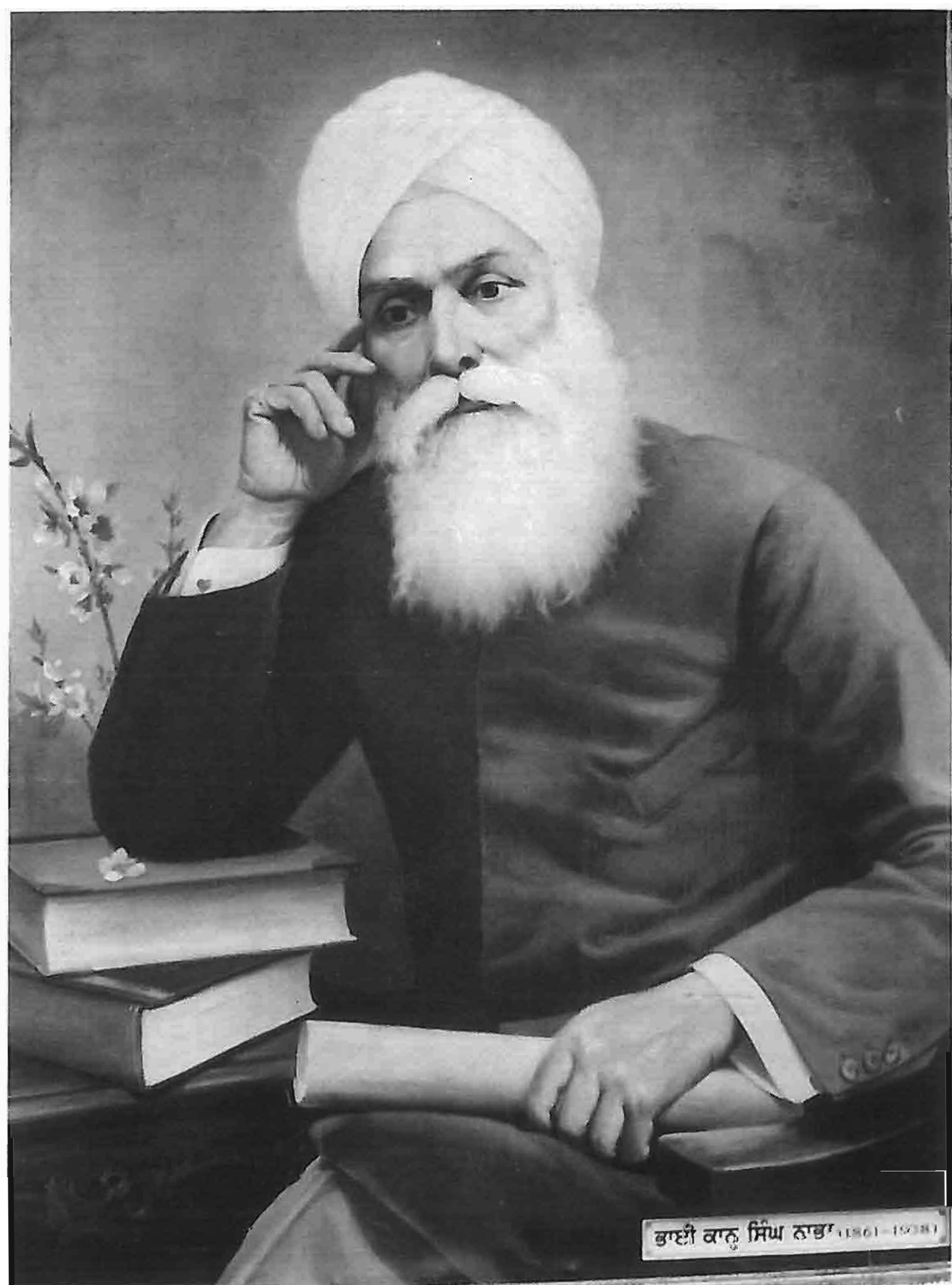

ਜਿਲਦ ਤੀਜੀ

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ

ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ

ਗੁਰੁਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ
ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼

ਜਿਲਦ ਤੀਜੀ

(ਝ—ਫ)

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ

ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ ਬਿਊਰੋ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

GURUSHABAD RATNAKAR MAHAN KOSH *(Punjabi)*

VOLUME THREE

(ਝ—ਫ)

by

BHAI KAHAN SINGH NABHA

ISBN : 978-81-302-0115-3

ਸਾਲ : 2011
ਕਾਪੀਆਂ : 5000
ਮੁੱਲ : 800-00

ਲੇਜ਼ਰ ਸੈਟਿੰਗ:

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

ਡਾ. ਏ. ਐੱਸ. ਚਾਵਲਾ, ਰਜਿਸਟਰਾਰ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਮੈ/ਸ ਆਨੰਦ ਸੰਨਜ਼ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਦੋ ਸ਼ਬਦ

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਸਤਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਤਿਬੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਤੇ ਸੰਜੀਦਾ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਪ੍ਰਤਿਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਕਈ ਪੱਧਰਾਂ ਅਤੇ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸੰਕਲਪਿਆ ਤੇ ਵਿਉਂਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਡਮੁੱਲੇ, ਵਿਸ਼ਾਲ, ਬੌਧਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਮਾਣਯੋਗ ਪ੍ਰਸਤੁਤੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਕਾਦਮਿਕ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੀਤੀ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਿਆਨ ਭੰਡਾਰ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਪੁਨਰ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵੱਡਾ ਮਾਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਗਿਆਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਰਚਿਤ *ਗੁਰੁਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼* ਕਿਸੇ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਦਾ ਮੁਥਾਜ ਨਹੀਂ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਿਸਾਲੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਅਤੇ ਉੱਤਮ ਦਰਜੇ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਨੇ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮ ਦਾ ਮਹਾਨ ਗਿਆਨ-ਸਰਮਾਇਆ ਏਨੇ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਸ਼ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਇਕ ਅਖੁੱਟ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਦੇ ਅੱਖਰ ਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਵਿਉਂਤਬੱਧ ਕੀਤੇ ਇੰਦਰਾਜ ਭਾਵੇਂ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਗੁਰਮਤਿ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚੋਂ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਦਰਸ਼ਨ, ਸਾਹਿਤ, ਸੰਗੀਤ, ਬਨਸਪਤੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਮੇਤ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਿਦਵਾਨ ਵਾਂਗ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਸਮੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਥਾਹ ਪਾਉਣੀ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ੨੮ ਸਾਲ ਦੀ ਅਣਥੱਕ ਘਾਲਣਾ ਉਪਰੰਤ ੧੯੨੬ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਇਹ ਕੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ੧੯੩੦ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਓਦੋਂ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਕੋਲ ਨਾ ਤਾਂ ਅਜੋਕੇ ਯੁੱਗ ਵਰਗੇ ਉੱਤਮ ਤੇ ਕਾਰਗਰ ਸੰਦ ਅਤੇ ਸਾਧਨ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਾਇਕ ਸ੍ਰੋਤ, ਪਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗਿਆਨ ਸਮਗਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਅਤੇ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਜਿਵੇਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ, ਉਸ ਇੰਤਹਾਈ ਸਿਰੜ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸਾਡਾ ਮਨ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਨਤਮਸਤਕ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹਵਾਲਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ। ਇਸ ਕੋਸ਼ਗਤ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਵਿਭਿੰਨ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਖੋਜਾਰਥੀਆਂ ਹਿਤ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੁਣ, ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਸੋਧਾਂ ਅਤੇ ਵਾਧਿਆਂ ਸਮੇਤ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਛਾਪਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੈਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਈ-ਕਈ ਸੰਸਕਰਨ ਛਾਪੇ ਹਨ ਪਰ ਕੰਪੋਜ਼ਿੰਗ ਦੀ ਵੱਡੀ ਘਾਲਣਾ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰਾਕਸ਼ੀ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਦਾ ਫ਼ੋਟੋ ਉਤਾਰਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਉਪਰੰਤ ੧੯੩੦ ਤੋਂ ੧੯੩੮ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਅਤੇ ਵਾਧਿਆਂ ਨੂੰ ਥਾਂ ਸਿਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਉੱਦਮ ਵੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ।

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਪਰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਅਤੇ ਵਾਧਿਆਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਿਵਸਥਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਖ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਦਰਸ਼ਨ, ਧਰਮ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਇਸ ਨਵੇਂ ਸੰਸਕਰਨ ਦਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰਨਗੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ
ਪਟਿਆਲਾ

ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਡਾ.)
ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ

ਵਿਭਾਗੀ ਸ਼ਬਦ

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਐਕਟ ਅਨੁਸਾਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਪ੍ਰਤਿਬੱਧ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਲੋਅ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਖੋਜ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹਵਾਲਾ ਸਮਗਰੀ, ਸ੍ਰੋਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਆਰੀ ਸਮੱਗਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹ ਵਿਭਾਗ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰਿਕ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਪਸਾਰ ਕਰਨਾ ਇਹਨਾਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅਹਿਮ ਅੰਗ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਮਾਣਯੋਗ ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਤੇ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਅਧੀਨ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਕਈ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟਾਂ ਉਤੇ ਕੰਮ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ, ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ, ਇਕ ਅਹਿਮ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਹੈ।

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹਵਾਲਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸਰਵੋਤਮ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ੧੯੩੦ ਵਿਚ ਗੁਰਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ, ਓਦੋਂ ਜਦੋਂ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਕੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਇਸ ਉੱਤਮ ਕਿਰਤ ਵਿਚ ੬੪੨੬੩ ਐਂਟਰੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਅਜਿਹਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਇਤਿਹਾਸ, ਮਿਥਿਹਾਸ, ਦਰਸ਼ਨ, ਭੂਗੋਲ, ਵਿਗਿਆਨ, ਬਨਸਪਤੀ, ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੰਬੰਧੀ ਉੱਤਮ ਦਰਜੇ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ।

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦਾ ਜਨਮ ੧੮੬੧ ਵਿਚ ਨਾਭਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਬਜ਼ ਬਨੇਰਾ ਪਿੰਡ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੀ, ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਵਿਦਿਆ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਵੱਡੇ ਹੋਏ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖੀ। ਉਹ ੧੮੮੩ ਵਿਚ ਲਾਹੌਰ ਗਏ ਜਿਥੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵਿਦਵਾਨ Max Arthur Macauliffe ਨਾਲ ਹੋਈ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਇਕ ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਈ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਰਚੀਆਂ। ਅਸਲ ਵਿਚ, ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਆਧੁਨਿਕ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ,ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸੋਧਾਂ ਅਤੇ ਵਾਧਿਆਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਥਾਂਵਾਂ ਤੇ ਦਰਜ ਕਰਕੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਛਾਪਿਆ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਇਸ ਨਵੇਂ ਸੰਸਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਨਗੇ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ,
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

ਅਮਰਜੀਤ ਕੌਰ (ਡਾ.)
ਮੁਖੀ

ਮੁੱਖ ਬੰਧ

ਪੰਜਾਬ, ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਗੌਰਵਮਈ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਣਯੋਗ ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੁਚੱਜੀ ਅਤੇ ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਅਰੰਭੇ ਹਨ, ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਪੁਨਰ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਕਾਸ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਹਾਣੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬੌਧਿਕ ਅਤੇ ਲੋਕਧਾਰਾਈ ਵਿਰਸੇ ਦੀ ਵਡਿੱਤਣ, ਨਫ਼ਾਸਤ ਅਤੇ ਰੂਹ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨ, ਵਡਿਆਉਣ ਅਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਉਚੇਰੀ ਸੂਝ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਇਸੇ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ, ਇਤਿਹਾਸਕ, ਸਾਹਿਤਕ ਅਤੇ ਲੋਕਧਾਰਾਈ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕਈ ਸਾਰਥਕ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਉਲੀਕੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਰਚਿਤ *ਗੁਰੁਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼* ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ-ਨਾਚਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਗੌਰਵਮਈ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਸਨਮੁਖ ਕਰਨ ਲਈ ਕਲਾਸਕੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਨੁਵਾਦ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਕੁਝ ਅਹਿਮ ਪਹਿਲ-ਕਦਮੀਆਂ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਗਿਆਨ-ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਖੋਜੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਮੱਤ ਹਨ ਕਿ *ਗੁਰੁਸ਼ਬਦ ਰਤਨਾਕਰ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼* ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਸਰਬੋਤਮ ਹਵਾਲਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਏਨੀ ਉੱਤਮ, ਨਿੱਗਰ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਸੰਕਲਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਸ਼ਵ ਕੋਸ਼ ਦਾ ਦਰਜਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਵਾਲਾ ਸਮਗਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਉੱਤਮ ਦਰਜੇ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਵਾਲਾ ਕਾਰਜ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਗਿਆਨ, ਸੂਖ਼ਮ ਸੂਝ, ਤਾਰਕਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ, ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਸਿਖਰਲਾ ਸਮਰਪਣ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਾਸਾਨੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਸਾਹਿਤ, ਦਰਸ਼ਨ, ਭਾਸ਼ਾ, ਬਨਸਪਤੀ, ਸੰਗੀਤ ਆਦਿ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਅਦੁੱਤੀ ਸ੍ਰੋਤ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਦਰਜ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਉੱਤਮ ਦਰਜੇ ਦਾ ਹੈ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤਿਅੰਤ ਤਾਰਕਿਕ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਅਜਿਹਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ, ਫ਼ਲਸਫ਼ਾ, ਇਤਿਹਾਸ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੰਬੰਧੀ ਗਿਆਨ ਏਨਾ ਸਿਲਸਿਲੇਵਾਰ ਅਤੇ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇੰਦਰਾਜ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਅਤੇ ਉੱਤਮਤਾ ਬਾਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲਦੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜੇ ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ਵ ਕੋਸ਼ੀ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕ੍ਰਮ ਵਿਚ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਬਾਰ੍ਹਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾਈ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਉੱਤਮਤਾ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਦਾ ਇਹ ਅਕੱਟ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਓਦੋਂ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਇਹ ਮਹਾਨ ਰਚਨਾ ਪੰਜਾਬ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਵਿਸ਼ਵ ਗਿਆਨ ਚਿੰਤਨ ਵਿਚ ਉੱਚ ਪੱਧਰੀ ਸ੍ਰੋਤ ਸਮਗਰੀ ਵਜੋਂ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਹੋਰ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਜਾਪਿਆ ਹੈ। ੩੩੩੮ ਪੰਨਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਦੀਆਂ ੫੦੦ ਕਾਪੀਆਂ ੧੯੩੦ ਵਿਚ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੈਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ। ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਗਿਆਨ ਸਮਗਰੀ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੱਖੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਅਤੇ ਪਰਿਪੱਕ ਨਹੀਂ, ਉਚਾਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੀ ਬੌਧਿਕ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਉਚਾਰਨ ਤੱਕ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਨਵੇਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਿਰਜੇ, ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਸਮੇਂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣੇ। ਇਸ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਸਮੇਂ ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਦੀ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੈਸ ਨੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਨਵੇਂ ਫੌਂਟ ਘੜੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਹਿਤ ਬੜੀ ਨਿਪੁੰਨਤਾ ਨਾਲ ਵਰਤੇ। ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਨੇ ੧੯੫੫ ਵਿਚ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਜਿਲਦਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਸੰਮਿਲਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੇ ਫ਼ੋਟੋ ਉਤਾਰੇ

ਵਰਤਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਦੋ ਕਾਲਮਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤਿੰਨ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿਚ ਛਪਾਈ ਕੀਤੀ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿੱਪੀ ਦੇ ਮੂਲ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਕੇ ਘੜੇ ਗਏ ਨਵੇਂ ਫੌਂਟ ਪੰਜਾਬੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਜਾਪਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਏਨੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪਾਠ ਨੂੰ ਏਨੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਕੰਪੋਜ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਉੱਦਮ ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਵੀ ਦੁਬਾਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦਾ ਪਰਤ ਦਰ ਪਰਤ ਉਤਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਛਾਪੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨਵੇਂ ਸੰਸਕਰਨ ਪੜ੍ਹਨ ਪੱਖੋਂ ਧੁੰਦਲੇ ਪੈਂਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਹਵਾਲਾ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਪੜ੍ਹਨ ਤੇ ਵਰਤਣ ਪੱਖੋਂ ਸੁਖੈਨ ਤੇ ਸੁਹਜਮਈ ਹੋਣਾ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਉਪਰੰਤ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਨੇ ੧੯੩੦ ਤੋਂ ੧੯੩੮ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕਈ ਸੋਧਾਂ ਅਤੇ ਵਾਧੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਧਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਅੰਤਿਕਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਜਿਹੜੇ ਸੰਕੇਤ ਇਸ ਨੂੰ ਮੂਲ ਪਾਠ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਥਾਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੀ। ਆਮ ਪਾਠਕ ਲਗਪਗ ਇਸ ਸਮਗਰੀ ਦੀ ਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹੀ ਰਿਹਾ।

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਿਉਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਨਵੀਂ ਸਮਗਰੀ ਨੂੰ ਯੋਗ ਥਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਕੇ ਮੂਲ ਪਾਠ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੋਧਾਂ ਅਤੇ ਵਾਧਿਆਂ ਲਈ ਮੇਰੀ ਟੀਮ ਨੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਨਿੱਜੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ (ਰੇਅਰ ਸੈਕਸ਼ਨ ੬੫੬੩੨-੬੫੬੩੯) ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਟੀਮ ਸਮੇਤ ਹਰ ਸੰਭਵ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਂਚ ਨਾ ਆਵੇ।

ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਦੀ ਜਿਲਦ ਤੀਜੀ ਵਿਚ ਸ. ਓਅੰਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਾਪੀ ਸੰਪਾਦਕ ਵਜੋਂ, ਡਾ. ਕਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਅਤੇ ਸ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦਿਆਂ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਚ ਪਏ ਮੂਲ ਖਰੜਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸਲ ਕਾਪੀ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇ ਬਿੰਦੀ, ਕੌਮੇ ਤੱਕ ਦੀ ਬਰਕਰਾਰੀ ਲਈ ਕਈ ਪੜ੍ਹਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸ. ਧਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਨਿਰੰਤਰ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਟਾਈਪਬੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਦੀ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਤਿਭਾ, ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਵਿਦਵਤਾ ਅਤੇ ਇੰਤਹਾ ਦੀ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਸਿਰੜੀ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸ੍ਰੋਤ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਾਰਜ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਉੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਪ੍ਰਤਿ ਇੱਕ ਨਿਮਾਣੀ ਜਿਹੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਜਾਪਿਆ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁਲਤਾ ਅਤੇ ਉੱਜਲ ਭਵਿਖ ਲਈ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਧਰਮ, ਦਰਸ਼ਨ, ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ, ਖੋਜਾਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਲੱਗੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਕਾਸ ਵਿਭਾਗ
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ

ਧਨਵੰਤ ਕੌਰ
ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਇੰਚਾਰਜ

FOREWORD

(੧੯੩੦ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪਹਿਲੇ ਸੰਸਕਰਨ ਦਾ ਮੁੱਖ ਬੰਧ)

Sardar Kahan Singh is one of the few learned Sikhs still left to us. His knowledge of the Sikh Scriptures and History is most profound and unrivalled. Besides being trained in the old school of Sikh scholarship wherein depth of knowledge and mastery of detail was more emphasised, he has also cultivated the variety and vastness of view which is characteristic of western learning. He not only possesses an intimate knowledge of the most obvious and the most distant facts, but he also knows how to marshall them and use them to some purpose, which is rare in old scholars, who in their fondness for the wealth of detail often lose hold of the essential bearings, so that the reader cannot see the wood on account of the trees.

Sardar Kahan Singh is exceptionally well-fitted to interpret Sikhism. Belonging to the earliest batch of the *Singh Sabha* reformers, he has had a great share in the formation of the modern opinion about Sikhism. Even the inevitable Mr. M. A. Macauliffe, the author of the *Sikh Religion*, found in him a guide, philosopher and friend. If Bhai Dit Singh and others were responsible for the social and religious reform, Bhai Gurmukh Singh and Bhai Jawahir Singh for organizing higher education, Bhai Kahan Singh has worked for the whole movement as a writer, articulating its principles in works which will stand as permanent monuments to his genius. His books, *Gurmat Prabhakar* and *Gurmat Sudhakar* are the standard guide-books and sometimes the only stock-in-trade of the modern preacher.

The present work, *Gurushabad Ratnakar* is his *Magnum Opus*. It is a Dictionary and Encyclopædia combined of Sikh Literature, a magnificent fruit of the author's fifteen years' hard and incessant labour. It contains 64263 words occuring in the original Sikh Scriptures as well as in other allied books, i.e. the *Holy Granth, Dasam Granth,* works of Bhai Gurdas, Bhai Mani Singh and Bhai Nand Lal, *Rahatnamas, Sarabloh Prakash, Gur-Sobha, Gurbilas, Nanak Prakash, Suraj Prakash, Panth Prakash, Gurpad Prem Prakash, Bhai Bala's Sakhi, Gosht Mecca and Medina,* etc.

To facilitate reference all the words have been arranged strictly in accordance with the order of letters and vowel signs of the Punjabi alphabet. Each word is dealt with most comprehensively, all the available and up-to-date information bearing on the different meanings being supplied with rare correctness and precision. The book is written on most approved lines, containing quotations and illustrations drawn from all the needful sources of religion, history, geography, science, medicine, language, prosody, rhetoric. etc., showing an immense store of knowledge drawn from innumerable books, eastern and western, ancient and modern. When we look at the volume of the work undertaken and carried out single-handed by the author, it appears nothing short of a marvel.

The prominent features of the work to be noted are :-

(1) All references to the Vedas and Shastras, the Bible, the Quran and religious books

are fully traced. The different religions and their respective terms and symbols are adequately dealt with, comments being made in a very liberal spirit without showing any trace of sectarianism.

(2) The historical references are explained concisely but exhaustively, advantage being taken of the most recent researches. (See *AKBAR*). The author does not hesitate to point out different errors of fact occurring in the standard works.

(3) The geographical places, especially those belonging to Sikh History, are located correctly, the most helpful part being the information about Gurdwaras illustrated with maps.

(4) The names of trees and herbs are explained with corresponding botanical terms used in European Science.

(5) The names of diseases and medicines have been so fully dealt with that one could gather a complete pharmacopœia from it.

(6) Names connected with natural philosophy have, as far as possible, been fully explained.

(7) Musical and metrical systems are discussed comprehensively, and their distinctions are supported with quotations and authorities. The information given on Prosody and Rhetoric is most complete and handy.

(8) Metrical riddles, so common in old literature but now so difficult to understand, are also explained.

(9) Each word is treated etymologically, and the different meanings, with apt illustrations, are given in Punjabi and Hindi under serial numbers.

(10) It embodies more than seven thousand Arabic and Persian words. To show their correct derivation and pronunciation, they are also given in the Persian characters. In like manner the Sanskrit words are given in the Devnagri characters.

(11) The book is profusely illustrated with maps and pictures.

The book is the first of its kind in Punjabi, and supplies a long-felt want. It is not only an all-inclusive work for ready reference, but contains solid articles on great and intricate topics connected with the Sikh History and Religion. It is a whole library of literature on Sikhism. Some rare works, found mostly in manuscript, are quoted herein full. One cannot overestimate the importance of such a work. It is the most valuable book on Sikhism produced in the modern days.

KHALSA COLLEGE,
AMRITSAR:
18th January, 1930.

TEJA SINGH, M.A.

ਭੂਮਿਕਾ

ਸੰਮਤ ੧੯੫੫ ਵਿੱਚ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ "ਗੁਰੁਗਿਰਾਥੰ ਕੋਸ਼" ਅਤੇ ਸੰਮਤ ੧੯੫੭ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਹਜਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ "ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋਸ਼" ਪੜ੍ਹਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸੰਕਲਪ ਫੁਰਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਨਹੀਂ ਆਏ, ਉਹ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਕੇ ਅਰ ਅੱਖਰ ਤਥਾ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਕੇ, ਇੱਕ ਉੱਤਮ ਕੋਸ਼ ਲਿਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਾਭ ਹੋ ਸਕੇ.[1] ਇਸ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਮੈਂ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਆਰੰਭਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪੰਜਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਈ. ਜਦ ਮੈਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋੜਨ ਲੱਗਾ, ਤਾਂ Encyclopædia Britannica ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਆਈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ੍ਯ ਦਾ ਭੀ ਇੱਕ ਅਜੇਹਾ ਕੋਸ਼ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਮਤ ਸੰਬੰਧੀ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਯੋਗ੍ਯ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ.

ਸੰਮਤ ੧੯੬੩ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪਾਠ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਅਰ ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਸਰਵਲੋਹਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗੁਰੁਸ਼ੋਭਾ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ, ਗੁਰੁਮਹਿਮਾਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗੁਰੁਵਿਲਾਸ, ਗੁਰੁਨਾਨਕਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ, ਪੰਥਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਜਨਮਸਾਖੀਆਂ, ਗੁਰੁਪਦਪ੍ਰੇਮਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਹਿਤਨਾਮੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਟੀਕੇ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਇਤਿਹਾਸ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸ਼ਬਦ ਨੋਟ ਕੀਤੇ, ਅਰ ਸ਼ਾਬਦਗ੍ਯਾਨ ਸੰਬੰਧੀ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਤੇ[2] ਪੂਰਣ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਸਮੇ ਸਮੇ ਪੁਰ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਮਤਿ ਮੇਲਕੇ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਯਥਾਰਥ ਅਰਥ ਅਤੇ ਭਾਵ ਲੱਭਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ.

ਸ਼੍ਰੀ ੧੦੮ ਮਾਨ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ ਬਹਾਦੁਰ ਨਾਭਾਪਤਿ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕਈ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰਕੇ, ੨੮ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੯੬੯ (੧੦ ਮਈ ਸਨ ੧੯੧੨) ਨੂੰ ਮੈਂ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਅਹਿਲਕਾਰੀ ਛੱਡਕੇ ਗਰਮੀ ਕੱਟਣ ਕਸ਼ਮੀਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਰ ਉੱਥੇ ੨੦ ਮਈ ਨੂੰ ਅਰਦਾਸਾ ਸੋਧਕੇ "ਗੁਰੁਸ਼ਬਦਰਤਨਾਕਰ" ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਲਿਖਣਾ ਆਰੰਭਿਆ, ਜੋ ੨੫ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੯੮੨ (੬ ਫਰਵਰੀ ੧੯੨੬) ਨੂੰ ਪੂਰਣ ਹੋਇਆ.

ਗ੍ਰੰਥ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਪੁਰ ਇਸ ਦੇ ਛਾਪਣ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਪਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਬ੍ਰਿਜੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਫਰੀਦਕੋਟ ਪਤਿ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਛਪਵਾਉਣ ਦਾ ਵਚਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰ ਗਏ, ਅਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ ਬਹਾਦੁਰ ਨਾਭਾਪਤਿ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੂਢ ਸਾਲ ਲਈ ਮੇਰੇ ਸਟਾਫ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਦਿੱਤੀ ਅਰ ਚੋਖੀ ਰਕਮ ਛਪਾਈ ਲਈ ਮਨਜੂਰ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਰਾਜ ਤਿਆਗਕੇ ਨਾਭੇ ਤੋਂ ਚਲੇ ਗਏ ਅਰ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ (Administrator) ਨੇ ਖਜਾਨੇ ਮਸਤਾਨੇ ਦੱਸਕੇ ਗ੍ਰੰਥ ਛਪਵਾਉਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ.

ਕਈ ਸੱਜਨਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੰਜ ਸੌ ਗ੍ਰਾਹਕ ਬਣਾਏ ਜਾਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੱਧੀ ਕੀਮਤ ਪੇਸ਼ਗੀ ਲੈ ਕੇ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਹਜਾਰ ਕਾਪੀ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਛਾਪਕੇ ਵੰਡੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਨੌਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਦੋ ਸੌ ਕਾਪੀਆਂ ਦੇ ਗ੍ਰਾਹਕ ਕੁਝ ਸੱਜਣ ਬਣੇ.[3]

ਪਬਲਿਕ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਕੇ ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਮਹਾਰਾਜਗਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਦਰਖ਼੍ਵਾਸਤ ਭੇਜੀ ਕਿ ਆਪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਕਾਪੀਆਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਇਸ ਲਾਭਦਾਇਕ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ; ਇਸ ਪੁਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੂਪੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਬਹਾਦੁਰ ਪਟਿਆਲਾਪਤਿ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਚਾਇਲ ਸੱਦਕੇ ੧ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੨੭ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਕਿ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਸਾਰੀ ਲਾਗਤ ਅਸੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਬਾਰ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਖਰਚ ਪੁਰ ਛਾਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਅਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਾਹਕਾਂ ਨੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਗੀ ਰਕਮ ਘੱਲੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਵਾਪਿਸ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ; ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਂ ਧਨ੍ਯਵਾਦ ਸਹਿਤ ਸਾਰੇ ਸੱਜਨਾਂ ਨੂੰ ਰਕਮ ਮੋੜ

---

[1]ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਸਉਤ, ਸਲਿਤਾ, ਸਮਰੰਥ, ਸਦਾ, ਸਹਜਸਮਾਧਿ, ਸਰਨ, ਸਮਾਨ, ਸਰਬ x x x ਆਦਿ. ਭਾਈ ਹਜਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ-ਓਕ, ਉਕਤ, ਊਖਰ, ਉਗਲਾਰੇ, ਓਘ, ਊਚ, ਉਛਾਹੜਾ, ਉਜੂ, ਉਜਲ, ਓਜਾੜ, ਉਝਰਤ, ਓਟ x x x ਆਦਿ.

[2]ਆਕਾਂਖ੍ਯਾ ਪੁਨ ਯੋਗ੍ਯਤਾ ਸੰਨਿਧਾਨ ਪਹਿਚਾਨ। ਤਾਤਪਰਯ ਚੌਥੋ ਮਿਲੈ, ਹੋਵੈ ਸ਼ਾਬਦਗ੍ਯਾਨ. (ਭਾਈ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ, ਵ੍ਰਿੱਤਿ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅੰਗ ੪.

[3]ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ੭੦ ਕਾਪੀਆਂ ਦੇ ਗ੍ਰਾਹਕ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦੁਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਰਕਾਰੀ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦਿੱਲੀ ਸਨ.

ਦਿੱਤੀ ਅਰ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੈਸ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ੨੬ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੨੭ ਤੋਂ ਗ੍ਰੰਥ ਛਪਵਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ੧ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੯੮੭ (੧੩ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੯੩੦) ਨੂੰ ਹੋਈ.[1]

ਇਸ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ (Encyclopædia of Sikh Literature) ਵਿੱਚ ਕੀ ਕੀ ਵਿਸ਼ਯ ਹਨ, ਇਹ ਪਾਠਕ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਵੇਖ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਭੀ ਯੋਗਯ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ--

(੧) ਗਦਯ ਅਥਵਾ ਪਦਯ (ਨਸਰ-ਨਜਮ) ਜਿਤਨੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗ੍ਰੰਥ ਸਿੱਖਮਤ ਸੰਬੰਧੀ ਹਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਹਨ.

(੨) ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਕੇਵਲ ਅੱਖਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਭੀ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਅਉ, ਅਉਸਰ, ਅਉਹਠ, ਅਉਹਾਰ, ਅਉਖ, ਅਉਖਦ, ਅਉਗੁਣ, ਅਉਘਟ, ਅਉਚਰ, ਅਉਛਕ x x x ਅਇਆਨ, ਅਈਏ, ਅਸ, ਅਸਹ, ਅਸਤ, ਅਸਤਾ, ਅਸਥਿ, ਅਸਥਿਰ, ਅਸਨ, ਅਸਪ, ਅਸਬਾਬ, ਅਸਮਰਥ, ਅਸਮਾਨ, ਅਸ਼ਰਫੀ, ਅਸਾ, ਅਸਾਡਾ, ਅਸਾਧ, ਅਸਾਰ, ਅਸਿ, ਅਸਿਤ, ਅਸੀਸ, ਅਸੀਮ, ਅਸੀਲ, ਅਸੁ, ਅਸ਼ੁਚਿ, ਅਸੁਰ, ਅਸੂਆ, ਅਸੂਤ, ਅਸੇਖ, ਅਸੈ, ਅਸੋਕ, ਅਸੋਚ, ਅਸੰਖ, ਅਸੰਗਤ, ਅਸੰਭਵ, ਅੱਸੀ, ਅੱਸੂ,[2] ਅਸ੍ਵx x x ਆਦਿ.

(੩) ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਧਾਤੁ ਅਤੇ ਵ੍ਯੁਤਪੱਤਿ ਦੱਸਕੇ ਅਰਥ ਸਪਸ਼੍ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਮਲੂਮ ਰਹੇ ਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ੧੭੦੮ ਧਾਤੂਆਂ ਤੋਂ ਲੱਖਾਂ ਸ਼ਬਦ ਬਣੇ ਹਨ, ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਤੁ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦਾ ਕਲਪਿਆ ਅਰਥ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਅਸ੍ ਧਾਤੁ ਤੋਂ ਅਸਿ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ ਹੈ. ਅਸ੍ ਦਾ ਅਰਥ ਕੱਟਣਾ ਹੈ, ਜੇ ਧਾਤੁ ਦੇ ਇਸੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕੁਹਾੜੇ, ਛਵ੍ਹੀ, ਟੋਕੇ ਆਦਿ ਨੂੰ ਅਸਿ ਆਖੀਏ, ਤਾਂ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਅਸਿ ਸ਼ਬਦ ਤਲਵਾਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਲਈ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਰ ਅਸ੍ ਧਾਤੁ ਦਾ ਕੱਟਣਾ ਅਰਥ ਭੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾਮਾਤ੍ਰ ਹੈ.

(੪) ਜੇ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਅਨੇਕ ਅਰਥ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਅੰਗ ਦੇਕੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਸਮੇਤ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥ ਦਿਖਾਏ ਗਏ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਰ, ਹਰਿ, ਕਾਮ, ਗਤਿ, ਗੁਣ, ਨਾਰ, ਨਿਹੰਗ, ਪੀਰ, ਬਾਮ, ਬਾਰ, ਰਾਮ x x x ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੫) ਜੇ ਕੋਈ ਨਾਮ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਉਗ੍ਰਸੇਨ, ਅਸ਼੍ਵਮੇਧ, ਸ਼ੁਨਹਸ਼ੇਫ, ਗਜ, ਜਨਕ, ਪੁਰਖੁ, ਪਕ੍ਰਿਤਿ, ਮਧੁ, ਮਨੁ, ਯਾਗ੍ਯਵਲਕ੍ਯ x x x ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੬) ਇਤਿਹਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਕਬਰ, ਅਮਰਦਾਸ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ, ਹਕੀਕਤਰਾਇ, ਹਰਿਸ਼੍ਚੰਦ੍ਰ, ਨਾਨਕਦੇਵ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਨੰਦ, ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਜ x x x ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੭) ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਚਲਨਗਰ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਆਨੰਦਪੁਰ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ, ਚਮਕੌਰ, ਨਾਨਕਿਆਨਾ, ਬਗਦਾਦ, ਮੁਕਤਸਰ, ਲਹੌਰ x x x ਆਦਿ.

(੮) ਜੁਗਰਾਫੀਏ (Geography) ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਉੱਚ, ਕਾਬਾ, ਕਾਬੁਲ, ਦਿੱਲੀ, ਪੰਚਾਲ, ਮਦ੍ਰ, ਰਾਢਾ x x x ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੯) ਵਨਸਪਤਿ (Botany) ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ ਅਤੇ ਲੈਟਿਨ ਨਾਮ ਦੇਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੇਖੋ, ਉਦੁੰਬਰ, ਅਕਾਸਬੇਲ, ਤਗਰ, ਤਿਲਕ, ਮੌਲਸਰੀ, ਲਸਣ x x x ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੧੦) ਸਾਇੰਸ (Science) ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਸ਼ਰੀਹ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਘੁੰਮਣਘੇਰ, ਬਿਜਲੀ, ਭੁਚਾਲ x x x ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੧੧) ਇਤਿਹਾਸਿਕ (ਐਤਿਹਾਸਿਕ) ਨਾਮ, ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੇੜ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂਆਂ ਦੀ ਬੋਲ ਚਾਲ ਨਾਲ ਅਜੇਹੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਸਲ ਰੂਪ ਜਾਣਨਾ ਕਠਿਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੂਰਵ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ— ਅਦ੍ਰਹਮਾਨ, ਅਬੂਤਬੇਲਾ, ਖੋਜ ਜਨਾਵਰ, ਟਟੀਹਰੀ ਸ਼ੇਖ, ਸ਼ੇਖ ਬ੍ਰਹਮ, ਢਬਾਈ, ਲੋਣੀ ਅਖਤਰ x x x ਆਦਿ.

(੧੨) ਈਸਾਈ, ਪਾਰਸੀ, ਇਸਲਾਮ x x x ਆਦਿ ਧਰਮਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਆਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ

[1]ਸ਼ਬਦ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਨ, ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰੂਫ ਸੋਧਣ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ੨੯ ਵਰ੍ਹੇ ਖਰਚ ਹੋਏ ਹਨ.

[2]ਦੁੱਤ (ਦ੍ਵਿਤ੍ਵ) ਅੱਖਰ ਸਾਰੀਆਂ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਟਿੱਪੀ ਪਿੱਛੋਂ ਅੱਸੀ ਅਤੇ ਅੱਸੂ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਧਿਕ ਵਾਲੇ ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਅੱਖਰ ਦੁੱਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖੀਏ ਤਾਂ ਅੱਸੀ—ਅੱਸੁ ਹੋਵਣ.

ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਦੁੱਤ ਅੱਖਰ ਪੂਰੇ ਨਾ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਹਲ੍ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਹ੍ਰੇਸਾ ਸ਼ਬਦ ਪਿੱਛੋਂ ਹ੍ਲਾਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਵੋਕ੍ਰਿ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਲਕ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਹ੍-ਲ ਅਤੇ ਪ੍-ਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ. ਹਲ੍ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਵਰ ਰਹਿਤ ਵ੍ਯੰਜਨ ਹੈ. ਅਚਹੀਨ ਵ੍ਯੰਜਨ ਅਗਲੇ ਅੱਖਰ ਨਾਲ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਜੁੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਫਿਰਕੇ, ਇੰਜੀਲ, ਈਸਾ, ਈਦ, ਹੱਜ, ਕੁਰਾਨ, ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ, ਜਗਾਤ, ਨਮਾਜ਼, ਪਾਰਸੀ, ਫਰਿਸ਼ਤਾ, ਮੁਹੰਮਦ, ਮੂਸਾ x x x ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੧੩) ਥਾਂ ਥਾਂ ਤੇ ਨਕਸ਼ੇ ਅਤੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਦੇਕੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸੁਗਮਤਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਚਲਨਗਰ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ, ਸਾਜ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ, ਸਿੰਘ, ਦਿੱਲੀ, ਨਾਨਕਪੰਥੀ, ਬਗਦਾਦ, ਲਹੌਰ x x x ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੧੪) ਸੰਗੀਤ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸ਼੍ਰੁਤਿ, ਸ੍ਵਰ, ਠਾਟ, ਬਿਲਾਵਲ, ਭੈਰਵ, ਮੂਰਛਨਾ, ਰਾਗ x x x ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੧੫) ਪਹੇਲੀ ਦੇ ਢੰਗ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਸਿਅਨੁਜਨਨਿ ਜਾ ਚਰ ਨਾਥ ਸਤ੍ਰੁ, ਝਖਧਰਸੁਤ ਧਰ ਧਰ, ਪ੍ਰਿਥਵੀਬਿੰਦ ਪੰਚਾਨਨ, ਰਿਪੁਸਮੁਦ੍ਰਪਿਤ ਕਾਨਅਰਿ x x x ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੧੬) ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਰੋਗਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੌਂਫ, ਸੰਨਿਪਾਤ, ਹਲਕ, ਹੈਜਾ, ਜਵਾਇਨ, ਤਾਪ, ਦਾਰਚੀਨੀ, ਬਨਫ਼ਸ਼ਾ, ਮਿਰਗੀ x x x ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੧੭) ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਮੂਲ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਕੇ ਉੱਚਾਰਣ ਸਪਸ਼੍ਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.

ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਭੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਅਨੇਕ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਆਪਣਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਅਥਵਾ ਅਰਥ ਬਦਲ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸ਼ੁੱਧ ਮੰਨਣੇ ਚਾਹੀਏ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸ਼ੁੱਧ ਆਖਣਾ ਅਤੇ ਪੂਰਵ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਅਯੋਗ ਹੈ.[1]

ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅੱਠ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਹੈ—ਤਤ੍ਸਮ, ਅਰਧ ਤਤ੍ਸਮ, ਤਦ੍ਭਵ, ਮਿਸ਼੍ਰਿਤ, ਅਨੁਕਰਣ, ਪ੍ਰਤਿਧ੍ਵਨਿ, ਸਾਂਕੇਤਿਕ ਅਤੇ ਸੰਖਿਪ੍ਤ.

(ੳ) ਤਤ੍ਸਮ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਆਦਿ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਉਹੀ ਰੂਪ ਅਤੇ ਅਰਥ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ—ਉੱਤਮ, ਉਦਾਰ, ਉਪਕਾਰ, ਉਪਮਾ, ਅਨੰਤ, ਅਪਮਾਨ, ਅੰਤ, ਅੰਨ, ਇੱਛਾ, ਸੁਖ, ਸੁਗੰਧ, ਸੇਵਾ, ਹਠ, ਹਲ, ਹੰਸ, ਕਥਾ, ਕੀਲ, ਕੋਟ, ਗੁਣ, ਚਿੰਤਾ, ਚੰਚਲ, ਜਗਤ, ਜਾਪ, ਜਾਰ, ਤੇਜ, ਤੋਲ, ਦਾਸ, ਦਾਨ, ਦਿਨ, ਧਨ, ਧੂਪ, ਨਾਮ, ਨੀਚ, ਪਲ, ਪੁਲ, ਪ੍ਰਸਾਦ, ਪ੍ਰਾਣ, ਫਲ, ਬਲ, ਬੰਧਨ, ਭਜਨ, ਭਾਰ, ਭੋਗ, ਮੱਲ, ਮਿਤ੍ਰ, ਮੋਹ, ਮੰਗਲ, ਮੰਤ੍ਰ, ਰਸ, ਰਣ, ਰਥ, ਰਾਜਾ, ਰੂਪ, ਰੋਮ, ਲੋਕ, ਲੋਭ, ਵਸਤੁ x x x ਆਦਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ.

ਉੱਮਤ, ਅਮਾਨਤ, ਅਮੀਰ, ਔਰਤ, ਸਨਦ, ਸਬਬ, ਸਰਦਾਰ, ਸਲਾਮ, ਹਵੇਲੀ, ਹਿੰਮਤ, ਹੌਲ, ਕਬਾਬ, ਕਮਾਲ, ਕਮੀ, ਕਿਤਾਬ, ਕੁਰਸੀ, ਗੁਨਾਹ, ਚਮਨ, ਜਹਾਨ, ਜਲਸਾ, ਜਾਨ, ਜਿਗਰ, ਜੰਗ, ਤੀਰ, ਦਸਤਾਰ, ਦਰਗਾਹ, ਦਰਜਾ, ਦਰਦ, ਦਿਲ, ਦੀਨ, ਦੀਵਾਨ, ਦੇਗ, ਦੌਲਤ, ਨਹਿਰ, ਨਰਦ, ਨਰਮ, ਨਵਾਬ, ਨੋਕ, ਨੌਬਤ, ਬੰਦ, ਮਦਰਸਾ, ਮਰਦ, ਮਾਲ, ਮੁਰਦਾਰ, ਮੁਰੱਬੀ, ਮੁਰੀਦ, ਮੋਰਚਾ, ਮੌਜ, ਮੌਤ x x x ਆਦਿਕ ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ.

ਅਪੀਲ, ਸਕੂਲ, ਸੋਡਾ, ਕਲਾਸ, ਕਾਲਰ, ਕਾਲਿਜ, ਕੇਸ, ਕੋਟ, ਕੋਰਟ, ਕੰਪੌਂਡਰ, ਗੇਮ, ਗੋਲ, ਟਾਈ, ਟੈਨਿਸ, ਟ੍ਰੈਮਵੇ, ਡਾਕਟਰ, ਨਿਬ, ਪਲੀਡਰ, ਪੋਲੋ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਬੂਟ, ਬੈਰਿਸਟਰ, ਬੋਰਡਿੰਗ, ਮਾਸਟਰ, ਮੈਚ, ਮੋਟਰ x x x ਆਦਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ.

(ਅ) ਅਰਧ ਤਤ੍ਸਮ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਉੱਚਾਰਣ ਵਿੱਚ ਥੋੜਾ ਭੇਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਬਹੁਤੀ ਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਬਦਲੀ, ਜਿਵੇਂ—ਉੱਚਾ, ਉੱਜਲ, ਉੱਦਮ, ਅਕਾਸ, ਅਗੰਮ, ਅਨਿੱਤ, ਇਕਾਂਤ, ਸਮਰੱਥ, ਸੂਰਜ, ਸੰਜੋਗ, ਕਲੋਲ, ਕਾਰਜ, ਕੋਸ, ਗਿਆਨ, ਛਿਤਿ, ਛਿਨ, ਜਮ, ਜੈ, ਜੋਗ, ਜੋਧਾ, ਦਇਆ, ਦੁਆਰ, ਨਿੰਦਿਆ, ਨੈਣ, ਪੁੰਨ, ਪੁਰਖ, ਪ੍ਰਾਨਮੁਖਿ, ਬਾਹਰ, ਬਿਜੋਗ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਭਗਤ, ਭੈ, ਮਰਜਾਦਾ, ਮਾਇਆ, ਰਾਤ, ਲੱਛਮੀ, ਵਣਜ, ਵਰਖਾ, ਵਿੱਦਿਆ x x x ਆਦਿਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ.

ਸਹੀਦ, ਸੱਕਰ, ਸਜਾ, ਸਰਬਤ, ਸਾਹਬ, ਸਾਦੀ, ਸੈਤਾਨ, ਹਜਾਰ, ਹਾਜਰ, ਕਸਾਈ, ਕਬਜਾ, ਕਰਜ, ਕਾਗਜ, ਖਸਮ, ਗੁੱਸਾ, ਚਰਖਾ, ਜਰੂਰਤ, ਜੋਰ, ਤਮਾ, ਤੋਸਾ, ਨਗਾਰਾ, ਬਾਜ, ਮਨਜੂਰ, ਲਿਹਾਜ x x x ਆਦਿਕ ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ.

[1] ਸਾਰੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਦੇ ਚਕ੍ਰ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਹਿੱਜੇ ਬਦਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਵਰਤਮਾਨ ਲੇਖਰੀਤੀ, ਪੂਰਵ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਅਸ਼ੁੱਧ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਰਾਮਾਯਣ ਵਿੱਚ—प्रमुमुदे ਦੀ ਥਾਂ प्रमुमोह, हतवान् ਦੀ ਥਾਂ हन्यात: प्रशंस्तव्यौ ਦੀ ਥਾਂ प्रशस्तव्यौ, अभ्यजायत ਦੀ ਥਾਂ अभिजायत; उषित्वा ਦੀ ਥਾਂ उष्य; गच्छन्ती ਦੀ ਥਾਂ गच्छती; ਆਸ਼ੰ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹਨ. ਇਵੇਂ ਹੀ ਪੁਰਾਣੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ:—
aboute (about); bricke (brick); cabull (Kabul); gode (good); hande (hand); heuen (heaven); hight (height); hys (his); lande (land); Londinium (London); Noapolis (Naples); nyght (night); preue (prove); speche (speech); tonne (ton); trouthe (truth) ਆਦਿ ਅਸ਼ੁੱਧ ਨਹੀਂ.

ਅਸਟਾਮ, ਅਫਸਰ, ਸਕਿੰਡ, ਕਪਤਾਨ, ਕਰਾਬੀਨ, ਕੁਨੈਨ, ਜਰਨੈਲ, ਟਿੱਕਸ, ਟੈਮ, ਡਿਗਰੀ, ਦਰੇਸੀ, ਪਤਲੂਨ, ਪਰੇਟ, ਪਿਸਤੌਲ, ਬੈਰਾ, ਬੋਤਲ, ਮਿੰਟ, ਮੀਲ, ਰਜਮਟ, ਰਪੋਟ, ਰਫਲ x x x ਆਦਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ.

(ੲ) ਤਦ੍ਭਵ ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਹਨ, ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ, ਅ਼ਰਬੀ, ਫ਼ਾਰਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਆਦਿ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਬਣੇ ਹਨ, ਪਰ ਆਪਣਾ ਪੂਰਵਰੂਪ ਬਹੁਤ ਬਦਲ ਬੈਠੇ ਹਨ.

ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਕਸ਼ੇ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਗਜਾਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਵੇਗਾ—

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ	ਪੰਜਾਬੀ	ਉਦਾਹਰਣ
ਉਸ਼੍ਣੀਸ਼	ਉਸਨੀਕ	"ਸਿਰ ਪਹਿ ਉਸਨੀਕਹਿ ਨੀਕ ਬਨਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)
ਉਦ੍ਗਿਰਣ	ਉਗਲਣਾ	"ਬਿਖੁ ਕਢੈ ਮੁਖ ਉਗਲਾਰੇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)
ਅਪੁਤ੍ਰ	ਅਉਤ	"ਅਉਤ ਜਣੇਦਾ ਜਾਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)
ਅਭਿਜਿਤ	ਅਭੀਚੁ	"ਨਾਵਣੁ ਪੁਰਬੁ ਅਭੀਚੁ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)
ਸਪਤ੍ਨੀ	ਸਉਕਨਿ	"ਸਉਕਨਿ ਘਰ ਕੀ ਕੰਤ ਤਿਆਗੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)
ਸਤਜਾਨ੍ਰਿਤ	ਸਤਿਨਿਰਤਿ	"ਸਤਿ ਨਿਰਤਿ ਬੂਝੈ ਜੇ ਕੋਇ." (ਸੁਖਮਨੀ)
ਕਬੁੱਰ	ਕਬਰੋ	"ਜਿਉ ਕੰਚਨ ਕੋਠਾਰੀ ਚਰਿਓ, ਕਬਰੋ ਹੋਤ ਫਿਰੋ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)
ਕ੍ਰਿਕਾਟ	ਕਿਆੜਾ	"ਅਸਮਾਨਿ ਕਿਆੜਾ ਛਿਕਿਓਨੁ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)
ਉਵੰਰੁ	ਖਰਬਾੜੂ	"ਖਰਬਾੜੂ ਖੀਰਾ." (ਭਾਗੁ)
ਅਕੌਹਣਿ	ਖੂਹਣਿ	"ਖਿਮਾ ਵਿਹੂਣੇ ਖਪਿਗਏ ਖੂਹਣਿ ਲਖ ਅਸੰਖ." (ਓਅੰਕਾਰ)
ਗਵੇਸਣਾ	ਗਾਖਣਾ	"ਨ ਗੱਲੀਂ ਗਾਖੀਐ." (ਭਾਗੁ)
ਗੋਸ੍ਵਾਮੀ	ਗੁਸਾਈ	"ਗੁਸਾਈ! ਪਰਤਾਪੁ ਤੁਹਾਰੋ ਡੀਠਾ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੫)
ਕੀਲਾਲ	ਗੁਲਾਲੁ	"ਕਮਲ ਅਲਿਪਤ ਹੈ ਸੈ ਹਥਾ ਵਿਚਿ ਗੁਲਾਲੁ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)
ਘਸੰਣ	ਘਸਣਾ	"ਘਸਿ ਚੰਦਨੁ ਜਸੁ ਘਸਿਆ." (ਕਲਿ ਮ: ੪)
ਜਾਹ੍ਨਵੀ	ਜਾਹਰਨਵੀ	"ਜਾਹਰਨਵੀ ਤਪੇ ਭਗੀਰਥਿ ਆਣੀ." (ਮਲਾ ਮ: ੪)
ਜੁਗੁਪ੍ਸਨ	ਗੋਪਣਾ	"ਜੋ ਗੁਰ ਗੋਪੇ ਆਪਣਾ, ਸੁ ਭਲਾ ਨਾਹੀਂ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)
ਸ਼ਨੈਸ਼੍ਚਰ	ਛਨਿਛਰ	"ਛਨਿਛਰ ਵਾਰਿ ਸਉਣ ਸਾਸਤ ਬੀਚਾਰੁ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੩ ਵਾਰ ੭)
ਜਾਮਾਤ੍ਰਿ	ਜਵਾਈ	"ਕੁੜਮ ਸਕੇ ਨਾਲਿ ਜਵਾਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੪)
ਜਲੌਕਾ	ਜੋਕ	"ਜਿਉ ਕੁਸਟੀ ਤਨਿ ਜੋਕ." (ਸਾਰ ਸੂਰਦਾਸ)
ਧੀਵਰ	ਝੀਵਰੁ	"ਇਹੁ ਜੀਉ ਮਛਲੀ, ਝੀਵਰੁ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕਾਲੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)
ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ	ਡੀਠਿ	"ਛੀਕੇ ਪਰ ਤੇਰੀ ਬਹੁਤੁ ਡੀਠਿ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ)
ਤਤ੍ਵਵੇੱਤਾ	ਤਤਬਿੰਦ	"ਮੋਖ ਤਤਬਿੰਦ ਮਹਿ ਜਾਨ ਨਿਰਧਾਰ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)
ਤ੍ਰਿਣਪਟ	ਤਪੜ	"ਤਪੜ ਝਾੜ ਵਿਛਾਇ." (ਭਾਗੁ)
ਤਾਂਬੂਲ	ਤਮੋਲ	"ਕਾਜਲ ਹਾਰ ਤਮੋਲ ਰਸ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)
ਧਵਲਹਮੰਜ	ਧਉਲਹਰ	"ਕਿਤਹੀ ਕਾਮਿ ਨ ਧਉਲਹਰ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਬਿਸਰਾਏ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)
ਨਪਤ੍ਰਿ	ਨੱਤਾ	"ਪੁਤ ਪੋਤਾ ਪੜੋਤਾ ਨੱਤਾ." (ਭਾਗੁ)
ਪ੍ਰਲਪਨ	ਪਇਅੰਪ	"ਨਾਨਕ ਪਇਅੰਪੈ ਕਰਹੁ ਕਿਰਪਾ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)
ਪ੍ਰਾਯਸ਼੍ਚਿੱਤ	ਪਰਾਛਤ	"ਸਗਲ ਪਰਾਛਤ ਲਾਥੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)
ਪ੍ਰਤਿਵੇਸ਼ਿਨੀ	ਪੜੋਸਣਿ	"ਪੜੋਸਣਿ ਪੂਛਿਲੇ ਨਾਮਾ." (ਸੋਰ ਨਾਮਦੇਵ)
ਮਾਤ੍ਰਿਸ੍ਵਸ੍ਰਿ	ਮਾਸੀ	"ਮਾਸੀ ਔਰ ਮੌਸਾ ਜਗ ਵਿਵਿਧ ਵਿਖਯਾਤਾ ਹੈ." (ਭਾਗੁ ਕ)
ਲਵੰਗ	ਲਉਗ	"ਕਿਨਹੀ ਲਉਗ ਸੁਪਾਰੀ." (ਕੇਦਾ ਕਬੀਰ)
x x x	x x x	x x x x x x

ਅ਼ਰਬੀ-ਫ਼ਾਰਸੀ	ਪੰਜਾਬੀ	ਉਦਾਹਰਣ
ਕ਼ਫ਼ਸ਼	ਕਉਸ	"ਕਉਸੈ ਸਪਤ ਪਯਾਲਾ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ)
ਕ਼ਬਾ	ਕਵਾਇ	"ਗਲਹੁ ਕਵਾਇ ਖੋਲਿ ਪਹਿਨਾਈ." (ਭਾਗੁ)
ਕੋਰਨਿਸ਼	ਕੁਨਸ	"ਕੁਨਸਾਂ ਕੀਨੀ ਤੀਨ ਪ੍ਰਬੀਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)
ਖ਼੍ਵਾਜਹਸਰਾ	ਖੁਸਰਾ	"ਖੁਸਰੇ ਕਿਆ ਘਰਵਾਸੁ?" (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)
ਖ਼ੂਗੀਰ	ਖੁਰਗੀਰ	"ਜੀਨ ਖੁਰਗੀਰ ਸਭੁ ਪਵਿਤ ਹਹਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ)
ਜ਼ੁਜਾਮ-ਵਾਲਾ	ਜਜਮਾਲਾ	"ਚੁਣਿ ਵਖਿ ਕਢੇ ਜਜਮਾਲਿਆ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)
ਤਗ਼ੀੱਯਰ	ਤਗੀਰ	"ਮਰਹਟੇ ਦਖਣੀ ਕਿਯੇ ਤਗੀਰ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)
ਤ਼ਿਬਾਬਤ	ਤਬੀਬੀ	"ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਕਰੈ ਤਬੀਬੀ." (ਭਾਗੁ)
ਤਅ਼ੱਲੁਕ਼	ਤਾਲਕ	"ਤਿਸੁ ਮਾਇਆ ਸੰਗਿ ਨ ਤਾਲਕਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)
ਦੁੰਬਾਲਹ	ਦੁਮਾਲੜਾ	"ਮੈ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਉਚ ਦੁਮਾਲੜਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ)
ਨਜ਼ਦੀਕ	ਨਜੀਕਿ	"ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਨਜੀਕਿ ਪਛਾਣਹੁ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)
ਨਾਮੂਸ	ਨਮੋਸੀ	"ਉਸ ਦੀ ਨਮੋਸੀ ਹੋਣ ਲਗੀ." (ਜਸਾ)
ਨੀਯਤ	ਨੀਤ	"ਉਸ ਦੀ ਨੀਤ ਬਦਲੀ ਵੇਖਕੇ." (ਜਸਾ)
ਨਖ਼ੁਦੀ	ਨੁਗਦੀ	"ਨੁਗਦੀ ਮੋਦਕ ਆਦਿਕ ਬ੍ਰਿੰਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)
ਬਜ਼ਹਕਾਰੀ	ਬਜਗਾਰੀ	"ਕਿਉਕਰਿ ਪਇਆ ਹੋਇ ਬਜਗਾਰੀ?" (ਭਾਗੁ)
ਮਸਲਹ਼ਤ ਮਸ਼ਤਵਰ	ਮਸਲਤਿ	"ਬੀਓ ਪੂਛਿ ਨ ਮਸਲਤਿ ਧਰੈ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੫)
ਮਸਜਿਦ	ਮਸੀਤਿ	"ਕਿਆ ਮਸੀਤਿ ਸਿਰ ਨਾਏ?" (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ)
ਮਜ਼ਦੂਰ	ਮਜੂਰ	"ਬ੍ਰਿੰਦ ਮਜੂਰ ਲਗੇ ਤਬ ਆਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)
ਮੁਅ਼ਤਬਰ	ਮਾਤਬਰ	"ਪਠਜੋ ਮਾਤਬਰ ਤਾਂਕੇ ਪਾਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)
ਮੁਤਸੱਦੀ	ਮੁਸੱਦੀ	"ਅਨਿਕ ਮੁਸੱਦੀ ਕਰਤੇ ਕਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)
ਲਿਹ਼ਾਫ਼	ਲੇਫ	"ਨਾ ਜਲੁ ਲੇਫ ਤੁਲਾਈਆ." (ਵਡ ਅਲਾਹਣੀ ਮ: ੧)
x x x	x x x	x x x x x x

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ, ਪੁਰਤਗਾਲੀ, ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਦੇ ਤਦ੍ਭਵ ਸ਼ਬਦਾਂ ਬਾਬਤ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਯਥਾ:— ਅਜੀਟਣ—Adjutant; ਅੜਦਲੀ—Orderly; ਹਸਪਤਾਲ—Hospital; ਕਮਾਣ—Command; ਕਰਨੈਲ—Colonel; ਕਾਰਤੂਸ—Cartouche; ਕੁਮੇਦਾਨ—Commandant; ਗੜਾਡੀਲ—Grenadier; ਗਿਟਸ—Gaiters; ਗੁਲਜਰੀ—Bull's-eye; ਦਰਜਨ—Dozen; ਪਲਟਣ—Battalion or Platoon; ਪਾਦਰੀ—Padre; ਫਲਾਲੈਨ—Flannel; ਬਟਨ—Bouton; ਮੇਮ—Madam; ਰਪੋਟੀਆ—Reporter; ਰੰਗਰੂਟ—Recruit; ਲਫਟੰਟ—Lieutenant; ਲਾਟ—Lord; ਲਾਲਟੈਣ—Lantern x x x ਆਦਿ.

(ਸ) ਮਿਸ਼੍ਰਿਤ (ਮਿੱਸੇ) ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਹਨ, ਜੋ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ—ਅਣੀਆਲੇ ਤੀਰ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੈਸ, ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ, ਹਕੀਕਤਰਾਇ, ਹਰਿ ਕੀ ਪੌੜੀ, ਹੁਗਲੀਬੰਦਰ, ਕੁਬੋਲ, ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਿਜ, ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੂਡਮ, ਜਾਰਜਨਗਰ, ਮੁਖ਼ਲਿਸਗੜ੍ਹ, ਰੇਲਗੱਡੀ, ਲਾਯਲਪੁਰ x x x ਆਦਿ.

(ਹ) ਅਨੁਕਰਣ ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਹਨ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਧੁਨਿ ਦੀ ਨਕਲ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ— ਸਾਂ ਸਾਂ, ਸੂੰ ਸੂੰ, ਟਣ ਟਣ, ਟੈਂ ਟੈਂ, ਠਾਹ ਠਾਹ, ਠੈਂ ਠੈਂ, ਡੁਗ ਡੁਗ, ਡੌਂ ਡੌਂ, ਧੜੰਮ x x x ਆਦਿ.

(ਕ) ਪ੍ਰਤਿਧੁਨਿ ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਹਨ, ਜੋ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸਮਾਨ ਮਿਲਦੇ ਜੁਲਦੇ ਵਾਧੂ ਜੋੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ—ਕੱਟ ਵੱਢ, ਖਾਣਾ ਦਾਣਾ, ਪਾਣੀ ਧਾਣੀ, ਪੂਰੀ ਊਰੀ, ਮਾਰ ਧਾੜ x x x ਆਦਿ.[1]

(ਖ) ਸਾਂਕੇਤਿਕ ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗੁਣ ਜਾਂ ਭਾਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਖਾਸ ਅਰਥ ਦੀ ਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ

[1] ਕਈ ਪੇਂਡੂ, ਪ੍ਰਤਿਧੁਨਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ—ਕੜੀ ਕਚੌਰੀ, ਪੜੀ ਪੂਰੀ, ਰੜੀ ਰੋਟੀ x x x ਆਦਿ ਭੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ.

ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਮੂਰਖ ਲਈ ਉੱਲੂ ਅਤੇ ਗਧਾ, ਘੀ ਲਈ ਪੰਜਵਾਂ, ਲੂਣ ਲਈ ਸਰਵਰਸ, ਵਿਆਹ ਲਈ ਆਨੰਦ x x x ਆਦਿ.

(ਗ) ਸੰਕ੍ਸ਼ਿਪ੍ਤ ਸ਼ਬਦ ਉਹ ਹਨ, ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਕਰਕੇ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ—ਸ਼ਾਦਬਾਸ਼ ਦਾ ਸ਼ਾਬਾ, ਸ਼ੁਕਲ ਦਿਨ ਦਾ ਸੁਦੀ ਅਤੇ ਬਹੁਲ ਦਿਨ ਦਾ ਬਦੀ x x x ਆਦਿ.

(੧੮) ਸਾਹਿਤ੍ਯ ਦੇ ਅੰਗ. ਛੰਦ ਅਲੰਕਾਰ ਆਦਿ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਿਰਣਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਉੱਲਾਸ, ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ, ਸਵੈਯਾ, ਸਾਰ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ, ਚਿਤ੍ਰਪਦਾ, ਛੱਪਯ, ਦੀਪਕ, ਦੋਹਰਾ, ਭਾਵ, ਭੁਜੰਗਪ੍ਰਯਾਤ, ਰਸ, ਰੂਪਕ x x x ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੧੯) ਇਤਿਹਾਸ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਜੋ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੋਧਨ ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਜਯ ਸਿੰਘ, ਧੂਬਰੀ, ਬੀਰੋ ਬੀਬੀ x x x ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੨੦) ਕਿਸੇ ਰਸਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਸ਼ਰੀਹ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਔਂਸੀ, ਕਾਂਉਂ ਉਡਾਉਣਾ, ਜੂਠ ਵਿੱਚ ਧਨ ਪਾਉਣਾ, ਤਣੀ ਛੁਹਣੀ, ਪਾਣੀ ਵਾਰਨਾ x x x ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੨੧) ਔਖੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਪਦ ਲਿਖਕੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦ ਅਰ ਤੁਕ ਦਾ ਅਰਥ ਇੱਕ ਥਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, "ਅਨਮੜਿਆ ਮੰਦਲ ਬਾਜੈ."—"ਅਧਮ ਚੰਡਾਲੀ."—"ਏਕ ਮਰੰਤੇ ਦੋਇ ਮੂਏ."—"ਤੀਸ ਇਕੁ ਅਰੁ ਪੰਜਿ ਸਿਧੁ."—"ਫੀਲੁ."—"ਪਹਿਲਾ ਪੂਤੁ ਪਿਛੈਰੀ ਮਾਈ." x x x ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੨੨) ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਾ ਸਮਝਕੇ ਕੋਸ਼ ਲੇਖਕਾਂ ਅਤੇ ਗ੍ਯਾਨੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਪ੍ਰਕਰਣ ਵਿਰੁੱਧ ਅਰਥ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਾਣੀ ਦੇ ਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੁੱਧ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਨ ੯, ਗੁਲਾਲੁ ੨, ਪਗਾਰ ੩, ਪਰਲ ੨, ਪਾਵਸ x x x ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

(੨੩) ਕੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰੀਤਿ ਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ, ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਵਾਧੂ ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਧਪੜ੍ਹੇ ਗ੍ਯਾਨੀ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਮਨਭਾਉਂਦੇ ਅਰਥ, ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਭਾਵ ਤੋਂ ਉਲਟ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ, ਜਿਵੇਂ—ਚਉੜ ਅੱਗੇ ਚਉੜਿ ਅਤੇ ਰਿੰਨ੍ਹ ਅੱਗੇ ਰਿੰਨ੍ਹਿ ਸ਼ਬਦ ਵੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.[1] ਐਸੇ ਹੀ ਗੁਰਿ, ਜਪਿ, ਮਨਿ, ਮੰਘਰਿ x x x ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਦੇਖੋ.

(੨੪) ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਣ ਲਈ ਨਵੇਂ ਅੱਖਰ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉੱਚਾਰਣ ਜਾਣਨ ਲਈ ਆਸਾਨੀ ਹੋਵੇ.[2]

ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੱਸ ਦੇਣਾ ਭੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦਾ ਪਾਠ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਣਾ ਹੋਵੇ, ਜਾਂ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਦੱਸਣਾ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਇਹ ਨਵੇਂ ਅੱਖਰ ਵਰਤਣੇ ਚਾਹੀਏ; ਸਾਧਾਰਣ ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਣ ਲੱਗਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਰਤਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ.

ਭਾਸ਼ਾ (ਬੋੱਲੀ) ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਕਿਵੇਂ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੇੜ ਨਾਲ ਬਦਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਦੂਜੀ ਬੋੱਲੀ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਉਸੇ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਣਾ ਮਾਤ੍ਰਿਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਵੈਰ ਕਰਨਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਤੇ ਅੰਗ ੧੭ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਅਤੇ ਤਦ੍ਭਵ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਨਕ਼ਸ਼ਾ.

(੨੫) ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਕਵੀਆਂ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ,[3] ਅਰ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਤਤਕਰਾ "ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਪਤਿਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਸੰਕੇਤ" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਮੁੱਢ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ.

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਜੋ ਨਿਰਾਸਤਾ, ਔਖ ਅਤੇ ਵਿਘਨ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਥੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਣਾ, ਲੇਖਕਾਂ ਦੇ ਉਤਸਾਹ ਘਟਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਪਰ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਇਤਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਭੀ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਅਸਾਡੀ ਕੌਮ ਦੇ ਸੱਜਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇਹੇ ਕੰਮਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਪਿਆਰ ਹੈ, ਅਰ ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਕਿਵੇਂ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦ੍ਯਾਪ੍ਰੇਮੀ ਸੱਜਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਤ੍ਯੰਤ ਕ੍ਰਿਤਗ੍ਯ ਅਤੇ ਧਨ੍ਯਵਾਦੀ ਹਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਭਾਈ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹੰਤ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਅਜਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨਾਭਾ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਅਨੇਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਕੀਤੀ ਹੈ. ਪੰਡਿਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਦਾਸ ਜੀ

[1] ਕਈ ਗ੍ਯਾਨੀ ਕਥਾ ਕਰਦੇ ਅਸੀਂ ਸੁਣੇ ਹਨ, ਜੋ ਚਉੜਿ ਦਾ ਚਉੜ੍ਹ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ —"ਕੁਹਿ ਬਕਰਾ ਰਿੰਨ੍ਹਿ ਖਾਇਆ" ਦਾ "ਕੁਹਬਿ ਕਰਾਰ ਨ ਖਾਇਆ."—ਮਹਾ ਅਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਅਰਥ ਦਾ ਅਨਰਥ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ.

[2] ਦੇਖੋ, ਭੂਮਿਕਾ ਪਿੱਛੋਂ ਦਿੱਤੇ "ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ".

[3] ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਅਥਵਾ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਮੇਰੀ ਰਚਨਾ ਹੈ.

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਉਦਾਸੀਨ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ.ਏ. ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਿਜ ਅਤੇ ਭਾਈ ਧਰਮਅਨੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਨਜਰਸਾਨੀ (revision) ਵੇਲੇ ਅਮੋਲਕ ਰਾਇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ. ਰਾਜਾ ਸਰ ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਪੂਰਥਲੇ ਵਾਲੇ ਅਰ ਸਰਦਾਰ ਮੁਕੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇੰਜਨੀਅਰ ਸਿਮਲਾ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ. ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੈਦ ਤਰਨਤਾਰਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੈਦ ਬੁਦਿਆਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰੋਗਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ. ਸਰਦਾਰ ਨੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਸਭਾ ਸਿਮਲਾ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ. ਧਨੌਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਮੌਲਾਨਾ ਮੌਲਵੀ ਹਕੀਮ ਮਿਰਜ਼ਾ ਮੁਹੰਮਦ ਨਜੀਰ ਸਾਹਿਬ "ਅ਼ਰਸ਼ੀ," ਮੁਨਸ਼ੀ ਫ਼ਾਜਿਲ ਅਤੇ ਮੌਲਵੀ ਫ਼ਾਜਿਲ ਜੀ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ, ਸਰਦਾਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਿਸਟੋਰੀਅਨ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਸੰਬੰਧੀ ਕਈ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਖੇਚਲ ਕੀਤੀ. ਲਾਲਾ ਧਨੀਰਾਮ "ਚਾਤ੍ਰਕ" ਮਾਲਿਕ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੈਸ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵੇਂ ਟਾਈਪ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਨੂੰ, ਵਪਾਰੀਆਂ ਵਾਕਰ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਣੀਆਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਡੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਉੱਤਮ ਛਾਪਿਆ ਹੈ. ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਾਜੇ ਨਿਵਾਜੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਨਰੂਪ ਦਰਬਾਰ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਲੱਗਾ ਹੈ.[1]

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਕੋਸ਼ ਇਤਿਹਾਸ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ, ਮੇਰੇ ਇਸ ਯਤਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੋਏ ਹਨ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਹਾਨ ਕ੍ਰਿਤਗ੍ਯ ਹਾਂ.[2]

ਭੁੱਲਣਹਾਰ ਅਤੇ ਅਲਪਗ੍ਯ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜੋ ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ ਭੁੱਲਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੱਸਣ ਦੀ ਜੋ ਸੱਜਨ ਖੇਚਲ ਕਰਨਗੇ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਵਾਣੀ ਅਤੇ ਲੇਖ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਧਨ੍ਯਵਾਦ ਕਰਾਂਗਾ.

ਨਾਭਾ
੧ ਵੈਸਾਖ, ਸੰਮਤ ਗੁ: ਨਾ: ੪੬੧
ਵਿਕ੍ਰਮੀ ੧੯੮੭
੧੩ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੯੩੦

ਵਿਦ੍ਯਾਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦਾ ਸੇਵਕ
ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ

---

[1]੧੦੦੦ ਦੀ ਥਾਂ ੫੦੦ ਕਾਪੀ ਛਪਣ, ਅਤੇ ੩੦੦੦ ਦੀ ਥਾਂ ੩੩੩੯ ਸਫੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਅਰ ਨਜਰਸਾਨੀ ਤਥਾ ਛਪਾਈ ਵੇਲੇ ਖਾਸ ਵਿਦ੍ਵਾਨਮੰਡਲੀ ਰੱਖਣ ਕਾਰਨ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਲਾਗਤ ੭੦ ਦੀ ਥਾਂ ੧੧੦ ਰੁਪਯੇ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੋਈ ਭੇਟਾ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਹੈ.

[2]ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਵਿਸਾਰ ਦੇ ਭੈ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ.

ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਪਤਿਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਸੰਕੇਤ

ਉਪ. ਉਪਸਰਗੰ. Preposition.
ਅ: ਅਸ੍ਰਪਦੀ ਅਤੇ ਅਧਜਾਯ.
ਅ਼. ਅ਼ਰਬੀ ਭਾਸਾ.
ਅਸਫੋ. ਸਫੋਟਕ ਕਬਿੱਤ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਅਕਾਲ. ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਅਜਰਾਜ. ਰਾਜਾ ਅਜ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਅਜੈ ਸਿੰਘ. ਅਜੈ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਅਨੁ. ਅਨੁਕਰਣ. ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਨਕਲ. Onomatopœia.
ਅਰਹੰਤਾਵ. ਅਹੰਤ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਆਸਾ. ਆਸਾ ਰਾਗ.
ਏ.ਡੀ. A.D. ਈਸਵੀ ਸਨ.
ਅੰ. ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸਾ.
ਸ. ਸਲੋਕ.
ਸਹਸ. ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸਲੋਕ.
ਸਨ. ਈਸਵੀ ਸਨ (ਸਾਲ).
ਸਨਾਮਾ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਸਮੁਦ੍ਰਮਥਨ. ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਸਰਵ. ਸਰਵਨਾਮ. ਪੜਨਾਉਂ. Pronoun.
ਸਲੋਹ. ਸਰਵਲੋਹ ਗ੍ਰੰਥ.
ਸਵਾ. ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ.
ਸਵੈਯੇ ੩੩. ਤੇਤੀ ਸਵੈਯੇ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਸਾਰ. ਸਾਰੰਗ ਰਾਗ.
ਸਿੰਧੀ. ਸਿੰਧੀ ਭਾਸਾ.
ਸੂਹੀ. ਸੂਹੀ ਰਾਗ.
ਸੂਰਜਾਵ. ਸੂਰਯ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਸੋਰ. ਸੋਰਠ ਰਾਗ.
ਸੰ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸਾ.
ਸੰਗਯਾ. ਨਾਮ. Noun.
ਸੰਮਤ. ਵਿਕ੍ਰਮੀ ਸਾਲ.
ਸ੍ਰੀ. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ.
ਹਕਾਯਤ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮੇ ਪਿੱਛੇ ਜੋ ੧੧ ਹਕਾਇਤਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ.
ਹਜਾਰੇ ੧੦. ਹਜਾਰੇ ਸ਼ਬਦ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਹਨੂ. ਹਨੂਮਾਨ ਨਾਟਕ, ਹ੍ਰਿਦਯਰਾਮ ਕ੍ਰਿਤ.
ਹਿੰ. ਹਿੰਦੀ ਭਾਸਾ.
ਹੀ. ਹੀਬ੍ਰੂ (Hebrew) ਭਾਸਾ. ਇਬਰਾਨੀ.
ਕੱਸਪਾਵ. ਕਸ਼ਯਪ ਅਵਤਾਰ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਕੱਛਾਵ. ਕੱਛਪ ਅਵਤਾਰ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਕਲਕੀ. ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਕਲਿ. ਕਲਿਆਨ ਰਾਗ.
ਕਵਿ ੫੨. ਬਾਵਨ ਕਵਿ, ਸ੍ਰੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ.
ਕਾਸ਼. ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਭਾਸਾ.
ਕਾਨ. ਕਾਨੜਾ ਰਾਗ.
ਕੇਦਾ. ਕੇਦਾਰਾ ਰਾਗ.
ਕ੍ਰਿ. ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ. Verb.
ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ. ਕ੍ਰਿਸਨ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਿਸ਼ੇਸਣ. Adverb.
ਖ਼ਾ. ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਸ਼ਬਦ.
ਖਾਮ. ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਮਹਿਮਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਗਉ. ਗਉੜੀ ਰਾਗ.
ਗੁਜ. ਗੁਜਰਾਤੀ. ਭਾਸਾ.
ਗੁਪ੍ਰਸੂ. ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ (ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼).
ਗੁਰੁਪਦ. ਗੁਰੁਪਦ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼.
ਗੁਵਿ ੬. ਗੁਰੁਵਿਲਾਸ ਛੀਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ.
ਗੁਵਿ ੧੦. ਗੁਰੁਵਿਲਾਸ ਦਸਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਾ.
ਗੂਜ. ਗੂਜਰੀ ਰਾਗ.
ਗੌਂਡ. ਗੌਂਡ ਰਾਗ.
ਗਜਾਨ. ਗਜਾਨਪ੍ਰਬੋਧ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਚਉ. ਚਉਬੋਲੇ.
ਚਰਿਤ੍ਰ. ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਾਖਯਾਨ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਚੌਪਈ. ਬੇਨਤੀ ਚੌਪਈ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਚੌਬੀਸਾਵ. ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਚੰਡੀ ੧. ਚੰਡੀਚਰਿਤ੍ਰ ਵਡਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਚੰਡੀ ੨. ਚੰਡੀਚਰਿਤ੍ਰ ਛੋਟਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਚੰਡੀ ੩. ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ .
ਚੰਦ੍ਰਾਵ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਚੰਬਾ. ਚੰਬੇ ਦੀ ਭਾਸਾ.
ਜ. ਜਨਮ.
ਜਸਭਾਮ. ਜਨਮਸਾਖੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ.
ਜਸਾ. ਜਨਮਸਾਖੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ.
ਜਗਰਾਜ. ਜਗ ਰਾਜੇ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.

ਜਜਾਤਿ. ਰਾਜਾ ਯਯਾਤਿ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਜਨਮੇਜਯ. ਰਾਜਾ ਜਨਮੇਜਯ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਜਫਰ. ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਹ.
ਜਲੰਧਰਾਵ. ਜਲੰਧਰ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਜਿੰਦਗੀ. ਜ਼ਿੰਦਗੀਨਾਮਾ, ਕ੍ਰਿਤ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ.
ਜੈਜਾ. ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ.
ਜੈਤ. ਜੈਤਸਰੀ ਰਾਗ.
ਜੰਗਨਾਮਾ. ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਜ਼ੇਬੁੱਨਿਸਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਹੈ.
ਟੋਡੀ. ਟੋਡੀ ਰਾਗ.
ਡਿੰਗ. ਡਿੰਗਲ ਭਾਸ਼ਾ. ਇਹ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਬੋਲੀ ਹੈ.
ਤਨਾਮਾ. ਤਨਖਾਹ ਨਾਮਾ.
ਤਿਲੰ. ਤਿਲੰਗ ਰਾਗ.
ਤੁ. ਤੁਰਕੀ ਭਾਸ਼ਾ.
ਤੁਖਾ. ਤੁਖਾਰੀ ਰਾਗ.
ਥਲੀ. ਥਲੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ.
ਦਖ. ਦੱਖਣੀ ਭਾਸ਼ਾ.
ਦੱਤਾਵ. ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਦਿਲੀਪ. ਰਾਜਾ ਦਿਲੀਪ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਦੀਗੋ. ਦੀਵਾਨ ਗੋਯਾ. (ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ)
ਦੇ. ਦੇਹਾਂਤ.
ਦੇਵ. ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਰਾਗ.
ਧਨਾ. ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ.
ਧਨੰਤਰਾਵ. ਧਨੰਤਰਿ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਧਾ. ਧਾਤੁ. ਮਸਦਰ. Verbal root.
ਨਸੀਹਤ. ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ.
ਨਟ. ਨਟ ਰਾਗ.
ਨਰਸਿੰਘਾਵ. ਨਰਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਨਰਨਾਰਾਯਣ. ਨਰ ਨਾਰਾਯਣ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਨਰਾਵ. ਨਰ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਨਾਪ੍ਰ. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਪ੍ਰਕਾਸ਼.
ਪਹਾ. ਪਹਾੜੀ ਭਾਸ਼ਾ.
ਪਰਸਰਾਮਾਵ. ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਅਵਤਾਰ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਪਰੀਛਤਰਾਜ. ਰਾਜਾ ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਿਤ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਪਾ. ਪਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ.
ਪਾਰਸਾਵ. ਪਾਸ਼੍ਵੰਨਾਥ ਅਵਤਾਰ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਪੁਰਤ. ਪੁਰਤਗਾਲੀ ਭਾਸ਼ਾ.
ਪੂਰ. ਪੂਰਵੀ ਭਾਸ਼ਾ.
ਪੋਠੋ. ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਭਾਸ਼ਾ.
ਪੰਪ੍ਰ. ਪੰਥਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗਯਾਨੀ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ.
ਪ੍ਰਤਜ. ਪ੍ਰਤਜਯ. Suffix.
ਪ੍ਰਭਾ. ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਰਾਗ.
ਪ੍ਰਾ. ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ.
ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪੰਥਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸਰਦਾਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਿਤ.
ਪ੍ਰਿਥੁਰਾਜ. ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਿਥੁ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਫ਼ਾ. ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ.
ਫ੍ਰ. ਫ੍ਰੈਂਚ. French.
ਬਸੰ. ਬਸੰਤ (ਵਸੰਤ) ਰਾਗ.
ਬਾਂਗਰ. ਬਾਂਗਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ.
ਬਾਵਨ. ਬਾਵਨਅਖਰੀ.
ਬਿਹਾ. ਬਿਹਾਗੜਾ ਰਾਗ.
ਬਿਲਾ. ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ.
ਬੀ.ਸੀ. B.C. ਈਸਵੀ ਸਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ.
ਬੇਨਰਾਜ. ਰਾਜਾ ਵੇਣ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਬੈਰਾ. ਬੈਰਾੜੀ ਰਾਗ.
ਬੰਨੋ. ਭਾਈ ਬੰਨੋ ਵਾਲੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ.
ਬ੍ਰਹਮਾਵ. ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਭਗਤਾਵਲੀ. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਗਯਾਰਵੀਂ ਵਾਰ ਦੀ ਵਯਾਖਯਾ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕ੍ਰਿਤ.
ਭਾਗੁ. ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ.
ਭਾਗੁਕ. ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਕਬਿੱਤ.
ਭੈਰ. ਭੈਰਉ (ਭੈਰਵ) ਰਾਗ.
ਮ: ਮਹਲਾ, ਅਰਥਾਤ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ (ਸਤਿਗੁਰੂ)
ਮਗੋ. ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਦੀ ਗੋਸਟਿ.
ਮੱਛਾਵ. ਮੱਛ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਮਨੁ. ਮਨੁਸਿਮ੍ਰਿਤਿ.
ਮਨੁਰਾਜ. ਮਨੁ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਮਰਾ. ਮਹਾਰਾਸ਼ਟ੍ਰੀ ਭਾਸ਼ਾ.
ਮਲਾ. ਮਲਾਰ ਰਾਗ.
ਮਾ ਸੰ. ਮਾਧਵਾਨਲ ਸੰਗੀਤ.
ਮਾਗਧੀ. ਮਗਧ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ.
ਮਾਝ. ਮਾਝ ਰਾਗ.
ਮਾਂਧਾਤਾ. ਮਾਂਧਾਤਾ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਮਾਰ. ਮਾਰਵਾੜੀ.
ਮਾਰੂ. ਮਾਰੂ ਰਾਗ.
ਮਾਲੀ. ਮਾਲੀਗੌੜਾ ਰਾਗ.
ਮੁਲ. ਮੁਲਤਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ.
ਮੋਹਨੀ. ਮੋਹਿਨੀ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.

ਯੁਧਿਸਟਰ ਰਾਜ. ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸ੍ਟਿਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਯੂ. ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ.
ਯੌ. ਯੌਗਿਕ ਸ਼ਬਦ. Etymological.
ਰਹਿਤ. ਰਹਿਤਨਾਮਾ.
ਰਘੁਰਾਜ. ਰਾਜਾ ਰਘੁ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਰਾਮ. ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ.
ਰਾਮਾਵ. ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਰੁਦ੍ਰਾਵ. ਰੁਦ੍ਰ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
L. ਲੈਟਿਨ ਭਾਸ਼ਾ.
ਲੋਕੋ. ਲੋਕੋਕ੍ਤਿ. ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਹਿਨਾਵਤ.
ਵਡ. ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ.
ਵਰਾਹ. ਵਰਾਹ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਵਾ. ਵਾਕ੍ਯ.

ਵਾਮਨਾਵ. ਵਾਮਨ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਵਾਰ ੧, ਵਾਰ ੨, ਵਾਰ ੩, ਵਾਰ ੭ — ਜਿਸ ਰਾਗ ਦੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੈ ਉਸ ਲਈ ਕੋਈ ਅੰਗ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਾਰਾਂ ਹਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅੰਗ ੧-੨-੩ ਵਰਤੇ ਹਨ. ਐਸੇ ਹੀ ਐਤ ਸੋਮ ਆਦਿ ਦਿਨਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਬਾਣੀ ਲਈ ਵਾਰ ੭ ਹੈ.
ਵਿ. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ. Adjective.
ਵਿਸਨਾਵ. ਵਿਸ਼ਨੁ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਕਥਾ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.
ਵਿਚਿਤ੍ਰ. ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ.
ਵ੍ਯ. ਅਵ੍ਯਯ. Particle.
ਵ੍ਰਜ. ਵ੍ਰਜਭਾਸ਼ਾ. (ਮਥੁਰਾ ਵ੍ਰਿੰਦਾਵਨ ਦੀ ਬੋਲੀ).
ਵ੍ਰਿੰਦ. ਵ੍ਰਿੰਦ ਕਵਿ ਦੀ ਸਤਸਈ.

ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ[1]

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ		ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ		ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ਾਰਸੀ	
ऋ	ਰ਼ਿ—ਰ਼ਿਸਿ	ت	ਤ—ਤਕਲੀਫ਼	ث	ਸ—ਸਬੂਤ
श	ਸ਼—ਸ਼ਰੀਰ	ط	ਤ਼—ਤ਼ਬੀਬ	س	ਸ—ਸਹੂਲਤ
ष	ਸ਼—ਸ਼ਟ ਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰ	ہ	ਹ—ਹਜਵ	ش	ਸ਼—ਸ਼ਹੀਦ
स	ਸ—ਸਮਯ	ح	ਹ਼—ਹ਼ਰਾਮ	ص	ਸ—ਸਬਰ
क्ष	ਕ੍ਸ਼—ਕ੍ਸ਼ਮਾ	خ	ਖ਼—ਖ਼ੁਸ਼ਕ	ع	ਉ਼—ਉ਼ਮਰ
ज्ञ	ਗ੍ਯ—ਗ੍ਯਾਨ (ਗ੍ਯਾਨ)	ذ	ਜ—ਜਿਕਰ		ਅ਼—ਅ਼ਕ਼ਲ
	੍ਰ—ਹਰ੍ਸ਼[2]	ز	ਜ਼—ਜ਼ਹਿਰ		ਇ਼—ਇ਼ਲਮ
	:—ਦੁ:ਖ. ਨਮ:[3]	ژ	ਜ—ਅਜਦਹਾ	غ	ਗ਼—ਗ਼ਰਕ਼
	੍—ਮਨਸ੍[4]	ض	ਜ—ਜਯਾਫ਼ਤ	ف	ਫ਼—ਫ਼ੌਜ
		ظ	ਜ—ਜਹੂਰ	ق	ਕ਼—ਕ਼ਤਲ
				ِ	ਚਸ਼ਮੇ[5] ਮਾ

[1]ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਠੇਠ ਬੋਲੀ ਲਿਖਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਵੇਂ ਅੱਖਰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ. ਜੋ ਅੱਖਰ ਉਸ ਬੋਲੀ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਰਚੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਭ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਪਰ ਜਦ ਓਪਰੀ ਬੋਲੀ ਲਿਖਣੀ ਪਵੇ, ਤਦ ਔਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਲਪਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ.

ਪੰਜਾਬੀ ਲਿਖਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੈਂਤੀ ਦੇ ਅੱਖਰ ਅਜੇਹੇ ਪੂਰਣ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਅੱਖਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਆਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਉੱਚਾਰਣ ਦੱਸਣ ਲਈ ਇਹ ਨਵੇਂ ਅੱਖਰ ਕਲਪੇ ਗਏ ਹਨ.

[2]ਇਹ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਲਗਣ ਵਾਲਾ ਰਾਰਾ ਹੈ.

[3]ਇਹ ਵਿਸਰਗਾਂ ਹਨ.

[4]ਇਹ ਹਲ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ.

[5]ਇਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਇਜ਼ਾਫ਼ਤ ਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸਿਹਾਰੀ ਅਤੇ ਲਾਂ ਦੇ ਮੱਧ ਹੈ.

ਝਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਝਰਣਾ.

ਝਰਪ. ਸੰਗਯਾ—ਝੜਪ. ਝਪਟ। ੨ ਅਗਨਿ ਦੀ ਲਾਟ ਦਾ ਲਪੇਟ.

ਝਰਲਾਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਝਰਨਾਹਟ. ਥਰਥਰਾਟ. ਕੰਬਣੀ. "ਝਰਲਾਣੀ ਉੱਠੀ ਦੇਵਤਾ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਝਰਾਕ, ਝਰਾਕਾ } ਸੰਗਯਾ—ਝਟਕਾ. ਝੜਾਕਾ। ੨ ਝਨਤਕਾਰ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਖੜਕਣ ਦੀ ਧੁਨਿ. "ਝਰਾਕ ਝਾਰੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਝਰਿ. ਝੜਕੇ. "ਨਿੰਦਕ ਐਸੇ ਹੀ ਝਰਿ ਪਰੀਐ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਝਰੀ.

ਝਰੀ. ਬੱਦਲਾਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਣੀ ਝਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਝੜੀ. "ਲਗੀ ਝਰੀ ਬਰਖਾ ਬਹੁ ਹੋਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰ. ਨਦੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਚਸ਼ਮਿਆਂ ਤੋਂ ਝਰਕੇ ਪਾਣੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ.

ਝਰੀਟ. ਸੰਗਯਾ—ਕੰਡੇ ਆਦਿ ਦੀ ਰਗੜ ਨਾਲ ਖਲੜੀ ਪੁਰ ਹੋਈ ਲੀਕ. "ਜਿਨ ਕੋ ਲਗੀ ਝਰੀਟ ਵਿਸੇਖੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਝਰੋਕਾ, ਝਰੋਖਾ } ਸੰਗਯਾ—ਹਵਾ ਅਤੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਾਸਤੇ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਛੋਟਾ ਛਿਦ੍ਰ. ਸੰ. ਗਵਾਕ੍ਸ਼.

ਝਲ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਲਾਟਾ. ਅਗਨਿ ਦੀ ਸ਼ਿਖਾ। ੨ ਲਿਸ਼ਕ. ਚਮਕ. ਰੌਸ਼ਨੀ. "ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜਿਨਿ ਦੀਆ ਪਲੀਤਾ ਤਿਨਿ ਤੈਸੀ ਝਲ ਦੇਖੀ." (ਗਉੜੀ) ੩ ਸੰ. ਤਾਪ. ਦਾਹ। ੪ ਦੇਖੋ, ਝਲੁ.

ਝਲਹਲ. ਸੰਗਯਾ—ਚਮਕਦਮਕ. "ਝਲਹਲੰਤ ਤਰਵਾਰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਝਲਕ. ਸੰਗਯਾ—ਚਮਕ. ਦੀਪ੍ਤਿ. ਪ੍ਰਭਾ.

ਝਲਕਣਾ, ਝਲਕਣੁ, ਝਲਕਨਾ } ਕ੍ਰਿ—ਚਮਕਣਾ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣਾ.

ਝਲਕਾ. ਸੰ. ਝੱਲਿਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਚਮਕ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀਪ੍ਤਿ.

ਝਲਜੀਹਾ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਝਲ (ਲਾਟਾ) ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਜੀਭ, ਅੱਗ. ਅਗਨਿ.

ਝਲਣਾ, ਝਲਣੁ } ਕ੍ਰਿ—ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨਾ. "ਧਰਤਿ ਅਸਮਾਨੁ ਨ ਝਲਈ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਸਹਾਰਨਾ. ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨਾ. "ਸਾਮੁਹਿ ਸੇਲ ਸਮਰ ਮੋ ਝਲਹੈ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੩ ਹਿਲਾਉਣਾ. ਕੰਬਾਉਣਾ. "ਲੇ ਪਖਾ ਪ੍ਰਿਅ ਝਲਉ ਪਾਏ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਝਲਮਲ, ਝਲਮਾਲਾ } ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਝਲ (ਲਾਟਾ) ਦੀ ਮਾਲਾ ਵਾਲੀ, ਅੱਗ। ੨ ਭਾਵ—ਚਮਕ ਦਮਕ. ਪ੍ਰਭਾ.

ਝਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਝੱਲਣ ਦਾ ਸਾਧਨ, ਪੱਖਾ. "ਝਲੇ ਝਿਮਕਨਿ ਪਾਸਿ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਕਿਰਣ। ੩ ਧੁੱਪ। ੪ ਦੇਖੋ, ਝੱਲਾ.

ਝਲਾਂਗ. ਸੰਗਯਾ—ਝਲਾਗ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਝਲਾ ੨. ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸਮਾਂ. ਦੇਖੋ, ਝਾਲਾਗੇ.

ਝਲਾਝਲ. ਸੰਗਯਾ—ਚਮਕ ਦਮਕ। ੨ ਵਿ—ਚਮਕੀਲਾ.

ਝਲਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹਰਟ। ੨ ਕੂਲ੍ਹ. ਨਾਲਾ. ਜਲ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ। ੩ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਦੀ ਸੰਘਣੀ ਝਾੜੀ.

ਝਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪਨਾਹ. ਓਟ. "ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਕੈ ਝਲੀ ਰੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਝੱਲੀ.

ਝਲੁ. ਸੰਗਯਾ—ਦੀਵਾਨਾਪਨ ਦੀ ਲਹਿਰ. ਪਾਗਲਪੁਣੇ ਦਾ ਤਰੰਗ. "ਤੂੰ ਭਉ ਕਰਿ ਝਲੁ ਗਵਾਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਝਲੁੰਭਲੈ. ਅੰਭ (ਜਲ) ਦੀ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਗ਼ੋਤਾ ਮਾਰਕੇ. ਸਨਾਨ ਕਰਕੇ. ਦੇਖੋ, ਝਲ, ਝਾਲ ਅਤੇ ਝਾਲਿਝਲੁੰਭਲੈ.

ਝਲੂਠਨ. ਕ੍ਰਿ—ਝੁਲਸਣਾ. "ਅਗਨਿ ਝਲੂਠੇ ਕਾਇ." (ਮਗੋ)

ਝਲੰਕ, ਝਲੰਕਨਾ } ਦੇਖੋ, ਝਲਕ ਅਤੇ ਝਲਕਣਾ.

ਝੱਲ. ਸੰਗਯਾ—ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦਾ ਸੰਘਣਾ ਜੰਗਲ. "ਕਿਲਾ ਕੋਟ ਥਾ ਸਿੰਘਨ ਝੱਲ." (ਪੰਪ੍ਰ) ੨ ਸਿਰੜ. ਪਾਗਲਪਨ। ੩ ਕ੍ਰੋਧ ਦੀ ਲਹਿਰ। ੪ ਪੱਖੇ ਦੀ ਹਵਾ ਦਾ ਝੋਕਾ। ੫ ਸੰ. ਭੰਡ. ਮਸ਼ਖ਼ੋਲੀਆ। ੬ ਅਗਨਿ ਦੀ ਲਪਟ.

ਝੱਲਣ. ਦੇਖੋ, ਝਲਣਾ। ੨ ਉਹ ਲੰਮਾ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾ ਸਤੀਰ, ਜੋ ਖੂਹ ਉਤੇ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਚੱਕੁਲੇ ਦੀ ਲੱਠ (ਧੁਰ) ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਰਾ ਰੱਖਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ.

ਝੱਲਣਾ. ਦੇਖੋ, ਝਲਣਾ.

ਝੱਲਰੀ. ਸੰ. ਦੇਖੋ, ਜਯਘੰਟਾ। ੨ ਧਾਤੁ ਦੀ ਚੰਮ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹੀ ਖੰਜਰੀ। ੩ ਵਡੇ ਛੈਣੇ.

ਝੱਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪੱਖਾ। ੨ ਸਿਰੜਾ. ਸੌਦਾਈ। ੩ ਫੇਟੇ ਰੋਗ ਦਾ ਗ੍ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਕੰਬਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ.

ਝੱਲੀ. ਵਿ—ਸਿਰੜੀ. ਦੀਵਾਨੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਲਹੌਰ ਤੋਂ ੧੧ ਕੋਹ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਮਾਂਗਟ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਥਾਂ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ.

ਝਵਰਾਉਣਾ, ਝਵਰਾਨਾ } ਕ੍ਰਿ—ਕੰਬਾਉਣਾ. ਹਿਲਾਉਣਾ। ੨ ਵਿਖੇਰਨਾ. ਫੈਲਾਉਣਾ. "ਰੋਮ ਸਕੰਧ ਕਠਿਨ ਝਵਰਾਏ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਝੜ. (ਸੰ. ਝਟ੍, ਧਾ—ਫਸਣਾ, ਜੁੜਨਾ) ਸੰਗਯਾ—ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੱਦਲਾਂ ਦਾ ਜੁੜਨਾ. "ਝੜ ਝਖੜ ਓਹਾੜ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ੨ ਜਿੰਦੇ (ਕ਼ੁਫ਼ਲ) ਦੀ ਕਮਾਣੀ। ੩ ਧਾਤੁ ਦੇ ਕੀਲ ਦਾ ਕੁੱਟਕੇ ਚੌੜਾ ਕੀਤਾ ਸਿਰਾ.

ਝੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਡਿਗਣਾ. ਪਤਨ. "ਝੜਿ ਝੜਿ ਪਵਦੇ ਕਚੇ ਬਿਰਹੀ." (ਸਵਾ ਮ: ੫) "ਪਤ੍ਰ ਭੁਰਜੇਣ ਝੜੀਅੰ." (ਗਾਥਾ)

ਝੜਪ. ਸੰਗਯਾ—ਝਪਟ। ੨ ਮੁਠਭੇੜ। ੩ ਹੱਲਾ.

ਝੜਵਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਮੇਘ (ਬੱਦਲ), ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਝੜਦਾ ਹੈ. "ਜਿਉ ਧੂਅਰ ਝੜਵਾਲ ਦੀ ਕਿਉ ਵਰਸੈ ਪਾਣੀ?" (ਭਾਗੁ) ਧੂੰਏਂ ਦੇ ਬੱਦਲ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਕਿਉਂ ਵਰਸੈ?

ਝੜਾਕ, ਝੜਾਕਾ } ਸੰਗਯਾ—ਝਟਕਾ। ੨ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਭਿੜਨ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਧੁਨਿ. "ਝੜਾਕ ਝਾਰੈਂ." (ਸਲੋਹ)

ਝੜਿ. ਝੜਕੇ. ਦੇਖੋ, ਝੜਨਾ.

ਝੜੀ. ਸੰਗਯਾ—ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਘਟਾ ਦਾ ਅਖੰਡ ਪਾਣੀ ਝੜਨਾ. "ਬਰਸੈ

ਲਾਇ ਝੜੀ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਝੜੇ ਝੜਿ. ਝੜ ਝੜਕੇ. "ਪਤ ਝੜੇ ਝੜਿ ਪਾਹਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਝੜੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁਲਝੜੀ. ਅੰਗਾਰਾਂ ਦੇ ਝੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਬਾਹੈਂ ਨਿਸੰਗ, ਉੱਠੈ ਝੜੰਗ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਝਾਉਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਝਾਂਈਂ (ਅ਼ਕਸ) ਦਾ ਓਲ੍ਹਾ. ਸਿੰਧੀ. ਝਾਂਵਿਰੋ. ਨਜ਼ਰ ਦਾ ਧੁੰਧਲਾਪਨ। ੨ ਧੁੰਧਲਾਰੂਪ, ਜੋ ਸਾਫ ਨਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ। ੩ ਵਿ—ਧੁੰਧਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵਾਲਾ.

ਝਾਊ. ਸੰ. ਝਾਵੁਕ. ਸੰਗਯਾ—ਝਾੜ. ਬੂਝਾ.

ਝਾਂਈਂ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ. ਅ਼ਕਸ. "ਜੋਗੀ ਕੀ ਝਾਂਈਂ ਦਰਸਾਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੪੩)

ਝਾਈਂ ਮਾਂਈ. ਵਿ—ਛਾਯਾਮਯ. ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਰੂਪ। ੨ ਪਲ ਵਿੱਚ ਲੋਪ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਛਾਈਂ ਮਾਈਂ.

ਝਾਂਸੀ. ਸੰਗਯਾ—ਭੁਲੇਖਾ. ਧੋਖਾ. ਛਲ। ੨ ਧੋਖੇ ਲਈ ਦਾਬਾ ਮਾਰਨਾ। ੩ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਮ 'ਬਲਵੰਤਨਗਰ' ਹੈ. ਇਹ ਓਰਛਾ ਦੇ ਰਾਜਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ੧੬੧੩ ਵਿੱਚ ਵਸਾਇਆ ਸੀ. ਝਾਂਸੀ ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ੭੯੯ ਅਤੇ ਮੁੰਬਈ ਤੋਂ ੭੦੨ ਮੀਲ ਹੈ. ਜੀ. ਆਈ. ਪੀ. ਰੇਲਵੇ ਦਾ ਭਾਰੀ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਛਾਉਣੀ ਭੀ ਹੈ.

ਝਾਹਾ. ਸੰ. ਜਾਹਕ. ਸੰਗਯਾ—ਕੰਡੇਦਾਰ ਚੂਹਾ, ਜੋ ਝਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਕੰਡੇਲਾ. ਅੰ. Hedge hog.

ਝਾਕ ਅਥਵਾ ਝਾਕੁ. ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਨਜ਼ਰ। ੨ ਦੇਖਣ (ਤੱਕਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਝਾਖ. "ਬਿੰਦਕ ਨਦਰਿ ਝਾਕੁ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ੩ ਆਸ. ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਉਮੇਦ. "ਤਿਨਾ ਝਾਕ ਨ ਹੋਰੁ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੪ ਝਿਜਕ. "ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਗਇਓ ਸਭ ਝਾਕ." (ਕਾਨ ਮ: ੪) ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਜਹਨ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਜਹਾਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਲ ਝਾਕ ਹੈ.

ਝਾਕਣਾ, ਝਾਕਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਤੱਕਣਾ. ਦੇਖਣਾ.

ਝਾਕਨਿ, ਝਾਕਨੀ ਸੰਗਯਾ—ਗਿਰਝ. ਗਿੱਧ, ਜੋ ਦੂਰੋਂ ਮਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀ ਹੈ. "ਭੂਤ ਸ੍ਰਿਗਾਲਨ ਕਾਕਨ ਝਾਕਨਿ ਡਾਕਨਿ ਸ੍ਰੋਨ ਅਘਾਇਕੈ ਪੀਨੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਝਾਕਵਾਲ. ਵਿ—ਝਾਕਣ ਵਾਲਾ. ਲੋਭੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਮੰਗਤਾ, ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵੱਲ ਤੱਕਦਾ ਹੈ.

ਝਾਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦੀਦਾਰ. ਦਰਸ਼ਨ। ੨ ਝੱਕ. ਝਿਝਕ.

ਝਾਕਿ. ਦੇਖਕੇ। ੨ ਝਿਜਕਕੇ.

ਝਾਕੀ, ਝਾਂਕੀ ਸੰਗਯਾ—ਦਰਸ਼ਨ. ਦੀਦਾਰ.

ਦੇਖੀ ਅਮਰਾਵਤੀ ਮੇ
ਦੇਵਨ ਕੀ ਸਭਾ ਬੀਚ
ਸ਼ੋਭਾ ਯੁਤ ਝਾਂਕੀ
ਮਹਾਰਾਜ ਅਮਰੇਸ਼ ਕੀ,
ਦੇਖਯੋ ਚਤੁਰਾਨਨ ਕੋ
ਰਿਖੀਅਨ ਦੇਤ ਸੰਥਾ
ਯੋਗ ਧਯਾਨ ਲੀਨ ਪੇਖੀ
ਮੂਰਤਿ ਮਹੇਸ਼ ਕੀ,
ਰਿਸਭ ਕੋ ਤਯਾਗੀ ਅਰੁ
ਰਾਘਵ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ
ਨੀਤਿ ਮੇ ਨਿਪੁਨ ਦੇਖੀ
ਮੰਡਲੀ ਵ੍ਰਿਜੇਸ਼ ਕੀ,
ਸਾਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਏਕ ਹੀ
ਸ੍ਥਾਨ ਹੁਏ ਭਾਨ ਹਮੇ
ਦੇਖੀ ਜਬ ਬਾਂਕੀ ਝਾਂਕੀ
ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਕੀ.

੨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ. ਨਜਾਰਾ। ੩ ਝਰੋਖਾ. ਉਹ ਛੇਕ ਜਿਸ ਵਿਚਦੀਂ ਦੇਖੀਏ.

ਝਾਕੁ. ਦੇਖੋ, ਝਾਕ.

ਝਾਖ. ਸੰਗਯਾ—ਬੁੜਬੁੜਾਟ। ੨ ਬਕਬਾਦ। ੩ ਦੇਖੋ, ਝਖ। ੪ ਝਾਕ ੨ ਅਤੇ ੩ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ.

ਝਾਂਖ. ਸੰਗਯਾ—ਨਰ ਚਿੱਤਲ ਮ੍ਰਿਗ। ੨ ਬਾਰਾਂਸਿੰਗਾ. ਝੰਖਾਰ.

ਝਾਖ ਝਖਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਬਕਬਾਦ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਕਰਾਉਣਾ. "ਥੋੜਾ ਬੋਲਣ ਬੋਲ, ਨ ਝਾਖ ਝਖਾਇਆ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਬਰੜਾਉਣਾ. "ਤੀਜੈ ਝਾਖ ਝਖਾਇਆ, ਚਉਥੈ ਭੋਰੁ ਭਇਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਝਾਂਖਰ. ਸੰਗਯਾ—ਬਾਰਾਂਸਿੰਗਾ. ਦੇਖੋ, ਝੰਖਾਰ.

ਝਾਖਿ. ਦੇਖੋ, ਝਾਖ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਝਖਕੇ. ਬਕਬਾਦ ਕਰਕੇ.

ਝਾਗ. ਸੰਗਯਾ—ਝੱਗ. ਫੇਨ। ੨ ਜੇਰਾ. ਬਰਦਾਸ਼੍ਤ. ਸਹਾਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. "ਝਾਗ ਸੈਹਥੀ ਬ੍ਰਣ ਕਰੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੧) "ਝਾਗ ਝਾਗ ਸੁਤੀਰ." (ਚੰਡੀ ੨) ੩ ਗਾਹੁਣਾ. ਅਵਗਾਹਨ. ਦੇਖੋ, ਝਾਗਿ। ੪ ਉਨੀਂਦਾਪਨ। ੫ ਝਖ. ਮੱਛੀ. ਦੇਖੋ, ਬਿਬਲੁ.

ਝਾਂਗ. ਸੰਗਯਾ—ਵਢਾਂਗ. ਝਾਂਗੇ ਹੋਏ ਬਿਰਛ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ. ਛਾਂਗ.

ਝਾਗਣੁ, ਝਾਗਨਾ ਸਿੰਧੀ. ਕ੍ਰਿ—ਪਗਾਹਣ ਵਿਚਦੀਂ ਲੰਘਣਾ। ੨ ਲੰਮਾ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨਾ. "ਦੇਸ ਦਿਸੰਤਰ ਮੈ ਸਗਲੇ ਝਾਗੇ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੩ ਦੁੱਖ ਸਹਾਰਨਾ। ੪ ਉਲੰਘਣਾ. "ਹਉਮੈ ਬਿਖ ਝਾਗੇ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਝਾਗੜੂ. ਵਿ—ਝਗੜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਝਾਗਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਝੱਗ (ਕਾਈ) ਹਟਾਕੇ. "ਨਿਕਟਿ ਨੀਰੁ ਪਸੁ ਪੀਵਸਿ ਨ ਝਾਗਿ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਗਾਹਕੇ. ਫਿਰਕੇ. "ਪਰਦੇਸ ਝਾਗਿ ਸਉਦੇ ਕਉ ਆਇਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ, ਬਿਬਲੁ.

ਝੇੜ ਝਾੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੇੜ ਛਾੜ. ਦੰਗਾ ਫ਼ਿਸਾਦ.

ਝੇੜਾ, **ਝੇੜੋ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਕ਼ਦਮਾ. ਝਗੜਾ। ੨ ਫ਼ਿਸਾਦ. ਉਪਦ੍ਰਵ.

ਝੋਸਾ, **ਝੋਸੋ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਝਟਕਾ. ਧੱਕਾ. "ਮਾਰਡਰੌਂ ਮਘਵਾ ਸੰਗ ਝੋਸੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਝੋਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੌਣ ਦਾ ਬੁੱਲਾ. ਹਵਾ ਦੀ ਲਹਿਰ। ੨ ਪੀਂਘ ਹਿੰਡੋਲੇ ਆਦਿ ਦਾ ਝੂਟਾ (ਹੂਟਾ). ੩ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਦਾ ਝੁਕਾਉ. ਟੂਲ. ਪੀਨਕ। ੪ ਆਨੰਦ ਦਾ ਹੁਲਾਰਾ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਦਾ ਝੂਟਾ. "ਅਨਦ ਸਹਜਧੁਨਿ ਝੋਕ." (ਸਾਰ ਸੁਰਦਾਸ) ੫ ਭੱਠੀ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਦਾ ਈਂਧਨ. ਪੱਤੇ ਫੂਸ ਆਦਿ ਜੋ ਭੱਠ ਵਿੱਚ ਝੋਕੇ ਜਾਣ। ੬ ਝੁਕਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਝੁਕਾਉ। ੭ ਗੀਤ ਦਾ ਲੰਮਾ ਰਹਾਉ. ਟੇਕ. ਅਸ੍ਥਾਈ। ੮ ਕਲਗੀ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਭੂਸ਼ਣ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰ ਦੀ ਹਰਕਤ ਨਾਲ ਲਹਿਰਾਉਂਦੀ ਹੈ. "ਝੋਕ ਐਸੇ ਲਸੈ ਜੋਤਿ ਫੁੰਦਨ ਦਿਸੈ ਸੋਭ ਅਪਾਰ ਨਹਿ ਬਰਨਿ ਆਵੈ." (ਗੁਰੁਸੋਭਾ) ੯ ਦੇਖੋ, ਝੋਕਿ.

ਝੋਕਣਾ, **ਝੋਕਣੁ** } ਕ੍ਰਿ—ਭੱਠੀ ਵਿੱਚ ਫੂਸ ਪੱਤਾ ਆਦਿ ਧਕੇਲਣਾ। ੨ ਅੱਗੇ ਧੱਕਣਾ।

ਝੋਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੂਟਾ. ਝੂਟਾ. ਹਿਲੋਰਾ। ੨ ਹਵਾ ਦਾ ਬੁੱਲਾ। ੩ ਭੱਠ ਵਿੱਚ ਈਂਧਨ ਝੋਕਣ ਵਾਲਾ.

ਝੋਕਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਝੁਕਕੇ. ਨੀਵਾਂ ਹੋਕੇ. "ਚਾਰੇ ਕੁੰਡਾਂ ਝੋਕਿ ਵਰਸਦਾ." (ਸਵਾ ਮ: ੩) ੨ ਭੱਠੀ ਵਿੱਚ ਫੂਸ ਪੱਤਾ ਧੱਕਕੇ.

ਝੋਂਜਾ. ਜੱਟਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੋਤ.

ਝੋਟ, **ਝੋਂਟ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੋਟੀ. ਜੂੜਾ. ਬੋਦੀ. "ਜਾਂ ਜਮੁ ਆਇ ਝੋਟ ਪਕਰੈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) "ਲਰਹੋਂ ਕਾਲ ਝੋਟ ਧਰ ਮਾਰੋਂ." (ਸਲੋਹ)

ਝੋਟਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੈਂਸਾ. ਮਹਿਸ਼. ਮੈਹਾਂ.

ਝੋਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਆਰੰਭਣਾ. ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ। ੨ ਚਲਾਉਣਾ. ਫੇਰਨਾ. "ਪੁੱਤ ਕੁੱਪੁੱਤ ਚੱਕੀ ਉਠ ਝੋਈ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਚੱਕੀ ਝੋਣੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਝੋਨਾ.

ਝੋਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੀਣਾ. ਕੰਗੁਣੀ ਜੇਹਾ ਸਾਉਂਣੀ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਨ। ੨ ਧਾਨ. Paddy। ੩ ਦੇਖੋ, ਝੋਣਾ.

ਝੋਪਰੀ, **ਝੋਪੜਾ**, **ਝੋਪੜੀ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘਾਸ ਫੂਸ ਦੀ ਕੁਟੀਆ. ਝੋਂਪੜੀ. ਛਪਰੀ. ਛੰਨ.

ਝੋਰੜ, **ਝੋਰੜੀ** } ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਹਿਸਾਰ, ਤਸੀਲ ਸਰਸਾ, ਥਾਣਾ ਰੋੜੀ ਵਿੱਚ, ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬੜਾ ਗੁੜਹ (Bara-Gudah) ਤੋਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਸ੍ਰੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੱਖਣ ਜਾਂਦੇ ਪਧਾਰੇ ਹਨ. ਜਿਸ ਜੰਡ ਬਿਰਛ ਨਾਲ ਘੋੜਾ ਬੱਧਾ ਸੀ, ਉਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ.

ਝੋਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਝੁਰੇਂਵਾ. ਪਛਤਾਵਾ.

ਝੋਰੀ. ਦੇਖੋ, ਝੋਲੀ. "ਜੁਗੀਆ ਅਘੋਰੀ ਮੁਹਿ ਝੋਰੀ ਮੇ ਧਰਤ ਹੈ." (ਹਨੂ)

ਝੋਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੇਸ਼ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲਿਆ ਖਾਰ। ੨ ਗਿਲਟ. ਚਾਂਦੀ ਸੁਵਰਣ ਦਾ ਕਿਸੇ ਧਾਤੁ ਤੇ ਪੋਚਾ। ੩ ਹਿਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦਹੀਂ ਰਿੜਕਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੱਖਣ ਕੱਢਣ ਲਈ ਲੱਸੀ ਨੂੰ ਝਕੋਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਸਾਕਤ ਕਰਮ ਪਾਣੀ ਜਿਉ ਮਥੀਐ ਨਿਤ ਪਾਣੀ ਝੋਲ ਝੁਲਾਰੇ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪) ੪ ਨਿਵਾਰਣ (ਹਟਾਉਣ) ਦਾ ਭਾਵ. "ਜੈਸੇ ਤੌ ਸਰੋਵਰ ਸਿਵਾਲਕੈ ਅਛਾਦਜੋ ਜਲ, ਝੋਲ ਪੀਐ ਨਿਰਮਲ ਦੇਖਿਯੇ ਅਛੋਤ ਹੈ." (ਭਾਗੁ ਕ) ੫ ਬੁਛਾੜ. ਵਰਖਾ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਗਿਰਨਾ. "ਕਾਲਾਂ ਗੰਢੁ ਨਦੀਆਂ ਮੀਹ ਝੋਲ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੬ ਝੂਟਾ. ਹਿਲੋਰਾ. "ਮਾਇਆ ਤਾਸੁ ਨ ਝੋਲੈ ਦੇਵ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) ੭ ਹਵਾ ਦਾ ਝੋਕਾ। ੮ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਦੇ ਜਣੇ ਹੋਏ ਬੱਚੇ। ੯ ਹਾਥੀ ਦਾ ਝੁੱਲ. ਝੂਲ. "ਟਿਰੜੰਤ ਟੀਕ ਝਿਰੜੰਤ ਝੋਲ." (ਕਲਕੀ) ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਟਿੱਕੇ ਡਿਗਦੇ ਅਤੇ ਝੁੱਲ ਝਰੀਟੀਦੇ ਹਨ। ੧੦ ਖ਼ਮ. ਝੁਕਾਉ.

ਝੋਲ ਝੁਲਾਰ. ਦੇਖੋ, ਝੋਲ ਅਤੇ ਝੁਲਾਰ.

ਝੋਲਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿੰਡੋਲਾ. ਝੂਲਾ। ੨ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਝੂਲਨੇ ਦਾ ਤੀਜਾ ਰੂਪ। ੩ ਚੌਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵਿੱਚ ਭੱਟਾਂ ਨੇ ਵਿਖਮਪਦ "ਝੋਲਨਾ" ਰਚਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੰਜ ਪਦਾਂ ਵਿਚ ੨੧, ੪੧, ੪੬, ੪੧ ਅਤੇ ੪੧ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹਨ.[1]

ਉਦਾਹਰਣ—

ਗੁਰੂ ਗੁਰੁ ਗੁਰੂ ਗੁਰੁ ਜਪੁ ਪ੍ਰਾਨੀਅਹੁ,
ਸਬਦ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੈ ਨਾਮੁ ਨਵ ਨਿਧਿ ਅਪੈ,
ਰਸਨਿ ਅਹਿ ਨਿਸਿ ਰਸੈ, ਸੱਤਿਕਰਿ ਜਾਨੀਅਹੁ,
ਫੁਨਿ ਪ੍ਰੇਮਰੰਗ ਪਾਈਐ, ਗੁਰਮੁਖਹਿ ਧਿਆਈਐ,
ਅੰਨਮਾਰਗ ਤਜਹੁ, ਭਜਹੁ ਹਰਿ ਗਜਾਨੀਅਹੁ,
ਬਚਨਗੁਰ ਰਿਦ ਧਰਹੁ ਪੰਚ ਭੂ ਬਸਿ ਕਰਹੁ,
ਜਨਮੁ ਕੁਲ ਉੱਧਰਹੁ, ਦ੍ਵਾਰਹਰਿ ਮਾਨੀਅਹੁ,
ਜਉਤ ਸਭ ਸੁੱਖ ਇਤ ਉੱਤ ਤੁਮ ਬੰਛਵਹੁ,
ਗੁਰੂ ਗੁਰੁ ਗੁਰੂ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਜਪੁ ਪ੍ਰਾਨੀਅਹੁ.
(ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

੪ ਕ੍ਰਿ—ਛਿੜਕਣਾ. ਤ੍ਰੌਂਕਣਾ। ੫ ਘੋਲਨਾ. ਹੱਲ ਕਰਨਾ.

ਝੋਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਵਾ ਦਾ ਝੋਕਾ. ਬੁੱਲਾ. "ਤੁਝੈ ਨ ਲਾਗੈ ਤਾਤਾ ਝੋਲਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਥੈਲਾ।

੩ ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਬੀਮਾਰੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸ਼ਰੀਰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕੰਬਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਫੇਟਾ. ਸੰ. ਕਲਾਯਖੰਜ. شل ਸ਼ਲ. Palsy. ਇਹ ਵਾਤਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਪੱਠਿਆਂ ਦਾ ਰੋਗ ਹੈ. ਆਦਮੀ ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ ਕੰਬਦਾ ਹੈ, ਪੈਰ ਠਿਕਾਣੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦੇ, ਜੋੜ ਢਿੱਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹਨ—ਰੁੱਖਾ ਬਾਸੀ ਖਾਣਾ, ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ, ਜਾਦਾ ਭੋਗ ਕਰਨਾ, ਬਹੁਤ ਜਾਗਣਾ, ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਧਾਤੁ ਨਾਸ਼ ਹੋਣੀ, ਫਾਕੇ ਕੱਟਣੇ, ਪੱਠਿਆਂ ਤੇ ਸੱਟ ਵੱਜਣੀ, ਬਹੁਤੀ ਅਸਵਾਰੀ ਕਰਨੀ

[1] ਛੰਦ ਦੇ ਚਰਣ ਚਾਰ ਹੀ ਹਨ, ਪਹਿਲਾ ਚਰਣ ਗਾਉਣ ਦੀ ਟੇਕ ਹੈ.

ਆਦਿ.

ਇਸ ਦਾ ਸਾਧਾਰਣ ਇਲਾਜ ਹੈ—ਇਰੰਡ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਗਿਰੂ ਪੀਸਕੇ ਗਊ ਦੇ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਰਿੰਨ੍ਹਕੇ ਖਾਣੀ.

ਰਾਇਸਨ (ਝੰਜਣ) ਦੇ ਬੀਜ ਚਾਰ ਤੋਲੇ, ਗੁੱਗਲ ਪੰਜ ਤੋਲੇ ਘੀ ਵਿੱਚ ਕੁੱਟਕੇ ਮਾਸ਼ੇ ਮਾਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਬਣਾਕੇ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਗਊ ਦੇ ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਖਾਣੀਆਂ. ਨਾਰਾਯਣੀ ਤੇਲ ਦੀ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਨੀ। ੪ ਵਿ—ਛਿੜਕਿਆ. ਦੇਖੋ, ਝੋਲਨਾ ੪. "ਚਰਣ ਧੋਇ ਚਰਣੋਦਕ ਝੋਲਾ." (ਭਾਗੁ)

ਝੋਲਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਰਿੜਕਕੇ. ਮਥਨ ਕਰਕੇ. "ਝੋਲਿ ਮਹਾ ਰਸੁ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਜੈ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਹਟਾਕੇ. ਹਿਲਾਕੇ. ਦੇਖੋ, ਝੋਲ ੪.

ਝੋਲੀ. ਸੰ. ਦੋਲਿਕਾ ਅਥਵਾ ਝੌਲਿਕ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟਾ ਝੋਲਾ. ਥੈਲੀ। ੨ ਫ਼ਕੀਰਾਂ ਦੀ ਭਿਖ੍ਯਾ ਮੰਗਣ ਦੀ ਗੁਥਲੀ. "ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖੁ ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ." (ਜਪੁ) ੩ ਕੱਛ ਪਜਾਮੇ ਆਦਿ ਦਾ ਆਸਣ। ੪ ਪਹਿਰੇ ਹੋਏ ਵਸਤ੍ਰ ਦਾ ਪੇਟ ਅੱਗੇ ਦਾ ਲਟਕਦਾ ਭਾਗ.

ਝੋਲੀ ਪਾਉਣਾ / **ਝੋਲੀ ਲੈਣਾ** } ਕ੍ਰਿ—ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਗੋਦੀ ਵਿੱਚ ਮੁਤਬੰਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਉਣਾ. ਪੁਤ੍ਰ ਗੋਦੀ ਲੈਣਾ.

ਝੋਲੈ. ਦੇਖੋ, ਝੋਲ ੬.

ਝੌਂ. ਸੰਗਯਾ—ਖੁਰਕ (ਖ਼ਾਰਿਸ਼) ਦੀ ਲਹਰ. ਖੁਜਲੀ ਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉੱਠਣਾ. ਜਿਵੇਂ—ਫੁਨਸੀਆਂ ਅਤੇ ਧਪੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਝੌਂ ਹੋਣੀ.

ਝੌਲਾ. ਦੇਖੋ, ਝਾਉਲਾ.

ਝੰਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਝਨਤਕਾਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਝੰਖਾਰ.

ਝੰਖ ਅਥਵਾ ਝੰਖੁ. ਸੰਗਯਾ—ਬਕਬਾਦ. ਸਿਰ ਖਪਾਈ. "ਕਬੀਰ ਝੰਖੁ ਨ ਝੰਖੀਐ." (ਸਲੋਕ)

ਝੰਖਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਬਕਬਾਦ ਕਰਨਾ. ਸਿਰ ਖਪਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਝੰਖ। ੨ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰਨਾ. ਪਛਤਾਉਂਣਾ। ੩ ਖਿਝਣਾ. ਕੁੜ੍ਹਨਾ। ੪ ਦੁਖੀ ਹੋਣਾ. "ਧਨ ਬਿਨ ਨਾਰਿ ਝੰਖਤ ਅਤਿ ਭਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦੪)

ਝੰਖਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਬਾਰਾਂਸਿੰਗਾ. Stag. Swamp-deer. L. bervus duvanceli. "ਨਿਕਸ੍ਯੋ ਤਹਾਂ ਏਕ ਝੰਖਾਰਾ। ਦ੍ਵਾਦਸ ਜਾਂਕੇ ਸੀਂਗ ਅਪਾਰਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੪੪)

ਝੰਖੁ. ਦੇਖੋ, ਝੰਖ.

ਝੰਗ. ਮੁਲਤਾਨ ਦੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਿਲਾ ਅਤੇ ਉਸਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ 'ਝੰਗ ਮਘਿਆਣਾ', ਜੋ N.W. Ry. ਦਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਨ ੧੮੦੫ ਵਿੱਚ ਝੰਗ ਪੁਰ ਕ਼ਬਜਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ੨ ਸਿੰਧੀ. ਜੰਗਲ. ਵਨ (ਬਣ).

ਝੰਗੜ. ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਨਾਨਾ ਰਾਮਾ ਇਸੇ ਗੋਤ ਦਾ ਸੀ.

ਝੰਜ. ਦੇਖੋ, ਝੰਝਾ.

ਝੰਝ. ਸੰਗਯਾ—ਝਾਂਝ. ਵਡੇ ਛੈਣੇ. ਕਾਂਸੇ. ਝਾਲਰ। ੨ ਇੱਕ ਖਤ੍ਰੀ ਗੋਤ. ਦੇਖੋ, ਝੰਝੂ.

ਝੰਝਟ. ਸੰਗਯਾ—ਝਮੇਲਾ. ਬਖੇੜਾ. ਫ਼ਿਸਾਦ। ੨ ਉਲਝਾਉ. ਗੁਲਝਣ.

ਝੰਝਰ. ਵਿ—ਜੁਰੜੀਆਂ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਝਰਝਰਾ. "ਦੁਰਬਲ ਤਨ ਝਰ ਝੰਝਰ ਹੋਵਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਝੰਝਾ. ਸੰ. ਝੱਖੜ। ੨ ਤੇਜ਼ ਪੌਣ ਦੀ ਝਾਂ ਝਾਂ ਧੁਨਿ.

ਝੰਝੀ / **ਝੰਝੂ** } ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. "ਰਾਮਾ ਝੰਝੀ ਆਖੀਐ." (ਭਾਗੁ)

ਝੰਝੋਟੀ. ਦੇਖੋ, ਝਿੰਝੋਟੀ.

ਝੰਝੋਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਝਕਝੋਲਣਾ. ਹਿਲਾਉਣਾ. ਮਥਨ। ੨ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਪਛਾੜਨਾ. "ਢਾਲ ਝੰਝੋਰਤ ਬਦਨ ਚਲਾਵਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਝੰਟਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਝੁੰਡ. ਟਾਹਣੀਆਂ ਦੀ ਛਤਰੀ. ਬਿਰਛ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾ ਦਾ ਸੰਘੱਟ. "ਉੱਪਰ ਝੂਲੈ ਝੰਟਲਾ ਠੰਢੀ ਛਾਂਉਂ ਸੁਥਾਂਉ ਸੁਹਾਈ." (ਭਾਗੁ)

ਝੰਡ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿਰ ਦੇ ਮੁੰਨੇ ਹੋਏ ਵਾਲ, ਜੋ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਲੰਮੇ ਹੋਣ। ੨ ਨਿਉਲਾ। ੩ ਕਰੀਰ ਦਾ ਬੂਟਾ.

ਝੰਡਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਿਰ ਮੁੰਨਣਾ. ਝੰਡ ਲਾਹੁਣੀ। ੨ ਭਾਵ—ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਠਗਣਾ.

ਝੰਡ ਲਾਹੁਣੀ. ਦੇਖੋ, ਝੰਡਣਾ.

ਝੰਡਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਸ਼ਾਨ. ਧੁਜਾ। ੨ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜਾਮਤ ਬਰਨਾਲਾ, ਥਾਣਾ ਬਢਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸੁਚਾਨ ਤੋਂ ਸੱਤ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਅਤੇ ਝੋਰੜ ਤੋਂ ਛੀ ਕੋਹ ਦੱਖਣ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਪਿੰਡ ਦੇ ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ੩੨੫ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਹੈ। ੩ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ। ੪ ਸਿਆਣੇ ਪਿੰਡ (ਜਿਲਾ ਕਰਨਾਲ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇੱਕ ਤਖਾਣ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ ਮਹਾ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ ਅਤੇ ਉਪਕਾਰੀ ਸੀ.[1] ਇਹ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕਾਲ ਯਾਤ੍ਰਾ ਵਿੱਚ ਭੀ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੭੫੯ ਵਿੱਚ ਕਲਗੀਧਰ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਖੰਡਾ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ੫ ਦੇਖੋ, ਝੰਡਾ ਭਾਈ.

ਝੰਡਾਸਾਹਿਬ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ. ਅਕਾਲੀਧੁਜਾ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ. ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਛੀਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪੰਜ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵੇਲੇ ਝੰਡਾ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

੨ ਰਿਆਸਤ ਕਪੂਰਥਲਾ, ਥਾਣਾ ਫਗਵਾੜੇ ਦੇ ਪਿੰਡ "ਚੱਕਪ੍ਰੇਮਾ" ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ "ਝੰਡਾਸਾਹਿਬ" ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੋਂ ਕੀਰਤਪੁਰ ਜਾਂਦੇ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਬਿਰਛ ਪਾਸ ਇੱਕ ਖ਼ਸਤਾਹਾਲ ਥੜਾ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ. ਇਹ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਫਗਵਾੜੇ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਹੈ.

[1] ਪੁਰਾਣੀ ਜਨਮਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਬੁਸ਼ਹਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਕੋਈ ਅਚਰਜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਬੁਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਫੇਰ ਸਿਆਣੇ ਆ ਵਸਿਆ ਹੋਵੇ.

ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ. ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਭੰਗੀ ੨.

ਝੰਡਾ ਗੱਡਣਾ. ਕਿਸੇ ਸਰਹੱਦ ਤੇ ਆਪਣਾ ਝੰਡਾ (ਨਿਸ਼ਾਨ) ਗੱਡ ਕੇ ਇਲਾਕਾ ਮੱਲਣਾ। ੨ ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਝੰਡਾ ਗੱਡ ਕੇ ਯੋਧਿਆਂ ਨੂੰ ਆਖਣਾ ਕਿ ਇਸ ਮੈਦਾਨ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਓ ਅਰ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਝੰਡਾ ਨਾ ਪੁੱਟਣ ਦੇਓ. "ਝੰਡਾ ਗੱਡ ਗਾਢੇ। ਮੰਡੇ ਰੋਸ ਬਾਢੇ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਦਾ ਝੰਡਾ ਵੈਰੀ ਖੋਹ ਲੈਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਹਾਰਿਆ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ੩ ਗੁਰਦੁਵਾਰਾ ਆਦਿ ਆਸ਼੍ਰਮਾਂ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕਾਯਮ ਕਰਨਾ.

ਝੰਡਾਬੁੰਗਾ. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੀ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਹੁਡੀ ਅੱਗੇ ਉਹ ਬੁੰਗਾ, ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਉੱਚੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਖੜੇ ਹਨ. ਇੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਨ ੧੭੭੫ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮਬੂਟੇ ਦੇ ਉਦਾਸੀ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਸਨ ੧੮੪੧ ਵਿੱਚ ਝੱਖੜ ਨਾਲ ਡਿਗ ਪਿਆ. ਇਹ ਝੰਡਾ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਪੁਲ ਦੇ ਨਾਲ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ. ਫੇਰ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੂਜਾ ਸਰਦਾਰ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਏ ਨੇ ਲਵਾਇਆ. ਦੋਵੇਂ ਝੰਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਲੋਹੇ ਦੇ ਉਪਰੋਂ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪੱਤਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ.

ਇਹ ਬੁੰਗਾ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਕਾਰਸੇਵਾ ਦੇ ਵੇਲੇ ਸਨ ੧੯੨੩ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ.

ਝੰਡਾ ਭਾਈ. ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦਾ ਪੜੋਤਾ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਜੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਬਤ "ਦਬਿਸਤਾਨੇ ਮਜਾਹਬ" ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ ਭਾਈ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇੱਥੇ ਠਹਿਰੋ, ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਾਗ ਦੇ ਦੂਜੇ ਰਾਹ ਮਹਿਲਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ. ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਅਡੋਲ ਉੱਥੇ ਹੀ ਖੜਾ ਰਿਹਾ. ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਬੁਲਾਇਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਬੁੱਢਾ ਬਾਬਾ.

ਝੰਡੇਆਣਾ. ਇਹ ਪਿੰਡ ਜ਼ਿਲਾ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਮੋਗਾ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤਲਵੰਡੀ' ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਪੱਛਮ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ.

ਝੰਪ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਕੁਦਾੜੀ. ਛਾਲ. ਉਛਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਝੰਪਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਝੰਪ-ਯਾਨ. ਉਛਲਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਵਾਰੀ. ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਕੀ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਪਹਾੜ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਝੰਬਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਝਾੜਨਾ. ਫਟਕਾਰਨਾ. ਛਟੀ ਨਾਲ ਕਪਾਹ ਆਦਿ ਵਿੱਚੋਂ ਗਰਦ ਅਤੇ ਫੂਸ ਨਿਖੇਰਨਾ.

ਞ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦਾ ਪੰਦ੍ਰਵਾਂ ਅੱਖਰ. ਇਸ ਦੇ ਉੱਚਾਰਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਤਾਲੂ ਅਤੇ ਨਾਸਿਕਾ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਬੈਲ। ੩ ਗਾਯਨ. ਗਾਉਣਾ। ੪ ਘੁਰ ਘੁਰ ਸ਼ਬਦ. ਘੁਰਘੁਰਾਹਟ। ੫ ਤਿਰਛੀ ਚਾਲ। ੬ ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸ਼ੁਕ੍ਰ.

ਞਉ. ਜਉ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ. ਦੇਖੋ, ਜਉ. ਜਬ. ਜੌਂ. ਜਦ.

ਞਕਾਰ, ਞਞਾ } ਦੇਖੋ, ਞੰਞਾ.

ਞਤਨ. ਸੰਗਯਾ—ਜਤਨ (ਯਤ੍ਨ). ਉਪਾਯ. "ਞਤਨ ਕਰਹੁ ਤੁਮ ਅਨਿਕ ਬਿਧਿ." (ਬਾਵਨ)

ਞਾਹੂ. ਸਰਵ—ਉਸ ਨੇ. ਜਿਸ ਨੇ. "ਞਾਹੂ ਕੀਓ ਸੰਜੋਗ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਇਸ ਹੀ.

ਞਾਕੈ. ਸਰਵ—ਜਿਸ ਦੇ. ਜਾਂਕੈ. "ਞਾਕੈ ਹਾਥਿ ਸਮਰਥ ਤੇ ਕਾਰਨ ਕਰਨੈ ਜੋਗ." (ਬਾਵਨ)

ਞਾਣ. ਸੰਗਯਾ—ਗਯਾਨ (ਗ੍ਯਾਨ).

ਞਾਣਹੁ. ਜਾਣੋ. ਸਮਝੋ. "ਞੰਞਾ ਞਾਣਹੁ ਦ੍ਰਿੜ ਸਹੀ." (ਬਾਵਨ)

ਞਾਣਤ. ਜਾਣਤ. ਸਮਝਤ. "ਞਾਣਤ ਸੋਈ ਸੰਤ." (ਬਾਵਨ)

ਞਾਣੋ. ਜਾਣੋ. ਸਮਝੋ.

ਞਾਨ, ਞਿਆਨ } ਸੰਗਯਾ—ਗਯਾਨ (ਗ੍ਯਾਨ). "ਞਿਆਨੋ ਬੋਲੈ ਆਪੇ ਬੂਝੈ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਞਿਕ. ਇੱਕ. ਏਕ. "ਞਿਕਸਤੁਆ ਅਨੇਕੰ." (ਗਯਾਨ) ਤੂੰ ਇੱਕ ਹੈਂ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਹੈਂ.

ਞੋ. ਦੇਖੋ, ਜੋ. "ਞੋ ਪੇਖਉ ਸੋ ਬਿਨਸਤਉ." (ਬਾਵਨ)

ਞੌ. ਦੇਖੋ, ਞਉ.

ਞੰਞਾ. ਞ ਅੱਖਰ. "ਞੰਞਾ, ਞਾਣਹੁ ਦ੍ਰਿੜ ਸਹੀ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਞ ਅੱਖਰ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ. ਞਕਾਰ.

ਟ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦਾ ਸੋਲਵਾਂ ਅੱਖਰ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਅਸਥਾਨ ਮੁਧਾਂ (ਮੂੰਹ ਦੀ ਛੱਤ) ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਧਨੁਖ ਦਾ ਟੰਕਾਰ। ੩ ਪੈਰ. ਪਾਦ। ੪ ਨਾਰਿਯਲ (ਨਰੇਲ) ਦਾ ਖੋਪਰ। ੫ ਵਾਮਨ. ਬਾਉਂਨਾ। ੬ ਸ਼ਿਵ। ੭ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੮ ਬੁਢੇਪਾ. ਜਰਾ.

ਟਉਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਟੂਣਾ. ਜੰਤ੍ਰ. ਯੰਤ੍ਰ.

ਟਸਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੁਭਵੀਂ ਪੀੜ. ਚਸਕ. "ਟਸਕਤੋ ਨ ਹਿਯੋ ਕਸਕਤੋ ਨ ਕਸਾਈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਡਿੰਗ. ਅਹੰਕਾਰ. ਘਮੰਡ. "ਟਸਕ ਕਢਤੋ ਦਾਨਵ ਕੋ ਸਾਰੋ." (ਸਲੋਹ) ੩ ਅੰ. Tusk. ਹਾਥੀ. ਸੂਰ ਆਦਿ ਦਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਦੰਦ.

ਟਸਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੋਟਾ ਰੇਸ਼ਮ। ੨ ਮੋਟੇ ਰੇਸ਼ਮ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ. ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਟਸਰ ਦੇ ਕੀੜੇ ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਕੀੜਿਆਂ ਵਾਂਙ ਪਾਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਤੰਤੁ ਮੋਟਾ ਰੇਸ਼ਮ ਹੈ। ੩ ਰੂਸ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਲਕ਼ਬ. Tsar. ਦੇਖੋ, ਜਾਰ ਨੰ: ੧੧.

ਟਹਕਣਾ, ਟਹਕਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਖਿੜਨਾ. ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਹੋਣਾ. "ਧੰਨੁ ਅਨਾਦਿ ਭੂਖੇ ਕਵਲ ਟਹਕੇਵ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) "ਸੀਚਤੋ ਜਲ ਕਿੰਹ ਆਨਕੈ ਇਹ ਬਿਧਿ ਟਹਕਾਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਟਹਣਾ, ਟਹਣੀ, ਟਹਨਾ, ਟਹਨੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਂਡ. ਟਾਂਸ. ਬਿਰਛ ਦੀ ਮੋਟੀ ਅਤੇ ਪਤਲੀ ਸ਼ਾਖਾ. ਟਾਹਣਾ. ਟਾਹਣੀ. "ਉਤਰਤੋ ਤਰੇ ਛੋਰਕਰ ਟਹਣੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਇਕ ਟਹਨੋ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਦਿਸਾ, ਇਕ ਸਿੱਧਨ ਦਿਸਿ ਆਹਿ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਟਹਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੇਵਾ. "ਟਹਲ ਕਰਉ ਤਉ ਏਕ ਕੀ." (ਬਾਵਨ)

ਟਹਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਚਲਣਾ. ਮੰਦਗਤਿ ਨਾਲ ਫਿਰਨਾ.

ਟਹਲਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਟਹਲਾਨਾ.

ਟਹਲਾਇਓ. ਦੇਖੋ, ਟਹਿਲਾਇਓ। ੨ ਦੇਖੋ, ਟਹਲਾਨਾ.

ਟਹਲਾਨਾ. ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਫੇਰਨਾ. ਮੰਦਗਤਿ ਨਾਲ ਤੋਰਨਾ.

ਟਹਲਾਵਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਟਹਲ (ਸੇਵਾ) ਕਰਕੇ. "ਹਸਤ ਪੁਨੀਤ ਟਹਲਾਵਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਟਹਲਾਂਉਣ ਵਾਲਾ. ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਫੇਰਨ ਵਾਲਾ.

ਟਹਲੂਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਟਹਿਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਖ਼ਿਦਮਤਗਾਰ. ਸੇਵਕ.

ਟਹਿਕਣਾ. ਦੇਖੋ, ਟਹਕਣਾ.

ਟਹਿਲ. ਦੇਖੋ, ਟਹਲ.

ਟਹਿਲਣਾ. ਦੇਖੋ, ਟਹਲਨਾ.

ਟਹਿਲਨ. ਟਹਲ (ਸੇਵਾ) ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਦਾਸੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਟਹਲਨਾ.

ਟਹਿਲਪੁਰਾ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਤਸੀਲ ਸਰਹਿੰਦ, ਥਾਣਾ ਮੂਲੇਪੁਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਇੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਸੰਮਤ ੧੮੮੭ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਦ ਇੱਥੇ ਆਏ ਸਨ ਤਦ ਗ੍ਰਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਜਿਸ ਪਿੱਪਲ ਹੇਠ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ ਉਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਨੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਚਾਲੀ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੌਲੀ ਤੋਂ ਇਹ ਚਾਰ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਹੈ.

ਟਹਿਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਰੀਰਾ. ਕਣਕ ਅਤੇ ਕੱਦੂ ਆਦਿ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਕੱਢਕੇ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਾਇਆ ਅਮ੍ਰਿਤੀ ਜੇਹਾ ਪਤਲਾ ਭੋਜਨ, ਜੋ ਦਿਮਾਗ਼ ਦੀ ਪੁਸ੍ਟੀ ਲਈ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ। ੨ ਖ਼ਾ—ਟਹਿਲ ਦਾ ਪੁਲਿੰਗ. ਸੇਵਾ.

ਟਹਿਲਾਇਓ. ਟਹਲ-ਲਾਇਓ. "ਸੰਤਨ ਟਹਿਲਾਇਓ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਟਹਲਾਨਾ.

ਟਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਭਾਉ. ਖ਼ੋ. ਆ਼ਦਤ. "ਸੁਨ ਨ੍ਰਿਪ ਬਰ, ਇਕ ਟਕ ਮੁਹਿ ਪਰੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੩) ੨ ਸ੍ਥਿਰਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. ਗਡੀ ਹੋਈ ਨਜ਼ਰ. "ਧਰ ਧਰ ਇਕ ਟਕ ਦਰਸਤੇ ਚਹੁੰ ਦਿਸਿ ਬਡ ਭੀਰੰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਦੇਖੋ, ਟੱਕ। ੪ ਦੇਖੋ, ਟਕਾ.

ਟਕਸਾਲ. ਸੰ. ਟਙ੍ਕਸ਼ਾਲਾ—ਟੰਕਕਸ਼ਾਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਟਕੇ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਘਰ. ਜਿੱਥੇ ਰੁਪਯਾ ਆਦਿ ਸਿੱਕੇ ਬਣਾਏ ਜਾਣ, ਉਹ ਮਕਾਨ.[1] Mint. "ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ." (ਜਪੁ) ੨ ਭਾਵ—ਸਤਸੰਗ। ੩ ਉੱਤਮ ਸਿਖ੍ਯਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ। ੪ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ.

ਟਕਸਾਲਿ. ਟਕਸਾਲ ਵਿੱਚ.

ਟਕਸਾਲੀ, ਟਕਸਾਲੀਆ ਟਕਸਾਲ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਉੱਤਮ ਅਸਥਾਨ ਰਹਿਕੇ ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਦ੍ਯਾ ਅਤੇ ਰਹਿਣੀ ਸਿੱਖੀ ਹੈ.

ਟਕਟਕੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਥਿਰਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ.

ਟਕਟੈਂਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਕਬਾਦ. ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖਦਾਈ ਧੁਨਿ.

ਟਕਟੋਹਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤ੍ਵਕ-ਤੋਲਨ. ਟਕਟੋਲਨਾ. ਹੱਥ ਨਾਲ ਛੁਹਿਕੇ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ. ਢੂੰਡਣਾ. ਟਟੋਲਣਾ.

---

[1] ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਰੁਪਯੇ ਪੈਸੇ ਆਦਿ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਘੜੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਕਲ ਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਾਈਦੇ ਹਨ.

ਟਕਟੋਲਨਾ. ਦੇਖੋ, ਟਕਟੋਹਨਾ. "ਕਾਗ ਸੁ ਚੋਂਚਨ ਸੋਂ ਟਕਟੋਲਤ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਟਕਰਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਨਾਲ ਭਿੜਨਾ. ਟੱਕਰ ਲਗਾਉਣਾ. ਪਰਸਪਰ ਦੋ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਠੋਕਰ ਖਾਣਾ.

ਟਕਵਾ. ਸੰਗਯਾ—ਟਕ. ਟਕਟਕੀ. ਲਗਾਤਾਰ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਨਜਰ. "ਆਂਖਨ ਸਾਥ ਲਗੈ ਟਕਵਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਦੇਖੋ, ਟਾਕੂਆ.

ਟਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰ. ਟੰਕਕ. ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਸਿੱਕਾ. ਰੁਪਯਾ. "ਲਖ ਟਕਿਆਂ ਕੇ ਮੁੰਦੜੇ ਲਖ ਟਕਿਆਂ ਕੇ ਹਾਰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਮਨ ਦਸ ਨਾਜੁ ਟਕਾ ਚਾਰ ਗਾਂਠੀ." (ਸਾਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਪੈਸਾ. ੧੪੫ ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਦਸ ਲਾਖ ਟਕਾ, ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਅਸ਼ਰਫ਼ੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ੩ ਦੋ ਪੈਸੇ. ਅੱਧਾ ਆਨਾ। ੪ ਧਨ. ਦੌਲਤ.

ਕਰੈ ਕੁਲਾਹਲ ਟਕਾ, ਟਕਾ ਮਿਰਦੰਗ ਬਜਾਵੈ,
ਟਕਾ ਚਢੈ ਸੁਖਪਾਲ, ਟਕਾ ਸਿਰ ਛਤ੍ਰ ਧਰਾਵੈ,
ਟਕਾ ਮਾਇ ਅਰੁ ਬਾਪ, ਟਕਾ ਭੈਯਨ ਕੋ ਭੈਯਾ,
ਟਕਾ ਸਾਸੁ ਅਰ ਸਸੁਰ, ਟਕਾ ਸਿਰ ਲਾਡ ਲਡੈਯਾ,
ਏਕ ਟਕੇ ਬਿਨ ਟੁਕਟੁਕਾ ਹੋਤ ਰਹਿਤ ਹੈ ਰਾਤ ਦਿਨ,
"ਬੈਤਾਲ" ਕਹੈ ਬਿਕ੍ਰਮ ਸੁਨੋ
ਧਿਕ ਜੀਵਨ ਇਕ ਟਕੇ ਬਿਨ.

੫ ਸਵਾ ਸੇਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਇੱਕ ਤੋਲ, ਜੋ ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ.

ਟਕਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਟੱਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਨਿਹਾਨੀ ਨਾਲ ਲਕੜੀ ਤੇ ਚਿੱਤਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਟਕਾਈ ਦੀ ਉਜਰਤ.

ਟਕੂਆ. ਵਿ—ਟੱਕਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤਖਾਣ। ੩ ਟਾਕੂਆ. ਛੋਟਾ ਕੁਹਾੜਾ. ਸਫਾਜੰਗ.

ਟਕੋਰ. ਸੰਗਯਾ—ਹਲਕੀ ਸੱਟ. ਟੰਕੋਰ। ੨ ਨਗਾਰੇ ਪੁਰ ਚੋਬ ਦੀ ਸੱਟ। ੩ ਧਨੁਖ ਦਾ ਚਿੱਲਾ ਖਿੱਚਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਬਦ। ੪ ਸੋਜ ਜਾਂ ਪੀੜ ਦੀ ਥਾਂ ਤੇ ਗਰਮ ਰੇਤਾ ਇੱਟ ਜਲ ਆਦਿ ਦਾ ਸੇਕ.

ਟਕੋਰਾ. ਵਿ—ਟਕੋਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤਖਾਣਾ ਸੰਦ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਆਰੀ ਦੇ ਦੰਦੇ ਤਿੱਖੇ ਕਰੀਦੇ ਹਨ। ੩ ਚੱਕੀਰਾਹਾ ਪੰਛੀ। ੪ ਕਠਫੋੜਾ ਪੰਛੀ.

ਟੱਕ. ਸੰਗਯਾ—ਕੁਹਾੜੇ ਕਹੀ ਆਦਿ ਦੇ ਪ੍ਰਹਾਰ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਨਿਸ਼ਾਨ. ਦੇਖੋ, ਟੱਕ ਲਾਉਣਾ। ੨ ਸੰ. ਚਨਾਬ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ਦੇ ਮੱਧ ਦਾ ਦੇਸ਼.

ਟੱਕਰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੋ ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਭਿੜਨ ਦਾ ਧੱਕਾ। ੨ ਮੀਢੇ (ਛੱਤਰੇ) ਝੋਟੇ ਆਦਿ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਧੱਕਾ.

ਟੱਕ ਲਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਕਿਸੇ ਮਕਾਨ ਅਥਵਾ ਗ੍ਰਾਮ ਵਸਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਇਸ਼੍ਟ ਦਾ ਆਰਾਧਨ ਕਰਕੇ ਕਹੀ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾ ਟੱਕ ਲਗਾਉਣਾ. "ਟੱਕ ਲਗਾਵਨ ਆਯਸ ਦਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਟਗਣ. ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਗਣ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਛੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ. ਇਸ ਦੇ ਇਤਨੇ ਰੂਪ ਹਨ:— SSS, IISS, ISIS, SIIS, IIIIS, ISSI, SISI, IIISI, SSII. IISII, ISIII, SIIII, IIIIII.

ਟਗਰੀ } ਸੰਗਯਾ—ਟੰਗੜੀ. ਲੱਤ. "ਲੈ ਕਰਿ ਠੇਗਾ ਟਗਰੀ ਤੋਰੀ."
ਟੰਗਰੀ } (ਗੋਂਡ ਨਾਮਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਲੋਧਾ.

ਟਟਰ. ਮੁਲ. ਸੰਗਯਾ—ਕੜਾਹਾ। ੨ ਫੂਸ ਦਾ ਫਿੜਕਾ. ਫੂਸ ਦੀ ਕੰਧ। ੩ ਸਿਰ ਦੀ ਖੋਪਰੀ ਦਾ ਉੱਪਰਲਾ ਭਾਗ. ਟੋਟਣ। ੪ ਲੋਹੇ ਦਾ ਟੋਪ, ਜੋ ਸੰਜੋ ਨਾਲ ਪਹਿਰੀਦਾ ਹੈ. "ਕਟੇ ਟਟਰੰ." (ਕਲਕੀ)

ਟਟਰਿ. ਕੜਾਹੇ ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਟਟਰ ੧. "ਰਸੁ ਕਸੁ ਟਟਰਿ ਪਾਈਐ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਟਟਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਖੋਪਰੀ. ਸਿਰ ਦੀ ਖੋਪਰੀ ਦਾ ਉੱਪਰਲਾ ਭਾਗ। ੨ ਗੰਜ.

ਟਟਾ. ਟ ਅੱਖਰ. "ਟਟਾ ਬਿਕਟ ਘਾਟਿ ਘਟ ਮਾਹੀ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ੨ ਟ ਅੱਖਰ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ. ਟਕਾਰ। ੩ ਫ਼ੋਤਾ. ਅੰਡਕੋਸ਼.

ਟਟਿਯਾ } ਦੇਖੋ, ਟੱਟੀ.
ਟਟੀਆ }

ਟਟੀਹਰੀ. ਸੰ. ਟਿੱਟਿਭੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਟਿ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਣੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਚਿੜੀ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਲੰਮੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ. ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅਖਾਉਤ ਹੈ ਕਿ ਟਟੀਹਰੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲੱਤਾਂ ਆਕਾਸ਼ ਵੱਲ ਕਰਕੇ ਸੌਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਮੰਡਲ ਡਿਗ ਨਾ ਪਵੇ. ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਉਸ ਆਦਮੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਅਸਮਰਥ ਹੋਣ ਪੁਰ ਭੀ ਆਖੇ ਕਿ ਅਮੁਕਾ ਵਡਾ ਕੰਮ ਮੈਥੋਂ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ. ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬਦ ਆਵਾਜ਼ ਰੱਖਿਆ ਸੀ.

ਟਟੀਹਰੀ ਸ਼ੇਖ਼. ਜਨਮਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਪਾਨੀਪਤ ਨਿਵਾਸੀ ਸ਼ੇਖ਼ ਤ਼ਾਹਿਰ ਨੂੰ ਟਟੀਹਰੀ ਸ਼ੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਾਨੀਪਤ.

ਟਟੀਰੀ. ਦੇਖੋ, ਟਟੀਹਰੀ.

ਟਟੂਆ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟਾ ਟੱਟੂ. ਟੈਰਾ.

ਟਟੋਰਨਾ } ਕ੍ਰਿ—ਦੇਖੋ, ਟਕਟੋਹਨਾ.
ਟਟੋਲਨਾ }

ਟੱਟੀ. ਸੰਗਯਾ—ਖ਼ਸ ਬਾਂਸ ਅਥਵਾ ਸਰਕੁੜੇ ਆਦਿ ਦੀ ਕੰਧ, ਅਥਵਾ ਪੜਦਾ. ਟਟਿਯਾ। ੨ ਪਾਖ਼ਾਨੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਓਟ। ੩ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਖਾਨੇ (ਵਿਸ੍ਟਾ) ਨੂੰ ਭੀ ਟੱਟੀ ਆਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ.

ਟੱਟੂ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟਾ ਘੋੜਾ. ਟੈਰਾ. ਟਟੂਆ.

ਟਣਾਣਾ } ਸੰਗਯਾ—ਪਟਬੀਜਨਾ. ਖਦਯੋਤ. ਜੁਗਨੂ. "ਸੂਰਜ ਜੋਤਿ
ਟਣਾਨਾ } ਨ ਹੋਇ ਟਣਾਣੈ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਖਦਯੋਤ ਅਤੇ ਜੁਗਨੂ.

ਟਨ. ਅਨੁ. ਟਨ ਟਨ ਸ਼ਬਦ. ਘੰਟੇ ਆਦਿ ਦੀ ਧੁਨਿ। ੨ ਅੰ. Ton. ਅਠਾਈ ਮਣ ਪੱਕਾ ਤੋਲ.

ਟਨਾਣਾ } ਦੇਖੋ, ਟਣਾਣਾ, ਖਦਯੋਤ ਅਤੇ ਜੁਗਨੂ.
ਟਨਾਨਾ }

ਟਪਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤੋਯਕਣ ਦਾ ਗਿਰਨਾ. ਚੁਇਣਾ. ਤ੍ਰੁਪਕਣਾ। ੨ ਫਲ ਦਾ ਸ਼ਾਖਾ ਤੋਂ ਪੱਕਕੇ ਡਿਗਣਾ.

ਟਪਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਟਪੂਸੀ ਮਾਰਨੀ. ਉਛਲਣਾ. ਕੁੱਦਣਾ. "ਨਚਿ ਨਚਿ

ਟਪਹਿ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਪਾਵਹਿ." (ਗਉ ਮ: ੩)

ਟਪਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਕੁਦਾਉਂਣਾ। ੨ ਲੰਘਾਉਂਣਾ. ਗੁਜ਼ਾਰਨਾ. ਵਿਤਾਉਂਣਾ.

ਟਪਿ. ਟੱਪਕੇ.

ਟੱਪਾ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਟਪੂਸੀ. ਛਾਲ। ੨ ਗੀਤ ਦੀ ਤੁਕ। ੩ ਵਿੱਥ. ਅੰਤਰ.

ਟਬਰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਕੁਟੰਬ. ਪਰਿਵਾਰ. ਟੱਬਰ. "ਟਬਰ ਰੋਵਨਿ ਧਾਹੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਡਿੰਗ. ਟਾਬਰ. ਬਾਲਕ. ਸੰਤਾਨ. ਔਲਾਦ.

ਟਮਕ. ਦੇਖੋ, ਟੰਮਕ। ੨ ਚਮਕ. ਮੱਧਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਰੁਕ ਰੁਕਕੇ ਚਮਕ ਦਾ ਹੋਣਾ.

ਟਰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਡੱਡੂ ਆਦਿ ਦੀ ਟੈਂ ਟੈਂ ਧੁਨਿ। ੨ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਭਾਉਣ ਵਾਲੀ ਧੁਨਿ. ਕਰਣਕਟੁ ਵਾਕ੍ਯ। ੩ ਦੇਖੋ, ਟਰਨਾ.

ਟਰਹੁ. ਹਟੋ. ਦੂਰ ਹੋਵੋ। ੨ ਟਾਰੋ. ਹਟਾਓ. ਦੂਰ ਕਰੋ. "ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਰਿ ਟਰਹੁ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਟਰਕਣਾ, ਟਰਕਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਜਗਾ ਤੋਂ ਖਿਸਕਣਾ. ਟਰਨਾ. ਗਿਰਨਾ. "ਗਏ ਠਿਕਾਨੇ ਟਰਕ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਟਰ ਟਰ ਕਰਨਾ.

ਟਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਟਲਨਾ. ਹਟਣਾ. ਖਿਸਕਣਾ. "ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਗਰਭਵਾਸ ਤੇ ਟਰਿਆ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਟਰਿ. ਟਲਕੇ. ਹਟਕੇ। ੨ ਤੁਰਕੇ. ਵਧਕੇ. "ਆਗੇ ਟਰਿ ਤਾਂਕੋ ਤਿਨ ਲੀਨਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੧)

ਟਲ. ਸੰ. ਟਲ੍. ਧਾ—ਕ੍ਸ਼ੋਭ ਕਰਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਟਲਣਾ। ੩ ਗੁਰਯਸ਼ ਕਰਤਾ ਇੱਕ ਭੱਟ. "ਸੁਕਹੁ ਟਲ ਗੁਰੁ ਸੇਵੀਐ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ)

ਟਲਣਾ, ਟਲਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਖਿਸਕਣਾ. ਸਰਕਣਾ। ੨ ਹਟਣਾ. "ਟਲਹਿ ਜਾਮ ਕੇ ਦੂਤ." (ਬਾਵਨ)

ਟਲਪਲੈ. ਟਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ. ਟਲ ਪੜਤਾ ਹੈ. ਟਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਇਸੁ ਲੋਭੀ ਕਾ ਜੀਉ ਟਲਪਲੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਟਲਾਧਾ. ਵਿ—ਟਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਵਰਜਿਆ. ਹਟਾਇਆ. "ਟਲੈ ਨ ਟਲਾਧਾ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਟਲ੍ਯ. ਗੁਰਯਸ਼ ਕਰਤਾ ਇੱਕ ਭੱਟ. ਇਹ ਟਲ ੩ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ.

ਟੱਲ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਵਡਾ ਘੰਟਾ. ਦੇਖੋ, ਘੰਟਾ ਸ਼ਬਦ.

ਟੱਲਾ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਫਿੰਡ ਖੇਡਣ ਦਾ ਸੋਟਾ। ੨ ਫਿੰਡ ਨੂੰ ਲਾਈ ਬੱਲੇ ਦੀ ਠੋਕਰ। ੩ ਗੇਂਦ ਦੇ ਉਛਲਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਟੱਲਿਕਾ, ਟੱਲੀ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਛੋਟਾ ਘੰਟਾ. ਸੰ. ਘੰਟਾਲੀ.

ਟਾ. ਸੰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਜ਼ਮੀਨ.

ਟਾਉਠਾ. ਤਾਉ ਥਾਂ. ਤਾਪਸ੍ਥਾਨ. ਉਹ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਹਵਾ ਤੋਂ ਓਟ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀ ਧੁੱਪ ਲੱਗੇ.

ਟਾਈਪ. Type. ਦੇਖੋ, ਛਾਪਾ ੩.

ਟਾਂਸ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਕਾਂਡ. ਡਾਹਣਾ. "ਜਥਾ ਬਿਰਛ ਕੇ ਸਾਖਾ ਟਾਂਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਸਿਫਾ ੨। ੨ ਚੀਸ. ਚਸਕ. ਚੁਭਵੀਂ ਪੀੜ.

ਟਾਹਣਾ, ਟਾਹਣੀ ਦੇਖੋ, ਟਹਨਾ ਅਤੇ ਟਹਨੀ.

ਟਾਹਰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਟੇਰ. ਪੁਕਾਰ. ਸੱਦ। ੨ ਸੁਲਤਾਨੀਏ ਪੁਜਾਰੀ (ਭਿਰਾਈ) ਦਾ ਰੋਟ ਆਦਿ ਭੇਟਾ ਪੁਰ ਉੱਚੀ ਸੁਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਿਆ ਦਰੂਦ। ੩ ਗੱਪ. ਹੰਕਾਰ ਭਰੀ ਠੀਸ. ਲਾਫ ਮਾਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਟਾਹਲਾਸਾਹਿਬ. ਪਿੰਡ ਕੁੱਬ (ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜਾਮਤ ਬਰਨਾਲਾ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਮਾਨਸਾ) ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਅੱਧ ਮੀਲ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕੋ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ 'ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ' ਤੋਂ ਆਏ ਇੱਥੇ ਟਾਹਲੀ ਹੇਠ ਵਿਰਾਜੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਟਾਹਲਾਸਾਹਿਬ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ. ਉਹ ਬਿਰਛ ਹੁਣ ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਹੈ.

ਫੇਰ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹੋਏ ਕਈ ਵਾਰੀਂ ਸੈਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਇੱਥੇ ਆਕੇ ਠਹਿਰੇ ਸਨ.

ਦਸਮਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਨੌਮੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਭੀ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਇੱਕ ਕੋਠੜੀ ਅੰਦਰ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੨੫੦ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪਟਿਆਲੇ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮੌੜ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਡੇਢ ਮੀਲ ਹੈ.

ਟਾਹਲੀ. ਦੇਖੋ, ਟਾਲ੍ਹੀ.

ਟਾਹਲੀਆਣਾ. ਦੇਖੋ, ਟਾਲ੍ਹੀਆਣਾ.

ਟਾਹਲੀਸਾਹਿਬ. ਦੇਖੋ, ਟਾਲ੍ਹੀਸਾਹਿਬ.

ਟਾਕ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਰੁਕਾਵਟ. ਰੋਕ. ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ.

ਟਾਂਕ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਧਨੁਖ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ ਪਰਖਣ ਦਾ ਇੱਕ ਤੋਲ. ਪੱਚੀ ਸੇਰ ਪ੍ਰਮਾਣ. ਪੱਚੀ ਸੇਰ ਬੋਝ ਚਿੱਲੇ ਵਿੱਚ ਲਟਕਾਂਉਣ ਤੋਂ ਜੇ ਧਨੁਖ ਪੂਰਾ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਵੇ, ਅਰਥਾਤ ਤੀਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਖਿਚਾਵਟ ਠੀਕ ਆ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਸਮਝੋ ਕਿ ਕਮਾਣ ਇੱਕ ਟਾਂਕ ਦੀ ਹੈ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਧਨੁਖ ਨੌ ਟਾਂਕ ਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਯੋਧਾ ਨਹੀਂ ਖਿੱਚ ਸਕਦਾ ਸੀ. "ਕਮਠੇ ਦੋਇ ਲਹੌਰ ਕੇ ਨੌਟਾਂਕੀ ਦੀਏ." (ਪੰਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਟੰਕ ੮। ੨ ਟੰਕ. ਚਾਰਮਾਸ਼ਾ ਭਰ ਤੋਲ. "ਟਾਂਕ ਤੋਲ ਤਨ ਨਾ ਰਹਜੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੧) ੩ ਟਕਾ. "ਦਰਬ ਲੁਟਾਯੋ ਬਾਦ ਬਹੁ ਸੁਤ ਤਿਯ ਦਿਯੋ ਨ ਟਾਂਕ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਸੰ. ਟਾਙ੍ਕ. ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ, ਜੋ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਜੱਗ ਆਦਿ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ੫ ਦੇਖੋ, ਟਾਂਕਨਾ। ੬ ਸਰਹੱਦੀ ਇਲਾਕੇ ਡੇਰਾ ਇਸਮਾਈਲ ਖ਼ਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਤਸੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ. ਇਹ ਚਿਰ ਤੀਕ "ਕਤੀਖ਼ੇਲ" ਪਠਾਣਾ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਿਹਾ. ਇਸ ਨੂੰ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੮੩੬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਤੇ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ। ੭ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ "ਰਾਜਸ੍ਥਾਨ" ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ.

ਟਾਕਣੀ. ਵਿ—ਟਾਕਣ (ਵਰਜਨ) ਵਾਲੀ. ਵਿਘਨਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲੀ, ਦੁਰਗਾ.

ਟਾਕਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਰੋਕਣਾ. ਵਰਜਣਾ. ਦੇਖੋ, ਟਾਕਿਮ.

ਟਾਂਕਨਾ. (ਸੰ. ਟਙ੍ਕ੍—ਟੰਕ. ਧਾ—ਬੰਨ੍ਹਣਾ, ਜੋੜਨਾ). ਕ੍ਰਿ—ਟਾਂਕਾ (ਤੋਪਾ) ਲਾਉਣਾ. ਗੱਠਣਾ। ੨ ਜੋੜਨਾ। ੩ ਅਫ਼ੀਮੀਆਂ ਦੀ

ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਤੋੜ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ. ਅਮਲ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਨਾ ਟੁੱਟਣ ਦੇਣਾ. "ਮਿਲ ਟਾਂਕ ਅਫੀਮਨ ਭਾਂਗ ਚੜ੍ਹਾਇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਟਾਂਕ ੪.

ਟਾਕਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਭੇੜ. ਟੱਕਰ ਲਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਸਮਤਾ. ਮੁਕਾਬਲਾ. Comparison. ਜਿਵੇਂ—ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਇਸ ਕਥਾ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨਾਲ ਟਾਕਰਾ ਕਰੋ.

ਟਾਂਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤੋਪਾ। ੨ ਜੋੜ. ਗੱਠ। ੩ ਧਾਤੁ ਦੇ ਜੋੜਨ ਦਾ ਮਸਾਲਾ.

ਟਾਕਿ. ਟੱਕਕੇ। ੨ ਵਰਜਕੇ. ਰੋਕਕੇ.

ਟਾਕਿਮ. ਮੈਂ ਰੋਕਾਂ. ਮੈ ਨਿਗ੍ਰਹ ਕਰਾਂ. "ਆਜੁ ਮਿਲਾਵਾ ਸੇਖ ਫਰੀਦ, ਟਾਕਿਮ ਕੂੰਜੜੀਆਂ." (ਆਸਾ) ਜੇ ਮੈ ਮਨ ਦੀਆਂ ਵਾਸਨਾ ਰੋਕ ਲਵਾਂ, ਅੱਜ ਹੀ ਕਰਤਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੈ. ਗ੍ਯਾਨੀ ਕੂੰਜੜੀ ਦਾ ਅਰਥ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਟਾਕੀ. ਸੰਗਯਾ—ਲੀਰ. ਵਸਤ੍ਰ ਦਾ ਟੁਕੜਾ। ੨ ਭੱਜੇ ਪਾਟੇ ਹੋਏ ਭਾਂਡੇ ਵਸਤ੍ਰ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਗੱਠ.

ਟਾਕੂਆ. ਸੰਗਯਾ—ਟਕੂਆ. ਛੋਟਾ ਕੁਹਾੜਾ. ਸਫਾਜੰਗ.

ਟਾਕੇ. ਟੁੱਕੇ. ਵੱਢੇ. "ਕਹੂੰ ਟੀਕ ਟਾਕੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੩) ਕਿਤੇ ਟਿੱਕੇ ਵੱਢ ਸੁੱਟੇ.

ਟਾਂਗ. ਦੇਖੋ, ਟੰਗ ਅਤੇ ਟੰਗਣਾ.

ਟਾਂਗਤਰੇ. ਦੇਖੋ, ਟੰਗ ਹੇਠਦੀਂ ਲੰਘਣਾ.

ਟਾਂਗੂ. ਸੰਗਯਾ—ਬਿਰਛ ਤੇ ਜਾਂ ਉੱਚੇ ਥਾਂ ਚੜ੍ਹਾਇਆ (ਟੰਗਿਆ) ਆਦਮੀ, ਜੋ ਦੂਰੋਂ ਆਉਂਦੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਖ਼ਬਰ ਦੇਵੇ.

ਟਾਟ. ਸੰਗਯਾ—ਸਣ ਦਾ ਕਪੜਾ। ੨ ਤੱਪੜ। ੩ ਛੋਲੇ ਦੀ ਫਲੀ। ੪ ਚੁੱਭਵੀਂ ਪੀੜ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਚੀਸ. ਚਸਕ। ੫ ਕੁਲ. ਗੋਤ੍ਰ.

ਟਾਂਟ. ਸੰਗਯਾ—ਖੋਪਰੀ. ਕਪਾਲ. ਟੱਟਰ.

ਟਾਟ ਪ੍ਰਹਾਸਣ | ਟਾਟ ਪ੍ਰਹਾਸਨ ਸੰ. ਅਟ੍ਟਪ੍ਰਹਾਸਿਨ੍—ਅੱਟਪ੍ਰਹਾਸੀ. ਅੱਟਪ੍ਰਹਾਸਿਨੀ. ਵਿ—ਉੱਚੇ ਸੁਰ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਹੱਸਣਾ. "ਟਾਟ ਪ੍ਰਹਾਸਣ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਨਿਵਾਸਣ." (ਅਕਾਲ)

ਟਾਟੀ. ਦੇਖੋ, ਟੱਟੀ. "ਸਭੈ ਉਡਾਨੀ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਟਾਟੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਟਾਡ. Colonel James Tod. ਇਸ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੭੮੨ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਸਨ ੧੭੯੮ ਵਿੱਚ ਈਸ੍ਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਨੌਕਰ ਬਣਕੇ ਭਾਰਤ ਪਹੁੰਚਿਆ. ਅਨੇਕ ਅਹੁਦਿਆਂ ਤੇ ਰਹਿਕੇ ਅੰਤ ਨੂੰ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿੱਚ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਿ (A.G.G.) ਬਣਿਆ. ਸਨ ੧੮੨੩ ਵਿਚ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲੈਕੇ ਟਾਡ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦਾ ਉੱਤਮ ਇਤਿਹਾਸ "ਰਾਜਸ੍ਥਾਨ" ਸਨ ੧੮੨੯ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ. ਇਸ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਰਈਸਾਂ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰਭਾਵ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ.

ਟਾਂਡ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਛੱਤੀ. ਆਲੇ ਅਥਵਾ ਕੰਧ ਵਿੱਚ ਲਾਈ ਹੋਈ ਤਖ਼ਤੀ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਸਾਮਾਨ ਰੱਖੀਦਾ ਹੈ। ੨ ਸੌਦਾ. ਵਪਾਰ. ਦੇਖੋ, ਟਾਂਡਾ. "ਇਨ ਬਿਧਿ ਟਾਂਡ ਬਿਸਾਹਿਓ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੩ ਭੁਜਬੰਦ. ਅੰਗਦ. "ਟਾਂਡ ਭੁਜਾਨ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਟਾਂਡਾ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਨ ਆਦਿ ਵਪਾਰ ਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਨਾਲ ਲੱਦਿਆ ਹੋਇਆ ਬੈਲਾਂ ਦਾ ਝੁੰਡ. "ਮੇਰਾ ਟਾਂਡਾ ਲਾਦਿਆ ਜਾਇ ਰੇ!" (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੀ ਟੋਲੀ। ੩ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ। ੪ ਜਵਾਰ ਅਤੇ ਮੱਕੀ ਦਾ ਕਾਂਡ. ਕਾਨਾ। ੫ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਫੈਜਾਬਾਦ ਜਿਲੇ ਦੀ ਇੱਕ ਤਸੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਗੋਗਰਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਬਾਦ ਹੈ. ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇੱਥੇ ਢਾਕੇ ਜੇਹੀ ਸੁੰਦਰ ਮਲਮਲ ਬਣਦੀ ਸੀ. ਹੁਣ ਭੀ ਇੱਥੇ ਦੀਆਂ ਛੀਟਾਂ ਅਤੇ ਜਾਮਦਾਨੀਆਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ। ੬ ਦੇਖੋ, ਟਾਲ੍ਹੀਸਾਹਿਬ ੫.

ਟਾਂਡਾਉਰਮੁਰ | ਟਾਂਡਾਉੜਮੁੜ ਟਾਂਡਾ ਅਤੇ ਉੜਮੁੜ ਦੋ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਨਾਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਗ੍ਰਾਮ ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਦਸੂਹਾ ਤਸੀਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਪੁਰ ਹਨ. ਹੁਣ ਜਲੰਧਰ ਮੁਕੇਰੀਆਂ ਰੇਲਵੇ ਲੈਨ ਤੇ ਟਾਂਡਾ ਉਰਮੁਰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਸਖੀਸਰਵਰ (ਸੁਲਤਾਨ ਪੀਰ) ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨੀਏ ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਪੂਜਣ ਆਉਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਬਿਸੰਭਰਦਾਸ ੨.

ਟਾਂਡੋ. ਦੇਖੋ, ਟਾਂਡਾ.

ਟਾਣਾਣਾ | ਟਾਨਾਣਾ | ਟਾਨਾਨਾ ਦੇਖੋ, ਟਣਾਣਾ. "ਚਾਨਣ ਚੰਦ ਨ ਪੁੱਜਈ ਚਮਕੈ ਟਾਨਾਣਾ." (ਭਾਗੁ)

ਟਾਪ. ਸੰਗਯਾ—ਘੋੜੇ ਦੇ ਸੁੰਮ ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਭਾਗ। ੨ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਸੁੰਮ ਪੈਣ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਆਵਾਜ਼। ੩ ਚੌੜੀ ਅਤੇ ਪਤਲੀ ਰੋਟੀ.

ਟਾਪੂ. ਸੰਗਯਾ—ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਸ਼. ਦ੍ਵੀਪ. ਜਜ਼ੀਰਹ. Island.

ਟਾਪੈ. ਟਪਦਾ ਹੈ. "ਨਾਚੈ ਟਾਪੈ ਅਵਰੋ ਗਾਵੈ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੧)

ਟਾਬਰ. ਦੇਖੋ, ਟਬਰ.

ਟਾਮਸ. George Thomas. ਇਹ ਆਇਰਲੈਂਡ (Ireland) ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੭੫੬ ਵਿੱਚ ਜੰਮਿਆ ਅਤੇ ਸਨ ੧੭੮੧ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਆਇਆ. ਫੇਰ ਸਮਰੂ ਬੇਗਮ ਦਾ (ਜੋ ਸਰਧਨੇ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਸੀ) ਸਨ ੧੭੮੬ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰ ਹੋਇਆ. ਫੇਰ ਇਸ ਨੇ ਹਾਂਸੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਕੇ ਚੰਗੀ ਹੁਕੂਮਤ ਕੀਤੀ. ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਪਾਸ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਨ ੧੭੯੫ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਹੋਈ. ਸਨ ੧੭੯੯ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰਿਆਸਤ ਜੀਂਦ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਅਤੇ ਹਾਰ ਖਾਧੀ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਪੇਰੋਂ (Perron) ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸ਼ਿਕਸ੍ਤ ਦਿੱਤੀ. ਕਲਕੱਤੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਇਸ ਦੀ ਮੌਤ ੨੨ ਅਗਸਤ ਸਨ ੧੮੦੨ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰ ਹੋਈ.

ਟਾਮਨ. ਸੰਗਯਾ—ਤੰਤ੍ਰ. ਜਾਦੂ. ਟੂਣਾ. "ਟਾਮਨ ਹੈ ਕੀਨੋ ਇਨ ਭਯੋ ਵਿਪਰੀਤ ਸੋਊ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਟਾਰ. ਦੇਖੋ, ਟਾਲ ੨. "ਨਹਿ ਇਸ ਮੇ ਕਛੁ ਟਾਰ ਵਿਚਾਰਹੁ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਟਾਰਣ, ਟਾਰਨ, ਟਾਰਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਟਾਲਨਾ. ਦੂਰ ਕਰਨਾ. ਹਟਾਉਣਾ. ਵਰਜਣਾ. "ਟਾਰੀ ਨ ਟਰੈ ਆਵੈ ਨ ਜਾਇ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਬਹਾਨਾ ਕਰਨਾ. "ਨਹੀ ਟਾਰ ਕੀਨਸ ਕਹੁ ਕੈਸੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਵਿਤਾਉਣਾ. ਗੁਜ਼ਾਰਨਾ. "ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਕੌਤਿਕ ਦਿਨ ਟਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਟਾਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਟਾਲਾ. ਟਲ ਜਾਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਹਟਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਜੌ ਨਿਜ ਭਲਾ ਚਹੈਂ, ਕਰ ਟਾਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਬਹਾਨਾ. ਹੀਲਾ.

ਟਾਰਿ. ਹਟਾਕੇ. ਵਰਜਕੇ.

ਟਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਟਾਰਨ.

ਟਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਵਸਤੂਆਂ ਦੇ ਢੇਰ. ਅੰਬਾਰ। ੨ ਟਾਲ ਦੇਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਵੇਲਾ ਟਪਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਨਹਿ ਇਸ ਮੇ ਕਛੁ ਟਾਲ ਵਿਚਾਰੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਟੱਲ. ਘੰਟਾ. "ਝਾਂਝਰੁ ਟਾਲ ਬਜੈ ਕਰਨਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਸੰ. ਫਲ ਵਿਕਣ ਦੀ ਮੰਡੀ.

ਟਾਲਣਾ, ਟਾਲਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਥਾਂ ਤੋਂ ਖਿਸਕਾਉਂਣਾ। ੨ ਹਟਾਉਂਣਾ. ਵਰਜਣਾ। ੩ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਕੇ ਸਮਾਂ ਵਿਤਾਉਂਣਾ। ੪ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਕੇ ਹੋਰ ਪਾਸਿਓਂ ਰੋਕਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਵੱਲ ਲਿਆਉਂਣਾ.

ਟਾਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਟਲਣ (ਹਟ ਜਾਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਜੇ ਸੁਨਕਰ ਜਾਵੈ ਕਰ ਟਾਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਹ਼ੀਲਾ. ਬਹਾਨਾ। ੩ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਵੱਲ ਜਾਨਵਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪਾਸਿਓਂ ਰੋਕਕੇ ਲਿਆਉਂਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਟਾਲਾਟੋਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਟਾਲਮਟੋਲ. ਹ਼ੀਲਾ ਬਹਾਨਾ. "ਟਾਲੈਟੋਲੈ ਦਿਨ ਗਇਆ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਟਾਲਿ. ਟਾਲਕੇ. ਦੇਖੋ, ਟਾਲ ਅਤੇ ਟਾਲਣਾ.

ਟਾਲ੍ਹਸਾਹਿਬ. ਦੇਖੋ, ਟਾਹਲਾ ਸਾਹਿਬ.

ਟਾਲ੍ਹੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੀਸ਼ਮ. ਸ਼ਿੰਸ਼ਪਾ. ਇਸ ਬਿਰਛ ਦੀ ਲੱਕੜ ਬਹੁਤ ਮਜਬੂਤ ਅਤੇ ਚਿਕਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੁਰਸੀ ਮੇਜ ਆਦਿ ਉੱਤਮ ਸਾਮਾਨ ਬਣਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਸਪਾ.

ਟਾਲ੍ਹੀਆਣਾ. ਜਿਲਾ ਲੁਦਿਆਣਾ, ਤਸੀਲ ਜਗਰਾਂਉਂ ਵਿੱਚ ਰਾਇਕੋਟ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਤੋਂ ਚੱਲਕੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਇੱਕ ਛਪੜੀ ਤੇ ਠਹਿਰੇ ਅਤੇ ਟਾਲ੍ਹੀ ਹੇਠ ਵਿਰਾਜੇ. ਇਸੇ ਥਾਂ ਕਲ੍ਹਾਰਾਇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹ਼ਾਜਿਰ ਹੋਇਆ ਅਰ ਨੂਰੇ ਮਾਹੀ ਨੂੰ ਸਰਹਿੰਦ ਭੇਜਕੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਮੰਗਵਾਈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਦਸ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਖ਼ਰੀਦੀ ਹੋਈ ਸਾਥ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮੁੱਲਾਪੁਰ ਤੋਂ ੧੪ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ.

ਟਾਲ੍ਹੀਆਂ ਫੱਤੂ ਸੰਮੂਕੀ. ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਜਿਲੇ ਮੁਕਤਸਰ ਤੋਂ ੧੫ ਕੋਹ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਫੱਤੂ ਅਤੇ ਸੰਮੂ ਨਾਮਕ ਡੋਗਰਾਂ ਨੇ ਵਸਾਇਆ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਭਾਵ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ. ਵਿਦਾਇਗੀ ਵੇਲੇ ਲੁੰਗੀ ਅਤੇ ਖੇਸ ਅਰਪਿਆ. ਜਿੱਥੇ ਕਲਗੀਧਰ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਉਹ ਥਾਂ ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੇਰਗੜ੍ਹ ੨.

ਟਾਲ੍ਹੀਸਾਹਿਬ. ਉਹ ਟਾਲ੍ਹੀ, ਜਿਸ ਹੇਠ ਦਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵਿਰਾਜਿਆ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਟਾਲ੍ਹੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ:—

੧ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਵਿੱਚ ਸੰਤੋਖਸਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਹ ਟਾਲ੍ਹੀ, ਜਿਸ ਹੇਠ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਵਿਰਾਜਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।

੨ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਸੱਤ ਕੋਹ ਉੱਤਰ ਪਿੰਡ ਪੱਖੋਕੇ ਤੋਂ ਪੱਛਮ, ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੀ ਟਾਲ੍ਹੀ, ਜਿਸ ਹੇਠ ਬੈਠਕੇ ਧ੍ਯਾਨ ਪਰਾਇਣ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਗਏ ਕੁਝ ਕਾਲ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ. ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੫੦ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਇੱਥੇ, ਅਤੇ ੩੦੦ ਵਿੱਘੇ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਰ ਤੇਰਾਂ ਸੌ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਹੈ. ਅੱਸੂ ਬਦੀ ੫ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ।

੩ ਜਿਲਾ ਗੁਰੁਦਾਸਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਸ਼ਕਰਗੜ੍ਹ, ਥਾਣਾ ਸ਼ਾਹਗਰੀਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਘੱਕਾਕੋਟਲੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਟਾਲ੍ਹੀ ਬਿਰਛ ਹੇਠ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ, ਜੋ ਹੁਣ ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੂਲੇ ਨੂੰ ਖ਼ਰਗੋਸ਼ ਦੀ ਯੋਨਿ ਤੋਂ ਮੁਕ੍ਤ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਮਾਧ ਪਿੰਡ ਕਲ੍ਹਾਬੂਹਾ ਦੇ ਪਾਸ ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ. ਭਾਈ ਫਤੇਚੰਦ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਦਿਨ ਇਸ ਟਾਲ੍ਹੀ ਹੇਠ ਠਹਿਰੇ ਸਨ. ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨੂੰ ਪੰਜਾਹ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ, ਅਤੇ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਹੈ. ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਾਰੋਵਾਲ ਤੋਂ ਨੌ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਹੈ।

੪ ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ, ਤਸੀਲ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ, ਥਾਣਾ ਰਾਹੋਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦੌਲਤਪੁਰ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਉੱਤਰ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਜੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਬਾਬਾ ਜੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਇੱਥੇ ਟਾਲ੍ਹੀ ਹੇਠ ਰਹੇ. ਇਸ ਨਾਲ ੧੭ ਘੁਮਾਉਂ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ. ੧ ਹਾੜ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ੯ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਹੈ।

੫ ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਦਸੂਹਾ, ਥਾਣਾ ਟਾਂਡਾ ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਮੂਨਕ' ਦੇ ਬਾਹਰਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਦੇ ਇੱਥੇ ਆਏ. ਟਾਲ੍ਹੀ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਘੋੜਾ ਬੱਧਾ ਸੀ. ਸਾਧਾਰਣ ਜਿਹਾ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੇਵਾਦਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਦੋ ਕਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਅਹ਼ਾਤ਼ਾ ਹੈ. ਹਾੜ ਵਦੀ ੧ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਪਾਸ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਨਦੀ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਟਾਂਡਾ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਦੋ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ।

੬ ਲਹੌਰ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪਾਸ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਜੀ ਦੀ ਟਾਲ੍ਹੀ।

੭ ਦੇਖੋ, ਰਹਿਸਮਾ ਦਾ ਅੰਗ ੩.

ਟਾਂਵਾਂ, ਟਾਂਵੀ ਵਿ ਅਤੇ ਸਰਵ—ਕੋਈ. ਵਿਰਲਾ. ਵਿਰਲੀ. ਕੋਈ ਕੋਈ. "ਟਾਂਵੀਂ ਤੁਪਕ ਚਲੈ ਕਬ ਕਬੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਟੀਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਨਮਕੁੰਡਲੀ. ਜਨਮਪਤ੍ਰੀ। ੨ ਬਾਹਰਲੀ ਸ਼ੋਭਾ. ਦਿਖਾਵਾ. ਆਡੰਬਰ। ੩ ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਜੋੜਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਚੂਨੇ ਕਲੀ ਆਦਿ ਮਸਾਲੇ ਦੀ ਬੱਤੀ। ੪ ਉੱਚਾ ਸੁਰ. ਉਚੀ ਤਾਨ। ੫ ਚੌੜੇ ਮੁਖ ਵਾਲੀ ਨਲਕੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੋਤਲ ਆਦਿ ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਰਕ ਤੇਲ ਆਦਿ ਪਾਈਦਾ ਹੈ. ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ pipe ਦਾ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਰੂਪ ਹੈ. ਫ੍ਰੈਂਚ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ "ਪੀਪ" ਹੈ.

ਟੀਪਟਾਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਜਧਜ. ਠਾਟਬਾਟ. ਦਿਖਾਵੇ ਦਾ ਸਾਮਾਨ. ਆਡੰਬਰ. "ਕਿਯੇ ਟੀਪ ਟਾਪੈਂ ਕਈ ਕੋਟਿ ਢੂਕੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੩)

ਟੀਪੂ ਸੁਲਤਾਨ. ਮੈਸੂਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਹੈਦਰਅ਼ਲੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਸਨ ੧੭੪੯ ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ. ਪਿਤਾ ਦੇ ਮਰਣ ਪੁਰ ਸਨ ੧੭੮੨ ਵਿੱਚ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ. ਇਸ ਦਾ ਕਈ ਵਾਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਹੋਇਆ, ਅੰਤ ਸਨ ੧੭੯੯ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਹੋਇਆ ਮੈਸੂਰ ਦੇ ਮਕ਼ਾਮ ਮੋਇਆ ਅਤੇ ਬਾਪ ਦੀ ਕ਼ਬਰ ਪਾਸ ਲਾਲਬਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਦੱਬਿਆ ਗਿਆ.

ਟੀਪੂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਦੇ ਲੋਕ ਹੁਣ ਕਲਕੱਤੇ ਟਾਲੀਗੰਜ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ.

ਟੀਲਾ. ਦੇਖੋ, ਟਿੱਲਾ.

ਟੁਕ ਅਥਵਾ ਟੁਕੁ. ਵਿ—ਅਲਪ. ਥੋੜਾ. ਜਰਾ. "ਅੰਜਨ ਦੇਇ ਸਭੈ ਕੋਈ, ਟੁਕੁ ਚਾਹਨ ਮਾਹਿ ਬਿਡਾਨੁ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ਕਟਾਕ੍ਸ਼ ਵਿੱਚ ਥੋੜੀ ਵਿਲਕ੍ਸ਼ਣਤਾ ਹੈ. ਭਾਵ—ਹਰੇਕ ਸੁਰਮੇਂ ਵਾਲੀ ਅੱਖ ਉਹ ਕਟਾਕ੍ਸ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ੨ ਅੱਧਾ. ਅਰਧ. "ਟੁਕੁ ਦਮੁ ਕਰਾਰੀ ਜਉ ਕਰਉ." (ਤਿਲੰ ਕਬੀਰ) ਅੱਧਾ ਸ੍ਵਾਸ ਜੇ ਮਨ ਦੀ ਇਸਥਿਤੀ ਕਰੋ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਥੋੜਾ ਜੇਹਾ. ਜਰਾ ਸਾ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਟੀ ਦਾ ਟੁਕੜਾ. ਟੁੱਕਰ.

ਟੁਕਟੇਰ. ਟੁਕੜੇ ਲਈ ਟੇਰਨ (ਪੁਕਾਰਨ) ਵਾਲਾ. ਟੁੱਕਰ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ. ਟੁਕੜਗਦਾ.

ਟੁਕਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਟੁਕੜਾ. ਰੋਟੀ ਦਾ ਟੂਕ. ਟੁੱਕੜ.

ਟੁਕਰਗਦਾ, ਟੁਕਰਗਦਾਇ ਟੁਕੜੇ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਟੁਕੜਗਦਾ. "ਟੁਕਰਗਦਾਇ ਪੇਖ ਮੁਹਿ ਜਰਜੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਟੁਕਰਾ. ਦੇਖੋ, ਟੁਕੜਾ.

ਟੁਕੜ. ਦੇਖੋ, ਟੁਕਰ.

ਟੁਕੜਗਦਾ. ਟੁਕੜਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ. ਟੁਕਟੇਰ. ਭਿਖਮੰਗਾ. ਦੇਖੋ, ਗਦਾ ੨.

ਟੁਕੜਗਦਾਈ. ਟੁਕੜਾ ਮੰਗਣ ਦੀ ਵ੍ਰਿੱਤਿ। ੨ ਟੁਕੜਗਦਾ. ਟੁਕੜਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ.

ਟੁਕੜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੰਡ. ਭਾਗ. ਹ਼ਿੱਸਾ। ੨ ਰੋਟੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ. ਟੁੱਕਰ। ੩ ਰੋਜ਼ੀ. ਉਪਜੀਵਿਕਾ.

ਟੁਕੜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੋਟਾ ਟੁਕੜਾ। ੨ ਮੰਡਲੀ. ਟੋਲੀ। ੩ ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ੧੫ ਦਾ ਤ਼ਯੋਹਾਰ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਕੱਤਕਸਨਾਨ ਦਾ ਵ੍ਰਤ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਟਿਕੜੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ੪ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਡਾਰ.

ਟੁਕੁ. ਦੇਖੋ, ਟੁਕ.

ਟੁੰਗਣਾ. ਦੇਖੋ, ਟੰਗਣਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਚੀਜ ਨੂੰ ਅੜੁੰਗ ਦੇਣਾ. ਜਿਵੇਂ—ਪਗੜੀ ਦਾ ਪੇਚ ਟੁੰਗਣਾ.

ਟੁਚਾ. ਵਿ—ਤੁੱਛ. ਕਮੀਨਾ. ਘਟੀਆ.

ਟੁਟਣਾ, ਟੁਟਨਾ (ਸੰ. ਤ੍ਰੁਟ੍—ਤ੍ਰੁਟ੍. ਧਾ—ਕਤਰਨਾ, ਤੋੜਨਾ). ਕ੍ਰਿ—ਅਲਗ ਹੋਣਾ. ਟੁੱਟਣਾ.

ਟੁਟਪੁੰਜੀਆ. ਉਹ ਵਪਾਰੀ, ਜਿਸ ਪਾਸ ਪੂੰਜੀ ਦਾ ਘਾਟਾ (ਤ੍ਰੁਟਿ) ਹੈ. ਅਸਲ ਰਾਸ ਜਿਸ ਦੀ ਖੋਈ ਗਈ ਹੈ.

ਟੁਟੜੀ, ਟੁੱਟੀ ਵਿ—ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ. ਤ੍ਰੁਟਿਸਹਿਤ.

ਟੁੱਟੀ ਗੰਢਣੀ. ਕ੍ਰਿ—ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨੂੰ ਫੇਰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰਨਾ. ਬਿਗੜੀ ਹੋਈ ਸੁਧਾਰਨੀ. ਦੇਖੋ, ਮਹਾ ਸਿੰਘ ੩.

ਟੁੰਡਾ. ਸੰ. रुण्ड—ਰੁੰਡ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਰ ਬਿਨਾ ਧੜ। ੨ ਡਾਹਣੇ ਬਿਨਾ ਬਿਰਛ। ੩ ਵਿ—ਲੂਲਾ. ਲੁੰਜਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਹੱਥ ਨਹੀਂ. "ਰੁਹਲਾ ਟੁੰਡਾ ਅੰਧੁਲਾ ਕਿਉ ਗਲਿ ਲਗੈ ਧਾਇ?" (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੪ ਦੇਖੋ, ਟੁੰਡਾਲਾਟ.

ਟੁੰਡਾਲਾਟ, ਟੁੰਡੀਲਾਟ ਸਰ ਹੈਨਰੀ ਹਾਰਡਿੰਗ (Sir Henry Harding) ਜੋ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ੨੩ ਜੁਲਾਈ ਸਨ ੧੮੪੪ ਤੋਂ ਸਨ ੧੮੪੮ ਤਕ ਰਿਹਾ. ਲਾਰਡ ਹਾਰਡਿੰਗ ਨੇ ਲਿਗਨੀ (Ligny) ਦੇ ਮਕਾਮ ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਬੋਨਾਪਾਰਟ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜੰਗ ਕਰਦੇ ੧੬ ਜੂਨ ਸਨ ੧੮੧੫ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਖੋਇਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਉਸ ਨੂੰ ਟੁੰਡਾਲਾਟ ਆਖਦੇ ਸਨ, ਯਥਾ—"ਸੱਠਾਂ ਕੋਹਾਂ ਦਾ ਪੰਧ ਸੀ ਲੁੱਧੋਆਣਾ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਕੀਤੀ ਟੁੰਡੇ ਦੌੜ ਮੀਆਂ। ਉਹ ਭੀ ਲੁੱਟਿਆ ਲਾਟ ਨੇ ਆਇ ਡੇਰਾ ਸਭੋ ਖੋਹਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਚੌੜ ਮੀਆਂ." (੮੫) (ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ)[1]

੨ ਲਾਰਡ ਇਰਵਿਨ (E.F.L. Wood, Baron Irwin of Kirby Underdale) ਜੋ ਸਨ ੧੯੨੬ ਤੋਂ ੧੮ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੯੩੧ ਤਕ ਭਾਰਤ ਦਾ ਵਾਯਸਰਾਯ ਰਿਹਾ. ਇਹ ਜਮਾਂਦਰੂ ਹੀ ਖੱਬੇ ਹੱਥੋਂ ਹੀਣਾ ਹੈ.

ਟੁੰਡੇ ਅਸ ਰਾਜੇ ਕੀ ਧੁਨੀ. ਦੇਖੋ, ਧੁਨੀ (ੲ)

ਟੁਬਕੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗ਼ੋਤ਼ਾ. ਟੁੱਬੀ. "ਨਿਕਸੇ ਨ ਤਟੰ ਟੁਬਕੀ ਇਕ ਲੀਨੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਛੋਟੀ ਮੁਰਗ਼ਾਬੀ, ਜੋ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਗ਼ੋਤ਼ੇ ਮਾਰਦੀ ਹੈ.

ਟੁੰਬਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਠੁਕਰਾਉਣਾ. ਠੋਕਰ ਮਾਰਨੀ। ੨ ਛੁਹਣਾ. ਸਪਰਸ਼ ਕਰਨਾ. "ਪੈਰੀ ਟੁੰਬ ਉਠਾਲਿਆ." (ਭਾਗੁ) "ਟੁੰਬ ਪਾਵ ਹਜਰਤਹਿ ਜਗਾਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੮੨)

[1] ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਵਟਾਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿੱਸਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ੧੦੫ ਬੈਤ (ਅਬਯਾਤ) ਹਨ.

ਟੂਬੀ
ਟੂਭੀ } ਦੇਖੋ, ਟੁਬਕੀ.
ਟੁੱਭੀ

ਟੁੰਮਣਾ. ਦੇਖੋ, ਟੁੰਬਣਾ। ੨ ਸਹਾਰਾ. ਠੁੰਮਣਾ.

ਟੁਰਣਾ
ਟੁਰਨਾ } ਕ੍ਰਿ—ਤ੍ਵਰਾ-ਗਮਨ. ਛੇਤੀ ਚਲਣਾ. ਤੁਰਨਾ। ੨ ਆਰੰਭ ਹੋਣਾ. ਜਾਰੀ ਹੋਣਾ.

ਟੁਲ. ਸੰਗਯਾ—ਟੋਲ. ਗਰੋਹ. ਝੁੰਡ। ੨ ਉਛਾਲ. ਭਰਕੇ ਉਛਲਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਡੁਲ੍ਹਣਾ. ਦੇਖੋ, ਟੁਲਿਟੁਲਿ.

ਟੁਲਕਣਾ
ਟੁਲਨਾ } ਕ੍ਰਿ—ਗਿਰਨਾ. ਰੁੜ੍ਹਨਾ। ੨ ਉਛਲਣਾ। ੩ ਉਬਲਕੇ ਬਾਹਰ ਡਿਗਣਾ.

ਟੁਲਿਟੁਲਿ. ਉਛਲ ਉਛਲਕੇ. ਡੁਲ੍ਹ ਡੁਲ੍ਹਕੇ. "ਹਰਿਰਸ ਟੁਲਿ ਟੁਲਿ ਪਉਦਾ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੪) ਦੇਖੋ, ਟੁਲ ੨.

ਟੁਲੇਰੈ. ਟੋਲ ਨੂੰ. ਸਮੁਦਾਯ ਨੂੰ. "ਬਰਨ ਨ ਸਾਕਉ ਏਕ ਟੁਲੇਰੈ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਇੱਕ ਟੋਲ ਨੂੰ ਭੀ ਮੈ ਵਰਣਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ. ਭਾਵ—ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼੍ਵ ਦਾ ਵਰਣਨ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋ ਸਕਣਾ ਹੈ, ਇੱਕ ਜਾਤਿ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਭੀ ਨਿਰਣੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ.

ਟੂਸਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਗੂਫ਼ਾ. ਕੁੰਮਲ। ੨ ਫੁੱਲ ਦੀ ਡੋਡੀ.

ਟੂਕ. ਸੰਗਯਾ—ਟੁਕੜਾ. ਖੰਡ। ੨ ਰੋਟੀ ਦਾ ਟੁਕੜਾ. ਟੁੱਕਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅੰਡਟੂਕ। ੪ ਪੁਸ੍ਤਕ ਵਿੱਚੋਂ ਭੁੱਲਿਆ ਪਾਠ, ਜੋ ਹਾਸ਼ੀਏ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬੋਧਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚਿੰਨ੍ਹ.

ਟੂਕਰ
ਟੂਕਰਾ } ਦੇਖੋ, ਟੁਕੜਾ.

ਟੂਟਨਾ. ਦੇਖੋ, ਟੁਟਣਾ. "ਟੂਟਿ ਪਰੀਤਿ ਗਈ ਬੁਰਬੋਲਿ." (ਓਅੰਕਾਰ) "ਟੂਟੀ ਨਿੰਦਕ ਕੀ ਅਧਬੀਚ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਝਪਟਣਾ. ਹੱਲਾ ਕਰਨਾ.

ਟੂਟਨਿ. ਸੰਗਯਾ—ਅਣਬਣ. ਨਾਚਾਕੀ. "ਛਲਨਾਗਨਿ ਸਿਉ ਮੇਰੀ ਟੂਟਨਿ ਹੋਈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੫) ਕਪਟਰੂਪ ਸਰਪਣੀ (ਮਾਇਆ) ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਅਣਬਣ ਹੋ ਗਈ ਹੈ.

ਟੂਟਿ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰੁਟਿ। ੨ ਟੁੱਟਕੇ.

ਟੂਟੀ. ਵਿ—ਟੁੱਟੀ ਹੋਈ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰੁਟਿ. "ਟੂਟੀ ਗਾਂਢਨਹਾਰ ਗੋਪਾਲ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਗੰਗਾਸਾਗਰ ਦੀ ਨਲਕੀ. ਤੂਤਰੀ. ਸੰ. ਤ੍ਰੋਟੀ। ੩ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਲਕੇ ਦਾ ਮੁਖ, ਜਿੱਥੋਂ ਧਾਰ ਪੈਂਦੀ ਹੈ.

ਟੂਠਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁਠ ਅਤੇ ਤੁਠਾ.

ਟੂਣਾ
ਟੂਨਾ } ਸੰਗਯਾ—ਤੰਤ੍ਰ. ਜਾਦੂ. ਟਾਮਨ.

ਟੂੰਬਣਾ. ਦੇਖੋ, ਟੁੰਬਣਾ.

ਟੂਮ. ਸੰਗਯਾ—ਗਹਿਣਾ. ਭੂਸਣ। ੨ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਟੂਮਨਾ. ਦੇਖੋ, ਟੁੰਬਣਾ.

ਟੂਲ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਰਖ਼ ਰੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਵਸਤ੍ਰ. ਇਹ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਵਰਤਣ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਅਫੀਮੀਆਂ ਦੀ ਪੀਨਕ. ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਦਾ ਝੁਕਾਉ.

ਟੇਸੂ. ਸੰਗਯਾ—ਕੇਸੂ. ਕਿੰਸ਼ੁਕ. ਪਲਾਸ ਦਾ ਫੁੱਲ। ੨ ਪਲਾਸ. ਢੱਕ.

ਟੇਹਲਪੁਰਾ. ਦੇਖੋ, ਟਹਿਲਪੁਰਾ.

ਟੇਕ. ਸੰਗਯਾ—ਆਸਰਾ. ਆਧਾਰ. ਭਰੋਸਾ. "ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ ਤੇਰੀ ਟੇਕ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) "ਤੈਸੇ ਗੁਰ ਸਿੱਖਨ ਮੇ ਏਕ ਟੇਕ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਆਨ ਗਯਾਨ ਧਯਾਨ ਸਿਮਰਨ ਵਿਭਚਾਰ ਹੈ." (ਭਾਗੁਕ) ੨ ਉਹ ਲਕੜੀ ਜੋ ਕਿਸੇ ਬੂਟੇ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਲਈ ਅਥਵਾ ਸਿੱਧਾ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ. "ਟੇਕ ਦੈ ਦੈ ਊਚੇ ਕਰੇ." (ਦੇਵੀਦਾਸ) ੩ ਸੋਟੀ. ਟੋਹਣੀ. "ਮੈ ਅੰਧੁਲੇ ਕੀ ਟੇਕ." (ਤਿਲੰ ਨਾਮਦੇਵ) ੪ ਮੂਲ. ਬੁਨਿਆਦ. "ਰੋਵਨਹਾਰੇ ਕੀ ਕਵਨ ਟੇਕ?" (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੫ ਰਹਾਉ. ਸ੍ਥਾਈ. ਗਾਉਣ ਵੇਲੇ ਜੋ ਤੁਕ ਹਟ ਹਟ ਅੰਤਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਆਵੇ। ੬ ਡਿੰਗ. ਹਠ. ਜਿਦ.

ਟੇਕਣਾ
ਟੇਕਨਾ } ਕ੍ਰਿ—ਧਰਨਾ. ਰੱਖਣਾ. ਜੈਸੇ—ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ। ੨ ਆਧਾਰ ਦੇਣਾ. ਸਹਾਰਾ ਦੇਣਾ। ੩ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਨਾ. ਵਿਚਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਠੀਕ ਠਹਿਰਾਉਣਾ.

ਟੇਕਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸੋਟੀ। ੨ ਥੰਮ੍ਹੀ.

ਟੇਕਰੀ
ਟੇਕੜੀ } ਸੰਗਯਾ—ਟੇਕ. ਆਸਰਾ. ਆਧਾਰ। ੨ ਦੱਖਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਟੇਕਰੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ—ਟਿੱਬੀ, ਪਹਾੜੀ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਚਲ ਨਗਰ ਦਾ ਅੰਗ ੯.

ਟੇਕੁ. ਦੇਖੋ, ਟੇਕ.

ਟੇਟਾ. ਸੰਗਯਾ—ਝਗੜਾ. ਫ਼ਿਸਾਦ। ੨ ਵਿਰੋਧ। ੩ ਦਾਉ. ਪੇਚ.

ਟੇਟੂਆ. ਸੰਗਯਾ—ਤਖ਼ਤੇ ਦੀ ਚੂਲ ਦਾ ਆਧਾਰ. ਉਹ ਲੱਕੜ ਅਥਵਾ ਪੱਥਰ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਤਖ਼ਤੇ ਦੀ ਚੂਲ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ.

ਟੇਟੇ ਚੜ੍ਹਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੇਚ ਵਿੱਚ ਫਸਣਾ. ਧੱਕੇ ਚੜ੍ਹਨਾ.

ਟੇਡੌ. ਵਿ—ਟੇਢਾ. ਵਿੰਗਾ। ੨ ਕੁਟਿਲਤਾ ਵਾਲਾ.

ਟੇਢ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿੰਗ. ਟੇਢਾਪਨ. ਵਕ੍ਰਤਾ. "ਹਉ ਅਭਿਮਾਨ ਟੇਢਪਗਰੀ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ)

ਟੇਢਾ. ਵਿ—ਵਿੰਗਾ. ਵਕ੍ਰ। ੨ ਛਲ ਸਹਿਤ. ਕਪਟੀ. "ਚਲਤ ਕਤ ਟੇਢੇ ਟੇਢੇ?" (ਕੇਦਾ ਕਬੀਰ) "ਟੇਢੀ ਪਾਗ ਟੇਢੇ ਚਲੇ." (ਕੇਦਾ ਕਬੀਰ)

ਟੇਢੀ. ਟੇਢਾ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ.

ਟੇਢੌ. ਟੇਢਾ. ਵਿੰਗਾ. "ਐਡੌ ਟੇਢੌ ਜਾਤੁ." (ਸਾਰ ਕਬੀਰ)

ਟੇਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਕਾਰ. ਸੱਦ। ੨ ਉੱਚੇ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਲੰਮੀ ਹੇਕ ਨਾਲ ਲਾਈ ਹੋਈ ਤਾਨ.

ਟੇਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉੱਚੇ ਸੁਰ ਨਾਲ ਪੁਕਾਰਨਾ. "ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਜਲ ਬਿਨ ਟੇਰੇ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੨ ਸੱਦਣਾ. ਆਖਣਾ. "ਤਨ ਤੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹੋਤ ਜਬ ਨਿਆਰੇ ਟੇਰਤ ਪ੍ਰੇਤ ਪੁਕਾਰ." (ਦੇਵ ਮ: ੯) ੩ ਅਟੇਰਨਾ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਟੇਰਨਾ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ.

ਟੇਲਿਗ੍ਰਾਫ਼. ਅੰ. Telegraph. ਯੂ—ਟੇਲਿ (ਦੂਰ) ਗ੍ਰੈਫ਼ੋ (ਲਿਖਣਾ). ਦੂਰ ਬੈਠੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲਿਖ ਸਕੀਏ, ਐਸਾ ਯੰਤ੍ਰ. ਤਾਰਬਰਕੀ. ਇਸ

ਦੀ ਕਾਢ M. Chappe ਨੇ ਪਹਿਲੋਂ ਕੱਢੀ ਅਤੇ ਫ੍ਰਾਂਸ ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੭੯੨ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੭੯੬ ਅੰਦਰ. ਕਲਕੱਤੇ ਅਤੇ ਬੰਬਈ ਦਾ ਤਾਰ ਸੰਬੰਧ ੧੭ ਮਈ ਸਨ ੧੮੫੪ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਰਾਚੀ ਲੰਡਨ ਦੀ ਤਾਰ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸੰਬੰਧ ੨੩ ਜਨਵਰੀ ੧੯੦੯ ਨੂੰ ਹੋਇਆ.

ਟੇਲਿਫ਼ੋਨ. ਅੰ. Telephone. ਯੂ—ਟੇਲਿ (ਦੂਰ) ਫ਼ੋਨੋ (ਆਵਾਜ਼). ਜਿਸ ਯੰਤ੍ਰ ਨਾਲ ਦੂਰੋਂ ਸੁਣੀਏ.

ਟੇਵ. ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗਯਾ—ਆਦਤ. ਸੁਭਾਵ. ਬਾਣ. "ਟੇਵ ਏਹ ਪਰੀ." (ਕੇਦਾ ਮ: ੫) ੨ ਚਾਟ. ਚਸਕਾ। ੩ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਨਿਸ਼ਾਨ.

ਟੇਵਾ. ਸੰਗਯਾ—ਜਨਮਕੁੰਡਲੀ. ਟੀਪ। ੨ ਦੇਖੋ, ਟੇਵ.

ਟੈਂ. ਸੰਗਯਾ—ਐਂਠ. ਆਕੜ। ੨ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਚੁਭਣ ਵਾਲੀ ਆਵਾਜ਼.

ਟੈਕ੍ਸ. ਅੰ. Tax. ਸੰਗਯਾ—ਕਰ. ਮਹਿਸੂਲ. ਮੁਆਮਲਾ.

ਟੈਰ. ਟੈਰਾ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ. ਟਟੂਵਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਟੈਰਾ.

ਟੈਰਾ. ਸੰ. ਟਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਟੱਟੂ. ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਦਾ ਘਟੀਆ ਘੋੜਾ.

ਟੋਆ. ਸੰਗਯਾ—ਖਾਤ. ਗਰਤ. ਗਢਾ.

ਟੋਹ. ਸੰਗਯਾ—ਖੋਜ. ਤਲਾਸ਼। ੨ ਖ਼ਬਰ. ਸੁਧ। ੩ ਸਪਰਸ਼. ਛੁਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਟੋਹਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਛੁਹਿਣਾ. ਸਪਰਸ਼ ਕਰਨਾ. ਟਟੋਲਣਾ। ੨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਛੇੜਕੇ ਦਿਲ ਦੀ ਬਾਤ ਮਾਲੂਮ ਕਰਨਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਟੋਘਨਾ. ਟੋਆ. ਗਢਾ.

ਟੋਹਣੀ. ਵਿ—ਟੋਹਣ ਵਾਲੀ. ਟਟੋਲਣ ਵਾਲੀ. "ਮੈ ਅੰਧੁਲੇ ਹਰਿ ਨਾਮ ਲਕੁਟੀ ਟੋਹਣੀ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸੋਟੀ. ਲਾਠੀ. "ਜਿਉ ਅੰਧੁਲੈ ਹਥਿ ਟੋਹਣੀ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਟੋਹਨਾ. ਦੇਖੋ, ਟੋਹਣਾ.

ਟੋਹਨੀ. ਦੇਖੋ, ਟੋਹਣੀ. "ਪ੍ਰਿਅ ਕਾ ਨਾਮ ਮੈ ਅੰਧੁਲੇ ਟੋਹਨੀ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਟੋਹੇ ਟਾਹੇ. ਦੇਖੇ ਭਾਲੇ. ਵੇਖੇ ਢੂੰਡੇ. "ਟੋਹੇ ਟਾਹੇ ਬਹੁ ਭਵਨ." (ਬਾਵਨ)

ਟੋਕ. ਸੰਗਯਾ—ਰੁਕਾਵਟ. ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ। ੨ ਵਿਘਨ.

ਟੋਕਣਾ, ਟੋਕਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਰੋਕਣਾ. ਅਟਕਾਉਂਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕੁੰਡੇਦਾਰ ਵਡਾ ਬਰਤਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਗਰਮ ਕਰੀਦਾ ਅਤੇ ਪੁਲਾਉ ਆਦਿ ਪਕਾਈਦਾ ਹੈ.

ਟੋਕਨੀ. ਛੋਟਾ ਟੋਕਨਾ. ਬਲਟੋਹੀ.

ਟੋਕਰਾ, ਟੋਕਰੀ ਸੰਗਯਾ—ਤੂਤ ਦੀਆਂ ਛਟੀਆਂ ਅਥਵਾ ਬਾਂਸ ਆਦਿ ਦਾ ਬਣਿਆ ਬਰਤਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਬਜ਼ੀ ਤਰਕਾਰੀ ਫਲ ਅਤੇ ਘਾਸ ਆਦਿ ਪਾਈਦਾ ਹੈ.

ਟੋਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਖੇਤੀ ਟੁੱਕਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਕੀੜਾ। ੨ ਟੁੱਕਣ (ਵੱਢਣ) ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਦ, ਜੋ ਛੋਟੇ ਦਸਤੇ ਵਾਲਾ ਗੰਡਾਸਾ ਹੈ। ੩ ਟੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਚਾਰਾ. ਖ਼ਵੀਦ ਚਰ੍ਹੀ ਆਦਿ ਦਾ ਕੁਤਰਾ। ੪ ਕਠਫੋੜੇ ਪੰਛੀ ਨੂੰ ਭੀ ਟੋਕਾ ਆਖਦੇ ਹਨ। ੫ ਦੇਖੋ, ਟੋਕਾਸਾਹਿਬ.

ਟੋਕਾਸਾਹਿਬ. ਜਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਨਾਰਾਇਨਗੜ੍ਹ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਟੋਟਾ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਟੋਕਾਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਜੋ ਇਲਾਕੇ ਨਾਹਣ ਅੰਦਰ ਹੈ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਇੱਥੇ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਪਿੱਛੋਂ ੧੨ ਦਿਨ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਇਸ ਥਾਂ ਲਾਹੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਰੰਘੜਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਸ਼ਕਰ ਦੇ ਊਠ ਚੁਰਾ ਲਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੋਗ ਦੰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਰ ਲਾਹੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਉਂ ਟੋਟਾ ਰੱਖਿਆ.

ਟੋਕਾਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ੧੦੦ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਰਿਆਸਤ ਨਾਹਣ ਵੱਲੋਂ ਹੈ ਅਤੇ ਡੇਢ ਸੌ ਵਿੱਘੇ ਮੀਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ੮੫ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਰਾੜੇ ਤੋਂ ਤੀਹ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਹਣ ਤੋਂ ੮ ਕੋਹ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਅਕਾਲੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਜੇਠ ਸੁਦੀ ੧੦ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ.

ਟੋਘਨਾ. ਸੰਗਯਾ—ਟੋਆ. ਛੱਪੜ. "ਇਹ ਟੋਘਨੈ ਨ ਛੂਟਸਹਿ ਫਿਰਿਕਰਿ ਸਮੁੰਦੁ ਸਮ੍ਹਾਲਿ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੱਪੜਾਂ (ਪਾਖੰਡਕਰਮਾਂ) ਵਿੱਚ ਜਾਲ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਂਗਾ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ (ਮੂੰਹ ਮੋੜਕੇ) ਸਮੁੰਦਰ (ਕਰਤਾਰ) ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰ.

ਟੋਟ, ਟੋਟਾ ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰੁਟਿ। ੨ ਕਮੀ. ਘਾਟਾ। ੩ ਟੁਕੜਾ. ਖੰਡ. ਭਾਗ। ੪ ਫੀਮ ਆਦਿਕ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਤੋੜ. ਅਮਲ ਦਾ ਲਹਾਉ। ੫ ਦੇਖੋ, ਟੋਕਾਸਾਹਿਬ.

ਟੋਟੀ. ਦੇਖੋ, ਟੂਟੀ ੨.

ਟੋਡਰਮੱਲ. ਭਗਵਤੀਦਾਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੂਹਣੀਆ (ਜਿਲਾ ਲਹੌਰ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇੱਕ ਗ਼ਰੀਬ ਖਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੫੨੩ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਆਪਣੀ ਲਿਆਕ਼ਤ ਨਾਲ ਵਧਦਾ ਵਧਦਾ ਅਕਬਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਬਣ ਗਿਆ. ਇਸ ਦੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਮਾਲ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਕਬਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਆਏ. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਟੋਡਰਮੱਲ ਨੇ ਹੀ ਹਿੰਦੀ ਤੋਂ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿੱਚ ਦਫ਼ਤਰ ਕੀਤਾ. ਟੋਡਰਮੱਲ ਬਹਾਦੁਰ ਜਰਨੈਲ ਭੀ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਵਿਖਾਈ. ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਨ ਜਲੂਸੀ ੩੪ ਵਿੱਚ ਲਹੌਰ ਦਾ ਹਾਕਿਮ ਬਣਿਆ. ਇਸ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਬਾਜ਼ਾਰ ਹਕੀਮਾਂ (ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਭਾਟੀ) ਵਿੱਚ ਸੀ.

ਟੋਡਰਮੱਲ ਦੀ ਅਕਬਰ ਦੇ ਨੌ ਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਹੈ. ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਯਸਥ (ਕਾਇਥ) ਅਤੇ ਬਾਣੀਆ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਸਨ ੧੫੮੯ ਵਿੱਚ ਲਹੌਰ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ.

ਟੋਡਰਮੱਲ ਫਾਰਸੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਭੀ ਉੱਤਮ ਕਵੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਉਸ ਦੀ ਰਚਨਾ—

ਗੁਣ ਬਿਨ ਜਯੋਂ ਕਮਾਨ ਗੁਰੁ ਬਿਨ ਜੈਸੇ ਗਯਾਨ
ਮਾਨ ਬਿਨ ਦਾਨ ਜੈਸੇ ਜਲ ਬਿਨ ਸਰ ਹੈ,
ਕੰਠ ਬਿਨ ਗੀਤ ਜੈਸੇ ਹਿਤੁ ਬਿਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜੈਸੇ
ਵੇਸ਼ਯਾ ਰਸਰੀਤਿ ਜੈਸੇ ਫਲ ਬਿਨ ਤਰ ਹੈ,

ਤਾਰ ਬਿਨ ਯੰਤ੍ਰ ਜੈਸੇ ਸਜਾਨੇ ਬਿਨ ਮੰਤ੍ਰ ਜੈਸੇ
ਪਤਿ ਬਿਨ ਨਾਰਿ ਜੈਸੇ ਪੁਤ੍ਰ ਬਿਨ ਘਰ ਹੈ,
"ਟੋਡਰ" ਸੁ ਕਵਿ ਤੈਸੇ ਮਨ ਮੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇਖੋ
ਧਰਮ ਵਿਹੀਨ ਧਨ ਪਕੀ ਬਿਨ ਪਰ ਹੈ.

੨ ਸਰਹਿੰਦ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇੱਕ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੋ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਧੀਰਜ ਦਿੱਤਾ. ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਇਸੇ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ.

ਟੋਡਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਹਾੜ ਦਾ ਢਲਵਾਨ। ੨ ਮਕਾਨ ਦਾ ਛੱਜਾ। ੩ ਜਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ, ਤਸੀਲ ਨਾਰਾਇਨਗੜ੍ਹ ਥਾਣਾ ਰਾਣੀ ਕੇ ਰਾਇਪੁਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਨਾਡਾ ਅਤੇ ਮਾਣਕਟਬਰਾ ਦੇ ਮੱਧ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ, ਪਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ। ੪ ਮਹਿਤਾ ਗੋਤ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਣਨ ਸਮੇ ਵਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ੫ ਊਠ ਦਾ ਬੱਚਾ. ਬੋਤਾ। ੬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਇੱਕ ਭੱਟ. ਦੇਖੋ, ਭਿੱਖਾ ੩.

ਟੋਡੀ. ਇਹ ਟੋਡੀਠਾਟ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ. ਰਿਸ਼ਭ ਗਾਂਧਾਰ ਧੈਵਤ ਕੋਮਲ, ਮੱਧਮ ਤੀਵ੍ਰ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸੁਰ ਸ਼ੁੱਧ ਹਨ. ਧੈਵਤ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਗਾਂਧਾਰ ਸੰਵਾਦੀ ਹੈ. ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ.

ਆਰੋਹੀ — ਸ ਰਾ ਗਾ ਮੀ ਪ ਧਾ ਨ ਸ.

ਅਵਰੋਹੀ — ਸ ਨ ਧਾ ਪ ਮੀ ਗਾ ਰਾ ਸ.

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਟੋਡੀ ਦਾ ਨੰਬਰ ਬਾਰਵਾਂ ਹੈ.

ਟੋਨਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤੰਤ੍ਰ. ਟੂਣਾ. ਜਾਦੂ. ਟਾਮਨ. "ਟੋਨਾ ਕਰ ਮੋਹੇ ਜਨੁ ਸੋਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਟੋਪ, ਟੋਪਾ ਸੰਗਯਾ—ਕੁਲਾਹ. ਪਿਆਲੇ ਅਤੇ ਟੋਕਰੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਸਿਰਤ੍ਰਾਣ ਵਸਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਭੂ। ੨ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪੈਮਾਨਾ, ਜੋ ਤਿੰਨ ਅਥਵਾ ਦੋ ਸੇਰ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ੩ ਸੰ. ਟੋਪਰ. ਛੋਟਾ ਥੈਲਾ.

ਟੋਪੀ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟਾ ਟੋਪ. ਕੁਲਾਹ। ੨ ਮਸਾਲੇਦਾਰ ਬੰਦੂਕ਼ ਦੀ ਟੋਪੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਸਾ ਮਸਾਲਾ ਲੱਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਘੋੜਾ ਬਰਸਣ ਤੋਂ ਅੱਗ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. Gun-cap.

ਟੋਪੀ ਦੇਣੀ, ਟੋਪੀ ਪਹਿਰਾਉਣੀ ਚੇਲਾ ਬਣਾਉਣਾ. ਟੋਪੀ ਧਾਰੀ ਸਾਧੂ, ਆਪਣਾ ਚੇਲਾ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਚੇਲੇ ਦੇ ਸਿਰ ਆਪਣੀ ਟੋਪੀ ਅਥਵਾ ਨਵੀਂ ਟੋਪੀ ਪਹਿਰਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਕੁਲਹ ੨.

ਟੋਂਬ੍ਹ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਚਾ. ਹੁੰਡੀ. ਟੋਮ੍ਹ.

ਟੋਭੜਾ, ਟੋਭੜੀ, ਟੋਭਾ ਸੰਗਯਾ—ਤੋਯ (ਪਾਣੀ) ਦੀ ਹੈ ਆਭਾ (ਸ਼ੋਭਾ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਛੱਪੜ—ਛਪੜੀ. ਕੱਚਾ ਤਾਲ. ਤਲਾਈ. "ਮੀਹਿ ਵੁਠੈ ਗਲੀਆ ਨਾਲਿਆ ਟੋਭਿਆ ਕਾ ਜਲੁ ਜਾਇ ਪਵੈ ਵਿਚਿ ਸੁਰਸਰੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) ੨ ਪਿਤਰਾਂ ਦੇ ਪੂਜਣ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਤਾਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਲੋਕ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਦਿਨ ਮਿੱਟੀ ਕੱਢਦੇ ਹਨ. "ਜੋਧ ਜਠੇਰੇ ਮੰਨੀਅਨ ਸਤੀਆਂ ਸਉਤ ਟੋਭੜੀ ਟੋਏ." (ਭਾਗੁ) "ਮੜ੍ਹੀ ਟੋਭੜੀ ਮਠ ਅਰੁ ਗੋਰ। ਇਨਹੁ ਨ ਸੇਵਹੁ ਸਭ ਦਿਹੁ ਛੋਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਟੋਮ੍ਹ. ਦੇਖੋ, ਟੋਂਬ੍ਹ.

ਟੋਯਾ. ਦੇਖੋ, ਟੋਆ.

ਟੋਰ. ਸੰਗਯਾ—ਗਤਿ. ਚਾਲ. ਤੋਰ। ੨ ਢੂੰਡ. ਤਲਾਸ਼. ਟੋਲ। ੩ ਲੰਮਾ ਅਤੇ ਪਤਲਾ ਟਾਹਣਾ. ਬੱਲੀ। ੪ ਟੋਰਨਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ. ਜਿਵੇਂ—ਗੱਡੀ ਟੋਰ.

ਟੋਰਨ, ਟੋਰਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਤੋਰਨਾ. ਚਲਾਉਣਾ। ੨ ਟੋਲਨਾ. ਭਾਲਣਾ. ਢੂੰਡਣਾ. "ਸੋ ਨਰ ਕਸੋਂ ਮਗ ਟੋਰਨ ਜਾਈ?" (ਨਾਪ੍ਰ)

ਟੋਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਚਾਲਾ. ਤੁਰਨ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਵਿ—ਟੋਲਿਆ. ਭਾਲਿਆ. "ਗੁਰੁ ਰਸਨਾ ਕੀ ਲਾਇਕ ਟੋਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਟੋਰੈ. ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਟੋਲਦਾ ਹੈ. ਭਾਲਦਾ ਹੈ. "ਅਨਿਕ ਬਿਧੀ ਕਰਿ ਟੋਰੈ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਟੋਲ. ਸੰਗਯਾ—ਢੂੰਡ. ਤਲਾਸ਼. ਖੋਜ. ਦੇਖੋ, ਟੋਲਣਾ। ੨ ਸਮੁਦਾਯ. ਝੁੰਡ. ਗਰੋਹ. "ਆਵਤ ਹੈਂ ਮਿਲਿ ਟੋਲ ਹਜਾਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇ ਸਾਮਾਨ. ਵਸਤ੍ਰ ਗਹਿਣੇ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ. "ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਨਾਮ ਬਿਣੁ ਸਭੇ ਟੋਲ ਵਿਣਾਸੁ." (ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧)

ਟੋਲਣਾ, ਟੋਲਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਢੂੰਡਣਾ. ਖੋਜਣਾ. ਭਾਲਣਾ. "ਬਾਹਰ ਟੋਲੈ ਸੋ ਭਰਮ ਭੁਲਾਹੀ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਟੋਲਾ, ਟੋਲਿ, ਟੋਲੀ ਸੰਗਯਾ—ਮੰਡਲੀ. ਗਰੋਹ. ਜੁੰਡੀ. ਝੁੰਡ. ਸਮੁਦਾਯ। ੨ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇ ਸਾਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਟੋਲ ੩. "ਹਉ ਏਨੀ ਟੋਲੀ ਭੁਲੀਅਸੁ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧ ਕੁਚਜੀ) ੩ ਟੋਲ ਨੂੰ. "ਇਕਤੁ ਟੋਲਿ ਨ ਅੰਬੜਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧ ਕੁਚਜੀ) ੪ ਦੇਖੋ, ਟੋਲਣਾ। ੫ ਟੋਲ (ਭਾਲ) ਕੇ. ਢੂੰਡਕੇ. "ਅਗਹੁ ਪਿਛਹੁ ਟੋਲਿ ਡਿਠਾ." (ਵਾਰ ਬਿਲਾ ਮ: ੪)

ਟੋਲੁ. ਦੇਖੋ, ਟੋਲ.

ਟੋਵਾ. ਦੇਖੋ, ਟੋਆ. "ਟੋਵਾ ਭਯੋ ਕਛੁਕ ਗੰਭੀਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਟੋਵੈ. ਟੋਏ ਵਿੱਚ. "ਅੰਨ੍ਹੇ ਪਵਣਾ ਖਾਤੀ ਟੋਵੈ." (ਸਵਾ ਮ: ੧)

ਟੋੜੀ. ਦੇਖੋ, ਟੋਡੀ.

ਟੌਂਕ. ਵਿ—ਵਿਖਮ. ਜੋ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਤਾਕ. ਜੈਸੇ—ਇੱਕ ਤਿੰਨ ਪੰਜ ਆਦਿ.

ਟੌਨਾ. ਦੇਖੋ, ਟੂਣਾ ਅਤੇ ਟੋਨਾ.

ਟੌਰ, ਟੌਰਾ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੇਰ ਆਦਿ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਪੂਛ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਚੌਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਰੋਮਾਂ ਦਾ ਗੁੱਫਾ. "ਫੇਰਤ ਲਾਂਗੁਲ ਟੌਰ ਕਰਾਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਚੌਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸਰਬੰਦ ਦਾ ਲਟਕਦਾ ਹੋਇਆ ਲੜ ਅਥਵਾ ਸਿਰ ਤੇ ਕਲਗੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸਾਫੇ ਦਾ ਉਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸਿਰਾ। ੩ ਬੂਟੇ ਦੀ ਮੰਜਰੀ. ਸਿੱਟਾ. "ਇਸ ਕੋ ਟੌਰ ਉਚੇਰੇ ਨਿਕਸਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਟੰਕ. ਸੰ. ਟਙ੍ਕ. ਸੰਗਯਾ—ਚਾਰ ਮਾਸ਼ਾ ਭਰ ਤੋਲ।[1] ੨ ਕੁਦਾਲ. ਜ਼ਮੀਨ ਖੋਦਣ ਦਾ ਸੰਦ। ੩ ਗੰਡਾਸਾ। ੪ ਕ੍ਰੋਧ। ੫ ਤਲਵਾਰ। ੬ ਟੰਗ. ਲੱਤ। ੭ ਹੰਕਾਰ। ੮ ਦੇਖੋ, ਟਾਂਕ ੧. "ਧਨੁਖ ਨਿਠੁਰ ਨੌ ਟੰਕ ਖਿਚੰਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੯ ਦੇਖੋ, ਟੰਕੁ। ੧੦ ਟੱਕ ਲਈ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਟੰਕ ਦਈ ਤਬ ਨਿਖੁਟਯੋ ਪਾਨੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਜਦ ਚਸ਼ਮੇਂ ਦੇ ਸੋਤ ਨੂੰ ਟੁੱਕ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਪਾਣੀ ਮੁੱਕ ਗਿਆ.

ਟੰਕਕ. ਟਙ੍ਕਕ. ਸੰਗਯਾ—ਟਕਾ। ੨ ਰੁਪਯਾ। ੩ ਅਸ਼ਰਫ਼ੀ. ਮੁਹਰ। ੪ ਰਾਜਮੁਦ੍ਰਾ. ਸਿੱਕਹ.

ਟੰਕਕਸ਼ਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਟਕਸਾਲ.

ਟੰਕਣ. ਸੰ. ਟਙ੍ਕਣ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਹਾਗਾ. Borax. L. Sodii Biboras.

ਟੰਕਾ. ਦੇਖੋ, ਟਕਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਟਾਂਕਾ.

ਟੰਕਾਰ. ਸੰ. ਟਙ੍ਕਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਕਮਾਣ ਖਿੱਚਣ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਧੁਨਿ. ਧਨੁਖ ਦਾ ਚਿਰੜਾਉਣਾ। ੨ ਟਨਕਾਰ. ਟਨ ਟਨ ਧੁਨਿ.

ਟੰਕੁ. ਸੰਗਯਾ—ਚਾਰ ਮਾਸ਼ੇ ਦਾ ਵੱਟਾ. ਦੇਖੋ, ਟੰਕ. "ਧਰਿ ਤਾਰਾਜੀ ਅੰਬਰ ਤੋਲੀ ਪਿਛੈ ਟੰਕੁ ਚੜਾਈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਚਾਰ ਮਾਸ਼ੇ ਦੇ ਵੱਟੇ ਨਾਲ ਸਾਰਾ ਖਗੋਲ ਤੋਲ ਲਵਾਂ. "ਆਪੇ ਧਰਤੀ ਸਾਜੀਅਨੁ ਪਿਆਰੈ, ਪਿਛੈ ਟੰਕੁ ਚੜਾਇਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੪) ਧਰਤੀ ਜੇਹੀ ਵਡੀ ਚੀਜ ਨੂੰ ਟੰਕ ਨਾਲ ਤੋਲਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਰੱਬ ਦੇ ਤੋਲਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਬਹੁਤ ਛੋਟੀ ਅਤੇ ਤੁੱਛ ਹੈ।

੨ ਤਕੜੀ ਤੋਲਣ ਸਮੇਂ ਦੋਹਾਂ ਪਲੜਿਆਂ ਦਾ ਸਮਾਨ ਵਜ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹਲਕੇ ਪਾਸੇ ਪਾਇਆ ਬੋਝ. ਪਾਸੰਗ. ਪਾਸਕੂ.

ਟੰਕੋਰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਖੋ, ਟੰਕਾਰ.

ਟੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਗਿੱਟੇ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਅਤੇ ਗੋਡੇ ਤੋਂ ਹੇਠਲਾ ਭਾਗ. ਲੱਤ. ਦੇਖੋ, ਟੰਕ ੬। ੨ ਸੰ. ਬੇਲਚਾ. ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਹੀ। ੩ ਚੌੜੀ ਅਤੇ ਮਧਰੀ ਤਲਵਾਰ.

ਟੰਗ ਹੇਠਦੀਂ ਲੰਘਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਹਾਰ ਮੰਨਣੀ. ਅਧੀਨ ਹੋਣਾ.

ਟੰਗਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉੱਪਰ ਲਟਕਾਉਣਾ. ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਕਿੱਲੇ ਆਦਿ ਪੁਰ ਲਟਕਦੇ ਰੱਖਣਾ। ੨ ਸਰਬੰਦ ਨਾਲੇ ਆਦਿ ਦਾ ਸਿਰਾ ਖੋਂਸਨਾ (ਟੁੰਗਣਾ). ੩ ਸੰਗਯਾ—ਦੋਹੀਂ ਸਿਰੀਂ ਰੱਸੀ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਛੱਤ ਨਾਲ ਲਟਕਾਇਆ ਡੰਡਾ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਵਸਤ੍ਰ ਟੰਗੇ ਜਾਣ। ੪ ਛਿੱਕਾ. ਰੱਸੀਆਂ ਨਾਲ ਲਟਕਾਈ ਟੋਕਰੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਿੱਲੀ ਆਦਿਕ ਤੋਂ ਬਚਾਕੇ ਖਾਣ ਦੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ.

ਟੰਗਰੀ, ਟੰਗੜੀ } ਸੰਗਯਾ—ਲੱਤ. ਟੰਗ. ਦੇਖੋ, ਟੰਕ ੬। ੨ ਦੇਖੋ, ਲੋਧਾ.

ਟੰਚ, ਟੰਚਿ, ਟੰਚੁ } ਸੰਗਯਾ—ਕ੍ਰਿਪਣਤਾ. ਕੰਜੂਸੀ। ੨ ਦੰਭ. ਪਾਖੰਡ। ੩ ਸੰਗਦਿਲੀ. ਚਿੱਤ ਦੀ ਕਠੋਰਤਾ. "ਟੰਚ ਕਰਹੁ ਕਿਆ ਪ੍ਰਾਣੀ?" (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੧) ੪ ਚਮਕ ਦਮਕ। ੫ ਸੋਨੇ ਦੀ ਰੰਗਤ, ਜਿਵੇਂ—੧੦੦ ਟੰਚ ਦਾ ਸੋਨਾ ਹੈ.

ਟੰਟਾ. ਸੰਗਯਾ—ਬਖੇੜਾ. ਝਗੜਾ। ੨ ਪ੍ਰਪੰਚ. ਛਲ.

ਟੰਬਰ. ਸੰਗਯਾ—ਫ਼ੌਜੀ ਵਰਦੀ. ਸਿਪਾਹੀ ਦਾ ਲਿਬਾਸ. ਇਹ ਭਟਾਂਬਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹੈ. "ਕੰਬਰ ਕੇ ਬਹੁ ਟੰਬਰ ਅੰਬਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੯੫)

ਟੰਬਾ. ਅਣ-ਘੜ ਸੋਟਾ। ੨ ਡਾਂਗ. ਲਾਠੀ (Cudgel).

ਟੰਮਕ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟਾ ਨਗਾਰਾ, ਟਮ ਟਮ ਸ਼ਬਦ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ. "ਵਾਤ ਵਜਨਿ ਟੰਮਕ ਭੇਰੀਆਂ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ)

ਟ੍ਰੇਨ. ਅੰ. Train. ਸ਼੍ਰੇਣੀ. ਕ਼ਤ਼ਾਰ. ਪੰਕ੍ਤਿ। ੨ ਰੇਲ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਕ਼ਤ਼ਾਰ.

---

[1] ਕਈ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਟੰਕ ਦਸ (੧੦) ਮਾਸ਼ੇ ਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਛਟਾਂਕ.

ਠ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦਾ ਸਤਾਰਵਾਂ ਅੱਖਰ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਮੂਰਧਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਚੀ ਧੁਨਿ। ੩ ਸ਼ਿਵ। ੪ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਮੰਡਲ। ੫ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ੍ਰ ਅਤੇ ਸ੍ਥ ਦੇ ਥਾਂ ਭੀ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ—ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿਰਠਿ, ਮੁਸ਼੍ਟਿ ਦੇ ਥਾਂ ਮੁਠ, ਅਸ਼੍ਟ ਦੀ ਥਾਂ ਅਠ, ਸ੍ਥਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਠਾਂ, ਸ੍ਥਗ ਦੀ ਥਾਂ ਠਗ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ.

ਠਉਰ, ਠਉਲ, ਠਉੜ ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਥਾਨ. ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਜਗਾ. ਠਾਹਰ. "ਪਾਇਓ ਸੋਈ ਠਉਰ." (ਸ. ਕਬੀਰ) "ਜਾਂਇ ਕਿਧੌ ਇਕ ਠਉਲਨ ਕੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਠਇਓ. ਠਟਿਆ. ਬਣਿਆ. "ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਠਾਟ ਠਇਓ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਠਈ. ਠਟੀ. ਰਚੀ. ਬਣਾਈ। ੨ ਠਹਿਰਾਈ. ਨਿਸ਼੍ਚਿਤ ਕੀਤੀ.

ਠਸਕ. ਸੰਗਯਾ—ਅਭਿਮਾਨ। ੨ ਨਖਰਾ.

ਠਸਕਾ. ਦੇਖੋ, ਠਸਕ। ੨ ਜਿਲਾ ਕਰਨਾਲ, ਤਸੀਲ ਥਨੇਸਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਖਾਸ ਥਾਣਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਹਭੀਖ.

ਠਹਕ. ਸੰਗਯਾ—ਦੋ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਪਰਸਪਰ ਠੋਕਰ। ੨ ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧ.

ਠਹਕਣਾ, ਠਹਕਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਠੁਕਰਾਉਣਾ. ਦੋ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਆਪੋਵਿੱਚੀ ਟਕਰਾਉਣਾ। ੨ ਭਿੜਨਾ. ਲੜਨਾ.

ਠਹਕਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਠਹਕਕੇ. ਟਕਰਾਕੇ. "ਠਹਕਿ ਠਹਕਿ ਮਾਇਆ ਸੰਗਿ ਮੁਏ." (ਬਾਵਨ)

ਠਹਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਸਥਾਨ. ਥਾਂ. ਜਗਾ। ੨ ਠਹਰਨ ਦਾ ਭਾਵ.

ਠਹਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਿਥਤ ਹੋਣਾ। ੨ ਰੁਕਣਾ। ੩ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨਾ.

ਠਹਰਾਉਣਾ, ਠਹਰਾਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਸ੍ਥਿਤ ਕਰਨਾ. ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣਾ। ੨ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਨਾ. ਵਿਚਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧਾਂਤ ਵਸਾਉਣਾ.

ਠਹਰਾਯਉ. ਨਿਸ਼ਚੇ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਠਹਰਾਉਣਾ ੨. "ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਅਨਭਉ ਠਹਰਾਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਠਕਰਵਾਲ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਤਸੀਲ ਲੁਦਿਆਨਾ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇੱਥੇ "ਨਾਨਕਸਰ" ਨਾਮੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ.

ਠਕਰਾਇਤ, ਠਕਰਾਈ ਦੇਖੋ, ਠਕੁਰਾਇਤ ਅਤੇ ਠਕੁਰਾਈ.

ਠਕੁਰ. ਸੰ. ਠਕ੍ਕੁਰ—ਠੱਕੁਰ. ਦੇਵਤਾ. ਪੂਜ੍ਯਇਸ਼੍ਟਦੇਵਤਾ. "ਕਵਿ ਕਲਜ ਠਕੁਰ ਹਰਦਾਸਤਨੇ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ਹਰਿਦਾਸ ਦੇ ਤਨਯ (ਪੁਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ) ਕਵਿ ਕਲਜ ਦੇ ਪੂਜ੍ਯ ਇਸ਼੍ਟ। ੨ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਰਾਜਾ। ੩ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਖ਼ਾਸ ਪਦਵੀ.

ਠਕੁਰਾਇਤ, ਠਕੁਰਾਈ ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਭੁਤ੍ਵ. ਸ੍ਵਾਮੀਪਨ. ਸਰਦਾਰੀ. ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ. "ਤੂੰ ਮੀਰਾਂ ਸਾਚੀ ਠਕੁਰਾਈ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੫) "ਠਾਕੁਰ ਮਹਿ ਠਕੁਰਾਈ ਤੇਰੀ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਠਾਕੁਰਾਂ (ਰਾਜਪੂਤਾਂ) ਦੀ ਜਮਾਤ.

ਠਕੁਰਾਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਠੱਕੁਰ ਦੀ ਰਾਣੀ. ਠਾਕੁਰ (ਰਾਜਪੂਤ) ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਭਟਿਆਣੀ ਠਕੁਰਾਣੀ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਠਗ. ਸੰ. ਸ੍ਥਗ. ਸੰਗਯਾ—ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਧਨ ਹਰਨ ਵਾਲਾ. ਵੰਚਕ. "ਠਗੈ ਸੇਤੀ ਠਗ ਰਲਿਆ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਭਾਵ-ਕਰਤਾਰ. ਮਾਇਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ ਨਾਲ ਜਗਤ ਨੂੰ ਠਗਣ ਵਾਲਾ. "ਹਰਿ ਠਗ ਜਗ ਕਉ ਠਗਉਰੀ ਲਾਈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਠਗਉਰ. ਠਗ-ਔਰ. ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਠਗਣ ਲਈ. "ਚਿਤਵਤ ਰਹਿਓ ਠਗਉਰ, ਨਾਨਕ ਫਾਸੀ ਗਲਿ ਪਰੀ." (ਸ. ਮ: ੯) ਵਿਚਾਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੋਰਨਾ ਦੇ ਠਗਣ ਲਈ, ਪਰ ਫਾਂਸੀ ਆਪਣੇ ਹੀ ਗਲ ਪਈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਠਗਮੌਰ.

ਠਗਉਰੀ, ਠਗਉਲੀ ਸੰਗਯਾ—ਠਗਮੂਰੀ. ਠਗਬੂਟੀ. ਉਹ ਨਸ਼ੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰਕੇ ਠਗ ਧਨ ਲੁਟਦਾ ਹੈ. "ਬਿਖੈ ਠਗਉਰੀ ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਖਾਈ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਜਿਨਿ ਠਗਉਲੀ ਪਾਈਆ." (ਅਨੰਦੁ) ੨ ਠਗਮੂਰੀ ਦੇ ਸਮਾਨ ਪ੍ਰੇਮ ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਆਦਿ ਸ਼ੁਭਗੁਣਾਂ ਨਾਲ, ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ ਮਨ ਚੁਰਾਉਣਾਰੂਪ ਸਾਧਨ ਭੀ ਠਗਉਰੀ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ. "ਮਾਨੁ ਤਿਆਗਿ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਠਗਉਰੀ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਪ੍ਰੇਮ ਠਗਉਰੀ ਪਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਠਗਆਯੁਧ. ਸੰਗਯਾ—ਠਗ ਦਾ ਆਯੁਧ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ) ਫਾਂਸੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਠਗਹਾਰ. ਠਗਣ ਵਾਲਾ. ਠਗਣਹਾਰ. "ਸੂਨੇ ਨਗਰਿ ਪਰੇ ਠਗਹਾਰੇ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਭਾਵ-ਕਾਮਾਦਿ ਵਿਕਾਰ.

ਠਗਣ. ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕਗਣ, ਜੋ ਪੰਜ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਠਗਣ ਦੇ ਇਹ ਸਰੂਪ ਹਨ:—

ISS, SIS, IIIS, SSI, IISI, ISII, SIII, IIIII.

੨ ਕ੍ਰਿ—ਠਗਣਾ. ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਧਨ ਹਰਨਾ. "ਅਖੀ ਤ ਮੀਟਹਿ

ਨਾਕੁ ਪਕੜਹਿ ਠਗਣ ਕਉ ਸੰਸਾਰੁ." (ਧਨਾ ਮ: ੧)

ਠਗਣਹਾਰ. ਵਿ—ਠਗਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਠਗ। ੩ ਭਾਵ—ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ. "ਠਗਣਹਾਰ ਅਣਠਗਦਾ ਠਾਗੈ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਜੋ ਜਗਤ ਅਥਵਾ ਵਿਕਾਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੇਚ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਯਾਨੀ ਠਗਦਾ ਹੈ.

ਠਗਣਾ. ਦੇਖੋ, ਠਗਣ ੨.

ਠਗਣੀ. ਠੱਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੨ ਮਾਇਆ.

ਠਗਦੇਉ, ਠਗਦੇਵ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਠਗਰਾਜ. ਮੁਖੀਆ ਠਗ. "ਐਸੇ ਹੀ ਠਗਦੇਉ ਬਖਾਨੈ." (ਆਸਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਠਗਨਾ. ਦੇਖੋ, ਠਗਣ ੨.

ਠਗਨੀਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪਾਣੀ. ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦਾ ਜਲ. ਭਾਵ—ਮਾਯਿਕ ਭੋਗ. "ਠਠਾ, ਇਹੈ ਦੂਰਿ ਠਗਨੀਰਾ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ੨ ਧਤੂਰੇ ਆਦਿ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਠਗ ਦਾ ਸ਼ਰਬਤ.

ਠਗਬਾਜੀ, ਠਗਬਿਦ੍ਯਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਠਗਣ ਵਾਲੀ ਬਾਜ਼ੀ. ਠਗਣ (ਛਲਣ) ਦੀ ਵਿਦ੍ਯਾ. ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦਾ ਇ਼ਲਮ.

ਠਗਮੂਰੀ. ਠਗਬੂਟੀ. ਦੇਖੋ, ਠਗਉਰੀ. "ਭੂਲੋ ਰੇ, ਠਗਮੂਰੀ ਖਾਇ." (ਸਾਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਠਗਮੋਦਕ. ਜ਼ਹਿਰ ਮਿਲੇ ਲੱਡੂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਵਾਕੇ ਠਗ ਧਨ ਠਗਦਾ ਹੈ.

ਠਗਮੌਰ. ਵਿ—ਠਗਾਂ ਦਾ ਮੁਕੁਟ (ਮੌਲਿ). ਠਗਾਂ ਦਾ ਸਰਤਾਜ. ਠਗਰਾਜ.

ਠਗਵਾਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਠੱਗੀ. ਧੋਖੇਬਾਜ਼ੀ। ੨ ਠਗਮੰਡਲੀ. "ਇਹ ਠਗਵਾਰੀ ਬਹੁਤ ਘਰ ਗਾਲੇ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੫)

ਠਗਵਾਲਾ, ਠਗਵਾੜਾ ਵਿ—ਠਗਣ ਵਾਲਾ. "ਹਉ ਠਗਵਾੜਾ ਠਗੀ ਦੇਸ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਠਗਵਾੜੀ. ਦੇਖੋ, ਠਗਵਾਰੀ। ੨ ਠਗਵਾੜੀਂ. ਠਗਾਂ ਨੇ. ਠੱਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ. "ਠਗੀ ਠਗਵਾੜੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਠਗਾਊ. ਵਿ—ਠਗਣ ਵਾਲਾ. ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਹਰਨ ਵਾਲਾ. "ਅਗਰਕ ਉਸ ਕੇ ਬਡੇ ਠਗਾਊ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਠਗਾਈ ਖਾਣ ਵਾਲਾ. ਠਗ ਦੇ ਪੇਚ ਵਿੱਚ ਫਸਣ ਵਾਲਾ.

ਠਗਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਠਗਪਣਾ. ਠਗਵਿਦ੍ਯਾ. "ਕਰਹਿ ਬੁਰਾਈ ਠਗਾਈ ਦਿਨ ਰੈਨ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਠਗ ਦੇ ਛਲ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਠਗਾਨਾ. ਠਗਲੀਤਾ. ਠਗਲੀਨਾ. "ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਜਗਤ ਠਗਾਨਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਠਗਿਆ ਗਿਆ. ਧੋਖੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ.

ਠਗਿਆਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਠੱਗੀ. ਠਗਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਲੋਕ ਦੁਰਾਇ ਕਰਤ ਠਗਿਆਈ." (ਮਲਾ ਮ: ੫)

ਠਗੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਠਗਪੁਣਾ. ਠਗ ਦਾ ਕੰਮ. "ਕੂੜ ਠਗੀ ਗੁਝੀ ਨਾ ਰਹੈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੨ ਠਗਦਾ ਹਾਂ. "ਹਉ ਠਗਵਾੜਾ ਠਗੀ ਦੇਸ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੩ ਠਗੀਂ. ਠਗਾਂ ਨੇ. "ਏਨੀ ਠਗੀ ਜਗੁ ਠਗਿਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੪ ਠਗ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ. ਠਗਣੀ. ਦੇਖੋ, ਭਿਲਵਾ.

ਠਗੁ. ਦੇਖੋ, ਠਗ.

ਠਗੌਰ. ਦੇਖੋ, ਠਗਉਰ.

ਠਗੌਰਿ, ਠਗੌਰੀ, ਠਗੌਲੀ ਦੇਖੋ, ਠਗਉਰੀ.

ਠਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੀੜ. ਜਨ ਸਮੁਦਾਯ। ੨ ਰਚਨਾ. ਠਾਟ. "ਸਭ ਹੀ ਠਟ ਬੱਧ ਕਸੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਸੰਕਲਪ. ਖ਼ਿਆਲ.

ਠਟਕਣਾ. ਦੇਖੋ, ਠਠਕਨਾ.

ਠਟਣਾ, ਠਟਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਬਣਾਉਣਾ. ਰਚਣਾ. "ਜਗਦੀਸ ਬਿਚਾਰਕੈ ਜੁੱਧ ਠਟਾ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਸੰਕਲਪ ਕਰਨਾ. ਖ਼ਿਆਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ.

ਠਟਿ. ਠਟਕੇ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੰਕਲਪ ਕਰਕੇ। ੨ ਬਣਾਕੇ. ਰਚਕੇ.

ਠੱਟਾ. ਕਰਾਚੀ ਦੇ ਜਿਲੇ ਸਿੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਗਰ ਜੋ ਸਿੰਧੁਨਦ ਦੇ ਸੱਜੇ ਕਿਨਾਰੇ ੭ ਮੀਲ ਪੱਛੋਂ ਨੂੰ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਰਾਚੀ ਦੇ ਪੂਰਵ ੫੦ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਹ ਸਨ ੧੪੪੫ ਵਿੱਚ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਵਡਾ ਧਨੀ ਸ਼ਹਿਰ ਸੀ, ਪਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਲੁੱਟ ਕੇ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ. "ਠੱਟਾ ਸ਼ਹਿਰ ਬਸਤੋ ਤਹਿ ਭਾਰੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦੩) ੨ ਦੇਖੋ, ਬੀੜ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦਾ। ੩ ਜਿਲਾ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਥਾਨਾ ਜ਼ੀਰਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮੱਲਾਂਵਾਲੇ ਤੋਂ ਨੌ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਦਰਬਾਰ ਨਾਲ ੩ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ. ਹਰ ਮਸ੍ਯਾ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਠਠ. ਦੇਖੋ, ਠਾਟ.

ਠਠਕਣਾ, ਠਠਕਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਰੁਕਣਾ. ਠਹਿਰਨਾ। ੨ ਝਿਜਕਣਾ.

ਠਠਾ. ਠ ਅੱਖਰ. "ਠਠਾ ਮਨੂਆ ਠਾਹਹਿ ਨਾਹੀ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਠ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ. ਠਕਾਰ। ੩ ਠੱਠਾ. ਅੱਟਹਾਸ. ਹਾਸੀ. ਮਖ਼ੌਲ.

ਠਠਿਆਰ, ਠਠੇਰਾ ਸੰ. ਠਨ ਠਨ ਸ਼ਬਦ ਕਰਕੇ ਭਾਂਡੇ ਘੜਨ ਵਾਲਾ. ਕੱਸੇਰਾ. ਕਾਂਸੀ ਪਿੱਤਲ ਦੇ ਬਰਤਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਾਰੀਗਰ.

ਠਠੈ. ਠ ਅੱਖਰ ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਠਠੈ, ਠਾਢਿ ਵਰਤੀ ਤਿਨ ਅੰਤਰਿ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੧) ੨ ਠੱਠੇ (ਮਖ਼ੌਲ) ਨਾਲ.

ਠਠੋਲ. ਠੱਠਾ (ਮਖ਼ੌਲ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਠਠੰਬਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ. ਸੂੰਭਨ. ਭੈ ਸ਼ੋਕ ਆਦਿ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਜੜ੍ਹ ਸਮਾਨ ਹੋ ਜਾਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਠਠਕਣਾ.

ਠੱਠਾ. ਦੇਖੋ, ਠਠਾ ੩। ੨ ਦੇਖੋ, ਬੀੜ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦਾ.

ਠੱਡਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹ਼ੱਦ (ਸੀਮਾ) ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਤੋਖਾ. (a boundary pillar)

ਠਣਕ, ਠਣਕਾਰ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਠਨ ਠਨ ਧੁਨਿ. ਖੜਕਾਰ. ਠਨਕਾਰ.

ਠਨਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੜਿਆਲ ਆਦਿ ਧਾਤੁ ਦੇ ਵਾਜੇ ਦੀ ਧੁਨਿ.

ਠਨਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਆਘਾਤ. ਪ੍ਰਹਾਰ. ਚੋਟ. ਸੱਟ. "ਕਹਾਂ ਬਿਸਾਸਾ ਇਸ ਭਾਂਡੇ ਕਾ? ਇਤਨਕੁ ਲਾਗੈ ਠਨਕਾ." (ਸਾਰ ਕਬੀਰ)

ਠਨਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਠਣਕਾਰ.

ਠਨਗਨ. ਸੰਗਯਾ—ਠਨਠਨ ਸ਼ਬਦ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਉਪਜੇ, ਅਜੇਹਾ ਵਾਜਾ. ਘੰਟਾ. ਟੱਲ. "ਨਕਟੀ ਕੋ ਠਨਗਨ ਬਾਡਾਡੂੰ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਬਾਡਾਡੂੰ.

ਠਨਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਠਾਨਨਾ. ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਪੱਕਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਰਚਣਾ. ਬਣਾਉਂਣਾ.

ਠਨੀ. ਠਾਨੀ. ਰਚੀ. ਬਣਾਈ। ੨ ਮਨ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰਾਈ. ਨਿਸ਼੍ਚਿਤ ਕੀਤੀ.

ਠਪਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਥਾਪਨ. ਥਾਪਨਾ। ੨ ਮਨ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਨਾ। ੩ ਬੰਦ ਕਰਨਾ। ੪ ਠੱਪਣਾ. ਛਾਪਣਾ. ਵਸਤ੍ਰ ਉੱਤੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਬੇਲ ਬੂਟੇ ਛਾਪਣਾ। ੫ ਧੋਏ ਹੋਏ ਵਸਤ੍ਰ ਨੂੰ ਮੁੰਗਲੀ ਨਾਲ ਤਹਿ ਕਰਨਾ.

ਠੱਪਾ. ਸੰਗਯਾ—ਛਾਪਣ ਦਾ ਸੰਦ. ਮੁਹਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਕਾਠ ਜਾਂ ਧਾਤੁ ਦਾ ਬਣਿਆ ਛਾਪਾ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਅੱਖਰ ਅਥਵਾ ਬੇਲ ਬੂਟੇ ਆਦਿ ਉੱਕਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਨਕਦ ਮੁਆਮਲੇ ਦੀ ਥਾਂ ਜਿਨਸ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਤਦ ਵੰਡਾਈ ਕਰਾਣ ਵਾਲੇ ਦਾਰੋਗੇ ਦਾਨਿਆਂ ਦੇ ਢੇਰਾਂ ਤੇ ਗਿੱਲਾ ਰੇਤਾ ਰੱਖਕੇ ਠੱਪਾ ਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਤਾਕਿ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਚੋਰੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ.

ਠਮ. ਦੇਖੋ, ਠਾਮ.

ਠਰ. ਦੇਖੋ, ਠਰਣਾ ਅਤੇ ਠਰੁ। ੨ ਠੰਢ. ਪਾਲਾ. "ਅਗਨੀ ਜਾਰਿ ਜਾਰਿ ਠਰ ਖੋਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਠਰਹਰ. ਵਿ—ਅਚਲ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. "ਠਰਹਰ ਪਾਯੰ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸੀਤ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਕਾਂਬਾ.

ਠਰਕ. ਸੰਗਯਾ—ਵ੍ਯਸਨ. ਵਾਦੀ। ੨ ਸਿਰੜ. ਜਨੂਨ.

ਠਰਣਾ, ਠਰਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਠੰਢਾ ਹੋਣਾ. ਸੀਤਲ ਹੋਣਾ। ੨ ਸਰਦੀ ਨਾਲ ਆਕੜ ਜਾਣਾ.

ਠਰਵਾ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਤਸੀਲ ਅੰਬਾਲਾ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ.

ਠਰਾ. ਦੇਖੋ, ਦੋਜ ੨.

ਠਰੁ. ਵਿ—ਸੀਤਲ. ਦੇਖੋ, ਠਰਣਾ. "ਹੋਈ ਸਿਸਟਿ ਠਰੁ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਸਾਰ) "ਅਗਨਿ ਬੁਝੀ ਠਰੁ ਸੀਨਾ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਠਰੂਰ, ਠਰੂਰਾ, ਠਰੂਰੁ ਵਿ—ਠਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਸੀਤਲ. "ਹਰਿ ਜਪਿ ਭਈ ਠਰੂਰੇ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਹਿਮਾਲਯ. "ਜਿਤੁ ਸੁ ਹਾਥ ਨ ਲਭਈ ਤੂ ਓਹੁ ਠਰੂਰੁ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ੩ ਸ਼ਾਂਤਮਨ. ਜਿਸ ਦਾ ਦਿਲ ਠੰਢਾ ਹੈ.

ਠੱਲਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਰੋਕਣਾ. ਠਹਿਰਾਉਣਾ। ੨ ਧਕੇਲਣਾ. ਠੇਲਣਾ.

ਠਵਰ, ਠਵਰਿ, ਠਵਰੁ ਸੰਗਯਾ—ਸਥਾਨ. ਠੌਰ. ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਜਗਾ. "ਖੋਟੇ ਠਵਰ ਨ ਪਾਇਨੀ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਸਥਵਿਰ. ਵਿ—ਅਚਲ. ਸਿਥਰ. ਕਾਇਮ.

ਠਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸਥਾਨ. ਜਗਹਿ. ਠਿਕਾਣਾ। ੨ ਸਥਾ. ਠਹਿਰਾਉ. ਸਿਥਤਿ। ੩ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਲੰਬ ਗਤਿ, ਜੋ ਦ੍ਰੁਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ.

ਠਾਂ, ਠਾਉ ਥਾਂ. ਸਿਥਤੀ. "ਸੰਤ ਕੇ ਦੋਖੀ ਕਉ ਨਾਹੀ ਠਾਉ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਦੇਖੋ, ਠਾਇ.

ਠਾਓਠਾਇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਜਗਹਿਬਜਗਹਿ. ਥਾਂਓਂਥਾਂਈਂ. ਹਰ ਜਗਹਿ.

ਠਾਇ, ਠਾਂਇ, ਠਾਇਓ, ਠਾਇਆ ਸਿੰਧੀ. ਠਾਇ. ਸੰਗਯਾ—ਸਥਾਨ. ਜਗਾ. "ਸੋਹੰਦੜੋ ਸਭ ਠਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਅਬਕੇ ਛੁਟਕੇ ਠਉਰ ਨ ਠਾਇਓ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਸਿਥਤੀ ਦੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ.

ਠਾਈ. ਸਥਾਨੋ ਮੇਂ. ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ. "ਰਵਿਆ ਸਭ ਠਾਈ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੨ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਅਸਥਾਨ.

ਠਾਈਸ. ਅਸ਼੍ਟਵਿੰਸ਼ਤਿ. ਅਠਾਈਸ. "ਠਾਈਸ ਦਜੋਸ ਲੌ ਸੇਵ ਕਰੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਠਾਹ. ਸੰਗਯਾ—ਸਥਾਨ. ਥਾਂ. ਜਗਾ. "ਲਾਗੋ ਅਨ ਠਾਹੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਢਾਹ. ਪਾਣੀ ਦੇ ਵੇਗ ਨਾਲ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇ ਢਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੩ ਗੋਲੀ ਗੋਲੇ ਆਦਿ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਨੁਕਰਣ। ੪ ਠਾਹਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ.

ਠਾਹਣਾ, ਠਾਹਣੁ ਕ੍ਰਿ—ਢਾਹੁਣਾ. ਗਿਰਾਉਣਾ. "ਠਠਾ ਮਨੂਆ ਠਾਹਹਿ ਨਾਹੀ." (ਬਾਵਨ) "ਸਭਨਾ ਮਨ ਮਾਣਿਕ, ਠਾਹਣੁ ਮੂਲ ਮਚਾਂਗਵਾ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਰਤਨ ਹਨ, ਇਨਾਂ ਦਾ ਢਾਹੁਣਾ (ਤੋੜਨਾ) ਮੂਲੋਂ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ. "ਕਹੀ ਨ ਠਾਹੇ ਚਿਤ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਢਾਹੁੰਦਾ.

ਠਾਹਰ, ਠਾਹਰੁ, ਠਾਹਰੈ ਸੰਗਯਾ—ਸਥਾਨ. ਠਹਿਰਣ ਦੀ ਜਗਾ. "ਅਵਰ ਨ ਸੂਝੈ ਦੂਜੀ ਠਾਹਰ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਬਿਨ ਠਾਹਰ. ਠਹਰਦਾ ਹੈ. ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਜੈਸੇ ਮੰਦਰ ਮਹਿ ਬਲਹਰ ਨਾ ਠਾਹਰੈ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਬਲਹਰ.

ਠਾਹਿ. ਦੇਖੋ, ਠਾਹਣਾ. "ਹਿਆਉ ਨ ਕੈਹੀ ਠਾਹਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਕਿਸੇ ਦਾ ਹ੍ਰਿਦਯ (ਮਨ) ਨਾ ਢਾਹ। ੨ ਜਗਾ. ਸਥਾਨ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਢਾਹਕੇ.

ਠਾਕ. ਸੰਗਯਾ—ਰੁਕਾਵਟ. "ਮੰਨੈ ਮਾਰਗਿ ਠਾਕ ਨ ਪਾਇ." (ਜਪੁ)

ਠਾਕਹਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਰੁਕਾਵਟ. ਮਨਾਹੀ. "ਉਨ ਕਉ ਖਸਮ ਕੀਨੀ ਠਾਕਹਾਰੇ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ.

ਠਾਕਣਾ, ਠਾਕਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਰੋਕਣਾ. ਵਰਜਨ. "ਠਾਕਹੁ ਮਨੂਆ ਰਾਖਹੁ ਠਾਇ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੨ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਰੋਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ.

ਠਾਕਰ. ਦੇਖੋ, ਠਕੁਰ ਅਤੇ ਠਾਕੁਰ.

ਠਾਕਿ. ਸੰਗਯਾ—ਰੁਕਾਵਟ. ਦੇਖੋ, ਠਾਕ. "ਠਾਕਿ ਨ ਹੋਤੀ ਤਿਨਹੁ ਦਰ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਰੋਕਕੇ. ਵਰਜਕੇ.

ਠਾਕਿਰਹਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਵਰਜ ਰੱਖਣਾ. "ਆਵਣੁ ਜਾਣਾ ਠਾਕਿਰਹਾਏ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੧)

ਠਾਕਿਰਹਾਈ. ਵਰਜਰੱਖੀ. "ਸੀਤਲਾ ਠਾਕਿਰਹਾਈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਠਾਕੀਆ. ਵਿ—ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ. "ਨਾ ਹਉ ਥਕਾ ਨ ਠਾਕੀਆ." (ਵਾਰ ਸਾਰ ਮ: ੧)

ਠਾਕੁਰ. ਦੇਖੋ, ਠਕੁਰ. "ਠਾਕੁਰ ਸਰਬੇ ਸਮਾਣਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੨ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵਿ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੬੪੩ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਏਕਤਾ.

ਠਾਕੁਰਦ੍ਵਾਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਠੱਕੁਰ (ਦੇਵਤਾ) ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ. ਦੇਵਮੰਦਿਰ। ੨ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਾ ਘਰ.

ਠਾਕੁਰਵਜੀਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਠਾਕੁਰ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰੀ. ਸਤਿਗੁਰੂ. "ਸਰਣਿ ਪਇਓ ਠਾਕੁਰਵਜੀਰਾ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਠਾਕੁਰਿ. ਠਾਕੁਰ (ਠੱਕੁਰ) ਨੇ. ਸ੍ਵਾਮੀ ਨੇ. "ਕ੍ਰਿਪਾਧਾਰੀ ਮੇਰੈ ਠਾਕੁਰਿ."(ਜੈਤ ਮ: ੫)

ਠਾਕੁਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਠਕੁਰਾਈ. ਸ੍ਵਾਮੀਪਨ "ਜੌਪੈ ਦੇਯ ਚਾਕਰੀ ਤੌ ਠਾਕੁਰੀ ਯਹੀ ਹੈ ਤੇਰੀ, ਜਾਂ ਮੇਂ ਮਤਿ ਹੋਯ ਨੈਕ ਆਦਮ ਸ਼ਨਾਸੀ ਕੀ." (ਨਵਲ ਸਿੰਘ) ੨ ਪ੍ਰਭੁਤਾ। ੩ ਹੁਕੂਮਤ.

ਠਾਕੁਰੋ. ਦੇਖੋ, ਠਕੁਰ ਅਤੇ ਠਾਕੁਰ.

ਠਾਗਉਰੀ. ਦੇਖੋ, ਠਗਉਰੀ.

ਠਾਗੀ. ਠਗੀ. ਛਲਲਈ. "ਮਾਇਆ ਹਰਿਜਨ ਠਾਗੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਠਾਗੈ. ਠਗਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਠਗਣਹਾਰ.

ਠਾਂਚਾ. ਸੰਗਯਾ—ਢਾਂਚਾ. ਸੰਚਾ। ੨ ਘੜਤ. ਬਣਾਉਟ.

ਠਾਟ. ਸੰਗਯਾ—ਰਚਨਾ. ਬਨਾਵਟ. "ਜਾਕੇ ਨਿਗਮ ਦੂਧ ਕੇ ਠਾਟਾ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਸਾਮਾਨ. ਸਾਮਗ੍ਰੀ। ੩ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਇਸਥਿਤੀ. ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਤੇ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਮੂਰਛਨਾ' ਹੈ. ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਜਾਂ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਸਪਤਕਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇੱਕੀ ਮੂਰਛਨਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ.[1]

ਰਾਗਵਿਦਯਾ ਦੇ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦਸ ਠਾਟ ਕਲਪੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਰਾਗ ਗਾਏ ਅਤੇ ਵਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.[2]

(ੳ) ਕਲਯਾਣ ਠਾਟ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੱਧਮ ਤੀਵ੍ਰ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ ਹਨ, ਯਥਾ—

ਸ ਰ ਗ ਮੀ ਪ ਧ ਨ.

(ਅ) ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ ਹਨ, ਯਥਾ—

ਸ ਰ ਗ ਮ ਪ ਧ ਨ.

(ੲ) ਕਮਾਚ ਠਾਟ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਛੀ ਸੁਰ ਸ਼ੁੱਧ, ਅਤੇ ਨਿਸਾਦ ਕੋਮਲ ਹੈ, ਯਥਾ—

ਸ ਰ ਗ ਮ ਪ ਧ ਨਾ.

(ਸ) ਭੈਰਵ ਠਾਟ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਭ ਧੈਵਤ ਕੋਮਲ ਹਨ, ਯਥਾ—

ਸ ਰਾ ਗ ਮ ਪ ਧਾ ਨ.

(ਹ) ਭੈਰਵੀ ਠਾਟ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ ਅਤੇ ਚਾਰ ਕੋਮਲ ਸੁਰ ਹਨ, ਯਥਾ—

ਸ ਰਾ ਗਾ ਮ ਪ ਧਾ ਨਾ.

(ਕ) ਆਸਾਵਰੀ ਠਾਟ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਕੋਮਲ ਹਨ, ਯਥਾ—

ਸ ਰਾ ਗ ਮ ਪ ਧਾ ਨਾ.

(ਖ) ਟੋਡੀ ਠਾਟ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸ਼ੁੱਧ, ਤਿੰਨ ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਤੀਵ੍ਰ ਸੁਰ ਹੈ, ਯਥਾ—

ਸ ਰਾ ਗਾ ਮੀ ਪ ਧਾ ਨ.

(ਗ) ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਸ਼ੁੱਧ, ਦੋ ਕੋਮਲ, ਇੱਕ ਤੀਵ੍ਰ ਸੁਰ ਹੈ, ਯਥਾ—

ਸ ਰਾ ਗ ਮੀ ਪ ਧਾ ਨ.

(ਘ) ਮਾਰਵਾ[3] ਅਥਵਾ ਮਾਰੂ ਠਾਟ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸੁਰ ਸ਼ੁੱਧ, ਇੱਕ ਕੋਮਲ, ਇੱਕ ਤੀਵ੍ਰ ਹੈ, ਯਥਾ—

ਸ ਰਾ ਗ ਮੀ ਪ ਧ ਨ.

(ਙ) ਕਾਫੀ ਠਾਟ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸ਼ੁੱਧ ਅਤੇ ਦੋ ਕੋਮਲ ਸੁਰ ਹਨ, ਯਥਾ—

ਸ ਰ ਗਾ ਮ ਪ ਧ ਨਾ.

ਰਾਗ ਹੋਯਾ ਦੂਰ ਸੁਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਾ ਰਿਹਾ ਠੀਕ
ਤਾਲੋਂ ਸਭ ਘੁੱਥੇ ਭਾਰੀ ਰਾਮਰੌਲਾ ਪਾਯਾ ਹੈ,
ਗ੍ਰਾਮ ਗ੍ਰਾਮ ਵਿੱਚ ਨਾ ਮਿਲੰਦਾ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਸੰਗ
ਤਾਨ ਖੋਇ ਬੈਠੇ ਲਯਨਾਮ ਬਿਸਰਾਯਾ ਹੈ,
ਰੰਗਭੂਮਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮੂਰਛਨਾ ਦਸ਼ਾ ਦੇਖ
ਕਰਤਾਰ ਬਾਬਾ ਗੁਰੁਨਾਨਕ ਪਠਾਯਾ ਹੈ,
ਅਬਲਾ ਲੁਕਾਈ ਤਾਂਈਂ ਮਰਦਾਨਾ ਸਾਜ ਸੰਗ
ਠਾਟ ਇੱਕ ਕਰਨ ਜਹਾਨ ਵਿੱਚ ਆਯਾ ਹੈ.

੪ ਸੁਰ ਮੇਲਨ. ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ। ੫ ਸ਼ੋਭਾ। ੬ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੰਕਲਪ। ੭ ਆਡੰਬਰ. ਦਿਖਾਵਾ.

ਠਾਟਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਰਚਣਾ. ਬਣਾਉਣਾ. "ਜੈਸੇ ਕਸਟ ਠਗਨ ਕਹਿ ਠਾਟਤ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਠਾਠ. ਦੇਖੋ, ਠਾਟ.

[1] ਰਾਗਵਿਦਯਾ ਤੋਂ ਅਞਾਣ, ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੁਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੂਰਛਨਾਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ.

[2] ਇਨ੍ਹਾਂ ਠਾਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਰ ਦਾ ਮੁਕਤਾ ਅੱਖਰ ਸ਼ੁੱਧ ਦਾ, ਕੰਨੇ ਵਾਲਾ ਕੋਮਲ ਦਾ ਅਤੇ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਲਾ ਤੀਵ੍ਰ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੈ.

[3] ਇੱਥੇ ਇਹ ਸ਼ੰਕਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਮਾਰਵੇ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਪੰਚਮ ਵਰਜਿਤ ਹੈ, ਫੇਰ ਠਾਟ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਦਰਜ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਕੇਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਮਾਰਵੇ ਦੀ ਸਰਗਮ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ. ਇਸ ਠਾਟ ਵਿੱਚ ਸੋਹਨੀ, ਜੈਤ, ਪੂਰੀਆ, ਪੰਚਮ, ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਰਾਗ ਗਾਏ ਵਜਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਸਾਰੇ ਠਾਟਾਂ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਬਾਬਤ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਏ.

ਠਾਠਾਬਾਗਾ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਲਿਬਾਸ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ. ਠਾਟਬਾਟ। ੨ ਭਾਵ—ਬਾਹਰਲੀ ਬਣਾਉਟ। ੩ ਬਾਹਰ ਦਾ ਮੇਲਜੋਲ. "ਲੋਗਨ ਸਿਉ ਮੇਰਾ ਠਾਠਾਬਾਗਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਠਾਢ. ਵਿ—ਠਾਢਾ. ਖੜਾ. "ਠਾਢ ਭਯੋ ਮੈ ਜੋਰ ਕਰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਠਾਂਢ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਠੰਢ. ਸੀਤਲਤਾ.

ਠਾਢਾ. ਵਿ—ਖੜਾ. ਖਲੋਤਾ. "ਠਾਢਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨਿਗਮ ਬੀਚਾਰੈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਠੰਢਾ. ਸੀਤਲ. "ਕਲਿ ਤਾਤੀ ਠਾਢਾ ਹਰਿਨਾਉ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਠਾਂਢਾ. ਵਿ—ਠੰਢਾ. ਸੀਤਲ.

ਠਾਢਿ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਠੰਢ. ਸੀਤਲਤਾ. "ਤਪਤ ਮਾਹਿ ਠਾਢਿ ਵਰਤਾਈ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਠਠੈ, ਠਾਢਿ ਵਰਤੀ ਤਿਨ ਅੰਤਰਿ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੧)

ਠਾਢੀ. ਵਿ—ਖਲੋਤੀ. ਖੜੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਠਾਂਢੀ.

ਠਾਂਢੀ. ਵਿ—ਠੰਢੀ. ਸੀਤਲ. "ਜਾਕਾ ਮਨ ਸੀਤਲ, ਓਹ ਜਾਣੈ ਸਗਲੀ ਠਾਂਢੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕੀ ਗਤਿ ਠਾਂਢੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਠਾਢੇ. ਵਿ—ਖਲੋਤੇ. ਖੜੇ. "ਦਰਮਾਂਦੇ ਠਾਢੇ ਦਰਬਾਰਿ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਠੰਢੇ. ਸੀਤਲ। ੩ ਸਿਥਤ. ਅਚਲ. "ਹਰਿ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀਆ ਮਨ ਠਾਢੇ." (ਗਉ ਮ: ੪)

ਠਾਢੋ. ਵਿ—ਖਲੋਤਾ. ਖੜਾ. "ਸਿਰ ਊਪਰਿ ਠਾਢੋ ਧਰਮਰਾਇ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਠਾਂਢੋ. ਵਿ—ਠੰਢਾ. ਸੀਤਲ.

ਠਾਣ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਸਥਾਨ. ਥਾਂ. "ਜਾਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅਚਲਠਾਣ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ਅਚਲ ਅਸਥਾਨ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਪਦ.

ਠਾਣਾ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਸਥਾਨ. ਠਿਕਾਣਾ. "ਨਿਹਚਲੁ ਤਿਨ ਕਾ ਠਾਣਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੨ ਪੋਲੀਸ (Police) ਦੀ ਚੌਕੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. ਥਾਣਾ.

ਠਾਣੀ. ਠਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਠਾਨਨਾ। ੨ ਸਥਾਨੋਂ ਮੇਂ. ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ. "ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆਂ ਲੁਕਿ ਅੰਦਰਿ ਠਾਣੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਠਾਣੇਦਾਰ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਥਾਨ (ਥਾਨੇ) ਦਾ ਸਰਦਾਰ.

ਠਾਨਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਸੇ ਬਾਤ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਪੱਕਾ ਕਰਨਾ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੰਕਲਪ ਧਾਰਨਾ। ੨ ਰਚਣਾ. ਬਣਾਉਂਣਾ.

ਠਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਠਾਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਠਾਨਨਾ.

ਠਾਨੀ. ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਪੱਕ ਕੀਤੀ. ਦੇਖੋ, ਠਾਨਨਾ.

ਠਾਮ, ਠਾਯ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਸਥਾਨ. ਥਾਂ. ਜਗਾ. "ਨਮਸਤੰ ਅਠਾਮੇ." (ਜਾਪੁ) ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ.

ਠਾਰ, ਠਾਰੁ. ਵਿ—ਠੰਢਾ. ਸੀਤਲ. "ਮਨੁ ਤਨੁ ਮੇਰਾ ਠਾਰ ਥੀਓ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਠਾਰਨ ਵਾਲਾ. "ਆਪੇ ਸੀਤਲੁ ਠਾਰੁ ਗੜਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਆਪੇ ਸੀਤਲ ਹੈ ਗੜੇ (ਓਲੇ) ਨੂੰ ਭੀ ਠਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਭਾਵ—ਅਤਜੰਤ ਸੀਤਲ। ੩ ਸੰ. ਠਾਰ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਪਾਲਾ. ਕੋਹਰਾ. ਕੱਕਰ। ੪ ਠੰਢ. ਸੀਤਲਤਾ. ਜਿਵੇਂ—ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਤੇ ਰੱਖਕੇ ਠਾਰ ਭੰਨ ਦਿਓ.

ਠਾਵ, ਠਾਂਵ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਸਥਾਨ. ਥਾਂਉਂ.

ਠਿਕਰੀ. ਦੇਖੋ, ਠੀਕਰੀ.

ਠਿਕਾਣਾ, ਠਿਕਾਨਾ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਸਥਾਨ. ਟਿਕਾਣਾ। ੨ ਘਰ. ਮਕਾਨ.

ਠਿੰਗਣਾ. ਵਿ—ਮਧਰਾ. ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਦਾ. ਨਾਟਾ. ਠਿੰਗਨਾ.

ਠਿੰਗਲਾ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਠੇਂਗਾ. ਕੁਤਕਾ. ਮੂਸਲ. "ਜਪੈ ਹਿੰਗੁਲਾ ਠਿੰਗਲਾਪਾਣਿ ਦੇਵੀ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੨ ਠੇਂਗਾ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ.

ਠਿੰਗਲਾਪਾਣਿ. ਵਿ—ਕੁਤਕਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ. "ਠਿੰਗਲਾਪਾਣਿ ਦੇਵੀ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੨ ਭੈਰਵ.

ਠਿੰਗਲੀ. ਵਿ—ਠੇਂਗੇ ਵਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਠਿੰਗਲਾਪਾਣਿ.

ਠਿਠ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਨਿੰਦਾ. ਬਦਨਾਮੀ। ੨ ਲੱਜਾ. ਸ਼ਰਮ. ਦੇਖੋ, ਠਿੱਠ.

ਠਿਠਕਣਾ, ਠਿਠਕਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਰੁਕਣਾ. ਠਹਿਰਨਾ। ੨ ਝਿਜਕਣਾ.

ਠਿਠੁਕੀ. ਵਿ—ਨਿੰਦਿਤ. ਅਪਮਾਨਿਤ. "ਸੰਤ ਕੀ ਠਿਠੁਕੀ ਫਿਰੈ ਬਿਚਾਰੀ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਠਿਠ.

ਠਿੱਠ. ਵਿ—ਨਿੰਦਿੱਤ. ਬਦਨਾਮ। ੨ ਲੱਜਿਤ. ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਠਿਠ.

ਠਿਣਕ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅਸਥਾਪਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਠਿਣਿਕਿਓਨੁ. ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ. ਸਿਥਰ ਕੀਓਨੁ. ਠਹਿਰਾਇਆ। ੨ ਠਣਕਾਇਆ. ਠਕੋਰਕੇ ਵੇਖਿਆ. "ਜਿਨਿ ਐਵਡੁ ਪਿਡ ਠਿਣਕਿਓਨੁ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ਜਿਸ ਨੇ ਇਤਨੀ ਵਡੀ ਹਸ੍ਤੀ, ਭਾਵ—ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਦੇਵ ਨੂੰ ਪਰਖਿਆ. ਦੇਖੋ, ਪਿਡ.

ਠਿਮਿ ਠਿਮਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਧੀਮੇਪਨ ਸੇ. ਠੁਮਕ ਠੁਮਕਕੇ. ਸੁਹਾਉਣੀ ਧੀਮੀ ਚਾਲ ਨਾਲ. "ਸਾਰੰਗ ਜਿਉ ਪਗ ਧਰੇ ਠਿਮਿ ਠਿਮਿ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਠੁਮਕ.

ਠਿਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਧਕੇਲੇ ਜਾਣਾ। ੨ ਉਤਸਾਹ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ। ੩ ਵੇਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ.

ਠੀਸ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਚਿੰਤਾ. ਧੜਕਾ. ਫ਼ਿਕਰ। ੨ ਸ਼ੇਖ਼ੀ. ਲਾਫ਼. "ਕੂੜੀ ਕੂੜੈ ਠੀਸ." (ਜਪੁ) ੩ ਚੋਟ. ਸੱਟ. ਸਦਮਾ.

ਠੀਸਮਾਰ. ਸ਼ੇਖ਼ੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਚੁਭਵੀਂ ਗੱਲ ਆਖਣ ਵਾਲਾ.

ਠੀਹ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅਸਥਾਨ. ਠਿਕਾਣਾ.

ਠੀਹਾ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅੱਡਾ. ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਸਥਾਨ। ੨ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਾਣ ਨਿਵਾਣ ਦਾ ਲਾਇਆ ਚਿੰਨ੍ਹ। ੩ ਸਰਹੱਦੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਤੋਖਾ. ਠੱਡਾ। ੪ ਤਖਾਣਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਯੰਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਕੜੀ ਫਸਾਕੇ ਆਰੇ ਨਾਲ ਚੀਰਦੇ ਹਨ.

ਠੀਕ. ਵਿ—ਸਹੀ. ਯਥਾਰਥ. ਦੁਰੁਸ੍ਤ। ੨ ਉਚਿਤ. ਯੋਗਜ. ਮੁਨਾਸਿਬ.

ਠੀਕਰ } ਸੰਗਜ਼ਾ—ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਰਤਨ ਦਾ ਫੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਟੁਕੜਾ.
ਠੀਕਰਾ } "ਜਾਂ ਭਜੈ ਤਾਂ ਠੀਕਰੁ ਹੋਵੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਫੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਬਰਤਨ। ੩ ਭਾਵ—ਬਿਨਸਨਹਾਰ ਦੇਹ. ਸ਼ਰੀਰ. "ਠੀਕਰ ਫੋਰ ਦਿਲੀਸ ਸਿਰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇਹ ਰੂਪ ਮਟਕਾ ਭੰਨਕੇ.

ਠੀਕਰੀ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਬਰਤਨ ਦਾ ਭੱਜਾ ਹੋਇਆ ਟੁਕੜਾ। ੨ ਖ਼ਾ. ਰੁਪਯਾ. ਦਮੜਾ.

ਠੀਕਰੁ. ਦੇਖੋ, ਠੀਕਰ.

ਠੀਗਾ } ਸੰਗਜ਼ਾ—ਠੇਂਗਾ. ਸੋਟਾ. ਦੰਡ. ਮੂਸਲ. "ਕਾਲ ਕਾ ਠੀਗਾ
ਠੀਂਗਾ } ਕਿਉ ਜਲਾਈਅਲੇ?" (ਸਿਧਗੋਸਟਿ)

ਠੀਬਾ. ਵਿ—ਫਿੰਡਾ. ਫਿੱਸਿਆ ਹੋਇਆ. ਬੈਠਵਾਂ. "ਪੀਛੇ ਠੀਬਾ ਨੋਕ ਦਰਾਜ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਜੁੱਤਾ ਅੱਡੀ ਵੱਲੋਂ ਫਿੰਡਾ ਅਤੇ ਨੋਕ ਲੰਮੀ.

ਠੁਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਠੋਕੇ ਜਾਣਾ. ਜਿਵੇਂ—ਦੋ ਚਪੇੜਾਂ ਠੁਕ ਗਈਆਂ। ੨ ਧਸਣਾ. ਗਡਣਾ.

ਠੁੱਕ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਭੀੜ. ਸੰਘੱਟ। ੨ ਸਮਾਜ. ਮਜਲਿਸ। ੩ ਪ੍ਰਤਿਸ਼੍ਠਾ. ਮਾਨ. ਵਡਿਆਈ। ੪ ਯੋਗਜਤਾ. ਜਿਵੇਂ—ਕੋਈ ਠੁੱਕ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰੋ.

ਠੁੰਗ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਪੰਛੀ ਦੀ ਚੁੰਜ ਦਾ ਆਘਾਤ। ੨ ਚੁੰਜ. ਚੋਂਚ.

ਠੁੰਗਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪੰਛੀ ਵਾਂਙ ਕਿਸੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਖਾਣਾ। ੨ ਚੁੰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰਨਾ.

ਠੁੱਡਾ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਪੈਰ ਦਾ ਅਗਲਾ ਭਾਗ। ੨ ਪੈਰ ਦੀ ਠੋਕਰ.

ਠੁਮਕ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਉਮੰਗ ਭਰੀ ਮੰਦਗਤਿ. ਧੀਮੀ ਚਾਲ ਜੋ ਮਨ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸਹਿਤ ਹੋਵੇ.

ਠੁਮਣਾ. ਸ੍ਤੰਭਨ ਦਾ ਸਾਧਨ. ਕਿਸੇ ਭਾਂਡੇ ਆਦਿਕ ਨੂੰ ਹਿੱਲਣ ਜਾਂ ਰੁੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਸਹਾਰਾ. ਅੜੋਕਣ.

ਠੁਮਰਾ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਪੱਥਰ ਦਾ ਮਣਕਾ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਹਿੰਗਲਾਜ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਮਣਕੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਗਲ ਪਹਿਰਦੇ ਹਨ.

ਠੁਮਰੀ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਦੋ ਬੋਲਾਂ ਦਾ ਗੀਤ.

ਠੁਸਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੱਬਕੇ ਭਰਨਾ। ੨ ਧਸਾਉਣਾ. ਖੁਭੋਣਾ.

ਠੂਹਾਂ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਬਿੱਛੂ. ਵ੍ਰਿਸ਼ਚਿਕ. ਅਠੂਹਾਂ. ਦੇਖੋ, ਬਿੱਛੂ.

ਠੂੰਗਾ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਚੁੰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਹਾਰ. ਚੁੰਜ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਨੋਕਦਾਰ ਚੀਜ ਦੀ ਠੋਕਰ.

ਠੂਠ } ਸੰਗਜ਼ਾ—ਵੱਢੇ ਹੋਏ ਬਿਰਛ ਦਾ ਮੁੱਢਰਾ। ੨ ਸ਼ਾਖਾ ਬਿਨਾ
ਠੂੰਠ } ਬਿਰਛ ਦਾ ਧੜ। ੩ ਅੰਗੂਠਾ (ਗੂਠਾ). ਜਿਵੇਂ—ਮੈਂ ਜਦ ਰੁਪਯਾ ਮੰਗਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਠੂਠ ਵਿਖਾਇਆ.

ਠੂਠਾ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਪਿਆਲਾ.

ਠੂਠਾ ਫੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਮੰਗਣ ਲਈ ਭਿੱਖਿਆ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ ਹੱਥ ਲੈਣਾ. ਮੰਗਣ ਦੀ ਵ੍ਰਿੱਤਿ ਧਾਰਨੀ.

ਠੂਠੀ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਛੋਟੀ ਪਿਆਲੀ। ੨ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਕਟੋਰੀ। ੩ ਠੂਠੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਗਹਿਣਾ, ਜੋ ਸਿਰ ਪਹਿਰੀਦਾ ਹੈ. ਉਭਰਵਾਂ ਅਤੇ ਡੂੰਘਾ ਚੱਕ.

ਠੂਠੀ ਮੂੰਹ ਲਗਣੀ. ਕ੍ਰਿ—ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਦੀ ਵਾਦੀ ਪੈਣੀ.

ਠੇਹ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਸ੍ਥਾਨ. ਥਾਂ। ੨ ਠੋਕਰ. ਠੇਡਾ. "ਅੰਤਕਾਲਿ ਜਮੁ ਮਾਰੈ ਠੇਹ." (ਮਲਾ ਮ: ੧) "ਜਮਕਾਲਿ ਠੇਹ ਮਾਰਹੁ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੪)

ਠੇਕਣਾ } ਕ੍ਰਿ—ਛਾਪਣਾ. ਕਿਸੇ ਸੰਚੇ ਅਥਵਾ ਮੁਹਰ ਨਾਲ ਛਾਪਾ
ਠੇਕਨਾ } ਲਾਉਣਾ। ੨ ਟੇਕਣਾ. ਠਹਿਰਾਉਣਾ.

ਠੇਕਾ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਉਜਰਤ ਮੁਕ਼ੱਰਰ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਜਿੰਮਾ ਲੈਣਾ। ੨ ਇਜਾਰਾ। ੩ ਛਾਪਾ. ਠੇਕਣ ਦਾ ਸੰਦ। ੪ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਜੋੜੀ ਆਦਿ ਸਾਜ ਨਾਲ ਬਜਾਈ ਤਿੰਨ ਤਾਲ ਦੀ ਗਤਿ, ਜਿਸ ਦਾ ਬੋਲ ਇਹ ਹੈ—

ਧਾ ਦੀ ਗਾ ਧਾ, ਧਾ ਦੀ ਗ ਤਾ,
੧॥ ੧ ॥ ੧ ੧॥ ੧ ॥ ੧
ਤਾ ਤੀ ਗ ਧਾ, ਧਾ ਦੀ ਗ ਧਾ.
੧॥ ੧ ॥ ੧ ੧॥ ੧ ॥ ੧

ਠੇਗਾ } ਸੰਗਜ਼ਾ—ਸੋਟਾ. ਦੰਡ. "ਲੈਕਰਿ ਠੇਗਾ ਟਗਰੀ ਤੋਰੀ." (ਗੌਂਡ
ਠੇਂਗਾ } ਨਾਮਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਲੋਧਾ. "ਉਠਤ ਬੈਠਤ ਠੇਗਾ ਪਰਿਹੈ." (ਗੂਜ ਕਬੀਰ) "ਜਮ ਕਾ ਠੇਗਾ ਬੁਰਾ ਹੈ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੨ ਅੰਗੂਠਾ. ਠੋਸਾ.

ਠੇਠ. ਵਿ—ਨਿਰਾ. ਨਿਰੋਲਾ. ਖ਼ਾਲਿਸ। ੨ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. ਉੱਤਮ.

ਠੇਡਾ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਠੁੱਡਾ. ਠੋਕਰ. ਪੈਰ ਦੀ ਠੋਕਰ। ੨ ਥਿੜਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨਾ ਜਮਣ ਦੀ ਹ਼ਾਲਤ. "ਠੇਡੇ ਖਾਵੈ ਖਾਲਸਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਠੇਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਧਕੇਲਣਾ. ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਰੇਲਣਾ.

ਠੈਹ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅਸਥਾਨ. ਥਾਂ. ਜਗਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਠਿਕਾਣੇ ਸਿਰ. ਥਾਂ ਉੱਤੇ.

ਠੈਹਰ. ਦੇਖੋ, ਠਾਹਰ.

ਠੈਨ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅਸਥਾਨ. "ਸੋ ਨਹੀ ਇਹ ਠੈਨ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੨ ਦੇਖੋ, ਠਾਨਨਾ.

ਠੋਸ. ਵਿ—ਨਿੱਗਰ. ਜੋ ਵਿੱਚੋਂ ਥੋਥਾ (ਖਾਲੀ) ਨਹੀਂ। ੨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. ਮਜਬੂਤ। ੩ ਦੇਖੋ, ਠੋਸਣਾ.

ਠੋਸਣਾ. ਤੁੰਨਣਾ. ਦੱਬਕੇ ਭਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਠੁਸਣਾ.

ਠੋਸਾ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਅੰਗੂਠਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਿਝਾਉਣ ਲਈ ਅੰਗੂਠਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਠੋਕ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਸੱਟ. ਚੋਟ। ੨ ਠੋਕਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ.

ਠੋਕਣਾ } ਕ੍ਰਿ—ਮਾਰਨਾ. ਕੁੱਟਣਾ। ੨ ਧਸਾਉਣਾ. ਗੱਡਣਾ. ਖੁਭੋਣਾ.
ਠੋਕਨਾ }

ਠੋਕ ਬਜਾਉਣਾ } ਕ੍ਰਿ—ਪਰੀਖਯਾ ਕਰਕੇ ਦੇਖਣਾ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ
ਠੋਕ ਬਜਾਕੇ ਦੇਖਣਾ } ਪਰਖਣਾ. ਜਿਵੇਂ—ਮਿੱਟੀ ਅਥਵਾ ਧਾਤੁ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਨੂੰ ਖਰੀਦਣ ਵੇਲੇ ਠੋਕਰ ਦੇਕੇ ਵਜਾਈਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੁਰ ਤੋਂ ਪਰਖੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੈ ਜਾਂ ਫੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ, ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਕਿਸੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਉਸ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਪਰੀਖਯਾ ਕਰਨੀ.

ਠੋਕਰ. ਸੰਗਯਾ—ਚੋਟ. ਸੱਟ. ਧੱਕਾ। ੨ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਸਤ੍ਹ ਤੋਂ ਉਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਕੰਕਰ, ਇੱਟ ਅਥਵਾ ਪੱਥਰ। ੩ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਮਿਆਨ (ਨਯਾਮ) ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਧਾਤੁ ਦਾ ਸੰਮ.

ਠੋਕ ਵਜਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਠੋਕ ਬਜਾਉਣਾ ਅਤੇ ਠੋਕਿ.

ਠੋਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਖਾਣ. ਬਾਢੀ, ਜੋ ਮੰਜੇ ਆਦਿ ਠੋਕਦਾ ਹੈ। ੨ ਇੱਕ ਪੰਛੀ ਜੋ ਲੱਕੜ ਵਿੱਚ ਚੁੰਜ ਨਾਲ ਗਲੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ. ਕਾਠਫੋੜਾ. Wood-pecker .

ਠੋਕਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਠੋਕਕੇ. ਠੋਕਰ ਲਗਾਕੇ. "ਸਭ ਦੇਖੀ ਠੋਕਿਬਜਾਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ) "ਠੋਕਵਜਾਇ ਸਭ ਡਿਠੀਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ) ੨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਕੇ. ਭਾਵ—ਪੱਕੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨਾਲ. "ਕਾਹੂੰ ਲੈ ਠੋਕਿ ਬੰਧੇ ਉਰ ਠਾਕੁਰ." (੩੩ ਸਵੈਯੇ)

ਠੋਡੀ. ਸੰਗਯਾ—ਚਿਬੁਕ. ਮੁਖ ਦੇ ਹੇਠ ਦਾ ਗੋਲ ਭਾਗ (Chin).

ਠੋਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਠੁਕਰਾਉਣਾ. ਠੋਕਰ ਮਾਰਨੀ.

ਠੋਲੁ. ਤੀਰ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. ਇਸ ਦੀ ਮੁਖੀ ਚਪਟੀ ਹੋਂਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਮੱਥੇ ਦੀ ਹੱਡੀ ਤੋੜਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਚਿਤ੍ਰ ਦਾ ਅੰਗ D.

ਠੌਰ, ਠੌੜ ਸੰਗਯਾ—ਸਥਾਨ. ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਜਗਾ. "ਸਭ ਠੌੜ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿੱਤ ਨਯੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਠੰਢ. ਸੰਗਯਾ—ਸਰਦੀ. ਜਾਡਾ. ਸੀਤਲਤਾ.

ਠੰਢੜਾ. ਵਿ—ਸੀਤਲ. ਸਰਦ। ੨ ਸ਼ਾਂਤ. ਕ੍ਰੋਧ ਰਹਿਤ। ੩ ਸੁਸਤ. ਆਲਸੀ। ੪ ਨਾਮਰਦ. ਮੈਥੁਨਸ਼ਕਤਿ ਰਹਿਤ.

ਠੰਢੜੀ. ਠੰਢੜਾ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ। ੨ ਸ਼ੀਤਲਾ ਦੇਵੀ. ਦੇਖੋ, ਸੀਤਲਾ ੨.

ਠੰਢਾ. ਦੇਖੋ, ਠੰਢੜਾ.

ਠੰਢਾ ਸਾਹ ਭਰਣਾ. ਹਾਹੁਕਾ ਲੈਣਾ.

ਠੰਢਾਈ. ਦੇਖੋ, ਠੰਢਿਆਈ। ੨ ਸ਼ੀਤਲਤਾ. ਠੰਢ ਦਾ ਭਾਵ.

ਠੰਢਾ ਸਾਹ ਭਰਣਾ. ਹਾਹੁਕਾ ਲੈਣਾ.

ਠੰਢਾ ਹੋਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਮਰਨਾ. ਲਹੂ ਦੀ ਗਰਮੀ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੋਣਾ। ੨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣਾ. ਕ੍ਰੋਧ ਦੂਰ ਕਰਨਾ। ੩ ਦੀਵੇ ਅਤੇ ਅਗਨਿ ਦਾ ਬੁਝਣਾ। ੪ ਨਾਮਰਦ ਹੋਣਾ. ਪੁਰੁਸਤ੍ਵ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ.

ਠੰਢਿਆਈ. ਸੰਗਯਾ—ਠੰਢ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਰਦਾਈ. ਬਾਦਾਮ, ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਫੁੱਲ, ਕਕੜੀ ਦੇ ਬੀਜ ਆਦਿ ਘੋਟਕੇ ਮਿਸਰੀ ਦੇ ਜਲ ਨਾਲ ਮਿੱਠਾ ਕੀਤਾ ਸੀਤਲ ਪੀਣ ਯੋਗ੍ਯ ਪਦਾਰਥ. ਗਰਮ ਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰੀਖਮ ਰੁੱਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਪੀਂਦੇ ਹਨ.

ਠੰਢੀ. ਵਿ—ਠਰੀ ਹੋਈ. ਸੀਤਲ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਨਦੀ. "ਠੰਢੀ ਤਾਤੀ ਮਿਟੀ ਖਾਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਦੇਹ ਨੂੰ ਨਦੀ, ਅਗਨਿ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਖਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ੩ ਸੀਤਲਾ. ਚੇਚਕ. "ਅਬ ਜਾਨੋ ਇਹ ਬਾਲਕ ਠੰਢੀ ਖਾਇਯੋ." (ਗੁਵਿ ੬)

ਠੰਢੀ ਤਾਤੀ ਮਿਟੀ. ਨਦੀ (ਭਾਵ ਜਲ), ਅਗਨਿ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ. ਦੇਖੋ, ਠੰਢੀ ੨.

ਡ

ਡ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦਾ ਅਠਾਰਵਾਂ ਅੱਖਰ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਅਸਥਾਨ ਮੂਧਾਂ (ਮੂੰਹ ਦੀ ਛੱਤ) ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਬੜਵਾ ਅਗਨਿ. ਸਮੁੰਦਰੀ ਅੱਗ। ੩ ਸ਼ਬਦ. ਧੁਨਿ। ੪ ਸ਼ਿਵ। ੫ ਡਰ। ੬ ਲਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਸਿੰਧੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਦਰ ਦੀ ਥਾਂ ਡਰ, ਦਾ ਦੀ ਥਾਂ ਡਾ, ਦੁੱਧ ਦੀ ਥਾਂ ਡੁਧੁ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ.

ਡਉ. ਸੰਗਜਾ—ਦਵ. ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ. "ਆਗੈ ਦੇਖਉ ਡਉ ਜਲੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਦਵ ੨.

ਡਉਰ. ਦੇਖੋ, ਡੌਲ। ੨ ਸੰ. ਡਮ੍ਬਰ—ਡੰਬਰ. ਅਸਪਸ਼੍ਟ ਕਥਨ. ਉਹ ਵਾਕ, ਜਿਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸਾਫ ਨਾ ਸਮਝੇ ਜਾਵਨ. ਦੇਖੋ, ਡਉਰੀ.

ਡਉਰੀ. ਬਕਬਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਸਾਫ਼ ਨਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਡਉਰ ੨. "ਬਕੈ ਤ ਡਉਰੀ." (ਰਾਮਾਵ)

ਡਉਰੁ **ਡਉਰੂ** ਸੰ. ਡਮਰੁ. ਸੰਗਜਾ—ਇੱਕ ਵਾਜਾ, ਜੋ ਇੱਕੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਵਜਾਈਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਭਾਗ ਪਤਲਾ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਸਿਰੇ ਚੌੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਚੰਮ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ. ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਦੀ ਤਰਾਂ ਰੱਸੀਆਂ ਨਾਲ ਕਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੋ ਛੋਟੀਆਂ ਕਪੜੇ ਦੀਆਂ ਡੋਡੀਆਂ ਲੰਮੀ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਬੱਧੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ. ਜਦ ਹੱਥ ਨਾਲ ਡੌਰੂ ਹਿਲਾਈਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਉਹ ਡੋਡੀਆਂ ਚੰਮ ਉੱਪਰ ਜਾਕੇ ਵਜਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਡਮ ਡਮ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਵਾਜਾ ਹੈ. "ਬਰਦ ਚਢੇ ਡਉਰੂ ਢਮਕਾਵੈ." (ਗੋਂਡ ਕਬੀਰ)

ਡਸਕਾ. ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਜਿਲੇ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜਿੱਥੇ ਥਾਣਾ ਅਤੇ ਤਸੀਲ ਹੈ. ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਠਸਕਾ ਸਮਝਕੇ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਾਹਭੀਖ.

ਡਸਣਾ **ਡਸਨ** **ਡਸਨਾ** ਸੰ. ਦੰਸ਼ਨ. ਕ੍ਰਿ—ਡੰਗ ਮਾਰਨਾ. ਦੰਦ ਖੁਭੋਣਾ. ਸਰਪ ਆਦਿ ਜੀਵਾਂ ਕਰਕੇ ਡੰਗ ਦਾ ਲਗਣਾ. "ਨਾਮ ਸੁਨਤ ਜਨੁ ਬਿਛੂਅ ਡਸਾਨਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੨ ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ. "ਨੀਤ ਡਸੈ ਪਟਵਾਰੀ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ) ਇਸ ਥਾਂ ਪਟਵਾਰੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਯਮ ਹੈ.

ਡਸਵਾਉਣਾ **ਡਸਾਉਣਾ** ਦੰਸ਼ਨ ਕਰਾਉਣਾ. ਡੰਗ ਲਵਾਉਣਾ। ੨ ਡਹਾਉਣਾ. ਵਿਛਵਾਉਣਾ. ਜੈਸੇ—ਮੰਜਾ ਡਸਾਉਣਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦਸਾਉਣਾ.

ਡਸਾਨਾ. ਡਸ ਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਡਸਣਾ. "ਨਾਮ ਸੁਨਤ ਜਨੁ ਬਿਛੂਅ ਡਸਾਨਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਡਹਕ. ਸੰਗਜਾ—ਲਾਲਚ। ੨ ਨਿਵਾਣ। ੩ ਛਲ। ੪ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਫਸਾਉਣ ਦਾ ਉਹ ਟੋਆ, ਜੋ ਉੱਪਰੋਂ ਘਾਹ ਨਾਲ ਢਕਿਆ ਹੋਵੇ। ੫ ਡਿੰਗ. ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਧੁਨਿ। ੬ ਦੁਖਦੀ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ (ਅੰਝੂ) ਡਿਗਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਡਹਕਣਾ **ਡਹਕਣੁ** **ਡਹਕਨਾ** ਕ੍ਰਿ—ਛਲ ਕਰਨਾ. ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ। ੨ ਭਟਕਣਾ. "ਝੂਠਾ ਜਗੁ ਡਹਕੈ ਘਨਾ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ੩ ਲਾਲਚ ਵਿੱਚ ਫਸਣਾ। ੪ ਘੁੰਮਣਾ. ਫਿਰਨਾ. "ਰਨ ਡਾਕਨਿ ਡਹਕਤ ਫਿਰਤ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧) ੫ ਸਿੰਧੀ. ਡਹਕਣੁ. ਕੰਬਣਾ. ਕੰਪਾਇਮਾਨ ਹੋਣਾ.

ਡਹਕਾਉਣਾ **ਡਹਕਾਨਾ** **ਡਹਕਾਵਨ** ਕ੍ਰਿ—ਛਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ. ਧੋਖੇ ਵਿੱਚ ਫਸਾਉਣਾ। ੨ ਭਟਕਾਉਣਾ। ੩ ਲਾਲਚ ਵਿੱਚ ਫਸਾਉਣਾ. "ਜਗਤੁ ਡਹਕਾਇਆ ਕਹਣਾ ਕਛੂ ਨ ਜਾਇ." (ਗੂਜ ਮ: ੩) "ਭਰਮਿ ਭਰਮਿ ਮਾਨੁਖ ਡਹਕਾਏ." (ਬਾਵਨ) "ਕਤ ਕਉ ਡਹਕਾਵਉ ਲੋਗਾ?" (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) "ਜਤਨ ਕਰੈ ਮਾਨੁਖ ਡਹਕਾਵੈ, ਓਹ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜਾਨੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) "ਕਰਿ ਪਰਪੰਚ ਜਗਤ ਕਉ ਡਹਕੈ ਅਪਨੋ ਉਦਰ ਭਰੈ." (ਦੇਵ ਮ: ੯)

ਡਹਕੂ ਬੇਰ. ਗਲਘੋਟੂ ਬੇਰ. ਬਾਹਰੋਂ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਸਵਾਦ ਤੋਂ ਖਾਲੀ, ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬੇਰ. "ਬਨੇ ਠਨੇ ਆਵਤ ਘਨੇ ××× ਡਹਕੂ ਬੇਰ ਸਮਾਨ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੧)

ਡਹੱਕ **ਡਹਡਹ** ਸੰਗਜਾ—ਡੌਰੂ ਦੀ ਧੁਨਿ. "ਡਹੱਕ ਡਾਮਰੰ ਸੁਰੰ." (ਕਲਕੀ) "ਡਹਡਹ ਡਾਮਰੁ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧)

ਡਹਨ. ਦੇਖੋ, ਦਹਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਡਹਿਣਾ.

ਡਹਰ. ਸੰਗਜਾ—ਮਾਰਗ. ਰਸਤਾ। ੨ ਬੀੜ. ਜੰਗਲ। ੩ ਹ੍ਰਦ. ਤਾਲ। ੪ ਦਹਲ. ਧੜਕਾ. "ਰੰਕ ਹ੍ਵੈ ਬਿਭੀਖਨ ਸੋ ਡੋਲਤ ਡਹਰ ਮੇ." (ਹੰਸਰਾਮ) ੫ ਦੇਖੋ, ਦਹਰ.

ਡਹਰਨ. ਕ੍ਰਿ—ਵਿਚਰਨਾ. ਘੁੰਮਣਾ. ਟਹਲਣਾ. "ਡਹਰਤ ਕਠਿਨ ਮਸਾਨ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਡਹਲ. ਦਹਲ. ਹੌਲ. ਧੜਕਾ.

ਡਹਾ. ਸੰਗਜਾ—ਦੰਡ. ਸੋਟਾ। ੨ ਹਰੀਚੁਗ ਹਰਿਆਉ ਪਸ਼ੂ ਦੇ ਗਲ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਦੋਹਾਂ ਲੱਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲਟਕਾਇਆ ਡੰਡਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਨੱਠ ਨ ਸਕੇ.

ਡਹਿਆ. ਦੇਖੋ, ਡਹਾ ੨.

ਡਹਿਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਆਰੰਭ ਕਰਨਾ। ੨ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ। ੩ ਦਹਨ ਕਰਨਾ. ਫੂਕਣਾ। ੪ ਦੇਖੋ, ਦਹਿਨਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਡਾਹਣਾ.

ਡਹਿਰ. ਦੇਖੋ, ਡਹਰ.

ਡਹੀ. ਸੰਗਯਾ—ਗੱਡੇ ਦੀ ਥੰਮ੍ਹੀ, ਜੋ ਪੱਟੀ ਦੇ ਤਾਣਨ ਅਤੇ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵਿੱਢ ਵਿੱਚ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੨ ਮਿਲੀ. "ਆਨਦ ਕੇ ਮਧਿ ਬਾਤ ਡਹੀ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਵਿਛੀ ਹੋਈ. ਜਿਵੇਂ—ਘਰ ਅੰਦਰ ਮੰਜੀ ਡਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ੪ ਲੱਗੀ. ਤਤਪਰ ਹੋਈ. ਜਿਵੇਂ—ਉਹ ਖਾਣ ਡਹੀ ਹੋਈ ਹੈ.

ਡਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਮੂੰਹ ਤੀਕ ਭਰਨਾ। ੨ ਅਘਾਣਾ. ਪੂਰਨ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਣਾ। ੩ ਰੋਕਣਾ. ਠਹਿਰਾਉਣਾ.

ਡਕਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਟੁਕੜਾ. ਖੰਡ. ਟੂਕ. "ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਕੇ ਡਕਰੇ ਕਰੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਡਕਰਾਉਣਾ, **ਡਕਰਾਨਾ** ਕ੍ਰਿ—ਬੈਲ ਮ੍ਰਿਗ ਆਦਿ ਦਾ ਬੋਲਣਾ. ਬੜ੍ਹਕਣਾ. ਗਰਜਣਾ। ੨ ਡਕਾਰ ਲੈਣਾ.

ਡਕਾਡਕ. ਵਿ—ਲਬਾਲਬ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਪੂਰਨ ਤ੍ਰਿਪਤ. ਦੇਖੋ, ਡਾਕਿਨੀ.

ਡਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਉਦਗਾਰ। ੨ ਡੰਕਾਰ. ਡੰਕੇ ਦੀ ਧੁਨਿ. "ਡੌਰੂ ਡਕਾਰੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੩ ਬਾਘ ਸੂਰ ਆਦਿ ਦੀ ਧੁਨਿ. "ਡਕਾਰਤ ਕੋਲ." (ਰਾਮਾਵ) ਦੇਖੋ, ਡਕਰਾਨਾ.

ਡਕੈ. ਡਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਡਕਰਾਨਾ ੧. "ਡਕੈ ਫੂਕੈ ਖੇਹ ਉਡਾਵੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ਹਾਥੀ ਚਿੰਘਾਰਦਾ ਅਤੇ ਸੁੰਡ ਨਾਲ ਸ਼ਬਦ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਡਕੈਤ. ਸੰਗਯਾ—ਡਾਕੂ. ਲੁਟੇਰਾ.

ਡਕੈਤੀ. ਸੰਗਯਾ—ਡਾਕੂ ਦਾ ਕਰਮ. ਲੁੱਟਮਾਰ. ਜੋਰ ਨਾਲ ਧਨ ਮਾਲ ਖੋਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਡਕੌਤ, **ਡਕੌਂਤ** ਸੰਗਯਾ—ਡਕਪੁਤ੍ਰ. ਗਵਾਲਨ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਡਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਸੰਤਾਨ. ਡਕੌਂਤ ਸ਼ਨੈਸ਼੍ਚਰ (ਛਨਿੱਛਰ) ਦਾ ਦਾਨ ਲੈਂਦੇ, ਸਗਨਾਂ (ਸ਼ਕੁਨਾ) ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਰੇਖਾ ਦੇ ਫਲ ਦੱਸਦੇ ਹਨ. ਭੱਡਰੀ. ਡਗੋਤ੍ਰਾ.

ਡਕੌਤੀ. ਸੰਗਯਾ—ਡਕੌਤ ਦਾ ਕਰਮ. ਡਕੌਤ ਦਾ ਪੇਸ਼ਾ.

ਡੱਕਰਾ. ਦੇਖੋ, ਡਕਰਾ.

ਡੱਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿਣਕਾ। ੨ ਰੁਕਾਵਟ. ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ.

ਡਖਣਾ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦੀ ਜਨਮਭੂਮਿ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਅਰਥਾਤ ਮੁਲਤਾਨ, ਸਾਹੀਵਾਲ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਰਚਨਾ ਹੈ ਉਹ 'ਡਖਣੇ' ਨਾਮ ਤੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ 'ਦ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਡ' ਵਰਤਿਆ ਹੈ,[1] ਯਥਾ:—

"ਤੂ ਚਉ ਸਜਣ ਮੈਡਿਆ ਡੇਈ ਸਿਸੁ ਉਤਾਰਿ."×××

"ਹਭੇ ਡੁਖ ਉਲਾਹਿਅਮੁ ਨਾਨਕ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲਿ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨) ×× ਆਦਿ.

ਡਖਣੇ. ਡਖਣਾ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਡਗ. ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਵਿ-ਪਗ. ਦੋ ਵਾਰ ਪੈਰ ਉਠਾਕੇ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਜਿਤਨੀ ਲੰਬਾਈ ਹੋਵੇ. ਡੇਢ ਗਜ਼ ਪ੍ਰਮਾਣ। ੨ ਚਾਲ ਵੇਲੇ ਪੈਰ ਦੇ ਉਠਾਕੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਡਗ ਭਈ ਵਾਮਨ ਕੀ ਸਾਵਨ ਕੀ ਰਤਿਯਾਂ." (ਸੇਨਾਪਤਿ) ੩ ਵਿ—ਭੱਦਾ. ਬਦਸ਼ਕਲ.

ਡਗਡੋਲ. ਸੰਗਯਾ—ਪੈਰ ਦੇ ਥਿੜਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਥਿੜਕਵੀਂ ਚਾਲ.

ਡਗਣ. ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਗਣ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਚਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ. ਡਗਣ ਦੇ ਸਰੂਪ ਇਹ ਹਨ:—

SS, IIS, ISI, SII, IIII.

ਡਗਮਗ. ਸੰਗਯਾ—ਡਾਵਾਂਡੋਲ। ੨ ਕੰਪ. ਕਾਂਬਾ। ੩ ਮਾਰਗ ਵਿੱਚ ਡਗ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਭਾਵ—ਏਧਰ ਓਧਰ ਨੱਠਣਾ. "ਡਗਮਗ ਛਾਡਿ, ਰੇ ਮਨ ਬਉਰਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਡਗਰ, **ਡਗਰਾ** ਸੰਗਯਾ—ਡਗ ਧਰਨ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. ਮਾਰਗ. ਰਾਸ੍ਤਾ. ਰਾਹ. "ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮੈ ਡਗਰੋ ਪਾਇਆ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ੨ ਉਪਾਉ ਦੱਸਣਾ. "ਸੁਤ ਅਭਿਲਾਖੀ ਮਗ ਕੋ ਡਗਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਡਗਰੀ. ਵਿ—ਰਾਹੀ. ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ. ਡਗਰ (ਮਾਰਗ) ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਡਗਮਗੀ. ਉਖੜਵੀਂ. "ਡਗਰੀ ਚਾਲ ਨੇਤ੍ਰ ਫੁਨ ਅਧੁਲੇ." (ਭੈਰ ਮ: ੧) "ਅੰਗਨ ਮੇ ਡਗਰੀ ਸੀ ਫਿਰੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਡਗਰੂ. ਜਿਲਾ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਮੋਗਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਇਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਡਰੋਲੀ ਦੇ ਗੁਰਅਸਥਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇੱਥੇ ਆਏ ਅਤੇ ਇਸ ਜਗਾ ਤੋਂ ਹੀ ਇੱਟਾਂ ਚੂੰਨਾ ਆਦਿ ਸਾਮਾਨ 'ਡਰੋਲੀ' ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ. ਜਿਸ ਵਣ ਦੇ ਬਿਰਛ ਤਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੈਠਕੇ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਹੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹੈ. ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਦਰਬਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਉਦਾਸੀ ਸੰਤ ਪੁਜਾਰੀ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਦੋ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਅੱਠ ਸੌ ਰੁਪਯੇ ਤੋਂ ਮੁੱਲ ਖ਼ਰੀਦੀ ਗਈ ਹੈ. ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨੂੰ 'ਤੰਬੂਸਾਹਿਬ' ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਸੱਤਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇੱਥੇ ਬਹੁਤ ਤੰਬੂ ਲਗਾਏ ਸਨ. ਇਹ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਡਗਰੂ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ.

ਡਗਰੋ. ਦੇਖੋ, ਡਗਰਾ.

ਡੱਗਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨਗਾਰਾ ਬਜਾਉਣ ਦਾ ਡੰਡਾ. ਡੰਕਾ.

ਡੱਗੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਲਾਈ ਹੋਈ ਗਠੜੀ। ੨ ਛੋਟਾ ਤਾਲ. ਤਲਾਈ.

ਡਟਣਾ, **ਡਟਨਾ** ਕ੍ਰਿ—ਦ੍ਰਿਢ ਤਿਸ੍ਠਨ. ਜਮਕੇ ਖੜੇ ਹੋਣਾ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਠਹਿਰਨਾ.

ਡੱਟਾ. ਸੰਗਯਾ—ਡਾਟ. ਗੱਟਾ. "ਖੋਜ ਕਹੈ ਨਹਿ ਮੁਖ ਵਿਚ ਡੱਟਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਡਡ. ਦੇਖੋ, ਡੱਡ.

ਡਡਵਾਲ. ਦੇਖੋ, ਡਢਵਾਲ.

ਡਡਾ. ਡ ਅੱਖਰ. "ਡਡਾ, ਡੇਰਾ ਇਹੁ ਨਹੀ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਡ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ। ੩ ਛੋਲੇ ਦੀ ਟਾਟ (ਹਰੀਫਲੀ)

ਡਡੀਆ. ਸੰ. ਙ੍ਰਧਸ੍—ਦੂਧਸ. ਸੰਗਯਾ—ਪੋਸ਼ਾਕ. ਲਿਬਾਸ. ਸਾੜ੍ਹੀ

[1] ਦੇਖੋ, ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨.

ਆਦਿ ਵਸਤੂ. "ਕਹੁ ਡਡੀਆ ਬਾਪੈ ਧਨ ਖੜੀ ਪਾਹੂ ਘਰਿ ਆਏ ਮੁਕਲਾਊ ਆਏ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਰੂਹ਼ ਵਹੁਟੀ ਹੈ ਮੁਕਲਾਊ ਪਰਾਹੁਣੇ ਯਮਦੂਤ ਹਨ.

ਡੜੂਰੀ. ਵਿ—ਗੱਦਰੀ. ਅਧਪੱਕੀ. ਸਿੰਧੀ. ਡਡਰੁ. "ਹਰੀ ਨਹੀ ਨਹਿ ਡੜੂਰੀ ਪਕੀ ਬਢਣਹਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਡੱਡ, ਡੱਡੂ ਸੰ. ਦਦੁੰਰੀ. ਦਦੁੰਰ. ਮੇਂਡਕੀ. ਮੇਂਡਕ.

ਡਢ. ਵਿ—ਦਗਧ. "ਕੋਪ ਕੀ ਆਗ ਮਹਾਂ ਬਢਕੈ ਡਢਕੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾੜ੍ਹ. ਦੂੰਸ੍ਟ੍ਰਾ. "ਫਟੀ ਨੱਖ ਸਿੰਘੰ ਮੁਖੰ ਡੱਢ ਕੋਲੰ." (ਚੰਡੀ ੨) ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਨੌਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਇਉਂ ਪਾਟ ਗਈ, ਜਿਵੇਂ—ਕੋਲ (ਸੂਰ) ਦੀ ਡੱਢ (ਹੁੱਡ) ਨਾਲ ਖੋਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਡਢਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦਗਧ ਹੋਣਾ. ਜਲਣਾ.

ਡਢਵਾਰ, ਡਢਵਾਲ ਰਾਜਪੂਤ ਜਾਤਿ. ਦਾਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਰਈਸ ਇਸੇ ਗੋਤ੍ਰ ਦੇ ਹਨ. ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਜਿਲੇ ਡਢਵਾਲ ਬਹੁਤ ਪਾਈਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਬਾਈਧਾਰ.

ਡਢਾ. ਵਿ—ਦਗਧ ਹੋਇਆ. ਜਲਿਆ. ਦਾਧਾ। ੨ ਡਾਢਾ. ਬਲਵਾਨ. "ਡਢੇ ਡੱਢਵਾਰੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਡਾਢੇ ਡਢਵਾਲੀਏ.

ਡਢਿਆਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡਾਢਾਪਨ. ਜ਼ੋਰਾਵਰੀ। ੨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ. ਧੀਰਯ. "ਬਾਹਰ ਸੇ ਡਢਿਆਈ ਕਰਕੈ ਕਹਿਆ." (ਜਸਭਾਮ)

ਡਢੇ. ਦਗਧ ਹੋਏ। ੨ ਡਾਢੇ. ਦੇਖੋ, ਡਢਾ ੨.

ਡਢਜੋ. ਦਗਧ ਹੋਇਆ. ਜਲਿਆ. "ਪਾਵਕ ਮੇ ਤਿਨ ਅੰਗ ਡਢਜੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਡਫ. ਫ਼ਾ دف਼ ਦਫ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪਾਸਿਓਂ ਚੰਮ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹਿਆ ਗੋਲ ਵਾਜਾ, ਜੋ ਡੱਗੇ ਨਾਲ ਵਜਾਈਦਾ ਹੈ. ਡਫੜਾ. ਡਫਲਾ.

ਡਫਾਲਚੀ, ਡਫਾਲੀ ਡਫ ਬਜਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਦਫਲਚੀ.

ਡਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਗ. ਧੱਬਾ। ੨ ਥੈਲਾ. ਖੀਸਾ.

ਡਬਰ, ਡਬਰਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੱਪੜ. ਟੋਭਾ.

ਡੱਬਾ. ਸੰਪੁਟ. ਢੱਕਣ ਵਾਲਾ ਪਾਤ੍ਰ। ੨ ਵਿ—ਚਿੱਟੇ ਕਾਲੇ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਰੰਗਾਂ ਦਾ, ਜਿਵੇਂ—ਡੱਬਾ ਕੁੱਤਾ, ਖੇਸ ਅਤੇ ਬੈਲ। ੩ ਫੁਲਬਹਿਰੀ (ਚਿੱਟੇ ਕੋੜ੍ਹ) ਵਾਲਾ.

ਡੱਬੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡਿਬੀਯਾ. ਛੋਟਾ ਸੰਪੁਟ. ਅਫ਼ੀਮ ਆਦਿ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ। ੨ ਡੱਬਾ ੨ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ. ਜਿਵੇਂ—ਡੱਬੀ ਗਾਂ.

ਡਮਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡਮ ਡਮ ਧੁਨਿ.

ਡਮਰ. ਦੇਖੋ, ਡਉਰੂ। ੨ ਡਿੰਗ. ਸੁਗੰਧ. ਖੁਸ਼ਬੂ.

ਡਮਰੁ, ਡਮਰੂ ਦੇਖੋ, ਡਉਰੂ.

ਡਮੇਲੀ. ਦੇਖੋ, ਡੁਮੇਲੀ.

ਡਮੰਕ. ਦੇਖੋ, ਡਮਕ.

ਡਰ. ਸੰ. ਦਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੈ. ਖ਼ੌਫ਼. ਤ੍ਰਾਸ. "ਡਰ ਚੂਕੇ ਬਿਨਸੇ ਅੰਧਿਆਰੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਡਾਰਨਾ. "ਲਾਲ ਕਰੇ ਪਟ ਪੈ ਡਰ ਕੇਸਰ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਕੇਸਰ ਡਾਲਕੇ. "ਕੋਊ ਡਰੈ ਹਰਿ ਕੇ ਮੁਖ ਗ੍ਰਾਸ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਾਸ ਡਾਲਦਾ ਹੈ. "ਕੰਚਨ ਕੋਟ ਕੇ ਊਪਰ ਤੇ ਡਰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਡਰਣ, ਡਰਣਾ ਕ੍ਰਿ—ਭੈ ਕਰਨਾ. ਖ਼ੌਫ਼ ਖਾਣਾ. ਭਯਭੀਤ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਡਰ. "ਡਰਿ ਡਰਿ ਡਰਣਾ ਮਨ ਕਾ ਸੋਰੁ." (ਗਉ ਮ: ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਡਰਨਾ.

ਡਰਨ, ਡਰਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਭੈ ਕਰਨਾ. ਖ਼ੌਫ਼ ਖਾਣਾ. "ਨਿਰਭਉ ਸੰਗਿ ਤੁਮਾਰੈ ਬਸਤੇ ਇਹੁ ਡਰਨੁ ਕਹਾ ਤੇ ਆਇਆ?" (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਡਰਾਉਣ ਲਈ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਖੜਾ ਕੀਤਾ ਬਣਾਉਟੀ ਮਨੁੱਖ ਅਥਵਾ ਭਯੰਕਰ ਪਸ਼ੂ ਆਦਿ. "ਜਿਉ ਡਰਨਾ ਖੇਤ ਮਾਹਿ ਡਰਾਇਆ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਡਰਪਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਡਰਨਾ. ਭਯਭੀਤ ਹੋਣਾ. ਡਰ ਪੈਣਾ. "ਡਰਪਤ ਡਰਪਤ ਜਨਮ ਬਹੁਤੁ ਜਾਹੀ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਡਰਪੈ ਧਰਤਿ ਅਕਾਸ ਨਖਤ੍ਰਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) "ਸਾਧੁਸੰਗਿ ਨਹਿ ਡਰਪੀਐ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਡਰਪਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਡਰਾਉਣਾ. "ਸੋ ਡਰ ਕੇਹਾ ਜਿਤੁ ਡਰ ਡਰਪਾਇ?" (ਗਉ ਮ: ੧)

ਡਰਪੋਕ. ਵਿ—ਡਰਾਕੁਲ. ਡਰਨ ਵਾਲਾ. ਕਾਇਰ.

ਡਰਭਉ, ਡਰਭਇ ਖ਼ੌਫ਼ ਅਤੇ ਭਯ (ਸੰਕਟ). ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਡਰ. ਦੇਖੋ, ਭਯ ੨. "ਜਮ ਕਾ ਡਰ ਭਉ ਭਾਗੈ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਡਰਾਂਉ. ਵਿ—ਡਰਾਵਨਾ. ਭਯੰਕਰ. "ਭਾਈ ਰੇ! ਭਵਜਲ ਬਿਖਮ ਡਰਾਂਉ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਡਰਦਾ ਹਾਂ.

ਡਰਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਡਰਾਨਾ. ਭਯ ਦੇਣਾ। ੨ ਵਿ—ਡਰਾਵਨਾ. ਭਯੰਕਰ.

ਡਰਾਇਆ. ਡਰ (ਭਯ) ਸਹਿਤ ਕੀਤਾ। ੨ ਡਰਾਵਨਾ. ਭੈਦਾਇਕ. ਦੇਖੋ, ਡਰਨਾ। ੩ ਡਲਵਾਇਆ. ਪਵਾਇਆ.

ਡਰਾਕੁਲ. ਸੰ. ਦਰਾਕੁਲ. ਵਿ—ਦਰ (ਭਯ) ਨਾਲ ਵ੍ਯਾਕੁਲ. "ਧੀਰਜ ਛੋਰ ਡਰਾਕੁਲ ਬੋਲਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਡਰਾਬਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਮਕੀ. ਡਰਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਡਰਾਰਾ. ਵਿ—ਡਰਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਭਯਾਨਕ. "ਬਹੁ ਡੀਲ ਡਰਾਰੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਡਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਡਰ ਨਾਲ. ਖ਼ੌਫ਼ ਸੇ. "ਜਮ ਡਰਿ ਮਾਰੀਐ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੨ ਡਰਕੇ.

ਡਰੁ. ਦੇਖੋ, ਡਰ.

ਡਰੁ ਭ੍ਰਮਭਉ. ਭ੍ਰਮਭਵਦਰ. ਭ੍ਰਮ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਡਰ. "ਡਰੁ ਭ੍ਰਮ ਭਉ ਦੂਰਿ ਕਰਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਡਰੂਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡਰ. ਭਯ। ੨ ਵਿ—ਡਰਾਵਨਾ. ਭਯਾਨਕ. "ਜਾਕੈ ਸਿਮਰਣਿ ਜਮ ਨਹੀ ਡਰੂਆ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਡਰੇ. ਡਾਰੇ. "ਤਿਨ ਕੇ ਫੋਰ ਮੂੰਡ ਕਲ ਡਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੇ ਸਿਰ ਕਾਲ ਨੇ ਭੰਨ ਸੁੱਟੇ.

ਡਰੈ. ਡਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਡਾਲਤਾ (ਪਾਉਂਦਾ) ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਡਰ ੨.

ਡਰੋਲ. ਰਾਜਪੂਤ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਕਹਲੂਰ ਦੇ ਮੀਆਂ ਕੇਲਾ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਹੈ.

ਡਰੋਲੀ, ਡਰੌਲੀ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਜਿਲੇ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਮੋਗਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿੱਥੇ ਮਾਈ ਰਾਮੋ ਦਾ ਪਤਿ ਭਾਈ ਸਾਂਈਦਾਸ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਢੂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ. ਇਹ ਪਤਿ ਪਤਨੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਨੰਨ ਭਗਤ ਅਤੇ ਸੇਵਕ ਸਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਸ਼ ਹੋਕੇ ਛੀਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਈ ਵਾਰ ਡਰੋਲੀ ਆਕੇ ਚਿਰਕਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ.

ਇਸੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਭਾਈ ਰੂਪਚੰਦ ਦਾ ਸੀਤਲ ਜਲ ਛਕਿਆ ਸੀ. ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਦਮਦਮਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਨੰਦਚੰਦ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲਿਆ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਨੰਦਚੰਦ.

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਲਗਵਾਇਆ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਖੂਹ ਹੈ. ਮਾਤਾ ਦਮੋਦਰੀ ਜੀ ਦਾ ਇੱਥੇ ਹੀ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਦੇਹਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਵਾਨ ਲਗਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉੱਥੇ ਸੁੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ੧੯੦ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ. ਇਕਵੰਜਾ ਰੁਪਯੇ ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਤੋਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ. ਦੋ ਸੌ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਪਿੰਡ ਰੰਗੀਆਂ ਜਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਗੀਰ ਹੈ. ਵੈਸਾਖੀ ਅਤੇ ਮਾਘੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਡਗਰੂ ਤੋਂ ਡੇਢ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ.

ਡਲ. ਸੰਗਯਾ—ਡਲਾ. ਟੁਕੜਾ. ਖੰਡ। ੨ ਝੀਲ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਵਾਲਾ ਤਾਲ। ੩ ਚੌਪੜ ਦਾ ਡਾਲਨਾ. "ਡਲ ਡਾਲਹਿਂ ਨਰਦਨ ਕੋ ਚਰੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਡਾਲਨਾ ਸਿੱਟਕੇ ਨਰਦਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ੪ ਦੇਖੋ, ਡੱਲ.

ਡਲਹੌਜ਼ੀ. James Andrew Broun Ramsay Dalhousie. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ੨੨ ਏਪ੍ਰਿਲ ਸਨ ੧੮੧੨ ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਭਾਰਤ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ੧੨ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੮੪੮ ਤੋਂ ੨੯ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੮੫੬ ਤੀਕ ਰਿਹਾ. ਇਸ (ਡਲਹੌਜ਼ੀ) ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਫੈਲਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਦੇਸੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਲੈ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ. ਇਸੇ ਪਾਲਿਸੀ ਅਨੁਸਾਰ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਨੇ ਲਹੌਰ ਦਾ ਸਿੱਖਰਾਜ ਛਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਅਵਧ ਆਦਿ ਕਈ ਇਲਾਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾਏ,[1] ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਕ੍ਵਿਸ Marquess ਪਦਵੀ ਅਤੇ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ ਪੌਂਡ ਸਾਲਾਨਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਿਲੀ. ਲਾਰਡ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ੧੯ ਦਿਸੰਬਰ ੧੮੬੦ ਨੂੰ ਹੋਇਆ.

੨ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਜਿਲੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਉੱਤਰ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਆਬਾਦੀ, ਜੋ ਲਾਰਡ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਦੇ ਨਾਮ ਪੁਰ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਸਨ ੧੮੫੩ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਨੇ ਰਿਆਸਤ ਚੰਬੇ ਤੋਂ ਪਹਾੜ ਲੈ ਕੇ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ ਬਣਾਈ ਹੈ. ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਪਠਾਨਕੋਟ ਤੋਂ ੫੧ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਹੈ. ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ੭੪ ਮੀਲ ਹੈ. ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਉਚਿਆਈ ੭੬੮੭ ਫ਼ੁਟ ਹੈ.

ਡਲਾ, ਡਲੀ ਸੰਗਯਾ—ਟੁਕੜਾ. ਖੰਡ. ਢੇਲਾ. ਢੀਮ। ੨ ਮਾਸ ਦਾ ਟੁਕੜਾ. ਬੋਟੀ. ਦੇਖੋ, ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਬੋਲੇ। ੩ ਸੰ. ਦਲਿ. ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਡਲੀ. ਢੀਮ.

ਡਲ੍ਹਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਛਲਣਾ। ੨ ਟਪਕਣਾ. ਚੁਇਣਾ.

ਡਲ੍ਹਕਾ. ਉਛਲਕੇ ਡਿਗਿਆ ਹੋਇਆ ਤੁਬਕਾ। ੨ ਨੇਤ੍ਰ ਅਥਵਾ ਕ਼ਲਮ ਤੋਂ ਡਿਗਿਆ ਤੁਬਕਾ। ੩ ਅੱਖ ਦਾ ਇੱਕ ਰੋਗ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੋਏ ਦੇ ਛੇਕ ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਅੱਖ ਦਾ ਪਾਣੀ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ, ਅੰਝੂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਵਹਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ.

ਡੱਲ. ਸੰਗਯਾ—ਬਾਟੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਰੱਸੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਨੀਵੇਂ ਥਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਥਾਂ ਜਲ ਸਿੰਜੀਦਾ ਹੈ.

ਡੱਲਾ. ਰਿਆਸਤ ਕਪੂਰਥਲਾ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲੋਹੀਆਂ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਭਾਈ ਲਾਲੋ, ਭਾਈ ਪਾਰੋ ਆਦਿਕ ਇਸ ਥਾਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਿੱਖ ਹੋਏ ਹਨ. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—"ਡੱਲੇ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਭਾਰੀ." ਇਸੇ ਥਾਂ ਨਾਰਾਯਣਦਾਸ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਦਮੋਦਰੀ ਜੀ ਨਾਲ ੨੨ ਭਾਦੋਂ ਸੰਮਤ ੧੬੬੧ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ

---

[1] February 29, 1856 Lord Dalhousie resigned the Governor Generalship and left Calcutta for England, his successor, Lord Canning, having assumed the Government. The strong-minded, strong-witted, and Imperious "Thane" quitted India only to die. He reached England indeed, but in a condition which rendered it impossible for him to meet attacks, and to justify before the Public a course of Policy unmistakably marked with the impress of his own genius. We have, therefore, no vindication by himself of the acts of his Viceroyalty. He has only left behind him that remarkable farewell minute, which, in language somewhat reminding the reader of the self-laudatory inscriptions of Darius the Mede and other Oriental sovereigns, recapitulates the incidents and the great successes, as some of them doubtless were, of his administration. That his lordship's mind was distinctly bent on the gradual assumption of direct authority by the Company over the territories still governed by minor independent potentates-on "Annexation", as it is briefly termed-results plainly enough from his own straightforward declarations. (Life of Sir Henry Lawrence, Page 536)

ਸੀ. ਵਿਆਹ ਦੇ ਥਾਂ ਦਮਦਮਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਸੇਵਾਦਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ.

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਦੇ ਆਨੰਦ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿੱਚ ਜੋ ਇੱਥੇ ਬਾਵਲੀ ਲਵਾਈ ਹੈ, ਉਹ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਪਾਸ ਹੀ ਹੈ. ਇਸ ਨਾਲ ੧੫ ਘੁਮਾਊਂ ਜ਼ਮੀਨ ਰਿਆਸਤ ਕਪੂਰਥਲੇ ਤੋਂ ਹੈ. ਡੱਲੇ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਲਾਲੋ ਜੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ੪੨ ਘੁਮਾਊਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਆਫ਼ ਹੈ।

੨ ਸਾਬੋ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਦਾ ਬੈਰਾੜ ਸਰਦਾਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੭੬੨-੬੩ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ. ਡੱਲੇ ਨੂੰ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਨਾਉਂ ਡੱਲਾ ਸਿੰਘ ਰੱਖਿਆ ਅਰ ਖੜਗ ਤਥਾ ਆਪਣੇ ਵਸਤ੍ਰ ਬਖਸ਼ੇ, ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਰਈਸ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਪਾਸ ਹਨ. ਜਿੱਥੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ, ਉਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦਾ ਨਾਮ 'ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ' ਹੈ.

ਡੱਲੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਮਾਲਵੇ ਨੂੰ ਵਰਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਭੂਮਿ ਵਿੱਚ ਨਹਿਰਾਂ ਚੱਲਣਗੀਆਂ, ਅੰਬ ਲੱਗਣਗੇ, ਕਣਕ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇਗੀ ਆਦਿਕ. ਦੇਖੋ, ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਨੰਬਰ ੧। ੩ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿੱਖ.

ਡੱਲਾ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਡੱਲਾ ੨.

ਡੱਲੂ. ਛੁਰਾ ਗੋਤ ਦਾ ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ.

ਡੱਲੇਵਾਲੀਆਂ ਦੀ ਮਿਸਲ. ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ੧੨ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮਿਸਲ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਸਰਦਾਰ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਖਤ੍ਰੀ ਡੱਲੇਵਾਲ ਪਿੰਡ (ਬਿਸਤ ਦੁਆਬੇ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ. ਫੇਰ ਕੰਗ ਜੱਟ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਇਲਾਕਾ ਮੱਲਿਆ. ਜਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ ਦੇ ਮੁਸਤਫ਼ਾਬਾਦ ਦੇ ਸਰਦਾਰ, ਜਿਲਾ ਕਰਨਾਲ ਦੇ ਬਡਥਲ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਅਤੇ ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਕੰਗ ਦੇ ਰਈਸ, ਇਸੇ ਮਿਸਲ ਵਿੱਚੋਂ ਹਨ.

ਡਵ. ਸੰ. ਦਵ. ਸੰਗਯਾ—ਆਪਣੇ ਆਪ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਅੱਗ. ਦਾਵਾਗਨਿ.

ਡਵਰੂ. ਦੇਖੋ, ਡਉਰੂ.

ਡਵਿ. ਦਵ (ਦਾਵਾਗਨਿ) ਨਾਲ. ਦਾਵਾਗਨਿ ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਜਿਉ ਡਵਿ ਦਧਾ ਕਾਨੁ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ਜੰਗਲੀ ਅੱਗ ਦਾ ਝੁਲਸਿਆ ਕਾਨਾ.

ਡਵੰਕ. ਦੇਖੋ, ਡਮਕ ਅਤੇ ਡਮੰਕ. "ਡਾਵਰੂ ਡਵੰਕੈ." (ਅਕਾਲ)

ਡਾਉ. ਦੇਖੋ, ਦਾਉ.

ਡਾਉਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਆਰੀਆ. ਸੁਨਿਆਰ ਦੀ ਭੱਠੀ ਦੀ ਖ਼ਾਕ ਵਿੱਚੋਂ ਸੁਇਨਾ ਚਾਂਦੀ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਡਾਵਲਾ.

ਡਾਇਣ, ਡਾਇਨਿ ਸੰ. ਡਾਕਿਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਚੁੜੇਲ. ਭੂਤਨੀ. ਪਿਸ਼ਾਚਿਨੀ. "ਨਾਰਾਇਣ ਦੰਤ ਭਾਨੇ ਡਾਇਣ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੫)

ਡਾਂਸ. ਸੰ. ਦੰਸ਼੍ਟ੍ਰਿਨ੍—ਦੰਸ਼੍ਟ੍ਰੀ. ਦਾੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵ। ੨ ਡੰਗ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਸੱਪ ਆਦਿ। ੩ ਮੱਛਰ.

ਡਾਹ. ਸੰ. ਦਾਹ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਪ. ਦਾਝ. ਜਲਨ. ਸਾੜਾ.

ਡਾਹਣਾ, ਡਾਹਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਦਾਹਨਾ. ਸਾੜਨਾ। ੨ ਡਾਸਨਾ. ਬਿਛਾਉਣਾ. ਜੈਸੇ—ਮੰਜਾ ਡਾਹਣਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਕਾਂਡ. ਬਿਰਛ ਦੀ ਮੋਟੀ ਸ਼ਾਖਾ. ਟਾਹਣਾ.

ਡਾਹਪਣ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਹਪਨ. ਜਲਨ। ੨ ਦਿਲ ਦਾ ਸਾੜਾ. ਈਰਖਾ.

ਡਾਹਪਣਿ. ਦਾਹਪਨ (ਸਾੜੇ) ਵਿੱਚ. "ਡਾਹਪਣਿ ਤਨਿ ਸੁਖ ਨਹੀ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਡਾਹਪਣੁ. ਦੇਖੋ, ਡਾਹਪਣ.

ਡਾਹੁਣਾ. ਦੇਖੋ, ਡਾਹਣਾ ੧ ਅਤੇ ੨.

ਡਾਕ. ਸੰਗਯਾ—ਵਮਨ. ਕ਼ਯ. ਛਰਦ. ਡਾਕੀ। ੨ ਸਵਾਰੀ ਅਥਵਾ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਪੜਾਉ ਪੜਾਉ ਅਜੇਹਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਕਿ ਪਿੱਛੋਂ ਆਏ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਦੇਕੇ ਨਵੇਂ ਨੂੰ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਲਾਉਣਾ। ੩ ਚਿੱਠੀਆਂ ਦੇ ਪਹੁਚਾਉਣ ਦਾ ਇੰਤਜਾਮ. "ਬਹੁਰ ਡਾਕ ਮੇ ਸੁਧ ਤਤਕਾਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਅੰ. Dock. ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਹਾਜ ਲੱਗਣ ਦਾ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੋਂ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ ਅਤੇ ਸਾਮਾਨ ਉਤਰਦਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ.

ਡਾਂਕ. ਸੰਗਯਾ—ਡੰਕ. ਦੰਸ਼. ਬਿੱਛੂ ਸਰਪ ਆਦਿ ਦੇ ਦੰਦ ਮਾਰਨ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਚਾਂਦੀ ਆਦਿ ਚਮਕੀਲੀ ਧਾਤੁ ਦਾ ਟੁਕੜਾ, ਜੋ ਹੀਰੇ ਆਦਿ ਰਤਨਾਂ ਦੇ ਹੇਠ ਜੜੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਰਤਨ ਦੀ ਚਮਕ ਬਹੁਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਡਾਕਟਰ. ਅੰ. Doctor. ਵਿਦ੍ਵਾਨ. ਪੰਡਿਤ। ੨ ਵੈਦ੍ਯ. ਤਬੀਬ.

ਡਾਕਣ ਬਾਹਣ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਡਾਕਿਨੀ (ਡੈਣ) ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਤਰਕ (ਤਰਕੁ). ਦੇਖੋ, ਤਰਕ ੪.

ਡਾਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਲਟੀ ਕਰਨੀ. ਵਮਨ ਕਰਨਾ.

ਡਾਕਣੀ, ਡਾਕਨੀ ਦੇਖੋ, ਡਾਕਿਨੀ.

ਡਾਕਰ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਤਮ ਜਾਤਿ ਦੀ ਉਪਜਾਊ ਜ਼ਮੀਨ, ਜੋ ਰੇਤੇ ਅਤੇ ਪੀਲਕ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਵੇ.

ਡਾਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਬਾਟਪਾਰੀ. ਧਨ ਖੋਹਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਹੱਲਾ. ਡਾਕੂਆਂ ਦਾ ਧਾਵਾ.

ਡਾਕਿ, ਡਾਕਿਨੀ ਸੰ. ਡਾਕਿਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਚੁੜੇਲ. ਪਿਸ਼ਾਚੀ. ਡਾਇਣ. "ਡਾਕਿ ਅਚੈ ਕਹੂੰ ਸ੍ਰੋਣ ਡਕਾਡਕ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਡਾਕੀ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਖੋ, ਹੈਜਾ ਅਤੇ ਛਰਦਿ। ੨ ਦੇਖੋ, ਡਾਕਿਨੀ. "ਡਾਕੀ ਕੋ ਚਿਤਿ ਕਛੂ ਨ ਲਾਗੈ ਚਰਨਕਮਲ ਸਰਨਾਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਡਾਕਿਨੀ ਦੀ ਚਿਤਵਨ (ਚਿਤਿ) ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ. ਭਾਵ—ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤਾਦਿ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ੩ ਡਿੰਗ. ਵਿ—ਪ੍ਰਬਲ. ਪ੍ਰਚੰਡ.

ਡਾਕੀਆ. ਡਾਕ ਪਹੁੰਚਾਣ ਵਾਲਾ. ਚਿੱਠੀ ਰਸਾਂ.

ਡਾਕੂ. ਸੰਗਯਾ—ਲੁਟੇਰਾ. ਜ਼ਬਰਦਸ੍ਤੀ ਨਾਲ ਧਨ ਮਾਲ ਲੁੱਟਣ ਵਾਲਾ.

ਡਾਖੜਾ, ਡਾਖੜੋ ਦੁੱਖਪ੍ਰਦ. ਵਿ—ਦੁਖਦਾਈ. ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਆਵਣ ਵੰਞਣ ਡਾਖੜੋ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ

(ਜਨਮ ਮਰਨ) ਦੁਖਦਾਈ ਹੈ.

ਡਾਂਗ. ਸੰਗਯਾ—ਲੰਮਾ ਸੋਟਾ. ਲੱਠ (bludgeon).

ਡਾਂਗ ਡਗੁਸਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦੰਡਯੁੱਧ. ਲਾਠੀ ਦੀ ਲੜਾਈ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਡਾਂਗੋ ਡਾਂਗੀ. ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਡਾਂਗਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਹਾਰ. "ਗੁਰੁ ਪੂਰੇ ਬਿਨ ਡਾਂਗ ਡਗੁਸੇ." (ਭਾਗੁ)

ਡਾਂਗਰ. ਦੇਖੋ, ਡੰਗਰ.

ਡਾਂਗੀ, ਡਾਂਗੀਆ ਵਿ—ਡਾਂਗ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਦੰਡਧਾਰੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਆਸਾ ਬਰਦਾਰ. ਚੋਬਦਾਰ. "ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਜਾਚੈ ਡਾਂਗੀਆ."(ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਡਾਜੁ. ਦੇਖੋ, ਦਾਜੁ.

ਡਾਟ. ਸੰਗਯਾ—ਬੋਤਲ ਆਦਿ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਗੱਟਾ (Cork)[1]. ੨ ਮਿਹ਼ਰਾਬ ਲਾਉਣ ਦਾ ਢਾਂਚਾ। ੩ ਮਿਹਰਾਬ। ੪ ਦੇਖੋ, ਡਾਟਣਾ.

ਡਾਂਟ. ਸੰਗਯਾ—ਧਮਕੀ. ਘੁਰ. ਝਿੜਕ. ਦਬਾਉ.

ਡਾਟਣਾ, ਡਾਟਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਡਾਟ ਲਗਾਉਣਾ। ੨ ਬੰਦ ਕਰਨਾ। ੩ ਡਾਂਟਨਾ. ਤਾੜਨਾ. "ਬਿਨ ਡਾਟੇ ਇਹ ਸੀਖ ਨ ਲੇਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਡਾਂਡ, ਡਾਂਡਾ ਸੰਗਯਾ—ਦੰਡ. ਸਜ਼ਾ. "ਜਮ ਕੇ ਦੁਖ ਡਾਂਡ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਮਿਲੈ ਜਮਡਾਂਡ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੨ ਜੁਰਮਾਨਾ. ਚੱਟੀ.

ਡਾਡੀ, ਡਾਂਡੀ ਸੰ. ਦਣਿਡਨ੍. ਵਿ—ਦੰਡ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਯਮ। ੩ ਚੋਬਦਾਰ। ੪ ਗਜਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਮਿਣਨਵਾਲਾ ਕਰਮਚਾਰੀ. ਜਰੀਬਕਸ਼. "ਨਉ ਡਾਡੀ ਦਸ ਮੁੰਸਫ ਧਾਵਹਿ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ) ਨੌ ਗੋਲਕ ਜਰੀਬਕਸ਼ ਅਤੇ ਦਸ ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਮੁਨਸਿਫ਼। ੫ ਇੱਕ ਕਿਸ਼ਤੀਨੁਮਾ ਸਵਾਰੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਡੰਡੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਢਿਆਂ ਤੇ ਰੱਖਕੇ ਕੁਲੀ ਚਲਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਸਵਾਰੀ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਖੜੇ ਰਾਹੀਂ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਡਾਂਡੇ. ਵਿ—ਡੰਡੇ ਹੋਏ. ਦੰਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ. "ਇਆ ਮਾਇਆ ਕੇ ਡਾਂਡੇ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਡਾਢ. ਸੰਗਯਾ—ਜਾੜ੍ਹ. ਦਾੜ੍ਹ. ਦੰਸ੍ਟ੍ਰਾ। ੨ ਦਾਹ. ਦਾਝ। ੩ ਡਾਢਾਪਨ. ਸਖ਼ਤੀ. ਜਿਵੇਂ—ਮੈਂ ਤੇਰੀ ਡਾਢ ਨਹੀਂ ਝਲ ਸਕਦਾ.

ਡਾਂਢ. ਸਿੰਧੀ ਅਗਨਿ ਦੀ ਲਾਟਾ.

ਡਾਢਸ. ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਰਿਢਤਾ. ਧੀਰਯ. ਸਾਹਸ. "ਡਾਢਸ ਕੈ ਅਪਨੇ ਮਨ ਕੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਡਾਢਾ. ਵਿ—ਦ੍ਰਿਢਤਾ ਵਾਲਾ. ਜ਼ੋਰਾਵਰ. ਪ੍ਰਬਲ. ਸਿੰਧੀ. ਡਾਢੋ. "ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਹਿਬ ਡਾਢਾ ਹੋਇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੩ ਵਾਰ ੭) ੨ ਦਗਧ ਕੀਤਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਦਾਵਾ ਅਗਨਿ। ੪ ਦਾੜ੍ਹ. ਜਾੜ੍ਹ.

ਡਾਢਾਲ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਢਾਂ (ਹੁੱਡਾਂ) ਵਾਲਾ ਸੂਰ.

ਡਾਢੀ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾੜ੍ਹੀ. ਸ਼ਮਸ਼੍ਰ. ਰੀਸ਼. ਸੰ. ਦਾਢਿਕਾ। ੨ ਵਿ—ਦਾਧੀ. ਜਲੀ ਹੋਈ. "ਡਾਢੀ ਕੇ ਰਖੈਯਨ ਕੀ ਡਾਢੀਸੀ ਰਹਿਤ ਛਾਤੀ." (ਭੂਸਣ) ਦਾੜ੍ਹੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਤੋਂ ਛਾਤੀ ਸੜੀ ਜੇਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ੩ ਉੱਚਧੁਨਿ. ਬੁਲੰਦ ਆਵਾਜ਼. "ਬਾਣੀ ਕੋਈ ਡਾਢੀ ਜਪਦੇ ਹੈਨ ਕੋਈ ਹਉਲੀ ਜਪਦੇ ਹਨ." (ਭਗਤਾਵਲੀ) ੪ ਡਾਢਾ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ. ਜਿਵੇਂ—ਮੈਨੂੰ ਡਾਢੀ ਸੱਟ ਵੱਜੀ ਹੈ.

ਡਾਢੀ ਹੂੰ ਡਾਢਾ. ਵਿ—ਬਲੀਆਂ ਤੋਂ ਬਲੀ. ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਬਲ. "ਹਰਿ ਡਾਢੀ ਹੂੰ ਡਾਢਿਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਡਾਣਾ. ਵਿ—ਅੱਡਿਆ ਹੋਇਆ. ਪਸਾਰਿਆ. "ਆਇ ਹੈ ਜਾਨ ਕਿਧੌਂ ਮੁਹ ਡਾਣੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਡਾਨ ਅਥਵਾ ਡਾਨੁ. ਸੰ. ਦੰਡ. ਸੰਗਯਾ—ਸਜ਼ਾ. "ਜਾਂਕੇ ਚਾਕਰ ਕਉ ਨਾਹੀ ਡਾਨੁ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਮੁਆ਼ਮਲਾ. ਮਹਿਸੂਲ. ਰਾਜਕਰ. "ਆਨ ਕੋ ਮਾਨਕੈ ਡਾਨ ਕੋ ਦੇਵਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਡਾਨਉ. ਦੰਡ ਦਿਓ। ੨ ਡਾਨਉਂ. ਦੰਡ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ. "ਸੰਤਾ ਮਾਨਉ ਦੂਤਾ ਡਾਨਉ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ)

ਡਾਨੁ. ਦੇਖੋ, ਡਾਨ.

ਡਾਬਰ. ਦੇਖੋ, ਡਬਰਾ.

ਡਾਬੜੁ. ਦੇਖੋ, ਡਾਂਵੜ। ੨ ਦੇਖੋ, ਡਬਰਾ.

ਡਾਭ. ਸੰਗਯਾ—ਦੱਭ. ਪੰਨ੍ਹੀ। ੨ ਅੰਬ ਦੀ ਮੰਜਰੀ. ਅੰਬ ਦਾ ਸਿੱਟਾ.

ਡਾਂਭ, ਡਾਂਭਨਾ ਦੇਖੋ, ਡੰਭਣਾ. "ਪਾਵਕ ਡਾਂਭ ਉਠਾਵਤ ਨਾਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਡਾਮਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਾਰਾਹੀਤੰਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਹੈ—ਯੋਗਡਾਮਰ, ਸ਼ਿਵਡਾਮਰ, ਦੁਰਗਾਡਾਮਰ, ਸਾਰਸ੍ਵਤਡਾਮਰ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਡਾਮਰ। ੨ ਵਿ—ਅਦਭੁਤ. ਅਣੋਖਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਡਾਮਰੁ ੨.

ਡਾਮਰੀ. ਵਿ—ਡਾਮਰ (ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ) ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਤੰਤ੍ਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਗਜਾਤਾ। ੨ ਡਮਰੁ (ਡੌਰੂ) ਦੀ . "ਡਹੱਕ ਡਾਮਰੀ ਉਠੰ." (ਰਾਮਾਵ) ਡੌਰੂ ਦੀ ਡਹੱਕ (ਧੁਨਿ) ਉਠਦੀ ਹੈ.

ਡਾਮਰੁ, ਡਾਮਰੂ ਦੇਖੋ, ਡਮਰੁ। ੨ ਡੌਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ. ਡੌਰੂ ਦੀ ਧੁਨਿ.

ਡਾਮਾਡੋਲ. ਦੇਖੋ, ਡਾਂਵਾਂਡੋਲ.

ਡਾਮਾਰ. ਡੌਰੂ. ਦੇਖੋ, ਡਮਰੁ. "ਕਿ ਡਾਮਾਰ ਬਾਜੈ." (ਦੱਤਾਵ)

ਡਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਡਾਲ. ਕਾਂਡ. ਟਾਹਣਾ. "ਤਰਵਰੁ ਏਕ ਅਨੰਤ ਡਾਰ ਸਾਖਾ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਰਛ ਹੈ, ਸਾਰਾ ਵਿਸ਼੍ਵ ਡਾਹਣੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਖਾ। ੨ ਪੰਕ੍ਤਿ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ. ਕਤਾਰ. ਜਿਵੇਂ—ਕਬੂਤਰਾਂ ਦੀ ਡਾਰ, ਮ੍ਰਿਗਾਂ ਦੀ ਡਾਰ ਆਦਿ। ੩ ਮੰਡਲੀ. ਟੋਲੀ. "ਬਿਨ ਡਰ ਬਿਣਠੀ ਡਾਰ." (ਓਅੰਕਾਰ) ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਭੈ ਬਿਨਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਵਿਨਸ਼੍ਟ ਹੋ ਗਈ। ੪ ਦੇਖੋ, ਡਾਰਨ.

ਡਾਰਨ, ਡਾਰਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਡਾਲਨਾ. ਪਾਉਣਾ। ੨ ਸਿੱਟਣਾ. ਫੈਂਕਣਾ. ਤਜਾਗਣਾ. "ਮਨ ਤੇ ਕਬਹੁ ਨ ਡਾਰਉ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) "ਨਾਨਕ ਸਰਨਿ ਚਰਨਕਮਲਨ ਕੀ ਤੁਮ ਨ ਡਾਰਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰਤੇ." (ਮਲਾ ਮ: ੫) "ਕਲਮਲ ਡਾਰਨ ਮਨਹਿ ਸਧਾਰਨ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

---

[1]ਇਹ ਕਾਰਕ ਓਕ (Cork-oak) ਦੇ ਹਲਕੇ ਛਿਲਕੇ ਤੋਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਬਿਰਛ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਭੀ ਇਹ ਸੰਗਯਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ.

ਡਾਰਾ. ਸਿੱਟਿਆ. ਫੈਂਕਿਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡਾਲਾ. ਕਾਂਡ. ਟਾਹਣਾ.

ਡਾਰਿ. ਡਾਲੀ (ਸ਼ਾਖ਼ਾ) ਨੂੰ. "ਬਨਫਲ ਪਾਕੇ ਭੁਇ ਗਿਰਹਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਲਾਗਹਿ ਡਾਰਿ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੨ ਡਾਲ (ਸਿੱਟ) ਕੇ. ਫੈਂਕਕੇ. "ਮਟੁਕੀ ਡਾਰਿਧਰੀ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ਭਾਵ—ਲੋਕਲਾਜ ਤ੍ਯਾਗ ਦਿੱਤੀ.

ਡਾਰੀ. ਸਿੱਟੀ. ਤ੍ਯਾਗੀ। ੨ ਸਿੱਟਕੇ. ਛੱਡਕੇ. ਤ੍ਯਾਗਕੇ. "ਮਾਇਆਮਗਨ ਚਲੇ ਸਭਿ ਡਾਰੀ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) ਮਾਯਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮਾਯਾ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਿੱਟਕੇ ਚਲੇ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡਾਲੀ. ਸ਼ਾਖ਼ਾ. ਟਾਹਣੀ. "ਬ੍ਰਹਮੁ ਪਾਤੀ ਬਿਸਨੁ ਡਾਰੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਡਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੈਜ਼ਾ। ੨ ਕ਼ਯ. ਵਮਨ। ੩ ਸੰ. ਟਾਹਣੀ. ਸ਼ਾਖ਼ਾ. ਕਾਂਡ. "ਪੋਡ ਮੁਢਾ ਹੂੰ ਕਟਿਆ ਤਿਸੁ ਡਾਲ ਸੁਕੰਦੇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਡਾਲਣਾ, ਡਾਲਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਪਾਉਣਾ. ਦਾਖ਼ਲ ਕਰਨਾ। ੨ ਸਿੱਟਣਾ. ਫੈਂਕਣਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੌਪੜ ਦਾ ਪਾਸਾ। ੪ ਚੁਕੋਣਾ, ਛੇ ਕੋਣਾ ਅਥਵਾ ਅੱਠ ਕੋਣਾ ਲੱਕੜ ਜਾਂ ਧਾਤੁ ਦਾ ਟੁਕੜਾ, ਜਿਸ ਤੇ ਅੱਖਰ, ਅੰਗ ਜਾਂ ਸਿਫ਼ਰ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਨੂੰ ਡਾਲਕੇ (ਸਿੱਟਕੇ) ਲੋਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਫਲ ਮਾਲੂਮ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਪਰੀਛਾ ੨.

ਡਾਲਰ. Dollar. ਇਹ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਸਪੇਨ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਐਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ. ਇਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਚਾਰ ਸ਼ਿਲਿੰਗ ਦੋ ਪੈਂਸ ਬਰਾਬਰ ਹੈ.

ਡਾਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਂਡ. ਟਾਹਣਾ. ਦੇਖੋ, ਡਾਲ ੩. "ਡਾਲਾ ਸਿਉ ਪੇਡਾ ਗਟਕਾਵਹਿ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਪਾਇਆ. ਘੱਤਿਆ. ਦੇਖੋ, ਡਾਲਨਾ.

ਡਾਲੀ. ਪਾਈ. ਘੱਤੀ. ਦੇਖੋ, ਡਾਲਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਖ਼ਾ. ਟਾਹਣੀ. ਦੇਖੋ, ਡਾਲ ੩. "ਮਲਿ ਤਖਤ ਬੈਠਾ ਸੈ ਡਾਲੀ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਤਖਤ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸੈਂਕੜੇ ਸ਼ਾਖਾਂ ਹਨ, ਮੱਲ ਬੈਠਾ. "ਡਾਲੀ ਲਾਗੇ ਤਿਨੀ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) ਕਰਤਾਰ ਮੂਲ, ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਡਾਲੀਰੂਪ ਹਨ। ੩ ਫਲ ਫੁੱਲ ਆਦਿ ਨਾਲ ਸਜਾਈ ਹੋਈ ਟੋਕਰੀ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਮਹਾਨਪੁਰੁਸ਼ ਅਥਵਾ ਮਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਅਰਪਨ ਕਰੀਦੀ ਹੈ. "ਮਾਲੀ ਰਚ ਡਾਲੀ ਕੋ ਲ੍ਯਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਡਾਵਰ. ਦੇਖੋ, ਡਾਮਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਡਾਵਰਾ.

ਡਾਵਰਾ, ਡਾਂਵਰਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੱਚਾ. ਲੜਕਾ. ਦੇਖੋ, ਡਾਵੜੋ। ੨ ਮਰਾ. ਖੱਬਚੂ. ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨੂੰ ਸੱਜੇ ਦੀ ਥਾਂ ਵਰਤਣ ਵਾਲਾ. ਸਿੰਧੀ. ਡਾਬੜ.

ਡਾਵਰੂ. ਦੇਖੋ, ਡਮਰੁ. ਡੌਰੂ.

ਡਾਵਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡਾਉਲਾ. ਨਿਆਰੀਆ. ਦੇਖੋ, ਡਾਉਲਾ. "ਚੁਣ ਚੁਣ ਝਾੜਉਂ ਕੱਢੀਅਨ, ਰੇਤ ਵਿਚਹੁ ਸੁਇਨਾ ਡਾਵਲੇ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਡਾਵੜਾ, ਡਾਂਵੜਾ, ਡਾਵੜੀ, ਡਾਵੜੋ ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਤ੍ਰ. ਪੁਤ੍ਰੀ. ਬਾਲਕ. ਬਾਲਕੀ. "ਕੁਲਾਲੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਚਤੁਰਮੁਖ ਡਾਂਵੜਾ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਬਾਲਕ ਚਤੁਰਮੁਖ ਬ੍ਰਹਮਾ ਭਾਂਡੇ ਘੜਨ ਵਾਲਾ.

ਡਾਵਾਂਡੋਲ. ਵਿ—ਧਾਵਨ ਅਤੇ ਦੋਲਨ ਵਾਲਾ. ਡਗਮਗਾਉਂਦਾ. ਚੰਚਲ. ਥਿੜਕਿਆ ਹੋਇਆ.

ਡਿਉਢ. ਦੇਖੋ, ਡਿਉਢਾ.

ਡਿਉਢਾ. ਵਿ—ਅੱਧੇ ਸਹਿਤ ਇੱਕ. ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਦ੍ਵਿਤੀਯ ਅਰਧ. ਸਾਂਧੈਕ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਕੋਠਾ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਿਉਢ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਹੈ। ੩ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਦੁਭੰਗੀ" ਅਤੇ "ਮਦਨਹਰ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੪੦ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੦ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੮ ਪੁਰ, ਤੀਜਾ ੧੪ ਪੁਰ, ਚੌਥਾ ੮ ਪੁਰ. ਤੀਜੇ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਪਦ ਦਾ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਮਿਲਵਾਂ. ਹਰੇਕ ਚਰਣ ਦੇ ਆਦਿ ਦੋ ਲਘੁ ਅੰਤ ਇੱਕ ਗੁਰੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਕਲਗੀਧਰ ਸ੍ਵਾਮੀ ਅੰਤਰਯਾਮੀ
ਜੋ ਸਿਰ ਪੈ ਨਿਜ ਹਾਥ ਧਰੈ, ਸਭ ਦੁੱਖ ਹਰੈ।
ਕਰ ਰੰਕਨ ਰਾਜਾ, ਦੇਇ ਸਮਾਜਾ,
ਸਯਾਲਨ ਕੋ ਸਮ ਸਿੰਘ ਕਰੈ, ਬਲ ਤੇਜ ਭਰੈ.×××

(ਅ) ਦੂਜਾ ਰੂਪ—ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੩੬ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੬ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੨ ਪੁਰ, ਤੀਜਾ ੮ ਪੁਰ. ਦੂਜੇ ਤੀਜੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਪੁਰ ਦੋ ਦੋ ਗੁਰੁ, ਅਤੇ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਦਾ ਮੇਲ. ਹਰੇਕ ਚਰਣ ਦੇ ਆਦਿ ਲਘੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਪਰਉਪਕਾਰ ਰਾਤ ਦਿਨ ਕਰਦਾ, ਧਰੇ ਨ ਮਨ
ਹੰਕਾਰਾ, ਗੁਰੁ ਦਾ ਪਯਾਰਾ। ਭੁਜਬਲ ਸਾਥ ਕਮਾਵੇ
ਰੋਜ਼ੀ, ਕਦੇ ਨ ਹੱਥ ਪਸਾਰਾ, ਬਿਨ ਕਰਤਾਰਾ.×××

(ੲ) ਡਿਉਢਾ ਦਾ ਤੀਜਾ ਰੂਪ "ਫਣੀਸ਼" ਛੰਦ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੪੨ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੦ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ, ਤੀਜਾ, ਚੌਥਾ ਅਤੇ ਪੰਜਵਾਂ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਅੱਠ ਅੱਠ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ. ਪਹਿਲੇ ਤਿੰਨ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮਾਂ ਦਾ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਆਪੋਵਿੱਚੀ ਮਿਲਵਾਂ, ਚੌਥੇ ਅਰ ਪੰਜਵੇਂ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਦਾ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਪਰਸਪਰ ਮਿਲਵਾਂ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਿਨ ਮਨਮਤਿ ਤ੍ਯਾਗੀ, ਗੁਰੁਮਤਿ ਪਾਗੀ,
ਭੈ ਅਨੁਰਾਗੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁਬਾਨੀ, ਜੋ ਸੁਖਦਾਨੀ.×××

ਡਿਉਢੀ. ਵਿ—ਡੇਢ ਗੁਣੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖ਼ਿਲ ਹੋਣ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ. ਡਯੋਢੀ। ੩ ਰਾਜਭਵਨ ਦਾ ਸਿੰਘਪੌਰ. ਦਰਸ਼ਨੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ.

ਡਿਉਢੀਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਡਯੋਢੀ ਵਾਲਾ.

ਡਿਸ. ਸੰ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍—ਦ੍ਰਿਸ਼. ਨਜ਼ਰ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਰਿ। ੨ ਨੇਤ੍ਰ. ਅੱਖ.

ਡਿਸਣੁ. ਸਿੰਧੀ. ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਾ. ਨਜ਼ਰ ਆਉਣਾ. ਦਰਸ਼ਨ.

ਡਿਸੰਦਾ, ਡਿਸੰਦੋ ਵਿ—ਡਿਸਦਾ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਰਿ ਆਂਵਦਾ. ਨਜ਼ਰ ਪੈਂਦਾ. ਦੇਖੋ, ਡਿਸ. "ਸੇ ਅਖੜੀਆਂ ਬਿਅੰਨਿ ਜਿਨੀ ਡਿਸੰਦੋ ਮਾਪਿਰੀ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਡਿਕਰ } ਡਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਉਦਗਾਰ. "ਫਿਰਤ ਕਹੂੰ ਰਨ ਡਿਕਰਤ
ਡਿੰਕਾਰ } ਡਾਕਨਿ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) "ਡਾਕਨੀ ਡਿੰਕਰੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਡਿਖ. ਦੇਖੋ, ਡਿਸ। ੨ ਦੇਖੋ, ਡਿੱਖ.

ਡਿਖਾ. ਦੇਖਾਂ. "ਮੂ ਦਸ ਡਿਖਾ ਪਿਰ ਕੇਹੀਆ." (ਜੈਤ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਦਿਖਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾ.

ਡਿਖਾਊ. ਦੇਖੋ, ਡੇਖਾਊ.

ਡਿਖੰਦੋ. ਸਿੰਧੀ. ਡਿਸੰਦੋ. ਦੇਖੰਦੋ. "ਪਿਰੀ ਡਿਖੰਦੋ ਤਾ ਜੀਵਸਾ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਡਿੱਖ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜਾਮਤ ਬਰਨਾਲਾ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਮਾਨਸਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮੌੜ ਤੋਂ ਸੱਤ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਪੱਛਮ ਉੱਤਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਾਲਵੇ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਦੇ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ. ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਇੱਕ ਪੱਕਾ ਮਕਾਨ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ.

ਡਿਗ. ਦੇਖੋ, ਡਿਗਣਾ। ੨ ਸੰ. ਨ੍ਰਿਗ (ਨ੍ਰਗ). ਭਾਗਵਤ ਅਤੇ ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ੍ਸ਼੍ਵਾਕੁ ਵੰਸ਼ੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਯੋਸ਼੍ਣੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਅਨੇਕ ਜੱਗ ਕੀਤੇ. ਇਸ ਦੀ ਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਊ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੁੜ ਇਸ ਦੇ ਵੱਗ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ. ਜਿਸ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਾਨ ਵਿੱਚ ਗਊ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਨ੍ਰਿਗ ਨੂੰ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਕਿਰਲਾ ਹੋਜਾ. ਇਸ ਕਿਰਲੇ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਉੱਧਾਰ ਕੀਤਾ. "ਏਕ ਭੂਪ ਛਤ੍ਰੀ ਡਿਗ ਨਾਮਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਨ੍ਰਿਗ.

ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿੰਗ. ਵਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਡਿੰਘ.

ਡਿਗਣਾ } ਕ੍ਰਿ—ਗਿਰਨਾ. ਪਤਨ ਹੋਣਾ. "ਡਿਗੈ ਨ ਡੋਲੈ ਕਤਹੂ ਨ
ਡਿਗਨਾ } ਧਾਵੈ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਡਿਗਰੀ. ਅੰ. (degree) ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਦਵੀ. ਰੁਤਬਾ। ੨ ਦਰਜਾ। ੩ ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉੱਤੀਰਣ (ਪਾਸ) ਹੋਏ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਪਦਵੀ। ੪ Decree. ਅ਼ਦਾਲਤ ਦਾ ਉਹ ਫ਼ੈਸਲਾ, ਜਿਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਇੱਕ ਫ਼ਰੀਕ਼ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ੍ਵਤ੍ਵ ਅਥਵਾ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ.

ਡਿੰਗਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੀ ਉਹ ਪੁਰਾਣੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭੱਟ ਚਾਰਣ ਆਦਿ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖਦੇ ਸਨ. "ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਜ ਰਾਸੋ" ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਇਸੇ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ. ਇਹ ਹੁਣ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਬੋਲੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਭਿੰਨ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।[1] ੨ ਵਿ—ਨੀਚ। ੩ ਨਿੰਦਿਤ.

ਡਿੰਗਾ. ਵਿ—ਵਿੰਗਾ. ਟੇਢਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਜਰਾਤ ਜਿਲੇ ਦੀ ਖਾਰੀਆ ਤਸੀਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਹੁਣ ਲਾਲਾਮੂਸਾ-ਮਲਕਵਾਲ ਰੇਲਵੇ ਲੈਨ ਤੇ ਹੈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਨਾਨਕਸਰ ੨.

ਡਿੰਘ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵਿ-ਅੰਘ੍ਰਿ. ਦੋ ਪੈਰ. ਤੁਰਨ ਵੇਲੇ ਦੋ ਪੈਰ ਉਠਾਕੇ ਜਿਤਨੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਰੱਖੀਦੇ ਹਨ, ਉਤਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣ. ਡੇਢ ਗਜ਼ ਦੀ ਲੰਬਾਈ. ਕਰਮ.

ਡਿਠ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਨਜ਼ਰ. ਡੀਠ. ਦੀਠ.

ਡਿਠਮੁ. ਦੇਖਿਆ. ਅਵਿਲੋਕਨ ਕੀਤਾ.

ਡਿਠੜਾ. ਦੇਖਿਆ.

ਡਿਠੜਿਆਂ. ਦੇਖਣ ਤੋਂ, ਦੇਖਨੇ ਸੇ.

ਡਿਠੜੋ } ਦੇਖਿਆ. "ਡਿਠੜੋ ਹਭ ਠਾਇ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫)
ਡਿਠਾ } "ਡਿਠਾ ਸਭੁ ਸੰਸਾਰੁ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫) "ਜਗਤ
ਡਿਠੁ } ਜਲੰਦਾ ਡਿਠੁ ਮੈ." (ਵਾਰ ਸੋਰ ਮ: ੩)

ਡਿਠੇ. ਦੇਖੇ. "ਡਿਠੇ ਸਭੇ ਥਾਵ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫)

ਡਿਠੈ. ਦੇਖਣ ਤੋਂ. ਦੇਖਨੇ ਸੇ. "ਡਿਠੈ ਮੁਕਤਿ ਨ ਹੋਵਈ." (ਵਾਰ ਵਡ ਮ: ੩)

ਡਿਠੋਮ. ਦੇਖਿਆ। ੨ ਮੈ ਅਵਿਲੋਕਨ ਕੀਤਾ.

ਡਿਠੌਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦਿਠੌਨਾ.

ਡਿੰਡਿਮ. ਸੰ. ਡਿਣ੍ਡਿਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡਿਮਡਿਮ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਾਜਾ. ਡੌਂਡੀ. ਡੁਗਡੁਗੀ.

ਡਿੱਡੀ. ਦੇਖੋ, ਹਾਮਾ ੪.

ਡਿਨ. ਦੇਖੋ, ਦਿਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੇਣਾ. ਦਾਨ.

ਡਿਨਾ. ਦਿੱਤਾ. ਦਾਨ ਕੀਤਾ. "ਮਾਣਿਕੁ ਮੋਹਿ ਮਾਉ ਡਿਨਾ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਡਿੰਬ. ਸੰ. ਡਿਮ੍ਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਪਦ੍ਰਵ. ਫ਼ਿਸਾਦ। ੨ ਆਂਡਾ। ੩ ਫੇਫੜਾ। ੪ ਭੈ. ਡਰ.

ਡਿੱਬੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੱਪੀ. ਫ਼ਕ਼ੀਰਾਂ ਦਾ ਭਿਕ੍ਸ਼ਾਪਾਤ੍ਰ. ਖੱਪਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਡੱਬੀ.

ਡਿੰਭ. ਸੰ. ਦਮ੍ਭ—ਦੰਭ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਖੰਡ. "ਡਿੰਭ ਕਰੇ ਅਪਨੀ ਪਤ ਖ੍ਵੈਹੈ." (੩੩ ਸਵੈਯੇ) ੨ ਸੰ. ਡਿਮ੍ਭ. ਵਿ—ਮੂਰਖ. ਅਗ੍ਯਾਨੀ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੱਚਾ. "ਕੁੰਭੀ ਡਿੰਭ ਸੁੰਡ ਭੁਜਦੰਡੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਹਾਥੀ ਦੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਸੁੰਡ ਜੇਹੇ ਭੁਜਦੰਡ ਹਨ। ੪ ਆਂਡਾ। ੫ ਦੇਵੀ ਭਾਗਵਤ ਦੇ ਨੌਮੇ ਸਕੰਧ ਦੇ ਤੀਜੇ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅੰਡਾ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਬਾਲਕ ਜਨਮਿਆ ਜੋ, ਅਨੰਤ ਸੂਰਯਾਂ ਦੀ ਚਮਕ ਰਖਦਾ ਸੀ, ਅਰ ਉਹ ਵਿਰਾਟ ਰੂਪ ਸਾਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵ ਰਚਨਾ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੋਇਆ.

ਡਿੰਭਜ. ਡਿੰਭ (ਆਂਡੇ) ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਅੰਡਜ. ਪੰਛੀ ਸਰਪ ਆਦਿ

ਡਿੰਭੀ. ਵਿ—ਦੰਭੀ. ਪਾਖੰਡੀ.

ਡਿਮਡਿਮੀ. ਦੇਖੋ, ਡਿੰਡਿਮ.

ਡਿਲਾਰਾ. ਵਿ—ਡੀਲ ਵਾਲਾ. ਕ਼ੱਦਾਵਰ. "ਭਟ ਛਾਜਤ ਹੈਂ ਅਤਿ ਡੀਲ ਡਿਲਾਰੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਡਿੱਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਪ੍ਰਿਯਾ.

ਡਿਵਢਾ. ਡਿਉਢਾ. ਡਜੋੜਾ. "ਡਿਵਢਾ ਚੁਨਤ ਭਈ ਤੁਪਖਾਨਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੩੨) ਡਜੋੜਾ ਤੋਪਖਾਨਾ ਚੁਣਿਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਡਿਉਢਾ.

---

[1] ਉਦਾਹਰਣ-"ਪੁੱਤੇਂ ਜਾਂਏਂ ਕਵਣ ਗੁਣੁ ਅਵਗੁਣੁ ਕਵਣ ਮੁਯੇਣ। ਜਾਂ ਬੱਪੀ ਕੀ ਭੂੰਹੜੀ ਚੰਪੱਜਈ ਅਵਰੇਣ." ਉਸ ਪੁੱਤ ਦੇ ਜੰਮੇ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਅਤੇ ਮਰੇ ਤੋਂ ਕੀ ਹਾਨਿ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਾਪ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੋਰ ਤੋਂ ਭੋਗੀ ਗਈ ਹੈ.

ਡਿਵਢਿ
ਡਿਵਢੀ } ਦੇਖੋ, ਡਿਉਢੀ.

ਡਿਵੈ. ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਵੈ. "ਕੁਰੰਕ ਜੈਸੇ ਨਾਦ ਸੁਣਿ ਸ੍ਰਵਣੀ ਹੀਉ ਡਿਵੈ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਡਿੜ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਢ. "ਡਿੜ ਜੀਵਧਾਰ." (ਗੁਰੁਸੋਭਾ) ਜੀ ਵਿੱਚ ਪੱਕ ਕਰਕੇ.

ਡੀ. ਦੀ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ। ੨ ਸੰ. ਧਾ—ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਡਣਾ.

ਡੀਅਰ ਅਥਵਾ ਡੀਹਰ. ਵਿ—ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਡਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਡੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਗਿੱਧ. ਗਿਰਝ. "ਡੀਹਰ ਦਲ ਕਾਕ ਚੀਲ ਜੰਬੁਕ ਕਰਾਲ ਭੀਲ." (ਸਲੋਹ) ੩ ਡਾਕਿਨੀ. ਪਿਸ਼ਾਚੀ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਡਾਕਿਨੀ ਨੂੰ ਆਕਾਸ਼ ਚਾਰਿਣੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਮਸਾਨ ਭੂਤ ਡੀਅਰ ਕੁਲ ਨਾਚੈਂ." (ਸਲੋਹ) "ਡੀਹਰ ਨਿਆਈ ਮੁਹਿ ਫਾਕਿਓ ਰੇ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ਡਾਇਣ ਦੀ ਤਰਾਂ ਮੈਨੂੰ ਫੱਕ (ਹੜੱਪ) ਲਿਆ ਹੈ.

ਡੀਹ. ਫ਼ਾ. ਦੇਹ. ਸੰਗਜਾ—ਗ੍ਰਾਮ. ਪਿੰਡ। ੨ ਉਜੜੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਥੇਹੀ. "ਜੰਗਲ ਮੇ ਇਕ ਡੀਹ ਪੁਰਾਨੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਡੀਹਰ. ਦੇਖੋ, ਡੀਅਰ.

ਡੀਹੜਾ
ਡੀਹੁ } ਸਿੰਧੀ. ਡੀਹੁੰ. ਪ੍ਰਾ. ਦਿਅਹੋ. ਸੰ. ਦਿਵਸ. ਸੰਗਜਾ—ਦਿਨ. "ਜੋ ਜੋ ਵੰਞੈ ਡੀਹੜਾ ਸੋ ਉਮਰ ਹਥ ਪਵੰਨਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਡੀਕ. ਸੰਗਜਾ—ਤ੍ਰਿਪਤੀ। ੨ ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ. "ਡੀਕ ਅਗਨਿ ਕੀ ਉਠੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੯੫) ੩ ਅੱਖ ਦਾ ਪੜਦਾ. ਮੋਤੀਆਬਿੰਦੁ। ੪ ਚਾਘੀ. ਇੱਕਰਸ ਪੀਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਜਿਵੇਂ—ਡੀਕ ਲਾਕੇ ਦੁੱਧ ਪੀਣਾ.

ਡੀਗ. ਸੰਗਜਾ—ਡਿਗਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਪਤਨ. ਗਿਰਾਉ. ਦੇਖੋ, ਡੀਗਿ। ੨ ਰਿਆਸਤ ਭਰਤਪੁਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ, ਜਿੱਥੇ ਸੁੰਦਰ ਤਾਲ ਅਤੇ ਸਾਵਨ ਭਾਦੋਂ ਨਾਮ ਦੇ ਮਕਾਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਫੁਹਾਰੇ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਚਲਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾ ਕਿਲਾ ਹੈ. ਡੀਗ ਭਰਤਪੁਰ ਅਤੇ ਮਥੁਰਾ ਦੇ ਮੱਧ ਹੈ.

ਡੀਂਗ. ਸੰਗਜਾ—ਹੰਕਾਰ। ੨ ਸ਼ੇਖੀ. ਲਾਫ਼। ੩ ਵਿੰਗ. ਵਲ.

ਡੀਗਨ. ਸੰਗਜਾ—ਪਤਨ. ਗਿਰਾਉ. ਡਿਗਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਡੀਗਨ ਡੋਲਾ ਤਊ ਲਉ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਡੀਗਨਡੋਲਾ. ਡਾਵਾਂ ਡੋਲ ਹੋਣ ਦੀ ਦਸ਼ਾ. ਦੇਖੋ, ਡੀਗਨ.

ਡੀਂਗਰ. ਵਿ—ਡੀਂਗ (ਲਾਫ਼) ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਸ਼ੇਖੀਖ਼ੋਰਾ.

ਡੀਗਿ. ਡਿਗਕੇ. ਗਿਰਾਉ ਵਿੱਚ ਆਕੇ. ਦੇਖੋ, ਡੀਗ. "ਰੇ ਮਨ ਡੀਗਿ ਨ ਡੋਲੀਐ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) "ਮਨੁ ਡੀਗਿਡੋਲਿ ਨ ਜਾਇ ਕਤਹੀ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਡੀਂਘ. ਦੇਖੋ, ਡਿੰਘ.

ਡੀਠ. ਦੇਖੋ, ਡਿਠ। ੨ ਦੇਖਕੇ. "ਮੇਰਾ ਕਮਲੁ ਬਿਗਸੈ ਸੰਤ ਡੀਠ." (ਮਾਲੀ ਮ: ੫)

ਡੀਠਾ. ਦੇਖੋ, ਡਿਠਾ. "ਕੇਵਡੁ ਵਡਾ ਡੀਠਾ ਹੋਇ." (ਸੋਦਰੁ)

ਡੀਠਿ. ਸੰਗਜਾ—ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਨਜ਼ਰ. "ਛੀਕੇ ਪਰ ਤੇਰੀ ਬਹੁਤੁ ਡੀਠਿ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ)

ਡੀਠਿਆ. ਦੇਖਿਆ। ੨ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਆਉਂਦਾ. "ਕਰ ਕੰਪਹਿ ਸਿਰੁ ਡੋਲ ਨੈਣਿ ਨ ਡੀਠਿਆ." (ਜੈਤ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਡੀਠੀ. ਦੇਖੀ. "ਸਾਕਤ ਕੀ ਬਿਧਿ ਨੈਨਹੁ ਡੀਠੀ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਡੀਠੁ. ਦੇਖੋ, ਡਿਠੁ. "ਜੈਸਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਣੀਦਾ ਤੈਸੋ ਹੀ ਮੈ ਡੀਠੁ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫)

ਡੀਠੁਲਾ. ਦੇਖ ਲਿਆ. ਦੇਖਿਆ. "ਵਿਰਲੇ ਕਾਹੂ ਡੀਠੁਲਾ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਡੀਠੇ. ਦੇਖੋ, ਡਿਠੇ. "ਕੋਟਿ ਫਲਾ ਦਰਸਨ ਗੁਰ ਡੀਠੇ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਡੀਡ. ਸੰਗਜਾ—ਰੇਖਾ. ਲਕੀਰ. ਲੀਕ.

ਡੀਢ. ਵਿ—ਦ੍ਰਿਢ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. ਮਜ਼ਬੂਤ.

ਡੀਨ. ਦੇਖੋ, ਡਿਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੀਨ। ੩ ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਉਡਾਰੀ. ਪਰਵਾਜ਼.

ਡੀ ਬੋਈਂ. ਦੇਖੋ, ਢਬਾਈ.

ਡੀਮਡਾਮ. ਸੰਗਜਾ—ਆਡੰਬਰ. ਠਾਟਬਾਟ.

ਡੀਲ. ਸੰਗਜਾ—ਦੇਹ ਦਾ ਵਿਸ੍ਤਾਰ. ਕ਼ੱਦ। ੨ ਸ਼ਰੀਰ. ਜਿਸਮ.

ਡੀਲਾ. ਸੰਗਜਾ—ਇੱਕ ਘਾਸ, ਜੋ ਬਰਸਾਤ ਵਿੱਚ ਤਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਧਾਨਾਂ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਉਪਜਦਾ ਹੈ.

ਡੀਲਾਰਾ. ਵਿ—ਡੀਲ ਵਾਲਾ. ਕ਼ੱਦਾਵਰ.

ਡੁਸਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਡੁਸ ਡੁਸ ਕਰਨਾ. ਹਿਚਕੀ ਲੈ ਕੇ ਰੋਣਾ.

ਡੁਸਕਾ. ਸੰਗਜਾ—ਰੋਣ ਦੀ ਹਿਚਕੀ। ੨ ਦੁੱਖ ਭਰਿਆ ਹਾਹੁਕਾ.

ਡੁਕਡੁਕੀ. ਸੰਗਜਾ—ਡੁਕ ਡੁਕ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਢੱਡ. ਡੁਗਡੁਗੀ. ਛੋਟਾ ਡੌਰੂ.

ਡੁਕਰਾ. ਦੇਖੋ, ਡੋਕਰਾ.

ਡੁੱਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਫੁੰਡਣਾ. ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਾਰਨਾ.

ਡੁੱਕਾ. ਸੰਗਜਾ—ਮੁੱਕਾ. ਘਸੁੰਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਡੁਕਾ.

ਡੁਖ
ਡੁਖੜਾ } ਸੰਗਜਾ—ਦੁੱਖ. ਕਸ਼੍ਟ. ਸਿੰਧੀ. ਡੁਖੁ. "ਡੁਖੇ ਕੋੜਿ ਨ ਡੁਖ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) "ਹਭੇ ਡੁਖੜੇ ਉਲਾਹ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਡੁਖੀ. ਵਿ—ਦੁਖੀ. "ਡੁਖੀ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਇ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਡੁਖੁ. ਦੇਖੋ, ਡੁਖ.

ਡੁਗਡੁਗੀ. ਦੇਖੋ, ਡਿੰਡਿਮ ਅਤੇ ਡੁਕਡੁਕੀ.

ਡੁੱਗਰ. ਦੇਖੋ, ਡੂਗਰ.

ਡੁੰਙਰ. ਦੇਖੋ, ਡੂਗਰ. "ਅਗੈ ਡੁੰਙਰ ਧੁੰਧਲੀ." (ਮ: ੧ ਬੰਨੋ)

ਡੁਡਹੁ. ਸੰਗਜਾ—ਹਿਡਕੋਰਾ. ਰੋਣ ਦੀ ਹਿਚਕੀ. ਡੁਸਕਾ.

ਡੁਡਹੁਲਿੱਕਾ. ਵਿ—ਹਡਕੋਰੇ ਲੈਂਦਾ. ਹਿਚਕੀ ਨਾਲ ਰੋਂਦਾ ਹੋਇਆ. "ਡੁਡਹੁਲਿੱਕਾ ਮਾਂ ਪੁਛੈ." (ਭਾਗੁ) ਧ੍ਰੁਵ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਹਡਕੋਰੇ ਲੈਂਦਾ ਪੁਛਦਾ ਹੈ.

ਡੁੱਡਾ. ਵਿ—ਲੰਙਾ. ਲੰਗ.

ਡੁੱਢੀ. ਜਿਲਾ ਕਰਨਾਲ, ਤਸੀਲ ਥਾਨੇਸਰ, ਥਾਣਾ ਲਾਡਵਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸੰਮਤ ੧੯੮੦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵਡੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਕਰਾਈ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੁਰੁਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ ਤੋਂ ੧੦ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ.

ਡੁਧੁ. ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਹੀਂ. ਦਧਿ.

ਡੁਬਕੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗ਼ੋਤਾ. ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਟੁੱਬੀ। ੨ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਦੀ ਮੁਰਗ਼ਾਬੀ, ਜੋ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਗ਼ੋਤੇ ਮਾਰਦੀ ਹੈ.

ਡੁਬਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਹੋਣਾ. ਡੂਬਨਾ। ੨ ਛਿਪਣਾ. ਅਸ੍ਤ ਹੋਣਾ। ੩ ਭਾਵ—ਬਰਬਾਦ ਹੋਣਾ। ੪ ਮਨ ਖਚਿਤ ਕਰਨਾ. ਲਿਵਲੀਨ ਹੋਣਾ.

ਡੁਬਣਿ. ਡੁੱਬਣ ਦਾ. "ਬੇੜੇ ਡੁਬਣਿ ਨਾਹਿ ਭਉ." (ਸਵਾ ਮ: ੧)

ਡੁਬਦਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਡੂਬਤਾ. ਡੁਬਦਾ ਹੋਇਆ. "ਡੁਬਦੇ ਪਾਥਰੁ ਮੇਲਿਲੈਹੁ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)

ਡੁਬਿ. ਡੁੱਬਕੇ. "ਡੁਬਿ ਮੁਏ ਬਗ ਬਪੁੜੇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਵਡ)

ਡੁਬਿਯਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡੁਬਕੀ. ਟੁੱਬੀ. ਗ਼ੋਤਾ. "ਜਬ ਡੁਬਿਯਾ ਕਹਿਂ ਭੂਪਤਿ ਲੀਨਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੯੬)

ਡੁਬੰਦਾ, ਡੁਬੰਦੋ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਡੁਬਦਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਵਿ—ਡੁੱਬਣ ਵਾਲਾ. "ਜੋ ਡੁਬੰਦੋ ਆਪਿ, ਸੋ ਤਰਾਏ ਕਿਨ ਖੇ?" (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ਆਪ ਡੁੱਬਣ ਵਾਲਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਤਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਡੁੱਬੀ. ਦੇਖੋ, ਡੁਬਿਯਾ.

ਡੁੰਭ, ਡੁੰਮ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦੀ ਦਾ ਗਹਿਰਾ ਟੋਆ. ਨਦੀਕੁੰਡ। ੨ ਟੋਆ. ਗੜ੍ਹਾ.

ਡੁਮਣਾ, ਡੁੰਮਣਾ, ਡੁਮਣੀ, ਡੁਮਣੋ ਵਿ—ਦੋਮਨਾ. ਦੁਚਿੱਤਾ. ਦੁਬਿਧਾ ਵਾਲੀ. ਦੁਚਿਤਾ ਸਹਿਤ. "ਹੰਸ ਚਲਸੀ ਡੁੰਮਣਾ." (ਸੂਹੀ ਫਰੀਦ) ਹੰਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਜੀਵਾਤਮਾ ਹੈ. "ਹੰਭੀ ਵੰਞਾ ਡੁਮਣੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਡੁੰਮਿ. ਟੋਏ ਵਿੱਚ. "ਗੰਦੇ ਡੁੰਮਿ ਪਈਆਸੁ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਡੁੰਮੁ. ਦੇਖੋ, ਡੁੰਮ.

ਡੁਮੇਟਾ. ਡੂਮ-ਬੇਟਾ. "ਇਕੁ ਡੁਮੇਟਾ ਨਾਲ ਹੈ." (ਜਸਾ)

ਡੁਮੇਲੀ. ਰਿਆਸਤ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਮ. ਦੇਖੋ, ਥੰਭਸਾਹਿਬ ੫.

ਡੁਰਾਉਣਾ, ਡੁਰਿਆਉਣਾ ਕ੍ਰਿ—ਡੋਰ ਸਾਥ ਲਗਾਉਂਣਾ. ਦੇਖੋ, ਡੋਰਾਉਣਾ. "ਘੋਰੇ ਸੰਗ ਲੀਨ ਡੁਰਿਆਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਡੁਲਨਾ. ਦੇਖੋ, ਡੁਲ੍ਹਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਡੋਲਨਾ.

ਡੁਲ੍ਹਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਰੁੜ੍ਹਨਾ. ਵਹਿਣਾ। ੨ ਵਿਖਰਨਾ. ਖਿੰਡਣਾ.

ਡੁੱਲਤ. ਡੋਲਦਾ. ਦੇਖੋ, ਡੋਲਨਾ.

ਡੂ. ਵਿ—ਦ੍ਵਿ. ਦੋ। ੨ ਦੂ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ. ਦੇਖੋ, ਦੂ.

ਡੂੰ. ਵ੍ਯ—ਸੇ. ਤੋਂ। ੨ ਦੂੰ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ. ਦੇਖੋ, ਦੂੰ.

ਡੂਇ. ਵਿ—ਦ੍ਵਿ. ਦੋ. "ਸੁਖ ਘਟਾਊ ਡੂਇ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਮਾਤ੍ਰ ਸੁਖ ਹੈ.

ਡੂਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਰਜਨੀ ਅਤੇ ਮੱਧਮਾ ਅੰਗੁਲੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਗੂਠਾ ਕੱਢਕੇ ਵੱਟੀ ਹੋਈ ਮੁੱਕੀ. "ਲਾਤ ਮੁਸਟਿ ਡੂਕਨ ਪਰਹਰਹੀ." (ਸਲੋਹ)

ਡੂਗਰ, ਡੂੰਗਰ ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਾੜ. ਪਰਬਤ. ਸੰ. ਤੁਙ੍ਗਗਿਰਿ—ਤੁੰਗਗਿਰਿ. ਉੱਚਾ ਪਹਾੜ. "ਇਕਿ ਬਨ ਮਹਿ ਬੈਸਹਿ ਡੂਗਰਿ ਅਸਥਾਨੁ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ. ਪਹਾੜ ਦਾ ਟਿੱਲਾ.

ਡੂਗਰਦਾਸ. ਤਕਿਆਰ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਨੰਨ ਸਿੱਖ.

ਡੂਗਰਿ. ਪਹਾੜ ਦੇ ਟਿੱਲੇ ਤੇ. "ਡੂਗਰਿ ਵਾਸੁ ਤਿਖਾ ਘਣੀ." (ਓਅੰਕਾਰ) ਡੂਗਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੌਮੈ ਹੈ। ੨ ਪਹਾੜ ਵਿੱਚ.

ਡੂੰਗਰੁ. ਦੇਖੋ, ਡੂੰਗਰ. "ਡੂੰਗਰੁ ਦੇਖਿ ਡਰਾਵਣੋ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ਭਾਵ ਪਰਲੋਕ ਤੋਂ ਹੈ.

ਡੂੰਘਾ. ਵਿ—ਗੰਭੀਰ. ਜਿਸ ਦਾ ਥੱਲਾ ਬਹੁਤ ਨੀਵਾਂ ਹੋਵੇ.

ਡੂਜਰੋ, ਡੂਜੜਾ, ਡੂਜੜੋ, ਡੂਜਾ, ਡੂਜੋ ਵਿ—ਦੂਜਾ. ਦ੍ਵਿਤੀਯ. "ਕੋਇ ਨ ਦਿਸੈ ਡੂਜੜੋ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਡੂਢ. ਦੇਖੋ, ਡਿਉਢਾ ਅਤੇ ਡੇਢ.

ਡੂਨਾ. ਦੇਖੋ, ਡੋਨਾ.

ਡੂਬਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੇਖੋ, ਡੁਬਣਾ. "ਡੂਬਤ ਪਾਹਨ, ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰੇ ਲੀਜੈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਡੂਬਿ. ਡੁੱਬਕੇ. "ਡੂਬਿ ਮੁਏ ਅਹੰਕਾਰੀ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੩)

ਡੂਮ, ਡੂੰਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਡਮ, ਡੋਮ, ਅਤੇ ਡੋਂਬ ਇਹ ਤਿੰਨ ਸ਼ਬਦ ਸੰਕੀਰਣਜਾਤਿ ਦੀ ਇੱਕ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਲਈ ਆਏ ਹਨ. ਡੂੰਮ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜਾਤਿ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਅਨੰਨ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਇਸੇ ਜਾਤਿ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਸੱਤਾ ਬਲਵੰਡ ਆਦਿ ਰਬਾਬੀ ਭੀ ਡੂੰਮ ਜਾਤਿ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਰਾਮਕਲੀ ਦੀ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ—

"ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਰਾਇ ਬਲਵੰਡਿ ਤਥਾ ਸਤੈ ਡੂਮਿ ਆਖੀ."

ਡੂਮਣਾ. ਦੇਖੋ, ਡੁੰਮਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਾੜੀ ਮਖਿਆਲ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੱਖੀ ਵਡੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਡੂਮਿ. ਡੂਮ ਨੇ. ਡੂਮਾਂ ਨੇ. ਦੇਖੋ, ਡੂਮ.

ਡੇਉ. ਦੇਵਉ. ਦੇਓ. ਦੇਹ.

ਡੇਉਢਾ. ਦੇਖੋ, ਡਿਉਢਾ.

ਡੇਉਢੀ. ਦੇਖੋ, ਡਿਉਢੀ.

ਡੇਊ. ਦੇਊ. ਦਿੰਦਾ. ਦੇਵਾਂ. "ਆਨ ਨ ਡੇਊ ਚਿਤ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਡੇਈ. ਦੇਵਾਂ. "ਡੇਈ ਸਿਸੁ ਉਤਾਰਿ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ਸਿਰ ਉਤਾਰਕੇ ਦੇਵਾਂ.

ਡੇਹ. ਸੰ. ਦਯੁ. ਦਿਵ. ਸੰਗਯਾ—ਦਿਨ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. day. "ਨਾਨਕ ਮੇਲੁ ਨ ਚੁਕਈ ਰਾਤੀ ਅਤੈ ਡੇਹ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਦੇਹ। ੩ ਹਿੰਦੀ ਫੌਜੀਆਂ ਵਿੱਚ the officer of the day-ਲਈ "ਡੇਹਵਾਲਾ ਅਫਸਰ" ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

ਡੇਹਮੂ. ਦੇਖੋ, ਖਖਰ ਅਤੇ ਡੇਮੂ.

ਡੇਹਰਾ. ਦੇਖੋ, ਦੇਹਰਾ.

ਡੇਹਰਾਸਾਹਿਬ. ਜਿਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਤਸੀਲ ਤਰਨਤਾਰਨ, ਥਾਣਾ ਸਰਹਾਲੀ ਦੇ ਪਿੰਡ 'ਲੋਹਾਰ' ਦੇ ਰਕ਼ਬੇ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਵੱਲ, ਅਤੇ 'ਜਾਮਾਰਾਏ' ਤੋਂ ਡੇਢ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੱਛਮ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਪੱਠੇਵਿੰਡ' ਸੀ. ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਹੀ ਵਸਨੀਕ ਸਨ. ਤਲਵੰਡੀ ਮੁਲਾਜਮਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ. ਇਸ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਬਣਵਾਇਆ. ਹੁਣ ਸੁੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ. ਇ਼ਲਾਕੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ. ਪਿੰਡ 'ਜਾਮਾਰਾਏ' ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਪਾਸੋਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਾਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇੱਕ ਖਾਲਸਾ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੱਕੀ ਇਮਾਰਤ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ. ਇਹ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤਰਨਤਾਰਨ ਤੋਂ ੧੦ ਮੀਲ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਵ ਹੈ. ਮੇਲਾ ਚੇਤ, ਹਾੜ ਅਤੇ ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਅਰ ਮਾਘੀ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੇਹਰਾਸਾਹਿਬ.

ਡੇਹਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ. ਦੇਖੋ, ਦੇਹਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ.

ਡੇਹਲਾ. ਦੇਖੋ, ਡੇਲਾ.

ਡੇਹਲੋਂ. ਇਹ ਇੱਕ ਨਗਰ ਜਿਲਾ ਤਸੀਲ ਲੁਦਿਆਨਾ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜੋ ਥਾਣਾ ਖਾਸ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਕਿਲਾ ਰਾਇਪੁਰ' ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਇਸ ਨਗਰ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਪਾਸ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ 'ਜਗੇੜੇ' ਤੋਂ ਗੁੱਜਰਵਾਲ ਜਾਂਦੇ ਇੱਥੇ ਠਹਿਰੇ ਹਨ. ਕੇਵਲ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਡੇਹਿ. ਦੇਖੋ, ਡੇਹ ੧। ੨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. "ਜਿਉ ਤਨ ਕੋਲੂ ਪੀੜੀਐ ਰਤੁ ਨ ਭੋਰੀ ਡੇਹਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ)

ਡੇਹੀਆਂ. ਦਿੰਦੀ ਹਾਂ. "ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਨੁ ਡੇਹੀਆਂ." (ਜੈਤ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਡੇਕ. ਇੱਕ ਨਦੀ, ਜੋ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੀ ਹੱਦ ਦੇ ਪਹਾੜ ਦੀ ਢਲਵਾਣ ਤੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਜਿਲਾ ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲਾ, ਸ਼ੇਖ਼ੂਪੁਰਾ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚਦੀਂ ਲੰਘਦੀ ਹੋਈ ਦਰਿਆ ਰਾਵੀ ਵਿੱਚ ਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ. ਬਰਸਾਤ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਦ੍ਰੇਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਧ੍ਰੇਕ. ਬਕਾਇਣ. ਨਿੰਮ ਜੇਹੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਛਾਇਆਦਾਰ ਬਿਰਛ. ਇਸ ਦੀ ਲੱਕੜ ਹਲਕੀ ਅਤੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਸਿਤਾਰ ਆਦਿ ਵਾਜੇ ਇਸ ਤੋਂ ਚੰਗੇ ਬਣਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੇ ਫਲ ਬਵਾਸੀਰ ਦੂਰ ਕਰਦੇ ਹਨ. L. Melia Sempervirens.

ਡੇਖਣ. ਕ੍ਰਿ—ਦੇਖਣਾ. "ਡੇਖਣ ਕੂ ਮੁਸਤਾਕੁ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਡੇਖਣਹਾਰ. ਵਿ—ਦੇਖਨ ਵਾਲਾ. ਦ੍ਰਸ਼੍ਟਾ. "ਡੇਖੈ ਡੇਖਣਹਾਰ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧)

ਡੇਖਾਊ. ਦੇਖਾਂ. ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ. "ਮੁਖ ਡੇਖਾਊ ਪਲਕ ਛਡਿ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ੨ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਦਿਖਾਵੇ ਮਾਤ੍ਰ.

ਡੇਖੁ. ਦੇਖ. ਤੱਕ. "ਬਿਆ ਨੇਹੁ ਕੂੜਾਵੇ ਡੇਖੁ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਡੇਖੈ. ਦੇਖੈ. ਦੇਖਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਡੇਖਣਹਾਰ.

ਡੇਗਣਾ, **ਡੇਗਨਾ** } ਕ੍ਰਿ—ਗਿਰਾਉਣਾ. ਸਿੱਟਣਾ.

ਡੇਡਰੋ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਡੱਡੂ. ਮੇਂਡਕ. ਸੰ. ਦਦੁੰਰ.

ਡੇਢ. ਵਿ—ਸਾੱਧੈਕ. ਇੱਕ ਪੂਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਅੱਧਾ ਹੋਰ.

ਡੇਢਮਾਸੀਆ ਤਾਪ. ਦੇਖੋ, ਤਾਪ (ਕ)

ਡੇਮੂ. ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਵਿ-ਮੁਖ. ਦੋ ਮੂੰਹ. ਮੁਖ ਅਤੇ ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੰਡੇ ਨਾਲ ਵੱਢਣ ਵਾਲਾ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਜੀਵ। ੨ ਦੰਦਈਆ। ੩ ਭਰਿੰਡ. (hornet).

ਡੇਰ. ਦੇਖੋ, ਦੇਰ.

ਡੇਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਠਹਿਰਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. "ਡਡਾ ਡੇਰਾ ਇਹੁ ਨਹੀ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਤੰਬੂ. ਖ਼ੇਮਾ.

ਡੇਰਾ ਨਾਨਕ, **ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ** } ਦੇਖੋ, ਦੇਹਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ.

ਡੇਰੀ. ਦੇਰੀ, ਚਿਰ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਡਿੰਡਿਮ. ਡੁਗਡੁਗੀ. "ਡਮੱਕ ਡਾਮਡੇਰੀ." (ਚੰਡੀ ੨) ੩ ਵਿ—ਟੇਢੀ. ਵਿੰਗੀ. "ਬੰਕੇ ਬਾਲ ਪਾਗ ਸਿਰਿ ਡੇਰੀ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ)

ਡੇਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਖ ਦੀ ਪੁਤਲੀ. ਨੇਤ੍ਰ ਦਾ ਅੰਡ। ੨ ਕਰੀਰ ਦਾ ਫਲ। ੩ ਚਿੱਟੇ ਫੁੱਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਚਮੇਲੀ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇੱਕ ਬੂਟਾ. ਇਹ ਸਰਦੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਫੁੱਲਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਬੇਲਾ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. L. Jasminum Pubescens. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕੁੰਦ ਹੈ.

ਡੇਲੀਆ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਫੁੱਲਦਾਰ ਬੂਟਾ, ਜੋ ਸਰਦ ਥਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਰੰਗ ਦੇ ਗੇਂਦੇ ਜੇਹੇ ਸੁੰਦਰ ਫੁੱਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. Dahlia.[1] ਇਸ ਦੀ ਜੜ ਵਿਚ ਕਚਾਲੂ ਜੇਹੀਆਂ ਗੱਠੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੀਜਣ ਤੋਂ ਬੂਟੇ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਫੁੱਲ ਵਿੱਚ ਭੀ ਗੇਂਦੇ ਵਾਂਙ

[1] ਸਵੀਡਨ ਨਿਵਾਸੀ Dahl ਨਾਮਕ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਨੇ ਇਹ ਯੂਰਪ ਅੰਦਰ ੧੭੮੭ ਵਿਚ ਫੈਲਾਇਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਨਾਮ ਪਿਆ.

ਬੀਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਡੇਲੀਏ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਿੱਚ ਸੁਗੰਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ.

ਡੇਲ੍ਹੋਂ. ਦੇਖੋ, ਡੇਹਲੋਂ.

ਡੇਵਸਾਂ. ਦੇਵਸਾਂ—ਦੇਵਾਂਗਾ. "ਇਹੁ ਮਨੁ ਤੈਕੂੰ ਡੇਵਸਾਂ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫ ਗੁਣਵੰਤੀ)

ਡੇਵਸੀ. ਦੇਵਸੀ. ਦੇਵੇਗਾ.

ਡੇਵਣੁ. ਕ੍ਰਿ—ਦੇਵਨ. ਦੇਣਾ. ਦਾਨ ਕਰਨਾ.

ਡੋ. ਵਿ—ਦੋ. ਦ੍ਵਿ.

ਡੋਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਵੀਂ. ਕੜਛੀ. ਕਾਠ ਦੀ ਕੜਛੀ. "ਪਰੀ ਤੀਰ ਡੋਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਕਾਠ ਦੇ ਦਸ੍ਤੇ ਵਾਲੀ ਧਾਤੁ ਦੀ ਵਡੀ ਕੜਛੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਲਵਾਈ ਵਰਤਦੇ ਹਨ.

ਡੋਸ, ਡੋਸੜਾ, ਡੋਸਾ ਸੰ. ਦੋਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਵਗੁਣ. ਐਬ. "ਮੰਞੁ ਕੁਚਜੀ ਅੰਮਾਵਣਿ ਡੋਸੜੇ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧ ਕੁਚਜੀ)

ਡੋਹ. ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋਸ. ਅਵਗੁਣ. ਨੁਕਸ.

ਡੋਹਰਾ. ਦੇਖੋ, ਦੋਹਰਾ। ੨ ਛੋਟੀ ਡੰਡੀ ਦਾ ਵਡਾ ਕੜਛਾ, ਜੋ ਪਲੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੩ ਵਿ—ਦੋ ਤ਼ਰਫ਼ਾ. ਦੁਹਰਾ. "ਸੰਘਰ ਡੋਹਰੇ." (ਚੰਡੀ ੩) ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਜੰਗ.

ਡੋਹਾਗਣਿ, ਡੋਹਾਗਣੀ ਵਿ—ਦੁਹਾਗਣੀ. ਸੰ. ਦੁਰਭਾਗਾ. ਬੁਰੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ. ਦੁਰਭਾਗਿਨੀ. "ਮੈ ਡੋਹਾਗਣਿ ਕਾਈ ਰਾਤਿ ਜੀਉ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧ ਕੁਚਜੀ) "ਭਰਮਿ ਭੁਲੀ ਡੋਹਾਗਣੀ ਨਾ ਪਿਰੁ ਅੰਕਿ ਸਮਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਡੋਹੀ. ਦੇਖੋ, ਦੋਹੀ.

ਡੋਕਰਾ, ਡੋਕਰੀ ਡਿੰਗ. ਬੁੱਢਾ. ਬੁੱਢੀ. ਵ੍ਰਿੱਧ. ਵ੍ਰਿੱਧਾ.

ਡੋਕਰੋ. ਡਿੰਗ. ਪੁਤ੍ਰ. ਛੋਕਰਾ.

ਡੋਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੇਵੇ (ਊਧ) ਤੋਂ ਥਣਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਪਸ਼ੂ ਦੇ ਗਰਭ ਧਾਰਣ ਦਾ ਸਮਾਂ. ਗਊ ਭੈਂਸ (ਮੱਝ) ਆਦਿ ਨੂੰ ਮੈਥੁਨ ਦੀ ਇੱਛਾ.

ਡੋਗਰ. ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਹੈ. ਅੱਜ ਕੱਲ ਡੋਗਰ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਗਾਈਆਂ ਮੱਝਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ. ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਵਸਤੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੇਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ. ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਜਿਲੇ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਡੋਗਰ ਬਹੁਤ ਵਸਦੇ ਹਨ. ਸਾਡੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਡੋਗਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੂਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੋਗਧ੍ਰਿ ਦੋਗਧ੍ਰਿ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਦੁਹਨ (ਚੋਣ) ਵਾਲਾ.

ਡੋਂਗਰ. ਦੇਖੋ, ਡੂੰਗਰ.

ਡੋਗਰਾ. ਵਿ—ਡੂੰਗਰ (ਪਹਾੜ) ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਪਹਾੜੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੰਮੂ ਦਾ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਹੈ.

ਡੋਗਰਾ ਮੰਡਲੀ. ਦੇਖੋ, ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ੫ ਅਤੇ ਧ੍ਯਾਨ ਸਿੰਘ ੨.

ਡੋਗਰੀ. ਡੋਗਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੨ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਤਸੀਲ ਲੁਦਿਆਨਾ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ। ੩ ਡੋਗਰਿਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ.

ਡੋਂਗਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੋਟੀ ਨੌਕਾ. ਸ਼ਿਕਾਰਾ.

ਡੋਡ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਾੜੀ ਕਾਉਂ। ੨ ਮਾਲਵੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਲਾਲ ਤੋਂ ਸੱਤ ਕੋਹ ਪੱਛਮ ਹੈ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਹੁਣ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਲੰਭਵਾਲੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਲੰਭਵਾਲੀ.

ਡੋਡਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੋਸਤ ਦਾ ਫਲ। ੨ ਡੋਡੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਕੋਈ ਵਸਤੁ, ਜਿਵੇਂ—ਕੌਲਡੋਡਾ.

ਡੋਡੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਨਾ ਖਿੜੇ ਫੁੱਲ ਦੀ ਕਲੀ। ੨ ਡੋਡੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਬਟਨ.

ਡੋਡੋ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਟਾਰ. ਗੁਰਸਲ.

ਡੋਢਾ. ਦੇਖੋ, ਡਿਉਢਾ. "ਡੋਢੇ ਗਣਨ ਸਵਾਇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਡਿਉਢੇ ਅਤੇ ਸਵਾਏ ਹਿਸਾਬ ਦੇ ਕੋਠੇ ਗਿਣਨੇ.

ਡੋਨਾ. ਸੰ. ਦ੍ਰੋਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ, ਜੋ ਕਟੋਰੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਡੂਨਾ. ਦੋਨਾ.

ਡੋਬਣਾ, ਡੋਬਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਦ੍ਰਵ ਪਦਾਰਥ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾਉਣਾ. ਡੁਬਾਣਾ. ਜਲ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਕਰਨਾ. ਗ਼ੋਤ਼ਾ ਦੇਣਾ. ਡੁਬਕੀ ਦੇਣੀ.

ਡੋਬਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗ਼ੋਤ਼ਾ. ਡੁਬਕੀ. ਟੁੱਬੀ। ੨ ਗ਼ਸ਼. ਮੂਰਛਾ.

ਡੋਬਿ. ਡੋਬਕੇ.

ਡੋਬੇ. ਡੋਬ ਦਿੱਤੇ. "ਦੁਬਿਧਾ ਡੋਬੇ ਪੂਰੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਡੋਮ. ਦੇਖੋ, ਡੂਮ. "ਡੋਮ ਚੰਡਾਰ ਮਲੇਛ ਮਨ ਸੋਇ." (ਬਿਲਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਡੋਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਗਾ. ਸੂਤ. ਡੋਰਾ. ਰੱਸੀ. "ਹਾਥਿ ਤ ਡੋਰ ਮੁਖਿ ਖਾਇਓ ਤੰਬੋਰ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਪਤੰਗ, ਬਾਜ਼, ਘੋੜੇ ਆਦਿ ਦੀ ਡੋਰ ਹੈ, ਮੁਖ ਵਿੱਚ ਤਾਂਬੂਲ (ਪਾਨ) ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਭੁਜਬੰਦ. "ਹਾਰ ਡੋਰ ਰਸ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ." (ਤੁਖਾ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ੩ ਭਾਵ—ਤਦਾਕਾਰ ਵ੍ਰਿੱਤਿ. "ਡੋਰ ਰਹੀ ਲਿਵ ਲਾਈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੪ ਡੋਲ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਡੋਰ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਡੋਰ ਕੂਪ ਤੇ ਨਾਰਿ ਨਿਕਾਰੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੯੭)

ਡੋਰਾ. ਦੇਖੋ, ਡੋਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਡੋਲਾ. "ਡਾਰ ਲਯੋ ਡੋਰਾ ਮਹਿ ਤਬੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੫੧) ੩ ਵਿ—ਬੋਲਾ. ਬਹਿਰਾ. "ਨਾਮ ਨ ਸੁਨਈ ਡੋਰਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੪ ਅੱਖ ਦੀ ਸੂਖਮ ਰਗ ਜੋ ਡੋਰੇ ਦੀ ਸਫੈਦੀ ਅੰਦਰ ਲਾਲੀ ਦੀ ਭਾਹ ਨਾਲ ਵਿਖਾਈ ਦੇਂਦੀ ਹੈ: "ਭੌਂ ਚਿਤਵਨ ਡੋਰੇ ਵਰੁਣਿ ਅਸਿ ਕਟਾਰ ਬੱਧ ਤੀਰ। ਕਟਤ ਫਟਤ ਬਾਂਧਤ ਵਿਧਤ ਜਿਯ ਹਿਯ ਤਨ ਮਨ ਬੀਰ."

ਡੋਰਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਡੋਰ ਨਾਲ ਲਾਉਣਾ. ਘੋੜੇ ਦੇ ਲਗਾਮ ਵਿੱਚ ਬਾਗਡੋਰ ਪਾਕੇ ਤੋਰਨਾ. ਅਮੀਰ ਜਾਂ ਸਵਾਰ ਜਦ ਘੋੜੇ ਤੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਚਲਦੇ ਹਨ ਤਦ ਸਾਈਸ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਲਗਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਗਡੋਰਾਂ ਪਾ ਕੇ ਹੱਥੀਂ ਫੜ ਕੇ ਕਦਮ ਕਦਮ ਚਲਦੇ ਹਨ.

ਡੋਰਿ. ਦੇਖੋ, ਡੋਰੀ.

ਡੋਰਿਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਡੋਲੀ. ਪੜਦੇਦਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਸਵਾਰੀ. "ਗੜ੍ਹ ਕੇ ਲਹਿਤ ਡੋਰਿਕਾ ਧਰੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੯੯) ਕਿਲਾ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਡੋਲੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਡੋਰੀ.

ਡੋਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਰੱਸੀ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਖੂਹ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਵਾਲੇ ਡੋਲ ਨੂੰ ਬੱਧੀ ਲੱਜ. ਸੰ. ਦੋਲਧ੍ਰਿ—ਦੋਲਧ੍ਰੀ। ੨ ਡੋਲੀ. ਪੜਦੇਦਾਰ ਝੰਪਾਨ. "ਦੂਰ ਟਿਕਾਇ ਉਤਰ ਕਰ ਡੋਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਜਰੀਬ. ਜ਼ਮੀਨ ਮਿਣਨ ਦੀ ਰੱਸੀ ਅਥਵਾ ਜ਼ੰਜੀਰ. "ਡੋਰੀ ਪੂਰੀ ਮਾਪਹਿ ਨਾਹੀ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ) ੪ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ਼ ਗੁੰਦਣ ਦੀ ਰੇਸ਼ਮੀ ਅਥਵਾ ਰੰਗੀਨ ਸੂਤ ਉੱਨ ਆਦਿ ਦੀ ਰੱਸੀ। ੫ ਲਗਨ. ਪ੍ਰੀਤਿ. ਲਿਵ. "ਚਰਨਕਮਲ ਸੰਗਿ ਲਾਗੀ ਡੋਰੀ." (ਨਟ ਮ: ੫) "ਡੋਰੀ ਲਪਟਰਹੀ ਚਰਨਹ ਸੰਗਿ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਸੁੰਨਮੰਡਲ ਮਹਿ ਡੋਰੀ ਧਰੈ." (ਰਤਨਮਾਲਾ ਬੰਨੋ) ੬ ਸ਼ੁਹਰਤ. ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ. "ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਡੋਰੀ ਉੱਭਰਗਈ ਜੋ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵਡਾ ਭਗਤ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ." (ਜਸਾ) ੭ ਵਿ—ਬੋਲੀ. ਬਹਿਰੀ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ੮ ਕਬੀਰਪੰਥੀ ਆਪਣੇ ਭੇਖ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾ ਨੂੰ ਭੀ ਡੋਰੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਕਬੀਰਪੰਥ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਬਾਰਾਂ ਡੋਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਮੰਨਦੇ ਹਨ.

ਡੋਰੀਆ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਬਾਰੀਕ ਵਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਰੀਆਂ ਡੋਰਦਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ.

ਡੋਲ. ਸੰ. ਦੋਲ. ਸੰਗਯਾ—ਝੂਲਾ। ੨ ਰੱਸੀ (ਡੋਰੀ) ਨਾਲ ਝੂਲਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਪਾਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਖੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਕੱਢੀਦਾ ਹੈ. "ਡੋਲੁ ਬਧਾ ਕਸਿ ਜੇਵਰੀ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ਕਰਮ ਦੀ ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਬੱਧਾ ਜੀਵ ਡੋਲ। ੩ ਬੇਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੋਟੇ ਅਤੇ ਮਿੱਠੇ ਫਲ, ਧੜ ਮੋਟਾ ਅਤੇ ਕੱਦ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਲੱਕੜ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੪ ਝੋਂਲਾ. ਧੱਕਾ। ੫ ਡੋਲਣ ਕਰਕੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੋਜ.

ਡੋਲਣ, ਡੋਲਨ, ਡੋਲਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਸੰ. ਦੋਲਨ. ਲਟਕਣਾ. ਹਿੱਲਣਾ. ਝੁਲਣਾ. "ਮਾਇਆ ਡੋਲਨ ਲਾਗੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਕਿੰਗੁਰੀ ਪੁਰ ਮੋਹਿਤ ਹੋਕੇ ਮਾਇਆ ਝੂਲਣ ਲੱਗੀ। ੨ ਮਨ ਦਾ ਇਸਥਿਤ ਨਾ ਰਹਿਣਾ. "ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ." (ਬਾਵਨ) ੩ ਅਸ਼ੁੱਧਾ ਹੋਣੀ. "ਮਨ, ਡੀਗਿ ਨ ਡੋਲੀਐ." (ਸਵਾ ਮ: ੧)

ਡੋਲਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਰਿੜਕਣ ਦੀ ਚਾਟੀ. ਉਹ ਮਟਕੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਦਹੀਂ ਪਾਕੇ ਰਿੜਕੀਦਾ ਹੈ. "ਮਾਇਆ ਡੋਲਨੀ ਪਵਨ ਝਕੋਲਨਹਾਰ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਡੋਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਵਡੀ ਡੋਲੀ. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਪਰਦੇਦਾਰ ਝੰਪਾਨ. ਸੰ. ਦੋਲਾ. ਦੇਖੋ, ਡੋਲੀ। ੨ ਡੋਲੀ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਵਹੁਟੀ। ੩ ਡੋਲਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਚੰਚਲਤਾ. "ਡੀਗਨ ਡੋਲਾ ਤਊ ਲਉ ਜਉ ਮਨ ਕੇ ਭਰਮਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਡੋਲਾ ਦੇਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਾਕ ਦੇਣਾ. ਕੰਨਯਾ ਦੇਣੀ.

ਡੋਲਿ. ਡੋਲਕੇ. ਭਟਕਕੇ. "ਇਤ ਉਤ ਡੋਲਿ ਡੋਲਿ ਸ੍ਰਮੁ ਪਾਇਓ." (ਮਲਾ ਮ: ੫)

ਡੋਲੀ. ਸੰ. ਡੱਲਕ. ਪਾਲਕੀ. ਪਰਦੇਦਾਰ ਝੰਪਾਨ। ੨ ਭਾਵ—ਇਸਤ੍ਰੀ। ੩ ਭਾਰਯਾ. ਵਹੁਟੀ.

ਡੋਲੁ. ਦੇਖੋ, ਡੋਲ.

ਡੋਲੇਤ. ਡੋਲਦਾ. "ਨਾਹੀ ਡੋਲੇਤ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਡੋਲੈ. ਡੋਲਦਾ ਹੈ। ੨ ਡੁਲਾਵੈ. "ਡੋਲੈ ਵਾਉ ਨ ਵਡਾ ਹੋਇ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) ਇਸ ਦੀਵੇ ਨੂੰ ਹਵਾ ਡੋਲਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਬੁਝਦਾ ਨਹੀਂ.

ਡੌਂ. ਦੇਖੋ, ਡਉ.

ਡੌਂਡੀ. ਦੇਖੋ, ਡਿੰਡਿਮ.

ਡੌਰ. ਸੰਗਯਾ—ਡੌਲ. ਬੱਟ. "ਖੇਤ ਡੌਰ ਪਰ ਸਰਬ ਹਕਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਡੌਲ.

ਡੌਰ ਭੌਰ. ਦੇਖੋ, ਤੌਰ ਭੌਰ. "ਭਏ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਬੌਰੇ। ਮਹਾ ਡੌਰ ਭੌਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਡੌਰੂ. ਦੇਖੋ, ਡਉਰੂ ਅਤੇ ਡਮਰੁ.

ਡੌਲ. ਖੇਤ ਦੀ ਬੱਟ (ਵੱਟ)। ੨ ਰੂਪ. ਆਕਾਰ। ੩ ਢੰਗ. ਤਰੀਕਾ.

ਡੌਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਘੜਨਾ. ਬਣਾਉਣਾ.

ਡੌਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਕੂਹਣੀ ਅਤੇ ਮੋਢੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਬਾਂਹ ਦਾ ਭਾਗ. ਭੁਜਦੰਡ.

ਡੰਸ. ਸੰ. ਦੰਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਡੰਗ. "ਨਰ ਨਿੰਦਕ ਡੰਸ ਲਗਾਇਆ." (ਰਾਮ ਮ: ੪)

ਡੰਕ. ਸੰਗਯਾ—ਡੰਕਾ. ਚੋਬ. "ਬਾਜੀਗਰ ਡੰਕ ਬਜਾਈ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਚਮਕੀਲਾ ਪਤਲਾ ਟੁਕੜਾ, ਜੋ ਰਤਨ ਦੀ ਆਬ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠ ਜੜੀਦਾ ਹੈ। ੩ ਡੰਗ. ਦੰਸ਼.

ਡੰਕਤ. ਡੰਕਾ ਦਿੰਦਾ. ਚੋਬ ਦਾ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰਦਾ. "ਢੋਲਨ ਬਜਾਇ ਡੰਕਤ ਦਮਾਮ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦਮਾਮੇ (ਨਗਾਰੇ) ਪੁਰ ਡੰਕੇ ਮਾਰਦੇ.

ਡੰਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਚੋਬ. ਨਗਾਰਾ ਬਜਾਉਣ ਦਾ ਡੰਡਾ। ੨ ਨਗਾਰਾ. ਢੋਲ. ਸੰ. ਢੱਕਾ.

ਡੰਕੇ. ਡੰਕਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. ਦੇਖੋ, ਡੰਕਾ। ੨ ਡੱਕੇ (ਵਰਜੇ) ਹੋਏ. "ਮਿਟੈਂ ਨਾਹਿ ਡੰਕੇ." (ਰੁਦ੍ਰਾਵ)

ਡੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਦੰਸ਼. ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਦੰਦ ਮਾਰਨ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਡੇਮੂ ਬਿੱਛੂ ਮੱਛਰ ਆਦਿ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਤਿੱਖਾ ਕੰਡਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜ਼ਹਿਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਨੇਸ਼. "ਮਛਰ ਡੰਗ ਸਾਇਰ ਭਰ ਸੁਭਰੁ." (ਤੁਖਾ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ੩ ਸਮਾਂ. ਵੇਲਾ। ੪ ਸਵੇਰ ਅਤੇ ਆਥਣ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਜਿਵੇਂ—ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਡੰਗ ਰੋਟੀ ਖਵਾਈ.

ਡੰਗਟਪਾਊ. ਵਿ—ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਵੇਲਾ ਟਪਾਊ.

ਡੰਗਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੰਸ਼ਨ. ਡੰਗ ਮਾਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਡੰਗ ੧ ਅਤੇ ੨। ੨ ਸੂਏ ਨਾਲ ਮੋਟੀ ਸਿਲਾਈ ਕਰਨੀ. ਜਿਵੇ—ਬੋਰੀ ਡੰਗੀਦੀ ਹੈ.

ਡੰਗਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ੂ. ਢੋਰ। ੨ ਸੰ. ਡਙ੍ਗਰ. ਭੂਸਾ. ਭੋਹ। ੩ ਸੇਵਕ। ੪ ਵਿ—ਨੀਚ. ਕਮੀਨਾ.

ਡੰਗੋਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਡੰਗਰ ਹੱਕਣ ਦੀ ਲਾਠੀ। ੨ ਸੋਟੀ.

ਡੰਜੁ. ਸਿੰਧੀ. ਪੀੜਾ. ਦਰਦ। ੨ ਸ਼ੋਕ. ਰੰਜ.

ਡੰਝ, ਡੰਝਾ, ਡੰਝੋ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਹ. ਦਾਝ. ਸਿੰਧੀ. ਡਝਣੁ ਅਤੇ ਡੰਝੋ. "ਪ੍ਰਭੁ ਮਿਲਿਆ ਤਾ ਚੂਕੀ ਡੰਝਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਮਨ ਥੀਆ ਠੰਢਾ ਚੂਕੀ ਡੰਝਾ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਦਰਦ. ਪੀੜ. "ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੀ ਮਿਟਵੀ ਡੰਝਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੩ ਵਾਸਨਾ. ਇੱਛਾ. "ਅਤਿ ਤਿਸਨਾ ਉਡਨੈ ਕੀ ਡੰਝ." (ਮਲਾ ਮ: ੧)

ਡੰਡ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੌਲਾ. ਸ਼ੋਰ. "ਦੈਂਤੀ ਡੰਡ ਉਭਾਰੀ." (ਚੰਡੀ ੩) ੨ ਸੰ. दण्ड—ਦੰਡ. ਦੰਡਾ. ਡੰਡਾ. "ਦੰਡ ਕਮੰਡਲ ਸਿਖਾ ਸੂਤੁ." (ਭੈਰ ਮ: ੧) ੩ ਸਜ਼ਾ. "ਜਮ ਦੇਤ ਡੰਡ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੫) ੪ ਭੁਜਦੰਡ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਡੰਡ ਦੁਕੂਲ ਭਏ ਤਿਹ ਕੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੋਵੇਂ ਬਾਹਾਂ ਦੋਵੇਂ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋ ਗਏ। ੫ ਬਾਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਸਰਤ, ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਡੰਡੇ (ਦੰਡ) ਵਾਂਙ ਪੈਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਡੰਡ ਪੇਲਣ ਦਾ ਅਭ੍ਯਾਸ. "ਦੋਨਹੁ ਕਾਲ ਡੰਡ ਕੋ ਪੇਲੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਡੰਡਉਤ, ਡੰਡਉਤ ਬੰਦਨਾ, ਡੰਡਉਤਿ ਸੰ. दण्डवत्—ਦੰਡਵਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡੰਡੇ ਵਾਂਙ ਸਿੱਧੇ ਪੈਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟਾਂਗਪ੍ਰਣਾਮ. "ਕਰਿ ਡੰਡਉਤ ਪੁਨੁ ਵਡਾ ਹੇ." (ਸੋਹਿਲਾ) "ਡੰਡਉਤਿਬੰਦਨਾ ਅਨਿਕ ਬਾਰ." (ਬਾਵਨ)

ਡੰਡਕਾਰ. ਸੰ. दण्डकारण्य—ਦੰਡਕਾਰਣ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਜੰਗਲ, ਜੋ ਵਿੰਧ੍ਯ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਗੋਦਾਵਰੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੀਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਦੰਡਕ ੨. "ਡੰਡਕਾਰ ਕੇ ਬੀਚ ਜਬੈ ਤ੍ਰਿਯ ਵੈ ਗਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੪੯)

ਡੰਡਧਰ, ਡੰਡਧਰਿ, ਡੰਡਧਾਰ, ਡੰਡਧਾਰੀ ਵਿ—ਦੰਡਧਰ. ਦੰਡਧਾਰੀ. ਡੰਡਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੋਬਦਾਰ। ੩ ਰਾਜਾ। ੪ ਯਮ। ੫ ਘੁਮਿਆਰ. ਕੁੰਭਕਾਰ। ੬ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ। ੭ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ. "ਕਾਹੂ ਹੋ ਡੰਡਧਰਿ ਹੋ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੮ ਵਾਮਨ ਅਵਤਾਰ.

ਡੰਡਲੀ. ਦੰਡ ਦਿੰਦਾ. ਕਲੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ. "ਦੁਖ ਨ ਡੰਡਲੀ." (ਕਲਿ ਮ: ੫)

ਡੰਡਵਤ. ਦੇਖੋ, ਡੰਡਉਤ.

ਡੰਡਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੰਡ. ਸੋਟਾ. "ਜਮ ਕਾਲੁ ਸਹਹਿ ਸਿਰਿ ਡੰਡਾ ਹੇ." (ਸੋਹਿਲਾ) ੨ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ ਦਾ ਦੰਡ. "ਡੰਡਾ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਖਿੰਥਾ ਆਧਾਰੀ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ)

ਡੰਡਾਲ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਗਾਰਾ. ਧੌਂਸਾ. ਡੰਡੇ (ਚੋਬ) ਦਾ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ.

ਡੰਡੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੋਟਾ ਦੰਡ. ਸੋਟੀ। ੨ ਤਰਾਜੂ ਦੀ ਛਟੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਵੇਂ ਪਲੜੇ ਬੱਧੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ. "ਜਿਹਬਾ ਡੰਡੀ ਇਹੁ ਘਟੁ ਛਾਬਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ੩ ਦੰਡ ਜੇਹੀ ਸਿੱਧੀ ਪਗਡੰਡੀ। ੪ ਵੀਣਾ ਦਾ ਦੰਡ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਤੂੰਬੇ ਜੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਬੰਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ. "ਭਉ ਭਾਉ ਦੁਇ ਪਤ ਲਾਇ ਜੋਗੀ, ਇਹੁ ਸਰੀਰ ਕਰਿ ਡੰਡੀ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੩) ਦੇਖੋ, ਪਤ। ੫ ਸੰ. दण्डिन्. ਵਿ—ਡੰਡਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੬ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ. "ਕਹੂੰ ਡੰਡੀ ਹ੍ਵੈ ਪਧਾਰੇ." (ਅਕਾਲ) ੭ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਕੀ. ਦੇਖੋ, ਡਾਂਡੀ ੫.

ਡੰਡੀਆ. ਵਿ—ਦੰਡ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੰਡ (ਸਜ਼ਾ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਾ। ੪ ਯਮ.

ਡੰਡੌਤ. ਦੇਖੋ, ਡੰਡਉਤ.

ਡੰਨ, ਡੰਨੁ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੰਡ. ਸਜ਼ਾ। ੨ ਜੁਰਮਾਨਾ. ਚੱਟੀ। ੩ ਸਿੰਧੀ. ਮੁਆ਼ਮਲਾ. ਕਰ. ਮਹ਼ਿਸੂਲ.

ਡੰਫ, ਡੰਫੁ ਸੰ. ਦੰਭ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਖੰਡ. "ਡੰਫੁ ਕਰਹੁ ਕਿਆ ਪ੍ਰਾਣੀ?" (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੧) "ਝੂਠਾ ਡੰਫੁ ਝੂਠੁ ਪਾਸਾਰੀ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਡੌਰੂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਜਾ. ਇਹ ਡਫ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ.

ਡੰਬ. ਸੰ. ਡਮ੍ਬ੍. ਧਾ—ਛਲ ਕਰਨਾ, ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ.

ਡੰਬਰ. ਆਡੰਬਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ੨ ਚੰਦੋਆ. ਸਾਇਬਾਨ। ੩ ਸੰ. ਧੁਨਿ. ਆਵਾਜ਼। ੪ ਸਮੁਦਾਯ. ਝੁੰਡ. ਇਕੱਠ.

ਡੰਭ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੰਭ. ਪਾਖੰਡ. ਸਿੰਧੀ. ਡੰਭੁ। ੨ ਦੇਖੋ, ਡੰਭਣਾ.

ਡੰਭਣਾ, ਡੰਮਣਾ ਕ੍ਰਿ—ਦਾਗਣਾ. ਮਚਦੇ ਹੋਏ ਤੋੜੇ ਨੂੰ ਪਲੀਤੇ ਪੁਰ ਲਾਉਣਾ. "ਤਬ ਬਾਬਕ ਨੇ ਡੰਭ ਪਲੀਤਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਡੰਮ ਡੰਮ ਸਾਨ੍ਹ ਉਜਾੜੀ ਮੁੱਤਾ." (ਭਾਗੁ) ਸਾਨ੍ਹ ਨੂੰ ਦਾਗ ਦੇਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ.

ਡੰਭੁ. ਦੇਖੋ, ਡੰਭ.

ਡ੍ਯਾਢ. ਦ੍ਵਿ-ਅਕਿ. ਦੋਵੇਂ ਨੇਤ੍ਰ. "ਬਿਕਟ ਬਾਕ ਬਡ ਡ੍ਯਾਢ ਬਡੋ ਅਭਿਮਾਨ ਧਰੇ ਮਨ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੨ ਡੀਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅੱਛਾ, ਵਡੇ ਕੱਦ ਦਾ ਹੈ.

ਡ੍ਯੋਢਾ. ਦੇਖੋ, ਡਿਉਢਾ ਅਤੇ ਡੇਉਢਾ.

ਡ੍ਯੋਢੀ. ਦੇਖੋ, ਡਿਉਢੀ.

ਡ੍ਯੋਢੀਦਾਰ, ਡ੍ਯੋਢੀਵਾਨ, ਡ੍ਯੋਢੀਵਾਲਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵਾਰਪਾਲ. ਦਰਵਾਨ। ੨ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ, (ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀ) ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅ਼ਹੁਦੇਦਾਰ, ਜੋ ਰਾਜਮੰਦਿਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਪੁਰ ਹ਼ੁਕਮ ਰਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਬਿਨਾ ਰਾਜਭਵਨ ਦੀ ਡਿਹੁਡੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਾਖ਼ਿਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕ਼ਾਤ ਇਸੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ. Chamberlain.

ਡ੍ਰਾਮ. ਦੇਖੋ, ਦਰਾਮ ੨.

ਢ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦਾ ਉੱਨੀਹਵਾਂ ਅੱਖਰ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਅਸਥਾਨ ਮੂਧੰਾ (ਮੂੰਹ ਦੀ ਛੱਤ) ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਢੋਲ। ੩ ਕੁੱਤਾ। ੪ ਸੱਪ। ੫ ਧ੍ਵਨਿ. ਆਵਾਜ਼। ੬ ਗੁਣਹੀਨ. ਨਿਰਗੁਣ.

ਢਊਆ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਸਿੱਕਾ, ਜੋ ਅੱਧੇ ਆਨੇ ਬਰੋਬਰ ਸੀ.

ਢਈਆ. ਸੰਗਯਾ—ਢਾਈ ਗੁਣਾਂ ਗਿਣਨ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦਾ ਕੋਠਾ। ੨ ਢਾਈ ਵਰ੍ਹੇ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਿ ਤੇ ਸ਼ਨੈਸ਼ਚਰ (ਛਨਿੱਛਰ) ਗ੍ਰਹ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸਮਾਂ। ੩ ਢਾਈ ਸੇਰ ਦਾ ਵੱਟਾ.

ਢਹ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਾਢ ਨਾਲ ਡਿਗਿਆ ਹੋਇਆ ਨਦੀ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ। ੨ ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਾਢ. ਢਾਹ। ੩ ਪਤਨ. ਗਿਰਾਉ. ਡਿਗਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਢਹਗਿ. ਢਹੇਗੀ. ਗਿਰੇਗੀ. "ਕਾਚੀ ਢਹਗਿ ਦਿਵਾਲ." (ਬਸੰ ਮ: ੧)

ਢਹਣਾ
ਢਹਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਗਿਰਨਾ. ਡਿਗਣਾ। ੨ ਵਿਨਸਨਾ. ਨਾਸ਼ ਹੋਣਾ। ੩ ਮੱਲਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਹਾਰਨਾ. ਚਿੱਤ ਡਿਗਣਾ। ੪ ਹੌਮੈ ਤ੍ਯਾਗਕੇ ਨੰਮ੍ਰ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਢਹਿਣਾ। ੫ ਸਖ਼ਤੀ ਤ੍ਯਾਗਕੇ ਨਰਮ ਹੋਣਾ. "ਲੋਹਾ ਮਾਰਣਿ ਪਾਈਐ ਢਹੈ ਨ ਹੋਇ ਕਪਾਸ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਢਹਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨਦੀ ਦੀ ਵਾਢ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਉੱਚਾ ਕਿਨਾਰਾ. ਢਾਹਾ। ੨ ਆਸਰਾ. ਓਟ. "ਸੇ ਲੈਦੇ ਢਹਾ ਫਿਰਾਹੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੩ ਦਾਉ. ਪੇਚ. ਜਿਵੇਂ—ਉਹ ਜੁਆਰੀਆਂ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬੀਆਂ ਦੇ ਢਹੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ.

ਢਹਿ. ਡਿਗਕੇ. ਢੈਕੇ। ੨ ਢਹਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ.

ਢਹਿਣਾ
ਢਹਿਨਾ ਦੇਖੋ, ਢਹਣਾ. "ਸਤਿਗੁਰ ਅਗੈ ਢਹਿਪਉ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ) "ਨਾਨਕ ਗਰੀਬ ਢਹਿਪਇਆ ਦੁਆਰੈ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੪)

ਢਹੇਚੜ੍ਹਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਾਉ ਵਿੱਚ ਫਸਣਾ. ਕਿਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਪੈਣਾ. ਦੇਖੋ, ਢਹਾ ੩.

ਢਹੈ. ਢਹਿੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਨਰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਢਹਣਾ.

ਢਕਣ. ਦੇਖੋ, ਢਕਣਾ ਅਤੇ ਢੱਕਣ.

ਢਕਣਾ
ਢਕਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਆਛਾਦਨ ਕਰਨਾ. ਸੰ. ਪਿਧਾਨ. "ਢਕਣ ਕੂ ਪਤਿ ਮੇਰੀ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਢਕਵੰਜ. ਸੰਗਯਾ—ਝੂਠਾ ਆਡੰਬਰ. ਪਾਖੰਡ. ਢੋਂਗ. ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦਾ ਢੰਗ.

ਢਕੋਸਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਦਾ ਮਸਲਾ. ਛਲਣ ਲਈ ਘੜਿਆ ਮਸਲਾ.

ਢਕੌਲੀ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰਿਆਸਤ ਕਲਸੀਆ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਡੇਰਾਬਸੀ ਵਿੱਚ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਘੱਗਰ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਦੇ ਪਾਸੇ ਅੱਧ ਮੀਲ ਤੇ ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮੇ ਸ੍ਰੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਾਉਂਟੇ ਤੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਜਾਂਦੇ ਚਰਨ ਪਾਏ ਅਰ ਬਰਛਾ ਮਾਰਕੇ ਜਲ ਕੱਢਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਸੁੰਦਰ ਤਾਲਾਬ ਹੈ. ਪਾਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਾਲ ੪੦ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਪੁਜਾਰੀ ਅਕਾਲੀ ਸਿੰਘ ਹੈ.

ਢੱਕ. ਸੰਗਯਾ—ਪਲਾਸ਼. ਪਲਾਹ. ਦੇਖੋ, ਢਾਕ ਅਤੇ ਪਲਾਸ। ੨ ਕ਼ੈਦੀ. ਬੰਧੂਆ। ੩ ਓਲ੍ਹਾ, ਪੜਦਾ. "ਢਹੇ ਢਾਲ ਢੱਕੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਢਾਲਾਂ ਦੇ ਓਲ੍ਹੇ ਮਿਟ ਗਏ.

ਢੱਕਣ
ਢੱਕਨ ਭਾਂਡੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਕੱਜਣ (ਢਕਣ) ਵਾਲਾ ਸਿਰਪੋਸ਼ ਚੱਪਣ ਆਦਿ। ੨ ਸੰ. ਢਕ੍ਕਨ. ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਕਰਨਾ. ਕਿਵਾੜ ਦੇਣਾ.

ਢੱਕਾ
ਢਕ੍ਕਾ ਸੰ. ਢੱਕ੍ਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਵਡਾ ਨਗਾਰਾ. ਡੰਕਾ। ੨ ਡੌਰੂ.

ਢਗਣ. ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਗਣ, ਜੋ ਤਿੰਨ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਰੂਪ ਹਨ:—।S, S।, ।।।.

ਢੱਗਾ. ਸਿੰਧੀ. ਢੱਗੋ. ਸੰਗਯਾ—ਬੈਲ। ੨ ਪਸ਼ੂ.

ਢਟ. ਸੰਗਯਾ—ਬੈਲ ਦੇ ਮੋਢਿਆਂ ਉੱਪਰ ਉੱਭਰਵਾਂ ਮਾਂਸਪਿੰਡ. ਸੰ. ਕਕੁਦ੍.

ਢਟਾ. ਸੰਗਯਾ—ਕਕੁਦ੍ ਵਾਲਾ ਪਸ਼ੁ, ਨਰ ਬੈਲ, ਸਾਨ੍ਹ. ਸਾਂਡ.

ਢਟੋਨਾ. ਦੇਖੋ, ਢੋਟਾ. ਦੇਖੋ, ਬਾਲਿਢਟੋਨਾ.

ਢਠਾ. ਦੇਖੋ, ਢਟਾ। ੨ ਵਿ—ਢਹਿਆ ਹੋਇਆ.

ਢਠੀਆ
ਢਠੀਆਂ ਢਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ. "ਢਠੀਆ ਕਮਿ ਨ ਆਵਨੀ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧)

ਢਡ
ਢਢ ਸੰਗਯਾ—ਢੱਕਾ. ਡੌਰੂ। ੨ ਡੌਰੂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਜਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੜਕੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਦੀ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਹਾਰ ਨਾਲ ਵਜਾਈਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਢਾਡੀ (ਢਾਢੀ) ਸੰਗਯਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ.

ਢਢਾ. ਢ ਅੱਖਰ. "ਢਢਾ, ਢੂੰਢਤ ਕਹ ਫਿਰਹੁ?" (ਬਾਵਨ) ੨ ਢ ਦਾ

ਉੱਚਾਰਣ. ਢਕਾਰ.

ਢਢਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਢੱਡ ਬਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਢਾਡੀ। ੨ ਤੰਬੂਰ. ਢੋਲ. "ਢਮੱਕੇ ਢਢਾਰੰ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਢਢੋਰਾ. ਦੇਖੋ, ਢਿੰਡੋਰਾ.

ਢਢੋਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਢੂੰਢਣਾ. ਖੋਜਣਾ.

ਢਢੋਲਿ. ਖੋਜਕੇ. ਛਾਨਬੀਨ ਕਰਕੇ. ਦੇਖੋ, ਢਢੋਲਨਾ. "ਬਹੁ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਹੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਪੇਖੇ ਸਰਬ ਢੰਢੋਲਿ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਢਪਣਾ, ਢਪਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਢਾਂਪਨਾ. ਢਕਣਾ. ਆਛਾਦਨ ਕਰਨਾ. ਸੰ. ਪਿਧਾਨ.

ਢਬ. ਢੰਗ. ਤਰੀਕਾ. ਪੱਖ. ਤਰਫ਼. ਦੇਖੋ, ਢਬੁ.

ਢਬਦਾਰ. ਪੱਖ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਪੱਖੀ. ਤਰਫ਼ਦਾਰ. "ਕਿਤਕ ਨੁਰੰਗੇ ਕੇ ਢਬਦਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਢਬਾਈ. ਸਰਦਾਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਥਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੈਨੋਆ ਡੀ ਬੋਈਂ (Count Benoit de Boigne) ਨੂੰ ਇਹ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. "ਹੁਤੋ ਢਬਾਈ ਫਰਾਸੀਸ ਫਿਰੰਗੀ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)[1]

ਇਹ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਨਗਰ ਸ਼ਾਮਰੀ (Chambry) ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੭੫੧ ਵਿਖੇ ਜਨਮਿਆ. ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਥੋੜਾ ਥੋੜਾ ਚਿਰ ਨੌਕਰੀ ਕਰਕੇ ਸਨ ੧੭੭੭ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਅਤੇ ਸਨ ੧੭੭੮ ਵਿੱਚ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਦਾ ਨੌਕਰ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਮਾਧੋ ਜੀ ਸੇਂਧੀਆ ਦਾ ਸਨ ੧੭੮੫ ਵਿੱਚ ਫੌਜੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਬਣਿਆ ਅਰ ਸਨ ੧੭੮੭-੮੮ ਦੇ ਕਈ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਲੜਿਆ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਮਰਹਟਿਆਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਅਣਬਣ ਹੋ ਗਈ. ਸਨ ੧੭੯੫ ਵਿੱਚ ਇਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗਿਆ.

ਢਬੁ. ਸੰਗਯਾ—ਢੰਗ. ਪ੍ਰਕਾਰ. ਰੀਤਿ. ਤ਼ਰੀਕ਼ਾ. "ਨਾਹੀ ਸਤ ਕਾ ਢਬੁ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਢਬ.

ਢਬੂਆ. ਮਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪੈਸਾ। ੨ ਸਿੱਕਾ. ਰਾਜਮੁਦ੍ਰਾ. "ਉਘਰਿ ਗਇਆ ਜੈਸਾ ਖੋਟਾ ਢਬੂਆ ਨਦਰਿ ਸਰਾਫਾ ਆਇਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਢਮਕ. ਸੰਗਯਾ—ਨਗਾਰੇ ਡੌਰੂ ਆਦਿ ਦੀ ਧੁਨਿ. ਢਮਕਾਰ. ਢਮਾਕਾ.

ਢਮਕਾਵੈ. ਢਮਢਮ ਸ਼ਬਦ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਡੌਰੂ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ. "ਬਰਦ ਚਢੇ ਡਉਰੂ ਢਮਕਾਵੈ." (ਗੌਂਡ ਨਾਮਦੇਵ)

ਢਮਾਕ, ਢਮਾਕਾ, ਢਮੰਕ ਦੇਖੋ, ਢਮਕ.

[1]ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਿਆਲਾਪਤਿ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ ਕਵੀ ਬੰਸੀ ਨੇ ਭੀ ਇਹੀ ਨਾਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

"ਮਰਹੱਟਾ ਨ੍ਰਿਪ ਅਤਿ ਬਲੀ ਦੱਖਨ ਜਾਂਕੋ ਦੇਸ।
ਨਗਰ ਸਤਾਰਾ ਮੇ ਸੁਨੀ ਤਿੰਹ ਰਜਧਾਨੀ ਬੇਸ।
ਤਾਂਕੋ ਨਿਜ ਨੌਕਰ ਹੁਤੋ ਫਰਾਸੀਸ ਇਕ ਬੀਰ।
ਨਾਮ ਢਬਾਈ ਤਾਸ ਕੋ ਹੁਤੋ ਬਡੋ ਰਣਧੀਰ."

ਢਰਕਣਾ, ਢਰਕਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਖਿਸਕਣਾ. ਗਿਰਨਾ. ਲੁੜਕਣਾ. ਢਲਕਣਾ। ੨ ਸਿਥਿਲ ਹੋਣਾ. ਸੁਸਤ ਹੋਣਾ. "ਚਰਨ ਰਹੇ, ਕਰ ਢਰਕਿਪਰੇ ਹੈਂ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਢਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਢਲਨਾ. ਪਿਘਲਣਾ। ੨ ਪਸੀਜਣਾ. ਰੀਝਣਾ. "ਜਾਕੀ ਛੋਤਿ ਜਗਤ ਕਉ ਲਾਗੈ ਤਾ ਪਰ ਤੁਹੀ ਢਰੈ." (ਮਾਰੂ ਰਵਿਦਾਸ) ੩ ਲੁੜਕਣਾ. ਨਿਵਾਂਣ ਵੱਲ ਰੁੜ੍ਹਨਾ.

ਢਲਹਲ. ਸੰਗਯਾ—ਢਾਲਾਂ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਭਿੜਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਧੁਨਿ. "ਢਲਹਲ ਢਾਲੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਢਲਕ. ਸੰਗਯਾ—ਢਲਵਾਣ. ਨਸ਼ੇਬ। ੨ ਢਲਕਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ.

ਢਲਕਣਾ, ਢਲਕਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਰੁੜ੍ਹਨਾ। ੨ ਫਿਸਲਣਾ. ਤਿਲ੍ਹਕਣਾ। ੩ ਮੁਰਝਾਉਣਾ। ੪ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਖਿਸਕਣਾ.

ਢਲਨਾ. ਦੇਖੋ, ਢਰਨਾ। ੨ ਮੁਰਝਾਉਣਾ. ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੋਣਾ. "ਪਬਣਿ ਕੇਰੇ ਪਤ ਜਿਉ ਢਲਿ ਢੁਲਿ ਜੁੰਮਣਹਾਰੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਢਲਵਾਂ. ਵਿ—ਪਘਰੀ ਹੋਈ ਧਾਤੁ ਤੋਂ ਸੰਚੇ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਝੁਕਵਾਂ.

ਢਲਵਾਣ, ਢਲਵਾਨ ਸੰਗਯਾ—ਢਲਵਾਂ ਅਸਥਾਨ. ਨਿਵਾਣ. ਨਸ਼ੇਬ.

ਢਲਿ. ਢਲਕੇ. ਪਘਰਕੇ। ੨ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹਟਕੇ.

ਢਲਿਢੁਲਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਮੁਰਝਾ ਅਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੋਕੇ. ਦੇਖੋ, ਢਲਨਾ.

ਢਲੈਤ. ਸੰਗਯਾ—ਢਾਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਿਪਾਹੀ. "ਆਗੇ ਚਲਹਿਂ ਢਲੈਤ ਕੁਛ, ਗਹਿ ਖੜਗਰੁ ਢਾਲੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਢਾਊ. ਵਿ—ਢਾਹੁਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਅਢਾਈ. ਦੋ ਸਾਬਤ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅੱਧਾ.

ਢਾਈ. ਵਿ—ਸਾਰ੍ਧ ਦ੍ਵਯ. ਅਢਾਈ. ਅਰ੍ਧਦ੍ਵਯ. ੨½

ਢਾਈਆ. ਦੇਖੋ, ਢਈਆ.

ਢਾਈ ਘਰ. ਦੇਖੋ, ਖਤ੍ਰੀ.

ਢਾਈ ਫੱਟ ਲੜਾਈ ਦੇ. "ਮਿਲਣ ਭਜਣ ਇਹ ਸਾਰੇ ਦੋਇ। ਲੜ ਮਰ ਮੁੱਕਣ ਅੱਧਾ ਸੋਇ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)

ਢਾਸਣਾ, ਢਾਸਨਾ ਢੂਹ-ਆਸਨ. ਢੋਹ-ਆਸਨ. ਸਹਾਰਾ. ਟੇਕ। ੨ ਤਕੀਆ.

ਢਾਹ. ਸੰਗਯਾ—ਨਦੀ ਦੇ ਵੇਗ ਨਾਲ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਖਾਰ। ੨ ਢਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਗਿਰਾਉ। ੩ ਧਾਹ. "ਢਾਹਾਂ ਮਾਰਨ ਹੋਇ ਨਿਸੰਗੈ." (ਭਾਗੁ)

ਢਾਹਣੁ, ਢਾਹਨ, ਢਾਹਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਗਿਰਾਉਣਾ. ਧ੍ਵੰਸਨ. "ਢਾਹਨ ਲਾਗੈ ਧਰਮਰਾਇ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਦੇਖੋ, ਢਾਹਿਆ.

ਢਾਹਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਣੀ ਦੇ ਖਾਰ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਨਦੀ ਦਾ ਉੱਚਾ ਕਿਨਾਰਾ. "ਜਿਉ ਦਰੀਆਵੈ ਢਾਹਾ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਢਾਹਿ. ਢਾਹਕੇ. ਗਿਰਾਕਰ. ਡੇਗਕੇ. "ਢਾਹੇ ਢਾਹਿ ਉਸਾਰੇ ਆਪੇ." (ਵਡ ਮ: ੧ ਅਲਾਹਣੀ)

ਢਾਹਿਆ. ਗਿਰਾਇਆ. ਦੇਖੋ, ਢਾਹਨਾ। ੨ ਘੜਿਆ. ਰਚਿਆ. "ਵਲੁ ਛਲੁ ਕਰਿਕੈ ਖਾਵਦੇ ਮੁਹਹੁ ਕੂੜੁ ਕੁਸਤੁ ਤਿਨੀ ਢਾਹਿਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਢਾਹੁਣਾ. ਦੇਖੋ, ਢਾਹਨਾ.

ਢਾਕ. ਸੰਗਯਾ—ਢੱਕ. ਪਲਾਹ. Butea frandosa. "ਸੋ ਕੁਲ ਢਾਕ ਪਲਾਸ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਉਹ ਵੰਸ਼ ਢੱਕ ਦਾ ਪਲਾਸ (ਪੱਤਾ) ਹੈ। ੨ ਲੱਕ. ਕਮਰ. ਕਟਿ। ੩ ਕੁੱਛੜ. ਗੋਦ। ੪ ਝਾੜੀ. ਬੂਝਾ। ੫ ਪਹਾੜ ਦੀ ਢਲਵਾਨ। ੬ ਦੇਖੋ, ਢਕਨਾ। ੭ ਐਬਟਾਬਾਦ ਦੇ ਜਿਲੇ ਪਹਾੜੀ ਲੋਕ ਸ਼ਿਸ਼ਿਰ ਰੁੱਤ (ਖ਼ਿਜ਼ਾਂ) ਨੂੰ ਢਾਕ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਢਾਕਨ. ਕ੍ਰਿ—ਢਕਣਾ. ਅਛਾਦਨ ਕਰਨਾ. ਪੜਦਾ ਪਾਉਣਾ. "ਢਾਕਨ ਕਉ ਇਕ ਹਰੇ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੜਦਾ. "ਢਾਕਨ ਢਾਕਿ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਰ ਮੇਰੇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਢਾਕਨਹਾਰ. ਵਿ—ਢਕਣ ਵਾਲਾ. ਪੜਦਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਢਾਕਨਹਾਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਹਮਾਰੇ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਢਾਕਪਲਾਸ. ਢੱਕ ਦਾ ਪਲਾਸ (ਪੱਤਾ). ਪਲਾਸ ਦਾ ਪਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਪਲਾਸ ੫.

ਢਾਕਾ. ਪੂਰਵੀ ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਪਰਗਨਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ੨੫੪ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਇਹ ਬੁੱਢੀਗੰਗਾ ਦੇ ਸੱਜੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਬਾਦ ਹੈ. ਢਾਕੇ ਵਿੱਚ "ਢਾਕੇਸ਼੍ਵਰੀ" ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਹੈ. ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨਗਰ ਰੱਖਿਆ ਸੀ.

ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਢਾਕੇ ਦੀ ਮਲਮਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਬਾਰੀਕ ਵਸਤ੍ਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਨ. ਇੱਥੇ ਸੰਮਤ ੧੫੬੪ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ੧੭੨੩ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਪਧਾਰੇ ਹਨ. ਆਪ ਦੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ "ਚਰਨਪਾਦੁਕਾ" ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ.

ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਦੀ ਕਥਾ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਵਿੱਚ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

ਇਮ ਕੇਤਕ ਦਿਨ ਮਹਿਂ ਗੋਸਾਈ।
ਢਾਕੇ ਪਹੁਚੇ ਦਲ ਸਮੁਦਾਈ।
ਢਾਕੇ ਨਗਰ ਮਝਾਰ ਮਸੰਦ।
ਬਸਹਿ ਬੁਲਾਕੀਦਾਸ ਬਿਲੰਦ।।
ਤਿਸ ਕੀ ਮਾਤ ਬ੍ਰਿਧਾ ਬਹੁ ਤਨ ਕੀ।
ਬਡੀ ਲਾਲਸਾ ਗੁਰੁਦਰਸਨ ਕੀ।
ਕਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਿਜ ਸਦਨ ਮਝਾਰਾ।
ਗੁਰੁ ਹਿਤ ਏਕ ਪ੍ਰਯੰਕ ਸੁਧਾਰਾ।
ਆਸਤਰਨ ਸੋਂ ਛਾਦਨ ਕਰਜੋ।
ਸੇਜਬੰਦ ਸੰਗ ਕਸ ਕਰ ਧਰਜੋ।।
ਤੂਲ ਸੁਧਾਰ ਆਪਨੇ ਹਾਥ।
ਪੁਨ ਕਾਤਜੋ ਸੂਖਮ ਹਿਤ ਸਾਥ।
ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰ ਸੋ ਬਸਤ੍ਰ ਬੁਨਾਵਾ।
ਗੁਰੁ ਹਿਤ ਪੋਸ਼ਸ਼ ਸਕਲ ਬਨਾਵਾ।।
ਆਰਬਲਾ ਮਮ ਭਈ ਬਿਤੀਤ।
ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਵਧਹਿ ਗੁਰੁਪਗ ਪ੍ਰੀਤਿ।
ਲਖਕਰ ਗਮਨੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ।
ਲੀਨਸਿ ਤਿਸ ਘਰ ਕੋ ਮਗ ਸ੍ਵਾਮੀ।
ਜਾਇ ਠਾਢ ਹੋਏ ਤਿਸ ਪੌਰ।
ਸੁਧ ਭੇਜੀ ਅੰਤਰ ਜਿਸ ਠੌਰ।।
ਹਰਬਰਾਇ ਸੁਨ ਤੂਰਨ ਆਈ।
ਚਰਨਕਮਲ ਗਹਿਕਰ ਲਪਟਾਈ।
ਆਜ ਘਰੀ ਪਰ ਮੈ ਬਲਿਹਾਰੀ।
ਜਿਸ ਤੇ ਪੁਰਵੀ ਆਸ ਹਮਾਰੀ।।
ਤਿਸ ਪ੍ਰਯੰਕ ਪਰ ਆਨ ਬਿਠਾਏ।
ਹਰਖਤ ਚਾਰੁ ਬਸਤ੍ਰ ਨਿਕਸਾਏ।
ਅਪਨੇ ਕਰ ਤੇ ਕਰੇ ਬਨਾਵਨ।
ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਸੋ ਕਿਯ ਪਹਿਰਾਵਨ।।

ਢਾਕੇ ਵਿੱਚ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਸਨ ੧੭੬੫ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪੈਰ ਜਮਾਇਆ, ਅਤੇ ੧੯੪੫ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਿਆ.

ਢਾਕਿ. ਢਕਕੇ। ੨ ਢਾਕ ਉੱਤੇ. ਕੁੱਛੜ ਤੇ.

ਢਾਕਿਲੀਆ. ਢਕਲੀਤਾ. "ਸਤਿਗੁਰਿ ਢਾਕਿਲੀਆ ਮੋਹਿ ਪਾਪੀ ਪੜਦਾ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਢਾਕੁ. ਦੇਖੋ, ਢਾਕ.

ਢਾਕੈ. ਢਕਦਾ ਹੈ. "ਅਪੁਨੇ ਜਨ ਕਾ ਪਰਦਾ ਢਾਕੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਢਾਕ (ਲੱਕ) ਤੇ. ਕਮਰ ਨਾਲ. "ਨ ਢਾਕੈ ਟੰਗੈ." (ਭਾਗੁ) ਲੱਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੰਨ੍ਹਦਾ. ਭਾਵ—ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ. ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਲੋਕ ਰੁਪਯਾ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ ਲੱਕ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਢਾਕ ੨। ੩ ਢਾਕ (ਕੁੱਛੜ) ਵਿੱਚ.

ਢਾਂਗਾ. ਸੰਗਯਾ—ਲੰਮਾਂ ਬਾਂਸ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰੇ ਪੁਰ ਲੋਹੇ ਦਾ ਅਰਧਚੰਦ੍ਰ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਦਾਤ ਹੋਵੇ. ਇਸ ਨਾਲ ਬਿਰਛਾਂ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਕੱਟ ਲਈਦੀਆਂ ਹਨ.

ਢਾਂਚਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰਚਾ. ਕਲਬੂਤ (ਕਾਲਬੁਦ). ੨ ਠੱਟਰ. ਪਿੰਜਰ.

ਢਾਠਾ. ਢੱਠਾ. ਢਹਿਆ. "ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਡੇਰਾ ਢਾਠਾ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦਾੜ੍ਹੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਰੁਮਾਲ.

ਢਾਠੀ. ਢਹੀ. ਗਿਰੀ. "ਢਾਠੀ ਭੀਤਿ ਭਰੰਮ ਕੀ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦਾੜ੍ਹੀ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਪੱਟੀ.

ਢਾਡ. ਦੇਖੋ, ਢਡ। ੨ ਦਗਧ ਕਰਣ ਵਾਲੀ ਅੱਗ। ੩ ਅੱਗ ਦੀ ਲਾਟ. ਲਾਂਬੂ.

ਢਾਡਸ. ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ. ਧੀਰਯ. ਤਸੱਲੀ. "ਢਾਡਸ ਕੈ ਅਪਨੇ

ਮਨਕੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਸਿੰਧੀ. ਢਾਂਢਸੁ. ਆਡੰਬਰ. ਦਿਖਾਵਾ.

ਢਾਂਡਾ. ਦੇਖੋ, ਢਾਂਢੋ.

ਢਾਡੀ. ਸੰਗਯਾ—ਢੱਡ ਬਜਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਢਾਢਿਸੈਨ ਅਤੇ ਢਾਢੀ.

ਢਾਢੜੀ. ਦਗਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅੱਗ. ਦਾਧਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. "ਕੋਪਰ ਓਤੈ ਢਾਢੜੀ ਜਲਤੀ ਕਰੈ ਪੁਕਾਰ." (ਮ: ੧ ਬੰਨੋ)

ਢਾਢਿਸੈਨ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ੪੦੫ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਸ੍ਰਾਸਵੀਰਯ ਦਾਨਵ ਨਾਲ ਮਹਾਕਾਲ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ, ਤਦ ਮਹਾਕਾਲ ਦੇ ਪਸੀਨੇ ਤੋਂ ਢਾਢੀਆਂ ਦਾ ਮੂਰਿਸ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. "ਬਦਨ ਪ੍ਰਸੇਦ ਧਰਨਿ ਜੋ ਪਰਾ ××× ਢਾਢਿਸੈਨ ਢਾਢੀ ਬਪੁ ਲਯੋ। ਕਰਖਾਬਾਰ ਉਚਾਰਤ ਭਯੋ."

ਢਾਢੀ. ਸੰਗਯਾ—ਢੱਡ (ਢੱਢ) ਬਜਾਕੇ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਭਾਵ—ਯਸ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਹਉ ਢਾਢੀ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਖਸਮ ਕਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਢਾਢੀਕਾ. ਤੁਛ (ਅਦਨਾ) ਢਾਢੀ. ਦੇਖੋ, ਕ ੧੯. "ਹਉ ਢਾਢੀਕਾ ਨੀਚ ਜਾਤਿ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਢਾਂਢੋ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਡੰਗਰ. ਪਸ਼ੂ.

ਢਾਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਮੰਡਲੀ. ਟੋਲੀ. ਜਮਾਤ.

ਢਾਪਨਾ, ਢਾਂਪਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਢਕਣਾ. ਆਛਾਦਨ ਕਰਨਾ. ਕੱਜਣਾ.

ਢਾਬ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਹ-ਆਬ. ਪਿੰਡ ਦਾ ਪਾਣੀ ਰੁੜ੍ਹਕੇ ਜਿਸ ਥਾਂ ਜਮਾ ਹੋਵੇ, ਅਜੇਹਾ ਟੋਭਾ. ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਰਤਣ ਦਾ ਪਾਣੀ ਜਿਸ ਕੱਚੇ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ. ਡਾਬਰ.

ਢਾਬ ਮਤਾ, ਢਾਬ ਮਤੇਵਾਲੀ ਦੇਖੋ, ਦੋਦੇਵਾਲੀ.

ਢਾਰ. ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗਯਾ—ਢੰਗ. ਰੀਤਿ. ਤ਼ਰੀਕ਼ਾ. "ਬਰਜਹਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਇਹ ਢਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਗੁਰੁ ਦੇਹਿਂ ਦਰਸ ਤਿਮ ਕਰਹੁ ਢਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਪਨਾਹ. ਓਟ। ੩ ਢਾਲ. ਸਿਪਰ. "ਕਰਿ ਲੀਨੇ ਅਸਿ ਢਾਰ." (ਚੰਡੀ ੧) ੪ ਢਲਵਾਨ. ਨਸ਼ੇਬ। ੫ ਦੇਖੋ, ਢਾਰਨਾ.

ਢਾਰਸ. ਧੈਯੰ. ਧੀਰਜ.

ਢਾਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਡੇਗਣਾ. ਰੁੜ੍ਹਾਉਣਾ। ੨ ਧਾਤੁ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਅਗਨਿ ਦੇ ਤਾਉ ਨਾਲ ਪਿਘਾਰਨਾ। ੩ ਪਾਣੀ ਜੇਹੀ ਪਤਲੀ ਧਾਤੁ ਨੂੰ ਸੰਚੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣਾ। ੪ ਸਿਰ ਉੱਤੋਂ ਵਾਰ ਸਿੱਟਣਾ. ਸਿਰ ਉੱਪਰਦੀਂ ਘੁਮਾਕੇ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਵਾਰਨਾ.

ਢਾਰਿ. ਢਾਲਕੇ. ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਕੇ. ਦੇਖੋ, ਢਾਰਨਾ ੪. "ਹਮ ਤਨ ਦੀਓ ਹੈ ਢਾਰਿ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਢਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਰੀਤਿ. ਢੰਗ. ਮਰਯਾਦਾ. "ਅਹੰਬੁਧਿ ਕਉ ਬਿਨਸਨਾ ਇਹੁ ਧੁਰ ਕੀ ਢਾਲ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ਹੌਮੈ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਧੁਰ ਦੀ ਚਾਲ ਹੈ। ੨ ਢਲਣ (ਪਿਘਰਨ) ਦਾ ਭਾਵ। ੩ ਦੇਖੋ, ਢਾਰ। ੪ ਸੰ. ਢਾਲ. ਸਿਪਰ. ਚਰਮ. ਗੈਂਡੇ ਦੇ ਚਮੜੇ ਅਥਵਾ ਧਾਤੁ ਦਾ ਅਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਤਲਵਾਰ ਤੀਰ ਆਦਿ ਦਾ ਵਾਰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। "ਢਲੰਤ ਢਾਲ ਮਾਲਯੰ ਖਹੰਤ ਖੱਗ ਖੇਤਯੰ." (ਰਾਮਾਵ) ੫ ਪਨਾਹ. ਓਟ. "ਦੋਊ ਢਾਲਚੀ ਢਾਲ ਹਿੰਦੂ ਹਿੰਦਾਨੰ." (ਗਯਾਨ) ੬ ਦੇਖੋ, ਢਾਲਿ.

ਢਾਲਚੀ. ਵਿ—ਢਾਲਧ੍ਰੀ (ਫਲਧ੍ਰ). ਢਾਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਸਿਪਰ (ਚਰਮ) ਪਹਿਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਢਾਲ ੫.

ਢਾਲਣ. ਦੇਖੋ, ਢਾਲਣਾ। ੨ ਵਿ—ਤੁਲਯ. ਮਾਨਿੰਦ. "ਕਹਿਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਲ ਢਾਲਣ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ਦੇਖੋ, ਕਲ ੨.

ਢਾਲਣਾ, ਢਾਲਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਉੱਪਰੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਰੋੜ੍ਹਨਾ। ੨ ਪਘਰਾਉਣਾ. ਠੋਸ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਅਗਨਿ ਦੇ ਤਾਉ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਜੇਹਾ ਕਰਨਾ। ੩ ਪਘਰੀ ਹੋਈ ਧਾਤੁ ਨੂੰ ਸੰਚੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣਾ। ੪ ਚੌਪੜ ਦਾ ਪਾਸਾ ਅਥਵਾ ਪਰੀਛੇ ਦਾ ਡਾਲਨਾ ਗਿਰਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਢਾਲਿ.

ਢਾਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਰਚਨਾ. ਬਨਾਵਟ. "ਕੰਚਨ ਕਾਇਆ ਸੁਇਨੇ ਕੀ ਢਾਲਾ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੨ ਖ਼ਾ. ਢਾਲ. ਸਿਪਰ. "ਸਤਗੁਰੁ ਢਾਲਾ ਤੁਰਤ ਸੰਭਾਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਢਾਲਿ, ਢਾਲੁ ਸੰਗਯਾ—ਸੰਚੇ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਤੁਲਯ ਹੋਈ ਠੋਸ ਵਸਤੁ ਦੇ ਢਲਨ ਦਾ ਭਾਵ. "ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ." (ਜਪੁ) ੨ ਢਾਲਨ (ਰੋੜ੍ਹਨ) ਦਾ ਭਾਵ. "ਚੇਤਿ ਢਾਲਿ ਪਾਸਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਢਾਲਿ. ਢਾਲਕੇ.

ਢਿਸਰਨ. ਕ੍ਰਿ—ਢਲਕਣਾ. ਉੱਪਰੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਖਿਸਕਣਾ। ੨ ਫਿਸਲਣਾ. ਰਪਟਣਾ। ੩ ਝੁਕਣਾ.

ਢਿਗ. ਸੰਗਯਾ—ਨਦੀ ਦੇ ਢਾਹੇ ਤੋਂ ਡਿਗਿਆ ਹੋਇਆ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਭਾਰੀ ਟੁਕੜਾ। ੨ ਖਾਨਿ (ਕਾਨ) ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਖੋਦਣ ਤੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਕੇ ਡਿਗਿਆ ਹੈ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਾਸ. ਨਜ਼ਦੀਕ. ਕੋਲੇ. "ਭੈ ਕਰ ਢਿਗ ਨਹਿਂ ਆਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਢਿੰਗਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਕੰਡੇਦਾਰ ਛਾਪਾ. ਝਿੰਗ। ੨ ਦੇਖੋ, ਢੀਂਗੁਲੀ। ੩ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਖੁੰਬ, ਜਿਸ ਦੀ ਤਰਕਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ.

ਢਿੰਗਲੀ. ਦੇਖੋ, ਢੀਂਗੁਲੀ.

ਢਿਠਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਢੀਠਤਾ. ਗੁਸਤਾਖ਼ੀ. ਦੇਖੋ, ਢੀਠਤ੍ਰ.

ਢਿੰਡੋਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਡਿੰਡਿਮ (ਡੌਂਡੀ) ਬਜਾਕੇ ਈਰਿਤ (ਕਹਿਆ ਹੋਇਆ) ਵਾਕ. ਡੁਗਡੁਗੀ ਬਜਾਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੁਕਮ. ਮਨਾਦੀ.

ਢਿੱਡ. ਸੰਗਯਾ—ਪੇਟ. ਉਦਰ। ੨ ਗਰਭ. ਹਮਲ.

ਢਿੱਡ ਹੋਣਾ. ਗਰਭ (ਹਮਲ) ਹੋਣਾ.

ਢਿੱਡ ਕਢਵਾਉਣਾ. ਗਰਭ (ਹਮਲ) ਗਿਰਵਾਉਣਾ. ਸਕਾਤ ਹਮਲ ਕਰਵਾਉਣਾ.

ਢਿੱਡਲ. ਵੱਡੇ ਢਿੱਡ ਵਾਲਾ. ਪੇਟਲ.

ਢਿੱਢ. ਦੇਖੋ, ਢਿੱਡ.

ਢਿੰਢੋਰਾ. ਦੇਖੋ, ਢਿੰਡੋਰਾ.

ਢਿਮਢਾਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਮੰਡਲੀ. ਟੋਲੀ। ੨ ਚਾਰਯਾਰੀ. "ਢਿਮਢਾਣੀ ਉਨ ਲਈ ਬਨਾਇ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)

ਢਿਮਢਿਮੀ. ਸੰਗਯਾ—ਢਿਮ ਢਿਮ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਟੰਮਕ. ਡਿੰਡਿਮ. "ਊਧੋ ਸੁਧੋ ਹੋਗਯੋ ਸੁਨਿ ਗੋਪਿਨ ਕੇ ਬੋਲ। ਤਿਸ ਗਯਾਨ ਬਜਾਈ ਢਿਮਢਿਮੀ, ਉਨ ਪ੍ਰੇਮ ਬਜਾਯੋ ਢੋਲ."

ਢਿਲ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਸ੍ਤੀ। ੨ ਬਿਲੰਬ. ਦੇਰੀ. "ਆਪੇ ਦੇਵੈ ਢਿਲ ਨ ਪਾਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੩)

ਢਿਲਵਾਂ. ਜਿਲਾ ਤਸੀਲ ਲਹੌਰ, ਥਾਣਾ ਬਰਕੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਪਾਸ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਨੇਕ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਉੱਧਾਰ ਕਰਦੇ ਝੱਲੀਆਂ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਪਿੱਪਲ ਹੇਠ ਆ ਬੈਠੇ, ਜੋ ਹੁਣ ਸੁੱਕਾ ਹੋਇਆ ਮੌਜੂਦ ਹੈ. ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਅੱਠ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਅਟਾਰੀ' ਤੋਂ ੮ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ.

੨ ਰਿਆਸਤ ਨਾਭਾ, ਨਜਾਮਤ ਫੂਲ, ਤਸੀਲ ਅਤੇ ਥਾਣਾ ਧਨੌਲਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਜੋ ਨਾਭੇ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਦੋਹਾਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ. ਨਾਭਾ ਪੱਤੀ ਦੀ ਹੱਦ ਵਿੱਚ ਦੋ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ:—

(ੳ) ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਇੱਕ ਮੀਲ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਨੇ ਧੌਲੇ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਪੰਜ ਇਸਨਾਨਾ ਕਰਕੇ ਥੋੜਾ ਸਮਾਂ ਆਰਾਮ ਕੀਤਾ. ਇੱਥੇ ਕੇਵਲ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸੇਵਾਦਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ. ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਵੱਲੋਂ ੧੨) ਸਾਲਾਨਾ ਧੂਪਦੀਪ ਦੇ ਖ਼ਰਚ ਲਈ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ.

(ਅ) ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਪੁਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਈ ਦਿਨ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪਾਸ ਮਕਾਨ ਭੀ ਹਨ. ੩੫ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਵੱਲੋਂ, ੧੫ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਬਾ ਖ਼ੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ੧੦ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪਿੰਡ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤਪੇ' ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਹੈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਢਿਲਵਾਂ ਕਲਾਂ.

ਢਿਲਵਾਂ ਕਲਾਂ. ਇਹ ਪਿੰਡ ਰਿਆਸਤ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਕੋਟਕਪੂਰਾ, ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਕਲਗੀਧਰ ਸੋਢੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਲ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਕੌਲ ਜੀ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨਕੇ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਵਾਲਾ ਨੀਲਾ ਬਾਣਾਂ ਉਤਾਰਕੇ ਚਿੱਟੇ ਵਸਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨੀਲੀ ਚਾਦਰ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਸਾੜਨ ਸਮੇਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ—

"ਨੀਲ ਵਸਤ੍ਰ ਲੇ ਕਪਰੇ ਫਾਰੇ
ਤੁਰਕ ਪਠਾਣੀ ਅਮਲ ਗਇਆ."

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨੀਲਾ ਚੋਲਾ ਹੁਣ ਸੋਢੀ ਕੌਲ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਸੋਢੀ ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਹੈ. ਦਰਬਾਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ 'ਗੁਰੂਸਰ' ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਢਿਲਾ. ਵਿ—ਢੀਲਾ. ਸ਼ਿਥਿਲ. "ਨਵੇ ਸੋਤ ਸਭ ਢਿਲਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ਦੇਖੋ, ਢਿੱਲਾ.

ਢਿਲੋਂ. ਦੇਖੋ, ਢਿੱਲੋਂ.

ਢਿੱਲ. ਦੇਖੋ, ਢਿਲ ਅਤੇ ਢੀਲ.

ਢਿੱਲਵ, ਢਿੱਲਵਾਂ. ਦੇਖੋ, ਢਿਲਵਾਂ ਅਤੇ ਢਿਲਵਾਂ ਕਲਾਂ.

ਢਿੱਲੜ, ਢਿੱਲਾ. ਵਿ—ਸੁਸਤ. ਆਲਸੀ। ੨ ਧਰਮ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਤੇ ਪੱਕਾ ਨਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਰਾ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਢਿੱਲੀ. ਵਿ—ਢੀਲੀ. ਦੇਖੋ, ਢਿੱਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ.

ਢਿੱਲੋਂ. ਇੱਕ ਜੱਟ ਜਾਤਿ. ਇਸ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਸਿਰੋਹਾ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ. ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੂਰਯਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਸਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਸੀ. ਇਸ ਜਾਤੀ ਦੇ ਅਨੇਕ ਪਿੰਡ ਢਿੱਲਵ ਅਥਵਾ ਢਿੱਲਵਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਲੰਗਾਹ.

ਢੀਹ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਚਾ ਟਿੱਲਾ। ੨ ਉੱਚਾ ਕਿਨਾਰਾ.

ਢੀਹਾ. ਸੰਗਯਾ—ਮੋਟਾ ਸੋਟਾ. ਕੁਤਕਾ। ੨ ਉੱਚਾ ਟਿੱਲਾ। ੩ ਦਰਿਆ ਦਾ ਕੰਢਾ. ਢਾਹਾ। ੪ ਸਹਾਰਾ. ਆਸਰਾ.

ਢੀਹੇ ਚੜ੍ਹਨਾ. ਉੱਚੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਣਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਾਉਪੇਚ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਵਿਰੁੱਧ ਕੰਮ ਕਰਨਾ.

ਢੀਂਗ. ਸੰਗਯਾ—ਢੀਂਗੁਲੀ ਦੇ ਹੇਠ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਵਜ਼ਨ, ਜੋ ਖੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਜਲ ਕੱਢਣ ਸਮੇਂ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਢੇਙ੍ਕ—ਢੇਂਕ. ਲੰਮੀ ਟੰਗਾਂ ਅਤੇ ਲੰਮੀ ਚੁੰਜ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਪੰਛੀ, ਜੋ ਮਾਸਅਹਾਰੀ ਹੈ. ਲਮਢੀਂਗ. Adjutant (L. Ciconia argala). "ਚੋਂਚੈਂ ਬਡੀ ਭਾਂਤ ਜਿਨ ਢੀਂਗਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ਲਮਢੀਂਗ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਸੱਪ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਮਾਰਨਾ ਵਰਜਿਤ ਹੈ.

ਢੀਂਗਰ. ਸੰਗਯਾ—ਮੋੜ੍ਹਾ. ਕੰਡਿਆਂ ਵਾਲਾ ਛਾਪਾ। ੨ ਭਾਵ—ਕੰਡਿਆਂ ਵਾਂਙ ਚੰਬੜਨ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ.

ਢੀਂਗਲੀ, ਢੀਂਗੁਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਢਿਉਂਗਲੀ. ਢੇਂਕਲੀ. ਪਾਣੀ ਸਿੰਜਣ ਦਾ ਇੱਕ ਯੰਤ੍ਰ. ਦੋ ਖੜੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆੜੀ ਲੱਕੜ ਦੇ ਆਧਾਰ ਲੰਮੀ ਬੱਲੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਇੱਟ ਪੱਥਰ ਆਦਿ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਬੰਨ੍ਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉੱਪਰਲੇ ਸਿਰੇ ਨਾਲ ਡੋਲ ਬੋਕਾ ਆਦਿ. ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਉੱਪਰਲਾ ਸਿਰਾ ਝੁਕਾਕੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਬੋਕਾ ਭਰੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੇਠਲੇ ਪਾਸੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਬੋਝ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਜਦ ਹੇਠ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਪਾਣੀ ਭਰਿਆ ਪਾਤ੍ਰ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਜਿੱਥੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਜਾਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਉੱਥੇ ਢੀਂਗੁਲੀ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਸਿੰਜਕੇ ਖੇਤੀ ਵਾੜੀ ਕਰਦੇ ਹਨ. Shadoof.

ਢੀਟ. ਸੰਗਯਾ—ਰੇਖਾ. ਲਕੀਰ. ਦੇਖੋ, ਡੀਂਡ.

ਢੀਠ ਅਥਵਾ ਢੀਠੁ. ਸੰ. ਧ੍ਰਿਸ਼੍ਟ—ਧ੍ਰਿਸ਼੍ਟ. ਵਿ—ਬੇਅਦਬ। ੨ ਨਿਡਰ.

ਨਿਧੜਕ। ੩ ਨਿਰਲੱਜ. "ਪਾਵਉ ਦਾਨੁ ਢੀਠੁ ਹੋਇ ਮਾਂਗਉ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੪ ਇੱਕ ਥਾਂ ਧੀਰਯ ਦ੍ਰਿਢਤ੍ਰ ਲਈ ਢੀਠ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ:— "ਤਾਂਕੋ ਢੀਠ ਬੰਧਾਯਕੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੬੨)

ਢੀਠਤੁ, ਢੀਠਤ੍ਰ ਸੰ. ਧ੍ਰਿਸ਼੍ਟਤਾ—ਧ੍ਰਿਸ਼੍ਟਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਢੀਠਪਨ. ਬੇਅਦਬੀ. ਢੀਠਾਈ। ੨ ਬੇਖ਼ੌਫ਼ੀ. ਨਿਡਰਤਾ. "ਢੀਠਤੁ ਆਪਨ ਚਿਤ ਮੇ ਗਹੀਅਹੁ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੬੨) ੩ ਨਿਰਲੱਜਤਾ. ਬੇਹ਼ਯਾਈ.

ਢੀਠਾ. ਸੰਗਯਾ—ਢੀਠਪਨ. ਢੀਠਤ੍ਰ. "ਬਿਨਸਿਓ ਢੀਠਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੂਠਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) "ਬਿਨਸਿਓ ਮਨ ਕਾ ਮੂਰਖੁ ਢੀਠਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਮਨ ਦਾ ਮੂਰਖਤ੍ਰ ਅਤੇ ਢੀਠਤ੍ਰ ਬਿਨਸਿਓ। ੨ ਵਿ— ਢੀਠ. ਢੀਠਤਾ ਵਾਲਾ. ਬੇਅਦਬ। ੩ ਨਿਰਲੱਜ.

ਢੀਠਾਈ. ਦੇਖੋ, ਢੀਠਤ੍ਰ. "ਇਹ ਹਉਮੈ ਕੀ ਢੀਠਾਈ." (ਮਲਾ ਮ: ੫)

ਢੀਠੁ. ਦੇਖੋ, ਢੀਠ.

ਢੀਠੇ. ਵਿ—ਢੀਠਤਾ ਵਾਲੇ. ਦੇਖੋ, ਢੀਠ. "ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਬਿਨਸੇ ਮਦ ਢੀਠੇ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਢੀਡਾ, ਢੀਢਾ ਸੰਗਯਾ—ਗੁਲੇਲਾ। ੨ ਗੋਲ ਪੱਥਰ। ੩ ਸਿੰਧੀ. ਢੀਢੁ. ਇੱਕ ਚਮਾਰ ਜਾਤੀ. ਭਾਵ—ਨੀਚ. "ਹਮ ਢੀਢੇ ਢੀਮ ਬਹੁਤ ਅਤਿ ਭਾਰੀ." (ਬਸੰ ਮ: ੪)

ਢੀਮ. ਸੰਗਯਾ—ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਡਲਾ. ਢੇਮ। ੨ ਭਾਵ ਜੜ੍ਹਮਤਿ.

ਢੀਲ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਸ੍ਤੀ। ੨ ਦੇਰੀ. ਚਿਰ. ਢਿੱਲ. "ਢੀਲ ਨ ਪਰੀ ਜਾ ਗੁਰੁ ਫੁਰਮਾਏ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਢੀਲਾ. ਵਿ—ਸੁਸ੍ਤ. ਆਲਸੀ. "ਲਾਹੇ ਕਉ ਤੂੰ ਢੀਲਾ ਢੀਲਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਢਿੱਲਾ ੨। ੩ ਦੇਖੋ, ਢੀਲਿਆ। ੪ ਸੰਗਯਾ— ਬਿਲੰਬ. ਦੇਰੀ. "ਇਕੁ ਨਿਮਖ ਨ ਕੀਜੈ ਢੀਲਾ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੫ ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਦੇ ਜਿਲੇ ਇਕ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਜਾਤਿ.

ਢੀਲਿਆ. ਵਿ—ਆਜ਼ਾਦ. ਬੰਧਨ ਰਹਿਤ. "ਇਕਿ ਬਾਧੇ ਇਕਿ ਢੀਲਿਆ ਇਕਿ ਸੁਖੀਏ ਹਰਿਪ੍ਰੀਤਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧)

ਢੁਕਣਾ, ਢੁਕਨਾ ਸੰ. ਢੌਕ੍. ਧਾ—ਜਾਣਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ—ਨੇੜੇ ਪਹੁਚਣਾ। ੩ ਜੰਞ ਦਾ ਲਾੜੀ ਦੇ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਘਰ ਤੇ ਸਜਧਜ ਨਾਲ ਅੱਪੜਨਾ.

ਢੁਕਾਉ. ਸੰਗਯਾ—ਢੁਕਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਜਨੇਤੀਆਂ ਦਾ ਕੁੜਮਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਅਤੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਕਰਮ. "ਤਬ ਪਹੁਚੇ ਤਿਹ ਪੁਰ ਨਿਕਟ ਕਰਨੋ ਜਹਾਂ ਢੁਕਾਉ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਢੁੱਚਰ. ਸੰਗਯਾ—.ਹੁੱਜਤ. ਤਰਕ। ੨ ਰੁਕਾਵਟ. ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ.

ਢੁੰਡਾ. ਸੰ. ਢੁਣ੍ਡਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿਰਨਜਕਸ਼ਿਪੁ ਦੀ ਭੈਣ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਮ ਹੋਲਿਕਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਵਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਦੇ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੜੇਗੀ. ਹਿਰਣਜਕਸ਼ਿਪੁ ਦੇ ਆਖੇ ਢੁੰਡਾ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਨੂੰ ਗੋਦੀ ਲੈਕੇ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਈ, ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਬਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਢੁੰਡਾ ਸੁਆਹ ਦੀ ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਈ. ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਹੋਰੀ ਹੋਲਿਕਾ ਦਹਨ ਤਯੋਹਾਰ (ਫਗੁਣ ਸੁਦੀ ੧੫) ਨੂੰ ਇਸੇ ਢੁੰਡਾ ਦੀ ਸੁਆਹ ਉਡਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਢੁੰਡਿ, ਢੁੰਡਿਰਾਜ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਗਣੇਸ਼. ਗਜਾਨਨ. ਕਾਸ਼ੀਖੰਡ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਵਿਦਯਾਤਤ੍ਰ ਗਣੇਸ਼ ਦੇ ਢੂੰਢੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਾਮ ਹੈ.

ਢੁੰਢਾਰ. ਜੈਪੁਰ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦਾ ਇਲਾਕਾ.

ਢੁੰਮਣਢਾਣਾ. ਟੋਲਾ. ਝੁੰਡ. ਗਰੋਹ. ਜਥਾ. ਦੇਖੋ, ਢਿਮਢਾਣੀ.

ਢੁਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਢਲਣਾ. ਟਪਕਣਾ. ਵਹਿਣਾ। ੨ ਘੁੰਮਣਾ. ਫਿਰਨਾ। ੩ ਰੁੜ੍ਹਨਾ. ਢਲਕਣਾ। ੪ ਰੀਝਣਾ. ਪਸੀਜਣਾ.

ਢੁਰਾਨਾ, ਢੁਰਾਵਨ ਕ੍ਰਿ—ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਵਹਾਉਣਾ। ੨ ਨਿਵਾਣ ਵੱਲ ਰੋੜ੍ਹਨਾ। ੩ ਹਿਲਾਉਣਾ. ਕੰਬਾਉਣਾ. "ਸੁਨ ਸੀਸ ਢੁਰਾਵਹਿ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਢੁਰਿ. ਢਲਕੇ. ਦ੍ਰਵ ਹੋਕੇ. "ਤਿਉ ਢੁਰਿ ਮਿਲਿਓ ਜੁਲਾਹੋ." (ਧਨਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਰੁੜ੍ਹਕੇ। ੩ ਰੀਝਕੇ. ਪਸੀਜਕੇ. ਦੇਖੋ, ਢੁਰਨਾ.

ਢੁਲਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਹੇਠ ਵੱਲ ਖਿਸਕਣਾ. ਰੁੜ੍ਹਨਾ। ੨ ਹਿੱਲਣਾ. ਫਿਰਨਾ. ਕੰਬਣਾ. "ਢੁਲਕੈ ਚਵਰ." (ਰਾਮ ਬੇਣੀ)

ਢੁਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਲੁੜਕਣਾ. ਫਿਸਲਣਾ। ੨ ਏਧਰ ਓਧਰ ਹਿੱਲਣਾ. ਲਹਰਾਉਣਾ. "ਚਵਰੁ ਸਿਰਿ ਢੁਲੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ੩ ਦ੍ਰਵਣਾ. ਪਿਘਲਣਾ। ੪ ਰੀਝਣਾ. ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਾ.

ਢੁਲਾਉਣਾ, ਢੁਲਾਨਾ, ਢੁਲਾਵਨ ਕ੍ਰਿ—ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਰੋੜ੍ਹਨਾ। ੨ ਏਧਰ ਓਧਰ ਹਿਲਾਉਣਾ. ਲਹਰਾਉਣਾ। ੩ ਝੁਕਾਉਣਾ. "ਪਾਇਨ ਸੀਸ ਢੁਲਾਇਰਹੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੪ ਢੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਾਉਣਾ. ਢੁਆਉਂਣਾ.

ਢੁਲਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦ੍ਰਵਕੇ. ਢਲਕੇ. ਦ੍ਰਵੀਭੂਤ ਹੋਕੇ. "ਹਰਿ ਤੁਠੈ ਢੁਲਿ ਢੁਲਿ ਮਿਲੀਆ." (ਗਉ ਮ: ੪) "ਓਹ ਸੁੰਦਰਿ ਹਰਿ ਢੁਲਿ ਮਿਲੀ." (ਦੇਵ ਮ: ੪)

ਢੁਵੰਤਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਢੋਵੰਤਾ. ਢੋਂਦਾ. "ਰਵਿਦਾਸ ਢੁਵੰਤਾ ਢੋਰ ਨੀਤ." (ਆਸਾ ਧੰਨਾ)

ਢੂਸਰ. ਬਾਣੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. ਵੈਸ਼੍ਯ ਜਾਤਿ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ। ੨ ਕਈ ਢੂਸਰ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਤਿ ਵਿੱਚੋਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ.

ਢੂਹ. ਸੰਗਯਾ—ਆਧਾਰ. ਆਸਰਾ। ੨ ਪਿੱਠ. ਪ੍ਰਿਸ਼੍ਠ। ੩ ਦੇਖੋ, ਢੂਹੀ.

ਢੂਹਾ, ਢੂਹੀ ਸੰਗਯਾ—ਪਿੱਠ. ਪ੍ਰਿਸ਼੍ਠ. ਪੀਠ। ੨ ਗੁਦਾ। ੩ ਚਿੱਤੜ. ਨਿਤੰਬ.

ਢੂਕਨਾ. ਦੇਖੋ, ਢੁਕਣਾ.

ਢੂੰਡ. ਦੇਖੋ, ਢੂੰਢ। ੨ ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਪਹਾੜੀ ਟਿੱਲਾ। ੩ ਟਿੱਬੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਛੋਟੀ ਪਹਾੜੀ.

ਢੂੰਡਨਾ. ਦੇਖੋ, ਢੂੰਢਨਾ.

ਢੂੰਡੀਆ. ਵਿ—ਖੋਜੀ. ਮੁਤਲਾਸ਼ੀ. ਜਿਗ੍ਯਾਸੁ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਜੈਨ ਸਾਧੂ, ਜੋ ਮੂੰਹ ਤੇ ਪੱਟੀ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਰਖਦਾ ਹੈ. ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੀ ਡਿੰਗਲਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਢੂੰਡ ਨਾਮ ਪਹਾੜੀ ਟਿੱਬੇ ਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਪੁਰ ਜੈਨੀ ਸਾਧੂ ਨਗਰ ਤਯਾਗਕੇ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੰਗਯਾ ਹੋ ਗਈ. ਇਹ ਜੈਨੀਆਂ ਦਾ "ਸ਼੍ਵੇਤਾਂਬਰ" ਫ਼ਿਰਕ਼ਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਜੈਨੀ.

ਢੂੰਢ. ਸੰ. ਢੁਂਢ੍—ਢੂੰਢ੍. ਧਾ—ਢੂੰਢਣਾ, ਖੋਜਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਭਾਲ. ਤਲਾਸ਼. "ਢੂੰਢ ਵੰਞਾਈ, ਥੀਆ ਥਿਤਾ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ਭਾਲ (ਤਲਾਸ਼) ਮਿਟ ਗਈ, ਮਨ ਇਸਥਿਤ ਹੋ ਗਿਆ.

ਢੂਢਣਾ, ਢੂੰਢਣੁ, ਢੂੰਢਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਟੋਲਣਾ. ਭਾਲਣਾ. ਖੋਜਣਾ. "ਢੂੰਢਨ ਇਆ ਮਨ ਮਾਹਿ." (ਬਾਵਨ) "ਅਬ ਢੂੰਢਨ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਢੂਢੇਦੀਏ ਸੁਹਾਗ ਕੂ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਢੂਢਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਢੂੰਢਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਖੋਜ. ਭਾਲ. ਤਲਾਸ਼.

ਢੂਢਿਮੁ. ਦੇਖੋ, ਢੰਢੋਲਿਮੁ.

ਢੂੰਢੀਆ. ਦੇਖੋ, ਢੂੰਡੀਆ.

ਢੂਲ. ਸੰਗਯਾ—ਆਧਾਰ. ਆਸਰਾ। ੨ ਢੂਲਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਝੂਲ. ਲਹਿਰਾਉ. "ਚਉਰਢੂਲ ਜਾਚੈ ਹੈ ਪਵਣੁ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਢੂਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਡਾਟ ਦਾ ਕਲਬੂਤ (ਕਾਲਬੁਦ). ਡਾਟ ਦਾ ਆਧਾਰ.

ਢੇਊ. ਸੰਗਯਾ—ਤਰੰਗ. ਲਹਿਰ। ੨ ਨਦੀ ਦਾ ਬਾਢ (ਚੜ੍ਹਾਉ) ੩ ਇੱਕ ਬਿਰਛ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਫਲ. ਇਹ ਗਾੜ੍ਹੀ ਛਾਂ ਵਾਲਾ ਸੁੰਦਰ ਦਰਖ਼ਤ ਹੈ. ਢੇਊ ਗਰਮ ਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਅਚਾਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ. L. Artocarpus Integrifolia। ੪ ਉਹ ਲਾਟੂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਘੁਮਾਕੇ ਉੱਨ ਆਦਿਕ ਦਾ ਡੋਰਾ ਵੱਟੀਦਾ ਹੈ। ੫ ਵਿ—ਬੇਸਮਝ.

ਢੇਸੀ. ਇੱਕ ਜੱਟ ਜਾਤਿ. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜਿਲੇ ਢੇਸੀ ਵਿਸ਼ੇਸ ਪਾਈਦੇ ਹਨ। ੨ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਕੇ ਪਰਮਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ.

ਢੇਂਕਲੀ, ਢੇਕੁਲੀ ਦੇਖੋ, ਢੀਂਗੁਲੀ. "ਕਪਟ ਸਨੇਹ ਜੈਸੇ ਢੇਕੁਲੀ ਨਿਵਾਵੈ ਸੀਸ." (ਭਾਗੁਕ)

ਢੇਡ. ਦੇਖੋ, ਢੇਢ.

ਢੇਡੀ. ਸਜਾਹਚਸ਼ਮ ਇੱਕ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ, ਜੋ ਬਹਰੀ ਬੱਚੇ ਤੋਂ ਕੱਦ ਵਿੱਚ ਜਰਾ ਛੋਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਵਿਦੇਸੀ ਹੈ. ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਆਉਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪਾਲਦਾ. ਇਸ ਦਾ ਗੁਜਾਰਾ ਸਾਨ੍ਹੇ, ਚਾਮਚੜਿੱਕਾਂ ਅਤੇ ਚੂਹੇ ਖਾ ਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ.

ਢੇਢ. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਉਂ. ਕਾਗ। ੨ ਚਮਾਰ. ਮੁਰਦੇ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਨੀਚ. "ਏ ਪੰਡੀਆ ਮੋ ਕਉ ਢੇਢ ਕਹਤ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) ੩ ਵਿ—ਮੂਰਖ.

ਢੇਬੂਆ. ਦੇਖੋ, ਢਊਆ ਅਤੇ ਢਬੂਆ.

ਢੇਮ. ਦੇਖੋ, ਢੀਮ. "ਮਤ ਕੋਊ ਮਾਰੈ ਈਟ ਢੇਮ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ)

ਢੇਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਬਾਰ. ਗੰਜ। ੨ ਟਿੱਬਾ. ਟਿੱਲਾ. "ਖਾਲੀ ਰਹੇ ਢੇਰ ਜਿਉ ਪਾਨੀ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ੩ ਵਿ—ਬਹੁਤ. ਅਧਿਕ.

ਢੇਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਢੇਰਾ ੧.

ਢੇਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਤ ਵੱਟਣ ਦਾ ਲਾਟੂ. ਢੇਰਨਾ। ੨ ਮੋਟੀ ਜੂੰ. ਵਡੀ ਯੂਕਾ.

ਢੇਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟਾ ਢੇਰ. ਅੰਬਾਰ. "ਦੂਜੇਭਾਵ ਕੀ ਮਾਰਿ ਵਿਡਾਰੀ ਢੇਰੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) ੨ ਵਿ—ਅਹੰਕਾਰੀ. "ਢੇਰੀ ਜਾਮੈ, ਜਮਿ ਮਰੈ." (ਬਾਵਨ)

ਢੇਰੀ ਸ਼ਾਹਾਨ. ਦੇਖੋ, ਤਕਸਿਲਾ.

ਢੇਰੀ ਢਾਹੁਣੀ. ਕ੍ਰਿ—ਮਨੋਰਾਜ ਦੀ ਰਚਨਾ ਮਿਟਾਉਣੀ. ਸੰਕਲਪ ਤਯਾਗਣਾ। ੨ ਹੌਸਲਾ ਹਾਰਨਾ। ੩ ਖ਼ੁਦੀ ਦਾ ਤਯਾਗ ਕਰਨਾ. "ਢੇਰੀ ਢਾਹਹੁ ਸਾਧ ਸੰਗਿ." (ਬਾਵਨ)

ਢੇਲੜੀ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਜਮੀਨ। ੨ ਰੋੜੀ. ਡਲੀ. ਦੇਖੋ, ਢੇਲਾ.

ਢੇਲੜੀਪਤਿ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਰਾਜਾ. ਢੇਲੜੀ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ। ੨ ਜਿਮੀਂਦਾਰ.

ਢੇਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਡਲਾ. ਢੀਮ.

ਢੇਲਾ ਕਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਮੂਤ੍ਰ ਤਯਾਗਕੇ ਅੰਗ ਨਾਲ ਲਗੀ ਬੂੰਦਾਂ ਨੂੰ ਢੇਲੇ ਨਾਲ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਕਰਨਾ. ਇਹ ਕ੍ਰਿਯਾ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਇਸਤਿੰਜਾ.

ਢੇਲਾਚੌਥਿ. ਦੇਖੋ, ਪੱਥਰਚੌਥਿ.

ਢੈਣਾ. ਦੇਖੋ, ਢਹਣਾ.

ਢੈਯਾ. ਦੇਖੋ, ਢਈਆ.

ਢੈਲਾ. ਵਿ—ਢਿੱਲਾ. ਸੁਸਤ। ੨ ਮੁਰਝਾਇਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਢਲਕਿਆ ਹੋਇਆ.

ਢੋ. ਆਸਰਾ. ਸਹਾਰਾ। ੨ ਢੋਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ. ਜਿਵੇਂ—ਬੂਹਾ ਢੋ ਦਿਓ, ਇੱਟਾਂ ਢੋ ਲਓ.

ਢੋਅ. ਸੰਗਯਾ—ਪਨਾਹ. "ਦਰਿ ਢੋਅ ਨ ਲਹਨੀ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਰਸਾਈ. ਪਹੁਚ। ੩ ਧਾਵਾ. ਹ਼ਮਲਾ. "ਤਬੈ ਢੋਅ ਕੈ ਕੈ ਸੁ ਨੀਕੇ ਸਿਧਾਰਿਐਂ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਢੋਆ. (ਦੇਖੋ, ਢੌਂਕ. ਧਾ). ਸੰਗਯਾ—ਢੁਕਾਉ. ਬਰਾਤ ਦੇ ਢੁੱਕਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਮਿਲਿ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋਏ ਸਹਜਿ ਢੋਏ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਮੁਲਾਕ਼ਾਤ. ਮਿਲਾਪ. "ਖਟੁ ਦਰਸਨ ਕਰਿਗਏ ਗੋਸਟਿ ਢੋਆ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੩ ਆਸਰਾ. ਆਧਾਰ. "ਸਚੇ ਦਾ ਸਚਾ ਢੋਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੪ ਧਾਵਾ. ਹੱਲਾ. "ਪੰਜੇ ਬਧੇ ਮਹਾ ਬਲੀ ਕਰਿ ਸਚਾ ਢੋਆ." (ਵਾਰ ਬਸੰ) ੫ ਲਾੜੀ ਲਈ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜਿਆ ਵਸਤ੍ਰ ਭੂਸਣ ਆਦਿ ਸਾਮਾਨ। ੬ ਪੇਸ਼ਕਸ਼. ਭੇਟਾ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸਾਮਾਨ. ਸੰ. ਉਪਢੌਕ.

ਢੋਇ. ਦੇਖੋ, ਢੋਅ। ੨ ਢੋਕਰ. ਢੋਕੇ.

ਢੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਢੋਣਾ.

ਢੋਈ. ਸੰਗਯਾ—ਓਟ. ਪਨਾਹ. "ਜਾਕਉ ਮੁਸਕਲ ਅਤਿ ਬਣੈ, ਢੋਈ ਕੋਇ ਨ ਦੇਇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਦਾਖ਼ਲ. ਪ੍ਰਵੇਸ਼. "ਹਰਿਦਰਗਹ ਢੋਈ ਨਾ ਲਹਨਿ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੩ ਹੱਲਾ. ਧਾਵਾ. "ਕਰੋਂ ਕਯੋਂ ਨ ਢੋਈ?" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਦੇਖੋ, ਢੋਣਾ.

ਢੋਹਣਾ. ਦੇਖੋ, ਢੋਣਾ.

ਢੋਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਬਾਜ਼ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਪੁਰ ਦਿੱਤਾ ਚੰਮ ਦਾ ਟੋਪਾ. ਅੰਧੇਰੀ. "ਢੋਕੇ ਛੁਟੇ ਤੇ ਮਹਾਂ ਛੁਧਵਾਨ ਕਿਧੌਂ ਚਕਵਾ ਉਠ ਬਾਜਹਿਂ ਮਾਰਜੋ."

(ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਚਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਜ਼.

ਢੋਟਾ, ਢੋਟੀ ਵ੍ਰਜ. ਸੰਗਜਾ—ਬਾਲਕ. ਲੜਕਾ. ਢਟੋਨਾ. ਲੜਕੀ.

ਢੋਣਾ, ਢੋਨਾ (ਦੇਖੋ, ਢੌਕ ਧਾ). ਕ੍ਰਿ—ਭਾਰੀ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਸਿਰ ਪੁਰ ਚੁੱਕਕੇ ਜਾਂ ਲੱਦਕੇ ਲੈ ਜਾਣਾ. ਵਹਨ ਕਰਨਾ. ਲੈ ਜਾਣਾ। ੨ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕਰਨਾ. ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ. "ਓਥੈ ਪਕੜਿ ਓਹ ਢੋਇਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੩ ਭੇੜਨਾ. ਬੰਦ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਢੋ ੨.

ਢੋਰ. ਸੰ. ਧੁਰ੍ਯ. ਸੰਗਜਾ—ਹਲ ਗੱਡੇ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਜੋਤਣ ਲਾਇਕ੍ ਪਸ਼ੂ. "ਅਨਿਕ ਰਸਾ ਖਾਏ ਜੈਸੇ ਢੋਰ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਪਸੁਢੋਰ.

ਢੋਰਣਾ, ਢੋਰਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਢਲਕਾਉਂਣਾ. ਵਹਾਉਂਣਾ. ਟਪਕਾਉਂਣਾ. "ਦ੍ਰਿਗ ਢੋਰਤ ਹੇਰਤ ਨੰਦ ਦੁਖੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਫੇਰਨਾ. ਲਹਰਾਉਂਣਾ. "ਚਮਰ ਸੀਸ ਪੈ ਢੋਰਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਢੋਰਾ. ਦੇਖੋ, ਢੋਰ। ੨ ਛੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਕੀੜਾ. ਕੋਠੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਛੋਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕੀੜਾ ਖਾਕੇ ਬਹੁਤ ਨੁਕ਼ਸਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਜੇ ਦਾਣਿਆਂ ਉੱਪਰ ਸੁਆਹ ਪਾਕੇ ਹਵਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਇਹ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਢੋਲ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਵਿੱਚੋਂ ਖੋਦੀ ਅਤੇ ਲੰਮੀ ਗੋਲ ਲਕੜੀ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਚਮੜਾ ਮੜ੍ਹਕੇ ਇਹ ਸਾਜ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਜੇਹੇ ਬਾਜੇ ਨੂੰ ਖ਼ਮਦਾਰ ਲੱਕੜ ਦੇ ਡੱਗਿਆਂ ਨਾਲ ਗਲ ਵਿੱਚ ਲਟਕਾਕੇ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਫ਼ਾ دُہل ਦੁਹਲ.

ਢੋਲਕ, ਢੋਲਕੀ ਸੰਗਜਾ—ਛੋਟਾ ਢੋਲ (ਦੁਹਲ). ਦੁਹਲਕ.

ਢੋਲਚੀ. ਸੰਗਜਾ—ਢੋਲ ਬਜਾਉਂਣ ਵਾਲਾ. ਦੁਹਲਚੀ.

ਢੋਲਨ, ਢੋਲਾ ਵਿ—ਪਿਆਰਾ. "ਭਾਖੈਂ, ਢੋਲਨ ਕਹਾਂ ਰੇ?" (ਰਾਮਾਵ) "ਸਦਰੰਗ ਢੋਲਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ੨ ਸੰਗਜਾ—ਪਤਿ. ਦੁਲਹਾ. ਲਾੜਾ.

ਢੋਲਾਰਨ, ਢੋਲਾਵਨ ਦੇਖੋ, ਢੁਰਾਵਨ, ਢੁਲਾਵਨ ਅਤੇ ਢੋਰਨ. "ਨਾਮ ਤੇਰਾ ਤੁਹੀ ਚਵਰ ਢੋਲਾਰੇ." (ਧਨਾ ਰਵਿਦਾਸ) "ਦੇਉ ਸੂਹਨੀ ਸਾਧੁ ਕੈ ਬੀਜਨੁ ਢੋਲਾਵਉ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਢੋਲਿ. ਢਲਾ (ਪਜਾਰੇ) ਨੇ. "ਦੁਰਮਤਿ ਪਰਹਰਿ ਛਾਡੀ ਢੋਲਿ." (ਓਅੰਕਾਰ) ਦੁਰਮਤਿ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤਿ ਨੇ ਤਜਾਗ ਦਿੱਤੀ ਹੈ.

ਢੋਲੀ. ਢੋਲਚੀ. ਢੋਲ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਢੋਲਾ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ.

ਢੋਲੀਐ. ਢੋਲਾ (ਪ੍ਰੀਤਮ) ਦੇ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਲਈ. "ਹਉ ਫਿਰਉ ਦਿਵਾਨੀ ਆਵਲ ਬਾਵਲ ਤਿਸੁ ਕਾਰਣਿ ਹਰਿ ਢੋਲੀਐ." (ਦੇਵ ਮ: ੪) ਤਿਸੁ ਢੋਲਾ ਹਰਿ ਲਈ ਹਉ ਫਿਰਉ ਦਿਵਾਨੀ। ੨ ਫੇਰੀਏ. ਲਹਰਾਈਏ. ਜੈਸੇ—ਚਵਰ ਢੋਲੀਐ.

ਢੋਲੋ. ਡਿੰਗ. ਪਤਿ. ਸ੍ਵਾਮੀ.

ਢੋਵਣੁ, ਢੋਵਨ ਦੇਖੋ, ਢੋਣਾ. "ਜਲ ਢੋਵਉ ਇਹ ਸੀਸ ਕਰਿ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਓਹ ਢੋਵੈ ਢੋਰ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੪)

ਢੋਵੰਤਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਢੋਂਦਾ.

ਢੌਕ. ਸੰ. ਢੌਕ੍. ਧਾ—ਚਲਾਉਣਾ, ਪ੍ਰੇਰਨਾ, ਪਹੁਚਣਾ, ਅਰਪਣਾ, ਨੇੜੇ ਲਿਆਉਣਾ.

ਢੌਚਾ, ਢੌਂਚਾ ਸੰਗਜਾ—ਸਾਢੇ ਚਾਰ ੪½ ਦਾ ਪਹਾੜਾ. ਦੇਖੋ, ਊਠਾ.

ਢੰਕਾ. ਦੇਖੋ, ਡੰਕਾ. "ਲਗੇ ਢੋਲ ਢੰਕੇ." (ਚੰਡੀ ੨) ੨ ਢੱਕਾ. ਢੋਲ. ਡੌਰੂ। ੩ ਢਮੰਕਾ. ਢਮਕਾਰ.

ਢੰਕਾਰ. ਸੰਗਜਾ—ਢਮਕਾਰ. ਢਮਢਮ ਧੁਨਿ. ਢੋਲ ਡੌਰੂ ਆਦਿ ਦਾ ਸ਼ਬਦ.

ਢੰਗ. ਸੰਗਜਾ—ਰੀਤਿ. ਤ੍ਰੀਕਾ। ੨ ਉਪਾਯ. ਯਤਨ। ੩ ਬਨਾਵਟ. ਰਚਨਾ। ੪ ਆਚਰਣ.

ਢੰਗੀ. ਵਿ—ਢੰਗ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਢੰਗ.

ਢੰਗੁ. ਦੇਖੋ, ਢੰਗ.

ਢੰਡ. ਜਿਲਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਤਸੀਲ ਤਰਨਤਾਰਨ, ਥਾਣਾ ਲਹੌਰੀਮਲ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਖਾਸੇ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਸਮੀਪ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਇਸ ਇ਼ਲਾਕ਼ੇ ਆਏ ਸਨ. ਪਹਿਲਾਂ 'ਘਸੋਲ' ਪਿੰਡ ਠਹਿਰੇ, ਫਿਰ ਇੱਥੇ ਚਰਣ ਪਾਏ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਸਾਧਾਰਣ ਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪਾਸ ਰਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਹਨ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦਸ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਇਸੀ ਪਿੰਡ ਵੱਲੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਕਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਦਾਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਰਸਾਲਦਾਰ ਨੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਮ ਲਗਾਈ ਹੈ. ਪਿੰਡ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਪਾਸ ਹੀ ਇੱਕ ਛੱਪੜ ਹੈ. ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਥੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਚਰਣ ਧੋਤੇ ਸਨ. ਨਗਰ ਵਾਸੀ ਹੁਣ ਇਸ ਛੱਪੜ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯਤਨ ਵਿੱਚ ਹਨ. ਭਾਦੋਂ ਦੀ ਅਮਾਵਸ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਢੰਡੋਰਨ. ਕ੍ਰਿ—ਢਿੰਡੋਰਾ ਦੇਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਢੰਡੋਲਨ.

ਢੰਡੋਰਾ. ਦੇਖੋ, ਢਿੰਡੋਰਾ.

ਢੰਢੋਰੀ. ਢੰਢੋਰਾਂ (ਢਿੰਡੋਰਾ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਢੋਲਕ. "ਰਬਾਬੀਆਂ ਦੁਤਾਰਾ ਤੇ ਢੰਢੋਰੀ ਆਣ ਖੜਕਾਈ." (ਮਹਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਢੰਢੋਲਨ. ਕ੍ਰਿ—ਢੂੰਢਣਾ. ਖੋਜਣਾ। ੨ ਟਟੋਲਣਾ. ਟੋਹਕੇ ਮਾਲੂਮ ਕਰਨਾ. "ਪਕੜਿ ਢੰਢੋਲੇ ਬਾਂਹ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੩ ਨਿਰਣੇ ਕਰਨਾ. "ਢੰਢੋਲਤ ਢੂਢਤ ਹਉ ਫਿਰੀ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੪ ਸਿੰਧੀ. ਧਾਂਧੋਲਣੁ. ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਧੱਕਣਾ.

ਢੰਢੋਲਿਮੁ. ਕ੍ਰਿ—ਨਿਰਣੇ ਕਰਨਾ. ਤਹ਼ਕ਼ੀਕ਼ ਕਰਨਾ. "ਢੰਢੋਲਿਮੁ ਢੂੰਢਿਮੁ ਡਿਠੁ ਮੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਤਹ਼ਕ਼ੀਕ਼ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਢੂੰਢ (ਖੋਜ) ਕੇ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ੨ ਖੋਜ ਕਰਨਾ। ੩ ਟਟੋਲਣਾ.

ਢੰਢੋਲੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਢੰਢੋਲਕੇ. ਨਿਰਣੇ ਕਰਕੇ. "ਖੋਜਿ ਹਿਰਦੈ ਦੇਖਿ ਢੰਢੋਲੀ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਖੋਜੀ. ਢੂੰਢਣ ਵਾਲਾ.

ਣ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦਾ ਵੀਹਵਾਂ ਅੱਖਰ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਅਸਥਾਨ ਮੂੰਹ ਦੀ ਛੱਤ (ਮੂਰ੍ਧਨ੍) ਅਤੇ ਨਾਸਿਕਾ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਗਜਾਨ। ੩ ਨਿਰਣਯ. ਖੋਜ। ੪ ਭੂਸ਼ਣ. ਗਹਿਣਾ। ੫ ਜਲ। ੬ ਸ਼ਿਵ। ੭ ਦਾਨ। ੮ ਖੋਟਾ ਆਦਮੀ। ੯ ਪ੍ਰਾ. ਵਯ—ਨ. ਨਾ. ਨਿਸ਼ੇਧ ਬੋਧਕ.

ਣਹ / **ਣਹਿ** ਵਯ—ਨਹੀਂ. ਨਾ. "ਣਾ ਹਉ, ਣਾ ਤੂੰ, ਣਹ ਛੁਟਹਿ." (ਬਾਵਨ)

ਣਗਣ ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਗਣ, ਜੋ ਦੋ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਰੂਪ ਹਨ:—ऽ, ॥.

ਣਮੋ / **ਣਮੋਕਾਰ** ਪ੍ਰਾ. ਨਮਸਕਾਰ. "ਣਮੋ ਆਯਰਿਯਾਣੰ (ਸਾਮਾਯਿਕ ਸੂਤ੍ਰ) ਆਚਾਰਯਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ.

ਣਾ. ਵਯ—ਨਾ. ਨਹੀਂ. ਦੇਖੋ, ਣਹ.

ਣਾਣਾ. ਣ ਅੱਖਰ. "ਣਾਣਾ, ਰਣ ਤੇ ਸੀਝੀਐ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਣ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ. ਣਕਾਰ.

ਣਾਪ. ਸੰਗਜਾ—ਨਾਪ. ਮਾਪ ਮਿਣਤੀ.

ਣਾਮ. ਦੇਖੋ, ਨਾਮ. "ਣਾਮ ਵਿਹੂਣੇ ਆਦਮੀ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਣਿਆਰਾ. ਵਿ—ਨਿਆਰਾ. ਅਲਗ. ਵੱਖ। ੨ ਅਣੀਆਲਾ. ਅਨੀਆਰਾ. ਨੋਕਦਾਰ. ਦੇਖੋ, ਬਾਣਣਿਆਰੇ.

ਣੰਕ. ਸੰਗਜਾ—ਧਾਤੁ ਦੇ ਵਾਜਿਆਂ ਦੀ ਧੁਨਿ। ੨ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ. ਰੋਕ. "ਣੰਕ ਦਈ ਤਬ ਨਿਖੁਟਜੋ ਪਾਨੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤ

ਤ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦਾ ਇਕੀਹਵਾਂ ਅੱਖਰ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਅਸਥਾਨ ਦੰਤ (ਦੰਦ) ਹੈ। ੨ ਵ੍ਯ—ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ. ਯਕੀਨਨ। ੩ ਨਿਰਾ. ਫ਼ਕ਼ਤ਼. ਕੇਵਲ. "ਬਾਣੀ ਤ ਗਾਵਹੁ ਗੁਰੂ ਕੇਰੀ." (ਅਨੰਦੁ) ੪ ਤੋ. ਤਾਂ. "ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਊਸਰਹਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੫ ਤਦ. ਤਬ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਤ ਸਰਧਾ ਪੂਰੀਐ." (ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧) "ਤ ਧਰਿਓ ਮਸਤਕਿ ਹਥ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ੬ ਔਰ. ਅਤੇ। ੭ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਝੂਠ. ਅਸਤ੍ਯ। ੮ ਰਤਨ। ੯ ਅਮ੍ਰਿਤ। ੧੦ ਨੌਕਾ. ਨਾਵ। ੧੧ ਚੋਰ। ੧੨ ਮਲੇਛ। ੧੩ ਪੂਛ. ਦੁਮ। ੧੪ ਗਰਭ। ੧੫ ਗੋਦ. ਗੋਦੀ। ੧੬ ਤਗਣ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਨਾਮ. ਦੇਖੋ, ਗਣ ੭। ੧੭ ਫ਼ਾ ت ਸਰਵ—ਤੈਨੂੰ. ਤੇਰਾ। ੧੮ ਪ੍ਰਤ੍ਯ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਲਗਕੇ ਇਹ ਧਰਮ ਅਤੇ ਭਾਵ ਬੋਧਕ ਸੰਗ੍ਯਾ ਬਣਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ—ਇਨਸਾਨਿਯਤ, ਲਯਾਕ਼ਤ ਆਦਿ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਇਸਦਾ ਰੂਪ ਤ੍ਵ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਪੁਣਾ (ਪਨ) ਹੈ.

ਤਉ. ਸਰਵ—ਤੇਰਾ. ਤੇਰੇ. ਤੇਰੀ. "ਤਉ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਮਾਰਗਿ ਪਾਈਐ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਪਾਵ ਸੁਹਾਵੇ ਜਾ ਤਉ ਧਿਰਿ ਜੁਲਦੇ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਤੈਨੂੰ. ਤੁਝੇ. "ਜੋ ਤਉ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਥੀਸੀ." (ਸੋਪੁਰਖੁ) ੩ ਤੈਂ. ਤੈਂਨੇ. "ਜੋ ਤਉ ਕੀਨੇ ਆਪਣੇ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੪ ਤਿਸ. "ਜਾਂਕੈ ਪ੍ਰੇਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਈਐ ਤਉ ਚਰਨੀ ਚਿਤੁ ਲਾਈਐ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ੫ ਤੂੰ. "ਸੁਨੀਅਤ ਪ੍ਰਭੁ ਤਉ ਸਗਲ ਉਧਾਰਨ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੬ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੋ. ਤਾਂ. "ਤੁਮ ਤਉ ਰਾਖਨਹਾਰ ਦਇਆਲ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੭ ਤਬ. "ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਤਉ ਪਾਈਐ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ੮ ਤਾਂਭੀ. ਤਊ. ਤਥਾਪਿ. ਤਾਹਮ. "ਤਉ ਨ ਪੁਜਹਿ ਹਰਿਕੀਰਤਿ ਨਾਮਾ." (ਗੌਂਡ ਨਾਮਦੇਵ) "ਮਾਧਵੇ! ਤੁਮਨ ਤੋਰਹੁ ਤਉ ਹਮ ਨਹੀ ਤੋਰਹਿ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ) ਹੇ ਮਾਯਾ ਪਤਿ! ਜੇ ਆਪ ਪ੍ਰੀਤਿ ਤੋੜ ਭੀ ਲਓ, ਤਉ (ਤਾਂ ਭੀ) ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਤੋੜਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ-"ਤੁਮ ਸਿਉ ਤੋਰਿ ਕਵਨ ਸਿਉਂ ਜੋਰਹਿ?" ਦੇਖੋ, ਤੁਮਨ ਦਾ ਫੁੱਟਨੋਟ.

ਤਉਸਾਰ. ਦੇਖੋ, ਤੁਸਾਰ.

ਤਉਕ. ਅ਼ طوق ਤ਼ੌਕ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੰਠ ਪਹਿਰਨ ਦਾ ਗਹਿਣਾ. ਕੰਠਾ. ਮੁਗਲਰਾਜ ਸਮੇਂ ਇਹ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ੨ ਗਲਬੰਧਨ. ਪਟਾ। ੩ ਅਪਰਾਧੀ ਦੇ ਗਲ ਪਾਇਆ ਭਾਰੀ ਕੜਾ ਅਥਵਾ ਜ਼ੰਜੀਰ. "ਤੇਰੇ ਗਲੇ ਤਉਕ, ਪਗਿ ਬੇਰੀ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ਅਵਿਦ੍ਯਾਰੂਪ ਤ਼ੌਕ਼, ਅਤੇ ਭ੍ਰਮ ਮੂਲਕ ਕਰਮਕਾਂਡ ਦੀ ਬੇੜੀ.

ਤਉਕਨਾ, **ਤਊਕਨਾ** ਕ੍ਰਿ—ਤੋਯ (ਜਲ) ਕਣ (ਕਨਕਾ). ਪਾਣੀ ਦੇ ਕਣਕੇ (ਤੁਬਕੇ) ਗਿਰਾਉਣੇ. ਜਲ ਛਿੜਕਣਾ. "ਬਲਤੋ ਜਲਤੋ ਤਉਕਿਆ ਗੁਰ ਚੰਦਨੁ ਸੀਤਲਾਇਓ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਤਉਨ. ਸਰਵ—ਤਵਨ. ਸੋ. ਵਹ. ਉਹੀ. "ਭਈ ਬਾਤ ਤਉਨੈ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਉਸ. ਤਿਸ. "ਭਯੋ ਤਉਨ ਕੇ ਬੰਸ ਮੇ ਰਾਮ ਰਾਜਾ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੩ ਉਸ ਨੇ. ਤਿਸ ਨੇ. "ਤਉਨ ਤੈਸੇ ਨਿਹਾਰੇ." (ਰਾਮਾਵ)

ਤਉਪਰਿ. ਵ੍ਯ—ਤਬ ਹੀ. ਤਭੀ."ਘੂੰਘਟੁ ਤੇਰੋ ਤਉਪਰਿ ਸਾਚੈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਉਸ ਪੁਰ. ਤਿਸ ਪੁਰ.

ਤਉਲ. ਦੇਖੋ, ਤੋਲਕ.

ਤਉਲਉ, **ਤਉਲਗ** ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਬ ਤਕ. ਤਦੋਂ ਤੀਕ. ਓਦੋ ਤੋੜੀ. ਤੌਲੌ. "ਤਉਲਉ ਮਹਲਿ ਨ ਲਾਭੈ ਜਾਨ." (ਗਉ ਕਬੀਰ, ਵਾਰ ੭)

ਤਊ. ਵ੍ਯ—ਤਾਂ ਭੀ. ਤੌ ਭੀ. ਤਥਾਪਿ. "ਸਤ੍ਰੁ ਅਨੇਕ ਚਲਾਵਤ ਘਾਵ, ਤਊ ਤਨ ਏਕ ਨ ਲਾਗਨਪਾਵੈ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਸਰਵ—ਤੇਰਾ. ਤੇਰੇ. "ਨੀਹੁ ਮਹਿੰਜਾ ਤਊ ਨਾਲਿ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਤਊਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਤ. ਤਾਇਆ. ਪਿਤਾ ਦਾ ਵਡਾ ਭਾਈ. "ਤਊਅਨ ਮਾਰਹੁ ਸਾਬ ਚਚੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਤਊਫੰਗ. ਬੰਦੂਕ. ਦੇਖੋ, ਤੁਫੰਗ. "ਤਊਫੰਗ ਨਾਮ ਪਛਾਨ." (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਵਿ—ਤੁਫੰਗ ਦਾ.

ਤਊਲਗੁ. ਦੇਖੋ, ਤਉਲਗ. "ਜਉਲਗੁ ਪ੍ਰਾਨ ਤਊਲਗੁ ਸੰਗੇ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ)

ਤਅੱਸੁਬ. ਅ਼ تعصب ਤਅ਼ੱਸੁਬ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਅ਼ਸਬ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਵੱਟਣਾ, ਮਰੋੜਨਾ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣਾ. ਭਾਵ—ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਪੱਖ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਬਾਤ ਨੂੰ ਵਲਕੇ (ਮਰੋੜਕੇ) ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਤਅ਼ੱਸੁਬ ਹੈ. Fanaticism.

ਤਅੱਜੁਬ. ਅ਼ تعجب ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਚੰਭਾ. ਆਸ਼ਚਰਯ (ਅਚਰਜ). ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਅ਼ਜਬ ਹੈ.

ਤਅੱਮੁਲ. ਅ਼ تامل ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੋਚ. ਫ਼ਿਕਰ। ੨ ਝਿਜਕ। ੩ ਧੀਰਯ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਅਮਲ (ਉਮੇਦ) ਹੈ.

ਤਅੱਲੁਕ਼. ਅ਼ تعلق ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਬੰਧ. ਇ਼ਲਾਕ਼ਾ. ਮੇਲ. ਨਿਰਭਰ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਅ਼ਲਕ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ

ਨਿਰਭਰ ਹੋਣਾ, ਲਟਕਣਾ ਆਦਿ.

ਤਅ਼ਾ.ਕੁਬ. ਅ਼ تعاقب ਸੰਗਯਾ—ਅ਼ਕ਼ਬ (ਪਿੱਛਾ) ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਪਿੱਛੇ ਪੈਣਾ.

ਤਈ. ਵਿ—ਤਪੀ. ਤਪਤ. ਤਾਈ. "ਘੜਿ ਭਾਡੇ ਜਿਨਿ ਆਵੀ ਸਾਜੀ, ਚਾੜਨ ਵਾਹੈ ਤਈ ਕੀਆ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੧) ਉਸੇ ਨੇ ਆਵੀ ਵਿੱਚ ਭਾਂਡੇ ਚਾੜ੍ਹਕੇ ਪਕਾਏ ਹਨ। ੨ ਅ਼ تعین ਤਅ਼ੀਨ. ਤਿਆਰ. ਮੁਕ਼ੱਰਰ. ਨਿਯਤ. "ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਹੋਸੀ ਆਇ ਤਈ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੧ ਮ: ੧) ੩ ਸੰਗਯਾ—ਤਾਉ. ਆਂਚ. ਸੇਕ.

ਤਈਂ. ਵ੍ਯ—ਪ੍ਰਤਿ. ਨੂੰ. ਦੇਖੋ, ਤਾਂਈਂ.

ਤਈਉੱਨ. ਅ਼ تعین ਵਿ-ਮੁਕ਼ੱਰਰ ਹੋਇਆ.

ਤਈਸਵੋਂ. ਵਿ—ਤੇਈਸਵਾਂ. ਤ੍ਰਿਵਿੰਸ਼ਤਿਤਮ. "ਗੁਰੁ ਤਈਸਵੋਂ ਤਿੰਹ ਕੀਨ." (ਦੱਤਾਵ)

ਤਈਨਾਤ. ਅ਼ تعینات ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ ਤਈਉੱਨ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਤਈਉੱਨ.

ਤਈਲੰਗ. ਦੇਖੋ, ਤਿਲੰਗ.

ਤਸ. ਸੰ. ਤਾਦ੍ਰਿਸ਼—ਤਾਦ੍ਰਿਸ਼. ਵਿ—ਤੈਸਾ. ਓਹੋ ਜੇਹਾ. ਤੇਹਾ. "ਯਥਾ ਮੁਕਰ ਨਿਰਮਲ ਅਤਿ ਹੋਵੈ। ਜਸ ਮੁਖ ਕਰ, ਤਸ ਤਿਸ ਮਹਿਂ ਜੋਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਤਸ੍ਯ. ਛੀਵਾਂ ਕਾਰਕ. ਤਿਸ ਦਾ. ਤਿਸ ਦੇ. "ਜੈਦੇਵ ਆਇਓ ਤਸ ਸਫੁਟੰ." (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਸਫੁਟ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਤਸਕਰ (ਚੋਰ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਭਵਨ ਭਯਾਨ ਅੰਧਕਾਰ ਤ੍ਰਾਸ ਤਸ ਕੋ."(ਭਾਗੁ ਕ) ੪ ਡਿੰਗ. ਤ੍ਰਿਖਾ. ਪਿਆਸ. ਦੇਖੋ, ਤਸੈ.

ਤਸਕਰ, **ਤਸਕਰੁ** ਸੰ. ਤਸ੍ਕਰ. ਸੰਗਯਾ—ਚੋਰ. "ਤੇ ਤਸਕਰ ਜੋ ਨਾਮ ਨ ਲੇਵਹਿ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ੨ ਠਗ. ਗਠਕਤਰਾ. "ਤਸਕਰੁ ਚੋਰੁ ਨ ਲਾਗੈ ਤਾਕਉ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ਸ਼ਬਦ ਸਪਰਸ ਆਦਿ ਠਗ, ਅਤੇ ਕਾਮਾਦਿ ਚੋਰ.

ਤਸਕਰੁ ਚੋਰੁ. ਦੇਖੋ, ਤਸਕਰ ੨.

ਤਸਕੀਨ. ਅ਼ تسکین ਸੰਗਯਾ—ਤਸੱਲੀ. ਧੀਰਯ। ੨ ਦਿਲਾਸਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸਕਨ ਹੈ.

ਤਸ਼ਖ਼ੀਸ. ਅ਼ تشخیص ਤਸ਼ਖ਼ੀਸ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਸ਼ਚਾ। ੨ ਨਿਰਣਯ (ਨਿਰਨਾ). ੩ ਰੋਗ ਦੀ ਪਛਾਣ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸ਼ਖ਼ਸ ਹੈ.

ਤਸਟਾ. ਫ਼ਾ تشت ਅਥਵਾ طشت ਤ਼ਸ਼ਤ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਂਡਾ, ਜੋ ਬਾਟੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਪੁਜਾਰੀ ਮੂਰਤਿ ਦਾ ਸਨਾਨ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ। ੨ ਸੰ. ਤਸ਼੍ਟਾ. ਵਿ—ਛਿੱਲਣ (ਤੱਛਣ) ਵਾਲਾ.

ਤਸ਼ਤ. ਸੰਗਯਾ—ਥਾਲੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਡੂੰਘੇ ਥੱਲੇ ਵਾਲਾ ਬਰਤਨ. ਥਾਲ. ਦੇਖੋ, ਤਸਟਾ ੧.

ਤਸ਼ਤਰੀ. "ਫ਼ਾ طشتری ਤ਼ਸ਼ਤ੍ਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਥਾਲੀ. ਰਿਕਾਬੀ. ਛੋਟਾ ਤ਼ਸ਼ਤ. ਦੇਖੋ, ਤਸਟਾ ੧.

ਤਸਦੀਆ. ਅ਼ تصدیع ਤਸਦੀਅ਼. ਸੰਗਯਾ—ਸਿਰ ਦੁਖਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸਦਅ਼ (ਸਿਰਪੀੜ) ਹੈ. ਇਸੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦ ਤਸੀਹਾ ਬਣਿਆ ਹੈ.

ਤਸਦੀਕ. ਅ਼ تصدیق ਤਸਦੀਕ਼. ਸੰਗਯਾ—ਸਚਾਈ ਦੀ ਪਰੀਖ੍ਯਾ. ਪ੍ਰਮਾਣ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪੁਸ਼੍ਟ (ਪੱਕ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਗਵਾਹੀ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸਿਦਕ਼ (ਸਚਾਈ) ਹੈ.

ਤਸੱਦੁਕ. ਅ਼ تصدق ਤਸੱਦੁਕ਼. ਸੰਗਯਾ—ਸਦਕ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਨਿਛਾਵਰ. .ਕੁਰਬਾਨੀ.

ਤਸ਼ੱਦੁਦ. ਅ਼ تشدد ਸੰਗਯਾ—ਸਖ਼ਤੀ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸ਼ਦ (ਸਖ਼ਤੀ ਕਰਨਾ) ਹੈ.

ਤਸਨੀਫ਼. ਅ਼ تصنیف ਤਸਨੀਫ਼. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਵ੍ਯਰਚਨਾ. ਗ੍ਰੰਥਰਚਨਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸਨਫ਼ (ਤ਼ਰੀਕ਼ਾ) ਹੈ.

ਤਸਫ਼ੀਆ. ਅ਼ تصفیہ ਤਸਫ਼ੀਆ. ਸੰਗਯਾ—ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਨਾ. ਝਗੜਾ ਨਿਬੇੜਨਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸਫ਼ੂ (ਸਫ਼ਾਈ) ਹੈ.

ਤਸ਼ੱਫ਼ੀ. ਅ਼ تشفی ਸੰਗਯਾ—ਦਿਲਾਸਾ। ੨ ਸੁਖ਼. ਆਨੰਦ.

ਤਸਬੀ. ਅ਼ تسبیح ਤਸਬੀਹ਼. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸਬਹ਼ ਅਥਵਾ ਸੁਬਹ਼ਾਨ ਹੈ. ਪਵਿਤ੍ਰਰੂਪ (ਕਰਤਾਰ) ਨੂੰ ਸਿਮਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਇਮਾਮ (ਮੇਰੁ) ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੌ ਮਣਕੇ ਦੀ ਮਾਲਾ. ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਜਾਤੀ ਨਾਮ "ਅੱਲਾ" ਅਤੇ ਸਿਫ਼ਾਤੀ ਸੌ ਨਾਮਾਂ ਦੇ ਜਪ ਕਰਨ ਲਈ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸਿਮਰਨੀ.[1] ਅੱਲਾ ਨਾਮ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਸੌ ਨਾਮ ਇਹ[2] ਹਨ:—

੧ ਅ਼ਜ਼ੀਜ਼ (ਪ੍ਰਤਿਸ਼੍ਠਾ ਵਾਲਾ), ੨ ਅ਼ਜ਼ੀਮ (ਬਹੁਤ ਵਡਾ), ੩ ਅ਼ਦਲ (ਨ੍ਯਾਯ ਕਰਤਾ), ੪ ਅ਼ਫ਼ੂੱਵ (ਮੁਆ਼ਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ), ੫ ਅ਼ਲੀ (ਵਡਾ), ੬ ਅ਼ਲੀਮ (ਪੂਰਣ ਗ੍ਯਾਤਾ), ੭ ਅੱਵਲ (ਪਹਿਲਾ), ੮ ਆਖ਼ਿਰ (ਪਿਛਲਾ), ੯ ਸ਼ਹੀਦ (ਗਵਾਹ-ਸਾਕ੍ਸ਼ੀ), ੧੦ ਸ਼ਕੂਰ (ਕ਼ਦਰਦਾਨ), ੧੧ ਸੱਤਾਰ (ਪੜਦਾ ਢਕਣ ਵਾਲਾ), ੧੨ ਸਬੂਰ (ਸਬਰ ਵਾਲਾ), ੧੩ ਸਮਦ (ਬੇਪਰਵਾ), ੧੪ ਸਮੀਅ਼ (ਬਹੁਤ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ) ੧੫ ਸਲਾਮ (ਸਲਾਮਤ), ੧੬ ਹ਼ਸੀਬ (ਹ਼ਿਸਾਬ ਕਰਨ ਵਾਲਾ), ੧੭ ਹ਼ਕਮ (ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ), ੧੮ ਹ਼ਕੀਮ (ਹ਼ਿਕਮਤੀ), ੧੯ ਹ਼ੱਕ਼ (ਸਤ੍ਯਰੂਪ), ੨੦ ਹ਼ਮੀਦ (ਸਲਾਹਿਆ ਹੋਇਆ), ੨੧ ਹ਼ੱਯ (ਜੀਵਨਰੂਪ), ੨੨ ਹ਼ਲੀਮ (ਬੁਰਦਬਾਰ-ਸਹਨਸ਼ੀਲ), ੨੩ ਹ਼ਾਫ਼ਿਜ਼ (ਰਕ੍ਸ਼ਕ), ੨੪ ਕ਼ਹਾਰ (ਕ਼ਹਿਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ), ੨੫ ਕਬੀਰ (ਬਹੁਤ ਵਡਾ), ੨੬ ਕਰੀਮ (ਦਾਨ ਕਰਤਾ), ੨੭ ਕ਼ਵੀਯ (ਪ੍ਰਬਲ), ੨੮ ਕ਼ਾਦਿਰ (.ਕੁਦਰਤ ਵਾਲਾ), ੨੯ ਕ਼ਾਬਿਜ਼ (ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ), ੩੦ .ਕੁੱਦੂਸ (ਪਵਿਤ੍ਰ), ੩੧ ਕ਼ੈਯੂੱਮ (ਕ਼ਾਯਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ), ੩੨ ਖ਼ਬੀਰ (ਖ਼ਬਰਦਾਰ), ੩੩ ਖ਼ਾਫ਼ਿਜ਼ (ਦਰਜੇ ਤੋਂ ਡੇਗਣ ਵਾਲਾ), ੩੪ ਖ਼ਾਲਿਕ਼ (ਕਰਤਾਰ), ੩੫ ਗ਼ਨੀ (ਬੇਪਰਵਾ), ੩੬ ਗ਼ਫ਼ੂਰ (ਖਿਮਾਪਨ ਕਰਤਾ), ੩੭ ਗ਼ੱਫ਼ਾਰ (ਬਖ਼ਸ਼ਣ ਵਾਲਾ), ੩੮ ਜੱਬਾਰ (ਪ੍ਰਬਲ), ੩੯ ਜਲੀਲ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਰੂਪ),

[1] ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਅੱਲਾ ਨਾਮ ਸਮੇਤ ਸੌ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਮਾਮ ਸਮੇਤ ਸੌ ਮਣਕੇ ਦੀ ਤਸਬੀ ਦੱਸੀ ਹੈ.

[2] ਇਸਲਾਮੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਨਾਮਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅੱਖਰਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਥੇ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.

੪੦ ਜਾਹਿਰ (ਪ੍ਰਗਟ), ੪੧ ਜਾਮਿਅ਼ (ਜਮਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ), ੪੨ ਜਾਰ (ਨੁਕ਼ਸਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ), ੪੩ ਜੁਲ ਜਲਾਲੇ ਵਲ ਇਕਰਾਮ (ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਅਤੇ ਮਹਿਮਾ ਵਾਲਾ), ੪੪ ਤੱਵਾਬ (ਤੋਬਾ ਕ਼ਬੂਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ), ੪੫ ਨਾਫ਼ਿਅ਼ (ਨਫ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ), ੪੬ ਨੂਰ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ), ੪੭ ਫ਼ੱਤਾਹ਼ (ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲਾ), ੪੮ ਬਸੀਰ (ਬਹੁਤ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ), ੪੯ ਬਦੀਅ਼ (ਨਵੀਂ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ), ੫੦ ਬੱਰ (ਨੇਕੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ), ੫੧ ਬਾਇਸ (ਮੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇਣ ਵਾਲਾ), ੫੨ ਬਾਸਿਤ਼ (ਬਹੁਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ), ੫੩ ਬਾਕ਼ੀ (ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ੇਸ਼), ੫੪ ਬਾਤ਼ਿਨ (ਗੁਪਤ), ੫੫ ਬਾਰੀ (ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ), ੫੬ ਮਜੀਦ (ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਵਾਲਾ), ੫੭ ਮਤੀਨ (ਤਕੜਾ—ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ), ੫੮ ਮਲਿਕ (ਬਾਦਸ਼ਾਹ), ੫੯ ਮਾਜਿਦ (ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਵਾਲਾ), ੬੦ ਮਾਨਿਅ਼ (ਮਨਅ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ—ਵਰਜਣ ਵਾਲਾ), ੬੧ ਮਾਲਿਕੁਲਮੁਲਕ (ਦੇਸ਼ਪਤਿ), ੬੨ ਮੁਅੱਖ਼ਿਰ (ਪਿੱਛੇ ਹਟਾਉਣ ਵਾਲਾ), ੬੩ ਮੁਅ਼ਤ਼ੀ (ਅ਼ਤ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ—ਦਾਨੀ), ੬੪ ਮੁਇੱਜ਼ (ਇੱਜ਼ਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ), ੬੫ ਮੁਈਦ (ਫੇਰ ਰਚਣ ਵਾਲਾ), ੬੬ ਮੁਸੱਵਿਰ (ਸੂਰਤਾਂ ਰਚਣ ਵਾਲਾ), ੬੭ ਮੁਹ਼ਈ (ਜਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ—ਪ੍ਰਾਣ ਦਾਤਾ), ੬੮ ਮੁਹ਼ਸੀ (ਘੇਰਨ ਵਾਲਾ), ੬੯ ਮੁਹੈਮਿਨ (ਨਿਗਹਬਾਨ-ਦੂਸ਼੍ਰਾ), ੭੦ ਮੁਕ਼ਸਿਤ਼ (ਮੁਨਸਿਫ਼), ੭੧ ਮੁਕ਼ਤਦਿਰ (ਇਖ਼ਤਯਾਰ ਵਾਲਾ), ੭੨ ਮੁਕ਼ੱਦਿਮ (ਅੱਗੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ), ੭੩ ਮੁਕ਼ੀਤ (ਰੋਜ਼ੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ), ੭੪ ਮੁਗ਼ਨੀ (ਬੇਪਰਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ), ੭੫ ਮੁਜਿਲ (ਜਿੱਲਤ—ਖ਼ੁਆਰੀ-ਦੇਣ ਵਾਲਾ), ੭੬ ਮੁਜੀਬ (ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ—ਅਰਦਾਸ-ਕ਼ਬੂਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ), ੭੭ ਮੁਤਆ਼ਲੀ (ਉੱਚਾ—ਮਹਾਨ), ੭੮ ਮੁਤਕੱਬਿਰ (ਵਡਿਆਈ ਵਾਲਾ), ੭੯ ਮੁੰਤਕ਼ਿਮ (ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ) ੮੦ ਮੁਨਇ਼ਮ (ਨਿਅ਼ਮਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ), ੮੧ ਮੁਬਦੀ (ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਵਾਲਾ), ੮੨ ਮੁਮੀਤ (ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ), ੮੩ ਮੋਮਿਨ (ਅਮਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ), ੮੪ ਰਊਫ਼ (ਮਿਹਰਬਾਨ), ੮੫ ਰਸ਼ੀਦ (ਸਿੱਧਾ ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ), ੮੬ ਰਹ਼ਮਾਨ (ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ), ੮੭ ਰਹ਼ੀਮ (ਦਯਾਲੁ), ੮੮ ਰਕ਼ੀਬ (ਨਿਗਹਬਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ), ੮੯ ਰੱਜ਼ਾਕ (ਰਿਜ਼ਕ਼—ਰੋਜ਼ੀ-ਦੇਣ ਵਾਲਾ), ੯੦ ਰਾਫ਼ਿਅ਼ (ਵਡਾ ਦਰਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ), ੯੧ ਲਤ਼ੀਫ਼ (ਸੂਖਮ ਦੂਸ਼੍ਰਾ) ੯੨ ਵੱਹਾਬ (ਦਾਤਾ), ੯੩ ਵਕੀਲ (ਕਾਰਸਾਜ਼), ੯੪ ਵਦੂਦ (ਮੁਹ਼ੱਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ), ੯੫ ਵਲੀ (ਮਾਲਿਕ), ੯੬ ਵਾਸਿਅ਼ (ਖੁਲ੍ਹ ਦੇਣ ਵਾਲਾ), ੯੭ ਵਾਹ਼ਿਦ (ਇਕੱਲਾ—ਅਦੁਤੀ), ੯੮ ਵਾਜਿਦ (ਸਭ ਕੁਝ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ), ੯੯ ਵਾਰਿਸ (ਸਰਵਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ, ਬਾਕ਼ੀ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ), ੧੦੦ ਵਾਲੀ (ਮਾਲਿਕ—ਸ੍ਵਾਮੀ).

علیم علی عفو عدل عظیم عزیز
صبور ستار شکور شہید آخر اوّل
حکیم حکم حسیب سلام سمیع صمد
کبیر قہار حافظ حلیم حی حمید حق
قیوم قدوس قابض قادر قوی کریم
غفار غفور غنی خالق خافض خبیر
ضار جامع ظاہر جلیل جبّار
فتاح نور نافع توّاب ذوالجلال والاکرام
باطن باقی باسط باعث بر بدیع بصیر
مانع ماجد ملک متین مجید باری
مصور معید معز معطی مؤخر مالک الملک
مقدم مقتدر مقسط مہیمن محصی محیی
متکبر متعالی مجیب مذل مغنی مقیت
رؤف مومن ممیت مبدی منعم منتقم
رافع رزّاق رقیب رحیم رحمن رشید
واسع ولی ودود وکیل وہاب لطیف
والی وارث واجد واحد

ਹ਼ਜਰਤ ਮੁਹ਼ੰਮਦ ਨੇ ਤਸਬੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਬੌੱਧਮਤ ਦੇ ਫਕੀਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਵਹਾਬੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੁਣ ਭੀ ਤਸਬੀ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ, ਉਹ ਉਂਗਲੀਆਂ ਉੱਪਰ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਨਾਮ ਗਿਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ. "ਫੇਰੇ ਤਸਬੀ ਕਰੇ ਖ਼ੁਦਾਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) "ਤਸਬੀ ਯਾਦ ਕਰਹੁ ਦਸ ਮਰਦਨ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਜਪਮਾਲਾ.

ਤਸ਼ਬੀਹ਼. ਅ਼ تشبیہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਬਹ (ਤੁਲ੍ਯ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ. ਮਿਸਾਲ। ੨ ਰੂਪਕ.

ਤਸਬੀਰ. ਦੇਖੋ, ਤਸਵੀਰ.

ਤਸਮਈ | **ਤਸਮਯੀ** ਤੋਸਮਯੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਨੰਦ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗਿਜਾ. ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਚਾਉਲ ਰਿੰਨ੍ਹਕੇ ਬਣਾਇਆ ਭੋਜਨ. ਪਾਯਸ. ਖੀਰ। ੨ ਤਸ੍ਮੈ. ਚਤੁਰਥੀ ਵਿਭਕ੍ਤਿ. ਤਿਸ ਤਾਈਂ. "ਤਸਮਈ ਨਮੋ ਨਮ:" (ਸਲੋਹ)

ਤਸਮਾ. ਫ਼ਾ تسمہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਮ ਦੀ ਰੱਸੀ. ਬੱਧਰੀ.

ਤਸਮਾਤ. ਸੰ. तस्मात्—ਤਸ੍ਮਾਤ੍. ਪੰਚਮੀ ਅਤੇ ਵ੍ਯ—ਤਿਸ ਕਾਰਣ ਤੋਂ. ਤਿਸ ਲਿਯੇ (ਲਈ).

ਤਸਰ. ਦੇਖੋ, ਟਸਰ.

ਤਸ਼ਰੀਹ਼. ਅ਼ تشریح ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸ਼ਰਹ਼ ਹੈ.

ਤਸ਼ਰੀਫ਼. ਅ਼ تشریف ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਜ਼ੁਰਗੀ. ਮਹਤ੍ਵ. ਵਡੱਪਨ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸ਼ਰਫ਼ (ਬਜ਼ੁਰਗੀ) ਹੈ.

ਤਸਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਸ੍ਤ. ਵਡੀ ਥਾਲੀ. ਵਡੀ ਬਾਟੀ. ਦੇਖੋ, ਤਸਟਾ.

ਤਸਲੀਸ. ਅ਼ تثلیث ਤਸਲੀਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ੍ਰਿਤ੍ਵ. Trinity. ਖ਼ੁਦਾ, ਰੂਹ਼ੁਲਕ਼ੁਦਸ ਅਤੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਬੇਟਾ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ੪। ੨ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੁ, ਸ਼ਿਵ.

ਤਸਲੀਮ. ਅ਼ تسلیم ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਣਾਮ. ਸਲਾਮ। ੨ ਸ੍ਵੀਕਾਰ. ਅੰਗੀਕਾਰ. ਹਾਮੀ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸਲਮ (ਅੰਗੀਕਾਰ) ਹੈ.

ਤਸਲੀਮਾਤ. ਤਸਲੀਮ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. "ਤਸਲੀਮਾਤ ਕਰੋ ਤਿਸ

ਛਿਨ ਮੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੁ)

ਤਸੱਲਾ } **ਤਸੱਲੀ** } ਅ਼ تسلی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਢਾਰਸ. ਧੀਰਯ। ੨ ਵ੍ਯਾਕੁਲਤਾ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤਿ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸਲਵ (ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਣਾ) ਹੈ. "ਨਹੀ ਤਸੱਲਾ ਕਿਸਤੇ ਹੋਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੁ)

ਤਸਵੀਆ. ਅ਼ تسویہ ਤਸਵਿਯ਼ਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਰਾਬਰ ਕਰਨਾ। ੨ ਠੀਕ ਕਰਨਾ। ੩ ਸਿੱਧਾ ਕਰਨਾ.

ਤਸਵੀਸ. ਅ਼ تشویش ਤਸ਼ਵੀਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹ਼ੈਰਾਨੀ. ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ. ਚਿੰਤਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸ਼ਵਸ਼ (ਘਬਰਾਹਟ) ਹੈ. "ਨਾ ਤਸਵੀਸ ਖਿਰਾਜ ਨ ਮਾਲ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ)

ਤਸਵੀਰ. ਅ਼ تصویر ਤਸਵੀਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੂਰਤਿ. ਚਿਤ੍ਰ। ੨ ਸੂਰਤ. ਸ਼ਕਲ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸੂਰ (ਸ਼ਕਲ) ਹੈ.

ਤਸਵੀਰਗਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਸਵੀਰ (ਮੂਰਤਿ) ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਾਰੀਗਰ. ਮੁਸੱਵਰ. ਚਿਤ੍ਰਕਾਰ.

ਤਸੱਵੁਫ਼. ਅ਼ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧ੍ਯਾਨ ਪਰਾਯਣ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਆਤਮ ਵਿਚਾਰ। ੩ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਹੋਣ ਦੀ ਦਸ਼ਾ.

ਤਸੱਵੁਰ. ਅ਼ تصور ਤਸੱਵੁਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖਿਆਲ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸੂਰ (ਸੂਰਤ) ਹੈ.

ਤਸਿ. ਦੇਖੋ, ਤਸ੍ਯ.

ਤਸਿੰਬਲੀ ਸਵਾਰਿਆਂ ਦੀ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਤਸੀਲ ਰਾਜਪੁਰਾ, ਥਾਣਾ ਲਾਲੜੂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਇਸ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਖਨੌਰ ਤੋਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਆਏ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਇਮਾਰਤ ਕੇਵਲ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਸੇਵਾਦਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅੰਬਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ੮ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੀਲ ਪਾਸੇ ਤੇ ਹੈ.

ਤਸੀਹਾ. ਅ਼. ਤਸਦੀਆ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਸ਼੍ਟ. ਦੁੱਖ. ਦੇਖੋ, ਤਸਦੀਆ.

ਤਸੀਲ } **ਤਸੀਲਦਾਰ** } ਦੇਖੋ, ਤਹਸੀਲ ਅਤੇ ਤਹਸੀਲਦਾਰ.

ਤਸੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇ਼ਮਾਰਤੀ ਗਜ਼ ਦਾ ਚੌਵੀਹਵਾਂ ਹਿੱਸਾ। ੨ ਭਾਵ—ਜ਼ਰਾ. ਤਨਿਕ. ਥੋੜਾ. "ਜੇ ਬਦੀ ਕਰੈ ਤਾ ਤਸੂ ਨ ਛੀਜੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੧)

ਤਸੂਆ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਸੂ ਮਾਤ੍ਰ ਭਾਵ ਥੋੜਾ ਜੇਹਾ। ੨ ਭਾਵ—ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਤਕ. "ਸੰਗਿ ਨ ਚਾਲੈ ਤੇਰੇ ਤਸੂਆ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਤਸੈ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਸ਼—ਤ੍ਰਿਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਯਾਸ. ਤੇਹ. "ਭੁਖ ਨ ਤਸੈ." (ਭਾਗੁ) ਨਾ ਤ੍ਰਿਖਾ ਹੈ.

ਤਸ਼ੰਨੁਜ. ਅ਼ تشنج ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਖਿੱਚ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸ਼ਨਜ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਰਗ ਅਤੇ ਚਮੜੇ ਦਾ ਸੁੰਗੜਨਾ. ਦੇਖੋ, ਖੱਲੀ.

ਤਸ੍ਯ. ਛੀਵੀਂ ਵਿਭਕ੍ਤਿ. ਉਸ ਕਾ. ਤਿਸ ਦਾ. "ਨਿਹਫਲੰ ਤਸ੍ਯ ਜਨਮਸ੍ਯ." (ਸਹਸ ਮ: ੧) ਨਿਸਫਲ ਤਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸ੍ਤਿ (ਹੈ).

ਤਹ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਹਾਂ. ਉਥੇ. "ਤਹ ਜਨਮ ਨ ਮਰਣਾ ਆਵਣ ਜਾਣਾ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਫ਼ਾ تہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਲ. ਥੱਲਾ। ੩ ਪਰਤ. ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦੀ ਮੋਟਾਈ ਦਾ ਦੂਸਰੀ ਵਸਤੁ ਪੁਰ ਫੈਲਾਉ.

ਤਹਸੀਲ. ਅ਼ تحصیل ਤਹ਼ਸੀਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹ਼ਾਸਿਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਉਗਰਾਹੀ. ਵਸੂਲੀ। ੩ ਉਗਰਾਹਿਆ ਹੋਇਆ ਧਨ। ੪ ਉਗਰਾਹੀ (ਵਸੂਲੀ) ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਹ਼ਸੂਲ (ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ) ਹੈ। ੫ ਜਿਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਸੀਲਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਤਹਸੀਲਦਾਰ. ਫ਼ਾ تحصیلدار ਤਹ਼ਸੀਲਦਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਆ਼ਮਲਾ ਉਗਰਾਹੁਣ ਵਾਲਾ ਕਰਮਚਾਰੀ. ਮਾਲ ਦਾ ਅ਼ਫ਼ਸਰ. ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮੁਆ਼ਮਲਾ ਵਸੂਲ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਤਸੀਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਹੈ.

ਤਹ਼ਕ਼ੀਕ਼. ਅ਼ تحقیق ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਚਾਈ. ਯਥਾਰਥਤਾ। ੨ ਸਤ੍ਯ ਦੀ ਖੋਜ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਹ਼ੱਕ਼ (ਸਚਾਈ) ਹੈ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਿਸ਼੍ਚਿਤ. ਯਕ਼ੀਨਨ. "ਤਹਕੀਕ ਦਿਲ ਦਾਨੀ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ੪ ਸਚਮੁਚ.

ਤਹਕੀਕਤ } **ਤਹਕੀਕਾਤ** } ਬਹੁਵਚਨ ਤਹ਼ਕ਼ੀਕ਼ ਦਾ. "ਕੈ ਤਹਿਕੀਕਤ ਯਾ ਸਿਰ ਕੀਜੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੮੧) ਦੇਖੋ, ਤਹਕੀਕ.

ਤਹਖ਼ਾਨਾ. ਫ਼ਾ تہخانہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰਦਖ਼ਾਨਾ. ਘਰ ਦੇ ਥੱਲੇ ਬਣਾਇਆ ਭੋਰਾ.

ਤਹਜੀਬ. ਅ਼ تہذیب ਤਹਜ਼ੀਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਭ੍ਯਤਾ. ਭਲਮਨਸਊ ਦਾ ਵਿਹਾਰ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਹਜ਼ਬ (ਸਫ਼ਾਈ) ਹੈ.

ਤਹੱਜਦ. ਅ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਂਦ ਛੱਡ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਧ੍ਯਾਨਪਰਾਇਣ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਰਾਤਜਗਾ.

ਤਹ਼ਤ. ਅ਼ تحت ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨੀਚੇ. ਜ਼ੇਰ. ਹੇਠਾਂ। ੨ ਵਿ—ਅਧੀਨ. ਤਾਬੇਦਾਰ.

ਤਹਤੀਕ. ਇਹ ਤਹ਼ਕ਼ੀਕ਼ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤਹ਼ਕ਼ੀਕ਼.

ਤਹ਼ੱਤੁਕ. ਅ਼ تحتک ਤੇਜ਼ ਚਲਣਾ। ੨ ਛਿੱਲਣਾ। ੩ ਅ਼ تہتک ਤਹੱਤੁਕ. ਬੇਪਰਦ ਹੋਣਾ। ੪ ਖ਼੍ਵਾਰ ਹੋਣਾ. ਹਤਕ (ਅਪਮਾਨ) ਸਹਿਣਾ.

ਤਹਮਤ } **ਤਹਮਦ** } ਫ਼ਾ تہبند ਤਹਬੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੋਤੀ. ਤੇੜ ਲਪੇਟਿਆ ਵਸਤ੍ਰ.

ਤਹ਼ੱਮੁਲ. ਅ਼ تحمل ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹ਼ਮਲ (ਬੋਝ ਉਠਾਉਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦਾ ਬੋਝ ਸੰਭਾਲਣਾ। ੨ ਬਦਸਲੂਕੀ ਦੇ ਸਹਾਰਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਧੀਰਯ. ਸਹਨਸ਼ੀਲਤਾ.

ਤਹ਼ਰੀਕ. ਅ਼ تحریک ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹ਼ਰਕਤ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕਿਸੇ ਬਾਤ ਦਾ ਉਠਾਉਣਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਹ਼ਰਕ (ਹਿਲਨਾ) ਹੈ.

ਤਹ਼ਰੀਰ. ਅ਼ تحریر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਿਖਤ. ਲੇਖ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਹ਼ਰਰ (ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਣਾ) ਹੈ.

ਤਹਲਕਾ. ਅ਼ تہلکہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਬਾਹੀ. ਬਰਬਾਦੀ। ੨ ਤਰਥੱਲੀ. ਹਲਚਲ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਹਲਕ (ਨਸ਼੍ਟ ਹੋਣਾ) ਹੈ.

ਤਹ਼ਲੀਲ. ਅ਼ تحلیل ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹ਼ੱਲ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਘੁਲਮਿਲ

ਜਾਣਾ। ੨ ਗੱਠ ਖੋਲ੍ਹਣੀ.

ਤਹਵਾ. ਦੇਖੋ, ਤਹਿੰਵਾ.

ਤਹ਼ਵੀਲ. ਅ਼ تحویل ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਸਪੁਰਦਗੀ. ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਹ਼ਵਾਲਾ ਹੈ.

ਤਹ਼ਵੀਲਦਾਰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਹਵਾਲੇ (ਸਪੁਰਦ) ਕੀਤੀ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਕੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਖ਼ਜ਼ਾਨਚੀ. ਦੇਖੋ, ਤਹਵੀਲ.

ਤਹਾ, ਤਹਾਂ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸ ਥਾਂ. ਵਹਾਂ. ਤਤ੍ਰ. "ਤਹਾ ਬੈਕੁੰਠ ਜਹ ਕੀਰਤਨੁ ਤੇਰਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਤ਼ਹਾਰਤ. ਅ਼ طہارت ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ। ੨ ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਤ਼ਹਰ (ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ) ਹੈ.

ਤਹਿ. ਦੇਖੋ, ਤਹ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਹਿਂ.

ਤਹਿਂ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਹਾਂ. ਤਤ੍ਰ. ਉਸ ਥਾਂ. ਉੱਥੇ.

ਤਹਿਜ, ਤਹਿੰਜਾ, ਤਹਿੰਜੀ ਸਰਵ—ਤੇਰਾ. ਤੇਰੀ. "ਰੰਗਾਵਲਾ ਪਿਰੀ! ਤਹਿਜਾ ਨਾਉ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) "ਜੇ ਭੁਲੀ ਜੇ ਚੁਕੀ ਸਾਂਈ! ਭੀ ਤਹਿੰਜੀ ਕਾਢੀਆ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੫) ਤਦ ਭੀ ਤੇਰੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹਾਂ.

ਤਹਿਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤ੍ਰਸਨ. ਡਰਨਾ। ੨ ਡਰ ਨਾਲ ਭੱਜਣਾ. ਪਰੇ ਹੋਣਾ. "ਲੋਭ ਮੋਹ ਅਹੰਕਾਰਹੁੰ ਤਹਿਣਾ." (ਭਾਗੁ)

ਤਹਿਤੋੜ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਪਰਾਉਠਾ. ਗੁੱਧੇ ਆਟੇ ਨੂੰ ਚਕਲੇ ਪੁਰ ਵਿਛਾਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਘੀ ਨਾਲ ਤਰ ਕਰਕੇ ਲੋਈਆ ਬਣਾਕੇ ਫੇਰ ਬੇਲਕੇ ਤਵੇ ਪੁਰ ਪਕਾਉਣ ਤੋਂ ਤਹਿਤੋੜ ਬਣਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਈ ਤਹਾਂ ਘੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਅਲਗ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੰਗਜ੍ਞਾ ਹੈ. ਅਬਿਚਲਨਗਰ ਤਹਿਤੋੜ ਪਕਾਉਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਰਿਵਾਜ ਹੈ.

ਤਹਿਦ. ਦੇਖੋ, ਤਹਤ.

ਤਹਿਮਤ. ਦੇਖੋ, ਤਹਮਤ.

ਤਹਿਰੂ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਜ਼ੀਨ (ਕਾਠੀ) ਦੀ ਤਹ ਹੇਠ ਪਾਇਆ ਵਸਤ੍ਰ. ਇਸ ਤੋਂ ਘੋੜੇ ਦਾ ਪਸੀਨਾ ਜ਼ੀਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ. ਖ਼ੁਗੀਰ (ਖ਼ੁਰਗੀਨ)

ਤਹਿੰਵਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸ ਥਾਂ. ਤਹਾਂ. ਦੇਖੋ, ਜਹਿੰਵਾ.

ਤਹੀ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਤਹ ਲਗਾਈ ਵਸਤੁ. ਤਹ ਲਗਾਕੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਅੰਬਾਰ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸੇ ਥਾਂ. ਤਤ੍ਰ ਹੀ. "ਤਹੀ ਨਿਰੰਜਨੁ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਤਬ ਹੀ. ਤਭੀ. "ਚੇਤਹਿ ਏਕ, ਤਹੀ ਸੁਖ ਹੋਇ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੪ ਸਰਵ—ਉਸ ਨੂੰ. ਤਿਸੇ. "ਫਿਰਿ ਓਲਾਮਾ ਮਿਲੈ ਤਹੀ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧)

ਤਹੀਂ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸੇ ਥਾਂ. ਵਹਾਂ ਹੀ. ਉੱਥੇ ਹੀ.

ਤਹੰਮਲ. ਦੇਖੋ, ਤਹੱਮੁਲ.

ਤਕ. ਦੇਖੋ, ਤਕਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਾਕ। ੩ ਵਯ—ਤੀਕ. ਤੋੜੀ. ਪਰਯੰਤ। ੪ ਸੰ. ਵਿ—ਬੁਰਾ. ਬਦ। ੫ ਸਹਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਹਨਸ਼ੀਲ.

ਤਕ਼ਸੀਮ. ਅ਼ تقسیم ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਵੰਡ. ਭਾਗ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਕ਼ਿਸਮ ਹੈ। ੨ ਕ਼ਿਸਮਵਾਰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਤਕਸੀਰ. ਅ਼ تقصیر ਤਕ਼ਸੀਰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਅਪਰਾਧ. ਕ਼ਸੂਰ। ੨ ਭੁੱਲ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਕ਼ਸਰ (ਘਟ ਜਾਣਾ) ਹੈ. "ਮੈ ਬਹੁਤੀ ਕੀਨੀ ਤਕਸੀਰ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਟਕ ਲਾਕੇ ਦੇਖਣਾ. "ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੨ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕਰਨਾ. ਜਾਂਚਣਾ। ੩ ਵਿਚਾਰਨਾ. ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਨਾ. "ਮੈ ਤਕੀ ਤਉ ਸਰਣਾਇ ਜੀਉ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫ ਗੁਣਵੰਤੀ)

ਤਕ਼ਦੀਰ. ਅ਼ تقدیر ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਭਾਗ. ਕ਼ਿਸਮਤ. ਨਸੀਬ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਕ਼ਦਰ (ਅੰਦਾਜ਼ਾ) ਹੈ.

ਤਕਬੀਰ. ਅ਼ تکبیر ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਕਿਬਰ (ਵਡਿਆਈ ਬਜ਼ੁਰਗੀ) ਦਾ ਭਾਵ. ਵਡਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਵ੍ਰਿੱਧੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਅੱਲਾਹੂ ਅਕਬਰ ਪੜ੍ਹਨਾ. "ਹੁਕਮ ਸੱਤ ਹੈ"—"ਰਾਮ ਨਾਮ ਸੱਤ ਹੈ" ਦੀ ਧੁਨੀ ਕਰਨੀ. ਮੁਰਦੇ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ. ਭਾਵ—ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਸਕਾਰ. "ਚੂੰ ਸਵਦ ਤਕਬੀਰ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ਜਦ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਕਬੀਰ। ੩ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਤਕਬੀਰ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ. ਅੱਲਾਹੂ ਅਕਬਰ ਉੱਚਾਰਣ ਕਰਨਾ. "ਬਹੀ ਭਗੌਤੀ ਗੁਰ ਕੇ ਕਰ ਕੀ। ਕਰ ਤਕਬੀਰ ਤੁਰਤ ਦੋ ਧਰ ਕੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਜਿਬਹ਼ ਕਰਨਾ. ਵਧ ਕਰਨਾ. "ਗਊ ਗਰੀਬ ਕਉ ਲਗਾ ਤਕਬੀਰ ਕਰਨ." (ਮਗੋ)

ਤਕੱਬਰ, ਤਕੱਬਰੀ ਅ਼ تکبر ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਹੌਮੈ. ਅਹੰਕਾਰ. ਖ਼ੁਦੀ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਕਿਬਰ (ਵਡਾਈ) ਹੈ. ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਵਡਾ ਸਮਝਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਤਕੱਬਰ ਕੀਤਾ ਅਬਲੀਸ[1] ਨੇ ਗਲ ਲਾਨਤ ਜਾਮਾ." (ਜੰਗਨਾਮਾ)

ਤਕਮਾ. ਦੇਖੋ, ਤਮਗਾ. "ਕੋ ਤਕਮਾ ਕਰ ਹੈ ਨਿਰਜਾਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਤੁ تکمہ ਬਟਨ (ਗੁਦਾਮ) ਫਸਾਉਣ ਦਾ ਛਿਦ੍ਰ (ਛੇਕ).

ਤਕਮੀਲ. ਅ਼ تکمیل ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਕਮਾਲ (ਪੂਰਾ ਹੋਣ) ਦਾ ਭਾਵ. ਪੂਰਣਤਾ.

ਤਕਰਾਈ. ਦੇਖੋ, ਤਕੜਾਈ. "ਚਹੂੰ ਦਿਸਿ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂ ਤਕਰਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਕਰਾਰ. ਅ਼ تکرار ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਵਾਰੰਵਾਰ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਵਿਵਾਦ। ੨ ਤਰਕ. .ਹੁੱਜਤ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਕੱਰ (ਦੁਬਾਰਾ ਹਮਲਾ ਕਰਨਾ) ਹੈ। ੩ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਇਕਰਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਤਕਰਾਰ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਜੋ ਤਕਰਾਰ ਤੋਹਿ ਸੰਗ ਕੀਨੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਕਰਾਰੀ. ਤਕਰਾਰ (ਤਰਕ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਹੁੱਜਤੀ.

ਤਕਰੀ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਤਰਾਜ਼ੂ. ਤੁਲਾ. "ਕਰ ਤਕਰੀ ਪਕਰਤ ਰਹਯੋ ਕਸੀ ਨ ਕਮਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੪੫) ੨ ਵਿ—ਤਕੜੀ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. ਮਜ਼ਬੂਤ.

ਤਕ਼ਰੀਰ. ਅ਼ تقریر ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਵਯਾਖ੍ਯਾ. ਗੁਫ਼ਤਗੂ. ਭਾਸਣ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਕ਼ਰਾਰ (ਕ਼ਾਇਮ ਹੋਣਾ) ਹੈ.

ਤਕ਼ੱਰੁਰ. ਅ਼ تقرر ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਕਾਇਮ ਹੋਣਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਕ਼ਰਾਰ (ਇਸਥਿਤੀ) ਹੈ.

---

[1] ਇਬਲੀਸ. ਸ਼ੈਤਾਨ.

ਤਕਲਾ. ਸੰ. ਤਰ੍ਕੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਰਖੇ ਦੀ ਉਹ ਸਲਾਈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੂਤ ਕੱਤੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੱਤਿਆ ਹੋਇਆ ਸੂਤ ਜਿਸ ਪੁਰ ਲਿਪਟਕੇ ਗਲੋਟਾ ਬਣਦਾ ਹੈ.

ਤਕ਼ਲੀਦ. ਅ਼ تقلید ਕਿਸੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਕ਼ਲਦ (ਗਲ ਵਿੱਚ ਰੱਸੀ ਪਾਉਣੀ) ਹੈ.

ਤਕਲੀਫ਼. ਅ਼ تکلیف ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁੱਖ. ਕਸ਼੍ਟ। ੨ ਵਿਪਦਾ. ਮੁਸੀਬਤ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਕੁਲਫ਼ਤ (ਰੰਜ) ਹੈ.

ਤਕੱਲੁਫ਼. ਅ਼ تکلّف ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਸ਼੍ਟਾਚਾਰ. ਸਭ੍ਯਤਾ ਦਾ ਵਿਹਾਰ। ੨ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਕਸ਼੍ਟ ਉਠਾਕੇ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਨਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਕਲਫ਼ (ਧ੍ਯਾਨ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਲੱਗਣਾ) ਹੈ.

ਤਕਵਾ. ਚਰਖੇ ਦਾ ਤੱਕਲਾ. ਦੇਖੋ, ਤਕਲਾ.

ਤਕ਼ਵੀਯਤ. ਅ਼ تقویت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ਼ਾਕ਼ਤ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪੁਸ਼੍ਟਿ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ. .ਕ਼ੁੱਵਤ ਹੈ.

ਤਕੜਾ. ਵਿ—ਤਾਕ਼ਤਵਰ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. ਮਜਬੂਤ਼. ਜ਼ੋਰਾਵਰ.

ਤਕੜਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਕ਼ਤਵਰੀ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ. ਮਜਬੂਤ਼ੀ. ਜ਼ੋਰਾਵਰੀ। ੨ ਸਾਵਧਾਨਤਾ. ਹੋਸ਼ਿਆਰੀ.

ਤਕੜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਰਾਜ਼ੂ. ਤੁਲਾ. "ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਨਿਰਮਲ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ। ਬਿਨ ਤਕੜੀ ਤੋਲੈ ਸੰਸਾਰਾ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ਕਰਤਾਰ ਸਰਵਗ੍ਯ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤਕੜੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ. ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਦੇਖੋ, .ਕ਼ੁਰਾਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਅੰਬੀਆ, ਆਯਤ ੪੭।[1] ੨ ਵਿ—ਬਲ ਵਾਲੀ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ.

ਤਕਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕਰਾਉਣਾ. ਅਨੁਮਾਨ ਕਰਾਉਣਾ। ੨ ਤੱਕਣ (ਦੇਖਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਵਾਉਣੀ। ੩ ਦੇਖਣਾ. ਟਕ ਲਾਉਣੀ.

ਤਕਾਜਾ. ਅ਼ تقاضا ਤਕ਼ਾਜ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰੇਰਣਾ. ਉੱਤੇਜਨਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦੇ ਲੈਣ ਲਈ ਦਾਵਾ ਕਰਨਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਕ਼ਜ਼ਾ (.ਹੁਕਮ) ਹੈ.

ਤਕ਼ਾਵੀ. ਅ਼ تقاوی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਜ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ .ਕ਼ੁੱਵਤ ਹੈ.

ਤਕਿਆਰ. ਛੋਟੇ ਸਰੀਣ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਗੋਤ੍ਰ. "ਡੂਗਰਦਾਸ ਭਲੋ ਤਕਿਆਰਾ." (ਭਾਗੁ)

ਤਕੀਆ. ਅ਼ تکیہ ਤਕੀਯਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਸਰਾ. ਆਧਾਰ. "ਤੂੰ ਮੇਰੀ ਓਟ ਤੂੰ ਹੈ ਮੇਰਾ ਤਕੀਆ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਬਲ ਧਨ ਤਕੀਆ ਤੇਰਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਸਿਰ੍ਹਾਣਾ. ਉਪਧਾਨ। ੩ ਆਸ਼੍ਰਮ. ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. "ਗੁਰੁ ਕੈ ਤਕੀਐ ਨਾਮਿ ਅਧਾਰੇ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਤੱਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਦਾਜ਼ਾ. ਜਾਂਚ. ਅਨੁਮਾਨ। ੨ ਵਡੀ ਤਕੜੀ (ਤਰਾਜ਼ੂ). ੩ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਨਜ਼ਰ.

ਤੱਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਜਾਂਚਣਾ. ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਟਕ ਲਾ ਕੇ ਵੇਖਣਾ.

ਤੱਕੁਲਾ. ਦੇਖੋ, ਤਕਲਾ.

ਤਕ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੱਟੀ ਲੱਸੀ. ਛਾਛ. ਘੋਲ. ਪਾਣੀ ਮਿਲਾਕੇ ਦਹੀ ਰਿੜਕਣ ਤੋਂ, ਮੱਖਣ ਕੱਢਣ ਪਿੱਛੋਂ ਜੋ ਦਹੀ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਤਕ੍ਰ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ. ਇਹ ਪਿੱਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਮੇਦੇ ਲਈ ਗੁਣਕਾਰਕ, ਵੀਰਯ ਪੁਸ਼੍ਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਸੰਗ੍ਰਹਣੀ ਅਤੇ ਅਤੀਸਾਰ ਹਟਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਉਮਰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ.

ਤਕ੍ਰਸਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੱਖਣ. ਨਵਨੀਤ.

ਤਕ੍ਰਾਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਧਾਣੀ. ਮੰਥਨੀ.

ਤਖ਼. ਦੇਖੋ, ਤਖ਼ਸਿਲਾ। ੨ ਸੰ. ਤਕ੍ਸ਼. ਧਾ—ਕੱਟਣਾ, ਛਿੱਲਣਾ. ਇਸੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸ਼ਬਦ ਤੱਛਣਾ ਹੈ.

ਤਖ਼ਸਿਲਾ. ਸੰ. ਤਕ੍ਸ਼ਸ਼ਿਲਾ. Taxila. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ਼ਰਥ ਦੇ ਪੋਤੇ, ਭਰਤ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ "ਤਖ਼" ਦੀ ਵਸਾਈ ਹੋਈ ਇੱਕ ਨਗਰੀ, ਜੋ ਗੰਧਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਖੰਡਹਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਟੈਕਸੀਲਾ ਨਾਮਕ ਨਾਰਥ ਵੈਸਟਰਨ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ[2] ਪਾਸ ਜਿਲੇ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵਿੱਚ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਯਾਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਲੇਖ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਗਰ ਬੌੱਧਮਤ ਦੀ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਕੇਂਦ੍ਰ ਸੀ. ਰਾਜਾ ਬਿੰਬਸਾਰ ਦਾ ਵੈਦ੍ਯ "ਜੀਵਕ" ਨੌ ਵਰ੍ਹੇ ਤਖ਼ਸ਼ਿਲਾ ਵਿੱਚ ਵੈਦ੍ਯਵਿਦ੍ਯਾ ਪੜ੍ਹਕੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਵੈਦ੍ਯ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਤਖ਼ਸ਼ਿਲਾ ਨੂੰ ਫ਼ਤੇ ਕੀਤਾ, ਤਦ ਇਸ ਦਾ ਰਾਜਾ "ਅੰਭੀ" ਸੀ. ਹੁਣ ਇਸ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੱਸ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਵਡੇ ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਵਿੱਚ ਸੀ. ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਅਸਥਾਨ "ਢੇਰੀਸ਼ਾਹਾਂਨ" ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ.

ਚੀਨੀ ਯਾਤ੍ਰੀ "ਫ਼ਾਹਿਯਾਨ" ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੁੱਧ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਿਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਸ ਥਾਂ ਦਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਾਰਣ "ਤਖ਼ਸ਼ਿਰਾ" ਨਾਮ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਖ਼ਸ਼ਿਲਾ ਬਣਾ ਲਿਆ.

ਸਰ ਜਾਨ ਮਾਰਸ਼ਲ (Sir John Marshall) ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਈ ਨਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲੱਭਕੇ ਪੁਰਾਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਅਜਾਇਬਘਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਥੋਂ ਲੱਭੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਤਖ਼ਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਦ੍ਰੂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਇੱਕ ਨਾਗ, ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਜਾ ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਿਤ ਨੂੰ ਡੰਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਨਮੇਜਯ ਦੇ ਸਰਪਮੇਧ ਯਗ੍ਯ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਆਸ੍ਤੀਕ ਰਿਖੀ ਨੇ ਬਚਾਏ ਸਨ। ੨ ਵਿਸ਼੍ਵਕਰਮਾ। ੩ ਤਖਾਣ. ਦੇਖੋ, ਤਖ਼ ਧਾ। ੪ ਇੱਕ ਖ਼ਤ੍ਰਿਯ ਜਾਤਿ ਜੋ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਨਾਗਵੰਸ਼ੀ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ. ਇਸੇ ਜਾਤਿ ਦਾ ਜਨਮੇਜਯ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੁਨਕ ਵੰਸ਼ ਪਿੱਛੋਂ ਤਖ਼ਕ ਕੁਲ ਵਿੱਚ ਚਿਰਤੀਕ ਰਾਜ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਅੰਤਿਮ ਤਖ਼ਕ ਰਾਜਾ ਮਹਾਂਨੰਦ ਹੋਇਆ.

[1] "ਪ੍ਰਲੈ ਦੇ ਦਿਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਰਮ ਤੋਲਣ ਲਈ ਅਸੀਂ. ਤੱਕੜੀ ਲਾ ਦੇਵਾਂਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤੇ ਰਾਈ ਜਿੰਨਾ ਜੁਲਮ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਕਿਸੇ ਦਾ ਰਾਈ ਮਾਤ੍ਰ ਕਰਮ ਭੀ ਤੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਲਿਆ ਮੌਜੂਦ ਕਰਾਂਗੇ. ਅਰ ਹਿਸਾਬ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਅਸੀਂ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਬੱਸ ਹਾਂ."

[2] ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕਾਲਾਸਰਾਇ ਸੀ. ਇਹ ਰਾਵਲ ਪਿੰਡੀ ਤੋਂ ਵੀਹ ਮੀਲ ਹੈ.

ਤਖਕ. ਦੇਖੋ, ਤਬਕ.

ਤਖ਼ਤ. ਫ਼ਾ. ਅ਼ تخت ਸੰਗਯਾ—ਬੈਠਣ ਦੀ ਚੌਕੀ। ੨ ਰਾਜਸਿੰਘਾਸਨ. "ਤਖਤਿ ਬਹੈ ਤਖਤੈ ਕੀ ਲਾਇਕ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੩ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਨ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਾਰ ਤਖ਼ਤ:—ਅਕਾਲਬੁੰਗਾ, ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹਰਿਮੰਦਿਰ, ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ (ਅਬਿਚਲ ਨਗਰ).

ਤਖਤਸਾਹਿਬ. ਸਾਹਿਬ (ਸਤਿਗੁਰੂ) ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਖ਼ਤ ੩। ੩ ਕੀਰਤਪੁਰ ਅਤੇ ਦਮਦਮੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਾਉਂ ਦੇ ਖ਼ਾਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ.

ਤਖਤਹਜ਼ਾਰਾ. ਸਰਹੱਦੀ ਇਲਾਕੇ (N.W.F. Province) ਵਿੱਚ ਸੁਲੇਮਾਨ ਤਖ਼ਤ (ਕੈਸਰਗੜ੍ਹ) ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦਾ ਇਲਾਕ਼ਾ. ਦੇਖੋ, ਛਛ ਹਜਾਰਾ। ੨ ਜਿਲਾ ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਵਿੱਚ ਝਨਾਂ (ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ) ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਨਗਰ, ਜੋ ਹੀਰ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਰਾਂਝੇ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਸੀ.

ਤਖ਼ਤਗਾਹ. ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਥਾਂ. ਦੇਖੋ, ਰਾਜਧਾਨੀ.

ਤਖ਼ਤ ਤ਼ਾਊਸ, ਤਖ਼ਤਤ਼ਾਊਸੀ ਤ਼ਾਊਸ (ਮੋਰ) ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਨ, ਜੋ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦਿੱਲੀਪਤਿ ਨੇ ਸੱਤ ਕਰੋੜ ਦਸ ਲੱਖ ਰੁਪਯੇ ਖ਼ਰਚਕੇ ਰਤਨਜਟਿਤ ਬਣਾਇਆ ਸੀ. ਇਸ ਤਖ਼ਤ ਨੂੰ ਸਨ ੧੭੩੯ ਵਿੱਚ ਨਾਦਿਰਸ਼ਾਹ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਲੁੱਟ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ. ਉਸ ਦੇ ਮਰਣ ਪੁਰ ਇਹ ਤਖ਼ਤ ਤੋੜ ਭੰਨਕੇ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ. ਇਸੇ ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਤਖ਼ਤ ਫ਼ਤਹ਼ਅ਼ਲੀਸ਼ਾਹ ਈਰਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਉੱਨੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਈਸਵੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਘਟੀਆ ਕ਼ੀਮਤ ਦਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ.

ਤਖ਼ਤਨਸ਼ੀਨ. ਫ਼ਾ تخت نشین ਵਿ—ਤਖ਼ਤ ਉੱਪਰ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਬਾਦਸ਼ਾਹ. ਮਹਾਰਾਜਾ.

ਤਖ਼ਤਪੋਸ਼. ਤਖ਼ਤਾਪੋਸ਼. ਤਖ਼ਤੇ ਨਾਲ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਫ਼ਰਸ਼ ਅਥਵਾ ਛੱਤ। ੨ ਤਖ਼ਤਿਆ ਨਾਲ ਢਕੀ ਹੋਈ ਵਡੀ ਚੌਕੀ। ੩ ਤਖ਼ਤ ਢਕਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ.

ਤਖਤਮੱਲ. ਖਡੂਰ ਦਾ ਚੌਧਰੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ। ੨ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਮਸੰਦ, ਜੋ ਕਾਬੁਲ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਦਸੌਂਧ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ੩ ਨੱਕੇ ਦਾ ਮਸੰਦ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਅਮ੍ਰਿਤਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ. ਇਹ ਦੰਡ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੇਖ ਧਾਰ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਖਿਮਾ ਦਾ ਯਾਚਕ ਹੋਇਆ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਗੁਰੁ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰਹਣੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਬਖ਼ਸ਼ ਦਿੱਤਾ.

ਤਖ਼ਤਰਵਾਂ. ਫ਼ਾ تخت رواں ਸੰਗਯਾ—ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ ਤਖ਼ਤ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪਾਲਕੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਨ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਬੈਠਕੇ ਹਵਾਖ਼ੋਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਪਹੀਏਦਾਰ ਰਥ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਇੱਕ ਵਡੀ ਚੌਕੀ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਧਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਰਾਤ ਬੈਠਕੇ ਸਜਧਜ ਨਾਲ ਕੁੜਮਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਥੀ ਜੋਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਤਖ਼ਤਾ. ਫ਼ਾ تختہ ਤਖ਼ਤਹ. ਸੰਗਯਾ—ਚੀਰਿਆ ਹੋਇਆ ਲੱਕੜ ਦਾ ਫੱਟ. ਪੱਲਾ। ੨ ਕਾਗਜ਼ ਦਾ ਤਾਉ। ੩ ਮੁਰਦਾ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਸੀੜ੍ਹੀ, ਜੋ ਤਖ਼ਤੇ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਵੇ. ਵਿਮਾਨ। ੪ ਖੇਤ ਦਾ ਚੌਕੋਰ ਚਮਨ.

ਤਖਤਿ. ਤਖ਼ਤ ਉੱਪਰ. "ਤਖਤਿ ਰਾਜਾ ਸੋ ਬਹੈ ਜਿ ਤਖਤੈ ਲਾਇਕ ਹੋਈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧) ੨ ਰਾਜ ਸਭਾ ਵਿੱਚ. "ਵਜਹੁ ਗਵਾਏ ਆਪਣਾ ਤਖਤਿ ਨ ਬੈਸਹਿ ਸੇਇ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਤਖਤੀ. ਛੋਟਾ ਤਖ਼ਤਾ। ੨ ਲਿਖਣ ਦੀ ਪੱਟੀ (ਫੱਟੀ).

ਤਖਤੂ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ. ਇਸ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਕੇ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ.

ਤਖਤੂਪੁਰਾ. ਦੇਖੋ, ਨਾਨਕਸਰ ਨੰ: ੭.

ਤਖ਼ਤੈ. ਤਖ਼ਤ ਉੱਪਰ। ੨ ਤਖਤ ਦਾ, ਦੇ. ਦੇਖੋ, ਤਖਤਿ.

ਤਖ਼ਫ਼ੀਫ਼. ਅ਼ تخفیف ਸੰਗਯਾ—ਕਮੀ. ਨਯੂਨਤਾ। ੨ ਹਲਕਾ (ਹੌਲਾ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਖ਼ਿਫ਼ (ਹਲਕਾ) ਹੈ.

ਤਖ਼ਮੀਨਾ. ਅ਼ تخمینہ ਸੰਗਯਾ—ਅਟਕਲ. ਅੰਦਾਜ਼ਾ (estimate). ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਖ਼ਮਨ (ਅਟਕਲ) ਹੈ.

ਤਖ਼ਲੀਆ, ਤਖ਼ਲੀਯਹ ਅ਼ تخلیہ ਸੰਗਯਾ—ਏਕਾਂਤ ਅਸਥਾਨ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਖ਼ਲਾ (ਖ਼ਾਲੀ) ਹੈ.

ਤਖੱਲੁਸ. ਅ਼ تخلص ਤਖ਼ੱਲੁਸ. ਸੰਗਯਾ—ਕਵਿ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤਾ ਨਾਉਂ. ਕਵਿ ਦਾ ਉਪਨਾਮ. ਛਾਪ. nom de plume. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਖ਼ਲਸ (ਪਸੰਦ ਕਰਨਾ) ਹੈ ਅਰਥਾਤ-ਆਪਣਾ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਨਾਉਂ.

ਤਖਾਣ, ਤਖਾਨ ਸੰਗਯਾ—ਤਕ੍ਸ਼ਕ. ਤਰਾਸ਼ਨੇ ਵਾਲਾ. ਬਢਈ. ਬਾਢੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਰਖਾਨ.

ਤਖੀਰ. ਦੇਖੋ, ਤਾਖੀਰ.

ਤਗ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਗਾ. ਡੋਰਾ। ੨ ਜਨੇਊ. ਦੇਖੋ, ਤਗੁ। ੩ ਸੰ. ਤਙ੍ਯ—ਤਗਯ. ਵਿ—ਤਤ੍ਵਗਯ. ਤੱਤ ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. "ਜਿਉ ਤਗ ਆਗੇ ਅਗ ਅਰਗਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਜਿਵੇਂ ਤਤ੍ਵਗਯਾਨੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਅਗਯਾਨੀ (ਅਗਯ) ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਤਗਣ. ਇੱਕ ਵਰਣਿਕ ਗਣ, ਜਿਸ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ—*SSI*.

ਤਗਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁਗਣਾ.

ਤਗਮਾ. ਦੇਖੋ, ਤਕਮਾ ਅਤੇ ਤਮਗਾ.

ਤਗਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਬਿਰਛ, ਜੋ ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਿਸਤਾਨ, ਕਸ਼ਮੀਰ, ਭੂਟਾਨ ਅਤੇ ਕੋਂਕਣ ਵਿੱਚ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਲਕੜੀ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਤੇਲ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ. ਤਗਰ ਦਾ ਬੁਰਾਦਾ ਧੂਪ ਵਿੱਚ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪੱਤੇ, ਜੜ, ਲੱਕੜ ਅਤੇ ਤੇਲ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦੇ ਹਨ. ਤਗਰ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਤਰ ਹੈ. ਬਾਦੀ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ. Valeriana Wallichii.

ਤਗ਼ੱਲੁਬ. ਅ਼ تغلب ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗ਼ਾਲਿਬ ਆਉਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਣਾ। ੨ ਭਾਵ—ਗ਼ਬਨ ਕਰਨਾ. ਸੌਂਪੇ ਹੋਏ ਮਾਲ ਵਿੱਚ ਖ਼ਯਾਨਤ ਕਰਨੀ.

ਤਗੜਾ. ਦੇਖੋ, ਤਕੜਾ.

ਤਗਾਦਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਹਿਣਾ. ਭੂਸਣ। ੨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਤਕ਼ਾਜਾ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤਕਾਜਾ.

ਤਗ਼ਾਰ. ਤੁ تغار ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਥਾਲ। ੨ ਕੂੰਡਾ। ੩ ਪਾਣੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਬਿਰਛ ਦਾ ਆਲਬਾਲ. ਗੋਲ ਵੱਟ.

ਤਗਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਤਾਗਰੀ ੩। ੨ ਛੋਟਾ ਤਗਾਰ.

ਤਗਿ. ਦੇਖੋ, ਤਗ ੨। ੨ ਤਾਗੇ ਮੇ. ਸੂਤ ਵਿੱਚ. "ਨਾਨਕ ਤਗੁ ਨ ਤੁਟਈ ਜੇ ਤਗਿ ਹੋਵੈ ਜੋਰੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਤਗੀਐ. ਤੁੰਗ (ਉੱਚਾ) ਹੋਈਐ. ਵ੍ਰਿੱਧੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਐ. ਤੁਗੀਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤੁਗਣਾ. "ਕੂੜਹੁ ਕਰੇ ਵਿਣਾਸ ਧਰਮੇ ਤਗੀਐ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਤਗੀਦ. ਦੇਖੋ, ਤਾਕੀਦ. "ਸਤਿਗੁਰ ਕਰਹਿਂ ਤਗੀਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਗੀਰ. ਅ਼ تغیر ਤਗ਼ੀਯੱਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਦਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਰਿਵਰਤਨ। ੨ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਅਥਵਾ ਜਾਗੀਰ ਦੇ ਖੋਹ ਲੈਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਮਰਹਟੇ ਦਖਣੀ ਕੀਏ ਤਗੀਰ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)

ਤਗੀਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਗ਼ੀਰੀ ਦੀ ਦਸ਼ਾ. ਤਬਦੀਲੀ. ਪਰਿਵਰਤਨ. ਦੇਖੋ, ਤਗੀਰ. "ਪਰਮ ਧਰਮ ਅਰੁ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ। ਧਰੈ ਆਪ, ਦੇ ਅਪਰ ਤਗੀਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਬਿਤਾਲੀ ੩.

ਤਗੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਗਾ. ਡੋਰਾ। ੨ ਜਨੇਊ. ਯਗ੍ਯੋਪਵੀਤ. "ਤਗੁ ਕਪਾਹਹੁ ਕਤੀਐ ਬਾਮ੍ਹਣੁ ਵਟੇ ਆਇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਦੇਖੋ, ਤਗ ੩.

ਤਗੈ. ਤੁਗਦਾ ਹੈ ਵ੍ਰਿੱਧੀ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਨਿਭਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤੁਗਣਾ. "ਪਾਪੀ ਮੂਲ ਨ ਤਗੈ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਤਗ੍ਯ. ਤਤ੍ਵਗ੍ਯਾਤਾ. ਦੇਖੋ, ਤਗ ੩। ੨ ਉਸਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਤਤ੍ਵਗ੍ਯ.

ਤਚਨ, ਤਚਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਅਰਚਿ (ਅੱਗ) ਵਿੱਚ ਤਪਣਾ. ਤਪ੍ਤ ਹੋਣਾ। ੨ ਕ੍ਰੋਧਭਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਨਾਲ ਘੂਰਨਾ. "ਚੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਤਚੀ ਅਖੀਆਂ." (ਚੰਡੀ ੧) "ਅਨੁਜ ਬਡਾਈ ਦੇਖਿ ਤਚਤ ਹੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਛਕ. ਦੇਖੋ, ਤਬਕ.

ਤਛਣ, ਤਛਨਾ ਸੰ. ਤਕ੍ਸ਼ਣ. ਕ੍ਰਿ—ਲੱਕੜ ਤਰਾਸ਼ਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਲੱਕੜ ਪੱਥਰ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਖੋਦਕੇ ਮੂਰਤਿ ਬਣਾਉਣੀ. ਦੇਖੋ, ਤਕ੍ਸ਼ ਧਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤੱਛਣ.

ਤਛਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤਕ੍ਸ਼ਣ ਕਰਾਉਣਾ. ਕਟਵਾਉਣਾ. ਛਿਲਵਾਉਣਾ. "ਆਪ ਤਛਾਵਹਿ ਦੁਖ ਸਹਹਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ਦੇਖੋ, ਤਛਣ.

ਤਛਾਮੁੱਛ. ਤੱਛ (ਕੱਟ) ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਟੁਕੜਾ. ਕੱਟਵੱਢ. "ਤਛਾਮੁੱਛ ਤਰਵਾਰਨ ਕਰਕੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤਛਿਨ. ਤਤ੍ਖਣ. ਉਸੇ ਵੇਲੇ. ਦੇਖੋ, ਤੱਛਨ. "ਤਛਿਨ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹ੍ਵੈ ਪਰਈਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੫੧)

ਤੱਛਕ. ਦੇਖੋ, ਤਬਕ.

ਤੱਛਜਾ. ਤਬਕ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ। ੨ ਸਰਪ. ਤਬਜ. "ਤੱਛਜਾ ਲਾਜਹੀਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੫੨)

ਤੱਛਣ. ਦੇਖੋ, ਤਛਣ। ੨ ਸੰ. तत्क्षण—ਤਤ੍ਖਣ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸੇ ਵੇਲੇ. ਫ਼ੌਰਨ.

ਤੱਛਣਾ. ਤਰਾਸ਼ਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤਛਨਾ.

ਤੱਛਨ. ਤਤ੍ਖਣ. ਉਸੇ ਵੇਲੇ. ਦੇਖੋ, ਤੱਛਣ ੨. "ਤੱਛਨ ਲੱਛਨ ਦੈਕੈ ਪ੍ਰਦੱਛਨ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਤੱਛਮੁੱਛ. ਦੇਖੋ, ਤਛਾਮੁੱਛ. "ਗਿਰੇ ਸੁ ਤੱਛਮੁੱਛੀਅੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਤਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਲਚੀਨੀ ਦੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਇੱਕ ਬਿਰਛ, ਜੋ ਮਾਲਾਬਾਰ ਅਤੇ ਪੂਰਵ ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਦਾ ਨਾਮ ਤੇਜਪਤ੍ਰ ਹੈ. ਤਜ ਦਾ ਇ਼ਤਰ ਭੀ ਉੱਤਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਛਿੱਲ ਅਰ ਪੱਤੇ ਅਨੇਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦੇ ਹਨ. L. Laurus Cassia. ਤਜ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੈ. ਰੀਹ ਅਤੇ ਸੋਜ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਨਜਲੇ ਨੂੰ ਦਬਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਸਿਰਕੇ ਨਾਲ ਘਸਾਕੇ ਲੇਪ ਕੀਤਾ ਪੀੜ ਅਤੇ ਸੋਜ ਨੂੰ ਹਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਜਨਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤਜਿ। ੪ ਦੇਖੋ, ਤਜ੍ਯ.

ਤਜਈਆ, ਤਜਈਯਾ ਵਿ—ਤ੍ਯਾਗਣ ਕਰੈਯਾ. ਤ੍ਯਜਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਜੰਗ ਛੱਡਣ ਵਾਲਾ. ਭਗੌੜਾ. "ਤਜਈਯਾ ਜ੍ਯੋਂ ਨਸਾਤ ਹੈਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਤਜਹੀਜ਼. ਅ਼ تجہیز ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿਆਰੀ ਕਰਨੀ। ੨ ਖੱਫਣ ਕਾਠ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਤਜਕਰਾ. ਅ਼ تذکرہ ਤਜ਼ਕਰਾ. ਜਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਉਹ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਜਿਕਰ (ਹ਼ਾਲ) ਹੋਵੇ.

ਤਜਣਾ, ਤਜਨਾ (ਸੰ. त्यज्. ਧਾ—ਛੱਡਣਾ, ਤ੍ਯਾਗ ਕਰਨਾ). ਸੰ. ਤ੍ਯਜਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ੍ਯਾਗਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਤ੍ਯਾਗ. "ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਦੁਖ ਬੀਸਰਹਿ ਪਿਆਰੇ! ਸੋ ਕਿਉ ਤਜਣਾਜਾਇ?" (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਗੁਰਗਿਆਨ ਅਗਿਆਨ ਤਜਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) "ਤਜਿਓ ਮਨ ਤੇ ਅਭਿਮਾਨੁ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) "ਜਿਹ ਬਿਖਿਆ ਸਗਲੀ ਤਜੀ." (ਸ. ਮ: ੯)

ਤਜਬ. ਦੇਖੋ, ਤਅ਼ੱਜੁਬ.

ਤਜਬਜੁਬ. ਅ਼ تذبذب ਤਜ਼ਬਜ਼ੁਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜ਼ਬਜ਼ਬ (ਕੰਬਣ) ਦਾ ਭਾਵ. ਜੇ ਜੱਕ. ਕਿਸੇ ਬਾਤ ਪੁਰ ਪੱਕਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਾ ਹੋਣਾ.

ਤਜਰਬਾ. ਅ਼ تجربہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਗ੍ਯਾਨ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਜਰਬ (ਪਰੀਖਿਆ) ਹੈ. Experience.

ਤਜਰਬੇਕਾਰ. ਵਿ—ਆਜ਼ਮੂਦਹਕਾਰ. Experienced.

ਤਜਵੀਜ਼. ਅ਼ تجویز ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫ਼ੈਸਲਾ. ਨਿਰਣਾ। ੨ ਇੰਤਜ਼ਾਮ. ਪ੍ਰਬੰਧ। ੩ ਸੰਮਤਿ. ਰਾਯ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਜੌਜ਼ (ਗੁਜ਼ਰਨ ਦੇਣਾ) ਹੈ.

ਤਜਾਇਣ. ਤ੍ਯਾਗ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਛੁਡਵਾਉਣਾ. "ਗੁਰੁ ਪੂਰੇ ਮਿਲਿ ਪਾਪ ਤਜਾਇਣ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਤਜਾਤ. ਤਜਦਾ. ਤ੍ਯਾਗਦਾ. "ਨ ਤਜਾਤ ਕਬਿਲਾਸ ਕੋ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਕੈਲਾਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ.

ਤਜਾਰਤ. ਦੇਖੋ, ਤਿਜਾਰਤ.

ਤਜਾਰਾ. ਫ਼ਾ تجارہ ਤਜਾਰਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ। ੨ ਨਵਾਂ ਘੋੜਾ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਸਵਾਰੀ ਨਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤੁਜਾਰਾ.

ਤਜਾਰੀ. ਤਜਨਨਾਰ੍ਹ. ਛੱਡਣ ਲਾਇਕ. ਤ੍ਯਾਜ੍ਯ। ੨ ਤ੍ਯਾਗਕੇ. ਤਰਕ ਕਰਕੇ. "ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਤਜਾਰੀ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਤਜਾਵੁਜ਼. ਅ਼ تجاوز ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਗੇ ਵਧ ਜਾਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਅਧਿਕਤਾ.

ਤਜਿ. ਸੰ. ਤ੍ਯਜ੍. ਧਾ—ਤ੍ਯਾਗਣਾ, ਛੱਡਣਾ, ਤਰਕ ਕਰਨਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤ੍ਯਾਗਕੇ. ਛੱਡਕੇ. "ਤਜਿ ਆਪੁ ਮਿਟੈ ਸੰਤਾਪੁ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਤਜਿਐ. ਤ੍ਯਾਗਣ ਤੋਂ. ਤ੍ਯਾਗਨੇ ਸੇ. "ਤਜਿਐ ਅੰਨਿ ਨ ਮਿਲੈ ਗੁਪਾਲ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ਅੰਨ ਦੇ ਛੱਡਿਆਂ.

ਤਜੀਅਲੇ. ਤ੍ਯਾਗੀਏ. ਤ੍ਯਾਗਦੇਓ। ੨ ਤ੍ਯਾਗ ਦਿੱਤੇ. "ਤਜੀਅਲੇ ਸਰਬ ਜੰਜਾਲ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਤਜੀਨੁ. ਤ੍ਯਜਨ. ਦੇਖੋ, ਤਜਨਾ. "ਸਗਲ ਤਜੀਨ ਗਗਨ ਦਉਰਾਵਉ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਸਰਵ ਤ੍ਯਾਗ ਕਰਕੇ ਆਕਾਸ਼ਮੰਡਲ (ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ) ਵਿੱਚ ਦੌੜਾਵਉ.

ਤਜੀਮ. ਦੇਖੋ, ਤਾਜੀਮ. "ਕਰ ਅਰਦਾਸ ਤਜੀਮ ਬਖਾਨੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤਜੀਰ. ਅ਼ تعزیر ਤਅ਼ਜ਼ੀਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਜ਼ਾ ਦੇਣਾ. ਤਾੜਨਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਅ਼ਜ਼ਰ ਹੈ.

ਤਜੀਲੇ. ਤ੍ਯਾਗ ਦਿੱਤਾ. ਛੱਡਿਆ. "ਤਜੀਲੇ ਬਨਾਰਸ ਮਤਿ ਭਈ ਥੋਰੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਤਜੀਵਣ. ਵਿ—ਤ੍ਯਜਨ ਯੋਗ. ਤ੍ਯਜਨੀਯ. "ਰਮਈਆ ਜਪਹੁ ਪ੍ਰਾਣੀ, ਅਨ ਤਜੀਵਣ ਬਾਣੀ." (ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ)[1]

ਤਜੈਯਾ. ਦੇਖੋ, ਤਜਈਆ.

ਤਜੰਤ. ਤ੍ਯਜਨ ਕਰੰਤ. ਤ੍ਯਾਗੰਤ. "ਤਜੰਤ ਲੋਭੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਤੱਜਬ. ਦੇਖੋ, ਤਅ਼ੱਜੁਬ.

ਤਟ. ਸੰ. ਤਟ੍. ਧਾ—ਉੱਚਾ ਹੋਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦੀ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ। ੩ ਕਿਨਾਰਾ. ਕੰਢਾ. "ਤਟ ਤੀਰਥ ਸਭ ਧਰਤੀ ਭ੍ਰਮਿਓ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੫) ੪ ਸ਼ਿਵ. ਮਹਾਦੇਵ।[2] ੫ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਾਸ. ਨੇੜੇ. ਕੋਲ। ੬ ਝਟ (ਤਤਕਾਲ) ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਤਟ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਤਟਦੈ ਬਰ ਪਾਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਤਟਸ੍ਥ. ਸੰ. ਵਿ—ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਨਿਕਟਵਰਤੀ। ੩ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੱਖ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਉਦਾਸੀਨ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਲਕ੍ਸ਼ਣ, ਜੋ ਸ੍ਵਰੂਪ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਵੇ. ਤਟਸ੍ਥ ਲਕ੍ਸ਼ਣ। ੫ ਸ਼ਿਵ.

ਤਟਸ੍ਥ ਲਕ੍ਸ਼ਣ, ਤਟਸ੍ਥ ਲੱਛਨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਦੀ ਉਹ ਸਿਫ਼ਤ, ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੋਵੇ. ਜਿਵੇਂ—ਕਿਸੇ ਦਾ ਮਧਰਾ ਕ੍ਕੱਦ ਸ਼ਯਾਮ ਰੰਗ ਛੋਟਾ ਨੱਕ ਆਦਿ ਲੱਛਣ ਤ੍ਯਾਗਕੇ ਅਸੀਂ ਦੱਸੀਏ ਕਿ ਬਸੰਤੀ ਪੱਗ ਵਾਲਾ ਕੋਠੇ ਤੇ ਬੈਠਾ ਅਮੁਕ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ.

ਤਟਹਖਟਹ. ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਤਟ (ਕਿਨਾਰੇ) ਪੁਰ ਨਿਵਾਸ ਅਤੇ ਖਟਕਰਮਾ ਦਾ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਖਟਕਰਮ. "ਤਟਹ ਖਟਹ ਬਰਤ ਪੂਜਾ ਗਵਨ ਭਵਨ ਜਾਤ੍ਰ ਕਰਨ ਸਗਲ ਫਲ ਪੁਨੀ." (ਭੈਰ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ) ਤਟ (ਸ਼ਿਵ) ਦੇ ਦੱਸੇ ਹੋਏ ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਖਟ (ਛੀ) ਕਰਮ. ਦੇਖੋ, ਖਟ, ਕਰਮ ੩.

ਤਟਤ. ਬਿਜਲੀ. ਦੇਖੋ, ਤੜਿਤ। ੨ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਤਟਤ ਸ਼ਬਦ ਤਟਿਨੀ (ਨਦੀ) ਲਈ ਭੀ ਆਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗ ੧੬੦.

ਤਟਨੀ. ਦੇਖੋ, ਤਟਿਨੀ.

ਤਟਾ. ਸੰ. ਤਟਾਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੜਾਗ. ਤਲਾਉ. ਤਾਲ. "ਜੇ ਓਹ ਕੂਪ ਤਟਾ ਦੇਵਾਵੈ." (ਗੌਂਡ ਰਵਿਦਾਸ) ਖੂਹ ਅਤੇ ਤਲਾਉ ਲਾਕੇ ਦਾਨ ਕਰੇ.

ਤਟਾਕ, ਤਟਾਗ ਤਲਾਉ. ਤਾਲ. ਦੇਖੋ, ਤਟਾ ਅਤੇ ਤੜਾਗ.

ਤਟਿਨੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਟ (ਕਿਨਾਰਿਆਂ) ਵਾਲੀ, ਨਦੀ. ਨੈ.

ਤਟੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦੀ. ਤਟਿਨੀ। ੨ ਕਿਨਾਰਾ. ਕੰਢਾ. ਤਟ। ੩ ਘਾਟੀ.

ਤਟੰਕ. ਦੇਖੋ, ਤਾਟੰਕ.

ਤੱਟੇ. ਤਾੜਨ ਕੀਤੇ. ਤਾੜੇ. "ਜਾਦਵ ਸਭ ਤੱਟੇ." (ਭਾਗੁ)

ਤਡ. ਦੇਖੋ, ਤੜ ੪। ੨ ਸੰ. ਤਡ੍. ਧਾ—ਤਾੜਨਾ, ਕੁੱਟਣਾ, ਦੰਡ ਦੇਣਾ.

ਤਡਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤਣਨਾ. ਫੈਲਾਉਣਾ। ੨ ਪਸਾਰਨਾ. ਵਧਾਉਣਾ. ਅੱਡਣਾ. "ਹਥੁ ਤਡਹਿ ਘਰਿ ਘਰਿ ਮੰਗਾਇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਤਡਾਇਆ. ਫੈਲਾਇਆ. ਪਸਾਰਿਆ. "ਅਚੇਤਾ ਹਥ ਤਡਾਇਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) ਜੋ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਗਣ ਲਈ ਹੱਥ ਪਸਾਰਿਆ ਹੈ.

ਤਡਿਤ. ਦੇਖੋ, ਤੜਿਤ.

ਤਣਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤਨਨਾ.

ਤਣਾ. ਸੰ. ਪ੍ਰਤਾਨ ਅਤੇ ਫ਼ਾ تنہ ਤਨਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਰਛ ਦਾ ਧੜ। ੨ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਬਿਰਛ ਦੀ ਜੜ। ੩ ਸੰ. ਤਨਯ. ਪੁਤ੍ਰ. "ਹਣਜੋ ਅਸੁਰ ਰਾਵਣ ਤਣਾ." (ਰਾਮਾਵ) ੪ ਸੰ. ਤਨ੍ਯੁ. ਵਿ—ਗਰਜਦਾ (ਗੱਜਦਾ) ਹੋਇਆ. "ਦੂੜਾ ਆਇਓ ਜਮਹਿ ਤਣਾ." (ਸ੍ਰੀ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ) ਦੇਖੋ, ਦੂੜਾ.

ਤਣਾਉ, ਤਣਾਵ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖਿਚਾਉ. ਖਿੱਚ। ੨ ਫੈਲਾਉ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ। ੩ ਤੰਬੂ ਆਦਿ ਦੀ ਡੋਰੀ. ਦੇਖੋ, ਤ਼ਨਾਬ.

ਤਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਗਰਖੇ ਆਦਿ ਦੀ ਉਹ ਡੋਰ, ਜੋ ਵਸਤ੍ਰ ਨੂੰ ਤਾਣਕੇ

[1] ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਗ੍ਯਾਨੀ ਇਹ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹਨ—"ਅਨਤ ਜੀਵਣ ਬਾਣੀ." ਅਨੰਤ ਜੀਵਨ (infinite life) ਦੇਣ ਵਾਲੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ.

[2] "ਨਮਸ੍ਤਟਾਯ" (ਮਹਾਭਾਰਤ ੧੨/੨੮੪/੬੬)

ਰੱਖੇ। ੨ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਲਾੜੀ ਦੇ ਘਰ ਅੱਗੇ ਬੱਧੀ ਹੋਈ ਮੰਗਲਮਈ ਡੋਰੀ. ਦੇਖੋ, ਤਣੀ ਛੂਹਣੀ.

ਤਣੀਆ. ਸੰਗਯਾ—ਤਣੀਦਾਰ ਲਿੰਗੋਟ। ੨ ਚੋਲੀ। ੩ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਨੰਗੇਜ ਢਕਣ ਵਾਲਾ ਤਣੀਦਾਰ ਵਸਤ੍ਰ. ਜੋ ਤ੍ਰਿਕੋਣਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਕੋਣਾਛਾਦਨ.

ਤਣੀ ਛੂਹਣੀ. ਕ੍ਰਿ—ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਦੀ ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਰਸਮ. ਲਾੜੀ ਦੇ ਘਰ ਅੱਗੇ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਮੰਗਲਡੋਰੀ ਨੂੰ ਦੂਲਹਾ ਘੋੜੀ ਪੁਰ ਚੜ੍ਹਕੇ ਛੂੰਹਦਾ ਹੈ.

ਤਣੀ ਟੁੱਟਣੀ, ਤਣੀ ਤੋੜਨੀ ਕ੍ਰਿ—ਆਨੰਦ ਅਥਵਾ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਅਜੇਹਾ ਫੁੱਲਣਾ ਕਿ ਜਾਮੇ ਦੀ ਤਣੀਆਂ ਟੁੱਟ ਜਾਣ. "ਮਹਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਉਠ੍ਯੋ ਤਣੀ ਤੋੜ ਤਾੜੰ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਤਤ. ਸੰ. ਤਤ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ। ੨ ਸਰਵ—ਉਸ. "ਤਤ ਆਸ੍ਰਯੰ ਨਾਨਕ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਤਤ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਸ੍ਤਾਰ. ਫੈਲਾਉ। ੪ ਤਾਰਦਾਰ ਵਾਜਾ. "ਤਤੰ ਵੀਣਾਦਿਕੰ ਵਾਦ੍ਯੰ." (ਅਮਰਕੋਸ਼) ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਸਬਦ। ੫ ਪੌਣ. ਵਾਯੁ। ੬ ਪਿਤਾ। ੭ ਪੁਤ੍ਰ। ੮ ਤਪ੍ਤ (ਤੱਤੇ) ਲਈ ਭੀ ਤਤ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਬਾਰਿ ਭਯੋ ਤਤ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੯ ਤਤ੍ਵ ਲਈ ਭੀ ਤਤ ਸ਼ਬਦ ਹੈ. "ਤਤ ਸਮਦਰਸੀ ਸੰਤਹੁ ਕੋਈ ਕੋਟਿ ਮੰਧਾਹੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ਤਤ੍ਵਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਸਮਦਰਸ਼ੀ ਕਰੋੜਾਂ ਮੱਧੇ ਕੋਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤਤੁ। ੧੦ ਤਤ੍ਵ. ਭੂਤ. ਅਨਾਸਰ. "ਪਾਂਚ ਤਤ ਕੋ ਤਨ ਰਚਿਓ." (ਸ: ਮ: ੯) ੧੧ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਤ੍ਰ. ਵਹਾਂ. ਓਥੇ. "ਜਤ੍ਰ ਜਾਉ ਤਤ ਬੀਠਲੁ ਭੈਲਾ." (ਆਸਾ ਨਾਮਦੇਵ) "ਜਤਕਤ ਪੇਖਉ ਤਤ ਤਤ ਤੁਮਹੀ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੧੨ ਤਤਕਾਲ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਫ਼ੌਰਨ. ਤੁਰੰਤ. "ਹੋਇ ਗਇਆ ਤਤ ਛਾਰ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਤਤ ਸਾਰਖਾ. ਵਿ—ਤਤ (ਵਾਜੇ) ਜੇਹਾ. ਵਾਜੇ ਸਦ੍ਰਿਸ਼ "ਜਾਕੈ ਘਰਿ ਈਸਰੁ ਬਾਵਲਾ ਜਗਤ ਗੁਰੂ, ਤਤ ਸਾਰਖਾ ਗਿਆਨੁ ਭਾਖੀਲੇ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਸ਼ਿਵ ਆਪ ਕੁਝ ਗ੍ਯਾਨ ਨਹੀਂ ਆਖਦਾ, ਕਿੰਤੂ ਵਾਜੇ ਵਾਂਙ ਬਜਾਇਆ ਬੋਲਦਾ ਹੈ.

ਤਤਹ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੈਸੇ. "ਤਤਹ ਕੁਟੰਬ ਮੋਹ ਮਿਥ੍ਯਾ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੨ ਤਤ੍ਰ. ਵਹਾਂ. ਤਤ੍ਰ ਹੀ. "ਜਤਹ ਕਤਹ ਤਤਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਤਤਕਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਮਜ਼ਮੂਨਾਂ ਦਾ ਤਤ੍ਵ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਸੂਚੀਪਤ੍ਰ. Index.

ਤਤਕਾਰ. ਅਨੁ. ਤੜਾਕਾ. ਤਾੜੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼. "ਕਰੈ ਹਾਥਨ ਕੋ ਤਤਕਾਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਤਤਕਾਲ.

ਤਤਕਾਲ, ਤਤਖਿਣ, ਤਤਖਿਨ ਸੰ. तत्काल—तत्क्षण. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸੇ ਵੇਲੇ. ਉਸ ਹੀ ਸਮੇਂ. ਫ਼ੌਰਨ. ਤੁਰੰਤ. "ਸਿਰ ਸਤ੍ਰੁਨ ਕੇ ਪਰ ਅਤ੍ਰ ਲਗੈ ਤਤਕਾਰ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਜੋ ਜੋ ਕਹੈ ਠਾਕੁਰ ਪਹਿ ਸੇਵਕੁ ਤਤਕਾਲ ਹੋਇਆਵੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਸੰਤ ਉਧਾਰਉ ਤਤਖਿਣ ਤਾਲਿ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਤਾਲਿ.

ਤਤੱਖ. ਤਤਛਣ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਤਿਸੇ ਵੇਲੇ. ਉਸੇ ਵਕਤ. ਤੁਰੰਤ. "ਤਤੱਖ ਪੱਖਰੇ ਤੁਰੇ." (ਰਾਮਾਵ)

ਤਤਗ੍ਯ. ਸੰ. ਤਤ੍ਵਗ੍ਯ. ਵਿ—ਤਤ੍ਵ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਗ੍ਯਾਨੀ। ੩ ਤਤ੍-ਗ੍ਯ. ਉਸ ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ.

ਤਤਛਨ, ਤਤਛਿਨ ਦੇਖੋ, ਤਤਖਿਣ.

ਤਤਜੋਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਤ੍ਵਯੋਗ. ਸਹਜਯੋਗ. ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਤਾਰ ਨਾਲ ਨਾਮਅਭ੍ਯਾਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਲਿਵ ਲਾਉਣਰੂਪ ਯੋਗ. "ਐਸੋ ਜਨ ਬਿਰਲੋ ਹੈ ਸੇਵਕ ਜੋ ਤਤਜੋਗ ਕਉ ਬੇਤੈ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਸਹਜਜੋਗ। ੨ ਯੋਗ ਦਾ ਤਤ੍ਵ (ਨਿਚੋੜ—ਸਿੱਧਾਂਤ)

ਤਤਤੁੱਲ. ਸੰ. तत्तुल्य—ਤੱਤੁਲ੍ਯ. ਵਿ—ਓਹੋ ਜੇਹਾ. ਉਸ ਬਰਾਬਰ.

ਤਤੱਥਈ. ਤਾਲ ਦੇ ਅੰਦਾਜ਼ ਦਾ ਬੋਲ. ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ ਸਮੇਂ ਆ—ਥਾ. "ਨਚੇ ਜੰਗ ਰੰਗੰ ਤਤੱਥਈ ਤਤਥ੍ਯੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਤਤਦਰਸੀ. ਸੰ. तत्त्वदर्शिन्. ਤਤ੍ਵਦ੍ਰਸ਼੍ਟਾ. ਦੇਖੋ, ਤਤ ੯.

ਤਤਪਰ. ਸੰ. तत्पर. ਵਿ—ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ. ਮੁਸ੍ਤੈਦ। ੨ ਚਤੁਰ। ੩ ਤਦਾਸਕ੍ਤ. ਉਸ ਵਿੱਚ ਲਗਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਮੇਸ ਦਾ ਤੀਹਵਾਂ ਹਿੱਸਾ.

ਤਤਪਰਾਵਹੁ. ਤਤਪਰ ਹੋਵੋ. ਤਿਆਰ ਹੋਵੋ. "ਅਉਗਣ ਛੋਡਹੁ ਗੁਣ ਕਰਹੁ, ਐਸੇ ਤਤਪਰਾਵਹੁ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਤਤਬਿਤਾ, ਤਤਬਿੰਦ ਸੰ. तत्त्ववेत्ता—ਤਤ੍ਵਵੇੱਤਾ. ਵਿ—ਤਤ੍ਵ ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਆਤਮਵੇੱਤਾ. "ਸਾਹਿਬ ਭਾਨਾ ਤਤਬਿਤਾ, ਅਪਰ ਕਿਤਕ ਸਿਖ ਭੀਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਮੋਖ ਤਤਬਿੰਦ ਮਹਿ ਜਾਨ ਨਿਰਧਾਰ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤਤਬੀਰ. ਦੇਖੋ, ਤਦਬੀਰ. "ਬਨਜਾਰੇ ਤਤਬੀਰ ਬਿਚਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਤਬੇਤਾ. ਤਤ੍ਵਵੇਤਾ. ਦੇਖੋ, ਤਤਬਿਤਾ. "ਆਨੰਦ ਲਹ੍ਯੋ ਪਰਮ ਤਤਬੇਤਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਤਬੋਧ. ਦੇਖੋ, ਤਤ੍ਵਬੋਧ.

ਤਤਮਇ. ਦੇਖੋ, ਤਤ੍ਵਮਯ.

ਤਤਰਸ. ਦੇਖੋ, ਤਤੁਰਸੁ.

ਤਤਵਿੰਦ. ਤਤ੍ਵਵੇੱਤਾ. ਦੇਖੋ, ਤਤਬਿੰਦ. "ਗ੍ਯਾਨੀ ਧ੍ਯਾਨੀ ਜੋ ਤਤਵਿੰਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਤਾ. ਸੰ. ਤਪ੍ਤ. ਵਿ—ਤੱਤਾ. ਗਰਮ। ੨ ਕੌੜਾ. ਤੀਤਾ. ਤਿਕ੍ਤ. "ਇਕਿ ਤਤੇ ਇਕਿ ਬੋਲਨਿ ਮਿਠੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫ ਅੰਜੁਲੀ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ ਅੱਖਰ. "ਤਤਾ ਤਾਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ." (ਬਾਵਨ) ੪ ਤ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ. ਤਕਾਰ.

ਤਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਤਾਤਾਰ.

ਤਤਾਰਚਾ. ਫ਼ਾ تتارچہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਤੀਰ. "ਤੀਰ ਖਤੰਗ ਤਤਾਰਚੋ." (ਸਨਾਮਾ) "ਕਹਿਰ ਤਤਾਰਚੇ." (ਰਾਮਾਵ) ਦੇਖੋ, ਸਸਤ੍ਰ। ੨ ਭਾਲਾ. ਨੇਜ਼ਾ। ੩ ਤਾਤਾਰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਸਨੀਕ. ਤਾਤਾਰੀ. "ਤੁਰੇ ਤਤਾਰਚੇ." (ਰਾਮਾਵ) ਤਾਤਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਘੋੜੇ.

ਤਤਾਰੀ. ਤਾਤਾਰ ਦੇਸ਼ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਤਾਰੀ. "ਨੱਚੇ ਤਤਾਰੀ."

(ਪਾਰਸਾਵ) ਤਾਤਾਰ ਦੇ ਘੋੜੇ ਨੱਚੇ.

ਤਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਸ੍ਤਾਰ. ਫੈਲਾਉ। ੨ ਸ਼੍ਰੇਣੀ. ਪੰਕਤਿ. ਕਤਾਰ। ੩ ਵਿ—ਉਤਨਾ. ਤਿਤਨਾ.

ਤਤਿਖਿਆ, **ਤਤਿਛਿਆ** } ਦੇਖੋ, ਤਿਤਿਖਿਆ.

ਤਤਿੰਮਾ. ਅ਼ ﺗﺘﻤﻪ ਉਪ-ਤਤਕਰਾ. Appendix.

ਤਤੀ. ਵਿ—ਤਪ੍ਤ. ਤੱਤੀ. ਗਰਮ. "ਤਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੫)

ਤਤੀਬਾਉ, **ਤਤੀਬਾਲ** } ਦੇਖੋ, ਤਤੀਵਾਉ.

ਤਤੀਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤੋਯ (ਪਾਣੀ) ਦੀ ਧਾਰ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਤ੍ਰ ਹੀ. ਓਥੇ ਹੀ. "ਜਹਾਂ ਪਠਾਵਉ ਜਾਂਉ ਤਤੀਰੀ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਤਤੀਵਾਉ. ਸੰਗਯਾ—ਤਪ੍ਤ ਵਾਯੁ. ਗਰਮ ਹਵਾ. ਲੂ. ਲੋ। ੨ ਭਾਵ—ਮੁਸੀਬਤ. ਵਿਪੱਤਿ. "ਨਹ ਲਗੈ ਤਤੀ ਵਾਉ ਜੀਉ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫ ਗੁਣਵੰਤੀ) "ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਓਸੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਲਗੈ ਨ ਤਤੀ ਵਾਉ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫)

ਤਤੁ. ਸੰ. ਤੱਤ੍ਵ—ਤਤ੍ਵ. ਸੰਗਯਾ—ਜਗਤ ਦਾ ਮੂਲ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਆਦਿਕ ਭੂਤ. ਅ਼ਨਾਸਿਰ. "ਪੰਚ ਤਤੁ ਮਿਲਿ ਕਾਇਆ ਕੀਨੀ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ੨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਤੁ ਵੀਚਾਰੁ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਸਾਰ. ਸਾਰਾਂਸ਼. "ਤਤੁ ਗਿਆਨ ਤਿਸੁ ਮਨਿ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੪ ਮੱਖਣ. ਨਵਨੀਤ. "ਜਲ ਮਥੈ ਤਤੁ ਲੋੜੈ ਅੰਧ ਅਗਿਆਨਾ!" (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) "ਸਹਜਿ ਬਿਲੋਵਹੁ, ਜੈਸੇ ਤਤੁ ਨ ਜਾਈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੫ ਅਸਲੀਅਤ. ਯਥਾਰ੍ਥਤਾ। ੬ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਤਕਾਲ. ਫ਼ੌਰਨ. "ਜੋ ਪਿਰੁ ਕਹੈ ਸੋ ਧਨ ਤਤੁ ਮਾਨੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਤਤੁਗਿਆਨ. ਸੰਗਯਾ—ਤਤ੍ਵਗ੍ਯਾਨ. ਸਾਰਗ੍ਯਾਨ. ਯਥਾਰ੍ਥਗ੍ਯਾਨ। ੨ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ. ਬ੍ਰਹਮਗ੍ਯਾਨ.

ਤਤੁਬੇਗਲ. ਤਤ੍ਵਵਿਗ੍ਯ ਦੀ. ਤਤ੍ਵਵੇੱਤਾ ਦੀ. ਬ੍ਰਹਮਗ੍ਯਾਨੀ ਕੀ. "ਤਤੁਬੇਗਲ ਸਰਨਿ ਪਰੀਜੈ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਦੇਖੋ, ਬੇਗੁਲ.

ਤਤੁਯੰ. ਤਤ—ਤ੍ਵੰ. ਓਹ ਤੂੰ। ੨ ਤਤ੍ਵ-ਅਯੰ. ਤਤ੍ਵਰੂਪ ਇਹ. "ਸੁਭੰ ਤਤੁਯੰ ਅਚੁਤ ਗੁਨਗ੍ਯੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਤਤੁਰਸੁ. ਤਤ੍ਵਰਸ. ਸਾਰਰਸ. ਆਤਮਰਸ. "ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਮਾ ਤਤੁਰਸੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਜੈ." (ਰਾਮ ਨਾਮਦੇਵ)

ਤਤੈ. ਤਤ੍ਵ ਦੀ. "ਤਤੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ ਗੁਰੂ ਬਾਝਹੁ." (ਅਨੰਦੁ) ੨ ਤੱਤੇ (ਤਕਾਰ) ਅੱਖਰ ਦ੍ਵਾਰਾ ਉਪਦੇਸ਼. "ਤਤੈ, ਤਾਮਸਿ ਜਲਿਓਹੁ ਮੂੜੇ!" (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੩) ੩ ਤਤ੍ਵ ਨੂੰ. "ਕਿਉ ਤਤੈ ਅਵਿਗਤੈ ਪਾਵੈ?" (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ਅਵ੍ਯਕ੍ਤ ਤਤ੍ਵ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਾਵੇ?

ਤਤੋ ਤਤੁ. ਤਤ੍ਵ ਦਾ ਤਤ੍ਵ. ਪਰਮ ਤਤ੍ਵ. "ਤਤੋ ਤਤੁ ਮਿਲੈ ਮਨੁ ਮਾਨੈ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੨ ਕੇਵਲ ਤਤ੍ਵ. ਤਤ੍ਵ ਹੀ ਤਤ੍ਵ.

ਤੱਤ. ਦੇਖੋ, ਤਤੁ। ੨ ਵਿ—ਤਤ (ਪੌਣ) ਰੂਪ. ਹਵਾ ਜੇਹਾ ਚਾਲਾਕ. "ਚੜਤੋ ਤੱਤ ਤਾਜੀ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਤੱਤਸਮਾਧਿ. ਸੰਗਯਾ—ਤਤ੍ਵਸਮਾਧਿ. ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮਅਭ੍ਯਾਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਲਿਵ ਦਾ ਲਗਣਾ. ਸਹਜਸਮਾਧਿ.

ਤੱਤ ਖਾਲਸਾ. ਸੰਮਤ ੧੭੭੧ ਵਿੱਚ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਨੇ ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਦੇ ਮਦ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਗੱਦੀ ਵਿਛਾ ਪੂਜਾ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੀ, ਅਤੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹਿ ਦੀ ਥਾਂ ਸੱਚੇ ਸਾਹਿਬ[1] ਕੀ ਫਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ, ਤਦ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਕਰ ਲਿਆ, ਅਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਦੋ ਦਲ ਹੋ ਗਏ. ਜੋ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਪੁਰ ਪੱਕੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਉਹ "ਤੱਤ ਖਾਲਸਾ" ਕਹਾਏ ਅਰ ਜੋ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਦੇ ਮਗਰ ਚੱਲੇ, ਉਹ "ਬੰਦਈ ਖਾਲਸਾ" ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ. ਇਸ ਵੇਲੇ ਬੰਦਈ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਕੋਈ ਧਰਮਪੁਸ੍ਤਕ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਅਰ ਸਾਰੇ ਸੰਸਕਾਰ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਰਹਿਤ, **ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਗੁਣ** } "ਅਪ ਤੇਜ ਬਾਇ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਅਕਾਸਾ। ਐਸੀ ਰਹਿਤ ਰਹਉ ਹਰਿ ਪਾਸਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਜਲ ਦੀ ਰਹਿਤ ਸਭ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨਾ; ਅਗਨੀ ਦੀ ਰਹਿਤ ਰੁੱਖਾ, ਮਿੱਸਾ, ਤਰ, ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਜੇਹਾ ਮਿਲੇ ਖਾਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇਣਾ; ਪਵਨ ਦੀ ਰਹਿਤ ਸਭ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਰ ਜੀਵਨ ਦੇਣਾ; ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੀ ਰਹਿਤ ਧੀਰਯ ਧਾਰਨਾ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਨਿਵਾਸ ਦੇਣਾ; ਆਕਾਸ਼ ਦੀ ਰਹਿਤ ਅਸੰਗ ਰਹਿਣਾ.

ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਇਹ ਮੰਨੇ ਹਨ:—

ਹੱਡ, ਮਾਸ, ਨਖ, ਤੁਚਾ, ਰੋਮ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੇ ਗੁਣ.

ਵੀਰਯ, ਲਹੂ, ਮਿੰਜ, ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਜਲ ਦੇ ਗੁਣ.

ਨੀਂਦ, ਭੁੱਖ, ਪਿਆਸ, ਪਸੀਨਾ, ਆਲਸ ਅਗਨਿ ਦੇ ਗੁਣ.

ਧਾਰਣ (ਫੜਨਾ), ਚਾਲਨ (ਧਕੇਲਨਾ), ਫਕਣਾ, ਸਮੇਟਣਾ, ਫੈਲਾਉਣਾ ਪਵਨ ਦੇ ਗੁਣ.

ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੱਜਾ, ਮੋਹ, ਲੋਭ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਗੁਣ.

ਤਤ੍ਰ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਹਾਂ. ਉੱਥੇ. "ਜਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ." (ਜਾਪੁ) ਪ੍ਰੇਮਰੂਪ ਹੋਕੇ ਸਾਰੇ ਫੈਲਿਆ ਹੈ.

ਤਤ੍ਰ ਗਤਿ. ਵਹਾਂ ਗਤਿ (ਪਹੁੰਚ). ੨ ਉਹੀ ਚਾਲ. ਉਹੀ ਰੀਤਿ. "ਤਤ੍ਰ ਗਤੇ ਸੰਸਾਰਹ ਨਾਨਕ ਸੋਗਹਰਖੰ ਬਿਆਪਤੇ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਤਦਗਤੇ: ਸੰਸਾਰਹ. ਤਿਸੀ ਗਤੀ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਕੋ.

ਤਤ੍ਰਾਗਤ. ਤਤ੍ਰ-ਆਗਤ. ਤਤ੍ਰ (ਉੱਥੇ) ਆਇਆ. "ਮਿਟੰਤਿ ਤਤ੍ਰਾਗਤ ਭਰਮ ਮੋਹੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਉਸ ਥਾਂ ਆਏ ਦਾ.

ਤਤ੍ਵ. ਦੇਖੋ, ਤਤੁ.

ਤਤ੍ਵਗੁਣ. ਦੇਖੋ, ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਗੁਣ.

[1] ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਦਾ ਭਾਵ ਸੱਚੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸੀ. ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ "ਫਤੇ ਦਰਸ਼ਨ" ਪਦ ਦਾ ਵਰਤਣਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਹੀ ਨਹੀਂ. ਦੇਖੋ, ਸੱਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਫਤੇ.

ਤਤ੍ਵਗ੍ਯ. ਸੰ. ਤਤ੍ਵਗ੍ਯ. ਵਿ—ਤਤ੍ਵ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਅਸਲੀਅਤ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਬ੍ਰਹਮਗ੍ਯਾਨੀ. ਤਤ੍ਵਵੇੱਤਾ.

ਤਤ੍ਵਗ੍ਯਾਨ. ਦੇਖੋ, ਤਤੁਗਿਆਨ.

ਤਤ੍ਵਬੋਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ. ਬ੍ਰਹ੍ਮਗ੍ਯਾਨ। ੨ ਯਥਾਰਥ ਸਮਝ.

ਤਤ੍ਵਭਾਸੀ. ਵਿ—ਯਥਾਰਥ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਤਤ੍ਵਵਾਦੀ.

ਤਤ੍ਵਮਸਿ. ਤਤ੍ਵ-ਤ੍ਵੰ-ਅਸਿ. ਸੋ ਤੂੰ ਹੈਂ. "ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਦੂਰਿ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਤੂੰ ਹੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਮਹਾਵਾਕ ੪.

ਤਤ੍ਵਮਯ. ਵਿ—ਤਤ੍ਵਰੂਪ. ਜੋ ਤਤ੍ਵ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਨਹੀਂ.

ਤਤ੍ਵਰਸ. ਦੇਖੋ, ਤਤੁਰਸੁ.

ਤਤ੍ਵਵਾਦੀ. ਸਾਰਵਕਤਾ. ਦੇਖੋ, ਤਤ੍ਵਭਾਸੀ.

ਤਤ੍ਵਵੇੱਤਾ. ਦੇਖੋ, ਤਤ੍ਵਗ੍ਯ.

ਤਥ. ਦੇਖੋ, ਤਥੁ। ੨ ਵ੍ਯ—ਤਥਾ. ਤਿਵੇਂ. ਤੇਹਾ. "ਥਲੰ ਤਥ ਨੀਰੰ." (ਵੈਰਾਹ) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਤ੍ਰ. ਉੱਥੇ. ਵਹਾਂ. "ਤਥ ਲਗਣੰ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਨਕ." (ਗਾਥਾ)

ਤਥਾ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਔਰ. ਅਤੇ. "ਵਾਰ ਮਾਝ ਕੀ ਤਥਾ ਸਲੋਕ ਮਹਲਾ ੧." ੨ ਇਸੇ ਤਰਾਂ. ਇਵੇਂ ਹੀ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤ੍ਯ। ੪ ਨਿਸ਼ਚਾ. "ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਤਥਾ ਚਿਤੁ ਲਾਏ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ੫ ਹੱਦ. ਸੀਮਾ.

ਤਥਾਸੁ, ਤਥਾਸ੍ਤੁ } ਵ੍ਯ—ਤਥਾ-ਅਸ੍ਤੁ. ਐਸਾ ਹੀ ਹੋਵੇ. ਵੈਸਾ ਹੀ ਹੋ. "ਕਹਿਕੈ ਤਥਾਸੁ ਭੇ ਅੰਤ੍ਰਧਾਨ." (ਦੱਤਾਵ) "ਕਹਿ ਤਥਾਸ੍ਤੁ ਭੀ ਲੋਪ ਚੰਡਿਕਾ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਤਥਾਚ. ਵ੍ਯ—ਤੌਭੀ. ਤਾਹਮ. ਫਿਰ ਉਸੇ ਤਰਾਂ.

ਤਥਾਪਿ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਤੌਭੀ. ਤਦ ਭੀ. ਤਾਹਮ.

ਤਥਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਤ੍ਰ. ਓਥੇ. ਉਸ ਥਾਂ. ਤਤ੍ਰ ਹੀ. "ਮੂੰ ਜੁਲਾਊਂ ਤਥਿ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਤਥੁ. ਸੰ. ਤਥ੍ਯ. ਸਤ੍ਯ. ਯਥਾਰਥ. "ਸੇਵਕ ਦਾਸ ਕਹਿਓ ਇਹ ਤਥੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੨ ਸਾਰ. ਤਤ੍ਵ. ਭਾਵ—ਮੱਖਣ. "ਪੰਡਿਤ, ਦਹੀ ਬਿਲੋਈਐ ਭਾਈ, ਵਿਚਹੁ ਨਿਕਲੈ ਤਥੁ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੧)

ਤਥੇਈ. ਦੇਖੋ, ਤਤੱਥਈ ਅਤੇ ਤੱਥੇਈ.

ਤਥੈਵ. ਵ੍ਯ—ਉਸੇ ਤਰਾਂ. ਤੈਸੇ ਹੀ. ਤਿਵੇਂ ਹੀ.

ਤੱਥ. ਤਤ੍ਵ. ਦੇਖੋ, ਤਥੁ. "ਕਰ ਤੱਥ ਸੁਣਾਯੋ." (ਰਾਮਾਵ)

ਤੱਥਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਤ੍ਵ ਤੋਂ ਥੋਥਾ. ਪੀੜਿਆ ਹੋਇਆ ਗੰਨਾ.

ਤੱਥਿਯੰ, ਤੱਥੇਈ } ਦੇਖੋ, ਤਤੱਥਈ. "ਤੁਟੰਤ ਤਾਲ ਤੱਥਿਯੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਤਥ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਤਥੁ.

ਤਥ੍ਯਗ੍ਯਾਨ, ਤਥ੍ਯਬੋਧ } ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ. ਸਾਰ ਬੋਧ. ਤਤ੍ਵਗ੍ਯਾਨ. ਦੇਖੋ, ਤਥੁ.

ਤਦ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਦਾ. ਤਬ. ਤਦੋਂ. ਉਸ ਸਮੇ. "ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਦ ਹੀ ਪਾਏ." (ਵਾਰ ਬਿਹਾ ਮ: ੩) ੨ ਸੰ. ਤਦ੍. ਵਿ—ਉਹ. ਵਹ। ੩ ਪਹਿਲਾਂ ਆਖਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਾਇਕ। ੫ ਅਕਲ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ। ੬ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬ੍ਰਹ੍ਮ.

ਤਦਹੁ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸ ਵੇਲੇ. "ਤਦਹੁ ਹੋਰ ਨ ਕੋਈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧)

ਤਦਕਾ. ਓਦੋਂ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਤਦ. "ਰਿਜਕ ਦੀਆ ਸਭਹੂ ਕਉ ਤਦਕਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਜਦੋਂ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ.

ਤਦਗੁਣ. ਤਦ੍ਗੁਣ. (ਉਸੇ ਦਾ ਗੁਣ). ਆਪਣਾ ਗੁਣ ਛੱਡਕੇ ਸੰਗਤਿ ਦਾ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ, ਜਿਸ ਉਕਤਿ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਉੱਥੇ "ਤਦਗੁਣ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਮਹਾ ਬਿਖਾਦੀ ਦੁਸਟ ਅਪਵਾਦੀ ਤੇ ਪੁਨੀਤ ਸੰਗਾਰੇ.×
ਅਧਮ ਚੰਡਾਲੀ ਭਈ ਬ੍ਰਹਮਣੀ ਸੂਦੀ ਤੇ ਸ੍ਰੇਸਟਾਈਰੇ.
(ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਤੁਮ ਚੰਦਨ ਹਮ ਇਰੰਡ ਬਾਪੁਰੇ ਸੰਗਿ ਤੁਮਾਰੇ ਬਾਸਾ,
ਨੀਚਰੂਖ ਤੇ ਊਚ ਭਏ ਹੈਂ ਗੰਧਿ ਸੁਗੰਧਿ ਨਿਵਾਸਾ.
(ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਨਿਰਮਲਭਏ ਊਜਲ ਜਸਗਾਵਤ ਬਹੁਰਿ ਨ ਹੋਵਤਕਾਰੋ.
(ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਸੁਰਸਰੀਸਲਿਲ ਕ੍ਰਿਤ ਬਾਰੁਨੀ ਰੇ,
ਸੰਤਜਨ ਕਰਤ ਨਹੀ ਪਾਨੰ,
ਸੁਰਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਤੁ ਅਵਰ ਜਲ ਰੇ,
ਸੁਰਸਰੀ ਮਿਲਤ ਨਹਿ ਹੋਇ ਆਨੰ.
(ਮਲਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਚੰਦਨਵਾਸ ਬਣਾਸਪਤਿ ਸਭ ਚੰਦਨ ਹੋਵੈ,
ਅਸ੍ਟਧਾਤੁ ਇਕਧਾਤੁ ਕਰ ਸੰਗ ਪਾਰਸ ਛੋਵੈ,
ਨਦੀਆ ਨਾਲੇ ਵਾਹੜੇ ਮਿਲ ਗੰਗ ਗੰਗੋਵੈ,
ਪਤਿਤਉਧਾਰਣ ਸਾਧੁਸੰਗ ਪਾਪਾਂਮਲ ਧੋਵੈ.
(ਭਾਗੁ)

ਤਦਨੰਤਰ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸ ਪਿੱਛੋਂ. ਉਸ ਕੇ ਬਾਦ. ਤਦੰਤਰ.

ਤਦਪਿ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਤਦਾਪਿ. ਤਥਾਪਿ. ਤੌਭੀ. "ਤਦਪਿ ਧਿਆਨ ਨ ਆਏ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦)

ਤਦਬੀਰ. ਅ਼ تدبیر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯੁਕ੍ਤਿ. ਤਰਕੀਬ। ੨ ਯਤਨ. ਉਪਾਯ (ਉਪਾਉ).

ਤਦਰੀਜ. ਅ਼ تدریج ਦਰਜੇ ਬਦਰਜੇ (ਯਥਾਕ੍ਰਮ) ਕੰਮ ਕਰਨਾ.

ਤਦਰੂਪ. ਸੰ. ਤਦ੍ਰੂਪ. ਵਿ—ਉਸ ਜੇਹਾ. ਸਮਾਨ. ਸਦ੍ਰਿਸ਼. ਦੇਖੋ, ਰੂਪਕ ੬.

ਤਦਵਤ. ਸੰ. ਤਦ੍ਵਤ੍. ਵਿ—ਉਹੋ ਜੇਹਾ. ਉਸ ਵਾਂਙ। ੨ ਜਿਉਂ ਦਾ ਤਿਉਂ.

ਤਦਾ, ਤਦਾਊ, ਤਦਾਇ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਬ. ਉਸ ਵੇਲੇ. ਦੇਖੋ, ਤਦ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਿਦਾਊ.

ਤਦਾਕਾਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਉਸੇ ਆਕਾਰ ਦਾ. ਉਹੋ ਜੇਹਾ। ੨ ਤਨਮਯ.

ਉਸੇ ਦਾ ਰੂਪ.

ਤਦਾਪਿ } ਦੇਖੋ, ਤਦਪਿ.
ਤਦਾਪੀ

ਤਦਾਰਕ } ਅ਼ تدارک ਸੰਗਜਾ—ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੀ ਪੜਤਾਲ। **ਤਦਾਰੁਕ** ੨ ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੇ ਰੋਕਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ। ੩ ਸਜ਼ਾ. ਦੰਡ. "ਜੇ ਨ ਤਦਾਰਕ ਦਿਹੁੰ ਤਿਸ ਤਾਂਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤਦਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਬ. ਉਸ ਵੇਲੇ. "ਨਾ ਤਦਿ ਗੋਰਖ, ਨਾ ਮਾਛਿੰਦੋ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਤਦਿਸ. ਤਿਸ ਦਿਵਸ. ਉਸ ਦਿਨ. ਦੇਖੋ, ਅਸਿਪਾਨਿਜ.

ਤਦਿਨ. ਤਤ-ਦਿਨ. ਉਸ ਦਿਨ. ਤਾਂ ਦਿਨ. "ਬਿਤਨ ਨਾਮ ਤਿਹ ਤਦਿਨ ਕਹਾਯਸ." (ਰੁਦ੍ਰਾਵ) ਦੇਖੋ, ਬਿਤਨ ੨.

ਤਦੀ. ਦੇਖੋ, ਤਦਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੱਦੀ.

ਤਦੂਆ. ਸੰਗਜਾ—ਤੰਤੂਆਂ (ਤੰਦਾਂ) ਨਾਲ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਜੀਵ. ਦੇਖੋ, ਤੰਦੂਆ. "ਜਲਿ ਕੁੰਚਰ ਤਦੂਆ ਬਾਂਧਿਓ." (ਨਟ ਮ: ੪) ਜਲ ਵਿੱਚ ਗਜਰਾਜ ਨੂੰ ਤੰਦੂਏ ਨੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ. ਦੇਖੋ, ਗਜ ੩.

ਤਦੇ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸ ਵੇਲੇ. ਤਬ ਹੀ. "ਦੁਬਿਧਾ ਤਦੇ ਬਿਨਾਸੀ." **ਤਦੋ** (ਮਾਰੂ ਮ: ੩) ਦੇਖੋ, ਤਦ.

ਤਦੰਤਰ. ਦੇਖੋ, ਤਦਨੰਤਰ.

ਤੱਦੀ. ਅ਼ تعدی ਤਅ਼ਦੀ. ਸੰਗਜਾ—ਜ਼ੁਲਮ. ਸਿਤਮ। ੨ تحدی ਤਹੱਦੀ. ਝਗੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਹੱਦੋਂ ਵਧ ਜਾਣਾ। ੪ ਤਾੜਨਾ. ਡਾਟਣਾ.

ਤਦਜਪਿ. ਵ੍ਯ—ਤੌਭੀ. ਤਥਾਪਿ. ਦੇਖੋ, ਤਦਪਿ.

ਤਧਨੰਤਰ. ਦੇਖੋ, ਤਦਨੰਤਰ.

ਤੱਧਿਤ. ਸੰ. ਤਦ੍ਧਿਤ. ਸੰਗਜਾ—ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੰਜ ਭੇਦ ਹਨ:—

(ੳ) ਅਪਤ੍ਯਵਾਚਕ—ਜਿਸ ਤੋਂ ਔਲਾਦ ਅਥਵਾ ਉਪਾਸਕ ਆਦਿ ਸੰਬੰਧ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ. ਜਿਵੇਂ—ਦਸਰਥ ਤੋਂ ਦਾਸ਼ਰਥੀ, ਸ਼ਿਵ ਤੋਂ ਸ਼ੈਵ, ਰਾਮਾਨੰਦ ਤੋਂ ਰਾਮਾਨੰਦੀ ਆਦਿ.

(ਅ) ਕਰਤ੍ਰਿਵਾਚਕ—ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਦੇ ਕਰਤਾ ਦਾ ਬੋਧ ਹੋਵੇ. ਜੈਸੇ—ਗੱਡੀ ਤੋਂ ਗੱਡੀਵਾਨ, ਲਕੜੀ ਤੋਂ ਲਕੜਹਾਰਾ, ਵਣਜ ਤੋਂ ਵਣਜਾਰਾ ਆਦਿ.

(ੲ) ਭਾਵਵਾਚਕ—ਜਿਵੇਂ ਮੂਰਖ ਤੋਂ ਮੂਰਖਪੁਣਾ, ਢੀਠ ਤੋਂ ਢੀਠਾਈ, ਉੱਚੇ ਤੋਂ ਉਚਾਈ, ਕਠੋਰ ਤੋਂ ਕਠੋਰਤਾ ਆਦਿ.

(ਸ) ਊਨਤਾਵਾਚਕ—ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਮੀ ਜਾਣੀ ਜਾਵੇ. ਜੈਸੇ—ਖਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਖਤਰੇਟਾ, ਮੁਸਲਿਮ ਤੋਂ ਮੁਸਲਾ ਆਦਿ.

(ਹ) ਗੁਣਵਾਚਕ—ਜਿਸ ਤੋਂ ਗੁਣ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ—ਮੈਲ ਤੋਂ ਮੈਲਾ, ਠੰਢ ਤੋਂ ਠੰਢਾ, ਗੁਣ ਤੋਂ ਗੁਣੀ, ਸੁਖ ਤੋਂ ਸੁਖਦਾਇਕ ਆਦਿ.

ਤਨ. ਸੰ. ਤਨ੍. ਧਾ—ਫੈਲਾਉਣਾ, ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਕਰਨਾ, ਤਣਨਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਸੰਤਾਨ. ਔਲਾਦ। ੩ ਧਨ। ੪ ਫ਼ਾ تن ਸੰਗਜਾ—ਜਿਸਮ. ਦੇਹ. ਸ਼ਰੀਰ. "ਤਨ ਸੁਚਾ ਸੋ ਆਖੀਐ ਜਿਸ ਮਹਿ ਸਾਚਾਨਾਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੫ ਸੰ. ਤਨਯ. ਪੁਤ੍ਰ. ਸੰਤਾਨ. "ਕੁੰਮੀ ਜਲ ਮਹਿ ਤਨ ਤਿਸੁ ਬਾਹਰਿ." (ਆਸਾ ਧੰਨਾ) ੬ ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗ. ਸਾਥ. "ਘਰ ਕੀ ਨਾਰਿ ਉਰਹਿ ਤਨ ਲਾਗੀ." (ਸੂਹੀ ਰਵਿਦਾਸ) "ਦਯਾ ਛਿਮਾ ਤਨ ਪ੍ਰੀਤਿ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦) ੭ ਸੇ. ਤੋਂ. "ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਤਨ ਜਾਹਿ ਨਿਹਰਹੋ." (ਚੌਪਈ)

ਤਨਉਰ } ਸੰ. ਤਾਡੰਕ. ਸੰਗਜਾ—ਕਰਨਫੂਲ. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਕੰਨ
ਤਨਉਰਾ } ਦਾ ਗਹਿਣਾ. "ਉਪਮਾ ਤਾਹਿ ਤਨਉਰ ਕੀ ਸੂਰਜ ਸੀ ਹੈ
ਤਨਉੜਾ } ਸੁੱਧ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਕੰਨ ਤਨਉੜੇ ਕਾਮਣੀ." (ਭਾਗੁ)

ਤਨਈਆ. ਸੰ. ਤਨਯ. ਪੁਤ੍ਰ. "ਕਾਹੂੰ ਕੇ ਤਨਈਆ ਹੈ ਨ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਵਿ—ਤਾਣਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਤਨਯਾ. ਪੁਤ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਤਨੀਆ.

ਤਨਸੀਖ਼. ਅ਼ تنسیخ ਨਸਖ਼ (ਰੱਦ) ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਖੰਡਨ. ਮਨਸੂਖ਼ ਕਰਨਾ.

ਤਨਸੁਖ. ਸੰਗਜਾ—ਨੈਨਸੁਖ ਜੇਹਾ ਇੱਕ ਬਾਰੀਕ ਵਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਅਮੀਰਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਂਦਾ ਸੀ।

੨ ਲਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਕਵਿ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਪੰਚਤੰਤ੍ਰ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਲਥਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ—

"ਤਨਸੁਖ ਖਤ੍ਰੀਬਸੈ ਲਹੌਰ,
ਕਰਮਰੇਖ ਆਯੋ ਥੰਭੌਰ,[1] ×××
ਸੰਮਤ ਸਤ੍ਰਹ ਸੈ ਇਕਤਾਲਿਸ,
ਔਰੰਗਜ਼ੇਬੀ ਸਨ ਸੱਤਾਇਸ,[2]
ਹਿਤਚਿਤ ਲਾਇ ਕਥਾ ਅਨੁਸਾਰੀ,
ਬਰਨਤ ਹੀ ਅਤਿ ਲਗੀ ਪਿਆਰੀ, ×××
ਪੰਚਤੰਤ੍ਰ ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਕਹੀ ਸੁਧਾਰ. ××
ਕਹਿਤ ਕਹਿਤ ਗੁਨ ਹਾਰਜੋ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ,
ਇਕ ਤਿਲ ਤਾਂਕੋ ਮਰਮ ਨ ਪਾਯਾ,
ਸੇਖ ਸਹਸ ਫਨਿ ਨਾਮ ਉਚਾਰਤ,
ਗਨਤ ਗਨਤ ਤਿਹ ਅੰਤ ਨਾ ਆਯਾ,
ਇੰਦਾਦਿਕ ਸੁਰ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜੇਤੇ,
ਹੇਰਤ ਹੇਰਤ ਸਬੈ ਹਿਰਾਯਾ,
ਸੋ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਅੰਤਰਜਾਮੀ,
ਪ੍ਰਗਟ ਦਰਸ ਸੰਗਤਿ ਦਿਖਰਾਯਾ, ×××
ਕਲਿਜੁਗ ਮਾਹਿਂ ਭਯੋ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ,
ਜਾ ਸਮ ਦੂਸਰ ਔਰ ਨ ਕੋਈ,
ਰਿੱਧਿ ਸਿੱਧਿ ਦੋਊ ਦਰ ਠਾਢੇ,
ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਤਿੰਹ ਆਗਯਾ ਜੋਈ,
ਮੁਕਤਿ ਬੰਦ ਆਯਸ ਤਿਹ ਮਾਹੀਂ,

[1] ਦੇਖੋ, ਰਨਥੰਭੌਰ.

[2] ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਜਲੂਸੀ ਸਨ ੨੭, ਅਰਥਾਤ ਤਖ਼ਤ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਸਤਾਈਵਾਂ ਸਾਲ.

ਤਾਤਕਾਲ ਜੋ ਕਰੈ ਸੁ ਹੋਈ,
ਤਨਸੁਖ[1] ਹੋਇ ਦਰਸ ਦੇਖਤ ਹੀ,
ਦੇਹੁ ਦਰਸ ਦੁਖ ਰਹੈ ਨ ਕੋਈ."

ਦੇਖੋ, ਪੰਚਤੰਤ੍ਰ.

ਤਨਹਾ. ਫ਼ਾ تنہا ਵਿ—ਇਕੱਲਾ. ਏਕਾਕੀ.

ਤਨਕ. ਦੇਖੋ, ਤਨਿਕ.

ਤਨਕ਼ੀਹ਼. ਅ਼ تنقیح ਸੰਗਯਾ—ਨਿਰਣਾ. ਖੋਜ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਨਕ਼ਹ਼ (ਮਗ਼ਜ਼ ਕੱਢਣਾ) ਹੈ.

ਤਨਖਾਹ. ਫ਼ਾ تنخواہ ਤਨਖ਼੍ਵਾਹ. ਸੰਗਯਾ—ਤਲਬ. ਮਾਹਵਾਰੀ ਜਾਂ ਵਰ੍ਹਾ ਬੱਧੀ ਵੇਤਨ। ੨ ਖ਼ਾ. ਧਰਮਦੰਡ. ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਈ ਹੋਈ ਚੱਟੀ. ਦੇਖੋ, ਤਨਖਾਹੀਆ.

ਤਨਖਾਹਦਾਰ. ਤਨਖ਼੍ਵਾਹਦਾਰ. ਤਨਖ਼੍ਵਾਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨੌਕਰ। ੨ ਖ਼ਾ. ਧਰਮਦੰਡ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ. "ਪ੍ਰਾਤਕਾਲ ਸਤਸੰਗ ਨ ਜਾਵੈ। ਤਨਖਾਹਦਾਰ ਵਹ ਵਡਾ ਕਹਾਵੈ." (ਤਨਾਮਾ)

ਤਨਖਾਹਨਾਮਾ. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ ਵਰਣਨ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਣ ਤੋਂ ਤਨਖਾਹ (ਧਰਮਦੰਡ) ਯੋਗ੍ਯ ਹੋਈਦਾ ਹੈ.

ਤਨਖਾਹੀਆ. ਵਿ—ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਪਾਤਕੀ. ਧਰਮਦੰਡ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ. ਤਨਖਾਹੀਆ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ ਤਨਖ਼੍ਵਾਹਦਾਰ. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਿਮਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਖ਼ਾਲਸਾ ਨਿੱਤ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਗੀਰਾਂ ਖ਼ਿਲਤ ਅਤੇ ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਕੇ ਅਪਨੇ ਕਾਬੂ ਰੱਖਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ. ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਲਹੌਰ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਸੂਬੇ ਪਾਸ ਰਹਿ ਕੇ ਤਨਖ਼ਾਹ ਲੈਣੀ ਕਬੂਲ ਕੀਤੀ ਉਹ ਅਣਖੀਲੇ ਭਾਈਆਂ ਤੋਂ "ਤਨਖਾਹੀਏ" ਸੱਦੇ ਗਏ. ਸਨੇ ਸਨੇ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹਕਾਰਤ ਭਰਿਆ ਸਮਝ ਕੇ ਸਿੱਖ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰਮ ਕਰਣ ਵਾਲੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ.

ਤਨਖ਼੍ਵਾਹ. ਦੇਖੋ, ਤਨਾਖਾਹ ੧.

ਤ਼ਨਜ਼. ਅ਼ طنز ਤਾੱਨਾ. ਮੇਹਣਾ.

ਤਨਜ਼ੀਮ. ਅ਼ تنظیم ਤਨਜੀਮ. ਸੰਗਯਾ—ਨਜਮ (ਪ੍ਰਬੰਧ) ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਨਾ। ੨ ਮੋਤੀ ਆਦਿਕ ਦਾ ਪਰੋਣਾ। ੩ ਸਭਾ ਸਮਾਜ ਆਦਿ ਦੇ ਨਿਯਮ ਬੰਨ੍ਹਣੇ.

ਤਨੱਜ਼ੁਲ. ਅ਼ تنزل ਨਜ਼ਲ (ਉਤਰਣ) ਦਾ ਭਾਵ਼ ਗਿਰਾਉ. ਪਤਨ.

ਤਨਤ੍ਰਾਣ. ਸੰ. ਤਨੁਤ੍ਰਾਣ. ਸੰਗਯਾ—ਤਨੁ (ਸ਼ਰੀਰ) ਦੀ ਤ੍ਰਾਣ (ਰਖ੍ਯਾ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਕਵਚ. ਬਖਤਰ. "ਪਹਿਰੇ ਤਨਤ੍ਰਾਣ ਫਿਰੈਂ ਤਹਿਂ ਬੀਰ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਤਨਦਿਹੀ. ਫ਼ਾ تندہی ਸੰਗਯਾ—ਤਨ (ਸ਼ਰੀਰ) ਦੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਮਿਹ਼ਨਤ. ਪਰਿਸ਼੍ਰਮ। ੨ ਕੋਸ਼ਿਸ਼. ਪ੍ਰਯਤਨ.

ਤਨਦੁਰੁਸ੍ਤ. ਫ਼ਾ تندرست ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਠੀਕ ਹੈ. ਅਰੋਗ. ਨੀਰੋਗ. ਨਰੋਆ.

ਤਨਦੇਹ. ਦੇਖੋ, ਤਨਦਿਹੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਨੁਦੇਹ.

ਤਨਨਾ. (ਸੰ. तन्. ਧਾ—ਫੈਲਾਉਣਾ, ਲੰਮਾ ਕਰਨਾ) ਕ੍ਰਿ—ਕਸਣਾ. ਖਿੱਚਣਾ. "ਚਲੇ ਤਨਕੇ ਤਨੀਆਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਜਾਮੇ ਦੀਆਂ ਤਣੀਆਂ ਤਣਕੇ ਚਲੇ। ੨ ਤਾਣੀ ਦਾ ਫੈਲਾਉਣਾ. ਤਣਨਾ. "ਤਨਨਾ ਬੁਨਨਾ ਸਭ ਤਜਿਓ ਹੈ ਕਬੀਰ." (ਗੂਜ ਕਬੀਰ) "ਹਮ ਘਰਿ ਸੂਤ ਤਨਹਿ ਨਿਤ ਤਾਨਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਤਨਮਹਿ. ਸੰ. तन्मय. ਵਿ—ਤਦ੍ਰੂਪ. ਲਿਵਲੀਨ. "ਤਿਨ ਭੀ ਤਨਮਹਿ ਮਨੁ ਨਹੀ ਪੇਖਾ." (ਗਉ ਅ: ਕਬੀਰ) ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਇਆ ਮਨ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ੨ ਤਨ (ਸ਼ਰੀਰ) ਵਿੱਚ.[2]

ਤਨਮਯ. ਦੇਖੋ, ਤਨਮਹਿ ੧.

ਤਨਮਾਤ੍ਰ. ਸੰ. तन्मात्र. ਸੰਗਯਾ—ਸਾਂਖ੍ਯ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਬਿਨਾ ਮਿਲਾਵਟ ਆਦਿ ਰੂਪ. ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ.

ਉਤਪੱਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਤੋਂ ਮਹਤਤ੍ਵ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਮਹਤਤ੍ਵ ਤੋਂ ਅਹੰਕਾਰ, ਅਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਸੋਲਾਂ ਪਦਾਰਥ ਉਪਜਦੇ ਹਨ—

ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰਿਯ, ਪੰਜ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰਿਯ, ਪੰਜ ਤਨਮਾਤ੍ਰ ਅਤੇ ਮਨ. "ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਮੂਲ ਮਹਤਤ੍ਵ ਉਪਾਵਾ ਅਹੰਕਾਰ ਤਨਮਾਤ੍ਰ ਬਨਾਵਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤਨਮਾਤ੍ਰਾ. ਦੇਖੋ, ਤਨਮਾਤ੍ਰ.

ਤਨਮੈ. ਵਿ—ਤਦ੍ਰੂਪ. ਲਿਵਲੀਨ. ਦੇਖੋ, ਤਨਮਹਿ ੧.

ਤਨਯ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਕੁਲ ਦਾ ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਬੇਟਾ. ਦੇਖੋ, ਤਨ ੧.

ਤਨਯਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵੰਸ਼ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਪੁਤ੍ਰੀ. ਬੇਟੀ. ਦੇਖੋ, ਤਨੀਯਾ.

ਤਨਰਿਪੁ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਹ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਠਗ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਰੋਗ। ੨ ਵਿਕਾਰੀ. ਐਬੀ.

ਤਨਰੁਹ. ਸੰ. ਤਨੂਰੁਹ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਗੇ ਹੋਏ ਰੋਮ. "ਤਨਰੁਹ ਖਰੇ ਤਰੋਵਰ ਜਾਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਰੋਮ ਇਉਂ ਖੜੇ ਹਨ, ਮਾਨੋ ਬਹੁਤ ਬਿਰਛ ਹਨ.

ਤਨਾ. ਤਣਿਆ. ਫੈਲਿਆ. ਦੇਖੋ, ਤਨਨਾ. "ਸਗਲ ਪਸਾਰਾ ਤੁਮ ਤਨਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਵਿਸ੍ਤਾਰ. ਫੈਲਾਉ. "ਸਗਲ ਸਮਗ੍ਰੀ ਜਾਕਾ ਤਨਾ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਫ਼ਾ. ਬਿਰਛ ਦਾ ਧੜ। ੪ ਬਿਰਛ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਜੜ. ਪ੍ਰਤਾਨ। ੫ ਤਨਯ (ਪੁਤ੍ਰ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਤਨਾ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ। ੬ ਨਿਘੰਟੁ ਵਿੱਚ ਤਨਾ ਦਾ ਅਰਥ ਧਨ ਹੈ. "ਸਰਣਿਸਹਾਈ ਸੰਤਹ ਤਨਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਧਨ.

ਤਨਾਉ. ਸੰਗਯਾ—ਤਣਨ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਖਿੱਚ.

[1] ਤਨ (ਸ਼ਰੀਰ) ਨੂੰ ਸੁਖ ਅਤੇ ਕਵਿ ਦਾ ਨਾਮ.

[2] "ਇਸ ਤਨ ਮਹਿ ਮਨੁ ਕੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਦੇਖੈ." (ਮਾਝ ਮ: ੩)

ਤਨਾਈ. ਤਨਨ ਕਰਵਾਈ. ਫੈਲਾਈ. "ਪੂਰੀਆ ਏਕ ਤਨਾਈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਗਜ ਨਵ.

ਤਨਾਸੁਖ਼. ਅ਼ تناسخ ਨਸਖ਼ (ਅਦਲਬਦਲ) ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਆਵਾਗਮਨ. ਜੀਵਾਤਮਾ ਦਾ ਇੱਕ ਦੇਹ ਛੱਡਕੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼. Transmigration. ਦੇਖੋ, ਆਵਾਗਮਨ.

ਤਨਾਜਾ. ਅ਼ تنازع ਤਨਾਜ਼ਅ਼. ਸੰਗਯਾ—ਨਜ਼ਅ਼ (ਝਗੜਨ) ਦਾ ਭਾਵ. ਝਗੜਾ. ਵਿਵਾਦ.

ਤਨਾਨੰ. ਤਨਾਂ ਨੂੰ. ਸ਼ਰੀਰਾਂ ਨੂੰ. "ਪ੍ਰਛੇਦੈ ਤਨਾਨੰ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਤ਼ਨਾਬ. ਅ਼ طناب ਸੰਗਯਾ—ਤਣਨ ਦੀ ਰੱਸੀ. ਡੋਰੀ. ਤਣਾਂਵ। ੨ ਢੋਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਆਦਿ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਬੱਧਰੀ ਅਥਵਾ ਡੋਰ। ੩ ਜ਼ਮੀਨ ਮਿਣਨ ਦੀ ੬੦ ਗਜ ਲੰਮੀ ਜਰੀਬ.

ਤਨਾਲ. ਅ਼ تناول ਤਨਾਵੁਲ. ਸੰਗਯਾ—ਪਕੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਗਰਿਫ਼ਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ। ੨ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਮਿਆਨ ਪੁਰ ਲੱਗਿਆ ਚਾਂਦੀ ਸੁਇਨੇ ਆਦਿ ਦਾ ਉਹ ਸੰਮ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁੰਡੇ ਲਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤਸਮਾ ਪਾਕੇ ਤਲਵਾਰ ਪੇਟੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜੋ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਨੋਕ ਵੱਲ ਮਿਆਨ ਦੇ ਠੋਕਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ 'ਮਨਾਲ' ਹੈ. ਸਿੰਧੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਤਹਨਾਲ' ਹੈ. "ਜਿਸ ਕੇ ਲਗੇ ਮਨਾਲ ਤਨਾਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ تنعل ਤਨਅ਼ਉਲ. ਜੁੱਤੀ ਦੀ ਖੁਰੀ। ੪ ਘੋੜੇ ਦੇ ਸੁੰਮ ਨੂੰ ਲੱਗਿਆ ਲੋਹਾ. ਨਾਲ. Horse-shoe.

ਤਨਾਵ. ਦੇਖੋ, ਤ਼ਨਾਬ। ੨ ਖਿੱਚ. ਤਣਨ ਦਾ ਭਾਵ.

ਤਨਾਵਲ, ਤਨਾਵੁਲ ਅ਼. ਤਨਾਵੁਲ. ਸੰਗਯਾ—ਫੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਗ੍ਰਾਸ ਫੜਕੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਦਾ ਕਰਮ. ਭੋਜਨ ਕਰਨਾ.

ਤਨਿ. ਤਨ (ਸ਼ਰੀਰ) ਕਰਕੇ. "ਮਨਿ ਤਨਿ ਜਾਪੀਐ ਭਗਵਾਨ." (ਕਲਿ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਹ ਮੇਂ. "ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਨਾਮੁ ਨ ਊਪਜੈ ਸੇ ਤਨ ਹੋਹਿ ਖੁਆਰ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ੩ ਦੇਹ ਕੋ. ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ. "ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਤਨਿ ਕਿਛੁ ਨ ਸੁਖਾਵੈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ੪ ਤਨ (ਸ਼ਰੀਰ) ਉੱਪਰ. "ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਪਾਈਅਹਿ ਨਾਨਕਾ, ਸੇ ਤਨੁ ਹੋਵਹਿ ਛਾਰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੫ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ. "ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਤਨਿ ਭੇਦ." (ਜਪੁ) ਭਾਵ—ਖਟਚਕ੍ਰ ਆਦਿ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ. "ਤਨਿ ਧੋਤੈ ਮਨੁ ਹਛਾ ਨ ਹੋਇ." (ਵਡ: ਮ ੩)

ਤਨਿਕ. ਵਿ—ਤਨੁਮਾਤ੍ਰ. ਥੋੜਾ ਜੇਹਾ. ਬਹੁਤ ਕਮ.

ਤਨਿਛਾਦਿ. ਤਨ-ਇੱਛਾ-ਆਦਿ. ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਦੀ ਵਾਸਨਾ ਆਦਿ ਕਰਮ. "ਅਨਿਕ ਦੋਖਾ ਤਨਿਛਾਦਿ ਪੂਰੇ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਤਨਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਤਨਯਾ ਅਤੇ ਤਨੀਯਾ.

ਤਨੀ. ਤਣੀ ਹੋਈ. ਕਸੀ ਹੋਈ। ੨ ਪ੍ਰਬਲ. ਤੀਵ੍ਰ. "ਤੋਰੀ ਨ ਤੂਟੈ ਛੋਰੀ ਨ ਛੂਟੈ ਐਸੀ ਮਾਧੋ ਖਿੰਚ ਤਨੀ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ਅਜੇਹੀ ਪ੍ਰਬਲ ਖਿੱਚ ਹੈ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਜਾਮੇ ਦੀ ਤਣੀ. ਤਣਨ ਦੀ ਡੋਰੀ. "ਕਬੈ ਤਨੀ ਕੋ ਬੰਧਨ ਕਰੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਦੇਖੋ, ਤਣੀ.

ਤਨੀਆ, ਤਨੀਯਾ ਪੁਤ੍ਰੀ. ਬੇਟੀ. ਦੇਖੋ, ਤਨਯਾ. "ਜਨਮੀ ਤਨੀਯਾ ਸੁਮਤਿ ਪ੍ਰਬੀਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਤਣੀਆ.

ਤਨੁ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਹ. "ਤਨੁ ਧਨੁ ਆਪਨ ਥਾਪਿਓ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਚਮੜਾ. ਤੁਚਾ. ੩ ਵਿ—ਪਤਲਾ. ਕ੍ਰਿਸ਼। ੪ ਥੋੜਾ। ੫ ਕੋਮਲ। ੬ ਸੁੰਦਰ। ੭ ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪੇਟ. ਉਦਰ। ੮ ਤਨਯ (ਪੁਤ੍ਰ) ਲਈ ਭੀ ਤਨੁ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ ਤਨੁ ਸਰਬਮੈ ਸਹਜਿ ਚੰਦੋਆ ਤਾਣਿਅਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਤਨੁਕ. ਵਿ—ਥੋੜਾ. ਤਨਿਕ ਮਾਤ੍ਰ.

ਤਨੁਜ. ਸੰਗਯਾ—ਤਨੁ (ਸ਼ਰੀਰ) ਤੋਂ ਜ (ਜਨਮਿਆ) ਪੁਤ੍ਰ.

ਤਨੁਜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਨੁ (ਸ਼ਰੀਰ) ਤੋਂ ਜਾ (ਉਪਜੀ) ਪੁਤ੍ਰੀ.

ਤਨੁਤ੍ਰ, ਤਨੁਤ੍ਰਾਣ ਕਵਚ. ਸੰਜੋਆ. ਦੇਖੋ, ਤਨਤ੍ਰਾਣ.

ਤਨੁਤ੍ਰਾਣਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤਨੁਤ੍ਰਾਣ (ਕਵਚ) ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤਨੁਤ੍ਰਾਣਨੀ ਰਿਪੁ. ਸੰਗਯਾ—ਸੈਨਾ ਦੀ ਵੈਰਣ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤਨੁਦੇਹ. ਤਨੁ (ਤੁਚਾ) ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਪੇਟ ਆਦਿ ਅੰਗ. "ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁਦੇਹ." (ਜਪੁ) ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਤਨੁ ੨ ਅਤੇ ੭.

ਤਨੂ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਹ। ੨ ਪੁਤ੍ਰ। ੩ ਗਊ। ੪ ਜਲ.

ਤਨੂਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿਨਕਾ. ਤ੍ਰਿਣ. "ਦਸ਼ਨ ਤਨੂਕਾ ਪਕਰਾਯੋ ਹੈ." (ਹਨੂ) ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਘਾਹ ਫੜਾਇਆ.

ਤਨੂਜ. ਪੁਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ ਤਨੁਜ. "ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਤਨੂਜ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਨੂਜਨਿ, ਤਨੂਜਾ ਪੁਤ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਤਨੁਜਾ.

ਤਨੂਰ. ਅ਼ تنور ਸੰਗਯਾ—ਭੱਠੀ. ਚੁਲ੍ਹਾ. "ਤਨ ਨ ਤਪਾਇ ਤਨੂਰ ਜਿਉ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਤਨੇ, ਤਨੈ ਪੁਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਤਨਯ. "ਹਰਦਾਸਤਨੇ ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) "ਤਿਨ ਤਨੈ ਰਵਿਦਾਸ ਦਾਸਾਨ ਦਾਸਾ." (ਮਲਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਤਨੈਯਾ. ਵਿ—ਤਣਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤਨਯ. ਪੁਤ੍ਰ. "ਕਾਹੂੰ ਕੇ ਤਨੈਯਾ ਹੈ ਨ ਮੈਯਾ ਜਾਂਕੇ ਭੈਯਾ ਕੋਊ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੩ ਤਨਯਾ. ਪੁਤ੍ਰੀ.

ਤਨੌ. ਤਨਯ. ਪੁਤ੍ਰ. "ਪ੍ਰਸਿਧ ਤੇਜੋ ਤਨੌ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਤਨੌੜਾ. ਦੇਖੋ, ਤਨਉੜਾ.

ਤਨ੍ਵੀ. ਸੰ. ਸੂਖਮ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ੨ ਸੂਖਮ. ਪਤਲੀ.

ਤਪ. ਸੰ. ਤਪ੍. ਧਾ—ਤੱਤਾ ਹੋਣਾ, ਜਲਨਾ, ਤਪ ਕਰਨਾ, ਪਛਤਾਉਣਾ, ਚਮਕਣਾ, ਦੁੱਖ ਸਹਾਰਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਤਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵ੍ਰਤ. ਤਪਸ੍ਯਾ. "ਤਪ ਮਹਿ ਤਪੀਸਰੁ ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਮਹਿ ਭੋਗੀ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਤੀਰਥ ਦਾਨ ਦਯਾ ਤਪ ਸੰਜਮ." (੩੩ ਸਵੈਯੇ) ੩ ਅਗਨਿ। ੪ ਗਰਮੀ। ੫ ਗ੍ਰੀਖਮ ਰੁੱਤ। ੬ ਬੁਖ਼ਾਰ. ਜ੍ਵਰ. ਦੇਖੋ, ਤਾਪ। ੭ ਤੇਜ. ਪ੍ਰਭਾਵ. ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਦਬਦਬਾ. "ਦੇਵਨ ਕੇ ਤਪ ਮੈ ਸੁਖ ਪਾਵੈ." (ਚੰਡੀ ੧) ੮ ਡਿੰਗ. ਮਾਘ ਮਹੀਨਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅੱਗ

ਸੇਕੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਤਪਸ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਯ। ੨ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੩ ਪੰਛੀ। ੪ ਸੰ. ਤਪਸ੍. ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਕਸ਼੍ਟ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵ੍ਰਤ ਆਦਿਕ ਕਰਮ. ਤਪਸਯਾ। ੫ ਨਿਯਮ. ਨੇਮ। ੬ ਧਰਮ। ੭ ਮਾਘ ਮਹੀਨਾ। ੮ ਦੇਖੋ, ਤਪਿਸ਼.

ਤਪਸਚਰਯਾ. ਸੰ. ਤਪਸ਼੍ਚਰ੍‍ਯਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਪ ਕਰਨ ਦਾ ਕਰਮ. ਤਪ ਤਾਪਣਾ.

ਤਪਸਤਪੀ. ਵਿ—ਤਪ ਤਪਣ ਵਾਲਾ. ਤਪਸ੍ਵੀ.

ਤਪਸਪਤੀ. ਵਿ—ਤਪਸ੍ਵੀਆਂ ਦਾ ਪਤਿ. ਮਹਾਨ ਤਪੀ. "ਅਗਸ੍ਤਿ ਆਦਿ ਜੇ ਬਡੇ ਤਪਸਪਤੀ ਬਿਸੇਖਿਐ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਸੰ. ਤਪਸ੍ਪਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਸਨੁ। ੩ ਤਪ੍ਰਾਂਸ਼ੁਪਤੀ. ਸੂਰਯ. ਦੇਖੋ, ਸਿਤਸਪਤੀ.

ਤਪਸਾ, ਤਪਸਿਆ } ਤਪ ਕਰਕੇ. ਤ੍ਰਿਤੀਯਾ ਵਿਭਕ੍ਤਿ ਹੈ. "ਦਾਨੇ ਨ ਕਿੰ ਤਪਸਾ?" (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤਪ. ਦੇਖੋ, ਤਪਸਯਾ. "ਅਨਿਕ ਤਪਸਿਆ ਕਰੇ ਅਹੰਕਾਰ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਤਪਸੀ, ਤਪਸੀਅ, ਤਪਸੀਅਹ } ਵਿ—ਤਪਸ੍ਵੀ. ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਤਪਸੀ ਤਪਹਿ ਰਾਤਾ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤਪੀਆ. "ਸੰਨਿਆਸੀ ਤਪਸੀਅਹ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ੩ ਤਪਸਯਾ. ਤਪ. "ਤਪਸੀ ਕਰਿਕੈ ਦੇਹੀ ਸਾਧੀ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਤਪਸੀਦਦਿਲ. ਫ਼ਾ تفسیدہ دل ਤਫ਼ਸੀਦਦਿਲ. ਵਿ—ਤਪਿਸ਼ (ਜਲਨ) ਸਹਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ. ਬੇਕ਼ਰਾਰ ਦਿਲ. ਦੇਖੋ, ਤਫ਼ਸੀਦਨ.

ਤਪਸਯਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਪਸ਼ਚਰਯਾ. ਤਪ। ੨ ਫੱਗੁਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ.

ਤਪਸ੍ਵੀ. ਸੰ. ਤਪਸ੍ਵਿਨ੍. ਵਿ—ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਤਪੀਆ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤਪੀਆ ਪੁਰੁਸ.

ਤਪਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤਪ੍ਤ ਹੋਣਾ. ਗਰਮ ਹੋਣਾ. ਭਖਣਾ। ੨ ਤਪ ਕਰਨਾ। ੩ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸੜਨਾ.

ਤਪਤ. ਵਿ—ਤਪ੍ਤ. ਤਪਿਆ ਹੋਇਆ. "ਤਪਤ ਕੜਾਹਾ ਬੁਝਿਗਇਆ, ਗੁਰਿ ਸੀਤਲ ਨਾਮੁ ਦੀਓ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤਾਪ. ਦਾਹ. ਜਲਨ. "ਤਪਤ ਮਾਹਿ ਠਾਂਢਿ ਵਰਤਾਈ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਤਪਤਨੀ. ਤਪਤੀ ਨਦੀ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਤਪਤੀ.

ਤਪਤਾਉ. ਸੰਗਯਾ—ਤਪ ਨਾਲ ਤਪਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਤਪਸਯਾ ਦਾ ਕਸ਼੍ਟ. "ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ ਅਸੰਖ ਤਪਤਾਉ." (ਜਪੁ)

ਤਪਤਾਪਨ. ਕ੍ਰਿ—ਤਪ ਤਪਣਾ. ਤਪਸਯਾ ਕਰਨੀ. "ਤਪਤਾਪਨ ਪੂਜ ਕਰਾਵੈਗੋ." (ਕਾਨ ਅ: ਮ: ੪) ਤਪ ਤਾਪਨ ਪੂਜਜ ਕਰਾਵੈਗੋ. ਦੇਖੋ, ਪੂਜ ੩.

ਤਪਤਾਲੁ. ਦੇਖੋ, ਤਾਲੁ.

ਤਪਤਿ. ਸੰ. ਤਪ੍ਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸੇਕ. ਆਂਚ. ਜਲਨ. "ਤਪਤਿ ਨ ਕਤਹਿ ਬੂਝੈ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਤਪਤੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਤੇ ਭਾਗਵਤ[1] ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਰਯ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਛਾਯਾ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਰ ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ ਸੰਬਰਣ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਗਈ. ਫੇਰ ਇਹ ਨਦੀਰੂਪ ਹੋਕੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਵਗੀ. ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤਪਨੀ, ਤਾਪਤੀ, ਸ਼ਯਾਮਾ, ਕਾਪਿਲਾ, ਸਨਕਾ, ਤਾਰਾ ਅਤੇ ਤਾਪੀ ਭੀ ਹਨ. ਇਹ ਸਤਪੁਰਾ ਪਹਾੜਧਾਰਾ (ਗੋਨਾਨਾ ਗਿਰਿ) ਤੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ੪੩੬ ਮੀਲ ਵਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਅਰਬ ਸਾਗਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸੂਰਤ ਸ਼ਹਿਰ ਆਬਾਦ ਹੈ. "ਤਪਤੀ ਨਦੀ ਤੀਰ ਤਿੰਹ ਬਹੈ। ਸੂਰਜਸੁਤਾ ਤਾਹਿਂ ਜਗ ਕਹੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੧੧) ਦੇਖੋ, ਸਨਾਮਾ ੩੩੬.

[1]ਦੇਖੋ, ਭਾਗਵਤ ਸਕੰਧ ੫, ਅ: ੧੯.

ਤਪਤੈ. ਤਪਤ ਹੋਂਦਾ ਹੈ. ਤਪਦਾ ਹੈ। ੨ ਤੜਫਦਾ ਹੈ. ਤੀਵ੍ਰ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਵ੍ਯਾਕੁਲ ਹੋਂਦਾ ਹੈ. "ਹਰਿ ਦਰਸਨ ਕਉ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਬਹੁ ਤਪਤੈ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੪)

ਤਪਦਿੱਕ. ਦੇਖੋ, ਖਈ ੩ ਅਤੇ ਦਿੱਕ ੪.

ਤਪਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਪ. ਦਾਹ. ਆਂਚ। ੨ ਸੂਰਯ। ੩ ਗ੍ਰੀਖਮ ਰੁੱਤ। ੪ ਧੁੱਪ। ੫ ਅੱਕ ਦਾ ਬੂਟਾ। ੬ ਭਿਲਾਵਾ.

ਤਪਨਤਪੁ. ਵਿ—ਤਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਤਮ ਤਪ. ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਪ. "ਤਪਨਤਪੁ ਗੁਰਗਿਆਨ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਤਪਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਗਰਮ ਹੋਣਾ. ਤਪ੍ਤ ਹੋਣਾ। ੨ ਤਪ ਕਰਨਾ। ੩ ਜਲਣਾ. ਕੁੜ੍ਹਨਾ. ਸੜਨਾ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਤਾਪ. ਤਪਿਸ਼. "ਗੁਰੁਸਸਿ ਦੇਖੇ ਲਹਿਜਾਇ ਸਭਿ ਤਪਨਾ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੪)

ਤਪਨੀ. ਦੇਖੋ, ਤਪਤੀ.

ਤਪਨੀਯ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਵਰਣ. ਸੋਨਾ. "ਰੰਗ ਤਪਨੀਯ ਸਮਾਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਧਤੂਰਾ। ੩ ਵਿ—ਤਪਾਉਣ ਲਾਇਕ.

ਤਪਨੁ. ਤਪ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਵਰਤੁ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਪਨ.

ਤਪਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਾਂ ਪਰ. ਇਸ ਪੁਰ. ਤਬਹੀ. ਤਦੇ. "ਚਰਣ ਤਪਰ ਸਕਯਥ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਤਪਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਚੌੜੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਤਪਾਇਆ (ਰਿੰਨ੍ਹਿਆ) ਜਾਵੇ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਬਲਾ.

ਤਪੜ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਣ ਪਟ. ਘਾਸ ਫੂਸ ਦਾ ਕਪੜਾ. ਚਟਾਈ। ੨ ਸਣ ਦਾ ਬੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਮੋਟਾ ਵਿਛਾਉਣਾ. "ਤਪੜ ਝਾੜ ਵਿਛਾਇ." (ਭਾਗੁ) ੩ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ, ਜੋ ਤ੍ਰਿਣਾਂ ਦੇ ਪੜਦੇ ਨਾਲ ਢਕੀ ਹੋਈ ਹੈ. ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਤੋਂ ਅਣਵਾਹੀ ਜ਼ਮੀਨ। ੪ ਘਾਹ ਦੀ ਰੱਸੀਆਂ ਦੀ ਬੁਣਕੇ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਜੁੱਤੀ. ਚਪਲੀ.

ਤਪੜੀ. ਛੋਟਾ ਤਪੜ. ਦੇਖੋ, ਤਪੜ.

ਤਪਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਪਸ੍ਵੀ. ਤਪੀਆ. "ਤਪਾ ਨ ਹੋਵੈ ਅੰਦ੍ਰਹੁ ਲੋਭੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ਦੇਖੋ, ਤੁੜ। ੨ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਨਜਾਮਤ ਬਰਨਾਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਹੁਣ ਭਟਿੰਡਾ ਰਾਜਪੁਰਾ ਲੈਨ ਤੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ. ਇਸ ਗ੍ਰਾਮ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮਾਲਵੇ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਪੱਕਾ ਬਣਵਾਇਆ ਅਰ ਨਾਲ ਜਮੀਨ ਲਾਈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ.

ਤਪਾਉ. ਸੰਗਯਾ—ਸੇਕ. ਆਂਚ. ਤਪਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਤਪਾਉਸ. ਦੇਖੋ, ਤਪਾਵਸ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਪਿਸ਼.

ਤਪਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤਪ੍ਤ (ਤੱਤਾ) ਕਰਨਾ. "ਤਨ ਨ ਤਪਾਇ ਤਨੂਰ ਜਿਉ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਤਪਾਕ. ਫ਼ਾ تپاک ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋਸ਼. ਚਿੱਤ ਦੀ ਉਮੰਗ। ੨ ਬੇਗ਼. ਤੇਜ਼ੀ। ੩ ਹੁਲਾਸ. ਉਮੰਗ.

ਤਪਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤਪਾਉਣਾ.

ਤਪਾਵਸ, ਤਪਾਵਸੁ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਆਉਂ. ਇਨਸਾਫ਼. ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ "ਦਿਵ੍ਯਨ੍ਯਾਯ" ਹੋਇਆ (ordeal) ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਤੱਤੇ ਤੇਲ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਪਾਕੇ, ਅੱਗ ਨਾਲ ਲਾਲ ਲੋਹੇ ਦੇ ਗੋਲੇ ਉਠਾਕੇ ਅਤੇ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜੋ ਬੇਦਾਗ ਰਹੇ ਉਹ ਸੱਚਾ, ਅਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦਾ ਦੁੱਖ ਵ੍ਯਾਪੇ ਉਹ ਝੂਠਾ. ਇਸ ਤੋਂ ਹੀ ਨ੍ਯਾਯ ਲਈ "ਤਪਾਵਸ" ਸ਼ਬਦ ਹੋ ਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵ੍ਯ ੯। ੨ ਅ਼ تفحص ਤਫ਼ਹ਼ੁਸ. ਤਹ਼ਕ਼ੀਕ਼ਾਤ. ਖੋਜ. ਨਿਰਣਾ. "ਕਰਣੀ ਉਪਰਿ ਹੋਇ ਤਪਾਵਸੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਤਪਿ. ਤਪਕੇ. ਤਪ੍ਤ ਹੋਕੇ. "ਤਪਿ ਤਪਿ ਖਪੈ ਬਹੁਤੁ ਬੇਕਾਰ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) ੨ ਤਪ ਤੋਂ. ਤਪਸ੍ਯਾ ਸੇ.

ਤਪਿਆਣਾ, ਤਪਿਆਨਾ ਤਪ-ਅਯਨ. ਤਪਸ੍ਥਾਨ. ਤਪ ਕਰਨ ਦਾ ਥਾਂ। ੨ ਖਡੂਰ ਦੇ ਪਾਸ ਪੱਕੇ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਗੁਰਧਾਮ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਤਪਸ੍ਯਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ. ਦੇਖੋ, ਖਡੂਰ.

ਤਪਿਸ਼. ਫ਼ਾ تپش ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਰਮੀ. ਆਂਚ. ਤਾਪ. ਤਾਉ.

ਤਪੀ, ਤਪੀਆ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਤਪਸ੍ਵੀ. "ਤਪੀਆ ਹੋਵੈ ਤਪੁ ਕਰੈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ੨ ਡਿੰਗਲ ਵਿੱਚ ਤਪੀ ਦਾ ਅਰਥ ਸੂਰਜ ਹੈ.

ਤਪੀਸ, ਤਪੀਸਰ ਤਪੀਆਂ ਦਾ ਈਸ਼. ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਪੀਆ. "ਤਪੀਸਰ ਜੋਗੀਆ ਤੀਰਥਿ ਗਵਨੁ ਕਰੇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫)

ਤਪੀਦਨ. ਫ਼ਾ تپیدن ਕ੍ਰਿ—ਤਪਣਾ.

ਤਪੁ. ਦੇਖੋ, ਤਪ. "ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ." (ਜਪੁ) ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਤਾਪ ਸਹਿਤ. ਗਰਮ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗਨਿ। ੪ ਸੂਰਜ। ੫ ਵੈਰੀ. ਦੁਸ਼ਮਨ.

ਤਪੇਸ. ਤਪੀਆਂ ਦਾ ਈਸ਼. ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਤਪੀਆ.

ਤਪੇਦਾਰ. ਸਿੰਧੀ. ਤਾੱਲੁਕੇ ਦਾ ਮੁਖੀਆ. ਪਰਗਨੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ. ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਤੱਪਾ (ਤਅ਼ੱਲੁਕ਼ਾ) ਹੈ.

ਤਪੋਧਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਨੇ ਤਪਸ੍ਯਾ ਨੂੰ ਹੀ ਮਹਾ ਧਨ ਸਮਝਿਆ ਹੈ. ਤਪਸ੍ਵੀ. ਤਪੀਆ. "ਦੇਸ ਫਿਰਿਓ ਕਰ ਭੇਸ ਤਪੋਧਨ." (ਅਕਾਲ)

ਤਪੋਨਿਧਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਪਸ੍ਵੀ. ਦੇਖੋ, ਤਪੋਧਨ.

ਤਪੋਬਨ, ਤਪੋਵਨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਪਸ੍ਵੀਆਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵਨ (ਜੰਗਲ) ੨ ਉਹ ਵਨ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਤਪਸ੍ਯਾ ਹੋ ਸਕੇ। ੩ ਵ੍ਰਿੰਦਾਵਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਵਨ, ਜੋ ਚੀਰਘਾਟ ਦੇ ਪਾਸ ਹੈ.

ਤੱਪਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇ਼ਲਾਕ਼ਾ. ਪਰਗਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤਪੇਦਾਰ.

ਤੱਪੇਦਾਰ. ਪਰਗਨੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ. ਇ਼ਲਾਕ਼ੇਦਾਰ. ਦੇਖੋ, ਤਪੇਦਾਰ. "ਸੱਦੇ ਉਨ ਤਹਿਂ ਤੱਪੇਦਾਰ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)

ਤਪ੍ਤ. ਦੇਖੋ, ਤਪਤ.

ਤਪ੍ਤਮੁਦ੍ਰਾ. ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਤਪਾਕੇ ਸਰੀਰ ਪੁਰ ਲਾਇਆ ਛਾਪਾ. ਜਿਵੇਂ—ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਵਿੱਚ ਵੈਸ਼ਨਵ ਸੰਖ ਚਕ੍ਰ ਆਦਿਕ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ੨ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਗ਼ੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਭੀ ਤਪ੍ਤਮੁਦ੍ਰਾ ਦਾ ਦਾਗ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ.

ਤਫ਼. ਫ਼ਾ تف ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਰਮੀ. ਤਪਿਸ਼। ੨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਉਜਾਲਾ। ੩ ਦੁਰਗੰਧ। ੪ ਦੇਖੋ, ਤੁਫ਼.

ਤਫ਼ਸ਼ੀਦ ਦਿਲ. ਦੇਖੋ, ਤਪਸੀਦ ਦਿਲ.

ਤਫ਼ਸੀਦਨ. ਫ਼ਾ تفسیدن ਤਪਤ (ਤੱਤਾ) ਹੋਣਾ. ਤਪਣਾ.

ਤਫ਼ਸੀਰ. ਅ਼ تفسیر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ ਅਰਥ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਟੀਕਾ। ੨ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਕ਼ੁਰਾਨ ਦਾ ਟੀਕਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਫ਼ਸਰ (ਅਰਥ ਦੀ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ) ਹੈ.

ਤਫ਼ਸੀਲ. ਅ਼ تفصیل ਤਫ਼ਸੀਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫ਼ਾਸਿਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰਨਾ. ਨਿਖੇੜਕੇ ਦੱਸਣਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਫ਼ਸਲ (ਵੱਖ ਕਰਨਾ) ਹੈ.

ਤਫ਼ਤੀਸ਼. ਅ਼ تفتیش ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫ਼ਤਸ਼ (ਖੋਜ) ਕਰਨਾ. ਟੋਲਣਾ. ਢੂੰਡਣਾ.

ਤਫ਼ਰਕ਼ਾ. ਅ਼ تفرقہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫ਼ਰਕ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਫੁੱਟ. ਵਿਰੋਧ. ਅਣਬਣ.

ਤਫ਼ਰੀਹ਼. ਅ਼ تفریح ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫ਼ਰਹ਼ (ਆਨੰਦ) ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ.

ਤਫ਼ਰੀਕ਼. ਅ਼ تفریق ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫ਼ਰਕ਼ (ਭੇਦ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਅਲਗ ਕਰਨਾ। ੨ ਵੰਡ.

ਤਫ਼ਵੀਜ. ਅ਼ تفویض ਤਫ਼ਵੀਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹ਼ਵਾਲੇ (ਸਪੁਰਦ) ਕਰਨਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਫ਼ੌਜ਼ (ਸਪੁਰਦ ਕਰਨਾ) ਹੈ.

ਤਫਾਉਤ, ਤਫ਼ਾਵਤ ਅ਼ تفاوت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੇਦ. ਫ਼ਰਕ. "ਪਰੈ ਤਫਾਉਤ ਮਿਟ ਹੈ ਨਾਹਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਅੰਤਰਾ. ਵਿੱਥ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਫ਼ੌਤ (ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਣਾ) ਹੈ.

ਤਫੀਕ. ਦੇਖੋ, ਤੌਫ਼ੀਕ਼.

ਤਫੰਗ. ਦੇਖੋ, ਤੁਫੰਗ.

ਤਬ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸ ਵੇਲੇ. ਓਦੋਂ. "ਤਬ ਅਰੋਗ ਜਬ ਤੁਮ ਸੰਗਿ ਬਸਤੌ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਤ਼ਬਅ਼. ਅ਼ طبع ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ਼ਬੀਅ਼ਤ. ਸੁਭਾਉ. ਖ਼ਸਲਤ.

ਤਬੱਸੁਮ. ਅ਼ تبسم ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਸਕਰਾਨਾ. ਬਿਨਾ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਹੱਸਣਾ. ਸੰ. ਸ੍ਮਯਨ. ਦੇਖੋ, ਬਸਮ.

ਤਬਹ. ਦੇਖੋ, ਤ਼ਬਅ਼। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਬ. ਓਦੋਂ. ਉਸ ਵੇਲੇ। ੩ ਤਬਹੀ.

ਤਬਕ. ਦੇਖੋ, ਤਉਕ। ੨ ਅ਼ طبق ਤ਼ਬਕ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੋਕ. ਦੇਸ਼.

ਖੰਡ. "ਤਬਕ ਚੌਦਹਿ ਜਾਨੀਏ." (ਸਲੋਹ)

ਤਬਕਾ. ਦੇਖੋ, ਤਬਕ ੨.

ਤਬਦੀਲੀ. ਅ਼ تبدیلی ਸੰਗਯਾ—ਬਦਲਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਰਿਵਰਤਨ. ਬਦਲੀ.

ਤਬਰ. ਫ਼ਾ تبر ਸੰਗਯਾ—ਛਵੀ. ਲੰਮਾ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਗੰਡਾਸਾ. "ਤੁਪਕ ਤਬਰ ਅਰੁ ਤੀਰ." (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਸਸਤ੍ਰ.

ਤਬੱਰੁਕ. ਅ਼ تبرک ਸੰਗਯਾ—ਬਰਕਤ (ਵਰਦਾਨ) ਲੈਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਉਹ ਵਸਤੁ, ਜਿਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਵਰਦਾਨ ਮਿਲੇ। ੩ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਅਰਪਿਆ ਪ੍ਰਸਾਦ। ੪ ਮਹਾਤਮਾ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਸਾਦ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ.

ਤ਼ਬਲ. ਅ਼ طبل ਸੰਗਯਾ—ਢੋਲ. ਧੌਂਸਾ. "ਤਿੱਬਤ ਜਾਇ ਤਬਲ ਕੋ ਦੀਨੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੧੭)

ਤਬਲਗ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਬ ਤਕ. ਓਦੋਂ ਤੀਕ. "ਤਬ ਲਗ ਗਰਭਜੋਨਿ
ਤਬਲਗੁ } ਮਹਿ ਫਿਰਤਾ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਤਬਲਗੁ ਧਰਮਰਾਇ ਦੇਇ ਸਜਾਇ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਤਬਲਚੀ } ਸੰਗਯਾ—ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਕਟੋਰਾ। ੨ ਫ਼ਾ طبلباز
ਤ਼ਬਲਬਾਜ਼ } ਨਗਾਰਚੀ. ਧੌਂਸਾ ਬਜਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਤਬਲਬਾਜ ਬੀਚਾਰ ਸਬਦ ਸੁਣਾਇਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਇਸ ਥਾਂ ਤ਼ਬਲਬਾਜ਼ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ। ੩ ਘੋੜੇ ਉੱਪਰ ਰੱਖਕੇ ਬਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਗਾਰਾ. "ਤਬਲਬਾਜ ਘੁੰਘਰਾਰ." (ਪਾਰਸਾਵ) ਘੁੰਘਰੂਦਾਰ ਨਗਾਰਾ.

ਤ਼ਬਲਾ. ਅ਼ طبلہ ਤ਼ਬਲਹ. ਸੰਗਯਾ—ਜੋੜੀ. ਤਾਲ ਦੇਣ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਜਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੱਜਾ ਸਿਆਹੀਦਾਰ ਅਤੇ ਖੱਬਾ ਸਾਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਆਟਾ ਲਾਈਦਾ ਹੈ.

ਤਬਾ. ਦੇਖੋ, ਤ਼ਬਅ਼। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਵਾ.

ਤਬਾਸ਼ੀਰ. ਅ਼ تباشیر ਸੰ. ਤਵਕੀਰ. ਸੰਗਯਾ—ਬੰਸ (ਵੰਸ਼) ਲੋਚਨ. ਵੰਸ਼ ਸ਼ਕੰਰਾ. Bamboo sugar. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਸਰਦ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੈ. ਹ਼ਕੀਮ ਬਹੁਤ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਦਿਲ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਤ਼ਾਕ਼ਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ. ਜਿਗਰ ਦੇ ਰੋਗ ਹਟਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਪਿੱਤ ਤੋਂ ਹੋਈ ਕ਼ਯ (ਛਰਦਿ) ਅਤੇ ਖ਼ੂਨੀ ਦਸਤਾਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਗਰਮੀ ਦੇ ਤਾਪ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਦੇ ਛਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਤਬਾਹ. ਫ਼ਾ تباہ ਵਿ—ਬਰਬਾਦ. ਨਸ੍ਟ ਭ੍ਰਸ੍ਟ.

ਤਬਾਹੀ. ਫ਼ਾ تباہی ਸੰਗਯਾ—ਬਰਬਾਦੀ.

ਤ਼ਬਾਕ਼. ਅ਼ طباق ਸੰਗਯਾ—ਵਡਾ ਥਾਲ. ਪਰਾਂਤ.

ਤਬਾਪ. ਤਬ-ਆਪ. "ਸਗਲ ਪੁਰਖ ਕੋ ਭੇਖ ਤਬਾਪ ਬਨਾਇਓ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੯)

ਤਬਾਰ. ਫ਼ਾ تبار ਸੰਗਯਾ—ਕੁਲ. ਵੰਸ਼। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਵਾਰ.

ਤਬਾਲੀ. ਵਿ—ਤਬਲ (ਨਗਾਰਾ) ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਚੋਟਾਂ ਪਾਨ ਤਬਾਲੀ." (ਚੰਡੀ ੩) ੨ ਤਬਾਲੀਂ. ਤਬਲਿਆਂ ਤੇ.

ਤ਼ਬੀਅ਼ਤ. ਅ਼ طبیعت ਸੰਗਯਾ—ਚਿੱਤ. ਮਨ। ੨ ਖ਼ਸਲਤ. ਸੁਭਾਉ. ਆ਼ਦਤ.

ਤਬੀਤ. ਦੇਖੋ, ਤਬੀਅ਼ਤ ਅਤੇ ਤਾਵੀਜ਼.

ਤ਼ਬੀਬ. ਅ਼ طبیب ਸੰਗਯਾ—ਤ਼ਿੱਬ (ਇ਼ਲਾਜ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੈਦਜ.

ਤ਼ਬੀਬੀ. ਫ਼ਾ. ਤ਼ਿਬਾਬਤ. ਹ਼ਕੀਮੀ. ਇ਼ਲਾਜ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਕਰੈ ਤਬੀਬੀ." (ਭਾਗੁ)

ਤਬੀਯਤ. ਦੇਖੋ, ਤ਼ਬੀਅ਼ਤ.

ਤਬੇ. ਦੇਖੋ, ਤ਼ਬਅ਼. "ਤੁੰਦ ਤਬੇ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਭੀ. ਤਬ ਹੀ.

ਤਬੇਲਾ. ਅ਼ طویلہ ਤ਼ਵੇਲਾ. ਲੰਮਾ ਰੱਸਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਘੋੜੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਜਾਣ। ੨ ਭਾਵ—ਅਸਤ਼ਬਲ. ਅਸ਼੍ਵਸ਼ਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਅਸਤਬਲ.

ਤਬੈ. ਦੇਖੋ, ਤਬੇ.

ਤਬੋਲ. ਸੰ. ਤਾਮ੍ਬੂਲ—ਤਾਂਬੂਲ. ਪਾਂਨ. "ਭਉ ਸੀਗਾਰ ਤਬੋਲ ਰਸ ਭੋਜਨ ਭਾਉ ਕਰੇਇ." (ਵਾਰ ਸੂਹੀ ਮ: ੩)

ਤਭਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਭਯ ਨਾਲ ਕੰਬਣਾ. ਅਚਾਨਕ ਦਹਿਲਣਾ.

ਤਭੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਬ ਹੀ. ਤਦੇ। ੨ ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ. ਇਸੀ ਲਿਯੇ.

ਤਮ. (ਸੰ. ਤਮੁ. ਧਾ—ਸਾਹ ਘੁੱਟੇ ਜਾਣਾ, ਥਕ ਜਾਣਾ, ਘਬਰਾਉਣਾ) ਸੰਗਯਾ—ਤਮੋਗੁਣ. "ਰਜ ਤਮ ਸਤ ਕਲ ਤੇਰੀ ਛਾਇਆ" (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੨ ਅੰਧਕਾਰ. ਅੰਧੇਰਾ. "ਤਮ ਅਗਿਆਨ ਮੋਹਤ ਘੂਪ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਪਾਪ. "ਅਗਿਆਨ ਬਿਨਾਸਨ ਤਮ ਹਰਨ." (ਮਾਝ ਦਿਨਰੈਣ) ੪ ਕ੍ਰੋਧ। ੫ ਅਗ੍ਯਾਨ। ੬ ਨਰਕ। ੭ ਕਾਲਿਸ. ਸ਼ਯਾਮਤਾ. "ਤਮ ਸੰਸਾਰੁ ਚਰਨ ਲਗਿ ਤਰੀਐ." (ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਮ: ੫) ੮ ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਅਤ੍ਯੰਤ ਹੀ. ਬਹੁਤ ਵਧਕੇ. ਤਰੀਨ. ਇਹ ਪਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਪ੍ਰਿਯਤਮ. Superlative degree. ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੋ ਅ਼ਰਬੀ ਸ਼ਬਦ ਅਤੱਮ ਨਾਲ. ਦੇਖੋ, ਤਰ ੧੧.

ਤਮਅ਼. ਦੇਖੋ, ਤਮਾ.

ਤਮਅਰਿ. ਅੰਧਕਾਰ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸੂਰਯ। ੨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼.

ਤਮਅੰਧ. ਵਿ—ਅੰਧਤਮ. ਅਤ੍ਯੰਤ ਹੀ ਅੰਧੇਰੇ ਵਾਲਾ. "ਤਮਅੰਧ ਕੂਪ ਤੇ ਉਧਾਰੈ ਨਾਮੁ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੫) ਅੰਧਤਮ ਕੂਪ ਤੇ.

ਤਮਸ. ਸੰ. ਤਮਸ੍. ਸੰਗਯਾ—ਤਮੋਗੁਣ। ੨ ਅੰਧਕਾਰ. ਹਨੇਰਾ.

ਤਮਸਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਨਦੀ, ਜੋ ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਰਾਜ ਤੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਸਰਮੌਰ ਦੀ ਹੱਦ ਪਾਸ ਜਮਨਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ੨ ਔਧ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਸਰਯੂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਖ, ਜੋ ਆਜ਼ਮਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਵਹਿੰਦੀ ਹੋਈ ਭੂਲੀਆ ਪਾਸ ਗੰਗਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ੩ ਰੀਵਾ ਰਾਜ (ਸੀ.ਪੀ.) ਵਿੱਚ ਵਹਿਣ ਵਾਲੀ ਨਦੀ. ਇਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਮਤਸ੍ਯਪੁਰਾਣ ਦੇ ੧੧੪ ਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਤਮਸਾ ਨਦੀ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ Tonse ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ੪ ਹਠ ਨਾਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਸਾਰਾ ਜੁਗਰਾਫੀਆ ਕੱਢਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤਮਸਾ ਨਾਮ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦਰਿਆ Thames ਦਾ ਹੈ.

ਤਮਸੀਲ. ਅ਼ تمثیل ਤਮਸੀਲ. ਮਿਸਾਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ. ਨਜੀਰ.

ਤਮੱਸੁਕ. ਅ਼ تمسک ਮਸਕ (ਫੜਨ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸਹਾਰਾ ਲੈਣ ਦਾ

ਭਾਵ। ੨ ਇਕ਼ਰਾਰਨਾਮਾ.

ਤਮਹਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਧੇਰਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੂਰਜ। ੨ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੩ ਦੀਪਕ.

ਤਮਹੀਦ. ਅ਼ تمہید ਮਹਦ (ਬਿਛਾਉਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਬਾਤ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣਾ। ੩ ਭੂਮਿਕਾ. ਦੀਬਾਚਾ. ਪ੍ਰਸ੍ਤਾਵਨਾ. ਮੁਖਬੰਧ.

ਤਮਕ. ਸੰਗਯਾ—ਤਮੋਗੁਣ। ੨ ਕ੍ਰੋਧ। ੩ ਤਮਕਨਤ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੇਖੋ, ਤਮਕਨਤ। ੪ ਸੰ. ਦਮੇ ਰੋਗ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਿਆਸ ਲਗਦੀ ਅਤੇ ਪਸੀਨਾ (ਮੁੜ੍ਹਕਾ) ਆਉਂਦਾ ਹੈ.

ਤਮਕਨਤ. ਅ਼ تمکنت ਸੰਗਯਾ—ਵਡਾਈ. ਬਜ਼ੁਰਗੀ। ੨ ਆਕੜ. ਐਂਠ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਮੁਕਨਤ (ਬਲ—ਸਾਮਰਥ੍ਯ) ਹੈ.

ਤਮਕੀਨ. ਅ਼ تمکین ਸੰਗ —ਵਡਾਈ। ੨ ਮਾਨ. ਇੱਜ਼ਤ.

ਤਮਗ਼ਾ. ਤੁ. تمغا ਸੰਗਯਾ—ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਪਦਵੀ ਦਾ ਬੋਧਕ ਸਿੱਕਾ. ਤਕਮਾ. ਮੈਡਲ. (medal)। ੨ ਟੈਕਸ. ਮਹਿਸੂਲ। ੩ ਚੁੰਗੀ. ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਮਾਲ ਤੇ ਜਗਾਤ. ਤੁਜ਼ਕੇ ਬਾਬਰੀ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬਰ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਫ਼ੌਜੀ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਤਮਗ਼ੇ ਤੋਂ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ.

ਤਮਚਰ. ਸੰ. ਤਮਸ਼੍ਚਰ. ਵਿ—ਅੰਧੇਰੇ ਵਿੱਚ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ. ਨਿਸ਼ਾਚਰ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਚੋਰ। ੩ ਉੱਲੂ। ੪ ਰਾਖਸ। ੫ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਜੋ ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਫਿਰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗ ੯੮੦.

ਤਮਚਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਤਮਚਰ.

ਤਮਚੁਰ. ਚੋਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਾਮ੍ਰਚੂੜ.

ਤਮਤਾਰ. ਤਾਰਤਮ੍ਯ, ਵਾਧਾ ਘਾਟਾ, ਨ੍ਯੂਨਾਧਿਕਤਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਰਤੰਮ. "ਨਿਰੰਤਰ ਆਪ ਰਮਯੋ ਤਮਤਾਰਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਮਤੇਜ. ਸੰਗਯਾ—ਅਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਤਾਰਾ. ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ. "ਭਾਨੁ ਉਦੈ ਲਖ ਸਭ ਹੀ ਤਮਤੇਜ ਪਧਾਰੇ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਜੁਗਨੂ. ਟਣਾਣਾ. ਖਦਯੋਤ.

ਤਮੱਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤਮੰਨਾ.

ਤਮਰਾਰਸੁਰ. ਤਮਰਾਰ-ਅਸੁਰ. ਅੰਧਕ ਦੈਤ੍ਯ. "ਹਨਹੋਂ ਤਮਰਾਰਸੁਰੰ." (ਰੁਦ੍ਰਾਵ) ਦੇਖੋ, ਅੰਧਕ ੩.

ਤਮਵਾਲੀ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਧੇਰੇ ਵਾਲੀ ਰਾਤ੍ਰਿ. ਦੇਖੋ, ਤਮੀ.

ਤਮਾ, ਤਮਾਉ, ਤਮਾਇ, ਤਮਾਈ ਅ਼ طمع ਤ਼ਮਅ਼. ਸੰਗਯਾ—ਲਾਲਚ. ਹਿਰਸ. ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ. "ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ." (ਜਪੁ) "ਤਿਸ ਨੋ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਈ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਸੰ. ਤਮਾ. ਰਾਤ੍ਰਿ. ਰਾਤ। ੩ ਸੰ. ਤਾਸ—ਤਾਮ. ਇੱਛਾ. ਰੁਚੀ। ੪ ਦੇਖੋ, ਮਾਇ ੪.

ਤਮਾਸ਼ਬੀਨ. ਫ਼ਾ تماشبین ਸੰਗਯਾ—ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਭਾਵ—ਵੇਸ਼੍ਯਾਗਾਮੀ.

ਤਮਾਸਾ. ਅ਼ تماشا ਤਮਾਸ਼ਾ. ਸੰਗਯਾ—ਮਸ਼ੀ (ਵਿਚਰਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ. ਖ਼ੁਸ਼ ਨਜ਼ਾਰਾ. "ਕਉਤਕ ਕੋਡ ਤਮਾਸਿਆ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ੩ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ "ਚੰਚਲਚੀਤ ਨ ਜਾਇ ਤਮਾਸੇ." ਦਾ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਤਮਾਸਾ ਦਾ ਅਰਥ ਵੇਸ਼੍ਯਾਮੰਡਲੀ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਕੀਤਾ ਹੈ.

ਤਮਾਕੂ, ਤਮਾਖੂ ਫ਼ਾ تمباکو ਤੰਬਾਕੂ. ਅ਼ دخان ਦੁਖ਼ਾਨ, ਪੁਰਤ. Tabacco. ਸੰ. ਤਾਮ੍ਰਕੂਟ ਅਤੇ ਕਲੰਜ.[1] L. Nicotiana tabacum.

ਇਹ ਅਸਲ ਬੂਟੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ tabaco ਹੈ. ਯੂਰਪ ਦੇ ਯਾਤ੍ਰੀ ਉਸ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਨਾਮ ਸਮੇਤ ਲੈ ਆਏ ਹਨ. ਯੂਰਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਨ ੧੫੬੦ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪੁਰਤਗਾਲ ਦੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਨ ੧੬੦੫ ਵਿੱਚ ਤਮਾਕੂ ਬੀਜ ਸਮੇਤ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਫੈਲਾਇਆ.

ਮੁਸਲਮਾਨ ਤਮਾਕੂ ਦੇ ਵਰਤਣ ਨੂੰ ਮਕਰੂਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਇਸੇ ਲਈ ਮਸਜਿਦਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਵਰਤਣਾ ਮਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਵਹਾਬੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤਮਾਕੂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹਾਨਿਕਾਰਕ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਤਮਾਕੂ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨੁਕਸਾਨਾਂ ਤੇ ਅਨੇਕ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹਨ:—[2]

---

[1]ਕਈ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤਮਾਕੂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਬੂਟੀ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੋਈ ਨਾਮ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ. ਹਰੇਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਕੋਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਕਲਪਕੇ ਦਰਜ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ.

[2]The results of decimating wars, devastating plagues, floods, fire, tornadoes, earthquakes, and other convulsive forces of nature are as nothing compared with the besom of destruction involved in the tobacco habit.

It cannot be any exaggeration to state that today tobacco represents the greatest single manace to the mental, physical and moral integrity of the human family.

The Late Sir B. W. Richardson, one of the best infromed of modern medical men, said: I do not hesitate to say that if a community of both sexes, whose progenitors were finely formed and powerful, were to be trained to the early practice of smoking, and if marriage were confined to the smokers, an appartently new and physically inferior race of men and women would be bred up.

Professor Lorand of Carlsbad, whose expert medical advice is sought from all over the world, in one of his recent books, speaking of the effects of tobacco on women, states how amazed he has been to find the

continue...

ਗੁਰਮਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਣ ਤਜਾਗ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜਗਤਜੂਠ, ਬਿਖਜਾ ਤਥਾ ਗੰਦਾਧੂਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਜਗਤਜੂਠ ਤੇ ਰਹਿਏ ਦੂਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਬਿਖਜਾ ਕਿਰਿਆ ਭੱਦਨ ਤਜਾਗੋ." (ਗੁਵਿ ੧੦) "ਗੰਦਾਧੂਮ ਬੰਸ ਤੇ ਤਜਾਗਹੁ। ਅਤਿ ਗਲਾਨਿ ਇਸ ਤੇ ਧਰ ਭਾਗਹੁ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਕੁੱਠਾ ਹੁੱਕਾ ਚਰਸ ਤਮਾਕੂ ××× ਇਨ ਕੀ ਓਰ ਨ ਕਬਹੂ ਦੇਖੈ." (ਪ੍ਰਸ਼ਨੋੱਤਰ ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ)

ਤਮਾਚਾ. ਤੁ. طپانچه ਫ਼ਾ تپانچه ਤਪੰਚਹ. ਸੰਗਜਾ—ਲਫੇੜਾ. ਥੱਪੜ. ਧੱਫਾ. ਚਪੇੜ. "ਲੇਪਨੀ ਸਿੰਘ ਕੇ ਇਕ ਹਤਹੁ ਤਮਾਚਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

---

number of women coming to him once famously beautiful, who have in a few short years become prematurely old, wizened, and most unattractive in apperance.

(The Oriental Watchman)

ਤੁਜ਼ਕ ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਵਿੱਚ ਜਹਾਂਗੀਰ ਆਪਣੇ ੧੨ਵੇਂ ਸਨ ਜਲੂਸ ਅੰਦਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:—

In consequence of the disturbance that tobacco brings about in most temperaments and constitutions, I had orderd that no one should smoke it. My brother Shah Abbas has also become aware of the mischief arising from it and has ordered that in Iran no one should venture to smoke.

Extract from "HEALTH AND LONGEVITY" by A.C. Selmon, M.D. published by Oriental Watchman Publishing House, Salisbury Park, Poona, India.

CHAPTER 17

In every 100 ounces of dried tobacco leaves, there are two ounces of a deadly poison called nicotine. Nicotine is a much more deadly poison than arsenic. It is so deadly that one drop of it placed on the skin of a rabbit will produce death. Two drops on the tongue of a cat or dog will prove fatal. Fatal poisonings have occurred in man from swallowing tobacco. In China, a common method of committing suicide is to drink water out of a huqqa which contains nicotine.

Usually, the first time any one smokes tobacco, he becomes very sick. These facts fully demonstrate that tobacco is a very harmful poison.

(Page 105)

A few years ago when some American officials were examining applicants for the Naval Academy, there were 412 young men who made applications to enter the Academy; but 298 of these were rejected because, through using tobacco, they had permanently injured their hearts, and other vital organs. (Page 107)

Surgeons find that a surgical operation from which a non-tobacco-user would quickly recover, often causes the death of a tobacco user. Some years ago the President of the United States was shot and died in a short time. The physicians who treated him affirm that if he had not smoked so much tobacco he would have recovered.

Tobacco is a common cause of blindness. It is also a common cause of cancer of the lips, tongue, and throat.

(Pages 108-109)

In an investigation made in ten of the largest schools in a large city in America of twenty boys who smoke, and twenty who do not smoke in each school, the following is the average of the abnormal conditions found: Among every twenty boys who smoked, fourteen had some disease; while among every twenty non-smoking boys, only one had any disease of the nervous system. Out of every twenty smokers, eighteen were dull and stupid, while among every twenty non-smokers, there would be found only one dull stupid boy. (Page 109)

CHAPTER 29

Tobacco-using injures the stomach almost as much as alcohol and should be included among the common causes of dyspepsia.

(Page 188)

CHAPTER 36

Those who use tobacco are often troubled with a cough that ceases as soon as they stop smoking tobacco. (Page 236)

CHAPTER 33

Tobacco-using injures the lungs and throat, and prepares the way for one to contract consumption very easily. (Page 245)

CHAPTER 44

Tobacco-smoking, cigarette-smoking and drinking any kind of alcohol injures the eyes and causes a large amount of eye disease. (Page 278)

੨ ਝਪਟ. ਤੇਜ਼ੀ ਦਾ ਹੱਲਾ. "ਅਸਵਾਰਨ ਦਲ ਹ੍ਵੈ ਸਮੁਦਾਈ, ਏਕ ਤਮਾਚਾ ਰਣ ਕੋ ਮਾਰਹੁ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਤੁ تمنچہ ਤਮੰਚਾ. ਪਿਸਤੌਲ. Pistol. "ਕਾਢ ਕਮਰ ਤੇ ਹਨਜੋ ਤਮਾਚਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਮਾਮ } **ਤਮਾਮੀ** } ਅ਼ تمام تمامی ਵਿ—ਪੂਰਾ. ਸਾਰਾ. ਸਭ। ੨ ਸਮਾਪਤ. ਖ਼ਤਮ.

ਤਮਾਮੁਲਰੁਜੂ ਹੈ. (ਜਾਪੁ) ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੱਲ ਰੁਜੂ (ਧ੍ਯਾਨਪਰਾਇਣ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਫੇਰਨ ਵਾਲਾ.

ਤਮਾਰਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਮ-ਅਰਿ. ਅੰਧੇਰੇ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸੂਰਜ। ੨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ੩ ਦੀਵਾ.

ਤਮਾਲ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਲਧ੍ਵਜ. ਮਹਾਬਲ. ਵੀਹ ਪੱਚੀ ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਸਦਾਬਹਾਰ ਇੱਕ ਬਿਰਛ, ਜੋ ਥੋੜੇ ਉੱਚੇ ਪਹਾੜਾਂ ਪੁਰ ਅਤੇ ਜਮੁਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਅਕਸਰ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਖੱਟੇ ਫਲ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਵਰਖਾ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਪਕਦੇ ਹਨ. ਵੈਦ੍ਯਕ ਵਿੱਚ ਤਮਾਲ ਦੇ ਬਹੁਤ ਗੁਣ ਲਿਖੇ ਹਨ. L. Xanthocymus pictorius। ੨ ਤੇਜਪਤ੍ਰ। ੩ ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਤਮਾਲ ਨਾਮ ਤਮਾਕੂ ਦਾ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਪੁਰਾਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ.

ਤਮਾਲਪਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਮਾਲ ਬਿਰਛ ਦਾ ਪੱਤਾ। ੨ ਤਮਾਕੂ. ਦੇਖੋ, ਤਮਾਲ ੩। ੩ ਤੇਜਪਤ੍ਰ ਦਾ ਪੱਤਾ.

ਤਮਿ. ਅੰਧੇਰੇ ਵਿੱਚ। ੨ ਅੰਧੇਰੇ ਦੇ ਕਾਰਣ। ੩ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਤ. ਰਾਤ੍ਰਿ. ਸ਼ਬ। ੪ ਮੋਹ. ਅਗ੍ਯਾਨ। ੫ ਹਲਦੀ. ਹਰਿਦ੍ਰਾ.

ਤਮਿਸ. ਦੇਖੋ, ਤਮੀਸ਼.

ਤਮਿਸ੍ਰ. ਸੰ. ਅੰਧੇਰਾ। ੨ ਕ੍ਰੋਧ। ੩ ਭਾਗਵਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਨਰਕ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਾੜ੍ਹਾ ਅੰਧੇਰਾ ਹੈ.

ਤਮਿਪਤਿ. ਸੰ. ਤਮੀ (ਰਾਤ੍ਰਿ) ਦਾ ਪਤੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ. "ਤੁਰਕ ਤੇਜ ਤਮਿਪਤਿ ਕੋ ਤਾੜਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਮੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਲਦੀ। ੨ ਰਾਤ੍ਰਿ. ਨਿਸ਼ਾ.

ਤਮੀਸ਼. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਮੀ (ਰਾਤ੍ਰਿ) ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ.

ਤਮੀਚਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਮੀ (ਰਾਤ੍ਰਿ) ਵਿੱਚ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ ਚੋਰ। ੨ ਉੱਲੂ। ੩ ਰਾਖਸ.

ਤਮੀਜ਼. ਅ਼ تمیز ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੈਜ਼ (ਫ਼ਰਕ਼) ਸਮਝਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਵਿਵੇਕ. ਨਿਰਣਾ। ੨ ਭੇਦਗ੍ਯਾਨ. "ਤਮੀਜੁਲ ਤਮਾਮੈ." (ਜਾਪੁ) ੩ ਸਭ੍ਯਤਾ.

ਤਮੀਪਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਮੀ (ਰਾਤ੍ਰਿ) ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ. "ਘਿਰਜੋ ਤਮੀਪਤਿ ਤਮ ਕਰ ਮਾਨੋ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤਮੂਰ. ਦੇਖੋ, ਤੈਮੂਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੰਬੂਰ.

ਤਮੂਰਾ. ਦੇਖੋ, ਤੰਬੂਰਾ.

ਤਮੇਸਰ. ਸੰ. ਤਾਮ੍ਰੇਸ਼੍ਵਰ—ਤਾਮ੍ਰੇਸ਼੍ਵਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੈਦ੍ਯਕ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਤਾਂਬਾ. ਤਾਂਬੇ ਦੀ ਭਸਮ. ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਕੁਸ਼ਤਾ. ਦੇਖੋ, ਤੰਬੇਸਰ। ੨ ਤਾਮ੍ਰਰਸ.

ਤਮੈ. ਦੇਖੋ, ਤਮਾ. "ਤ੍ਯਾਗ ਤਮੈ ਸਭ ਧਾਮਨ ਕੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਤਮੋਗੁਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਧਕਾਰਰੂਪ ਮਾਇਆ ਦਾ ਤੀਜਾ ਗੁਣ। ੨ ਅਗ੍ਯਾਨ। ੩ ਕ੍ਰੋਧ.

ਤਮੋਘ੍ਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਮ-ਘ੍ਨ. ਅੰਧੇਰੇ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੂਰਜ। ੨ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੩ ਅਗਨਿ। ੪ ਦੀਵਾ। ੫ ਗ੍ਯਾਨ। ੬ ਸਤਿਗੁਰੂ.

ਤਮੋਮਣਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਧੇਰੇ ਵਿੱਚ ਰਤਨ ਵਾਕਰ ਚਮਕਣ ਵਾਲਾ. ਖਦ੍ਯੋਤ. ਜੁਗਨੂ. ਟਣਾਣਾ। ੨ ਗੋਮੇਦਕ ਰਤਨ.

ਤਮੋਰ } **ਤਮੋਲ** } ਸੰ. ਤਾਮ੍ਬੂਲ—ਤਾਂਬੂਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਨ. ਨਾਗਬੇਲਿ ਦਾ ਪੱਤਾ. "ਕਾਜਲ ਹਾਰ ਤਮੋਲ ਰਸ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਸੰਬੰਧੀ ਮਿਤ੍ਰ ਜੋ ਖ਼ਿਲਅ਼ਤ (ਸਰੋਪਾ) ਅਤੇ ਨਕ਼ਦੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਭੀ ਤਮੋਲ ਜਾਂ ਤੰਬੋਲ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ. ਤਮੋਲ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤੁੱਛ ਭੇਟਾ ਆਪ ਦੇ ਪਾਨਾਂ ਲਈ ਹੈ.

ਤਮੰਕ. ਦੇਖੋ, ਤਮਕ.

ਤਮੰਚਾ. ਪਿਸਤੌਲ. ਦੇਖੋ, ਤਮਾਚਾ ੩.

ਤਮੰਨਾ. ਅ਼ تمنا ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਰਜ਼ੂ. ਇੱਛਾ. ਵਾਸਨਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਮਨਾ (ਅਨੁਮਾਨ ਕਰਨਾ) ਹੈ.

ਤ਼ਯ. ਅ਼ طے ਵਿ—ਸਮਾਪ੍ਤ. ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਨਿਬੇੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਨਿਸ਼ਚਿਤ. ਮੁਕ਼ੱਰਰ। ੩ ਸੰ. ਤਯ੍. ਧਾ—ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨਾ, ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ.

ਤਯੱਮਮ. ਅ਼ تیمم ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯੱਮ (ਪਵਿਤ੍ਰ) ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਮੁਹ਼ੰਮਦੀ ਸ਼ਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾ ਹੋਣ ਪੁਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮਿੱਟੀ ਅਥਵਾ ਰੇਤੇ ਨਾਲ ਨਮਾਜ਼ ਆਦਿਕ ਕਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨਾ। ੨ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨਾ. ਢੂੰਡਣਾ.

ਤਯਾਰ. ਫ਼ਾ تیار ਤੈਯਾਰ. ਵਿ—ਉਪਯੁਕ੍ਤ. ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਲਾਇਕ਼। ੨ ਉਦ੍ਯਤ. ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ। ੩ ਮੌਜੂਦ। ੪ ਮੋਟਾ ਤਾਜ਼ਾ. ਹ੍ਰਿਸ੍ਟਪੁਸ੍ਟ.

ਤਯਾਰ ਬਰ ਤਯਾਰ. ਦੇਖੋ, ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ.

ਤਯਾਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੈਯਾਰੀ. ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਤਯਾਰ.

ਤਯੰ. ਸਰਵ—ਤਿਨ੍ਹਾਂ (ਉਨ੍ਹਾਂ) ਦੇ. "ਤਯੰ ਮਾਰਬੇ ਕਾਜ ਬਿਸਨੈ ਹਕਾਰੇ." (ਗੁਰੁਸੋਭਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਤਯ.

ਤਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਹਿਸੂਲ, ਜੋ ਨਦੀ ਪਾਰ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ੨ ਤਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਅਗਨਿ। ੪ ਮਾਰਗ. ਰਾਹ। ੫ ਗਤਿ. ਚਾਲ। ੬ ਬਿਰਛ. ਤਰ ਅਤੇ ਤਰੁ ਦੋਵੇਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦ ਹਨ. "ਤਰ ਤਾਰਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ ਰੇ." (ਮਲਾ ਰਵਿਦਾਸ) ੭ ਸੰ. ਤਰ੍ਕੁ. ਤੁਰ. ਕਪੜਾ ਲਪੇਟਣ ਦਾ ਬੇਲਣ. "ਛੋਛੀ ਨਲੀ ਤੰਤੁ ਨਹੀ ਨਿਕਸੈ, ਨ ਤਰ ਰਹੀ ਉਰਝਾਈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਇਸ ਥਾਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਗੱਠ ਨੂੰ ਤਰ (ਤੁਰ) ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ੮ ਹਿੰਦੀ. ਕਕੜੀ, ਖੱਖੜੀ. ਖੀਰੇ ਦੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਲੰਮਾ ਹਰਾ ਫਲ, ਜੋ ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੯ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨੀਚੇ. ਤਲੇ. "ਹੈਵਰ ਊਪਰਿ ਛਤ੍ਰ ਤਰ." (ਸ. ਕਬੀਰ) "ਸੀਤਲ ਜਲ ਕੀਜੈ ਸਮ ਓਰਾ। ਤਰ ਊਪਰਿ ਦੇਕਰ ਬਹੁ ਸ਼ੋਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

"ਜਾਕੀ ਦਹਸ਼ਤ ਸਾਰਦੂਲ ਸੁਰ ਤਰ ਹੈ." (ਹਜ਼ੂਰੀ ਕਵਿ) ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੇਠ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੧੦ ਵ੍ਯ—ਦ੍ਵਾਰਾ. ਸੇ. "ਜਾ ਤਰ ਜੱਛ ਕਿਨਰ ਅਸੁਰਨ ਕੀ ਸਭ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹਿਰਾਨੀ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੧੧ ਸੰ. ਅਤੇ ਫ਼ਾ. ਪ੍ਰਤ੍ਯ. ਇਹ ਗੁਣਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਨਾਲੋਂ ਅਧਿਕਤਾ ਜਣਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਸ਼ੁੱਧਤਰ, ਬਿਹਤਰ ਆਦਿ. Comparative degree.[1] "ਜਨ ਦੇਖਨ ਕੇ ਤਰਸੁੱਧ ਬਨੇ." (ਕਲਕੀ) ਸ਼ੁੱਧਤਰ ਬਨੇ. ਵਡੇ ਸ਼ੁੱਧ ਬਨੇ. "ਦੁਖ ਦਾਲਦੁ ਭੰਨ ਤਰ." (ਵਾਰ ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਇਕ ਗੁਰਮੁਖ, ਗੁਰਮੁਖਤਰ ਦੂਜੋ। ਗੁਰਮੁਖਤਮ, ਨੀਕੋ ਲਖ ਤੀਜੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੧੨ ਫ਼ਾ تر ਵਿ—ਗਿੱਲਾ. ਭਿੱਜਿਆ ਹੋਇਆ। ੧੩ ਤਾਜ਼ਾ। ੧੪ ਸਾਫ਼। ੧੫ ਸੰਧਾ.

ਤਰਈ. ਤਰਦਾ ਹੈ.

ਤਰਈਯਾ. ਵਿ—ਤਰਨ ਵਾਲਾ. ਤੈਰਾਕ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਰਾ ਗਣ. ਸਿਤਾਰੇ. "ਕਾਨ੍ਹ ਭਯੋ ਸਸਿ ਸੁੱਧ ਮਨੋ ਸਮ ਰਾਜਤ ਗ੍ਵਾਰਨਿ ਤੀਰ ਤਰਈਯਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਤਰਏ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਲੇ. ਨੀਚੇ. "ਸ੍ਯਾਮ ਬਹੈ ਜਮੁਨਾ ਤਰਏ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਤਰਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ੍ਰਿਪਾ. ਰਹਮ। ੨ ਸੰ. ਮਾਸ। ੩ ਫ਼ਾ. ترس ਡਰ. ਭੈ. ਸੰ. ਤ੍ਰਾਸ. "ਨ ਤਰਸ ਜਵਾਲ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ) "ਖਸਮੁ ਪਛਾਨਿ ਤਰਸ ਕਰਿ ਜੀਅ ਮਹਿ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੪ ਸੰ. ਤਰ੍ਸ਼. ਅਭਿਲਾਖਾ. ਇੱਛਾ. "ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਤਰਸਹਿ." (ਧਨਾ ਮ: ੩) ੫ ਪਿਆਸ. ਤੇਹ. ਤਿਸ. ਤ੍ਰਿਖਾ। ੬ ਸਮੁੰਦਰ। ੭ ਬੇੜਾ. ਜਹਾਜ਼। ੮ ਸੂਰਜ। ੯ ਅ਼ ترش ਤਰਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਲਕਾ (ਓਛਾ) ਪਨ। ੧੦ ਬਦੀ.

ਤਰਸਣ. ਸੰ. ਤਰ੍ਸ਼ਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਯਾਸ. ਤੇਹ. ਤ੍ਰਿਖਾ। ੨ ਇੱਛਾ. ਅਭਿਲਾਖਾ। ੩ ਤ੍ਰਾਸਨ (ਡਰਾਉਣ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਕੰਠ ਰੋਮ ਕਰ ਤਰਸਤ ਘਨ ਕੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਨ੍ਰਿਸਿੰਹ ਆਪਣੀ ਅਯਾਲ ਨਾਲ ਬੱਦਲਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਾਸ ਦਿੰਦਾ ਹੈ.

ਤਰਸਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਿਆਸੇ ਹੋਣਾ। ੨ ਇੱਛਾ ਕਰਨਾ. ਤਾਂਘਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤਰਸਣ. "ਨੈਣ ਮਹਿੰਜੇ ਤਰਸਦੇ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਤਰਸਨ. ਦੇਖੋ, ਤਰਸਣ. "ਤਰਸਨ ਕਉ ਦਾਨੁ ਦੀਜੈ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪) ਇੱਛਾਵਾਨ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਓ. ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ ਨੂੰ ਦਾਨ ਬਖ਼ਸ਼ੋ.

ਤਰਸਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤਰਸਣਾ. "ਉਮਗ ਹੀਉ ਤਰਸਨਾ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਤਰਸਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਡਰਾਉਣਾ. ਤ੍ਰਾਸ ਦੇਣਾ। ੨ ਇੱਛਾਵਾਨ ਕਰਨਾ. ਲੋੜ ਵਧਾਉਣੀ.

ਤਰਸੀਦਨ. ਫ਼ਾ ترسیدن ਡਰਨਾ. ਭੈ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ. ਤ੍ਰਸਨ.

ਤਰਸੁ. ਦੇਖੋ, ਤਰਸ.

ਤਰਸੋਂ. ਤ੍ਰਿਤੀਯ ਦਿਵਸ. ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਤੀਜਾ ਦਿਨ. ਪਰਸੋਂ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਦਿਨ.

[1] ਦੇਖੋ, ਤਮ ੮.

ਤਰਹ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਲੇ. ਨੀਚੇ। ੨ ਅ਼ طرح ਤ਼ਰਹ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਕਾਰ. ਰੀਤਿ. ਭਾਂਤਿ। ੩ ਉਪਾਯ. ਯੁਕ੍ਤਿ. ਤ਼ਦਬੀਰ। ੪ ਸਮਸ੍ਯਾ. ਕਵਿਤਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਪਦ। ੫ ਨਿਉਂ. ਬੁਨਿਯਾਦ. ਨੀਂਹ.

ਤਰਕ. ਸੰ. ਤਰ੍ਕ. ਧਾ—ਬੋਲਣਾ, ਚਮਕਣਾ, ਸ਼ੰਕਾ ਕਰਨਾ, .ਹੁੱਜਤ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਚਾਰ. ਸੋਚ। ੩ ਯੁਕ੍ਤਿ. ਦਲੀਲ. ਚੋਭਵੀਂ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ. "ਤਰਕ ਨਚਾ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ) ੪ ਸੰ. ਤਰਕ੍ਸ਼. ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਬਘਿਆੜ. ਅੰ. Hyena. "ਕੋਲ ਸਸੇ ਨਕੁਲੇ ਤਰਕੈਂ ਗਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਅ਼ ترک ਤਜਾਗ. "ਦੁਨੀ ਸੁਰਗ ਸੁਖ ਦੋਊ ਤਰਕੋ। ਮਾਨ ਜਿ ਮੋਹ ਲਿਪਾਯ ਨ ਉਰ ਕੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੬ ਵੈਰਾਗ. ਉਪਰਾਮਤਾ. "ਉਪਜੀ ਤਰਕ ਦਿਗੰਬਰ ਹੋਆ."(ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪) ੭ ਹਿੰ. ਅਨੁ. ਤੜਾਕਾ. ਟੁੱਟਣ ਦੀ ਧੁਨਿ. "ਤਰਕੀ ਹੈ ਤਨੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਜਾਮੇ ਦੀ ਤਣੀ ਤੜਕੀ। ੮ ਟਾਕੀ. ਟੱਲੀ. ਲੀਰ. ਤਰਾਸ਼. "ਚਾਰ ਤਰਕ ਕੀ ਕੁਲਹ ਬਨਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਤਰਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਲੇਸ ਹੈ. ਟਾਕੀ ਅਤੇ ਤਜਾਗ.

ਤਰਕਸ਼. ਫ਼ਾ ترکش ਤੀਰਕਸ਼ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੱਥਾ. ਨਿਖੰਗ. "ਤਰਕਸ ਤੀਰ ਕਮਾਣ ਸਾਂਗ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਤਰਕਸਬੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੀਰਕਸ਼ (ਭੱਥਾ) ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਯੋਧਾ.

ਤਰਕਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. ਸੰ. ਤਰ੍ਕਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੰਡਨ ਮੰਡਨ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. ਨ੍ਯਾਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. Logic.

ਤਰਕਣ / **ਤਰਕਨ** } ਸੰ. ਤਰ੍ਕਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਬਹਿਸ. ਚਰਚਾ। ੨ .ਹੁੱਜਤਬਾਜ਼ੀ. "ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਉ ਤਰਕਨ ਲਾਗਾ ਤਤਜੋਗ ਨ ਪਛਾਨੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਤਰਕਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤੜਕਣਾ. ਤੜਾਕਾ ਪੈਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤਰਕ ੭। ੨ ਤੜਕਾ ਲਾਉਣਾ. ਛਮਕਣਾ। ੩ ਤਰਕ ਕਰਨਾ. .ਹੁੱਜਤ ਕਰਨੀ. ਦੇਖੋ, ਤਰਕਣ। ੪ ਚੁਭਣਾ. ਗਡਣਾ. "ਬਤੀਆਂ ਅਰਿ ਕੀ ਤਰਕੀ ਮਨ ਮੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੫ ਦੇਖੋ, ਤੁੱਕਣਾ.

ਤਰਕਵਿਦ੍ਯਾ. ਤਰਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਇ਼ਲਮ. ਖੰਡਨ ਮੰਡਨ ਦੀ ਵਿਦ੍ਯਾ. ਦੇਖੋ, ਤਰਕਸ਼ਾਸਤ੍ਰ.

ਤਰਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੜਕਾ. ਭੋਰ. ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ। ੨ ਛਮਕਾ. ਘੀ ਤਪਾਕੇ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਭੁੰਨਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਅ਼ ترکہ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਮਾਨ। ੪ ਮੁਰਦੇ ਦਾ ਉਹ ਮਾਲ ਧਨ, ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਪਿੱਛੇ ਛੱਡਿਆ ਹੈ.

ਤਰਕਾਰਿ. ਦੇਖੋ, ਤਰਕਾਰੀ ੩.

ਤਰਕਾਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਰ ਕੜ੍ਹੀ. ਭਾਜੀ. ਲਾਵਣ। ੨ ਉਹ ਵਸਤੁ, ਜਿਸ ਦੀ ਭਾਜੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ। ੩ ਸੰ. ਤਰ੍ਕਾਰਿ. ਕੱਦੂ. ਅੱਲ. ਘੀਆ.

ਤਰਕੀਬ. ਅ਼ ترکیب ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿਲਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਜਤਨ. ਉਪਾਯ। ੩ ਰਚਨਾ। ੪ ਸੰਯੋਗ. ਮੇਲ। ੫ ਯੁਕ੍ਤਿ.

ਤਰੱਕ਼ੀ. ਅ਼ ترقی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਕ਼ੀ (ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹਨ) ਦਾ ਭਾਵ. ਵ੍ਰਿੱਧੀ.

ਦਰਬਾਰ ਤਰਨਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ

ਨਕਸ਼ਾ ਤਰਨ ਤਾਰਨ

ਨਸ਼ਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ - - - - - - - - ●

ਉੱਤਰ

ਸਰੋਵਰ

ਬਾਜ਼ਾਰ

ਡਾਕ ਖਾਨਾ

ਤਸੀਲ

ਥਾਣਾ

ਨਕਸ਼ਾ ਤਰਨਤਾਰਨ

ਉੱਨਤੀ.

ਤਰਖ. ਦੇਖੋ, ਤਰਕ ੪.

ਤਰਖਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਰਕ. ਲਹਿਰ. ਜਲ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ। ੨ ਤ੍ਰਿਖਾ. ਪ੍ਯਾਸ। ੩ ਇੱਛਾ. ਵਾਸਨਾ। ੪ ਵਿ—ਤਰਕ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਤਾਰਿਕ. "ਇਰਖਾ ਪਰੁਖਾ ਛਰ ਆਮਰਖਾ। ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਸਦਾ ਇਨ ਤੇ ਤਰਖਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਈਰਖਾ, ਰੁੱਖਾ ਬੋਲਣਾ, ਛਲ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਤਾਰਿਕ ਹੋਕੇ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

ਤਰਖਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਤਕ੍ਸ਼ਕ. ਤਖਾਣ. ਤਰਾਸ਼ਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਫ਼ਾ ترخان ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਮਨਸਬਦਾਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਅ਼ਜੀਮ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੋ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾ ਹੋਵੇ। ੩ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰੀ ਮਨਸਬਦਾਰ.

ਤਰਗਸ. ਦੇਖੋ, ਤਰਕਸ.

ਤਰਗੇ. ਦੇਖੋ, ਝਾੜੀ ਸਾਹਿਬ.

ਤਰਜ. ਸੰ. ਤਰ੍‍ਜ੍. ਧਾ—ਦੋਸ ਲਾਉਣਾ, ਡਰਾਉਣਾ, ਤਾੜਨਾ, ਮਖ਼ੌਲ ਕਰਨਾ। ੨ ਅ਼ طرز ਤ਼ਰਜ਼. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਕਲ. ਸੂਰਤ। ੩ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਤ਼ਰਹ਼। ੪ ਰੀਤਿ. ਢੰਗ। ੫ ਰਚਨਾ. ਬਨਾਵਟ। ੬ ਤਰੁ (ਬਿਰਛ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਕੁੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਤਰਜ ਬਾਸਨੀ.

ਤਰਜਨ. ਤਰ੍‍ਜਨ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਧਮਕੀ। ੨ ਕ੍ਰੋਧ. ਦੇਖੋ, ਤਰਜ.

ਤਰਜਨੀ. ਸੰ. ਤਰ੍‍ਜਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਉਂਗਲ, ਜੋ ਤਰ੍‍ਜਨ (ਤਾੜਨ) ਵੇਲੇ ਖੜੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ. ਅੰਗੂਠੇ ਦੇ ਪਾਸ ਦੀ ਅੰਗੁਲੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗੁਲਿ.

ਤਰਜ ਬਾਸਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤਰ (ਤਰੁ—ਬਿਰਛ) ਤੋਂ ਬਣਿਆਂ ਕੁੰਦਾ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਵਸਣ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ. "ਮੋਰ ਸਿਪਰ ਭਿਦ ਸਕੈ ਨ ਤਰਜ ਬਾਸਨੀ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ਮੇਰੀ ਢਾਲ ਨੂੰ ਬੰਦੂਕ਼ (ਭਾਵ—ਗੋਲੀ) ਨਹੀਂ ਵਿੰਨ੍ਹ ਸਕਦੀ.

ਤਰਜੀ. ਧਮਕੀ. ਧੜਕੀ. ਦੇਖੋ, ਤਰਜਨ. "ਹਰਿ ਕੀ ਛਤੀਆਂ ਤਰਜੀ ਹੈ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਤਰਜੀਹ਼. ਅ਼ ترجیح ਸੰਗਯਾ—ਰਜਹ਼ (ਗ਼ਾਲਿਬ ਆਉਣ) ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਵਿਸ਼ੇਸਤਾ. Preference.

ਤਰਜੁਮਾ. ਅ਼ ترجمہ ਸੰਗਯਾ—ਉਲਥਾ. ਅਨੁਵਾਦ (translation).

ਤਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਤਾਰਨ. "ਓਹਿ ਜਾ ਆਪਿ ਡੁਬੇ, ਤੁਮ ਕਹਾ ਤਰਣਹਾਰ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) ੨ ਪਾਣੀ ਪੁਰ ਤਰਨ ਵਾਲਾ ਤਖ਼ਤਾ. ਬੇੜੀ। ੩ ਨਿਸ੍ਤਾਰ. ਉੱਧਾਰ. "ਪ੍ਰਾਣਿ ਤਰਣ ਕਾ ਇਹੈ ਸੁਆਉ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੪ ਸ੍ਵਰਗ. ਬਹਿਸ਼੍ਤ.

ਤਰਣਤਾਰਣ. ਵਿ—ਤਰਣ (ਜਹਾਜ਼) ਵਾਂਙ ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ. "ਤਰਣਤਾਰਣ ਪ੍ਰਭੁ ਤੇਰੋ ਨਾਉ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਤਰਨਤਾਰਨ.

ਤਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤੈਰਨਾ। ੨ ਤਰਕੇ ਪਾਰ ਹੋਣਾ। ੩ ਉੱਧਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤਰਣ.

ਤਰਣਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ. "ਕਿਮ ਤਮ ਤੋਮ ਤਰਣਿ ਕੇ ਪਾਸੇ?" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਕਿਰਣ। ੩ ਤਾਂਬਾ. ਤਾਮ੍ਰ। ੪ ਅੱਕ ਦਾ ਬੂਟਾ। ੫ ਵਿ—ਛੇਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲਾ.

ਤਰਣੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨੌਕਾ. ਬੇੜੀ. ਕਿਸ਼ਤੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਰੁਣੀ.

ਤਰਣੁ. ਦੇਖੋ, ਤਰਣ ਅਤੇ ਤਰਣਾ. "ਤਰਣੁ ਦੁਹੇਲਾ ਭਇਆ ਖਿਨ ਮਹਿ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਤਾਰੁਣ੍ਯ. ਜਵਾਨੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤਰੁਣ.

ਤਰਤਾਰੀ ਅਥਵਾ ਤਰੁਤਾਰੀ. ਸੰ. ਤਰ੍‍ਤਰੀਕ—ਤਰ੍‍ਤਰੀਕ. ਸੰਗਯਾ—ਬੇੜੀ. ਨੌਕਾ. "ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਤਰੁਤਾਰੀ." (ਗੂਜ ਮ: ੪) ੨ ਵਿ—ਪਾਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. "ਤਰੁਤਾਰੀ ਮਨਿ ਨਾਮੁ ਸੁ ਚੀਤੁ." (ਗਉ ਮ: ੧)

ਤਰਤੀਬ. ਅ਼ ترتیب ਸੰਗਯਾ—ਵਸ੍ਤੂਆਂ ਦੀ ਯੋਗ੍ਯ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਇਸਥਿਤਿ. ਕ੍ਰਮ. ਸਿਲਸਿਲਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਰੁਤਬਾ ਹੈ.

ਤਰਥੱਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਾਸ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਕਾਂਬਾ. ਹਲਚਲੀ.

ਤਰਦੀਦ. ਅ਼ تردید ਸੰਗਯਾ—ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਖੰਡਨ.

ਤਰੱਦੁਦ. ਅ਼ تردد ਸੰਗਯਾ—ਆਮਦਰਫ਼ਤ. ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ। ੨ ਸੋਚ. ਅੰਦੇਸ਼ਾ। ੩ ਯਤਨ. ਉਪਾਉ.

ਤਰਨ. ਦੇਖੋ, ਤਰਣ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਰੁਣ। ੩ ਸੂਰਯ. ਦੇਖੋ, ਤਰੁਣ ੩. "ਜਮ ਤਮ ਸਮ ਤਿਹ ਤਰਨ ਸੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤਰਨਤਾਰਨ. ਦੇਖੋ, ਤਰਣਤਾਰਣ। ੨ ਜਿਲਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ੧੪ ਮੀਲ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਵ ਇੱਕ ਗੁਰਧਾਮ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਖ਼ਾਸ ਤਰਨਤਾਰਨ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪਿੰਡ ਖਾਰਾ ਅਤੇ ਪਲਾਸੂਰ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਇੱਕ ਲੱਖ ਸਤਵੰਜਾ ਹਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਖ਼ਰੀਦਕੇ ਤਰਨਤਾਰਨ ਤਾਲ ੧੭ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੬੪੭ ਨੂੰ ਖੁਦਵਾਇਆ.[1] ਸੰਮਤ ੧੬੫੩ ਵਿੱਚ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਤਾਲ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਤਥਾ ਧਰਮਮੰਦਿਰ ਰਚਣ ਲਈ ਆਵੇ ਲਗਵਾਏ. ਨੂਰੁੱਦੀਨ ਦੇ ਪੁੱਤ ਅਮੀਰੁੱਦੀਨ ਨੇ ਜਬਰਨ ਇੱਟਾਂ ਖੋਹਕੇ ਸਰਾਇ ਨੂੰ ਲਾ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਕਾਨ ਬਣਵਾਏ.[2] ਸੰਮਤ ੧੮੨੩ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਨੇ ਇਹ ਇਮਾਰਤਾਂ ਢਾਹਕੇ ਤਾਲ ਦੇ ਦੋ ਪਾਸੇ ਬਣਵਾਏ ਅਤੇ ਦੋ ਪਾਸੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੋਤੀਰਾਮ ਕਾਰਕੁਨ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਪੱਕੇ ਬਣਵਾਏ ਅਤੇ ਸੰਮਤ ੧੮੮੧ ਵਿੱਚ ਹਰਿ ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ. ਕੌਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਪੱਕੀ ਕਰਵਾਈ. ੧੬੨ ਫੁਟ ਅਤੇ ਉੱਚਾ ਮੁਨਾਰਾ ਬਣਵਾਇਆ. ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸੁੰਦਰ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਦਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਇਸ ਥਾਂ ਕੁਸ਼੍ਠੀਆਂ ਦਾ ਆਸ਼੍ਰਮ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਤਰਨਤਾਰਨ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ "ਦੂਖਨਿਵਾਰਣ"

[1]ਤਾਲ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ੯੯੯ ਅਤੇ ਚੌੜਾਈ ੯੯੦ ਫੁਟ ਹੈ. ਪੌੜੀਆਂ ੨੦ ਹਨ.

[2]ਨੂਰਦੀਂ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਅਮੀਰੁੱਦੀਨ ਦੇ ਬਾਪ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ, ਤਰਨਤਾਰਨ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਹੈ.

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.[1] ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖਰਾਜ ਸਮੇਂ ਦੀ ੪੬੬੪) ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਹੈ ਅਤੇ ੨ ਦੁਕਾਨਾਂ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਮਾਲਕੀਯਤ ਹਨ. ਕ਼ਰੀਬ ਚਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਯਾ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੈ.

ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਸਥਾਨ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ ਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਵਿਰਾਜਕੇ ਤਾਲ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਵਾਉਂਦੇ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀਵਾਨ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ. ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਦੱਖਣ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਦਾ ਲਗਵਾਇਆ "ਗੁਰੂ ਕਾ ਖੂਹ" ਹੈ. ਇੱਥੇ ਭੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰਾਜਣ ਦੀ ਥਾਂ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਲਵਾਇਆ "ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਵਾਲਾ ਖੂਹ" ਭੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਸੰਮਤ ੧੯੪੧ ਵਿੱਚ ਜੀਂਦ ਪਤੀ ਰਾਜਾ ਰਘੁਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਰੋਵਰ ਲਈ ਰਸੂਲ ਪੁਰ ਘਰਾਟਾਂ ਵਾਲੀ ਨਹਰ ਤੋਂ ਹਸਲੀ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਤ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰ ਕੇ ਸੀਮੇਂਟ ਨਾਲ ਪੱਕੀ ਅਤੇ ਛੱਤਵੀਂ ਸੰਮਤ ੧੯੮੫-੮੬ ਵਿੱਚ ਬਣਵਾਇਆ.

ਹਰ ਅਮਾਵਸ੍ਯਾ (ਮੌਸ) ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਭਾਦੋਂ ਬਦੀ ੩੦ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਉਤਸਵ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਤਰਨਦੰਤ ਅਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਤਰੁਣਾਪਨ (ਜਵਾਨੀ) ਨੂੰ ਦੰਸ਼ਨ (ਡਸਨ) ਵਾਲਾ ਬੁਢਾਪਾ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤਰਨਰਾਜ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਸਮਾਨਕਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ—ਰ, ਜ, ਗ, SIS, ISI, S. ਅਥਵਾ ਗੁਰੁ ਲਘੁ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਸੱਤ ਅੱਖਰ.

ਉਦਾਹਰਣ—
ਛਾਡ ਸੁਕ੍ਰ ਸਾਜ ਕੋ,
ਲਾਗ ਹੈਂ ਅਕਾਜ ਕੋ.×××
(ਕਲਕੀ)

ਤਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤਰਣਾ. "ਨਾ ਤਰਨਾ ਤੁਲਹਾ ਹਮ ਬੂਡਸਿ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੧)

ਤਰਨਾਪੋ. ਸੰਗਯਾ—ਤਰੁਣਾਪਾ. ਸੰ. ਤਾਰੁਣਯ. ਯੁਵਾ ਅਵਸਥਾ. ਜਵਾਨੀ. "ਤਰਨਾਪੋ ਬਿਖਿਅਨ ਸਿਉ ਖੋਇਓ." (ਰਾਮ ਮ: ੯)

ਤਰਨਿ, ਤਰਨੀ ਸੰਗਯਾ—ਨੌਕਾ. ਬੇੜੀ. ਕਿਸ਼ਤੀ. "ਤਰਨੀ ਬਿਘਨਾ ਸਲਿਤਾਪਤਿ ਕੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਤਰੁਣੀ ਅਤੇ ਤਰੁਨਿ। ੨ ਸੰ. ਤਰਣਿ. ਸੂਰਜ.

ਤਰਪਣ, ਤਰਪਣੁ, ਤਰਪਨ ਸੰ. ਤਰ੍‍ਪਣ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੱਥ ਅਥਵਾ ਅਰਘੇ ਨਾਲ ਮੰਤ੍ਰਪਾਠ ਕਰਕੇ ਜਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕਰਮ. "ਸੰਧਿਆ ਤਰਪਣੁ ਕਰਹਿ ਗਾਇਤ੍ਰੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੩)

ਤਰਪਾ. ਸੰ. ਤ੍ਰਪਾ. ਸੰਗਯਾ—ਲੱਜਾ. ਸ਼ਰਮ. "ਤਰਪਾ ਕਰਕੈ ਉਚਰੈ ਨ ਗੁਰੂ ਢਿਗ ਬੈਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਵੇਸ਼੍ਯਾ। ੩ ਵਿ—ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ. ਲੱਜਿਤ.

ਤ਼ਰਫ਼. ਅ਼ طرف ਸੰਗਯਾ—ਦਿਸ਼ਾ। ੨ ਕਿਨਾਰਾ. ਪਾਸਾ। ੩ ਪੱਖ. ਪਾਸਦਾਰੀ. "ਤਰਫ ਜਿਣੈ ਸਤਭਾਉ ਦੇ." (ਵਾਰ ਸੂਹੀ ਮ: ੨)

ਤ਼ਰਫ਼ਦਾਰ. ਫ਼ਾ طرفدار ਵਿ—ਪੱਖ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਹ਼ਿਮਾਇਤੀ.

ਤਰਫਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤੜਫਣਾ. ਤੜਪਨਾ.

ਤਰਫਰਾਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੜਫਦਾ ਹੋਇਆ. "ਤਰਫਰਾਤ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪਰਯੋ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਤੜਫਦਾ ਹੈ.

ਤਰਫਾ. ਕਿ. ਵਿ—ਵੱਲੋਂ. ਓਰ ਸੇ. "ਮੁਖ ਊਜਲ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਰਫਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੪) ੨ ਤੜਫਿਆ.

ਤਰਬ. ਸੰਗਯਾ—ਸਰੰਦੇ ਸਿਤਾਰ ਆਦਿ ਵਾਜਿਆਂ ਦੇ ਉਹ ਤਾਰ, ਜੋ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤਾਰਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸੁਰ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ੨ ਤਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਤੈਰਨਾ. "ਭਉਜਲ ਤਰਬੀਐ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਤਰਬੂਜ਼, ਤਰਬੂਜ਼ਹ, ਤਰਬੂਜ਼ ਸੰ. ਤਰਮ੍ਬੁਜ—ਤਰੰਬੁਜ. ਮਿਸ੍ਟ ਫ਼ਾ تربز ਅਥਵਾ تربزہ ਸੰਗਯਾ—ਹਿੰਦਵਾਨਾ. ਮਤੀਰਾ. Water melon. L. Citrullus Vulgaris. ਮਤੀਰੇ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਸਰਦ ਤਰ ਹੈ. ਜਿਗਰ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਪਿੱਤ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ. ਮਾਰੂ ਜਮੀਨਾਂ ਦਾ ਮਤੀਰਾ (ਜੋ ਕੇਵਲ ਵਰਖਾ ਦੇ ਜਲ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ) ਸਵਾਦ ਅਤੇ ਗੁਣ ਵਿੱਚ ਸੇਂਜੂ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹੈ.

ਤਰਬੋ. ਸੰਗਯਾ—ਤਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਤੈਰਨਾ.

ਤਰਭਰ. ਅਨੁ. ਤੜਭੜ ਸ਼ਬਦ. "ਤਰਭਰ ਪਰ ਸਰ." (ਰਾਮਾਵ) ਤੀਰਾਂ ਦੀ ਤੜਭੜੀ ਪੈ ਗਈ.

ਤਰਮੀਮ. ਅ਼ ترمیم ਸੰਗਯਾ—ਰਮ (ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੁਰੁਸ੍ਤੀ. ਸ਼ੋਧਨ.

ਤਰਰਾ. ਦੇਖੋ, ਤਰਾਰਾ ਅਤੇ ਤੁਰਰਾ.

ਤਰਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਚੰਚਲ. ਹਿਲਦਾ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਬੀਨ ੨। ੨ ਅਸਿਥਰ। ੩ ਪਾਣੀ ਜੇਹਾ ਵਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਦ੍ਰਵ। ੪ ਚਮਕਣ ਵਾਲਾ। ੫ ਸੰਗਯਾ—ਹਾਰ, ਜੋ ਛਾਤੀ ਪੁਰ ਹਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ੬ ਹੀਰਾ। ੭ ਘੋੜਾ। ੮ ਲੋਹਾ।[2] ੯ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਮੱਖੀ। ੧੦ ਭੌਰਾ. ਭ੍ਰਮਰ.

ਤਰਲ ਜੁਆਣੀ. ਵਿ—ਚਮਕਦੀ ਜਵਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਤਰਲ ੪. "ਕੁਹਕਨਿ ਕੋਕਿਲਾ ਤਰਲ ਜੁਆਣੀ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਤਰਲਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਚਪਲਤਾ. ਚੰਚਲਤਾ। ੨ ਪਤਲਾਪਨ. ਦ੍ਰਵਤ੍ਵ. ਪਿਘਰਨ ਦਾ ਭਾਵ.

---

[1] ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਆਸ਼੍ਰਮ ਦਾ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਸਨ ੧੮੫੮ ਵਿੱਚ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਕੂਪਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅੰਦਰ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਹੁਣ ਇਹ ਪਾਦਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ ਅਰ ਚੰਗੀ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ.

[2] ਚੁੰਬਕ ਨਾਲ ਚੰਚਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਲੋਹੇ ਦੀ ਤਰਲ ਸੰਗਯਾ ਹੈ.

ਤਰਲਨਯਨ. ਇੱਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਚਾਰ ਨਗਣ. ।।।, ।।।, ।।।, ।।।.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਧਰ ਮਨ ਧਰਮ ਕਿਰਤ ਕਰ,
ਕਬਹੁ ਨ ਗਮਨਹੁ ਪਰਘਰ,
ਨਿਜ ਸਮ ਲਖ ਜਗ ਸਭਿ ਨਰ,
ਗੁਰਮਤ ਨਿਯਮਨ ਅਨੁਸਰ.

ਤਰਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਆਤੁਰਾਲਾਪ. ਮਿੰਨਤ. ਵਾਸਤਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਸੰ. ਜੌਆਂ (ਜਵਾਂ) ਦਾ ਉਬਾਲਕੇ ਕੱਢਿਆ ਗਾੜ੍ਹਾ ਰਸ. ਜਵਾਂ ਦੀ ਪਿੱਛ। ੩ ਸ਼ਰਾਬ। ੪ ਕਾਂਜੀ। ੫ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਮੱਖੀ। ੬ ਤਰਲਤਾ ਵਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਤਰਲ. "ਤਰਲਾ ਜੁਆਣੀ ਆਪਿ ਭਾਣੀ." (ਵਡ ਮ: ੧)

ਤਰਵ. ਸੰਗਯਾ—ਤਰਵਾ. ਪੈਰ ਦਾ ਤਲਾ. ਪਾਤਲੀ. ਪਾਦਤਲ. "ਤਰਵ ਚਰਨ ਪਰ ਬਿਸਫੋਟ ਸਘਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਤਰਬ

ਤਰਵਰ. ਸੰ. ਤਰੁਵਰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਡਾ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਬਿਰਛ। ੨ ਦਰਖ਼ਤ. "ਤਰਵਰ ਫੂਲੇ ਬਨ ਹਰੇ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧) "ਤਰਵਰੁ ਕਾਇਆ ਪੰਖਿ ਮਨੁ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੩ ਵਿ—ਉੱਤਮ ਬਿਰਛ.

ਤਰਵਰ ਬਿਰਖ ਬਿਹੰਗ ਭੁਇਅੰਗਮ ਘਰਿ ਪਿਰੁ ਧਨ ਸੋਹਾਗੈ." (ਸਾਰ ਮ: ੧) ਬੱਦਲ ਵਰਸਣ ਤੋਂ ਵ੍ਰਿਕ, ਵ੍ਰਿਸ (ਬੈਲ), ਪੰਛੀ, ਸਰਪ, ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਤਿ ਹੋਣ ਪੁਰ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਸੁਭਾਗੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਭਾਵ—ਗੁਰਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪਰੋਪਕਾਰੀ, ਪਸ਼ੁਬੁੱਧਿ, ਤਯਾਗੀ, ਤਾਮਸੀ, ਉਪਾਸਕ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਆਨੰਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਤਰਵਰਿ. ਬਿਰਛ ਉੱਪਰ. "ਤਰਵਰਿ ਪੰਛੀ ਪੰਚ." (ਓਅੰਕਾਰ) ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਪੰਖੀ। ੨ ਬਿਰਛ ਨੂੰ.

ਤਰਵਰੀਆ. ਵਿ—ਤਲਵਾਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ. ਖੜਗਧਾਰੀ. "ਹੱਠੇ ਤਰਵਰੀਏ ਹੰਕਾਰੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਤਰਵਰੁ. ਦੇਖੋ, ਤਰਵਰ.

ਤਰਵਾ. ਹਥੇਲੀ ਅਤੇ ਪਾਤਲੀ. ਦੇਖੋ, ਤਰਵ। ੨ ਤਲਾ. ਥੱਲਾ.

ਤਰਵਾ ਤਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੈਰ ਦੇ ਥੱਲੇ. ਤਲੇ ਦੇ ਨੀਚੇ. "ਬਹੀ ਇਹ ਭਾਂਤ ਰਹੀ ਤਰਵਾ ਤਰ." (ਚੰਡੀ ੧) ਤਲਵਾਰ ਅਜਿਹੀ ਚੱਲੀ ਕਿ ਪੈਰ ਦੇ ਤਲੇ ਜਾ ਠਹਿਰੀ, ਭਾਵ—ਸਾਰੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਚੀਰ ਗਈ। ੨ ਵਿ—ਤਰਬਤਰ. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਰ ਹੋਇਆ.

ਤਰਵਾਯਾ, ਤਰਵਾਯੋ ਵਿ—ਤਲੇ ਵੱਲ ਹੋਇਆ. ਮੂਧਾ. ਔਂਧਾ. "ਲਟਕੈ ਨ ਸਿਰ ਤਰਵਾਯੋ ਹ੍ਵੈ ਗਰਭ ਬੀਚ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਰਵਾਰ, ਤਰਵਾਰਿ ਸੰ. ਤਰਵਾਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਤ੍ਰੂਆਂ ਦੀ ਗਤਿ (ਚਾਲ) ਨੂੰ ਜੋ ਵਾਰਣ ਕਰੇ (ਰੋਕੇ), ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤਰਵਾਰਿ ਹੈ. ਤਲਵਾਰ. ਕ੍ਰਿਪਾਣ. ਕਰਬਾਲ. ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ. ਸ੍ਰੀਸਾਹਿਬ. ਭਗੌਤੀ. "ਅਸਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਖੰਡੋ ਖੜਗ ਸੈਫ ਤੇਗ ਤਰਵਾਰ." (ਸਨਾਮਾ)

ਲੀਲਮ ਔ ਹਰਿਦਾਰ ਬੰਦਰੀ ਹਲੱਬੀ ਪਟਾ,
ਮਾਨਸ਼ਾਹੀ ਖੰਡਾ ਧੋਪ ਊਨਾ ਤੇਗ ਤਰਨੌ,
ਮਿਸਿਰੀ ਨਿਵਾਜ਼ਖ਼ਾਨੀ ਗੁਪਤੀ ਜੁਨੱਬੀਖ਼ਾਨੀ,
ਇਲੇਮਾਨੀ ਖ਼ੁਰਾਸਾਨੀ ਕੱਤੀ ਤੇਗ਼ਾ ਕਰਨੌ,
ਸੈਫ ਗੁਜਰਾਤੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਔ ਦੁਦੰਮੀ ਰੂਸੀ
ਮੱਕੀ ਹੈ ਦੁਧਾਰੀ ਤਜ਼ੋਂਹੀ ਡੌਤ ਨਾਮ ਧਰਨੌ,
ਗੁਰਦਾ ਫਿਰੋਜ਼ਖ਼ਾਨੀ ਮਗ਼ਰਬੀ ਔ ਸਿਰੋਹੀ
"ਭਾਨੁ" ਕਵਿ ਏਤੀ ਤਰਵਾਰਿ ਜਾਤਿ ਬਰਨੌ.

ਤਰਾ. ਦੇਖੋ, ਤਰਹ। ੨ ਫ਼ਾ ترا ਤੁਰਾ. ਤੁਝ ਕੋ. ਤੈਨੂੰ. "ਬੁਝਿ ਨਾਨਕ ਬੰਦਿਖਲਾਸ ਤਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੩ ਤਰਣ ਦਾ ਭੂਤਕਾਲ. ਤਰਿਆ.

ਤਰਾਉ. ਸੰਗਯਾ—ਤਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਤਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਉਤਾਰ. ਢਲਵਾਣ। ੩ ਤਰਾਂਉਂ. ਹੱਉਂ (ਮੈ) ਤਰਦਾ ਹਾਂ.

ਤਰਾਉਤ. ਸੰਗਯਾ—ਤਰਾਵਟ. ਤਰਾਵਤ. ਨਮੀ. ਤਰ (ਗਿੱਲਾ) ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਚੰਧਿਆਈ. ਸ੍ਨਿਗੑਧਤਾ.

ਤਰਾਉੜੀ ਅਥਵਾ ਤ੍ਰਾਵੜੀ. ਜਿਲਾ ਤਸੀਲ ਕਰਨਾਲ, ਥਾਣਾ ਬਟਾਣਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਦੀ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਸ਼ਾਹੀ ਜਗਾ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਫਸੀਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੂਰਵ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਇਮਾਰਤ ਕੇਵਲ ਮੰਜੀਸਾਹਿਬ ਹੈ. ੧੦ ਵਿੱਘੇ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਜ਼ਮੀਨ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਹੈ. ਇਹ ਥਾਂ, ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤਰਾਉੜੀ ਤੋਂ ਪੱਛਮ-ਉੱਤਰ ਇੱਕ ਮੀਲ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦੂਰ ਹੈ. ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਜ ਚੌਹਾਨ ਦੀ ਰਾਜਲੱਛਮੀ ਇੱਥੇ ਹੀ ਲੋਪ ਹੋਈ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਹਾਬੁੱਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਰੀ.

ਤਰਾਇਣੁ. ਵਿ—ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਉੱਧਾਰ. ਨਿਸਤਾਰਾ. "ਹਰਿਨਾਮਿ ਤਰਾਇਣੁ." (ਭੈਰ ਮ: ੪)

ਤਰਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਪਹਾੜ ਦੀ ਜੜ ਪਾਸ ਦਾ ਮੈਦਾਨ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਤਰਾਵਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ੨ ਪਹਾੜ ਦੀ ਘਾੱਟੀ.

ਤਰਾਸ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਾਸ। ੨ ਸੰ. ਤਰਸ੍—ਤਰਸ੍. ਸੰਗਯਾ—ਬੇੜਾ. "ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ ਤਰੇ ਤਰਾਸ." (ਕਾਨ ਮ: ੪) ੩ ਫ਼ਾ تراش ਤਰਾਸ਼. ਕਾਟ. ਕੱਟਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੪ ਬਨਾਵਟ. ਬਜ਼ੌਤ.

ਤਰਾਸਿ. ਤਰਸ (ਬੇੜੇ) ਦ੍ਵਾਰਾ. ਨੌਕਾ ਸਾਥ. "ਇਉ ਭਉਜਲੁ ਤਰੈ ਤਰਾਸਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਤਰਾਸ ੨.

ਤਰਾਸ਼ੀਦਨ. ਫ਼ਾ تراشیدن ਕੱਟਣਾ. ਛਿੱਲਣਾ. ਘੜਨਾ.

ਤਰਾਹਿ. ਤਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਤਾਰਦਾ ਹੈ। ੩ ਤਰਾਹਿੰ. ਤਰਦੇ ਹਨ. ਤਾਰਦੇ ਹਨ. "ਆਪਿ ਤਰਹਿ ਸੰਗੀ ਤਰਾਹਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਕਾਨ) ੪ ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਾਹਿ.

ਤਰਾਕ. ਦੇਖੋ, ਤੜਾਕ. "ਲਾਜ ਕੀ ਬੇਲਿ ਤਰਾਕ ਤੁਟੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਦੇਖੋ, ਤੈਰਾਕ.

ਤਰਾਕਾ. ਦੇਖੋ, ਤੜਾਕਾ.

ਤਰਾਕੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤਰਨਵਿਦਯਾ। ੨ ਵਿ—ਤੈਰਾਕ. ਤਰਨ ਵਿਦਯਾ

ਦਾ ਗਜ਼ਾਤਾ. "ਹਰਿ ਜਪਿਓ ਤਰੈ ਤਰਾਕੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੪)

ਤਰਾਜੀ, ਤਰਾਜੂ ਫ਼ਾ ترازو ਤਰਾਜ਼ੂ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਤੱਕੜੀ. ਤੋਲਣ ਦਾ ਯੰਤ੍ਰ. "ਆਪੇ ਕੰਡਾ ਆਪਿ ਤਰਾਜੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੪) "ਸਚੁ ਤਰਾਜੀ ਤੋਲੁ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਤਰਾਝਾ. ਵਿ—ਤਾਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ.

ਤਰਾਣੀ. ਦੇਖੋ, ਤਰੀਨ. "ਨਿਰਮਲ ਸੀਤਲ ਸੁੱਧ ਤਰਾਣੀ." (ਭਾਗੁ) ਸ਼ੁੱਧਤਰੀਨ. ਸ਼ੁੱਧਤਮ. ਅਤ੍ਯੰਤ ਹੀ ਸ਼ੁੱਧ.

ਤਰਾਤ. ਤਾਰਦਾ ਹੈ. ਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਤ੍ਰਾਤ. ਵਿ—ਰਕ੍ਸ਼ਿਤ. ਰਖ੍ਯਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ.

ਤਰਾਤਰ. ਅਨੁ. ਤੜਾਤੜ. "ਗੋਲੀ ਤੀਰ ਤਰਾਤਰ ਬਰਖਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਵਿ—ਤਰਬਤਰ. ਅਤ੍ਯੰਤ ਤਰ.

ਤਰਾਤਰੀ. ਖ਼ਾ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਅਧਿਕ. ਜਿਵੇਂ—"ਤਰਾਤਰੀ ਗੱਫਾ।" ੨ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਬਹੁਤ ਘੀ ਲਾਕੇ ਪਕਾਈ ਹੋਈ ਵਸਤੁ. ਸੁਨਿਗ੍ਧ ਭੋਜਨ.

ਤਰਾਂਤਿ. ਸੰ. ਤ੍ਰਾਤ੍ਰ—ਤ੍ਰਾਤ੍ਰਿ. ਵਿ—ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਮਦਰਸੀ ਜਿਨਿ ਨਿੰਦਾ ਉਸਤਤਿ ਤਰੀ ਤਰਾਂਤਿ." (ਮਲਾ ਮ: ੪) ਸਮਦਰਸੀ ਤ੍ਰਾਤ੍ਰਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਜਿਨਿ ਨਿੰਦਾ ਉਸਤਤਿ ਤਰੀ। ੨ ਤਰਣ-ਅਤ੍ਯ. ਜਿਸ ਦਾ ਤਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ.

ਤਰਾਧੋ. ਤਾਰਦਾ ਹੈ. ਉੱਧਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਆਪਿ ਤਰੇ ਕੁਲ ਸਗਲ ਤਰਾਧੋ." (ਕਾਨ ਮ: ੪ ਪੜਤਾਲ)

ਤਰਾਨਥ. ਤਰਦਾ ਹੈ. ਤਰਦੇ ਹਨ. "ਸਭ ਏਕੈ ਨਾਮਿ ਤਰਾਨਥ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਤਰਾਨਾ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਤ-ਰ-ਨ ਅੱਖਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੋਣ, ਐਸਾ ਚਲਤਾ ਗੀਤ. Symphony. "ਤ੍ਰਦ ਦਾਨੀ ਦਾਨੀ ਤੋਮਦਾਨੀ ਤਲਲ ਤੋਮ ਦਿਰਨਾ." (ਸਲੋਹ)

ਤਰਾਫ. ਅਤ਼ਰਾਫ਼ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ. ਦੇਖੋ, ਅਤ਼ਰਾਫ਼.

ਤਰਾਬਾ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਤਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਉੱਧਾਰ. ਨਿਸ੍ਤਾਰਾ. "ਸਾਧੁਸੰਗਤਿ ਮਿਲ ਹੋਇ ਤਰਾਬਾ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਆਬ (ਭਵਜਲ) ਤੋਂ ਉੱਧਾਰ.

ਤਰਾਰਾ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਤਾਰ-ਧਾਰਾ. ਪਾਣੀ ਦੀ ਇੱਕਰਸ ਡਿਗਦੀ ਹੋਈ ਧਾਰਾ। ੨ ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਅਖੰਡ ਲਹਿਰ। ੩ ਫ਼ਾ طرّارہ ਤ਼ੱਰਾਰਹ. ਚੋਰ। ੪ ਗਠਕਤਰਾ. ਠਗ.

ਤ਼ਰਾਵਤ. ਅ਼ طراوت ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਤਾਜ਼ਗੀ। ੨ ਨਮੀ. ਗਿੱਲ। ੩ ਥੰਧਿਆਈ.

ਤਰਾਵੜੀ. ਦੇਖੋ, ਤਰਾਉੜੀ.

ਤਰਿ. ਤਰਕੇ. ਤੈਰ ਕਰ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਨੌਕਾ. ਬੇੜੀ. ਦੇਖੋ, ਨੌਕਾ। ੩ ਪੱਲਾ. ਦਾਮਨ. ਲੜ.

ਤਰਿਣੀ. ਸੰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਨੌਕਾ. ਕਿਸ਼ਤੀ.

ਤਰਿਯਾ. ਵਿ—ਤਰਨ ਵਾਲਾ. ਤੈਰਾਕ. ਤਾਰੂ. "ਤਰੀਯਾ ਹੁਤੇ ਨ, ਮਰੇ ਬੂਡਕਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੪੨)

ਤਰੀ. ਤਰ ਗਈ. ਦੇਖੋ, ਤਰਣਾ. "ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਰਤ ਪੂਤਨਾ ਤਰੀ." (ਗੌਂਡ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਸੰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਨੌਕਾ. ਬੇੜੀ. "ਚਢ ਕਰ ਤਰੀ ਭਏ ਪੁਨ ਪਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਨੌਕਾ. "ਤਰੀ ਤਰੀ ਸੰਗ ਔਰ, ਤਰੀ ਤਰੀ ਤਰ ਤਰ ਉਤਰ। ਨਰ ਵਰ ਸੁਰ ਸਿਰਮੌਰ, ਵਾਰ ਵਾਰ ਵਰ ਵਾਰਿ ਵਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਰੀ (ਬੇੜੀ) ਨਾਲ, ਸ਼ਾਹੂਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਾਲਕਾਂ ਦੀ ਨੌਕਾ ਤੇਜੀ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਉੱਤੇ ਤਰੀ, ਬੇੜੀ ਤੋਂ ਤਲੇ (ਹੇਠ) ਉਤਰਕੇ, ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਤਮ ਅਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਵੜਕੇ ਵਾਰੰਵਾਰ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਨੂੰ ਬਾਹਾਂ ਨਾਲ ਵਾਰਕੇ (ਹਟਾਕੇ) ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡਣ ਲੱਗੇ। ੩ ਗਦਾ। ੪ ਕੱਪੜੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪਿਟਾਰੀ। ੫ ਫ਼ਾ تری ਨਮੀ. ਗਿੱਲਾਪਨ। ੬ ਉਹ ਭੂਮਿ, ਜਿੱਥੇ ਬਰਸਾਤ ਦਾ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਦਿਨਾਂ ਤਾਂਈਂ ਠਹਿਰੇ। ੭ ਉਤਰਾਈ, ਨਿਵਾਣ। ੮ ਕੇਸ਼ਰ. ਤਿਰੀ. ਫੁੱਲ ਦੀ ਬਾਰੀਕ ਪੰਖੜੀ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਪਰਾਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ੯ ਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਰਸਾ. ਸ਼ੋਰਵਾ। ੧੦ ਦੇਖੋ, ਤੜੀ.

ਤਰੀਆ. ਵਿ—ਤਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਲੇ. ਨੀਚੇ. ਥੱਲੇ. ਹੇਠਾਂ. "ਸਗਲ ਬਟਰੀਆ ਬਿਰਖ ਇਕ ਤਰੀਆ." (ਬਿਹਾ ਮ: ੫) ਸਾਰੇ ਬਟੋਹੀ (ਰਾਹੀ) ਇੱਕ ਬਿਰਛ (ਸੰਸਾਰ) ਹੇਠ ਹਨ.

ਤਰੀਕ. ਦੇਖੋ, ਤਰੀਕਾ ਅਤੇ ਤਾਰੀਖ਼.

ਤਰੀਕਤ, ਤਰੀਕਤਿ ਅ਼ طریقت ਤ਼ਰੀਕ਼ਤ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧੀ ਦਾ ਤ਼ਰੀਕਾ. ਦੇਖੋ, ਸੂਫੀ. "ਤਰੀਕਤਿ ਤਰਕ ਖੋਜ ਟੋਲਾਵਹੁ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਭਾਵ—ਸ਼ਰਾ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪੁਸ੍ਤਕ. ਹ਼ਦੀਸ ਆਦਿ. "ਤੁਰਕ ਤਰੀਕਤਿ ਜਾਨੀਐ ਹਿੰਦੂ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ)

ਤ਼ਰੀਕ਼ਾ. ਅ਼ طریقہ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਢੰਗ. ਰੀਤਿ। ੨ ਯੁਕਤਿ. ਉਪਾਯ. ਜਤਨ.

ਤਰੀ ਤਾਗਰੀ. ਤੜੀ ਅਤੇ ਤਾਗਰੀ (ਗਿਲਾਫ). ਪਿੰਜਰੇ ਦੀ ਖਿੜਕੀ ਦੀ ਤੜੀ (ਚਟਖਨੀ) ਅਤੇ ਜਾਲੀਦਾਰ ਗ਼ਿਲਾਫ. "ਤਰੀ ਤਾਗਰੀ ਛੂਟੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਤਾਗਰੀ. ਦੇਖੋ, ਚਟਾਰਾ ਅਤੇ ਚਿਰਗਟ.

ਤਰੀਨ. ਫ਼ਾ—ਪ੍ਰਤ੍ਯ. ਇਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤਮ ਦੀ ਥਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤਮ ੮.

ਤਰੀੜ. ਦੇਖੋ, ਤੜੀੜ.

ਤਰੁ. ਸੰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਬਿਰਛ. ਦਰਖ਼ਤ। ੨ ਗੂੰਦ. ਗੋਂਦ। ੩ ਵਿ—ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੪ ਦੇਖੋ, ਤੁਰ ਅਤੇ ਗਜਨਵ। ੫ ਤਰਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ. "ਤਰੁ ਭਉਜਲੁ." (ਗਉ ਮ: ੪)

ਤਰੁ ਅਰਜਨ. ਅਰਜੁਨ (ਇੰਦ੍ਰ) ਦਾ ਤਰੁ (ਵਿਰਛ). ਕਲਪ ਵ੍ਰਿਕ੍ਸ਼. "ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਜਾਨਿਯਤ ਮਾਨੋ ਤਰੁ ਅਰਜਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਰੁਅਰਿ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਬਿਰਛ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹਾਥੀ.

ਤਰੁਅਰਿ ਰਿਪੁ ਨਾਦਨਿ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਬਿਰਛ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹਾਥੀ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਉਸ ਜੇਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ਼. (ਸਨਾਮਾ)

ਤਰੁਸਾਰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਗੂੰਦ. ਗੋਂਦ। ੨ ਕਪੂਰ.

ਤਰੁਜ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਬਿਰਛ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਫਲ। ੨ ਗੂੰਦ. ਗੋਂਦ।

੩ ਲੱਕੜ. ਕਾਠ. (ਸਨਾਮਾ) ੪ ਬੰਦੂਕ਼ ਦਾ ਕੁੰਦਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤਰੁਜਨਾਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਰੁਜ (ਕਾਠ) ਦਾ ਸਰਦਾਰ, ਅਖ਼ਰੋਟ, (ਸਨਾਮਾ)

ਤਰੁਜਨਾਥ ਪ੍ਰਿਸਟਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਰੁ (ਬਿਰਛ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਠ, ਕਾਠਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਅਖ਼ਰੋਟ ਦਾ ਕਾਠ, ਉਸ ਦਾ ਹੈ ਕੁੰਦਾ ਜਿਸ ਦਾ, ਬੰਦੂਕ਼. (ਸਨਾਮਾ)

ਤਰੁਣ. ਸੰ. ਵਿ—ਜਵਾਨ. ਯੁਵਾ। ੨ ਨਵਾਂ. ਨਯਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ।[1] ੪ ਏਰੰਡ। ੫ ਮੋਤੀਆ। ੬ ਤਾਰੁਣ੍ਯ (ਜਵਾਨੀ) ਲਈ ਭੀ ਤਰੁਣ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਤਰੁਣਤਾ. "ਤਰੁਣ ਤੇਜੁ ਪਰਤ੍ਰਿਅ ਮੁਖ ਜੋਹਹਿ." (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ)

ਤਰੁਣ ਤਨੁਜਾ. ਸੰ. ਤਰਣਿ ਤਨੁਜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਰਣਿ (ਸੂਰਯ) ਦੀ ਤਨੁਜਾ (ਪੁਤ੍ਰੀ) ਯਮੁਨਾ. ਜਮਨਾ ਨਦੀ.

ਤਰੁਣ ਦਲ. ਜਦ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਦਲ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਿਆ, ਤਦ ਸੰਮਤ ੧੭੯੧ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋ ਜਥੇ ਕ਼ਾਇਮ ਕੀਤੇ. ਚਾਲੀ ਵਰ੍ਹੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਦਲ ਦਾ ਨਾਮ ਤਰੁਣ ਦਲ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਵਡੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਵ੍ਰਿੱਧ ਦਲ (ਬੁੱਢਾ ਦਲ) ਰੱਖਿਆ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਰਦਾਰ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ, ਥਰਾਜ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਹੋਏ.

ਤਰੁਣ ਦਲ ਦੇ ਅੱਗੇ ਪੰਜ ਜਥੇ ਥਾਪੇ ਗਏ:—

ੳ—ਜਥਾ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੁਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਸਰਦਾਰ ਸਨ.

ਅ—ਅਮ੍ਰਿਤਸਰੀਆਂ ਦਾ ਜਥਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸਨ.

ੲ—ਡੱਲੇਵਾਲੀਆਂ ਦਾ ਜਥਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਸੌਂਧਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਭਗਤੂ ਕਾ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਗੁਰੁਦਯਾਲੁ ਸਿੰਘ ਡੱਲੇਵਾਲੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਨ.

ਸ—ਬਾਬੇ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਥਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੀਰੀ ਸਿੰਘ ਭੱਲਾ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਬਾਘ ਸਿੰਘ ਹੱਲੋਵਾਲੀਆ ਸਨ.

ਹ—ਮਜ਼ਹਬੀਆਂ ਦਾ ਜਥਾ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਜਿਉਣ ਸਿੰਘ, ਮਦਨ ਸਿੰਘ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਮਜਹਬੀ ਸਰਦਾਰ ਸਨ.

ਤਰੁਣਾਈ, ਤੁਰਣਾਪਨ, ਤਰੁਣਾਪੈ, ਤਰੁਣਾਪੋ, ਤਰੁਣਾਪੌ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਰੁਣ੍ਯ. ਤਰੁਣਤਾ. ਜਵਾਨੀ. ਯੁਵਾ ਅਵਸਥਾ. ਜਵਾਨ ਹੋਣ ਦੀ ਹ਼ਾਲਤ.

ਤਰੁਣਿ, ਤਰੁਣੀ ਸੰ. ਵਿ—ਯੁਵਾ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੀ. ਯੁਵਤੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਵਾਨ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਸੋਲਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ੩੨ ਵਰ੍ਹੇ ਤੀਕ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤਰੁਣੀ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ.

ਤਰੁਤਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਤਰਤਾਰੀ.

ਤਰੁਤੁਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਰਛ ਦੀ ਤੁਚਾ (ਤ੍ਵਚ—ਛਿਲਕਾ). ਦੇਖੋ, ਤੁਕ ੪.

ਤਰੁਨ. ਦੇਖੋ, ਤਰੁਣ.

ਤਰੁਨਾਪੌ. ਦੇਖੋ, ਤਰੁਣਾਪੌ.

ਤਰੁਨਿ. ਦੇਖੋ, ਤਰਣੀ ੨. "ਜਿਉ ਤਰੁਨਿ ਭਰਤ ਪਰਾਨ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੫)

ਤਰੁਨੋ. ਸੰ. ਤਰਣੇਃ ਤਰਣਿ (ਸੂਰਯ) ਦਾ. "ਰਾਜ ਗਯੋ ਤਰੁਨੋ, ਮਗ ਰੈਨ ਲਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਸੂਰਜ ਦਾ ਰਾਜ (ਦਿਨ) ਵੀਤਿਆ, ਰਾਤ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਾਰਗ ਲੀਤਾ.

ਤਰੁਮ੍ਰਿਗ. ਬਾਂਦਰ। ੨ ਲੰਗੂਰ.

ਤਰੁਰਿਪੁ. ਹਾਥੀ. ਦੇਖੋ, ਤਰੁਅਰਿ.

ਤਰੁਵਰ. ਦੇਖੋ, ਤਰਵਰ.

ਤਰੁਵਾ. ਤਲਾ. ਦੇਖੋ, ਤਰਵ.

ਤਰੁਵੈਰੀ. ਹਾਥੀ. ਦੇਖੋ, ਤਰੁਅਰਿ.

ਤਰੂ, ਤਰੂਅ ਦੇਖੋ, ਤਰੁ. "ਸੈਲ ਤਰੂਅ ਫਲ ਫੂਲ ਦੀਅਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਤਰੂਏ. ਵਿ—ਤਰਨ ਵਾਲੇ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਲੇ. ਨੀਚੇ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੁੱਤੀ ਦੇ ਤਲੇ.

ਤਰੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਲੇ. ਨੀਚੇ. ਥੱਲੇ। ੨ ਤਾਰੇ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਤਰੇ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਨਾਮੇ ਕੇ ਸੁਆਮੀ ਤੇਊ ਤਰੇ." (ਗਉ ਨਾਮਦੇਵ) ਉਹ ਭੀ ਉੱਧਾਰ ਕਰੇ। ੩ ਤਰ ਗਏ. ਪਾਰ ਉਤਰੇ. "ਗੁਰਕੈ ਸਬਦਿ ਤਰੇ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ." (ਭੈਰ ਮ: ੧)

ਤਰੇਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤਾੜਨਾ. ਘੂਰਨਾ. ਤਿਉੜੀ ਚੜ੍ਹਾਉਣੀ. "ਸੁਨ ਸਿੱਖਨ ਦਿਸ ਨੈਨ ਤਰੇਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਰੈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਲੇ. ਨੀਚੇ. "ਜਉ ਗੁਰਦੇਉ ਤ ਬੈਕੁੰਠ ਤਰੈ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ਭਾਵ-ਵੈਕੁੰਠ ਤੋਂ ਭੀ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ੨ ਤਰਦਾ ਹੈ.

ਤਰੈਯਾ. ਵਿ—ਤਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਰੇ. ਨਕਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਤਰਈਯਾ.

ਤਰੋਈਤਰੈ. ਦੇਖੋ, ਤਾਮਾ ੪.

ਤਰੋਰੁਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਰੁ (ਬਿਰਛ) ਤੋਂ ਰੁਹ (ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ) ਫਲ. "ਤਿਸੀ ਬਾਗ ਹੂੰ ਮੇ ਤਰੋਰੁਹ ਚਬੈਹੈਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੭)

ਤਰੋਵਰ, ਤਰੋਵਰੁ ਦੇਖੋ, ਤਰਵਰ. "ਤੂੰ ਵਡਪੁਰਖ ਅਗੰਮ ਤਰੋਵਰੁ, ਹਮ ਪੰਖੀ ਤੁਝ ਮਾਹੀ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੧)

ਤਰੌਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੜੌਨਾ. ਸੰ. ਤਾਡੰਕ. ਕਰਣਫੂਲ. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਕੰਨ ਦਾ ਗਹਿਣਾ.

ਤਰੰਕ, ਤਰੰਕਾਰ ਫ਼ਾ ترنک ਅਤੇ ترنکار ਅਨੁ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਵੱਜਣ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਧੁਨਿ.

[1]ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ "ਤਰਣਿ" ਸ਼ਬਦ ਸੂਰਯ ਬੋਧਕ ਹੈ. ਇਸੇ ਤੋਂ ਤਰੁਣ ਸ਼ਬਦ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਬਣਾਲਿਆ ਹੈ.

ਤਰੰਗ. ਸੰ. तरङ्ग. ਸੰਗਯਾ—ਲਹਿਰ. ਮੌਜ. ਵੀਚਿ. "ਜਿਉ ਜਲਤਰੰਗ ਫੇਨੁ ਜਲ ਹੋਈ ਹੈ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਮਨ ਦੀ ਉਮੰਗ. ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਲਹਿਰ. "ਅਘ ਪੁੰਜ ਤਰੰਗ ਨਿਵਾਰਨ ਕਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੩ ਜਿਸ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਸਰੋਵਰ ਅਥਵਾ ਸਮੁੰਦਰਰੂਪ ਕਲਪੀਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਅਧ੍ਯਾਯ ਤਰੰਗ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ। ੪ ਰਾਗ ਦੇ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਲਹਿਰ. ਤਾਨ. "ਭਗਤਿ ਹੇਤਿ ਗੁਰਸਬਦਿ ਤਰੰਗਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੫ ਫ਼ਾ ترنگ ਗੁਰਜ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਭਿੜਨ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਖੜਕਾਰ। ੬ ਘਾਉ. ਜ਼ਖ਼ਮ। ੭ ਜੇਲ. ਕਾਰਾਗਾਰ. ਕੈਦਖਾਨਾ.

ਤਰੰਗਣਿ
ਤਰੰਗਨਿ } ਦੇਖੋ, ਤਰੰਗਿਣੀ.

ਤਰੰਗਾ. ਦੇਖੋ, ਤਰੰਗ ੪। ੨ ਤਰੰਗ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ.

ਤਰੰਗਾਲੀ
ਤਰੰਗਿਣੀ
ਤਰੰਗਿਨੀ } ਸੰ. तरङ्गिणी. ਸੰਗਯਾ—ਨਦੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਰੰਗ ਉਠਦੇ ਹਨ.

ਤਰੰਗਿਨੀ ਜਾ ਚਰ ਨਾਯਕ ਸਤ੍ਰੁ. ਸੰਗਯਾ—ਬੰਦੂਕ. ਤਰੰਗਿਨੀ (ਨਦੀ) ਤੋਂ ਜਾ (ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ) ਘਾਸ, ਉਸ ਦੇ ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਯਕ (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਸ਼ੇਰ, ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਣ ਬੰਦੂਕ਼. (ਸਨਾਮਾ)

ਤਰੰਗੀ. ਸੰ. तरङ्गिन्. ਵਿ—ਲਹਿਰੀ. ਮੌਜੀ. "ਸਗਲ ਜਪਹਿ ਤਰੰਗੀ." (ਕਲਿ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸਮੁੰਦਰ। ੩ ਵਿ—ਘਾਉ (ਫੱਟ) ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਤਰੰਗ ੬. "ਕ੍ਰਿਪਾਨੈਂ ਲਈ ਐਂਚ ਮਜਾਨੈਂ ਤਰੰਗੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਰੰਗੁ. ਦੇਖੋ, ਤਰੰਗ। ੨ ਸਮੁੰਦਰ. ਦੇਖੋ, ਤਰੰਗੀ ੨. "ਤੂ ਮੇਰਾ ਤਰੰਗੁ, ਹਮ ਮੀਨ ਤੁਮਾਰੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਤਰੰਤ. ਸੰ. तरन्त. ਸੰਗਯਾ—ਸਮੁੰਦਰ। ੨ ਡੱਡੂ। ੩ ਰਾਖਸ। ੪ ਬੇੜਾ. ਜਹਾਜ਼.

ਤਰੰਤਿ. ਤਰਣ ਕਰੰਤਿ. ਤਰ ਜਾਂਦਾ (ਜਾਂਦੀ) ਹੈ. "ਕਰਦਮੰ ਤਰੰਤਿ ਪਪੀਲਕਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਤਰਜਉ. ਤਰਣ ਕੀਤਾ. ਤਰ ਗਿਆ. "ਤਰਜਉ ਸੰਸਾਰ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਤਲ. ਸੰ. तल्. ਧਾ—ਕ਼ਾਇਮ ਹੋਣਾ, ਪੂਰਣ ਹੋਣਾ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਹੇਠਲਾ ਭਾਗ. ਤਲਾ। ੩ ਜਲ ਦੇ ਥੱਲੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ। ੪ ਪੈਰ ਦਾ ਤਲਾ. "ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਤਿਨ ਵਿਟਹੁ ਤਲ ਰੋਲੀਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੫ ਹਥੇਲੀ. "ਨਵ ਨਿਧਿ ਕਰਤਲ ਤਾਂਕੇ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ) ੬ ਦੇਸ਼. ਅਸਥਾਨ. ਸ੍ਥਲ. "ਜਨੁ ਰੰਭਾ ਮਹਿਤਲ ਪਗਧਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੭ ਜੰਗਲ। ੮ ਦਸ੍ਤਾ. ਮੁੱਠ। ੯ ਆਧਾਰ. ਸਹਾਰਾ। ੧੦ ਸੱਤ ਪਾਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪਾਤਾਲ। ੧੧ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਲੇ. ਨੀਚੇ. ਦੇਖੋ, ਤਲਿ। ੧੨ ਥੱਲਿਓਂ. ਹੇਠੋਂ. ਅੰਦਰੋਂ. "ਰਤਾ ਸਚਿਨਾਮਿ ਤਲਹੀਅਲੁ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ਸਤ੍ਯਨਾਮ ਵਿੱਚ ਹ੍ਰਿਦਯਸ੍ਥਲ ਅੰਦਰੋਂ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਦਾ ਦਿਖਾਵਾ ਨਹੀਂ। ੧੩ ਦੇਖੋ, ਟਿੱਲਾ ੨। ੧੪ ਤਾਲ ਲਈ ਭੀ ਤਲ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਪੰਖੀਆ ਜਿਨੀ ਵਸਾਏ ਤਲ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੧੫ ਦੇਖੋ, ਤਲਨਾ.

ਤਲਹੀਅਲੁ. ਦੇਖੋ, ਤਲ ੧੨.

ਤਲ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮੁ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਾਣਵਾਯੁ. ਕੰਠ ਵਿੱਚ ਵਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪਵਨ. ਵ੍ਯਾਪਕਰੂਪ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਲਈ ਬ੍ਰਹਮ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਤਲ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮੁ ਲੇ ਗਗਨਿ ਚਰਾਵੈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਦਸਮਦ੍ਵਾਰ ਚੜ੍ਹਾਵੇ। ੨ ਜੀਵਾਤਮਾ, ਜੋ ਉਪਾਧਿ ਕਰਕੇ ਅਧੋਗਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਕਾਸ਼ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਉੱਚਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪਹੁਚਾਉਣਾ ਹੈ.

ਤਲਕੀ. ਫ਼ਾ تلخی ਤਲਖ਼ੀ. ਸੰਗਯਾ—ਕਟੁਤਾ. ਕੌੜਾਪਨ। ੨ ਈਰਖ਼ਾ. ਜਲਨ। ੩ ਤਅ਼ੱਲੁਕ ਦਾ ਭਾਵ. ਅਧੀਨਤਾ. ਤਾਬੇਦਾਰੀ (dependence). "ਤਿਸ ਕਉ ਤਲਕੀ ਕਿਸੈ ਕੀ ਨਾਹੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਵਡ) ਦੇਖੋ, ਤਅ਼ੱਲੁਕ.

ਤਲਕ਼ੀਨ. ਅ਼ تلقین ਸੰਗਯਾ—ਸਿਖ੍ਯਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ.

ਤਲਖ਼. ਫ਼ਾ تلخ ਵਿ—ਕੌੜਾ. ਕਟੁ। ੨ ਕੌੜੇ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲਾ.

ਤਲਖੀ. ਦੇਖੋ, ਤਲਕੀ.

ਤਲੱਤ਼ੁਫ਼. ਅ਼ تلطف ਸੰਗਯਾ—ਦਯਾ. ਕ੍ਰਿਪਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਲੁਤ਼ਫ ਹੈ.

ਤਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤੇਲ ਜਾਂ ਘੀ ਵਿੱਚ ਭੁੰਨਣਾ. "ਜੇ ਰਾਖਸ ਤਲ ਲੇਵਹਿ ਖਾਏ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤਲਪ. ਸੰ. तल्प. ਸੰਗਯਾ—ਸੇਜਾ. ਮੰਜਾ. "ਤਲਪ ਸੁਗੰਧ ਛਿਟਕਾਰੀ." (ਸਲੋਹ) ੨ ਅਟਾਰੀ. ਅੱਟਾਲਿਕਾ. ਮੰਮਟੀ.

ਤਲਪ ਕੀਟ. ਮਾਂਗਣੂ. ਖਟਮਲ. ਕਟੂਆ.

ਤਲਪਾ. ਸੰ. तल्पा. ਸੰਗਯਾ—ਤਲਪ (ਮੰਜੇ) ਪੁਰ ਵਿਛਾਉਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ। ੨ ਸੇਜਬੰਦ.

ਤਲਪੀ. ਵਿ—ਤਲਪਗ. ਸੇਜਾ ਪੁਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰੁਤਲਪੀ.

ਤਲਫ. ਦੇਖੋ, ਤਲਫਨਾ। ੨ ਅ਼ تلف ਵਿ—ਨਸ੍ਟ. ਬਰਬਾਦ। ੩ ਮੋਇਆ. ਮਰਿਆ.

ਤਲਫਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤੜਫਨਾ. ਤੜਪਨਾ. "ਪਾਨੀਆ ਬਿਨੁ ਮੀਨੁ ਤਲਫੈ." (ਗੋਂਡ ਨਾਮਦੇਵ)

ਤਲੱਫ਼ੁਜ. ਅ਼ تلفظ ਲਫ਼ਜ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਉੱਚਾਰਣ. Pronunciation.

ਤਲਬ. ਅ਼ طلب ਤ਼ਲਬ. ਸੰਗਯਾ—ਖੋਜ. ਢੂੰਢ। ੨ ਚਾਹ. ਇੱਛਾ. "ਜੀਵਨਤਲਬ ਨਿਵਾਰਿ ਸੁਆਮੀ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) ੩ ਤਨਖ਼੍ਵਾਹ. ਵੇਤਨ. ਨੌਕਰੀ। ੪ ਸੱਦਾ. ਬੁਲਾਹਟ. "ਆਈ ਤਲਬ ਗੋਪਾਲਰਾਇ ਕੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) "ਤਲਬਾਂ ਪਉਸਨਿ ਆਕੀਆਂ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੫ ਸੰ. ਗਵੈਯਾ. ਰਾਗੀ। ੬ ਸੰ. तल्व. ਚੰਦਨ ਆਦਿ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਰਗੜਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੁਗੰਧ.

ਤਲਬੀ. ਫ਼ਾ طلبی ਤ਼ਲਬੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤ਼ਲਬ ਕਰਨ (ਸੱਦਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਬਾਕੀ ਵਾਲਾ ਤਲਬੀਐ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਤਲਬੇਲੀ
ਤਲਮੱਛੀ
ਤਲਮਲਾਹਟ
ਤਲਮਲਾਟ } ਸੰਗਯਾ—ਬੇਚੈਨੀ. ਸਥਲ ਵਿੱਚ ਮੱਛੀ ਜਿਵੇਂ ਤੜਫਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੜਫਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਛਟਪਟੀ.

ਤਲਵਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਕੇਨ ੩.

ਤਲਵਰੀਆ. ਤਲਵਾਰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਤਰਵਰੀਆ.

ਤਲਵਾਇਆ
ਤਲਵਾਹਾ
ਤਲਵਾਯਾ } ਵਿ—ਤਲੇ (ਨੀਚੇ) ਨੂੰ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ. ਉਲਟਾ. ਮੁਧਾ. "ਸਿਰ ਤਲਵਾਏ ਡਿੱਗੇ, ਜਸੋਂ ਨਟ ਬਾਜੀਆਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਲਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਤਰਵਾਰ.

ਤਲਵਾਰ ਕੀ ਧਾਰ. ਦੇਖੋ, ਖੰਡੇਧਾਰ. "ਯਹ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਪੰਥ ਕਰਾਰ ਹੈ ਰੇ! ਤਲਵਾਰ ਕੀ ਧਾਰ ਪੈ ਧਾਵਨੋ ਹੈ." (ਬੋਧ ਕਵਿ)

ਤਲਵਾੜ
ਤਲਵਾੜੀ } ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਛੀ ਜਾਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. "ਸੈਂਸਾਰਾ ਤਲਵਾੜ ਸੁਖਾਲਾ." (ਭਾਗੁ)

ਤਲਵੰਡਿਕਾ
ਤਲਵੰਡੀ } ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ ਅਨੇਕ ਗ੍ਰਾਮ ਹਨ, ਪਰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ:—

੧ "ਰਾਇਭੋਇ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ," ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ ਰਾਇਪੁਰ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੁਣ ਨਨਕਾਨਾ ਜਾਂ ਨਾਨਕਿਆਨਾ[1] (ਨਾਨਕ-ਅਯਨ) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਇਹ ਜਿਲਾ ਸ਼ੇਖੂਪੁਰਾ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਾਨਕਿਆਨਾ।

੨ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਨਜਾਮਤ ਬਰਨਾਲੇ ਵਿੱਚ "ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ," ਜਿਸ ਥਾਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ (ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਾਸ਼ੀ) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ੧.

ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਕੀ. ਦੇਖੋ, ਤਲਵੰਡੀ ੨ ਅਤੇ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ੧.

ਤਲੱਵੁਨ. ਅ਼ ਤਲੱਵੁਨ ਸੰਗਯਾ. ਰੰਗ ਬਰੰਗਾ ਹੋਣਾ। ੨ ਚੰਚਲ ਸੁਭਾਉ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਲੌਂਨ (ਰੰਗ) ਹੈ.

ਤਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਥੱਲਾ. ਹੇਠਲੀ ਸਤ੍ਹ. ਦੇਖੋ, ਤਲ ੨। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਲਾਉ.

ਤਲਾਉ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਲ. ਸਰ. ਤਾਲਾਬ. "ਆਗੈ ਅਗਨਿਤਲਾਉ." (ਸਵਾ ਮ: ੧)

ਤਲਾਸ਼. ਤੁ. تلاش ਸੰਗਯਾ—ਖੋਜ. ਭਾਲ. ਢੂੰਢ.

ਤਲਾਸ਼ੀ. ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨ (ਢੂੰਢਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਚੋਰੀ ਦੀ ਵਸਤੁ ਅਥਵਾ ਰਾਜ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਮਾਨ ਦੇ ਲੱਭਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਦੀ ਦੇਖ ਭਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ.

ਤਲਾਹਾ. ਵਿ—ਥੱਲੇ ਦਾ. ਤਲੇ ਦਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨੀਚੇ ਵੱਲ. ਥੱਲੇ ਨੂੰ. "ਊਰਧ ਮੂਲ ਜਿਸ ਸਾਖ ਤਲਾਹਾ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਊਰਧ.

[1]ਲੋਕ ਨਨਕਾਣਾ ਅਤੇ ਨਾਨਕਿਆਣਾ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਤ਼ਲਾਕ਼. ਅ਼ طلاق ਸੰਗਯਾ—ਤ਼ਲਕ਼ (ਅਲਗ ਕਰਨ) ਦਾ ਭਾਵ. ਆਜ਼ਾਦੀ. ਛੁਟਕਾਰਾ। ੨ ਇਸਲਾਮ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗ. Divorse. "ਦਈ ਤਲਾਕ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕੀ ਨਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਤ਼ਲਾਕ਼ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਤੀ ਨੂੰ ਤ਼ਲਾਕ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਤ਼ਲਾਕ਼ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਹਨ:--

੧ ਤ਼ਲਾਕ਼ ਰਜਈ (ਅਰਥਾਤ—ਤ਼ਲਾਕ਼ ਪਿੱਛੋਂ ਪਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਨਿਕਾਹ਼ ਬਿਨਾ ਹੀ ਫੇਰ ਘਰ ਰਖ ਸਕਦਾ ਹੈ)

੨ ਤ਼ਲਾਕ਼ ਬਾਯਨ (ਅਰਥਾਤ—ਤ਼ਲਾਕ਼ ਪਿੱਛੋਂ ਦੁਬਾਰਾ ਨਿਕਾਹ ਦੀ ਰਸਮ ਨਾਲ ਪਤੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਫੇਰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ)

੩ ਤ਼ਲਾਕ਼ ਮੁਗ਼ੱਲਿਜ਼ਹ (ਅਰਥਾਤ—ਪਤੀ ਤ਼ਲਾਕ਼ੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਫੇਰ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ).

ਪਗ਼ੰਬਰ ਮੂਸਾ ਨੇ ਭੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਬਾਈਬਲ Deut, xxiv. l. ਹਜ਼ਰਤ ਈਸਾ ਨੇ ਵਿਭਚਾਰਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗ ਕਰਨਾ ਵਿਧਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, Matt. v, ੩੧-੩੨. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਉਸ ਪਤੀ ਨੂੰ ਵਿਭਚਾਰਨੀ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਜੋ ਆਪ ਵਿਭਚਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਯਥਾ:"ਪਰ ਕੀ ਰਮਤੀ ਨਾਰੀ ਛੋਰ। ਜੋ ਅਪਨੀ ਇੰਦ੍ਰੀ ਹੈ ਨੌਰ." (ਰਤਨ ਮਾਲ)

ਤਲਾਤਲ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੱਤ ਪਾਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਵਾਂ ਪਾਤਾਲ.

ਤਲਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤਰਾਨਾ। ੨ ਘੀ ਤੇਲ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਤਲਵਾਉਣਾ.

ਤਲਾਫ਼ੀ. ਅ਼ تلافی ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ. ਪਾਉਣਾ। ੨ ਬਦਲਾ. ਪਲਟਾ.

ਤਲਾਯਹ. ਦੇਖੋ, ਤਲਾਵਾ.

ਤਲਾਵ. ਦੇਖੋ, ਤਲਾਉ ਅਤੇ ਤਲਾਬ.

ਤਲਾਵਾ. ਅ਼ طلایہ ਤ਼ਲਾਯਹ. ਸੰਗਯਾ—ਸੈਨਾ ਦਾ ਉਹ ਟੋਲਾ, ਜੋ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਫਿਰਦਾ ਰਹੇ. "ਤਿਮਿਰ ਵਿਖੇ ਦਿਹੁ ਦੂਰ ਤਲਾਵਾ, ਘੇਰ ਰਖੋ ਚਹੁੰ ਘਾਂਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਲਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਲੇ. ਨੀਚੇ. "ਵਾਸਾ ਆਇਆ ਤਲਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠ ਵਸਣਾ ਆਇਆ. "ਜਿਉ ਮੈਗਲੁ ਮਸਤੁ ਦੀਜੈ ਤਲਿ ਕੁੰਡੇ." (ਕਾਨ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਸੰ. ਸ੍ਥਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਥਾਂ. ਜਗਾ. "ਖੇਲਿਗਏ ਸੇ ਪੰਖਣੂ ਜੋ ਚੁਗਦੇ ਸਰਤਲਿ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ਸਰ੍ਹਸਥਲੀ ਵਿੱਚ ਚੁਗਦੇ ਸਨ। ੩ ਤਲਕੇ. ਦੇਖੋ, ਤਲਨਾ.

ਤਲਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਜੇਰਬੰਦ.

ਤਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਹਥੇਲੀ. ਦੇਖੋ, ਤਲ ੫. "ਸਿਰ ਧਰਿ ਤਲੀ ਗਲੀ ਮੇਰੀ ਆਉ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ੨ ਪਾਤਲੀ. ਦੇਖੋ, ਤਲ ੪. "ਦਾਨੁ ਮਹਿੰਡਾ ਤਲੀਖਾਕੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਦੇਖੋ, ਤਲਿ ੨.

ਤਲੀਮ. ਦੇਖੋ, ਤਾਲੀਮ.

ਤਲੇ
ਤਲੈ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਥੱਲੇ. ਨੀਚੇ. "ਪਾਵਕ ਤਲੈ ਜਰਾਵਤ ਹੇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਸਭਹੂ ਤਲੈ, ਤਲੈ ਸਭ ਊਪਰਿ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ਅਸੀਂ ਸਭ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ ਅਤੇ ਨੀਚ ਲੋਕ ਸਾਥੋਂ ਉੱਪਰ.

ਤਲੌਰ. ਦੇਖੋ, ਤੁਰਗਦਾਰੀ.

ਤਲੰਬਾ ਅਥਵਾ ਤੁਲੰਬਾ. ਦੇਖੋ, ਸੱਜਣ ਠੱਗ ਅਤੇ ਮਖਦੂਮਪੁਰ.

ਤੱਲ. ਸੰ. ਤਲ੍ਲ. ਟੋਆ. ਗੜ੍ਹਾ। ੨ ਤਿਸ ਮੇਂ ਲੀਨ.

ਤੱਲਕਾ. ਅ਼ تعلّقہ ਤਅ਼ੱਲੁਕ਼ਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇ਼ਲਾਕਾ. ਪਰਗਨਾ. ਜਿਲਾ.

ਤਵ. ਸੰ. ਸਰਵ—ਤੁਮ੍ਹਾਰਾ. "ਤਵ ਗੁਨ ਬ੍ਰਹਮ ਬ੍ਰਹਮ ਤੂ ਜਾਨਹਿ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪) ਹੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇ ਹੋਏ ਬ੍ਰਹਮ! ਤਵ ਗੁਣ ਤੂ ਜਾਣਹਿਂ. ਦੇਖੋ, ਬ੍ਰਹਮ.

ਤਵਕ, ਤਵੱਕ. ਸੰ. ਤਾਵਕ. ਸਰਵ—ਤੇਰਾ. "ਤਵੱਕ ਨਾਮ ਰੱਤਿਅੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਤਵੱਕ਼ਅ਼, ਤਵੱਕ਼ਾ. ਅ਼ توقّع ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਕ਼ਅ਼ (ਉਤਰਨ) ਦਾ ਭਾਵ. ਭਰੋਸਾ। ੨ ਉਮੀਦ. ਆਸਾ.

ਤਵੱਕ਼ੁਫ਼. ਅ਼ توقّف ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਕ਼ਫ਼ (ਠਹਿਰਨ) ਦਾ ਭਾਵ. ਠਹਿਰਨਾ. ਸਸਤਾਉਂਣਾ.

ਤਵੱਜਹ, ਤਵੱਜੁਹ, ਤਵੱਜੋ. ਅ਼ توجہ ਤਵੱਜੁਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਜਹ (ਮੁਖ ਫੇਰਨ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਧ੍ਯਾਨ. ਰੁਖ਼. ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਸੁਣਨ ਜਾਂ ਵੇਖਣ ਲਈ ਹੋਰ ਪਾਸਿਓਂ ਮੂੰਹ ਫੇਰਕੇ ਮੁਤਵੱਜਿਹ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਤਵਨ. ਸਰਵ—ਤੌਨ. ਵਹ. ਸੋ. "ਕਉਰਉ ਹਾਰ ਤਵਨ ਤੇ ਸੂਝਾ." (ਗ੍ਯਾਨ) ਕੈਰਵਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਹਾਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਸੁੱਝਿਆ.

ਤਵ ਪ੍ਰਸਾਦ. ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ। ੨ ਤੇਰੀ ਦਯਾ ਹੋਵੇ! ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਦ ਭੋਜਨ ਛਕਣ ਅਤੇ ਵਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਪਹਿਰਨ ਸਮੇਂ ਕਹਿਣਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਰਹੋ.

ਤਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ. ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ. ਤੇਰੀ ਦਯਾ ਦ੍ਵਾਰਾ.

ਤਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਥਤਾ. ਦਸ਼ਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਾਠ ਕਈ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਅਕਾਲ! ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਕਵਿ ਕਥਨ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਤਵੱਰੁਕ. ਦੇਖੋ, ਤਬੱਰੁਕ. "ਵਹੀ ਤਵੱਰੁਕ ਮੁਝ ਕਉ ਦੀਜੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਵੱਲੁਦ. ਅ਼ تولد ਵਲਦ (ਬੱਚਾ) ਹੋਣਾ. ਉਪਜਣਾ. ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ. ਜਨਮਣਾ। ੨ ਜਨਮਿਆਂ.

ਤਵਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੋਹੇ ਦਾ ਗੋਲ ਤੇ ਚਪਟਾ ਵਰਤਣ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੁਲ੍ਹੇ ਤੇ ਰੱਖਕੇ ਰੋਟੀ ਪਕਾਈਦੀ ਹੈ. "ਦੈਤ ਜਰੇ ਜੈਸੇ ਬੂੰਦ ਤਵਾ ਪੈ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਹਾਥੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਪੁਰ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗੋਲ ਲੋਹਾ.

ਤਵਾਂ. ਫ਼ਾ توان ਬਲ (ਤਾਕਤ) ਰਖਦੇ ਹਨ. ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦੇ ਆਦਿ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ—ਤਵਾਂ ਕਰਦ.

ਤਵਾਇਸ. ਤਵ-ਆਇਸ. ਤੇਰੀ ਆਗ੍ਯਾ. "ਅਸ ਕੋ ਜੁ ਤਵਾਇਸਿਅੰ ਮਲਿਅੰ?" (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਅਜਿਹਾ ਕੌਣ ਹੈ ਜੋ ਤੇਰੀ ਆਗ੍ਯਾ ਨੂੰ ਮਰਦਨ ਕਰੇ (ਰੱਦ ਕਰੇ)?

ਤਵਾਸੀਰ. ਦੇਖੋ, ਤਬਾਸੀਰ.

ਤਵਾਚੀ. ਤੁ. ਜਰਨੈਲ ਦਾ ਮੁਨਸ਼ੀ। ੨ ਜਰਨੈਲ ਦਾ ਨਾਯਬ.

ਤਵਾਜਾ, ਤਵਾਜੁਅ. ਅ਼ تواضع ਤਵਾਜੁਅ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਦਰ. ਸਨਮਾਨ। ੨ ਮਿਹਮਾਨਦਾਰੀ. ਆਉਭਗਤ. "ਕੀਜੈ ਤਵਾਜਾ, ਨ ਕੀਜੈ ਗੁਮਾਨ." (ਨਸੀਹਤ) ੩ ਮੁਤਵੱਜਿਹ (متوجہ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਤਵਾਜਾ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਨਿਜ ਦਿਸ ਸ਼ਾਹ ਤਵਾਜੈ ਹੋਵਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਵਾਨਨ. ਤਵ-ਆਨਨ. ਤੇਰਾ ਮੁਖ.

ਤਵਾਨਮ ਜ਼ੀਸ੍ਤ. ਫ਼ਾ توانم زیست ਮੈਂ ਜੀ ਸਕਦਾ ਹਾਂ.

ਤਵਾਨੀ. ਫ਼ਾ توانی ਤੈਥੋਂ ਹੋ ਸਕੇ. ਤੂ ਕਰ ਸਕੇਂ.

ਤ਼ਵਾਫ਼. ਅ਼ طواف ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ. ਚੱਕਰ ਲਾਉਣਾ. ਘੁੰਮਣਾ.

ਤ਼ਵਾਯਫ਼. ਅ਼ طوائف ਤ਼ਾਇਫ਼ਾ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਚੱਕਰ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਟੋਲੇ। ੨ ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ ਵਿੱਚ ਘੁੰਮਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ.[1]

ਤਵਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੁਆਟਣੀ. ਗਿਰਦਨੀ. ਚੱਕਰ. "ਖਾਇ ਤਵਾਰ ਧਰਾ ਪਰ ਝੂਮ ਗਿਰੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਤਵਾਰੀਖ਼. ਅ਼ تواریخ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਰੀਖ਼ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. ਦਿਨਚਰਯਾ ਦਾ ਹਾਲ. ਇਤਿਹਾਸ. ਉਹ ਕਥਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਾਰੀਖ਼ਵਾਰ ਹਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ. History.

ਤ਼ਵਾਲਤ. ਅ਼ طوالت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ਼ੂਲ (ਲੰਬਾਈ) ਦਾ ਭਾਵ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ.

ਤਵਾਲਯ. ਤਵ-ਆਲਯ. ਤੇਰਾ ਘਰ. "ਜੋ ਕਛੁ ਮਾਲ ਤਵਾਲਯ ਸੋ ਅਬ." (ਸਵੈਯੇ ੩੩) ਜੋ ਮਾਲ ਤੇਰੇ ਘਰ ਹੈ.

ਤਵੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਡਾ ਤਵਾ. ਲੋਹ। ੨ ਜੰਮੂ ਨਗਰ ਪਾਸ ਵਹਿਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਨਦੀ। ੩ ਤਵੀ ਨਦੀ ਦਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਜੋ "ਜੰਮੂ ਤਵੀ" ਕਰਕੇ ਸੱਦੀਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਸਿਆਲਕੋਟ ਤੋਂ ੨੫ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰਾਬਾਦ ਤੋਂ ੫੨ ਮੀਲ ਹੈ.

ਤਵੀਤ. ਦੇਖੋ, ਤਾਵੀਜ.

ਤਵੀ ਦੀ ਮਿਸ਼ਰੀ. ਚਾਸ਼ਨੀ ਬਣਾਕੇ ਤਵੀ ਵਿੱਚ ਜਮਾਈ ਹੋਈ ਮਿਸ਼ਰੀ. ਇਹ ਰੋਟੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਮਿਸ਼ਰੀ, ਸ਼ਰਬਤ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੀਦੀ ਹੈ. Loaf-sugar.

ਤ਼ਵੀਲ. ਅ਼ طویل ਵਿ—ਲੰਮਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਹੁਤ ਛੰਦਾਂ ਦਾ ਲੰਮਾ ਕਸੀਦਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਬਹਿਰ ਤਵੀਲ। ੪ ਅ਼ਰਬੀ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਤ਼ਵੀਲ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਦੱਸਿਆ ਹੈ:—"ਫ਼ਊਲੁਨ ਮਫ਼ਾਈਲੁਨ ਫ਼ਊਲੁਨ ਮਫ਼ਾਈਲੁਨ."

ਤਵੇਕ. ਤਵ-ਏਕ. ਤੇਰਾ ਇੱਕ. "ਤਵੇਕ ਨਾਮ ਰੱਤਿਅੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਤਵੰਗਰ. ਫ਼ਾ توانگر ਵਿ—ਤਵਾਨ (ਤ਼ਾਕ਼ਤ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਧਨੀ. ਦੌਲਤਮੰਦ.

ਤਵੰਗਰੀ. ਫ਼ਾ توانگری ਤਵਾਂਗਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਵੰਗਰ ਹੋਣ ਦੀ ਦਸ਼ਾ. ਧਨ-ਵਿਭੂਤੀ. ਦੌਲਤਮੰਦੀ.

ਤੜ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਝਟ. ਤੁਰੰਤ. ਫੌਰਨ. "ਤਿਸਨਾ ਭੁਖ ਉਤਰੈ ਹਰਿ ਸਾਂਤਿ ਤੜ ਆਵੈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) "ਤੜ ਸੁਣਿਆ ਸਭਤੁ ਜਗਤ ਵਿਚਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੨ ਮਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਨਾਰਾ.

[1] ਹੁਣ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਵੇਸ਼੍ਯਾ (ਕੰਚਨੀਆਂ) ਦੇ ਟੋਲਿਆਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਤਟ। ੩ ਸਮਾਪਤੀ. ਅੰਤ। ੪ ਸਿੰਧੀ. ਤਡ. ਸਹਾਰਾ. ਓਟ। ੫ ਸਿੰਧੀ. ਤੜ. ਸਨਾਨ (ਇਸਨਾਨ). ੬ ਸਨਾਨ ਦਾ ਘਾਟ। ੭ ਅਨੁ—ਤੜ ਤੜ ਸ਼ਬਦ. ਤੜਕਾਰ. ਜਿਵੇਂ—ਦਾਣੇ ਤੜ ਤੜ ਭੁਜਦੇ ਹਨ. ਬੰਦੂਕਾਂ ਤੜ ਤੜ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ.

ਤੜਕ. ਦੇਖੋ, ਤੜਾਕਾ.

ਤੜਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸਵੇਰਾ. ਭੋਰ. ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ। ੨ ਤਪੇ ਹੋਏ ਘੀ ਅਥਵਾ ਤੇਲ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਪਕਾਉਣ ਲਈ ਪਾਉਣ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ ਤੜ ਤੜ ਸ਼ਬਦ। ੩ ਛਮਕਾ. ਤੜਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਤੜਤ } **ਤੜਤਾ** } ਦੇਖੋ, ਤੜਿਤਾ.

ਤੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਬੰਦ ਹੋਣਾ. ਮੁੰਦੇ ਜਾਣਾ। ੨ ਤਪਣਾ। ੩ ਖਿੱਚੇ ਜਾਣਾ. ਕਸੇ ਜਾਣਾ.

ਤੜਫਣਾ, ਤੜਫਨਾ, ਤੜਫੜਾਉਣਾ } ਕ੍ਰਿ—ਵ੍ਯਾਕੁਲ ਹੋਕੇ ਤੜਪਨਾ. ਛਟਪਟਾਨਾ. "ਤੜਫਿ ਮੁਆ ਜਿਉ ਜਲ ਬਿਨੁ ਮੀਨਾ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) "ਜਲ ਬਾਝੁ ਮਛੁਲੀ ਤੜਫੜਾਵੈ." (ਰਾਮ ਮ: ੫ ਰੁਤੀ)

ਤੜਫਿ. ਤੜਫਕੇ. ਦੇਖੋ, ਤੜਫਣਾ.

ਤੜਭੜ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਛੇਤੀ. ਤੁਰੰਤ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦਾਣੇ ਭੁੱਜਣ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਹੋਈ ਧੁਨਿ. "ਤੜਭੜ ਭਈ ਵਿਸਾਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤੜਾਕ. ਦੇਖੋ, ਤੜਾਕਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੜਾਗ.

ਤੜਾਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤੜਕਾਰ. ਤੜ ਤੜ ਸ਼ਬਦ. ਬੰਦੂਕ ਆਦਿ ਦੀ ਧੁਨਿ। ੨ ਤਿੱਖੀ ਧੁੱਪ ਦਾ ਤਾਉ.

ਤੜਾਗ. ਸੰ. ਤਡਾਗ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਲ. ਸਰ. ਤਲਾਉ. ਪੰਜ ਸੌ ਧਨੁਸ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਤੜਾਗ ਸੰਗਯਾ ਹੈ. ਧਨੁਸ ਚਾਰ ਹੱਥ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਤੜਾਗਪਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਲਾਂ ਦਾ ਪਤਿ, ਵਰੁਣ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤੜਾਗਪਤਿ ਸਸਤ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਲਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਰੁਣ, ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ (ਪਾਸ਼). (ਸਨਾਮਾ)

ਤੜਾਗੀ. ਸੰਗਯਾ—ਕਮਰ ਨੂੰ ਘੇਰਣ ਵਾਲੀ ਰੇਸ਼ਮ ਦੀ ਡੋਰੀ ਅਥਵਾ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਆਦਿ ਧਾਤੁ ਦੀ ਜੰਜੀਰੀ. ਮੇਖਲਾ. ਕਾਂਚੀ.

ਤੜਾਲ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਬਿਜਲੀ. ਤੜਿਤ.

ਤੜਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਝਟਿਤ. ਫ਼ੌਰਨ. ਦੇਖੋ, ਤੜ। ੨ ਸੰ. ਤਡਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸੱਟ. ਚੋਟ। ੩ ਵਿ—ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ.

ਤੜਿਤ, ਤੜਿਤਾ } ਸੰ. ਤਡਿਤ੍—ਤਡਿਤ. ਸੰਗਯਾ—ਬਿਜਲੀ. ਸੌਦਾਮਿਨੀ. "ਕਰਕੀ ਤੜਿਤ ਨਰਨ ਧ੍ਰਿਤਿ ਧਰਖੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਕੜਕੀ ਬਿਜਲੀ.

ਤੜੀ, ਤੜੀੜ } ਸੰਗਯਾ—ਅੜਿੱਕਾ। ੨ ਧਮਕੀ। ੩ ਬਲ. ਸ਼ਕਤਿ। ੪ ਹ਼ਮਲਾ. ਝਪਟ. "ਕਰ ਤੜੀੜ ਵਹ ਸ਼ਹਿਰੇ ਆਯੋ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)

ਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਉ (ਤਾਪ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਸੇਕ. ਆਂਚ। ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਅਤੇ ਸੰਗਯਾ ਦੇ ਅੰਤ ਲੱਗਕੇ ਭਾਵ ਅਥਵਾ ਧਰਮ ਬੋਧਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਪਨ. ਪੁਣਾ. ਜਿਵੇਂ—ਸ਼ਤ੍ਰੁਤਾ, ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਆਦਿ. ਦੇਖੋ, ਤਾਮਸਤਾ। ੩ ਵ੍ਯ—ਤੱਬ. ਤਦ. "ਤਾ ਮੁਖ ਹੋਵੈ ਉਜਲਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੪ ਸਰਵ—ਤਿਸ. "ਤਾ ਸਿਉ ਟੂਟੀ ਕਿਉ ਬਨੈ?" (ਸ. ਕਬੀਰ) ੫ ਉਸ ਨੇ. ਤਿਸ ਨੇ. "ਸ੍ਰੁਤ ਮੈਲ ਤੇ ਦੈਤ ਰਚੇ ਜੁਗ ਤਾ." (ਚੰਡੀ ੧) ਉਸ (ਬ੍ਰਹਮਾ) ਨੇ ਕੰਨਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਤੋਂ ਦੋ ਦੈਤ ਰਚੇ। ੬ ਫ਼ਾ تا ਵ੍ਯ—ਤੀਕ. ਤੋੜੀ. ਪਰਯੰਤ. "ਮਿਤ੍ਰ ਲੁੜੇਨਿ ਸੁ ਖਾਧਾਤਾ." (ਗਉ ਮ: ੧) ਖਾਣ ਪਰਯੰਤ. ਜਦ ਖਾਣ ਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲੇ ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਲੋੜਦੇ. "ਦੌਲਤੇ ਅਜ਼ ਮਾਹ ਤਾ ਮਾਹੀ ਤੁਰਾਸਤ." (ਜ਼ਿੰਦਗੀ)

ਤਾਂ. ਵ੍ਯ—ਤਬ. ਤਦ. "ਵਿਦਿਆ ਵੀਚਾਰੀ ਤਾਂ ਪਰਉਪਕਾਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੨ ਤੋ. "ਤੈ ਤਾਂ ਹਦਰਥਿ ਪਾਇਓ ਮਾਨ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ਤੈਨੇ ਤੋ ਹ਼ਜਰਤ (ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ) ਤੋਂ ਮਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ.

ਤਾਉ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਪ. ਸੇਕ ਆਂਚ. "ਭਉ ਖਲਾ ਅਗਨਿ ਤਪ ਤਾਉ." (ਜਪੁ) "ਬਹੁੜਿ ਨ ਪਾਵੈ ਤਾਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਤਪਨ. ਤਪ ਕਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਅਸੰਖ ਤਪ ਤਾਉ." (ਜਪੁ) ੩ ਕਸ਼੍ਟ. ਖੇਦ. "ਤਾਉ ਦੈ ਬੂਝ ਦੁਹੂੰ ਕਹਿੰ ਭੂਪਤਿ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੪ ਕਾਗ਼ਜ ਦਾ ਤਖ਼ਤਾ.

ਤਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤਾਪ ਦੇਣਾ. ਤਪਾਉਣਾ.

ਤਾਉੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਉਹ ਬਰਤਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਤਪਾਈਏ. ਚੁਲ੍ਹੇ ਪੁਰ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਭਾਂਡਾ। ੨ ਘੜਾ. ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਮਟਕਾ.

ਤਾਉੜੀ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟਾ ਤਾਉੜਾ. ਮਟਕੀ. ਮੱਘੀ. ਹਾਂਡੀ.

ਤਾਊ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਇਆ. ਪਿਤਾ ਦਾ ਵਡਾ ਭਾਈ। ੨ ਤਾਪ. ਗਰਮੀ। ੩ ਤਪ. ਬੁਖ਼ਾਰ. ਜ੍ਵਰ. "ਪਾਲਾ ਤਾਊ ਕਛੂ ਨ ਬਿਆਪੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਤ਼ਾਊਸ. ਅ਼ طاؤس ਸੰਗਯਾ—ਮੋਰ. ਮਯੂਰ। ੨ ਮੋਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਜਾ, ਜੋ ਗਜ਼ ਨਾਲ ਵਜਾਈਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਾਜ.

ਤ਼ਾਊਸ ਤਖਤ. ਦੇਖੋ, ਤਖਤ ਤਾਊਸ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ.

ਤ਼ਾਊਨ. ਅ਼ طاعون ਤ਼ਅ਼ਨ (ਨੇਜੇ ਦੀ ਚੋਭ) ਜੇਹੀ ਚੁਭਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਬੀਮਾਰੀ. (plague). ਇਹ ਛੂਤ ਦਾ ਰੋਗ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਕੀੜੇ ਜਦ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਕੱਛੀ, ਚੱਡੇ, ਆਦਿਕ ਵਿੱਚ ਗਿਲਟੀ ਸੁੱਜਕੇ ਫੋੜੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਨਾਲ ਤਾਪ ਅਤੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਘੁਮੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਕਦੇ ਕਦੇ ਫੇਫੜੇ ਆਦਿਕ ਅੰਗਾਂ ਤੇ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਫੋੜਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ. ਇਸ ਰੋਗ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਸਿਆਣੇ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ. ਜੋ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਘਰ ਨੂੰ ਚੂਹਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਫ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਰੋਗ ਦਾ ਕਲੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਭੋਗਣਾ ਪੈਂਦਾ.

ਤ਼ਾਅ਼ਤ. ਅ਼ طاعت ਸੰਗਯਾ—ਬੰਦਗੀ. ਭਗਤੀ। ੨ ਤਾਬੇਦਾਰੀ.

ਅਧੀਨਤਾ.

ਤਾਇ. ਦੇਖੋ, ਤਾਉ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਪਾਕੇ. ਤਾਉ ਦੇਕੇ.

ਤਾਇਆ. ਵਿ—ਤਪਾਇਆ, ਦੁਖੀ ਕੀਤਾ. "ਕਈ ਜੁਗ ਤਿਨੀ ਤਨ ਤਾਇਆ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਤਪਿਆ ਹੋਇਆ. "ਸਿਮਰਿ ਚਰਣਾਰ ਬਿੰਦ ਸੀਤਲ ਹੋ ਤਾਇਆ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੩ ਸੰਗਯਾ—ਪਿਤਾ ਦਾ ਵਡਾ ਭਾਈ. ਤਾਤ. "ਤਾਇਆ ਚਾਚਾ ਜਾਣੀਐ, ਤਾਈ ਚਾਚੀ ਮਾਇਆ ਮੱਤਾ." (ਭਾਗੁ)

ਤਾਇਤ. ਦੇਖੋ, ਤ਼ਾਅ਼ਤ.

ਤਾਇਫਾ. ਚੁਫੇਰੇ ਘੁੰਮਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਤਵਾਯਫ.

ਤਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਏ ਦੀ ਵਹੁਟੀ। ੨ ਵ੍ਯ—ਤੀਕ. ਤੋੜੀ. ਤਕ. "ਭਰਿਆ ਗਲ ਤਾਈ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੩) ੩ ਲਈ. ਵਾਸਤੇ. ਨਿਮਿੱਤ. "ਕੀਓ ਸੀਗਾਰੁ ਮਿਲਨ ਕੈ ਤਾਈ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪) ੪ ਵਿ—ਤਅ਼ੱਲੁਕ਼. ਅਧੀਨ. "ਜੀਵਣੁ ਮਰਣਾ ਸਭੁ ਤੁਧੈ ਤਾਈ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੫ ਤਾਉ (ਆਂਚ) ਵਿੱਚ. "ਦਝਹਿ ਮਨਮੁਖ ਤਾਈ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਤਾਂਈਂ. ਵ੍ਯ—ਪ੍ਰਤਿ. ਨੂੰ. ਕੋ। ੨ ਤੀਕ. ਤੋੜੀ. ਤਕ.

ਤਾਈਜਾ. ਤਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ. ਤਪਾਈਦਾ. "ਫਿਰ ਨਾਹੀ ਤਾਈਜਾ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਤਾਈ ਦੀ ਧੀ.

ਤਾਈਦ. ਅ਼ تائید ਸੰਗਯਾ—ਐਦ (ਤ਼ਾਕ਼ਤ) ਪੁਚਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪੁਸ਼੍ਟੀ। ੨ ਸਹਾਇਤਾ. ਇਮਦਾਦ.

ਤਾਏਰ. ਵਿ—ਤਾਏ ਦੇ. ਤਾਏ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਆਦਿ.

ਤਾਸ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਜ਼ਰਬਫ਼ਤ (ਜਰੀ ਨਾਲ ਬੁਣਿਆਂ) ਕਪੜਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਤਾਣਾ ਰੇਸ਼ਮ ਦਾ ਅਤੇ ਬਾਣਾ ਜ਼ਰੀ ਦੀ ਤਾਰਾਂ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਤਾਸ ਬਾਦਲਾ ਚਮਕ ਮਹਾਨੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰ. ਤ੍ਰੇਸ. ਵਿ—ਭਯੰਕਰ. ਡਰਾਵਣਾ. "ਤਾਸ ਨੇਜੇ ਝੂਲੈਂ ਘੋਰ ਬਾਜੇ ਬਜੈਂ ਰਾਮ ਲੀਨੇ ਦਲੈਂ ਆਨ ਢੂਕੇ." (ਰਾਮਾਵ) ੩ ਫ਼ਾ ਅਤੇ ਅ਼ تاس-طاس ਸੰਗਯਾ—ਥਾਲ। ੪ ਪਿਆਲਾ. ਦੇਖੋ, ਫ੍ਰੈਂਚ tasse. ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਪਿਆਲੇ ਨੂੰ ਟਾਸ ਆਖਦੇ ਹਨ। ੫ ਫ਼ਾ تاش ਤਾਸ਼. ਸਾਥੀ. ਸੰਗੀ। ੬ ਹਿੱਸੇਦਾਰ। ੭ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਮਾਲਿਕ. "ਦੁਖਭੰਜਨ ਗੁਣਤਾਸ." (ਬਾਵਨ) ੮ ਦੇਖੋ, ਤਾਸੁ। ੯ ਸਿੰਧੀ. ਪ੍ਯਾਸ. ਤ੍ਰਿਸਾ (ਤ੍ਰਿਖਾ). ੧੦ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਖੇਡ. Playing-card. ਇਸ ਦੇ ਚਾਰ ਰੰਗ ਅਤੇ ੫੨ ਪੱਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਤਾਸਨ. ਸਰਵ—ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ. ਉਨ ਕੋ. "ਕੌਨ ਪੈ ਨਿਰਭੈ ਚਢ ਤਾਸਨ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਾਸਨ.

ਤਾਸ ਬਾਦਲਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਸ ੧ ਅਤੇ ਬਾਦਲਾ.

ਤਾਸੀਰ. ਅ਼ تاثیر ਤਾਸੀਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਸਰ ਕਰਨਾ (effect).

ਤਾਸੁ. ਸਰਵ—ਤਸ੍ਯ. ਤਿਸ ਦਾ. ਉਸ ਦੇ. "ਤਾਸੁ ਚਰਨ ਲੇ ਰਿਦੈ ਬਸਾਵਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ) ੨ ਉਹ. ਵਹ. "ਤਾਸੁ ਗੁਰੂ, ਮੈ ਦਾਸ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਉਹ ਗੁਰੂ, ਮੈ ਚੇਲਾ। ੩ ਉਸ ਨੂੰ. ਉਸ ਤਾਂਈ. "ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਚੰਗਿਆਈਆ ਬਿਨੁ ਸਾਚੇ ਕਿਆ ਤਾਸੁ?" (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੪ ਸੰ. ਤ੍ਰਾਸ. ਸੰਗਯਾ—ਡਰ. ਭੈ. "ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਧਿਆਇ ਤੂ ਸਭ ਕਿਲਵਿਖ ਕਟਹਿ ਤਾਸੁ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੫ ਸੰ. ਤ੍ਰਾਹਿ. ਵ੍ਯ—ਬਚਾਓ. ਰਖ੍ਯਾ ਕਰੋ. "ਤਾਸੁ ਤਾਸੁ ਧਰਮ ਰਾਇ ਜਪਤ ਹੈ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੩) ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ! ਧਰਮਰਾਜ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ੬ ਸੰ. ਤ੍ਰਿਸ਼ਾ—ਤ੍ਰਿਸ਼ਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤੇਹ. ਪ੍ਯਾਸ. ਦੇਖੋ, ਤਾਸ ੯. "ਜਪਿ ਹਰਿਚਰਨ ਮਿਟੀ ਖੁਧ ਤਾਸੁ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਭੁੱਖ ਤੇ ਪ੍ਯਾਸ। ੭ ਸੰ. ਤ੍ਰੇਸ. ਚਮਕ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼. "ਉਚਉ ਪਰਬਤ ਗਾਖੜੋ ਨਾ ਪਉੜੀ ਤਿਤੁ ਤਾਸੁ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ਨਾ ਪੌੜੀ ਹੈ ਨਾ ਰੌਸ਼ਨੀ.

ਤਾਸੁ ਤਾਸੁ. ਦੇਖੋ, ਤਾਸੁ ੫.

ਤਾਸੁੱਬ. ਦੇਖੋ, ਤਅੱਸੁਬ.

ਤਾਸੋਂ. ਸਰਵ—ਤਿਸ ਸੇ. ਉਸ ਸੇ.

ਤਾਹ. ਦੇਖੋ, ਤਾਹਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਾਹਿ.

ਤਾਹਣਾ. ਸੰ. ਤ੍ਰਾਸਨ. ਡਰਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਡਰਾਕੇ ਹਟਾਉਣਾ. ਇਸ ਦੇ ਰੂਪ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਤਾਹੁਣਾ, ਤ੍ਰਾਹਣਾ ਅਤੇ ਤ੍ਰਾਹਿ ਹੋ ਗਏ ਹਨ.

ਤਾਹਮ. ਫ਼ਾ تاہم ਵ੍ਯ—ਤਾਂਭੀ. ਤੌ ਭੀ. ਫਿਰ ਭੀ.

ਤਾਹਰੀ. ਅ਼ تہریت ਤਹਰੀਤ. ਸੰਗਯਾ—ਰਿੱਝਕੇ ਕੜ੍ਹੀ ਜੇਹਾ ਹੋਇਆ ਮਾਸ. ਮਾਸ ਦੀ ਕੜ੍ਹੀ. "ਤਾਹਰੀ ਔਰ ਪੁਲਾਵ ਘਨੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਤਾਹਰੂ. ਦੇਖੋ, ਤਹਿਰੂ. "ਤਾਹਰੂ ਡਾਰ ਜੀਨ ਕਰ ਲੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਾਹਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਹਾਂ. ਉੱਥੇ. "ਜਨਮ ਮਰਨ ਨ ਤਾਹਾ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਸਰਵ—ਉਸ ਦੇ. ਤਿਸ ਦੇ. "ਨਾਮਰਤਨ ਮਨਿ ਤਾਹਾ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) ੩ ਉਸ ਤੋਂ. ਉਸ ਪਾਸੋਂ. "ਲੇਖਾ ਕੋਇ ਨ ਮੰਗੈ ਤਾਹਾ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)

ਤਾਹਿ, ਤਾਂਹਿ } ਸਰਵ—ਉਸ ਨੂੰ. ਉਸੇ. "ਤਾਹਿ ਕਹਾ ਪਰਵਾਹ ਕਾਹੂ ਕੀ ਜਾਕੈਬਸੀਸਿ ਧਰਿਓ ਗੁਰਿ ਹਥੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਜਿਸ ਦੇ ਅਬ ਸਿਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਹੱਥ ਰੱਖਿਆ.

ਤਾਹਿਆ. ਡਰਾਕੇ (ਤ੍ਰਾਸਨ ਕਰਕੇ) ਭਜਾਇਆ. ਦੇਖੋ, ਤਾਹਣਾ.

ਤ਼ਾਹਿਰ. ਅ਼ طاہر ਵਿ—ਪਾਕ. ਪਵਿਤ੍ਰ.

ਤਾਹਿਰੀ. ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਵਾਲਾ. ਪਵਿਤ੍ਰਾਤਮਾ. ਦੇਖੋ, ਤ਼ਾਹਿਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਾਹਰੀ.

ਤਾਹੀ. ਵ੍ਯ—ਤਬ ਹੀ. ਤਭੀ. "ਅੰਤਰ ਕੀ ਗਤਿ ਤਾਹੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੧) ਅੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧੀ ਤਬ ਹੀ। ੨ ਤਹਾਂ ਹੀ. ਓਥੇ ਹੀ. "ਠਾਕੁਰ, ਜਾਂ ਸਿਮਰਾ ਤੂੰ ਤਾਹੀ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੩ ਤਿਸੀ. ਉਸੀ. ਤਿਸ ਹੀ. "ਤਾਹੀ ਸਮੇਤ ਹਨੇ ਤੁਮ ਕੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੪ ਤਾਹਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਭੂਤਕਾਲ.

ਤਾਹੁਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਹਣਾ.

ਤਾਹੂ. ਵਿ—ਤਾਹਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਹਣਾ। ੨ ਸਰਵ—ਵਹੀ. ਓਹੀ. "ਤਾਹੂ ਖਰੇ ਸੁਜਾਣ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ੩ ਤਿਸੇ ਹੀ. ਉਸੇ ਹੀ. "ਜਿਨਿ ਮੋਹੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਖੰਡ ਤਾਹੂ ਮਹਿ ਪਾਉ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੪ ਤਿਸ ਦੇ. ਉਸ ਦੇ. "ਸਗਲ ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨ ਤਾਹੂ." (ਸਾਰ ਮ:

੫) ੫ ਵਜ—ਤਾਹਮ. ਤੌਭੀ. ਤਿਸ ਪਰ ਭੀ. "ਜੇ ਤੂ ਤਾਰੂ ਪਾਣਿ, ਤਾਹੂ ਪੁਛੁ ਤਿੜੰਨਕਲ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ਜੇ ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਆਪ ਤਾਰੂ ਹੈਂ, ਤਾਂਭੀ ਤਰਣਵਿਦਜਾ ਪੁੱਛ.

ਤਾਕ. ਸੰਗਜਾ—ਅਵਲੋਕਨ. ਤੱਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਨਜਰ ਦੀ ਟਕ। ੨ ਖੋਜ. ਤਲਾਸ਼. ਭਾਲ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੱਕਕੇ. ਦੇਖਕੇ. "ਰੀਝਤ ਤਾਕ ਬਡੇ ਨ੍ਰਿਪ ਐਸਹਿ." (ਅਜਰਾਜ) ੪ ਅ਼ طاق ਤ਼ਾਕ਼. ਮਿਹਰਾਬ. ਡਾਟ। ੫ ਡਾਟਦਾਰ ਮਕਾਨ। ੬ ਤਾਕੀ. ਦਰੀਚੀ। ੭ ਆਲ੍ਹਾ. ਆਲਮਾਰੀ। ੮ ਕਪਾਟ. ਖਿੜਕੀ. "ਉਘਰਿਗਇਏ ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਤਾਕ." (ਕਾਨ ਮ: ੪) ੯ ਵਿ—ਅਦੁਤੀ. ਲਾਸਾਨੀ. "ਵਰਤੈ ਤਾਕ ਸਬਾਇਆ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੧੦ ਖ਼ਾਸ. ਮਖ਼ਸੂਸ। ੧੧ ਅ਼ਜੀਬ। ੧੨ ਟੌਂਕ. ਵਿਖਮ. ਤਾਖ. ਜੈਸੇ ਇੱਕ, ਤਿੰਨ, ਪੰਜ ਆਦਿ। ੧੩ ਸੰ. ਤਾਕ. ਸੰਗਜਾ—ਸੰਤਾਨ. ਔਲਾਦ। ੧੪ ਸਿੰਧੀ. ਤਾਕ. ਮਾਰਗ. ਰਾਹ। ੧੫ ਲਹਿੰਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਤਾਕ ਦਾ ਅਰਥ ਨਿਪੁਣ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਉਹ ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਕ ਹੈ.

ਤ਼ਾਕ਼ਤ. ਅ਼ طاقت ਸੰਗਜਾ—ਜ਼ੋਰ. ਬਲ। ੨ ਸਾਮਰਥਜ. ਸ਼ਕਤਿ.

ਤਾਕਰ. ਸਰਵ—ਤਿਸ ਦਾ. ਉਸ ਦਾ. "ਜੜ੍ਹ! ਜਾਪ ਤਾਕਰ ਜਾਪ." (ਬ੍ਰਹਮਾਵ)

ਤਾਕਾ. ਤੱਕਿਆ. ਦੇਖੋ, ਤੱਕਣਾ। ੨ ਤਾਂ ਕਾ. ਤਿਸ ਦਾ. "ਜਨਮ ਮਰਨ ਤਾਕਾ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰੈ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਤਾਂਕਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਕਾ ੨.

ਤਾਕਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਬ-ਕਿ. ਤਿਸ ਕਰਕੇ। ੨ ਤੱਕ (ਦੇਖ) ਕੇ. ਦੇਖੋ, ਅਸਾਹ ੨.

ਤਾਕੀ. ਸਰਵ—ਉਸ ਦੀ. ਤਾਂਕੀ. "ਤਾਕੀ ਸਰਨਿ ਪਰਿਓ ਨਾਨਕ ਦਾਸ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਉਸ ਦੇ. ਤਾਂਕੇ. "ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਭਗਤਜਨ ਸੇਵਕ ਤਾਕੀ ਬਿਖੈ ਅਧਾਰਾ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ਤਾਂਕੇ ਵਿਸ਼ਯ ਆਧਾਰ। ੩ ਸੰਗਜਾ—ਛੋਟਾ ਤਾਕ। ੪ ਤੱਕੀ. ਤਕਾਈ. ਦੇਖੀ. ਦੇਖੋ, ਤਕਣਾ. "ਏਕ ਬਾਤ ਸੁਨਿ ਤਾਕੀ ਓਟਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੫ ਅ਼ طاقی ਤ਼ਾਕ਼ੀ. ਦੋ ਰੰਗੀ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਘੋੜਾ। ੬ ਉੱਚੀ ਟੋਪੀ.

ਤਾਕੀਦ. ਅ਼ تاکید ਅਕਦ (ਮਜਬੂਤ਼) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪੱਕ ਕਰਨਾ. ਬਾਰ ਬਾਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਤਾਕੁ. ਦੇਖੋ, ਤਾਕ ੮. "ਗੁਰੁ ਬਿਨੁ ਮਨਕਾ ਤਾਕੁ ਨ ਉਘੜੈ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਸਾਰ) "ਖੁਲੈ ਭਰਮ ਤਾਕੁ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਤਾਕ ੯.

ਤਾਕੁਬ. ਦੇਖੋ, ਤਆ਼ਕ਼ੁਬ.

ਤਾਕੈ. ਸਰਵ—ਉਸ ਦੇ. ਤਾਂਕੇ। ੨ ਤੱਕਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤਕਣਾ. "ਛਾਇਆ ਧਨ ਤਾਕੈ." (ਤੁਖਾ ਬਾਰਹਮਾਹਾ)

ਤਾਕੋਤਾਕੁ. ਪੂਰਣ ਨਿਪੁਣ. ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਕਾ। ੨ ਪੂਰਾ ਅਦੁਤੀ. ਇੱਕੋ ਇੱਕ. ਦੇਖੋ, ਤਾਕ ੯ ਅਤੇ ੧੫. "ਵਰਤੈ ਤਾਕੋਤਾਕੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਤਾਖ. ਦੇਖੋ, ਤਾਕ ੧੨.

ਤਾਖ਼ਤ. ਫ਼ਾ تاخت ਸੰਗਜਾ—ਦੌੜ. ਭਾਜ। ੨ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਹੱਲਾ। ੩ ਲੁੱਟ ਮਾਰ.

ਤਾਖ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ تاختن ਕ੍ਰਿ—ਦੌੜਨਾ. ਨੱਠਣਾ। ੨ ਦੌੜਾਣਾ. ਨਠਾਉਣਾ.

ਤਾਖ਼ਤੀ. ਤੂੰ ਦੌੜਿਆ. ਨੱਠਿਆ. ਦੇਖੋ, ਤਾਖਤਨ। ੨ ਭਾਜ. ਦੌੜ. ਭਾਵ—ਕੂਚ. ਧਾਵਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਖ਼ਤ ਅਤੇ ਤਾਖ਼ਤਨ. "ਇਕਨੀ ਬਧੇ ਭਾਰ ਇਕਨਾ ਤਾਖਤੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਤਾਖ਼ੀਰ. ਅ਼ تاخیر ਸੰਗਜਾ—ਅਖ਼ਰ (ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ) ਦਾ ਭਾਵ. ਦੇਰੀ. ਢਿੱਲ.

ਤਾਗ. ਸੰਗਜਾ—ਤਾਗਾ. ਡੋਰਾ। ੨ ਭਾਵ—ਜਨੇਊ. "ਛੁਰੀ ਵਗਾਇਨਿ ਤਿਨ ਗਲਿ ਤਾਗ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਤਾਗਰੀ. ਸੰਗਜਾ—ਤਾਗਿਆਂ ਦੀ ਗੁੰਦੀ ਹੋਈ ਜਾਲੀ, ਜੋ ਪੰਛੀ ਦੇ ਪਿੰਜਰੇ ਉੱਪਰ ਪਾਈਦੀ ਹੈ। ੨ ਤੜਾਗੀ। ੩ ਫ਼ਾ تغاری ਤਗ਼ਾਰੀ. ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਥਾਲੀ ਅਥਵਾ ਪਰਾਤ. ਸਾਨ੍ਹਕੀ.

ਤਾਗੜੀ. ਕਟਿਸੂਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਤੜਾਗੀ.

ਤਾਗਾ. ਸੰਗਜਾ—ਡੋਰਾ. ਤੰਤੁ. ਧਾਗਾ. "ਖਿੰਥਾ ਜਲਿ ਕੋਇਲਾ ਭਈ ਤਾਗੇ ਆਂਚ ਨ ਲਾਗ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਇਸ ਥਾਂ ਖਿੰਥਾ ਦੇਹ ਹੈ, ਚੇਤਨਸੱਤਾ ਤਾਗਾ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਤਜ੍ਞ—ਤਗਜ. ਵਿ—ਤਤ੍ਵਗਜ. ਤਤ੍ਵ ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. "ਜਿਸਹਿ ਧਿਆਇਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੋ ਕਲਿ ਮਹਿ ਤਾਗਾ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ੩ ਗਜਾਨੀ. ਗ੍ਯਾਤਾ. "ਸਗਲ ਘਟਾ ਮਹਿ ਤਾਗਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ਇਸ ਥਾਂ ਗਜਾਤਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਕਰਤਾਰ ਹੈ। ੪ ਤੁਗਣਾ ਦਾ ਭੂਤਕਾਲ. ਤੁਗਿਆ. ਨਿਭਿਆ.

ਤਾਗੀਦ. ਦੇਖੋ, ਤਾਕੀਦ. "ਪੱਖੇ ਦੀ ਤਾਗੀਦ ਪਗ ਮਲਿ ਧੋਵਣਾ." (ਭਾਗੁ)

ਤਾਗੂ. ਸੰਗਜਾ—ਕੱਚ ਆਦਿ ਦੀ ਲਾਗ ਵਾਲਾ ਤਾਗਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ, ਐਸਾ ਚੋਰ. ਇਸ ਤਾਗੇ ਨਾਲ ਜੰਦ੍ਰਾ ਬੇੜੀ ਆਦਿ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਕੱਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ.

ਤਾਗੇ. ਤਾਗਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. ਦੇਖੋ, ਤਾਗਾ। ੨ ਤਗਜ (ਤਤ੍ਵਗਜਾਤਾ) ਹੋਏ. "ਸਦਾ ਹਰਿਜਨ ਤਾਗੇ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੩ ਤੁਗੇ. ਨਿਭੇ.

ਤਾਗੋਂ. ਤਗਜ-ਹੋਵੋਂ. ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ ਬਣੋ. "ਕਾਲ ਜਾਲ ਤੇ ਤਾਗੋਂ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦) ੨ ਤੁਗੋ. ਨਿਭੋ.

ਤਾਂਘ. ਸੰਗਜਾ—ਬਲ. ਸ਼ਕਤਿ। ੨ ਇੱਛਾ। ੩ ਉਡੀਕ. ਇੰਤਜਾਰੀ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਸੰ. ਤ੍ਵਖ੍ ਧਾਤੁ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਜਾਣਾ.

ਤਾਚੀ. ਸਰਵ—ਤਿਸ ਦੀ. ਉਸ ਦੀ. "ਕਹਿਤ ਨਾਮਦੇਉ ਤਾਚੀ ਆਣਿ." (ਸਾਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਤਚਨਾ.

ਤਾਚੇ. ਸਰਵ—ਉਸ ਦੇ. ਤਿਸ ਦੇ. "ਹਮ ਵਣਜਾਰੇ ਹਹਿ ਤਾਚੇ." (ਗਉ ਮ: ੪) ੨ ਤਿਸ ਤੋਂ. ਉਸ ਤੋਂ. "ਤਾਚੇ ਹੰਸਾ ਸਗਲੇ ਜਨਾ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਾਂਤੇ. ਇਸ ਲਈ. "ਤਾਚੇ ਮੋਹਿ ਜਾਪੀਅਲੇ ਰਾਮਚੇ ਨਾਮੰ." (ਧਨਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ)

ਤਾਚੋ. ਤਿਸ ਦਾ. ਉਸ ਦਾ। ੨ ਉਸ ਨੂੰ. "ਤਾਚੋ ਮਾਰਗ ਨਾਹੀ." (ਆਸਾ ਧੰਨਾ)

ਤਾਛੀ. ਤਖਕ (ਤੱਛਕ) ਦੀ ਕੰਨਯਾ। ੨ ਸੰ. ਤ੍ਵਾਸ੍ਟ੍ਰੀ. ਤ੍ਵਸ੍ਟਾ (ਵਿਸ਼੍ਵਕਰਮਾ) ਦੀ. "ਕੈ ਇਹ ਕਿੰਨਰ ਕੀ ਦੁਹਿਤਾ ਕਿਧੌਂ ਨਾਗਨ ਕੀ, ਕਿਧੌਂ ਹੈ ਇਹ ਤਾਛੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਤਾਜ. ਅ਼ تاج ਸੰਗਯਾ—ਮੁਕੁਟ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਿਰ ਦਾ ਭੂਸਣ. "ਤਾਜ ਕੁਲਹ ਸਿਰਿ ਛਤ੍ਰੁ ਬਨਾਵਉ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ.

ਤਾਜਣ, ਤਾਜਨ, ਤਾਜਨਿ ਸੰਗਯਾ—ਤਾਜੀ ਦੀ ਮਦੀਨ. ਅ਼ਰਬ ਦੀ ਘੋੜੀ. ਦੇਖੋ, ਤਾਜੀ ੪. "ਇਕ ਤਾਜਨਿ ਤੁਰੀ ਚੰਗੇਰੀ." (ਧਨਾ ਧੰਨਾ) ੨ ਫ਼ਾ تازیانہ ਤਾਜ਼ਯਾਨਹ. ਕੋਰੜਾ. ਚਾਬੁਕ. "ਤਾਜਨ ਮਾਰ ਪਹੂਚਜੋ ਜਾਇਕੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੩੮)

ਤਾਜਮਹਲ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ.

ਤਾਜਰ. ਅ਼ تاجر ਤਾਜਿਰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਜਾਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਵਪਾਰੀ.

ਤਾਜਾ. ਫ਼ਾ تازہ ਤਾਜ਼ਹ. ਵਿ—ਨਵਾਂ. ਨਵੀਨ. ਸੱਜਰਾ.

ਤਾਜੀ. ਵਿ—ਨਵੀਂ. ਸੱਜਰੀ। ੨ ਫ਼ਾ تازی ਸੰਗਯਾ—ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬੋਲੀ। ੩ ਅ਼ਰਬ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕੁੱਤਾ। ੪ ਅ਼ਰਬੀ ਘੋੜਾ. "ਤਾਜੀ ਤੁਰਕੀ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ." (ਗਉ ਮ: ੧) ੫ ਸੰ. ਤਾਜਿਕ. ਫ਼ਾਰਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ.

ਤਾਜੀਆ. ਅ਼ تعزیہ ਤਅ਼ਜ਼ੀਯਹ. ਸੰਗਯਾ—ਮਾਤਮ. ਸ਼ੋਕ। ੨ ਸ਼ੋਕ ਦੇ ਦਿਨ। ੩ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਮੁਹ਼ੱਰਮ ਦੇ ਦਿਨੀਂ ਇਮਾਮ ਹ਼ੁਸੈਨ ਦੇ ਸ਼ੋਕ ਵਿੱਚ ਕੱਢਿਆ ਵਿਮਾਨ, ਜੋ ਮਕਬਰੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਤਾਜੀਏ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਰੀਤਿ ਮੁਖ਼ਤਾਰ ਬਿਨ ਅਬੂ ਅ਼ਬੈਦੁੱਲਾ ਨੇ ਚਲਾਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਫਿਰਕੇ ਅੰਗ (ਅ) ੯ ਅਤੇ ਮੁਹ਼ੱਰਮ ੨.

ਤਾਜੀਆਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਜਨ ੨.

ਤਾਜੀਮ. ਅ਼ تعظیم ਤਅ਼ਜੀਮ. ਅ਼ਜਮਤ (ਵਡਾਈ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸਨਮਾਨ। ੨ ਅਦਬ। ੩ ਆਦਰ ਲਈ ਖਲੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਤਾਜੀਮੀ ਸਰਦਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਸਰਦਾਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਖਲੋਕੇ ਨਜਰ ਲਵੇ.

ਤਾਜੀਰ. ਦੇਖੋ, ਤਜੀਰ.

ਤਾਜੁੱਬ. ਦੇਖੋ, ਤਅ਼ੱਜੁਬ.

ਤਾਟਤ. ਤਾੜਤ. ਤਾੜਨਾ ਕਰਦਾ. "ਤਾਟਤ ਹੈ ਸਭ ਕੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਤਾਟੰਕ. ਸੰ. ਤਾਟਕ ਅਤੇ ਤਾਡੰਕ. ਸੰਗਯਾ—ਕਰਨਫੂਲ. ਤਨੌੜਾ. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਗਹਿਣਾ। ੨ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੩੦ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੬ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੪ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਮਗਣ SSS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਿਉ ਜਿਉ ਜਪੈ ਤਿਵੈ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ,
ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵਿ ਸਮਾਵੈਗੋ,
ਭਗਤਜਨਾ ਕੀ ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਲੋਚਾ,
ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਸੁਖ ਪਾਵੈਗੋ.×××
(ਕਾਨ ਅ: ਮ: ੪)

(ਅ) ਤਾਟੰਕ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭੇਦ. ਅੰਤ ਮਗਣ ਦੀ ਥਾਂ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਗੁਰੁ ਦਾ ਨਿਯਮ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਅੰਤਰਿ ਸਬਦ ਨਿਰੰਤਰਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾ,
ਹਉਮੈ ਮਮਤਾ ਦੂਰਿ ਕਰੀ,
ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਨਿਵਾਰੈ,
ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਸੁ ਸਮਝ ਪਰੀ,
ਖਿੰਥਾ ਝੋਲੀ ਭਰਿਪੁਰਿ ਰਹਿਆ,
ਨਾਨਕ ਤਾਰੈ ਏਕੁ ਹਰੀ,
ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੀ ਨਾਈ,
ਪਰਖੈ ਗੁਰ ਕੀ ਬਾਤ ਖਰੀ.
(ਸਿਧਗੋਸਟਿ)

ਤਾਡਕਾ. ਤਾੜਕਾ ਰਾਖਸੀ. ਦੇਖੋ, ਤਾਰਕਾ ੪.

ਤਾਂਡਵ. ਸੰ. ताण्डव. ਸੰਗਯਾ—ਤੰਡਰਿਖੀ ਦੀ ਚਲਾਈ ਹੋਈ ਨੱਚਣ ਦੀ ਰੀਤਿ. ਉਛਲਵਾਂ ਨਾਚ. ਕੁਦਾੜੀਆਂ ਮਾਰਕੇ ਨੱਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਨਾਚ ਤਾਂਡਵ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਲਾਸਜ ਹੈ. "पुं नृत्यं ताण्डवं प्रोक्तं स्त्री नृत्यं लास्यमुच्यते." ਸ਼ਿਵਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾਚ ਬਹੁਤ ਪਯਾਰਾ ਹੈ. "ਹਰ ਨਚੈ ਪਰਲੈ ਤਾਂਡਵਾ." (ਸਲੋਹ)

ਤਾਣ. ਬਲ. ਸ਼ਕਤਿ. ਦੇਖੋ, ਤਾਨ ੧. "ਤਾਣ ਹੋਂਦੇ ਹੋਇ ਨਿਤਾਣਾ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਤਣਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਤਣਨਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤਾਣੁ। ੪ ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਾਣ.

ਤਾਣਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਖਿੱਚਣਾ। ੨ ਫੈਲਾਉਣਾ. ਪਸਾਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਯੂ. teino.

ਤਾਣਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਣੇ ਹੋਏ ਤੰਤੂਆਂ (ਤੰਦਾਂ) ਦਾ ਸਮੁਦਾਇ। ੨ ਕਪੜੇ ਦੇ ਲੰਮੇ ਰੁਖ਼ ਦੇ ਤੰਦ.

ਤਾਣਾ ਬਾਣਾ, ਤਾਣਾ ਵਾਣਾ ਤਾਣਾ ਅਤੇ ਪੇਟਾ. ਸੰ. ਤਾਨਵਾਨ. ਓਤਪ੍ਰੋਤ (warp and woof). "ਇੱਕ ਸੂਤ ਕਰ ਤਾਣਾ ਵਾਣਾ." (ਭਾਗੁ)

ਤਾਣਿ. ਫੈਲਾਕੇ. ਭਾਵ—ਹੱਥ ਵਧਾਕੇ. "ਓਨੀ ਤੁਪਕ ਤਾਣਿ ਚਲਾਈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਤਾਣਨਾ.

ਤਾਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਕਪੜੇ ਦਾ ਲੰਮੇ ਰੁਖ਼ ਤਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੂਤ.

ਤਾਣੁ. ਬਲ. ਦੇਖੋ, ਤਾਣ ੧. "ਤਾਣੁ ਤਨੁ ਖੀਨ ਭਇਆ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਸਾਮਰਥਯ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤਾਣਾ. "ਕੂੜੈ ਕਤਿਐ ਕੂੜਾ ਤਣੀਐ ਤਾਣੁ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਤਾਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਤਕਾਲ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਫ਼ੌਰਨ. ਤੁਰੰਤ. "ਬਿਖ ਖਾਤ ਮਰ ਜਾਤ ਤਾਤ." (ਭਾਗੁ ਕ) ੨ ਵਿ—ਤਪ੍ਤ. ਤਪਿਆ ਹੋਇਆ. "ਮਨੋ ਤਾਤ ਤਵਾ ਪਰ ਬੂੰਦ ਪਰੀ." (ਰਾਮਾਵ) ਤੱਤੇ ਤਵੇ ਤੇ ਬੂੰਦ ਪਈ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਰੁਚਿ. ਪ੍ਰੀਤਿ. "ਮੋਹਿ ਨਾਹਿ ਇਨ ਸਿਉ ਤਾਤ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ੪ ਸੰ. ਜੋ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਕਰੇ, ਪਿਤਾ. "ਤਾਤ ਮਾਤ ਨ ਜਾਤ ਜਾ ਕਰ." (ਜਾਪੁ) ੫ ਪੁਤ੍ਰ. "ਤਾਂ ਕਹੁ ਤਾਤ ਅਨਾਥ ਜਯੋਂ

ਆਜ." (ਰਾਮਾਵ) ੬ ਵਡਾ ਭਾਈ। ੭ ਤਾਇਆ. ਪਿਤਾ ਦਾ ਵਡਾ ਭਾਈ। ੮ ਬ੍ਰਹਮਾ। ੯ ਵਿ—ਪਜਾਰਾ. ਪ੍ਰਿਯ. "ਮਿਤ ਹੋ ਸੋਊ ਤਾਤ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਉਹ ਪਜਾਰਾ ਮਿਤ੍ਰ ਹੋਵੇ। ੧੦ ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਾਅ਼ਤ। ੧੧ ਦੇਖੋ, ਤਾਤਿ। ੧੨ ਦੇਖੋ, ਤਾਤੁ। ੧੩ ਸਿੰਧੀ. ਚਰਚਾ। ੧੪ ਨਿੰਦਾ। ੧੫ ਖ਼ਬਰਦਾਰੀ। ੧੬ ਤਾਬੇਦਾਰੀ.

ਤਾਂਤ. ਸੰਗਜਾ—ਤੰਤੁ. ਤੰਦ. ਤਾਗਾ. ਡੋਰਾ। ੨ ਅੰਤੜੀ ਦੀ ਵੱਟੀ ਹੋਈ ਤੰਦ. ਦੇਖੋ, ਤੰਦ ੩। ੩ ਸੰ. तान्त. ਵਿ—ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ.

ਤਾਤਓ. ਵਿ—ਤਪ੍ਯ (ਤਪਿਆ) ਹੋਇਆ. "ਤੇਲੁ ਤਾਵਣਿ ਤਾਤਓ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ਤੱਤੇ ਤੇਲ ਵਿੱਚ ਤਾਉਂਦੇ ਹਨ.

ਤਾਤਕਾਲ. ਦੇਖੋ, ਤਤਕਾਲ.

ਤਾਤਧਰਾ. ਦੇਖੋ, ਧਰਾਤਾਤ.

ਤਾਤਨੀ. ਸੰਗਜਾ—ਮਾਤਾ. ਮਾਈ. "ਬਸਹੁ ਤਾਤ ਨਿਜ ਤਾਤਨੀ ਪਾਸ ਜਾਇ ਤੁਮ ਤਾਤ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਹੇ ਪੁਤ੍ਰ, ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਪਾਸ ਤਤਕਾਲ (ਫ਼ੌਰਨ) ਜਾਕੇ ਵਸੋ.

ਤਾਤਪਰਜ, ਤਾਤਪਰਯ } ਸੰ. तात्पर्य—ਤਾਤਪਰ੍ਯ. ਸੰਗਜਾ—ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ. ਆਸ਼ਯ. ਮਤਲਬ। ੨ ਅਰਥ। ੩ ਵਾਕਜ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸ਼ਕਤਿ, ਜੋ ਅਰਥ ਦੀ ਯੋਗਜਤਾ ਦਾ ਬੋਧ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ. "ਵਾਕਜ ਅਰਥ ਕੇ ਜਨਨ ਕੀ ਆਹਿ ਯੋਗਜਤਾ ਜੋਇ। ਤਾਤਪਰਜ ਪੁਨ ਵਾਕ ਮੇ ਕਹੈਂ ਵਿਦਾਂਤੀ ਸੋਇ." (ਭਾਈ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ)

ਤਾਤਾ. ਵਿ—ਤਪ੍ਤ. ਤੱਤਾ. "ਤੁਝੈ ਨ ਲਾਗੈ ਤਾਤਾ ਝੋਲਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਤਿਕ੍ਤ. ਕੌੜਾ. ਤੀਤਾ. "ਬਿਖੁਫਲੁ ਮੀਠਾ ਚਾਰਿ ਦਿਨ ਫਿਰਿ ਹੋਵੈ ਤਾਤਾ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੩ ਫ਼ਾ تته ਸੰਗਜਾ—ਜ਼ੁਬਾਨ ਦੇ ਰੁਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਥਥਲਾਪਨ. ਲੁਕਨਤ. "ਲਖ ਲਖ ਨਉਤਨ ਨਾਉਂ ਲੈ ਲਖ ਲਖ ਸੇਖ ਵਿਸੇਖਨ ਤਾਤਾ." (ਭਾਗੁ) ਸ਼ੇਸਨਾਗ ਲੱਖਾਂ ਨਾਉਂ ਅਤੇ ਲੱਖਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸਣ ਲੈ ਕੇ ਥਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨ ਰੁਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੪ ਤਪ੍ਤਤਾ. ਦਾਹ. ਜਲਨ. ਈਰਖਾ. "ਵਿਸਰੀ ਤਿਸੈ ਪਰਾਈ ਤਾਤਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਜਿਵੇਂ—ਫੌਜ ਦਾ ਤਾਂਤਾ.

ਤਾਂਤਾ. ਸੰਗਜਾ—ਕ਼ਤ਼ਾਰ. ਪੰਕ੍ਤਿ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ. ਜਿਵੇਂ—ਫੌਜ ਦਾ ਤਾਂਤਾ.

ਤਾਤਾਰ. ਫ਼ਾ تاتار ਸੰਗਜਾ—ਮਧਜ ਏਸ਼ੀਆ ਦਾ ਇੱਕ ਦੇਸ਼, ਜੋ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਕੈਸਪਿਯਨ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਚੀਨ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਾਂਤ ਤੀਕ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਮਰਕ਼ੰਦ, ਬੁਖਾਰਾ ਆਦਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ ਹਨ। ੨ ਤਾਤਾਰ ਵਿੱਚ ਵਸਣ ਵਾਲੀ ਜਾਤਿ. Tartar.

ਤਾਤਾਰ ਖ਼ਾਨ. ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਨ ਲੋਦੀ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਜੋ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਹਾਕਿਮ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਨ.

ਤਾਤਾਰੀ. ਤਾਤਾਰ ਦੇਸ਼ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਤਾਰ. ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਾਤ੍ਰ ਨੂੰ ਤੁਰਕ ਆਖਦੇ ਹਨ ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਤੁਰਕਾਂ ਅਤੇ ਮੰਗੋਲਾਂ ਨੂੰ ਤਾਤਾਰੀ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. Scythian.

ਤਾਤਿ. ਸੰਗਜਾ—ਤਪ੍ਤ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਜਲਨ. ਈਰਖਾ. "ਬਿਸਰਿਗਈ ਸਭ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) "ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ਹੋਵੈ ਤਿਸ ਦਾ ਕਦੇ ਨਾ ਹੋਵੀ ਭਲਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਤਾਤੀ. ਵਿ—ਤਪ੍ਤ. ਤੱਤੀ. "ਕਲਿ ਤਾਤੀ ਠਾਢਾ ਹਰਿਨਾਉ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸੰਗਜਾ—ਅਗਨੀ. "ਠੰਢੀ ਤਾਤੀ ਮਿਟੀ ਖਾਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਨਦੀ (ਭਾਵ—ਪਾਣੀ) ਅਗਨੀ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਖਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ੩ ਚਿੰਤਾ. ਫ਼ਿਕਰ. "ਤਾ ਹਮ ਕੈਸੀ ਤਾਤੀ?" (ਰਾਮ ਮ: ੪) ੪ ਈਰਖਾ. ਹ਼ਸਦ। ੫ ਸੰ. ਤੰਤ੍ਰੀ. ਵੀਣਾ. "ਤਾਤੀ ਗਹੁ ਆਤਮ ਬਸਿਕਰ ਕੀ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦) ੬ ਸਿੰਧੀ. ਵਿ—ਬਾਤੂਨੀ। ੭ ਖ਼ਬਰਦਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਤਾਂਤੀ. ਦੇਖੋ, ਤੰਤ੍ਰੀ। ੨ ਸੰ. ਤੰਤੁਵਾਯ. ਤੰਤੁ (ਤੰਦ) ਤਣਨ ਬੁਣਨ ਵਾਲਾ, ਜੁਲਾਹਾ. "ਤਹਿ ਤਾਂਤੀ ਮਨ ਮਾਨਿਆ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਤਾਤੀਲ. ਅ਼ تعطیل ਤਅ਼ਤ਼ੀਲ. ਸੰਗਜਾ—ਅ਼ਤ਼ਲ (ਬੇਕਾਰ) ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਕੰਮ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਛੁੱਟੀ.

ਤਾਤੀ ਵਾਉ. ਤਪ੍ਤ ਵਾਯੁ. ਦੇਖੋ, ਤਤਵਾਉ. "ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਣਾਈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਅਨਲਵਾਉ ੨.

ਤਾਤੁ. ਦੇਖੋ, ਤਾਤ। ੨ ਵਿ—ਪ੍ਰਿਯ. ਪਜਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਤ ੯. "ਜਿਨਿ ਕਨ ਕੀਤੇ ਅਖੀ ਨਾਕੁ। ਜਿਨਿ ਜਿਹਵਾ ਦਿਤੀ ਬੋਲੈ ਤਾਤੁ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) ਪ੍ਰਿਯ ਵਾਣੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ.

ਤਾਤੁਕ. ਸੰ. ਤਾਤ੍ਵਿਕ. ਵਿ—ਤੱਤਾਂ ਦਾ. ਭੂਤਾਂ ਦਾ. "ਤਾਤੁਕ ਤਾਂਹਿ ਵਿਕਾਰ ਨ ਕੋਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤਾਤੁਲ. ਤਾਤ-ਤੁਲਜ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਪਿਤਾ ਤੁੱਲ। ੨ ਪੁਤ੍ਰ ਤੁਲਜ। "ਕਹਿ ਬਿਨੀਤ, ਬਖਸ਼ਹੁ ਜਨ ਤਾਤੁਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਤਾਂ-ਤੁਲਜ. ਉਸ ਬਰਾਬਰ.

ਤਾਤੇ, ਤਾਂਤੇ } ਸਰਵ—ਉਸ ਤੋਂ. ਉਸ ਸੇ. "ਤਾਤੇ ਅੰਗਦ ਭਇਅਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਿਸ ਵਾਸਤੇ. ਤਿਸ ਹੇਤੁ ਸੇ. "ਤਾਤੇ ਮੈ ਧਾਰੀ ਓਟ ਗੁਪਾਲ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਤਾਤੋ. ਵਿ—ਤਪ੍ਤ. ਤੱਤਾ। ੨ ਕ੍ਰੋਧੀ.

ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ, ਤਾਂਤ੍ਰੀ } ਸੰ. तान्त्रिक. ਵਿ—ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਗਜਾਤਾ. ਯੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਤਾਥ, ਤਾਥੁ } ਦੇਖੋ, ਤਥੁ.

ਤਾਦਾਤਮ. ਸੰ. तादात्म्य—ਤਾਦਾਤਮਜ. ਸੰਗਜਾ—ਇੱਕ ਵਸਤੁ ਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਕਾਰਯ ਅਤੇ ਕਾਰਣ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਸੰਬੰਧ। ੩ ਇੱਕ ਵਜੰਜਨਾ ਸ਼ਕਤਿ, ਜਿਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਿਸੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਦਾ ਬੋਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਆਖੀਏ ਕਿ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਣ ਪਿੰਡ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀਆਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ.

ਤਾਦਾਦ. ਅ਼ تعداد ਤਅ਼ਦਾਦ. ਸੰਗਜਾ—ਅ਼ਦਦ (ਸ਼ੁਮਾਰ) ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਗਿਣਤੀ. ਸੰਗਜਾ.

ਤਾਦ੍ਰਿਸ. ਸੰ. ਤਾਦ੍ਰਕ੍ਸ਼ ਅਤੇ ਤਾਦ੍ਰਸ਼. ਵਿ—ਓਹੋ ਜੇਹਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਵੈਸਾ.

ਤਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਣਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਫੈਲਾਉ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਤਨੁ ਧਾ। ੨ ਸੁਰਾਂ (ਸ੍ਵਰਾਂ) ਦਾ ਵਿਸ੍ਤਾਰ. ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਖੜਜ (ਸੜਜ) ਤੋਂ ਨਿਖਾਦ (ਨਿਸ਼ਾਦ) ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਦ ਤੋਂ ਸੜਜ ਸ੍ਵਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਆਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਸੰਗੀਤਦਾਮੋਦਰ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ੪੯ ਤਾਨਾਂ ਹਨ, ਸੰਗੀਤਸਾਰ ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ੮੪ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਪ੍ਰਸ੍ਤਾਰ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਛੰਦ ਅਨੰਤ ਹਨ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਸ੍ਵਰਪ੍ਰਸ੍ਤਾਰ ਕਰਕੇ ਤਾਨਾਂ ਭੀ ਅਨੰਤ ਹਨ. ਜੇ ਤਾਨਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਿਯਮ ਵਿਚਾਰੀਏ ਤਦ ਦੋ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤਾਨਾਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ ਆਰੋਹੀ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹੀ. ਉੱਪਰ ਨੂੰ ਜਾਣਾ ਆਰੋਹੀ, ਹੇਠ ਵੱਲ ਆਉਣਾ ਅਵਰੋਹੀ ਹੈ.

ਆਰੋਹੀ ਅਵਰੋਹੀ ਤਾਨਾਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭੇਦ ਇਹ ਲਿਖੇ ਹਨ:—

ਆਰਚਿਕ—ਇੱਕ ਸ੍ਵਰ ਦੀ.[1]
ਗਾਥਿਕ—ਦੋ ਸ੍ਵਰ ਦੀ.
ਸਾਮਿਕ—ਤਿੰਨ ਸ੍ਵਰ ਦੀ.
ਸ੍ਵਰਾਂਤਰ—ਚਾਰ ਸ੍ਵਰ ਦੀ.
ਓੜਵ—ਪੰਜ ਸ੍ਵਰ ਦੀ.
ਸ਼ਾੜਵ—ਛੀ ਸ੍ਵਰ ਦੀ.
ਸੰਪੂਰਣ—ਸੱਤ ਸ੍ਵਰ ਦੀ.

ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਨ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹੋਰ ਭੀ ਥਾਪੇ ਹਨ. ਇੱਕ ਸ਼ੁੱਧ ਤਾਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੇ ਸੁਰ ਲੱਗਣ. ਜੈਸੇ—ਸ ਰ ਗ ਮ ਪ ਧ ਨ. ਦੂਜੀ ਕੂਟਤਾਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟੇਢੇ ਸੁਰ ਹੋਣ, ਯਥਾ—ਸ ਗ ਰ, ਮ ਧ ਪ ਆਦਿ.[2]

"ਬਾਜਾ ਮਾਣੁ ਤਾਣੁ ਤਜਿ ਤਾਨਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)
੩ ਤਾਲ ਦੇ "ਸਮ" ਨੂੰ ਭੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਤਾਨ ਆਖਦੇ ਹਨ. "ਤਾਨ ਸਮੇ ਗੁਰੁ ਅਹੋ! ਉਚਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਤੰਤੂਆਂ (ਤੰਦਾਂ) ਦਾ ਤਾਣਾ. ਬੁਣਨ ਲਈ ਤਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੂਤ. ਦੇਖੋ, ਤਾਨੁ। ੫ ਸਰਵ—ਤਾਂ ਨੇ. ਤਿਸ ਨੇ. "ਮਧੁ ਕੈਟਭ ਤਾਨ ਮਰੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੬ ਤ੍ਰਾਣ (ਰਖ੍ਯਾ) ਅੰਦਰ ਆਏ (ਸ਼ਰਣਾਗਤ) ਲਈ ਭੀ ਤਾਨ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਾਣ. "ਤਾਨ ਕੋ ਸੁਖ ਦੀਅੰ." (ਬੈਰਾਹ) ੭ ਤਾਣ. ਬਲ. ਦੇਖੋ, ਤਾਨਿ.

ਤਾਨਉੜਾ. ਦੇਖੋ, ਤਨਉੜਾ.

ਤਾਨਸੇਨ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਮਿਸ਼੍ਰ ਸੀ. ਇਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਰਾਗਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਆਚਾਰਯ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਵ੍ਰਿੰਦਾਵਨ ਨਿਵਾਸੀ ਸ੍ਵਾਮੀ ਹਰਿਦਾਸ ਦਾ ਸ਼ਿੱਖ ਹੋਕੇ ਇਸ ਨੇ ਰਾਗਵਿਦ੍ਯਾ ਸਿੱਖੀ ਅਤੇ ਭਾਟ ਦੇ ਰਾਜਾ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਬਘੇਲਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਨਾਮ ਪਾਇਆ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਸੁਣਕੇ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਧਨ ਅਰ ਮਾਨ ਦੇਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖਿਆ.[3] ਗਵਾਲੀਅਰ ਨਿਵਾਸੀ ਪੀਰ ਗ਼ੌਸਮੁਹੰਮਦ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਨਾਲ ਇਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਅਰ ਨਾਮ ਤਾਨਸੇਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ. ਤਾਨਸੇਨ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੫੮੯ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਉਸ ਦੀ ਕ਼ਬਰ ਗਵਾਲੀਅਰ ਵਿੱਚ ਗਵੈਯੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਯਾਤ੍ਰਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਅਰ ਕ਼ਬਰ ਪਾਸ ਜੋ ਇਮਲੀ ਦਾ ਬਿਰਛ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਬਹੁਤ ਗਾਇਕ ਇਸ ਲਈ ਚਬਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੰਠ ਸੁਰੀਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ.[4]

ਤਾਨ ਕਲੋਲ. ਤਾਨ (ਸੁਰ ਵਿਸਤਾਰ) ਦੀ ਕੱਲੋਲ (ਲਹਿਰ). ਤਾਨ ਦੀ ਉਮੰਗ. ਤਾਨ ਦਾ ਵਧਾਉ ਘਟਾਉ. ਕੰਠ ਹਿਰਦੇ ਆਦਿ ਤੋਂ ਤਾਨ ਦੇ ਕੱਢਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਉਠਹਿ ਤਾਨ ਕਲੋਲ." (ਰਾਗ ਮਾਲਾ)

ਤਾਨਤਰੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਨ ਦੀ ਲਹਿਰ. ਆਰੋਹੀ ਅਵਰੋਹੀ ਤਾਨ ਦਾ ਆਲਾਪ. "ਉਘਟਤ ਤਾਨ ਤਰੰਗ ਰੰਗ ਅਤਿ." (ਹਜ਼ਾਰੇ ੧੦) ੨ ਤਾਨਸੇਨ ਗਵੈਯੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਉੱਤਮ ਗਾਇਕ ਸੀ.

ਤਾਨਤਾਨ. ਬਲ ਦਾ ਬਲ। ੨ ਸ੍ਵਰ ਪ੍ਰਸ੍ਤਾਰ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਨਮੋ ਤਾਨਤਾਨੇ." (ਜਾਪੁ)

ਤਾਨਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਣਨਾ.

ਤਾਨਪੂਰਾ. ਦੇਖੋ, ਤੰਬੂਰਾ.

ਤਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਣਾ. "ਹਮ ਘਰਿ ਸੂਤ ਤਨਹਿ ਨਿਤ ਤਾਨਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਅ਼ طعن ਤ਼ਅ਼ਨਹ. ਨੇਜ਼ਾ ਮਾਰਨਾ। ੩ ਭਾਵ—ਮੇਹਣਾ. ਤਰਕ. "ਬੋਲ ਕੁਬੋਲ ਦੇਤ ਹੈਂ ਤਾਨੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ. ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਮ ਅੱਬੁਲਹ਼ਸਨ ਸੀ. ਇਹ ਗੋਲਕੰਡਾ (ਦੱਖਣ) ਦੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪੁਰ ਸਨ ੧੬੭੨ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਅਰ ਸਨ ੧੬੮੭ ਵਿੱਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਿੱਤਕੇ ਦੌਲਤਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਕ਼ੈਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੋਲਕੰਡਾ ਦਿੱਲੀਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਿਆ. ਤਾਨੇਸ਼ਾਹ ਦੀ ਮੌਤ ਸਨ ੧੭੦੪ ਵਿੱਚ ਹੋਈ. ਇਹ .ਕੁਤ਼ਬਸ਼ਾਹੀ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ. "ਤਾਨੇਸ਼ਾਹ ਜੁ ਦੱਖਣ ਕੇਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਗੋਲਕੰਡਾ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

ਤਾਨਾਬਾਨਾ, **ਤਾਨਾਵਾਨਾ** } ਦੇਖੋ, ਤਾਣਾਵਾਣਾ. "ਤਾਨਾ ਬਾਨਾ ਕਛੂ ਨ ਸੂਝੈ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ)

ਤਾਨਿ. ਤਾਣ ਕੇ. ਖਿੱਚਕੇ. ਫੈਲਾ ਕੇ. "ਸਮੂਹ ਬਾਨ ਤਾਨਿ ਤਾਨਿ ਤਾਨਤੇ ਪ੍ਰਹਾਰਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਖਿੱਚ ਖਿੱਚ ਕੇ ਬਲ ਨਾਲ ਮਾਰਦੇ ਹਨ.

ਤਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਤਾਣੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਮਾਨਾ ੨.

ਤਾਨੁ. ਤ੍ਰਾਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਨ ਅਤੇ ਤਾਨਾ. "ਸਾਕਤ ਸੂਤੁ ਬਹੁ ਗੁਰਝੀ ਭਰਿਆ, ਕਿਉ ਕਰਿ ਤਾਨੁ ਤਨੀਜੈ?" (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪)

ਤਾਨੇਸ਼ਾਹ. ਦੇਖੋ, ਤਾਨਾਸ਼ਾਹ.

ਤਾਨੈ. ਸਰਵ—ਤਿਸ ਨੇ. "ਤਬ ਸਰੀਰ ਕੋ ਬਲ ਕਰ ਤਾਨੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

---

[1] ਇੱਕ ਸੁਰ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਸੁਰ ਤਕ ਜਾਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਸੜਜ ਤੋਂ ਰਿਸਭ ਅਤੇ 'ਰਿਸਭ' ਤੋਂ ਸੜਜ; ਅਰ ਸੁਰ ਦੀ ਸ਼੍ਰੁਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਧੁਨਿ ਦਾ ਕੰਪ ਅਤੇ ਗਤਿ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇੱਕੋ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਭੀ ਤਾਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ.

[2] ਤਾਨ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ tune ਅਤੇ tone ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੋ.

[3] ਤਾਨਸੇਨ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਕਬਰ ਦੇ ਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ.

[4] ਪੁਰਾਣੀ ਇਮਲੀ ਸੁੱਕ ਗਈ ਹੈ. ਹੁਣ ਲੋਕ ਕਬਰ ਪਾਸ ਦੇ ਨਿੰਮ ਦੇ ਪੱਤੇ ਚੱਬਦੇ ਹਨ.

੨ ਫੈਲਾਵੇ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਕਰੇ। ੩ ਖਿੱਚੇ. ਤਾਣੇ. "ਸੋ ਸੁਰਤਾਨੁ ਜੁ ਦੁਇ ਸਰ ਤਾਨੈ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ਦੋ ਤੀਰ (ਨੀਤਿ ਅਤੇ ਭਗਤਿ) ਖਿੱਚੇ.

ਤਾਪ. (ਦੇਖੋ, ਤਪ੍ ਧਾ.) ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਗਰਮੀ. ਤੇਜ. ਉਸ਼੍ਣਤਾ। ੨ ਸੰ. ਜ੍ਵਰ. حُمّی .ਹੁੱਮਾ. Fever. ਬੁਖ਼ਾਰ. ਜ੍ਵਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਤਾਪ ਇਸ ਲਈ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਰ ਤਪ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਅਯੋਗ ਅਹਾਰ ਵਿਹਾਰ ਤੋਂ ਕੋਠੇ ਦੀ ਅਗਨਿ ਲਹੂ ਨੂੰ ਤਪਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਦਾ ਤਪਣਾ ਹੀ ਤਾਪ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ. ਤਾਪ ਤੋਂ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸੁਸਤੀ ਅਤੇ ਬੇਚੈਨੀ ਵਿਆਪ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮੂੰਹ ਬੇਸੁਆਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਵਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਵਾਸੀਆਂ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਦਿਲ ਦੀ ਹਰਕਤ ਕਾਹਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਭੁੱਖ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਹੱਡਭੰਨਣੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਦਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਆਦਿ. "ਤਾਪ ਉਤਾਰਿਆ ਸਤਿਗੁਰਿ ਪੂਰੈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਤਾਪ ਦੇ ਅਨੇਕ ਭੇਦ ਹਨ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਿੱਖਮਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ. ਅੱਖਰਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸਭ ਅੱਗੇ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ—

(ੳ) ਉਸਨ ਤਾਪ. ਦੇਖੋ, ਉਸਨ ਤਾਪ.

(ਅ) ਅਠਵਾੜਾ ਤਾਪ. ਇਹ ਤਾਪ ਇੱਕ ਦਿਨ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਅਤੇ ਛੀ ਦਿਨ ਬੇਮਾਲੂਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਕਦੇ ਛੀ ਦਿਨ ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬੇਮਾਲੂਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਮ ਇਲਾਜ ਹੈ ਕਿ—

ਫਟਕੜੀ ਦੀ ਖਿੱਲ ਇੱਕ ਤੋਲਾ, ਲੌਂਗ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ੇ, ਮਿਸ਼ਰੀ ਇੱਕ ਤੋਲਾ, ਸਭ ਬਰੀਕ ਪੀਸਕੇ ਸਤਾਈ ਪੁੜੀਆਂ ਬਣਾਉਣੀਆਂ. ਇੱਕ ਪੁੜੀ ਸਵੇਰੇ, ਇੱਕ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ, ਇੱਕ ਸੰਝ ਨੂੰ ਕੋਸੇ ਦੁੱਧ ਜਾਂ ਜਲ ਨਾਲ ਛਕਾਉਣੀ.

ਮੁਲੱਠੀ, ਪਟੋਲਪਤ੍ਰ, ਕੜ੍ਹ, ਅੰਬ ਦੀ ਗਿਰੂ, ਹਰੜ ਦੀ ਛਿੱਲ ਸਮਾਨ ਲੈਕੇ, ਕਾੜ੍ਹਾ ਬਣਾਕੇ, ਮਿਸ਼ਰੀ ਪਾਕੇ ਪਿਆਉਣਾ.

ਚਰਾਇਤਾ, ਨਿੰਮ, ਕੜ੍ਹ, ਨਾਗਰਮੋਥਾ, ਪਿੱਤਪਾਪੜਾ, ਗਿਲੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾੜ੍ਹਾ ਦੇਣਾ. ਖਸਰੇ ਆਦਿ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਤਾਪ ਭੀ ਅਠਵਾੜਾ ਤਾਪ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਸਿਆਣੇ ਵੈਦ ਹਕੀਮ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਰੋਗੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਲਾਜ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ. "ਅਸਟ ਦਿਵਸਿਯਾ ਅਰੁ ਬੀਸਾਯਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

(ੲ) ਸ਼ੀਤ ਜ੍ਵਰ ਅਥਵਾ ਸੀਤਲ ਜੁਰ. ਪਾਲਾ ਲੱਗਕੇ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਤਾਪ. حُمّی غِب ਹੁੱਮਾ ਗ਼ਿੱਬ. ਕਾਂਬੇ ਦਾ ਤਾਪ. Aguefever. ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ—ਗੰਦੀ ਸੜੀ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ, ਮੱਛਰਾਂ ਦਾ ਲੜਨਾ, ਸਲ੍ਹਾਬੇ ਵਿੱਚ ਸੌਣਾ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਸੰਜਮ ਨਾ ਰੱਖਣਾ, ਅੰਤੜੀ ਵਿੱਚ ਮਲ ਦਾ ਜਮਾ ਹੋਣਾ ਆਦਿ.

ਇਸ ਦਾ ਉਪਾਉ ਹੈ—ਰੋਟੀ ਛੱਡਕੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਡੰਗ ਗਊ ਦਾ ਕੋਸਾ ਦੁੱਧ ਪੀਣਾ, ਸੰਗਤਰੇ ਆਦਿ ਫਲ ਖਾਣੇ. ਨਸਾਦਰ ਇੱਕ ਤੋਲਾ, ਨੂਣ ਛੀ ਮਾਸ਼ੇ, ਕਾਲੀ ਮਿਰਚਾਂ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ੇ, ਸਭ ਬਰੀਕ ਪੀਸਕੇ ਮਾਸ਼ੇ ਮਾਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਪੁੜੀਆਂ ਬਣਾਕੇ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਗਰਮ ਜਲ ਨਾਲ ਨਿੱਤ ਖਾਣੀਆਂ.

ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਹਰੇ ਪੱਤੇ ਪੰਜ ਤੋਲੇ, ਕਾਲੀਆਂ ਮਿਰਚਾਂ ਇੱਕ ਤੋਲਾ, ਬਰੀਕ ਪੀਸਕੇ ਰੱਤੀ ਰੱਤੀ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਬਣਾਕੇ ਦੋ ਦੋ ਚਾਰ ਚਾਰ ਗੋਲੀਆਂ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਵਾਰ ਗਊ ਦੇ ਦੁੱਧ ਜਾਂ ਜਲ ਨਾਲ ਖਾਣੀਆਂ.

ਫਟਕੜੀ ਦੀ ਖਿੱਲ ਨਾਲ ਮਿਸ਼ਰੀ ਮਿਲਾਕੇ ਮਾਸ਼ੇ ਮਾਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪੁੜੀਆਂ ਜਲ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਛਕਣੀਆਂ.

ਸੀਤ ਜ੍ਵਰ ਲਈ ਕੁਨੀਨ ਸਿੱਧ ਔਖਧ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਤਪ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ, ਜਾਂ ਗੰਧਕ ਦੇ ਤੇਜ਼ਾਬ ਵਿੱਚ ਹੱਲ ਕਰਕੇ ਅਰਕ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋ.

ਪਾਨ ਦੇ ਪੱਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਾਸ਼ਾ ਨਸਾਦਰ ਜੇ ਤਾਪ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੱਬਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ. "ਸੀਤਲ ਜੁਰ ਅਰ ਉਸਨ ਤਾਪ ਭਨ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

(ਸ) ਸੂਖਾ ਜ੍ਵਰ. ਸੰ. शोष ज्वर. ਸ਼ੋਸਜ੍ਵਰ. Anaemia fever. ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹਨ—ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ, ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਭੁੱਖ ਤੇਹ ਨੀਂਦ ਆਦਿਕ ਦਾ ਵੇਗ ਰੋਕਣਾ, ਬਹੁਤ ਮੈਥੁਨ ਕਰਨਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਪੀਣਾ, ਚਿੰਤਾ ਭੈ ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਹੋਣਾ, ਭੁੱਖੇ ਤਿਹਾਏ ਰਹਿਣਾ, ਰੁੱਖੇ ਪਦਾਰਥ ਖਾਣੇ ਪੀਣੇ, ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਤਰਾਵਤ ਦਾ ਜਾਂਦੇ ਰਹਿਣਾ, ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਅਹਾਰ ਨੀਂਦ ਆਦਿਕ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ.

ਇਸ ਤਾਪ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਤੁਚਾ ਰੁੱਖੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋੜ ਢਿੱਲੇ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਸਿਰ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਮੱਠਾ ਮੱਠਾ ਤਾਪ ਹਰ ਵੇਲੇ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਜੇ ਇਸ ਦਾ ਛੇਤੀ ਇਲਾਜ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਾਕੇ ਤਪਦਿੱਕ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੈ—ਦਾਲ (ਦਾਰੁ) ਚੀਨੀ ਇੱਕ ਤੋਲਾ, ਛੋਟੀ ਇਲਾਇਚੀ ਦੋ ਤੋਲੇ, ਮਘਾਂ ਚਾਰ ਤੋਲੇ, ਬੰਸਲੋਚਨ ਅੱਠ ਤੋਲੇ, ਮਿਸ਼ਰੀ ਸੋਲਾਂ ਤੋਲੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੂਰਣ ਕਰਕੇ ਦੁਗਣਾ ਸ਼ਹਿਦ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਘੀ ਮਿਲਾਕੇ ਛੀ ਛੀ ਮਾਸ਼ੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਚਟਾਉਣਾ. ਖਾਣ ਲਈ ਹਲਕੇ ਅਤੇ ਤਰ ਪਦਾਰਥ ਦੇਣੇ. ਗਊ ਅਤੇ ਬੱਕਰੀ ਦਾ ਦੁੱਧ, ਚਾਵਲ ਪਾਲਕ ਆਦਿ ਭੋਜਨ ਉੱਤਮ ਹਨ. "ਸੂਖਾ ਜ੍ਵਰ ਤੇਈਆ ਚੌਥਾਯਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

(ਹ) ਚੌਥਾਯਾ ਤਾਪ. ਚਾਤੁਰਥਿਕ ਜ੍ਵਰ. حُمّی ربع ਹੁੱਮਾ ਰੁਬਅ਼ Quartan fever. ਇਹ ਤਾਪ ਇੱਕ ਦਿਨ ਹੋਕੇ ਦੋ ਦਿਨ ਗੁਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਕਦੇ ਦੋ ਦਿਨ ਹੋਕੇ ਚੌਥੇ ਦਿਨ ਗੁਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਮਾਮੂਲੀ ਤਾਪ ਪਿੱਛੋਂ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀ ਬਦਪਰਹੇਜੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਭੀ ਮਲੇਰੀਏ (malaria) ਦਾ ਅਸਰ ਹੈ. ਇਹ ਤਾਪ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਭਿਆਨਕ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਜੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਯਰਕਾਨ, ਖ਼ੂਨੀਖਾਂਸੀ ਆਦਿਕ ਰੋਗ ਹੋ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਇਹੀ ਭਯੰਕਰ ਰੋਗ ਹੈ. ਇਸ ਤਾਪ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਸਰਦੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਉਤਰਨ ਵੇਲੇ ਤ੍ਰੇਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ. ਸਾਧਾਰਣ ਇਲਾਜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ—ਫਟਕੜੀ ਦੀ ਖਿੱਲ ਛੀ ਰੱਤੀ, ਖੰਡ ਇੱਕ ਮਾਸ਼ਾ,

ਐਸੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪੁੜੀਆਂ ਰੋਜ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਦੇਣੀਆਂ.

ਕੁਨੀਨ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਪੰਜ ਪੰਜ ਗ੍ਰੇਨ ਖਵਾਉਣੀ.

ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਪੱਤੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਵਾਰ ਚਾਰ ਚਾਰ ਛਕਾਉਣੇ.

ਚਿੱਟਾ ਜੀਰਾ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ੇ, ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਗੁੜ, ਤਾਪ ਦੀ ਵਾਰੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਘੰਟਾ ਪਹਿਲਾਂ ਖਵਾਉਣਾ.

ਸੱਤ ਦਿਨ ਕੇਵਲ ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਾ ਖਵਾਉਣਾ.

ਸੁੰਢ, ਨਾਗਰਮੋਥਾ, ਕੁਟਕੀ, ਚਰਾਇਤਾ, ਲਾਲਚੰਦਨ, ਆਉਲੇ, ਗਿਲੋ, ਸਭ ਦੋ ਦੋ ਮਾਸ਼ੇ ਲੈਕੇ ਕਾੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਪਿਆਉਣੇ. "ਸੁਖਾ ਜ੍ਵਰ ਤੇਈਆ ਚੌਥਾਯਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

(ਕ) ਡੇਢਮਾਸੀਆ ਤਾਪ. ਇਹ ਤਾਪ ਡੇਢ ਮਹੀਨਾ ਨਿਰੰਤਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਡੇਢ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਦੌਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਭੀ ਵਿਖਮ ਜ੍ਵਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਉਹੀ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ ਜੋ ਤੇਈਏ ਚੌਥਾਏ ਤਾਪ ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਕਦੇ ਕਦੇ ਤੋਰਕੀ ਦਾ ਤਾਪ ਭੀ ਡੇਢ ਮਹੀਨਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਬੀਸਾਯਾ ਤਾਪ. "ਡੇਢਮਾਸੀਆ ਫੁਨ ਤਪ ਭਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

(ਖ) ਤੇਈਆ ਤਾਪ. ਤ੍ਰਿਤੀਯਕ ਜ੍ਵਰ حُمّیٰ ثلاثیہ .ਹੁੱਮਾ ਸਲਾਸਿਯਹ. Tertian fever. ਇਹ ਤਾਪ ਇੱਕ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਅਸਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵੇਲੇ ਪਾਲਾ ਲਗਦਾ (ਕਾਂਬਾ ਹੁੰਦਾ) ਹੈ. ਇਹ ਮਲੇਰੀਏ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਨੌਬਤੀ ਬੁਖ਼ਾਰ ਹੈ. ਸੁਸ਼੍ਰੁਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੰਠ ਗਤ ਦੋਸ ਇੱਕ ਦਿਨ ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਆਮਾਸ਼ਯ ਵਿੱਚ ਪਹੁਚਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਪਹੁਚਕੇ ਤੇਈਆ ਤਾਪ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਵੈਦਕ ਵਿੱਚ ਤੇਈਏ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ.

ਕਫ ਅਤੇ ਪਿੱਤ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲੋਂ ਤਿਹੱਡੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਕੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲਦਾ ਹੈ.

ਵਾਤ ਅਤੇ ਕਫ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਵਾਲਾ ਪਿੱਠ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲਦਾ ਹੈ.

ਵਾਤ ਪਿੱਤ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਵਾਲਾ ਸਿਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਕੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲਦਾ ਹੈ.

ਇਸ ਦੇ ਸਾਧਾਰਣ ਇਲਾਜ ਚੌਥਾਏ ਵਾਲੇ ਹੀ ਹਨ, ਪਰ ਕੁਨੀਨ ਦਾ ਵਰਤਣਾ ਇਸ ਤਾਪ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ. ਕੁਟਕੀ ਦਾ ਚੂਰਣ, ਨਿੰਮ ਅਤੇ ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਪੱਤੇ, ਗਿਲੋ, ਚਰਾਇਤੇ ਅਤੇ ਧਨੀਏ ਦਾ ਕਾੜ੍ਹਾ, ਪੁਠਕੰਡੇ ਦੇ ਢਾਈ ਪੱਤੇ, ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਚੂਰਨ ਆਦਿਕ ਦਵਾਈਆਂ ਭੀ ਤੇਈਆ ਤਾਪ ਦੂਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ. ਜੇ ਕਬਜ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਹਲਕਾ ਜੁਲਾਬ ਦੇ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਏ. ਖਾਣ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਮੂੰਗੀ ਪਾਲਕ ਚਾਉਲ ਆਦਿਕ ਨਰਮ ਗਿਜਾ, ਪੀਣ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਪਾਣੀ ਉਬਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਦੇਣਾ ਲੋੜੀਏ. ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਸ੍ਵੱਛ ਪੌਣ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਏ.

ਕਈ ਲੋਕ ਤੇਈਆ ਤਾਪ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਟੂਣੇ ਆਦਿ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਕੇਵਲ ਅਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਕਰਮ ਹੈ. "ਸੁਖਾ ਜ੍ਵਰ ਤੇਈਆ ਚੌਥਾਯਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

(ਗ) ਪੀਤਜ੍ਵਰ. ਜ਼ਰਦ ਬੁਖ਼ਾਰ. ਦੇਖੋ, ਉਸਨ ਤਾਪ ਅਤੇ ਯਰਕਾਨ.

(ਘ) ਬੀਸਾਯਾ ਤਾਪ. ਇਹ ਭੀ ਵਾਰੀ ਦਾ ਤਾਪ (ਨੌਬਤੀ) ਹੈ, ਜੋ ਚੌਥਾਏ ਤੇਈਏ ਵਾਂਙ ਵੀਹ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ.

ਜੋ ਵੀਹ ਦਿਨ ਲਗਾਤਾਰ ਤਾਪ ਰਹੇ, ਉਹ ਭੀ ਬੀਸਾਯਾ ਹੈ حُمّیٰ مطبقہ متناقصہ .ਹੁੱਮਾ ਮੁਤ਼ਬਿਕ਼ਾ ਮੁਤਨਾਕ਼ਿਸਹ. Typhoid fever. ਅਥਵਾ ਆਂਤ੍ਰ ਜ੍ਵਰ—ਆਂਤ੍ਰਜ੍ਵਰ Entericd fever. ਤੋਰਕੀ ਦਾ ਤਾਪ. ਪਾਣੀਝਾਰਾ. ਇਹ ਤਾਪ ਆਂਦ ਵਿੱਚ ਸੜੇ ਬੁਸੇ ਪਦਾਰਥ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਅੰਤੜੀ ਅੰਦਰ ਛਾਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਛੂਤ ਦਾ ਰੋਗ ਹੈ. ਬੀਸਾਏ ਤਾਪ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਖਾਂਸੀ ਅਤੇ ਪਸਲੀ ਦੇ ਦਰਦ ਦੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਭੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਬਦਬੂਦਾਰ ਮਲ ਦਸਤਾਂ ਨਾਲ ਝੜਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਤਾਪ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਿਸੇ ਸਿਆਣੇ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਏ.

ਅਨਾਜ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਕੇਵਲ ਦੁੱਧ ਦੇਣਾ ਬਹੁਤ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ. ਅਰਕ ਬੇਦਮੁਸ਼ਕ ਅਰਕ ਗਾਉਜੁਬਾਨ ਪਿਆਉਣਾ, ਮੰਜੇ ਤੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਰਹਿਣਾ, ਘਰ ਵਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਫਾਈ ਰੱਖਣੀ, ਸ੍ਵੱਛ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ, ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਪਾਸ ਰੱਖਣਾ, ਫਲਾਂ ਦਾ ਰਸ ਪੀਣਾ, ਧਨੀਆ, ਚੰਨਣ ਦਾ ਬੂਰ, ਕਪੂਰ, ਸਿਰਕਾ, ਅਰਕ ਗੁਲਾਬ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਸੁੰਘਾਉਣਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹਨ.

ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਪੁੜੀਆਂ ਬੀਸਾਏ ਤਾਪ ਦਾ ਸਿੱਧ ਇਲਾਜ ਹਨ—

ਵੰਸਲੋਚਨ, ਛੋਟੀਆਂ ਇਲਾਇਚੀਆਂ, ਸਤਗਿਲੋ, ਚਿੱਟਾ ਜੀਰਾ, ਕੌਲਡੋਡੇ ਦੀ ਗਿਰੂ, ਮਿਸ਼ਰੀ, ਇਹ ਸਭ ਇੱਕ ਇੱਕ ਤੋਲਾ, ਸੁੱਚੇ ਸਿੱਪ ਅਤੇ ਅਭਰਕ ਦਾ ਕੁਸ਼ਤਾ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ੇ, ਕਹਿਰਵਾ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ੇ, ਮੋਤੀ ਅਣਵਿੱਧ ਇੱਕ ਮਾਸ਼ਾ, ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਰੂਹ ਕੇਉੜੇ ਵਿਚ ਖਰਲ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਮਾਸ਼ਾ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਵਰਕ ਮਿਲਾਉਣੇ, ਸਵਾ ਤੋਲਾ ਸਾਬਤ ਅਤੇ ਸਾਫ਼ ਖ਼ੂਬਕਲਾਂ ਸਾਰੀ ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਬਾਸਠ (੬੨) ਪੁੜੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ. ਜੁਆਨ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਚਾਰ ਪੁੜੀਆਂ ਰੋਜ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਪਿੱਛੋਂ ਦੁੱਧ ਜਾਂ ਗਾਉਜੁਬਾਨ ਦੇ ਅਰਕ ਨਾਲ ਦੇਣੀਆਂ. "ਅਸਟ ਦਿਵਸਿਯਾ ਅਰੁ ਬੀਸਾਯਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ੩ ਸੰਤਾਪ. ਦੁੱਖ. ਕਲੇਸ਼. ੪ ਫਿਕਰ. "ਤਾਪ ਪਾਪ ਸੰਤਾਪ ਬਿਨਾਸੇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੫ ਦੇਹ ਨੂੰ ਤਪਾਉਣ ਦਾ ਕਰਮ. ਤਪਸ੍ਯਾ. "ਹਰਿਧਨ ਜਾਪ ਹਰਿਧਨ ਤਾਪ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) "ਜਾਪ ਤਾਪ ਗਿਆਨ ਸਭ ਧਿਆਨ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੬ ਦੇਖੋ, ਤਿੰਨ ਤਾਪ.

ਤਾਪਸ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਪਸ੍ਵੀ. ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਬਗੁਲਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤਪਿਸ਼.

ਤਾਪਸਤਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਪਸ੍ਵੀਪੁਣਾ. "ਤਾਪਸਤਾਈ ਕੋ ਤ੍ਯਾਗ ਤਪੀਸ੍ਵਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੪੪)

ਤਾਪਸੀ. ਤਪਸ੍ਵੀ. ਤਪੀਆ। ੨ ਸੰ. ਤਪ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਤਾਪਹ, ਤਾਪਹਿ ਸਰਵ—ਉਸ ਤੋਂ. ਉਸ ਪਾਸੋਂ। ੨ ਤਪਦਾ ਹੈ. ਤਪ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਤਾਪਕ. ਵਿ—ਤਪਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗਜਾ—ਚੁਲ੍ਹਾ. ਅੰਗੀਠੀ। ੪ ਉਹ ਭਾਂਡਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਿੰਨ੍ਹੀਏ ਅਤੇ ਭੁੰਨੀਏ.

ਤਾਪਤੀ. ਦੇਖੋ, ਤਪਤੀ.

ਤਾਪਤ੍ਰਈ, ਤਾਪਤ੍ਰਯ ਦੇਖੋ, ਤਿੰਨ ਤਾਪ. "ਦਰਸਨ ਨਿਮਖ ਤਾਪਤ੍ਰਈ ਮੋਚਨ." (ਸਾਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਤਾਪਨ. ਸੰ. ਵਿ—ਤਪਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਰਿਪੁ ਤਾਪਨ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਸੰਗਜਾ—ਸੂਰਜ। ੩ ਅਗਨਿ। ੪ ਦੇਖੋ, ਤਪਤਾਪਨ.

ਤਾਪਰ, ਤਾਪਰਿ ਤਾਂ-ਊਪਰਿ. ਉਸ ਉੱਤੇ. "ਜਾਕੀ ਛੋਤਿ ਜਗਤ ਕਉ ਲਾਗੈ ਤਾਪਰ ਤੁਹੀ ਢਰੈ." (ਮਾਰੂ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਦੇਖੋ, ਤਾਪਰੁ.

ਤਾਪਰੁ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਭੀ. ਤਬ ਹੀ. "ਸਚੁ ਤਾਪਰੁ ਜਾਣੀਐ ਜਾ ਰਿਦੈ ਸਚਾ ਹੋਇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਤਾਪੀ. ਦੇਖੋ, ਤਪਤੀ। ੨ ਤਪੀਆ. ਤਪਸ੍ਵੀ। ੩ ਬੁਖ਼ਾਰ (ਜ੍ਵਰ) ਦਾ ਗ੍ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਸੰ. ਤਾਪਿਨ੍. ਤਪਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਤਾਪੁ. ਜ੍ਵਰ. ਬੁਖ਼ਾਰ. ਦੇਖੋ, ਤਾਪ. "ਤਾਪੁ ਗਇਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਤਾਪ. ਸਾੜਾ.

ਤਾਪੈ. ਤਪ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਤਪਦਾ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਾਂਪੈ.

ਤਾਂਪੈ. ਸਰਵ—ਉਸ ਪਾਸ। ੨ ਉਸ ਉੱਪਰ.

ਤਾਫ਼ਤ. ਫ਼ਾ تافت ਵਿ—ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ. ਘੁਮਾਇਆ। ੨ ਚਮਕਿਆ. ਦੇਖੋ, ਤਾਫ਼ਤਨ.

ਤਾਫ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ تافتن ਕ੍ਰਿ—ਫੇਰਨਾ। ੨ ਵੱਟਣਾ। ੩ ਮਰੋੜਨਾ। ੪ ਚਮਕਣਾ। ੫ ਕ੍ਰੋਧ ਹੋਣਾ। ੬ ਸੂਰਜ ਦਾ ਚੜ੍ਹਨਾ.

ਤਾਫ਼ਤਾ. ਫ਼ਾ تافتہ ਸੰਗਜਾ—ਦੋ ਰੰਗ ਦੇ ਤਾਣੇ ਵਾਣੇ ਵਾਲਾ ਚਮਕੀਲਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਵਸਤ੍ਰ. ਧੁੱਪਛਾਉਂ. ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਇਟਾਲੀਅਨ teffeta। ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਬਾਰੀਕ ਪਸ਼ਮ ਦੀ ਤਾਰਾਂ ਦਾ ਬੁਣਿਆ ਵਸਤ੍ਰ ਤਾਫ਼ਤਾ ਸੱਦੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਚਾਰ ਤਾਰ ਦਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਦੋ ਤਾਰਾਂ ਤਾਣੇ ਅਤੇ ਦੋ ਪੇਟੇ ਵਿੱਚ. ਤ਼ਾਫ਼ਤਾ ਇਤਨਾ ਸੂਖਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੇ ਮਾਪ ਦੀ ਚਾਦਰ ਅੰਗੂਠੀ ਵਿੱਚ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੨ ਵਿ—ਫੇਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਘੁਮਾਇਆ ਹੋਇਆ. ਵੱਟਿਆ ਹੋਇਆ.

ਤਾਬ. ਫ਼ਾ تاب ਸੰਗਜਾ—ਤਾਪ. ਗਰਮੀ। ੨ ਚਮਕ ਦੀਪ੍ਤਿ. "ਅਸ ਕੋ ਤਾਬ ਸਹੈ ਸਤਗੁਰੁ ਕੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਕ੍ਰੋਧ। ੪ ਬਲ. ਸ਼ਕਤਿ। ੫ ਧੁੱਪ. ਆਤਪ.

ਤਾਬਦਾਨ. ਫ਼ਾ تابدان ਸੰਗਜਾ—ਰੋਸ਼ਨਦਾਨ. ਮੋਘਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚਦੀਂ ਧੁੱਪ ਘਰ ਅੰਦਰ ਆਵੇ.

ਤਾਬਨਾਕ. تابناک ਵਿ—ਚਮਕੀਲਾ. ਰੌਸ਼ਨ। ੨ ਤਾਪਕ. ਗਰਮੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਤਾਬਾ, ਤਾਂਬਾ ਸੰ. ਤਾਮ੍ਰ. ਸੰਗਜਾ—ਇੱਕ ਧਾਤੁ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਤਾਮ੍ਰਕ, ਤਪਨੇਸ੍ਟ, ਰਕਤ੍ਰਧਾਤੁ ਆਦਿ ਹਨ. Copper. "ਪਾਰਸ ਕੇ ਸੰਗਿ ਤਾਬਾ ਬਿਗਰਿਓ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) "ਕਿਨਹੀ ਬਨਜਿਆ ਕਾਸੀ ਤਾਂਬਾ." (ਕੇਦਾ ਕਬੀਰ)

ਤਾਬਾਂ. ਫ਼ਾ تابان ਵਿ—ਤਾਬ (ਚਮਕ) ਵਾਲਾ. ਰੌਸ਼ਨ. ਦੇਖੋ, ਜਹਾਨ ਤਾਬਾਂ.

ਤਾਂਬਾਲੋਯਣ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਜਾ—ਤਾਂਬੇ (ਤਾਮ੍ਰ) ਰੰਗੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀ ਕੋਇਲ. ਕੋਕਿਲਾ.

ਤਾਬਿਆ. ਦੇਖੋ, ਤਾਬੇ.

ਤਾਬੀਰ. ਅ. ਸ੍ਵਪਨਫਲ.

ਤਾਬੂਤ. ਅ تابوت ਸੰਗਜਾ—ਉਹ ਸੰਦੂਕ਼, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੋਥ ਬੰਦ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ. Coffin. "ਤਾਬੂਤ ਅੰਦਰ ਦਖਲ ਕਰ ਭਟ ਪਠੈਦੀਨੇ ਸ਼ਾਹ ਪੈ." (ਸਲੋਹ)

ਤਾਂਬੂਲ. ਸੰ. ਤਾਮ੍ਬੂਲ. ਸੰਗਜਾ—ਨਾਗਰਬੇਲ (ਨਾਗਵੱਲੀ) ਦਾ ਪੱਤਾ. ਪਾਨ। ੨ ਪਾਨ ਦਾ ਬੀੜਾ.

ਤਾਂਬੂਲਿਕ, ਤਾਂਬੂਲੀ ਸੰ. ਤਾਮ੍ਬੂਲਿਕ. ਸੰਗਜਾ—ਤੰਬੋਲੀ. ਪਾਨ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਪਾਨਾਂ ਦਾ ਬੀੜਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਤਾਬੇ. ਅ تابع ਤਾਬਿਅ਼. ਵਿ—ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਅਨੁਗਾਮੀ। ੨ ਅਧੀਨ. ਮਾਤਹ਼ਤ.

ਤਾਬੇ ਬੈਠਣਾ. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਾਜਰੀ ਵਿੱਚ ਚੌਰ ਲੈ ਕੇ ਬੈਠਣਾ.

ਤਾਂਬ੍ਰ. ਸੰ. ਤਾਮ੍ਰ. ਤਾਂਬਾ.

ਤਾਂਬ੍ਰਧਰਾ. ਤਾਂਮ੍ਰਧਰਾ. ਤਾਂਬੇ ਦੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਜਨਮਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਜਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਤਾਂਬੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਅਜਗਰ ਸੱਪ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਹਾਰ ਪੁਚਾਉਣ ਲਈ ਅੰਧੇਰੀ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ. ਮਿੱਟੀ ਚੱਟਕੇ ਸੱਪ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੨ ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਤਾਂਬੇ ਜੇਹੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀ ਜਮੀਨ ਦਾ ਨਾਮ ਤਾਂਬ੍ਰਧਰਾ ਹੈ.

ਤਾਂਬ੍ਰਪਣ. ਦੇਖੋ, ਤਾਮ੍ਰਪਣ.

ਤਾਭੀ. ਵਜ—ਤੋ ਭੀ. ਇਸ ਪੁਰ ਭੀ. "ਤਾਭੀ ਚੀਤਿ ਨ ਰਾਖਸਿ ਮਾਇਆ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਤਾਂਭੀ ਮਾਤਾ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਰੰਜ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ.

ਤਾਮ. ਸੰ. ਤਾਮਸ. ਸੰਗਜਾ—ਤਮੋਗੁਣ. "ਰਾਜ ਬਿਨਾਸੀ ਤਾਮ ਬਿਨਾਸੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਚਿੰਤਾ. ਫ਼ਿਕਰ। ੩ ਦੁੱਖ. ਕਲੇਸ਼। ੪ ਵਿ—ਭਯੰਕਰ. "ਜਿਨੈ ਕਿੱਤਿਯੰ ਜਿੱਤਿਯੰ ਫੌਜ ਤਾਮੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੫ ਅ طعام ਤ਼ਆਮ. ਸੰਗਜਾ—ਸੁਆਦ. ਲੱਜਤ। ੬ ਖਾਣਾ. ਭੋਜਨ। ੭ ਅ تام ਵਿ—ਸੰਪੂਰਣ. ਪੂਰਾ.

ਤ਼ਾਮਅ਼. ਅ طامع ਵਿ—ਤ਼ਮਅ਼ ਵਾਲਾ. ਲਾਲਚੀ. ਲੋਭੀ.

ਤਾਮਸ. ਸੰ. ਤਮੋਗੁਣ ਦਾ ਕਾਰਯ। ੨ ਕ੍ਰੋਧ। ੩ ਅਗਜਾਨ। ੪ ਸਰਪ। ੫ ਅੰਧੇਰਾ.

ਤਾਮਸਤਾ. ਸੰਗਜਾ—ਤਮੋਗੁਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਤਾਮਸਤਾ ਮਮਤਾ ਨਮਤਾ ਕਵਿਤਾ ਕਵਿ ਕੇ ਮਨ ਮੱਧ ਗੁਹੀ ਹੈ." (ਚੰਡੀ ੧) ਤਮੋਰੂਪਾ, ਰਜੋ (ਮਮਤਾ) ਰੂਪਾ, ਨਮਤਾ (ਸਤੋ) ਰੂਪਾ, ਕਵਿਤਾਰੂਪਾ ਸ਼ਕਤਿ, ਕਵਿ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵਸ ਰਹੀ ਹੈ.

ਤਾਮਸਿ | ਤਾਮਸੀ ਵਿ—ਤਮੋਗੁਣ ਵਾਲੀ। ੨ ਤਮੋਗੁਣੀ. "ਆਪ ਨ ਚੀਨਹਿ ਤਾਮਸੀ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਤਮੋਗੁਣ ਵਿੱਚ. ਤ੍ਰਿਸਨਾ (ਹਿਰਸ) ਮੇਂ. "ਤਾਮਸਿ ਲਗਾ ਸਦਾ ਫਿਰੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਤਾਮਸੁ. ਦੇਖੋ, ਤਾਮਸ ੧. "ਅੰਤਰਿ ਲਾਗਿ ਨ ਤਾਮਸੁ ਮੂਲੇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੨ ਤਮੋਗੁਣੀ. "ਰਾਜਸੁ ਸਾਤਕੁ ਤਾਮਸੁ ਡਰਪਹਿ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਤਾਮਜਾਨ | ਤਾਮਝਾਮ ਸੰਗਯਾ—ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਕੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਹਾਰ ਕੰਨ੍ਹੇ ਪੁਰ ਰੱਖਕੇ ਚਲਦੇ ਹਨ.

ਤਾਮਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਣੀ। ੨ ਘੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤਾਮ੍ਰ.

ਤਾਮਰਸ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਮਰ (ਜਲ) ਵਿੱਚ ਸ (ਸੌਣ) ਵਾਲਾ, ਕਮਲ. "ਸੰਤ ਤਾਮਰਸ ਹੇਰ ਵਿਕਾਸੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੁਵਰਣ. ਸੋਨਾ। ੩ ਤਾਂਬਾ। ੪ ਧਤੂਰਾ। ੫ ਸਾਰਸ ਪੰਛੀ। ੬ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਨ ਜ ਜ ਯ. ।।।, ।S।, ।S।, ।।S. ਉਦਾਹਰਣ—"ਸਰਨ ਗਹੀ ਗੁਰੁ ਕੀ ਸੁਖਦਾ "×××

ਤਾਮੜਾ. ਸੰ. ਤਾਮ੍ਰਾਭ. ਵਿ—ਤਾਂਬੇ ਰੰਗਾ. ਲਾਲੀ ਦੀ ਝਲਕ ਸਹਿਤ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਵਸਤ੍ਰ.

ਤਾਮਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਂਬਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਾਮ ੫। ੩ ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਵਿੱਚ ਬਾਜ਼ ਆਦਿ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸੰਝ ਦੀ ਖੁਰਾਕ, ਜੋ ਪੰਛੀ ਦੇ ਕੱਚੇ ਮਾਸ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਕਦੇ ਕਦੇ ਹੋਰ ਮਾਸ ਭੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਤਾਮਾ ਪੇਟ ਭਰਕੇ ਖਵਾਈਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਚੱਖੀ। ੪ ਭਾਵ—ਮਾਸ. "ਤੁਰਕਨ ਤੇਜ ਤਾਮਾ ਤੌ ਲਗ ਤਰੇਈ ਤਰੇ, ਖਾਲਸਾ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਜੌ ਲਗ ਛਕੈ ਨਹੀਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ ਤੇਜ ਰੂਪ ਤਾਮਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੀਕ ਹੀ ਤਰਾਤਰ (ਬਹੁਤ ਜਾਦਾ) ਹੈ, ਜਦ ਤੀਕ ਸਿੰਘਰੁਪ ਖਾਲਸਾ ਉਸ ਨੂੰ ਛਕ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ.

ਤਾਮਿ. ਤ (ਤਬ) ਆਮਿ (ਆਮਯ). "ਦੁਖੁ ਦਾਰੂ ਸੁਖੁ ਰੋਗੁ ਭਇਆ, ਜਾ ਸੁਖੁ ਤਾਮਿ ਨ ਹੋਈ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਉਪਕਾਰ ਅਤੇ ਉੱਦਮ ਕਰਕੇ ਦੁਖ ਉਠਾਉਣਾ ਦਾਰੂ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਯਭੋਗ ਅਤੇ ਆਰਾਮਤ਼ਲਬੀ ਰੋਗ ਹੈ. ਜਦ ਉੱਪਰ ਦੱਸੀ ਦਵਾ ਨਾਲ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਆਮਯ (ਰੋਗ) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ. ਭਾਵ—ਨਿਤ੍ਯ ਅਰੋਗ ਰਹੀਦਾ ਹੈ। ੨ ਤ਼ਆਮ (ਖਾਣੇ) ਦੀ. "ਤਾਮਿ ਪਰੀਤਿ ਵਸੈ ਘਰਿ ਆਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਦੇ. ਤਬ ਹੀ. "ਅੰਦਰਿ ਹੋਇ ਸਾਚਾ, ਤਾਮਿ ਸਾਚਾ ਪਾਈਐ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੪ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਨਿਰੋਧ. ਸ੍ਵਾਸ ਦਾ ਸੰਯਮ.

ਤਾਮੀਰ. ਅ਼ تعمیر ਤਅ਼ਮੀਰ. ਸੰਗਯਾ—ਇ਼ਮਾਰਤ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਆਬਾਦ ਕਰਨਾ। ੩ ਭਾਵ—ਇ਼ਮਾਰਤ. ਉਸਾਰੀ.

ਤਾਮੀਲ. ਅ਼ تعمیل ਤਅ਼ਮੀਲ. ਸੰਗਯਾ—ਅ਼ਮਲ ਕਰਨਾ. ਆਗ੍ਯਾ ਪਾਲਨ.

ਤਾਮੁ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ੍ਤੁਤਿ (ਉਸਤਤਿ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਤਾਮੇਸਰ. ਦੇਖੋ, ਤਮੇਸਰ.

ਤਾਮੰ. ਤਾਨ੍—ਤਾਨ੍. ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ੨ ਤਾਨ੍-ਸਮ—ਤਾਨਮਮ. ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੀ. "ਨਮਸਕਾਰ ਤਾਮੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੩ ਦੇਖੋ, ਤਾਮ.

ਤਾਮ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਂਬਾ। ੨ ਲਾਲ ਰੰਗ। ੩ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮੰਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਸੈਨਾਨੀ, ਜੋ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮੋਇਆ। ੪ ਵਿ—ਤਾਂਬੇ ਰੰਗਾ.

ਤਾਮ੍ਰਚੂੜ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਂਬੇ ਰੰਗੀ ਕਲਗੀ ਵਾਲਾ. ਲਾਲ ਚੋਟੀ ਵਾਲਾ ਮੁਰਗਾ.

ਤਾਮ੍ਰਪਣ. ਤਾਮ੍ਰ (ਤਾਂਬੇ) ਦਾ ਪਣ (ਸਿੱਕਾ) ਪੈਸਾ ਆਦਿਕ. "ਤੀਨ ਤਾਮ੍ਰਪਣ ਮੋਲ ਸੁਨਾਯੋ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤਾਮ੍ਰਪਰਣੀ. ਲੰਕਾ. ਰਾਵਣ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਲੰਕਾ। ੨ ਟਿਨੇਵੈਲੀ ਦੀ ਇੱਕ ਨਦੀ ਜੋ ਅਗਸਤਿਕੂਟ ਤੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਮੋਤੀ ਕਢਦੇ ਹਨ. ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਸਦਾ ਕੋਲਕੈ ਬੰਦਰ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ.

ਤਾਯਬ. ਅ਼. ਤੋਬਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਤਾਯਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਇਆ.

ਤਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾੜ ਬਿਰਛ. "ਤਾਰ ਪ੍ਰਮਾਨ[1] ਉਚਾਨ ਧੁਜਾ ਲਖ." (ਕਲਕੀ) ੨ ਸੰ. ਤੰਤੁ. ਡੋਰਾ। ੩ ਧਾਤੁ ਦਾ ਤੰਤੁ. ਸੁਵਰਣ ਚਾਂਦੀ ਲੋਹੇ ਆਦਿ ਦੀ ਤਾਰ। ੪ ਚਾਂਦੀ। ੫ ਓਅੰਕਾਰ. ਪ੍ਰਣਵ। ੬ ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਇੱਕ ਸਰਦਾਰ। ੭ ਤਾਰਾ. ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ। ੮ ਸ਼ਿਵ। ੯ ਵਿਸ਼ਨੁ। ੧੦ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਠਾਟ ਦੀ ਸਪਤਕ. ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ। ੧੧ ਉੱਚਾ ਸੁਰ. ਟੀਪ. "ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤ੍ਰ ਤਹਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੧੨ ਅੱਖ ਦੀ ਪੁਤਲੀ। ੧੩ ਟਕ. ਨੀਝ. "ਅਚਲਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. "ਮਛੀ ਨੋ ਤਾਰ ਲਾਵੈ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) "ਲੋਚਨ ਤਾਰ ਲਾਗੀ." (ਕੇਦਾ ਮ: ੫) ੧੪ ਵ੍ਰਿੱਤਿ ਦੀ ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ. ਮਨ ਦੀ ਲਗਨ. "ਲਾਗੀ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਤਾਰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੧੫ ਵਿ—ਅਖੰਡ. ਇੱਕ ਰਸ. ਲਗਾਤਾਰ. "ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵ ਤਾਰ." (ਜਪੁ) ੧੬ ਦੇਖੋ, ਤਾਰਣਾ। ੧੭ ਵ੍ਯ—ਤਰਹਿ. ਵਾਂਙ, ਜੈਸੇ—"ਮਨ ਭੂਲਉ ਭਰਮਸਿ ਭਵਰ ਤਾਰ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧) ੧੮ ਤਾਲ. ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਪ੍ਰਹਾਰ. ਤਾੜੀ. "ਵਿਹੰਗ ਵਿਕਾਰਨ ਕੋ ਕਰਤਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਵਿਕਾਰਰੂਪ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਉਡਾਉਣ ਨੂੰ ਹੱਥ ਦਾ ਤਾਲ (ਤਾੜੀ). ੧੯ ਫ਼ਾ تار ਸੰਗਯਾ—ਸੂਤ. ਤੰਤੁ। ੨੦ ਵਿ—ਕਾਲਾ. ਸਯਾਹ। ੨੧ ਦੇਖੋ, ਨਾਦ। ੨੨ ਦੇਖੋ, ਤਾਲ। ੨੩ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਵਿੱਚ ਤਾਰਬਰਕੀ (Telegraph) ਨੂੰ ਭੀ ਤਾਰ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਟੇਲਿਗ੍ਰਾਫ਼.

ਤਾਰਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਰਾ. ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ। ੨ ਅੱਖ ਦੀ ਪੁਤਲੀ। ੩ ਇੱਕ ਦੈਤ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕਾਰਤਿਕੇਯ ਨੇ ਮਾਰਿਆ। ੪ ਇੱਕ ਦੈਤ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੁ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਮਾਰਿਆ। ੫ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਮਰਨ ਲੱਗੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਸੁਣਾਇਆ "ਰਾਮਤਾਰਕ" ਮੰਤ੍ਰ (ਰਾਂ ਰਾਮਾਯ ਨਮ:). ੬ ਜਹਾਜ਼. ਬੇੜਾ. ਤੁਲਹਾ। ੭ ਮਲਾਹ. ਕਰਨਧਾਰ. "ਰਾਮਨਾਮੁ

[1] ਤਾੜ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਸੌ ਹੱਥ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤਾੜ ੪.

ਸਭ ਜਗ ਕਾ ਤਾਰਕ." (ਕਾਨ ਅ: ਮ: ੪) ੮ ਵਿ—ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੯ ਅ਼ ਤਾਰਿਕ. ਤਰਕ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਤਯਾਗੀ. "ਤਾਰਕ ਹ੍ਵੈ ਜਿਮ ਭਾਰਤ ਲੱਖਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਯਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ੧੦ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਇਹ "ਅਸਤਾ" ਅਤੇ "ਤੋਟਕ" ਦਾ ਹੀ ਨਾਮਾਂਤਰ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਚਾਰ ਸਗਣ, IIS, IIS, IIS, IIS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਰਿਸਾਵਹਿੰਗੇ
ਭਟ ਓਘ ਪ੍ਰਯੋਘ ਗਿਰਾਵਹਿੰਗੇ. × × ×

(ਕਲਕੀ)

(ਅ) ਪਿੰਗਲਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਸਗਣਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਇੱਕ ਗੁਰੁ ਲਾਉਣ ਤੋਂ "ਤਾਰਕ" ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਇਸ ਭੇਦ ਦਾ ਨਾਮ "ਤਾਰਕਾ" ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤਾਰਕਾ ੩.

ਤਾਰਕਮੰਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਗਤ ਤੋਂ ਉੱਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਤ੍ਰ ਵਾਹਗੁਰੂ। "ਤਾਰਕ ਮੰਤ੍ਰ ਸਭਿਨ ਪਰ ਛਾਯਾ। ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੁਖ ਜਾਪ ਜਪਾਯਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਤਾਰਕ ੫.

ਤਾਰਕਰਿ. ਤਾਰਕ-ਅਰਿ. ਤਰਕ ਦੈਤ ਦਾ ਵੈਰੀ ਕਾਰਤਿਕੇਯ ਅਤੇ ਵਿਸਨੁ. ਦੇਖੋ, ਤਾਰਕ ੩ ਅਤੇ ੪.

ਤਾਰਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ. ਤਾਰਾ। ੨ ਅੱਖ ਦੀ ਪੁਤਲੀ। ੩ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਚਾਰ ਸਗਣ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ. IIS, IIS, IIS, IIS, S.

ਦਿਜਦੇਵ ਤਬੈ ਗੁਰੁ ਚੌਬਿਸ ਕੈਕੈ,
ਗਿਰਿਮੇਰੁ ਗਏ ਸਭ ਹੀ ਮੁਨਿ ਲੈਕੈ.

(ਦੱਤਾਵ)

੪ ਸੰ. ਤਾਡਕਾ. ਸੁਕੇਤੁ ਯਕ੍ਸ਼ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਸੁੰਦ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਮਾਰੀਚ ਦੀ ਮਾਂ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਵਰ ਕਰਕੇ ਹਜ਼ਾਰ ਹਾਥੀ ਦਾ ਬਲ ਸੀ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਤੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਮਾਰਿਆ. "ਰਾਹ ਮਾਰਤ ਰਾਛਸੀ ਜਹ ਤਾਰਕਾ ਗਨ ਨਾਮ." (ਰਾਮਾਵ)

ਤਾਰਕਾਸੁਰ. ਤਾਰਕ ਦੈਤ੍ਯ. ਦੇਖੋ,, ਤਾਰਕ ੩ ਅਤੇ ੪.

ਤਾਰਕਾਰਿ. ਤਾਰਕਾ (ਤਾੜਕਾ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ। ੨ ਦੇਖੋ, ਕਾਰਤਿਕੇਯ ਅਤੇ ਤਾਰਕਰਿ.

ਤਾਰਕਿਕ. ਸੰ. ਤਾਰ੍‍ਕਿਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਰਕਸ਼ਾਸਤ੍ਰ (ਨ੍ਯਾਯ) ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਵਿ—ਮੰਤਕੀ.

ਤਾਰਕੁ. ਦੇਖੋ, ਤਾਰਕ ੬—੭—੮ ਅਤੇ ੯.

ਤਾਰਗਿ. ਤਾਰੇਗਾ. ਤਾਰੇਗੀ. "ਨਾਵ ਹਰਿਸੇਵਾ ਜੋ ਚੜੈ ਤਿਸੁ ਤਾਰਗਿ ਰਾਮ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਤਾਰਚਾ. ਤਤਾਰਚਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਤੀਖਨ ਭੀਖਨ ਤਾਰਚੇ ਕੋਸਨ ਲਗ ਮਾਰੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਤਤਾਰਚਾ.

ਤਾਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕਰਮ। ੨ ਉੱਧਾਰ. ਨਿਸਤਾਰ। ੩ ਜਹਾਜ਼. "ਨਾ ਤਰਨਾ ਤੁਲਹਾ ਹਮ ਬੂਡਸਿ, ਤਾਰ ਲੇਹਿ ਤਾਰਣ ਰਾਇਆ!" (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੧) ਨਾ ਤਰਨਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਤੁਲਹਾ ਹੈ, ਹੇ ਜਹਾਜ਼ਰੂਪ ਸ੍ਵਾਮੀ! ਤਾਰਲੈ। ੪ ਸੰ. ਤਾਣੰ. ਵਿ—ਤ੍ਰਿਣ (ਕੱਖਾਂ) ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੂਸ ਦੀ ਅੱਗ। ੬ ਘਾਸ (ਕੱਖਾਂ) ਦਾ ਮਹਿਸੂਲ.

ਤਾਰਣਹਾਰ. ਵਿ—ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਤਾਰਣਤਰਣ. ਵਿ—ਤਾਰਣ ਲਈ ਜਹਾਜ਼ਰੂਪ. "ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਮੇਰੋ ਤਾਰਣਤਰਣ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਤਾਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਾਰ ਕਰਨਾ. ਤੈਰਾਨਾ. ਉੱਧਾਰ ਕਰਨਾ. ਦੂਜੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪੁਚਾਉਂਣਾ. "ਚਲੁ ਰੇ! ਬੈਕੁੰਠ ਤੁਝਹਿ ਲੇ ਤਾਰਉ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਤਾਰਤਮ / **ਤਾਰਤੰਮ** ਸੰ. ਤਾਰ-ਤਮ. ਤਾਰ ਤਮ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਮੀਬੇਸ਼ੀ. ਘਾਟਾਵਾਧਾ. ਨਜੂਨਾਧਿਕਤਾ. "ਜੇ ਉਪਮੇਯ ਤਾਰਤਮ ਉਪਮਾਂ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਉਪਮਾਨ ਲਈ ਜਿਤਨੇ ਉਪਮੇਯ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਚਦੀ, ਕਯੋਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਜੂਨਾਧਿਕਤਾ ਹੈ.

ਤਾਰਨ. ਦੇਖੋ, ਤਾਰਣ। ੨ ਤਾੜਨ. "ਬਿਹੰਗ ਵਿਕਾਰਨ ਕੋ ਕਰਤਾਰਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਪੰਛੀਰੂਪ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਤਾੜਨਾ (ਤਾਲੀ ਬਜਾਉਣੀ) ਹੈ। ੩ ਜਹਾਜ. "ਦਾਸ ਉਧਾਰਨ ਜਯੋਂ ਕਰ ਤਾਰਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ. "ਗਨ ਦੰਭ ਛਪੇ ਸਵਿਤਾ ਕਰ ਤਾਰਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤਾਰਨ ਤਰਨੁ. ਦੇਖੋ, ਤਾਰਣ ਤਰਣ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਾਰਣਾ ਅਤੇ ਤਰਣਾ. "ਤਾਰਨ ਤਰਨੁ ਤਬੈ ਲਗ ਕਹੀਐ, ਜਬ ਲਗ ਤਤੁ ਨ ਜਾਨਿਆ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ਭਾਵ—ਦ੍ਵੰਦ੍ਵ, ਭਰਮਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਤਾਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਰਣਾ। ੨ ਤਾੜਨਾ. "ਅਧਿਕ ਤਾਰਨਾ ਤਾਰਨ ਕਰਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਵਡੀ ਤਾੜਨਾ ਨਾਲ ਤਾੜਨ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਤਾਰ ਬਰਕੀ. ਦੇਖੋ, ਟੈਲਿਗ੍ਰਾਫ਼.

ਤਾਰਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ. ਸਿਤਾਰਾ. "ਜਿਮਿ ਤਾਰਾ ਗਣ ਮੇ ਸਸਿ ਰਾਜੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬੁਧ ਪੁਤ੍ਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। ੨ ਬਾਲੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜੋ ਸੁਖੇਣ (ਸੁਸੇਣ) ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਪੁਨਰਵਿਵਾਹ ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ੪ ਜਿੰਦਾ (ਜੰਦ੍ਰਾ). ਦੇਖੋ, ਤਾਲਾ. "ਤਾਰਾ ਰਿਦੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੈ ਖੋਲਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਅ਼ਾਜਮਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਾਮ ਤਾਰਾ ਅਤੇ ਤਾਰਾਆਜਮ ਆਇਆ ਹੈ। ੬ ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਤਾਰਕ. ਮਲਾਹ. "ਹਰਿ ਆਪੇ ਬੇੜੀ ਤੁਲਹਾ ਤਾਰਾ." (ਗਉ ਮ: ੪) ੭ ਉਤਾਰਾ (ਉਤਾਰਿਆ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਾਰ ਅਥਰਬਣ ਤਾਰਾ." (ਭਾਗੁ) ੮ ਤਾਰਿਆ. ਪਾਰ ਕੀਤਾ. "ਤਾਰਾ ਭਵੋਦਧਿ ਤੇਜਨ ਕੋ ਗਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੯ ਅੱਖ ਦੀ ਪੁਤਲੀ. ਧੀਰੀ. "ਤਾਰਾ ਵਿਲੋਚਨ ਸੋਚਨ ਮੋਚਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਮੇਚਕ ਤਾਰੇ ਬਰ ਮਧੁਕਰ ਸੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਅੱਖ ਦੇ ਕਾਲੇ ਤਾਰੇ ਭੌਰ ਜੇਹੇ। ੧੦ ਸਿਤਾਰੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਭੂਖਣ। ੧੧ ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ ਕੇ ਗੁਰਦਾਸ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ, ਜੋ ਧਨੁਖਵਿਦ੍ਯਾ ਵਿੱਚ ਵਡਾ

ਨਿਪੁਣ ਸੀ. ਇਹ ਰਾਮਰਾਇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ. "ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ ਕੇ ਗੁਰੁਦਾਸ। ਅਰੁ ਦੂਸਰ ਤਾਰਾ ਪਿਖ ਪਾਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਤਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਦੇ

ਉਦਾਹਰਣ—

ਤਾਰਾ ਬਿਲੋਚਨ ਸੋਚਨ ਮੋਚਨ
ਦੇਖ ਬਿਸੇਖ ਬਿਸੈ ਬਿਸ ਤਾਰਾ,
ਤਾਰਾ ਭਵੋਦਧਿ ਤੇ ਜਨ ਕੋ ਗਨ
ਕੀਰਤਿ ਸੇਤ ਕਰੀ ਬਿਸਤਾਰਾ,
ਤਾਰਾ ਮਲੇਛਨ ਕੇ ਮਤ ਕੋ ਉਦਤੇ
ਦਿਨਨਾਥ ਜਥਾ ਨਿਸਿ ਤਾਰਾ,
ਤਾਰਾ ਰਿਦੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੈ ਖੋਲਤ
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਇ ਕਰੇ ਨਿਸਤਾਰਾ.

(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

੧੨ ਦੇਖੋ, ਯੋਗਿਨੀ.

ਤਾਰਾਆਜਮ. ਦੇਖੋ, ਤਾਰਾ ੫. "ਤਾਰਾਆਜਮ ਕੋ ਹਮ ਮਾਰੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਆਜਮਸ਼ਾਹ.

ਤਾਰਾਸਿੰਘ. ਜਿਲਾ ਲਹੌਰ, ਤਸੀਲ ਕੁਸੂਰ ਦੇ ਵਾਂ ਪਿੰਡ[1] ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਗੁਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਬੁੱਟਰ ਜ਼ਿਮੀਂਦਾਰ ਸਿਦਕੀ ਅਤੇ ਵਰਤਾਕੇ ਛਕਣ ਵਾਲਾ ਸਿੰਘ ਸੀ. ਸਾਹਿਬਰਾਇ ਚੌਧਰੀ ਨੌਸ਼ੈਰਾ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਸਿਰ ਆਪਣੀਆਂ ਘੋੜੀਆਂ ਦੀ ਚੋਰੀ ਲਾਕੇ ਮਿਰਜ਼ਾ ਜਾਫ਼ਰਬੇਗ ਪੱਟੀ ਦੇ ਹਾਕਿਮ ਨੂੰ ਫ਼ੌਜ ਨਾਲ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆਂਦਾ. ਏਧਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਸਿੰਘ ਜਮਾ ਹੋ ਗਏ. ਮੁਠਭੇੜ ਵਿੱਚ ਤੁਰਕੀ ਸੈਨਾ ਦੇ ਪੈਰ ਹੱਲ ਗਏ. ਲਹੌਰ ਦੇ ਸੂਬੇ ਖਾਨ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਮੋਮਿਨਖ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਫ਼ੌਜ ਦੇਕੇ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੭੮੩ (ਸਨ ੧੭੨੫) ਵਿੱਚ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ. ਆਪ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦਗੰਜ ਖ਼ਾਦਿਮਗੜ੍ਹੀ ਪਾਸ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਹੈ।

੨ ਗਿੜਵੜੀ (ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ ਸੰਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਾਟੜੇ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪਟਿਆਲੇ ਵਡੇ ਸਨਮਾਨ ਨਾਲ ਰੱਖਿਆ. ਇਹ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਡੇ ਪੰਡਿਤ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗ੍ਯਾਨੀ ਸਨ. ਸੰਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਈ ਉੱਤਮ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ ਯਥਾ—ਸੰਮਤ ੧੯੨੨ ਵਿੱਚ ਮੋਖਪੰਥ ਦਾ ਟੀਕਾ, ਸੰਮਤ ੧੯੨੩ ਵਿੱਚ ਸੁਰਤਰੁ ਕੋਸ਼, ਸੰਮਤ ੧੯੩੪ ਵਿੱਚ ਗੁਰੁਮਤ ਨਿਰਣਯ ਸਾਗਰ, ਸੰਮਤ ੧੯੩੫ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲਮੂਰਤਿ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਗੁਰੁਵੰਸ਼ ਤਰੁ ਦਰਪਣ, ਸੰਮਤ ੧੯੩੬ ਵਿੱਚ ਜਪੁ ਰਹਿਰਾਸ ਸੋਹਿਲਾ ਅਤੇ ਹਜਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਟੀਕਾ, ਸੰਮਤ ੧੯੩੯ ਵਿੱਚ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਟੀਕਾ, ਸੰਮਤ ੧੯੪੦ ਵਿੱਚ ਗੁਰੁਤੀਰਥਸੰਗ੍ਰਹ, ਸੰਮਤ ੧੯੪੨ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦਾ ਟੀਕਾ, ਸੰਮਤ ੧੯੪੬ ਵਿੱਚ ਗੁਰੁਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸ਼.

ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਇਹ ਹੈ:—

[1]ਵਾਂ ਅਤੇ ਡੱਲ ਪਿੰਡ ਦਾ ਮਿਲਵਾਂ ਨਾਮ ਡੱਲ ਵਾਂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

ਸ੍ਵਤੇਸਿੱਧ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਨਿਤਜ ਨਿਰਵਿੰਕਾਰ ਰੂਪ
ਨਿਜੁੱਰ ਨਿਰੀਹ ਨਿਰਦੋਖ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈ,
ਅਜ ਅਬਿਨਾਸੀ ਆਦਿ ਅੰਤ ਸੇ ਬਿਹੀਨ ਰੂਪ
ਅਲਖ ਅਪਾਰ ਪਾਰ ਨਿਖਲ ਪਸਾਰ ਹੈ,
ਏਕ ਰੂਪ ਏਕ ਜੋਤਿ ਏਕ ਸੁਖ ਏਕ ਓਤ
ਏਕ ਨਿਧੀ ਏਕ ਦੇਵ ਏਕਾ ਏਕੰਕਾਰ ਹੈ,
ਵਹੀ ਨਿਜ ਮਾਯ ਮੈ ਪਸਾਰ ਜੋਤਿ ਤੀਨ ਰੂਪ
ਧਾਰਕੇ ਕਹਾਯੋ ਗਿਰਾਸਾਰ ਓਅੰਕਾਰ ਹੈ.
ਕਹੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਾਰੇ ਸਭੀ ਗੁਰੁ ਪਜਾਰੇ ਭਾਰੇ
ਕੋਮਲ ਚਿਤੈ ਸੇ ਪੇਖੇ ਗੁਰੁਵਰ ਜਗ ਮੈ,
ਰਾਖੀਏ ਧਰਮਹਿੰਦ ਕਾਟੀਏ ਯਵਨ ਕੁਲ
ਜਾਪੀਏ ਪੁਰਾਨੋ ਜਾਪ ਚਾਲ ਜਾਹ ਮਗ ਮੈ,
ਭਾਖਜੋ ਹਮ ਚਿਰੀ ਮ੍ਰਿਗ ਵੇ ਤੋ ਸਮ ਬਾਜ ਸਿੰਘ
ਕੈਸੇ ਹਮ ਮਾਰ ਲੇਂ ਕੁਹਾਰੇ ਨਿਜ ਪਗ ਮੈ?
ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੈ ਕੀਨੇ ਇਹ ਸਭੀ ਜਨ ਬਾਜ ਸਿੰਘ
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬੰਦੋ ਪਗ ਲਗ ਮੈ.

੩ ਮਹਾਰਾਣੀ ਮਤਾਬ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਿਤੰਬਰ ਸਨ ੧੮੫੯ ਵਿੱਚ ਦਸੂਹੇ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਜਿਲੇ) ਹੋਇਆ.

੪ ਕੰਗ ਜੱਟ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਪਿੱਛੋਂ ਡੱਲੇ ਵਾਲੀਆਂ ਦੀ ਮਿਸਲ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਨੇ ਦੁਆਬੇ ਅਤੇ ਲੁਦਿਆਨੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਬਹੁਤ ਮੁਲਕ ਮੱਲਿਆ. ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਾਹੋਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ. ਸਨ ੧੮੦੭ (ਸੰਮਤ ੧੮੬੪) ਵਿੱਚ ਨਰਾਇਣਗੜ੍ਹ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਜ਼ੈਨ ਖ਼ਾਂ.

ਤਾਰਾਗੜ੍ਹ. ਸ਼ਹਿਰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ "ਤਾਰਾਪੁਰ" ਦੇ ਕੋਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇੱਥੇ ਕਿਲਾ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਢਹਿ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਕੁਝ ਬੁਨਿਆਦਾਂ ਅਜੇ ਭੀ ਨਜਰ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਾਸ ਹੀ ਇੱਕ ਬਾਵਲੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਇਸ ਅਹਾਤੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਜੋ ਚਾਰ ਘੁਮਾਉਂ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਹੈ.

ਤਾਰਾਗ੍ਰਿਹਣਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਤ੍ਰੀ. ਰਾਤ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤਾਰਾਚੰਦ. ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਸੰਦ, ਜੋ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਤੋਂ ਕਾਰਭੇਟ ਵਸੂਲ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੀ. ਇਹ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਪਾਸ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਗਿਆ। ੨ ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਹਲੂਰ ਦਾ ਰਾਜਾ. ਦੇਖੋ, ਭੈਰਉ ੫.

ਤਾਰਾਜ. ਫ਼ਾ تاراج ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੁੱਟਮਾਰ। ੨ ਮੁਲਕ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤਰਾਜੂ.

ਤਾਰਾਜੀ ⎫ ਦੇਖੋ, ਤਰਾਜੀ ਅਤੇ ਤਰਾਜੂ. "ਧਰਿ ਤਾਰਾਜੀ ਅੰਬਰੁ
ਤਾਰਾਜੂ ⎭ ਤੋਲੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) "ਧਰਿ ਤਾਰਾਜੂ ਤੋਲੀਐ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਮਨੁ ਤਾਰਾਜੀ ਚਿਤੁ ਤੁਲਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ਸੰਕਲਪਵ੍ਰਿੱਤਿ ਤਰਾਜੂ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਵੱਟਾ.

ਤਾਰਾ ਟੁੱਟਣਾ. ਦੇਖੋ, ਉਲਕਾ ੩.

ਤਾਰਾ ਡੁੱਬਣਾ. ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਦਾ ਅਸ੍ਤ ਹੋਣਾ. ਜਿਸ ਰਾਸ਼ਿ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਉਦੇ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਉਸੇ ਰਾਸ਼ਿ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਭੀ ਉਦੇ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਅੰਸ ਬਰਾਬਰ ਰਹਿਣ ਅਰਥਾਤ ਸੂਰਜ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੜ੍ਹੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਛਿਪੇ, ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਕ੍ਰਾਸ੍ਤ ਹੋਣਾ ਅਥਵਾ ਤਾਰਾ ਡੁੱਬਣਾ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਭ ਕਾਰਜ ਕਰਨੇ ਵਰਜੇ ਹਨ.

ਤਾਰਾਨਾਥ ⎫ ਸੰਗਯਾ—ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੨ ਬਾਲੀ।
ਤਾਰਾਪਤਿ ⎭ ੩ ਸੁਗ੍ਰੀਵ.

ਤਾਰਾਪੁਰ. ਦੇਖੋ, ਤਾਰਾਗੜ੍ਹ.

ਤਾਰਾਮੀਰਾ. ਸਰ੍ਹੋਂ ਅਤੇ ਤੋੜੀਏ ਜੇਹਾ ਇੱਕ ਅੰਨ. ਇਹ ਹਾੜ੍ਹੀ ਦੀ ਫਸਲ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਤੇਲ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਲਵੇਰੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. Rocket.

ਤਾਰਾਮ੍ਰਿਗ. ਦੇਖੋ, ਮ੍ਰਿਗਸਿਰਾ.

ਤਾਰਾਲਯ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਆਲਯ (ਘਰ) ਰਾਤ੍ਰੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤਾਰਾਲੰਮਾ. ਬੋਦੀ ਵਾਲਾ ਤਾਰਾ. ਧੂਮਕੇਤੁ. Comet। ੨ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਜੋ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ਿ ਤੇ ਤੇਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ੩ ਛਨਿਛੱਰ ਜੋ ਢਾਈ ਵਰ੍ਹੇ ਇੱਕ ਰਾਸ਼ੀ ਭੋਗਦਾ ਹੈ। ੪ ਭਾਵ—ਆਤਮਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼. "ਤਾਰਾ ਚੜਿਆ ਲੰਮਾ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਤਾਰਿ. ਤਾਰਕੇ. ਉੱਧਾਰ ਕਰਕੇ. "ਤਾਰਿ ਪਾਰ ਕੀਨੇ." (ਸਲੋਹ) ੨ ਸੰ. ਤਾੜੀ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟੀ ਕ਼ਿਸਮ ਦਾ ਤਾੜ. "ਤਰੁ ਤਾਰਿ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ ਰੇ." (ਮਲਾ ਰਵਿਦਾਸ) ਤਾੜੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਸ਼ੇ ਵਾਲਾ ਰਸ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤਾੜੀ। ੩ ਸੰ. ਤਾਰਿਨ੍. ਵਿ—ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਉੱਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਬੂਡਤ ਪਾਹਨ ਤਾਰਹਿ ਤਾਰਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੪ ਦੇਖੋ, ਤਾਰੀ। ੫ ਤਾਰਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ. ਤਾਰਣ ਕਰ. "ਜਿਉ ਜਾਨਹਿ ਤਿਉ ਤਾਰਿ ਸੁਆਮੀ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਤਾਰਿਅਨੁ. ਉਸ ਨੇ ਤਾਰਿਆ. ਉੱਧਾਰ ਕੀਤਾ. "ਸਾਧਜਨਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ਭਵਜਲੁ ਤਾਰਿਅਨੁ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਅਤਾਰਯਨ੍. ਤਾਰੇ ਗਏ.

ਤਾਰਿਅਮੁ. ਅਤਾਰਯਮ੍. ਮੈਨੂੰ ਤਾਰਿਆ. "ਗੁਰਿ ਬੋਹਿਥੈ ਤਾਰਿਅਮੁ." (ਵਾਰ ਜੈਤ ਮ: ੫)

ਤਾਰਿਕ. ਦੇਖੋ, ਤਾਰਕ ੯। ੨ ਤਾਰ-ਇੱਕ. ਇੱਕ ਤੰਤੁ (ਤੰਦ). "ਚੀਰ ਡਸਾਯੋ ਭੀਜਯੋ ਤਾਰਿਕ ਨਾਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਜਲ ਪੁਰ ਵਸਤ੍ਰ ਵਿਛਾਇਆ, ਉਸ ਦਾ ਇੱਕ ਤੰਦ ਨਾ ਭਿੱਜਿਆ। ੩ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਦੀ ਪਾਰ ਉਤਾਰਣ ਦਾ ਭਾੜਾ. ਉਤਰਾਈ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ.

ਤਾਰਿਕਾਮੰਡਲ. ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ. ਦੇਖੋ, ਤਾਰਕਾ ੧. "ਤਾਰਿਕਾਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ." (ਸੋਹਿਲਾ) ਤਾਰਾਮੰਡਲ ਮਾਨੋ ਮੋਤੀ ਹਨ.

ਤਾਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਤਰੁ ਤਾਰੀ." (ਗੂਜ ਮ: ੪) "ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਾਰੀ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੨ ਟਕ. ਟਕਟਕੀ. "ਨੈਨੀ ਹਰਿ ਹਰਿ ਲਾਗੀ ਤਾਰੀ." (ਮਲਾ ਮ: ੪) ੩ ਤਾਲੀ. ਚਾਬੀ. ਕੁੰਜੀ. "ਬਿਨ ਤਾਰੀ ਤਾਰੋ ਭਿਰਯੋ ਖੁਲੇ ਨ ਕਰੈ ਉਪਾਯ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਯੋਗਾਭ੍ਯਾਸ ਦਾ ਆਸਨ. ਚੌਕੜੀ. ਪਲਥੀ (ਪਥਲੀ). ਪੰਥੀ. "ਹੋਇ ਅਉਧੂਤ ਬੈਠੇ ਲਾਇ ਤਾਰੀ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੫ ਸਮਾਧਿ. "ਛੁਟੀ ਬ੍ਰਹਮ ਤਾਰੀ, ਮਹਾਰੁਦ੍ਰ ਨਚ੍ਯੋ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੬ ਤਾਲੀ. ਤਾੜੀ. ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਤਾੜਨ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਧੁਨਿ. ਦੇਖੋ, ਕਰਤਾਰੀ। ੭ ਤਾੜ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ. ਤਾੜੀ। ੮ ਨਦੀ। ੯ ਨੌਕਾ. ਕਿਸ਼ਤੀ। ੧੦ ਵਿ—ਤਾਰਕ. ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ. "ਰਾਮਨਾਮ ਭਉਜਲ ਬਿਖੁ ਤਾਰੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਵਡ) ੧੧ ਸਿੰਧੀ—ਕ੍ਰਿਪਾ। ੧੨ ਸਹਾਇਤਾ. ਇਮਦਾਦ.

ਤਾਰੀਅਲੇ. ਤਾਰ ਲੀਏ. ਉੱਧਾਰ ਲੀਤੇ. "ਬਿਆਧਿ ਅਜਾਮਲੁ ਤਾਰੀਅਲੇ." (ਗਉ ਨਾਮਦੇਵ)

ਤਾਰੀਕ. ਫ਼ਾ تاریک ਕਾਲਾ. ਸਯਾਹ। ੨ ਅੰਧੇਰੇ ਸਹਿਤ.

ਤਾਰੀਕੀ. ਫ਼ਾ تاریکی ਸੰਗਯਾ—ਸਯਾਹੀ. ਜ਼ੁਲਮਤ। ੨ ਅੰਧਕਾਰ. "ਤਾਰੀਕੀ ਰੈਨ." (ਸਲੋਹ) ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ.

ਤਾਰੀਖ਼. ਅ਼ تاریخ ਸੰਗਯਾ—ਦਿਨ. ਤਿਥਿ। ੨ ਉਹ ਦਿਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਐਤਿਹਾਸਿਕ ਘਟਨਾ ਹੋਈ ਹੋਵੇ। ੩ ਤਵਾਰੀਖ਼ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਕਦੇ ਤਾਰੀਖ ਸ਼ਬਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਤਾਰੀਫ. ਅ਼ تعریف ਤਅ਼ਰੀਫ਼. ਸੰਗਯਾ—ਅ਼ਰਫ਼ (ਜਾਣਨ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਸ੍ਤੁਤਿ. ਵਡਾਈ.

ਤਾਰੀਲੇ. ਦੇਖੋ, ਤਾਰੀਅਲੇ. "ਤਾਰੀਲੇ ਗਨਕਾ ਬਿਨਰੂਪ ਕੁਬਜਾ." (ਗਉ ਨਾਮਦੇਵ)

ਤਾਰੁਣੀ. ਤਾਰੁਣ੍ਯ (ਜੁਆਨੀ) ਵਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਤਰੁਣੀ. "ਨਮੋ ਤਾਰੁਣੀਅੰ ਨਮੋ ਬ੍ਰਿੱਧ ਬਾਲਾ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਤਾਰੂ. ਵਿ—ਤਰਨ ਵਾਲਾ. ਤੈਰਾਕ. "ਜੇ ਤੂੰ ਤਾਰੂ ਪਾਣਿ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ੨ ਅਥਾਹ. ਜੋ ਤਰੇ ਬਿਨਾ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਲੰਘਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ. "ਤਤੈ ਤਾਰੂ ਭਵਜਲ ਹੋਆ ਤਾਕਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੧) ੩ ਸੰਗਯਾ—ਡੂੰਘਾ ਜਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਰਕੇ ਪਾਰ ਹੋ ਸਕੀਏ. "ਮਛੀ ਤਾਰੂ ਕਿਆ ਕਰੇ?" (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੪ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨੰਨ ਸੇਵਕ। ੫ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ.

ਤਾਰੂਸਿੰਘ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਅਨੰਨ ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ ਪੂਲ੍ਹਾ ਪਿੰਡ (ਜਿਲਾ ਲਹੌਰ, ਤਸੀਲ ਕ਼ਸੂਰ) ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਕਿਰਤੀ ਭਜਨੀਕ, ਪੰਥਸੇਵੀ ਸਿੰਘ ਸਨ. ਨਿਰੰਜਨੀਏ ਮਹੰਤ ਅਤੇ ਚੌਧਰੀ ਸਾਹਿਬ ਰਾਇ ਨੇ ਖ਼ਾਨ ਬਹਾਦੁਰ ਸੂਬਾ ਲਹੌਰ ਪਾਸ ਝੂਠੀ ਸ਼ਕਾਯਤ ਕਰਕੇ ਕਿ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਡਾਕੂਆਂ ਨੂੰ ਪਨਾਹ ਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ

ਅਰ ਚੋਰੀ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕ਼ੈਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ. ਜਦ ਇਸਲਾਮ ਕ਼ਬੂਲ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਤਦ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੇਸ਼ਾਂ ਸਮੇਤ ਖੋਪਰੀ ਰੰਬੀ ਨਾਲ ਜੱਲਾਦ ਤੋਂ ਉਤਰਵਾ ਦਿੱਤੀ, ਪਰ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਾਂਤਚਿੱਤ ਹੋਏ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦੇ ਰਹੇ. ਮੰਗਲਵਾਰ ੨ ਸਾਵਨ ਸੰਮਤ ੧੮੦੨ (੨ ਜੁਲਾਈ ਸਨ ੧੭੪੫)[1] ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ. ਧਰਮਵੀਰ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦਗੰਜ ਦਿੱਲੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪਾਸ ਲਹੌਰ ਵਿਦਜਮਾਨ ਹੈ.

ਤਾਰੇਸੁਰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤਾਰੇਦੜੋ. ਵਿ—ਤਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤਾਰੇਂਦੜ. ਤਰਨ ਵਿਦ੍ਯਾ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁਣ. "ਤਾਰੇਦੜੋ ਭੀ ਤਾਰ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ਤਾਰੂ ਹੀ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਤਾਰ ਸਕਦਾ ਹੈ.

ਤਾਰੋ. ਤਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਰੀ ੩.

ਤਾਲ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਹਥੇਲੀ. ਹੱਥ ਦਾ ਤਲ। ੨ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਲੈ ਦੀ ਵੰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਲੀ ਦੀ ਧੁਨਿ. "ਰੋਟੀਆ ਕਾਰਣਿ ਪੂਰਹਿ ਤਾਲ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਸੰਗੀਤਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਤਾਂਡਵ ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ ਤੋਂ 'ਤਾ' ਅਤੇ ਪਾਰਵਤੀ ਦੀ ਲਾਸ੍ਯ ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ ਤੋਂ "ਲ" ਲੈ ਕੇ 'ਤਾਲ' ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗੀਤਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਲਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਭੇਦ। ੩ ਝਾਂਜ. ਛੈਣੇ. "ਭਗਤਿ ਕਰਤ ਮੇਰੇ ਤਾਲ ਛਿਨਾਏ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) "ਰਬਾਬ ਪਖਾਵਜ ਤਾਲ ਘੁੰਘਰੂ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੪ ਹਾਥੀ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਲਣ ਤੋਂ ਹੋਈ ਧੁਨਿ। ੫ ਇੱਕ ਗਿੱਠ ਦੀ ਲੰਬਾਈ. ਗਜ਼ ਦਾ ਚੌਥਾ ਭਾਗ। ੬ ਤਾਲਾ. ਜਿੰਦਾ (ਜੰਦ੍ਰਾ). ੭ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਮੁੱਠ. ਕ਼ਬਜ਼ਾ। ੮ ਤਾਲ ਬਿਰਛ. Borassus Flabelliformis. "ਤਾਲ ਤਮਾਲ ਕਦੰਬਨ ਜਾਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੯ ਤਲਾਉ. ਸਰ. "ਧਰਤਿ ਸੁਹਾਵੀ ਤਾਲ ਸੁਹਾਵਾ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੧੦ ਦੇਖੋ, ਤਾਲਿ ਅਤੇ ਤਾਲੁ। ੧੧ ਹਰਿਤਾਲ. ਹੜਤਾਲ.

ਤਾਲਕ, ਤਾਲਕਾ. ਅ਼ تعلّق ਤਅ਼ੱਲੁਕ਼. ਸੰਗਯਾ—ਅ਼ਲਕ਼ (ਲਟਕਣ) ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਭਾਵ—ਲਗਾਉ. ਸੰਬੰਧ. "ਸਭਿਨ ਜੀਵਿਕਾ ਤੁਮਰੇ ਤਾਲਕ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਤਿਸੁ ਮਾਇਆ ਸੰਗਿ ਨ ਤਾਲਕਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਤਾਲਕੇਤੁ, ਤਾਲਧ੍ਵਜ. ਸੰਗਯਾ—ਜਿਸ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੇ ਤਾਲ ਬਿਰਛ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ, ਬਲਰਾਮ। ੨ ਭੀਸ਼ਮ.

ਤਾਲਪੂਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਗਾਉਣ ਬਜਾਉਣ ਸਮੇਂ ਲੈ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵੰਡ, ਹੱਥ ਅਥਵਾ ਵਾਜੇ ਨਾਲ ਕਰਨੀ. "ਪੂਰੇ ਤਾਲ ਵਿਚਹੁ ਆਪੁ ਗਵਾਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੩)

ਤਾਲਬ. ਦੇਖੋ, ਤ਼ਾਲਿਬ.

ਤਾਲਵ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਤਾਲੂਏ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਅੱਖਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਤਾਲੂਏ ਤੋਂ ਹੋਵੇ. ਦੇਖੋ, ਚਿਤ੍ਰ (ਅ) ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

ਤਾਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਜਿੰਦਾ (ਜੰਦ੍ਰਾ). ਕ਼ੁਫ਼ਲ. "ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਕੋਠੇ ਵਿਚਿ ਰਾਖਿਆ ਬਾਰ ਦੀਆ ਤਾਲਾ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਅ਼ تعالیٰ ਤਆ਼ਲਾ. ਬਜ਼ੁਰਗ ਹੈ. ਵਡਾ ਹੈ। ੩ ਖ਼ੁਦਾ ਤਆ਼ਲਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੇਖੋ, ਹੱਕ਼ਤਾਲਾ.

ਤਾਲਾਬ. ਫ਼ਾ تالاب ਸੰਗਯਾ—ਤਲਾਉ. ਤਾਲ. ਤੜਾਗ.

ਤਾਲਾਬੇਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤਲਮੱਛੀ. ਦੇਖੋ, ਤਲਬੇਲੀ. "ਮੋਹਿ ਲਾਗਤੀ ਤਾਲਾਬੇਲੀ." (ਗੌਂਡ ਨਾਮਦੇਵ) ਮੈਨੂੰ ਤਲਮੱਛੀ ਲਗਦੀ ਹੈ.

ਤਾਲਿ. ਤਾਲ ਤੋਂ. ਭਾਵ—ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ. "ਸੰਤ ਉਧਾਰਉ ਤਤਖਿਣ ਤਾਲਿ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੫) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਤਕਾਲ. ਫ਼ੌਰਨ. "ਉਠਿ ਚਲਣ ਮੁਹਤਕਿ ਤਾਲਿ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) ੩ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚੋਟ. ਆਘਾਤ.

ਤ਼ਾਲਿਬ. ਅ਼ طالب ਸੰਗਯਾ—ਤ਼ਲਬ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਖੋਜਣ ਵਾਲਾ. ਜਿਗ੍ਯਾਸੁ. "ਮੈ ਤਾਲਿਬ ਮੌਲਾ ਕੋ ਏਕ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਾਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਕੁੰਜੀ. ਚਾਬੀ. ਤੱਲਿਕਾ. ਤਾਲਿਕਾ। ੨ ਤਾੜ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ। ੩ ਤਾਲ. ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਬਜਾਈ ਤਾੜੀ.

ਤਾਲੀਫ਼. ਅ਼ تالیف ਸੰਗਯਾ—ਸੰਗ੍ਰਹ (ਇਕੱਠਾ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਪੁਸ੍ਤਕ ਰਚਣਾ.

ਤਾਲੀਮ. ਅ਼ تعلیم ਤਅ਼ਲੀਮ. ਸੰਗਯਾ—ਇ਼ਲਮ (ਵਿਦ੍ਯਾ) ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸਿਕ੍ਸ਼ਾ. ਉਪਦੇਸ਼.

ਤਾਲੁ. ਦੇਖੋ, ਤਾਲ ੨. "ਭੁਲਿਆ ਚੁਕਿਗਇਆ ਤਪ ਤਾਲੁ." (ਵਾਰ ਮਲਾ ਮ: ੧) ੨ ਤਾਲਾਬ. ਤਾਲ. "ਕਰਤੈ ਪੁਰਖਿ ਤਾਲੁ ਦਿਵਾਇਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਤਾਲੂਆ. Palate। ੪ ਤਾਲੁਕੰਟਕ. ਕਾਉਂ. Palate-thorn.

ਤਾਲ, ਤਾਲੂਆ ਦੇਖੋ, ਤਾਲੁ ੩ ਅਤੇ ੪.

ਤਾਵ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਉ. ਸੇਕ. ਆਂਚ. "ਕੌਨ ਤਾਵ ਸੋ ਤਾਵਨ ਕੀਨਾ?" (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਦੁੱਖ. ਕਲੇਸ਼. ਤਾਪ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤਾਉ ੪. "ਤਾਤਕਾਲ ਪਤ੍ਰੇ ਰਚ ਲੀਨੇ। ਏਕ ਤਾਵ ਕੇ ਚਾਰ ਸੁ ਕੀਨੇ." (ਗੁਵਿ ੬)

ਤਾਵਕ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਕਵਿ. ਉਸਤਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸੰ. ਸ੍ਤਾਵਕ.

ਤਾਵਣ. ਕ੍ਰਿ—ਤਪਾਉਣਾ. ਤਾਪਨ.

ਤਾਵਣਿ. ਸੰਗਯਾ—ਤਪਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਤਾਉ. ਆਂਚ। ੨ ਤਪਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ ਕੜਾਹੀ ਆਦਿ। ੩ ਤਪਾਉਂਦੇ ਹਨ. "ਤੇਲ ਤਾਵਣਿ ਤਾਤਓ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਤਾਵਤ. ਸੰ. ਤਾਵਤ੍. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਈਂ. ਓਦੋਂ ਤੀਕ। ੨ ਓਥੋਂ ਤੀਕ. ਵਹਾਂ ਤਕ। ੩ ਉਤਨੇ ਪਰਿਮਾਣ ਦਾ। ੪ ਯੌਗਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ—ਤਾਵਦ੍ਗੁਣ ਅਤੇ ਤਾਵਨ੍ਮਾਤ੍ਰ ਆਦਿ.

ਤਾਵਦ, ਤਾਵਨ ਦੇਖੋ, ਤਾਵਨ ੪.

ਤਾਵਾਨ. ਫ਼ਾ تاوان ਸੰਗਯਾ—ਹਾਨੀ ਦਾ ਬਦਲਾ. ਨੁਕ਼ਸਾਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦਾ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ। ੨ ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਤਨਾ. ਉਸ ਕਦਰ। ੩ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੀਕ.

[1] ਗਜਾਨੀ ਗਜਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੦੩ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਤਾਵੀਜ. ਅ਼ تعویز ਤਅ਼ਵੀਜ. ਸੰਗਯਾ—ਔਜ (ਪਨਾਹ) ਲੈਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਧਾਤੁ ਵਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟਕੇ ਅੰਗਾਂ ਨਾਲ ਬੱਧਾ ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੋਕ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਲੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਪਨਾਹ ਮਿਲਦੀ ਹੈ.

ਤਾਵੀਲ. ਅ਼ تاویل ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਵਪਨਫਲ। ੨ ਸੁਪਨੇ ਦਾ ਫਲ ਦੱਸਣਾ। ੩ ਕਿਸੇ ਵਾਕ ਦਾ ਭਾਵ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ.

ਤਾੜ. ਸੰਗਯਾ—ਖੋਜਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦਾ ਭੇਤ ਜਾਣਨ ਲਈ ਗਹਿਰੀ ਨਜ਼ਰ. ਨੀਝ। ੨ ਸੰ. ਤਾਡ. ਤਾੜਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਕੁੱਟਣਾ। ੩ ਖਜੂਰ ਦੀ ਕ਼ਿਸਮ ਦਾ ਇੱਕ ਬਿਰਛ. ਤਾਲ. L. Sabal Palmetta ਇਸ ਦੇ ਰਸ ਤੋਂ ਤਾੜੀ ਸ਼ਰਾਬ ਬਣਦੀ ਹੈ. ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਪੱਖੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਤਾੜਪਤ੍ਰ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਾਗਜ ਦੀ ਥਾਂ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਤਾਰਿ। ੪ ਤਿੰਨ ਸੌ ਹੱਥ ਦੀ ਲੰਬਾਈ. ਡੇਢ ਸੌ ਗਜ਼ ਭਰ ਮਿਣਤੀ. "ਤਾੜ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰ ਅਸਿ ਉਤੰਗ ×××× ਤ੍ਰੈ ਸੈ ਹੱਥ ਉਤੰਗੀ ਖੰਡਾ ਧੁਹਿਆ." (ਕਲਕੀ)

ਤਾੜਕਾ. ਇੱਕ ਰਾਖਸੀ. ਦੇਖੋ, ਤਾਰਕਾ ੪.

ਤਾੜਕਾਰਿ. ਤਾੜਕਾ ਰਾਖਸੀ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ. ਦੇਖੋ, ਤਾਰਕਾਰਿ.

ਤਾੜਨ, ਤਾੜਨਾ (ਸੰ. ਤਡ੍. ਧਾ—ਮਾਰਨਾ, ਤਾੜਨ ਕਰਨਾ). ਕ੍ਰਿ—ਕੁੱਟਣਾ. ਪੀਟਨਾ। ੨ ਡਾਂਟਨਾ. ਧਮਕਾਉਣਾ। ੩ ਦੰਡ ਦੇਣਾ। ੪ ਨੀਝ ਲਾਕੇ ਤੱਕਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾੜ ੧.

ਤਾੜਪਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਤਾੜ ੩.

ਤਾੜਪ੍ਰਮਾਣ. ਦੇਖੋ, ਤਾੜ ੪.

ਤਾੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਰੂੰ ਤਾੜਨ ਦਾ ਯੰਤ੍ਰ. ਤੂਲਚਾਪ.

ਤਾੜੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਲ. ਤਾਲੀ. ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਵਜਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਆਸਨ. ਚੌਕੜੀ. ਚਪਲੀ। ੩ ਸਮਾਧਿ. "ਨਿਜਘਰਿ ਤਾੜੀ ਲਾਵਣਿਆ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) "ਨਿਰਭੈ ਤਾੜੀ ਲਾਈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੪ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਕ਼ਬਜੇ ਪੁਰ ਹੱਥ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਓਟ। ੫ ਸੰ. ਤਾੜ ਦੀ ਸ਼ਰਾਬ.

ਤਿ. ਵਿ—ਤਿੰਨ (ਤ੍ਰਯ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਜੈਸੇ—"ਤਿਲੋਕ" (ਤਿੰਨ ਲੋਕ). ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤਿਯਾ (ਸ੍ਤ੍ਰੀ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਤਿ ਛਾਡ ਧਰਮਵਾ ਨਸੈਂ." (ਕਲਕੀ) ਧਰਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ (ਵਿਵਾਹਿਤਾ) ਛੱਡਕੇ। ੩ ਸਰਵ—ਤਿਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੇਖੋ, ਤਿਨਰ.

ਤਿਉ, ਤਿਉਂ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਿਉਂ. ਤਿਵੇਂ. ਤੈਸੇ. ਵੈਸੇ. ਉਸ ਤਰਾਂ. "ਜਿਉ ਜਿਉ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਉ ਹੋਵਣਾ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਤਿਉਹਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿਥਿ-ਵਾਰ. ਉਤਸਵ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਦਿਨ. ਪਰਬ ਦਾ ਦਿਨ. ਤਯੋਹਾਰ. ਵੈਸਾਖੀ, ਹੋਲੀ, ਈ਼ਦ, ਅਤੇ Christmas day ਆਦਿ.

ਤਿਉਰ, ਤਿਉਰੀ ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਵਲ. ਮੱਥੇ ਉੱਪਰ ਪਏ ਤਿੰਨ ਵਲ. ਮੱਥੇ ਵੱਟ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਤ੍ਰਿਵਲਿ. "ਤਿਉਰ ਚਢਾਏ ਮਾਥ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਤਿੰਨ ਵਸਤਾਂ (ਦਹੀਂ—

ਤਿਉੜ, ਤਿਉੜੀ ਅਧਰਿੜਕ—ਦੁੱਧ) ਦਾ ਮਿਲਾਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਪੇਯ ਪਦਾਰਥ 'ਤਿਉੜ' ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁਸ੍ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਉੜ ਪਿਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ੩ ਤੇਵਰ (ਤਿੰਨ ਵਸਤ੍ਰ) ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਤਿਉਰ ਸ਼ਬਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ ਤੇਵਰ.

ਤਿਅ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਤਿਯਾ. ਇਸਤ੍ਰੀ। ੨ ਭਾਰਯਾ. ਜੋਰੂ. ਵਹੁਟੀ.

ਤਿਅਕਤ. ਸੰ. ਤ੍ਯਕ੍ਤ. ਵਿ—ਤਿਆਗਿਆ ਹੋਇਆ. ਤਰਕ ਕੀਤਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤ੍ਯਕ੍ਤ੍ਵਾ. ਤ੍ਯਾਗਕੇ. ਛੱਡਕੇ. "ਤਿਅਕਤ ਜਲੰ ਨਹਿ ਜੀਵ ਮੀਨੰ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਤਿਆ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਤਿਯਾ. ਨਾਰੀ। ੨ ਭਾਰਯਾ. ਜੋਰੂ. ਵਹੁਟੀ.

ਤਿਆਸ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਸਾ. ਪਿਆਸ. ਤੇਹ. "ਮਿਟੀ ਤਿਆਸ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਤ੍ਰਿਸਨਾ. ਲਾਲਚ. "ਅਧਿਕ ਤਿਆਸ ਭੇਖ ਬਹੁ ਕਰੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਤਿਆਸਾ. ਸੰ. ਤਸ਼ਿੰਤ. ਵਿ—ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ. ਪਿਆਸਾ.

ਤਿਆਗ. ਸੰ. ਤ੍ਯਾਗ. ਸੰਗਯਾ—ਛੱਡਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕਿਸੀ ਵਸ੍ਤੁ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸ੍ਵਤ੍ਵ ਚੁੱਕ ਲੈਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਕਰਮ ਫਲ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗ.[1]

ਤਿਆਗਣਾ, ਤਿਆਗਨ, ਤਿਆਗਨਾ, ਤਿਆਗਨੁ ਕ੍ਰਿ—ਤ੍ਯਾਗ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਤਰਕ ਕਰਨਾ. "ਤਿਆਗਨਾ ਤਿਆਗਨ ਨੀਕਾ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਤਿਆਗਨਾ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫)

ਤਿਆਗਿ. ਤ੍ਯਾਗਕੇ. ਛੱਡਕੇ. "ਸਗਲ ਤਿਆਗਿ ਗੁਰਸਰਣੀ ਆਇਆ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਤਿਆਗੀ. ਸੰ. त्यागिन्. ਵਿ—ਤ੍ਯਾਗਣ ਵਾਲਾ. ਤਾਰਿਕ. "ਬਿਨ ਹਉ ਤਿਆਗਿ, ਕਹਾ ਕੋਊ ਤਿਆਗੀ?" (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਤਿਆਗਿਜ. ਸੰ. ਤ੍ਯਾਜ੍ਯ. ਵਿ—ਤ੍ਯਾਗਨੇ ਯੋਗ੍ਯ. "ਅਹੰ ਛੋਡਿਓ ਹੈ ਤਿਆਗਿਜ." (ਜੈਤ ਮ: ੫)

ਤਿਆਰ. ਦੇਖੋ, ਤਯਾਰ.

ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ. ਖ਼ਾ. ਵਿ—ਪੂਰਾ ਤਿਆਰ. ਝਟਪਟ ਕੰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ. ਜਿਵੇਂ—"ਖਾਲਸਾ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਹੈ।" ੨ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿੱਚ ਪੱਕਾ.

ਤਿਆਰੀ. ਦੇਖੋ, ਤਯਾਰੀ.

ਤਿਸ. ਸਰਵ—ਉਸ. "ਤਿਸ ਊਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ." (ਜਪੁ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਸਾ. ਤੇਹ. ਪਯਾਸ। ੩ ਤ੍ਰਿਸਨਾ. "ਤਿਸ ਚੂਕੈ ਸਹਜੁ ਊਪਜੈ." (ਸਵਾ ਮ: ੩)

ਤਿਸਕਾਰ. ਸੰ. ਤਿਰਸ੍ਕਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਨਾਦਰ. ਅਪਮਾਨ. "ਜਮ ਨ ਕਰੈ ਤਿਸਕਾਰ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਤਿਸਕੇ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਸ਼ਿਤ—ਤ੍ਰਿਸਿਤ. ਵਿ—ਪਯਾਸਾ. "ਸਭ ਲਾਥੀ ਤਿਸ ਤਿਸਕੇ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪) ਪਯਾਸੇ ਦੀ ਤ੍ਰਿਖਾ ਲਾਥੀ (ਲੱਥੀ).

[1] ਦੇਖੋ, ਗੀਤਾ ਅ: ੧੮, ਸ਼:੨.

ਤਿਸਟ. ਸੰ. ਤਿਸ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਠਹਿਰਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਸਿਥਤ ਹੋਣਾ. "ਨਿਰਵੈਰਾ ਨਾਲਿ ਜਿ ਵੈਰੁ ਚਲਾਇਦੇ ਤਿਨ ਵਿਚਹੁ ਤਿਸਟਿਆ ਨ ਕੋਇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਤਿਸਟਸਿ. ਸੰ. ਤਿਸ਼੍ਠਸਿ. ਠਹਿਰਸਿ। ੨ ਤਿਸ੍ਰਤਿ. ਠਹਿਰਦਾ. ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦਾ. "ਤਿਸਟਸਿ ਨਾਹੀ ਦੇਹ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫)

ਤਿਸਤਾਸ. ਉਸ ਦੀ ਤ੍ਰਿਖਾ. ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਯਾਸ। ੨ ਸੰ. ਤ੍ਰਿਸ਼ਿਤਾਂਸ਼ੁ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ. ਤ੍ਰਿਸ਼ਿਤ (ਚਮਕਦੀਆਂ) ਅੰਸ਼ੁ (ਕਿਰਨਾ) ਵਾਲਾ.

ਤਿਸਨ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਸ਼ਾ. ਪ੍ਯਾਸ. "ਤਿਸਨ ਬੁਝੀ ਆਸ ਪੁੰਨੀ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਤਿਸਨਾ.

ਤਿਸਨਗੀ, ਤਿਸ਼ਨਗੀ ਫ਼ਾ تشنگی ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਯਾਸ ਤ੍ਰਿਸ਼ਾ. ਤੇਹ.

ਤਿਸਨਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ (ਤ੍ਰਿਸ਼੍ਣਾ) ਪ੍ਯਾਸ. ਤੇਹ। ੨ ਲਾਲਚ. ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਦੀ ਇੱਛਾ. "ਤਿਸਨਾਅਗਨਿ ਬੁਝੀ ਖਿਨ ਅੰਤਰਿ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪) ੩ ਫ਼ਾ تشنہ ਤਿਸ਼ਨਹ. ਵਿ—ਪ੍ਯਾਸਾ. ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ.

ਤਿਸਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਸ਼ਾ. ਪ੍ਯਾਸ। ੨ ਲੋਭ. ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ. "ਸਬਦੋ ਸੁਣਿ ਤਿਸਾ ਮਿਟਾਵਣਿਆ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) "ਅੰਤਰਿ ਤਿਸਾ ਭੂਖ ਅਤਿ ਬਹੁਤੀ." (ਭੈਰ ਮ: ੩)

ਤਿਸਾਇਓ, ਤਿਸਾਇਆ, ਤਿਸਾਈ, ਤਿਸਾਏ ਵਿ—ਤ੍ਰਿਸ਼ਾਤੁਰ. ਪ੍ਯਾਸਾ. ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਵਾਲੀ. ਪ੍ਯਾਸੇ. "ਸੋ ਸੰਚਿਓ ਜਿਤੁ ਭੂਖ ਤਿਸਾਇਓ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) "ਪ੍ਰਭੁਦਰਸਨ ਕਉ ਹਉ ਫਿਰਤ ਤਿਸਾਈ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਰਸਨ ਰਸਾਏ ਨਾਮ ਤਿਸਾਏ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੨ ਪ੍ਯਾਸ ਦੀ ਜਲਨ. ਦਾਝ. "ਤਿਸ ਬਿਨੁ ਘੜੀ ਨਹੀ ਜਗਿ ਜੀਵਾ ਐਸੀ ਪਿਆਸ ਤਿਸਾਈ." (ਮਲਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਤਿਸੁ. ਸਰਵ—ਉਸ. "ਤਿਸੁ ਊਪਰਿ ਮਨ ਕਰਿ ਤੂ ਆਸਾ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਤਿਸੈ. ਸਰਵ—ਉਸੇ ਨੂੰ. ਉਸੀ ਕੋ. "ਤਿਸੈ ਸਰੇਵਹੁ ਪ੍ਰਾਣੀਹੋ!" (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫)

ਤਿਹ. ਸੰਗਯਾ—ਤੇਹ. ਪਿਆਸ। ੨ ਸਰਵ—ਉਸ. ਤਿਸ. "ਤਿਹ ਜੋਗੀ ਕਉ ਜੁਗਤਿ ਨ ਜਾਨਉ." (ਧਨਾ ਮ: ੯) ੩ ਦੇਖੋ, ਤਿਹੁ.

ਤਿਹਟੜਾ. ਵਿ—ਸਿਮੰਜ਼ਲਾ. ਤਿੰਨ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਵਾਲਾ. ਤਿਛੱਤਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ ਸਾਧਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਾਧੁਸੰਗ. "ਤਿਹਟੜੇ ਬਾਜਾਰ ਸਉਦਾ ਕਰਨਿ ਵਣਜਾਰਿਆ." (ਸਵਾ ਮ: ੫) ੩ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ, ਜੋ ਪਾਤਾਲ ਮਰਤਯਲੋਕ ਅਤੇ ਸ੍ਵਰਗ ਤਿੰਨ ਹੱਟਾਂ ਵਾਲਾ ਹੈ.

ਤਿਹੱਡਾ. ਤਿੰਨ ਹੱਡ ਜਿਸ ਥਾਂ ਜੁੜਨ, ਕਮਰ (ਲੱਕ) ਦੀ ਥਾਂ.

ਤਿਹਣ. ਦੇਖੋ, ਤੇਹਣ.

ਤਿਹੱਤਰ. ਤ੍ਰਿਸਪ੍ਤਤਿ. ਸੱਤਰ ਉੱਪਰ ਤਿੰਨ—੭੩.

ਤਿਹੱਥੜ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿੰਨ ਅਸਥਾਨਾਂ ਪੁਰ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਹਾਰ. ਮੱਥੇ ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਪੱਟਾਂ ਉੱਪਰ ਸ਼ੋਕਾਤੁਰ ਹੋਕੇ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਮਾਰਨਾ. ਸਿਆਪਾ. "ਸਪਤ ਤਿਹੱਥੜ ਹਨ ਕਰ ਦੇਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਦੀ ਮਾਤਾ ਰੇਣੁਕਾ ਨੇ ਪਤਿ ਦੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਪੁਰ ਸੱਤ ਤਿਹੱਥੜ ਮਾਰੇ. ਇਸ ਲਈ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਨੇ ਸੱਤ ਤੀਆ ਇੱਕੀ ਵਾਰ ਛਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਜਮਦਗਨਿ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਅਤੇ ਰੇਣੁਕਾ.

ਤਿਹਰ. ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਾਹੁਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਹਲ ਫੇਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ.

ਤਿਹਰਾ. ਵਿ—ਤਿੰਨ ਲਪੇਟ ਦਾ. ਤਿੰਨ ਤਹਿਆਂ ਦਾ. ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ.

ਤਿਹਰੇ ਪਾਇਨਿ ਤਗ. ਵਾ—(ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਤਿਹਰੇ ਤਗ (ਜਨੇਊ) ਬਾਬਤ ਦੇਖੋ, ਜਨੇਊ.

ਤਿਹਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਤਿਉਹਾਰ.

ਤਿਹਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਸ਼ਾ. ਤੇਹ. ਪਿਆਸ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੇਹਾ.

ਤਿਹਾਂ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੇਹਾਂ. ਤਿੰਨਾਂ. "ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਜੋ ਤਿਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਕੀ ਪੰਡ ਉਤਾਰੈ." (ਮਲਾ ਮ: ੩)

ਤਿਹਾਇਆ. ਤਸ਼ਿੰਤ. ਵਿ—ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ. ਪਿਆਸਾ. "ਤਿਖਾ ਤਿਹਾਇਆ ਕਿਉ ਲਹੈ." (ਵਡ ਮ: ੧) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਖਾ. ਤੇਹ. ਪਿਆਸ. "ਭੁਖ ਤਿਹਾਇਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਤਿਹਾਈ. ਵਿ—ਤ੍ਰਿਖਾ ਵਾਲੀ. ਪਿਆਸੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤੀਜਾ ਭਾਗ. ਤੀਸਰਾ ਹਿੱਸਾ.

ਤਿਹਾਰ. ਦੇਖੋ, ਤਿਉਹਾਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੁਹਾਰ.

ਤਿਹਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁਹਾਰਾ.

ਤਿਹਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਕਾਲ. ਤਿੰਨ ਵੇਲੇ. ਭੂਤ ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਭਵਿਸ਼੍ਯ। ੨ ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ, ਮਧ੍ਯਾਨ ਕਾਲ ਅਤੇ ਸਾਯੰ ਕਾਲ. "ਤ੍ਰੈਪਾਲ ਤਿਹਾਲ ਬਿਚਾਰੰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰੈਪਾਲ। ੩ ਅ਼ طحال ਤਿਹ਼ਾਲ. ਤਿੱਲੀ. ਲਿੱਫ.

ਤਿਹਾਵਲ. ਸੰਗਯਾ—ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘੀ ਮੈਦਾ ਖੰਡ ਤਿੰਨੇ ਪਦਾਰਥ ਸਮ ਹੋਣ. "ਕਰਹੁ ਤਿਹਾਵਲ ਹੋਵਤ ਭੋਰਾ। ਪਠ ਅਰਦਾਸ ਯੁਗਮ ਕਰ ਜੋਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤਿਹਾੜਾ. ਸਰਵ—ਤੇਰਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਇਸ ਨਾਉਂ ਦਾ ਇਲਾਕਾ, ਜੋ ਲੁਦਿਆਨੇ ਦੀ ਤਸੀਲ ਜਗਰਾਉਂ ਅਤੇ ਪੱਖੋਵਾਲ ਅੰਦਰ ਹੈ. ਸਤਲੁਜ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ ਬੇਟ, ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਦਾ ਪੁਆਧ, ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਦਾ ਮਾਲਵਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇਹਾਂ ਕਰਕੇ ਘਿਰਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ "ਤਿਹਾੜਾ" ਸੱਦੀਦਾ ਹੈ.

ਤਿਹਿ. ਸਰਵ—ਉਸ ਨੂੰ. ਤਿਸੇ। ੨ ਉਸ ਮੇ. ਉਸ ਵਿੱਚ. "ਤਿਹਿ ਨਰ ਹਰਿ ਅੰਤਰੁ ਨਹੀ." (ਸ: ਮ: ੮)

ਤਿਹੀ. ਸਰਵ—ਤਿਸੇ. ਉਸ ਕੋ. "ਤਿਹੀ ਸੰਗਤਿ ਪੋਚ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ. ਤੀਨੋ. "ਤਿਹੀ ਗੁਣੀ ਸੰਸਾਰੁ ਭ੍ਰਮ ਸੁਤਾ." (ਅਨੰਦੁ) ੩ ਦੇਖੋ, ਤੇਹੀ.

ਤਿਹੁ. ਵਿ—ਤਿੰਨ. "ਤਿਹੁ ਗੁਣ ਮਹਿ ਕੀਨੋ ਬਿਸਥਾਰੁ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਦੇਖੋ, ਤਿਹ.

ਤਿਹੁਪਖ. ਤਿੰਨ ਪਕ. ਤਿੰਨ ਰਿਸ਼ਤੇ. "ਤਿਹੁ ਪਖਾਂ ਕਾਲੰਕ ਲਗਾਵੈ." (ਭਾਗੁ) ਨਾਨਕ ਦਾਦਕ ਸਹੁਰੇ.

ਤਿਹੂ, ਤਿਹੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ. ਤੀਨੋ ਹੀ. "ਤਿਹੂੰ ਲੋਕ ਕਾਪੀਉ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਕਬੀਰ) ੨ ਤਿਨ ਹੂੰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਤਿਹੂੰ ਨ ਜਾਨਞੋ ਭੇਦ." (ਸਲੋਹ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੇਤ ਨਾ ਜਾਣਿਆ.

ਤਿਹੰਜਾ, ਤਿਹੰਜੀ, ਤਿਹੰਡਾ, ਤਿਹੰਡੀ ਸਰਵ—ਤੇਰਾ. ਤੇਰੀ. ਦੇਖੋ, ਤਹਿੰਜਾ ਅਤੇ ਤਹਿੰਜੀ. "ਹਉ ਆਇਆ ਸਾਮੈ ਤਿਹੰਡੀਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ)

ਤਿਕ. ਸੰਗਜਾ—ਸੰ. ਤ੍ਰਿਕ. ਤਿੱਗ. ਤਿਹੱਡਾ. ਲੱਕ.

ਤਿਕਤ. ਦੇਖੋ, ਤਿਕ੍ਤ.

ਤਿਕਲਿ. ਤ੍ਰਿਕ (ਲੱਕ) ਨਾਲ. ਦੇਖੋ, ਤਿਕ. "ਚੂਹਾ ਖਡਿ ਨ ਮਾਵਈ ਤਿਕਲਿ ਬੰਨੈ ਛਜ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ਭਾਵ—ਆਪਣਾ ਉੱਧਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਪਿੱਛੇ ਚੇਲੇ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਤਿਕਾਲ. ਸੰਗਜਾ—ਤ੍ਰਿਕਾਲ. ਤਿੰਨ ਕਾਲ (ਵੇਲੇ). "ਸੰਧਿਆ ਕਰਮ ਤਿਕਾਲ ਕਰੈ." (ਭੈਰ ਮ: ੧)

ਤਿਕੋਣ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਕੋਣ.

ਤਿੱਕੁਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਿਉਂਕਰ. ਤਿਵੇਂ. ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ.

ਤਿੱਕੂੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੈਸੇ. ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ.

ਤਿਕ੍ਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਕੌੜਾ. ਤੀਤਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਪਿੱਤਪਾਪੜਾ। ੩ ਚਿਰਾਇਤਾ.

ਤਿਖ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਸ਼੍. ਧਾ—ਪਿਆਸ ਲਗਣੀ, ਇੱਛਾ ਕਰਨੀ. ਸੰਗਜਾ—ਤ੍ਰਿਸ਼ਾ. ਪਿਆਸ. ਤੇਹ. ਤ੍ਰੇਹ. ਤ੍ਰਿਖਾ. "ਹਰਿਰਸ ਚਾਖਿ ਤਿਖ ਜਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) "ਤਿਖ ਬੁਝਿਗਈ ਮਿਲਿ ਸਾਧੁਜਨਾ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ੨ ਇੱਛਾ. ਅਭਿਲਾਖਾ.

ਤਿਖਈਆ, ਤਿਖਹਾਰਾ ਵਿ—ਤ੍ਰਿਸਾਤੁਰ. ਪਿਆਸਾ. "ਇਹੁ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਜਲਤ ਤਿਖਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪) "ਹਮ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਤਿਖਹਾਰੇ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਤਿਖਾ. ਸੰਗਜਾ—ਤ੍ਰਿਸ਼ਾ. ਪਿਆਸ. "ਤਿਖਾ ਭੂਖ ਬਹੁ ਤਪਤ ਬਿਆਪਿਆ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਇੱਛਾ. ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ. "ਗੁਰੁ ਲਾਹੀ ਸਗਲ ਤਿਖਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ, ਤਿੱਖਾ.

ਤਿਖਾਈ. ਵਿ—ਤਿਹਾਈ. ਤ੍ਰਿਸ਼ਾ ਵਾਲੀ. ਪਿਆਸੀ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਤ੍ਰਿਸ਼ਾ. ਪਿਆਸ. "ਮਿਟੀ ਤਾਂਕੀ ਤਿਖਾਈ." (ਸਲੋਹ) ੩ ਤਿੱਖਾਪਨ.

ਤਿਖਾਟ. ਸੰਗਜਾ—ਤਿਖਾਵਟ. ਪਿਆਸ. ਤ੍ਰਿਸ਼ਾ. "ਸਭ ਲਾਥੀ ਭੂਖ ਤਿਖਾਟ." (ਮਾਲੀ ਮ: ੪)

ਤਿਖਾਣ. ਦੇਖੋ, ਤਖਾਣ.

ਤਿਖਾਤੀ, ਤਿਖੰਤ ਵਿ—ਤ੍ਰਿਸਾਤੁਰ. ਤ੍ਰਿਖਾ ਕਰਕੇ ਆਰਤ. ਪਿਆਸਾ. "ਬਰਜੋ ਜਲ ਪਾਨ ਕੇ ਹੇਤ ਤਿਖਾਤੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਭੂਖੇ ਕੋ ਭੋਜਨ ਤੋਇ ਤਿਖੰਤ ਕੋ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤਿੱਖਾ. ਸੰ. ਤੀਕ੍ਸ਼ਣ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਧਾਰ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਹੋਵੇ। ੨ ਆਲਸ ਰਹਿਤ. ਉੱਦਮੀ। ੩ ਤੁੰਦ ਮਿਜ਼ਾਜ. ਗੁਸੈਲਾ। ੪ ਚਰਪਰੇ ਸੁਆਦ ਵਾਲਾ। ੫ ਤੇਜ਼ ਚਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ, ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਛੋਹਲਾ.

ਤਿਗਮ. ਸੰ. ਤਿਗ੍ਮ. ਵਿ—ਤਿੱਖਾ. ਤੇਜ਼. ਪ੍ਰਚੰਡ. "ਕਿਸ ਨੇ ਤੇਜ ਤਿਗਮ ਤਪਤਾਯੋ?" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਵਜ੍ਰ.

ਤਿਗਮਕਰ, ਤਿਗਮਾਂਸ਼ੁ ਸੰਗਜਾ—ਤਿਗਮ (ਤਿੱਖੀਆਂ) ਹਨ ਅੰਸ਼ੁ (ਕਿਰਣਾਂ) ਜਿਸ ਦੀਆਂ, ਸੂਰਜ.

ਤਿਗੁਣਾ. ਵਿ—ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ. ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਅਧਿਕ. ਤ੍ਰਿਗੁਣ.

ਤਿੱਗ. ਦੇਖੋ, ਤਿਕ.

ਤਿੰਘਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਣਾ. ਕਿਲ੍ਹਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਂਘਣਾ.

ਤਿਚਰ, ਤਿਚਰੁ, ਤਿਚਿਰ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਾਵਤ-ਚਿਰ. ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ. "ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਤਿਚਰੁ ਆਖਦਾ ਜਿਚਰੁ ਹੈ ਦੁਹੁ ਮਾਹਿ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੩) "ਤਿਚਰ ਵਸਹਿ ਸੁਹੇਲੜੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਤਿੱਛ. ਵਿ—ਤੀਕ੍ਸ਼ਣ. ਤੇਜ਼. "ਬਹੈਂ ਬਾਣ ਤਿੱਛੰ." (ਕਲਕੀ)

ਤਿਜ. ਦੇਖੋ, ਤੇਜ.

ਤਿੰਜਣ. ਦੇਖੋ, ਤੇਉਣ ੩.

ਤਿਜਾਰਤ. ਅ਼ تجارت ਸੰਗਜਾ—ਤਜਰ (ਲੈਣ ਦੇਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸੌਦਾਗਰੀ. ਵਪਾਰ.

ਤਿਡ, ਤਿਡਾ, ਤਿੱਡ, ਤਿੱਡਾ ਦੇਖੋ, ਟਿੱਡ—ਟਿੱਡਾ. "ਅਕਤਿਡ ਚਿੱਤਮਿਤਾਲਾ ਹਰਿਆ." (ਭਾਗੁ) "ਅਕ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰੇ ਅਕਤਿਡਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਤੇਡਾ.

ਤਿਣ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਣ—ਤ੍ਰਿਣ. ਸੰਗਜਾ—ਘਾਸ। ੨ ਤਿਨਕਾ. ਡੱਕਾ। ੩ ਡਿੰਗ. ਸਰਵ—ਤਿਨ. ਤਿਨ੍ਹਾਂ. ਤਿਨ੍ਹੇ.

ਤਿਣਛਿਤਿ. ਸੰਗਜਾ—ਤ੍ਰਿਣ-ਕ੍ਸ਼ਿਤਿ. ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਘਾਸ ਹੋਵੇ. ਚਰਾਗਾਹ. ਬੀੜ. "ਤਿਣਛਿਤਿ ਕੀ ਬਹੁ ਰਹਿ ਰਖਵਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਿਣੰ. ਦੇਖੋ, ਤਿਣ। ੨ ਸਰਵ—ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ. "ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮਿਟਿਅਉ ਜੁ ਤਿਣੰ." (ਸਵੈਯੇ ਮ : ੪ ਕੇ)

ਤਿਤ. ਦੇਖੋ, ਤਿਤੁ। ੨ ਸਰਵ—ਉਸ. "ਤਿਤ ਘਿਇ ਹੋਮ ਜਗ ਸਦ ਪੂਜਾ." (ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧)

ਤਿਤਹੀ. ਤਤ੍ਰ ਹੀ. ਉੱਥੇ ਹੀ. "ਤਿਤ ਹੀ ਲਾਗਾ ਜਿਤੁ ਕੋ ਲਾਇਆ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਤਿਤਨਕ, ਤਿਤਨਾ, ਤਿਤਨਿਕ, ਤਿਤਨੀ, ਤਿਤਨੇ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਾਵਨਮਾਤ੍ਰ. ਉਤਨਾਕ. ਉਤਨੀ. ਉਤਨੇ. "ਜਿਤਨੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ×× ਤਿਤਨੇ ਸਭਿ ਹਰਿ ਕੇ ਕੀਏ." (ਵਾਰ ਬਿਲਾ ਮ: ੪)

ਤਿਤਰ. ਦੇਖੋ, ਤਿੱਤਰ.

ਤਿਤਰ ਬਿਤਰ. ਵਿ—ਤਿੱਤਰ ਵਾਂਙ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ (ਫੈਲਿਆ) ਹੋਇਆ. ਜਿਵੇਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਵੇਲੇ ਭੈ ਨਾਲ ਤਿੱਤਰ ਜਿਧਰ ਮੂੰਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਧਰ ਨੂੰ

ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਉਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਛਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹੋਇਆ.

ਤਿਤੜਾ / ਤਿਤੜੇ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਤਨਾ. ਤਿਤਨੇ. "ਜਿਤੜੇ ਫਲ ਮਨਿ ਬਾਛੀਅਹਿ ਤਿਤੜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਤਿਤਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਤਾਲੀ.

ਤਿਤਿਕ੍ਸ਼ਾ / ਤਿਤਿਖਿਆ ਸੰਗਯਾ—ਸਰਦੀ ਗਰਮੀ ਭੁਖ ਤੇਹ ਆਦਿ ਸਹਾਰਨ (ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ) ਦੀ ਸਾਮਰਥ੍ਯ। ੨ ਕ੍ਸ਼ਮਾ. ਸ਼ਾਂਤਿ. ਬੁਰਦਬਾਰੀ.

ਤਿਤਿੱਖੁ. ਸੰ. ਤਿਤਿਕ੍ਸ਼ੁ. ਵਿ—ਸਹਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਰਦੀ ਗਰਮੀ ਭੁੱਖ ਤੇਹ ਆਦਿ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਸਹਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਕ੍ਸ਼ਮਾਵਾਨ. ਖਿਮਾ ਵਾਲਾ.

ਤਿਤਿਛਿਆ. ਦੇਖੋ, ਤਿਤਿਖਿਆ.

ਤਿਤੀਰਖਾ. ਸੰ. ਤਿਤੀਰ੍ਸ਼ਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਰਣ ਦੀ ਇੱਛਾ. ਜਲ ਤੋਂ ਤਰਕੇ ਪਾਰ ਉਤਰਨ ਦੀ ਚਾਹ.

ਤਿਤੁ. ਸਰਵ—ਉਸ ਦੀ. "ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ." (ਜਪੁ) ੨ ਉਸ. "ਤਿਤੁ ਘਰਿ ਸਖੀਏ ਮੰਗਲੁ ਗਾਇਆ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਤ੍ਰ. ਵਹਾਂ. ਉੱਥੇ. "ਵਡਭਾਗੀ ਤਿਤੁ ਨ੍ਹਾਵਾਈਐ." (ਰਾਮ ਮ: ੪)

ਤਿਤੁਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਤੁਕਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗ ਹੋਵੇ, ਐਸਾ ਸ਼ਬਦ. ਜਿਸ ਦੇ ਪਦ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਤੁਕ ਦੇ ਹੋਣ. ਦੇਖੋ, ਸੋਰਠਿ ਰਾਗ ਦਾ ਸ਼ਬਦ—"ਕਿਸੁ ਹਉ ਜਾਚੀ ਕਿਸੁ ਆਰਾਧੀ."

ਤਿਤੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਤਨੇ. ਤਿਤਨੇ। ੨ ਤਤ੍ਰ. ਉੱਥੇ. ਉਧਰ.

ਤਿਤੈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸੇ. "ਅਨਦ ਬਿਨੋਦ ਤਿਤੈ ਘਰਿ ਸੋਹਹਿ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੨ ਉਸੇ ਪਾਸੇ. ਉਧਰ.

ਤਿਤੋ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਤਨਾ. ਉਸ ਕ਼ਦਰ. ਤਾਵਤ.

ਤਿੱਤਰ. ਸੰ. ਤਿੱਤਿਰ. ਫ਼ਾ ਦੁੱਰਾਜ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਜੰਗਲੀ ਪੰਛੀ ਜੋ ਭੂਰੇ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. Partridge. ਕਾਲੇ ਤਿੱਤਰ (francolinus entellus) ਨੂੰ 'ਸੁਬਹਾਨੀ' ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ 'ਸੁਬਹਾਨ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ' ਦਾ ਅਨੁਕਰਣ ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਲੋਕ ਦੋਵੇਂ ਜਾਤਿ ਦੇ ਤਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਕੇ ਬੁਲਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਲੈਂਦੇ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ ਸੁਣਕੇ ਜੰਗਲੀ ਤਿੱਤਰ ਲੜਨ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਧੰਦਾਲ (ਫੰਦੇ) ਵਿੱਚ ਫਸਦੇ, ਜਾਂ ਬੰਦੂਕ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਤਿੱਤਰਸਰ. ਦੇਖੋ, ਬਾਜੀਦਪੁਰ ਅਤੇ ਮਾਈਸਰ ਖਾਨਾ.

ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ. ਤਿੱਤਰ ਦੇ ਖੰਭਾਂ ਜੇਹੀ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਬੱਦਲੀ. Clouds Cirrus. "ਤਿੱਤਰਖੰਭੀ ਹੋਇਸੀ। ਕੀ ਕਰੇ ਪਾਧਾ ਜੋਇਸੀ?" (ਲੋਕੋ) ਭਾਵ—ਤਿੱਤਰ ਖੰਭੀ ਵਰਖਾ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੈ, ਪਾਧੇ ਜੋਤਸ਼ੀ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ.

ਤਿੱਤਿਰ. ਦੇਖੋ, ਤਿੱਤਰ.

ਤਿਥ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਗਨਿ। ੨ ਕਾਮਦੇਵ। ੩ ਕਾਲ. ਸਮਯ. ਵੇਲਾ। ੪ ਦੇਖੋ, ਤਿਥਿ.

ਤਿਥਹੁ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ. ਵਹਾਂ ਸੇ. ਉੱਥੋਂ.

ਤਿਥਾਉ / ਤਿਥਾਈ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉੱਥੇ. ਤਿਸ ਅਸਥਾਨ. ਵਹਾਂ। ੨ ਉੱਥੇ ਹੀ. ਵਹਾਂ ਹੀ. "ਤਿਥਾਉ ਮਉਜੂਦ ਸੋਇ." (ਗਉ ਵਾਰ ੨ ਮ: ੫) "ਜਿਥੈ ਰਖਹਿ ਬੈਕੁੰਠ ਤਿਥਾਈ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਤਿਥਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਵਧਣ ਘਟਣ ਨਾਲ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਦਿਨ. ਮਿਤਿ. ਤਾਰੀਖ਼. ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦੋ ਪੱਖਾਂ ਦੇ ਲਿਖਣ ਲਈ ਤਿਥਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਦੀ ਬਦੀ ਸ਼ਬਦ ਜੋੜਦੇ ਹਨ. ਸ਼ੁਕ੍ਲ (ਚਿੱਟਾ) ਦਿਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਸ਼ੁਦਿ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੁਦੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਬਹੁਲ (ਕਾਲਾ) ਦਿਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਬਦਿ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਦੀ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ ਹੈ। ੨ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਕਯੋਂਕਿ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਪੰਦਰਾਂ ਤਿਥਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ.

ਤਿਥਿਪਤ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਪਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਿਥਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਹੋਵੇ. ਪੰਚਾਂਗਪਤ੍ਰ. ਜੰਤ੍ਰੀ. Almanac.

ਤਿਥੇ / ਤਿਥੈ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਤ੍ਰ. ਉੱਥੇ. ਵਹਾਂ. "ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ." (ਜਪੁ)

ਤਿੱਥ. ਪ੍ਰਾ. ਤੀਰਥ.

ਤਿੰਦਕ. ਸੰਗਯਾ—ਤੰਦੂਆ. ਇੱਕ ਜਲਜੀਵ, ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਨਾਲ ਜਲ ਵਿੱਚ ਆਏ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਫਸਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ. "ਤਿੰਦਕ ਮੋਹ ਜਿਸੈ ਗਰਸਾਯੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਤਦੂਆ, ਤਿੰਦੂਆ ਅਤੇ ਤੰਦੂਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਿੰਦੁਕ.

ਤਿਦਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿੰਨ ਦਰਾਂ ਵਾਲੀ ਕੋਠੜੀ. ਸਿਦਰੀ.

ਤਿੰਦਰੀ. ਤਿੰਨ ਦਰੀ. ਦੇਖੋ, ਤਿਦਰੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੰਦ੍ਰੀ.

ਤਿਦਾਊ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਸ ਦਾਉ. ਉਸ ਪਾਸੇ. ਓਧਰ. "ਵਹਣੁ ਤਿਦਾਊ ਗੰਉ ਕਰੇ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਤਿਦਾਰਕ. ਦੇਖੋ, ਤਦਾਰੁਕ.

ਤਿਦਿਨ. ਤਿਸ-ਦਿਨ. ਉਸ ਦਿਨ.

ਤਿੰਦੁਕ. ਸੰ. ਤਿਨ੍ਦੁਕ. ਸੰਗਯਾ—ਤੇਂਦੂ ਦਾ ਬਿਰਛ. ਤੇਂਦੂ. ਕੇਂਦੂ. L. Diospyros embryopteris। ੨ ਦੋ ਤੋਲਾ ਭਰ ਵਜ਼ਨ.

ਤਿਦੂ. ਸਰਵ—ਤਿਸ ਤੋਂ. "ਤਿਦੂ ਕਿਛੁ ਗੁਝਾ ਨ ਹੋਇਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਤਿੰਦੂਆ. ਤੰਦਾਂ ਨਾਲ ਫਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਲਜੀਵ. ਦੇਖੋ, ਤਿੰਦਕ ਅਤੇ ਤੰਦੂਆ. "ਨਾਰਾਇਣ ਕੱਛ ਮੱਛ ਤਿੰਦੂਆ ਕਹਿਤ ਸਭ." (ਅਕਾਲ)

ਤਿਧਰ / ਤਿਧਰਿ / ਤਿਧਿਰ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਿਸ ਪਾਸੇ. ਉਸ ਓਰ. ਉਸ ਤਰਫ਼.

ਤਿਨ. ਸਰਵ—ਉਨ੍ਹਾਂ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ. "ਤਿਨ ਅੰਤਰਿ ਸਬਦੁ ਵਸਾਇਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧ ਜੋਗੀ ਅੰਦਰ) ੨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ. "ਤਿਨ ਪੀਛੈ ਲਾਗਿ ਫਿਰਾਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪) ੩ ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਣ. ਘਾਸ. ਫੂਸ. "ਅਉਧ ਅਨਲ ਤਨੁ ਤਿਨ ਕੋ ਮੰਦਿਰ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਿਸ ਪਾਸੇ. ਉਧਰ. "ਡੋਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਕੜੀ, ਜਿਨ ਖਿੰਚੈ ਤਿਨ ਜਾਈਐ."

(ਓਅੰਕਾਰ) ੫ ਦੇਖੋ, ਤਿੰਨ.

ਤਿੰਨ. ਵਿ—ਤੀਨ. ਤ੍ਰਯ (ਤ੍ਰੈ).

ਤਿੰਨ ਅਗਨੀਆਂ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਅਗਨੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਹਨ:—

੧ ਭੌਮ ਅਥਵਾ ਦਾਵਾ ਅਗਨਿ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਭੋਜਨ ਆਦਿ ਦੇ ਕਾਰਯ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਣਾਂ ਨੂੰ ਭਸਮ ਕਰਦੀ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

੨ ਦਿਵ੍ਯ, ਜੋ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਿਜਲੀਰੂਪ ਹੈ।

੩ ਉਦਰ ਅਥਵਾ ਜਠਰ ਅਗਨਿ, ਜੋ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਗਰਮੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਖਾਧੀ ਗਿਜਾ ਹਜਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਜਠਰਾਗਨਿ.

ਕਰਮਕਾਂਡ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਅਗਨੀਆਂ ਇਹ ਮੰਨੀਆਂ ਹਨ:—

(ੳ) ਗਾਹੰਪਤ੍ਯ (गार्हपत्य), ਜਿਸ ਨਾਲ ਯੱਗ ਦੇ ਬਰਤਨ ਤਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਯੱਗ ਨਿਮਿੱਤ ਭੋਜਨ ਆਦਿ ਸਾਮ੍ਰਗੀ ਪਕਾਈਦੀ ਹੈ.

(ਅ) ਆਹਵਨੀਯ, ਗਾਹੰਪਤ੍ਯ ਅਗਨਿ ਵਿੱਚੋਂ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਸਹਿਤ ਲੈਕੇ ਯੱਗਮੰਡਪ ਦੇ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਹਵਨ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਅਗਨਿ.

(ੲ) ਦਾਕ੍ਸ਼ਿਣ੍ਯ (दाक्षिण्य), ਯੱਗਮੰਡਪ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਅਗਨਿ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਯੱਗਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਯੱਗ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੱਛਣਾ ਲੈਕੇ ਯਜਮਾਨ ਨੂੰ ਸ੍ਵਸ੍ਤਿਵਾਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਤਿਨਹਿ. ਸਰਵ—ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ। ੨ ਤ੍ਰਿਣਹਿ. ਤ੍ਰਿਣਾਂ ਨੂੰ. ਘਾਸ ਨੂੰ. "ਕੂਕਰ ਤਿਨਹਿ ਲਗਾਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਲੋਭ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਘਾਸ ਖਾਣ ਲਾ ਦਿੱਤਾ. ਭਾਵ ਨਿਰਵਾਹ ਮਾਤ੍ਰ ਖਾਨ ਪਾਨ ਵਿੱਚ ਸੰਤੋਖ ਹੈ। ੩ ਤ੍ਰਿਣ ਦੇ. ਡੱਕੇ ਦੇ. "ਮੇਰੁ ਤਿਨਹਿ ਸਮਾਨਿ." (ਕਲਿ ਮ: ੫)

ਤਿਨਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ੍ਰਿਣ. ਡੱਕਾ. ਘਾਸ. "ਪੀਛੈ ਤਿਨਕਾ ਲੈਕਰਿ ਹਾਂਕਤੀ." (ਬਸੰ ਨਾਮਦੇਵ) ਵਿਸ਼ਯਆਨੰਦ ਰੂਪ ਘਾਸ ਦਾ ਲਾਲਚ ਵਿਖਾਕੇ ਮਾਇਆ ਦੇਹਰੂਪ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ. ਜੇ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਘਾਸ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਰਸਤੇ ਤੁਰੀਏ, ਤਦ ਤੇਜ਼ ਚਾਲ ਦੌੜਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਘਾਸ ਤੀਕ ਉਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਪਹੁਚਣ ਦੇਈਦਾ.

ਤਿਨਕਾ ਤੋੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਬਦ ਨਜਰ ਨਾ ਲੱਗੇ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤਿਨਕਾ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਵਾਰਕੇ ਤੋੜਦੀਆਂ ਹਨ। "ਤੋਰ ਤੋਰ ਤ੍ਰਿਣ ਡਾਰਤ ਪੀਠਾ। ਕਹੈ ਕਿ ਲਗਹਿ ਨ ਕਾਹੂ ਡੀਠਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਮੋਏ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੀ ਚਿਤਾ ਵਿੱਚ, ਦਾਹ ਸਮੇਂ ਤਿਨਕਾ ਤੋੜਕੇ ਸਿੱਟਣਾ. ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਸੰਬੰਧ ਟੁੱਟਾ. "ਤਨ ਕੋ ਦਾਹਤ ਹੀ ਪਰਿਵਾਰਾ। ਪੁਨ ਤਿਨ ਤੋਰਹਿ ਆਇ ਅਗਾਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਕਿਸੇ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣਾ ਸੰਬੰਧ ਅਲਗ ਕਰਨਾ.

ਤਿੰਨ ਗੁਣ. ਦੇਖੋ, ਕਾਵ੍ਯ ਗੁਣ, ਅਰ ਗੁਣ ੩—੧੦ ਅਤੇ ਤ੍ਰੈਗੁਣ ੨.

ਤਿੰਨ ਤਾਪ. ਦੇਖੋ, ਤਾਪਤ੍ਰਯ. ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦੁੱਖ (ਕਲੇਸ਼) ਮੰਨੇ ਹਨ:—

੧ ਆਧ੍ਯਾਤਮਿਕ. ਦੇਹ ਦੇ ਰੋਗ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧਾਦਿ ਮਨ ਦੇ ਵਿਕਾਰ.

੨ ਆਧਿਭੌਤਿਕ. ਜੋ ਦੁੱਖ ਜੀਵਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ. ਜੈਸੇ ਮੱਛਰ ਸਰਪ ਸ਼ੇਰ ਆਦਿ ਤੋਂ.

੩ ਆਧਿਦੈਵਿਕ. ਜੋ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਦੇਵਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ. ਜੈਸੇ ਧੁੱਪ ਪਾਲਾ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਗੋਲੇ (ਗੜੇ) ਆਦਿ.

ਤਿਨ ਤੋਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤਿਨਕਾ ਤੋੜਨਾ.

ਤਿੰਨ ਦੇਵਤਾ. ਵੇਦ ਵਿੱਚ ਅਗਨਿ, ਵਾਯੁ ਅਤੇ ਸੂਰਯ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਵਤਾ ਹਨ। ੨ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੁ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਮੁੱਖ ਦੇਵਤਾ ਹਨ. ਬ੍ਰਹਮਾ ਜਗਤ ਰਚਦਾ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਨੁ ਪਾਲਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਸੰਹਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਹੀ ਪੌਰਾਣਿਕਾਂ ਨੇ ਸਰੂਪ ਕਲਪ ਲਿਆ ਹੈ.

ਤਿੰਨ ਨਾਦ. ਦੇਖੋ, ਨਾਦ ੧.

ਤਿੰਨ ਨਾੜੀਆਂ. ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ ਅਤੇ ਸੁਖਮਨਾ. ਨੱਕ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਇੜਾ, ਸੱਜੇ ਪਿੰਗਲਾ, ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮਧ੍ਯ ਸੁਖਮਨਾ (सुषुम्णा).

ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਵਾਕ. ੧. ਰੋਚਕ. ਰੁਚਿਕਰ. ਜਿਵੇਂ—ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਦੇਵ-ਲੋਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਂਦੀ ਹੈ. ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਮਿਲਨੇ ਦੁਰਲਭ ਹਨ, ਉਹ ਹਾਸਿਲ ਹੋਂਦੇ ਹਨ.

੨. ਭਯਾਨਕ—ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ ਨਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁੱਖ ਭੋਗਦਾ ਹੈ. ਯਮਦੂਤਾਂ ਦੀ ਤਾੜਨਾ ਸਹਾਰਦਾ ਹੈ.

੩. ਯਥਾਰਥ—ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸ਼ਰੀਰ ਅਰੋਗ, ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਜੀਵਨ ਸੁਖ ਨਾਲ ਵਿਤੀਤ ਹੋਂਦਾ ਹੈ.

ਤਿੰਨ ਭੇਦ. ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਫ਼ਰਕ—

੧ ਸਜਾਤੀਯ. ਉਸੇ ਜਾਤਿ ਵਿੱਚ ਭੇਦ, ਜੈਸੇ—ਪੂਰਬੀ, ਬੰਗਾਲੀ, ਦੱਖਣੀ ਮਨੁੱਖ. ਕਾਬੁਲੀ ਅਤੇ ਅ਼ਰਬੀ ਘੋੜਾ ਆਦਿ.

੨ ਵਿਜਾਤੀਯ. ਦੂਜੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਭੇਦ, ਜੈਸੇ—ਆਦਮੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ. ਪੱਥਰ ਅਤੇ ਬਿਰਛ ਆਦਿ।

੩ ਸ੍ਵਗਤ. ਆਪਣੇ ਹੀ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਭੇਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅੰਗ ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਦਿ.

ਤਿੰਨ ਮੰਗਲਾਚਰਣ. ਦੇਖੋ, ਮੰਗਲਾਚਰਣ ੨.

ਤਿਨਰ. ਸਰਵ—ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ. "ਤਿਨਰ ਦੁਖ ਨਹਿ ਭੁਖ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ੨ ਤਿਸ—ਨਰ.

ਤਿੰਨ ਲੋਕ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਅਤੇ ਲੋਕ.

ਤਿੰਨਵਸਤਾਂ
ਤਿੰਨਵਸਤੁ } ਦੇਖੋ, ਥਾਲ ੨.

ਤਿੰਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤੇਰਾਂ ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਤੀਨ ਮੇ ਨਾ ਤੇਰਹ ਮੇ.

ਤਿਨਾ. ਸਰਵ—ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ. ਉਨ੍ਹਾਂ. "ਤਿਨਾ ਅਨੰਦੁ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਹੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਤਿਨਾਹਾ. ਸਰਵ—ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ. "ਨਿਹਚਲੁ ਰਾਜ ਤਿਨਾਹਾ

ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)

ਤਿਨਾੜਾ, ਤਿਨਾੜੀ ਸਰਵ—ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ. "ਵਿਸਰਿਆ ਜਿਨਾ ਨਾਮੁ ਤਿਨਾੜਾ ਹਾਲੁ ਕਉਣੁ?" (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਅਜਹੁ ਤਿਨਾੜੀ ਆਸਾ." (ਤੁਖਾ ਬਾਰਹਮਾਹਾ)

ਤਿਨਾੜੀਆ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ. ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ. "ਰੀਸਾ ਕਰਹਿ ਤਿਨਾੜੀਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਤਿਨਿ. ਸਰਵ—ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ. ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ। ੨ ਤਿਸ ਨੇ. ਉਸ ਨੇ. "ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਆਈ। ਤਿਨਿ ਸਗਲੀ ਚਿੰਤ ਮਿਟਾਈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਿਧਰ. ਉਸ ਪਾਸੇ. "ਹਉ ਪੰਥ ਦਸਾਈ ਨਿਤ ਖੜੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭੁ ਦਸੇ ਤਿਨਿ ਜਾਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪) ੪ ਤ੍ਰੀਣਿ—ਤ੍ਰੀਣਿ. ਤਿੰਨ. "ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ." (ਜਪੁ) "ਥਾਲ ਵਿਚਿ ਤਿਨਿ ਵਸਤੂ ਪਈਓ." (ਮੁੰਦਾਵਣੀ) ੫ ਤ੍ਰਿਣ ਮੇਂ. "ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਬਣ ਵਿੱਚ, ਤ੍ਰਿਣ ਵਿੱਚ, ਪਰਬਤ ਵਿੱਚ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਵ੍ਯਾਪਕ ਹੈ.

ਤਿਨਿਕ. ਤਿਨ-ਇੱਕ। ੨ ਤ੍ਰਿਣ-ਇੱਕ.

ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ. ਤਿੰਨ ਗੁਣ। ੨ ਤਿੰਨ ਦੇਵਤੇ. ਦੇਖੋ, ਲਾਏ ੪.

ਤਿਨਿ ਵਸਤੂ. ਦੇਖੋ, ਤਿਨਿ ੪ ਅਤੇ ਥਾਲ ੨.

ਤਿਨੀ. ਸਰਵ—ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ. ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ. "ਤਿਨੀ ਜਨਮ ਜੂਐ ਹਾਰਿਆ." (ਅਨੰਦੁ) ੨ ਤਿੰਨੀ. ਤੇਹਾਂ ਨੇ। ੩ ਤਿਤਨੀ. ਉਤਨੀ.

ਤਿਨੁਕਾ. ਦੇਖੋ, ਤਿਨਕਾ.

ਤਿਨੇਹਾ. ਵਿ—ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ. ਤਾਦ੍ਰਿਸ਼. "ਜੇ ਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤਿਨੇਹਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਤਿਨੇਹਿ. ਸਰਵ—ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ. "ਬਿਨੁ ਜਲ ਮਰਣ ਤਿਨੇਹਿ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਤਿਪ. ਸੰ. ਤਿਪ੍. ਧਾ—ਸਿੰਜਣਾ, ਝਰਨਾ, ਚੁਇਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੂੰਦ. ਤੁਬਕਾ.

ਤਿਪਤ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਪਤ.

ਤਿਪਤਾਇ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਕੇ. ਰੱਜਕੇ.

ਤਿਪਤਾਸੈ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਤਿਪਤਾਸੈ ਹਰਿਗੁਣ ਗਾਇ." (ਸਵਾ ਮ: ੩)

ਤਿਪਤਿ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਪਤਿ. "ਤਿਪਤਿ ਨਾਹੀ ਮਾਇਆਮੋਹ ਪਸਾਰੀ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਤਿਪਤਿ ਅਘਾਇ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਘ੍ਰਾਣ ਤ੍ਰਿਪਤਿ. "ਨੱਕ ਤੀਕ ਰੱਜਣ ਦਾ ਭਾਵ." (ਅੰਨੁ ਧੰਨੁ ਬਹੁਤੁ ਉਪਜਿਆ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਰਜੀ ਤਿਪਤਿ ਅਘਾਇ. (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫)

ਤਿਪਤੈ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦਾ. ਰੱਜਦਾ. "ਨਹਿ ਤਿਪਤੈ ਭੁਖਾ ਤਿਹਾਇਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਤਿਪਦਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ੍ਰਿਪਦਾ. ਉਹ ਸ਼ਬਦ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪਦ ਹੋਣ. ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਪੌੜੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ. ਦੇਖੋ, ਰਾਗ ਗੂਜਰੀ ਵਿੱਚ—"ਦੁਖ ਬਿਨਸੇ ਸੁਖ ਕੀਆ ਨਿਵਾਸਾ"—ਸ਼ਬਦ.

ਤਿਪਰਾਰ, ਤਿਪਰਾਰਿ ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਰਿ.

ਤਿਪੀਆ, ਤਿਪੀਆਂ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਇਆ (ਹੋਈ). ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਈਆਂ. "ਲਗੜੀਆਂ ਪਿਰੀਅੰਨਿ ਪੇਖੰਦੀਆ ਨਾ ਤਿਪੀਆ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ਅੱਖਾਂ ਪਿਆਰੇ ਵੱਲ ਲੱਗੀਆਂ ਨਾ ਤ੍ਰਿਪਤੀਆਂ.

ਤ੍ਰਿਫ਼ਲ. ਅ਼ طفل ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੱਚਾ. ਬਾਲ.

ਤ੍ਰਿਫ਼ਲੀ. ਫ਼ਾ طفلی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਚਪਨ. ਬਾਲ੍ਯ। ੨ ਵਿ—ਤ੍ਰਿਫ਼ਲ (ਬੱਚੇ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ.

ਤਿਬਾਬਤ. ਦੇਖੋ, ਤਬੀਬੀ.

ਤ੍ਰਿੱਬ. ਅ਼ طِب ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇ਼ਲਾਜ. ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ। ੨ ਵੈਦ੍ਯਵਿਦ੍ਯਾ.

ਤਿੱਬਤ. ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਸਰਦ ਦੇਸ਼. ਭੋਟ. ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਤੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਚੀਨ, ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਨੈਪਾਲ ਭੂਟਾਨ ਤੇ ਹਿਮਾਲੇ ਦੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਅਤੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਕਸ਼ਮੀਰ ਹੈ. ਤਿੱਬਤ ਦਾ ਰਕਬਾ ੪੬੩,੨੦੦ ਵਰਗ ਮੀਲ ਅਤੇ ਆਬਾਦੀ ੨,੦੦੦,੦੦੦ ਹੈ. ਤਿੱਬਤ ਚੀਨ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਹੁਕਮਰਾਂ ਦਲਾਈ ਲਾਮਾ ਅਤੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਲ੍ਹਾਸਾ (Lhassa) ਹੈ. ਇਸ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਉੱਨ ਕਸਤੂਰੀ ਸੋਨਾ ਖੱਲਾਂ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਦਵਾਈਆਂ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ. ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਜਗਤਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਾਨਸਰ ਤਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ ਬੌੱਧ ਹਨ. ਕਈ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ "ਤ੍ਰਿਵਿਸ੍ਰਪ" ਦਸਦੇ ਹਨ. ਚੀਨੀ ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਛੱਤ (Roof of the World) ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਹੈ.

ਤਿੱਬਤੀ. ਵਿ—ਤਿੱਬਤ ਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੱਬਤ ਦੀ ਵਸਤੁ। ੩ ਤਿੱਬਤ ਦਾ ਵਸਨੀਕ. "ਤਿੱਬਤੀ ਧਿਆਇ ਦੋਖ ਦੇਹ ਕੇ ਦਲਤ ਹੈਂ." (ਅਕਾਲ) ੪ ਤਿੱਬਤ ਦੀ ਬੋਲੀ.

ਤਿੱਬੀ. ਵਿ—ਤ੍ਰਿੱਬ (ਵੈਦ੍ਯਵਿਦ੍ਯਾ) ਸੰਬੰਧੀ. ਦੇਖੋ, ਤਿੱਬ.

ਤਿਭਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ. ਡਰ ਨਾਲ ਅਚਾਨਕ ਕੰਬਣਾ. ਤ੍ਰਿਭਕਣਾ. ਤ੍ਰਹਕਣਾ.

ਤਿਮ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਗਾਰਾ. ਧੌਂਸਾ। ੨ ਧੁੱਪ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤਿਮਿ.

ਤਿਮਰ. ਸੰ. ਤਿਮਿਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਧੇਰਾ। ੨ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਰੋਗ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਧੁੰਧਲਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਕੁਝ ਭੀ ਨਜਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ. ਦੇਖੋ, ਉੱਲ, ਅੰਧਨੇਤ੍ਰਾ ਅਤੇ ਮੋਤੀਆਬਿੰਦ। ੩ ਭਾਵ ਅਗ੍ਯਾਨ. ਵਿਵੇਕਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਦਾ ਅਭਾਵ. "ਨਯਨ ਕੇ ਤਿਮਰ ਮਿਟਹਿ ਖਿਨੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) "ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰੁ ਚੁਕਾਇਆ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) "ਤਿਮਰ ਅਗਿਆਨੁ ਗਵਾਇਆ ਗੁਰਗਿਆਨੁ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਪਾਇਆ ਰਾਮ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੪) ਦੇਖੋ, ਤੇਜਬਲ.

ਤਿਮਰਹਰਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿਮਿਰ (ਅੰਧਕਾਰ) ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਸੂਰਜ. "ਤਿਮਰਹਰਨ ਸੇ ਤਿਮਰ ਮੋਹ ਫਾਸ ਕੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਅਗ੍ਯਾਨ ਅੰਧਕਾਰ ਵਿਨਾਸ਼ਕ ਸਤਿਗੁਰੂ.

ਤਿਮਰਮੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿਮਿਰ (ਅੰਧਕਾਰ) ਨੂੰ ਮੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਸੂਰਜ.

ਤਿਮਰਰਦਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿਮਿਰ (ਅੰਧਕਾਰ) ਨੂੰ ਅਰਦਨ (ਦਲਨ) ਵਾਲਾ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਸੂਰਜ.

ਤਿਮਰਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿਮਿਰ (ਅੰਧਕਾਰ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਸੂਰਜ। ੨ ਤ੍ਰਮ੍ਰ-ਅਰਿ. ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਚਰਹਾ.

ਤਿਮਰਰਿ ਅਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿਮਿਰ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸੂਰਜ, ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਣ ਰਾਤ੍ਰਿ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤਿਮਰਲਿੰਗ. ਅਞਾਣ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਤਿਮਰਲੰਗ ਦੀ ਥਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤਿਮਰਲੰਗ ਅਤੇ ਤੈਮੂਰ.

ਤਿਮਰਲੰਗ. ਲੰਙਾ ਤੈਮੂਰ. (Tamerlane) ਦੇਖੋ, ਤੈਮੂਰ. "ਆਦਿ ਤਿਮਰਲੰਗ ਤੇ ਅਨੇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਭਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਿਮਰਾਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿਮਿਰ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਸੂਰਜ। ੨ ਦੀਪਕ. ਚਰਾਗ। ੩ ਅਗ੍ਯਾਨ ਵਿਨਾਸ਼ਕ ਸਤਿਗੁਰੂ.

ਤਿਮਾਲ. ਦੇਖੋ, ਤਮਾਲ.

ਤਿਮਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੈਸੇ. ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ਾਸ ਜਾਤਿ ਦੀ ਇੱਕ ਵਡੀ ਮੱਛੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ Whale ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਰਾਘਵ ੨। ੩ ਸਮੁੰਦਰ. ਸਾਗਰ.

ਤਿਮਿਕੋਸ਼. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿਮਿ (ਮੱਛੀਆਂ) ਦੇ ਲੁਕਣ ਦਾ ਥਾਂ. ਸਮੁੰਦਰ. ਦੇਖੋ, ਤਿਮਿ ੨.

ਤਿਮਿੰਗਿਲ, ਤਿਮਿੰਗਿਲ ਗਿਲ ਤਿਮਿ ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਜੋ ਨਿਗਲ ਜਾਵੇ। ੨ ਤਿਮਿੰਗਿਲ ਨੂੰ ਜੋ ਨਿਗਲੇ. ਦੇਖੋ, ਰਾਘਵ ੨.

ਤਿਮਿਰ. ਜਿਸ ਰੋਗ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਤਿਮਿਰ (ਅੰਧੇਰਾ) ਛਾ ਜਾਵੇ. ਲਿੰਗਨਾਸ਼. ਦੇਖੋ, ਉੱਲ, ਅੰਧਨੇਤ੍ਰਾ ਅਤੇ ਮੋਤੀਆਬਿੰਦ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਿਮਰ.

ਤਿਮਿਰਹਰ, ਤਿਮਿਰਹਾ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਧੇਰੇ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੂਰਜ। ੨ ਚੰਦ੍ਰਮਾ. (ਸਨਾਮਾ) ੩ ਦੀਪਕ। ੪ ਨੇਤ੍ਰ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅੰਜਨ। ੫ ਸਤਿਗੁਰੂ.

ਤਿਮਿਰਹਾ ਭਗਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਭੈਣ, ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ ਨਦੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤਿਮਿਰਹਾ ਭਗਨਿਜਾ ਚਰਨਾਥਸਤ੍ਰੁ. (ਸਨਾਮਾ) ਤਿਮਿਰਹਾ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ) ਭਗਨਿ (ਭੈਣ) ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ ਨਦੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਜਾ (ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ) ਘਾਹ, ਉਸ ਦੇ ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ, ਉਸ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸ਼ੇਰ, ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਣ ਬੰਦੂਕ.

ਤਿਮਿਰਾਰਿ. ਦੇਖੋ, ਤਿਮਰਾਰਿ। ੨ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਤਿਮਿਰ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅੰਜਨ.

ਤਿਮੰਗਲ. ਤਿਮਿੰਗਿਲ. ਜੋ ਤਿਮਿ ਨਾਮ ਦੀ ਮੱਛੀ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਵੇ. ਦੇਖੋ, ਰਾਘਵ ੨.

ਤਿਯ, ਤਿਯਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਔਰਤ. ਨਾਰੀ। ੨ ਭਾਰਯਾ. ਜੋਰੂ. ਵਹੁਟੀ.

ਤਿਰ. ਦੇਖੋ, ਤਿਰਣਾ ਅਤੇ ਤਿਰੁ.

ਤਿਰਸਕਾਰ. ਸੰ. ਤਿਰਸ੍ਕਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨਾਦਰ. ਅਪਮਾਨ. "ਤਿਰਸਕਾਰ ਨਹਿ ਭਵੰਤਿ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੨ ਇੱਕ ਕਾਵ੍ਯ ਦਾ ਅਲੰਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਅਵਗ੍ਯਾ.

ਤਿਰਸਕ੍ਰਿਤ. ਸੰ. ਤਿਰਸ੍ਕ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਅਪਮਾਨਿਤ. ਜਿਸ ਦਾ ਅਨਾਦਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.

ਤਿਰਹੁਤ. ਸੰ. ਤੀਰਭੁਕ੍ਤਿ. ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇ ਦਾ ਵਿਦੇਹ ਅਤੇ ਮਿਥਿਲਾ ਦੇਸ਼, ਜਿੱਥੇ ਸੀਤਾ ਦਾ ਪਿਤਾ ਜਨਕ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਮੁਜੱਫ਼ਰਪੁਰ ਅਤੇ ਦਰਭੰਗਾ ਦਾ ਇਲਾਕ਼ਾ. "ਬਲਵੰਤਸਿੰਘ ਤਿਰਹੁਤ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਥ਼ਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੯੦)

ਤਿਰਕੁਟਾ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਕੁਟਾ.

ਤਿਰਖਾ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਖਾ.

ਤਿਰਛਾ. ਵਿ—ਟੇਢਾ. ਵਿੰਗਾ। ੨ ਤਿੱਖਾ.

ਤਿਰਜਕ. ਸੰ. ਤਿਰ੍ਯਕ—ਤਿਰ੍ਯੰਕ. ਵਿ—ਟੇਢਾ. ਵਿੰਗਾ। ੨ ਉਹ ਜੀਵ, ਜੋ ਸਿੱਧਾ ਖੜਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ. ਟੇਢਾ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ. "ਤਿਰਜਕ ਜੋਨਿ ਜੁ ਅਪਰ ਅਪਾਰਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੬੬)

ਤਿਰਜਕ ਜੂਨ, ਤਿਰਜਕ ਜੋਨਿ ਸੰ. ਤਿਰ੍ਯਗ੍ਯੋਨਿ. ਤਿਰ੍ਯੰਕ—ਯੋਨਿ. ਜੋ ਆਦਮੀ ਵਾਂਗ ਖੜੇ ਹੋਕੇ ਜੀਵ ਨਾ ਚਲ ਸਕਣ. ਟਿੱਡੇ, ਕੀੜੇ, ਕਿਰਲੇ, ਸੱਪ ਆਦਿਕ.

ਤਿਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤੈਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤਰਣਾ. "ਜੀਤੋ ਬੂਡੈ, ਹਾਰੋ ਤਿਰੈ." ਭੈਰ ਕਬੀਰ)

ਤਿਰਯਕ. ਦੇਖੋ, ਤਿਰਜਕ.

ਤਿਰਲੀਕ. ਦੇਖੋ, ਤਿਲਕ ੧੧.

ਤਿਰਵਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਾਰਿ (ਜਲ) ਉੱਪਰ ਤੇਲ ਆਦਿ ਦੀ ਤੁਰਾਵਤ. ਪਾਣੀ ਪੁਰ ਫੈਲੀ ਥੰਧਿਆਈ.

ਤਿਰਾਸੀ. ਤ੍ਰ੍ਯਸ਼ੀਤਿ. ਅੱਸੀ ਪੁਰ ਤਿੰਨ—੮੩.

ਤਿਰਾਨਵੇ. ਤ੍ਰਿਨਵਤਿ. ਨੱਵੇ ਪੁਰ ਤਿੰਨ—੯੩.

ਤਿਰਿ. ਤਰਕੇ. ਤਰਣ ਕਰਕੇ. ਤੈਰ ਕਰ. "ਹਰੂਏ ਹਰੂਏ ਤਿਰਿਗਏ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਤਿਰਿਯਾ, ਤਿਰੀਆ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਔਰਤ. ਨਾਰੀ। ੨ ਭਾਰਯਾ. ਜੋਰੂ. ਵਹੁਟੀ. "ਲਟ ਛਿਟਕਾਏ ਤਿਰੀਆ ਰੋਵੈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਤਿਰੁ. ਦੇਖੋ, ਤਿਰਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਿਲੁ। ੩ ਵਿ—ਤਿਲਮਾਤ੍ਰ. ਥੋੜਾ. ਤਨਿਕ. "ਤਿਰੁ ਕੀਮ ਨ ਪਰੀਐ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) ਤਿਲਮਾਤ੍ਰ ਕ਼ੀਮਤ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ.

ਤਿਰੋਹਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤਿਰਹੁਤ.

ਤਿਰੋਧਾਨ, ਤਿਰੋਭਾਵ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਤਰਧਾਨ. ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਗੁਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਅਦਰਸ਼ਨ। ੨ ਗੁਪਤ ਭਾਵ. ਛਿਪਾਉ. ਦੁਰਾਉ.

ਤਿਲ ਅਥਵਾ ਤਿਲੁ. (ਸੰ. ਤਿਲ੍. ਧਾ—ਜਾਣਾ, ਚੋਪੜਨਾ) ਸੰ. ਤਿਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿਲ ਦਾ ਬੂਟਾ. "ਜਿਉ ਬੂਆੜ ਤਿਲੁ ਖੇਤ ਮਾਹਿ

ਦੁਹੇਲਾ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਤਿਲ ਦਾ ਬੀਜ. ਤੈਲਫਲ. ਪਿਤ੍ਰਿਤਰਪਣ.[1] ਸਨੇਹਫਲ. ਅ. ਸਿਮਸਿਮ. L. Sesamum Indicum. ਤਿਲ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮਤਰ ਹੈ। ੩ ਤਿਲ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਕਾਲਾ ਦਾਗ, ਜੋ ਤੁਚਾ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਖ਼ਾਲ. mole. "ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੀ ਪੁਤਰੀ ਮੇ ਤਨਿਕ ਤਾਰਿਕਾ ਸਜਾਮ, ਤਾਕੋ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਤਿਲ ਤਿਲਕ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਕੋ." (ਭਾਗੁਕ) ੪ ਵਿ—ਤਿਲ ਜਿੰਨਾਂ. ਤਿਲਮਾਤ੍ਰ. "ਜੇਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ." (ਜਪੁ) ੫ ਕਣਮਾਤ੍ਰ. "ਖਿਨੁ ਆਵੈ ਤਿਲੁ ਜਾਵੈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ੬ ਅ. طِل ਤ੍ਰਿੱਲ. ਸੰਗਯਾ—ਧੋਖਾ. ਛਲ. "ਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਨਾ ਤਿਸੁ ਤਿਲ ਨ ਤਮਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ਨਾ ਉਸ ਵਿੱਚ ਕਪਟ ਹੈ ਨਾ ਤ਼ਮਅ਼ ਹੈ.

ਤਿਲਸਮ. ਅ. طلسم ਤ੍ਰਿਲਿਸ੍ਮ. ਯੂ—ਟੇਲਿਸਮਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤੰਤ੍ਰ. ਟੂਣਾ. ਜਾਦੂ. ਇੰਦ੍ਰਜਾਲ.

ਤਿਲਸਮਾਤ. ਤਿਲਸਮ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਤਿਲਸਾਰ. ਵਿ—ਤਿਲਮਾਤ੍ਰ. ਤਿਲ ਪ੍ਰਮਾਣ. "ਨਹਿ ਬਢਨ ਘਟਨ ਤਿਲੁਸਾਰ." (ਬਾਵਨ)

ਤਿਲਕ ਅਥਵਾ ਤਿਲਕੁ. ਸੰ. ਤਿਲਕ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿਲ ਦੇ ਫੁੱਲ ਵਾਂਙ ਜੋ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇਵੇ, ਐਸਾ ਚੰਦਨ ਕੇਸਰ ਭਸਮ ਆਦਿ ਦਾ ਮੱਥੇ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਪੁਰ ਲਾਇਆ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਟੀਕਾ. ਟਿੱਕਾ. ਕਸ਼ਕ਼ਹ. "ਗਲਿ ਮਾਲਾ ਤਿਲਕੁ ਲਿਲਾਟੰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਅਨੇਕ ਭੇਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤਿਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਬਹੁਤ ਫ਼ਰਕ਼ ਹੈ. ਸ਼ੈਵ ਤ੍ਰਿਪੁੰਡ੍ਰ ਆੜਾ (ਟੇਢਾ) ਤਿਲਕ, ਅਤੇ ਵੈਸਨਵ ਖੜਾ ਤਿਲਕ (ਊਰਧਪੁੰਡ੍ਰ) ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਪੁੰਡ੍ਰ.

ਪਦਮਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੈਸਨਵ ਨੂੰ ੧੨ ਤਿਲਕ ਬਾਰਾਂ ਨਾਮ ਲੈਕੇ ਲਾਉਣੇ ਚਾਹੀਏ:—

ਕੇਸ਼ਵ ਨਾਮ ਲੈਕੇ ਮੱਥੇ ਉੱਪਰ, ਪੇਟ ਪੁਰ ਨਾਰਾਯਣ ਨਾਮ ਨਾਲ, ਛਾਤੀ ਪੁਰ ਮਾਧਵ, ਕੰਠ ਪੁਰ ਗੋਵਿੰਦ, ਸੱਜੀ ਕੁੱਖ ਪੁਰ ਵਿਸਨੁ, ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਪੁਰ ਮਧੁਸੂਦਨ, ਸੱਜੇ ਕੰਧੇ ਪੁਰ ਤ੍ਰਿਵਿਕ੍ਰਮ, ਖੱਬੀ ਕੁੱਖ ਪੁਰ ਵਾਮਨ, ਖੱਬੀ ਬਾਂਹ ਪੁਰ ਸ੍ਰੀਧਰ, ਖੱਬੇ ਕੰਧੇ ਪੁਰ ਹ੍ਰਿਸੀਕੇਸ਼, ਪਿੱਠ ਤੇ ਪਦਮਨਾਭ ਅਤੇ ਕਮਰ ਪੁਰ ਦਾਮੋਦਰ ਨਾਮ ਉੱਚਾਰਣ ਕਰਕੇ ਤਿਲਕ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ. "ਬਾਰਹਿ ਤਿਲਕ ਮਿਟਾਇਕੈ ਗੁਰਮੁਖ ਤਿਲਕ ਨੀਸਾਣ ਚੜਾਇਆ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਰਾਜਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਬੈਠਣ ਸਮੇਂ ਤਿਲਕ (ਟਿੱਕੇ) ਦੀ ਰਸਮ। ੩ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰ ਦੇ ਮੱਥੇ ਟਿੱਕਾ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੪ ਪੁੰਨਾਗ ਜਾਤਿ ਦਾ ਇੱਕ ਬਿਰਛ, ਜੋ ਬਸੰਤ ਰੁਤ ਵਿੱਚ ਫੁਲਦਾ ਹੈ. L. Clerodendrum phlomoides। ੫ ਮਰੂਆ। ੬ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਵਜਾਖਜਾ. ਟੀਕਾ। ੭ ਤਿਲ ਦਾ ਬੂਟਾ। ੮ ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਤਿਲਕ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਅਨੰਨ ਸਿੱਖ ਸੀ. ਇੱਕ ਯੋਗੀ, ਜੋ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਵੈਕੁੰਠ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਭਾਈ ਤਿਲਕ ਪਾਸ ਆਇਆ, ਤਿਲਕ ਨੇ ਵਸਤ੍ਰ ਨਾਲ ਨੇਤ੍ਰ ਢਕ ਲਏ ਅਰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਵੈਕੁੰਠ ਆਦਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ. "ਤਿਲਕ ਤਿਲੋਕਾ ਪਾਠਕਾ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਸੇਵਾ ਹਿਤਕਾਰਾ." (ਭਾਗੁ) ੯ ਵਿ—ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ. ਪ੍ਰਧਾਨ. ਮੁਖੀਆ. "ਰਘੁਬੰਸਿ ਤਿਲਕੁ ਸੁੰਦਰੁ ਦਸਰਥ ਘਰਿ ਮੁਨਿ ਬੰਛਹਿ ਜਾਕੀ ਸਰਣੰ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੧੦ ਤਿਲਮਾਤ੍ਰ. ਥੋੜਾ. ਤਿਲ-ਇਕ। ੧੧ ਤੁ. تِرلِیک ਤਿਰਲੀਕ. ਸੰਗਯਾ—ਜਨਾਨਾ ਕੁੜਤਾ. ਫ਼ਰਾਖ਼ ਕੁੜਤੀ. "ਦਸ ਦਸ ਮਨ ਤਿਲਕੈਂ ਭਈ ਖਟ ਮਨ ਭਈ ਇਜਾਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੯੮) ਪਾਣੀ ਪੈਕੇ ਦਸ ਦਸ ਮਣ ਦੀਆਂ ਕੁੜਤੀਆਂ ਅਤੇ ਛੀ ਛੀ ਮਣ ਦੀਆਂ ਸੁੱਥਣਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ.

[1]ਦੇਖੋ, ਤਿਲਾਂਜਲੀ.

ਤਿਲਕਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤਿਲ੍ਹਕਣਾ.

ਤਿਲਕਪੁਰ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਤਸੀਲ ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਗੁਰੂਸਰ ਨਾਮੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ.

ਤਿਲਕਲਿਲਾਟ. ਦੇਖੋ, ਲਿਲਾਟ ਤਿਲਕ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਿਲਕੁ ਲਿਲਾਟਿ.

ਤਿਲਕੜੀਆ. ਇਸ ਛੰਦ ਦਾ ਨਾਮ "ਉਗਾਧ" ਅਤੇ "ਯਸ਼ੋਦਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਜ, ਗ, ਗ, ISI, S, S.

ਚਟਾਕ ਚੋਟੈਂ। ਅਟਾਕ ਓਟੈਂ।
ਝਟਾਕ ਝਾੜੈਂ। ਤੜਾਕ ਤਾੜੈਂ।।

(ਰਾਮਾਵ)

ਤਿਲਕਾ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ "ਅਕਵਾ" "ਅਜਬਾ" ਅਤੇ "ਕਨਜਾ" ਛੰਦ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮਾਂਤਰ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਮ, ਗ, SSS, S.

ਉਦਾਹਰਣ—
ਭੱਗੇ ਵੀਰੰ। ਲੱਗੇ ਤੀਰੰ।
ਪਿੱਖੇ ਰਾਮੰ। ਧਰ੍ਮੰ ਧਾਮੰ।।

(ਰਾਮਾਵ)

(੨) ਤਿਲਕਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਦੋ ਸਗਣ. IIS, IIS.

ਉਦਾਹਰਣ—
ਗੁਰੁ ਕੋ ਸਿਖ ਹ੍ਵੈ। ਨਹਿ ਪਾਪਨ ਛ੍ਵੈ।
ਮ੍ਰਿਦੁ ਬੋਲ ਰਰੇ। ਸਭ ਸੇਵ ਕਰੇ।।

ਦੇਖੋ, ਹਰਿਬੋਲਮਨਾ ਅਤੇ ਰਮਾਣਕਾ.

ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਗੁਰੁਵਿਲਾਸ ਵਿੱਚ ਭੀ ਇਹੀ ਰੂਪ ਆਇਆ ਹੈ, ਯਥਾ:—

ਲਖ ਲੋਗ ਸਬੈ। ਬਿਸਮੇ ਸੁ ਤਬੈ।
ਇਨ ਸਾਚ ਕਰਜੋ। ਉਨ ਝੂਠ ਰਰਜੋ।।

ਤਿਲਕੁ. ਦੇਖੋ, ਤਿਲਕ.

ਤਿਲਕੁਲਿਲਾਟਿ. ਮੱਥੇ ਪੁਰ ਤਿਲਕ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ. "ਤਿਲਕੁ ਲਿਲਾਟਿ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕੁ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਤਿਲਗੰਜੀ. ਪਾਲੀਪੁਰੰ (Paliport) ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕ਼ੇ ਸਮੁੰਦਰ

ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ. ਇੱਥੇ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪਰਖਣ ਲਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਵਰਤਾਕੇ ਛਕਣ ਦੀ ਰੀਤਿ ਕੇਹੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਤਿਲ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਿਲ ਨੂੰ ਘੋਟਕੇ ਜਲ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਵਰਤਾ ਦਿੱਤਾ.

ਤਿਲਚਾਉਲੀ, ਤਿਲਚਾਵਲੀ ਸੰਗਯਾ—ਤਿਲ ਅਤੇ ਚਾਵਲ ਦੀ ਖਿਚੜੀ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਰਾ ਹੈ। ੨ ਕਈ ਹਿੰਦੂ, ਤਿਲ ਅਤੇ ਚਾਵਲ ਮਿਲਾਕੇ ਕੀੜੀਆਂ ਨੂੰ ਖਵਾਉਣਾ ਮਹਾ ਪੁੰਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਿਲਚਾਵਲੀ ਕੀੜੀਆਂ ਦੀ ਖੁੱਡਾਂ (ਭੌਣਾਂ) ਪਾਸ ਵਿਖੇਰਦੇ ਹਨ.

ਤਿਲਚੁਗਨਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤੇਲੀ. ਤੈਲਿਕ.

ਤਿਲਤ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿਲਾਂ ਦਾ ਰਸ. ਤੈਲ. ਤੇਲ. "ਬੂਝਤ ਦੀਪਕ ਮਿਲਤ ਤਿਲਤ." (ਮਾਲੀ ਮ: ੫) ਬੁਝਦੇ ਦੀਵੇ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਤੇਲ ਮਿਲ ਜਾਵੇ.

ਤਿਲ ਤਿਲਨਾ. ਵਿ—ਤਿਲਮਾਤ੍ਰ. ਤਿਲ ਮਾਨਿੰਦ. "ਓਹ ਘਟੈ ਨ ਕਿਸੈ ਦੀ ਘਟਾਈ ਇਕੁ ਤਿਲ ਤਿਲਨਾ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੪)

ਤਿਲ ਪ੍ਰਸੂਨ. ਤਿਲ ਦਾ ਫੁੱਲ. ਇਸ ਦੀ ਉਪਮਾ ਨੱਕ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਤਿਲਵਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿਲ ਅਤੇ ਮਿੱਠਾ ਕੁੱਟਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਭੋਜਨ. ਤਿਲੋਆ. "ਕੋਊ ਕਰੈ ਤਿਲਵਾ ਮਿਲਾਇ ਗੁਰ ਬਾਰਿਕੈ." (ਭਾਗੁ ਕ) ਗੁੜ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਮਿਲਾਕੇ ਤਿਲਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਤਿ਼ਲਾ. ਅ਼ طلا ਸੰਗਯਾ—ਸੁਵਰਣ. ਸੋਨਾ। ੨ ਸੁਇਨੇ ਦੀ ਤਾ਼ਰ. ਜ਼ਰੀ। ੩ ਲੇਪ.

ਤਿਲਾਂਜਲੀ. ਸੰ. तिलान्जली. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤਿਲ ਮਿਲਾਕੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਚੁਲੀ. ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਰੀਤਿ ਜੋ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਮੁਰਦਾ ਜਲਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਨਿਸ਼ਚਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੋਏ ਹੋਏ ਜੀਵ ਨੂੰ ਇਹ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਅਨੇਕ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਤਿਲ ਬਹੁਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅੰਨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਦਾਨ ਵਡਾ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ੨ ਹੁਣ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿੱਚ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦਾ ਅਰਥ ਤਰਕ ਕਰਨਾ (ਛੱਡਣਾ) ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਤਿਲਾਂਜਲੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ. ਭਾਵ—ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.

ਤਿਲਿਸਮ. ਦੇਖੋ, ਤਿਲਸਮ.

ਤਿਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿਲਾਂ ਦੀ ਗਿਰੂ. ਛਿਲਕਾ ਲਾਹਕੇ ਧੋਤੇ ਹੋਏ ਤਿਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਿੱਲੀ.

ਤਿਲੁ. ਦੇਖੋ, ਤਿਲ। ੨ ਤਿਲਮਾਤ੍ਰ. ਭਾਵ—ਥੋੜਾ ਜਿਹਾ. ਤਨਿਕ.

ਤਿਲੁਸਾਰ. ਤਿਲਮਾਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਤਿਲਸਾਰ.

ਤਿਲੋਕ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਲੋਕ.

ਤਿਲੋਕਸਿੰਘ. ਨਾਭੇ ਅਤੇ ਜੀਂਦ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦਾ ਵਡੇਰਾ, ਬਾਬੇ ਫੂਲ ਦਾ ਵਡਾ ਸੁਪੁਤ੍ਰ. ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਕੇ ਸਿੰਘ ਪਦ ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰ ਜੋ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਤੋਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ:—

"੧ੴ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ।।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀਉ ਕੀ ਆਗਿਆ ਹੈ ਭਾਈ ਤੇਲੋਕਾ ਭਾਈ ਰਾਮਾ ਸਰਬਤ ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਰਖੈਗਾ ਤੁਧ ਜਮੀਅਤ ਲੈਕੇ ਅਸਾਡੇ ਹਜੂਰ ਆਵਣਾ ਮੇਰੀ ਤੇਰੇ ਉਪਰਿ ਬਹੁਤੁ ਖੁਸੀ ਹੈ ਤੇਰਾ ਘਰੁ ਮੇਰਾ ਹੈ ਤੁਧੁ ਹੁਕਮੁ ਦੇਖਦਿਆ ਹੀ ਛੇਤੀ ਅਸਾਡੇ ਹਜੂਰ ਆਵਣਾ ਤੇਰਾ ਘਰੁ ਮੇਰਾ ਅਸੈ[1] ਤੁਧੁ ਸਿਤਾਬੀ ਹੁਕਮ ਦੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਆਵਣਾ ਤੁਸਾਂ ਅਸਵਾਰ ਲੈਕੇ ਆਵਣਾ ਜਰੂਰ ਆਵਣਾ ਤੇਰੇ ਉਤੈ ਅਸਾਡੀ ਭਾਰੀ ਮਿਹਰਵਾਨਗੀ ਅਸੀ ਤੈ ਆਵਣਾ ਇਕ ਜੋੜਾ[2] ਭੇਜਾ ਹੈ ਰਖਾਵਣਾ ਭਾਦੋਂ ੨ ਸੰਮਤ ੫੩।।" (੧੭੫੩)[3]

ਇਹ ਅਸਲ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬੁਰਜ ਪਟਿਆਲੇ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਨਕ਼ਲ ਨਾਭੇ ਅਰ ਸੰਗਰੂਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਾਭਾ, ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਫੂਲਵੰਸ਼.

ਤਿਲੋਕੜੀ. ਦੇਖੋ, ਤਿਲੋਖਰੀ.

ਤਿਲੋਕਾ. ਪਾਠਕ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਗ਼ਜ਼ਨੀ ਦੇ ਹਾ਼ਕਿਮ ਪਾਸ ਨੌਕਰ ਸੀ. ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਕਾਠ ਦੀ ਤਲਵਾਰ ਫ਼ੌਲਾਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਰਾਸਿ ੨ ਅ: ੪੦। ੨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਆਤਮਗਯਾਨੀ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿਚ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ। ੩ ਸੇਖੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਜਵੰਧਾ, ਜੋ ਵੈਰਾਗੀ ਸਾਧੂ ਦਾ ਚੇਲਾ ਸੀ. ਜਦ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਸੇਖੇ ਆਏ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ-ਭਾਵ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ੪ ਦੇਖੋ, ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ.

ਤਿਲੋਕੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਲੋਕ. ਤਿੰਨ ਲੋਕ। ੨ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਉਪਚਿਤ੍ਰਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸੋਲਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਚਾਰ ਅਰ ਅੱਠ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰੁ ਅੱਖਰ, ਅਤੇ ਚਰਣ ਦੇ ਅੰਤ ਗੁਰੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸਤਜੁਗ ਆਦਿ ਕਲੀਯੁਗ ਅੰਤੇ,
ਜਹਿਂ ਤਹਿਂ ਆਨਦ ਸੰਤ ਮਹੰਤੇ,
ਬਾਜਤ ਤੂਰੰ ਗਾਵਤ ਗੀਤਾ,
ਜਹਿਂ ਤਹਿਂ ਕਲਕੀ ਜੁੱਧਨ ਜੀਤਾ.

(ਕਲਕੀ)

(ਅ) ਪਿੰਗਲਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿਲੋਕੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੂਪ ਭੀ ਹੈ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੧ ਮਾਤ੍ਰਾ, ੧੧—੧੦ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ,

[1] ਅਸ੍ਰਿ. ਹੈ.

[2] ਪੋਸ਼ਾਕ. ਸਰੋਪਾ.

[3] ਇਸ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਿਕਸ੍ਤਾ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿੱਚ ਦਸੁਖ਼ਤ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰਮੁਖੀ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਲਾਂ.

ਅੰਤ ਲਘੁ ਗੁਰੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕਰਜੋ ਬਖਾਨ, ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ ਸੁਨੋ,
ਪਰਸੁਖ ਕੋ ਸੁਖ ਮਾਨ, ਦੁੱਖ ਕੋ ਦੁਖ ਗੁਨੋ,
ਜ਼ੁਲਮ ਮਿਟਾਵਨ ਹੇਤ, ਕਮਰ ਬਾਂਧੇ ਰਹੋ,
ਨਿਜ ਵਡਿਆਈ ਮਾਨ, ਸੁਪਨ ਮੇ ਨਾ ਚਹੋ.

ਤਿਲੋਖਰੀ, ਤਿਲੋਖੜੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅੱਧ ਕੁ ਮੀਲ ਪਰੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. "ਜਿਸ ਥਲ ਕੋ ਤਿਲੋਖਰੀ ਨਾਮ। ਨਿਕਟ ਵਸੈ ਜਮੁਨਾ ਅਭਿਰਾਮ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕਿਲੋਖਰੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਅੰਗ (੪).

ਤਿਲੋਚਨ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਹਨ ਲੋਚਨ (ਨੇਤ੍ਰ) ਜਿਸ ਦੇ, ਸ਼ਿਵ। ੨ ਇੱਕ ਭਗਤ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਹੈ. "ਨਾਮਦੇਵ ਕਬੀਰ ਤਿਲੋਚਨ." (ਮਾਰੂ ਰਵਿਦਾਸ) ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ.

ਤਿਲੋਤਮ, ਤਿਲੋੱਤਮਾ ਸੰ. ਤਿਲੋੱਤਮਾ. ਹਿਰਨਜਾਕ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸੁੰਦ ਅਤੇ ਉਪਸੁੰਦ ਨੇ ਤਪਸ੍ਯਾ ਕਰਕੇ ਵਰ ਪਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਨਾ ਮਰੀਏ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਲੈਆਂਦੀ. ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਸਾਰੀ ਸੁੰਦਰ ਵਸਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿਲ ਤਿਲ ਉੱਤਮਤਾ ਲੈ ਕੇ ਇੱਕ ਅਪਸਰਾ ਰਚੀ, ਜੋ ਤਿਲੋੱਤਮਾ ਕਹਾਈ.[1] ਜਦ ਤਿਲੋੱਤਮਾ ਵਿੰਧ੍ਯ ਪਰਬਤ ਤੇ ਗਈ ਜਿੱਥੇ ਕਿ ਸੁੰਦ ਉਪਸੁੰਦ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਤਦ ਦੋਵੇਂ ਦੇਖਕੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਏ ਅਰ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਵਹੁਟੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ. ਤਿਲੋੱਤਮਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਬਲੀ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਫ਼ਤੇ ਪਾਵੇਗਾ, ਮੈਂ ਉਸੀ ਨੂੰ ਵਰਾਂਗੀ. ਇਸ ਪੁਰ ਦੋਵੇਂ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀਂ ਲੜ ਮੋਏ. "ਤੀਰ ਤਿਲੋਤਮ ਕੇ ਚਲ ਆਏ.××× ਦੁਹੂੰ ਭ੍ਰਾਤ ਵਧਕੈ ਤ੍ਰਿਯਾ ਗਈ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰ ਧਾਇ."×× (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੧੬)

ਤਿਲੋਦਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿਲਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਉਦਕ (ਪਾਣੀ). ਦੇਖੋ, ਤਿਲਾਂਜਲੀ.

ਤਿਲੋਨਾ, ਤਿਲੌਨਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿਲ ਅਤੇ ਰਕ੍ਤ ਚੰਦਨ ਨਾਲ ਹੋਰ ਕਈ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲਾਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਵਟਣਾ, ਜੋ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਦੁਲਹਾ ਦੇ, ਅਤੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਯੋਧਾ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਮਲੀਦਾ ਹੈ। "ਕਿਨਹੁ ਤਿਲੋਨਾ ਅਰੁਨ ਸਰੀਰ। ਜੂਝਨ ਜੰਗ ਧਰੇ ਤਨੁ ਚੀਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਤਿਲ ਦਾ ਤੇਲ। ੩ ਵਿ—ਤੇਲ ਕਰਕੇ ਲਿਪ੍ਤ. ਤੇਲ ਨਾਲ ਤਰ. "ਸਭ ਤਨ ਵਸਤ੍ਰ ਤਿਲੋਨਾ ਧਰਾ." (ਪਾਰਸਾਵ) ਸੜਨ ਲਈ ਤੇਲ ਨਾਲ ਲਿਬੜੇ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰੇ.

ਤਿਲੰਗ. ਸੰ. ਤੈਲਙ੍ਗ—ਤੈਲੰਗ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਕਲਿੰਗ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਲਿੰਗ ਭੀ ਹੈ. ਇੱਕ ਦੱਖਣੀ ਦੇਸ਼ ਜੋ ਸ਼੍ਰੀਸ਼ੈਲ ਤੋਂ ਚੋਲ ਰਾਜ੍ਯ ਦੇ ਮੱਧ ਤੀਕ ਹੈ. ਇਸ ਨਾਮ ਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀਸ਼ੈਲ, ਕਾਲੇਸ਼੍ਵਰ ਅਤੇ ਭੀਮੇਸ਼੍ਵਰ ਨਾਮਕ ਤਿੰਨ ਪਹਾੜ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਤਿੰਨ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ ਹਨ। ੨ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਇੱਕ ਔੜਵ ਰਾਗ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਭ ਅਤੇ ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਹਨ. ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸੁਰ ਸ਼ੁੱਧ ਹਨ. ਨਿਸਾਦ ਅਤੇ ਪੰਚਮ ਦੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਿ ਹੈ. ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਦ ਸੰਵਾਦੀ ਹੈ. ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ.

ਆਰੋਹੀ—ਸ ਗ ਮ ਪ ਨ ਸ.

ਅਵਰੋਹੀ—ਸ ਨ ਪ ਮ ਗ ਸ.

ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਲਾਕੇ ਸ਼ਾੜਵ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਚੌਦਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ.

ਤਿਲੰਗ ਦੀ ਵਾਰ. ਮੱਕੇ ਦੀ ਗੋਸਟਿ (ਗੋਸ੍ਠਿ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਾਮ ਦੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਰਚੀ ਹੈ.

ਤਿਲੰਗਾ, ਤਿਲੰਗੀ ਤਿਲੰਗ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਸਨੀਕ. ਤੈਲੰਗ ਨਿਵਾਸੀ। ੨ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਿਪਾਹੀ. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪਲਟਨ ਵਿੱਚ ਤਿਲੰਗ ਦੇ ਆਦਮੀ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੭੪੮ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਏ, ਇਸ ਲਈ ਸਿਪਾਹੀਮਾਤ੍ਰ ਦਾ ਨਾਮ "ਤਿਲੰਗਾ" ਪੈ ਗਿਆ। ੩ ਤਿਲੰਗਦੇਸ਼ ਦੀ ਬੋਲੀ ਤਿਲੰਗੀ. ਤੇਲਗੂ.

ਤਿਲ੍ਹਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਚਿਕਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਫਿਸਲਣਾ. ਰਪਟਣਾ। ੨ ਵਿ—ਤਿਲ੍ਹਕਣ ਵਾਲਾ.

ਤਿੱਲਾ. ਦੇਖੋ, ਤਿਲਾ.

ਤਿੱਲੀ. ਸੰ. ਪ੍ਲੀਹਾ. Spleen. ਦੇਖੋ, ਲਿੱਫ.

ਤਿਵ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੈਸੇ. ਤਿਮਿ. ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ. ਤਿਵੇਂ. "ਜਿਉ ਤੁਮ ਰਾਖਹੁ ਤਿਵ ਹੀ ਰਹਿਨਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਜਿਵ ਫੁਰਮਾਏ ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਾਹਿ." (ਜਪੁ)

ਤਿਵਹ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੈਸੇ. ਉਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਤਿਵੇਂ. ਉਵੇਂ.

ਤਿਵੜੀ. ਦੇਖੋ, ਤਿਉੜੀ.

ਤਿਵਾਹੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਿਵੇਂ ਹੀ. ਤੈਸੇ ਹੀ. ਉਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ. "ਜਸੋਂ ਜਲ ਕਮਲ ਅਲਿਪਤ ਹੈ ਘਰਬਾਰੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਤਿਵਾਹੀ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਵਹਾਈ.

ਤਿਵਾਰੀ, ਤਿਵਾੜੀ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਤਿ. ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ. ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ. ਤਿੰਨ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੋਈ ਹੈ. "ਪੰਡਿਤ ਹੁਤੇ ਤਿਵਾਰੀ ਸਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਿਵੇ, ਤਿਵੇਂ, ਤਿਵੈ, ਤਿਵੈਂ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੈਸੇ. ਉਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ. "ਜਿਵ ਤੂ ਚਲਾਇਹਿ ਤਿਵੈ ਚਲਹ." (ਅਨੰਦੁ)

ਤਿਵੰਜਾ. ਪੰਜਾਹ ਉੱਪਰ ਤਿੰਨ. ਤ੍ਰਿਪੰਚਾਸ਼ਤ੍—੫੩.

ਤਿੜਣਾ, ਤਿੜਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਪਾਟਣਾ. ਸੁੱਕਕੇ ਤੇੜ ਖਾਣਾ। ੨ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰਕੇ ਮਿਤ੍ਰ ਨਾਲੋਂ ਸੰਬੰਧ ਤੋੜਨਾ.

ਤਿੜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਮਕੀ. ਘੁਰਕੀ। ੨ ਸ਼ਕਤਿ. ਬਲ। ੩ ਅੜਿੱਕਾ.

[1] ਦੇਖੋ, ਮਹਾਭਾਰਤ, ਆਦਿ ਪਰਵ, ਅ: ੨੧੧.

ਤਿਰੰਨਕਲ. ਸੰਗਯਾ—ਤਰਨਵਿਦ੍ਯਾ. ਤੈਰਨੇ ਦੀ ਕਲਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਹੂ ੫.

ਤਿੜ੍ਹ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਣ-ਜੜ. ਖੱਬਲ ਘਾਹ ਦੀ ਲੰਮੀ ਸ਼ਾਖਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਹਰੇਕ ਗੱਠ ਜੜ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਤੀ. ਸੰ. ਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਇਸਤ੍ਰੀ. ਔਰਤ. ਨਾਰੀ. ਅਬਲਾ. "ਗ੍ਰਿਹ ਤੀ ਜੁਤ ਜਾਨ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੧੫) ੨ ਭਾਰਯਾ. ਜੋਰੂ. ਵਹੁਟੀ. "ਪਰ ਧਨ ਪਰ ਤਨ ਪਰ ਤੀ ਨਿੰਦਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਵਿ—ਤ੍ਰਯ. ਤਿੰਨ. ਦੇਖੋ, ਨੈਜਰਿਆ ਅਤੇ ਇਕੱਤੀ, ਬੱਤੀ ਆਦਿ ਸੰਖ੍ਯਾ.

ਤੀਂ. ਵ੍ਯ—ਸੇ. ਤੋਂ. "ਵਿਖੈ ਭੋਗ ਤੀਂ ਨਿਰਸ ਹੋਏ ਹਨ." (ਜਸਭਾਮ) ੨ ਤੀਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਤਿੰਨ.

ਤੀਅ. ਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਤਿਅ.

ਤੀਆ. ਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਤਿਆ. "ਏਕ ਦਿਵਸ ਦੋਊ ਤੀਆ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩) ੨ ਵਿ—ਤੀਜਾ. ਤੀਸਰਾ. ਤ੍ਰਿਤੀਯ. "ਭਯੋ ਖਾਲਸਾ ਜਗ ਮਹਿ ਤੀਆ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਤੀਜਾ ਦੀਨ.

ਤੀਆਂ. ਸੰਗਯਾ—ਸਾਵਨ ਸੁਦੀ ੩ ਦਾ ਤ੍ਯੋਹਾਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਮਨਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਕੇ ਪੀਂਘਾਂ ਝੂਟਦੀਆਂ ਹਨ. ਤੀਜ ਤਿਥਿ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਉਤਸਵ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਤੀਆਂ ਸੰਗਯਾ ਹੈ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਗੌਰੀ ਤ੍ਰਿਤੀਯਾ" ਹੈ.

ਤੀਐ. ਤੀਜੇ ਵਿੱਚ. ਤੀਜੇ ਤੋਂ. ਦੇਖੋ, ਦੂਆ ਤੀਆ.

ਤੀਸ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿੰਸ਼ਤ੍—ਤ੍ਰਿੰਸ਼ਤ. ਵਿ—ਤੀਹ—੩੦. "ਤੀਸ ਬਰਸ ਕਛੂ ਦੇਵ ਨ ਪੂਜਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਤੀਸ ਸੰਖ੍ਯਾ ਬੋਧਕ ਕੋਈ ਵਸਤੁ, ਯਥਾ—ਤੀਸ ਦਿਨ ਮਹੀਨੇ ਦੇ, ਤੀਸ ਰੋਜ਼ੇ, ਆਦਿ.

ਤੀਸ ਇਕੁ ਅਰੁ ਪੰਜਿ ਸਿਧੁ, ਪੈਤੀਸ ਨ ਖੀਣਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ਤੀਸ ਫ਼ਾਰਸੀ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਪੈਂਤੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਨਾਲ ਇੱਕ (ਕਰਤਾਰ) ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪੰਜ ਅੰਗਾਂ (ਗਾਯਨ, ਵਾਦਨ, ਲਯ, ਤਾਲ, ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ) ਵਿੱਚ ਭੀ ਕਰਤਾਰਸਿੱਧੀ ਦੀ ਕਮੀ ਨਹੀਂ. ਭਾਵ—ਬੋਲਣ ਲਿਖਣ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਤੋਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ.

ਤੀਸ ਬਤੀਸ. ਤੀਹ ਅਥਵਾ ਬਤੀਹ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਦੰਦਵੀੜੀ. "ਜੈਸੇ ਕਾਤੀ ਤੀਸ ਬਤੀਸ ਹੈ ਵਿਚਿ ਰਾਖੈ ਰਸਨਾ ਮਾਸ ਰਤੁ ਕੇਰੀ." (ਗਉ ਮ: ੪)

ਤੀਸ ਬਜਾਮਾਨ. ਤੀਸ-ਵਜ਼ਾਮ-ਮਾਨ. ਸੱਠ ਗਜ਼ ਪ੍ਰਮਾਣ. ਦੇਖੋ, ਬਿਆਮਾਨ.

ਤੀਸਰ, ਤੀਸਰਾ } ਵਿ—ਤ੍ਰਿਤੀਯ. ਤੀਜਾ। ੨ ਤ੍ਰੇਤਾ ਯੁਗ ਲਈ ਭੀ ਤੀਸਰ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਤੀਸਰ ਜੁੱਗ ਭਯੋ ਰਘਵਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਤ੍ਰੇਤੇ ਯੁਗ ਵਿੱਚ ਰਾਘਵ ਹੋਇਆ.

ਤੀਸਰਾ ਮਜਬ. ਦੇਖੋ, ਤੀਆ ੨ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਦੀਨ.

ਤੀਹ. ਸੰਗਯਾ—ਤੇਹ. ਤ੍ਰਿਖਾ। ੨ ਤ੍ਰਿੰਸ਼ਤ. ਤੀਸ। ੨ ਤੀਸ ਸੰਖ੍ਯਾ ਵਾਲੀ ਵਸ੍ਤੂ. "ਤੀਹ ਕਰਿ ਰਖੇ ਪੰਜ ਕਰਿ ਸਾਥੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਤੀਸ ਰੋਜ਼ੇ ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਪੰਜ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਥੀ ਬਣਾਇਆ.

ਤੀਕ, ਤੀਕਰ } ਵ੍ਯ—ਤਕ. ਤੋੜੀ. ਪਰਯੰਤ. "ਇਕ ਕੋਸ ਤੀਕ ਤਿਨ ਗੈਲ ਜਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤੀਕ੍ਸ਼ਣ. ਸੰ. ਤੀਕ੍ਸ਼੍ਣ. ਵਿ—ਤਿੱਖਾ. ਤੇਜ਼। ੨ ਚਰਪਰਾ. ਮਿਰਚ ਜੇਹੇ ਸੁਆਦ ਵਾਲਾ। ੩ ਚਾਲਾਕ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਵਿਸ. ਜ਼ਹਿਰ। ੫ ਫ਼ੌਲਾਦ ਲੋਹਾ। ੬ ਯੁੱਧ. ਜੰਗ। ੭ ਮੌਤ। ੮ ਸਮੁੰਦ੍ਰੀ ਲੂਣ.

ਤੀਕ੍ਸ਼ਣਾਂਸ਼ੁ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਅੰਸ਼ੁ (ਕਿਰਣਾਂ) ਤਿੱਖੀਆਂ ਹਨ.

ਤੀਖਣ, ਤੀਖਨ, ਤੀਖਾ, ਤੀਖਯਨ, ਤੀਛਨ } ਦੇਖੋ, ਤੀਕ੍ਸ਼ਣ. "ਤੀਖਣ ਬਾਣ ਚਲਾਇ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਤੀਕ੍ਸ਼ਣ ੩. "ਤੀਛਨ ਘੋਰੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਚਾਲਾਕ ਘੋੜੇ.

ਤੀਜ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਤੀਯਾ—ਤ੍ਰਿਤੀਯਾ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀ ਤੀਜੀ ਤਿਥਿ। ੨ ਸਾਵਨ ਸੁਦੀ ੩, ਤੀਆਂ ਦਾ ਤ੍ਯੋਹਾਰ. ਦੇਖੋ, ਤੀਆਂ.

ਤੀਜੜਾ, ਤੀਜੜੀ, ਤੀਜੜੋ, ਤੀਜਾ } ਵਿ—ਤ੍ਰਿਤੀਯ. ਤੀਸਰਾ. ਤੀਸਰੀ. "ਤੀਜੜੀ ਲਾਵ ਮਨਿ ਚਾਉ ਭਇਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੪) "ਤੀਜਾ ਪਹਰੁ ਭਇਆ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ਤੀਜੇ ਪਹਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਪਚਾਸ ਅਤੇ ਪਛੱਤਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ .

ਤੀਜਾਦੀਨ, ਤੀਜਾਮਤ, ਤੀਜਾ ਲੋਗ } ਸੰਗਯਾ—ਸਿੱਖ ਧਰਮ, ਜੋ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ. "ਕਲਿਜੁਗ ਵਿਚ ਮਨਸੁਖ ਹੈ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ। ਤੀਜਾ ਦੀਨ ਚਲਾਇਆ ਮੁਸ਼ਕਲ ਥਿਆ ਅਸਾਨ॥" (ਮਗੋ) "ਕੀਨੋ ਤੀਜਾ ਲੋਗ." (ਰਤਨਮਾਲਾ)

ਤੀਤਰ. ਦੇਖੋ, ਤਿੱਤਰ.

ਤੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਤਿਕ੍ਤ.

ਤੀਨ. ਵਿ—ਤ੍ਰੀਣਿ. ਤਿੰਨ. ਤ੍ਰਯ। ੨ ਤਿੰਨ ਸੰਖ੍ਯਾ ਬੋਧਕ ਵਸ੍ਤੁ, ਯਥਾ—ਤਿੰਨ ਲੋਕ, ਤਿੰਨ ਗੁਣ, ਤਿੰਨ ਦੇਵਤਾ, ਤਿੰਨ ਤਾਪ, ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਆਦਿ. ਦੇਖੋ, ਤੀਨਿ.

ਤੀਨਉ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਿੰਨੇ. ਤੀਨ ਹੀ.

ਤੀਨ ਅਸਥਾਨ. ਸ੍ਵਰਗ, ਮਰਤ੍ਯ ਅਤੇ ਪਾਤਾਲ.

ਤੀਨ ਅਗਨਿ. ਦੇਖੋ, ਤਿੰਨ ਅਗਨੀਆਂ. "ਮਨਹੁ ਅਗਨਿ ਤੀਨਹੁ ਤਨ ਧਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤੀਨ ਆਵਰਤ. ਦੇਖੋ, ਆਵਰਤ.

ਤੀਨ ਸਿਰ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਸਿਰਾ.

ਤੀਨ ਖੋੜਾ. ਦੇਖੋ, ਖੋੜਾ ੨.

ਤੀਨ ਦੋਖ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਦੋਖ। ੨ ਸ਼ਰੀਰ, ਮਨ ਅਤੇ ਵਾਣੀ ਦੇ ਦੋਸ਼.

ਤੀਨ ਦ੍ਰਿਗ. ਸ਼ਿਵ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਨਯਨ.

ਤੀਨ ਪ੍ਰਛੇਦੀ. "ਬੇਦ ਕਹੈ ਨਹਿ ਤੀਨ ਪ੍ਰਛੇਦੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਕਾਲ ਅਤੇ ਵਸਤੁ ਪ੍ਰਛੇਦ (ਵੰਡ) ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ੨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਜਾਤਿ ਵਿਜਾਤਿ ਅਤੇ ਸ੍ਵਗਤ ਭੇਦ ਨਹੀਂ.

ਤੀਨ ਬਾਰ ਨਾਇਕ ਸ਼ਬਦ
ਤੀਨ ਬਾਰ ਨਾਇਕ ਪਦ
ਤੀਨ ਬਾਰ ਨ੍ਰਿਪ ਪਦ
ਤੀਨ ਬਾਰ ਪਤਿ ਪਦ } "ਦੇਵ ਸਬਦ ਕਹੁ ਆਦਿ ਬਖਾਨਹੁ। ਨ੍ਰਿਪ ਪਦ ਤੀਨ ਬਾਰ ਪੁਨ ਠਾਨਹੁ। ਸਤ੍ਰੁ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਭਣਿੱਜੈ। ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਸਭ ਲਹਿ ਲਿੱਜੈ। (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਵ ਨ੍ਰਿਪ ਨ੍ਰਿਪ ਨ੍ਰਿਪ ਸਤ੍ਰੁ. ਦੇਵਰਾਜ ਇੰਦ੍ਰ, ਉਸ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਸ਼ਜਪ, ਕਸ਼ਜਪ ਦੀ ਪ੍ਰਜਾ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਯੋਧਾ, ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਣ ਬੰਦੂਕ. ਦੇਖੋ, ਸਸਤ੍ਰ ਨਾਮਮਾਲਾ ਸ਼ਬਦ.

ਤੀਨਮੁੰਡ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਸਿਰਾ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਮੁੰਡ. "ਪਠਯੋ ਤੀਨਮੁੰਡੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਤੀਨ ਮੁਦ੍ਰਾ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰੈਮੁਦ੍ਰਾ.

ਤੀਨ ਮੇ ਨਾ ਤੇਰਹ ਮੇ. "ਕੁੰਭਕਾਨ ਨਾਮ ਕਹਾਂ ਪੈਯੇ ਮੇਤੇ ਜਾਨ ਰਾਮ! ਏ ਜੁ ਤੁਮ ਮਾਰੇ ਹੈਂ ਨ ਤੇਰਹ ਮੇ ਨ ਤੀਨ ਮੇ." (ਹਨੁ)

ਤੀਨ ਲੇਖ. ਉੱਤਮ, ਮੱਧਮ, ਮੰਦ। ੨ ਸਾਤ੍ਵਿਕ, ਰਾਜਸ, ਤਾਮਸ. "ਦਰਗਹਿ ਘੜੀਐ ਤੀਨੇ ਲੇਖ." (ਧਨਾ ਮ: ੧)

ਤੀਨ ਲੋਕ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਅਤੇ ਲੋਕ.

ਤੀਨਿ. ਸੰ. ਤ੍ਰੀਣਿ—ਤ੍ਰੀਣਿ. ਵਿ—ਤਿੰਨ. "ਤੀਨਿ ਗੁਣਾ ਮਹਿ ਬਿਆਪਿਆ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਿੰਨੇ. ਤੀਨੋ. "ਤੀਨਿ ਦੇਵ ਅਰੁ ਕੋੜਿ ਤੇਤੀਸਾ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੩ ਤੇਹਾਂ. ਤਿੰਨਾਂ. "ਤੀਨਿ ਭਵਣ ਮਹਿ ਗੁਰ ਗੋਪਾਲਾ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਤੀਨਿ ਸਮਾਏ ਏਕ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ. (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੧) ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਪੁਰੁਸ਼ ਦੇ ਇੱਕ ਪਦਾਰਥ (ਮੋਕ੍ਸ਼) ਵਿੱਚ, ਤਿੰਨ—ਧਰਮ ਅਰਥ ਕਾਮ ਸਮਾਏ.

ਤੀਨਿ ਸਮਾਵੈ ਚੌਥੈ ਵਾਸਾ. (ਬਿਲਾ ਥਿਤੀ ਮ: ੧) ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਚੌਥਾ ਆਤਮਾ। ੨ ਤਿੰਨ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਪਰੇ ਤੁਰੀਯ (ਤੁਰੀਆ) ਪਦ. ਨਿਰਵਾਣ.

ਤੀਨਿ ਛੰਦੇ ਖੇਲ. ਦੇਖੋ, ਛੰਦ ਖੇਲ.

ਤੀਨਿ ਜਗਾਤੀ. ਭਾਵ—ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣ. "ਤੀਨਿ ਜਗਾਤੀ ਕਰਤ ਰਾਰਿ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ)

ਤੀਨਿ ਦੇਵ. ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੁ, ਸ਼ਿਵ. "ਤੀਨਿ ਦੇਵ ਪ੍ਰਤਖਿ ਤੋਰਹਿ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਬ੍ਰਹਮ ੪.

ਤੀਨਿਦੋਖੀ. ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ਾਂ ਵਾਲਾ। ੨ ਤਿੰਨ ਦ੍ਵੈਸ਼ੀ (ਵੈਰੀ). "ਪੰਚ ਦਾਸ ਤੀਨਿ ਦੋਖੀ ਏਕ ਮਨੁ ਅਨਾਥ." (ਕੇਦਾ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਦਾਸ ੨.

ਤੀਨਿ ਨਦੀ. ਇੜਾ, ਪਿੰਗਲਾ, ਸੁਖਮਨਾ। ੨ ਗੰਗਾ, ਜਮੁਨਾ, ਸਰਸ੍ਵਤੀ. "ਤੀਨਿ ਨਦੀ ਤਹਿ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਮਾਹਿ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਵਾਰ ੭)

ਤੀਨਿ ਨਾਮ ਕੇ ਦਾਸਾ. ਦੇਖੋ, ਬਾਣੀ ੧.

ਤੀਨੇ
ਤੀਨੋ
ਤੀਨੌ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਿੰਨੇ. ਤੀਨ ਹੀ. "ਤੀਨੇ ਤਾਪ ਨਿਵਾਰਣਹਾਰਾ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) "ਤੀਨੌ ਜੁਗ ਤੀਨੌ ਦਿੜੇ, ਕਲਿ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਅਧਾਰ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ) ਦੇਖੋ, ਤੀਨ ਲੇਖ.

ਤੀਬਰ
ਤੀਬ੍ਰ } ਸੰ. ਤੀਵ੍ਰ. ਵਿ—ਅਤ੍ਯੰਤ. ਬਹੁਤ। ੨ ਤਿੱਖਾ. ਤੇਜ। ੩ ਬਹੁਤ ਗਰਮ। ੪ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੁਰ.[1] ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਰ। ੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ। ੬ ਲੋਹਾ। ੭ ਨਦੀ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ.

ਤੀਮਾਰ. ਫ਼ਾ تیمار ਗ਼ਮ. ਫ਼ਿਕਰ. ਚਿੰਤਾ.

ਤੀਮਾਰਦਾਰੀ. ਫ਼ਾ تیمارداری ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਗ਼ਮਖ਼੍ਵਾਰੀ। ੨ ਰੋਗੀਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਖ਼ਬਰਦਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ.

ਤੀਯ
ਤੀਯਾ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਔਰਤ. ਨਾਰੀ। ੨ ਭਾਰਯਾ. ਵਹੁਟੀ

ਤੀਰ. ਸੰ. ਤੀਰ੍. ਧਾ—ਪੂਰਨ ਕਰਨਾ, ਪਾਰ ਲਾਉਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦੀ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ. ਕੰਢਾ. ਤਟ. ਪਾਣੀ ਦੀ ਧਾਰ ਤੋਂ ਪੰਜਾਹ ਹੱਥ ਤੀਕ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. "ਗੰਗਾ ਤੀਰ ਜੁ ਘਰੁ ਕਰਹਿ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਾਸ. ਨੇੜੇ. "ਨਾ ਲਾਗੈ ਜਮ ਤੀਰ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੇੜਾ. ਸਮੀਪਤਾ. "ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ, ਰਾਵਰੇ ਅਚਰਜ ਚਰਿਤ ਗੰਭੀਰ। ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਮਿਤ੍ਰ ਕੋ ਪਰਖ ਕੈ ਬਖ਼ਸ਼ਤ ਹੋ ਨਿਜ ਤੀਰ." (ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਵਾਲਮੀਕਿ ਰਾਮਾਯਣ, ਆਰਣ੍ਯ ਕਾਂਡ) ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਨੂੰ ਵਾਣ ਅਤੇ ਮਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਸਮੀਪਤਾ। ੫ ਸੰ. ਤੀਰੁ. ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਸ੍ਤੁਤਿ. "ਕਾਹੂ ਤੀਰ ਕਾਹੂ ਨੀਰ ਕਾਹੂ ਬੇਦਬੀਚਾਰ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵਭਗਤਿ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤੀਰਥਸੇਵਨ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੇਦਾਭ੍ਯਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ। ੬ ਫ਼ਾ تیر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਾਣ. ਸ਼ਰ. ਸੰ. ਤੀਰਿਕਾ. "ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਲਗੋ ਹਰਿ ਤੀਰ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੪) ੭ ਗੋਲੀ. "ਤੁਫੰਗ ਕੈਸੇ ਤੀਰ ਹੈਂ." (ਰਾਮਾਵ) ੮ ਗਜ਼। ੯ ਤੱਕੜੀ ਦੀ ਡੰਡੀ। ੧੦ ਸ਼ਤੀਰ. ਬਾਲਾ। ੧੧ ਪਾਰਾ। ੧੨ ਬਿਜਲੀ। ੧੩ ਸ਼ੋਭਾ। ੧੪ ਹਲ ਦਾ ਫਾਲਾ। ੧੫ ਕ੍ਰੋਧ। ੧੬ ਬੁੱਧ ਤਾਰਾ.

ਤੀਰਹ ਦਿਲ. ਦੇਖੋ, ਤੀਰਾ ਦਿਲ.

ਤੀਰਗਰ. ਫ਼ਾ تیرگر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੀਰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਾਰੀਗਰ. ਤੀਰਸਾਜ਼. ਸ਼ਰਕਾਰ.

ਤੀਰ ਗੜ੍ਹ. ਦੇਖੋ, ਭੰਗਾਣੀ.

ਤੀਰ ਚੁਗਣਾ. ਇਕ ਅਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਯੋਧਾ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਵਿਖਰੇ ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣ ਲੈਂਦਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ੨੯.

ਤੀਰਣਾ. ਦੇਖੋ, ਅਕਵਾ.

ਤੀਰਥ ਅਥਵਾ ਤੀਰਥੁ. ਸੰ. ਤੀਰ੍ਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪਾਪ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਈਏ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ. ਜਿੱਥੇ ਧਰਮਭਾਵ ਨਾਲ ਲੋਕ ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣ.

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੇਕ ਪਵਿਤ੍ਰ ਥਾਂ ਤੀਰਥ ਮੰਨ ਰੱਖੇ ਹਨ, ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਪਰਸ਼ ਮਾਤ੍ਰ ਤੋਂ ਹੀ ਤੀਰਥਾਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਸਾਧਨ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਕੋਈ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾਣਾ ਉੱਤਮ ਹੈ, ਪਰ ਤੀਰਥਾਂ ਦਾ

[1] ਤੀਵ੍ਰ ਸੁਰ ਕੇਵਲ ਮਧ੍ਯਮ (ਮੱਧਮ) ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਮੁਕਤਿ ਨਾਲ ਸਾਕ੍ਯਾਤ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ.

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਯਥਾਰਥ ਤੀਰਥ ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਹੈ:—

"ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਣ ਜਾਉ, ਤੀਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ। ਤੀਰਥੁ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੁ ਅੰਤਰਿ ਗਿਆਨੁ ਹੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੧ ਛੰਤ) "ਤੀਰਥ ਧਰਮ ਵੀਚਾਰ ਨਾਵਣ ਪੁਰਬਾਣਿਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੰਨੇ ਹੋਏ ਤੀਰਥਾਂ ਬਾਬਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਫਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ: "ਤੀਰਥ ਨ੍ਹਾਤਾ ਕਿਆ ਕਰੇ ਮਨ ਮਹਿ ਮੈਲ ਗੁਮਾਨ?" (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

"ਅਨੇਕ ਤੀਰਥ ਜੇ ਜਤਨ ਕਰੈ, ਤਾਂ ਅੰਤਰ ਕੀ ਹਉਮੈ ਕਦੇ ਨ ਜਾਇ." (ਗੂਜ ਮ: ੩)

"ਤੀਰਥ ਨਾਇ ਨ ਉਤਰਸਿ ਮੈਲ। ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਭ ਹਉਮੈ ਫੈਲ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

੨ ਧਰਮ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। ੩ ਉਪਾਯ. ਯਤਨ। ੪ ਯੋਨਿ. ਭਗ। ੫ ਗੁਰੂ। ੬ ਅਗਨਿ। ੭ ਕਰਤਾਰ। ੮ ਸੰਨਯਾਸੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਜਮਾਤ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤੀਰਥ ਸ਼ਬਦ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਤੀਰਥਨ ਬੀਚ ਜੇ ਸਿੱਖ ਕੀਨ। ਤੀਰਥ ਸੁ ਨਾਮ ਤਿਨ ਕੇ ਪ੍ਰਬੀਨ." (ਦੱਤਾਵ) ਦੇਖੋ, ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨਯਾਸੀ। ੯ ਅਤਿਥਿ. ਅਭ੍ਯਾਗਤ। ੧੦ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ। ੧੧ ਰਾਜ ਦਾ ਅੰਗ. ਨੀਤਿਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਅਠਾਰਾਂ ਤੀਰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ—

ਮੰਤ੍ਰੀ, ਪੁਰੋਹਿਤ, ਯੁਵਰਾਜ (ਟਿੱਕਾ), ਰਾਜਾ, ਡਿਹੁਡੀ ਵਾਲਾ, ਜ਼ਨਾਨਖ਼ਾਨੇ ਦਾ ਅਫ਼ਸਰ, ਜੇਲ ਦਾ ਦਾਰੋਗ਼ਾ, ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ (ਦੀਵਾਨ), ਕ਼ਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹਕਾਰ, ਕੋਤਵਾਲ, ਇਮਾਰਤਾਂ ਦਾ ਅਫ਼ਸਰ, ਸਭਾਪਤੀ, ਅ਼ਦਾਲਤੀ, ਜੰਗੀ ਕਿਲੇ ਦਾ ਅਫ਼ਸਰ, ਜੰਗਲ ਦਾ ਅਫ਼ਸਰ, ਸਰਹੱਦੀ ਅਫ਼ਸਰ, ਸੈਨਾਪਤਿ ਅਤੇ ਦੂਤ (ਵਕੀਲ). ੧੨ ਬੇਰੀ ਗੋਤ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ। ੧੩ ਉੱਪਲ ਗੋਤ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਗਯਾਨੀ ਅਤੇ ਯੋਧਾ ਸਿੱਖ.

ਤੀਰਥਯਾਤ੍ਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਤੀਰਥਾਟਨ.

ਤੀਰਥਰਾਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤਸੰਗ। ੨ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਮ। ੩ ਸ੍ਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ। ੪ ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਯਾਗ.

ਤੀਰਥਾ. ਸੱਭਰਵਾਲ ਗੋਤ ਦਾ ਖਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਦੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਦਿੱਤੀ। ੨ ਚੱਢਾ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ। ੩ ਇੱਕ ਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ। ੪ ਦੇਖੋ, ਮੰਞ.

ਤੀਰਥਿ. ਤੀਰਥ ਵਿੱਚ. ਤੀਰਥ ਉੱਪਰ. "ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਣ ਜਾਉ ਤੀਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੨ ਤੀਰਥ ਤੋਂ. ਤੀਰਥ ਦ੍ਵਾਰਾ.

ਤੀਰਥੁ. ਦੇਖੋ, ਤੀਰਥ। ੨ ਸੰ. ਤੀਰ੍ਣਾਰ੍ਥਿਨ੍—ਤੀਰਣਾਰ੍ਥੀ. ਵਿ—ਤਰਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ. "ਆਪੇ ਤੀਰਥੁ ਤੁਲਹਾ ਪਿਆਰਾ, ਆਪਿ ਤਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪੈ." (ਸੋਰ ਮ: ੪)

ਤੀਰਥੰਕਰ. ਸੰ. ਤੀਰ੍ਥੰਕਰ. ਜੋ ਤੀਥੰ (ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ) ਨੂੰ ਕਰੇ (ਰਚੇ). ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕਰਤਾ. ਜੈਨਮਤ ਦਾ ਰਿਖੀ. ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ੨੪ ਅਵਤਾਰਾਂ ਵਾਂਙ ਜੈਨੀਆਂ ਨੇ ਭੀ ਆਪਣੇ ਚੌਵੀਹ ਤੀਰਥੰਕਰ ਮੰਨੇ ਹਨ. ਵੀਤ ਗਈ ਉਤਸਰਪਿਣੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ੨੪ ਤੀਰਥੰਕਰ ਹੋਏ ਹਨ:—

ਸ਼੍ਰੀਨਿਵਾਸ, ਸਾਗਰ, ਮਹਾਸਾਧੁ, ਵਿਮਲਪ੍ਰਭੁ, ਸ਼੍ਰੀਧਰ, ਸੁਦੱਤ, ਅਮਲਪ੍ਰਭੁ, ਉੱਧਰ, ਅੰਗਿਰ, ਸੰਮਤਿ, ਸਿੰਧੁਨਾਥ, ਕੁਸੁਮਾਂਜਲਿ, ਸ਼ਿਵਗਣ, ਉਤਸਾਹ, ਗਯਾਨੇਸ਼੍ਵਰ, ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ, ਵਿਮਲੇਸ਼੍ਵਰ, ਯਸ਼ੋਧਰ, ਕ੍ਰਿਸਨਮਤਿ, ਗਯਾਨਮਤਿ, ਸ਼ੁੱਧਮਤਿ, ਸ਼੍ਰੀਭਦ੍ਰ, ਅਤਿਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤਿ.

ਵਰਤਮਾਨ ਅਵਸਰਪਿਣੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ੨੪ ਤੀਰਥੰਕਰ ਹੋਏ ਹਨ—

ਰਿਸਭਦੇਵ, ਅਜਿਤਨਾਥ, ਸੰਭਵਨਾਥ, ਅਭਿਨੰਦਨਨਾਥ, ਸੁਮਤਿਨਾਥ, ਪਦਮਪ੍ਰਭ, ਸੁਪਾਸ਼੍ਵਨਾਥ, ਚੰਦ੍ਰਪ੍ਰਭ, ਪੁਸਪਦੰਤ, ਸ਼ੀਤਲਨਾਥ, ਸ਼੍ਰੇਯਾਂਸਨਾਥ, ਵਾਸੁਪੂਜ੍ਯ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਵਿਮਲਨਾਥ, ਅਨੰਤਨਾਥ, ਧਰਮਨਾਥ, ਸ਼ਾਂਤਿਨਾਥ, ਕੁੰਥੁਨਾਥ, ਅਮਰਨਾਥ, ਮੱਲਿਨਾਥ, ਮੁਨਿਸੁਵ੍ਰਤ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਨਮਿਨਾਥ, ਅਰਿਸ੍ਟਨੇਮਿ, ਪਾਸ਼੍ਵਨਾਥ, ਅਤੇ ਮਹਾਵੀਰ (ਵਰਧਮਾਨ) ਸ੍ਵਾਮੀ.

ਤੀਰਥੰਕਰਾਂ ਦੇ ਰੰਗ ਅਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵੱਖੋ ਵੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਰਿਸਭਦੇਵ ਦਾ ਬੈਲ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਸੰਭਵਦੇਵ ਦਾ ਘੋੜੇ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ. ਐਸੇ ਹੀ ਕਮਲ, ਕੱਛੂ, ਗੈਂਡਾ ਆਦਿ ਦੇ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੀਰਥੰਕਰਾਂ ਦੇ ਹਨ.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੀਰਥੰਕਰਾਂ ਦੇ ਕ਼ੱਦ ਅਤੇ ਉਮਰ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਘਟਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਵ੍ਰਿੱਤਾਂਤ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ.

ਇਕ੍ਸ਼੍ਵਾਕੁ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਾਭਿ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ "ਰਿਸ਼ਭ" "ਮਰੁਦੇਵੀ" ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਅਵਧ ਪੁਰੀ ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ ਸੀ. ਇਹ ਤੀਰਥੰਕਰ ਬਸੰਤੀ ਰੰਗ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬੈਲ ਇਸ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਕੱਦ ੫੦੦ ਬਾਂਸ[1] ਉੱਚਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ੮,੪੦੦,੪੦੦ ਵਰ੍ਹੇ ਉਮਰ ਭੋਗੀ. ਜਦ ਇਹ ਰਾਜਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਤਾਂ ਇਹ ੨,੦੦੦,੦੦੦ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸੀ. ਰਿਸ਼ਭ ਨੇ ੧੦੦,੦੦੦ ਵਰ੍ਹੇ ਤਪ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਇਹ ਦੇਵਤਾ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਇਆ.

ਮਹਾਵੀਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਛਲਾ, ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਦੇਵਤਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ 'ਸੰਤ' ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੀ ਮੂਰਤਿ ਸੁਨਹਿਰੀ ਰੰਗ ਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਇਸ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ. ਜਦ ਇਸ ਦੀ ੨੮ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਮਰ ਗਿਆ. ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦੋ ਵਰ੍ਹੇ ਇਸ ਨੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ, ਫੇਰ ਰਾਜਪਾਟ ਛੱਡਕੇ ਤਪ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਗਿਆ ਅਤੇ ੭੨ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਕੇ ਮੁਕ੍ਤ ਹੋ

[1] ਬਾਂਸ (ਵੰਸ) ਬਾਰਾਂ ਹੱਥ (ਛੀ ਗਜ਼) ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਗਿਆ. ਮਹਾਵੀਰ (ਅਥਵਾ ਵਰਧਮਾਨ) ਈਸਵੀ ਸਨ ਤੋਂ ੪੩੭ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਅਨੇਕ ਜੈਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੯੩੦ ਈਸਵੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ, ਮਹਾਂਵੀਰ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਦਾ ਸੰਮਤ ੨੪੫੬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਈਸਵੀ ਸਨ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ੫੨੬ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਂਵੀਰ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਤੀਰ ਦਾ ਲੇਖ, ਤੀਰ ਦੀ ਲਿਖਤ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਸੁਣੀਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੀਰ ਦੀ ਮੁਖੀ ਨਾਲ ਦਸਤਖ਼ਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਤੀਰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੇ ਮਾਰਨ ਸਮੇਂ ਟੁੱਟ ਜਾਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਨੀ ਦੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਕਲਮ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ. ਕਲਮ ਦੀ ਬਾਗੜ ਅਤੇ ਖੰਭ ਦੇਖਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਚਰਚਾ ਫੈਲਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੀਰ ਨਾਲ ਲਿਖਦੇ ਹਨ.

ਤੀਰਮਦਾਜ. ਦੇਖੋ, ਤੀਰੰਦਾਜ.

ਤੀਰਾ, ਤੀਰਾਹ ਸਰਹੱਦੀ ਹੱਦ (N.W.F.P.) ਤੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਤੋਂ ਪਰੇ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕ਼ਾ, ਜੋ ਖ਼ੈਬਰ ਪਾਸ ਅਤੇ ਖ਼ਾਨਕੀ ਘਾਟੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਓਰਕਜ਼ਈ ਅਤੇ ਅਫ਼ਰੀਦੀ ਪਠਾਣ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਆਬਾਦ ਹਨ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਾੜਾ ਦਰਿਆ ਵਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਸਨ ੧੮੯੭ ਦੀ ਤੀਰਾ ਦੀ ਲੜਾਈ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ੨ ਫ਼ਾ. ਵਿ—ਕਾਲਾ. ਸ੍ਯਾਹ. ਦੇਖੋ, ਤੀਰਾ ਦਿਲ.

ਤੀਰਾ ਦਿਲ. ਫ਼ਾ تیرہ دل ਤੀਰਹ (ਸ੍ਯਾਹ) ਦਿਲ. ਕਾਲੇ ਮਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਤੀਰਾ ੨.

ਤੀਰੁ. ਦੇਖੋ, ਤੀਰ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨੇੜੇ. ਸਮੀਪ. ਕੋਲ. "ਨ ਲਗੈ ਜਮ ਤੀਰੁ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਸ਼ਿਵ. ਮਹਾਦੇਵ.

ਤੀਰੰਦਾਜ਼. ਫ਼ਾ تیرانداز ਸੰਗਜਾ—ਤੀਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਧਨੁਰਧਰ.

ਤੀਲ, ਤੀਲਾ ਸੰਗਜਾ—ਸੀਖ਼. ਲੰਮਾ ਡੱਕਾ. ਜੌਂ ਕਣਕ ਆਦਿ ਦੀ ਨਾਲੀ. "ਜੈਸੇ ਪੋਲ ਤੀਲ ਤੇ ਕਿਲਾਲ ਕੋ ਸੁ ਫੂਕ ਨਾਲ ਖੈਂਚ ਲੇਤ ਬਾਲਕ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਪੋਲੇ ਤੀਲੇ ਵਿਚਦੀਂ ਫੂਕ ਦੇ ਜੋਰ ਬੱਚੇ ਕੀਲਾਲ (ਪਾਣੀ) ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਹਨ.

ਤੀਲੀ. ਛੋਟਾ ਤੀਲਾ. ਸੀਖ਼। ੨ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਪਹਿਰਣ ਦਾ ਇੱਕ ਭੂਖਣ.

ਤੀਵ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਤੀਬ੍ਰ.

ਤੀਵ੍ਰਗੰਧਾ. ਸੰਗਜਾ—ਅਜਵਾਯਨ. ਜਵਾਇਣ। ੨ ਹਿੰਗੁ.

ਤੁ. ਵ੍ਯ—ਔਰ. ਅਤੇ. ਪਰੰਤੁ। ੨ ਸੇ. ਤੋਂ. "ਸਤਿਗੁਰ ਹਥਿ ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰ ਖੁਲੈ ਨਾਹੀ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਸਰਵ—ਤ੍ਵ. ਤੇਰਾ. "ਤੁ ਘਰ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) ੪ ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਕਿੰਤੁ। ੫ ਭੇਦ। ੬ ਧਾਰਣ.

ਤੁਅ. ਸਰਵ—ਤੇਰਾ. ਤੇਰੇ. "ਤੁਅ ਚਰਨ ਆਸਰੋ, ਈਸ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਤੈਨੂੰ. ਤੁਝੇ. "ਤੁਅ ਨਿਰਖਤ ਰਹੈ ਜੀਉ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਤੁਆ. ਸਰਵ—ਤ੍ਵੰ. ਤੂ. "ਸਮਸਤੁਆ ਪ੍ਰਧਾਨੰ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਤੁਆਨਾ. ਫ਼ਾ توانا ਤਵਾਨਾ. ਸਿੰਧੀ. ਤਵਾਨੋ. ਵਿ—ਤ਼ਾਕ਼ਤਵਰ. ਪ੍ਰਬਲ. ਸ਼ਕਤਿਮਾਨ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਤਵਾਨਿਸ੍ਤਨ (ਤ਼ਾਕ਼ਤ ਰੱਖਣਾ) ਹੈ. "ਮਨ ਤੁਆਨਾ, ਤੂ ਕੁਦਰਤੀ ਆਇਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਤੁਆਮ. ਦੇਖੋ, ਤਾਮ ੪.

ਤੁਇ. ਦੇਖੋ, ਤੁਅ.

ਤੁਈ. ਸਰਵ—ਤੂਹੀ. ਕੇਵਲ ਤੂ. "ਏਕ ਤੁਈ ਏਕ ਤੁਈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਦੇਖੋ, ਤੂਈ.

ਤੁਸ. ਸੰ. ਤੁਸ਼. ਸੰਗਜਾ—ਅੰਨ ਦੇ ਉੱਪਰਲਾ ਛਿਲਕਾ. ਤੁਹ. ਤੂਹੜ. "ਜਰਗੇ ਮਨੋ ਪਾਵਕ ਬੀਚ ਤੁਸਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਆਂਡੇ ਦਾ ਛਿਲਕਾ। ੩ ਸੰ. ਤੁਸ਼੍. ਧਾ—ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਣਾ, ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨਾ. ਇਸੇ ਤੋਂ ਤੁਸਣਾ ਤੁਸ਼੍ਰਿ ਤੋਸ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਬਣਦੇ ਹਨ.

ਤੁਸਹਿ. ਤੁਸ੍ਟ (ਪ੍ਰਸੰਨ) ਹੋਵੇਂ. ਦੇਖੋ, ਤੁਸ ੩. "ਜਾ ਤੂੰ ਤੁਸਹਿ ਮਿਹਰਬਾਨ!" (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਤੁਸਟ, ਤੁਸਟਿ, ਤੁਸਟੀ ਦੇਖੋ, ਤੁਸ੍ਟ ਅਤੇ ਤੁਸ੍ਟਿ.

ਤੁਸਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤੁਸ੍ਟ ਹੋਣਾ. ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਾ. ਰੀਝਣਾ। ੨ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁਸ ੩.

ਤੁਸਾ, ਤੁਸਾਂ ਸਰਵ—ਤੁਸੀਂ. ਆਪ ਨੇ. ਤੁਸਾਂ ਨੂੰ. ਥੁਆਂਨੂੰ. "ਤੁਸਾ ਕਿਉਕਰਿ ਮਿਲਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਇ?" (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪)

ਤੁਸਾਨਲ. ਦੇਖੋ, ਤੁਖਾਨਲ.

ਤੁਸਾਰ. ਸੰ. ਤੁਸ਼ਾਰ. ਸੰਗਜਾ—ਹਿਮ. ਬਰਫ਼. ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਜਲ ਦੇ ਕਣਕੇ ਪਾਲੇ ਨਾਲ ਗਾੜ੍ਹੇ ਹੋਕੇ ਜੋ ਬਰਸਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਤੁਸ਼ਾਰ ਸੰਗਜਾ ਹੈ. "ਧਰਨੀ ਪਰ ਆਨ ਤੁਸਾਰ ਪਰਸੋ ਹੈ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਪਾਲਾ. ਠੰਢ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤੁਖਾਰ.

ਤੁਸਾਰਸਤ੍ਰੁ. ਸੰਗਜਾ—ਤੁਸ਼ਾਰ (ਬਰਫ਼) ਦਾ ਵੈਰੀ ਤਾਪ. ਗਰਮੀ। ੨ ਨਦੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਵੇਗ ਨਾਲ ਬਰਫ਼ ਪਘਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ) ੩ ਸੂਰਜ.

ਤੁਸਾਰਾਦ੍ਰਿ. ਸੰਗਜਾ—ਤੁਸ਼ਾਰ (ਬਰਫ਼) ਦਾ ਅਦ੍ਰਿ (ਪਹਾੜ) ਹਿਮਾਲਯ.

ਤੁਸਾੜਾ, ਤੁਸਾੜੀ, ਤੁਸਾੜੀਆ ਸਰਵ—ਤੁਸਾਂ ਦਾ. ਆਪ ਦਾ. ਆਪ ਦੀ. ਤੁਹਾਡਾ. ਤੁਹਾਡੀ. "ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਤੁਸਾੜੀਆ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫)

ਤੁਸਿ, ਤੁਸਿਕੈ ਤੁਸ੍ਟ (ਪ੍ਰਸੰਨ) ਹੋਕੇ. ਰੀਝਕੇ. ਦੇਖੋ, ਤੁਸ ੩. "ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਤੁਸਿ ਦੀਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਤੁਸਿ ਆਪੇ ਲਇਅਨੁ ਛਡਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ) "ਟੇਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦਿਤੀ ਤੁਸਿਕੈ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਤੁਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਸਰਵ—ਆਪ. ਤੁਮ. ਤੂੰ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. "ਤੁਸੀ ਭੋਗਹੁ ਭੁੰਚਹੁ ਭਾਈ ਹੋ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ)

ਤੁਸ੍ਟ. ਸੰ. ਵਿ—ਤੋਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. ਖ਼ੁਸ਼. ਪ੍ਰਸੰਨ। ੨ ਤ੍ਰਿਪਤ. ਦੇਖੋ, ਤੁਸ ੩.

ਤੁਸ਼੍ਰਿ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਤ੍ਰਿਪਤਿ। ੨ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ। ੩ ਦੁਰਗਾ.

ਤੁਸ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਤੁਸ੍ਰਿ. "ਸਰਵ ਚਰਾਚਰਰੁਪਾ ਤੁਸ੍ਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੁ)

ਤੁਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁਸ਼. ਫੂਸ. ਛਿਲਕਾ. "ਤੁਹ ਮੂਸਲਹਿ ਛਰਾਇਆ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) "ਤੁਹ ਕੁਟਹਿ ਮਨਮੁਖ ਕਰਮ ਕਰਹਿ ਭਾਈ, ਪਲੈ ਕਿਛੂ ਨ ਪਾਇ." (ਸੋਰ ਮ: ੩) ੨ ਸਰਵ—ਤੁਝੇ. ਤੈਨੂੰ.

ਤੁਹਨੂ, ਤੁਹਨੋ ਸਰਵ—ਤੈਨੂੰ. ਤੁਝੇ. "ਗਾਵਹਿ ਤੁਹਨੋ ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ." (ਜਪੁ)

ਤੁਹਫਾ. ਦੇਖੋ, ਤੋਫਾ.

ਤੁਹਮਤ. ਅ਼ تہمت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੋਸ (ਕਲੰਕ) ਲਾਉਣਾ. "ਤੁਹਮਤ ਦੇਤ ਤੁਫਾਨ ਉਠਾਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤੁਹਾਡਾ, ਤੁਹਾਡੀ, ਤੁਹਾਰ, ਤੁਹਾਰਉ, ਤੁਹਾਰਾ, ਤੁਹਾਰੀ, ਤੁਹਾਰੀਆ, ਤੁਹਾੜਾ, ਤੁਹਾੜੀ, ਤੁਹਾੜੀਆ ਸਰਵ—ਆਪ ਦਾ. ਆਪ ਦੀ. ਤੁਮ੍ਹਾਰਾ. ਤੁਮ੍ਹਾਰੀ. ਤੇਰੀ. ਤੇਰਾ. "ਗੋਬਿੰਦ ਦਾਸ ਤੁਹਾਰ." (ਰਾਮਾਵ) "ਨਾਮ ਤੁਹਾਰਉ ਲੀਨਉ." (ਸੋਰ ਮ: ੯) "ਭਗਤ ਤੁਹਾਰਾ ਸੋਈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) "ਕੋਟਿ ਦੋਖ ਰੋਗਾ ਪ੍ਰਭੁ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਤੁਹਾਰੀ ਹਾਤੇ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) "ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਤੁਹਾਰੀਆ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਤੁਹਿਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁਸ਼ਾਰ. ਆਸਮਾਨ ਤੋਂ ਠੰਢ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਜਮਕੇ ਡਿਗਿਆ ਹੋਇਆ ਜਲ. ਬਰਫ਼. ਕੁਹਰਾ। ੨ ਚਾਂਦਨੀ. ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ। ੩ ਸਰਦੀ. ਪਾਲਾ। ੪ ਵਿ—ਠੰਢਾ.

ਤੁਹਿਨਕਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿਮਾਂਸ਼ੁ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਿਰਨਾਂ ਠੰਢੀਆਂ ਹਨ.

ਤੁਹਿਨਗਿਰਿ, ਤੁਹਿਨਾਚਲ, ਤੁਹਿਨਾਦ੍ਰਿ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁਹਿਨ (ਬਰਫ) ਦਾ ਪਹਾੜ. ਹਿਮਾਲਯ.

ਤੁਹੀ. ਸਰਵ—ਕੇਵਲ ਤੂੰ. "ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ." (ਅਕਾਲ)

ਤੁਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੰਦ ਦਾ ਚਰਣ। ੨ ਛੰਦ ਦੇ ਚਰਣ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਅੱਖਰ। ੩ ਸੰ. ਤੁਕ੍. ਬਾਲਕ. ਬੱਚਾ। ੪ ਸੰ. ਤ੍ਵਚ. ਖੱਲ. ਛਿਲਕਾ. "ਤਰੁ ਤੁਕ ਕੀ ਕਟਿ ਕੀਨ ਕੁਪੀਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਬਲਕਲ ਦੀ ਕੌਪੀਨ.

ਤੁਕਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਤੁਗਦਾਰੀ.

ਤੁਕਲੈਣੀ. ਦੇਖੋ, ਆਵਾਜ਼ ਲੈਣੀ.

ਤੁਕਾਂਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁਕ ਦਾ ਅੰਤ. ਤੁਕ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਪਦ ਅਤੇ ਅੱਖਰ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ.

ਤੁੱਕਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਡਾ ਪਤੰਗ. ਕਾਗਜ ਦੀ ਬਣਾਈ ਵਡੀ ਗੁੱਡੀ, ਜੋ ਮੋਟੀ ਡੋਰ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਉਡਾਈਦੀ ਹੈ.

ਤੁੱਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿੱਕਰ ਦਾ ਫਲ। ੨ ਮੱਕੀ ਦਾ ਗੁੱਲਾ, ਜਿਸ ਉੱਪਰੋਂ ਦਾਣੇ ਲਾਹੇ ਗਏ ਹਨ। ੩ ਫ਼ਾ تکہ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਤੀਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਮੁਖੀ ਕੁੰਡੀ ਵਾਂਙ ਮੁੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ. ਜਦ ਇਹ ਤੀਰ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਗਡ ਜਾਵੇ ਤਦ ਔਖਾ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ. "ਤੁਫੰਗ ਤੁੱਕਨ ਕੇ ਮਾਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) "ਸਮ ਸੇਲ ਕਿਤਕ ਤੁੱਕੇ ਮਹਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤੁਖ. ਸੰ. ਤੁਸ਼. ਦੇਖੋ, ਤੁਸ ੧. "ਚਾਵਲ ਕਾਰਣੇ ਤੁਖ ਕਉ ਮੁਹਲੀ ਲਾਇ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) "ਕਣ ਬਿਨਾ ਜੈਸੇ ਥੋਥਰ ਤੁਖਾ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਤੁਖ਼ਮ. ਫ਼ਾ تخم ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੀਜ। ੨ ਮੂਲ ਕਾਰਣ. ਮੂਲ ਵਸ੍ਤੁ। ੩ ਆਂਡਾ। ੪ ਮਨੀ. ਵੀਰਯ। ੫ ਸੰ. ਤੋਕ੍ਮ—ਤੋਕ੍ਮ. ਅੰਕੁਰ. ਡੰਘੂਰ.

ਤੁਖ਼ਮਰੇਜ਼ੀ. ਫ਼ਾ تخم ریزی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੀਜ ਬੀਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਬੀਜ ਵਿਖੇਰਣਾ.

ਤੁਖਾਈ. ਵਿ—ਤੁਖਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੋੜੀ. ਦੇਖੋ, ਤੁਖਾਰ ੧ ਅਤੇ ੩. "ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਪੈ ਸਾ ਧਨ ਧੰਨ ਤੁਖਾਈਆ." (ਵਡ ਮ: ੪ ਘੋੜੀਆਂ) ਇਸ ਥਾਂ ਘੋੜੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਦੇਹ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤੁਖਾਰ.

ਤੁਖਾਗਨਿ, ਤੁਖਾਨਲ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁਸ (ਫੂਸ) ਦੀ ਅਨਲ (ਅੱਗ). ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅੱਗ ਨਾਲ ਸੜ ਮਰਨਾ ਅਤੇ ਮਾਰਨਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ.

ਕੁਮਾਰਲ ਭੱਟ (ਭੱਟਪਾਦ) ਬੌਧਾਂ ਤੋਂ ਵਿਦ੍ਯਾ ਪੜ੍ਹਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਮਤ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਪਾਪ ਦੇ ਬਦਲੇ ਉਹ ਤੁਖਾਨਲ ਵਿੱਚ ਸੜਕੇ ਮਰ ਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੰਕਰ ਦਿਗਵਿਜਯ, ਸਰਗ ੭। ੨ ਭਾਵ—ਥੋੜਾ ਚਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਵਸ੍ਤੁ. ਫੂਸ ਦੀ ਅੱਗ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਣ ਕੀ ਅਗਨਿ.

ਤੁਖਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਥਰਵਵੇਦ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿਮਾਲਯ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਦਾ ਦੇਸ਼. "ਸੁਯੇਨਤਾਈ" ਚੀਨੀਯਾਤ੍ਰੀ ਨੇ ਭੀ ਆਪਣੇ ਸਫ਼ਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਤੁਖਾਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਤੇ ਰਾਮਾਯਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਵਡੀ ਤਾਰੀਫ ਹੈ. ਤੁਖਾਰ ਦੇ ਘੋੜੇ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋੜੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਤਾਜਿਕ[1] ਅਤੇ ਤੁਖਾਰ ਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਜਾਤਿ ਉੱਤਮ ਲਿਖੀ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਤੁਕ੍ਖਾਰ—ਤੁੱਖਾਰ. ਤੁਖਾਰ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਤੁਖਾਰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਸਨੀਕ. ਤੁਖਾਰੀ। ੩ ਤੁਖਾਰ ਦਾ ਘੋੜਾ. "ਤਾਜੀ ਰਥ ਤੁਖਾਰ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਤਾਜ਼ੀ[2] (ਅ਼ਰਬ ਦੇ ਘੋੜੇ) ਸਵਾਰੀ ਲਈ, ਅਰ ਤੁਖਾਰ ਰਥ ਜੋੜਨ ਲਈ। ੪ ਘੋੜੇ ਮਾਤ੍ਰ ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਤੁਖਾਰ ਸ਼ਬਦ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹੋਵੇ. "ਕਿਤੇ ਪੀਲ ਰੁਢੇ ਕਿਤੇ ਬ੍ਰਿਖਭਬਾਹਨ ਕਿਤੇ ਉਸ੍ਰਬਾਹਨ ਚੜ੍ਹੇ ਬਹੁ ਤੁਖਾਰਾ." (ਸਲੋਹ) ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵਿ ਲਛਮਨ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:—

ਤੇਲੀਆ ਤਿਲਕਦਾਰ ਤੁਰਕੀ ਲਖੌਰੀ ਲੱਖੀ,
ਲਛਮਨਸਿੰਘ ਜਾਤਿ ਛੱਤਿਸ ਤੁਖਾਰੋ ਹੈ.

ਕਵਿ ਮੁਰਾਰੀਦਾਨ ਨੇ ਡਿੰਗਲ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—"ਸਿੰਧੁਭਵ ਕਾਂਬੋਜ ਸੁਣ ਖੁਰਾਸਾਣ ਤੋਖਾਰ." ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ

[1] ਸੰ. ਤਾਜਿਕ. ਪਾਰਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ. Persian.

[2] ਤਾਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਾਯਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤਾਜਿਕ ਤੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਵੇ.

ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਘੋੜੀ ਲਈ ਤੁਖਾਈ (ਤੁਖਾਰੀ) ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤੁਖਾਈ ੨। ੫ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਂਪ੍ਰਦਾਈ ਗਿਆਨੀ ਤੁਖਾਰ ਦਾ ਅਰਥ ਸ਼ੁਤਰ ਕਰਦੇ ਹਨ. "ਔਰ ਤੁਖਾਰ ਦਿਯੇ ਹਿਤ ਭਾਰਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੬ ਸੰ. ਤੁਸ਼ਾਰ—ਤੁਸਾਰ. ਹਿਮ. ਬਰਫ. "ਮਾਨੋ ਪਹਾਰ ਕੇ ਸ੍ਰਿੰਗਹੂੰ ਤੇ ਧਰਨੀ ਪਰ ਆਨ ਤੁਖਾਰ ਪਰਯੋ ਹੈ." (ਚੰਡੀ ੧) ੭ ਪਾਲਾ. ਸ਼ੀਤ. "ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਨ ਵਿਆਪਈ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ੮ ਕਪੂਰ। ੯ ਵਿ—ਠੰਢਾ. ਸ਼ੀਤਲ. ਦੇਖੋ, ਤੁਖਾਰੁ.

ਤੁਖਾਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤੁਖਾਰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਅਤੇ ਤੁਖਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬੋਲੀ। ੨ ਤੁਖਾਰ ਦੀ ਘੋੜੀ। ੩ ਘੋੜੀ. ਦੇਖੋ, ਤੁਖਾਈ ੨। ੪ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤਿ ਦੀ ਇੱਕ ਰਾਗਿਣੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਗ੍ਰਹ ਸੁਰ ਸੜਜ, ਵਾਦੀ ਰਿਸਭ, ਪੰਚਮ ਸੰਵਾਦੀ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਅਨੁਵਾਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮ ਲਗਦੇ ਹਨ. ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਚਾਰ ਘੜੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਹੈ.

ਸ ਰਾ ਗ ਗਾ ਮ ਮਾ ਪ ਧਾ ਨ.

ਕਈਆਂ ਨੇ ਪੰਚਮ ਵਰਜਿਤ ਮੰਨਕੇ ਤੁਖਾਰੀ ਸਾੜਵ ਲਿਖੀ ਹੈ. ਸੜਜ ਗਾਂਧਾਰ ਨਿਸ਼ਾਦ ਸ਼ੁੱਧ, ਰਿਸਭ ਧੈਵਤ ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਤੀਵ੍ਰ ਹੈ. ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੱਧਮ ਵਾਦੀ, ਸੜਜ ਸੰਵਾਦੀ ਹੈ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਤੁਖਾਰੀ ਦਾ ਨੰਬਰ ਬਾਈਹਵਾਂ ਹੈ.

ਤੁਖਾਰੁ. ਦੇਖੋ, ਤੁਖਾਰ ੬-੭. "ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਨ ਵਿਆਪਈ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ)

ਤੁੱਖਾਰ. ਦੇਖੋ, ਤੁਖਾਰ ੨.

ਤੁੰਗ. ਸੰ. ਤੁਙ੍ਗ. ਵਿ—ਉੱਚਾ। ੨ ਪ੍ਰਧਾਨ. ਮੁਖੀਆ. "ਰਾਣਾ ਰਾਉ ਨ ਕੋ ਰਹੈ ਰੰਗੁ ਨ ਤੁੰਗੁ ਫਕੀਰ." (ਓਅੰਕਾਰ) ਨਾ ਰੰਕ ਨਾ ਮੁਖੀਆ ਨਾ ਫ਼ਕੀਰ. ਦੇਖੋ, ਰੰਗੁ ੪। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਖੋਪੇ ਦਾ ਬਿਰਛ। ੪ ਪਹਾੜ। ੫ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਤੁਰੰਗਮ। ੬ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਾਸ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਕੁਸ਼੍ਰੀ ਪਤੀ ਨੂੰ ਦੁਖਭੰਜਨੀ ਪਾਸ ਛੱਡਕੇ, ਪਤਿਵ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭਿਖ੍ਯਾ ਲੈਣ ਗਈ ਸੀ। ੭ ਇੱਕ ਜੱਟ ਗੋਤ੍ਰ। ੮ ਫ਼ਾ تنگ ਬੋਰੀ. ਥੈਲੀ.

ਤੁਗਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤੁੰਗ (ਉੱਚਾ) ਹੋਣਾ। ੨ ਵ੍ਰਿੱਧੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ. ਤਰੱਕੀ ਪਾਉਣੀ। ੩ ਨਿਭਣਾ.

ਤੁਗਤਾਰ, ਤੁਗਦਾਰੀ ਤਲੌਰ. ਤੁਗ਼ਤਾਕ. ਤੁਕਤਾਰ. ਹ਼ਬਾਰੀ. ਖਰਚਾਲ. Bustard (Eupodotis Edwardsii) ਇਸ ਦਾ ਕੱਦ ਵਡੇ ਕੁੱਕੜ ਜੇਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਰੰਗ ਸਫੇਦੀ ਮਾਇਲ ਖ਼ਾਕੀ, ਸਿਰ ਤੇ ਕਾਲੀਆਂ ਲੀਕਾਂ ਅਤੇ ਕੰਨਾਂ ਉੱਪਰਦੀਂ ਜੁਲਫਾਂ ਵਾਂਙ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਲਟਕਦੇ ਹੋਏ ਵਾਲ ਅਤੇ ਨੇਤ੍ਰ ਲਾਲੀ ਦੀ ਭਾਹ ਨਾਲ ਪੀਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਇਸਦਾ ਅਸਲ ਘਰ ਪੱਛਮੀ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਸਰਦੀ ਕੱਟਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੁੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਤੁਗਦਾਰੀ ਦੀ ਖ਼ੁਰਾਕ ਕੰਕਰ ਹਰੇ ਛੋਲੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਆਦਿ ਹੈ. ਕਦੇ ਕਦੇ ਟਿੱਡੇ ਕੀੜੇ ਭੀ ਖਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਖੰਭ ਵਡੇ ਕੋਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਤਕੀਏ ਵਿੱਚ ਭਰੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੀ ਉਡਾਰੀ ਤੇਜ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਨੱਠਦੀ ਹੈ. ਤੁਗਦਾਰੀ ਦਰਖ਼ਤਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੀ ਆਂਡੇ ਭੀ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਹੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਅਰ ਰੇਤਲੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬੰਦੂਕ, ਫੰਧੇ, ਬਾਜ ਅਤੇ ਚਰਗ ਨਾਲ ਭੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਮਾਸ ਬਹੁਤ ਸੁਆਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਸਲੂਣਾ ਪੁਲਾਉ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਬਣਦਾ ਹੈ.

ਤੁੰਗਭਦ੍ਰਾ. ਦੱਖਣ ਦੀ ਇੱਕ ਨਦੀ, ਜੋ ਸਹਜ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀ ਹੈ. ਤੁੰਗ ਅਤੇ ਭਦ੍ਰਾ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਬਣਨ ਕਾਰਣ ਤੁੰਗਭਦ੍ਰਾ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੋਈ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ੨੦੦ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਨਾਕੂ (ਮਗਰਮੱਛ) ਬਹੁਤ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਗੁਣਕਾਰੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਤੁਗ਼ਯਾਨੀ. ਫ਼ਾ طغیانی ਬਾੜ੍ਹ. ਚੜ੍ਹਾਉ.

ਤੁੰਗਰ. ਦੇਖੋ, ਤਵੰਗਰ.

ਤੁੰਗਲ. ਸੰਗਯਾ—ਕਰਨ ਕੁੰਡਲ. ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਰਣ ਦੇ ਵਾਲੇ.

ਤੁਗ਼ਲਕ਼. ਤੁ تغلق ਸਰਦਾਰ. ਪ੍ਰਧਾਨ। ੨ ਇੱਕ ਪਠਾਣ ਵੰਸ਼, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੩੨੧ ਤੋਂ ੧੪੧੨ ਤਕ ਰਹੀ. ਦੇਖੋ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ.

ਤੁਗਲਕਾਬਾਦ. ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਰਿ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਇੱਕ ਬਸਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਕਿਲਾ, ਜੋ ਗ਼ਯਾਸੁੱਦੀਨ ਤੁਗ਼ਲਕ਼ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ. ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਸਨ ੧੩੨੧ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਸੀ.

ਤੁੰਗੁ. ਦੇਖੋ, ਤੁੰਗ.

ਤੁਘਰ. ਤੇਰਾ ਘਰ. ਤ੍ਵ ਗ੍ਰਿਹ. ਭਾਵ—ਸੰਸਾਰ। ੨ ਤੇਰਾ ਦਰਬਾਰ। ੩ ਸਤਸੰਗਤਿ.

ਤੁਘਰਿ. ਤੇਰੇ ਘਰ ਮੇਂ. ਤੇਰੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ. "ਓਪਤਿ ਪਰਲੌ ਏਕੈ ਨਿਮਖ ਤੁਘਰਿ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫)

ਤੁਚ, ਤੁਚਾ ਸੰ. ਤ੍ਵਚ. ਸੰਗਯਾ—ਛਿਲਕਾ। ੨ ਖਲੜੀ. "ਤੁਚਾ ਦੇਹ ਕੁਮਲਾਨੀ." (ਭੈਰ ਮ: ੧)

ਤੁਛ, ਤੁਛਮਾਤ, ਤੁੱਛ, ਤੁੱਛਮਾਤ੍ਰ ਸੰ. ਤੁਚ੍ਛ. ਵਿ. ਥੋਥਾ. ਖ਼ਾਲੀ। ੨ ਨੀਚ. ਕਮੀਨਾ। ੩ ਅਲਪ. ਥੋੜਾ. "ਹਮ ਤੁਛ ਕਰਿ ਕਰਿ ਬਰਨਥੇ." (ਕਲਿ ਮ: ੪) "ਤੁਛਮਾਤ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਵਖਾਣਹਿ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਤੁੱਛਮਾਤ੍ਰ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਭੂਸਾ. ਸਾਰ ਰਹਿਤ ਤ੍ਰਿਣ. ਫੋਹ.

ਤੁਜ਼ਕ. ਤੁ تزک ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੋਭਾ. ਛਬਿ। ੨ ਤੇਜ. ਪ੍ਰਤਾਪ। ੩ ਕ਼ਾਨੂਨ. ਕ਼ਾਇ਼ਦਹ। ੪ ਪ੍ਰਬੰਧ. ਇੰਤਿਜ਼ਾਮ. ਜਿਵੇਂ—"ਤੁਜ਼ਕ ਬਾਬਰੀ." ਆਦਿ.

ਤੁਜਾਰ, ਤੁਜਾਰਾ ਅ਼ تُجّار ਤੁੱਜਾਰ. ਤਾਜਰ (ਸੌਦਾਗਰ) ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. "ਇਕਿ ਨਿਰਧਨ ਸਦਾ ਭਉਕਦੇ, ਇਕਨਾ ਭਰੇ ਤੁਜਾਰਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਇੱਕ ਧਨ ਵਾਸਤੇ ਭਟਕਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਇਕਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਮਾਸ਼ਤਿਆਂ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਜਾਰਾ.

ਤੁਝ. ਸਰਵ—ਤੁਭ੍ਯੰ. ਤੈਨੂੰ. ਤੁਝੇ. "ਤੁਝ ਸੇਵੀ ਤੁਝ ਤੇ ਪਤਿ ਹੋਇ."

(ਗਉ ਅ: ਮ: ੩)

ਤੁਝੀ ਤਨੁ. ਤੇਰਾ ਹੀ ਸ਼ਰੀਰ. ਤੇਰਾ ਰੂਪ. "ਸੰਤ ਤੁਝੀ ਤਨੁ ਸੰਗਤਿ ਪ੍ਰਾਣ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਤੁਝੈ } **ਤੁਝੈ** } ਸਰਵ—ਤੈਨੂੰ. ਤੇਰੇ ਕੋ. "ਤੁਝੈ ਨ ਲਾਗੈ ਤਾਤਾ ਝੋਲਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਤੁਝ ਮੇਂ. ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਧਿਆਇ ਤੁਝੈ ਸਮਾਇਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੩ ਤੇਥੋਂ. ਤੇਰੇ. "ਤੁਝੈ ਬਿਨਾ ਹਉ ਕਿਤਹੀ ਨ ਲੇਖੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਤੁਟ. ਸੰ. ਤੁਟ੍. ਧਾ—ਝਗੜਨਾ। ੨ ਸੰ. ਤ੍ਰੁਟ੍. ਧਾ—ਕੱਟਣਾ, ਤੋੜਨਾ.

ਤੁਟਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਟੁੱਟਣਾ. ਅਲਗ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁਟ. "ਬਿਨ ਗੁਰੁ ਰੋਗ ਨ ਤੁਟਈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) "ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ." (ਜਪੁ)

ਤੁਟੜਾ } **ਤੁਟੜੀ** } ਟੁੱਟੀ. ਅਲਗ ਹੋਈ. ਦੇਖੋ, ਤੁਟ. "ਤੁਟੜੀਆ ਸਾ ਪ੍ਰੀਤਿ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਤੁਟਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟੀ ਇਲਾਯਚੀ। ੨ ਸੰ. ਤ੍ਰੁਟਿ. ਸੰਗਯਾ—ਕਮੀ. ਘਾਟਾ. ਨਜੂਨਤਾ। ੨ ਭੁੱਲ. ਖ਼ਤਾ। ੩ ਸ਼ੱਕ. ਸੰਸਾ.

ਤੁਟੀ. ਦੇਖੋ, ਤੁਟਿ। ੨ ਟੁੱਟੀ. ਭੰਗ ਹੋਈ. ਟੂਟੀ.

ਤੁਠ. ਸੰ. ਤੁਸ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪ੍ਰਸੰਨ. ਖ਼ੁਸ਼। ੨ ਤ੍ਰਿਪਤ. ਰੱਜਿਆ ਹੋਇਆ.

ਤੁਠੜਾ. ਤੁਸ੍ਰਿਤ. ਤੁਸ੍ਰਤ ਹੋਇਆ. ਖੁਸ਼ (ਪ੍ਰਸੰਨ) ਹੋਇਆ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੁਠੜਾ ਦਸੇ ਹਰਿ." (ਗਉ ਮ: ੪)

ਤੁਠਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁਠ ਅਤੇ ਤੁਠੜਾ. "ਤੁਠਾ ਸਚਾਪਾਤਿਸਾਹੁ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਤੁਠਿ. ਸੰ. ਤੁਸ੍ਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਪਤਿ। ੨ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੁਸ੍ਰ ਹੋਕੇ. ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕਰ.

ਤੁਡ. ਸੰ. ਤੁਡ੍. ਧਾ—ਕੁੱਟਣਾ, ਤਾੜਨਾ.

ਤੁੰਡ. ਸੰ. ਤੁਣ੍ਡ. ਸੰਗਯਾ—ਮੁਖ. ਮੂੰਹ। ੨ ਚੁੰਜ। ੩ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਪਿਪਲਾ. ਨੋਕ। ੪ ਸ਼ਿਵ. ਮਹਾਦੇਵ.

ਤੁੰਡਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚੁੰਜ। ੨ ਤੁੰਨਿ. ਨਾਭਿ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਉਭਰਵੀਂ ਤੁੰਨ (ਧੁੰਨੀ)

ਤੁੰਡੀ. ਸੰ. ਤੁਣ੍ਡਿਨ੍. ਵਿ—ਚੁੰਜ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੁੰਡ ਵਾਲਾ। ੩ ਤੁੰਨਲ. ਉਭਰੀ ਹੋਈ ਤੁੰਨ ਵਾਲਾ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਗਣੇਸ਼.

ਤੁਣ. ਸੰ. ਕੁਣਿ ਅਤੇ ਤੁਣਿ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਬਿਰਛ, ਜੋ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਭੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਨਿੰਮ ਜੇਹੇ ਪੱਤੇ ਅਤੇ ਆਕਾਰ ਭੀ ਨਿੰਮ ਜੇਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਤੋਂ ਬਸੰਤੀ ਰੰਗ ਬਣਦਾ ਹੈ. ਲਕੜੀ ਆਲਮਾਰੀ, ਮੇਜ਼, ਕੁਰਸੀ ਆਦਿ ਲਈ ਵਰਤੀਦੀ ਹੈ. L. Cedrela Toona.

ਤੁਣਕਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਖਿੱਚਣਾ. ਝਟਕਾ ਮਾਰਕੇ ਤਾਣਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਉਕਨਾ.

ਤੁਣੀ. ਦੇਖੋ, ਤੁਣ.

ਤੁਤਰਾ } **ਤੁਤਲਾ** } ਵਿ—ਤੋਤਲਾ. ਜੋ ਸਾਫ ਨਾ ਬੋਲ ਸਕੇ. ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨ ਤੋਂ ਸਪਸ੍ਟ ਵਾਕ ਨਾ ਨਿਕਲੇ. ਦੇਖੋ, ਤੋਤਲਾ.

ਤੁੱਥ. ਸੰ. ਤੁਥ੍. ਧਾ—ਪੜਦਾ ਪਾਉਣਾ, ਫੈਲਾਉਣਾ। ੨ ਵਿ—ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਨੀਲਾ ਸੁਰਮਾ. ਨੀਲਾ ਥੋਥਾ. ਤੂਤਿਯਾ। ੪ ਪੱਥਰ। ੫ ਅਗਨਿ.

ਤੁੱਥ ਮੁੱਥ. ਵਿ—ਢਕੇ ਮੁਖ. ਜਿਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੨ ਕੋਈ ਅਜੇਹੀ ਚੀਜ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੁਝ ਸਾਰ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉੱਪਰੋਂ ਦਿਖਾਵਾ ਸੁੰਦਰ ਹੈ.

ਤੁਦ. ਸੰ. ਤੁਦ੍. ਧਾ—ਚੋਭਣਾ, ਘਾਉ ਕਰਨਾ, ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ.

ਤੁੰਦ. ਸੰ. ਤੁਨ੍ਦ੍. ਧਾ—ਫੁਰਤੀਲਾ ਹੋਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤੋਂਦ. ਢਿੱਡ. ਪੇਟ। ੩ ਗੋਗੜ. ਲਟਕਦਾ ਹੋਇਆ ਪੇਟ। ੪ ਫ਼ਾ تند ਵਿ—ਤੇਜ਼. ਤਿੱਖਾ. ਸੰ. ਚੁੰਦ। ੫ ਚਾਲਾਕ। ੬ ਕ੍ਰੋਧੀ.

ਤੁੰਦਰ. ਫ਼ਾ تندر ਸੰਗਯਾ—ਗੜਗੱਜ. ਘਨਘੋਰ. "ਤਬਲ ਤੁੰਦਰੰ ਬਜੇ." (ਸੂਰਯਾਵ)

ਤੁੰਦਲਾ. ਵਿ—ਪੇਟਲ. ਢਿੱਡਲ. ਗੋਗੜੀਆ. ਦੇਖੋ, ਤੁੰਦ ੨ ਅਤੇ ੩.

ਤੁੰਦੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਭੀ. ਧੁੰਨੀ. ਤੁੰਨ। ੨ ਫ਼ਾ تندی ਤੇਜ਼ੀ। ੩ ਚਾਲਾਕੀ। ੪ ਗ਼ੁੱਸਾ। ੫ ਸੰ. ਤੁਨ੍ਦਿਨ੍. ਵਿ—ਗੋਗੜੀਆ. ਦੇਖੋ, ਤੁੰਦ ੨ ਅਤੇ ੩.

ਤੁਧ } **ਤੁਧੁ** } ਸਰਵ—ਤੁਝੇ. ਤੈਨੂੰ. ਤੇਰਾ. ਤੇਰੇ. "ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਪਵਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ." (ਸੋਦਰੁ) "ਤੁਧੁ ਜੇਵਡੁ ਅਵਰੁ ਨ ਭਾਲਿਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ)

ਤੁਨ. ਦੇਖੋ, ਤੁਣ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੁੱਨ.

ਤੁਨੀਰ. ਦੇਖੋ, ਤੂਣੀਰ.

ਤੁੱਨ. ਨਾਭਿ. ਧੁੰਨੀ. ਦੇਖੋ, ਤੁੰਦੀ ੧.

ਤੁੱਨਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤੁੰਦ (ਢਿੱਡ) ਨੂੰ ਬਹੁਤਾ ਭਰ ਲੈਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁੰਦ ੨। ੨ ਕਿਸੇ ਚੀਜ ਨੂੰ ਦਬਾਕੇ ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰਨਾ. ਘੁਸੇੜਨਾ.

ਤੁਪ. ਦੇਖੋ, ਤੋਪ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੋਪਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਰੁਕਾਵਟ. ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ. "ਘਾਟ ਘਾਟੈਂ ਰੁਕੋ ਬਾਟ ਬਾਟੈਂ ਤੁਪੋ." (ਰਾਮਾਵ) ਹਰੇਕ ਘਾਟ ਅਤੇ ਰਾਹ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਓ.

ਤੁਪਕ. ਫ਼ਾ تپک ਤਪਕ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟੀ ਤੋਪ। ੨ ਬੰਦੂਕ਼. ਤੁਫ਼ੰਗ. "ਓਨੀ ਤੁਪਕ ਤਾਣਿ ਚਲਾਈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) "ਤੁਪਕ ਤਬਰ ਅਰੁ ਤੀਰ." (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਤੁਫ਼ੰਗ.

ਤੁਪਖਾਨਾ. ਤੋਪਖ਼ਾਨਾ. "ਡਿਵਢਾ ਚੁਨਤ ਭਈ ਤੁਪਖਾਨਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੩੨)

ਤੁਪਚੀ } **ਤੁਪਦਾਰ** } ਤੋਪਚੀ. ਤੋਪ ਬਰਦਾਰ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ. "ਤੁਪਚੀ ਰਹਯੋ ਨ ਕੋਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਤੁਪਦਾਰ ਤਬੈ ਸੁ ਬੁਲਾਇ ਲਏ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਤੁੱਪਾ. ਤੋਪਾ. ਬਖ਼ੀਆ. ਦੇਖੋ, ਮੇਹਰਕੁਲੀ.

ਤੁਫ਼. ਫ਼ਾ تف ਵਯ—ਥੂਕ. ਫਿਟਕਾਰ. ਧਿਕ. ਹਾ!

ਤੁਫਾਨ. ਅ਼ طوفان ਤ਼ੂਫ਼ਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਤ਼ੌਫ਼ (ਚੱਕਰ ਲਾਉਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਭਯੰਕਰ ਬਾਢ। ੨ ਪ੍ਰਬਲ ਅੰਧੇਰੀ, ਜੋ ਘਨਘਟਾ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ. Typhoon। ੩ ਉਪਦ੍ਰਵ. ਝਗੜਾ. "ਤੁਮ ਦਿਸ ਅਨਿਕ ਤੁਫਾਨ ਉਠਾਵਹਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਆਫ਼ਤ. ਆਪੱਤਿ। ੫ ਤੁਹਮਤ. ਦੋਸ਼ਾਰੋਪਣ.

ਤੁਫ਼ੈਲ. ਅ਼ طفیل ਕੂਫ਼ਾ ਦਾ ਇੱਕ ਕਵਿ, ਜੋ ਮੱਲੋਮੱਲੀ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਨੇਂਬੂਨਿਚੋੜ ਵਾਂਙ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਜਾ ਬੈਠਦਾ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀ .ਤੁਫ਼ੈਲ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਵਸੀਲਾ (ਜਰੀਅ਼ਹ) ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

ਤੁਫ਼ੰਗ. ਫ਼ਾ تفنگ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੋਪ। ੨ ਬੰਦੂਕ਼. "ਨਾਮ ਤੁਫੰਗ ਚੀਨ ਚਿਤ ਲੀਜੈ." (ਸਨਾਮਾ)

ਤੁੰਬ. ਸੰ. ਤੁਮ੍ਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੂੰਬਾ। ੨ ਅੱਲ ਕੱਦੂ.

ਤੁੰਬਣਾ, ਤੁੰਬਨ ਕ੍ਰਿ—ਤਾੜੇ ਜਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਰੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨੀ. ਰੂੰ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਫ ਰੇਸ਼ੇ ਕੱਢਣੇ. "ਨਿਜ ਹਾਥਨ ਤੇ ਤੁੰਬਨ ਕਰਕੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤੁੰਬਰੁ. ਦੇਖੋ, ਤੁੰਬੁਰੁ.

ਤੁੰਬਾਰ. ਦੇਖੋ, ਤੁਮਾਰ.

ਤੁੰਬੀ. ਸੰ. ਤੁਮ੍ਬੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੂੰਬੀ। ੨ ਅੱਲ। ੩ ਬਹੇੜੇ ਦਾ ਬਿਰਛ.

ਤੁੰਬੁਰੁ. ਸੰ. ਤੁਮ੍ਬੁਰੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸਭਾ ਦਾ ਇੱਕ ਗਵੈਯਾ, ਜੋ ਗੰਧਰਵ ਜਾਤਿ ਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੇ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਤੋਂ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦ੍ਯਾ ਸਿੱਖੀ. ਵਿਸ਼ਨੁ ਭਗਵਾਨ ਇਸ ਦਾ ਗਾਯਨ ਵਡੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੁਣਦੇ ਹਨ. ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਇਹ ਸੂਰਜ ਦੇ ਰਥ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਅਦਭੁਤ ਰਾਮਾਯਣ ਵਿੱਚ ਜਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਨਾਰਦ ਦੇ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਰਾਗ ਰਾਗਿਣੀਆਂ ਦੇ ਅੰਗ ਭੰਗ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਜੋ ਤੁੰਬੁਰੁ ਦੇ ਗਾਉਣ ਤੋਂ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗ) ਫੇਰ ਠੀਕ ਹੋਏ। ੨ ਧਣੀਆ। ੩ ਤੇਜਬਲ.

ਤੁੰਬੁਰੁਵੀਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤੰਬੂਰਾ.

ਤੁਭੇਯੰ, ਤੁਭ੍ਯੰ ਸਰਵ—ਤੁਭ੍ਯੰ. ਤੈਨੂੰ. ਤੇਰੇ ਤਾਂਈ. "ਨਮਸ ਤੁਭੇਯੰ." (ਸਲੋਹ)

ਤੁਮ. ਸਰਵ—ਤੂ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. ਤੁਸੀਂ. "ਤੁਮ ਸਾਚੇ ਹਮ ਤੁਮ ਹੀ ਰਾਚੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੧)

ਤੁਮ ਸਮਸਰਿ, ਤੁਮ ਸਰਿ ਤੁਮਾਰੇ ਸਦ੍ਰਿਸ਼. ਤੁਮਾਰੇ ਜੇਹਾ. "ਤੁਮ ਸਮਸਰਿ ਅਵਰੁ ਕੋ ਨਾਹੀ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) "ਹਮ ਸਰਿ ਦੀਨੁ, ਦਇਆਲੁ ਨ ਤੁਮ ਸਰਿ." (ਧਨਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਤੁਮਹਿ. ਸਰਵ—ਤੁਮਾਰੇ ਕੋ। ੨ ਆਪ ਹੀ. "ਤੁਮਹਿ ਪਛਾਨੂੰ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਤੁਮਹੀ. ਸਰਵ—ਆਪ ਹੀ. "ਤੁਮਰੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਤੁਮਹੀ ਜਾਨੀ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਤੁਮਘਾ. ਸਰਵ—ਤੁਮਾਰਾ. ਤੁਹਾਡਾ. "ਲੋਚ ਪੂਰਿ ਜਨੁ ਤੁਮਘਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪) ਆਪਣੇ ਦਾਸ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰਣ ਕਰੋ.

ਤੁਮਚੇ. ਦੇਖੋ, ਚੇ ੨.

ਤੁੰਮਣ. ਦੇਖੋ, ਤੁਮੁਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੁਮਨ ੨—੩.

ਤੁੰਮਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁੰਬਣਾ.

ਤੁਮਨ.[1] ਸਰਵ—ਤੁਮਾਰਾ. ਤੁਮਾਰੇ. "ਤੁਮਨ ਦੂਰ ਪਰ ਸੀਸ ਆਪਨ ਝੁਕਾਊਂ." (ਛੱਕੇ) ੨ ਫ਼ਾ تمن ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ. ਅਯੁਤ। ੩ ਗਰੋਹ. ਝੁੰਡ. "ਤੁਮਨ ਪਠਾਨਨ ਕੇ ਤਿਸੈ ਸੀਸ ਝੁਕਾਵਤ ਆਨ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੨੧) ੪ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਪੰਜਾਹ ਹਜਾਰ ਤੁਰਕੀ ਸਿੱਕਾ.

ਤੁਮਨਛਾ, ਤੁਮਨਥਾ, ਤੁਮਨਭਾ, ਤੁਮਰਾ, ਤੁਮਰੋ ਸਰਵ—ਆਪ ਦਾ. ਤੁਹਾਡਾ. "ਹਮ ਕੀਰੇ ਕਿਰਮ ਤੁਮਨਛੇ." (ਬਸੰ ਮ: ੪) "ਗੁਨ ਕਹਿ ਨ ਸਕੈ ਪ੍ਰਭੁ ਤੁਮਨਥੇ." (ਕਲਿ ਮ: ੪) "ਜਨ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੁਮਨਭਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੪) "ਕੋਇ ਨ ਜਾਨੈ ਤੁਮਰਾ ਅੰਤ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਤੁਮਰੋ ਹੋਇ ਸੁ ਤੁਝਹਿ ਸਮਾਵੈ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧)

ਤੁਮਲ. ਦੇਖੋ, ਤੁਮੁਲ.

ਤੁਮੜੀ. ਦੇਖੋ, ਤੁੰਬੀ.

ਤੁਮਾ. ਸਰਵ—ਤੁਸੀਂ. ਤੁਮ ਲੋਗ. ਸ਼ੁਮਾ. "ਹਮਾ ਤੁਮਾ ਮੇਲੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਮਾ ਵ ਸ਼ੁਮਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁੰਬ. ਕੌੜਤੁੰਮਾ. ਇੰਦ੍ਰਾਯਨ. "ਤੁਮੀ ਤੁਮਾ ਵਿਸੁ ਅਕੁ ਧਤੂਰਾ ਨਿਮੁ ਫਲੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਦੇਖੋ, ਤੁੰਮਾ.

ਤੁੰਮਾ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦ੍ਰਾਯਨ. "ਪੇਖੰਦੜੋ ਕੀ ਭੁਲ ਤੁੰਮਾ ਦਿਸਮੁ ਸੋਹਣਾ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ਤੁੰਮਾ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਖਰਬੂਜੇ ਜੇਹਾ ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਕੌੜਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਤੁੰਮਾ ਦਸ੍ਤਾਵਰ ਅਤੇ ਬਾਦੀ ਦੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਕਪਟੀ ਅਤੇ ਪਾਖੰਡੀ ਨੂੰ ਤੁੰਮੇ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੂਲ ੩ ਦਾ ਫੁੱਟ ਨੋਟ.

ਤੁਮਾਹੀ. ਸਰਵ—ਤੁਮਹੀ. ਤੁਮ ਨੇ ਹੀ. "ਤੁਮਾਰਾ ਮਰਮੁ ਤੁਮਾਹੀ ਜਾਨਿਆ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਤੁਮਾਤੀ. ਸਰਵ—ਆਪ ਦਾ. ਤੁਹਾਡਾ. "ਸਭ ਖੇਲੁ ਤੁਮਾਤੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਤੁਮਾਨ. ਤੁ. ਪਰਗਨਾ. ਪ੍ਰਾਂਤ. Province.

ਤੁਮਾਰ. ਸਰਵ—ਤੁਹਾਡਾ. ਆਪ ਦਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੂਮਾਰ.

ਤੁਮਾਰਾ, ਤੁਮਾਰੋ ਸਰਵ—ਆਪ ਦਾ. ਤੁਸਾਡਾ.

ਤੁੰਮੀ. ਦੇਖੋ, ਤੁੰਬੀ। ੨ ਕੌੜੀ ਤੂੰਬੀ. ਕਟੁ ਤੁੰਬਿਕਾ.

ਤੁਮੁਲ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਸ਼ੋਰ। ੨ ਸੈਨਾ ਦਾ ਮੁਠਭੇੜ. ਪਰਸਪਰ ਫ਼ੌਜਾਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ. "ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਣ ਤੁਮੁਲ ਭਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਟੋਲਾ. ਗਰੋਹ. ਝੁੰਡ.

ਤੁਮੇਵ. ਸਰਵ—ਤੁਮਾਰੇ ਹੀ. "ਤੁਮੇਵ ਰੂਪ ਰਾਚੀਅੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਤ੍ਵੰ-ਏਵ. ਕੇਵਲ ਤੂ.

ਤੁਮੈ. ਸਰਵ—ਤੁਮਾਰੇ ਕੋ। ੨ ਤੁਮ ਹੀ. ਆਪ ਹੀ. "ਰਾਖਨਹਾਰ ਤੁਮੈ ਜਗਦੀਸ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਤੁਮੈਸ. ਤੁਮ-ਐਸ. ਆਪ ਅਜੇਹੇ.

ਤੁਮ੍ਹਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁਮਾਰਾ.

ਤੁਮ੍ਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰੇਰਣ ਵਾਲਾ. ਪ੍ਰੇਰਕ। ੨ ਹਿੰਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਕ਼ਾਤਿਲ। ੩ ਬਲਵਾਨ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੈਤ੍ਯ. ਦੈਤ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਚਰਾ.

[1] ਆਪ. ਤੁਸੀਂ. "ਮਾਧਵੇ! ਤੁਮਨ ਤੋਰਹੁ, ਤਉ ਹਮ ਨਹੀਂ ਤੋਰਹਿ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ) ਆਪ ਬੇਸ਼ੱਕ ਤੋੜ ਲਓ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਆਪ ਨਾਲੋਂ ਤਉ (ਤਊ) ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀਂ ਤੋੜਦੇ. ਦੇਖੋ, ਤਉ ੮.

ਤੁਮ੍ਰਿ. ਤੁਮ੍ਰ (ਦੈਤ) ਅਰਿ (ਵੈਰੀ). ਦੈਤਾਂ ਦੇ ਵੈਰੀ ਦੇਵਤਾ. ਸੁਰ.

ਤੁਯ. ਸਰਵ—ਤ੍ਵ. ਤੇਰਾ. "ਤੰਦੁਲ ਮਾਂਗਨ ਹੈ ਤੁਯ ਕਾਰਜ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਤੁਯੰ. ਸਰਵ—ਤ੍ਵੰ. ਤੂ. "ਸੁਭੰਤ ਤੁਯੰ ਅਚੁਤ ਗੁਣਗ੍ਯੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਤੁਯੰ ਧਨੇ. ਤੂ ਧਨ੍ਯ ਹੈ. "ਪਪੀਲਕਾ! ਸਿਮਰਣੰ ਤੁਯੰ ਧਨੇ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਤੁਰ. ਸੰ. ਤੁਰ੍. ਧਾ—ਛੇਤੀ ਜਾਣਾ, ਜਲਦੀ ਕਰਨਾ, ਹਿੰਸਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਛੇਤੀ. ਤੁਰੰਤ। ੩ ਵਿ—ਤੇਜ਼ ਚਾਲ ਵਾਲਾ। ੪ ਸੰ. ਤਰ੍ਕੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੱਕੁਲਾ। ੫ ਜੁਲਾਹੇ ਦੀ ਲੱਠ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਬੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਵਸਤ੍ਰ ਲਪੇਟੀਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗਜਨਵ। ੬ ਨਿਘੰਟੁ ਵਿੱਚ ਤੁਰ ਦਾ ਅਰਥ ਯਮ ਅਤੇ ਮੌਤ ਕੀਤਾ ਹੈ.

ਤੁਰਸ਼. ਫ਼ਾ ترش ਵਿ—ਖੱਟਾ। ੨ ਭਾਵ—ਕ੍ਰੋਧੀ. ਗੁਸੈਲਾ.

ਤੁਰਸ਼ੀ. ਫ਼ਾ ترشی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖਟਿਆਈ। ੨ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤੁਲਸੀ. "ਆਸ ਪਾਸ ਘਨ ਤੁਰਸੀ ਕਾ ਬਿਰਵਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਬਨਾਰਸ ੨.

ਤੁਰਹੀ. ਸੰ. ਤੂਰ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁਰ੍ਹੀ. ਰਣਸਿੰਗਾ.

ਤੁਰਕ. ਫ਼ਾ ترک ਸੰ. ਤੁਰੁਸ਼੍ਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਵਸਨੀਕ। ੨ ਸਿੱਖਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਾਤ੍ਰ ਵਾਸਤੇ ਤੁਰਕ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. "ਕੋਈ ਕਹੈ ਤੁਰਕ, ਕੋਈ ਕਹੈ ਹਿੰਦੂ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਤੁਰਕੱਛ. ਵਿ—ਤੁਰਕੀ. ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਦਾ. "ਤੁਰਕੱਛ ਤੁਰੰਗ ਸਪੱਛ ਬਡੋ." (ਕਲਕੀ)

ਤੁਰਕਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਸਲਮਾਨੀ। ੨ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਤੁਰਕਤਾਜ਼ੀ. ਫ਼ਾ ترکتازی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਕਰਨਾ. ਤੁਰਕ ਲੋਕ ਪਹਿਲਾਂ ਬਹੁਤ ਮਾਰ ਧਾੜ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਤਾਜ਼ੀ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ ਤਾਖ਼ਤਨ (ਨੱਠਣਾ) ਹੱਲਾ ਕਰਨਾ. ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਕੇ ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਕਰਨਾ ਅਰਥ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

ਤੁਰਕਨੀ. ਦੇਖੋ, ਤੁਰਕਣੀ.

ਤੁਰਕਮਾਨ. ਫ਼ਾ. ਵਿ—ਤੁਰਕ ਜੇਹਾ. ਤੁਰਕ ਮਾਨਿੰਦ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁਰਕ ਜਾਤਿ ਦਾ ਮਨੁੱਖ. Turkoman. ਮੁਗਲ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਜਿਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪਾਸ ਤੁਰਕ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਛਾਵਨੀ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਤੁਰਕਮਾਨ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ."

ਤੁਰਕਮੰਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਮਹਾਮੰਤ੍ਰ ਕਲਮਾ. "ਤੁਰਕਮੰਤ੍ਰ ਕੰਨਿ ਰਿਦੈ ਸਮਾਹਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ਦੇਖੋ, ਕਲਮਾ.

ਤੁਰਕਾਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁਰਕ ਦੀ ਸਵਾਣੀ. ਤੁਰਕ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਮੁਸਲਮਾਨੀ. "ਇਕ ਹਿੰਦਵਾਣੀ ਅਵਰ ਤੁਰਕਾਣੀ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਤੁਰਕਾਨਾ. ਵਿ—ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਤੁਰਕਾਂ ਦਾ। ੨ ਤੁਰਕਾਂ ਜੇਹਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁਰਕ ਸਮੁਦਾਯ. ਤੁਰਕਲੋਕ. ਦੇਖੋ, ਤੁਰਕਮਾਨ.

ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ. ਫ਼ਾ ترکستان ਸੰ. ਤੁਰੁਸ੍ਕ ਸ੍ਥਾਨ. ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਯੂਰੋਪ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਇੱਕ ਦੇਸ਼, ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਬੀ ਭਾਗ ਚੀਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਰਕਬਾ ੪੩੧,੮੦੦ ਵਰਗਮੀਲ ਅਤੇ ਆਬਾਦੀ ੧,੨੦੦,੦੦੦ ਹੈ. ਪੱਛਮੀ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਰੂਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਰਕਬਾ ੪੧੯,੨੧੯ ਅਤੇ ਆਬਾਦੀ ੭,੨੦੦,੦੦੦ ਹੈ.

੨ ਅਨੇਕ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਸਲਤਨਤ ਰੂਮ (Turkish Empire) ਨੂੰ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.

ਤੁਰਕਿੰਦ. ਤੁਰਕ-ਇੰਦ੍ਰ. ਤੁਰਕਰਾਜ. ਭਾਵ—ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ. "ਤੁਰਕਿੰਦ ਉਡਿੰਦ ਦਿਨਿੰਦ ਤਿਨੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਉਡਿੰਦ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਨੂੰ, ਦਿਨਿੰਦ (ਸੂਰਜ) ਸਮਾਨ ਹਨ.

ਤੁਰਕਿਨੀ. ਦੇਖੋ, ਤੁਰਕਣੀ.

ਤੁਰਕੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਬੋਲੀ। ੨ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਵਸਤੁ। ੩ ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਘੋੜਾ. "ਤਾਜੀ ਤੁਰਕੀ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ." (ਗਉ ਮ: ੧)

ਤੁਰਕੂ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁਰਕ। ੨ ਮੁਸਲਮਾਨ. "ਹਿੰਦੂ ਅੰਨ੍ਹਾਂ, ਤੁਰਕੂ ਕਾਣਾ." (ਗੌਂਡ ਨਾਮਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਕਾਣਾ ੩.

ਤੁਰਕੇਸੁਰ, ਤੁਰਕੇਸ਼੍ਵਰ. ਤੁਰਕ-ਈਸ਼੍ਵਰ. ਤੁਰਕਪਤਿ. ਭਾਵ-ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ। ੨ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ.

ਤੁਰਗ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੋੜਾ, ਜੋ ਤੁਰ (ਛੇਤੀ) ਗ (ਗਮਨ) ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਮਨ. ਚਿੱਤ। ੩ ਵਿ—ਤੇਜ਼ ਚਾਲ ਵਾਲਾ.

ਤੁਰਗਦਾਨਵ. ਦੇਖੋ, ਕੇਸੀ ੨.

ਤੁਰਗੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੋੜੀ.

ਤੁਰਣ, ਤੁਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਚਲਣਾ. ਗਮਨ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁਰ.

ਤੁਰਤ, ਤੁਰਤੁ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤ੍ਵਰਿਤ. ਫ਼ੌਰਨ. ਸ਼ੀਘ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਤੁਰ. "ਤੁਝੁ ਤੁਰਤੁ ਛਡਾਊ ਮੇਰੋ ਕਹਿਓ ਮਾਨਿ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ)

ਤੁਰਦੇ ਕਉ ਤੁਰਦਾ ਮਿਲੈ, ਉਡਤੇ ਕਉ ਉਡਤਾ। ਜੀਵਤੇ ਕਉ ਜੀਵਤਾ ਮਿਲੈ, ਮੂਏ ਕਉ ਮੂਆ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ਭਾਵ—ਹਮ ਜਿਨਸਾਂ ਦਾ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਜੀਵਤੇ ਦਾ ਅਰਥ ਗ੍ਯਾਨਵਾਨ ਅਤੇ ਮੂਆ ਦਾ ਅਰਥ ਅਗ੍ਯਾਨੀ ਹੈ.

ਸਾਂਪ੍ਰਦਾਈ ਗ੍ਯਾਨੀ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ—ਤੁਰਦਾ (ਪਾਣੀ) ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਡਤਾ (ਪੌਣ) ਪੌਣ ਨਾਲ, ਜੀਵਤਾ (ਅਗਨਿ) ਅਗਨਿ ਨਾਲ, ਮੂਆ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਨਾਲ. ਅਰਥਾਤ ਦੇਹ ਦੇ ਤੱਤ, ਮੂਲ ਕਾਰਣ ਤੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਤੁਰਪਣਾ, ਤੁਰਪਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤੋਪਾ ਲਾਉਣਾ. ਟਾਂਕਣਾ. ਸਿਉਣਾ.

ਤੁਰਫ਼ਾ. ਅ਼ طرفہ ਅਜਬ. ਅਦਭੁਤ. "ਦਿਲੇ ਦੀਵਾਨੇ ਮਾ ਤੁਰਫ਼ਾ ਬਹਾਰੇ ਦਾਰਦ." (ਦੀਵਾਨ ਗੋਯਾ) ੨ ਅੱਖ ਦਾ ਫੋਰ. ਨਿਮੇਸ.

ਤੁਰਬਤ. ਅ਼ تربت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿੱਟੀ. ਜ਼ਮੀਨ। ੨ ਕ਼ਬਰ. ਗੋਰ. "ਤੁਰਬਤ ਹਮਰੇ ਬਡਿਨ ਕੀ ਹੈ ਲਹੌਰ ਕੇ ਮਾਂਹਿ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)

ਤੁਰਮ. ਸੰ. ਤੂਰਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁਰ੍ਹੀ. ਅੰ. trump ਅਤੇ trumpet.

ਤੁਰਮਚੀ. ਤੁਰਮ ਬਜਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੁਰਮਤੀ.

ਤੁਰਮਤਾ, ਤੁਰਮਤਾਈ, ਤੁਰਮਤੀ ਇਹ ਸਜਾਹਚਸ਼ਮ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਘਰ ਪੰਜਾਬ ਹੈ. ਕੱਦ ਘੁੱਗੀ ਬਰਾਬਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਸਿਰ ਦਾ ਰੰਗ ਸੁਰਖੀ ਦੀ ਝਲਕ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਨਰ ਨੂੰ ਤੁਰਮਤਾ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਜੋੜਾ ਮਿਲਕੇ ਛੋਟੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਚੰਡੋਲ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਹੈ. ਚੇਤ ਵੈਸਾਖ ਵਿੱਚ ਮਦੀਨ ਉੱਚੇ ਬਿਰਛਾਂ ਤੇ ਆਲ੍ਹਣਾ ਬਣਾਕੇ ਆਂਡੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਇਸ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਵਲ ਛੀ ਮਹੀਨੇ ਰਖਦੇ ਹਨ.

ਤੁਰਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁਰਗ. ਤੁਰੰਗ. ਘੋੜਾ.

ਤੁਰਰਾ. ਅ਼ طُرّہ .ਤ਼ੁੱਰਹ. Aigrette. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੋਤੀ ਆਦਿ ਰਤਨਾਂ ਦਾ ਗੁੱਛਾ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਜੇ ਅਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਪਹਿਰਦੇ ਹਨ. "ਤੁਰਰਾ ਧਰਯੋ ਅਪਰ ਸੁਭ ਚੀਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਜ਼ਰੀ ਦੀ ਤਾਰਾਂ ਦਾ ਕਲਗੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਭੀ ਤੁਰਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੩ ਕਲਗੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸਿਰਬੰਦ ਦਾ ਸਿਰਾ (ਸ਼ਮਲਾ)

ਤੁਰਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁਰ੍ਹੀ. ਤੁਰਮ. "ਤੁਰਰੀ ਡਫ ਗਨ ਪਟਹਿ ਨਿਸ਼ਾਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤੁਰਲੀਆ. ਵਿ—ਤਰਲਤਾ (ਚੰਚਲਤਾ) ਵਾਲਾ. ਤ੍ਵਰਿਤ ਗਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਚਾਲਾਕ. "ਪਾਵ ਤੁਰਲੀਆ ਜੋਬਨਿ ਬਲੀਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਚਪਲ ਘੋੜੇ ਦੀ ਰਕਾਬ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਹੈ.

ਤੁਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁਰਗ. ਘੋੜਾ. "ਹਰ ਰੰਗੀ ਤੁਰੇ ਨਿਤ ਪਾਲੀਅਹਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ) ੨ ਫ਼ਾ تُرا ਸਰਵ—ਤੁਝੇ. ਤੈਨੂੰ। ੩ ਤੇਰਾ. "ਨਾਨਕ ਬੁਗੋਯਦ ਜਨੁ ਤੁਰਾ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਛੇਤੀ. ਫੌਰਨ. "ਕੈਠੈ ਤੁਰਾ ਸਿਰ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਕੋ ਕਟਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਤ੍ਵਰਾ.

ਤੁਰਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁਰਾਨਾ.

ਤੁਰਾਸਾਹ, ਤੁਰਾਖਾੜ ਸੰ. ਤੁਰਾਸਾਹ ਅਤੇ ਤੁਰਾਸ਼ਾਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ, ਜੋ ਤੁਰਾ (ਵੇਗ) ਨੂੰ ਸਹਾਰਦਾ ਹੈ. ਇੰਦ੍ਰ ਸ਼ਤ੍ਰੂਆਂ ਦੇ ਵੇਗ ਨੂੰ ਸਹਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤੁਰਾਸਾਹ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ.

ਤੁਰਾਖਾੜ ਪਿਤਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁਰਾਸ਼ਾਟ (ਇੰਦ੍ਰ) ਦੇ ਪਿਤਾ (ਕਸ਼ਯਪ) ਦੀ. ਭਾਵ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤੁਰਾਨਾ. ਤੁੜਾਉਣਾ. ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਵਾਉਣਾ. "ਇਸਹਿ ਤੁਰਾਵਹੁ ਘਾਲਹੁ ਸਾਟਿ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ੨ ਤੋਰਨਾ.

ਤੁਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੁਰੰਤ. ਫ਼ੌਰਨ. ਦੇਖੋ, ਤੁਰ. "ਨਾਨਕ ਲਗੀ ਤੁਰਿ ਮਰੈ ਜੀਵਣ ਨਾਹੀ ਤਾਣੁ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ੨ ਤੁਰਕੇ. ਚੱਲਕੇ। ੩ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੁਲਾਹੇ ਦੀ ਤੁਰ. ਕੱਪੜਾ ਲਪੇਟਣ ਦੀ ਲੱਠ.

ਤੁਰੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੁਲਾਹੇ ਦੀ ਕੁੱਚ. "ਤੁਰੀ ਨਾਰਿ ਕੀ ਛੋਡੀ ਬਾਤਾ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ਕੁੱਚ ਅਤੇ ਨਾਰਿ (ਨਲਕੀ) ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ। ੨ ਸੰ. ਤੁਰਗੀ. ਘੋੜੀ. "ਇਕ ਤਾਜਨਿ ਤੁਰੀ ਚੰਗੇਰੀ." (ਧਨਾ ਧੰਨਾ) "ਹਰਿਰੰਗੁ ਤੁਰੀ ਚੜਾਇਆ." (ਵਡ ਮ: ੪ ਘੋੜੀਆਂ) ੩ ਤੁਰੀਯ (ਚੌਥੀ) ਅਵਸਥਾ. "ਗੁਰੁ ਚੇਲੇ ਵੀਵਾਹੁ ਤੁਰੀ ਚੜਾਇਆ." (ਭਾਗੁ) ਇਸ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਤੁਰੀ ਦੇ ਦੋ ਅਰਥ ਹਨ—ਘੋੜੀ ਅਤੇ ਤੁਰੀਯ ਅਵਸਥਾ, ਵੀਵਾਹੁ ਦਾ ਅਰਥ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ੪ ਦੇਖੋ, ਤੁਰਮ, ਤੁਰਰੀ ਅਤੇ ਤੁਰ੍ਹੀ.

ਤੁਰੀਅ. ਦੇਖੋ, ਤੁਰੀਯ.

ਤੁਰੀਆ. ਸੰ. ਤੁਰ੍ਯ੍ਯਾ—ਤੁਰ੍ਯਾਂ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੌਥੀ ਅਵਸਥਾ. ਉਹ ਹਾਲਤ, ਜੋ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸ੍ਵਪਨ ਸੁਖੁਪਤਿ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ. ਅਰਥਾਤ—ਗ੍ਯਾਨਦਸ਼ਾ. "ਤੁਰੀਆ ਸੁਖ ਪਾਇਆ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) "ਤੀਨਿ ਬਿਆਪਹਿ ਜਗਤ ਕਉ ਤੁਰੀਆ ਪਾਵੈ ਕੋਇ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫)

ਤੁਰੀਆਗੁਣ, ਤੁਰੀਆਪਦ, ਤੁਰੀਆਵਸਥਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗ੍ਯਾਨ ਦੀ ਹਾਲਤ. ਗ੍ਯਾਨ ਅਵਸਥਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁਰੀਆ. "ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿ ਵਿਆਪੇ ਤੁਰੀਆ ਗੁਣ ਹੈ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਹੀਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪) "ਤੁਰੀਆਵਸਥਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਾਈਐ ਸੰਤਸਭਾ ਕੀ ਓਟ ਲਹੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਤੁਰੀਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਚੌਥਾ. ਚਤੁਰਥ. ਤੁਰ੍ਯਾਂ। ੨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਜੋ ਵਿਸ਼੍ਵ, ਤੈਜਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਗ੍ਯ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤੁਰੀਆਪਦ। ੪ ਵੈਖਰੀ ਵਾਣੀ ਜੋ ਚੌਥੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ.

ਤੁਰੁ. ਤ੍ਵਰਿਤ ਹੀ. ਫ਼ੌਰਨ. "ਕਾਲ ਕੋ ਕਾਲ ਕਰੈ ਜੁ ਤੁਰੁ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤੁਰੇ. ਤੁਰਗ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. ਘੋੜੇ. "ਤੁਰੇ ਪਲਾਣੇ ਪਉਣ ਵੇਗ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਤੁਰੇ ਤੁਰੰਗ. ਵਿ—ਚਾਲਾਕ ਘੋੜੇ. ਤੁਰ (ਛੇਤੀ) ਗਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੁਰੇ. "ਤੁਰੇ ਤੁਰੰਗ ਨਚਾਵੈ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਤੁਰੈ. ਸਰਵ—ਤੇਰੇ. ਤਵ. "ਕਾਨ੍ਹ! ਤੁਰੈ ਤਨ ਛ੍ਵਵਤ ਹੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਤੁਰਦਾ ਹੈ.

ਤੁਰੰਗ. ਸੰ. ਤੁਰਙ੍ਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੇਤੀ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ, ਘੋੜਾ. ਵੇਗ ਨਾਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਘੋੜੇ ਦੀ ਤੁਰੰਗ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ. "ਕੋਟਿ ਤੁਰੰਗ ਕੁਰੰਗ ਸੇ ਕੁਦਤ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਮਨ. ਚਿੱਤ। ੩ ਗਰੁੜ। ੪ ਫ਼ਾ تُرنگ ਜੇਲ. ਕ਼ੈਦਖ਼ਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਰੰਗ ੨। ੫ ਧਨੁਖ ਦਾ ਟੰਕਾਰ. ਤੀਰ ਚਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਚਿੱਲੇ ਦੀ ਧੁਨਿ.

ਤੁਰੰਗਨਿ, ਤੁਰੰਗਨੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾ. ਰਸਾਲਾ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਤੁਰੰਗੀ. ਘੋੜੀ.

ਤੁਰੰਗਪ੍ਰਿਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੌਂ (ਯਵ), ਜੋ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਹਨ.

ਤੁਰੰਗਮ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੋੜਾ। ੨ ਮਨ. ਦੇਖੋ, ਤੁਰੰਗ। ੩ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਦੋ ਨਗਣ, ਦੋ ਗੁਰੁ. III, III, S, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸਰਬ ਸੁਖ ਲਹੈ ਸੋ। ਨਿਯਮ ਸੁਭ ਗਹੈ ਜੋ।×××

ਤੁਰੰਜ. ਫ਼ਾ تُرنج ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਕੋਤਰਾ. ਦੇਖੋ, ਚਕੋਤਰਾ। ੨ ਨਿੰਬੂ.

ਤੁਰੰਜਬੀਨ. ਅ਼ تُرنجبین ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ੱਕਰ, ਜੋ ਖ਼ੁਰਾਸਾਨ ਵਿੱਚ ਊਂਟਕਟਾਰੇ ਦੇ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਲਗਦੀ ਹੈ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਯਵਾਸ ਸ਼ਰਕੰਰਾ" ਹੈ. ਯੂਨਾਨੀ ਹਕੀਮਾਂ ਦੇ ਮਤ

ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਤਰ ਅਤੇ ਦ੍ਰਾਵਕ ਹੈ. ਵੈਦਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਜਬੀਨ ਸਰਦ ਤਰ ਹੈ. ਇਹ ਖਾਂਸੀ ਨੂੰ ਦਬਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਅੰਤੜੀ ਦੀ ਮਲ ਝਾੜਦੀ ਹੈ. ਛਾਤੀ ਦੀ ਪੀੜ ਹਟਾਉਂਦੀ ਹੈ। ੨ ਨਿੰਬੂ ਦੇ ਰਸ ਦਾ ਸ਼ਰਬਤ.

ਤੁਰੰਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਛੇਤੀ. ਫ਼ੌਰਨ. ਦੇਖੋ, ਤੁਰ.

ਤੁਰ੍ਹੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤੂਰ. ਤੁਰਮ.

ਤੁੱਰਰਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁਰਰਾ.

ਤੁਲ. ਸੰ. ਤੁਲ. ਧਾ—ਤੋਲਣਾ (ਵਜ਼ਨ ਕਰਨਾ), ਪੂਰਣ ਕਰਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੁਲਿ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤੁਲੁ.

ਤੁਲਸਾ. ਭੱਲਾ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਜਾਤਿਅਭਿਮਾਨ ਤਯਾਗਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ੨ ਵਹੁਰਾ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਭੀ ਹ਼ਾਜਿਰ ਰਿਹਾ.

ਤੁਲਸਾਂ. ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦੀ ਦਾਸੀ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਕੇ ਪਰਮ ਗਯਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ. ਜਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਰਹੇ, ਤਦ ਇਹ ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੀ ਰਹੀ.

ਤੁਲਸੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜੋ ਆਪਣੀ ਤੁਲਯਤਾ (ਬਰਾਬਰੀ) ਨੂੰ ਫੈਂਕ ਦੇਵੇ, ਸੋ ਤੁਲਸੀ. ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਦੇ ਤੁਲਯ ਹੋਰ ਬੂਟਾ ਨਹੀਂ. ਤੁਲਸੀ ਮਰੂਏ ਦੀ ਕ਼ਿਸਮ ਦਾ ਇੱਕ ਚਰਪਰਾ ਪੌਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਕਫ ਨਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਭੁੱਖ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਹਨ. ਵੈਦ ਤਪ ਆਦਿਕ ਕਈ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਲਸੀ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. ਜੇ ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਪੱਤੇ ਚਾਯ ਵਾਂਙ ਉਬਾਲਕੇ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਮਿੱਠਾ ਮਿਲਾਕੇ ਪੀਤੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਮੇਦੇ ਅਤੇ ਫਿਫੜੇ ਦੇ ਅਨੇਕ ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋਂਦੇ ਹਨ. L. Ocymum Sacrum. ਅੰ. Sweet basil.

ਵੈਸ਼ਨਵ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਅਰ ਸ਼ਾਲਗ੍ਰਾਮ ਦੀ ਪੂਜਾ ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਤੁਲਸੀ ਹੋ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ

ਬ੍ਰਹਮਵੈਵਰਤ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਗੋਲੋਕ ਵਿੱਚ ਤੁਲਸੀ ਨਾਮ ਦੀ ਇੱਕ ਰਾਧਾ ਦੀ ਸਖੀ ਸੀ. ਇੱਕ ਦਿਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨਾਲ ਤੁਲਸੀ ਨੂੰ ਕੇਲ ਕਰਦੇ ਦੇਖਕੇ ਰਾਧਾ ਨੇ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਮਨੁੱਖ ਸ਼ਰੀਰ ਧਾਰਣ ਕਰ. ਇਸ ਪੁਰ ਤੁਲਸੀ ਰਾਜਾ ਧਰਮਧ੍ਵਜ ਦੀ ਕੰਨਯਾ ਹੋਈ, ਅਤੇ ਸ਼ੰਖਚੂੜ ਰਾਖਸ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ. ਸ਼ੰਖਚੂੜ ਨੂੰ ਇਹ ਵਰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਜਦ ਤੀਕ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸਤ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਹੋਊ, ਓਦੋਂ ਤੀਕ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਿੱਤ ਸਕੇਗਾ. ਸ਼ੰਖਚੂੜ ਨੇ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਜਿੱਤ ਲਏ ਅਰ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਬਣ ਗਿਆ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੁ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਲਈ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗੀ. ਵਿਸ਼ਨੁ ਨੇ ਸ਼ੰਖਚੂੜ ਦਾ ਭੇਸ ਧਾਰਕੇ ਤੁਲਸੀ ਦਾ ਸਤ ਭੰਗ ਕੀਤਾ. ਤੁਲਸੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੁ ਨੂੰ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਪੱਥਰ ਹੋਜਾ. ਵਿਸ਼ਨੁ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਭੀ ਇਸ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਸਦਾ ਲਕਮੀ ਵਾਂਙ ਮੇਰੀ ਪਯਾਰੀ ਰਹੇਂਗੀ. ਤੇਰੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੋਂ ਗੰਡਕਾ ਨਦੀ ਅਤੇ ਕੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਤੁਲਸੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਹੋਵੇਗਾ. ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਸ੍ਰਾਪ ਦੇ ਕਾਰਣ ਵਿਸ਼ਨੁ ਸ਼ਾਲਗ੍ਰਾਮ ਹੋਏ, ਜੋ ਗੰਡਕਾ ਨਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਲਸੀ ਬੂਟਾ ਬਣੀ. ਦੇਖੋ, ਜਲੰਧਰ ਸ਼ਬਦ.

ਬਹੁਤ ਵੈਸ਼ਨਵ ਤੁਲਸੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਲਗ੍ਰਾਮ ਦਾ ਵਿਆਹ ਧੂਮ ਧਾਮ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਤੁਲਸੀ ਦੀ ਲੱਕੜ ਦੀ ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਕੰਠੀ ਪਹਿਰਦੇ ਹਨ. ਤੁਲਸੀ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਪੂਜਨ ਕੱਤਕ ਬਦੀ ਅਮਾਵਸ (ਮੌਸ) ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਤਿਥਿ ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ. ਤੁਲਸੀ ਦੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਹਨ—

ਵਿਸ਼ਨੁਵੱਲਭਾ, ਹਰਿਪ੍ਰਿਯਾ, ਵ੍ਰਿੰਦਾ, ਪਾਵਨੀ, ਵਹੁਪਤ੍ਰੀ, ਸ਼ਯਾਮਾ, ਤ੍ਰਿਦਸ਼ ਮੰਜਰੀ, ਮਾਧਵੀ, ਅਮ੍ਰਿਤਾ, ਸੁਰਵੱਲੀ. "ਨਾ ਸੁਚਿ ਸੰਜਮ ਤੁਲਸੀ ਮਾਲਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਦਾ ਇੱਕ ਪਰੋਪਕਾਰੀ ਸਿੱਖ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤੁਲਸੀਦਾਸ.

ਤੁਲਸੀਆ. ਧੀਰ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਭੀ ਹ਼ਾਜਿਰ ਰਿਹਾ। ੨ ਭਾਰਦ੍ਵਾਜੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਧਰਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ਕ ਹੋਇਆ.

ਤੁਲਸੀਦਾਸ. ਰਾਜਪੁਰ (ਜਿਲਾ ਬਾਂਦਾ) ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਤਮਾਰਾਮ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਹੁਲਸੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਤੁਲਸੀਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ.[1] ਇਹ ਮਹਾਕਵਿ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਅਨਨ੍ਯ ਭਗਤ ਸਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਰਾਮਾਇਣ ਦੀ ਮਨੋਹਰ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ.[2] ਨਰਹਰਿ ਦਾਸ ਦੇ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਵਿਦਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ. ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੁਲਸੀ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਤਨਾਵਲੀ ਦੇ ਵਚਨ ਸੁਣਕੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਵੱਲ ਪ੍ਰੇਮ ਜਾਗਿਆ ਸੀ. ਤੁਲਸੀਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੬੮੦ ਵਿੱਚ ਕਾਸ਼ੀ ਹੋਇਆ. "ਸੰਬਤ ਸੋਲਹ ਸੌ ਅਸੀ, ਅਸੀ ਗੰਗ ਕੇ ਤੀਰ। ਸ੍ਰਾਵਣ ਸ਼ੁਕਲਾ ਸਪ੍ਤਮੀ ਤੁਲਸੀ ਤਜਯੋ ਸਰੀਰ."

ਤੁਲਸੀ ਰਾਮਾਯਣ. ਤੁਲਸੀਦਾਸ ਕ੍ਰਿਤ ਰਾਮਕਥਾ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ. ਤੁਲਸੀਦਾਸ ਨੇ ਦੋਹਾ, ਕਬਿੱਤ, ਬਰਵਾ ਆਦਿ ਕਈ ਰਾਮਾਯਣ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਤੇ ਉੱਤਮ, ਮਾਨਸ ਰਾਮਾਯਣ, ਜੋ ਚੌਪਈ ਦੋਹਾ ਆਦਿ ਛੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਉਹ 'ਤੁਲਸੀ ਰਾਮਾਯਣ' ਨਾਮ ਤੋਂ ਸੱਦੀਦਾ ਹੈ. ਤੁਲਸੀਦਾਸ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਰਾਮਚਰਿਤਮਾਨਸ" ਰੱਖਿਆ ਹੈ.

ਤੁਲਹੜਾ, ਤੁਲਹਾ } ਸੰਗਯਾ—ਨਦੀ ਪਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਰੱਸਿਆਂ ਨਾਲ ਕਾਠ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਤੁਲ੍ਹਾ. Raft. "ਨਾ ਬੇੜੀ ਨਾ ਤੁਲਹੜਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) "ਆਗੇ ਕਉ ਕਿਛੁ ਤੁਲਹਾ ਬਾਂਧਉ." (ਸਾਰ ਕਬੀਰ)

ਤੁਲਨਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਬਰਾਬਰੀ. ਤੁਲਯਤਾ। ੨ ਉਪਮਾ। ੩ ਤੋਲ. ਵਜ਼ਨ.

ਤੁਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤੁਲਹਾ. ਤੁਲ੍ਹਾ. "ਕਿਸੀ ਤੁਲਾ ਦੇ ਕਿਹਿ ਸਰਨਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੰ. ਤਰਾਜ਼ੂ. ਤੱਕੜੀ. "ਤੁਲਾ ਧਾਰਿ ਤੋਲੇ ਸੁਖ ਸਗਲੇ."

---

[1] ਤੁਲਸੀਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੫੮੯ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਮਚਰਿਤ ਮਾਨਸ (ਰਾਮਾਇਣ) ਦੀ ਰਚਨਾ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੯ ਸੰਮਤ ੧੬੩੧ ਨੂੰ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ ਸੀ.

[2] ਰਾਮਚਰਿਤ ਮਾਨਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਕਈ ਰਮਾਯਣ ਅਨੇਕ ਛੰਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਨ.

(ਗਉ ਮ: ੫) ੩ ਵੱਟਾ. "ਕਉਣ ਤਰਾਜੀ ਕਵਣੁ ਤੁਲਾ?" (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ੪ ਤੁਲਾਦਾਨ. "ਤੁਲਾ ਪੁਰਖਦਾਨੇ." (ਗੋਂਡ ਨਾਮਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਤੁਲਾਦਾਨ। ੫ ਸੱਤਵੀਂ ਰਾਸ਼ਿ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਤਰਾਜ਼ੂ ਦੀ ਹੈ (the sign Libra). ੬ ਤੁਲ੍ਯਤਾ. ਬਰਾਬਰੀ। ੭ ਚਾਰ ਸੌ ਤੋਲਾ ਭਰ ਵਜ਼ਨ.

ਤੁਲਾਈ. ਸੰਗਜਾ—ਤੂਲ (ਰੂੰ) ਦਾਰ ਵਸਤ੍ਰ. ਤਲਪਾ. ਹੇਠ ਵਿਛਾਉਣ ਦਾ ਰੂੰਦਾਰ ਗਦੇਲਾ. "ਨਾ ਜਲੁ ਲੇਫ ਤੁਲਾਈਆ." (ਵਡ ਮ: ੧ ਅਲਾਹਣੀ) ੨ ਤੋਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਤੋਲਣ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ.

ਤੁਲਾਹਾ. ਵਿ—ਤੋਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਵਜ਼ਨ ਕੀਤਾ। ੨ ਤੁਲ੍ਯਤਾ ਵਾਲਾ.

ਤੁਲਾਦਾਨ. ਸੰਗਜਾ—ਦਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਰੀਤਿ. ਤਰਾਜ਼ੂ ਦੇ ਇੱਕ ਪਲੜੇ ਦਾਨ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਬੈਠਾਕੇ, ਦੂਜੇ ਪਲੜੇ ਵਿੱਚ ਅੰਨ ਵਸਤ੍ਰ ਧਾਤੁ ਆਦਿ ਦਾਨ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ ਪਦਾਰਥ ਉਤਨਾ ਪਾਉਣਾ ਜਿਸ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਦਾਨੀ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਜਿੰਨਾ ਹੋਵੇ. ਐਸੇ ਦਾਨ ਨਾਲ ਜ੍ਯੋਤਿਸੀ ਵਿਘਨਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤਿ ਮੰਨਦੇ ਹਨ. ਹਿੰਦੂ ਰੀਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਣ ਪੁਰ ਭੀ ਜਹਾਂਗੀਰ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਜੇਹੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੁਲਾਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਤੁਜ਼ਕ ਜਹਾਂਗੀਰੀ ਅਤੇ ਬਰਨੀਅਰ (Bernier) ਦੀ ਯਾਤ੍ਰਾ.

ਤੁਲਾਧਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਤਰਾਜ਼ੂ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਵੈਸ਼੍ਯ. ਬਾਣੀਆਂ। ੨ ਤਰਾਜ਼ੂ ਦੀ ਉਹ ਰੱਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਛਾਬੇ ਬੱਧੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ੩ ਤੁਲਾ ਰਾਸ਼ਿ। ੪ ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਧਰਮੀ ਵੈਸ਼੍ਯ.

ਤੁਲਾਧਾਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਰਾਜ਼ੂ ਤੇ ਰੱਖਕੇ. "ਤੁਲਾਧਾਰਿ ਤੋਲੇ ਸੁਖ ਸਗਲੇ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਤੁਲਾਧਾਰਿ ਸਾਰੇ ਸੁਖ ਤੋਲੇ.

ਤੁਲਾਬੀਜ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਲਾਲੜੀ. ਰੱਤਕ. ਘੁੰਘਚੀ. ਲਾਲੜੀ ਨੂੰ ਤੋਲਣ ਲਈ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸੰਗਜਾ ਹੈ.

ਤੁਲਾਵਾ. ਸੰਗਜਾ—ਤੋਲਣ ਵਾਲਾ. ਤੋੱਲਾ.

ਤੁਲਿ. ਸੰ. ਤੁਲ੍ਯ. ਵਿ—ਸਮਾਨ. ਬਰਾਬਰ. "ਕੀੜੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ." (ਜਪੁ) "ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਭਗਤੁਦਰਿ ਤੁਲਿ ਬ੍ਰਹਮ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਜਾ—ਤੁਲਨਾ. ਤੋਲ. ਵਜ਼ਨ. "ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਅਨੇਕ ਕਰਣੀ ਨਾਮ ਤੁਲਿ ਨ ਸਮਸਰੇ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੧) ਨਾਮ ਦੇ ਵਜ਼ਨ ਤੁਲ੍ਯ ਨਹੀਂ। ੩ ਸੰ. ਜੁਲਾਹੇ ਦੀ ਕੂਚੀ। ੪ ਮੁਸੱਵਰ ਦੀ ਕੂਚੀ.

ਤੁਲੀ. ਬਹੁਜਾਈ ਖਤ੍ਰੀਆਂ . .੯੮ ਜਾਤਿ। ੨ ਸੰ. ਜੁਲਾਹੇ ਦੀ ਕੂਚੀ.

ਤੁਲੁ. ਸੰਗਜਾ—ਤੁਲਾ. ਤਰਾਜ਼ੂ. "ਆਪੇ ਤੁਲੁ ਪਰਵਾਣੁ." (ਸੋਰ ਮ: ੪) ਆਪੇ ਤੁਲਾ ਆਪੇ ਪ੍ਰਮਾਣ (ਵੱਟਾ). "ਅਮੁਲੁ ਤੁਲੁ, ਅਮੁਲੁ ਪਰਵਾਣੁ." (ਜਪੁ)

ਤੁਲੂ. ਅ਼ طلوع .ਤੁਲੂਅ਼. ਉਗਣਾ. ਨਿਕਲਨਾ। ੨ ਚੜ੍ਹਨਾ। ੩ ਸੂਰਯ ਦਾ ਉਦੇ ਹੋਣਾ.

ਤੁਲੈ. ਤੋਲਦਾ ਹੈ. "ਆਪਿ ਤੁਲੈ ਆਪੇ ਵਣਜਾਰ." (ਗਉ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਵਣਜਾਰ.

ਤੁਲੰਬਾ, ਤੁਲੰਭਾ } ਦੇਖੋ, ਸਜਣ ਠਗ ਅਤੇ ਮਖਦੂਮਪੁਰ.

ਤੁਲ੍ਯਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁਲਹਾ.

ਤੁਲ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਮਾਨ. ਬਰਾਬਰ। ੨ ਸਦ੍ਰਿਸ਼. ਜੇਹਾ। ੩ ਸੰਗਜਾ—ਇੱਕ ਗੰਧਰਵ.

ਤੁਲ੍ਯਤਾ. ਸੰਗਜਾ—ਬਰਾਬਰੀ. ਸਮਾਨਤਾ.

ਤੁਲ੍ਯਯੋਗਿਤਾ. (ਇੱਕੋ ਜੇਹੀ ਯੋਗ੍ਯਤਾ) ਅਨੇਕ ਉਪਮੇਯ ਅਥਵਾ ਅਨੇਕ ਉਪਮਾਨਾਂ ਦਾ ਜੇ ਇੱਕੋ ਧਰਮ ਵਰਣਨ ਕਰੀਏ, ਤਦ "ਤੁਲ੍ਯਯੋਗਿਤਾ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਗੁਰੁਬਾਨੀ ਕੇ ਪਾਠ ਤੇਂ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਸਹਿਜਸੁਭਾਇ,
ਤਨ ਮਨ ਬਾਨੀ ਕੇ ਵਿਖੇ ਬਸੀ ਨੰਮ੍ਰਤਾ ਆਇ.
ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸ਼ਿਕ੍ਸ਼ਾ ਧਾਰਕੈ ਹਰਿਰਸ ਲੀਨੋ ਜਾਂਹਿ,
ਗੁੜ ਮਿਸ਼ਰੀ ਅਰੁ ਸ਼ਹਿਦ ਸਭ ਲਾਗਤ ਫੀਕੇ ਤਾਂਹਿ.
ਧੁਜਾ ਮਿਨਾਰ ਰੁ ਤਾਲ ਤਰੁ ਊਚੇ ਸੋਭਾ ਦੇਤ.×××
ਕੁੱਤਾ ਚਿੱਤਾ ਬਾਜ਼, ਤ੍ਰਿਪਤ ਭਏ ਨਹਿ ਕਾਮਕੇ.

(ਅ) ਸਤ੍ਰੁ ਮਿਤ੍ਰ ਨਾਲ ਸਮ ਵਿਹਾਰ ਹੋਣਾ, ਤੁਲ੍ਯਯੋਗਿਤਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸੁਨਿ ਸੰਤਨਾ ਕੀ ਰੀਤਿ,
ਚੰਦਨ ਅਗਰ ਕਪੂਰ ਲੇਪਨ ਤਿਸੁ ਸੰਗੇ ਨਹੀ ਪ੍ਰੀਤਿ,
ਬਿਸਟਾ ਮੂਤ੍ਰ ਖੋਦਿ ਤਿਲੁ ਤਿਲੁ ਮਨਿ ਨ ਮਨੀ ਬਿਪ੍ਰੀਤਿ,
ਕਰਿ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਪ੍ਰਚੰਡ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਅੰਧਕਾਰ ਬਿਨਾਸ,
ਪਵਿਤ੍ਰੁ ਅਪਵਿਤ੍ਰਹਿ ਕਿਰਣ ਲਾਗੇ ਮਨਿ ਨ ਭਇਓ ਬਿਖਾਦੁ.
(ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫)

ਹਰਖ ਸੋਗ ਜਾਕੈ ਨਹੀ ਬੈਰੀ ਮੀਤ ਸਮਾਨ.
(ਸ: ਮ: ੯)

(ੲ) ਸਤ੍ਰੁ ਮਿਤ੍ਰ ਨਾਲ ਭਿੰਨ ਵਰਤਾਉ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਬੋਧਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪਦ ਇੱਕੋ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਹ "ਤੁਲ੍ਯਯੋਗਿਤਾ" ਦਾ ਤੀਜਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਮੈ ਜਾਵਾਂ ਬਲਿਹਾਰ,
ਦਾਸਾਂ ਤੇ ਜਗ ਵੈਰੀਆਂ ਜੋ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਸਾਰ.
ਦਾਸਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰ (ਮੁਕਤਿ) ਅਤੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਸਾਰ (ਲੋਹਾ).

(ਸ) ਇੱਕ ਵਸਤੁ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨ ਯੋਗਿਤਾ ਹੋਣੀ, ਇਹ "ਤੁਲ੍ਯਯੋਗਿਤਾ" ਦਾ ਚੌਥਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਕੀਰਤਿ ਤਿਹਾਰੀ ਹੌਂ ਨਿਹਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ,
ਪਾਵਕ ਮੇਂ ਪੰਕਜ ਮੇਂ ਪੰਨਗ ਮੇਂ ਪਾਰਾ ਮੇਂ,
ਚਿੱਤ ਕੀ ਕਲਾ ਮੇ ਚਪਲਾ ਮੇਂ ਹੈ ਟਹਲ ਸਿੰਘ
ਚੰਦਨ ਮੇਂ ਚਾਂਦਨੀ ਮੇਂ ਚੰਦ ਮੇਂ ਉਜਾਰਾ ਮੇਂ,
ਹਰ ਮੇਂ ਹਰਾ ਮੇਂ ਹਰਆਸਨ ਮੇਂ ਹੰਸਨ ਮੇਂ,

ਹੀਰਾ ਮੇਂ ਹਲਾਯੁਧ ਮੇਂ ਹਾਸ ਮੇਂ ਹਿਮਾਰਾ ਮੇਂ,
ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਮੇਂ ਸੁਧਾ ਮੇਂ ਸ਼ੀਰਸਾਗਰ ਮੇਂ ਸਵਿਤਾ ਮੇਂ,
ਸਾਰਦਾ ਮੇਂ ਸਰਿਤਾ ਮੇਂ ਸਰ ਮੇਂ ਸਿਤਾਰਾ ਮੇਂ.
(ਅਲੰਕਾਰ ਸਾਗਰਸੁਧਾ)

ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੀ ਉੱਜਲ ਕੀਰਤਿ ਨਾਲ ਉੱਜਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਸਮਤਾ ਇਸ ਕਬਿੱਤ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤੀ ਹੈ.

ਤੁਵ. ਦੇਖੋ, ਤਵ.

ਤੁਵਾ. ਸਰਵ—ਤ੍ਵਯਾ. ਤੇਰੇ ਕਰਕੇ. ਤੇਰੇ ਸੇ। ੨ ਤ੍ਵੰ. ਤੂ. "ਜਗ ਤੁਵਾ ਪ੍ਰਹਰਣੰ." (ਗਜਾਨ)

ਤੁੜ. ਜਿਲਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਤਸੀਲ ਤਰਨਤਾਰਨ, ਥਾਣਾ ਸਰਹਾਲੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤਰਨਤਾਰਨ ਤੋਂ ਦਸ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ.

ਇੱਕ ਵਾਰ ਅਜੇਹੀ ਔੜ ਲੱਗੀ ਕਿ ਵਰਖਾ ਦੀ ਬੂੰਦ ਨਾ ਡਿਗੀ. ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਕੱਠੇ ਹੋਕੇ ਦਾਦੂ ਨਾਮਕ ਤਪੇ ਪਾਸ (ਜੋ ਖਡੂਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਸਦਾ ਸੀ) ਗਏ, ਅਤੇ ਵਰਖਾ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ. ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦ ਤਾਈਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਖਡੂਰ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਤੀਕ ਵਰਖਾ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗੀ. ਜੇ ਉਹ ਇੱਥੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣ, ਤਾਂ ਵਰਖਾ ਹੋਵੇਗੀ. ਇਹ ਬਾਤ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾ ਕਹੀ, ਤਾਂ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚੱਲਕੇ ਇੱਥੇ ਆ ਗਏ. ਇਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪਿੰਡ "ਛਾਪਰੀ" ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਲੈ ਆਈ. ਉੱਥੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਰਹੇ. ਫਿਰ ਭਰੋਵਾਲ ਪਿੰਡ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਖਡੂਰ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਸਹਿਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਅਰਜੋਈ ਮੰਨਕੇ ਮੁੜ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਚਰਨ ਪਾਏ.

ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਸਾਧਾਰਨ ਅਸਥਾਨ ਸੀ. ੨੦-੨੨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਭਾਈ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੁਜਾਰੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ. ਨਿੱਤ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦਸ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਸਰਦਾਰ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਨੰਬਰਦਾਰ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਚੰਦਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ੨ ਤ੍ਰੁਟਿ. ਘਾਟਾ. ਕਮੀ.

ਤੁੜਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁਰਾਨਾ ੧ ਅਤੇ ਤੋੜਨਾ.

ਤੁੜੰਦਿਆਂ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੋੜਦਿਆਂ. ਤੋੜੰਦਿਆਂ. "ਗੰਢੇਦਿਆ ਛਿਅ ਮਾਹ, ਤੁੜੰਦਿਆ ਹਿਕੁ ਖਿਨੋ." (ਆਸਾ ਫਰੀਦ)

ਤੂ | **ਤੂੰ** } ਫ਼ਾ تو ਸਰਵ—ਤ੍ਵੰ. "ਤੂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨਾਹੀ ਸਿਰਿ ਕਾਲਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) "ਤੂੰ ਉਚ ਅਥਾਹੁ ਅਪਾਰ ਅਮੋਲਾ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੫)

ਤੂਈ. "ਸਰਵ—ਤੂੰ ਹੀ. ਕੇਵਲ ਤੂ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸੂਈ. ਕਾਂਟਾ। ੩ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਅੰਕੁਰ. ਡੰਘੂਰ। ੪ ਫ਼ਾ توئی ਤੂ ਹੈ.

ਤੂਸ. ਅ਼ طوس .ਤੂਸ. ਖ਼ੁਰਾਸਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਣ 'ਮਸ਼ਹਦ' ਨਾਮ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ੨ ਅ਼ طاؤس ਤ਼ਾਊਸ. ਮੋਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਇੱਕ ਤਾਰਦਾਰ ਵਾਜਾ. "ਤੁਰਹੀ ਤੂਸ ਮੁਚੰਗ." (ਸਲੋਹ) ਦੇਖੋ, ਸਾਜ.

ਤੂਸ਼ਕ. ਦੇਖੋ, ਤੋਸ਼ਕ.

ਤੂਸਦਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਰਤੂਸਦਾਨ. ਕਾਰਤੂਸ ਰੱਖਣ ਦਾ ਥੈਲਾ.

ਤੂਸਨ | **ਤੂਸਨੀ** } ਸੰ. ਤੂਸ਼੍ਣੀ—ਤੂਸ਼੍ਨੀ. ਵਿ—ਮੋਨ. ਚੁਪ ਕੀਤਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ. ਚੁੱਪ.

ਤੂਸੀ. ਸੰਗਯਾ—.ਤੂਸ ਦਾ ਵਸਨੀਕ. ਭਾਵ—ਖ਼ੁਰਾਸਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਤੂਸ. "ਹਨੇ ਰੂਸਿ ਤੂਸੀ." (ਕਲਕੀ)

ਤੂਹੜ. ਦੇਖੋ, ਤੁਸ.

ਤੂਹੀ | **ਤੂਹੈ** } ਸਰਵ—ਕੇਲਵ ਤੂ. ਤੂੰਹੀ. ਤੂਹੀਓਂ. "ਤੂਹੀ ਬਨ ਤੂਹੀ ਗਾਉ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਤੂਹੈ ਹੀ ਗਾਵਣਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ)

ਤੂਗ. ਦੇਖੋ, ਚਾਮਰ.

ਤੂਛ. ਦੇਖੋ, ਤੁੱਛ.

ਤੂਟਸਿ. ਟੁੱਟੇਗੀ.

ਤੂਟਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਟੁੱਟਣਾ. ਅਲਗ ਹੋਣਾ. "ਤੂਟਤ ਬਾਰ ਨ ਲਾਗੈ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਬਸਤਾ ਤੂਟੀ ਝੁੰਪੜੀ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ਦੇਖੋ, ਤੁਟ.

ਤੂਠ | **ਤੂਠਾ** } ਦੇਖੋ, ਤੁਠ ਅਤੇ ਤੁਠਾ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਤੂਠਾ ਸਹਜੁ ਭਇਆ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਤੂਠਿ | **ਤੂਠੀ** } ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁਠਿ। ੨ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਕੇ। ੩ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਈ.

ਤੂਣ. ਦੇਖੋ, ਤੂਣਿ। ੨ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਚਾਮਰ। ੩ ਸੰ. ਤੂਣ. ਧਾ—ਭਰਨਾ, ਪੂਰਣ ਕਰਨਾ.

ਤੂਣਿ | **ਤੂਣੀਰ** } ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤੀਰਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਭਰਿਆ ਜਾਵੇ, ਭੱਥਾ. ਤਰਕਸ਼. ਦੇਖੋ, ਤੂਣ ੩. "ਤੂਣਿ ਕਸੇ ਕਟਿ ਚਾਪ ਗਹੇ ਕਰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਤੂਣੀਰਾਲਯ | **ਤੂਣੀਰਾਲੈ** } ਸੰਗਯਾ—ਤੂਣੀਰ (ਭੱਥਾ) ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਲਯ (ਘਰ), ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤੂਤ. ਸੰ. ਅਤੇ ਫ਼ਾ توت ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਬਿਰਛ, ਜਿਸ ਦੇ ਫਲ ਖਾਣ ਵਿੱਚ ਮਿੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਛਟੀਆਂ ਦੇ ਟੋਕਰੇ ਆਦਿ ਬਣਦੇ ਹਨ. ਮਾਘ ਫੱਗੁਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਸਭ ਪੱਤੇ ਡਿਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ. Morus alba. ਪਿਉਂਦੀ ਤੂਤ ਦੀ ਸ਼ਹਤੂਤ ਸੰਗਯਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਤੂਤ.

ਤੂਤ ਸਾਹਿਬ. ਸ਼ਹਿਰ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ ਦੇ ਰਕ਼ਬੇ ਅੰਦਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਦੇ ਕਦੇ ਇੱਥੇ ਤੂਤ ਬਿਰਛ ਤਲੇ ਆਕੇ ਬੈਠਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਤੂਤ ਅਜੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਮੋਟਾ ਹੈ. ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਅਥਵਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਅਸਥਾਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ, ਤਦੇ ਹੀ ਇਹੁ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ. ਇੱਕ ਸਾਧਾਰਣ ਜਿਹਾ ਕੱਚਾ ਮਕਾਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ

ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜੋ ਚੂੰਗੀਖ਼ਾਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਇਹ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਪੱਛਮ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਹੈ.

ਤੂਤਿਯਾ. ਫ਼ਾ توتیا ਅਥਵਾ طوطیا ਸੁਰਮਾ. ਅੰਜਨ. "ਖ਼ਾਕੇ ਰਾਹਸ਼ ਤੂਤਿਯਾ ਯੇ ਚਸ਼ਮੇ ਮਾਸ੍." (ਜਿੰਦਗੀ) ੨ ਨੀਲਾਥੋਥਾ. ਸੰ. ਤੁੱਥ.

ਤੂਤੀ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਤੂਤ ਦਾ ਫਲ। ੨ ਨਫੀਰੀ। ੩ ਫ਼ਾ توتی ਅਥਵਾ طوطی ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਕ਼ੱਦ ਦਾ ਤੋਤਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਗਰਦਨ ਬੈਂਗਣੀ, ਖੰਭ ਹਰੇ ਅਤੇ ਚੁੰਜ ਪੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਸੁਕ ਸਾਰਿਕਾ ਤੂਤੀ." (ਸਲੋਹ)

ਤੂਦਾ. ਦੇਖੋ, ਤੋਦਾ.

ਤੂਧੀ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਇਸ ਨੂੰ ਧੂਤੀ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਬੇਸਰੇ ਦੀ ਮਦੀਨ ਹੈ. ਕੱਦ ਬੇਸਰੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਬੇਸਰਾ.

ਤੂਨ, ਤੂਨੀਰ } ਦੇਖੋ, ਤੂਣ ੩ ਅਤੇ ਤੂਣੀਰ.

ਤੂਨੀਰਾਲੈ. ਦੇਖੋ, ਤੂਣੀਰਾਲੈ.

ਤੂਫਾਨ. ਦੇਖੋ, ਤੁਫਾਨ.

ਤੂਬ. ਸੰ. ਤੁਮ੍ਬ—ਤੁੰਬ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਤੂੰਬਾ। ੨ ਕੌੜ ਤੁੰਬਾ. ਕੌੜਤੁੰਮਾ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦ੍ਰਾਯਨ ਅਤੇ ਤੁੰਮਾ. "ਤੂਬ ਨਚਾਤੁਰ ਰੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ਤੁੰਬ-ਨਚ-ਇਤਰ. ਦੇਖੋ, ਨਚਾਤੁਰ.

ਤੂੰਬਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁੰਬਣਾ ਅਤੇ ਤੁੰਮਣਾ. "ਦੈਤਨ ਕੇ ਤਨ ਤੂਲ ਜਸੋਂ ਤੂੰਬੇ." (ਚੰਡੀ ੧) ਰੂੰ ਵਾਂਙ ਤੁੰਬ ਦਿੱਤੇ.

ਤੂਬਰ. ਸੰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਮੀਣਾ (ਬਿਨਾ ਸਿੰਗਾਂ) ਬੈਲ। ੨ ਦਾੜ੍ਹੀ ਬਿਨਾ (ਖੋਜਾ) ਆਦਮੀ.

ਤੂੰਬਰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਤੁੰਬ. ਤੂੰਬਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੁੰਬੁਰ. "ਨਾਰਦ ਤੂੰਬਰ ਲੈਕਰ ਬੀਨ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਦੇਖੋ, ਤੰਬੂਰਾ.

ਤੂੰਬਰੀ, ਤੂੰਬੜਾ, ਤੂੰਬੜੀ } ਸੰ. ਤੁੰਬ ਅਤੇ ਤੁੰਬੀ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਕੱਦੂ. ਤੂੰਬਾ. ਅੱਲ. ਕੌੜਤੁੰਮਾ ਆਦਿ. ਦੇਖੋ, ਤੂੰਬਾ। ੨ ਭਾਵ—ਫਲ. "ਜਿਨਾ ਵੇਲਿ ਨ ਤੂੰਬੜੀ ਮਾਇਆ ਠਗੇ ਠਗਿ." (ਸਵਾ ਮ: ੩) ਨਾ ਭਗਤਿਰੂਪ ਵੇਲ ਅਤੇ ਨਾ ਗਜ੍ਯਾਨਰੂਪ ਫਲ.

ਤੂਬਾ. ਅ਼ طوبے ਬਹੁਤ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲਾ। ੨ ਬਹੁਤ ਪਵਿਤ੍ਰ। ੩ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਇਸਲਾਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਦਰਖ਼ਤ ਜੋ ਬਹਿਸ਼੍ਤ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤ ਦੇ ਮੇਵੇ ਲਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਦੂਰ ਦੂਰ ਤਕ ਸੁਗੰਧ ਫੈਲਦੀ ਹੈ. "ਸਾਯਾ ਏ ਤੂਬਾ ਏ ਫਿਰਦੌਸ ਨ ਖ਼ਾਹਦ ਹਰਗਿਜ਼." (ਦੀਵਾਨ ਗੋਯਾ)

ਤੂੰਬਾ, ਤੂੰਬਿਕਾ, ਤੂੰਬੀ } ਕੱਦੂ ਦੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਇੱਕ ਫਲ, ਜੋ ਵੇਲ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ. Tumba gourd. L. Asteracantha longifolia. ਤੂੰਬੇ ਤੂੰਬੀ ਤੋਂ ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੇ ਤਾਰਦਾਰ ਵਾਜੇ ਬਣਦੇ ਹਨ. ਚੰਮ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹਕੇ ਭੀ ਵਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਫਕੀਰ ਇਸ ਨੂੰ ਗੜਵੇ ਦੀ ਥਾਂ ਵਰਤਦੇ ਹਨ.

ਤੂੰਮਰੁ. ਦੇਖੋ, ਤੂੰਬਰ। ੨ ਫਲ. "ਆਕ ਨੀਮ ਕੋ ਤੂੰਮਰੁ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਤੂਵਰ. ਵਿ—ਕਸੈਲੇ ਰਸ ਵਾਲਾ.

ਤੂੰਮੜੀ. ਦੇਖੋ, ਤੂੰਬੜੀ. "ਬਾਹਰਿ ਧੋਤੀ ਤੂੰਮੜੀ ਅੰਦਰ ਵਿਸੁ ਨਿਕੋਰ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਤੂਮਾਰ. ਅ਼ طومار ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਲੰਮੀ ਕਹਾਣੀ। ੨ ਮੁਬਾਲਿਗ਼ਾ. ਅਤਿਸ਼ਯੋਕ੍ਤਿ। ੩ ਦਫ਼ਤਰ। ੪ ਲੰਮੀ ਚਿੱਠੀ.

ਤੂਰ. ਸਰਵ—ਤੇਰਾ. ਤੇਰੀ. ਤੋਰ. "ਸੋਈ ਸਾਬਤ ਰਹਿ ਸਕੈ ਜਿਸ ਪਰ ਕਰੁਣਾ ਤੂਰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੰ. ਤੂਰ੍ਯ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਤੁਰਮ. ਰਣਸਿੰਘਾ. "ਜਗ ਜਸ ਤੂਰ ਬਜਾਇਅਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੩ ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਬਲ. ਜੋਰਾਵਰ. "ਅਧਮ ਉਧਾਰੇ ਤੂਰ ਭੁਜੇ." (ਅਕਾਲ) ੪ ਵਿਜਯੀ. ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ। ੫ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ। ੬ ਅ਼ تور ਤੁਰਕ। ੭ ਬਹਾਦੁਰ. ਸ਼ੂਰਵੀਰ। ੮ طور .ਤੂਰ. ਮਿਸਰ ਦਾ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਪਹਾੜ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੀਨਾ (Sinai) ਹੈ (ਕੋਹਤੂਰ). ਬਾਈਬਲ ਅਤੇ .ਕੁਰਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਪੁਰ ਪੈਗ਼ੰਬਰ ਮੂਸਾ ਨਾਲ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਗੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਮੂਸਾ। ੯ ਤੁ. ਰੱਸੇ ਜਾਂ ਜ਼ੰਜੀਰ ਨਾਲ ਬੱਧੇ ਕਾਠ ਦੇ ਟੁਕੜੇ, ਜੋ ਕਿਲੇ ਜਾਂ ਔਖੇ ਥਾਂ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪੌੜੀ ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ੧੦ ਧਾਤੁ ਦੀ ਢਾਲ (ਸਿਪਰ) ਜੋ ਵੈਰੀ ਦੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵਰਤੀਦੀ ਹੈ.

ਤੂਰਜ. ਫ਼ਾ تورج ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਫ਼ਰੀਦੂਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਵਡਾ ਬੇਟਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਮ ਪੁਰ ਤੂਰਾਨ ਵਲਾਇਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਈਰਜ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਈਰਾਨ ਹੋਇਆ। ੨ ਵਲਾਇਤ ਤੂਰਾਨ। ੩ ਤੁਰਕ। ੪ ਯੋਧਾ. ਵੀਰ.

ਤੂਰਣ, ਤੂਰਨ } ਸੰ. ਤੂਰ੍ਣ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੁਰੰਤ. ਸ਼ੀਘ੍ਰ. ਫ਼ੌਰਨ.

ਤੂਰਨਗਾਮੀ. ਤੇਜ਼ ਚਾਲ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਹਰਕਾਰਾ. ਚਿੱਠੀਰਸਾਂ। ੩ ਸਾਂਢਨੀ ਸਵਾਰ। ੪ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼.

ਤੂਰਨਤਾ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਤੂਰ੍ਣਤਾ. ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ. "ਤਿਨ ਤੇ ਤੂਰਨਤਾ ਪਹਿਚਾਨੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤੂਰਾਨ. ਫ਼ਾ توران ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਫ਼ਾਰਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਇੱਕ ਦੇਸ਼. ਦੇਖੋ, ਤੂਰਜ.

ਤੂਰੁ. ਦੇਖੋ, ਤੂਰ ੨. "ਕੂਰਿ ਬਜਾਵੈ ਤੂਰੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਤੂਲ. ਸੰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਰੂੰ. ਰੂਈ. ਬੜੇਵਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਲਗ ਹੋਈ ਕਪਾਹ. ਸਿੰਮਲ ਅੱਕ ਆਦਿ ਦੀ ਰੂੰ ਭੀ ਤੂਲ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. "ਲੌਨ ਤੇਲ ਤੂਲੰ ਵਿਵਹਾਰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਆਕਾਸ਼। ੩ ਸੰ. ਤੁਲ੍ਯ. ਵਿ—ਸਮਾਨ. ਬਰਾਬਰ. "ਮੁਰ ਨਿੰਦ ਉਸਤਤਿ ਤੂਲ." (ਬ੍ਰਹਮਾਵ) ੪ ਅ਼ طول .ਤੂਲ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਲੰਬਾਈ.

ਤੂਲਚਾਪ. ਪੀਂਜੇ ਦਾ ਧਨੁਖ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਰੂੰ ਪਿੰਜਦਾ ਹੈ. ਧੁਨਕੀ . ਤਾੜ੍ਹਾ.

ਤੂਲਾ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਪੁਲੰਦਾ. ਗੱਠਾ. "ਹਾਡ ਜਲੇ ਜੈਸੇ ਲਕਰੀ ਕਾ ਤੂਲਾ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰ. ਕਪਾਸ.

ਤੂਲੀ. ਸੰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਰੰਗਣ ਦੀ ਕੂਚੀ. ਮੁਸੱਵਰ ਦੀ ਕੂਚੀ। ੨ ਨੀਲ

ਦਾ ਪੌਦਾ.

ਤੂੜੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤੁਸ. ਦਾਣਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਨੀਰਾ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਕਣਕ ਅਤੇ ਜੌਂ ਦੀ ਤੋੜੀ ਹੋਈ ਨਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਤੁਡ ਧਾ.

ਤੇ. ਸਰਵ—ਉਹ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਵੇ. ਓਹ. ਵਹ. "ਤੇ ਸਾਧੂ ਹਰਿ ਮੇਲਹੁ ਸੁਆਮੀ." (ਭੈਰ ਮ: ੪) ੨ ਵਯ—ਸੇ. ਤੋਂ. "ਆਸ ਅੰਦੇਸੇ ਤੇ ਨਿਹਕੇਵਲ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਅਤੇ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਅੰਗਦ ਗੁਰੁ ਤੇ ਅਮਰਦਾਸ ਰਾਮਦਾਸੈ ਹੋਈ ਸਹਾਇ." (ਚੰਡੀ ੩) ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉੱਤੇ (ਉੱਪਰ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਚੜੇ ਰਥੀਂ ਗਜ ਘੋੜਿਈਂ ਮਾਰ ਭੁਇ ਤੇ ਡਾਰੇ." (ਚੰਡੀ ੩) ੫ ਸੰ. ਤੁਮ ਸੇ. ਤ੍ਵਯਾ.

ਤੇਉਣ. ਸੰ. ਅਨ੍ਤੇਵਨ—ਅੰਤੇਵਨ. ਸੰਗਯਾ—ਜ਼ਨਾਨਖ਼ਾਨੇ ਦਾ ਬਾਗ. ਕ੍ਰੀੜਾਵਨ। ੨ ਸੰ. ਤੇਵਨ. ਕ੍ਰੀੜਾ. ਖੇਲ। ੩ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਕੱਤਣ ਲਈ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਟੋਲੀ ਨੂੰ ਤੇਉਣ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤਿੰਜਣ ਭੀ ਹੈ.

ਤੇਉਰ. ਦੇਖੋ, ਤੇਵਰ.

ਤੇਊ. ਸਰਵ-ਵਹੀ. ਓਹੀ. "ਤੇਊ ਉਤਰਿ ਪਾਰਿਪਰੇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਲੀਨੇ." (ਧਨਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਵਹ ਭੀ. ਉਹ ਭੀ.

ਤੇਇਯਾ. ਦੇਖੋ, ਤੇਈਆ.

ਤੇਈ. ਸਰਵ—ਓਹੀ. ਵਹੀ. "ਬਿਖਮ ਸਾਗਰੁ ਤੇਈ ਜਨ ਤਰੇ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਤੇਈਸ.

ਤੇਈਆ, ਤੇਈਆ ਤਾਪ } ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਯਾਹਿਕ ਜ੍ਵਰ. ਦੇਖੋ, ਤਾਪ (ਖ) "ਸੂਖਾ ਜ੍ਵਰ ਤੇਈਆ ਚੌਥਾਯਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਤੇਈਸ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਵਿੰਸ਼ਤਿ—ਤ੍ਰਿਵਿੰਸ਼ਤਿ. ਵਿ—ਵੀਹ ਉੱਪਰ ਤਿੰਨ—੨੩.

ਤੇੱਸਾ. ਫ਼ਾ تیشہ ਤੇਸ਼ਹ. ਸੰਗਯਾ—ਲੱਕੜ ਤਰਾਸ਼ਨ ਦਾ ਤਖਾਣਾ ਸੰਦ. ਬਹੋਲਾ.

ਤੇਹ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਸ਼ਾ. ਪਯਾਸ। ੨ ਸਨੇਹ. ਮੁਹੱਬਤ. "ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵੇ ਤੇਹ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੩ ਤੇਜ. ਕ੍ਰੋਧ. "ਜਬ ਰਿਪੁ ਰਨ ਕੀਨੋ ਘਨੋ ਬਢਯੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਤਨ ਤੇਹ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੪ ਸਰਵ—ਤਿਹਿਂ. ਉਸ ਨੇ. "ਤੇਹ ਪਰਮਸੁਖ ਪਾਇਆ." (ਬਾਵਨ) ੫ ਓਹ. ਵਹ. "ਤੇਹ ਜਨ ਤ੍ਰਿਪਤ ਅਘਾਏ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) ੬ ਤਿਸ ਸੇ. ਤਿਸ ਕਰਕੇ. "ਚਰਨ ਕਮਲ ਬੋਹਿਥ ਭਏ ਲਗਿ ਸਾਗਰੁ ਤਰਿਓ ਤੇਹ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੫)

ਤੇਂਹ. ਸਰਵ—ਤਿਸ ਨੇ. "ਆਨ ਉਪਾਵ ਨ ਜੀਵਤ ਮੀਨਾ ਬਿਨੁ ਜਲ ਮਰਨਾ ਤੇਂਹ." (ਜੈਤ ਮ: ੫)

ਤੇਹਣ, ਤੇਹਨ } ਵਡੇ ਸਰੀਣ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. ਤ੍ਰੇਹਣ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਇਸੇ ਗੋਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟੇ ਸਨ.

ਤੇਹਰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿਹਰਾਪਨ। ੨ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਹਲ ਨਾਲ ਵਾਹੀ ਹੋਈ ਜ਼ਮੀਨ.

ਤੇਹੜ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਵੰਤਾ. ਤੇਰਾਪਨ. "ਏਹੜ ਤੇਹੜ ਛਡਿ ਤੂੰ." (ਵਾਰ ਸੋਰ ਮ: ੩) ਅਹੰਤਾ ਤ੍ਵੰਤਾ ਤੂੰ ਛੱਡ। ੨ ਸਿੰਧੀ—ਤੇਈਆ ਤਾਪ. ਦੇਖੋ, ਤਾਪ (ਖ)

ਤੇਹਾ. ਵਿ—ਤੈਸਾ. ਤਾਦ੍ਰਿਸ਼. "ਤੇਹਾ ਹੋਵੈ ਜੇਹੇ ਕਰਮ ਕਮਾਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੩)

ਤੇਹਿ. ਸਰਵ—ਤਿਸ ਨੂੰ. ਉਸ ਕੋ. "ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਅੰਤ ਨ ਤੇਹਿ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਤਿਸ ਸੇ. ਉਸ ਤੋਂ.

ਤੇਹੀ. ਵਿ—ਤੈਸੀ। ੨ ਕ੍ਰੋਧੀ. ਦੇਖੋ, ਤੇਹ ੩। ੩ ਸਨੇਹੀ. ਤੇਹ (ਪਯਾਰ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੪ ਸਰਵ—ਤਿਸ ਸੇ. ਉਸ ਤੋਂ. "ਅਨਿਕ ਜਲਾ ਜੇ ਧੋਵੈ ਦੇਹੀ। ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਸੁਧੁ ਨ ਤੇਹੀ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਤੇਹੁ. ਦੇਖੋ, ਤੇਹ.

ਤੇਹੇ. ਵਿ—ਤੇਹਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. ਤੈਸੇ. ਵੈਸੇ.

ਤੇਹੋ. ਵਿ—ਤੈਸਾ. ਤਿਸ ਜੈਸਾ. "ਜੇਹਾ ਡਿਠਾ ਮੈ ਤੇਹੋ ਕਹਿਆ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਤੇਹੋਜੇਹਾ, ਤੇਹੋਜੇਹੀ } ਵਿ—ਤਿਸ ਜੈਸਾ. ਤਿਸ ਜੈਸੀ. ਤੈਸਾ. ਤੈਸੀ. "ਤਿਸ ਦੈ ਦਿਤੈ ਨਾਨਕਾ ਤੇਹੋਜੇਹਾ ਧਰਮ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੧ ਮ: ੩) "ਤੇਹੋਜੇਹੀ ਦੇਹੀ." (ਮਲਾ ਮ: ੧)

ਤੇਗ. ਫ਼ਾ تیغ ਤੇਗ਼. ਸੰਗਯਾ—ਫ਼ੌਲਾਦ ਦਾ ਜੌਹਰ। ੨ ਤਲਵਾਰ. ਖੜਗ. "ਦੇਗ ਤੇਗ ਜਗ ਮੈ ਦੋਊ ਚਲੈ." (ਚੌਪਈ) ਦੇਖੋ, ਦੇਗਤੇਗ। ੩ ਸੂਰਯ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ। ੪ ਵਿ-ਤੇਜ਼. ਤਿੱਖਾ.

ਤੇਗ਼ਆਜ਼ਮਾਈ. ਫ਼ਾ تیغ آزمائی ਸੰਗਯਾ—ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਪਰੀਖ੍ਯਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਭਾਵ—ਜੰਗ. ਯੋਧਾਪਨ.

ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ. ਦੇਖੋ, ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਤਿਗੁਰੂ। ੨ ਵਿ—ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦਿਲੇਰ ਅਤੇ ਨਿਪੁਣ. ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਧਨੀ. "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਨੰਦਨ, ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਯੌਂ ਸੁਧ ਪਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਤਿਗੁਰੂ. ਸਿੱਖ ਕ਼ੌਮ ਦੇ ਨੌਵੇਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ੫ ਵੈਸਾਖ (ਵੈਸਾਖ ਵਦੀ ੫) ਸੰਮਤ ੧੬੭੮ (੧ ਏਪ੍ਰਿਲ ਸਨ ੧੬੨੧) ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਘਰ, ਮਾਤਾ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੋਇਆ. ੧੫ ਅੱਸੂ ਸੰਮਤ ੧੬੮੯ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗੂਜਰੀ ਜੀ ਨਾਲ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ. ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੧੪ (੨੪ ਚੇਤ) ਸੰਮਤ ੧੭੨੨ (੨੦ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੬੬੫) ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਵਿਰਾਜਕੇ ਅਨੰਤ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਸੁਮਾਰਗ ਪਾਇਆ. ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਜੰਗਲ (ਮਾਲਵਾ) ਪੁਆਧ, ਬਾਂਗਰ, ਪੂਰਵ, ਬਿਹਾਰ, ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਕੇ ਸੱਚਾ ਧਰਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ. ਆਪ ਦੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਵੈਰਾਗਮਈ ਅਜੇਹੀ ਅਦਭੁਤ ਹੈ ਕਿ ਕਠੋਰ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਕੋਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪਾਰ ਸ਼ਕਤਿ ਰਖਦੀ ਹੈ.

ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖ਼ਰੀਦਕੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ, ਜੋ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਵਾਸੀ ਹੈ.

ਭਾਰਤ ਦਾ ਜੁਲਮ ਦੂਰ ਕਰਨ ਅਰ ਧਰਮ ਦਾ ਬੀਜ ਰੱਖਣ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੱਗਵੇਦੀ ਤੇ ਆਪਣਾ ਸੀਸ, ਮੱਘਰ ਸੁਦੀ ੫ ਸੰਮਤ ੧੭੩੨ (੧੨ ਮੱਘਰ, ੧੧ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੬੭੫) ਨੂੰ

ਚੜ੍ਹਾਇਆ.[1] ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਵਿਚਿਤ੍ਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

"ਠੀਕਰ ਫੋਰ ਦਿਲੀਸ ਸਿਰ ਪ੍ਰਭੁਪੁਰ ਕਿਯਾ ਪਯਾਨ,
ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰੀ ਨ ਕਿਨਹੂ ਆਨ."

ਨੌਂਵੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਮ "ਸੀਸਗੰਜ" ਹੈ, ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਚਾਂਦਨੀਚੌਕ ਵਿੱਚ ਵਿਦਜਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਹ ਸੰਸਕਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਦਾ ਨਾਮ "ਰਕਾਬਗੰਜ" ਹੈ. ਆਪ ਨੇ ੧੦ ਵਰ੍ਹੇ ੭ ਮਹੀਨੇ ੧੮ ਦਿਨ ਗੁਰੁਤਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ੫੪ ਵਰ੍ਹੇ ੭ ਮਹੀਨੇ ੭ ਦਿਨ ਸਾਰੀ ਅਸਵਥਾ ਭੋਗੀ. "ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਿਮਰੀਐ ਘਰਿ ਨੌ ਨਿਧਿ ਆਵੈ ਧਾਇ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਤੇਗਬਹਾਦੁਰਨੰਦਨ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ.

ਤੇਗਬੰਦ. ਵਿ—ਤੇਗ਼ (ਤਲਵਾਰ) ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ. ਖੜਗਧਾਰੀ. "ਕਹਾ ਸੁ ਤੇਗਬੰਦ ਗਾਡੇ ਰੜਿ?" (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਗਾਡਾ ੫.

ਤੇਗ਼ਾ. ਫ਼ਾ تیغہ ਸੰਗਯਾ—ਪੱਧਰੀ ਅਤੇ ਚੌੜੀ ਤਲਵਾਰ। ੨ ਖ਼ੰਜਰ.

ਤੇਗੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਂ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਮਸ਼ੇਰੇ ਹਿੰਦੀ.

ਤੇਜ. ਸੰ. ਤਿਜ੍. ਧਾ—ਤਿੱਖਾ ਕਰਨਾ, ਚਮਕਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਚਮਕ੍ ਪ੍ਰਕਾਸ਼. "ਆਪ ਆਪ ਤੇ ਜਾਨਿਆ ਤੇਜ ਤੇਜੁ ਸਮਾਨਾ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਾ (ਸਮਾਇਆ). ੩ ਬਲ. ਸ਼ਕਤਿ। ੪ ਅਗਨਿ. "ਅਪ ਤੇਜ ਬਾਇ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਅਕਾਸਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੫ ਵੀਰਯ। ੬ ਮਿੰਜ। ੭ ਘੀ। ੮ ਕ੍ਰੋਧ. "ਤੀਰਥਿ ਤੇਜੁ ਨਿਵਾਰਿ ਨ ਨ੍ਹਾਤੇ." (ਮਲਾ ਮ: ੧) ੯ ਫ਼ਾ تیز ਤੇਜ਼. ਵਿ—ਤਿੱਖਾ। ੧੦ ਚਾਲਾਕ.

ਤੇਜਉ. ਦੇਖੋ, ਤੇਜਭਾਨੁ.

ਤੇਜਸਿੰਘ. ਜਮਾਦਾਰ ਖ਼ੁਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਤੀਜਾ (ਨਿੱਧੇ ਮਿੱਸਰ ਦਾ ਬੇਟਾ), ਜੋ ਸਿੱਖਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਦੀ ਪਦਵੀ ਰਖਦਾ ਸੀ. ਇਹ ਸਨ ੧੮੧੧ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰ ਹੋਇਆ. ਸਨ ੧੮੧੬ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜਿਆ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਇੱਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਦੀ ਕਮਾਣ ਦਿੱਤੀ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਜਰੌਲੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਨ ੧੮੪੫ ਵਿੱਚ ਲਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਸੈਨਾਪਤਿ ਹੋਕੇ ਸਿੱਖ ਤ਼ਾਕਤ਼ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ ਭੜਕਾਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਜੰਗ ਛੇੜੇ.[2] ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੮੬੨ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਤੇਜਸ੍ਰੀ. ਸੰ. ਤੇਜਸ੍ਵਿਨ੍. ਵਿ—ਤੇਜ ਵਾਲਾ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ. ਪ੍ਰਤਾਪੀ. ਤੇਜਧਾਰੀ.

[1] ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕ਼ਾਤਿਲ ਜੱਲਾਦ ਦਾ ਨਾਮ ਸੈਯਦ ਜਲਾਲੁੱਦੀਨ ਸਮਾਨਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸੀ.

[2] J.D. Cunnigham ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਨੌਵੇਂ ਬਾਬ ਵਿੱਚ ਸਾਫ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਜ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖਦਲ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਜੰਗ ਛੇੜੇ ਅਤੇ ਆਪਦੀ ਇਸ ਗੁਪਤ ਚਾਲ ਦਾ ਭੇਤ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਿਰੋਜ਼ ਸ਼ਾਹ ਨੰਬਰ ੨ ਦੇ ਫ਼ੁੱਟ ਨੋਟ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਤੂਤਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਂਦੀਆਂ ਹਨ.

ਤੇਜਣਿ. ਵਿ—ਤੇਜ਼ ਚਾਲ ਵਾਲੀ. ਚਾਲਾਕ. "ਦੇਹ ਤੇਜਣਿ ਜੀ ਰਾਮਿ ਉਪਾਈਆ ਰਾਮ." (ਵਡ ਮ: ੪ ਘੋੜੀਆਂ) ਦੇਹਰੂਪ ਚਾਲਾਕ ਘੋੜੀ। ੨ ਤਾਜ਼ੀ ਦਾ ਸ੍ਤ੍ਰੀਲਿੰਗ. ਤਾਜਨ.

ਤੇਜਧਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਤੇਜਸ੍ਰੀ.

ਤੇਜਨ. ਦੇਖੋ, ਤੇਜਣਿ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤੇਜ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਬਾਂਸ। ੪ ਮੁੰਜ। ੫ ਰਾਈ.

ਤੇਜਨੜੀ. ਵਿ—ਤੇਜ ਵਾਲੀ। ੨ ਤੇਜ਼ੀ ਵਾਲੀ. ਚਾਲਾਕ. "ਦੇਹ ਤੇਜਨੜੀ ਹਰਿ ਨਵਰੰਗੀਆ." (ਵਡ ਮ: ੪ ਘੋੜੀਆਂ)

ਤੇਜਪਤ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਲਚੀਨੀ ਦੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਇੱਕ ਬਿਰਛ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਮਸਾਲੇ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦੇ ਹਨ. ਤੇਜਪਤ੍ਰ ਦੀ ਲਕੜੀ ਮੇਜ਼ ਕੁਰਸੀ ਆਦਿ ਸਾਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤੀਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਤੇਲ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਵੈਦਕ ਵਿੱਚ ਤੇਜਪਤ੍ਰ ਕਫ ਬਾਈ ਅਤੇ ਅਰੁਚਿ ਨਾਸ਼ਕ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਤਰ ਹੈ. L. Laurus Cassia.

ਤੇਜਬਲ. ਸੰ. ਤੇਜੋਵਤ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਕੰਡੇਦਾਰ ਝਾੜ, ਜਿਸ ਦੀ ਲਕੜੀ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਜੇਹੀ ਚਰਪਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਦਾਤਣ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਦਾਈ ਘੋਟਣ ਲਈ ਸੋਟੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਪੀੜ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਦੀ ਛਿੱਲ ਦਾ ਚੱਬਣਾ ਬਹੁਤ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਤਿਮਰ" ਭੀ ਹੈ. L. Scindapsus officinalis.

ਤੇਜਭਾਨ, ਤੇਜਭਾਨੁ ਬਾਸਰਕੇ ਪਿੰਡ (ਜਿਲਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਵਸਨੀਕ, ਭੱਲਾ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਭੂਸ਼ਣ ਬਾਬਾ ਤੇਜਭਾਨੁ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਨਾਮ ਤੇਜਉ ਅਥਵਾ ਤੇਜੋ ਹੈ.

ਤੇਜ ਮਨੋ ਮਨ ਸੀਖਨ ਆਏ. (ਚੰਡੀ ੧) ਸੁੰਭ ਨਿਸੁੰਭ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਤੋਂ, ਮਾਨੋ ਮਨ (ਦਿਲ), ਤੇਜ਼ ਚਾਲ ਸਿੱਖਣ ਆਏ ਹਨ. ਭਾਵ—ਘੋੜੇ ਮਨ ਨਾਲੋਂ ਚਾਲਾਕ ਹਨ.

ਤੇਜਮਾਣ, ਤੇਜਮਾਨ ਸੰ. ਤੇਜੋਵਾਨ. ਵਿ—ਤੇਜਸ੍ਰੀ. ਤੇਜ ਵਾਲਾ. "ਰਿਸਜੋ ਤੇਜਮਾਣੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ.

ਤੇਜਵੰਸੀ. ਸੰ. ਤੇਜਸ੍ਵਿਨ੍—ਤੇਜਸ੍ਰੀ. ਵਿ—ਤੇਜਵਾਨ. "ਤੇਜਨ ਮਹਿ ਤੇਜਵੰਸੀ ਕਹੀਅਹਿ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੫)

ਤੇਜਵੰਤ, ਤੇਜਵੰਦ ਵਿ—ਤੇਜਵਾਨ. ਤੇਜਸ੍ਰੀ.

ਤੇਜਾਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਤੇਜ ਸਿੰਘ.

ਤੇਜ਼ਾਬ. ਫ਼ਾ تیزاب ਸੰਗਯਾ—ਤੇਜ਼-ਆਬ. ਗੰਧਕ ਸ਼ੋਰੇ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਜਲ.

ਤੇਜ਼ੀ. ਫ਼ਾ تیزی ਸੰਗਯਾ—ਤੇਜ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਤੀਕਣਤਾ। ੨ ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ. ਕਾਹਲੀ। ੩ ਪ੍ਰਚੰਡਤਾ.

ਤੇਜੁ. ਦੇਖੋ, ਤੇਜ.

ਤੇਜੋ. ਦੇਖੋ, ਤੇਜਭਾਨੁ.

ਤੇਜੋਤਨਯ, ਤੇਜੋਤਨਾ, ਤੇਜੋਤਨੈ, ਤੇਜੋਤਨੌ ਬਾਬੇ ਤੇਜਭਾਨੁ ਜੀ ਦੇ ਤਨਯ (ਪੁਤ੍ਰ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ. "ਭਲਉ ਭੂਹਾਲ ਤੇਜੋਤਨਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) "ਭਲਉ ਪ੍ਰਸਿਧ ਤੇਜੋਤਨੌ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ਦੇਖੋ, ਭੂਹਾਲ.

ਤੇਟਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤਾੜਨਾ. ਡਾਂਟਣਾ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੈ ਜਮੁ ਨ ਤੇਟੈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੫) ਯਮ ਨਹੀਂ ਤਾੜਦਾ। ੨ ਤਟ ਹੋਣਾ. ਨੇੜੇ ਢੁੱਕਣਾ. "ਹੋਆ ਸਾਧੂ ਸੰਗੁ ਫਿਰਿ ਦੂਖ ਨ ਤੇਟਿਆ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਤੇਟਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਾੜਨ ਕਰਕੇ. "ਸਰਦਾਰਨ ਤੇਟਿ ਬਰੰਗਨ ਭੇਟੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨) ਵਰਾਂਗਨਾ (ਅਪਸਰਾ) ਨੂੰ ਮਿਲੇ.

ਤੇਡਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਿਤਨਾ ਵਡਾ. ਉਤਨਾ ਵਡਾ.

ਤੇਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਾਵਤ. ਉਤਨਾ. ਉਸ ਕ਼ਦਰ. "ਜੇਤੇ ਮਾਇਆ ਰੰਗ ਤੇਤ ਪਛਾਵਿਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਜੇਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਜਨਾਈ ਰਸਨਾ ਤੇਤ ਭਨੀ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਤੇਤਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਾਵਤ. ਉਤਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤਾਵੀਜ਼. ਧਾਤੁ ਵਿੱਚ ਮੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਜੰਤ੍ਰ. "ਜਬ ਤੇਤਾ ਇਹ ਕਰ ਤੇ ਲੀਜੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਤੇਤਾ ਯੁਗ. "ਸਤਜੁਗਿ ਸਤੁ, ਤੇਤਾ ਜਗੀ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ)

ਤੇਤਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਤਾਲੀ.

ਤੇਤਿਕ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਾਵਤ. ਉਤਨਾ. ਤਾਵਨ੍ਮਾਤ੍ਰ.

ਤੇਤੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਤਨੀ. ਤਾਵਤ। ੨ ਵਿ—ਤੀਹ ਉੱਪਰ ਤਿੰਨ. ਦੇਖੋ, ਤੇਤੀਸ.

ਤੇਤੀਸ. ਸੰ. त्रयस्त्रिंशत्—ਤ੍ਰਯਸ੍ਤ੍ਰਿੰਸ਼ਤ੍. ਵਿ—ਤਿੰਨ ਅਤੇ ਤੀਹ. ਤੀਹ ਉੱਪਰ ਤਿੰਨ—੩੩। ੨ ਤੇਤੀਸ ਕੋਟਿ ਦੇਵਤਾ. "ਤਿਤੁ ਨਾਮਿ ਲਾਗਿ ਤੇਤੀਸ ਧਿਆਵਹਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ਦੇਖੋ, ਤੇਤੀਸਕੋਟਿ ਅਤੇ ਵੈਦਿਕ ਦੇਵਤੇ.

ਤੇਤੀਸ ਕਰੋੜੀ, ਤੇਤੀਸ ਕੋਟਿ ਤੇਤੀਸ ਕੋਟਿ ਦੇਵਤਾ. ਤ੍ਰਯ: ਤ੍ਰਿੰਸ਼ਤ ਕੋਟਿ ਦੇਵ. "ਚਉਰਾਸੀਹ ਸਿਧ, ਬੁਧ, ਤੇਤੀਸ ਕੋਟਿ, ਮੁਨਿਜਨ." (ਧਨਾ ਮ: ੪) "ਤੇਤੀਸ ਕਰੋੜੀ ਦਾਸ ਤੁਮਾਰੇ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੩) ਤੇਤੀਸ ਕੋਟਿ ਦਾ ਭਾਵ ਤੇਤੀਸ ਭੇਦ ਹੈ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤੇਤੀਸ ਕੋਟਿ ਦੇਵ ਹਨ:—

ਅੱਠ ਵਸੁ, ਗ੍ਯਾਰਾਂ ਰੁਦ੍ਰ, ਬਾਰਾਂ ਆਦਿਤ੍ਯ, ਇੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ. ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਇੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਦੀ ਥਾਂ ਅਸ਼੍ਵਿਨੀ ਕੁਮਾਰ ਗਿਣੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਵੈਦਿਕ ਦੇਵਤੇ.

ਤੇਤੋ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਾਵਤ. ਉਤਨਾ. "ਖੀਲੈ ਬਿਗਸੈ ਤੇਤੋ ਸੋਗ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧) ਖੇਡਦਾ ਅਤੇ ਹਸਦਾ ਹੈ.

ਤੇਥਉ, ਤੇਥੋਂ ਤੇਰੇ ਸੇ. ਦੇਖੋ, ਥਉ.

ਤੇਂਦੂ. ਸੰ. तिन्दुक—ਤਿੰਦੁਕ ਬਿਰਛ. ਦੇਖੋ, ਤਿੰਦੁਕ.

ਤੇਨ. ਸਰਵ—ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ. "ਕਟਿ ਦੇਵਉ ਹੀਅਰਾ ਤੇਨ." (ਕਾਨ ਮ: ੪) ਦਿਲ ਕੱਟਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂ। ੨ ਤਿਸ ਕਰਕੇ। ੩ ਤਿਸ ਨੇ. "ਤੇਨ ਕਲਾ ਅਸਥੰਭੰ ਸਰੋਵਰੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਤਿਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਲਾ (ਸ਼ਕਤੀ) ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰ ਰੋਕ ਰੱਖਿਆ ਹੈ.

ਤੇਪਾ. ਤੁਬਕਾ. ਬੂੰਦ. ਸਿੰਧੀ. ਟੇਪੋ.

ਤੇਮ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਿਮਿ. ਤੈਸੇ. ਤਿਵੇਂ. "ਮਿਲੀ ਤੇਮ ਸੀਤਾ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਗਿੱਲਾਪਨ. ਨਮੀ.

ਤੇਯੰ. ਸਰਵ—ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ. ਤੇਭ੍ਯ: "ਨਮਸਕਾਰ ਤੇਯੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਤੇਰ. ਸੰਗਯਾ—ਤੂੰਤਾ. ਤੇਰਾਪਨ. "ਮੇਰ ਤੇਰ ਜਬ ਇਨਹਿ ਚੁਕਾਈ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਸਰਵ—ਤੇਰਾ। ੩ ਤੇੜ. ਦਰਜ਼। ੪ ਲੱਕ ਅਤੇ ਗੋਡੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਭਾਗ. "ਤਹਮਦ ਦੀਨੋ ਤੇਰ ਨਵੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤੇਰਉ, ਤੇਰਓ ਸਰਵ—ਤੇਰਾ. "ਤਾਣ ਤਕੀਆ ਤੇਰਓ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਤੇਰਸ, ਤੇਰਸਿ ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਯੋਦਸ਼ੀ. ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀ ਤੇਰ੍ਹਵੀਂ ਤਿਥਿ. "ਤੇਰਸਿ ਤੇਰਹ ਅਗਮ ਬਖਾਣਿ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਥਿਤੀ) ਦੇਖੋ, ਤੇਰਹ ਅਗਮ. "ਤੇਰਸਿ ਤਰਵਰ ਸਮੁਦ ਕਨਾਰੈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੧ ਥਿਤੀ)

ਤੇਰਹ. ਵਿ—ਤ੍ਰਯੋਦਸ਼. ਤੇਰਾਂ. ਦੇਖੋ, ਤੇਰਸਿ.

ਤੇਰਹਅਗਮ. ਤੇਰਾਂ ਆਗਮ—ਚਾਰ ਵੇਦ, ਛੀ ਵੇਦਾਂਗ, ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ, ਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ.

ਤੇਰਹਤਾਲ. ਦੇਖੋ, ਅਊਰਿਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੇਰਾਂ ਤਾਲ.

ਤੇਰਹਪਦ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਿਤਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਤੇਰਾਂ ਪਦ ਦਾਨ ਕਰਨੇ ਵਿਧਾਨ ਹਨ. "ਤੇਰਹ ਪਦ ਕਰ ਜੱਗ ਵਿੱਚ ਪਿਤ੍ਰਿਕਰਮ ਕਰ ਭਰਮ ਭੁਲਾਯਾ." (ਭਾਗੁ) ਤੇਰਾਂ ਪਦ ਇਹ ਹਨ:—ਛਤਰੀ, ਜੋੜਾ, ਵਸਤ੍ਰ, ਛਾਪ, ਕਮੰਡਲੁ, ਆਸਨ, ਰਸੋਈ ਦੇ ਪੰਜ ਪਾਤ੍ਰ, ਸੋਟੀ, ਤਸ਼ਟਾ, ਕੱਚਾ ਅੰਨ, ਪੱਕਾ ਅੰਨ. ਨਕ਼ਦੀ ਅਤੇ ਜਨੇਊ.

ਤੇਰਹਰਤਨ. ਚੌਦਾਂ ਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਸ (ਜ਼ਹਿਰ) ਕੱਢ ਦੇਈਏ ਤਦ ਤੇਰਾਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਵਿਸ ਰਤਨ ਨਹੀਂ ਹੈ. "ਤੇਰਹ ਰਤਨ ਅਕਾਰਥੇ ਗੁਰਉਪਦੇਸ਼ ਰਤਨ ਧਨ ਪਾਯਾ." (ਭਾਗੁ)

ਤੇਰਹਿ. ਦੇਖੋ, ਤੇਰਹ.

ਤੇਰਾ. ਸਰਵ—ਤੇਰਾ. ਤਵ.

ਤੇਰਾਂ. ਦੇਖੋ, ਤੇਰਹ.

ਤੇਰਾਜੋਰ. ਤੇਰਾ ਬਲ. ਤੇਰੀ ਸ਼ਕਤਿ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਦ ਕਈ ਥਾਂਈ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਮੈਂ ਵਰਣਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਤੇਰੀ ਸ਼ਕਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ, ਮੈ ਸੁਤੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਸਮਰਥ ਨਹੀਂ. ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ-"ਤੇਰੇ ਜੋਰ ਸੋਂ ਗੂੰਗਾ ਕਥਤਾ." ਪਾਠ ਭੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਤੇਰਾਂ ਤਾਲ. ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਬੋਲ ਇਹ ਹੈ:—

ਧਾਤ੍ਰਿਕ ਧੀਂਨਾ, ਕਿੰਨਾ ਤੀਂਨਾ, ਧਾਧਾ ਧੀਂਨਾ, ਧਾਧਾ ਤੀਨਾ, ਤੀਨਾ, ਧਾਧਾ ਧੀਂਨਾ.

ਤੇਰਾਂ ਧਰਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ. ਦੇਖੋ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਧਰਮ.

ਤੇਰਾਂ ਰਤਨ. ਦੇਖੋ, ਤੇਰਹ ਰਤਨ.

ਤੇਰਿਆ. ਸਰਵ—ਤੇਰੇ. "ਤੇਰਿਆ ਸੰਤਜਨਾ ਕੀ ਬਾਛਉ ਧੂਰਿ." (ਬਸੰ ਮ: ੫)

ਤੇਰੀ, ਤੇਰੋ ਸਰਵ—"ਜੀਉ ਪਿੰਡ ਸਭ ਤੇਰੀ ਰਾਸਿ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਤੇਰੋ ਜਨ ਹਰਿਜਸ ਸੁਨਤ ਉਮਾਹਿਓ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਤੇਲ ਅਥਵਾ ਤੇਲੁ. ਸੰ. ਤੈਲ. ਸੰਗਜਾ—ਤਿਲ ਦਾ ਵਿਕਾਰ. ਤਿਲਾਂ ਦੀ ਚਿਕਨਾਈ. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਪਦਾਰਥ ਕੱਢਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਨਾਮ ਤੇਲ ਹੋਇਆ. ਹੁਣ ਸਰਸੋਂ (ਸਰ੍ਹੋਂ) ਆਦਿ ਦਾ ਰਸ ਭੀ ਤੇਲ ਹੀ ਸੱਦੀਦਾ ਹੈ. "ਤੇਲ ਜਲੇ ਬਾਤੀ ਠਹਰਾਨੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਸ੍ਵਾਸ ਤੇਲ, ਆਯੁ ਬੱਤੀ. "ਦੀਪਕੁ ਬਾਂਧਿ ਧਰਿਓ ਬਿਨੁ ਤੇਲ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ਭਾਵ—ਗਜਾਨਦੀਪਕ.

ਤੇਲਕ. ਸੰ. ਤੈਲਿਕ. ਸੰਗਜਾ—ਤੇਲ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਤੇਲੀ. "ਭ੍ਰਮਤ ਫਿਰਤ ਤੇਲਕ ਕੇ ਕਪਿ ਜਿਉ." (ਗੂਜ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਕਪਿ ੫.

ਤੇਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ, ਤੇਲ ਚੋਣਾ, ਤੇਲ ਪਾਉਣਾ, ਤੇਲ ਲਾਉਣਾ ਕ੍ਰਿ—ਮੰਗਲ ਕਾਰਯਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਲ ਦਾ ਵਰਤਣਾ. ਪਜਾਰੇ ਸੰਬੰਧੀ ਦੇ ਘਰ ਪਧਾਰਨ ਸਮੇਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਤੇਲ ਚੋਣਾ. ਦੂਲਹਨ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਪੁਰ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਲ ਲਾਉਣਾ. "ਸੰਬਤਿ ਸਾਹਾ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪਾਵਹੁ ਤੇਲੁ." (ਸੋਹਿਲਾ) ਇਹ ਰਸਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ ਭੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, Samuel ਕਾਂਡ ੧੦ ਅਤੇ ੧੬.

ਤੇਲਾ. ਸੰਗਜਾ—ਮਜੀਠ ਅਤੇ ਤੇਲ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਰੰਗ। ੨ ਤੇਲ ਜੇਹਾ ਚਿਕਨਾ ਇੱਕ ਕੀੜਾ, ਜੋ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਲੱਗਕੇ ਨਿਸਫਲ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ.

ਤੇਲੀ. ਦੇਖੋ, ਤੇਲਕ. "ਤੇਲੀ ਕੇ ਘਰੁ ਤੇਲੁ ਆਛੈ." (ਟੋਡੀ ਨਾਮਦੇਵ)

ਤੇਲੀਆ. ਵਿ-ਤੇਲ ਜੇਹਾ ਚਿਕਨਾ ਅਤੇ ਚਮਕੀਲਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਦੇਖੋ, ਤੇਲਾ ੨। ੩ ਤੇਲਾ ਘੋੜਾ. ਸਜਾਹੀ ਦੀ ਝਲਕ (ਭਾਹ) ਵਾਲਾ ਚਿਕਣਾ ਲਾਲ। ੪ ਇੱਕ ਵਿਸ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਮ ਮਿੱਠਾ ਤੇਲੀਆ ਹੈ. ਸਿੰਗੀਆ. ਸੰ. ਸ਼੍ਰਿੰਗਿਕ.

ਤੇਲੀਆਕੁਮੈਤ. ਚਮਕੀਲਾ ਕੁਮੈਤ ਰੰਗਾ. ਚਿਕਣਾ ਕੁਮੈਤ. ਦੇਖੋ, ਕੁਮੈਤ.

ਤੇਲੀਆਬੁੱਧ. ਵਿ—ਸੂਖਮ ਬੁੱਧਿ ਵਾਲਾ. ਜਿਵੇਂ ਤੇਲ ਪਾਣੀ ਤੇ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਹਰ ਵਿਸਯ ਤੇ ਫੈਲੇ.

ਤੇਲੁ. ਦੇਖੋ, ਤੇਲ.

ਤੇਲੋਕਸਿੰਘ, ਤੇਲੋਕਾ ਦੇਖੋ, ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ.

ਤੇਲੰਗ, ਤੇਲੰਗਾ ਦੇਖੋ, ਤਿਲੰਗ ਅਤੇ ਤਿਲੰਗਾ.

ਤੇਵ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੈਸੇ. ਉਸ ਤਰਾਂ. ਤਿਵੇਂ.

ਤੇਵਡ, ਤੇਵਡੁ ਵਿ—ਤਿਤਨਾ ਵਡਾ. ਉਤਨਾ ਵਡਾ. "ਜੇਵਡੁ ਭਾਵੈ ਤੇਵਡੁ ਹੋਇ." (ਜਪੁ) "ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਤੇਵਡ ਤੇਰੀ ਦਾਤਿ." (ਸੋਦਰੁ)

ਤੇਵਰ, ਤੇਵਰੁ ਸੰਗਜਾ—ਤਿੰਨ ਵਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਸਤ੍ਰ—ਸੁੱਥਣ, ਕੁੜਤੀ ਤੇ ਚਾਦਰ। ੨ ਵਿ—ਤਿਹੁਰਾ. ਤਿਗੁਣਾ. "ਦੋਵਰ ਕੋਟ ਅਰੁ ਤੇਵਰ ਖਾਈ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤਮਕ ਖਾਈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤਿਉਰ ੧.

ਤੇਵਾੜੀ. ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਗੋਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਤਿਵਾੜੀ.

ਤੇਵੇਹਾ, ਤੇਵੇਹੀ, ਤੇਵੇਹੋ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ. ਤੈਸੀ. "ਫਲੁ ਤੇਵੇਹੋ ਪਾਈਐ, ਜੇਵੇ ਹੀ ਕਾਰ ਕਮਾਈਐ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਤੇੜ. ਸੰਗਜਾ—ਤ੍ਰੇੜ. ਦਰਾਰ. ਸ਼ਿਗਾਫ਼। ੨ ਕਮਰ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੋਡੇ ਤੋਂ ਉੱਪਰਲਾ ਭਾਗ.

ਤੇੜਿ. ਤੇੜ (ਕਮਰ) ਪੁਰ. ਤੇੜ ਵਿੱਚ. "ਮਥੈ ਟਿਕਾ ਤੇੜਿ ਧੋਤੀ ਕਖਾਈ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਦੇਖੋ, ਕਖਾਈ ੨.

ਤੈ. ਸਰਵ—ਤੂੰ. "ਚੇਤ ਚਿੰਤਾਮਨਿ, ਤੈ ਭੀ ਉਤਰਹਿ ਪਾਰਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੯) "ਤੈ ਨਰ ਕਿਆ ਪੁਰਾਨ ਸੁਨਿ ਕੀਨਾ?" (ਸਾਰ ਪਰਮਾਨੰਦ) ੨ ਉਸ ਦੇ. ਤਿਸ ਦੇ. "ਹਰਿਨਾਮੁ ਨ ਸਿਮਰਹਿ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ, ਤੈ ਤਨਿ ਉਡੈ ਖੇਹ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) ੩ ਤੈਨੂੰ. ਤੁਝੇ. "ਜੋ ਤੈ ਮਾਰਨਿ ਮੁਕੀਆ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੪ ਤਿਸ ਨੂੰ. ਤਿਸੇ. "ਜੈ ਭਾਵੈ ਤੈ ਦੇਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੫ ਤੁਝ. "ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ, ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਦੀਜੈ?" (ਵਡ ਮ: ੧) ੬ ਤੇਰੇ. "ਤੈ ਪਾਸਹੁ ਓਇ ਲਦਿ ਗਏ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੭ ਵਿ—ਤਿੰਨ. ਤ੍ਰਯ. "ਥਾਲੈ ਵਿਚਿ ਤੈ ਵਸਤੂ ਪਈਓ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ) "ਗਜ ਸਾਢੇ ਤੈ ਤੈ ਧੋਤੀਆ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੮ ਸੰਗਜਾ—ਥੈ. ਅਸਥਾਨ. ਥਾਉਂ. ਜਗਾ. "ਜੇਕਰ ਸੂਤਕ ਮੰਨੀਐ ਸਭ ਤੈ ਸੂਤਕ ਹੋਇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੯ ਤਾਉ. ਸੇਕ. ਆਂਚ. "ਚਲੇ ਤੇਜ ਤੈਕੈ." (ਚੰਡੀ ੨) ੧੦ ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਸੇ. ਤੋਂ. "ਮਨਮੁਖ ਗੁਣ ਤੈ ਬਾਹਰੇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੧੧ ਕਾ. ਕੇ. "ਸਦਾ ਇਕ ਤੈ ਰੰਗ ਰਹਹਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਵਡ) ੧੨ ਵ੍ਯ—ਪਰਯੰਤ. ਤੀਕ. ਤੋੜੀ. "ਜੌ ਜੁਗ ਤੈ ਕਰਹੈ ਤਪਸਾ." (ਸਵੈਯੇ ੩੩) ੧੩ ਅਤੇ. ਔਰ. "ਅਵਰੁ ਦੂਜਾ ਕਿਉ ਸੇਵੀਐ ਜੰਮੈ ਤੈ ਮਰਿਜਾਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) "ਭਗਤਾ ਤੈ ਸੰਸਾਰੀਆ ਜੋੜੁ ਕਦੇ ਨ ਆਇਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੧੪ ਦੇਖੋ, ਤਯ.

ਤੈਂ. ਸਰਵ—ਤੂੰ। ੨ ਤੈਨੇ. ਤੂਨੇ.

ਤੈਸ. ਵਿ—ਤੈਸਾ. ਤਾਦ੍ਰਿਸ਼. ਤੇਹਾ। ੨ ਅ਼ طیش ਤ਼ੈਸ਼. ਸੰਗਜਾ—ਕ੍ਰੋਧ. ਜੋਸ਼। ੩ ਸੰ. ਤੈਸ਼. ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ. ਤਿਸ਼ਯ (ਪੁਸ਼ਯ) ਨਛਤ੍ਰ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ.

ਤੈਸਉ, ਤੈਸੜਾ, ਤੈਸਾ, ਤੈਸੋ, ਤੈਸੋਜੈਸਾ ਵਿ—ਤਾਦ੍ਰਿਸ਼. ਤੇਹੋ ਜੇਹਾ. ਵੈਸਾ. ਤੇਹਾ. "ਜੈਸੀ ਮੈ ਆਵੈ ਖਸਮ ਕੀ ਬਾਣੀ ਤੈਸੜਾ ਕਰੀ ਗਿਆਨ ਵੇ ਲਾਲੋ!" (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) "ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤੈਸੀ ਬਿਖ ਖਾਟੀ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਤੈਸੋਜੈਸਾ ਕਾਢੀਐ, ਜੈਸੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧)

ਤੈਕੂ. ਸਰਵ—ਤੈਨੂੰ. ਤੁਝੇ. "ਇਹੁ ਮਨੁ ਤੈਕੂ ਡੇਵਸਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਤੈਜਸ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚਮਕੀਲਾ ਪਦਾਰਥ। ੨ ਚਾਲਾਕ ਘੋੜਾ। ੩ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਰੂਪ ਕਰਤਾਰ। ੪ ਰਾਜਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਅਹੰਕਾਰ, ਜੋ ਗ੍ਯਾਰਾਂ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜ ਤਨਮਾਤ੍ਰਾ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੫ ਸ੍ਵਪਨਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਜੀਵ। ੬ ਘੀ. ਘਿਤ੍ਰ। ੭ ਪਰਾਕ੍ਰਮ. ਬਲ। ੮ ਵਿ—ਤੇਜ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਤੈਡਾ, ਤੈਂਡਾ, ਤੈਡੀ, ਤੈਂਡੀ ਸਰਵ—ਤੇਰਾ. ਤੇਰੀ. "ਜੇ ਤੁਧ ਭਾਵੈ ਸਾਹਿਬਾ, ਤੂ ਮੈ, ਹਉ ਤੈਡਾ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) "ਤੈਡੀ ਬੰਦਸਿ ਮੈ ਕੋਇ ਨ ਡਿਠਾ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫)

ਤੈਣ. ਸਰਵ—ਤਿਨ੍ਹੇਂ. ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ. "ਤ੍ਰੈ ਬਲ ਪ੍ਰਤਾਪ ਬਰਨੋ ਸੁ ਤੈਣ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਤੈਣੀਰਾਲੈ. ਭੱਥਾ. ਤੀਰਕਸ਼. ਦੇਖੋ, ਤੂਣੀਰਾਲਯ.

ਤੈਤਰੀਯ, ਤੈੱਤਿਰੀਯ ਸੰ. ਤੈਤਿਰੀਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਯਜੁਰ ਵੇਦ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਖਾ, ਜੋ ਤਿੱਤਿਰਿ ਰਿਖੀ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਰਿਸਿ ਵਿਸਯ ਵੇਦ ਸ਼ਬਦ.

ਤੈਨ. ਤੇਨ. ਤਿਸ ਕਰਕੇ। ੨ ਤਿਸ ਨੂੰ. "ਕਹੋ ਸਕਲ ਬਿਧਿ ਤੈਨ." (ਅਕਾਲ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਲ. ਤਾਣ. "ਤੈਨ ਕਰ ਜੋਰਹੀਂ." (ਕਲਕੀ) ਬਲ ਨਾਲ ਕਮਾਣ ਵਿੱਚ ਤੀਰ ਜੋੜਦੇ ਹਨ। ੪ ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰੈਣ.

ਤੈਨਾਤ. ਦੇਖੋ, ਤਈਨਾਤ.

ਤੈਮੂਰ. ਤੁ تیمور ਮੁਗ਼ਲਵੰਸ਼ੀ ਸਮਰਕੰਦ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਤੈਮੂਰ ਬੇਗ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਿਮਰਲੰਗ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਤੁਰਗਾਈ ਦੇ ਘਰ ਤਕੀਨਾ ਖ਼ਾਤੂਨ ਦੇ ਉਦਰੋਂ "ਕ੍ਰਸ" ਵਿੱਚ ੯ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੩੩੬ ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਪੁਰ ਧਾਵਾ ਕੀਤਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਸਿਰੁੱਦੀਨ ਮਹਮੂਦ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਸੀ ਅਰ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਪਸਵਿੱਚੀਂ ਫੁੱਟ ਸੀ. ਇਸ ਲਈ ਬਿਨਾ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਦੇ ਤੈਮੂਰ ਨੇ ੧੭ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੩੯੮ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਫ਼ਤੇ ਕਰ ਲਈ. ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਲੁੱਟ ਫੂਕਕੇ ਇੱਕ ਲੱਖ ਆਦਮੀ ਕ਼ਤਲ ਕੀਤਾ. ਫੇਰ ਮੇਰਟ ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਜੰਮੂ ਆਦਿਕ ਥਾਈਂ ਕ਼ਤਲਾਮ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਬਹੁਤ ਲੜਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਲਈ ਫੜਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ. ਸਮਰਕੰਦ ਵਿੱਚ ੨੮ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੪੦੫ (੧੭ ਸ਼ਾਬਾਨ ਹਿਜਰੀ ੮੦੭) ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਜਰਾ ਬਾਬਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਵੇਖੋ।

੨ ਅਹ਼ਿਮਦਸ਼ਾਹ ਦੁੱਰਾਨੀ ਦਾ ਬੇਟਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਪ ਨੇ ਸਨ ੧੭੫੫ ਵਿੱਚ ਅਦੀਨਾਬੇਗ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਮਗਰੋਂ ਲਹੌਰ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਥਾਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਨ ੧੭੫੬ ਵਿੱਚ ਘੋਰ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਅਰ ਇਹ ਲਹੌਰ ਖ਼ਾਲੀ ਛੱਡਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਪੁਰ ਕ਼ਬਜਾ ਹੋਇਆ. ਤੈਮੂਰਸ਼ਾਹ ਸਨ ੧੭੭੨ ਵਿੱਚ ਕਾਬੁਲ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਪੁਰ ਬੈਠਾ ਅਤੇ ੧੭ ਮਈ ਸਨ ੧੭੯੩ ਨੂੰ ਮੋਇਆ.

ਤੈਮੂਰਲੰਗ. ਲੰਙਾ ਤੈਮੂਰ. ਤਿਮਰਲੰਗ. ਦੇਖੋ, ਤੈਮੂਰ.

ਤੈਯਾਰ, ਤੈਯਾਰੀ ਦੇਖੋ, ਤਯਾਰ ਅਤੇ ਤਯਾਰੀ.

ਤੈਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤਰਣ.

ਤੈਰਾਕ. ਵਿ—ਤਰਣ ਵਾਲਾ. ਤਰਣਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਗ੍ਯਾਤਾ.

ਤੈਲ. ਦੇਖੋ, ਤੇਲ.

ਤੈਲੰਗ, ਤੈਲੰਗਾ ਦੇਖੋ, ਤਿਲੰਗ ਅਤੇ ਤਿਲੰਗਾ.

ਤੋ. ਵ੍ਯ—ਤਬ. ਤਾਂ. ਦੇਖੋ, ਤਉ। ੨ ਫ਼ਾ تو ਸਰਵ—ਤਵ. ਤੇਰਾ. ਤੇਰੇ. "ਤੋ ਤਨ ਤ੍ਯਾਗਤ ਹੀ ਸੁਨ ਰੇ ਜੜ੍ਹ!" (ਸਵੈਯੇ ੩੩) "ਯਕ ਅਰਜ ਗੁਫਤਮ ਪੇਸਿ ਤੋ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧)

ਤੋਅ. ਸੰ. ਤੋਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ. ਪਾਣੀ. "ਪਾਵਕ ਤੋਅ ਅਸਾਧ ਘੋਰੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਪਾਵਕ ਤੋਅ.

ਤੋਅਮ. ਅ਼ طعم ਤ਼ੁਅ਼ਮ. ਕ੍ਰਿ—ਚੱਖਣਾ. ਰਸ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨਾ.

ਤੋਆ. ਜਲ. ਦੇਖੋ, ਤੋਅ. "ਤੋਆ ਆਖੈ ਹਉ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਹਛਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਤੋਇ. ਜਲ. ਦੇਖੋ, ਤੋਅ. "ਤਤੀ ਤੋਇ ਨ ਪਲਵੈ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਦੇਖੋ, ਪਲਵੈ. "ਤੋਇਅਹੁ ਅੰਨੁ ਕਮਾਦੁ ਕਪਾਹਾਂ, ਤੋਇਅਹੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣੁ ਗੰਨਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ਤੋਯ (ਜਲ) ਤੋਂ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਦੀ ਗਣਨਾ (ਰਚਨਾ ਦਾ ਸ਼ੁਮਾਰ ਹੈ). ੨ ਸਰਵ—ਤੁਝੇ. ਤੈਨੂ. ਤੋਹਿ. "ਸੋ ਘਰੁ ਰਾਖੁ ਵਡਾਈ ਤੋਇ." (ਸੋਹਿਲਾ)

ਤੋਇਦ, ਤੋਇਧਿ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੋਯ (ਜਲ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਬੱਦਲ. ਮੇਘ. ਤੋਯ (ਜਲ) ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ. ਸਮੁੰਦਰ.

ਤੋਸ. ਸੰ. ਤੋਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿੰਸਾ. ਵਧ। ੨ ਹਿੰਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਵਧਿਕ. ਬਧਕ। ੩ ਸੰ. ਤੋਸ. ਸੰਤੋਸ. ਤ੍ਰਿਪਤਿ। ੪ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁਸ ੩.

ਤੋਸਹ. ਦੇਖੋ, ਤੋਸਾ.

ਤੋਸ਼ਕ. ਤੁ. توشک ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਛੌਨਾ. ਫ਼ਰਸ਼। ੨ ਤੁਲਾਈ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਤੂਸ਼ਕ ਭੀ ਹੈ। ੩ ਸੰ. ਤੋਸ਼ਕ. ਵਿ-ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਸੰਤੁਸ੍ਟ ਕਰਤਾ.

ਤੋਸ਼ਕ ਖ਼ਾਨਹ. ਫ਼ਾ توشک خانہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਘਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਸ਼ ਅਤੇ ਪਹਿਰਣ ਦੇ ਵਸਤ੍ਰ ਰੱਖੀਏ.

ਤੋਸ਼ਕਚੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਨੌਕਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਿਸਤਰ ਸਪੁਰਦ ਹੋਵੇ. ਪਲੰਘ ਦਾ ਨਫ਼ਰ. ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਤੋਸ਼ਕ. "ਤੋਸਕਚੀ ਤਾਹੀ ਸਮੇ ਵਸਤ੍ਰ ਸਬੈ ਕਰ ਲੀਨ." (ਗੁਰੁਸੋਭਾ)

ਤੋਸਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਖ਼ੁਸ਼ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁਸ ੩.

ਤੋਸਦਾਨ. ਫ਼ਾ توشہدان ਤੋਸ਼ਹ-ਦਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੋਸ਼ਾ ਰੱਖਣ ਦਾ ਥੈਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੂਸਦਾਨ.

ਤੋਸ਼ਲ. ਕੰਸ ਦਾ ਇੱਕ ਬਲਵਾਨ ਪਹਿਲਵਾਨ, ਜੋ ਚਾਣੂਰ ਅਤੇ ਮੁਸ੍ਰਿਕ ਦਾ ਸਾਥੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਚੰਡੂਰ ਅਤੇ ਮੁਸਟ.

ਤੋਸਾ. ਫ਼ਾ توشہ ਤੋਸ਼ਹ. ਸੰਗਯਾ—ਸਫ਼ਰਖ਼ਰਚ। ੨ ਖ਼ਰਚ ਤੇ ਖ਼ੁਰਾਕ, ਜੋ ਸਫ਼ਰ ਲਈ ਨਾਲ ਲਏ ਜਾਵਨ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤਨਾਮ ਤੋਸਾ ਨਹੀ ਪਾਇਓ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) "ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮ ਉਹਾਂ ਸੰਗਿ ਤੋਸਾ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਤੋਸੇਖਾਨਾ. ਫ਼ਾ توشہخانہ ਤੋਸ਼ਹਖ਼ਾਨਹ. ਸੰਗਯਾ—ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਰੱਖਣ ਦਾ ਘਰ. ਲੱਸੀਖ਼ਾਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੋਸ਼ਕ ਖ਼ਾਨਹ। ੩ ਹੁਣ ਗਹਿਣੇ ਵਸਤ੍ਰ ਜਿਲੌ ਦਾ ਸਮਾਨ ਜਿਸ ਘਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਤੋਸ਼ੇਖ਼ਾਨਾ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਤੋਸੋ. ਤੇਰੇ ਜੇਹਾ. ਤੇਰੇ ਸਦ੍ਰਿਸ਼. "ਤੋਸੋ ਨ ਦਾਤਾ, ਨ ਮੋਸੋ ਭਿਖਾਰੀ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਤੋਹ. ਸਰਵ—ਤੈਨੂੰ. ਤੁਝੇ। ੨ ਤੂੰ. ਤੂੰ. "ਅਵਰੁ ਨ ਦੀਸੈ ਸਰਬ ਤੋਹ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ੩ ਦੇਖੋ, ਤੁਹ.

ਤੋਹਮਤ. ਦੇਖੋ, ਤੁਹਮਤ.

ਤੋਹਾਰ, ਤੋਹਾਰਾ, ਤੋਹਾਰੋ ਦੇਖੋ, ਤੁਹਾਰ ਅਤੇ ਤੁਹਾਰਉ.

ਤੋਹਿ. ਸਰਵ—ਤੈਨੂੰ. ਤੁਝੇ। ੨ ਤੇਰੇ. "ਤੋਹਿ ਚਰਨ ਮਨੁ ਲਾਗੋ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੩ ਤੂ ਹੈਂ. "ਤੇਰੇ ਜੀਅ, ਜੀਆ ਕਾ ਤੋਹਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਤੋਹੀ. ਸਰਵ—ਤੈਨੂੰ. ਤੁਝੇ. "ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਵਨੁ ਰੀਝਾਵੈ ਤੋਹੀ?" (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਤੇਰੇ ਵਿੱਚ. ਤੁਝ ਮੇ. "ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ ਅੰਤਰੁ ਕੈਸਾ." (ਸ੍ਰੀ ਰਵਿਦਾਸ)

ਤੋਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਔਲਾਦ. ਸੰਤਾਨ.

ਤੋਕਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚਾਤਕ. ਪਪੀਹਾ. "ਤੋਕਕ ਕੇਕਿ ਜਿ ਭੇਕ ਅਨੇਕ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਨੀਲਕੰਠ.

ਤੋਕਮ. ਸੰ. ਤੋਕਮ. ਸੰਗਯਾ—ਬੱਦਲ. ਮੇਘ। ੨ ਹਰਾ ਰੰਗ। ੩ ਜੌਂ ਆਦਿ ਦਾ ਨਵਾਂ ਅੰਕੁਰ। ੪ ਕੰਨ ਦੀ ਮੈਲ.

ਤੋਖ. ਦੇਖੋ, ਤੋਸ ੩—੪.

ਤੋਖਣ. ਸੰ. ਤੋਸ਼ਣ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਤ੍ਰਿਪਤਿ. ਸੰਤੋਸ.

ਤੋਖਤ. ਸੰ. ਤੋਸ਼ਿਤ. ਵਿ—ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. "ਭਗਤੀ ਤੋਖਤ ਦੀਨਕ੍ਰਿਪਾਲਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਤੋਖਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤੋਸ਼ਿਤਤਾ. ਤੋਸ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ। ੨ ਤਸੱਲੀ. "ਭਏ ਪ੍ਰਸੰਨ ਤੋਖਤਾ ਧਰਿਕੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤੋਖਿਓ, ਤੋਖਿਆ ਤੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ. ਪ੍ਰਸੰਨ ਕੀਤਾ. "ਨਾਨਾ ਝੂਠਿ ਲਾਇ ਮਨ ਤੋਖਿਓ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਤੋਖਿਤ. ਦੇਖੋ, ਤੋਖਤ.

ਤੋਖਾਰ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਤੁਰੰਗ. ਘੋੜਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁਖਾਰ.

ਤੋਖੀਲੇ. ਤੋਸ਼ਣ ਕਰ ਲਿਆ. ਖ਼ੁਸ਼ ਕੀਤਾ. "ਸਲਿ ਬਿਸਲਿ ਆਣਿ ਤੋਖੀਲੇ ਹਰੀ."(ਧਨਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ) ਦੇਖੋ, ਸਲਿਬਿਸਲਿ.

ਤੋਟ. ਦੇਖੋ, ਤੋਟਿ.

ਤੋਟਕ. ਸੰ. ਵਿ-ਝਗੜਾਲੂ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਯ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚੇਲਾ. ਇਸ ਨੇ ਤੋਟਕ ਛੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਤੋਟਕ" ਹੈ। ੩ ਸਖ਼ਤਕਲਾਮੀ। ੪ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਅਸਤਾ", "ਕਿਲਕਾ" ਅਤੇ "ਤਾਰਕ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਚਾਰ ਸਗਣ. IIS, IIS, IIS, IIS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਿਹ ਰਾਗ ਨ ਰੂਪ ਨ ਰੇਖ ਰੁਖੰ,
ਜਿਹ ਤਾਪ ਨ ਸਾਪ ਨ ਸੋਕ ਸੁਖੰ,
ਜਿਹ ਰੋਗ ਨ ਸੋਗ ਨ ਭੋਗ ਭੁਯੰ,
ਜਿਹ ਖੇਦ ਨ ਭੇਦ ਨ ਛੇਦ ਛ੍ਰਯੰ,

(ਅਕਾਲ)

ਤੋਟਾ, ਤੋਟਿ ਸੰ. ਤ੍ਰਟਿ—ਤ੍ਰੁਟਿ. ਸੰਗਯਾ—ਭੁੱਲ. ਖ਼ਤ਼ਾ। ੨ ਸੰਸਾ. ਸੰਦੇਹ। ੩ ਘਾਟਾ. ਕਮੀ. "ਜਿਉ ਲਾਹਾ ਤੋਟਾ ਤਿਵੈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) "ਕਥਨਾ ਕਥੀ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ." (ਜਪੁ)

ਤੋਢਕ. ਸੰ. ਤੋਟਕ. ਸੰਗਯਾ—ਸਖ਼ਤਕਲਾਮੀ. "ਕਰ ਕਰ ਤੋਢਕ ਬਰਲ ਚਲਾਯਾ." (ਭਾਗੁ)

ਤੋਣ, ਤੋਣਿ ਸੰਗਯਾ—ਤੋਯਣਿ. ਜਲ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਨਦੀ. "ਸੱਸੋਣੰ। ਤੱਤੋਣੰ." (ਰਾਮਾਵ) ਸ੍ਰੋਣਤ (ਲਹੂ) ਦੀ ਤੋਣੰ (ਨਦੀ) ਵਹਿਤੁਰੀ.

ਤੋਤ. ਦੇਖੋ, ਤੋਤਾ. "ਗਨਿਕਾ ਉਧਰੀ ਹਰਿ ਕਹੈ ਤੋਤ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੫)

ਤੋਤਰਾ, ਤੋਤਲਾ ਵਿ—ਤੁਤਲਾ. ਜੋ ਸਪਸ਼੍ਟ (ਸਾਫ) ਨਾ ਬੋਲ ਸਕੇ. "ਬੋਲੈਂ ਬਚਨ ਤੋਤਰੇ ਮੀਠੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਮ੍ਰਿਦੁ ਬਚਨ ਤੋਤਲੇ ਮੁਖ ਕਹੰਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ, ਜੋ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਕੇ ਸਾਫ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦੀ. "ਤੋਤਲਾ ਸੀਤਲਾ ਸਾਕਿਨੀ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਤੋਤਾ. ਫ਼ਾ طوطی ਤ਼ੂਤ਼ੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੁਕ. ਕੀਰ. ਹਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੰਛੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਚੁੰਜ ਲਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਤੋਤੇ ਅਨੇਕ ਆਕਾਰ ਅਤੇ ਰੰਗ ਦੇ ਭੀ ਦੇਸ਼ਭੇਦ ਕਰਕੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ. Parrot (Poloearnis torquatus) "ਦੁਰਮਤਿ ਦੇਖ ਦਿਆਲੁ ਹੁਇ ਹੱਥਹੁ ਉਸ ਨੋ ਦਿੱਤੁਸ ਤੋਤਾ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਤੋੜੇਦਾਰ ਬੰਦੂਕ ਦਾ ਘੋੜਾ. ਤੋੜੇ ਨੂੰ ਪਲੀਤੇ ਵਿੱਚ ਲਾਉਣ ਦੀ ਚਿਮਟੀ. "ਤੋਰਾ ਉਭਾਰ ਤੋਤੇ ਜੜੰਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਮਹਿਤਾ ਜਾਤਿ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ. ਇਹ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਯੋਧਾ ਸੀ ਅਤੇ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ.

ਤੋੜ੍ਹਾਚਸ਼ਮ. ਫ਼ਾ طوطی چشم ਸੰਗਯਾ—ਤੋਤੇ ਵਾਂਙ ਅੱਖ ਬਦਲਣ ਵਾਲਾ, ਸ੍ਵਾਰਥੀ ਆਦਮੀ.

ਤੋਦਾ. ਫ਼ਾ تودہ ਤੋਦਹ. ਸੰਗਜਾ—ਢੇਰ. ਅੰਬਾਰ। ੨ ਉੱਚੀ ਵੱਟ। ੩ ਤੀਰ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਲਈ ਬਣਾਈ ਕੰਧ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁੱਕੀ ਨਰਮ ਮਿੱਟੀ ਭਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ. ਖ਼ਾਕਤੋਦਾ. ਦੇਖੋ, ਲੈਸ ੨.

ਤੋਪ. ਤੁ توپ ਸੰਗਜਾ—ਬਾਰੂਦ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਅਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਗੋਲਾ ਦੂਰ ਫੈਂਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. Cannon. ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਗੋਲੇ ਦੀ ਮਾਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ,[1] ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਮਾਰ ਦੀਆਂ ਤੋਪਾਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ. ਪਿਛਲੇ ਵੱਡੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਤੋਪ ਅਜੇਹੀ ਬਣੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਗੋਲਾ ੭੦-੮੦ ਮੀਲ ਤੇ ਮਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਅਗਨਿ ਅਸਤ੍ਰ ੨। ੨ ਫ਼ੌਜ. ਸੈਨਾ.

ਤੋਪਹਿ. ਸਰਵ—ਤੇਰੇ ਪਾਸ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੇਥੋਂ. ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ. "ਤੋਪਹਿ ਦੁਗਣੀ ਮਜੂਰੀ ਦੈਹਉ." (ਸੋਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਤੋਪਕੀ. ਦੇਖੋ, ਤੋਪਚੀ.

ਤੋਪਖਾਨਾ. ਸੰਗਜਾ—ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮਕਾਨ। ੨ ਤੋਪਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ. Artillery.

ਤੋਪਚੀ. ਸੰਗਜਾ—ਤੋਪ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਗੋਲੰਦਾਜ਼.

ਤੋਪਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤੋਪਾ ਲਾਉਣਾ. ਸਿਉਂਣਾ। ੨ ਗੱਠ ਲਾਉਣਾ. "ਆਰ ਨਹੀ ਜਿਹ ਤੋਪਉ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ) ੩ ਚੰਬਾ—ਦੇਖਣਾ. ਤੱਕਣਾ.

ਤੋਪਾ. ਸੰਗਜਾ—ਟਾਂਕਾ. ਬਖੀਆ.

ਤੋਫਾ. ਅ਼ تحفہ ਤੁਹ਼ਫ਼ਹ. ਸੰਗਜਾ—ਭੇਟਾ. ਸੌਗਾਤ.

ਤੋਬਰਾ. ਫ਼ਾ توبرہ ਸੰਗਜਾ—ਉਹ ਥੈਲਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘੋੜਾ ਦਾਨਾ ਖਾਂਦਾ ਹੈ. ਸੰ. ਟੋਪਰ.

ਤੋਂਬਰੀ. ਸੰਗਜਾ—ਤੁੰਬੀ. ਤੂੰਬੀ. "ਅਠਸਠ ਤੀਰਥ ਮਜਨ ਕਰੈ ਤੋਂਬਰੀ." (ਭਾਗੁ ਕ) ੨ ਲਹੂ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਤੂੰਬੀ. ਸਿੰਗੀ. "ਜੈਸੇ ਜੋਕ ਤੋਂਬਰੀ ਲਗਾਈਅਤ ਰੋਗੀ ਤਨ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਤੋਬਾ. ਅ਼ توبہ ਤੋਬਹ. ਸੰਗਜਾ—ਕੁਕਰਮਾਂ ਦੇ ਤਜਾਗਣ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਗਜਾ. ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਨਾਲ ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਮੰਦ ਕਰਮ ਤਜਾਗਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ. "ਤੋਬਾ ਪੁਕਾਰੇ ਜੁ ਪਾਵੈ ਅਜਾਬ." (ਨਸੀਹਤ) ੨ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ. Repentance.

ਤੋਮ. ਤੁ. تومان ਤੂਮਾਨ. ਸੰਗਜਾ—ਹਿੱਸਾ. ਭਾਗ। ੨ ਪਰਗਨਾ। ੩ ਸੰ. ਸ੍ਤੋਮ. ਸਮੁਦਾਯ. ਗਰੋਹ। ੪ ਜੱਗ. ਯਗਜ। ੫ ਉਸਤਤਿ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼। ੬ ਮਸਤਕ. ਮੱਥਾ.

ਤੋਮਰ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਨੇਜ਼ਾ. ਬਰਛਾ. ਭਾਲਾ। ੨ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ— ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸ, ਜ, ਜ. IIS, ISI, ISI.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਅਕਲੰਕ ਰੂਪ ਅਪਾਰ,
ਸਭ ਲੋਕ ਸੋਕ ਉਧਾਰ,
ਕਲਿਕਾਲ ਕਮੰਬਿਹੀਨ,
ਸਭ ਕਰਮ ਧਰਮ ਪ੍ਰਬੀਨ.

(ਅਕਾਲ)

(ਅ) ਤੋਮਰ ਨੂੰ ਕਈ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਮੰਨਕੇ ਲੱਛਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਬਾਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਦਰਸਨ ਪਿਆਸ,[2]
ਗੋਬਿੰਦ ਪੂਰਨ ਆਸ, × × ×
ਪ੍ਰਭੁ ਤੁਧ ਬਿਨਾ ਨਹੀ[3] ਹੋਰ,
ਮਨਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਚੰਦ ਚਕੋਰ. × × ×

(ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੫)

(ੲ) ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰ ਵਿੱਚ ਤੋਮਰ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੂਪ ਹੈ—

ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਚਰਣ "ਮੁਕਤਾਮਣਿ" ਛੰਦ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ, ਅਰਥਾਤ ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੨ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੩ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ, ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਚਰਣ "ਹਰਿਗੀਤਿਕਾ" ਛੰਦ ਦੇ, ਯਥਾ—

ਰੋਮਹਰਖ ਹੁਤੋ ਜਹਾਂ, ਸੋਉ ਆਇਓ ਤਹਿਂ ਦੌਰ,
ਹਲੀ ਮਦਿਰਾ ਪੀਤ ਥੋ, ਕਵਿ ਸਜਾਮ ਤਾਹੀ ਠੌਰ,
ਸੋ ਆਯ ਠਾਢ ਭਯੋ ਤਹਾਂ ਜੜ੍ਹ, ਤਾਹਿਂ ਸਿਰ ਨ ਨਿਵਾਯਕੈ,
ਬਲਭਦ੍ਰ ਕੋਪ ਕਮਾਨ ਲੈਕਰ, ਮਾਰਿਓ ਤਿੰਹ ਧਾਯਕੈ.

੩ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਚੰਦ ਕਵਿ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਜ ਰਾਯਸੋ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਕਿਤਨੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਜਾਤਿ ਨੂੰ ਤੁਯਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਭੀ ਕਿਤਨਾ ਚਿਰ ਰਾਜ ਰਿਹਾ ਹੈ.

ਤੋਯ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਜਲ. "ਨਹ ਛਿਜੰਤਿ ਤਰੰਗ ਤੋਯਣਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੨ ਪੂਰਵਾ ਸਾੜਾ ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ.

ਤੋਯਜ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਤੋਯ (ਜਲ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਕਮਲ। ੨ ਬਿਰਛ। ੩ ਘਾਸ.

ਤੋਯਦ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਤੋਯ (ਪਾਣੀ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਬੱਦਲ. ਮੇਘ। ੨ ਨਾਗਰਮੋਥਾ। ੩ ਘੀ। ੪ ਵਿ—ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਜਲਦਾਨੀ.

ਤੋਯਧਰ, ਤੋਯਧਿ, ਤੋਯਨਿਧਿ } ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਤੋਯ (ਜਲ) ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਜਲ ਦੀ ਨਿਧਿ, ਸਮੁੰਦਰ.

ਤੋਰ. ਸਰਵ—ਤਵ. ਤੇਰਾ. ਤੇਰੇ. "ਪਗ ਲਾਗਉ ਤੋਰ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਤੋਰਨਾ (ਤੋੜਨਾ) ਅਤੇ ਤੋਰਿ। ੩ ਸੰਗਜਾ—ਚਾਲ. ਤੁਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਭਾਵ—ਰੀਤਿ. "ਮਿਲ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਤੋਰ." (ਮਲਾ ਮ: ੪ ਪੜਤਾਲ) ੪ ਤ੍ਵੰਤਾ. ਤੇਰਾਪਨ. "ਤਜ ਮੋਰ ਤੋਰ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ੫ ਦੇਖੋ, ਤੋਰੁ.

---

[1] ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਾਬਰ ਨੇ ਉਸਤਾਦ ਅਲੀ ਤੋਂ ਇਕ ਤੋਪ ਬਣਵਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪਰੀਖਜਾ ੧੦ ਫਰਵਰੀ ਸੰਨ ੧੫੨੭ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਗਈ. ਇਸ ਦੇ ਗੋਲੇ ਦੀ ਮਾਰ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਛੀ ਸੌ ਕਦਮ ਸੀ. ਇਤਨੀ ਮਾਰ ਦੀ ਤੋਪ ਬਣਾਉਣ ਪੁਰ ਕਾਰੀਗਰ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਤੇ ਜਾਗੀਰ ਮਿਲੀ ਸੀ.

[2] ਛੰਦ ਦੀ ਚਾਲ ਲਈ ਉੱਚਾਰਣ ਪਜਾਸ ਹੈ.

[3] ਨਹੀ ਦੀ ਬਿਹਾਰੀ ਨੂੰ ਸਿਆਰੀ ਪੜ੍ਹਨਾ ਚਾਹੀਏ.

ਤੋਰਕੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤੁਰਕੀ. ਤੁਰਕ ਭਾਸ਼ਾ. "ਆਰਬੀ ਤੋਰਕੀ ਪਾਰਸੀ ਹੋ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਇੱਕ ਰੋਗ. Typhoid fever. ਪਾਣੀਝਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਪ (ਘ)

ਤੋਰਣ / ਤੋਰਨ ਸੰ. ਤੋਰਣ. ਸੰਗਯਾ—ਮਹਾਦੇਵ. ਸ਼ਿਵ। ੨ ਗਰਦਨ. ਗ੍ਰੀਵਾ। ੩ ਘਰ ਅਥਵਾ ਨਗਰ ਦਾ ਬਾਹਰਲਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ। ੪ ਮੰਗਲ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸ੍ਵਾਗਤ ਲਈ ਫੁੱਲ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਰਚਿਆ ਦ੍ਵਾਰ। ੫ ਫੁੱਲ ਅਤੇ ਪੱਤੇ ਆਦਿ ਦੀ ਮਾਲਾ, ਜੋ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪੁਰ ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਸਤੇ ਲਟਕਾਈ ਜਾਵੇ. ਬੰਦਨਵਾਰ. "ਦਰ ਪਰ ਤੋਰਣ ਸੁੰਦਰ ਬਾਂਧਤ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੬ ਤੋੜਨ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ.

ਤੋਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤੋੜਨਾ. ਅਲਗ ਕਰਨਾ. ਭੰਗ ਕਰਨਾ. "ਅਗਿਆਨੀ ਅੰਧੁਲੇ ਭ੍ਰਮਿ ਭ੍ਰਮਿ ਫੂਲ ਤੋਰਾਵੈ." (ਮਲਾ ਮ: ੪) ੨ ਚਲਾਉਣਾ.

ਤੋਰਾ. ਸਰਵ—ਤੇਰਾ. ਤਵ. "ਸਧਨਾ ਜਨ ਤੋਰਾ." (ਬਿਲਾ ਸਧਨਾ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਚਾਲਾ. .ਹੁਕੂਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ. "ਅਪਨੋ ਤੋਰਾ ਕਰਹਿ ਬਿਸਾਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਬੰਦੂਕ਼ ਦੇ ਪਲੀਤੇ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਦਾ ਮੋਟਾ ਡੋਰਾ. ਤੋੜਾ. "ਤਹਿਂ ਕੋ ਤਾਕ ਝੁਕਾਯੋ ਤੋਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਤੋੜਿਆ. ਦੇਖੋ, ਤੋਰਨਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਤੋੜਾ.

ਤੋਰਾਦਾਰ. ਦੇਖੋ, ਤੋੜਾਦਾਰ। ੨ ਵਿ—ਤੋੜਾ (ਘਾਟਾ) ਦਾਇਕ. ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਗੁਰੁਨ ਕੇ ਵੰਸ਼ ਚਲੀਆਈ ਹੰਸਰਾਮ ਸਦਾ, ਗੁਨੀ ਸੇ ਉਦਾਰ, ਤੋਰਾਦਾਰ ਤਰਵਾਰ ਕੋ." (ਕਵਿ ੫੨) ਤਲਵਾਰ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਤੋਰਾਵੈ. ਤੋੜਾਵੈ. ਦੇਖੋ, ਤੋਰਨਾ.

ਤੋਰਿ. ਤੋੜਕੇ. "ਬੰਧਨ ਤੋਰਿ ਰਾਮਲਿਵ ਲਾਈ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਤੁਮ ਸਿਉ ਤੋਰਿ ਕਵਨ ਸਿਉ ਜੋਰਹਿ?" (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ)

ਤੋਰੀ. ਸਰਵ—ਤੇਰੀ. "ਬਿਨਵਤਿ ਨਾਨਕ ਓਟ ਪ੍ਰਭੁ ਤੋਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਤੋਰਨਾ (ਤੋੜਨਾ). "ਤੋਰੀ ਨ ਤੂਟੈ ਛੋਰੀ ਨ ਛੂਟੈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਉਮੈ ਭੀਤਿ ਤੋਰੀ." (ਮਲਾ ਮ: ੪) ੩ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਬੇਲਦਾਰ ਸਬਜ਼ੀ. ਤੁਰਈ. Luffa Acutangula. ਇਸ ਦੀ ਤਰਕਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ. ਤੋਰੀ ਬਾਦੀ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਭੁੱਖ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ.

ਤੋਰੀਆ. ਸਰ੍ਹੋਂ ਜੇਹਾ ਇੱਕ ਅੰਨ ਜੋ ਸਾਉਣੀ ਅਤੇ ਹਾੜ੍ਹੀ ਦੋਹਾਂ ਫਸਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਂਦਾ ਹੈ. ਤੋੜੀਆ. Rape. ਇਸ ਦਾ ਸਾਗ ਬਣਦਾ ਅਤੇ ਬੀਜ ਦਾ ਤੇਲ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ.

ਤੋਰੁ. ਦੇਖੋ, ਤੋਰ। ੨ ਫ਼ਾ ترو ਸੰਗਯਾ—ਭੈ. ਡਰ. "ਜਮ ਜਾਗਾਤਿ ਨ ਲਾਗੈ ਤੋਰੁ." (ਰਤਨਮਾਲਾ ਬੰਨੋ)

ਤੋਰੋ. ਸਰਵ—ਤੇਰਾ. ਤਵ। ੨ ਤੋੜੋ. ਦੇਖੋ, ਤੋਰਨਾ. "ਅਹੰ ਤੋਰੋ ਮੁਖ ਜੋਰੋ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ੩ ਵਿ—ਤੋੜਿਆ ਹੋਇਆ. "ਲੇਤ ਹੈ ਪੇਚ ਮਨੋ ਅਹਿ ਤੋਰੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਤੋਲ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਛਿਆਨਵੇ (੯੬) ਰੱਤੀਭਰ ਵਜ਼ਨ. ਤੋਲਾ। ੨ ਸੰ. ਤੋਲ. ਤੌਲ. ਤਰਾਜ਼ੂ. ਤੱਕੜੀ। ੩ ਵਜ਼ਨ. ਭਾਰ ਦਾ ਮਾਨ.

ਸ਼ਾਰੰਗਧਰ ਵਿੱਚ ਤੋਲ ਇਸ ਤਰਾਂ ਹੈ:—

੩੦ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਦਾ ਤ੍ਰਸਰੇਣੂ (ਅਥਵਾ ਵੰਸ਼ੀ).
੬ ਤ੍ਰਸਰੇਣੂ ਦਾ ਮਰੀਚਿ.
੬ ਮਰੀਚਿ ਦਾ ਰਾਈ.
੩ ਰਾਈ ਸਰਸ਼ਪ.
੮ ਸਰਸ਼ਪ ਦਾ ਜੌਂ (ਯਵ).
੪ ਜੌਂ ਦੀ ਗੁੰਜਾ (ਰੱਤੀ).
੬ ਗੁੰਜਾ ਦਾ ਮਾਸ਼ਾ. ਮਾਸ਼ੇ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਹੇਮ" ਅਤੇ "ਧਾਨਕ" ਭੀ ਹੈ.

ਕਈਆਂ ਨੇ ਅੱਠ ਖ਼ਸ਼ਖ਼ਾਸ਼ ਦੀ ਰਾਈ, ਚਾਰ ਰਾਈ ਦਾ ਚਾਵਲ, ਅੱਠ ਚਾਵਲ ਦੀ ਰੱਤੀ, ਅੱਠ ਰੱਤੀ ਦਾ ਮਾਸ਼ਾ, ਗਯਾਰਾਂ ਮਾਸ਼ੇ ਦਾ ਤੋਲਾ, ਦੋ ਤੋਲੇ ਦੀ ਸਰਸਾਹੀ, ਦੋ ਸਰਸਾਹੀ ਦਾ ਅੱਧ ਪਾ, ਦੋ ਅੱਧ ਪਾ ਦਾ ਪਾਈਆ, ਚਾਰ ਪਾਉ ਦਾ ਸੇਰ, ਪੰਜ ਸੇਰ ਦੀ ਪੰਜਸੇਰੀ, ਦੋ ਪੰਜਸੇਰੀ ਦੀ ਧੜੀ, ਦੋ ਧੜੀ ਦਾ ਧੌਣ (ਅਧੰਮਨ), ਦੋ ਧੌਣ ਦਾ ਮਣ, ਅਤੇ ਪੰਜ ਮਣ ਦਾ ਭਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

ਏਕ ਮਨ ਆਠ ਖੰਡ ਖੰਡ ਖੰਡ ਪਾਂਚ ਟੂਕ.
ਟੂਕ ਟੂਕ ਚਾਰੁ ਫਾਰਿ ਫਾਰ ਦੋਇ ਫਾਰ ਹੈ.
ਤਾਹੂ ਤੇ ਪਈਸੇ ਔ ਪਈਸਾ ਏਕ ਪਾਂਚ ਟਾਂਕ,
ਟਾਂਕ ਟਾਂਕ ਮਾਸੇ ਚਾਰ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ.
ਮਾਸਾ ਏਕ ਆਠ ਰੱਤੀ ਰੱਤੀ ਆਠ ਚਾਵਰ ਕੀ,
ਹਾਟ ਹਾਟ ਕਨ੍ਹ ਕਨ੍ਹ ਤੋਲ ਤੁਲਾਧਾਰ ਹੈ.
ਪੂਰ ਪੂਰ ਪੂਰ ਰਹੇ ਸਕਲ ਸੰਸਾਰ ਵਿਖੈ,
ਵਸ ਆਵੈ ਕੈਸੇ ਜਾਂਕੋ ਏਤੋ ਵਿਸਤਾਰ ਹੈ.
(ਭਾਗੁ ਕ)

ਇਸ ਕਬਿੱਤ ਵਿੱਚ "ਮਨ" ਸ਼ਬਦ ਦੋ ਅਰਥ ਰਖਦਾ ਹੈ—ਦਿਲ ਅਤੇ ਚਾਲੀ ਸੇਰ ਤੋਲ. ਅੱਠ ਖੰਡ—ਅੱਠ ਪੰਜਸੇਰੀਆਂ. ਪੰਚ ਟੂਕ—ਪੰਜ ਸੇਰ. ਚਾਰ ਫਾੜ—ਚਾਰ ਪਾਈਏ. ਐਸੇ ਹੀ ਅੱਧ ਪਾ, ਸਰਸਾਹੀ, ਟਾਂਕ, ਮਾਸਾ, ਰੱਤੀ, ਚਾਵਲ ਆਦਿ ਜਾਣੋ.

ਇਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਤੋਲ ਇਹ ਹੈ—

੮ ਚਾਵਲ, ਰੱਤੀ.
੮ ਰੱਤੀ, ਮਾਸ਼ਾ.
੧੨ ਮਾਸ਼ੇ, ਤੋਲਾ.
੫ ਤੋਲਾ, ਛਟਾਂਕ.
੪ ਛਟਾਂਕ, ਪਾਵ (ਪਾਈਆ).
੧੬ ਛਟਾਂਕ, ਸੇਰ.[1]
੪੦ ਸੇਰ, ਮਨ.

ਤੋਲਕ. ਸੰਗਯਾ—ਤੋਲਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰ. ਤੋਲਾ ਭਰ ਵਜ਼ਨ.

ਤੋਲਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤੋਲਨ. ਵਜ਼ਨ ਕਰਨਾ. ਤਰਾਜ਼ੂ ਨਾਲ ਭਾਰ ਦਾ ਗਯਾਨ ਕਰਨਾ. ਭਾਰ ਜੋਖਣਾ.

[1]ਦੇਖੋ, ਸੇਰ ੧ ਫੁਟ ਨੋਟ ਸਮੇਤ.

ਤੋਲਨ. ਦੇਖੋ, ਤੋਲਣਾ.

ਤੋਲ ਬੋਲ ਦਾ ਪੂਰਾ. ਜੋ ਆਪਣਾ ਵਜ਼ਨ (ਸ੍ਵ-ਸਨਮਾਨ) ਰਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਤ੍ਯ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯ ਹੈ. "ਧਨ ਧਰਨੀ ਧਰੁ ਆਪਿ ਅਜੋਨੀ ਤੋਲਿ ਬੋਲਿ ਸਚੁ ਪੂਰਾ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਤੋਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੋਲਕ. ਤੋਲਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰ. ਤੋਲ ਅਤੇ ਤੋਲਕ. ੧੨ ਮਾਸ਼ਾ ਭਰ ਵਜ਼ਨ. ਫ਼ਾ تولہ ਤੋਲਹ. "ਖਿਨੁ ਤੋਲਾ ਖਿਨੁ ਮਾਸਾ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ਭਾਵ—ਹਰਖ ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਕਦੇ ਫੂਲਦਾ ਕਦੇ ਘਟਦਾ.

ਤੋਲਾਇਆ. ਤੋਲ ਕਰਵਾਇਆ. ਤੁਲਵਾਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁਲਾਵਾ. ਤੋਲਕ. ਤੋਲਣ ਵਾਲਾ.

ਤੋਲਾਹਾ, ਤੁੋਲਾਹਾ ਵਿ—ਤੋਲਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਵਜ਼ਨ ਮੇਂ. ਤੋਲ ਵਿੱਚ. "ਸਭਿ ਤੀਰਥ ਵਰਤ ਜਗਿ ਪੁੰਨ ਤੁੋਲਾਹਾ।[1] ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਪੁਜਹਿ ਪੁਜਾਹਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੪)

ਤੋਲਿ. ਤੋਲ (ਵਜ਼ਨ) ਕਰਕੇ. "ਤੋਲਿ ਨ ਤੁਲੀਐ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਤੋਲੀ. ਵਿ—ਤੋਲਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਤੋਲੀਂ. ਤੋਲਦਾ ਹਾਂ. "ਘਟ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਸੋ ਸਹੁ ਤੋਲੀ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੋਪ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਠੀਕ ਕਰਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਪੁਰ ਸ਼ਿਸਤ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਤੋਪਚੀ.

ਤੋਲੁ. ਦੇਖੋ, ਤੋਲ। ੨ ਵੱਟਾ. ਵਜ਼ਨਾ. "ਸਚੁ ਤਰਾਜੀ ਤੋਲੁ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਤੋੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੋਹੇ ਦੀ ਸਲਾਈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਲੋਟੇ ਵਿੱਚ ਦੇਕੇ ਸੂਤ ਅਟੇਰੀਦਾ ਹੈ। ੨ ਸਿੰਧੀ. ਅੰਤ. ਸਿਰਾ. ਹੱਦ। ੩ ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਟੁੱਟਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੪ ਦੇਖੋ, ਤੋੜਨਾ.

ਤੋੜਨਾ. (ਸੰ. ਤੁਡ੍. ਧਾ—ਤੋੜਨਾ, ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ) ਕ੍ਰਿ—ਖੰਡਨ ਕਰਨਾ. ਅਲਗ ਕਰਨਾ. ਸੰਬੰਧ ਜੁਦਾ ਕਰਨਾ.

ਤੋੜ ਨਿਬਾਹੁਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅੰਤ ਤੀਕ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਨਾ.

ਤੋੜ ਪਹੁਚਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਧੁਰ ਪੁਚਾਉਣਾ.

ਤੋੜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੁਪਯੇ ਦੀ ਥੈਲੀ। ੨ ਗਲ ਪਹਿਰਣ ਦਾ ਕੰਠਾ. ਜ਼ੰਜੀਰੀਦਾਰ ਕੰਠਾ। ੩ ਘਾਟਾ. ਕਮੀ। ੪ ਬੰਦੂਕ਼ ਅਤੇ ਤੋਪ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇਣ ਦਾ ਡੋਰਾ. ਪਲੀਤਾ. ਫਲੀਤਾ. "ਕਲਾ ਪੈ ਜੜੇ ਮੋੜ ਤੋੜੇ ਧੁਖੰਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤੋੜਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤੁੜਵਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤੋਰਾਵੈ ਅਤੇ ਤੋੜਨਾ.

ਤੋੜਾ ਝਾੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਤੋੜੇ ਤੋਂ ਅੱਗ ਦਾ ਚਿੰਗਾੜਾ ਪਲੀਤੇ ਦੀ ਬਾਰੂਦ ਪੁਰ ਝਾੜਨਾ। ੨ ਜੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਆਖਕੇ ਦਿਲ ਭੜਕਾਉਣਾ. "ਸਿੰਘਨ ਊਪਰ ਤੋੜਾ ਝਾੜਾ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)

ਤੋੜਾਦਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਬੰਦੂਕ਼, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੋੜੇ ਨਾਲ ਅੱਗ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ. ਦੇਖੋ, ਸਸਤ੍ਰ.

ਤੋੜਾ ਮੋੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਤੋੜੇ ਨੂੰ ਕੁੰਦੇ ਵੱਲੋਂ ਮੋੜ ਕੇ ਪਲੀਤੇ ਵੱਲ ਕਰਨਾ. "ਕਲਾ ਪੈ ਜੜੇ ਮੋੜ ਤੋੜੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤੋੜਿ. ਤੋੜਕੇ. "ਤੋੜਿ ਬੰਧਨ ਮੁਕਤ ਕਰੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੪) ੨ ਤੋੜਨਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ. "ਨਾਨਕ ਕਚੜਿਆ ਸਿਉ ਤੋੜਿ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਤੋੜੀਆ. ਦੇਖੋ, ਤੋਰੀਆ.

ਤੋੜੇਦਾਰ. ਦੇਖੋ, ਤੋੜਾਦਾਰ.

ਤੌ. ਤਬ. ਤਾਂ. ਦੇਖੋ, ਤਉ.

ਤੌਅਮ. ਅ਼ توام ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੌੜੇ ਬੱਚੇ. ਯਮਲ (twins).

ਤੌਸੀਫ. ਅ਼ توصیف ਤੌਸੀਫ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਸਫ਼ (ਗੁਣ) ਕਹਿਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼ ਕਰਨਾ. ਗੁਣਾਨੁਵਾਦ.

ਤੌਹ਼ੀਦ. ਅ਼ توحید ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਾਹ਼ਦ (ਇੱਕ) ਸਮਝਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਇਕ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ੍ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ. ਅਦ੍ਵੈਤਤਾ। ੨ ਅਦ੍ਵੈਤਵਾਦ. Monism (unitarianism).

ਤੌਹੀਨ. ਅ਼ توہین ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਾਹਨ (ਸੁਸਤੀ) ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਅਪਮਾਨ. ਅਨਾਦਰ. ਹਤਕ.

ਤੌਕ. ਦੇਖੋ, ਤਉਕ.

ਤੌਕਣਾ. ਤੋਯ (ਪਾਣੀ) ਦੇ ਕਣ (ਤੁਬਕੇ) ਛਿੜਕਣੇ. ਦੇਖੋ, ਤਉਕਣਾ.

ਤੌਕ਼ੀਰ. ਅ਼ توقیر ਵਕ਼ਰ (ਇ਼ੱਜ਼ਤ) ਦਾ ਭਾਵ. ਮਾਨ. ਪ੍ਰਤਿਸ਼੍ਠਾ. ਕ਼ਦਰ.

ਤੌਖਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਦੇਸ਼ਾ. ਚਿੰਤਾ. ਧੜਕਾ. ਅ਼ تخیّل ਤਖ਼ੈਯੁੱਲ.

ਤੌਨ. ਦੇਖੋ, ਤਉਨ। ੨ ਤਿਸ ਦਾ. ਤਿਸ ਦੀ. "ਪਠੈ ਸੁਨੈ ਮਨ ਮੇ ਗੁਨੈ ਪੂਰੈ ਕਾਮਨਾ ਤੌਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤੌਫ਼ੀਕ਼. ਅ਼ توفیق ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਫ਼ਕ਼. (ਯੋਗ੍ਯ) ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਸਾਮਰਥ੍ਯ. ਸ਼ਕਤਿ.

ਤੌਰ. ਅ਼ طور ਸੰਗ੍ਯਾ—ਢੰਗ. ਚਾਲਢਾਲ. "ਗੁਰੁ ਕੋ ਤੌਰ ਹੋਰ ਬਿਧਿ ਔਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਹ਼ਾਲਤ. ਦਸ਼ਾ.

ਤੌਰ ਭੌਰ. ਫਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਢੰਗ. ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੁਭਾਉ ਅਤੇ ਤਰੀਕਾ.

ਤੌਰਾਤ, ਤੌਰੇਤ ਅ਼ توریت ਯਹੂਦੀਆਂ (ਮੂਸਾਈਆਂ) ਦਾ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ, ਜੋ ਹ਼ਜਰਤ ਮੂਸਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ. Old Testament ਦੀਆਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਪੰਚ ਕਿਤਾਬਾਂ (Pentateuch). ਦੇਖੋ, ਮੂਸਾ.

ਤੌਲ. ਦੇਖੋ, ਤੋਲ ੨.

ਤੌਲਗ. ਦੇਖੋ, ਤਉਲਗ.

ਤੌਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੌੜੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਬਰਤਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਰਿੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ. ਤਪਲਾ। ੨ ਉਹ ਭਾਂਡਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅੰਨ ਆਦਿ ਵਸਤੁ ਦਾ ਮਾਨ (ਵਜ਼ਨ) ਮਾਲੂਮ ਕਰੀਏ.

ਤੌਲੀਆ. ਅੰ. Towel. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਨਾ. ਸ਼ਰੀਰ ਸਾਫ ਕਰਨ ਦਾ ਰੁਮਾਲ. ਅੰਗੋਛਾ.

ਤੌੜਾ, ਤੌੜੀ ਦੇਖੋ, ਤਾਉੜਾ ਅਤੇ ਤਾਉੜੀ। ੨ ਕਰਤਾਲੀ (ਤਾੜੀ) ਨੂੰ ਭੀ ਪੰਜਾਬੀ ਤੌੜੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ.

[1] ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਗੁੋਬਿੰਦ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਦੋ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ. ਇਕ ਮਾਤ੍ਰਾ ਅਰਥ ਪਾਠ ਦੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਸੰਗੀਤ ਧਾਰਣਾ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ.

ਤੰ. ਸਰਵ—ਤਿਸ ਨੂੰ.

ਤੰਕ. ਸੰ. ਤਙ੍ਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡਰ. ਭੈ। ੨ ਵਿਯੋਗ ਦਾ ਦੁੱਖ। ੩ ਪੱਥਰ ਕੱਟਣ ਦੀ ਟਾਂਕੀ.

ਤੰਗ. ਸੰ. ਤਙ੍ਗ੍. ਧਾ—ਕੰਬਣਾ, ਠੋਕਰ ਖਾਕੇ ਡਿਗਣਾ। ੨ ਫ਼ਾ تنگ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੋੜੇ ਦਾ ਜ਼ੀਨ ਕਸਣ ਦੀ ਪੇਟੀ. "ਤੰਗ ਐਂਚ ਤਬ ਕੀਨਸ ਤਯਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਵਿ—ਸੰਕੁਚਿਤ. ਭੀੜਾ। ੪ ਖਿੱਚਿਆ ਹੋਇਆ। ੫ ਦੁਖੀ. ਹੈਰਾਨ. "ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਕੂੜਿਆਰੁ ਅਉਖਾ ਤੰਗੀਐ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਤੰਗ ਕਸਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤੰਗ ਲੈਣਾ.

ਤੰਗਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੰਗੀ. ਤਕਲੀਫ਼. "ਪੰਚ ਦੂਤ ਤਜਿ ਤੰਗਨਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਫ਼ਾ تنگنای ਤੰਗਨਾਯ. ਕਠਿਨਾਈ. ਔਖ। ੩ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. ਮੈਲਾਪਨ.

ਤੰਗਲੈਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਘੋੜੇ ਦੇ ਤੰਗ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੱਸਣਾ. ਤੰਗ ਦੀ ਢਿੱਲ ਮਿਟਾਉਣੀ. "ਪ੍ਰਭੁ ਕੂਚ ਕਰ, ਲੈ ਘੋਰਨ ਕੇ ਤੰਗ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਤੰਗੀ. ਫ਼ਾ تنگی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੰਗ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਸੰਕੋਚ. ਭੀੜਾਪਨ। ੨ ਨਿਰਧਨਤਾ. ਗ਼ਰੀਬੀ। ੩ ਮੁਸੀਬਤ.

ਤੰਗੀਐ. ਤੰਗ ਹੋਈਏ. ਤੰਗੀ ਵਿੱਚ ਪਈਏ. ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤੰਗ ੫.

ਤੰਗੁਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ੍ਰਯ-ਅੰਗੁਲੀ. ਸਲੰਘ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਇੱਕ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾ ਸੰਦ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੰਡੇਦਾਰ ਝਾੜ ਖੇਤ ਤੋਂ ਉਠਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਿੜ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਗਾਹਣ ਨੂੰ ਉਡਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕੰਡੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. "ਲੈ ਕਿਰਸਾਨ ਮਨੋ ਤੰਗੁਲੀ ਖਲ ਦਾਨਨ ਜਯੋਂ ਨਭ ਬੀਚ ਉਡਾਈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਤੰਜਣ. ਸਿੰਧੀ. ਲਪੇਟਣਾ। ੨ ਸੂਤ ਤਾਣੀ ਆਦਿ ਦੇ ਲਪੇਟਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤੰਵਣ ੨.

ਤੰਜੌਰ. ਸੰ. ਤੁਙ੍ਗਪੁਰ—ਤੁੰਗਪੁਰ. ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤੰਜਾਪੁਰ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੂਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੰਜਾਨ ਰਾਖਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਸਿਆ ਸ਼ਹਿਰ. ਤੰਜੌਰ ਸਾਊਥ ਇੰਡੀਅਨ ਰੇਲਵੇ (S.I. Ry.) ਦਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ, ਜੋ ਮਦਰਾਸ ਤੋਂ ੨੧੮ ਮੀਲ ਹੈ.

ਤੰਵਣ. ਦੇਖੋ, ਤੰਜਣ। ੨ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ, ਜੋ ਸੂਤ ਕੱਤਣ ਲਈ ਜੁੜਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤੇਉਣ ੩ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਵਣ.

ਤੰਡ. ਸੰ. ਤਣ੍ਡ੍. ਧਾ—ਕੁੱਟਣਾ, ਤਾੜਨਾ.

ਤੰਡੁਲ. ਸੰ. ਤਣ੍ਡੁਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁੱਟੇ ਹੋਏ ਧਾਨ. ਚਾਵਲ.

ਤੰਤ. ਤੰਦ੍ਰ ਦੇਖੋ, ਤੰਤੁ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੰਤ੍ਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤਤ੍ਵ. "ਤੰਤ ਕਉ ਪਰਮਤੰਤੁ ਮਿਲਿਆ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧)

ਤੰਤਮੰਤ. ਦੇਖੋ, ਤੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਮੰਤ੍ਰ.

ਤੰਤਰੀ. ਦੇਖੋ, ਤੰਤ੍ਰੀ.

ਤੰਤਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੰਤ੍ਰੀ (ਵੀਣਾ) ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ, ਸਰਸ੍ਵਤੀ.

ਤੰਤਿ, ਤੰਤੀ ਸੰ. ਤਨ੍ਤੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਰ. "ਥਿਰੁ ਭਈ ਤੰਤੀ ਤੂਟਸਿ ਨਾਹੀ ਅਨਹਦ ਕਿੰਗੁਰੀ ਬਾਜੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਡੋਰੀ. ਰੱਸੀ। ੩ ਸੰ. ਤੰਤ੍ਰੀ. ਵੀਣਾ. ਕਿੰਗਰੀ. "ਜਿਉ ਨਟੂਆ ਤੰਤੁ ਵਜਾਏ ਤੰਤੀ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੪) ੪ ਤੰਤ੍ਰਿਨ੍. ਵਿ—ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ। ੫ ਤਾਰ ਦਾ ਸਾਜ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਤੰਤੁ. ਸੰ. ਤਨ੍ਤੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਗਾ. "ਛੋਛੀ ਨਲੀ ਤੰਤੁ ਨਹੀ ਨਿਕਸੈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਇਸ ਥਾਂ ਤੰਤੁ ਤੋਂ ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਣ ਹੈ। ੨ ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਦਾ ਜਾਲ. ਦੇਖੋ, ਜਲਤੰਤੁ। ੩ ਤਾਰ. "ਤੂਟੀ ਤੰਤੁ ਰਬਾਬ ਕੀ." (ਓਅੰਕਾਰ) ਰਬਾਬ ਦੇਹ, ਤੰਤੁ ਪ੍ਰਾਣ। ੪ ਤੰਦੂਆ. ਗ੍ਰਾਹ। ੫ ਸੰਤਾਨ. ਔਲਾਦ। ੬ ਪੱਠੇ. Nerves। ੭ ਸੰ. ਤਤ੍ਵ. "ਤੰਤੈ ਕਉ ਪਰਮ ਤੰਤੁ ਮਿਲਾਇਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੧) ੮ ਜੀਵਾਤਮਾ. "ਆਪੇ ਤੰਤੁ ਪਰਮਤੰਤੁ ਸਭ ਆਪੇ." (ਵਾਰ ਬਿਹਾ ਮ: ੪) ਜੀਵਾਤਮਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਆਪੇ। ੯ ਦੇਖੋ, ਤੰਤ੍ਰ. "ਤੰਤੁ ਮੰਤੁ ਪਾਖੰਡੁ ਨ ਕੋਈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) "ਹਰਿ ਹਰਿ ਤੰਤੁ ਮੰਤੁ ਗੁਰਿ ਦੀਨਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਤੰਤੁਕੀਟ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਕੜੀ। ੨ ਰੇਸ਼ਮ ਦਾ ਕੀੜਾ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਤੰਦ ਕਢਦਾ ਹੈ.

ਤੰਤੁਮੰਤੁ. ਦੇਖੋ, ਤੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਮੰਤ੍ਰ. "ਤੰਤੁ ਮੰਤੁ ਪਾਖੰਡ ਨ ਜਾਣਾ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਤੰਤੁਵਾਪ, ਤੰਤੁਵਾਯ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੰਦ (ਸੂਤ) ਬੁਣਨ ਵਾਲਾ. ਜੁਲਾਹਾ। ੨ ਰੇਸ਼ਮ ਦਾ ਕੀੜਾ ਅਤੇ ਮਕੜੀ ਆਦਿ.

ਤੰਤ੍ਰ. ਸੰ. ਤਨ੍ਤ੍ਰ੍. ਧਾ—ਫੈਲਾਉਣਾ, ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਕਰਨਾ, ਕੁਟੰਬ ਪਾਲਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਸਤ੍ਰ. ਕਪੜਾ। ੩ ਕੁਟੰਬ ਦੇ ਪਾਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੪ ਸਿੱਧਾਂਤ। ੫ ਔਸ਼ਧ. ਦਵਾ। ੬ ਕਾਰਣ. ਹੇਤੁ. ਸਬਬ। ੭ ਉਪਾਯ. ਜਤਨ। ੮ ਰਾਜ। ੯ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ। ੧੦ ਸੈਨਾ. ਫ਼ੌਜ। ੧੧ ਸਮੂਹ. ਸਮੁਦਾਯ। ੧੨ ਆਨੰਦ। ੧੩ ਘਰ। ੧੪ ਧਨ। ੧੫ ਕੁਲ. ਵੰਸ਼। ੧੬ ਕ਼ਸਮ. ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ। ੧੭ ਟੂਣਾ. ਜਾਦੂ. "ਜੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਨ ਤੰਤ ਜਾਕੋ ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਅਪਾਰ." (ਅਕਾਲ) ੧੮ ਅਧੀਨਤਾ. ਵਸ਼ਿਕਾਰ. "ਨਮੋ ਏਕ ਤੰਤ੍ਰੇ ਨਮੋ ਏਕ ਤੰਤ੍ਰੇ." (ਅਕਾਲ) ੧੯ ਨੀਤਿਵਿਦ੍ਯਾ। ੨੦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। ੨੧ ਤਾਰ. ਧਾਤੁ ਜਾਂ ਤੰਦ ਦੀ ਤਾਰ.

ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. ਸੰ. ਤਨ੍ਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ ਅਤੇ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ, ਅਰ ਸ਼ਕਤਿ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ. ਇਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਦੇ ਅਨੇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ.[1]

ਤੰਤ੍ਰਾ. ਦੇਖੋ, ਤੰਦ੍ਰਾ.

ਤੰਤ੍ਰਾਸਨ. ਤੰਤ੍ਰ (ਤਾਰਾਂ) ਦਾ ਆਸਨ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਧਰੀ.

ਤੰਤ੍ਰਾਲਿਕਾ. ਵਿ—ਤੰਤ੍ਰਵਿਦ੍ਯਾ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ. ਤੰਤ੍ਰ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ.

[1]ਮੁੱਖ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ੬੪ ਤੰਤ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ. ਤੰਤ੍ਰ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਗ੍ਯਾਤਾ ਅਤੇ ਅਭ੍ਯਾਸੀ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਸੱਦੀਦਾ ਹੈ. ਕਈ ਭ੍ਰਮਗ੍ਰਸਿਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰ ਕੇ ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਪੂਰਕ ਆਦਿ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖ ਕੇ ਗੁਰਮਤ ਵਿੱਚ ਮੰਤ੍ਰ-ਜੰਤ੍ਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ ਦੱਸੀ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ.

"ਕਿ ਮੰਤ੍ਰਾਵਲੀ ਹੈ, ਕਿ ਤੰਤ੍ਰਾਲਿਕਾ ਛੈ." (ਦੱਤਾਵ)

ਤੰਤ੍ਰੂ, ਤੰਤ੍ਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤੰਤ੍ਰਵਿਦਯਾ ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ। ੨ ਸੰ. ਤਨ੍ਤ੍ਰੀ. ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਨਾੜੀ. ਰਗ। ੩ ਵਾਜੇ ਦੀ ਤਾਰ। ੪ ਰੱਸੀ। ੫ ਉਹ ਵਾਜਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਾਰਾਂ ਹੋਣ, ਜੈਸੇ—ਸਿਤਾਰ ਵੀਣਾ ਆਦਿ। ੬ ਵਿ—ਆਲਸੀ. ਸੁਸਤ। ੭ ਅਧੀਨ. ਤਾਬੇਦਾਰ.

ਤੰਥ. ਸੰਗਯਾ—ਤਤ੍ਵ. ਸਾਰ. ਤਥ੍ਯ.

ਤੰਦ. ਸੰ. ਤਨ੍ਦ੍. ਧਾ—ਨਰਮ ਹੋਣਾ, ਢਿੱਲਾ ਹੋਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦੇਖੋ, ਤੰਤੁ ਅਥਵਾ ਤੰਤਿ। ੩ ਭੇਡ ਬਕਰੀ ਆਦਿ ਦੇ ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਵੱਟੀ ਹੋਈ ਰੱਸੀ. ਤਾਂਤ. ਨਸਾਂ ਦੀ ਡੋਰੀ. Gut.

ਤੰਦਈਆ. ਤੁੰਦ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲਾ, ਭਰਿੰਡ ਦੀ ਕ਼ਿਸਮ ਦਾ, ਇੱਕ ਮਲਾਗੀਰੀ ਰੰਗ ਦਾ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਜੀਵ. ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੰਤੈਯਾ (ਦੰਸ਼ਨ ਕਰੈਯਾ) ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਭਿਰੜ ਤੰਦਈਏ ਬ੍ਰਿੰਦ ਫਿਰੰਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤੰਦ ਮਰੋੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਾਜ ਸੁਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖੂੰਟੀ ਮਰੋੜਕੇ ਤੰਦ ਨੂੰ ਢਿੱਲਾ ਕਰਨਾ ਅਥਵਾ ਕਸਣਾ। ੨ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ ਲਈ ਕਿਸੇ ਬਿਰਛ ਨਾਲ ਅਥਵਾ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਤਾਗਾ ਬੰਨ੍ਹਕੇ, ਮੰਤ੍ਰਜਪ ਨਾਲ ਗੱਠ ਦੇਣੀ. "ਲਖ ਤੰਦ ਮਰੋੜੀ." (ਭਾਗੁ)

ਤੰਦੁਲ. ਚਾਵਲ. ਦੇਖੋ, ਤੰਡੁਲ. "ਲੈਕੇ ਤੰਦੁਲ ਚੱਬਿਓਨ." (ਭਾਗੁ)

ਤੰਦੂਆ. ਸੰਗਯਾ—ਆਪਣੀਆਂ ਤੰਦਾਂ ਨਾਲ ਫਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਜਲਜੀਵ. ਅਸ਼੍ਟਪਦ. Octopus ਅਥਵਾ Octopoda. ਇਸ ਦੀ ਤੰਦਾਂ ਸਮੇਤ ਲੰਬਾਈ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ੧੪ ਫੁੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਜਿਉ ਕੁੰਚਰੁ ਤੰਦੂਐ ਪਕਰਿ ਚਲਾਇਓ."(ਨਟ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਕਿਤਨੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਮਗਰਮੱਛ ਨੂੰ ਤੰਦੂਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਹੀ ਨਹੀਂ.

ਤੰਦੂਰ. ਦੇਖੋ, ਤਨੂਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੰਬੂਰ. "ਬੱਜੇ ਤੰਦੂਰ." (ਰਾਮਾਵ) ੩ ਫ਼ਾ تندر ਗਰਜ. ਕੜਕ.

ਤੰਦ੍ਰਾ. ਸੰ. ਤਨ੍ਦ੍ਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤੰਤ੍ਰਾ. ਸੁਸਤੀ. ਆਲਸ। ੨ ਜਾਗੋਮੀਟੀ ਦੀ ਦਸ਼ਾ. ਉਂਘਾਈ. ਦੇਖੋ, ਤੰਦ ਧਾ.

ਤੰਦ੍ਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਸਤੀ. ਦੇਖੋ, ਤੰਦ੍ਰਾ. "ਚਲੇ ਬਰਬਰੀ ਅਰਮਨੀ ਛਾਡ ਤੰਦ੍ਰੀ." (ਕਲਕੀ) ੨ ਭ੍ਰਿਕੁਟੀ. ਭੌਂਹ। ੩ ਵਿ—ਤੰਦ੍ਰਾ ਵਾਲਾ. ਊਂਘਣ ਵਾਲਾ। ੪ ਸੁਸਤ.

ਤੰਨ. ਦੇਖੋ, ਤਨ. "ਸੇਈ ਤੰਨ ਫੁਟੰਨਿ ਜਿਨਾ ਸਾਂਈ ਵਿਸਰੈ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਸਰਵ—ਤਿਨ੍ਹਾਂ. ਉਨ੍ਹਾਂ. "ਖਾਕੁ ਲੋੜੇਦਾ ਤੰਨਿਖੇ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ਤਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖ਼ਾਕ ਲੋੜੇਂਦਾ। ੩ ਤਤ੍ ਅਤੇ ਨ ਦਾ ਸੰਯੋਗ. ਤਨ੍ਨ—ਤੱਨ. ਉਹ ਨਹੀਂ.

ਤੰਨਿ. ਤਨ ਮੇ. ਸ਼ਰੀਰ ਪੁਰ. "ਤੰਨਿ ਜੜਾਈ ਆਪਣੈ." (ਸਵਾ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਤੰਨ ੨.

ਤੰਨੁ. ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਖੋ, ਤਨੁ. "ਮਨੁ ਤੰਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਦੇਖ ਦਰਸਨ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਰਤੁ ਬਿਨੁ ਤੰਨੁ ਨ ਹੋਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਤੰਪਾ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਗਊ, ਗਾਂ. ਦੇਖੋ, ਤੰਬਾ ੩.

ਤੰਬਾ. ਫ਼ਾ تنبان ਤੁੰਬਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪਜਾਮਾ. ਖੁਲ੍ਹੀ ਸਲਵਾਰ। ੨ ਚੰਮ ਦਾ ਪਜਾਮਾ। ੩ ਸੰ. ਤਮ੍ਬਾ. ਗੱਭਣ ਗਊ.

ਤੰਬਾਕੂ. ਦੇਖੋ, ਤਮਾਖੂ.

ਤੰਬੀ. ਛੋਟਾ ਤੰਬਾ. ਦੇਖੋ, ਤੰਬਾ.

ਤੰਬੀਹ. ਅ਼ تنبیہ ਸੰਗਯਾ—ਨਬਹ (ਜਗਾਉਣ) ਦਾ ਭਾਵ. ਨਸੀਹ਼ਤ. ਸ਼ਿਕ੍ਸ਼ਾ। ੨ ਦੰਡ. ਸਜ਼ਾ.

ਤੰਬੁਰ. ਦੇਖੋ, ਤੰਬੂਰ.

ਤੰਬੂ. ਸੰਗਯਾ—ਖ਼ੇਮਾ. ਵਸਤ੍ਰ ਦਾ ਘਰ. "ਤੰਬੂ ਪਲੰਘ ਨਿਵਾਰ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਤੰਬੂ ਸਾਹਿਬ. ਨਾਨਕਿਆਨੇ ਇੱਕ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਖਰਾ ਸੌਦਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਵਣ (ਜਾਲ) ਬਿਰਛ ਹੇਠ ਆਕੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ। ੨ ਮੁਕਤਸਰ (ਜਿਲਾ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ) ਵਿੱਚ ਤਾਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕੈਂਪ ਸੀ, ਅਤੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਝਾੜਾਂ ਪੁਰ ਵਸਤ੍ਰ ਪਾਕੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਨੂੰ ਅਨੰਤ ਤੰਬੂ ਦਿਖਾਕੇ ਯਕ਼ੀਨ ਕਰਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਥੇ ਬੇਅੰਤ ਫ਼ੌਜ ਉਤਰੀ ਹੋਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮੁਕਤਸਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਡਗਰੂ.

ਤੰਬੂਰ. ਫ਼ਾ تنبور ਅਥਵਾ طنبور ਤ਼ੁੰਬੂਰ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟਾ ਢੋਲ. Tambour। ੨ ਤੰਬੂਰੇ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ! ਲੇਹੁ ਤੰਬੂਰ ਕੋ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤੰਬੂਰਾ. ਸੰ. ਤੁਮ੍ਬੁਰੁ ਵੀਣਾ—ਤੁੰਬੁਰੁਵੀਣਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਨਪੂਰਾ. ਤੁੰਬੁਰੁ ਗੰਧਰਵ ਦੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਵੀਣਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਰ ਤਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.[1] ਤੂੰਬੇ ਨੂੰ ਡੰਡੀ ਲਗਾਕੇ ਇਹ ਸਾਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਸੁਰ ਆਧਾਰ ਗਵੈਯੇ ਗਾਯਨ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਜ.

ਤੰਬੂਲ. ਤਾਂਬੂਲ. ਦੇਖੋ, ਤਬੋਲ ਅਤੇ ਤਮੋਲ.

ਤੰਬੇਸਰ. ਦੇਖੋ, ਤਮੇਸਰ. "ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਅਰੁ ਮੋਹ ਤ੍ਰਿਦੋਖੁ ××× ਸਤਿਗੁਰੁ ਵਚਨ ਤੰਬੇਸਰ ਪੁਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਗੁਰੁਵਚਨ, ਸੰਨਿਪਾਤ ਰੋਗ ਲਈ ਤਾਮ੍ਰੇਸ਼੍ਵਰ ਦੀ ਪੁੜੀ ਹੈ.

ਤੰਬੇਰਣ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਹਾਥੀ.

ਤੰਬੋਰ, ਤੰਬੋਲ, ਤੰਬੋਲਾ. ਤਾਂਬੂਲ. ਦੇਖੋ, ਤਬੋਲ ਅਤੇ ਤਮੋਲ. "ਮੁਖ ਖਾਇਓ ਤੰਬੋਰ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) "ਇਹ ਤੰਬੋਲਾ ਖਾਇਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਤੰਬੋਲੀ. ਸੰ. ਤਾਮ੍ਬੂਲਿਨ੍. ਸੰਗਯਾ—ਤਮੋਲੀ. ਪਾਨ ਵੇਚਣ ਅਤੇ ਪਾਨਾਂ ਦੀ ਬੀੜੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਕਹਾ ਸੁ ਪਾਨ ਤੰਬੋਲੀ ਹਰਮਾ."

---

[1] ਤਿੰਨ ਤਾਰ ਪੱਕੇ ਫ਼ੌਲਾਦੀ ਅਤੇ ਚੌਥਾ ਪਿੱਤਲ ਦਾ. ਪਹਿਲੇ ਤਾਰ ਦਾ ਸੁਰ ਪੰਚਮ. ਦੂਜੇ ਤੀਜੇ ਤਾਰ ਦਾ ਸੁਰ ਸੜਜ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਪਿੱਤਲ ਦੇ ਤਾਰ ਦਾ ਸੁਰ ਪਹਿਲੀ ਸਪਤਕ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਸੜਜ. ਜੇ ਰਾਗ ਦਾ ਆਲਾਪ ਬਜਾਉਣ ਦਾ ਤੰਬੂਰਾ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਮੱਧਮ ਦੀ ਤਰਾਂ ਪੰਜ ਤਾਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ. ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੱਕੇ ਲੋਹੇ ਦਾ ਤਾਰ ਮੱਧਮ, ਦੋ ਪਿੱਤਲ ਦੇ ਸੜਜ, ਚੌਥਾ ਲੋਹੇ ਦਾ ਪੰਚਮ, ਪੰਜਵਾਂ ਪਿੱਤਲ ਦਾ ਤਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੁਰ ਗੰਭੀਰ ਸੜਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

(ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) "ਚਿਤਿ ਚਿਤਵਉ ਜੈਸੇ ਪਾਨ ਤੰਬੋਲੀ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਤਜਕ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਤਿਅਕਤ.

ਤਜੰਜ. ਸੰ. त्यज्. ਧਾ—ਛੱਡਣਾ, ਤਰਕ ਕਰਨਾ.

ਤਜਜਨ. ਦੇਖੋ, ਤਜਣਾ.

ਤਜਾਗ. ਦੇਖੋ, ਤਿਆਗ.

ਤਜਾਗਪਤ੍ਰ. ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਿ ਦੇ ਤਜਾਗ ਦੀ ਲਿਖਤ. ਬੇਦਾਵੇ ਦੀ ਤਹ਼ਰੀਰ. ਤਲਾਕਨਾਮਾ.

ਤਜਾਗੀ. ਦੇਖੋ, ਤਿਆਗੀ.

ਤਜਾਜਜ. ਦੇਖੋ, ਤਿਆਗਿਜ.

ਤਜੋਂ. ਦੇਖੋ, ਤਿਉਂ.

ਤਜੋਹਾਰ. ਦੇਖੋ, ਤਿਉਹਾਰ.

ਤ੍ਰ. ਤ੍ਰਯ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਤਿੰਨ। ੨ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਥਾਂ, ਠਿਕਾਣੇ. ਜਿਵੇਂ—ਤਤ੍ਰ, ਪਰਤ੍ਰ.

ਤ੍ਰਉਦਸੀ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਯੋਦਸ਼ੀ. "ਤ੍ਰਉਦਸੀ ਤੀਨਿ ਤਾਪ ਸੰਸਾਰ." (ਗਉ ਮ: ੫ ਥਿਤੀ)

ਤ੍ਰਇ. ਸੰ. ਤ੍ਰਯ. ਵਿ—ਤਿੰਨ। ੨ ਤੀਜਾ. ਤੀਸਰਾ.

ਤ੍ਰਈ. ਸੰ. ਤ੍ਰਯੀ. ਸੰਗਜਾ—ਤਿੰਨ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ. "ਦਰਸਨ ਨਿਮਖ ਤਾਪ ਤ੍ਰਈ ਮੋਚਨ." (ਸਾਰ ਨਾਮਦੇਵ) ਆਧਿ ਵਿਆਧਿ ਉਪਾਧਿ ਤਿੰਨੇ ਤਾਪ। ੨ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨੁ ਸ਼ਿਵ। ੩ ਰਿਗ ਯਜੁਰ ਸਾਮ ਤਿੰਨੇ ਵੇਦ। ੪ ਦੁਰਗਾ। ੫ ਪਤਿ ਪੁਤ੍ਰ ਕੰਨਜਾ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਤ੍ਰਸ. ਸੰ. त्रस्. ਧਾ—ਡਰਨਾ, ਡਰਾਉਣਾ, ਭੱਜ ਜਾਣਾ, ਖੋਹ ਲੈਣਾ, ਰੋਕਣਾ, ਵਰਜਣਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਵਨ. ਜੰਗਲ.

ਤ੍ਰਸਤ. ਸੰ. त्रस्त. ਵਿ—ਡਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਭੈਭੀਤ. "ਨ ਤ੍ਰਸਤੰ ਨ ਗ੍ਰਸਤੰ." (ਅਕਾਲ)

ਤ੍ਰਸਨ. ਕ੍ਰਿ—ਤ੍ਰਾਸ (ਭਯ) ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ. "ਪਿਖੰਤਿਹ ਕਲਮਲ ਤ੍ਰਸਨ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਸਨੁ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਡਰ. ਭਯ.

ਤ੍ਰਸਨੁ. ਸੰ. त्रस्नु. ਵਿ—ਡਰਨ ਵਾਲਾ. ਡਰਪੋਕ.

ਤ੍ਰਸਰੇਣੁ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਚੰਚਲ ਹੋਇਆ ਰੇਣੁ. ਮਹਾ ਸੂਖਮ ਕਣ, ਜੋ ਮਕਾਨ ਆਦਿ ਦੇ ਛੇਦ ਵਿੱਚਦੀਂ ਸੂਰਯ ਦੀ ਚਮਕ ਵਿੱਚ ਫਿਰਦਾ ਨਜਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਛੀ ਪਰਮਾਣੁ, ਅਥਵਾ ਤਿੰਨ ਦ੍ਵਜਣੁਕ ਦਾ ਤ੍ਰਸਰੇਣੁ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਤ੍ਰਸਿਤ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਸਤ.

ਤ੍ਰਹਕ. ਤਿਭਕਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਡਰ. ਧੜਕਾ. ਹੌਲ। ੨ ਡਿੰਗ. ਸੰਗਜਾ—ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਧੁਨਿ.

ਤ੍ਰਕੁਲਾ. ਦੇਖੋ, ਤਕੁਲਾ.

ਤ੍ਰੱਕਣਾ. ਸੜਨਾ. ਬੁਸਣਾ. ਗਲਕੇ ਵਹਿਣਾ.

ਤ੍ਰਖਿ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਸ਼ਿਤ—ਤ੍ਰਿਸਿਤ. ਵਿ—ਪਜਾਸਾ. "ਹਮ ਕਉ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਪਰੈ ਤ੍ਰਖਿ ਡਾਇਨਿ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ਸਾਨੂੰ ਲਹੂ ਦੀ ਪਜਾਸੀ ਡਾਕਿਨੀ ਨਜਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ.

ਤ੍ਰਟ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਜਾ—ਤ੍ਰਿਖਾ. ਪਿਆਸ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਟਿ.

ਤ੍ਰਠਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤ੍ਵਰਾ-ਨਠਣਾ. ਛੇਤੀ ਭੱਜਣਾ. ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਜਾਣਾ.

ਤ੍ਰਪਣ. ਪੋਠੋ. ਟੱਪਣਾ. ਟਪੂਸੀ ਮਾਰਨੀ.

ਤ੍ਰਪਾ. ਸੰ. त्रप्. ਧਾ—ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਣਾ, ਡਰਾਉਣਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਲੱਜਾ. ਸ਼ਰਮ। ੩ ਕੀਰਤਿ. ਯਸ਼। ੪ ਵੇਸ਼ਜਾ. ਕੰਚਨੀ.

ਤ੍ਰਪਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਡਰਾਉਣਾ. ਚਾਬੁਕ ਨਾਲ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਅਤੇ ਟਪਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਪਣ ਅਤੇ ਤ੍ਰਪਾ. "ਤਾਜੀ ਤ੍ਰਪਾਯੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਪਾਉਣਾ.

ਤ੍ਰਮਾਟ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਜਾ—ਨਗਾਰਾ. ਧੌਂਸਾ.

ਤ੍ਰਮੰਕ. ਦੇਖੋ, ਤਮਕ. "ਤੇਗ ਤ੍ਰਮੰਕਯੰ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਤ੍ਰਯ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਇ.

ਤ੍ਰਯੀ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਈ.

ਤ੍ਰਯੋ. ਤੀਜਾ. ਤ੍ਰਿਤੀਯ। ੨ ਤਿੰਨ. ਤ੍ਰਯ. "ਤ੍ਰਯੋ ਬਾਣ ਲੈ ਬਾਮ ਪਾਣੰ ਚਲਾਏ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਤ੍ਰਯੋਦਸ਼. ਤਿੰਨ ਅਤੇ ਦਸ. ਤੇਰਾਂ—੧੩.

ਤ੍ਰਯੋਦਸ਼ੀ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀ ਤੇਰਵੀਂ ਤਿਥਿ. ਤੇਰਸ.

ਤ੍ਰਯੰਬਕ. ਸੰ. त्र्यम्बक—ਤ੍ਰਜੰਬਕ. ਸੰਗਜਾ—ਤਿੰਨ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਬਕ (ਨੇਤ੍ਰ). ਤਿੰਨ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਵ। ੨ ਬੰਬਈ ਹਾਤੇ ਨਾਸਿਕ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਗੋਦਾਵਰੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਸ਼ਿਵਮੰਦਿਰ ਅਤੇ ਇਸੇ ਨਾਮ ਦਾ ਨਗਰ, ਜੋ ਨਾਸਿਕ ਤੋਂ ੨੦ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਬਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਰੀ ਕੁੰਭਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਕੁੰਭ ੧੦.

ਤ੍ਰਯੰਬਕਾ. ਸੰ. ਤ੍ਰਜੰਬਿਕਾ. ਸੰਗਜਾ—ਤਿੰਨ ਅੰਬਕ (ਨੇਤ੍ਰਾਂ) ਵਾਲੀ, ਦੁਰਗਾ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਸੂਰਯ ਅਤੇ ਅਗਨਿ ਇਹ ਤਿੰਨ ਅੱਖਾਂ ਦੁਰਗਾ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ.

ਤ੍ਰਾ. ਸੰ. ਧਾ—ਰਖਜਾ ਕਰਨਾ, ਪਾਲਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਵਿ—ਰਖਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਰਖਕ.

ਤ੍ਰਾਸ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਡਰ. ਭਯ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਸ. "ਤ੍ਰਾਸ ਮਿਟੈ ਜਮਪੰਥ ਕੀ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਕਸ੍ਟ. ਤਕਲੀਫ਼. ਦੁੱਖ. "ਡਰ ਕੈ ਹੱਥੋਂ ਦਾਨਵੀ, ਦਿਲ ਅੰਦਰਿ ਤ੍ਰਾਸ ਵਧਾਇਆ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਤ੍ਰਾਸਹਰਤਾ, ਤ੍ਰਾਸਹਰਾ } ਵਿ—ਤ੍ਰਾਸ (ਡਰ) ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਭਯ ਦੂਰ ਕਰਤਾ. "ਨਾਮ ਜਨ ਕੀ ਤ੍ਰਾਸਹਰਾ." (ਰਾਮ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਤ੍ਰਾਸਕ, ਤ੍ਰਾਸਕਰ } ਵਿ—ਤ੍ਰਾਸ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਡਰਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਤ੍ਰਾਸਤ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਸਤ। ੨ ਤ੍ਰਾਸ—ਦੇਤ. ਭਯ ਦੇਤ. "ਜਜੋਂ ਤਸਕਰ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸਤ ਬੇਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤ੍ਰਾਸਨ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਡਰਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਡਰ ਦੇਣਾ.

ਤ੍ਰਾਸੁ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਾਸ.

ਤ੍ਰਾਹਿ. ਸੰ. ਵਜ—ਬਚਾਓ. ਰਕਾ ਕਰੋ. ਪਨਾਹ ਦੇਓ. "ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਕਰਿ ਸਰਨੀ ਆਏ." (ਮਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਾਹਿ ਦੇ

ਅਰਥ ਝਾੜਕੇ ਪਰੇ ਹਟਾਉਣਾ ਭੀ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ—ਉਸ ਨੂੰ ਤ੍ਰਾਹਿਕੇ ਪਰੇ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਾਹਣਾ.

ਤ੍ਰਾਂਘ, ਤ੍ਰਾਘਿ ਦੇਖੋ, ਤਾਂਘ. "ਆਗਾਹਾ ਕੂੰ ਤ੍ਰਾਘ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਲਗਾ. ਭਾਵ—ਉੱਨਤਿ ਵਾਸਤੇ ਬਲ ਖ਼ਰਚ ਕਰ. "ਸੁਰ ਕਾਨ੍ਹਰ ਕੀ ਸੁਨਬੇ ਕਹੁ ਤ੍ਰਾਘੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੀ ਮੁਰਲੀ ਦੀ ਧੁਨਿ ਸੁਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰਬਲ ਇੱਛਾ ਹੋਈ.

ਤ੍ਰਾਛਣ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਜਾ—ਤਰਾਸ਼ਨ (ਛਿੱਲਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਤੱਛਣਾ.

ਤ੍ਰਾਟਕ. "ਪੂਰਕ ਕੁੰਭਕ ਰੇਚਕ ਤ੍ਰਾਟਕ ਧਾਇਆ." (ਭਾਗੁ ੨੨) ਦੇਖੋ, ਖਟਕਰਮ ੨ (ਹ).

ਤ੍ਰਾਣ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਰਖ੍ਯਾ. ਹਿਫ਼ਾਜਤ. "ਤ੍ਰਾਣ ਕਰੈਂ ਨਿਜ ਦਾਸਨ ਕੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਕਵਚ. ਸੰਜੋਆ। ੩ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਤਾਣ (ਬਲ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਤ੍ਰਾਣ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਤ੍ਰਾਣ ਲਾਇਆ.

ਤ੍ਰਾਤ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਮਹ਼ਫ਼ੂਜ.

ਤ੍ਰਾਤਾ. ਸੰ. ਤ੍ਰਾਤ੍ਰ. ਸੰਗਜਾ—ਰਕ੍ਸ਼ਕ. ਤ੍ਰਾਣ ਕਰਤਾ. "ਸੋ ਕੀਨੋ ਸੁਰਭੀ ਕੋ ਤ੍ਰਾਤਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਗਾਈਆਂ ਦਾ ਰਾਖਾ.

ਤ੍ਰਾਮਾਲ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਜਾ—ਨਗਾਰਾ. ਧੌਂਸਾ.

ਤ੍ਰਾਵੜੀ. ਦੇਖੋ, ਤਰਾਉੜੀ ਅਤੇ ਸ਼ਹਾਬੁੱਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਰੀ.

ਤ੍ਰਿ. ਸੰ. ਵਿ—ਤਿੰਨ। ੨ ਕ੍ਰਿ—ਤ੍ਰ. ਤਰਨਾ. ਤੈਰਨਾ.

ਤ੍ਰਿਅ. ਸੰ. ਤ੍ਰਯ. ਤਿੰਨ. "ਤ੍ਰਿਅ ਅਸਥਾਨ ਤੀਨ ਤ੍ਰਿਅ ਖੰਡਾ." (ਭੈਰ ਅ: ਕਬੀਰ) ਤਿੰਨ ਲੋਕ, ਤਿੰਨ ਗੁਣ, ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਉੱਤਮ ਮਧ੍ਯਮ ਅਧਮ ਤਿੰਨ ਭਾਗ। ੨ ਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਪਰਤ੍ਰਿਅ ਰੂਪ ਨ ਪੇਖੈ ਨੇਤ੍ਰ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਤ੍ਰਿਅਜਿਤ. ਵਿ—ਸ੍ਤ੍ਰੀਜਿਤ. ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਜਿੱਤਿਆ ਹੋਇਆ. "ਜਗੁ ਤ੍ਰਿਅਜਿਤ ਕਾਮਣਿ ਹਿਤਕਾਰੀ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਤ੍ਰਿਆ. ਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਔਰਤ.

ਤ੍ਰਿਅੰਬਕ. ਸ਼ਿਵ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਯੰਬਕ. "ਤੁਹੀ ਤ੍ਰਿਅੰਬਕ ਕਾਸੀਪੁਰ ਮਹਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤ੍ਰਿਸ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਖ.

ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਤਿਰਸਕਾਰ. "ਹ੍ਵੈ ਤਾਂਕੋ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਵਿਸਾਲਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤ੍ਰਿਸਕ੍ਰਿਤ. ਦੇਖੋ, ਤਿਰਸਕ੍ਰਿਤ.

ਤ੍ਰਿਸਟ. ਦੇਖੋ, ਤਿਸਟ. "ਸੰਤ ਕੈ ਦੋਖਿ ਨ ਤ੍ਰਿਸਟੈ ਕੋਇ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਤਉ ਨਾਨਕ ਤ੍ਰਿਸਟਸਿ ਦੇਹਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਤ੍ਰਿਸ਼੍ਟ. ਵਿ—ਪ੍ਯਾਸਾ. ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ.

ਤ੍ਰਿੰਸ਼ਤ. ਸੰ. ਤੀਸ. ਤੀਹ—੩੦.

ਤ੍ਰਿੰਸ਼ਤਿ. ਸੰ. ਤੀਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ.

ਤ੍ਰਿਸਨ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਸਨਾ. "ਹਉ ਹਉ ਕਰਤ ਨ ਤ੍ਰਿਸਨ ਬੁਝੈ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਤ੍ਰਿਸਨਕ. ਵਿ—ਤ੍ਰਿਸ਼ਾਤੁਰ. ਪ੍ਯਾਸਾ. ਫ਼ਾ. ਤਿਸ਼ਨਹ। ੨ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਾਨ. ਲਾਲਚੀ. "ਤ੍ਰਿਸਨਕ ਜਿਮਿ ਇਹੁ ਕੈਸੇ ਧਾਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤ੍ਰਿਸਨਾ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਸ਼੍ਣਾ. ਸੰਗਜਾ—ਪਿਆਸ. ਤ੍ਰਿਖਾ. "ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਭੂਖ ਸਭ ਨਾਸੀ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਇੱਛਾ. "ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੩ ਵਿ—ਤ੍ਰਿਸਨਾਲੁ. ਲਾਲਚੀ. "ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਪੰਖੀ ਫਾਸਿਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਤ੍ਰਿਸਾ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਖਾ ੨.

ਤ੍ਰਿਸ਼ਿਖ, ਤ੍ਰਿਸਿਰਾ ਸੰ. ਤ੍ਰਿਸ਼ਿਰਸ੍. ਵਿ—ਤਿੰਨ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਰਾਵਣ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ. ਰਾਮਾਵਤਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਹਨੂਮਾਨ ਨੇ ਲੰਕਾਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ. ਇਸੇ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਮੁੰਡ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ੩ ਇੱਕ ਰਾਖਸ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਹ ਖਰ ਦਾ ਸੈਨਾਨੀ ਅਤੇ ਦੰਡਕ ਵਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ੪ ਕੁਬੇਰ.

ਤ੍ਰਿਸੀਸ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਸਿਰਾ। ੨ ਡਿੰਗ. ਤ੍ਰਿਸੂਲ.

ਤ੍ਰਿਸੂਲ. ਸੰਗਜਾ—ਤਿੰਨ ਸ਼ੂਲ (ਕੰਡੇ) ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਇਹ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਅਸਤ੍ਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ.

ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਲੀ. ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਲ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਵ. ਮਹਾਦੇਵ. ਤ੍ਰਿਸੂਲਿਨ.

ਤ੍ਰਿਸ਼ੰਕੁ, ਤ੍ਰਿਸੰਕੂ ਸੰ. ਤ੍ਰਿਸ਼ङ्कु. ਰਾਮਾਇਣ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਸੂਰਯਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਸ਼ਰੀਰ ਸਹਿਤ ਸੁਰਗ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਵਸਿਸ਼੍ਠ ਤੋਂ ਯੱਗ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰ ਵਸਿਸ਼੍ਠ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾ ਮੰਨੀ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਨੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ੰਕੁ ਨੂੰ ਸੁਰਗ ਭੇਜਣ ਵਾਸਤੇ ਯੱਗ ਕੀਤਾ ਅਰ ਦੇਹ ਸਮੇਤ ਸੁਰਗ ਪੁਚਾਇਆ. ਜਦ ਸੁਰਗ ਦੇ ਨੇੜੇ ਗਿਆ, ਤਦ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਹੇਠਾਂ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ. ਤ੍ਰਿਸ਼ੰਕੁ ਦੁਖੀ ਹੋਕੇ ਪੁਕਾਰਿਆ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਪ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਤ੍ਰਿਸ਼ੰਕੁ ਨੂੰ ਉਸੇ ਥਾਂ ਠਹਿਰਾ ਦਿੱਤਾ, ਜੋ ਹੁਣ ਤੀਕ ਮੂਧੇ ਮੂੰਹ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।

੨ ਹਰਿਵੰਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਤ੍ਰਯਾਰੁਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸਤ੍ਯ ਵ੍ਰਤ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਘਰ ਪਾ ਲਈ ਸੀ. ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਕੁਕਰਮ ਦੇਖਕੇ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੂੰ ਚੰਡਾਲ ਹੋਜਾ. ਇਸ ਪੁਰ ਸਤ੍ਯਵ੍ਰਤ ਚੰਡਾਲਾਂ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਤ੍ਯਵ੍ਰਤ ਨੇ ਵਸਿਸ਼੍ਠ ਦੀ ਗਊ ਮਾਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਖਵਾਈ ਅਤੇ ਆਪ ਭੀ ਖਾਧੀ. ਇਸ ਪੁਰ ਵਸਿਸ਼੍ਠ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤੈਂ ਆਪਣਾ ਬਾਪ ਨਾਰਾਜ ਕੀਤਾ, ਦੂਜੇ ਮੇਰੀ ਗਾਂ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ, ਤੀਜੇ ਉਸ ਦਾ ਮਾਸ ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਖਵਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪ ਖਾਧਾ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇਹਾਂ ਸ਼ੰਕਾਯੋਗ੍ਯ ਕਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਸ਼ੰਕੁ ਹੋਇਆ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਦੁਰਭਿੱਖ ਵਿੱਚ ਸਤ੍ਯਵ੍ਰਤ ਨੇ ਰਖ੍ਯਾ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਲਈ ਰਿਖੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਰਾਜਸਿੰਘਾਸਨ ਪੁਰ ਬੈਠਾਇਆ. ਇਸ ਤ੍ਰਿਸ਼ੰਕੁ (ਸਤ੍ਯਵ੍ਰਤ) ਨੇ ਕੇਕਯ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਾ ਦੀ ਸਪਤਰਥਾ ਨਾਮਕ ਕੰਨ੍ਯਾ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਤ੍ਯਵਾਦੀ ਰਾਜਾ ਹਰਿਸ਼ਚੰਦ੍ਰ ਜਨਮਿਆ। ੩ ਬਿੱਲਾ। ੪ ਭਮੱਕੜ. ਪਤੰਗ। ੫ ਚਾਤਕ. ਪਪੀਹਾ। ੬ ਟਨਾਣਾ, ਜੁਗਨੂ. ਖਦ੍ਯੋਤ.

ਤ੍ਰਿਸੰਧ੍ਯਾ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਸੰਧ੍ਯਾ.

ਤ੍ਰਿਹ. ਵਿ—ਤਿੰਨ. ਤ੍ਰਯ. "ਤ੍ਰਿਹਾ ਗੁਣਾ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਰਾਰਾ." (ਮਾਰੂ

ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਖਾ. ਤੇਹ. ਪਿਆਸ.

ਤ੍ਰਿਹਦਸ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਹੁਦਸ.

ਤ੍ਰਿਹਾਵਲ. ਦੇਖੋ, ਤਿਹਾਵਲ.

ਤ੍ਰਿਹੁ. ਵਿ—ਤ੍ਰਯ. ਤਿੰਨ. "ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣ ਤੇ ਪ੍ਰਭੁ ਭਿੰਨ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਤ੍ਰਿਹੁ ਗੁਣਾ ਵਿਚਿ ਸਹਿਜੁ ਨ ਪਾਈਐ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਤ੍ਰਿਖਾ. ਪਿਆਸ.

ਤ੍ਰਿਹੁਦਸ. ਸੰ. ਤ੍ਰਯੋਦਸ਼. ਤੇਰਾਂ. ਤੇਰਹ—੧੩. "ਤ੍ਰਿਹੁਦਸ ਮਾਲ ਰਖੈ ਜੋ ਨਾਨਕ ਮੋਖ ਮੁਕਤਿ ਸੋ ਪਾਵੈ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੧) ਚੋਰਰੂਪ ਤਿੰਨ ਗੁਣ ਅਤੇ ਦਸ ਵਿਸ਼ਯ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਆਪਣੇ ਮਾਲ ਨੂੰ ਬਚਾਕੇ ਰੱਖੇ। ੨ ਸੰ. ਤ੍ਰਿਦਸ਼—ਤ੍ਰਿਦਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਤਿਨ ਤਾਪਾਂ ਨੂੰ ਡਸਣ ਵਾਲਾ ਦੇਵਤਾ. ਸੁਰ. ਤ੍ਰਿਦਸ਼ਮਾਲ. ਦੈਵੀਸੰਪੱਤਿ. ਦੈਵੀ ਗੁਣ.

ਤ੍ਰਿਹੁਦਸ ਮਾਲ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਹੁਦਸ ੨.

ਤ੍ਰਿਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿੰਨ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ। ੨ ਕਰਮ. ਲੱਕ. ਤਿਕ. ਤਿੱਗ। ੨ ਤ੍ਰਿਫਲਾ (ਹਰੜ ਬਹੇੜਾ ਆਉਲਾ).

ਤ੍ਰਿਕਟੁ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿੰਨ ਕੌੜੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ. ਸੁੰਢ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਅਤੇ ਮਘਪਿੱਪਲੀ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਕੁਟਾ.

ਤ੍ਰਿਕਲ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿੰਨ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ। ੨ ਢਗਣ ਗਣ. ਦੇਖੋ, ਗਣ ੮। ੩ ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿੱਕਲ.

ਤ੍ਰਿਕਾਂਡ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਕਾਣ੍ਡ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਰਣ. "ਵੇਦਨ ਕਹਾ ਤ੍ਰਿਕਾਂਡ ਵਿਧਾਨ। ਕਰਮ ਉਪਾਸਨ ਆਤਮਗਯਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਨਿਰੁਕ੍ਤ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕਾਂਡ ਹਨ. ਵੇਦ ਦਾ ਕੋਸ਼। ੩ ਅਮਰਕੋਸ਼ ਭੀ ਤਿੰਨ ਕਾਂਡਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤ੍ਰਿਕਾਂਡ ਸੱਦੀਦਾ ਹੈ.

ਤ੍ਰਿਕਾਮ. ਵਿ—ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ. ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਦਾ ਪਿਆਰਾ. "ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਤ੍ਰਿਕਾਮੇ." (ਜਾਪੁ)

ਤ੍ਰਿਕਾਲ. ਭੂਤ, ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਭਵਿਸ਼੍ਯਤ। ੨ ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ, ਮਧ੍ਯਾਨ੍ਹ ਅਤੇ ਸਾਯੰਕਾਲ.

ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਸੰਧਿਆ / **ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਸੰਧ੍ਯਾ** } ਸੰਗਯਾ—ਤਿੰਨ ਵੇਲੇ ਦੀ ਸੰਧ੍ਯਾਵਿਧਿ. ਸੰਧਿ (ਦੋ ਵੇਲਿਆਂ ਦੇ ਜੁੜਨ) ਸਮੇਂ ਜੋ ਕ੍ਰਿਯਾ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਧ੍ਯਾ ਹੈ. ਤਿੰਨ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦੀ ਵਿਧਿ ਹਿੰਦੂਮਤ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ, ਮਧ੍ਯਾਨ੍ਹ ਅਤੇ ਸੰਝ ਸਮੇਂ. "ਸੰਧਿਆ ਕਰਮ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਕਰੈ." (ਭੈਰ ਮ: ੧)

ਤ੍ਰਿਕਾਲਗ / **ਤ੍ਰਿਕਾਲਗ੍ਯ** / **ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰਸੀ** / **ਤ੍ਰਿਕਾਲਦ੍ਰਸ਼੍ਟਾ** } ਸੰ. ਤ੍ਰਿਕਾਲਜ੍ਞ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰ੍ਸ਼ਿਨ੍. ਸੰਗਯਾ—ਸਰਵਗ੍ਯ. ਭੂਤ, ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਭਵਿਸ਼੍ਯਤ ਦੀ ਬਾਤ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਇਤਿਹਾਸ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਬੀਤਿਆ ਸਮਾਂ, ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੀ ਚਾਲ ਢਾਲ ਤੋਂ ਜ਼ਮਾਨਾ ਹਾਲ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਤਜਰਬੇ ਤਥਾ ਵਿਦ੍ਯਾ ਬਲ ਦ੍ਵਾਰਾ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਨੀਤਿਵੇੱਤਾ.

ਤ੍ਰਿਕਾਲਾਂ. ਦਿਨ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਰ. ਲੌਢਾ ਵੇਲਾ. ਦਿਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਵਜੇ ਤੋਂ ਛੇ ਵਜੇ ਤਕ ਦਾ ਵੇਲਾ। ੨ ਸੰਝ. ਸ਼ਾਮ. ਸਾਯੰਕਾਲ.

ਤ੍ਰਿਕੁਟਾ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਕਟੁ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿੰਨ ਕੌੜੀ ਚੀਜਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ. ਸੁੰਢ ਮਘਪਿੱਪਲੀ ਅਤੇ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ. ਵੈਦ੍ਯਕ ਵਿੱਚ ਹਾਜਮੇ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਵਰਤਣਾ ਗੁਣਕਾਰੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ.

ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿਊੜੀ. ਮੱਥੇ ਪਏ ਤਿੰਨ ਵਲ. "ਮਾਥੈ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਰੂਰ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਗੁੰਝਲ. "ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਛੁਟਕੀ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਰੇ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੩ ਤਿੰਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ. "ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹੇਸ ਤ੍ਰੈ ਮੂਰਤਿ××× ਗੁਰੁਪਰਸਾਦੀ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਛੂਟੈ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੩) ੪ Trinity. ਤਸਲੀਸ. ਤ੍ਰਿਮੂਰਤਿ. ਖ਼ੁਦਾ, ਰੂਹੁਉਲ .ਕੁਦਸ[1] ਅਤੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ (ਈਸਾ). ੫ ਸੰ. ਤ੍ਰਿਕੁਟਚਕ੍ਰ. ਦੋਹਾਂ ਭੌਹਾਂ ਦੇ ਮਧ੍ਯ ਦਾ ਅਸਥਾਨ.

ਤ੍ਰਿਕੂਟ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿੰਨ ਕੂਟ (ਚੋਟੀਆਂ) ਵਾਲਾ ਪਹਾੜ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਲੰਕਾ ਨਗਰੀ ਵਸੀ ਹੈ। ੨ ਜੈਸਲਮੇਰ ਜਿਸ ਪਹਾੜੀ ਪੁਰ ਵਸਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਭੀ ਤ੍ਰਿਕੂਟ ਹੈ। ੩ ਵਾਮਨਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਮੇਰੁ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਇੱਕ ਪਰਵਤ। ੪ ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਛੀ ਚਕ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਚਕ੍ਰ, ਜੋ ਭੌਹਾਂ ਦੇ ਮਧ੍ਯ ਹੈ। ੫ ਤਿਕੋਣਾ ਪਕਵਾਨ. ਸਮੋਸਾ. ਦੇਖੋ, ਤਣੀਆ ੩.

ਤ੍ਰਿਕੋਣ. ਸੰ. ਵਿ—ਤਿੰਨਾਂ ਕੂਣਿਆਂ ਵਾਲਾ. ਤਿਕੋਣਾ. Triangle। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਭਗ. ਯੋਨਿ.

ਤ੍ਰਿੱਕਲ. ਵਿ—ਤਿਗੁਣਾ. ਤਿਹਰਾ. "ਤ੍ਰਿੱਕਲ ਸੰਗਲ ਸ਼ਰਾ ਦਾ." (ਮਗੋ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਗਣ ਢਗਣ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਕਲਾ (ਮਾਤ੍ਰਾ) ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਕਲ ੨। ੩ ਦੇਖੋ, ਦੋਹਰੇ ਦਾ ਰੂਪ ੬.

ਤ੍ਰਿਖ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਖੀਰਾ. ਇੱਕ ਕ਼ਿਸਮ ਦੀ ਕਕੜੀ। ੨ ਸੰ. ਤ੍ਰਿਸ਼੍. ਧਾ—ਪ੍ਯਾਸ ਦਾ ਲੱਗਣਾ, ਇੱਛਾ ਕਰਨਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਸ਼ਾ. ਪ੍ਯਾਸ.

ਤ੍ਰਿਖਾ. ਵਿ—ਤੀਕ੍ਸ਼ਣ. ਤਿੱਖਾ. ਤੇਜ਼। ੨ ਸੰ. ਤ੍ਰਿਸ਼ਾ—ਤ੍ਰਿਸ਼ਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਆਸ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਖ ੨. "ਤ੍ਰਿਖਾ ਨ ਉਤਰੈ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੩ ਲੋਭ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ. ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਇੱਛਾ.

ਤ੍ਰਿਖਾਈ. ਵਿ—ਤ੍ਰਿਸ਼ਾਤੁਰ. ਤ੍ਰਿਖਾਵਾਨ. ਪਿਆਸਾ. "ਤੇ ਨਰ ਤ੍ਰਿਸਨ ਤ੍ਰਿਖਾਈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਤ੍ਰਿਖਾਰਤ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਸ਼ਾਰ੍ਤ. ਵਿ—ਤ੍ਰਿਖਾ ਕਰਕੇ ਆਰਤ (ਦੁਖੀ). ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਵ੍ਯਾਕੁਲ ਹੋਇਆ.

ਤ੍ਰਿਖਾਵੰਤ. ਵਿ—ਤ੍ਰਿਸ਼ਾ ਵਾਲਾ. ਪਿਆਸਾ. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਤ੍ਰਿਸ਼ਾਵਾਨ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ ਹੈ. "ਤ੍ਰਿਖਾਵੰਤ ਜਲ ਪੀਵਤ ਠੰਢਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਤ੍ਰਿਗ. ਸੰ. ਤਿਰ੍ਯਕ—ਤਿਰ੍ਯੰਕ ਅਤੇ ਤਿਰ੍ਯਗ—ਤਿਰ੍ਯੱਗ. ਵਿ—ਤਿਰਛੀ ਹੈ ਗਤਿ ਜਿਸ ਦੀ. ਤਿਰਛਾ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਜੋ ਸਿੱਧਾ ਖਲੋਕੇ

[1] ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪਵਿਤ੍ਰ ਰੂਹ (Holy Ghost). ਇਸਲਾਮ ਅਤੇ ਈਸਾਈਆਂ ਦੇ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਬਰਾਈਲ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਹੈ. ਇਸੇ ਨੇ ਮਰੀਅਮ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਪਹੁਚਾਇਆ ਕਿ ਤੂੰ ਗਰਭ ਧਾਰਨ ਕਰੇਂਗੀ ਅਤੇ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹਿਰਾ ਪਹਾੜ ਦੀ ਕੰਦਰਾ ਵਿੱਚ ਖ਼ੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਪੈਗ਼ੰਬਰ ਹੋਣ ਦਾ ਪੈਗ਼ਾਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ.

ਨਾ ਤੁਰੇ। ੨ ਟੇਢੀ ਗਤਿ (ਚਾਲ) ਵਾਲਾ। ੩ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ ਗਤਿ (ਪਹੁੰਚ) ਜਿਸ ਦੀ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਅਰ ਤਿੰਨ ਕਾਲਾਂ ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. "ਨਰਪਾਲ ਨ੍ਰਿਪਾਲ ਕਰਾਲ ਤ੍ਰਿਗੰ." (ਅਕਾਲ)

ਤ੍ਰਿਗਤ. ਸੰ. त्रिगर्त्त—ਤ੍ਰਿਗਤ. ਸੰਗਯਾ—ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਕਾਂਗੜੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਮ. "ਤ੍ਰਿਗਤ ਦੇਸ ਏਸ੍ਵਰ ਹੂੰ ਆਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੫੨) ੨ ਤ੍ਰਿਗਤ ਦੇਸ ਦਾ ਵਸਨੀਕ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਗਦ.

ਤ੍ਰਿਗਤਾ. ਇੱਕ ਛੰਦ. ਇਹ "ਅਕਵਾ" ਅਤੇ "ਅਜਬਾ" ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ. ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ—ਮ, ਗ, SSS, S. ਭੇਦ ਇਤਨਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰੇਕ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੀ ਅੱਖਰ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਛੰਦ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਜੁਝਾਊ ਮਾਰੂ ਲਈ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਤੱ ਤੱ ਤੀਰੰ। ਬੱ ਬੱ ਬੀਰੰ।
ਢੱ ਢੱ ਢਾਲੰ। ਜੱ ਜੱ ਜ੍ਵਾਲੰ॥ (ਰਾਮਾਵ)

੨ ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ "ਤਤ ਤੀਰੰ—ਬਬ ਬੀਰੰ" ਭੀ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ. ਐਸੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲੱਛਣ ਹੈ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ—ਸ, ਗ. IIS, S. ਪਿੰਗਲ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਦੇਵੀ" ਅਤੇ "ਰਮਾ" ਹੈ.

ਤ੍ਰਿਗਦ. ਸੰ. तिर्य्यगत—ਤਿਰਯੱਗਤ. ਵਿ—ਤਿਰਛਾ ਚਲਣ ਵਾਲਾ. ਟੇਢੀ ਚਾਲ ਵਾਲਾ, ਜੋ ਸਿੱਧਾ ਖੜਾ ਹੋਕੇ ਨਾ ਚਲ ਸਕੇ. ਸੱਪ ਮੇਂਡਕ ਆਦਿ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਖੜੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ. "ਪਸੁ ਪੰਖੀ ਤ੍ਰਿਗਦ ਜੋਨਿ ਤੇ ਮੰਦਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਤਿੰਨ ਗਦ (ਰੋਗ). ਦੇਖੋ, ਤਿੰਨ ਤਾਪ.

ਤ੍ਰਿਗਦਜੋਨਿ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਗਦ.

ਤ੍ਰਿਗਰਤ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਗਤ.

ਤ੍ਰਿਗੁਣ. ਵਿ—ਤਿਗੁਣਾ। ੨ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਾਂਖ੍ਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। ੪ ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ.

ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤਮਕ. ਵਿ—ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਸਹਿਤ. ਸਤ ਰਜ ਤਮ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ.

ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤੀਤ, ਤ੍ਰਿਗੁਨਅਤੀਤ ਵਿ—ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ (ਸਤ ਰਜ ਤਮ) ਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਹੋਇਆ (ਪਰੇ). "ਕਹੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਨ ਅਤੀਤ ਹੋ." (ਅਕਾਲ)

ਤ੍ਰਿਚਾਵਲੀ. ਦੇਖੋ, ਤਿਲ ਚਾਵਲੀ। ੨ ਤ੍ਰਿ (ਤਿੰਨ) ਚਾਵਲ (ਦਾਣੇ). ਤਿਲ ਚਾਉਲ ਅਤੇ ਖਸਖਸ.

ਤ੍ਰਿਜਕ, ਤ੍ਰਿਜਗ ਸੰ. तिर्यक. ਵਿ—ਤਿਰਛਾ. ਟੇਢਾ. ਜੋ ਸਿੱਧਾ ਖੜਾ ਹੋਕੇ ਨਾ ਚਲ ਸਕੇ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਗਦ.

ਤ੍ਰਿਜਟ. ਤਿਹਰੀ ਜਟਾ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਿਵ. ਤ੍ਰਿਜਟੀ.

ਤ੍ਰਿਜਟਾ, ਤ੍ਰਿਜਟੀ त्रिजटा. ਸਿਰ ਪੁਰ ਤਿਹਰੀ ਜਟਾ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਵਿਭੀਸਣ ਦੀ ਭੈਣ, ਜੋ ਅਸ਼ੋਕ ਵਾਟਿਕਾ ਵਿੱਚ ਸੀਤਾ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੰਦੀ ਸੀ.[1] "ਤਬ ਕਹੇ ਬੈਣ ਤ੍ਰਿਜਟੀ ਬੁਲਾਇ." (ਰਾਮਾਵ) ਅਨੇਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਜਟਾ ਰਾਵਣ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਦੀ ਦਾਸੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ੨ ਬਿੱਲ ਦਾ ਬਿਰਛ ਭੀ ਤ੍ਰਿਜਟਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸਨੁ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।[2] ੩ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਜਟੀ ਨਾਮ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਭੀ ਹੈ.

ਤ੍ਰਿਜੜ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਤਲਵਾਰ। ੨ ਕਟਾਰੀ.

ਤ੍ਰਿਜਾਮਾ. ਰਾਤ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਯਾਮਾ. "ਘਟੀ ਏਕ ਦੋ ਜਾਮ ਤ੍ਰਿਜਾਮਾ ਬਿਤੀ ਰੁਤੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤ੍ਰਿਞਣ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਯ-ਘਨ. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਟੋਲਾ. ਕੱਤਣ ਲਈ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਹੋਇਆ ਇਕੱਠ. ਦੇਖੋ, ਤੇਉਣ, ਤੰਜਣ ਅਤੇ ਤੰਞਣ.

ਤ੍ਰਿਟ, ਤ੍ਰਿਟਿ ਸੰ. तृट्. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਸਾ. ਪਿਆਸ। ੨ ਪ੍ਰਬਲ ਇੱਛਾ. "ਤ੍ਰਿਟਿ ਕਾਮ ਘਨੇਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਜਾਇ ਰਿਦੈ ਤ੍ਰਿਟਿ ਹ੍ਵੈ ਜਹਾਂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਤ੍ਰਿਡੀਠ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਦੀਠ.

ਤ੍ਰਿਣ. ਸੰ. तृण्. ਧਾ—ਘਾਸ ਖਾਣਾ, ਚਰਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਘਾਸ. ਕੱਖ. ਤਿਨਕਾ. "ਤ੍ਰਿਣ ਸਮਾਨਿ ਕਛੁ ਸੰਗਿ ਨ ਜਾਵੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਵਿ—ਥੋੜਾ. ਤ੍ਰਿਣ ਸਮਾਨ. ਤੁੱਛ. ਤਨਿਕ. "ਤੁਧੁ ਲੇਪ ਨ ਲਗੈ ਤ੍ਰਿਣ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੪ ਅਦਨਾ. "ਤ੍ਰਿਣੰ ਤ ਮੇਰੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਤੁੱਛ ਨੂੰ ਸੁਮੇਰੁ.

ਤ੍ਰਿਣਅਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਘਾਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਮ੍ਰਿਗ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਅਗਨਿ.

ਤ੍ਰਿਣਅਰਿ ਅਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਘਾਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਮ੍ਰਿਗ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤ੍ਰਿਣਅਰਿ ਅਰਿ ਅਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਘਾਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਮ੍ਰਿਗ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸਿੰਘ, ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤ੍ਰਿਣਹਾ. ਸੰਗਯਾ—ਘਾਸ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤ੍ਰਿਣਹਾਰਿਪੁ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਣਅਰਿ ਅਰਿ.

ਤ੍ਰਿਣਕਾ. ਦੇਖੋ, ਤਿਨਕਾ। ੨ ਤ੍ਰਿਣ ਤਿਣ ਆਦਿ ਅਨੁਕਰਣ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਾਲਾ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਣ ਤਿਣ.

ਤ੍ਰਿਣ ਕੀ ਅਗਨਿ. ਫੂਸ ਦੀ ਅੱਗ. ਭਾਵ—ਥੋੜਾ ਚਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ. "ਤ੍ਰਿਣ ਕੀ ਅਗਨਿ ਮੇਘ ਕੀ ਛਾਇਆ ਗੋਬਿੰਦ ਭਜਨ ਬਿਨੁ ਹੜ ਕਾ ਜਲੁ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਤੁਖਾਨਲ.

ਤ੍ਰਿਣਚਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ੁ. ਘਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤ੍ਰਿਣਚਰ ਪਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸਿੰਘ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤ੍ਰਿਣਚਰ ਪਤਿ ਅਰਿ. ਸ਼ੇਰ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤ੍ਰਿਣਜਲੌਕਾ ਨ੍ਯਾਯ. ਜੋਕ ਦੇ ਤਿਨਕਾ ਫੜਨ ਵਾਂਙ. ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਅਨੇਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ. ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੈਸੇ ਜੋਕ ਦੂਜੇ ਤ੍ਰਿਣ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਪਿਛਲੇ ਨੂੰ ਛਡਦੀ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਜੀਵਾਤਮਾ ਦੂਜੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਣ ਪੁਰ ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਤ੍ਯਾਗਦਾ ਹੈ.

ਤ੍ਰਿਣ ਤਿਣ. ਇਹ ਛੰਦ "ਅਕਰਾ", "ਅਣਕਾ" "ਸ਼ਸ਼ਿਵਦਨਾ" ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ. ਅਰਥਾਤ ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਨ, ਯ. III,

[1] ਦੇਖੋ, ਰਾਮਾਯਣ, ਸੁੰਦਰ ਕਾਂਡ ਅ: ੨੭—੩੦.

[2] ਦੇਖੋ, ਗਯਾਨਭੈਰਵੀ ਤੰਤ੍ਰ.

155. ਨਾਮ ਦਾ ਕਾਰਣ ਕੇਵਲ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਨੁਕਰਣ ਅਰ ਮੁੱਢ "ਤ੍ਰਿਣ ਣਿਣ" ਪਾਠ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਤ੍ਰਿਣ ਣਿਣ ਤੀਰੰ। ਬ੍ਰਿਣ ਣਿਣ ਬੀਰੰ।
ਢੂਣ ਣਣ ਢਾਲੰ। ਜੂਣ ਣਣ ਜ੍ਵਾਲੰ॥

(ਰਾਮਾਵ)

ਤ੍ਰਿਣ ਤੋੜਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤਿਨਕਾ ਤੋੜਨਾ.

ਤ੍ਰਿਣਰਾਜ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਣਰਾਜ. ਸੰਗਯਾ—ਖਜੂਰ। ੨ ਨਾਰਿਯਲ (ਨਰੇਲ) ਦਾ ਦਰਖ਼ਤ। ੩ ਤਾੜ ਬਿਰਛ.

ਤ੍ਰਿਣਰਿਪੁ ਨਾਇਕ ਰਿਪੁ. ਸੰਗਯਾ—ਘਾਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਮ੍ਰਿਗ, ਉਸ ਦਾ ਪਤਿ ਸਿੰਘ, ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਣ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤ੍ਰਿਣਾਲਯ, ਤ੍ਰਿਣਾਲੈ ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਣਾਂ ਦਾ ਆਲਯ (ਘਰ) ਕੁੱਲੀ. ਝੁੱਗੀ. ਛੱਪਰ.

ਤ੍ਰਿਣਾਵਰਤ, ਤ੍ਰਿਣਾਵ੍ਰਤ ਸੰ. ਤ੍ਰਿਣਾਵਰ੍ਤ. ਸੰਗਯਾ—ਵਾਉਵਰੋਲਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਣਾਂ (ਕੱਖਾਂ) ਦਾ ਆਵਰਤ (ਚਕ੍ਰ) ਬੱਝ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਭਾਗਵਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਦੈਤ, ਜੋ ਕੰਸ ਦਾ ਸੇਵਕ ਸੀ. ਇਹ ਵਾਉਵਰੋਲਾ ਬਣਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੂੰ ਉਡਾ ਲੈ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ. "ਤ੍ਰਿਣਾਵਰਤ ਸੋ ਕਹਯੋ ਜਾਹੁ ਤਾਕੋ ਤਿਖੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਤ੍ਰਿਤਾਪ. ਦੇਖੋ, ਤਾਪ ਤ੍ਰਯ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਤਾਪ.

ਤ੍ਰਿਤਾਲੀ. ਤ੍ਰਿਚਤ੍ਵਾਰਿੰਸ਼ਤ. ਚਾਲੀ ਉੱਪਰ ਤਿੰਨ—੪੩.

ਤ੍ਰਿਤਿਯ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਤੀਯ. ਵਿ—ਤੀਜਾ. ਤੀਸਰਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰੇਤਾਯੁਗ. "ਸਤ ਦੁਆਪੁਰ ਤ੍ਰਿਤਿਯ ਕਲਿਜੁਗ." (ਅਕਾਲ)

ਤ੍ਰਿਤੀਅ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਤੀਯ—ਤ੍ਰਿਤੀਯ. ਵਿ—ਤੀਜਾ. ਤੀਸਰਾ. "ਤ੍ਰਿਤੀਅ ਬਿਵਸਥਾ ਸਿੰਚੇ ਮਾਇ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਤੀਜੀ. ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਮਾਇਆ ਜਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਤ੍ਰਿਤੀਆ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰੇਤਾਯੁਗ. "ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਭਇਆ ਦੁਤੇੜਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੀਜੇ. ਤੀਸਰੇ. "ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਆਏ ਸੁਰਸਰੀ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੩ ਸੰ. ਤ੍ਰਿਤੀਯਾ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀ ਤੀਜੀ ਤਿਥਿ. "ਤ੍ਰਿਤੀਆ ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਬਿਖੈਫਲ." (ਗਉ ਮ: ੫ ਥਿਤੀ)

ਤ੍ਰਿਤੀਯਾ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਤੀਆ ੩.

ਤ੍ਰਿਦਸ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਦਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਤਿੰਨ ਤਾਪਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇਵਤਾ. ਸੁਰ। ੨ ਜੀਵਾਤਮਾ। ੩ ਸ੍ਵਰਗ। ੪ ਵਿ—ਤੀਸ—੩੦.

ਤ੍ਰਿਦਸਪਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਦਸ਼ (ਦੇਵਤਾ) ਦਾ ਪਤਿ ਇੰਦ੍ਰ.

ਤ੍ਰਿਦਸਾਲਯ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਦਸ਼ (ਦੇਵਤਾ) ਦਾ ਆਲਯ (ਘਰ) ਸ੍ਵਰਗ. "ਤ੍ਰਿਦਸਾਲਯ ਕੀ ਜਨੁ ਕ੍ਰਾਂਤਿ ਹਰੀ." (ਦੱਤਾਵ) ਸ੍ਵਰਗ ਦੀ ਕਾਂਤਿ (ਸ਼ੋਭਾ) ਮਾਨੋ ਚੁਰਾ ਲਈ ਹੈ.

ਤ੍ਰਿਦਸੇਸ, ਤ੍ਰਿਦਸੇਸ੍ਵਰ ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਦਸ਼ (ਦੇਵਤਾ) ਦਾ ਈਸ਼. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਇੰਦ੍ਰ. "ਤ੍ਰਿਦਸੇਸ ਲੀਨ ਬੁਲਾਇ." (ਗਜਰਾਜ) "ਬਲ ਗੁਨ ਬੀਰਜ ਮੇ ਜਨੁਕ, ਤ੍ਰਿਦਸੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਭਾਇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੭੭)

ਤ੍ਰਿਦਿਵ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਵਰਗ। ੨ ਅਕਾਸ। ੩ ਸੁਖ. ਆਨੰਦ.

ਤ੍ਰਿਦਿਵੇਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਦਿਵ (ਸ੍ਵਰਗ) ਦਾ ਈਸ਼. ਸ੍ਵਰਗ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਇੰਦ੍ਰ.

ਤ੍ਰਿਦੀਠ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿੰਨ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਵਾਲਾ. ਤ੍ਰਿਨਯਨ. ਤ੍ਰਿਨੇਤ੍ਰ. ਸ਼ਿਵ। ੨ ਵਿਦ੍ਵਾਨ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਨਯਨ.

ਤ੍ਰਿਦੋਖ. ਤ੍ਰਿਦੋਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਵਾਤ, ਪਿੱਤ ਅਤੇ ਕਫ ਦਾ ਬਿਗਾੜ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਖ਼ਿਲਤਾਂ ਦਾ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਸੰਨਿਪਾਤ ਰੋਗ. ਸਰਸਾਮ.

ਤ੍ਰਿਦੰਡ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਦਣ੍ਡ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ ਦਾ ਡੰਡਾ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਦੰਡ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਿੰਨ ਵਸਤਾਂ ਨਾਲ ਬਣਦਾ ਹੈ—ਸੋਟਾ, ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਪ੍ਰਮਾਣ ਲੀਰ ਅਤੇ ਕਾਲੀ ਗਊ ਦੀ ਉੱਨ ਦੀ ਰੱਸੀ. ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਸੋਟੇ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਲੀਰ ਬੰਨ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਦੰਡੀ.

ਤ੍ਰਿਦੰਡੀ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਦਣ੍ਡਿਨ੍. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਦੰਡ ਦੇ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ, ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਦੰਡ। ੨ ਮਨ ਵਚਨ ਅਤੇ ਕਰਮ, ਤੇਹਾਂ ਨੂੰ ਦਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਅਰਥਾਤ ਕ਼ਾਬੂ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਾਧੂ. ਮਨੁ ਲਿਖਦਾ ਹੈ—

वाग् दण्डोऽथ मनो दण्डः काय दण्डस्तथैवच।
यस्यैते निहता बुद्धौ त्रिदण्डीति स उच्यते।।

(ਅ: ੧੨. ਸ਼: ੧੦)

ਤ੍ਰਿਧਾ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ. ਤਿੰਨ ਤਰਾਂ ਕਰਕੇ। ੨ ਵਿ—ਤਿੰਨ ਤਰਾਂ ਦਾ.

ਤ੍ਰਿਨ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਣ.

ਤ੍ਰਿਨਯਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿੰਨ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਵ, ਜਿਸ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸੂਰਯ ਅਗਨਿ ਤਿੰਨ ਨੇਤ੍ਰ ਹਨ। ੨ ਵਿਦ੍ਵਾਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਤੀਜਾ ਨੇਤ੍ਰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਿ ੪.

ਤ੍ਰਿਨਾਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਣ-ਅਰਿ. ਮ੍ਰਿਗ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਘਾਸ ਦਾ ਸ਼ਤ੍ਰੁ, ਅਗਨਿ. "ਉਠੈਂ ਇਕ ਬਾਰ ਤ੍ਰਿਨਾਰਿ ਭਭੂਕੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੬)

ਤ੍ਰਿਨਾਲਯ, ਤ੍ਰਿਨਾਲੈ ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਣ-ਆਲਯ. ਕੱਖਾਂ ਦਾ ਘਰ. ਕੁਟੀਆ. ਛੱਪਰ. "ਨਦੀ ਤੀਰ ਇਕ ਰਚਯੋ ਤ੍ਰਿਨਾਲੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੪੦)

ਤ੍ਰਿਨੇਤ੍ਰ, ਤ੍ਰਿਨੈਨ ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਨਯਨ.

ਤ੍ਰਿਪ. ਸੰਗਯਾ—ਬੂੰਦ. ਤਿੱਪ. ਤੁਬਕਾ। ੨ ਸੰ. ਤ੍ਰਿਪ੍. ਧਾ—ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨਾ, ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਣਾ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨਾ.

ਤ੍ਰਿਪਤ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਪ੍ਤ. ਵਿ—ਰੱਜਿਆ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਪ ੨। ੨ ਪ੍ਰਸੰਨ. ਖ਼ੁਸ਼.

ਤ੍ਰਿਪਤਤ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਤ੍ਰਿਪਤਾ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਮਾਤਾ.

ਤ੍ਰਿਪਤਾਇਣੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਤ੍ਰਿਪਤਿ. "ਨਾਮ ਰਸਾਇਣੁ ਮਨੁ ਤ੍ਰਿਪਤਾਇਣੁ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਤ੍ਰਿਪਤਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ੍ਰਿਪਤਿ. "ਜੋ ਪੀਵੈ ਤਿਸ ਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਤ੍ਰਿਪਤਿ-ਆਸ਼ੁ. ਤੁਰਤ ਤ੍ਰਿਪਤਿ.

ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਿਆ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਇਆ. "ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਿਆ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੀ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਸੀ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਵੇਗਾ. "ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਜਲ ਪੀਐ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੪ ਪੜਤਾਲ)

ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੁਤ. ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ.

ਤ੍ਰਿਪਤਾਗਾ. ਤ੍ਰਿਪਤਾਇਆ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਗਿਆ. "ਜਿਨ ਪੀਆ ਸੋ ਤ੍ਰਿਪਤਾਗਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੧)

ਤ੍ਰਿਪਤਾਤ. ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ. "ਭਏ ਸੁਰ ਤ੍ਰਿਪਤਾਤ." (ਸਲੋਹ) ੨ ਤ੍ਰਿਪਤ-ਅਤਿ.

ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਤਨਯ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੁਤ.

ਤ੍ਰਿਪਤਾਨਾ, ਤ੍ਰਿਪਤਾਨੀ } ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਇਆ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਭਈ. ਰੱਜੀ. "ਰਸਨਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਭੋਜਨ ਤ੍ਰਿਪਤਾਨੀ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਪਤਿ. ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਜੀ.

ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਮਾਤਾ. ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਜਗਤਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਸੰਮਤ ੧੫੮੯ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਲਵੰਡੀ ਦੇਹਾਂਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉੱਤਰਾਰਧ ਅ: ੬. ਦੇਖੋ, ਚਾਹਲ ੨.

ਤ੍ਰਿਪਤਾਰੈ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਰਜਦਾ ਹੈ. "ਜਿਹ ਭੋਜਨੁ ਕੀਨੋ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਰੈ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਤ੍ਰਿਪਤਿ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਪ੍ਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੱਜਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਭਈ ਸਚੁ ਭੋਜਨ ਖਾਇਆ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਤੋਖ। ੩ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਪ ੨.

ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅਘਾਈ. ਆਘ੍ਰਾਣ ਤ੍ਰਿਪ੍ਤਿ—ਆਘਾਣ ਤ੍ਰਿਪਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੱਕ ਤੀਕ ਰੱਜਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਪੂਰਣ ਤ੍ਰਿਪਤਿ. "ਸੇ ਜਨ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅਘਾਈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਤ੍ਰਿਪਤੀਵਨਾ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਥੀਵਣਾ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਣਾ. "ਸੰਤੋਖ ਸਦਾ ਤ੍ਰਿਪਤੀਵਨਾ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫)

ਤ੍ਰਿਪਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਪਥ (ਮਾਰਗ). ਕਰਮ, ਉਪਾਸਨਾ, ਗ੍ਯਾਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਪਥਗਾ.

ਤ੍ਰਿਪਥਗਾ, ਤ੍ਰਿਪਥਗਾਮਿਨੀ } ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਰਸਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੰਗਾ. ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਜਟਾ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਗੰਗਾ ਤਿੰਨ ਧਾਰਾ ਹੋਕੇ ਵਹੀ. ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਭਾਗੀਰਥੀ, ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੰਦਾਕਿਨੀ ਅਤੇ ਪਾਤਾਲ ਵਿੱਚ ਭੋਗਵਤੀ.

ਤ੍ਰਿਪਦ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲੀ ਟਿਕਟਿਕੀ. ਤਿਪਾਈ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Tripod। ੨ ਦੇਖੋ, ਤਿਪਦਾ। ੩ ਵਿਸ਼ਨੁ, ਜਿਸ ਨੇ ਵਾਮਨਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਤਿੰਨ ਕਦਮਾਂ ਨਾਲ ਮਿਣਿਆਂ. ਦੇਖੋ, ਬਲਿ ੫ ਅਤੇ ਭਰੋਚ.

ਤ੍ਰਿਪਦਾ, ਤ੍ਰਿਪਦੀ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਚਰਣਾਂ ਵਾਲੀ ਗਾਯਤ੍ਰੀ. ਅਨੁਸ਼੍ਟੁਭ ਛੰਦ ਦੇ ਤਿੰਨ ਚਰਣ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ. ਅਠ ਅਠ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪਦਾਂ ਵਾਲੀ.

ਤ੍ਰਿਪਲ. ਸੰ. ਤ੍ਰਪਲ. ਵਿ—ਬੇਚੈਨੀ। ੨ ਅਭਿਲਾਖੀ. ਇੱਛਾਵਾਨ.

ਤ੍ਰਿਪਲੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੇਚੈਨੀ। ੨ ਅਭਿਲਾਖਾ. ਵਾਸਨਾ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਪਲ. "ਤਾੜੀ ਲਾਗੀ ਤ੍ਰਿਪਲੁ ਪਲਟੀਐ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ.

ਤ੍ਰਿਪਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤਿੰਨ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਚਲਾਉਣਾ. ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਛੇੜਨ ਵਾਲੇ ਸਵਾਰ ਤਿੰਨ ਪੈਰਾਂ ਪੁਰ ਨਚਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਹੁਣ ਭੀ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਰੀਤਿ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. "ਬਾਜੀ ਕੋ ਤ੍ਰਿਪਾਇ ਭਯੋ ਆਗੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਟਪਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਪਾਉਣਾ.

ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਪਾਠਿਨ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਵੇਦਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ. ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ। ੨ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਤਿੰਨ ਵੇਦ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ.

ਤ੍ਰਿਪਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਪੱਲਿਆਂ ਦੀ ਤੰਬੋਟੀ। ੨ ਅੰ. Tarpaulin. ਰਾਲ ਚੜ੍ਹਾਈ ਹੋਈ ਟਾਟ. ਤਿਰਪਾਲ। ੩ ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰੈਪਾਲ ੨.

ਤ੍ਰਿਪਿਸ੍ਟਪ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਰਗ. ਦੇਵਲੋਕ.

ਤ੍ਰਿਪਿਟਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਪਿਟਾਰ। ੨ ਤ੍ਰਿਪਿਟਿਕਾ. ਬੌੱਧਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪਿਟਕ (ਕਾਂਡ) ਹਨ. ਸੂਤ੍ਰ ਪਿਟਕ, ਵਿਨਯ ਪਿਟਕ ਅਤੇ ਅਭਿਧਰਮ ਪਿਟਕ. ਬੁੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ਖੁਲ੍ਹੇ ਪਤ੍ਰਿਆਂ ਦੇ ਪਿਟਕ (ਪਿਟਾਰਾਂ) ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ. ਤਿੰਨ ਪਿਟਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਰੱਖਣ ਕਾਰਣ ਤ੍ਰਿਪਿਟਿਕਾ ਨਾਮ ਪਿਆ ਹੈ.

ਤ੍ਰਿਪਿਟਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਪਿਟਿਕ.

ਤ੍ਰਿਪੁਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਅਵਰਣ. ਤਿੰਨ ਪੜਦੇ। ੨ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪੜਦਾ। ੩ ਤੀਰ। ੪ ਜਿੰਦਾ (ਜੰਦ੍ਰਾ). ਤਾਲਾ.

ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ. ਜੈਸੇ—ਗ੍ਯਾਤਾ, ਗ੍ਯਾਨ, ਗ੍ਯੇਯ; ਧ੍ਯਾਤਾ, ਧ੍ਯਾਨ, ਧ੍ਯੇਯ; ਦ੍ਰਸ਼੍ਟਾ, ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ, ਦਰਸ਼ਨ ਆਦਿ. "ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਬਨੀਰਹਿਤ ਹੈ ਤਦੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਛੋਟੀ ਇਲਾਯਚੀ। ੩ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਤ੍ਰਿਪਦੀ (ਗਾਯਤ੍ਰੀ) ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ:—"ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਜਾਪ ਵਿਖੇ ਮਤਿ ਭੀਨੀ."

ਤ੍ਰਿਪੁੰਡ, ਤ੍ਰਿਪੁੰਡ੍ਰ } ਸੰ. ਤ੍ਰਿਪੁਣ੍ਡ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੰਨੇ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਪੁੰਡ੍ਰ (ਪੋਰੀਆਂ) ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ, ਭਸਮ ਆਦਿ ਦਾ ਟੇਢਾ ਤਿਲਕ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ੈਵ ਲੋਕ ਮੱਥੇ ਪੁਰ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਊਰਧ ਪੁੰਡ੍ਰ ਅਤੇ ਆਡਾ ਟੀਕਾ.

ਤ੍ਰਿਪੁਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਨਗਰ. ਤਿੰਨ ਸ਼ਹਿਰ।[1] ੨ ਮਹਾਭਾਰਤ

[1] ਉੱਤਰੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦੀ ਇਕ ਆਬਾਦੀ ਜੋ ਇਟਲੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅੰਦਰ ਹੈ. Tripoli ਅਰਥਾਤ three cities.

ਅਨੁਸਾਰ ਤਾਰਕ ਦੈਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁਤ੍ਰਾਂ (ਤਾਰਕਾਕ੍ਸ਼, ਕਮਲਾਕ੍ਸ਼, ਵਿਦ੍ਯੁਨਮਾਲੀ) ਲਈ ਮਯ ਦਾਨਵ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਪੁਰੀਆਂ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸ੍ਵਰਣ ਦੀ ਸੁਰਗ ਵਿੱਚ, ਦੂਜੀ ਚਾਂਦੀ ਦੀ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ, ਤੀਜੀ ਲੋਹੇ ਦੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਪੁਰ ਸੀ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਸੌ ਸੌ ਯੋਜਨ ਸੀ. ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇਹਾਂ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਾਨਵਾਂ ਨੇ ਦੇਵਤੇ ਬਹੁਤ ਦੁਖਾਏ, ਤਦ ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਇੱਕ ਤੀਰ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਪੁਰ ਅਤੇ ਤਿੰਨੇ ਭਾਈ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ. "ਤ੍ਰਿਪੁਰੈਂ ਇੱਕ ਦੈਤ ਬਢ੍ਯੋ ਤ੍ਰਿਪੁਰੰ." (ਰੁਦ੍ਰਾਵ) ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਵ ਬਾਣ ੨। ੩ ਵਾਣਾਸੁਰ ਦਾ ਇੱਕ ਨਾਮ.

ਤ੍ਰਿਪੁਰਘ੍ਨ, ਤ੍ਰਿਪੁਰਦਹਨ, ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਂਤਕ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਵ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਪੁਰ.

ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਂਤਕਅਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਵ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਕਾਮ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ਿਵ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਪੁਰ.

ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਰਿਅਰਿ. ਕਾਮ ਦੇਵ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਂਤਕ ਅਰਿ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤ੍ਰਿਪਤੇ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁੰਦੇ. "ਪੀਵਤ ਸੰਤ ਨ ਤ੍ਰਿਪਤੇ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਤ੍ਰਿਫਲ, ਤ੍ਰਿਫਲਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਫਲਾਂ. ਤਿੰਨ ਫਲਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ—ਹਰੜ, ਬਹੇੜਾ ਅਤੇ ਆਉਲਾ. ਵੈਦਕ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਗੁਣ ਭੁੱਖ ਵਧਾਉਣਾ, ਲਹੂ ਸਾਫ ਕਰਨਾ, ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਜੋਤਿ ਅਧਿਕ ਕਰਨੀ, ਜ੍ਵਰ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਆਦਿ ਲਿਖੇ ਹਨ.

ਤ੍ਰਿੰਬਕ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰ੍ਯੰਬਕ.

ਤ੍ਰਿਬਰਗ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਵਰਗ.

ਤ੍ਰਿਬਲਿ, ਤ੍ਰਿਬਲੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ੍ਰਿਵਲੀ. ਪੇਟ ਤੇ ਪਏ ਹੋਏ ਤਿੰਨ ਵਲ. ਤ੍ਰਿਬਲੀ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤ੍ਰਿਬਲੀ ਨਾ ਬਹੁਤ ਦੁਬਲੇ ਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਮੋਟੇ ਦੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ੨ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਚੰਮ ਮੜ੍ਹਿਆ ਵਾਜਾ, ਜੋ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਲੰਮਾ ਡੌਰੂ ਹੈ। ੩ ਵਿ—ਤਿਹੁਰੀ (ਤਿੰਨ ਗੁਣੀ) ਹੈ ਤਾਕ਼ਤ ਜਿਸ ਵਿੱਚ.

"ਏਕ ਬਲੀ ਕੇ ਜੋਰ ਤੈਂ ਜਗ ਮੇ ਬਚੈ ਨ ਕੋਇ,
ਤੁਵ ਤ੍ਰਿਬਲੀ ਕੇ ਜੋਰ ਤੈਂ ਕੈਸੇ ਬਚਬੋ ਹੋਇ?"

ਇਸ ਥਾਂ ਤ੍ਰਿਬਲੀ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਲੇਸ ਹੈ.

ਤ੍ਰਿਬਾਧ. ਵਿ—ਤਿੰਨ ਤਾਪ ਵਿਨਾਸ਼ਕ.

ਤ੍ਰਿਬਿਧ. ਵਿ—ਤ੍ਰਿਵਿਧ. ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ. ਤਿੰਨ ਤਰਹਿ.

ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਬਿਧ.

ਤ੍ਰਿਬਿਧਿਕਰਮ. ਕਾਯਕ ਵਾਚਿਕ ਮਾਨਸਿਕ ਕਰਮ। ੨ ਉੱਤਮ ਮੱਧਮ ਮੰਦ ਕਰਮ. "ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਕਰਮ ਕਮਾਈਐ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਤ੍ਰਿਬਿਧਿਜੋਗ. ਉੱਤਮ, ਮਧ੍ਯਮ, ਅਧਮ। ੨ ਸਾਤ੍ਵਿਕ, ਰਾਜਸ, ਤਾਮਸ। ੩ ਹਠਯੋਗ, ਕਰਮਯੋਗ, ਸਹਜਯੋਗ. "ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਲੋਗਾ, ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਜੋਗਾ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧)

ਤ੍ਰਿਬਿਧਿਬੰਧਨ. ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ। ੨ ਸੰਚਿਤ, ਪ੍ਰਾਰਬਧ, ਕ੍ਰਿਯਮਾਣ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੰਧਨ. "ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਬੰਧਨ ਤੂਟਹਿ ਗੁਰਸਬਦੀ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਤ੍ਰਿਬਿਧਿਮਨਸਾ, ਤ੍ਰਿਬਿਧਿਮਾਇਆ ਸਤ ਰਜ ਤਮਰੂਪ ਮਨ ਦੀ ਵ੍ਰਿੱਤੀ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤਮਕ ਮਾਇਆ. "ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਮਨਸਾ ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਮਾਇਆ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਦੇਖੋ, ਆਤਮਾ ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ.

ਤ੍ਰਿਬਿਧਿਲੋਗ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਬਿਧਜੋਗ.

ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ, ਤ੍ਰਿਬੇਨੀ, ਤ੍ਰਿਬੈਨੀ ਸੰ. ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਵਾਹਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ. ਤਿੰਨ ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗਮ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਗੰਗਾ, ਯਮੁਨਾ ਅਤੇ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਦਾ ਸੰਗਮ, ਜੋ ਪ੍ਰਯਾਗ ਵਿੱਚ ਹੈ. "ਤਬ ਹੀ ਜਾਤ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਭਏ। ਪੁੰਨਦਾਨ ਦਿਨ ਕਰਤ ਬਿਤਏ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਹੁਗਲੀ ਜਿਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਮ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਤਿੰਨ ਨਦੀਆਂ (ਗੰਗਾ, ਯਮੁਨਾ, ਸਰਸ੍ਵਤੀ) ਦਾ ਸੰਗਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ। ੩ ਤ੍ਰਿ (ਤ੍ਰਿਤੀਯ) ਬੇਨੀ (ਜਲ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ) ਤੀਜੀ ਧਾਰਾ. ਭਾਵ-ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਨਦੀ. "ਦਾਂਤ ਗੰਗਾ, ਜਮੁਨਾ ਤਨ ਸ੍ਯਾਮ, ਸੁ ਲੋਹੂ ਬਹ੍ਯੋ ਤਿਨ ਮਾਹਿ ਤ੍ਰਿਬੈਨੀ." (ਚੰਡੀ ੧) ੪ ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਅਤੇ ਸੁਸ਼ੁਮਨਾ ਦਾ ਸੰਗਮ. "ਸੰਚਿ ਪਇਆਲਿ ਗਗਨਸਰ ਭਰੈ। ਜਾਇ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਮੱਜਨ ਕਰੈ." (ਰਤਨਮਾਲਾ)

ਤ੍ਰਿਭਕਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤਿਭਕਣਾ.

ਤ੍ਰਿਭਵਣ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਭੁਵਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਲੋਕ. ਸ੍ਵਰਗ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਅਤੇ ਪਾਤਾਲ. "ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਤਾਰਣਹਾਰ ਸੁਆਮੀ." (ਗਉ ਮ: ੧) "ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਮਹੀਪ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਤ੍ਰਿਭੁਵਨਰੂਪ ਕਰਤਾਰ. "ਜਉ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਤਨ ਮਾਹਿ ਸਮਾਵਾ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ)

ਤ੍ਰਿਭਵਣਨਾਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ। ੨ ਸ਼ਿਵ, ਮਹਾਦੇਵ. "ਅਨਿਕ ਪਾਤਕ ਹਰਤਾ ਤ੍ਰਿਭਵਣਨਾਥ ਰੀ." (ਧਨਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ)

ਤ੍ਰਿਭਵਨ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਭਵਣ.

ਤ੍ਰਿਭਾਵਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਸਮਤਾ. ਇੱਕੋ ਜੇਹੇ ਤਿੰਨ ਭਾਗ. ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਲਈ ਸਮ ਵਜ਼ਨ ਦਾ ਘੀ ਆਟਾ ਅਤੇ ਖੰਡ. ਦੇਖੋ, ਤਿਹਾਵਲ.

ਤ੍ਰਿਭੁਗਤ. ਵਿ—ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭੋਕ੍ਤਾ (ਭੋਗਤਾ). ੨ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਭੋਗਰੂਪ. ਦੇਖੋ, ਭੁਕਤ.

ਤ੍ਰਿਭੁਵਨ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਭਵਣ.

ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ. ਤਿੰਨ ਭੰਗ (ਬਲ) ਹੋਣ ਜਿਸ ਵਿੱਚ. ਤਿੰਨ ਥਾਂ ਤੋਂ ਟੇਢਾ. ਇਹ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸਣ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੁਰਲੀ ਵਜਾਉਣ ਵੇਲੇ ਬਾਂਕੀ ਮੂਰਤਿ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪੇਟ, ਕਮਰ ਅਤੇ ਗਰਦਨ ਵਿੱਚ ਖ਼ਮ ਪਾਕੇ ਖੜੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ੨ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤਮਕ. ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਪੇਚਾਂ ਵਾਲਾ. ਸਤ ਰਜ ਤਮ ਰੂਪ. "ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਅਨੰਗੇ." (ਜਾਪੁ) ੩ ਤਿੰਨ ਦੇਵ ਰੂਪ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਮੂਰਤਿ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰੈਭੰਗੀ ੨। ੪ ਇੱਕ ਛੰਦੋ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੩੨ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਦਸ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਅੱਠ ਅਠ ਪੁਰ, ਚੌਥਾ

ਛੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪੁਰ. ਹਰੇਕ ਚਰਣ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਭੰਗ (ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ) ਹੋਣੇ ਜਰੂਰੀ ਹਨ, ਜੇ ਤੁਕਾਂਤ ਵਿੱਚ ਚੌਥਾ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਭੀ ਹੋਵੇ ਤਦ ਹੋਰ ਭੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਖਗਖੰਡ ਬਿਹੰਡੰ, ਖਲਦਲ ਖੰਡੰ,
ਅਤਿਰਣ ਮੰਡੰ, ਬਰਬੰਡੰ,
ਭੁਜਦੰਡ ਅਖੰਡੰ, ਤੇਜ ਪ੍ਰਚੰਡੰ,
ਜੋਤਿ ਅਮੰਡੰ, ਭਾਨੁਪ੍ਰਭੰ,
ਸੁਖ ਸੰਤਾਂ ਕਰਣੰ, ਦੁਰਮਤਿ ਦਰਣੰ,
ਕਿਲਵਿਖ ਹਰਣੰ, ਅਸਿ ਸਰਣੰ।
ਜੈ ਜੈ ਜਗਕਾਰਣ, ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਉਬਾਰਣ,
ਮਮ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਣ, ਜੈ ਤੇਗੰ.
(ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਦੇ ਅੰਤ ਸਗਣ ਅਤੇ ਯਗਣ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਰੋਚਕ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦੋਵੇਂ ਰੂਪ—

(ਅ) ਸਗਣਾਂਤ ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ:—

ਅਤਿ ਮੁਦਿਤ ਕਪਾਲੀ, ਕਿਲਕਤ ਕਾਲੀ,
ਅਰਿ ਦਿਸ ਹਾਲੀ, ਚਮਕ ਚਲੀ,
ਬਹੁ ਖਲਭਲਿ ਮਾਚੈ, ਪਲਚਰ ਨਾਚੈ,
ਰਣਛਿਤਿ ਜਾਚੈ, ਰਕਤ ਰਲੀ,
ਡਗਮਗ ਭੂ ਕੰਪੈ, ਰਜ ਨਭ ਝੰਪੈ,
ਰਿਪੁ ਕਰ ਸੰਪੈ, ਰੁਦਿਤ ਖਲੀ,
ਨਿਰਖਤ ਸੁਰ ਲਾਜੈਂ, ਦਿੱਗਜ ਭਾਜੈਂ,
ਜਬ ਦਲ ਸਾਜੈਂ, ਸਿੰਘ ਬਲੀ.
(ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ)

(ੲ) ਯਗਣਾਂਤ ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ:—

ਪਿਠ ਕਮਠ ਕੜੱਕੈ, ਬ੍ਰਿਖਭ ਭੜੱਕੈ,
ਭੁਜਗ ਮੜੱਕੈ ਜਿੰਹ ਨੰਗੀ,
ਨਦਿ ਨੱਦ ਉਛੱਲੈਂ, ਉਦਧਿ ਦਹੱਲੈਂ,
ਪੱਬ ਸੁਹੱਲੈਂ, ਬਹੁ ਰੰਗੀ,
ਮੁਦ ਯੋਗਨਿ ਬੱਢੈ, ਭੈਰਵ ਚੱਢੈ,
ਨਿਜ ਗਨ ਕੱਢੈ, ਸ਼ਿਵ ਭੰਗੀ,
ਰਣ ਦੁੰਦਭਿ ਬੱਜੈਂ, ਰਿਪੁਦਲ ਦੱਝੈਂ,
ਸਿੰਘ ਸੁ ਗੱਜੈਂ, ਜਬ ਜੰਗੀ.
(ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ)

(ਸ) ਜੇ ਚਾਰੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਅਠ ਅਠ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤੇ ਹੋਣ ਤਦ "ਸੁੰਦਰ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਵੀਰ ਵਿਸਾਲਾ, ਗਹਿ ਅਸਿ ਢਾਲਾ,
ਰੂਪ ਕਰਾਲਾ, ਰਣ ਕੋ ਚਾਲਾ,
ਰਿਪੁ ਮਨ ਹਾਲਾ, ਹ੍ਵੈ ਭੀਹਾਲਾ,
ਜਨ ਪੀ ਹਾਲਾ, ਗਿਰ ਦਰਹਾਲਾ.×××

ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਦੀਰਘ. ਇਹ ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ ਦਾ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਵੀਹ ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਇੱਕ ਥਾਂ ਲਿਖੇ ਜਾਣ ਕਾਰਣ ਦੀਰਘ (ਲੰਮਾ) ਸਤੋਤ੍ਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਦਾ ਅੰਗ ੨੧੧.[1]

(ਅ) ਕਈ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਗਣਛੰਦ ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਨੂੰ "ਦੀਰਘ" ਪਦਵੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ. ਉਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਛੀ ਨਗਣ, ਦੋ ਸਗਣ, ਇੱਕ ਭਗਣ, ਇੱਕ ਮਗਣ ਫੇਰ ਇੱਕ ਸਗਣ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ. ਕੁੱਲ ੩੪ ਅੱਖਰ. III, III, III, III, III, III, IIS, IIS, SII, SSS, IIS, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸਦ ਗੁਰੁਮਤਿ ਧਰ ਕਰ ਅਨਮਤਿ ਪਰਹਰ,
ਤਜ ਦੇਵਹੁ ਰੀਤੀ ਦੁਖਦਾਈ ਹੇ ਗੁਰੁਭਾਈ,
ਕਲੁਖ ਰਹਿਤ ਹੁਇ ਜਨਮ ਸਫਲ ਤਬ,
ਜਬ ਮਨ ਮੇ ਬਸ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਆਈ ਅੰਤਸਹਾਈ.××

ਤ੍ਰਿਮਾਨ. ਵਿ—ਤ੍ਰਯੀ-ਮਾਨ੍ਯ. ਤਿੰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪੂਜ੍ਯ. "ਤ੍ਰਿਮਾਨ ਦੇਵ." (ਜਾਪੁ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨੁ ਸ਼ਿਵ ਕਰਕੇ ਪੂਜ੍ਯ। ੨ ਤਿੰਨ ਕਾਲ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਨ੍ਯ.

ਤ੍ਰਿਮੁਕਤ. ਵਿ—ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਾਲਾ. "ਤ੍ਰਿਮੁਕਤ ਬਿਭੂਤਿ ਹੈਂ." (ਜਾਪੁ)

ਤ੍ਰਿਮੁੰਡ. ਦੇਖੋ, ਤੀਨ ਮੁੰਡ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸਿਰਾ.

ਤ੍ਰਿਮੂਰਤਿ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਮੂਰ੍ਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਰੂਪ. ਵੇਦਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਗਨਿ, ਵਾਯੁ ਅਤੇ ਸੂਰਯ। ੨ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੁ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ। ੩ ਬਾਈਬਲ ਅਨੁਸਾਰ ਖ਼ੁਦਾ, ਰੂਹੁਲਕ਼ੁਦਸ ਅਤੇ ਹ਼ਜਰਤ ਈਸਾ।[2] ੪ ਸਿੱਖਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤਮਕ ਕਰਤਾਰ.

ਤ੍ਰਿਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਔਰਤ. ਨਾਰੀ.

ਤ੍ਰਿਯਕ. ਦੇਖੋ, ਤਿਰਜਕ, ਤ੍ਰਿਗਦ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਜਕ.

ਤ੍ਰਿਯਾ. ਸ੍ਤ੍ਰੀ. "ਮਾਨ ਕਰਜੋ ਮਨ ਬੀਚ ਤ੍ਰਿਯਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਤ੍ਰਿਯਾਪਾਰਥ. ਪਾਰਥ (ਅਰਜਨ) ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦ੍ਰੌਪਦੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਤ੍ਰਿਯਾਮਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਯਾਮ (ਪਹਰ) ਹੋਣ ਜਿਸ ਦੇ, ਰਾਤ੍ਰਿ. ਰਾਤ ਦਾ ਸੰਝ ਵੇਲਾ ਅਤੇ ਸਵੇਰ ਦਾ ਵੇਲਾ ਕੱਟਕੇ ਅਸਲ ਤਿੰਨ ਪਹਿਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਤ੍ਰਿਯਾਮਾ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਜਾਮਾ.

ਤ੍ਰਿਯੰਬਕ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰ੍ਯੰਬਕ.

ਤ੍ਰਿਲੋਹ. ਸੰ. ਤਿੰਨ ਲੋਹ (ਧਾਤਾਂ). ਸੁਇਨਾਂ, ਚਾਂਦੀ ਅਤੇ ਤਾਂਬਾ.

ਤ੍ਰਿਲੋਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਲੋਕ. ਸ੍ਵਰਗ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਪਾਤਾਲ। ੨ ਉੱਤਮ ਮੱਧਮ ਅਤੇ ਨੀਚ ਲੋਗ। ੩ ਗੋਰੇ, ਕਣਕਵੰਨੇ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਲੋਗ.

ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਿਵ। ੨ ਇੱਕ ਭਗਤ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਹ ਮਹਾਤਮਾ

[1] ਇਨ੍ਹਾਂ ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦਾਂ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਵੇਖੋ, ਕਪਰਦਿਨ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਫੁਟਨੋਟ ਵਿੱਚ.

[2] ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਦਾ ਅੰਗ ੪ ਫੁਟਨੋਟ ਸਮੇਤ.

ਵੈਸ਼ ਜਾਤਿ ਦਾ ਬਾਰਸੀ (ਜਿਲਾ ਸ਼ੋਲਾਪੁਰ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੩੨੫ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ. "ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿ ਭਈ ਸੁਧ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੫) ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤਿਲੋਚਨ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤਿਲੋਚਨ ੨। ੩ ਵਿਦ੍ਵਾਨ. ਗ੍ਯਾਨੀ. ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਦ੍ਯਾਰੂਪ ਤੀਜਾ ਨੇਤ੍ਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਿ ੪.

ਤ੍ਰਿਵਰਗ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਵਰ੍‍ਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ। ੨ ਤ੍ਰਿਫਲਾ। ੩ ਤ੍ਰਿਕੁਟਾ। ੪ ਤਿੰਨ ਪਦਾਂ ਵਾਲੀ ਗਾਯਤ੍ਰੀ. ਤ੍ਰਿਪਦਾ। ੫ ਸਤ ਰਜ ਤਮ। ੬ ਮਨੁ ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਥ ਧਰਮ ਕਾਮ. "ਨਮਸ੍ਤੰ ਤ੍ਰਿਵਰਗੇ." (ਜਾਪੁ)

ਤ੍ਰਿਵਰਣ. ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਛਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਵੈਸ਼. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦ੍ਵਿਜ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ.

ਤ੍ਰਿਵਲੀ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਬਲੀ.

ਤ੍ਰਿਵਿਸ੍ਟਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ੍ਰਿਪਿਸ੍ਟਪ. ਸ੍ਵਰਗ. ਬਹਿਸ਼੍ਤ। ੨ ਤਿੱਬਤ ਦੇਸ਼.

ਤ੍ਰਿਵਿਕ੍ਰਮ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਾਮਨ ਅਵਤਾਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਤਿੰਨ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਮਿਣ ਲਿਆ ਸੀ। ੨ ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਵਿਕ੍ਰਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਵਿਸ਼੍ਵ ਦੇ ਤਿੰਨ ਕ਼ਦਮ ਕੀਤੇ ਹਨ. ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ—ਸੂਰਜ ਦਾ ਉਦਯ ਹੋਣਾ, ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਅਸ੍ਤ ਹੋਣਾ। ੩ ਰਾਜਾ ਨਲ ਦੀ ਰਾਣੀ ਦਮਯੰਤੀ ਦੀ ਕਥਾ ਦਾ ਲੇਖਕ ਇੱਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕਵੀ.

ਤ੍ਰਿਵਿਧ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਬਿਧ.

ਤ੍ਰਿਵਿਧਸਮੀਰ, ਤ੍ਰਿਵਿਧਪਵਨ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹਵਾ. "ਸੀਤ ਮੰਦ ਸੁਗੰਧ ਚਲਿਓ ਸਰਬ ਥਾਨ ਸਮਾਨ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫) "ਸੀਤਲ ਸੁਗੰਧ ਮੰਦ ਭੂਖਨ ਪ੍ਰਭੰਜਨਿ ਕੋ." (ਸਾਰੁਕਤਾਵਲੀ)

ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ.

ਤ੍ਰਿਵੇਦੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਗ੍ਯਾਤਾ. ਰਿਗ, ਯਜੁਰ ਅਤੇ ਸਾਮਵੇਦ ਦਾ ਪੰਡਿਤ। ੨ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਜਾਤਿ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੂਲ ਤ੍ਰਿਵੇਦਗ੍ਯਾਨ ਹੈ.

ਤ੍ਰਿੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ੍ਰਿੜ੍ਹ. ਖੱਬਲ ਘਾਸ ਦੀ ਲੰਮੀ ਸ਼ਾਖ਼. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿੜ੍ਹ.

ਤ੍ਰਿੜਕਾ. ਇਹ "ਅਕਵਾ" ਅਥਵਾ "ਸ਼ਸ਼ਿਵਦਨਾ" ਛੰਦ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮਾਂਤਰ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ "ਤ੍ਰਿਣਕਾ" ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਬਦ ਅਨੁਕਰਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਣੋ. ਲੱਛਣ—ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਨ, ਯ, ।।।, ।SS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਤ੍ਰਿੜ ਰਿੜ ਤੀਰੰ। ਬ੍ਰਿੜ ਰਿੜ ਬੀਰੰ।
ਢ੍ਰਿੜ ਰਿੜ ਢੋਲੰ। ਬ੍ਰਿੜ ਰਿੜ ਬੋਲੰ।
(ਕਲਕੀ)

ਤ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰੀਅ.

ਤ੍ਰੀਅ, ਤ੍ਰੀਆ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਔਰਤ। ੨ ਭਾਰਯਾ. ਜੋਰੂ. ਵਹੁਟੀ. "ਤਬ ਇਹ ਤ੍ਰੀਅ ਉਹ ਕੰਤੁ ਕਹਾਵਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਬਾਵਨ)

ਤ੍ਰੀਆਲੈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਤ੍ਰੀ-ਆਲਯ. ਜ਼ਨਾਨਖ਼ਾਨਾ. ਅੰਤਹਪੁਰ. "ਪੈਠ ਪੈਠ ਗਏ ਤ੍ਰੀਆਲੈ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਤ੍ਰੀਯ, ਤ੍ਰੀਯਾ ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰੀਅ ਅਤੇ ਤ੍ਰੀਆ.

ਤ੍ਰੁਟ. ਸੰ. ਤ੍ਰੁਟ੍. ਧਾ—ਕਤਰਨਾ, ਤੋੜਨਾ, ਸ਼ੰਕਾ ਮਿਟਾਉਣੀ.

ਤ੍ਰੁਟਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੋਟਾ. ਘਾਟਾ. ਕਮੀ। ੨ ਭੁੱਲ. ਖ਼ਤਾ। ੩ ਬਚਨਭੰਗ. ਵਾਯਦੇ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ੀ। ੪ ਸੰਸ਼ਾ. ਸੰਦੇਹ। ੫ ਚਾਰ ਖਣ ਭਰ ਵੇਲਾ। ੬ ਛੋਟੀ ਇਲਾਇਚੀ। ੭ ਤ੍ਰਸਰੇਣੁ.

ਤ੍ਰੇਸ਼. ਕਾਸ਼. ਪਾਨੀ. ਜਲ.

ਤ੍ਰੇਸਠ, ਤ੍ਰੇਹਠ ਤ੍ਰਯ: ਸਸ੍ਟਿ. ਸੱਠ ਅਤੇ ਤਿੰਨ—੬੩.

ਤ੍ਰੇਹੁਣ. ਦੇਖੋ, ਤੇਹਣ.

ਤ੍ਰੇਤਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿੰਨ ਅਗਨੀਆਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ. ਦੇਖੋ, ਤਿੰਨ ਅਗਨੀਆਂ। ੨ ਦੂਜਾ ਯੁਗ. "ਤ੍ਰੇਤੈ ਇਕ ਕਲ ਕੀਨੀ ਦੂਰਿ." (ਰਾਮ ਮ: ੪) ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਤ੍ਰੇਤੇ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੇ ਤਿੰਨ ਚਰਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਯੁਗ.

ਤ੍ਰੇਤਾਂਤਕ. ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਭੁੱਲਕੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਵਿੱਚ "ਤ੍ਰਾਤਾਂਤਕ" ਦੀ ਥਾਂ ਤ੍ਰੇਤਾਂਤਕ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਨਾਮਾ ੩੯੫. ਤ੍ਰਾਤ੍ਰਿ-ਅੰਤਕ. ਤ੍ਰਾਤਿ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਲ। ੨ ਤ੍ਰੇਤੇ ਯੁਗ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦ੍ਵਾਪਰ.

ਤ੍ਰੈ. ਵਿ—ਤ੍ਰਯ. ਤਿੰਨ. "ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਭਰਮ ਭੁਲਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) "ਜਲੁ ਤਰੰਗ ਅਗਨੀ ਪਵਨੈ ਫੁਨਿ ਤ੍ਰੈ ਮਿਲਿ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਆ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਜਲਤਰੰਗ ੨। ੨ ਮਨ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰ। ੩ ਮਨ, ਨੇਤ੍ਰ ਅਤੇ ਤ੍ਵਚਾ. "ਮਾਈ ਮਾਂਗਤ ਤ੍ਰੈ ਲੋਭਾਵਹਿ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧)

ਤ੍ਰੈਅ. ਵਿ—ਤ੍ਰਯ. ਤਿੰਨ.

ਤ੍ਰੈਅਸ. ਦੇਖੋ, ਪੈਅਸ.

ਤ੍ਰੈਸਤ. ਵਿ—ਤਿੰਨ ਅਰ ਸੱਤ, ਦਸ. "ਤ੍ਰੈਸਤ ਅੰਗੁਲ ਵਾਈ ਕਹੀਐ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸ਼ ਅੰਗੁਲ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਾਸਿਕਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸ੍ਵਾਸ ਦੀ ਗਤਿ ਹੈ। ੨ ਤਿੰਨ ਸ਼ਤ (ਸੌ)—੩੦੦.

ਤ੍ਰੈਸੈ ਸਠਿ ਤੀਰਥ. ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਸਿਮਰਣ ਵਿੱਚ ਵਿਤਾਏ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸੱਠ ਦਿਨ. "ਤੀਰਥ ਪਰਸੈ ਤ੍ਰੈਸੈ ਸਠਿ." (ਰਤਨਮਾਲਾ ਬੰਨੋ)

ਤ੍ਰੈਕਾਲਦਰਸੀ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਕਾਲਦਰਸੀ. "ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧੁ ਕਾਲਤ੍ਰੈਦਰਸੀ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦)

ਤ੍ਰੈਗੁਣ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਗੁਣ। ੨ ਮਾਇਆ ਦੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣ—ਸਤ ਰਜ ਤਮ. "ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਸਭ ਤੇਰੇ ਤੂੰ ਆਪੇ ਕਰਤਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੩) ੩ ਸੰ. त्रैगुण्य—ਤ੍ਰੈਗੁਨ੍ਯ. ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਭਾਵ. ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਰਮ. "ਸਾਮਵੇਦੁ ਰਿਗੁ ਜੁਜਰੁ ਅਥਰਬਣੁ। ਬ੍ਰਹਮੇ ਮੁਖਿ ਮਾਇਆ ਹੈ ਤ੍ਰੈਗੁਣ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) "ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮ ਜੰਜਾਲਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੩) ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

"त्रैगुण्य विषया वेदा, निस्त्रैगुण्यो भवार्जुन."
(ਅ: ੨, ਸ਼ ੪੫)

ਤ੍ਰੈਗੁਣਬਾਣੀ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰੈਗੁਣ.

ਤ੍ਰੈਗੁਣੀਆ. ਵਿ—ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ.

ਤ੍ਰੈਗੁਣਜ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰੈਗੁਣ ੩.

ਤ੍ਰੈਗੁਨ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰੈਗੁਣ. "ਤ੍ਰੈ ਗੁਨ ਮਾਈ ਮੋਹਿਆਈ, ਕਹੰਉ ਬੇਦਨ ਕਾਹਿ!" (ਮਲਾ ਮ: ੫)

ਤ੍ਰੈਣ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿ-ਨਯਨ. ਤ੍ਰਿਨੇਤ੍ਰ ਸ਼ਿਵ। ੨ ਗ੍ਯਾਨੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਦ੍ਯਾਰੂਪ ਤੀਜਾ ਨੇਤ੍ਰ ਹੈ. "ਤੁਮ ਕਹੋ ਜਥਾਮਤਿ ਤ੍ਰੈਣ ਤੰਤ." (ਅਕਾਲ) ਗ੍ਯਾਨੀ ਪੁਰੁਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾਂਤ ਕਹੋ। ੩ ਤਿੰਨ. ਤ੍ਰੀਣਿ, ਭਾਵ—ਤਿੰਨ ਵੇਦ. "ਬਿਨ ਗੁਰੂ ਮੁਕਤਿ ਨਹਿ ਹੋਤ ਦੱਤ। ਤੁਹਿ ਕਹੌਂ ਯਥਾਮਤਿ ਤ੍ਰੈਣ ਤੰਤ." (ਦੱਤਾਵ)

ਤ੍ਰੈਪੱਖ. ਦੇਖੋ, ਤਿਹੁਪਖ.

ਤ੍ਰੈ ਪਤ੍ਰਕ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿੰਨ (ਤ੍ਰਯ) ਪੱਤੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ, ਪਲਾਸ. ਢੱਕ। ੨ ਬਿੱਲ ਦਾ ਬਿਰਛ.

ਤ੍ਰੈਪਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਵਾਹਗੁਰੂ। ੨ ਤਿੰਨ ਹਨ ਪਾਲਾਂ (ਤੁਕਾਂ) ਜਿਸ ਦੀਆਂ, ਗਾਯਤ੍ਰੀ. ਤ੍ਰਿਪਦਾ. "ਤ੍ਰੈਪਾਲ ਤਿਹਾਲ ਬਿਚਾਰੰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਤ੍ਰੈ ਭੂਖਣੀ, ਤ੍ਰੈ ਭੂਛਣੀ ਤਿੰਨ ਭੂਸਣਾਂ ਵਾਲੀ. "ਪ੍ਰਾਤ ਸਮੈ ਤ੍ਰੈ ਭੂਛਣੀ ਪਵਨ ਚਲਤ ਸੁਖਕਾਰ." (ਗੁਰੁਸਿਖ੍ਯਾ ਪ੍ਰਭਾਕਰ) ਸੀਤਲਤਾ, ਸੁਗੰਧ ਅਤੇ ਮੰਦਗਤਿ ਪੌਣ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭੂਖਣ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਵਿਧ ਸਮੀਰ.

ਤ੍ਰੈਭੰਗੀ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ। ੨ ਤਿੰਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਮਿਲਾਕੇ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਇੱਕ ਮੂਰਤਿ. ਤ੍ਰਿਮੂਰਤਿ ਦੇਵ. "ਸੇਤਾਂਬਰ ਪੀਤਾਂਬਰ ਕਾਛੇ ਬਾਘੰਬਰ ਕਟਿ ਸਾਜੈ। ਤ੍ਰਯਲੋਚਨ ਦ੍ਰਿਗ ਅਸ਼੍ਰ ਦ੍ਵ ਨੇਤਰ ਤ੍ਰੈਭੰਗੀ ਬਪੁ ਛਾਜੈ." (ਸਲੋਹ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਚਿੱਟੇ ਵਸਤ੍ਰ, ਵਿਸ਼ਨੁ ਦੇ ਪੀਲੇ, ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖੱਲ. ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨੇਤ੍ਰ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਅੱਠ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਨੁ ਦੇ ਦੋ.

ਤ੍ਰੈਮੁਦ੍ਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਸਮੇਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੱਖਣਾ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੂੰ ਜਰੂਰੀ (ਲਾਜ਼ਮੀ) ਦੱਸਿਆ. "ਤ੍ਰੈ ਮੁਦ੍ਰਾ ਕੱਛ ਕੇਸ ਕਿਰਪਾਨੰ." (ਸਲੋਹ) "ਕੱਛ ਕੇਸ ਕਰਦ ਸੁ ਗੁਰੂ ਤੀਨ ਮੁਦ੍ਰਾ ਯਹਿ ਪਾਸ ਤੇ ਨ ਦੂਰ ਕਰੋ ਸਦਾ ਅੰਗ ਸੰਗ ਧਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਮੁਦ੍ਰਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਭਾਵੇਂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਤ੍ਰੈ ਮੁਦ੍ਰਾ ਦਾ ਹੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਲਈ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀ ਤਿੰਨ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਲੇਖ ਹੈ, ਪਰ ਕੇਸ਼ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕੰਘਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਬ ਲੋਹ ਦੇ ਕੜਿਆਂ ਦਾ ਪਹਿਰਨਾ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪੰਜ ਕੱਕੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਜੋ ਆਖਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਇਹ ਗੁਰਮਤ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ.

ਤ੍ਰੈਲੋਇਣੀ. ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸ਼ਿਵ। ੨ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਪੰਡਿਤ। ੩ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਯਮਗਣ. "ਤ੍ਰੈ ਜਮ ਜੋਹਣ ਲੋਇਣੀ." (ਮ: ੧ ਬੰਨੋ) ਤ੍ਰੈ ਲੋਇਣੀ ਯਮ ਜੋਹਨ.

ਤ੍ਰੈਲੋਕ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਲੋਕ.

ਤ੍ਰੈਲੋਭਾਵਹਿ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰੈ ੩.

ਤ੍ਰੈਵਲੀ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਬਲੀ.

ਤ੍ਰੋਟਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਛੇਦਕ. ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ. ਤੋੜਨਵਾਲਾ.

ਤ੍ਰੋਣ. ਤੂਣੀਰ. ਭੱਥਾ. ਦੇਖੋ, ਤੂਣਿ. "ਕਸੇ ਸਸਤ੍ਰ ਤ੍ਰੋਣੰ। ਗੁਰੂ ਜਾਨੁ ਦ੍ਰੋਣੰ." (ਕਲਕੀ)

ਤ੍ਰੋੜਿ. ਦੇਖੋ, ਤੋੜਨਾ ਅਤੇ ਤ੍ਰੁਟ. "ਠਗਾ ਨੀਹੁਮ ਤ੍ਰੋੜਿ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਤੋੜਕੇ.

ਤ੍ਰੌਕਣਾ. ਦੇਖੋ, ਤਉਕਣਾ.

ਤ੍ਰੌਦਸ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਯੋਦਸ.

ਤ੍ਰੌਦਸੀ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਯੋਦਸੀ.

ਤ੍ਰ੍ਯੰਬਕ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰ੍ਯੰਬਕ.

ਤ੍ਰ੍ਯੰਬਕਾ, ਤ੍ਰ੍ਯੰਬਿਕਾ ਸੰ. ਤ੍ਰਯਮ੍ਬਿਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿੰਨ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀ ਦੁਰਗਾ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਅਗਨਿ ਇਹ ਤਿੰਨ ਹਨ ਨੇਤ੍ਰ ਜਿਸ ਦੇ.

ਤ੍ਵ. ਸੰ. ਤਵ. ਸਰਵ—ਤੇਰਾ. ਤੇਰੇ. "ਤ੍ਵ ਸਰਬ ਨਾਮ ਕੱਥੈ ਕਵਨ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਵ੍ਯ. ਵ੍ਯ—ਜੁਦਾ. ਭਿੰਨ. ਅਨ੍ਯ। ੩ ਵਿ—ਇੱਕ। ੪ ਤ੍ਵ ਸ਼ਬਦ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਲੱਗ ਕੇ ਧਰਮ ਬੋਧਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਪੁਰੁਸ਼ਤ੍ਵ (ਮਰਦਊ), ਦਾਸਤ੍ਵ (ਦਾਸਪੁਣਾ)

ਤ੍ਵਸ਼੍ਟਾ. ਸੰ. ਤ੍ਵਸ਼੍ਟ੍ਰ—ਤ੍ਵਸ਼੍ਟ੍ਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਸ਼੍ਵਕਰਮਾ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਚੀਫ਼ ਇੰਜੀਨੀਅਰ (Chief Engineer). ੨ ਸ਼ਿਵ। ੩ ਤਖਾਣ. ਬਢਈ.

ਤ੍ਵਕ, ਤ੍ਵਗ, ਤ੍ਵਚ, ਤ੍ਵਚਾ ਸੰ. ਤ੍ਵਚ੍. ਧਾ—ਆਛਾਦਨ ਕਰਨਾ (ਢਕਣਾ), ਲਪੇਟਣਾ। ੨ ਸੰ. ਤ੍ਵਕ੍. ਸੰਗਯਾ—ਛਿਲਕਾ। ੩ ਖੱਲ. ਚਮੜਾ. ਤੁਚਾ। ੪ ਸਪਰਸ਼ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗ੍ਯਾਨੇਂਦ੍ਰਿਯ, ਜੋ ਤੁਚਾ ਵਿੱਚ ਵ੍ਯਾਪ੍ਤ ਹੈ.

ਤ੍ਵਦੀਯ. ਸੰ. ਸਰਵ—ਤੁਮ੍ਹਾਰਾ.

ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦ. ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ. ਦੇਖੋ, ਤਵਪ੍ਰਸਾਦ.

ਤ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ. ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ. ਦੇਖੋ, ਤਵ ਪ੍ਰਸਾਦਿ.

ਤ੍ਵਰ. ਸੰ. ਤ੍ਵਰ੍. ਧਾ—ਛੇਤੀ ਕਰਨਾ, ਸ਼ੀਘ੍ਰ ਜਾਣਾ.

ਤ੍ਵਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ (ਕਾਹਲੀ).

ਤ੍ਵਰਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਛੇਤੀ ਨਾਲ. ਫ਼ੌਰਨ.

ਤ੍ਵਰਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਤੇਜ਼. ਚਾਲਾਕ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਸੇ. ਛੇਤੀ. ਫ਼ੌਰਨ.

ਤ੍ਵਰਿਤਗਤਿ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤਗਤਿ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ.

ਤ੍ਵਾਦ੍ਰਿਸ਼. ਸੰ. ਤ੍ਵਾਦ੍ਰਿਸ਼. ਵਿ—ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਤੇਰੇ ਜੇਹਾ.

ਤ੍ਵਿਸ਼੍. ਧਾ—ਚਮਕਣਾ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ੩ ਸ਼ੋਭਾ.

ਤ੍ਵਿਸ਼ਿਤ. ਵਿ—ਚਮਕਦਾ ਹੋਇਆ.

ਤ੍ਵੰ. ਸੰ. ਸਰਵ—ਤ੍ਵੰ.

ਥ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦਾ ਬਾਈਸਵਾਂ ਅੱਖਰ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਅਸਥਾਨ ਦੰਦ ਹਨ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਭੈ. ਡਰ। ੩ ਮੰਗਲ। ੪ ਰਖਯਾ. ਹਿਫ਼ਾਜਤ। ੫ ਪਹਾੜ। ੬ ਆਹਾਰ. ਭੋਜਨ.

ਥਉ. ਪ੍ਰਤਯ. ਸੇ. ਤੋਂ. "ਇੰਦਰ ਜੇਹਾ ਜੋਧਾ ਮੈ ਥਉ ਭੱਜਿਆ." (ਚੰਡੀ ੩) "ਮਨ ਥਉ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ." (ਮ: ੧ ਬੰਨੋ)

ਥਈ. ਸੰਗਯਾ—ਥਹੀ. ਚਿਣਕੇ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਢੇਰ. ਤਹਿ। ੨ ਸੰ. ਸ੍ਥਾਯਿਨ੍—ਸ੍ਥਾਈ. ਵਿ—ਇਸਥਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਕ਼ਾਇਮ. "ਥਈ ਹਮਾਰੋ ਧਨੀ ਸਦਾ ਛੈ." (ਸਲੋਹ)

ਥਹ. ਸੰਗਯਾ—ਅਸਥਾਨ. ਥਾਂ। ੨ ਥਹੀ. ਤਹਿ.

ਥਹਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਥਿੜਕਣਾ. ਕੰਬਣਾ. ਚੰਚਲ ਹੋਣਾ. "ਚਮਕੀ ਘਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨੈ ਨੰਗੀ। ਥਹਰਤ ਹਾਥਨ ਸ੍ਰੋਣਤ ਰੰਗੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਥਹਿ. ਦੇਖੋ, ਥਹ। ੨ ਤਹਿ.

ਥਹਿ ਪਈ. ਮੰਨੀ. ਮੋਟੀ ਰੋਟੀ.

"ਕੋ ਪਾਯਸ, ਕੋ ਕਹਿ ਥਹਿ ਪਈ।
ਜਵ ਕੀ ਦੋੜ ਕਿਨਹੁ ਅਚ ਲਈ."
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਥਹਿਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਥਹਰਨਾ.

ਥਹੁ. ਸੰਗਯਾ—ਭੇਤ। ੨ ਹ਼ਾਲ। ੩ ਖ਼ਿਆਲ। ੪ ਥਾਹ.

ਥਕਣਾ, ਥਕਨਾ (ਸੰ. ਸ੍ਥਗ੍. ਧਾ—ਢਕਣਾ, ਠਹਿਰਨਾ) ਕ੍ਰਿ—ਸ੍ਥਗਨ. ਢਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਆਛਾਦਨ। ੨ ਹਾਰਣਾ. ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੁਕ ਜਾਣਾ.

ਥਕਾਉ, ਥਕਾਣ, ਥਕਾਨ, ਥਕਾਵਟ ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਥਗਨ. ਥੱਕਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਥਕਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਥੱਕਕੇ. ਹਾਰਕੇ. "ਥਕਿ ਪਰਿਓ ਪ੍ਰਭੁ ਦਰਬਾਰ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਥਕਣਾ.

ਥਕਿਤ. ਵਿ—ਸ੍ਥਗਿਤ. ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ.

ਥਕਿਪਾਹਿ. ਥਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. "ਲੈਦੇ ਥਕਿਪਾਹਿ." (ਜਪੁ)

ਥਕੇਵਾਂ. ਦੇਖੋ, ਥਕਾਵਟ.

ਥਟ. ਸੰਗਯਾ—ਠਾਟ. ਰਚਨਾ। ੨ ਸ੍ਥਲ. ਥਾਂ.

ਥਟਣ. ਸੰਗਯਾ—ਰਚਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਠਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਅਸਥਾਪਨ. "ਥਟਣਹਾਰੇ ਥਾਟੁ ਆਪੇ ਹੀ ਥਟਿਆ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫)

ਥਟਣਹਾਰਾ, ਥਟਣਹਾਰੁ ਵਿ—ਸ੍ਥਾਪਨਹਾਰ. ਠਾਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਰਚਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ.

ਥਟਨ. ਦੇਖੋ, ਥਟਣ.

ਥਟਿਆ. ਰਚਿਆ. ਠਟਿਆ. ਦੇਖੋ, ਥਟਣ.

ਥਟੀ. ਰਚੀ. ਬਣਾਈ। ੨ ਠਹਿਰਾਈ. ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤੀ. "ਜਿਨਿ ਕੀਤੀ ਤਿਨੈ ਥਟੀਐ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਥਟੂਆ. ਵਿ—ਠਾਟਣ ਵਾਲਾ. ਰਚਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਵਾਂਗ. ਆਡੰਬਰ. "ਅਨਿਕ ਭਾਂਤ ਥਾਟਹਿ ਕਰਿ ਥਟੂਆ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) "ਭੇਖ ਕਰਹਿ ਖਿੰਥਾ ਬਹੁ ਥਟੂਆ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧)

ਥਣ. ਸੰ. ਸ੍ਤਨ. ਸੰਗਯਾ—ਮੰਮਾ. ਕੁਚ. ਪਿਸ੍ਤਾਨ.

ਥਣੀ. ਸ੍ਤਨਾਂ ਕਰਕੇ. ਥਣੋਂ ਸੇ. "ਮੁੰਧ ਨ ਗਰਬੁ ਥਣੀ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਥਣ। ੨ ਥਣਾਂ ਵਿੱਚ. ਸ੍ਤਨੋਂ ਮੇਂ. "ਦੁਧਾ ਥਣੀ ਨ ਆਵਈ." (ਸੂਹੀ ਫਰੀਦ)

ਥਥਾ. ਥ ਅੱਖਰ. "ਥਥਾ, ਥਿਰ ਕੋਊ ਨਹੀ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਥ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ. ਥਕਾਰ.

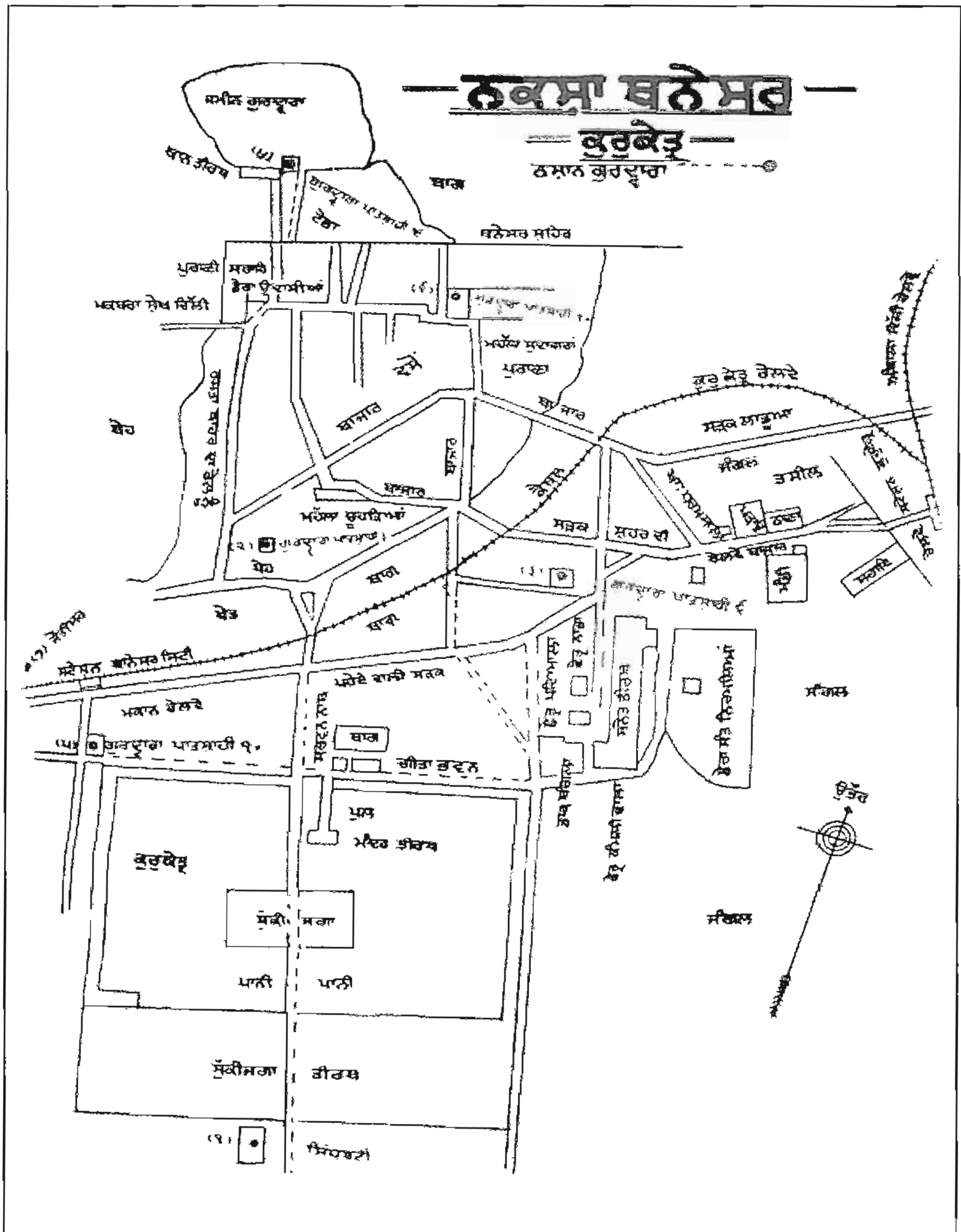
ਥਨ. ਦੇਖੋ, ਥਣ. "ਥਨ ਚੋਖਤਾ ਮਾਖਨੁ ਘੂਟਲਾ." (ਗੋਂਡ ਨਾਮਦੇਵ)

ਥਨਾਏ. ਸ੍ਥਾਨਾਂਤਰ ਮੇਂ. "ਥਾਨ ਥਨਾਏ ਸਰਬ ਸਮਾਏ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਥਨੇਸਰ, ਥਨੇਸੁਰ ਸੰ. ਸ੍ਥਾਣੁ-ਈਸ਼੍ਵਰ. ਸ੍ਥਾਣ੍ਵੇਸ਼੍ਵਰ. ਮਹਾਦੇਵ. ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੀਰਥ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਮ ਥਨੇਸਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਕਰਨਾਲ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ ਕੁਰੁਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਮਤ ੧੦੬੯ ਵਿੱਚ ਮਹ਼ਮੂਦ ਗ਼ਜ਼ਨਵੀ ਨੇ, ਅਤੇ ੧੮੧੨ ਵਿੱਚ ਅਹ਼ਮਦਸ਼ਾਹ ਦੁੱਰਾਨੀ ਨੇ ਖ਼ੂਬ ਲੁੱਟਿਆ. ਸੰਮਤ ੧੮੨੦ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਭੰਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਥਨੇਸਰ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਈ.

ਥਨੇਸਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ:—

(੧) ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ, ਕੁਰੁਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ ਤਾਲ ਦੇ ਪਾਸ "ਸਿੱਧਬਟੀ" ਨਾਮਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਕੁਰੁਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਪੁਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਸੁਮਤਿ ਦਿੱਤੀ ਹੈ. "ਮਾਸੁ ਮਾਸੁ ਕਰਿ ਮੂਰਖੁ ਝਗੜਹਿ." ਸਲੋਕ ਇਸੇ ਥਾਂ ਉੱਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਕੈਥਲਪਤਿ ਨੇ ਕਰਾਈ ਹੈ.

ਨਕਸ਼ਾ ਥਨੇਸਰ

ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਦੇ ਮਕਾਨ ਭੀ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਥਨੇਸਰ ਸ਼ਹਿਰ Thanesar city ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ.

(੨) ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਹੱਲਾ ਖ਼ਾਕਰੋਬਾਂ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਛੋਟਾ ਜੇਹਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਕੋਈ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਥਨੇਸਰ ਸਿਟੀ ਤੋਂ ਅੱਧ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਇਸੇ ਥਾਂ ਆ ਕੇ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ.

(੩) ਸਨੇਤ (ਸੇਨਾਯਤ) ਨਾਮਕ ਤਾਲ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਪਹੋਏ ਵਾਲੀ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਪਾਸ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਦੋ ਫਰਲਾਂਗ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਰਹਿਣ ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਸਹਿਤ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਹ ਸੇਵਾ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਵੱਲੋਂ ਸੰਮਤ ੧੯੬੬ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਮਾਈ ਨੂੰ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਮਣ ਆਟਾ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ.

(੪) ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਉੱਤਰ ਸ਼ੇਖ਼ਚਿੱਲੀ ਦੇ ਮਕ਼ਬਰੇ ਕੋਲ ਥਾਨਤੀਰਥ ਦੇ ਕੰਢੇ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਇਸ ਨਾਲ ੫੦ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ.

(੫) ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਪੌਣ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਅਤੇ ਕੁਰੁਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ ਤਾਲ ਦੇ ਪੱਛਮ ਉੱਤਰ, ਖੂੰਜੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪੱਕਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ. ਇਹ ਥਾਂ ਕਰਣ ਦੇ ਥੇਹ ਤੋਂ ਅੱਧ ਮੀਲ ਹੈ.[1]

(੬) ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮਹੱਲਾ ਸੌਦਾਗਰਾਂ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਇੱਕ ਮਾਈ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਖਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇੱਥੇ ਪਧਾਰੇ ਹਨ. ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸਿੰਘਪੁਰੀਆਂ ਮਿਸਲ ਦਾ ਅਰਪਨ ਕੀਤਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ "ਖਾਨਪੁਰ" ਜਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ ਦੀ ਤਸੀਲ ਰੋਪੜ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਆਮਦਨ ਤਿੰਨ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਸਾਲਾਨਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ.

(੭) ਜੋਤੀਸਰ. ਇੱਥੇ ਤੀਜੇ ਅਤੇ ਦਸਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚਰਨ ਪਾਏ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਜੋਤੀਸਰ.

ਥਨੰਤਰ. ਸੰ. ਸ੍ਥਾਨਾਂਤਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. "ਥਾਨ ਥਨੰਤਰਿ ਆਪਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਥਨੰਤਰਿ. ਸ੍ਥਾਨਾਂਤਰ ਮੇਂ. ਦੇਖੋ, ਥਨੰਤਰ.

ਥਪਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਕੋਮਲ ਹੱਥ ਨਾਲ ਥਾਪੀ ਦੇਣੀ। ੨ ਹੌਸਲਾ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਵਾਕ ਕਹਿਣਾ.

ਥਪਣਾ. ਦੇਖੋ, ਥਾਪਨਾ.

ਥੱਪੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੱਫਾ. ਤਮਾਚਾ. ਲਫੇੜਾ. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਨੁਕਰਣ ਹੈ.

ਥਪਜਉ. ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ. ਥਾਪਿਆ. "ਰਾਮਦਾਸ ਸੋਢੀ ਥਿਰ ਥਪਜਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਥਮ. ਦੇਖੋ, ਥੰਮ.

ਥਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਥਲ. ਥਾਂ. ਥਲ। ੨ ਤਹਿ. ਪਰਤ। ੩ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਗੁਫਾ. ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਘੁਰਾ। ੪ ਝੁੰਡ. ਗਰੋਹ. "ਜਹਾਂ ਮ੍ਰਿਗਰਾਜਨ ਕੇ ਥਰ ਧਾਈਅਤ ਹੈਂ." (ਹੰਸਰਾਮ) ਸ਼ੇਰਾਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਨੱਠਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ—ਜਿੱਥੇ ਪਹੁੰਚਣੋਂ ਅਸਮਰਥ ਹਨ.

ਥਰਹਰ, ਥਰਹਰੀ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਂਬਾ. ਕੰਪ। ੨ ਧੜਕਾ. ਖਟਕਾ. "ਥਰਹਰ ਕੰਪੈ ਬਾਲਾ ਜੀਉ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ)

ਥਰਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਕੰਬਣਾ. ਡੋਲਣਾ.

ਥਰਥਰ. ਦੇਖੋ, ਥਰਹਰ. "ਥਰਥਰ ਕੰਪੈ ਜੀਅੜਾ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਥਰਥੱਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਥਿਰਾ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਦਾ ਹਿੱਲਣਾ. ਭੁਚਾਲ। ੨ ਹਲਚਲੀ.

ਥਰਮਾਮੀਟਰ. ਅੰ. Thermometer. ਯੂ. ਥਰਮੋ (ਗਰਮੀ) ਮੀਟਰ (ਮਾਪ). ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਪਮਾਨ. ਗਰਮੀ ਮਿਣਨ ਦਾ ਇੱਕ ਯੰਤ੍ਰ, ਜੋ ਪਾਰੇ ਤੋਂ ਬਣਾਈਦਾ ਹੈ. ਪਾਰਾ ਗਰਮੀ ਨਾਲ ਫੈਲਦਾ ਅਤੇ ਸਰਦੀ ਨਾਲ ਸੁਕੜਦਾ ਹੈ. ਸਿਫ਼ਰ (zero) ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਉਬਲਦੇ ਪਾਣੀ (boiling point) ਦੀ ਗਰਮੀ ਤਕ ਥਰਮਾਮੀਟਰ ਦੇ ਅੰਗ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਜਠਰਾਗਨਿ ਅਤੇ ਜਾਪਾਨ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਣਾ.

ਥਰਮਾਮੀਟਰ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਅਤੇ ਰੁੱਤ ਦੀ ਗਰਮੀ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਗਰਮੀ ਸਰਦੀ ਦਾ ਦਰਜਾ (temperature) ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਈ ਸ਼ਬਦ ਜੋ ਲਿਖਣ ਜਾਂ ਬੋਲਣ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਇਹ ਹਨ—

Maximum. ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ.

Minimum. ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ.

Mean. ਦਰਮਿਆਂਨੀ, ਮੁਤਵੱਸਿਤ.

Normal. ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ, ਜਿਤਨਾਕਿ ਚਾਹੀਏ.

Sub-Normal. ਨਾਰਮਲ ਤੋਂ ਘੱਟ.

ਥਰਾ. ਦੇਖੋ, ਥੜਾ.

ਥਰਿਯਾ. ਪੁਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਥਾਲੀ. ਸ੍ਥਾਲੀ. "ਥਰਿਯਾ ਦਈ ਉਡਾਇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੨੫)

ਥਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਥੜੀ. ਛੋਟਾ ਚਬੂਤਰਾ. "ਵਕ੍ਰ ਭੀਤਿ ਰਚ ਕੀਨਸ ਥਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਥਲ. ਸੰ. ਸ੍ਥਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਸਥਾਨ. ਜਗਾ. ਥਾਂ। ੨ ਸੁੱਕੀ ਜ਼ਮੀਨ. ਜਿੱਥੇ ਪਾਣੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ੩ ਡਿੰਗ. ਟਿੱਬਾ. "ਭਾਣੈ ਥਲ ਸਿਰਿ ਸਰੁ ਵਹੈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ਟਿੱਬੇ ਦੇ ਸਿਰ ਪੁਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਗੇ। ੪ ਸਿੰਧ ਸਾਗਰ ਦੋਆਬ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ੧੫੦ ਮੀਲ ਲੰਮਾ ਅਤੇ ੫੦ ਮੀਲ ਚੌੜਾ ਇੱਕ ਇਲਾਕਾ.

ਥਲਚਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਥਲ ਤੇ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵ. ਭੂਚਰ.

ਥਲ ਥੀਰ. ਸ੍ਥਿਰ ਹੋਣ ਦਾ ਥਾਂ. ਬੈਠਣ ਦਾ ਥਾਂ. ਥੜਾ. "ਚਿਨਵਾਵਹੁ

[1]ਕਰਣ ਦਾ ਥੇਹ ਇਸ ਲਈ ਆਖੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਕਰਣ ਅਤੇ ਅਰਜੁਨ ਦਾ ਜੰਗ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਰਣ ਇੱਥੇ ਹੀ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ.

ਥਲ ਥੀਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਥਲਨ. ਦੇਖੋ, ਜਲਨ ੨.

ਥਲਿ. ਸ੍ਥਾਨ ਮੇਂ. ਦੇਖੋ, ਥਾਨਕ ੩। ੨ ਥਲ ਦੇ. "ਤਿਸੁ ਭਾਣਾ ਤਾ ਥਲਿ ਸਿਰਿ ਸਰਿਆ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਥਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਥਲੀ. ਥਾਂ. ਜਗਾ। ੨ ਜਲ ਰਹਿਤ ਭੂਮੀ. ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਜ਼ਮੀਨ. "ਥਲੀ ਕਰੈ ਅਸਗਾਹ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੩ ਡਿੰਗ. ਟਿੱਬੇ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ. ਟਿੱਬਿਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼. ਮਾਰਵਾੜ ਦਾ ਰੇਤਲਾ ਇਲਾਕਾ.

ਥਲੀਂ. ਥਲਾਂ ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਥਲੀ ੨.

ਥੱਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਲ. ਹੇਠਲਾ ਭਾਗ. ਪੇਂਦਾ. ਤਹਿ. ਤਲਾ.

ਥੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਥੰਡਿਲ. ਚੌਤਰਾ. ਚਬੂਤਰਾ.

ਥੜਾਸਾਹਿਬ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਥੜਾ (ਚਬੂਤਰਾ), ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ ਵੱਲ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੇ ਵਿਰਾਜਣ ਦਾ ਚੌਤਰਾ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਬੈਠਕੇ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਰਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਰੱਖੀਆਂ ਸਨ। ੨ ਅਕਾਲਬੁੰਗੇ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰਾਜਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ। ੩ ਰਾਮਸਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਹ ਚੌਤਰਾ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਬੈਠਕੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਸੁਖਮਨੀ ਰਚੀ ਹੈ। ੪ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਉਹ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੁਤਾ ਮਿਲੀ। ੫ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਥੜਾ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਬੈਠਕੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਸੰਝ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤਿ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ੬ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਮੋਹਨ ਜੀ ਦੇ ਚੌਬਾਰੇ ਪਾਸ ਉਹ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ—"ਮੋਹਨ ਤੇਰੇ ਊਚੇ ਮੰਦਰ" ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਆ ਸੀ। ੭ ਦੇਖੋ, ਸਖੀ ਸਰਵਰ ੨. × × ×

ਥੜੀ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟਾ ਸ੍ਥੰਡਿਲ. ਚੌਤਰੀ. "ਥੜੀ ਬਨਾਵੋ ਰੁਚਿਰ ਪ੍ਰਕਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਥੜ੍ਹਾ, ਥੜ੍ਹੀ } ਦੇਖੋ, ਥੜਾ ਅਤੇ ਥੜੀ.

ਥਾ. ਹੈ ਦਾ ਭੂਤਕਾਲ. ਸੀ. "ਹਜ ਕਾਬੇ ਹਉ ਜਾਇ ਥਾ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਥਾਂ, ਥਾਉ } ਸੰਗਯਾ—ਅਸਥਾਨ. ਜਗਹਿ. ਠਿਕਾਣਾ. "ਸਗਲ ਰੋਗ ਕਾ ਬਿਨਸਿਆ ਥਾਉ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਸਿਥਰਾ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. "ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਦੁਇ ਫਿਰਦੇ ਰਖੀਅਹਿ ਨਿਹਚਲ ਹੋਵੈ ਥਾਉ." (ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧) ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਦੀ ਗਰਦਿਸ਼ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਈਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਨੂੰ ਅਚਲ ਕਰ ਦੇਈਏ.

ਥਾਉ ਕੁਥਾਉ. ਸੰਗਯਾ—ਯੋਗ ਅਯੋਗ. ਉਚਿਤ ਅਨੁਚਿਤ. ਇਹ ਥਾਂ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਠੀਕ ਹੈ ਅਥਵਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਗ੍ਯਾਨ. "ਥਾਉ ਕੁਥਾਉ ਨ ਜਾਣਨੀ ਸਦਾ ਚਿਤਵਹਿ ਬਿਕਾਰ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਥਾਇ. ਸੰਗਯਾ—ਅਸਥਾਨ. ਜਗਾ. "ਸਾਚਾ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਿਜਥਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਵਜ ਮੇਂ. ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ. "ਕੂੰਨੇ ਹੇਠ ਜਲਾਈਐ ਬਾਲਣ ਸੰਦੈ ਥਾਇ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੩ ਥਾਂ ਤੇ. ਥਾਂ ਸਿਰ.

ਥਾਇਪੈਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਮਨਜ਼ੂਰ ਹੋਣਾ. "ਸਹਜੇ ਗਾਵਿਆ ਥਾਇਪਵੈ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੪)

ਥਾਈ. ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ. ਸ੍ਥਾਨੋ ਮੇਂ. "ਰਵਿਆ ਸ੍ਰਬ ਥਾਈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਸ੍ਥਾਈ. ਵਿ—ਕ਼ਾਇਮ. ਸ੍ਥਿਰ.

ਥਾਹ. ਸੰਗਯਾ—ਨਦੀ ਸਮੁੰਦਰ ਆਦਿ ਦਾ ਥੱਲਾ. ਗਹਿਰਾਈ ਦਾ ਅੰਤ. "ਤਿਚਰੁ ਥਾਹ ਨ ਪਾਵਈ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨) ੨ ਡੂੰਘਿਆਈ ਦਾ ਪਤਾ। ੩ ਹੱਦ. ਅੰਤ.

ਥਾਕ. ਸਿੰਧੀ. ਬੈਠਣ ਦੀ ਥਾਂ। ੨ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮੁਆਮਲਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਥਕਣਾ.

ਥਾਕਸਿ. ਥਕਦਾ. ਥਕਦੀ. "ਏਕ ਨ ਥਾਕਸਿ ਮਾਇਆ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਥਕਣਾ.

ਥਾਕਾ. ਸ੍ਥਗਿਤ ਹੋਇਆ. ਥੱਕਿਆ. "ਥਾਕਾ ਤੇਜੁ ਉਡਿਆ ਮਨ ਪੰਖੀ." (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ)

ਥਾਕਿ. ਥੱਕਕੇ.

ਥਾਕੀ. ਥੱਕੀ। ੨ ਸ੍ਥਗਿਤ. ਸ੍ਤੰਭਿਤ. ਅਚਲ. "ਭਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਥਾਕੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਥਾਕੇ. ਥੱਕ ਗਏ. ਹਾਰ ਗਏ. "ਪੜਿ ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਮੋਨੀ ਥਾਕੇ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੩)

ਥਾਂਗ. ਮਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਠਿਕਾਣਾ. ਥਾਂ। ੨ ਥਾਹ. ਥੱਲਾ। ੩ ਖੋਜ. ਭਾਲ.

ਥਾਂਗੀ, ਥਾਂਘੀ } ਵਿ—ਥਾਂਗ (ਥਾਹ) ਲੈਣ ਵਾਲਾ. ਥਾਹ ਦਾ ਭੇਤੀ. ਦੇਖੋ, ਥਾਂਗ. "ਨਿਗੁਸਾਂਏ ਬਹਿਗਏ ਥਾਂਘੀ ਨਾਹੀ ਕੋਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੨ ਫ਼ਾ تهگیر ਤਹਗੀਰ. ਥੱਲਾ ਫੜਨ ਵਾਲਾ. ਭਾਵ—ਪੈਰ ਜਮਾਕੇ ਠਹਿਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਥੰਮ੍ਹਣ ਵਾਲਾ. ਦਸ੍ਤਗੀਰ। ੪ ਥਾਂਗ (ਖੋਜ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਭੇਤ ਲੈਣ ਵਾਲਾ. ਜਾਸੂਸ.

ਥਾਟ. ਸੰਗਯਾ—ਠਾਟ. ਬਨਾਵਟ. ਰਚਨਾ। ੨ ਸੰਕਲਪ. ਖ਼ਿਆਲ. "ਮੁਕਤ ਭਏ ਬਿਨਸੇ ਭ੍ਰਮ ਥਾਟ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਏਕੈ ਹਰਿ ਥਾਟ." (ਕਾਨ ਮ: ੪ ਪੜਤਾਲ) ਦੇਖੋ, ਅੰ. thought.

ਥਾਟਨ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਥਾਪਨ. ਠਟਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਰਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਸੰਕਲਪ ਵਿਕਲਪ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਅਨਿਕ ਭਾਤਿ ਥਾਟਹਿ ਕਰਿ ਥਟੂਆ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) "ਬੇਦ ਪੁਰਾਣ ਪੜੈ ਸੁਣਿ ਥਾਟਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) "ਸਚ ਕਾ ਪੰਥਾ ਥਾਟਿਓ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) "ਆਪੇ ਸਭ ਬਿਧਿ ਥਾਟੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਥਾਟੁ. ਦੇਖੋ, ਥਾਟ. "ਜਦਹੁ ਆਪੇ ਥਾਟੁ ਕੀਆ ਬਹਿ ਕਰਤੈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਥਾਣਾ, ਥਾਣੋ } ਅਸਥਾਨ. ਥਾਂ. ਜਗਾ. ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਠਿਕਾਣਾ। ੨ ਪੋਲੀਸ (Police) ਦੇ ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਵਡੀ ਚੌਕੀ, ਜਿੱਥੇ ਥਾਣੇਦਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਠਾਣਾ.

ਥਾਤੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪੂੰਜੀ. ਰਾਸਿ. "ਥਾਤੀ ਪਾਈ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਜਮਾ ਕੀਤਾ ਧਨ। ੩ ਥੈਲੀ.

ਥਾਂਦੇ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਤਸੀਲ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇੱਥੇ "ਚੁਬੱਚਾ ਸਾਹਿਬ" ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ.

ਥਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਅਸਥਾਨ. ਥਾਂ. "ਥਾਨ ਪਵਿਤ੍ਰਾ ਮਾਨ ਪਵਿਤ੍ਰ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਬੁਣੇ ਹੋਏ ਕੋਰੇ ਵਸਤ੍ਰ ਦਾ ਤਹਿ ਕੀਤਾ ਟੁਕੜਾ.

ਥਾਨਸਟ. ਸੰ. ਸ੍ਥਾਨਸ੍ਥ. ਵਿ—ਸ੍ਥਾਨ ਵਿੱਚ ਇਸਥਿਤ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੂਜ੍ਯ ਸ੍ਥਾਨ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ. ਮਹੰਤ. "ਥਾਨਸਟ ਜਗ ਭਰਿਸਟ ਹੋਏ ਡੂਬਤਾ ਇਵ ਜਗੁ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) ੩ ਇਸ਼੍ਟ—ਸ੍ਥਾਨ. ਧਰਮਸ੍ਥਾਨ.

ਥਾਨਕ. ਸੰ. ਸ੍ਥਾਨਕ. ਸੰਗਯਾ—ਅਸਥਾਨ. ਜਗਹਿ। ੨ ਨਗਰ. ਆਬਾਦੀ। ੩ ਡਿੰਗ. ਘਰ. ਗ੍ਰਿਹ. "ਥੋੜੈ ਥਲਿ ਥਾਨਕ ਆਰੰਭੈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਬਾਵਨ)

ਥਾਨਤੀਰਥ. ਸੰਗਯਾ—ਤੀਰਥਸ੍ਥਾਨ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ। ੨ ਸੰ. स्थाणु तीर्थ—ਸ੍ਥਾਣੁ ਤੀਰਥ. ਕੁਰੁਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ. ਦੇਖੋ, ਥਨੇਸਰ. "ਗੁਰਗਿਆਨ ਸਾਚਾ ਥਾਨਤੀਰਥ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਸੱਚਾ ਸ੍ਥਾਣੁਤੀਰ੍ਥ ਹੈ.

ਥਾਨਭਰਿਸਟ, ਥਾਨਭ੍ਰਸਟੁ, ਥਾਨਭ੍ਰਿਸਟ } ਸੰ. ਸ੍ਥਾਨਭ੍ਰਸ੍ਟ. ਵਿ—ਥਾਂ ਤੋਂ ਡਿਗਿਆ ਹੋਇਆ. ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਪਤਿਤ. "ਸੰਤ ਕੈ ਦੂਖਨਿ ਥਾਨਭ੍ਰਸਟੁ ਹੋਇ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਸਾਕਤ ਥਾਨਭਰਿਸਟ ਫਿਰਾਹੀ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਥਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਥਾਣਾ.

ਥਾਨਾਨਾ. ਸੰ. स्थानिन्. ਵਿ—ਥਾਂ ਵਾਲਾ. ਨਿਵਾਸ ਕਰਤਾ. "ਜੋ ਜਨ ਗਾਇ ਧਿਆਇ ਜਸ ਠਾਕੁਰ ਤਾਸੁ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ ਥਾਨਾਨਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਥਾਨਿ. ਠਿਕਾਣੇ ਤੇ. ਥਾਂ ਸਿਰ. "ਨਿਥਾਵੇ ਕਉ ਤੁਮ ਥਾਨਿ ਬੈਠਾਵਹੁ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਥਾਨਿਹਾ. ਸੰਗਯਾ—ਠਿਕਾਣਾ. ਮੂਲ ਅਸਥਾਨ. "ਪਾਇਓ ਪੇਡ ਥਾਨਿਹਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਨਿਹਾਦਨ ਥਾਂ. ਠਹਿਰਣ ਦਾ ਥਾਂ. ਦੇਖੋ, ਥਾਂ ਅਤੇ ਨਿਹਾਦਨ.

ਥਾਨੀ. ਵਿ—ਸ੍ਥਾਨੀ. ਜਗਾ ਦਾ ਮਾਲਿਕ। ੨ ਸ੍ਥਾਨ ਪੁਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ.

ਥਾਨੇ. ਸਰਵ—ਥਾਰੇ. ਥੁਆਡੇ. ਦੇਖੋ, ਲਾਰ.

ਥਾਨੇਸਰ. ਦੇਖੋ, ਥਨੇਸਰ.

ਥਾਨੇਦਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਥਾਨੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀ. ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕਰਮਚਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਥਾਣਾ ੨.

ਥਾਨੰਤਰ. ਸੰ. ਸ੍ਥਾਨਾਂਤਰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੂਸਰਾ ਅਸਥਾਨ.

ਥਾਨੰਤਰਿ. ਸ੍ਥਾਨਾਂਤਰ ਮੇਂ. ਦੂਸਰੇ ਸ੍ਥਾਨ ਵਿੱਚ.

ਥਾਨਿਜ. ਸੰਗਯਾ—ਸਥਾਨ. ਜਗਹਿ। ੨ ਸਥਾਨੋਂ ਮੇਂ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ. "ਭਗਵਾਨ ਰਮਣੰ ਸਰਬਤ੍ਰ ਥਾਨਿਜੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਥਾਪ. ਦੇਖੋ, ਥਾਪਨ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤਬਲੇ ਅਥਵਾ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਪੁਰ ਪੂਰੇ ਹੱਥ ਦਾ ਪ੍ਰਹਾਰ. ਥਪਕੀ. "ਲਗਤ ਢੋਲਕ ਥਾਪ ਹੇ." (ਸਲੋਹ) ੩ ਥੱਪੜ. ਤਮਾਚਾ। ੪ ਸਿਥਤਿ. ਮਰਯਾਦਾ. "ਥਾਪਯੋ ਸਭੈ ਜਿਹ ਥਾਪ." (ਜਾਪੁ) ੫ ਥਾਪੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪ੍ਯਾਰ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਥਪਕੀ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਥਾਪਿ ੨.

ਥਾਪਨ. ਸੰ. ਸ੍ਥਾਪਨ. ਸੰਗਯਾ—ਕ਼ਾਇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸ੍ਥਾਪਨ ਦਾ ਭਾਵ. "ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ." (ਜਪੁ) ੨ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰ (ਪਦਵੀ) ਤੇ ਥਾਪਣ ਦਾ ਕਰਮ. "ਜਲਧਿ ਬਾਂਧਿ ਧ੍ਰੂ ਥਾਪਿਓ ਹੋ." (ਸੋਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਥਾਪਯੈ. ਵਿ—ਸ੍ਥਾਪ੍ਯ. ਸ੍ਥਾਪਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ ਲਾਇਕ਼. "ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਥਾਪਯੈ." (ਜਾਪੁ)

ਥਾਪਰ. ਸੰਗਯਾ—ਥੱਪੜ. ਤਮਾਚਾ. "ਥਾਪਰ ਸੋਂ ਸੋਉ ਮਾਰਡਰਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਥਾਪੜਨਾ। ੨ ਇੱਕ ਖਤ੍ਰੀ ਗੋਤ, ਜਿਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬੁੰਜਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਥਾਪੜਨਾ. ਥਪਕੀ (ਥਾਪੀ) ਲਾਉਣੀ. ਦੇਖੋ, ਥਾਪ ੫.

ਥਾਪਿ. ਅਸਥਾਪਨ ਕਰਕੇ. ਥਾਪਕੇ। ੨ ਥਾਪੜਕੇ. ਭਾਵ—ਪ੍ਯਾਰ ਨਾਲ ਪਲੋਸਕੇ. "ਬਾਲਕ ਰਾਖੇ ਅਪਨੇ ਕਰਿ ਥਾਪਿ." (ਬਸੰ ਮ: ੫)

ਥਾਪਿ ਉਥਾਪਿ. ਸ੍ਥਾਪਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਮੇਟਕੇ. "ਤੂ ਦੇਖਹਿ ਥਾਪਿ ਉਥਾਪਿ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਥਾਪਿਐ. ਦੇਖੋ, ਥਾਪਯੈ.

ਥਾਪੀ. ਦੇਖੋ, ਥਾਪਨ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਥਪਕੀ. ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪਿੱਠ ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਗੁਰਿ ਥਾਪੀ ਦਿਤੀ ਕੰਡਿ ਜੀਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ) ੩ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਚੂਨਾ ਕੁੱਟਣ ਦੀ ਚਪਟੀ ਮੋਗਰੀ.

ਥਾਭ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਤੰਭ. ਥਮਲਾ. ਸਤੂਨ. "ਬਿਨ ਹੀ ਥਾਭਹ ਮੰਦਿਰ ਥੰਭੈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਬਾਵਨ)

ਥਾਮ. ਸੰਗਯਾ—ਅਸਥਾਨ. ਥਾਂ. ਜਗਾ। ੨ ਥੰਮ੍ਹਣ (ਸ੍ਤੰਭਨ) ਦਾ ਭਾਵ. ਰੋਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਅਨਿਕ ਛਿਦ੍ਰ ਬੋਹਿਥ ਕੇ ਛੁਟਕਤ ਥਾਮ ਨ ਜਾਹੀ ਕਰੇ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ਥੰਭੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ.

ਥਾਮਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸ੍ਤੰਭਨ. ਠਹਿਰਾਉਣਾ. ਰੋਕਣਾ. ਆਸਰਾ ਦੇਣਾ. "ਜਿਉ ਮੰਦਰ ਕਉ ਥਾਮੈ ਥੰਮਨੁ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਥਾਰ. ਦੇਖੋ, ਥਾਲ. "ਤਤਛਿਨ ਪੂਰਯੋ ਥਾਰ ਪ੍ਰਸਾਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਥਾਰਉ, ਥਾਰਾ } ਸਰਵ—ਤੁਮਾਰਾ. ਤੁਹਾਡਾ.

ਥਾਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਥਾਲੀ। ੨ ਸਰਵ—ਤੁਮਾਰੀ. ਤੁਹਾਡੀ. "ਮਨਸਾ ਪੂਰੇ ਥਾਰੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੪)

ਥਾਰੋ. ਸਰਵ—ਤੁਮਾਰਾ. ਤੁਹਾਡਾ.

ਥਾਲ. ਸੰ. ਸ੍ਥਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਤ੍ਰ. ਬਰਤਨ। ੨ ਚੌੜਾ ਅਤੇ ਚਪੇਤਲਾ ਭਾਂਡਾ. "ਥਾਲ ਵਿਚਿ ਤਿੰਨਿ ਵਸਤੂ ਪਈਓ, ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਵੀਚਾਰੋ." (ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਮ: ੫) ਇਸ ਥਾਂ ਥਾਲ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੈ। ੩ ਸ੍ਥਲ. ਥਾਂ. ਜਗਾ. "ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਜੀਵਹਿ ਤੇਰੇ ਦਾਸਾ,

ਬਨ ਜਲ ਪੂਰਨ ਥਾਲ ਕਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਹੇ ਵਨ ਜਲ ਆਦਿ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਪੂਰਨ ਕਰਤਾ.

ਥਾਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟਾ ਥਾਲ। ੨ ਸੰ. ਸ੍ਥਾਲੀ. ਵਲਟੋਹੀ. ਦੇਗਚੀ। ੩ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਹਾਂਡੀ.

ਥਾਵ. ਸੰਗਯਾ—ਅਸਥਾਨ. ਥਾਉਂ. "ਅਸੰਖ ਨਾਵ ਅਸੰਖ ਥਾਵ." (ਜਪੁ)

ਥਾਵਹੁ. ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਸੇ. ਤੋਂ. "ਸਭ ਤੁਝਹੀ ਥਾਵਹੁ ਮੰਗਦੇ." (ਧਨਾ ਮ: ੪) ੨ ਸ੍ਥਾਨ ਤੋਂ. ਸ੍ਥਾਨ ਸੇ. "ਕਿਦੂ ਥਾਵਹੁ ਹਮ ਆਏ?" (ਗਉ ਮ: ੧)

ਥਾਵਰ. ਸੰ. स्थावर—ਸ੍ਥਾਵਰ. ਪ੍ਰਾ. ਥਾਵਰ. ਵਿ—ਠਹਿਰਨ ਵਾਲਾ. ਅਚਲ. "ਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਕੀਟ ਬਿਧਾਤਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛਨਿੱਛਰ (ਸ਼ਨੈਸ਼੍ਚਰ) ਗ੍ਰਹ. ਇਸ ਦੀ ਚਾਲ ਬਹੁਤ ਧੀਮੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਾਮ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ੩ ਛਨਿੱਛਰ ਵਾਰ. "ਥਾਵਰ ਥਿਰੁ ਕਰ ਰਾਖੈ ਸੋਇ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਵਾਰ ੭) ੪ ਪਰਬਤ. ਪਹਾੜ। ੫ ਵ੍ਰਿਕ੍ਸ਼. ਬਿਰਛ.

ਥਾਵਰੀ. ਸੰ. ਸ੍ਥਵਿਰ. ਵਿ—ਬਲਵਾਨ. ਸ਼ਕਤਿਮਾਨ. "ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ ਥਿਰ ਥਾਵਰੀ, ਹੋਰ ਆਵੈ ਜਾਵੈ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ੍ਯ। ੩ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. ਮਜਬੂਤ.

ਥਿਓ. ਹੋਇਆ. ਭਇਆ. "ਪਛਾਣੂ ਵਿਰਲੋ ਥਿਓ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਥਿਅਣੁ.

ਥਿਅਣੁ. ਸਿੰਧੀ. ਕ੍ਰਿ—ਹੋਣਾ. "ਸਚਾ ਸੋ ਥਿਐਈ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫)

ਥਿਆਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਹੱਥ ਆਉਣਾ. ਲੱਭਣਾ. ਮਿਲਣਾ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ.

ਥਿਏ. ਹੋਏ. ਭਏ. ਦੇਖੋ, ਥਿਅਣੁ.

ਥਿਗਲੀ. ਸੰ. ਸ੍ਥਗਨ. ਆਛਾਦਨ. ਢਕਣਾ। ੨ ਟਾਕੀ. ਪਾਟੇ ਹੋਏ ਥਾਂ ਨੂੰ ਢਕ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਲੀਰ. "ਤਾਗਾ ਕਰਿਕੈ ਲਾਈ ਥਿਗਲੀ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਥਿਤ | ਥਿਤਾ ਸੰ. ਸ੍ਥਿਤ. ਵਿ—ਕ਼ਾਇਮ. ਅਚਲ. ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ. "ਢੂੰਢ ਵੰਞਾਈ, ਥੀਆ ਥਿਤਾ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ਖੋਜ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਮਨ ਠਹਿਰ ਗਿਆ.

ਥਿਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਥਿਤਿ. ਠਹਿਰਾਉ. ਕ਼ਾਇਮੀ. "ਥਿਤਿ ਪਾਈ ਚੂਕੇ ਭ੍ਰਮ ਗਵਨ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਤਿਥਿ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉਲਟ ਭੀ ਥਿਤਿ ਹੈ. "ਥਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ." (ਜਪੁ) ਦੇਖੋ, ਜੋਗੀ ੪.

ਥਿਤੀ. ਤਿਥਿ. ਦੇਖੋ, ਥਿਤਿ ੨. "ਥਿਤੀ ਵਾਰ ਸਭਿ ਸਬਦਿ ਸੁਹਾਏ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੩ ਵਾਰ ੭) ੨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਸ ਬਾਣੀ ਜੋ ਤਿਥਿ ਪਰਥਾਇ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਅਤੇ ਬਿਲਾਵਲ.

ਥਿੰਤੀ. ਤਿਥਿ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. ਤਿਥੇਂ. ਤਿਥੀਆਂ. ਦੇਖੋ, ਗਉੜੀ ਵਿੱਚ "ਥਿੰਤੀ ਕਬੀਰ ਜੀ ਕੀੰ."

ਥਿੰਧਾ. ਵਿ—ਥੰਧਾ. ਚਿਕਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਘੀ। ੩ ਤੇਲ.

ਥਿਧਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਥੰਧਿਆਈ. ਚਿਕਣਾਈ. "ਅਹੰਬੁਧਿ ਮਨਿ ਪੂਰਿ ਥਿਧਾਈ।[1] ਸਾਧਧੂਰਿ ਕਰਿ ਸੁਧ ਮੰਜਾਈ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਥਿਬਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਥਿੜਕਣਾ. ਕੰਬਣਾ। ੨ ਫਿਸਲਣਾ. ਰਪਟਣਾ.

ਥਿਮਕ. ਅਨੁ. ਸੰਗਯਾ—ਥਿਮ ਥਿਮ ਸ਼ਬਦ. "ਥਿਮਕ ਥਿਮਕ ਬੂੰਦੇ ਜੇ ਪਰਹੀਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਛੱਤ ਦਾ ਚੁਇਣਾ. ਟਪਕਾ.

ਥਿਯਤ. ਇਸਥਿਤ ਹੁੰਦਾ, ਹੁੰਦੀ. ਸ੍ਥਿਤਿ ਸਹਿਤ. "ਡਕਰਾਵਤ ਤ੍ਰਿਪਤੈ ਥਿਯਤ."[2] (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਥਿਰ. ਵਿ—ਸ੍ਥਿਰ. ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਕ਼ਾਇਮ. ਅਚਲ. "ਥਿਰ ਥਿਰ ਚਿਤ ਥਿਰਹਾਂ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. ਮਜਬੂਤ। ੩ ਨਿਸ਼ਚਿਤ.

ਥਿਰਕਣਾ | ਥਿਰਕਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਥਿੜਕਣਾ. ਕੰਬਣਾ. ਹੱਲਣਾ. ਖਿਸਕਣਾ.

ਥਿਰਚਿਤ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਚਿੱਤ ਸ੍ਥਿਰ ਹੈ. ਅਡੋਲ ਮਨ ਵਾਲਾ.

ਥਿਰਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਥਿਰਤਾ. ਸ੍ਥਿਰ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਠਹਿਰਾਉ. ਕ਼ਾਇਮੀ. "ਥਿਰਤਾ ਸੀ ਸੰਸਾਰ ਮਾਹਿ ਲਖ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਥਿਰਥਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਥਿਰਸ੍ਥਾਨ. ਅਚਲ ਠਿਕਾਣਾ. ਆਤਮਪਦ. ਗ੍ਯਾਨਪਦਵੀ. ਤੁਰੀਯਪਦ। ੨ ਸਤਸੰਗ.

ਥਿਰਥਾਨਿ. ਆਤਮਪਦ ਵਿੱਚ. ਤੁਰੀਆ ਪਦਵੀ ਵਿੱਚ. "ਘਰੁ ਦਰੁ ਥਾਪਿ ਥਿਰਥਾਨਿ ਸੁਹਾਵੈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੧ ਥਿਤੀ)

ਥਿਰਥਾਵ. ਦੇਖੋ, ਥਿਰਥਾਨ.

ਥਿਰਥਾਵਰੀ. ਦੇਖੋ, ਥਾਵਰੀ। ੨ ਸ੍ਥਿਰਸ੍ਥਾਨ ਵਾਲਾ.

ਥਿਰਾ. ਵਿ—ਸ੍ਥਿਰ. ਅਚਲ. "ਨਹੀ ਥਿਰਾ ਰਹਾਇ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਬਾਵਨ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਥਿਰਾ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਦੇਖੋ, ਅਚਲਾ.[3]

ਥਿਰੁ. ਦੇਖੋ, ਥਿਰ. "ਥਿਰੁ ਸੰਤਨ ਸੋਹਾਗੁ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਥਿੜਕਨਾ. ਦੇਖੋ, ਥਿਰਕਨਾ.

ਥੀ. ਕ੍ਰਿ—ਹੈ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭੂਤ ਕਾਲ ਸੀ. ਥਾ। ੨ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਤਿਨ ਹੀ ਜੈਸੀ ਥੀਰਹਾ." (ਓਅੰਕਾਰ) ਹੋਰਹਾਂ. "ਜੋ ਗੁਣਵੰਤੀ ਥੀਰਹੈ." (ਵਡ ਮ: ੧) ੩ ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਸੇ. ਤੋਂ. "ਮਿਥਿਆ ਮੋਹ ਮਗਨ ਥੀ ਰਹਿਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੪ ਵਿ—ਸ੍ਥਿਤ. ਕਾਇਮ. "ਮੈ ਜੁਗ ਚਾਰ ਲਗੇ ਨਹਿ ਥੀਨੋਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੧੨)

ਥੀਉ. ਸਿੰਧੀ. ਥੀਅਣੁ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ. ਹੋਜਾ. ਬਣ ਜਾ. "ਥੀਉ ਸੰਤਨ ਕੀ ਰੇਣੁ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) "ਥੀਉ ਰੇਣੁ ਜਿਨੀ ਪ੍ਰਭੁ ਧਿਆਇਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਥੀਓ. ਹੋਇਆ. ਭਇਆ. ਦੇਖੋ, ਥੀਉ. "ਅਪਿਓ ਪੀਓ ਗਤੁ ਥੀਓ ਭਰਮਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੫)

ਥੀਓਸਿ | ਥੀਓਮ | ਥੀਓਮਿ ਹੋ ਗਿਆ. ਭਇਆ. ਦੇਖੋ, ਥੀਓ. "ਹਰਿਓ ਥੀਓਸਿ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) "ਅਜੁ ਫਰੀਦੈ ਕੂਜੜਾ ਸੈ ਕੋਹਾ ਥੀਓਮਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਸਿੰਧੀ. ਥਿਓਮਿ.

---

[1] ਕਈ "ਬਿਧਾਈ" ਪਾਠ ਲਿਖਦੇ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਮਹਾ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੈ.

[2] ਕਿਸੇ ਅਞਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਇਹ ਪਾਠ ਥਿਯਤ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.

[3] ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਅਚਲ ਮੰਨੀ ਹੈ.

ਥੀਅਣੁ. ਸਿੰਧੀ. ਕ੍ਰਿ—ਹੋਣਾ.

ਥੀਅਨਿ. ਸਿੰਧੀ. ਹੋਣ. ਹੋਵੇਂ.

ਥੀਆ. ਹੋਇਆ. ਭਇਆ. "ਸਭੁ ਨਾਨਕ ਸੁਪਨ ਥੀਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਥੀਆਊ. ਹੋ ਜਾਵਾਂ. ਹੋਵਾਂ. "ਮੂ ਥੀਆਊ ਸੇਜ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨)

ਥੀਐ. ਹੋਵੇ. ਬਣੇ.

ਥੀਇ. ਹੋਕੇ. "ਤਿਨ ਜਰੁ ਵੈਰੀ ਨਾਨਕਾ, ਜਿ ਬੁਢੇ ਥੀਇ ਮਰੰਨਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਥੀਈ. ਹੋਵੇਗਾ. "ਲੋਕਾਂ ਨ ਸਲਾਹਿ ਜੋ ਮਰਿ ਖਾਕੁ ਥੀਈ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਹੋਈ. ਭਈ.

ਥੀਏ. ਭਏ. ਹੋਏ. "ਸਾਈ ਥੀਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਥੀਏਟਰ. Theatre. ਯੂ. Theatron. ਰੰਗਸ਼ਾਲਾ. ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇ ਖਣ ਦਾ ਥਾਂ. ਨਾਟਜਸ਼ਾਲਾ.

ਥੀਸੀ. ਹੋਵੇਗਾ. ਹੋਸੀ. "ਜੋ ਤਉ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਥੀਸੀ." (ਸੋਪੁਰਖੁ)

ਥੀਜੈ. ਹੋਈਜੈ. ਹੋਈਦਾ. "ਬਿਨੁ ਗੁਰੁ ਗਿਆਨ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨਹੀ ਥੀਜੈ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਥੀਅਣੁ.

ਥੀਣ, ਥੀਣਾ } ਸਿੰਧੀ. ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਥੀਅਣੁ.

ਥੀਤ. ਵਿ—ਸਿਥਤ. ਅਚਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਥੀਤਿ.

ਥੀਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿਥਤਿ. ਠਹਿਰਾਉ. ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ. "ਉਤਸਾਹ ਰੀਤਿ ਕਰ ਵਸੇ ਪੁਰ ਥੀਤਿ ਕਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਤਿਥਿ. ਤਾਰੀਖ਼. "ਸਗਲੀ ਥੀਤਿ ਪਾਸਿ ਡਾਰਿਰਾਖੀ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ਸਾਰੀਆਂ ਤਿਥਾਂ ਕਿਨਾਰੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀਆਂ.

ਥੀਤੇ. ਸਿਥਤ ਹੋਏ. ਵਿਰਾਜੇ. "ਗ੍ਰਿਹ ਪ੍ਰਿਯ ਥੀਤੇ ਸਦ ਥਾਏ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਥੀਂਦੋ. ਸਿੰਧੀ. ਹੋਵੇਗਾ। ੨ ਹੋਵੇ। ੩ ਹੁੰਦਾ.

ਥੀਂਧਾ. ਵਿ—ਬੰਧਾ. ਸਨਿਗਧ। ੨ ਸਨੇਹ ਸਹਿਤ. "ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਕਰੈ ਜਨੁ ਥੀਧਾ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ)[1]

ਥੀਮਨ. ਸੰਗਯਾ—ਅਸ੍ਤਿਤ੍ਵ. ਹੋਂਦ. ਦੇਖੋ, ਥੀਅਣੁ ਅਤੇ ਥੀਵਨ। ੨ ਸੰ. ਸ੍ਥੇਮਨ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ। ੩ ਕਾਇਮੀ.

ਥੀਰ. ਵਿ—ਸਿਥਰ. ਕ਼ਾਇਮ. ਅਚਲ. "ਤਨੁ ਮਨੁ ਸਭੁ ਸੀਤਲੁ, ਪਾਇਆ ਸੁਖੁ ਥੀਰ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਸੁਖ ਪਾਇਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਥਲਥੀਰ.

ਥੀਰਾ. ਵਿ—ਸਿਥਰ ਹੋਇਆ. ਅਚਲ.

ਥੀਵਣ, ਥੀਵਣੁ, ਥੀਵਨ } ਸੰਗਯਾ—ਥੀਅਣੁ. ਅਸ੍ਤਿਤ੍ਵ. ਹੋਂਦ. ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਥੀਵਹਿ ਲਾਲਾ ਅਤਿ ਗੁਲਾਲਾ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਸਦਾ ਥਿਰ ਥੀਵਤੇ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਸਰਸੇ ਪਿਤਾ ਮਾਤ ਥੀਵਿਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪ ਪਹਿਰੇ) "ਤਨੁ ਮਨੁ ਥੀਵੈ ਹਰਿਆ." (ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਮ: ੫) "ਖੁਆਰ ਸਾਕਤ ਨਰ ਥੀਵੇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਹਰਿ ਬੂੰਦ ਪਾਨ ਸੁਖ ਥੀਵਨ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਵੇਖੇ! ਛਿਟੜਿ ਥੀਵਦੋ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਥੀਵਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਥੀਅਣੁ. "ਫਿਰ ਨਾਂਗੇ ਨਹੀ ਥੀਵਨਾ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫)

ਥੁਕ. ਸੰਗਯਾ—ਜੀਭ ਦੀਆਂ ਗਿਲਟੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਲੇਸਦਾਰ ਰਸ, ਜੋ ਮੂੰਹ ਨੂੰ ਤਰ ਰਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਪਾਚਕ (ਚੂਰਣ) ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਥੁਕ. ਲਾਰ. Saliva. "ਭਲਕੇ ਥੁਕ ਪਵੈ ਨਿਤ ਦਾੜੀ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਥੁਕਣਾ, ਥੁਕਨਾ } ਕ੍ਰਿ—ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਥੁੱਕ ਕੱਢਕੇ ਸਿੱਟਣਾ. ਥੂਕਨਾ. ਸੰ. ਸ੍ਠੀਵਨੰ. ਥੁਤਕਾਰ.

ਥੁਥਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰ. ਪ੍ਰੋਥ. ਘੋੜੇ ਸੂਰ ਆਦਿ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਲੰਮਾ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਮੂੰਹ.

ਥੁਰ, ਥੁੜ } ਸੰਗਯਾ—ਘਾਟਾ. ਕਮੀ. ਨ੍ਯੂਨਤਾ. "ਧਨ ਕੀ ਥੁਰ ਨਾਹੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੯੯)

ਥੁੜੀਦੋ. ਘਾਟੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ. ਥੁੜਦਾ. "ਤਿਚਰੁ ਮੂਲਿ ਨ ਥੁੜੀਦੋ." (ਸਵਾ ਮ: ੫)

ਥੂ. ਸੰਗਯਾ—ਥੁਤਕਾਰ਼ ਥੁੱਕਣ ਦੀ ਧੁਨਿ। ੨ ਵ੍ਯ—ਧਿੱਕਾਰ. ਲਾਨਤ.

ਥੂਹਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਤੂਨ. ਸੁੰਭ. ਥੂਨੀ. ਸ੍ਥੂਣਾ.

ਥੂਕ. ਦੇਖੋ, ਥੁਕ. "ਥੂਕ ਮੁਖਿ ਪਈਆ." (ਗੂਜ ਮ: ੪) ੨ ਧਿੱਕਾਰ. ਫਿਟਕਾਰ.

ਥੂਟਿਟਿ. ਦੇਖੋ, ਥੂਟਿਟਿ.

ਥੂਣਾ, ਥੂਣਿ, ਥੂਣੀ, ਥੂਨਿ, ਥੂਨੀ } ਸੰ. ਸ੍ਥੂਣਾ. ਸੰਗਯਾ—ਥੰਮ੍ਹੀ. "ਦੁਚਿਤੇ ਕੀ ਦੁਇ ਥੂਨਿ ਗਿਰਾਨੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) "ਬਾਝੁ ਥੂਨੀਆ ਛਪਰਾ ਥਾਮਿਆ."(ਆਸਾ ਮ: ੫) ਸ਼ਰੀਰ ਰੂਪ ਛੱਪਰ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਸਰੇ ਬਿਨਾ ਰੱਖ ਛੱਡਿਆ ਹੈ. ਭਾਵ ਬੇਗਾਨੀ ਆਸ ਤ੍ਯਾਗ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ੨ ਮੁੰਨੀ. ਪਸ਼ੂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਗੱਡੀ ਹੋਈ ਲੱਕੜ. "ਥੂਨੀ ਪਾਈ ਥਿਤਿ ਭਈ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਇੱਥੇ ਥੂਨੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਹੈ.

ਥੂਨੀ ਖਨਨ ਨਜਾਯ. ਸੰ. ਸ੍ਥੂਣਾ ਨਿਖਨਨ ਨ੍ਯਾਯ. ਦੇਖੋ, ਨ੍ਯਾਯ ੧੫.

ਥੂਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੱਬਕੇ ਭਰਨਾ. ਅਜਿਹਾ ਭਰਨਾ ਕਿ ਪੋਲ ਨਾ ਰਹੇ. ਠੋਸਣਾ। ੨ ਸੰ. ਥੁਰ੍ਵਣ. ਮਾਰਨਾ. ਕੁੱਟਣਾ. ਇਸੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਥੂਰਨਾ ਨੂੰ ੧ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ. ਕੁੱਟਕੇ ਭਰਨਾ.

ਥੂਲ. ਸੰ. ਸ੍ਥੂਲ. ਵਿ—ਮੋਟਾ. ਭਾਰੀ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਵਾਲਾ. "ਸਿਮਰਹਿ ਥੂਲ ਸੂਖਮ ਸਭਿ ਜੰਤਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਥੂਲਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਥੂਲਤਾ. ਮੋਟਾਪਨ. ਮੋਟਾਪਾ. "ਹੁਤੀ ਥੂਲਤਾ ਤਨ ਸਭ ਥਾਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਥੂਲਨਾਸ. ਸ੍ਥੂਲ (ਮੋਟਾ) ਹੈ ਨੱਕ ਜਿਸ ਦਾ, ਸੂਰ.

[1] ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਪਾਠ ਥੀਧਾ ਭੀ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਬੱਧਾ ਹੋਇਆ, ਭਾਵ—ਪ੍ਰੇਮ ਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਪਿਆ.

ਥੇ. ਥਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ। ੨ ਸਥਾਨ ਮੇਂ. ਥਾਂ ਵਿੱਚ. "ਹੋਰ ਥੇ ਮਨ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ." (ਜਸਾ) ੩ ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਸੇ. ਤੋਂ. "ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹੁ ਥੇ ਰਹਿਓ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) ੪ ਡਿੰਗ. ਸਰਵ—ਤੁਝੇ. ਤੈਨੂੰ. "ਥੇ ਭਾਵੈ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) "ਕਹੋਂ ਔਰ ਕਾਂ ਨੇ ਹਠੀ ਛਾਡ ਥੇਸੋ." (ਰਾਮਾਵ) ਹੋਰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਾਂ, ਤੇਰੇ ਜੇਹਾ ਹਠੀ ਛੱਡਕੇ.

ਥੇਂ. ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਸੇ. ਤੋਂ. "ਏਕ ਥੇਂ ਕੀਏ ਬਿਸਥਾਰੇ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫)

ਥੇਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਠਹਿਰਾਈ ਹੋਈ ਤਿਥਿ. ਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ ਦਿਨ। ੨ ਦੁੱਧ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵਰਤ ਲੈਣ ਦਾ ਮੁਕ਼ੱਰਰ ਕੀਤਾ ਦਿਨ. ਇਸ ਦਿਨ ਨਾ ਦੁੱਧ ਜਮਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਨਾ ਦਹੀਂ ਰਿੜਕੀਦਾ ਹੈ.

ਥੇਸੋ. ਤੇਰੇ—ਸਦ੍ਰਿਸ਼. ਤੇਰੇ ਜੇਹਾ. ਦੇਖੋ, ਥੇ ੪.

ਥੇਹ. ਦੇਖੋ, ਥੇਹੁ.

ਥੇਹੜੀ. ਦੇਖੋ, ਥੜੀ। ੨ ਛੋਟਾ ਥੇਹ. ਦੇਖੋ, ਥੇਹੁ। ੩ ਮੁਕਤਸਰ ਤੋਂ ੧੨ ਕੋਹ ਦੱਖਣ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਦੇਖੋ, ਜੰਡ ਸਾਹਿਬ ੪.

ਥੇਹੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਜੜੇ ਹੋਏ ਪਿੰਡ ਦਾ ਥਾਂ. ਵੈਰਾਨ ਹੋਇਆ ਨਗਰ। ੨ ਨਗਰ. ਪਿੰਡ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇਹ ਹੈ. "ਉਜੜ ਥੇਹੁ ਵਸਾਇਓ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ) ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਤਬਾਹ ਕੀਤਾ ਸ਼ਰੀਰ ਨਗਰ, ਸ਼ੁਭਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ. "ਗੁਰਿ ਸਚੈ ਬਧਾ ਥੇਹੁ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ) "ਮਾਲੁ ਖਜਾਨਾ ਥੇਹੁ ਘਰੁ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੩ ਅਸਥਾਨ. ਠਿਕਾਣਾ. "ਨਿਹਚਲੁ ਤੁਧ ਥੇਹੁ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ੪ ਸਿਥਤਿ. ਕ਼ਾਇਮੀ. "ਚਾਰ ਦਿਹਾੜੈ ਥੇਹੁ." (ਭਾਗੁ)

ਥੇਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਿਆਨ. ਨਯਾਮ. "ਗੁਣ ਕੀ ਥੇਕੈ ਵਿਚਿ ਸਮਾਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੨ ਗੁਥਲੀ. ਥੈਲੀ.

ਥੇਗਰੀ, ਥੇਗਲੀ } ਦੇਖੋ, ਥਿਗਲੀ.

ਥੇਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਥਤ ਹੋਣ ਦਾ ਠਿਕਾਣਾ. ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਥਾਂ। ੨ ਸਹੇਟ. ਮੁਲਾਕ਼ਾਤ ਲਈ ਮੁਕ਼ੱਰਰ ਕੀਤੀ ਥਾਂ.

ਥੇਟਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੇਲਾ. ਸੰਗਮ. "ਬਾਨਾਰਸ ਕਰ ਗੰਗਾ ਥੇਟਾ." (ਭਾਗੁ)

ਥੇਵਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛਾਪ ਵਿੱਚ ਜੜਿਆ ਹੋਇਆ ਨਗੀਨਾ. "ਥੇਵਾ ਅਚਰਜ ਲਾਇਆ ਰੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਇੱਥੇ ਥੇਵਾ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਹੈ.

ਥੈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਥਾਨ. ਥਾਂ. "ਗੁਰਸੇਵਾ ਤੇ ਸੁਖ ਪਾਈਐ ਹੋਰਥੈ ਸੁਖ ਨ ਭਾਲ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਠਿਕਾਨੇ ਸਿਰ. ਮੌਕੇ ਪੁਰ. "ਆਪੇ ਥੈ ਸਭ ਰਖਿਓਨੁ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਪਾਸ. ਕੋਲ. "ਪੁਕਾਰੇ ਰਾਜੇ ਸੁੰਭ ਥੈ." (ਚੰਡੀ ੩) ੪ ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਸੇ. ਤੋਂ.

ਥੈਂ. ਸਰਵ—ਤੁਝੇ. ਤੈਨੂੰ. "ਥੈਂ ਭਾਵੈ ਦਰ ਲਹਹਿ ਪਿਰਾਣਿ." (ਮਲਾ ਅ: ਮ: ੩) ਤੈਨੂੰ ਭਾਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦਰ ਲਹੈ। ੨ ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਸੇ. ਤੋਂ.

ਥੈਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਥਲਾ. ਬੋਰਾ.

ਥੈਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੋਟਾ ਥੈਲਾ। ੨ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਯੇ ਦੀ ਗੁਥਲੀ। ੩ ਢਾਲੇ ਹੋਏ ਸੁਵਰਣ ਦੀ ਡਲੀ. "ਅਲੰਕਾਰ ਮਿਲਿ ਥੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾਤੇ ਕਨਿਕ ਵਖਾਨੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੪ ਨਕ਼ਦੀ. "ਸੰਚਤ ਸੰਚਤ ਥੈਲੀ ਕੀਨੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੫ ਮਾਇਆ. ਦੌਲਤ. "ਥੈਲੀ ਸੰਚਹੁ ਸ੍ਰਮ ਕਰਹੁ ਥਾਕਿਪਰਹੁ ਗਾਵਾਰ." (ਬਾਵਨ)

ਥੋ. ਹੈ ਦਾ ਭੂਤ ਕਾਲ. ਸੀ. ਥਾ. ਥੀ.

ਥੋਹਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੰਡੇਦਾਰ ਝਾੜ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਦੁੱਧ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ. ਸੇਹੁੰਡ. L. Euphorbia Nerrifolia. ਇਸ ਨੂੰ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਵਾੜ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਡੰਡਾਥੋਹਰ ਹੈ. ਥੋਹਰ ਦਾ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਗੁੱਦਾ ਅਨੇਕ ਦਵਾਈਆ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੈ. ਥੋਹਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਕੂਮਲਾਂ ਦਾ ਰਾਇਤਾ ਬਾਦੀ ਦੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਥੋਕ, ਥੋਕੜਾ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਸਤੁ. ਚੀਜ਼. ਪਦਾਰਥ. "ਸਭੇ ਥੋਕ ਪਰਾਪਤੇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਲਭੇ ਹਭੇ ਥੋਕੜੇ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੨ ਢੇਰ. ਗੰਜ। ੩ ਰੋਕ. ਨਕ਼ਦ। ੪ ਇਕੱਠਾ ਬੇਚਣ ਦਾ ਸੌਦਾਗਰੀ ਮਾਲ. ਥੋਕ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਥੋਕ ਫ਼ਰੋਸ਼ ਸਦਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਥੋੜੀਆਂ ਥੋੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਵੱਖ ਵੱਖ ਵੇਚਨ ਵਾਲਾ ਖ਼ੁਰਦ ਫ਼ਰੋਸ਼ ਸੱਦੀਦਾ ਹੈ.

ਥੋਥਰ, ਥੋਥਰਾ, ਥੋਥਾ } ਵਿ—ਵਿੱਚੋਂ ਪੋਲਾ. ਖੋਖਲਾ। ੨ ਸਾਰ ਰਹਿਤ. "ਕਣ ਬਿਨਾ ਜੈਸੇ ਥੋਥਰ ਤੁਖਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਮੁਖ ਅਲਾਵਣ ਥੋਥਰਾ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੩ ਸੱਖਣਾ. ਖ਼ਾਲੀ. "ਅੰਦਰਹੁ ਥੋਥਾ ਕੂੜਿਆਰੁ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੪ ਅਸਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ. "ਥੋਥਰ ਵਾਜੈ ਬੇਨ." (ਆਸਾ ਮ: ੪)

ਥੋਪੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੱਫਾ. ਚਪੇੜ. "ਮਾਰਤ ਹੈ ਮੁਝ ਕੋ ਵਹ ਥੋਪੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਥੋਮ. ਫ਼ਾ. ਤੂਮਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਸਣ. ਲਸ਼ੁਨ. ਗ੍ਰਿੰਜਨ. Garlic. "ਥੋਮ ਨ ਵਾਸ ਕਥੂਰੀ ਆਵੈ." (ਭਾਗੁ)

ਥੋਰੜਾ, ਥੋਰੜੀ, ਥੋਰਾ } ਵਿ—ਥੋੜਾ. ਕਮ. ਘੱਟ. ਨਜ਼ੂਨ. ਥੋੜੀ.

ਥੋਰੀ. ਵਿ—ਥੋੜੀ. ਘੱਟ. ਕਮ. ਤੁੱਛ. "ਕਹਾਂ ਨਰ ਗਰਬਸਿ ਥੋਰੀ ਬਾਤ?" (ਸਾਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਅਹੇੜੀਆਂ ਜੇਹੀ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜੋਧਪੁਰ ਅਤੇ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਥੋਰੀ ਲੋਕ ਬਾਉਰੀਏ ਅਤੇ ਧਾਨਕਾਂ ਵਾਂਙ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਘੋੜੇ ਦੇ ਮਾਸ ਤੋਂ ਐਸਾ ਹੀ ਬਚਦੇ ਹਨ, ਜੇਹਾਕਿ ਹਿੰਦੂ ਗੋਮਾਂਸ ਤੋਂ। ੨ ਸੰ. ਸ੍ਥੂਰ. ਵਿ—ਵਡਾ. "ਥੋਰੀ ਤੁਮ ਆਪਨ ਬਿਰਦ ਰਖਾਵਹੁ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ਆਪ ਆਪਣਾ ਉੱਚ ਵਿਰਦ ਪਾਲਨ ਕਰੋ। ੪ ਸਥਾਈ (स्थायिन्). ਕ਼ਾਇਮ. ਸਿਥਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. "ਹਾਹਾ ਲਪਟਿਓ ਰੇ ਮੂੜੇ! ਕਛੂ ਨ ਥੋਰੀ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੫ ਡਿੰਗ. ਸ਼ਿਕਾਰੀ. ਅਹੇਰੀ। ੬ ਧੰਨੀ ਪੋਠੋਹਾਰ ਵਿੱਚ ਘੋੜੇ ਖੱਚਰਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਨਵਰਾਂ ਨੂੰ ਭਾੜੇ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਥੋਰੀ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਥੋੜੜਾ, ਥੋੜੜੀ, ਥੋੜਾ, ਥੋੜੀ ਵਿ—ਘੱਟ. ਕਮ. ਤੁੱਛ. ਨਯੂਨ. "ਕਚਾ ਰੰਗ ਕਸੁੰਭ ਕਾ ਥੋੜੜਿਆ ਦਿਨ ਚਾਰਿ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੧) "ਕਿਆ ਥੋੜੜੀ ਬਾਤ ਗੁਮਾਨੁ?" (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਥੋਹੁ. ਦੇਖੋ, ਥਹੁ.

ਥੰਧਾ. ਵਿ—ਚਿਕਣਾ. ਸਨਿਗਧ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਘੀ. ਘ੍ਰਿਤ। ੩ ਤੇਲ.

ਥੰਧਿਆਈ. ਸੰਗਯਾ—ਚਿਕਨਤਾ. ਚਿਕਣਾਈ.

ਥੰਭ. ਸੰ. स्तम्भ—ਸ੍ਤੰਭ. ਸੰਗਯਾ—ਥਮਲਾ. ਸਤੂਨ. "ਪ੍ਰਭੁ ਥੰਭ ਤੇ ਨਿਕਸੇ ਕੈ ਬਿਸਥਾਰ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ) ੨ ਰੋਕਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਸ੍ਤੰਭਨ. "ਦੂਸਰ ਬਰੀ ਥੰਭ ਕੇ ਕਾਜੈਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੮੧) ਦੂਜੀ ਗੋਲੀ (ਵੱਟੀ) ਦਸ੍ਤ ਰੋਕਣ ਲਈ.

ਥੰਭ ਸਾਹਿਬ. ਉਹ ਥਮਲਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਤਗੁਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਹੈ।

(੨) ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਕਮਰਾ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਨੇ ਟਾਲ੍ਹੀ ਦਾ ਥੰਭਾ ਲਾਇਆ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ B (੩).

(੩) ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਉਹ ਸ੍ਤੰਭ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਬਾਲਜ ਅਸਵਥਾ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਖੜੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦਾ ਅੰਗ ੨।

(੪) ਦੇਖੋ, ਜੰਬਰ। (੫) ਡਮੇਲੀ (ਰਿਆਸਤ ਕਪੂਰਥਲਾ, ਤਸੀਲ ਫਗਵਾੜਾ) ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ. ਇੱਥੇ ਚੁਕੋਣਾ ਥਮਲਾ ਪੰਜ ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਥੰਮ ਜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਦਰਬਾਰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ੨੫ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਤਿੰਨ ਖੂਹਾਂ ਸਮੇਤ ਰਿਆਸਤ ਕਪੂਰਥਲੇ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਫਗਵਾੜੇ ਤੋਂ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਪੁਰ) ਦਸ ਮੀਲ ਹੈ।

(੬) ਜਿਲਾ, ਤਸੀਲ, ਥਾਣਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਉੱਦੋਕੇ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਕੱਥੂਨੰਗਲ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੇ ਘਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੌ ਦਿਨ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਜਿਸ ਥਮਲੇ ਨਾਲ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬੈਠਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਥੰਭਸਾਹਿਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਕ਼ਰੀਬ ਸੌ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ.

(੭) ਦੇਖੋ, ਖੇਮਕਰਨ.×××

ਥੰਭ ਜੀ. ਦੇਖੋ, ਥੰਭਸਾਹਿਬ। ੨ ਦੇਖੋ, ਥੰਭਸਾਹਿਬ ੫.

ਥੰਭਣ, ਥੰਭਨ ਸੰ. ਸ੍ਤੰਭਨ. ਰੋਕਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਸਿੱਧੀ. ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ.

ਥੰਭਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਤੰਭ. ਦੇਖੋ, ਥੰਭ. "ਜਲ ਕੀ ਭੀਤਿ ਪਵਨ ਕਾ ਥੰਭਾ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ)

ਥੰਭੋਰ, ਥੰਭੌਰ ਦੇਖੋ, ਤਨਸੁਖ ਅਤੇ ਰਨਥੰਭੋਰ.

ਥੰਮ. ਸ੍ਤੰਭ. ਥਮਲਾ. ਸਤੂਨ. "ਤਪਤ ਥੰਮ ਗਲਿ ਲਾਇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਥੰਮਸਾਹਿਬ, ਥੰਮਜੀ ਦੇਖੋ, ਥੰਭਸਾਹਿਬ.

ਥੰਮਣ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਥੰਮਨ ਸਿੰਘ.

ਥੰਮਣਾ ਦੇਖੋ, ਥੰਭਨ. "ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਐ ਧਾਵਤੁ ਥੰਮਿਆ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੩) "ਸਾਂਗੁ ਉਤਾਰਿ ਥੰਮਿਓ ਪਾਸਾਰਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਥੰਮਣੁ

ਥੰਮਨ. ਦੇਖੋ, ਥੰਭਨ. "ਜਗ ਥੰਮਨ ਕਉ ਥੰਮ ਦੀਜੈ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਪਹਾੜ. ਪਰਬਤ, ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਹੋਣੋ ਰੋਕ ਰੱਖਿਆ ਹੈ. "ਆਪੇ ਜਲ ਆਪੇ ਥਲ ਥੰਮਨ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਜਲ, ਥਲ ਅਤੇ ਪਰਬਤ.

ਥੰਮਨ ਸਿੰਘ. ਰਾਜ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜਾਮਤ ਬਰਨਾਲਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਫਰਵਾਹੀ ਤੇਲੀਆਂ ਵਾਲੀ ਵਿੱਚ ਬਰ੍ਹੇ ਜਿਮੀਦਾਰਾਂ ਦੇ ਘਰ ਭਾਈ ਥੰਮਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਵਰਤਾਕੇ ਛਕਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਤਪਸ੍ਵੀ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਜਿਆਦਾ ਇਸਤਾਮਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅਜੇਹੀ ਮਸਤਾਨੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਿਮੀਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਤੇਲ ਇਕੱਠਾ ਕਰਾਕੇ ਰੌਸ਼ਨੀ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਆਖਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਰੌਸ਼ਨੀ ਰੂਸ ਦੇ ਹਿੰਦ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਰ ਰੂਸ ਸਿੱਖ ਰਿਆਸਤਾਂ ਤੇ ਚੌਬਲਦਾ ਸੁਹਾਗਾ ਫੇਰੇਗਾ. ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਮਲੂਮ ਹੋਈ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪਣਾ ਘਰ ਫਰਮਾ ਚੁਕੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਅਜੇਹੇ ਸ਼ਬਦ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਸਹਾਰੇ ਨਾ ਗਏ. ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਿਆਲਾਪਤਿ ਪਾਸ ਸ਼ਕਾਯਤ ਕਰਕੇ ਥੰਮਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੀਭ ਕਟਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਪਿਛੋਂ ਭਾਈ ਥੰਮਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਪਿੰਡ ਬੱਢੋਆਣੇ[1] ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਸਮਾਧ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਰ ਫਰਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰ ਡੇਰਾ ਹੈ.

ਥੰਮਨੁ. ਦੇਖੋ, ਥੰਭਨ। ੨ ਸ੍ਤੰਭ. ਥਮਲਾ. ਸਤੂਨ. "ਜਿਉ ਮੰਦਰ ਕਉ ਥਾਮੈ ਥੰਮਨੁ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਥੰਮਾ. ਦੇਖੋ, ਥੰਭ ਅਤੇ ਥੰਮ.

ਥੰਮੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਥੂਣਾ. ਥੰਭੀ.

ਥੰਮੁ. ਦੇਖੋ, ਥੰਭ ਅਤੇ ਥੰਮ। ੨ ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਸਤੂਨ (ਥਮਲੇ) ਦੀ ਥਾਂ ਲੱਕੜ ਦਾ ਖੰਭਾ. "ਘਰੁ ਬੰਧਹੁ ਸਚ ਧਰਮ ਕਾ ਗਡਿ ਥੰਮੁ ਅਹਲੈ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫)

ਥੰਮ੍ਹ. ਦੇਖੋ, ਥੰਭ ਅਤੇ ਥੰਮ.

ਥੰਮ੍ਹਣ. ਦੇਖੋ, ਥੰਭਨ.

ਥੰਮ੍ਹਣਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਥੰਮਨ ਸਿੰਘ.

ਥੂਟਿਟਿ. ਸੰ. ਸ੍ਥੂਰਵਟੀ. ਲੇਡਾ. ਮੇਙਣ. ਗੋਹੇ ਦੀ ਗੋਲੀ. "ਜੈਸੇ ਪਨਕਤ ਥੂਟਿਟਿ ਹਾਂਕਤੀ." (ਬਸੰ ਨਾਮਦੇਵ) ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੋਬਰ ਦੀ ਗੋਲੀ ਨੂੰ ਮਲ ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਭੂੰਡੀ ਚਲਾਉਂਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਨਕਤ.

[1]ਪਿੰਡ ਬੱਛੋਆਣਾ, ਬੁਢਲਾਡਾ (ਬੁਲ੍ਹਾਡਾ) ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਜਿਲਾ ਹਿਸਾਰ ਦਾ ਹੈ.

ਦ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦਾ ਤੇਈਸਵਾਂ ਅੱਖਰ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਅਸਥਾਨ ਦੰਦ ਹਨ. ਜੀਭ ਦੀ ਨੋਕ ਉੱਪਰਲੇ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸਪਸ਼੍ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਹਾੜ। ੩ ਦੰਦ. ਦਾਂਤ। ੪ ਰਖ੍ਯਾ. ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ। ੫ ਭਾਰਯਾ. ਵਹੁਟੀ। ੬ ਵਿ—ਦਾਤਾ. ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਇਸ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਲੱਗਕੇ ਅਰਥ ਬੋਧ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਸੁਖਦ, ਜਲਦ ਆਦਿ.

ਦਉਣੁ. ਸੰ. ਦਮਨ. ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਅਹਿਨਿਸਿ ਜੁਝੈ ਦੁਰਜਨ ਦਉਣੁ." (ਰਤਨਮਾਲਾ ਬੰਨੋ) ਵਿਕਾਰਰੂਪ ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਰਾਤ ਦਿਨ ਜੁੱਧ ਕਰੇ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਾਉਣ.

ਦਉਤ. ਸੰ. ਦ੍ਯੋਤ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਰੋਸ਼ਨੀ. "ਚਉਥਾ ਪਹਿਰੁ ਭਇਆ ਦਉਤ ਬਿਹਾਗੈ ਰਾਮ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ਚੌਥੇ ਪਹਿਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਚੌਥੀ ਅਵਸਥਾ (ਵ੍ਰਿੱਧਾਵਸ੍ਥਾ) ਹੈ. ਬਿਹਾਗ (ਵਿਹਗ—ਸੂਰਜ) ਤੋਂ ਭਾਵ ਮੌਤ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ. "ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਟੇਕ ਹੈ ਨਿਸਿ ਦਉਤ ਸਵਾਰੈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ਅਵਿਦਯਾਰੂਪ ਰਾਤ੍ਰਿ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਧੁੱਪ. ਆਤਪ। ੩ ਦ੍ਯੁ. ਦਿਨ.

ਦਉਰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੌੜ. ਭਾਜ. "ਭੀਤ ਕੀ ਦਉਰ." (ਪ੍ਰਿਥੁਰਾਜ) ੨ ਅ਼ دور ਦੌਰ. ਚਕ੍ਰ. ਗੇੜਾ। ੩ ਸਮਾਂ. "ਉਠਾ ਧਰਮ ਕੋ ਦਉਰ." (ਕਲਕੀ) ਧਰਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਉਠ ਗਿਆ.

ਦਉਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੌੜਨਾ. ਭੱਜਣਾ. ਨੱਠਣਾ. "ਸੁਨੈ ਬੋਲੈ ਦਉਰਿਓ ਫਿਰਤ ਹੈ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਦਉਰਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੌਰ (ਚਕ੍ਰ) ਲਗਵਾਉਣਾ. ਦੌੜਾਉਣਾ. ਨਠਾਉਣਾ. "ਦਹ ਦਿਸਿ ਲੈ ਇਹੁ ਮਨੁ ਦਉਰਾਇਓ." (ਮਾਲੀ ਮ: ੫)

ਦਉਲਤ. ਅ਼ دولت ਦੌਲਤ. ਸੰਗਯਾ—ਹੁਕੂਮਤ। ੨ ਰਾਜ੍ਯ। ੩ ਧਨ.

ਦਉਲਤਖਾਂ ਲੋਦੀ. ਦੇਖੋ, ਦੌਲਤਖ਼ਾਨ ਲੋਦੀ.

ਦਉਲਤਿ. ਦੇਖੋ, ਦਉਲਤ. "ਲੰਗਰਿ ਦਉਲਤਿ ਵੰਡੀਐ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਦਓਜਈ. داؤدزئی ਦਾਊਦਜ਼ਈ. ਮਨਸੂਰ ਅਤੇ ਮੰਗੀਜ਼ਈ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਖ਼. "ਦਓਜਈ ਅਫਰੀਦੀਏ ਕੋਪ ਧਾਏ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੬)

ਦਇਅਲੀਆ. ਵਿ—ਦਯਾਲੁ. ਮਿਹਰਬਾਨ। ੨ ਦਯਾਲੁ ਦੀ. "ਸਰਣਿ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਪੁਰਖ ਦਇਅਲੀਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਦਇਆ. ਸੰ. ਦਯਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਚਿੱਤ ਦੇ ਦ੍ਰਵਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਕਰੁਣਾ. ਰਹ਼ਮ. "ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਦਇਆ ਕਮਾਵੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ." (ਜਪੁ) ਦੇਖੋ, ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ.

ਦਇਆ ਮਇਆ. ਕਰੁਣਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. "ਕਰਿ ਦਇਆ ਮਇਆ, ਦਿਆਲ ਸਾਚੇ!" (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਮਇਆ.

ਦਇਆਰ. ਸੰ. ਦਯਾਲੁ. ਵਿ—ਦਯਾਵਾਨ. ਰਹ਼ੀਮ. "ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸਮਰਥ ਦਇਆਰ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਦਯਾਰ.

ਦਇਆਰਾ, ਦਇਆਰੁ } ਵਿ—ਦਯਾਲੁ. ਰਹ਼ੀਮ. ਦਇਆ ਵਾਲਾ. "ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਸਦਾ ਦਇਆਰਾ." (ਬਾਵਨ) "ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਦਇਆਰੁ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਦਇਆਲ. ਦੇਖੋ, ਦਇਆਰ ੧. "ਦਇਆਲ, ਤੇਰੈ ਨਾਮਿ ਤਰਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) ੨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਦਾਤਾਰ. "ਸਭਿ ਜਾਚਕ ਪ੍ਰਭੁ ਤੁਮ ਦਇਆਲ." (ਬਸੰ ਮ: ੫)

ਦਇਆਲ ਦੀਨ. ਦੇਖੋ, ਦੀਨਦਯਾਲੁ.

ਦਇਆਲਾ. ਵਿ—ਦਯਾਲੁਤਾ ਵਾਲਾ. ਦਯਾਵਾਨ. ਰਹ਼ੀਮ। ੨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਸਰਬ ਸੁਖ ਦਇਆਲਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਦਇਆਲੁ. ਵਿ—ਦਯਾਲੁ. ਦਯਾਵਾਨ. ਰਹ਼ੀਮ.

ਦਇਆਲੁ ਦੇਉ. ਸੰਗਯਾ—ਦਯਾਲੁ ਦੇਵ. ਕਰਤਾਰ.

ਦਈ. ਸੰ. ਦੈਵ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਧਾਤਾ. ਕਰਤਾਰ. "ਸੀਤਲ ਸਾਂਤਿ ਦਇਆਲ ਦਈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਦਿੱਤੀ. ਦਾਨ ਕੀਤੀ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਗਯਾ ਦਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦਈਆ. ਸੰਗਯਾ—ਦੈਵ. ਕਰਤਾਰ। ੨ ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਦਾਤਾ। ੩ ਦੈਵ (ਕਰਤਾਰ) ਨੂੰ. "ਸੈਣ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਦਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ : ੪)

ਦਈਤ. ਦੈਤ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਦੈਤ ੨.

ਦਈਮਾਰਾ. ਵਿ—ਦੈਵ (ਈਸ਼੍ਵਰ) ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ.

ਦਈਵ. ਦੇਖੋ, ਦੈਵ। ੨ ਦੇਵਤਾ. "ਠਟੇ ਦਈਵਦਾਨੋ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਦਾਨਵ ਥਾਪੇ.

ਦਏ. ਦਿੱਤੇ. ਦਾਨ ਕੀਤੇ. ਦੀਏ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦਯਾ. ਕਰੁਣਾ. "ਅਜਾਨ ਅਗਿਆਨੀ ਰਾਖੇ ਧਾਰਿ ਦਏ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਦਸ. ਸੰ. ਦਸ਼. ਵਿ—ਸੌ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ—੧੦. "ਦਸ ਦਿਸਿ ਖੋਜਤ ਮੈ ਫਿਰਿਓ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) ੨ ਦਸ਼ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਬੋਧਕ. ਜੈਸੇ—"ਦਸ ਦਾਸੀ ਕਰਿਦੀਨੀ ਭਤਾਰਿ."

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ਭਰਤਾ ਨੇ ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾਸੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ੩ ਦਾਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਸੇਵਕ. "ਕਾਟਿ ਸਿਲਕ ਦੁਖਮਾਇਆ ਕਰਿਲੀਨੇ ਅਪਦਸੇ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ਆਪਣੇ ਦਾਸ ਕਰਲੀਤੇ। ੪ ਦੇਖੋ, ਦੱਸਣਾ। ੫ ਸੰ. ਦਸ੍. ਧਾ—ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋਣਾ, ਥੱਕਣਾ। ੬ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਖਸ.

ਦਸਊਅਲ. ਵਿ—ਦੋ ਸੱਲ (ਸ਼ਲ੍ਯ) ਵਾਲਾ. ਦੋ ਹੋਣ ਘਾਵ (ਜ਼ਖ਼ਮ) ਜਿਸ ਦੇ. "ਕਢੇ ਦਸਊਅਲ ਫੂਟ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੪) ਤੀਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨਿਕਲ ਗਏ. ਗੋਲੀ ਤੀਰ ਆਦਿ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸੱਲ ਉੱਥੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਦੂਜਾ ਸੱਲ ਉਸ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੋਂ ਦੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ.

ਦਸ ਅਉ ਚਤੁਰ ਦਸਾ ਵਪੁ ਧਰਕੈ. (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰਕੇ.

ਦਸ ਅਉਤਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ਼ਾਵਤਾਰ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਸ ਅਵਤਾਰ—ਮੱਛ, ਕੱਛ, ਵਰਾਹ, ਨ੍ਰਿਸਿੰਘ ਅਤੇ ਵਾਮਨ ਸਤਯੁਗ ਦੇ ਅਵਤਾਰ; ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਅਤੇ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਤ੍ਰੇਤੇ ਦੇ ਅਵਤਾਰ; ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦ੍ਵਾਪਰ ਦੇ ਅਵਤਾਰ; ਬੁੱਧ ਅਤੇ ਕਲਕੀ ਕਲਿਯੁਗ ਦੇ ਅਵਤਾਰ. "ਦਸ ਅਉਤਾਰ ਰਾਜੇ ਹੋਇ ਵਰਤੇ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਦਸਅਸਟ. ਵਿ—ਅਸ਼੍ਟਾਦਸ਼. ਅਠਾਰਾਂ. "ਚਾਰਿ ਵੇਦ ਦਸਅਸਟ ਪੁਰਾਣਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) ਦੇਖੋ, ਪੁਰਾਣ। ੨ ਅਠਾਰਾਂ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਦਾ ਬੋਧਕ. "ਦਸਅਸਟ ਖਸਟ ਸ੍ਰਵਨ ਸੁਨੇ." (ਸਾਰ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ) ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣ ਛੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੰਨੀ ਸੁਣੇ.

ਦਸਅਸਟ ਖਸਟ ਸ੍ਰਵਨ ਸੁਨੇ. (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣ ਛੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ.

ਦਸਅਸ੍ਵਮੇਧ. ਦੇਖੋ, ਦਸਾਸ੍ਵਮੇਧ.

ਦਸਅਠ. ਵਿ—ਅਸ਼੍ਟਾਦਸ਼. ਅਠਾਰਾਂ। ੨ ਅਠਾਰਾਂ ਸੰਖ੍ਯਾ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਦਾ ਬੋਧਕ. "ਦਸਅਠ ਲੀਖੇ ਹੋਵਹਿ ਪਾਸਿ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਪਾਸ ਹੋਣ.

ਦਸ ਅਠ ਵਰਣ, ਦਸਅਠ ਵਰਨ ਅਸ਼੍ਟਾਦਸ਼ ਵਰਣ. ਅਠਾਰਾਂ ਜਾਤੀਆਂ. "ਆਪੇ ਦਸਅਠ ਵਰਨ ਉਪਾਇਅਨੁ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੀਆਂ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਠਾਰਾਂ ਵਰਣ ਇਹ ਹਨ—

ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਕਸ਼ਤ੍ਰਿਯ, ਵੈਸ਼੍ਯ, ਸ਼ੂਦ੍ਰ, ਇਹ ਚਾਰ ਸ਼ੁੱਧ ਵਰਣ ਅਖਾਉਂਦੇ ਹਨ.

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਔਲਾਦ ਛਤ੍ਰਾਣੀ ਤੋਂ, ਬਣਿਆਣੀ ਤੋਂ ਅਤੇ ਸ਼ੂਦ੍ਰਾ ਤੋਂ; ਛਤ੍ਰੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਬਣਿਆਣੀ ਤੋਂ ਅਤੇ ਸ਼ੂਦ੍ਰਾ ਤੋਂ; ਵੈਸ਼੍ਯ ਦੀ ਔਲਾਦ ਸ਼ੂਦ੍ਰਾ ਤੋਂ; ਇਹ ਛੀ ਵਰਣ ਅਨੁਲੋਮਜ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਬਣਿਆਣੀ ਤੋਂ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਦੀ ਔਲਾਦ, ਛਤ੍ਰਾਣੀ ਤੋਂ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਦੀ ਸੰਤਾਨ, ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਤੋਂ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਦੀ ਔਲਾਦ, ਛਤ੍ਰਾਣੀ ਤੋਂ ਵੈਸ਼੍ਯ ਦੀ ਸੰਤਾਨ, ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਤੋਂ ਵੈਸ਼੍ਯ ਦੀ ਸੰਤਾਨ, ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਤੋਂ ਛਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸੰਤਾਨ. ਇਹ ਛੀ ਪ੍ਰਤਿਲੋਮਜ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਬਿਨਾ ਵਿਆਹੀ ਕੰਨ੍ਯਾ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਸੰਤਾਨ "ਕਾਨੀਨ" ਅਤੇ "ਅੰਤ੍ਯਜ"[1] ਹੈ.

ਦਸਅਠਾ. ਵਿ—ਅਸ਼੍ਟਾਦਸ਼. ਅਠਾਰਾਂ। ੨ ਅਠਾਰਾਂ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਦਾ ਬੋਧਕ. "ਦਸਅਠਾ ਅਠਸਠੇ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀ." (ਧਨਾ ਰਵਿਦਾਸ) ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣ, ਅਠਾਸਠਿ ਤੀਰਥ.

ਦਸ ਅਠਾਰ ਮੈ ਅਪਰੰਪਰੋ ਚੀਨੈ. (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਚਾਰ ਵੇਦ ਅਰ ਛੀ ਵੇਦਾਂਗ ਦਸ਼, ਅਤੇ ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰੰਪਰ ਨੂੰ ਜਾਣੇ.

ਦਸ ਅਵਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਦਸ ਅਉਤਾਰ.

ਦਸਇੰਦ੍ਰੀਆਂ. ਪੰਜ ਕਰਮ ਅਤੇ ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨੇਂਦ੍ਰਿਯ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦ੍ਰਿਯ.

ਦਸਏਂ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦਸਵੇਂ. ਦਸ਼ਮ ਅਸਥਾਨ ਵਿੱਚ। ੨ ਵਿ—ਦਸ਼ਮ. ਦਸ਼ਵਾਂ. "ਰਾਈ ਦਸਏਂ ਭਾਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਦਸ ਸਤਿਗੁਰੂ. ਸਤ੍ਯ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾਤਾ ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ—ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਾਲ ਦੇਖੋ, ਅਖਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ.

ਦਸਸੀਸ. ਸੰ. ਦਸ਼ਸ਼ੀਰ੍ਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਵਣ, ਜਿਸ ਦੇ ਦਸ਼ ਸ਼ਿਰ ਲਿਖੇ ਹਨ.

ਦਸ ਸੰਸਕਾਰ. ਹਿੰਦੂਧਰਮ ਦੇ ਦਸ਼ ਸੰਸਕਾਰ ਇਹ ਹਨ:— ਗਰਭਾਧਾਨ. ਪੁੰਸਵਨ, ਸੀਮੰਤੋੱਨਯਨ, ਜਾਤਕਰਮ, ਨਿਸ਼ਕ੍ਰਾਮਣ, ਨਾਮਕਰਣ, ਅੰਨਪ੍ਰਾਸ਼ਨ, ਚੂੜਾਕਰਣ, ਉਪਨਯਨ ਅਤੇ ਵਿਵਾਹ. ਬਾਰਾਂ ਸੰਸਕਾਰ ਭੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸੰਸਕਾਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਫੁੱਟ ਨੋਟ.

ਦਸ ਸੰਨਯਾਸੀ. ਦੇਖੋ, ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨਯਾਸੀ.

ਦਸਹਰਾ, ਦਸਹਿਰਾ ਸੰ. ਦਸ਼ਹਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੇਠ ਸੁਦੀ ੧੦, ਜਿਸ ਦਿਨ ਦਸ਼ ਪਾਪ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੰਗਾ ਦਾ ਜਨਮ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦਸ਼ ਪਾਪ ਇਹ ਦੱਸੇ ਹਨ:—

ਇਕ਼ਰਾਰ ਕਰਕੇ ਨਾ ਦੇਣਾ, ਹਿੰਸਾ, ਵੇਦਵਿਰੁੱਧ ਕਰਮ, ਪਰਇਸਤ੍ਰੀਗਮਨ, ਕੁਵਾਕ੍ਯ ਕਹਿਕੇ ਮਨ ਦੁਖੀ ਕਰਨਾ, ਝੂਠ, ਚੁਗਲੀ, ਚੋਰੀ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਨਾ ਅਤੇ ਵ੍ਰਿਥਾ ਬਕਬਾਦ ਕਰਨਾ।

੨ ਵਿਜਯਾ ਦਸ਼ਮੀ. ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ ੧੦. ਇਸ ਦਿਨ ਦਸ਼ ਸੀਸਧਾਰੀ ਰਾਵਣ ਦੇ ਵਧ ਲਈ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ. "ਤਿਥਿ ਵਿਜਯਦਸਮੀ ਪਾਇ। ਉਠਚਲੇ ਸ੍ਰੀ ਰਘੁਰਾਇ." (ਰਾਮਚੰਦ੍ਰਿਕਾ) ੩ ਸੰ. ਦਸ਼ਾਹ. ਦਸ਼ ਦਿਨ। ੪ ਮ੍ਰਿਤਕਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਦਿਨ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਅਤੇ ਦਸਤਾਰਬੰਦੀ ਆਦਿਕ ਕਰਮ.

ਦਸ ਹੁਕਮ. ਦੇਖੋ, ਮੂਸਾ.

ਦਸ ਕਰਮ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਸ ੩ ਅਤੇ ਦਸ਼ਗੁਣ.

---

[1] ਭੀਲ ਕਿਰਾਤ ਆਦਿ ਅੰਤ੍ਯਜ ਵਰਣ ਅੰਦਰ ਹਨ.

ਦਸਕੰਠ } ਦਸ ਗਰਦਨਾਂ ਵਾਲਾ, ਰਾਵਣ. ਦਸ਼ਗ੍ਰੀਵ. "ਦੇਹੁ ਸਿਯਾ
ਦਸਕੰਧ } ਦਸਕੰਧ!" (ਰਾਮਾਵ)
ਦਸਕੰਧਰ }

ਦਸਖਤ. ਦੇਖੋ, ਦਸਤਖਤ. "ਆਗੇ ਲਿਖਾਰੀ ਕੇ ਦਸਖਤ." (ਅਕਾਲ) ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕ਼ਲਮ ਤੋਂ ਲਿਖਿਆ ਪਾਠ, ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦੇ ਦਸ੍ਤਖ਼ਤ਼ (ਹਸ੍ਤਾਕ੍ਸ਼ਰ) ਹਨ.

ਦਸਗਾਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ਼ਗਾਤ੍ਰ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮੋਏ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪਿੱਛੋਂ ਦਸ ਦਿਨ ਦਾ ਕਰਮ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਦਾਨ ਆਦਿ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਦਾ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਇਸੇ ਪਿੰਡਦਾਨ ਤੋਂ ਦਸ਼ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਤ ਦਾ ਗਾਤ੍ਰ (ਸ਼ਰੀਰ) ਬਣਦਾ ਹੈ. ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਸਿਰ, ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਨੱਕ ਕੰਨ ਅੱਖਾਂ ਆਦਿ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਸਵੇਂ ਦਿਨ ਪੈਰ ਬਣਕੇ ਦੇਹ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਦਸ਼ਗੁਣ. "ਜੱਗ ਦਾਨ ਤਪ ਧਰਮ ਸਤਿ ਸਮ ਦਮ ਧੀਰਯਵੰਤ। ਸਹਨਸ਼ੀਲ ਮਤਸਰ ਰਹਿਤ ਦਸ਼ ਗੁਣ ਇਹੀ ਗਨੰਤ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦਸ ਗੋਨਿ. ਦੇਖੋ, ਬਹੀਆਂ.

ਦਸਗ੍ਰੀਵ. ਦੇਖੋ, ਦਸਕੰਠ.

ਦਸਚਾਰ. ਵਿ—ਚਤੁਰਦਸ਼. ਚੌਦਾਂ। ੨ ਦੇਖੋ, ਚਉਦਹਿ ਵਿਦ੍ਯਾ. ਦੇਖੋ, ਦਸਚਾਰ ਚਾਰ.

ਦਸਚਾਰ ਹੱਟ. ਦੇਖੋ, ਦਸਚਾਰਿ ਹਟ.

ਦਸਚਾਰ ਚਾਰ. ਚੌਦਾਂ ਅਤੇ ਚਾਰ, ਅਠਾਰਾਂ. ਭਾਵ—ਅਠਾਰਾਂ ਵਿਦ੍ਯਾ.

ਅਙ੍ਗਾਨਿ ਵੇਦਾਸ਼੍ਚਤ੍ਵਾਰੋ ਮੀਮਾਂਸਾ ਨ੍ਯਾਯ ਵਿਸ੍ਤਰਃ।
ਧਰ੍ਮਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰੰ ਪੁਰਾਣਞ੍ਚ ਵਿਦ੍ਯਾਹ੍ਯੇਤਾਸ਼੍ਚਤੁਰ੍ਦਸ਼।
ਆਯੁਰ੍ਵੇਦੋ ਧਨੁਰ੍ਵੇਦੋ ਗਾਨ੍ਧਰ੍ਵਸ਼੍ਚੇਤਿ ਤੇ ਤ੍ਰਯਃ।
ਅਰ੍ਥਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰੰ ਚਤੁਰ੍ਥੰਤੁ ਵਿਦ੍ਯਾਹ੍ਯਸ਼੍ਟਾਦਸ਼ੈਵ ਤੁ॥
(ਵਿਸਨੁਪੁਰਾਣ)

ਚਾਰ ਵੇਦ, ਛੀ ਅੰਗ ਵੇਦ ਦੇ, ਮੀਮਾਂਸਾ, ਨ੍ਯਾਯ, ਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਪੁਰਾਣ, ਆਯੁਰਵੇਦ, ਧਨੁਰਵੇਦ, ਗਾਂਧਰਵ ਵੇਦ ਅਤੇ ਅਰਥਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. ਇਹ ਅਠਾਰਾਂ ਵਿਦ੍ਯਾ ਵਿਸ਼ਨੁਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ. "ਦਸਚਾਰ ਚਾਰ ਪ੍ਰਬੀਨ." (ਅਕਾਲ) "ਦਸਚਾਰ ਚਾਰ ਨਿਧਾਨ." (ਪਰੀਛਤ ਰਾਜ)

ਦਸਚਾਰਿ ਹਟ. ਚਤੁਰਦਸ਼ ਲੋਕ. ਚੌਦਾਂ ਲੋਕ. "ਦਸਚਾਰਿ ਹਟ ਤੁਧੁ ਸਾਜਿਆ, ਵਾਪਾਰੁ ਕਰੀਵੇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਦਸਟਾਂਤਕਰ. ਦੇਖੋ, ਦੁਸਟਾਂਤਕਰ.

ਦਸਠਾਟ. ਦੇਖੋ, ਠਾਟ ੩.

ਦਸਤ. ਫ਼ਾ دست ਦਸ੍ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤਲਾ ਹੋਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੋਂ ਮਲ ਗਿਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਤਲਾ ਪਾਖਾਨਾ. ਵਿਰੇਚਨ। ੨ ਦਸ੍ਤ. ਹੱਥ। ੩ ਨਫ਼ਾ. ਲਾਭ। ੪ ਬਲ. ਸ਼ਕ੍ਤਿ। ੫ ਫ਼ਾ دشت ਦਸ਼੍ਤ. ਜੰਗਲ. ਰੋਹੀ। ੬ ਮਰੁ ਭੂਮਿ. ਜਲ ਰਹਿਤ ਜ਼ਮੀਨ। ੭ ਕਬਰਿਸਤਾਨ.

ਦਸਤਕ. ਫ਼ਾ دستک ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾੜੀ ਮਾਰਕੇ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖਟ ਖਟਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਸਮਨ (Summon) ਤ਼ਲਬੀ ਦਾ ਪਰਵਾਨਾ। ੪ ਰਾਹਦਾਰੀ ਦਾ ਪੱਟਾ ਜਾਂ ਪਰਵਾਨਾ (pass). ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮੱਧ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਤਾਜਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਦਿਖਾਉਣ ਤੇ ਮਾਲ ਉੱਤੇ ਚੁੰਗੀ ਜਾਂ ਜਗਾਤ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਸੀ. ਇਸ "ਦਸਤਕ" ਦੇ ਹੀ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਨਵਾਬ ਮੀਰ ਕਾਸਿਮ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ.

ਦਸਤਕਾਰੀ. ਫ਼ਾ دستکاری ਸੰਗ੍ਯਾ— ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਕਾਰੀਗਰੀ.

ਦਸਤਖ਼ਤ਼. ਫ਼ਾ دستخط ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਤ. ਹਸ੍ਤਾਕ੍ਸ਼ਰ। ੨ ਸਹੀ. ਕਿਸੇ ਲਿਖਤ ਹੇਠ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਲਿਖਣਾ.

ਦਸਤਗੀਰ. ਫ਼ਾ دستگیر ਵਿ—ਹੱਥ ਫੜਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਹਾਇਕ. ਸਹਾਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਬਗ਼ਦਾਦ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੀਰ ਅ਼ਬਦੁਲਕ਼ਾਦਿਰ, ਜੋ ਫਾਰਸ ਦੇ ਜੀਲਾਨ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੦੭੮ ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ ਅਤੇ ਵਡਾ ਕਰਣੀ ਵਾਲਾ ਸਾਧੂ ਹੋਇਆ. ੨੨ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੧੬੬ ਨੂੰ ਇਹ ਮਹਾਤਮਾ ਬਗ਼ਦਾਦ ਮੋਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਦਾ ਮਕ਼ਬਰਾ ਵਿਦ੍ਯਮਾਨ ਹੈ. ਇਸ ਪੀਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਮ "ਦਸ੍ਤਗੀਰ" ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਦਰਵੇਸ਼ "ਕ਼ਾਦਿਰੀ" ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਜਿਵੇਂ ਫ਼ਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਦੇ ਸਾਧੂ ਫਰੀਦ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਦਸ੍ਤਗੀਰ ਦੇ ਜਾਨਸ਼ੀਨ 'ਦਸ੍ਤਗੀਰ' ਪਦਵੀ ਵਾਲੇ ਸਨ. "ਪੁਛਿਆ ਫਿਰਕੈ ਦਸਤਗੀਰ, ਕੌਣ ਫ਼ਕ਼ੀਰ ਕਿਸ ਕਾ ਘਰਾਨਾ?" (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਬਗਦਾਦ.

ਦਸਤਗੀਰੀ. ਦੇਖੋ, ਦਸ੍ਤਗੀਰੀ.

ਦਸਤਜ਼ੇਰ. ਦੇਖੋ, ਜ਼ੇਰਦਸ੍ਤ.

ਦਸਤਦਰਾਜ਼ੀ. ਫ਼ਾ دست درازی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਥ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਹੱਥ ਚੁੱਕਣਾ. ਮਾਰ ਕੁਟਾਈ.

ਦਸਤਪਣਾ } ਫ਼ਾ دست پناہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਥ ਦਾ ਰਕ੍ਸ਼ਕ. ਚਿਮਟਾ.
ਦਸਤਪਨਾਹ }

ਦਸਤਪੰਜਾ. ਹੱਥ ਮਿਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਮੁਲਾਕਾਤ ਵੇਲੇ ਹੱਥ ਮੇਲਣਾ. "ਤਬ ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਲੈਕਰ ਬਹਿ ਗਿਆ." (ਜਸਾ)

ਦਸਤਬਸਤਾ. ਫ਼ਾ دست بستہ ਵਿ—ਹੱਥ ਜੁੜੇ ਹੋਏ. ਜਿਸ ਨੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹਨ.

ਦਸਤਬੋਸੀ. ਫ਼ਾ دست بوسی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਥ ਚੁੰਮਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਲਈ ਦਸਤਬੋਸੀ ਉਠ ਪੀਰ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦਸਤਰਖ਼੍ਵਾਨ. ਫ਼ਾ دسترخوان ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਚਾਦਰ, ਜਿਸ ਤੇ ਭੋਜਨ ਪਰੋਸਿਆ ਜਾਵੇ.

ਦਸਤਰਵਾਂ. ਫ਼ਾ دست رواں ਹੱਥ ਟਿਕਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਤੀਰ ਬੰਦੂਕ ਆਦਿ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦਾ ਅਭ੍ਯਾਸ.

ਦਸਤਰਾਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੋਹੇ ਦਾ ਦਸ੍ਤਾਨਾ. "ਫੁਟੰਤ ਜਿਰਹਿ ਦਸਤਰਾਗ." (ਕਲਕੀ)

ਦਸਤਾ. ਫ਼ਾ دستہ ਦਸ੍ਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ਼ਬਜ਼ਾ. ਮੁੱਠਾ. ਹੱਥਾ। ੨ ਟੋਲਾ:

ਗਰੋਹ. ਝੁੰਡ। ੩ ਸੋਟਾ. ਡੰਡਾ। ੪ ਕਾਗ਼ਜ ਦੇ ਚੌਬੀਹ ਤਾਉ ਦਾ ਗੱਠਾ.

ਦਸਤਾਂ. ਫ਼ਾ دستاں ਸੰਗਯਾ—ਫ਼ਰੇਬ. ਛਲ। ੨ ਗੀਤ। ੩ ਦਾਸਤਾਨ. ਕਹਾਣੀ. ਕਥਾ.

ਦਸਤਾਨਾ. ਫ਼ਾ دستانہ ਸੰਗਯਾ—ਹੱਥ ਪੁਰ ਪਹਿਰਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ। ੨ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਤਾੜੀਦਾਰ ਕ਼ਬਜਾ, ਜੋ ਹੱਥ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਦਸਤਾਰ. ਫ਼ਾ دستار ਸੰਗਯਾ—ਪੱਗ. "ਸਾਬਤ ਸੂਰਤਿ ਦਸਤਾਰ ਸਿਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਸਿਰ ਤੇ ਦਸਤਾਰ ਸਜਾਉਣੀ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਗੁਫਤਾਰ.

ਦਸਤਾਰ ਪੇਚ. ਤੁਰਕ ਅਤੇ ਮੁਗ਼ਲ ਅਮੀਰਾਂ ਦਾ ਉਹ ਨਫ਼ਰ ਜੋ ਦਸਤਾਰ ਨੂੰ ਵੱਟ ਦੇ ਕੇ ਸਿਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਸੀ.

ਦਸਤਾਰ ਬਦਲਨੀ. ਦੇਖੋ, ਪੱਗ ਵਟਾਉਣੀ.

ਦਸਤਾਰਬੰਦੀ. ਸੰਗਯਾ—ਦਸ੍ਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਰਸਮ. ਕਿਸੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੇ ਮਰਣ ਪੁਰ ਪੁਤ੍ਰ ਆਦਿ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ।[1] ੨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਧਰਮ ਦੇ ਨਯਾਯਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੇ ਥਾਪਣ ਸਮੇਂ ਦਸ੍ਤਾਰ ਬੰਨ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ. ਦੇਖੋ, ਐਲਫਿਨਸਟਨ (Elphinstone) ਕ੍ਰਿਤ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਕਾਂਡ ੮.

ਦਸਤਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਦਸਤਾਰ. ਖ਼ਾਲਸਾ ਦਸਤਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਦਸਤਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਦਾ ਹੈ.

ਦਸਤਾਵੇਜ਼. ਫ਼ਾ دستاویز ਸੰਗਯਾ—ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖਤ. ਸਨਦ.

ਦਸਤੂਰ. ਫ਼ਾ دستور ਸੰਗਯਾ—ਰਸਮ. ਰੀਤਿ। ੨ ਨਿਯਮ. ਕ਼ਾਇਦਾ। ੩ ਮੰਤ੍ਰੀ. ਵਜ਼ੀਰ। ੪ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵੇਲੇ ਪਰਗਨੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ "ਦਸਤੂਰ" ਸੱਦੀਦਾ ਸੀ. ਇੱਕ ਸੂਬੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਈ ਦਸਤੂਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ.

ਦਸਤੰਗੀਰ. ਦੇਖੋ, ਦਸਤਗੀਰ ੧. "ਕਸ ਨੇਸ ਦਸਤੰਗੀਰ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧)

ਦਸਦਸ਼ਾ. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦੇਹ ਦੀਆਂ ਦਸ ਹਾਲਤਾਂ ਲਿਖਿਆਂ ਹਨ:—

ਪਹਿਲੈ ਪਿਆਰਿ ਲਗਾ ਥਣ ਦੁਧਿ,
ਦੂਜੈ ਮਾਇ ਬਾਪ ਕੀ ਸੁਧਿ,
ਤੀਜੈ ਭਯਾ ਭਾਭੀ ਬੇਬ,
ਚਉਥੈ ਪਿਆਰਿ ਉਪੰਨੀ ਖੇਡ,
ਪੰਜਵੈ ਖਾਣ ਪੀਅਣ ਕੀ ਧਾਤੁ,
ਛਿਵੈ ਕਾਮੁ ਨ ਪੁਛੈ ਜਾਤਿ,
ਸਤਵੈ ਸੰਜਿ ਕੀਆ ਘਰਵਾਸੁ,
ਅਠਵੈ ਕ੍ਰੋਧੁ ਹੋਆ ਤਨ ਨਾਸੁ,
ਨਾਵੈ ਧਉਲੇ ਉਭੇ ਸਾਹ,
ਦਸਵੈ ਦਧਾ ਹੋਆ ਸੁਆਹ.

(ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

੨ ਕਾਵ੍ਯਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੀਆਂ ਦਸ਼ ਦਸ਼ਾ ਇਹ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ:—

"ਅਭਿਲਾਖ, ਸੁ ਚਿੰਤਾ, ਗੁਣਕਥਨ, ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ, ਉਦਬੇਗ, ਪ੍ਰਲਾਪ। ਉਨਮਾਦ, ਵ੍ਯਾਧਿ, ਜੜ੍ਹਤਾ ਭਯੇ ਹੋਤ ਮਰਣ ਪੁਨ ਆਪ." (ਰਸਿਕਪ੍ਰਿਯਾ)

੩ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀਆਂ ਦਸ਼ ਦਸ਼ਾਂ ਇਹ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ:—

ਗਰਭਵਾਸ, ਜਨਮ, ਬਾਲ੍ਯ, ਕੌਮਾਰ, ਪੋਗੰਡ, ਯੌਵਨ, ਸ੍ਥਾਵਿਰ੍ਯ, ਜਰਾ, ਪ੍ਰਾਣਰੋਧ ਅਤੇ ਮਰਣ.

ਦਸਦਾਸੀ. ਦੇਖੋ, ਦਸ ੨.

ਦਸ ਦਿਸ | ਦਸ ਦਿਸਾ ਦਸ਼ ਦਿਸ਼ਾ (ਸਿਮਤ) ਇਹ ਹਨ:- ਪੂਰਵ, ਅਗਨਿ ਕੋਣ, ਦੱਖਣ, ਨੈਰਿਤੀ ਕੋਣ, ਪੱਛਮ, ਵਾਯਵੀ ਕੋਣ, ਉੱਤਰ, ਈਸ਼ਾਨ ਕੋਣ, ਆਕਾਸ਼, ਪਾਤਾਲ. "ਦਸ ਦਿਸ ਖੋਜਤ ਮੈ ਫਿਰਿਓ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਦਿਸਾ ਅਤੇ ਦਿਕਪਾਲ.

ਦਸਦੁਆਰ. ਸੰਗਯਾ—ਦਸ਼ਦ੍ਵਾਰ. ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਦਸ ਛਿਦ੍ਰ. ਦਸ ਦਰਵਾਜੇ—

ਦੋ ਕੰਨ, ਦੋ ਅੱਖਾਂ, ਦੋ ਨੱਕ ਦੇ ਛਿਦ੍ਰ, ਮੁਖ, ਗੁਦਾ, ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਤਾਲੂਆ. "ਦਸਮੀ ਦਸੇ ਦੁਆਰ ਬਸਿ ਕੀਨੇ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫)

ਦਸ ਦੋਇ ਦੁਆਦਸ ਮੰਤ. (ਗ੍ਯਾਨ) ਚੌਬੀਸ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ, ਗਾਯਤ੍ਰੀ.

ਦਸਨ. ਸੰਗਯਾ—ਦਸ਼ਨ. ਦੰਦ। ੨ ਕਵਚ. ਸੰਜੋਆ। ੩ ਦੰਸ਼ਨ. ਡੰਗ ਮਾਰਨਾ. "ਦਸਨ ਬਿਹੂਨ ਭੁਯੰਗੰ ਮੰਤ੍ਰੰ ਗਾਰੁੜੀ ਨਿਵਾਰਣੰ." (ਗਾਥਾ) ਗਾਰੜ੍ਰ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਭੁਜੰਗ (ਸੱਪ) ਦੰਸ਼ਨ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਦਸ ਨਖ ਕੀ ਕਾਰ. ਦਸ ਨੌਂਹਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ. ਹੱਥਾਂ ਦੀ ਕਿਰਤ. ਧਰਮਕਿਰਤ. ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਕਮਾਈ. "ਦਸ ਨਖ ਕਰਿ ਜੋ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ." (ਰਹਿਤ ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ)

ਦਸਨਵ. ਵਿ—ਏਕੋਨਵਿੰਸ਼ਤਿ. ਉੱਨੀ. ਉੱਨੀਸ—੧੯। ੨ ਦਸ ਅਤੇ ਨੌ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਪਦਾਰਥ.

ਦਸਨਾ. ਦਾਸਾਂ ਦਾ. ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ. "ਚਰਣ ਮਲਉ ਹਰਿਦਸਨਾ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੪) ੨ ਦੇਖੋ, ਦਸਨ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦੰਸ਼ਨ। ੪ ਦੱਸਣਾ. ਜਿਵੇਂ- ਮੈਂ ਉਸਨੂੰ ਦਸਨਾ ਹਾਂ.

ਦਸ ਨਾਮ ਉਦਾਸੀ. ਦੇਖੋ, ਉਦਾਸੀ.

ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨਯਾਸੀ. ਸੰਨਯਾਸੀਆਂ ਦੇ ਦਸ ਫ਼ਿਰਕ਼ੇ. ਦਸ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਸੰਨਯਾਸੀ—ਤੀਰਥ, ਆਸ਼੍ਰਮ, ਵਨ, ਅਰਣ੍ਯ, ਗਿਰਿ, ਪਰਵਤ, ਸਾਗਰ, ਸਰਸ੍ਵਤੀ, ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਪੁਰੀ. "ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨਯਾਸੀਆ, ਜੋਗੀ ਬਾਰਹ ਪੰਥ ਚਲਾਏ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਦੱਤਾਵਤਾਰ। ੨ ਸੰਨਯਾਸੀ ਸਾਧੂ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਯ ਤੋਂ

[1] ਪੱਗ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਤ (ਇੱਜ਼ਤ) ਦੇ ਸਾਂਝੀ ਅਤੇ ਰੱਖਕ ਹਾਂ.

ਹੋਣਾ ਮੰਨਦੇ ਹਨ. ਅਰ ਉਸ ਦੇ ਚਾਰ ਚੇਲਿਆਂ ਤੋਂ ਦਸ਼ ਭੇਦ ਹੋਣੇ ਇਉ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

ਵਿਸ਼੍ਵਰੂਪ ਤੋਂ—ਤੀਰਥ ਅਤੇ ਆਸ਼੍ਰਮ.

ਪਦਮਪਾਦ ਤੋਂ—ਵਨ ਅਤੇ ਅਰਣ੍ਯ.

ਤ੍ਰੋਟਕ ਤੋਂ—ਗਿਰਿ, ਪਰਵਤ ਅਤੇ ਸਾਗਰ.

ਪ੍ਰਿਥਿਵੀਧਰ ਤੋਂ—ਸਰਸ੍ਵਤੀ, ਭਾਰਤੀ ਅਤੇ ਪੁਰੀ.

ਦਸ ਨਾਰੀ. ਦਸ਼ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ. ਗ੍ਯਾਨ ਅਤੇ ਕਰਮੇਂਦ੍ਰਿਯ. "ਦਸ ਨਾਰੀ ਮੈ ਕਰੀ ਦੁਹਾਗਨਿ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੫) ਭਾਵ—ਮਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਨੰਦ ਵਿਲਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ੨ ਦਸ਼ਨ-ਅਰਿ. ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ.

ਦਸ ਨਾਰੀ ਇਕੁ ਪੁਰਖੁ. (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ਦਸ ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਅਤੇ ਜੀਵਾਤਮਾ.

ਦਸ ਪਰਬ. ਦੇਖੋ, ਦਸ ਪੁਰਬ.

ਦਸ ਪਾਤਉ. ਦੇਖੋ, ਪਾਤਉ.

ਦਸ ਪੁਰਬ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਦਸ਼ ਪਰਵ. ਦਸ ਤ੍ਯੋਹਾਰ. "ਦਸ ਪੁਰਬ ਸਦਾ ਦਸਾਹਰਾ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) "ਦਸ ਪੁਰਬੀਂ ਗੁਰਪੁਰਬ ਨ ਪਾਇਆ." (ਭਾਗੁ) ਦਸ਼ ਪਰ੍‍ਵ ਇਹ ਹਨ—ਅਸ਼੍ਟਮੀ, ਚਤੁਰਦਸ਼ੀ, ਅਮਾਵਸ, ਪੂਰਣਮਾਸੀ, ਸੰਕ੍ਰਾਂਤਿ, ਉੱਤਰਾਯਨ, ਦਕ੍ਸ਼ਿਣਾਯਨ, ਵ੍ਯਤਿਪਾਤ, ਚੰਦ੍ਰਗ੍ਰਹਣ ਅਤੇ ਸੂਰਯਗ੍ਰਹਣ.

ਦਸਪੰਚ. ਦਸ ਤੇ ਪੰਜ ਪੰਦਰਾਂ. ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜ ਕਾਮਾਦਿਕ. "ਮਰਮ ਦਸਾਂ ਪੰਚਾਂ ਕਾ ਬੂਝੈ." (ਰਤਨਮਾਲਾ, ਬੰਨੋ)

ਦਸਪ੍ਰਾਣ. ਸ੍ਵਾਸ ਦੇ ਦਸ਼ ਭੇਦ—

"ਪੌਨ ਦਸ ਸੁਨੋ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਨ ਹੈ ਅਪਾਨ ਦੋਊ,
ਜਾਨਿਯੇ ਸਮਾਨ ਉਦਿਆਨ ਹੈ ਬਿਆਨ ਸੋ,
ਨਾਗ ਔਰ ਕੂਰਮ ਕ੍ਰਿਕਲ ਦੇਵਦੱਤ ਲਖੋ,
ਦਸਵੀਂ ਧਨੰਜੈ ਨਾਮ ਕਰਤ ਬਖਾਨ ਸੋ."
(ਨਾਪ੍ਰ)

ਪ੍ਰਾਨ ਰਿਦੇ ਵਿੱਚ, ਅਪਾਨ ਗੁਦਾ ਵਿੱਚ, ਨਾਭਿ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨ, ਕੰਠ ਵਿੱਚ ਉਦਾਨ, ਸਾਰੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਵ੍ਯਾਪਕ ਬ੍ਯਾਨ, ਡਕਾਰ ਦਾ ਹੇਤੂ ਨਾਗ, ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਕੂਰਮ, ਕ੍ਰਿਕਲ ਤੋਂ ਭੁੱਖ ਦਾ ਲਗਣਾ, ਦੇਵਦੱਤ ਤੋਂ ਅਵਾਸੀ, ਮਰਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਫੁਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਧਨੰਜੈ.

ਦਸ ਬਘਿਆੜੀ, ਦਸ ਬਿਘਿਆੜੀ. ਦਸ਼ ਵ੍ਯਾਘ੍ਰੀ. "ਦਸ ਬਿਘਿਆੜੀ ਲਈ ਨਿਵਾਰਿ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਭਾਵ—ਗ੍ਯਾਨ ਅਤੇ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ.

ਦਸ ਬੈਰਾਗਨਿ. ਵਿਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਪਰਾਮ ਹੋਈਆਂ ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ. "ਦਸ ਬੈਰਾਗਨਿ ਆਗਿਆਕਾਰੀ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਦਸਮ. ਵਿ—ਦਸ਼ਮ. ਦਸਵਾਂ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਾਗਵਤ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਸਕੰਧ. "ਦਸਮ ਕਥਾ ਭਾਗਉਤ ਕੀ ਭਾਖਾ ਕਰੀ ਬਨਾਇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਹੈ, ਇਹ ਕੇਵਲ ਵੈਸਨਵ ਭਾਗਵਤ ਦਾ ਹੀ ਦਸਮ ਸਕੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿੰਤੂ ਦੇਵੀ ਭਾਗਵਤ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਭੀ ਮਤ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਸੇ ਲਈ ਦੇਵੀ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਅਤੇ ਰਾਧਾ (ਰਾਧਿਕਾ) ਦਾ ਜਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ੩ ਸੰ. ਦਸ੍ਮ. ਵਿ—ਅਣੋਖਾ. ਅਜੀਬ.

ਦਸਮ ਸਥਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ਼ਮ ਸ੍ਥਾਨ. ਦਸਵਾਂ ਦ੍ਵਾਰ. ਦਿਮਾਗ਼. "ਦਸਮ ਸਥਾਨ ਕੇ ਸਮਾਨ ਕੌਨ ਭੌਨ ਕਹੌਂ?" (ਭਾਗੁਕ) ਦੇਖੋ, ਦਸਮ ਦੁਆਰਾ। ੨ ਜਨਮਕੁੰਡਲੀ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਘਰ.

ਦਸ ਮਹਾ ਵਿਦ੍ਯਾ. ਦੇਖੋ, ਸਾਕਤ ੨.

ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ. ਦਸ਼ਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ. ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸੰਖੇਪਕਥਾ ਇਉਂ ਹੈ:—

ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਮਤ ੧੭੭੮ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਥਾਪੇ ਗਏ. ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸੇਵਾ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਨਿਬਾਹੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ. ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕ ਰਚਣ ਤੋਂ ਛੁੱਟ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇੱਕ ਚੌਥੀ ਬੀੜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਣਾਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰੇਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਤੇ ਭਗਤ ਦੀ ਬਾਣੀ ਇੱਕ ਇੱਕ ਥਾਂ ਜੁਦੀ ਕਰਕੇ ਲਿਖੀ. ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ, ਜਿੱਥੋਂ ਕਿੱਥੋਂ ਵਡੇ ਜਤਨ ਨਾਲ ਦਸਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਉਪਦੇਸ਼ਮਈ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਏਕਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਜਿਲਦ—"ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਾ ਗ੍ਰੰਥ" ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ.

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਚੌਥੀ ਬੀੜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦੇਖਕੇ ਪੰਥ ਨੇ ਅਪ੍ਰਮਾਣ ਕੀਤੀ. ਸੰਮਤ ੧੭੯੪ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਸੱਚਾ ਨਮੂਨਾ ਦੱਸਕੇ ਲਹੌਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪੁਰ ਪੰਥ ਨੇ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ, ਜੋ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦੀ ਟਕਸਾਲ (ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ) ਹੈ, ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ. ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਚਿਰ ਤੋੜੀ ਇਸ ਬੀੜ ਤੇ ਚਰਚਾ ਹੋਈ. ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੁਦੀ ਜੁਦੀ ਪੋਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਾਣੀ ਦਾ ਰਹਿਣਾ ਯੋਗ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਜਿਲਦ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਭ ਦਾ ਏਕਤ੍ਰ ਰਹਿਣਾ ਠੀਕ ਹੈ. ਕਈਆਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬੀੜ ਦੀਆਂ ਜੁਦੀਆਂ ਜੁਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਰਹਿਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਣੀ ਗ੍ਯਾਨੀ ਵਿਦ੍ਯਾਰਥੀ ਪਠਨ ਪਾਠਨ ਕਰ ਸਕਨ, ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਜਿਲਦਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ. ਇੱਕ ਵਿੱਚ ਉਹ ਬਾਣੀ ਹੋਵੇ ਜੋ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਰਚਨਾ ਨੌ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਬਾਣੀ ਤੁੱਲ ਹੈ, ਅਰ ਦੂਜੀ ਵਿੱਚ ਇਤਿਹਾਸ ਆਦਿਕ ਲਿਖੇ ਜਾਵਨ. ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਰਾਇ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੋਰ ਸਭ ਬਾਣੀਆਂ ਤਾਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖੀਆਂ ਜ੍ਯੋਂ ਕੀ ਤ੍ਯੋਂ ਰਹਿਣ, ਪਰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮੇ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋ ੧੧ ਹਕਾਯਤਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਬੀੜ ਤੋਂ ਅਲਗ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ.

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਤਰਕ ਵਿਤਰਕ ਚਿਰ ਤਾਈਂ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ, ਪਰ ਕੋਈ ਫ਼ੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ. ਇਤਨੇ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਮੀਰਾਂ ਕੋਟੀਏ, ਮੱਸੇ ਰੰਘੜ ਦੇ ਹੱਥੋਂ (ਸੰਮਤ ੧੭੯੭ ਵਿੱਚ) ਦਰਬਾਰ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਹਾਲ ਸੁਣਕੇ ਬੀਕਾਨੇਰ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਉੱਪੜਨ ਲਈ ਰਾਹ ਜਾਂਦੇ, ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਆ ਪੁੱਜੇ. ਪੰਥ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਇ ਭੀ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਬਾਬਤ ਲਈ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਮੱਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਮੁੜ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਬੀੜ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਕ਼ਾਇਮ ਰਹੇ, ਜੇ ਮੈਂ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਜਿਲਦ ਖੋਲ੍ਹਕੇ ਜੁਦੀਆਂ ਜੁਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਣ. ਭਾਈ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਨਾਲ ਪਾਮਰ ਅਨਜਾਈ ਮੱਸੇ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਜੈਕਾਰੇ ਗਜਾਉਂਦੇ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਆਏ. ਪੰਥ ਨੇ ਭਾਈ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਭਾਰੀ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬੀੜ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖੇ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕ਼ਾਇਮ ਰੱਖੀ. ਇਹ ਬੀੜ ਹੁਣ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ (ਅਬਿਚਲ ਨਗਰ) ਹੈ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚੌਥੀ ਬੀੜ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਕੇ ਇਕੋ ਜਿਲਦ ਬੰਨ੍ਹੀ ਗਈ ਹੈ.

ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬੀੜ ਇੱਕ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ (ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ) ਨੇ ਭੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਛੱਕੇ ਭਗੌਤੀ ਸਤੋਤ੍ਰ ਆਦਿਕ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਰ ਨਾਮ "ਖਾਸ" (ਬੀੜ) ਰਖਿਆ.

ਅਵਾਣ ਅਤੇ ਮਨਮੌਜੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਕਈ ਹੋਰ ਬੀੜਾਂ ਭੀ ਬਣ ਗਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਅਨਰਥ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਗੁਰੁਮਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਉਪਾਉ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਬਵੰਜਾ ਕਵਿ.

ਦਸਮਦੁਆਰਾ, ਦਸਮਦੁਆਰੁ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ਼ਮਦ੍ਵਾਰ. ਦਿਮਾਗ. "ਦਸਮਦੁਆਰਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ." (ਰਾਮ ਬੇਣੀ)

ਦਸਮਰਦਨੁ. ਦਸ਼ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਦਮਨ. ਦਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕ਼ਾਬੂ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਤਸਬੀ ਯਾਦਿ ਕਰਹੁ ਦਸਮਰਦਨੁ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਦਸ ਮਿਰਗੀ. ਸ਼ੁਭ ਕਰਮਰੂਪ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਚੁਗ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦਸ਼ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ. "ਦਸ ਮਿਰਗੀ ਸਹਜੇ ਬੰਧਿ ਆਨੀ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਦਸਮੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ਼ਮੀ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਤਿਥਿ. "ਦਸਮੀ ਦਸੇ ਦੁਆਰ ਬਸਿ ਕੀਨੇ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) ੨ ਦਸਵੀਂ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ.

ਦਸਮੁਖ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ਼ ਮੂਹਾਂ ਵਾਲਾ, ਰਾਵਣ। ੨ ਤ੍ਰਿਦੇਵ. ਤਿੰਨ ਦੇਵਤਾ. ਚਾਰ ਮੁਖ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ, ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਨੁ ਦਾ, ਪੰਜ ਸ਼ਿਵ ਦੇ.

ਦਸਮੁਖਾਂਤਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ਼ਮੁਖ (ਰਾਵਣ) ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨਾ ਵਾਲਾ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ। ੨ ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ) ਰਾਵਣ ਤੀਰ ਨਾਲ ਮੋਇਆ ਸੀ.

ਦਸ਼ਮੇਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ਼ਮ-ਈਸ਼. ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ.

ਦਸਮੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਾ ਗ੍ਰੰਥ. ਦੇਖੋ, ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ.

ਦਸਯਨ. ਦਸ਼ਮ ਕਰਕੇ. ਦਸਵੇਂ ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਦਸ਼ਯਨ ਬੋਰੈ ਰਿਸ ਰਾਤੰ." (ਰਾਮਾਵ) ਰਾਵਣ ਦਸਵੇਂ ਮੁਖ ਨਾਲ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿੱਚ ਰੱਤਾ ਬੋਰੈ (ਬੋਲਦਾ ਹੈ).

ਦਸ਼ਰਥ. ਅਯੋਧ੍ਯਾ ਦਾ ਪਤੀ ਰਘੁਵੰਸ਼ੀ ਅਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਅਤੇ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਰਥ ਦਸ਼ੋ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾ ਰੋਕ ਫਿਰਦਾ ਸੀ. ਰਾਮਾਇਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤਿੰਨ ਸੌ ਤਿਵੰਜਾ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਿਰੋਮਣਿ ਕੌਸ਼ਲ੍ਯਾ, ਕੈਕੇਯੀ ਅਤੇ ਸੁਮਿਤ੍ਰਾ ਸਨ. ਕੌਸ਼ਲ੍ਯਾ ਤੋਂ ਰਾਮ, ਕੈਕੇਯੀ ਤੋਂ ਭਰਤ ਅਤੇ ਸੁਮਿਤ੍ਰਾ ਤੋਂ ਲਛਮਣ ਅਤੇ ਸ਼ਤ੍ਰੁਘਨ ਜਨਮੇ. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਰਾਮ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਯੁਵਰਾਜ ਥਾਪਣ ਲੱਗਿਆ ਸੀ, ਤਦ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਸੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸੀ. (ਦੇਖੋ, ਵਾਲਮੀਕ ਕਾਂਡ ੨, ਅ: ੨)[1]

ਇੱਕ ਵੇਰ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਕੈਕੇਯੀ ਨੇ ਦਸ਼ਰਥ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਸੀ. ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ ਦੋ ਵਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤੇ ਕਰਾਕੇ ਕੈਕੇਯੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਭਰਤ ਨੂੰ ਯੁਵਰਾਜ ਅਤੇ ਰਾਮ ਨੂੰ ੧੪ ਵਰ੍ਹੇ ਵਨਵਾਸ ਦਿਓ. ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਮਜਬੂਰਨ ਮੰਨਣੀ ਪਈ, ਪਰ ਰਾਮ ਨੂੰ ਵਨਵਾਸ ਦੇ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਕਿ ਵਿਯੋਗ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਣ ਤਯਾਗ ਦਿੱਤੇ. "ਉਤ ਦਸਰਥ ਤਨ ਕੋ ਤਜਯੋ ਸ੍ਰੀ ਰਘੁਬੀਰ ਵਿਯੋਗ." (ਰਾਮਾਵ)

ਵਾਲਮੀਕਿ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਧੁ (ਸ਼੍ਰਵਣ) ਨਾਮਿਕ ਤਪੀਆ ਜੋ ਸ਼ੂਦ੍ਰਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਵੈਸ਼੍ਯ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਅੰਧੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਲਈ ਰਾਤ ਨੂੰ ਤਾਲ ਤੋਂ ਜਲ ਭਰਣ ਆਇਆ ਸੀ. ਦਸ਼ਰਥ ਉਸੇ ਤਾਲ ਦੇ ਕੰਢੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦੀ ਤਾਕ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਸੀ. ਘੜੇ ਭਰਨ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਕੇ ਹਾਥੀ ਆਦਿ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵ ਸਮਝ ਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਸ਼ਬਦਵੇਧੀ ਬਾਣ ਨਾਲ ਸਿੰਧੁ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ. ਜਦ ਜਾਕੇ ਦੇਖਿਆ ਤਦ ਦਸ਼ਰਥ ਵਡਾ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ. ਮਰਦੇ ਹੋਏ ਤਪੀਏ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਹਾਲ ਦੱਸਕੇ ਦਸ਼ਰਥ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਜਲ ਦੇਹ. ਰਾਜਾ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਸੁਣਾਕੇ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੀ. ਅੰਧ ਤਪੀਏ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੇ ਰਾਜਾ! ਤੂੰ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇ ਵਿਯੋਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣ ਤਯਾਗੇਂਗਾ।

੨ ਅਸ਼ੋਕ ਰਾਜਾ ਦਾ ਪੋਤਾ (ਕਣਾਲ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ). ਦੇਖੋ, ਅਸ਼ੋਕ ੬ ਦਾ ਫੁਟ ਨੋਟ.

ਦਸ਼ਰਥਸੁਤ, ਦਸ਼ਰਥਤਨਯ } ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ। ੨ ਭਰਤ, ਲਛਮਣ ਅਤੇ ਸ਼ਤ੍ਰੁਘਨ.

ਦਸ਼ਲਕ੍ਸ਼ਣਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ਼ ਹਨ ਲਕ੍ਸ਼ਣ ਜਿਸ ਦੇ, ਧਰਮ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮਅੰਗ.

ਦਸਲਾ ਕਰਭਿਖ ਆਦੀ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੁ:ਸ਼ਲ੍ਯ ਅਤੇ ਕਭਿੰਸ਼ ਦਾ ਵਡਾ ਭਾਈ ਦੁਰਯੋਧਨ.

ਦਸਵਾ, ਦਸਵਾਂ } ਦੇਖੋ, ਦਸਮ ੧. "ਮੰਦਰੁ ਦਸਵਾ ਦੁਆਰੁ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਦਸਵਾ ਆਕਾਸ. ਦਸ਼ਮ ਦ੍ਵਾਰ. "ਮਨੁ ਚੜਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ." (ਸਵਾ ਮ: ੩)

[1] ਪਦਮਪੁਰਾਣ ਦੇ ਉੱਤਰਖੰਡ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਰਮਦੱਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੂਰਯਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ਰਥ ਰੂਪ ਹੋਕੇ ਜਨਮਿਆ ਸੀ.

ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ. ਦੇਖੋ, ਦਸਮਦੁਆਰੁ.

ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ. ਦੇਖੋ, ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ.

ਦਸਵੰਧ. ਦਸ਼ਮਾਂਸ਼. ਦਸਵਾਂ ਭਾਗ. "ਜੋ ਅਪਨੀ ਕਛੁ ਕਰਹੁ ਕਮਾਈ। ਗੁਰੁ ਹਿਤ ਦਿਹੁ ਦਸਵੰਧ ਬਨਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਦਸੌਂਧ.

ਦਸਾ. ਸੰ. ਦਸ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਾਲਤ. ਅਵਸਥਾ। ੨ ਦੀਵੇ ਦੀ ਬੱਤੀ। ੩ ਪੱਲਾ. ਦਾਮਨ. ਲੜ। ੪ ਦੇਖੋ, ਦਸ਼ਦਸ਼ਾ.

ਦਸਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪੁੱਛਣਾ. ਮਾਲੂਮ ਕਰਨਾ. "ਹਉ ਪੰਥ ਦਸਾਈ ਨਿਤ ਖੜੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪) "ਰਾਹੁ ਦਸਾਈ ਨਾ ਜੁਲਾਂ." (ਵਡ ਮ: ੧) "ਹਉ ਪੂੰਜੀ ਨਾਮ ਦਸਾਇਦਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੪) "ਪੰਥ ਦਸਾਵਾ ਨਿਤ ਖੜੀ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਦਸਾਇ, ਦਸਾਇਣੁ ਪੁੱਛਕੇ. ਪੁੱਛਣਾ। ੨ ਦਾਸਾਂ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਸਦਸਾਇ ਅਤੇ ਦਾਸਦਸਾਇਣੁ.

ਦਸਾਈ. ਦੇਖੋ, ਦਸਾਉਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਹਰਿ ਸਜਣ ਮੇਲਿ ਪਿਆਰੇ, ਮਿਲਿ ਪੰਥੁ ਦਸਾਈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ)

ਦਸਾਸ੍ਵਮੇਧ. ਸੰ. दशाश्वमेध. ਕਾਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੀਰਥ, ਜਿੱਥੇ ਰਾਜਾ ਦਿਵੋਦਾਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਦਸ਼ ਅਸ਼੍ਵਮੇਧ ਯੱਗ ਕੀਤੇ ਸਨ। ੨ ਅਸ਼੍ਵਮੇਧ ਯਗ੍ਯ ਦੇ ਦਸ਼ ਭੇਦ:—

ਪ੍ਰਭੁ, ਵਿਭੁ, ਵਜਸ੍ਰਿ, ਵਿਧ੍ਰਿਤਿ, ਵਜਾਵ੍ਰਿਤਿ, ਉਰਜਸ੍ਵ, ਪਯਸ੍ਵਾਨ, ਬ੍ਰਹਮਵਰਚਸ, ਅਤਿਵਜਾਧਿ ਅਤੇ ਦੀਰਘ.

ਦਸਾਹਰਾ.[1] ਵਿਜਯ ਦਸ਼ਮੀ. ਦੇਖੋ, ਦਸਹਰਾ ਅਤੇ ਦਸ ਪੁਰਬ। ੨ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. "ਸਭ ਤੇਰਾ ਖੇਲ ਦਸਾਹਰਾ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਦਸਾਕੀ. ਸੇਵਕੀ ਅਤੇ ਦਾਸ ਦੀ. ਦੇਖੋ, ਦਾਸ ਦਸਾਕੀ.

ਦਸਾਖਰ. ਪਿੰਗਲਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਠ ਗਣਾਂ ਦੇ ਅੱਠ, ਅਤੇ ਲਘੁ ਗੁਰੁ ਦੇ ਆਦਿ ਦੇ ਦੋ ਅੱਖਰ, ਜੋ ਛੰਦਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਮੂਲ ਹਨ—

ਮ ਭ ਜ ਸ ਨ ਯ ਰ ਤ ਲ ਗ.

ਦਸ਼ਾਂਗਧੂਪ. ਦੇਖੋ, ਧੂਪ ੨.

ਦਸਾਂਗੁਲ. ਸੰ. दशाङ्गुल. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖਰਬੂਜ਼ਾ. ਦਸ ਫਾੜੀਆਂ ਵਾਲਾ. ਇਹ ਕਥਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਤਪਸ੍ਵੀ ਲਈ ਆਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਫਲ ਡਿਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਬੋਚਿਆ, ਅਤੇ ਦਸ਼ ਅੰਗੁਲਾਂ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਉਸ ਪੁਰ ਹੋ ਗਏ. ਖਰਬੂਜ਼ੇ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰਕੇ ਦਸ ਫਾੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ.

ਦਸ਼ਾਨਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ਼ ਆਨਨ (ਮੁਖਾਂ) ਵਾਲਾ ਰਾਵਣ.

ਦਸ਼ਾਨਨ ਅਰਿ. ਰਾਵਣ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ.

ਦਸਾਂ ਨੌਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ. ਦੇਖੋ, ਦਸ ਨਖ ਕੀ ਕਾਰ.

ਦਸਾਵਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਦਸ ਅਉਤਾਰ.

ਦਸਿ. ਦੱਸਕੇ. ਬਤਾਕੇ। ੨ ਦੱਸਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ. ਦੱਸ. ਬਤਾ. "ਸੋਈ ਦਸਿ ਉਪਦੇਸੜਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫ ਗੁਣਵੰਤੀ)

[1]ਡਾਕਟਰ ਟ੍ਰੰਪ (Trumpp) ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਦਾਸ਼ਾਹਿ (दाशार्ह) ਕਲਪਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹੈ.

ਦਸਿਹੁ. ਦੱਸੀਓ. ਬਤਾਈਓ. "ਮੈ ਦਸਿਹੁ ਮਾਰਗੁ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਦਸੂਣੀ. ਵਿ—ਦਸ਼ ਗੁਣੀ. "ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ ਹੋਰ ਦਸੂਣੀ ਹੋਇ." (ਜਪੁ)

ਦਸੇ. ਦਸੋਂ ਹੀ. ਦੇਖੋ, ਦਸਦੁਆਰ ਅਤੇ ਦਸਮੀ। ੨ ਦੱਸੇ. ਬਤਾਵੇ.

ਦਸੇਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ਼ ਸੇਰ ਦਾ ਵੱਟਾ.

ਦਸ਼ੋਤਰ. ਸੰ. दशोत्तर. ਵਿ—ਸੌ ਤੋਂ ਦਸ ਉੱਪਰ. ਇੱਕ ਸੌ ਦਸ। ੨ ਕਿਸੇ ਗਿਣਤੀ ਤੋਂ ਦਸ ਉੱਪਰ.

ਦਸੋਦਿਸਾ. ਦੇਖੋ, ਦਸ ਦਿਸਾ ਅਤੇ ਦਿਸਾ.

ਦਸੋਨਾਗ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ੨੧੭ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਦਿਸ਼ਾ ਨਾਗ (ਦਿੱਗਜ) ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਅਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਅਞਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ. "ਪ੍ਰਿਥੀ ਚਾਲ ਕੀਨੋ ਦਸੋ ਨਾਗ ਭਾਗੇ." ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਹੈ— "ਦਿਸ਼ਾਨਾਗ ਭਾਗੇ." ਦਿੱਗਜ ਹਾਥੀ ਨੱਠੇ. ਦੇਖੋ, ਦਿੱਗਜ.

ਦਸੌਂਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸ਼ਮਾਂਸ਼. ਦਸਵਾਂ ਭਾਗ. ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ. Tithe ਕਮਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਕਰਤਾਰ ਅਰਥ ਦੇਣਾ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਹੈ. "ਦਸ ਨਖ ਕਰਿ ਜੋ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ। ਤਾਂ ਕਰ ਜੋ ਧਨ ਘਰ ਮਹਿ ਆਵੈ। ਤਿਸ ਤੇ ਗੁਰੁਦਸੌਂਧ ਜੋ ਦੇਈ। ਸਿੰਘ ਸੁਯਸ ਬਹੁ ਜਗ ਮੇ ਲੇਈ." (ਪ੍ਰਸ਼ਨੋੱਤਰ ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ) "ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਖੱਟਕੈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੁਖ ਪਾਇ." (ਮਗੋ) ਦਸੌਂਧ ਦੇਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ ਭੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, Gen XIV ੨੦ ਅਤੇ XXVIII ੨੨.

ਪਰਾਸ਼ਰ ਰਿਖੀ ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰਿਹਸਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਰਥ ਇਕੀਹਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਪਰ ਗ੍ਰਿਹਸਥੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤੀਹਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਦੇਵੇ.

ਦਸੌਂਧੀਆ. ਦਸੌਂਧ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਉਹ ਬਾਲਕ, ਜਿਸ ਦਾ ਦਸੌਂਧ ਅਰਪਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.

ਰੀਤਿ ਇਉਂ ਸੀ—ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸੰਤਾਨ ਅਰਥ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਣ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜੇ ਬਾਲਕ ਹੋਵੇ ਤਦ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਦਸੌਂਧ ਗੁਰੂ ਅਰਥ ਦੇਵਾਂਗੇ. ਜਦ ਲੜਕਾ ਤੁਰਣ ਫਿਰਣ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਤਦ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ. ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਉਸ ਦਾ ਜੋ ਮੁੱਲ ਪਾਉਂਦੇ, ਉਸ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ. "ਗੁਰੁ ਕੋ ਸੁਤ ਦਸੌਂਧੀਆ ਕੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਪੁਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਸੌਂਧੀਆ ਕੀਤਾ।

੩ ਮਰਹਟਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਦਸੌਂਧੀਆ ਉਹ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਲਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਦਸਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਮੁਆਫ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਅਰ ਮੁਆਫੀ ਦੇ ਪਰਗਨੇ ਦੀ ਹਿਫਾਜਤ ਦਸੌਂਧੀਏ ਦੇ ਜਿੱਮੇਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ.

ਦਸੰਚਾਰ ਚਉਦਾਹ ਵਿਦ੍ਯਾ. (ਗ੍ਯਾਨ). ਅਠਾਈਸ ਵਿਦ੍ਯਾ. "ਦਸਚਾਰ ਚਾਰ" ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ ੧੮ ਵਿਦ੍ਯਾ ਨਾਲ ਦਸ ਹੋਰ ਜੋੜਨ ਤੋਂ ੨੮ ਵਿਦ੍ਯਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਕਲਾ ੧੦ ਅਤੇ ੧੧ ਅਤੇ ਚੌਸਠ ਕਲਾ ੨.

ਦਸੰਤ੍ਰ. ਸੰ. देशान्तर—ਦੇਸ਼ਾਂਤਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਦੇਸ਼. ਵਿਦੇਸ਼.

ਅਨਜ ਦੇਸ਼. "ਦਿਸੰਤ੍ਰ ਜਾਸ ਛੋਲੀਐ." (ਪਾਰਸਾਵ) ਜਿਸ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਦੇਸ਼ ਭੀ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਛਿੱਲ ਦਿੱਤੇ ਹਨ.

ਦਸੰਦਾ. ਦੱਸਦਾ. ਬਤਾਉਂਦਾ। ੨ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ। ੩ ਪੁੱਛਦਾ. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ. "ਯਾਰ ਵੇ, ਤੈ ਰਾਵਿਆ ਲਾਲਨੁ ਮੂ ਦਸਿ ਦਸੰਦਾ." (ਜੈਤ ਛੰਤ ਮ: ੫) ਯਾਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਆਤਮਗਜਾਨੀ ਸੱਜਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ.

ਦੱਸ. ਸੰਗਜਾ—ਸੁਧ. ਖ਼ਬਰ. ਸਮਾਚਾਰ। ੨ ਦੱਸਣਾ ਦਾ ਅਮਰ.

ਦੱਸਣਾ. ਕ੍ਰਿ. ਸਮਝਾਉਣਾ. ਬਤਾਉਣਾ. ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦਿਸ਼੍ ਧਾ.

ਦਸ੍ਤ / ਦਸ਼੍ਤ } ਦੇਖੋ, ਦਸਤ.

ਦਸ੍ ਅਫ਼ਸ਼ਾਂਦਨ. ਫ਼ਾ دست افشاندن ਕ੍ਰਿ—ਹੱਥ ਝਾੜਨਾ। ੨ ਭਾਵ—ਹੱਥ ਉਠਾ ਲੈਣਾ. ਅਰਥਾਤ—ਛੱਡ ਦੇਣਾ.

ਦਸ੍ਗੀਰ. ਦੇਖੋ, ਦਸਤਗੀਰ.

ਦਸ੍ਗੀਰੀ. ਫ਼ਾ دستگیری ਹੱਥ ਫੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਦਸ੍ਗੀਰੀ ਦੇਹਿ, ਦਿਲਾਵਰ!" (ਤਿਲੰ ਮ: ੫)

ਦਸਜੁ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਚੋਰ. ਲੁਟੇਰਾ। ੨ ਵੈਰੀ। ੩ ਅਗਨਿ (ਅੱਗ). ੪ ਇੱਕ ਅਸਭਜ ਜਾਤਿ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਆਰਯਾਂ ਨੇ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਸਭਜ ਲੋਕ ਜੋ ਕਾਲੇ ਰੰਗ ਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ "ਦਸਜੁ" ਥਾਪਿਆ ਸੀ.

ਦਹ. ਸੰ. ਦਹ੍. ਧਾ—ਜਲਾਉਣਾ, ਨਸ੍ਟ ਕਰਨਾ, ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ, ਦਾਗਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਾਹ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦਗਧ ਕਰਕੇ. ਫੂਕਕੇ. "ਚੂਨਾ ਹੋਵੈ ਉਜਲਾ ਦਹ ਪੱਥਰ ਕੁੱਟੇ." (ਭਾਗੁ) ੪ ਫ਼ਾ ده ਵਿ—ਦਸ਼. "ਦੁਬਿਧਾ ਲਾਗੈ ਦਹ ਦਿਸਿ ਧਾਵੈ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਦਹਸ਼ਤ. ਸੰ. دہشت ਸੰਗਜਾ—ਡਰ. ਭਯ। ੨ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ. ਵਜਾਕੁਲਤਾ.

ਦਹਸਿਰ. ਸੰ. ਦਸ਼ਸ਼ੀਰ੍ਸ—ਦਸ਼ਸ਼ੀਸ਼. ਸੰਗਜਾ—ਦਸ ਸਿਰਾਂ ਵਾਲਾ ਰਾਵਣ. "ਰੋਵੈ ਦਹਸਿਰ ਲੰਕ ਗਵਾਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਦਹਕ. ਦੇਖੋ, ਦਾਹਕ.

ਦਹਕ਼ਾਨ. ਅ਼ دہقان ਦੇਹਗਾਨ ਦਾ ਬਦਲ. ਪਿੰਡ ਵਾਲਾ। ੨ ਪੇਂਡੂ. ਗੰਵਾਰ. ਅਸਭਜ.

ਦਹਣ. ਦੇਖੋ, ਦਹਨ. "ਭ੍ਰਮ ਭ੍ਰਾਂਤਿ ਦਹਣ ਸੀਤਲ ਸੁਖ ਦਾਤਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਦਹਦਿਸ / ਦਹਦਿਸਿ } ਦੇਖੋ, ਦਸ ਦਿਸਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦਸ਼ੋ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ. ਭਾਵ—ਸਾਰੇ. "ਦਹ ਦਿਸ ਪੂਰਿਰਹਿਆ ਜਸੁ ਸੁਆਮੀ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਦਹ ਦਿਸਿ ਪੂਜ ਹੋਵੈ ਹਰਿਜਨ ਕੀ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੩)

ਦਹਨ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਭਸਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦਾਹ. "ਸਤ੍ਰੁ ਦਹਨ ਹਰਿਨਾਮ ਕਹਨ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) "ਹਰਿ ਸਿਮਰਨ ਦਹਨ ਭਏ ਮਲ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੨ ਅਗਨਿ. "ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦਹਨ ਬਿਖੇ ਜੋ ਦਹਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਕ੍ਰੋਧੀ ਪੁਰੁਸ। ੪ ਫ਼ਾ دہن ਮੁਖ. ਮੂੰਹ.

ਦਹਨੁ. ਦੇਖੋ, ਦਹਨ ੧. "ਦੂਤਹ ਦਹਨੁ ਭਇਆ, ਗੋਵਿੰਦ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਦਹਰ. ਅ਼ دہر ਸੰਗਜਾ—ਸਮਾਂ. ਵੇਲਾ। ੨ ਸੰਸਾਰ. ਜਗਤ। ੩ ਸੰ. ਭਾਈ. ਭ੍ਰਾਤਾ। ੪ ਬਾਲਕ। ੫ ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ। ੬ ਕੁੱਕੜ. ਮੁਰਗਾ। ੭ ਨਰਕ। ੮ ਚੂਹੀ। ੯ ਵਿ—ਛੋਟਾ। ੧੦ ਥੋੜਾ। ੧੧ ਦੁਬੋਧ. ਜਿਸ ਦਾ ਸਮਝਣਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ.

ਦਹਰਹ / ਦਹਰਾ } ਫ਼ਾ دہرہ ਸੰਗਜਾ—ਛੋਟੀ ਤਲਵਾਰ। ੨ ਖ਼ੰਜਰ.

ਦਹਰੀ. ਅ਼ دہری ਸੰਗਜਾ—ਜੋ ਸਮਯ (ਕਾਲ) ਨੂੰ ਹੀ ਜਗਤ ਦੇ ਰਚਣ ਅਤੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ੨ ਨਾਸ੍ਤਿਕ. ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ. Atheist.

ਦਹਲ. ਅ਼ دہل, ਦਹੂਲ. ਸੰਗਜਾ—ਹੌਲ. ਧੜਕਾ। ੨ ਇੱਕ ਰੋਗ. خفقان ਖ਼ਫ਼ਕ਼ਾਨ. ਹੌਲਦਿਲ. ਦਿਲ ਦਾ ਧੜਕਣਾ. ਹਰ ਵੇਲੇ ਡਰ ਬਣਿਆ ਰਹਿਣਾ. ਅਚਾਨਕ ਚੌਂਕ ਉਠਣਾ. ਇਹ ਉਨਮਾਦ ਰੋਗ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਰੂਪ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹਨ—ਪੱਠਿਆਂ ਦੀ ਕਮਜੋਰੀ, ਬਹੁਤ ਮੈਥੁਨ, ਦਿਮਾਗੀ ਮਿਹਨਤ, ਰੰਜ, ਡਰ, ਵਾਉਗੋਲਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਭੰਗ ਚਰਸ ਤਮਾਕੂ ਆਦਿ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਸੇਵਨ, ਜਿਗਰ ਅਤੇ ਮੇਦੇ ਦੀ ਖਰਾਬੀ, ਬਹੁਤ ਥਕਾਣ ਅਤੇ ਬਵਾਸੀਰ ਰੋਗ ਆਦਿ.

ਦਹਲ ਦੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਤਾਕਤ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ, ਛੇਤੀ ਹਜਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜਾਂ, ਫਲ ਮੁਰੱਬੇ ਦੁੱਧ ਮੱਖਣ ਮਲਾਈ ਆਦਿ ਦੇਣੀਆਂ ਚਾਹੀਏ. ਸ਼ਰਬਤ ਅਨਾਰ ਸ਼ਰਬਤ ਸੰਦਲ ਪਿਆਉਣੇ ਲੋੜੀਏ. ਹਰ ਵੇਲੇ ਚਿੱਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਰੱਖਣ ਦੇ ਉਪਾਉ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਏ. ਜੋ ਦਵਾਈਆਂ ਉਨਮਾਦ ਰੋਗ ਵਿੱਚ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹਨ ਉਹ ਦਹਿਲ ਭੀ ਦੂਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਉਦਮਾਦ।

੩ ਖੋਟੇ ਕਰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਰਾਜਾ ਵ੍ਰਿੱਧ ਗੁਰੂ ਆਦਿ ਵੱਲੋਂ ਦੰਡ ਮਿਲੇ, ਦਹਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਹੌਲਦਿਲ ਦਾ ਇਹੀ ਇਲਾਜ ਉੱਤਮ ਹੈ ਕਿ ਕੁਕਰਮ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਸਦਾਚਾਰੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ.

ਦਹਲੀਜ਼. ਫ਼ਾ دہلیز ਸੰਗਜਾ—ਦੇਹਲੀ. ਦੇਹਲ. ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਚੌਖਟ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਲੱਕੜ. ਮੁਹਾਠ. ਬ੍ਰੂਹਾਠ.

ਦਹਾ. ਫ਼ਾ دہہ ਦਹਹ. ਸੰਗਜਾ—ਮੁਹ਼ੱਰਮ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਾਰੀਖ਼ ਤੋਂ ਦਸਵੀਂ ਤਕ ਦੇ ਦਿਨ. ਮੁਹ਼ੱਰਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਸ਼ ਦਿਨ। ੨ ਭਾਵ—ਤਅ਼ਜ਼ੀਯ਼ਹ (ਤਾਜੀਆ). ਦੇਖੋ, ਤਾਜੀਆ ੩.

ਦਹਾਨ. ਫ਼ਾ دہان ਸੰਗਜਾ—ਮੁਖ. ਮੂੰਹ.

ਦਹਾਨਾ. ਫ਼ਾ دہانہ ਸੰਗਜਾ—ਘੋੜੇ ਦੇ ਦਹਾਨ (ਮੂੰਹ) ਦੇਣ ਦਾ ਲੋਹੇ ਦਾ ਅੰਕੁੜਾ. ਲਗਾਮ। ੨ ਪਾਣੀ ਦਾ ਮੋਘਾ. ਨੱਕਾ. ਖਾਲ ਅਥਵਾ ਰਾਜਵਾਹੇ ਦਾ ਮੁਖ। ੩ ਉਹ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਦਰਿਆ ਆਕੇ ਮਿਲੇ.

ਦਹਾਨੀਦਨ. ਫ਼ਾ دہانیدن ਕ੍ਰਿ—ਦਿਵਾਉਣਾ. ਦਿਲਾਨਾ. ਦਾਨ ਕਰਾਉਣਾ.

ਦਹਿਣੀ. ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਊਂਨਾ, ਥਾਣਾ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰੋਪੜ ਤੋਂ ੧੮ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਹੈ.

ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀਰਤਪੁਰੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਜਾਂਦੇ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਕਬੀਰ ਵੰਸੀਏ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਪੱਕੀ ਆਮਦਨ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੨ ਵਿ—ਦਹਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ੩ ਸੱਜੀ. ਦਾਹਿਨੀ.

ਦਹਿਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦਹਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਾਹਿਨਾ.

ਦਹਿਰੀ. ਦੇਖੋ, ਦਹਰੀ.

ਦਹਿਲ. ਦੇਖੋ, ਦਹਲ.

ਦਹੀ. ਸੰ. ਦਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਦੁੱਧ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਖਟਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਪੰਡਿਤ ਦਹੀ ਵਿਲੋਈਐ ਭਾਈ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੧) ਭਾਵ—ਸਾਰ ਕਰਮ.

ਦਹੀਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਹ਼ੱਰਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਸ ਦਿਨ. ਪਹਿਲਾ ਦਹੱਕਾ। ੨ ਵਿ—ਦਗਧ ਕਰੈਯਾ. ਦਹਨ ਕਰਤਾ.

ਦਹੀਂਡੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਹੀਂ ਦੀ ਹਾਂਡੀ. "ਦਹੀਂਡੀ ਦੈ ਸਿਰ ਆਗੈ ਕਰਿਓ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)

ਦਹੀਰ. ਅ਼ دهر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਖ਼ਤ ਜ਼ਮਾਨਾ. ਦੁਖਦਾਈ ਸਮਾਂ.

ਦਹੁਮ. ਫ਼ਾ دهم ਵਿ—ਦਸ਼ਮ. ਦਸਵਾਂ.

ਦਹੂਸ. ਅ. ਬਬਰ ਸ਼ੇਰ. ਕੇਸਰੀ ਸਿੰਘ। ੨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਦਹੂਸ ਦਾ ਅਰਥ ਬਲਵਾਨ ਜਾਹਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

ਦਹੇਜ. ਦੇਖੋ, ਦਾਜ.

ਦਹੰਦਿਸਿ. ਦੇਖੋ, ਦਹ ਦਿਸ.

ਦਹਜੋ. ਦਗਧ ਕੀਤਾ. ਦਹਨ ਕਰਿਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਹੀ. ਦਧਿ. ਦੇਖੋ, ਮਹਜੋ.

ਦਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ. ਪਾਣੀ.

ਦਕ਼ੀਕ਼ਾ. ਅ਼ دقیقه ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿੱਕ (ਸੂਖਮ) ਬਾਤ। ੨ ਯੁਕ੍ਤਿ. ਉਪਾਯ. ਤਦਬੀਰ। ੩ ਛਣ. ਲਹਜਾ. ਖਿਨ। ੪ ਕਮੀ. ਨਕ਼ੁਸਾਨ. ਘਾਟਾ.

ਦਕੋਦਰ. ਦਕ (ਜਲ) ਉਦਰ (ਪੇਟ). ਦੇਖੋ, ਜਲੋਦਰ.

ਦਕ੍ਸ਼. ਸੰ. ਦਕ੍ਸ਼੍. ਧਾ—ਚਤੁਰ ਹੋਣਾ, ਯੋਗ੍ਯ ਹੋਣਾ, ਵਧਣਾ, ਬਲਵਾਨ ਹੋਣਾ। ੨ ਵਿ—ਚਤੁਰ. ਦਾਨਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਦੇਵਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਭੀ ਹੈ. ਗਰੁੜ ਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਸੱਜੇ ਅਗੂੰਠੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦਕ੍ਸ਼ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਵਿੱਚੋਂ ਦਕ੍ਸ਼ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ. ਭਾਗਵਤ ਵਿੱਚ ਦਕ੍ਸ਼ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਮਾਨਸ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਨੁ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਸੂਤਿ ਹੈ. ਵਿਸਨੁਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਪ੍ਰਚੇਤਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦਕ੍ਸ਼ ਹੈ. ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਸਭ ਇੱਕਮਤ ਹਨ ਕਿ ਦਕ੍ਸ਼ ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ ਦਾ ਵਡਾ ਸਹਾਇਕ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕੰਨ੍ਯਾ ਉਤਪੰਨ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦਸ ਧਰਮਰਾਜ ਨੂੰ, ਤੇਰਾਂ ਕਸ਼੍ਯਪ ਨੂੰ, ਸਤਾਈ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇੱਕ (ਸਤੀ) ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਵਿਆਹੀ. ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਦਕ੍ਸ਼ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢਕੇ ਬਕਰੇ ਦਾ ਸਿਰ ਧੜ ਉੱਤੇ ਜੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸਤੀ ੮ ਅਤੇ ਗਾਲ੍ਹ ਬਜਾਨਾ ੩। ੪ ਮੁਰਗਾ. ਕੁੱਕੜ। ੫ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਬੈਲ। ੬ ਸ਼ਿਵ। ੭ ਵਿਸ਼ਨੁ। ੮ ਬਲ. ਤ਼ਾਕ਼ਤ। ੯ ਵੀਰਯ. ਮਣੀ। ੧੦ ਵਿ—ਸੱਜਾ.

ਦਕ੍ਸ਼ਸੁਤਾ, ਦਕ੍ਸ਼ਕਨ੍ਯਾ, ਦਕ੍ਸ਼ਜਾ, ਦਕ੍ਸ਼ਤਨਯਾ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਕ੍ਸ਼ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸਤੀ. ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਅਤੇ ਕਸ਼੍ਯਪ ਅਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ. ਦੇਖੋ, ਦਕ੍ਸ਼.

ਦਕ੍ਸ਼ਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਤੁਰਾਈ. ਦਾਨਾਈ। ੨ ਯੋਗ੍ਯਤਾ. ਲਿਆਕ਼ਤ.

ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੱਜਾ. ਦਾਹਿਨਾ। ੨ ਚਤੁਰ. ਦਾਨਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ ਦਿਸ਼ਾ. ਸੂਰਯ ਵੱਲ ਪ੍ਰਾਤਹ ਕਾਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਖੜੇ ਹੋਣ ਤੋਂ ਜੋ ਦਿਸ਼ਾ ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ (ਸੱਜੇ) ਪਾਸੇ ਹੋਵੇ। ੪ ਵਿਸ਼ਨੁ। ੫ ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਨਾਇਕ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਮਾਨ ਹੋਵੇ। ੬ ਉਦਰ. ਪੇਟ.

ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ ਨਾਯਕ. ਦੇਖੋ, ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ ੫। ੨ ਯਮ. ਦੇਖੋ, ਦਿਕਪਾਲ.

ਦਕ੍ਸ਼ਿਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦਖਿਣਾ.

ਦਕ੍ਸ਼ਿਣਾਯਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਸਮਾਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਰਕ ਰੇਖਾ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਮਕਰ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਸੂਰਯ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ੨੧ ਜੂਨ ਤੋਂ ੨੨ ਦਿਸੰਬਰ ਤਕ ਦਾ ਸਮਾਂ. ਦੇਖੋ, ਉੱਤਰਾਯਣ.

ਦਖਣ. ਦੱਖਣ. ਦੇਖੋ, ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ.

ਦਖਣਾਇਨ. ਦੇਖੋ, ਦਕ੍ਸ਼ਿਣਾਯਨ.

ਦਖਣਿ. ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਉਤਰਿ.

ਦਖਣੀ. ਵਿ—ਦਕ੍ਸ਼ਿਣੀਯ. ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਜਿਵੇਂ—ਦਖਣੀ ਵਡਹੰਸ. ਦੇਖੋ, ਅਲਾਹਣੀ ਮ: ੧, ਸ਼ਬਦ ੩.

ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ. ਮੱਧ ਭਾਰਤ (ਸੀ.ਪੀ.) ਦੇ ਨਿਮਾਰ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਨਧਾਤਾ ਦ੍ਵੀਪ (ਟਾਪੂ) ਅੰਦਰ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਦਿਰ ਹੈ. ਉਸ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਮਤਿ ਦੇਣ ਲਈ, ਜੋ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿੱਚ ਮਨੋਹਰ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ "ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ. ਇਹ ਰਚਨਾ ਭੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਵਾਂਙ ਅੱਖਰਾਂ ਪਰਥਾਇ ਹੈ.

ਦਖਣੀਰਾਇ. ਇਹ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਡੇ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਵਾਲੇ ਹੋਏ ਹਨ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਕਪਿਆਲ ਅਤੇ ਬਟਰਿਆਨਾ ਜਾਗੀਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ. ਆਪ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਘਰਾਚੋਂ (ਨਜਾਮਤ ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ) ਵਿੱਚ ਸੀ. ਸੰਮਤ ੧੮੭੨ ਵਿੱਚ ਦੱਖਣੀਰਾਇ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ. ਆਪ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹੁਣ ਘਰਾਚੋਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਤਿਲੋਕਰਾਮ ਜੀ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਵਡੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਸਦਾਵ੍ਰਤ ਲਗਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਿਦ੍ਯਾਰਥੀ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ.

ਦੱਖਣੀਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ ਇਉਂ ਹੈ—

ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ

।

ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਜੀ
|
ਮਿਹਰਬਾਨ ਜੀ
|
ਕਰਨਮੱਲ ਜੀ
|
ਸੋਹਨਮੱਲ ਜੀ
|
ਨਿਰੰਜਨਰਾਇ ਜੀ
|
ਦੱਖਣੀਰਾਇ ਜੀ

ਦਖਨੂਤਾ. ਦੁਖਮੂਤ੍ਰਾ. ਦੇਖੋ, ਦਖੂਤ੍ਰਾ.

ਦਖਨ. ਦੇਖੋ, ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ ੩. "ਦਖਨ ਦੇਸ ਹਰੀ ਕਾ ਬਾਸਾ, ਪਛਿਮਿ ਅਲਹ ਮੁਕਾਮਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ) ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ (ਸ਼੍ਰੀ ਰੰਗਨਾਥ) ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਸ਼੍ਚਿਮ (ਕਾਬਾ) ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਘਰ ਹੈ.[1] ਦੇਖੋ, ਪਛਿਮਿ.

ਦਖਮਾ. ਫ਼ਾ دخمہ ਦਖ਼ਮਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਕ਼ਬਰਾ। ੨ ਉਹ ਹਾਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਤਿਸ਼ਪਰਸ੍ਤ ਪਾਰਸੀ ਆਪਣੇ ਮੁਰਦੇ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਖਵਾਉਣ ਲਈ ਰਖਦੇ ਹਨ. Tower of silence. ਹਸਣ. ਦੇਖੋ, ਹਸਣ ਅਤੇ ਹਸਣਿ.

ਦਖ਼ਲ. ਅ਼ دخل ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਧਿਕਾਰ. ਕ਼ਬਜਾ। ੨ ਪਹੁੰਚ. ਪ੍ਰਵੇਸ਼.

ਦਖਿਣ. ਦੇਖੋ, ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ.

ਦਖਿਣਾ, ਦਖਿਨਾ ਸੰ. ਦਕ੍ਸ਼ਿਣਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ (ਸੱਜੇ) ਹੱਥ ਨਾਲ ਅਰਪਨ ਕੀਤੀ ਭੇਟਾ। ੨ ਗੁਰੂ ਅਥਵਾ ਪੁਰੋਹਿਤ ਆਦਿ ਨੂੰ ਅਰਪਨ ਕੀਤੀ ਭੇਟਾ। ੩ ਭਾਵ—ਦਾਨ. "ਇਕ ਦਖਿਣਾ ਹਉ ਤੈ ਪਹਿ ਮਾਗਉ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ੪ ਦੱਖਣ ਦਿਸ਼ਾ.

ਦਖ਼ੀਲ. ਵਿ—ਦਖ਼ਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਦਖ਼ਲ.

ਦਖੂਤ੍ਰਾ. ਦੁੱਖ-ਮੂਤ੍ਰ. ਸੰ. ਮੂਤ੍ਰਕ੍ਰਿਛ੍ਰ. ਮੂਤ੍ਰਕ੍ਰਿਛ੍ਰ. احتباس البول ਇਹ਼ਤਬਾਸੁਲਬੌਲ. Retention of Urine. ਦੁੱਖ ਹੋਕੇ ਅਤੇ ਰੁਕ ਰੁਕਕੇ ਪੇਸ਼ਾਬ ਆਉਣਾ.

ਗਰਮ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਚੀਜਾਂ ਖਾਣ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ, ਤੱਤੇ ਅੰਨ ਖਾਣ, ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਦੀ ਹਾਜਤ ਅਤੇ ਭੁੱਖ ਤ੍ਰੇਹ ਰੋਕਣ, ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਰੋਕਕੇ ਮੈਥੁਨ ਕਰਣ ਆਦਿਕ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ਾਬ ਰੁਕਕੇ ਸਾੜੇ ਨਾਲ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਇਸ ਰੋਗ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਾਸ ਮਸਾਲੇ ਚਟਨੀ ਅਚਾਰ ਆਦਿ ਛੱਡਕੇ ਦੁੱਧ ਚਾਵਲ ਖਿਚੜੀ ਆਦਿ ਦਾ ਭੋਜਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਦੁਖਮੂਤ੍ਰੇ ਨੂੰ ਆਰਾਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ.

(੧) ਛੋਟੀ ਇਲਾਇਚੀ, ਸ਼ੁੱਧ ਸਿਲਾਜੀਤ, ਕੱਕੜੀ ਦੇ ਬੀਜ, ਸੇਂਧਾ ਲੂਣ, ਕੇਸਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਚੂਰਣ ਚੌਲਾਂ ਦੇ ਧੋਣ ਨਾਲ ਪੀਣਾ.

(੨) ਭੱਖੜੇ ਦੇ ਬੀਜ, ਖੀਰੇ ਦੇ ਮਗਜ, ਚਿੱਟਾ ਜੀਰਾ, ਕਾਸਨੀ, ਇਲਾਇਚੀਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਦਾਈ ਪੀਣੀ.

(੩) ਸ਼ਰਬਤ ਸੰਦਲ ਅਤੇ ਨਿੰਬੂ ਦੀ ਸਿਕੰਜਬੀ ਪੀਣੀ.

(੪) ਜੌਂਖਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ੋਰਾ ਕਲਮੀ ਮਾਸ਼ਾ ਮਾਸ਼ਾ ਦੁੱਧ ਦੀ ਲੱਸੀ ਨਾਲ ਫੱਕਣਾ.

(੫) ਧਨੀਆਂ ਅਤੇ ਭੱਖੜਾ ਉਬਾਲਕੇ ਸ਼ਹਿਦ ਮਿਲਾਕੇ ਪੀਣਾ.

(੬) ਚਮੇਲੀ ਦੀ ਜੜ ਨੂੰ ਬਕਰੀ ਦੇ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਪੀਸ ਛਾਣਕੇ ਮਿਸ਼ਰੀ ਮਿਲਾਕੇ ਪੀਣਾ. ਜੇ ਦਖੂਤ੍ਰੇ ਦੀ ਛੇਤੀ ਖਬਰ ਨਾ ਲਈ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਸੁਜਾਗ ਪ੍ਰਮੇਹ ਆਦਿਕ ਭੈੜੇ ਰੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. "ਚਿਣਗ ਪ੍ਰਮੇਹ ਭਗਿੰਦ੍ਰ ਦਖੂਤ੍ਰਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਦੱਖ. ਦੇਖੋ, ਦਕ੍ਸ਼.

ਦੱਖਣ. ਦੇਖੋ, ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ.

ਦੱਖਣ ਸੱਖਣ ਭੱਖਣ. (ਸਨਾਮਾ) ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ ਦਿਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸਖ੍ਯਤਾ (ਪ੍ਰੇਮ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਰਾਵਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਤੀਰ.

ਦਗ. ਦਗਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੇਖੋ, ਦਗਬਾਜ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਗਣਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦਾਗ.

ਦਗਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦਗਧ ਹੋਣਾ. ਮੱਚਣਾ. ਪ੍ਰਜ੍ਵਲਿਤ ਹੋਣਾ। ੨ ਦਾਗੇ ਜਾਣਾ। ੩ ਚਮਕਣਾ.

ਦਗਧ. ਸੰ. ਦਗ੍ਧ. ਵਿ—ਜਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਜਲਾਇਆ ਹੋਇਆ. "ਕਲਮਲ ਦਗਧ ਹੋਹਿ ਖਿਨ ਅੰਤਰਿ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਦਗਧ ਅੱਖਰ, ਦਗਧਾਕ੍ਸ਼ਰ ਪਿੰਗਲ ਅਨੁਸਾਰ ਹ. ਝ. ਣ.[2] ਭ. ਰ. ਇਹ ਪੰਜ ਅੱਖਰ. ਕਿਤਨੇ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹ ਝ ਧ ਰ ਸ ਭ ਘ ਨ ਇਹ ਅੱਠ ਦਗਧ ਹਨ. ਛੰਦ ਦੇ ਆਦਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਦੇਣਾ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਵਰਜਿਆ ਹੈ.

ਦਗਬਾਜ. ਫ਼ਾ دغاباز ਦਗ਼ਾਬਾਜ਼. ਵਿ—ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਛਲੀਆ. ਕਪਟੀ. "ਦਗਬਾਜਨ ਜੀਵਤ ਜਾਨ ਨ ਦੀਜੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਦਗਰ. ਦੇਖੋ, ਡਗਰ ਅਤੇ ਦਗਰਾ.

ਦਗਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡਗ (ਡਿੰਘ) ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. ਮਾਰਗ. ਰਸਤਾ. "ਕਬੈ ਨ ਜਾਵੋਂ ਤਾਂਕੇ ਦਗਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਦੇਰ. ਬਿਲੰਬ. ਚਿਰ। ੩ ਦਗਰ (ਮਾਰਗ) ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ, ਰਾਹੀ. ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ. "ਰਾਮਰਸਾਇਣ ਪੀਉ, ਰੇ ਦਗਰਾ!" (ਆਸਾ ਨਾਮਦੇਵ) ੪ ਦੇਖੋ, ਦਗਲਾ। ੫ ਅਨਲ ਅਤੇ ਹੁਮਾ ਜੇਹਾ ਇੱਕ ਕਲਪਿਤ ਪੰਛੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਖੰਭਾਂ ਉੱਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਕ਼ੁਰਾਨ ਦੀਆਂ ਆਯਤਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਹਨ. "ਦਗਰਾ ਪੰਛੀ ਪਰਨ ਪਰ ਲਿਖਾ ਕੁਰਾਨ ਮਤਾਂਤ." (ਗੁਵਿ

[1] ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ ਜਰੁਸਲਮ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਭੀ ਅਜੇਹੀ ਹੀ ਮੰਨੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਜ਼ਬੂਰ ਸਾਮ (Psalm) ੮੭. "His foundation is in the holy mountains. The Lord loveth the gates of Zion more than all the dwellings of jacob. Glorious things are spoken of thee, O city of God."

[2] ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੁਢ ਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਣਕਾਰ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ.

੧੦) ਇਸ ਪੰਛੀ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕੁਰਾਨ ਅਤੇ ਹਦੀਸਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆਈ ਕਥਾ ਹੈ.

ਦਗਰੀ. ਦਗਰ (ਰਾਹ) ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਪਾਂਧੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਗਲੀ.

ਦਗਰੋ. ਦੇਖੋ, ਦਗਰਾ.

ਦਗਲਾ / ਦਗਲੀ ਫ਼ਾ دگله, ਦਗਲਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੋਟ. ਕੁੜਤੀ. "ਪਹਿਰਉ ਨਹੀ ਦਗਲੀ ਲਗੈ ਨ ਪਾਲਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਇੱਥੇ ਦਗਲੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਦੇਹ ਹੈ, ਪਾਲਾ ਦਾ ਅਰਥ ਯਮਦੰਡ ਹੈ.

ਦਗੜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਚੀ ਧਰਤੀ. ਟਿੱਬਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਗਰਾ.

ਦਗ਼ਾ. ਫ਼ਾ دغا, ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛਲ. ਕਪਟ. ਧੋਖਾ.

ਦਗਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦਗਧ ਕਰਾਉਣਾ. ਤੋਪ ਆਦਿ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦਿਵਾਉਣੀ। ੨ ਤੱਤੀ ਧਾਤੁ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਦਾਗ਼ ਲਵਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦਗਾਨਾ.

ਦਗਾਈ. ਦਾਗ਼ ਹੈ. ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ. "ਮਾਥੈ ਮੇਰੇ ਦਗਾਈ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ਸਨਮੁਖ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਖਾਕੇ ਮੈਂ ਮੱਥੇ ਤੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਵਾਇਆ ਹੈ। ੨ ਪ੍ਰਜ੍ਵਲਿਤ ਕੀਤੀ. ਮਚਾਈ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਗਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੪ ਦਾਗਣ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ.

ਦਗਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦਾਗ਼ ਲਗਾਉਣਾ. ਧਾਤੁ ਨੂੰ ਤਪਾਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਦਾਗ਼ ਲਾਉਣਾ. ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਗ਼ੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਦਾਗ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ੨ ਦਾਗਿਆ. ਦਾਗ਼ ਲਗਾਇਆ. "ਹਮਰੈ ਮਸਤਕਿ ਦਾਗੁ ਦਗਾਨਾ." (ਗਉ ਮ: ੪)

ਦਗ਼ਾਬਾਜ਼. ਦੇਖੋ, ਦਗਬਾਜ.

ਦਗੇ. ਦਾਗੇ ਹੋਏ. ਚਕ੍ਰਾਂਕਿਤ. ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਵਿੱਚ ਛਾਪਾ ਲਵਾਉਣ ਵਾਲੇ. "ਦਗੇ ਦਿਗੰਬਰ ਵਾਦ ਕਰਾਏ." (ਭਾਗੁ) ਭਾਵ—ਸ੍ਰੀ ਵੈਸਨਵ ਅਤੇ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ ਝਗੜਦੇ ਹਨ.

ਦੱਗ. ਵਿ—ਚਮਕੀਲਾ। ੨ ਰੌਸ਼ਨ. ਦੇਖੋ, ਦਗਣਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦਗਧ.

ਦਗਜੋ. ਦਾਗਿਆ ਗਿਆ। ੨ ਦਗਧ ਹੋਇਆ. ਜਲਿਆ. "ਆਗ ਲਗੇ ਗਨ ਸਾਲ ਦਗਜੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਸਾਲ ਬਿਰਛਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ ਭਸਮ ਹੋਇਆ.

ਦਘ੍. ਧਾ—ਪਹੁਚਣਾ, ਕਮ ਹੋਣਾ, ਜਾਣਾ, ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨਾ.

ਦਛ. ਦੇਖੋ, ਦਕ੍ਸ਼ ਅਤੇ ਦੱਛ.

ਦਛਨ. ਦੇਖੋ, ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ ਅਤੇ ਦਖਨ.

ਦਛਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦਖਿਨਾ.

ਦੱਛ. ਦੇਖੋ, ਦਕ੍ਸ਼. "ਦੱਛ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਜਿਨਹਿ ਉਪਾਏ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਦੱਛਨ. ਦੇਖੋ, ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ ਅਤੇ ਦਖਨ.

ਦਝ. ਦੇਖੋ, ਦਝਣੁ ਅਤੇ ਦਝਿ.

ਦਝਣੁ. ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਗਧ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਜਲਣਾ. "ਇਕਿ ਦਝਹਿ ਇਕਿ ਦਬੀਅਹਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ)

ਦਝਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗਨਿ, ਜੋ ਦਗਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ ਰਖਦੀ ਹੈ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦਗਧ ਹੋਕੇ. ਸੜਕੇ. "ਮਨਮੁਖ ਦਝਿ ਮਰੰਨਿ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਵਿ—ਦਹ੍ਯ. ਦਗਧ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਜਲਾਨੇ ਲਾਇਕ.

ਦਝੈ. ਦਗਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਜਲਦਾ ਹੈ. "ਆਪਣੇ ਰੋਹਿ ਆਪੇ ਹੀ ਦਝੈ." (ਸਵਾ ਮ: ੩)

ਦਝੰਨਿ. ਦਗਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਸੜਦੇ ਹਨ. "ਦਝੰਨਿ ਵੰਨ੍ਹਿ ਮੇ ਪੜੇ." (ਸਲੋਹ)

ਦਟਪਟਾ. ਦੇਖੋ, ਪਉੜੀ ਦਾ ਰੂਪ ੧੧.

ਦੱਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡਾਂਟਨਾ. ਤਾੜਨਾ. "ਜਿਨੈ ਦੁਸਟ ਦੱਟੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਦਪਟ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਝਪਟ. ਹਮਲਾ.

ਦਤ. ਸੰ. ਦੱਤਿ—ਦੱਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਨ. ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼. "ਕੰਚਨਾ ਬਹੁ ਦਤ ਕਰਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ) ੨ ਦੇਖੋ, ਦਤੁ ਅਤੇ ਦੱਤ.

ਦਤਵਨ. ਦੇਖੋ, ਦਾਤਣ.

ਦਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਦਾਤਾਰ.

ਦਤਿ. ਦੇਖੋ, ਦਤ.

ਦਤੀਆਂ. ਦੰਦੀਆਂ.

ਦਤੁ. ਸੰ. ਦੱਤ. ਵਿ—ਦਾਨ ਕੀਤਾ. ਦਿੱਤਾ. "ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ." (ਜਪੁ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਨ. "ਕੰਚਨ ਕੇ ਕੋਟਿ ਦਤੁ ਕਰੀ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਤ੍ਯਾਗਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਛੱਡਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਸੁਰ ਸਤ ਖੋੜਸਾ ਦਤੁ ਕੀਆ." (ਮਾਰੂ ਜੈਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਚੰਦਸਤ। ੪ ਦੇਖੋ, ਦਤ। ੫ ਦੇਖੋ, ਦੱਤ.

ਦਤੌਨ. ਦੰਤਧਾਵਨ. ਦਾਤਨ. "ਕਰਿ ਸੌਚਾਚਾਰ ਪੁਨ ਕਰੋ ਦਤੌਨਾ." (ਮਹਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਦੱਤ. ਦੇਖੋ, ਦਤੁ। ੨ ਅਤ੍ਰਿ ਰਿਖਿ ਦਾ ਅਨਸੂਯਾ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਪੁਤ੍ਰ, ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ. "ਤਬ ਹਰਿ ਬਹੁਰ ਦੱਤ ਉਪਜਾਯੋ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਦੱਤ ਦੀ ੨੪ ਅਵਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਹੈ. ਇਸ ਸਾਰਗ੍ਰਾਹੀ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਚੌਬੀਸ ਗੁਰੂ ਧਾਰਣ ਕੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਗੁਣ ਗ੍ਰਹਣ ਕੀਤਾ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਅਨੁਸਾਰ ਚੌਬੀਸ ਗੁਰੂ ਇਹ ਹਨ:—

ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਜਲ, ਪਵਨ, ਆਕਾਸ਼, ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਅਗਨਿ, ਸੂਰਯ, ਕਬੂਤਰ, ਅਜਗਰ ਸਰਪ, ਸਮੁਦ੍ਰ, ਹਾਥੀ, ਭੌਰਾ, ਪਤੰਗ, ਸ਼ਹਿਦ ਚੋਣ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਮ੍ਰਿਗ, ਮੱਛੀ, ਪਿੰਗਲਾ ਵੇਸ਼੍ਯਾ, ਗਿਰਝ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ, ਬਾਲਕ, ਕੁਆਰੀ ਕੰਨ੍ਯਾ, ਤੀਰਗਰ, ਮਕੜੀ ਅਤੇ ਤਿਤਲੀ.

ਮਾਰਕੰਡੇਯਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨਸੂਯਾ ਦੇ ਵਰ ਮੰਗਣ ਪੁਰ ਉਸ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ "ਸੋਮ" ਰੂਪ ਹੋਕੇ, ਵਿਸ਼ਨੁ "ਦੱਤ" ਹੋਕੇ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ "ਦੁਰਵਾਸਾ" ਹੋਕੇ ਜਨਮਿਆ.

ਦੱਤਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੋਦੀ ਲਿਆ ਪੁਤ੍ਰ. ਮੁਤਬੰਨਾ.

ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ. ਅਤ੍ਰਿ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦੱਤ. ਦੇਖੋ, ਦੱਤ ੨.

ਦੱਤਿ. ਦੇਖੋ, ਦਤ.

ਦੱਥਾ. ਦੇਖੋ, ਤੱਥਾ.

ਦਦ. ਸੰ. ਦਦ੍. ਧਾ—ਦਾਨ ਕਰਨਾ, ਤ੍ਯਾਗਣਾ। ੨ ਵਿ—ਦਾਤਾ. ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦੱਦ। ੪ ਦੇਖੋ, ਦਾਦਾ.

ਦਦਸਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਦੇ ਦੀ ਸ਼ਾਲਾ. ਦਾਦੇ ਦਾ ਘਰ. ਦਾਦਕੇ. "ਨਹੀ ਦਦਸਾਰ ਪਿਤ ਪਿਤਾਮਾ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਦਦਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਦਾਨ ਕਰਨਾ.

ਦਦਾ. ਦ ਅੱਖਰ. "ਦਦਾ ਦਾਤਾ ਏਕੁ ਹੈ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਦ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ. ਦਕਾਰ.

ਦਦਿ. ਸੰ. ਵਿ—ਦਾਤਾ. ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਦਦੂ. ਵਿ—ਦਾਤ੍ਰਿ. ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਦਦੂ ਨਿਰਵਾਣ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਮੁਕਤਿਦਾਤਾ.

ਦਦੇਹਸ. ਸਹੁਰੇ ਦੀ ਮਾਂ. ਦਾਦੀ ਸੱਸ.

ਦੱਦ, ਦੱਦਰ ਇੱਕ ਰੋਗ. ਸੰ. ਦਦ੍ਰੁ—ਦਦ੍ਰੂ. ‏قُوبا‎ ਕ਼ੂਬਾ. Ringworm. ਮੈਲਾ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਮੈਲਾ ਪਾਣੀ ਲਗਣ ਤੋਂ ਗਿੱਲਾ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਨ ਤੋਂ ਲਹੂ ਦੀ ਖਰਾਬੀ ਤੋਂ ਇਹ ਰੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਵੈਦਕ ਵਿੱਚ ਇਹ ਛੋਟੇ ਕੁਸ੍ਠਾਂ (ਕੋੜ੍ਹਾਂ) ਅੰਦਰ ਗਿਣਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਭੀ ਕੀੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਖੁਰਕਣ ਤੋਂ ਵਧਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ. ਦੱਦ ਵਿੱਚ ਮੱਠੀ ਮੱਠੀ ਖਾਜ ਉਠਦੀ ਹੈ. ਜਾਦਾ ਖੁਰਕਣ ਤੋਂ ਤੁਚਾ ਉੱਚੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਨਿਕਲਨ ਲਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਲਨ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਉਪਾਉ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੰਧਕ ਦੇ ਸਬੂਣ ਨਾਲ ਦੱਦ ਵਾਲਾ ਥਾਂ ਧੋਕੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਦਵਾ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਏ.

ਕੱਥ, ਮਾਜੂ, ਗੰਧਕ, ਤੇਲੀਆ ਸੁਹਾਗਾ, ਚੌਹਾਂ ਨੂੰ ਕਪੜਛਾਣ ਕਰਕੇ ਕੂੰਡੇ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਦੇਕੇ ਅਜੇਹਾ ਘੋਟੇ ਜੋ ਲੇਸ ਛੱਡ ਦੇਣ. ਇਸ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਵੱਟਕੇ ਛਾਵੇਂ ਸੁਕਾ ਲੈਣੀਆਂ. ਇਹ ਗੋਲੀ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਘਸਾਕੇ ਦੱਦ ਉੱਪਰ ਲੇਪ ਕਰਨੀ ਅਰ ਜਦ ਤੀਕ ਦਵਾ ਖੁਸ਼ਕ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਵਸਤ੍ਰ ਨਾਲ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਢਕਣਾ ਚਾਹੀਏ.

ਸੰਘਾੜੇ ਦਾ ਆਟਾ ਛੀ ਮਾਸ਼ੇ, ਅਫੀਮ ਇੱਕ ਮਾਸ਼ਾ, ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਗਜੀ ਨਿੰਬੂ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੋਟਕੇ ਲੇਪ ਕਰਨਾ.

ਚਰਾਇਤਾ ਆਦਿ ਲਹੂ ਸਾਫ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਔਖਧਾਂ ਵਰਤਣੀਆਂ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹਨ. ਦੱਦ ਦੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਲਹੂ ਵਿੱਚ ਜੋਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੀਖਣ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣੇ ਚਾਹੀਦੇ.

ਦਦ੍ਰੂ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੱਦ ਰੋਗ. ਦੇਖੋ, ਦੱਦ। ੨ ਕੱਛੂ. ਕੂੰਮਾ.

ਦਧ. ਦੇਖੋ, ਦਗਧ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਧਿ। ੩ ਦੁਗਧ (ਦੁੱਧ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਧਰ ਰੂਪ ਗਊ ਦਧਸਿੰਧੁ ਗਈ." (ਰੁਦ੍ਰਾਵ) ਕ੍ਸ਼ੀਰਸਮੁਦ੍ਰ ਨੂੰ ਗਈ। ੪ ਡਿੰਗ. ਸਮੁੰਦਰ. ਉਦਧਿ.

ਦਧਸਿੰਧੁ. ਕ੍ਸ਼ੀਰਸਮੁਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਦਧ ੩। ਦਧਿਸਿੰਧੁ. ਦਹੀ ਦਾ ਸਾਗਰ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤ ਸਾਗਰ.

ਦਧਸੁਤਨੀ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਦਧਿਸੁਤਾ, ਲੱਛਮੀ.

ਦਧਾ. ਦਗਧ ਹੋਇਆ. ਜਲਿਆ. ਦੇਖੋ, ਦਗਧ. "ਦਧਾ ਹੋਆ ਸੁਆਹ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਦਧਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਹੀਂ. ਜਮਿਆ ਹੋਇਆ ਦੁੱਧ. "ਦਧਿ ਕੈ ਭੋਲੈ ਬਿਰੋਲੈ ਨੀਰ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਵਸਤ੍ਰ। ੩ ਉਦਧਿ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਸਮੁੰਦਰ. "ਜੈਸੇ ਦਧਿ ਮੱਧ ਚਹੂੰ ਓਰ ਤੇ ਬੋਹਥ ਚਲੈ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਦਧਿਸਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੱਖਣ. ਨਵਨੀਤ.

ਦਧਿਸੁਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਹੀਂ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਮੱਖਣ। ੨ ਉਦਧਿ (ਸਮੁੰਦਰ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੩ ਮੋਤੀ। ੪ ਅਮ੍ਰਿਤ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦਧਿਸੁਤ ਸਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਦਧਿ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ (ਅਮ੍ਰਿਤ) ਸਰ (ਤਾਲ). ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਗੁਵਿ ੬) ਇਹ ਪਹੇਲੀ ਵਾਂਙ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਦਧਿਸੁਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਦਧਿ (ਸਮੁੰਦਰ) ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਲਕ੍ਸ਼ਮੀ। ੨ ਸਿੱਪੀ.

ਦਧਿਖੀਰ. ਸੰ. ਕ੍ਸ਼ੀਰੋਦਧਿ—ਕ੍ਸ਼ੀਰੋਦਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁੱਧ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ. ਕ੍ਸ਼ੀਰ ਸਾਗਰ.

ਦਧਿਜ, ਦਧਿਜਾਇਆ, ਦਧਿਜਾਤ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੱਖਣ। ੨ ਉਦਧਿ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੩ ਮੋਤੀ. "ਝਾਲਰ ਦਧਿਜਾਏ." (ਗੁਵਿ ੬) ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਝਾਲਰ। ੪ ਦੇਖੋ, ਦਧਿਸੁਤਾ.

ਦਧਿਰਿਪੁ ਧਨਨੀ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਦੇ ੫੯੬ ਅੰਗ ਵਿੱਚ ਅਵਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਦ੍ਵਿਪਰਿਪੁ ਧੁਨਿਨੀ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਪਾਠ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਦ੍ਵਿਪ (ਹਾਥੀ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਉਸ ਜੇਹੀ ਧੁਨਿ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ। ੨ ਬੰਦੂਕ.

ਦਧੀਚ, ਦਧੀਚਿ, ਦਧਜੰਚ ਸੰ. ਦਧ੍ਯਞ੍ਚ—ਦਧਜੰਚ ਅਥਵਾ ਦਧੀਚਿ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਸਹੀ ਹਨ. ਇਹ ਸ਼ਾਂਤਿ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਅਥਰਵਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਇੱਕ ਵੈਦਿਕ ਰਿਸ਼ੀ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਬਾਬਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮਧੁ ਵਿਦ੍ਯਾ ਇਸ ਸ਼ਰਤ ਪੁਰ ਸਿਖਾਈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਦੱਸੇਗਾ ਤਾਂ ਸਿਰ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਊ. ਅਸ਼੍ਵਿਨੀਕੁਮਾਰਾਂ ਨੇ ਦਧੀਚਿ ਨੂੰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਦਧੀਚਿ ਦੇ ਸਿਰ ਦੀ ਥਾਂ ਘੋੜੇ ਦਾ ਸਿਰ ਧੜ ਨਾਲ ਜੜ ਦਿੱਤਾ. ਜਦ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਘੋੜੇ ਵਾਲਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਅਸ਼੍ਵਿਨੀਕੁਮਾਰਾਂ ਨੇ ਦਧੀਚਿ ਦਾ ਅਸਲ ਸਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ.

ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਦਧੀਚਿ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ੮੧੦ ਵ੍ਰਿਤ੍ਰ ਦੈਤਾਂ ਨੂੰ ਕੱਟਿਆ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦਧੀਚਿ ਨੇ ਯਮ ਕੋਲੋਂ ਵਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਗਦਾ ਕੋਲੋਂ ਵਧੀਕ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵ੍ਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਵੇ. ਦੇਖੋ, ਵਜ੍ਰ ੨ ਦਾ ਫੁਟ ਨੋਟ.

ਦਨੁ. ਦਕ੍ਸ਼ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਕਸ਼੍ਯਪ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਦਾਨਵ ਪੈਦਾ ਹੋਏ.

ਦਨੁਜ. ਦਨੁ ਦੀ ਸੰਤਾਨ, ਦਾਨਵ.

ਦਨੁਜੇਸ. ਦਨੁਜ-ਈਸ਼. ਦਾਨਵਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਦਾਨਵਰਾਜ. ਹਿਰਨ੍ਯਕਸ਼ਿਪੁ ਰਾਵਣ ਆਦਿ.

ਦਨੁਪਤਿ. ਕਸ਼੍ਯਪ. ਦੇਖੋ, ਦਨੁ.

ਦਨੁਬੰਸ. ਦਾਨਵ ਵੰਸ਼. ਦਾਨਵਾਂ ਦੀ ਕੁਲ.

ਦਨੋਤਿ. ਸੰ. ਦੁਨੋਤਿ—ਦੁਨੋਤਿ. ਪੀੜਾ ਦਿੰਦਾ (ਦੁ ਧਾਤੁ ਦਾ ਅਰਥ ਤਾਪ ਦੇਣਾ, ਪੀੜਨਾ ਹੈ) "ਨ ਦਨੋਤਿ ਜਸਮਰਣੇਨ ਜਨਮ ਜਰਾਧਿ ਮਰਣ ਭਇਅੰ." (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ) ਯਸ੍ਯ ਸਮਰਣੇਨ ਜਨਮ ਜਰਾ ਆਧਿ ਮਰਣ ਦਾ ਭੈ ਨ ਦੁਨੋਤਿ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਜੂਨ.

ਦਪਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੁਰਕੀ. ਧਮਕੀ। ੨ ਦੌੜ. ਧਾਵਾ. ਦਵਸ਼. "ਦਪਟ ਪੈਠਜੋ ਚਮੂ ਮਹਿ." (ਸਲੋਹ)

ਦਫ਼. ਅ਼ دف ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡਫ. "ਬਜੈ ਦਫ ਨਫੀਰੰ." (ਸਲੋਹ)

ਦਫ਼ਅ਼ਤਨ. ਅ਼ دفعتاً ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਚਾਨਕ. ਅੱਚਣਚੇਤ.

ਦਫ਼ਤਰ. ਫ਼ਾ دفتر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਰਯਾਲਯ. ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹਤ ਦਾ ਕੰਮ ਹੋਵੇ. ਆਫ਼ਿਸ (office) ੨ ਮਿਸਲਾਂ ਦਾ ਬੁਗਚਾ. (ਬਸ੍ਤਾ).

ਦਫਤਰਿ. ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ. "ਜਾਕੈ ਦਫਤਰਿ ਪੁਛੈ ਨ ਲੇਖਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਦਫਤਰੁ. ਦੇਖੋ, ਦਫ਼ਤਰ ੨. "ਦਫਤਰੁ ਦਈ ਜਬ ਕਾਢ ਹੈ." (ਸ: ਕਬੀਰ)

ਦਫ਼ਨ. ਅ਼ دفن ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਗੱਡਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਗੱਡਣ ਦਾ ਕਰਮ. ਮੁਰਦਾ ਦੱਬਣ ਦੀ ਰੀਤਿ ਭਾਵੇਂ ਅਨੇਕ ਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਪਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਧਰਮਅੰਗ ਹੈ[1]. ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਬਾਲਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੰਦ ਨਾ ਨਿਕਲੇ ਹੋਣ ਦਫ਼ਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਬਾਈਬਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਰਦਾ ਦੱਬਣ ਦੀ ਰੀਤਿ ਇਸਲਾਮ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ.[2]

ਦਫਨਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦਫ਼ਨ ਕਰਨਾ. ਗੱਡਣਾ. "ਪੁਨ ਹੁਤੇ ਮੁਰੀਦ ਜੁ ਅਰਧ ਲੇ ਨੀਕੇ ਤਹਿਂ ਦਫਨਾਇ ਦਿਯ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਮੁਰੀਦਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਅੱਧਾ ਚਾਦਰਾ ਦਫ਼ਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ.

ਦਫਾ. ਅ਼ دفعہ ਦਫ਼ਅ਼: ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਰ. ਵੇਰ. "ਅਨਿਕ ਦਫਾ ਸਮਝਾਵਨ ਕੀਨੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਧਾਰਾ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ. ਪੰਕ੍ਤਿ. "ਰਾਖ ਲਈ ਸਭ ਗੋਪ ਦਫਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਕਾਨੂਨੀ ਪੁਸਤਕ ਜਾਂ ਸੰਧਿਪਤ੍ਰ ਆਦਿ ਦਾ ਅੰਗ। ੪ ਅ਼ دفع, ਦਫ਼ਅ਼. ਹਟਾਉਣਾ. ਦੂਰ ਕਰਨਾ. "ਦਾਨਵ ਕਰ ਦਫਾ." (ਸਲੋਹ)

ਦਫ਼ੀਨਹ. ਅ਼ دفینہ ਵਿ—ਦਫ਼ਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਦਫ਼ਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਗੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਮਾਲ ਧਨ.

ਦਬਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਡਰ ਨਾਲ ਦਬ ਜਾਣਾ। ੨ ਦਬਕਾ ਦੇਣਾ. ਧਮਕਾਉਣਾ.

ਦਬਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੱਬਾ. ਦਬਾਉ. ਦਬਦਬਾ. "ਦਿੱਲੀ ਮੇ ਦਬਕਾ ਬਹੁ ਪਰਜੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਛੱਤ ਉੱਪਰ ਦਾ ਤਾਕ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਘਰ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਰੱਖੀਦਾ ਹੈ. ਸੰ. ਦਰ੍‍ਭਟ.

ਦਬਗਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਮ ਨੂੰ ਦੱਬਕੇ ਸਾੜਕੇ ਲੇਵੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਬਣਾਕੇ ਕੁੱਪੇ ਆਦਿ ਸਾਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਦਬਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਬਾਕਤ. ਦੱਬਾ। ੨ ਡਰ ਨਾਲ ਦਬ ਜਾਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਦਾਨਵ ਇਉਂ ਦਬਟੇ ਹੈਂ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਦਬਟੀਐ. ਦਬਾਉ ਦੇਈਐ। ੨ ਦਾਨ ਬਾਂਟੀਐ. "ਆਪ ਖਹਦੀ, ਖੈਰਿ ਦਬਟੀਐ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ਆਪ ਖੈਰਾਤ ਖਾਧੀ, ਅਤੇ ਹੋਰਨਾ ਨੂੰ ਵੰਡੀ.

ਦਬਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦਫ਼ਨ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦਫ਼ਨ. "ਅਨਤਾ ਧਨੁ ਧਰਿ ਦਬਿਆ. (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੪)"

ਦਬਦਬਾ. ਅ਼ دبدبہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਬਦਾਬ. ਪ੍ਰਤਾਪ. ਦਬਾਉ.

ਦਬੱਲਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੱਬਾ ਦੇਕੇ ਨਠਾਉਣਾ. ਡਰਾਕੇ ਧੱਕਣਾ.

ਦਬੜੂ ਘੁਸੜੂ. ਖ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਬਕਕੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਘੁਸ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਕਾਇਰ। ੨ ਲੋਕਲਾਜ ਅਤੇ ਮਨਮਤੀ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਡਰਕੇ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਪਾਲਨ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲਾ.

ਦਬਾਉ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੱਬਾ. ਧਮਕੀ। ੨ ਬੋਝ। ੩ ਰੋਬਦਾਬ.

ਦਬਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ-ਦਫ਼ਨ ਕਰਨਾ. ਦੱਬਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦਫਨ। ੨ ਦੱਬਾ ਦੇਣਾ. ਧਮਕਾਉਣਾ। ੩ ਮੱਲਣਾ. ਕ਼ਬਜਾ ਕਰਨਾ.

ਦਬਾਊ. ਵਿ—ਦਬਾਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਜਿਸ ਦਾ ਅਗਲਾ ਪਾਸਾ ਪਿੱਛੇ ਨਾਲੋਂ ਭਾਰੀ ਹੋਵੇ। ੩ ਕਰਜ਼ ਦੇ ਬੋਝ ਹੇਠ ਦਬਿਆ.

ਦਬਾਕਤ
ਦਬਾਗ਼ਤ } ਅ਼ دباغت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਬ. ਦਬਾਉ। ੨ ਰੁਅ਼ਬ.

ਦਬਿਸਤਾਨ. ਫ਼ਾ دبستان ਅਦਬ (ਵਿਦ੍ਯਾ) ਦੀ ਥਾਂ. ਜਿੱਥੋਂ ਇ਼ਲਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਏ. ਮਦਰਸਾ. ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ.

ਦਬਿਸਤਾਨੇ ਮਜਾਹਬ. دبستانِ مذاہب ਦਬਿਸਤਾਨੇ ਮਜਾਹਬ. ਧਰਮਾਂ ਦੀ ਸੰਥਾ ਦਾ ਮਦਰਸਾ. ਉਹ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ ਮਲੂਮ ਹੋਣ. ਸ਼ੇਖ ਮਹੀਬੁੱਲਾ ਦਾ ਚੇਲਾ ਸ਼ੇਖ ਮੁਹੰਮਦ ਮੁਹਸਿਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਤਖ਼ੱਲੁਸ "ਫ਼ਾਨੀ" ਹੈ ਫਾਰਸ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਜਨਮ ਦਾ ਸਨ ੧੬੧੫ ਅਨੁਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਨੇ ਉਮਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹਿੱਸਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰਹਿਕੇ ਵਿਤਾਇਆ. ਇਸ ਨੇ ਦਬਿਸਤਾਨੇ ਮਜਾਹਤ ਕਿਤਾਬ, ਕਰੀਬ ਸਨ ੧੬੪੫ ਦੇ ਲਿਖੀ ਹੈ.[3] ਇਸ ਦਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਪਤ੍ਰਵਿਵਹਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਜਰ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖਧਰਮ ਸੰਬੰਧੀ ਕਈ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹਨ ਯੋਗ ਹਨ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੬੭੦ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਦਬੀਰ. ਅ਼ دبیر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਿਖਾਰੀ. ਮੁਨਸ਼ੀ.

ਦਬੁ. ਸੰ. ਦ੍ਰਵਜ. "ਘਬੁ ਦਬੁ ਜਬ ਜਾਰੀਐ ਬਿਛੁਰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਹਾਲ." (ਚਉਬੋਲੇ ਮ: ੫) ਗ੍ਰਿਹਦ੍ਰਵ੍ਯ.

ਦਬੈਲ. ਵਿ-ਦੱਬੇ ਹੇਠ ਆਇਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਬੋਝ ਹੇਠ ਆਇਆ। ੩ ਕ਼ਰਜ ਦਾ ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ.

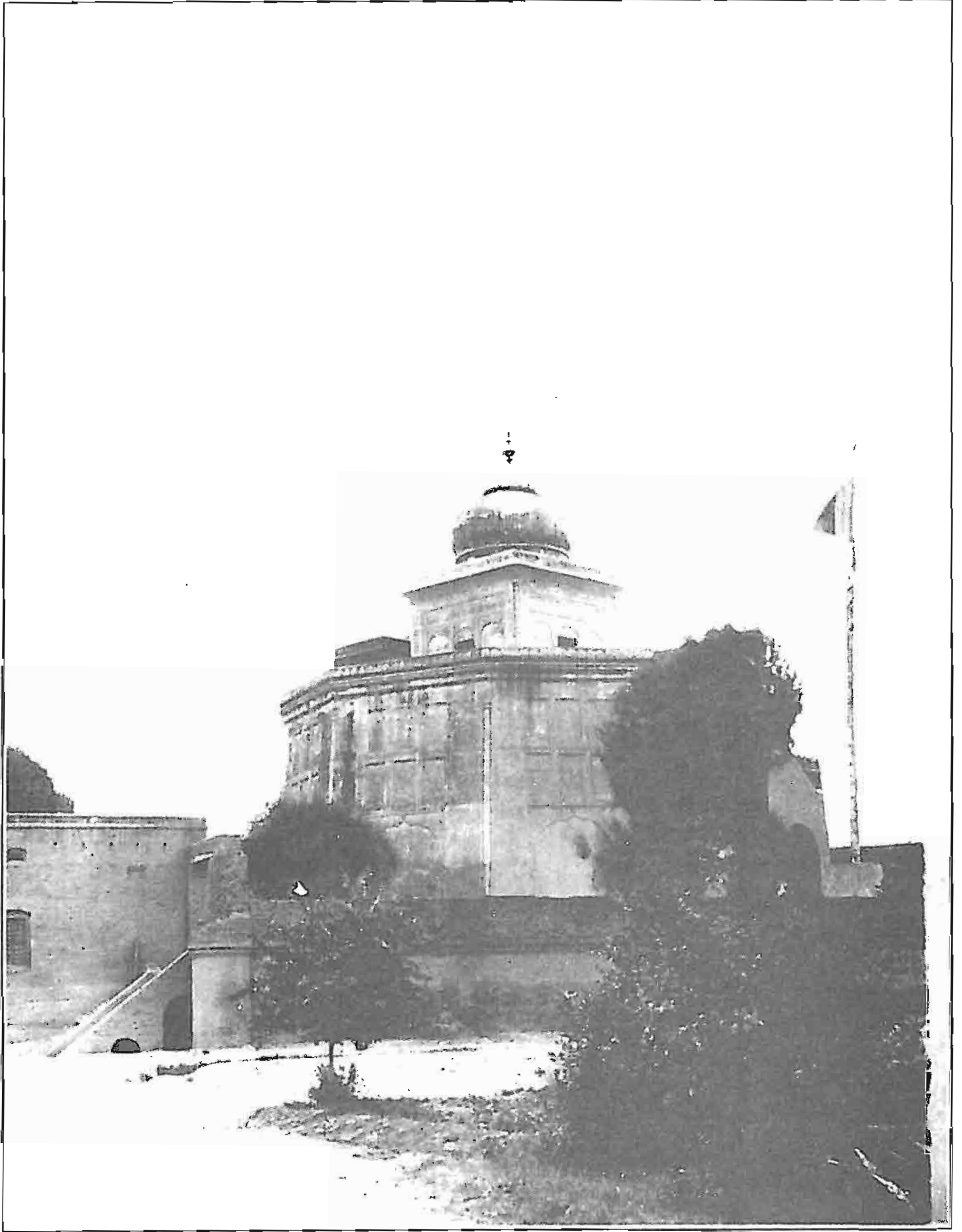
ਦਬੰਗ. ਵਿ—ਦਬਾਉਣਾ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਗ (ਸ਼ਰੀਰ), ਰੋਬਦਾਬ ਵਾਲਾ. ਨਿਡਰ. ਨਿਧੜਕ.

ਦਭ
ਦਭੁ } ਸੰ. ਦਮ੍ਭ. ਧਾ—ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ, ਠਗਣਾ, ਬਰਬਾਦ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦੰਭ। ੨ ਸੰ. ਦਰ੍‍ਭ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੱਭ. ਕੁਸ਼ਾ. "ਥੀਉ ਪਵਾਹੀ ਦਭੁ." (ਸ: ਫਰੀਦ) ਪਹੇ (ਰਾਹ) ਦੀ ਦੱਭ ਹੋ ਜਾ. ਦੇਖੋ, ਕੁਸਾ.

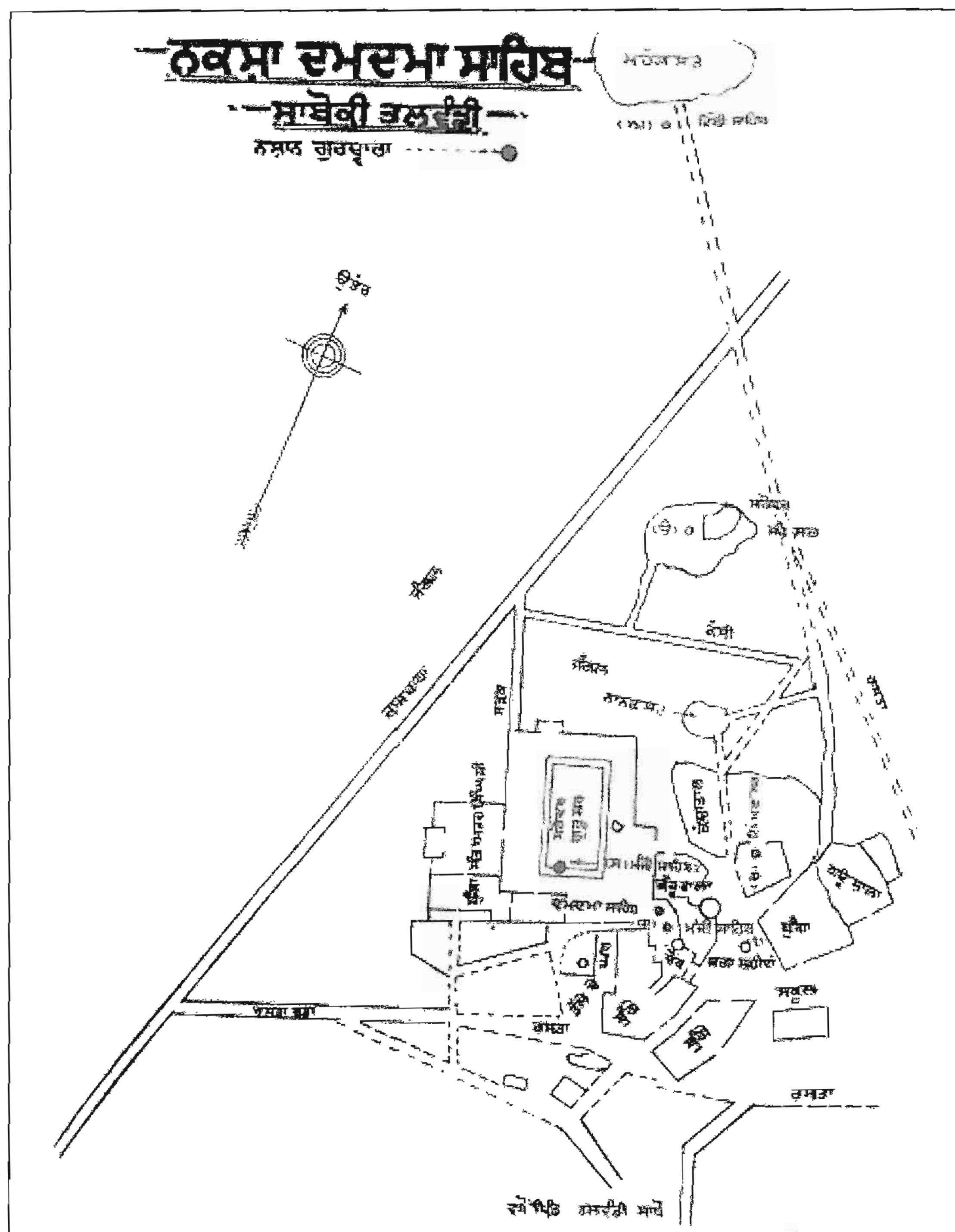
[1] ਦਫ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਰੀਤਿ ਬਾਬਤ ਦੇਖੋ, ਕਬਰ ਸ਼ਬਦ.

[2] ਦੇਖੋ, kings II, ੧੦ ਅਤੇ XVI, ੬, ੨੮ ਆਦਿ.

[3] ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਕਰਤਾ ਮੀਰ ਜ਼ੁਲਫਕਾਰਅਲੀ, ਉਪਨਾਮ ਮੁਬਿਦਸ਼ਾਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ.

ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ (ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ)

ਨਕਸ਼ਾ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ

ਦੱਭ. ਦੇਖੋ, ਦਭੁ ੨.

ਦਮ. ਸੰ. ਦਮ੍. ਧਾ—ਦਮਨ ਕਰਨਾ, ਸਾਂਤ ਕਰਨਾ, ਜਿੱਤਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕ਼ਾਬੂ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ। ੩ ਘਰ. ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ। ੪ ਨਲ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਮਯੰਤੀ ਦਾ ਭਾਈ। ੫ ਮਰੁਤ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਇੱਕ ਸੂਰਜਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ। ੬ ਫ਼ਾ دم ਸ੍ਵਾਸ. "ਹਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕਦਮੀ." (ਧਨਾ ਮ : ੧) ੭ دام ਦਾਮ. ਨਕ਼ਦੀ. "ਬਿਨੁ ਦਮ ਕੇ ਸਉਦਾ ਨਹੀ ਹਾਟ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਦਿਰਹਮ ਅਤੇ ਦਿਰਮ। ੮ ਦਮੜੀ. "ਸੂਮ ਕਰਤੇ ਦਮ ਆਢ ਕਉ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੯ حبسِ دم ਹ਼ਬਸੇ ਦਮ. ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਰੋਕਣਾ. ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ੍ ਸ੍ਵਾਸ ਦਾ ਨਿਰੋਧ. "ਜਬ ਸਭ ਦਮ ਕਰਕੈ ਇਕ ਵਾਰ। ਪਹੁੰਚੈਂ ਜਹਿਂ ਖੁਦਾਇ ਦਰਬਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦਮਕ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਚਮਕ। ੨ ਦਾਮ. ਦੰਮ. ਧਨ. "ਦਮਕ ਦੈ ਦੋਖ ਦੁਖ ਅਪਜਸ ਲੈ ਅਸਾਧੁ." (ਭਾਗ ਕ੍ਰ) ਅਸਾਧੁ (ਪਾਮਰ), ਧਨ ਦੇਕੇ ਦੋਸ, ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮੀ ਖਰੀਦਦੇ ਹਨ। ੩ ਸੰ. ਵਿ—ਦਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ.

ਦਮਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਚਮਕਣਾ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣਾ.

ਦਮਕਿਜਹੁ. ਦਾਮ ਨਾਲ. ਧਨ ਤੋਂ. ਦਾਮ ਸੇ. "ਇਸ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਦਮਕਿਜਹੁ ਹੋਤੀ ਸਾਟ." (ਚਉਬੋਲੇ ਮ: ੫) ਜੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਰੁਪਯੇ ਨਾਲ ਵੱਟਤ ਹੁੰਦੀ.

ਦਮਘੋਸ. ਦੇਖੋ, ਸਿਸੁਪਾਲ.

ਦਮਜੋੜਾ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਮ (ਰੁਪਯਾ) ਜੋੜਨ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ. ਕੰਜੂਸ. ਕ੍ਰਿਪਣ.

ਦਮਦਮਾ. ਫ਼ਾ دمدمہ ਸੰਗਯਾ—ਨਗਾਰਾ. ਦਮਾਮਾ। ੨ ਕ਼ਿਲੇ ਦਾ ਬੁਰਜ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ.

ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਰਾਜਣ ਦਾ ਉੱਚਾ ਬੁਰਜ, ਥੜਾ (ਚਬੂਤਰਾ) ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੁਰਧਾਮ ਇਹ ਹਨ:—

(੧) ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜਾਮਤ ਬਰਨਾਲਾ, ਤਸੀਲ ਭਟਿੰਡਾ, ਥਾਣਾ ਰਾਮਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਾਬੋਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਪਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਡੱਲੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਖਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਇੱਥੇ ਕ਼ਰੀਬ ਸਾਢੇ ਨੌ ਮਹੀਨੇ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ. ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਥਾਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਏ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਇਸੇ ਥਾਂ ਆਤਮਿਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਅਨੁਭਵ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਪੂਰਣ ਪਾਠ ਲਿਖਵਾਇਆ.[1] ਫੂਲਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਤਨ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇੱਥੇ ਹੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕੀਤਾ. ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਸਰਸਬਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹਿਰਾਂ ਦਾ ਵਰ ਭੀ ਇਸੇ ਥਾਂ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪੰਥ ਨੇ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਈਸ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਪੁਰ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ.[2]

[1]ਦੇਖੋ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ.

ਇੱਥੇ ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਗੁਰਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਗੁਰਧਾਮ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਈ ਹੈ. ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਗਯਾਨੀਆਂ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਹੈ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭਾ ਵੱਲੋਂ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਮਹੀਨਾ ਲੰਗਰ ਲਈ ਮਿਲਦਾ ਹੈ.

ਇਹ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮਾਈਸਰਖਾਨੇ ਤੋਂ ਦਸ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ, ਰਾਮਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬੀ.ਬੀ. ਐਂਡ ਸੀ. ਆਈ ਰੇਲਵੇ ਤੋਂ. ਸੱਤ ਮੀਲ ਹੈ.

ਇਸ ਪਿੰਡ (ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ) ਵਿੱਚ ਡੱਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ੀਆਂ ਗੁਰੁ ਵਸਤੂਆਂ, ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਇਹ ਹਨ:—

ਇੱਕ ਖੜਗ, ਦੋ ਦਸਤਾਰਾਂ, ਦੋ ਚੋਲੇ, ਦੋ ਪਜਾਮੇ, ਇੱਕ ਬਾਜ਼ ਦਾ ਡੋਰਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹਰੇਕ ਚਾਨਣੀ ਦਸਮੀ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਡੱਲਾ ੨.

ਇੱਥੇ ਹੋਰ ਗੁਰਅਸਥਾਨ ਇਹ ਹਨ:—

(ੳ) ਜੰਡਸਰ. ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਅੱਧ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਦਸ਼ਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ, ਇੱਥੇ ਬੈਠਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨੌਕਰਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖ਼੍ਵਾਹ ਵੰਡੀ. ਜਿਸ ਜੰਡ ਨਾਲ ਘੋੜਾ ਬੱਧਾ ਸੀ ਉਹ ਹੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹੈ.

(ਅ) ਟਿੱਬੀ ਸਾਹਿਬ. ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਅੱਧ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ ਖੇਡਿਆ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਪਾਸ ਦੇ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਮਹੱਲਸਰ ਹੈ.

(ੲ) ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ. ਇਸ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੌ ਦਿਨ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ. ਵਡੇ ਦਰਬਾਰ ਪਾਸ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਲਸ ਵਾਲਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ.

(ਸ) ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨੰ: ੨. ਗੁਰੂਸਰ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. ਇਹ ਤਾਲ ਖੁਦਵਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਸ਼ਾਲੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰ ਕੱਢੀ ਸੀ.

(ਹ) ਲਿੱਖਣਸਰ. ਵਡੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਕਲਗੀਧਰ ਇੱਥੇ ਲਿੱਖਣਾਂ (ਕਲਮਾਂ) ਘੜਕੇ ਫਰਮਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਵਿਦਯਾ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਹੋਵੇਗੀ. ਯਥਾ—

ਇਹ ਹੈ ਪ੍ਰਗਟ ਹਮਾਰੀ ਕਾਸੀ।
ਪੜ੍ਹਹੈਂ ਇਹਾਂ ਢੋਰ ਮਤਿਰਾਸੀ।
ਲੇਖਕ ਗੁਨੀ ਕਵਿੰਦ ਗਿਆਨੀ।
ਬੁੱਧਿਸਿੰਧੁ ਹ੍ਵੈਹੈਂ ਇਤ ਆਨੀ।।
ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਰਨ ਕਲਮ ਗਢ, ਦੇਤ ਪ੍ਰਗਟ ਹਮ ਡਾਰ,
ਸਿੱਖ ਸਖਾ ਇਤ ਪੜ੍ਹੈਂਗੇ ਹਮਰੇ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ.

[2]Dip Singh xxx was installed as first Mahant of a newly estabilshed Gurdwara, known as Damdama Sahyib.

(ਚੀਫ਼ਸ ਐਂਡ ਫ਼ੈਮਿਲੀਜ਼ ਆਵ ਨੋਟ, ਪੰਨਾ ੫੧, ਜਿਲਦ ੧)

(ਗੁਵਿ ੧੦)

(੨) ਪਿੰਡ ਕਾਂਵਾਂ ਤੋਂ ਅੱਧ ਮੀਲ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਅਤੇ ਖਡੂਰ ਤੋਂ ਦੋ ਕੋਹ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੀਕ ਪਿਛਲਖੁਰੀਂ ਬਿਆਸ (ਵਿਪਾਸ਼ਾ) ਦਾ ਜਲ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਨਾਨ ਲਈ ਲਿਆਉਣ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ.

(੩) ਵਡਾਲੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਦੱਖਣ, ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਚਬੂਤਰਾ, ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸੂਰ ਮਾਰਕੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਕੀਤਾ ਸੀ.

(੪) ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰੇ ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਦਿਵਾਨ ਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ.

(੫) ਉਂਨੇ ਪਾਸ ਬਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਸਥਾਨ.

(੬) ਕੀਰਤਪੁਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਅਸਥਾਨ.

(੭) ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਆਸਾਮ ਵਿੱਚ ਧੁਬੜੀ ਨਗਰ ਪਾਸ ਉੱਚਾ ਦਮਦਮਾ, ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਪੁਤ੍ਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਧੁਬਰੀ.

(੮) ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮਾਲਮੰਡੀ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰਾਜਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. ਇਸ ਥਾਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਠਹਿਰਕੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੇ ਗਏ ਹਨ.

(੯) ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰਾਜਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ.

(੧੦) ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ. ਦੇਖੋ, ਦਿੱਲੀ ੬.

(੧੧) ਦੇਖੋ, ਰਕਬਾ ੪. ×××

(੧੨) ਦੇਖੋ, ਡੋਗਰੀ ੨.

ਦਮਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਦੰਡ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ੩ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਨਿਗ੍ਰਹ.

ਦਮਨਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਦਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦਬਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਦਮ ਮਜ਼ਨ. ਫ਼ਾ دم مزن ਦਮ ਨਾ ਮਾਰ. ਚੁੱਪ ਹੋ ਜਾ.

ਦਮਯੰਤੀ. ਵਿਦਰਭਪਤਿ ਰਾਜਾ ਭੀਮ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਨਿਸਧ ਦੇ ਰਾਜਾ ਨਲ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਇਹ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅਦੁਤੀ ਸੁੰਦਰੀ ਅਤੇ ਪਤਿਵ੍ਰਤਾ ਸੀ. ਜਦ ਰਾਜਾ ਨਲ ਜੂਏ ਵਿੱਚ ਸਰਬੰਸ ਹਾਰ ਗਿਆ ਅਰ ਚਿਰ ਤੀਕ ਗੁਪਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਦੁੱਖ ਵੰਡਾਇਆ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਨਲ ਨਾਲ ਫੇਰ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਅਵਸਥਾ ਸੁਖ ਵਿੱਚ ਵੀਤੀ. ਇਸ ਦੀ ਕਥਾ ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੇ ਵਨ ਪਰਵ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਹੈ. ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ੧੫੭ ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਭੀ ਸੰਖੇਪ ਕਥਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਲ ੭.

ਦਮਰਾ. ਦਮਨ. ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਅਥੋਨ ਪੁਰਸਾ ਦਮਰਾ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਅਥੋਨ। ੨ ਦਮੜਾ. ਰੁਪਯਾ. ਦੇਖੋ, ਦਮ ੭.

ਦਮਰੀ. ਦੇਖੋ, ਦਮੜੀ.

ਦਮਵੰਤੀ. ਦਮਯੰਤੀ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦਮਯੰਤੀ. "ਦਮਵੰਤੀ ਪੁਨ ਤਿਂਹ ਬਰਜੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੫੭)

ਦਮੜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰਵ੍ਯ. ਦਾਮ. ਰੁਪਯਾ. ਸਿੱਕਾ. ਧਨ. ਦੌਲਤ. "ਦਮੜਾ ਪਲੈ ਨਾ ਪਵੈ, ਨਾ ਕੋ ਦੇਵੈ ਧੀਰ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫)

ਦਮੜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੈਸੇ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ.

ਦਮਾ. ਫ਼ਾ دمہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੂਕਣੀ. ਅੱਗ ਸੁਲਗਾਉਣ ਦੀ ਨਲਕੀ। ੨ ਇੱਕ ਫਿਫੜੇ ਦਾ ਰੋਗ. ਸ੍ਵਾਸ ਰੋਗ. ਦਮਕਸ਼ੀ. ਅ਼ ضیق النفس ਜ਼ੀਕ਼ੁਲਨਫ਼ਸ. Asthma. ਕਫਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰਾਣਵਾਯੁ, ਅੰਨ ਅਤੇ ਜਲਵਾਹੀ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁਕਕੇ ਸ੍ਵਾਸ ਦੀ ਨਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਸਾਹ ਖਿੱਚਕੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਫਿਫੜੇ ਦੀਆਂ ਨਲਕੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੀਟੀ ਜੇਹੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ. ਮਨ ਵਿੱਚ ਘਬਰਾਹਟ, ਮੱਥਾ ਭਾਰੀ, ਪੇਟ ਦਾ ਫੁੱਲਣਾ, ਖੰਘ ਵੇਲੇ ਕਸ਼੍ਟ, ਕਦੇ ਕੈ ਆਜਾਣੀ ਆਦਿ, ਇਸ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ. ਦਮਾ ਦੁਪਹਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤਕ ਜਾਦਾ ਦੁੱਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਵੈਦਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦਮੇ ਦੇ ਪੰਜ ਭੇਦ ਲਿਖੇ ਹਨ—

ਮਹਾ ਸ੍ਵਾਸ, ਊਰਧ ਸ੍ਵਾਸ, ਛਿੰਨ ਸ੍ਵਾਸ, ਤਮਕ ਸ੍ਵਾਸ ਅਤੇ ਕ੍ਸ਼ੁਦ੍ਰ ਸ੍ਵਾਸ.

ਦਮੇ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹਨ—ਰੁੱਖੇ ਭਾਰੀ ਅਤੇ ਕਾਬਿਜ ਪਦਾਰਥ ਖਾਣੇ, ਕਫ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਵਰਤਣੀਆਂ, ਬੇਹਾ ਖਾਣਾ, ਬਹੁਤ ਠੰਢਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ, ਧੂੰਆ ਅਤੇ ਧੂੜ ਫੱਕਣੀ, ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ, ਬਹੁਤ ਮੈਥੁਨ ਕਰਨਾ, ਫਾਕੇ ਕਰਨੇ, ਪਿਆਸ ਰੋਕਣੀ, ਮਲਮੂਤ੍ਰ ਰੋਕਣਾ ਆਦਿਕ. ਇਹ ਰੋਗ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਤੋਂ ਭੀ ਸੰਤਾਨ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਦਮੇ ਦੇ ਸਾਧਾਰਣ ਇਲਾਜ ਇਹ ਹਨ—

(੧) ਕਾਲੀਆਂ ਮਿਰਚਾਂ ਗੁੜ ਮਿਲਾਕੇ ਖਵਾਉਣੀਆਂ.

(੨) ਅਦਰਕ ਦਾ ਰਸ ਸ਼ਹਿਦ ਮਿਲਾਕੇ ਚਟਾਉਣਾ.

(੩) ਬਾਂਸੇ (ਅੜੂਸੇ) ਦੇ ਕਾੜ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਦ ਮਿਲਾਕੇ ਪਿਆਉਣਾ.

(੪) ਬਿੱਲਪਤ੍ਰ ਦਾ ਕਾੜ੍ਹਾ ਸ਼ਹਿਦ ਮਿਲਾਕੇ ਦੇਣਾ.

(੫) ਬਾਰਾਂਸਿੰਗੇ ਦਾ ਕੁਸ਼ਤਾ ਮੁਨੱਕਾ ਦਾਖ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ.

(੬) ਜੌਂ ਦੇ ਕਸੀਰ ਲੈਕੇ ਇੱਕ ਕੁੱਜੇ ਵਿੱਚ ਪਾਕੇ ਅੱਕ ਦੇ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਤਰ ਕਰਕੇ, ਕੁੱਜੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਪਾਥੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦੇਣੇ. ਠੰਢਾ ਹੋਣ ਤੇ ਜੌਂ ਦੇ ਕਸੀਰਾਂ ਨੂੰ ਪੀਹ ਲੈਣਾ ਦੋ ਚਾਉਲ ਤੋਂ ਦੋ ਰੱਤੀ ਤੀਕ ਸ਼ਹਿਦ ਜਾਂ ਮੁਨੱਕਾ ਦਾਖ ਵਿੱਚ ਖਵਾਉਣੇ.

(੭) ਬਨਫਸ਼ਾ ਛੀ ਮਾਸ਼ੇ, ਕਾਹਜਬਾਂ (ਗਾਉਜ਼ੁਬਾਨ) ਛੀ ਮਾਸ਼ੇ, ਅੰਜੀਰ ਦੋ ਦਾਣੇ, ਉਨਾਬ ਸੱਤ ਦਾਣੇ, ਲਸੂੜੀਆਂ ਗਿਆਰਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਭਿਉਂ ਰੱਖਣਾ, ਸਵੇਰੇ ਉਬਾਲਕੇ ਥੋੜੀ ਖੰਡ ਮਿਲਾਕੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਪਿਆਉਣੇ.

(੮) ਧਤੂਰੇ ਦੇ ਪੀਲੇ ਪੱਤੇ ਜਾਂ ਜੜ ਦਾ ਧੂੰਆਂ ਪੀਣਾ ਦਮੇ ਰੋਗ ਦੇ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਧ ਇਲਾਜ ਹੈ.

ਦਮੇ ਦੇ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਚਾਹੀਏ ਕਿ ਭੋਜਨ ਪਿੱਛੋਂ ਦੋ ਘੜੀ ਤੀਕ ਪਾਣੀ ਨਾ ਪੀਵੇ, ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਪੀਵੇ. ਨਰਮ ਅਤੇ ਸੁਥਰੀ ਗਿਜਾ ਖਾਵੇ. ਖਟਾਈ, ਚਿਕਨੀ ਅਤੇ ਲੇਸਲੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ ਕਰੇ.

ਦਮਾਂ. ਫ਼ਾ دماں ਵਿ—ਭੜਕਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਪੂਰਣ. ਗ਼ਜ਼ਬਨਾਕ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦਮਾਨ.

ਦਮਾਦ. ਦੇਖੋ, ਦਾਮਾਦ.

ਦਮਾਨ. ਫ਼ਾ دمان ਸੰਗਯਾ—ਵੇਲਾ. ਸਮਯ। ੨ ਵਿ—ਆਨੰਦ ਅਥਵਾ ਕ੍ਰੋਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ੋਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ.

ਦਮਾਮ. ਦੇਖੋ, ਦਵਾਮ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਮਾਮਾ. "ਢੋਲਨ ਬਜਾਇ ਡੰਕਤ ਦਮਾਮ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦਮਾਮਾ. ਫ਼ਾ دمامہ ਦਮਾਮਹ. ਸੰਗਯਾ—ਨਗਾਰਾ. ਧੌਂਸਾ. "ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ਭਾਵ—ਦਿਮਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਚੋਟ ਲੱਗੀ.

ਦਮਾਲੜਾ / **ਦਮਾਲਾ** } ਦੇਖੋ, ਦੁਮਾਲੜਾ.

ਦਮਾਵਤਿ. ਦੇਖੋ, ਦਮਯੰਤੀ. "ਜਨੁ ਨਲ ਮਿਲੀ ਦਮਾਵਤਿ ਆਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੯੮)

ਦਮਿ. ਦਮ (ਸ੍ਵਾਸ) ਵਿੱਚ. "ਦਮਿ ਦਮਿ ਸਦਾ ਸਮਾਲਦਾ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) ਸ੍ਵਾਸ ਸ੍ਵਾਸ ਨਿੱਤ ਸਿਮਰਣ ਕਰਦਾ.

ਦਮਿਅੰਤੀ. ਦੇਖੋ, ਦਮਯੰਤੀ.

ਦਮੀ. ਵਿ—ਦਮ ਵਾਲਾ. ਸ੍ਵਾਸ ਵਾਲਾ. "ਹਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕ ਦਮੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਦਮਿਨ੍. ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਦਮੀਦਨ. ਫ਼ਾ دمیدن ਕ੍ਰਿ—ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਭੜਕ ਉਠਣਾ। ੨ ਉਗਣਾ. ਅੰਕੁਰਿਤ ਹੋਣਾ। ੩ ਚੜ੍ਹਨਾ. ਉਦਯ ਹੋਣਾ। ੪ ਫੂਕ ਮਾਰਨਾ.

ਦਮੁ. ਸਾਹ. ਸ੍ਵਾਸ. ਦੇਖੋ, ਦਮ ੬. "ਇਕੁ ਦਮੁ ਸਾਚਾ ਵੀਸਰੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਦਮੈ ਤੈ. ਦੰਮਾਂ ਤੋਂ .ਦਾਮ ਸੇ. "ਫਕਰਦੇਸ ਕਿਉਂ ਮਿਲੈ ਦਮੈ ਤੈ?" (ਭਾਗੁ) ਫਕੀਰਾਂ ਦਾ ਦੇਸ (ਸਾਧੁ ਸਮਾਗਮ) ਮੁੱਲ ਕਿਵੇਂ ਮਿਲਦਾ ਹੈ?

ਦਮੋਦਰ. ਦੇਖੋ, ਦਾਮੋਦਰ ੨. "ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਦਇਆਲ ਦਮੋਦਰ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਦਮੋਦਰਿ / **ਦਮੋਦਰੀ** / **ਦਮੋਦਰੀ ਮਾਤਾ** } ਦੇਖੋ, ਦਾਮੋਦਰੀ ਮਾਤਾ. "ਰੂਪ ਦਮੋਦਰਿ ਕੋ ਜਿਮਿ ਸੁੰਦਰ, ਤਜੋਂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਰੂਪ ਵਿਸਾਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਪਿਖ ਦਮੋਦਰੀ ਹ੍ਵੈ ਬਲਿਹਾਰੀ। ਪਾਲਤ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰੀਤਿ ਉਰਧਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦਮੰਕ. ਦੇਖੋ, ਦਮਕ। ੨ ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਧੁਨਿ. ਧਮਕ. "ਦਮਾਮੰ ਦਮੰਕੇ." (ਮੱਛਾਵ)

ਦਯ੍. ਧਾ—ਵੰਡਣਾ (ਤਕ਼ਸੀਮ ਕਰਨਾ), ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਰਹ਼ਮ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦਯਾ.

ਦਯਧਨਿ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਦੇ ੪੪੧ ਅੰਗ ਵਿੱਚ ਦ੍ਵਿਪਨੀ ਦੀ ਥਾਂ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਦਯਧਨਿ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਦ੍ਵਿਪ (ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ) ਅਨੀ (ਫ਼ੌਜ).

ਦਯਾ. ਸੰ. ਦਯ੍. ਧਾ—ਦਯਾ ਕਰਨਾ, ਦਾਨ ਦੇਣਾ, ਪਾਲਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕਰੁਣਾ. ਰਹ਼ਮ. "ਦਯਾ ਧਾਰੀ ਹਰਿ ਨਾਥ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੩ ਦੈਵ. ਵਿਧਾਤਾ. ਦੈਯਾ. "ਦਯਾ ਕੀ ਸਹੁੰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨)

ਦਯਾਸਾਗਰ. ਦਯਾ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ. ਦਯਾਸਿੰਧੁ.

ਦਯਾ ਸਿੰਘ. ਲਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਦਯਾਰਾਮ ਸੋਫਤੀ ਖਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਨੇ ੧ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੭੫੬ ਨੂੰ ਕੇਸਗੜ੍ਹ (ਆਨੰਦਪੁਰ) ਦੇ ਦਿਵਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੀਸ ਅਰਪਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਕੇ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਹੋਇਆ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪਯਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਥਾਪਿਆ. ਦੇਖੋ, ਪੰਜ ਪਯਾਰੇ.

ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ ਲੈਕੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਪਾਸ ਦੱਖਣ ਇਹੀ ਸੱਜਨ ਗਿਆ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਰਚਿਆ ਇੱਕ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭੀ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰਮਤਸੁਧਾਕਰ ਕਲਾ ੧੧.

ਦਯਾਕੌਰ. ਲਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਬਾਬਾ ਹਰਿਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ੨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਦੇਵ ਦੀ ਮਾਤਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ। ੩ ਸਰਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਭੰਗੀ, ਰਈਸ ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਸਰਦਾਰਨੀ. ਇਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਨ ੧੮੧੧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਾਲ ਪੁਨਰ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ. ਦਯਾ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਕੌਰ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ੌਰਾ ਸਿੰਘ ਪੈਦਾ ਹੋਏ. ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੌਰੰਗਾਬਾਦੀਏ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਸਨ ੧੮੪੩ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਪੇਸ਼ੌਰਾ ਸਿੰਘ ਫ਼ਤੇਖ਼ਾਂ ਟਵਾਣੇ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਚਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਵਾਲੇ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਹੋਇਆ ਸਨ ੧੮੪੪ ਵਿੱਚ ਅਟਕ ਮੋਇਆ. ਦਯਾ ਕੌਰ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੮੪੩ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

ਦਯਾਚੰਦ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ.

ਦਯਾ ਧਰਜਚਰ ਰਾਇ. ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰਵਿਲਾਸ ਵਿੱਚ ਪਹੇਲੀ ਦੇ ਢੰਗ ਇਹ ਨਾਮ ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਧਰਜਚਰ ਰਾਇ.

ਦਯਾਨਤ. ਅ਼ ديانت ਸੰਗਯਾ—ਈਮਾਨਦਾਰੀ. ਸੱਚਾਈ. ਰਾਸਤੀ.

ਦਯਾਨਤਦਾਰ. ਫ਼ਾ. ਵਿ—ਈਮਾਨਦਾਰ. ਸਾਰਖਾ. ਸੱਚਾ.

ਦਯਾਨਤਦਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਦਯਾਨਤ.

ਦਯਾਨਿਧਾਨ / **ਦਯਾਨਿਧਿ** } ਵਿ—ਦਯਾ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ.

ਦਯਾਨੰਦ ਸਰਸ੍ਵਤੀ. ਦੇਖੋ, ਆਰਯਸਮਾਜ.

ਦਯਾਮਯ. ਵਿ-ਦਯਾਰੂਪ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਯਾ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੈ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ.

ਦਯਾਰ. ਵਿ—ਦਯਾਲੁ. ਰਹ਼ੀਮ. "ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਦਯਾਰੰ." (ਸਹਸ ਮ:

੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਦਾਰ। ੩ ਅ ,,,, ਘਰ। ੪ ਦੇਸ਼. ਮੁਲਕ. ਵਲਾਇਤ.

ਦਯਾਰਾਮ. ਜਾਤੀਮਲਕ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਸੇਵਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜਿਸ ਨੇ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸ਼ਤ੍ਰੂਆਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ. ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

"ਕੁਪਜੋ ਦੇਵਤੇਸੰ ਦਯਾਰਾਮ ਜੁੱਧੰ,
ਕਿਯੋ ਦ੍ਰੋਣਕੀ ਜ੍ਯੋਂ ਮਹਾਂ ਜੁੱਧ ਸੁੱਧੰ."

ਦਯਾਲ. ਬਿਝੜਵਾਲ ਦਾ ਪਹਾੜੀ ਸਰਦਾਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਨਾਦੌਨ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ. ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਪਾਠ ਹੈ:—

"ਤਹਾਂ ਏਕ ਬਾਜ੍ਯੋ ਮਹਾ ਬੀਰ ਦਯਾਲੰ,
ਰਖੀ ਲਾਜ ਜੌਨੈ ਸਭੈ ਬਿਝੜਵਾਲੰ."

੨ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਰਨੀ ਵਾਲਾ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਜੋ ਬਾਬਾ ਦਯਾਲ ਅਥਵਾ ਦਿਆਲ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਇਸ ਨੇ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ. ਇਸ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਸਿੱਖ "ਨਿਰੰਕਾਰੀਏ" ਸੱਦੀਦੇ ਹਨ, ਦੇਖੋ, ਨਿਰੰਕਾਰੀਏ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦਯਾਲੁ ੪.

ਦਯਾਲਸਿੰਘ. ਭਾਈ ਰੂਪਚੰਦ ਦਾ ਪੋਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੁਪੁਤ੍ਰ. ਰਾਜ ਨਾਭਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਹਾਤਮਾ ਦਾ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਦਯਾਲਪੁਰਾ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਬਾਗੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਇਸੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਦਯਾਲਪੁਰਾ ਅਤੇ ਰੂਪਚੰਦ ਭਾਈ। ੨ ਸੁਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸਿੱਧੂ ਜੱਟ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸ੍ਵਾਮੀ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਕੇ ਵਡਾ ਧਰਮਵੀਰ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਸੈਨਾ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਜਾਲਮਾਂ ਨਾਲ ਵਡੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਜਹਾਨਖ਼ਾਨ.

ਦਯਾਲਦਾਸ. ਇਹ ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਦਾ ਪੋਤਾ ਗੋਰੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ, ਜੋ ਭੁੱਚੋ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ. ਜਦ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਮਦਮੇ ਠਹਿਰੇ, ਤਦ ਇਹ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜਿਰ ਹੋਇਆ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਲਈ ਫ਼ਰਮਾਇਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਇਸ ਨੇ ਤਾਮੀਲ ਕੀਤੀ.

ਦਯਾਲਪੁਰਾ. ਰਾਜ ਨਾਭਾ ਨਜਾਮਤ ਫੂਲ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਰੂਪਚੰਦ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਭੂਸ਼ਣ ਬਾਬਾ ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਪਿੰਡ. ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਇੱਥੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਚਰਣ ਪਾਏ ਹਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਕਾਂਗੜ ਗ੍ਰਾਮ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸੀ ਅਤੇ ਦਯਾਲਪੁਰਾ ਪਿੱਛੋਂ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਰਾਯਜੋਧ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਦੇ ਕ਼ਬਜੇ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਤੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੀ ਤਨ ਮਨ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਇੱਥੇ ਦੋ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ—ਇੱਕ ਉਹ ਅਸਥਾਨ ਜਿੱਥੇ ਬੈਠਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਹੁਣ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ਬਣਾਕੇ ਨਾਮ "ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਹ ਸਾਹਿਬ" ਰੱਖਿਆ ਹੈ. ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨੂੰ ੨੦ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਆ਼ਫ਼ ਹੈ.

ਦੂਜਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੈ. ਰਾਯਜੋਧ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਖਕੇ ਜਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਾਂਗੜ ਠਹਿਰੇ ਹਨ, ਤਦ ਇੱਥੇ ਚਰਣ ਪਾਏ ਹਨ. ਜਿਸ ਜੰਡ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਘੋੜਾ ਬੱਝਾ ਸੀ ਉਹ ਹੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹੈ. ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ ਤੋਂ ਸੋਲਾਂ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਹੈ।

੨ ਜਿਲਾ ਗੁੜਗਾਂਵਾਂ, ਤਸੀਲ ਬਲਬਗੜ੍ਹ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਇੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਗਵਾਲੀਅਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦਯਾਲਪੁਰਾ ਸੋਢੀਆਂ.

ਦਯਾਲਪੁਰਾ ਸੋਢੀਆਂ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਤਸੀਲ ਰਾਜਪੁਰਾ, ਥਾਣਾ ਲਾਲੜੂ ਵਿੱਚ ਛੱਤ ਬਨੂੜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੈ. ਇਹ ਪਿੰਡ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਿਆਲਾਪਤਿ ਨੇ ਕੀਰਤਪੁਰ ਦੇ ਸੋਢੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਮਤ ੧੮੫੮ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਇਆ ਸੀ.

ਇਹ ਸੋਢੀ ਬੀਬੀ ਰੂਪ ਕੌਰ (ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਲਿਤ ਪੁਤ੍ਰੀ) ਦੀ ਵੰਸ਼ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਮਨੀਮਾਜਰੇ ਮਾਤਾ ਰਾਜ ਕੌਰ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਸਨ. ਉੱਥੇ ਚੰਗਾ ਨਿਰਬਾਹ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਿਆਸਤ ਨੇ ਇਹ ਪਿੰਡ ਦਿੱਤਾ. ਦੇਖੋ, ਰੂਪ ਕੌਰ.

ਦਯਾਲਪੁਰੀ. ਸੀਤਲਪੁਰੀ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ ਦਾ ਚੇਲਾ, ਜੋ ਸਰਹਿੰਦ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ. ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣਾ ਦੇਖਕੇ ਅਤੇ ਸਰਹਿੰਦ ਉੱਪਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਆਫ਼ਤ ਜਾਣਕੇ, ਏਹ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਾਸ ਦੀਨੇ ਪਿੰਡ ਪਹੁਚਿਆ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਪੁਰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਡੇਰਾ ਅਤੇ ਮਹੱਲਾ ਖ਼ਾਲਸਾਦਲ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਵੇਗਾ.

ਦਯਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਦਿਆਲਾ.

ਦਯਾਲਾ ਭਾਈ. ਦੇਖੋ, ਦਿਆਲਾ ੩.

ਦਯਾਲੁ, ਦਯਾਵਾਨ, ਦਯਾਵੰਤ } ਵਿ—ਦਯਾ ਵਾਲਾ. ਕਰੁਣਾ ਵਾਲਾ. ਰਹ਼ੀਮ.

ਦਯਿ, ਦਯੁ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਦੇਖੋ, ਦੈਵ. "ਦਯਿ ਮਾਰੇ ਮਹਾ ਹਤਿਆਰੇ." (ਗੂਜ ਮ: ੪) "ਦਯੁ ਵਿਸਾਰਿ ਵਿਗੁਚਣਾ." (ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਾਝ)

ਦਯੈ. ਦੈਵ ਨੂੰ. ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ. "ਮੈ ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਦਯੈ ਸੇਵੜੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ)

ਦਯੋਸ. ਦਿਵਸ. ਦਿਨ. ਦੇਖੋ, ਦਯੋਸ.

ਦਯੰਤ. ਦੇਖੋ, ਦੈਤ੍ਯ. "ਏਕ ਮਹਾਂ ਬਲਵੰਤ ਦਯੰਤ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਦਰ. ਸੰ. (ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿ ਧਾ). ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡਰ. ਭਯ (ਭੈ). "ਕਾ ਦਰ ਹੈ ਜਮ ਕੋ ਤਿਨ ਜੀਵਨ, ਅੰਤ ਭਜੇ ਗੁਰ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ?" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸ਼ੰਖ. "ਗਦਾ ਚਕ੍ਰ ਦਰ ਅੰਬੁਜ ਧਾਰੂ."[1] (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਗੁਫਾ. ਕੰਦਰਾ। ੪ ਪਾੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਵਿਦਾਰਣ। ੫ ਫ਼ਾ ,,, ਦ੍ਵਾਰ. ਦਰਵਾਜ਼ਾ. "ਦਰ ਦੇਤ ਬਤਾਇ ਸੁ ਮੁਕਤਿ ਕੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੬ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੰਦਰ. ਵਿੱਚ. "ਦਰ ਗੋਸ ਕੁਨ ਕਰਤਾਰ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧)

[1]ਦੇਖੋ, ਪਦਮ ਦਾ ਅੰਗ ੪ ਫੁਟਨੋਟ ਸਮੇਤ.

"ਆਇ ਪ੍ਰਵੇਸੇ ਪੁਰੀ ਦਰ ਜਨੁ ਉਦਯੋ ਸੁ ਚੰਦੂ। ਨਿਜ ਦਰ ਦਰ ਦਾਰਾ ਖਰੀ ਲੇ ਮਾਲ ਬਲੰਦੂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੭ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਦਰ ਕਾ ਬੀਚਾਰ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੮ ਹਿੰ. ਨਿਰਖ. ਭਾਉ। ੯ ਕਦਰ. ਮਹਿਮਾ। ੧੦ ਕਈ ਥਾਂ ਦਲ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਦਰ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਰਿ ਨਾਲੇ." (ਜਪੁ) ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ (ਸਭਾ) ਸਾਥ.

ਦਰਆਵੇਖ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ درآویختن ਕ੍ਰਿ—ਲਟਕਾਉਣਾ. ਲਟਕਣਾ। ੨ ਹੱਥੋਪਾਈ ਕਰਨੀ.

ਦਰਸ. ਸੰ. ਦਰ੍ਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮਾਵਸ. ਮੌਸ. "ਦਿਨ ਗੁਰਪਰਬ ਦਰਸ ਸੰਕ੍ਰਾਂਤਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦਰ੍ਸ਼ਨ. ਦੀਦਾਰ. "ਮਨ ਮਹਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਿਰੰਜਨ ਦਰਸ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ "ਬੇਦ ਚਾਰ ਖਟ ਦਰਸ."(ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੪ ਅ਼ درس ਸਬਕ਼. ਸੰਥਾ.

ਦਰਸਨ. ਸੰ. ਦਰ੍ਸ਼ਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖਣ ਦਾ ਸਾਧਨ. ਨੇਤ੍ਰ। ੨ ਦੀਦਾਰ. "ਦਰਸਨ ਕਉ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਕਾਵ੍ਯਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਨ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

(ੳ) ਸ਼੍ਰਵਣ ਦਰਸ਼ਨ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ ਗੁਣ ਰੂਪ ਸੁਣਕੇ ਉਸ ਦਾ ਰਿਦੇ ਵਿੱਚ ਸਾਕ੍ਸ਼ਾਤ ਕਰਨਾ. "ਸੁਣਿਐ ਲਾਗੈ ਸਹਜਿਧਿਆਨੁ." (ਜਪੁ) "ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਜੀਵਾ ਸੋਇ ਤੁਮਾਰੀ। ਤੂੰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਠਾਕੁਰ ਅਤਿ ਭਾਰੀ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

(ਅ) ਚਿਤ੍ਰ ਦਰਸ਼ਨ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਮੂਰਤਿ ਦਾ ਦੀਦਾਰ. "ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੫) "ਮੋਹਨ ਮੀਤ ਕੋ ਚਿਤ੍ਰ ਲਖੇ ਭਈ ਚਿਤ੍ਰ ਹੀ ਸੀ, ਤੋ ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਕਹਾਂ ਹੈ?" (ਪਦਮਾਕਰ)

(ੲ) ਸ੍ਵਪਨ ਦਰਸ਼ਨ. ਪ੍ਯਾਰੇ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਦੇਖਣਾ. "ਸੁਣਿ ਸਖੀਏ ਮੇਰੀ ਨੀਦ ਭਲੀ ਮੈ ਆਪਨੜਾ ਪਿਰੁ ਮਿਲਿਆ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੫)

(ਸ) ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍ਸ਼ ਦਰਸ਼ਨ. ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ ਸਾਕ੍ਸ਼ਾਤ ਦੀਦਾਰ ਕਰਨਾ. "ਅਦਿਸਟ ਅਗੋਚਰ ਅਲਖ ਨਿਰੰਜਨ ਸੋ ਦੇਖਿਆ ਗੁਰਮਖਿ ਆਖੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

੩ ਸ਼ੀਸ਼ਾ. ਦਰਪਣ। ੪ ਧਰਮ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਗ੍ਰੰਥ. ਦੇਖੋ, ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. "ਖਟ ਦਰਸਨ ਵਰਤੈ ਵਰਤਾਰਾ। ਗੁਰ ਕਾ ਦਰਸਨ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੩) "ਦਰਸਨ ਛੋਡਿ ਭਏ ਸਮਦਰਸੀ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ਖਟ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਪਕ੍ਸ਼ ਤ੍ਯਾਗਕੇ ਸਭ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ। ੫ ਛੀ ਸੰਖ੍ਯਾ ਬੋਧਕ, ਕ੍ਯੋਂਕਿ ਦਰਸ਼ਨ ਛੀ ਹਨ। ੬ ਧਰਮ. ਮਜਹਬ. "ਇਕਨਾ ਦਰਸਨ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ ਨ ਆਈਆ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਵਡ) ੭ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਦਾ ਭੇਖ. ਮਜ਼ਹਬ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ. "ਸਿੱਧੀਂ ਮਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿਵੇਂ ਦਰਸ਼ਨ ਲੇਵੇ ਬਾਲਾ." (ਭਾਗੁ) ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਕਿਵੇਂ ਸਾਡਾ ਭੇਖ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਲਵੇ.

ਦਰਸਨਿ. ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ. "ਦਰਸਨਿ ਰੂਪਿ ਅਪਾਰੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਦਰਸਨੀ. ਵਿ—ਦਰ੍ਸ਼ਨ. (ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ) ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ. "ਦਰਸਨੀ ਹੋਤ ਖਟ ਦਰਸ ਅਤੀਤਕੈ." (ਭਾਗੁ ਕ) ਗੁਰਦਰ੍ਸ਼ਨੀ (ਗੁਰਸ਼ਾਸ਼ਤ੍ਰ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ) ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਖਟ ਦਰ੍ਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਲੰਘਕੇ। ੨ ਸੰ. ਦਰ੍ਸ਼ਨੀਯ. ਦੇਖਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਦੀਦਾਰੀ. ਸੁੰਦਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦਰਸਨੀ ਹੁੰਡੀ.

ਦਰਸਨੀ ਹੁੰਡੀ. ਉਹ ਹੁੰਡੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹੀ ਰੁਪਯਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇ. "ਲਿਖੀ ਦਰਸਨੀ ਤਿੰਹ ਕਰ ਦੀਨੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦਰਸਨੀ ਡਿਹੁਡੀ
ਦਰਸਨੀ ਦਰਵਾਜਾ
ਦਰਸਨੀ ਦ੍ਵਾਰ
ਦਰਸਨੀ ਪੌਰ
ਵਿ—ਦਰ੍ਸ਼ਨੀਯ ਦ੍ਵਾਰ. ਦੇਖਣ ਯੋਗ੍ਯ ਦਰਵਾਜ਼ਾ. ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਦ੍ਵਾਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਭਵਨ ਅਥਵਾ ਦੇਵਮੰਦਿਰ ਦਾ ਉਹ ਵਡਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ, ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਵੇ. ਸਿੰਹਪੌਰ। ੩ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਦੀ ਵਡੀ ਡਿਹੁਡੀ. "ਸੁੰਦਰ ਬਨ੍ਯੋ ਦਰਸਨੀ ਪੌਰ" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦਰਸਨੁ. ਦੇਖੋ, ਦਰਸਨ ੨. "ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਭਈ ਨਿਹਕੇਵਲ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਦਰਸਾ. ਦੇਖੋ, ਦਰਸਨ ੨. "ਇਕਿ ਲੁਕਿ ਨ ਦੇਵਹਿ ਦਰਸਾ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਦਰ੍ਸ਼ (ਅਮਾਵਸ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਮੌਸ ਦਾ.

ਦਰਸਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਉਣਾ. ਦਿਖਾਉਣਾ। ੨ ਸੁਝਾਉਣਾ। ੩ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਣਾ.

ਦਰਸਾਇਆ. ਦਿਖਾਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਰਸ਼ਨ. ਦੀਦਾਰ. "ਮਨੋਰਥ ਪੂਰਨੁ ਹੋਵੈ ਭੇਟਤਿ ਗੁਰਦਰਸਾਇਆ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਦਰਸਾਇਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦਰਸਾਉਣਾ। ੨ ਦਰਸ਼ਨ (ਦੀਦਾਰ) ਤੋਂ. "ਬਲਿ ਬਲਿ ਗੁਰਦਰਸਾਇਣਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਦਰਸਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦਰਸਾਉਣਾ। ੨ ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ.

ਦਰਸਾਨਿਓ. ਦਿਖਾਇਆ. ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਇਆ। ੨ ਦੇਖਿਆ. ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ.

ਦਰਸਾਯਉ. ਦਿਖਾਇਆ. ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਇਆ. "ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦਰਸਾਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਦਰਸਾਰ
ਦਰਸਾਰਾ
ਦਰਸਾਰੁ
ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਰ੍ਸ਼ਨ. ਦੀਦਾਰ. "ਅਵਿਲੋਕਨ ਪੁਨਹ ਪੁਨਹ ਕਰਉ ਜਨ ਕਾ ਦਰਸਾਰੁ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) "ਹੀਤ ਚੀਤ ਸਭ ਪ੍ਰਾਨ ਧਨ ਨਾਨਕ ਦਰਸਾਰੀ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਬਿਧਿ ਕਿਤੁ ਪਾਵਉ ਦਰਸਾਰੇ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਦਰ੍ਸ਼ਨਾਰ੍ਹ. ਦਰਸ਼ਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਦੀਦਾਰ ਲਾਇਕ.

ਦਰਸਾਵੜਾ
ਦਰਸਾਵਾ
ਦਰ੍ਸ਼ਨ. ਦੀਦਾਰ. "ਇਉ ਪਾਵਹਿ ਹਰਿਦਰਸਾਵੜਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫ ਗੁਣਵੰਤੀ) "ਨੈਣ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸੇ ਦੇਖਿ ਦਰਸਾਵਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਦਰਸਾਵੈ. ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ. ਦੀਦਾਰ ਦੀ. "ਮਨਿ ਪਿਆਸ ਬਹੁਤ ਦਰਸਾਵੈ." (ਨਟ ਮ: ੫) ੨ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ.

ਦਰਸਿ. ਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ. "ਨਾਨਕ ਦਰਸਿ ਲੀਨਾ ਜਿਉ ਜਲਿ ਮੀਨਾ." (ਸਾਰ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਦਰਸ਼ਨ ਦ੍ਵਾਰਾ.

ਦਰਸੀ. ਸੰ. ਦਰ੍ਸ਼ਿਨ੍. ਵਿ—ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ

ਵਾਲਾ. ਸੋਚਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਮਦਰਸੀ ਅਤੇ ਦੂਰਦਰਸੀ.

ਦਰਸੁ. ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ। ੨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਿ—ਦ੍ਰਿਸ਼ਿ. ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ. "ਦਰਸੁ ਸਫਲਿਓ ਦਰਸੁ ਪੇਖਿਓ." (ਮਲਾ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫)

ਦਰਸੇਰੈ. ਦਰਸ਼ਨ. ਦੀਦਾਰ. "ਦੇਖਿ ਸਾਧੁ ਦਰਸੇਰੈ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ੨ ਦਰਸ਼ਨ ਤਾਂਈਂ. ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ.

ਦਰਸੋ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਸੇਵਕ, ਜਿਸ ਦਾ ਹੁਸੈਨੀ ਸਿਪਹਸਾਲਾਰ ਨਾਲ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮਰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਅ: ੧੧, ਛੰਦ ੫੭.

ਦਰਹ਼ਕ਼ੀਕ਼ਤ. ਫ਼ਾ درحقیقت, ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਚਮੁਚ. ਅਸਲੋਂ. ਵਾਸ੍ਤਵ ਵਿੱਚ.

ਦਰਹ਼ਾਲ. ਫ਼ਾ درحال ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਛੇਤੀ. ਫ਼ੌਰਨ. ਤੁਰੰਤ.

ਦਰਹਾਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਫ਼ੌਰਨ. ਤੁਰੰਤ. "ਸਾ ਬਾਤ ਹੋਵੈ ਦਰਹਾਲੀ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਦਰਹਾਲੁ. ਦੇਖੋ, ਦਰਹਾਲ. "ਚਲੁ ਦਰਹਾਲੁ ਦੀਵਾਨਿ ਬੁਲਾਇਆ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ)

ਦਰਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਡਰਨ ਵਾਲਾ. ਡਰਪੋਕ. ਬੁਜ਼ਦਿਲ. ਦੇਖੋ, ਦਰ ੧। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਰਕਨਾ। ੩ ਅ਼ درک ਦਖ਼ਲ ਪ੍ਰਵੇਸ਼। ੪ ਪਾ ਲੈਣ (ਜਾਣ ਲੈਣ) ਦਾ ਭਾਵ। ੫ ਲਿਆਕ਼ਤ.

ਦਰਕਣਾ, ਦਰਕਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਡਰ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ. ਭੈ ਨਾਲ ਦਿਲ ਧੜਕਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦਰ ੧। ੨ ਪਾਟਣਾ. ਫਟਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦਰ ੪. "ਦਾਰਮ ਦਰਕ ਗਯੋ ਪੇਖ ਦਸਨਨ ਪਾਂਤਿ." (ਚੰਡੀ ੧) "ਦਰਕੀ ਅੰਗੀਆ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਦਰਕਾਰ. ਫ਼ਾ درکار ਵਿ—ਜਰੂਰੀ. ਆਵਸ਼੍ਯਕ. ਲੋੜੀਂਦਾ.

ਦਰਖ਼ਸ਼. ਫ਼ਾ درخش ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਮਕ। ੨ ਬਿਜਲੀ. ਦੇਖੋ, ਦਰਖ਼ਸ਼ੀਦਨ.

ਦਰਖ਼ਸ਼ਾਂ. ਫ਼ਾ درخشاں ਵਿ—ਚਮਕੀਲਾ.

ਦਰਖ਼ਸ਼ਿੰਦਾ. ਫ਼ਾ درخشندہ ਵਿ—ਚਮਕਣ ਵਾਲਾ.

ਦਰਖ਼ਸ਼ੀਦਨ. ਫ਼ਾ درخشیدن ਕ੍ਰਿ—ਚਮਕਣਾ. ਲਿਸ਼ਕਣਾ.

ਦਰਖ਼ਤ. ਫ਼ਾ درخت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵ੍ਰਿਕ੍ਸ਼. ਬਿਰਛ. "ਦਰਖਤ ਆਬ ਆਸ ਕਰ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਦਰਖ਼ੁਰ. ਫ਼ਾ درخور ਲਾਇਕ. ਯੋਗ੍ਯ.

ਦਰਖ਼੍ਵਾਸਤ. ਫ਼ਾ درخواست ਖ਼੍ਵਾਹਿਸ਼. ਇੱਛਾ। ੨ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਅਰਜੀ.

ਦਰਗਹ, ਦਰਗਾਹ ਫ਼ਾ درگاہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਰਬਾਰ। ੨ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਨ੍ਯਾਯਸਭਾ. "ਦਰਗਹ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸਾਰ) "ਸੇ ਦਰਗਾਹ ਮਲ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ੩ ਸਾਧੁਸਭਾ. ਸਤਸੰਗ. "ਦਰਗਹ ਅੰਦਰਿ ਪਾਈਐ ਤਗੁ ਨ ਤੁਟਸਿ ਪੂਤ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਦਰਗਾਹਾ. ਭੰਡਾਰੀ ਗੋਤ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਦੱਸਿਆ. ਦੇਖੋ, ਚਰਚਾ ੨.

ਦਰਗੁਜ਼ਸ਼ਤ. ਫ਼ਾ درگزشت ਦਰਗੁਜ਼ਸ਼੍ਤ. ਵਿ—ਗੁਜਰਿਆ. ਵੀਤ ਗਿਆ। ੨ ਮਰ ਗਿਆ.

ਦਰਗੁਜ਼ਸ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ درگزشتن ਦਰਗੁਜ਼ਸ਼੍ਤਨ. ਕ੍ਰਿ—ਗੁਜਰ ਜਾਣਾ. ਲੰਘ ਜਾਣਾ। ੨ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ। ੩ ਮਰ ਜਾਣਾ.

ਦਰਗੁਜ਼ਰ. ਫ਼ਾ درگزر ਦਰਗੁਜ਼ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਆਫ਼ੀ. ਕ੍ਸ਼ਮਾਪਨ.

ਦਰ ਘਰ. ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਓਢੀ ਅਤੇ ਘਰ. "ਦਰ ਘਰ ਮਹਿਲਾ ਸੋਹਣੇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ਸਿੰਘ ਪੌਰ ਅਤੇ ਮਹਿਲ.

ਦਰਜ. ਅ਼ درج ਵਿ—ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ. ਕਾਗ਼ਜ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹਿਆ। ੨ درز ਦਰਜ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੇੜ. ਦਰਾਰ.

ਦਰਜਨ. ਅੰ. Dozen-ਡਜ਼ਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਰਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ. ਦ੍ਵਾਦਸ਼.

ਦਰਜਾ. ਅ਼ درجہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਦਵੀ. ਉਹਦਾ। ੨ ਉਚਾਣ ਨਿਵਾਣ ਦੇ ਲਿਹਾਜ ਸ਼੍ਰੇਣੀ.

ਦਰਜ਼ੀ. ਫ਼ਾ درزی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਸਤ੍ਰ ਸਿਊਣ ਵਾਲਾ. ਖ਼ਯਾਤ.

ਦਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੀਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਾੜਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਲਨ.

ਦਰਦ. ਸੰ. ਵਿ—ਦਰ (ਡਰ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਡਰਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਖ਼ੌਫ਼ਨਾਕ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿੰਦੂਕੁਸ਼ ਪਹਾੜ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦਾ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ। ੩ ਸ਼ਿੰਗਰਫ. ਹਿੰਗੁਲ। ੪ ਫ਼ਾ درد ਦੁੱਖ. ਪੀੜ. "ਦਰਦ ਨਿਵਾਰਹਿ ਜਾਕੇ ਆਪੇ." (ਬਾਵਨ)

ਦਰਦਦੁਖ. ਵਿ—ਭੈਦਾਇਕ ਦੁੱਖ. ਜਿਸ ਦੁੱਖ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਆਸ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਦੇਖੋ, ਦਰਦ ੧. "ਦੀਨ ਦਰਦਦੁਖ ਭੰਜਨਾ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਹੇ ਦੀਨਾ ਦੇ ਭਯਾਨਕ ਦੁੱਖ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ!

ਦਰਦਨਾਕ. ਫ਼ਾ دردناک ਵਿ—ਦੁੱਖ ਵਾਲਾ। ਦੁੱਖਾਤੁਰ.

ਦਰਦਮੰਦ. ਦੇਖੋ, ਦਰਦਵੰਦ.

ਦਰਦਰੀ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਜਮੀਨ.

ਦਰਦਵੰਤ, ਦਰਦਵੰਦ ਫ਼ਾ دردمند ਵਿ—ਦਰਦ ਵਾਲਾ. ਦੁਖੀ। ੨ ਜੋ ਦੂਜੇ ਦਾ ਦੁਖ ਅਨੁਭਵ ਕਰੇ. ਦਯਾਵਾਨ। ੩ ਦਾਰਿਦ ਵੰਤ. ਦਰਿਦ੍ਰਵੰਤ. ਨਿਰਧਨ. "ਦੁਖੀਆ ਦਰਦਵੰਦ ਦਰਿ ਆਇਆ." (ਸੂਹੀ ਰਵਿਦਾਸ)

ਦਰਦੀ. ਵਿ—ਦਰਦ ਵਾਲਾ. ਦੁਖੀਆ। ੨ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਹਮਦਰਦੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਦਰਦੁਰ. ਦੇਖੋ, ਦਾਦਰ.

ਦਰਨ. ਦੇਖੋ, ਦਰਣ ਅਤੇ ਦਲਨ. "ਹਮ ਮਿਲਿ ਦਰਨ ਲਗੇ ਦੂਤ ਦਾਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦਰਨਯਾਬਦ. ਫ਼ਾ درنیابد ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ. ਮਹ਼ਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ.

ਦਰਪ. ਸੰ. ਦਰ੍‍ਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੰਕਾਰ. ਗਰਬ. "ਪੀਰ ਮੀਰ ਸਿਧ ਦਰਪ ਛਰਨ ਕੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਤਾਪ. ਜ੍ਵਰ। ੩ ਕਸਤੂਰੀ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ. ਕਸਤੂਰਾ। ੪ ਉਤਸਾਹ. ਉਮੰਗ.

ਦਰਪਣ, ਦਰਪਨ ਸੰ. ਦਰ੍‍ਪਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰੂਪ ਵੇਖਕੇ ਆਪਣੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਦਰ੍‍ਪ (ਗਰਬ) ਹੋਵੇ, ਸ਼ੀਸ਼ਾ. ਆਈਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦਰਪ। ੨ ਉਤਸਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਨੇਤ੍ਰ.

ਦਰਪੇਸ਼. ਫ਼ਾ درپیش ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਸੰਮੁਖ. "ਦਰਿਪੇਸਿ ਤੂ ਮਨੀ." (ਤਿਲੰ ਨਾਮਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਮਨੀ ੩.

ਦਰਬ. ਸੰ. ਦ੍ਰਵ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਸਤੁ. ਪਦਾਰਥ। ੨ ਧਨ. ਦੌਲਤ. "ਕਰਿ ਅਨਰਥ ਦਰਬੁ ਸੰਚਿਆ ਸੋ ਕਾਰਜ ਕੇਤੁ?" (ਵਾਰ ਜੈਤ) ੩ ਸਾਮਗ੍ਰੀ. "ਪਾਵਕ ਵਿਖੈ ਦਰਬ ਕੋ ਡਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਘੀ ਜੌਂ ਖੰਡ ਮੇਵਾ ਆਦਿ ਸਾਮਗ੍ਰੀ। ੪ ਦਵਾਈ. ਔਖਧ। ੫ ਸ਼ਰਾਬ. ਮਦਿਰਾ। ੬ ਵੈਸ਼ੇਸਿਕ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਜਲ, ਅਗਨਿ, ਪਵਨ, ਆਕਾਸ਼, ਕਾਲ, ਦਿਸ਼ਾ, ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਮਨ, ਜੋ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਆਸ਼੍ਰਯ ਹਨ। ੭ ਸੰ. ਦਵੰ. ਰਾਖਸ। ੮ ਵਿ—ਹਿੰਸਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਹਿੰਸਕ.

ਦਰਬਣੋ. ਸੰ. ਦ੍ਰਵਿਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਵਰਣ. ਸੋਨਾ। ੨ ਧਨ. ਦ੍ਰਵ੍ਯ. ਦੌਲਤ.

ਦਰਬਾਸਾ. ਦ੍ਰਵ੍ਯ—ਆਸ਼ਾ. ਧਨ ਦੀ ਆਸ. "ਪਰ ਦਰਬਾਸਾ ਗਊਮਾਸ ਤੁੱਲ ਜਾਨੀ ਰਿਦੈ." (ਭਾਗੁ ਕ) ਪਰਾਏ ਧਨ ਦੀ ਆਸਾ.

ਦਰਬਾਜਾ. ਦੇਖੋ, ਦਰਵਾਜਾ.

ਦਰਬਾਟ. ਦੇਖੋ, ਦਰਵਾਟ ਅਤੇ ਦਰਿਵਾਟ.

ਦਰਬਾਨ. ਫ਼ਾ دربان ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵਾਰਵਾਨ. ਦ੍ਵਾਰਪਾਲ. ਦੇਖੋ, ਮਹੀਨਿਕ.

ਦਰਬਾਰ ਅਥਵਾ ਦਰਬਾਰੁ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦਰ ਬ ਦਰ. ਦ੍ਵਾਰ ਦ੍ਵਾਰ. "ਭਉਕਤ ਫਿਰੈ ਦਰਬਾਰੁ." (ਭੈਰ ਮ: ੩) ੨ ਫ਼ਾ دربار ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਭਾ. "ਦਰਬਾਰਨ ਮਹਿ ਤੇਰੋ ਦਰਬਾਰਾ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੫) ੩ ਖ਼ਾਲਸਾਦੀਵਾਨ। ੪ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ। ੫ ਹਰਿਮੰਦਿਰ। ੬ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਭੀ ਦਰਬਾਰ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ—ਅੱਜ ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦਰਬਾਰ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿੱਚ ਪਧਾਰੇ ਹਨ.

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦੀਵਾਨ। ੨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ। ੩ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦਾ ਹਰਿਮੰਦਿਰ.

ਦਰਬਾਰਹ. ਫ਼ਾ دربارہ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਵਾਸਤੇ. ਲਿਯੇ. ਲਈ. ਬਾਬਤ.

ਦਰਬਾਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ. ਦੇਖੋ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ.

ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ. ਸਰਹਿੰਦ ਨਿਵਾਸੀ ਬਾਣੀਆ, ਜੋ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜਿਆ, ਅਤੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਰਿਹਾ। ੨ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਪੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਸੀ. ਆਪ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੭੯੧ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

ਦਰਬਾਰਿ / ਦਰਬਾਰੀ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ. ਸਭਾਸਦ. "ਮੇਟੀ ਜਾਤਿ ਹੂਏ ਦਰਬਾਰਿ." (ਗੌਂਡ ਰਵਿਦਾਸ)[1] "ਹਮ ਗੁਰਿ ਕੀਏ ਦਰਬਾਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ. ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਨੇ. "ਪੰਚ ਕ੍ਰਿਸਾਨਵਾ ਭਾਗਿ ਗਏ, ਲੈ ਬਾਧਿਓ ਜੀਉ ਦਰਬਾਰੀ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ਪੰਜ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ (ਗ੍ਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰਿਯ) ਨੱਠ ਗਏ, ਯਮ ਨੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ। ੩ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ। ੪ ਦਰ (ਦ੍ਵਾਰ) ਤੇ. "ਠਾਢੇ ਦਰਬਾਰਿ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ)

[1] ਇਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਜਾਤਿ ਅਭਿਮਾਨੀ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਸਭਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ.

੫ ਪਿੰਡ ਮਜੀਠੇ (ਜਿਲਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਲੂੰਬਾ ਖਤ੍ਰੀ ਭਾਈ ਦਰਬਾਰੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਦਵੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੀ ਮੰਜੀ ਬਖਸ਼ੀ। ੬ ਕਾਨੜੇ ਰਾਗ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ ਦਰਬਾਰੀ ਹੈ. ਇਹ ਆਸਾਵਰੀ ਠਾਟ ਦਾ ਸਾੜਵ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗ ਹੈ. ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਹੈ. ਰਿਸਭ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਗਾਂਧਾਰ ਸੰਵਾਦੀ ਹੈ. ਨਿਸ਼ਾਦ ਅਤੇ ਪੰਚਮ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ. ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਰ ਹੈ.

ਦਰਬਾਰੁ. ਦੇਖੋ, ਦਰਬਾਰ.

ਦਰਬਿ. ਦ੍ਰਵ੍ਯ (ਧਨ) ਨਾਲ. ਦੌਲਤ ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਦਰਬਿ ਸਿਆਣਪਿ ਨ ਓਇ ਰਹਤੇ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਦਰਬੀ.

ਦਰਬੀ. ਸੰ. ਦਵੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੜਛੀ. ਚਮਚਾ. ਡੋਈ। ੨ ਘੀ ਆਦਿ ਹਵਨ ਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਚਮਚਾ। ੩ ਸੱਪ ਦਾ ਫਣ.

ਦਰਬੀਭਾ. ਦੂਜਾ ਦਰ. ਦੇਖੋ, ਬੀਭਾ.

ਦਰਬੁ. ਦੇਖੋ, ਦਰਬ ੧ ਤੋਂ ੬.

ਦਰਭ. ਦੇਖੋ, ਦਭ ੨.

ਦਰਭਸਰ / ਦਰਭਜੜ } ਦਰਭੰ (ਦੱਭ) ਦੀ ਜੜ. ਖ਼ਸ.

ਦਰਮਨ. ਫ਼ਾ درمن ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਵਾਈ। ੨ ਇ਼ਲਾਜ. ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਦਾ ਰੂਪ ਦਰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਦਾਰੂ ਦਰਮਲ ਦਾ ਕੁਝ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ.

ਦਰਮਯਾਨ. ਫ਼ਾ درمیان ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਵਿੱਚ. ਅੰਦਰ.

ਦਰਮਯਾਨਾ / ਦਰਮਯਾਨੀ } ਵਿ—ਮਧ੍ਯ ਦਾ. ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਮੇਲ ਦਾ.

ਦਰਮਲ. ਦੇਖੋ, ਦਰਮਨ ੨.

ਦਰਮਾਂ. ਫ਼ਾ درمان ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਲਾਜ. ਉਪਾਉ। ੨ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰ ਦਾ ਸਾਧਨ.

ਦਰਮਾਹਾ. ਫ਼ਾ درماہہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਹਵਾਰੀ ਤਨਖ਼੍ਵਾਹ. ਮਾਸਿਕ ਵੇਤਨ. "ਕਰ ਦਰਮਾਹਾ ਢਿਗ ਰਖਲੇਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦਰਮਾਂਦਾ. ਫ਼ਾ درماندہ ਵਿ—ਦੀਨ. ਆ਼ਜਿਜ਼। ੨ ਥੱਕਿਆ ਹੋਇਆ. "ਦਰਮਾਂਦੇ ਠਾਢੇ ਦਰਬਾਰਿ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ)

ਦਰਮਿਆਨ. ਦੇਖੋ, ਦਰਮਯਾਨ.

ਦਰਯਾ. ਫ਼ਾ دریا ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ ਦਾ ਵਹਿੰਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ. ਨਦ. ਨਦੀ। ੨ ਸਮੁੰਦਰ. ਸਾਗਰ.

ਦਰਯਾਈ. ਵਿ—ਦਰਯਾ (ਦਰਿਆ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਰੇਸ਼ਮੀ ਵਸਤ੍ਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦਰਿਆਈ ੨.

ਦਰਯਾਈ ਘੋੜਾ. ਅਫ਼ਰੀਕ਼ਾ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਘੋੜਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਗੈਂਡੇ ਜੇਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਦਰਯਾ ਦੀ ਦਲਦਲ ਅਤੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੀਆਂ ਝਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. Hippopotamus। ੨ ਪੁਰਾਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਲਪਿਤ ਘੋੜਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ

ਚਾਲਾਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਕਵੀਆਂ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਉੱਚੈ: ਸ੍ਰਵਾ ਘੋੜਾ, ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਨ ਸਮੇਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸੀ, ਦਰਯਾਈ ਘੋੜੇ ਉਸ ਦੀ ਨਸਲ ਹਨ, ਜੋ ਪਾਣੀ ਤੇ ਥਲ ਵਾਂਙ ਚਲਦੇ ਹਨ.

ਦਰਯਾਦਿਲ. ਫ਼ਾ. ਵਿ—ਉਦਾਰ. ਦਾਨੀ.

ਦਰਯਾਪੰਥੀ. ਸਿੰਧ ਅਤੇ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਫ਼ਿਰਕਾ, ਜੋ ਉਡੇਰੋਲਾਲ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਹੈ. ਇਹ ਕਥਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਧੁ ਨਦ ਵਿੱਚੋਂ ਉਡੇਰੋ ਲਾਲ ਨਾਮੇ ਬਾਲਕ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਮ ਪੁਰ ਇੱਕ ਨਗਰ ਆਬਾਦ ਹੈ ਜੋ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਸਿੰਧ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹੈ. ਉੱਥੇ ਉਡੇਰੋਲਾਲ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਦੋਵੇਂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਮਤ ਦਾ ਪੀਰ ਕਲਪਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਪੀਰ ਦੇ ਨਾਮ ਸ਼ੇਖ਼ ਤਾਹਿਰ, ਖ਼੍ਵਾਜਾ ਖ਼ਿਜਰ ਅਤੇ ਜਿੰਦਹਪੀਰ ਭੀ ਹਨ.

ਦਰਯਾਫ਼ਤ. ਫ਼ਾ دریافت ਮਾਲੂਮ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ.

ਦਰਯਾਫ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ دریافتن ਕ੍ਰਿ—ਪਾਉਣਾ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ। ੨ ਮਾਲੂਮ ਕਰਨਾ.

ਦਰਯਾਬ. ਫ਼ਾ دریاب ਪਾ ਲੈ. ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲੈ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਦਰਯਾਫ਼ਤਨ ਹੈ.

ਦਰਯਾਯੀ. ਦੇਖੋ, ਦਰਯਾਈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਰਿਆਈ ੨.

ਦਰਰਸੀਦਹ, ਦਰਰਸੀਦਾ ਫ਼ਾ دررسیدہ ਵਿ—ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪਹੁਚਿਆ ਹੋਇਆ. ਭਾਵ—ਆਤਮਗਯਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਦਰਿ ਦਰਵੇਸ ਰਸੀਦ.

ਦਰਰਨ. ਕ੍ਰਿ—ਦਰੜਨਾ, ਮਲਣਾ. ਪਾੜਨਾ. ਕੁਚਲਣਾ.

ਦਰਰਨਿ. ਸੰਗਯਾ—ਦਰੜਨ (ਦਲਨ) ਵਾਲੀ, ਸੈਨਾ, ਫ਼ੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦਰਵਾਜ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਫ਼ਾ دروازہ ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਵਾਰ. ਪੌਰ. ਡਿਹੁਡੀ. "ਨਉ ਦਰਵਾਜ ਨਵੇ ਦਰ ਫੀਕੇ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪) ਨੌ ਗੋਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਰਸ ਫਿੱਕੇ ਹਨ.

ਦਰਵਾਜਾ ਸਾਹਿਬ. ਬਕਾਲੇ ਗ੍ਰਾਮ ਵਿੱਚ ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਕਦੇ ਕਦੇ ਵਿਰਾਜਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਬਕਾਲਾ.

ਦਰਵਾਟ. ਦ੍ਵਾਰ ਵਾਟ. ਵਾਟ (ਸਭਾ) ਦਾ ਦਰਵਾਜਾ. ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਦਰ. ਦੇਖੋ, ਦਰਿਵਾਟ। ੨ ਸੰ. ਦਵੰਟ. ਮੰਤ੍ਰ (ਮਸ਼ਵਰਾ) ਕਰਨ ਦਾ ਘਰ. ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕਮਰਾ.

ਦਰਵਾਣ, ਦਰਵਾਣੀ, ਦਰਵਾਨ, ਦਰਵਾਨੀ ਦਰਬਾਨ. ਦ੍ਵਾਰਪਾਲ. "ਦਰਿ ਦਰਵਾਣੀ ਨਾਹਿ ਮੂਲੇ ਪੁਛ ਤਿਸੁ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) "ਕਾਮ ਕਿਵਾਰੀ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦਰਵਾਨੀ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਚੌਕੀਦਾਰੀ. ਦ੍ਵਾਰਪਾਲ ਦਾ ਕਰਮ. ਡਿਹੁਡੀ ਬਰਦਾਰੀ. "ਦਿਲ ਦਰਵਾਨੀ ਜੇ ਕਰੇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧)

ਦਰਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਦਰਬਾਰ. "ਸਾਧੂ ਬਿਨੁ ਨਾਹੀ ਦਰਵਾਰ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ)

ਦਰਵੀ. ਦੇਖੋ, ਦਰਬੀ.

ਦਰਵੇਸ. ਫ਼ਾ درویش ਸੰਗਯਾ—ਦਰ-ਆਵੇਜ਼. ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪੁਰ ਆਵੇਜ਼ (ਲਟਕਣ ਵਾਲਾ). ਮੰਗਤਾ। ੨ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਦਰ ਦਾ ਯਾਚਕ, ਭਗਤ. ਸਾਧੁ. "ਦਰਵੇਸੀ ਕੋ ਜਾਣਸੀ ਵਿਰਲਾ ਕੋ ਦਰਵੇਸ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) ੩ ਕਈ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਦੁਰਵੇਸ਼ (ਮੋਤੀ ਜੇਹਾ) ਤੋਂ ਦਰਵੇਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਮੰਨਿਆ ਹੈ.

ਦਰਵੇਸਾਵੀ. ਵਿ—ਦਰਵੇਸ਼ ਵਾਲੀ. ਸਾਧੁਜਨ ਦੀ. "ਦਰਵੇਸਾਵੀ ਰੀਤਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਦਰਵੇਸੀ. ਸੰਗਯਾ—ਦਰਵੇਸ਼ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸਾਧੁਵ੍ਰਿੱਤੀ. ਦੇਖੋ, ਦਰਵੇਸ.

ਦਰੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦਾਰਣ ਕਰਨਾ. ਪਾੜਨਾ। ੨ ਕੁਚਲਣਾ. ਦਲਣਾ.

ਦਰਾ. ਫ਼ਾ درہ ਸੰਗਯਾ—ਘਾਟੀ. ਦੋ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਮਧ੍ਯ ਦਾ ਰਸਤਾ (pass). "ਕਾਬੁਲ ਦਰਾ ਬੰਦ ਜਬ ਭਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੯੫) ੨ ਦਰ (ਦਰਬਾਰ) ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਦਰ. "ਏਕ ਮੁਕਾਮ ਖੁਦਾਇ ਦਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਦਰਾਂ. ਫ਼ਾ دراں ਦਰ—ਆਂ. ਉਸ ਵਿੱਚ. ਉਸ ਮੇਂ.

ਦਰਾਇਦ. ਦਰ-ਆਯਦ. ਵਿੱਚ ਆਇਆ. "ਜੰਗ ਦਰਾਇਦ ਕਾਲਜਮੰਨ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਦਰਾਹਿ. ਦਰ—ਮਾਹਿ. ਦ੍ਵਾਰ ਵਿੱਚ. "ਜੈਸੇ ਦਾਨੋ ਚਕੀ ਦਰਾਹਿ." (ਮਾਲੀ ਮ: ੫) ਚੱਕੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਕੀਲੀ ਪਾਸ ਲੱਗਾ ਦਾਣਾ ਪਿਸਣ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਦਰਾਹੁ. ਦਰ ਤੋਂ. ਦਰ ਸੇ. "ਮੰਗਿ ਮੰਗਿ ਖਸਮਿ ਦਰਾਹੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਦਰਾਜ਼. ਫ਼ਾ دراز ਵਿ—ਵਡਾ. ਦੀਰਘ. ਲੰਮਾ। ੨ ਬਹੁਤ. ਅਧਿਕ। ੩ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸ਼ਬਦ drawer ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ. ਮੇਜ਼ ਆਲਮਾਰੀ ਆਦਿ ਦਾ ਉਹ ਖਾਨਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੱਥੇ ਤੋਂ ਫੜਕੇ ਖਿੱਚ ਲਈਏ.

ਦਰਾਮ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦਰਮਯਾਨ. ਭੀਤਰ. ਵਿੱਚ. ਅੰਦਰ. "ਜਾਣਾ ਕੀਨੋ ਕਿਲੇ ਦਰਾਮ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ) ੨ ਅੰ. Drachm. ਸੰਗਯਾ—ਔਂਸ ਦਾ ਅੱਠਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਅਥਵਾ ਪੌਣੇ ਦੋ ਮਾਸ਼ਾ ਭਰ.

ਦਰਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਤੇੜ. ਦਰਜ. ਦੇਖੋ, ਦਰ. "ਭੂਮਿ ਦਰਾਰ ਕੋਇ ਪਹਿਚਾਨੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਵਿੱਚ. ਭੀਤਰ. "ਨਾਨਕ ਦਰਿ ਦੀਦਾਰਿ ਸਮਾਇ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੧ ਮ: ੧) ੨ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪੁਰ. "ਬਿਆ ਦਰੁ ਨਾਹੀ, ਕੈ ਦਰਿ ਜਾਉ?" (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੩ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ. "ਹਰਿ ਦਰਿ ਸੋਭਾ ਪਾਇ." (ਮਲਾ ਮ: ੩) ੪ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਕੰਦਰਾ. ਗੁਫ਼ਾ। ੫ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ. "ਧਰਮ ਰਾਇ ਦਰਿ ਕਾਗਦ ਫਾਰੇ." (ਜੈਤ ਮ: ੪)

ਦਰਿਆ, ਦਰਿਆਉ ਦੇਖੋ, ਦਰਯਾ.

ਦਰਿਆਈ. ਦੇਖੋ, ਦਰਯਾਈ। ੨ ਰਾਮਸਨੇਹੀ ਵੈਰਾਗੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਖ਼ ਦਰਿਆਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਉਂ ਦਾ ਮੂਲ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਿਧਵਾ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜਨਮਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਮਾਰੇ ਉਹ ਦਰਿਆ ਕਿਨਾਰੇ ਸੁੱਟ ਆਈ. ਇੱਕ ਪੇਂਜੇ ਨੇ ਉਸ ਬਾਲਕ

ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਸਨੇਹ ਨਾਲ ਪਾਲਿਆ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦਰਿਆਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ. ਦਰਿਆਈ ਸਿਆਣਾ ਹੋਕੇ ਰਾਮਚਰਨਦਾਸ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਣਕੇ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦੇ ਚੇਲੇ ਭੀ ਦਰਿਆਈ ਕਹਾਏ. ਦਰਿਆਈਆਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਗੱਦੀ ਮੇਰਤੇ[1] (ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ) ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਦਰਿਆਈ ਘੋੜਾ. ਦੇਖੋ, ਦਰਯਾਈ ਘੋੜਾ.

ਦਰਿਆਦਾਸੀ
ਦਰਿਆਪੰਥੀ } ਦੇਖੋ, ਦਰਯਾਪੰਥੀ ਅਤੇ ਦਰਿਆਈ ੨.

ਦਰਿਸਟ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਸਟ.

ਦਰਿਸਟਿ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਸਟਿ.

ਦਰਿ ਦਰਵੇਸ ਰਸੀਦ. (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ਦਰ ਰਸੀਦਹ ਦਰਵੇਸ਼. ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਦਰ ਪੁੱਜਾ ਹੋਇਆ ਸੰਤ. ਭਾਵ—ਪਰਮਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ.

ਦਰਿ ਦਰਵੇਸੀ. ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਦਰ ਦੀ ਅਨੰਨ ਭਗਤੀ. ਉਸ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਦੇ ਦਰ ਦੀ ਆਸ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗ.

ਦਰਿ ਦਰਵੇਸੁ. ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਦਰ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਸੰਤ. ਜੋ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ.

ਦਰਿੰਦਾ. ਫ਼ਾ درندہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾੜਖਾਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ. ਸ਼ੇਰ ਬਾਘ ਆਦਿ ਪਸ਼ੂ.

ਦਰਿਦ੍ਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਿਰਧਨ. ਕੰਗਾਲ। ੨ ਦੀਨ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰਧਨ ਆਦਮੀ. ਦੇਖੋ, ਦਰਿਦ੍ਰਾ। ੪ ਦਾਰਿਦ੍ਰ੍ਯ. ਨਿਰਧਨਤਾ. ਕੰਗਾਲੀ.

ਦਰਿਦ੍ਰਤਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੰਗਾਲੀ. ਨਿਰਧਨਤਾ. ਦਾਰਿਦ੍ਰ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਦਰਿਦ੍ਰਾ.

ਦਰਿਦ੍ਰਾ. ਸੰ. ਧਾ—ਦਰਿਦ੍ਰੀ ਹੋਣਾ, ਦੁਖਿਤ ਹੋਣਾ, ਕ੍ਰਿਸ਼ (ਮਾੜਾ) ਹੋਣਾ.

ਦਰਿਦ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਦਰਿਦ੍ਰ.

ਦਰਿ ਬੀਨਾਈਐ. ਨਜਰ (ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ) ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਬੀਨਾਈ ੨.

ਦਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਦਰਯਾ.

ਦਰਿ ਵਾਟ. ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਦ੍ਵਾਰ ਤੇ. ਦੇਖੋ, ਦਰਵਾਟ. "ਦਰਿ ਵਾਟ ਉਪਰਿ ਖਰਚੁ ਮੰਗਾ, ਜਬੈ ਦੇਇ ਤ ਖਾਹਿ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਦਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫ਼ਰਸ਼ ਦਾ ਮੋਟਾ ਵਸਤ੍ਰ. ਸ਼ਤਰੰਜੀ। ੨ ਸੰ. ਕੰਦਰਾ. ਗੁਫਾ. ਪਹਾੜ ਦੀ ਖੋਹ. "ਅਤਿ ਆਰਤਵੰਤ ਦਰੀਨ ਧਸੇ ਹੈਂ." (ਚੰਡੀ ੧) ੩ ਖਿੜਕੀ. ਤਾਕੀ. ਇਹ ਦਰੀਚੇ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹੈ। ੪ ਫ਼ਾ دری ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਇੱਕ ਕ਼ਿਸਮ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੋਮਲ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੫ ਰਾਜੇ ਦੇ ਦਰ ਪੁਰ ਬੱਜਣ ਵਾਲੀ ਨੌਬਤ. "ਦੀਹ ਦਮਾਮੇ ਬਾਜਤ ਦਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦਰੀਂ. ਫ਼ਾ دریں ਦਰ-ਈਂ. ਇਸ ਵਿੱਚ.

[1] ਮੇਰਤਾ ਰਿਆਸਤ ਜੋਧਪੁਰ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਹ ਮੇਰਤਾ ਰੋਡ ਸਟੇਸ਼ਨ (ਜੋਧਪੁਰ ਬੀਕਾਨੇਰ ਰੇਲਵੇ) ਤੋਂ ੯ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੂਰਬ ਹੈ. ਇਹ ਦੂਦਾ ਰਾਜਪੂਤ ਨੇ ਸਨ ੧੪੮੮ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਸਾਇਆ ਹੈ.

ਦਰੀਆ
ਦਰੀਆਉ
ਦਰੀਆਇ } ਸਮੁਦ੍ਰ। ੨ ਨਦ. ਦੇਖੋ, ਦਰਯਾ. "ਤੂਹੀ ਦਰੀਆ ਤੂਹੀ ਕਰੀਆ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) "ਤੂੰ ਦਰੀਆਉ ਸਭ ਤੁਝ ਹੀ ਮਾਹਿ." (ਸੋਪੁਰਖੁ) "ਕਿਤੀ ਇਤੁ ਦਰੀਆਇ ਵੰਞਨਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਦਰੀਚਾ
ਦਰੀਚੀ } ਫ਼ਾ دریچہ ਦਰੀਚਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੋਟਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ. ਤਾਕੀ. ਮੋਰੀ.

ਦਰੀਦਨ. ਫ਼ਾ دریدن ਕ੍ਰਿ—ਪਾੜਨਾ. ਚੀਰਨਾ.

ਦਰੀਦਾ. ਫ਼ਾ دریدہ ਵਿ—ਪਾਟਿਆ ਹੋਇਆ.

ਦਰੂਦ. ਫ਼ਾ درود ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਆ. ਬੇਨਤੀ. "ਪੜਦੇ ਰਹਨਿ ਦਰੂਦ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਸਤੋਤ੍ਰ. "ਬਾਝਹੁ ਸਤਿਗੁਰ ਆਪਣੇ ਬੈਠਾ ਝਾਕੁ ਦਰੂਦ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ਇਸ ਥਾਂ ਉਸ ਦਰੂਦ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ, ਜੋ ਸੁਲਤਾਨ ਪੀਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਰੋਟ ਆਦਿ ਭੇਟਾ ਅਰਪਣ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਦਰੂਨ. ਫ਼ਾ درون ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੰਦਰ. ਭੀਤਰ. ਵਿੱਚ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਲ. ਰਿਦਾ.

ਦਰੇ. ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ. "ਹਰਿ ਦਰੇ ਹਰਿ ਦਰਿ ਸੋਹਨਿ ਤੇਰੇ ਭਗਤ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਦ੍ਵਾਰ ਅਤੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ। ੨ ਦਰਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ। ੩ ਦਲੇ. ਦਰੜੇ. "ਦਰੇ ਗਏ ਸੈਨਾ ਕੇ ਧਾਵਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦਰੇਸ. ਬੇਲ ਬੂਟੇ ਨਾਲ ਛਪੀ ਹੋਈ ਮਲਮਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅੰ. Dress. ਜਿਵੇਂ—ਫ਼ੌਜ ਦਰੇਸ ਹੋਈ ਖੜੀ ਹੈ.

ਦਰੇਸੀ. ਅੰ. Dress. ਡ੍ਰੇਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਿਆਰੀ. ਦਰੁਸ੍ਤੀ.

ਦਰੇਗ਼. ਫ਼ਾ دریغ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਮੀ. ਕਸਰ। ੨ ਅਫ਼ਸੋਸ. ਸ਼ੋਕ। ੩ ਸੰਕੋਚ. ਸਲੂਕ ਵਿੱਚ ਤੰਗੀ.

ਦਰੇਗ਼ਾ. ਫ਼ਾ دریغا ਵ੍ਯ—ਹਾਇ ਸ਼ੋਕ! ਅਫ਼ਸੋਸ!

ਦਰੇਰ. ਦੇਖੋ, ਦਰਾਰ। ੨ ਦਰੜਨ (ਕੁਚਲਨ) ਦਾ ਭਾਵ.

ਦਰੇਰਾ. ਦਰੜ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੱਲਾ. ਦਿਲੇਰਾਨਾ ਹ਼ਮਲਾ. "ਧਰਮ ਸਿੰਘ! ਤੁਮ ਧੌਂ ਕਰੋ ਦੇਹੁ ਦਰੇਰਾ ਜਾਇ." (ਗੁਰੁਸੋਭਾ)

ਦਰੋਗ਼. ਫ਼ਾ دروغ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਝੂਠ. ਮਿਥ੍ਯਾ. ਅਸਤ੍ਯ. "ਦਰੋਗ ਪੜਿ ਪੜਿ ਖੁਸੀ ਹੋਇ." (ਤਿਲੰ ਕਬੀਰ)

ਦਰੋਗਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਰੋਗ਼ਾ.

ਦਰੋਗੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਰੋਗ਼ੇ ਦਾ ਕਰਮ। ੨ ਦਰੋਗ਼ਗੋਈ. ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਪਰਹਰ ਦੂਜਾਭਾਉ ਦਰੋਗੀ." (ਭਾਗੁ)

ਦਰੋਜੋ. ਦੇਖੋ, ਦਰਵਾਜਾ. "ਦਰੋਜੋ ਹਿਲਾਕੈ ਲਓ ਬੇਗ ਜਾਈ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਦਰੋਦਰੀ. ਕਾਸ਼. ਜੁਆਰੀਆ. ਜੂਏਬਾਜ਼.

ਦਰੋਬਸਤ. ਫ਼ਾ دروبست ਵਿ—ਸਭ. ਤਮਾਮ. ਕੁੱਲ.

ਦਰੰਗ. ਫ਼ਾ درنگ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿਰ. ਢਿੱਲ. ਦੇਰੀ. "ਨੁਸਰਤ ਬੇ ਦਰੰਗ." ਦੇਖੋ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ.

ਦਰੰਤ. ਦਰੜੰਤ. ਦਰੜਦੇ (ਕੁਚਲਦੇ) ਹਨ.

ਦਲ. ਸੰ. ਦਲ੍. ਧਾ—ਚੀਰਨਾ, ਪਾੜਨਾ, ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕਰਨਾ,

ਕੁਮਲਾਉਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੱਤਾ. ਪਤ੍ਰ. "ਤਰੁ ਦਲ ਹਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਫੁੱਲ ਦੀ ਪਾਂਖੁੜੀ. "ਲੋਚਨ ਅਮਲ ਕਮਲ ਦਲ ਜੈਸੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਦਲੀਆ. ਮਲੀਦਾ. "ਤਹ ਕਰਦਲ ਕਰਨਿ ਮਹਾ ਬਲੀ." (ਸ੍ਰੀ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ) ਉੱਥੇ ਧਰਮ ਰਾਜ ਦੇ ਬਲੀ ਦੂਤ ਹੱਥ ਨਾਲ ਮਲੀਦਾ ਕਰ ਛੱਡਦੇ ਹਨ।[1] ੫ ਸਮੂਹ. ਝੁੰਡ. "ਰਹੈ ਕਿਰਮ ਦਲ ਖਾਈ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ੬ ਫ਼ੌਜ. "ਚਤੁਰੰਗਨਿ ਦਲ ਸਾਜ." (ਚੰਡੀ ੧) ੭ ਮੋਟਾਈ। ੮ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦਾ ਕੋਸ਼. ਮਿਆਂਨ। ੯ ਧਨ। ੧੦ ਦੇਖੋ, ਦਲਨ.

ਦਲਸਿੰਗਾਰ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਘੋੜਾ, ਜੋ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਬੈਰਾੜ ਨੇ ਗਜਾਰਾਂ ਸੌ ਰੁਪਯੇ ਨੂੰ ਖ਼ਰੀਦਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਲਈ ਆਨੰਦਪੁਰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ. "ਜੰਗਲ ਬਿਖੈ ਕਪੂਰਾ ਜਾਟ। ਕੇਤਿਕ ਗ੍ਰਾਮਨ ਕੋ ਪਤਿ ਰਾਠ। ਇੱਕ ਸੌ ਇੱਕ ਹਜਾਰ ਧਨ ਦੈਕੈ। ਚੰਚਲ ਬਲੀ ਤੁਰੰਗਮ ਲੈਕੈ। ਸੋ ਹਜੂਰ ਮੇ ਦਯੋ ਪੁਚਾਈ। ਦੇਖਜੋ ਬਹੁ ਬਲ ਸੋਂ ਚਪਲਾਈ। ਅਪਨੇ ਚਢਬੇ ਹੇਤ ਬੰਧਾਯੋ। ਦਲ ਸਿੰਗਾਰ ਤਿੰਹ ਨਾਮ ਬਤਾਯੋ."[2] (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਕਪੂਰਾ ਅਤੇ ਫਰੀਦਕੋਟ.

ਦਲਹਾ. ਸੰਗਯਾ—ਯੋਧਾ, ਜੋ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦਲਹਾ ਅੰਤਕ. ਸੰਗਯਾ—ਫਾਂਸੀ. ਪਾਸ਼. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਦਲਹਾ. ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ "ਪਾਸ਼ਯੁੱਧ" ਬਹੁਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਪਾਸ਼ ਨੂੰ ਫੈਂਕਕੇ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਗਲੇ ਪਾਕੇ ਖਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਸਨ.

ਦਲਹੌਜੀ. ਦੇਖੋ, ਡਲਹੌਜ਼ੀ.

ਦਲਕ. ਵਿ—ਦਲਨ. ਕਰਤਾ. ਕੁਚਲਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਅ਼ دلق, ਦਲਕ਼. ਕਮੀਨਾ ਆਦਮੀ। ੩ ਗੋਦੜੀ. ਕੰਥਾ। ੪ ਅ਼ دلک, ਦਲਕ. ਸ਼ਰੀਰ ਮਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਮਾਲਿਸ਼. ਦੇਖੋ, ਦਲਕਣਾ.

ਦਲਕਣਾ, ਦਲਕਨਾ ਕ੍ਰਿ-ਦਹਿਲਣਾ. ਧੜਕਣਾ. "ਸੁਨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਲਕਯੋ ਤਿਹ ਰਿਦਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦਲਖਰ. ਵਿ—ਖ਼ੁਰ-ਦਲਿਤ. ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਕੁਚਲੀ ਹੋਈ. ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਸੁੰਮਾਂ ਨਾਲ ਦਰੜੀ ਹੋਈ. "ਦਲਖਰ ਕਰੀ ਅਨੀ ਫਟਵਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦਲਘਾ. ਦਲ (ਸਮੁਦਾਯ) ਅਘ (ਪਾਪ). ਸਾਰੇ ਪਾਪ. "ਬਿਨਸੇ ਦਾਲਦ ਦਲਘਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪)

ਦਲਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦਲਨ.

ਦਲਦਲ. ਸੰ. ਦਲਾਢ੍ਯ. ਸੰਗਯਾ—ਚਿੱਕੜ. ਜਿਲ੍ਹਣ. ਗਡਣ. ਧਸਣ (bog ਅਤੇ marsh).

ਦਲਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚੂਰ ਚੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕੁਚਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦਰੜਨਾ.

ਦਲਪਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਮੰਡਲੀ ਦਾ ਸਰਦਾਰ। ੨ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਸਰਦਾਰ। ੩ ਭੀਮ ਜੱਟ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਮੌੜ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ. ਜਦ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਸਾਬੋ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ (ਦਮਦਮੇ) ਵਿਰਾਜਦੇ ਸਨ, ਤਦ ਇਹ ਦੁੱਧ ਦਾ ਘੜਾ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜਿਰ ਹੋਇਆ, ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦਸਤਾਰ ਬਖ਼ਸ਼ੀ.

[1] ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਗਯਾਨੀ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਅਰਥ ਭੀ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਰਣ ਜੇਹੇ ਮਹਾਬਲੀਆਂ ਦਾ ਮਲੀਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ.

[2] ਦਲਵਿਦਾਰ ਘੋੜਾ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੈ.

ਦਲਬਾ. ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਵਿੱਚ ਕਾਉਂ ਅਥਵਾ ਹੋਰ ਪੰਛੀ ਦੇ ਖੰਭ ਡੋਰ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਜ਼ ਆਦਿ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀਆਂ ਅੱਗੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਤੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਛੱਡਣਾ, ਦਲਬਾ ਆਖੀਦਾ ਹੈ। ੨ ਵਣਾਉਟੀ ਪੰਛੀ.

ਦਲਬਾਦਲ. ਇਸ ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਵਡਾ ਭਾਰੀ ਖ਼ੇਮਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਦਰਬਾਰ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਉਤਸਵ ਮਨਾਉਂਦਾ ਸੀ. ਹੁਣ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਡੇ ਦਰਬਾਰੀ ਤੰਬੂ ਨੂੰ 'ਦਲ ਬਾਦਲ' ਆਖਦੇ ਹਨ। ੨ ਬੱਦਲ ਦੀ ਘਟਾ ਜੇਹਾ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਗਰੋਹ.

ਦਲਬਿਡਾਰ. ਦੇਖੋ, ਦਲਵਿਦਾਰ.

ਦਲਲੇ. ਦਲਲੀਏ. ਦਲ ਦਿੱਤੇ. "ਸਭ ਦਾਲਦ ਦੁਖ ਦਲਲੇ." (ਨਟ ਮ: ੪)

ਦਲਵਾਲੀ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਬਿਹਾਰ ਬ੍ਰਿੰਦਾਬਨ ਅਤੇ ਰਾਧਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ੨.

ਦਲਵਿਡਾਰ, ਦਲਵਿਦਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਘੋੜਾ. ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਕਈ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਇਸ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਕੇ ਜੰਗ ਕਰਦੇ ਰਹੇ. ਦਲ ਸਿੰਗਾਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੈ.

ਦਲਾਯਲ. ਅ਼ دلائل, ਦਲੀਲ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਦਲਾਲ. ਅ਼ دلال, ਦੱਲਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਰਹਨੁਮਾ. ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਉਹ ਆਦਮੀ, ਜੋ ਵਿੱਚ ਪੈਕੇ ਸੌਦਾ ਕਰਾਵੇ. "ਵਢੀਅਹਿ ਹਥ ਦਲਾਲ ਕੇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਭਾਵ—ਜੋ ਝੂਠ ਬੋਲਕੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਪੁਚਾਉਣ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਦਲਾਲਤ. ਅ਼ دلالت, ਸੰਗਯਾ—ਰਹਨੁਮਾਈ। ੨ ਯੁਕਤਿ. ਅਨੁਮਾਨ.

ਦਲਾਲੀ. ਫ਼ਾ دلالی, ਦੱਲਾਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਦਲਾਲ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਦਲਾਲ ਦੀ ਉਜਰਤ. "ਜਪੁ ਤਪੁ ਦੇਉ ਦਲਾਲੀ ਰੇ!" (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ੩ ਦਲਾਯਲ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਦਲਾਲੀ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਧਰਮ ਰਾਇ ਹੈ ਦੇਵਤਾ ਲੈ ਗਲਾਂ ਕਰੇ ਦਲਾਲੀ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ਸਤਿਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇਵਤਾ ਹੈ. ਦਲੀਲਾਂ (ਯੁਕਤੀਆਂ) ਅਨੁਸਾਰ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਕੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਭਾਵ—ਜਿਗ੍ਯਾਸੂਆਂ ਦੇ ਸੰਸੇ ਪ੍ਰਬਲ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਤੇ ਯੁਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ.[3]

ਦਲਿ. ਦਲਨ ਕਰਕੇ. ਚੂਰਕੇ. ਦੇਖੋ, ਦਲਿਮਲਿ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਲੀ ੨। ੩ ਦੇਖੋ, ਡਲੀ ੩.

ਦਲਿਤ. ਵਿ—ਦਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਕੁਚਲਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਹੀਣੀ ਜਾਤਿ ਵਾਲਾ, ਜੋ ਉੱਚੀ ਜਾਤਾਂ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਦਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ੩ ਵਿਪਦਾ ਦਾ ਮਾਰਿਆ.

ਦਲਿੰਦਾ. ਵਿ—ਦਲਨ ਕਰਿੰਦਾ. "ਦੋਖ ਕੇ ਦਲਿੰਦਾ." (ਗਯਾਨ)

ਦਲਿਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਦਰਿਦ੍ਰ.

ਦਲਿਮਲਿ. ਦਲਮਲਕੇ. ਚਕਨਾਚੂਰ ਕਰਕੇ. "ਦਲਿ ਮਲਿ ਦੈਤਹੁ ਗੁਰਮਖਿ ਗਿਆਨੁ." (ਰਾਮ ਬੇਣੀ) ਦੈਤਰੂਪ ਅਵਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਉਪਦੇਸ਼ ਦ੍ਵਾਰਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਗਯਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ.

[3] ਜੋ ਗਯਾਨੀ ਇੱਥੇ ਯਮਰਾਜ ਦਾ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪ੍ਰਕਰਣ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ

ਦਲੀ. ਵਿ—ਦਲਨ ਕਰਤਾ. "ਕਿ ਸਰਬੰ ਦਲੀ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਦਲ (ਸੈਨਾ) ਵਾਲਾ। ੩ ਪੱਤੇ ਵਾਲਾ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਰਛ.

ਦਲੀਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਲਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਦਲੇ ਹੋਏ ਅੰਨ ਦਾ ਪਕਾਇਆ ਭੋਜਨ। ੨ ਦਲ (ਮਸਲ) ਕੇ ਗਾੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਉਨੀ ਕਪੜਾ। ੪ ਵਿ—ਦਲਣ ਵਾਲਾ.

ਦਲੀਸ / **ਦਲੀਸਰ** ਦਲ-ਈਸ਼. ਦਲੇਸ਼. ਸੈਨਾਪਤਿ। ੨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਮੁਦਾਯ ਦਾ ਈਸ਼੍ਵਰ. ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ. "ਤਬ ਆਨ ਦਲੀਪ ਦਲੀਸ ਭਏ." (ਦਿਲੀਪ) "ਦਾਰਾ ਸੇ ਦਲੀਸਰ ਦ੍ਰੁਯੋਧਨ ਸੇ ਮਾਨਧਾਰੀ." (ਅਕਾਲ) ੩ ਦੇਖੋ, ਦਿਲੀਸ.

ਦਲੀਜ. ਦੇਖੋ, ਦਹਲੀਜ਼.

ਦਲੀਪ. ਦੇਖੋ, ਦਿਲੀਪ.

ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ[1]. ਪੰਜਾਬ ਕੇਸ਼ਰੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ੨੩ ਭਾਦੋਂ ਸੰਮਤ ੧੮੯੫ (ਸਿੰਤਬਰ ੪ ਸਨ ੧੮੩੮ ਵਿੱਚ)[2] ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦ ਕੌਰ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਲਹੌਰ ਜਨਮਿਆ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਪਿੱਛੋਂ ੧੮ ਸਿਤੰਬਰ ਸਨ ੧੮੪੩ (ਸੰਮਤ ੧੯੦੧) ਵਿੱਚ ਲਹੌਰ ਦੇ ਤਖਤ ਪੁਰ ਬੈਠਾ. ਇਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧ, ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਅਭਾਵ[3] ਅਤੇ ਸ੍ਵਾਰਥ ਦੇ ਕਾਰਣ ਅਕਾਰਣ ਹੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜੰਗ ਛਿੜ ਪਏ. ਪਹਿਲੇ ਜੰਗ ਪਿੱਛੋਂ ਸੁਲਹ ਹੋਕੇ ੯ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੪੬ ਨੂੰ ਸੰਧਿਪਤ੍ਰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸੋਲਾਂ ਧਾਰਾ (ਦਫ਼ਹ) ਦਾ ਸਾਰ ਇਹ ਹੈ:—

(੧) ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਸ਼ਾਂਤਿ ਅਤੇ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਰਹੇਗੀ.

(੨) ਸਤਲੁਜ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ਦੇ ਮਧ੍ਯ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਲਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਤੋਂ ਲੈ ਲੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ.

(੩) ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਰੁਪਯਾ ਜੰਗ ਦਾ ਖਰਚ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ.[4]

(੪) ਪੱਚੀ ਪਲਟਣਾਂ ਅਤੇ ਬਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਘੁੜਚੜ੍ਹੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਰੱਖ ਸਕੂਗਾ, ਏਦੂੰ ਵੱਧ ਨਹੀਂ.

(੫) ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਅਥਵਾ ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਆਦਮੀ ਨੌਕਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ.

(੬) ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਆਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਕਦੇ ਦਖ਼ਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ.

ਇਸੇ ਸਾਲ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਹਿਦਨਾਮਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਾਬਾਲਗੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕੌਂਸਲ ਬਣਾਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਇੱਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ, ਅਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਮਨ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਫੌਜ ਰੱਖੀ ਗਈ, ਉਸ ਦੇ ਖਰਚ ਦਾ ੨੨ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾ ਸਾਲਾਨਾ ਲਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਨੇ ਦੇਣਾ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ.

ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਜੇ ਥੋੜਾ ਚਿਰ ਹੀ ਚੱਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੮੪੮ ਤੋਂ ਫੇਰ ਜੰਗ ਛਿੜ ਪਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਨਾਬਾਲਗ਼ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ੨੯ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੪੯ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਦੇ ਰਾਜ ਤੋਂ ਬੇਦਾਵਾ ਲਿਖਵਾ ਕੇ[5] ਡਾਕਟਰ ਜਾਨ ਲੋਗਿਨ (Sir John, Spencer Login) ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੋਂ ਬਾਹਰ ਫਤਹਗੜ੍ਹ

[1] ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ Dhalip Singh ਅਤੇ Duleep Singh ਅਸ਼ੁੱਧ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

[2] ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੮੩੭ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਭੁੱਲ ਹੈ.

[3] Among the Sikh barons who stood around the throne of the young Maharaja Dalip Singh, there was not one, who honestly laboured for his country, or who would have made the smallest sacrifice to save her. (The Panjab Chiefs by L.H. Griffin)

[4] ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਇਹ ਰਕਮ ਅਦਾ ਕਰਨੋ ਅਸਮਰਥ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ੭੫ ਲੱਖ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂਪਤਿ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਰਕਮ ਦੇ ਕੇ ਖਰੀਦ ਲਿਆ. (ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਮਲੂਮ ਰਹੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪੁਰ ਬਾਰਾਂ ਕਰੋੜ ਰੁਪਯਾ ਨਕਦ ਸਰਕਾਰੀ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਇਸ ਪੁਰ ਭੀ ਜੋ ਡੇਢ ਕਰੋੜ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਇਹ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਡੋਗਰਾ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਅਤੇ ਬੇਵਫ਼ਾਈ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਨੰ: ੫ ਦੇ ਫੁਟਨੋਟ.)

[5] LAST TREATY OF LAHORE.

I. His Highness the Maharaja Duleep Singh shall resign for himself, his heirs, and his successors all right, title, and claim to the sovereignty of the Punjab, or the any sovereign power whatever.

II. All the property of the state of whatever description and wheresoever found, shall be confiscated to the Honourable East India Company, in part payment of the debt due by the State of Lahore to the British Government and of the expenses of the war.

III. The gem called the Koh-i-noor, which was taken from Shah Sooja-ool-moolk by Maharaja Runjeet Singh, shall be surrendered by the Maharajah of Lahore to the Queen of England.

IV. His Higness Duleep Singh shall receive from the Honourable East India Company, for the support of himself, his relatives. and the servants of the State, a pension of not less than four. and not exceeding five, Lakhs of Company's rupees per annum.

(ਯੂ.ਪੀ. ਜਿਲਾ ਫ਼ਰਰੁਖ਼ਾਬਾਦ) ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ.[1]

ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਅਰ ਜੋ ਨਾਲ ਅਹਿਲਕਾਰ (ਅਯੁਧਜਾਪ੍ਰਸਾਦ, ਪੁਰੋਹਿਤ ਗੁਲਾਬਰਾਇ, ਫ਼ਕੀਰ ਜਹੂਰੁੱਦੀਨ) ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜਰਾ ਭੀ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਫ਼ਰਰੁਖ਼ਬਾਦ ਨਿਵਾਸੀ ਭਜਨ ਲਾਲ ਬਾਨੀਆਂ, ਜੋ ਮਿਸ਼ਨ ਸਕੂਲ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਪਾਕੇ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਦਾ ਸ਼ੁਧਾਲੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਾ ਮੁਸਾਹਿਬ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਉਸਨੇ ੮ ਦਿਸੰਬਰ ੧੮੫੦ ਨੂੰ ਲਾਰਡ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ ਕਿ ਮੈਂ ਈਸਾਈ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁਨਾ ਹਾਂ, ਇਸਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ੨ ਅਗਸਤ ੧੮੫੧ ਨੂੰ ਲਾਰਡ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਨੇ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਚਿਠੀ ਲਿਖਕੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਅਰ ੮ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੫੩ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਕੇਸ਼ਰੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੋਠੀ ਵਿੱਚ ਪਾਦਰੀ gay ਤੋਂ ਬਪਤਸਮਾ ਲੈ ਕੇ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ.[2] ਈਸਾਈ ਹੋਣ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ਼ ਤੋਫੇ ਦੇ ਤੌਰ ਪੁਰ ਲੇਡੀ ਲੋਗਿਨ ਦੀ

V. His Highness shall be treated with respect and honour. He shall retain the title of Maharajab Duleep Singh Bahadoor, and he shall continue to receive during his life such portion of the abovenamed pension as may be allotted to himself personally, provided he shall remain obedient to the British Government, and shall reside at such place as the Governor-General of India may select.

Granted and accepted at Lahore on the 29th of March, 1849, and ratified by the Right Honourable the Governor-General on the 5th of April, 1849.

(Signed)

Dalhousie-

Maharajah Duleep Singh.

H.M. Elliot. Raja Tej Singh. H.M. Lawrence. Raja Deena Nath. Bhaee Nihdan Singh.

Fakeer Nooroodeen. Gundur Singh (Agent to Sirdar Shere Singh, Sindunwallah)

Sirdar Lal Singh, (Agent and son of Sirdar Uttur Singh Kaleewallah).

[1]ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਲਹੌਰੋਂ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੮੫੦ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਹੋਯਾ ਅਤੇ ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ ਫਤੇਗੜ੍ਹ ਪੁੱਜਾ.

[2]ਭਜਨ ਲਾਲ ਬਾਬਤ ਲੇਡੀ ਲੋਗਿਨ ਲਿਖਦੀ ਹੈ—during the three years he (Bhajan Lal) had been with Maharaja for he was indeed almost a christian at heart and certainly had been under God, the instrument of confirming the desire of the Maharaja to come out from among the people.

(Sir John login and Dulip Singh page 321)

ਭੇਟਾ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ.

੧੯ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੮੫੪ ਨੂੰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਇੰਗਲੈਂਡ ਚਲਾ ਗਿਆ. ਅਰ Norfolk ਵਿੱਚ ਐਲਵਡਨ (Elveden) ਇਸਟੇਟ (estate) ਖਰੀਦਕੇ Castle menzies ਅੰਦਰ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ.[3] ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਾਦੀ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਸੌਦਾਗਰ ਦੀ ਲੜਕੀ Miss Bamba Muller ਨਾਲ, ਜੋ ਕੈਰੋ (Cairo) ਮਿਸ਼ਨ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਸਿਖਯਾ ਪਾਉਂਦੀ ਸੀ, ੭ ਜੂਨ ਸਨ ੧੮੬੪ ਨੂੰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਪੁਤ੍ਰ[4] ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਪੁਤ੍ਰੀਆਂ

[3]ਇਹ ਇਸਟੇਟ ੧੩੮੦੦੦ ਪੌਂਡ ਨੂੰ ਖਰੀਦੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ੨੨੦੦੦ ਪੌਂਡ ਦੀ ਹੋਰ ਇਮਾਰਤ ਬਣਵਾਈ ਅਤੇ ੮੦੦੦ ਪੌਂਡ ਦਾ ਫਰਨੀਚਰ ਖਰੀਦਿਆ.

[4]ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ Victor Dalip Singh, Frederick D.S. ਅਤੇ Edward D.S.

The late Maharaja Duleep Singh, son of the "Lion of the Punjab," was still a child at the time of the annexation of the Punjab. He received an allowance $50,000 a year and went to England, where he eventually settled down in Norfolk as a country gentleman. He left two sons, who were brought up as English gentlemen. The elder, Prince Victor, held a commission in the 1st Royal Dragoons and married a daughter of the Earl of Coventry. He died in 1918 at the age of 52 and the death of his younger brother, Prince Frederick, is now announced at the age of 58. (August 1926)

Prince Frederick was educated at Eton and Magdalene College, Cambridge, where he took the History Tripos and later took his M.A. He held a commission in the Suffolk Yeomanry and then transferred to the Norfolk Yeomanry. He resigned his commission in 1909 but rejoined the corps in 1914 and was for two years on active service in France. He was awarded the Territorial Decoration. Prince Frederick was deeply interested in archaeology and became a fellow of the society of Antiquaries and contibuted articles to various periodicals on the subject. He lived at his father's country house, Blo'Norton Hall in Norfolk.

(C. & M. Gazette August 18, 1926)

ਹੋਈਆਂ.[1] ਇਸ ਮਹਾਰਾਣੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੮੯੦ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

ਦੂਜੀ ਸ਼ਾਦੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਲੇਡੀ Miss Ada Douglas Wetherill ਨਾਲ ਹੋਈ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਰਣ ਪਿੱਛੋਂ ਜਿਉਂਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਸੰਨ ੧੯੩੦ ਵਿਚ ਮੋਈ.[2]

ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਅਵਸਥਾ ਵਡੇ ਕਲੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੀਤੀ. ਉਸ ਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ੨੫੦੦੦ ਪੌਂਡ ਤੋਂ ਕਰਜ਼ੇ ਦੇ ਸੂਦ ਵਿੱਚ ਕੱਟ ਕੇ ੧੨੨੯੧ ਪੌਂਡ ਮਿਲਣ ਲੱਗਾ. ਇੰਡੀਆ ਆਫ਼ਿਸ ਵਿੱਚ ਜੋ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਾਵੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁੱਖਾ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਦਾਦੇ ਦੀ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਜਾਯਦਾਦ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਜੋ ੧੫੨ ਪਿੰਡ (ਗੁੱਜਰਾਂ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ੬੧, ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ੧੦, ਜਿਹਲਮ ਦੇ ੫੫, ਸਿਆਲ ਕੋਟ ਦੇ ੧੮, ਗੁਰਦਾਸ ਪੁਰ ਦੇ ੬, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ੨ ਪਿੰਡ) ਸਨ. ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਫ਼ਤਹ ਗੜ੍ਹ ਦੀ ਜਾਯਦਾਦ ਬਾਬਤ ੧੯੮੧੯੨) ਰੁਪਯੇ ਦਾ ਦਾਵਾ ਸੀ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਿਤਾਬ "The Maharajah Duleep Singh and the Government" ਜੂਨ ਸਨ ੧੮੮੪ ਨੂੰ ਛਪਵਾਈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਂਦਾ ਹੈ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਆਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਨੂੰ ਆਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਅਦਨ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਤੰਗਦਸ੍ਤ ਹੋ ਗਿਆ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਣੀ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਤੋਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੀ ਅਰ ਪੈਨਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਹੋਈ.[3]

੨੨ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੮੯੩ ਨੂੰ ਪੈਰਿਸ ਦੇ ਗ੍ਰੈਂਡ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਨਾਥਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਾਣ ਤਜਾਗੇ. ਉਸ ਦੀ ਦੇਹ ਇੰਗਲੈਂਡ ਲਿਆਕੇ "ਐਲਵਡਨ" ਦੇ ਹਾਤੇ ਵਿੱਚ ਦਫਨ ਕੀਤੀ ਗਈ. ਦੇਖੋ, ਜਿੰਦ ਕੌਰ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ.

ਦਲੀਲ. ਅ਼ دلیل, ਸੰਗਯਾ—ਤਰਕ. ਯੁਕ੍ਤਿ। ੨ ਚਰਚਾ.

ਦਲੇਸ, ਦਲੇਸੁਰ ਦਲ-ਈਸ਼. ਦਲ-ਈਸ਼੍ਵਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਸਰਦਾਰ.

ਦਲੇਰ. ਦੇਖੋ, ਦਿਲੇਰ.

ਦਲੇਲ. ਦੇਖੋ, ਦਲੀਲ. "ਖੈਰ ਦਲਾਲ ਦਲੇਲ." (ਭਾਗੁ) ਨੇਕੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਯੁਕਤਿ ਨਾਲ। ੨ ਅੰ. Drill. ਡ੍ਰਿਲ. ਫੌਜੀ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਦੰਡ ਵਿੱਚ ਕਰਾਈ ਕਵਾਇਦ ਨੂੰ ਸਿਪਾਹੀ "ਦਲੇਲ" ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਦਲੈਯਾ. ਵਿ—ਦਲਨ ਕਰੈਯਾ. ਦਲਨ ਵਾਲਾ.

ਦੱਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿੰਦਿਤ ਦੱਲਾਲ. ਨੀਚ ਕਰਮ ਦੀ ਦਲਾਲੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਭੇਟੂ. ਭੜੂਆ.

ਦਵ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਣ (ਵਨ). ਜੰਗਲ। ੨ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਅੱਗ. ਡਉ। ੩ ਸੰਤਾਪ. ਜਲਨ.

ਦਵਣ, ਦਵਨ ਦੇਖੋ, ਦਮਨ. "ਦੁਰਤ ਦਵਣ ਸਕਲ ਭਵਣ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) "ਅਰਿਦਵਨ ਅਜੈ ਆਨੰਦਕਰ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੨ ਅਗਨਿ. "ਹਰਖਤ ਆਏ ਧਰਨੀ ਦਵਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਅਤੇ ਅਗਨਿ ਦੇਵਤਾ.

ਦਵਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੌੜ. ਭਾਜ. "ਗੋ ਦਵਰੀ ਤਿਹ ਸੋ ਹਿਤ ਕੀਜੋ."

---

[1] ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰੀ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਸਦਰਲੈਂਡ Col. D.W. Sutherland ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕੀਤੀ ਹੈ. ਮਾਤਾ ਅਤੇ ਪਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਨਾਲ ਇਸਦਾ ਨਾਮ Princess Bamba Sutherland ਹੈ.

[2] ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਸਿੱਖ ਖਾਨਦਾਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਦੀ ਨਾ ਹੋਣ ਦੇਣੀ, ਇਹ ਲਾਰਡ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਦੀ ਪਹਿਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਪਾਲਿਸੀ ਸੀ. ਅਟਾਰੀ ਵਾਲੇ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਇਸੇ ਗੱਲੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਜਿਸ ਪੁਰ ਚਿੱਲੀਆਂ ਵਾਲੇ ਦਾ ਜੰਗ ਹੋਇਆ. ਜਦ ਫ਼ਤੇ ਗੜ੍ਹ ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਬਾਬਤ ਕੁਝ ਚਰਚਾ ਛਿੜੀ ਤਾਂ ਲਾਰਡ ਡਲਹੌਜ਼ੀ ਨੇ ਲੋਗਿਨ ਨੂੰ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖੀ:—

"The marriage of the Maharaja is a more difficult matter for us to arrange. I should object decidedly, and do not wish to countenance any relation henceforth between the Maharaja and the Sikhs, either by alliance with a Sikh family, or sympathy with sikh feeling. (Sir John Login and Dulip Singh, page 230)

[3] ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਏ ਵਰਤਾਉ ਬਾਬਤ Colonel J.B. Malleson, ਕਿਤਾਬ Sir John Login and Duleep Singh ਦੇ Introduction ਸਫ਼ੇ XVI ਤੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ—

I have myself always held that the treatment dealt out to Duleep Singh after the close of the second Sikh war was alike impolitic and unjust. When that war broke out Duleep Singh was the ward of the British Government. He was a child of nine years old, and took no part whatever in the administration of the country of which the British Government had recognized him to be the Sovereign, but of which the English Resident and a council of native nobles were the actual ruler. The revolt of Moolraj, and the outbreak of Sikh chieftains in the Hazarah which followed that revolt, were directed against the actual Government of Lahore, which, as I have said, was presided over by an English Resident, and which ruled in the name of Duleep Singh. Yet, when those risings were suppressed on the field of Gujerat, the British Government, then absolute master of the situation, visited the sins of Moolraj and the Hazarah chiefs on their innocent ward, deprived him of his kingdom, and, he has always asserted-though this would seem to be denied-of the estates which his father had accumulated consigned him to the care of Doctor-afterwards Sir John Login.

(ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਅਸੁਨ ਕੋ ਦਵਰਾਇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਦਵਰਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੌੜਾਉਣਾ. ਭਜਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦਵਰ ਅਤੇ ਦਵੀਦਨ.

ਦਵਰੀ. ਦੌੜੀ. ਭੱਜੀ. ਨੱਠੀ. ਦੇਖੋ, ਦਵਰ.

ਦਵਾ. ਅ਼ دوا ਸੰਗਯਾ—ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਸ੍ਤੁ. ਔਸ਼ਧ. ਦਾਰੂ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਵ ਅਤੇ ਦਾਵਾ. "ਸੁਉਨ ਕੋ ਪਾਨ ਕਰਯੋ ਜਯੋਂ ਦਵਾ ਹਰਿ." (ਚੰਡੀ ੧) ਜਿਵੇਂ ਦਾਵਾਅਗਨਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਪੀ ਲਈ ਸੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦੁਆ.

ਦਵਾਂ. ਫ਼ਾ دواں ਵਿ—ਦੌੜਦਾ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਦਵੀਦਨ.

ਦਵਾਈ. ਦੇਖੋ, ਦਵਾ ੧.

ਦਵਾਗਨਿ. ਸੰ. दवाग्नि. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਵਾਨਲ. ਵਨ (ਜੰਗਲ) ਦੀ ਅੱਗ.

ਦਵਾਜ਼ਦਹ. ਫ਼ਾ دوازدہ ਦ੍ਵਾਦਸ਼. ਬਾਰਾਂ.

ਦਵਾਤ. ਅ਼ دوات ਸੰਗਯਾ—ਸਯਾਹੀ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ. ਮਸਿਧਾਨੀ.

ਦਵਾਨਲ. ਦੇਖੋ, ਦਵਾਗਨਿ.

ਦਵਾਮ. ਅ਼ دوام ਵਯ—ਹਮੇਸ਼ਹ. ਨਿਤਯ. ਸਦੈਵ.

ਦਵਾਮੀ. ਅ਼ دوامی ਵਿ—ਸਥਾਯੀ. ਨਿਤਯ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ.

ਦਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵਾਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੇਵਾਲਯ.

ਦਵਿਸ਼. ਦੇਖੋ, ਧੌਸ.

ਦਵੀਦਨ. ਫ਼ਾ دویدن ਕ੍ਰਿ—ਦੌੜਨਾ. ਨੱਠਣਾ.

ਦਵੰਤ. ਦਬੰਤ. ਦਬਦਾ, ਦਬਦੀ ਹੈ। ੨ ਦਮਨ ਹੋਵੰਤ. "ਦਵੰਤ ਦੁਸਟਮੰਡਲੀ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਦੜ. ਦਰ. ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਦਰ ੬ ਅਤੇ ਦੜਿ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੜਨਾ.

ਦੜਕਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦਰ (ਡਰ) ਕਰਨਾ. ਵੈਰੀ ਦੇ ਚਿੱਤ ਤੇ ਦਬਾਉ ਪਾਉਣਾ. ਗਰਜਣਾ. ਲਲਕਾਰਨਾ। ੨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਣਾ.

ਦੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦਰ-ਵੜਨਾ. ਅੰਦਰ ਲੁਕਣਾ. ਡਰਕੇ ਦਬ ਜਾਣਾ. ਮਚਲਾ ਹੋਣਾ.

ਦੜਪ. ਸੰਗਯਾ—ਰਾਵੀ ਅਤੇ ਚਨਾਬ ਦੇ ਮਧ੍ਯ ਦਾ ਦੇਸ਼. ਰਚਨ ਦੋਆਬ। ੨ ਦਰ-ਅਪ. ਦੋ ਜਲਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਦੇਸ਼। ੩ ਕਛਾਰ (alluvial land).

ਦੜਬੜਾਟ. ਅਨੁ. ਸੰਗਯਾ—ਦੜ ਬੜ ਆਹਟ. ਘੋੜੇ ਦੇ ਦੌੜਨ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਧੁਨਿ. "ਦੜਬੜਾਇ ਘੋੜਾ ਤਬ ਛੇੜਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੜ ਵੱਟਣੀ. ਦਬ ਜਾਣਾ, ਮਚਲੇ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦੜਨਾ.

ਦੜਾਦੜ. ਅਨੁ. ਡਿਗਣ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਸ਼ਬਦ. ਦੜ ਦੜ. "ਧਰ ਪਰ ਪਰਹਿਂ ਦੜਾਦੜ ਜੋਧੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੜਿ. ਦਰਿ. ਅੰਦਰ. ਭੀਤਰ. "ਦੜਿ ਦੀਬਾਣਿ ਨ ਜਾਹੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਦੜੋਲੀ ਭਾਤਪੁਰ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਊਂਨਾ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ.

ਦਾ. ਸੰ. दा. ਧਾ—ਦੇਣਾ, ਸੌਂਪਣਾ, ਰੱਖਣਾ, ਲੈਣਾ, ਕਤਰਨਾ। ੨ ਵਿ—ਦਾਤਾ. ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. "ਬਰ ਚਾਰ ਪਦਾਰਥਦਾ ਬਰ ਚਾਰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਸੰਬੰਧ ਬੋਧਕ ਪ੍ਰਤ੍ਯ. ਕਾ. "ਤਿਸ ਦਾ ਹੁਕਮੁ ਮੇਟਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਈ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਸੰਗਯਾ—ਦਾਉ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਦਾ ਕਹਿਂ ਪਰੈ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਦਾਂ. ਫ਼ਾ. ਵਿ—ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਨਾਦਾਂ. "ਖ਼ੁਦਪਰਸ੍ਤੀ ਕਾਰੇ ਨਾਦਾਂ ਆਮਦਹ." (ਜਿੰਦਗੀ)

ਦਾਉ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਵ. ਘਾਤ. ਯੋਗ੍ਯ ਮੌਕਾ. ਫ਼ਾ. ਦਾਉ. "ਅਬ ਜੁਝਨ ਕੋ ਦਾਉ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ੨ ਸਮਾਂ. ਵੇਲਾ. ਅਵਸਰ. "ਬਿਖੜੇ ਦਾਉ ਲੰਘਾਵੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ." (ਬਸੰ ਮ: ੫)

ਦਾਉਣ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਮਨ. ਰੱਸੀ। ੨ ਮੰਜਾ ਕਸਣ ਦੀ ਰੱਸੀ. ਦਾਵਣ.

ਦਾਊ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਯੋਧਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ। ੨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਵਡਾ ਭਾਈ ਬਲਦੇਵ। ੩ ਵਡਾ ਭਾਈ.

ਦਾਊਦ. داؤد David. ਇਸਰਾਈਲ ਵੰਸ਼ੀ ਜਰੂਸਲਮ ਦਾ ਇੱਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜੋ ਜੈਸੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਸੁਲੇਮਾਨ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪੈਗ਼ੰਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਜ਼ਬੂਰ (زبور) ਖ਼ੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ (Pslms of David) ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੋਈ. ਦਾਊਦ ੭੦ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਭੋਗਕੇ ਜਰੂਸਲਮ ਵਿੱਚ ਮੋਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦੀ ਕ਼ਬਰ ਵਿਦ੍ਯਮਾਨ ਹੈ.

ਬਾਈਬਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਰੂਸਲਮ ਦਾਊਦ ਨੇ ਹੀ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਯੋਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦਾਊਦ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ (City of David) ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਦਾਊਦੀ. ਅ਼ داؤدی ਸੰਗਯਾ—ਹ਼ਜਰਤ ਦਾਊਦ ਦਾ ਮਤ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਇੱਕ ਪੌਧਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਰਦੀ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਰੰਗੇ ਫੁੱਲ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਗੁਲਦਾਊਦੀ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. Chrysanthemum.

ਦਾਓਜਈ. داؤدزئی ਅਥਵਾ ਦਾਊਦਜ਼ਈ. ਮਨਸੂਰ ਅਤੇ ਮੰਗੀਜ਼ਈ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਖ਼. "ਚਲੇ ਚੁੰਗ ਦਾਓਜਈ ਬੀਰ ਆਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਕਾਬੁਲ ਤੋਂ ੨੦ ਮੀਲ ਤੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਾਊਜ਼ਈ ਪਠਾਣ ਵਸਦੇ ਹਨ.

ਦਾਇ. ਦੇਖੋ, ਦਾਉ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਾਯ.

ਦਾਇਆ. ਸੰਗਯਾ—ਬਾਲਕ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਖਿਡਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ." (ਜਪੁ)

ਦਾਇਕ. ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਯਕ.

ਦਾਇਜ. ਦੇਖੋ, ਦਾਜ. "ਦੋਊ ਕੁਲ ਰੀਤਿ ਕੀਨ ਦਾਇਜ ਬਹੁਤ ਦੀਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦਾਇਮ, ਦਾਇਮਾ, ਦਾਇਮੁ ਅ਼ دائم ਦਾਯਮ ਅਤੇ دائما ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਿਤ੍ਯ. ਹਮੇਸ਼. ਸਦੈਵ. "ਕਰਿ ਫਕਰੁ ਦਾਇਮ." (ਤਿਲੰ ਕਬੀਰ) "ਕਾਇਮੁ ਦਾਇਮੁ ਸਦਾ ਪਾਤਿਸਾਹੀ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ)

ਦਾਇ੍ਯਹ. ਅ਼ داعیہ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਛਾ. ਚਾਹ। ੨ ਇਰਾਦਾ. ਸੰਕਲਪ.

ਦੇਖੋ, ਦਾਈਆ। ੩ ਸਬਬ. ਕਾਰਣ.

ਦਾਇਰਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਯਰਾ.

ਦਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਉ. ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤੇ ਦਾਉ ਨੂੰ ਛੂਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਭਾਗ ਚਲੈਂ ਨਹਿ ਦੇਤ ਗਹਾਈ। ਅਤਿ ਲਘੁਤਾ ਕਰ ਛ੍ਵੈਹੈਂ ਦਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੰ. ਧਾਤ੍ਰੀ. ਦਾਯਹ. ਚੁੰਘਾਵੀ. ਪਾਲਣ ਵਾਲੀ ਮਾਤਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਇਆ। ੩ ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਦਾਯਕ. (ਦਾਯਿਨ੍). "ਸੁਖਦਾਈ ਪੂਰਨ ਪਰਮੇਸੁਰ." (ਕੇਦਾ ਮ: ੫) ੪ ਦਾਉ (ਘਾਤ) ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. "ਜੰਗੀ ਦੁਸਮਨ ਦਾਈ." (ਭਾਗੁ)

ਦਾਈਆ. ਦੇਖੋ, ਦਾਇ੍ਯਹ. "ਦਾਈਆ ਸੀਸ ਦੈਨ ਲੌ ਰਖਤੇ." (ਪੰਪ੍ਰ)

ਦਾਈਐ. ਦਾਇ੍ਯਹ ਨਾਲ. ਦੇਖੋ, ਦਾਇ੍ਯਹ. "ਹੁਕਮੀ ਸਿਰਿ ਜੰਦਾਰ ਮਾਰੈ ਦਾਈਐ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਦਾਸ. ਸੰ. ਦਾਸ਼੍. ਧਾ—ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ, ਭੇਟਾ ਅਰਪਣਾ। ੨ ਸੰ. ਦਾਸ੍. ਧਾ—ਦੇਣਾ, ਨੁਕ਼ਸਾਨ ਪੁਚਾਉਣਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਸੇਵਕ. "ਦਾਸ ਅਪਨੇ ਕੌ ਤੂ ਵਿਸਰਹਿ ਨਾਹੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)[1] ੪ ਉਪਾਸਕ. ਪੂਜਕ. "ਦਾਸਹਿ ਏਕੁ ਨਿਹਾਰਿਆ." (ਬਾਵਨ) ੫ ਨੌਕਰ। ੬ ਇੱਕ ਭੱਟ, ਜਿਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸਵੈਯਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ. "ਅਬ ਰਾਖਹੁ ਦਾਸ ਭਾਟ ਕੀ ਲਾਜ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੭ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਕਵਿ ਦੀ ਛਾਪ. ਦੇਖੋ, ਲਾਲ ਸਿੰਘ ੩। ੮ ਬਾਵਾ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਛਾਪ. ਦੇਖੋ, ਰਾਮਦਾਸ ੯। ੯ ਰਾਖਸ. ਦਸ੍ਯੁ. "ਪੰਚ ਦਾਸ ਤੀਨਿ ਦੋਖੀ." (ਕੇਦਾ ਮ: ੫) ੧੦ ਗ਼ੁਲਾਮ. ਮੁੱਲ ਲੀਤਾ ਨੌਕਰ. "ਦਾਸਾ ਕਾ ਦਾਸ ਵਿਰਲਾ ਕੋਈ ਹੋਇ." (ਬਸੰ ਮ: ੩) ੧੧ ਮਾਹੀਗੀਰ. ਧੀਵਰ. "ਦਾਸ ਜਾਲਪਾਨ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦਾਸ ਅਨਨਜ, ਦਾਸ ਅਨਿੰਨ } ਵਿ—ਅਨਨ੍ਯ ਦਾਸ. ਉਹ ਸੇਵਕ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਅਨ੍ਯ (ਹੋਰ) ਨੂੰ ਨਾ ਉਪਾਸੇ. "ਦਾਸ ਅਨਿੰਨ ਮੇਰੋ ਨਿਜਰੂਪ." (ਸਾਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਦਾਸਤ. ਸੰ. ਦਾਸਤ੍ਵ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਸ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਦਾਸਪਨ. ਦੇਖੋ, ਦਾਸਤਭਾਇ। ੨ ਫ਼ਾ داشت, ਦਾਸ਼ਤ. ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ. ਪਰਵਰਿਸ਼। ੩ ਵਿ—ਰੱਖਿਆ. ਦੇਖੋ, ਦਾਸ਼ਤਨ.

ਦਾਸ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ داشتن, ਕ੍ਰਿ—ਰੱਖਣਾ.

ਦਾਸਤਭਾਇ. ਦਾਸਤ੍ਵਭਾਵ. ਦਾਸਪਨ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ. "ਆਪੁ ਛੋਡਿ ਹੋਹਿ ਦਾਸਤਭਾਇ." (ਬਸੰ ਮ: ੩)

ਦਾਸਤਾਂ ਹਜਾਰ. ਦੇਖੋ, ਹਜਾਰ ਦਾਸਤਾਂ ੨.

ਦਾਸਤਾਨ. ਫ਼ਾ داستان, ਸੰਗਯਾ—ਕਥਾ. ਕਹਾਣੀ। ੨ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ. ਮਿਸਾਲ.

ਦਾਸਤੁ, ਦਾਸਤ੍ਵ } ਸੰਗਯਾ—ਦਾਸਤ੍ਵ. ਦਾਸਪਨ. ਦਾਸਭਾਵ.

ਦਾਸ ਦਸਤਣ ਭਾਇ. ਦਾਸਾਨੁਦਾਸਤ੍ਵ ਭਾਵ. ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹੋਣ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ. "ਦਾਸ ਦਸਤਣ ਭਾਇ ਮਿਟਿਆ ਤਿਨਾ ਗਉਣ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਦਾਸਦਸਾਇ, ਦਾਸਦਸਾਇਣ, ਦਾਸਦਸਾਈ, ਦਾਸਦਸਾਕੀ, ਦਾਸਦਸਾਣੀ, ਦਾਸਦਸਾਵਣਾ, ਦਾਸਦਸੋਨਾ, ਦਾਸਦਸੰਤਣ } ਦਾਸਾਨੁਦਾਸ. ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਸੇਵਕ. ਗ਼ੁਲਾਮਾਂ ਦਾ ਗ਼ੁਲਾਮ. "ਨਾਨਕ ਦਾਸਦਸਾਇ." (ਬਾਵਨ) "ਤੇਰੈ ਦਾਸਨ ਦਾਸਦਸਾਇਣ." (ਨਟ ਮ: ੫) "ਕਰਿ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਦਸਾਕੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੪) "ਨਾਨਕ ਦਾਸਦਸਾਣੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੪) "ਨਾਨਕ ਦਾਸਦਸਾਨਿਓ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਨਾਨਕ ਦਾਸਦਸਾਵਣਿਆ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) "ਨਾਨਕ ਦਾਸਦਸੋਨਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਕਾਨ)

ਦਾਸਦਸੰਤਣਭਾਇ. ਦਾਸਾਨੁਦਾਸਤ੍ਵਭਾਵ. "ਦਾਸਦਸੰਤਣਭਾਇ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਦਾਸਦਸੰਨਾ, ਦਾਸਦਾਸਰੋ, ਦਾਸਦਾਸੇਰਾ, ਦਾਸਦਾਸੰਨਾ, ਦਾਸਨਿਦਸਨਾ } ਦਾਸਾਨੁਦਾਸ. ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਸੇਵਕ. "ਜਨ ਨਾਨਕ ਦਾਸਦਾਸੰਨਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੪) "ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਾ ਦਾਸਨਿਦਸਨਾ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਦਾਸਨਿਦਾਸ ਦਸਾਇਣ. ਦਾਸਾਨੁਦਾਸ ਦਾ ਦਾਸਤ੍ਵ.

ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ ਦਸਾਕੀ. ਦਾਸਾਨੁਦਾਸ ਦੀ ਸੇਵਕੀ. "ਕਰ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸ ਦਸਾਕੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੪)

ਦਾਸਨਿਦਾਸਾ. ਦਾਸਾਨੁਦਾਸ. "ਦਾਸਨਿਦਾਸਾ ਹੋਇ ਰਹੁ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਕਾਨ)

ਦਾਸਨਿਦਾਸੁ. ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਸੇਵਕ. "ਦਾਸਨਿਦਾਸੁ ਹੋਵੈ ਤਾ ਹਰਿ ਪਾਏ." (ਸੋਰ ਮ: ੩)

ਦਾਸ਼ਰਥ, ਦਾਸ਼ਰਥਿ, ਦਾਸ਼ਰਥੀ } ਵਿ—ਦਸ਼ਰਥ ਦਾ. ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਰਥ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦਸ਼ਰਥਪੁਤ੍ਰ, ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ। ੩ ਭਰਤ, ਲਛਮਣ, ਸ਼ਤ੍ਰੁਘਨ.

ਦਾਸਰਾ, ਦਾਸਰੀ } ਦਾਸ. ਦਾਸੀ. ਦਾਸਭਾਵ ਵਾਲਾ (ਵਾਲੀ). "ਦਾਸ ਦਾਸ ਕੋ ਦਾਸਰਾ ਨਾਨਕ ਕਰਿਲੇਹ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਤੇਰੇ ਦਾਸਰੇ ਕਉ ਕਿਸ ਕੀ ਕਾਣਿ?" (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਸੰਤਾ ਕੀ ਹੋਇ ਦਾਸਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਦਾਸਾਇ. ਦਾਸੀਆਂ ਹਨ. "ਜਾਂਕੇ ਕੋਟਿ ਐਸੀ ਦਾਸਾਇ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਦਾਸਾਇਹਾ. ਦਾਸ-ਆਹਿਆ. ਸੇਵਕ ਹੈ.

---

[1] ਮਨੁ ਨੇ ਅੱਠਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਦੇ ਚਾਰ ਸੌ ਪੰਦ੍ਰਵੇਂ ਸ਼ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਦਾਸ ਲਿਖੇ ਹਨ:—

"ध्वजा हृतो भक्तदासो, गृहजः क्रीतदत्रिमौ। पौत्रिको दण्ड दासश्च सप्तैते दास योनयः।" ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤਿਆ, ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਇਆ, ਦਾਸੀ ਦਾ ਪੁੱਤ੍ਰ, ਮੁੱਲ ਲੀਤਾ, ਦਾਜ (ਦਹੇਜ) ਵਿੱਚ ਆਇਆ, ਪੁਸ਼ਤੈਨੀ ਗੁਲਾਮ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਬਦਲੇ ਹੋਇਆ ਦਾਸ, ਇਹ ਸੱਤ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਸ ਹਨ.

ਦਾਸਾਇਣ
ਦਾਸਾਇਣੁ } ਦਾਸਤ੍ਵ. ਦਾਸਭਾਵ.

ਦਾਸਾਨਿਦਾਸ
ਦਾਸਾਨੁਦਾਸ } ਦਾਸਾਨੁਦਾਸ. ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਸੇਵਕ.

ਦਾਸਾਰ
ਦਾਸਾਰਾ } ਦਾਸ ਦਾ. ਦਾਸਾਂ ਦੀ. "ਨਾਨਕ ਰੇਨੁ ਦਾਸਾਰਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਦਾਸਾਵੀਆ. ਦਾਸਤ੍ਵਭਾਵ ਵਾਲਾ (ਵਾਲੀ). "ਮਨ ਦਰਸਨ ਕੀ ਪਿਆਸ ਚਰਨਦਾਸਾਵੀਆ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫)

ਦਾਸਿ
ਦਾਸਿਕਾ
ਦਾਸੀ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਟਹਿਲਣ. "ਜਾਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਕਵਲਾ ਦਾਸਿ." (ਮਾਲੀ ਮ: ੫) "ਗਹਿ ਭੁਜਾ ਲੀਨੀ ਦਾਸਿ ਕੀਨੀ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਠਾਕੁਰ ਛੋਡਿ ਦਾਸੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ਇੱਥੇ ਦਾਸੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਮਾਇਆ ਹੈ। ੨ ਮੁਹਰ. ਅਸ਼ਰਫ਼ੀ. "ਦਾਸੀ ਪਾਂਚ ਭੇਟ ਧਰਦੀਨੀ." (ਗੁਵਿ ੬) ੩ ਦਾਸ ਨੇ. "ਹਰਿ ਸੁਖਨਿਧਾਨ ਨਾਨਕ ਦਾਸਿ ਪਾਇਆ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੪ ਦੇਖੋ, ਦਾਸੀਂ.

ਦਾਸੀਂ. ਦਾਸਾਂ ਨੇ. "ਦਾਸੀਂ ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਦਾਸੀਸੁਤ. ਦਾਸੀ ਪੁਤ੍ਰ. ਟਹਿਲਣ ਦਾ ਬੇਟਾ. "ਦਾਸੀਸੁਤ ਜਨ ਬਿਦਰ." (ਗਉ ਨਾਮਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਵਿਦੁਰ ੨.

ਦਾਸੁ. ਦੇਖੋ, ਦਾਸ. "ਦਾਸੁ ਕਬੀਰ ਤੇਰੀ ਪਨਹਿ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰ. ਦਾਸ਼ੁ. ਦਾਤਾ। ੩ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ.

ਦਾਸੂ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਡੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ, ਜੋ ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੫੮੧ ਵਿੱਚ ਖਡੂਰ ਜਨਮੇ.

ਦਾਸੇ. ਦਾਸ. ਸੇਵਕ. "ਹਮ ਦਾਸੇ, ਤੁਮ ਠਾਕੁਰ ਮੇਰੇ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਦਾਸ੍ਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਸਤ੍ਵ. ਦਾਸ਼ਪਨ.

ਦਾਹ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਗਧ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਜਲਾਣਾ. ਸ਼ਵਦਾਹ. ਦੇਖੋ, ਸਸਕਾਰ. ਪਿਤ੍ਰਿਮੇਧ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਸਕਾਰ। ੨ ਜਲਨ. ਤਾਪ। ੩ ਇੱਕ ਰੋਗ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪਿਆਸ ਲਗਦੀ ਅਤੇ ਗਲ ਸੁਕਦਾ ਹੈ. ਜਲਨ. ਸੜਨ. ਦਾਝ. ਵੈਦਕ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੱਤ ਦਾਹ, ਮਦ੍ਯ ਦਾਹ ਆਦਿ ਇਸ ਦੇ ਸੱਤ ਭੇਦ ਹਨ. ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਗਰਮੀ ਬਹੁਤ ਵਧਣ, ਖ਼ੂਨ ਦੇ ਜੋਸ਼ ਮਾਰਨ, ਤ੍ਰਿਖਾ ਰੋਕਣ, ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ, ਬਹੁਤ ਭੋਗ ਕਰਨ, ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ, ਨਿਰਾਹਾਰ ਵ੍ਰਤ ਰੱਖਣ, ਨਰਮ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਸੱਟ ਵੱਜਣ ਆਦਿ ਕਾਰਣਾਂ ਤੋਂ ਦਾਹ ਰੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਦਾਹ ਤੋਂ ਦਿਲ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਸੜਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜੀ ਘਬਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸਿਰ ਚਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਖਾਣਾ ਪੀਣਾ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦਾ.

ਇਸ ਦੇ ਸਾਧਾਰਣ ਇਲਾਜ ਇਹ ਹਨ—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਣਾਂ ਤੋਂ ਦਾਹ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ, ਤਿੱਖੇ ਰੁੱਖੇ ਬੋਝਲ ਖਾਣੇ ਛੱਡਕੇ ਨਰਮ ਅਤੇ ਸਾਂਤਕੀ ਭੋਜਣ ਵਰਤਣੇ. ਸ਼ਰੀਰ ਉੱਤੇ ਆਉਲੇ, ਬੇਰ ਦੀ ਛਿੱਲ, ਅਥਵਾ ਸੀਤਲ ਜਲ ਵਿੱਚ ਚੰਦਨ ਘਸਾਕੇ ਲੇਪ ਕਰਨਾ. ਕੌਲ ਫੁੱਲ ਅਤੇ ਕੇਲੇ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਤੇ ਲੇਟਣਾ. ਅਰਕ ਗੁਲਾਬ ਕੇਉੜਾ ਬੇਦਮੁਸ਼ਕ ਚੰਦਨ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਛਿੱਟੇ ਮਾਰਨੇ ਅਤੇ ਪੀਣਾ. ਨਹਿਰ ਨਦੀ ਫ਼ੁਹਾਰੇ ਪਾਸ ਬੈਠਣਾ. ਗੁਲਾਬ ਆਦਿ ਇ਼ਤਰ (ਅਤਰ) ਸੁੰਘਣੇ. ਸ਼ਰਬਤ ਸੰਦਲ, ਸੰਗਤਰਾ, ਨਿੰਬੂ, ਅਨਾਰ ਆਦਿ ਦਾ ਵਰਤਣਾ. ਬਹੁਤ ਨਰਮ ਅਤੇ ਸੀਤਲ ਜੁਲਾਬ ਦੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅੰਤੜੀ ਵਿੱਚ ਮਲ ਨਾ ਰਹੇ.

ਦਾਹਕ. ਵਿ—ਦਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਜਲਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਦਾਹਕਰਮ. ਦੇਖੋ, ਸਸਕਾਰ. ਪਿਤ੍ਰਿਮੇਧ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੰਸਕਾਰ.

ਦਾਹਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦਾਹ ਕਰਨਾ. ਜਲਾਣਾ। ੨ ਵਿ—ਸੱਜਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਹਿਨਾ.

ਦਾਹਨ. ਸੱਜਾ. ਦਾਹਿਨਾ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦਗਧ ਕਰਨ ਦਾ ਕਰਮ. "ਮਾਨਸ ਦਾਹਨ ਜੇ ਬਿਧਿ ਦਾਹਨ, ਦਾਹਨ ਦੋਸਨ ਹੋਤ ਸੁ ਹਾਦਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾਹਨੇ (ਸਹਾਯਕ) ਹੋਏ ਵਿਧਾਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਹਨੇ ਹੈ, ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਗਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ.

ਦਾਹਨੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦਾਹਿਨੇ. ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ. "ਤਜਿ ਬਾਵੇ ਦਾਹਨੇ ਬਿਕਾਰਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਬਾਵੇਂ ਦਾਹਨੇ.

ਦਾਹੜੀ. ਦੇਖੋ, ਦਾੜ੍ਹੀ.

ਦਾਹਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਹੱਕਾ. ਦਸ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ। ੨ ਮੁਹੱਰਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਸ ਦਿਨ ਦੇਖੋ, ਦਹਾ। ੩ ਦਿਨ. ਦਿਹ. ਦ੍ਯੁ. "ਜਿਸ ਨੋ ਤੂੰ ਅਸਥਿਰੁ ਕਰਿ ਮਾਨਹਿ, ਤੇ ਪਾਹੁਨ ਦੋ ਦਾਹਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਦੋ ਦਿਨਾ ਦੇ ਪਰਾਹੁਣੇ ਹਨ.

ਦਾਹਿ. ਦੇਖੋ, ਦਾਹ। ੨ ਦਾਹਕੇ. ਦਗਧ ਕਰਕੇ.

ਦਾਹਿਣਾ
ਦਾਹਿਨ
ਦਾਹਿਨਾ } ਵਿ—ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ. ਸੱਜਾ.

ਦਾਹਿਨੇ. ਦੇਖੋ, ਦਾਹਨੇ.

ਦਾਹੋਦਾਹੇ. ਦਸ਼ ਦਹੱਕੇ- -੧੦੦

ਦਾਕ੍ਸ਼ਿਣ੍ਯ. ਸੰ. ਦਾਕ੍ਸ਼ਿਣ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਤੁਰਾਈ. ਪ੍ਰਬੀਣਤਾ। ੨ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ। ੩ ਵਿ—ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ ਦਿਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਦੱਖਣੀ.

ਦਾਖ
ਦਾਖਾ } ਸੰ. ਦ੍ਰਾਕ੍ਸ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁੱਕਾ ਹੋਇਆ ਅੰਗੂਰ. L. Vitis Vinifera. "ਲੋੜੇ ਦਾਖ ਬਿਜਉਰੀਆ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਦਾਖਿਣ. ਦੇਖੋ, ਦਾਕ੍ਸ਼ਿਣ੍ਯ ੩.

ਦਾਖ਼ਿਲ. ਅ਼ دخل, ਵਿ—ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਇਆ. ਸਾਥ ਮਿਲਿਆ.

ਦਾਗ਼. ਫ਼ਾ داغ, ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਸ਼ਾਨ. ਚਿੰਨ੍ਹ। ੨ ਧੱਬਾ. ਕਲੰਕ. "ਦਾਗ ਦੋਸ ਮੁਹਿ ਚਲਿਆ ਲਾਇ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) ੩ ਜਲਣ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ। ੪ ਦੇਖੋ, ਦਾਗੇ.

ਦਾਗਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦਾਗ ਦੇਣਾ. ਤਪੀ ਹੋਈ ਧਾਤੁ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਦਾਗ਼ ਲਗਾਉਣਾ। ੨ ਤੋਪ ਬੰਦੂਕ਼ ਆਦਿ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇਣੀ.

ਦਾਗਦਗਾਨਾ. ਦਾਗ਼ ਦਾਗਿਆ. ਤਪੀ ਹੋਈ ਧਾਤੁ ਨਾਲ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕੀਤਾ. "ਹਮਰੈ ਮਸਤਕਿ ਦਾਗ ਦਗਾਨਾ." (ਗਉ ਮ: ੪) ਦੇਖੋ, ਦਾਗ਼ ਬਰੂ.

ਦਾਗਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਗਣਾ.

ਦਾਗ਼ਬਰ ਰੂ / ਦਾਗ਼ਬਰੂ ਫ਼ਾ داغ برو, ਸੰਗਜਾ—ਗੁਲਾਮ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ਾਨੀ ਤੇ ਦਾਗ਼ ਹੈ. ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਗ਼ੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤਪੀ ਹੋਈ ਧਾਤੁ ਨਾਲ ਦਾਗ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਰਹੇ. ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਮਾਲਿਕ, ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਜੁਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਮੱਥੇ ਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਦੂਜੇ ਦੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰਹਿਣ.

ਦਾਗਰ. ਵਿ—ਦਾਗਲ. ਦਾਗਦਾਰ. ਕਲੰਕਿਤ। ੨ ਫ਼ਾ دغل ਦਗ਼ਲ. ਸੰਗਜਾ—ਫ਼ਰੇਬ. ਕਪਟ. ਮਕਰ. "ਬਿਨਸੈ ਦੁਖ ਦਾਗਰ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਕਾਨ) ੩ ਵਿ—ਖੋਟਾ। ੪ ਮੱਕਾਰ.

ਦਾਗਾਦਾਗ. ਦਾਗ਼ ਪੁਰ ਦਾਗ਼. ਮਹਾਨ ਕਲੰਕ. "ਸਭਾ ਕਾਲਖ ਦਾਗਾਦਾਗ." (ਧਨਾ ਮ: ੧)

ਦਾਗੀ. ਵਿ—ਦਾਗ਼ ਵਾਲਾ। ੨ ਕਲੰਕਿਤ. ਦੋਸ਼ੀ। ੩ ਕਾਂਗੜੇ ਅਤੇ ਸਿਮਲੇ ਦੇ ਜਿਲੇ ਕੋਲੀਆਂ ਤੁੱਲ ਇੱਕ ਜਾਤਿ.

ਦਾਗੇ. ਵਿ—ਚਿੰਨ੍ਹ ਸਹਿਤ. "ਦਾਗੇ ਹੋਇ ਸੁ ਰਨ ਮਹਿ ਜੂਝਹਿ, ਬਿਨੁ ਦਾਗੇ ਭਗਿਜਾਈ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ ਉਹ ਭੈ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਦੇ ਵਾਰ ਖਾਧਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਨਾਤਜਰਬੇਕਾਰ ਨੱਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਦਾਘ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਗਰਮੀ. ਦਾਹ. ਜਲਨ.

ਦਾਜ / ਦਾਜੁ ਸਿੰਧੀ. ਡਾਜੁ. ਅ਼ جہیز ਜਹੇਜ਼. ਸੰ. ਦਾਯ. ਉਹ ਧਨ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਕੰਨਯਾ ਨੂੰ ਪਿਤਾ, ਭ੍ਰਾਤਾ ਆਦਿ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੇ. ਦਹੇਜ. Dowry. "ਹੋਰਿ ਮਨਮੁਖ ਦਾਜੁ ਜਿ ਰਖਿ ਦਿਖਾਲਹਿ ਸੁ ਕੂੜੁ ਅਹੰਕਾਰੁ ਕਚੁਪਾਜੋ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਦਾਝ. ਸੰਗਜਾ—ਦੇਖੋ, ਦਾਘ। ੨ ਪਿਆਸ. ਤ੍ਰਿਖਾ। ੩ ਦਗਧ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਨਿਤ ਦਾਝਹਿ ਤੈ ਬਿਲਲਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) ੪ ਸੰ. ਦਾਹਯ. ਵਿ—ਦਗਧ ਕਰਨ ਯੋਗਯ. ਜਲਾਉਣ ਲਾਇਕ਼। ੫ ਇੱਕ ਰੋਗ. ਦੇਖੋ, ਦਾਹ ੩.

ਦਾਝਨੁ. ਸੰਗਜਾ—ਜਲਨ. ਦਾਹ. "ਦਾਵੈ ਦਾਝਨੁ ਹੋਤ ਹੈ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਦਾਝਿ. ਸੰਗਜਾ—ਦਹਨ. ਅਗਨਿ. ਦਗਧ ਕਰਨ ਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤਿ। ੨ ਵਿ—ਦਗਧ. ਜਲਿਆ ਹੋਇਆ. "ਦਾਝਿ ਗਏ ਤ੍ਰਿਣ ਪਾਪ ਸੁਮੇਰ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਪਾਪਰੂਪ ਤ੍ਰਿਣਾਂ ਦੇ ਪਹਾੜ ਦਗਧ ਹੋ ਗਏ.

ਦਾਢਣੀ. ਸੰਗਜਾ—ਦਗਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਗਨਿ. "ਕੋਪਰ ਉਤੈ ਦਾਢਣੀ." (ਮ: ੧ ਬੰਨੋ)

ਦਾਢਿਕਾ / ਦਾਢੀ ਸੰਗਜਾ—ਦਾੜ੍ਹੀ. ਸਮਸ਼੍ਰੁ. ਰੀਸ਼. ਦੇਖੋ, ਦਾੜ੍ਹੀ। ੨ ਵਿ—ਦਗਧ ਕੀਤੀ. ਜਲਾਈ. "ਆਵਤ ਹੀ ਦਾਢੀ ਛਾਤੀ ਦਾਢੀ ਛਿਤਿਪਾਲਨ ਕੀ." (ਕਵਿ ੫੨) ਦਾੜ੍ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹੀ (ਜਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹੀ) ਰਾਜਿਆਂ ਕੀ ਛਾਤੀ ਜਲਾਈ.

ਦਾਣ. ਦੇਖੋ, ਦਾਨੁ.

ਦਾਣਵ. ਦੇਖੋ, ਦਾਨਵ.

ਦਾਣਾ. ਸੰਗਜਾ—ਅਨਾਜ ਦਾ ਬੀਜ. ਕਣ. ਦਾਨਾ. ਫ਼ਾ دانہ ਦਾਨਹ. "ਜਹਾ ਦਾਣੇ ਤਹਾ ਖਾਣੇ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਸੋਰ) ੨ ਫ਼ਾ دانا ਵਿ—ਦਾਨਾ. ਅ਼ਕਲਮੰਦ. ਗਯਾਤਾ. "ਸਤਗੁਰੁ ਸਾਹੁ ਪਾਇਓ ਵਡ ਦਾਣਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੪)

ਦਾਣੀ. ਵਿ—ਦਾਨੀ. ਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਜੋ ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਕਾ ਦਾਣੀ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੪)

ਦਾਣੁ. ਦੇਖੋ, ਦਾਣਾ ੧. "ਪਹਿਲਾ ਧਰਤੀ ਸਾਧਿਕੈ ਸਚੁਨਾਮੁ ਦੇ ਦਾਣੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਸਤਯਨਾਮ ਦਾ ਬੀਜ ਪਾਵੇ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਾਨ. "ਆਪੇ ਦੇਵੈ ਦਾਣੁ." (ਸੋਰ ਮ: ੪)

ਦਾਣੂ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਜਾ—ਦਾਨਵ. ਦੈਤ.

ਦਾਤ. ਸੰ. ਦਾਤ੍ਰ. ਸੰਗਜਾ—ਖੇਤੀ ਕੱਟਣ ਦਾ ਸੰਦ. ਦਾਤੀ. "ਲੈ ਲੈ ਦਾਤ ਪਹੁਤਿਆ ਲਾਵੇ ਕਰਿ ਤਈਆਰੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਦਾਤਿ। ੩ ਸੰ. ਦਾਤ. ਵਿ-ਖੰਡਿਤ. ਕੱਟਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਸ਼ੁੱਧ. ਪਵਿਤ੍ਰ। ੫ ਦਾਤਵਯ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਭੀ ਦਾਤ ਹੈ.

ਦਾਂਤ. ਸੰ. ਦੰਤ. ਸੰਗਜਾ—ਦੰਦ. "ਜਿਨ ਦਾਂਤਨ ਘਾਸ ਗਹਯੋ ਬਲ ਹਾਰਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਸੰ. ਦਾਨ੍ਤ. ਵਿ—ਦਮਨ ਕੀਤਾ। ੩ ਦਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੪ ਦੰਦ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ.

ਦਾਂਤਕ. ਦੰਦ. ਦੇਖੋ, ਦੰਤਕ. "ਰਿਸਯੋ ਟੂਕ ਦਾਂਤਕ ਠੇਲੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਦਾਂਤ (ਦਮਨ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਂਤ ੨.

ਦਾਤਣ / ਦਾਤਨ ਸੰ. ਦੰਤਧਾਵਨ. ਸੰਗਜਾ—ਦੰਦ ਸਾਫ ਕਰਨ ਦੀ ਕੂਚੀ. "ਦਾਤਨ ਨੀਤਿ ਕਰੇਇ, ਨਾ ਦੁਖ ਪਾਵੈ ਲਾਲ ਜੀ." (ਤਨਾਮਾ) ਵੈਦਯਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਨੇਕ ਦੰਦ ਰੋਗਾਂ ਵਾਸਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦਾਤਣਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਭ ਲਈ ਨਿੱਤ ਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਿੱਕਰ ਦੀ ਦਾਤਣ ਹੈ. ਕਿੱਕਰ ਦੀ ਦਾਤਣ ਦੀ ਕੂਚੀ ਨਾਲ ਲੂਣ ਅਤੇ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦਾ ਤੇਲ ਲਾ ਕੇ ਦੰਦ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਹੋਂਦਾ, ਦਾਤਣ ਜਿਤਨੀ ਵਾਰ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕੱਢੀ ਜਾਵੇ ਉਤਨੀ ਵਾਰ ਹੀ ਧੋ ਕੇ ਵਰਤਣੀ ਚਾਹੀਏ. ਜੋ ਬਿਨਾ ਧੋਤੇ ਦਾਤਣ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਲੈਂਦੇ ਅਰ ਰਾਹ ਜਾਂਦੇ ਦਾਤਣ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਅਸਭ੍ਯ ਹਨ.

ਹਾਰੀਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਏਕਮ, ਮੌਸ, ਛਠ ਅਤੇ ਨੌਮੀ ਨੂੰ ਜੋ ਦਾਤਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸੱਤ ਕੁਲ ਭਸਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਅਧ੍ਯਾਯ ੪, ਸ਼: ੧੦. ਅਤ੍ਰਿ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਂਗਲ ਨਾਲ ਦੰਦ ਸਾਫ ਕਰਨੇ, ਗੋਮਾਂਸ ਖਾਣ ਤੁੱਲ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਤ੍ਰਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸ਼: ੩੧੩. ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਤਣ ਚੀਚੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੋਟੀ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲਈ ਬਾਰਾਂ ਉਂਗਲ, ਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰੀ ਲਈ ਨੌਂ, ਵੈਸ਼੍ਯ ਵਾਸਤੇ ਅੱਠ ਅਤੇ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਲਈ ਛੀ ਉਂਗਲ ਲੰਮੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਏ.

ਦਾਤਨ ਸਾਹਿਬ. ਦੇਖੋ, ਮਘਿਆਣਾ ਕਲਾਂ। ੨ ਮਹਾਂਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕਟਕ (Cuttack) ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਦਾਤਨ ਤੋਂ ਹੋਯਾ ਵਿਰਛ ਵਿਦ੍ਯਮਾਨ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ

ਪੁਰੀ (ਜਗੰਨਾਥ) ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਇਥੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਪ੍ਰੋਫ਼ੈਸਰ ਬਾਵਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ I.E.S. ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਇਮਾਰਤ ਬਣਵਾ ਰਹੇ ਹਨ.

ਦਾਂਤਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੰਦਣ. ਮੂਰਛਾ ਵਿੱਚ ਦੰਦ ਜੁੜਨ ਦਾ ਭਾਵ. "ਛਿਤਿ ਗਿਰਗਈ ਦਾਂਤਨੀ ਪਰੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੪੨) ੨ ਵਿ—ਵਡੇ ਦੰਦਾਂ ਵਾਲੀ.

ਦਾਂਤਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੰਦਿਆਂ ਵਾਲੀ ਦਾਤੀ. ਦਾਤ੍ਰੀ.

ਦਾਂਤਵਸਨ. ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਪੜਦਾ ਹੋਠ. ਰਦਛਦ.

ਦਾਤਵ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਦੇਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਦੇਣ ਲਾਇਕ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਦਾਰਤਾ.

ਦਾਤੜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਦਾਤਾ. "ਹਰਿ ਦਾਤੜੇ ਮੇਲਿ ਗੁਰੂ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਦਾਤੜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਤ. ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼. "ਏਹਾ ਪਾਈ ਮੂ ਦਾਤੜੀ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੫)

ਦਾਤਾ | **ਦਾਤਾਰ** } ਸੰ. ਦਾਤ੍ਰ—ਦਾਤ੍ਰਿ. ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਦਾਨੀ. "ਦਾਤਾ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਤੂੰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਦਾਤਾਰਕੌਰ. ਸਰਦਾਰ ਰਨ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਨਕਈ ਰਈਸ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਨ ੧੭੯੮ ਵਿੱਚ ਹੋਈ. ਇਸ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਵਲੀਅਹਿਦ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਮ ਰਾਜ ਕੌਰ ਸੀ, ਪਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰਾਜ ਕੌਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦਾਤਾਰ ਕੌਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ.[1] ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਨੂੰ "ਨਕੈਣ" ਕਹਿਕੇ ਬੁਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਦਾਤਾਰ ਕੌਰ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੮੧੮ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

ਦਾਤਾਰ ਮਲਿਕ. ਕੁਤਬਖ਼ਾਨ ਦਾ ਭਾਈ.

ਦਾਤਾਰਿ. ਦਾਤਾਰ ਨੇ. ਦਾਤੇ ਨੇ. "ਅਰਦਾਸਿ ਸੁਣੀ ਦਾਤਾਰਿ ਹੋਈ ਸਿਸਟਿ ਠਰੁ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਦਾਤਾਰੁ. ਦੇਖੋ, ਦਾਤਾਰ. "ਦਾਤਾਰੁ ਸਦਾ ਦਇਆਲੁ ਸੁਆਮੀ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਦਾਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਵਸਤੁ. "ਦਾਤਿ ਪਿਆਰੀ ਵਿਸਰਿਆ ਦਾਤਾਰਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਦਾਤਵ੍ਯ. ਦਾਨ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ ਵਸਤੁ. "ਦੇਵਣ ਵਾਲੇ ਕੈ ਹਥਿ ਦਾਤਿ ਹੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੩ ਦੇਖੋ, ਦਾਤਾ. ਦਾਨੀ. "ਮਾਣਸ ਦਾਤਿ ਨ ਹੋਵਈ, ਤੂੰ ਦਾਤਾ ਸਾਰਾ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) ਮਨੁੱਖ ਦਾਤ੍ਰਿ (ਦਾਤਾ) ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਤੂੰ ਪੂਰਣ ਦਾਤਾ ਹੈਂ। ੪ ਦਾਨ. ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼. "ਦਾਤਿ ਖਸਮ ਕੀ ਪੂਰੀ ਹੋਈ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਦਾਂਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਦਮਨ. ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਨਿਗ੍ਰਹ। ੨ ਨੰਮ੍ਰਤਾ. ਹਲੀਮੀ.

ਦਾਤੀ. ਸੰ. ਦਾਤ੍ਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੋਟਾ ਦਾਤ੍ਰ. ਖੇਤੀ ਘਾਹ ਆਦਿ ਵੱਢਣ ਦਾ ਸੰਦ। ੨ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼. ਦੇਖੋ, ਦਾਤਿ. "ਦਾਤੀ ਸਾਹਿਬ ਸੰਦੀਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) ੩ ਦਾਤ੍ਰ—ਦਾਤ੍ਰਿ. ਦੇਣ ਵਾਲਾ (ਵਾਲੀ). "ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਫਲਦਾਤੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੪ ਦਾਤ ਤੋਂ. ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਸੇ. "ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੇਰੀ ਦਾਤੀ ਰਾਜਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਦਾਤੁ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿੱਸਾ. ਭਾਗ. ਛਾਂਦਾ.

ਦਾਤੂ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ, ਜੋ ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ ਜੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੫੯੪ ਵਿੱਚ ਖਡੂਰ ਜਨਮੇ.

ਦਾਤ੍ਰਿ | **ਦਾਤ੍ਰੀ** } ਦੇਖੋ, ਦਾਤ ਅਤੇ ਦਾਤੀ। ੨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਦਾਤੀ ੩. "ਸਿੱਧਿਦਾਤ੍ਰੀ ਸਭਿਨ." (ਸਨਾਮਾ)

ਦਾਦ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਨ. ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼. "ਸਚੈ ਸਰਮੈ ਬਾਹਰੇ ਅਗੈ ਲਹਹਿ ਨ ਦਾਦ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) ੨ ਸੰ. ਦਦ੍ਰੁ. ਚਮੜੀ ਦੀ ਇੱਕ ਬੀਮਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਦੱਦ। ੩ ਫ਼ਾ داد ਇਨਸਾਫ਼. ਨ੍ਯਾਯ. ਦੇਖੋ, ਦਾਦੀ। ੪ ਫ਼ਰਿਆਦ.

ਦਾਂਦ. ਦੰਤ. ਦਾਂਤ। ੨ ਬੈਲ (ਬਲਦ).

ਦਾਦਹ. ਫ਼ਾ داده ਵਿ—ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ.

ਦਾਦਕ. ਵਿ—ਦਾਦੇ ਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਦੇ ਦਾ ਵੰਸ਼. ਦਾਦਾ ਕੁਲ. "ਨਾਨਕ ਦਾਦਕ ਸਾਹੁਰੇ." (ਭਾਗੁ)

ਦਾਦਨ. ਫ਼ਾ دادن ਕ੍ਰਿ—ਦੇਣਾ. ਦਾਨ ਕਰਨਾ.

ਦਾਦਰ. ਸੰ. ਦਦੁੰਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡੱਡੂ. ਮੇਂਡਕ. ਭੇਕ. "ਦਾਦਰ ਤੂੰ ਕਬਹਿ ਨ ਜਾਨਸਿ ਰੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ਇੱਥੇ ਦਾਦੁਰ ਤੋਂ ਭਾਵ ਵਿਸ਼ੇ ਲੰਪਟ ਜੀਵ ਹੈ.

ਦਾਦਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਵਾਰ ਅੰਨ. "ਦਾਦਰੀ ਚਬਾਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੭) ੨ ਜੀਂਦ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਇੱਕ ਤਸੀਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ੮੭ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ। ੩ ਦਦੁੰਰੀ, ਮੇਂਡਕੀ, ਡੱਡ.

ਦਾਦਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਤਾ ਦਾ ਪਿਤਾ. ਪਿਤਾਮਹ. "ਪਿਊ ਦਾਦੇ ਕਾ ਖੋਲਿ ਡਿਠਾ ਖਜਾਨਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਇਸ ਥਾਂ ਭਾਵ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀਰੂਪ ਭੰਡਾਰ ਤੋਂ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਾਦਹ.

ਦਾਦਿ. ਇਨਸਾਫ਼ ਨੂੰ. ਦੇਖੋ, ਦਾਦੀ ੨.

ਦਾਦਿਰ. ਦੇਖੋ, ਦਾਦਰ. "ਕੂਪੁ ਭਰਿਓ ਜੈਸੇ ਦਾਦਿਰਾ ਕਛੁ ਦੇਸੁ ਬਿਦੇਸੁ ਨ ਬੂਝ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ)

ਦਾਦੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਤਾ ਦੀ ਮਾਤਾ. ਪਿਤਾਮਹੀ। ੨ ਫ਼ਾ. ਦਾਦ (ਇਨਸਾਫ਼) ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ. ਫ਼ਰਿਆਦੀ. "ਦਾਦੀ ਦਾਦਿ ਨ ਪਹੁਚਨਹਾਰਾ, ਚੂਪੀ ਨਿਰਨਉ ਪਾਇਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਜੋ ਫ਼ਰਿਆਦੀ ਵਾਵੇਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਚੁਪਕੀਤੇ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਪਾ ਲਿਆ. ਭਾਵ—ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਣ ਪੁਰ ਅਸਲ ਬਾਤ ਸਮਝਕੇ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ। ੩ ਤੂੰ ਦਿੱਤਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਦਨ.

ਦਾਦੁਰ. ਦੇਖੋ, ਦਾਦਰ. "ਜਿਉ ਭਏ ਦਾਦੁਰ ਪਾਨੀ ਮਾਹੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਦਾਦੁਰੀ. ਦਦੁੰਰੀ. ਡੱਡ. ਮੇਂਡਕੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਾਦਰੀ.

---

[1] ਗ੍ਰਿਫ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭੁੱਲਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਭੂਆ ਦਾ ਨਾਮ ਰਾਜਕੌਰਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਦਾਦੂ. ਇਸ ਮਹਾਤਮਾ ਸਾਧੂ ਦਾ ਜਨਮ ਅਹਮਦਾਬਾਦ (ਗੁਜਰਾਤ) ਵਿੱਚ ਪੀਂਜੇ ਦੇ ਘਰ ਸੰਮਤ ੧੬੦੧ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਵਿਵੇਕੀ ਕਬੀਰਪੰਥੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗ੍ਯਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ. ਦਾਦੂ ਜੀ ਦਾ ਵਡਾ ਡੇਰਾ ਪਿੰਡ ਨਾਰਾਯਣੇ ਜੈਪੁਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜੋ ਫੁਲੇਰਾ ਸਟੇਸ਼ਨ (ਬੰਬੇ ਬਰੋਦਾ ਸੇਂਟ੍ਰਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਲਵੇ ਦੀ ਛੋਟੀਲੈਨ) ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਦਾਦੂਦ੍ਵਾਰਾ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇੱਥੇ ਦਾਦੂ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੬੬੦ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਦਾਦੂ ਜੀ ਨੇ ਅਨੇਕ ਸ਼ਬਦ ਸਲੋਕ ਰਚੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧੂ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ.

"ਘੀਵਾ[1] ਦੂਧ ਮੇ ਰਮਿ ਰਹਾ, ਵ੍ਯਾਪਕ ਸਭ ਹੀ ਠੌਰ।
ਦਾਦੂ ਵਕਤਾ ਬਹੁਤ ਹੈਂ, ਮਥਿ ਕਾਢੈਂ ਤੇ ਔਰ।
ਯਹ ਮਸੀਤ ਯਹ ਦੇਹੁਰਾ, ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਿਯਾ ਦਿਖਾਯ।
ਭੀਤਰ ਸੇਵਾ ਬੰਦਗੀ, ਬਾਹਰ ਕਾਹੇ ਜਾਯ?"

ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸੰਮਤ ੧੭੬੪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਥਾਂ ਪਧਾਰੇ ਸਨ. ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾਦੂਦ੍ਵਾਰੇ ਦਾ ਮਹੰਤ ਜੈਤਰਾਮ ਸੀ. ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ—ਮਹੰਤ ਜੀ! ਕੋਈ ਦਾਦੂ ਜੀ ਦਾ ਵਚਨ ਸੁਣਾਓ. ਜੈਤਰਾਮ ਨੇ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹਿਆ—

"ਦਾਦੂ ਦਾਵਾ ਦੂਰਿ ਕਰ ਕਲਿ ਕਾ ਲੀਜੈ ਭਾਇ।
ਜੇ ਕੋ ਮਾਰੇ ਈਂਟ ਢਿਮ ਲੀਜੈ ਸੀਸ ਚਢਾਇ."

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ—ਮਹੰਤ ਜੀ! ਹੁਣ ਇਸ ਪਾਠ ਨੂੰ ਇਉਂ ਪੜ੍ਹੋ—

"ਦਾਦੂ ਦਾਵਾ ਰੱਖਕੇ ਕਲਿ ਕਾ ਲੀਜੈ ਭਾਇ।
ਜੇ ਕੋ ਮਾਰੈ ਈਂਟ ਢਿਮ ਪਾਥਰ ਹਨੈ ਰਿਸਾਇ."

ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਥਾ ਭੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਮਾਣ ਦੇ ਗੋਸ਼ੇ ਨਾਲ ਦਾਦੂ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਮੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹੀਆ ਠਹਿਰਾਇਆ. ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਰਮ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੀ ਪਰੀਖ੍ਯਾ ਲਈ ਹੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ ਧਰਮਦੰਡ (ਤਨਖਾਹ) ਦੇਕੇ ਅੱਗੋਂ ਨੂੰ ਸ਼ੁਭ ਰੀਤ ਤੋਰੀ.

ਦਾਦੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦਾਦੂਪੰਥੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਮਤ ਵਿੱਚ ਸਾਧੂ ਨਿਸ਼ਚਲਦਾਸ ਵਡਾ ਪੰਡਿਤ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਯੁਕ੍ਤਿਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਵਿਚਾਰਸਾਗਰ, ਵ੍ਰਿੱਤਿਪ੍ਰਭਾਕਰ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਰਚੇ ਹਨ. ਨਿਸ਼ਚਲਦਾਸ ਦਾ ਜਨਮ ਪਿੰਡ ਧਣਾਨਾ (ਪੰਜਾਬ) ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ੧੮੪੯ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੯੧੯ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਹੋਇਆ। ੨ ਖਡੂਰ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਤਪਾ. ਦੇਖੋ, ਤੁੜ। ੩ ਪੰਡੋਰੀ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਧਰਮਾਤਮਾ ਸਾਧੂ, ਜਿਸ ਨੇ ਮੀਰਮੰਨੂੰ ਦੇ ਅਤ੍ਯਾਚਾਰ ਤੋਂ ਸਰਦਾਰ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਮੀਰਾਂਕੋਟੀਏ ਦੀ ਸਿੰਘਣੀ ਆਪਣੇ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਲੁਕੋਕੇ ਬਚਾਈ ਸੀ.

ਦਾਦੂਦ੍ਵਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਦੂ.

ਦਾਦੂਪੰਥੀ. ਦੇਖੋ, ਦਾਦੂ.

ਦਾਦੂਮਾਜਰਾ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਕਲੌੜ ਪਾਸ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ, ਪਰ ਹੁਣ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਪਿੰਡ ਭਗੜਾਣੇ ਦੀ ਜਮੀਨ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਭਗੜਾਣਾ.

ਦਾਦੇਦਿਹੰਦ. دادِدہندہ ਵਿ—ਦਾਦ ਦਿਹੰਦਹ. ਇਨਸਾਫ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਨ ਦਾਦੇ ਦਿਹੰਦ ਆਦਮੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਦਾਧ. ਦੇਖੋ, ਦਗਧ.

ਦਾਧਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦਗਧ ਕਰਨਾ. ਜਲਾਨਾ.

ਦਾਧਾ. ਵਿ—ਦਗਧ ਹੋਇਆ. "ਦੀਸਹਿ ਦਾਧੇ ਕਾਨ ਜਿਉ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਕਾਨ ੨। ੨ ਦਗਧ ਕੀਤਾ. ਜਲਾਇਆ.

ਦਾਧੀ. ਵਿ—ਦਗਧ ਹੋਈ. ਜਲੀ ਹੋਈ. "ਬਨ ਕੀ ਦਾਧੀ ਲਾਕਰੀ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੨ ਦਗਧ ਕੀਤੀ, ਜਲਾਈ.

ਦਾਧੀਲੇ. ਜਲਾ ਦੀਆ. ਦਗਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ. "ਦਾਧੀਲੇ ਲੰਕਾਗੜ ਉਪਾੜੀਲੇ ਰਾਵਣਬਣੁ." (ਧਨਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ)

ਦਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਣ ਦਾ ਕਰਮ. ਖ਼ੈਰਾਤ. "ਦਾਨ ਦਾਤਾਰਾ ਅਪਰ ਅਪਾਰਾ." (ਰਾਮ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਘਰਿ ਘਰਿ ਫਿਰਹਿ ਤੂੰ ਮੂੜੇ! ਦਦੈ ਦਾਨ ਨ ਤੁਧੁ ਲਇਆ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੩) ਦਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਗੁਣ ਤੈਂ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ। ੨ ਉਹ ਵਸਤੁ ਜੋ ਦਾਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ੩ ਮਹ਼ਿਸੂਲ. ਕਰ. ਟੈਕਸ. "ਰਾਜਾ ਮੰਗੈ ਦਾਨ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੪ ਹਾਥੀ ਦਾ ਟਪਕਦਾ ਹੋਇਆ ਮਦ. "ਦਾਨ ਗਜਗੰਡ ਮਹਿ ਸੋਭਤ ਅਪਾਰ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੫ ਯਗ੍ਯ. "ਸਹੰਸਰ ਦਾਨ ਦੇ ਇੰਦ੍ਰ ਰੋਆਇਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੬ ਰਾਜ ਨੀਤਿ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ. ਕੁਝ ਧਨ ਆਦਿ ਦੇਕੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਵਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਾਉ। "ਸਾਮ ਦਾਨ ਅਰੁ ਦੰਡ ਭੇਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੭ ਫ਼ਾ دانہ ਦਾਨਹ (ਦਾਣਾ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਕਣ. ਅੰਨ ਦਾ ਬੀਜ। ੮ ਦਾਨਿਸਤਨ ਮਸਦਰ ਤੋਂ ਅਮਰ ਹ਼ਾਜਿਰ ਦਾ ਸੀਗ਼ਾ. ਵਿ—ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ। ੯ ਫ਼ਾ دان ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਜੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਲਗਕੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਵਾਨ ਆਦਿ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਕ਼ਲਮਦਾਨ. ਜੁਜ਼ਦਾਨ, ਆਤਿਸ਼ਦਾਨ ਆਦਿ। ੧੦ ਕਾਸ਼. ਬੈਲ. ਬਲਦ.

ਦਾਨਸ. ਦੇਖੋ, ਦਾਨਿਸ਼.

ਦਾਨਸਬੰਦੁ, ਦਾਨਸਮੰਦ, ਦਾਨਸਵੰਦ ਫ਼ਾ دانشمند, ਦਾਨਿਸ਼ਮੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁੱਧਿਵਾਨ. ਚਤੁਰ. ਗ੍ਯਾਨੀ. "ਦਾਨਸਬੰਦੁ ਸੋਈ ਦਿਲ ਧੋਵੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੧)

ਦਾਨ ਸਿੰਘ. ਮਹਿਮਾਸਰਜਾ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਮਾਲਵਈ ਬੈਰਾੜ, ਚੜਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਭਾਈ, ਜੋ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਆਨੰਦਪੁਰ ਅਤੇ ਮਾਲਵੇ ਹਾਜਿਰ ਰਿਹਾ. ਇਸ ਨੇ ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਭੀ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ. ਜਦ ਬੈਰਾੜਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਨੌਕਰੀ ਲਈ, ਤਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੀ ਧਨ ਲੈਣ ਲਈ ਆਖਿਆ, ਅੱਗੋਂ ਉਸਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ—"ਸੁਨਕੈ ਦਾਨਸਿੰਘ ਕਰ ਜੋਰੇ। ਦੂਧ ਪੂਤ ਧਨ ਸਭ ਘਰ ਮੋਰੇ। ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਸਿੱਖੀ ਮੁਝ ਦੀਜੈ। ਅਪਨੋ ਜਾਨ ਬਖ਼ਸ਼ ਕਰ ਲੀਜੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦਾਨਹ. ਦੇਖੋ, ਦਾਣਾ. "ਦਿਗਰ ਦਾਨਹ ਰਾ ਬਸਤ ਮੁੰਗੀ ਪਟਨ."

[1]ਘੀ-ਇਵ. ਘੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ.

(ਹਕਾਯਤ ੨) ੨ ਵਿਦ੍ਵਾਨ. ਗ੍ਯਾਨੀ. ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ.

ਦਾਨਤ ਦੱਛਨ. ਦਾਨ ਅਤੇ ਦਕ੍ਸ਼ਿਣਾ. "ਦਾਨਤ ਦੱਛਨ ਦੈਕੈ ਪ੍ਰਦੱਛਨ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਦਾਨਦ. ਫ਼ਾ دانَد ਜਾਣਦਾ ਹੈ. ਜਾਣੇ. ਜਾਣੇਗਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਦਾਨਿਸਤਨ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਦਾਤਾ.

ਦਾਨਬੀਰ. ਦੇਖੋ, ਵੀਰ ੭। ੨ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਉਤਸਾਹੀ. ਅਤ੍ਯੰਤ ਦਾਨੀ.

ਦਾਨਮ. ਫ਼ਾ دانم ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ.

ਦਾਨਯੈ. ਵਿ—ਦਾਨ ਕਰਤਾ. "ਚਤੁਰ ਚਕ੍ਰ ਦਾਨਯੈ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਦਾਨੀਯ. ਦਾਨ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ। ੩ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਨਾ.

ਦਾਨਵ. ਦਕ੍ਸ਼ਪੁਤ੍ਰੀ ਦਨੁ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਕਸ਼੍ਯਪ ਦੀ ਸੰਤਾਨ. ਰਾਖਸ. "ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਗਣ ਗੰਧਰਬ ਸਾਜੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)

ਦਾਨਵਗੁਰੂ. ਦਾਨਵਾਂ ਦਾ ਪੁਰੋਹਿਤ. ਸ਼ੁਕ੍ਰਾਚਾਰਯ.

ਦਾਨਵਾਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਨਵਾਂ (ਰਾਖਸਾਂ) ਦਾ ਵੈਰੀ, ਦੇਵਤਾ। ੨ ਇੰਦ੍ਰ.

ਦਾਨਵੀ. ਵਿ—ਦਾਨਵ ਦੀ. ਦਾਨਵ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਨਵ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਦਾਨਵੇਂਦ੍ਰ. ਦਾਨਵ-ਇੰਦ੍ਰ. ਦਾਨਵਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਰਾਜਾ ਬਲਿ.

ਦਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਣਾ ਅਤੇ ਦਾਨਹ. ਦਾਨਾ. ਕਣ. ਅੰਨ ਦਾ ਬੀਜ। ੨ ਦਾਨ ਕਰਤਾ. ਦਾਤਾ. ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਪ੍ਰਭੁ ਸਮਰਥ ਸਰਬ ਸੁਖਦਾਨਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੩ ਫ਼ਾ دانا ਗ੍ਯਾਨੀ. ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. "ਦਾਨਾ ਦਾਤਾ ਸੀਲਵੰਤੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੪ ਸਰਵਗ੍ਯ. ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਇਕ ਨਾਮ.

ਦਾਨਾਈ. ਫ਼ਾ دانائی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅ਼ਕ਼ਲਮੰਦੀ. ਚਤੁਰਾਈ. ਦਾਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਦਾਨਾਧ੍ਯਕ੍ਸ਼. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਨ ਦੇ ਵੰਡਣ ਦਾ ਇੰਤਜਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਰਮਚਾਰੀ. ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਹਿਲਕਾਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾਨ ਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਅਤੇ ਦਾਨ ਤਕਸੀਮ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਛੰਨਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਫੁਟ ਨੋਟ.

ਦਾਨਾਪੁਰ. ਬਿਹਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਮ ਜੋ ਪਟਨੇ ਤੋਂ ਚੌਦਾਂ ਕੋਹ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚਰਣ ਪਾਏ ਸਨ. ਜਿਸ ਹਾਂਡੀ ਵਿੱਚ ਖਿਚੜੀ ਪਕਾ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਅਰਪੀ ਸੀ, ਉਹ ਹੁਣ ਮੌਜੂਦ ਹੈ. ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦਾ ਨਾਮ "ਹਾਂਡੀ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤਿ" ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਹਨ.

ਦਾਨਾਬੀਨਾ. ਫ਼ਾ دانابینا ਵਿ—ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ. ਗ੍ਯਾਤਾ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾ. "ਦਾਨਾ ਬੀਨਾ ਸਾਈ ਮੈਡਾ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਦਾਨਿ. ਦੇਖੋ, ਦਾਨੀ। ੨ ਦਾਨ ਤੋਂ. ਦਾਨ ਕਰਕੇ। ੩ ਦਾਨ ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਦਾਨਿਮਤਿ.

ਦਾਨਿਐ. ਦੇਖੋ, ਦਾਨਯੈ.

ਦਾਨਿਸ਼. ਫ਼ਾ دانِش ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅ਼ਕ਼ਲ. ਦਾਨਾਈ। ੨ ਗ੍ਯਾਨ. ਜਾਣਨ ਦਾ ਕਰਮ.

ਦਾਨਿਸਤਨ. ਫ਼ਾ دانِستن ਕ੍ਰਿ—ਜਾਣਨਾ. ਮਾਲੂਮ ਕਰਨਾ.

ਦਾਨਿਸ਼ ਪਜੋਹ. ਫ਼ਾ دانِش پژوہ ਦਾਨਿਸ਼ ਪਜੋਹ. ਵਿ—ਬੁੱਧਿ ਦਾ ਖੋਜਕ. ਦਾਨਾਈ ਢੂੰਡਣ ਵਾਲਾ.

ਦਾਨਿਮਤਿ. ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮਤਿ (ਨੀਯਤ). "ਤੂੰ ਪ੍ਰਭੁ ਦਾਤਾ ਦਾਨਿਮਤਿ ਪੂਰਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੧)

ਦਾਨਿਯੈ. ਦੇਖੋ, ਦਾਨਯੈ.

ਦਾਨੀ. ਸੰ. ਦਾਨਿਨ੍. ਵਿ—ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਉਰਵਾਰਿ ਪਾਰਿ ਸਭ ਏਕੋ ਦਾਨੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਦਾਤਾ ਹੈ। ੨ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵੱਡੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਕਈਆ ਨੇ ਸੁਲੱਖਣੀ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਰਾਮੇ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਰਾਮਾ ੫। ੩ ਫ਼ਾ دانی ਤੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹੈਂ. "ਤਹਕੀਕ ਦਿਲ ਦਾਨੀ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ੪ ਜੇ ਇਹ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਵੇ, ਤਦ ਜਾਣਨ ਦਾ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ—ਸਖ਼ੁਨਦਾਨੀ, ਰਾਜ਼ਦਾਨੀ ਆਦਿ। ੫ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਕੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਰੱਖਣ (ਧਾਰਨ) ਵਾਲੀ ਅਰਥ ਭੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਸੁਰਮੇਦਾਨੀ, ਗੁਲਾਬਦਾਨੀ ਆਦਿ.

ਦਾਨੀਆ. ਹੇ ਦਾਤਾ! ੨ ਹੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲੇ. "ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਕੇ ਦਾਨੀਆ!" (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ) ਦੇਖੋ, ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਕੇ ਦਾਨੀ.

ਦਾਨੁ. ਦੇਖੋ, ਦਾਨ. "ਦਾਨੁ ਮਹਿੰਡਾ ਤਲੀਖਾਕੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਸੰ. ਦਾਨੁ. ਬੂੰਦ. ਕ਼ਤ਼ਰਾ। ੩ ਓਸ. ਸ਼ਬਨਮ। ੪ ਦੇਣ ਯੋਗ੍ਯ ਧਨ। ੫ ਸੁਖ। ੬ ਪਵਨ. ਹਵਾ.

ਦਾਨੂ. ਦੇਖੋ, ਦਾਨਵ. "ਦਾਨੂ ਲਖ ਨਿਵਾਸ." (ਮ: ੧ ਬੰਨੋ)

ਦਾਨੇ ਦਾ ਚੱਕ. ਦੇਖੋ, ਰੋਹਲਾ ੨.

ਦਾਨੇਨ. ਤ੍ਰਿਤੀਯਾ ਵਿਭਕ੍ਤਿ. ਦਾਨ ਕਰਕੇ. ਦਾਨ ਸੇ. "ਦਾਨੇਨ ਕਿੰ ਜਗੇਨ ਕਿੰ?" (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ)

ਦਾਨੋ. ਦੇਖੋ, ਦਾਨਵ ਅਤੇ ਦਾਨੂ. "ਹਨੋ ਸਰਬ ਦਾਨੋ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਦਾਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦਰਾਹਿ.

ਦਾਨੰ. ਦੇਖੋ, ਦਾਨ। ੨ ਦਾਨਵ. ਦਾਨੋ. ਦਨੁ ਦੀ ਔਲਾਦ. "ਸਭੈ ਦੇਵ ਦਾਨੰ." (ਵੈਰਾਹ)

ਦਾਪ. ਸੰ. ਦਰ੍‍ਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਹੰਕਾਰ. ਅਭਿਮਾਨ. "ਦੁਸ੍ਰਨ ਦਾਪ ਖਾਪ ਪਰਤਾਪ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਬਲ। ੩ ਉਤਸਾਹ। ੪ ਕ੍ਰੋਧ.

ਦਾਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਬਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਦੱਬਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਰੁਅ਼ਬ. ਹੁਕੂਮਤ ਦਾ ਦਬਾਉ। ੩ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਤੇ ਕ਼ਬਜਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. "ਇਕ ਨੇ ਦਾਬ ਲੀਨ ਬਲਕਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਬਿਰਛ ਅਥਵਾ ਬੇਲਿ ਦੀ ਸ਼ਾਖਾ ਦਾ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਲਈ ਦੱਬਣਾ, ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਜੜ ਲੱਗਕੇ ਨਵਾਂ ਬੂਟਾ ਬਣ ਜਾਵੇ.

ਦਾਬਾ. ਦੇਖੋ, ਦਬਾਉ। ੨ ਹ਼ੁਕੂਮਤ ਦਾ ਰੁਅ਼ਬ. "ਬੰਦੇ ਕੋ ਅਤਿ ਦਾਬੋ ਭਯੋ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)

ਦਾਮ. ਸੰ. ਦਾਮਨ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੱਸੀ. "ਪ੍ਰੇਮ ਦਾਮ ਤੇ ਐਂਚਨ ਹੋਏ."

(ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਮਾਲਾ. ਜਪਨੀ। ੩ ਹਾਰ। ੪ ਸਮੂਹ. ਝੁੰਡ। ੫ ਲੋਕ. ਵਿਸ਼੍ਵ। ੬ ਫ਼ਾ دام ਜਾਲ. ਫੰਧਾ। ੭ ਪੁਰਾਣਾ ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਸਿੱਕਾ, ਜੋ ਰੁਪਯੇ ਦਾ ਪੰਜਾਹਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਸੀ. ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਚਾਲੀਹਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.[1] ਦੇਖੋ, ਦੰਮ ੩-੪। ੮ ਮੁੱਲ. ਕ਼ੀਮਤ। ੯ ਧਨ. ਮਾਲ. "ਜਲ ਬਿਨੁ ਸਾਖ ਕੁਮਲਾਵਤੀ ਉਪਜਹਿ ਨਾਹੀ ਦਾਮ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ੧੦ ਰੁਪਯਾ. ਨਕ਼ਦੀ. "ਜਿਉ ਬਿਗਾਰੀ ਕੈ ਸਿਰਿ ਦੀਜਹਿ ਦਾਮ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਜਿਉ ਕਿਰਪਨ ਕੇ ਨਿਰਾਰਥ ਦਾਮ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਦਾਮਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਰੱਸੀ. ਡੋਰੀ. "ਦਾਮਨ ਕੂਪ ਬਿਖੇ ਲਟਕਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਫ਼ਾ دامن ਪੱਲਾ. ਲੜ. "ਨਿਜ ਹਾਥਨ ਦਾਮਨ ਤੇ ਖੋਲੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦਾਮਨਗੀਰ. ਫ਼ਾ دامنگیر ਵਿ—ਪੱਲਾ ਫੜਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਮੁੱਦਈ, ਜੋ ਪੱਲਾ ਫੜਕੇ ਅ਼ਦਾਲਤ ਵੱਲ ਖਿਚਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦਾਵਨਗੀਰ.

ਦਾਮਨਾ. ਫੰਦੇ ਵਿੱਚ ਫਸਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਮਨ ੧. "ਦਾਮਨਾ ਪ੍ਰਬੀਨ." (ਅਕਾਲ)

ਦਾਮਨਿ } ਸੰਗਯਾ—ਦਾਮ (ਫਾਹੀ) ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ, ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)
ਦਾਮਨੀ } ੨ ਸੰ. ਸੌਦਾਮਿਨੀ. ਬਿਜਲੀ. ਤੜਿਤ. "ਦਾਮਨਿ ਚਮਕਿ ਡਰਾਇਓ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਦਾਮਨੀ ਚਮਤਕਾਰ ਤਿਉ ਵਰਤਾਰਾ ਜਗ ਖੇ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫)

ਦਾਮਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਮਨ. ਰੱਸੀ। ੨ ਦਮੜੀ.

ਦਾਮਲਾ. ਜਿਲੇ ਕਰਨਾਲ ਵਿੱਚ ਕੁੰਜਪੁਰੇ ਦੇ ਪਾਸ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਪਠਾਣ ਸਰਦਾਰ ਅਤੇ ਸਵਾਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ੌਜ ਤੋਂ ਮੌਕੂਫ਼ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਅਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਈ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਸਢੌਰੇ ਵਾਲੇ ਨੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਾਸ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ ਕਰਕੇ ਨੌਕਰ ਰਖਵਾਯਾ ਸੀ, ਅਰ ਜੋ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਦਗ਼ਾ ਕਰਕੇ ਵੈਰੀ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲੇ ਸਨ. ਇਸ ਲਈ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਨੇ ਕੱਤਕ ਸੰਮਤ ੧੭੬੮ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕੀਤਾ ਅਰ ਨਮਕਹ਼ਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ. "ਨਗਰ ਦਾਮਲਾ ਏਕ ਸੁ ਜਾਨ। ਤਹਾਂ ਹੁਤੇ ਕੁਛ ਖ਼ਾਨਹ ਖ਼ਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦਾਮਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਮ। ੨ ਸਿੱਕਹ. ਰਾਜਮੁਦ੍ਰਾ. ਰੁਪਯਾ ਅਸ਼ਰਫ਼ੀ ਆਦਿ. "ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਦਾਮਾ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਦਾਮਾਦ. ਫ਼ਾ داماد ਦਾਯਮ ਆਬਾਦ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਨਿਤ੍ਯ ਵੱਸਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਜਮਾਈ (ਜਵਾਈ). ਬੇਟੀ ਦਾ ਪਤਿ.

ਦਾਮਾਦੀ. ਫ਼ਾ دامادی ਦਾਮਾਦ (ਜਵਾਈ) ਦਾ ਸੰਬੰਧ. "ਦਾਮਾਦੀ ਹ੍ਵੈ ਅਬ ਧਨ ਲੇਵੋਂ." (ਗੁਵਿ ੬) ੨ ਸ਼ਾਦੀ। ੩ ਮੰਗੇਵਾ. ਮੰਗਣੀ. ਸਗਾਈ.

ਦਾਮਾਨ. ਇਹ ਦਾਮਨ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ. ਪੱਲਾ. ਲੜ.

ਦਾਮਿ. ਦਾਮ ਤੋਂ. ਦਾਮ ਕਰਕੇ। ੨ ਸਿੰਧੀ. ਜਾਲ. ਫੰਧਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਮ ੬.

ਦਾਮਿਨੀ. ਦੇਖੋ, ਦਾਮਨੀ.

ਦਾਮੀ. ਦਾਮ (ਧਨ) ਕਰਕੇ. ਧਨ ਸੇ. "ਕਿਆ ਗਰਬਹਿ ਦਾਮੀ?" (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਧਨੀ. ਮਾਲਦਾਰ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਮਾਲਗੁਜ਼ਾਰੀ। ੪ ਫ਼ਾ دامی ਸ਼ਿਕਾਰੀ. ਬਧਕ। ੫ ਦਵਾਮੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦਵਾਮ (ਨਿਰੰਤਰ) ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

ਦਾਮੋਦਰ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਮ (ਰੱਸੀ) ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਦੇ ਉਦਰ ਨੂੰ, ਕ੍ਰਿਸਨ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਇੱਲਤ ਤੋਂ ਵਰਜਣ ਲਈ ਯਸ਼ੋਦਾ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਰੱਸੀ ਪਾਕੇ ਉੱਖਲ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।[2] ੨ ਕਰਤਾਰ. ਜਿਸ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਹੈ. "दामानि लोक नामानि तानि यस्योदरान्तरे। तेन दामोदरो देव."[3] "ਦਾਮੋਦਰ ਦਇਆਲ ਸੁਆਮੀ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੩ ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਦਰਿਆ, ਜੋ ਛੋਟੇ ਨਾਗਪੁਰ ਦੇ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ੩੫੦ ਮੀਲ ਵਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ੨੭ ਮੀਲ ਦੱਖਣ, ਭਾਗੀਰਥੀ ਵਿੱਚ ਜਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ੪ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿੱਖ.

ਦਾਮੋਦਰੀ ਮਾਤਾ. ਭਾਗਭਰੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਡੱਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਜੁਲਕਾ ਖਤ੍ਰੀ ਨਾਰਾਯਣਦਾਸ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸੰਮਤ ੧੬੬੧ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਂਹਿਬ ਨਾਲ ਹੋਇਆ. ੧੧ ਮੱਘਰ ਸੰਮਤ ੧੬੮੮ ਨੂੰ ਡਰੋਲੀ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਦੇਹਰਾ ਵਿਦ੍ਯਮਾਨ ਹੈ. "ਗੁਰੁਘਰਨੀ ਦਾਮੋਦਰੀ ਦੁਤਿਯ ਨਾਨਕੀ ਜਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਦਮੋਦਰੀ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦਮੋਦਰੀ ਮਾਤਾ.

ਦਾਯ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਖੋ, ਦਾਉ ਅਤੇ ਦਾਇ। ੨ ਸੰ. ਦੇਣ ਯੋਗ ਧਨ। ੩ ਦਾਜ (ਦਹੇਜ) ਵਿੱਚ ਦੇਣ ਲਾਇਕ਼ ਧਨ। ੪ ਉਹ ਧਨ, ਜੋ ਪੁਤ੍ਰ ਆਦਿ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਹ਼ੱਕ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਲ ਸਕੇ। ੫ ਦਾਨ.

ਦਾਯਕ. ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਦੂਖ ਨਾਸਨ ਸੁਖ ਦਾਯਕ ਸੂਰਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦਾਤਾ.

ਦਾਯਮ. ਦੇਖੋ, ਦਾਇਮ.

ਦਾਯਰ. ਅ਼ دایر ਵਿ-ਫਿਰਦਾ ਹੋਇਆ. ਚਲਦਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਜਾਰੀ. ਚਲਦਾ.

ਦਾਯਰਾ. ਅ਼ دایرہ ਸੰਗਯਾ—ਗੋਲ ਘੇਰਾ. ਵਲਗਣ. ਕੁੰਡਲਾਕਾਰ ਮੰਡਲ। ੨ ਫਕੀਰ ਦਾ ਤਕੀਆ.

ਦਾਯਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਇਆ. "ਨ ਪੁਤ੍ਰੰ ਨ ਪੌਤ੍ਰੰ ਨ ਦਾਯਾ ਨ ਦਾਯੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਦਯਾ. "ਤੌ ਲਖਹੀ ਜਿ ਕਰੈ ਹਰਿ ਦਾਯਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਤਦ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਕਰਤਾਰ ਦਯਾ ਕਰੇ.

ਦਾਯਨਿ. ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲੀ.

ਦਾਯੀ. ਦੇਖੋ, ਦਾਈ। ੨ ਸੰ. ਦਾਯਿਨ੍. ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਦਾਯੰ. ਦੇਖੋ, ਦਾਯ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਾਈ. "ਨ ਦਾਯਾ ਨ ਦਾਯੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਦਾਰ. ਦੇਖੋ, ਦਾਲ. "ਗੋਧੂਮ ਕੋ ਚੂਨ ਮਾਖ ਦਾਰ ਲੌਨ ਘ੍ਰਿਤ ਬਹੁ."

[1] ਕਈ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਖ਼ਯਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸਦਾ ਮੂਲ ਯੂਨਾਨੀ drachma ਹੈ.

[2] ਦੇਖੋ, ਵਿਸ਼ਨੁ ਪੁਰਾਣ ਅੰਸ਼ ੫, ਅ: ੬.

[3] ਵ੍ਯਾਸ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀਧਰ. ਦੇਖੋ, ਵਿਸ਼ਨੁਸਹਸ੍ਰਨਾਮ ਦਾ ਸ਼ੰਕਰ ਭਾਸ਼੍ਯ. ਸ਼: ੫੩.

(ਨਾਪ੍ਰ) ਕਣਕ ਦਾ ਆਟਾ ਅਤੇ ਮਾਹਾਂ ਦੀ ਦਾਲ। ੨ ਸੰ. ਭਾਰਯਾ. ਵਹੁਟੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦਾਰਿ ਅਤੇ ਦਾਰੁ। ੪ ਫ਼ਾ دار, ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਜੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਲਗਕੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ ਖ਼ਬਰਦਾਰ, ਜ਼ਮੀਂਦਾਰ ਆਦਿ। ੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਲੀ. ਸਲੀਬ. "ਮਨਸੂਰ ਵਾਰ ਹਰ ਕਿ ਸੁਏ ਦਾਰ ਮੇ ਰਵਦ." (ਦੀਵਾਨ ਗੋਯਾ)

ਦਾਰਸਟਾਂਤ / **ਦਾਰਸਟਾਂਤਿਕ** ਸੰ. दार्ष्टान्तिक. ਵਿ—ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਸੰਬੰਧੀ. Explained by an example.

ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ. ਸੰ. दार्शनिक. ਵਿ—ਦਰਸ਼ਨ (ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ) ਸੰਬੰਧੀ. ਦੇਖੋ, ਦਰਸ਼ਨ ੪.

ਦਾਰਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੜਕਾ। ੨ ਪੁਤ੍ਰ। ੩ ਵਿ—ਪਾੜਨ ਵਾਲਾ. ਵਿਦੀਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੪ ਦੇਖੋ, ਦਾਰੁਕ.

ਦਾਰਚੀਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਰੁ-ਚੀਨ. ਚੀਨ ਦੀ ਲੱਕੜ. Cinnamon. L. Cinnamomum Cassia. ਦਾਲਚੀਨੀ. ਤਜ ਬਿਰਛ ਦੀ ਛਿੱਲ, ਜੋ ਮਸਾਲੇ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮਤਰ[1] ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਗੁਣ-ਪਾਚਕ, ਉੱਤੇਜਕ ਅਤੇ ਅੰਤੜੀ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਹੈ. ਦਾਰਚੀਨੀ ਕਾਮਸ਼ਕਤਿ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ. ਜਨੂਨ ਜਲੋਦਰ ਆਦਿ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਤੇਲ ਮਲਣ ਤੋਂ ਜੋੜਾਂ ਦਾ ਦਰਦ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦਾਰਚੀਨੀ ਲੰਕਾ, ਮਾਲਾਬਾਰ, ਚੀਨ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਦਾਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੀਰਨ ਅਥਵਾ ਪਾੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਉਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਚੀਰੀਏ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦਾਰੁਣ.

ਦਾਰਦ. ਦੇਖੋ, ਦਾਰਿਦ। ੨ ਫ਼ਾ دارد, ਰਖਦਾ ਹੈ. "ਕਸ ਨ ਦਾਰਦ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ੩ ਉਹ ਰੱਖੇ। ੪ ਉਹ ਰੱਖੇਗਾ। ੫ ਸੰ. दारद. ਸਮੁੰਦਰ। ੬ ਪਾਰਾ। ੭ ਸ਼ਿੰਗਰਫ਼। ੮ ਵਿ—ਦਰਦ ਦੇਸ਼ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਦਰਦ ੨.

ਦਾਰਨ. ਦੇਖੋ, ਦਾਰਣ ਅਤੇ ਦਾਰੁਣ. "ਦਾਰਨ ਦੁਖ ਦੁਤਰੁ ਸੰਸਾਰ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਦਾਰਮ. ਸੰ. दाडिम—ਦਾੜਿਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨਾਰ. "ਦਾਰਮ ਦਰਕਗਯੋ ਪੇਖ ਦਸਨਨ ਪਾਂਤਿ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਦਾਰਮਦਾਰ. ਫ਼ਾ دارومدار, ਦਾਰੋਮਦਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਸ਼੍ਰਯ. ਠਹਿਰਾਉ। ੨ ਕਾਰਯ ਦਾ ਭਾਰ. ਕੰਮ ਦੀ ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ। ੩ ਝਗੜਾ ਨਿਬੇੜਨ ਦਾ ਕਰਮ.

ਦਾਰਵ. ਦੇਖੋ, ਦਾਰਮ। ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਦਾਰੁ (ਲੱਕੜ) ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ.

ਦਾਰਾ. ਫ਼ਾ دارا, ਵਿ—ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ। ੩ ਬਾਦਸ਼ਾਹ. ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ। ੪ ਕੈਯਾਨ ਵੰਸ਼ੀ ਦਾਰਾ ਨਾਮ ਦਾ ਫ਼ਾਰਸ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਦਰਾਯੁਸ, ਦਾਰ ਯਵੁਸ, ਡੇਰੀਅਸ (Darius) ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਫ਼ਾਰਸ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਹਨ:—

(ੳ) ਗੁਸ਼ਤਾਸਪ, ਜੋ Hystaspes ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਸਮਾਂ B.C. ੫੨੧—੪੮੫ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਪੁਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਸਿੰਧੁ ਦਰਿਆ ਦੀ ਵਾਦੀ (Indus Valley) ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸੇ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

(ਅ) Nothus. ਇਹ B.C. ੪੨੩—੪੦੫ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ।

(ੲ) Codomanus ਇਹ B.C. ੩੩੫—੩੩੨ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. "ਦਾਰਾ ਸੇ ਦਲੀਸਰ ਦੁਜੋਧਨ ਸੇ ਮਾਨਧਾਰੀ." (ਅਕਾਲ) ੫ ਦਾਰਾਸ਼ਕੋਹ ਜੋ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦਾ ਵਡਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਭੀ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਨਾਮ ਦਾਰਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. "ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੂੰ ਕੈਦ ਕਰ ਦਾਰਾ ਮਰਵਾਯਾ." (ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੇਖੋ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ। ੬ ਸੰ. दार. ਭਾਰਯਾ. दारा. ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਦਾਰਾ ਮੀਤ ਪੂਤ ਸਨਬੰਧੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੯) ੭ ਸੰ. दारु. ਲੱਕੜ. "ਰੱਜੁ ਸੰਗ ਬੰਧ ਕਰ ਦਾਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੮ ਵਿ—ਦਾਰਕ. ਵਿਦਾਰਣ ਵਾਲਾ. ਚੀਰਣ ਵਾਲਾ. "ਰੂਮੀ ਜੰਗੀ ਦੁਸਮਨ ਦਾਰਾ." (ਭਾਗੁ)

ਦਾਰਾਇਦੀਨ. ਫ਼ਾ دارائےدین ਵਿ—ਧਰਮ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਧਰਮ ਰਖ੍ਯਕ.

ਦਾਰਾਸ਼ਕੋਹ / **ਦਾਰਾਸ਼ਿਕੋਹ** داراشکوہ ਮੁਮਤਾਜ਼ ਮਹਲ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦਾ ਵਡਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ੨੦ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੬੧੫ ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸਨ ੧੬੩੭ ਵਿੱਚ ਨਾਦਿਰਾ ਬੇਗਮ ਨਾਲ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਪਤਿਵ੍ਰਤਾ ਬੇਗਮ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਹੋਕੇ ਸੁਖ ਦੁਖ ਵੰਡਾਉਂਦੀ ਰਹੀ. ਸਨ ੧੬੪੮ ਵਿੱਚ ਦਾਰਾ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਸੂਬਾ ਮੁਕੱਰਿਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਨ ੧੬੫੨ ਤਕ ਰਿਹਾ. ਇਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ (ਸ਼ਾਹਜਹਾਨ) ਵੱਲੋਂ ਹੋਕੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਅਤੇ ਮਈ ੨੯, ਸਨ ੧੬੫੮ ਨੂੰ ਸਾਮੂਗੜ੍ਹ (ਆਗਰੇ ਤੋਂ ਅੱਠ ਮੀਲ ਪੂਰਬ ਵੱਲ) ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਖਾਧੀ. ਭਜਦੇ ਹੋਏ ਦਾਰਾਸ਼ਕੋਹ ਦਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ. ਜਦ ਬਿਆਸ (ਵਿਪਾਸ਼) ਦੇ ਲਾਗੇ ਪਹੁਚੇ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਈ ਸੌ ਸਵਾਰਾਂ ਨੇ ਦਾਰੇ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਦਰਿਆ ਦਾ ਕੰਢਾ ਰੋਕੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਵਧਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ. ਇਤਨੇ ਵਿੱਚ ਦਾਰਾ ਮੁਲਤਾਨ ਵੱਲ ਨਿਕਲ ਗਿਆ. ਬਹੁਤ ਥਾਈਂ ਭੌਂਦਾ ਹੋਇਆ ਅੰਤ ਦਾਦਰ (ਦਰਾ ਬੋਲਾਨ) ਦੇ ਪਾਸ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਸਰਦਾਰ ਜੀਵਨਮੱਲ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕੈਦੀ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ. ੨੯ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਇਸ ਤੇ ਕਾਫ਼ਰ ਹੋਣ ਦਾ ਫ਼ਤਵਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਰ ੩੦ ਅਗਸਤ ੧੬੫੯ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦਾਰਾਸ਼ਕੋਹ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢਿਆ ਜਾਕੇ ਹੁਮਾਯੂੰ ਦੇ ਮਕਬਰੇ ਵਿੱਚ ਦੱਬਿਆ ਗਿਆ.

ਦਾਰਾ ਸੂਫ਼ੀ ਖਿਆਲਾਂ ਵਾਲਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ. ਇਹ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਦਿਕ ਅਤੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸੱਜਨ ਸੀ. ਇਹ ਕਈ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਕਰਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਛਾਪ "ਕਾਦਿਰੀ" ਸੀ.

ਦੇਖੋ, ਉਪਨਿਸਦ ੭ ਅਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ.

[1] ਯੂਨਾਨੀ ਗਰਮ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ.

ਦਾਰਾਪਦ. ਅਪਦਾ (ਮੁਸੀਬਤ) ਨੂੰ ਦਾਰ (ਚੀਰ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਤੀਰ. "ਦਾਰਾਪਦ ਦੁਸ੍ਰਾਂਤਕਰ ਨਾਮ ਤੀਰ ਕੇ ਜਾਨ." (ਸਨਾਮਾ)

ਦਾਰਾਬ. ਦਾਰਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜੋ ਫਾਰਸ ਦਾ ਨੌਵਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅੱਠਵੀਂ ਹਕਾਯਤ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ.

ਦਾਰਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਰੰਜ. ਸ਼ੋਕ. "ਜੇ ਭਵ ਕੇ ਦੁਖ ਦਾਰਿ ਮਿਟਾਵੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਵਿ—ਪਾੜਨ ਵਾਲਾ.

ਦਾਰਿਕਾ. ਸੰ. ਕੰਨਯਾ. ਲੜਕੀ। ੨ ਬੇਟੀ. ਪੁਤ੍ਰੀ.

ਦਾਰਿਦ, ਦਾਰਿਦੁ, ਦਾਰਿਦ੍ਰ ਸੰ. ਦਾਰਿਦ੍ਰ. ਵਿ—ਨਿਰਧਨ. ਕੰਗਾਲ। ੨ ਦਾਰਿਦ੍ਰਯ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਰਧਨਤਾ. ਕੰਗਾਲੀ. ਗ਼ਰੀਬੀ. "ਦੁਖ ਦਾਰਿਦ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਨਾਸਹਿ ਨਾਮ ਅਧਾਰ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) "ਦਾਰਿਦੁ ਦੇਖ ਸਭਕੋ ਹਸੈ." (ਬਿਲਾ ਰਵਿਦਾਸ) "ਦੁਖ ਦਾਰਿਦ੍ਰ ਨਿਵਾਰਨ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਦਾਰਿਮ. ਦੇਖੋ, ਦਾਰਮ ਅਤੇ ਦਾੜਿਮ.

ਦਾਰੀ. ਸੰ. ਦਾਰਿਨ੍. ਵਿ—ਵਿਦਾਰਣ ਕਰਤਾ. ਚੀਰਨ ਵਾਲਾ. "ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਦੁਖਦਾਰੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਫ਼ਾ داری ਤੂ ਰਖਦਾ ਹੈਂ। ੩ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਦਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਰੱਖਣ ਦਾ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਰਾਜ਼ਦਾਰੀ. "ਪਰ ਸਿੰਘਨ ਤੈਂ ਮੁਲਕ ਕੀ ਨਹਿ ਦਾਰੀ ਥਾਈ." (ਪੰਪ੍ਰ) ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ। ੪ ਦਾੜ੍ਹੀ. ਸਮਸ਼੍ਰ. ਰੀਸ਼. "ਵਾਂਕੀ ਕਰ ਦਾਰੀ ਧਰੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੨) ਦਾੜ੍ਹੀ ਹੱਥ ਫੜੀ.

ਦਾਰੁ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਠ. ਲੱਕੜ. ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਰੁ ਦੀ ਥਾਂ ਦਾਰ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—"ਦਾਰ ਦਰਾਜ ਲਗੇ ਘਰਬਨੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਵਦਾਰੁ. ਦਯਾਰ। ੩ ਬਢਈ. ਕਾਠ ਦਾ ਕਾਰੀਗਰ। ੪ ਪਿੱਤਲ। ੫ ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਦਾਤਾ.

ਦਾਰੁਕ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਰਥਵਾਹੀ. "ਹਮਰੋ ਰਥ ਦਾਰੁਕ ਤੈਂ ਕਰ ਸਾਜ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਦਾਰੁ (ਕਾਠ) ਦਾ ਪੁਤਲਾ.

ਦਾਰੁਕਾ. ਸੰ. ਕਠਪੁਤਲੀ.

ਦਾਰੁਣ, ਦਾਰੁਨ ਵਿ—ਭਯਾਨਕ. ਘੋਰ। ੨ ਦੁਸਹ. ਜੋ ਸਹਾਰਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ. "ਦਾਰੁਨ ਦੁਖ ਸਹਿਓ ਨ ਜਾਇ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ)

ਦਾਰੁਨਾਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਰੁ (ਲੱਕੜ) ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਕਾਠ ਦੀ ਪੁਤਲੀ. "ਦਾਰੁਨਾਰਿ ਕੋ ਕਯਾ ਗੁਨ ਦੋਸੁ?" (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦਾਰੁਪੁਤਰੀ. ਦਾਰੁ (ਲੱਕੜ) ਦੀ ਪੁੱਤਲਿਕਾ. ਕਠਪੁਤਲੀ.

ਦਾਰੁਲਖ਼ਿਲਾਫ਼ਤ. ਅ਼ دارالخلافت ਸੰਗਯਾ—ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ ਦਾ ਸਦਰ ਅਸਥਾਨ. ਰਾਜਧਾਨੀ. ਜਦ ਤੋਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ ਕਹਾਉਣ ਲੱਗੇ, ਤਦ ਤੋਂ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਸਦਰ ਦਾ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ.

ਦਾਰੂ. ਵਿ—ਦਾਰਣ ਕਰਤਾ. ਵਿਦਾਰਕ. "ਗੁਰਿ ਅੰਕਸੁ ਸਬਦੁ ਦਾਰੂ ਸਿਰਿ ਧਰਿਓ." (ਬਸੰ ਮ: ੪) ਗੁਰੂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਅੰਕੁਸ਼, ਜੋ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਦੇ ਸਿਰ ਨੂੰ ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸਿਰ ਤੇ ਰੱਖਿਆ. "ਸਭ ਅਉਖਧ ਦਾਰੂ ਲਾਇ ਜੀਉ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ਰੋਗਵਿਦਾਰਕ ਸਭ ਦਵਾਈਆਂ ਇਸਤਮਾਲ ਕਰਕੇ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਾਰੁ। ੩ ਫ਼ਾ دارو ਸੰਗਯਾ—ਦਵਾ. ਔਖਧ. "ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਦੀਓ ਦਾਰੂ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਅਵਖਧ ਸਭੇ ਕੀਤਿਅਨੁ ਨਿੰਦਕ ਕਾ ਦਾਰੂ ਨਾਹਿ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੪ ਸ਼ਰਾਬ. ਮਦਿਰਾ. "ਦੀਖਿਆ ਦਾਰੂ ਭੋਜਨ ਖਾਇ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) ੫ ਬਾਰੂਦ. "ਦਾਰੂ ਸੁ ਦੋਸ ਹੁਤਾਸਨ ਭਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦਾਰੂਕਾਰ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਰੂ (ਸ਼ਰਾਬ) ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਲਾਲ। ੨ ਬਾਰੂਦਸਾਜ਼। ੩ ਦਵਾਸਾਜ਼.

ਦਾਰੇਰ. ਤੇਜ਼. ਦਰਜ. ਦੇਖੋ, ਦਰੇਰ. "ਮੁਖੰ ਦੇਖਕੈ ਚੰਦ ਦਾਰੇਰ ਖਾਈ." (ਰਾਮਾਵ) ਚੰਦ ਦੀ ਛਾਤੀ ਪਾਟ ਗਈ.

ਦਾਰੋਗ਼ਾ. ਫ਼ਾ داروغہ ਸੰਗਯਾ—ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਰਮਚਾਰੀ। ੨ ਹਾਕਿਮ. ਗਵਰਨਰ.

ਦਾਰੋਮਦਾਰ. ਦੇਖੋ, ਦਾਰਮਦਾਰ.

ਦਾਰੰਦ. ਫ਼ਾ دارند ਰਖਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਦਾਸ਼ਤਨ.

ਦਾਰ੍ਹੀ. ਦੇਖੋ, ਦਾੜ੍ਹੀ.

ਦਾਲ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਕੌੜਤੁੰਮਾ. ਇੰਦ੍ਰਾਯਨ। ੨ ਜੰਗਲੀ ਸ਼ਹਦ. ਮਧੁ। ੩ ਸੰ. ਦਾਲਿ. ਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਅੰਨ. ਦ੍ਵਿਦਲ ਕੀਤਾ ਦਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਲਿ। ੪ ਦਲੇ ਹੋਏ ਅੰਨ ਦਾ ਸਾਲਣ। ੫ ਵਿ—ਦਲਨ ਕਰਤਾ. "ਸਭ ਦਾਲਿਦ ਭੰਜ ਦੁਖਦਾਲ." (ਨਟ ਮ: ੪ ਪੜਤਾਲ) ੬ ਅ਼ دال ਰਹਨੁਮਾ. ਰਾਹ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ। ੭ ਯੁਕ੍ਤਿ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ.

ਦਾਲਚੀਨੀ. ਦੇਖੋ, ਦਾਰਚੀਨੀ.

ਦਾਲਦ, ਦਾਲਦੁ ਦੇਖੋ, ਦਾਰਿਦ. "ਦਾਲਦ ਭੰਜਨ ਦੁਖ ਦਲਨ." (ਓਅੰਕਾਰ) "ਦੁਖ ਦਾਲਦੁ ਸਭੋ ਲਹਿਗਇਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਕਾਨ)

ਦਾਲਦੁਭੰਜ. ਵਿ—ਦਾਰਿਦ੍ਰਯ ਵਿਨਾਸ਼ਕ. ਗ਼ਰੀਬੀ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਦਾਲਦੁਭੰਜ ਸੁਦਾਮੇ ਮਿਲਿਓ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੪)

ਦਾਲਾ. ਵਿ—ਦਲਨ ਕਰਤਾ. "ਪਾਪਵੰਸ ਕੋ ਦਾਲਾ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਖ਼ਾ. ਦਾਲ. ਦਾਲਿ। ੩ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਮਸੇਰਾ ਭਾਈ. ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਗੁਰੁਵਿਲਾਸ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਲਾ ਮਰਦਾਨੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਅਰ ਸੱਤਾ ਬਲਵੰਡ ਰਬਾਬੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸਨ:—"ਸੋ ਦਾਲੇ ਬਲਵੰਡ ਵਪੁ ਪਾਯੋ। ਮਰਦਾਨਾ ਸੱਤਾ ਹ੍ਵੈ ਆਯੋ." (ਅ: ੪)

ਦਾਲਾਨ. ਫ਼ਾ دالان ਸੰਗਯਾ—ਖੁਲ੍ਹਾ ਕਮਰਾ. ਬਿਨਾ ਕਿਵਾੜ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਘਰ.

ਦਾਲਿ. ਦੇਖੋ, ਦਾਲ ੩. "ਬੀਉ ਬੀਜਿ ਪਤਿ ਲੈ ਗਏ ਅਬ ਕਿਉ ਉਗਵੈ ਦਾਲਿ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਦਾਲਿ ਸੀਧਾ ਮਾਗਉ ਘੀਉ." (ਧਨਾ ਧੰਨਾ)

ਦਾਲਿਦ. ਦੇਖੋ, ਦਾਰਿਦ. "ਸਭ ਦਾਲਿਦ ਭੰਜ ਦੁਖਦਾਲ." (ਨਟ ਮ: ੪ ਪੜਤਾਲ)

ਦਾਵ. ਦੇਖੋ, ਦਾਉ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜੰਗਲ ਦੀ ਅਗਨਿ. ਦਾਵਾਗਨਿ। ੩ ਵਨ (ਬਣ). ਜੰਗਲ.

ਦਾਵਣ. ਦੇਖੋ, ਦਾਉਣ। ੨ ਪੱਲਾ. ਲੜ. ਦੇਖੋ, ਦਾਮਨ.

ਦਾਵਣਿ. ਦਾਮਨ ਵਿੱਚ. ਪੱਲੇ. ਲੜ ਨਾਲ. "ਹਰਿ ਸਜਣ ਦਾਵਣਿ ਲਗਿਆ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ੨ ਰੱਸੀ ਨਾਲ। ੩ ਦਾਉਣ ਵਿੱਚ.

ਦਾਵਤ. ਅ਼ دعوت ਦਅ਼ਵਤ. ਸੰਗਯਾ—ਸੱਦਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਬੁਲਾਉਣਾ। ੨ ਪ੍ਰੀਤਿਭੋਜਨ। ੩ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ. ਨਜੋਂਦਾ.

ਦਾਵਨ. ਦੇਖੋ, ਦਾਵਣ। ੨ ਸੰ. ਦਾਮਨ. ਸੰਗਯਾ—ਰੱਸੀ। ੩ ਸੰ. ਦਾਵਨ੍. ਵਿ—ਦੇਣ ਯੋਗਯ. "ਹਾੜ ਬਦੀ ਪ੍ਰਿਥਮਾ ਸੁਖਦਾਵਨ." (ਰਾਮਾਵ)

ਦਾਵਨਗੀਰ. ਦੇਖੋ, ਦਾਮਨਗੀਰ. "ਹ੍ਵੈਹੋਂ ਦਾਵਨਗੀਰ ਤੁਹਾਰੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੮)

ਦਾਵਨਿ. ਦਾਮਨ (ਰੱਸੀ) ਨਾਲ. ਦੇਖੋ, ਦਾਵਨ ੨. "ਦਾਵਨਿ ਬੰਧਿਓ ਨ ਜਾਤ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਦਾਮਨੀ ੨.

ਦਾਵਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ. ਬਿਰਛਾਂ ਦੇ ਖਹਿਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਗਨਿ. ਦਾਵਾਗਨਿ. ਦਾਵਾ ਨਲ. "ਦਾਵਾ ਅਗਨਿ ਬਹੁਤ ਤ੍ਰਿਣ ਜਾਰੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਇੱਥੇ ਦਾਵਾ-ਅਗਨਿ ਤੋਂ ਭਾਵ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਖਹਿਣ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਹੋਏ ਸਾੜੇ ਤੋਂ ਹੈ। ੨ ਅ਼ دعوی ਦਅ਼ਵਾ. ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕ਼ਾਇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਦਾਵਾ ਕਾਹੂ ਕੋ ਨਹੀ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਦਾਵਾਅਗਨਿ, **ਦਾਵਾਗਨਿ** } ਦੇਖੋ, ਦਾਵਾ ੧.

ਦਾਵਾਤ. ਦੇਖੋ, ਦਵਾਤ.

ਦਾਵਾਨਲ. ਦੇਖੋ, ਦਾਵਾ ੧.

ਦਾੜ. ਸੰ. ਦੰਸ੍ਟ੍ਰਾ. ਜਾੜ੍ਹ। ੨ ਸੂਰ ਦੀ ਹੁੱਡ.

ਦਾੜਗਾੜ, **ਦਾੜਧਰ** } ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਹੁੱਡ. ਦਾੜ੍ਹ ਦੇ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ ਸੂਰ। ੨ ਵਰਾਹ ਭਗਵਾਨ. "ਧਰਯੋ ਵਿਸਨੁ ਤਉ ਦਾੜਗਾੜਾਵਤਾਰੰ." (ਵਰਾਹ) "ਧਰਦਾੜ ਜਸੋਂ ਰਣ ਗਾਢ ਹ੍ਵੈ." (ਕਲਕੀ)

ਦਾੜਪੀੜ. ਦਾੜ੍ਹ (ਦੰਸ਼੍ਟ੍ਰਾ) ਦਾ ਦਰਦ. ਦਾੜ੍ਹ ਦੀ ਪੀੜਾ. "ਦੰਤ ਰੋਗ ਅਰੁ ਦਾੜ੍ਹਪੀੜ ਗਨ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ਦੇਖੋ, ਦੰਤਰੋਗ.

ਦਾੜਮ. ਦੇਖੋ, ਦਾਰਮ ਅਤੇ ਦਾੜਿਮ.

ਦਾੜਵੀ. ਦੇਖੋ, ਦਾੜਿਮੀ. "ਦਾੜਵੀ ਪ੍ਰਦੰਤੇ." (ਅਕਾਲ) ਕਵਿਜਨ ਅਨਾਰ ਦੇ ਦਾਨਿਆਂ ਤੁੱਲ ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਪੰਕ੍ਤਿ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ੨ ਦਾਢੰਸ ਸਹਿਤ. ਮਜਬੂਤ਼ੀ ਸਹਿਤ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. ਮਜਬੂਤ਼.

ਦਾੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦੰਸ੍ਟ੍ਰਾ. ਹੁੱਡ. "ਦਾੜਾ ਅਗ੍ਰੇ ਪ੍ਰਿਥਮਿ ਧਰਾਇਣ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਜਾੜ੍ਹ. ਦਾੜ੍ਹ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦਾੜ੍ਹਾ.

ਦਾੜਿਮ, **ਦਾੜਿਮੀ** } ਸੰ. ਦਾਡਿਮ—ਦਾਡਿਮੀ. ਸੰਗਯਾ—ਅਨਾਰ ਦਾ ਬੂਟਾ। ੨ ਅਨਾਰ ਦਾ ਫਲ.

ਦਾੜੀ, **ਦਾੜ੍ਹਾ**, **ਦਾੜ੍ਹੀ** } ਸੰ. ਦਾਢਿਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਠੋਡੀ ਉੱਪਰਲੇ ਰੋਮ. ਸਮਸ਼੍ਰੁ. ਰੀਸ਼. "ਸੇ ਦਾੜੀਆ ਸਚੀਆਂ ਜਿ ਗੁਰਚਰਨੀ ਲਗੰਨਿ." (ਸਵਾ ਮ: ੩) ੨ ਮੁੱਛ. "ਗਰੀਬਾ ਉਪਰਿ ਜਿ ਖਿੰਜੈ ਦਾੜੀ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਜੋ ਮੁੱਛ ਉੱਪਰ ਹੱਥ ਫੇਰਕੇ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਲ ਦੱਸਦਾ ਹੈ. ਭਾਵ—ਆਪਣਾ ਮਰਦਊ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਗਿਰਿਧਰ ਕਵੀ ਨੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਇੱਕ ਕੁੰਡਲੀਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

"ਦਾੜ੍ਹੀ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਸੁਨ ਲੀਜੈ ਚਿਤ ਲਾਇ, ਕਾਲੀ ਧੌਲੀ ਦੋ ਰਕਮ ਕੱਕੀ ਕਹੀ ਬਨਾਇ, ਕੱਕੀ ਕਹੀ ਬਨਾਇ ਬਹੁਰ ਚੌਥੀ ਹੈ ਸੁਸੀ, ਚੱਪੂ ਕੁੱਚੀ ਕੁੱਚ ਸੁਜਨੀ ਕੱਕੜ ਭੂਸੀ, ਕਹਿ ਗਿਰਿਧਰ ਕਵਿ ਰਾਯ, ਦੁਫਾਂਕੀ ਝੱਬੂ ਝਾੜੀ, ਬਿਨਾ ਭਜਨ ਭਗਵੰਤ ਅੰਤ ਦੁਰ ਫਿੱਟੇ ਦਾੜ੍ਹੀ."

ਦਿਉ. ਸੰ. ਦਯੁ. ਸੰਗਯਾ—ਦਿਨ.

ਦਿਉਸ. ਸੰ. ਦਿਵਸ. ਸੰਗਯਾ—ਦਿਨ. "ਦਿਉਸ ਚਾਰ ਕੇ ਦੀਸਹਿ ਸੰਗੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਦਿਉਸਰਾਣੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦਿਵਸਰਾਜ. ਦਿਨ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਸੂਰਯ. "ਰਾਤ੍ਰਿ ਬੀਤੀ ਉਦਯੋ ਦਿਉਸਰਾਣੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਦਿਉਹਾੜੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪ੍ਰਤਯੇਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ. ਹਰ ਰੋਜ਼. ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ. ਸਿੰਧੀ. ਡਿਹਾੜੀ. "ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾੜੀ ਸਦਵਾਰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਦਿਹਾੜੀ.

ਦਿਉਕਾ. ਦੇਖੋ, ਪਸਰੂਰ.

ਦਿਓਸ. ਦੇਖੋ, ਦਿਉਸ.

ਦਿਆ. ਦੇਖੋ, ਦਯਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੀਆ.

ਦਿਆਨਤ. ਦੇਖੋ, ਦਯਾਨਤ.

ਦਿਆਰ. ਦੇਖੋ, ਦਇਆਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਯਾਰ.

ਦਿਆਲ. ਦੇਖੋ, ਦਇਆਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਯਾਲ.

ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ.

ਦਿਆਲ ਜੀ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰੰਕਾਰੀਏ.

ਦਿਆਲ ਦਾਸ. ਦੇਖੋ, ਦਯਾਲ ਦਾਸ.

ਦਿਆਲਪੁਰਾ. ਦੇਖੋ, ਦਯਾਲਪੁਰਾ.

ਦਿਆਲਪੁਰੀ. ਦੇਖੋ, ਦਯਾਲ ਪੁਰੀ.

ਦਿਆਲਾ. ਵਿ—ਦਯਾਲੁ. ਦਯਾ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਬੋਧਨ. ਹੇ ਦਯਾਲੂ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਨੰਨ ਸਿੱਖ ਸੀ. ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਨੌਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਜੇਲ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ, ਅਰ ਜਦ ਭਾਈ ਮਤੀਦਾਸ ਜੀ ਆਰੇ ਨਾਲ ਚੀਰੇ ਗਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਦਿਆਲੇ ਨੂੰ ਉਬਲਦੀ ਦੇਗ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ. ਇਸ ਧਰਮਵੀਰ ਨੇ ਇਸ ਘੋਰ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਤੁੱਛ ਕਰਕੇ ਜਾਤਾ ਅਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰਪੁਰੀ ਨੂੰ ਪਧਾਰਿਆ.

ਦਿਆਲਾ ਭਾਈ. ਦੇਖੋ, ਦਿਆਲਾ ੩.

ਦਿਸ. ਸੰ. ਦਿਸ਼੍. ਧਾ—ਦਿਖਾਉਣਾ, ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ, ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ, ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦਿਸ਼ਾ. ਓਰ. ਤ਼ਰਫ਼. ਸਿਮਤ.

ਦਿਸਟ. ਦੇਖੋ, ਦਿਸ੍ਟ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਸਟ.

ਦਿਸਟਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਸਟਮਾਨ.

ਦਿਸਟਾ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਸ੍ਟਾ.

ਦਿਸਟਾਂਤ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ। ੨ ਸੰ. ਦਿਸ੍ਟਾਂਤ. ਸੰਗਯਾ—ਮੌਤ. ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ.

ਦਿਸਟਾਨਿਓ. ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਆਇਆ. ਨਜਰ ਆਇਆ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਸਟਾਨਿਓ.

ਦਿਸਟਾਵੈ. ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ-ਆਵੈ. ਨਜਰ ਆਉਂਦਾ. "ਕਛੁ ਆਨ ਨਹੀ ਦਿਸਟਾਵੈ." (ਨਟ ਮ: ੫)

ਦਿਸਟਿ. ਸੰ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ—ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. ਸੰਗਯਾ—ਨਜਰ. ਨਿਗਾਹ. "ਜਾਕੀ ਦਿਸਟਿ ਨਾਦਿ ਲਿਵ ਲਾਗੈ." (ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਦਿਸ੍ਟਿ.

ਦਿਸਟਿਬਗਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਕਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. ਬਗੁਲੇ ਜੇਹੀ ਨਜਰ. ਅੱਖਾਂ ਮੀਚਕੇ ਫਸਾਉਣ ਦੀ ਤਾਕ. "ਠਗ ਦਿਸਟਿਬਗਾ ਲਿਵ ਲਾਗਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਬੇਣੀ)

ਦਿਸਟਿਬਿਕਾਰੀ, ਦਿਸਟਿਵਿਕਾਰੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਕਾਰਦ੍ਰਿਸ੍ਟੀ. ਪਰਧਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਿ ਵੱਲ ਖੋਟੀ ਨਜਰ. "ਦਿਸਟਿਬਿਕਾਰੀ ਬੰਧਨ ਬਾਂਧੈ, ਹਉ ਤਿਸ ਕੈ ਬਲਿ ਜਾਈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) "ਦਿਸਟਿਬਿਕਾਰੀ ਦੁਰਮਤਿ ਭਾਗੀ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ੨ ਵਿ-ਵਿਕਾਰ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਵਾਲਾ. "ਦਿਸਟਿਵਿਕਾਰੀ ਨਾਹੀ ਭਉ ਭਾਉ." (ਗਉ ਮ: ੧)

ਦਿਸਟੈ. ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਆਵੈ. ਦਿਸਦਾ ਹੈ. "ਜੋ ਦਿਸਟੈ ਸੋ ਗਾਛੈ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

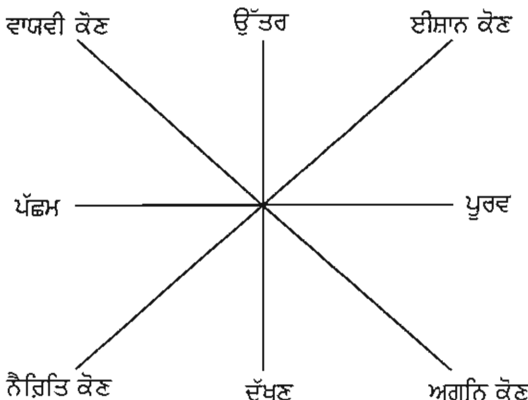
ਦਿਸਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਾ. ਨਜਰ ਆਉਣਾ. ਦ੍ਰਿਸ਼ਿ (ਨਿਗਾਹ) ਪੈਣਾ.

ਦਿਸਦਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯਮਾਨ. ਜੋ ਨਜਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. "ਦਿਸਦਾ ਸਭਕਿਛੁ ਚਲਸੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਦਿਸਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦਿਸਣਾ.

ਦਿਸਪਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਸ਼ਾ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਪਟ (ਵਸਤ੍ਰ). ਦਿਗੰਬਰ. ਨੰਗਾ. "ਬਹੁਤ ਬੈਸਨੋ ਦਿਸਪਟ ਸਤੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦਿਸਾ. ਸੰ. ਦਿਸ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ਼ਰਫ਼. ਓਰ. ਸਿਮਤ. ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਚਾਰ ਦਿਸ਼ਾ (Cardinal points) ਪੂਰਵ, ਪੱਛਮ, ਉੱਤਰ ਅਤੇ ਦੱਖਣ (ਪੂਰ੍ਵ, ਪਸ਼੍ਚਿਮ, ਉੱਤਰ, ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ—ਮਸ਼ਰਿਕ਼, ਮਗਰਿਬ, ਸ਼ੁਮਾਲ, ਜਨੂਬ—East, West, North, South) ਮੰਨੀਆਂ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਾਰ ਉਪਦਿਸ਼ਾ (ਕੋਣਾਂ) ਮਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਅੱਠ ਦਿਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਕ਼ਸ਼ਾ ਇਹ ਹੈ:—

ਅੱਠ ਦਿਸ਼ਾ ਨਾਲ ਊਰਧ ਅਤੇ ਅਧੋ ਮਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਦਸ਼ ਦਿਸ਼ਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ੨ ਦਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਕਯੋਂਕਿ ਦਿਸ਼ਾ ਦਸ ਮੰਨੀਆਂ ਹਨ.

ਦਿਸਾਉਰ. ਦੇਖੋ, ਦਿਸਾਵਰ.

ਦਿਸਾਸੂਲ. ਸੰ. ਦਿਸ਼ਾਸ਼ੂਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਜਾਣ ਲਈ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਦਿਨ ਅਰ ਵੇਲਾ ਸ਼ੂਲ ਜੇਹਾ ਦੁਖਦਾਈ. ਜਿਵੇਂ—ਪੱਛਮ ਵਾਸਤੇ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਅਤੇ ਐਤਵਾਰ. ਉੱਤਰ ਲਈ ਮੰਗਲ ਅਤੇ ਬੁਧ. ਪੂਰਵ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਸ਼ਨੀ ਅਤੇ ਸੋਮ. ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ ਵਾਸਤੇ ਵੀਰਵਾਰ.

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਦਿਸ਼ਾ-ਸ਼ੂਲ ਮੰਨਣਾ. ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਕਰਮ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ:—"ਥਿਤਿ ਵਾਰ ਭਦ੍ਰਾ ਭਰਮ ਦਿਸਾਸੂਲ ਸਹਸਾ ਸੰਸਾਰਾ." (ਭਾਗੁ)

ਦਿਸਾਨਾਗ. ਦੇਖੋ, ਦਸੋ ਨਾਗ ਅਤੇ ਦਿੱਗਜ.

ਦਿਸ਼ਾਨਾਥ, ਦਿਸ਼ਾਪਤਿ ਦੇਖੋ, ਦਿਕਪਾਲ ਅਤੇ ਦਿਗਪਤਿ.

ਦਿਸਾਪੁਰੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਰਦਿਸ਼ਾ ਮੇਂ. ਪਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ. "ਜਿਨ ਕੇ ਕੰਤ ਦਿਸਾਪੁਰੀ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਦਿਸਾਬਸਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਦਿਸਪਟ ਅਤੇ ਦਿਗੰਬਰ. "ਦਿਸਾ ਬਸਤ੍ਰ ਰਾਜੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਵਸਤ੍ਰਰੂਪ ਦਿਸ਼ਾ.

ਦਿਸਾਭ੍ਰਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ. ਭੁੱਲਕੇ ਪੂਰਵ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਪੱਛਮ ਜਾਣ ਲੈਣਾ. " ਭ੍ਰਮਦਿਸਿ ਭਯੋ ਨ ਜਾਨ੍ਯੋ ਗਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦਿਸਾਰਨਿ. ਵਿ—ਦਿਸਾਵਰ (ਅਪਰ-ਦਿਸ਼ਾ) ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ. ਪਰਦੇਸਣ. "ਏਕ ਦਿਸਾਰਨਿ ਸੋ ਰਹੈ ਤਾਂਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੯੪)

ਦਿਸਾਵਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਸ਼-ਅਪਰ. ਦੂਜਾ ਦੇਸ਼. ਪਰਦੇਸ਼. ਵਿਦੇਸ਼. "ਬਹੁਤ ਦਿਸਾਵਰ ਪੰਧਾ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ਭਾਵ—ਅਨੇਕ ਜਨਮ. ਚੌਰਾਸੀ ਦਾ ਗੇੜਾ.

ਦਿਸਾਵਰੀ. ਵਿ—ਅਪਰ ਦੇਸ਼ ਦਾ. ਦੂਜੇ ਮੁਲਕ ਦਾ. ਵਿਦੇਸ਼ੀ। ੨ ਅਪਰ ਦਿਸ਼ਾ (ਵਿਦੇਸ਼) ਨੂੰ. "ਪੰਖੀ ਚਲੇ ਦਿਸਾਵਰੀ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਸ਼ਾ-ਉਪਦਿਸ਼ਾ. ਦੇਖੋ, ਉਪਦਿਸਾ, ਦਸ ਦਿਸਾ ਅਤੇ ਦਿਸਾ. "ਜਤ੍ਰ ਤਤ੍ਰ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ." (ਜਾਪੁ)

ਦਿਸਿ. ਦਿਸ਼ਾ ਮੇਂ. ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ. ਦੇਖੋ, ਦਿਸਾ। ੨ ਸੰ. ਦ੍ਰਸ਼ੀ—ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਜਰ. ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. ਨਿਗਾਹ.

ਦਿਸਿਆਵਦਾ. ਦ੍ਰਿਸ਼ਿ (ਨਜਰ) ਆਂਵਦਾ. ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ. "ਕੁਟੰਬ ਦਿਸਿਆਵਦਾ, ਸਭ ਚਲਣਹਾਰੁ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਦਿਸੇ. ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਆਵੇ. ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ. "ਨਾਨਕ ਜੀਵਤ ਦਰਸ ਦਿਸੇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖਕੇ.

ਦਿਸੇਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਸ਼ਾ-ਈਸ਼. ਦੇਖੋ, ਦਿਗਪਤਿ.

ਦਿਸੈ. ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ. ਦੇਖਦਾ. "ਅਠਦਸ ਬੇਦ ਸੁਨੇ ਕਹ ਡੋਰਾ। ਕੋਟਿ ਪ੍ਰਗਾਸ ਨ ਦਿਸੈ ਅੰਧੇਰਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਵੇਦ ਬੋਲਾ ਕਿੱਥੇ ਸੁਣ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕ੍ਰੋੜਾਂ ਰੌਸ਼ਨੀਆਂ ਹੋਣ ਪੁਰ ਅੰਧਾ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ. ਭਾਵ—ਅਨੇਕ ਇ਼ਲਮ ਹੋਣ ਪੁਰ ਭੀ ਅਗਜਾਨੀ, ਯਥਾਰਥ ਗਜਾਨ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ.

ਦਿਸੰਤਰ. ਦੇਖੋ, ਦੇਸਾਂਤਰ.

ਦਿਸੰਤਰਿ, ਦਿਸੰਤਰੀ } ਦੇਸ਼ਾਂਤਰ ਵਿੱਚ. "ਜੋਗ ਨ ਦੇਸਿ ਦਿਸੰਤਰਿ ਭਵਿਐ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) "ਭੂਲੀ ਫਿਰੈ ਦਿਸੰਤਰੀ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਦਿਸੰਤਰੁ. ਦੇਖੋ, ਦੇਸਾਂਤਰ. "ਦਿਸੰਤਰੁ ਭਵੈ ਅੰਤਰੁ ਨਹੀ ਭਾਲੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)

ਦਿਸੰਦੜਾ. ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ ਆਵੰਦਾ. ਨਜਰ ਆਉਂਦਾ.

ਦਿਸੰਦੜਿਆ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੇਖਣ ਪੁਰ. ਦੇਖਣ ਤੋਂ. "ਜਿਨਾ ਦਿਸੰਦੜਿਆ ਦੁਰਮਤਿ ਵੰਞੈ ਮਿਤ੍ਰ ਅਸਾਡੜੇ ਸੇਈ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਦਿਸੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਦਿਸਦਾ.

ਦਿਸੰਨਿ. ਨਜਰ (ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ) ਆਵੰਨ. ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ. "ਸੇ ਮੁਹ ਸੋਹਣੇ ਦਰਿ ਸਚੈ ਦਿਸੰਨਿ." (ਸਵਾ ਮ: ੩)

ਦਿਸ੍ਟ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਭਾਗਜ. ਕ਼ਿਸਮਤ। ੨ ਉਪਦੇਸ਼। ੩ ਕਾਲ। ੪ ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਸਟ.

ਦਿਸ੍ਰਿ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ। ੨ ਉਤਸਵ। ੩ ਭਾਗਜ. ਕ਼ਿਸਮਤ। ੪ ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਸਟਿ.

ਦਿਹ. ਸੰ. ਦਜ਼ੁ. ਸੰਗਜਾ—ਦਿਨ. ਦਿਵਸ. "ਨਾਨਕ ਸੇ ਦਿਹ ਆਵੰਨਿ." (ਸੋਹਿਲਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਦੇਹ। ੩ ਫ਼ਾ دہ ਦਾਦਨ ਦਾ ਅਮਰ. ਦੇਹ. ਦਾਨ ਕਰ। ੪ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਲਗਕੇ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇ—ਆਰਾਮਦਿਹ.

ਦਿਹਦ. ਫ਼ਾ دہد ਦਿੰਦਾ ਹੈ.

ਦਿਹਮ. ਫ਼ਾ دہم ਮੈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ.

ਦਿਹਰਾ. ਦੇਖੋ, ਦੇਹਰਾ.

ਦਿਹਰਾ ਸਾਹਿਬ. ਦੇਖੋ, ਦੇਹਰਾ ਸਾਹਿਬ.

ਦਿਹਲੀ. ਦੇਖੋ, ਦੇਹਲੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਿੱਲੀ.

ਦਿਹਾ. ਦਿਨਾਂ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਦਿਹ ੧. "ਏਥੈ ਧੰਧਾ ਕੂੜਾ ਚਾਰ ਦਿਹਾ." (ਵਡ ਮ: ੧ ਅਲਾਹਣੀ)

ਦਿਹਾਈ. ਵਿ—ਦਿਨ ਦੀ. ਦਿਹ (ਦਜ਼ੁ) ਕੀ. "ਤੇਰੀ ਖਿੰਥਾ ਦੋ ਦਿਹਾਈ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਖਿੰਥਾ ਤੋਂ ਭਾਵ ਦੇਹ ਹੈ.

ਦਿਹਾਰਾ. ਸੰਗਜਾ—ਦਿਹਾੜਾ. ਦਿਨ. ਦਿਵਸ. ਦਜ਼ੁ. "ਇਕੁ ਘੜੀ ਦਿਨਸ ਮੋਕਉ ਬਹੁਤ ਦਿਹਾਰੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਦਿਹਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਦਿਹਾੜੀ.

ਦਿਹਾੜਾ. ਦੇਖੋ, ਦਿਹਾਰਾ. "ਛੋਡਿ ਚਲਿਆ ਏਕ ਦਿਹਾੜੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਦਿਹਾੜੀ. ਸੰਗਜਾ—ਦਿਨ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਅਥਵਾ ਨੌਕਰੀ. "ਲਾਹਾ ਖਟਿਹੁ ਦਿਹਾੜੀ." (ਅਨੰਦੁ) "ਕਛੁ ਲਾਹਾ ਮਿਲੈ ਦਿਹਾੜੀ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਵਿ—ਦਿਨ ਦਾ. ਰੋਜ਼ਾਨਾ. "ਤੀਨਿ ਸੇਰ ਕਾ ਦਿਹਾੜੀ ਮਿਹਮਾਨੁ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਦਿਹਿ, ਦਿਹੁ } ਸੰਗਜਾ—ਦਜ਼ੁ. ਦਿਨ. ਦਿਵਸ. "ਜਿ ਦਿਹਿ ਨਾਲਾ ਕਪਿਆ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਜਿਸ ਦਿਨ (ਜਨਮ ਸਮੇਂ) ਨਾਲੂਆ ਕੱਟਿਆ। ੨ ਭਾਵ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਗਜਾਨ. "ਓਥੈ ਦਿਹੁ ਐਥੈ ਸਭ ਰਾਤਿ." (ਮਲਾ ਮ: ੧)

ਦਿਹੁਦੀਵੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦਿਨ ਅਤੇ ਦੀਵਿਆਂ ਦੇ ਹੋਣ ਪੁਰ. ਬਾਹਰ ਸੂਰਯ ਅਤੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਦੀਪਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ. "ਦਿਹੁਦੀਵੀ ਅੰਧ ਘੋਰ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੧) ਭਾਵ—ਅ਼ਕ਼ਲ ਅਤੇ ਇ਼ਲਮ ਹੁੰਦਿਆਂ.

ਦਿਹੁਰੀ. ਦੇਖੋ, ਦੇਹਰੀ ਅਤੇ ਦੇਹਲੀ.

ਦਿਹੰਦ, ਦਿਹੰਦਾ } ਫ਼ਾ دہند ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਦਿਹੰਦ ਸੁਈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਸੋਈ (ਵਹੀ ਕਰਤਾਰ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ. "ਖ਼ੈਰ ਖ਼ੂਬੀ ਕੋ ਦਿਹੰਦਾ." (ਗਜਾਨ)

ਦਿਕ. ਸੰ. ਦਿਕ੍. ਸੰਗਜਾ—ਦਿਸ਼ਾ, ਤਰਫ਼. ਓਰ। ੨ ਅ਼ دق, ਦਿਕ਼. ਵਿ—ਬਾਰੀਕ. ਸੂਖਮ। ੩ ਤੰਗ. ਦੁਖੀ। ੪ ਸੰਗਜਾ—ਖਈ ਰੋਗ. ਤਪਦਿਕ.[1] Consumption (phthisis) ਦੇਖੋ, ਖਈ ੩.

ਦਿਕਪਾਲ. ਸੰਗਜਾ—ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਦੇਵਤਾ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸ਼ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਪਾਲਕ ਦਸ਼ ਦੇਵਤਾ ਹਨ—ਪੂਰਵ ਦਾ ਇੰਦ੍ਰ, ਅਗਨਿ ਕੋਣ ਦਾ ਅਗਨਿ, ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ ਦਾ ਯਮ, ਨੈਰਿ੍ਤੀ ਕੋਣ ਦਾ ਨੈਰਿ੍ਤ ਰਾਖਸ, ਪੱਛਮ ਦਾ ਵਰੁਣ, ਵਾਯਵੀ ਕੋਣ ਦਾ ਵਾਯੁ, ਉੱਤਰ ਦਾ ਕੁਬੇਰ, ਈਸ਼ਾਨ ਦਾ ਸ਼ਿਵ, ਊਰਧ (ਉੱਪਰ ਵੱਲ) ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਤੇ ਅਧੋ (ਹੇਠ ਵੱਲ) ਦਾ ਸ਼ੇਸਨਾਗ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਿਗਪਾਲ। ੩ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਦਿਗਪਾਲ ੨.

ਦਿੱਕ਼ਤ. ਅ਼ دقّت ਸੰਗਜਾ—ਬਾਰੀਕੀ. ਸੂਖਮਤਾ। ੨ ਕਸ਼੍ਟ. ਕਠਿਨਾਈ. ਔਖ.

ਦਿਖ. ਦੇਖੋ, ਵੇਖ.

ਦਿਖਆਕਨੀ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਦੇ ੧੧੨੫ ਅੰਗ ਵਿੱਚ ਅਞਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ "ਇਖੁਆਸਨੀ" ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਅਸ਼ੁੱਧ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਇਖੁਆਸਨੀ.

ਦਿਖਹੁ. ਦੇਖੋ, ਤੱਕੋ.

ਦਿਖਣ, ਦਿਖਨ } ਸੰਗਜ਼ਾ—ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਨਜਰ ਆਉਣਾ.

ਦਿਖਨਥੇ. ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ. ਦੇਖਨੇ ਲੀਯੇ. "ਲੋਚਹ ਪ੍ਰਭੁ ਦਿਖਨਥੇ." (ਕਲਿ ਮ: ੪)

ਦਿਖਰਾਵਾ, ਦਿਖਲਾਵਾ } ਦਿਖਾਇਆ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ ਵਿੱਚ ਕਰਾਵਾ (ਕਰਾਇਆ) ੨ ਸੰਗਜਾ—ਦ੍ਰਿਸ਼ਜ. ਨਜਾਰਾ. "ਸੋ ਪਾਯੋ ਜਗ ਕੋ

[1] ਇਸ ਨਾਮ ਦਾ ਮੂਲ ਬਾਰੀਕ (ਸੂਖਮ) ਹੈ. ਇਹ ਤਾਪ ਪਹਿਲਾਂ ਇਤਨਾ ਸੂਖਮ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ.

ਦਿਖਰਾਵਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦਿਖਾ. ਦੇਖਾਂ. "ਦਿਖਾ ਕਿਨੈ ਕਿਹੁ ਆਣਿ ਚੜਾਇਆ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) ਦੇਖੇਂ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਝ ਧਨ ਚੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ੨ ਦੇਖਿਆ. "ਸਭ ਤੁਹੇ ਤੁਹੀ ਦਿਖਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ. ਗ੍ਯਾਨਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਵਾਲਾ. "ਜਿਸੁ ਬੁਝਾਏ ਆਪਿ, ਬੁਝਾਇ ਦੇਇ ਸੋਈ ਜਨੁ ਦਿਖਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਕਾਨ) ੪ ਦੇਖੋ, ਦੀਕ੍ਸ਼ਾ.

ਦਿਖਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਉਣਾ. ਦ੍ਰਿਸ਼ਿ (ਨਜਰ) ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ.

ਦਿਖਾਇਬਾ, ਦਿਖਾਧਾ } ਦਿਖਾਉਣਾ. "ਦਰਸ ਦਿਖਾਇਬਾ ਹੈ ਤੇਰੇ ਹੱਥ ਜਗਨਾਥ." (ਸਲੋਹ) ੨ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ. "ਸਭ ਆਪਨ ਖੇਲੁ ਦਿਖਾਧਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਦਿਖਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦਿਖਾਉਣਾ। ੨ ਦੇਖਿਆ.

ਦਿਖਾਰਿਆ. ਦਿਖਾਇਆ.

ਦਿਖਾਲਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦਿਖਾਉਣਾ.

ਦਿਖਾਵਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਹਰ ਦਾ ਠਾਟ. ਆਡੰਬਰ। ੨ ਵਿ—ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਦਿਖੀਤਾ. ਦਿਖਾਈ ਦਿੱਤਾ. "ਤ੍ਰਿਣ ਮੇਰੁ ਦਿਖੀਤਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਦਿਖੈਯਾ. ਵਿ—ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਦਿਗ. ਦੇਖੋ, ਦਿਕ ੧.

ਦਿਗ ਦਰਸਨ. ਸੰ. ਦਿਗ੍ਦਰ੍ਸ਼ਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਸ਼ਾਰਾ. ਸੰਨਤ. ਸੈਨਤ। ੨ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਨਮੂਨਾ। ੪ ਦਿਸ਼ਾ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਯੰਤ੍ਰ. Mariner's Compass. ਦੇਖੋ, ਕੁਤਬਨੁਮਾ.

ਦਿਗਦਾਹ. ਸੰ. ਦਿਗ੍ਦਾਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿੰਦੂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਅਪਸ਼ਕੁਨ. ਸੂਰਜ ਦੇ ਛਿਪਣ ਜਾਣ ਪੁਰ ਭੀ ਦਿਸ਼ਾ ਲਾਲ ਮਚਦੀਆਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣੀਆਂ. "ਚਾਰੋਂ ਦਿਸ਼ਿ ਦਿਗਦਾਹ ਲਖ੍ਯੋ ਸਭ." (ਰਾਮਾਵ)

ਦਿਗਦਿਸੈ. ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਉਪਦਿਸ਼ਾ. ਦਿਸ਼ਾ ਅਤੇ ਕੋਣਾਂ। ੨ ਦਸ਼ ਦਿਸ਼ਾ. "ਦਿਗ ਦਿਸੈ ਸਰਾਇਚਾ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਸਰਾਇਚਾ.

ਦਿਗਪਤਿ. ਸੰ. ਦਿਕ੍ਪਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜ੍ਯੋਤਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਠ ਦਿਸ਼ਾ ਦੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਅੱਠ ਦੇਵਤਾ—ਦੱਖਣ ਦਾ ਮੰਗਲ, ਪੱਛਮ ਦਾ ਸ਼ਨੀ, ਉੱਤਰ ਦਾ ਬੁਧ, ਪੂਰਵ ਦਾ ਸੂਰਜ, ਅਗਨਿ ਕੋਣ ਦਾ ਸ਼ੁਕ੍ਰ, ਨੈਰਿਤੀ ਦਾ ਰਾਹੁ, ਵਾਯਵੀ ਕੋਣ ਦਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਅਤੇ ਈਸ਼ਾਨ ਦਾ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਿਕਪਾਲ.

ਦਿਗਪਾਲ. ਦੇਖੋ, ਦਿਕਪਾਲ। ੨ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਮ੍ਰਿਦਗਤਿ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੪ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਬਾਰਾਂ ਬਾਰਾਂ ਪੁਰ ਦੋ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਪੰਜਵੀਂ ਅਤੇ ਸਤਾਰਵੀਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਲਘੁ, ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਤਾ, ਦਾਸਾਨ ਰਾਜ ਦਾਤਾ,
ਹਿਤ ਦੇਸ਼ ਪੁਤ੍ਰ ਪਜਾਰੇ, ਵਾਰੰਤ ਤਾਤ ਮਾਤਾ,
ਸ਼ੂਰਤ੍ਵ ਗ੍ਯਾਨ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਆਗਾਰ ਰਾਜਨੀਤੀ,
ਐਸੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰੁ ਸੇ, ਕੀਜੈ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰੀਤੀ.

ਦਿਗਬਿਜੈ. ਦੇਖੋ, ਦਿਗਵਿਜਯ.

ਦਿਗਰ. ਫ਼ਾ دگر, ਅਥਵਾ دیگر, ਦੀਗਰ. ਵਿ—ਦੂਜਾ. ਦੁਤੀਯ. "ਦਿਗਰ ਕੋ ਨਹੀ." (ਤਿਲੰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਦਿਗਵਿਜਯ, ਦਿਗਵਿਜੈ } ਸੰ. ਦਿਗ੍ਵਿਜਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੈਨਾ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਜਾਂ ਵਿਦ੍ਯਾਬਲ ਸਾਥ ਸਾਰੀਆਂ ਦਿਸ਼ਾ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਕਰੈ ਦਿਗਵਿਜਯ ਸੰਸੈ ਨਾਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦਿਗਵਿਜੈ ਹੇਤ ਸਾਜ ਬੇਦੀਕੁਲਕੇਤੁ ਦਲ,
ਚਲੇ ਦੰਭ ਦਲਬੇ ਕੋ ਦਲਨ ਬਿਦਾਰਿਯਾ,
ਭਗਤਿ ਕੀ ਕੇਤੁ ਪਟ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਸਮੇਤ ਕਰ,
ਕੀਰਤਿ ਨਿਸ਼ਾਨ ਘਹਿਰਾਨੋ ਘਰ ਭਾਰਿਯਾ,
ਗ੍ਯਾਨ ਕੋ ਖੜਗ ਧਰ ਜੁਗਤਿ ਕਮਾਨ ਕਰ,
ਨਾਨ੍ਹਾ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਲੀਨ ਸ਼ਿਲੀਮੁਖ ਧਾਰਿਯਾ,
ਜਹਾਂ ਦਿਢ ਕੋਟ ਤਹਾਂ ਕਰਾਮਾਤ ਤੋਪ ਸੰਗ,
ਢਾਹਿਕੈ ਮੈਦਾਨ ਕੀਨ ਮਿਲੇ ਅਰਿ ਹਾਰਿਯਾ.

(ਨਾਪ੍ਰ)

ਦਿਗੰਤ. ਦਿਕ੍—ਅੰਤ. ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਅੰਤ. ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ। ੨ ਦ੍ਰਿਗ—ਅੰਤ. ਅੱਖ ਦਾ ਕੋਆ.

ਦਿਗੰਬਰ, ਦਿਗੰਬਰੁ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਕ (ਦਿਸ਼ਾ) ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਬਰ (ਵਸਤ੍ਰ). ਨੰਗਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ (sky-clad). ੨ ਇੱਕ ਜੈਨ ਫਿਰਕਾ। ੩ ਸ਼ਿਵ। ੪ ਵਿ—ਨੰਗਾ. "ਉਪਜੀ ਤਰਕ ਦਿਗੰਬਰੁ ਹੋਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪)

ਦਿੱਗਜ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਕ-ਗਜ. ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਹਾਥੀ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਹਾਥੀ ਮੰਨੇ ਹਨ, ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਨੂੰ ਥੰਮੀ ਖਲੋਤੇ ਹਨ:—

ਪੂਰਵ ਵਿੱਚ ਐਰਾਵਤ, ਪੂਰਵ ਦੱਖਣ ਕੋਣ ਵਿੱਚ ਪੁੰਡਰੀਕ, ਦੱਖਣ ਵਾਮਨ, ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਕੁਮੁਦ, ਪੱਛਮ ਅੰਜਨ, ਪੱਛਮ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਪੁਸ਼ਪਦੰਤ, ਉੱਤਰ ਸਾਰਵਭੌਮ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਵਿੱਚ ਸੁਪ੍ਰਤੀਕ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠਾਂ ਦੀਆਂ ਹਥਣੀਆਂ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਇਹ ਹਨ:— ਅਭਰਮੁ, ਕਪਿਲਾ, ਪਿੰਗਲਾ, ਅਨੁਪਮਾ, ਅੰਜਨਵਤੀ, ਸ਼ੁਭਦੰਤੀ, ਅੰਜਨਾ ਅਤੇ ਤਾਮ੍ਰਕਰਣੀ.

ਦਿੱਗਜਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿੱਗਜਾਂ ਵਾਲੀ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਦਿੱਗਜ ਦੀ ਹਥਣੀ. ਦੇਖੋ, ਦਿੱਗਜ.

ਦਿਚਹਿ, ਦਿਚੈ } ਦੀਜੀਏ, ਦੇਈਏ. "ਦੋਹੀ ਦਿਚੈ ਦੁਰਜਨਾ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ੨ ਦੇਓ. ਦੀਜੀਏ. "ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਣ ਦਿਚੈ ਥਾਉ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਦਿਚੰਨਿ. ਦੀਜੀਅਨ. "ਜੇ ਕਰ ਦੂਜਾ ਦੇਖਦੇ ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਢਿਦਿਚੰਨਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਕਾਨ) ਦੂਜਾ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਨੇਤ੍ਰ ਕੱਢ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ.

ਦਿਜ. ਸੰ. ਦ੍ਵਿਜ. ਸੰਗਯਾ—ਦੋ ਵਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਜਨਮ. ਗਰਭ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਕਾਰ ਤੋਂ ਜਨਮ ਲੈਣ ਵਾਲਾ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰਿਯ ਅਤੇ ਵੈਸ਼੍ਯ, ਕ੍ਯੋਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਾਯਤ੍ਰੀਮੰਤ੍ਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਜਨੇਊ ਸੰਸਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੂਜਾ ਜਨਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਦਿਜ (ਦ੍ਵਿਜ) ਸ਼ਬਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲਈ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਮਾਨ੍ਯ ਕਰਕੇ ਇਹ ਤਿੰਨਾਂ ਵਰਣਾਂ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਰਾਮਾਵਤਾਰ ਵਿੱਚ ਵੈਸ਼੍ਯ ਲਈ ਦਿਜ ਸ਼ਬਦ ਹੈ—"ਜਿਮ ਤਜੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦਿਜ ਸੁਤਵਿਛੋਹ।" ੨ ਦੰਦ, ਕ੍ਯੋਂਕਿ ਇਹ ਦੋ ਵਾਰ ਜਨਮਦੇ ਹਨ। ੩ ਪੰਛੀ, ਇਹ ਭੀ ਦੋ ਵਾਰ ਜਨਮਦਾ ਹੈ, ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਅਤੇ ਆਂਡੇ ਤੋਂ। ੪ ਉਹ ਸ਼ਬਦ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੋ ਬੋਲੀਆਂ ਤੋਂ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ. ਮਿਸ਼੍ਰਿਤ. ਜਿਵੇਂ—ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ, ਹਕੀਕਤ ਰਾਇ ਆਦਿ। ੫ ਖ਼ਾਲਸਾ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰੇ ਅਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਦ੍ਵਿਜ ਹਨ, ਕ੍ਯੋਂਕਿ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਗੋਦ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਦੂਜਾ ਜਨਮ ਧਾਰਦੇ ਹਨ. "ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਜਨਮੇ ਗਵਨੁ ਮਿਟਾਇਆ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ)

ਦਿਜਗਦਜਾਰਦਨੀਅੰ. ਦ੍ਵਿਜਾਗ੍ਰਜ-ਦਯਾ-ਆਦ੍ਰੰਨੀ. ਦ੍ਵਿਜਾਂ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਉਸ ਤੇ ਦਯਾ ਨਾਲ ਪਸੀਜਨੇ ਵਾਲੀ ਦੁਰਗਾ. (ਚੰਡੀ ੨)

ਦਿਜਚਰਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵਿਜ (ਬ੍ਰਹਮ) ਚਰਯ. ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ। ੨ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ. "ਦਿਜਚਰਜ ਤੁੱਲ ਮ੍ਰਿਗਚਰਮ ਅਰੋਹ." (ਦੱਤਾਵ) ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਵਾਂਙ.

ਦਿਜਦੇਵ. ਦ੍ਵਿਜਦੇਵ. ਬ੍ਰਹਮਾ। ੨ ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ. "ਦਿਜਦੇਵ ਤਬੈ ਗੁਰੁ ਚੌਬਿਸ ਕੈਕੈ." (ਦੱਤਾਵ)

ਦਿਜਪਤਿ | **ਦਿਜਰਾਜ** } ਸੰ. ਦ੍ਵਿਜ ਰਾਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵਿਜਪਤਿ. ਬ੍ਰਾਹਮਣ। ੨ ਬ੍ਰਹਮਾ। ੩ ਚੰਦ੍ਰਮਾ. "ਕੀਰਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸਬੇ ਕੋ ਸੋਈ ਦਿਜਰਾਜ ਹੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਗਰੁੜ. ਦੇਖੋ, ਦਿਜ.

ਦਿਜਰਾਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ. "ਤੁਹੀ ਆਪ ਦਿਜਰਾਮ ਕੋ ਰੂਪ ਧਰ ਹੈਂ। ਨਿਛਤ੍ਰਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਵਾਰ ਇੱਕੀਸ ਕਰ ਹੈਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧)

ਦਿਜਾਇ. ਦ੍ਵਿਜ-ਆਇ. "ਜਲ ਲੈਨ ਦਿਜਾਇ." (ਰਾਮਾਵ)

ਦਿਜਾਦਿਜ. ਦ੍ਵਿਜ-ਅਦ੍ਵਿਜ. ਤ੍ਰਿਵਰਣ ਅਤੇ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਆਦਿ.

ਦਿਜਿਸਟ. ਇਸ਼੍ਟ-ਦ੍ਵਿਜ. ਪੂਜ੍ਯ ਬ੍ਰਾਹਮਣ. "ਬਿਸਿਸਟ ਕੋ। ਦਿਜਿਸਟ ਕੋ." (ਰਾਮਾਵ)

ਦਿਜਿੰਦ੍ਰ. ਦ੍ਵਿਜ-ਇੰਦ੍ਰ. ਬ੍ਰਹਮਾ। ੨ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ. "ਬਾਂਹ ਗਹੀ ਤਤਕਾਲ ਦਿਜਿੰਦ੍ਰਹਿ." (ਮਾਂਧਾਤਾ)

ਦਿਜੇਸ. ਦ੍ਵਿਜ-ਈਸ਼. ਬ੍ਰਹਮਾ. "ਕੋਊ ਦਿਜੇਸ ਕੋ ਮਾਨਤ ਹੈ." (ਸਵੈਯੇ ੩੩)

ਦਿਜੋੱਤਮ. ਦ੍ਵਿਜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਤਮ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ। ੨ ਉੱਤਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ. ਜੋ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਹੈ.

ਦਿਠੌਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੀਠ (ਬਦ ਨਜ਼ਰ) ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕਾਲਾ ਟਿੱਕਾ ਆਦਿ ਕੋਈ ਚਿੰਨ੍ਹ. "ਡੀਠ ਨ ਲਗੈ ਦਿਠੌਨਾ ਦੀਨੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦਿਢ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਢ.

ਦਿਢਤਾ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਢਤਾ.

ਦਿਢਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦ੍ਰਿਢ ਕਰਾਉਣਾ. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਯਕ਼ੀਨ ਕਰਾਉਣਾ। ੨ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨਾ.

ਦਿਣ. ਸੰ. ਦਿਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਯੁ. ਦਿਵਸ. ਰੋਜ਼.

ਦਿਤ. ਦੇਖੋ, ਦਤ੍ਰ.

ਦਿਤਨੋ. ਦਿੱਤਾ ਹੈ. "ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਿ ਮੈ ਦਿਤਨੋ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਦਿਤਮੁ. ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਦੀਆ ਹੈ। ੨ ਮੈ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.

ਦਿਤਯਾਦਿੱਤ. ਦੈਤ੍ਯ-ਆਦਿਤ੍ਯ. ਦਿਤਿ ਅਤੇ ਅਦਿਤਿ ਦੀ ਸੰਤਾਨ. ਦੈਤ੍ਯ ਅਤੇ ਦੇਵਤਾ. "ਦਿਤਯਾਦਿੱਤ ਗਾਢੇ ਦੁਹੂੰ ਓਰ ਗਾਜੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੦)

ਦਿਤੜਾ | **ਦਿਤੜੀ** } ਦਿੱਤਾ—ਦਿੱਤੀ. "ਤਨੁ ਮਨੁ ਦਿਤੜਾ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਬਾਬਲਿ ਦਿਤੜੀ ਦੂਰਿ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਦਿਤਾ. ਦੱਤ. ਦੀਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਪਦਾਰਥ. "ਦੇਂਦੇ ਥਾਵਹੁ ਦਿਤਾ ਚੰਗਾ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਰਤਾਰ ਤੋਂ ਵਧਕੇ, ਉਸ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਪਦਾਰਥ ਮਨਮੁਖ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਹੈ.

ਦਿਤਿ. ਸੰ. ਦੱਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਨ. ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼. "ਖਰਚੇ ਦਿਤਿ ਖਸੰਮ ਦੀ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ੨ ਸੰ. ਦਿਤਿ. ਦਕ੍ਸ਼ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਕਸ਼੍ਯਪ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੈਤ ਪੈਦਾ ਹੋਏ. "ਬਿਨਤਾ ਕਦ੍ਰੂ ਦਿਤਿ ਅਦਿਤਿ ਏ ਰਿਖਿ ਬਰੀ ਬਨਾਇ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਰਿਖਿ (ਕਸ਼੍ਯਪ) ਨੇ ਵਿਆਹੀਆਂ.

ਦਿਤਿਸੁਤ | **ਦਿਤਿਨੰਦ** | **ਦਿਤਿਪੁਤ੍ਰ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੈਤ੍ਯ. ਦਿਤਿ ਦੀ ਸੰਤਾਨ। ੨ ਹਿਰਣ੍ਯਾਕ੍ਸ਼. "ਸੂਰ ਦਿਤਿਨੰਦ ਪਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਜਿਵੇਂ ਸੂਰ (ਵਰਾਹ ਅਵਤਾਰ) ਦਿਤਿਪੁਤ੍ਰ (ਹਿਰਣ੍ਯਾਕ੍ਸ਼) ਪੁਰ ਬਲਵਾਨ ਹੈ.

ਦਿਤੀ. ਦੇਖੋ, ਦਿਤਿ.

ਦਿਤੀਮੁ. ਦਿੱਤੀ ਹੈ. "ਈਧਣੁ ਕੀਤੋ ਮੂ ਘਣਾ, ਭੋਰੀ ਦਿਤੀਮੁ ਭਾਹਿ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਦਿੰਤੁ. ਸੰ. ਦਯੁਮੰਤ. ਵਿ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਵਾਨ. ਰੌਸ਼ਨ. "ਸੁਖਸਾਗਰੁ ਪਾਇਅਉ ਦਿੰਤੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਦਿਤੈ. ਦੇਣ ਤੋਂ. ਦੇਨੇ ਸੇ. "ਤਿਸ ਦੈ ਦਿਤੈ ਨਾਨਕਾ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਦਿਤੋਨ | **ਦਿਤੋਨੁ** | **ਦਿਤੋਮੁ** } ਉਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. "ਦਿਤੋਨੁ ਭਗਤਿਭੰਡਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੨ ਮੈਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.

ਦਿਤੰ. ਦੈਤ੍ਯ. ਦਿਤਿਪੁਤ੍ਰ. "ਪਪਾਤ ਭੂਤਲੰ ਦਿਤੰ." (ਰਾਮਾਵ) ਦੈਤ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਡਿਗਦੇ ਹਨ.

ਦਿੱਤ. ਦੱਤ. ਦਿੱਤਾ. ਦਿੱਤੀ. "ਸੁਰਜਦਿੱਤ ਉਹੀ ਪੈ ਹੈ ਮਨਿ."

(ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਉਸੀ ਪਾਸ ਸੂਰਯ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਮਣਿ ਹੈ.

ਦਿਤਜਾਦਿੱਤਿ. ਦੈਤ੍ਯ ਅਤੇ ਦੇਵਤਾ. ਦਿਤਿ ਅਤੇ ਅਦਿਤਿ ਦੀ ਔਲਾਦ. "ਛਕੇ ਦੇਖ ਦੋਊ ਦਿਤਜਾਦਿੱਤਿ ਭੂਪੰ." (ਨਰ ਨਾਰਾਯਣ)

ਦਿਦਾਰ. ਦੇਖੋ, ਦੀਦਾਰ.

ਦਿਦਾਰ ਅਲੀ. ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਮੁਖ਼ਲਸਖ਼ਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਅਰ ਪੈਂਦੇਖ਼ਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ.

ਦਿਦਾਰੀ. ਵਿ—ਦੀਦਾਰ ਲਾਇਕ. ਦੇਖਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਸੁੰਦਰ. ਦਰ੍ਸ਼ਨੀਯ.

ਦਿਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਯ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਛਿਪਣ ਤੀਕ ਦਾ ਵੇਲਾ. "ਦਿਨ ਤੇ ਸਰਪਰ ਪਉਸੀ ਰਾਤਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਅੱਠ ਪਹਿਰ (੨੪ ਘੰਟੇ) ਦਾ ਸਮਾਂ.[1] ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਦਿਨ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਦਿਨ ੪੩੨੦੦੦੦੦੦੦ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਹੈ. .ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਕ਼ਯਾਮਤ ਦਾ ਦਿਨ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਬਰਾਬਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ੩ ਸੰ. ਦਾਨ ਦੇਣਾ. "ਪੰਥ ਬਤਾਵੈ ਪ੍ਰਭ ਕਾ, ਕਹੁ ਤਿਨ ਕਉ ਕਿਆ ਦਿਨਥੇ?" (ਕਲਿ ਮ: ੪) ਦੇਖੋ, ਦਿਨਥੇ। ੪ ਸੱਤ ਸੰਖ੍ਯਾ (ਗਿਣਤੀ) ਬੋਧਕ. "ਸਸਿ ਰੁਤ ਸੰਮਤ ਦਿਨ ਤਤ ਚੀਨਾ." (ਗੁਵਿ ੬) ਸਸਿ (੧) ਰੁੱਤ (੬) ਦਿਨ (੭) ਤੱਤ (੫). ਸੰਮਤ ੧੬੭੫.

ਦਿਨਅਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਤ੍ਰਿ. ਰਾਤ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦਿਨਆਗਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ. ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ. ਅਮ੍ਰਿਤਵੇਲੇ. "ਸਬਦ ਤਰੰਗ ਪ੍ਰਗਟਤ ਦਿਨਆਗਰ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਦਿਨਸ, ਦਿਨਸੁ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਵਸ. ਦਿਨ. ਰੋਜ਼. "ਅਉਧ ਘਟੈ ਦਿਨਸੁ ਰੈਣਾ ਰੇ." (ਸੋਹਿਲਾ)

ਦਿਨਹਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਨ ਦੇ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲੀ, ਰਾਤ੍ਰਿ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਚੰਦ੍ਰਮਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦਿਨਕਰ, ਦਿਨਕਰੋ, ਦਿਨਕੰਤ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ. "ਦਿਨਕਰੋ ਅਨਦਿਨੁ ਖਾਤ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਉਮਰ ਖਾ ਰਿਹਾ ਹੈ.

ਦਿਨਘਾਤਿਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਤ੍ਰਿ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦਿਨਚਰਯਾ. ਸੰ. ਦਿਨਚਰ੍‍ਯਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਨਭਰ ਦਾ ਕੰਮ ਧੰਧਾ. ਦਿਨ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਕਾਜ। ੨ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕੰਮ.

ਦਿਨਛੇ. ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਦਿੱਤੀ ਹੈ. "ਸੋਭਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਦਿਨਛੇ." (ਬਸੰ ਮ: ੪)

ਦਿਨਥੇ. ਦੇਈਏ. ਦੇਵੀਏ. ਦੇਖੋ, ਦਿਨ ੩.

ਦਿਨਦੂਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਰੁਣ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਰਯ ਦਾ ਰਥਵਾਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੁਰਖ਼ੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ.

ਦਿਨਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਨ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ. ਦਿਨਮਣਿ. ਸੂਰਯ. "ਦਿਨਧਿ ਲਟਜੋ ਨਿਸਪਤਿ ਨਟਜੋ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

[1] ਦੇਖੋ, ਕਾਲਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

ਦਿਨਧੁਜ, ਦਿਨਧ੍ਵਜ, ਦਿਨਨਾਇਕ, ਦਿਨਨਾਥ, ਦਿਨਨਾਯਕ, ਦਿਨਪਤਿ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ. ਮਾਰਤੰਡ. ਪ੍ਰਭਾਕਰ. "ਚਕਵੀ ਵਾਰਿਜ ਸੁਨੋ ਪਿਆਰੇ ਦਿਨ ਧੁਜ ਲੇਤ ਨ ਤੀਰ ਹਕਾਰੇ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਦਿਨ ਪਰਨਾ, ਦਿਨ ਪੈਣਾ } ਕ੍ਰਿ—ਬੁਰਾ ਦਿਨ ਆਉਣਾ. ਮੰਦ ਦਿਨ ਦਾ ਪੈਣਾ. ਵਿਪਦਾ ਆਉਣੀ. "ਸਭ ਦੇਵਨ ਕੋ ਦਿਨ ਪਰੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ, ਦਿਨ ਬਦਿਨ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ. ਨਿਤ੍ਯ. ਹਮੇਸ਼ਹ. "ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਕਰੈ ਕਰੈ ਪਛੁਤਾਪੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਦਿਨਮਣਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਯ.

ਦਿਨਮਣਿ ਸੁਤ ਅਸਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਯ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਯਮ, ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਸੀ (ਪਾਸ਼). (ਸਨਾਮਾ)

ਦਿਨਮਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਨ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ. ਦਿਨ ਦੀ ਮਿਣਤੀ. ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਛਿਪਣ ਤੀਕ ਦਾ ਵੇਲਾ. ਇਹ ਉੱਤਰਾਯਣ ਅਤੇ ਦੱਖਣਾਯਨ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਵਧਦਾ ਘਟਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਯਨ ੨.

ਦਿਨਰਾਉ, ਦਿਨਰਾਇ, ਦਿਨਰਾਜ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ.

ਦਿਨਰਾਜ ਨੰਦ, ਦਿਨਰਾਜ ਨੰਦਨ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਯਮ. "ਦਿਨੰਰਾਜ ਨੰਦੰ ਕਮੰਦੰ ਕਟਾਊਂ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ਯਮ ਦੀ ਫਾਹੀ ਕਟਾਵਾਂ। ੨ ਕਰਣ। ੩ ਸੁਗ੍ਰੀਵ.

ਦਿਨਰਾਤ. ਦੇਖੋ, ਕਾਲਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

ਦਿਨਰੈਣਾਰ. ਦਿਨ ਰਾਤ ਭਰ. ਭਾਵ—ਨਿਰੰਤਰ. "ਕਲਾਣੇ ਦਿਨ ਰੈਣਾਰ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ਦਿਨ ਰਾਤ ਜਸ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਦਿਨਰੈਣਿ. ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਜਨਿ. ਦਿਨਰਾਤ। ੨ ਭਾਵ—ਨਿਰੰਤਰ. ਸਦੈਵ। ੩ ਮਾਝ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਖ਼ਾਸ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੇ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ ਕਰਮ ਦੱਸੇ ਹਨ—

"ਸੇਵੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਆਪਣਾ ਹਰਿ ਸਿਮਰੀ ਦਿਨ ਸਭਿ ਰੈਣਿ." (ਮਾਝ ੫)

ਦਿਨਰੈਨਾਈ. ਦਿਨਰਾਤ ਭਰ. ਭਾਵ—ਲਗਾਤਾਰ. ਨਿਰੰਤਰ.

ਦਿਨਾਂਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਨ ਦਾ ਅੰਤ, ਸੰਝ। ੨ ਚੰਦ੍ਰਮਾ. "ਧਰ ਹੋਂ ਦਿਨਾਂਤਵਤਾਰ." (ਚੰਦ੍ਰਾਵ) ਦਿਨਾਂਤ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਾਂਗਾ.

ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਫੇਰ. ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੀ ਗ਼ਰਦਿਸ਼

ਵਿਧਿ ਹੋਤ ਫੂਹਰ ਕਲਪਤਰੁ ਸੂਹਰ ਸੋ
ਭੂਮਿਸੁਰ ਚੂਹਰ ਕੀ ਹੋਤ ਪਰਿਪਾਟੀ ਕੋ,
ਭੂਪਤਿ ਮੰਗੈਯਾ ਹੋਤ ਕਾਮਧੇਨੁ ਗੈਯਾ ਹੋਤ
ਗਜ਼ੰਦ ਮਦਚੁਵਤ ਸੁ ਚੇਰਾ ਹੋਤ ਚਾਟੀ ਕੋ,
'ਸ਼੍ਰੀਪਤਿ' ਸੁਜਾਨ ਭਨੈ ਬੈਰੀ ਨਿਜ ਬਾਪ ਹੋਤ

ਪੁੰਨ ਮੇ ਜੁ ਪਾਪ ਹੋਤ ਸਾਂਪ ਹੋਤ ਸਾਟੀ ਕੋ,
ਨਿਧਨ ਕੁਵੇਰ ਹੋਤ ਸਜਾਰ ਸਮ ਸ਼ੇਰ ਹੋਤ
ਦਿਨਨ ਕੇ ਫੇਰ ਸੋਂ ਸੁਮੇਰੁ ਹੋਤ ਮਾਟੀ ਕੋ.

ਦਿਨਾਂਧ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦਿਨ ਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਿਨੇ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਆਵੇ। ੨ ਨੇਤ੍ਰ ਰੋਗ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦਿਨ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧਨੇਤ੍ਰ। ੩ ਉੱਲੂ.

ਦਿਨਾਰ. ਦੇਖੋ, ਦੀਨਾਰ.

ਦਿਨਿ. ਦਿਨ ਵਿੱਚ. "ਰਾਤੀ ਕਾਲੁ ਘਟੈ ਦਿਨਿ ਕਾਲੁ." (ਵਾਰ ਮਲਾ ਮ: ੧) ਕਾਲ (ਉਮਰ) ਘਟੈ.

ਦਿਨਿਸ, ਦਿਨਿੰਦ, ਦਿਨਿੰਦ੍ਰ ਦਿਨ ਦਾ ਈਸ਼. ਦਿਨ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਸੂਰਜ. ਦਿਨੇਸ਼. ਦਿਨੇਂਦ੍ਰ.

ਦਿਨੀਅਰ, ਦਿਨੀਅਰੁ ਸੰ. ਦਿਨਕਰ. ਸੂਰਜ. "ਕਦ ਦਿਨੀਅਰੁ ਦੇਖੀਐ?" (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਦਿਨ. ਦਿਵਸ. ਰੈਨਿ ਦਿਨੀਅਰੁ.

ਦਿਨੀਅਰੁ ਸੂਰ. ਦਿਨਕਰ ਦੀ ਸੂਲ. ਭਾਵ—ਚੁਭਣ ਵਾਲੀ ਧੁੱਪ. ਤਪਸ਼. "ਦਿਨਅਰੁ ਸੂਰ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਗਨਿ ਬੁਝਾਈ." (ਧਨਾ ਮ: ੪) ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਗਨਿ ਦੀ ਤਪਸ਼ ਬੁਝ ਗਈ.

ਦਿਨੁ. ਦੇਖੋ, ਦਿਨ. "ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ ਸਿਮਰਤ ਸਦਾ ਨਾਨਕ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਦਿਨੁਰੈਨਾਈ. ਦੇਖੋ, ਦਿਨਰੈਨਾਈ. "ਜਪਿ ਨਾਥੁ ਦਿਨੁ ਰੈਨਾਈ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਦਿਨੇਸ. ਦਿਨ-ਈਸ਼. ਦਿਨੇਸ਼. ਸੂਰਜ.

ਦਿਨੇਂਦ੍ਰ. ਦਿਨ ਦਾ ਇੰਦ੍ਰ. ਸੂਰਯ.

ਦਿਨੋਂਦਿਨ. ਦੇਖੋ, ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ.

ਦਿਨੰਤ. ਦਿਨ ਦਾ ਅੰਤ, ਸੰਝ। ੨ ਦਿਨਕੰਤ. ਦਿਨਕਾਂਤ. ਸੂਰਯ. "ਰਾਤਿ ਦਿਨੰਤ ਕੀਏ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੧ ਥਿਤੀ) ਰਾਤ੍ਰਿਕੰਤ ਅਤੇ ਦਿਨਕੰਤ ਕੀਤੇ.

ਦਿੱਨਾ, ਦਿੱਨੋ ਦਿੱਤਾ. ਦੱਤ. ਦੀਆ.

ਦਿਪਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੀਪ੍ਤ ਹੋਣਾ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ. ਚਮਕਣਾ.

ਦਿਪਤ. ਦੇਖੋ, ਦੀਪਤ. "ਦਿਪਤ ਜੋਤਿ ਦਿਨਮਣਿ ਦੁਤਿ ਮੁਖ ਤੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਦਿਪਾਲਪੁਰ ਅਥਵਾ ਦੀਪਾਲਪੁਰ. ਜਿਲਾ ਮਾਂਟਗੁਮਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਤਸੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਬਰ ਨੇ ਸਨ ੧੫੨੪ ਵਿੱਚ ਫਤੇ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਜਨਮਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਗਰ ਦਾ ਕਈ ਵਾਰ ਨਾਉਂ ਆਇਆ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਭੀ ਇਸ ਥਾਂ ਪਧਾਰੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਨਾਨਕਿਆਨਾ ਨੰ: ੩.

ਦਿਪੈਯਾ. ਵਿ—ਦੀਪ੍ਤਿ ਵਾਲਾ. ਰੋਸ਼ਨ। ੨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਦਿਬ. ਸੰ. ਦਿਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਨ. "ਦਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਚਲਨ ਜਬ ਲਾਗੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਦਿਵ ਅਤੇ ਦਿਵ੍ਯ.

ਦਿਬਦਿਸਟਿ. ਸੰ. दिव्यदृष्टि—ਦਿਵ੍ਯਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਲੌਕਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਦੇਵਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਗੁਪਤ ਅਸਥਾਨ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ। ੨ ਗ੍ਯਾਨਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਨਜ਼ਰ. "ਅੰਦਰੁ ਖੋਲੈ ਦਿਬਦਿਸਟਿ ਦੇਖੈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੩)

ਦਿਬਦੇਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਵ੍ਯ ਦੇਹ. ਮਾਨੁਸ ਦੇਹ। ੨ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ.

ਦਿਬਦ੍ਰਿਸਟਿ. ਦੇਖੋ, ਦਿਬਦਿਸਟਿ. "ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਦਿਬਦ੍ਰਿਸਟਿ ਹੋਈ." (ਅਨੰਦੁ)

ਦਿਬਾਜਾ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵਾਜਾ.

ਦਿੱਬ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵ੍ਯ. ਨਜਾਯ.

ਦਿੱਬਬਰਖ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵ੍ਯਵਰਖ.

ਦਿਬ੍ਯਦ੍ਰਿਸਟਿ. ਦੇਖੋ, ਦਿਬਦਿਸਟਿ. "ਦਿਬ੍ਯਦ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾਰਣ ਕਰਣੰ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਦਿਭ. ਦੇਖੋ, ਦਭ੍ਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਿਬ.

ਦਿਮਾਗ਼. ਅ਼ دِماغ, ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਗ਼ਜ਼. ਮਸਤਿਸ਼੍ਕ. Brain. ਬੁੱਧਿ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. ਇਹ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਹੈ. ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਇਸੇ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ੨ ਬੁੱਧਿ. ਸਮਝ। ੩ ਅਭਿਮਾਨ. ਘਮੰਡ.

ਦਿਮਾਗ਼ਦਾਰ. ਫ਼ਾ دماغدار, ਵਿ—ਬੁੱਧਿਮਾਨ. ਸਮਝਦਾਰ। ੨ ਅਭਿਮਾਨੀ. ਮਗ਼ਰੂਰ.

ਦਿਯ. ਦਿੱਤਾ. ਦੱਤ. ਦੀਆ.

ਦਿਯਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਣਾ. "ਕਾਮਕੰਦਲਾ ਕੋ ਦਿਯਬ ਤਊ ਨ ਹਮ ਤੇ ਹੋਤ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੧)

ਦਿਯਰਾ, ਦਿਯਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੀਪਕ. ਦੀਵਾ. "ਦਿਯਾ ਜਰਾਵੈ ਧਾਮ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੫੭)

ਦਿਯਾਰ. ਦੇਖੋ, ਦਯਾਰ.

ਦਿਰਸ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਸ਼। ੨ ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ.

ਦਿਰਹਮ. ਅ਼ درہم ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸਿੱਕਾ, ਜੋ ੨੪ ਰੱਤੀ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਿਰਮ.

ਦਿਰਘ. ਦੇਖੋ, ਦੀਰਘ.

ਦਿਰਬ. ਸੰ. ਦ੍ਰਵ੍ਯ. ਧਨ. ਦੌਲਤ. "ਜਿਮ ਦਿਰਬਹੀਣ ਕਛੁ ਕਰ ਬ੍ਯਿਪਾਰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਦਿਰਬਪਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰਵ੍ਯਪਾਲ. ਧਨਪਤਿ. ਕੁਬੇਰ. "ਚਿਤੰ ਤਾਸ ਚੀਨੋ ਸਹੀ ਦਿਰਬਪਾਲੰ." (ਅਜਰਾਜ) ੨ ਕ੍ਰਿਪਣ. ਕੰਜੂਸ. ਧਨਜੋੜੂ.

ਦਿਰਮ. ਫ਼ਾ درم ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸਿੱਕਾ, ਜੋ ਹੁਣ ਦੇ ਦੋ ਆਨੇ ਤੁੱਲ ਹੈ। ੨ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ਾ ਭਰ ਤੋਲ.

ਦਿਰਾਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਰ ਦੀ ਵਹੁਟੀ. ਦੇਵਰਾਨੀ. "ਸੁਨਹੁ ਜਿਠਾਨੀ ਸੁਨਹੁ ਦਿਰਾਨੀ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ)

ਦਿਲ. ਫ਼ਾ دل, Heart. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਹ ਖ਼ੂਨ ਦੀ ਚਾਲ ਦਾ ਕੇਂਦ੍ਰ ਹੈ,

ਜੋ ਛਾਤੀ ਵਿੱਚ ਦੋਹਾਂ ਫੇਫੜਿਆਂ ਦੇ ਮੱਧ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲੋਂ ਮਰਦ ਦੇ ਦਿਲ ਦਾ ਵਜਨ ਜਾਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਸਾਰੇ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹਰਗ (aorta) ਦ੍ਵਾਰਾ ਲਹੂ ਪੁਚਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਦਿਲ ਦੇ ਸੱਜੇ ਦੋ ਖਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗੰਦਾ ਖ਼ੂਨ ਅਤੇ ਖੱਬੇ ਦੋ ਖਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਾਫ ਖ਼ੂਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸੇ ਦੀ ਹਰਕਤ ਨਾਲ ਨਬਜ ਦੀ ਹਰਕਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਜੇ ਦਿਲ ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਭੀ ਬੰਦ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੀ ਤੁਰਤ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਦਿਲ ਦੀ ਹਰਕਤ, ਅਰਥਾਤ ਸੰਕੋਚ ਅਤੇ ਫੈਲਾਉ ਤੋਂ ਹੀ ਖ਼ੂਨ ਵਿੱਚ ਗਰਮੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਜੀਵਨ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਹਰਕਤ ਤੋਂ ਹੀ ਨਬਜ ਦੀ ਚਾਲ ਤੇਜ ਅਤੇ ਸੁਸਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਚਾਲ, ਦਿਲ ਤੋਂ ਉਮਗੇ ਹੋਏ ਲਹੂ ਦਾ ਤਰੰਗ ਹੈ. ਦਿਲ ਇੱਕ ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ੭੨ ਵਾਰ ਸੁੰਗੜਦਾ ਅਤੇ ਫੈਲਦਾ ਹੈ, ਸੋ ਪੂਰੀ ਅਰੋਗਤਾ ਵਿੱਚ ਨਬਜ ੭੨ ਵਾਰ ਧੜਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ੧੨੦ ਵਾਰ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਕਮਜੋਰ ਜਾਂ ਬੁੱਢਿਆਂ ਦੀ ੭੨ ਤੋਂ ਭੀ ਘੱਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

੨ ਮਨ. ਚਿੱਤ. ਅੰਤਹਕਰਣ. "ਦਿਲ ਮਹਿ ਸਾਂਈ ਪਰਗਟੈ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਇਸ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ੩ ਸੰਕਲਪ. ਖ਼ਿਆਲ.

ਦਿਲ ਅਫ਼ਜ਼ਾਈ. ਫ਼ਾ دل افزائی ਸੰਗਜਾ—ਦਿਲ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਉਤਸਾਹ ਦੇਣ ਦਾ ਕਰਮ.

ਦਿਲ ਸ਼ਿਕਨ. ਦਿਲ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ. ਮਨਭੰਗ ਕਰਤਾ.

ਦਿਲ ਸ਼ਿਕਨੀ. ਫ਼ਾ دل شکنی ਸੰਗਜਾ—ਦਿਲ ਤੋੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਦਿਲਸੋਜ਼. ਫ਼ਾ دلسوز ਸੰਗਜਾ—ਮਨ ਦੀ ਜਲਨ। ੨ ਵਿ—ਪ੍ਯਾਰਾ. ਮਨਭਾਵਨ. ਮਨ ਨੂੰ ਸੋਖ਼ਤਨ (ਜਲਾਉਣ) ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਨਾ ਮਿਲਨ ਤੋਂ ਮਨ ਜਲਦਾ ਹੈ.

ਦਿਲਹਾ. ਦਿਲ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ। ੨ ਦਿਲ ਸ਼ਿਕਨ.

ਦਿਲਹੁ. ਦਿਲ ਤੋਂ. ਮਨੋ. "ਦਿਲਹੁ ਮੁਹਬਤਿ ਜਿਨ ਸੇਈ ਸਚਿਆ." (ਆਸਾ ਫਰੀਦ)

ਦਿਲਕਸ਼. ਫ਼ਾ دلکش ਵਿ—ਦਿਲ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲਾ. ਮਨਮੋਹਨ.

ਦਿਲਕਬਜ. ਫ਼ਾ دل قبض ਦਿਲਕ਼ਬਜ਼. ਅੰਤਹਕਰਣ ਨੂੰ ਵਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਦਿਲਕਬਜ ਕਬਜਾ ਕਾਦਰੋ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੫)

ਦਿਲਕੁਸਾ. ਫ਼ਾ دلکشا ਵਿ—ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਾਲਾ. ਦਿਲ ਖ਼ੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਦਿਲਗੀਰ. ਫ਼ਾ دلگیر ਵਿ—ਦਿਲ ਜਿਸ ਦਾ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਗ਼ਮਗੀਨ. ਸ਼ੋਕਾਤੁਰ. "ਭੇ ਦਿਲਗੀਰ ਜੁ ਹੈਂ ਹਿਤਕਾਰੂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦਿਲਗੀਰੀ. ਸੰਗਜਾ—ਉਦਾਸੀ. ਦਿਲ ਫੜੇ ਜਾਣ ਦੀ ਦਸ਼ਾ.

ਦਿਲਚਸਪੀ. ਫ਼ਾ دلچسپی ਸੰਗਜਾ—ਦਿਲ ਦਾ ਲਗਾਉ. ਚਿੱਤ ਦੇ ਖਿੱਚੇ ਜਾਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਦਿਲਜੋਈ. ਫ਼ਾ دلجوئی ਦਿਲਜੁਈ. ਸੰਗਜਾ—ਦਿਲ ਜੁਸ੍ਤਨ (ਢੂੰਢਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਤਸੱਲੀ. ਧੀਰਯ. ਦਿਲਾਸਾ.

ਦਿਲਦਰਬਾਨੀ, ਦਿਲਦਰਵਾਨੀ ਸੰਗਜਾ—ਦਿਲ ਪੁਰ ਪਹਿਰਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦਿਲ ਦੀ ਚੌਕੀਦਾਰੀ. ਦਿਲ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਜਾਣ ਦੇਣ ਦੀ ਸਾਵਧਾਨੀ. "ਦਿਲ ਦਰਵਾਨੀ ਜੋ ਕਰੇ ਦਰਵੇਸੀ ਦਿਲ ਰਾਸਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧)

ਦਿਲਦਾਰ. ਫ਼ਾ دلدار ਵਿ—ਦਿਲ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਉਦਾਰ. ਦਾਤਾ। ੨ ਰਸੀਆ। ੩ ਪ੍ਯਾਰਾ. ਪ੍ਰੀਤਮ.

ਦਿਲਨਸ਼ੀਂ. ਫ਼ਾ دلنشیں ਵਿ—ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਘਰ ਕਰ ਲੈਣ ਵਾਲਾ.

ਦਿਲਪਜੀਰ. ਫ਼ਾ دلپزیر ਦਿਲਪਜੀਰ. ਵਿ—ਦਿਲ ਦਾ ਕ਼ਬੂਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਦਿਲਪਸੰਦ.

ਦਿਲਫ਼ਰੇਬ. ਫ਼ਾ دلفریب ਮਨ ਮੋਹਣ ਵਾਲਾ.

ਦਿਲਫ਼ਰੋਜ਼. ਫ਼ਾ دلفروز ਵਿ—ਦਿਲ ਨੂੰ ਅਫ਼ਰੋਜ਼ (ਰੌਸ਼ਨ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਦਿਲਬਰ. ਫ਼ਾ دلبر ਵਿ—ਦਿਲ ਬੁਰਦਨ (ਲੈ ਜਾਣ) ਵਾਲਾ ਪ੍ਯਾਰਾ. ਪ੍ਰਿਯ.

ਦਿਲਬਾਗ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਘੋੜਾ. ਦੇਖੋ, ਗੁਲਬਾਗ.

ਦਿਲਬੰਦ. ਫ਼ਾ دلبند ਸੰਗਜਾ—ਦਿਲ ਦਾ ਟੁਕੜਾ। ੨ ਪ੍ਯਾਰਾ। ੩ ਪੁਤ੍ਰ.

ਦਿਲਰੁਬਾ. ਫ਼ਾ دلربا ਦਿਲ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਮਾਸ਼ੂਕ। ੨ ਇੱਕ ਤਾਰਦਾਰ ਵਾਜਾ. Guitar.

ਦਿਲਵਾਲੀ. ਵਿ—ਦਿਹਲਵੀ. ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਵਸਨੀਕ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕ. "ਦਿਲਵਾਲੀ ਤੇਰੀ ਆਗਜਾ ਮੇ ਚਲਤ ਹੈਂ." (ਅਕਾਲ)

ਦਿਲਵਾਲੀ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਦਲਵਾਲੀ ਸਿੰਘ.

ਦਿਲਾਸਾ. ਸੰਗਜਾ—ਦਿਲ ਦੇ ਆਸ਼੍ਵਾਸਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਤਸੱਲੀ. ਧੀਰਯ. "ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਦਿਲਾਸਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਦਿਲਾਰਾਮ. ਫ਼ਾ دل آرام ਮਾਸ਼ੂਕ. ਪਿਆਰਾ.

ਦਿਲਾਵਰ. ਫ਼ਾ دلاور ਵਿ—ਦਿਲ ਆਵੁਰਦਨ (ਲਿਆਉਣ) ਵਾਲਾ. ਬਹਾਦੁਰ. ਸ਼ੂਰਵੀਰ. "ਦਸ੍ਤਗੀਰੀ ਦੇਹਿ ਦਿਲਾਵਰ!" (ਤਿਲੰ ਮ: ੫) ੨ ਉਤਸਾਹੀ. ਹਿੰਮਤੀ.

ਦਿਲਾਵਰਖ਼ਾਨ. ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਨ ਲੋਦੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਨ। ੨ دلاورخاں ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਇੱਕ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰੀ ਫੌਜੀ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਸਰ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੁਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲ ਆਨੰਦਪੁਰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਲੜਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਰ ਬਕਾਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭੱਜ ਗਿਆ. "ਤਬ ਲੌ ਖਾਨ ਦਿਲਾਵਰ ਆਏ। ਪੂਤ ਅਪਨ ਹਮ ਓਰ ਪਠਾਏ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਦਿਲਾਵਰੀ. ਫ਼ਾ دلاوری ਸੰਗਜਾ—ਬਹਾਦੁਰੀ। ੨ ਉਤਸਾਹ. ਉਮੰਗ.

ਦਿਲਿ. ਦਿਲ ਵਿੱਚ. "ਦਿਲਿ ਕਾਤੀ ਗੁੜੁਵਾਤਿ." (ਸ: ਫਰੀਦ)

ਦਿਲੀ. ਵਿ—ਦਿਲ ਨਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਹਾਰਦਿਕ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਿੱਲੀ.

ਦਿਲੀਸ, ਦਿਲੀਸਰ ਦਿੱਲੀ-ਈਸ਼. ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਦਿੱਲੀਪਤਿ। ੨ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ. "ਠੀਕਰ ਫੋਰਿ ਦਿਲੀਸ ਸਿਰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੩ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨਾਲ "ਦਲੀਸ" ਸ਼ਬਦ

ਦੀ ਥਾਂ ਦਿਲੀਸ਼ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦਲੀਸ.

ਦਿਲੀਪ. ਸੂਰਯਵੰਸ਼ੀ ਰਘੁ ਦਾ ਪਿਤਾ। ੨ ਅੰਸ਼ੁਮਾਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਭਗੀਰਥ ਦਾ ਪਿਤਾ. "ਭਯੋ ਦਿਲੀਪ ਜਗਤ ਕੋ ਰਾਜਾ." (ਦਿਲੀਪ) ੩ ਮਾਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਹਕਾਇਤ ੧ ਵਿੱਚ ਹੈ— "ਹਕਾਯਤ ਸ਼ੁਨੀਦੇਮ ਰਾਜਹ ਦਿਲੀਪ। ਨਿਸ਼ਸੁਹ ਸ਼ੁਦਹ ਨਿਜ਼ਦ ਮਾਨੋਮਹੀਪ."[1] ੪ ਵਿ—ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਪਤਿ (ਸੁਾਮੀ). ਦਿੱਲੀਪਤਿ.

ਦਿਲੀਪ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ.

ਦਿਲੇਸ. ਦਿੱਲੀ-ਈਸ਼. ਦਿੱਲੀਪਤਿ। ੨ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ. "ਜਹਾਂ ਨ ਦਿਲੇਸ ਕੋ ਪ੍ਰਤਾਪ ਛਾਈਅਤ ਹੈ." (ਹੰਸਰਾਮ) ਦੇਖੋ, ਅਚਲੇਸ.

ਦਿਲੇਸਾ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦਿਲਾਸੇ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਸੁਨ ਭਗਨੀ ਦੇਤ ਦਿਲੇਸਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦਿਲੇਰ. ਫ਼ਾ دلیر ਵਿ—ਦਿਲਾਵਰ. ਬਹਾਦੁਰ। ੨ ਉਤਸਾਹੀ.

ਦਿੱਲੀ. ਜਮੁਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰੀ, ਜੋ ਕਈ ਥਾਈਂ ਵਸ ਚੁੱਕੀ ਹੈ.[2] ਪਾਂਡਵਾਂ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਇੰਦ੍ਰਪ੍ਰਸਥ[3] ਅਤੇ ਪਾਂਡਵਨਗਰ ਸੀ. ਫੇਰ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਯੋਗਿਨੀਪੁਰ ਹੋਇਆ. ਤੋਮਰਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਾ ਰਾਇਸੇਨ ਨੇ ਸਨ ੯੧੯–੨੦ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰ ਮਕਾਨ ਬਣਵਾਕੇ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕ਼ਾਯਮ ਕੀਤੀ.

ਮਯੂਰਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਾ ਦਿਲੂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਨਾਉਂ ਦਿੱਤਾ.[4] ਸਨ ੧੧੫੧ ਵਿੱਚ ਚੌਹਾਨ ਰਾਜਪੂਤ ਵਿਸ਼ਾਲਦੇਵ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਇਆ. ਇਸ ਦੇ ਪੋਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਰਾਜ ਨੂੰ ਸਨ ੧੧੯੨ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤਕੇ ਸ਼ਾਹਬੁੱਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਗੋਰੀ ਨੇ ਮੁਸਲਿਮ ਰਾਜ ਕ਼ਾਯਮ ਕੀਤਾ.

ਇਸ ਵੇਲੇ ਜਮੁਨਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜੋ ਪੱਕੀ ਚਾਰ ਦੀਵਾਰੀ ਅੰਦਰ ਬਸਤੀ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ. ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਲਾਲ ਕਿਲੇ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ੧੬ ਏਪ੍ਰਿਲ ਸਨ ੧੬੩੯ ਨੂੰ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਗ਼ੈਰਤਖ਼ਾਨ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਇਮਾਰਤ ਬਣਵਾਈ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਸ਼ਾਹਜਹਾਨਾਬਾਦ" ਰੱਖਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦਿੱਲੀ ਹੀ ਰਿਹਾ.

ਸਨ ੧੮੦੩ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਆਈ, ਭਾਵੇਂ ਨਾਮਮਾਤ੍ਰ ਮੁਗਲ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਹੀ. ਸਨ ੧੮੫੭ ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਪਿੱਛੋਂ ਦਿੱਲੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲੀ, ਅਰ ੧੨ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੯੧੧ ਨੂੰ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ ਜਾਰਜਪੰਚਮ (George v) ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੋਣ ਦਾ ਮੁੜ ਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ੧੫ ਦਿਸੰਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ (New Delhi) ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪੱਥਰ ਰੱਖਿਆ. ੧ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੯੧੨ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਅਲਗ ਕਰਕੇ ਚੀਫ਼ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ.

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਵਾਯਸਰਾਯ ਦੇ ਮਨੋਹਰ ਮਹਲ ਅੰਦਰ ਲਾਰਡ ਇਰਵਿਨ ਨੇ ੨੩ ਦਿਸੰਬਰ ੧੯੨੯ ਨੂੰ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ. ੧੦ ਫਰਵਰੀ ੧੯੩੧ ਨੂੰ ਕੈਨਾਡਾ, ਸਾਉਥ ਐਫ਼ਰੀਕਾ, ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਅਤੇ ਨਯੂਜ਼ੀਲੈਂਡ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਹੋਏ ਸੁੰਭ (Dominion Columns) ਖੋਲੇ ਗਏ ਅਰ ੧੨ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ Indian War Memorial Arch ਦੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਰਸਮ ਹੋਈ.

ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਲਹੌਰ ੨੯੭, ਕਲਕੱਤਾ ੯੫੬, ਬੰਬਈ ੯੮੨ ਅਤੇ ਕਰਾਚੀ ੯੦੭ ਮੀਲ ਹੈ.

ਸਨ ੧੯੨੧ ਦੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ੩੦੪੪੨੦ ਹੈ. ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਹਿੰਦੂ ੧੭੪੩੦੩, ਮੁਸਲਮਾਨ ੧੧੪੭੦੪, ਈਸਾਈ ੮੭੯੧, ਜੈਨੀ ੩੯੬੨, ਸਿੱਖ ੨੬੬੯, ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਬੌਧ ਪਾਰਸੀ ਯਹੂਦੀ ੯੧ ਹਨ.

ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ:—[5]

(੧) ਸੀਸਗੰਜ. ਇਹ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇੱਥੇ ੧੨ ਮੱਘਰ ਸੰਮਤ ੧੭੩੨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਸੀਸ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤਾ. ਇਹ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਦਾਰ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਣਾਵਾਇਆ ਸੀ. ਫੇਰ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਢਾਹਕੇ ਪਾਸ ਮਸੀਤ ਉਸਾਰ ਦਿੱਤੀ. ਸਨ ੧੮੫੭ ਦੇ ਗਦਰ ਦੇ ਅੰਤ ਰਾਜਾ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀਂਦਪਤਿ ਨੇ ਸੀਸਗੰਜ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਬਣਵਾਈ, ਅਰ ਹੁਣ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਪੱਥਰ ਦੀ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਇਮਾਰਤ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ.

ਨਿੱਤ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ (ਭੇਟਾ ਪੂਜਾ) ਤੋਂ ਛੁੱਟ, (ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਤਿੰਨ ਹਜਾਰ ਰੁਪਯਾ ਸਾਲ ਹੈ), ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਸਾਲਾਨਾ ਪੱਕੀ ਆਮਦਨ ਹੈ:—

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਪਿੰਡ "ਦੁਸਾਂਝ" (ਤਸੀਲ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ) ਹੈ,[6] ਉਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ੨੦੦), ਰਿਆਸਤ ਜੀਂਦ ਤੋਂ ੬੨), ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਤੋਂ ੨੧੫), ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ੩੮੦)— ਜ਼ੀਨਤ ਮਹਿਲ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਸੌ ਚਾਲੀ, ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਦੇ ਇੱਕ ਸੌ ਚਾਲੀ ਸਾਲਾਨਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ.

ਰਾਇਸੀਨਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰਿਆਸਤ ਜੀਂਦ ਨੇ ਖ਼ਰੀਦ ਕੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ

[1] ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਦੀ ਤੁਕ—"ਮਾਨ ਸੇ ਮਹੀਪ ਔ ਦਿਲੀਪ ਕੈਸੇ ਛਤ੍ਰਧਾਰੀ"—ਵਿੱਚ, ਸ਼ਾਯਦ ਅੰਸ਼ੁਮਾਨ ਦਾ ਹੀ ਸੰਖੇਪ ਨਾਮ ਹੋਵੇ.

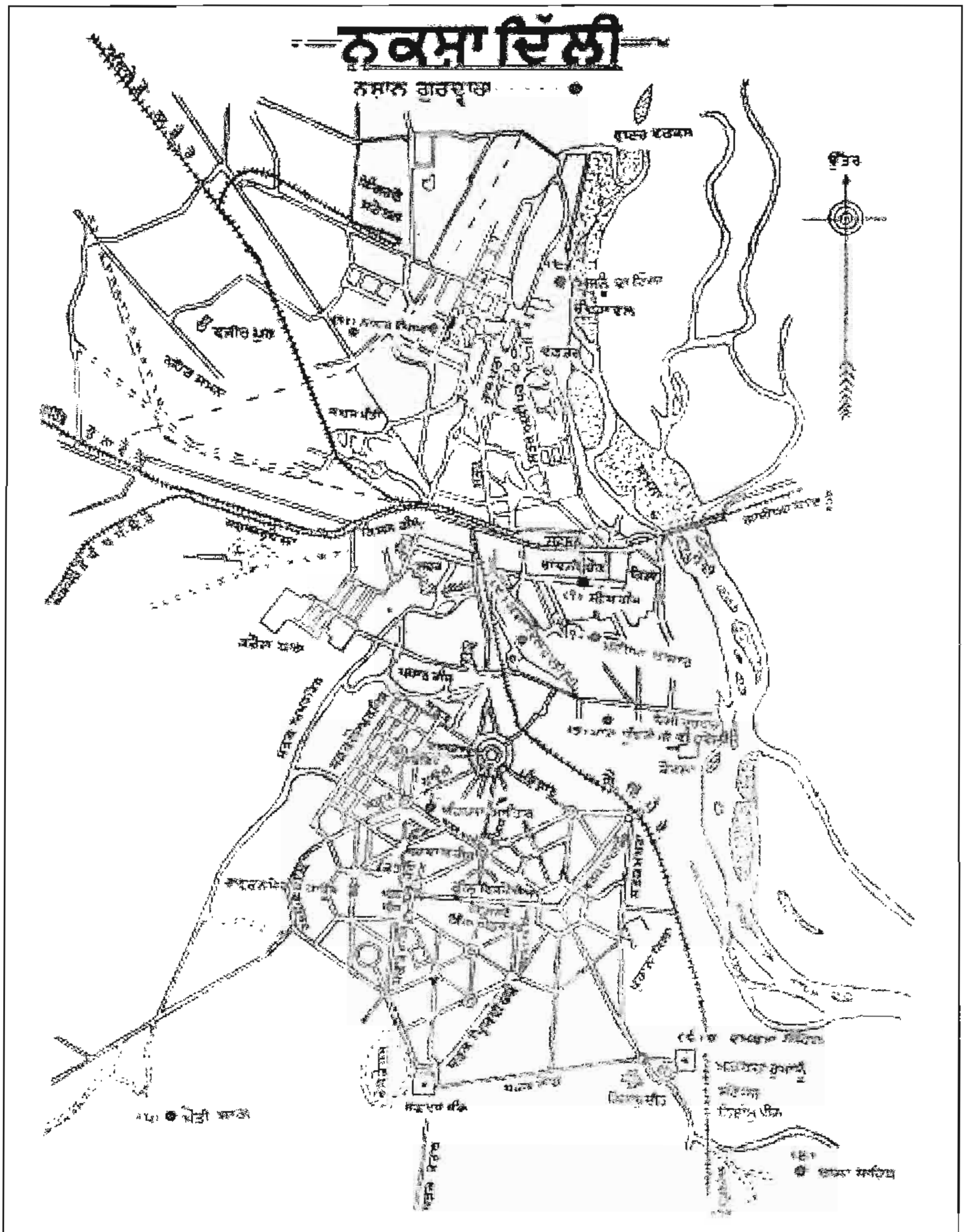
[2] ਦੇਖੋ, Colonel Sir Gordon Hearn ਕ੍ਰਿਤ The seven cities of Delhi.

[3] "ਇੰਦ੍ਰਪ੍ਰਸਥ ਮੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੂ ਰਹੇ ਮਾਸ ਤਬ ਚਾਰ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

[4] ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਹਕਾਯਤ ੧ ਵਿੱਚ ਛੋਲੇ ਦੀ ਦਾਲ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਨਾਉਂ ਦਾ ਮੂਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ—"ਵਜ਼ਾਂ ਦਾਲ ਨੌ ਸ਼ਹਰ ਆਜ਼ਮ ਬਬਸ੍ਤ। ਕਿ ਨਾਮੇ ਅਜ਼ਾਂ ਸ਼ਹਰ ਦਿਹਲੀ ਸ਼ੁਦਸ੍ਤ." (੨੬)

[5] ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਸਰਦਾਰ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਕਰੋੜੀਆ ਮਿਸਲ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੪੭ ਵਿੱਚ ਬਣਵਾਏ ਸਨ, ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਫੇਰ ਹੋਰ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੈ.

[6] ਦੇਖੋ, ਦੁਸਾਂਝ.

ਨਕਸ਼ਾ ਦਿੱਲੀ

ਸੀਸਗੰਜ ਅਤੇ ਰਕਾਬਗੰਜ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ. ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਜੋ ਦਿੱਤੀ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਾਮਿਸਰੀ (Promissory) ਨੋਟ ਖਰੀਦੇ ਗਏ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਸੀਸਗੰਜ ਦੀ ਰਕਮ ਬੱਤੀ ਹਜਾਰ ਦਾ ਸੂਦ ਸਾਲਾਨਾ ੧੧੫੨) ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ੧੫ ਮੁਰੱਬੇ ਜ਼ਮੀਨ ਗਰਵਨਮੇਂਟ ਨੇ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਠੇਕੇ ਦੀ ਮਾਕੂਲ ਆਮਦਨ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਮਹੰਤ ਭਾਈ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੀ.ਏ. ਅਤੇ ਭਾਈ ਰਣਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ.

(੨) ਰਕਾਬਗੰਜ. ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਧੜ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਰੋਡ ਤੇ ਹੈ, ਜੋ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਗੁਰਧਾਮ ਨੂੰ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਦੋਸਾਂਝ ਪਿੰਡ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ੩੩੨), ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਡਾਲੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਪੁਰ ਦੋ ਪਿੰਡ ਜਾਗੀਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਰਕਮ ੧੩੯੦) ਹੈ, ਰਾਇਸੀਨਾ ਪਿੰਡ ਦੀ ਰਕਮ ਦੇ ਖਰੀਦੇ ਪ੍ਰਾਮਿਸਰੀ ਨੋਟਾ ਦਾ ਸੂਦ ੧੩੯੮), ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਵੱਲੋਂ ਪੂਜਾ ੧੪੦), ਕਿਰਾਇਆ ਕੋਠੜੀਆਂ ੨੫੦), ਅੱਠ ਏਕੜ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਬਾਗ, ਜਿਸਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ੨੫੦) ਹੈ, ਪੰਦਰਾਂ ਮੁਰੱਬੇ ਜ਼ਮੀਨ ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਵੱਲੋਂ, ਜੋ ਠੇਕੇ ਪੁਰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ.

(੩) ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ. ਜਯਸਿੰਘਪੁਰੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸਨ ਸਾਹਿਬ ਸੰਮਤ ੧੭੨੦ ਵਿੱਚ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ. ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਲਈ ਅੰਬਰਪਤਿ[1] ਮਿਰਜ਼ਾ ਜਯ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੰਗਲਾ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ. ਇਹ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਜਯ ਸਿੰਘ ਰੋਡ ਅਤੇ ਕੈਂਟਨਮੈਂਟ ਰੋਡ (Cantonement Road) ਦੇ ਮੱਧ ਹੈ. ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੋਸਾਂਝ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ੧੬੯), ਨਾਭੇ ਤੋਂ ੪॥), ਜੀਂਦ ਤੋਂ ੬੨), ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ੧੪੦), ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨਵੀਂ ਆਬਾਦੀ ਲਈ ਲਈ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਸੂਦ ੨੨੦) ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਭਾਈ ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ.

(੪) ਬਾਲਾਸਾਹਿਬ. ਤਿਲੋਖਰੀ ਪਿੰਡ ਪਾਸ ਇੱਕ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ. ਬਾਲਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਇਸ ਥਾਂ ਸੰਮਤ ੧੭੨੧ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਭੀ ਇਸੇ ਥਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਦਿੱਲੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬਾਰਾਂਪੁਲਾ ਲੰਘਕੇ ਨਾਲੇ ਤੋਂ ਪਾਰ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ—ਦੁਸਾਂਝ ਵਿੱਚੋਂ ਹਿੱਸਾ ੭੦੨), ਜੀਂਦ ਤੋਂ ੬੨), ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਬੰਧਾਨ ੧੨੫) ਅਤੇ ਪੂਜਾ ੩੦੬), ਨਾਭੇ ਤੋਂ ੧੦੯॥), ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਆਮਦਨ ੪੦) ਹੈ. ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾਈ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ.

(੫) ਮੋਤੀਬਾਗ. ਇਸ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੭੬੪ ਵਿੱਚ ਚਰਣ ਪਾਏ ਸਨ. ਇਹ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਅਜਮੇਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ, ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਸਾਲਾਨਾ ੨੫) ਬੰਧਾਨ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ੧੪੦) ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਭਾਈ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ.

(੬) ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ. ਇਸ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਾਥੀ ਨਾਲ ਝੋਟੇ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕਰਵਾਈ ਸੀ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੁਮਾਯੂੰ ਦੇ ਮਕਬਰੇ ਪਾਸ ਹੈ. ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਵੱਲੋਂ ੧੪੦) ਅਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ ਦੀ ਚੜ੍ਹਾਈ ਹੋਈ ੩੮ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਜੋਗਾਬਾਈ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਆਮਦਨ ੬੪) ਸਾਲਾਨਾ ਹੈ. ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾਈ ਰਘੁਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ.

(੭) ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦੀ ਹਵੇਲੀ, ਜੋ ਤੁਰਕਮਾਨ ਦਰਵਾਜ਼ੇ[2] ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਤੋਂ ਡੇਢ ਮੀਲ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਦੇਹਾਂਤ ਤੀਕ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਰਹੇ. ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ੨੫) ਬੰਧਾਨ, ਅਤੇ ਪੂਜਾ ੫੧) ਹੈ. ਜੀਂਦ ਤੋਂ ੬੨) ਸਾਲਾਨਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ. ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਨੇ ਜੋ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਨਵੀਂ ਆਬਾਦੀ ਲਈ ਖਰੀਦੀ, ਉਸ ਦੀ ਰਕਮ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਸੂਦ ੪੮) ਹੈ. ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ.

(੮) ਮਜਨੂੰ ਕਾ ਟਿੱਲਾ. (ਇਸ ਥਾਂ ਮਜਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਕੋਈ ਤਪੀਆ) ਸਾਧੂ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਸੇਵਕ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਇਹ ਥਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ. ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਵਿਲਾਸ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਜਨੂੰ ਫ਼ਕੀਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ. "ਗੁਰੂ ਪਗ ਮਜਨੂੰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ." (੨੦੬) ਇੱਥੇ ਜਗਤਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ, ਅਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਭੀ ਇੱਥੇ ਹੀ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਇਹ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਜਮੁਨਾ ਕਿਨਾਰੇ ਚੰਦ੍ਰਾਵਲ ਪਿੰਡ ਪਾਸ ਹੈ. ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ, ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਤੋਂ ੩ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਗੀਰ ਨਹੀਂ. ਸੇਵਾਦਾਰ ਮਹੰਤ ਬਿਸਨਦਾਸ ਜੀ ਹਨ.

(੯) ਕੂਚਾ ਦਿਲਵਾਲੀ ਸਿੰਘ. ਇਹ ਅਜਮੇਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਅੰਦਰ ਸੀਸਗੰਜ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਤੋਂ ਅੱਧ ਮੀਲ ਹੈ. ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੀ ਆਗਜ੍ਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਜਦ ਦਿੱਲੀ ਪੁੱਜੇ, ਤਦ ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਝ ਕਾਲ ਇੱਥੇ ਰਹੇ. ਇੱਥੇ ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਲਿਤਪੁਤ੍ਰ ਬਣਾਇਆ ਸੀ. ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅਨਗਹਿਲੀ ਕਰਕੇ ਇੱਥੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਨਹੀਂ

[1] ਮਿਰਜ਼ਾ ਜਯ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਯਪੁਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਲਿਖਣਾ ਭੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਦੀ ਭੁੱਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਅੰਬਰ ਸੀ ਅਰ ਜਯਪੁਰ ਨਹੀਂ ਵਸਿਆ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਜਯ ਸਿੰਘ ਸ਼ਬਦ.

[2] ਦੇਖੋ, ਤੁਰਕਮਾਨ ੨.

ਬਣਾਇਆ. ਹਿੰਦੂ ਅਰੋੜੇ ਇਸ ਥਾਂ ਵਸਦੇ ਹਨ.

(੧੦) ਮਟੀਆ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਚਿਤਲੀਕਬਰ ਮਹਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਉਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਨ, ਜੋ ਸ਼੍ਰੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ੇ ਸਨ. ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਔਲਾਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਉਂਦੀ ਅਤੇ ਧੂਪ ਦੀਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ. ਹੁਣ ਇਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਰਕਾਬਗੰਜ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਸਾਲਾਨਾ ੧੦੧≡) ਅਤੇ ਪੂਜਾ ੭੪) ਹੈ, ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਤੋਂ ੨੦) ਅਤੇ ਦੁਸਾਂਝ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹਿੱਸਾ ੭੦) ਮਿਲਦੇ ਹਨ.

(੧੧) ਨਾਨਕਪਿਆਉ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਖੂਹ ਤੋਂ ਜਲ ਕੱਢਕੇ ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ ਰਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਇਆ ਸੀ. ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਕਰਨਾਲ ਰੋਡ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸੋਮਗੰਜ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਚਾਰ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ "ਪਉ ਸਾਹਿਬ" ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਗੀਰ ਨਹੀਂ. ਸੇਵਾਦਾਰ ਮਹੰਤ ਨਿਰੰਜਨਦਾਸ ਜੀ ਹਨ.

(੧੨) ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਗਵਾਲੀਯਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਰਹੇ, ਤਦ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪੰਜ ਕੋਹ ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਜਮੁਨਾ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹੇ ਸਨ.

"ਚਲੇ ਆਗਰੇ ਤੇ ਸਭ ਆਏ,
ਦਿੱਲੀ ਨਗਰ ਪਿਖ੍ਯੋ ਸਮੁਦਾਏ,
ਸੁਨ੍ਯੋ ਘਾਸ ਜਹਿਂ ਖਰੋ ਉਦਾਰੇ,
ਪੰਜ ਕੋਸ ਪੁਰ ਤ੍ਯਾਗ ਪਧਾਰੇ,
ਹਰਿਤ ਤਿਰਣ ਦੇਖਤ ਹਰਖਾਏ,
ਕਰ੍ਯੋ ਸਿਵਿਰ ਉਤਰੇ ਸਮੁਦਾਏ,
ਅਬ ਲੌ ਤਿਸ ਥਲ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਖੰਤੇ,
ਜਗਾ ਬ੍ਰਿੱਧ ਕੀ ਲੋਕ ਕਹੰਤੇ."

(ਗੁਪ੍ਰਸੂ ਰਾਸਿ ੪, ਅ. ੬੧)

ਇਹ ਥਾਂ ਮਜਨੂੰ ਦੇ ਟਿੱਲੇ ਤੋਂ ਜਮਨਾ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਹੈ, ਅਰ ਉਦਾਸੀ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਤਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਕੈਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੀ ਇਸੇ ਥਾਂ ਸ਼ਰੀਰ ਤਿਆਗਿਆ ਹੈ:—"ਜਬ ਨੌਮੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਗਏ ਬਕੁੰਠ ਮਝਾਰ, ਗੁਰੁ ਦਿੱਤਾ ਬ੍ਰਿਧ ਵੰਸ਼ ਕੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਹਾਰ, ਤਜਿ ਦਿੱਲੀ ਤਤਛਿਨ ਚਲਿ ਗਯੋ, ਪੰਚ ਕੋਸ ਪਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯੋ, ਅਪਨ ਵਡੇ ਕੋ ਪਿਖ੍ਯੋ ਸਥਾਨਾ, ਕਿਤਕ ਕਾਲ ਵ੍ਰਿਧ ਰਹ੍ਯੋ ਸੁਜਾਨਾ, ਪੌਢ੍ਯੋ ਤਹਾਂ ਕੁਸ਼ਾਸਨ ਕਰਿਕੈ, ਸ਼੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੂਰਤਿ ਉਰ ਧਰਿਕੈ, ਦਸ਼ਮੋਦ੍ਵਾਰ ਪੌਨ ਤੇ ਫੋਰਾ, ਤ੍ਰਿਣ ਸਮ ਨਿਜ ਸ਼ਰੀਰ ਕੋ ਛੋਰਾ, ਹੋਰ ਨਰਨ ਤਿਹ ਠਾਂ ਸਸਕਾਰਾ, ਅਬ ਲੌ ਚਿੰਨ੍ਹਤ ਥਾਨ ਨਿਹਾਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ, ਰੁੱਤ ੧, ਅ: ੫)

ਦਿਵ. ਸੰ. ਦਿਵ੍‌. ਧਾ—ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਨਾ, ਤੇਜਸ੍ਵੀ ਹੋਣਾ, ਆਨੰਦ ਕਰਨਾ, ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਰਗ. "ਮਾਨਹੁ ਪ੍ਰਾਨ ਚਲ੍ਯੋ ਦਿਵ, ਆਨਨ ਕਾਜ ਵਿਦਾ ਬ੍ਰਿਜਰਾਜ ਪੈ ਆਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਆਕਾਸ਼। ੪ ਦਿਨ. ਰੋਜ਼। ੫ ਡਿੰਗ. ਵਨ. ਜੰਗਲ। ੬ ਦੇਵ (ਦੇਵਤਾ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਦਿਵ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਦਿਵ ਪਿਤ੍ਰਿ ਨ ਪਾਵਕ ਮਾਨਹਿਗੇ." (ਕਲਕੀ)

ਦਿਵਉਨਾ. ਵਿ—ਦਿਵੈਯਾ. ਦੇਵਣ ਵਾਲਾ. ਦਾਤਾ. "ਸਾਧਨ ਕੋ ਬਰਦਾਨ ਦਿਵਉਨਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਦਿਵਈ ਹੈ. ਦਿਵਾਵੇਗਾ. ਦਿਲਵਾਵੇਗਾ. "ਨਤਰ ਕੁਧਕਾ ਦਿਵਈ ਹੈ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ)

ਦਿਵਸ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਜ਼. ਦਿਨ. "ਦਿਵਸ ਚਾਰ ਕੀ ਕਰਹੁ ਸਾਹਿਬੀ." (ਸਾਰ ਕਬੀਰ)

ਦਿਵਸਪਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਨਪਤਿ, ਸੂਰਜ. ਦਿਨਨਾਥ.

ਦਿਵਸੁ. ਦਿਨ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵਸ. "ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ." (ਜਪੁ)

ਦਿਵਕਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਨਕਰ. ਸੂਰਜ.

ਦਿਵਪਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਵ (ਸ੍ਵਰਗ) ਦਾ ਪਤਿ. ਇੰਦ੍ਰ। ੨ ਦਿਵ (ਦਿਨ) ਦਾ ਪਤਿ, ਸੂਰਜ.

ਦਿਵਪਤਿਸੁਤ. ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜਯੰਤ। ੨ ਅਰਜੁਨ। ੩ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਯਮ। ੪ ਕਰਣ। ੫ ਸੁਗ੍ਰੀਵ.

ਦਿਵਬਾਸੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਵ (ਸ੍ਵਰਗ) ਵਿੱਚ ਵਸਣ ਵਾਲੇ, ਦੇਵਤਾ. "ਦਿਵਬਾਸੀ ਸਗਰੇ ਅਨਖਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦਿਵੱਯਾ. ਵਿ—ਦਿਵੈਯਾ. ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਦਾਤਾ.

ਦਿਵਰਾਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਵ—(ਸ੍ਵਰਗ) ਦਾ ਰਾਜਾ, ਇੰਦ੍ਰ, "ਦੇਵਨ ਜੁਤ ਦਿਵਰਾਜ ਡਰਾਨਾ." (ਚੰਡੀ ੨) ੨ ਦਿਵ (ਦਿਨ) ਦਾ ਰਾਜਾ, ਸੂਰਜ. "ਦਿਨ ਆਧਿਕ ਮੈ ਦਿਵਰਾਜ ਬਿਰਾਜ੍ਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਦਿਵਰਿਯਾ, ਦਿਵਰੀਆ } ਪ੍ਰ. ਵਿ—ਦੇਵਨ (ਦੇਣ) ਵਾਲਾ. ਦਿਵੈਯਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੀਵਾਰ. ਕੰਧ. "ਜਾਹੁ ਦਿਵਰਿਯਾ ਫਾਂਧ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩)

ਦਿਵਾ. ਦੇਵਾਂ. ਅਰਪਣ ਕਰਾਂ. "ਇਹ ਜੀਉ ਸਭ ਦਿਵਾ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਨ. ਦਿਵਸ। ੩ ਇੱਕ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮਦਿਰਾ ਭੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਰੂਪ ੯.

ਦਿਵਾਇਆ. ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਾਇਆ. ਦਿਲਵਾਇਆ। ੨ ਦੇਵਯੂ (ਪਵਿਤ੍ਰ—ਧਾਰਮਿਕ) ਕੀਤਾ. "ਕਰਤੈ ਪੁਰਖਿ ਤਾਲੁ ਦਿਵਾਯਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ.

ਦਿਵਾਇਬਾ. ਦਿਵਾਇਆ ਹੈ. ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਈ ਹੈ। ੨ ਦਿਵਾਵੇਗਾ. ਦਾਨ ਕਰਾਵੇਗਾ. "ਹਰਿ ਹੋਇ ਦਇਆਲੁ ਦਿਵਾਇਬਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੪)

ਦਿਵਾਕਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ. ਦਿਨਕਰ.

ਦਿਵਾਚਾਰੀ. ਵਿ—ਦਿਨ ਨੂੰ ਵਿਚਰਣ ਵਾਲਾ.

ਦਿਵਾਜਾ. ਫ਼ਾ دیباچہ ਅ. دیباجہ ਦੇਬਾਚਾ—ਦੀਬਾਜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—

ਰੇਸ਼ਮੀ ਕੱਪੜੇ ਦਾ ਟੁਕੜਾ। ੨ ਪੁਸਤਕ ਸਿੰਗਾਰਣ ਲਈ ਮੁੱਢ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ. ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਮੁਖਬੰਧ। ੩ ਰੇਸ਼ਮੀ ਲਿਬਾਸ। ੪ ਭਾਵ—ਚਮਕ ਦਮਕ. ਆਡੰਬਰ. "ਏ ਭੂਪਤਿ ਸਭ ਦਿਵਸ ਚਾਰ ਕੇ ਝੂਠੇ ਕਰਤ ਦਿਵਾਜਾ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) "ਅਵਰਿ ਦਿਵਾਜੇ ਦੁਨੀ ਕੇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਦਿਵਾਂਧ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਿਨੇ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦੇਵੇ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਲੂ। ੩ ਦੇਖੋ, ਅੰਧਨੇਤ੍ਰਾ.

ਦਿਵਾਂਧਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਨ ਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਹੋਣ ਦਾ ਰੋਗ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧਨੇਤ੍ਰਾ.

ਦਿਵਾਨ. ਦੇਖੋ, ਦੀਵਾਨ.

ਦਿਵਾਨਾ. ਫ਼ਾ دیوانہ ਦੀਵਾਨਹ. ਵਿ—ਦੇਵ (ਭੂਤ) ਜੇਹਾ. ਪਾਗਲ. ਸਿਰੜਾ. "ਚਉਰਾਸੀ ਲਖ ਫਿਰੈ ਦਿਵਾਨਾ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ਚੁਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੀਵ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਬਿਨਾ ਝੱਲੇ ਫਿਰ ਰਹੇ ਹਨ। ੨ ਇਸ਼ਕ (ਪ੍ਰੇਮ) ਵਿੱਚ ਮਸ੍ਤ. "ਭਇਆ ਦਿਵਾਨਾ ਸਾਹ ਕਾ ਨਾਨਕ ਬਉਰਾਨਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ੩ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਫ਼ਿਰਕ਼ਾ ਜੋ ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵਾਨੇ.

ਦਿਵਾਨੀ. ਵਿ-ਦੀਵਾਨੀ. ਸਿਰੜੀ. "ਸਾਸੁ ਦਿਵਾਨੀ ਬਾਵਰੀ." (ਓਅੰਕਾਰ) ਭਾਵ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਤੋਂ ਹੈ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਅ਼ਹੁਦਾ. ਦੀਵਾਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ.

ਦਿਵਾਨੁ. ਦੇਖੋ, ਦੀਵਾਨ। ੨ ਦੀਵਾਨਾ. ਪਾਗਲ. "ਮਨਮੁਖ ਫਿਰੈ ਦਿਵਾਨੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਦਿਵਾਨੇ. ਹਰੀਆ ਅਤੇ ਬਾਲਾ ਜੱਟ, ਬਾਬਾ ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੇ ਚੇਲੇ ਹੋਏ, ਜੋ ਆਪਣਾ ਕਾਲਾ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਮੋਰਪੰਖ ਦਾ ਮੁਕੁਟ ਪਹਿਰਦੇ ਸਨ. ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਪੰਥ ਚੱਲਿਆ ਉਸ ਦੀ, ਦਿਵਾਨੇ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੋਈ. ਦਿਵਾਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਪਿੰਡ ਕੋਟਪੀਰ ਮਾਲਵੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਬਾਵਾ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ[1] ਦਾ ਡੇਰਾ ਇਸੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਦਾ ਹੈ. ਦਿਵਾਨੇ ਸਾਧੂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭੀ ਧਰਮਪੁਸਤਕ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਹੈ.

ਦਿਵਾਭਿਸਾਰਿਕਾ. ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਨਾਇਕਾ, ਜੋ ਦਿਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੇ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤੇ ਥਾਂ ਪੁਰ ਉੱਜਲ ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ ਕਰਕੇ ਜਾਵੇ.

ਜੋ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਾਲਾ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਭਿਸਾਰਿਕਾ ਹੈ.

ਜੋ ਚਾਨਣੀ ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਸਫ਼ੇਦ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਸ਼ੁਕਲਾਭਿਸਾਰਿਕਾ ਆਖੀਦੀ ਹੈ.

[1]ਬਾਵਾ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਅਨੇਕ ਸੰਤ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਪਦਾਂ ਵਿੱਚ ਰਚਕੇ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਗ੍ਰੰਥ ਬਣਾਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਪਟਿਆਲੇ ਮੌਜੂਦ ਹੈ. ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬੈਠੇ ਮਹੰਤ ਇਹ ਹਨ:—ਕ੍ਰਿਸਨ ਦਾਸ, ਨਾਨਕ ਬਖ਼ਸ਼, ਸੰਤ ਦਾਸ, ਜੈ ਰਾਮ ਦਾਸ, ਨਿੰਰਜਨ ਦਾਸ

ਦਿਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਦੀਵਾਰ। ੨ ਦੇਵ-ਅਰਿ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੈਰੀ, ਦੈਤ੍ਯ. "ਜੀਤਾ ਸੁਰੇਸ ਹਾਰੇ ਦਿਵਾਰ." (ਬ੍ਰਹਮਾਵ) ੩ ਦੇਵਨਹਾਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਜੋ ਬਰਦਾਨ ਚਹੋ ਸੋ ਮਾਂਗੋ ਸਭ ਹਮ ਤੁਮੈ ਦਿਵਾਰ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਦਿਵਾਰਦਨ. ਦੇਵ-ਅਰਦਨ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਰੰਦਨ (ਪੀੜਨ) ਵਾਲੇ ਦੈਤ੍ਯ. "ਕਰ ਰੋਸ ਦਿਵਾਰਦਨ ਧਾਇ ਪਰੇ." (ਰਾਮਾਵ)

ਦਿਵਾਰਿ, ਦਿਵਾਰੰ ਦੇਵ-ਅਰਿ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੈਰੀ, ਦੈਤ੍ਯ. "ਲਖ ਦੇਵ ਦਿਵਾਰਿ ਸਭੈ ਥਹਰੇ." (ਨਰਸਿੰਘਾਵ) "ਦੇਵ ਦਿਵਾਰੰ ਲਖ ਲੋਭੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਦਿਵਾਲ. ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਕੰਧ. ਦੇਖੋ, ਦੀਵਾਰ. "ਦੇਦੇ ਨੀਵ ਦਿਵਾਲ ਉਸਾਰੀ." (ਗਉ ਮ: ੧)

ਦਿਵਾਲਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵ-ਆਲਯ. ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਮੰਦਿਰ. ਦੇਵਾਲਯ. "ਸੋਭ ਦਿਵਾਲਯ ਪਾਵਹਿਗੇ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਘਰ, ਸ੍ਵਰਗ. ਦੇਵਲੋਕ. "ਰਣ ਸੀਝਿ ਦਿਵਾਲਯ ਪਾਵਹਿੰਗੇ." (ਕਲਕੀ)

ਦਿਵਾਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਾਲਯ. ਦੇਵਮੰਦਿਰ. "ਜਗੰਨਾਥ ਕੋ ਨਿਰਖ ਦਿਵਾਲਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੬੧) ੨ ਦੀਪ-ਬਾਲਾ. ਦਿਯਾ-ਬਾਲਾ. ਵਪਾਰੀ (ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ) ਦੀ ਉਹ ਅਵਸਥਾ, ਜਦ ਉਸ ਪਾਸ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਿਣ ਚੁਕਾਉਣ ਦੀ ਸਾਮਰਥ ਨਾ ਰਹੇ. ਐਸੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਉਹ ਆਪਣੀ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਫ਼ਰਸ਼ ਨੂੰ ਉਲਟਾਕੇ ਉੱਪਰ ਚੌਮੁਖਾ ਦੀਵਾ ਦਿਨ ਨੂੰ ਬਾਲਕੇ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਭ ਲੋਕ ਉਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਜਾਣ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ੩ ਦੀਵਾ ਮਚਾਕੇ ਰਿਣ ਚੁਕਾਉਣ ਦੀ ਸਾਮਰਥ ਦਾ ਅਭਾਵ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਦਿਵਾਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੀਵਾਰ. ਕੰਧ. ਚਾਰਦਿਵਾਰੀ. "ਬੈਠੇ ਜਾਇ ਸਮੀਪ ਦਿਵਾਲੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਦੀਪਮਾਲਿਕਾ. ਦੀਪਾਵਲਿ. ਕੱਤਕ ਬਦੀ ੧੪ ਅਤੇ ੩੦ ਦਾ ਤ੍ਯੋਹਾਰ.[2] ਹਿੰਦੂਮਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਕਸ਼ਮੀ ਪੂਜਨ ਦਾ ਪਰਵ ਹੈ. ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਿਨ ਦੀਵੇ ਮਚਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਚਲਾਈ, ਕ੍ਯੋਂਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਿਵਾਲੀ ਦੇ ਦਿਨ ਗਵਾਲਿਯਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਪਧਾਰੇ ਸਨ. ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਰੌਸ਼ਨੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ.

ਦਿਵਾਲੀਆ. ਵਿ—ਉਹ ਆਦਮੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਦਿਵਾਲਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ. ਜਿਸ ਪਾਸ ਰਿਣ ਚੁਕਾਉਣ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵਾਲਾ ੨. "ਜਿਨੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿਨਾਮਧਨ ਨ ਖਟਿਓ, ਸੇ ਦਿਵਾਲੀਏ ਜੁਗ ਮਾਹਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਲਾ)

ਦਿਵਾਲੈ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵਾਲਯ ਅਤੇ ਦੇਵਾਲਯ.

ਦਿਵੈ. ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਵੈ. "ਦਾਨ ਅਣਮੰਗਿਆ ਦਿਵੈ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧)

[2]ਤਿਥਿ ਤਤ੍ਵ ਆਦਿ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਚੌਦੇਂ ਦੀ ਸੰਝ ਨੂੰ ਮੌਸ ਤਿਥਿ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਦੀਵੇ ਜਗਾਣੇ ਅਤੇ ਲਕਸ਼ਮੀ ਪੂਜਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ. ਜੇ ਮੌਸ ਦਾ ਸੰਯੋਗ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਦ ਅਮਾਵਸ ਦੀ ਸੰਝ ਨੂੰ ਇਹ ਤਿਹਾਰ ਮਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਏ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਸੁਖਰਾਤ੍ਰਿ" ਹੈ.

ਦਿਵੈਯਾ. ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਦਿਵੋਦਾਸ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਭੀਮਰਥ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਇਸ ਨੂੰ ਧਨ੍ਵੰਤਰਿ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤਰਦਨ ਵਡਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੨ ਹਰਿਵੰਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਵਧ੍ਰਯਸ਼੍ਵ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਮੇਨਕਾ ਅਪਸਰਾ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਅਹਲਜਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ੩ ਇੱਕ ਪਵਿਤ੍ਰਾਤਮਾ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਰਿਗ ਵੇਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਲਈ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਸੰਬਰ ਰਾਖਸ ਦੀਆਂ ਸੌ ਪੁਰੀਆਂ ਨਾਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ.

ਦਿਵੌਕਸ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦਿਵ (ਸ੍ਵਰਗ) ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਓਕਸ (ਘਰ). ਸ੍ਵਰਗ ਨਿਵਾਸੀ ਦੇਵਤਾ.

ਦਿਵੰਗਨਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦਿਵ (ਸ੍ਵਰਗ) ਦੀ ਅੰਗਨਾ (ਇਸਤ੍ਰੀ). ਅਪਸਰਾ. "ਨਿਰਖ ਦਿਵੰਗਨ ਕੋ ਮਨ ਲਾਜੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੪੬) ੨ ਦੇਵਾਂਗਨਾ. ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਦੇਵੀ.

ਦਿਵਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਦਿਵ (ਸ੍ਵਰਗ) ਨਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਸ੍ਵਰਗੀਯ। ੨ ਚਮਕੀਲਾ. ਰੌਸ਼ਨ। ੩ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ। ੪ ਸੰਗਯਾ— ਜੌਂ. ਯਵ। ੫ ਲੌਂਗ। ੬ ਸਫੇਦ ਚੰਦਨ। ੭ ਜੀਰਾ। ੮ ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਨਾਇਕ, ਜੋ ਦੇਵਰੂਪ ਹੋਵੇ. ਜਿਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਜੈਸੇ—ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ। ੯ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਆਂਉਂ (ਇਨਸਾਫ) ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਵੱਲੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ (Ordeal). ਦੋ ਆਦਮੀ ਝਗੜਦੇ ਹੋਏ ਹਾਕਿਮ ਪਾਸ ਜਦ ਪਹੁਚਦੇ, ਤਦ ਲਿਖਤ ਗਵਾਹ ਆਦਿਕ ਦੇ ਨਾ ਹੋਣ ਪੁਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੱਚਾ ਝੂਠਾ ਪਰਖਣ ਲਈ "ਅਗਨਿਦਿਵ੍ਯ" ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗ ਅੱਗ ਅਥਵਾ ਅੱਗ ਨਾਲ ਤਪਾਏ ਲੋਹੇ ਤੇਲ ਆਦਿ ਨਾ ਸਾੜਨ, ਉਹ ਸੱਚਾ, ਅਰ ਜਿਸ ਦੇ ਸੜ ਜਾਣ ਉਹ ਝੂਠਾ. ਇਵੇਂ ਹੀ "ਜਲਦਿਵ੍ਯ" ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੋਬਕੇ ਅਤੇ "ਵਿਸ਼ਦਿਵ੍ਯ" ਜ਼ਹਿਰ ਖਵਾਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ. ਐਸੇ ਹੀ ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਦਿਵ੍ਯ ਸਨ.[1] ਇਸ ਬਾਬਤ ਦੇਖੋ, ਆਗਨੇਯ ਪੁਰਾਣ ਅਧ੍ਯਾਯ ੨੫੫ ਅਤੇ ਯਾਗ੍ਯਵਲਕ੍ਯ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ, ਵ੍ਯਵਹਾਰਾਧ੍ਯਾਯ, ਦਿਵ੍ਯ ਪ੍ਰਕਰਣ, ਤਥਾ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਨੀਤਿ ਅਤੇ ਮਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਆਦਿ.

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਨੇ ਦਿਵ੍ਯਨ੍ਯਾਯ ਹੁਕਮਨ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਰ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਤਪਾਵਸ. "ਤਿਹ ਤੇ ਤੁਮ ਦਿੱਬ ਸੁ ਹਾਥ ਧਰੋ। ਨਹ ਔਰ ਕਛੂ ਮਨ ਫਰਕ ਕਰੋ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਦਿਵ੍ਯਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਦੇਖੋ, ਦਿਬਦਿਸਟਿ.

ਦਿਵ੍ਯਧੁਨੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਗੰਗਾ. ਜਾਨ੍ਹਵੀ। ੨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵਾਜਿਆਂ ਦੀ ਆਵਾਜ। ੩ ਅਨਾਹਤ ਸ਼ਬਦ.

ਦਿਵ੍ਯਨ੍ਯਾਯ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵ੍ਯ ੯.

ਦਿਵ੍ਯਵਰਖ. ਸੰ. ਦਿਵ੍ਯ ਵਰ੍ਸ਼. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਵਰ੍ਹਾ, ਜੋ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੇ ੩੬੦ ਵਰ੍ਹੇ ਬਰੋਬਰ ਹੈ. "ਦਿਵ੍ਯ ਸਹਸ੍ਰ ਵਰਖ ਪਰਮਾਨਾ। ਪਾਵਹਿ ਨਰਕ ਮਹਾਂ ਦੁਖ ਖਾਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦਿੜ. ਸੰ. ਦ੍ਰਿਢ—ਦ੍ਰਿਢ. ਵਿ—ਕਸਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਮਜਬੂਤ. ਪੱਕਾ। ੩ ਅਚਲ ਨਿਸਚੇ ਵਾਲਾ. "ਦਿੜ ਕਰਿ ਚਰਣ ਗਹੇ ਪ੍ਰਭੁ ਤੁਮਰੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਦਿੜਤਾ. ਦ੍ਰਿਢਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਮਜਬੂਤੀ. ਪਕਿਆਈ। ੨ ਸਿਥਰਤਾ. ਕਾਇਮੀ। ੩ ਅਚੱਲ ਸ਼੍ਰੱਧਾ. "ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲੈ ਤ ਦਿੜਤਾ ਆਵੈ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪)

ਦਿੜਮਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਅਚਲਮਤਿ. ਸਿਥਰਬੁੱਧਿ। ੨ ਵਿ—ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਮਤਿ ਵਾਲਾ.

ਦਿੜਵਾ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜਾਮਤ ਸੁਨਾਮ, ਤਸੀਲ ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਪਾਸ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਪੱਕਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪਾਸ ਕੁਝ ਰਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਭੀ ਹਨ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ੧੫ ਮੀਲ ਸੰਗਤੀਵਾਲੇ ਤਕ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਹੈ, ਅੱਗੋਂ ਪੰਜ ਮੀਲ ਕੱਚਾ ਰਸਤਾ ਹੈ.

ਦਿੜਵੈ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਦ੍ਰਵਿਡ— ਦ੍ਰਵਿੜ. ਸੰਗਯਾ—ਦੱਖਣ ਦਾ ਇੱਕ ਦੇਸ਼, ਜੋ ਉੜੀਸੇ ਦੇ ਦੱਖਣ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰਾਮੇਸ਼੍ਵਰ ਤੀਕ ਹੈ। ੩ ਦ੍ਰਵਿੜ ਦਾ ਵਸਨੀਕ. ਦ੍ਰਾਵਿੜ. "ਦਿੜਵੈ ਤਿਲੰਗੀ ਪਹਿਚਾਨੈ ਧਰਮਧਾਮ ਹੈ." (ਅਕਾਲ) ਕਿਤੇ ਦ੍ਰਿੜਵੈ ਪਾਠ ਭੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਅਰਥ ਭੀ ਇਹੋ ਹੈ.

ਦਿੜਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦ੍ਰਿਢਾਨਾ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ (ਦ੍ਰਿਢ) ਕਰਾਉਣਾ. ਨਿਸ਼ਚੇ ਵਿੱਚ ਪੱਕਾ ਕਰਾਉਣਾ.

ਦਿੜ੍ਹ. ਦੇਖੋ, ਦਿੜ.

ਦਿੜ੍ਹਮਤੀ. ਦੇਖੋ, ਦਿੜਮਤਿ.

ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. ਦੇਖੋ, ਦਿੜ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਢ.

ਦਿੜ੍ਹਵਾ. ਦੇਖੋ, ਦਿੜਵਾ.

ਦੀ. ਦਿੱਤੀ. "ਜਰਾ ਹਾਕ ਦੀ ਸਭ ਮਤਿ ਥਾਕੀ." (ਸੂਹ ਕਬੀਰ) ੨ ਦਾਨ ਕੀਤੀ। ੩ ਸੰਬੰਧ ਬੋਧਕ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ. ਕੀ. "ਤਿਸ ਦੀ ਕੀਮਤਿ ਕਿਕੁ ਹੋਇ?" (ਬਿਲਾ ਮ: ੩)

ਦੀਉ, ਦੀਓ, ਦੀਅ ਦਿੱਤਾ. ਦਾਨ ਕੀਤਾ. "ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਿਸ ਦੀਉ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਦੀਅਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦੀਵਾ. ਦੀਪਕ. "ਉੱਤਮ ਦੀਅਰਾ ਨਿਰਮਲ ਬਾਤੀ." (ਧਨਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ)

ਦੀਆ. ਦਿੱਤਾ. "ਦੀਆ ਆਦਰੁ ਲੀਆ ਬੁਲਾਇ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦੀਪਕ. ਦੀਵਾ. "ਤਿਹ ਰਾਵਨ ਘਰਿ ਦੀਆ ਨ ਬਾਤੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਦੀਈ. ਦਿੱਤੀ. ਦਾਨ ਕੀਤੀ. "ਕਬੀਰ ਦੀਈ ਸੰਸਾਰ ਕਉ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ)

ਦੀਏ. ਦਿੱਤੇ. ਦਾਨ ਕੀਤੇ। ੨ ਦੀਆ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. ਦੀਵੇ. "ਚੰਦ

[1] ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ੯ ਦਿਵ੍ਯ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, Hindu law and customs by Dr. Jolly.

ਸੂਰਜ ਮੁਖਿ ਦੀਏ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) ਮੁੱਖ (ਪ੍ਰਧਾਨ) ਦੀਪਕ.

ਦੀਸ. ਦੇਖੋ, ਦੀਸਿ.

ਦੀਸਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਆਵਤ। ੨ ਦੇਖਦੇ. ਨਜਰ ਦੇ ਸੰਮੁਖ. "ਦੀਸਤ ਮਾਸੁ ਨ ਖਾਹਿ ਬਿਲਾਈ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਭਾਵ—ਮਨ ਦੀ ਵ੍ਰਿੱਤੀ, ਭੋਗਦੇ ਸਾਮਾਨ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਪੁਰ ਭੀ ਉਪਰਾਮ ਹੈ.

ਦੀਸਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦਿਸਣਾ.

ਦੀਸਿ. ਸੰ. ਦ੍ਰਿਸ਼ਿ—ਦ੍ਰਿਸ਼ਿ. ਸੰਗਯਾ—ਨਜਰ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਨਿਗਾਹ.

ਦੀਸਿਆਵਤ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਆਉਂਦਾ (ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ). "ਦੀਸਿਆਵਤ ਹੈ ਬਹੁਤ ਭੀਹਾਲਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਦੀਸੰ. ਸੰ. ਦੇਸ਼ਿਕ. ਰਾਹ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ. ਗੁਰੂ. "ਕਰ ਸੁਕਦੀਸੰ." (ਦੱਤਾਵ) ਦੱਤ ਨੇ ਤੋਤਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਰਕੇ.

ਦੀਹ. ਵਿ—ਦੀਰਘ. ਲੰਬਾ (ਲੰਮਾ). ੨ ਵਡਾ. "ਦੈਰੇ ਦੈਰੇ ਦੀਹ ਦਮਾਮਾ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੩ ਗੁਰੁ ਅਕਰ. ਦੋ ਮਾਤ੍ਰਾ ਵਾਲਾ ਅੱਖਰ। ੪ ਡਿੰਗ. ਦਿਨ. ਦੇਖੋ, ਦਿਹ.

ਦੀਕ੍ਸ਼ਾ, ਦੀਖਿਆ ਸੰ. ਦੀਕ੍ਸ਼. ਧਾ—ਯਗ੍ਯ ਕਰਨਾ, ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ, ਧਰਮ ਸਿਖਾਉਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦੀਕ੍ਸ਼ਾ. ਧਰਮਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼. ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਦੀਕ੍ਸ਼ਾ ਦਾ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਗ੍ਯਾਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਰ ਜਿਸ ਤੋਂ ਬੰਧਨ ਕ੍ਸ਼ਯ ਹੋ ਜਾਣ. "ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕੀ ਪੂਰੀ ਦੀਖਿਆ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਦੀਗ. ਸੰ. ਦਿਕ. ਦਿਸ਼ਾ. ਤ਼ਰਫ਼. "ਦੋਊ ਦੀਗ ਢੋਲ ਬਾਜੈ." (ਸਲੋਹ)

ਦੀਗਰ. ਫ਼ਾ دیگر ਵਿ—ਦੂਜਾ. ਦੂਸਰਾ। ੨ ਅਨ੍ਯ. ਹੋਰ। ੩ ਬੇਗਾਨਾ. ਓਪਰਾ.

ਦੀਛਾ, ਦੀਛਿਆ ਦੇਖੋ, ਦੀਕ੍ਸ਼ਾ.

ਦੀਜੈ. ਦਾਨ ਕਰੀਜੈ. "ਦੀਜੈ ਨਾਮੁ ਰਹੈ ਗੁਨ ਗਾਇ." (ਬਸੰ ਮ: ੯)

ਦੀਠ, ਦੀਠਿ ਸੰ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ—ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਸੰਗਯਾ—ਨਜਰ. ਨਿਗਾਹ.

ਦੀਠਿਬੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਇੰਦ੍ਰਜਾਲ ਦੇ ਖੇਲ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਦਾ ਹੋਰ ਦਿੱਸੇ. ਭਾਵ—ਹੱਥ ਦੀ ਅਜੇਹੀ ਚਾਲਾਕੀ ਕਿ ਤਮਾਸ਼ਾ ਦੇਖਣ ਵਾਲੇ ਅਸਲੀਅਤ ਨਾ ਵੇਖ ਸਕਣ. Legerdemain.

ਦੀਤ, ਦੀਤਾ ਦਿੱਤਾ. ਦੱਤ. "ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਹਰਿਜਸ ਦੀਤ." (ਨਟ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫) "ਤਿਸੁ ਅਭੈਦਾਨੁ ਦੀਤਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਦੀਦ. ਫ਼ਾ دید ਵਿ—ਦੇਖਿਆ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤਮਾਸ਼ਾ.

ਦੀਦਹ. ਫ਼ਾ دیدہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੇਤ੍ਰ. ਅੱਖ। ੨ ਵਿ—ਦੇਖਿਆ ਹੋਇਆ.

ਦੀਦਨ. ਫ਼ਾ دیدن ਕ੍ਰਿ—ਦੇਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਦੀਦਨੇ ਦੀਦਾਰ ਸਾਹਿਬ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੫)

ਦੀਦਬਾਨ. ਫ਼ਾ دیدبان ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ. ਪਹਿਰੇਦਾਰ। ੨ ਉਹ ਸੁਰਾਖ਼ (ਛਿਦ੍ਰ) ਜਿਸ ਵਿੱਚਦੀਂ ਦੇਖੀਏ। ੩ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਸ਼ਿਸਤ ਲੈਣ ਦਾ ਛਿਦ੍ਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚਦੀਂ ਮੱਖੀ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਨਾਲ ਨਜਰ ਜੋੜੀਏ. "ਦੀਦਮਾਨ, ਮਨ, ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ, ਲਛ, ਮੱਖੀ ਜੁਤ ਸਭ ਸੋਇ। ਪਾਂਚੋਂ ਜੇ ਇਕਸੂਤ ਹ੍ਵੈਂ ਹਤਯੋ ਬਚੈ ਨਹਿ ਕੋਇ ॥" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੀਦਮ. ਫ਼ਾ دیدم ਮੈ ਦੇਖਿਆ.

ਦੀਦਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਦੀਦਬਾਨ.

ਦੀਦਾ. ਦੇਖੋ, ਦੀਦਹ.

ਦੀਦਾਰ. ਫ਼ਾ دیدار ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਰਸ਼ਨ.

ਦੀਦਾਰਸਰ. ਦੇਖੋ, ਬੁਰਮਾਜਰਾ.

ਦੀਦਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਦਿਦਾਰੀ.

ਦੀਦਾਰੁ. ਦੇਖੋ, ਦੀਦਾਰ. "ਦੀਦਾਰੁ ਪੂਰੇ ਪਾਇਸਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਦੀਦੇਮ. ਫ਼ਾ دیدیم ਅਸੀਂ ਦੇਖਿਆ.

ਦੀਦੰ. ਦੇਖੋ, ਚਸ਼ਮਦੀਦ, ਦੀਦਨ ਅਤੇ ਦੀਦਮ. "ਬੰਦੇ! ਚਸਮਦੀਦੰ ਫਨਾਇ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੫)

ਦੀ ਧਰ ਮੋਰ. (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਵਾ—ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਧਰਾ (ਜਮੀਨ) ਮੇਰੀ. ਨਿਵਾਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਠਹਿਰਾਈ ਹੋਈ ਭੂਮਿ.

ਦੀਧਿਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਯ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਕਿਰਨ। ੨ ਚਮਕ.

ਦੀਨ. ਦਿੱਤਾ. ਦਿੱਤੀ. "ਦੀਨ ਗਰੀਬੀ ਆਪਨੀ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ "ਦਾਤਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ" ਦਾ ਆਦਿ ਅਤੇ ਅੰਤ ਦਾ ਅੱਖਰ ਲੈਕੇ ਭਾਵ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ—

"ਦਦੇ ਦਾਤਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਕਕੇ ਕੀਮਤਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਈ,
ਸੋ ਦੀਨ ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸਰਣਾਈ."

੩ ਸੰ. ਵਿ—ਦਰਿਦ੍ਰ. ਗ਼ਰੀਬ. "ਦੀਨਦੁਖ ਭੰਜਨ ਦਯਾਲ ਪ੍ਰਭੁ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੪ ਕਮਜ਼ੋਰ. "ਭਾਵਨਾ ਯਕੀਨ ਦੀਨ." (ਅਕਾਲ) ੫ ਅਨਾਥ. "ਦੀਨ ਦੁਆਰੈ ਆਇਓ ਠਾਕੁਰ!" (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੬ ਸੰ. ਦੈਨ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੀਨਤਾ. "ਦੂਖ ਦੀਨ ਨ ਭਉ ਬਿਆਪੈ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੭ ਅ਼ دین ਧਰਮ. ਮਜਹਬ. "ਦੀਨ ਬਿਸਾਰਿਓ ਰੇ ਦਿਵਾਨੇ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ੮ ਪਰਲੋਕ. "ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ ਏਕ ਤੂਹੀ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੫)

ਦੀਨਇਲਾਹੀ. ਦੇਖੋ, ਅਕਬਰ.

ਦਿਨ ਕਾ ਬਉਰਾ. ਵਿ—ਮਤਾਂਧ. ਮਜਹਬ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਵਿੱਚ ਪਾਗਲ ਹੋਇਆ. "ਖਬਰਿ ਨ ਕਰਹਿ ਦੀਨ ਕੇ ਬਉਰੇ!" (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਦੀਨਕਿਰਪਾਈ, ਦੀਨਕ੍ਰਿਪਾਲ ਵਿ—ਦੀਨਾਂ ਪੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੀਨਕ੍ਰਿਪਾਲੁ. "ਮੋਹਨ ਦੀਨਕਿਰਪਾਈ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਦੀਨਤਾ, ਦੀਨਤ੍ਵ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਰੀਬੀ. ਦਰਿਦ੍ਰਤਾ। ੨ ਉਦਾਸੀ. ਮਨ ਦੀ ਖਿੰਨ ਦਸ਼ਾ। ੩ ਅਪਮਾਨਭਰੀ ਨੰਮ੍ਰਤਾ.

ਦੀਨਦਇਆਰ, ਦੀਨਦਇਆਲ, ਦੀਨਦਯਾਲ, ਦੀਨਦਿਆਲ ਵਿ—ਦੀਨਦਯਾਲੁ. ਦੀਨਾਂ ਉੱਪਰ ਦਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਕਰ ਦੇਇ ਰਾਖਹੁ, ਗੋਬਿੰਦ ਦੀਨਦਇਆਰਾ!" (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਦੀਨਦਇਆਲ ਸਦਾ ਦੁਖਭੰਜਨ." (ਧਨਾ ਮ: ੯) "ਦੀਨਦਯਾਲ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਭੁ ਪੂਰਨ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫)

ਦੀਨਦੁਨੀ / **ਦੀਨਦੁਨੀਆ** ਧਰਮ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ. ਮਜ਼ਹਬ ਅਤੇ ਲੋਕ. ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਪਰਮਾਰਥ. "ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ ਏਕ ਤੂਹੀ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੫) "ਦੀਨ ਦੁਨੀਆ ਤੇਰੀ ਟੇਕ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਦੀਨਦੈਆਲ. ਦੇਖੋ, ਦੀਨਦਯਾਲ. "ਦੀਨਦੈਆਲ ਸਦਾ ਕਿਰਪਾਲਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਦੀਨਪਨਾਹੀ. ਫ਼ਾ دین پناہی ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਧਰਮਰਖ੍ਯਾ. ਧਰਮਪਾਲਨ.

ਦੀਨਬਾਂਧਵ / **ਦੀਨਬੰਧ** / **ਦੀਨਬੰਧਪ** / **ਦੀਨਬੰਧਰੋ** / **ਦੀਨਬੰਧਵ** / **ਦੀਨਬੰਧੁ** ਵਿ—ਦੀਨਾਂ ਦਾ ਬੰਧੁ (ਸਹਾਇਕ). ਦੀਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉਦਾਰਤਾ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ. "ਦੀਨਬਾਂਧਵ ਭਗਤਵਛਲ ਸਦਾ ਸਦਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲ." (ਮਾਲੀ ਮ: ੫) "ਦੀਨਬੰਧ ਸਿਮਰਿਓ ਨਹੀ ਕਬਹੁ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੯) "ਦੀਨਬੰਧਪ ਜੀਅਦਾਤਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ 'ਦੀਨ ਬੰਧਰੋ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਦੀਨਬਾਂਧਵ ਦਾ ਭੀ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਦੀਨਬੰਧਰੋ ਦਾਸ ਦਾਸਰੋ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਦੀਨ ਬਾਂਧਵ ਦਾ ਦਾਸਾਨੁਦਾਸ.

ਦੀਨਮਨਾ. ਵਿ—ਦੁਖੀ ਮਨ ਵਾਲਾ. ਮਨ ਵਿੱਚ ਦੀਨਤਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. "ਸਕੁਚਤ ਦੀਨਮਨਾ ਕਰ ਜੋਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੀਨਾ. ਦਿੱਤਾ. ਦੀਆ. "ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਲਾਲਨਾ ਗੁਰਿ ਮਨੁ ਦੀਨਾ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਦੀਨ ਦਾ. ਦੀਨ ਦੀ. "ਬਿਨਉ ਸੁਨਹੁ ਇਕ ਦੀਨਾ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

੩ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਜਿਲਾ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਮੋਗਾ, ਥਾਣਾ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਇਸ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ "ਲੋਹਗੜ੍ਹ" ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਦਰਬਾਰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਰਿਆਸਤ ਫਰੀਦਕੋਟ ਨੇ ਕਰਵਾਈ ਹੈ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕ਼ਰੀਬ ਦੋ ਸੌ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਮ ਹੈ. ਮੇਲਾ ਮਾਘੀ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰਾਮਪੁਰਾਫੂਲ ਤੋਂ ੧੮ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਅਤੇ ਜੈਤੋ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ੧੮ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਜ਼ਫ਼ਰ ਨਾਮਾ" ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਲਿਖ ਕੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਪਰ "ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ" ਤੋਂ ਮਲੂਮ ਹੋਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਲਿਖਣ ਸਮੇਂ ਕਲਗੀਧਰ ਕਾਂਗੜ ਵਿਰਾਜਦੇ ਸਨ.[1] ਦੇਖੋ, ਜਫਰਨਾਮਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦਯਾਲਪੁਰਾ। ੪ ਸੰ. ਚੂਹੀ. ਮੂਸਿਕਾ.

ਦੀਨਾਦੀਨ. ਵਿ—ਦੀਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਹਾ ਦੀਨ. ਅਤਿ ਦੀਨ। ੨ ਦੀਨ ਨੂੰ ਅਦੀਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੀਨਾਂ ਦੀ ਦੀਨਤਾ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਦੀਨਾਦੀਨ ਦਇਆਲ ਭਏ ਹੈਂ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੪)

ਦੀਨਾਧੀਨ. ਵਿ—ਦੀਨਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ. ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਵਸ਼ ਆਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੀਨ ਅਤੇ ਅਧੀਨ.

ਦੀਨਾਨਗਰ. ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਜਿਲੇ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ਅੱਠ ਮੀਲ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਅਦੀਨਾਬੇਗ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਹੈ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਪੁਰ ਕਬਜਾ ਕਰਕੇ ਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਸੀ.

ਦੀਨਾਨਾਥ. ਦੀਨਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ. "ਦੀਨਾਨਾਥ ਸਕਲ ਭੈਭੰਜਨ." (ਸੋਰ ਮ: ੯) ੨ ਦੀਵਾਨ ਦੀਨਾ ਨਾਥ. ਬਖ਼ਤਮੱਲ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਦੇ ਬੁਲਾਉਣ ਪੁਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਸਨ ੧੮੧੫ ਵਿੱਚ ਲਹੌਰ ਆਇਆ ਅਰ ਸਨ ੧੮੧੮ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਦੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ. ਸਨ ੧੮੨੬ ਵਿੱਚ ਗੰਗਾ ਰਾਮ ਦੇ ਮਰਣ ਪੁਰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਹਰ ਇਸ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਹੋਈ. ਸਨ ੧੮੩੮ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾਨ (Finance Minister) ਹੋਇਆ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਇਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸੀ. ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿਖਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਤੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਇਨਾਮ, ਤਨਖ਼੍ਵਾਹ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕ਼ੀ ਅਤੇ ਜਾਗੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ.

ਇਹ ਵਡਾ ਚਤੁਰ ਅਤੇ ਜਮਾਨੇ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਸੀ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪਿੱਛੋਂ ਲਹੌਰ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਵਰਤੇ, ਪਰ ਦੀਵਾਨ ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਾ, ਸਗੋਂ ਸਰ ਹੈਨਰੀ ਲਾਰੈਂਸ ਅਤੇ ਜਾਨ ਲਾਰੈਂਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਤੋਂ ਨਾਬਾਲਿਗ਼ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਿਲੀਪ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਦਾ ਖ਼ਿਤਾਬ ਅਤੇ ਕਲਾਨੌਰ ਦਾ ਇਲਾਕ਼ਾ ਜਾਗੀਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ. ਰਾਜਾ ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਮਦਨੀ ੪੬੪੬੦) ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਸੀ. ਦੀਨਾਨਾਥ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੮੫੭ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਲਹੌਰ ਵਿਚ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਹੈ.

ਦੀਨਾਬੇਗ. ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਅਦੀਨਾਬੇਗ ਨੂੰ ਦੀਨਾਬੇਗ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਦੀਨਾਬੇਗ.

ਦੀਨਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਸੁਵਰਣ (ਸੋਨੇ) ਦਾ ਗਹਿਣਾ। ੨ ਬੱਤੀ ਰੱਤੀ ਤੋਲ ਦਾ ਇੱਕ ਸੋਨੇ ਦਾ ਸਿੱਕਾ। ੩ ਇੱਕ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਸਿੱਕਾ.[2] ਇਹ ਸਿੱਕੇ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਭੇਦ ਕਰਕੇ ਮੁੱਲ ਅਤੇ ਤੋਲ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਘੱਟ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ. ਅਕਬਰ ਵੇਲੇ ਜੋ ਸੁਇਨੇ ਦਾ ਸਿੱਕਾ "ਦੀਨਾਰ" دینار ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਤੋਲ ਛੀ ਮਾਸ਼ੇ ਭਰ ਸੀ. ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਹੀ ਅ਼ਰਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਿਆ ਸੀ.

ਦੀਨਾਰ ਸੁਰਖ਼. ਫ਼ਾ دینارِ سرخ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਅਸ਼ਰਫ਼ੀ. ਮੁਹਰ਼ ਸੁਵਰਣਮੁਦ੍ਰਾ.

ਦੀਨੁ. ਦੇਖੋ, ਦੀਨ ੭-੮. "ਦੀਨੁ ਗਵਾਇਆ ਦੁਨੀ ਸਿਉ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਦੀਨੁਧਰਨ. ਵਿ—ਦੀਨਾਂ ਨੂੰ ਉੱਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੀਨਾਂ ਦਾ ਉੱਧਾਰ ਕਰਤਾ. "ਤਬ ਆਪਨ ਕਹਿਂ ਦੀਨੁੱਧਰਨ ਕਹਾਈਐ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੪੨)

ਦੀਨੇਕੇ. ਦੇਖੋ, ਦੀਨਾ ੩.

[1] ਦੇਖੋ, ਬੈਂਤ ੫੮.

[2] ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਅਸ਼ਰਫ਼ੀ ਨੂੰ "ਦੀਨਾਰ ਸੁਰਖ਼" ਆਖਦੇ ਸਨ.

ਦੀਨੈ. ਧਰਮਰੂਪ। ੨ ਦਾਨਕਰਤਾ. ਦੇਣਵਾਲਾ. "ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਦੀਨੈ। ਕਿ ਸਰਬਤ੍ਰ ਲੀਨੈ." (ਜਾਪੁ)

ਦੀਪ. ਸੰ. ਦੀਪ੍. ਧਾ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣਾ, ਚਮਕਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦੀਵਾ. ਚਰਾਗ. "ਅੰਧਿਆਰੇ ਮਹਿ ਦੀਪ." (ਜੈਤ ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਦ੍ਵੀਪ. ਦ੍ਵੀ-ਆਪ. ਦੋ ਜਲ. ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਜਲ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਦੇਸ਼. ਟਾਪੂ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤਦੀਪ. "ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੪ ਸੱਤ ਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਕਯੋਂਕਿ ਦ੍ਵੀਪ ਸੱਤ ਮੰਨੇ ਹਨ. "ਸਤ੍ਰੈ ਸੈ ਪੈਤਾਲਿ ਮੇ ਸਾਵਨ ਸੁਦਿ ਤਿਥਿ ਦੀਪ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਸੰਮਤ ੧੭੪੫ ਸਾਵਨ ਸੁਦੀ ੭। ੫ ਦੀਪ੍ਰਿ (ਚਮਕ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਦੀਪ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਚੰਦ ਦਿਨੀਸਹਿ ਦੀਪ ਦਈ." (ਅਕਾਲ)

ਦੀਪ ਸਿਖਾ. ਦੀਵੇ ਦੀ ਸ਼ਿਖਾ (ਲਾਟ)

ਦੀਪ ਸਿੰਘ. ਇਹ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲੇ ਪਤਿ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਸੀ. ਪੈਂਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੮੬੨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੀਪਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ.

ਦੀਪਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ. ਇਹ ਪਰਗਨੇ ਲਹੌਰ ਦੇ ਪੋਹੂਵਿੰਡ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਖਰ੍ਹਾ ਗੋਤ ਦੇ ਜੱਟ ਸਨ. ਆਪ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਕੇ ਪੰਥ ਦੀ ਵਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ. ਅਨੇਕ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਣ ਲਈ ਜਾਨ ਹਥੇਲੀ ਤੇ ਰੱਖਕੇ ਅੱਗੇ ਵਧਦੇ ਸਨ. ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਕੇ ਆਪ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜੰਗ ਜਿੱਤੇ. ਦਰਬਾਰ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਆਪ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੮੧੭ ਵਿੱਚ ਰਾਮਸਰ ਪਾਸ ਧਰਮਯੁੱਧ ਕਰਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ. ਇਹ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਮਿਸਲ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ.

ਦੀਪਸੁਤ. ਸੰਗਯਾ—ਦੀਵੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਕੱਜਲ.

ਦੀਪਕ. ਸੰਗਯਾ—ਦੀਵਾ. "ਦੀਪਕ ਪਤੰਗ ਮਾਇਆ ਕੇ ਛੇਦੇ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਭਾਵ—ਗ੍ਯਾਨ. "ਅੰਧਲੇ ਦੀਪਕ ਦੇਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਤੇਲ। ੩ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦਾਲੰਕਾਰ. ਉਪਮੇਯ ਤੇ ਉਪਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਇੱਕ ਹੀ ਪਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ, ਅਥਵਾ ਅਨੇਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਇੱਕ ਹੀ ਕਾਰਕ ਵਰਣਨ ਕਰੀਏ, ਤਦ "ਦੀਪਕ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸੁਰ ਤਾਰ ਹੀ ਤੇ ਗੀਤ ਚਿਤ੍ਰਿਤ ਕਰੇ ਤੇ ਭੀਤਿ
ਸਾਚ ਕੀ ਮਿਤਾਈ ਮੀਤ ਜੋਧਾ ਜੁਟੇ ਜੰਗ ਤੇ,
ਅੰਜਨ ਦਿਯੇ ਤੇ ਦ੍ਰਿਗ ਮ੍ਰਿਗ ਸਿਖਲਾਯੇ ਖੇਲ
ਫੂਲ ਸ੍ਰਿਗ ਸੌਰਭ ਸੁ ਮੰਦਿਰ ਉਤੰਗ ਤੇ,
ਵਾਰਿਧਿ ਤਰੰਗਨ ਤੇ ਅੰਗਨਾ ਸੁ ਅੰਗਨ ਤੇ
ਵਿਦ੍ਰੁਮ ਸੁਰੰਗਨ ਤੇ ਪਟ ਚਢੇ ਰੰਗ ਤੇ,
ਸਤੀ ਸਤ ਹੀ ਜਤੀ ਜਤ ਤੇ ਟਹਲ ਸਿੰਘ
ਮਾਨੁਸ ਸੁਮਤਿ ਯੁਤ ਸੋਭਤ ਸੁਸੰਗ ਤੇ.

(ਅਲੰਕਾਰ ਸਾਗਰਸੁਧਾ)

ਇਸ ਉਦਾਹਰਣ ਵਿੱਚ ਮਾਨੁਸ਼ ਉਪਮੇਯ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਉਪਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ "ਸੋਭਤ" ਪਦ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ.

ਇਸ ਅਲੰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਚਾਰ ਭੇਦ ਹੋਰ ਥਾਪੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ—ਕਾਰਕ ਦੀਪਕ, ਮਾਲਾ ਦੀਪਕ, ਆਵ੍ਰਿੱਤਿਦੀਪਕ ਅਤੇ ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਕ.

(ਅ) ਅਨੇਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਲਈ ਜੇ ਕਰਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੀ ਵਰਣਨ ਕਰੀਏ, ਅਥਵਾ ਇੱਕੋ ਕਾਰਕ ਕਹੀਏ, ਤਦ "ਕਾਰਕ ਦੀਪਕ" ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਆਪੇ ਮਾਲੀ ਆਪਿ ਸਭੁ ਸਿੰਚੈ ਆਪੇ ਹੀ ਮੁਹਿ ਪਾਏ,
ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਆਪੇ ਭੁਗਤਾ ਆਪੇ ਦੇਇ ਦਿਵਾਏ,
ਆਪੇ ਸਾਹਿਬੁ ਆਪੇ ਹੈ ਰਾਖਾ ਆਪੇ ਰਹਿਆ ਸਮਾਏ,
ਜਨੁ ਨਾਨਕ ਵਡਿਆਈ ਆਖੈ ਹਰਿ ਕਰਤੇ ਕੀ,
ਜਿਸ ਨੋ ਤਿਲ ਨ ਤਮਾਏ.

(ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਇਸ ਪਉੜੀ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਕਰਤਾ "ਹਰਿ ਕਰਤਾ" ਇੱਕੋ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

(ੲ) ਪਹਿਲੇ ਕਹੀ ਹੋਈ ਵਸਤੁ ਜੇ ਪਿਛਲੀ ਵਸਤੁ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਕਹੀ ਜਾਵੇ, ਤਦ "ਮਾਲਾ ਦੀਪਕ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਗੁਰੁਸੇਵਾ ਮਨ ਕਰਤੀ ਨਿਰਮਲ,
ਨਿਰਮਲ ਮਨ ਤੇ ਗ੍ਯਾਨ,
ਗ੍ਯਾਨ ਭਏ ਆਤਮਸੁਖ ਪਾਵੈ,
ਜਾਂਤੇ ਸਭ ਦੁਖ ਹਾਨ.

(ਸ) ਬਾਰ ਬਾਰ ਪਦ ਅਥਵਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ, ਇਹ "ਆਵ੍ਰਿੱਤਿ ਦੀਪਕ" ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ—ਪਦਾਵ੍ਰਿੱਤਿ ਅਤੇ ਅਰਥਾਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਜੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਪਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ ਤਦ ਪਦਾਵ੍ਰਿੱਤਿ ਹੈ, ਯਥਾ—

ਹਰਿਧਨ ਜਾਪ ਹਰਿਧਨ ਤਾਪ ਹਰਿਧਨ ਭੋਜਨ ਭਾਇਆ.

(ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਹਰਿ ਮੇਰਾ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਹਰਿ ਮੇਰਾ ਸਾਸਤ੍ਰ,
ਹਰਿ ਮੇਰਾ ਬੰਧਪ ਹਰਿ ਮੇਰਾ ਭਾਈ.

(ਗੂਜ ਮ: ੩)

ਸੋਈ ਗਿਆਨੀ ਸੋਈ ਧਿਆਨੀ ਸੋਈ ਪੁਰਖ ਸੁਭਾਈ.

(ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਪੰਡਿਤ ਜਨ ਮਾਤੇ ਪੜ੍ਹਿ ਪੁਰਾਨ,
ਜੋਗੀ ਮਾਤੇ ਜੋਗ ਧਿਆਨ,
ਸੰਨਿਆਸੀ ਮਾਤੇ ਅਹੰਮੇਵ,

ਤਪਸੀ ਮਾਤੇ ਤਪ ਕੈ ਭੇਵ,
ਸਭ ਮਦ ਮਾਤੇ ਕੋਊ ਨ ਜਾਗ,
ਸੰਗ ਹੀ ਚੋਰ ਘਰੁ ਮੁਸਨਲਾਗ.
(ਬਸੰ ਕਬੀਰ)

ਜੇ ਪਦ ਭਿੰਨ ਹੋਣ, ਪਰ ਅਰਥ ਇੱਕੋ ਹੋਵੇ ਤਦ "ਅਰਥਾਵ੍ਰਿੱਤਿ" ਦੀਪਕ ਹੈ, ਯਥਾ—

ਨਾਕੋ ਮੇਰਾ ਦੁਸਮਨ ਰਹਿਆ,
ਨਾ ਹਮ ਕਿਸ ਕੇ ਬੈਰਾਈ, × × ×
ਸਭ ਕੋ ਮੀਤ ਹਮ ਆਪਨ ਕੀਨਾ,
ਹਮ ਸਭਨਾ ਕੇ ਸਾਜਨ.
(ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਆਪਿ ਪਵਿਤੁ ਪਾਵਨ ਸਭਿ ਕੀਨੇ,
ਰਾਮਰਸਾਇਣੁ ਰਸਨਾ ਚੀਨੇ.
(ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਸੁਸਾ ਅਵਾਸ ਗਏ ਸੁਖਰਾਸੀ, ਮਿਲੀ ਸੋਦਰੀ ਹਿਤ ਸੋਂ.
(ਨਾਪ੍ਰ)

ਪੇਖ ਛਬਿ ਦੇਖ ਦੁਤਿ ਨਾਰਿ ਸੁਰ ਲੋਭਹੀਂ.
(ਕਲਕੀ)

ਉੱਪਰਲੇ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨ ਪਦਾਂ ਕਰਕੇ ਇੱਕੋ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

(ਹ) ਜੇ ਇੱਕ ਹੀ ਪਦ ਪਿਛਲੇ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੇ, ਤਦ "ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਕ" ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਦੀਵਾ ਦੇਹਲੀ ਪੁਰ ਰੱਖਿਆ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਪ੍ਰਭੁ ਕੀਜੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ ਹਮ ਹਰਿਗੁਣ ਗਾਵਹਿਗੇ.
(ਕਲਿ ਮ: ੪)

ਇੱਥੇ "ਕ੍ਰਿਪਾ" ਪਦ ਕੀਜੈ ਅਤੇ ਨਿਧਾਨ ਦੋਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ—ਕੀਜੈ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਨਿਧਾਨ। ੪ ਕਾਮਦੇਵ, ਮਨਮਥ। ੫ ਕੇਸਰ। ੬ ਭੁੱਖ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਦਾਰਥ। ੭ ਬਾਜ਼ ਪੰਛੀ। ੮ ਹਨੁਮਤ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਛੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਰਾਗ, ਜੋ ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ ਦਾ ਹੈ. ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਭ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਨਿਸ਼ਾਦ ਵਰਜਿਤ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਗ੍ਰਹ ਸੁਰ ਸ਼ੜਜ ਹੈ. ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਰ ਹੈ. ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦੀਪਕ ਨੂੰ ਕਲਯਾਣ ਠਾਟ ਦਾ ਦੱਸ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਦ ਵਰਜਿਤ ਸੁਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਭੈਰਵ ਠਾਟ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਨਿਸ਼ਾਦ ਦੋਵੇਂ ਵਰਜਿਤ ਲਿਖੇ ਹਨ। ੯ ਵਿ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ. ਉਜਾਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਦੀਪਕੁ. ਦੀਵਾ. ਦੇਖੋ, ਦੀਪਕ. "ਦੀਪਕੁ ਤੇ ਦੀਪਕੁ ਪਰਗਾਸਿਆ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧)

ਦੀਪਕੁਤਿਹਲੋਇ. ਸੰਗਜਾ—ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਦੀਵਾ, ਸੂਰਜ. "ਗੁਰੁ ਦੀਪਕੁ ਤਿਹ ਲੋਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ.

ਦੀਪਘ੍ਰਿਤ. ਘ੍ਰਿਤਦੀਪਕ੍ ਘਿਉ ਦਾ ਦੀਵਾ. "ਧੂਪ ਦੀਪਘ੍ਰਿਤ ਸਾਜਿ ਆਰਤੀ." (ਧਨਾ ਸੈਣ)

ਦੀਪਤ. ਸੰ. ਦੀਪ੍ਤ. ਵਿ—ਰੌਸ਼ਨ. ਚਮਕਦਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਸੁਰਣ. ਸੋਨਾ। ੩ ਸ਼ੇਰ. ਸਿੰਘ.

ਦੀਪਤਿ. ਸੰ. ਦੀਪ੍ਤਿ. ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਭਾ. ਚਮਕ. ਰੌਸ਼ਨੀ. "ਦੀਪਕ ਦੀਪਤਿ ਪਰਹੀ ਫੀਕੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦੀਪਦਾਨ. ਸੰਗਜਾ—ਦੀਵਾ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ।[1] ੨ ਆਰਤੀ ਨਾਲ ਦੇਵਪੂਜਨ. "ਦੀਪਦਾਨ ਤਰੁਨੀ ਤਿਨ ਕੀਨਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੩) ਹਿੰਦੂਮਤ ਵਾਂਙ ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ ਭੀ ਦੀਪਦਾਨ ਦੀ ਰਸਮ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, Ex ਕਾਂਡ ੪੦ ਆਯਤ ੨੪ ਅਤੇ ੨੫.

ਦੀਪਨ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਜ੍ਵਲਿਤ ਕਰਨ (ਮਚਾਉਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਪੇਟ ਦੀ ਅਗਨਿ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਚੂਰਣ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ. ਸੁੰਢ, ਜੀਰਾ, ਪੋਦੀਨਾ, ਅਜਵਾਇਨ, ਮਘਪਿੱਪਲੀ, ਦਾਲਚੀਨੀ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ 'ਦੀਪਨ' ਸੰਗਜਾ ਹੈ.

ਦੀਪਮਾਲਾ, **ਦੀਪਮਾਲਿਕਾ** } ਦੀਪਾਵਲੀ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵਾਲੀ ੨.

ਦੀਂ ਪਰਵਰੀ. ਫ਼ਾ دین پروری ਸੰਗਜਾ—ਧਰਮ ਰਖ੍ਯਾ. ਦੀਨ ਦੀ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ.

ਦੀਪਾ. ਦੀਪਕ. ਦੀਵਾ. ਦੀਪ. "ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦਿ ਉਜਾਰੋ ਦੀਪਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ। ੩ ਡੱਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ। ੪ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਗਜਾਨੀ ਸਿੱਖ। ੫ ਕਾਸਰਾ ਗੋਤ੍ਰ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਲਾਂਗਰੀ ਸੀ.

ਦੀਪਾਇਓ, **ਦੀਪਾਇਆ**, **ਦੀਪਾਇਹੁ** } ਦੀਪ੍ਤ ਕੀਤਾ. ਜਗਾਇਆ. ਮਚਾਇਆ. ਪ੍ਰਜ੍ਵਲਿਤ ਕੀਤਾ। ੨ ਰੌਸ਼ਨ ਹੋਇਆ. "ਘਟਿ ਚਾਨਣਾ ਤਨਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਾਇਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਦੀਪਾਈ. ਦੀਪ੍ਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ. "ਚਰਾਗ ਦੀਪਾਈ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਸੰਗਜਾ—ਦੀਪ੍ਤਿ. ਪ੍ਰਭਾ. ਰੌਸ਼ਨੀ. "ਕਲਿ ਅੰਧਕਾਰ ਦੀਪਾਈ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੫)

ਦੀਪਾਹਾ. ਦੀਪਕਰੂਪ ਹੈ. ਰੌਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਆਪੇ ਦੀਪ ਲੋਅ ਦੀਪਾਹਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੪)

ਦੀਪਾਹਿ. ਦੀਪ੍ਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਦਾ ਹੈ. "ਅੰਧਕਾਰ ਦੀਪਕ ਦੀਪਾਹਿ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਦੀਪਾਯਉ. ਦੀਪ੍ਤ (ਰੌਸ਼ਨ) ਕੀਤਾ. "ਸਬਦ ਦੀਪਕ ਦੀਪਾਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਦੀਪਾਲਪੁਰ. ਦੇਖੋ, ਦੀਪਾਲਪੁਰ ਅਤੇ ਨਾਨਕਿਆਨਾ ਨੰ: ੩.

ਦੀਪਾਵਲੀ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵਾਲੀ ੨.

[1] ਹਿੰਦੂ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮਰਣ ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਮੋਏ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨਿਮਿੱਤ ਭੀ ਦੀਵਾ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਰੀਤਿ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦੀਵਾ ੨.

ਦੀਪ੍ਰ } **ਦੀਪ੍ਰਿ** } ਦੇਖੋ, ਦੀਪਤ ਅਤੇ ਦੀਪਤਿ.

ਦੀਪਨ. ਸੰ. ਵਿ—ਜਲਾਨੇ ਯੋਗ੍ਯ. ਮਚਾਉਣ ਲਾਇਕ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਜਵਾਯਨ। ੩ ਜੀਰਾ। ੪ ਭੁੱਖ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪਦਾਰਥ.

ਦੀਪ੍ਯਮਾਨ. ਸੰ. ਵਿ—ਚਮਕਦਾ ਹੋਇਆ. ਰੌਸ਼ਨ.

ਦੀਬਾਚਾ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵਾਜਾ.

ਦੀਬਾਣ } **ਦੀਬਾਣੁ** } **ਦੀਬਾਨ** } **ਦੀਬਾਨੁ** } ਅ਼ ديوان ਦੀਵਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਰਬਾਰ. ਸਭਾ. "ਜੋ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿਦੀਬਾਣ ਸਿਉ ਜੋ ਸਭਨੀ ਦੀਬਾਣੀ ਮਿਲਿਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) ਸੋ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜਾਂ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਹੈ। ੨ ਕਚਹਿਰੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. ਨ੍ਯਾਯਆਲਯ। ੩ ਇਨਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਹਾਕਿਮ. "ਸੋ ਐਸਾ ਹਰਿ ਦੀਬਾਨ ਵਸਿਆ ਭਗਤਾ ਕੈ ਹਿਰਦੈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਵਡ) "ਦੀਬਾਨੁ ਏਕੋ ਕਲਮ ਏਕਾ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੪ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵੇਲੇ ਨਾਜ਼ਿਮ (ਸੂਬੇ) ਦਾ ਮਾਲੀ ਮੰਤ੍ਰੀ। ੫ ਬਹੁਤ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਜ਼ੀਰ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਸਦਦੇ ਹਨ। ੬ ਦੇਖੋ, ਦੀਵਾਨ ੨.

ਦੀਬੋ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਣਾ.

ਦੀਮਕ. ਦੇਖੋ, ਸਿਉਂਕ.

ਦੀਯਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੀਪਕ. ਦੀਪ. "ਪਤੰਗ ਜਿਉਂ ਟੂਟ ਪਰੇ ਅਵਿਲੋਕ ਦੀਯਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਦਿੱਤਾ. ਦਾਨ ਕੀਤਾ.

ਦੀਰਘ. ਸੰ. ਦੀਘੰ. ਵਿ—ਲੰਮਾ। ੨ ਚੌੜਾ. ਮੋਟਾ। ੩ ਵਡਾ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਲ ਬਿਰਛ। ੫ ਊਂਟ. ਸ਼ੁਤਰ। ੬ ਦੋ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਅੱਖਰ. ਗੁਰੁ. "ਆਪਸ ਕਉ ਦੀਰਘ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ਅਉਰਨ ਕੋ ਲਗ ਮਾਤ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਦੀਰਘ (ਗੁਰੁ) ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਲਘੁ ਜਾਣਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰੁ ੫.

ਦੀਰਘਸੂਤ੍ਰੀ. ਸੰ. ਦੀਰ੍ਘਸੂਤ੍ਰਿਨ੍. ਵਿ—ਦੇਰ ਵਿੱਚ ਸੂਤ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤਖਾਣ ਅਤੇ ਰਾਜ। ੨ ਭਾਵ—ਹਰੇਕ ਕੰਮ ਨੂੰ ਢਿੱਲ ਨਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਦੀਰਘਕਾਇ } **ਦੀਰਘਕਾਯ** } ਵਿ—ਦੀਘੰ (ਲੰਮਾ) ਹੈ ਕਾਯ (ਜਿਸਮ) ਜਿਸ ਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਦੈਤ ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਸੀ, ਇਸ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਨੇ ਮਾਰਿਆ. "ਦੀਰਘਕਾਇ ਐਸ ਰਿਪੁ ਭਯੋ." (ਸੂਰਜਾਵ) ਦੇਖੋ, ਬਾਣ ੫। ੩ ਦੇਖੋ, ਗਯ ੮.

ਦੀਰਘਕੰਠ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੰਮੀ ਗਰਦਨ ਵਾਲਾ ਬਗੁਲਾ. ਨੜੀ। ੨ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਦੈਤ। ੩ ਸ਼ੁਤਰ. ਊਂਟ। ੪ ਵਿ—ਲੰਮੀ ਗਰਦਨ ਵਾਲਾ.

ਦੀਰਘਜੀਵੀ. ਸੰ. ਦੀਰ੍ਘਜੀਵਿਨ੍. ਵਿ—ਚਿਰਜੀਵੀ. ਦੇਰ ਤਕ ਜੀਉਣ ਵਾਲਾ. ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਚਿਰਜੀਵੀ ੨.

ਦੀਰਘਤਮਾ. ਦੇਖੋ, ਉੱਤਥ.

ਦੀਰਘ ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਦੀਰਘ.

ਦੀਰਘਦਰਸੀ. ਸੰ. ਦੀਰ੍ਘਦਰ੍ਸ਼ਿਨ੍. ਵਿ—ਦੂਰੰਦੇਸ਼. ਲੰਮੀ ਨਜਰ ਨਾਲ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ. "ਦੀਰਘਦਰਸੀ ਜੇ ਮਤਿਵਾਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦੀਰਘਦਾੜ੍ਹ. ਵਿ—ਵਡੀਆਂ ਦਾੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਦੈਤ, ਜੋ ਸਤ੍ਯਸੰਧ ਰਾਜੇ ਨਾਲ ਲੜਿਆ. ਦੇਖੋ, ਚੌਪਈ ੨। ੩ ਵਰਾਹ ਅਵਤਾਰ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਹੁੱਡਾਂ ਬਹੁਤ ਵਡੀਆਂ ਸਨ.

ਦੀਰਘਦ੍ਰਿਸਟਿ } **ਦੀਰਘਦ੍ਰਿਸ਼੍ਰਿ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੰਮੀ ਨਜਰ. ਦੂਰੰਦੇਸ਼ੀ.

ਦੀਰਘਪਤ੍ਰ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੰਮੀ ਭੂਕਾਂ ਵਾਲਾ ਗਠਾ. ਪਿਆਜ। ੨ ਕੇਲਾ.

ਦੀਰਘਬਪੁ. ਦੀਘੰ ਹੈ ਵਪੁ (ਦੇਹ) ਜਿਸ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਦੀਰਘਕਾਯ.

ਦੀਰਘਬਾਹੁ. ਵਿ—ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਭਾਰੀ ਭੁਜਾਨ.

ਦੀਰਘਰੋਗ. ਵਿ—ਵਡਾ ਰੋਗ. ਚਿਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਰੋਗ. ਪੁਰਾਣਾ ਰੋਗ. "ਹਉਮੈ ਦੀਰਘਰੋਗ ਹੈ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਦੀਰਘਾ. ਦੇਖੋ, ਨੌਕਾ.

ਦੀਰਘਾਯੁ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਉਮਰ ਵਡੀ ਹੈ. ਚਿਰਜੀਵੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਉਂ। ੩ ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਰਿਖੀ। ੪ ਸਿੰਮਲ ਬਿਰਛ। ੫ ਕੋਈ ਜੀਵ ਅਥਵਾ ਬਿਰਛ ਆਦਿਕ ਜੋ ਚਿਰ ਤਕ ਨਾ ਮਰੇ.

ਦੀਰਣ. ਸੰ. ਦੀਣੰ. ਵਿ—ਪਾਟਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਵਿਦੀਰਣ ਕੀਤਾ. ਪਾੜਿਆ. ਚੀਰਿਆ.

ਦੀਵਟ } **ਦੀਵਟੀ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੀਪਾਟਿਕਾ. ਦੀਪਕ ਰੱਖਣ ਦੀ ਟਿਕਟਿਕੀ। ੨ ਮਸਾਲ. ਮਸ਼ਅ਼ਲ. "ਜਾਰ ਦੀਵਟੈਂ ਤਸਕਰ ਧਾਏ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੯੬) ੩ ਦੀਵੇ ਦੀ ਵੱਟੀ. "ਜੋਤਿ ਦੀਵਟੀ ਘਟ ਮਹਿ ਜੋਇ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਵਾਰ ੭) ੪ ਦੀਵੇ ਦੀ ਠੂਠੀ. "ਦੇਹ ਦੀਵਟੀ ਕੇ ਵਿਖੈ ਨੇਹ ਮੋਹ ਭਰਪੂਰ। ਬਾਤੀ ਵਿਸ਼ਯਨ ਵਾਸਨਾ ਅਗਨਿ ਗ੍ਯਾਨ ਤੇ ਦੂਰ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦੀਵਨ } **ਦੀਵਨਾ** } **ਦੀਵਰਾ** } **ਦੀਵੜਾ** } **ਦੀਵਾ** } ਦੇਣਾ. ਦਾਨ ਕਰਨਾ. ਦੇਵਨ. "ਪ੍ਰਭੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਜਿਸ ਦੀਵਨਾ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫) ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੀਪਕ. ਦੀਪ. ਚਰਾਗ਼. "ਜਉ ਤੁਮ ਦੀਵਰਾ, ਤਉ ਹਮ ਬਾਤੀ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ) "ਦੀਵੜੇ ਗਇਆ ਬੁਝਾਇ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਇੱਥੇ ਦੀਵੇ ਤੋਂ ਭਾਵ ਨੇਤ੍ਰ ਹੈ. "ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਦੀਵੜੇ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਹਿੰਦੂ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਮਰਣ ਵੇਲੇ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰਾਧ ਆਦਿ ਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਦੀਪਦਾਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਵ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਣੀ ਹਿਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਹੈ. "ਦੀਵਾ ਮੇਰਾ ਏਕੁ ਨਾਮੁ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) "ਐਸਾ ਦੀਵਾ ਬਾਲੈ ਕੋਇ। ਨਾਨਕ ਸੋ ਪਾਰੰਗਤਿ ਹੋਇ." (ਰਾਮ ਮ: ੧)

ਦੀਵਾਨ. ਦੇਖੋ, ਦੀਬਾਨ. "ਸਭਨਾ ਦੀਵਾਨ ਦਇਆਲਾ." (ਵਡ ਮ: ੩) ੨ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਪੁਸ੍ਤਕ ਵਿੱਚ. ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ. ਦੇਖੋ, ਦੀਵਾਨ ਗੋਯਾ.

ਦੀਵਾਨਆਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਦੀਵਾਨ (ਸਭਾ ਸਮਾਜ), ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਮ ਲੋਕ ਜਮਾ ਹੋਣ. ਸਰਵ ਸਾਧਾਰਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋ ਸਕਣ। ੨ ਉਹ ਮਕਾਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਮ ਲੋਕ ਜਾਕੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਸਕਣ. ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵੇਲੇ ਦਿੱਲੀ ਆਗਰੇ ਲਹੌਰ ਆਦਿ

ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਮਕਾਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਰਬਾਰ ਕਰਕੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਦੀ ਆਗਜਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ. ਲਹੌਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਵਿੱਚ ਚਾਲੀ ਸਤੂਨਾਂ (ਥਮਲਿਆਂ) ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਆਲੀਸ਼ਾਨ "ਦੀਵਾਨ ਆਮ" ਹੈ. ਜੋ ਸਨ ੧੬੨੮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਆਸਫ਼ਖ਼ਾਨ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ। ੩ ਉਹ ਦੀਵਾਨ (ਮਜਲਿਸ) ਜੋ ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਸਾਧਾਰਣ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ. House of Commons.

ਦੀਵਾਨ ਖਾਸ. ਉਹ ਦੀਵਾਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖਾਸ (ਵਿਸ਼ੇਸ) ਲੋਕ ਜਾ ਸਕਣ। ੨ ਉਹ ਮਕਾਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖਾਸ ਖਾਸ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰਖਦੇ ਹਨ. ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵੇਲੇ ਸ਼ਾਹੀ ਕਿਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਮਕਾਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਨ। ੩ ਖ਼ਾਸ ਪਦਵੀ ਦੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਜ. House of Lords.

ਦੀਵਾਨਖ਼ਾਨਾ. ਫ਼ਾ دیوانخانہ ਸੰਗਜਾ—ਸਭਾਘਰ। ੨ ਰਾਜਾ ਦੇ ਅਥਵਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਦਾ ਮਕਾਨ। ੩ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਥਵਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਾ ਦਰਬਾਰੀ ਕਮਰਾ.

ਦੀਵਾਨਗੀ. ਫ਼ਾ دیوانگی ਸੰਗਜਾ—ਪਾਗਲਪਨ. ਸਿਰੜ। ੨ ਪਰਮਾਰਥ ਦੀ ਮਸ੍ਤੀ. ਦੁਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਪਰਾਮਤਾ.

ਦੀਵਾਨ ਗੋਯਾ. ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਛਾਪ 'ਗੋਯਾ' ਹੈ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮ, ਭਗਤਿ, ਗੁਰਮਹਿਮਾ ਅਤੇ ਗਜਾਨ ਦਾ ਨਿਰੂਪਣ ਹੈ. ਛੰਦਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਉੱਤਮ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਹਨ—ਬਾਵਾ ਬ੍ਰਿਜਬੱਲਭ ਸਿੰਘ ਦਾ ਰਚਿਆ "ਪ੍ਰੇਮਪਟਾਰੀ", ਅਤੇ ਭਾਈ ਮੇਘਰਾਜ ਕ੍ਰਿਤ "ਪ੍ਰੇਮਫੁਲਵਾੜੀ."

ਦੀਵਾਨ ਚੰਦ. ਮਿੱਸਰ ਦੀਵਾਨ ਚੰਦ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਦਾਰ ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਨੱਕਈ ਪਾਸ ਨੌਕਰ ਸੀ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੋਣਹਾਰ ਸਮਝ ਕੇ ਆਪਣਾ ਨੌਕਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਤੋਪਖ਼ਾਨੇ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਗ਼ੌਸ ਖ਼ਾਨ ਪਾਸ ਮੁਨਸ਼ੀ ਕੀਤਾ. ਗ਼ੌਸਖਾਨ ਦੇ ਮਰਣ ਪੁਰ ਇਹ ਤੋਪਖ਼ਾਨੇ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਵਿਖਾਈ. ਕਸ਼ਮੀਰ ਫ਼ਤੇ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾਨ ਚੰਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਹੋਰ ਭੀ ਪਾਤ੍ਰ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਾਗੀਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਖ਼ਿਤਾਬ "ਜ਼ਫਰਜੰਗ ਬਹਾਦੁਰ" ਮਿਲਿਆ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੮੨੫ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

ਦੀਵਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵਾਨਾ.

ਦੀਵਾਨਿ. ਦੀਵਾਨ ਨੇ। ੨ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ. "ਦੀਵਾਨਿ ਬੁਲਾਇਆ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ)

ਦੀਵਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵਾਨੀ। ੨ ਦਰਬਾਰੀ. ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ. "ਦਾਸੁ ਦੀਵਾਨੀ ਹੋਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਦੀਵਾਰ, ਦੀਵਾਲ ਫ਼ਾ دیوار ਅਥਵਾ دیوال ਸੰਗਜਾ—ਕੰਧ. ਭੀਤ. ਭਿੱਤਿ.

ਦੀਵਾਲੀ. ਦੀਪਾਵਲਿ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵਾਲੀ ੨. "ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਰਾਤਿ ਦੀਵੇ ਬਾਲੀਅਨਿ." (ਭਾਗੁ)

ਦੀਵਾਲੀਆ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵਾਲੀਆ.

ਦੁ. ਵਿ—ਦੋ (ਦ੍ਵਿ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਦੁ ਪਗ ਨ ਭੱਜੇ." (ਰਾਮਾਵ) ਦੇਖੋ, ਦੁਚਿਤਾ, ਦੁਵਿਧਾ ਆਦਿ.

ਦੁਅ. ਵਿ—ਦ੍ਵਿ. ਦੋ.

ਦੁਅਸਪ. ਫ਼ਾ. ਮੁਗ਼ਲ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਉਹ ਘੋੜਚੜ੍ਹਾ ਨੌਕਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੋ ਘੋੜੇ ਰੱਖਣੇ ਪੈਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦੂਹਰੀ ਤਨਖ਼੍ਵਾਹ ਪਾਉਂਦਾ ਸੀ.

ਦੁਆ, ਦੁਆਉ, ਦੁਆਇ ਸੰਗਜਾ—ਔਸ਼ਧ. ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ. ਦੇਖੋ, ਦਵਾ। ੨ ਅ਼ دعا ਦੁਆ਼. ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ. ਬੇਨਤੀ। ੩ ਅਸੀਸ. ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ. "ਅੰਧਾ ਅਖਰੁ ਵਾਉ ਦੁਆਉ." (ਗਉ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਅੰਧਾ ਅਖਰ ਅਤੇ ਵਾਉ ਦੁਆਉ. "ਲੈਦਾ ਬਦਦੁਆਇ ਤੂੰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਦੇਨਿ ਦੁਆਈ ਸੇ ਮਰਹਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਦੁਆਸਿ. ਸੰ. ਦ੍ਵਿਸ—ਦ੍ਵਿਸ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੁਬਾਰਾ. ਦੂਜੀ ਵਾਰ. "ਓਨਾ ਪਾਸਿ ਦੁਆਸਿ ਨ ਭਿਟੀਐ, ਜਿਨ ਅੰਤਰਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਚੰਡਾਲ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪) ਕਿਤੇ ਅਚਾਨਕ ਇੱਕ ਵੇਰ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਏ.

ਦੁਆਤ. ਦੇਖੋ, ਦਵਾਤ.

ਦੁਆਦਸ. ਸੰ. ਦ੍ਵਾਦਸ਼. ਵਿ—ਬਾਰਾਂ. ਦੋ ਅਤੇ ਦਸ਼-੧੨.

ਦੁਆਦਸ ਅੰਗੁਲ. ਬਾਰਾਂ ਅੰਗੁਲ ਪਵਨ (ਸ੍ਵਾਸ), ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਖ ਤੋਂ ਬਾਰਾਂ ਅੰਗੁਲ ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਾਹਰ ਜਾਣਾ ਯੋਗੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ. ਵਸਿਸ਼੍ਠ ਨੇ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

"ਦ੍ਵਾਦਸ਼ਾਂਗੁਲ ਪਰ੍‍ਯੰਤੇ ਨਾਸਾਗ੍ਰੇ ਵਿਮਲੇਂਬਰੇ."

ਦੁਆਦਸ ਸਿਲਾ. ਦ੍ਵਾਦਸ਼ (ਬਾਰਾਂ) ਸਿਲਾ (ਪਾਖਾਣ). ਪੱਥਰ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਬਾਰਾਂ ਮੂਰਤੀਆਂ. ਮਤਭੇਦ ਕਰਕੇ ਇਹ ਬਾਰਾਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹਨ—

(ੳ) ਵਿਸ਼ਨੁ, ਲਕ੍ਸ਼ਮੀ, ਸ਼ਿਵ, ਪਾਰਵਤੀ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਸਰਸ੍ਵਤੀ, ਗਣੇਸ਼, ਕਾਲੀ, ਭੈਰਵ, ਸੂਰਯ, ਇੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਯਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਮਾ.

(ਅ) ਵੈਦਜਨਾਥ ਮਹਾਤਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਜੋਤਿਰਲਿੰਗ—

੧ ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਤੋਂ ਸੱਠ ਕੋਹ ਪੂਰਵ ਪਰਿਭਾਸ ਖੇਤ੍ਰ ਵਿੱਚ "ਸੋਮਨਾਥ." ਦੇਖੋ, ਮਹ਼ਮੂਦ ਗ਼ਜ਼ਨਵੀ.

੨ ਕਿਸਕਿੰਧਾ ਪਾਸ ਸ਼੍ਰੀਸ਼ੈਲ ਨਾਮਕ ਪਹਾੜ ਤੇ "ਮੱਲਿਕਾਰ੍‍ਜੁਨ," ਜੋ ਕ੍ਰਿਸਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ.

੩ ਉੱਜੈਨਿ ਪੁਰੀ ਵਿੱਚ "ਮਹਾਕਾਲ."ਸਨ ੧੨੩੧ ਵਿੱਚ ਅਲਤਮਸ਼ ਇਸ ਲਿੰਗ ਨੂੰ ਪੁੱਟਕੇ ਦਿੱਲੀ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਥਾਂ ਚੂਰਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ.

੪ ਮਧ੍ਯ ਭਾਰਤ (C.P.) ਦੇ ਨੀਮਾੜ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਨਰਮਦਾ ਨਦੀ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ "ਓਅੰਕਾਰੇਸ਼੍ਵਰ." ਇਸ ਲਿੰਗ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਕਸਬੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭੀ "ਓਅੰਕਾਰੇਸ਼੍ਵਰ" ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਸੇ ਥਾਂ ਨਰਮਦਾ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਮਮਲੇਸ਼੍ਵਰ (ਅਮਰੇਸ਼੍ਵਰ) ਸ਼ਿਵ ਮੰਦਿਰ

ਹੈ. ਕਿਤਨਿਆਂ ਦਾ ਖ਼ਜਾਲ ਹੈ ਕਿ ਬਾਰਾਂ ਜੋਤਿਰਲਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਅਮਰੇਸ਼੍ਵਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਮਰੇਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਓਅੰਕਾਰੇਸ਼੍ਵਰ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ.

੫ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਦੇਵਗੜ੍ਹ (ਦੇਵਘਰ) ਨਾਮਕ ਨਗਰ ਵਿੱਚ "ਵੈਦ੍ਯਨਾਥ" ਜੋ ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ੨੦੧ ਮੀਲ ਹੈ.

੬ ਪੂਨੇ ਪਾਸ ਸਾਕਿਨੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ "ਭੀਮਸ਼ੰਕਰ."

੭ ਲੰਕਾ ਦੇ ਪੁਲ (ਸੇਤੁਬੰਧ) ਪਾਸ "ਰਾਮੇਸ਼੍ਵਰ." ਦੇਖੋ, ਰਾਮੇਸ਼੍ਵਰ ੪.

੮ ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਕੋਹ ਪੁਰ "ਨਾਗੇਸ਼੍ਵਰ."

੯ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿੱਚ "ਵਿਸ਼੍ਵੇਸ਼੍ਵਰ.

੧੦ ਗੋਦਾਵਰੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪੰਜਵਟੀ ਪਾਸ, "ਤ੍ਰ੍ਯੰਬਕ."

੧੧ ਹਿਮਾਲਯ ਵਿੱਚ ਬਦਰੀ ਨਾਰਾਯਣ ਪਾਸ "ਕੇਦਾਰਨਾਥ."

੧੨ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਪਾਸ "ਘ੍ਰਿਸ੍ਣੇਸ਼੍ਵਰ." (ਧ੍ਰਿਸ਼੍ਣੇਸ਼੍ਵਰ). "ਜੇ ਓਹ ਦੁਆਦਸ ਸਿਲਾ ਪੁਜਾਵੈ." (ਗੌਂਡ ਰਵਿਦਾਸ) ਦੇਖੋ, ਲਿੰਗ ੫.

ਦੁਆਦਸ ਸੇਵਾ. ਬਾਰਾਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ. ਦੇਖੋ, ਦੁਆਦਸ ਸਿਲਾ (ੳ). ੨ ਬਾਰਾਂ ਜੋਤਿਰ ਲਿੰਗਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ. ਦੇਖੋ, ਦੁਆਦਸ ਸਿਲਾ (ਅ). ੩ ਬਾਰਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ। ੪ ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਇਹ ਹੈ—

ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਚਲਨਾ, ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ, ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਧਾਮ ਪਰਸਣ ਲਈ ਯਾਤ੍ਰਾ, ਇਹ ਤਿੰਨ ਪਦਸੇਵਾ ਹਨ.

ਪੂਜਾ ਵਾਸਤੇ ਫੁੱਲ ਪੱਤੇ ਤੋੜਨੇ, ਝਾੜੂ ਦੇਣਾ, ਮੂਰਤੀ ਦਾ ਸਨਾਨ ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ ਕਰਾਉਣਾ, ਇਹ ਤਿੰਨ ਕਰਸੇਵਾ ਹਨ.

ਨਾਮਕੀਰਤਨ, ਇਹ ਬਾਣੀਸੇਵਾ ਹੈ.

ਹਰਿਕਥਾ ਸੁਣਨੀ, ਇਹ ਕਰਣਸੇਵਾ ਹੈ.

ਮੂਰਤੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ, ਇਹ ਨੇਤ੍ਰਸੇਵਾ ਹੈ.

ਠਾਕੁਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਿਰ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਣਾਮ ਇਹ ਦੋ ਸਿਰ ਸੇਵਾ ਹਨ.

ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹੇ ਫੁੱਲ ਸੁੰਘਣੇ ਨਾਸਿਕਾ ਸੇਵਾ ਹਨ. "ਜਉ ਗੁਰਦੇਉ ਤ ਦੁਆਦਸ ਸੇਵਾ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਦੁਆਦਸ ਦਲ. ਬਾਰਾਂ ਪਤ੍ਰ। ੨ ਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਕਲਪਿਆ ਹੋਇਆ ਬਾਰਾਂ ਪੰਖੜੀਆਂ ਦਾ ਮਣਿਪੂਰ ਚਕ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਖਟਚਕ੍ਰ. "ਦੁਆਦਸ ਦਲ ਅਭ ਅੰਤਰਿ ਮੰਤ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ਮਣਿਪੂਰ ਚਕ੍ਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਜਪੀਦਾ ਹੈ.

ਦੁਆਦਸਭੂਸਣ, ਦੁਆਦਸਭੂਖਣ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਦ੍ਵਾਦਸ਼ (ਬਾਰਾਂ) ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਗਹਿਣੇ:—

੧ ਸਿਰਭੂਸਣ, ੨ ਮਸ੍ਤਕਭੂਸਣ, ੩ ਨਾਸਿਕਾਭੂਸਣ, ੪ ਕੰਠਭੂਸਣ, ੬ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਭੂਸਣ, ੮ ਪਹੁੰਚਿਆਂ ਦੇ ਭੂਸਣ, ੯ ਆਰਸੀ ਮੁੰਦ੍ਰੀ ਆਦਿ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਭੂਸਣ, ੧੦ ਕਟਿਭੂਸਣ, ੧੨ ਚਰਣਾਂ ਦੇ ਭੂਸਣ.

ਸ਼ੁਭਗੁਣ ਰੂਪ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਭੂਸਣ—

ਸੀਲ ਔ ਲਾਜ ਮਿਠਾਸ ਬਤਾਨ ਮੋ
ਤੈਸ ਦ੍ਰਿਢਾਈ ਸੁਧਰਮ ਮਯੂਸਨ,
ਸਾਧੁਤਾ ਔ ਪਤਿਵ੍ਰੱਤ ਅਦੋਸ ਮਿਤਾਈ
ਸਬੈ ਸੋਂ ਨ ਕਾਹੂੰ ਕੋ ਦੂਸਨ,
ਤੈਸ ਵਿਨੈ ਔ ਅਚਾਰ ਛਿਮਾ ਗੁਰੁ—
ਲੋਗਨ ਸੇਇਬੋ ਹੈ ਬਿਨ ਦੂਸਨ,
ਏਈ ਤਿਯਾਨ ਕੇ ਤੀਰਥ ਸੇ ਸੁਖ
ਕੀਰਤਿਕਾਰਿ ਦੁਆਦਸ ਭੂਸਨ.

ਦੇਖੋ, ਭੂਖਣ.

ਦੁਆਦਸ ਵਾਕ. ਬਾਰਾਂ ਵਾਕ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਮਹਾਵਾਕ ੪. "ਆਦਿ ਦੁਆਦਸ ਵਾਕ ਬਖਾਨੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦੁਆਦਸਿ. ਦੇਖੋ, ਦੁਆਦਸੀ.

ਦੁਆਦਸਿਮੁਦ੍ਰਾ. ਮਜਹਬੀ ਬਾਰਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹ—ਜਨੇਊ, ਮ੍ਰਿਗਚਰਮ, ਮੁੰਜ ਦੀ ਤੜਾਗੀ, ਕਮੰਡਲੁ, ਸ਼ਿਖਾ, ਇਹ ਪੰਚ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੀ ਮੁਦ੍ਰਾ.

ਤਿਲਕ, ਕੰਠੀ, ਤੁਲਸੀਮਾਲਾ, ਤਿੰਨ ਵੈਸ਼ਨਵ ਮੁਦ੍ਰਾ.

ਰੁਦ੍ਰਾਕਮਾਲਾ, ਤ੍ਰਿਪੁੰਡ੍ਰ, ਸ਼ੈਵ ਮੁਦ੍ਰਾ.

ਮੁਦ੍ਰਾ (ਮੁੰਦਾ) ਯੋਗੀਮੁਦ੍ਰਾ.

ਤ੍ਰਿਦੰਡ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀਮੁਦ੍ਰਾ. "ਦੁਆਦਸਿਮੁਦ੍ਰਾ ਮਨੁ ਅਉਧੂਤਾ." (ਬਿਲਾ ਥਿਤੀ ਮ: ੧) ਬਾਰਾਂ ਮੁਦ੍ਰਾ ਤੋਂ ਮਨ ਉਪਰਾਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ੨ ਦ੍ਵਾਦਸੀ ਤਿਥਿ ਵਿੱਚ "ਭੇਖਮੁਦ੍ਰਾ" (ਦਿਖਾਵੇ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ) ਤੋਂ ਮਨ ਵਿਰਕ੍ਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

ਦੁਆਦਸੀ. ਸੰ. ਦ੍ਵਾਦਸ਼ੀ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀ ਬਾਰਵੀਂ ਤਿਥਿ. "ਦੁਆਦਸੀ ਦਇਆ ਦਾਨ ਕਰਿ ਜਾਣੈ." (ਬਿਲਾ ਥਿਤੀ ਮ: ੧)

ਦੁਆਪਰ. ਸੰ. ਦ੍ਵਾਪਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋ (ਸਤਯੁਗ ਅਤੇ ਤ੍ਰੇਤਾ) ਤੋਂ ਪਰਲਾ ਤੀਸਰਾ ਯੁਗ. ਦੇਖੋ, ਯੁਗ। ੨ ਸੰਸ਼ਯ. ਸੰਸਾ. ਸ਼ੱਕ.

ਦੁਆਪਰਿ, ਦੁਆਪੁਰਿ ਦ੍ਵਾਪਰ ਯੁਗ ਵਿੱਚ. "ਦੁਆਪਰਿ ਪੂਜਾਚਾਰ." (ਰਾਮ ਮ: ੩) "ਦਇਆ ਦੁਆਪਰਿ ਅਧੀ ਹੋਈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਦੁਆਬ, ਦੁਆਬਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋ ਜਲਾਂ ਦੇ ਮੱਧ ਦਾ ਦੇਸ਼. ਦੋ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਲਾ ਦੇਸ਼. ਦ੍ਵੀਪ। ੨ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਤਲੁਜ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ਦੇ ਮੱਧ ਦਾ ਦੇਸ਼। ੩ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੁਆਬਿਆਂ ਦੇ ਜੁਗਰਾਫੀਏ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖਾਸ ਸੰਕੇਤ ਹਨ—ਬਿਸਤ, ਬਾਰੀ, ਰਚਨਾ, ਚਜ.[1]

ਦੁਆਰ. ਸੰ. ਦ੍ਵਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਰਵਾਜ਼ਾ. ਦਰ. "ਮਰਉ ਤ ਹਰਿ ਕੈ ਦੁਆਰ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਗੋਲਕ. "ਨਉ ਦੁਆਰੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਏ ਦਸਵਾ ਗੁਪਤ ਰਖਾਇਆ." (ਅਨੰਦੁ)

ਦੁਆਰਹਿ ਦੁਆਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦਰ ਬਦਰ. ਪ੍ਰਤਿ ਦਰਵਾਜ਼ੇ. "ਦੁਆਰਹਿ ਦੁਆਰਿ ਸੁਆਨ ਜਿਉ ਡੋਲਤ." (ਆਸਾ ਮ: ੯)

ਦੁਆਰਕਾ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਵਾਰਾਵਤੀ.

[1] ਬਿਆਸ ਸਤਲੁਜ "ਬਿਸਤ," ਬਿਆਸ ਰਾਵੀ "ਬਾਰੀ," ਰਾਵੀ ਚਨਾਬ "ਰਚਨਾ," ਚਨਾਬ ਜਿਹਲਮ "ਚਜ."

ਦੁਆਰਕੇਅ. ਦ੍ਵਾਰਿਕੇਯ. ਵਿ—ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਦੇਵ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦੁਆਰਕੇਅਨਨਿ. ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਵਾਲੇ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ) ਦੀ ਰਾਣੀ, ਯਮੁਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦੁਆਰਕੇਂਦ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇਵ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦੁਆਰਪਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਵਾਰਪਾਲ. ਡਿਹੁਡੀ ਬਰਦਾਰ. ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦਾ ਪਹਿਰੂ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦ੍ਵਾਰਪਾਲ ੨.

ਦੁਆਰਬਾਰ. ਦੇਖੋ, ਬਾਰੁ.

ਦੁਆਰਵਤੀ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਵਾਰਾਵਤੀ.

ਦੁਆਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ. "ਕਾਸੀ ਕਾਂਤੀ ਪੁਰੀ ਦੁਆਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੨ ਦਰਵਾਜ਼ਾ. ਦ੍ਵਾਰ। ੩ ਵ੍ਯ—ਜ਼ਰੀਅ਼ਹ ਸੇ. ਵਸੀਲੇ ਤੋਂ. "ਗੁਰ ਦੁਆਰੈ ਕੋ ਪਾਵਏ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੩)

ਦੁਆਰਿ. ਦ੍ਵਾਰ (ਦਰ) ਤੇ. ਬੂਹੇ ਉੱਪਰ. "ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਦੁਆਰਿ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਦੁਆਰ। ੨ ਦ੍ਵਾਰਾ. ਮਾਰਫ਼ਤ. ਦੇਖੋ, ਦੁਆਰਾ ੩.

ਦੁਆਰਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਵਾਰਾਵਤੀ.

ਦੁਆਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ. ਤਾਕੀ। ੨ ਬਜ਼ਰਿਅ਼ਹ. ਮਅ਼ਰਫ਼ਤ. "ਪਾਈਐ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਦੁਆਰੁ. ਦੇਖੋ, ਦੁਆਰ.

ਦੁਆਰੈ. ਵ੍ਯ—ਦੇਖੋ, ਦੁਆਰਾ ੩। ੨ ਭਾਂਤ (ਪ੍ਰਕਾਰ) ਸੇ. ਢੰਗ ਨਾਲ. "ਜਿਤੁ ਦੁਆਰੈ ਉਬਰੈ ਤਿਤੈ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਲਾ)

ਦੁਆਲ. ਸੰਗਯਾ—ਦੀਵਾਰ. ਕੰਧ। ੨ ਫ਼ਾ دوال ਦੁਵਾਲ. ਚਮੜੇ ਦਾ ਤਸਮਾ. "ਦੁਆਲ ਪਾਰੰ ਪਧਾਰੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਚਿਲਤਾ। ੩ ਬਾਜ਼ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਪਾਇਆ ਚਮੜੇ ਦਾ ਤਸਮਾ। ੪ ਤਲਵਾਰ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਚਮਕੀਲੀ ਹੋਵੇ। ੫ ਨਗਾਰਾ ਬਜਾਉਣ ਦੀ ਚੰਮ ਦੀ ਬੱਧਰੀ। ੬ ਛਲ. ਕਪਟ.

ਦੁਆਲਭਾਥਾ. ਦੁਵਾਲਭਾਥਾ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਮ ਦੀ ਦੁਵਾਲ (ਬੱਧਰੀ), ਜਿਸ ਨਾਲ ਭੱਥਾ (ਤੀਰਕਸ਼) ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇ.

ਦੁਆਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਗਿਰਦਾ. ਘੇਰਾ। ੨ ਦੇਵਾਲਯ. ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਮੰਦਿਰ.

ਦੁਆਲੈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਚੁਫੇਰੇ. ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ. "ਮਸਤਕਿ ਪਦਮੁ ਦੁਆਲੈ ਮਣੀ." (ਰਾਮ ਬੇਣੀ) ਮਸਤਕ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰ ਦਲ ਦਾ ਕਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਮਣੀ ਵਾਂਙ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦਲ (ਪਤ੍ਰ) ਹਨ. ਭਾਵ—ਨਿਰਲੇਪ ਖ਼ਿਆਲਾਂ ਵਾਲਾ ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ ਦਿਮਾਗ਼.

ਦੁਐ / **ਦੁਇ** ਵਿ—ਦ੍ਵਿ. ਦੋ. "ਦੁਇ ਸੇਰ ਮਾਗਉ ਚੂਨਾ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਦ੍ਵੈਤ. ਦੇਖੋ, ਬਰੀ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੋਵੇਂ. ਦੋਨੋ. "ਦੁਇ ਕਰ ਜੋੜਿ ਕਰਉ ਅਰਦਾਸਿ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਦੁਇ ਅਖਰ. ਦੋ ਅੱਖਰ "ਵਾਹ", "ਸਤਿ" ਅਥਵਾ "ਰਾਮ". "ਦੁਇ ਅਖਰ ਦੁਇ ਨਾਵਾ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ਇਹ ਦੋ ਅੱਖਰ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਤਾਰਣ ਲਈ ਨੌਕਾ ਰੂਪ ਹਨ.

ਦੁਇ ਸਿਰੇ. ਦੇਖੋ, ਦੂਹਾ ੧.

ਦੁਇ ਸੁਰ. ਦੋ ਸ੍ਵਰ. ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ.

ਦੁਇ ਤੂੰ ਬਰੀ. ਦੇਖੋ, ਬਰੀ.

ਦੁਇ ਦੀਵੇ. ਦੋ ਦੀਪਕ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਅਤੇ ਸੂਰਜ. "ਦੁਇ ਦੀਵੇ ਚਉਦਹ ਹਟਨਾਲੇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੨ ਦੋ ਨੇਤ੍ਰ.

ਦੁਇ ਨਾਵਾ. ਦੇਖੋ, ਦੁਇ ਅਖਰ.

ਦੁਇ ਪਖ. ਦੋ ਪਕ੍ਸ਼. ਪੇਉਕੇ ਅਤੇ ਸਾਹੁਰੇ। ੨ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ. "ਦੁਖੀ ਦੁਹਾਗਨਿ ਦੁਇ ਪਖ ਹੀਨੀ." (ਸੂਹੀ ਰਵਿਦਾਸ) ੩ ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਪਰਮਾਰਥ। ੪ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹੇਰਾ ਅਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪੱਖ.

ਦੁਇ ਪੰਖੀ / **ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੂ** ਦੋ ਪੰਛੀ. "ਨਾਨਕ ਤਰਵਰੁ ਏਕੁ ਫਲੁ ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੂ ਆਹਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

"द्वा सुपर्णा सयुजा सखाया समानं वृक्षं परिषस्व जाते। तयोरन्यः पिप्पलं स्वाद्वत्त्यन श्ननन्यो ग्रभि चाकशीति." (ਨਿਰੁਕ੍ਤ ਅ: ੧੪)

ਦੋ ਪਕ੍ਸ਼ੀ (ਜੀਵਾਤਮਾ ਅਤੇ ਈਸ਼੍ਵਰ) ਸਦਾ ਸਾਥ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮਿਤ੍ਰ ਹਨ, ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਬਿਰਛ (ਸ਼ਰੀਰ) ਨੂੰ ਅਲਿੰਗਨ ਕਰੇ ਹੋਏ ਹਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ (ਜੀਵਾਤਮਾ) ਸ੍ਵਾਦੁਫਲ (ਕਰਮਫਲ) ਨੂੰ ਖਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ (ਈਸ਼੍ਵਰ) ਨਾ ਖਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਕੇਵਲ ਦੇਖਦਾ ਹੀ ਹੈ.

ਦੁਇ ਪੰਦੀ. ਦੋ ਪੰਦ (ਸਿਖ੍ਯਾ) ਦੇਣ ਵਾਲੇ. ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮਤ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਕ. "ਦੁਇ ਪੰਦੀ ਦੁਇ ਰਾਹ ਚਲਾਏ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਦੁਇ ਰਾਹ.

ਦੁਇ ਫਲ. ਸੁਖ ਦੁਖ. ਲਾਭ ਹਾਨੀ. "ਸੰਸਾਰ ਬਿਰਖ ਕਉ ਦੁਇ ਫਲ ਲਾਏ." (ਬਸੰ ਮ: ੩)

ਦੁਇ ਬਾਪ. ਦੇਖੋ, ਦੁਇ ਮਾਈ.

ਦੁਇ ਭਾ. ਵਿ—ਦ੍ਵਿਗੁਣ. ਦੋ ਗੁਣਾ. ਦੋ ਗੁਣੀ. "ਇਕੁ ਭਾਉ ਲਥੀ ਨਾਤਿਆ, ਦੁਇਭਾ ਚੜੀਅਸੁ ਹੋਰ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਦੁਇ ਮਾਈ. ਦੋ ਮਾਤਾ. "ਦੁਇ ਮਾਈ ਦੁਇ ਬਾਪਾ ਪੜੀਅਹਿ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ਮਨ ਬਾਲਕ ਦੀ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਮਾਤਾ, ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਤੇ ਜੀਵ ਪਿਤਾ.

ਦੁਇ ਮੂਏ. ਦੇਖੋ, ਏਕ ਮਰੰਤੇ.

ਦੁਇ ਰਾਹ. ਦੋ ਮਾਰਗ. ਪ੍ਰਵ੍ਰਿੱਤੀ ਨਿਵ੍ਰਿੱਤੀ। ੨ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ। ੩ ਆਸ੍ਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਨਾਸ੍ਤਿਕਤਾ. "ਏਕੁ ਸਾਹਿਬੁ ਦੁਇ ਰਾਹ ਵਾਦ ਵਧੰਦਿਆ." (ਮ: ੧ ਧਨਾ ਛੰਤ)

ਦੁਇ ਰਾਹੁ. ਦੇਖੋ, ਦੁਇ ਰਾਹ। ੨ ਦੋ ਖੰਡ ਹੋਇਆ ਰਾਹੁ. ਰਾਹੁ ਅਤੇ ਕੇਤੁ. ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਹੂ ਦੇ ਦੋ ਟੋਟੇ ਵਿਸ਼ਨੁ ਨੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ. "ਜੇ ਦੇਹੈ ਦੁਖ ਲਾਈਐ ਪਾਪ ਗਰਹ ਦੁਇ ਰਾਹੁ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ)

ਦੁਇ ਲੋਚਨ. ਦੋ ਨੇਤ੍ਰ. ਸ੍ਥੂਲ ਅਤੇ ਸੂਕ੍ਸ਼੍ਮ ਨੇਤ੍ਰ. ਸ਼ਾਰੀਰਕ ਅਤੇ

ਆਤਮਿਕ ਨੇਤ੍ਰ. "ਦੁਇ ਦੁਇ ਲੋਚਨ ਪੇਖਾ! ਹਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਉਰੁ ਨ ਦੇਖਾ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ)

ਦੁਈ. ਵਿ—ਦੂਜੀ. ਦੂਸਰੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵੈਤ. ਦੁਵਿਧਾ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੋਵੇਂ. ਦੋਨੋਂ. "ਹਰਿ ਹਰਿਜਨ ਦੁਈ ਏਕ ਹੈਂ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਦੁਈਆ. ਵਿ—ਦ੍ਵਿਤੀਯ. ਦੂਜਾ. ਦੂਸਰਾ. "ਅਵਰੁ ਨ ਭਾਵੈ ਬਿਨ ਹਰਿ ਕੋ ਦੁਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪)

ਦੁਸ. ਸੰ. ਦੁਸ਼੍. ਧਾ—ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੋਣਾ, ਬੁਰਾ ਆਚਾਰ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋਸ਼. ਕਲੰਕ. "ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਛੀਪਾ ਦੁਸ ਟਾਰਿਓ." (ਨਟ ਮ: ੪) ਛੀਂਬੇ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਟਾਰਿਆ (ਮਿਟਾਇਆ)

ਦੁਸਹ, ਦੁਸਹਿ ਸੰ. ਦੁ:ਸਹ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਸਹਾਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ. "ਦੁਸਹ ਦੁਖ ਭਵ ਖੰਡਨੋ." (ਰਾਮ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਸ਼ਮਣ. ਵੈਰੀ.

ਦੁਸਕਰ. ਸੰ. ਦੁਸ੍ਕਰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ.

ਦੁਸਟ ਅਥਵਾ ਦੁਸਟੁ. ਸੰ. ਦੁਸ੍ਟ. ਵਿ—ਦੋਸ਼ ਸਹਿਤ. ਕਲੰਕੀ। ੨ ਖੋਟਾ. ਦੁਰਜਨ. "ਦੁਸਟ ਦੂਤ ਪਰਮੇਸਰਿ ਮਾਰੇ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਦੁਸਟ ਦੋਖਿ ਤੈਂ ਲੇਹੁ ਬਚਾਈ." (ਚੌਪਈ) ਦੇਖੋ, ਦੁਸ਼ਤ। ੩ ਵੈਰੀ. ਦੁਸ਼ਮਨ (ਦ੍ਵੇਸ਼੍ਟ). "ਸਤ੍ਰੁ ਸਬਦ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਕਹੋ ਅੰਤ ਦੁਸਟ ਪਦ ਭਾਖ." (ਸਨਾਮਾ) ਸਤ੍ਰੁਦੁਸਟ. ਵੈਰੀ ਦੀ ਵੈਰਣ, ਤਲਵਾਰ. "ਜੇ ਅਸਿਧੁਜ ਤਵ ਸਰਣੀ ਪਰੇ। ਤਿਨ ਕੇ ਦੁਸਟ ਦੁਖਿਤ ਹ੍ਵੈ ਮਰੇ." (ਚੌਪਈ)

ਦੁਸਟ ਆਤਮਾ. ਦੇਖੋ, ਦੁਸਟਾਤਮਾ ਅਤੇ ਦੁਸਟੁ ਆਤਮਾ.

ਦੁਸਟਚਉਕੜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਸ੍ਟਮੰਡਲੀ. ਪਾਮਰਾਂ ਦੀ ਟੋਲੀ. "ਦੁਸਟਚਉਕੜੀ ਸਦਾ ਕੂੜ ਕਮਾਵਹਿ, ਨਾ ਬੂਝਹਿ ਵੀਚਾਰੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੩) ੨ ਦੁਰਯੋਧਨ, ਦੁ:ਸ਼ਾਸਨ, ਕਰਣ ਅਤੇ ਸ਼ਕੁਨਿ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੌਹਾਂ ਦੀ ਟੋਲੀ.

ਦੁਸਟਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਸ੍ਟਤਾ. ਨੀਚਤਾ. ਖੋਟਿਆਈ. ਬਦੀ.

ਦੁਸਟਦਮਨ. ਵਿ—ਦੁਸ੍ਟਦਮਨ. ਦੁਸ੍ਟ (ਪਾਮਰਾਂ) ਨੂੰ ਦਮਨ (ਕੁਚਲਣ) ਵਾਲਾ. ਖੋਟਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਤਨਮਾਲ ਅਤੇ ਗੁਰਪ੍ਰਤਾਪਸੂਰਜ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉਹ ਰੂਪ, ਜੋ ਹੇਮਕੁੰਟ ਤੇ ਤਪਸਾਧਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ. "ਤਪਨ ਤਪੋ ਨਿਤ ਉਗ੍ਰ ਤੇਜ ਹ੍ਵੈ, ਦੁਸਟਦਮਨ ਨਿਜ ਨਾਮ ਧਰਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੁਸਟਨੀ. ਵਿ—ਦੁਸ੍ਟਤਾ ਵਾਲੀ. ਦੁਸ੍ਟਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਸ੍ਟ (ਵੈਰੀ) ਦੀ ਅਨੀ (ਫ਼ੌਜ). (ਸਨਾਮਾ)

ਦੁਸਟਭਾਉ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਸ੍ਟਭਾਵ. ਖੋਟਾ ਖ਼ਿਆਲ. ਨੀਚਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ. ਨੀਚਤਾ. ਬਦੀ. "ਦੁਸਟਭਾਉ ਤਜਿ ਨਿੰਦ ਪਰਾਈ." (ਮਲਾ ਮ: ੧) ਸਿਮ੍ਰਿਤਿਕਾਰ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਛੇ ਮਲਾਂ (ਰਾਗ, ਦ੍ਵੇਸ਼, ਈਰਖਾ, ਅਸੂਯਾ, ਪਰ ਅਪਕਾਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਕ੍ਰੋਧ) ਨੂੰ ਦੁਸ੍ਟ-ਭਾਵ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਦੁਸਟਾਂਤਕਰ. ਵਿ—ਦੁਸ੍ਟ (ਵੈਰੀ) ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੁਸ੍ਟਨਾਸ਼ਕ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ) ਅਵਾਣ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਅਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹਨ—ਦਸਟਾਂਤਕਰ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤਕਰ.

ਦੁਸਟਾਤਮਾ. ਸੰ. ਦੁਸ੍ਟਾਤਮਨ੍. ਵਿ—ਖੋਟੇ ਦਿਲ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਬਦੀ ਵਸਦੀ ਹੈ.

ਦੁਸਟਾਰਿਓ. ਦੋਸ-ਟਾਰਿਓ. ਦੇਖੋ, ਦੁਸ ੨। ੨ ਦੁਸ੍ਟਤਾ ਅਰ੍ਹ (ਯੋਗ੍ਯ) ਕੀਤਾ. ਦੁਰਕਾਰਿਆ. ਦੋਸੀ ਠਹਿਰਾਯਾ.

ਦੁਸਟਾਰੀ. ਦੁਸ੍ਟ-ਅਰੀ. ਪਾਮਰ ਵੈਰੀ. ਅਕਾਰਣ ਵੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕ. "ਹਰਿ ਜਪਿ ਮਲਨ ਭਏ ਦੁਸਟਾਰੀ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੫) ਹਰਿਜਪ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪਾਮਰ ਵੈਰੀ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਨਾ ਹੋਈ. "ਰਿਦ ਅੰਤਰਿ ਦੁਸਟਿ ਦੁਸਟਾਰੀ." (ਦੇਵ ਮ: ੪) ਨੀਚ ਸ਼ਤ੍ਰੂਆਂ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਦੁਸ੍ਟਤਾ ਹੈ.

ਦੁਸਟਿ, ਦੁਸਟੀ ਸੰ. ਦੁਸ੍ਟਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਸ੍ਟਤਾ. ਨੀਚਤਾ. ਖੋਟਿਆਈ. ਬਦੀ. "ਨਿੰਦਾ ਦੁਸਟੀ ਤੇ ਕਿਨਿ ਫਲੁ ਪਾਇਆ?" (ਸੋਰ ਮ: ੩) "ਵਿਚਿ ਹਉਮੈ ਦੁਸਟੀ ਪਾਈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਦੁਸਟੀਸਭਾ. ਦੁਸ੍ਟਤਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਭਾ. ਦੁਸ੍ਟਮੰਡਲੀ। ੨ ਦੁਸ੍ਟਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਦੁਸਟੀਸਭਾ ਵਿਗੁਚੀਐ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਦੁਸਟੁ. ਦੇਖੋ, ਦੁਸਟ. "ਦੁਸਟੁ ਅਹੰਕਾਰੀ ਮਾਰਿ ਪਚਾਏ." (ਗੌਂਡ ਅ: ਮ: ੫)

ਦੁਸਟੁ ਆਤਮਾ. ਦੇਖੋ, ਦੁਸਟਾਤਮਾ. "ਦੂਜੇ ਭਾਇ ਦੁਸਟੁ ਆਤਮਾ ਓਹੁ ਤੇਰੀ ਸਰਕਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ਦੁਸ੍ਟਾਤਮਾ ਲੋਕ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰਜਾ ਹੈ.

ਦੁਸ਼ਤ. ਫ਼ਾ زِشت ਵਿ—ਬੁਰਾ. ਖੋਟਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰ. ਦੁਸਟ (ਦੁਸ੍ਟ).

ਦੁਸਤਰ. ਸੰ. ਦੁਸ੍ਤਰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਤੋਂ ਤਰਨਾ ਅਤੇ ਪਾਰ ਜਾਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਵੇ.

ਦੁਸਤੂਰ. ਦੇਖੋ, ਦਸਤੂਰ.

ਦੁਸ਼ਨਾਮ. ਫ਼ਾ دُشنام ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਾਲੀ. ਨਾਮ ਦੂਸਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਦੁਸਨਾਮ ਦੇਤ ਤਬ ਗੁਰੂ ਕਉ." (ਗੁਵਿ ੬)

ਦੁਸਪ੍ਰਾਪਤ. ਸੰ. ਦੁਸ਼੍ਪ੍ਰਾਪ੍ਯ—ਦੁਸ੍ਪ੍ਰਾਪ੍ਯ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ.

ਦੁਸਮਣ, ਦੁਸਮਨ ਫ਼ਾ دُشمن ਦੁਸ਼ਮਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੈਰੀ. ਸ਼ਤ੍ਰੁ. ਦੂਸਿਤ ਹੈ ਮਨ ਜਿਸ ਦਾ. "ਦੂਤ ਦੁਸਮਣ ਸਭ ਸਜਣ ਹੋਏ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) "ਦੁਸਮਨ ਕਢੇ ਮਾਰਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਦੁਸ਼ਮਨ ਗਜ਼ੰਦ. ਫ਼ਾ دُشمن گزند ਵਿ—ਦੁਸ਼ਮਨ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਨੁਕ਼ਸਾਨ ਪੁਚਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਦੁਸ਼ਮਨੀ. ਫ਼ਾ دُشمنی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਤ੍ਰੁਤਾ. ਵੈਰ.

ਦੁਸਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ. ਦੂਜੀ ਵੱਲ. "ਰੰਗ ਸ੍ਰੋਣਤ ਰੱਤ ਕੱਢੇ ਦੁਸਰੰ." (ਸੂਰਜਾਵ) ਤੀਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ. ਦੇਖੋ, ਦੁਸਲ.

ਦੁਸਲ. ਦੋ-ਸ਼ਲਜ. ਦੇਖੋ, ਦੁਸਰ. ਜਦ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਭੇਦਕੇ ਤੀਰ ਪਾਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਤਦ ਦੋ ਛੇਦ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁ:ਸ਼ਲ. ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ ਜੋ ਦੁਰਯੋਧਨ ਦਾ ਭਾਈ ਸੀ.

ਦੁਸਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁ:ਸ਼ਲਾ. ਗਾਂਧਾਰੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਦੁਰਯੋਧਨ ਦੀ ਭੈਣ. ਇਹ ਸਿੰਧੁ ਦੇ ਰਾਜੇ ਜਯਦ੍ਰਥ ਨੂੰ

ਵਿਆਹੀ ਗਈ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਸੁਰਥ ਜਨਮਿਆ.

ਦੁਸਲੀ. ਵਿ—ਦੋ ਸ਼ਲਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਤੀਰ ਨੂੰ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚਦੀਂ ਪਾਰ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ. "ਕਿ ਕਾਮਾਦਿ ਦੁਸਲੀ." (ਦੱਤਾਵ) ਕਾਮਾਦਿ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੇਦਨ ਵਾਲਾ.

ਦੁਸ਼ਵਾਰ. ਫ਼ਾ دشوار ਵਿ—ਕਠਿਨ. ਔਖਾ. ਮੁਸ਼ਕਿਲ। ੨ ਦੁਸਹ. ਜਿਸ ਦਾ ਸਹਾਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ.

ਦੁਸਾਸਨ. ਸੰ. ਦੁ:ਸ਼ਾਸਨ. ਵਿ—ਜਿਸ ਪੁਰ ਸ਼ਾਸਨ (ਹੁਕੂਮਤ ਕਰਨੀ) ਔਖੀ ਹੋਵੇ. ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਬਾਉ ਨਾ ਮੰਨੇ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕੁਰੁਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਦੁਰਯੋਧਨ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ, ਜੋ ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਨੂੰ ਰਣਵਾਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਫੜਕੇ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਇਆ ਸੀ. ਭੀਮਸੈਨ ਨੇ ਪ੍ਰਤਿਗਯਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਅਪਮਾਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦੁਸਾਸਨ ਦਾ ਲਹੂ ਪੀਵੇਗਾ; ਸੋ ਕੁਰੁਕੇਤ੍ਰ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਸੋਲਵੇਂ ਦਿਨ ਦੁਸਾਸਨ ਦਾ ਢਿੱਡ ਪਾੜਕੇ ਭੀਮ ਨੇ ਲਹੂ ਦੀਆਂ ਚੁਲੀਆਂ ਪੀਤੀਆਂ. "ਅੰਦਰ ਸਭਾ ਦੁਸਾਸਨੈ ਮੱਥੇਵਾਲ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਆਂਦੀ." (ਭਾਗੁ)

ਦੁਸਾਸਨੈ. ਦੁ: ਸਾਸਨ ਨੇ. ਦੇਖੋ, ਦੁਸਾਸਨ.

ਦੁਸਾਂਗੀ. ਦੋ ਨੋੱਕਾਂ ਵਾਲੀ ਬਰਛੀ। ੨ ਜਟਕਾ ਸੰਦ, ਸਲੰਘ। ੩ ਖ਼ਾ. ਪਜਾਮਾ. ਘਟੁੰਨਾ. ਸਲਵਾਰ.

ਦੁਸਾਂਝ ਅਥਵਾ ਦੋਸਾਂਝ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ, ਤਸੀਲ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ, ਥਾਣਾ ਬੰਗਾ ਵਿੱਚ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬੰਗਾ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਦੋ ਮੀਲ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ.

ਇਹ ਸਾਲਮ ਪਿੰਡ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਫ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਬਤ ਸਨ ੧੯੨੦ ਦੇ ਬੰਦੋਬਸਤ ਸੰਬੰਧੀ ਮਾਲ ਦੇ ਕਾਗਜਾਂ ਵਿੱਚ ਹਵਾਲਾ ਇਉਂ ਹੈ—

"ਬਮੂਜਬ ਚਿੱਠੀ ਨੰਬਰ ੧੨, ਤਾਰੀਖ਼ ੨ ਨਵੰਬਰ ੧੮੪੭ ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਹਿੰਦ, ਯਹ ਦੇਹ (ਪਿੰਡ) ਅਹਿਦਸਿੱਖਾਨ ਸੇ ਜਾਗੀਰ ਤਾ ਕਿਆਮ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾਹਾਇ ਜੈਲ—ਸੀਸਗੰਜ, ਰਕਾਬਗੰਜ, ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਲਾਸਾਹਿਬ, ਡੇਰਾ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਸਾਹਿਬ, ਔਰ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬਦੇਵਾਂ ਸਾਹਿਬ, ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰਹਾਇ, ਵਾਕਿਆ ਦਿੱਲੀ, ਮੁਆਫ਼ ਹੈ."

ਦੁਸਾਂਝ ਕਲਾਂ. ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਫਲੌਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੋਂ ਕੀਰਤਪੁਰ ਜਾਂਦੇ ਇੱਥੇ ਠਹਿਰੇ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਉਦਾਸੀ ਹੈ. ੧੮ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੋ ਖੂਹਾਂ ਸਮੇਤ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਮੁਆਫ਼ ਹੈ. ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮੰਡਾਲੀ ਤੋਂ ਢਾਈ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ.

ਦੁਸਾਰ. ਦੂਸਰੇ ਪਾਰ. ਦੇਖੋ, ਦੁਸਰ. "ਬਾਨ ਸਨਾਹ ਦੁਸਾਰ ਕਢੇ." (ਰਾਮਾਵ)

ਦੁਸਾਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦੋਸ਼ਾਲਾ. ਪਸ਼ਮੀਨੇ ਦੀ ਦੋ ਸ਼ਾਲ (ਚਾਦਰਾਂ) ਦਾ ਜੋੜਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸੂਈ ਨਾਲ ਬੇਲ ਬੂਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਲੇ ਕਰ ਛਾਪ ਦੁਸਾਲਾ ਗਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਦੋ ਸਾਲਾ.

ਦੁਸੀਲ. ਸੰ. ਦੁ: ਸ਼ੀਲ. ਵਿ—ਬੁਰੇ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲਾ.

ਦੁਸ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਦੁਸਟ.

ਦੁਸ੍ਰ ਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਦੁਸਟਭਾਉ.

ਦੁਸਜੰਤ. ਸੰ. ਦੁਸਜੰਤ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਪੁਰੁਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਸ਼ਕੁੰਤਲਾ ਦਾ ਪਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਮਹਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਭਰਤ ਪੁਤ੍ਰ ਜਨਮਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਭਾਰਤ" ਹੋਇਆ. ਕਵਿ ਕਾਲਿਦਾਸ ਨੇ "ਅਭਿਗਜਾਨ ਸ਼ਾਕੁੰਤਲ" ਵਿੱਚ ਦੁਸਜੰਤ ਦੀ ਮਨੋਹਰ ਕਥਾ ਲਿਖੀ ਹੈ.

ਦੁਹ. ਸੰ. ਦੁਹ੍. ਧਾ—ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ, ਹਿੰਸਾ ਕਰਨਾ, ਦੁੱਧ ਚੋਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦੋਹਨ. ਦੁੱਧ ਚੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਗਲਾ ਬਾਂਧਿ ਦੁਹ ਲੇਇ ਅਹੀਰ." (ਸਾਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੩ ਸੰ. ਦ੍ਵਿ. ਦੋ. "ਦੁਤੀਆ ਦੁਹ ਕਰਿ ਜਾਨੇ ਅੰਗ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਥਿਤੀ) ਮਾਇਆ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ.

ਦੁਹਸਾਸਨ. ਦੇਖੋ, ਦੁਸਾਸਨ. "ਦੁਹਸਾਸਨ ਕੀ ਸਭਾ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਅੰਬਰ ਲੇਤ ਉਬਾਰੀਅਲੇ." (ਮਾਲੀ ਨਾਮਦੇਵ)

ਦੁਹਸਾਧ, ਦੁਹਸਾਧਜ } ਸੰ. ਦੁ: ਸਾਧਜ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ. ਜਿਸ ਦਾ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਵੇ.

ਦੁਹਸੀਲ. ਦੇਖੋ, ਦੁਸੀਲ.

ਦੁਹ ਸੁਪਨ. ਸੰ. ਦੁ:ਸ੍ਵਪ੍ਨ. ਅਮੰਗਲ ਸੂਚਕ ਸ੍ਵਪਨ. ਖੋਟਾ ਸੁਪਨਾ. "ਔਚਕ ਉਠੀ ਪਾਇ ਦੁਹ ਸੁਪਨੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)[1]

ਦੁਹਕਰ. ਸੰ. ਦੁਸ੍ਕਰ. ਵਿ—ਜੋ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਹੋ ਸਕੇ. ਜਿਸ ਦਾ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ.

ਦੁਹਕਰਮ. ਸੰ. ਦੁਸ੍ਕਰ੍ਮ. ਸੰਗਯਾ—ਨੀਚ ਕਰਮ. ਖੋਟਾ ਕਰਮ. ਕੁਕਰਮ. "ਕਰੈ ਦੁਹਕਰਮ, ਦਿਖਾਵੈ ਹੋਰ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ.

ਦੁਹਕ੍ਰਿਤ, ਦੁਹਕ੍ਰਿਤਿ } ਸੰ. ਦੁਸ਼੍ਕ੍ਰਿਤਿ—ਦੁਸ੍ਕ੍ਰਿਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਬੁਰਾ ਕਰਮ. ਕੁਕਰਮ. "ਤਜ ਸਕਲ ਦੁਹਕ੍ਰਿਤ ਦੁਰਮਤੀ." (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ)

ਦੁਹਚਾਰ. ਸੰ. ਦੁਸ੍ਚਰਿਤ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁਰਾਚਾਰ. ਬਦਚਲਨੀ। ੨ ਵਿ—ਬਦਚਲਨ. ਦੁਰਾਚਾਰੀ.

ਦੁਹਚਾਰਣਿ, ਦੁਹਚਾਰਣੀ, ਦੁਹਚਾਰੀ, ਦੁਹਚਾਰੀਆ } ਵਿ—ਦੁਸ਼੍ਚਰਿਤਾ. ਬੁਰੇ ਆਚਾਰਵਾਲੀ. ਖੋਟੇ ਚਲਨ ਵਾਲੀ. ਦੁਰਾਚਾਰੀ. ਬਦਚਲਨ. "ਦੁਹਚਾਰਣਿ ਬਦਨਾਉ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ) "ਦੁਹਚਾਰਣੀ ਕਹੀਐ ਨਿਤ ਹੋਇ ਖੁਆਰ." (ਮਲਾ ਅ: ਮ: ੩) "ਤੇ ਨਰ ਭਾਗ ਹੀਨ ਦੁਹਚਾਰੀ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੪) "ਹਮ ਮੈਲੁ ਭਰੇ ਦੁਹਚਾਰੀਆ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪)

ਦੁਹਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦੋਹਨ.

ਦੁਹਥੇ. ਦੋਨੋ ਸੇ. ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ. "ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਥੇ ਰਹੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

---

[1] ਬ੍ਰਹਮ ਵੈਵਰਤ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਦੁ:ਸ੍ਵਪਨ ਦੇ ਭੇਦ ਅਤੇ ਫਲ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹਨ.

ਦੁਹੱਥੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਥੱਪੜ। ੨ ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਮਾਰਣਾ (ਆਘਾਤ). "ਤੀਨ ਦੁਹੱਥੜ ਹਤ ਕਰ ਦੇਹੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੁਹਨ. ਦੇਖੋ, ਦੋਹਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੂਹਣ.

ਦੁਹਨਾਚਲ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੋਣ ੫.

ਦੁਹਨੀ. ਦੇਖੋ, ਦੋਹਨੀ.

ਦੁਹਨੇਸ. ਦੇਖੋ, ਦੁਹਿਣੇਸ.

ਦੁਹਮਾਰਗ. ਕੁਮਾਰਗ. ਖੋਟਾ ਰਾਹ.

ਦੁਹਮਾਰਗਿ. ਕੁਮਾਰਗ ਵਿੱਚ. "ਦੁਹਮਾਰਗਿ ਪਚੈ ਪਚਾਈ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਦੁਹਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋ ਤਹਿ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ। ੨ ਦੋ ਵਾਰ ਵਾਹੀ ਜ਼ਮੀਨ.

ਦੁਹਰਾ. ਵਿ—ਦੋ ਤਹ ਦਾ। ੨ ਦੁਗੁਣਾ.

ਦੁਹਰਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਕਹਿਣਾ. ਕਿਸੇ ਕਾਰਯ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਕਰਨਾ.

ਦੁਹਰੀਚੋਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਗਾਰੇ ਤੇ ਦੋਹਾਂ ਡੰਕਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕੋ ਵਾਰ ਪ੍ਰਹਾਰ। ੨ ਦੋਹਾਂ ਨਗਾਰਿਆਂ ਪੁਰ ਇਕੱਠਾ ਦੋ ਦੋ ਚੋਬਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਹਾਰ. "ਦੁਹਰੀ ਚੋਬ ਦਮਾਮੇ ਦੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੁਹਲ, ਦੁਹਲਕ } ਦੇਖੋ, ਢੋਲ ਅਤੇ ਢੋਲਕ.

ਦੁਹਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੋਹਾਂ. ਦੋਨੋ. ਭਾਵ—ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਅਤੇ ਉਤਪੱਤਿ ਪ੍ਰਲੈ. "ਦੁਹਾ ਸਿਰਿਆ ਕਾ ਖਸਮ ਆਪਿ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਦੋਹਨ ਕੀਤਾ. ਚੋਇਆ.

ਦੁਹਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋਹਨ (ਚੋਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਗਊ ਦੁਹਾਈ ਬਛਰਾ ਮੇਲਿ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਦੋਹਨ ਕਰਾਈ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ. ਚੋਣ ਦੀ ਉਜਰਤ। ੩ ਦੋ ਹੱਥ ਉਠਾਕੇ ਆਹ੍ਵਾਨ (ਬੁਲਾਉਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਪੁਕਾਰਨ ਦੀ ਸੱਦ. "ਬੋਲਹੁ ਭਈਆ! ਰਾਮ ਕੀ ਦੁਹਾਈ." (ਕੇਦਾ ਕਬੀਰ)

ਦੁਹਾਗ. ਸੰ. ਦੁਰ੍‍ਭਾਗ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੋਟੀ ਕ੍ਰਿਸਮਤ. ਮੰਦ ਭਾਗ। ੨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਸਿਰੋਂ ਪਤਿ ਦਾ ਹੱਥ ਪਰੇ ਹੋਣਾ। ੩ ਰੰਡੇਪਾ.

ਦੁਹਾਗਣ, ਦੁਹਾਗਣਿ, ਦੁਹਾਗਣੀ, ਦੁਹਾਗਨਿ, ਦੁਹਾਗਨੀ } ਸੰ. ਦੁਰ੍‍ਭਗਾ. ਵਿ—ਖੋਟੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੀ। ੨ ਵਿਧਵਾ. "ਦਸ ਨਾਰੀ ਮੈ ਕਰੀ ਦੁਹਾਗਨਿ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੫) ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਮੈ ਰੰਡੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਭਾਵ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਨ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ.

ਦੁਹਾਜੂ. ਸੰ. ਦ੍ਵਿਭਾਰ੍‍ਯ. ਵਿ—ਦੂਜੀ ਭਾਰਯਾ (ਵਹੁਟੀ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਆਨੰਦ ਦੀ ਰੀਤਿ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਵਿਧਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਘਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰ. ਦ੍ਵਾਜ. ਦੋਗਲਾ, ਜੋ ਇੱਕ ਬਾਪ ਦਾ ਨਹੀਂ.

ਦੁਹਾਵਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋਹਨ (ਚੋਣ) ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ. ਦੋਹਨ ਕਰਾਈ ਦੀ ਉਜਰਤ.

ਦੁਹਾਵੈ. ਦੋਹਨ ਕਰਾਵੈ. ਚੁਆਵੈ। ੨ ਦੋਹਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਚੋਂਦਾ ਹੈ. "ਬੈਲ ਕਉ ਨੇਤ੍ਰਾ ਪਾਇ ਦੁਹਾਵੈ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਦੁਹਿਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦੋਹਨ.

ਦੁਹਿਤਾ. ਸੰ. ਦੁਹਿਤ੍ਰਿ—ਦੁਹਿਤ੍ਰਿ. ਦੁਖ਼ਤਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੰਨ੍ਯਾ. ਪੁਤ੍ਰੀ. ਧਾਰ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀ. ਦੋਹਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਕਿਤਨੇ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੰਨ੍ਯਾ ਗਊ ਚੋਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਾਮ ਹੋਇਆ. ਕਈ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੰਨ੍ਯਾ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸਦਾ ਦੋਹਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਦੁਹਿਤਾ ਹੈ.

ਦੁਹਿਨ. ਦੇਖੋ, ਦੋਹਨ ਅਤੇ ਦ੍ਰੁਹਿਣ.

ਦੁਹੀ. ਵਿ—ਦੋਹਨ ਕੀਤੀ. ਚੋਈ। ੨ ਦੁਹੀਂ. ਦੋਹਾਂ ਨੇ. ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚ. "ਦੁਹੀ ਸਰਾਈ ਖੁਨਾਮੀ ਕਹਾਏ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧੀ ਅਖਵਾਏ.

ਦੁਹੁ, ਦੂਹੁ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੋਵੇਂ. ਦੋਨੋ. ਦੋਹਾਂ. "ਦੁਹੁ ਮਿਲਿ ਕਾਰਜੁ ਊਪਜੈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) "ਦੂਹੂ ਪਾਖ ਕਾ ਆਪਹਿ ਧਨੀ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵੰਦ੍ਵ. ਦ੍ਵੰਦ. ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਜੋੜਾ. "ਦੁਹੁ ਵਿਚ ਹੈ ਸੰਸਾਰ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੧ ਮ: ੩)

ਦੁਹੇਰਾ, ਦੁਹੇਰੀ, ਦੁਹੇਲਾ, ਦੁਹੇਲੀ } ਸੰ. ਦੁਹੇਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਔਖੀ ਖੇਡ. ਕਠਿਨ ਕੰਮ. "ਸੇਜ ਏਕ, ਪੈ ਮਿਲਨ ਦੁਹੇਰਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਵਿ—ਦੁਖੀ. "ਹਉ ਖਰੀ ਦੁਹੇਲੀ ਹੋਈ." (ਗਉ ਮ: ੧) "ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਤੁਹੀ ਦੁਹੇਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਬਿਨੁ ਗੋਬਿੰਦ ਅਵਰ ਸੰਗਿ ਨੇਹਾ, ਓਹੁ ਜਾਣਹੁ ਸਦਾ ਦੁਹੇਲਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੩ ਔਖਾ. ਕਠਿਨ. "ਪੁਰ ਸਲਾਤ ਕਾ ਪੰਥੁ ਦੁਹੇਲਾ." (ਸੂਹੀ ਰਵਿਦਾਸ) ਦੇਖੋ, ਸਿਰਾਤ ੩ ਅਤੇ ਪੁਰ ਸਲਾਤ.

ਦੁਕ. ਦੇਖੋ, ਦੁੱਕ.

ਦੁਕਧਾ, ਦੁਕੱਧਾ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਮਨ. ਕ਼ਯ. ਡਾਕੀ. ਛਰਦ. "ਭੋਜਨ ਅੰਦਰ ਮੱਖ ਜਿਉ ਹੋਇ ਦੁਕਧਾ." (ਭਾਗੁ)

ਦੁਕੜਾ, ਦੁਕੜੀ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋ ਦੀ ਜੋੜੀ. ਇੱਕ ਨਾਲ ਦੂਜੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਵਸਤੁ। ੨ ਦੋ ਘੋੜੇ ਦੀ ਬੱਘੀ.

ਦੁਕਾਨ. ਅ਼ دُکان ਦੁੱਕਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਟ. ਉਹ ਮਕਾਨ, ਜਿਸ ਤੇ ਵਪਾਰ ਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਲੈਣ ਦੇਣ ਹੋਵੇ.

ਦੁਕਾਨਦਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਕਾਨ ਦਾ ਮਾਲਿਕ, ਜੋ ਸੌਦਾ ਵੇਚਦਾ ਅਤੇ ਖ਼ਰੀਦਦਾ ਹੈ. ਵਪਾਰੀ. ਹਟਵਾਣੀਆਂ। ੨ ਭਾਵ—ਧਰਮ ਦਾ ਆਡੰਬਰ ਰਚਕੇ ਸ੍ਵਾਰਥ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਆਗੂ.

ਦੁਕਾਲ. ਸੰ. ਦੁਸ਼੍‍ਕਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਕਾਲ. ਦੁਰਭਿੱਖ. ਕ਼ਹ਼ਤ. "ਆਦਿ ਦੁਕਾਲ ਹੋਤ ਉਤਪਾਤਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਦੋ ਸਮੇਂ. ਦੋ ਵੇਲੇ. ਭਾਵ—ਜਨਮ ਮਰਣ. "ਦੁਕਾਲੰ ਪ੍ਰਣਾਸੀ ਦਯਾਲੰ ਸਰੂਪੇ." (ਜਾਪੁ)

ਦੁਕਿ. ਦੇਖੋ, ਦੁੱਕ.

ਦੁਕੂਲ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਪੜਾ. ਵਸਤ੍ਰ. "ਲਿਯੋ ਦੁਕੂਲ ਅਛੇਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਰੇਸ਼ਮੀ ਵਸਤ੍ਰ। ੩ ਦੋ-ਕੂਲ. ਦੋ ਕਿਨਾਰੇ. ਦੋ ਕੰਢੇ. "ਡੰਡ ਦੁਕੂਲ ਭਏ ਤਿਹ ਕੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੋ ਬਾਹਾਂ ਉਸ ਨਦੀ ਦੇ ਦੋ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋ ਗਏ.

ਦੁੱਕ. ਸੰਗਯਾ—ਦੋ ਦਾ ਜੋੜਾ. ਦੋ ਪਦਾਰਥ। ੨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗਰਜ. ਸਿੰਘਨਾਦ.

ਦੁਕ੍ਰਿਤ. ਦੇਖੋ, ਦੁਹਕ੍ਰਿਤ. "ਦੁਕ੍ਰਿਤ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਮੰਧੇ ਸੰਸਾਰ ਸਗਲਾਣਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਦੁਖ. ਸੰ. ਦੁ:ਖ੍. ਧਾ—ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ, ਛਲ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਸ਼੍ਟ. ਕਲੇਸ਼. ਤਕਲੀਫ਼.[1] ਸਾਂਖ੍ਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁੱਖ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਹੈ—

(ੳ) ਆਧ੍ਯਾਤਮਿਕ—ਸ਼ਰੀਰ ਅਤੇ ਮਨ ਦਾ ਕਲੇਸ਼.

(ਅ) ਆਧਿਭੌਤਿਕ—ਜੋ ਵੈਰੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀਆ ਤੋਂ ਹੋਵੇ.

(ੲ) ਆਧਿਦੈਵਿਕ—ਜੋ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪਹੁਚਦਾ ਹੈ. ਜੈਸੇ—ਅੰਧੇਰੀ, ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਡਿਗਣਾ, ਤਪਤ, ਸਰਦੀ ਆਦਿ. "ਦੁਖ ਸੁਖ ਹੀ ਤੇ ਭਏ ਨਿਰਾਲੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਦੁਖਹਰ, ਦੁਖਹਰਣ, ਦੁਖਹਰਤ, ਦੁਖਹਰਤਾ, ਦੁਖਹਰਨ } ਵਿ—ਦੁੱਖ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੁੱਖ ਵਿਨਾਸ਼ਕ. "ਦੁਖਹਰ ਭੈਭੰਜਨ ਹਰਿ ਰਾਇਆ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਦੁਖਹਰਣ ਦੀਨਸਰਣ ਸ੍ਰੀਧਰ ਚਰਨਕਮਲ ਅਰਾਧੀਐ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਦੁਖਹਰਤ ਕਰਤਾ ਸੁਖਹ ਸੁਆਮੀ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਦੁਖਹਰਤਾ ਹਰਿਨਾਮ ਪਛਾਨੋ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੯) "ਦੁਖਹਰਨ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਮੋਹਨ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਦੁਖਕਰ. ਦੇਖੋ, ਦੁਸਕਰ. "ਤਿਨ ਕਾਮ ਕਰਜੋ ਦੁਖਕਰ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਦੁਖ ਦਾਇਕ. ਤਕਲੀਫ਼ ਦਿਹ.

ਦੁਖਕਾਗਰ. ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਕਾਗਜ. ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਵਹੀ ਦਾ ਹਿਸਾਬ. ਚਿਤ੍ਰਗੁਪਤ ਦੀ ਲਿਖਤ. "ਤਿਨ ਜਮਤ੍ਰਾਸ ਮਿਟਿਓ ਦੁਖਕਾਗਰ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਦੁਖਨੂਤਾ. ਦੇਖੋ, ਦਖੂਤ੍ਰਾ. .

ਦੁਖ਼ਤਰ. ਫ਼ਾ دختر ਸੰਗਯਾ—ਦੁਹਿਤ੍ਰਿ. ਦੁਹਿਤਾ. ਬੇਟੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. daughter.

ਦੁਖਦ. ਵਿ—ਦੁ:ਖਦ. ਦੁਖਦਾਈ. ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਦੁਖ ਦਰਦ. ਵਿ—ਭੈ ਦਾਇਕ ਦੁੱਖ. ਦਰਦ (ਡਰਾਵਣਾ) ਦੁੱਖ. "ਵਿਣ ਨਾਵੈ ਦੁਖ ਦਰਦ ਸਰੀਰ." (ਆਸਾ ਮ: ੩) ਦੇਖੋ, ਦਰਦ.

ਦੁਖਦਾਇਕ, ਦੁਖਦਾਈ, ਦੁਖਦਾਯਕ } ਵਿ—ਦੁ:ਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਤਕਲੀਫ਼ਦਿਹ.

ਦੁਖਦਾਰੀ. ਵਿ-ਦੁੱਖਨਾਸ਼ਕ. ਦੁ:ਖਵਿਦਾਰਕ. "ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੁਖਦਾਰੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਦਾਰੀ.

ਦੁਖ ਦਾਰੂ ਸੁਖ ਰੋਗ ਭਇਆ. ਮਿਹਨਤ ਕਰਨੀ ਦਵਾ ਹੈ, ਆਰਾਮਤ਼ਲਬੀ ਰੋਗ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤਾਮਿ.

ਦੁਖਦਾਲ. ਵਿ—ਦੁ:ਖ ਦਲਨ ਕਰਤਾ. ਦੁੱਖਾਂ ਦੇ ਪੀਹਣ ਵਾਲਾ. "ਹਰਿ ਦਾਰਦਭੰਜ ਦੁਖਦਾਲ." (ਨਟ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੪)

[1] प्रतिकूल, वेदनीयं दुःख.

ਦੁਖਨਾਸ, ਦੁਖਨਾਸਕ, ਦੁਖਨਾਸਨ } ਵਿ—ਦੁ:ਖ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੁੱਖਵਿਨਾਸ਼ਕ. "ਭਵਖੰਡਨ ਦੁਖਨਾਸ ਦੇਵ." (ਬਸੰ ਮ: ੫)

ਦੁਖਪ੍ਰਦ. ਵਿ—ਦੁ:ਖ ਪ੍ਰਦ. ਦੁਖਦਾਇਕ. ਦੁਖਦਾਈ.

ਦੁਖਬਦੁਖ. ਦੁੱਖ ਪੁਰ ਦੁੱਖ. ਕਸ਼੍ਟ ਤੇ ਕਸ਼੍ਟ। ੨ ਕੇਵਲ ਦੁੱਖ. ਮਹਾਨ ਕਲੇਸ਼. ਦੇਖੋ, ਮਝ.

ਦੁਖਬਿਦਾਰਨ, ਦੁਖਭੰਜਨ } ਵਿ—ਦੁ:ਖ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੁੱਖਵਿਨਾਸ਼ਕ. "ਦੁਖਬਿਦਾਰਨ ਸੁਖਦਾਤੇ ਸਤਿਗੁਰੁ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) "ਦੁਖਭੰਜਨ ਗੁਣਤਾਸ." (ਬਾਵਨ)

ਦੁਖਭੰਜਨੀ. ਸ਼੍ਰੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਾਲ ਦੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਇੱਕ ਬੇਰੀ ਵਾਲੇ ਘਾਟ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਦੁਨੀਚੰਦ ਖਤ੍ਰੀ (ਮਾਫੀਦਾਰ ਪੱਟੀ) ਦੀ ਇੱਕ ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਦਾ ਕੁਸ਼੍ਟੀ ਪਤੀ ਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਅਰੋਗ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ.

ਦੁਖਮੂਤ੍ਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁ:ਖ ਸਾਥ ਮੂਤ੍ਰ ਦਾ ਆਉਣਾ. ਮੂਤ੍ਰ ਆਉਣ ਵੇਲੇ ਪੀੜ ਹੋਣੀ. ਦੇਖੋ, ਦਖੂਤ੍ਰਾ.

ਦੁਖਰੋਗ. ਵਿ—ਰੋਗ ਦਾ ਦੁੱਖ. ਰੋਗ ਦੀ ਪੀੜ. "ਕਾਟਿਆ ਦੁਖਰੋਗ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਦੁਖਵੈ. ਦੁਖਾਵੈ. ਦੁਖ ਦੇਵੈ. "ਦੁਖਵੈ ਨ ਤਿਨ ਕੋ ਕਾਮ." (ਚੰਦ੍ਰਾਵ)

ਦੁਖੜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁ:ਖ. ਦੇਖੋ, ਦੁਖ.

ਦੁਖਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ. ਸਤਾਉਣਾ.

ਦੁਖ਼ਾਨ. ਅ਼ دخان ਧੂੰਆਂ। ੨ ਭਾਪ. ਵਾਸ਼੍ਪ। ੩ ਤਮਾਕੂ.

ਦੁਖਾਰਤ. ਸੰ. ਦੁ:ਖਾੱਰੰ. ਵਿ—ਕਸ਼੍ਟ ਨਾਲ ਵ੍ਯਾਕੁਲ. ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਦੀਨ ਹੋਇਆ.

ਦੁਖਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਦੁੱਖਾਰਤ. ਦੁਖੀਆ। ੨ ਦੁਖ ਵਾਲੀ। ੩ ਦੁੱਖ-ਅਰਿ. ਦੁੱਖਵਿਨਾਸ਼ਕ. "ਸਤਿਗੁਰ ਦਰਸ ਦੁਖਾਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦੁਖਾਲਾ. ਵਿ—ਦੁੱਖ ਵਾਲਾ. ਦੁਖਦਾਈ. "ਐਸਾ ਦੇਨੁ ਦੁਖਾਲਾ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ) ੨ ਦੁਖੀਆ. "ਕਦੇ ਨ ਹੋਇ ਦੁਖਾਲਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੩ ਔਖਾ. ਕਠਿਨ. ਮੁਸ਼ਕਿਲ.

ਦੁਖਾਲੀ. ਵਿ—ਦੁੱਖ ਵਾਲੀ. ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲੀ. "ਚਾਕਰੀ ਵਿਡਾਣੀ ਖਰੀ ਦੁਖਾਲੀ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੩)

ਦੁਖਿਆ. ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ. ਦੁਖੀ ਕੀਤਾ. ਦੁ:ਖਿਤ ਕੀਤਾ. "ਚੰਦ੍ਰਹਾਸ ਦੁਖਿਆ ਧ੍ਰਿਸਟਬੁਧੀ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪) ਦੇਖੋ, ਚੰਦ੍ਰਹਾਸ ੪.

ਦੁਖਿਆਰਾ, ਦੁਖਿਯਾਰਾ, ਦੁਖੀ, ਦੁਖੀਆ } ਵਿ—ਦੁ:ਖਿਤ. ਦੁ:ਖਾਰਤ. ਦੁੱਖ ਵਾਲਾ. "ਦੁਖੀਏ ਕਾ ਮਿਟਾਵਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਗ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਦੁਖੂਤ੍ਰਾ. ਦੇਖੋ, ਦਖੂਤ੍ਰਾ.

ਦੁਖੰਤ. ਦੁੱਖ ਦੇਵੰਤ। ੨ ਦੁੱਖ-ਅਤਜੰਤ. "ਦੁਖੰਤ ਗ੍ਰਿਹਚਿੰਤਾ." (ਸਹਸ ਸ: ੫)

ਦੁੱਖਤਾ. ਵਿ—ਦੁ:ਖਿਤਾ. ਦੁਖੀ ਹੋਈ. ਦੁਖਵਾਲੀ. "ਭਈ ਦੁੱਖਤਾ

ਸਰਬੰਗ." (ਰਾਮਾਵ)

ਦੁੱਖਰੀ. ਵਿ—ਦੁੱਖ-ਹਰੀ. ਦੁੱਖ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲੀ. "ਸਾਵਜਾ ਸੰਭਿਰੀ ਸਿੰਧੁਲਾ ਦੁੱਖਰੀ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਦੁਖਜ. ਦੇਖੋ, ਦੁਖ.

ਦੁਖਜਤ. ਵਿ—ਦੁ:ਖਿਤ. ਦੁਖੀ. "ਭੂਪ ਸੁ ਦੁਖਜਤ ਹ੍ਵੈ ਅਤਿ ਹੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਦੁਗਣ, ਦੁਗਣਾ, ਦੁਗਣੀ ਵਿ—ਦ੍ਵੈ ਗੁਣ. ਦੋ ਗੁਣਾਂ. ਦੋ ਗੁਣੀ. "ਤੋ ਪਹਿ ਦੁਗਣੀ ਮਜੂਰੀ ਦੈਹਉ." (ਸੋਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਵੈਗੁਯ—ਦ੍ਵੈਗੁਨਜ. ਦੇਖੋ, ਬਿੰਨਿ.

ਦੁਗਧ. ਸੰ. ਦੁਗ੍ਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋਹਨ ਕੀਤਾ (ਚੋਇਆ) ਹੋਇਆ ਪਦਾਰਥ. ਦੁੱਧ. ਦੂਧ. ਦੇਖੋ, ਦੁੱਧ। ੨ ਬੱਦਲਾਂ ਦਾ ਜਲ.

ਦੁਗਧਨਿਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁੱਧ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ. ਕ੍ਸ਼ੀਰਨਿਧਿ.

ਦੁਗਧ ਪਰੀਖਯਾ ਯੰਤ੍ਰ. ਉਹ ਲਾਟੂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਪਾਕੇ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਖਾਲਿਸ ਹੈ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਮਿਲਿਆ. Lactometer.

ਦੁਗਧਾਹਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਦੂਧਾਧਾਰੀ.

ਦੁਗਨਾ, ਦੁਗਨੀ ਦੇਖੋ, ਦੁਗਣ.

ਦੁਗਾਣਾ, ਦੁਗਾਨਾ ਦੋ-ਗਾਨਾ. ਦੋ ਗੰਡੇ. ਅੱਠ ਕੌਡੀਆਂ. "ਖੋਟੇ ਕਾ ਮੁਲ ਏਕ ਦੁਗਾਣਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) ਇੱਕ ਦਮੜੀ ਮੁੱਲ ਹੈ। ੨ ਫ਼ਾ دوگانہ ਦੁਗਾਨਹ. ਵਿ—ਦ੍ਵਿਗੁਣ. ਦੋ ਗੁਣਾ। ੩ ਨਮਾਜ਼ ਵੇਲੇ ਦੋ ਰਕਾਤਾਂ ਦ ਪਾਠ. ਦੇਖੋ, ਰਕਅ਼ਤ. "ਜਹਾਂ ਨਮਾਜੀ ਪੜ੍ਹਤ ਦੁਗਾਨਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੨੩)

ਦੁਗਾਮਾ. ਦੁਹਿਰੀ ਗਾਮਚਾਲ. ਘੋੜੇ ਦੀ ਗਾਮ ਦਾ ਦੁਹਿਰਾ ਕ਼ਦਮ ਉਠਣਾ.

ਦੁਗਾੜਾ. ਦੋ ਗੋਲੀਆਂ. ਬੰਦੂਕ਼ ਦੀ ਨਾਲੀ ਵਿੱਚ ਕਸੀਆਂ ਦੋ ਗੁਲਿਕਾ.

ਦੁਗੁਣ, ਦੁਗੁਣਾ, ਦੁਗੁਣੀ, ਦੁਗੁਨਿ, ਦੁਗੁਨੀ ਵਿ—ਦ੍ਵਿ ਗੁਣ. ਦੋ ਗੁਣਾਂ. ਦੋ ਗੁਣੀ. "ਖਟ ਕਰਮਾ ਤੇ ਦੁਗੁਣੇ ਪੂਜਾ ਕਰਤਾ ਨਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫)

ਦੁੱਗਲ. ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ.

ਦੁਘਟ. ਦੋ-ਘਟ. ਦੋ ਘੜੇ. "ਮਿਲੀ ਦੁਘਟਧਰ ਸੁੰਦਰ ਨਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੇ ਦੋ ਘੜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਮਿਲਨਾ ਹਿੰਦੂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੁਭ ਸ਼ਕੁਨ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਪਸਗਨ। ੨ ਸੰ. ਦੁਰ੍ਘਟ. ਵਿ—ਜੋ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਬਣ ਸਕੇ. ਦੇਖੋ, ਦੁਘਟਘਟ.

ਦੁਘਟਘਟ. ਵਿ—ਦੁਰ੍ਘਟ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਅਣਬਣ ਨੂੰ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ ਵਾਲਾ. "ਦੁਘਟਘਟ ਭਉਭੰਜਨ ਪਾਈਐ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਦੁਘਦ. ਦੇਖੋ, ਦੁਗਧ.

ਦੁਘੜੀਆ ਮੁਹੂਰਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵਿ ਘਟਿਕਾ ਮੁਹੂਰਤ. ਹੋਰਾ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੱਠ ਘੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਕੇ, ਦੋ ਘੜੀਆਂ ਦਾ ਰਾਸ਼ਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਵਿਚਾਰ.

ਹਿੰਦੂਮਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮੁਹੂਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਯਾਤ੍ਰਾ ਅਥਵਾ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਦਾ ਆਰੰਭ ਤਦ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਦਿਨ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਹੋਵੇ.

ਦੁੱਘਰੀ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਰੋਪੜ ਵਿੱਚ ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਕਰੀਬ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚਮਕੌਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ. ਇੱਥੇ "ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ" ਨਾਮ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਭੀ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਵਾਂ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਿੰਘ ਹੀ ਝਾੜੂ ਆਦਿਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਦੁਚਿਤ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਚਿੱਤ ਇੱਕ ਬਾਤ ਤੇ ਕ਼ਾਇਮ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਦੋ ਵੱਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਚਿੱਤ. ਦ੍ਵਿਚਿੱਤ। ੨ ਸੰ. ਦੁਸ਼੍ਚਿਤ੍—ਦੁਸ਼੍ਚਿਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖਟਕਾ. ਚਿੰਤਾ। ੩ ਘਬਰਾਹਟ.

ਦੁਚਿਤਈ, ਦੁਚਿਤਾ, ਦੁਚਿਤਾਈ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੱਤ ਦੀ ਅਸ੍ਥਿਰਤਾ. ਚਿੱਤ ਦਾ ਇੱਕ ਬਾਤ ਪੁਰ ਨਾ ਲਗਣਾ. ਦੋ ਵੱਲ ਚਿੱਤ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਸੰਸਾ. "ਦੁਚਿਤੇ ਕੀ ਦੁਇ ਥੂਨਿ ਗਿਰਾਨੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਦੁਜ਼ਦ. ਫ਼ਾ دزد ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੋਰ. ਤਸਕਰ.

ਦੁਜ਼ਦੀ. ਫ਼ਾ دزدی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੋਰੀ.

ਦੁਜ਼ਦੀਦਨ. ਫ਼ਾ دزدیدن ਕ੍ਰਿ—ਚੁਰਾਉਣਾ. ਚੋਰੀ ਕਰਨੀ.

ਦੁਜਨ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਜਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁਰਾ ਆਦਮੀ. ਖੋਟਾ. ਖਲ.

ਦੁਜਨਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਰ੍ਜਨਤਾ. ਦੁਸ਼੍ਟਤਾ. ਖੋਟਾਪਨ.

ਦੁਜਾਤਿ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਵਿਜਾਤਿ। ੨ ਨੀਚ ਜਾਤਿ.

ਦੁੱਜਨ. ਦੇਖੋ, ਦੁਜਨ. "ਦੁੱਜਨ ਕੇ ਪਲ ਮੇ ਦਲ ਡਾਰੈ." (ਅਕਾਲ)

ਦੁੱਜਾ, ਦੁੱਜੋ ਵਿ—ਦੂਜਾ. ਦ੍ਵਿਤੀਯ. ਦੂਸਰਾ. "ਬਿਨ ਅਕਾਲ ਦੁੱਜੋ ਕਵਨ?" (ਗ੍ਯਾਨ)

ਦੁੱਝੈ. ਦੋਹਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਦੁਹ੍ਯਤਿ. ਚੋਂਦਾ ਹੈ. "ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਭੁਗਤ ਕਰ ਦੁੱਝੈ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਨਿਪੀੜੀਦਾ ਹੈ. "ਸੰਖ ਨਿਸੱਖਣ ਹਸਤਨ ਦੁੱਝੈ." (ਭਾਗੁ)

ਦੁਟੂਕ. ਦੋ-ਟੂਕ. ਦੋ ਖੰਡ. ਦੋ ਟੁਕੜੇ.

ਦੁਤ. ਦੇਖੋ, ਦੁਤਿ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੁੱਤ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦੂਤ ੩.

ਦੁਤਹੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋ ਤਹਿ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ. ਵਿਛਾਈ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਦੋ ਤਹਿ ਦਾ ਹੋਵੇ.

ਦੁਤਰ, ਦੁਤਰੁ ਸੰ. ਦੁਸ੍ਤਰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਤੋਂ ਤਰਕੇ ਪਾਰ ਹੋਣਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ. "ਕਿਉਕਰਿ ਦੁਤਰੁ ਤਰਿਆਜਾਇ?" (ਗਉ ਮ: ੩) "ਜਾਕੈ ਰਾਮ ਵਸੈ ਮਨ ਮਾਹੀ। ਸੋ ਜਨ ਦੁਤਰੁ ਪੇਖਤ ਨਾਹੀ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਦੁਰੁੱਤਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਜਵਾਬ. ਗੁਸਤਾਖ਼ਾਨਾ

ਉੱਤਰ. "ਕਿਨੈ ਨ ਦੁਤਰੁ ਭਾਖੇ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੩ ਜਿਸ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਔਖਾ ਹੋਵੇ.

ਦੁਤਰੰਗੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰੁਤਰੰਗਿਣੀ. ਤੇਜ਼ ਚਾਲ ਵਾਲੀ, ਬਿਜਲੀ. ਸੌਦਾਮਿਨੀ. "ਘਨ ਮੇ ਚਮਕੈ ਦੁਤਰੰਗੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੁਤ ਅਤੇ ਰੰਘ.

ਦੁਤਾਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋ ਤਾਰ ਦਾ ਸਾਜ. ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਕੁਲੀ ਵੀਣਾ ਹੈ. "ਸੁਰ ਕੋ ਕਰਤ ਬਜਾਇ ਦੁਤਾਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਸਾਜ.

ਦੁਤਿ. ਸੰ. ਦ੍ਯੁਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਮਕ. ਰੌਸ਼ਨੀ। ੨ ਸ਼ੋਭਾ. ਛਬਿ। ੩ ਕਿਰਨ. ਅੰਸ਼ੁ.

ਦੁਤਿਅ, ਦੁਤਿਯ, ਦੁਤੀਅ, ਦੁਤੀਆ ਵਿ—ਦ੍ਵਿਤੀਯ. ਦੂਸਰਾ. ਦੂਜਾ. "ਜਗਜੀਵਨ ਐਸਾ ਦੁਤੀਅ ਨਾਹੀ ਕੋਇ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵੈਤਭਾਵ. "ਦੁਤੀਅ ਗਏ ਸੁਖ ਹੋਊ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੩ ਦ੍ਵਾਪਰ. ਯੁਗ. "ਦੁਤੀਆ ਅਰਧੋਅਰਧਿ ਸਮਾਇਆ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਦ੍ਵਾਪਰ ਵਿੱਚ ਅੱਧਾ ਧਰਮ ਰਹਿ ਗਿਆ। ੪ ਦ੍ਵਿਤੀਯਾ. ਦੂਜ ਤਿਥਿ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤਿਥਿ. "ਦੁਤੀਆ ਦੁਰਮਤਿ ਦੂਰਿ ਕਰਿ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) ਇੱਥੇ ਦੁਤੀਆ ਸ਼ਬਦ ਸ਼ਲੇਸ ਹੈ. ਦੂਜ ਅਤੇ ਦ੍ਵੈਤ। ੫ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੂਸਰੇ. ਦੂਜੇ. "ਦੁਤੀਆ ਜਮੁਨ ਗਏ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ਕੁਰੁਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਜਮੁਨਾ ਪੁਰ ਗਏ.

ਦੁਤੀਆਭਾਉ, ਦੁਤੀਆਭਾਵ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵੈਤਭਾਵ. ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਬੇਗਾਨੇ ਦਾ ਭਾਵ (ਖਿਆਲ). ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸ਼ਰੀਕ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਦੁਤੀਆਭਾਉ ਮਿਟਾਇ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫)

ਦੁਤੁਕਾ, ਦੁਤੁਕੀਆ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਸੰਗ੍ਯਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੋ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਤੇ ਅੰਗ ਹੋਵੇ. ਦੇਖੋ, ਦੁਪਦਾ.

ਦੁਤੇੜਾ. ਦੋ ਤ੍ਰੁਟਿ. ਦੋ ਦਾ ਘਾਟਾ। ੨ ਕਮੀ. ਨ੍ਯੂਨਤਾ. "ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਮਹਿ ਕਿਛੁ ਭਇਆ ਦੁਤੇੜਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਪੈਰ ਘਟ ਗਿਆ। ੩ ਦੁਵਿਧਾ. ਦ੍ਵੈਤਭਾਵ। ੪ ਦੋ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਵਿੱਥ. ਭਾਵ—ਫੁੱਟ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ. ਨਾਚਾਕੀ.

ਦੁੱਤ. ਸੰ. ਦ੍ਵਿਤ੍ਵ. ਦੁਹਰਾ. ਜਿਵੇਂ—ਦੁੱਤ ਅੱਖਰ.

ਦੁੰਦ. ਸੰ. ਦ੍ਵੰਦ੍ਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਜੋੜਾ। ੨ ਸ੍ਤ੍ਰੀ ਪੁਰੁਸ. ਨਰ ਨਾਰੀ। ੩ ਦੋ ਵਿਰੋਧੀ ਪਦਾਰਥ, ਜਿਵੇਂ—ਅੰਧਕਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗਰਮੀ ਸੀਤ, ਸੁਖ ਦੁੱਖ ਆਦਿ। ੪ ਝਗੜਾ. ਕਲਹ। ੫ ਹਲਚਲ. ਉਪਦ੍ਰਵ. ਫਿਸਾਦ. "ਦੁੰਦ ਪਵੇਗਾ ਮੁਲਖ ਵਿਚ." (ਜੰਗਨਾਮਾ) ੬ ਨਗਾਰਾ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੁੰਦ ਬਜਾਵਤ ਆਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਘੋੜੇ ਤੇ ਦੋ ਨਗਾਰੇ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਦੁੰਦ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ.

ਦੁੰਦਜੁੱਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵੰਦ੍ਵ ਯੁੱਧ. ਉਹ ਲੜਾਈ, ਜੋ ਦੋ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਆਪੋਵਿੱਚੀ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਤੀਜਾ ਦਖ਼ਲ ਨ ਦੇਵੇ. Duel.

ਦੁੰਦਭ, ਦੁੰਦਭਿ ਸੰ. ਦੁਨ੍ਦੁਭਿ—ਦੁੰਦੁਭਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਗਾਰਾ. ਧੌਂਸਾ. ਨਿਰੁਕ੍ਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਨੁਕਰਣ ਤੋਂ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੈ। ੨ ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ। ੩ ਇੱਕ ਰਾਖਸ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਲੀ ਨੇ ਮਾਰਿਆ। ੪ ਜ਼ਹਿਰ. ਵਿਸ.

ਦੁੰਦਭਿਘੋਖਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਘੋਸ (ਧੁਨਿ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਸੈਨਾ. ਫ਼ੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦੁੰਦਰ. ਸੰ. ਦ੍ਵਨ੍ਦ੍ਵਾਲੁ—ਦ੍ਵੰਦ੍ਵਾਲੁ. ਵਿ—ਝਗੜਾਲੂ. ਫ਼ਿਸਾਦੀ। ੨ ਭਾਵ—ਰਾਗ ਦ੍ਵੇਸ ਆਦਿ ਦ੍ਵੰਦ੍ਵ. "ਦੁੰਦਰ ਬਾਧੋ ਸੁੰਦਰ ਪਾਵੋ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) "ਦੁੰਦਰ ਦੂਤ ਭੂਤ ਭੀਹਾਲੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਦੁਦਲ. ਦੋ-ਦਲ. ਦੋ ਫ਼ੌਜਾਂ। ੨ ਦੋ ਪਤ੍ਰ (ਪੱਤੇ). ੩ ਦੁਰ੍‍ਦਲ. ਜਿਸ ਦਾ ਦਲਣਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ.

ਦੁਧ. ਦੇਖੋ, ਦੁਗਧ ਅਤੇ ਦੁੱਧ. "ਦੁਧ ਬਿਨ ਧੇਨੁ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੨ ਸਿੰਧੀ. ਦਹੀ. ਦਧਿ. ਡ੍ਰਧੁ.

ਦੁਧਕਲ. ਦੇਖੋ, ਦੋਧਕ ੩.

ਦੁਧਖੀਰ. ਦਹੀ ਅਤੇ ਦੁੱਧ. ਦੇਖੋ, ਦੁਧ ੨। ੨ ਦੁਗਧ (ਚੋਇਆ ਹੋਇਆ) ਖੀਰ (ਕ੍ਸ਼ੀਰ).

ਦੁਧਨੀ. ਵਿ—ਦੁਗਧ ਵਾਲੀ. ਲਵੇਰੀ. ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀ.

ਦੁਧਭਿਖਜਾ, ਦੁਧਭਿਛਜਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਗਧਭਿਕ੍ਸ਼ਾ. ਦੁੱਧ ਦਾ ਗਜਾ. ਦੁੱਧ ਮੰਗਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਬਿਨਾ ਦੁਖਾਉਣ ਤੋਂ ਲਈ ਹੋਈ ਭਿਕ੍ਸ਼ਾ. ਗ੍ਰਿਹਸਥੀ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਕਰਕੇ ਲਈ ਭੀਖ. ਜੈਸੇ ਗਊ ਨੂੰ ਨੁਕ਼ਸਾਨ ਪਹੁਚਾਏ ਬਿਨਾ ਦੁੱਧ ਲਈਦਾ ਹੈ. "ਜੈਸੀ ਕੈਸੀ ਜੋ ਕਿਮ ਦੇਇ। ਯਥਾਸਕਤਿ ਦੁਧਭਿਛਜਾ ਲੇਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੁਧਰ. ਵਿ—ਦੋਧਾਰਾ. ਜਿਸ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਧਾਰਾ ਹਨ। ੨ ਦੋਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ। ੩ ਦੋ ਧਿਰਾਂ. ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ। ੪ ਦੁਰ੍‍ਧਰ. ਜਿਸ ਦਾ ਧਾਰਣ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ.

ਦੁਧਰਖ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਧਰਖ.

ਦੁਧਰੀ. ਵਿ—ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀ. ਲਵੇਰੀ. "ਮਰਗੀ ਦੁਧਰੀ ਬਛਰੇ ਅਰੁ ਬਾਂਝਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਦੋ ਧਾਰੀ. ਦੋ ਧਾਰ ਵਾਲੀ ਤਲਵਾਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦੁੱਧਰੀ ੨.

ਦੁਧਵਾਨੀ. ਵਿ—ਦੁੱਧ ਜੇਹੇ ਵਰਣ (ਰੰਗ) ਵਾਲਾ. ਚਿੱਟੇਰੰਗਾ. "ਭਏ ਕੇਸ ਦੁਧਵਾਨੀ." (ਸੋਰ ਭੀਖਨ)

ਦੁਧਾ. ਵਿ—ਦੋਹਨ ਕੀਤਾ. ਚੋਇਆ. "ਦੁਧਾ ਥਣੀ ਨ ਆਵਈ." (ਸੂਹੀ ਫਰੀਦ) ਦੋਹਨ ਕੀਤਾ ਦੁੱਧ, ਮੁੜ ਥਣਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ੨ ਦ੍ਵਿਧਾ. ਦੋ ਖੰਡਾਂ ਵਿੱਚ. ਦੋ ਟੁਕੜੇ. "ਕੋਪ ਮਲੇਛਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤਨਾ ਸੁ ਦੁਧਾ ਕਰਕੇ ਸਤਧਾ ਕਰਡਾਰੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਦੁਧਾਰਾ. ਵਿ—ਦੋ ਧਾਰਾ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੰਡਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ.

ਦੁਧਾਰੀ. ਵਿ—ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਧਾਰਾ ਵਾਲੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਟਾਰੀ.

ਦੁਧਾਲੀ. ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀ. ਜਿਵੇਂ—ਦੁਧਾਲੀ ਗਾਂ.

ਦੁਧਿੱਠ. ਵਿ—ਦ੍ਵਿਧਾ ਹੋਇਆ. ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਲਕ. ਦੁਗਧ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ੍ਟ (ਪਜਾਰਾ).

ਦੁਧੀਰਧ, ਦੁਧੀਰਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਹੀਗੀਰ ਪੰਛੀ. ਇਹ ਮੱਛੀ ਦੀ ਤਾਕ ਵਿੱਚ ਆਕਾਸ਼ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕੋ ਥਾਂ ਚਿਰ ਤੀਕ ਥਰਕਦਾ

ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. "ਅਵਿਲੋਕ ਦੁਧੀਰਯ ਏਕ ਤਹਾਂ." (ਦੱਤਾਵ) ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਤਾਰਵਾਂ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ.

ਦੁਧੁ. ਦੇਖੋ, ਦੁਧ ਅਤੇ ਦੁੱਧ. "ਫਰੀਦਾ, ਸਕਰ ਖੰਡੁ ਨਿਵਾਤ ਗੁੜੁ ਮਾਖਿਓ ਮਾਂਝਾ ਦੁਧੁ." (ਸ)

ਦੁਧੈਲ. ਵਿ—ਜੋ ਬਹੁਤ ਦੁੱਧ ਦੇਵੇ.

ਦੁੱਧ. ਦੇਖੋ, ਦੁਧ ਤੇ ਡੁਧੁ. ਨਾਰੀ, ਗਾਂ, ਬਕਰੀ, ਮੱਝ ਆਦਿਕਾਂ ਦੇ ਥਣਾਂ ਦੀਆਂ ਗਿਲਟੀਆਂ (mammary glands) ਵਿੱਚੋਂ ਟਪਕਿਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਚਿੱਟਾ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਗਿਜ਼ਾ ਹੈ. ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਪੁਸ਼੍ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਜਿਤਨੇ ਅੰਸ਼ ਲੋੜੀਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਦੁੱਧ ਅੰਦਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ ਹਨ. ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਮਿਸ਼ਰੀ, ਥੰਧਾ, ਲੂਣ, ਨਸ਼ਾਸਤਾ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ ਹਨ. ਬੱਚਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਮਾਤਾ ਦਾ ਦੁੱਧ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਘਟੀਆ ਬਕਰੀ ਦਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਗਧੀ ਦਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਗਊ ਦਾ ਹੈ. ਮਹਿਂ (ਮੱਝ) ਦਾ ਦੁੱਧ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਅਤੇ ਥੰਧਾ ਹੈ ਇਹ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਗੁਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ. ਦੇਖੋ, ਖੋਆ.

ਦੁੱਧਦੰਦ. ਉਹ ਦੰਦ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਿਆ ਹੈ. ਬਚਪਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੰਦ। ੨ ਉਹ ਬੱਚਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੁੱਧ ਦੇ ਦੰਦ ਨਹੀਂ ਟੁੱਟੇ.

ਦੁੱਧਰ. ਵਿ—ਦੋ ਹਨ ਧਾਰਾ ਜਿਸ ਦੀਆਂ. ਦੋ ਵੱਲ ਵਾਢ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ. "ਕਢੀ ਸੁ ਤੇਗ ਦੁੱਧਰੰ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੋਨੋਂ ਓਰ. ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ. "ਕਰੰਤ ਘਾਵ ਦੁੱਧਰੰ." (ਕਲਕੀ) "ਬਜੰਤ ਨਾਦ ਦੁੱਧਰੰ." (ਦੱਤਾਵ) ੩ ਵਿ—ਦੁਰਧੰਸ. ਜਿਸ ਦਾ ਦਮਨ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ.

ਦੁੱਧਰੀ. ਵਿ—ਦੋ ਧਾਰੀ। ੨ ਦੁਰਧੰਸਾ. ਜੋ ਸ਼ਤ੍ਰੂਆਂ ਕਰਕੇ ਦਬਾਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ. "ਸੁ ਪ੍ਰਭਾ ਦੁੱਧਰੀ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੩ ਦੇਖੋ, ਦੁਧਰੀ.

ਦੁੱਧਿਠ. ਵਿ—ਦ੍ਵੈਧੀ ਭਾਵ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ.

ਦੁਨਈ. ਵਿ—ਦੁਨਿਅਵੀ. ਵਿਵਹਾਰਿਕ. "ਕਾਰਜ ਮੋਹਿ ਬਨੈ ਦੁਨਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੁਨਾਲੀ. ਦੋ ਨਾਲ ਵਾਲੀ. Double-barreled.

ਦੁਨਿਆਈ. ਵਿ—ਦੁਨਿਅਵੀ. ਸੰਸਾਰੀ. ਸਾਂਸਾਰਿਕ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਸਾਰ. ਖ਼ਲਕ਼ਤ. ਲੋਕ. ਜਨ. ਦੇਖੋ, ਦੁਨੀਆ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਈ.

ਦੁਨਿਯਵੀ. ਅ਼ دنیوی ਵਿ—ਸੰਸਾਰ ਦਾ. ਸੰਸਾਰੀ.

ਦੁਨਿਯਾ. ਅ਼ دنیا ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਸਾਰ. ਜਗਤ.

ਦੁਨਿਯਾਸਾਜ਼. ਫ਼ਾ دنیاساز ਵਿ—ਸ੍ਵਾਰਥ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਮੌਕਾ ਦੇਖਕੇ ਕੰਮ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ. ਜ਼ਮਾਨੇਸਾਜ਼.

ਦੁਨਿਯਾਦਾਰ. ਫ਼ਾ دنیادار ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖ. ਘਰ ਦੇ ਧੰਧਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਿਵਲੀਨ.

ਦੁਨੀ, **ਦੁਨੀਆ** ਦੇਖੋ, ਦੁਨਿਯਾ. "ਅਉਰ ਦੁਨੀ ਸਭ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨੀ." (ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ) "ਦੁਨੀਆ ਰੰਗੁ ਨ ਆਵੈ ਨੇੜੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਭਾਵ—ਮਾਇਆ. ਧਨ. "ਦੁਖੀ ਦੁਨੀ ਸਹੇੜੀਐ, ਜਾਹਿ ਤ ਲਗਹਿ ਦੁਖ." (ਵਾਰ ਮਲਾ ਮ: ੧) "ਇਸ ਕੇ ਪੱਲੇ ਬਹੁਤ ਦੁਨੀਆ ਹੈ." (ਜਸਾ)

ਦੁਨੀਆਈ. ਦੇਖੋ, ਦੁਨਿਆਈ. "ਦੁਨੀਆਈ ਆਖੈ ਕਿ ਕਿਓਨੁ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ਦੁਨੀਆ (ਖ਼ਲਕ਼ਤ) ਆਖਦੀ ਹੈ ਇਹ ਕੀ ਕੀਤਾ ਉਸ ਨੇ?

ਦੁਨੀਆਈਐ. ਦੁਨੀਆਂ (ਸੰਸਾਰ) ਦੇ. "ਕਾਲੁ ਸਿਰਿ ਦੁਨੀਆਈਐ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਦੁਨੀਆਵਾ. ਵਿ—ਦੁਨੀਆ ਦਾ. ਸਾਂਸਾਰਿਕ.

ਦੁਨੀਚੰਦ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦਾ ਲਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਮੋਏ ਪਿਤਰਾਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰਾੱਧਕਰਮ ਨਿਸਫਲ ਦੱਸਕੇ ਸਤ੍ਯ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੁਖਭੰਜਨੀ। ੩ ਭਾਈ ਸਾਲ੍ਹੋ ਦਾ ਪੋਤਾ ਮਾਝੇ ਦਾ ਮਸੰਦ, ਜੋ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਸੀ. ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ੫੦੦ ਯੋਧਿਆਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਥਾਪਕੇ ਅਗਮਪੁਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਠਹਿਰਾਇਆ. ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੁਖੀਏ ਮਝੈਲ ਸਿੰਘ ਇਹ ਸਨ—ਅਨੰਦ ਸਿੰਘ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ, ਸਬੇਗ ਸਿੰਘ, ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ, ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ, ਹਜਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ, ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ, ਕੌਲ ਸਿੰਘ, ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਚੇਤ ਸਿੰਘ, ਟੇਕ ਸਿੰਘ, ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ, ਦਾਨ ਸਿੰਘ, ਦਿਵਾਨ ਸਿੰਘ, ਫਤੇ ਸਿੰਘ, ਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਮਾਨ ਸਿੰਘ.

ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਕੇਸ਼ਰੀ ਚੰਦ ਜਸਵਾਲੀਏ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਦਾ ਮੁਕ਼ਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦੁਨੀਚੰਦ ਨੂੰ ਫ਼ਰਮਾਇਆ, ਪਰ ਇਹ ਕਾਇਰ ਹੋਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਨੱਠਾ ਅਤੇ ਕੰਧ ਤੋਂ ਡਿਗਕੇ ਟੰਗ ਤੁੜਾਈ. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਦ ਕਿ ਇਹ ਬੀਮਾਰ ਪਿਆ ਸੀ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਸੱਪ ਲੜਨ ਤੋਂ ਮਰ ਗਿਆ. ਇਸ ਦੇ ਪੋਤੇ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ, ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਕੇ ਗੁਨਾਹ ਬਖ਼ਸ਼ਵਾਇਆ ਅਰ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜਿਰ ਰਹੇ.

ਦੁਨੀਚੰਦ ਦੀ ਹਵੇਲੀ. ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਦੁਨੀਚੰਦ ਦੀ ਹਵੇਲੀ, ਜੋ ਗੜ੍ਹੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਭਾਰੀ ਮਜਬੂਤ ਸੀ. ਬੰਦੇ ਬਹਾਦੁਰ ਨੂੰ ਜਦ ਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਘੇਰ ਲੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੜ੍ਹੀ ਵਿੱਚ ਆਕੀ ਹੋਕੇ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਵੈਰੀਆਂ ਦਾ ਵੀਰਤਾ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ. ਜਦ ਰਸਦ ਮੁੱਕ ਚੁੱਕੀ, ਤਾਂ ਭਾਰੀ ਕਠਿਨਾਈ ਹੋਈ. ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਸੌਂਹ ਖਾਕੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਗੜ੍ਹੀ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ, ਜਦ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਫੌਰਨ ਕੈਦ ਕਰਕੇ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ. ਇਹ ਘਟਨਾ ਸੰਮਤ ੧੭੭੨ ਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ.

ਦੁਨੀਦਾਰ. ਦੇਖੋ, ਦੁਨਿਯਾਦਰ. "ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਦੇਖੋ, ਵਡਾ ਹੋਣਾ ੩.

ਦੁਨੀਮਣੀ. ਦੁਨਿਯਾਵੀ ਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਮਣੀ.

ਦੁਨੋਤਿ. ਦੇਖੋ, ਦਨੋਤਿ.

ਦੂੰਨਾ. ਬਾਬਾ ਫੂਲ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਵਡਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਖਾਨਦਾਨ ਭਦੌੜ ਅਤੇ ਕੋਟਦੂੰਨਾ ਦਾ ਵਡੇਰਾ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਫੂਲਵੰਸ਼.

ਦੁਪਹਰ, **ਦੁਪਹਿਰ** ਦ੍ਵਿਪਹਰ. ਸੂਰਜ ਉਦਯ ਹੋਣ ਤੋਂ ਦੋ ਪਹਿਰ ਵੀਤਣ ਦਾ ਸਮਾਂ. ਮਧ੍ਯਾਨ੍ਹਕਾਲ.

ਦੁਪਹਿਰੀਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋ ਪਹਿਰ (ਮਧ੍ਯਾਨ੍ਹਕਾਲ) ਵਿੱਚ ਖਿੜਨ

ਵਾਲਾ, ਬੰਧੂਕ. ਲਾਲਹ. ਦੇਖੋ, ਬੰਧੂਕ.

ਦੁਪਟਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦੋ ਪੱਟ (ਪਾਟ) ਮਿਲਾਕੇ ਸੀਤਾ ਹੋਇਆ ਵਸਤ੍ਰ.

ਦੁਪਟੀ. ਸੰਗਯਾ—ਦੋ ਪਾਟ (ਦੋ ਬਰ) ਦੀ ਚਾਦਰ.

ਦੁਪਦਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਵਿ ਪਦ. ਦੋ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਅੰਗ ਜਿਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਹੋਣ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਕਦੇ 'ਚਉਪਦਾ ਦੁਪਦਾ' ਸ਼ਬਦ ਇਕੱਠਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਉੱਥੇ ਭਾਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਅੰਗ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਪਦ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ—"ਜੋ ਪਰਾਇਓ ਸੋਈ ਅਪਨਾ।"××× ੨ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਛੰਦ। ੩ ਮਨੁੱਖ, ਜੋ ਦੋ ਪੈਰ ਰਖਦਾ ਹੈ.

ਦੁਪਲ. ਦੋ ਪਲ ਦਾ ਸਮਾਂ। ੨ ਦੋ ਫਾੜ. ਦੋ ਟੂਕ. ਦੋ ਖੰਡ. "ਅਖੰਡ ਖੰਡ ਦੁਪਲਾ." (ਗਜਾਨ) ਅਖੰਡਾਂ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਦੋ ਟੁੱਕ.

ਦੁਫਸਲਾ. ਵਿ—ਦੋ ਫਸਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਵਰ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅੰਨ ਫਲ ਆਦਿ। ੨ ਦੋਵੱਲੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਦੁਫਾਰ. ਦੋ ਫਾੜ. ਦੋ ਟੁੱਕ. "ਸੀਸ ਕੀਨੋ ਦੁਫਾਰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਦੁਫੇੜ. ਦੋਹਾਂ ਵਲੋਂ ਫੋਟਕ. ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧ.

ਦੁਬਹੀਆ. ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਵਿਬਾਹੁ. ਦੋ ਬਾਹਾਂ ਵਾਲਾ, ਆਦਮੀ। ੨ ਜੋ ਦੋਹਾਂ ਬਾਹਾਂ (ਹੱਥਾਂ) ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾ ਸਕੇ. "ਗਹਿ ਗਹਿ ਪਾਨਿ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਦੁਬਹੀਆ ਰਣ ਭਿਰੇ." (ਸੁਰਜਾਵ)

ਦੁਬਧਾ. ਦੇਖੋ, ਦੁਬਿਧਾ.

ਦੁਬਲ, ਦੁਬਲਾ, ਦੁਬਲਿ, ਦੁਬਲੀ, ਦੁਬਲੀਆ } ਸੰ. ਦੁਰ੍ਬਲ ਅਤੇ ਦੁਰ੍ਬਲਾ. ਵਿ-ਕਮਜ਼ੋਰ. "ਜੇ ਕੋ ਹੋਵੈ ਦੁਬਲਾ. ਨੰਗ ਭੁਖ ਕੀ ਪੀਰ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਮਾੜਾ. ਮਾੜੀ. ਕ੍ਰਿਸ਼. "ਧਨ ਥੀਈ ਦੁਬਲਿ ਕੰਤਹਾਵੈ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੧) "ਸਾਧਨ ਦੁਬਲੀਆ ਜੀਉ ਪਿਰ ਕੈ ਹਾਵੈ. (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਦੁਬੱਲ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੋ-ਵੱਲ. ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ. "ਦੁੰਦਭਿ ਦੁਬੱਲ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਦੁੰਬਾ. ਫ਼ਾ دُنبہ ਦੁੰਬਹ. ਸੰਗਯਾ—ਛਲ. ਕਪਟ। ੨ ਚਿੱਤੜ. ਨਿਤੰਬ। ੩ ਮੀਢੇ ਦੀ ਚੱਕੀ। ੪ ਮੀਢਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਚੱਕੀ ਹੋਵੇ. "ਦੁੰਬਾ ਕੁਹਿ ਤਿਨ ਮਾਸ ਬਨਾਯੋ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦੁਬਾਹ. ਸੰ. ਦ੍ਵਿਬਾਹੁ. ਦੋ ਭੁਜਾਂ ਵਾਲਾ. ਮਨੁੱਖ। ੨ ਦੋਹਾਂ ਬਾਹਾਂ ਨਾਲ ਤਲਵਾਰ ਚਲਾਣ ਵਾਲਾ. ਦੁਬਹੀਆ. "ਦੁਰੰਤ ਦੁਬਾਹ." (ਅਕਾਲ) ਘੋਰ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਯੋਧਾ.

ਦੁਬਾਜਰਾ. ਵਿ—ਦੋ ਵੀਰਯ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਜਾਰਜ. ਹਰਾਮੀ। ੨ ਜੋ ਇੱਕ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਨਹੀਂ. ਦੋ ਇਸ੍ਟ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. "ਮੈ ਜੇਹਾ ਨ ਦੁਬਾਜਰਾ ਤਜ ਗੁਰਮਤਿ ਦੁਰਮਤਿ ਹਿਤਕਾਰਾ." (ਭਾਗੁ)

ਦੁਬਾਰ, ਦੁਬਾਰਾ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ. ਦੂਜੀ ਦਫ਼ਅ਼. "ਜਿਤਜੋ ਦੁਬਾਰ." (ਗਜਾਨ)

ਦੁਬਿੰਸਤ. ਸੰ. ਦ੍ਵਾਵਿੰਸ਼ਤਿ. ਦੋ ਅਤੇ ਵੀਹ. ਬਾਈ. "ਡਾਰ ਦੁਬਿੰਸਤ ਭੋਜ ਗਮੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਰੂਪ ਵਿਰਛ ਦੇ ੨੨ ਡਾਹਲੇ (ਕਾਂਡ) ਹੋਏ, ਭਾਵ ੨੨ ਮੰਜੀਆਂ ਤੋਂ ਹੈ.

ਦੁਬਿਧ, ਦੁਬਿਧਾ } ਵਿ—ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ. ਦ੍ਵਿਵਿਧ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਵੈਵਿਧ੍ਯ. ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਭਾਵ. ਦੁਭਾਂਤੀਪਨ. ਦ੍ਵੈਤਭਾਵ. "ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਰਿ ਕਰੋ ਲਿਵ ਲਾਇ." (ਬਸੰ ਮ: ੫) "ਗੁਰਿ ਦੁਬਿਧਾ ਜਾਕੀ ਹੈ ਮਾਰੀ। ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਬੀਚਾਰੀ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਦੁਬਿਲਾ. ਦੇਖੋ, ਦੁਬਲਾ.

ਦੁਬੇਲਾ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਬੇਲ (ਪਿੱਠ) ਤੇ ਦੋ ਬੈਠੇ ਹੋਣ. ਦੋ ਸਵਾਰਾਂ ਵਾਲਾ. "ਮੇਰੋ ਅਹੈ ਦੁਬੇਲਾ ਘੋਰਾ." (ਗੁਵਿ ੬)

ਦੁੱਬ. ਸੰ. ਦੂਰ੍ਵਾ. ਸੰਗਯਾ—ਹਰਾ ਖੱਬਲ. ਨਵਾਂ ਉੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਘਾਹ. L. Panicum dactylon. ਮੰਗਲ ਸਮੇਂ ਲੋਕ ਦੁੱਬ ਦੇਕੇ ਇਹ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪ ਹਰੇ ਭਰੇ ਰਹੋ ਅਤੇ ਦੁੱਬ ਵਾਂਙ ਵਧੋ.

ਦੁੱਬਦੇਣੀ. ਦੇਖੋ, ਦੁੱਬ.

ਦੁਭਰ. ਵਿ—ਭਯਾਨਕ. ਭੈ ਦਾਇਕ. "ਉਠੰਤ ਨਾਦ ਦੁਭਰੰ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਦੁਰ੍ਭਰ. ਜਿਸ ਦਾ ਭਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ। ੩ ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰਨਾ ਕਠਿਨ ਹੋਵੇ.

ਦੁਭਾਸੀ, ਦੁਭਾਸੀਆ, ਦੁਭਾਖੀਆ } ਸੰ. ਦ੍ਵਿਭਾਸ਼ਿਨ੍—ਦ੍ਵਿਭਾਸ਼ਿਯਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦੋ ਭਾਸ਼ਾ (ਬੋਲੀਆਂ) ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਜ਼ੁਬਾਨਾਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੈਕੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ. Interpreter. "ਜੀਵ ਪਰਾਤਮ ਮੇਲ ਕੇ ਕਿਧੌਂ ਦੁਭਾਸੀ ਚਾਰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਚਾਰ ਅੱਖਰ (ਵਾਹਗੁਰੂ) ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਮੇਲ ਕਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦੁਭਾਸ਼ੀ ਹਨ.

ਦੁਭਿਤ. ਦੋ ਭਾਂਤ. ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ.

ਦੁਭਿੱਤੀ ਆਰਸੀ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਸ਼ੀਸ਼ਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਸ਼ਕਲਾਂ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ. ਇੱਕ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਂਤ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਦਰਪਣ.

ਦੁਭੰਗੀ. ਦੇਖੋ, ਡਿਉਢਾ ੩.

ਦੁਮ. ਫ਼ਾ دُم ਸੰਗਯਾ—ਪੂਛ. ਪੁੱਛ. ਪੂਛਲ.

ਦੁਮਚੀ. ਫ਼ਾ دُمچی ਸੰਗਯਾ—ਚਾਰਜਾਮੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਰੱਸੀ ਅਥਵਾ ਬੱਧਰੀ ਜੋ ਘੋੜੇ ਦੀ ਦੁੰਮ ਵਿੱਚ ਪਹਿਰਾਈਦੀ ਹੈ। ੨ ਦੁਮ. ਪੂਛ. "ਦੁਮਚੀ ਮੇ ਦੁਮਚੀ ਪਹਿਰਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੁਮਣੀ, ਦੁੰਮਣੀ, ਦੁਮਨੀ } ਵਿ—ਦ੍ਵਿਮਨਾਂ. ਦੋ ਪਾਸੇ ਮਨ ਵਾਲੀ. ਜਿਸ ਦਾ ਚਿੱਤ ਇੱਕ ਵੱਲ ਨਹੀਂ. "ਮੁੰਧ ਇਆਣੀ ਦੁੰਮਣੀ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਦੁਮਾਲੜਾ, ਦੁਮਾਲਾ } ਫ਼ਾ دُنبالہ ਦੁੰਬਾਲਹ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁਮ. ਪੂਛ। ੨ ਸ਼ਮਲਾ. ਦਸਤਾਰ ਅਥਵਾ ਸਾਫੇ ਦਾ ਪਿਠ ਪਿਛੇ ਲਟਕਦਾ ਹੋਇਆ ਲੜ। ੩ ਕਲਗੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਪੁਰ ਫਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਦਸਤਾਰ ਦਾ ਚਿੱਲਾ ਅਥਵਾ ਸਾਫੇ ਦਾ ਲੜ. "ਮੈ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਉਚ ਦੁਮਾਲੜਾ."[1] (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ) ਇਸ ਥਾਂ ਪ੍ਰਕਰਣ ਇਹ ਹੈ—

[1] ਜੋ ਇਸ ਤੁਕ ਤੋਂ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੁਮਾਲੇ (ਦਮਾਲੇ) ਦਾ ਅਰਥ ਕੱਢਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਪ੍ਰਕਰਣ ਤੋਂ ਅਞਾਣ ਹਨ.

ਮੱਲਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਜੋ ਪਹਿਲਵਾਨ ਫਤੇ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਰਬੰਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਉੱਚਾ ਲੜ ਤੁਰਰੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਫਹਿਰਾਕੇ ਉਹ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਫਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਐਸੇ ਹੀ ਕਾਮਾਦਿਕ ਵਿਕਾਰ ਪਛਾੜਨ ਪੁਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਖਿਲਤ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਹੈ। ੪ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਫਰਹਰੇਦਾਰ ਦਸਤਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਹੰਗ ੭.

ਦੁਮੂਹਾ. ਵਿ—ਦੋ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ। ੨ ਜਿਸ ਦੀ ਇੱਕ ਜ਼ੁਬਾਨ ਨਹੀਂ. ਦੋ ਭਾਂਤੀ ਬਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਦੋ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ ਸੱਪ ਆਦਿ ਜੀਵ.

ਦੁਮੂੰਹੀਂ. ਵਿ—ਦੋ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕੈਂਚੀ। ੩ ਲੇਖਣੀ. ਕ਼ਲਮ. ਲਿੱਖਣ.

ਦੁਮੰਜਿਲਾ. ਫ਼ਾ دومنزلہ ਵਿ—ਦੋ ਮੰਜ਼ਿਲ ਦਾ. ਦੋ ਮਰਾਤਿਬ ਦਾ। ੨ ਦੋ ਛੱਤਾ.

ਦੁਯ. ਵਿ—ਦ੍ਵਯ. ਦੋ.

ਦੁਯਾ. ਵਿ—ਦ੍ਵਿਤੀਯ. ਦੂਜਾ. "ਦੁਯਾ ਕਾਗਲੁ ਚਿਤਿ ਨਾ ਜਾਣਦਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ) ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤੋਂ ਛੁੱਟ, ਦੂਜਾ ਕਾਗਜ ਮੈ ਚਿੱਤਣਾ (ਲਿਖਣਾ) ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ. "ਭਾਉ ਦੁਯਾ ਕੁਠਾ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫)

ਦੁਯਾਭਾਉ. ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਵਿਤੀਯਭਾਵ. ਦ੍ਵੈਤਭਾਵ। ੨ ਕਰਤਾਰ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਦੂਜੇ ਇਸ਼੍ਟ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ.

ਦੁਯੀ. ਵਿ—ਦੂਜੀ. ਦੂਸਰੀ. "ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਦੁਯੀ ਗਣਤ ਲਾਹਿ." (ਸਵਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦੁਵਿਧਾ. ਦ੍ਵੈਤ.

ਦੁਰ. ਵ੍ਯ—ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ. ਦੂਰ ਹੋ। ੨ ਸੰ. ਦੁਰ. ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਲੱਗਕੇ ਬੁਰਾ, ਦੁੱਖ, ਨਿੰਦਿਤ ਆਦਿ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਦੁਰਦਸ਼ਾ, ਦੁਰਗਮ ਅਤੇ ਦੁਰਮਤਿ ਆਦਿ। ੩ ਫ਼ਾ در ਸੰਗਯਾ—ਮੋਤੀ. ਮੁਕ੍ਤਾ. ਗੌਹਰ। ੪ ਮੋਤੀ ਅਥਵਾ ਮੋਤੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਕਰਣਭੂਸ਼ਣ.

ਦੁਰਸੀਸ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁਰਾਸ਼ਿਸ੍. ਬਦਦੁਆ. "ਡਰਤ ਮਾਤ ਨਹਿਂ ਕਹਿ ਦੁਰਸੀਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੁਰਕਟ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਕੱਟਣਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ.

ਦੁਰਕਾਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੂਰ ਕਰਨਾ. ਦੁਰਦੁਰ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿਕੇ ਪਰੇ ਹਟਾਉਣਾ. ਤਿਰਸਕਾਰ ਕਰਨਾ.

ਦੁਰਗ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਗ. ਵਿ—ਜਿੱਥੇ ਗਮਨ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ. ਜਿੱਥੇ ਔਖਾ ਪਹੁਚਿਆ ਜਾਵੇ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕਿਲਾ. ਗੜ੍ਹ. ਦੇਖੋ, ਖੜਦੁਰਗ। ੩ ਰੁਰੁ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਇੱਕ ਦੈਤ,[1] ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਦੇਵੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦੁਰ੍ਗਾ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਦੇਵੀ ਭਾਗਵਤ ਸਕੰਧ ੭ ਅ: ੨੮.

ਦੁਰਗਤਿ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਗਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ. ਦੁਰਦਸ਼ਾ। ੨ ਅਪਗਤਿ. ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਬੁਰੀ ਦਸ਼ਾ। ੩ ਵਿ—ਜਿੱਥੇ ਔਖੀ ਗਤਿ ਹੋ ਸਕੇ. ਜਿੱਥੇ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਪਹੁਚਿਆ ਜਾਵੇ. "ਤਹਾਂ ਦੁਰਗ ਦੁਰਗਤਿ ਬਡੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੭੫)

[1] ਇਸਦਾ ਨਾਉਂ ਦੁਰਗਮ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਦੁਰਗਪਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁਰ੍ਗ (ਕਿਲੇ) ਦੇ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ. ਗੜ੍ਹ ਦਾ ਰਕ੍ਸ਼ਕ. ਕਿਲੇਦਾਰ. ਦੁਰ੍ਗਾਧ੍ਯਕ੍ਸ਼.

ਦੁਰਗਮ. ਵਿ—ਦੁਰ੍ਗਮ. ਜਿੱਥੇ ਜਾਣਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ. "ਦੁਰਗਮ ਸਥਾਨ ਸੁਗਮੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੨ ਦੁਰਗ ਦੈਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਭੀ ਦੁਰਗਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰ੍ਗਾ ੨.

ਦੁਰਗਾ. ਦੁਰ੍ਗ ਦੈਤ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਦੇਵੀ (ਦੁਰ੍ਗਾ) ਦੇਖੋ, ਦੁਰਗ ੩. "ਦੁਰਗਾ ਸਭ ਸੰਘਾਰੇ ਰਾਖਸ ਖੜਗ ਲੈ." (ਚੰਡੀ ੩) "ਦੁਰਗਾ ਕੋਟਿ ਜਾਕੈ ਮਰਦਨ ਕਰੈ." (ਭੈਰ ਅ: ਕਬੀਰ) ੨ ਦੁਰਗ ਅਥਵਾ ਦੁਰਗਮ ਦੈਤ ਲਈ ਭੀ ਦੁਰਗਾ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਇਤਿ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਦੈਤ ਮਾਰੇ ਦੁਰਗਾ ਆਇਆ। ਚੋਦਹਿ ਲੋਕਹਿ ਰਾਣੀ ਸਿੰਘ ਨਚਾਇਆ॥" (ਚੰਡੀ ੩) ੩ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿੱਖ। ੪ ਭੰਭੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੋ ਮਿਹੜੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ. ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਯਕ਼ੀਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਦੀ ਪਦਮਰੇਖਾ ਦੇਖਕੇ ਆਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ ਬਣੋਗੇ. ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਕੇ ਪਰਮਪਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣਿਆ। ੫ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ। ੬ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੀ ਇਕ ਔੜਵ ਰਾਗਿਣੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਨਿਸਾਦ ਵਰਜਿਤ ਹਨ. ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਮੱਧਮ ਹੈ. ਰਿਸ਼ਭ ਅਤੇ ਪੰਚਮ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ. ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦੋਪਹਰ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਸ਼ੁੱਧ ਸਾਵੇਰੀ" ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਕਈ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੇ ਦੁਰਗਾ ਨੂੰ ਕਮਾਚ ਠਾਟ ਦੀ ਮੰਨਕੇ ਰਿਸ਼ਭ ਪੰਚਮ ਵਰਜਿਤ ਲਿਖੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਗਾਂਧਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ.

ਦੁਰਗਾਸ੍ਟਮੀ. ਦੁਰ੍ਗਾ ਪੂਜਨ ਦੀ ਅੱਠੋਂ ਤਿਥਿ. ਚੇਤ ਅਤੇ ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ ਅਸ੍ਟਮੀ.

ਦੁਰਗਾ ਸਪਤਸਤੀ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁਰ੍ਗਾ ਸਪ੍ਤਸ਼ਤੀ. ਸੱਤ ਸੌ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦੁਰਗਾ ਮਹਿਮਾ. ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਦਾ ਅਧ੍ਯਾਯ ੮੧ ਤੋਂ ਅ: ੯੪ ਤਕ ਦਾ ਪਾਠ. ਦੇਖੋ, ਸਤਸਈ.

ਦੁਰਗਾਹ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਗਾਹ੍ਯ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਅਵਗਾਹਨਾ (ਗਾਹੁਣਾ) ਔਖਾ ਹੋਵੇ.

ਦੁਰਗਾਦਿ, **ਦੁਰਗਾਧ** } ਸੰ. ਦੁਰ੍ਗੰਧ. ਸੰਗਯਾ—ਬੁਰੀ ਗੰਧ. ਬਦਬੂ. ਸੜਿਆਨ. "ਮਿਲਤ ਸੰਗਿ ਪਾਪਿਸਟ ਤਨ ਹੋਏ ਦੁਰਗਾਦਿ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਝੂਠਿ ਸੰਗਿ ਦੁਰਗਾਧੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਦੁਰਗਾਧ੍ਯਕ੍ਸ਼. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁਰ੍ਗ-ਅਧ੍ਯਕ੍ਸ਼. ਕਿਲੇਦਾਰ. ਦੁਰਗਪਾਲ.

ਦੁਰਗਾਨੌਮੀ. ਦੁਰ੍ਗਾਪੂਜਾ ਦੀ ਤਿਥਿ ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ਨਵਮੀ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ ਮਧ੍ਯਾਨ੍ਹ ਅਤੇ ਸਾਯੰਕਾਲ ਦੇਵੀ ਦਾ ਪੂਜਨ ਹਿੰਦੂਮਤ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਹੈ। ੨ ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ ਨਵਮੀ। ੩ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ਨੌਮੀ.

ਦੁਰਗਾਪਾਠ. ਦੁਰ੍ਗਾ ਸਪ੍ਤਸ਼ਤੀ ਦਾ ਪਾਠ. "ਦੁਰਗਾਪਾਠ ਬਣਾਇਆ ਸਭੇ ਪੌੜੀਆਂ." (ਚੰਡੀ ੩) ਦੇਖੋ, ਸਤਸਈ ਅਤੇ ਦੁਰਗਾਸਪਤਸਤੀ.

ਦੁਰਗਾਪੁਰ. ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ, ਤਸੀਲ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ, ਥਾਣਾ ਰਾਹੋਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਡੇਢ ਮੀਲ ਪੂਰਵ

ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਪਾਸ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੀਂਦੋਵਾਲ ਤੋਂ ਕੀਰਤਪੁਰ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਏਥੇ ਠਹਿਰੇ ਹਨ. ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਸਾਧਾਰਣ ਜਿਹਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੀ. ਸੰਮਤ ੧੯੭੦ ਵਿੱਚ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ. ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੈਣੀ ਵਾਲੇ ਨਾਮਧਾਰੀਏ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ੧੦ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਭੀ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਪਿੰਡ ਨੇ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦਾ ਨਿਰਵਾਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਨਾਮਧਾਰੀਆ ਸਿੰਘ ਹੈ.

ਦੁਰਗਿਆਣਾ. ਦੁੰਗਾ ਦਾ ਆਯਨ (ਘਰ). ੨ ਦੇਵੀ ਦਾ ਇੱਕ ਖਾਸ ਮੰਦਿਰ ਅਤੇ ਤਾਲ, ਜੋ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਮਰਘਟ ਪਾਸ ਹੈ. ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਦੀ ਰਾਸ਼ਿ ਤੀਜੀ ਦੇ ਚੌਦ੍ਹਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਦੇ ਪਰ੍ਯਾਯ ਲਿਖਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਥਾਨ ਸੰਮਤ ੧੯੦੫ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਹੈ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਦੁਰਗਿਆਣੇ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਸੀਤਲਾ ਪੂਜਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਰੁੱਧ[1] ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਉਸ ਪੁਰ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਫੁਟਨੋਟ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਪੜ੍ਹਨ ਯੋਗ੍ਯ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੰਨਾ ੧੯੫੧ ਤੋਂ ੫੫ ਤੱਕ.

ਦੁਰਗੇਇ, ਦੁਰਗੇਯ ਸੰ. ਦੁਰ੍ਜ੍ਞੇਯ—ਦੁਰਗ੍ਯਿ. ਵਿ—ਜੋ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ. ਜਿਸ ਦਾ ਜਾਣਨਾ ਔਖਾ ਹੈ. "ਦੀਹ ਮਹਾਂ ਦੁਰਗੇਯ ਬਡੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੁਰਗੰਧ, ਦੁਰਗੰਧਿ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਰ੍ਗੰਧ. ਬਦਬੂ. "ਮੁਖਿ ਆਵਤ ਤਾਂਕੇ ਦੁਰਗੰਧਿ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਇੱਥੇ ਦੁਰਗੰਧ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕੌੜੀ ਅਤੇ ਕਪਟ ਭਰੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ੨ ਭਾਵ—ਅਪਕੀਰਤਿ. ਬਦਨਾਮੀ। ੩ ਨਿੰਦਿਤ ਪਦਾਰਥ. "ਜੋ ਦੂਜੈਭਾਇ ਸਾਕਤ ਕਾਮਨਾਅਰਥਿ ਦੁਰਗੰਧ ਸਰੇਵਦੇ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪) ੪ ਵਿਸ਼ੈ ਵਿਕਾਰ. "ਭਰਿ ਜੋਬਨਿ ਲਾਗਾ ਦੁਰਗੰਧ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਦੁਰਗ੍ਰਹ. ਵਿ—ਦੁਰ੍ਗ੍ਰਹਿ. ਜਿਸ ਦਾ ਫੜਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ। ੨ ਜਿਸ ਦਾ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਕਠਿਨ ਹੈ.

ਦੁਰਘਟ. ਵਿ—ਦੁਰ੍ਘਟ. ਜਿਸ ਦਾ ਬਣਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ. ਕਠਿਨਾਈ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

ਦੁਰਘਟਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਰ੍ਘਟਨਾ. ਬੁਰੀ ਵਾਰਦਾਤ. ਬੁਰੀ ਗੱਲ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਯੋਗ.

ਦੁਰਜਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਰ੍ਜਨ. ਖੋਟਾ ਆਦਮੀ. ਦੁਸ਼੍ਟ ਜਨ. "ਦੁਰਜਨ ਸੇਤੀ ਨੇਹੁ ਰਚਾਇਓ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫)

ਦੁਰਜਨਾਂਤ. ਵਿ—ਦੁਰ੍ਜਨਾਂਤਕ. ਦੁਸ਼੍ਟ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਦੁਰਜਨਾਂਤ ਦੁਖਹਰਨ ਬਿਕਟ ਅਤਿ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੪੪) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੈਰੀ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਖੜਗ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦੁਰਜਯ, ਦੁਰਜੈ ਵਿ—ਦੁਰ੍ਜਯ. ਜਿਸ ਦਾ ਜਿੱਤਣਾ ਔਖਾ ਹੈ. "ਇਹ ਜੋਧਾ ਦੁਰਜੈ ਸਭ ਮਾਂਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ। ੩ ਵਿਸ਼ਨੁ। ੪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ.

ਦੁਰਜੋਧਨ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਯੋਧਨ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੈ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਾਂਧਾਰੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਦਾ ਵਡਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ. ਇੰਦ੍ਰਪ੍ਰਸਥ (ਦਿੱਲੀ) ਵਿੱਚ ਜਦ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਨੇ ਰਾਜਸੂਯ ਯਗ੍ਯ ਕੀਤਾ, ਤਦ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਦੇਖਕੇ ਦੁਰਯੋਧਨ ਜਲ ਗਿਆ ਅਰ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਦਾ ਉਪਾਉ ਸੋਚਣ ਲੱਗਾ. ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਾਮੇ ਸ਼ਕੁਨਿ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਨੂੰ ਜੂਆ ਖੇਡਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ[2] ਅਤੇ ਅਜੇਹੀ ਚੁਤਰਾਈ ਨਾਲ ਖੇਡ ਕੀਤੀ ਕਿ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਦਾ ਸਭ ਰਾਜ ਜਿੱਤ ਲਿਆ, ਬਲਕਿ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਪਯਾਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਭੀ ਜੂਏ ਵਿੱਚ ਹਾਰੀ ਗਈ. ਦੁਰਯੋਧਨ ਨੇ ਆਗ੍ਯਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਨੂੰ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਲਿਆਓ. ਇਸ ਪੁਰ ਦੁੱਸ਼ਾਸਨ ਕੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਫੜਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਆਇਆ. ਦੁਰਯੋਧਨ ਨੇ ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਟ ਪੁਰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਆਖਿਆ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਭੀਮਸੈਨ ਨੇ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੁਰਯੋਧਨ ਦੇ ਪੱਟਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਗਦਾ ਨਾਲ ਚੂਰਨ ਕਰਾਂਗਾ.

ਜੂਏ ਵਿੱਚ ਹਾਰਨ ਕਾਰਣ ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਬਨਵਾਸ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਰ੍ਹਾ ਗੁਪਤ ਵਾਸ ਕੱਟਣਾ ਪਿਆ. ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈਆਂ ਦੀ ਸੁਲਾ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੀ, ਪਰ ਦੁਰਯੋਧਨ ਨੇ ਹਿਤ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾ ਮੰਨੀ. ਗੱਲ ਇੱਥੋਂ ਤੀਕ ਵਧੀ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਕੁਲਛੇਤ੍ਰ (ਕੁਰੁਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ) ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਲੜਾਈ ਆਰੰਭੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਰਵਨਾਸ਼ ਹੋਇਆ. ਭੀਮਸੈਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਰਯੋਧਨ ਦੇ ਪੱਟ ਗਦਾ ਨਾਲ ਚੂਰਨ ਕੀਤੇ. "ਬੂਡਾ ਦੁਰਜੋਧਨ ਪਤਿ ਖੋਈ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਦੁਰਣ, ਦੁਰਣਾ ਕ੍ਰਿ—ਦੂਰ ਹੋਣਾ. ਓਲ੍ਹੇ ਹੋਣਾ. ਲੁਕਣਾ.

ਦੁਰਤ, ਦੁਰਤੁ ਸੰ. ਦੁਰਿਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਪ. ਦੋਸ਼. "ਕਲਿਜੁਗ ਦੁਰਤ ਦੂਰਿ ਕਰਬੇ ਕਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) "ਦੁਰਤੁ ਗਵਾਇਆ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭਿ ਆਪੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਪਾਪੀ

ਦੁਰਤੈ, ਦੁਰਤਯ ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਤਰਣਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ. ਦੁਸ੍ਤਰ. ਜਿਸ ਦਾ ਲੰਘਣਾ ਕਠਿਨ ਹੈ.

ਦੁਰਦ. ਸੰ. ਦ੍ਵਿਰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋ ਦੰਦਾਂ ਵਾਲਾ, ਹਾਥੀ.

ਦੁਰਦਸਾ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਦਸ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁਰੀ ਹਾਲਤ. ਮੰਦ ਅਵਸਥਾ.

ਦੁਰਦਗਾਮਿਨੀ, ਦੁਰਦਗਾਮੀ ਵਿ—ਦ੍ਵਿਰਦ (ਹਾਥੀ) ਜੇਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਚਾਲ. ਗਜਗਾਮਿਨੀ. ਹਾਥੀ. ਵਾਂਙ ਚਲਣ ਵਾਲੀ. ਭਾਵ—ਉੱਤਮ ਚਾਲ ਵਾਲੀ. ਹਸ੍ਤੀ ਜੇਹੀ ਚਾਲ ਵਾਲਾ.

ਦੁਰਦਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵਿਰਦ (ਹਾਥੀ) ਸੈਨਾ. ਗਜਸੇਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦੁਰਦਰੂੜ. ਵਿ—ਦ੍ਵਿਰਦਾਰੂਢ. ਹਾਥੀ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਹਾਥੀ ਦਾ ਸਵਾਰ.

ਦੁਰਦਾਨਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵਿਰਦ (ਹਾਥੀ) ਦਾ ਹੈ ਆਨਨ (ਮੁਖ) ਜਿਸ ਦਾ, ਗਣੇਸ਼. "ਸੰਗ ਪੱਚਾਨਨ ਤਾਤ ਖੜਾਨਨ ਹੈ ਦੁਰਦਾਨਨ ਸੋਭ

[1] ਦੇਖੋ, ਗਉੜੀ ਮ: ੫. "ਨੇਤ੍ਰ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਕੀਆ ਗੁਰਦੇਵ." ਸਾਰਾ ਸਬਦ.

[2] ਦੇਖੋ, ਜੂਆ ਸ਼ਬਦ ਫੁਟਨੋਟ ਸਮੇਤ.

ਬਢਾਏ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦੁਰਦਿਨ. ਬੁਰਾ ਦਿਨ. ਮੁਸੀਬਤ ਦਾ ਸਮਾਂ। ੨ ਡਿੰਗ. ਬੱਦਲਾਂ ਨਾਲ ਹਨੇਰਾ ਦਿਨ.

ਦੁਰਧਰ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਧਰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਫੜਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਪਾਰਾ। ੩ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਦਾ ਇੱਕ ਮੰਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਦੇਵੀ ਭਾਗਵਤ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ। ੪ ਵਿਸ਼ਨੁ। ੫ ਰਾਵਣ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈਨਾਨੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਨੂਮਾਨ ਨੇ ਮਾਰਿਆ.

ਦੁਰਧਰਖ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਧਰ੍ਸ਼. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਦਮਨ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ. ਜੋ ਕਠਿਨਾਈ ਨਾਲ ਜਿੱਤਿਆ ਜਾਵੇ। ੨ ਪ੍ਰਬਲ. "ਦੁਰਧਰਖ ਭਟ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਦੁਰਨਤਾ. ਲੁਕਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਛਿਪਾਉ.

ਦੁਰਨਯ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਨਯ. ਸੰਗਜਾ—ਅਨਜਾਯ. ਬੇ ਇਨਸਾਫੀ। ੨ ਕੁਰੀਤਿ. ਕੁਚਾਲ.

ਦੁਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੂਰ ਹੋਣਾ. ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਲ੍ਹੇ ਹੋਣਾ. ਲੁਕਣਾ. ਛਿਪਣਾ.

ਦੁਰਨਿਰੀਛ. ਦੁਰ੍ਨਿਰੀਕ੍ਸ਼੍ਯ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਖਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਵੇ. ਜੋ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਨਾ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ. "ਦੁਰਨਿਰੀਛ ਅਤਿ ਪੁੰਜ ਤੇਜ ਕੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਭਯੰਕਰ. ਡਰਾਵਣਾ। ੩ ਬਦਸ਼ਕਲ. ਕੁਰੂਪ.

ਦੁਰ ਨਿਰੀਛਨਾ. ਦੁਰਨਿਰੀਛ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ. "ਦੁਰਨਿਰੀਛਨਾ ਪ੍ਰਛਨ ਕੀਨੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੁਰਬਚਨ. ਸੰਗਜਾ—ਦੁਰ੍ਵਚਨ. ਖੋਟਾ ਵਚਨ. ਕੌੜਾ ਬੋਲ. ਕੁਵਾਕ੍ਯ. "ਦੂਰਬਚਨ ਭੇਦ ਭਰਮੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਭਰਮ ੯.

ਦੁਰਬਰ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਵਾਰ. ਵਿ—ਜੋ ਵਰਜਿਆ (ਰੋਕਿਆ) ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਜਿਸ ਦਾ ਵਾਰਣ ਨਾ ਹੋਵੇ. "ਦੁਰਬਰ ਵੇਸ." (ਕਲਕੀ) ਦੁਰ੍ਵਾਰ ਯੋਧਾ ਦਾ ਲਿਬਾਸ। ੨ ਦੁਰ੍ਬਲ. ਕ੍ਰਿਸ਼. ਦੁਬਲਾ. "ਦੁਰਬਰ ਤਨ ਝਰ ਝੰਝਰ ਹੋਵਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੁਰਬਲ. ਵਿ—ਦੁਰ੍ਬਲ. ਕਮਜ਼ੋਰ। ੨ ਕ੍ਰਿਸ਼. ਪਤਲਾ. ਦੁਬਲਾ। ੩ ਨਿਰਧਨ. ਕੰਗਾਲ. "ਸੋਈ ਮੁਕੰਦ ਦੁਰਬਲ ਧਨ ਲਾਧੀ." (ਗੌਂਡ ਰਵਿਦਾਸ)

ਦੁਰਬਾਸਾ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਵਾਸਸ੍—ਦੁਰ੍ਵਾਸਾ. ਵਿ—ਮੈਲੇ ਵਸਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ. ਬੁਰੇ ਵਸਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜੋ ਅਤ੍ਰਿ ਅਤੇ ਅਨਸੂਯਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਿਵ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ.[1] ਦੇਖੋ, ਦੱਤ ੨. ਦੁਰਵਾਸਾ ਰਿਖੀ. ਬੜਾ ਹੀ ਕ੍ਰੋਧੀ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤੇ. ਵਿਸ਼ਨੁਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਾਲਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਹਾਥੀ ਐਰਾਵਤ ਨੇ ਨਿਰਾਦਰੀ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਪੁਰ ਦੁਰਵਾਸਾ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਰਾਜ ਤ੍ਰੈਲੋਕੀ ਤੋਂ ਟਲ ਜਾਵੇ. ਸਰਾਪ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਦੇਵਤੇ ਨਿਰਬਲ ਹੋ ਗਏ ਅਰ ਦੈਤਾਂ ਕੋਲੋਂ ਹਾਰਨ ਲੱਗ ਪਏ. ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤੇ ਵਿਸ਼ਨੁ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਜਾ ਪਏ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਆਗਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਕੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਰਤਨ ਕੱਢੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮੁੜ ਬਲਵਾਨ ਹੋਏ.

ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਦੁਰਵਾਸਾ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸ੍ਵਾਗਤ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਜੇਹੜੇ ਰੋਟੀਆਂ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਡਿਗੇ ਪਏ ਸਨ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਉਹ ਚੁੱਕਣੇ ਭੁੱਲ ਗਏ. ਇਸ ਪੁਰ ਦੁਰਵਾਸਾ ਗੁੱਸੇ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਫੰਧਕ ਦੇ ਤੀਰ ਨਾਲ ਘਾਇਲ ਹੋਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਤ੍ਯਾਗੇਂਗਾ.

ਦੁਰਵਾਸਾ ਦੇ ਹੀ ਸਰਾਪ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸਾਂਬ ਦੇ ਪੇਟ ਪੁਰ ਬੱਧੇ ਹੋਏ ਵਸਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ, ਯਾਦਵਕੁਲਨਾਸ਼ਕ, ਮੁਸਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ.[2] ਦੇਖੋ, ਵਿਸ਼ਨੁ ਪੁਰਾਣ ਅੰਸ਼ ੫ ਅ: ੩੭. "ਦੁਰਵਾਸਾ ਸਿਉ ਕਰਤ ਠਗਉਰੀ ਜਾਦਵ ਏ ਫਲ ਪਾਏ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਅੰਬਰੀਸ.

ਦੁਰਬੁੱਧਿ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਬੁਦ੍ਧਿ. ਸੰਗਜਾ—ਬੁਰੀ ਅਕ਼ਲ। ੨ ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਸਮਝ ਖੋਟੀ ਹੈ.

ਦੁਰਬੋਧ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਬੋਧ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਸਮਝਣਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ.

ਦੁਰਬ੍ਰਿਤ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਵ੍ਰਿੱਤ—ਦੁਰ੍ਵ੍ਰਿੱਤ. ਵਿ—ਦੁਰਾਚਾਰੀ. ਬੁਰੇ ਚਲਨ ਵਾਲਾ. ਕੁਕਰਮੀ. "ਦੁਰਬ੍ਰਿਤ ਚਿਤਵਜੋ ਪਾਪ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੁਰਭਗ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਭਗ. ਵਿ—ਬਦਨਸੀਬ. ਮੰਦਭਾਗੀ.

ਦੁਰਭਰ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਭਰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਚੱਕਣਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ। ੨ ਜਿਸ ਦਾ ਭਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ.

ਦੁਰਭਾਗ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਭਾਗ੍ਯ. ਸੰਗਜਾ—ਖੋਟੀ ਕ਼ਿਸਮਤ. ਮੰਦ ਭਾਗ.

ਦੁਰਭਿਖ, ਦੁਰਭਿੱਛ ਸੰ. ਦੁਰ੍ਭਿਕ੍ਸ਼. ਸੰਗਜਾ—ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਿਕ੍ਸ਼ਾ ਮਿਲਨੀ ਔਖੀ ਹੋਵੇ. ਕ਼ਹ਼ਤ਼. ਕਾਲ (ਅਕਾਲ).

ਦੁਰਭਿਦ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਭੇਦ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਭੇਦਨ (ਵਿੰਨ੍ਹਣਾ) ਔਖਾ ਹੋਵੇ. ਜਿਸ ਦਾ ਛੇਦਨ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ. ਦੁਰ੍ਭੇਦ੍ਯ.

ਦੁਰਭੇਦ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਭਿਦ.

ਦੁਰਭ੍ਰਮਾ. ਵਿ—ਦੂਰਿ-ਭ੍ਰਮਾ. ਵਿ—ਦੂਰ ਦੂਰ ਤਕ ਭ੍ਰਮਣ ਵਾਲੀ. ਸਾਰੇ ਵਿਚਰਣ ਵਾਲੀ. ਦੁਰਗਾ. (ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ) ੨ ਭ੍ਰਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾ.

ਦੁਰਮਤਿ, ਦੁਰਮਤੀ ਸੰ. ਦੁਰ੍ਮਤਿ. ਵਿ—ਕਮ. ਅਕ਼ਲ ਵਾਲਾ. ਬੇਸਮਝ. ਖਲ. "ਦੁਰਮਤਿ ਸਿਉ ਨਾਨਕ ਫਧਿਓ." (ਸ: ਮ: ੯) ੨ ਸੰਗਜਾ—ਬੇਸਮਝੀ. ਨਾਦਾਨੀ. ਮੂਰਖਤਾ. "ਤਜਿ ਸਕਲ ਦੁਹਕ੍ਰਿਤ ਦੁਰਮਤੀ." (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ)

---

[1] ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦਾ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼੍ਚਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦੁਰਵਾਸਾ ਹੈ.

[2] ਸਾਂਬ ਨੂੰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਅਤੇ ਢਿੱਡ ਤੇ ਵਸਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਿਖਾ ਕੇ ਯਾਦਵਾਂ ਨੇ ਦੁਰਬਾਸੇ ਤੋਂ ਪੁਛਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਕੀ ਜਨਮੇਗਾ? ਦੁਰਬਾਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਜਾਣ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਗਰਭ ਤੋਂ ਯਾਦਵਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੂਸਲ ਜੰਮੇਗਾ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੇ ਮੌਸ਼ਲ ਪਰਵ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਣ, ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ, ਕਨ੍ਹ ਅਤੇ ਨਾਰਦ ਆਦਿ ਇਕ ਵਾਰ ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਖ਼ੌਲ ਕਰਨ ਪੁਰ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਲੋਹੇ ਦਾ ਮੂਸਲ ਜੰਮਣ ਦਾ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ.

ਦੁਰਮਦ. ਸੰ. ਦੁਮੰਦ. ਵਿ—ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮਸ੍ਤ. ਉਨਮੱਤ। ੨ ਹੰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਮਗਨ. ਅਭਿਮਾਨੀ. "ਜੁੱਧ ਵਿਖੇ ਦੁਰਮਦ ਬਡੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਦੁਰਮਿਲ. ਦੁਮਿੱਲ. ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਭੇਦ ੧੫.

ਦੁਰਮੁਖ. ਸੰ. ਦੁਮੁੱਖ. ਵਿ—ਭੈੜੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਬਾਂਦਰ। ੩ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ। ੪ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਦਾ ਇੱਕ ਫ਼ੌਜੀ ਅਫ਼ਸਰ। ੫ ਘੋੜਾ। ੬ ਸ਼ਿਵ। ੭ ਵਿ—ਬਦਜ਼ੁਬਾਨ.

ਦੁਰਯੋਧਨ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਜੋਧਨ.

ਦੁਰਲਭ, **ਦੁਰਲਭ੍ਯ** } ਸੰ. ਦੁਲੰਭ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਭਣਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ. ਜੋ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਮਿਲ ਸਕੇ. "ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਈ ਦੁਰਲਭ ਦੇਹ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਪਤੰਤਿ ਮੋਹਕੂਪ ਦੁਰਲਭ੍ਯ ਦੇਹੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਦੁਰਵਚਨ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਬਚਨ.

ਦੁਰਵਾਸਾ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਬਾਸਾ.

ਦੁਰਵਿਗੇਯ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਵਿਜ੍ਞੇਯ. ਵਿ—ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਜਾਣਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਜੋ ਔਖਾ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇ.

ਦੁਰਵਿਦਗਧ. ਸੰ. ਦੁਰ੍ਵਿਦਗ੍ਧ. ਵਿ—ਜੋ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਜਲਿਆ। ੨ ਜੋ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੱਕਿਆ ਨਹੀਂ। ੩ ਅਧਪੜ੍ਹਿਆ ਅਹੰਕਾਰੀ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਵਿਦ੍ਯਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਸਰਵਗ੍ਯ ਜਾਣਦਾ ਹੈ.

ਦੁਰਾਉ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੁਕਾਉ. ਲੁਕੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਦੁਰਾਵ. "ਕਾ ਕਉ ਦੁਰਾਉ ਕਾ ਸਿਉ ਬਲਬੰਚਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਆਵਰਣ. ਅਗ੍ਯਾਨਰੂਪ ਪੜਦਾ. "ਸਹਜੇ ਮਿਟਿਓ ਸਗਲ ਦੁਰਾਉ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਦੁਰਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੂਰ ਕਰਨਾ. ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਕਰਨਾ. ਲੁਕੋਣਾ. ਦੁਰਾਵਨਾ.

ਦੁਰਾਇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਲੁਕੋਕੇ. ਛਿਪਾਕੇ. "ਲੋਗ ਦੁਰਾਇ ਕਰਤ ਠਗਿਆਈ." (ਮਲਾ ਮ: ੫) "ਨਾਮ ਦੁਰਾਇ ਚਲੈ ਸੋ ਚੋਰ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧) ਜੋ ਨਾਉਂ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਮੰਤ੍ਰ ਆਖਕੇ ਕੰਨਾਫੂਸੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਚੋਰ ਹਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੁਕਾਉ. "ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਸੰਗਿ ਹੈ ਨਾਨਕ ਕਾਇ ਦੁਰਾਇ?" (ਬਾਵਨ) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੌੜਾਕੇ. ਨਠਾਕੇ. "ਮੰਦ ਦੁਰਾਇ ਤੁਰੰਗਨ ਚਲੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੁਰਾਇਣੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੁਕੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਾਉ.

ਦੁਰਾਈ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਾਉਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੂਰਾਈ.

ਦੁਰਾਈਂ. ਦੂਰ ਹੈ. ਕਠਿਨ ਹੈ. "ਠਾਕੁਰ ਮਿਲਨ ਦੁਰਾਈਂ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਦੁਰਾਸ. ਸੰ. ਦੁਰਾਸ਼. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੱਛੀ ਉਮੀਦ ਨਾ ਹੋਵੇ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੁਰਾਸਾ ੨.

ਦੁਰਾਸਦ. ਸੰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ। ੨ ਕਠਿਨ. ਮੁਸ਼ਕਿਲ. "ਕੀਨ ਦੁਰਾਸਦ ਤਪ ਜਿਹ ਭਾਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦੁਰਾਸਾ. ਸੰ. ਦੁਰਾਸ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੋਟੀ ਆਸਾ. ਝੂਠੀ ਉੱਮੀਦ। ੨ ਦੁਰਾਸ਼ਯ. ਬੁਰਾ ਖਿਆਲ. "ਤੈਂ ਦੁਰਾਸ ਧਰਿ ਉਰ ਮੇ ਹੇਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਵਿ—ਬੁਰੇ ਆਸ਼ਯ ਵਾਲਾ. ਖੋਟੇ ਖ਼ਿਆਲ ਵਾਲਾ. "ਬੋਲਜੋ ਬਹੁਰੋ ਬਚਨ ਦੁਰਾਸਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦੁਰਾਸੀ. ਵਿ—ਦੁਰਾਸ਼ਾ ਵਾਲਾ. ਝੂਠੀ ਉੱਮੀਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. "ਸੋ ਤਸਕਰ ਦੁਰਮਤੀ ਦੁਰਾਸੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੁਰਾਸੀਸ. ਸੰ. ਦੁਰਾਸ਼ਿਸ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਦਦੁਆ। ੨ ਬਦਖ਼੍ਵਾਹੀ.

ਦੁਰਾਹਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਥਾਂ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਰਾਹ ਮਿਲਨ. ਦੋ ਰਾਹਾਂ ਦਾ ਸੰਗਮ। ੨ ਵਿ—ਦੋ ਰਾਹੀਂ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਉਸੂਲ ਦਾ ਪੱਕਾ ਨਹੀਂ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦੋਰਾਹਾ.

ਦੁਰਾਹੀ. ਦੋ ਰਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ, ਭਾਵ—ਜੋ ਇੱਕ ਮੱਤ ਤੇ ਕ਼ਾਯਮ ਨਹੀਂ.

ਦੁਰਾਂਹੀ. ਔਖਾ. ਕਠਿਨ. "ਇਉਂ ਜਾਨੇ ਬਿਨ ਮਿਲਨ ਦੁਰਾਂਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਦੁਰਾਉਂਦੇ (ਲੁਕੋਂਦੇ) ਹਨ। ੩ ਦੋ ਰਾਹਾਂ ਵਿੱਚ.

ਦੁਰਾਗਮਨ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਵਿਰਾਗਮਨ.

ਦੁਰਾਗ੍ਰਹ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁਰਾ ਹਠ. ਵਿਚਾਰ ਰਹਿਤ ਜਿੱਦ.

ਦੁਰਾਚਰਣ, **ਦੁਰਾਚਾਰ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁਰਾ ਆਚਾਰ. ਖੋਟਾ ਚਾਲ ਚਲਨ. ਨਿੰਦਿਤ ਕਰਮ.

ਦੁਰਾਚਾਰੀ. ਵਿ—ਖੋਟੇ ਆਚਾਰ ਵਾਲਾ. ਕੁਕਰਮੀ. ਬਦਚਲਨ. "ਦੁਰਮਤਿ ਹਰਣਾਖਸੁ ਦੁਰਾਚਾਰੀ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਦੁਰਾਛੈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਰ-ਇੱਛਾ. ਮੰਦ ਵਾਸਨਾ. "ਆਇ ਪਰਿਓ ਨਾਨਕ ਗੁਰਚਰਨੀ ਤਉ ਉਤਰੀ ਸਗਲ ਦੁਰਾਛੈ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਦੁਰਾਤਮ, **ਦੁਰਾਤਮਾ** } ਸੰ. ਦੁਰਾਤ੍ਮਨ੍. ਵਿ—ਖੋਟੇ ਦਿਲ ਵਾਲਾ. ਦੁਸ਼੍ਟਾਤਮਾ.

ਦੁਰਾਤੇ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਾਉਣਾ. "ਪੰਚ ਤਤ ਮਿਲਿ ਭਇਓ ਸੰਜੋਗਾ ਇਨ ਮਹਿ ਕਵਨੁ ਦੁਰਾਤੇ?" (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਲੁਕਾਉ ਹੈ? ੨ ਸੰ. ਦੁਰਤ੍ਯਯ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਪਾਰ ਪਾਉਣਾ ਔਖਾ ਹੈ.ਦੁਸੂਰ.

ਦੁਰਾਧਰ, **ਦੁਰਾਧਰਸ**, **ਦੁਰਾਧਰਖ** } ਸੰ. ਦੁਰਾਧਸੰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਦਬਾਉਣਾ ਔਖਾ ਹੈ. ਜੋ ਵਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆ ਸਕੇ. "ਛੂਟਹਿ ਕਲੇਸ ਅਸੇਸ ਦੁਰਾਧਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੁਰਾਨਨ, **ਦੁਰਾਨਨੀ** } ਵਿ—ਭੈੜੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ, ਵਾਲੀ. "ਕੂਰ ਕੁਜਾਤਿ ਕੁਪੰਥਿ ਦੁਰਾਨਨ." (ਰਾਮਾਵ)

ਦੁਰਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਾਉਣਾ। ੨ ਵਿ—ਦੂਰ ਹੋਇਆ. ਲੁਕਿਆ. ਛਿਪਿਆ.

ਦੁਰਾਨੀ. ਲੁਕੀ. ਛਿਪੀ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਾਉਣਾ। ੨ ਫ਼ਾ درانی ਦੁੱਰਾਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ-ਸੱਦੋਜ਼ਈ ਪਠਾਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅੱਲ ਅਬਦਾਲੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਹ਼ਮਦ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ "ਦੁੱਰੇ ਦੁੱਰਾਨ" (ਮੋਤੀਆਂ ਦਾ ਮੋਤੀ) ਪਦਵੀ ਫ਼ਕੀਰ ਸਾਬਰਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਦੁੱਰਾਨੀ ਹੋ ਗਿਆ. ਹੁਣ ਸੱਦੋਜ਼ਈ ਪਠਾਣ ਦੁੱਰਾਨੀ ਸਦਾਉਂਦੇ ਹਨ.

ਦੁਰਾਨੋ. ਲੁਕਿਆ. ਛਿਪਿਆ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਾਉਣਾ। ੨ ਦੁਰ-ਆਨਨ ਵਾਲਾ. ਭੈੜੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ. "ਚੀਰਾ ਦਾਗੜਦੰ ਦੁਰਾਨੋ." (ਰਾਮਾਵ) ਦੁਰਾਨਨ ਦੈਤ ਚੀਰ ਦਿੱਤਾ.

ਦੁਰਾਪ. ਸੰ. ਵਿ—ਦੁਸਪ੍ਰਾਪ੍ਯ. ਦੁਰਲਭ.

ਦੁਰਾਰਾਧ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਆਰਾਧਨ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ. "ਦੁਰਾਰਾਧ੍ਯ ਸੋ ਲਖ ਪਰਮੇਸੁਰ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦੁਰਾਲਾ. ਵਿ—ਦੂਰ ਦਾ. ਲੰਮਾ. ਦੂਰ ਦਾ ਹੈ ਸੰਬੰਧ ਜਿਸ ਨਾਲ. "ਪਰਿਵਾਰ ਦੁਰਾਲਾ." (ਭਾਗੁ)

ਦੁਰਾਲਾਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੋਟਾ ਵਚਨ। ੨ ਵਿ—ਬੁਰਾ ਵਚਨ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ.

ਦੁਰਾਵ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਾਉ. "ਕਰ ਬਹੁ ਅਪਨ ਦੁਰਾਵ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦੁਰਾਵਨ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਾਉਣਾ.

ਦੁਰਿਤ. ਦੇਖੋ, ਦੂਰਤ.

ਦੁਰੀ. ਲੁਕੀ. ਛਿਪੀ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਣਾ.

ਦੁਰੁਸ੍ਤ. ਫ਼ਾ درست ਵਿ—ਜੋ ਹੱਛੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ. ਠੀਕ। ੨ ਨਿਰਦੋਸ। ੩ ਸਹੀ. ਸ਼ੁੱਧ.

ਦੁਰੁਖਾ. ਦੋ ਵੱਲ ਰੁਖ਼ (ਮੁਖ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਦੋ ਰੁਯਾ.

ਦੁਰੁੱਤਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁਰਾ ਜਵਾਬ। ੨ ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਣਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ। ੩ ਜਿਸ ਦਾ ਲੰਘਣਾ ਕਠਿਨ ਹੋਵੇ.

ਦੁਰੇਫ. ਸੰ. ਦ੍ਵਿਰੇਫ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਉਂ ਨੂੰ ਦੋ ਰੇਫ (ਰਾਰੇ) ਲੱਗਣ, "ਭ੍ਰਮਰ". ਭੌਰਾ.

ਦੁਰੰ. ਦੁਰੰਤ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਸੋਉ ਨਾਸ ਕਰੈ ਤਿੰਹ ਦੈਤ ਦੁਰੰ." (ਰੁਦ੍ਰਾਵ) ਦੇਖੋ, ਦੁਰੰਤ ੬.

ਦੁਰੰਗ. ਦੋ-ਰੰਗ.

ਦੁਰੰਗਤ. ਦੂਰ-ਗਤ. ਦੂਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਦੂਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਵਡੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਤੈ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਸੁਬਾਹੁ ਦੁਰੰਗਤ." (ਰਾਮਾਵ)

ਦੁਰੰਗਮ. ਸੰ. ਦੂਰੰਗਮ. ਵਿ—ਦੂਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ.

ਦੁਰੰਗੀ. ਵਿ—ਦੋ ਰੰਗ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਰੰਗ (ਪ੍ਰੇਮ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਵਿਧਾ. ਦ੍ਵੈਤ.

ਦੁਰੰਟਾ. ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਪੌਧਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਗ ਦੀ ਰਵਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸੁੰਦਰਤਾ ਅਤੇ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਲਾਈਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਹਰਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਸੁੰਦਰ ਫੁੱਲ ਭੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ ਲੱਗਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੀ ਕੰਡੇਦਾਰ ਝਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਹੈ. Duranta plumieri.

ਦੁਰੰਤ. ਸੰ. ਦੁਰਨ੍ਤ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਤ ਪਾਉਣਾ ਔਖਾ ਹੋਵੇ. ਅਪਾਰ. "ਦੁਰੰਤ ਆਸਾ." (ਗੁਜ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਘੋਰ. ਪ੍ਰਚੰਡ. "ਜਿਮ ਜੇਠ ਸੂਰ ਕਿਰਣੇ ਦੁਰੰਤ." (ਰਾਮਾਵ) ੩ ਅਪਵਿਤ੍ਰ. ਮੈਲਾ. "ਊਪਰ ਡਾਰਯੋ ਵਸਤ੍ਰ ਦੁਰੰਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਕਠਿਨ. ਮੁਸ਼ਕਿਲ. "ਦੁਰੰਤ ਕਰਮ ਕੋ ਕਰੈਂ." (ਸੂਰਜਾਵ) ੫ ਬੁਰਾ ਹੈ ਅੰਤ (ਨਤੀਜਾ) ਜਿਸ ਦਾ। ੬ ਦੁਸ੍ਟ. ਖਲ.

ਦੁਰੰਤਰ. ਦੂਰ-ਅੰਤਰ. ਦੂਰ ਦੀ ਵਿੱਥ. "ਦੁਰੰਤਰ ਤਰੁ ਗੰਧ ਮਾਰੁਤ ਨ ਲਾਗੇ ਹੈ." (ਭਾਗੁ ਕ) ਚੰਦਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਬਿਰਛਾਂ ਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਹਵਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ.

ਦੁੱਰਹ. ਅ਼ درہ ਦਿੱਰਹ. ਕੋਰੜਾ. ਕਸ਼ਾ. ਚਾਬੁਕ.

ਦੂਲਹ, ਦੁਲਹਣੀ, ਦੁਲਹਨ, ਦੁਲਹਨਿ, ਦੁਲਹਨੀ, ਦੂਲਹਾ, ਦੁਲਹਿਨ, ਦੁਲਹਿਨੀ, ਦੂਲਹੀ — ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਾੜਾ. ਲਾੜੀ. ਵਰ. ਵਧੂ. "ਗਾਉ ਗਾਉ ਰੀ ਦੁਲਹਨੀ ਮੰਗਲਚਾਰਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) "ਰੀਤਿ ਬਰਾਤਨ ਦੂਲਹ ਕੀ, ਬਾਸੁਦੇਵ ਸਬ ਕੀਨ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਦੂਲਹੁ ਦੁਲਹਨ ਆਗੇ ਜਾਵਤ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦੁਲੱਤਾ, ਦੁਲੱਤੀ — ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋ-ਲਤਅ਼. ਦੋ ਲੱਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਹਾਰ. ਦੇਖੋ, ਲਤਾ ੫.

ਦੁਲਦੁਲ. ਅ਼ دُلدُل ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਖੱਚਰ (ਅਸ਼੍ਵਤਰ), ਜੋ ਚਿੱਟੇ ਅਤੇ ਸਜਾਹ ਰੰਗ ਦਾ ਸੀ. ਇਹ ਮਿਸਰ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹ਼ਜਰਤ ਮੁਹ਼ੰਮਦ ਨੂੰ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਉਹ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਫੇਰ ਇਹ ਖੱਚਰ ਹ਼ਜਰਤ ਅ਼ਲੀ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ੨ ਮੁਹ਼ੱਰਮ ਵਿੱਚ ਜੋ ਇਮਾਮ .ਹੁਸੈਨ ਦਾ ਘੋੜਾ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਭੀ ਦੁਲਦੁਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ. ਪਰ ਇਹ ਭੁੱਲ ਹੈ. ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਮੁਰਤਜਿਜ਼"[1] ਸੀ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਕਰਬਲਾ ਦੇ ਮਕਾਮ ਉਹ ਸਵਾਰ ਸੀ। ੩ ਸਰਬਲੋਹ ਵਿੱਚ ਦੁਲਦੁਲ ਸ਼ਬਦ ਘੋੜੇ ਮਾਤ੍ਰ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਸਜਾਮ ਕਰਨ ਦੁਲਦੁਲ ਦਰਿਯਾਈ."

ਦੁਲਦੁਲ ਸਵਾਰ. ਹ਼ਜਰਤ ਅ਼ਲੀ, ਜੋ 'ਦੁਲਦੁਲ' ਖੱਚਰ ਪੁਰ ਸਵਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਦੁਲਦੁਲ। ੨ ਕਿਤਨੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਇਮਾਮ ਹੁਸੈਨ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ.

ਦੁਲੱਦੀ. ਨਾਭੇ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਪੱਛਮ ਉੱਤਰ ਪਟਿਆਲੇ ਰਾਜ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਕੋਟਲੇ ਵਾਲੀ ਸੜਕ ਤੇ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਹੱਦ ਬਾਬਤ ਦੋਹਾਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਝਗੜਾ ਰਿਹਾ ਅਰ ਕਈ ਜਾਨਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ. ਦੁਲੱਦੀ ਦੇ ਝਗੜੇ ਨਿਬੇੜਨ ਲਈ ਜੀਂਦ ਪਤਿ ਰਾਜਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਕੇ ਮਿਤ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੁਲਾਈ ਸਨ ੧੮੦੬ ਵਿੱਚ ਖ਼ੁਦ ਆਇਆ ਸੀ. ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਫੇਰ ਹੱਦ ਦਾ ਝਗੜਾ ਚਿਰ ਤੀਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਅੰਤ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਨ ੧੮੩੦ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਠੱਡੇ ਬੰਦੀ ਹੈ.

ਦੁਲਭ. ਸੰ. ਦੁਲੰਭ. ਵਿ—ਜੋ ਕਠਿਨਤਾ ਨਾਲ ਮਿਲੇ. ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਨਾ ਹੋਵੇ. "ਦੁਲਭ ਜਨਮ ਪਾਇਓਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਦੁਲਭ ਦੇਹ ਖੋਈ ਅਗਿਆਨੀ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਦੁਲਭਾਇਆ, ਦੁਲਭਾਵਉ, ਦੁਲਭਾਵਹੁ — ਦੁਰਲਭ ਹੈ. ਦੁਰਲਭਤਾ ਵਾਲਾ ਹੈ. "ਤਿਨ ਕਉ ਮਹਿਲ ਦੁਲਭਾਵਉ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

[1] ਉੱਚੇ ਸ੍ਵਰ ਨਾਲ ਹਿਣਕਣ ਕਰਕੇ (ਘੋੜੇ ਦਾ) ਇਹ ਨਾਉਂ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ.

ਦੁਲਰਾਏ. ਦੁਲਾਰੇ. ਲਡਾਏ. ਦੇਖੋ, ਦੁਲਰਾਨਾ. "ਭਾਂਤ ਭਾਂਤ ਦਾਈਅਨ ਦੁਲਰਾਏ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਦੁਲਰਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਲਾਡ ਕਰਨਾ. ਬੱਚੇ ਨਾਲ ਪਯਾਰ ਕਰਨਾ.

ਦੁਲਰੀ. ਦੋ-ਲੜੀ. ਦੋ ਲੜੀ ਦੀ ਮਾਲਾ ਅਥਵਾ ਕੋਈ ਭੂਸਣ.

ਦੁਲਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਚਕਾਰ ਰੂੰ ਰਖਕੇ. ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਦੋ ਵਸਤ੍ਰ ਜਿਸ ਦੇ ਲਾਏ ਹੋਣ. ਪਤਲੀ ਰਜਾਈ.

ਦੁਲਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਾਡ. ਪਯਾਰ. "ਸਹਿਤ ਦੁਲਾਰ ਅੰਕ ਕੇ ਮਾਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦੁਲਾਰਨ. ਦੇਖੋ, ਦੁਲਰਾਨਾ.

ਦੁਲਾਰਾ. ਪਯਾਰਾ. ਪਯਾਰਾ ਪੁਤ੍ਰ। ੨ ਲਡਾਇਆ.

ਦੁਲਾਰਿਓ. ਲਡਾਇਆ. ਪਯਾਰ ਕੀਤਾ। ੨ ਦੁਰਾਇਆ (ਛੁਪਾਇਆ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਦੁਲਾਰਿਓ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਲ ਰਾਰੇ ਦੀ ਥਾਂ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਸਭ ਬਿਧਿ ਜਾਨੈ ਤਿਸਤੇ ਕਹਾ ਦੁਲਾਰਿਓ?" (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੩ ਦੁਰਾਰਿਓ. ਦੂਰ ਹੈ.

ਦੁਲਾਰੀ. ਵਿ—ਲਾਡਲੀ. ਪਯਾਰੀ ਪੁਤ੍ਰੀ। ੨ ਲਡਾਈ.

ਦੁਲੀਚਾ. ਫ਼ਾ ﻗﺎﻟﯿﭽﻪ ਕ਼ਾਲੀਚਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਨ ਅਥਵਾ ਸੂਤ ਦਾ ਬੇਲ ਬੂਟੇਦਾਰ ਗੁਦਗੁਦਾ ਵਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਫ਼ਰਸ਼ ਪੁਰ ਵਿਛਾਈਦਾ ਹੈ. ਗਲੀਚਾ. ਕਾਲੀਨ. "ਬੀਜਉ ਸੂਝੈ ਕੋ ਨਹੀਂ ਬਹੈ ਦੁਲੀਚਾਪਾਇ." (ਓਅੰਕਾਰ) ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਹ਼ਾਕਿਮ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿੱਚ ਦੁਲੀਚਾ ਵਿਛਾਕੇ ਬੈਠਦੇ ਸਨ. "ਲਾਲ ਸੁਪੇਦ ਦੁਲੀਚਿਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸਾਰ) "ਅਵਨਿ ਦੁਲੀਚਾ ਪੈ ਬਿਤਾਨ ਆਛੇ ਆਸਮਾਨ." (ਕਿਸ਼ੋਰ ਕਵਿ)

ਦੁਲੀਚੇ ਬੈਠਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅ਼ਦਾਲਤ ਦੀ ਗੱਦੀ ਪੁਰ ਬੈਠਣਾ. "ਤਿਨਰ ਦੁਲੀਚੈ ਬਹਹਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ਦੇਖੋ, ਦੁਲੀਚਾ.

ਦੁਲੰਭ, ਦੁਲੰਭੁ ਦੁਰਲਭ. ਦੇਖੋ, ਦੁਲਭ. "ਇਹੁ ਮਾਣਸ ਜਨਮ ਦੁਲੰਭ ਹੈ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) "ਹਰਿ ਕੀ ਪੂਜਾ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੩)

ਦੁੱਲਟ. ਇੱਕ ਜੱਟ ਗੋਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ.

ਦੁਵੱਯਾ. ਦੇਖੋ, ਦੁਵੈਯਾ.

ਦੁਵਾਲ. ਦੇਖੋ, ਦੁਆਲ ੨.

ਦੁਵਾਲ ਭਾਥਾ. ਦੇਖੋ, ਦੁਆਲਭਾਥਾ.

ਦੁਵੈਯਾ. ਇੱਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਨੂੰ "ਦੋਵੈ" ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੮ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੬ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੨ ਪੁਰ. ਅੰਤ ਗੁਰੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਚਰਨਕਮਲ ਕਲਿਮਲਹਿ ਨਿਵਾਰਨ,
ਉਰ ਧਰ ਧ੍ਯਾਨਹਿ ਤਿਨ ਕੋ,
ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਇਤਿਹਾਸ ਬਖਾਨੋ,
ਦੁਖਨਾਸ਼ਕ ਪ੍ਰਣ ਜਿਨ ਕੋ.×××
(ਨਾਪ੍ਰ)

੨ ਜੇ ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ ਹੋਣ, ਤਦ ਇਸ ਦੀ "ਸਾਰ" ਅਤੇ "ਲਲਿਤਪਦ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸ੍ਰੀਧਰ ਮੋਹਨ ਸਗਲ ਉਪਾਵਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁਖਦਾਤਾ.××
(ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਦੁੜੋਤਰਾ. ਵਿ—ਦੋ ਉੱਪਰ. ਦੋ ਅਧਿਕ. "ਅਠਾਰਾਂ ਸੌ ਦੁੜੋਤਰੇ ਸਾਲ ਸੁ ਬਿਕ੍ਰਮਰਾਇ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ) ਸੰਮਤ ੧੮੦੨.

ਦੂ. ਵਿ—ਦ੍ਵਿ. ਦੋ. "ਦ੍ਰਿਗ ਦੂ ਪਰ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਸੇ. ਤੋਂ. "ਇਕਦੂ ਜੀਭੌ ਲਖ ਹੋਹਿ." (ਜਪੁ) "ਸਭ ਦੂ ਉਚਾ ਸੋਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੩) ੩ ਸੰ. ਦੂ. ਵਿ—ਬੇਚੈਨ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਗ.

ਦੂਆ. ਵਿ—ਦ੍ਵਿਤੀਯ. ਦੂਸਰਾ. ਦੂਜਾ. "ਨਾਨਕ ਅਵਰ ਨ ਦੂਆ." (ਭੈਰ ਮ: ੧) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵੈਤਭਾਵ. ਵਿਰੋਧ. "ਉਨਿ ਘਰਿ ਘਰਿ ਮੇਲਿਓ ਦੂਆ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੩ ਗਣਿਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਬੋਧਕ ਅੰਗ.

ਦੂਆਤੀਆ. ਦੂਜਾ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਅੰਗ। ੨ ਦ੍ਵਿਤ੍ਵ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਤ੍ਵ. ਦੋ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਅਰਥਾਤ ਇਸਲਾਮ ਅਤੇ ਈਸਾਈ ਧਰਮ. ਖ਼ੁਦਾ ਅਤੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਯਾਰ ਦੂਆ, (ਦ੍ਵਿਤ੍ਵ)[1]. ਖ਼ੁਦਾ, ਉਸ ਦਾ ਬੇਟਾ ਅਤੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਰੂਹ਼ ਇਹ ਤੀਆ, (ਤ੍ਰਿਤ੍ਵ). Trinity. "ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਫੁਨਿ ਦੂਐ ਤੀਐ ਆਪੇ ਬਖਸਿ ਲਏ ਪ੍ਰਭੁਸਾਚਾ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਦ੍ਵੈਤ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣ. "ਕਿਉ ਸੁਖ ਪਾਵੈ ਦੂਐ ਤੀਐ?" (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਦੂਐ ਤੀਐ. ਦੂਜੇ ਤੀਜੇ ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਦੂਆਤੀਆ.

ਦੂਈ. ਵਿ—ਦੂਜੀ. ਦੂਸਰੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵੈਤ. Duality.

ਦੂਸਣ. (ਸੰ. ਦੂਸ਼੍. ਧਾ—ਦੂਸਣ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ, ਦੂਸਿਤ ਕਰਨਾ). ਸੰ. ਦੂਸਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋਸ਼. ਅਵਗੁਣ। ੨ ਦੋਸ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਰਾਵਣ ਦਾ ਭਾਈ, ਜੋ ਖਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਚਵਟੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ. ਸੁਪਨਖਾ (ਸੁਪੰਣਖਾ) ਦਾ ਨੱਕ ਕੰਨ ਵੱਢਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ੪ ਵਿ—ਦੋਸ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਦੂਸਣਾਰਿ. ਦੂਸਣ ਦੇ ਵੈਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ.

ਦੂਸਰ, ਦੂਸਰਾ ਵਿ—ਦ੍ਵਿਤੀਯ. ਦੂਜਾ. "ਦੂਸਰ ਹੋਇ ਤ ਸੋਝੀਪਾਇ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਦੂਸਰਾਂਸੁ ਹੈ ਮਾਲੀ. (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੯੧) ਵਾ—ਦੂਸਰਾ ਅੰਸ਼ੁਮਾਲੀ (ਸੂਰਯ) ਹੈ.

ਦੂਖ. ਦੇਖੋ, ਦੁਖ. "ਸਭ ਦੂਖ ਬਿਨਾਸੇ ਰਾਮਰਾਇ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ੨ ਦੂਸਣ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਜੈਸੇ ਕੋਊ ਸੁ ਕਬਿ ਕੁ ਕਬਿ ਕੇ ਕਬਿੱਤ ਸੁਨ, ਸਭਾ ਬੀਚ ਦੂਖ ਕਰ ਮਾਨਤ ਨ ਬਾਤ ਕੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਦੂਖਕ. ਸੰ. ਦੂਸਕ. ਵਿ—ਦੋਸ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋਸ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲ ਪਦਾਰਥ.

ਦੂਖਣ. ਦੂਸਣ. ਦੋਸ਼। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੂਸਣ ੩. "ਦੂਖਣ ਔ ਖਰ ਦੈਤ

[1] ਦੇਖੋ, ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਕੁਰਾਨ, ਸੂਰਤ ਨੂਰ, ਆਯਤ ੫੨.

ਪਠਾਏ." (ਰਾਮਾਵ)

ਦੂਖਤ. ਵਿ—ਦੁੱਖਿਤ. ਦੁਖੀ. "ਦੂਖਤ ਮੋਹਿ ਕਰੈ ਬਿਨ ਜਾਨੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਦੂਖਿਤ.

ਦੂਖਦਰਦ. ਵਿ—ਭਯਾਨਕ (ਖ਼ੌਫ਼ਨਾਕ) ਦੁੱਖ. ਦਰ (ਡਰ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਦੁੱਖ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਅਸਾਧ ਰੋਗ. "ਦੂਖ ਦਰਦ ਮਨ ਤੇ ਭਉ ਜਾਇ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਦੂਖਨ. ਦੇਖੋ, ਦੂਸਣ ੨। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੂਸਣ ੩.

ਦੂਖਨਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦੂਸਣ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਨਿੰਦਾ. "ਸੰਤ ਕੀ ਦੂਖਨਾ ਸੁਖ ਤੇ ਟਰੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਕਈ ਕੋਟਿ ਪਰਦੂਖਨਾ ਕਰਹਿ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਪਰਾਈ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਦੂਖਨਾਸ. ਵਿ—ਦੁੱਖਨਾਸ਼ਕ. "ਭੈ ਭੰਜਨ ਅਘ ਦੂਖਨਾਸ, ਮਨਹਿ ਅਰਾਧ ਹਰੇ." (ਬਾਵਨ)

ਦੂਖਨਿ. ਦੂਸਣ (ਦੋਸ) ਲਾਉਣ ਤੋਂ. "ਸੰਤ ਕੈ ਦੂਖਨਿ ਆਰਜਾ ਘਟੈ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਦੂਖਨਿਵਾਰਣ, ਦੂਖਨਿਵਾਰਣੁ, ਦੂਖਨਿਵਾਰਨ ਵਿ—ਦੁੱਖ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ, ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਦੂਖਨਿਵਾਰਣੁ ਗੁਰੁ ਤੇ ਜਾਤਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) ੩ ਦੇਖੋ, ਜੰਬਰ ੨ ਅਤੇ ਤਰਨਤਾਰਨ। ੪ ਪਟਿਆਲੇ ਪਾਸ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਯਾ ਇੱਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਇਮਾਰਤ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਲੰਗਰ ਦਾ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ.

ਦੂਖਬਿਡਾਰਣ. ਵਿ—ਦੁੱਖ ਵਿਦਾਰਣ (ਚੀਰਨ—ਪਾੜਨ—ਮਿਟਾਉਣ) ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ.

ਦੂਖਭੰਜ. ਵਿ—ਦੁੱਖ ਭੰਜਕ. ਦੁੱਖ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ. "ਦੂਖਭੰਜ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਆ." (ਬਸੰ ਮ: ੪)

ਦੂਖ ਰੋਗ. ਪੀੜ ਅਤੇ ਬੀਮਾਰੀ। ੨ ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਰੋਗ. "ਦੂਖ ਰੋਗ ਬਿਨਸੇ ਭੈ ਭਰਮ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਦੂਖਵਿਸਾਰਣ. ਵਿ—ਦੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਮਰਣ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੁੱਖ ਭੁੱਲ ਜਾਣ. "ਦੂਖਵਿਸਾਰਣ ਸੇਵਿਆ." (ਧਨਾ ਮ: ੧)

ਦੂਖਿਤ. ਸੰ. ਦੂਸਿਤ. ਵਿ—ਦੋਸ ਸਹਿਤ. ਕਲੰਕਿਤ.

ਦੂਜ. ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਵਿਤੀਯਾ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀ ਦੂਜੀ ਤਿਥਿ। ੨ ਵਿ—ਦੂਜਾ. ਦ੍ਵਿਤੀਯ. ਦੂਸਰਾ.

ਦੂਜਣ. ਦੂਸਰਾ ਜਨ. ਦ੍ਵਿਤੀਯ ਜਨ. ਦੂਜਾ ਪੁਰੁਸ.

ਦੂਜੜਾ, ਦੂਜੜੀ, ਦੂਜੜੋ ਵਿ—ਦ੍ਵਿਤੀਯ. ਦੂਸਰਾ. ਦੂਸਰੀ. "ਹਰਿ ਦੂਜੜੀ ਲਾਵ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਮਿਲਾਇਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਦੂਜਾ. ਵਿ—ਦ੍ਵਿਤੀਯ. ਦੂਸਰਾ. "ਦੂਜਾ ਸੇਵਨਿ ਨਾਨਕਾ ਸੇ ਪਚਿ ਪਚਿ ਮੁਏ ਅਜਾਨ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਵੈਤਭਾਵ. "ਦੂਜਾ ਜਾਇ ਇਕਤੁ ਘਰਿ ਆਨੈ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ)

ਦੂਜਾਣੈ. ਦੂਜੇ ਨਾਲ. ਦੂਸਰੇ ਸੇ. "ਜਿਨਾ ਨੇਹੁ ਦੂਜਾਣੈ ਲਗਾ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੫)

ਦੂਜਾਭਾਉ, ਦੂਜਾਭਾਇ ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਵੈਤਭਾਵ. ਦੁਵਿਧਾ। ੨ ਇੱਕ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਇਸ਼੍ਰ ਅਤੇ ਪਤਿਭਾਵ. "ਦੂਜਾਭਾਉ ਵਿਸਾਰੀਐ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਦੋਹਾਗਣੀ ਮੁਠੀ ਦੂਜੈਭਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਦੂਜੀ. ਵਿ—ਦੂਸਰੀ. "ਮਨਮੁਖ ਦੂਜੀ ਤਰਫ ਹੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਮਲਾ) ਕਰਤਾਰ ਤੋਂ ਵਿਮੁਖ ਮਾਇਆ ਦੀ ਤਰਫ ਹੈ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਅਵਿਦ੍ਯਾ. ਦ੍ਵੈਤ. "ਜਬ ਲਗ ਦੂਜੀ ਰਾਈ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੧) ਰਾਈਮਾਤ੍ਰ ਦ੍ਵੈਤ ਹੈ.

ਦੂਜੈ. ਦੂਸਰੇ ਦਰਜੇ। ੨ ਦੂਸਰੇ ਨਾਲ. "ਦੂਜੈ ਲਗੈ ਜਾਇ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਦੂਜੋ. ਦੇਖੋ, ਦੂਜਾ। ੨ ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਪੋਤ੍ਰਾ. ਪੌਤ੍ਰ.

ਦੂਣ. ਵਿ—ਦ੍ਵਿਗੁਣ. ਦੁਗੁਣਾ. "ਦੂਣ ਚਊਣੀ ਦੇ ਵਡਿਆਈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਦੂਨ ੨.

ਦੂਣਾ. ਵਿ—ਦ੍ਵਿਗੁਣ. ਦੋਗੁਣਾ.

ਦੂਣਿ. ਸੰ. ਦ੍ਰੂਹੁਨ. ਹਾਨਿ. ਨੁਕ਼ਸਾਨ. "ਦੂਣਿ ਨ ਪਰਈ ਫੰਕ ਵਿਚਾਰੇ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ਬ੍ਰਹਮਰੂਪ ਫਲ ਦੀ ਫਾਂਕ (ਜੀਵਾਤਮਾ) ਦਾ ਜੋ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਘਾਟੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ੨ ਵਿੱਥ. ਭੇਦ.

ਦੂਣੀ. ਵਿ—ਦੋ ਗੁਣੀ. ਦੁਗਨੀ. "ਦੂਣੀ ਮਲ ਲਾਗੀ ਆਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਦੂਤ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਕੀਲ. ਬਸੀਠ। ੨ ਹਰਕਾਰਾ. ਚਿੱਠੀਰਸਾਂ। ੩—੪—੫ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਦੂਤ ਦਾ ਅਰਥ ਗਣ (ਦਾਸ), ਚੁਗਲ ਅਤੇ ਵੈਰੀ ਭੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਦੂਤਾ ਨੋ ਫੁਰਮਾਇਆ ਲੈ ਚਲੇ ਪਤਿ ਗਵਾਇ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਫੜ ਲਓ. ਦੇਖੋ, ਜਮਦੂਤ. "ਦੁਸਟ ਦੂਤ ਕੀ ਚੂਕੀ ਕਾਨ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਚੁਗਲ ਦੀ ਕਾਣ ਚੁਕੀ. "ਦੂਤ ਲਗੇ ਫਿਰਿ ਚਾਕਰੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਅਰ—"ਦੂਤਨ ਕੇ ਦਲ ਆਨ ਮਿਲੇ ਜਬ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ਇਸ ਥਾਂ ਵੈਰੀ ਅਰਥ ਹੈ। ੬ ਦੇਖੋ, ਦਜੂਤ.

ਦੂਤਿਕਾ, ਦੂਤੀ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਪੁਚਾਣਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਤਾਂਹਿ ਦੂਤਿਕਾ ਰਾਯ ਸੋਂ ਭੇਦ ਕਹ੍ਯੋ ਸਮਝਾਇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨) "ਤਬ ਦੂਤੀ ਇਹ ਬਾਤ ਬਨਾਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੯੭) ੨ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਕਾਵ੍ਯ ਵਿੱਚ ਦੂਤੀ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੈ—

(ੳ) ਉੱਤਮਾ, ਜੋ ਮਿੱਠੇ ਪ੍ਯਾਰੇ ਬਚਨ ਕਹਿਕੇ ਆਪਣਾ ਕਾਰਯ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀ ਹੈ.

(ਅ) ਮਧ੍ਯਮਾ, ਜੋ ਕੁਝ ਮਿੱਠੇ ਕੁਝ ਕੌੜੇ ਵਾਕ ਕਹਿਕੇ ਮਤ਼ਲਬ ਕੱਢਦੀ ਹੈ.

(ੲ) ਅਧਮਾ, ਜੋ ਕੇਵਲ ਕੌੜੇ ਵਚਨ ਕਹਿਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

੩ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਦੂਤੀ ਦਾ ਅਰਥ ਚੁਗਲੀ ਭੀ ਹੈ. "ਦੂਤੀ ਕਰੀ ਜੈ ਰਾਮ ਪੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਦੂਤੀਂ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਦੂਤੀ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਦੂਤਾਂ ਨੇ. "ਜਮਦੂਤੀ ਹੈ ਹੇਰਿਆ ਦੁਖ ਹੀ ਮਹਿ ਪਚਾ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ

੨ ਮ: ੫)

ਦੂਦ. ਫ਼ਾ دود ਧੂੰਆ। ੨ ਦੁਖ ਭਰੀ ਆਹ.

ਦੂੰਦ. ਦੇਖੋ, ਦੁੰਦ। ੨ ਉਧਮ. ਉਪਦ੍ਰਵ.

ਦੂੰਦਰ. ਦੇਖੋ, ਦੁੰਦਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਊਂਦਰ ਦੂੰਦਰ.

ਦੂਧ. ਦੇਖੋ, ਦੁਧ.

ਦੂਧਪੂਤ. ਦੁਗਧ ਅਤੇ ਸੰਤਾਨ. ਭਾਵ—ਸੰਪੱਤਿ ਅਤੇ ਸੰਤਾਨ.

ਦੂਧਾਹਾਰੀ | ਦੂਧਾਧਾਰੀ ਸੰ. ਦੁਗ੍ਧਾਹਾਰਿਨ੍—ਦੁਗਧਾਹਾਰੀ. ਜੋ ਦੁੱਧ ਪੀਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰੇ. ਦੁੱਧ ਦੇ ਆਧਾਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. "ਜਗ ਮਹਿ ਬਕਤੇ ਦੂਧਾਧਾਰੀ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ੨ ਉਹ ਬੱਚਾ ਜਿਸ ਦੇ ਦੰਦ ਨਹੀਂ ਆਏ. ਸ਼ੀਰਖ਼ੋਰ.

ਦੂਧੀਆ. ਵਿ—ਦੁੱਧਰੰਗਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸੰਖੀਆ.

ਦੂਧੁ. ਦੇਖੋ, ਦੁੱਧ.

ਦੂਨ. ਵਿ—ਦ੍ਵਿਗੁਣ. ਦੂਣਾ. "ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਦੂਨ ਚਊਨ ਬਿਸਾਲਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਦੂਣ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦੋ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਮੈਦਾਨ ਅਥਵਾ ਘਾਟੀ. Valley. ਸੰ. ਦ੍ਰੋਣਿ. ਜੈਸੇ—ਦੇਹਰਾ ਦੂਨ. "ਕਿਤਕ ਪਹਾਰਨ ਕੀ ਜਹਿਂ ਦੂਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਸੰ. ਵਿ—ਜਲਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਦੁਖੀ। ੫ ਅ਼ دون ਹ਼ਕ਼ੀਰ. ਕਮੀਨਾ। ੬ ਵ੍ਯ—ਬਿਨਾ. ਬਗ਼ੈਰ.

ਦੂਨਾ | ਦੂਨੀ ਦੇਖੋ, ਦੂਣਾ ਅਤੇ ਦੂਣੀ.

ਦੂਬ. ਦੇਖੋ, ਦੁੱਬ। ੨ ਵਿ—ਦ੍ਵਿਤੀਯ. ਦੂਜਾ. "ਏਕ ਤੁਮਾਰੋ ਦੰਡ ਸਹਿ ਅਵਰ ਨ ਜਾਨੋ ਦੂਬ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੂਬਖੁਰਚਣਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦੂਵੀਂ ਖੁਰਚਣ ਦਾ ਸੰਦ. ਖੁਰਪਾ। ੨ ਸਬਜ਼ ਘਾਹ ਖੋਦਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਦੂਬਰਾ | ਦੂਬਲਾ ਦੇਖੋ, ਦੁਬਲਾ. "ਕਬੀਰ ਹਰਨਾ ਦੂਬਲਾ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਹਰਨ (ਇਨਸਾਨ) ਦੂਬਲਾ (ਇਖ਼ਲਾਕ਼ੀ ਬਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ)

ਦੂਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਾ دور ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਫ਼ਾਸਲੇ ਪੁਰ. ਵਿੱਥ ਤੇ.

ਦੂਰਸ੍ਥ. ਵਿ—ਦੂਰ ਇਸਥਿਤ. ਦੂਰ ਦਾ.

ਦੂਰਦਰਸੀ. ਸੰ. ਦੂਰਦਰ੍ਸ਼ਿਨ੍. ਵਿ—ਦੂਰ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ. ਲੰਮੀ ਸੋਚਣ ਵਾਲਾ. ਦੂਰੰਦੇਸ਼.

ਦੂਰਦ੍ਰਿਸਟਿ. ਸੰ. ਦੂਰਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਸੰਗਯਾ—ਲੰਮੀ ਨਜ਼ਰ. ਦੂਰੰਦੇਸ਼ੀ.

ਦੂਰਬਾ. ਦੇਖੋ, ਦੁੱਬ। ੨ ਦੁਰਵਾਸਾ ਰਿਖੀ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਬਾਸਾ. "ਦੂਰਬਾ ਪਰੂਰਉ ਅੰਗਰੈ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜਸ ਗਾਇਓ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ) ਦੁਰਵਾਸਾ, ਪੁਰੂਰਵਾ ਅਤੇ ਅੰਗਿਰਾ ਨੇ.

ਦੂਰਬੀਨ. ਫ਼ਾ دوربین ਸੰਗਯਾ—ਦੂਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦਾ ਯੰਤ੍ਰ, ਜਿਸਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ ਨਾਲ ਦੂਰ ਦਾ ਪਦਾਰਥ ਨੇੜੇ ਭਾਸਦਾ ਹੈ ਦੂਰਵੀਕ੍ਸ਼ਣ. Telescope। ੨ ਵਿ—ਦੂਰੰਦੇਸ਼. ਕੰਮ ਦੇ ਫਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇਖ ਲੈਣ ਵਾਲਾ. ਦੂਰਦਸ਼ੀ.

ਦੂਰਵਰਤੀ. ਸੰ. ਦੂਰਵਰ੍ਤਿਨ੍. ਵਿ—ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ.

ਦੂਰਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਦੂਰ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਅੰਤਰ. ਫ਼ਾਸਿਲਾ. "ਕਤਹਿ ਨ ਭਇਓ ਦੂਰਾਈ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ਜਉ ਲਉ ਭਾਉ ਅਭਾਉ ਇਹੁ ਮਾਨੈ, ਤਉ ਲਉ ਮਿਲਣੁ ਦੂਰਾਈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਕ੍ਰਿ—ਵਿ—ਫ਼ਾਸਿਲੇ ਪੁਰ.

ਦੂਰਾਰੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੂਰੀ ਪੁਰ. ਵਿੱਥ ਤੇ. ਫ਼ਾਸਿਲੇ ਪੁਰ. "ਸੋ ਮਾਰਗ ਸੰਤ ਨ ਦੂਰਾਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਦੂਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿੱਥ. ਫ਼ਾਸਿਲਾ. ਦੂਰਤ੍ਵ. ਅੰਤਰ.

ਦੂਰੁ. ਦੇਖੋ, ਦੂਰ. "ਤੁਧੁ ਸੁਝੈ ਦੂਰੁ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਦੂਰੰਤਰ. ਵਿ—ਦੁਰੰਤ-ਤਰ. ਅਤ੍ਯੰਤ ਘੋਰ. ਮਹਾ ਭਯਾਨਕ. "ਦੁਰਤ ਦੂਰੰਤਰ ਨਾਸੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਦੇਖੋ, ਦੁਰੰਤ ੨। ੨ ਵਿੱਥ ਤੇ.

ਦੂਰੰਦੇਸ਼. ਫ਼ਾ دوراندیش ਵਿ—ਦੂਰਦਰਸ਼ੀ. ਦੂਰ ਦੀ ਸੋਚਣ ਵਾਲਾ.

ਦੂਰੰਦੇਸ਼ੀ. ਦੀਰਘ ਦਰਸ਼ਿਤਾ. ਲੰਮੀ ਨਜ਼ਰ.

ਦੂਲਹ. ਲਾੜਾ. ਦੇਖੋ, ਦੁਲਹ. "ਦੂਲਹ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਸਰਨਿ ਪਰਿਓ." (ਮਾਰੂ ਨਾਮਦੇਵ) ਦੂਲਹ ਤੋਂ ਭਾਵ ਜੀਵ ਅਥਵਾ ਜਿਗ੍ਯਾਸੂ ਹੈ.

ਦੂਲਹਦੇਈ. ਦੇਖੋ, ਚੌਪਈ.

ਦੂਲਹਾ | ਦੂਲਹਿ | ਦੂਲਹੀ | ਦੂਲਹੁ | ਦੂਲੋ ਲਾੜਾ. ਲਾੜੀ. ਦੇਖੋ, ਦੁਲਹਾ. "ਮਿਲਿ ਆਏ ਸਬੈ ਦੂਲਹੁ ਹੇਰਨ ਹੇਤ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਬੈਠੇ ਤਬੈ ਦੋਊ ਦੂਲੋ ਦੂਲਹੀ ਸੁਹਾਵਤੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਦੂੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦਉੜ੍ਹ. ਧਾਵਨ. ਹਰਕਾਰਾ. ਸਿੰਧੀ—ਦੂੜੋ. "ਦੂੜਾ ਆਇਓ ਜਮਹਿ ਤਣਾ." (ਸ੍ਰੀ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ) ਦੇਖੋ, ਤਣਾ ੪.

ਦੇ. ਦੈਵੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਦੇ ਗੁਨਾ ਸਤਿ ਭੈਣ ਭਰਾਵਹੈ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ਦੈਵੀ ਸੰਪੱਤਿ ਦੇ ਗੁਣ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸੰਬੰਧੀ ਹਨ। ੨ ਦੇਵੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਬੀਚਿ ਨਕਟ ਦੇ ਰਾਨੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) "ਤਬ ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਦੇ ਸਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਾਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੫੨) ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਦੇਵੀ ਨੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਚਲਾਏ। ੩ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. "ਗੁਣ ਵੰਤਿਆ ਗੁਣੁ ਦੇ." (ਜਪੁ) ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੇਕੇ. "ਬਿਨਉ ਸੁਨਹੁ ਦੇ ਕਾਨ." (ਗਉ ਮ: ੪) ੫ ਸੰਬੰਧ ਬੋਧਕ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ. ਕਾ. ਕੇ. ਦਾ. "ਲੱਤਾ ਵੱਲ ਖੁਦਾਇ ਦੇ." (ਭਾਗੁ)

ਦੇਉ. ਸੰ. ਦੇਵ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਾ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਜਾਗਤਾ ਹੈ ਦੇਉ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) "ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੇਉ ਪਰਤਖਿ ਹਰਿਮੂਰਤਿ." (ਮਲਾ ਮ: ੪) ੨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ. "ਸੋਈ ਨਿਰੰਜਨਦੇਉ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਦੇਓ. ਦੇਵੋ. "ਦੇਉ ਸੁਹਨੀ ਸਾਧੁ ਕੈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੪ ਫ਼ਾ دیو ਦੇਵ. ਭੂਤ. ਜਿੰਨ. "ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਦੈਤ ਦੇਉ ਨ ਪੋਹੈ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੫ ਸ਼ੈਤ਼ਾਨ. Devil.

ਦੇਉਟਨੀ ਏਕਾਦਸੀ. ਦੇਖੋ, ਦੇਵੋੱਥਾਨ ਏਕਾਦਸੀ.

ਦੇਉਰ. ਦੇਖੋ, ਦੇਵਰ.

ਦੇਊ. ਜੱਟ ਜਾਤਿ. ਇਸ ਗੋਤ ਦੇ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੇ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹਨ। ੨ ਦੇਵੇਗਾ। ੩ ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਦੇਅ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਾ. ਦੇਵ. "ਤਕਯੋ ਛੀਰ ਸਾਮੁਦ੍ਰ ਦੇਅੰ ਅਦੇਅੰ." (ਕੱਛਾਵ) ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਰਾਖਸਾਂ ਨੇ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੇਯ.

ਦੇਇ. ਦੇਕੇ. "ਦੇਇ ਅਹਾਰੁ ਅਗਨਿ ਮਹਿ ਰਾਖੈ." (ਆਸਾ ਧੰਨਾ) ੨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. "ਤਿਨਾ ਭੀ ਰੋਜੀ ਦੇਇ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੧ ਮ: ੨) ੩ ਦੇਵੀ. ਦੇਈ. "ਦੇਇਵਿਚਿਤ੍ਰ ਪਾਂਚ ਨ੍ਰਿਪ ਮਾਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੫੨) ਵਿਚਿਤ੍ਰਦੇਵੀ ਨੇ ਪੰਜ ਰਾਜੇ ਮਾਰੇ। ੪ ਦੇਖੋ, ਦੇਯ.

ਦੇਈ. ਦਿੰਦਾ ਹੈ. "ਸਭਹਿਨ ਕੋ ਰੋਜੀ ਨਿਤ ਦੇਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਵੇਂ. ਦਾਨ ਕਰੇਂ। ੩ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਦੇਵੀ. "ਦੇਈ ਮਹਾਂ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰ ਗਰਜੀ." (ਸਲੋਹ)

ਦੇਸ. ਸੰ. ਦੇਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਮੁਲਕ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਵਡਾ ਖੰਡ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਇਲਾਕੇ ਹੋਣ. "ਦੇਸ ਛੋਡਿ ਪਰਦੇਸਹਿ ਧਾਇਆ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਦੇਹ ਦਾ ਅੰਗ. "ਦੇਸ ਵੇਸ ਸੁਵਰਨ ਰੂਪਾ ਸਗਲ ਊਣੇ ਕਾਮਾ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਅਤੇ ਭੂਸ਼ਣ। ੩ ਕਮਾਚ ਠਾਟ ਦਾ ਇੱਕ ਔੜਵ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗ. ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਹਨ. ਵਾਦੀ ਰਿਸ਼ਭ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਸ਼ਾਦ ਹੈ. ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧਾਰ ਤੇ ਠਹਿਰਨ ਤੋਂ ਸੋਰਠ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਰ ਹੈ.

ਦੇਸਹਿਤੈਸੀ. ਸੰ. देशहितैषिन्. ਵਿ—ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਿਤ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ. ਮੁਲਕ ਦਾ ਖ਼ੈਰਖ਼੍ਵਾਹ.

ਦੇਸਕ. ਦੇਖੋ, ਦੇਸਿਕ.

ਦੇਸਕਾਲ. ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਮਾਂ. ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਵੇਲਾ. Space & Time.

ਦੇਸਗ੍ਯ. ਸੰ. देशज्ञ. ਵਿ—ਦੇਸ਼ ਦਾ ਜਾਣੂ. ਮੁਲਕ ਦਾ ਹਾਲ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ.

ਦੇਸਚਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਹਲਚਲ. ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਸ਼ਾਂਤਿ। ੨ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਵਤਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ੍ਥਾਨ. "ਦੇਸਚਾਲ ਹਮ ਤੇ ਪੁਨ ਭਈ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੩ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੀਤਿ. ਮੁਲਕ ਦਾ ਰਿਵਾਜ.

ਦੇਸਢਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਸ਼ ਰੀਤਿ. ਮੁਲਕ ਦਾ ਰਿਵਾਜ.

ਦੇਸਤਲੱਟੀ. ਸੰਗਯਾ—ਮੁਲਕ ਵਿੱਚ ਬੇਚੈਨੀ। ੨ ਵਿ—ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਲਟ ਪੁਲਟ (ਉਪਦ੍ਰਵ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਦੇਸਤਲੱਟੀ ਬਸਨ ਨ ਦੇਵਹਿ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੦੭)

ਦੇਸਦਿਸੰਤਰ. ਦੇਸ਼ਦੇਸ਼ਾਂਤਰ. ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰ. ਆਪਣਾ ਮੁਲਕ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਦੇਸ਼। ੨ ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਦੂਜਾ ਦੇਸ਼। ੩ ਦੇਖੋ, ਦੇਸਿਦਿਸੰਤਰਿ.

ਦੇਸਧਰਮ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਜਹਬ। ੨ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਿਯਮ। ੩ ਦੇਸ਼ਰੀਤਿ.

ਦੇਸਨਿਕਾਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਜਲਾਵਤ਼ਨੀ. ਨਿਰ੍ਵਾਸਨ। ੨ ਦੇਸੋਂ ਕੱਢੇ ਜਾਣ ਦਾ ਦੰਡ.

ਦੇਸਬਿਦੇਸ. ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼. ਆਪਣਾ ਮੁਲਕ ਅਤੇ ਪਰਾਇਆ ਦੇਸ਼। ੨ ਭਾਵ—ਲੋਕ ਅਤੇ ਪਰਲੋਕ.

ਦੇਸਭਾਸਾ, ਦੇਸਭਾਖਾ ਸੰਗਯਾ—ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ. ਮੁਲਕ ਦੀ ਬੋਲੀ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ.

ਦੇਸ਼ਮੁਖ. ਪਰਗਨੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ. ਜ਼ੈਲਦਾਰ.

ਦੇਸਰਾਜ. ਇਹ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਗੁਰਭਗਤ ਖਤ੍ਰੀ ਸੀ. ਸੰਮਤ ੧੮੨੫ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਚਾਰ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾ ਇਸ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰਕੇ ਅਹ਼ਮਦ ਸ਼ਾਹ ਦੁੱਰਾਨੀ ਦੇ ਢਾਹੇ ਹੋਏ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਨੂੰ ਮੁੜ ਉਸਾਰਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾਈ ਦੇਸਰਾਜ ਨੇ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਨਿਬਾਹਿਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੇਸੂ.

ਦੇਸਾ. ਸੰ. ਦੇਸ਼੍ਟ੍ਰ. ਵਿ—ਦਾਤਾ. ਮਹਾਦਾਨੀ. ਅਤ੍ਯੰਤ ਉਦਾਰ. "ਹਮ ਪਾਪੀ ਤੁਮ ਪਾਪਖੰਡਨ ਨੀਕੋ ਠਾਕੁਰ ਦੇਸਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਵਸਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਇਹੁ ਮਨੁ ਤੈਕੂ ਦੇਸਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਦੇਸਾਂ. ਮਾਲਵੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਜੱਟੀ, ਜੋ ਸੰਤਾਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੀ ਸਰਣ ਗਈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਰਦਾਨ ਤੋਂ ੭ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਏ।[1] ੨ ਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾਪਤਿ ਦੀ ਰਾਣੀ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਤੇਈ। ੩ ਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾਪਤਿ ਦੀ ਮਤੇਈ. ਦੇਖੋ, ਨਾਭਾ. (ਨੰਬਰ ੨ ਅਤੇ ੩ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਦੇਸੋ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)। ੪ ਸਰਦਾਰ ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਨਕਈ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸੰਨ ੧੮੧੯ ਵਿੱਚ ਹੋਈ. ਸ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਦੋ ਵਰ੍ਹੇ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੰਤਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ੫ ਦੇਵਸਾਂ. ਦੇਵਾਂਗਾ.

ਦੇਸਾਉਰ. ਦੇਖੋ, ਦਿਸਾਵਰ.

ਦੇਸਾ ਸਿੰਘ. ਇੱਕ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਦਾ ਕਰਤਾ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰਮਤਸੁਧਾਕਰ ਕਲਾ ੮। ੨ ਦੇਸੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਭਗਤੂ ਭਾਈ.

ਦੇਸਾਂਗਿਓ. ਦੇਸ਼ ਦਾ ਅੰਗ. ਦੇਸ਼ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਮੁਲਕ ਦਾ ਪਤਾ. "ਪੂਛਉ ਦੀਨ ਭਾਂਤ ਕਰਿ ਕੋਊ ਕਹੈ ਪ੍ਰਿਅ ਦੇਸਾਂਗਿਓ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਦੇਸਚਾਰ. ਦੇਸ਼ ਦਾ ਆਚਾਰ. ਮੁਲਕ ਦਾ ਰਿਵਾਜ.

ਦੇਸਾਟਨ. ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਟਨ (ਫਿਰਨ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਸ਼ਭ੍ਰਮਣ. ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਯਾਤ੍ਰਾ.

ਦੇਸਾਂਤਰ. ਦੇਸ਼-ਅੰਤਰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਦੇਸ਼. ਦੂਜਾ ਦੇਸ਼. ਪਰਦੇਸ਼.

ਦੇਸਾਂਤਰਿ. ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ.

ਦੇਸਾਧੀਸ. ਦੇਸ਼-ਆਧੀਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਰਾਜਾ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ.

ਦੇਸਿਕ. ਸੰ. ਦੇਸ਼ਿਕ. ਸੰਗਯਾ—ਰਾਹੀ. ਪਾਂਧੀ। ੨ ਉਪਦੇਸ਼ਕ। ੩ ਆਗੂ. ਮੁਖੀਆ.

ਦੇਸਿਦਿਸੰਤਰਿ. ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂਤਰ ਵਿੱਚ. "ਜੋਗੁ ਨ ਦੇਸਿ ਦਿਸੰਤਰਿ ਭਵਿਐ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧)

ਦੇਸੀ. ਸੰ. ਦੇਸ਼ੀਯ. ਵਿ—ਦੇਸ਼ ਦਾ. ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਸ੍ਵਦੇਸ਼ੀ। ੩ ਦੇਵਸੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਦੇਸੀ ਰਿਜਕੁ ਸੰਬਾਹਿ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੩) ੪ ਹਿੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰਨਤ. ਇਸ਼ਾਰਾ. "ਤੁਹਿ ਦੇਖਤ ਦੇਸੀ ਉਹਿ ਦਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੪੮)

[1] ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸੁਲੱਖਣੀ ਅਤੇ ਦੇਸਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗਰਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਚੱਬਾ. ਦੇਖੋ, ਗੁਪ੍ਰਸੂ, ਅਯਨ ੧, ਅ: ੨੧.

ਦੇਸੂ. ਭਿੱਖੀ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੁਲਤਾਨ ਉਪਾਸਕ, ਚਾਹਲ ਜੱਟ, ਜੋ ਪਿੰਡ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਸੀ. ਇਹ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜ ਤੀਰ ਬਖਸ਼ੇ, ਪਰ ਇਹ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਕੁਸੰਗਤ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਵਿਮੁਖ ਹੋ ਗਿਆ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦੇਸ ਰਾਜ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗੈਂਡਾ.

ਦੇਸੂ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਭਗਤੂ ਭਾਈ.

ਦੇਸੇਸ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਸ਼-ਈਸ਼. ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਰਾਜਾ. "ਦੇਸੇਸ ਨਜਾਯ ਨਹਿ ਕਰਜੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦੪)

ਦੇਸੋਂ. ਦੇਖੋ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ੨ ਅਤੇ ਦੇਸਾਂ ੨—੩.

ਦੇਸੋੱਨਤਿ. ਸੰ. ਦੇਸ਼ੋਨ੍ਨਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਸ਼-ਉੱਨਤੀ. ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵ੍ਰਿੱਧਿ. ਮੁਲਕ ਦੀ ਤਰੱਕ਼ੀ.

ਦੇਸੌਰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਸ਼-ਅਪਰ. ਔਰ ਦੇਸ਼. ਵਿਦੇਸ਼. "ਹਰ ਤਾਂਕੋ ਦੇਸੌਰ ਸਿਧਾਰਜੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੯)

ਦੇਸੰਤਰ. ਦੇਖੋ, ਦੇਸਾਂਤਰ.

ਦੇਹ. ਸੰ. (ਦਿਹ੍. ਧਾ—ਲੇਪਨ ਕਰਨਾ, ਵਧਣਾ). ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਰੀਰ. ਜਿਸਮ. ਤਨ. "ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਈ ਦੁਰਲਭ ਦੇਹ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਫ਼ਾ دِہ ਅਥਵਾ دیہ ਪਿੰਡ. ਗ੍ਰਾਮ.

ਦੇਂਹ. ਸੰਗਯਾ—ਦਯੂ. ਦਿਨ. "ਅਨਿਕ ਸੂਖ ਚਕਵੀ ਨਹੀ ਚਾਹਤ, ਅਨਦ ਪੂਰਨ ਪੇਖਿ ਦੇਂਹ." (ਜੈਤ ਮ: ੫)

ਦੇਹਸਰੀਰ. ਦੇਖੋ, ਸਰੀਰ ਅਤੇ ਸਰੀਰਿ.

ਦੇਹਤਜਾਗ. ਸੰਗਯਾ—ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ. ਪ੍ਰਾਣਵਿਯੋਗ. ਸ਼ਰੀਰ ਛੱਡਣਾ.

ਦੇਹ ਦੀ ਦਸ ਹਾਲਤਾਂ. ਦੇਖੋ, ਦਸ ਦਸ਼ਾ ਅਤੇ ਦਸਾ.

ਦੇਹਧਰ, ਦੇਹਧਾਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਹ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਰੀਰੀ। ੨ ਮਨੁੱਖ. "ਦੇਹਧਾਰ ਅਰੁ ਦੇਵਾ ਡਰਪਹਿ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਦੇਹਪਾਤ. ਸੰਗਯਾ—ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ. ਦੇਹ ਦੇ ਡਿਗਣ ਦੀ ਹ਼ਾਲਤ.

ਦੇਹਬਾਸੀ ਅਰਿਹਰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਵਸਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਬੁਢਾਪਾ, ਉਸ ਦੇ ਮਿਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਮ੍ਰਿਤ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦੇਹਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਹ (ਸ਼ਰੀਰ) ਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਜਿਸ ਥਾਂ. ਸਮਾਧਿ। ੨ ਸਮਾਧਿ ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਮੰਦਿਰ। ੩ ਦੇਵਗ੍ਰਿਹ. ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਘਰ. ਦੇਵਮੰਦਿਰ. "ਦੇਹਰਾ ਮਸੀਤ ਸੋਈ." (ਅਕਾਲ)

ਦੇਹਰਾਸਾਹਿਬ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸਮਾਧਿ ਦਾ ਅਸਥਾਨ। ੨ ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਦੱਖਣ-ਪੂਰਵ, ਪਿੰਡ ਬਹਾਦੁਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਫੂਲਸ਼ਾਹ ਉਦਾਸੀਨ ਸਾਧੁ, ਜੋ ਇੱਕ ਧੂਏਂ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਧਿ ਭੀ "ਦੇਹਰਾਸਾਹਿਬ" ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਵਡਾ. ਆ਼ਲੀਸ਼ਾਨ ਮੰਦਿਰ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲਾਈ ਹੋਈ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਹਨ.

ਦੇਹਰਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਦਾ. ਲਹੌਰ ਦੇ ਕ਼ਿਲੇ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੬੬੯ ਵਿੱਚ ਪੱਕਾ ਬਣਵਾਇਆ. ਦੇਖੋ, ਲਹੌਰ.

ਦੇਹਰਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਬਾਬਾ. ਕੀਰਤਪੁਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਬਹੁਤ ਆ਼ਲੀਸ਼ਾਨ ਦੇਹਰਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਕੀਰਤਪੁਰ ਨੰ: ੯.

ਦੇਹਰਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ. ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਸੀਸ ਸਸਕਾਰਿਆ. ਦੇਖੋ, ਆਨੰਦਪੁਰ ਨੰ: ੩.

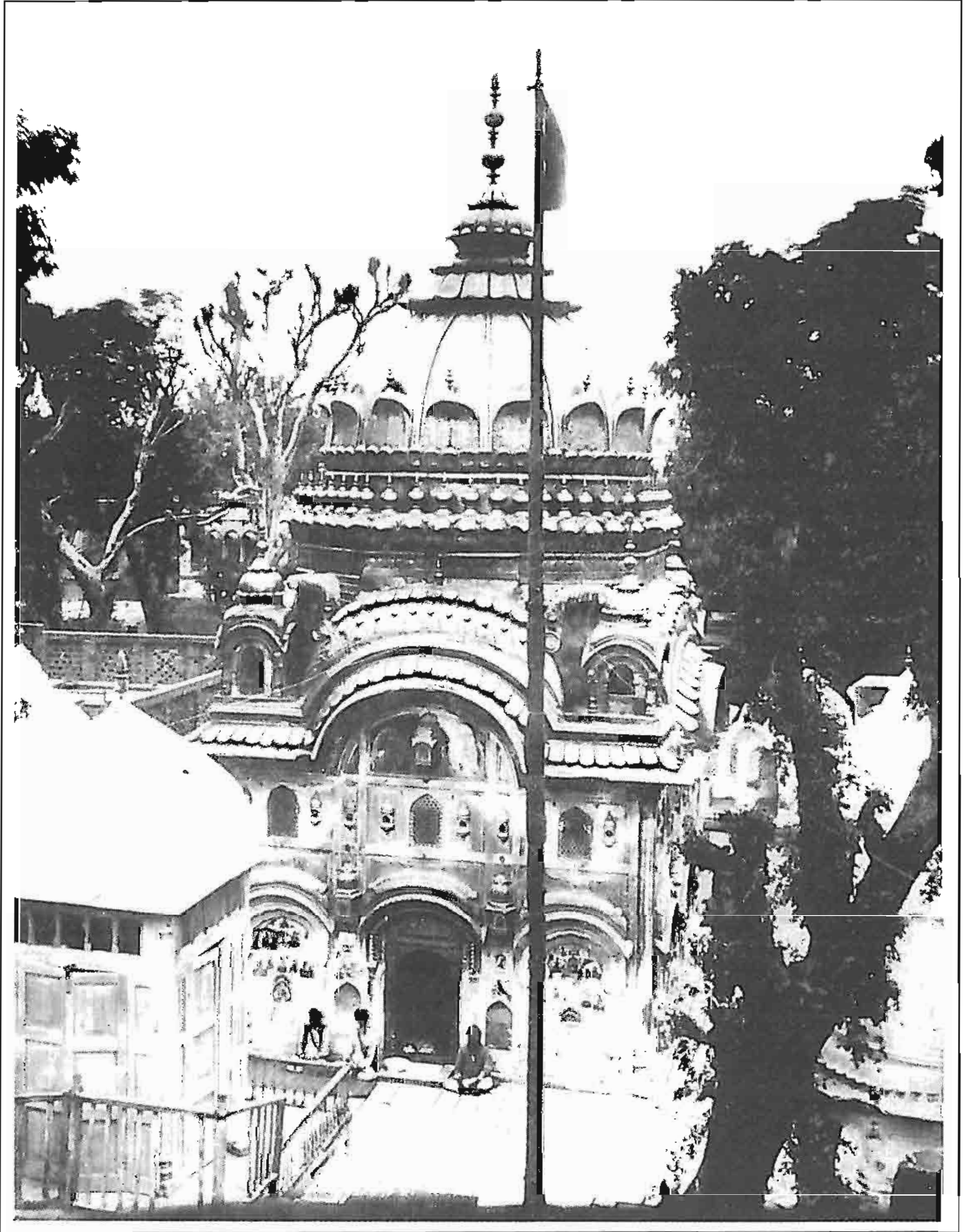
ਦੇਹਰਾਦੂਨ. ਦੇਖੋ, ਦੇਹਰਾ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ.

ਦੇਹਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ. ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਜਿਲੇ ਤਸੀਲ ਬਟਾਲੇ ਵਿੱਚ ਰਾਵੀ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਕਿਨਾਰੇ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ੨੨ ਮੀਲ ਪੁਰ ਉਹ ਨਗਰ, ਜੋ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾਲ ਲੋਪ ਹੋਣ ਪੁਰ ਲਖ਼ਮੀਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਧਰਮਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਵਸਾਯਾ ਅਤੇ ਨਾਮ ਦੇਹਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਰੱਖਿਆ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕਲਪਿਤ ਸਮਾਧਿ ਬਣਵਾਈ. ਇਸ ਦੇਹਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੮੪ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਲਾਲਾ ਚੰਦੂਲਾਲ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਾਲੇ ਨੇ ਅਰ ਸਰਦਾਰ ਸੁਧ ਸਿੰਘ ਤਥਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੰਗਤਿ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪ੍ਰੇਮਭਾਵ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ. ਜਾਗੀਰ ਪਿੰਡ ਤਾਲਿਆ ਪੁਰ ਤਸੀਲ ਰੋਪੜ ਤੋਂ ੭੦੦), ਕਮਾਲਪੁਰ ਤਸੀਲ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ੮੦੦), ਕਿਲਾ ਨੱਥੂ ਸਿੰਘ ਤਸੀਲ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ੧੦੦੦), ਚੌਬੀਹ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਦੀ ਆਮਦਨ ੧੩੦੦), ਬਾਕੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਅਤੇ ਬਾਗ਼ ਦੀ ਆਮਦਨ ਕ਼ਰੀਬ ੧੯੫੮) ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਥਾਨਿਕ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ. ਲੰਗਰ, ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ. ਵੈਸਾਖੀ, ੨੦ ਫੱਗੁਣ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੱਧਾਂ ਦੀ ਦਸਮੀ ਨੂੰ ਮੇਲੇ ਲਗਦੇ ਹਨ. ਹੁਣ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੇਰਕਾ ਲੈਨ ਦਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ, ਜੋ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰੋਂ ੩੪ ਮੀਲ ਹੈ.

ਇਸ ਕਸਬੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਚੋਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਭੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਚੋਲਾ ਸਾਹਿਬ।

੨ ਪੱਖੋ ਪਿੰਡ ਪਾਸ ਇੱਕ ਦੇਹਰਾ ਬਾਬਾ ਲਖ਼ਮੀਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪੋਤੇ ਮੇਹਰਚੰਦ ਨੇ ਭੀ ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਚੰਦੂਲਾਲ ਹੈਦਰਾਬਾਦੀ ਦੇ ਚਾਚੇ ਨਾਨਕਚੰਦ ਨੇ ਬਹੁਤ ਧਨ ਲਾਕੇ ਸੁੰਦਰ ਰਚਿਆ, ਅਰ ਫੇਰ ਸ਼ੇਰਪੰਜਾਬ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੀ ਬਹੁਤ ਧਨ ਖ਼ਰਚ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਪੱਖੋ.

ਦੇਹਰਾ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ. ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਤੋਂ ੪੦ ਮੀਲ ਦੇ ਫ਼ਾਸਲੇ ਪੁਰ ਪਹਾੜੀ ਦੂਨ ਵਿੱਚ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧਿ, ਜਿਸ ਦੀ ਇ਼ਮਾਰਤ ਸਨ ੧੬੯੯ ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਲਾਕੇ ਅਰ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਬਾਲੂਹਸਨਾ ਸਾਧੂ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਉਦਾਸੀ ਮਹੰਤ ਹਨ, ਅਰ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਭੀ ਇੱਥੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ.

ਦੇਹਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ

ਕਲਗੀਧਰ, ਮਾਤਾ ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਦੁਸ਼ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣ ਪਾਂਵਟੇ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਆਏ ਸਨ.

ਦੇਹਰੀ. ਸੰ. ਦੇਹਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੀ ਚੌਖਟ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਲੱਕੜ. ਦਹਲੀਜ਼. ਦੇਹਲ. "ਦੇਹਰੀ ਬੈਠੀ ਮਿਹਰੀ ਰੋਵੈ." (ਕੇਦਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਦੇਹ. ਸ਼ਰੀਰ. ਬਦਨ.

ਦੇਹਰੀਵਾਲਾ ਕਲਾਂ. ਦੇਖੋ, ਜੰਡਸਾਹਿਬ ਨੰ: ੫.

ਦੇਹਲ. ਦੇਖੋ, ਦੇਹਰੀ ੧.

ਦੇਹਲੀ. ਦੇਖੋ, ਦੇਹਰੀ ੧। ੨ ਦਿਹਲੀ (ਦਿੱਲੀ) ਲਈ ਭੀ ਦੇਹਲੀ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ.

ਦੇਹਲੀਦੀਪ ਨ੍ਯਾਯ. ਦੇਖੋ, ਦੀਪਕ (ਹ) ਅਤੇ ਨ੍ਯਾਯ ੨੯.

ਦੇਹਵਾਨ. ਵਿ—ਦੇਹਵਾਲਾ. ਸ਼ਰੀਰਧਾਰੀ.

ਦੇਹਵੰਤ. ਵਿ—ਦੇਹਵਾਨ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ.

ਦੇਹੜਿ, ਦੇਹੜੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਹ. ਤਨ. ਬਦਨ। ੨ ਦੇਹਰੂਪ. "ਚੜਿ ਦੇਹੜਿ ਘੋੜੀ." (ਵਡ ਮ: ੪ ਘੋੜੀਆਂ) ਦੇਹਰੂਪ ਘੋੜੀ ਪੁਰ ਸਵਾਰ ਹੋਕੇ.

ਦੇਹਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਹਾਭਿਮਾਨੀ ਲਿੰਗਸ਼ਰੀਰ। ੨ ਅੰਤਹਕਰਣ.

ਦੇਹਾਂਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਹ ਦਾ ਅੰਤ. ਦੇਹਪਾਤ. ਪ੍ਰਾਣਵਿਯੋਗ. ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ.

ਦੇਹਾਂਤਕ. ਯਮ। ੨ ਮਾਦਕ. ਨਸ਼ਾ। ੩ ਆਤਮ ਘਾਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਦੇਹਾਤੀ. ਵਿ—ਦੇਹ (ਗ੍ਰਾਮ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਪੇਂਡੂ. ਗ੍ਰਾਮੀਣ.

ਦੇਹਾਧ੍ਯਾਸ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਹ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਸਮਝਣ ਦਾ ਭ੍ਰਮ.

ਦੇਹਾੜੀ. ਦੇਖੋ, ਦਿਹਾੜੀ.

ਦੇਹਿ. ਦੇਓ. ਦਾਨ ਕਰੋ. "ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਆਖੈ ਸਭੁਕੋਈ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਦੇਹ ੧। ੩ ਦੇਖੋ, ਦੇਹੀ ੨। ੪ ਅਰਪਨ ਕਰ. "ਮਨੁ ਤਨੁ ਅਪਨਾ ਤਿਨ ਜਨ ਦੇਹਿ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਦੇਹੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਹ. ਤਨ. ਸ਼ਰੀਰ. "ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਦੇਹੀਂ. ਦੇਵੇਂ। ੩ ਸੰ. ਦੇਹਿਨ੍. ਜੀਵਾਤਮਾ. "ਮਨ ਕਾ ਜੀਉ ਪਵਨ, ਪਤਿਦੇਹੀ, ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਦੇਉ ਸਮਾਗਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੧) ਮਨ ਕਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਣ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਪਤਿ ਜੀਵਾਤਮਾ, ਦੇਹੀ (ਜੀਵਾਤਮਾ) ਵਿੱਚ ਦੇਉ (ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ) ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੪ ਦੇਹ ਵਾਲਾ.

ਦੇਹੁ. ਦੇਓ. ਦਾਨ ਕਰੋ. "ਦੇਹੁ ਦਰਸ ਨਾਨਕ ਬਲਿਹਾਰੀ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਦੇਹੁਰਾ. ਦੇਖੋ, ਦੇਹਰਾ. "ਫੇਰਦੀਆ ਦੇਹੁਰਾ ਨਾਮੇ ਕੋ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਸ਼ਰੀਰ. ਬਦਨ. "ਮਾਟੀ ਕਾ ਲੇ ਦੇਹੁਰਾ ਕਰਿਆ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੫)

ਦੇਹੁਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਹ. ਜਿਸਮ. ਸ਼ਰੀਰ. "ਭੈ ਸਚਿ ਰਾਤੀ ਦੇਹੁਰੀ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਦੇਹਲੀ. ਦਹਲੀਜ਼. "ਦੇਹੁਰੀ ਬੈਠੀ ਮਾਤਾ ਰੋਵੈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਦੇਹੁਰੀਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਹ. ਸ਼ਰੀਰ. "ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ." (ਸੋਪੁਰਖੁ)

ਦੇਹੇਮ. ਫ਼ਾ دیہیم ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਜ. ਸ਼ਾਹੀ ਮੁਕੁਟ.

ਦੇਖਕੇ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੋਸ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਅਣਦੇਖਿਆ ਕਰਨਾ. ਕਿਸੇ ਦੇ ਕੁਕਰਮਾਂ ਤੇ ਪੜਦਾ ਪਾਉਣਾ. ਇਹ ਪਦ ਸਿੱਖ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. ਅਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਉੱਤਮ ਨਿਯਮ ਹੈ.

ਦੇਖਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦ੍ਰਿਸ਼ਿ (ਨਜ਼ਰ) ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ. ਵੀਕ੍ਸ਼ਣ ਕਰਨਾ. ਅਵਲੋਕਨ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਵੇਖਣਾ। ੨ ਜਾਂਚਨਾ. ਪੜਤਾਲਣਾ. ਪਰਖਣਾ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੇਖਿਆ ਦੀਖਿਆ ਲੀਨੀ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਦੇਖਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੇਖਦੇ ਹੀ. ਦੇਖਣਸਾਰ. "ਦੇਖਤ ਦਰਸੁ ਪਾਪ ਸਭ ਨਾਸਹਿ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦੇਖਣਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖਣ ਦਾ ਸਾਧਨ, ਨੇਤ੍ਰ. "ਚਰਨ ਕਰ ਦੇਖਤ ਸੁਣਿ ਥਕੇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) ਪੈਰ, ਹੱਥ, ਨੇਤ੍ਰ, ਕੰਨ ਥੱਕ ਗਏ.

ਦੇਖਦਿਆਂ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੇਖਦੇ ਦੇਖਦੇ. ਨਜ਼ਰ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ.

ਦੇਖਨ. ਦੇਖੋ, ਦੇਖਣਾ.

ਦੇਖਨਹਾਰ, ਦੇਖਨਹਾਰੁ ਵਿ—ਦ੍ਰਸ਼੍ਟਾ. ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ.

ਦੇਖਨੀਯ. ਦੇਖਣ ਯੋਗ੍ਯ. "ਦੇਖਨੀਯ ਤਰੁਵਰ ਸਮੁਦਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੇਖਾਦੇਖੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਨਾ ਵਿਚਾਰੇ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦੇਖਕੇ ਨਕ਼ਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਅਨੁਕਰਣ. "ਦੇਖਾਦੇਖੀ ਸਭ ਕਰੇ ਮਨਮੁਖ ਬੂਝ ਨ ਪਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) "ਦੇਖਾਦੇਖੀ ਮਨਹਠਿ ਜਲਿਜਾਈਐ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਦੇਖਾਲਿਹੁ. ਦਿਖਾਓ. ਦਿਖਲਾਓ. "ਮੈ ਦੇਖਾਲਿਹੁ ਤਿਸੁ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਦੇਖਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਨਜ਼ਰ. "ਏਹ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਈ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੇਖਕੇ. "ਦੇਖਿ ਸਰੂਪ ਪੂਰਨ ਭਈ ਆਸਾ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਦੇਖਿਆ. ਵੇਖਿਆ। ੨ ਪੜਤਾਲਿਆ. ਪਰਖਿਆ. ਦੇਖੋ, ਦੇਖਣਾ ੨.

ਦੇਗ. ਫ਼ਾ دیگ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੌੜੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਵਡਾ ਬਰਤਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਪਕਾਈਦਾ ਹੈ। ੨ ਭਾਵ—ਲੰਗਰ. "ਦੇਗ ਤੇਗ ਜਗ ਮੇ ਦੋਊ ਚਲੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਸਿੱਕਾ (ਅ).

ਦੇਗਚਾ. ਫ਼ਾ دیگچہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੋਟੀ ਦੇਗ.

ਦੇਗ ਤੇਗ. ਦੇਗ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ. ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਣ. ਭਾਵ—ਅਨਾਥਾਂ ਦਾ ਪਾਲਨ ਅਤੇ ਦੁਸ਼੍ਟਾਂ ਦਾ ਸੰਘਾਰ.

ਦੇਗ ਤੇਗ਼ ਫ਼ਤਹ. ਇਹ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਹੈ. ਭਾਵ—ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਤਲਵਾਰ ਦ੍ਵਾਰਾ ਫਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ. ਅਨਾਥਾਂ ਦਾ ਪਾਲਨ ਅਰ ਦੁਸ਼੍ਟਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਵੇ. "ਦੇਗ ਤੇਗ ਜਗ ਮੇ ਦੋਊ ਚਲੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਦੇਗੋ ਤੇਗ਼ੋ ਫ਼ਤਹ ਨੁਸਰਤ ਬੇਦਰੰਗ। ਯਾਫ਼ਤਜ਼ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ." ਦੇਖੋ, ਸਿੱਕਾ (ਅ).

ਦੇਗ ਮਸਤ. ਖ਼ਾ. ਲੰਗਰ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਭੋਜਨ ਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ

ਨਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਚੁਲ੍ਹੇ ਅੱਗ ਨਾ ਪੈਣ ਦੀ ਹ਼ਾਲਤ.

ਦੇਗਾ. ਦੇਖੋ, ਦੇਗ ਅਤੇ ਦੇਗਚਾ.

ਦੇਗੁਣ / **ਦੇਗੁਨ** } ਦੈਵੀ ਗੁਣ. ਦੈਵੀ ਸੰਪੱਤਿ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ. ਦੇਖੋ, ਦੇ ੧.

ਦੇਣ. ਸੰਗਯਾ—ਕ਼ਰਜ. ਰਿਣ. ਦੇਖੋ, ਦੈਨ ੫.

ਦੇਣਦਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਕ਼ਰਜਦਾਰ. ਜਿਸ ਨੇ ਰਿਣ ਦੇਣਾ ਹੈ। ੨ ਖ਼ਾ. ਤਨਖਾਹੀਆ. ਧਰਮਦੰਡ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ.

ਦੇਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦਾਨ ਕਰਨਾ. ਬਖ਼ਸ਼ਣਾ.

ਦੇਣਿ. ਦੇਨੇ ਮੇਂ. ਦੇਣ (ਦਾਨ) ਦਾ. "ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ." (ਜਪੁ)

ਦੇਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ. ਦੇਤੇ. "ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਦੇਤ ਨ ਬਾਰ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ)

ਦੇਦਾ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦਿੰਦਾ. ਦਾਨ ਕਰਦਾ. "ਦੇਦਾ ਰਹੈ ਨ ਚੂਕੈ ਭੋਗ." (ਸੋਦਰੁ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਦਾਤਾ. "ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ." (ਜਪੁ) "ਦੇਦੇ ਥਾਵਹੁ ਦਿਤਾ ਚੰਗਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਦਾਤਾ ਨਾਲੋਂ ਦਾਨ ਕੀਤਾ ਪਦਾਰਥ ਚੰਗਾ ਮੰਨ ਰੱਖਿਆ ਹੈ.

ਦੇਦੀਪਯ / **ਦੇਦੀਪਯਮਾਨ** } ਸੰ. ਵਿ—ਦਗ ਦਗ ਕਰਦਾ. ਚਮਕਦਾ ਹੋਇਆ. "ਦੇਦੀਪਯ ਬੈਸ੍ਵਾਂਤਰਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਦੇਨ. ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ੨ ਦੇਣਾ. ਦਾਨ ਕਰਨਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦੈਨ.

ਦੇਨਹਾਰ. ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਦੇਨਹਾਰ ਦੇਰਹਿਓ ਸੁਜਾਨਾ." (ਬਾਵਨ)

ਦੇਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦੇਣਾ.

ਦੇਨਿ. ਦਿੰਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਦੇਨ ੧. "ਦੇਨਿ ਦੁਆਈ ਸੇ ਮਰਹਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਦੇਨੁਹਾਰ. ਦੇਖੋ, ਦੇਨਹਾਰ. "ਦੇਨੁਹਾਰ ਪ੍ਰਭ ਛੋਡਿਕੈ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਦੇਬ. ਦੇਖੋ, ਦੇਵ.

ਦੇਬਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵ-ਅਰਿ. ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਰਾਖਸ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦੇਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਦੇਣ ਯੋਗਯ. ਦੇਨੇ ਲਾਇਕ਼.

ਦੇਰ. ਫ਼ਾ دیر ਸੰਗਯਾ—ਚਿਰ. ਵਿਲੰਬ। ੨ ਦੇਵਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ੩ ਦੇਵਰਾਨੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦਿਰਾਨੀ. "ਦੇਰ ਜਿਠਾਣੀ ਮੁਈ ਦੂਖਿ ਸੰਤਾਪਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਇਸ ਥਾਂ ਭਾਵ ਆਸਾ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਤੋਂ ਹੈ. "ਦੇਰ ਜੇਠਾਨੜੀ ਆਹ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧)

ਦੇਰੀ. ਦੇਖੋ, ਦੇਰ ੧.

ਦੇਰੀਨਹ / **ਦੇਰੀਨਾ** } ਫ਼ਾ دیرینہ ਵਿ—ਦੇਰ ਦਾ. ਪੁਰਾਣਾ. ਪ੍ਰਾਚੀਨ.

ਦੇਵ. ਸੰ. ਦੇਵ੍ ਧਾ—ਖੇਡਣਾ, ਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਾ. ਸੁਰ. "ਨਾਮ ਧਿਆਵਹਿ ਦੇਵ ਤੇਤੀਸ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ਦੇਖੋ, ਲੈਟਿਨ Deus.। ੩ ਗੁਰੂ. "ਦੇਵ, ਕਰਹੁ ਦਇਆ ਮੋਹਿ ਮਾਰਗਿ ਲਾਵਹੁ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੪ ਰਾਜਾ। ੫ ਮੇਘ. ਬੱਦਲ। ੬ ਪੂਜਯ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਮੂਰਤਿ. "ਬਾਹਰਿ ਦੇਵ ਪਖਾਲੀਐ ਜੇ ਮਨ ਧੋਵੈ ਕੋਇ." (ਗੂਜ ਮ: ੧) ੭ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ। ੮ ਪਾਰਸੀਆਂ ਦੇ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ ਜ਼ੰਦ ਵਿੱਚ ਦੇਵ ਦਾ ਅਰਥ ਅਸੁਰ ਹੈ। ੯ ਦੇਖੋ, ਦੇਉ ੩ ਅਤੇ ੪.

ਦੇਵ ਅਸਥਲ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਸ੍ਥਲ. ਦੇਵਸ੍ਥਾਨ. ਦੇਵਮੰਦਿਰ। ੨ ਸਾਧੁਸਮਾਜ। ੩ ਧਰਮਸਾਲਾ.

ਦੇਵ ਅਰਦਯਾਰਦਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵ ਅਰਿੰਦਮ ਅਰਦਨੀ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੈਰੀ (ਰਾਖਸਾਂ ਨੂੰ) ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਦੁਰਗਾ. (ਚੰਡੀ ੨)

ਦੇਵਅਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵੈਰੀ, ਦੈਤ.

ਦੇਵਇਸਤ੍ਰੀਆਂ. ਦੇਖੋ, ਦੇਵਪਤਨੀ.

ਦੇਵਸਥਲ / **ਦੇਵਸਥਾਨ** } ਦੇਵਸ੍ਥਲ. ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਅਸਥਾਨ। ੨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਕ੍ਰੀੜਾ ਦੇ ਕੈਲਾਸ, ਸੁਮੇਰ ਹਿਮਾਲਯ ਆਦਿ ਥਾਂ। ੩ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਮੰਦਿਰ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ. ਸਤਸੰਗ। ੪ ਗ੍ਯਾਨੀ ਦਾ ਦਿਮਾਗ਼. "ਦੇਵਸਥਾਨੈ ਕਿਆ ਨੀਸਾਣੀ? ਤਹ ਬਾਜੇ ਸਬਦ ਅਨਾਹਦ ਬਾਣੀ." (ਰਾਮ ਬੇਣੀ)

ਦੇਵਸਥਾਨਿ. ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਸ੍ਥਾਨ ਪੁਰ. "ਸਿਧ ਬਹਹਿ ਦੇਵਸਥਾਨਿ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਦੇਵਮੰਦਿਰ ਵਿੱਚ.

ਦੇਵਸਮਾਜ. ਇਸ ਮਤ ਦਾ ਆਚਾਰਯ ਕਾਨਯਕੁਬਜ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਤਯਾਨੰਦ ਅਗਨਿਹੋਤ੍ਰੀ (ਦੇਵਗੁਰੂ ਭਗਵਾਨ) ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ੨੦ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੮੫੦ ਨੂੰ ਅਕਬਰਪੁਰ (ਜਿਲਾ ਕਾਨਪੁਰ) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਨੇ ਰੁੜਕੀ ਦੇ ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਿਜ ਵਿੱਚ ਤਾਲੀਮ ਪਾਕੇ ਓਵਰਸੀਅਰੀ ਪਾਸ ਕੀਤੀ. ਸਨ ੧੮੬੮ ਵਿੱਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਕੇ ਨੌ ਵਰ੍ਹੇ ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ. ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬ੍ਰਹਮਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ. ੧੬ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੮੮੭ (ਸੰਮਤ ੧੯੪੩) ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਜੁਦਾ ਮਤ ਦੇਵਧਰਮ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਗ੍ਯਾਨਮੂਲ ਧਰਮ (The Science Grounded Religion) ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਲਹੌਰ ਕ਼ਾਯਮ ਕੀਤਾ. ਇਸ ਧਰਮ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਗਰੋਹ ਦੇਵਸਮਾਜ ਕਹਾਇਆ. ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਯਾਨੰਦ ਈਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ ਰਿਹਾ, ਸਨ ੧੮੯੧ ਤੋਂ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਛੱਡਕੇ ਅਨੀਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ ਹੋ ਗਿਆ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ੩ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੯੨੯ (ਚੇਤ ਬਦੀ ੯ ਸੰਮਤ ੧੯੮੫) ਨੂੰ ਲਹੌਰ ਹੋਇਆ.

ਦੇਵਸਮਾਜ ਦਾ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ "ਦੇਵਸ਼ਾਸਤ੍ਰ" ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮਾਜ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਦਸ ਪਾਪਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦਾ ਨਿਯਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ:—

੧ ਵਿਹਾਰ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਵਤ ਲੈਣੀ ਧੋਖਾ ਕਪਟ ਆਦਿ ਦਾ ਕਰਨਾ.
੨ ਚੋਰੀ.
੩ ਉਧਾਰ ਲੈਕੇ ਨਾ ਦੇਣਾ, ਜਾਂ ਧਰੋਹਰ ਦੱਬ ਲੈਣੀ.
੪ ਬਲ ਜਾਂ ਛਲ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਚੀਜ ਖੋਹ ਲੈਣੀ.
੫ ਜੂਆ.
੬ ਨਿਕੰਮਾ ਰਹਿਣਾ.
੭ ਵ੍ਯਭਿਚਾਰ.
੮ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ.
੯ ਮਾਂਸ ਅੰਡਾ ਆਦਿ ਖਾਣਾ.
੧੦ ਹਤ੍ਯਾ.

ਦੇਵਸਰੀ. ਦੇਵਨਦੀ, ਗੰਗਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਸਰੀ.

ਦੇਵਸੀ. ਦੇਵੇਗਾ. "ਆਪਿ ਦਇਆ ਕਰਿ ਦੇਵਸੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪)

ਦੇਵਸੁਨੀ. ਸੰ. ਦੇਵਸ਼ੁਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁਨੀ (ਕੁੱਤੀ). ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਕੁੱਤੀ "ਸਰਮਾ."

ਦੇਵਹੂਤੀ. ਸ੍ਵਾਯੰਭੁਵ ਮਨੁ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਕਰਦਮ ਰਿਖੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸਾਂਖ੍ਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਕਪਿਲ ਮੁਨਿ ਜਨਮਿਆ ਸੀ.

ਦੇਵਕ. ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਯਦੁਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਉਗ੍ਰਸੇਨ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਸੀ. ਦੇਵਕ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦੇਵਕੀ ਅਤੇ ਛੀ ਉਸ ਦੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਵਸੁਦੇਵ ਨੂੰ ਵਿਆਹੀਆਂ ਸਨ. ਦੇਵਕੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਜਨਮੇ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਨਾਨਾ ਦੇਵਕ ਸੀ, ਪਰ ਜਗਤਪ੍ਰਸਿੱਧ ਉਗ੍ਰੇਸਨ ਹੈ, ਕ੍ਯੋਂਕਿ ਉਗ੍ਰਸੇਨ ਨੇ ਭਾਈ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਬੇਟੀ ਕਰਕੇ ਪਾਲੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਉਗ੍ਰਸੇਨ.

ਦੇਵਕਰਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਾ ਨਿਮਿੱਤ ਕੀਤਾ ਕਰਮ. ਹੋਮ ਬਲਿ ਦਾਨ ਆਦਿ ਕਰਮ। ੨ ਸ਼ੁਭਕਰਮ.

ਦੇਵਕਾ. ਵਿ—ਦੇਵਨ ਕਰਤਾ. ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਅਪੁਛਿਆ ਦਾਨ ਦੇਵਕਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਦੇਵਕਿ, ਦੇਵਕੀ } ਯਦੁਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ ਦੇਵਕ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਵਸੁਦੇਵ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ. ਦੇਖੋ, ਉਗ੍ਰਸੇਨ ਅਤੇ ਦੇਵਕ. "ਧਨਿ ਧਨਿ ਤੂ ਮਾਤਾ ਦੇਵਕੀ." (ਮਾਲੀ ਨਾਮਦੇਵ)

ਦੇਵਕੀਸੁਤ, ਦੇਵਕੀਤਨਯ, ਦੇਵਕੀਨੰਦਨ, ਦੇਵਕੀਪੁਤ੍ਰ, ਦੇਵਕੀਲਾਲ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ.

ਦੇਵਕੁਲ, ਦੇਵਕੁਲੀ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਵੰਸ਼. ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਖ਼ਾਨਦਾਨ. "ਦੇਵਕੁਲ ਦੈਤਕੁਲ." (ਮਲਾ ਮ: ੫) "ਦੇਵਕੁਲੀ ਲਖਮੀ ਕਉ ਕਰਹਿ ਜੈਕਾਰੁ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੩)

ਦੇਵਕੁਲਜਾ, ਦੇਵਕੁਲਾ } ਸੰ. ਦੇਵਕੁਲਜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੰਗਾ ਨਦੀ.

ਦੇਵਖਟਕ. ਸੰ. ਦੇਵਸ਼ਟ੍ਕ. ਛੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਛੀ ਪੂਜ੍ਯ ਦੇਵਤਾ—ਗਣੇਸ਼, ਸੂਰਜ, ਅਗਨਿ, ਵਿਸ਼ਨੁ, ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਦੁਰਗਾ. ਦੇਖੋ, ਬ੍ਰਹਮਵੈਵਰਤ. ਪੁਰਾਣ.

ਦੇਵਗਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵ ਸਮੁਦਾਯ। ੨ ਦੇਵਵਰਗ. ਦੇਖੋ, ਤੇਤੀਸ ਕੋਟਿ.

ਦੇਵਗਿਰਿ. ਰੈਵਤਕ ਪਰਵਤ ਜੋ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਗਿਰਿਨਾਰ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ੨ ਦੱਖਣ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਨਗਰ, ਜੋ ਹੁਣ ਦੌਲਤਾਬਾਦ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਨਿਜ਼ਾਮ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਕਿਲਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦੌਲਤਾਬਾਦ। ੩ ਚੰਬਲ ਦੇ ਦੱਖਣ, ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਾੜ। ੪ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਔੜਵ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗ, ਜਿਸਦੀ ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਧੈਵਤ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ. ਸੜਜ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਪੰਚਮ ਸੰਵਾਦੀ ਹੈ. ਦੇਵਗਿਰਿ ਵਿੱਚ ਬਿਲਾਵਲ ਅਤੇ ਕਲ੍ਯਾਣ ਦਾ ਮੇਲ ਹੈ.

ਦੇਵਗੁਹੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਰਸ੍ਵਤੀ.

ਦੇਵਗੁਰੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰੁ, ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ. ਦੇਖੋ, ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ੨। ੨ ਕਸ਼੍ਯਪ.

ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ. ਇਹ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ. ਸਾਰੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ ਹਨ. ਸੜਜ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਪੰਚਮ ਸੰਵਾਦੀ ਹੈ. ਗਾਂਧਾਰ ਦੁਰਬਲ ਹੋ ਕੇ ਲਗਦਾ ਹੈ. ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਚਾਰ ਘੜੀ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਹੈ.

ਆਰੋਹੀ—ਸ ਰ ਮ ਪ ਧ ਸ.

ਅਵਰੋਹੀ—ਸ ਨ ਧ ਮ ਗ ਰ ਸ.

ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸੜਜ ਪੰਚਮ ਮੱਧਮ ਸ਼ੁੱਧ, ਰਿਸ਼ਭ ਗਾਂਧਾਰ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਦ ਕੋਮਲ ਮੰਨੇ ਹਨ.

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨੰਬਰ ਛੀਵਾਂ ਹੈ.

ਦੇਵਗ੍ਰਿਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਾਲਯ. ਦੇਵਮੰਦਿਰ। ੨ ਚ੍ਯਵਨ ਰਿਖੀ ਦਾ ਆਸ਼੍ਰਮ ਜੋ ਗਯਾ ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਦੇਵਘਨਾਕਰੀ, ਦੇਵਘਨਾਛਰੀ } ਦੇਖੋ, ਘਨਾਕਰੀ ਦਾ ਰੂਪ (ਸ).

ਦੇਵਜਨਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਮਾਤਾ, ਅਦਿਤਿ.

ਦੇਵਜਾਨੀ. ਸੰ. ਦੇਵਯਾਨੀ. ਸ਼ੁਕ੍ਰਾਚਾਰਯ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਰਾਜਾ ਯਯਾਤਿ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਕਚ ੨. "ਕਿਧੌਂ ਦੇਵਜਾਨੀ ਕਿਧੌਂ ਮੈਨਜਾਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੦)

ਦੇਵਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਦੇਵਣ ਵਾਲਾ ਸਭ ਬਿਧਿ ਜਾਣੈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੩)

ਦੇਵਣਹਾਰ, ਦੇਵਣਹਾਰੁ, ਦੇਵਣਵਾਲਾ } ਵਿ—ਦਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਦੇਖੈਗਾ ਦੇਵਣਹਾਰੁ." (ਸੋਹਿਲਾ) "ਦੇਵਣਵਾਲੇ ਕੈ ਹਥਿ ਦਾਤਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੇਵਣੀ. ਦੇਉ (ਜਿੰਨ) ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਹੁਤੀ ਦੇਵਣੀ ਇਕ ਤਿਨ ਮਾਹੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੇਵਤਰੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਵ੍ਰਿਕ੍ਸ਼. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਤਰੁ.

ਦੇਵਤਰੰਗਿਣੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਨਦੀ, ਗੰਗਾ.

ਦੇਵਤਾ. ਦ੍ਯੋਤਮਾਨ੍ (ਦੀਪ੍ਤਿਮਾਨ੍) ਵ੍ਯਕ੍ਤਿ. द्योतना देवः। ੨ ਸ੍ਵਰਗਨਿਵਾਸੀ ਅਮਰ. ਸੁਰ. ਦੇਖੋ, ਤੇਤੀਸ ਕੋਟਿ ਅਤੇ ਵੈਦਿਕ ਦੇਵਤੇ। ੩ ਉੱਤਮ ਪੁਰੁਸ਼. "ਸਾਧੁਕਰਮ ਜੋ ਪੁਰਖ ਕਮਾਵੈ। ਨਾਮ ਦੇਵਤਾ ਜਗਤ ਕਹਾਵੈ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)[1] "ਮਾਣਸ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਭਏ ਧਿਆਇਆ ਨਾਮ ਹਰੇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) ੪ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਦਾਰਥ. "ਅੰਨੁ ਦੇਵਤਾ ਪਾਣੀ ਦੇਵਤਾ ਬੈਸੰਤਰੁ ਦੇਵਤਾ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੫ ਕਾਤ੍ਯਾਯਨ ਰਿਸਿ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਵੇਦਮੰਤ੍ਰਾਂ ਕਰਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦ੍ਯ (ਦੱਸਣ ਯੋਗ੍ਯ) ਵਸਤੁ ਹੈ, ਉਹੀ ਦੇਵਤਾ ਹੈ.

[1] ਦੇਖੋ, ਗੀਤਾ ਅ: ੧੬, ਸ਼ ੧ ਤੋਂ ੬.

ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਵਾਹਨ. ਦੇਖੋ, ਵਾਹਨ.

ਦੇਵਤੇਸ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਈਸ਼. ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਵਰਾਜ. "ਦੇਵਤੇਸ ਸਹਸ੍ਰ ਭੇ ਭਗ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੨ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁਖੀਆ. "ਕ੍ਰੁਪਜੋ ਦੇਵਤੇਸੰ ਦਯਾਰਾਮ ਜੁੱਧੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਦੇਵਤੇਸੇਸਣੀ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸ੍ਵਾਮਿਨੀ, ਦੁਰਗਾ. (ਚੰਡੀ ੨)

ਦੇਵਦੱਤ. ਵਿ—ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਅਰਜੁਨ ਦਾ ਸੰਖ। ੩ ਦਸ਼ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਵਾਯੁ. ਦੇਖੋ, ਦਸਪ੍ਰਾਣ.

ਦੇਵਦਾਸੀ. ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਰਿਵਾਜ ਸੀ ਕਿ ਭਗਤ ਲੋਕ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਤ੍ਰੀਆਂ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਅਰਪ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਭਜਨ ਗਾਉਂਦੀਆਂ. ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਭੀ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਮੰਦਿਰਾਂ ਨੂੰ ਲੜਕੀਆਂ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਰੀਤਿ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਆਂਦੋਲਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਰਿਵਾਜ ਦੇ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਤਿਆਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ.

ਦੇਵਦਾਰੁ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਦਯਾਰ. ਦਿਆਰ. ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਬਿਰਛ ਜੋ ਸਮੁੰਦਰੀ ਸਿਤਹ ਤੋਂ ਛੀ ਹਜ਼ਾਰ ਫੁਟ ਦੀ ਬਲੰਦੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਉਚਿਆਈ ਤਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਲੱਕੜ ਚਿਕਨੀ ਅਤੇ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰਕੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ. L. Cedrus Deodara.

ਦੇਵਦੇਵ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੂਜਜ ਦੇਵ, ਕਰਤਾਰ। ੨ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ਨੁ। ੩ ਸ਼ਿਵ। ੪ ਗਣੇਸ਼.

ਦੇਵਦੇਵਾਕਰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਦਿਵਾਕਰ (ਸੂਰਜ) ਦਾ ਦੇਵ, ਕਰਤਾਰ. ਸੂਰਜ ਦਾ ਭੀ ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ. "ਸੁੰਨ ਸੰਧਿਆ ਤੇਰੀ ਦੇਵਦੇਵਾਕਰ!" (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ)

ਦੇਵਧੁਨਿ / **ਦੇਵਧੁਨਿ** } ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਆਕਾਸ਼ਗੰਗਾ. ਮੰਦਾਕਿਨੀ.

ਦੇਵਨ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਦੇਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਦੇਵਨ ਕਉ ਏਕੈ ਭਗਵਾਨ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸੰ. ਕ੍ਰੀੜਾ. ਖੇਲ। ੩ ਬਗੀਚਾ। ੪ ਕਮਲ। ੫ ਸ੍ਤੁਤਿ. ਉਸਤਤਿ। ੬ ਜੂਆ। ੭ ਸ਼ੋਕ. ਰੰਜ.

ਦੇਵਨਹਾਰ / **ਦੇਵਨਹਾਰੁ** } ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਦੇਵਨਹਾਰ ਦਾਤਾਰੁ ਅੰਤ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) "ਦੇਵਨਹਾਰੁ ਬਿਸਾਰਿਓ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਦੇਵਨਦੀ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਸੁਰਨਦੀ. ਗੰਗਾ.

ਦੇਵਨਾਗਰੀ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਕਰਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹਿੰਦੀ ਬੋਲੀ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਫ਼ਾਰਸੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਲਿਖੀਦੀ ਹੈ. ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਲਿਖਤ (ਲਿਪਿ) ਕੱਢੀ, ਤਦ ਨਾਗਰੀ ਨਾਉਂ ਹੋਇਆ. ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਗਰ ਜਾਤਿ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਤਦ ਨਾਗਰੀ ਸਦਾਈ.

ਦੇਵਪਤਨੀ. ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪਤ੍ਨੀ (ਇਸਤ੍ਰੀ). ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ਉਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ, ਜੈਸੇ—ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਪਾਰਵਤੀ, ਵਿਸ਼ਨੁ ਦੀ ਲਕ੍ਸ਼ਮੀ, ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸ਼ਚੀ ਆਦਿ. ਪਰ "ਵੈਤਾਨਸੂਤ੍ਰ" ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ:—

ਅਗਨਿ ਦੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਵਾਤ ਦੀ ਵਾਚ, ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸੇਨਾ, ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਦੀ ਧੇਨਾ, ਪੂਸ਼ਨ ਦੀ ਪਥ੍ਯਾ, ਵਸੁ ਦੀ ਗਾਯਤ੍ਰੀ. ਰੁਦ੍ਰ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸ਼੍ਟੁਭ, ਆਦਿਤ੍ਯ ਦੀ ਜਗਤੀ, ਮਿਤ੍ਰ ਦੀ ਅਨੁਸ਼੍ਟੁਭ, ਵਰੁਣ ਦੀ ਵਿਰਾਜ, ਵਿਸ਼ਨੁ ਦੀ ਪੰਕ੍ਤਿ, ਸੋਮ ਦੀ ਦਿਕ੍ਸ਼ਾ.

ਦੇਵਪਤਿ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਦੇਵਰਾਜ, ਇੰਦ੍ਰ। ੨ ਕਰਤਾਰ.

ਦੇਵਪੁਰ / **ਦੇਵਪੁਰੀ** } ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਸ੍ਵਰਗ. ਸੁਰਗ। ੨ ਵੈਕੁੰਠ। ੩ ਸੱਚਖੰਡ. "ਦੇਵਪੁਰੀ ਮਹਿ ਗਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ੪ ਸਾਧੁ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸ੍ਥਾਨ.

ਦੇਵਬਧੂ. ਸੰ. ਦੇਵਵਧੂ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਅਪਸਰਾ। ੨ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਵਹੁਟੀ. ਦੇਵੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦੇਵਪਤਨੀ.

ਦੇਵਬਨ. ਦੇਖੋ, ਦੇਵੋਦ੍ਯਾਨ.

ਦੇਵਬਾਨੀ. ਸੰ. ਦੇਵਵਾਣੀ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਭਾਸ਼ਾ। ੨ ਆਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਹੋਈ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਬਾਣੀ. ਆਕਾਸ਼ਵਾਣੀ। ੩ ਗੁਰਬਾਣੀ। ੪ ਸਾਧੁਜਨਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ.

ਦੇਵਭਵਨ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਸ੍ਵਰਗ. ਸੁਰਗ। ੨ ਦੇਵਮੰਦਿਰ। ੩ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਘਰ.

ਦੇਵਮਣਿ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਸੂਰਯ। ੨ ਕੌਸ੍ਤੁਭ ਮਣਿ। ੨ ਘੋੜੇ ਦੇ ਗਲ ਪੁਰ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਰੋਮਰੇਖਾ.

ਦੇਵਯਾਣ / **ਦੇਵਯਾਨ** } ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਯਾਨ (ਰਾਹ). ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਇੱਕ ਬ੍ਰਹਮਲੋਕ ਦਾ ਮਾਰਗ. ਉਪਨਿਸਦਾਂ ਵਿੱਚ ਜੀਵ ਦੇ ਦੋ ਮਾਰਗ ਲਿਖੇ ਹਨ—ਦੇਹ ਤ੍ਯਾਗਕੇ ਕਰਮਕਾਂਡੀਆਂ ਦਾ ਜੀਵਾਤਮਾ ਪਿਤ੍ਰਿਯਾਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਚੰਦ੍ਰਲੋਕ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ, ਅੰਨ ਔਸ਼ਧ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਮਿਲਕੇ, ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਗਰਭ ਦ੍ਵਾਰਾ ਜਨਮਦਾ ਹੈ.

ਬ੍ਰਹਮਵਿਦ੍ਯਾ ਦੇ ਅਭ੍ਯਾਸੀਆਂ ਦਾ ਜੀਵਾਤਮਾ ਦੇਵਯਾਨ ਦੇ ਰਸਤੇ ਸੂਰਯਲੋਕ ਦ੍ਵਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਰ ਮੁੜ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ।[1] ੨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ, ਵਿਮਾਨ। ੩ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਵਾਹਨ. ਦੇਖੋ, ਵਾਹਨ.

ਦੇਵਯਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਦੇਵਜਾਨੀ ਅਤੇ ਕਚ ੭.

ਦੇਵਰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਪਤਿ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ. "ਮਤੀ ਦੇਵੀ ਦੇਵਰ ਜੇਸਟ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਦੇਵਰਾਜ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਇੰਦ੍ਰ. ਸੁਰਪਤਿ.

ਦੇਵਰਾਤ. ਦੇਖੋ, ਜਨਕ ੫.

ਦੇਵਰਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਦਿਰਾਨੀ। ੨ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਰਾਣੀ (ਇਸਤ੍ਰੀ). ਦੇਵਵਧੂ. ਦੇਵੀ.

[1] ਦੇਖੋ, ਬ੍ਰਿਹਦਾਰਣ੍ਯਕ ੬. ੨-੧੫ ਅਤੇ ਮਹਾਭਾਰਤ ਸ਼ਾਂਤਿਪਰਵ, ਅ: ੧੭, ਸ਼: ੧੫-੧੬.

ਦੇਵਰਿਖਿ. ਸੰ. ਦੇਵਸਿੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਲੋਕ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਰਿਖੀ। ੨ ਦੇਵਯੋਨਿ ਵਿੱਚੋਂ ਰਿਖੀ ਪਦ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਜੈਸੇ—ਨਾਰਦ ਸਨਕਾਦਿ.

ਦੇਵ ਰੁਖ. ਦੇਵਤਰੁ. ਕਲਪ ਵਿਰਛ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਤਰੁ.

ਦੇਵਲ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਪੁਜਾਰੀ। ੨ ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸ਼੍ਰਾਵਕ੍ਰ ਨਾਉਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। ੩ ਇੱਕ ਵੇਦਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਕਰਤਾ ਰਿਖੀ। ੪ ਵਯਾਕਰਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਆਚਾਰਯ ਪਾਣਿਨੀ ਦਾ ਦਾਦਾ। ੫ ਸੰ. ਦੇਵਾਲਯ. ਦੇਵਮੰਦਿਰ. "ਦੇਵਲ ਦੇਵਲ ਧਾਹੜੀ ਦੇਸਹਿ ਉਗਵਤ ਸੂਰ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਸੂਰਯ ਚੜ੍ਹਦੇ ਮੰਦਿਰ ਮੰਦਿਰ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰੇਂਗਾ. "ਅਦੇਵ ਦੇਵ ਦੇਵਲੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਰਾਖਸ ਅਤੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਤੂੰ ਦੇਵਾਲਯ (ਪੂਜਯ ਮੰਦਿਰ) ਹੈਂ. "ਕਾਯਉ ਦੇਵਾ ਕਾਇਅਉ ਦੇਵਲ." (ਧਨਾ ਪੀਪਾ)

ਦੇਵਲੋਕ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਵਰਗ. ਬਹਿਸ਼੍ਤ.

ਦੇਵਵਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸੀਤਾ ੮.

ਦੇਵਵਧੂ. ਦੇਖੋ, ਦੇਵਬਧੂ। ੨ ਦੇਵੀ. ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦੇਵਪਤਨੀ.

ਦੇਵਵ੍ਰਤ. ਦੇਖੋ, ਭੀਸਮ ੪.

ਦੇਵਾ. ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਦਾਤਾ. "ਜੀਵਨਦੇਵਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਸੇਵਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਾ. "ਸੋ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਦੇਵਾ." (ਗਉ ਮ: ੪) ੩ ਦੇਵੀ. ਦੁਰਗਾ. "ਤ੍ਰਿਪੁੰਡੰ ਤਿਲਕ ਭਾਲ ਦੇਵਾ ਬਿਰਾਜੈ." (ਸਲੋਹ) ੪ ਸੰਬੋਧਨ. ਹੇ ਦੇਵ!

ਦੇਵਾਕਰ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵਾਕਰ ਅਤੇ ਦੇਵਦੇਵਾਕਰ.

ਦੇਵਾਂਗਨਾ. ਸੰ. देवाङ्गना. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਅੰਗਨਾ (ਇਸਤ੍ਰੀ). ੨ ਅਪਸਰਾ. ਹੂਰ. Nymph। ੩ ਦੇਖੋ, ਦੇਵ ਪਤਨੀ.

ਦੇਵਾਂਤ, ਦੇਵਾਂਤਕ ਸੰ. देवान्तक. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਦੈਤ੍ਯ. ਰਾਖਸ। ੨ ਰਾਵਣ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਹਨੂਮਾਨ ਨੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ. "ਨਾਗ੍ਰਦੀ ਨਰਾਂਤਕ ਗਿਰਤ ਦਾਗ੍ਰਦੀ ਦੇਵਾਂਤਕ ਧਾਯੋ." (ਰਾਮਾਵ)

ਦੇਵਾਦੇਵ. ਦੇਖੋ, ਦੇਵਦੇਵ। ੨ ਦੇਵ—ਅਦੇਵ. ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਦੈਤ੍ਯ.

ਦੇਵਾਧਿਦੇਵ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਮਹਾਨਦੇਵ. ਕਰਤਾਰ. "ਓਇ ਪਰਮਪੁਰਖ ਦੇਵਾਧਿਦੇਵ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ)

ਦੇਵਾਧਿਪ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਰਤਾਰ। ੨ ਇੰਦ੍ਰ.

ਦੇਵਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵਾਨਾ. "ਸੋ ਕਹੀਐ ਦੇਵਾਨਾ ਆਪੁ ਨ ਪਛਾਣਈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਦੇਵਾਪਿ. ਇੱਕ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਰਾਜ-ਕਾਜ ਸੌਂਪੂ. ਦੇਖੋ, ਕਲਕੀ.

ਦੇਵਾਰਦਨ, ਦੇਵਾਰਿ ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਅਰਦੰਨ (ਕੁਚਲਣ) ਵਾਲੇ ਦੈਤ. ਦੇਵ-ਅਰਿ. ਦੇਵਸ਼ਤ੍ਰ.

ਦੇਵਾਲ. ਦੀਵਾਰ. ਕੰਧ.

ਦੇਵਾਲਯ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵ-ਆਲਯ. ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਘਰ. ਦੇਵਮੰਦਿਰ।[1] ੨ ਸ੍ਵਰਗ.

ਦੇਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਦੇਵਾਲਯ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਿਵਾਲਾ.

ਦੇਵਾਲੀਆ. ਦੇਖੋ, ਦਿਵਾਲੀਆ. "ਹਰਿਨਾਮ ਧਨੁ ਨ ਖਟਿਓ, ਸੇ ਦੇਵਾਲੀਏ ਜੁਗ ਮਾਹਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) ੨ ਦੇਵਾਲਯ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਅਤੇ ਪੁਜਾਰੀ.

ਦੇਵਾਲੇਈ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਣ ਲੈਣ. ਵੇਚਣ ਅਤੇ ਖਰੀਦਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਲੇਵਾਦੇਈ.

ਦੇਵਿਸ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵੇਸ਼ ਇੰਦ੍ਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦੇਵਿਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਘਾਘਰਾ ਨਦੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਗਮ ਸਰਯੂ ਨਦੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਦੇਵੀ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਦੇਵਪਤਨੀ। ੨ ਦੁਰਗਾ. "ਕੋਟਿ ਦੇਵੀ ਜਾਕਉ ਸੇਵਹਿ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੩ ਈਸ਼੍ਵਰੀਯ ਸ਼ਕਤਿ. ਮਹਾ ਮਾਯਾ. ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ, "ਦੁਰਗਾ ਸਪ੍ਤਸ਼ਤੀ" ਦਾ ਅਧ੍ਯਾਯ ੫. "ਯਾ ਦੇਵੀ ਸਰ੍‍ਵਭੂਤੇਸੁ ਵਿਸ਼੍ਣੁਮਾਯੇਤਿ ਸ਼ਬ੍ਦਿਤਾ। ਚੇਤਨੇਤ੍ਯਭਿਧੀਯਤੇ ਬੁੱਧਿ ਰੂਪੇਣ ਸੰਸਿਥਤਾ। ਨਿਦ੍ਰਾ ਰੂਪੇਣ, ਕ੍ਸ਼ੁਧਾ ਰੂਪੇਣ, ਛਾਯਾ ਰੂਪੇਣ, ਸ਼ਕ੍ਤਿ ਰੂਪੇਣ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਰੂਪੇਣ, ਕ੍ਸ਼ਾਂਤਿ ਰੂਪੇਣ, ਜਾਤਿ ਰੂਪੇਣ, ਲੱਜਾ ਰੂਪੇਣ, ਸ਼ਾਂਤਿ ਰੂਪੇਣ, ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਰੂਪੇਣ, ਕਾਂਤਿ ਰੂਪੇਣ, ਲਕ੍ਸ਼ਮੀ ਰੂਪੇਣ, ਵ੍ਰਿੱਤਿ ਰੂਪੇਣ, ਸਮ੍ਰਿਤਿ ਰੂਪੇਣ, ਦਯਾ ਰੂਪੇਣ, ਤੁਸ਼੍ਟਿ ਰੂਪੇਣ, ਮਾਤ੍ਰਿ ਰੂਪੇਣ, ਭ੍ਰਾਂਤਿ ਰੂਪੇਣ ਸੰਸਿਥਤਾ, ਨਮਸ੍ਤਸ੍ਯੈ ਨਮਸ੍ਤਸ੍ਯੈ, ਨਮਸ੍ਤਸ੍ਯੈ ਨਮੋ ਨਮ:।" ੪ ਸਦਾਚਾਰ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਪਤਿਵ੍ਰਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੫ ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲੀ. "ਮਤੀ ਦੇਵੀ ਦੇਵਰ ਜੇਸਟ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੬ ਦੇਵੀਂ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ. "ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਦੇਵੀ ਥਾਪੇ." (ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧) ੭ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਗਤਾ ਦਾ ਰੂਪ ੨.

ਦੇਵੀਚੰਦ. ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ.

ਦੇਵੀਦਾਸ. ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਯੋਧਾ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲੜਿਆ। ੨ ਬੁੰਦੇਲਖੰਡ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਉੱਤਮ ਕਵਿ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੭੪੨ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਵੀਦਾਸ ਦੇ ਨੀਤਿ ਦੇ ਕਬਿੱਤ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਹਨ.[2] ਇਹ ਕਰੌਲੀ ਦੇ ਰਾਜਾ ਭੈਯਾਰਤਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਭੂਸ਼ਣ ਸੀ.

"ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਪੌਦਨ ਕੋ ਸੂਰਨ ਕੀ ਬਾਰ ਕਰੈ
ਪਾਤਰੇ ਸੇ ਰੂਖਨ ਕੋ ਪਾਨੀ ਕਰ ਪਾਰਬੋ,
ਨੀਚੇ ਗਿਰਗਏ ਤਿਨ੍ਹੈ ਟੇਕ ਦੈ ਦੈ ਊਂਚੇ ਕਰੈ
ਊਂਚੇ ਬਢਗਏ ਤੈਂ ਜਰੂਰ ਕਾਟਡਾਰਬੋ,
ਫੂਲੇ ਫੂਲੇ ਫੂਲ ਸਬ ਬੀਨ ਏਕ ਠੌਰ ਕਰੈ
ਘਨੇ ਘਨੇ ਤਰੁ ਏਕ ਠੌਰ ਤੈਂ ਉਪਾਰਬੋ,

[1] ਵ੍ਰਿਹਤ ਸੰਹਿਤਾ ਅਤੇ ਅਗਨਿ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਮੰਦਿਰ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਚੌੜਾਈ ਅਤੇ ਬਲੰਦੀ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਵ ਮੰਦਿਰਾਂ ਦੇ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ.

[2] ਦੇਵੀਦਾਸ ਦਾ ਨੀਤ ਸ਼ਤਕ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੌ ਕਬਿੱਤ ਹਨ) ਪੜ੍ਹਨਯੋਗ ਹੈ.

ਰਾਜਨ ਕੋ ਮਾਲਿਨ ਕੋ ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਦੇਵੀਦਾਸ
ਚਾਰ ਘਰੀ ਰਾਤਿ ਰਹੇ ਇਤਨੋ ਵਿਚਾਰਬੋ."

ਦੇਵੀਭਾਗਵਤ. ਇੱਕ ਪੁਰਾਣ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਲੋਕਸੰਖ੍ਯਾ ੧੮੦੦੦ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਦੇਵੀ ਦੀ ਕਥਾ ਹੈ. ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਉਪ ਪੁਰਾਣ ਮੰਨਦੇ ਹਨ.

ਦੇਵੀਮਹਾਤਮ. ਸੰ. ਦੇਵੀਮਾਹਾਤਮ੍ਯ (देवीमाहात्म्य). ਦੇਖੋ, ਦੁਰਗਾਪਾਠ.

ਦੇਵੇਸ਼ | ਦੇਵੇਂਦ੍ਰ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵ-ਈਸ਼. ਦੇਵ-ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਵਰਾਜ. ਸੁਰਪਤਿ. ਇੰਦ੍ਰ.

ਦੇਵੇਂਦ੍ਰਸਿੰਘ. ਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾਪਤਿ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਇਹ ਪਿਤਾ ਦੇ ਮਰਣ ਪਿੱਛੋਂ ਅਠਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ੫ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੮੪੦ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ. ਸਨ ੧੮੪੫ ਦੇ ਸਿੱਖ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਮੇਜਰ ਬ੍ਰਾਡਫੁਟ (Major Broadfoot) ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਦੇ ਏਜੈਂਟ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰਾਜਾ ਦੇਵੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਲਹੌਰ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ, ਅਤੇ ਸਾਡਾ ਹਿਤੂ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜਾ ਦੇਵੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਨ ੧੮੪੬ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਹ ਹਜਾਰ ਸਾਲਾਨਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇਕੇ ਗੱਦੀਓਂ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਭੇ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾਇਆ. ਰਾਜਾ ਦੇਵੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮਥੁਰਾ ਰੱਖਿਆ, ਫੇਰ ੮ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੮੫੫ ਨੂੰ ਲਹੌਰ ਲੈਆਂਦਾ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਰਹਿਣ ਲਈ ਦਿੱਤੀ, ਜਿੱਥੇ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੮੬੫ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ. ਸਸਕਾਰ ਸ਼ਹਾਮ ਬਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਨਾਭੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਨਾਭਾ ਫੂਲਵੰਸ਼ ਅਤੇ ਮਾਨ ਕੌਰ.

ਦੇਵੋੱਥਾਨ ਏਕਾਦਸੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ਨੁ ਦੇ ਜਾਗਣ ਦੀ ਤਿਥਿ. ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ੧੧. ਹਾੜ ਸੁਦੀ ੧੧ ਨੂੰ ਸੌਂਕੇ ਇਸ ਦਿਨ ਨੀਂਦ ਖੁਲ੍ਹਦੀ ਹੈ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦੇਉਟਣੀ ਇਕਾਦਸੀ ਹੈ. ਜ਼ਿਮੀਦਾਰਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਿਨ ਇੱਖ (ਕਮਾਦ) ਵਿੱਚ ਅਮ੍ਰਿਤ ਪੈਂਦਾ ਹੈ.

ਦੇਵੋਦ੍ਯਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਉਦ੍ਯਾਨ (ਬਾਗ਼) ਦੇਵਵਨ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਚਾਰ ਬਾਗ਼ ਮੰਨੇ ਹਨ—ਨੰਦਨ, ਚੈਤ੍ਰਰਥ੍ਯ, ਵੈਭ੍ਰਾਜ ਅਤੇ ਸਰਵਤੋਭਦ੍ਰ.

(ੳ) ਸ੍ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਬਾਗ਼ ਨੰਦਨ ਹੈ.

(ਅ) ਇਲਾਵਰਤੰ ਖੰਡ ਦੇ ਪੂਰਵ ਚਿਤ੍ਰਰਥ ਦਾ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਕੁਬੇਰ ਦਾ ਬਾਗ਼ ਚੈਤ੍ਰਰਥ੍ਯ ਹੈ.

(ੲ) ਸੁਮੇਰੁ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਿਸਕੰਭ (ਵਿਪੁਲ) ਪਹਾੜ ਤੇ ਵੈਭ੍ਰਾਜ ਹੈ.

(ਸ) ਸੁਮੇਰੁ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਗੰਧਮਾਦਨ ਉੱਪਰ ਨਿੰਮਾਂ ਦਾ ਬਗੀਚਾ ਸਰਵਤੋਭਦ੍ਰ ਹੈ.

ਦੈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੇਕੇ. "ਪਗ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯ ਉਪਾਯਨ ਦੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰਬੰਧ ਬੋਧਕ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ. ਕੇ. ਦੇ. "ਜਿਸ ਦੈ ਅੰਦਰਿ ਸਚੁ ਹੈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੩ ਦੇਣ ਦਾ ਅਮਰ. ਦੇਹ. "ਦੈ ਰੇ ਦੈ ਰੇ ਦੀਹ ਦਮਾਮਾ." (ਪਾਰਸਾਵ) ਨਗਾਰੇ ਤੇ ਚੋਬ ਦੇ.

ਦੈਆ. ਸੰ. ਦਯਾ. ਕਰੁਣਾ. ਕ੍ਰਿਪਾ. "ਜਤੁ ਸਤੁ ਚਾਵਲ ਦੈਆ ਕਣਕ ਕਰਿ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਦੈਯਾ.

ਦੈਆਰ. ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਦਾਤਾ। ੨ ਦਯਾਵਾਨ. ਦਯਾਲੁ. "ਅਪਾਰ ਦੈਆਰ ਠਾਕੁਰ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਵਦਾਰੁ.

ਦੈਆਲ | ਦੈਆਲੁ ਵਿ—ਦਯਾਲੁ. ਦਯਾਵਾਨ. "ਦੀਨਾਨਾਥ ਦੈਆਲ ਦੇਵ." (ਮਾਝ ਮ: ੫ ਦਿਨਰੈਣ) "ਜਉ ਹੋਇ ਦੈਆਲੁ ਸਤਿਗੁਰ ਅਪਨਾ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਦੈਸ | ਦੈਸਿਕ ਸੰ. ਦੈਸ਼ਿਕ. ਵਿ—ਦੇਸ਼ ਦਾ. ਦੇਸੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੇਸਿਕ.

ਦੈਣੀ. ਵਿ—ਦਾਯਿਨ. ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਦਾਤਾ. "ਜੀਅਦਾਨ ਗੁਰੁ ਦੈਣੀ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ.

ਦੈਤ. ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਵਤ. "ਡਾਨ ਦੈਤ ਨਿੰਦਕ ਕਉ ਜਾਮ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਦੈਤ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਤਿ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਕਸ਼੍ਯਪ ਦੀ ਸੰਤਾਨ. "ਦੈਤ ਸੰਘਾਰੇ ਬਿਨ ਭਗਤਿ ਅਭਿਆਸਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਸੰ. ਦਯਿਤ. ਵਿ—ਪ੍ਯਾਰਾ. ਪ੍ਰਿਯ. "ਦੇਨ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਕੋ ਲਖ੍ਯੋ ਸੁ ਦੈਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤਿ. ਭਰਤਾ.

ਦੈਤਕੁਲ. ਦੈਤ੍ਯ ਵੰਸ਼. "ਦੇਵਕੁਲ ਦੈਤਕੁਲ ਜਖ ਕਿੰਨਰ ਨਰ." (ਮਲਾ ਮ: ੫)

ਦੈਤਗੁਰੁ. ਦੈਤ੍ਯਗੁਰੁ. ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ. ਸ਼ੁਕ੍ਰ.

ਦੈਤਨਿ. ਦੈਤ੍ਯ-ਅਨੀਕਿਨੀ. ਦੈਤਾਂ ਦੀ ਫ਼ੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦੈਤਪੁਤੁ | ਦੈਤਪੁਤ੍ਰ ਦੈਤ੍ਯ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. "ਦੈਤਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਤਰਪਣੁ ਕਿਛੂ ਨ ਜਾਣੈ." (ਭੈਰ ਮ: ੩) ੨ ਪ੍ਰਹਲਾਦ. "ਦੈਤਪੁਤੁ ਕਰਮ ਧਰਮ ਕਿਛੁ ਸੰਜਮ ਨ ਪੜੈ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩)

ਦੈਤਬਕਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਦੰਤਬਕ੍ਰ.

ਦੈਤ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਦੈਤ ੨.

ਦੈਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਪੁੰਨਦਾਨ ਬਹੁ ਦੈਨ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਦਿੱਤੋਨ. ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ. "ਪ੍ਰੇਮ ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭੁ ਦੈਨ." (ਮਲਾ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਦਿਨ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਦਿਨ ਦਾ. ਦੈਨਿਕ। ੪ ਦੇਖੋ, ਦੈਨ੍ਯ। ੫ ਅ़ دین ਕ਼ਰਜ਼. ਉਧਾਰ.

ਦੈਨਹਾਰ | ਦੈਨਹਾਰੁ ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਦਾਨ ਕਰਤਾ. "ਦੈਨਹਾਰ ਬੁਧਿ ਬਿਬੇਕ." (ਪ੍ਰਭਾ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫) "ਦੈਨਹਾਰੁ ਸਦ ਜੀਵਨਹਾਰਾ." (ਬਾਵਨ)

ਦੈਨ੍ਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੀਨਪੁਣਾ. ਦੀਨਤਾ। ੨ ਦਰਿਦ੍ਰਤਾ. ਕੰਗਾਲੀ.

ਦੈਬੋ. ਕ੍ਰਿ—ਦੇਣਾ.

ਦੈਯਾ. ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਵੈਯਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੈਵ. ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ.

ਦੈਰ. ਅ़ دیر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁੰਬਜ. ਮੰਡਪ। ੨ ਈਸਾਈਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਮੰਦਿਰ.

ਦੈਰੇ ਖ਼ਰਾਬ. ਫ਼ਾ دیرِ خراب ਢਹਿ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਬੁਰਜ. ਭਾਵ—ਸੰਸਾਰ.

ਦੈਲਾ. ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਦੀਆ. "ਛੀਪੇ ਕੇ ਘਰਿ ਜਨਮ ਦੈਲਾ." (ਆਸਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਦੈਵ. ਸੰ. ਵਿ—ਦੇਵਤਾ ਸੰਬੰਧੀ. ਦੇਵਤਾ ਦਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕਰਮਫਲ ਪ੍ਰਦਾਤਾ ਵਾਹਗੁਰੂ। ੩ ਭਾਗ. ਨਸੀਬ. ਕ਼ਿਸਮਤ.

ਦੈਵਗ, ਦੈਵਗਯ ਸੰ. ਦੈਵਗ੍ਯ. ਸੰਗਯਾ—ਕ਼ਿਸਮਤ ਦਾ ਹਾਲ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ, ਜ੍ਯੋਤਿਸੀ. "ਦੈਵਗ ਜੋ ਹਰਿਦਜਾਲ ਪ੍ਰਬੀਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦੈਵਜੋਗ, ਦੈਵਯੋਗ ਸੰਗਯਾ—ਭਾਗ ਦਾ ਅਚਾਨਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਫਲ. "ਦੈਵਜੋਗ ਤੇ ਇਹ ਥਲ ਹੇਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਇੱਤਿਫ਼ਾਕ਼. ਸੰਜੋਗ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ. ਇਤਿਫਾਕਨ. ਅਚਾਨਕ. ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ.

ਦੈਵਾਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਕਸਮਾਤ. ਅਚਾਨਕ. ਦੈਵਯੋਗ ਸੇ.

ਦੈਵੀ. ਵਿ—ਦੇਵਤਾ ਸੰਬੰਧੀ. ਦੇਵਤਾਓਂ ਕੀ.

ਦੈਵੀਸੰਪੱਤਿ, ਦੈਵੀਸੰਪਦਾ ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਵਿਭੂਤਿ। ੨ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਸੰਪਦਾ. ਸ਼ੁਭਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਿਭੂਤੀ. ਦੇਖੋ, ਗੀਤਾ ਅ: ੧੬ ਸ਼: ੧-੨-੩.

ਦੋ. ਵਿ—ਦ੍ਵਯ. ਫ਼ਾ دو। ੨ ਦੇਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ. ਦੇਓ.

ਦੋਉ, ਦੋਊ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੋਨੋ. ਦੋਵੇਂ। ੨ ਵਿ—ਦੂਜਾ. ਦੂਜੀ. "ਨਹੀ ਹੋਤ ਕਛੁ ਦੋਊ ਬਾਰਾ." (ਬਾਵਨ) ੩ ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਵੈਤ. "ਯਯਾ ਜਾਰਉ ਦੁਰਮਤਿ ਦੋਊ." (ਬਾਵਨ)

ਦੋਊ ਪੱਛ. ਦੋਨੋ ਪਕ੍ਸ਼. ਪਿਤਾਕੁਲ ਅਤੇ ਮਾਤਾਕੁਲ. "ਦੋਊ ਪੱਛ ਭੀਤਰ ਉਜਿਯਾਰੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੬੧)

ਦੋਆਬ, ਦੋਆਬਾ ਸੰਗਯਾ—ਦੋ ਜਲਾਂ ਦੇ ਮਧ੍ਯ ਦਾ ਦੇਸ਼. ਦੋ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਦੇਸ਼. ਦੇਖੋ, ਦੁਆਬਾ.

ਦੋਆਲੈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੋਨੋ ਤ਼ਰਫ਼। ੨ ਚੌਫੇਰੇ. ਇਰਦ ਗਿਰਦ. "ਝੂਠਾ ਰੁਦਨ ਹੋਆ ਦੋਆਲੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧ ਪਹਰੇ)

ਦੋਇ. ਵਿ—ਦ੍ਵਯ. ਦੋ. "ਦੋਇ ਧੋਤੀ ਬਸਤ੍ਰ ਕਪਾਟੰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ.

ਦੋਈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੋਨੋ. ਦੋਵੇਂ ਹੀ. "ਕੂੜ ਕਪਟ ਨ ਦੋਈ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਵੈਤ. ਦ੍ਵੈਤਭਾਵ.

ਦੋਸ. ਸੰ. (ਦੁਸ਼੍. ਧਾ—ਕਲੰਕਿਤ ਹੋਣਾ, ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਣਾ, ਅਪਰਾਧ ਕਰਨਾ) ਦੋਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਪ। ੨ ਅਵਗੁਣ. ਐ਼ਬ. ਵ੍ਯਸਨ। ੩ ਕਲੰਕ. "ਦੋਸ ਨ ਕਾਹੂ ਦੀਜੀਐ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੪ ਵੈਦ੍ਯਕ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਖ਼ਿਲਤ਼—ਵਾਤ, ਪਿੱਤ ਅਤੇ ਕਫ। ੫ ਸੰ. ਦੋਸ੍. ਭੁਜਾ. ਬਾਹੁ। ੬ ਦੇਖੋ, ਦੋਸੁ। ੭ ਫ਼ਾ دوش, ਦੋਸ਼. ਮੋਢਾ. ਕੰਧਾ। ੮ ਵੀਤਿਆ ਹੋਇਆ ਦਿਨ. ਕਲ੍ਹ.

ਦੋਸਗ੍ਰਾਹੀ. ਵਿ—ਦੋਸ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਗੁਣ ਨੂੰ ਤ੍ਯਾਗਕੇ ਕੇਵਲ ਅਵਗੁਣ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਦੋਸਤ. ਫ਼ਾ دوست, ਦੋਸ੍ਤ. ਵਿ—ਚਿਪਕਿਆ ਹੋਇਆ. ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਮਿਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਸ੍ਨੇਹੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

ਦੋਸਤੀ. ਫ਼ਾ دوستی ਸੰਗਯਾ—ਦੋਸ੍ਤਪਨ. ਮਿਤ੍ਰਤਾ. "ਕਿਸੁ ਨਾਲਿ ਕੀਚੈ ਦੋਸਤੀ?" (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਦੋਸ ਦਰਸੀ. ਦੋਸ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ. ਐਬ ਜੋ.

ਦੋਸਾ. ਸੰ. ਦੋਸ਼ਾ—ਦੋਸ਼ਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰਝ। ੨ ਰਾਤ.

ਦੋਸਾਂ. ਦੋਸੀਆਂ (ਅਪਰਾਧੀਆਂ) ਦਾ. "ਹਮ ਦੋਸਾਂ ਦਾ ਕਿਆ ਹਾਲ?" (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਦੋਸਾਂਝ. ਦੇਖੋ, ਦੁਸਾਂਝ.

ਦੋਸਾਰੋਪਣ. ਸੰਗਯਾ—ਦੋਸ-ਆਰੋਪਣ. ਕਲੰਕ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਦੋਸਾਲਾ. ਵਿ—ਦੋ ਸਾਲ (ਵਰ੍ਹੇ) ਦਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੁਸਾਲਾ.

ਦੋਸੀ. ਸੰ. ਦੋਸ਼ਿਨ੍. ਵਿ—ਦੋਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਅਪਰਾਧੀ. ਕ਼ੁਸੂਰਵਾਰ। ੩ ਕੁਕਰਮੀ. ਪਾਪਾਤਮਾ. "ਦੋਸੀ ਦੋਸੁ ਧਰੇ." (ਜਪੁ) ਪਾਪਾਤਮਾ ਭੀ ਉਸ ਪੁਰ ਕਲੰਕ ਆਰੋਪਦੇ ਹਨ.

ਦੋਸੁ. ਦੇਖੋ, ਦੋਸ. "ਦੋਸੁ ਨਹੀ ਕਾਹੂ ਕਉ ਮੀਤਾ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਦੇਖੋ, ਦਿਵਸ. ਦਯੋਸ. ਦਿਨ. "ਚੁਖ ਬਿੰਦ ਉਪਰਿ ਆਖਣੁ ਦੋਸੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) ਖਿਨ (ਕ੍ਸ਼ਣ) ਪਲ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਨਾਮ ਆਖਣਾ.

ਦੋਹਣੀ. ਦੇਖੋ, ਦੋਹਨੀ.

ਦੋਹਤਾ, ਦੋਹਤੀ, ਦੋਹਤ੍ਰਾ, ਦੋਹਤ੍ਰੀ ਚੋਣ ਵਾਲਾ, ਵਾਲੀ। ੨ ਸੰ. ਦੌਹਿਤ੍ਰ—ਦੌਹਿਤ੍ਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁਹਿਤਾ (ਦੁਖ਼ਤਰ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਪੁਤ੍ਰੀ.

ਦੋਹਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਗਊ ਆਦਿ ਦੀ ਧਾਰ ਕੱਢਣੀ. ਦੇਖੋ, ਦੁਹ ਧਾ.

ਦੋਹਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਚੋਣਾ. ਥਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੁਧ ਕੱਢਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਪਾਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਚੋਈਏ.

ਦੋਹਨੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁਧ ਚੋਣ ਦੀ ਹਾਂਡੀ. ਦੇਖੋ, ਦੋਹਨ.

ਦੋਹਰਾ. ਵਿ—ਦੁਹਰਾ. "ਘੁਰੇ ਨਗਾਰੇ ਦੋਹਰੇ." (ਚੰਡੀ ੩) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਮਾਤ੍ਰਿਕਛੰਦ, ਦੋਹਾ. ਲੱਛਣ—ਦੋ ਚਰਣ (ਤੁਕਾਂ) ਪ੍ਰਤਿਚਰਣ ੨੪ ਮਾਤ੍ਰਾ.[1] ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੩ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੧ ਪੁਰ ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ। ਇਸ ਲਛਣ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਭੀ ਨਿਯਮ ਥਾਪਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਹੇ ਦੇ ਆਦਿ ਜਗਣਰੂਪ ਇੱਕ ਪਦ ਨਾ ਆਵੇ. ਦੋਹੇ ਦੀ ਚਾਲ ਤਦ ਸੁੰਦਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਆਦਿ ਦੋ ਡਗਣ ਅਥਵਾ ਢਗਣ ਰੱਖੀਏ, ਅਰਥਾਤ ਚੌਕਲ ਨਾਲ ਚੌਕਲ ਦਾ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਕਲ ਨਾਲ ਤ੍ਰਿਕਲ ਦਾ ਸੰਯੋਗ ਕਰੀਏ. ਦੋ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਗਣਾਂ ਦੇ ਸੰਯੋਗ ਕਰਕੇ ਹੀ "ਦੋਹਾ" ਨਾਮ ਹੈ।

ਮਾਤ੍ਰਿਕਗਣਾਂ ਦੇ ਏਰ ਫੇਰ ਕਰਕੇ ਦੋਹੇ ਦੇ ਅਨੰਤ ਭੇਦ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਕਲਪੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਉਹ ਰੂਪ ਦਿਖਾਉਨੇ ਹਾਂ, ਜੋ ਸਿੱਖਕਾਵ੍ਯ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ.

(੧) ਜਿਸ ਦੋਹਰੇ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ੪੦ ਲਘੁ ਹੋਣ, ਉਸ ਦੀ "ਵ੍ਯਾਲ" ਸੰਗਯਾ ਹੈ.

---

[1] ਇੱਕ ਇੱਕ ਤੁਕ ਦੇ ਦੋ ਦੋ ਚਰਣ ਮੰਨਕੇ ਚਾਰ ਚਰਣ ਹਨ. ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਚਰਣ ਦੀ ਤੇਰਾਂ ਤੇਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਦੀਆਂ ਗ੍ਯਾਰਾਂ ਗ੍ਯਾਰਾਂ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਤਿਹ ਪਰ ਭੂਖਨ ਸ਼ਸ੍ਤ੍ਰ ਲਘੁ, ਰਤਨ ਪੁਰਟਮਯ ਸਾਜ,
ਚਮਕਤ ਦਮਕਤ ਨਵਲ ਛਬਿ, ਝਕਤ ਥਕਤ ਕਵਿਰਾਜ.

(ਸਿੱਖੀਪ੍ਰਭਾਕਰ)

(੨) ਜਿਸ ਦੋਹਰੇ ਵਿੱਚ ੫ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ੩੮ ਲਘੁ ਹੋਣ, ਉਸ ਦੀ "ਅਹਿਵਰ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬਰ ਅਮਰਜੀ, ਸਰਨ ਨਰਨ ਦੁਖ ਹਰਨ,
ਕਾਰਨ ਕਰਨ ਸੁ ਜਾਨ ਮਨ, ਨਮਸਕਾਰ ਤਿਨ ਚਰਨ.

(ਨਾਪ੍ਰ)

(੩) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਛੀ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ੩੬ ਲਘੁ ਹੋਣ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਸਾਰਦੂਲ" ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਯਦਿ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਕ ਸਘਨ ਘਨ, ਅਨਗਨ ਭੇ ਮਗ ਬੀਚ,
ਪ੍ਰਲਯ ਪ੍ਰਭੰਜਨਿ ਪ੍ਰਬਲ ਵਤ, ਦਿਯ ਉਡਾਯ ਹਨ ਨੀਚ.

(ਸਿੱਖੀਪ੍ਰਭਾਕਰ)

(੪) ਜਿਸ ਦੇ ਸੱਤ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ੩੪ ਲਘੁ ਹੋਣ, ਓਹ "ਮੱਛ" ਦੋਹਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਤਪ ਕਿਯ ਜਿਨਹਿ ਸਬਾਸਨਾ, ਜਨਮ ਅਨਤ ਧਰ ਸੋਇ,
ਪਾਇ ਰਾਜ ਜਗ ਬਿਖੈ ਫਸ, ਨਰਕ ਗਮਨ ਪੁਨ ਹੋਇ.

(ਨਾਪ੍ਰ)

(੫) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੮ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ੩੨ ਲਘੁ ਹੋਣ, ਉਸ ਦੀ "ਕੱਛਪ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸ੍ਰੀ ਅੰਗਦ ਕੰਦਨ ਵਿਘਨ, ਬਦਨ ਸੁ ਮੰਗਲ ਸਾਲ,
ਪਰਨ ਸਰਨ ਕਰ ਚਰਨ ਕੋ, ਨਮਸਕਾਰ ਧਰ ਭਾਲ.

(ਨਾਪ੍ਰ)

(੬) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੯ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ੩੦ ਲਘੁ ਹੋਣ, ਓਹ "ਤ੍ਰਿੱਕਲ" ਦੋਹਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਦਰਸ਼ਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼੍ਨ ਕੋ, ਨਿਪੁਨ ਹਰਨ ਜੁਰ ਤੀਨ,
ਚਰਨ ਮਨੋਹਰ ਬੰਦਨਾ, ਜਿਨ ਸਿੱਖਨ ਸੁਖ ਦੀਨ.

(ਨਾਪ੍ਰ)

(੭) ਜਿਸ ਦੋਹਰੇ ਵਿਚ ੧੦ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ੨੮ ਲਘੁ ਹੋਣ, ਓਹ "ਵਾਨਰ" ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਆਏ ਪ੍ਰਭ ਸਰਨਾਗਤੀ, ਕਿਰਪਾਨਿਧਿ ਦਇਆਲ,
ਏਕ ਅਖਰ ਹਰਿ ਮਨਿ ਬਸਤ, ਨਾਨਕ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲ.

(ਬਾਵਨ)

(੮) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੧੧ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ੨੬ ਲਘੁ ਹੋਣ, ਓਹ "ਚਲ" ਅਥਵਾ "ਬਲ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਦਾ ਦੋਹਰਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸਾਥਿ ਨ ਚਾਲੈ ਬਿਨ ਭਜਨ, ਬਿਖਿਆ ਸਗਲੀ ਛਾਰ,
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕਮਾਵਣਾ, ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਧਨ ਸਾਰ.

(ਸੁਖਮਨੀ)

(੯) ਜਿਸ ਦੋਹਰੇ ਵਿੱਚ ੧੨ ਲਘੁ ਅਤੇ ੨੪ ਗੁਰੁ ਹੋਣ, ਉਸ ਦੀ "ਚਾਰਣੀ" ਅਥਵਾ "ਪਯੋਧਰ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਦੀਨ ਦਰਦ ਦੁਖ ਭੰਜਨਾ, ਘਟਿ ਘਟਿ ਨਾਥ ਅਨਾਥ,
ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ਆਇਓ, ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਸਾਥ.

(ਸੁਖਮਨੀ)

ਜਿਸ ਨੋ ਸਾਜਨ ਰਾਖਸੀ, ਦੁਸਮਨ ਕੌਨ ਵਿਚਾਰ?
ਛ੍ਵੈ ਨ ਸਕੈ ਤਿਹ ਛਾਂਹ ਕੋ, ਨਿਹਫਲ ਜਾਤ ਗਵਾਰ.

(ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

(੧੦) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੧੩ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ੨੨ ਲਘੁ ਹੋਣ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਗਯੰਦ" ਅਤੇ ਮਦਕਲ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਏਕ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਆਤਮਾ, ਉਚਰਯੋ ਮਤਿ ਸੋ ਬੈਨ,
ਸਬ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜਗਦੀਸ ਕੋ, ਕਹੋ ਸਕਲ ਬਿਧਿ ਤੈਨ.

(ਅਕਾਲ)

(੧੧) ਚੌਦਾਂ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ਵੀਹ ਲਘੁ ਵਾਲਾ ਦੋਹਾ "ਹੰਸ" ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਏਕੰਕਾਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸਚੁ ਹੋਇ,
ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ, ਵਿਘਨਵਿਨਾਸਨ ਸੋਇ.

(ਨਾਪ੍ਰ)

(੧੨ ਪੰਦਰਾਂ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ਅਠਾਰਾਂ ਲਘੁ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਣ, ਓਹ "ਨਰ" ਦੋਹਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਹਉਮੈ ਏਹਾ ਜਾਤਿ ਹੈ, ਹਉਮੈ ਕਰਮ ਕਮਾਹਿ,
ਹਉਮੈ ਏਈ ਬੰਧਨਾ, ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਜੋਨੀ ਪਾਹਿ.

(ਵਾਰ ਆਸਾ)

(੧੩) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੧੬ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ੧੬ ਲਘੁ ਹੋਣ, ਓਹ "ਕਰਭ" ਦੋਹਰਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਕਹੋ ਸੁ ਸਮ ਕਾਸੋਂ ਕਹੈਂ, ਦਮ ਕੋ ਕਹਾਂ ਕਹੰਤ?
ਕੋ ਸੂਰਾ ਦਾਤਾ ਕਵਨ, ਕਹੋ ਤੰਤ ਕੋ ਮੰਤ?

(ਅਕਾਲ)

(੧੪) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੧੭ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ੧੪ ਲਘੁ ਹੋਣ, ਉਸ ਦੀ "ਮਰਕਟ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਕਹਾਂ ਨੇਮ ਸੰਜਮ ਕਹਾਂ, ਕਹਾਂ ਗਜਾਨ ਅਗਜਾਨ?
ਕੋ ਰੋਗੀ ਸੋਗੀ ਕਵਨ, ਕਹਾਂ ਭਮੰ ਕੀ ਹਾਨ?
(ਅਕਾਲ)

(੧੫) ਜਿਸ ਦੋਹਰੇ ਵਿੱਚ ੧੮ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ੧੨ ਲਘੁ ਹੋਣ, ਉਸ ਦੀ "ਮੰਡੂਕ" ਸੰਗਜਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਮੈ ਭੋਲਾਵਾ ਪੱਗ ਦਾ ਮਤ ਮੈਲੀ ਹੋ ਜਾਇ,
ਗਹਿਲਾ ਰੂਹ ਨ ਜਾਣਈ ਸਿਰ ਭੀ ਮਿੱਟੀ ਖਾਇ.
(ਸ. ਫਰੀਦ)

(੧੬) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੧੯ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ੧੦ ਲਘੁ ਹੋਣ, ਉਸ ਦੋਹੇ ਦੀ ਸੰਗਜਾ "ਸ਼ਜੇਨ" ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧਿਆ, ਪੂਰਾ ਜਾਕਾ ਨਾਉ,
ਨਾਨਕ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ, ਪੂਰੇ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਉ.
(ਸੁਖਮਨੀ)

(੧੭) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੨੧ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ੬ ਲਘੁ ਹੋਣ, ਉਸ ਦੋਹੇ ਦੀ "ਭ੍ਰਾਮਰ" ਸੰਗਜਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪਜਾਰੇ ਖਾਲਸੇ, ਬਾਂਕੇ ਭਾਰੀ ਬੀਰ,
ਵੈਰਾਗੀ ਤਜਾਗੀ ਤਪੀ, ਗਜਾਨੀ ਧਜਾਨੀ ਧੀਰ.
(ਸਿੱਖੀਪ੍ਰਭਾਕਰ)

(੧੮) ਸਰਬਲੋਹ ਵਿੱਚ "ਦੋਹਰਾ ਵਡਾ" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ੨੮ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਦੋਹਾ ਛੰਦ ਹੈ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੫ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੩ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਹੈ ਚੁਤਰ ਬਹੁਤ ਅਸ੍ਰਾਕਰੀ, ਨਰਸਿੰਘੀ ਜਿਹ ਕੋ ਭੇਸ,
ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਉਬਾਰਜੋ ਦੁਖ ਹਰਜੋ, ਹਰਨਾਖਸ ਹਰਜੋਨਰੇਸ.

ਦੋਹਰਾ ਵਡਾ. ਦੇਖੋ, ਦੋਹਰੇ ਦਾ ਨੰ: ੧੮.

ਦੋਹਾ. ਦੇਖੋ, ਦੋਹਰਾ ੨.

ਦੋਹਾਈ. ਦੇਖੋ, ਦੁਹਾਈ ੩.

ਦੋਹਾਗ, **ਦੋਹਾਗਣ**, **ਦੋਹਾਗਣਿ** } ਦੇਖੋ, ਡੋਹਾਗਣਿ, ਦੁਹਾਗ ਅਤੇ ਦੁਹਾਗਣਿ.

ਦੋਹਾਗਣੀ. ਦੇਖੋ, ਦੁਹਾਗਣੀ. "ਦੋਹਾਗਣੀ ਕਿਆ ਨੀਸਾਣੀਆ? ਖਸਮਹੁ ਘੁਥੀਆ ਫਿਰਹਿ ਨਿਮਾਣੀਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧ ਜੋਗੀ ਅੰਦਰਿ)

ਦੋਹਿਤਾ, **ਦੋਹਿਤੀ** } ਦੇਖੋ, ਦੋਹਤਾ.

ਦੋਹੀ. ਸੰਗਜਾ—ਦੁਹਾਈ. ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਪੁਕਾਰ. "ਸਿਵ ਸਿਵ ਕਰਤ ਸਗਲ ਕਰ ਜੋਰਹਿ ਸਰਬ ਮਇਆ ਠਾਕੁਰ ਤੇਰੀ ਦੋਹੀ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਨੋਟਿਸ. ਇੱਤਲਾ. "ਦੋਹੀ ਦਿਚੈ ਦੁਰਜਨਾ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ਪਾਮਰਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਦਿਓ ਕਿ ਉਹ ਫੇਰ ਅਸਾਡੇ ਪਾਸੇ ਨਾ ਆਉਣ। ੩ ਢੰਡੋਰਾ. ਡੌਂਡੀ ਪਿੱਟਕੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਖ਼ਬਰ. "ਸਭ ਜਗ ਮਹਿ ਦੋਹੀ ਫੇਰੀਐ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਸਿਰਿ ਕਾਲੁ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) "ਲਹਿਣੇ ਦੀ ਫੇਰਾਈਐ ਨਾਨਕਾ ਦੋਹੀ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ੪ ਦ੍ਰੋਹੀ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਦੋਹੀ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਮਾਨ ਮੋਹੀ ਪੰਚ ਦੋਹੀ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ੫ ਦੂਹੀ. ਦੁਹਨ ਕੀਤੀ. ਚੋਈ.

ਦੋਖ. ਦੇਖੋ, ਦੋਸ ੧. "ਦੋਖ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜੋਰੀ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ਪਾਪ ਕਰਕੇ ਮਾਇਆ ਜੋੜੀ। ੨ ਵਜਸਨ. ਦੇਖੋ, ਦੋਸ ੨. "ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਭ੍ਰਿੰਗ ਪਤੰਗ ਕੁੰਚਰ ਏਕ ਦੋਖ ਬਿਨਾਸ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ) ੩ ਦ੍ਵੇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਦੋਖ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਰਾਗ ਦੋਖ ਤੇ ਨਿਆਰੋ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਰਾਗ ਦੋਖ ਨਿਰਦੋਖ ਹੈ." (ਭਾਗੁ)

ਦੋਖਤ. ਸੰ. ਦੂਸਿਤ. ਵਿ—ਕਲੰਕਿਤ. ਦੋਸ ਸਹਿਤ.

ਦੋਖ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ دوختن, ਸਿਉਣਾ.

ਦੋਖਤ੍ਰਯ. ਤਿੰਨ ਦੋਸ—ਵਾਤ, ਪਿੱਤ ਅਤੇ ਕਫ। ੨ ਮਨ ਵਾਣੀ ਅਤੇ ਕਰਮ ਦੇ ਦੋਸ਼.

ਦੋਖਨ. ਸੰ. ਦੂਸਣ. ਦੋਸ. ਐਬ. ਬੁਰਿਆਈ. "ਦੀਨਦਿਆਲ ਦਯਾਨਿਧਿ ਦੋਖਨ ਦੇਖਤ ਹੈ, ਪਰ ਦੇਤ ਨ ਹਾਰੈ." (ਅਕਾਲ)

ਦੋਖੜਾ. ਸੰਗਜਾ—ਦੋਸ. ਅਵਗੁਣ.

ਦੋਖੜੈ. ਦੋਸ ਕਰਕੇ. ਦੋਸ ਸੇ. "ਕੈ ਦੋਖੜੈ ਸੜਿਓਹਿ?" (ਸਵਾ ਮ: ੧)

ਦੋਖੀ. ਸੰ. ਦੋਸਿਨ੍. ਵਿ—ਦੋਸ ਵਾਲਾ. ਕਲੰਕੀ. ਐਬੀ. "ਦੋਖੀ ਅਪਨਾ ਕੀਤਾ ਪਾਇਆ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਦ੍ਵੇਸਿਨ੍—ਦ੍ਵੇਸੀ. ਵਿਰੋਧੀ. "ਸੰਤ ਕਾ ਦੋਖੀ ਮਹਾ ਹਤਿਆਰਾ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਦੋਖੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੂਸਿਤ ਕਰਨ ਪੁਰ. "ਦੁਨੀਆ ਕੇ ਦੋਖੇ ਮੂਆ, ਚਾਲਤ ਕੁਲ ਕੀ ਕਾਨਿ."(ਸ. ਕਬੀਰ) ੨ ਦੂਸਿਤ (ਕਲੰਕਿਤ) ਕੀਤੇ.

ਦੋਗਲਾ. ਫ਼ਾ دوغلہ ਸੰਗਜਾ—ਦੋ ਗ਼ੱਲਹ. ਦੋ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਅੰਨ. ਬੇਰੜਾ। ੨ ਭਾਵ—ਜੋ ਅਸਲ ਬਾਪ ਦਾ ਨਹੀਂ. ਹਰਾਮੀ.

ਦੋਗਾੜਾ. ਦੇਖੋ, ਦੁਗਾੜਾ.

ਦੋਗੁਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦੁਗੁਣਾ.

ਦੋਘੜੀਆ ਮੁਹੂਰਤ. ਦੇਖੋ, ਦੁਘੜੀਆ ਮੁਹੂਰਤ.

ਦੋਜ. ਦੋ ਤੋਂ ਜਣਿਆ ਹੋਇਆ. ਦੋਗਲਾ. ਹਰਾਮੀ. ਜਾਰਜ। ੨ ਦੋਜ਼ਖ਼ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਅਜਰਾਈਲ ਨ ਦੋਜ ਠਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਅਜ਼ਰਾਈਲ ਦੋਜ਼ਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਵੇਗਾ.

ਦੋਜਕ. ਦੇਖੋ, ਦੋਜਕੁ.

ਦੋਜਕਿ. ਦੋਜ਼ਖ਼ (ਨਰਕ) ਵਿੱਚ. "ਦੋਜਕਿ ਪਾਏ ਸਿਰਜਣਹਾਰੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੨ ਦੋਜ਼ਖ਼ ਨੂੰ. ਨਰ੍ਕ ਵੱਲ. "ਨੰਗਾ ਦੋਜਕਿ ਚਾਲਿਆ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਦੋਜਕੁ, **ਦੋਜ਼ਖ਼** } ਫ਼ਾ دوزخ, ਦੋਜ਼ਖ਼. ਸੰਗਜਾ—ਦੁੱਖ। ੨ ਰੰਜ। ੩ ਨਰਕ. "ਦੋਜਕੁ ਭਿਸਤੁ ਨਹੀ ਖੈ ਕਾਲਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਦੋਜ਼ਖ਼ੀ. ਫ਼ਾ دوزخی ਵਿ—ਨਾਰਕੀ. ਦੋਜ਼ਖ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਪਾਪੀ. ਕੁਕਰਮੀ.

ਦੋਜਨ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਜਨ. "ਦੋਜਨ ਛਾਡ ਪਰੋ ਹਰਿ ਗਜੋ ਜਨ, ਜੋ ਛਲ ਸੋ ਤਿਹ ਕੋ ਹਰਲੈਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੁਰਜਨ (ਵੈਰੀ) ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਜੋ ਬਚਾਉ ਲਈ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜਾਵੇ, ਅਰ ਸ਼ਰਣਾਗਤ ਨੂੰ ਜੋ ਅੱਗੋਂ ਛਲ ਨਾਲ ਲੁੱਟ ਲਵੇ। ੨ ਦੋ ਜਣੇ. ਦੋ ਜਣਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜੋ ਇੱਕ ਨਿਖੜਕੇ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਲੁੱਟ ਲਵੇ.

ਦੋਝਾ. ਸੰ. ਦੋਘ. ਸੰਗਯਾ—ਚੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਚੋਣ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ। ੩ ਚੋਣਵਾਲਾ. ਦੋਝੀ. ਧਾਰ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ.

ਦੋਝੀ. ਦੇਖੋ, ਦੋਝਾ ੩.

ਦੋਤ. ਸੰ. ਦਯੋਤ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼. "ਭਾਨੰ ਮਨੋ ਦੋਤ." (ਕਲਕੀ) ੨ ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ. ਸਜਾਵਟ। ੩ ਵਿ—ਉਦਿਤ. ਉਦਯ ਹੋਇਆ.

ਦੋਤਾ. ਦੇਖੋ, ਦੋਹਤਾ. ਦੌਹਿਤ੍ਰ। ੨ ਦਯੋਤ ਹੋਇਆ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ। ੩ ਫ਼ਾ دوتا ਦੁਹਿਰਾ। ੪ ਦੋ ਤਹਿ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ। ੫ ਕਮਰ ਦਾ ਝੁਕਾਉ. ਕੁੱਬੇ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਦੋਤਿ. ਦਯੁ ਪ੍ਰਤਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਰੋਜ਼ਾਨਾ. ਦਿਨ ਦਿਨ ਦਾ. "ਦੋਤਿ ਉਚਾਪਤਿ ਲੇਖੁ ਨ ਲਿਖੀਐ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ਭਾਵ—ਨਿਤ੍ਯਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀਦਾ.

ਦੋਤੁ. ਦੇਖੋ, ਦੋਤ ੨. "ਨਾਮੁ ਭਣਹੁ ਸਚੁ ਦੋਤੁ ਸਵਾਰਿ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧) ਨਾਮ ਜਪੋ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਸ੍ਰਿੰਗਾਰ ਕਰੋ.

ਦੋਥਣੀ, ਦੋਥਨਿ, ਦੋਥਨੀ ਦੋ ਥਣ (ਸ੍ਤਨ) ਧਾਰਣ ਵਾਲੀ ਨਾਰੀ. "ਕੌਨ ਦੋਥਨਿ ਜੋ ਜਨਾ ਜੁ ਨ ਮਾਨ ਹੈ ਤਿਹ ਤ੍ਰਾਸ?" (ਪਾਰਸਾਵ) "ਕੌਨ ਦੋਥਣੀ ਨੇ ਕਿਮ ਜਾਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੋਦੜਾ. ਰਿਆਸਤ ਜੀਂਦ, ਨਜਾਮਤ ਤਸੀਲ ਸੰਗਰੂਰ, ਥਾਣਾ ਕੁਲਾਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਪਾਸ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਉਹ ਪਿੱਪਲ ਦਾ ਬਿਰਛ ਮੌਜੂਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਹੇਠਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ੨੦ ਮੀਲ ਹੈ. ਸਮਾਣੇ ਤਕ ਪੱਕੀ ਸੜਕ, ਅੱਗੇ ਦੋ ਮੀਲ ਕੱਚਾ ਰਸਤਾ ਹੈ.

ਦੋਦਾ. ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ। ੨ ਮਾਂਟਗੁਮਰੀ ਦੇ ਜਿਲੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਭੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ ਹੈ। ੩ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਪੁਰ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਜਿਲੇ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਵਸਾਇਆ. ਸ਼ਾਯਦ ਇਹ ਦੋਦਾ ਗੋਤ੍ਰ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੋਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ.

ਦੋ ਦਾਹਾ. ਵਿ—ਬੀਸ. ਵਿੰਸ਼ਤਿ। ੨ ਦੋ ਦਿਨ ਦਾ. "ਤੇ ਪਾਹਨੁ ਦੋ ਦਾਹਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਦੋ ਦਿਨ ਪਰਾਹੁਣਾ, ਤੀਏ ਦਿਨ ਤਾਹੁਣਾ." (ਲੋਕੋ)

ਦੋਦੇਵਾਲ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਦੋਦੇਵਾਲ" ਨਾਉਂ ਦਾ ਟੋਭਾ ਪਿੰਡ ਬਹਿਬਲ ਅਤੇ ਸਿਉਰਸੀ ਪਾਸ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੰਜ ਸਨਾਨਾ ਕੀਤਾ. "ਦੋਦੇਵਾਲ ਤਾਲ ਕੋ ਨਾਮੁ। ਤਿਸ ਮਹਿਂ ਸੁਨਿ ਜਲ ਕੋ ਅਭਿਰਾਮੁ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਇਸ ਢਾਬ ਦਾ ਨਾਮ ਹੁਣ ਦੋਦੇਵਾਲੀ ਅਤੇ ਮੱਤੇਵਾਲੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਇਹ ਰਿਆਸਤ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਪਿੰਡ ਸਰਾਵ (ਸਰਾਂਵਾਂ)[1] ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਹੈ. ਇਸ ਢਾਬ ਤੇ ਮਾਘੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਦੋਦੇਵਾਲੀਢਾਬ. ਦੇਖੋ, ਦੋਦੇਵਾਲ.

ਦੋਧਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਆਪਣੇ ਮਾਲਿਕ ਨੂੰ ਠਗਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਬੰਧੁ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਤਿੰਨ ਭਗਣ ਦੋ ਗੁਰੁ—SII, SII, SII, S, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਬਯਾਹ ਸੁਤਾ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀ ਨ੍ਰਿਪ ਬਾਲੰ,
ਮਾਂਗ ਬਿਦਾ ਮੁਖ ਲੀਨ ਉਤਾਲੰ,
ਮਾਤਨ ਵਾਰ ਪਿਯੋ ਜਲ ਪਾਨੰ,
ਦੇਖ ਨਰੇਸ ਰਹੇ ਛਬਿ ਮਾਨੰ.

(ਰਾਮਾਵ)

ਬਾਂਹ ਗਹੀ ਤੁ ਨਿਬਾਹਦਈ ਹੈ,
ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਦੀ ਨਹਿ ਭੰਗਕਈ ਹੈ,
ਸ੍ਵਾਰਥ ਤਯਾਗ ਕਰੰਤ ਭਲਾਈ,
ਹੈਂ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਿਖ ਤੇ ਜਗ ਭਾਈ.

(ਅ) ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ "ਮੋਦਕ" ਛੰਦ ਦਾ ਨਾਮਾਂਤਰ ਦੋਧਕ ਆਇਆ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਚਾਰ ਭਗਣ—SII, SII, SII, SII.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਬਾਹ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਸੁ ਬਾਣ ਭਟੱਗਣ
ਅੰਤ ਗਿਰੇ ਪੁਨ ਜੂਝ ਮਹਾਰਣ.×××

(ਨਰ ਸਿੰਘਾਵ)

੩ ਦੁਧਕਲ ਨਾਮ ਦੀ ਬੂਟੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਕਈ ਦੱਦ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਦਾ ਦੁੱਧ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਧਾਤੁ ਪੁਸ਼੍ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ.

ਦੋਨਉ, ਦੋਨੋ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੋਵੇਂ. "ਦੋਨਉ ਬਰਨ ਗਵਾਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਦੋਪਹਰ. ਦੇਖੋ, ਦੁਪਹਰ.

ਦੋਮ. ਫ਼ਾ دوم ਦੁਵੁਮ. ਵਿ—ਦੂਜਾ. ਦੂਸਰਾ. "ਦੋਮ ਨ ਸੇਮ, ਏਕ ਸੋ ਆਹੀ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ) ਉਸ ਵਿੱਚ ਦੂਜਾ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਭਾਵ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਅਦ੍ਵਤੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦੂਆ ਤੀਆ ੨ ਅਤੇ ੩.

ਦੋਯ. ਵਿ—ਦ੍ਵਯ. ਦੋ.

ਦੋਯਮ. ਦੇਖੋ, ਦੋਮ.

ਦੋਰਾਹ. ਦੋ ਮਾਰਗ. ਪ੍ਰਵ੍ਰਿੱਤਿ ਅਤੇ ਨਿਵ੍ਰਿੱਤਿ। ੨ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ। ੩ ਆਸ੍ਤਿਕ ਅਤੇ ਨਾਸ੍ਤਿਕ.

ਦੋਰਾਹਾ. ਦੁਵਿਧਾ ਦਾ ਰਾਹ. ਦ੍ਵੈਤ ਮਾਰਗ. "ਦੁਰਮਤਿ ਕਾ ਦੋਰਾਹਾ

[1]ਸਿਉਰਾਸੀ ਦਾ ਹੀ ਹੁਣ ਇਹ ਨਾਮ ਹੈ.

ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) ੨ ਦੋਰਾਹੀਂ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ. ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਪੈਰ ਧਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਲੁਦਿਆਨੇ ਦੇ ਜਿਲੇ ਇੱਕ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਰੇਲ ਅਤੇ ਨਹਿਰ ਦੇ ਰਾਹ ਮਿਲਦੇ ਹਨ. ਦੋਰਾਹਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ, ਜੋ ਲੁਦਿਆਨੇ ਤੋਂ ੧੪ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਹੈ.

ਦੋਲ. (ਸੰ. ਦੁਲ੍. ਧਾ—ਉਠਾਉਣਾ, ਡੋਲਾਉਣਾ, ਹਿਲਾਉਣਾ). ਸੰਗਯਾ—ਡੋਲਾ। ੨ ਚੰਡੋਲ. ਝੂਲਾ. "ਸੰਪਤ ਦੋਲ ਝੋਲ ਸੰਗ ਝੂਲਤ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) ੩ ਫ਼ਾ دول, ਡੋਲ. ਪਾਣੀ ਕੱਢਣ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ। ੪ ਖੀਸਾ. ਥੈਲੀ। ੫ ਵਿ—ਨਿਰਲੱਜ. ਬੇਸ਼ਰਮ.

ਦੋਲਕ. ਫ਼ਾ دہلک ਦੁਹਲਕ. ਸੰਗਯਾ—ਢੋਲਕ. ਮ੍ਰਿਦੰਗ. "ਦੋਲਕ ਦੁਨੀਆ ਵਾਜਹਿ ਵਾਜ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ਦ੍ਵੈਤਰੂਪ ਢੋਲਕ.

ਦੋਲੀਚਾ. ਕਾਲੀਚਾ. ਦੇਖੋ, ਦੁਲੀਚਾ. "ਤਖਤ ਸਭਾ ਮੰਡਨ ਦੋਲੀਚੇ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਦੋਵਰ. ਵਿ—ਦੂਹਰਾ. "ਦੋਵਰ ਕੋਟ ਅਰੁ ਤੇਵਰ ਖਾਈ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ਆਵਰਣ ਵਿਕ੍ਸ਼ੇਪ ਦਾ ਕੋਟ, ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਖਾਈ.

ਦੋਵੇ
ਦੋਵੇਂ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੋਨੋਂ.

ਦੋਵੈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੋਨੋ. ਦੋਵੇਂ. "ਦੋਵੈ ਸਿਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਿਬੇੜੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ਭਾਵ—ਜਨਮ ਮਰਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੁਵੈਯਾ.

ਦੋਵੈ ਸਿਰੇ. ਦੇਖੋ, ਦੋਵੈ ੧.

ਦੋਵੈ ਥਾਂਵ. ਦੋਨੋ ਸਥਾਨ. ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ.

ਦੋੜ. ਸੰਗਯਾ—ਤਹਿਦਾਰ ਰੋਟੀ. ਆਟੇ ਦੇ ਦੋ ਪੇੜਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚਕਾਰ ਘੀ ਲਗਾਕੇ ਪਕਾਈ ਹੋਈ ਰੋਟੀ. "ਜਵ ਕੀ ਦੋੜ ਕਿਨਹੁ ਅਚਲਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੋੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦੋ ਬਰ ਦਾ ਮੋਟੇ ਸੂਤ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ.

ਦੌ
ਦੌਂ } ਦੇਖੋ, ਦਵ. "ਪਾਨ ਕਰਜੋ ਹਰਿ ਜੀ ਹਰਿ ਦੌਂ ਤਉ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅਗਨਿ (ਦਾਵਾਗਨਿ) ਪੀ ਲਈ। ੨ ਦਾਹ. ਜਲਨ. "ਗ੍ਰਿਸ੍ਤੀ ਤੇ ਵਧ ਮਨ ਦੌਂ ਲਾਗੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਗ੍ਰਿਹਸਥੀ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਮਨ ਨੂੰ ਸਾੜਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਦੌਧਰ. ਦੇਖੋ, ਗੋਬਿੰਦਗੜ੍ਹ ਨੰ: ੪.

ਦੌਨ. ਦੇਖੋ, ਦੂਨ ੨. "ਸਿਰੀਨਗਰ ਤੇ ਐਂਚ, ਦੌਨ ਮੇ ਲਜਾਯਹੋਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੩੭) ੨ ਦੇਖੋ, ਦਮਨ। ੩ ਦੋਨੋ. ਦੋਵੇਂ. "ਸਰਬ ਰੀਤਿ ਸੈ ਸਮ ਹੈਂ ਦੌਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦੌਨਾ. ਡੂਨਾ. ਦੇਖੋ, ਡੋਨਾ.

ਦੌਰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੌੜ. ਭਾਜ। ੨ ਅ਼ دور ਚੱਕਰ. ਭ੍ਰਮਣ। ੩ ਸਮਾਂ. ਵੇਲਾ। ੪ ਅਣਮੜ੍ਹਿਆ ਨਗਾਰੇ ਦਾ ਗੋਲਾਕਾਰ ਭਾਂਡਾ. "ਦੌਨਹੁ ਦੌਰ ਤਜਾਰ ਕਰਿ ਲਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਤਰਕ ਦਾ ਇੱਕ ਦੋਸ. ਚਕ੍ਰਿਕਾ। ੬ ਵਡਾ ਕੂੰਡਾ.

ਦੌਰਪ. ਦ੍ਵਾਰਪਾਲ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਵਾਰਪ.

ਦੌਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਭ੍ਰਮਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਚੱਕਰ. ਦੇਖੋ, ਦੌਰ ੨.

ਦੌਲਤ. ਦੇਖੋ, ਦਉਲਤ। ੨ ਦੌਲਤਾਂ ਲਈ ਭੀ ਦੌਲਤ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦੌਲਤਾਂ. "ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਕੀ ਦੌਲਤ ਦਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦੌਲਤਖ਼ਾਨ ਲੋਦੀ. ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਯੂਸਫ਼ ਖ਼ੈਲ ਜਾਤਿ ਵਿੱਚ ਤਾਤਾਰ ਖ਼ਾਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਦੀ ਦਿੱਲੀਪਤਿ ਦਾ ਥਾਪਿਆ ਹੋਇਆ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗਵਰਨਰ, ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰਕੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਕਯੋਂਕਿ ਇਹ ਇ਼ਲਾਕ਼ਾ ਦੌਲਤਖ਼ਾਨ ਨੂੰ ਜਾਗੀਰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਇਸੇ ਦਾ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਬਾਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਨੇ ਗੁਪਤ ਭੇਤ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦੇਕੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪੁਰ ਚੜ੍ਹਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਬਾਬਰ ਨਾਲ ਅਣਬਣ ਹੋ ਗਈ ਸੀ. ਕੁਝ ਚਿਰ ਇਹ ਕੈਦ ਵਿਚ ਭੀ ਰਿਹਾ ਪਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ. ਦੌਲਤ ਖ਼ਾਂ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੫੨੬ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਅਲੀਖ਼ਾਨ ਗ਼ਾਜ਼ੀਖ਼ਾਂ ਹਾਜੀਖ਼ਾਨ ਪੀਰਖ਼ਾਨ ਅਤੇ ਦਿਲਾਵਰਖ਼ਾਨ ਬਾਬਰ ਦੇ ਕ੍ਰਿਪਾਪਾਤ੍ਰ ਰਹੇ.

ਦੌਲਤਖ਼ਾਨ ਦੇ ਕਿਲੇ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਇਸ ਵੇਲੇ ਭੀ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ.

ਦੌਲਤਗੜ੍ਹ. ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਊਂਨਾ, ਥਾਣਾ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਦੌਲੇਵਾਲ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਤੋਂ ੩੨ ਮੀਲ ਅਗਨਿ ਕੋਣ ਹੈ ਅਤੇ ਰੋਪੜ ਤੋਂ ੧੫ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੌਮਾਸੇ ਦੀ ਮੌਸਮ ਇੱਥੇ ਕਈ ਵਾਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸਨ. ਕਯੋਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਚੌਂਕੀ ਸੀ. ਮੇਲਾ ਹੋਲੇ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬੀਬੀ ਸੰਤ ਕੌਰ ਜੀ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਇੱਕ ਘੁਮਾਉਂ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਾਲੀ ਹੀ ਹੈ. ਇਮਾਰਤ ਕੇਵਲ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ.

ਦੌਲਤਪਰਸ੍ਤ. ਫ਼ਾ دولت پرست ਮਾਇਆ ਦਾ ਸੇਵਕ. ਲਾਲਚੀ.

ਦੌਲਤਪੁਰ. ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਜਿਲੇ ਨਵੇਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਦੋ ਕੋਹ ਤੇ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਜੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਟਾਲ੍ਹੀ ਸਾਹਿਬ ਨੰ: ੪.

ਦੌਲਤਫ਼ਿਜ਼ਾ. ਫ਼ਾ دولت فزا ਦੌਲਤ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਸੰਪਦਾ ਦੀ ਵ੍ਰਿੱਧਿ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਦੌਲਤਾਂ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਦਾਈ. "ਬੋਲੀ ਬਚਨ ਦੌਲਤਾਂ ਦਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦੌਲਤਾਬਾਦ. ਹ਼ੈਦਰਾਬਾਦ ਦੱਖਣ ਦੇ ਇ਼ਲਾਕ਼ੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ, ਜੋ ਜਿਲੇ ਔਰੰਗਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਉਂ ਦੇਵਗਿਰਿ ਸੀ. ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਯਾਦਵਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਭੀ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਮੁਹ਼ੰਮਦ ਬਿਨ ਤੁ਼ਗਲਕ਼ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦੌਲਤਾਬਾਦ ਰੱਖਿਆ. ਦੌਲਤਾਬਾਦ ਦਾ ਕਿਲਾ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸੀ. ਅੱਬੁਲਹਸਨ (ਤਾਨੇਸ਼ਾਹ) ਨੂੰ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਸਨ ੧੬੮੭ ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਹੀ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਚਾਂਦ ਮੀਨਾਰ ਅਤੇ ਚੀਨੀ ਮਹਲ, ਇਸ ਦੇ ਹੁਣ ਭੀ ਦੇਖਣ ਲਾਇਕ ਹਨ. ਦੌਲਤਾਬਾਦ ਪਾਸ ਪਹਾੜ ਖੋਦਕੇ ਬਣਾਏ ਮੰਦਿਰ (Ellora Caves) ਦੇਖਣ ਲਈ ਲੋਕ ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਦੌਲਾਸ਼ਾਹ. ਗੁਜਰਾਤ (ਪੰਜਾਬ) ਨਿਵਾਸੀ ਮਹਾਤਮਾ ਦਰਵੇਸ਼. ਛੀਵੇਂ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਗੜ੍ਹੀਏ ਦਾ ਇਸ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਹੋਇਆ, ਜਦਕਿ ਭਾਈ ਗੜ੍ਹੀਆ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ. ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣਕੇ ਸ਼ਾਹਦੌਲਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼੍ਰੱਧਾਲੂ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਵੇਲੇ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਨੇ ਕਲਗੀਧਰ ਨੂੰ ੧੦੦ ਤੋਲਾ ਸੋਨਾ ਭੇਟਾ ਭੇਜਿਆ ਸੀ. ਇਸ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦੌਲਾ ਕੀ ਗੁਜਰਾਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਦੌਲਾ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਕਬਰਾ ਹੈ ਜਿਸ ਥਾਂ ਬਹੁਤ ਮੁਜਾਵਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਛੋਟੇ ਸਿਰ ਵਾਲੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਦੌਲਾ ਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚੂਹੇ ਆਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਭ੍ਰਮ ਦੀਆਂ ਗ੍ਰਸੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਔਲਾਦ ਪੀਰ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਤੋਂ ਭਾਗਵਾਨ ਸੰਤਾਨ ਜਨਮਦੀ ਹੈ. ਕਿਤਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਲੋਹੇ ਦੀ ਟੋਪੀ ਪਹਿਨਾ ਕੇ ਛੋਟੇ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਚੂਹਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਮੁਜਾਵਰ ਪਿੰਡੀਂ ਦੌਰਾ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਭੇਟਾ ਉਗਰਾਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਦੌਲਾ ਕੀ ਗੁਜਰਾਤ. ਦੇਖੋ, ਦੌਲਾਸ਼ਾਹ. "ਦੌਲਾ ਕੀ ਗੁਜਰਾਤ ਮੈ ਬਸਤ ਸੁਲੋਕ ਅਪਾਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੫੫)

ਦੌਲੇਵਾਲ, ਦੌਲੋਵਾਲ } ਦੇਖੋ, ਦੌਲਤਗੜ੍ਹ.

ਦੌੜ. ਸੰ. ਦ੍ਰਵਣ. ਸੰਗਯਾ—ਭਾਜ. ਦਵਸ਼। ੨ ਧਾਵਾ.

ਦੌੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਭੱਜਣਾ. ਨੱਠਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦੌੜ.

ਦੰਸ. ਸੰ. ਦੰਸ਼੍. ਧਾ—ਡਸਣਾ, ਦੰਦ ਮਾਰਨਾ, ਕਵਚ ਪਹਿਰਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦੰਦ ਨਾਲ ਕੱਟਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਡਸਣਾ। ੩ ਕਵਚ. ਸੰਜੋ। ੪ ਸੰ. ਦੰਸ੍. ਧਾ—ਬਰਬਾਦ (ਤਬਾਹ) ਕਰਨਾ.

ਦੰਸਕ. ਵਿ—ਡੰਗ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਡਸਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ. ਦੇਖੋ, ਦੰਸ.

ਦੰਸ਼ਨ. ਸੰਗਯਾ—ਦੰਦ ਨਾਲ ਕੱਟਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਕਵਚ. ਜ਼ਿਰਹ.

ਦੰਸ੍ਟ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੰਦ. ਦਾਂਤ। ੨ ਸੂਰ. ਸ਼ੂਕਰ.

ਦੰਸ੍ਟ੍ਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਜਾੜ੍ਹ. ਦਾੜ੍ਹ। ੨ ਸੂਰ ਦੀ ਹੁੱਡ.

ਦੰਗ. ਫ਼ਾ دنگ, ਵਿ—ਹੈਰਾਨ. ਆਸ਼ਚਰਯ। ੨ ਮੂਰਖ। ੩ ਦਗਧ ਹੋਇਆ. ਜਲਿਆ. "ਦਵੰ ਜਾਨ ਦੰਗੰ." (ਚੰਡੀ ੨) ਮਾਨੋ ਦਾਵਾਅਗਨਿ ਨੇ ਫੂਕ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ੪ ਤੁ. ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਸਿੱਕਾ, ਜੋ ਦਿਰਹਮ ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਸੀ.

ਦੰਗਈ. ਵਿ—ਦੰਗਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਫ਼ਿਸਾਦੀ.

ਦੰਗਲ. ਫ਼ਾ دنگل, ਸੰਗਯਾ—ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦਾ ਅਖਾੜਾ। ੨ ਰਣਭੂਮਿ.

ਦੰਗਾ. ਸੰਗਯਾ—ਉਪਦ੍ਰਵ. ਝਗੜਾ. ਬਖੇੜਾ. ਦੇਖੋ, ਦੰਗਲ.

ਦੰਗੈਤ, ਦੰਗੈਲ } ਵਿ—ਦੰਗਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਫ਼ਿਸਾਦੀ. ਲੜਾਕਾ.

ਦੰਡ. ਸੰ. ਦਾਡ੍. ਧਾ—ਤਾੜਨਾ, ਜੁਰਮਾਨਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਡੰਡਾ. ਸੋਟਾ। ੩ ਸਜ਼ਾ। ੪ ਜੁਰਮਾਨਾ। ੫ ਚਾਰ ਹੱਥ ਦੀ ਲੰਬਾਈ। ੬ ਸੱਠ ਪਲ ਦਾ ਸਮਾਂ. ਇੱਕ ਘੜੀ. "ਪਰਸਾਦ ਛਕਕੈ ਏਕ ਦੰਡ ਵਿਰਾਜ." (ਪੰਪ੍ਰ) ੭ ਯਮ। ੮ ਟਾਹਣਾ. ਕਾਂਡ। ੯ ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਦੰਡ। ੧੦ ਦੇਖੋ, ਦੰਡਕ ੨.

ਦੰਡ ਸੰਕਾਸ. ਡੰਡੇ ਤੁੱਲ. ਡੰਡੇ ਵਾਂਙ ਸਿੱਧਾ.

ਦੰਡਕ. ਸੰਗਯਾ—ਦੰਡ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ।

੨ ਦੰਡਕ ਵਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਇਕ੍ਸ਼੍ਵਾਕੁ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੰਡ ਰਾਜਾ ਤੋਂ ਹੋਇਆ. ਦੰਡਕਾਰਣ੍ਯ. ਇਹ ਵਿੰਧ੍ਯ ਪਰਵਤ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਗੋਦਾਵਰੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੀਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਵਨਵਾਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਰਹੇ ਸਨ।

੩ ਛੰਦਜਾਤਿ. ਕੇਸ਼ਵਦਾਸ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਕਬਿੱਤ ਦੀ ਥਾਂ ਦੰਡਕ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਾਮਾਨ੍ਯ ਨਾਮ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਹੀਂ.

ਜੋ ਛੰਦ ੩੨ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤੋਂ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਤਿਚਰਣ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਓਹ ਮਾਤ੍ਰਿਕਦੰਡਕ, ਅਰ ਜੋ ਛੰਦ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੬ ਅੱਖਰਾਂ ਤੋਂ ਅਧਿਕ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਓਹ ਵਰਣਦੰਡਕ ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਕਰਖਾ ਦਬਿੱਤ ਆਦਿਕ ਛੰਦ "ਦੰਡਕ" ਹਨ.

ਜਿਵੇਂ—ਕੇਵਲ "ਛੰਦ" ਪਦ ਕਈ ਥਾਈਂ ਕਵਿ ਲਿਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ "ਦੰਡਕ" ਪਦ ਲਿਖਣ ਦੀ ਰੀਤੀ ਪੈ ਗਈ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਉੱਤਮ ਨਹੀਂ, ਕਯੋਂਕਿ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਕੇਹੜਾ ਦੰਡਕ ਹੈ.

ਦੰਡਕਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯਾ ਦਾ ਰੂਪ ੪.

ਦੰਡਕਾਰ. ਦੰਡਕਾਰਣ੍ਯ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੇਖੋ, ਦੰਡਕ ੨. "ਦੰਡਕਾਰ ਮੇ ਸਦਨ ਸਵਾਰਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੭)

ਦੰਡਕਾਰਣ੍ਯ. ਸੰ. दण्डकारण्य. ਦੇਖੋ, ਦੰਡਕ ੨.

ਦੰਡਣ. ਦੇਖੋ, ਦੰਡਨ.

ਦੰਡਧਰ, ਦੰਡਧਾਰ, ਦੰਡਧਾਰੀ } ਵਿ—ਦੰਡਿਨ੍. ਡੰਡਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਰਾਜਾ। ੩ ਯਮ. ਯਮਰਾਜ। ੪ ਕੁੰਭਕਾਰ (ਕੂਜ਼ੀਗਰ) ਜੋ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਡੰਡਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ੫ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ ਸਾਧੂ. ਦੰਡੀ. "ਦੰਡਧਾਰ ਜਟਧਾਰੈ ਪੇਖਿਓ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੬ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ। ੭ ਚੋਬਦਾਰ। ੮ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਦੰਦ ਦੀ ਥਾਂ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਦੰਡ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. "ਬਡੋ ਦੰਡਧਾਰੀ। ਹਣ੍ਯੋ ਕਾਲ ਭਾਰੀ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਵਰਾਹ ਅਵਤਾਰ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਲੰਮੀਆਂ ਹੁੱਡਾਂ ਸਨ, ਉਹ ਭੀ ਕਾਲ ਨੇ ਮਾਰਿਆ। ੯ ਸਲੋਤਰਧਾਰੀ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ.

ਦੰਡਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੰਡ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸ਼ਾਸਨ.

ਦੰਡਨੀਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਦੰਡ ਦੇਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਲਾਇਕ਼.

ਦੰਡਪਾਣਿ. ਵਿ-ਸੋਟਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਯਮਰਾਜ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦੰਡਧਾਰੀ। ੪ ਸਲੋਤਧਾਰੀ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ। ੫ ਚੋਬਦਾਰ.

ਦੰਡਵਤ, ਦੰਡਵਤ ਪ੍ਰਣਾਮ } ਸੰਗਯਾ—ਡੰਡੇ ਵਾਂਙ ਸਿੱਧੇ ਪੈਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸਾਸ਼੍ਟਾਂਗ ਪ੍ਰਣਾਮ. ਦੇਖੋ,

ਅਸਟਾਂਗ ਪ੍ਰਣਾਮ ਅਤੇ ਡੰਡਉਤ.

ਦੰਡਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡੰਡਾ. ਸੋਟਾ. ਦੇਖੋ, ਦੰਡ.

ਦੰਡਾਦੰਡੀ. ਡਾਂਗੋਡਾਂਗੀ. ਲਾਠਮਲਾਠੀ.

ਦੰਡਾਧਿਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੰਡ-ਅਧਿਪ. ਰਾਜਾ। ੨ ਧਰਮਰਾਜ.

ਦੰਡਾਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਦੰਡ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਸ੍ਤ ਹਾਥੀ। ੩ ਘੁਮਿਆਰ ਦਾ ਚੱਕ। ੪ ਵਾਹਨ. ਸਵਾਰੀ.

ਦੰਡਿਤ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੀ ਹੈ. ਡੰਡਿਆ ਹੋਇਆ.

ਦੰਡੀ. ਸੰ. ਦਣਿਡਨ੍. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਡੰਡਾ ਹੈ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਾ। ੩ ਯਮ। ੪ ਦਰਵਾਨ। ੫ ਚੋਬਦਾਰ। ੬ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ ਸਾਧੂ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਦੰਡੀ। ੭ ਸ਼ਿਵ। ੮ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ। ੯ 'ਦਸ਼ਕੁਮਾਰ' ਅਤੇ 'ਕਾਵ੍ਯਾਦਰਸ਼' ਦਾ ਕਰਤਾ ਇੱਕ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵਿ, ਜੋ ਕਾਲਿਦਾਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਦੰਡ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਦੰਡ ਦੇਣ ਯੋਗ੍ਯ ਹੋਵੇ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਹੈ.

ਦੰਤ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਂਤ. ਦੰਦ. ਲੈਟਿਨ dent. "ਦੰਤ ਰਸਨ ਸਗਲ ਘਸਿ ਜਾਵਤ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ—ਛੇਦਨਦੰਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੱਟੀਦਾ ਹੈ. ਚਰਵਣਦੰਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਚਿੱਥੀਦਾ ਹੈ। ੨ ਬੱਤੀ ਸੰਖ੍ਯਾ ਦਾ ਬੋਧਕ, ਕਯੋਂਕਿ ਦੰਤ ੩੨ ਹਨ। ੩ ਦੱਤ (ਦਿੱਤਾ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਦੰਤ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ—"ਸੁਰਦਾਨ ਦੰਤ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੪ ਦੈਤ੍ਯ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਦੰਤ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ—"ਆਵਹੁ ਵੈਰੀ ਦੰਤ ਹੇ!" (ਸਲੋਹ)

ਦੰਤਈਆ. ਦੇਖੋ, ਤੰਦਈਆ.

ਦੰਤ ਸ਼ਰਕਰਾ. ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕੀੜਾ. ਕਰੇੜਾ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਮ ਇਲਾਜ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਣੇ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਖੁਰਚਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ. ਜੋ ਨਿੱਤ ਲੂਣ ਦੰਦਾਂ ਤੇ ਮਲਦੇ ਅਤੇ ਮੈਲ ਜਮਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰੋਗ ਦੁੱਖ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ.

ਦੰਤਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੰਤ. ਦਾਂਤ। ੨ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ. ਟਿੱਲਾ.

ਦੰਤਕਥਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਣੀ ਸੁਣਾਈ ਗੱਲ. ਜਿਸ ਬਾਤ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ੨ ਵੇਹਲੀ ਚਰਚਾ.

ਦੰਤਕਾਸ਼੍ਠ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਤਣ. ਦੰਤਧਾਵਨ.

ਦੰਤਛਦ. ਸੰ. दन्तच्छद. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੰਦਾਂ ਨੂੰ ਢਕਣ ਵਾਲਾ ਹੋਠ. ਬੁਲ੍ਹ.

ਦੰਤਧਾਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਾਥੀ. ਦੰਤੀ। ੨ ਵਰਾਹ। ਦੇਖੋ, ਦੰਡਧਾਰੀ ੮.

ਦੰਤਧਾਵਨ, ਦੰਤਧਾਵਨੀ ਦੰਦ ਧੋਣ (ਸਾਫ਼ ਕਰਨ) ਦੀ ਕੂਚੀ. tooth brush. ਦੇਖੋ, ਦਾਤਨ.

ਦੰਤਬਕਤ੍ਰ, ਦੰਤਬਕ੍ਰ ਸੰ. दन्तवक्त्र—ਦੰਤਵਕ੍ਤ੍ਰ. ਵਡੇ ਵਡੇ ਦੰਦ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਵਕ੍ਤ੍ਰ (ਮੁਖ) ਵਿੱਚ.[1] ਪ੍ਰਿਥੁਕੀਰਤਿ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਵ੍ਰਿੱਧਸ਼ਰਮਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕਰੂਸ਼[2] ਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜਾ. ਇਹ ਸ਼ਿਸ਼ੁਪਾਲ ਦਾ ਭਾਈ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਭਾਰੀ ਵੈਰੀ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਮੌਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਦਤੀਹੇ ਨਗਰ ਹੋਈ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਹਿਰਨ੍ਯਕਸ਼ਿਪੁ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਹਰਿਵੰਸ਼ ਅਤੇ ਭਾਗਵਤ. "ਦੰਤਬਕ੍ਰ ਤਬ ਚਿੱਤ ਮੇ ਅਤਿ ਹੀ ਕੋਪ ਬਢਾਇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਉਤੈ ਦੰਤਬਕਤ੍ਰਾ, ਇਤੈ ਕ੍ਰਿਸਨ ਸੂਰੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੪੨)

[1] ਦੰਤਵਕ੍ਰ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਟੇਢੇ ਦੰਦਾਂ ਵਾਲਾ. ਅਸਲ ਨਾਉਂ ਇਸ ਦਾ ਦੰਤਵਕਤ੍ਰ ਸੀ.

[2] ਵਰਤਮਾਨ ਸ਼ਾਹਾਬਾਦ ਦਾ ਜਿਲਾ ਕਰੂਸ ਹੈ.

ਦੰਤਰੋਗ. وجع الاسنان। ਅਲਮੁਲਸਨ. Toothache ਗੰਦੀ ਜੂਠ ਜਮਾ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ, ਕੀੜਾ ਲੱਗਣ ਤੋਂ, ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਆਦਿ ਪੀਕੇ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਕੁਰਲੀ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਬਹੁਤ ਬਰਫ ਵਰਤਣ ਤੋਂ, ਲਹੂ ਗੰਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ, ਮਸੂੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੀਪ ਪੈਣ ਤੋਂ, ਕਰੇੜਾ (ਦੰਤ ਸ਼ਰਕਰਾ) ਲਗਣ ਤੋਂ, ਦੰਦ ਦਾੜ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪੀੜ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਜੇ ਹਾਜਮਾ ਚੰਗਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਦੀ ਪੂਰੀ ਸਫਾਈ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਕਦੇ ਇਹ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ.

ਦੰਦ ਦਾੜ੍ਹ ਦੇ ਰੋਗਾਂ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਉੱਤਮ ਇਲਾਜ ਹਨ—ਤੁੰਮੇ ਦੀ ਜੜ, ਅੱਕ ਜਾਂ ਨਿੰਮ ਦੀ ਦਾਤਣ ਕਰਨੀ. ਅਮ੍ਰਿਤਧਾਰਾ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਬੂੰਦਾਂ ਪੀਸੀ ਹੋਈ ਫਟਕੜੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਦੰਦਾਂ ਤੇ ਮਲਨਾ. ਨਸ਼ਾਦਰ ਤੇ ਕਲੀ (ਚੂਨਾ) ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪਾਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਥੋੜਾ ਪਾਣੀ ਪਾਉਣਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਭਾਪ ਸੁੰਘਣੀ. ਹਿੰਗ, ਨਸ਼ਾਦਰ, ਕਾਲੀਆਂ ਮਿਰਚਾਂ, ਕਪੂਰ, ਬਾਇਬੜਿੰਗ, ਸੇਂਧਾਲੂਣ, ਸਾਰੇ ਪੀਸਕੇ ਦੁਖਦੇ ਦੰਦ ਦਾੜ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮਲਣੇ ਅਤੇ ਖੋੜ ਵਿੱਚ ਭਰਨੇ. ਨਿੱਤ ਦਾਤਣ ਦੇ ਨਾਲ ਲੂਣ ਲਾਕੇ ਘਸਾਉਣਾ.

ਚਮੇਲੀ ਦੇ ਪੱਤੇ, ਇਟਸਿਟ, ਮਘਾਂ, ਕੁਰੰਡ, ਕੁੱਠ, ਬਚ, ਪਿਪਲਾਮੂਲ, ਸੁੰਢ, ਹਰੜ, ਕੱਥ, ਇਹ ਸਭ ਸਾਮਾਨ ਲੈਕੇ ਚੂਰਣ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਦੰਦ ਦਾੜ੍ਹਾਂ ਤੇ ਮਲਣਾ.

ਧਾਵੇ ਦੇ ਫੁੱਲ, ਮਾਂਈਂ, ਜੰਗਹਰੜਾਂ, ਮਾਜੂ, ਸੁਪਾਰੀ, ਅਨਾਰ ਦੇ ਫੁੱਲ, ਮਜੀਠ, ਮਸਤਕੀ, ਖੜੀਆ ਮਿੱਟੀ, ਇਲਾਚੀਆਂ, ਕੱਥ, ਫਟਕੜੀ ਦੀ ਖਿੱਲ, ਆਉਲੇ, ਸੇਲਖੜੀ, ਬੋਲ, ਬੂਰਾ ਸੰਦਲ, ਕਪੂਰ, ਬਦਾਮਾਂ ਦੀ ਛਿੱਲ ਦੇ ਕੋਲੇ, ਅੱਕ ਦੀ ਜੜ ਦੇ ਕੋਲੇ, ਕੌਡੀਆਂ ਦੀ ਸੁਆਹ, ਸਭ ਸਮ ਵਜਨ ਲੈਕੇ ਪੀਸਕੇ ਸ਼ੀਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਪਾ ਰੱਖਣੇ. ਇਹ ਮੰਜਨ ਸਵੇਰ ਸੰਝ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਕੋਈ ਦੰਤ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ.

ਜੇ ਦੰਦ ਦਾੜ੍ਹ ਦੀ ਜੜ ਵਿੱਚ ਅਜੇਹੀ ਖਰਾਬੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੇ ਇਲਾਜ ਨਾਲ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ, ਤਦ ਸਿਆਣੇ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਪਟਵਾ ਦੇਣਾ ਅਥਵਾ ਛੇਕ ਵਿੱਚ ਸੁਇਨਾ ਚਾਂਦੀ ਭਰਵਾ ਦੇਣਾ ਹੀ ਸੁਖਦਾਈ ਹੈ.

"ਦੰਤਰੋਗ ਅਰੁ ਦਾੜ੍ਹਪੀੜ ਗਨ."
(ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਦੰਤਲੀ. ਵਿ—ਲੰਮੇ ਦੰਦਾਂ ਵਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਦੰਤੁਰ.

ਦੰਤਵਕਤ੍ਰ, ਦੰਤਵਕ੍ਰ ਦੇਖੋ, ਦੰਤਬਕ੍ਰ.

ਦੰਤਵਜ੍ਰਾ. ਦੇਖੋ, ਕਿਕਰਿ.

ਦੰਤਵੀਜ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੰਦਾਂ ਜੇਹੇ ਹਨ ਬੀਜ ਜਿਸ ਦੇ, ਅਨਾਰ.

ਦੰਤਾਯੁਧ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੰਦ (ਦੰਤ) ਹਨ ਆਯੁਧ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ) ਜਿਸ ਦੇ, ਸੂਰ.

ਦੰਤਾਰ, ਦੰਤਾਰਾ, ਦੰਤਾਲ ਸੰ. दन्तुर—ਦੰਤੁਰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੇ ਵਧੇ ਹੋਏ ਦੰਦ ਹੋਣ. ਦਾਂਦੂ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਾਥੀ. ਦੰਤੀ. "ਮਨੋ ਗੱਜ ਜੁੱਟੇ ਦੰਤਾਰੇ ਦੰਤਾਰੇ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਮਾਨੋ ਵਡੇ ਦੰਦਾਂ ਵਾਲੇ ਹਾਥੀ ਗਰਜਕੇ ਜੁਟੇ (ਭਿੜੇ) ਹਨ.

ਦੰਤਾਲਯ. ਦੰਤ-ਆਲਯ. ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਘਰ, ਮੁਖ. ਮੂੰਹ.

ਦੰਤਾਵਲਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੰਤ-ਆਵਲਿ. ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਪੰਕਤੀ. ਦੰਦਵੀੜੀ.

ਦੰਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਾਥੀ. ਦੇਖੋ, ਦੰਤੀ. "ਸੇਤ ਦੰਤਿ ਮੰਗਾਇਕੈ ਬਹੁ." (ਪਰੀਛਤਰਾਜ)

ਦੰਤਿਨਿ, ਦੰਤਿਨੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੰਤੀ (ਹਾਥੀ) ਸੈਨਾ. ਗਜਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦੰਤੀ. ਸੰ. दन्तिन्. ਵਿ—ਲੰਮੇ ਦੰਦਾਂ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਾਥੀ.

ਦੰਤੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੈਤ੍ਯ. "ਸਭ ਦੰਤੁ ਸਘੱਟੇ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਮੰਜਨ. "ਦਾਮੋਦਰੁ ਦੰਤੁ ਲੇਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੩ ਦੇਖੋ, ਦੰਤ.

ਦੰਤੁਰ, ਦੰਤੁਲ, ਦੰਤੁਲਾ ਦੇਖੋ, ਦੰਤਾਰ.

ਦੰਤੈਯਾ. ਦੇਖੋ, ਤੰਦਈਆ.

ਦੰਤਜਰਿ, ਦੰਤਜਾਰਿ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੰਤੀ-ਅਰਿ. ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਸ਼ੇਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦੰਦ. ਦੇਖੋ, ਦੰਤ. ਫ਼ਾ دندان ਦੰਦਾਨ। ੨ ਵਿ—ਦਾਇਕ. ਦਾਤਾ. "ਦੁਖਦੰਦ ਹੈ ਸੁਖਕੰਦ ਜੀ." (ਕਲਕੀ) ਦੁਖ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਖ ਦੇ ਕਦਨ (ਨਾਸ਼) ਕਰਤਾ ਹਨ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦੂੰਦ। ੪ ਫ਼ਾ رند ਕੰਗਾਲ. ਨਿਰਧਨ.

ਦੰਦਈਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੰਸ਼ਨ ਕਰੈਯਾ. ਇੱਕ ਭਿਰੜ (ਭਰਿੰਡ) ਜੇਹਾ ਜੀਵ. ਤੰਦਈਆ.

ਦੰਦ ਖੱਟੇ ਕਰਨੇ. ਕ੍ਰਿ—ਅਜੇਹੀ ਹਾਰ ਦੇਣੀ ਕਿ ਫੇਰ ਮੁਕ਼ਾਬਲਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਖੱਟੇ ਦੰਦ ਚੱਬਣ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਦੰਦਖੰਡ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੰਦ ਦਾ ਟੁਕੜਾ. ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਦਾ ਖੰਡ. "ਦੰਦਖੰਡ ਕੀਤੇ ਰਾਸਿ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਦੰਦਘਸਾਈ. ਸ਼੍ਰਾਧ ਆਦਿਕਾਂ ਵਿੱਚ ਭੋਜਨ ਕਰਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਦਕ੍ਸ਼ਿਣਾ. ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਨ ਆਦਿਕ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪੁਚਾਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹਿੰਦੂ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਿਤਰਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਲਈ ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਭੋਜਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਹਿਤ ਵਾਸਤੇ ਦੰਦ ਘਸਾਏ ਹਨ, ਉਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਭੇਟਾ ਦੇਣੀ ਯੋਗ ਹੈ.

ਦੰਦਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੂਰਛਾ ਵਿੱਚ ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਜੁੜਨਾ ਕਿ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਨਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਦੇਖੋ, ਮੂਰਛਾ.

ਦੰਦਨ. ਦੇਖੋ, ਦੰਦਣ। ੨ ਦ੍ਵੰਦਿਨ (ਦ੍ਵੰਦਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਦੰਦਨ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ—

"ਮਧੁਦੰਦਨਨੀ ਮੁਖ ਤੇ ਆਦਿ ਭਣਿੱਜੀਐ।
ਜਾਚਰ ਕਹਿਕੈ ਪੁਨ ਸਬਦੇਂਦ੍ਰ ਕਹਿੱਜੀਐ।
ਸਤ੍ਰੁ ਸਬਦ ਕੋ ਤਾਂਕੇ ਅੰਤ ਬਖਾਨੀਐ।
ਹੋ ਸਕਲ ਤੁਪਕ ਕੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੀਨ ਪਛਾਨੀਐ."

(ਸਨਾਮਾ)

ਮਧੁ ਦੈਤ ਨਾਲ ਦ੍ਵੰਦ੍ਵਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਾਰਯਾ ਯਮੁਨਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਘਾਸ, ਉਸ ਦੇ ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ, ਉਸ ਦਾ ਇੰਦ੍ਰ ਸ਼ੇਰ, ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਣ ਬੰਦੂਕ.

ਦੰਦਲ. ਵਿ—ਦੰਦਿਆਂ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੰਤਾਲ.

ਦੰਦਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਰੇ ਚਕ੍ਰ ਆਦਿਕ ਦਾ ਤਿੱਖਾ ਦਾਂਤ (ਦੰਦ).

ਦੰਦਾਨ. ਦੇਖੋ, ਦੰਦ.

ਦੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਘਾਹ ਲੈਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੀਨ ਹੋਕੇ ਸ਼ਰਨ ਲੈਣੀ. ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ ਕਿ ਮੈ ਆਪ ਦਾ ਪਸ਼ੂ ਹਾਂ. "ਜਿਨ ਦਾਂਤਨ ਘਾਸ ਗਹਜੋ ਬਲ ਹਾਰਜੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਦੰਦੀ. ਦੇਖੋ, ਦੰਤੀ। ੨ ਦਾਂਤੋਂ ਮੇਂ. ਦੰਦੀਂ. "ਦੰਦੀ ਮੈਲੁ ਨ ਕਤੁ ਮਨ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੋਰ) ਭਾਵ—ਅਭੱਖ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ.

ਦੰਪਤਿ, ਦੰਪਤੀ ਸੰ. दम्पती. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰੁਸ (ਪਤਿ ਪਤਨੀ) ਦਾ ਜੋੜਾ.

ਦੰਫ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੰਭ. ਪਾਖੰਡ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਫਨ.

ਦੰਫਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੰਭਕਰਮ. ਪਾਖੰਡਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ੀ. "ਸੰਧਿਆਕਾਲ ਕਰਹਿ ਸਭਿ ਵਰਤਾ ਜਿਉ ਸਫਰੀ ਦੰਫਾਨ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਜਿਵੇਂ ਸਫਰੀ (ਮਾਹੀਗੀਰ) ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਲਈ ਅਚਲ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਦਾ ਅਰ ਮਾਸ ਅੰਨ ਆਦਿਕ ਦਾ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਫਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਪਾਖੰਡੀ ਲੋਗ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਫਰੀ ੨.

ਦੰਭ. ਸੰ. दभ् ਅਤੇ दम्भ्. ਧਾ—ਠਗਣਾ, ਚੀਰਨਾ, ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਖੰਡ. ਢੋਂਗ ਰਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਛਲ. ਕਪਟ.

ਦੰਭਾਰੀ. ਦੰਭ-ਅਰੀ. ਵਿ—ਪਾਖੰਡ ਦਾ ਵੈਰੀ. ਪਾਖੰਡਵਿਨਾਸ਼ਕ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ. "ਬੋਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਦੰਭਾਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦੰਭੀ. ਸੰ. दम्भिन्. ਵਿ—ਪਾਖੰਡੀ। ੨ ਕਪਟੀ. ਛਲੀਆ.

ਦੰਮ. ਦੇਖੋ, ਦਮ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦਾਮ। ੩ ਸੰ. द्रम्म. ਸੋਲਾਂ ਪੈਸਾ ਭਰ ਤੋਲ। ੪ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਦੰਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਤ੍ਰੈ ਵੀਹਾਂ ਦੇ ਦੰਮ ਲੈ ਇੱਕ ਰੁਪਈਆ." (ਭਾਗੁ)

ਦੰਮਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਹਲ. ਢੋਲ. ਮ੍ਰਿਦੰਗ। ੨ ਦੌਲਤਮੰਦ.

ਦੰਮਾਦੰਮਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦਮ. ਬਦਮ. ਹਰ ਵੇਲੇ. "ਮਾਇਆ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰੈ, ਮਾਂਗੈ ਦੰਮਾਦੰਮਿ." (ਸਵਾ ਮ: ੫)

ਦੰਮ੍ਹ. ਸਾਹ. ਸ੍ਵਾਸ. ਦੇਖੋ, ਦਮ. "ਜਿਚਰੁ ਵਿਚਿ ਦੰਮ੍ਹ ਹੈ, ਤਿਚਰੁ ਨ ਚੇਤਈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਦਾਮ.

ਦਜਧਨੀ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਅਞਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਦ੍ਵਿਪਨੀ (ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਫ਼ੌਜ) ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗ ੪੪੨.

ਦਜਾਇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦਿਲਵਾਕੇ. ਦਿਲਵਾਕਰ. "ਬਹੁ ਧਨ ਦਜਾਇਕਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੬੨) "ਕਿਹਿਂ ਧਨ ਦਜਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦਜ਼ਾਰਦਨੀ. ਦੇਖੋ, ਦਿਜਗ ਦਜਾਰਦਨੀਅੰ.

ਦਜਾਲ. ਦੇਖੋ ਦਯਾਲ.

ਦਜੁ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦਿਨ। ੨ ਆਕਾਸ਼। ੩ ਅਗਨਿ। ੪ ਸ੍ਵਰਗ.

ਦਜੁਚਰ. ਦਜੁ (ਆਕਾਸ਼) ਵਿੱਚ ਚਰ (ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ) ਪੰਛੀ. ਸੂਰਯ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਤਾਰੇ ਤੀਰ ਆਦਿ.

ਦਜੁਤਿ. ਸੰ. ਦ੍ਯੁਤ੍. ਧਾ—ਚਮਕਣਾ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਚਮਕ। ੩ ਕਿਰਨ। ੪ ਸ਼ੋਭਾ. ਛਬਿ.

ਦਜੁਪ. ਦੇਖੋ, ਦਜੁਪਤਿ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦ੍ਵਿਪ.

ਦਜੁਪਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਦਜੁ (ਦਿਨ) ਪਤਿ, ਸੂਰਯ. ਸ੍ਵਰਗਪਤਿ, ਇੰਦ੍ਰ.

ਦਜੁਮਣਿ. ਸੰਗਯਾ—ਦਿਨਮਣਿ. ਸੂਰਯ.

ਦਜੂ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੂਆ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ. ਜੁਆਰੀ.

ਦਜੂਤ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜੂਆ "ਖੇਲਤ ਦਜੂਤ ਜੁਧਿਸਟਰ ਰਾਊ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਧਨ ਆਦਿ ਦਾ ਦਾਉ ਲਾਕੇ ਖੇਡਿਆ ਹੋਇਆ ਖੇਡ.

ਦਜੂਤਕਾਰ. ਵਿ—ਜੂਏਬਾਜ਼. ਜੁਆਰੀ.

ਦਜੂਨ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ਼ੋਕਾਤੁਰ. ਦੁਖੀ। ੨ ਕਮਜ਼ੋਰ.

ਦਜੋਸ. ਸੰਗਯਾ—ਦਿਵਸ. ਦਿਨ. "ਦਜੋਸ ਨਿਸਾ ਸਸਿ ਸੂਰ ਕੈ ਦੀਪ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਦਜੋਸਈਸ. ਸੰਗਯਾ—ਦਿਵਸ-ਈਸ਼. ਦਿਨੇਸ਼. ਸੂਰਯ.

ਦਜੋਤ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਉਜਾਲਾ. "ਦਜੋਤ ਕਰਚੰਡ ਮਹਿ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਚੰਡਕਰ (ਸੂਰਯ) ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਚੰਡਾਸ਼ੁ। ੨ ਧੁੱਪ. ਆਤਪ.

ਦਜੋਤਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ। ੨ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ.

ਦਜੋਤਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਦੀਪਕ। ੩ ਵਿ—ਚਮਕੀਲਾ.

ਦ੍ਰਉਣ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੋਣ ੭.

ਦ੍ਰਸ੍ਟਾ. ਵਿ—ਦ੍ਰਸ਼੍ਟ੍ਰ. ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ.

ਦ੍ਰਹੀ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੋਹੀ.

ਦ੍ਰਦਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਵਿਰਦ-ਅਨੀ. ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾ (ਸਨਾਮਾ)

ਦ੍ਰਪ. ਦੇਖੋ, ਦਰਪ. ਮੂਰਖ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦਸ਼ਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅਨੇਕ ਥਾਈ ਦਪੰ ਦੀ ਥਾਂ ਦ੍ਰਪ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਦ੍ਰਬ | ਦ੍ਰਬੁ ਸੰ. ਦ੍ਰਵ੍ਯ. ਸੰਗਯਾ—ਧਨ। ੨ ਵਸ੍ਤੁ. ਪਦਾਰਥ. ਸਾਮਗ੍ਰੀ. "ਅਰਥੁ ਦ੍ਰਬੁ ਦੇਖੁ ਕਛੁ ਸੰਗਿ ਨਾਹੀ ਚਲਨਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ, ਦਰਬ.

ਦ੍ਰਭ. ਦੇਖੋ, ਦਭ ੨.

ਦ੍ਰਮਕ | ਦ੍ਰਮਦ੍ਰਮ ਅਨੁ. ਢੋਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਆਦਿ ਦੀ ਧਮਕ. "ਦ੍ਰਮ ਦ੍ਰਮ ਦ੍ਰਮਕੀ ਮਿਰਦੰਗਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦ੍ਰਵ. ਸੰ. (ਦ੍ਰੁ. ਧਾ—ਦੌੜਨਾ, ਵਹਿਣਾ) ਸੰਗਯਾ—ਵਹਾਉ। ੨ ਪਘਰਾਉ। ੩ ਦੌੜ। ੪ ਵੇਗ। ੫ ਵਿ—ਪਾਣੀ ਜੇਹਾ ਪਤਲਾ.

ਦ੍ਰਵਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਵਹਾਉ। ੨ ਗਮਨ. ਦੌੜ। ੩ ਪਘਰਨ ਅਥਵਾ ਪਸੀਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੪ ਚਿੱਤ ਦੇ ਕੋਮਲ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ. ਦਿਲ ਦਾ ਪਘਰਨਾ. "ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕਰਿ ਆਤਮ ਨਹਿ ਦ੍ਰਵੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੁਨਤ ਮੇਰਾ ਮਨ ਦ੍ਰਵਿਆ." (ਕਾਨ ਅ: ਮ: ੪) ੫ ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਵਿਣ.

ਦ੍ਰਵਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਵਣ.

ਦ੍ਰਵਤਾ | ਦ੍ਰਵਤ੍ਵ ਸੰਗਯਾ—ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਲਾ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਪਸੀਜਣ ਦਾ ਕਰਮ.

ਦ੍ਰਵੜ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਵਿੜ.

ਦ੍ਰਵਿਆ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਵੀਭੂਤ.

ਦ੍ਰਵਿਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਧਨ। ੨ ਸੁਇਨਾ. ਕਾਂਚਨ। ੩ ਬਲ. ਪਰਾਕ੍ਰਮ. "ਛੋਡ ਰਣ ਭਜਤ ਦ੍ਰਵਿਣ ਗਣ." (ਕਲਕੀ)

ਦ੍ਰਵਿੜ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੱਖਣ ਦਾ ਇੱਕ ਦੇਸ਼, ਜੋ ਉੜੀਸਾ ਦੇ ਦੱਖਣ, ਪੂਰਵੀ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰਾਮੇਸ਼੍ਵਰ ਤੀਕ ਹੈ। ੨ ਦ੍ਰਵਿੜ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਸਨੀਕ। ੩ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰਜਰ ਮਹਾਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਆਦਿ ਗੋਤ੍ਰ ਹਨ.

ਦ੍ਰਵੀਭੂ | ਦ੍ਰਵੀਭੂਤ ਵਿ—ਜੋ ਪਾਣੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਤਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ. ਪਘਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਦ੍ਰਵਿਆ। ੨ ਪਸੀਜਿਆ. ਕ੍ਰਿਪਾਵਾਨ.

ਦ੍ਰਵ੍ਯ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਧਨ। ੨ ਪਦਾਰਥ. ਵਸ੍ਤੁ. ਚੀਜ਼.

ਦ੍ਰਵ੍ਯ ਵਾਚਕ ਸੰਗਯਾ. ਉਹ ਨਾਮ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਦ੍ਰਵ੍ਯ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਨਾਲ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ—ਕਲਗੀਧਰ, ਬਾਜਾਂਵਾਲਾ, ਚਕ੍ਰਧਰ, ਪਿਨਾਕੀ ਆਦਿ.

ਦ੍ਰਾਕ. ਸੰ. ਦ੍ਰਾਕ੍. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਛੇਤੀ. ਤੁਰੰਤ ਹੀ. ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ ਨਾਲ. ਦ੍ਰਾਗ.

ਦ੍ਰਾਕਾ. ਸੰ. ਦਾਖ. ਅੰਗੂਰ.

ਦ੍ਰਾਕਾਸਵ. ਸੰ. ਦਾਖ ਤੋਂ ਬਣੀ ਮਦਿਰਾ. ਅੰਗੂਰੀ ਸ਼ਰਾਬ.

ਦ੍ਰਾਗ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਾਕ.

ਦ੍ਰਾਵ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਹਾਉ। ੨ ਪਸੀਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਟਪਕਣਾ.

ਦ੍ਰਾਵਕ. ਵਿ—ਪਘਰਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਪਤਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਦਿਲ ਪੁਰ ਅਸਰ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਸੁਹਾਗਾ। ੪ ਚੰਦ੍ਰਕਾਂਤ ਮਣਿ। ੫ ਜੁਲਾਬ ਦੀ ਦਵਾਈ.

ਦ੍ਰਾਵੜ. ਵਿ—ਦ੍ਰਵਿੜ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਵਿੜ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਰਵਿੜ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸੁਪੁਤ ਸੁਭ ਦ੍ਰਾਵੜ ਦੇਸਹਿ ਏਸ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੮੪)

ਦ੍ਰਾਵਿੜੀ. ਸੰ. ਦ੍ਰਵਿੜ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਛੋਟੀ ਇਲਾਇਚੀ.

ਦ੍ਰਿ. ਸੰ. ਦ੍ਰਿ. ਧਾ—ਤੋੜਨਾ, ਫਿਸਲਣਾ, ਅਲਗ ਕਰਨਾ.

ਦ੍ਰਿਸ. ਸੰ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍. ਧਾ—ਦੇਖਣਾ, ਭਵਿਸ਼੍ਯਤ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ, ਸੰਸ਼ਯ (ਸੰਸਾ) ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦੇਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਨੇਤ੍ਰ. "ਜਿਸ ਕੇ ਨਹੀ ਅਨਿਕਤਾ ਦ੍ਰਿਸ ਮੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਨਮੋ ਸਰਬਦ੍ਰਿਸੰ." (ਜਾਪੁ)

ਦ੍ਰਿਸਟ. ਸੰ. ਦ੍ਰਸ਼੍ਟ—ਦ੍ਰਿਸ਼੍. ਵਿ—ਵੇਖਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਪ੍ਰਗਟ. ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍ਸ਼ (ਪ੍ਰਤੱਖ).

ਦ੍ਰਿਸਟਉ. ਵਿ—ਦੇਖਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਜੋ ਨਜਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯਮਾਨ. "ਦ੍ਰਿਸਟਉ ਕਛੁ ਸੰਗਿ ਨ ਜਾਇ." (ਸਾਰ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫)

ਦ੍ਰਿਸਟਕੂਟ. ਸੰ. ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਕੂਟ. ਗੁਢ ਛਲ। ੨ ਪਦਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗੁਪਤ ਅਰਥ ਜੋ ਜਾਣਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਹੇਲਿਕਾ.

ਦ੍ਰਿਸਟਮਾਨ. ਸੰ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯਮਾਨ—ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯਮਾਨ. ਵਿ—ਜੋ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਹਿਆ ਹੈ. ਜੋ ਦਿਸਦਾ ਪਿਆ ਹੈ. "ਦ੍ਰਿਸਟਮਾਨ ਹੈ ਸਗਲ ਮਿਥੇਨਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਦ੍ਰਿਸਟਾਇਆ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ-ਆਇਆ. ਨਜਰ ਆਇਆ। ੨ ਵਿਖਾਇਆ. "ਗੁਰਿ ਦ੍ਰਿਸਟਾਇਆ ਸਭਨੀ ਠਾਈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਦ੍ਰਿਸਟਾਗਿਓ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ-ਆਗਇਓ. ਨਜਰ ਆਇਆ. "ਉਦਿਆਨ ਦ੍ਰਿਸਟਾਗਿਓ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ. ਸੰ. ਦ੍ਰਸ਼੍ਟਾਂਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਦਾਹਰਣ. ਨਿਦਰ੍ਸ਼ਨ. ਮਿਸਾਲ. parable। ੨ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। ੩ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਥਵਾ ਵਸਤੁ ਦਾ ਪੂਰਾ ਗ੍ਯਾਨ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸਮਾਨ ਧਰਮ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਦਾ ਕਥਨ, ਅਰਥਾਤ ਉਪਮੇਯ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਰੂਪ ਮਿਸਾਲ ਦਾ ਵਰਣਨ, "ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ

ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹ,
ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ ਉਤਰਸੁ ਖੇਹ,
ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ,
ਦੇ ਸਾਬੂਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ,
ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ,
ਓਹੁ ਧੋਪੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ.

(ਜਪੁ)

ਰੇ ਮਨ! ਐਸੀ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਜੈਸੀ ਜਲ ਕਮਲੇਹਿ,
ਲਹਰੀ ਨਾਲਿ ਪਛਾੜੀਐ ਭੀ ਵਿਗਸੈ ਅਸਨੇਹਿ.××
ਰੇ ਮਨ! ਐਸੀ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਜੈਸੀ ਮਛੁਲੀ ਨੀਰ,××
ਬਿਨੁ ਜਲ ਘੜੀ ਨ ਜੀਵਈ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ ਅਭਪੀਰ,
ਰੇ ਮਨ! ਐਸੀ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਜੈਸੀ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਮੇਹ,
ਸਰ ਭਰਿ ਥਲ ਹਰੀਆਵਲੇ ਇਕ ਬੂੰਦ ਨ ਪਵਈ ਕੇਹ,××
ਰੇ ਮਨ! ਐਸੀ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਜੈਸੀ ਜਲ ਦੁਧ ਹੋਇ,
ਆਵਟਣੁ ਆਪੇ ਖਵੈ ਦੁਧ ਕਉ ਖਪਣਿ ਨ ਦੇਇ,××
ਰੇ ਮਨ! ਐਸੀ ਹਰਿ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਿ ਜੈਸੀ ਚਕਵੀ ਸੂਰ,
ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਨੀਦ ਨ ਸੋਵਈ ਜਾਣੈ ਦੂਰਿ ਹਜੂਰਿ।"

(ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਜਿਉ ਬਾਰਕੁ ਪੀ ਖੀਰੁ ਅਘਾਵੈ,
ਜਿਉ ਨਿਰਧਨ ਧਨ ਦੇਖਿ ਸੁਖ ਪਾਵੈ,
ਤ੍ਰਿਖਾਵੰਤ ਜਲ ਪੀਵਤ ਠੰਢਾ,
ਤਿਉ ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਇਹੁ ਮਨ ਭੀਨਾ ਜੀਉ,
ਜਿਉ ਅੰਧਿਆਰੈ ਦੀਪਕ ਪ੍ਰਗਾਸਾ,
ਭਰਤਾ ਚਿਤਵਤ ਪੂਰਨ ਆਸਾ,
ਮਿਲਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜਿਉ ਹੋਤ ਅਨੰਦਾ
ਤਿਉ ਹਰਿਰੰਗਿ ਮਨ ਰੰਗੀਨਾ ਜੀਉ.

(ਮਾਝ ਮ ੫)

ਸੁਆਮੀ ਕੋ ਗ੍ਰਿਹੁ ਜਿਉਂ ਸਦਾ ਸੁਆਨ ਤਜਤ ਨਹੀ ਨਿਤ,
ਨਾਨਕ ਇਹ ਬਿਧਿ ਹਰਿ ਭਜਉ ਇਕਮਨ ਹੋਇ ਇਕਚਿਤ.
ਤੀਰਥ ਬ੍ਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ,
ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ.

(ਸ. ਮ: ੯)

ਪੁਨ ਗ੍ਰੀਖਮ ਰਿਤੁ ਕੀਨੋ ਜੋਰਾ,
ਤਪਤ ਭਈ ਅਤਿ ਸੈ ਚਹੁੰ ਓਰਾ,
ਤਪਹਿ ਰਿਦਾ ਜਿਮ ਮਤਸਰਧਾਰੀ,
ਤਿਉਂ ਤਪਗਈ ਭੂਮਿਕਾ ਸਾਰੀ.
ਬਹਿਤ ਜੋਰ ਸੋਂ ਤਪਤ ਸਮੀਰਾ,
ਜੋ ਤਾਪਹਿ ਨਰ ਨਾਰਿ ਸ਼ਰੀਰਾ,
ਜਿਉਂ ਖਲ ਉਚਰਹਿ ਬਚਨ ਕੁਚਾਲੀ,
ਰਿਦਾ ਤਪਾਇਦੇਤ ਰਿਸ ਨਾਲੀ.
ਮਾਰਤੰਡ ਕੀ ਚੰਡ ਮਰੀਚਾ,
ਦੁਖੀ ਜੀਵ ਲਘੁ ਤਾਲਨ ਬੀਚਾ,
ਜਿਉਂ ਜਗ ਭਗਤਿਹੀਨ ਹੈ ਪ੍ਰਾਨੀ,
ਜਨਮ ਮਰਨ ਮਹਿ ਨਿਤ ਦੁਖਖਾਨੀ.
ਸੂਕੇ ਜਲ ਕਰਦਮ ਬਿਹਰਾਨੀ,
ਜਨ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਰ ਸੀਖ ਸਿਖਾਨੀ.
ਸਹਿਤ ਧੂਰਿ ਬਹੁ ਭ੍ਰਮਤ ਬਘੂਰੇ,
ਜਿਉਂ ਮਤਿ ਭ੍ਰਮਤ ਬਿਨਾ ਗੁਰੁ ਪੂਰੇ.
ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਕੋ ਹੇਰਹਿ ਨੀਰਾ,
ਦੌਰਤ ਮ੍ਰਿਗ ਨਹਿ ਪਾਵਹਿ ਨੀਰਾ,
ਜਿਉਂ ਮਨ ਵਿਸ਼ਯਸੁਖਨ ਹਿਤ ਧਾਈ,
ਤ੍ਰਿਪਤ ਨ ਹੋਤ ਨ ਥਿਰਤਾ ਪਾਈ.
ਪਸੁ ਪੰਛੀ ਹੇਰਹਿਂ ਤਰੁਛਾਯਾ,
ਬੈਸਹਿਂ ਤਪਤਹਿ ਤੇ ਸੁਖ ਪਾਯਾ,
ਬਹੁਤ ਜਗਤ ਦੁਖ ਤੇ ਜਿਗ੍ਯਾਸੀ,
ਜਿਉਂ ਮਿਲਿ ਸਤਸੰਗਤਿ ਸੁਖਰਾਸੀ।
ਭਾਵਹਿ ਬਹੁ ਸੀਤਲਤਾ ਪਾਨੀ,
ਭਾਗ ਜਗੇ ਜਿਉਂ ਗੁਰੁ ਕੀ ਬਾਨੀ.
ਅਸ ਗ੍ਰੀਖਮ ਮਹਿਂ ਸ੍ਰੀ ਜਗਸਾਈ,
ਬਿਚਰਤ ਲੀਲਾ ਕਰਤ ਸੁਹਾਈ.

(ਨਾਪ੍ਰ)

ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤਕਾਰ. ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਦੁਸਟਾਂਤਕਰ ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਭੁੱਲਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦੁਸਟਾਂਤਕਰ.

ਦ੍ਰਿਸਟਾਨਾ, ਦ੍ਰਿਸਟਾਨਿਓ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਵਿੱਚ ਆਇਆ. ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ. "ਜੈਸਾ ਸਾ, ਤੈਸਾ ਦ੍ਰਿਸਟਾਨਾ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਕਵਨੁ ਰੂਪ ਦ੍ਰਿਸਟਾਨਿਓ?" (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਦ੍ਰਿਸਟਾਰ. ਵਿ—ਦੇਖਣ ਅਹੰ (ਯੋਗ੍ਯ). "ਏਕੋ ਪਸਰਿਆ ਦੂਜਾ ਕਹ ਦ੍ਰਿਸਟਾਰ?" (ਸੁਖਮਨੀ)

ਦ੍ਰਿਸਟਾਰੀ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ-ਧਾਰੀ. ਨਜ਼ਰ ਕੀਤੀ। ੨ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. "ਜੈਸੋ ਸਾ, ਤੈਸੋ ਦ੍ਰਿਸਟਾਰੀ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਦ੍ਰਿਸਟਾਰੰ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ-ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ. "ਨਿਰਗੁਨ ਤੇ ਸਰਗੁਨ ਦ੍ਰਿਸਟਾਰੰ." (ਬਾਵਨ)

ਦ੍ਰਿਸਟਿ. ਸੰ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੇਤ੍ਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ. ਨਜ਼ਰ. "ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਆਵੈ ਸਭ ਏਕੰਕਾਰ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਨੇਤ੍ਰ। ੩ ਧ੍ਯਾਨ. ਵਿਚਾਰ। ੪ ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅਨਦ੍ਰਿਸਟਿ.

ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅਨਦ੍ਰਿਸਟਿ. ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਤੇ ਲੋਪ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਜਾਹਿਰ ਅਤੇ ਗਾਯਬ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ. "ਆਵਨੁ ਜਾਵਨੁ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅਨਦ੍ਰਿਸਟਿ। ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਧਾਰੀ ਸਭ ਸ੍ਰਿਸਟਿ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਦ੍ਰਿਸਟਿਗੋਚਰ. ਵਿ—ਜੋ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕੇ. ਅੱਖਾਂ ਦ੍ਵਾਰਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੋਵੇ.

ਦ੍ਰਿਸਟਿਬੰਦ, ਦ੍ਰਿਸਟਿਬੰਧ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਜ਼ਰਬੰਦ. ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜੇਹੀ ਕ੍ਰਿਯਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਯਥਾਰਥ ਵਸਤੁ ਨ ਦੇਖ ਸਕਨ, ਕਿੰਤੂ ਹੋਰ ਦਾ ਹੋਰ ਵੇਖਣ. "ਦ੍ਰਿਸਟਿਬੰਦ ਕਰਤੀ ਅਸ ਭਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੫੧) ੨ ਹੱਥ ਦੀ ਅਜੇਹੀ ਚਾਲਾਕੀ ਕਿ ਖੇਡ ਦੀ ਅਸਲੀਯਤ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਅੱਖ ਨਾ ਤਾੜ ਸਕੇ.

ਦ੍ਰਿਸਟਿਭੋਗ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿਭੋਗ.

ਦ੍ਰਿਸਟਿਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਸਟਮਾਨ. "ਦ੍ਰਿਸਟਿਮਾਨ ਸਭ ਬਿਨਸੀਐ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਦ੍ਰਿਸਟੀ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਸਟਿ.

ਦ੍ਰਿਸਟੀਜਾ. ਵਿ—ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ-ਜਾਤ. ਨਜ਼ਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. "ਅਮਿਉ ਤੇਰੀ ਦ੍ਰਿਸਟੀਜਾ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਦ੍ਰਿਸਟੇਹ. ਦੇਖਿਆ ਹੈ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਆਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ. "ਨਿਰਮਲ ਦ੍ਰਿਸਟੇਹ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਦ੍ਰਿਸਟੇਣ. ਦੇਖਣ ਕਰਕੇ. ਦੇਖਣ ਤੋਂ. "ਮਰਣੋ ਦ੍ਰਿਸਟੇਣ ਮਿਥਿਆ." (ਗਾਥਾ) ਮਰਣ (ਵਿਨਸਨ) ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇਖਣ ਤੋਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸਤ੍ਯਤਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਦ੍ਰਿਸਟੇਤਾ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਦੇਤਾ. ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ. "ਜਬ ਅਕਾਰੁ ਇਹੁ ਕਛੁ ਨ ਦ੍ਰਿਸਟੇਤਾ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਦ੍ਰਿਸਟੈ. ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. "ਦ੍ਰਿਸਟੈ ਏਕ ਸਰਬ ਮੇ ਸੋਈ." (ਸਲੋਹ)

ਦ੍ਰਿਸਟੰਗਨਾ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਮੇਂ ਗਣਨਾ. "ਅਮਿਓਧਾਰ ਦ੍ਰਿਸਟੰਗਨਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਵਿੱਚ ਅਮ੍ਰਿਤਧਾਰਾ ਦੀ ਗਣਨਾ ਹੈ.

ਦ੍ਰਿਸਟੰਤ, ਦ੍ਰਿਸਟੰਤਿ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. "ਦ੍ਰਿਸਟੰਤ ਏਕੋ ਸੁਨੀਅੰਤ ਏਕੋ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ੨ ਦੇਖਦਾ. ਤੱਕਦਾ. "ਨਹ ਦ੍ਰਿਸਟੰਤਿ ਜਮਦੂਤਨਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਦ੍ਰਿਸਦ੍ਵਤੀ. ਦੇਖੋ, ਘੱਘਰ.

ਦ੍ਰਿਸ਼ਿ, ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਸੰ. ਦ੍ਰਿਸ਼ਿ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਨਜ਼ਰ। ੨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਚਮਕ। ੩ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। ੪ ਨੇਤ੍ਰ.

ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਸਟ.

ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਸਟਿ.

ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿਭੋਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿਮੈਥੁਨ. ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਸੰਭੋਗ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿਭੋਗ ਕੀ ਇਹ ਠਾਂ ਰੀਤੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ. ਵਿ—ਜੋ ਦੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕੇ. ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ੨ ਦੇਖਣ ਯੋਗ੍ਯ। ੩ ਸੁੰਦਰ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖਣ ਯੋਗ ਵਸ੍ਤੁ। ੫ ਤਮਾਸ਼ਾ. ਨਾਟਕ.

ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ ਕਾਵ੍ਯ. ਉਹ ਵਾਕ੍ਯ, ਜੋ ਰੰਗਭੂਮਿ (ਅਖਾੜੇ) ਵਿੱਚ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਵੇ. ਨਾਟਕ.

ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਸਟਮਾਨ.

ਦ੍ਰਿਕ, ਦ੍ਰਿਗ ਸੰ. ਦ੍ਰਿਕ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੇਤ੍ਰ. ਅੱਖ। ੨ ਦੋ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਬੋਧਕ, ਕ੍ਯੋਂਕਿ ਨੇਤ੍ਰ ਦੋ ਹਨ। "ਸੰਮਤ ਸੋਮ ਔ ਤੱਤ ਮਿਲੇ ਦ੍ਰਿਗ ਰੁੱਤ ਸਭੈ ਜਗ ਮੰਗਲ ਛਾਯਾ." (ਗੁਵਿ ੬)[1] ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸਾਲ ੧੫੨੬.

ਦ੍ਰਿਗੀ. ਵਿ—ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਰਿਣ. ਮ੍ਰਿਗ, ਉੱਤਮ ਹਨ ਨੇਤ੍ਰ ਜਿਸ ਦੇ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦ੍ਰਿਗੰਚਲ. ਸੰ. ਦ੍ਰਿਗਞ੍ਚਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰਿਗ-ਅੰਚਲ. ਅੱਖ ਦਾ ਪੜਦਾ, ਪਲਕ. "ਚਖ ਜਿਨ ਚੰਚਲ ਨਚਤ ਦ੍ਰਿਗੰਚਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਦ੍ਰਿਢ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਕਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਜੋ ਢਿੱਲਾ ਨਹੀਂ। ੨ ਕਰੜਾ. ਸਖ਼ਤ। ੩ ਬਲਵਾਨ। ੪ ਨਿਡਰ। ੫ ਨਿਸ਼੍ਚਿਤ। ੬ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੋਹਾ। ੭ ਵਿਸਨੁ। ੮ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ.

ਦ੍ਰਿਢਤਾ, ਦ੍ਰਿਢਤ੍ਵ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਕਿਆਈ ਮਜਬੂਤੀ। ੨ ਕਠੋਰਤਾ. ਸਖ਼ਤੀ.

ਦ੍ਰਿਢਮੁਸ਼੍ਟਿ. ਮਜਬੂਤ ਮੁੱਠ (ਕ਼ਬਜੇ) ਵਾਲਾ ਖੜਗ। ੨ ਕੰਜੂਸ, ਜੋ ਮੁੱਠ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਦਾ.

ਦ੍ਰਿਢਵ੍ਰਤੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੇਮ ਦਾ ਪੱਕਾ ਭੀਸਮਪਿਤਾਮਾ। ੨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਜੀ। ੩ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ। ੪ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ.

ਦ੍ਰਿਤ. ਸੰ. ਦ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਆਦਰ ਸਹਿਤ. ਸੰਮਾਨਿਤ। ੨ ਪਾੜਿਆ

[1] ਸੋਮ ੧, ਤੱਤ ੫, ਦ੍ਰਿਗ ੨, ਰੁੱਤਾਂ ੬.

ਹੋਇਆ. ਚੀਰਿਆ.

ਦ੍ਰਿਤਿ. ਸੰ. ਦ੍ਰਿਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਮ ਦੀ ਥੈਲੀ। ੨ ਮਸ਼ਕ. ਕੁੱਪਾ। ੩ ਨਦੀ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਹਨਾਈ। ੪ ਮੱਛੀ। ੫ ਗਾਂ ਬੈਲ ਦੇ ਗਲ ਲਟਕਦਾ ਹੋਇਆ ਚਮੜਾ। ੬ ਮੇਘ. ਬੱਦਲ.

ਦ੍ਰਿਤਿਪੁਟ. ਸੰਗਯਾ—ਬੋਕਾ. ਚਰਸ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਤਿ.

ਦ੍ਰਿਦਿ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਤਿ ੩. "ਦ੍ਰਿਦਿ ਸਾਗਰ ਤੇ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰ." (ਸਲੋਹ) ਸਹਨਾਈ ਰੂਪ ਹੋਕੇ ਉਧਾਰ ਕਰੋ.

ਦ੍ਰਿਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਦਰਿਦ੍ਰ.

ਦ੍ਰਿਬ. ਦੇਖੋ, ਦਰਬ ਅਤੇ ਦ੍ਰਵ੍ਯ. "ਅਖੁੱਟ ਤੁੱਟ ਦ੍ਰਿਬਕੰ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਦ੍ਰਿਬਹਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਰਵ੍ਯ ਹਰਣ ਵਾਲਾ, ਠਗ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦ੍ਰਿੜ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਢ. "ਦ੍ਰਿੜ ਭਗਤਿ ਸਚੀ ਜੀਉ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੩)

ਦ੍ਰਿੜਈਆ. ਦ੍ਰਿਢ ਕੀਤੀ ਹੈ. ਦ੍ਰਿਢ ਕਰਾਈ ਹੈ. "ਧਰਮੁ ਕਰਹੁ ਖਟੁ ਕਰਮ ਦ੍ਰਿੜਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ. ੪) ੨ ਦ੍ਰਿਢ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ। ੩ ਦ੍ਰਿਢ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿੜਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪)

ਦ੍ਰਿੜਤਾ. ਸੰ. ਦ੍ਰਿਢਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਕਿਆਈ. ਮਜਬੂਤੀ। ੨ ਕਠੋਰਤਾ। ੩ ਸਿਥਰਤਾ. ਕ਼ਾਇਮੀ। ੪ ਅਟਲ ਸ਼੍ਰੱਧਾ. "ਐਸੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਤਾਕੈ ਹੋਇ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਦ੍ਰਿੜਧਨ੍ਵਾ } **ਦ੍ਰਿੜਧਨ੍ਵੀ** } ਸੰ. ਦ੍ਰਿਢਧਨ੍ਵਿਨ੍. ਵਿ—ਕਰੜੇ ਧਨੁਖ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ। ੩ ਅਰਜੁਨ.

ਦ੍ਰਿੜਵੈ. ਦੇਖੋ, ਦਿੜਵੈ ੨.

ਦ੍ਰਿੜਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦ੍ਰਿਢ ਕਰਾਉਣਾ. ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਾਉਣਾ. "ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪ ਵਣਜਾਰਾ) "ਆਪੇ ਭਗਤਿ ਦ੍ਰਿੜਾਮੰ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੪)

ਦ੍ਰਿੜੰਤ. ਦ੍ਰਿਢ ਕਰੰਤ. "ਦ੍ਰਿੜੰਤ ਨਾਮੰ ਤਜੰਤ ਲੋਭੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਢ.

ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਯਉ. ਦ੍ਰਿਢ ਕਰਵਾਇਆ. ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਾਇਆ. "ਗੁਰਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਦ੍ਰੁ. ਧਾ—ਨੁਕਸਾਨ ਪੁਚਾਉਣਾ, ਪਛਤਾਉਣਾ, ਜਾਣਾ, ਨੱਠਣਾ, ਵਹਿਣਾ.

ਦ੍ਰੁਸਟ. ਦੇਖੋ, ਦੁਸਟ. "ਦ੍ਰੁਸਟ ਦੂਤ ਹਰਿ ਕਾਢੇ ਛਾਨਿ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੁਸਟਾ.

ਦ੍ਰੁਸਟਾ. ਸੰ. ਦ੍ਵੇਸ਼੍ਟ੍ਰ—ਦ੍ਵੇਸ਼੍ਟ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦ੍ਵੇਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਦ੍ਰੁਸਟਾ ਸਖਾ ਸਜਨਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਤ੍ਰੁ. ਵੈਰੀ.

ਦ੍ਰੁਸਟਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁਸ੍ਟਤਾ। ੨ ਵਿ—ਦੁਸ੍ਟਤਾ ਵਾਲਾ. ਦ੍ਵੇਸ਼ੀ. "ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਦ੍ਰੁਸਟਾਈ." (ਬਾਵਨ)

ਦ੍ਰੁਹ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੋਹ.

ਦ੍ਰੁਹਣ } **ਦ੍ਰੁਹਿਣ** } ਸੰ. ਦ੍ਰੁਹਿਣ. ਸੰਗਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਾ. ਚਤੁਰਾਨਨ. "ਦ੍ਰੂਹਣ ਗਿਰੀਸ ਗਯੋ ਢਿਗ ਵਿਸਨੁ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਦ੍ਰੁਹਿਣੇਸ. ਦ੍ਰੁਹਿਣ ਅਤੇ ਈਸ਼. ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ। ੨ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਕਰਤਾਰ.

ਦ੍ਰੁਹੀ. ਵਿ—ਦ੍ਰੋਹ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਦ੍ਵੇਸੀ. ਵਿਰੋਧੀ. ਦ੍ਵੇਸ਼੍ਟ੍ਰਿ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਕੰਨਯਾ. ਦੁਖ਼ਤਰ.

ਦ੍ਰੁਕ } **ਦ੍ਰੁੰਕ** } ਅਨੁ. ਨਗਾਰੇ ਢੋਲ ਆਦਿ ਦੀ ਧੁਨਿ. "ਦ੍ਰੁੱਕੇ ਨਿਸਾਨੰ." (ਗ੍ਯਾਨ) "ਨੀਸਾਣ ਦ੍ਰੁੰਕੇ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਦ੍ਰੁਗਤਿ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਗਤਿ. "ਜਹਾਂ ਦੁਰਗ ਕਲਧੌਤ ਕੋ ਰਾਖ੍ਯੋ ਦ੍ਰੁਗਤਿ ਬਨਾਇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੦੩) ਸੋਨੇ (ਅਥਵਾ ਚਾਂਦੀ) ਦਾ ਕਿਲਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹੁਚਣਾ ਔਖਾ ਹੈ.

ਦ੍ਰੁਗਮ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਗਮ। ੨ ਭਾਵ—ਦਸਵਾਂ ਦ੍ਵਾਰ. "ਅਗਮ ਦ੍ਰੁਗਮ ਗੜਿ ਰਚਿਓ ਬਾਸ." (ਭੈਰ ਅ: ਕਬੀਰ) ੩ ਤੁਰੀਆ ਪਦ.

ਦ੍ਰੁਗੰਧ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਗੰਧ. "ਰੁਧਿਰ ਦ੍ਰੁਗੰਧਾ." (ਗਾਥਾ)

ਦ੍ਰੁਗੰਧਤ. ਵਿ—ਦੁਰਗੰਧ ਯੁਕ੍ਤ. ਬਦਬੂਦਾਰ. "ਮਹਾ ਦ੍ਰੁਗੰਧਤ ਵਾਸੁ ਸਠ ਕਾ ਛਾਰੁ ਤਨ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫)

ਦ੍ਰੁਘਣ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਾ. ਚਤੁਰਾਨਨ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੁਹਿਣ.

ਦ੍ਰੁਜਨ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਜਨ ਅਤੇ ਦ੍ਰੁਜਾਨ.

ਦ੍ਰੁਜਾਨ. ਦੁਰਜਨਾਂ ਨੂੰ. "ਸਾਜ ਸਨਾਹ ਦ੍ਰੁਜਾਨ ਦਲੈਂਗੇ." (ਅਕਾਲ)

ਦ੍ਰੁਜੈ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਜਯ.

ਦ੍ਰੁਜੋਧਨ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਜੋਧਨ. "ਦ੍ਰੁਜੋਧਨ ਸੇ ਮਾਨਧਾਰੀ." (ਅਕਾਲ)

ਦ੍ਰੁਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਦ੍ਰਵੀਭੂਤ. ਪਘਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਛੇਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਚਾਲਾਕ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਛੇਤੀ. ਤੁਰੰਤ. "ਜਾਵਹੁ ਦ੍ਰੁਤ ਪੁਨ ਐਯੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਸੰਗਯਾ—ਗਾਉਣ ਦੀ ਲੈ, ਜੋ ਮਧ੍ਯਮ ਨਾਲੋਂ ਤੇਜ਼ ਹੋਵੇ. ਦੂਨ. ਦੁਗਣ। ੫ ਬਿੱਲਾ। ੬ ਬਿੱਛੂ.

ਦ੍ਰੁਤਵਿਲੰਬਿਤਾ. ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਦਰੀ.

ਦ੍ਰੁਪਤ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੁਪਦ.

ਦ੍ਰੁਪਤੀਸ. ਦ੍ਰੌਪਦੀ-ਈਸ਼. ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਦਾ ਪਤੀ ਅਰਜੁਨ. "ਰਤਿਮਾਨੀ ਦ੍ਰੁਪਤੀਸ."(ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੩੭) ੨ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਆਦਿ ਪਾਂਡਵ.

ਦ੍ਰੁਪਦ. ਪ੍ਰਿਸ਼ਤ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਉੱਤਰ ਪਾਂਚਾਲ ਦਾ ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਪ੍ਰਿਸ੍ਟਦ੍ਯੁਮਨ, ਸ਼ਿਖੰਡੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ (ਦ੍ਰੌਪਦੀ) ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਯਗ੍ਯਸੇਨ ਭੀ ਹੈ. ਇਹ ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਚੌਦਵੇਂ ਦਿਨ ਦ੍ਰੋਣ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ.

ਦ੍ਰੁਮ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਬਿਰਛ. ਤਰੁ. ਦਰਖ਼ਤ. "ਦ੍ਰੁਮ ਕੀ ਛਾਇਆ ਨਿਹਚਲੁ ਗ੍ਰਿਹ ਬਾਂਧਿਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਕੁਬੇਰ. ਧਨਦ। ੩ ਰੁਕਮਿਣੀ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ। ੪ ਪਾਰਿਜਾਤ ਨਾਮਕ ਦੇਵਵਨ ਦਾ ਵ੍ਰਿਕ.

ਦ੍ਰੁਮਅਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਬਿਰਛ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਹਾਥੀ। ੨ ਕੁਹਾੜਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੁਮਾਰਿ.

ਦ੍ਰੁਮ ਅਰਿ ਅਰਿ ਅਰਿ. (ਸਨਾਮਾ) ਬਿਰਛ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹਾਥੀ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਣ ਬੰਦੂਕ.

ਦ੍ਰੁਮਸਪੂਰ. ਫਲਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰਣ ਬਿਰਛ. "ਦ੍ਰੁਮ ਸਪੂਰ ਜਿਉ ਨਿਵੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ)

ਦ੍ਰੁਮਛਾਇਆ } ਬਿਰਛ ਦੀ ਛਾਉਂ. ਭਾਵ—ਨਾ ਕ਼ਾਇਮ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ
ਦ੍ਰੁਮਛਾਯਾ } ਪਦਾਰਥ. ਇੱਕ ਰਸ ਨਾ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਦਸ਼ਾ. "ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦ੍ਰੁਮਛਾਇਆ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਦ੍ਰੁਮਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਰਛ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਫਲ. "ਯਹਿ ਸੋਈ ਦ੍ਰੁਮਜਾਹਿ ਜੁ ਮੈ ਤ੍ਰਿਯ ਕੋ ਦਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੦੯) ਓਹੋ ਦ੍ਰੁਮਜ (ਫਲ) ਆਹਿ (ਹੈ). ੨ ਬਿਰਛ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਬੰਦੂਕ਼ ਦਾ ਕੁੰਦਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦ੍ਰੁਮਜ ਨਾਇਕ. ਦ੍ਰੁਮ (ਬਿਰਛ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਾਠ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਅਖ਼ਰੋਟ ਦਾ ਕਾਠ.

ਦ੍ਰੁਮਜ ਬਾਸਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਰਛ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕੁੰਦਾ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਵਸਣ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ਼. (ਸਨਾਮਾ)

ਦ੍ਰੁਮਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਰਛਾਂ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦ੍ਰੁਮਨੀਜ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਰਛਾਂ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ
ਦ੍ਰੁਮਨੀਜਾ } ਹੋਇਆ ਘਾਸ. ਦੁੱਬ. ਦੂਰਵਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦ੍ਰੁਮਨੀਜਾਚਰ. ਦ੍ਰੁਮਨੀ (ਜ਼ਮੀਨ) ਤੋਂ ਜਾ (ਪੈਦਾ ਹੋਈ) ਦੁੱਬ, ਉਸ ਦੇ ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ.

ਦ੍ਰੁਮਾਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰੁਮ (ਬਿਰਛ) ਦਾ ਵੈਰੀ. ਹਾਥੀ। ੨ ਕੁਹਾੜਾ। ੩ ਪ੍ਰਚੰਡ ਪੌਣ. ਹਨੇਰੀ। ੪ ਤਖਾਣ। ੫ ਅਗਨਿ.

ਦ੍ਰੁਮਿਲਾ. ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਭੇਦ ੭.

ਦ੍ਰੁਲਭ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਲਭ. "ਚਿਰੰਕਾਲ ਪਾਈ ਦ੍ਰੁਲਭ ਦੇਹ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਦ੍ਰੋਹ. ਸੰ. ਦ੍ਰੁਹ੍. ਧਾ—ਦ੍ਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ, ਮਾਰਨ ਲਈ ਤਕਾਉਂਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੈਰ। ੩ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਅਸ਼ੁਭ ਚਿੰਤਨ. "ਪਰਦ੍ਰੋਹ ਕਰਤ ਵਿਕਾਰ ਨਿੰਦਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਦ੍ਰੋਹਦ. ਕਿਸੇ ਅਞਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਦੁਰਹ੍ਰਿਦ (ਦੁਰ੍ਹ੍ਰਿਦ) ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਦ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. "ਦੇਸ ਵਿਦੇਸ ਦੇਖਨੇ ਦ੍ਰੋਹਦ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਖੋਟੇ ਰਿਦਿਆਂ ਵਾਲੇ ਨੀਚ ਪੁਰਖ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ.

ਦ੍ਰੋਹੀ. ਸੰ. ਦ੍ਰੋਹਿਨ੍. ਵਿ—ਵੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਣ ਵਾਲਾ. "ਪਰਦ੍ਰੋਹੀ ਠਗ ਮਾਇਆ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੈਰੀ. ਦੁਸ਼ਮਨ.

ਦ੍ਰੋਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਠੌਤਾ. ਕਾਠ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ। ੨ ਕੱਚਾ ਬੱਤੀ ਸੇਰ ਤੋਲ। ੩ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਡੂਨਾ। ੪ ਵ੍ਰਿਕ. ਦਰਖ਼ਤ। ੫ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਪਹਾੜ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਵਿਸ਼ਲ੍ਯਕਰਣੀ ਬੂਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਦ੍ਰੋਣਾਚਲ ਦੇਖੋ, ਸਰਬੌਖਧਿ ਪਰਵਤ। ੬ ਕੇਲਾ।

੭ ਦ੍ਰੋਣਾਚਾਰਯ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਥਾ ਇਉਂ ਹੈ ਕਿ ਗੰਗਾ ਕਿਨਾਰੇ ਭਰਦ੍ਵਾਜ ਰਿਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ. ਘ੍ਰਿਤਾਚੀ ਅਪਸਰਾ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਉਸ ਦਾ ਵੀਰਜ ਪਾਤ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਕਾਠ ਦੇ ਦ੍ਰੋਣ (ਬਰਤਨ) ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਲਿਆ. ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਪੁਤ੍ਰ ਦ੍ਰੋਣ ਕਹਾਇਆ. ਦ੍ਰੋਣ ਨੇ ਭਰਦ੍ਵਾਜ ਦੇ ਚੇਲੇ ਅਗਨਿਵੇਸ਼ ਤੋਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਸਿੱਖੀ, ਅਤੇ ਸ਼ਰਦਵਾਨ ਦ ਪੁਤ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਾਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਸ਼੍ਵੱਥਾਮਾ ਪੁਤ੍ਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਦ੍ਰੋਣ ਨੇ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਪਰਵਤ ਤੇ ਜਾਕੇ ਪਰਸ਼ੁ ਰਾਮ ਤੋਂ ਭੀ ਅਸਤ੍ਰਵਿਦ੍ਯਾ ਸਿੱਖੀ. ਭੀਸ਼ਮਪਿਤਾਮਾ ਨੇ ਦ੍ਰੋਣ ਨੂੰ ਘਰ ਰੱਖਕੇ ਵਡਾ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ. ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੁਰਯੋਧਨਾਦਿ ਅਤੇ ਪੰਡੁ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਯੁਧਿਸ਼੍ਠਿਰ, ਭੀਮ ਆਦਿ ਦ੍ਰੋਣ ਦੇ ਚੇਲੇ ਕੀਤੇ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਦ੍ਰੋਣ ਨੇ ਕੌਰਵਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਧ੍ਰਿਸ਼੍ਟਦ੍ਯੁਮਨ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮੋਇਆ. "ਭਏ ਦ੍ਰੋਣ ਸੇਨਾਪਤੀ ਸੈਨਪਾਲੰ। ਭਯੋ ਘੋਰ ਯੁੱਧੰ ਤਹਾਂ ਤੌਨ ਕਾਲੰ." (ਜਨਮੇਜਯਰਾਜ) ੮ ਪਿਆਲਾ. ਕਟੋਰਾ. "ਭਰ ਭਰ ਦ੍ਰੋਣ ਸ੍ਰੋਣ ਅਰੁ ਮੇਦਾ ਪੀਵਤ ਭੂਤ ਸਕਾਮੰ." (ਸਲੋਹ)

ਦ੍ਰੋਣਅਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰੋਣ ਦਾ ਵੈਰੀ ਧ੍ਰਿਸ਼੍ਟਦ੍ਯੁਮਨ.

ਦ੍ਰੋਣਸਿੱਖ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰੋਣਾਚਾਰਯ ਦਾ ਚੇਲਾ, ਅਰਜੁਨ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦ੍ਰੋਣਕੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ-ਦ੍ਰੋਣ (ਕਠੌਤੇ) ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਦ੍ਰੋਣਾਚਾਰਯ. "ਕਿਯੋ ਦ੍ਰੋਣਕੀ ਜਸੋਂ ਮਹਾਜੁੱਧ ਸੁੱਧੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੋਣ ੭.

ਦ੍ਰੋਣਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰੋਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਅਸ਼੍ਵੱਥਾਮਾ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਦ੍ਰੋਣ (ਕਠੌਤੇ) ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਯਾ, ਦ੍ਰੋਣਾਚਾਰਯ.

ਦ੍ਰੋਣਜਪਿਤਾ. ਅਸ਼੍ਵੱਥਾਮਾ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਦ੍ਰੋਣਾਚਾਰਯ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦ੍ਰੋਣਰਿਪੁ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੋਣਅਰਿ.

ਦ੍ਰੋਣਾਚਲ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੋਣ ੫.

ਦ੍ਰੋਣਾਚਾਰਯ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੋਣ ੭.

ਦ੍ਰੋਣਿ. ਸੰ. ਦ੍ਰੌਣਾਯਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰੋਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਸ਼੍ਵੱਥਾਮਾ. "ਨਹਿ ਭੀਖਮ ਦ੍ਰੋਣ ਕ੍ਰਿਪਾ ਅਰੁ ਦ੍ਰੋਣਿ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਦੂਣ. "ਗਿਰਿ ਦ੍ਰੋਣੀ ਪਰ ਠਾਢਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਤੋਲ, ਜੋ ੧੨੮ ਸੇਰ ਕੱਚੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ.

ਦ੍ਰੋਣੀ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੋਣਿ.

ਦ੍ਰੋਨ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੋਣ.

ਦ੍ਰੋਪਤੀ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੌਪਦੀ. "ਜਿਉ ਪਕਰਿ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਦੁਸਟਾਂ ਆਨੀ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪)

ਦ੍ਰੋਪਦਸੁਤ. ਦ੍ਰੁਪਦ ਪੁਤ੍ਰ. ਧ੍ਰਿਸ਼੍ਟਦ੍ਯੁਮਨ। ੨ ਸ਼ਿਖੰਡੀ। ੩ ਦ੍ਰੁਪਦਸੁਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ—"ਸਿਮਰਨ ਦ੍ਰੋਪਦਸੁਤ ਉਧਰੀ." (ਗੋਂਡ ਨਾਮਦੇਵ) ਦ੍ਰੁਪਦ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ (ਦ੍ਰੌਪਦੀ) ਉੱਧਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ.

ਦ੍ਰੋਪਦੀ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੌਪਦੀ. "ਦ੍ਰੋਪਦੀ ਲਜਾ ਨਿਵਾਰਿ ਉਧਾਰਣ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਦ੍ਰੋੜ. ਦੇਖੋ, ਦੋੜ, ਦ੍ਰਵਿੜ ਅਤੇ ਦ੍ਰਾਵੜ.

ਦ੍ਰੌਣਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰੋਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਅਸ਼੍ਵੱਥਾਮਾ.

ਦ੍ਰੌਪਦੀ. ਦ੍ਰੁਪਦ ਰਾਜਾ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ, ਜੋ ਪੰਜਾਂ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ (ਵਹੁਟੀ) ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੁਪਦ.

ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਦ੍ਰੁਪਦ ਨੇ ਇੱਕ ਮੱਛਯੰਤ੍ਰ ਰਚਕੇ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਮਛ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਵੇਖਕੇ ਤੀਰ ਨਾਲ ਮੱਛੀ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿੰਨ੍ਹੇਗਾ, ਉਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਨੂੰ ਵਰੇਗਾ. ਅਰਜੁਨ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਤੀਰ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਫੁੰਡਿਆ ਅਰ ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਘਰ

ਪਹੁਚਿਆ. ਕੁੰਤੀ ਮਾਤਾ ਦੇ ਵਚਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਂ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਨੂੰ ਸਾਂਝੀ ਪਤਨੀ ਕਰਕੇ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਏ. ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤਿਵਿੰਧ੍ਯ, ਭੀਮਸੇਨ ਤੋਂ ਸੁਤਸੋਮ, ਅਰਜੁਨ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੁਤਕੀਰਤਿ, ਨਕੁਲ ਤੋਂ ਸ਼ਤਾਨੀਕ ਅਤੇ ਸਹਦੇਵ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੁਤਕਰਮਾ.

ਜਦ ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਨੇ ਜੂਏ ਵਿੱਚ ਸਭ ਰਾਜ ਹਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਤਦ ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਭੀ ਦਾਉ ਵਿੱਚ ਲਾਕੇ ਹਾਰੀ ਗਈ. ਦੁਰਯੋਧਨ ਨੇ ਦੁੱਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਮਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਮੰਗਵਾਈ ਅਰ ਨੰਗੀ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ. ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀਨਮਨਾ ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਆਰਾਧਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਨੰਗੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ. "ਕੱਪੜ ਕੋਟ ਉਸਰਿਅਨੁ ਥੱਕੇ ਦੂਤ ਨ ਪਾਰਵਸਾਂਦੀ." (ਭਾਗੁ)

ਦੇਖੋ, ਦੁੱਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਦੁਰਜੋਧਨ.

ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੇ ਹਿਮਾਲਯ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਗਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣ ਤ੍ਯਾਗੇ. ਦੇਵੀ ਭਾਗਵਤ ਦੇ ਨੌਮੇ ਸਕੰਧ ਦੇ ਸੋਲ੍ਹਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੀਤਾ ਹੀ ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਹੋ ਕੇ ਜਨਮੀ ਸੀ.

ਦ੍ਵ, ਦ੍ਵਾ ਵਿ—ਦ੍ਵਯ. ਦੋ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੋਵੇਂ. ਦੋਨੋ.

ਦ੍ਵਾਦਸ਼. ਵਿ—ਦੋ ਅਤੇ ਦਸ਼. ਬਾਰਾਂ—੧੨। ੨ ਦੇਖੋ, ਦੁਆਦਸ.

ਦ੍ਵਾਦਸ਼ ਅਕਰ, ਦ੍ਵਾਦਸ ਅੱਖਰ "੧ੳ ਸਿਤਿ ਨਾਮੁ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ।" ੨ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ—"ਓਨਮੋ ਭਗਵਤੇ ਵਾਸੁ ਦੇਵਾਯ."

ਦ੍ਵਾਦਸਸਿਲਾ, ਦ੍ਵਾਦਸਸੇਵਾ ਦੇਖੋ, ਦੁਆਦਸ ਸਿਲਾ, ਦੁਆਦਸ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਦੁਆਦਸ ਭੂਸਣ.

ਦ੍ਵਾਦਸ ਕਰਮ. ਦੇਖੋ, ਖਟਕਰਮਾਂ ਤੇ ਦੁਗਣੇ.

ਦ੍ਵਾਦਸਕੋਣ. ਵਿ—ਬਾਰਾਂ ਕੂਨਿਆਂ ਵਾਲਾ (dodecagon).

ਦ੍ਵਾਦਸਭੂਸਣ. ਦੇਖੋ, ਦੁਆਦਸ ਭੂਸਣ.

ਦ੍ਵਾਦਸ ਮਹਾਵਾਕ. ਦੇਖੋ, ਮਹਾਵਾਕ ੪.

ਦ੍ਵਾਦਸ ਮੁਦ੍ਰਾ. ਦੇਖੋ, ਦੁਆਦਸਿ ਮੁਦ੍ਰਾ.

ਦ੍ਵਾਦਸਰਵਿ. ਦੇਖੋ, ਬਾਰਾਂ ਸੂਰਜ.

ਦ੍ਵਾਦਸ਼ ਲੋਚਨ. ਬਾਰਾਂ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ ਖੜਾਨਨ, ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜਿਸ ਦੇ ਛੀ ਸਿਰ ਲਿਖੇ ਹਨ.

ਦ੍ਵਾਪਰ. ਦੇਖੋ, ਦੁਆਪਰ ਅਤੇ ਯੁਗ.

ਦ੍ਵਾਰ. ਦਰ. ਦਰਵਾਜ਼ਾ. "ਗਹਜੋ ਤੁਹਾਰੋ ਦ੍ਵਾਰ." (ਰਾਮਾਵ) ਦੇਖੋ, ਦੁਆਰ.

ਦ੍ਵਾਰਕਾ.[1] ਦੇਖੋ, ਦ੍ਵਾਰਾਵਤੀ. "ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਨਗਰੀ ਕਾਹੇ ਕੇ ਮਗੋਲ." (ਤਿਲੰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਦ੍ਵਾਰਕਾਦਾਸ. ਇੱਕ ਭੱਲਾ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ, ਜਿਸ ਨੇ ਭਾਈ ਗੜ੍ਹੀਏ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਬਕਾਲੇ ਪਹੁਚਕੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੁਤਾ ਦਾ ਤਿਲਕ ਦਿੱਤਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਮਹਾਦੇਵੀ ੨.

ਦ੍ਵਾਰਕਾਬ. ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਪਾਸ ਦਾ ਆਬ (ਸਮੁੰਦਰ). ਗੁਜਰਾਤ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਸਾਗਰ.

ਦ੍ਵਾਰਪ, ਦ੍ਵਾਰਪਾਲ ਦੇਖੋ, ਦੁਆਰਪਾਲ। ੨ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਕਾਲੀ ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਚਾਰ ਦ੍ਵਾਰਪਾਲ ਹਨ. ਪੂਰਵ ਗਣੇਸ਼, ਪਸ਼੍ਚਿਮ ਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰਪਾਲ, ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ ਵਟੁਕ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਯੋਗਿਨੀ.

ਦ੍ਵਾਰਵਤੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵਾਰਾਵਤੀ. ਦ੍ਵਾਰਕਾ.

ਦ੍ਵਾਰਵਤੀ ਨਾਇਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਦਾ ਨਾਇਕ, (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਕ੍ਰਿਸਨ ਭਗਵਾਨ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦ੍ਵਾਰਵਤੀ ਨਾਇਕਨਨਿ ਜਾਚਰ ਪਤਿ ਸਤ੍ਰੁ. (ਸਨਾਮਾ) ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੀ ਨਾਇਕਾ ਯਮੁਨਾ, ਉਸ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਘਾਹ, ਉਸ ਦੇ ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ, ਉਸ ਦਾ ਪਤਿ ਸ਼ੇਰ, ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਣ ਬੰਦੂਕ.

ਦ੍ਵਾਰਾ. ਦ੍ਵਾਰ। ੨ ਵ੍ਯ—ਜਰਿਅ਼ਹ ਸੇ. ਵਸੀਲੇ ਤੋਂ. "ਗੁਰੁ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਦੇਖੋ, ਮਹਾਦੇਵੀ ੨.

ਦ੍ਵਾਰਾਵਤੀ. ਬਹੁਤ ਦਰਵਾਜਿਆਂ ਵਾਲੀ ਨਗਰੀ। ੨ ਬੰਬਈ ਹਾਤੇ ਕਾਠੀਆਵਾੜ ਵਿੱਚ ਬੜੌਦਾ ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਪੁਰੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਸੱਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪੁਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਹ ਚਿਰ ਤੀਕ ਯਾਦਵਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਹੀ ਹੈ. ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪਿੱਛੋਂ ਸੱਤਵੇਂ ਦਿਨ ਦ੍ਵਾਰਾਵਤੀ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ. ਜੋ ਹੁਣ ਆਬਾਦੀ ਦੇਖੀਦੀ ਹੈ ਇਹ ਫੇਰ ਵਸੀ ਹੈ. ਦ੍ਵਾਰਾਵਤੀ ਬੜੌਦਾ ਸ਼ਹਰ ਤੋਂ ੨੨੦ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਵਡਾ ਮੰਦਿਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ "ਰਣਛੋੜ" ਨਾਮ ਦੀ ਕ੍ਰਿਸਨਮੂਰਤਿ ਹੈ.

ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਵਾਰਕਾ ਅਤੇ ਦ੍ਵਾਰਾਵਤੀ.

ਦ੍ਵਾਲ. ਦੇਖੋ, ਦੀਵਾਰ ਅਤੇ ਦੁਆਲ.

ਦ੍ਵਿ. ਵਿ—ਦੋ.

ਦ੍ਵਿਜ, ਦ੍ਵਿਜਨਮਾ ਦੇਖੋ, ਦਿਜ.

ਦ੍ਵਿਜਪਤਿ, ਦ੍ਵਿਜਰਾਜ ਦੇਖੋ, ਦਿਜਰਾਜ.

ਦ੍ਵਿਜਾਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਦ੍ਵਾਰਾ ਦੂਜਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰਿਯ ਵੈਸ਼੍ਯ। ੨ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਪੁਰਖ, ਜਿਸ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਕਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੩ ਆਂਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ। ੪ ਦੰਦ.

ਦ੍ਵਿਣਕ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਵ੍ਯਣੁਕ.

ਦ੍ਵਿਤੀਆ. ਦੇਖੋ, ਦੁਤੀਆ ੪.

ਦ੍ਵਿਤੀਯ. ਦੇਖੋ, ਦੁਤੀਅ.

ਦ੍ਵਿਧਾ. ਦੇਖੋ, ਦੁਧਾ ੨.

ਦ੍ਵਿਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋ ਨਾਲ ਪੀਣ ਵਾਲਾ (ਸੁੰਡ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਪੀਣ ਵਾਲਾ) ਹਾਥੀ.

[1] ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਭੀ ਹੈ.

ਦ੍ਵਿਪਅਰਿ. ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੈਰੀ. ਸ਼ੇਰ.

ਦ੍ਵਿਪਦ. ਵਿ—ਦੋ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਨੁੱਖ। ੩ ਪੰਛੀ। ੪ ਦੇਖੋ, ਦੁਪਦਾ.

ਦ੍ਵਿਪਨੀ. ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਫੌਜ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਦਜਧਨੀ.

ਦ੍ਵਿਪਰਿਪੁ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਵਿਪਅਰਿ.

ਦ੍ਵਿਪ ਰਿਪੁ ਧੁਨਿਨੀ. ਹਾਥੀ ਦੇ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ ਜੇਹੀ ਧੁਨਿ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਦਧਿਰਿਪੁ ਧਨਨੀ.

ਦ੍ਵਿਬਾਹੁ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੇ ਦੋ ਬਾਹਾਂ ਹੋਣ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਨੁੱਖ.

ਦ੍ਵਿਮੁਖ. ਵਿ—ਦੋ ਮੂਹਾਂ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਮੂੰਹਾਂ ਸੱਪ.

ਦ੍ਵਿਰਦ. ਹਾਥੀ. ਦੇਖੋ, ਦੁਰਦ.

ਦ੍ਵਿਰਾਗਮਨ. ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਆਉਣ ਦਾ ਕਰਮ. ਵਹੁਟੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਪਿੱਛੋਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਆਉਣਾ. ਮੁਕਲਾਵਾ.

ਦ੍ਵਿਵਿਦ. ਇੱਕ ਬਾਂਦਰ, ਜੋ ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰੀ ਸੀ। ੨ ਇੱਕ ਬਾਂਦਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਘੜਾ ਭੰਨ ਦਿੱਤਾ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ. ਇਹ ਨਰਕਾਸੁਰ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਸੀ.[1]

ਦ੍ਵੀਪ. ਦੇਖੋ, ਦੀਪ ੩.

ਦ੍ਵੀਪਨਿ, ਦ੍ਵੀਪਵਤੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਤ ਦ੍ਵੀਪ (ਦੀਪਾਂ) ਵਾਲੀ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦ੍ਵੇਸ, ਦ੍ਵੇਖ ਸੰ. ਦ੍ਵੇਸ਼—ਦ੍ਵੇਸ਼. ਧਾ—ਵੈਰ ਕਰਨਾ, ਈਰਖਾ ਕਰਨੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵੇਸ. ਦੁਸ਼ਮਨੀ. ਵੈਰ.

ਦ੍ਵੈ. ਸੰ. ਦ੍ਵਯ. ਵਿ—ਦੋ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦ੍ਵੌ. ਦੋਨੋ. ਦੋਵੇਂ.

ਦ੍ਵੈਸੀ, ਦ੍ਵੈਖੀ ਸੰ. ਦ੍ਵੇਸ਼ਿਨ੍. ਵਿ—ਦ੍ਵੇਸ (ਵਿਰੋਧ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੈਰੀ. ਦੁਸ਼ਮਨ.

ਦ੍ਵੈ ਘਟ ਆਠ. ਦੋ ਘੱਟ ਅੱਠ, ਅਰਥਾਤ ਛੀ. "ਦ੍ਵੈ ਘਟ ਆਠ ਰਥੀ ਬਲਵੰਡ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਦ੍ਵੈਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਪਰਾਏ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ. ਭੇਦਭਾਵ। ੩ ਦੁਵਿਧਾ. ਭ੍ਰਮ। ੪ ਬ੍ਰਹਮ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੋਰ ਵਸਤੁ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੫ ਬ੍ਰਹਮ ਅਤੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਮੰਨਣ ਦਾ ਭਾਵ. Duality.

ਦ੍ਵੈਤਵਾਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਸਿੱਧਾਂਤ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਜੁਦੇ ਮੰਨੀਏ. ਵੇਦਾਂਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦ੍ਵੈਤਵਾਦੀ ਹਨ। ੨ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਸ੍ਤੁ ਦੇ ਮੰਨਣ ਦਾ ਮਤ. Dualism.

ਦ੍ਵੈਤਵਾਦੀ. ਸੰ. द्वैतवादिन्. ਦ੍ਵੈਤਵਾਦ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ. ਜੀਵ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਦ੍ਵੈਤਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਆਚਾਰਯ ਮਾਧਵਾਚਾਰਯ ਨੇ ਵ੍ਯਾਸ ਦੇ ਵੇਦਾਂਤਸੂਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਭਾਸ਼੍ਯ ਰਚਕੇ ਜੀਵ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਸੂਤ੍ਰਾਂ ਪੁਰ ਭਾਸ਼੍ਯ ਲਿਖਕੇ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਯ ਨੇ ਅਦ੍ਵੈਤਵਾਦ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ.

ਦ੍ਵੈਧੀਭਾਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ. ਕਿਸੇ ਵਸ੍ਤੁ ਨੂੰ ਯਥਾਰਥ ਨਾ ਜਾਣਨ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਅੰਦਰ ਹੋਰ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਹੋਰ ਭਾਵ। ੩ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਗੁਣ ਦ੍ਵੈਧ. ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਮੰਤ੍ਰੀਆਂ, ਪ੍ਰਜਾ ਅਤੇ ਫੌਜ ਆਦਿਕ ਵਿੱਚ ਫੋਟਕ ਪਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕਰਮ.

ਦ੍ਵੈਪਾਯਣ, ਦ੍ਵੈਪਾਯਨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਵੀਪ-ਆਯਨ. ਵ੍ਯਾਸ. ਜਮੁਨਾ ਦੇ ਦ੍ਵੀਪ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਸਰ ੩ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ੪.

ਦ੍ਵੈਭੈਯਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ-ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ. ਦ੍ਵਿਤੀਯਭ੍ਰਾਤਾ. ਕੁੰਤੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਣ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਜਨਮਿਆ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਦੋ ਸਕੇ ਭਾਈ (ਭੀਮ ਅਤੇ ਅਰਜੁਨ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਦ੍ਵੈਮਾਤੁਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋ ਮਾਤਾ ਵਾਲਾ, ਗਣੇਸ਼. ਇਹ ਰਾਜਾ ਵਰੇਣ੍ਯ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਸਪਿਕਾ ਅਤੇ ਪਾਰਸ੍ਵ ਮੁਨਿ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀਪਵਤਸਲਾ ਕਰਕੇ ਪਾਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗਣੇਸ਼। ੨ ਜਰਾਸੰਧ ਦੇਖੋ, ਜਰਾਸੰਧ.

ਦ੍ਵੈਯਾ. ਵਿ—ਦੇਵੈਯਾ. ਦਾਤਾ. "ਦ੍ਵੈਯਾ ਰਾਜਤਾਜ ਕੇ ਵ੍ਰਿਧੈਯਾ ਸੁਖਸਾਜ ਕੇ ਰਖੈਯਾ ਦਾਸ ਲਾਜ ਕੇ ਕਰੈਯਾ ਕਵਿਕਾਜ ਕੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਦੁਵੈਯਾ.

ਦ੍ਵੰਦੀ. ਸੰ. द्वन्द्विन्. ਵਿ—ਦ੍ਵੰਦ੍ਵ (ਦੁੰਦ) ਯੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਮੁਕ਼ਾਬਲੇ ਦਾ। ੨ ਜੋੜੇ ਦਾ। ੩ ਫ਼ਿਸਾਦੀ. ਕਲਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਦ੍ਵੰਦ੍ਵ. ਦੇਖੋ, ਦੁੰਦ.

ਦ੍ਵੰਦ੍ਵੀ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਵੰਦੀ.

ਦ੍ਵ੍ਯਣੁ, ਦ੍ਵ੍ਯਣੁਕ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋ ਅਣੁ ਦਾ ਇਕੱਠ. ਦੇਖੋ, ਅਣੁ.

---

[1] ਦੇਖੋ, ਵਿਸਨੁ ਪੁਰਾਣ ਅੰਸ਼ ੫, ਅ: ੩੬ ਅਤੇ ਭਾਗਵਤ ਸਕੰਧ ੧੦, ਅ: ੬੭.

ਧ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦਾ ਚੌਵੀਹਵਾਂ ਅੱਖਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਅਸਥਾਨ ਦੰਦ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨ। ੩ ਧਰਮ। ੪ ਕੁਬੇਰ। ੫ ਬ੍ਰਹਮਾ.

ਧਉ } **ਧਉਂ** ਹਿੰ. ਵ੍ਯ—ਧੌ. ਧੌਂ. ਨਾ ਜਾਣੀਏ. ਕੌਣ ਜਾਣੇ. "ਤੁਮਰੀ ਧਉ ਕਹਾ ਗਤਿ ਹ੍ਵੈ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਯ. ਅਥਵਾ. ਜਾਂ। ੩ ਕ੍ਯਾ. ਕੀ। ੪ ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਤੋਂ. ਸੇ. "ਭਰਮ ਅੰਧੇਰ ਮੋਹਿਓ ਕਤ ਧਉਂ?" (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) ਭ੍ਰਮ ਰੂਪ ਹਨੇਰੇ ਨਾਲ ਕਿੱਥੋਂ ਗੁਮਰਾਹ ਹੋ ਗਿਆ?

ਧਉਣ } **ਧਉਨ** ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਰਦਨ. ਗ੍ਰੀਵਾ। ੨ ਅਰਧ ਮਣ. ਅੱਧਾ ਮਣ. ਵੀਹ ਸੇਰ। ੩ ਬਾਰ੍ਹੀ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. "ਧਉਣ ਮੁਰਾਰੀ ਗੁਰਸਰਣਾਈ." (ਭਾਗੁ)

ਧਉਲ ਅਥਵਾ ਧਉਲੁ. ਸੰ. ਧਵਲ. ਵਿ—ਚਿੱਟਾ. ਉਜਲਾ। ੨ ਨਿਰਮਲ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੱਟਾ ਬੈਲ, ਜੋ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਚੁੱਕੀ ਖਲੋਤਾ ਹੈ. "ਵਰਤਿਆ ਪਾਪ ਜਗਤ੍ਰ ਤੇ, ਧਉਲ ਉਡੀਣਾ ਨਿਸਿਦਿਨ ਰੋਆ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ। ੪ ਹਿਮਾਲਯ। ੫ ਚਿੱਟਾ ਮੰਦਿਰ. "ਚੜ੍ਹੀ ਸਭ ਸੁਭ੍ਰ ਧਉਲ ਉਤਾਲ." (ਰਾਮਾਵ) "ਇਤਨੋ ਸੁਖ ਨਾ ਹਰਿਧਉਲਨ ਕੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਇਤਨਾ ਆਨੰਦ ਹਰਿ (ਸੁਵਰਣ) ਮੰਦਿਰਾਂ ਦਾ ਭੀ ਨਹੀਂ। ੬ ਕੈਲਾਸ਼। ੭ ਧੱਫਾ. ਚਪੇੜ. ਦੇਖੋ, ਧੌਲ੍ਹ.

ਧਉਲਹਰ } **ਧਉਲਰ** ਸੰ. ਧਵਲਗ੍ਰਿਹ ਅਥਵਾ ਧਵਲ ਹਮੰਜ਼. ਚਿੱਟੇ ਰਾਜਮੰਦਿਰ ਅਤੇ ਸਫ਼ੇਦ ਘਰ. "ਕਿਤਹੀ ਕਾਮ ਨ ਧਉਲਹਰ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਬਿਸਰਾਏ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਧਉਲਰੀ. ਹਿਮਾਲਯ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਧਵਲਾ. ਗੌਰੀ. ਦੁਰਗਾ। ੨ ਵਿ—ਧਉਲਰ ਵਾਲਾ.

ਧਉਲਾ. ਵਿ—ਧਵਲ. ਚਿੱਟਾ. "ਪੁੰਡਰ ਕੇਸ ਕੁਸਮ ਤੇ ਧਉਲੇ." (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ) "ਮਹਾਦੇਉ ਧਉਲੇ ਬਲਦ ਚੜਿਆ ਆਵਤ ਦੇਖਿਆ ਥਾ." (ਗੌਂਡ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਦੇਖੋ, ਧੌਲਾ ੨.

ਧਉਲਾਲੀ. ਧਵਲ-ਵਾਲੀ. ਚਿੱਟੇ ਬੈਲ ਵਾਲੀ। ੨ ਸਫ਼ੇਦ ਪਹਾੜ ਵਾਲੀ. ਧਵਲਗਿਰਿ ਵਾਲੀ. ਪਾਰਵਤੀ. ਦੁਰਗਾ.

ਧਉਲੀ. ਵਿ—ਧਵਲ. ਚਿੱਟੀ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਧੌਲਿਆਂ (ਚਿੱਟੇ ਰੋਮਾਂ ਦੇ) ਹੁੰਦਿਆਂ. ਧਵਲੀਂ. "ਕਾਲੀਂ ਜਿਨ੍ਹੀ ਨ ਰਾਵਿਆ, ਧਉਲੀ ਰਾਵੈ ਕੋਇ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਧਉਲੁ. ਦੇਖੋ, ਧਉਲ.

ਧਈ. ਧਾਈ. ਦੌੜੀ. ਨੱਠੀ.

ਧਏ. ਧਾਏ. ਦੌੜੇ. "ਧਏ ਸਾਮੁਹੇ ਵੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨)

ਧਸਕਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਹਿਠਾਹਾਂ ਗਡ ਜਾਣਾ. ਧਸਣਾ. "ਧੌਸਾ ਕੀ ਧੁੰਕਾਰ ਸੁਨ ਧਰਾ ਧਸਕਤ ਹੈ." (ਕਵਿ ੫੨)

ਧਸਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਸ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਗਡਣ. ਖੁਭਣ. ਦਲਦਲ.

ਧਸਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਖੁਭਣਾ. ਗਡਣਾ. ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ. ਪੈਠਨਾ.

ਧਸਤ. ਧਸਦਾ ਹੈ. ਗਡਦਾ ਹੈ.

ਧਸਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਗਡਾਉਂਣਾ. ਖੁਭਾਉਣਾ.

ਧਹਾਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਮਕਾ. ਧਮਾਕਾ. ਧਮ ਸ਼ਬਦ.

ਧਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੜਕਾ. ਦਿਲ ਦੇ ਧੜਕਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਧਕਧਕ } **ਧਕਧਕਾ** } **ਧਕਧਕੀ** ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਹਿਲ. ਧੜਕਾ. ਦਿਲ ਦਾ ਖਟਕਾ. ਹੌਲਦਿਲੀ. "ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਚੂਕੇ ਧਕਧਕੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੪)

ਧਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਕੇਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਧੱਕਾ. "ਜਾ ਬਖਸੇ ਤਾ ਧਕਾ ਨਹੀਂ." (ਵਾਰ ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ਜਦ ਵਾਹਗੁਰੂ ਬਖ਼ਸ਼ਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ ਧੱਕੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ. "ਭਾਵੈ ਧੀਰਕ ਭਾਵੈ ਧਕੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ਜ਼ੋਰਾਵਰੀ. ਸੀਨਾਜ਼ੋਰੀ.

ਧਕਾਧਕੀ } **ਧਕਾਧੀਕ** ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੱਕੇਬਾਜ਼ੀ. ਕਸ਼ਮਕਸ਼. ਰੇਲਪੇਲ. "ਧਕਾਧਕੀ ਧੱਕੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਧਕੇਲਣਾ } **ਧਕੇਲਨਾ** ਕ੍ਰਿ—ਧੱਕਾ ਦੇਣਾ. ਠੇਲਣਾ.

ਧੱਕਾ. ਦੇਖੋ, ਧਕਾ.

ਧੱਖ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੂੰ ਦਾ ਬੱਚਾ. ਛੋਟੀ ਜੂੰ. ਯੂਕਾ ਦਾ ਅੰਡਾ.

ਧਗ. ਦੇਖੋ, ਧੱਗ.

ਧਗੜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਰਹਿੰਤ-ਧਵ (ਪਤੀ). ਨਿੰਦਿਤ ਧਵ. ਜਾਰ. ਉਪਪਤਿ.

ਧੱਗ. ਸੰ. ਢੱਕਾ—ਢੱਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਡਾ ਨਗਾਰਾ. ਨੌਬਤ. "ਜੁੱਟੇ ਵੀਰ ਜੁਝਾਰੇ ਧੱਗਾਂ ਵੱਜੀਆਂ." (ਰਾਮਾਵ)

ਧਙਾਣਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਿੰਗੋਜ਼ੋਰੀ. ਧੱਕੇਬਾਜ਼ੀ. ਦੇਖੋ, ਧਿਙਾਣਾ.

ਧਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧ੍ਵਜ. ਧੁਜਾ। ੨ ਲੀਰ. ਟੱਲੀ. "ਪਾੜਿ ਪਟੋਲਾ ਧਜ ਕਰੀ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੩ ਲੰਮੀ ਅਤੇ ਪਤਲੀ ਲਕੜੀ। ੪ ਠਾਟ. ਸਜਾਵਟ.

ਧਜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧ੍ਵਜ. ਧੁਜਾ. ਨਿਸ਼ਾਨ. "ਸਿਖਰਿ ਧਜਾ ਫਹਿਰਾਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਘਟਾ } ਸੰ. ਢੱਟਾ. ਸਾਨ੍ਹ. ਸਾਂਡ. "ਘਟੇ ਖੋਰੂ ਕਰਿ ਗਏ." (ਮ: ੧
ਘੱਟਾ } ਬੰਨੋ)

ਘਣ. ਡਿੰਗ. ਵਹੁਟੀ. ਪਤਨੀ. ਸੰ. ਧਨਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਧਨ ੫। ੨ ਸੰ. ਧਨੁ. ਚਾਪ. ਕਮਾਣ. "ਬਾਣਹਿ ਤਾਣ ਧਣੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਧਣਕ } ਸੰ. ਧਨੁਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਕਮਾਣ. ਤੀਰ ਫੈਂਕਣ ਦਾ ਅਸਤ੍ਰ.
ਧਣਖ } "ਗਗਨੰਤਰਿ ਧਣਖੁ ਚੜਾਇਆ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)
ਧਣਖੁ } "ਧਣਖੁ ਚੜਾਇਓਓ ਸਤਿ ਦਾ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਧਣੀ. ਵਿ—ਧਨੀ. ਧਨਵਾਨ। ੨ ਸਿੰਧੀ ਅਤੇ ਡਿੰਗਲ. ਮਾਲਿਕ. ਸ੍ਵਾਮੀ. "ਸਗਲ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕੋ ਧਣੀ ਕਹੀਜੈ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੩ ਪਤੀ. ਭਰਤਾ. "ਧਣੀ ਵਿਹੂਣਾ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ ਭਾਹੀ ਸੇਤੀ ਜਾਲੇ." (ਸਵਾ ਮ: ੫)

ਧਣੀਆ. ਦੇਖੋ, ਧਨੀਆ.

ਧਣੀਐ. ਧਨੀ (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਹੈ. "ਵਡਾ ਹੈ ਸਭਨਾ ਦਾ ਧਣੀਐ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੨ ਧਣੀ (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਨੇ। ੩ ਧਣੀ ਨੂੰ.

ਧਤ. ਸੰਗਯਾ—ਧ੍ਰਿਤ. ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਬੁਰੀ ਆਦਤ. ਭੈੜੀ ਵਾਦੀ. ਕੁਟੇਵ। ੨ ਵ੍ਯ—ਦੁਰਕਾਰਨ ਦਾ ਸ਼ਬਦ। ੩ ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਸ਼ਬਦ.

ਧਤੂਰਾ. ਸੰ. ਧੱਤੂਰ ਅਤੇ ਧੁਸ੍ਤੂਰ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਜ਼ਹਰੀਲਾ ਪੌਧਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਸੈਲੇ ਗੋਲ ਫਲ ਕੰਡੇਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. L. Datura Alba. ਅੰ. Thorn-apple. ਵੈਦ੍ਯ ਧਤੂਰੇ ਨੂੰ ਦਮੇ ਆਦਿ ਕਈ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. ਠਗ ਲੋਕ ਧਤੂਰੇ ਦੇ ਬੀਜ ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਧਨ ਠਗਣ ਲਈ ਖੁਵਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਸ਼ੈਵ ਲੋਗ ਧਤੂਰੇ ਦੇ ਫੁੱਲ ਸ਼ਿਵ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹਾਕੇ ਮਨਕਾਮਨਾ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਹਨ—ਕਨਕ, ਮਦਨ, ਸ਼ਿਵਸ਼ੇਖਰ, ਖਲ, ਕੰਟਕਫਲ, ਸ਼ਿਵਪ੍ਰਿਯ.

ਧਤੂਰਾ ਗਰਮ ਖੁਸ਼ਕ ਅਤੇ ਦਿਲ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪੁਚਾਣ ਵਾਲਾ ਹੈ.

ਧਧਕ. ਸੰਗਯਾ—ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਆਦਿ ਦੀ ਧੁਨਿ. ਧਮਕ। ੨ ਅਗਨਿ ਦੀ ਲਾਟਾ ਦੀ ਧੁਨਿ.

ਧਧਕਾਰ. ਸੰਗਯਾ- ਧਮਾਕਾ. ਧਧ ਧਧ ਧੁਨਿ। ੨ ਧਿੱਕਾਰ. ਲਾਨਤ. ਫਿਟਕਾਰ.

ਧਧਾ. ਧ ਅੱਖਰ. "ਧਧਾ, ਧੂਰਿ ਪੁਨੀਤ ਤੇਰੇ ਜਨੂਆ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਧ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ. ਧਕਾਰ.

ਧਧੇਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਰਾਜਪੂਤ ਜਾਤਿ. "ਮਘੇਲੇ ਧਧੇਲੇ ਬੁੰਦੇਲੇ ਚੰਦੇਲੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੨੦)

ਧਨ. ਸੰ. ਧਨ੍. ਧਾ—ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ, ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ, ਫਲਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦੌਲਤ. "ਧਨ ਦਾਰਾ ਸੰਪਤਿ ਸਗਲ." (ਸ: ਮ: ੯) ੩ ਪਜਾਰੀ ਵਸ੍ਤੂ। ੪ ਸੰਪੱਤਿ. ਵਿਭੂਤੀ। ੫ ਸੰ. ਧਨਿਕਾ. ਜੁਆਨ ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਧਨ ਪਿਰੁ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੬ ਭਾਵ—ਰੂਹ. "ਸਾ ਧਨ ਪਕੜੀ ਏਕ ਜਨਾ." (ਗਉ ਮ: ੧) ੭ ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਹ. "ਜਾ ਸਾਥੀ ਉਠੀ ਚਲਿਆ ਤਾ ਧਨ ਖਾਕੂ ਰਾਲਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਪ੍ਰਿਉ ਦੇ ਧਨਹਿ ਦਿਲਾਸਾ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਪ੍ਰਿਯ (ਪਤਿ) ਤੋਂ ਭਾਵ ਜੀਵਾਤਮਾ ਅਤੇ ਧਨ ਤੋਂ ਦੇਹ ਹੈ। ੮ ਸੰ. ਧਨ੍ਯ. ਵਿ—ਸਲਾਹੁਣ ਯੋਗ੍ਯ. "ਧਨ ਓਹੁ ਮਸਤਕ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੯ ਵ੍ਯ—ਵਾਹ! ਖ਼ੂਬ! "ਪਿਰ ਵਾਤੜੀ ਨ ਪੁਛਈ, ਧਨ ਸੋਹਾਗਣਿ ਨਾਉ!" (ਸ. ਫਰੀਦ) ੧੦ ਦੇਖੋ, ਧਨੁ ੪। ੧੧ ਧ੍ਵੰਸਨ (ਨਾਸ਼ ਕਰਨ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਧਨ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਨਾਮ ਮ੍ਰਿਗਨ ਸਬ ਕਹਿ ਧਨ ਸਬਦ ਉਚਾਰੀਐ." (ਸਨਾਮਾ) ਮ੍ਰਿਗ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਖੜਗ। ੧੨ ਨਿਧਨ (ਵਿਨਾਸ਼) ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਭੀ ਧਨ ਸ਼ਬਦ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ.

ਧਨਸੱਤ. ਸੰ. ਸ਼ਤਧਨ੍ਵਾ. "ਧਨਸੱਤ ਕੀ ਜਾਂ ਹਿਤ ਦੇਹ ਗਈ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਸਤਧਨ੍ਵਾ.

ਧਨਹਰ } ਵਿ—ਧਨ ਚੁਰਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਚੋਰ. ਠਗ.
ਧਨਹਰਤਾ } (ਸਨਾਮਾ)

ਧਨਹਿ. ਧਨ ਹਿਤ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਜੈਸੇ ਅਪਨੇ ਧਨਹਿ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਰਨ ਮਾਂਡੈ." (ਬਸੰ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਧਨ ਨੂੰ.

ਧਨਹੀਨ. ਵਿ—ਧਨ ਰਹਿਤ. ਕੰਗਾਲ. ਨਿਰਧਨ.

ਧਨਕ } ਸੰ. ਧਨੁਸ. ਸੰਗਯਾ—ਕਮਾਣ. ਚਾਪ. "ਤਿਨਿ ਬਿਨ ਬਾਣੈ
ਧਨਖ } ਧਨਖੁ ਚਢਾਈਐ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)
ਧਨਖੁ }

ਧਨਜ. ਦੇਖੋ, ਧਨੁਜ.

ਧਨਠੀ. ਸੰ. ਧਨਿਸ੍ਠ. ਵਿ—ਧਨਵਾਨ. ਦੌਲਤਮੰਦ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਨਟ ਅਖਾੜੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ. "ਆਪਨ ਹ੍ਵੈ ਧਨਠੀ ਭਗਵਾਨ ਤਿਹੋ ਪਹਿ ਤੇ ਬਹੁ ਨਾਚ ਨਚਾਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਧਨ ਤ੍ਰਯੋਦਸ਼ੀ. ਕੱਤਕ ਬਦੀ ੧੩. ਇਸ ਤਿਥਿ ਤੋਂ ਲੱਛਮੀ ਦਾ ਪੂਜਨ ਆਰੰਭ ਹੋ ਕੇ ਚੌਦੇ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਹੋਂਦਾ ਹੈ.

ਧਨਦ. ਵਿ—ਧਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਉਦਾਰ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਚੀ ਕੁਬੇਰ। ੩ ਖ਼ਜ਼ਾਨਚੀ. ਕੋਸ਼ਪਾਲ। ੪ ਰਾਜਾ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ.

ਧਨਧਨੀ. ਵਿ—ਧਨੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਹਾ ਧਨੀ. "ਤੁਮ ਧਨਧਨੀ ਉਦਾਰ ਤਿਆਗੀ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ)

ਧਨਧਾਨ. ਧਨ ਅਤੇ ਅੰਨ. ਨਕ਼ਦੀ ਅਤੇ ਖਾਨ ਪਾਨ ਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ.

ਧਨਧਾਮ. ਧਨ ਅਤੇ ਘਰ। ੨ ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਖ਼ਾਨਦਾਨ.

ਧਨਨੀ. ਸੰ. ਧਨ੍ਵਿਨ੍—ਧਨ੍ਵੀ. ਵਿ—ਧਨੁਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਪਾਸ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਧਨੁਸ਼ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਨਪਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਕੁਬੇਰ। ੨ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ। ੩ ਦੌਲਤਮੰਦ। ੪ ਰਾਜਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਧਨਪਿਰੁ.

ਧਨਪਾਤੀ } ਸੰਗਯਾ—ਧਨੀ. ਧਨਵਾਨ. ਦੌਲਤਮੰਦ. ਧਨਪਤਿ.
ਧਨਪਾਤ੍ਰ } "ਧਨਪਾਤੀ ਵਡ ਭੂਮੀਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੨ ਕੁਬੇਰ. "ਧਨਪਾਤੀ ਜਾਨੁਕ ਪੁਰਹੂਤਾ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਧਨਪਾਲ. ਵਿ—ਧਨ ਦਾ ਰਾਖਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕੁਬੇਰ.

ਧਨਪਿਰੁ. ਧਨਿਕਾ (ਦੁਲਹਨ) ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਯ (ਦੁਲਹਾ). ਲਾੜੀ ਲਾੜਾ. ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਪਤਿ. "ਧਨ ਪਿਰੁ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ ਬਹਨਿ ਇਕਠੇ ਹੋਇ। ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀ ਧਨ ਪਿਰੁ ਕਹੀਐ ਸੋਇ." (ਮ: ੩, ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਧਨਭਾਗ. ਧਨਿਕਾ (ਦੁਲਹਨ) ਦਾ ਭਾਗਯ, ਸੁਹਾਗ। ੨ ਧਨਯ ਭਾਗ. ਉੱਤਮ ਭਾਗਯ. ਖ਼ੁਸ਼ਕ਼ਿਸਮਤੀ.

ਧਨਰਪਾਨ. ਦੇਖੋ, ਧਨੁਰਪਾਣਿ. "ਧਨਰਪਾਨ ਧ੍ਰਿਤਮਾਨ ਧਰਾਧਰ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦)

ਧਨਵਾਨ. ਵਿ—ਧਨਵਾਲਾ. ਧਨੀ. ਦੌਲਤਮੰਦ.

ਧਨਵੰਤ, ਧਨਵੰਤਾ ਵਿ—ਧਨਵਾਨ. ਦੌਲਤਮੰਦ. "ਧਨਵੰਤ ਨਾਮ ਕੇ ਵਣਜਾਰੇ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਧਨਵੰਤਾ ਇਵਹੀ ਕਹੈ ਅਵਰੀ ਧਨ ਕਉ ਜਾਉ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) "ਪ੍ਰਭੁ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਸੇ ਧਨਵੰਤੇ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਧਨਵੰਤੀ. ਵਿ—ਧਨਜਤਾ ਵਾਲੀ. ਧੰਨਤਾ ਯੋਗਯ. "ਧਨਾਸਰੀ ਧਨਵੰਤੀ ਜਾਣੀਐ, ਭਾਈ! ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ." (ਸਵਾ ਮ: ੩) ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਧਨਵੰਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸਣ ਨੂੰ ਸੰਗਜਾ ਮੰਨਕੇ ਇੱਕ ਰਾਗਿਣੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਗੂਜਰਿ ਅਰੁ ਕਮਾਚ ਧਨਵੰਤੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਧਨ ਵਾਲੀ. ਜਿਸ ਪਾਸ ਦੌਲਤ ਹੈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਗੰਗਾ ਮਾਤਾ.

ਧਨਾ. ਸੰ. ਧਨਿਕਾ. ਸੰਗਜਾ—ਜੁਆਨ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੨ ਭਾਵ—ਰੂਹ. "ਭੀਤਰਿ ਬੈਠੀ ਸਾ ਧਨਾ." (ਗਉ ਮ: ੧)

ਧਨਾਸ. ਸੰਗਜਾ—ਧਨਾਸ਼ਾ. ਧਨ ਦੀ ਆਸ. "ਦੇਸ ਬਿਦੇਸ ਧਨਾਸ ਕਲੋਲਹਿ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੬੬)

ਧਨਾਸਰੀ. ਸੰ. ਧਨਾਸ਼੍ਰੀ. ਇਹ ਕਾਫੀਠਾਟ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ. ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਭੀਮਪਲਾਸੀ ਦਾ ਅੰਗ ਹੈ, ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵੀ ਅਤੇ ਮੁਲਤਾਨੀ ਦੀ ਰੰਗਤ ਹੈ. ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਧੈਵਤ ਦੁਰਬਲ ਹੈ. ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਗਾਂਧਾਰ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਹੈ. ਪੰਚਮ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਹੈ. ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ. ਸੜਜ ਗਾਂਧਾਰ ਪੰਚਮ ਨਿਸ਼ਾਦ ਸ਼ੁੱਧ, ਰਿਸ਼ਭ ਧੈਵਤ ਕੋਮਲ, ਮੱਧਮ ਤੀਵ੍ਰ ਹੈ.

ਆਰੋਹੀ—ਸ ਰਾ ਗ ਮੀ ਪ ਧਾ ਨ.

ਅਵਰੋਹੀ—ਨ ਧਾ ਪ ਮੀ ਗ ਰਾ ਧ.

ਕਈਆਂ ਨੇ ਸੜਜ ਰਿਸ਼ਭ ਪੰਚਮ ਧੈਵਤ ਸ਼ੁੱਧ ਅਤੇ ਗਾਂਧਾਰ ਮੱਧਮ, ਨਿਸ਼ਾਦ ਕੋਮਲ ਮੰਨੇ ਹਨ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਧਨਾਸਰੀ ਦਾ ਨੰਬਰ ਦਸਵਾਂ ਹੈ।

੨ ਸੰ. ਧਨੈਸ਼੍ਵਰਯੰ. ਧਨ ਅਤੇ ਵਿਭੂਤੀ. "ਧਨਾਸਰੀ ਧਨਵੰਤੀ ਜਾਣੀਐ ਭਾਈ, ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ." (ਸਵਾ ਮ: ੩) ਧਨਵੰਤਾਂ ਦਾ ਧਨ ਐਸ਼੍ਵਰਯ ਤਾਂ ਠੀਕ ਹੈ, ਜੇ ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ.

ਧਨਾਢ, ਧਨਾਢਿ, ਧਨਾਢਜ ਵਿ—ਮਾਲਦਾਰ. ਦੌਲਤਮੰਦ. "ਧਨਾਢਿ ਆਢਿ ਭੰਡਾਰ ਹਰਿਨਿਧਿ, ਹੋਤ ਜਿਨਾ ਨ ਚੀਰ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੫) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਓਢਣ ਨੂੰ ਵਸਤ੍ਰ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਓਹ ਹਰਿਨਿਧਿ ਦਾ ਭਾਂਡਾਰ ਪਾਕੇ ਧਨਵਾਨਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਹੋ ਗਏ.

ਧਨਾਂਧ. ਵਿ—ਧਨ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹਾ. ਦੌਲਤ ਦੇ ਅਹੰਕਾਰ ਵਾਲਾ.

ਧਨਾਧਿਪ, ਧਨਾਧਜਬ ਸੰਗਜਾ—ਕੁਬੇਰ। ੨ ਖ਼ਜ਼ਾਨਚੀ। ੩ ਦੌਲਤ ਮੰਦ, ਧਨ ਦਾ ਮਾਲਿਕ.

ਧਨਾਰਥੀ. ਸੰ. धनार्थिन्—ਵਿ—ਧਨ ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ. ਧਨ ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ.

ਧਨਿ. ਦੇਖੋ, ਧਨੀ। ੨ ਸੰ. ਧਨਯ. ਵਿ—ਸਲਾਹੁਣ ਲਾਇਕ. ਵਡਾਈ ਯੋਗਯ. "ਧਨਿ ਧਨਿ ਸਤਿਗੁਰੁ ਅਮਰਦਾਸੁ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੩ ਧਨ ਨਾਲ. ਧਨ ਤੋਂ. "ਬਿਖਿਆ ਕੈ ਧਨਿ ਸਦਾ ਦੁਖ ਹੋਇ." (ਧਨਾ ਮ: ੩)

ਧਨੀ. ਸੰ. धनिन्. ਵਿ—ਧਨ ਵਾਲਾ. ਦੌਲਤਮੰਦ. ਧਨਿਕ। ੨ ਦੇਖੋ, ਧਣੀ.

ਧਨੀਆ. ਸੰ. ਧਾਨਕ ਅਥਵਾ ਧਨਜਾਕ. L. Coriandrum Sativum. ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਪੌਧਾ, ਜੋ ਸਿਆਲ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੇ ਫਲ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਮਸਾਲੇ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੇ ਹਰੇ ਪੱਤੇ ਚਟਨੀ ਅਤੇ ਤਰਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਵੈਦਜਕ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਸਰਦ ਤਰ ਹੈ. ਧਨੀਏ ਦਾ ਤੇਲ ਭੀ ਬਹੁਤ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ। ੨ ਕਮਾਲ ਦੀ ਵਹੁਟੀ, ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਨੂੰਹ. "ਮੇਰੀ ਬਹੁਰੀਆ ਕੋ ਧਨੀਆ ਨਾਉ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਧਨੀਤਾ. ਵਿ—ਧਨਪਾਤ੍ਰ. ਧਨਪਤਿ. ਦੌਲਤਮੰਦ. "ਸੂਮੁ ਕਰਤੇ ਦਮ ਆਢ ਕਉ, ਤੇ ਗਨੀ ਧਨੀਤਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਧਨੁ. ਵਿ—ਧਨਯ. ਪੁਨਜਵਾਨ। ੨ ਸਲਾਹੁਣ ਲਾਇਕ. ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਯੋਗਯ. "ਧਨੁ ਵਾਪਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਜਿਨਾ ਨਾਮਧਨ ਖਟਿਆ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) "ਧਨੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋ ਪਰਵਾਣ ਹੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੩ ਸੰ. ਧਨ. ਸੰਗਜਾ—ਦੌਲਤ. "ਧਨੁ ਸੰਚਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਵਖਰੁ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੪ ਸੰ. ਕਮਾਣ. ਧਨੁਖ. ਚਾਪ. "ਜਬ ਧਨੁ ਧਰਕਰ ਧਾਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੫ ਜਜੋਤਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਨੌਮੀ ਰਾਸ਼ੀ। ੬ ਦੇਖੋ, ਧਨ.

ਧਨੁਸ. ਸੰ. धनुस् ਅਤੇ धनुष्. ਸੰਗਜਾ—ਕਮਾਣ. ਚਾਪ ਸ਼ਰਾਸਨ. ਕੋਦੰਡ। ੨ ਚਾਰ ਹੱਥ ਦੀ ਲੰਬਾਈ. ਦੋ ਗਜ਼ ਭਰ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਕਜੋਂਕਿ ਧਨੁਖ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਚਾਰ ਹੱਥ ਦੀ ਹੋਯਾ ਕਰਦੀ ਹੈ. "ਧਨੁਸ ਧਨੁਸ ਪਰ ਸੁਰ ਬੈਠਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਚਾਰ ਚਾਰ ਹੱਥ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਦੇਵਤੇ ਬੈਠਾਏ.

ਧਨੁਮਰ. ਧਨੁਖ ਅਤੇ ਤੀਰ। ੨ ਸੰ. ध्वंस—ਧ੍ਰਸੂ. ਵਿ—ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਨਾਮ ਮ੍ਰਿਗਨ ਸਭ ਕਹਿ ਧਨੁਮਰ ਉੱਚਾਰੀਐ." (ਸਨਾਮਾ) ਮ੍ਰਿਗਧ੍ਵੰਸੀ ਖੜਗ.

ਧਨੁਹੀ. ਸੰਗਜਾ—ਛੋਟਾ ਧਨੁਸ਼. ਕਮਾਨਚਾ.

ਧਨੁਕ, ਧਨੁਖ ਸੰ. ਧਨੁਸ੍ ਅਤੇ ਧਨੁਸ਼ਕ. ਸੰਗਜਾ—ਕਮਾਣ. ਚਾਪ. ਇਹ ਬਾਂਸ ਤੋਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਧਨੁਖਅਰਦਨ. ਸੰ. ਧਨੁਸ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਅਰਧਚੰਦ੍ਰ ਵਾਣ ਨਾਲ ਧਨੁਸ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਧਨੁਖਸੁਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨੁਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਧਨੁਜ.

ਧਨੁਖ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਮੁਹਿੰਮ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ. ਜੰਗ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ. ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਚਿੱਲਾ ਉਤਾਰਕੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਧਨੁਸ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਦਰਬਾਰੀ ਉੱਠਕੇ ਚਿੱਲਾ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦਾ, ਉਹ ਸੈਨਾਪਤੀ ਥਾਪਕੇ ਗ਼ਨੀਮ ਪੁਰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ.

ਧਨੁਖਾਗ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨੁਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜੋ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਤੀਰ. "ਬਿਸਿਖ ਬਾਨ ਧਨੁਖਾਗ੍ਰ ਭਨ." (ਸਨਾਮਾ)

ਧਨੁਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨੁਸ਼ ਤੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਜੋ ਵੈਰੀ ਤੇ ਜਾਵੇ, ਤੀਰ. ਧਨੁਖਸੁਤ. "ਦੀਨੋ ਧਨੁਜ ਚਲਾਇ, ਧਨੁਖ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸਾਧਕਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੭੫) "ਬਿਸਿਖ ਬਾਣ ਸਰ ਧਨੁਜ ਭਨ." (ਸਨਾਮਾ)

ਧਨੁਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨੁ (ਕਮਾਣ) ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਨੁਰਦ੍ਰੁਮ. ਸੰ. ਧਨੁਦ੍ਰੁਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਂਸ, ਜਿਸ ਦੀ ਲੱਕੜ ਤੋਂ ਧਨੁਸ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਧਨੁਰਧਰ. ਸੰ. धनुर्धर. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨੁਸ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ. ਧਨੁਖਧਾਰੀ.

ਧਨੁਰਪਾਣਿ, ਧਨੁਰਪਾਨਿ ਵਿ—ਧਨੁਸਪਾਣਿ. ਧਨੁਸ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨੁਧੰਰ ਪੁਰਖ. ਤੀਰੰਦਾਜ਼.

ਧਨੁਰਵਾਤ. ਦੇਖੋ, ਧੁਣਖਵਾਉ.

ਧਨੁਰਵੇਦ. ਸੰ. ਧਨੁਰਵੇਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਜੁਰਵੇਦ ਦਾ ਉਪਵੇਦ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਨੁਸ ਆਦਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਵਿਦ੍ਯਾ ਹੈ. ਧਨੁਰਵੇਦ ਦੇ ਪੰਜ ਪਾਦ ਹਨ.

੧ ਯੰਤ੍ਰਮੁਕ੍ਤ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ. ਉਹ ਸ਼ਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਕਲ (ਮਸ਼ੀਨ) ਨਾਲ ਚਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੈਸੇ—ਤੀਰ ਗੁਲੇਲਾ ਆਦਿ.

੨ ਅਮੁਕ੍ਤ ਸ਼ਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਚਲਾਉਣ ਵੇਲੇ ਹੱਥੋਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡੇ ਜਾਂਦੇ, ਜੈਸੇ—ਖੜਗ ਕਟਾਰ ਆਦਿ.

੩ ਪਾਣਿਮੁਕ੍ਤ, ਜੋ ਹੱਥ ਦੇ ਬਲ ਦ੍ਵਾਰਾ ਫੈਂਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੈਸੇ—ਚਕ੍ਰ.

੪ ਸੰਧਾਰਿਤਮੁਕ੍ਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿਰਾ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਫੈਂਕੀਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ—ਪਾਸ਼ (ਫਾਸੀ).

੫ ਬਹੁਯੁੱਧ. ਬਾਹਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਦਾਉ ਪੇਚ.

ਧਨੇ. ਧਨ੍ਯ ਹੈ. "ਪਪੀਲਕਾ ਸਿਮਰਣੰ ਤੁਯੰ ਧਨੇ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਧਨੇਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨ-ਈਸ਼. ਧਨ ਦਾ ਈਸ਼੍ਵਰ. ਧਨਪਤਿ. ਕੁਬੇਰ। ੨ ਦੌਲਤਮੰਦ. ਧਨੀ.

ਧਨੇਸਰੀ, ਧਨੇਸੜੀ ਧਨ ਦੀ ਈਸ਼੍ਵਰੀ. ਲੱਛਮੀ। ੨ ਵ੍ਯੰਗ੍ਯ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਪਦਾ, ਤਕਲੀਫ ਆਦਿ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਦੇਵਾਂ ਤੈਨੂੰ ਧਨੇਸੜੀ?

ਧਨੇਸ਼੍ਵਰ. ਦੇਖੋ, ਧਨੇਸ਼.

ਧਨੰਜਯ, ਧਨੰਜੈ ਸੰ. धनञ्जय. ਵਿ—ਧਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ. ਜਿੱਤਕੇ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਧਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਧਨੰਜੈ ਜਲਿ ਥਲਿ ਹੈ ਮਹੀਐ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੪ ਅਰਜੁਨ, ਜੋ ਧਨੁਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਧਨ ਜਿੱਤਦਾ ਹੈ। ੫ ਵਿਸ਼ਨੁ। ੬ ਦਸ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪਵਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਣਵਿਯੋਗ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇਹ ਫੁੱਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦਸ ਪ੍ਰਾਣ.

ਧਨੰਤਰ, ਧਨੰਤਰਿ ਸੰ. ਧਨ੍ਵੰਤਰਿ. "ਧਰ ਅਵਤਾਰ ਧਨੰਤਰ ਜਾਈ." (ਧਨੰਤਰਾਵ) ਦੇਖੋ, ਧਨ੍ਵੰਤਰਿ.

ਧਨ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਪੁਨ੍ਯਵਾਨ. ਖ਼ੁਸ਼ਨਸੀਬ। ੨ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ੍ਯ. ਸਲਾਹੁਣ ਲਾਇਕ੍.

ਧਨ੍ਯਵਾਦ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਬਾਸ਼ੀ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼. ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ. ਸਾਧੁਵਾਦ. ਸ਼ੁਕਰੀਯਹ.

ਧਨ੍ਵ. ਸੰ. धन्वन्. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨੁਸ਼. ਕਮਾਣ. ਚਾਪ। ੨ ਦੇਖੋ, ਧਨ੍ਵੰਤਰਿ.

ਧਨ੍ਵਾ, ਧਨ੍ਵੀ ਸੰ. धन्विन्. ਵਿ—ਧਨੁਸ਼ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨੁਖਧਾਰੀ ਪੁਰਖ. "ਮਹਾ ਉਗ੍ਰ ਧਨ੍ਵਾ." (ਅਜਰਾਜ) ੩ ਸ਼ਿਵ। ੪ ਅਰਜੁਨ। ੫ ਇੰਦ੍ਰ। ੬ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ.

ਧਨ੍ਵੰਤਰਿ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਵੈਦ੍ਯ, ਜੋ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ ਸਮੇਂ ਕ਼ੀਰਸਮੁਦ੍ਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਚੌਦਾਂ ਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਹੈ. ਆਯੁਰਵੇਦ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਇਹ ਭਾਰੀ ਵੈਦ੍ਯ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਹਰਿਵੰਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਕਾਸ਼ੀ ਦੇ ਰਾਜਾ ਧਨ੍ਵ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ ਅਤੇ ਭਰਦ੍ਵਾਜ ਤੋਂ ਆਯੁਰਵੇਦ ਪੜ੍ਹਕੇ ਜਗਤਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵੈਦ੍ਯ ਹੋਇਆ. ਭਾਵਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਯੁਰਵੇਦ ਪੜ੍ਹਾਕੇ ਜਗਤ ਦੇ ਹਿਤ ਲਈ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਤੇ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ੨ ਵਿਕ੍ਰਮਾਦਿਤ੍ਯ ਰਾਜਾ ਦੀ ਸਭਾ ਦਾ ਇੱਕ ਵੈਦ੍ਯ। ੩ ਸੂਰਜ.

ਧਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਸੀ ਭਾਰੀ ਵਸ੍ਤੁ ਦੇ ਡਿਗਣ ਦਾ ਸ਼ਬਦ. ਧਪਕ। ੨ ਥੱਪੜ. ਧੱਫਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਧਾਪ.

ਧਪਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਾਵਾ. ਦੌੜ। ੨ ਹੁੱਟ. ਹਵਾ ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਹੁੰਮ੍ਹ. "ਖੂਲੇ ਕਪਟ ਧਪਟ ਬੁਝਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ." (ਕੇਦਾ ਮ: ੫) ਭਰਮ ਦੇ ਕਿਵਾੜ ਖੁਲ੍ਹ ਗਏ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦਾ ਹੁੱਟ ਮਿਟ ਗਿਆ.

ਧੱਪਾ, ਧੱਫਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਪ ਸ਼ਬਦ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਲੱਗਣ ਤੋਂ. ਤਮਾਚਾ. ਲਫੇੜਾ. ਲੱਪੜ.

ਧੱਬਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਗ਼। ੨ ਕਲੰਕ.

ਧਮ. ਸੰ. धम्. ਧਾ—ਧੌਂਕਣਾ (ਫੂਕਣਾ), ਸਾਹ ਲੈਣਾ, ਅੱਗ ਮਚਾਉਣਾ। ੨ ਅਨੁ—ਧਮਾਕਾ. ਧੰਮ.

ਧਮਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਮ ਧਮ ਸ਼ਬਦ. ਧਮਾਕਾ. ਤੋਪ ਆਦਿ ਦੀ ਧੁਨਿ. ਕਿਸੀ ਭਾਰੀ ਵਸ੍ਤੁ ਦੇ ਡਿਗਣ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਆਵਾਜ਼। ੨ ਤੋਪ ਆਦਿ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਅਥਵਾ ਭਾਰੀ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਡਿਗਣ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਕੰਪ (ਕਾਂਬਾ).

ਧਮਕਾਉਣਾ, ਧਮਕਾਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਡਰ ਦੇਕੇ ਦਿਲ ਕੰਬਾਉਂਣਾ. ਘੂਰਨਾ. ਤਾੜਨਾ. ਸੰ. ਧਰ੍ਸ਼ਣ.

ਧਮਕੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਮਕਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਘੁਰਕੀ.

ਧਮਤਾਨ, ਧਮਧਾਣ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਨਜਾਮਤ ਸੁਨਾਮ ਦੀ ਤਸੀਲ ਨਰਵਾਣਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਧਮਤਾਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ. ਇਸ ਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਬਾਂਗਰ ਤੋਂ ਆਗਰੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਇੱਥੇ ਪਧਾਰੇ ਅਤੇ ਕਈ ਦਿਨ ਵਿਰਾਜੇ. ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਦੱਗੋ ਜਿਮੀਦਾਰ ਨੇ ਦੁੱਧ ਆਦਿ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਧਨ ਦੇਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇੱਥੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿਤ ਲਈ ਖੂਹ ਲਗਵਾ ਦੇਈਂ. ਦਗੋ ਨੇ ਸ੍ਵਾਰਥਵਸ਼ ਹੋਕੇ ਖੂਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਲਾ ਲਿਆ, ਜੋ ਗਰਕ ਹੋਇਆ ਹੁਣ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਪਾਸ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਰਵਾਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਵੱਲੋਂ ਬੱਤੀ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਬਾਈ ਸੌ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ. ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੌ ਚੌਦਾਂ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ. ਮੇਲਾ ਦਸਹਿਰੇ ਅਤੇ ਹੋੱਲੇ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਮਹੰਤ ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਵਡੀ ਰੌਣਕ ਦਿੱਤੀ ਹੈ. ਹੁਣ ਅਘੜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੀ ਗੁਰਮੁਖ ਮਹੰਤ ਹਨ. ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਲੰਗਰ ਆਦਿ ਦਾ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ.

ਭਾਈ ਮੀਹੇਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਥਾਂ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮੀਹਾਂ ਸਾਹਿਬ.

ਧਮਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੱਲ ਅਥਵਾ ਫੂਕਣੀ ਨਾਲ ਹਵਾ ਧੌਂਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ.

ਧਮਨਿ, ਧਮਨੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਵਾ ਧੌਂਕਣ ਦੀ ਖੱਲ. ਹਵਾ ਫੂਕਣ ਦੀ ਨਲਕੀ. ਦੇਖੋ, ਧਮ੍ ਧਾ। ੨ ਨਾੜੀ. ਨਬਜ, ਜੋ ਧਮਨੀ ਵਾਂਙ ਦਿਲ ਦੇ ਫੈਲਣ ਅਰ ਸੰਕੋਚ ਤੋਂ ਲਹੂ ਨੂੰ ਨਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਚਾਉਂਦੀ ਹੈ. "ਹੇਰਤ ਧਮਨੀ ਕਰ ਕਰ ਧਾਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੱਥ, ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੜਕੇ ਵੈਦਜ ਨਬਜ ਦੇਖਦਾ ਹੈ.

ਧਮਾਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਮ ਧਮ ਧੁਨਿ. ਦੇਖੋ, ਧਮਕ। ੨ ਚੌੜੇ ਮੂੰਹ ਵਾਲੀ ਛੋਟੀ ਨਾਲੀ ਦੀ ਬੰਦੂਕ. "ਅਲ਼ਪ ਧਮਾਕੇ ਬਡ ਜੰਜੈਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਸਸਤ੍ਰ.

ਧਮਾਣ, ਧਮਾਨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਖਾਣ ਅਤੇ ਲੁਹਾਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ "ਧਮਨ" ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਧਮਾਨ. ਧੌਂਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਧਮਨ। ੩ ਹਵਾ ਨਾਲ ਫੁੱਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੪ ਦੇਖੋ, ਧਿਮਾਣ.

ਧਮਾਰ, ਧਮਾਲ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁੱਦਣ ਅਤੇ ਨੱਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਡੰਡ ਰੌਲਾ. "ਗਨ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਪਾਵਤ ਧਮਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਹੋਲੀ ਦਾ ਗੀਤ. "ਮਾਘ ਬਿਤੀਤ ਭਈ ਰੁਤ ਫਾਗੁਨ ਆਇ ਗਈ ਸਭ ਖੇਲਤ ਹੋਰੀ××× ਖੇਲਤ ਸਜਾਮ ਧਮਾਰ ਅਨੂਪ ਮਹਾ ਮਿਲ ਸੁੰਦਰਿ ਸਾਵਲ ਗੋਰੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੪ ਇੱਕ ਤਾਲ, ਜਿਸ ਦੀ ਗਤਿ ਹੈ. ਧੀਨ ਧੀਨ ਧਾ ਧੀਨ ਤੀਨ ਤੀਨ ਤਾ ਤੀਨ. ਇਹ ਸੱਤ ਅਥਵਾ ਚੌਦਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੫ ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਧਮਾਰ ਰਾਗਿਣੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕੋਈ ਵੱਖ ਰਾਗਿਣੀ ਨਹੀਂ. ਕੇਵਲ ਗਾਉਣ ਦੀ ਚਾਲ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਕਾਫੀ ੩.

ਧਮਿਆਲ. ਜਿਲਾ, ਤਸੀਲ ਅਤੇ ਥਾਣਾ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਰੋਚਾਰਾਮ ਅਤੇ ਅਨਾਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰੇਮਭਾਵ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਦੇਖਕੇ, ਆਪਣੇ ਜੋੜੇ ਬਖ਼ਸ਼ੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਇੱਕ ਪੈਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਭਾਈ ਨਾਰਾਯਣ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੋੜਾ ਸਾਦਾ ੧੧ ਇੰਚ ਲੰਮਾ, ਪੱਬ ਪਾਸੋਂ ਚੌੜਾ ੩।। ਇੰਚ ਹੈ. ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਜੋੜਾ ੯ ਇੰਚ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਇੰਚ ਤਿੱਲੇਦਾਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੁੱਖਣ.

ਧਮੀਆ. ਦੇਖੋ, ਧਮਨੀ। ੨ ਵਿ—ਧੌਂਕਣ ਵਾਲਾ. ਧਮਨ ਕਰਤਾ.

ਧਮੂੜੀ. ਭਰਿੰਡ. ਦੇਖੋ, ਡੇਮੂ.

ਧਮੋਟ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜਾਮਤ ਸੁਨਾਮ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਪਾਇਲ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ "ਚਾਵਾ ਪਾਇਲ" ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ੮ ਮੀਲ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਹੈ. ਪਾਇਲ ਤਕ ਪੰਜ ਮੀਲ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਹੈ, ਅੱਗੋਂ ੩ ਮੀਲ ਕੱਚਾ ਰਸਤਾ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਘੁੜਾਣੀ ਤੋਂ ਸੈਰ ਲਈ ਆਏ ਇੱਥੇ ਠਹਿਰੇ ਹਨ. ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਧਾਰਣ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਸੀ ਹੁਣ ਸੰਮਤ ੧੯੭੪ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਧਮਜਾਲ. ਦੇਖੋ, ਧਮਿਆਲ.

ਧਯਾਯ. ਦੇਖੋ, ਅਧ੍ਯਾਯ.

ਧਯੋ. ਧਾਯਾ (ਧਾਇਆ). ਦੌੜਿਆ. ਨੱਠਾ.

ਧੱਯਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੈਰਯ. ਧੀਰਯ। ੨ ਵਿ—ਧਾਵਨ ਕਰੈਯਾ. ਦੌੜਨ ਵਾਲਾ.

ਧਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੜ. ਰੁੰਡ. ਗਰਦਨ ਤੋਂ ਹੇਠਲਾ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਭਾਗ। "ਸਿਰ ਟੂਟ ਪਰਜੇ ਧਰ ਠਾਢੋ ਰਹਜੋ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਲਾਗੈ ਅਰਿ ਗਰ ਗੇਰੈ ਧਰ ਪਰ ਧਰ ਸਿਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਨਾਭਿਚਕ੍ਰ। ੩ ਬੱਚੇਦਾਨ ਦਾ ਮੁਖ. ਰਿਹਮ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ. ਦੇਖੋ, ਮਾਤ੍ਰ। ੪ ਦਿਸ਼ਾ. ਤ਼ਰਫ਼. "ਤੁਧ ਨੋ ਛੋਡਿ ਜਾਈਐ ਪ੍ਰਭੁ ਕੈਂ ਧਰਿ?" (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਕਿਸ ਵੱਲ ਜਾਈਏ? "ਨਿਸਰਤ ਉਹ ਧਰ." (ਰਾਮਾਵ) ਤੀਰ ਉਸ (ਦੂਜੇ) ਪਾਸੇ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੫ ਓਟ ਪਨਾਹ. ਆਸਰਾ. "ਨਾਨਕ ਮੈ ਧਰ ਅਵਰੁ ਨ ਕਾਈ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪) "ਮੈ ਧਰ ਤੇਰੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੬ ਧੁਰ. ਗੱਡੇ ਦੀ ਉਹ ਕਿੱਲੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਪਹੀਆ ਹੈ. "ਧਰ ਤੂਟੀ ਗਾਡੋ ਸਿਰਭਾਰਿ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) ਇੱਥੇ ਗੱਡਾ ਸ਼ਰੀਰ ਹੈ, ਧਰ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੀ ਗੱਠ ਹੈ। ੭ ਧਰਾ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. "ਜਿਨਿ ਧਰ ਸਾਜੀ ਗਗਨ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) "ਸੋ ਤਨੁ ਧਰ ਸੰਗਿ ਰੁਲਿਆ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੮ ਸੰ. ਧਰ. ਪਹਾੜ ਪਰਵਤ. ਦੇਖੋ, ਧ੍ਰਿ (ਧ੍ਰ) ਧਾ) "ਗਿਰੈਂ ਧਰੰ ਧੁਰੰਧਰੰ ਧਰੰ ਜਿਵੰ."

(ਰਾਮਾਵ) ਮੁਖੀਏ (ਧੁਰੰਧਰ) ਯੋਧਾ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਪੁਰ ਪਹਾੜਾਂ ਵਾਂਙ ਡਿਗਦੇ ਹਨ। ੯ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਕੱਛੂ, ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠ ਹੈ। ੧੦ ਵਿਸ਼ਨੁ। ੧੧ ਸੰ. ਵਿ— ਧਾਰਣ ਕਰਤਾ. ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ. "ਭਜੁ ਚਕ੍ਰਧਰ ਸਰਣੰ." (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ) "ਸਭ ਕਿਰਨਨ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿ ਧਰ ਪਦ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ." (ਸਨਾਮਾ) ਕਿਰਨਧਰ ਸੂਰਯ ਅਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੧੨ ਦੇਖੋ, ਧਰਿ। ੧੩ ਪਕੜ.

ਧਰਈਆ. ਵਿ—ਧਾਰਨ ਕਰੈਯਾ. ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਧਰਏਸਰ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਾ-ਈਸ਼੍ਵਰ. ਰਾਜਾ। ੨ ਬਿਰਛ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਰਏਸਰਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਰਾਜਾ ਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਮਮਤਾ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ। ੨ ਬਿਰਛਾਂ ਵਾਲੀ, ਭੂਮਿ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਰਸਣ. ਡਿੰਗ. ਵਿਭਚਾਰੀ. ਪਰਇਸਤ੍ਰੀ ਗਾਮੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਧਰਖਨ.

ਧਰਸੁਹਾਗ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਾ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਦਾ ਸੌਭਾਗ੍ਯ, ਵਸੰਤ. ਰਿਤੁਰਾਜ। ੨ ਵਰਖਾ. ਮੀਂਹ। ੩ ਨ੍ਯਾਯਕਾਰੀ ਰਾਜਾ.

ਧਰਹੁ. ਧਾਰਣ ਕਰੋ. ਪਕੜੋ. "ਧਰਹੁ ਧਰਹੁ ਮਾਰਹੁ ਕਹਿ ਧਾਯੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਧਰ ੧੩.

ਧਰਕਟ | **ਧਰਕਟੀ** } ਸੰ. ਧਿਕ੍ਕ੍ਰਿਤ—ਧਿਕ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਧਿਕਾਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਫਿਟਕਾਰਿਆ. ਮਲਊਨ. "ਓਹਿ ਘਰਿ ਘਰਿ ਫਿਰਹਿ ਕੁਸੁਧਮਨਿ ਜਿਉ ਧਰਕਟ ਨਾਰੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ) "ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਧਰਕਟੀ ਨਾਰਿ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੧)

ਧਰਕਨਾ. ਦੇਖੋ, ਧੜਕਣਾ.

ਧਰਕਾ. ਦੇਖੋ, ਧੜਕਾ.

ਧਰਖਣ | **ਧਰਖਨ** } ਸੰ. ਧਸੰਣ. ਸੰਗਯਾ—ਧਮਕਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਧਮਕੀ. ਘੁਰਕੀ। ੨ ਅਨਾਦਰ। ੩ ਸ਼ਿਵ। ੪ ਦਿਲ ਦੇ ਧੜਕਨ ਦਾ ਭਾਵ. "ਕਰਕੀ ਤੜਿਤ ਨਰਨ ਪ੍ਰਿਤਿ ਧਰਖੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਧਰਚਕ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਾਚਕ੍ਰ. ਭੂਗੋਲ. "ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿਰਜਣਹਾਰੇ। ਜਿਨਿ ਧਰਚਕ੍ਰ ਧਰੇ ਵੀਚਾਰੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੨ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ. ਦ੍ਵੀਪ। ੩ ਦੇਖੋ, ਚਕ੍ਰਧਰ.

ਧਰਚਰੀ. ਵਿ—ਧਰਾਚਾਰੀ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਪੁਰ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ. ਜੰਗਮ. ਵਿਹੰਗਮ. ਜੋ ਇੱਕ ਥਾਂ ਟਿਕਕੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ. "ਧਰਤ ਧਰਤ ਧਰਚਰੀ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਧਰਛਤ. ਛਤ੍ਰਧਾਰ (ਅਫ਼ੀਮ) ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਵਿਜਿਯਾ ਧਰਛਤ ਅਮਲ ਮੰਗਾਵੈਂ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਧਰਜ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਬਿਰਛ। ੨ ਤ੍ਰਿਣ. ਘਾਹ. "ਹੈ ਗੈ ਪਸੁ ਜਿਤਕ ਤਿਹ ਥਾਨੈ। ਧਰਜ ਬਿਨਾ ਜਬ ਦੁਖਿਤ ਪਛਾਨੈ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਧਰਜ ਚਰ ਰਾਇ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਾ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਘਾਹ, ਉਸ ਦੇ ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ, ਉਸ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸਿੰਘ. "ਦਯਾ ਧਰਜ ਚਰ ਰਾਇ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਹੇਲੀ ਦੇ ਢੰਗ ਇਹ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.

ਧਰਜ ਚਰ ਰਾਇ ਸਤ੍ਰੁ. (ਸਨਾਮਾ) ਸੰਗਯਾ—ਬੰਦੂਕ, ਜੋ ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਧਰਜ ਚਰ ਰਾਇ.

ਧਰਣ. ਸੰਗਯਾ—ਰਿਹਮ. ਬੱਚੇਦਾਨ। ੨ ਨਾਭਿਚਕ੍ਰ ਦੀ ਨਾੜੀ। ੩ ਸੰ. ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਗਰਿਫ਼ਤ। ੪ ਇੱਕ ਤੋਲ, ਜੋ ੨੪ ਰੱਤੀ ਭਰ ਹੈ। ੫ ਪੁਲ। ੬ ਸੂਰਯ। ੭ ਸੰਸਾਰ. ਜਗਤ. "ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਸਗਲ ਧਰਣ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੮ ਦੇਖੋ, ਧਰਣਿ.

ਧਰਣ ਕਢਵਾਉਣੀ. ਨਾਭਿ ਚਕ੍ਰ ਦੀ ਨਾੜੀ ਵਿੱਚ ਜਮਾਂ ਹੋਈ ਰੀਹ ਨੂੰ ਮਾਲਿਸ਼ ਅਥਵਾ ਲੇਪ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਕਢਵਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਨੀ. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਆਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਵੈਦ੍ਯ ਇਸ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨੂੰ ਹਾਨਿਕਾਰਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ.

ਧਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਰੱਖਣਾ. ਟਿਕਾਉਣਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ— ਅੰਨ ਜਲ ਛੱਡਕੇ ਹਠ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪੁਰ ਬੈਠਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਹੋਏ ਬਿਨਾਂ ਥਾਉਂ ਤੋਂ ਨਾ ਉਠਣਾ. ਵਾਲਮੀਕ ਅਯੋਧ੍ਯਾ ਕਾਂਡ ਦੇ ੧੧੧ਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧਰਣਾ ਮਾਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੂੰ ਹੈ। ੪ ਸੰ. ਧਰਣਿ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. "ਕਲਾ ਉਪਾਇ ਧਰੀ ਸਭ ਧਰਣਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਧਰਣਾ ਮਾਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਧਰਣਾ ੩.

ਧਰਣਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਭੂਮਿ. ਜ਼ਮੀਨ. "ਧਰਣਿ ਗਗਨ ਨਹਿ ਦੇਖਉ ਦੋਇ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਧਰਣੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਜੋ ਸਭ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਕਰਦੀ ਹੈ। ੨ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. "ਜੱਗਾ ਧਰਣੀ ਜਾਣੀਐ." (ਭਾਗੁ)

ਧਰਣੀਸੁਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਸੀਤਾ.

ਧਰਣੀਧਰ ਸੰ. ਧਰਣਿਧਰ. ਸੰਗਯਾ—ਕੱਛੂ। ੨ ਸ਼ੇਸਨਾਗ। ੩ ਧਵਲ. ਚਿੱਟਾ ਬੈਲ। ੪ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ (ਵਿਸ਼੍ਵ) ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਕਰਤਾਰ. "ਧਰਣੀਧਰ ਤਿਆਗਿ ਨੀਚਕੁਲ ਸੇਵਹਿ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ੪ ਜਿਮੀਂਦਾਰ। ੪ ਪਹਾੜ. ਅਚਲ.

ਧਰਣੀਧਰਈਸ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਣਿਧਰ (ਸ਼ੇਸਨਾਗ), ਉਸ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਿਸ਼ਨੁ। ੨ ਸ਼ੇਸਨਾਗ, ਕੱਛੂ ਅਤੇ ਬੈਲ ਆਦਿਕਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਕਰਤਾਰ. "ਧਰਣੀਧਰਈਸ ਨਰਸਿੰਘ ਨਾਰਾਇਣ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੩ ਜਿਮੀਂਦਾਰਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਰਾਜਾ.

ਧਰਤ. ਦੇਖੋ, ਧਰਤੀ। ੨ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਰਖਦਾ ਹੈ. "ਧਰਤ ਧਿਆਨੁ ਗਿਆਨ." (ਕਲਿ ਮ: ੫)

ਧਰਤਗੇੜ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਗੇੜਾ. Revolution of the Earth.

ਧਰਤਚਕ੍ਰ. Rotation of the Earth.

ਧਰਤਾ. ਸੰ. ਧਰ੍ਤ੍ਰਿ—ਧਤ੍ਰਿੰ. ਵਿ—ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਧਾਰਨ ਕਰਤਾ. "ਤੂੰ ਆਪਿ ਕਰਤਾ ਸਭ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਧਰਤਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਧਰਤਿ | **ਧਰਤੀ** } ਸੰ. ਧਰਿਤ੍ਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਜ਼ਮੀਨ. ਭੂਮਿ. "ਧਰਤਿ ਕਾਇਆ ਸਾਧਿਕੈ."

(ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਧਨੁ ਧਰਤੀ, ਤਨੁ ਹੋਇਗਇਓ ਧੂੜਿ." (ਸਾਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਤੋਲਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸੰਖਜਾਕ੍ਰਮ. ਤੋਲਣ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਦੋ ਤਿਨ ਆਦਿ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲੇ ਵਾਰ ਉੱਚਾਰਣ ਦਾ ਕੰਮ। ੩ ਤੋਲ (ਵਜ਼ਨ) ਦੀ ਸਮਤਾ.

ਧਰਤੇਵ. ਧਰਤਿ (ਧਰਿਤ੍ਰੀ) ਏਵੰ. ਐਸੇ ਹੀ ਧਰਤੀ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਭੀ ਇਸੇ ਤਰਾਂ. "ਸਾਗਰ ਇੰਦ੍ਰਾ ਅਰੁ ਧਰਤੇਵ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ)

ਧਰਤ੍ਰ. ਸੰ. ਧਰ੍‍ਤ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਆਧਾਰ. ਆਸਰਾ.

ਧਰਤ੍ਰੀ. ਅਸ੍ਤ੍ਰਧਾਰੀ. "ਤੇਜਵਾਨ ਬਲਵਾਨ ਧਰਤ੍ਰੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੯੮)

ਧਰਦਾੜ. ਦੇਖੋ, ਦਾੜਧਰ.

ਧਰਦ੍ਰਿੜ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਨੂੰ ਮਜਬੂਤੀ ਨਾਲ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਰਾਜਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਰਦ੍ਰਿੜਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਦ੍ਰਿੜ (ਰਾਜੇ) ਦੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਰਨ. ਦੇਖੋ, ਧਰਣ ੩. "ਹਰਨ ਧਰਨ ਪੁਨਹ ਪੁਨ ਕਰਨ." (ਰਾਮ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫) ਵਿਨਾਸ਼ ਅਤੇ ਪਾਲਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਧਰਣ ੧ ਅਤੇ ੨.

ਧਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਧਰਣਾ। ੨ ਧਰਣਿ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. "ਹਰਿ ਸਿਮਰਨਿ ਧਾਰੀ ਸਭ ਧਰਨਾ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਧਰਨਿ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਦੇਖੋ, ਧਰਣਿ. "ਧਰਨਿ ਮਾਹਿ ਆਕਾਸ ਪਇਆਲ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਧਰਨਿਜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ, ਸੀਤਾ. ਧਰਨਿਸੁਤਾ। ੨ ਘਾਹ ਅਤੇ ਬਿਰਛ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਰਨਿਜਾ ਚਰ ਸਤ੍ਰੁ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਘਾਹ, ਉਸਦੇ ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ, ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ. "ਧਰਨਿ ਸਬਦ ਕੋ ਆਦਿ ਉਚਾਰੋ। ਜਾ ਚਰ ਪਦ ਪਾਛੇ ਤਿੰਹ ਡਾਰੋ। ਸਤ੍ਰੁ ਸਬਦ ਕੋ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨੋ। ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਤੁਪਕ ਕੇ ਜਾਨੋ." (ਸਨਾਮਾ)

ਧਰਨਿ ਪੈਣਾ. ਕ੍ਰਿ. ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਡੰਡੌਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੇਟਣਾ। ੨ ਦੀਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਨਿਉਣਾ। ੩ ਹੌਮੈ ਤਿਆਗ ਕੇ ਨੰਮ੍ਰ ਹੋਣਾ. ਗਰੀਬੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ. "ਧਰਨਿ ਪੜੈ ਤਿਸੁ ਲਗੈ ਨ ਕਾਲਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਧਰਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਣੀ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. "ਧਨੁ ਧਰਨੀ ਅਰੁ ਸੰਪਤਿ ਸਗਰੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੯) ੨ ਵਿ—ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ.

ਧਰਨੀਸੁਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਨਿਸੁਤਾ, ਸੀਤਾ.

ਧਰਨੀਸੁਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੇ ਦੇਵਤਾ, ਸਾਧੁਜਨ। ੨ ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ। ੩ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਈਸ਼੍ਵਰ, ਰਾਜਾ। ੪ ਜਿਮੀਂਦਾਰ.

ਧਰਨੀਧਰ. ਦੇਖੋ, ਧਰਣੀਧਰ.

ਧਰਨੀਪਤਿ / **ਧਰਨੀਰਾਵ** } ਸੰਗਯਾ—ਧਰਣੀ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਰਾਜਾ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀਪਤਿ। ੨ ਬਿਰਛ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਰਮ. ਸੰ. ਧਰ੍‍ਮ. ਸੰਗਯਾ—ਜੋ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਿਸ਼੍ਵ ਹੈ, ਉਹ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਿਯਮ.[1] "ਸਭ ਕੁਲ ਉਧਰੀ ਇਕ ਨਾਮ ਧਰਮ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) ੨ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ. "ਨਹਿ ਬਿਲੰਬ ਧਰਮੰ, ਬਿਲੰਬ ਪਾਪੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) "ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਦ੍ਰਿੜੈ ਸਭਿ ਧਰਮ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਸਾਧੂ ਦੇ ਸੰਗ ਤੋਂ ਜੋ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਸਭ ਧਰਮ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮ ਅਧਰਮ। ੩ ਮਜਹਬ. ਦੀਨ. "ਸੰਤ ਕਾ ਮਾਰਗ ਧਰਮ ਕੀ ਪਉੜੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੪ ਪੁਨਯਰੂਪ. "ਇਹੁ ਸਰੀਰੁ ਸਭੁ ਧਰਮੁ ਹੈ, ਜਿਸੁ ਅੰਦਰਿ ਸਚੇ ਕੀ ਵਿਚਿ ਜੋਤਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੫ ਰਿਵਾਜ. ਰਸਮ. ਕੁਲ ਅਥਵਾ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰੀਤਿ। ੬ ਫ਼ਰਜ. ਡ੍ਯੂਟੀ। ੭ ਨਯਾਯ. ਇਨਸਾਫ਼। ੮ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ. ਸੁਭਾਵ। ੯ ਧਰਮਰਾਜ. "ਅਨਿਕ ਧਰਮ ਅਨਿਕ ਕੁਮੇਰ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੫) ੧੦ ਧਨੁਸ. ਕਮਾਣ. ਚਾਪ। ੧੧ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸਪਰਸ਼ ਆਦਿ ਗੁਣ। ੧੨ ਦੇਖੋ, ਧਰਮਅੰਗ। ੧੩ ਦੇਖੋ, ਉਪਮਾ.

ਧਰਮ ਅਧਰਮ. "ਆਪਸ੍ਤੰਬ ਸੂਤ੍ਰ" ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕਰਮ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਪੁਰੁਸ਼ਾਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸਲਾਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਧਰਮ, ਜੋ ਨਿੰਦਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਅਧਰਮ ਹੈ.[2]

ਧਰਮਅੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮਾਂਗ. ਧਰਮ ਦੇ ਅੰਗ:—ਧੀਰਯ, ਛਮਾ (ਖਿਮਾ), ਮਨ ਦਾ ਵਸ਼ ਕਰਨਾ, ਚੋਰੀ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗ, ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ, ਨਿਰਮਲ ਬੁੱਧਿ, ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਅਭ੍ਯਾਸ, ਸਤ੍ਯ, ਕ੍ਰੋਧ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗ; ਇਹ ਦਸ਼ ਅੰਗਰੂਪ ਧਰਮ ਹੈ.

> धृतिः क्षमा दमोऽस्तेयं शौच मिन्द्रिय निग्रहः।
> धीर्विद्या सत्यमक्रोधो दशकं धर्म लक्षणम्।।
> (ਮਨੁ ਅ: ੬, ਸ: ੯੨)

੨ ਬੌੱਧਧਰਮ ਦੇ ਅੰਗ ਅੱਠ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਬੁੱਧ ੩।

੩ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਅੰਗ ਤਿੰਨ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ. ਮਨੁ ਆਦਿਕ ਦੇ ਦੱਸੇ ਸਾਰੇ ਉੱਤਮ ਨਿਯਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇਹਾਂ ਅੰਗਾਂ ਅੰਦਰ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਧਰਮਸਾਸਤ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰ੍‍ਮਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰ. ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਗ੍ਰੰਥ. ਧਰਮਪੁਸ੍ਤਕ.

ਧਰਮਸ਼ਾਂਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਪਾਤਕ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤਿ. ਪਾਤਕ ਸਮਾਪ੍ਤੀ. ਦੇਖੋ, ਪਾਤਕ ੩.

ਧਰਮਸਾਲ / **ਧਰਮਸਾਲਾ** } ਸੰਗਯਾ—ਧਰ੍‍ਮਸ਼ਾਲਾ. ਧਰਮਮੰਦਿਰ। ੨ ਬਿਨਾ ਕਰਾਇਆ ਲੈਣ ਦੇ ਜਿਸ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਵਾਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ੩ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਵੇ, ਅਤਿਥਿ ਨੂੰ ਨਿਵਾਸ ਅਤੇ ਅੰਨ ਮਿਲੇ, ਅਰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਸਿਖਾਈ ਜਾਵੇ. "ਮੈ ਬਧੀ ਸਚੁ ਧਰਮਸਾਲ ਹੈ। ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਲਹਦਾ ਭਾਲਿਕੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ) "ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਣ ਦਿਚੈ ਥਾਉ ਸੰਤਧਰਮਸਾਲੀਐ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ੩। ੪ ਧਰਮ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ. "ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਥਾਪਿ ਰਖੀ ਧਰਮਸਾਲ." (ਜਪੁ) ੫ ਜਿਲੇ ਕਾਂਗੜੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ

[1] धारणाद्धर्म मित्याहु धर्मो धारयते प्रजाः (ਮਹਾਭਾਰਤ, ਸ਼ਾਂਤਿ ਪਰਵ ਅ: ੧੦੯ : ੧੨)

[2] "यं क्रियमाणं त्वार्याः प्रशंसन्ति स धर्म्मः, यं गर्हन्ति सोऽधर्म्मः।"

ਪਹਾੜੀ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਜੋ ਹੁਣ ਜਿਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ ਹੈ. ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਧਰਮਸਾਲਾ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰਾਂ ਲਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੋ ਗਿਆ. ਧਰਮਸਾਲਾ ਦੀ ਬਲੰਦੀ ੭੧੧੨ ਫੁਟ ਹੈ ਅਰ ਕਾਂਗੜੇ ਤੋਂ ੧੬ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਰੇਵਲੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪਠਾਨਕੋਟ ਤੋਂ ੫੨ ਮੀਲ, ਅਤੇ ਕਾਂਗੜਾਵੈਲੀ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ "ਧਰਮਸਾਲਾ ਰੋਡ" ਤੋਂ ੧੦-੧੧ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਹੈ.

ਧਰਮਸਾਲੀਆ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮਸਾਲਾ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ. ਧਰਮਸਾਲਾ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥੀ.

ਧਰਮ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਪੰਜ ਪਜਾਰੇ। ੨ ਦੇਖੋ, ਰੂਪਚੰਦ ਭਾਈ.

ਧਰਮਸੁਤ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ. ਦੇਖੋ, ਪਾਂਡਵ। ੨ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਬੇਟਾ. God-child.

ਧਰਮਸੁਤ ਤ੍ਰਿਯਾ. ਧਰਮਪੁਤ੍ਰ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਦ੍ਰੌਪਦੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਰਮਸੂਵਨ. ਧਰਮ ਦਾ ਸੂਨੁ (ਪੁਤ੍ਰ). ਦੇਖੋ, ਧਰਮਸੁਤ.

ਧਰਮਸਥ. ਵਿ—ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਇਸਥਿਤ. ਜਿਸ ਦਾ ਈਮਾਨ ਕ਼ਾਇਮ ਹੈ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਨਜਾਯਕਰਤਾ. ਅਦਾਲਤੀ. ਜਜ.

ਧਰ ਮਹਤਉ, **ਧਰ ਮਹਤਾ**, **ਧਰ ਮਹਿਤਾ** } ਸੰਗਯਾ—ਧਰਾ (ਜ਼ਮੀਨ) ਦਾ ਮਹਿਤਾ (ਮਾਲਿਕ). ਬਿਸਵੇਦਾਰ. ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਿਕ. ਦੇਖੋ, ਮਹਿਤਉ.

ਧਰਮਹੰਤਾ. ਸੰ. धर्महन्तृ. ਧਰਮਨਾਸ਼ਕ. ਈਮਾਨ ਖੋਣ ਵਾਲਾ.

ਧਰਮਕਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮਵਿਦਯਾ। ੨ ਧਰਮਸ਼ਕ੍ਤਿ. "ਧਰਮਕਲਾ ਹਰਿ ਬੰਧਿ ਬਹਾਲੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਧਰਮਖੰਡ. ਸੰਗਯਾ—ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ। ੨ ਸਾਧੁਸੰਗ। ੩ ਫ਼ਰਜ ਦਾ ਦਰਜਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਰਮਜੀਵਨ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੁਕਰਮਾਂ ਦੇ ਅਭ੍ਯਾਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕੁਕਰਮਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਤ੍ਯਾਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਧਰਮਖੰਡ ਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ." (ਜਪੁ)

ਧਰਮਗ, **ਧਰਮਗ੍ਯ** } ਸੰ. धर्मज्ञ. ਵਿ—ਧਰਮ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਧਰਮਗ੍ਯਾਤਾ.[1] "ਆਦਿ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਧਰਮਗ ਭਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਗ੍ਰੰਥ। ੨ ਉਹ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ ਮਤ (ਮਜਹਬ) ਹੈ. ਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰ.

ਧਰਮਚਿੰਨ੍ਹ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ. ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ ਅਨੁਸਾਰ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਜੈਸੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੇ ਕੇਸ਼ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਕੱਛ.

ਧਰਮਚੰਦ. ਬਾਬਾ ਲਖਮੀਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੫੯੦ ਅਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੬੭੫ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਧਰਮਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮਾਣਕਚੰਦ, ਮੇਹਰਚੰਦ, ਕਰਣੀ ਵਾਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਹੋਏ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਵੇਦੀਵੰਸ਼.

ਧਰਮਜ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਖ, ਜੋ ਧਰਮ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮਸੁਤ ਅਤੇ ਪਾਂਡਵ. "ਧਰਮਜ ਜਬੈ ਜੂਪ ਕੋ ਖੇਲਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਧਰਮ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਪੁਤ੍ਰ.

ਧਰਮਣੋ. ਧਰਮ ਨੂੰ। ੨ ਸੰ. धर्मिन्. ਵਿ—ਧਰਮੀ. ਧਰਮਵਾਲਾ. "ਤਜੰਤ ਧਰਮਣੋ ਨਰੰ." (ਕਲਕੀ)

ਧਰਮਣੋ ਤ੍ਰਿਯਾ. ਧਰਮ ਪਤਨੀ. ਧਰਮ ਰੀਤਿ ਸਹਿਤ ਵਿਆਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਤਜਾਗ ਧਰਮਣੋ ਤ੍ਰਿਯਾ, ਕੁਨਾਰਿ ਸਾਧੁ ਜੋਹਿੰਗੇ." (ਕਲਕੀ)

ਧਰਮਤਾਤ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ। ੨ ਧਰਮਸੁਤ.

ਧਰਮਦਾਸ. ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਚੇਲਾ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪਿੱਛੋਂ ਕਾਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਕਬੀਰ ਪੰਥੀਆਂ ਦਾ ਮਹੰਤ ਹੋਇਆ. ਕਬੀਰ ਬੀਜਕ ਪੁਸ੍ਤਕ ਇਸੇ ਦੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ੨ ਖੋਸਲਾ ਜਾਤਿ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਅਨੰਨ ਸੇਵਕ ਸੀ.

ਧਰਮਦੂਤ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮਰਾਜ ਦਾ ਦੂਤ. ਯਮਗਣ. "ਧਰਮਦੂਤਹਿ ਡਿਠਿਆ." (ਜੈਤ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਧਰਮ ਦੇ ਚਾਰ ਚਰਣ. ਵਿਸ਼ਨੁ ਪੁਰਾਣ ਅੰਸ਼ ੬ ਅ: ੨ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦੇ ਇਹ ਚਾਰ ਚਰਣ ਹਨ—ਸਤ੍ਯ, ਯਗ੍ਯ, ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਨਾਮਸਮਰਣ। ੨ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—ਨਾਮ, ਦਾਨ, ਸਨਾਨ, ਗ੍ਯਾਨ. "ਚਾਰੇ ਪੈਰ ਧਰੰਮ ਦੇ." (ਭਾਗੁ)

ਧਰਮਧਾਮੀ. ਵਿ—ਧਰਮ ਦਾ ਘਰ. ਧਰਮ ਦਾ ਨਿਵਾਸ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਧਾਮ (ਘਰ) ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਗ੍ਰਿਹਸਥੀ. "ਕਹੂੰ ਧਰਮਧਾਮੀ, ਕਹੂੰ ਸਰਬ ਠੌਰ ਗਾਮੀ." (ਅਕਾਲ) ਕਿਤੇ ਗ੍ਰਿਹਸਥੀ ਕਿਤੇ ਜੰਗਮ ਸਾਧੂ.

ਧਰਮਧੀਰ. ਵਿ—ਧਰਮਬਲ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਧਰਮੁਧੀਰਾ। ੪ ਦੇਖੋ, ਧ੍ਰੰਮਧੀਰੁ.

ਧਰਮਧੁਜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮ ਦਾ ਧ੍ਵਜਾ (ਝੰਡਾ). ਧਰਮ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ। ੨ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਅਖਾੜੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ. ਦੇਖੋ, ਅਖਾੜਾ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲੇ। ੩ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਜਿਸ ਪੁਰ, ਐਸੀ ਧ੍ਵਜਾ.

ਧਰਮਧੁਜੀ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮਧ੍ਵਜੀ.

ਧਰਮਧੁਰ. ਵਿ—ਧਰਮ ਦਾ ਧੁਰਾ. ਧਰਮਰੂਪ ਪਹੀਏ ਦਾ ਆਸਰਾ. "ਧਰਾ ਧੀਰਦਾ ਧਰਮਧੁਰ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਧਰਮਧੌਲ. ਦੇਖੋ, ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ.

ਧਰਮਧ੍ਵਜੀ. ਸੰ. धर्म्मध्वजिन्. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਿਖਾਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਠਗਣ ਵਾਲਾ, ਪਾਖੰਡੀ.

ਧਰਮਨ. ਸੰ. धर्मिन्. ਵਿ—ਧਰਮ ਵਾਲਾ ਧਰਮੀ. "ਸੰਕਰ ਵਰਨ ਪ੍ਰਜਾ ਭਈ, ਧਰਮਨ ਕਤਹੂੰ ਰਹਾਨ." (ਕਲਕੀ) ੨ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਦੇ ੧੦੫੭ ਅੰਗ ਵਿੱਚ ਧੀਮਨਿ (ਬੁੱਧਿਵਾਲੀ) ਦੀ ਥਾਂ ਧਰਮਨ ਸ਼ਬਦ ਅਞਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ.

ਧਰਮਨਾਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮਵਿਧੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਧਰਮਪਤਨੀ. "ਤਜੈਂ ਧਰਮਨਾਰੀ ਤਕੈਂ ਪਾਪਨਾਰੰ." (ਕਲਕੀ)

ਧਰਮਨਿਆਉ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਨਿਆਂ (ਨ੍ਯਾਯ).

[1] "सर्वेषां यः सुहृन्नित्यं सर्वेषां च हिते रतः। कर्मणा मनसा: बाचा स धर्म्म वेद, जाजले!" (ਮਹਾਭਾਰਤ, ਸ਼ਾਂਤਿ ਪਰਵ, ਅ: ੨੬੧, ਸ਼: ੯)

ਬਿਨਾਂ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸਹੀ ਫੈਸਲਾ. "ਹਰਿ ਧਰਮਨਿਆਉ ਕੀਓਇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਧਰਮਨਿਸ੍ਹਾ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰ੍ਮ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੱਧਾ.

ਧਰਮਪਤਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਨੁਸਾਰ ਜਿਸ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਵਿਆਹੀ ਪਤ੍ਨੀ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮਨਾਰੀ.

ਧਰਮਪਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਨੁਸਾਰ ਪਾਣਿ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਭਰਤਾ। ੨ ਧਰਮਾਤਮਾ ਪੁਰੁਸ਼ (ਪੁਰਖ).

ਧਰਮਪਾਲ. ਧਰਮ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਬਿਸਾਲੀ ਦਾ ਰਾਉ. ਦੇਖੋ, ਬਿਸਾਲੀ.

ਧਰਮਪਿਤਾ. ਧਰਮ ਦਾ ਬਾਪ. God-father.

ਧਰਮਪੁਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮਸੁਤ.

ਧਰਮਬੀਰ. ਧਰ੍ਮਵੀਰ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਕਲੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਭੀ ਨਾ ਤ੍ਯਾਗਣ ਵਾਲਾ. ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਬਹਾਦੁਰ। ੨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਜੀ। ੩ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ। ੪ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ। ੫ ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ, ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਦਿ ਸ਼ਹੀਦ। ੬ ਦੇਖੋ, ਵੀਰ ੭ ਦਾ (ਸ).

ਧਰਮਭਾਈ, ਧਰਮਭੈਣ } ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਅਤੇ ਭੈਣ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ. ਧਰਮ ਭ੍ਰਾਤਾ ਅਤੇ ਧਰਮਭਗਿਨੀ. ਗੁਰਭਾਈ, ਗੁਰਭੈਣ.

ਧਰਮ ਮੂਰਤਿ. ਧਰਮ ਦਾ ਸ੍ਵਰੂਪ. ਸਿੱਖ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁਰਾਸਿਲੇ ਅਤੇ ਰੁੱਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ "ਧਰਮ ਮੂਰਤਿ ਦੀਵਾਨ ਸਾਹਿਬ" ਆਦਿ. ਦੇਖੋ, ਉੱਜਲ ਦੀਦਾਰ.

ਧਰਮ ਯੁੱਧ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਕੇ ਜੋ ਜੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ. ਜਿਸ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਛਲ ਕਪਟ ਅਸਤ੍ਯ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ੨ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਵਾਸਤੇ ਜੋ ਯੁੱਧ ਹੋਵੇ.

ਧਰਮਰਾਇ, ਧਰਮਰਾਜ } ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ। ੨ ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ। ੩ ਯਮਰਾਜ. "ਧਰਮਰਾਇ ਅਬ ਕਹਾ ਕਰੈਗੋ ਜਉ ਫਾਟਿਓ ਸਗਲੋ ਲੇਖਾ?" (ਸੋਰ ਮ: ੫) ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਯਮ ਅਤੇ ਧਰਮਰਾਜ ਇੱਕੋ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਸੰਗ੍ਯਾ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਸੂਰਯ ਦ੍ਵਾਰਾ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਅਰ ਯਮੀ ਭੀ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਨਾਲ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਜੰਮੀ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਯਮ ਅਤੇ ਯਮੀ ਜੌੜੇ ਹਨ. ਧਰ੍ਮਰਾਜ ਦੀ ਪੁਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸੰਯਮਨੀ, ਉਸ ਦੇ ਮਹਿਲ ਦਾ ਨਾਮ ਕਾਲੀਚੀ, ਉਸ ਦੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਦਾ ਨਾਮ ਵਿਚਾਰਭੂ ਅਤੇ ਵਡੇ ਭਾਰੀ ਰਜਿਸਟਰ ਦਾ ਨਾਮ (ਜੋ ਚਿਤ੍ਰ ਗੁਪਤ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਹੈ) ਅਗ੍ਰਸੰਧਾਨੀ ਹੈ.

ਧਰਮਰਾਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਖ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਪ. ਜ੍ਵਰ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮਜ ੨.

ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ. ਖ਼ਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨੀਂਦ. ਨਿਦ੍ਰਾ.

ਧਰਮਰਾਜਾ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮਰਾਜ ੩. "ਧਰਮਰਾਜਾ ਬਿਸਮਾਦ ਹੋਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਧਰਮਰਿ. ਵਿ—ਧਰਮ-ਅਰਿ. ਧਰਮ ਦਾ ਵੈਰੀ.

ਧਰਮਲਕ੍ਸ਼ਣ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮਅੰਗ.

ਧਰਮਵੀਰ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮਬੀਰ, ਵੀਰ ੭ ਦਾ (ਸ) ਅਤੇ ਰਸ ੯ ਦਾ(ਹ).

ਧਰਮਵੇਤਾ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮਗ੍ਯ.

ਧਰਮਵੰਤ. ਵਿ—ਧਰਮ ਵਾਲਾ. ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਧਰਮੀ.

ਧਰਮਵ੍ਯਾਧ. ਵਰਾਹਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਮਿਥਿਲਾਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਮਾਸ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ, ਜੋ ਧਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਭਗਤਿ ਨਾਲ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ ਸਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ. ਕੌਸ਼ਿਕ ਰਿਖੀ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਧਰਮਵ੍ਯਾਧ ਪਾਸ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੈਣ ਆਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਸਿਖ੍ਯਾ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ.

ਧਰਮਾ. ਉੱਦਾ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ। ੨ ਸਾਧੂ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਬੀਬੀ ਬੀਰੋ ਦਾ ਸਹੁਰਾ. ਦੇਖੋ, ਬੀਰੋ ਬੀਬੀ। ੩ ਵਿ—ਧਰ੍ਮਿਨ੍—ਧਰਮੀ. "ਇਹੁ ਮਨ ਕਰਮਾ ਇਹੁ ਮਨ ਧਰਮਾ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਧਰਮਾਈ. ਵਿ—ਧਰਮਾਤਮਾ. ਧਰਮਵਾਨ। ੨ ਮਾਇਆ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਮਾਇਆਧਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਕਤੀਫਿਆ.

ਧਰਮਾਂਗ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮ ਅੰਗ.

ਧਰਮਾਤਮਾ. ਸੰ. ਧਰ੍ਮਾਤ੍ਮਨ੍. ਧਰਮੀ. ਜਿਸ ਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਧਰਮਾਤਾ. ਵਿ—ਧਰ੍ਮਰਤ. ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਗਿਰਸਤੀ ਗਿਰਸਤ ਧਰਮਾਤਾ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫)

ਧਰਮਾਂਧ. ਸੰਗਯਾ—ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਵਿੱਚ ਅੰਨ੍ਹਾ. ਦੂਜੇ ਮਤ ਦੇ ਉੱਤਮ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮਤ ਦੇ ਘਟੀਆ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਅਨ੍ਯਧਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਧਰਮਾਪੁਰ. ਸਤਸੰਗ. ਸਾਧੂ ਸਮਾਜ.

ਧਰਮਾਪੁਰਿ. ਵਿ—ਧਰਮ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਦਾ। ੨ ਸਾਧੁਜਨਾਂ (ਗੁਰੁਮੁਖਾਂ) ਦਾ. "ਧਰਮ ਧਰੇ ਧਰਮਾਪੁਰਿ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਧਰਮਾਰਥ. ਧਰ੍ਮਾਰ੍ਥੰ. ਧਰਮ ਵਸਤੇ. ਧਰਮ ਲਈ.

ਧਰਮਾਵਤਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਾਖ੍ਯਾਤ ਧਰਮ ਦਾ ਰੂਪ। ੨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ.

ਧਰਮਾਵਤੀ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਪੁਰੀ, ਸੰਯਮਨੀ.

ਧਰਮਿ, ਧਰ੍ਮਿਸ੍ਠ, ਧਰਮੀ } ਵਿ—ਧਰ੍ਮਿਨ੍. ਧਰ੍ਮਿਸ਼੍ਠ. ਧਰਮਵਾਲਾ. ਈਮਾਨਦਾਰ। ੨ ਮਜਹਬ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਧਰਮੀ ਧਰਮੁ ਕਰਹਿ ਗਾਵਾਵਹਿ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਕਾਮਨਾ ਸਹਿਤ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਫਲ ਖੋ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ੩ ਧਰਮੀਓਂ ਸੇ. ਧਰਮੀਆਂ ਨਾਲ. "ਓਇ ਧਰਮਿ ਰਲਾਏ ਨਾ ਰਲਨਿ, ਓਨਾ

ਅੰਦਰਿ ਕੂੜੁ ਸੁਆਉ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੧ ਮ: ੩) ੪ ਧਰਮ ਦ੍ਵਾਰਾ. ਧਰਮ ਸੇ. "ਕਾਹੂ ਜੁਗਤਿ ਕਿਤੈ ਨ ਪਾਈਐ ਧਰਮਿ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਧਰਮਿਸ੍ਠ." (ਮਹਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਧਰਮੀੜ, ਧਰਮੀੜਾ ਸੰ. ਧਰ੍ਮੀਡ੍ਯ—ਧਰ੍ਮੀਡ੍ਯ. ਵਿ—ਧਰਮੀਆਂ ਕਰਕੇ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ੍ਯ. ਜਿਸ ਦੀ ਧਰਮੀ ਲੋਕ ਵਡਿਆਈ ਕਰਨ.

ਧਰਮੀੜਿਆ. ਸੰਬੋਧਨ. ਹੇ ਧਰਮੀੜ! ਦੇਖੋ, ਧਰਮੀੜ. "ਬੋਲਿ ਸੁ ਧਰਮੀੜਿਆ! ਮੋਨਿ ਕਤ ਧਾਰੀ?" (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਧਰਮੁ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮ. "ਧਰਮੁ ਦ੍ਰਿੜਹੁ ਹਰਿਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹੁ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਧਰਮੁਧੀਰਾ. ਸੰ. ਧਰ੍ਮਧੀਵਰ. ਧਰਮ ਦੀ ਓਟ ਵਿੱਚ ਫੰਧਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਮਜਹਬੀ ਸ਼ਿਕਾਰੀ. "ਧਰਮੁਧੀਰਾ ਕਲਿ ਅੰਦਰੇ ਇਹੁ ਪਾਪੀ ਮੂਲਿ ਨ ਤਗੈ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਧਰਮੁ ਦਾ ਕੋਟ. ਦੇਖੋ, ਸੂਲੀਸਰ.

ਧਰਮੂਰਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੀ ਮੂਰਤਿ. ਧਰਾਮੂਰਤਿ. ਗਊ. "ਧਰਮੂਰਤਿ ਘਾਸਾ ਚੁਗੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਧਰਲੰਕੂਰ. ਸੰ. ਲਾਙ੍ਗੂਲਧਰ—ਲਾਂਗੁਲਧਰ. ਵਿ—ਲਾਂਗੂਲ (ਪੂਛ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਦੁਮ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਧਰਿਲੰਕੁਰੁ.

ਧਰਵਾਸ, ਧਰਵਾਸਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੈਰਯ ਅਤੇ ਆਸ਼੍ਵਾਸਨ. ਚਿੱਤ ਦੀ ਇਸਥਿਤਿ ਅਤੇ ਤਸੱਲੀ ਦਾ ਭਾਵ. "ਰਹਿਤ ਇਹਾਂ ਜੇ ਸਦਨ ਨ ਆਵਤ, ਤੱਦਪਿ ਜੀ ਧਰਵਾਸਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਧਰਵਾਰ ਅਥਵਾ ਧਾਰਵਾਰ. ਬੁੰਬਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਧਾਰਵਾਰ ਜਿਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ. "ਧਰਵਾਰਨ ਤਾਂਕੋ ਧਨ ਮਾਰਜੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੮) ੨ ਧਾੜਵੀ. ਧਾੜਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ.

ਧਰਾ. ਦੇਖੋ, ਧੜਾ. "ਪੁਨ ਕਹਿ ਬਾਟ ਧਰਾ ਅਨਵਾਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਵੱਟਾ ਅਤੇ ਧੜਾ ਮੰਗਵਾਇਆ। ੨ ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ. ਧਾਰਿਆ। ੩ ਆਧਾਰ. ਆਸਰਾ. "ਸੋ ਦਰਵੇਸੁ ਜਿਸੁ ਸਿਫਤਿ ਧਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੪ ਸੰ. ਧਰਤੀ. ਜ਼ਮੀਨ। "ਵਡਭਾਗਨ ਜਾਨਹੁ ਇਹ ਧਰਾ। ਜਿਸ ਤੇ ਆਨਿ ਗੁਰੂ ਪਗ ਧਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਮਿੰਜ. ਮੱਜਾ. ਮਿੱਝ। ੬ ਨਾੜੀ. ਰਗ। ੭ ਦੇਖੋ, ਉਪਲਬ੍ਧ ੨.

ਧਰਾਇਣੁ. ਵਿ—ਧਾਰਣ ਕਰਤਾ. ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. "ਕਰਤਾ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਧਰਾਇਣੁ." (ਭੈਰ ਮ: ੪)

ਧਰਾਇੰਦ, ਧਰਾਇੰਦ੍ਰ, ਧਰਾਈਸ, ਧਰਾਏਸ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਰਾਜਾ। ੨ ਪਰਵਤ. ਪਹਾੜ। ੩ ਬਿਰਛ. (ਸਨਾਮਾ) ੪ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਿਕ.

ਧਰਾਏਸਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਰਾਈਸ਼ (ਰਾਜਾ) ਦੀ ਫ਼ੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਰਾਸ. ਦੇਖੋ, ਧਰਵਾਸ। ੨ ਦੇਖੋ, ਧੁਰਾਸ.

ਧਰਾਸੁਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹ. ਦੇਖੋ, ਮੰਗਲ ੫। ੨ ਦੇਖੋ, ਭੌਮਾਸੁਰ। ੩ ਘਾਹ. (ਸਨਾਮਾ) ੪ ਬਿਰਛ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਰਾਕਿਵਰਣਤਾ ਭਈ. (ਕਲਕੀ) ਵਾ—ਧਰਾ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਤੇ ਏਕ ਵਰਣਤਾ ਹੋਈ. ਭਾਵ—ਵਰਣਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਮਿਟ ਗਏ.

ਧਰਾਤਾਤ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਭੌਮਾਸੁਰ. "ਜਿਮ ਤਾਤਧਰਾ ਸੁਰਪੱਤਿ ਲਰਜੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਦੇਖੋ, ਧਰਾਸੁਤ.

ਧਰਾਧਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੇਸਨਾਗ। ੨ ਪਹਾੜ। ੩ ਰਾਜਾ। ੪ ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ। ੫ ਬਿਰਛ. ਧਰਾ ਨੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਰਾਧਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਰਾ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਧਾਰ, ਬਿਰਛ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਆਧਾਰ.

ਧਰਾਧਿਪ, ਧਰਾਧੀਸ਼ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਰਾ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਦਾ ਅਧਿਪਤਿ. ਭੂਮਿ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਰਾਜਾ। ੨ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਿਕ.

ਧਰਾਧ੍ਰਿਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਵਤ। ੨ ਰਾਜਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਰਾਨਾਇਕ, ਧਰਾਨਾਥ, ਧਰਾਨਾਯਕ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਾ। ੨ ਬਿਰਛ. (ਸਨਾਮਾ) ੩ ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਵਰਾਜ. (ਗੁਵਿ ੧੦) ੪ ਪਹਾੜ। ੫ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਿਕ.

ਧਰਾਪਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਾਹਗੁਰੂ. ਜਗਤਨਾਥ। ੨ ਰਾਜਾ। ੩ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਿਕ.

ਧਰਾਪਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਣਾ. ਰੱਜਣਾ. ਦੇਖੋ, ਧ੍ਰਾਪਣਾ.

ਧਰਾਰਾਜ, ਧਰਾਰਾਟ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਰਛ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ। ੩ ਭੂਪਤਿ. ਰਾਜਾ.

ਧਰਿ. ਧਾਰਣ ਕਰ. ਰੱਖ. "ਧਰਿ ਜੀਅਰੇ! ਇਕ ਟੇਕ ਤੂੰ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ. ਰੱਖਕੇ. "ਧਰਿ ਤਾਰਾਜੂ ਤੋਲੀਐ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਵੱਲ. ਓਰ. ਤ਼ਰਫ਼। ੪ ਧਰਾ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ.

ਧਰਿਓਨੁ. ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਧਰਿਆ (ਰੱਖਿਆ). "ਲਹਿਣੇ ਧਰਿਓਨੁ ਛਤ੍ਰੁ ਸਿਰਿ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ੨ ਉਸ ਨੇ ਰੱਖਿਆ.

ਧਰਿਅਉ. ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ. ਰੱਖਿਆ.

ਧਰਿਆ. ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ. ਰੱਖਿਆ. "ਤਾਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ." (ਸੋਦਰੁ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਿਰ. ਆਧਾਰ. ਆਸ਼੍ਰਯ. "ਲੋਕ ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ ਕੋਇ ਨ ਕਿਸ ਕੀ ਧਰਿਆ." (ਸੋਦਰੁ)

ਧਰਿਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਰਾ-ਈਸ਼. ਬਿਰਛ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਰਿਚਕੁ. ਦੇਖੋ, ਮਾਤ੍ਰ ੬.

ਧਰਿਚਕ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਧਰਚਕ੍ਰ.

ਧਰਿਧਾਰਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਰਾ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਦੇ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ, ਕਰਤਾਰ. "ਧਰਿਧਾਰਣ ਦੇਖੈ ਜਾਣੈ ਆਪਿ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧)

ਧਰਿਲੰਕੁਰੁ. ਲਾਂਗੂਲ (ਦੁਮ) ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ. "ਹਣਵੰਤੁ ਜਾਗੇ ਧਰਿਲੰਕੁਰੁ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ)

ਧਰੀ. ਦੇਖੋ, ਧੜੀ। ੨ ਧਾਰਣ ਕੀਤੀ. "ਸੁਰੂਪਿ ਸੁਜਾਨਿ ਸੁਲਖਨੀ ਸਹਜੇ ਉਦਰਿ ਧਰੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੩ ਧਰਾ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਾੜ. ਪਰਵਤ. "ਧਰੀ ਨਗਨ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹਿ." (ਸਨਾਮਾ)

ਧਰੀਆ. ਵਿ—ਧਾਰਣ ਕਰਤਾ. "ਧਰੀਆ ਸਭ ਹੀ ਬਰ ਅਰ੍ਜੁਨ

ਕੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਅਸ੍ਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਧਰੀਆ.

ਧਰੀਜੈ. ਧਾਰਣ ਕਰੀਜੈ. ਰੱਖੀਏ.

ਧਰੇਸ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਾ-ਈਸ਼. ਰਾਜਾ। ੨ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਮਾਲਿਕ.

ਧਰੇਲ. ਸੰਗਯਾ—ਬਿਨਾ ਵਿਆਹੇ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਸੰ. ਧ੍ਰਿਤਾ (ਧ੍ਰਿਤਾ)

ਧਰੇਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਮਨੁੱਖ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੁਨਰਵਿਵਾਹ ਦੀ ਰੀਤਿ ਬਿਨਾ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਧਾਰਣ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ. "ਮਾਛਿੰਦ੍ਰ ਧਰੀ ਸੁ ਧਰੇਲਾ." (ਭਾਗੁ) ਮਛਿੰਦ੍ਰਨਾਥ ਨੇ ਯੋਗਸ਼ਕਤਿ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮੋਏ ਹੋਏ ਰਾਜੇ ਦੀ ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਰਾਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਾਂਙ ਧਾਰਣ ਕੀਤੀ. ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੋਗਲੰਪਟ ਦੇਖਕੇ ਗੋਰਖਨਾਥ ਨੇ ਜਾਕੇ ਗ੍ਯਾਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮਛਿੰਦ੍ਰਨਾਥ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਜਾਲ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ.[1]

ਧਰੈਯਾ. ਵਿ—ਧਾਰਣ ਕਰਤਾ. ਰਖੈਯਾ.

ਧਰੋਹ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੋਹ ਅਤੇ ਧ੍ਰੋਹ.

ਧਰੋਹਰ. ਸੰਗਯਾ—ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਅਮਾਨਤ ਧਰੀ ਵਸਤੁ. A deposit. ਸੰ. ਨਿਕ੍ਸ਼ੇਪ.

ਧਰੰਮ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਧ੍ਰੰਮ। ੨ ਵਿ—ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ. "ਮੂਲ ਡਾਲ ਧਰੰਮੈ." (ਭਾਗੁ)

ਧਰਜਉ. ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ. ਰੱਖਿਆ. "ਸਮਰਥ ਗੁਰੂ ਸਿਰਿ ਹਥ ਧਰ੍ਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਧਲੇਉ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜਾਮਤ ਬਰਨਾਲਾ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਮਾਨਸਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਪਾਸ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਗੰਡੂ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਆਏ. ਇੱਕ ਜੋਗੀ ਦੀ ਕਲ੍ਯਾਣ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਛੀਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਰਸਦਾ ਸੀ. ਇਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਪੱਕਾ ਕਮਰਾ ਸੰਮਤ ੧੯੭੩ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨਾਇਬ ਨਾਜਿਮ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ੧੨੦ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਵੱਲੋਂ ਸੰਮਤ ੧੯੮੧ ਤੋਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਰਿੰਦ੍ਰਪੁਰੇ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਛੀ ਮੀਲ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਕੱਚਾ ਰਸਤਾ ਹੈ.

ਧਵ. ਸੰ. ਧਾਤੁ. ਧਾ—ਦੌੜਨਾ, ਵਹਿਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਤੀ. ਭਰਤਾ। ੩ ਸ੍ਵਾਮੀ। ੪ ਮਹੂਆ. ਦੇਖੋ, ਧਾਵਾ ੩। ੫ ਫ਼ਰੇਬ. ਛਲ.

ਧਵਤ. ਧਾਵਤ. ਦੌੜਦਾ. "ਗਹਿ ਗਹਿ ਧਵਤ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕਟਾਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਧਵਨ. ਦੇਖੋ, ਧਾਵਨ। ੨ ਧੌਣ. ਗਰਦਨ.

ਧਵਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਚਿੱਟਾ. ਸਫ਼ੇਦ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਚਿੱਟਾ ਬੈਲ। ੩ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਬੈਲ, ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਚੁੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ. "ਧਵਲੈ ਉਪਰਿ ਕੇਤਾ ਭਾਰੁ?" (ਜਪੁ) ਦੇਖੋ, ਧਉਲ ੩। ੪ ਮੁਸ਼ਕ ਕਾਫ਼ੂਰ। ੫ ਚਿੱਟਾ ਕੁਸ੍ਠ. ਫੁਲਵਹਿਰੀ। ੬ ਦੇਖੋ, ਛੱਪਯ ਦਾ ਰੂਪ ੫.

[1]ਅਜੇਹੀ ਕਥਾ ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰਯ ਦੀ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ.

ਧਵਲਹਰ, ਧਵਲਹਰੁ ਧਵਲਗ੍ਰਿਹ ਅਥਵਾ ਧਵਲ-ਹਰਮ੍ਯ (ਹਰ੍ਮ੍ਯ). ਚਿੱਟਾ ਮਹਲ. "ਇਹੁ ਜਗੁ ਧੂਏ ਕਾ ਧਵਲਹਰੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਦੇਖੋ, ਧਉਲਹਰ.

ਧਵਲਗਿਰਿ. ਚਿੱਟਾ ਪਹਾੜ. ਹਿਮਾਲਯ. ਦੇਖੋ, ਧਵਲਾਗਿਰਿ। ੨ ਕੈਲਾਸ.

ਧਵਲਧਰ. ਸੰਗਯਾ—ਚਿੱਟੇ ਬੈਲ ਦੀ ਧਾਰਣ ਕੀਤੀ ਹੋਈ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਵਲਧਰਿਸ. ਸੰਗਯਾ—ਧਵਲ ਦੀ ਧਾਰਣ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਉਸ ਦਾ ਈਸ਼ (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਰਾਜਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਵਲਧਰਿਸਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਧਵਲਧਰ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਈਸ਼ (ਰਾਜਾ) ਦੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਵਲਾ. ਵਿ—ਚਿੱਟੀ. ਗੋਰੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਚਿੱਟੀ ਗਊ। ੩ ਗੌਰੀ. ਪਾਰਵਤੀ. "ਦੈਤ ਸੰਘਾਰ ਕਰ ਧਵਲਾ ਚਲੀ ਅਵਾਸ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਧਵਲਾਂਗ. ਧਵਲ (ਚਿੱਟਾ) ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਗ (ਸ਼ਰੀਰ). ਹੰਸ। ੨ ਮਹਾਦੇਵ. ਸ਼ਿਵ। ੩ ਨਾਰਦ.

ਧਵਲਾਗਿਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਗੌਰੀ (ਪਾਰਵਤੀ) ਦਾ ਪਹਾੜ, ਕੈਲਾਸ਼। ੨ ਧਵਲਗਿਰਿ. ਹਿਮਾਲਯ. "ਤੇ ਧਵਲਾ ਗਿਰਿ ਓਰ ਪਠਾਏ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਧਵਲਾਰ. ਦੇਖੋ, ਧਵਲਾਗਿਰਿ। ੨ ਧਵਲ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬੈਲ. "ਧਰਨੀ ਧਵਲਾਰ ਅਕਾਰ ਸਬੈ." (ਗੁਰੁਸੋਭਾ)

ਧਵਲੰਗ. ਦੇਖੋ, ਧਵਲਾਂਗ.

ਧੜ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰ. ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ ਉਹ ਭਾਗ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਮੇਦਾ ਆਦਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅੰਗ ਹਨ. ਗਰਦਨ ਤੋਂ ਹੇਠ ਅਤੇ ਕਮਰ ਤੋਂ ਉੱਪਰਲਾ ਭਾਗ. ਰੁੰਡ. ਕਬੰਧ. ਗਰਦਨ ਤੋਂ ਹੇਠ ਸਾਰਾ ਸ਼ਰੀਰ ਭੀ ਧੜ ਆਖੀਦਾ ਹੈ. "ਸੀਸ ਬਿਨਾ ਧੜ ਰਣ ਗਿਰਜੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਗਾਹੇ ਹੋਏ ਅੰਨ ਦੀ ਭੂਸੇ ਸਮੇਤ ਲਾਈ ਢੇਰੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਧੜਨਾ। ੪ ਢੋਲ। ਦੇਖੋ, ਧੰਮੜ। ੫ ਸਿੰਧੀ. ਤੋਲਣ ਅਤੇ ਮਾਪਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਧੜ੍ਹ.

ਧੜਹੜ. ਸੰਗਯਾ—ਦਹਿਲ. ਹੌਲ. "ਧੌਲ ਧੜਹੜਿਓ." (ਰਾਮਾਵ)

ਧੜਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਕੰਬਣਾ. ਦਹਿਲਣਾ। ੨ ਦਿਲ ਦਾ ਉਛਲਣਾ। ੩ ਚਿੰਤਾ. ਖਟਕਾ.

ਧੜਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਧੜਾਕਾ. ਧਮਾਕਾ। ੨ ਦਹਿਲ. ਹੌਲ। ੩ ਚਿੰਤਾ. ਖਟਕਾ.

ਧੜਧੁੱਤ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰਾ-ਉੱਧ੍ਰਤ. ਟਿੱਬਾ। ੨ ਢੇਰ. ਗੰਜ. "ਤਿਉ ਤਿਉ ਦਰਬ ਹੋਇ ਧੜਧੁੱਤੈ." (ਭਾਗੁ)

ਧੜਧੰਮੜ. ਦੇਖੋ, ਧੰਮੜ.

ਧੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਧੜ ਧੜ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ. ਥਾਪੜਨਾ. ਕੁੱਟਣਾ. ਦੇਖੋ, ਧੜੀਐ ਅਤੇ ਧੰਮੜ.

ਧੜਬ. ਸੰਗਯਾ—ਧੜਵਾਈ ਦਾ ਕੰਮ. ਧੜਵਾਈ ਦਾ ਪੇਸ਼ਾ. "ਸੌਂਪੀ ਧੜਬ ਮੋਹਿ ਤਿਨ ਸਾਰੀ." (ਗੁਵਿ ੬)

ਧੜਵਾਈ. ਤੋਲਣ ਵਾਲਾ ਕਾਰਿੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਧੜ ੫. ਸੰ. ਘਟਿਨ੍।

੨ ਪਿੰਡ ਦਾ ਲੇਖਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਤੋਲਣ ਵਾਲਾ ਬਾਣੀਆਂ.

ਧੜਾ. ਸੰ. ਧਟ. ਸੰਗਯਾ—ਤਰਾਜ਼ੂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਲੜੇ ਸਮਾਨ ਵਜ਼ਨ ਦੇ ਕਰਨ ਲਈ ਹਲਕੇ ਪਾਸੇ ਪਾਇਆ ਬੋਝ। ੨ ਪੱਖ. ਪਕ। ੩ ਸਹਾਇਕ ਟੋਲਾ. "ਹਮ ਹਰਿ ਸਿਉ ਧੜਾ ਕੀਆ××× ਕਿਨਹੀ ਧੜਾ ਕੀਆ ਮਿਤ੍ਰ ਸੁਤ ਨਾਲਿ ਭਾਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੪)

ਧੜਾਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਧੜ ਸ਼ਬਦ. ਕਿਸੇ ਭਾਰੀ ਵਸਤੁ ਦੇ ਡਿੱਗਣ ਜਾਂ ਤੋਪ ਆਦਿ ਦੇ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਸ਼ਬਦ। ੨ ਦਿਲ ਦੇ ਧੜਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਧੜਾਧੜ. ਦੇਖੋ, ਧੜਧੰਮੜ। ੨ ਤੋਪ ਆਦਿ ਦੇ ਦਗਣ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਧੁਨਿ.

ਧੜੀ. ਸੰ. ਧਟਿਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪੰਜ ਸੇਰ ਭਰ ਤੋਲ। ੨ ਹੁਣ ਦਸ ਸੇਰ ਵਜ਼ਨ ਧੜੀ ਹੈ। ੩ ਰੇਖਾ. ਲਕੀਰ. ਲੀਕ। ੪ ਵਸਤ੍ਰ। ੫ ਸਿੰਧੀ. ਗੋਠ. ਮਗਜ਼ੀ. ਗੋਟੇ ਕਨਾਰੀ ਦਾ ਹਾਸ਼ੀਆ. "ਸਾਚੁ ਧੜੀ ਧਨ ਮਾਂਡੀਐ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ੬ ਡਿੰਗ. ਧਰੀ. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਕਰਨਭੂਸਣ. "ਧੀਰਜੁ ਧੜੀ ਬੰਧਾਵੈ ਕਾਮਣਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੭ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਚੀਰਨੀ ਅੰਦਰ ਸੰਧੂਰ ਦੀ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਧੜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. "ਧੜੀ ਸਿਰੇ ਨੂੰ ਲਾਂਵਦੀ ਲੈ ਲੈ ਸਿਰ ਦਾ ਖੂੰਨ." (ਹਾਮਦ)

ਧੜੀਆ. ਤੋਲਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਹਟਵਾਣੀਆ। ੩ ਧਾੜਵੀ. "ਧੜੀਏ ਬਟਪੜੀਏ." (ਗੁਰੁਸੋਭਾ)

ਧੜੀਐ. ਧੜ ਧੜ ਕਰੀਐ। ੨ ਵਜਾਈਦਾ ਹੈ. "ਮਾਂਦਲ ਬੇਦਸਿ ਬਾਜਣੋ ਘਣੋ ਧੜੀਐ ਜੋਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧) ਸਿ (ਤਿੰਨ) ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਢੋਲ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕੁੱਟ ਰਹੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਧੜਨਾ.

ਧੜੁ. ਦੇਖੋ, ਧੜ ੪.

ਧੜੇਬੰਦੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪੱਖ ਕ਼ਾਇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਜਥੇਬੰਦੀ. ਜਮਾਤਬੰਦੀ.

ਧੜੋ. ਸਿੰਧੀ. ਉੱਚਾ ਪਹਾੜ। ੨ ਸਰਦਾਰ. ਮੁਖੀਆ.

ਧੜੰਗ, ਧੜੰਗਾ } ਵਿ—ਧੜ-ਨਗਨ. ਨੰਗਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਧੜ ਪੁਰ ਵਸਤ੍ਰ ਨਹੀਂ। ੨ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਧੜ ਦੇ ਅੰਗ.

ਧੜੰਮ. ਸੰਗਯਾ—ਕਿਸੀ ਭਾਰੀ ਵਸਤੁ ਦੇ ਡਿਗਣ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਸ਼ਬਦ.

ਧਾ. ਸੰ. ਧਾਤੁ. ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ, ਪਹਿਰਨਾ, ਪਾਲਣਾ, ਪਾਸ ਰੱਖਣਾ, ਢਕਣਾ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਰਨਾ, ਧਯਾਨ ਦੇਣਾ, ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਾ, ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ, ਪ੍ਰੇਰਣਾ, ਪਸੰਦ ਕਰਨਾ, ਆਗਯਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਾ। ੩ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ। ੪ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਦਾ ਸੰਕੇਤ। ੫ ਤਬਲੇ ਦਾ ਬੋਲ ਅਤੇ ਸਮ ਦਾ ਅਸਥਾਨ। ੬ ਵਿ—ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਧਾਰਕ। ੭ ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਭਾਂਤਿ. ਪ੍ਰਕਾਰ, ਜਿਵੇਂ—ਨਵਧਾ ਭਕ੍ਤਿ (ਭਗਤਿ). ੮ ਹਿੱਸੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਵੰਡਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸਤਧਾ ੨ ਅਤੇ ਦੁਧਾ ੨.

ਧਾਉਣਾ. ਦੌੜਨਾ. ਦੇਖੋ, ਧਾਵਨ. "ਧਾਇਓ ਰੇ ਮਨ ਦਹਦਿਸਿ ਧਾਇਓ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਧਾਇ. ਸੰਗਯਾ—ਧਾਤ੍ਰੀ. ਦਾਈ। ੨ ਸੰ. ਧਾਤਕੀ. ਇੱਕ ਝਾੜੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਮਦਯਵਾਸਿਨੀ, ਮਦਯਪੁਸ਼ਪਾ, ਤੀਵ੍ਰਜ੍ਵਾਲਾ, ਅਗਨਿਜ੍ਵਾਲਾ ਆਦਿ ਹਨ. L. Woodforidia Floribunda. ਇਸ ਦੇ ਫੁੱਲ ਨਸ਼ੀਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਲਾਹਣ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਯਤਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ. "ਜੇ ਸਉ ਅਮ੍ਰਿਤੁ ਨੀਰੀਐ, ਭੀ ਬਿਖੁ ਫਲ ਲਾਗੈ ਧਾਇ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੩) ਇਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਧਾਵ ਅਤੇ ਧਾਵਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਧਾਵਾ ੩। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੌੜਕੇ. ਨੱਠਕੇ. ਦੇਖੋ, ਧਾਵਨ. "ਧਾਇ ਧਾਇ ਕ੍ਰਿਪਨ ਸ੍ਰਮ ਕੀਨੋ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਧਾਇਆ. ਦੌੜਿਆ. ਦੇਖੋ, ਧਾਉਣਾ। ੨ ਧ੍ਰਾਪਿਆ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਇਆ. "ਨਾ ਤਿਸੁ ਭੁਖ ਪਿਆਸ, ਰਜਾ ਧਾਇਆ." (ਵਾਰ ਮਲਾ ਮ: ੧)

ਧਾਇਜਾਇ. ਅਸਰ ਕਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. "ਕਉੜਤਣੁ ਧਾਇਜਾਇ." (ਵਾਰ ਸਾਰ ਮ: ੧)

ਧਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਧਾਤ੍ਰੀ. ਦਾਈ. ਧਾਯ। ੨ ਧਾਵਾ. ਦੌੜ. ਹਮਲਾ. "ਦੂਤ ਮਾਰੇ ਕਰਿ ਧਾਈ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੩ ਚੌਰਾਸੀ ਦਾ ਗੇੜਾ. ਯੋਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਦੌੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਨਾਨਕ ਸਿਮਰੈ ਏਕੁ ਨਾਮ, ਫਿਰਿ ਬਹੁੜਿ ਨ ਧਾਈ." (ਵਾਰ ਬਸੰ) "ਗਣਤ ਮਿਟਾਈ ਚੂਕੀ ਧਾਈ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੪ ਵਿ—ਧ੍ਰਾਪੀ. ਸੰਤੁਸ੍ਟ ਹੋਈ. "ਰਜੀ ਧਾਈ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਜਾਕਾ ਤੂ ਮੀਰਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਧਾਂਈਂ. ਸੰਗਯਾ—ਧਾਨ. ਮੁੰਜੀ ਧਾਨ. "ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਘਾਹ ਲੈਆਇਆ ਧਾਂਈਆਂ ਵਿਚਹੁ." (ਜਸਾ)

ਧਾਂਸ. ਸੰ. ਧੂਮਾਂਸ਼ ਅਥਵਾ ਧੂਮ-ਸ਼੍ਵਾਸ. ਸਾਹ (ਸ੍ਵਾਸ) ਦੇ ਰਸਤੇ ਕੌੜਾ ਧੂਆਂ ਜਾਂ ਮਿਰਚ ਆਦਿ ਦੇ ਬਰੀਕ ਕਣ, ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਕੇ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਲੜਨ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਧਾਂਸ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਖਾਂਸੀ.

ਧਾਹ, ਧਾਹੜੀ } ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਰ ਤਾੜਨ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਧੁਨਿ. "ਗਏ ਸਿਗੀਤ ਪੁਕਾਰੀ ਧਾਹ." (ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧) ੨ ਸ਼ੋਕ ਦੀ ਪੁਕਾਰ. "ਦੇਵਲ ਦੇਵਲ ਧਾਹੜੀ ਦੇਸਹਿ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਧਾਹੀ. ਧਾਹਾਂ ਨਾਲ. ਧਾਹੋਂ ਸੇ. "ਸੇ ਅੰਤਿ ਧਾਹੀ ਰੁੰਨਿਆ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਧਾਹ.

ਧਾਕ. ਸੰਗਯਾ—ਧੱਕਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਧੱਕਾ. ਧਕੇਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਧਾਕ। ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਧਾਰਨ ਕਰਤਾ. ਧਾਰਕ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ। ੪ ਢੱਟਾ. ਸਾਨ੍ਹ। ੫ ਅੰਨ। ੬ ਥੰਭਾ. ਸਤੂਨ। ੭ ਦੇਖੋ, ਧਾਂਕ.

ਧਾਂਕ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ. ਸ਼ੁਹਰਤ। ੨ ਦਬਦਬਾ. ਪ੍ਰਤਾਪ.

ਧਾਕਨ. ਸੰਗਯਾ—ਧੱਕਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਧਕੇਲਣਾ.

ਧਾਕੁ. ਸੰਗਯਾ—ਧੱਕਾ. ਦੇਖੋ, ਧਾਕ ੧. "ਜਿਸਹਿ ਦਿਖਾਲੇ ਮਹਲੁ, ਤਿਸੁ ਨ ਮਿਲੈ ਧਾਕੁ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) "ਜਿਨਿ ਰਚਿਆ ਤਿਨਿ ਦੀਨਾ ਧਾਕੁ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਧਾਗਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਗਾ. "ਸੂਈ ਧਾਗਾ ਸੀਵੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੨ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਤ੍ਰਵਿਧੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਡੋਰਾ। ੩ ਜਨੇਊ. ਯਗ੍ਯੋਪਵੀਤ. "ਤਿਲਕ ਧਾਗਾ ਕਾਠ ਦੀ ਮਾਲਾ ਧਾਰੇ, ਸੋ ਤਨਖਾਹੀਆ." (ਰਹਿਤ ਦਯਾ ਸਿੰਘ) ੪ ਭਾਵ—ਚੇਤਨਸੱਤਾ. "ਸਭ

ਪਰੋਈ ਇਕਤੁ ਧਾਗੈ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਧਾਗੈ. ਧਾਗੇ (ਤਾਗੇ) ਨਾਲ. ਦੇਖੋ, ਧਾਗਾ ੪। ੨ ਧਾਗੇ ਨੂੰ.

ਧਾਣ. ਦੇਖੋ, ਧਾਨ.

ਧਾਣਕ. ਸੰ. ਧਾਨੁਸ਼੍ਕ. ਸੰਗਯਾ—ਧਨੁਖਧਾਰੀ। ੨ ਭੀਲ ਕਿਰਾਤ ਆਦਿ ਜੰਗਲੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਧਾਣਕ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਧਨੁਖ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਾਰਦੇ ਹਨ। ੩ ਭੀਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਇੱਕ ਨੀਚ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਥਾਂ ਦੇਖੀਦੀ ਹੈ. "ਧਾਣਕ ਰੂਪਿ ਰਹਾ ਕਰਤਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪਰੀਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਲਈ ਧਾਣਕ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਸੀ.

ਧਾਣੀ. ਦੇਖੋ, ਧਾਨੀ.

ਧਾਤ. ਦੇਖੋ, ਧਾਤੁ। ੨ ਧਾਵਤ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੌੜਦਾ.

ਧਾਤਕੀ. ਦੇਖੋ, ਧਾਇ ੨.

ਧਾਤਯਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਮਾਂਧਾਤਾ. "ਸਿਰ ਧਾਤਯਮਾਨ ਦੁਖੰਡ ਕਰਯੋ." (ਮਾਂਧਾਤਾ) ਮਾਂਧਾਤਾ ਨੇ ਸਿਰ ਦੋ ਟੁੱਕ ਕੀਤਾ.

ਧਾਤਰਿ. ਦੇਖੋ, ਧਾਤ੍ਰਿ.

ਧਾਤਾ. ਸੰ. ਧਾਤ੍ਰ—ਧਾਤ੍ਰਿ. ਵਿ—ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਪਾਲਨ ਕਰਤਾ. ਪਾਲਕ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਾ.

ਧਾਤਿ. ਸਿੰਧੀ. ਵੀਰਯ. ਮਣੀ। ੨ ਰੀਤਿ. ਰਿਵਾਜ.

ਧਾਤੁ. (ਦੇਖੋ, ਧਾ ਧਾਤੁ). ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਸਭ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਅਸੁਲੁ ਇਕੁਧਾਤੁ." (ਜਪੁ) ੨ ਵੈਦ੍ਯਕ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਵਾਲੇ ਸੱਤ ਪਦਾਰਥ—ਰਸ, ਰਕ੍ਤ, ਮਾਂਸ, ਮੇਦ, ਅਸ੍ਥਿ, ਮੱਜਾ ਅਤੇ ਵੀਰਯ। ੩ ਵਾਤ, ਪਿੱਤ ਅਤੇ ਕਫ ਦੇਹ ਦੇ ਆਧਾਰ ਰੂਪ ਖ਼ਿਲਤ। ੪ ਖਾਨਿ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਪਦਾਰਥ—ਸੋਨਾ (ਸੁਵਰਣ), ਚਾਂਦੀ, ਤਾਂਬਾ, ਲੋਹਾ ਆਦਿ. ਦੇਖੋ, ਉਪਧਾਤੁ ਅਤੇ ਅਸਟਧਾਤੁ. "ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਸਭ ਧਾਤੁ ਹੈ ਮਾਟੀ ਰਲਿਜਾਈ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) ੫ ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ ਇਹ ਪੰਜ ਵਿਸੇ. "ਹਰਿ ਆਪੇ ਪੰਚਤਤੁ ਬਿਸਥਾਰਾ ਵਿਚਿ ਧਾਤੂ ਪੰਚ ਆਪਿ ਪਾਵੈ." (ਬੈਰਾ ਮ: ੪) "ਇੰਦ੍ਰੀਧਾਤੁ ਸਬਲ ਕਹੀਅਤ ਹੈ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੩) ਦੇਖੋ, ਗੁਣਧਾਤੁ। ੬ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ, ਜੋ ਵਿਸਿਆਂ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ. "ਮਨੁ ਮਾਰੇ ਧਾਤੁ ਮਰਿਜਾਇ." (ਗਉ ਮ: ੩) ੭ ਪੰਜ ਤੱਤ, ਜੋ ਦੇਹ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ. "ਜਬ ਚੂਕੈ ਪੰਚਧਾਤੁ ਕੀ ਰਚਨਾ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ੮ ਮਾਇਆ. "ਲਿਵ ਧਾਤੁ ਦੁਇ ਰਾਹ ਹੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਦੋ ਮਾਰਗ ਹਨ. "ਨਾਨਕ ਧਾਤੁ ਲਿਵੈ ਜੋੜ ਨ ਆਵਈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੯ ਅਵਿਦ੍ਯਾ. "ਸੇਇ ਮੁਕਤ ਜਿ ਮਨੁ ਜਿਣਹਿ, ਫਿਰਿ ਧਾਤੁ ਨ ਲਾਗੈ ਆਇ." (ਗੂਜ ਮ: ੩) ੧੦ ਜੀਵਾਤਮਾ. "ਧਾਤੁ ਮਿਲੈ ਫੁਨ ਧਾਤੁ ਕਉ ਸਿਫਤੀ ਸਿਫਤਿ ਸਮਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੧੧ ਗੁਣ. ਸਿਫਤ. "ਜੇਹੀ ਧਾਤੁ ਤੇਹਾ ਤਿਨ ਨਾਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੧੨ ਵਸਤੂ. ਦ੍ਰਵ੍ਯ ਪਦਾਰਥ. "ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਸਭਾ ਧਾਤੁ ਹੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੧੩ ਸੁਭਾਉ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ. ਵਾਦੀ. "ਕੁਤੇ ਚੰਦਨ ਲਾਈਐ ਭੀ ਸੋ ਕੁਤੀ ਧਾਤੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੧੪ ਵਾਸਨਾ. ਰੁਚਿ. "ਪੰਜਵੈ ਖਾਣ ਪੀਅਣ ਕੀ ਧਾਤੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੧੫ ਵੀਰਯ. ਮਣੀ। ੧੬ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੂਲ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕ੍ਰਿਯਾ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ. ਮਸਦਰ. Verbalroot. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸਾ ਦੇ ੧੭੦੯ ਧਾਤੂ ਹਨ। ੧੭ ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗਊ। ੧੮ ਭਾਵ—ਚਾਰ ਵਰਣ ਅਤੇ ਚਾਰ ਮਜਹਬ. "ਅਸਟ ਧਾਤੁ ਇਕ ਧਾਤੁ ਕਰਾਇਆ." (ਭਾਗੁ) ਇੱਕ ਧਾਤੁ ਦਾ ਅਰਥ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਹੈ। ੧੯ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਲੈ ਤਾਰ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਗਾਉਣ ਯੋਗ੍ਯ ਪਦ। ੨੦ ਸੰ. ਧਾਵਿਤ੍ਰ—ਧਾਵਿਤ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੌੜਨ ਵਾਲਾ. ਚਲਾਇਮਾਨ. "ਹੋਰੁ ਬਿਰਹਾ ਸਭ ਧਾਤੁ ਹੈ, ਜਬਲਗੁ ਸਾਹਿਬੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨ ਹੋਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਧਾਤੁ ਪੰਚ. ਦੇਖੋ, ਧਾਤੁ ੫ ਅਤੇ ੭.

ਧਾਤੁਰ. ਸੰ. ਧੱਤੂਰ. ਸੰਗਯਾ—ਧਤੂਰਾ. ਕਨਕ। ੨ ਦੇਖੋ, ਧੂਰਤ.

ਧਾਤੁਰਬਾਜੀ. ਸੰਗਯਾ—ਧਤੂਰੇਬਾਜ਼ੀ. ਠਗਮੂਰੀ. "ਧਾਤੁਰਬਾਜੀ ਸਬਦਿ ਨਿਵਾਰੇ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਧੂਰਤਬਾਜ਼ੀ. ਠਗਬਾਜ਼ੀ.

ਧਾਤੂ. ਦੇਖੋ, ਧਾਤੁ ੫. "ਵਿਚਿ ਦੇਹੀ ਦੋਖ ਅਸਾਧ ਪੰਚ ਧਾਤੂ, ਹਰਿ ਕੀਏ ਖਿਨਿ ਪਰਲੇ." (ਨਟ ਮ: ੪)

ਧਾਤ੍ਰਿ, ਧਾਤ੍ਰੀ ਸੰ. ਧਾਤ੍ਰ. ਵਿ—ਧਾਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸਹਾਇਕ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਵਿਧਾਤਾ. ਰਿਗਵੇਦ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਧਾਤ੍ਰਿ ਦੀ ਬਾਬਤ ਕੇਵਲ ਇਤਨਾ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਤਪੰਨ ਕਰਦਾ, ਪਾਲਦਾ, ਸੰਤਾਨ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਵਿਆਹ ਰਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਸ੍ਥ ਆਸ਼੍ਰਮ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ. ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਅੰਗ ਜੋੜਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਏਸੇ ਨੇ ਸੂਰਯ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਆਕਾਸ਼, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਅਤੇ ਵਾਯੂ ਰਚੇ ਹਨ. ਕਈ ਏਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੀ ਤਿੰਨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ੪ ਕਰਤਾਰ। ੫ ਪ੍ਰਾਰਬਧ. ਕ਼ਿਸਮਤ। ੬ ਸੰ. ਧਾਤ੍ਰੀ. ਮਾਤਾ। ੭ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ। ੮ ਦਾਈ। ੯ ਮਾਇਆ। ੧੦ ਆਉਲਾ। ੧੧ ਇਮਲੀ। ੧੨ ਦੁਰਗਾ. "ਨਮੋ ਧਾਤ੍ਰੀਏਸੰ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਧਾਤ੍ਰੀਫਲ. ਸੰਗਯਾ—ਆਉਲੇ ਦਾ ਫਲ। ੨ ਇਮਲੀ ਦਾ ਫਲ. ਦੇਖੋ, ਧਾਤ੍ਰੀ ੧੦ ਅਤੇ ੧੧.

ਧਾਤ੍ਰੀਵਿਦ੍ਯਾ. ਦਾਈ ਦੀ ਵਿਦ੍ਯਾ. Midwifery.

ਧਾਂਧਾ. ਸੰਗਯਾ—ਧੰਧਾ। ੨ ਵਿ—ਧੰਧੇ (ਕੰਮਕਾਜ) ਵਿੱਚ ਰੁੱਝਾ. "ਨਾ ਉਸ ਧੰਧਾ ਨਾ ਹਮ ਧਾਧੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਧਾਂਧ੍ਯ.

ਧਾਂਧ੍ਯ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਲਾਲਤ. ਰੋਗਦਸ਼ਾ.

ਧਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚਾਉਲਾਂ ਦਾ ਬੂਟਾ. ਸ਼ਾਲਿ। ੨ ਛਿਲਕੇ (ਤੁਸ) ਸਮੇਤ ਦਾਣਾ. ਕਣ। ੩ ਅੰਨ. ਦੇਖੋ, ਧਾਨੁ। ੪ ਆਧਾਰ. ਆਸਰਾ. "ਜੀਅ ਧਾਨ ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰੀ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) "ਤੂਹੀ ਮਾਨ ਤੂਹੀ ਧਾਨ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੫ ਧਾਰਣ.

ਧਾਨਕ. ਦੇਖੋ, ਧਾਣਕ.

ਧਾਨੜੇ ਬੀਜਣੇ. ਕ੍ਰਿ—ਕੰਨਯਾ ਵਿਆਹਕੇ ਘਰੋਂ ਵਿਦਾ ਕਰਨੀ. ਕੰਨਯਾ ਨੂੰ ਵਿਦਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਧਾਨਾਂ (ਖਿੱਲਾਂ) ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦੇਸ਼ਰੀਤਿ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਈਦਾ ਹੈ. ਈਸਾਈ ਭੀ ਚਾਉਲਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਧਾਨਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਭੁੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਜੌਂ ਅਥਵਾ ਚਾਉਲ। ੨ ਧਣੀਆਂ। ੩ ਅੰਨ ਦਾ ਦਾਣਾ। ੪ ਧਾਇਆ. ਦੌੜਿਆ. ਦੇਖੋ, ਧਾਵਨ. "ਮਨੂਆ ਦਹ ਦਿਸਿ ਧਾਨਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਧਾਨਿ. ਧਾਨ (ਅੰਨ) ਦੇ. "ਏਤੁ ਧਾਨਿ ਖਾਧੈ ਤੇਰਾ ਜਨਮੁ ਗਇਆ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੩) ਦੇਖੋ, ਧਾਨ ਅਤੇ ਧਾਨਜ। ੨ ਅੰਨ (ਬੀਜ) ਨਾਲ. "ਇਹੁ ਮਨ ਸੀਤੋ ਤੁਮਰੈ ਧਾਨਿ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਬੀਜ ਨਾਲ ਮਨ ਰੂਪ ਖੇਤ ਵੀਜਿਆ ਹੈ.

ਧਾਨੀ. ਵਿ—ਧਾਨ ਦੇ ਪੱਤੇ ਜੇਹਾ ਹਰੇ ਰੰਗਾ। ੨ ਸੰ. ਧਾਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਜਗਹ. ਅਸਥਾਨ. ਥਾਂ. "ਤ੍ਰਯੋਦਸ ਬਰਖ ਬਸੈਂ ਬਨਧਾਨੀ." (ਰਾਮਾਵ) "ਬਸੁਦੇਵ ਕੋ ਨੰਦ ਚਲਯੋ ਰਨਧਾਨੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੪ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਧੁਮ੍ਰਦ੍ਰਿਗ ਧਰਨਿ ਧਰ ਧੂਰ ਧਾਨੀ ਕਰਨਿ." (ਚੰਡੀ ੧) ੫ ਵਿ—ਮੋਢੀ. ਮੁਖੀਆ. "ਢੱਠਾ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਧਾਨੀ." (ਜੰਗਨਾਮਾ)

ਧਾਨੁ. ਦਾਣਾ. ਅੰਨ. ਦੇਖੋ, ਧਾਨ ੩. "ਧਾਨੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਖਾਨਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਅਣਚਾਰੀ ਕਾ ਧਾਨੁ." (ਸਵਾ ਮ: ੩) ੨ ਭੁਸ ਸਮੇਤ ਚਾਉਲ। ੩ ਅਛੱਤ. ਅਣਟੁੱਟੇ ਚਾਵਲ. "ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪਾਤੀ ਧਾਨੁ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧)

ਧਾਨੁਵਾ. ਦਾਨਵਾ. ਜਾਤੁਧਾਨ ਗਣ. ਦੈਤਜ ਗਣ. "ਕਰਜੋਰਿ ਠਾਢੇ ਧਾਨੁਵਾ." (ਸਲੋਹ)

ਧਾਨੰ. ਆਧਾਰ. ਦੇਖੋ, ਧਾਨ ੪. "ਅਕਲ ਕਲਾ ਹੈ ਪ੍ਰਭੁ ਸਰਬ ਕੋ ਧਾਨੰ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫)

ਧਾਨਜ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਧਨ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਦੌਲਤਮੰਦੀ। ੨ ਵਿ—ਅਨਾਜ ਦਾ. ਦਾਣਿਆ ਦਾ.

ਧਾਪਣਾ, ਧਾਪਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਤ੍ਰਿਪ੍ਤ ਹੋਣਾ। ੨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਾ. "ਮੁੰਡੀਆ ਅਨੁਦਿਨੁ ਧਾਪੇਜਾਹਿ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ)

ਧਾਮ. ਸੰ. ਧਾਮਨ੍. ਸੰਗਯਾ—ਘਰ. ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. "ਨਾਮ ਕਾਮ ਬਿਹੀਨ ਪੇਖਤ, ਧਾਮ ਹੂ ਨਹਿ ਜਾਹਿ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਦੇਹ. ਸ਼ਰੀਰ। ੩ ਤੇਜ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼. "ਉਠੀ ਧੂਲਿ ਲਿਯ ਛਾਦ ਧਾਮ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ, ਜਿਵੇਂ—ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ. ਅਬਿਚਲਨਗਰ ਆਦਿ. ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਬਦਰੀਨਾਥ, ਰਾਮੇਸ਼੍ਵਰ, ਦ੍ਵਾਰਾਵਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਯਾਗ। ੫ ਜਨਮ। ੬ ਸ੍ਵਰਗ। ੭ ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ.

ਧਾਮਣ, ਧਾਮਨ ਸੰ. ਧਮਨ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਜਾਤਿ ਦਾ ਘਾਹ. ਨਰਕਟ. ਨਰਸਲ. ਇਹ ਵਰਸਾਤ ਵਿੱਚ ਉਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਉੱਤਮ ਚਾਰਾ ਹੈ। ੨ ਇੱਕ ਬਿਰਛ, ਜੋ ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਦੇ ਇਲਾਕੇ, ਸਿਕਿਮ, ਗੁਜਰਾਤ, ਬਿਹਾਰ ਆਸਾਮ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਲੱਕੜ ਲਚਕੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਹਾਰਾਂ ਦੀ ਵਹਿੰਗੀ ਅਤੇ ਗੱਡੀਆਂ ਦੇ ਬੰਬਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. Grewia Scabrophylla.

ਧਾਮਾ. ਸੰਗਯਾ—ਭਿਖ੍ਯਾ ਦਾ ਅੰਨ, ਜੋ ਧਾਮ (ਘਰਾਂ) ਤੋਂ ਮੰਗਕੇ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ੨ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ. ਧਾਮ (ਘਰ) ਤੇ ਭੋਜਨ ਲਈ ਸੱਦਾ. "ਨ੍ਰਿਪ ਭੀ ਸਿਖ ਕੋ ਧਾਮਾ ਲੀਓ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਪਰੋਸਾ. ਉਤਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅੰਨ, ਜੋ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪਰੋਸਿਆ ਜਾਵੇ। ੪ ਜੋੜੀ (ਪਖਾਵਜ) ਦਾ ਬਾਇਆ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਗੰਭੀਰ ਸੁਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਟਾ ਲਗਾਈਦਾ ਹੈ.

ਧਾਮੀ. ਵਿ—ਧਾਮ (ਘਰ) ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਗ੍ਰਿਹਸਥ. ਗ੍ਰਿਸਤੀ। ੩ ਚੰਬਾ—ਜ਼ਯਾਫ਼ਤ। ੪ ਸਿਮਲੇ ਕੋਲ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ.

ਧਾਯ. ਦੇਖੋ, ਧਾਇ.

ਧਾਯਨ. ਦੇਖੋ, ਧਾਵਨ.

ਧਾਯੰਤੇ. ਧਾਵੰਤੇ. ਧਾਵਨ ਕਰੰਤੇ. ਹ਼ਮਲਾ ਕਰਦੇ ਹਨ. "ਧਾਯੰਤੇ ਗੋਪਾਲਕੀਰਤਨਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਧਾਰ. ਦੇਖੋ, ਧਾਰਣ. "ਧਾਰਹੁ ਕਿਰਪਾ ਜਿਸਹਿ ਗੁਸਾਈ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਦੇਖੋ, ਧਾੜ. "ਪਰੀ ਧਾਮ ਤਵ ਧਾਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੭੦) ੩ ਦੇਖੋ, ਧਾਰਾ. ਇਸੇ ਤੋਂ ਗਊ ਆਦਿਕ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਧਾਰ ਕੱਢਣੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈ। ੪ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਟੂਣਾ. ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਸ਼ਰਾਬ, ਤੇਲ, ਜਲ ਆਦਿ ਦੀ ਘਰ ਜਾਂ ਨਗਰ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਧਾਰ ਦੇਣੀ. "ਧਾਰ ਪੇਟ ਪੂਜਾ ਏ ਦੈਹੈਂ." (ਪੰਪ੍ਰ) ੫ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦਾ ਵਾਢ. "ਯਹ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਪੰਥ ਕਰਾਰ ਹੈ ਰੇ, ਤਲਵਾਰ ਕੀ ਧਾਰ ਪੈ ਧਾਵਨੋ ਹੈ." (ਬੋਧ ਕਵਿ) ੬ ਸੰ. ਧਾਰ. ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਮੀਂਹ। ੭ ਵਰਖਾ ਦਾ ਜਲ। ੮ ਉਧਾਰ. ਰਿਣ। ੯ ਵਿ—ਗੰਭੀਰ. ਗਹਰਾ. ਡੂੰਘਾ.

ਧਾਰਸ. ਸੰਗਯਾ—ਧੀਰਯ. ਦਿਲਾਸਾ. ਢਾਰਸ.

ਧਾਰਕ. ਵਿ—ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ. ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਾਤ੍ਰ. ਬਾਸਨ. ਭਾਂਡਾ.

ਧਾਰਕੱਢਣੀ. ਕ੍ਰਿ. ਦੁੱਧ ਚੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਧਾਰ ੩.

ਧਾਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਫੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਉਤਨਾ ਵਜ਼ਨ, ਜੋ ਤੋਲਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਰ ਤਰਾਜ਼ੂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ੩ ਦੇਖੋ, ਧਰਤੀ ੨-੩.

ਧਾਰਣਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਧਾਰਣ ਕਰਤਾ.

ਧਾਰਣਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਧਾਰਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਸਗਲ ਤੁਮਾਰੀ ਧਾਰਣਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਉਹ ਵ੍ਰਿੱਤਿ, ਜੋ ਬਾਤ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਸਮਝ। ੩ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚਾ। ੪ ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨ ਦੀ ਉਹ ਟਿਕੀ ਹੋਈ ਹਾਲਤ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਭਾਵ ਭੁੱਲਕੇ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਧ੍ਯਾਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।[1] ੫ ਧਰਮ ਦੀ ਰਹਿਤ। ੬ ਛੰਦਪਾਠ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦੀ ਰੀਤਿ.

ਧਾਰਨਿ. ਵਿ—ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ. "ਧਾਰਨਿ ਧਾਰਿਰਹਿਓ ਬ੍ਰਹਮੰਡ." (ਸੁਖਮਨੀ)

---

[1] "देश बन्धा श्चित्तस्य धारणा." (ਯੋਗਦਰਸ਼ਨ ਵਿਭੂਤਿਪਾਦ ਸੂਤ੍ਰ ੧)

ਧਾਰਣੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾੜੀ. ਨਬਜ। ੨ ਪੰਕ੍ਤਿ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ. ਕਤਾਰ। ੩ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ.

ਧਾਰਣੀਯ. ਵਿ—ਧਾਰਣ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ.

ਧਾਰਧਰ. ਦੇਖੋ, ਧਾਰਾਧਰ। ੨ ਡਿੰਗ. ਇੰਦ੍ਰ. ਵਰਖਾ ਦਾ ਪਤਿ ਦੇਵਤਾ.

ਧਾਰਧਾਰ. ਧਾੜਧਾੜ. ਦੇਖੋ, ਧੜਧੰਮੜ। ੨ ਦੇਖੋ, ਧਾਰਾਧਰ.

ਧਾਰਨ, ਧਾਰਨਾ ਦੇਖੋ, ਧਾਰਣ ਅਤੇ ਧਾਰਣਾ. "ਪ੍ਰਭੁ ਸਗਲ ਤੁਮਾਰੀ ਧਾਰਨਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਧਾਰਨੀਕ. ਦੇਖੋ, ਧਾਰਣਕ.

ਧਾਰਨੀਯ. ਦੇਖੋ, ਧਾਰਣੀਯ.

ਧਾਰਬਾਰਿ. ਪਾਣੀ ਦੀ ਧਾਰ। ੨ ਬੱਦਲ. ਦੇਖੋ, ਬਾਰਿਧਰ.

ਧਾਰਮਿਕ ਸੰ. ਧਾਮਿੰਕ. ਵਿ—ਧਰਮ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਧਰਮ ਵਾਲਾ.

ਧਾਰਯ. ਸੰ. ਧਾਯੰ. ਵਿ—ਧਾਰਣ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਜਲ. ਪਾਣੀ.

ਧਾਰਵੀ. ਦੇਖੋ, ਧਾੜਵੀ.

ਧਾਰੜਾ. ਧਾਰਾਘਟ, ਧਾਰਾਘੜਾ. ਦੇਖੋ, ਜਲਧਾਰਾ ੨ ਅਤੇ ੩.

ਧਾਰਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜਲ ਆਦਿ ਦ੍ਰਵ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਵਹਾਉ, ਅਥਵਾ ਤਤੀਹਰੀ. "ਚਲੀ ਵਿਲੋਚਨ ਤੇ ਜਲਧਾਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਸਿਰਾ. ਧਾਰ. ਬਾਢ। ੩ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਪੰਕ੍ਤਿ. ਸਫ। ੪ ਸੰਤਾਨ. ਔਲਾਦ। ੫ ਲਕੀਰ. ਰੇਖਾ। ੬ ਪਹਾੜ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਕਤਾਰ). Mountain Range. ੭ ਸਮੁਦਾਯ. ਗਰੋਹ। ੮ ਪ੍ਰਕਰਣ ਅਥਵਾ ਦਫ਼ਹ. "ਆਵਣੁ ਜਾਣੁ ਨਹੀ ਜਮਧਾਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ਯਮਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਦਫਹ ਅਨੁਸਾਰ ਆਵਣ ਜਾਣੁ ਨਹੀਂ। ੯ ਮਾਲਵਾ (ਮਧ੍ਯ ਭਾਰਤ) ਦੀ ਇੱਕ ਨਗਰੀ, ਜੋ ਭੋਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ. ਇਹ ਚੇਦਿ ਦੇ ਪੱਛਮ ਪ੍ਰਮਾਰ ਵੰਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਹੀ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸੰਮਤ ੧੦੩੨ ਵਿੱਚ ਮੁੰਜ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਭੋਜ ਸੰਮਤ ੧੦੬੮ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸੀ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਭਰਥਰੀ (ਭਰਤ੍ਰਿਹਰੀ) ਦਾ ਰਾਜ ਕਰਨਾ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—"ਧਾਰਾ ਨਗਰੀ ਕੋ ਰਹੈ ਭਰਥਰਿ ਰਾਵ ਸੁਜਾਨ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੦੯) ੧੦ ਦੇਖੋ, ਧਾੜਾ. "ਏਕ ਦਿਵਸ ਧਾਰਾ ਕੌ ਗਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੬੫) ੧੧ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਧਾਰਣ. "ਏਹੁ ਆਕਾਰੁ ਤੇਰਾ ਹੈ ਧਾਰਾ." (ਭੈਰ ਮ: ੩)

ਧਾਰਾਘਟ. ਦੇਖੋ, ਜਲਧਾਰਾ ੨ ਅਤੇ ੩.

ਧਾਰਾਟ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜੋ ਜਲਧਾਰਾ ਵਾਸਤੇ ਅਟਦਾ (ਘੁੰਮਦਾ) ਹੈ. ਚਾਤਕ. ਪਪੀਹਾ। ੨ ਬੱਦਲ। ੩ ਮਸਤ ਹਾਥੀ। ੪ ਘੋੜਾ.

ਧਾਰਾ ਤੀਰਥ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਪਵਿਤ੍ਰ ਤੀਰਥ. ਇਹ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਦੇ ਪੰਜੌਰ ਨਗਰ ਪਾਸ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਪਧਾਰੇ ਸਨ. ਰਿਆਸਤ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਵਿੱਚ ਪੂਜਨ ਪਾਠ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੰਜੌਰ.

ਧਾਰਾਧਰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿੱਖੀ ਧਾਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ। ੨ ਜਲਧਾਰਾ ਧਾਰਨਵਾਲਾ, ਬੱਦਲ. ਮੇਘ. "ਦੇਖ ਦਾਨਧਾਰਾ, ਧਾਰਾਧਰ ਸ਼ਰਮਾਨੇ ਹੈਂ." (ਸੇਖਰ)

ਧਾਰਾਧਰਜ. ਸੰਗਯਾ—ਧਾਰਾਧਰ (ਬੱਦਲ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਜਲ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਾਰਾਧਰਦਧਰ. ਸੰਗਯਾ—ਧਾਰਾਧਰ (ਮੇਘ) ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ (ਜਲ), ਉਸ ਦੇ ਧਰ (ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ), ਸਮੁੰਦਰ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਤਾਲ.

ਧਾਰਾਧਰ ਧੁਨਿ. ਮੇਘ ਜੇਹੀ ਧੁਨਿ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਰਾਵਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਮੇਘਨਾਦ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਬੱਦਲ ਦੀ ਗਰਜ.

ਧਾਰਾਧਰ ਧ੍ਰਦ. ਧਾਰਾਧਰਦ ਧਰ. ਦੇਖੋ, ਧਾਰਾਧਰਦਧਰ.

ਧਾਰਾਧਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਤਿੱਖੀਧਾਰ ਧਾਰਣ ਵਾਲੀ ਤਲਵਾਰ. "ਅਸਿ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਧਾਰਾਧਰੀ." (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਨਦੀ.

ਧਾਰਾਨਗਰੀ. ਦੇਖੋ, ਧਾਰਾ ੯.

ਧਾਰਾਪਥ. ਸੰਗਯਾ—ਜਿਸ ਵਿਚਦੀਂ ਜਲਧਾਰਾ ਨਿਕਲੇ, ਜਲਯੰਤ੍ਰ. ਫ਼ੱਵਾਰਾ (ਫੁਹਾਰਾ). ੨ ਪਾਣੀ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ.

ਧਾਰਾਲਾ, ਧਾਰਾਲੀ ਤਿੱਖੀ ਧਾਰ ਵਾਲਾ, ਵਾਲੀ. ਖੜਗ ਅਤੇ ਕਟਾਰੀ.

ਧਾਰਾਵਾਹੀ. ਵਿ—ਨਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਾਂਙ ਇੱਕ ਰਸ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ.

ਧਾਰਿ. ਧਾਰਕੇ. ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ. "ਧਾਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪ੍ਰਭੁ ਹਾਥ ਦੇ ਰਾਖਿਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਧਾਰਾ ਮੇਂ. ਧਾਰ ਵਿੱਚ. "ਬੂਡੇ ਕਾਲੀ ਧਾਰਿ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੩ ਧਾਰਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ. ਧਾਰਣ ਕਰ. "ਰੇ ਨਰ! ਇਹ ਸਾਚੀ ਜੀਅ ਧਾਰਿ." (ਸੋਰ ਮ: ੯)

ਧਾਰਿਣੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਜ਼ਮੀਨ। ੨ ਵਿ—ਧਾਰਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ.

ਧਾਰਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਧਾਰਿਆ.

ਧਾਰੀ. ਵਿ—ਧਾਰਿਤ. ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ, ਕੀਤੀ. "ਸਗਲ ਸਮਗ੍ਰੀ ਤੁਮਰੈ ਸੁਤ੍ਰਿ ਧਾਰੀ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਤੀ. "ਸਾਈ ਸੁਹਾਗਣਿ ਠਾਕੁਰ ਧਾਰੀ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੩ ਸੰਗਯਾ—ਡੋਰੀ. ਤੰਦਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਕੇ ਵੱਟਿਆ ਡੋਰਾ. "ਪਉਣ ਹੋਵੈ ਸੂਤਧਾਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੪ ਮਨੌਤ. ਅਹੰਤਾ. "ਬਿਨਸੈ ਅਪਨੀ ਧਾਰੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੫ ਸੰ. ਧਾਰਿਨ੍. ਵਿ—ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ। ੬ ਤਿੱਖੀ ਧਾਰਾ (ਬਾਢ) ਵਾਲਾ। ੭ ਸੰਗਯਾ—ਤੇਜ਼ ਸ਼ਸਤ੍ਰ। ੮ ਨਦੀ. ਨਦ. ਦਰਿਆ.

ਧਾਰੀਵਾਲ. ਜੱਟ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਭੱਟੀ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ. ਧਾਰਾ ਨਗਰੀ ਤੋਂ ਧਾਰੀਵਾਲ ਸ਼ਬਦ ਹੈ. ਅਕਬਰ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਮਹਰ ਮਿੱਠਾ ਧਾਰੀਵਾਲ ਗੋਤ੍ਰ ਦਾ ਸੀ।[1] ੨ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਜਿਲੇ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਠਾਨਕੋਟ ਰੇਲਵੇ ਦਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ. ਇਹ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ੩੬ ਮੀਲ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਉੱਨ ਦੇ ਬਹੁਤ ਚੰਗੇ ਕੱਪੜੇ ਬਣਦੇ ਹਨ. ਸਨ ੧੯੮੦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਇੱਥੇ ਭਾਰੀ ਕਾਰਖਾਨਾ (Egerton Woollen Mills) ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਹੈ.

ਧਾਰੂ. ਧੀਰ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ.

ਧਾਰੋ. ਸੂਰੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ

[1] ਕਈ ਇਸ ਨੂੰ ਧਾਲੀਵਾਲ ਭੀ ਉੱਚਾਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ.

ਧਾਰਜਉ. ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ. "ਜਿਸਹਿ ਧਾਰਜਉ ਧਰਤਿ ਅਰ ਵਿਉਮ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਧਾਲੀਵਾਲ. ਦੇਖੋ, ਧਾਰੀਵਾਲ ੧.

ਧਾਵ. ਸੰ. ਧਾਵ੍ ਧਾ—ਦੌੜਨਾ (ਨੱਠਣਾ), ਧੋਣਾ, ਸਾਫ ਕਰਨਾ, ਸਿੰਜਣਾ.

ਧਾਵਸਿ. ਦੌੜਦਾ ਹੈ. "ਉਆ ਕਉ ਫਿਰਿ ਫਿਰਿ ਧਾਵਸਿ ਰੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਧਾਵ। ੨ ਧਾਵਸੀ. ਦੌੜੇਗਾ.

ਧਾਵਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਧੋਬੀ. ਵਸਤ੍ਰ ਧੋਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਹਰਕਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਧਾਵ.

ਧਾਵਣ. ਧੌਣ ਅਥਵਾ ਧਾਵਣ ਇੱਕ ਖਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ ਹੈ। ੨ ਮਾਂਟਗੁਮਰੀ ਦੇ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ। ੩ ਦੇਖੋ, ਧਾਵਨ.

ਧਾਵਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੌੜਨਾ. ਦੇਖੋ, ਧਾਵ। ੨ ਵਿ—ਧਾਵਣ ਗੋਤ੍ਰ ਦਾ. "ਮੂਲਾ ਸੁਜਾ ਧਾਵਣੇ." (ਭਾਗੁ)

ਧਾਵਣੀ. ਵਿ—ਧਾਵਨ (ਦੌੜਨ) ਵਾਲੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਧਾਵਨ (ਦੌੜਨ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਧਾਵਾ. ਹ਼ਮਲਾ. "ਬੰਨੁ ਬਦੀਆ ਕਰਿ ਧਾਵਣੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੧)

ਧਾਵਤ, ਧਾਵਤੁ ਦੌੜਦਾ ਹੋਇਆ. ਚਲਾਇਮਾਨ. "ਧਾਵਤ ਕੋ ਧਾਵਹਿ ਬਹੁ ਭਾਤੀ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੨ ਚੰਚਲ. ਜੋ ਕ਼ਾਇਮ ਨਹੀਂ. ਭਾਵ—ਮਨ. "ਧਾਵਤੁ ਲੀਓ ਬਰਜਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ੩ ਸੰ. ਧਾਵਿਤ੍ਰ. ਵਿ—ਦੌੜਨ ਵਾਲਾ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਹਰਕਾਰਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਧਾਵਿਤ.

ਧਾਵਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੌੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਨੱਠਣਾ. "ਮਨ ਮੇਰੋ ਧਾਵਨ ਤੇ ਛੂਟਿਓ." (ਬਸੰ ਮ: ੯) ੨ ਦੂਤ. ਹਰਕਾਰਾ. ਚਰ. "ਜਹਿਂ ਕਹਿਂ ਧਾਵਨ ਕਰੇ ਪਠਾਵਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਧੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੪ ਜਲ, ਸਾਬਣ ਆਦਿ ਉਹ ਵਸਤੁ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਧੋਤਾ ਜਾਵੇ. ਦੇਖੋ, ਧਾਵ। ੫ ਦੇਖੋ, ਧਾਵਣ.

ਧਾਵਨੀ. ਦੇਖੋ, ਧਾਵਣੀ.

ਧਾਵਰਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਧਾ-ਵ੍ਰਿਤਾ. ਜਮਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਰੁਚਿ. ਸੰਚਯ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ. "ਅਨਿਕ ਕਾਜ ਅਨਿਕ ਧਾਵਰਤਾ ਉਰਝਿਓ ਆਨ ਜੰਜਾਰੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਧਵਿਤ੍ਰ—ਧਵਿਤ੍ਰ. ਵਿ—ਹਟਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਧਾਵਰੀ.

ਧਾਵਰੀ. ਸੰ. ਧਾਵਿਤ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੱਖਾ. ਵਜਜਨ.[1] "ਬੈਠ ਪਰਜੰਕ ਪਰ ਧਾਵਰੀਨ ਧਾਇ ਕੈ." (ਭਾਗੁਕ) ਦਾਈਆਂ ਪੱਖੇ ਝੱਲਦੀਆਂ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਧਾਵਰਤਾ ੨.

ਧਾਵਲ. ਸੰਗਯਾ—ਧਵਲ ਦੀ ਉਠਾਈ ਹੋਈ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਾਵਲੇਸ. ਸੰਗਯਾ—ਧਾਵਲ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਦਾ ਈਸ਼ (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਰਾਜਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਾਵਲੇਸਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਧਾਵਲੇਸ਼ (ਰਾਜਾ) ਦੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧਾਵਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦੌੜ. ਭਾਜ। ੨ ਹੱਲਾ. ਹ਼ਮਲਾ. ਦੇਖੋ, ਧਾਵ। ੩ ਦੇਖੋ, ਧਾਇ ੨. ਇਸ ਦਾ ਫੁੱਲ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਸਾਲਾ ਹੈ. "ਗੁੜ ਕਰਿ ਗਿਆਨੁ ਧਿਆਨੁ ਕਰਿ ਧਾਵੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਧਾਵਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਧੋਤਾ ਹੋਇਆ. ਸਾਫ਼.

ਧਾਵੈ. ਧਾਵਨ ਕਰਦਾ (ਦੌੜਦਾ) ਹੈ। ੨ ਧ੍ਯਾਵੈ. ਆਰਾਧੈ. "ਭੈਰਉ ਭੂਤ ਸੀਤਲਾ ਧਾਵੈ." (ਗੌਂਡ ਨਾਮਦੇਵ) "ਅਹਿ ਨਿਸ ਧ੍ਯਾਨ ਧਾਵੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੩ ਦੇਖੋ, ਧਾਵਾ ੩.

ਧਾੜ. ਸੰਗਯਾ—ਧਨਹਾਰ ਟੋਲਾ. ਡਾਕੂਆਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ। ੨ ਡਾਕੂਆਂ ਦਾ ਹ਼ਮਲਾ. ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦਾ ਧਾਵਾ.

ਧਾੜਵੀ. ਸੰਗਯਾ—ਲੁਟੇਰਾ. ਡਾਕੂ.

ਧਾੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਡਾਕਾ. ਬਲ ਨਾਲ ਲੁੱਟਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਧਾੜਾਪੇੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਲੁੱਟ ਦਾ ਪਦਾਰਥ.

ਧਾੜੀ. ਧਾੜਵੀ. ਧਾੜਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਡਾਕੂ.

ਧਿ. ਸੰ. ਧਾ—ਪਾਸ ਰੱਖਣਾ, ਮਿਲਣਾ, ਜਾਣਾ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਾ. ਫੜਨਾ.

ਧਿਆ. ਦੇਖੋ, ਅਧ੍ਯਾਯ। ੨ ਧਿਆਉਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ. ਦੇਖੋ, ਧਿਆਉਣਾ.

ਧਿਆਉ. ਦੇਖੋ, ਅਧ੍ਯਾਯ। ੨ ਧ੍ਯਾਨ ਕਰ. ਦੇਖੋ, ਧਿਆਉਣਾ.

ਧਿਆਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਧ੍ਯਾਨ ਕਰਨਾ. ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ. "ਧਿਆਈਐ ਅਪਨੋ ਸਦਾ ਹਰੀ." (ਗੁਜ ਮ: ੫)

ਧਿਆਇ. ਦੇਖੋ, ਅਧ੍ਯਾਯ। ੨ ਧ੍ਯਾਨ ਕਰਕੇ. ਚਿੰਤਨ ਕਰਕੇ. "ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਭਗਤਹਿ ਸੁਖ ਪਾਇਆ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਧਿਆਇ ਥਈ. ਧ੍ਯਾਨ ਕਰਨੇ ਸੇ. ਚਿੰਤਨ ਤੋਂ. "ਛੂਟੈ ਨਾਮ ਧਿਆਇ ਥਈ." (ਕਲਿ ਮ: ੪)

ਧਿਆਇਨਿ. ਧ੍ਯਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਚਿੰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ. "ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਨਿ ਸਾਜਨਾ." (ਸਵਾ ਮ: ੫)

ਧਿਆਈ. ਧ੍ਯਾਨ ਕਰਕੇ. ਚਿੰਤਨ ਕਰਕੇ. "ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਧਿਆਈ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੪) ੨ ਧਿਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਚਿੰਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਜਿਸ ਨੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੈ ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨੀ ਸੋ ਜਨੁ ਤਿਸਹਿ ਧਿਆਈ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਧ੍ਯਾਯਿਨ੍. ਵਿ—ਧ੍ਯਾਨ ਪਰਾਇਣ. ਧ੍ਯਾਨ ਵਿੱਚ ਮਗਨ. "ਆਤਮੈ ਹੋਇ ਧਿਆਈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਧਿਆਨ, ਧਿਆਨੁ ਸੰ. ਧ੍ਯੈ ਧਾਤੁ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ, ਇਸ ਤੋਂ ਧ੍ਯਾਨ ਸ਼ਬਦ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿਸੇ ਵਸ੍ਤੁ ਵਿੱਚ ਵ੍ਰਿੱਤਿ ਦਾ ਲਿਵਲੀਨ ਕਰਨਾ. ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕਕੇ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਯ ਤੇ ਟਿਕਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਾਤੰਜਲ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—"तत्र प्रत्ययैकतता ध्यानम्" (ਯੋਗਸੂਤ੍ਰ, ੩—੨) "ਸੁਣਿਐ ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ." (ਜਪੁ) "ਧਿਆਨੀ ਧਿਆਨੁ ਲਾਵਹਿ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਭਾਵ। ੩ ਖਿਆਲ. ਚਿੰਤਨ.

ਧਿਆਵਣਾ, ਧਿਆਵਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਧ੍ਯਾਨ ਕਰਨਾ. ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ. "ਧਿਆਵਉ ਗਾਵਉ ਗੁਣ ਗੋਵਿੰਦਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਮੁਕਤੇ ਨਾਮਧਿਆਵਣਿਆ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੧) ਨਾਮਚਿੰਤਨ ਵਾਲੇ ਬੰਧਨ

[1] ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮ੍ਰਿਗ ਦੇ ਚੰਮ ਦਾ ਪੱਖਾ ਧਵਿਤ੍ਰ ਹੈ.

ਰਹਿਤ ਹਨ.

ਧਿਸ. ਸੰ. ਧਿਸ਼੍. ਧਾ—ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ, ਬਿਆਨ ਕਰਨਾ.

ਧਿਸਟਾਨ } **ਧਿਸਠਾਨ** } ਆਸਰਾ. ਸਹਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਅਧਿਸ੍ਠਾਨ. "ਰਜੁ ਧਿਸਟਾਨ ਆਹਿ ਅਗਜਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਧਿਕ. ਸੰ. ਧਿਕ੍. ਵ੍ਯ—ਗਿਲਾਨੀ ਅਤੇ ਅਨਾਦਰ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ. ਲਾਨਤ. ਫਿਟਕਾਰ.

ਧਿਕਾਰ. ਸੰ. ਧਿਕ੍ਕਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਧਿਕ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ। ੨ ਤਿਰਸਕਾਰ. ਅਨਾਦਰ. "ਲੋਕ ਧਿਕਾਰ ਕਹੈ ਮੰਗਤਜਨ, ਮਾਂਗਤ ਮਾਨ ਨ ਪਾਇਆ." (ਰਾਮ ਮ: ੧)

ਧਿਖ. ਦੇਖੋ, ਧਿਸ.

ਧਿਖਣ. ਸੰ. ਧਿਸਣ. ਸੰਗਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਾ। ੨ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ. ਦੇਵਗੁਰੂ। ੩ ਵਿਸ਼ਨੁ। ੪ ਦਾਨਾ. ਬੁੱਧਿਮਾਨ. ਅ਼ਕ਼ਲਮੰਦ। ੫ ਵਿਦ੍ਵਾਨ. ਪੰਡਿਤ. ਦੇਖੋ, ਧਿਸ.

ਧਿਖਣਾ. ਸੰ. ਧਿਸਣਾ. ਸੰਗਯਾ—ਅ਼ਕ਼ਲ. ਬੁੱਧਿ. "ਗੋਰਖ ਨੇ ਧਿਖਣਾ ਨ ਦੀਨੀ ਤੋਹਿ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸ੍ਤੁਤਿ (ਉਸਤਤਿ). ਵਡਿਆਈ। ੩ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ.

ਧਿਖਣੀ. ਸੰ. ਧਿਸ਼ਣ੍ਯ. ਵਿ—ਧਿਸਣਾ ਵਾਲਾ. ਅ਼ਕ਼ਲਮੰਦ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਜੰਗਵਿਦ੍ਯਾ ਦੀ ਹੈ ਚਤੁਰਾਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਐਸੀ ਸੈਨਾ. ਫ਼ੌਜ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਧਿਖਣੀਰਿਪੁ.

ਧਿਖਣੀਸ. ਵਿ—ਧਿਸ਼ਣ-ਈਸ਼. ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ. ਪੰਡਿਤਰਾਜ. "ਕਵਿ ਕੋਵਿਦ ਧਿਖਣੀਸ ਜੋ ਆਵਤ ਚਲ ਦਰਬਾਰ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਧਿਖਣੀਰਿਪੁ. ਸੰਗਯਾ—ਚਤੁਰ ਸੈਨਾ ਦੀ ਵੈਰਣ, ਬੰਦੂਕ਼. "ਧਿਖਣੀ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਰਿਪੁ ਪਦ ਅੰਤ ਉਚਾਰ." (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਬੁੱਧਿਵਾਨ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਮੂਰਖ.

ਧਿਗ. ਦੇਖੋ, ਧਿਕ.

ਧਿੰਗ. ਵਿ—ਦ੍ਰਿੜ-ਅੰਗ. ਮਜਬੂਤ। ੨ ਧੱਕੇਬਾਜ਼. ਸੀਨਾਜ਼ੋਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਉਪਦ੍ਰਵ.

ਧਿੰਗਣ. ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਤਖਾਣ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਲੰਗਰ ਦੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਪਾੜਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਮੱਦੂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਵਡੇ ਪ੍ਰੇਮਭਾਵ ਨਾਲ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਰਹਿੰਦਾ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕੀਤਾ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਧਿੰਗੜ ਭੀ ਹੈ. "ਧਿੰਗੜ ਮੱਦੂ ਜਾਣੀਅਨ ਵਡੇ ਸੁਜਾਣ ਤਖਾਣ ਅਪਾਰਾ." (ਭਾਗੁ)

ਧਿੰਗੜ. ਦੇਖੋ, ਧਿੰਗਣ। ੨ ਇੱਕ ਅਰੋੜਾ ਜਾਤਿ। ੩ ਵਿ—ਧਿੰਗ (ਧੱਕਾ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਧਿੰਗਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਧਿੰਗਬਾਜ਼ੀ. ਜ਼ੋਰਾਵਰੀ. ਜ਼ਬਰਦਸ੍ਤੀ.

ਧਿਗੁ. ਦੇਖੋ, ਧਿਕ. "ਧਿਗੁ ਤਿਨਾ ਦਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿਨਾ ਵਿਡਾਣੀ ਆਸ." (ਸ. ਫਰੀਦ) "ਧਿਗੁ ਪੈਨਣੁ ਧਿਗੁ ਖਾਣੁ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ)

ਧਿੰਙਣ. ਦੇਖੋ, ਧਿੰਗਣ.

ਧਿੰਙਾ. ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨਾਈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦਾ ਅਨੰਨ ਸੇਵਕ ਸੀ. ਇਹ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਪਰਮਹੰਸ ਪਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ.

ਧਿਙਾਣਾ. ਸੰਗਯਾ—ਧਿੰਗਾਈ. ਜ਼ਬਰਦਸ੍ਤੀ. ਧੱਕੇਬਾਜ਼ੀ। ੨ ਅਨ੍ਯਾਯ. ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ. "ਦੇਦਾ ਨਰਕਿ, ਸੁਰਗਿ ਲੈਂਦੇ, ਦੇਖਹੁ ਏਹੁ ਧਿਙਾਣਾ!" (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੩ ਵਿ—ਧੱਕਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਧਿਙਾਣੈ. ਧੱਕੇਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ. "ਤਉ ਕੜੀਐ ਜੇ ਕਿਛੁ ਹੋਇ ਧਿਙਾਣੈ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਧਿਜਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਧੀਰਜ ਕਰਨਾ। ੨ ਪਤੀਜਣਾ. ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ. ਏਤਬਾਰ ਰੱਖਣਾ.

ਧਿਜਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ. ਧੀਰਜ ਕਰਾਉਣਾ। ੨ ਏਤਬਾਰ ਜਮਾਉਣਾ.

ਧਿਠ } **ਧਿਠਾ** } **ਧਿੱਠ** } ਸੰ. ਧ੍ਰਿਸ਼੍ਟ—ਧ੍ਰਿਸ੍ਰ. ਵਿ—ਅ਼ਕ਼ਲਮੰਦ. ਦਾਨਾ। ੨ ਉਦਾਰ। ੩ ਦਲੇਰ। ੪ ਨਿਰਲੱਜ. ਦੇਖੋ, ਸੁਧਿੱਠ ਅਤੇ ਧ੍ਰਿਸ੍ਰ.

ਧਿਧਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਧਿਕਾਰ. "ਨਤੁ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਧਿਧਕਾਰ ਕਹੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਧਿਧਿਕਟ. ਦੇਖੋ, ਧ੍ਰਿਕਟ.

ਧਿਮਾਣ. ਸਿੰਧੀ. ਧਮਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਚਿੱਤ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਚੇਹਰੇ ਪੁਰ ਅਸਰ. "ਮੁਖਿ ਧਿਮਾਣੈ ਧਨ ਖੜੀ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) ਮਨ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਜਿਗ੍ਯਾਸੁਰੂਪ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਮੁਖ ਖੜੀ ਹੈ. ਭਾਵ—ਉਸ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦਾ ਭਾਵ ਝਲਕਦਾ ਹੈ.

ਧਿਮਾਣੈ. ਦੇਖੋ, ਧਿਮਾਣ.

ਧਿਰ. ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗਯਾ—ਓਰ. ਵੱਲ. ਤ਼ਰਫ਼। ੨ ਪੱਖ. "ਸਭੇ ਧਿਰਾਂ ਨਿਖੁਟੀਅਸੁ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੩ ਆਸਰਾ. ਸਹਾਰਾ। ੪ ਧੀਰਯ ਲਈ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਨਹਿ ਕੋ ਧਿਰ ਧਰਿ ਆਗੈ ਥਿਰੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਧਿਰਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਧਿਕਾਰ. "ਨਿੰਦਕ ਧਿਰਕਾਰਤੇ ਸਭ ਲੋਗਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਧਿਰਤ. ਦੇਖੋ, ਧ੍ਰਿਤ.

ਧਿਰਤਿ. ਦੇਖੋ, ਧ੍ਰਿਤਿ.

ਧਿਰਾਜਰਾਜ. ਵਿ—ਰਾਜਾਧਿਰਾਜ. ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ. "ਧਿਰਾਜਰਾਜ ਪ੍ਰਬੀਨ." (ਅਕਾਲ)

ਧਿਰਿ. ਵੱਲ. ਓਰ. ਦੇਖੋ, ਧਿਰ ੧. "ਪਾਵ ਸੁਹਾਵੇ ਜਾ ਤਉ ਧਿਰਿ ਜੁਲਦੇ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫)

ਧੀ. ਸੰ. ਧਾ—ਧਾਰਣ ਕਰਨਾ, ਆਧਾਰ ਰੂਪ ਹੋਣਾ, ਗੁਪਤ ਹੋਣਾ, ਇੱਛਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਬੁੱਧਿ. ਸਮਝ. ਅ਼ਕ਼ਲ. "ਵਿਸਾਲ ਧੀ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਮਨ। ੪ ਕਰਮ। ੫ ਵਿਚਾਰ. ਧ੍ਯਾਨ। ੬ ਇੱਛਾ। ੭ ਸੰ. ਧੀਤਾ. ਬੇਟੀ. ਪੁਤ੍ਰੀ. "ਪੂਤ ਧੀ ਖਾਇ." (ਗਉ ਮ: ੪)

ਧੀਅ. ਦੇਖੋ, ਧੀ ੭. "ਧੀਆ ਪੂਤ ਸੰਜੋਗ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਧੀਸ. ਸੰ. ਅਧੀਸ਼. ਅਧਿਕ—ਈਸ਼. ਵਡਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ.

ਧੀਂਗ. ਦੇਖੋ, ਧਿੰਗ.

ਧੀਜ. ਸੰ. ਧੈਯੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚਿੱਤ ਦੀ ਕ਼ਾਇਮੀ. ਧੀਰਜ. "ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਹੋਈ ਬਹੁਤ, ਕਿਵੈ ਨ ਧੀਜਈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) "ਕਹਿਣਿ ਸੁਨਣਿ ਨ ਧੀਜਏ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਧੀਜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਧੀਰਯਵਾਨ ਹੋਣਾ. ਧੈਯੰ ਕਰਨਾ। ੨ ਪਤੀਜਣਾ. ਏਤਬਾਰ ਜਮਾਉਣਾ.

ਧੀਜੈ. ਪਤੀਜੈ. ਧੀਰਜ ਕਰੀਜੈ. ਦੇਖੋ, ਧੀਜ। ੨ ਧਰੀਜੈ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਅੰਤਰਿ ਪੰਚ ਅਗਨਿ, ਕਿਉ ਧੀਰਜੁ ਧੀਜੈ?" (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧)

ਧੀਠ, ਧੀਠਾ ਦੇਖੋ, ਧਿਠਾ। ੨ ਸੰ. ਧ੍ਰਿਸ਼੍ਟ—ਧ੍ਰਿਸ਼੍ਟ. ਵਿ—ਨਿਰਲੱਜ. ਬੇਹ਼ਯਾ. "ਕਿਛੁ ਸਾਦ ਨ ਪਾਵੈ ਧੀਠਾ." (ਗਉ ਮ: ੪) ਦੇਖੋ, ਢੀਠ। ੩ ਸੰ. ਧਿਸ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਕ਼ਾਇਮ ਹੋਇਆ. "ਬਿਨਸਿਆ ਭ੍ਰਮੁ ਭਉ ਧੀਠਾ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ਮਨ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਮ ਅਤੇ ਭੈ ਜੋ ਜਮਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਸੋ ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋਇਆ.

ਧੀਨ. ਸੰ. ਅਧੀਨ. ਵਿ—ਤਾਬੇਦਾਰ. "ਸੋ ਠਾਕੁਰ ਤਿਸ ਹੀ ਕੋ ਧੀਨ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੨ ਧੀ-ਨ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੁੱਧਿ ਨਹੀਂ. ਬੇ ਅ਼ਕ਼ਲ। ੩ ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਲੋਹਾ.

ਧੀਨਾ. ਸੰਗਯਾ—ਅਧੀਨਤਾ. ਤਾਬੇਦਾਰੀ। ੨ ਵਿ—ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧੀ (ਬੁੱਧਿ) ਨਾ (ਨਹੀਂ). ਬੇਸਮਝ. ਬੇਅਕਲ.

ਧੀਪ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਧੀ (ਬੇਟੀ) ਦਾ ਪਤਿ. ਜਵਾਈ.

ਧੀ ਪਤਿ. ਜਵਾਈ. ਦਾਮਾਦ। ੨ ਅਕਲ ਦਾ ਮਾਲਿਕ। ੩ ਆਤਮਾ.

ਧੀਮਤ, ਧੀਮਨ ਸੰ. ਧੀਮਤ੍ ਅਤੇ ਧੀਮਨ੍ਤ੍. ਵਿ—ਧੀਮਾਨ. ਅ਼ਕ਼ਲਮੰਦ. ਦਾਨਾ. "ਧਰਮਰੁ ਕਿਰਤਿ ਧੀਮਤ ਕੀ ਸਦਾ ਹੈ ਜੀਤ ਸਭ ਥਾਈਂ." (ਸਲੋਹ)

ਧੀਮਨਿ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮਨ ੨.

ਧੀਮਾ. ਵਿ—ਧੀਰਯ ਵਾਲਾ। ੨ ਮੱਠਾ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਚਾਲਾਕ ਨਹੀਂ। ੩ ਧੀਮਾਨ (ਬੁੱਧਿਮਾਨ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਧੀਮਾਨ, ਧੀਮੰਤ ਦੇਖੋ, ਧੀਮਤ.

ਧੀਰ. ਸੰਗਯਾ—ਧੀਰਜ (ਧੈਯੰ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਦਮੜਾ ਪਲੈ ਨਾ ਪਵੈ, ਨਾਕੋ ਦੇਵੈ ਧੀਰ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਧੀਰਜ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਛੇਤੀ ਘਬਰਾਵੇ ਨਾ. ਸ਼ਾਂਤ. "ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਮਨ ਧੀਰ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) "ਧੀਰ ਤੁਰੰਗਨਿ ਰੁਚਿਰ ਮਹਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਬਲਵਾਨ। ੪ ਨੰਮ੍ਰ. ਹੌਮੈ ਰਹਿਤ। ੫ ਗੰਭੀਰ। ੬ ਸੰਗਯਾ—ਕੇਸਰ। ੭ ਇੱਕ ਖਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ. "ਧੀਰ ਨਿਹਾਲੂ ਤੁਲਸੀਆ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੮ ਧੀਰਤਾ. ਧੀਰਤ੍ਵ. ਧੀਰਜ ਦਾ ਭਾਵ. "ਭਗਤ ਆਨੰਦਮੈ ਪੇਖਿ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਧੀਰ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੯ ਡਿੰਗ. ਸੂਰਜ.

ਧੀਰਉ. ਵਿ. ਧੀਰਜ (ਧੈਯੰ) ਵਾਲਾ. "ਧੀਰਉ ਸੁਨਿ ਧੀਰਉ ਪ੍ਰਭੁ ਕਉ." (ਜੈਤ ਮ: ੫)

ਧੀਰਕ, ਧੀਰਕੁ ਸੰਗਯਾ—ਧੀਰਜ. ਚਿੱਤ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ. "ਅੰਦਰਿ ਧੀਰਕ ਹੋਇ ਪੂਰਾ ਪਾਇਸੀ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) ੨ ਧਰਵਾਸਾ. ਦਿਲਾਸਾ. "ਭਾਵੈ ਧੀਰਕ ਭਾਵੈ ਧਕੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) "ਜਾਕੀ ਧੀਰਕ ਇਸੁ ਮਨਹਿ ਸਧਾਰੇ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੩ ਵਿ—ਧੀਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਧੈਯੰ ਕਰਤਾ. "ਧੀਰਕ ਹਰਿ ਸਾਬਾਸਿ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੪)

ਧੀਰਜ, ਧੀਰਜੁ ਸੰ. ਧੈਯੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚਿੱਤ ਦਾ ਟਿਕਾਉ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ. ਇਸਤਿਕ਼ਲਾਲ. ਕਲੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਨ ਦੀ ਇਸਿਥਤਿ. "ਧੀਰਜ ਮਨਿ ਭਏ ਹਾਂ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਧੀਰਜੁ ਜਸੁ ਸੋਭਾ ਤਿਹ ਬਨਿਆ." (ਬਾਵਨ)

ਧੀਰਜੁ ਧੁਰਿ. ਧੈਯੰ ਧੁਯੰ. ਧੀਰਯ ਦਾ ਮੋਢੀ. "ਜਿਸੁ ਧੀਰਜੁ ਧੁਰਿ ਧਵਲੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ਜਿਸ ਨੇ ਧਵਲ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਚੱਕਣ ਵਾਲੇ ਬੈਲ) ਨੂੰ ਧੀਰਯਧਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ.

ਧੀਰਣ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰਾਤਮਾ. ਸ਼ਾਂਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ.

ਧੀਰਤਾ, ਧੀਰਤ੍ਵ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਧੀਰਯ (ਧੈਯੰ) ਭਾਵ. ਮਨ ਦੀ ਕ਼ਾਇਮੀ। ੨ ਚੰਚਲਤਾ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਗੰਭੀਰਤਾ.

ਧੀਰਦਾ. ਧੀਰਦ (ਧੈਯੰ) ਦਾਤਾ. "ਧਰਾ ਧੀਰਦਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਧੀਰਨ. ਦੇਖੋ, ਧੀਰਣ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਧੀਰਤਾ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਧੀਰਜ ਥੀਵਨ.

ਧੀਰਨਿ. ਧੈਯੰ ਵਾਲੇ ਹੋਵਨ. "ਵੈਸਾਖਿ ਧੀਰਨਿ ਕਿਉ ਵਾਢੀਆ, ਜਿਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਹੁ?" (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ)

ਧੀਰਮੱਲ. ਮਾਤਾ ਅਨੰਤੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਜਨਮਿਆ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ੧੩ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੬੮੩ ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਇਸੇ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਸੋਢੀ ਸਾਹਿਬ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨੰ: (B).

ਧੀਰਮੱਲੀਆ. ਸੰਗਯਾ—ਬਾਬਾ ਧੀਰਮੱਲ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਧੀਰਮੱਲ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ.

ਧੀਰੜ. ਇੱਕ ਖਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ.

ਧੀਰਾ. ਵਿ—ਧੀਰਜਵਾਨ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਨਾਇਕਾ, ਜੋ ਪਤਿ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੇ ਪਰਇਸ੍ਤ੍ਰੀ ਰਮਣ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇਖਕੇ ਸਪਸ਼੍ਟ ਕੁਝ ਨਾ ਕਹੇ, ਪਰ ਵਯੰਗ ਨਾਲ ਮਨ ਦਾ ਕੋਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ। ੩ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਗਯਾਨੀ ਅਤੇ ਯੋਧਾ ਸਿੱਖ. ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਹੀਰੇ ਸਹਿਤ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ.

ਧੀਰਿਓ. ਧੀਰਜ ਸਹਿਤ ਹੋਇਆ। ੨ ਟਿਕਿਆ. ਠਹਿਰਿਆ. ਵਸਿਆ. "ਕਵਨ ਥਾਨ ਧੀਰਿਓ ਹੈ ਨਾਮਾ, ਕਵਨ ਵਸਤੁ ਅਹੰਕਾਰਾ।" (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਦਿ ਜਾਤਿ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਦੇਹ ਦਾ ਨਾਮ ਕਿੱਥੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਅਰ ਮੈ ਅਮਕਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਅਹੰਕਾਰ ਕੀ ਵਸ੍ਤੁ ਹੈ?

ਧੀਰੀ. ਵਿ—ਧੀਰਜ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਅੱਖ ਦੀ ਪੁਤਲੀ.

ਧੀਰੀਐ. ਧੀਰਯ ਸਹਿਤ ਹੋਵੀਐ. "ਦੂਜੀ ਨਾਹੀ ਜਾਇ ਕਿਨਿ ਬਿਧਿ ਧੀਰੀਐ?" (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫)

ਧੀਰੁ. ਦੇਖੋ, ਧੀਰ.

ਧੀਰੈ. ਧੀਰਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ. "ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਕਿਉ ਧੀਰੈ ਮਨੁ ਮੇਰਾ?" (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੧)

ਧੀਰੋ. ਧੀਰਜਵਾਨ. ਦੇਖੋ, ਧੀਰਉ। ੨ ਧੀਰ ਗੋਤ ਦਾ. "ਭਾਵਾ ਧੀਰੋ ਬਸੈ ਉਜੈਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਧੀਰ ੭.

ਧੀਰੋਦਿ. ਵਿ—ਧੀਰਜ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਦਯ ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ. ਧੀਰਤਾ ਸਹਿਤ. "ਬਿਰਹੀ ਨਾ ਧੀਰੋਦਿ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਧੀਵਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਧੀ (ਬੁੱਧਿ) ਵਰ (ਉੱਤਮ). ਤੇਜ਼ ਅ਼ਕ਼ਲ ਵਾਲਾ. ਉੱਤਮ ਬੁੱਧਿ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਮੱਛੀ ਫੜਨ ਵਾਲਾ. ਮਾਹੀਗੀਰ. ਮਛੂਆ. ਝੀਵਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੂਲ ਇਹੀ ਹੈ। ੨ ਮਲਾਹ. ਕੇਵਟ.

ਧੀਵਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਧੀਵਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੨ ਝਿਉਰੀ.

ਧੀਵੜੀ. ਸੰਗਯਾ—ਧੀਤਾ. ਪੁਤ੍ਰੀ. ਬੇਟੀ.

ਧੁੱਸ. ਸੰਗਯਾ—ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਧਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਧੱਕਾ.

ਧੁੱਸਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰ. ਦ੍ਵਿਸ਼ਾਟ. ਦੋ ਵਰ ਦਾ ਉਂਨੀ ਵਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਦੋ ਤਹਿ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਇੱਕ ਖਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ.

ਧੁੱਸੀ. ਸੰਗਯਾ—ਬਲ ਨਾਲ ਧਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਧੁੜਧੁੜੀ ਕੰਪ. "ਧੁੱਸੀ ਲੀਤੀ ਦੇਖ ਕੁਢੰਗੈ." (ਭਾਗੁ)

ਧੁਹਣਾ, ਧੁਹਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ. ਦ੍ਰੋਹ ਕਰਨਾ. "ਵੇਖਦਿਆ ਹੀ ਮਾਇਆ ਧੁਹਿਗਈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸਾਰ) "ਅੰਤਿਕਾਲਿ ਤਿਥੈ ਧੁਹੈ, ਜਿਥੈ ਹਥੁ ਨ ਪਾਇ." (ਸਵਾ ਮ: ੩)

ਧੁਕ. ਸੰਗਯਾ—ਧੜਕਾ. ਖਟਕਾ। ੨ ਭਾਰੀ ਵਸਤੁ ਦੇ ਡਿਗਣ ਦੀ ਧੁਨਿ. ਧਮਧਮ. "ਧੁਕ ਧੁਕ ਪਰੈਂ ਕਬੰਧ ਭੂਅ." (ਚੰਡੀ ੨) ੩ ਪਤਨ. ਡਿਗਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਧੁੰਕ. ਸੰਗਯਾ—ਨਗਾਰੇ ਆਦਿ ਦਾ ਧੁੰਕਾਰ. ਗੰਭੀਰ ਧੁਨਿ. "ਧੁੰਕੇ ਨਿਸਾਨ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਧੁਕਣੁ. ਸਿੰਧੀ. ਧਿਕਣੁ. ਕ੍ਰਿ—ਧਕੇਲਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨਾ. ਨੱਠਣਾ. ਦੌੜਨਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ "ਦ੍ਰੁਤਗਮਨ" ਹੈ. "ਕੋਠੇ ਧੁਕਣੁ ਕੇਤੜਾ?" (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਧੁਕਧੁਕੀ. ਸੰਗਯਾ—ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਪੇਟ ਦੇ ਮੱਧ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ. ਕੌਡੀ। ੨ ਕਲੇਜੇ ਦੇ ਧੜਕਨ ਦੀ ਹਰਕਤ. ਭੈ ਨਾਲ ਦਿਲ ਦੇ ਧੜਕਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਛਾਤੀ ਪੁਰ ਲਟਕਣ ਵਾਲੀ ਜੜਾਊ ਚੌਕੀ, ਜੋ ਗਲ ਪਹਿਰੀਦੀ ਹੈ. "ਇਕ ਧੁਕਧੁਕੀ ਮੋਲ ਬਹੁ ਕੇਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਧੁੰਕਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਧੌਂਸੇ ਆਦਿ ਦੀ ਧਮਕ. "ਧੌਸਾ ਕੀ ਧੁੰਕਾਰ ਧਰਾਧਰ ਧਸਕਤ ਹੈਂ." (ਕਵਿ ੫੨)

ਧੁਖਣਾ, ਧੁਖਨਾ (ਸੰ. ਧੁਕ੍ਸ਼—ਧੁਕ੍ਸ਼੍. ਧਾ—ਮਚਾਉਣਾ, ਜਲਾਉਣਾ, ਥਕ ਜਾਣਾ) ਕ੍ਰਿ—ਸੁਲਗਣਾ. ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੱਚਣਾ. "ਅਗਨਿ ਨ ਅੰਤਰਿ ਧੁਖੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਧੁਖਾਂ ਜਿਉ ਮਾਲੀਹ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਥਕਜਾਣਾ. "ਰਾਤੀ ਵਡੀਆ ਧੁਖਿ ਧੁਖਿ ਉਠਨਿ ਪਾਸ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਪਇਆਂ ਅੰਗ ਥਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਧੁਖਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰਤਾਪ. "ਸਭਨਾ ਦੇ ਜੀਅ ਅੰਦਰ ਧੁਖਾ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਧੁਖਣਾ.

ਧੁਖਾਉਣਾ, ਧੁਖਾਰਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਜਲਾਉਣਾ. ਮਚਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਧੁਖਣਾ. "ਚਰਚਹਿਂ ਚੰਦ ਨ ਧੂਪ ਧੁਖਾਰਹਿਂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਧੁਖਿ. ਧੁਖਕੇ. ਥਕਕੇ. ਦੇਖੋ, ਧੁਖਣਾ ੨.

ਧੁਖੁ. ਸੰਗਯਾ—ਜਲਨ. ਸੰਤਾਪ. ਦੁੱਖ. ਦੇਖੋ, ਧੁਖਣਾ. "ਜਨਮ ਮਰਨ ਫਿਰਿ ਗਰਭ ਨ ਧੁਖੁ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੧)

ਧੁਗਧੁਗੀ. ਦੇਖੋ, ਧੁਕਧੁਕੀ. "ਕਲਗੀ ਔਰ ਧੁਗਧੁਗੀ ਆਨੀ." (ਗੁਰੁਸੋਭਾ)

ਧੁੰਗਾਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ. ਸੁਗੰਧ ਵਾਲਾ ਧੂੰਆਂ ਦੇਕੇ ਸੁਗੰਧਿਤ ਕਰਨਾ. ਕਿਸੇ ਪਾਤ੍ਰ ਵਿੱਚ, ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਮਸਾਲੇ ਦੀ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ ਦੇਣ ਲਈ ਧੂੰਆਂ ਕਰਨਾ.

ਧੁਜ. ਸੰ. ਧ੍ਵਜ. ਸੰਗਯਾ-ਝੰਡਾ. ਨਿਸ਼ਾਨ. ਦੇਖੋ, ਧ੍ਵਜ। ੨ ਡਿੰਗ. ਕਲਾਲ.

ਧੁਜਈਆ. ਵਿ—ਧੁਜਾ (ਧ੍ਵਜ) ਧਰੈਯਾ. ਨਿਸ਼ਾਨਧਾਰੀ.

ਧੁਜਨੀ. ਸੰ. ਧ੍ਵਜਿਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੀ, ਫ਼ੌਜ. ਸੈਨਾ. "ਭਾਜ ਗਈ ਧੁਜਨੀ ਸਭੈ ਰਹਜੋ ਨ ਕਛੂ ਉਪਾਉ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਖਾਸ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਫੌਜ. ੧੬੨ ਹਾਥੀ, ੧੬੨ ਰਥ, ੪੮੬ ਘੋੜੇ, ੮੧੦ ਪਿਆਦੇ। ੩ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੀ ਉਹ ਹੱਦ, ਜਿਸ ਤੇ ਬਿਰਛਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਲਾਈ ਜਾਵੇ.

ਧੁਜਾ. ਦੇਖੋ, ਧੁਜ, ਧ੍ਵਜ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ.

ਧੁਜਾ ਸੇਤਿ. ਸ਼੍ਵੇਤ ਧ੍ਵਜਾ. ਭਾਵ—ਕੀਰਤਿ ਦਾ ਝੰਡਾ. "ਧੁਜਾ ਸੇਤਿ ਬੈਕੁੰਠ ਬੀਨਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ਆਪ ਦਾ ਚਿੱਟਾ ਝੰਡਾ ਬੈਕੁੰਠ ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਬੀਨਾ ੨.

ਧੁਜਿਨੀ. ਦੇਖੋ, ਧੁਜਨੀ.

ਧੁਜੀ. ਦੇਖੋ, ਧ੍ਵਜੀ.

ਧੁੱਟਾ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਬਣਨ ਸਮੇਂ ਵਡੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ.

ਧੁਣਕਵਾਉ, ਧੁਣਖਵਾਉ ਸੰ. ਧਨੁਵੰਤ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਵਾਤਰੋਗ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੱਠੇ ਖਿਚਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਧਨੁਖ (ਕਮਾਣ) ਵਾਂਙ ਝੁਕ ਜਾਵੇ. کزاز ਕੁਜ਼ਾਜ਼. Tetanus. ਡਾਕਟਰ ਇਸ ਰੋਗ ਦੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਕ੍ਰਿਮਿ (ਅਣੁਕੀਟ) Bacillus of Tetanus ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਹ ਰੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਧਨੁਰਵਾਤ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਕਦੇ ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਝੁਕਾਉ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਦੇ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਅਤੇ ਕਦੇ ਡੰਡੇ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰੀਰ ਸਿੱਧਾ ਹੀ ਆਕੜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਰੋਗ ਸੱਟ ਅਤੇ ਫੱਟ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਨਾਲ ਭੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਕਦੇ ਇਹ ਰੋਗ ਦੌਰੇ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਦੇ ਮਰਣ ਤਕ ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਛਡਦਾ. ਬਾਲਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰੋਗ ਅਕਸਰ ਦੌਰੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਬੁੱਢਿਆਂ ਲਈ ਧੁਣਖਵਾਉ ਬਹੁਤ ਭੈਦਾਇਕ ਹੈ. ਇਸ ਰੋਗ ਦਾ ਇਲਾਜ ਸਿਆਣੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਏ. ਇਸ ਦੇ ਸਾਧਾਰਣ ਇਲਾਜ ਇਹ ਹਨ—ਸ਼ੁੱਧ ਕੁਚਲੇ ਅਤੇ ਮਿੱਠੇ ਤੇਲੀਏ ਵਾਲੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ. ਲਸਨ ਦੀ ਖੀਰ ਖਾਣੀ. ਨਾਰਾਯਣੀ

ਤੇਲ, ਤੇਲ ਕੁਠ ਬਬੂਨਾ, ਤੇਲ ਤਾਰਪੀਨ, ਤੇਲ ਜੈਤੂਨ ਦੀ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਨੀ. ਤਿਲਾਂ ਦੇ ਤੇਲ ਵਿੱਚ ਅਫੀਮ ਮਿਲਾਕੇ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਨੀ.

ਸ਼ਿੰਗਰਫ ਰੂਮੀ ਇੱਕ ਤੋਲਾ, ਕਸਤੂਰੀ, ਕੇਸਰ, ਜਵਿਤ੍ਰੀ, ਅਕਰਕਰਾ, ਲੌਂਗ, ਜਾਫਲ, ਦਾਲਚੀਨੀ, ਸੁਇਨੇ ਦੇ ਵਰਕ, ਇਹ ਸਭ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ੇ ਲੈਕੇ ਅਦਰਕ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਚਾਲੀ ਪਹਿਰ ਖਰਲ ਕਰਕੇ ਰੱਤੀ ਰੱਤੀ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਬਣਾਕੇ ਇੱਕ ਗੋਲੀ ਸਵੇਰੇ ਇੱਕ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮਲਾਈ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟਕੇ ਕੋਸੇ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਖਾਣ ਤੋਂ ਧੁਣਪਵਾਉ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਇਸ ਰੋਗ ਵਿੱਚ ਗਰਮ ਤਰ ਮੇਵਾ ਅਤੇ ਲਸਨ ਅਦਰਕ ਆਦਿ ਦਾ ਖਾਣਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ.

ਧੁਣਨ. ਸੰ. ਧੁਨਨ. ਸੰਗਯਾ—ਹਿਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕੰਬਾਉਣ (ਕੰਪਨ) ਦਾ ਭਾਵ. "ਹਾਥ ਪਛੋੜੈ ਸਿਰ ਧੁਣੈ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧)

ਧੁਤੀਆ. ਸੰਗਯਾ—ਧੋਤੀ. ਤੇੜ ਦੀ ਚਾਦਰ। ੨ ਧੂਤੀ ਨਾਉਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ. "ਲਗਰ ਝਗਰ ਧੁਤੀਆ ਜੁਰਰਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਪੰਛੀ ਅਤੇ ਧੂਤੀ.

ਧੁੰਦ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂਮ ਕਰਕੇ ਅੰਧਕਾਰ. ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਧੂੰਆਂ ਅਤੇ ਗਰਦ ਮਿਲਕੇ ਹੋਇਆ ਹਨੇਰਾ। ੨ ਸੀਤ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਜਮੇ ਹੋਏ ਜਲਕਣ. ਕੁਹਰਾ (mist). ੩ ਦੇਖੋ, ਧੁੰਧ.

ਧੁੱਦਲ. ਸੰਗਯਾ—ਦਲਿਤ ਧੂਲਿ. ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਬਾਰੀਕ ਪਿਸੀ ਹੋਈ ਰਾਹ ਦੀ ਮਿੱਟੀ। ੨ ਦਲ (ਸੈਨਾ) ਦੇ ਚੱਲਣ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਧੂਲਿ (ਧੂੜ).

ਧੁੰਧ. ਦੇਖੋ, ਧੁੰਦ। ੨ ਇੱਕ ਨੇਤ੍ਰਰੋਗ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਧੁੰਧਲਾ ਨਜਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. "ਨੇਤ੍ਰੀ ਧੁੰਧਿ ਕਰਨ ਭਏ ਬਹਰੇ." (ਭੈਰ ਮ: ੧) ੩ ਦੇਖੋ, ਧੁੰਦ ੨। ੩ ਭਾਵ—ਅਵਿਦਯਾ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟਿਆ, ਮਿਟੀ ਧੁੰਧ ਜਗਿ ਚਾਨਣ ਹੋਆ." (ਭਾਗੁ)

ਧੁੰਧਰਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਧੂਲਿ ਉਡਾਨਾ. "ਇਨੁ ਮੁੰਡੀਅਨ ਮੇਰਾ ਘਰ ਧੁੰਧਰਾਵਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਧੁੰਦਲਾ ਕਰਨਾ. ਹਨੇਰਾ ਕਰਨਾ.

ਧੁੰਧਲਾ. ਕ੍ਰਿ—ਧੁੰਦ ਵਾਲਾ. ਧੁੰਧ ਸਹਿਤ। ੨ ਧੁੰਧ ਰੰਗਾ. ਦੂਧੀਆ ਕਾਸਨੀ. ਖ਼ਾਕੀ. "ਨਾ ਮੈਲਾ ਨਾ ਧੁੰਧਲਾ ਨਾ ਭਗਵਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧)

ਧੁੰਧਾਰ. ਧੂਮਧਾਰਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਧੂੰਏਂ ਦੀ ਧਾਰਾ.

ਧੁੰਧਿ. ਦੇਖੋ, ਧੁੰਧ। ੨ ਧੁੰਧ ਦੇ ਕਾਰਣ. ਧੁੰਧ ਕਰਕੇ.

ਧੁੰਧੁ. ਸੰ. ਧੁਨ੍ਧੁ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਰਾਖਸ ਜੋ ਮਧੁ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਹਰਿਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰੇਤਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਹੇਠ ਲੁਕਕੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਘੋਰ ਤਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਸ੍ਵਾਸਾਂ ਤੋਂ ਉਠੀ ਹਨੇਰੀ ਅਰ ਨੱਕ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਅੰਗਿਆਰ ਜਗਤ ਨੂੰ ਜਦ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਲੱਗੇ, ਤਦ ਉੱਤੰਕ ਰਿਖੀ ਨੇ ਰਾਜਾ ਕੁਵਲਯਾਸ਼੍ਵ ਨੂੰ ਧੁੰਧੁ ਦੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ, ਅਰ ਵਿਸਨੁ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਕੁਵਲਯਾਸ਼੍ਵ ਦੇ ਬਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਭੀ ਵਧਾਇਆ. ਰਾਜਾ ਆਪਣੇ ਸੌ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਧੁੰਧੁ ਦੇ ਮਾਰਣ ਲਈ ਗਿਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ੯੭ ਰਾਖਸ ਦੇ ਸ੍ਵਾਸਾਂ ਨਾਲ ਭਸਮ ਹੋ ਗਏ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਕੁਵਲਯਾਸ਼੍ਵ ਨੇ ਧੁੰਧੁ ਮਾਰ ਲਿਆ ਅਰ ਜਗਤ ਵਿੱਚ "ਧੁੰਧੁਮਾਰ" ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ.

ਧੁੰਧੁਮਾਰ. ਰਾਜਾ ਕੁਵਲਯਾਸ਼੍ਵ. ਦੇਖੋ, ਧੁੰਧੁ.

ਧੁੰਧੂਕਾਰ. ਸੰ. ਧ੍ਵਾਂਤਕਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਧਕਾਰ. ਹਨੇਰਾ। ੨ ਜਗਤਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸਮਾਂ, ਜਦ ਚੰਦ੍ਰ ਸੂਰਯ ਆਦਿ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਹੀਂ ਸੀ. "ਧੁੰਧੂਕਾਰ ਨਿਰਾਲਮ ਬੈਠਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਧੁੰਧੂਪੰਤ. ਦੇਖੋ, ਨਾਨਾ ੫.

ਧੁਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਕੰਪ. ਕੰਬਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਮਨ ਦਾ ਤਰੰਗ. ਖ਼ਿਆਲ। ੩ ਦੇਖੋ, ਧੁਨਿ ੨.

ਧੁਨਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਧੁਨਿਕਾਰ.

ਧੁਨਕੀ. ਦੇਖੋ, ਧੁਨਖੀ.

ਧੁਨਖਣਾ. ਦੇਖੋ, ਧੁਨਨਾ. "ਤਹਿਂ ਇਕ ਰੂਮ ਧੁਨਖਤੇ ਲਹਾ." (ਦੱਤਾਵ)

ਧੁਨਖੀ. ਸੰਗਯਾ—ਧਨੁਖ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਯੰਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੀਂਜਾ (ਧੁਨੀਆਂ) ਰੂੰ ਧੁਨਨ ਕਰਦਾ (ਪਿੰਜਦਾ) ਹੈ. ਤੂਲਚਾਪ.

ਧੁਨਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਕੰਬਾਉਣਾ. "ਰਾਮ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਮੂੰਡ ਧੁਨੇ ਪਛੁਤਈ ਹੈ." (ਗੁਜ ਕਬੀਰ) ੨ ਧੁਨਖੀ ਨਾਲ ਰੂੰ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਅਤੇ ਸਾਫ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਧੁਣਨ ਅਤੇ ਧੁਨ.

ਧੁਨਿ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਖੋ, ਧੁਨੀ। ੨ ਸੰ. ਧ੍ਵਨਿ. ਸ਼ਬਦ. ਨਾਦ. "ਧੁਨਿ ਵਾਜੇ ਅਨਹਦ ਘੋਰਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) ੩ ਸ੍ਵਰਾਂ ਦਾ ਆਲਾਪ. "ਬਹੁ ਗੁਨਿ ਧੁਨਿ, ਮੁਨਿ ਜਨ ਖਟਬੇਤੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਯਾ ਦੇ ਗੁਣੀ ਅਤੇ ਖਟਸ਼ਾਸਤ੍ਰਵੇੱਤਾ ਮੁਨਿਜਨ.

ਧੁਨਿਕਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਧ੍ਵਨਿਕਰਤਾ, ਵਾਜਾ. ਵਾਦਿਤ੍ਰ. "ਪੰਚ ਸਬਦ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ." (ਵਾਰ ਮਲਾ ਮ: ੧)

ਧੁਨਿਤ. ਸੰ. ਧ੍ਵਨਿਤ. ਵਿ—ਸ਼ਬਦਿਤ. ਆਲਾਪਿਤ. ਵਜਾਇਆ ਹੋਇਆ. "ਅਨਿਕ ਧੁਨਿਤ ਲਲਿਤ ਸੰਗੀਤ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੫)

ਧੁਨਿਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਧ੍ਵਨਿ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਉਣ ਵਾਲੀ, ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਨਦੀ.

ਧੁਨੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਦੀ. ਦਰਿਆ। ੨ ਸੰ. ਧ੍ਵਨਿ. ਸ਼ਬਦ. ਨਾਦ. "ਅਨਹਦ ਧੁਨੀ ਦਰਿ ਵਜਦੇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪) ੩ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਗੂੰਜ। ੪ ਕਾਵਯ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਗੂਢ ਅਰਥ ਦਾ ਭਾਵ, ਜੋ ਅੱਖਰਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਵ੍ਯੰਜਨਾ ਸ਼ਕਤਿ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ—"ਮੇਟੀ ਜਾਤਿ ਹੂਏ ਦਰਬਾਰਿ." (ਗੋਂਡ ਰਵਿਦਾਸ) ਇਸ ਤੋਂ ਇਹ ਧੁਨੀ (ਧ੍ਵਨਿ) ਨਿਕਲੀ ਕਿ ਜੋ ਜਾਤਿਅਭਿਮਾਨੀ ਹਨ, ਉਹ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ।[1] ੫ ਗਾਉਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ. ਗਾਉਣ ਦਾ ਢੰਗ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਨੌ ਵਾਰਾਂ ਅਜੇਹੀਆਂ ਚੁਣੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਪੁਰਾਣੇ ਯੋਧਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਰਬਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸੀ, ਅਰ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪਤੇ ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਲਿਖੇ. ਸ੍ਰੀ

[1] ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਅਰਥ, ਅਰਥ ਤੋਂ ਵ੍ਯੰਗ, ਵ੍ਯੰਗ ਤੋਂ ਧ੍ਵਨਿ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ.

ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਢਾਡੀਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਨੌ ਧੁਨੀਆਂ ਵੀਰ ਰਸ ਦੀ ਵ੍ਰਿੱਧੀ ਲਈ ਗਵਾਈਆਂ, ਜੋ ਹੁਣ ਤੀਕ ਟਕਸਾਲੀਏ ਰਾਗੀ ਰਬਾਬੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਬਹੁਤ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧੁਨੀਆਂ ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਚੜ੍ਹਾਈਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਅਸਤਯ ਹੈ.[1]

ਨੌ ਧੁਨੀਆਂ ਇਹ ਹਨ:—

(ੳ) ਮਾਝ ਕੀ ਵਾਰ. ਮਲਕ ਮੁਰੀਦ ਤਥਾ ਚੰਦ੍ਰਹੜਾ ਸੋਹੀਆ ਕੀ ਧੁਨੀ. ਮਲਿਕ ਜਾਤਿ ਦਾ ਮੁਰੀਦ ਖ਼ਾਂਨ ਅਤੇ ਸੋਹੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਚੰਦ੍ਰਹੜਾ ਦੋਵੇਂ ਅਕਬਰ ਦੇ ਫ਼ੌਜੀ ਸਰਦਾਰ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਵਿਰੋਧ ਰਖਦੇ ਸਨ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਰਹੱਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਤੇ ਮਲਿਕ ਨੂੰ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ. ਮਲਿਕ ਨੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤਕੇ ਮੁਲਕ ਪਰ ਕ਼ਬਜਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਮਨ ਕ਼ਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਉੱਥੇ ਠਹਿਰਿਆ. ਚੰਦ੍ਰਹੜਾ ਨੇ ਚਾਲਾਕੀ ਨਾਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਇਹ ਜਤਾਇਆ ਕਿ ਮਲਿਕ ਮੁਲਕ ਤੇ ਕ਼ਾਬਿਜ਼ ਹੋਕੇ ਬਾਗ਼ੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਪੁਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਚੰਦ੍ਰਹੜਾ ਨੂੰ ਮਲਿਕ ਦੇ ਹੋਸ਼ ਠਿਕਾਣੇ ਕਰਨ ਭੇਜਿਆ. ਦੋਵੇਂ ਯੋਧਾ ਮੈਦਾਨ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਕਟਕੇ ਮਰ ਗਏ. ਢਾਡੀਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰ ਇਸ ਵਜ਼ਨ ਤੇ ਬਣਾਈ—

"ਕਾਬੁਲ ਵਿੱਚ ਮੁਰੀਦਖਾਂ ਫੜਿਆ ਬਡ ਜ਼ੋਰ,
ਚੰਦ੍ਰਹੜਾ ਲੈ ਫੌਜ ਕੋ ਚੜ੍ਹਿਆ ਬਡ ਤੌਰ,
ਦੁਹਾਂ ਕੰਧਾਰਾਂ ਮੁਹ ਜੁੜੇ ਦਾਮਾਮੇ ਦੌਰ,
ਸਸਤ੍ਰ ਪਜੂਤੇ ਸੂਰਿਆਂ ਸਿਰ ਬੱਧੇ ਟੌਰ,
ਹੋਲੀ ਖੇਲੇ ਚੰਦ੍ਰਹੜਾ ਰੰਗ ਲੱਗੇ ਸੌਰ,
ਦੋਵੇਂ ਤਰਫਾਂ ਜੁੱਟੀਆਂ ਸਰ ਵੱਗਨ ਕੌਰ,
ਮੈ ਭੀ ਰਾਇ ਸਦਾਇਸਾਂ ਵੜਿਆ ਲਾਹੌਰ,
ਦੋਵੇਂ ਸੂਰੇ ਸਾਮਣੇ ਜੂਝੇ ਉਸ ਠੌਰ."

ਇਸ ਨਾਲ ਅਠ ਤੁਕੀ ਪੌੜੀ ਮਾਝ ਵਾਰ ਦੀ ਦੇਖੋ—"ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਆਪਿ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਪਾਤੀ." ×××

(ਅ) ਗਉੜੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮਹਲਾ ੫. ਰਾਇ ਕਮਾਲਦੀ ਮੋਜਦੀ ਕੀ ਵਾਰ ਕੀ ਧੁਨੀ. ਵਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਕਮਾਲੁੱਦੀਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਨੂੰ ਛਲ ਨਾਲ ਜ਼ਹਿਰ ਦੇਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ. ਉਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਬਾਲਿਗ਼ ਮੁਅ਼ੱਜ਼ੁੱਦੀਨ (معزالدین) ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਪੇਕੇ ਘਰ ਜਾ ਰਹੀ. ਜਦ ਮੁਅ਼ੱਜ਼ੁੱਦੀਨ ਜਵਾਨ ਹੋਇਆ ਤਦ ਨਾਨਕਿਆਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਜਮਾਤ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਨੂੰ ਜੰਗ ਲਈ ਵੰਗਾਰਿਆ ਅਰ ਅਜੇਹੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਕਿ ਕਮਾਲੁੱਦੀਨ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਤਜਾਗਣਾ ਪਿਆ. ਢਾਡੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਜੰਗ ਦੀ ਵਾਰ ਇਸ ਵਜ਼ਨ ਪੁਰ ਰਚੀ:—

"ਰਾਣਾ ਰਾਇ ਕਮਾਲਦੀਂ ਰਣ ਭਾਰਾ ਬਾਹੀ,
ਮੌਜੁੱਦੀਂ ਤਲਵੰਡੀਓਂ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸਾਬਾਹੀ,
ਢਾਲੀਂ ਅੰਬਰ ਛਾਇਆ ਫੁੱਲੇ ਅਕ ਕਾਹੀ,
ਜੁੱਟੇ ਆਮ੍ਹੋ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਨੇਜੇ ਝਲਕਾਹੀ,
ਮੌਜੇ ਘਰ ਵਾਧਾਈਆਂ ਘਰ ਚਾਚੇ ਧਾਹੀ."

ਇਸ ਨਾਲ ਧੁਨੀ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜ ਤੁਕੀ ਪੌੜੀ ਗਉੜੀ ਵਾਰ ਦੀ ਦੇਖੋ, "ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸੋ ਭਲਾ ਸਚੁ ਤੇਰਾ ਭਾਣਾ."×××

(ੲ) ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ. ਟੁੰਡੇ ਅਸਰਾਜੈ ਕੀ ਧੁਨੀ. ਸਾਰੰਗ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਸਰਾਜ ਸੀ. ਉਸ ਦੀ ਛੋਟੀ ਮਾਂ ਜੋ ਨਵਯੌਵਨਾ ਸੀ, ਅਸਰਾਜ ਤੇ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਈ, ਅਰ ਆਪਣੀ ਮੰਦਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਧਰਮਾਤਮਾ ਅਸ ਨੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਧਰਮ ਪਾਲਿਆ. ਮਤੇਈ ਨੇ ਵਿਸ਼ਯਲੰਪਟ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਭੜਕਾਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਤੇ ਅਯੋਗ ਕਲੰਕ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਹੱਥ ਕਟਵਾਕੇ ਦੇਸੋਂ ਕਢਵਾ ਦਿੱਤਾ. ਦੈਵਯੋਗ ਨਾਲ ਟੁੰਡਾ ਅਸਰਾਜ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸਭ ਸੰਪਦਾ ਸਹਿਤ ਹੋ ਗਿਆ. ਜਦ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਪਾਕੇ ਅਸਲ ਹਾਲ ਮਲੂਮ ਹੋਇਆ ਤਦ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਕੇ ਬੁਲਾਇਆ, ਪਰ ਅਸਰਾਜ ਦੀ ਮਤੇਈ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਖਾਨ ਅਤੇ ਸੁਲਤਾਨ ਨੇ ਫ਼ੌਜਾਂ ਲੈਕੇ ਵਡੇ ਭਾਈ ਦਾ ਮੁਕ਼ਾਬਲਾ ਕੀਤਾ. ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਅਸਰਾਜ ਨੇ ਫਤੇ ਪਾਕੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਚਰਣਾਂ ਪੁਰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕੀਤਾ. ਸਾਰੰਗ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਆਪਣੀ ਕਰਤੂਤ ਪੁਰ ਲੱਜਿਤ ਹੋ ਕੇ ਅਸਰਾਜ ਨੂੰ ਰਾਜਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਬੈਠਾਕੇ ਆਪ ਏਕਾਂਤਵਾਸ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ. ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਵਾਰ ਜੋ ਰਚੀ ਉਸ ਦੀ ਪੌੜੀ ਇਹ ਹੈ:—

ਭਬਕਿਆ ਸੇਰ ਸਰਦੂਲ ਰਾਇ ਰਣ ਮਾਰੂ ਬੱਜੇ,
ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ ਬਡ ਸੂਰਮੇ ਵਿਚ ਰਣ ਦੇ ਗੱਜੇ,
ਖਤ ਲਿਖੇ ਟੁੰਡੇ ਅਸਰਾਜ ਨੂੰ ਪਤਸਾਹੀ ਅੱਜੇ,
ਟਿੱਕਾ ਸਾਰੰਗ ਬਾਪ ਨੇ ਦਿਤਾ ਭਰ ਲੱਜੇ,
ਫਤੇ ਪਾਇ ਅਸਰਾਜ ਜੀ ਸ਼ਾਹੀ ਪਰ ਸੱਜੇ.

ਇਸ ਪੰਜ ਤੁਕੀ ਪੌੜੀ ਨਾਲ ਆਸਾ ਵਾਰ ਦੀ ਪੰਜ ਤੁਕੀ ਪੌੜੀ ਦੀ ਧੁਨੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਮਿਲਾਈ "ਆਪੀ ਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ ਰਚਿਓ ਨਾਉ."

(ਸ) ਗੂਜਰੀ ਕੀ ਵਾਰ. ਸਿਕੰਦਰ ਬਿਰਾਹਿਮ ਕੀ ਧੁਨੀ. ਸਿਕੰਦਰ ਅਤੇ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੋ ਇੱਕੋ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਦੇ ਰਈਸ ਸਨ. ਇਬਰਾਹੀਮ ਵਿਭਚਾਰੀ ਅਤੇ ਸਿਕੰਦਰ ਧਰਮਾਤਮਾ ਸੀ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੀ ਕੰਨਜਾ ਦਾ ਧਰਮਭੰਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ. ਕੰਨਜਾ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸਿਕੰਦਰ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਗਿਆ ਅਰ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦਾ ਅਤਯਾਚਾਰ ਦੱਸਿਆ. ਸਿਕੰਦਰ ਸੈਨਾ ਲੈਕੇ ਇਬਰਾਹੀਮ ਪੁਰ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਅਤੇ ਜੰਗ ਜਿੱਤਕੇ ਕ਼ੈਦੀ ਕਰ ਲਿਆ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਇਬਰਾਹੀਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਣ ਦਾ ਪ੍ਰਣ ਕਰਕੇ ਸਿਕੰਦਰ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਇਆ. ਇਸ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦੀ ਵਾਰ ਜੋ ਬਣੀ ਉਸ ਦੀ ਪੌੜੀ ਇਹ ਹੈ:—

"ਪਾਪੀ ਖਾਨ ਬਿਰਾਮ ਪਰ ਚੜਿਆ ਸੇਕੰਦਰ,
ਭੇੜ ਦੁਹਾਂ ਦਾ ਮੱਚਿਆ ਬਡ ਰਣ ਦੇ ਅੰਦਰ,

---

[1] ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ ਗਾਉਣ ਲਈ ਪਸੰਦ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਉਹ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਕੂਲ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦਾ ਇੱਥੇ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਗਾਉਣ ਦੀ ਤ਼ਰਜ਼ ਲਈ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਲੱਛੀ ਦੇ ਗੀਤ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਈ ਸਿੱਖ ਸ਼ਬਦ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਲੱਛੀ ਧਰਮਾਤਮਾ ਸੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇੱਥੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ ਅਗਜਾਨ ਹੈ.

ਫੜਿਆ ਖਾਨ ਬਿਰਾਮ ਨੂੰ ਕਰ ਬਡ ਆਡੰਬਰ,
ਬੱਧਾ ਸੰਗਲ ਪਾਇਕੈ ਜਣੁ ਕੀਲੇ ਬੰਦਰ,
ਅਪਨਾ ਹੁਕਮ ਮਨਾਇਕੈ ਛੱਡਿਆ ਜਗ ਅੰਦਰ."

ਇਸ ਪੰਜ ਤੁਕੀ ਪੌੜੀ ਨਾਲ ਗੂਜਰੀ ਕੀ ਪੰਜ ਤੁਕੀ ਪੌੜੀ ਦੇਖੋ, "ਆਪਣਾ ਆਪੁ ਉਪਾਇਓਨੁ ਤਦਹੁ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ."×××

(ਹ) ਵਡਹੰਸ ਕੀ ਵਾਰ. ਲਾਲ ਬਹਿਲੀਮਾ ਕੀ ਧੁਨੀ. ਲਲਾ ਅਤੇ ਬਹਿਲੀਮ ਪੜੋਸੀ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਾ ਸਨ. ਲਲਾ ਦਾ ਇਲਾਕ਼ਾ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਅਰ ਬਹਿਲੀਮ ਦਾ ਸਰਸਬਜ਼ ਸੀ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਬਰਸਾਤ ਕਮ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਲਲਾ ਨੇ ਬਹਿਲੀਮ ਤੋਂ ਨਿੱਤ ਵਹਿਣ ਵਾਲੀ ਕੂਲ੍ਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਮੰਗਿਆ ਅਰ ਪੈਦਾਵਾਰ ਦਾ ਛੀਵਾਂ ਹਿੱਸਾ ਦੇਣਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਫਸਲ ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਪੁਰ ਲਲਾ ਬਚਨੋਂ ਫਿਰ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਅਰ ਫਤੇ ਬਹਿਲੀਮ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਈ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਪੌੜੀ ਇਉਂ ਹੈ—

"ਕਾਲ ਲਲਾ ਦੇ ਦੇਸ ਦਾ ਖੋਇਆ ਬਹਿਲੀਮਾ,
ਹਿੱਸਾ ਛਠਾ ਮਨਾਇਕੈ ਜਲ ਨਹਿਰੋਂ ਦੀਮਾ,
ਫਿਰਾਹੁਨ ਹੁਇ ਲਲਾ ਨੇ ਰਣ ਮੰਡਿਆ ਧੀਮਾ,
ਭੇੜ ਦੁਹੂੰ ਦਿਸ ਮੱਚਿਆ ਸਟਪਟੀ ਅਜੀਮਾ,
ਸਿਰ ਧੜ ਡਿੱਗੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਜਿਉ ਵਾਹਣ ਢੀਮਾ,
ਮਾਰ ਲਲਾ ਬਹਲੀਮ ਨੇ ਰਣ ਮੇ ਧਰ ਸੀਮਾ."

ਇਸ ਪੌੜੀ ਦੇ ਬਹਰ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਡਹੰਸ ਵਾਰ ਦੀ ਪੌੜੀ ਦੀ ਧੁਨੀ ਮਿਲਾਈ—"ਤੂ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪਿ ਆਪਿ ਹੈ ਆਪਿ ਕਾਰਣੁ ਕੀਆ."××

(ਕ) ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੩. ਜੋਧੈ ਵੀਰੈ ਪੂਰਬਾਣੀ ਕੀ ਧੁਨੀ. ਪੂਰਬਾਣੀ ਰਾਜਪੂਤ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜੋਧ ਅਤੇ ਵੀਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਧਾੜਵੀ ਸਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਅਕਬਰ ਨੇ ਸ਼ਾਹੀ ਨੌਕਰ ਹੋਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਦਾ ਇਹ ਕਰਾਰਾ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਓਹ ਰਾਜਪੂਤ ਨਹੀਂ ਜੋ ਧੀਆਂ ਵੇਚਕੇ ਤੇਰੀ ਗ਼ੁਲਾਮੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ. ਇਹ ਚੁਭਵੀਂ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਅਕਬਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਕੜ ਭੰਨਣ ਨੂੰ ਫੌਜ ਭੇਜੀ ਅਰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਭਾਈ ਬਹਾਦੁਰੀ ਨਾਲ ਮੁਕ਼ਾਬਲਾ ਕਰਕੇ ਲੜ ਮੋਏ. ਭੱਟਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਜ਼ਨ ਦੀ ਵਾਰ ਬਣਾਈ—

ਜੋਧ ਵੀਰ ਪੂਰਬਾਣੀਏ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਕਰਾਰੀਆਂ,
ਫੌਜ ਚੜਾਈ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਰਣ ਭਾਰੀਆਂ,
ਸਨਮੁਖ ਹੋਏ ਰਾਜਪੂਤ ਸ਼ੁਤਰੀ ਰਣਕਾਰੀਆਂ,
ਧੂਹ ਮਿਆਨੋ ਕੱਢੀਆਂ ਬਿਜੁੱਲਚਮਕਾਰੀਆਂ,
ਇੰਦਰ ਸਣੇ ਅਪੱਛਰਾਂ ਮਿਲ ਕਰਨ ਜੁਹਾਰੀਆਂ,
ਏਹੀ ਕੀਤੀ ਜੋਧ ਵੀਰ ਪਤਸ਼ਾਹੀ ਗੱਲਾਂ ਸਾਰੀਆਂ.

ਇਹ ਛੀ ਤੁਕੀ ਪੌੜੀ ਨਾਲ ਰਾਮਕਲੀ ਦੀ ਛੀ ਤੁਕੀ ਪੌੜੀ ਕੀ ਧੁਨਿ ਮਿਲਾਈ—

"ਸਚੈ ਤਖਤੁ ਰਚਾਇਆ ਬੈਸਣ ਕਉ ਜਾਈ."×××

(ਖ) ਸਾਰੰਗ ਕੀ ਵਾਰ. ਰਾਇ ਮਹਮੇ ਹਸਨੇ ਕੀ ਧੁਨਿ. ਮਹਿਮਾ ਹਸਨਾ ਭੱਟੀ ਰਾਜਪੂਤ ਸਨ. ਹਸਨਾ ਸ਼ਾਹੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਸੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਤੋਂ ਮੌਕ਼ੂਫ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਅਰ ਮਹਿਮੇ ਦੀ ਪਨਾਹ ਲਈ. ਮਹਿਮੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਥਾਪਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹੀ ਟੈਕਸ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸੇ ਨੂੰ ਭੇਜਦਾ ਰਿਹਾ. ਹਸਨੇ ਨੇ ਰਾਜਕਰ (ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਆਮਲਾ) ਸਦਾ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦਾਖ਼ਿਲ ਕਰਵਾਕੇ ਮਹਿਮੇ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰਹਾਜ਼ਿਰ ਲਿਖਵਾਇਆ. ਮੁਆਮਲਾ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਮਹਿਮਾ ਕ਼ੈਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਅੰਤ ਭੇਦ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਣ ਪੁਰ ਮਹਿਮਾ ਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ੌਜ ਨਾਲ ਹਸਨੇ ਨੂੰ ਕਰਮਫਲ ਭੁਗਤਾਉਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ. ਮਹਿਮੇ ਨੇ ਫਤੇ ਪਾਕੇ ਹਸਨਾ ਕ਼ੈਦ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਦੀਨਤਾ ਪੁਰ ਆਪਣੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਸੁਭਾਉ ਅਨੁਸਾਰ ਹਸਨੇ ਦਾ ਅਪਰਾਧ ਬਖ਼ਸ਼ ਦਿੱਤਾ. ਢਾਡੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਵਾਰ ਰਚੀ—

ਮਹਿਮਾ ਹਸਨਾ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਇ ਭਾਰੇ ਭੱਟੀ,
ਹਸਨੇ ਬੇਈਮਾਨਗੀ ਨਾਲ ਮਹਿਮੇ ਥੱਟੀ,
ਭੇੜ ਦੁਹਾਂ ਦਾ ਮੱਚਿਆ ਸਰ ਵਗੇ ਸਫੱਟੀ,
ਮਹਿਮੇ ਪਾਈ ਫਤੇ ਰਨ ਗਲ ਹਸਨੇ ਘੱਟੀ,
ਬੰਨ ਹਸਨੇ ਨੂੰ ਛੱਡਿਆ ਜਸ ਮਹਿਮੇ ਖੱਟੀ.

ਇਸ ਪੰਜਤੁਕੀ ਪੌੜੀ ਨਾਲ ਸਾਰੰਗ ਵਾਰ ਦੀ ਪੰਜਤੁਕੀ ਪੌੜੀ ਮਿਲਾਈ ਗਈ—

"ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨਾ ਜਿਨਿ ਆਪੁ ਉਪਾਇਆ."

(ਗ) ਮਲਾਰ ਕੀ ਵਾਰ. ਰਾਣੇ ਕੈਲਾਸ ਤਥਾ ਮਾਲਦੇ ਕੀ ਧੁਨਿ. ਰਾਣਾ ਕੈਲਾਸਦੇਵ ਅਤੇ ਮਾਲਦੇਵ ਰਾਜਪੂਤ, ਦੋਵੇਂ ਸਕੇ ਭਾਈ ਪਹਾੜੀ ਰਈਸ ਸਨ. ਵਡੇ ਭਾਈ ਨੇ ਰਾਜ ਪਾਕੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਨਾਲ ਅਯੋਗ ਵਰਤਾਉ ਕੀਤਾ. ਮਾਲਦੇਵ ਅਣਖ ਵਾਲਾ ਯੋਧਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਸੂਖ਼ ਨਾਲ ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੱਲ ਕਰ ਲੀਤਾ, ਅਰ ਕੈਲਾਸਦੇਵ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਸ੍ਤ ਦੇਕੇ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲਿਆ. ਜਦ ਕੈਲਾਸ ਨੇ ਪਛਤਾਕੇ ਭਾਈ ਤੋਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੀ, ਤਦ ਧਰਮਾਤਮਾ ਮਾਲਦੇਉ ਨੇ ਅੱਧੀ ਰਿਆਸਤ ਉਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਰਾਜਪੂਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਵਾਰ ਜੋ ਢਾਡੀਆਂ ਨੇ ਬਣਾਈ, ਉਸ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਇਹ ਹੈ—

"ਧਰਤ ਘੋੜਾ ਪਰਬਤ ਪਲਾਣ ਸਿਰ ਟੱਟਰ ਅੰਬਰ,
ਨਉ ਸੈ ਨਦੀ ਨੜਿੰਨਵੇ ਰਾਣਾ ਜਲ ਕੰਧਰ,
ਢੁੱਕਾ ਰਾਇ ਅਮੀਰਦੇ ਕਰ ਮੇਘਅਡੰਬਰ,
ਆਨਤ ਖੰਡਾ ਰਾਣਿਆ ਕੈਲਾਸੇ ਅੰਦਰ,
ਬਿਜੁੱਲ ਜਜੋਂ ਚਮਕਾਣੀਆਂ ਤੇਗਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਬਰ,
ਮਾਲਦੇਵ ਕੈਲਾਸ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਕਰ ਸੰਘਰ,
ਫਿਰ ਅੱਧਾ ਧਨ ਮਾਲ ਦੇ ਛੱਡਿਆ ਗੜ੍ਹ ਅੰਦਰ,
ਮਾਲਦੇਉ ਜਸ ਖੱਟਿਆ ਜਿਉ ਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ."

ਇਸ ਅਠਤੁਕੀ ਪੌੜੀ ਨਾਲ ਮਲਾਰ ਵਾਰ ਦੀ ਅਠਤੁਕੀ ਧੁਨਿ ਮਿਲਾਈ. "ਆਪੀ ਨੈ ਆਪੁ ਸਾਜਿ ਆਪੁ ਪਛਾਣਿਆ."×××

(ਘ) ਕਾਨੜੇ ਦੀ ਵਾਰ. ਮੂਸੇ ਕੀ ਵਾਰ ਕੀ ਧੁਨੀ. ਮੂਸਾ ਰਾਠ

੪ ਸੂਰਜ ਦਾ ਤਾਪ. ਆਤਪ. ਧੁੱਪ। ੫ ਚਮਕ. ਪ੍ਰਭਾ. ਸ਼ੋਭਾ. "ਕੁਲ ਰੂਪ ਧੂਪ ਗਿਆਨ ਹੀਨੀ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਧੂਪਘੜੀ. ਧੁਪਘੜੀ. ਦੇਖੋ, ਘੜੀ ੩.

ਧੂਪ ਛਾਂਹ / **ਧੂਪ ਛਾਂਵ** ਧੁੱਪ ਅਤੇ ਛਾਇਆ। ੨ ਭਾਵ—ਦੁਖ ਸੁਖ. "ਧੂਪ ਛਾਵ ਜੇ ਸਮਕਰਿ ਸਹੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੩ ਇੱਕ ਰੇਸ਼ਮੀ ਵਸਤ੍ਰ ਜੋ ਦੋਰੰਗੇ ਤਾਣੇ ਵਾਣੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਧੂਪਦਾਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਜਿਸ ਪਾਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਧੂਪ ਧੁਖਾਇਆ ਜਾਵੇ.

ਧੂਪਦੀਪ. ਧੂਪ ਅਤੇ ਦੀਵਾ. "ਧੂਪ ਦੀਪਘ੍ਰਿਤ ਸਾਜਿ ਆਰਤੀ." (ਧਨਾ ਸੈਣ)

ਧੂਪਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂਪ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਸੋ ਅਉਧੂਤੀ ਜੋ ਧੂਪੈ ਆਪ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ਜੋ ਦੇਵਮੰਦਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਜਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਤਮਸ੍ਵਰੂਪ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਧੂਪੀਆ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂਪ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਮੰਦਿਰ ਦਾ ਉਹ ਪੁਜਾਰੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਧੂਪ ਦੇਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੈ. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਧੂਪੀਆ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ.

ਧੂਪੈ. ਦੇਖੋ, ਧੂਪਨ.

ਧੂਬਰੀ. ਆਸਾਮ ਵਿੱਚ ਗੋਆਲਪਾਰਾ ਜਿਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ, ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਪੁਤ੍ਰ ਨਦ ਦੇ ਸੱਜੇ ਕਿਨਾਰੇ ਆਬਾਦ ਹੈ. ਸਨ ੧੯੮੯ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੋਆਲਪਾਰਾ ਜਿਲੇ ਦਾ ਸਦਰ ਮਕਾਮ (head quarters) ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ. ਧੂਬਰੀ ਈਸ੍ਟਰਨ ਬੰਗਾਲ ਸਟੇਟ ਰੇਲਵੇ ਦਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ. ਜੋ ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ੨੩੯ ਮੀਲ ਹੈ.

ਇਸ ਨਗਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਅੰਬਰਪਤਿ ਨਾਲ ਸੰਮਤ ੧੭੨੩-੨੪ ਵਿੱਚ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ.[1] ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ" ਹੈ.[2] ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧੂਬਰੀ ਇੱਕ ਧੋਬਣ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਵਸੀ ਹੈ।[3]

੨ ਧੂਬਰੀ ਨਗਰ ਦੇ ਆਸਪਾਸ ਦਾ ਇਲਾਕ਼ਾ.

ਧੂਮ. ਸੰਗਯਾ—ਊਧਮ. ਸ਼ੋਰ. ਹੱਲਾ. ਕੋਲਾਹਲ। ੨ ਸ਼ੁਹਰਤ. ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ, ਜੋ ਧੂਏਂ ਵਾਂਙ ਫੈਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. "ਤਿਸ ਕੀ ਧੂਮ ਪ੍ਰਗਟ ਭੀ ਸਾਰੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਸੰ. ਧੂਆਂ. "ਧੂਮ ਅਧੋਮੁਖ ਧੂਮਹੀਂ." (ਨਰਸਿੰਘਾਵ) ਮੂਧੇ ਮੂੰਹ ਲਟਕਕੇ ਧੂੰਆਂ ਪੀਂਦੇ ਹਨ। ੪ ਧੂਨੀ. ਧੂਣੀ. "ਧੂਮ ਡਰੈਂ ਤਿਹ ਕੇ ਗ੍ਰਿਹ ਸਾਮੁਹਿ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਅੱਗੇ ਧੂਣੀ ਡਾਲੇਂਗੀ (ਪਾਵਾਂਗੀਆਂ). ੫ ਧੂਮ੍ਰਨੈਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਧੂਮ ਧੁਕਾਰਣ ਦਰਪ ਮਥੇ." (ਅਕਾਲ) ੬ ਧੌਮਯ ਰਿਖੀ ਦਾ ਪਿਤਾ. ਦੇਖੋ, ਧੌਮ੍ਯ.

ਧੂੰਮ. ਦੇਖੋ, ਧੂਮ ੩. "ਧੂੰਮਬਾਦਰ ਸਭਿ ਮਾਇਆਸਾਜ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੫)

ਧੂਮਕੇਤੁ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਗਨਿ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੇਤੁ (ਨਿਸ਼ਾਨ) ਧੂਆਂ ਹੈ। ੨ ਬੋਦੀ ਵਾਲਾ ਤਾਰਾ. ਪੂੰਛਲ ਤਾਰਾ. Comet. "ਚੋਟੀ ਜਾਣੁ ਦਿਖਾਈ, ਤਾਰੇ ਧੂਮਕੇਤੁ." (ਚੰਡੀ ੩) ੩ ਰਾਵਣ ਦਾ ਇੱਕ ਫ਼ੌਜੀ ਸਰਦਾਰ। ੪ ਸੂਰਜ.

ਧੂਮਧਾਮ. ਘਰ ਵਿੱਚ ਧੂੰਏਂ ਦਾ ਹੋਣਾ. ਭਾਵ—ਯੱਗ ਆਦਿ ਉਤਸਵ। ੨ ਉਤਸਵ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਭੀੜ ਭੜੱਕਾ.

ਧੂਮਧੁਜ. ਦੇਖੋ, ਧੂਮਕੇਤੁ ੧.

ਧੂਮ ਧੁਜਾ ਮਨ ਧੌਰ ਧਰਾ ਧਰ ਸਿੰਘ ਸਭੈ ਰਨ ਕੋਪਕੈ ਆਏ. (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਧੂਮ ਸਿੰਘ, ਧੁਜਾ ਸਿੰਘ, ਮਨ ਸਿੰਘ, ਧੌਲ ਸਿੰਘ, ਧਰਾ ਸਿੰਘ, ਧਰ ਸਿੰਘ ਸਾਰੇ ਰਣ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਕੇ ਆਏ.

ਧੂਮਧ੍ਵਜ. ਦੇਖੋ, ਧੂਮਕੇਤੁ ੧.

ਧੂਮਪਾਨ. ਦੇਖੋ, ਧੂਮ੍ਰਪਾਨ.

ਧੂਮਪੋਤ. ਧੂੰਏ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ ਜਹਾਜ. ਅਗਨਿਬੋਟ. Steamer.

ਧੂਮਬਾਦਰ / **ਧੂਮਬਾਦਲ** ਧੂਮ (ਧੂਏਂ) ਦਾ ਮੇਘ. ਭਾਵ—ਪਲ ਵਿੱਚ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਸੰਸਾਰ. "ਉਡਿਜਾਇਗੋ ਧੂਮਬਾਦਰੋ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਧੂਮਮੁਕਤ. ਵਿ—ਧੂਮ ਰਹਿਤ. ਧੂਏਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. "ਸਾਰ ਧਾਰ ਧਰ ਧੂਮਮੁਕਤ ਬੰਧਨ ਤੇ ਛੂਟੇ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਧੂਏਂ ਰਹਿਤ ਦਗਦੀ ਹੋਈ ਅੱਗ ਜੇਹੀ ਲੋਹੇ ਦੀ ਧਾਰ ਧਾਰਕੇ (ਸਹਾਰਕੇ) ਯੋਧਾ ਲੋਕ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਛੁੱਟੇ, ਭਾਵ—ਮੁਕਤ ਹੋ ਗਏ.

ਧੂਮਯੋਨਿ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂਏਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ, ਅਗਨਿ। ੨ ਬੱਦਲ. ਮੇਘ.

ਧੂਮਰ. ਦੇਖੋ, ਧੂਮ੍ਰ.

ਧੂਮਰਲੋਚਨ. ਦੇਖੋ, ਧੂਮ੍ਰਲੋਚਨ.

ਧੂਮਰਾਛ. ਦੇਖੋ, ਧੂਮ੍ਰਅੱਛ.

ਧੂਮਰੀ. ਵਿ—ਧੂਮ੍ਰ ਵਰਣ ਦੀ. ਧੂਏਂ ਰੰਗੀ. "ਧੂਮਰੀ ਧੂਰਿ ਭਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧)

---

[1] ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ:—

"ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੀ ਮਰਜੀ ਲਈ ਬਿਸਨ ਸਿੰਘ ਮਹਿਪਾਲ। ਕਰਤੋ ਕੂਚ ਆਗੇ ਚਲਤੇ ਲਖੀ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਸਾਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ ਰਾਸਿ ੧੨, ਅ: ੪) ਪਰ ਇਹ ਭਾਰੀ ਭੁੱਲ ਹੈ. ਰਾਜਾ ਬਿਸਨ ਸਿੰਘ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਮਰੂਪ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਜੰਮਿਆ ਭੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੋਤੀਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਵੇਲੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਸੀ. ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ, ਮਕਾਲਿਫ ਸਾਹਿਬ ਕ੍ਰਿਤ ਸਿੱਖ ਰੀਲੀਜਨ (The Sikh Religion) ਦੀ ਜਿਲਦ ੪, ਪੰਨਾ ੩੪੮ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

ਕਰਨੈਲ ਜੇਮਸ ਟਾਡ ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿੱਚ ਅੰਬਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅੰਦਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:— Ram Singh, who succeeded (Mirza Jai Singh), had the mansab of four thousand (ਚਾਰ ਹਜ਼ਾਰੀ) conferred on him, and was sent against the Assamese. Upon his death. Bishan Singh ××× succeeded.

[2] ਇਸ ਦਮਦਮੇ ਦੇ ਬਣਨ ਬਾਬਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜੇ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਪੰਜ ਪੰਜ ਢਾਲਾਂ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਭਰਕੇ ਉੱਚਾ ਢੇਰ (ਦਮਦਮਾ) ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਿਰਾਜਕੇ ਦਿਵਾਨ ਸਜਾਇਆ.

[3] "ਸੁਨ ਧੋਬਨ! ਯੋਬਨ ਯੁਤ ਇਹਾਂ। ਰਹਹੁ ਬੈਠ ਥਿਤ ਤਵ ਤਰੁ ਜਹਾਂ। ××× ਤੋਹਿ ਨਾਮ ਪਰ ਗ੍ਰਾਮ ਬਸਾਇ। ×× ਜਹਿਂ ਧੋਬਨ ਕੋ ਬਿਰਛ ਟਿਕਾਯੋ। ਏਕ ਗ੍ਰਾਮ ਤਬ ਤਹਾਂ ਬਸਾਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ ਰਾਸਿ ੧੨, ਅ: ੧੧)

ਧੂਮਾਧਾਮ. ਦੇਖੋ, ਧੂਮਧਾਮ. ਭੀੜ ਅਤੇ ਕੁਲਾਹਲ. "ਆਇ ਪਰੇ ਧਰਮਰਾਇ ਕੇ ਬੀਚਹਿ ਧੂਮਾਧਾਮ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਧੂਮਾਵਤੀ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਪਾਰਵਤੀ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਲੱਗੀ, ਉਸ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਤੋਂ ਖਾਣ ਲਈ ਮੰਗਿਆ. ਜਦ ਭੋਜਨ ਮਿਲਨ ਵਿੱਚ ਦੇਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਵਯਾਕੁਲ ਦੁਰਗਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤਿ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਧੂਆਂ ਨਿਕਲਨ ਲੱਗਾ. ਇਸ ਪੁਰ ਉਸ ਦੀ ਧੂਮਾਵਤੀ ਅੱਲ ਪੈ ਗਈ. ਦੇਖੋ, ਨਾਰਦ ਪੰਚ ਰਾਤ੍ਰ, ਅਧਯਾਯ ੩੧.

ਧੂਮ੍ਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਧੂਏਂ ਰੰਗਾ. "ਧੂਮ੍ਰ ਬਾਜੀ ਰਥ ਛਾਜਤ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਧੂਮ੍ਰ ਨੈਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਕ੍ਰੁੱਧ ਕੈ ਧੂਮ੍ਰ ਚੜੇ ਉਤ ਸੈਨੀ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਧੂਮ੍ਰਅੱਛ. ਸੰ. ਧੂਮ੍ਰਾਕ. ਧੂਏਂ ਰੰਗੀ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਧੂਮ੍ਰਾਛ.

ਧੂਮ੍ਰਹੰਤੀ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂਮ੍ਰਨੈਨ ਦੈਤ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ, ਦੁਰਗਾ. "ਨਮੋ ਧੂਮ੍ਰਹੰਤੀ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਧੂਮ੍ਰਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਠ. ਸ਼ੁਤਰ.

ਧੂਮ੍ਰਕੇਸ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂੰਏ ਰੰਗੇ ਕੇਸ਼ਾਂ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਦਾਨਵ, ਜਿਸਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਉਂ ਕਾਲਨੇਮਿ ਸੀ. ਇਹ ਵ੍ਰਿੰਦਾ ਦਾ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਸੀ.

ਧੂਮ੍ਰਕੇਤੁ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂੰਏਂ ਰੰਗੀ ਹੈ ਧੁਜਾ ਜਿਸ ਦੀ, ਵੀਰਯਨਾਦ ਦਾਨਵ ਦਾ ਇੱਕ ਸੈਨਾਨੀ। ੨ ਬੋਦੀ ਵਾਲਾ ਤਾਰਾ. ਧੂਮਕੇਤੁ.

ਧੂਮ੍ਰਦ੍ਰਿਗ, ਧੂਮ੍ਰਨਯਨ, ਧੂਮ੍ਰਨੈਨ } ਸੰਗਯਾ—ਧੂਏਂ ਰੰਗੀ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ. ਧੂਮ੍ਰਲੋਚਨ ਦੈਤ। ੨ ਭਾਵੇਂ ਧੂਮ੍ਰਾਕ ਦਾ ਅਰਥ ਭੀ ਧੂਮ੍ਰਲੋਚਨ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਧੂਮ੍ਰਲੋਚਨ ਅਤੇ ਧੂਮ੍ਰਾਛ. "ਧੂਮ੍ਰਨੈਨ ਗਿਰਿਰਾਜ ਤਟ ਊਚੇ ਕਹੀ ਪੁਕਾਰ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਧੂਮ੍ਰਪਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂਆਂ ਪੀਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਧੂਮਪਾਨ. ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਤਪ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਧੂਆਂ ਪੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਅੰਨ ਜਲ ਆਦਿ ਦਾ ਤਯਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਇਕ ਕਰਤ ਕਸਟ ਕਰ ਧੂਮ੍ਰਪਾਨ." (ਦੱਤਾਵ) ਦੇਖੋ, ਧੂਮ ੩। ੨ ਹ਼ੁਕ੍ਕਾ ਪੀਣ ਦਾ ਕਰਮ. ਹ਼ੁਕ੍ਕਾਨੋਸ਼ੀ। ੩ ਕਿਸੇ ਦਵਾਈ ਦਾ ਧੂੰਆਂ ਵੈਦ ਦੀ ਦੱਸੀ ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਪੀਣਾ.

ਧੂਮ੍ਰਲੋਚਨ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂੰਏਂ ਰੰਗੀ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਦੈਤਯ, ਜੋ ਸ਼ੁੰਭ ਦਾ ਫ਼ੌਜੀ ਸਰਦਾਰ ਸੀ. "ਤਹਾਂ ਧੂਮ੍ਰਲੋਚਨ ਚਲੇ ਚਤੁਰੰਗਨਿ ਦਲ ਸਾਜ." (ਚੰਡੀ ੧) ਇਹ ਦੁਰਗਾ ਨੇ ਮਾਰਿਆ। ੨ ਕਬੂਤਰ. ਕਪੋਤ। ੩ ਵਿ—ਕਬਰੀ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ.

ਧੂਮ੍ਰ ਵਰਣ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂਏਂ ਜੇਹਾ ਰੰਗ। ੨ ਵਿ—ਧੂਏਂ ਰੰਗਾ.

ਧੂਮ੍ਰਾਛ. ਦੇਖੋ, ਧੂਮ੍ਰਅੱਛ. ਬ੍ਰਿਜਨਾਦ (ਵੀਰਯਨਾਦ) ਦਾਨਵ ਦਾ ਇੱਕ ਫ਼ੌਜੀ ਸਰਦਾਰ. "ਸੇਤਦਾੜ੍ਹ ਧੂਮ੍ਰਾਛ ਵਿਕਟ ਭਟ." (ਸਲੋਹ) ੨ ਇੱਕ ਰਾਵਣ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਨੁਮਾਨ ਨੇ ਮਾਰਿਆ, ਇਹ ਅਕੰਪਨ ਦਾ ਭਾਈ ਸੀ. "ਧੂਮ੍ਰਅੱਛ ਸੁਜਾਂਬੁਮਾਲਿ ਬੁਲਾਇ ਬੀਰ ਪਠੈਦਏ." (ਰਾਮਾਵ) ੩ ਧੂਮ੍ਰਲੋਚਨ ਲਈ ਭੀ ਇਹ ਨਾਮ ਆਇਆ ਹੈ—"ਧੂਮ੍ਰਾਛ ਬਿਧੁੰਸਨ." (ਅਕਾਲ)

ਧੂਰ. ਸੰ. ਧੂਲਿ. ਸੰਗਯਾ—ਰਜ. ਗਰਦ. ਧੂੜ.

ਧੂਰਜਟੀ. ਸੰ. ਧੂਰ੍ਜਟੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸੰਘਣੀ ਜਟਾ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਿਵ. ਮਹਾਦੇਵ। ੨ ਤਿੰਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ੰਕਰ.

ਧੂਰਤ. ਸੰ. ਧੂਰ੍ਤ. ਵਿ—ਛਲੀਆ. ਕਪਟੀ। ੨ ਵੰਚਕ. ਠਗ। ੩ ਦੇਖੋ, ਧੂਰਤੁ.

ਧੂਰਤਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂਰ੍ਤਪੁਣਾ. ਛਲ. ਕਪਟ। ੨ ਠੱਗੀ.

ਧੂਰਤੁ. ਵਿ—ਧੁਰ-ਰਤ. ਮੂਲਸਥਾਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਧੂਰਤੁ ਸੋਈ ਜਿ ਧੁਰ ਕਉ ਲਾਗੈ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਧੂਰਤ.

ਧੂਰਧਾਨੀ. ਧੂਲਿਰੂਪ ਰਾਜਧਾਨੀ. "ਧੂਰਧਾਨੀ ਕਰਨ." (ਚੰਡੀ ੧) ਦੈਤਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਨੂੰ ਧੂਲਿ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਗਰਦ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ, ਆਕਾਸ਼। ੩ ਪਵਨ। ੪ ਦੇਖੋ, ਧੂਲਿਧਾਨੀ ੨.

ਧੂਰਨਿ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂਲਿ ਦੇ ਧਾਰਣ ਵਾਲੀ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧੂਰਮ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂਲਿਮਯ. ਧੂੜਰੂਪ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. "ਊਰਮ ਧੂਰਮ ਜੋਤਿ ਉਜਾਲਾ." (ਓਅੰਕਾਰ) ਦੇਖੋ, ਊਰਮ.

ਧੂਰਰਾਟ. ਦੇਖੋ, ਧੂਰਿਰਾਟ.

ਧੂਰਰਾਟ ਅਰਿਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂਲਿਰਾਟ (ਬਿਰਛ), ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹਾਥੀ, ਉਸ ਵਾਲੀ ਗਜਸੈਨਾ. ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਫ਼ੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧੂਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਚੂਰਣ. ਧੂਲਿ ਜੇਹਾ ਬਾਰੀਕ ਪੀਠਾ ਪਦਾਰਥ। ੨ ਬਾਰੀਕ ਪੀਠੀ ਵਸਤੁ ਦੇ ਭੁੱਕਣ (ਛਿੜਕਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਧੂਰਾ ਕੀਆ ਤਵਨ ਕੇ ਅੰਗਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੯੧)

ਧੂਰਾਵਾ. ਧੂਲਿ (ਰਜ) ਨਾਲ. "ਮਸਤ ਪੁਨੀਤ ਸੰਤ ਧੂਰਾਵਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਮਸ੍ਤਕ ਪਵਿਤ੍ਰ.

ਧੂਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂਲਿ. ਰਜ. "ਧੂਰਿ ਸੰਤਨ ਕੀ ਮਸਤਕਿ ਲਾਇ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੨ ਮਲੀਨਤਾ. "ਬਹੁਤੁ ਸਿਆਣਪ ਲਾਗੈ ਧੂਰਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੩ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧੂਰਿਧਰ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂਲਿ (ਰਜ) ਦੇ ਧਾਰਣ ਵਾਲੀ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ। ੨ ਆਕਾਸ਼। ੩ ਪਵਨ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧੂਰਿਧਰਨਿਧਿ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂਲਿਧਰ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਦੀ ਨਿਧਿ, ਜਲ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧੂਰਿਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਧੂਰਨਿ.

ਧੂਰਿਰਾਟ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂਲਿ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਦਾ ਰਾਜਾ, ਬਿਰਛ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧੂਰਿਰਾਟਅਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂਲਿ (ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ) ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਿਰਛ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਹਾਥੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਧੂਰਿਰਾਟ ਅਰਿਣੀ. ਧੂਰਿਰਾਟਅਰਿ ਦੇ ਅੰਤ ਣੀ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ਲਗਾਕੇ ਅਰਥ ਹੋਇਆ ਵਾਲੀ. ਹਾਥੀਆਂ ਵਾਲੀ, ਗਜਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਧੂਰਰਾਟ ਅਰਿਣੀ.

ਧੂਰੀ, ਧੂਲ } ਦੇਖੋ, ਧੂਰਿ ਅਤੇ ਧੂਲਿ.

ਧੂਲਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਜ. ਧੂੜ. ਗਰਦ। ੨ ਭਾਵ—ਸਾਧੁਚਰਣ ਰਜ.

ਧੂਲਿਕਰਣ. ਇੱਕ ਦੈਤ ਜੋ ਵੀਰਯਨਾਦ ਦਾਨਵ ਦਾ ਫ਼ੌਜੀ ਸਰਦਾਰ ਸੀ. ਇਸ ਨੂੰ ਦੁਰਗਾ ਨੇ ਮਾਰਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸਰਬਲੋਹ ਅ: ੨. "ਛੇਦ ਚਿੱਛੁਰ ਬਿੜਾਰਾਸੁਰ ਧੂਲਿਕਰਣ ਖਪਾਇ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਧੂਲਿਧਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਧੁਰਧਾਨੀ। ੨ ਧੂਲਿ ਦੇ ਧਾਰਣ ਵਾਲੀ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. "ਧੂਲਿਧਾਨੀ ਕੇ ਧੁਜੈਯਾ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੩ ਗਦਾ. "ਕਦੇ ਕੋਪ ਗਾੜ੍ਹੇ ਲਏ ਧੂਲਿਧਾਨੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ੪ ਜੰਜੈਲ. ਲੰਮੀ ਬੰਦੂਕ. "ਕਹੂੰ ਧੂਲਿਧਾਨੀ ਛੁਟੈਂ ਫੀਲਨਾਲੈਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) "ਝੜੱਕੈ ਕ੍ਰਿਪਾਨੀ। ਧਰੇ ਧੂਲਿਧਾਨੀ." (ਰੁਦ੍ਰਾਵ)

ਧੂਲੀ. ਦੇਖੋ, ਧੂਲਿ.

ਧੂਲੀਕਰਣ. ਦੇਖੋ, ਧੂਲਿਕਰਣ.

ਧੂੜ, ਧੂੜਿ } ਦੇਖੋ, ਧੂਲਿ. ਭਾਵ—ਚਰਣ ਰਜ. "ਧੂੜਿ ਤਿਨਾਕੀ ਜੇ ਮਿਲੈ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧)

ਧੂੜਿਮਣੀ. ਧੂਲਿ (ਮਿੱਟੀ) ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਦੇਹ. "ਧੂੜਿਮਣੀ ਗਾਡੀ ਚਾਲਤੀ." (ਬਸੰ ਨਾਮਦੇਵ) ਧੂਲਿਮਯ ਗਾਡੀ.

ਧੂੜੀ. ਦੇਖੋ, ਧੂਲਿ ਅਤੇ ਧੂੜਿ. "ਧੂੜੀ ਵਿਚਿ ਲੁਡੰਦੜੀ ਸੋਹਾਂ." (ਸਵਾ ਮ: ੫)

ਧੇ, ਧੇਇ } ਦੇਖੋ, ਧ੍ਯੇਯ. "ਧੇ ਸਭ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਕਰ ਜਾਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਧੇਣ. ਦੇਖੋ, ਧੇਨੁ.

ਧੇਣਵਾ. ਸੰ. ਧੇਨਵਃ ਧੇਨੁ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. "ਨਦੀਆ ਹੋਵਹਿ ਧੇਣਵਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਧੇਣੁ. ਸੰ. ਧੇਨੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਜਲਵੇਰ ਗਾਂ. ਨਵੀਂ ਸੂਈ ਹੋਈ ਗਊ। ੨ ਭਾਵ—ਕਾਮਧੇਨੁ. "ਸੰਤਸਭਾ ਗੁਰ ਪਾਈਐ ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥ ਧੇਣੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਧੇਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦ. ਦਰਿਆ। ੨ ਸਮੁੰਦਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਧੇਨੁ.

ਧੇਨੁ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਸੂਤ (ਸੂਈ) ਹੋਈ ਗਊ। ੨ ਗਾਂ. "ਧੇਨੁ ਦੁਧੈ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਕਿਤੈ ਨ ਆਵੈ ਕਾਮ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ੩ ਕਾਮਧੇਨੁ. "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸਰਨ ਧੇਨੁ, ਕਰਮ ਭਰਮ ਕਟ." (ਭਾਗੁਕ)

ਧੇਨੁਕ. ਭਾਗਵਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਦੈਤ, ਜੋ ਤਾਲ ਬਿਰਛਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਬਲਰਾਮ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਗਊ ਚਰਾਉਂਦੇ ਇਸ ਦੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਗਏ ਅਰ ਤਾਲਫਲ ਤੋੜਨ ਲੱਗੇ. ਧੇਨੁਕ ਗਧੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾਕੇ ਬਲਰਾਮ ਨੂੰ ਦੁਲੱਤੇ ਮਾਰਨ ਲੱਗਾ. ਇਸ ਪੁਰ ਬਲਰਾਮ ਨੇ ਧੇਨੁਕ ਨੂੰ ਟੰਗਾਂ ਤੋਂ ਫੜਕੇ ਤਾਲ ਬਿਰਛ ਨਾਲ ਪਟਕਾਕੇ ਮਾਰਿਆ. "ਧੇਨੁਕ ਕ੍ਰੋਧ ਮਹਾ ਕਰਕੈ ਦੋਊ ਪਾਂਉ ਹ੍ਰਿਦੇ ਤਿੰਹ ਸਾਥ ਪ੍ਰਹਾਰੇ। ਗੋਡਨ ਤੇ ਗਹਿ ਫੈਂਕ ਦਯੋ ਹਰਿ ਜ੍ਯੋਂ ਸਿਰ ਤੇ ਗਹਿ ਕੂਕਰ ਮਾਰੇ।" (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਧੇਨੁ ਧੂਲਿ ਵੇਲਾ. ਗਾਈਆਂ ਦੇ ਖੁਰਾਂ ਨਾਲ ਗ਼ਰਦ ਉੱਡਣ ਦਾ ਵੇਲਾ. ਸੰਝ ਦਾ ਸਮਾਂ. ਜਦ ਵੱਗ ਜੰਗਲ ਤੋਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜਦਾ ਹੈ. ਹਿੰਦੂ ਮੱਤ ਦੀ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਵੇਲਾ ਸ਼ੁਭ ਕਾਰਜਾਂ (ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਵਿਵਾਹ) ਲਈ ਉੱਤਮ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. "ਧੇਨੁ ਕੇ ਧੂਲਿ ਕੋ ਵੇਲਾ ਭਯੋ, ਤਬ ਛੂਟਨ ਲਾਗੀ ਹੈ ਜੋਰ ਹਵਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਧੇਨੁਪਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੋਪਾਲ. ਗਵਾਲਾ। ੨ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ.

ਧੇਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ। ੨ ਪੀਣ ਯੋਗ੍ਯ। ੩ ਪਾਲਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਪੋਸਣ ਯੋਗ੍ਯ। ੪ ਦੇਖੋ, ਧ੍ਯੇਯ. "ਧ੍ਯਾਤਾ ਧ੍ਯਾਨ ਸੁ ਧੇਯ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਕਰ ਜਾਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਧੇਲਾ. ਦੇਖੋ, ਅਧੇਲਾ.

ਧੇਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਧਾ ਰੁਪਯਾ. ਅਠਿਆਨੀ.

ਧੇੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਚੀ ਵੱਟ। ੨ ਬੰਨੇ ਦਾ ਟਿੱਬਾ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਘਾਹ ਹੋਵੇ.

ਧੈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਸੇ ਭਾਰੀ ਵਸ੍ਤੁ ਦੇ ਡਿਗਣ ਦਾ ਸ਼ਬਦ. ਧਮਕ. "ਧੈ ਕੈ ਮੋਕੋ ਪਟਕਾਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੩੦) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ। ੩ ਧਰਕੇ. ਰੱਖਕੇ. "ਲੈ ਲੈ ਆਵਹੁ ਧੈ ਧੈ ਜੈਯਹੁ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੩)

ਧੈਰ. ਸੰ. ਧੁਰ੍ਯ. ਵਿ—ਜੋਤਣ ਲਾਇਕ. "ਜਨਮ ਮਰਣ ਨਹਿ ਧੰਧਾ ਧੈਰ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੨ ਧੈਰ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਧੀਰਜ.

ਧੈਰਯ. ਦੇਖੋ, ਧੀਰਜ.

ਧੈਵਤ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਛੀਵਾਂ ਸੁਰ. ਪੰਚਮ ਅਰ ਨਿਸ਼ਾਦ ਦੇ ਵਿਚਲਾ ਸ੍ਵਰ. ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੁਤਿਯਾਂ ਤਿੰਨ ਹਨ—ਰਮ੍ਯਾ, ਰੋਹਿਣੀ ਅਤੇ ਮਦੰਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਰ ੪.

ਧੋ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੋਹ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਅਤੇ ਧੋਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ.

ਧੋਅਣੁ. ਸਿੰਧੀ. ਕ੍ਰਿ—ਧੋਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਧੋਣ.

ਧੋਈ. ਵਿ—ਧੋਤੀ ਹੋਈ. ਸਾਫ ਕੀਤੀ. "ਐਸਾ ਜੰਤੁ ਇਕ ਦੇਖਿਆ ਜੈਸੀ ਧੋਈ ਲਾਖ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਭਾਵ ਪਾਖੰਡੀ ਤੋਂ ਹੈ, ਜੋ ਬਾਹਰੋਂ ਸਾਫ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੋਹੀ ਅਤੇ ਧ੍ਰੋਹੀ.

ਧੋਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛਾਪੇ ਅਤੇ ਘਾਹ ਆਦਿ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਘਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਜਲ ਨਾਲ ਛਿੜਕ ਕੇ ਠੰਢਾ ਰੱਖੀਦਾ ਹੈ. "ਰਚੀ ਧੋਹ ਸੀਤਲਤਾ ਕਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦ੍ਰੋਹ. "ਮੋਹ ਮਾਨ ਧੋਹ ਭਰਮ ਰਾਖਿਲੀਜੈ ਕਾਟਿ ਬੇਰੀ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਧੋਹੁ.

ਧੋਹਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਧੋਖਾ ਦੇਣਾ। ੨ ਠਗ ਲੈਣਾ। ੩ ਦ੍ਰੋਹ (ਵੈਰ) ਕਰਨਾ.

ਧੋਹੀ. ਵਿ—ਦ੍ਰੋਹੀ.

ਧੋਹੁ. ਦ੍ਰੋਹ. ਦੇਖੋ, ਧੋਹ. "ਧੋਹੁ ਨ ਚਲੀ ਖਸਮ ਨਾਲਿ." (ਗਉ ਵਾਰ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਛਲ. ਫ਼ਰੇਬ. "ਬਾਬਾ, ਮਾਇਆਰਚਨਾ ਧੋਹੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਧੋਹੇ. ਧੋਖੇ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ. ਠਗੇ. ਛਲੇ. "ਬਿਨੁ ਗੋਪਾਲ ਧੋਹੇ." (ਸਾਰ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ)

ਧੋਹੈ. ਧੋਖਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਧੋਂਦਾ ਹੈ. "ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮੁ ਰਿਦੈਮਲੁ ਧੋਹੈ." (ਗੂਜ ਮ: ੪)

ਧੋਕ. ਬਾਂਗਰ. ਆਧਾਰ. ਆਸਰਾ। ੨ ਝੁਕਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਪ੍ਰਣਾਮ। ੩ ਜੋੜਨਾ. ਮਿਲਾਉਣਾ। ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਜੋੜਕੇ. ਮਿਲਾਕੇ. "ਕਰ ਧੋਕ

ਠਾਢੋ ਆਇ ਸੰਮੁਖ." (ਸਲੋਹ)

ਧੋਖ. ਦੇਖੋ, ਧੋਖਾ. ਚਿੰਤਾ. ਫਿਕਰ. "ਨਿਤ ਚਲਣੈ ਕੀ ਧੋਖ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਧੋਖਾ. ਸੰਗਯਾ—ਛਲ. ਫ਼ਰੇਬ. ਦਗ਼ਾ। ੨ ਮਿਥ੍ਯਾਗ੍ਯਾਨ. "ਹਰਿਧਨ ਲਾਹਿਆ ਧੋਖਾ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੩ ਦਿਲ ਦਾ ਧੜਕਾ. ਫ਼ਿਕਰ. "ਉਤਰਿਆ ਮਨ ਕਾ ਧੋਖਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਅਗਨਿ ਰਸ ਸੋਖੈ, ਮਰੀਐ ਧੋਖੈ." (ਤੁਖਾ ਬਾਰਹਮਾਹਾ)

ਧੋਖੇ. ਦੇਖੋ, ਨਰਦੇਵ ੩.

ਧੋਖੇਬਾਜ਼. ਫ਼ਰੇਬੀ. ਛਲੀਆ.

ਧੋਟਾ, **ਧੋਟੋ** ਡਿੰਗ. ਬੇਟਾ. ਪੁਤ੍ਰ.

ਧੋਣ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਜਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਧੋਤੀ ਗਈ ਹੈ। ੨ ਧੋਵਨ (ਧੋਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਧੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਧਾਵਨ ੩. ਦੇਖੋ, ਧਾਵ.

ਧੋਤਾ. ਸੰ. ਧੌਤ. ਵਿ—ਧੋਤਾ ਹੋਇਆ. ਸਾਫ ਕੀਤਾ.

ਧੋਤਿਆ, **ਧੋਤਿਆਂ** ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਧੋਣ ਤੋਂ. ਧੋਨੇ ਸੇ. "ਧੋਤਿਆ ਜੂਠਿ ਨ ਉਤਰੈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧)

ਧੋਤੀ. ਵਿ—ਧੌਤ. ਧੋਤੀ ਹੋਈ. "ਬਾਹਰਿ ਧੋਤੀ ਤੂੰਬੜੀ ਅੰਦਰਿ ਵਿਸੁ ਨਿਕੋਰ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਅਧੋਵਸਤ੍ਰ. ਧਫ—ਵਸਤ੍ਰ. ਧਟਤਿ. ਤੇੜ ਦੀ ਚਾਦਰ. "ਧੋਤੀ ਖੋਲਿ ਵਿਛਾਏ ਹੇਠਿ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਧੌਤਿ. ਯੋਗਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਯੋਗਕ੍ਰਿਯਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਹ ਹੈ—ਦੋ ਉਂਗਲ ਚੌੜਾ ਅਤੇ ਅੱਠ ਦਸ ਹੱਥ ਲੰਮਾ ਕਪੜਾ ਗਿੱਲਾ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਨਿਗਲਣਾ ਅਰ ਥੋੜਾ ਚਿਰ ਠਹਿਰਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅੰਤੜੀ ਦੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਹਠਯੋਗ ਦੇ ਅਭ੍ਯਾਸੀ ਧੌਤਿ ਵਰਤਦੇ ਹਨ। ੪ ਮੇਦਾ ਸਾਫ ਕਰਨ ਦੀ ਲੀਰ। ੫ ਸ਼ੁੱਧੀ. ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. ਯੋਗਮਤ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਧੋਤੀ (ਧੌਤਿ) ਹੈ—ਅੰਤ੍ਰ ਧੌਤਿ, ਦੰਤ ਧੌਤਿ, ਹ੍ਰਿਦਯ ਧੌਤਿ ਅਤੇ ਗੁਦਾ ਧੌਤਿ.

ਧੋਨਾ. ਦੇਖੋ, ਧੋਣਾ.

ਧੋਪ. ਸੰਗਯਾ—ਬਿਨਾ ਖ਼ਮ ਸਿੱਧੀ ਪਤਲੀ ਤਲਵਾਰ. "ਨਮੋ ਧੋਪ ਪੱਟੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਸਸਤ੍ਰ। ੨ ਵਿ—ਪ੍ਰਸਿੱਧ. ਜ਼ਾਹਿਰ. "ਸਾਧੂ ਸੁ ਸੁੱਧ ਜਗ ਰਹਜੋ ਲੋਪ। ਬਹੁ ਧਾਰ ਦੰਭ ਅਨਸਾਧੁ ਧੋਪ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਧੋਪਈ. ਧੋਤਾ ਜਾਂਦਾ. "ਪਾਣੀ ਚਿਤੁ ਨ ਧੋਪਈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਧੋਪੈ. ਧੋਇਆ ਜਾਵੇ. "ਮਾਟੀ ਕਾ ਕਿਆ ਧੋਪੈ ਸੁਆਮੀ?" (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਧੋਬਪੁਰ, **ਧੋਬੜੀਗ੍ਰਾਮ** ਦੇਖੋ, ਧੂਬਰੀ.

ਧੋਬੀ. ਸੰ. ਧਾਵਕ. ਸੰਗਯਾ—ਵਸਤ੍ਰ ਧੋਣ ਵਾਲਾ. ਰਜਕ। ੨ ਭਾਵ—ਨਿੰਦਕ. "ਹਮਰੇ ਕਪਰੇ ਨਿੰਦਕ ਧੋਇ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੩ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ ਗੁਰੂ, ਜੋ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਧੋਬੀ ਧੋਵੈ ਬਿਰਹ ਬਿਰਾਤਾ." (ਬਸੰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਧੋਬੀਆ ਬੰਦਰ. ਦੇਖੋ, ਧੂਬਰੀ.

ਧੋਮ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਧੂਪ (ਧੂਏਂ) ਵਾਸਤੇ ਧੋਮ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਧੋਮਧਾਰ.

ਧੋਮਧਾਰ. ਸੰ. ਧੂਮਧਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਗਨਿ. "ਧੋਮਧਾਰ ਕੇ ਧਰੈਯਾ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਸੰ. ਧੂਮਾਧਾਰ. ਧੂਏਂ ਦਾ ਆਧਾਰ, ਆਕਾਸ਼.

ਧੋਮੁ. ਸੰ. ਧੌਮ੍ਯ. ਸੰਗਯਾ—ਧੂਮ ਰਿਖੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਉੱਦਾਲਕ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਦੇਵਲ ਰਿਖੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ, ਜੋ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਪੁਰੋਹਿਤ ਸੀ. "ਗਾਵੈ ਗੁਣ ਧੋਮੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ)

ਧੋਰ. ਬਾਂਗਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨੇੜੇ. ਕੋਲ। ੨ ਕਿਨਾਰੇ. ਕੰਢੇ. "ਕਰਿ ਦਇਆ ਚਾਰਹੁ ਧੋਰ." (ਕੇਦਾ ਮ: ੫) ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਕੰਢੇ ਚਾੜ੍ਹੋ.

ਧੋਰਾ. ਬਾਂਗਰ. ਸੰਗਯਾ—ਆਸਰਾ. "ਈਹਾ ਊਹਾ ਤੁਹਾਰੋ ਧੋਰਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਸਮੀਪਤਾ. ਨੇੜਾ. "ਮੈ ਆਹਿਓ ਤੁਮਰਾ ਧੋਰਾ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਧੋਰਾਹਾ. ਵਿ—ਧੁਰ ਦਾ. ਮੁੱਢ ਦਾ.

ਧੋਰੀ. ਸੰ. ਧੌਰੇਯ. ਵਿ—ਧੁਰ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਭਾਵ—ਮੁਖੀਆ. ਆਗੂ। ੩ ਪੂ. ਨੀਚ.

ਧੋਰੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨੇੜੇ. ਕੋਲੇ.

ਧੋਵਣ, **ਧੋਵਨ** ਸੰਗਯਾ—ਧੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਧਾਵ ਅਤੇ ਧਾਵਨ ੩. "ਧੋਤੇ ਮੂਲਿ ਨ ਉਤਰਹਿ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣ ਪਾਹਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਧੋਵਾਹਾ. ਵਿ—ਧੋਣ ਯੋਗ੍ਯ। ੨ ਧੋਵਨ ਕਰਾਹਾ. "ਮੈਲ ਪਾਪ ਧੋਵਾਹਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੪)

ਧੋਵੰਦੋ. ਧੋਂਦਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਧੋਣ. ਉਹ ਜਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧੋਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. "ਪੈਰ ਧੋਵੰਦੋ ਪੀਵਸਾਂ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਧੌ, **ਧੌਂ** ਦੇਖੋ, ਧਉ ਅਤੇ ਧਉਂ.

ਧੌਸ, **ਧੌਂਸ** ਫ਼ਾ دوِش ਦਵਿਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧੀ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਟੋਲੀ. ਤਾਕੁਬ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਮਾਤ। ੨ ਧ੍ਵੰਸ (ਨਾਸ਼) ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਮਾਤ। ੩ ਵਡੇ ਧੌਂਸੇ (ਨੌਬਤ) ਲਈ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਬਡ ਬਾਜੀ ਧੌਸ ਗਹੀਰੰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਧੌਂਸਾ. ਸੰਗਯਾ—ਵਡਾ ਨਗਾਰਾ.

ਧੌਂਕਣਾ, **ਧੌਂਕਨਾ** ਸੰ. ਧਾ. ਧਾ—ਫੂੰਕਣਾ. ਅੱਗ ਸੁਲਗਾਉਣੀ. ਮਚਾਉਣਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ—ਫੂਕਣੀ ਅਥਵਾ ਖੱਲ ਨਾਲ ਹਵਾ ਦੇਣੀ.

ਧੌਂਕਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਫੂਕ (ਹਵਾ) ਦੇਣ ਦੀ ਨਲਕੀ ਅਥਵਾ ਖੱਲ ਦੀ ਥੈਲੀ.

ਧੌਂਕਲ. ਵਜ਼ੀਰਾਬਾਦ ਪਾਸ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਲਤਾਨ ਪੀਰ ਦਾ ਭਾਰੀ ਪੀਰਖ਼ਾਨਾ ਹੈ. ਨਗਾਹੇ ਦੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇੱਥੇ ਭੀ

ਚੌਕੀ ਭਰਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸੁਲਤਾਨ ੪.

ਧੌਂਕਲੀਆ ਪੀਰ. ਦੇਖੋ, ਸੁਲਤਾਨ ੪ ਅਤੇ ਧੌਂਕਲ.

ਧੌਂਖੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਟਪੂਸੀ ਚਾਲ। ੨ ਤੇਜ਼ ਚਾਲ ਅਤੇ ਸਰਪਟ ਭੱਜਣ ਦੇ ਮੱਧ ਦੀ ਚਾਲ.

ਧੌਂਚਾ. ਦੇਖੋ, ਉਠਾ ਅਤੇ ਢੌਂਚਾ.

ਧੌਣ. ਦੇਖੋ, ਧਉਣ.

ਧੌਤ. ਦੇਖੋ, ਧੋਤਾ.

ਧੌਤਿ. ਦੇਖੋ, ਧੋਤੀ ੩, ੪ ਅਤੇ ੫.

ਧੌਮ, **ਧੌਮਜ** ਦੇਖੋ, ਧੋਮੁ.

ਧੌਰਾ. ਦੇਖੋ, ਧਉਲਾ.

ਧੌਲ. ਦੇਖੋ, ਧਉਲ ਅਤੇ ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ.

ਧੌਲਹਰ. ਦੇਖੋ, ਧਉਲਹਰ.

ਧੌਲਪੁਰ. ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿੱਚ ਆਗਰੇ ਪਾਸ ਇੱਕ ਬਮਰੌਲੀਆ ਜੱਟਵੰਸ਼ੀ ਰਿਆਸਤ, ਜਿਸ ਦਾ ਰਕਬਾ ੧੧੫੫ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਹ ਜਿਲਾ ਆਗਰਾ ਅਤੇ ਭਰਤਪੁਰ ਕਰੌਲੀ ਆਦਿਕ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਹੈ. ਧੌਲਪੁਰ ਜੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਰੇਲਵੇ ਦਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ, ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ੧੫੪ ਮੀਲ ਹੈ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਅਤੇ ਨਾਭੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਧੌਲਪੁਰ ਨਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜਾ, ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਤੇ ਬਸੰਤ ਕੌਰ ਬੀਬੀ.

ਧੌਲਰ. ਦੇਖੋ, ਧਉਲਰ ਅਤੇ ਧਵਲਹਰ.

ਧੌਲਾ. ਦੇਖੋ, ਧਉਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਰਿਆਸਤ ਨਾਭਾ, ਨਜਾਮਤ ਫੂਲ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਧਨੌਲਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਦੋ ਮੀਲ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਕੱਚੀ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਇੱਕ ਰਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਦੋ ਹਲ ਦੀ (੭੦ ਘੁਮਾਉਂ) ਜ਼ਮੀਨ ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਮ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੰਢਿਆਏ ਤੋਂ ੩ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੋਹੀਵਾਲ.

ਧੌਲੀ ਧਾਰ. ਜਿਲੇ ਕਾਂਗੜੇ ਵਿੱਚ ਪਹਾੜ ਦੀ ਇੱਕ ਉੱਚੀ ਧਾਰਾ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਸਦਾ ਬਰਫ਼ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਚੰਬਾ ਰਾਜ ਦੀ ਹੱਦ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ.

ਧੌਲੁ. ਦੇਖੋ, ਧਉਲ ਅਤੇ ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ.

ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ. ਧਰਮੁ ਰੂਪ ਚਿੱਟਾ ਬੈਲ[1], ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ. "ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ." (ਜਪੁ)[2]

ਧੌਲ਼ੂ. ਸੰਗਯਾ—ਲਫੇੜਾ. ਥੱਪੜ.

ਧੌੜੀ. ਸੰਗਯਾ—ਉਧ੍ਰਿਤ ਚਮੜੀ. ਗਾਂ ਮਹਿਂ ਦਾ ਉਤਾਰਿਆ ਅਤੇ ਰੰਗਿਆ ਹੋਇਆ ਚੰਮ.

ਧੰਦਾ, **ਧੰਧ** ਸੰਗਯਾ—ਧਨ-ਦਾ. ਧਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕਾਰਜ. ਉਹ ਕਿਰਤ ਜਿਸ ਤੋਂ ਧਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ। ੨ ਵਿਹਾਰ. ਕੰਮ. "ਸਗਲ ਜਗਤ ਧੰਧ ਅੰਧ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਧਨ੍ਧ. ਬਿਮਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ. ਅਲਾਲਤ। ੪ ਖ਼ੁਸ਼ੀ.

ਧੰਧਕ. ਵਿ—ਧੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਵਿਹਾਰੀ.

ਧੰਧਪਿਟਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਵਿਹਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਕੇ ਦੁਖੀ ਹੋਣਾ. ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਲੇਸ਼ ਭੋਗਣਾ. "ਮਨਮੁਖ ਧੰਧ ਪਿਟਾਈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪)

ਧੰਧਬੰਧ. ਬੰਧਨਰੂਪ ਕਾਰਜ. "ਧੰਧਬੰਧ ਬਿਨਸੇ ਮਾਇਆ ਕੇ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਧੰਧਲੀ. ਧੰਧਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੀਨ. ਵਿਹਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮਗਨ. "ਅੰਧੁ ਬੁਡੌ ਧੰਧਲੀ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਧੰਧੜਾ, **ਧੰਧਾ**, **ਧੰਧੁ** ਦੇਖੋ, ਧੰਦਾ. "ਮੈ ਛਡਿਆ ਸਭੋ ਧੰਧੜਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ) "ਮਨ ਤੇ ਬਿਸਰਿਓ ਸਗਲੋ ਧੰਧਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) "ਐਥੈ ਧੰਧੁਪਿਟਾਈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਵਿਹਾਰ. ਸੰਬੰਧ. "ਪਰਨਾਰੀ ਸਿਉ ਘਾਲੈ ਧੰਧਾ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਧੰਧੇਰ, **ਧੰਧੇਰੋ** ਇੱਕ ਰਾਜਪੂਤ ਜਾਤਿ. "ਖੰਡੇਲੇ ਬਘੇਲੇ ਧੰਧੇਰੇ ਪਛਾਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੧)

ਧੰਨ. ਦੇਖੋ, ਧਨਿ ੨, ਧਨੁ ੨—੩ ਅਤੇ ਧਨਜ.

ਧੰਨਾ. ਟਾਂਕ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਧੁਆਨ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ (ਜੋ ਦੇਉਲੀ ਤੋਂ ੨੦ ਮੀਲ ਹੈ) ਸੰਮਤ ੧੪੭੩ ਵਿੱਚ ਜੱਟਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ. ਸ੍ਵਾਮੀ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਤੋਂ ਕਾਸ਼ੀ ਜਾਕੇ ਗੁਰੁਦੀਕ੍ਸ਼ਾ ਲਈ. ਪਹਿਲੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੂਰਤੀਪੂਜਕ ਰਿਹਾ ਪਰ ਅੰਤ ਨੂੰ ਵਿਸ਼੍ਵਰੂਪ ਜਗਤਨਾਥ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਹੋਕੇ ਪਰਮਪਦ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣਿਆ. ਇਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹਨ. "ਮਿਲੇ ਪ੍ਰਤਖਿ ਗੁਸਾਈਆ ਧੰਨਾ ਵਡਭਾਗਾ." (ਆਸਾ ਧੰਨਾ)

ਧੰਨਾਸਿੰਘ. ਇਹ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਸੇਵਕ ਅਤੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਕਵੀ ਸੀ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਚੰਦਨ ਕਵੀ ਇੱਕ ਸਵੈਯਾ ਬਣਾਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਇਆ ਅਰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਕਰੇ. ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਗੁਰੁਘਰ ਦੇ ਘਾਹੀ ਭੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ. ਸਵੈਯਾ ਇਹ ਹੈ:—

"ਨਵਸਾਤ ਤਿਯੇ ਨਵਸਾਤ ਕਿਯੇ
ਨਵਸਾਤ ਪਿਯੇ ਨਵਸਾਤ ਪਿਯਾਏ,
ਨਵਸਾਤ ਰਚੇ ਨਵਸਾਤ ਬਚੇ
ਨਵਸਾਤ ਪਿਯਾਪਹਿ ਦਾਯਕ ਪਾਏ,
ਜੀਤ ਕਲਾ ਨਵਸਾਤਨ ਕੀ
ਨਵਸਾਤਨ ਕੇ ਮੁਖ ਅੰਚਰ ਛਾਏ,
ਮਾਨਹੁ ਮੇਘ ਕਿ ਮੰਡਲ ਮੇ
ਕਵਿ ਚੰਦਨ ਚੰਦ ਕਲੇਵਰ ਛਾਏ."

[1] "वृषो हि भगवान् धर्मः ख्यातो लोकेषु भारत!" (ਮਹਾਭਾਰਤ, ਸ਼ਾਂਤਿ ਪਰਵ, ਮੋਕ੍ਸ਼ ਧਰਮ, ਅ: ੩੪੨ ਸ਼: ੮੬) "ਧਰਮ ਧੌਲ ਪੁਕਾਰੈ ਤਲੈ ਖੜੋਆ." (ਭਾਗੁ)

[2] "दया धर्मस्य जन्मभूमिः।" (ਚਾਣਕ੍ਯ ਸੂਤ੍ਰ ੨੩੬)

ਭਾਈ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੋਲਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਸੋਲਾਂ ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ ਕੀਤੇ, ਉਸ ਦਾ ਪਤਿ ਸੋਲਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸੋਲਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪਰਦੇਸੋਂ ਆਇਆ ਸੀ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਸੋਲਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਖਵਾਏ, ਸੋਲਾਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਚੌਪੜ ਦੀ ਬਾਜੀ ਪਤੀ ਨਾਲ ਰਚੀ, ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਸੋਲਾਂ ਸੋਲਾਂ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲੀਆਂ, ਸੋਲਾਂ ਨਰਦਾਂ ਵਾਲੀ ਬਾਜ਼ੀ ਜਿੱਤਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੇ ਸੋਲਾਂ ਆਨੇ ਵਾਲੇ ਰੁਪਯੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ, ਜਦ ਪਤਿ ਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤਿਆ, ਤਦ ਸੋਲਾਂ ਕਲਾਂ ਚੰਦ੍ਰ ਵਤ ਮੁਖ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਮਾਰੇ ਵਸਤ੍ਰ ਨਾਲ ਛੁਪਾ ਲਿਆ, ਮਾਨੋ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਮੇਘ ਵਿੱਚ ਢਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ.

ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—

ਸੁਨ ਧੰਨਾਸਿੰਘ ਅਰਥ ਬਖਾਨਾ,
ਤ੍ਰਿਯ ਖੋੜਸ ਬਰਖਨ ਬਯ ਵਾਨਾ,
ਤਨ ਖੋੜਸ ਸਿੰਗਾਰ ਸੁਹਾਯੋ,
ਖੋੜਸ ਮਾਸਨ ਮੇ ਪਿਯ ਆਯੋ,
ਖੋੜਸ ਘਰ ਕੋ ਚੌਪਰ ਰਚਜੋ,
ਖੋੜਸ ਦਾਵ ਲਾਯ ਸੁਖ ਮਚਜੋ,
ਸੋਈ ਖੋੜਸ ਪਜਾਰੇ ਲਾਯੋ,
ਖੋੜਸ ਕੀ ਬਾਜੀ ਜੈ ਪਾਯੋ,
ਖੋੜਸ ਕਲਾ ਚੰਦਮੁਖ ਜੋਈ,
ਹਾਰ ਪਾਯ ਤ੍ਰਿਯ ਛਾਦਤ ਸੋਈ,
ਮਨਹੁ ਮੇਘ ਮੇ ਨਿਸਪਤਿ ਛਾਯੋ
ਇਮ ਅੰਚਰ ਮਹਿ ਮੁਖ ਦਰਸਾਯੋ.
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ ਰੁੱਤ ੫ ਅ: ੨੫)

ਚੰਦਨ ਕਵਿ ਅਰਥ ਸੁਣਕੇ ਲੱਜਿਤ ਹੋਇਆ ਅਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਅਭਿਮਾਨ ਬਾਬਤ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੀ.

ਭਾਈ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੰਦਨ ਕਵੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਵੈਯੇ ਸੁਣਾਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਅਰਥ ਕਰ, ਪਰ ਚੰਦਨ ਨੂੰ ਨਾ ਸੁੱਝਿਆ. ਸਵੈਯੇ ਇਹ ਹਨ:—

"ਮੀਨ ਮਰੇ ਜਲ ਕੇ ਪਰ ਸੇ
ਕਬਹੂ ਨ ਮਰੇ ਪਰ ਪਾਵਕ ਪਾਏ,
ਹਾਥਿ ਮਰੈ ਮਦ ਕੇ ਪਰ ਸੇ
ਕਬਹੂ ਨ ਮਰੈ ਤਨ ਤਾਪ ਕੇ ਆਏ,
ਤੀਯ ਮਰੈ ਪਤਿ ਕੇ ਪਰ ਸੇ
ਕਬਹੂ ਨ ਮਰੈ ਪਰਦੇਸ ਸਿਧਾਏ,
ਗੂੜ੍ਹ ਮੈ ਬਾਤ ਕਹੀ ਦਿਜ ਰਾਜ
ਬਿਚਾਰ ਸਕੈ ਨ ਬਿਨਾ ਚਿਤਲਾਏ.
ਕੌਲ ਮਰੈ ਰਵਿ ਕੇ ਪਰ ਸੇ
ਕਬਹੂ ਨ ਮਰੈ ਸਸਿ ਕੀ ਛਬਿ ਪਾਏ,
ਮਿਤ੍ਰ ਮਰੈ ਮਿਤ ਕੋ ਮਿਲਕੈ
ਕਬਹੂ ਨ ਮਰੈ ਜਬ ਦੂਰ ਸਿਧਾਏ,
ਸਿੰਘ ਮਰੈ ਜਬ ਮਾਸ ਮਿਲੈ
ਕਬਹੂ ਨ ਮਰੈ ਜਬ ਹਾਥ ਨ ਆਏ,
ਗੂੜ੍ਹ ਮੈ ਬਾਤ ਕਹੀ ਦਿਜਰਾਜ
ਬਿਚਾਰ ਸਕੈ ਨ ਬਿਨਾ ਚਿਤਲਾਏ."

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵੈਯਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ. ਜੇ ਕਬਹੂ ਨ ਪਾਠ ਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਪਦ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਅਰਥ ਸਾਫ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ—

"ਮੀਨ ਮਰੈ ਜਲ ਕੇ ਪਰ ਸੇ ਕਬਹੂ ਨ,
ਮਰੈ ਪਰ ਪਾਵਕ ਪਾਏ."××× ਆਦਿਕ.

ਧੰਨਿ. ਸੰ. ਧਨ੍ਯ.[1] ਵਿ—ਪੁਨ੍ਯਵਾਨ. ਸੁਕ੍ਰਿਤਿ। ੨ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ੍ਯ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼ ਲਾਇਕ਼. "ਜਹਗੋਬਿੰਦਭਗਤ ਸੋ ਧੰਨਿ ਦੇਸ." (ਬਸੰ ਮ: ੫) "ਧੰਨਿ ਸੁ ਥਾਨ ਧੰਨਿ ਓਇ ਭਵਨਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਧੰਨਿਆ. ਦੇਖੋ, ਧਨ੍ਯਾ.

ਧੰਨਿਕਾ. ਵਿ—ਧਨ੍ਯਤਾ ਯੋਗ੍ਯ। ੨ ਧਾਨ੍ਯ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਅੰਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ.

ਧੰਨੀ. ਵਿ—ਧਨ੍ਯਤਾ ਯੋਗ੍ਯ. ਸ਼ਲਾਘਾ ਲਾਇਕ. "ਨਾਨਕ ਜਨਨੀ ਧੰਨੀ ਮਾਇ." (ਮਲਾ ਮ: ੧) ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਮਾਤਾ ਧਨ੍ਯ ਹੈ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਲਾ ਜੇਹਲਮ ਵਿੱਚ ਤਸੀਲ ਚਕਵਾਲ ਦਾ ਇਲਾਕਾ. "ਧੰਨੀ ਘੇਬ ਕਿ ਪੋਠੋਹਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਧੰਨੁ. ਸੰ. ਧਨ੍ਯ. ਵਿ—ਸਲਾਹੁਣ ਲਾਇਕ਼. ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ੍ਯ। ੨ ਪੁਨ੍ਯਵਾਨ. "ਧੰਨੁ ਜਣੇਦੀ ਮਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨ. ਦ੍ਰਵ੍ਯ. "ਅੰਨੁ ਧੰਨੁ ਬਹੁਤ ਉਪਜਿਆ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫) ੪ ਡਿੰਗ. ਧਨੁ. ਧਨੁਖ. ਕਮਾਣ.

ਧੰਨ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਧਨ੍ਯ.

ਧੰਨ੍ਯਵਾਦ. ਦੇਖੋ, ਧਨ੍ਯਵਾਦ.

ਧੰਨਜਾ, ਧੰਨ੍ਹਾ ਵਿ—ਧਨੁਖਧਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਧਨ੍ਹਾ. "ਮਹਾਂ ਉਗ੍ਰਧੰਨਜਾ ਬਡੀ ਫੌਜ ਲੈਕੈ." (ਰਾਮਾਵ)

ਧੰਮ. ਪ੍ਰਾ. ਧੱਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਰ੍ਮ (ਧਰਮ). ੨ ਅਨੁ. ਕਿਸੇ ਭਾਰੀ ਚੀਜ ਦੇ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਧਮਾਕਾ.

ਧੰਮਣ, ਧੰਮਨ ਇੱਕ ਖਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ। ੨ ਇੱਕ ਤਖਾਣ ਜਾਤਿ.

ਧੱਮੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੱਚਾ ਚੰਮ ਗਾਲ ਕੇ ਦਬਗਰ ਦਾ ਬਣਾਯਾ ਹੋਯਾ. ਕੁੱਪਾ. "ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ਗੁਨਹਗਾਰ ਧੜ ਧੰਮੜ ਧੜਿਆ." (ਭਾਗੁ) ਜਿਵੇਂ ਧਮੜ (ਕੁੱਪਾ) ਦਬਗਰ ਤੋਂ ਧੜ ਧੜ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਧੜੀਦਾ (ਕੁੱਟੀਦਾ) ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਨਮਕ ਹਰਾਮ ਸਜ਼ਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਢੋਲ ਵਜਾਣ ਦਾ ਡੱਗਾ. ਦੁੰਦੁਭਿ ਦੰਡ.

ਧੰਮੀ. ਵਿ—ਧਰਮੀ. ਧਰਮਵਾਨ. ਦੇਖੋ, ਧੰਮ। ੨ ਧਾਮ (ਘਰ) ਕਰਕੇ. ਦੇਖੋ, ਕੁੜਿਈਂ। ੩ ਪੋਠੋ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਵੇਰ ਦਾ ਵੇਲਾ. ਤੜਕਾ. "ਉੱਤੋਂ

[1] ਕਈ ਥਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸਿਆਰੀ 'ਯ' ਦੀ ਥਾਂ ਵਰਤੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਸਤਿ (ਸਤ੍ਯ), ਧੰਨਿ (ਧੰਨ੍ਯ), ਨਿਤਿ (ਨਿਤ੍ਯ).

ਹੋਈ ਧੰਮੀ, ਦਹੀ ਨਹੀਂ ਜੰਮੀ." (ਲੋਕੋ)

ਧਜਾਉ. ਦੇਖੋ, ਅਧਜਾਯ. "ਭਾਖੋਂ ਅਗਲੇ ਧਜਾਉ ਮਝਾਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਧਜਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—(ਸੰ. ਧਜੈ. ਧਾ—ਧਜਾਨ ਕਰਨਾ, ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ, ਵਿਚਾਰਨਾ, ਢੂੰਢਣਾ). ਆਰਾਧਨ ਕਰਨਾ. "ਸਰਬ ਜੀਅ ਮਨਿ ਧਜਾਇਅਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਧਜਾਇ. ਆਰਾਧਨ ਕਰਕੇ. ਦੇਖੋ, ਧਜਾਉਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਧਜਾਉ. "ਕਰਕੈ ਪੂਰਨ ਧਜਾਇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਧਜਾਤਾ. ਸੰ. ਧ੍ਯਾਤ੍ਰ. ਵਿ—ਧਜਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲਾ.

ਧਜਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਮਨ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਸੋਚ. ਵਿਚਾਰ. ਦੇਖੋ, ਧਿਆਨ.

ਧਜਾਨ ਸਿੰਘ. ਮਾਜਰੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ, ਜਿਸ ਨੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ. ਇਹ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਕਵੀ ਅਤੇ ਅਨੰਨ ਸਿੱਖ ਸੀ।

੨ ਡੋਗਰਾ ਧਜਾਨ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ ਬਣਕੇ ਸਿਪਾਹੀ ਅਤੇ ਨਫ਼ਰ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਡਿਹੁਡੀ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸੀ.

ਸਿੱਖਰਾਜ ਦੇ ਨਸ਼੍ਟ ਹੋਣ ਦੇ ਭਾਵੇਂ ਅਨੇਕ ਕਾਰਣ ਹੋਰ ਭੀ ਸਨ, ਪਰ ਮੁੱਖ ਰਾਜੇ ਧਜਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖ਼ੁਦਗ਼ਰਜ਼ੀ ਸੀ. ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸ ਲੇਖਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਾਹੀਖ਼ਾਨਦਾਨ ਅੰਦਰ ਫੁੱਟ ਦਾ ਬੀਜ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚੌਧਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬੀਜਿਆ. "ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਵਿਥਯਾ." ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਬਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਖੁੱਲੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਕਰਨੈਲ ਗਾਰਡਨਰ (Col. Gardner), ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਚਾਲਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਭੇਤੀ ਸੀ, ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡੋਗਰਾ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮਨਸੂਬਾ ਸੀ ਕਿ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਾਯਾ ਜਾਵੇ:[1] ਸਰਦਾਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਖ਼ੂਨ ਕਰਕੇ ੧੫ ਸਿਤੰਬਰ ਸਨ ੧੮੪੩ ਨੂੰ ਧਜਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਨ ਭੀ ਲਹੌਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ਅੰਦਰ ਲਈ. ਧਜਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਔਲਾਦ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪੁਣਛ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਦੇਖੋ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ੫.

ਧਜਾਨੀ. ਸੰ. ਧ੍ਯਾਨਿਨ੍. ਵਿ—ਧਜਾਨ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਧਿਆਨੀ.

[1] "Being as I was the commandant of Raja Dhyan Singh's artillery, and high in his confidence, I was closely connected with the events which I am about to describe.

The dream was that Hira Singh, (the son of Dhyan Singh) the heir of their family or, at least the most promising of its rising generation might eventually succeed to the throne of Ranjit Singh."

ਧਜਾਪਕ. ਦੇਖੋ, ਅਧਜਾਪਕ.

ਧਜੇਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਧਜਾਨ ਕਰਨ ਯੋਗਯ. ਜਿਸ ਦਾ ਧਜਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ. ਜੋ ਧਜਾਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਯ ਹੋਵੇ. ਦੇਖੋ, ਧੇਯ ੪.

ਧ੍ਰਕਟੀ. ਵਿ—ਧਿਕ੍ਰਿਤ. ਧਿਕਾਰਿਆ. ਲਾਨਤ ਕੀਤਾ. ਮਲਊਨ. ਦੇਖੋ, ਧਰਕਟ. "ਤਿਸ ਨਾਮ ਪਰਿਓ ਹੈ ਧ੍ਰਕਟੀ." (ਦੇਵ ਮ: ੪)

ਧ੍ਰਦ. ਧਰ-ਦ. ਦੇਖੋ, ਧਾਰਾਧਰ ਧ੍ਰਦ.

ਧ੍ਰਮ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮ. "ਜੋਗਅਭਿਆਸ ਕਰਮ ਧ੍ਰਮ ਕਿਰਿਆ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਧ੍ਰਮਸਾਲ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮਸਾਲ. "ਕੋਟਿ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਜਾਕੇ ਧ੍ਰਮਸਾਲ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੫)

ਧ੍ਰਮਪੰਥ. ਧਰਮਪੰਥ. ਧਰਮ ਦਾ ਮਾਰਗ. ਸਿੱਖ ਪੰਥ. "ਧ੍ਰਮਪੰਥ ਧਰਿਓ ਧਰਨੀਧਰ ਆਪਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਧ੍ਰਮਰਾਇ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮਰਾਇ. "ਜਿਉ ਮਥਨਿ ਮਾਧਾਣੀਆ ਤਿਉ ਮਥੈ ਧ੍ਰਮਰਾਇ." (ਸਵਾ ਮ: ੫) "ਕਰਰੋ ਧ੍ਰਮਰਾਇਆ." (ਸੂਹੀ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫)

ਧ੍ਰਮੰਤ. ਵਿ—ਧਰਮ-ਵੰਤ. ਧਰਮਵਾਨ. "ਧ੍ਰਮੰਤ ਚਕ੍ਰ ਬਕ੍ਰਣੰ." (ਗਜਾਨ)

ਧ੍ਰਾਪ. ਵਿ—ਤ੍ਰਿਪ੍ਰ. ਰੱਜਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਪ੍ਰਸੰਨ. ਖ਼ੁਸ਼. "ਰਾਮ ਰਸਾਇਣ ਆਤਮ ਧ੍ਰਾਪ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਧ੍ਰਾਪਣਾ, ਧ੍ਰਾਪਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਤ੍ਰਿਪ੍ਰ ਹੋਣਾ. ਰੱਜਣਾ. "ਧ੍ਰਾਪਸਿ ਨਾਹੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਭੂਖ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) "ਮਨ ਕਉ ਹੋਇ ਸੰਤੋਖ ਭੁਖਾ ਧ੍ਰਾਪੀਐ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਣਾ. ਸੰਤੁਸ਼੍ਟ ਹੋਣਾ. "ਬਿਨੁ ਸੰਗਤਿ ਸਾਧ ਨ ਧ੍ਰਾਪੀਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਧ੍ਰਾਪੇ. ਤ੍ਰਿਪ੍ਰ ਹੋਏ. "ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਧ੍ਰਾਪੇ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਧ੍ਰਾਪੈ. ਤ੍ਰਿਪ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਹਰਿਰਸ ਧ੍ਰਾਪੈ." (ਸਵਾ ਮ: ੩)

ਧ੍ਰਿ. ਸੰ. ਧ੍ਰਿ. ਧਾ—ਧਾਰਣ ਕਰਨਾ (ਰੱਖਣਾ), ਸਹਾਰਾ ਦੇਣਾ.

ਧ੍ਰਿਸ਼੍. ਸੰ. ਧ੍ਰਿਸ਼੍. ਧਾ—ਦਿਲੇਰ ਹੋਣਾ, ਧਮਕਾਉਣਾ, ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਣਾ, ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਨਾ, ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ.

ਧ੍ਰਿਸਟਦ੍ਰਮਨ. ਦੇਖੋ, ਧ੍ਰਿਸ੍ਰਿਦਜੁਮਨ.

ਧ੍ਰਿਸਟਦ੍ਰਮਨਜਾ. ਸੰ. ਧ੍ਰਿਸ੍ਰਿਦਜੁਨਾਨੁਜਾ. ਧ੍ਰਿਸ੍ਰਿਦਜੁਮਨ ਦੀ ਛੋਟੀ ਭੈਣ, ਦ੍ਰੌਪਤੀ. "ਧ੍ਰਿਸਟਦ੍ਰਮਨਜਾ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ ਪੁਨ ਪਤਿ ਸਬਦ ਬਖਾਨ." (ਸਨਾਮਾ) ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਦਾ ਪਤੀ ਅਰਜੁਨ.

ਧ੍ਰਿਸਟਬੁਧੀ. ਦੇਖੋ, ਚੰਦ੍ਰਹਾਸ ੪.

ਧ੍ਰਿਸ਼੍ਟ. ਸੰ. ਧ੍ਰਿਸ਼੍ਟ. ਵਿ—ਚਤੁਰ. ਹੋਸ਼ਿਆਰ। ੨ ਨਿਰਲੱਜ. ਬੇ-ਸ਼ਰਮ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਕਾਵਯ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਇਕ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ. "ਧਰੈ ਲਾਜ ਉਰ ਮੇ ਨ ਕਛੁ ਕਰੈ ਦੋਸ ਨਿਰਸ਼ੰਕ। ਟਰੈ ਨ ਟਾਰੋ ਕੈਸ ਹੂੰ ਕਹਜੋ ਧ੍ਰਿਸ਼੍ਟ ਸਕਲੰਕ॥" (ਜਗਦਵਿਨੋਦ) ਦੇਖੋ, ਧ੍ਰਿਸ਼੍.

ਧ੍ਰਿਸ੍ਰਿਦੌਨ, ਧ੍ਰਿਸ੍ਰਿਦਜੁਮਨ ਸੰ. ਧ੍ਰਿਸ਼੍ਟਦ੍ਯੁਮ੍ਨ. ਇਹ ਪਾਂਚਾਲ ਦੇ ਰਾਜਾ ਦ੍ਰੁਪਦ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਦ੍ਰੌਪਦੀ ਦਾ ਭਾਈ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇ ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਵਜਾਕੁਲ ਹੋਏ ਦ੍ਰੋਣਾਚਾਰਯ ਦਾ ਸਿਰ ਕੁਰੁਖੇਤ੍ਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ

ਵੱਢਿਆ ਸੀ. ਯੁੱਧ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ ਦ੍ਰੋਣ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਅਸ਼੍ਵੱਥਾਮਾ ਨੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਲੁਕਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਅਰ ਧ੍ਰਿਸ੍ਟਦ੍ਯੁਮਨ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ. "ਹਣ੍ਯੋ ਧ੍ਰਿਸ੍ਟਦ੍ਯੌਨੰ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਧ੍ਰਿਸ੍ਟਬੁੱਧੀ. ਦੇਖੋ, ਚੰਦ੍ਰਹਾਸ ੪.

ਧ੍ਰਿਕਟ. ਅਨੁ. ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਦਾ ਬੋਲ. "ਧਿਧਿਕਟ ਧ੍ਰਿਕਟ ਮ੍ਰਿਦੰਗ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਧ੍ਰਿਕੋਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧ੍ਰੇਕ (ਡੇਕ) ਦਾ ਫਲ. "ਗੁੱਛਾ ਹੋਇ ਧ੍ਰਿਕੋਨਿਆ ਕਿਉ ਵੜੀਐ ਦਾਖੈ." (ਭਾਗੁ)

ਧ੍ਰਿਗ | ਧ੍ਰਿਗੁ ਦੇਖੋ, ਧਿਕ. "ਧ੍ਰਿਗ ਸਨੇਹੰ ਭ੍ਰਾਤ ਬਾਂਧਵਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) "ਧ੍ਰਿਗੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਖਾਇਆ ਧ੍ਰਿਗੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਸੋਇਆ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੩)

ਧ੍ਰਿਗੰਤ. ਧਿੱਕਾਰ ਯੋਗ੍ਯ. ਅਤ੍ਯੰਤ ਧਿਕ. "ਧ੍ਰਿਗੰਤ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸਨੇਹੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਧ੍ਰਿਤ. ਸੰ. ਧ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ. ਰੱਖਿਆ। ੨ ਪਕੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ.

ਧ੍ਰਿਤਰਾਸਟ੍ਰ. ਸੰ. ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ—ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ. ਸ਼ੰਤਨੁ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਵਿਚਿਤ੍ਰਵੀਰਯ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅੰਬਿਕਾ ਤੋਂ ਨਿਯੋਗ ਦੀ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਵ੍ਯਾਸ ਦੇ ਵੀਰਯ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਕੌਰਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਗਾਂਧਾਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਕੇ ਸੌ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੰਨ੍ਯਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ. ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੁਰਯੋਧਨ ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਸੀ. ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਅੰਨ੍ਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਰਾਜਗੱਦੀ ਪੁਰ ਨਹੀਂ ਬੈਠ ਸਕਿਆ, ਪਰ ਪਾਂਡੁ ਦੇ ਮਰਣ ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਜ੍ਯ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਇਹ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ. "ਭਏ ਤੌਨ ਕੇ ਵੰਸ ਮੇ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸਟ੍ਰੰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਇੱਕ ਨਾਗਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ। ੩ ਜਨਮੇਜਯ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ। ੪ ਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ (ਰਾਜ) ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸੰਭਾਲਨ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ.

ਧ੍ਰਿਤਿ. ਸੰ. ਧ੍ਰਿਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਾਰਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਗਰਿਫ਼ਤ। ੨ ਸ੍ਥਿਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਮਨ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ. ਧੀਰਤਾ. ਇਸਤਿਕ਼ਲਾਲ.

ਧ੍ਰਿਤਿਧਰ | ਧ੍ਰਿਤਿਮਾਨ | ਧ੍ਰਿਤਿਵਾਨ ਵਿ—ਧੀਰਯ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਧੀਰਤਾ ਵਾਲਾ. "ਧਨੁਰਪਾਣਿ ਧ੍ਰਿਤਿਮਾਨ ਧਰਾਧਰ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦)

ਧ੍ਰੀਕਣ. ਕ੍ਰਿ—ਖਿੱਚਣਾ. ਧ੍ਰੂਹਣਾ. "ਪੂਛ ਨ ਸਿੱਧੀ ਧ੍ਰੀਕਣ ਧ੍ਰੀਕੈ." (ਭਾਗੁ) ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਪੂਛ ਖਿੱਚ ਘਸੀਟ ਕੀਤੇ ਸਿੱਧੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ.

ਧ੍ਰੁ. ਸੰ. ਧਾ—ਅਚਲ ਹੋਣਾ (ਸ੍ਥਿਰ ਹੋਣਾ), ਗਮਨ ਕਰਨਾ (ਜਾਣਾ).

ਧ੍ਰੁਕਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦ੍ਰੁਤ. ਛੇਤੀ. "ਪਤਣ ਕੂਕੇ ਪਾਤਣੀ ਵੰਞਹੁ ਧ੍ਰੁਕਿ ਵਿਲਾੜਿ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਵਿਲਾੜਿ.

ਧ੍ਰੁਪਦ. ਦੇਖੋ, ਧ੍ਰੁਵਪਦ.

ਧ੍ਰੁਵ. ਸੰ. ਧਾ—ਸ੍ਥਿਰ ਰਹਿਣਾ, ਖੜਾ ਰਹਿਣਾ, ਜਾਣਾ (ਗਮਨ ਕਰਨਾ). ੨ ਵਿ—ਸ੍ਥਿਰ. ਅਚਲ. "ਗੁਰੂ ਸਮਰਥੁ ਗਹਿ ਕਰੀਆ ਧ੍ਰੁਵ ਬੁਧਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖੋ, ਬਰਵਾ। ੪ ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ. ਜੋ ਸਦਾ ਅਚਲ ਹੈ। ੫ ਆਕਾਸ਼। ੬ ਪਰਵਤ. ਪਹਾੜ। ੭ ਖਗੋਲ ਦੀ ਧੁਰ. ਧ੍ਰੁਵਤਾਰਾ. Pole-star।

੮ ਭਾਗਵਤ ਅਤੇ ਵਿਸਨੁਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜਾ ਉੱਤਾਨਪਾਦ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਾਨਪਾਦ ਦੇ ਦੋ ਰਾਣੀਆਂ ਸੁਨੀਤਿ ਅਤੇ ਸੁਰੁਚਿ ਸਨ. ਸੁਨੀਤਿ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਧ੍ਰੁਵ ਅਤੇ ਸੁਰੁਚਿ ਦੇ ਪੇਟੋਂ ਉੱਤਮ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਰਾਜੇ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਰੁਚਿ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸੀ. ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਿਤਾ ਦੀ ਗੋਦੀ ਉੱਤਮ ਨੂੰ ਬੈਠਾ ਦੇਖਕੇ ਧ੍ਰੁਵ ਨੇ ਭੀ ਬੈਠਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕੀਤੀ. ਸੁਰੁਚਿ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੇ ਬਾਲਕ! ਤੂੰ ਐਸਾ ਯਤਨ ਨਾ ਕਰ, ਕ੍ਯੋਂਕਿ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ. ਰਾਜਾ ਦੀ ਗੋਦੀ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਉੱਪਰ ਕੇਵਲ ਮੇਰੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਪੁਤ੍ਰ ਬੈਠ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਧ੍ਰੁਵ ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਰੋਂਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਸੁਨੀਤਿ ਪਾਸ ਆਇਆ ਅਰ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਦੱਸਿਆ. ਮਾਤਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪਯਾਰੇ ਪੁਤ੍ਰ, ਸੌਕਣ ਸੱਚ ਆਖਦੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਜੇਹੀ ਅਭਾਗਣ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਜਨਮਕੇ ਰਾਜਆਸਨ ਪਰ ਕਿਵੇਂ ਬੈਠ ਸਕਦਾ ਹੈਂ? ਜੇ ਤੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉੱਚਪਦ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਦਾ ਆਰਾਧਨ ਅਤੇ ਤਪਸ੍ਯਾ ਕਰ. ਧ੍ਰੁਵ ਇਹ ਸੁਣਕੇ ਘਰੋਂ ਤੁਰ ਪਿਆ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਰਿਖੀ ਮਿਲੇ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਲਕ ਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ.[1] ਧ੍ਰੁਵ ਨੇ ਮਧੁਵਨ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਅਜੇਹਾ ਘੋਰ ਤਪ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਸ਼ਨੁ ਨੇ ਸਾਕ੍ਸ਼ਾਤ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਕੇ ਧ੍ਰੁਵ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ. ਜਦ ਧ੍ਰੁਵ ਘਰ ਵਾਪਿਸ ਆਇਆ ਤਦ ਪਿਤਾ ਨੇ ਵਡੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਰਾਜਸਿੰਘਾਸਨ ਦਿੱਤਾ. ਇਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭਾਈ ਸ਼ਿਕਾਰ ਗਿਆ ਯਕ੍ਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ. ਧ੍ਰੁਵ ਦੇ ਦੋ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਨ. ਭ੍ਰਮਿ ਅਤੇ ਇਲਾ. ਭ੍ਰਮਿ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਕਲਪ ਅਤੇ ਵਤਸਰ ਦੋ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਏ. ਇਲਾ ਦੇ ਉਤਕਲ ਪੁਤ੍ਰ ਜਨਮਿਆ. ਧ੍ਰੁਵ ੩੬ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਰਾਜ ਕਰਕੇ ਵਿਸ਼ਨੁ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਅਚਲ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਜਾ ਵਿਰਾਜਿਆ.

ਧ੍ਰੁਵਕ. ਦੇਖੋ, ਧ੍ਰੁਵਪਦ.

ਧ੍ਰੁਵ ਦਰਸ਼ਕ. ਕ਼ੁਤਬਨੁਮਾ. 'Mariner's Compass.

ਧ੍ਰੁਵਪਦ. ਸੰ. ਧ੍ਰੁਵਕ. ਸੰਗੀਤਰਤਨਾਕਰ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਰ ਤਾਲ ਦਾ ਗੀਤ ਹੈ,[2] ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਈ, ਅੰਤਰਾ, ਸੰਚਾਰੀ ਅਤੇ ਆਭੋਗ ਦੇ ਪਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਪਦਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਚਾਰ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਛੀ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੧੧ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ੨੬ ਤੀਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ.

ਸੰਗੀਤਦਾਮੋਦਰ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਧ੍ਰੁਵਪਦ ਦੇ ਸੋਲਾਂ ਭੇਦ ਹਨ— ਜਯੰਤ, ਸ਼ੇਖਰ, ਉਤਸਾਹ, ਮਧੁਰ, ਨਿਰਮਲ, ਕੁੰਤਲ, ਕਮਲ, ਸਾਨੰਦ,

[1] ਮੰਤ੍ਰ ਇਹ ਹੈ—

"हिरणयगर्भ पुरुष प्रधानाव्यक्त रुपिणे।
ओंनमो वासुदेवाय शुद्धज्ञान स्वभाविने."

(ਵਿਸਨੁਪੁਰਾਣ ਅੰਸ਼ ੧ ਅ: ੧੧ ਸ਼: ੫)

[2] ਧ੍ਰੁਵਪਦ ਬ੍ਰਹਮ, ਰੁਦ੍ਰ, ਲਕਮੀ ਤਾਲ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਭੀ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਚੰਦ੍ਰਸ਼ੇਖਰ, ਸੁਖਦ, ਕੁਮੁਦ, ਜਾਯੀ, ਕੰਦਰਪ, ਜਯਮੰਗਲ, ਤਿਲਕ ਅਤੇ ਲਲਿਤ. ਜਯੰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੧੧ ਅੱਖਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸ਼ੇਖਰ ਦੇ ਬਾਰਾਂ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਲਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੬ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਛੀ ਪਦਾਂ ਦਾ ਧ੍ਰੁਵਪਦ ਉੱਤਮ, ਪੰਜ ਦਾ ਮੱਧਮ ਅਤੇ ਚਾਰ ਦਾ ਅਧਮ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ.

ਧ੍ਰੁਵਪਦ ਨਾਲ ਪਖਾਵਜ ਦੀ ਗਤਿ ਨਹੀਂ ਬਜਾਈ ਜਾਂਦੀ, "ਸਾਥ" ਬਜਾਈਦਾ ਹੈ.

ਧ੍ਰੂ. ਦੇਖੋ, ਧ੍ਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧ੍ਰੂਵ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੇਖੋ, ਧ੍ਰੂਵ ੮. "ਧ੍ਰੂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦੁ ਬਿਦਰੁ ਦਾਸੀਸੁਤੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮਿ ਤਰੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੪) ੩ ਧ੍ਰੁਹ. ਖਿੱਚ. ਕਸ਼ਿਸ਼.

ਧ੍ਰੂਅ. ਦੇਖੋ, ਧ੍ਰੂਵ ੮. "ਨਾਰਦ ਕਹਿਤ ਸੁਨਤ ਧ੍ਰੂਅ ਬਾਰਿਕ ਭਜਨ ਮਾਹਿ ਲਪਟਾਨੋ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੯) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ. ਪੱਕੇ ਤੌਰ. "ਜਿਨਹੁ ਬਾਤ ਨਿਸ੍ਚਲ ਧ੍ਰੂਅ ਜਾਨੀ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਧ੍ਰੇਕ. ਸੰ. ਦ੍ਰੇਕਾ—ਦ੍ਰੇਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡੇਕ. ਦੇਖੋ, ਡੇਕ.

ਧ੍ਰੋਹ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੋਹ. "ਧ੍ਰੋਹ ਮੋਹ ਮਿਟਨਾਈ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਧ੍ਰੂਹ (ਖਿੱਚ) ਲਈ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਤਾਂ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮਨ ਧ੍ਰੋਹ ਪਿਆ." (ਜਸਾ)

ਧ੍ਰੋਹਨਿ, ਧ੍ਰੋਹਨੀ ਸੰ. ਦ੍ਰੋਹਿਣੀ. ਵਿ—ਵੈਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਅਸ਼ੁਭ ਚਿਤਵਨ ਵਾਲੀ। ੨ ਭਾਵ—ਮਾਇਆ. "ਬਿਨ ਸਾਧੂ ਸਭਿ ਧ੍ਰੋਹਨਿ ਧ੍ਰੋਹੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਧ੍ਰੋਹੀ. ਦ੍ਰੋਹੀ। ੨ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਧ੍ਰੋਹੁ. ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰੋਹ. "ਨਾਮ ਵਿਹੂਣਿਆ ਸੁੰਦਰ ਮਾਇਆ ਧ੍ਰੋਹੁ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਧ੍ਰੋਰ. ਦੇਖੋ, ਧਰੋਹਰ.

ਧ੍ਰੰਮ, ਧ੍ਰੰਮਧੀਰੁ ਦੇਖੋ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਧਰਮਧੀਰ. "ਧ੍ਰੰਮਧੁਜਾ ਫਹਰੰਤ ਸਦਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) "ਧ੍ਰੰਮ ਧੀਰੁ ਗੁਰਮਤਿ ਗਭੀਰੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਧ੍ਵਜ, ਧ੍ਵਜਾ ਸੰ. ਧ੍ਵਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਸ਼ਾਨ. ਝੰਡਾ. ਯੁਕ੍ਤਿਕਲਪਤਰੁ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਧ੍ਵਜ ਦੇ ਅੱਠ ਭੇਦ ਹਨ—ਜਯਾ, ਵਿਜਯਾ, ਭੀਮਾ, ਚਪਲਾ, ਵੈਜਯੰਤਿਕਾ, ਦੀਰਘਾ, ਵਿਸ਼ਾਲਾ, ਲੋਲਾ.

ਜਯਾ ਦਾ ਦੰਡ (ਡੰਡਾ) ਪੰਜ ਹੱਥ ਲੰਮਾ, ਵਿਜਯਾ ਦਾ ਛੀ ਹੱਥ. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋਲਾ ਦਾ ੧੨ ਹੱਥ ਦਾ ਡੰਡਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਧ੍ਵਜਿਨੀ. ਦੇਖੋ, ਧੁਜਨੀ.

ਧ੍ਵਜੀ. ਸੰ. ਧ੍ਵਜਿਨ੍. ਧੁਜਾ ਵਾਲਾ. ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਾੜ। ੩ ਰਣ. ਸੰਗ੍ਰਾਮ। ੪ ਮੋਰ.

ਧ੍ਵਨ. ਸੰ. ਧ੍ਵਨ੍. ਧਾ—ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ, ਢਕਣਾ.

ਧ੍ਵਨਿ. ਦੇਖੋ, ਧੁਨਿ ੨ ਅਤੇ ਧੁਨੀ ੨। ੨ ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਵ੍ਯੰਗ੍ਯਾਰਥ. ਦੇਖੋ, ਧੁਨੀ ੪.

ਧ੍ਵਾਂਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਨੇਰਾ. ਅੰਧਕਾਰ.

ਧ੍ਵੈ. ਧੋਕੇ. "ਪਾਯਨ ਧ੍ਵੈ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਲੀਨੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਧ੍ਵੰਸ. ਸੰ. ਧ੍ਵਸ੍ ਅਤੇ ਧ੍ਵੰਸ੍. ਧਾ—ਚੂਰਨ ਹੋਣਾ, ਚੂਰਨ ਕਰਨਾ, ਜਾਣਾ, ਹੇਠਾਂ ਡਿਗਣਾ.

ਧ੍ਵੰਸਕ. ਵਿ—ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਧ੍ਵੰਸਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਤਬਾਹੀ. ਕ੍ਸ਼ਯ.

ਨ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦਾ ਪਚੀਹਵਾਂ ਅੱਖਰ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣਅਸਥਾਨ ਦੰਦ ਅਤੇ ਨੱਕ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਪਮਾਂ. ਮਿਸਾਲ। ੩ ਰਤਨ। ੪ ਬੰਧਨ। ੫ ਨਗਣ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਨਾਮ। ੬ ਵਿ—ਸ੍ਤੁਤ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ੭ ਵ੍ਯ—ਨਿਸੇਧ ਬੋਧਕ. ਨਹੀਂ. ਨਾ. ਫ਼ਾਰਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਭੀ ਇਹ ਇਹੀ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. "ਨ ਅੰਤਰੁ ਭੀਜੈ ਨ ਸਬਦੁ ਪਛਾਣਹਿ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) ੮ ਬਹੁਵਚਨ ਬੋਧਕ. "ਅਘਨ ਕਟਹਿ ਸਭ ਤੇਰੇ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਤੇਰੇ ਸਭ ਅਘਨ (ਅਘਗਣ) ਕੱਟਹਿ. "ਦੂਖਨ ਨਾਸ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੯ ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਕਾ. ਕੀ. ਦਾ. ਦੀ. "ਕਬ ਲਾਗੈ ਮਸਤਕ ਚਰਨਨ ਰਜ?" (ਭਾਗੁ ਕ) ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਕਦੋਂ ਮੱਥੇ ਲੱਗੇ। ੧੦ ਪ੍ਰਤਿ. ਨੂੰ. ਤਾਈਂ. "ਆਪਨ ਤਰੈ, ਅਉਰਨ ਲੇਤ ਉਧਾਰ." (ਸ: ਮ: ੯)

ਨਉ, ਨਉਂ. ਸੰ. ਨਵ. ਵਿ—ਨੌ. "ਨਉਖੰਡ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਫਿਰੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਫ਼ਾ. نو ਨੌ. ਨਵਾਂ. ਨਵੀਨ. ਨਯਾ. "ਜਾ ਜੋਬਨ ਨਉ ਹੁਲਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੩ ਵ੍ਯ—ਨੂੰ. ਕੋ. ਪ੍ਰਤਿ. "ਜਿਸ ਨਉ ਆਪੇ ਲਏ ਮਿਲਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) "ਗਣਤੈ ਨਉ ਸੁਖ ਨਾਹਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਨਉਸ਼ਹ. ਫ਼ਾ. نوشہ ਨੌਸ਼ਹ. ਸੰਗਯਾ—ਨਵਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ. ਭਾਵ—ਲਾੜਾ. ਦੂਲਹਾ. "ਵਾਰਕੈ ਪਾਨਿਨ ਨਉਸ਼ਹ ਕੰਠ ਲਗਾਵਤ ਭੀ." (ਸਲੋਹ)

ਨਉ ਸਤ ਚਉਦਹ ਤੀਨਿ ਚਾਰਿ ਕਰਿ. (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਮਹਲਤਿ.

ਨਉ ਸਰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਵ (ਨੌਂ) ਤਲਾਉ. ਭਾਵ—ਨੌ ਦ੍ਵਾਰ. "ਨਉ ਸਰ ਸੁਭਰ ਦਸਵੈ ਪੂਰੇ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ)

ਨਉ ਸੈ ਨਦੀ ਨੜਿੰਨਵੈ. ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਵਡੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਗਿਣਤੀ, ਜੋ ਗੰਗਾ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ. "ਨਉ ਸੈ ਨਦੀ ਨੜਿੰਨਵੈ ਅਠਸਠ ਤੀਰਥ ਗੰਗ ਸਮਾਈ." (ਭਾਗੁ) ਭਾਵ—ਸਾਰੀਆਂ ਨਦੀਆਂ ਅਤੇ ਤੀਰਥ.

ਨਉਹਰ. ਦੇਖੋ, ਨੌਹਰ.

ਨਉਹੁਲਾ. ਦੇਖੋ, ਹੁਲਾ ਅਤੇ ਨਉ ੨। ੨ ਅ਼. نحلہ ਨੁਹ਼ਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਤ. ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼.

ਨਉਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨੌ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਅੰਗ. ਨਾਇਆਂ। ੨ ਸੰ. ਨੌਕਾ. ਕਿਸ਼ਤੀ. ਬੇੜੀ. ਨਾਵ. "ਬੂਡਿਮੂਏ ਨਉਕਾ ਮਿਲੈ." (ਬਿਲਾ ਸਧਨਾ) ਦੇਖੋ, ਨੌਕਾ.

ਨਉਕੁਲ. ਨੌ ਕੁਲ (ਘਰ). ਭਾਵ—ਨੌ ਗੋਲਕ. "ਅਜਰੁ ਜਰੈ ਤ ਨਉ ਕੁਲ ਬੰਧੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਨਉਖੰਡ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੇ ਨੌ (ਨਵ) ਖੰਡ. "ਨਉ ਖੰਡ ਜੀਤੇ ਸਭਿ ਥਾਨ ਥਨੰਤਰ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਨਵਖੰਡ.

ਨਉ ਘਰ. ਨਵ ਦ੍ਵਾਰ. ਨੌ ਗੋਲਕਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਰੀਰ. "ਨਉ ਘਰ ਦੇਖਿ ਜੁ ਕਾਮਨਿ ਭੂਲੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਨਉ ਟੰਕੀ. ਨੌ ਟੰਕ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਟਾਂਕ ਅਤੇ ਟੰਕ ੮.

ਨਉ ਚੰਦ. ਦੇਖੋ, ਨੌ ਚੰਦ.

ਨਉ ਡਾਡੀ. ਦੇਖੋ, ਡਾਡੀ ੪.

ਨਉਤਨ, ਨਉਤਨੁ, ਨਉਤਨੋ. ਸੰ. ਨੂਤਨ. ਵਿ—ਨਵਾਂ. ਨਵੀਨ. ਨਯਾ. "ਤੂੰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਉ ਨਉਤਨੁ ਚੇਲਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਜਵਾਨ. ਯੁਵਨ. "ਪਿਰੁ ਰੀਸਾਲੂ ਨਉਤਨੋ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਨਉਦਰ, ਨਉਦਰਵਾਜ, ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ. ਨਵ ਦ੍ਵਾਰ. ਨੌ ਗੋਲਕ. "ਨਉ ਦਰ ਠਾਕੇ ਧਾਵਤ ਰਹਾਏ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) "ਨਉ ਦਰਵਾਜ ਨਵੇ ਦਰ ਫੀਕੇ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪) "ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਨਉ ਦੁਆਰ. ਦੇਖੋ, ਨਵ ਦ੍ਵਾਰ. "ਨਉ ਦੁਆਰੇ ਪਰਗਟੁ ਕੀਏ, ਦਸਵਾਂ ਗੁਪਤੁ ਰਖਾਇਆ." (ਅਨੰਦੁ)

ਨਉਧਾ. ਦੇਖੋ, ਨਵਧਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨੌਧਾ ੨.

ਨਉਧਾ ਭਗਤਿ. ਦੇਖੋ, ਨਵਧਾ ਭਗਤਿ.

ਨਉ ਨਾਇਕ ਕੀ ਭਗਤਿ. (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ਨਾਇਕ (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਦੀ ਨਵਧਾ ਭਗਤਿ. ਦੇਖੋ, ਨਵਧਾ ਭਗਤਿ। ੨ ਸਦਾ ਨਵੀਨ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸ੍ਵਾਮੀ (ਕਰਤਾਰ) ਦੀ ਭਕ੍ਤਿ। ੩ ਨੌ ਖੰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਥ ਦੀ ਭਕ੍ਤਿ.

ਨਉਨਾਥ. ਦੇਖੋ, ਨਵੈ ਨਾਥ.

ਨਉਨਿਧਿ. ਸੰਗਯਾ—ਨਵ ਨਿਧਿ. ਨੌ ਨਿਧੀਆਂ. ਨੌ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਸ ਖ਼ਾਸ ਗਿਣਤੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਨਿਧੀਆਂ ਹਨ—

ਪਦਮ, ਮਹਾਪਦਮ, ਸ਼ੰਖ, ਮਕਰ, ਕੱਛਪ, ਮੁਕੁੰਦ, ਕੁੰਦ, ਨੀਲ ਅਤੇ ਵਰਚ[1]. "ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨਉ ਨਿਧਿ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਨਉ ਨਿਧਿ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸਭ ਧਨ ਸੰਪਦਾ ਹੈ.

ਮਾਰਕੰਡੇਯਪੁਰਾਣ ਦੇ ੬੮ ਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਦਮਿਨੀ ਨਾਮ ਦੀ ਵਿਦ੍ਯਾਦੇਵੀ ਦੇ ਆਸਰੇ ਨਿਧੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ

---

[1] "पद्मोऽस्त्रियां महापद्मः शङ्खो मकर कच्छपौ, मुकुन्द कुन्द नीलश्च वर्चोऽपि निधयो नव." (ਹਾਰਾਵਲੀ)

ਹਨ. ਅਰ ਇਸ ਦੇ ਲੇਖ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਿਧੀਆਂ ਖ਼ਾਸ ਖ਼ਾਸ ਰਤਨ ਰੂਪ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਗੁਣ ਦੱਸੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ— ਪਦਮਨਿਧਿ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਪੁੱਤ ਪੋਤੇ ਵਧਦੇ ਹਨ, ਸੋਨਾ ਚਾਂਦੀ ਆਦਿ ਧਾਤਾਂ ਸਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ. ਮੁਕੁੰਦ ਨਿਧਿ ਰਜੋਗੁਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਸੰਗੀਤਵਿਦ੍ਯਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਕਵੀ ਗਵੈਯੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਹਾਜਿਰ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ. ਮਕਰ ਨਿਧਿ ਤਮੋਗੁਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰਵਿਦ੍ਯਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸਭ ਤੇ ਹੁਕੂਮਤ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨਿਧੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ.

ਨਉਪਰੀ. ਸੰ. ਨੂਪੁਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਂਵਟਾ. ਪਾਯਜ਼ੇਬ. ਝਾਂਜਰ. "ਨਉਪਰੀ ਝੁਨੰਤਕਾਰ ਸੁੰਦਰ ਅਨਿਗ ਭਾਉ ਕਰਤ ਫਿਰਤ." (ਸਾਰ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫) ਨੂਪਰਾਂ ਦਾ ਝਨਕਾਰ ਅਤੇ ਅਨੰਗ (ਕਾਮ) ਭਾਵ.

ਨਉਬਤ, ਨਉਬਤਿ ਅ. نوبت ਨੌਬਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਰੀ। ੨ ਦਸ਼ਾ. ਹ਼ਾਲਤ। ੩ ਵੇਲਾ. ਸਮਾਂ। ੪ ਪਹਿਰਾ। ੫ ਵਡਾ ਨਗਾਰਾ. "ਕਬੀਰ ਨਉਬਤਿ ਆਪਨੀ ਦਿਨ ਦਸ ਲੇਹੁ ਬਜਾਇ." (ਸਲੋਕ) ਭਾਵ ਦਸ ਦਿਨ ਰਾਜ ਕਰ ਲਉ.

ਨਉਮੀ. ਸੰ. ਨਵਮੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀ ਨੌਮੀ (ਨਾਵੀਂ) ਤਿਥਿ. "ਨਉਮੀ ਨਵੇ ਛਿਦ੍ਰ ਅਪਵੀਤ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫)

ਨਉ ਮੁਨੀ, ਨਉ ਰਿਖੀ ਨਵ ਮੁਨਿ. ਭਾਗਵਤ ਦੇ ਸਕੰਧ ੪ ਅ: ੨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨੌ ਮੁਨਿ ਹਨ—ਮਰੀਚਿ, ਅਤ੍ਰਿ, ਅੰਗਿਰਾ, ਪੁਲਸ੍ਤ੍ਯ, ਪੁਲਹ, ਕ੍ਰਤੁ, ਭ੍ਰਿਗੁ, ਵਸ਼ਿਸ੍ਠ ਅਤੇ ਅਥਰਵੰਣਿ. ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌ ਮੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਹਨ—

ਕਲਾ, ਅਨਸੂਯਾ, ਸ਼੍ਰੱਧਾ, ਹਵਿਰ੍ਭੁੰਗ, ਗਤਿ, ਕ੍ਰਿਯਾ, ਖ੍ਯਾਤਿ, ਅਰੁੰਧਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤਿ. "ਨਉ ਮੁਨੀ ਧੂਰਿ ਲੈ ਲਾਵੈਗੋ." (ਕਾਨ ਅ: ਮ: ੪)

ਨਉਰੋਜ. ਦੇਖੋ, ਨੌ ਰੋਜ.

ਨਉਰੰਗ. ਨਵੀਨ ਰੰਗ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਵਰੰਗ.

ਨਉਰੰਗਾ. ਵਿ—ਨਵੇਂ ਰੰਗ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ.

ਨਉਰੰਗੀ. ਵਿ—ਨਵੇਂ ਰੰਗ ਵਾਲਾ. ਨਵਰੰਗੀ. "ਪ੍ਰੇਮ ਸਦਾ ਨਉਰੰਗੀ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਰੰਗੀ. ਨਾਰੰਜ. ਸੰਗਤਰੇ ਦੀ ਛੋਟੀ ਕਿਸਮ. ਨੁਰੰਗੀ.

ਨਊਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਪਿਤ. ਨਾਈ. ਹੱਜਾਮ. ਦੇਖੋ, ਨੌਆ.

ਨਅ਼ਲ. ਦੇਖੋ, ਨਾਲ ੯-੧੦-੧੧.

ਨਇਆ. ਵਿ—ਨਵੀਨ. ਨਯਾ. ਨਵਾਂ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. New.

ਨਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦੀ. "ਮਾਖਿਅ ਨਈ ਵਹੰਨਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਵਿ—ਨਵੀਂ. ਨਵੀਨ. ਨਯੀ। ੩ ਨੀਤਿਵਾਨ. ਨੀਤਿਵੇੱਤਾ.

ਨਈਆ. ਸੰ. ਨਿਯਨ੍ਤ੍ਰਿ—ਨਿਯੰਤਾ. ਨਿਯਮ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ. ਕ਼ਾਇਦਾ ਮੁਕ਼ੱਰਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਰਤਾਰ. "ਨਈਆ ਦੇ ਬੈਰੇਕੰਨਾ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਨਿਯੰਤਾ ਤੋਂ ਵਹਿਰ (ਬਾਹਰ) ਏਕ ਨਾ। ੨ ਸਿਖ੍ਯਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੪ ਹਿੰਦੀ—ਨੌਕਾ. ਕਿਸ਼ਤੀ. ਨੈਯਾ। ੫ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ. "ਨਈਆ ਖੁੱਲਰ ਗੁਰੁ ਪਿਆਰਾ." (ਭਾਗੁ)

ਨਈਬੇਦ. ਸੰ. ਨੈਵੇਦ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਨਿਵੇਦਨ ਕੀਤਾ (ਅਰਪਿਆ) ਪਦਾਰਥ. ਭੋਜਨ ਆਦਿ ਉਹ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਜਾਵੇ. "ਧੂਪਦੀਪ ਨਈਬੇਦਹਿ ਬਾਸਾ." (ਗੂਜ ਰਵਿਦਾਸ) ਧੂਪ ਦੀਵਾ ਅਤੇ ਭੋਜਨ ਦੀ ਗੰਧ, ਦੇਵਤਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ.

ਨਈਮਖਾਰ. ਦੇਖੋ, ਨੈਮਿਸ.

ਨਈਵਾਸ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਾਸ.

ਨਈਵੇਦ. ਦੇਖੋ, ਨਈਬੇਦ.

ਨਸ. ਸੰ. ਨਸ਼੍. ਧਾ—ਨਸ੍ਟ ਹੋਣਾ, ਖੋਇਆ ਜਾਣਾ, ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦੇਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਨਾਸ਼. ਦੇਖੋ, ਨਸਣਾ। ੩ ਸੰ. ਨਸ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੱਕ. ਨਾਸਿਕਾ। ੪ ਸੰ. ਸ੍ਨਾਯੁ. ਨਾੜੀ. ਰਗ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Sinew.

ਨਸ਼ਈ. ਵਿ—ਨਸ਼ਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵਾਲਾ. ਅਮਲੀ.

ਨਸਹ. ਅ਼ نصح ਨਸਹ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਸੀਹਤ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਸਿਖ੍ਯਾ. ਪੰਦ। ੨ ਖ਼ੈਰਖ਼੍ਵਾਹੀ.

ਨਸਕਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਭਾਰ ਦੇ ਮਾਰੇ ਝੁਕਣਾ. ਦਬਣਾ. "ਧਰਾ ਧਸਕਤ ਫਣੀਫਣ ਨਸਕਤ ਹੈ." (ਹੰਸਰਾਮ)

ਨਸਟ. ਦੇਖੋ, ਨਸ੍ਟ.

ਨਸਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਨੱਠਣਾ. ਭੱਜਣਾ। ੨ ਨਸ੍ਟ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਨਸ ੧.

ਨਸ਼ਤਰ. ਫ਼ਾ نشتر ਨਿਸ਼ਤਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਸ਼ੀਤਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਲਹੂ ਕੱਢਣ ਅਤੇ ਫੋੜਾ ਆਦਿ ਚੀਰਨ ਦਾ ਤੇਜ਼ ਚਾਕ਼ੂ. A Lancet.

ਨਸਤਰੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਫੀਰੀ ਜੇਹਾ ਇੱਕ ਵਾਜਾ, ਜੋ ਕੰਠ ਦੀ ਨਸ (ਨਾੜਾਂ) ਦੀ ਹਰਕਤ ਨਾਲ ਵਜਦਾ ਹੈ.

ਨਸਤਾਲੀਕ. ਅ. نستعلیق ਨਸਤਅ਼ਲੀਕ. ਨਸਖ਼ ਅਤੇ ਤਅ਼ਲੀਕ਼ ਲੇਖਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲਕੇ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਖ਼ਤ਼. ਮੌਜੂਦਾ ਫ਼ਾਰਸੀ ਲਿਖਤ। ੨ ਖ਼ੁਸ਼ਖ਼ਤੀ. Caligraphy. ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਲਿਖਤ.

ਨਸਬ. ਅ਼ نسب ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁਲ. ਵੰਸ਼। ੨ ਜਾਤਿ. ਕੌਮ। ੩ ਅ਼ نصب ਨਸਬ. ਕ਼ਾਇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੪ ਮੁਕ਼ੱਰਿਰ ਕਰਨਾ.

ਨਸਬਨਾਮਾ. ਫ਼ਾ نسب نامہ ਕੁਰਸੀਨਾਮਾ. ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ

ਨਸਰ. ਅ਼ نثر ਨਸ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਦ੍ਯ ਕਾਵ੍ਯ. ਵਾਰਤਿਕ ਰਚਨਾ. ਨਸ੍ਰ ਦਾ ਅਰਥ ਵਿਖੇਰਨਾ ਹੈ। ੨ ਅ਼ نشر ਨਸ਼੍ਰ. ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਫੈਲਾਉਣਾ। ੩ ਫ਼ਾ. ਨਸਰ. ਪੜਛਾਵਾਂ. ਸਾਯਹ। ੪ ਪਹਾੜ ਦੇ ਟਿੱਲੇ ਤੇ ਬਣਾਇਆ ਝੌਂਪੜਾ.

ਨਸਰਤ. ਦੇਖੋ, ਨੁਸਰਤ.

ਨਸਰਤਖਾਨ. ਦੇਖੋ, ਨਾਹਰ ਖ਼ਾਨ ਅਤੇ ਨੁਸਰਤ ਖ਼ਾਨ.

ਨਸਲ. ਅ਼ نسل ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੰਸ਼. ਕੁਲ. ਔਲਾਦ.

ਨਸਵਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਸਿਕਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸੁੰਘਣ ਦਾ ਦ੍ਰਵ੍ਯ. ਸੁੰਘਣੀ. Snuff. ਸਿਰ ਪੀੜ ਆਦਿ ਰੋਗਾਂ ਲਈ ਅਨੇਕ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਨਸਵਾਰ ਵੈਦ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. ਜੋ ਤਮਾਕੂ ਆਦਿ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਨਸਵਾਰ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਲਾਭ ਦੀ ਥਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਨ.

ਨਸਾ. ਅ਼ نشہ ਨਸ਼ਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਮਲ. ਮਾਦਕ ਦ੍ਰਵ੍ਯ. ਦਿਮਾਗ਼ ਨੂੰ ਕੋਭ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਦਾਰਥ। ੨ ਨਸ਼ੀਲੇ (ਮਾਦਕ) ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਹੋਈ ਖ਼ੁਮਾਰੀ (ਕੋਭ ਅਵਸ੍ਥਾ)

ਨਸਾਇ. ਨੱਸਦਾ (ਨਠਦਾ) ਹੈ। ੨ ਨਾਸ਼ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਨਸ੍ਟ ਕਰਕੇ. "ਨਸਾਇਕੈ ਆਪਕੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਆਪਾ (ਹੌਮੈ) ਖੋਕੇ.

ਨਸਾਦਰ. ਫ਼ਾ نوشادر ਨੌਸ਼ਾਦਰ. ਸੰ. ਨਰਸਾਰ. ਵਜ੍ਰਕਾਰ. ਚੂਲਿਕਾ ਲਵਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਖਾਰ ਜੋ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ਾਬ ਪਾਖ਼ਾਨੇ ਆਦਿ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. Sal-ammoniac. L. Ammonium Murians. ਇਹ ਪੇਸ਼ਾਬ ਆਦਿ ਰੋਗ ਲਿਫ਼, ਖਾਂਸੀ, ਵਾਉਗੋਲਾ, ਸੂਲ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਰੋਗਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਨਸਾਦਰ ਕੋ ਪਿਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਸ੍ਟਾ. ਗੰਦਗੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਸਾਦਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ. ਗੁਰੁਵਿਲਾਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ.

ਨਸਾਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਾਨ.

ਨਸਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸ਼ਾਨਾ.

ਨਸ਼ਾਨਾ ਫੁੰਡਣਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਫੁੰਡਣਾ.

ਨਸਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਾਨੀ.

ਨਸਾਫ. ਫ਼ਾ نصاف ਨਸਾਫ਼. ਇਹ ਸੰਖੇਪ ਹੈ ਨ-ਇਨਸਾਫ਼ ਦਾ. ਅਨ੍ਯਾਯ। ੨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇਨਸਾਫ਼ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ.

ਨਸਾਰ. ਸੰ. ਸਾਰਣਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣੀ ਦਾ ਖਾਲ. ਖੂਹ ਦਾ ਪਤਨਾਲਾ। ੨ ਫ਼ਾ نشار ਛਾਂਉਂ। ੩ ਚੰਦੋਆ। ੪ ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾ ਪਹੁਚੇ। ੫ ਦੇਖੋ, ਨਿਸਾਰ.

ਨਸਾਰਾ, **ਨਸਾਰੀ** } ਅ਼ نصاریٰ ਨਸਾਰਾ. Nazareth (ਨਾਸਿਰਹ) ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪੈਗ਼ੰਬਰ ਈ਼ਸਾ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾਸਿਰੀ ਹੋਇਆ. ਉਸ ਦਾ ਪੈਰੋ ਨਸਰਾਨੀ, ਨਸਰਾਨੀ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਨਸਾਰਾ.

ਨਸਿ. ਨੱਸਕੇ. ਦੌੜਕੇ. ਭਾਵ—ਛੇਤੀ. ਫ਼ੌਰਨ. "ਨਸਿ ਵੰਞਹੁ ਕਿਲਵਿਖਹੁ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਨਸ੍ਟ ਹੋਕੇ.

ਨਸਿਆ. ਨੱਸਿਆ. ਨੱਠਾ. ਦੌੜਿਆ. "ਦੂਖ ਦਰਦ ਭ੍ਰਮ ਭਉ ਨਸਿਆ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਨਸ੍ਟ ਹੋਇਆ. ਨਾਸ਼ ਹੋਇਆ. ਮੋਇਆ. "ਜਾ ਨਸਿਆ ਕਿਆ ਚਾਕਰੀ, ਜਾ ਜੰਮੇ ਕਿਆ ਕਾਰ?" (ਵਾਰ ਸਾਰ ਮ: ੧)

ਨਸਿਆਰਾ. ਵਿ—ਨਸਿਆਂ-ਵਾਲਾ. ਅ਼—ਨਸਿਆਂ (ਭੁੱਲ—ਖ਼ਤਾ), ਵਾਲਾ. ਭੁੱਲੜ. "ਮਨ ਖੋਟੇ ਆਕੀ ਨਸਿਆਰਾ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਫ਼ਾ. ਨਿਸਿਆਂ (ਵਿਰੋਧ—ਮੁਖ਼ਾਲਫ਼ਤ) ਵਾਲਾ। ੩ ਫ਼ਾ ناسره ਨਾਸਰਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਲੰਮਾ. ਖੋਟਾ ਸਿੱਕਾ.

ਨਸੀਹਤ. ਅ਼ نصیحت ਨਸੀਹ਼ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ੈਰਖ਼੍ਵਾਹੀ. ਸ਼ੁਭਚਿੰਤਨ। ੨ ਹਿਤ ਦੀ ਗੱਲ. ਉਪਦੇਸ਼. ਸਿਖ੍ਯਾ.

ਨਸੀਹਤਨਾਮਾ. ਐਸਾ ਪਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਭ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੋਵੇ। ੨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਪੁਰ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਸ਼ਬਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਰੰਭ ਇਸ ਤੁਕ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ—"ਕੀਚੈ ਨੇਕਨਾਮੀ ਜਿ ਦੇਵੈ ਖੁਦਾਇ."××× ਜਨਮਸਾਖੀ ਅਤੇ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਰਚਨਾ ਮਿਸਰ ਦੇ ਅਤ੍ਯਾਚਾਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਪਰਥਾਇ ਹੋਈ ਹੈ, ਪਰ ਐਤਿਹਾਸਿਕ ਖੋਜ ਤੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ. ਅਰ ਨਸੀਹਤਨਾਮੇ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ.

ਨਸ਼ੀਨ. ਫ਼ਾ نشین ਵਿ—ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ. ਐਸੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਤਖ਼ਤਨਸ਼ੀਨ, ਕੁਰਸੀਨਸ਼ੀਨ ਆਦਿ। ੨ ਤੂੰ ਬੈਠ.

ਨਸੀਬ. ਅ਼ نصیب ਨਸੀਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਾਗ੍ਯ. ਕ਼ਿਸਮਤ. ਪ੍ਰਾਰਬਧ। ੨ ਹ਼ਿੱਸਾ. ਵਰਤਾਰਾ. ਛਾਂਦਾ.

ਨਸੀਮ. ਅ਼ نسیم ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਦੀ ਹਲਕੀ ਪੌਣ. Breeze.

ਨਸੀਰੁੱਦੀਨ. ਦੇਖੋ, ਸੁਬਕਤਗੀਨ.

ਨਸੂਰ. ਦੇਖੋ, ਨਾਸੂਰ. "ਰਹੈ ਵਿਕਾਰ ਨਸੂਰ ਸਦਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨਸ਼ੇਬ. ਫ਼ਾ نشیب ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਵਾਣ. ਢਲਵਾਣ. ਨੀਵਾਂ ਅਸਥਾਨ.

ਨਸ੍ਟ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਾਸ਼ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਛਾ. ਨਸ੍ਟ. ੨ ਲੋਪ. ਜੋ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ੩ ਧਨਹੀਨ. ਨਿਰਧਨ। ੪ ਨੀਚ।

ਨਸ੍ਵਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਵਿਨਸਨਹਾਰ. "ਨਸ੍ਵਰ ਅਹੈਂ ਪਦਾਰਥ ਸਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਹ. ਦੇਖੋ, ਨਹਨ। ੨ ਸੰ. ਨਹਿ. ਫ਼ਾ نہ ਵ੍ਯ. ਨਿਸੇਧ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ. ਨਾ. ਨਹੀਂ. "ਨਹ ਕਿਛੁ ਜਨਮੈ ਨਹ ਕਿਛੁ ਮਰੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਕ੍ਯੋਂ. ਕੈਸੇ. ਕਿਵੇਂ. "ਜੀਵਤਿਆ ਨਹ ਮਰੀਐ?" (ਰਾਮ ਮ: ੧) ਜੀਵਦਿਆਂ ਕਿਵੇਂ ਮਰੀਐ?[1] ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਖ. ਨਹੁੰ. ਨਾਖ਼ੁਨ. "ਚਾਕਰ ਨਹ ਦਾ ਪਾਇਨਿ ਘਾਉ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ਦਰਿੰਦੇ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਂਙ ਰਾਜਕਰਮਚਾਰੀ ਪ੍ਰਜਾ ਨੂੰ ਪਾੜ ਖਾਂਦੇ ਹਨ.

ਨਹ਼ਸ. ਅ਼ نحس ਵਿ—ਮਨਹ਼ੂਸ. ਬੁਰਾ. ਨਾਮੁਬਾਰਿਕ. ਬਦਸਗਨਾ.

ਨਹਜ. ਅ਼ نہج ਰਾਹ. ਮਾਰਗ। ੨ ਤ਼ਰੀਕ਼ਾ. ਰੀਤਿ.

ਨਹਨ. (ਸੰ. ਨਹ੍. ਧਾ—ਬੰਨ੍ਹਣਾ, ਜੋੜਨਾ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ). ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਵਚ ਆਦਿ ਸ਼ਸ੍ਤ੍ਰ ਪਹਿਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਜੋੜਨ (ਜੋਤਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਨਹੇ ਪਿੰਗ ਬਾਜੀ." (ਰਾਮਾਵ) ਰਥ ਨੂੰ ਪੀਲੀ ਭਾਹ ਵਾਲੇ ਘੋੜੇ ਜੋਤੇ। ੪ ਦੇਖੋ, ਨਾਹਨ। ੫ ਨਹ਼ਨ ਅ਼. ਸਰਵ—ਅਸੀਂ. ਹਮ.

ਨਹਰ. ਦੇਖੋ, ਨਹਿਰ.

ਨਹਰੀ. ਦੇਖੋ, ਨਹਿਰੀ.

ਨਹਾਏ. ਨ੍ਹਾਤੇ. "ਸੁਧਾ ਸਰੋਵਰ ਮੱਜ ਨਹਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸ) ਮੱਜ (ਗੋਤਾ ਮਾਰ ਕੇ) ਨ੍ਹਾਤੇ.

ਨਹਾਂਕਰਾ. ਸੰ. ਨਿਹਨ੍ਤ੍ਰਿ—ਨਿਹੰਤਾ. ਵਿ—ਵਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ. "ਬੀਰ ਬਾਂਕਰੇ ਨਹਾਂਕਰੇ ਹਕਾਰਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

---

[1] ਗ੍ਯਾਨੀ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਕਰਦੇ ਹਨ—ਨਾ ਮਰੀਏ. ਭਾਵ—ਅਮਰ ਹੋਈਏ. ਪਰ ਅੱਗੇ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਜੋ ਉੱਤਰ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਇਹ ਅਰਥ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ.

ਨਹਾਤ. ਸਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਨ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਨਹਾਰ. ਅ਼ نہار ਸੰਗਜਾ—ਦਿਨ. ਸੂਰਯ ਦੇ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਛਿਪਣ ਤੀਕ ਦਾ ਸਮਾਂ। ੨ ਫ਼ਾ. ਫ਼ਾਕ਼ਾ. ਨਆਹਾਰ. ਦੇਖੋ, ਸੰ. ਨਿਰਾਹਾਰ.

ਨਹਿ. ਸੰ. ਵਯ—ਨਿਸੇਧ ਬੋਧਕ. ਨਹੀਂ. ਨਾ. "ਧਾਮ ਹੂੰ ਨਹਿ ਜਾਹਿ." (ਜਾਪੁ)

ਨਹਿਸ. ਦੇਖੋ, ਨਹਸ.

ਨਹਿਨ. ਵਯ—ਨਹੀਂ. ਨਾ. "ਜਾਤਿ ਅਰੁ ਪਾਤਿ ਨਹਿਨ ਜਹਿ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਹਨ.

ਨਹਿਰ. ਅ਼ نہر ਨਹਰ. ਸੰਗਜਾ—ਸਮੁੰਦਰ ਅਥਵਾ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਕੱਢੀ ਹੋਈ ਬਣਾਉਟੀ ਨਦੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਹਾਜਰਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।[1] ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਸ਼ਾਹ ਤੁਗ਼ਲਕ਼ ਨੇ ਸਨ ੧੩੫੦ ਵਿੱਚ ਜਮਨਾ ਤੋਂ ਨਹਿਰ ਕੱਢੀ. ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਵੇਲੇ ਰਾਵੀ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਾਲਾਮਾਰ ਬਾਗ ਲਈ ਨਹਿਰ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ.

ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੇ ਭਾਈ ਬਲਰਾਮ ਨੇ ਹਲ ਨਾਲ ਜਮਨਾ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲੈ ਆਂਦਾ ਸੀ. ਇਸ ਤੋਂ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਲਰਾਮ ਨੇ ਖੇਤੀਆਂ ਦੀ ਆਬਪਾਸ਼ੀ ਲਈ ਜਮੁਨਾ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹਿਰ ਕੱਢੀ ਸੀ.[2]

ਨਹਿਰੀ. ਵਿ—ਨਹਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਨਹਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ, ਜੋ ਨਹਿਰ ਨਾਲ ਸਿੰਜੀ ਜਾਵੇ। ੩ ਘੋੜੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਲਗਾਮ (ਦਹਾਨਾ), ਜਿਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਦਿੱਤਿਆਂ ਕੁੱਝ ਖਾ ਨਾ ਸਕੇ. ਦੇਖੋ, ਨਹਾਰ ੨. "ਜਜੋਂ ਨਹਿਰੀ ਕੰਟਕ ਮੁਖ ਦੀਨੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਹੀ, ਨਹੀਂ ਵਯ—ਦੇਖੋ, ਨਹਿ. "ਨਹੀ ਛੋਡਉ ਰੇ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਨਾਮ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ)

ਨਹੀਐ. ਨਹੀਂ-ਹੈ. "ਤਿਸੁ ਸਰ ਨਹੀਐ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ਉਸ ਦੇ ਤੁੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ੨ ਨਹਨ ਕਰੀਐ. ਜੋਤੀਏ. ਦੇਖੋ, ਨਹਨ.

ਨਹੀਨ. ਦੇਖੋ, ਨਹਿਨ. "ਮੋਹਿ ਐਸੇ ਬਨਜ ਸਿਉ ਨਹੀਨ ਕਾਜੁ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ)

ਨਹੁ. ਵਯ—ਨਾਂ. ਨਹਿ. "ਸੇਜ ਇਕੇਲੀ ਨੀਦ ਨਹੁ ਨੈਨਹ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਤਿਨਰ ਨਿਧਨ ਨਹੁ ਕਹੀਐ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ੨ ਇਨਕਾਰ. "ਜਿਨਿ ਗੁਰੂ ਨ ਦੇਖਿਅਉ, ਨਹੁ ਕੀਅਉ, ਤੇ ਅਕਯਥ ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੁਨਕਿਰ ਹਨ, ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਅਕਾਰਥ ਹਨ। ੩ ਵਿ—ਨਵ. ਨੌ. ਫ਼ਾ نُہ ਨੁਹ. "ਤਿਨਰ ਸੇਵ ਨਹੁ ਕਰਹਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ਨੌਂ ਨਿਧੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ. ਨੌ ਮੁਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਨਉ ਮੁਨੀ.

[1] ਜਿਵੇਂ—Suez canal, Panama canal ਅਤੇ ਸਤਲੁਜ, ਬਿਆਸ, ਰਾਵੀ ਜੇਹਲਮ ਆਦਿ ਦੀ ਨਹਿਰਾਂ ਹਨ.

[2] ਦੇਖੋ, ਭਾਗਵਤ ਸ੍ਕੰਧ ੧੦, ਅ: ੬੫, ਸ਼: ੨੩ ਤੋਂ ੩੧. ਵਿਸ਼ਨੁ ਪੁਰਾਣ ਅੰਸ਼ ੫, ਅ: ੨੫, ਸ਼ ੮ ਤੋਂ ੧੩ "ਨੀਰ ਚਹਯੋ ਜਮਨਾ ਕਿਯ ਮਾਨ, ਸੁ ਐਂਚ ਲਈ ਹਲਸੋਂ ਕਵਿਗਾਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ ੨੨੫੫)

ਨਹੁਖ. ਸੰ. ਨਹੁਸ਼. ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਵਰਭਾਨਵੀ ਦੇ ਪੇਟੋਂ[1] ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ ਆਯੁ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜਿਸਨੇ ਅਸ਼ੋਕ ਸੁੰਦਰੀ ਰਾਣੀ ਤੋਂ ਛੀ ਪੁੱਤ (ਯਤਿ, ਯਯਾਤਿ, ਸਰਯਾਤਿ, ਆਯਾਤਿ, ਵਿਯਤਿ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਤਿ) ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ.

ਵ੍ਰਿਤ੍ਰਾਸੁਰ (ਬ੍ਰਾਹਮਣ) ਦੇ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਜਦ ਇੰਦ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮਹਤ੍ਯਾ ਦੇ ਭੈ ਨਾਲ ਕਮਲਨਾਲਿ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਗਿਆ, ਤਦ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤੀ ਨੇ ਨਹੁਖ ਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪੁਰ ਥਾਪਿਆ. ਨਹੁਖ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸੱਦ ਭੇਜਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਸੱਤ ਰਿਖੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਜੋਤਕੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਤੂੰ ਆਵੇਂ, ਤਦ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲਾਂਗੀ. ਨਹੁਖ ਰਿਖੀਆਂ ਤੋਂ ਪਾਲਕੀ ਚੁਕਵਾਕੇ ਤੇਜ਼ ਚਲਾਉਣ ਲਈਂ ਸਰਪ-ਸਰਪ (ਛੇਤੀ ਤੁਰੋ) ਕਹਿ ਕੇ ਤੱਦੀ ਕਰਨ ਲੱਗਾ. ਇਸ ਪੁਰ ਅਗਸਤ੍ਯ ਮੁਨਿ ਨੇ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਾਓ, ਸਰਪ ਬਣ ਜਾਓ. ਨਹੁਖ ਸਰਪ ਹੋ ਕੇ ਸੁਰਗੋਂ ਡਿੱਗਾ. ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਨੇ ਨਹੁਖ ਨੂੰ ਸਰਪਯੋਨਿ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ.

ਰਾਮਾਯਣ ਵਿੱਚ ਨਹੁਖ ਨੂੰ ਸੂਰਯਵੰਸ਼ੀ ਅੰਬਰੀਸ਼ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਨਹੁਰ. ਦੇਖੋ, ਨੌਹਰ.

ਨਹੁਰਵਾ. ਦੇਖੋ, ਨਾਰਵਾ.

ਨਹੁਰਾ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਜਾ—ਪਸ਼ੁਸ਼ਾਲਾ. ਪਸ਼ੂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਮਕਾਨ.

ਨਹੇ. ਜੋਤੇ. ਜੋੜੇ. ਦੇਖੋ, ਨਹਨ ੨.

ਨਹੇਰਨਾ. ਸੰਗਜਾ—ਨਖ ਹਰਨ ਦਾ ਸੰਦ. ਨੌਂਹ (ਨਾਖ਼ੁਨ) ਕੱਟਣ ਦਾ ਔਜ਼ਾਰ.

ਨਹੇਰਨਾ ਸਿੰਘ. ਖ਼ਾ. ਨਾਈ ਸਿੱਖ. ਨਹੇਰਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਿੰਘ.

ਨਕ. ਸੰਗਜਾ—ਨਾਸਿਕਾ. ਨਾਕ। ੨ ਸੰ. ਨਕ੍. ਰਾਤ੍ਰਿ. ਰਾਤ। ੩ ਸੰ. ਨਕ੍ਰ. ਨਾਕ੍ਰੂ. "ਜਪੰਤ ਪੰਨਗੰ ਨਕੰ." (ਰਾਜਾਨ)

ਨਕਈ. ਵਿ—ਨੱਕੇ ਦਾ ਵਸਨੀਕ. ਦੇਖੋ, ਨੱਕਾ ੩। ੨ ਨਕੈਯਾਂ ਦੀ ਮਿਸਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਨਕੈਯਾਂ ਦੀ ਮਿਸਲ.

ਨਕ਼ਸ਼. ਅ਼ نقش ਸੰਗਜਾ—ਸੂਰਤ. ਸ਼ਕਲ। ੨ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਨਿਸ਼ਾਨ। ੩ ਲਿਆਕ਼ਤ. ਯੋਗ੍ਯਤਾ। ੪ ਯੰਤ੍ਰ. ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਮੰਤ੍ਰ.

ਨਕ਼ਸ਼ਚੀਂ. ਫ਼ਾ نقش چیں ਖੋਜੀ. ਸੁਰਾਗ਼ ਕੱਢਣ ਵਾਲਾ. ਪੈਰੂ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਕਚੀ.

ਨਕ਼ਸ਼ਾ. ਅ਼ نقشہ ਸੰਗਜਾ—ਚਿਤ੍ਰ. ਤਸਵੀਰ. ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦਾ ਨਮੂਨਾ। ੨ ਭੂਗੋਲ ਅਥਵਾ ਉਸ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਚਿਤ੍ਰ. Map.

ਨਕਸੀਰ. ਸੰਗਜਾ—ਨਾਸਿਕਾ-ਸ਼ਿਰਾ. ਨੱਕ ਦੀ ਸ਼ਿਰਾ (ਨਾੜੀ). ੨ ਨੱਕ ਦੀ ਸ਼ਿਰਾ (ਰਗ) ਤੋਂ ਲਹੂ ਵਗਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. رعاف ਰੁਆ਼ਫ਼. Epistaxis. ਪਿੱਤ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਤੋਂ, ਧੁੱਪ ਲਗਣ ਤੋਂ, ਮਿਰਚ ਆਦਿਕ ਤਿੱਖੇ ਪਦਾਰਥ ਖਾਣ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਤੋਂ, ਬਹੁਤ ਮੈਥੁਨ ਕਰਨ ਤੋਂ, ਸੱਟ ਵੱਜਣ ਆਦਿ ਕਾਰਣਾਂ ਤੋਂ ਨਕਸੀਰ ਵਗਦੀ ਹੈ.

ਇਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੈ—ਠੰਢੇ ਜਲ ਦੇ ਛਿੱਟੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਮਾਰਨੇ, ਸੀਤਲ ਜਲ ਨੱਕ ਨਾਲ ਖਿੱਚਣਾ, ਅੰਬ ਦੀ ਗੁਠਲੀ ਅਤੇ ਅਨਾਰ ਦੀ

[1] ਹਰਿਵੰਸ਼ ਵਿਚ ਨਹੁਖ ਦੀ ਮਾਂ ਪ੍ਰਭਾ ਲਿਖੀ ਹੈ.

ਕਲੀ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘਸਾਕੇ ਨਸਵਾਰ ਲੈਣੀ. ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਧਣੀਏ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘਸਾਕੇ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਟਪਕਾਉਂਣਾ. ਰੌਗਨ ਕੱਦੂ ਅਤੇ ਬਦਾਮਰੌਗਨ ਸਿਰ ਤੇ ਮਲਣਾ. ਅਨਾਰ ਅਤੇ ਚੰਦਨ ਦਾ ਸ਼ਰਬਤ ਬੀਹਦਾਣੇ ਦਾ ਲੁਬਾਬ ਸ਼ਰਬਤ ਨੀਲੋਫਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਪਿਆਉਂਣਾ.

ਨਕਕਟਾ, ਨਕਖੀਨਾ, ਨਕਖੀਨੀ, ਨਕਟਦੇ, ਨਕਟਪੰਥ, ਨਕਟਾ ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਨੱਕ ਕਟ ਗਿਆ ਹੈ. ਨਾਸਿਕਾ ਰਹਿਤ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਬੇ ਸ਼ਰਮ ਆਦਮੀ. ਨਿਰਲੱਜ ਪੁਰਖ. "ਨਾਮਹੀਣ ਫਿਰਹਿ ਸੇ ਨਕਟੇ." (ਰਾਮ ਮ: ੪) ੩ ਨਿਰਲੱਜ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਟੋਲਾ. ਨਕਟਿਆਂ ਦਾ ਪੰਥ. ਆਪਣੇ ਜੇਹਾ ਨਿਰਲੱਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ। "ਨਕਟ ਪੰਥ[1] ਹੈ ਮੀਣਿਆ, ਮਿਲਿ ਨਰਕ ਨਿਬਾਹੈ." (ਭਾਗੁ) ੪ ਨਕਟ ਦੇਵੀ. ਮਾਇਆ. ਸਾਧੁਜਨਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨੱਕ ਕੱਟਕੇ ਨਕਟੀ ਕੀਤਾ ਹੈ. "ਨਕਖੀਨੀ ਸਭ ਨਥਹਾਰੇ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪) ਨਕਟੀ (ਮਾਇਆ) ਨੇ ਸਾਰੇ ਨੱਥ ਲਏ ਹਨ. "ਬੀਚਿ ਨਕਟਦੇ ਰਾਨੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਵਾਮਮਾਰਗੀਆਂ ਦੇ ਪੂਜਨਚਕ੍ਰ ਵਿਚਕਾਰ ਨਕਟਦੇਵੀ ਹੈ.

ਨਕਟੀ. ਨਕਵੱਢੀ. ਨਕਟਾ ਦਾ ਸ੍ਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ. "ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸੁੰਦਰਿ ਹੈ ਨਕਟੀ." (ਦੇਵ ਮ: ੪) ਹਰਿ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸੁੰਦਰੀ ਭੀ ਨਕਟੀ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਨਕੁਟੀ. ਨਾਸਿਕਾ. ਨੱਕ। ੩ ਭਾਵ—ਮਾਯਾ. "ਸਗਲ ਮਾਹਿ ਨਕਟੀ ਕਾ ਵਾਸਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਨਕਟੂ, ਨਕਟੂ ਸੰ. ਨਕੁਟ ਅਤੇ ਨਕੁਟੀ. ਨਾਸਿਕਾ. ਨੱਕ. "ਨੈਨੂ ਨਕਟੂ ਸ੍ਰਵਨੂ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਕਟਾ.

ਨਕਤ. ਸੰ. ਨਕ੍ਤ. ਸੰਗਜਾ—ਰਾਤ. ਸ਼ਬ. ਰਾਤ੍ਰਿ। ੨ ਇੱਕ ਵ੍ਰਤ, ਜੋ ਰਾਤ੍ਰਿ ਸਮੇਂ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਤਿਥਿ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ। ੩ ਵਿ—ਗਿੱਲਾ। ੪ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਕਤਕ (ਅੰਗੋਛੇ) ਦੀ ਥਾਂ ਨਕਤ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਕਟਿ ਕੁਪੀਨ ਇਕ ਨਕਤ ਕਰ ਦੋ ਦੁਪਟੇ ਸੰਬਜਾਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਲੱਕ ਲਿੰਗੋਟੀ, ਇੱਕ ਪਰਨਾ ਹੱਥ, ਦੋ ਦੋਬਰੇ ਚਾਦਰੇ.

ਨਕਤਕ. ਸੰ. ਨਕ੍ਤਕ. ਸੰਗਜਾ—ਝਾੜਨ. ਰੁਮਾਲ. ਅੰਗੋਛਾ.

ਨਕਤ ਮਾਲ. ਸੰ. नक्तमाल. ਕਰੰਜ. ਕੰਜਾ. ਦੇਖੋ, ਕਰੰਜ.

ਨਕਤਾ. ਸੰ. ਨਕ੍ਤਾ. ਸੰਗਜਾ—ਰਾਤ੍ਰਿ. ਰਾਤ. ਨਿਰੁਕ੍ਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਤ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਕ੍ਤਾ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਓਸ (ਤ੍ਰੇਲ) ਨਾਲ ਨਕ੍ਤ (ਗਿੱਲਾ) ਕਰਦੀ ਹੈ। ੨ ਹਲਦੀ.

ਨਕਤਾਂਧ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦੇਵੇ.

ਨਕਤਾਂਧਜ. ਰਾਤ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਾ. ਰਾਤ-ਅਨ੍ਹਾ ਰੋਗ. ਦੇਖੋ, ਅੰਧਨੇਤ੍ਰਾ.

ਨਕ਼ਦ. ਅ਼ نقد ਸੰਗਜਾ—ਸਿੱਕੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਧਨ। ੨ ਵਿ—ਤਿਆਰ. ਪ੍ਰਸ੍ਤੁਤ.

ਨਕ਼ਦੀ. ਅ਼ نقدی ਸੰਗਜਾ—ਰੋਕ. ਸਿੱਕੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਦੌਲਤ.

ਨਕ਼ਬ. ਅ਼ نقب ਸੰਗਜਾ—ਪਾੜ. ਸੰਨ੍ਹ.

ਨਕ਼ਰ. ਅ਼. ਦਾਣਾ ਚੁਗਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਲਕੜੀ ਚੀਰਨੀ। ੩ ਰਣਸਿੰਗਾ ਵਜਾਉਣਾ.

ਨਕ਼ਲ. ਅ਼ نقل ਸੰਗਜਾ—ਅਨੁਕਰਣ. ਕਿਸੇ ਵਸ੍ਤੁ ਜੇਹੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਉਤਾਰਾ. ਕਾਪੀ (Copy). ੩ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੪ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਨਾਟਕ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਜਾਰੇ ਦੀ ਹੂਬਹੂ ਝਾਕੀ ਦੱਸੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. Farce. Drama.

ਨਕ਼ਲਨਵੀਸ. ਉਤਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਲਿਖਾਰੀ. (Copyist).

ਨਕਲੀਆ. ਅ਼ نقال ਨੱਕ਼ਾਲ. ਸੰਗਜਾ—ਨਕ਼ਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਕਿਸੇ ਜੇਹੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਸ੍ਵਾਂਗੀ.

ਨਕਵਾਨੀ. ਨਾਕ-ਪਾਨੀ. ਨੱਕ ਤੀਕ ਜਲ. ਭਾਵ—ਡੁੱਬਣਵਾਲੇ. "ਲੋਗ ਭਏ ਸਭ ਹੀ ਨਕਵਾਨੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦)

ਨਕਾਸ. ਦੇਖੋ, ਨੱਕ਼ਾਸ਼ ਅਤੇ ਨਿਕਾਸ.

ਨਕਾਹ. ਦੇਖੋ, ਨਿਕਾਹ.

ਨਕ਼ਾਹਤ. ਅ਼ نقاہت ਸੰਗਜਾ—ਨਕ਼ਹ (ਬੀਮਾਰੀ ਤੋਂ ਉਠਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਕਮਜ਼ੋਰੀ.

ਨਕ਼ਾਬ. ਅ਼ نقاب ਸੰਗਜਾ—ਬਾਰੀਕ ਵਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਮੂੰਹ ਢਕਣ ਲਈ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ.

ਨਕਾਰ. ਨੰਨਾ ਅੱਖਰ। ੨ ਨ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ। ੩ ਧੁਨਿ. ਸ਼ਬਦ। ੪ ਇਨਕਾਰ. ਨਾਂਹ. "ਨਹਿ ਨਕਾਰ ਤਿਨ ਕੋ ਕਤ ਹੋਵਹਿ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨਕਾਰਾ. ਨਾ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਨਿਕੰਮਾ. ਮਖੱਟੂ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਗਾਰਾ.

ਨਕ਼ੀਹ. ਅ਼ نقیہ ਵਿ—ਨਕ਼ਾਹਤ (ਕਮਜ਼ੋਰੀ) ਵਾਲਾ.

ਨਕੀਜ. ਅ਼ نقیض ਨਕ਼ੀਜ਼. ਸੰਗਜਾ—ਨਕ਼ਜ (ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਣ) ਦਾ ਭਾਵ. ਵਿਰੋਧ. ਮੁਖ਼ਾਲਫ਼ਤ.

ਨਕ਼ੀਬ. ਅ਼ نقیب ਸੰਗਜਾ—ਨੁਕ਼ਬਾ (ਆਵਾਜ਼) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ ਅਤੇ ਯਸ਼ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਚਾਰਣ. ਵਿਰਦ ਪੜ੍ਹਣ ਵਾਲਾ. "ਮਹਾਰਾਜ ਸਲਾਮਤ" ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ. "ਬੋਲਤ ਜਾਤ ਨਕੀਬ ਅਗਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸਰਦਾਰ। ੩ ਕਿਸੇ ਜਮਾਤ ਦਾ ਮੁਖੀਆ. ਆਗੂ.

ਨਕ਼ੀਬੀ. ਫ਼ਾ نقیبی ਸੰਗਜਾ—ਨਕ਼ੀਬ ਦਾ ਕਰਮ. ਅ਼ نقابت ਨਕ਼ਾਬਤ.

ਨਕੁੰਭ. ਦੇਖੋ, ਨਿਕੁੰਭ.

ਨਕੁੰਭਲਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਕੁੰਭਲਾ.

ਨਕੁਲ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਨਿਉਲਾ। ੨ ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ, ਜੋ ਮਾਦ੍ਰੀ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਅਸ਼੍ਵਿਨੀ ਕੁਮਾਰਾਂ ਦੇ ਸੰਯੋਗ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ੩ ਸ਼ਿਵ. ਮਹਾਦੇਵ। ੪ ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਕੁਲ (ਵੰਸ਼) ਨਹੀਂ.

ਨਕੁਲੀ ਵੀਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦੁਤਾਰਾ.

[1] ਕਥਾ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਚਾਲਾਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਨੱਕ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਵੱਢਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦੋਸ ਲੁਕੋਣ ਲਈ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨੱਕ ਕਟਾਣ ਤੋਂ ਸ੍ਵਰਗ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਿਲਦਾ ਹੈ. ਉਸ ਦੇ ਵਚਨਾਂ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨੇ ਨੱਕ ਵੱਢ ਸੁੱਟੇ ਅਰ "ਨਕਟਪੰਥ" ਨਾਉਂ ਦੀ ਨਕਟਿਆਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਬਣ ਗਈ.

ਨਕੇਲ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਸਿਕਾ-ਕੀਲ. ਉੱਠ ਆਦਿ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਲਈ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਲਾਟੂ, ਛੱਲਾ, ਰੱਸਾ ਆਦਿ. ਨੱਥ.

ਨਕੈਣ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਦਾਤਾਰ ਕੌਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨੱਕੇ ਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜੀ ਇਸ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਦਾਤਾਰਕੌਰ, ਨਕੈਯਾਂ ਦੀ ਮਿਸਲ ਅਤੇ ਨੱਕਾ.

ਨਕੈਯਾਂ ਦੀ ਮਿਸਲ. ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ੧੨ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮਿਸਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੱਕੇ ਦੇਸ਼[1] ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰ ਸਨ. ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜਥੇਦਾਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਚੌਧਰੀ ਹੇਮਰਾਜ ਸੰਧੂ ਜੱਟ ਦਾ ਬੇਟਾ ਸੀ, ਜੋ ਚੂਹਣੀਆਂ ਦੇ ਪਰਗਨੇ ਬਹਿੜਵਾਲ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ੧੭੬੩ ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੭੮੮ ਵਿੱਚ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਕੇ ਖ਼ਾਲਸਾਦਲ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਵਡੀ ਪੰਥ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ. ਇਸ ਨਾਲ ਛੀ ਸੱਤ ਹਜ਼ਾਰ ਘੁੜਚੜੇ ਸਿੰਘ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ. ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਹਿੜਵਾਲ ਸੀ. ਇਸੇ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਭੈਣ ਦਾਤਾਰ ਕੌਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਟਰਾਣੀ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਵਲੀਅਹਿਦ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਜਨਮਿਆ, ਮਾਂਟਗੁਮਰੀ ਦੇ ਜਿਲੇ ਬਹੜਵਾਲ ਅਤੇ ਗੁਗੇਰਾ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਇਸੇ ਮਿਸਲ ਵਿੱਚੋਂ ਹਨ.

ਨਕੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਕ੍ਰ. ਨਾਕੂ. ਦੇਖੋ, ਨਕ ੩.

ਨਕੰਦ. ਦੇਖੋ, ਨਾਕੰਦ.

ਨੱਕ. ਨਾਕ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਕ੍ਰ। ੩ ਸੰ. ਨਕ੍ਸ਼. ਧਾ—ਵਧ (ਕ਼ਤਲ) ਕਰਨਾ.

ਨੱਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਈ ਦਾ ਛਿਦ੍ਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਾਗਾ ਪਾਈਦਾ ਹੈ। ੨ ਕਿਆਰੇ ਖਾਲ ਆਦਿ ਦਾ ਮੂੰਹ (ਦਹਾਨਾ), ਜਿਸ ਵਿਚਦੀਂ ਜਲ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੩ ਲਹੌਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ, ਰਾਵੀ ਅਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਮੱਧ ਦਾ ਦੇਸ਼. "ਇਕ ਨੱਕੇ ਮੇ ਹੁਤੋ ਮਸੰਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨੱਕ਼ਾਸ਼. ਅ਼ نقاش ਸੰਗਯਾ—ਨਕ਼ਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਚਿਤ੍ਰਕਾਰ. ਚਿਤੇਰਾ. ਨਕ਼ਸ਼ੇ ਨਵੀਸ.

ਨੱਕ਼ਾਸ਼ੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨੱਕ਼ਾਸ਼ ਦਾ ਕੰਮ. ਚਿਤ੍ਰਕਾਰੀ. ਨਕ਼ਸ਼ੇ ਨਵੀਸੀ.

ਨੱਕ਼ਾਲ. ਦੇਖੋ, ਨਕਲੀਆ.

ਨੱਕੀ ਪੂਰ, ਨੱਕੀ ਮੂਠ } ਇਹ ਜੁਆਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਕੀਤੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ. ਨੱਕੀ ਇੱਕ ਦਾ ਅਤੇ ਪੂਰ ਚਾਰ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੈ. ਜਦ ਕੌਡੀਆਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਜੁਆਰੀਏ ਖੇਡਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਥਕੇ ਕਿਸੇ ਅੰਗ ਤੇ ਦਾਉ ਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜੇ ਮਿਥਿਆ ਨੰਬਰ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਿੱਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਕਿਤਵ ੫.

ਨਕ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨ-ਕ੍ਰਮ. ਜੋ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਲੰਘਦਾ. ਭਾਵ—ਆਪਣੇ ਠਿਕਾਣੇ ਪੁਰ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਮਗਰਮੱਛ ਘੜਿਆਲ. ਨਾਕੂ. ਨਿਹੰਗ. ਸ਼ੇਰਾਬੀ. Crocodilus palsutris.

ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਰਾ. ਸਿਤਾਰਹ। ੨ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਚਮਕਣ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰਹ। ੩ ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪੁੰਜ ਮਿਲਕੇ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਉਹ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਖਗੋਲ ਵਿੱਚ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਮਾਰਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਇਸੇ ਰਾਹ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੀ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ ੨੭ ਮੰਨੇ ਹਨ—

ਅਸ਼੍ਵਿਨੀ, ਭਰਣੀ, ਕ੍ਰਿੱਤਿਕਾ, ਰੋਹਿਣੀ, ਮ੍ਰਿਗਸ਼ਿਰਾ, ਆਦ੍ਰਾਂ, ਪੁਨਰਵਸੁ, ਪੁਸ਼ਯ, ਸ਼ਲੇਸ਼ਾ, ਮਘਾ, ਪੂਰਵਾਫਾਲਗੁਨੀ, ਉੱਤਰਾ ਫਾਲਗੁਨੀ, ਹਸ੍ਤ, ਚਿਤ੍ਰਾ, ਸ੍ਵਾਤੀ, ਵਿਸ਼ਾਖਾ, ਅਨੁਰਾਧਾ, ਜ੍ਯੇਸ਼੍ਠਾ, ਮੂਲ, ਪੂਰਵਾਸ਼ਾਢਾ, ਉੱਤਰਾ ਸ਼ਾਢਾ, ਸ਼੍ਰਵਣ, ਧਨਿਸ਼੍ਠਾ, ਸ਼ਤਭਿਖਾ, ਪੂਰਵਾਭਦ੍ਰਪਦਾ, ਉੱਤਰਾਭਦ੍ਰਪਦਾ ਅਤੇ ਰੇਵਤੀ.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਬਣੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ—ਵਿਸ਼ਾਖਾ ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ ਸਹਿਤ ਪੂਰਣਮਾਸੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਵੈਸ਼ਾਖ, ਜ੍ਯੇਸ਼੍ਠਾ ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ ਵਾਲੀ ਪੂਰਣਮਾਸੀ ਕਰਕੇ ਜੇਠ ਆਦਿ.

ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰਨਾਥ, ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰਪਤਿ } ਸੰਗਯਾ—ਤਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ. ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰੇਸ਼.

ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਨਛਤ੍ਰੀ.

ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰੀਮਾਸ. ਦੇਖੋ, ਨਛਤ੍ਰੀ ਮਹੀਨਾ.

ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰੇਸ਼. ਦੇਖੋ, ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰਨਾਥ.

ਨਖ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਹੁੰ. ਨਾਖ਼ੁਨ. "ਹਰਨਾਖਸੁ ਛੇਦਿਓ ਨਖਬਿਦਾਰ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ) ੨ ਖੰਡ. ਟੁਕੜਾ। ੩ ਫ਼ਾ نخ ਨਖ਼. ਰੇਸ਼ਮੀ ਡੋਰਾ. ਪਤੰਗ ਦੀ ਡੋਰ.

ਨਖਸਿਖ. ਸੰ. ਨਖਸ਼ਿਖ. ਸੰਗਯਾ—ਪੈਰ ਦੇ ਨੌਂਹ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਚੋਟੀ ਤੀਕ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗ. ਭਾਵ—ਸਰਵਾਂਗ. "ਜਬ ਨਖਸਿਖ ਇਹੁ ਮਨ ਚੀਨਾ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ੨ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ. ਉਹ ਕਾਵ੍ਯ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਖ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇਸ਼ਾਂ ਤਕ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੋਵੇ. ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਅਨੰਤ ਨਖਸ਼ਿਖ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਪਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾਪਤਿ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਕਵਿ ਗ੍ਵਾਲ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਨਖਸ਼ਿਖ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਨੋਹਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਬਿੱਤ ਇਹ ਹੈ:—

ਪਾਨਪ ਪਰਮ ਮੰਜੁ ਮੁਕਤਾ ਸ਼ਰਮ ਖਾਂਹਿ
ਡੂਬੇ ਸਿੰਧੁ ਅਗਮ ਅਦਮ ਗਮ ਕੋਰ ਕੇ,
ਤਾਰੇ ਤੇਜਵਾਰੇ ਤੇ ਨਕਾਰੇ ਨਿਸਤਾਰੇ ਪਰੈਂ
ਦਿਵਸ ਡਰਾਰੇ ਰਹੈਂ ਦੂਰ ਮੁਖ ਮੋਰਕੇ,
ਗ੍ਵਾਲ ਕਵਿ ਫਬ ਫਬ ਛਬਿ ਜੋ ਛਪਾਕਰ ਕੀ
ਦਬ ਦਬ ਦੂਬਰੈਂ ਕੁਮੁਦ ਜਿਮਿ ਭੋਰ ਕੇ,
ਯਾਂਤੇ ਜਗ ਪਖ ਨਖ ਮਖ ਮੇਂ ਨ ਪਚ ਸਖ
ਪਦ ਲਖ ਚਖ ਨਖ ਨਵਲਕਿਸ਼ੋਰ ਕੇ.

ਨਖਕ੍ਸ਼ਤ. ਦੇਖੋ, ਨਖਛਤ.

ਨਖ਼ਚੀਰ. ਫ਼ਾ نخچیر ਸ਼ਿਕਾਰ. ਮ੍ਰਿਗਯਾ.

ਨਖ਼ਚੀਰਗਾਹ. ਸੰਗਯਾ—ਨਖ਼ਚੀਰ (ਸ਼ਿਕਾਰ) ਦੀ ਥਾਂ. ਸ਼ਿਕਾਰਗਾਹ. ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਲਈ ਰਖਿਆ ਜੰਗਲ.

ਨਖਛਤ. ਸੰਗਯਾ—ਨਖੱਛਤ. ਨਖ-ਕ੍ਸ਼ਤ. ਨਾਖ਼ੁਨ ਦਾ ਘਾਉ. ਨਹੁੰ ਦੇ

[1] ਦੇਖੋ, ਨੱਕਾ ੩.

ਘਾਉ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਪੁਰ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਦੇਖੋ, ਮਾਰਾਂਕੁਸ਼ ੨.

ਨਖੱਟੂ. ਸੰਗਜਾ—ਨਾ ਖੱਟਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਕੁਝ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ. ਮਖੱਟੂ.

ਨਖਤ. ਦੇਖੋ, ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ.

ਨਖਤੇਸ. ਸੰਗਜਾ—ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ-ਈਸ਼. ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰੇਸ਼. ਚੰਦ੍ਰਮਾ.

ਨਖਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ.

ਨਖਤ੍ਰੇਸ. ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ-ਈਸ਼, ਦੇਖੋ, ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰਨਾਥ.

ਨਖਪ੍ਰਸੇਵ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸੇਵ.

ਨਖਬਿਦਾਰ. ਨਾਖ਼ੁਨ (ਨਹੁੰ) ਨਾਲ ਵਿਦਾਰਣ (ਪਾੜਨ) ਵਾਲਾ ਨਰਸਿੰਹ ਅਵਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਨਖ.

ਨਖਰ. ਦੇਖੋ, ਖੰਜਰ.

ਨਖ਼ਰਾ. ਫ਼ਾ نخرہ ਸੰਗਜਾ—ਚੰਚਲਤਾ ਦੀ ਚੇਸ੍ਟਾ. ਚੋਚਲਾ.

ਨਖਾਸ. ਦੇਖੋ, ਨੇਖਾਸ.

ਨਖਾਯੁਧ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਨਖ (ਨਹੁੱ) ਹਨ ਜਿਸ ਦਾ ਆਯੁਧ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ) ਸ਼ੇਰ। ੨ ਬਿੱਲਾ। ੩ ਕੁੱਕੜ. ਮੁਰਗਾ। ੪ ਬਘਿਆੜ ਬਾਜ਼ ਆਦਿ। ੫ ਨ੍ਰਿਸਿੰਹ (ਨਰਸਿੰਘ) ਅਵਤਾਰ.

ਨਖਾਲਸ. ਦੇਖੋ, ਨਿਖਾਲਸ.

ਨਖਿਅਤ੍ਰ, ਨਖਿਆਤ, ਨਖਿਆਤਿ } ਦੇਖੋ, ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ. "ਨਖਿਅਤ੍ਰ ਸਸੀਅਰ ਸੂਰਧਿਆਵਹਿ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਅਨਿਕ ਸੂਰ ਸਸੀਅਰ ਨਖਿਆਤਿ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੫)

ਨਖੀ. ਸੰ. ਨਖਿਨ੍. ਵਿ—ਨੌਂਹਾਂ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਸ਼ੇਰ। ੩ ਨ੍ਰਿਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ। ੪ ਉਹ, ਜਿਸ ਨੇ ਨਹੁੱ ਵਧਾਲਏ ਹਨ.

ਨਖੁ. ਦੇਖੋ, ਨਖ ੧.

ਨਖ਼ੁਸਤੀਨ. ਫ਼ਾ نخستین ਵਿ—ਪਹਿਲਾ. ਅੱਵਲ. ਮੁੱਢਲਾ.

ਨਖੁਟਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੇਖੋ, ਨਿਖੁਟਣਾ.

ਨਖ਼ੂਦ. ਫ਼ਾ نخود ਸੰਗਜਾ—ਚਣਾ. ਦੇਖੋ, ਛੋਲਾ.

ਨਖੰਡ. ਵਿ—ਨ-ਖੰਡ. ਪੂਰਨ. ਪੂਰਾ. ਪੂਰੀ. "ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨਖੰਡ ਵਿਹਾਣੀ." (ਭਾਗੁ) ਠੀਕ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਵੀਤੀ.

ਨਖਜਤ੍ਰ, ਨਖਿਜਤ੍ਰ } ਦੇਖੋ, ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ. "ਸਸੀਅਰ ਸੂਰ ਨਖਜਤ੍ਰ ਮਹਿ ਏਕੁ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਘਟੰਤ ਰਵਿ ਸਸੀਅਰ ਨਖਿਜਤ੍ਰ ਗਗਨੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਨਗ. ਸੰਗਜਾ—ਜੋ ਗਮਨ ਨਾ ਕਰੇ. ਪਰਬਤ. "ਪੱਛ ਪਸੂ ਨਗ ਨਾਗ ਨਰਾਧਿਪ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਘਰ। ੩ ਬਿਰਛ। ੪ ਫ਼ਾ نگ ਤਾਲੂਆ। ੫ ਨਗੀਨਾ. "ਨਾਮ ਨਗ ਹੀਰ ਮਣਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੬ ਸੰਖ੍ਯਾ ਬੋਧਕ. ਅ਼ਦਦ. ਨੰਬਰ, ਜਿਵੇਂ—ਚਾਰ ਨਗ ਥਾਲ, ਦਸ ਨਗ ਗਲਾਸ ਆਦਿ.

ਨਗਉਰ, ਨਗਉਰੀ } ਦੇਖੋ, ਨਗੌਰ ਅਤੇ ਨਗੌਰੀ

ਨਗਈ. ਵਿ—ਨਗ (ਪਹਾੜ) ਦਾ. ਪਹਾੜੀ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਪਹਾੜ ਦੀ ਵਸਤੁ. ਪਹਾੜੀ ਆਦਮੀ.

ਨਗਸਰੂਪਿਣੀ, ਨਗਸਰੂਪੀ, ਨਗਸ੍ਵਰੂਪਿਣੀ } ਇਸ ਛੰਦ ਦਾ ਨਾਮ "ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਜ, ਰ, ਲ, ਗ, ISI, SIS, I, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਅਨੇਕ ਸੰਤ ਤਾਰਣੰ,
ਅਦੇਵ ਦੇਵ ਕਾਰਣੰ,
ਸੁਰੇਸ ਭਾਇ ਰੂਪਿਣੰ,
ਸਮ੍ਰਿੱਧ ਸਿੱਧਿ ਕ੍ਰੂਪਣੰ.

(ਰਾਮਾਵ)

ਨਗਸ੍ਵਰੂਪੀ ਅਰਧ. ਇਸ ਛੰਦ ਦਾ ਨਾਮ "ਸੁਧੀ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ, ਜ, ਗ, ISI, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਨ ਲਾਜਿਯੈ। ਨ ਭਾਜਿਯੈ।
ਰਘੇਸ਼ ਕੋ। ਬਨੇਸ਼ ਕੋ ॥

(ਰਾਮਾਵ)

ਨਗਜ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਗ (ਪਹਾੜ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਰਤਨ। ੩ ਹਾਥੀ। ੪ ਫ਼ਾ نغز ਨਗ਼ਜ਼. ਵਿ—ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ. "ਨਗਜ ਤੇਰੇ ਬੰਦੇ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੫ ਖ਼ੁਸ਼. ਪ੍ਰਸੰਨ.

ਨਗ਼ਜ਼ਕ. ਫ਼ਾ نغزک ਅੰਬ. ਆਮ੍ਰ. ਆਮ. ਰਸਾਲ.

ਨਗਜਾ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਨਗ (ਪਵੰਤ) ਜਾ (ਪੈਦਾ ਹੋਈ), ਹਿਮਾਲਯ ਪਰਬਤ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਪਾਰਵਤੀ। ੨ ਨਦੀ.

ਨਗਣ. ਵਰਣਿਕ ਗਣ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨੇ ਅੱਖਰ ਲਘੁ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, III.

ਨਗਦ. ਵਿ—ਨਹੀਂ ਹੈ ਗਦ (ਰੋਗ) ਜਿਸ ਨੂੰ. ਨੀਰੋਗ. ਨਰੋਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਕਦ.

ਨਗਦੀ. ਦੇਖੋ, ਨਕਦੀ.

ਨਗਧਰ. ਪਹਾੜ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਗਿਰਿਧਰ। ੨ ਸਮੁੰਦਰ. (ਸਨਾਮਾ).

ਨਗਧਰ ਸੁਤ ਧਰ ਧਰ. ਸੰਗਜਾ—ਨਗ (ਪਹਾੜ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਮੁੰਦਰ, ਉਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ ਆਕਾਸ਼, ਉਸ ਵਿੱਚ ਉੱਡਣ ਵਾਲਾ ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਗਨ. ਸੰ. ਨਗ੍ਨ. ਵਿ—ਨੰਗਾ. ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਵਸਤ੍ਰ ਨਹੀਂ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਨਾਂਗਾ ਸਾਧੂ। ੩ ਕਾਵ੍ਯ ਦਾ ਇੱਕ ਦੋਸ. ਚਮਤਕਾਰ ਰਹਿਤ ਰਚਨਾ. ਜਿਸ ਕਵਿਤਾ ਨੂੰ ਅਲੰਕਾਰ ਰੂਪ ਭੂਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਪਹਿਰਾਏ ਗਏ. "ਅੰਧ ਜੁ ਬਧਿਰ ਪੰਗੁ ਨਗਨ ਮ੍ਰਿਤਕ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਦੇਖੋ, ਨਗਣ.

ਨਗਨਿਕਾ. ਸੰ. ਨਗ੍ਨਿਕਾ. ਸੰਗਜਾ—ਉਹ ਕੰਨ੍ਯਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਿਤੁ ਨਹੀਂ ਆਈ.

ਨਗਨੀ. ਵਿ—ਨਗ (ਪਹਾੜ) ਦੀ. ਪਹਾੜਨ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਪਾਰਵਤੀ. ਹਿਮਾਲਯ ਆਦਿ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ. "ਨਰੀ ਨਾਗਨੀ ਨਗਨੀ ਇਨ ਮੇ ਕਵਨ ਤੁਮ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੫੯)

ਨਗਨੋਲੀ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤਸੀਲ ਊਂਨਾ

ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ.

ਨਗਪਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਗ (ਪਹਾੜ) ਪਤਿ. ਹਿਮਾਲਯ। ੨ ਸੁਮੇਰੁ। ੩ ਸ਼ਿਵ। ੪ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਾ.

ਨਗਮਾ. ਅ਼. ਨਗ਼ਮਹ. ਸੰਗੀਤ. ਰਾਗ. ਬਹੁਵਚਨ ਨਗ਼ਮਾਤ.

ਨਗਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਗ (ਪਹਾੜ) ਜੇਹੇ ਹੋਣ ਘਰ ਜਿਸ ਵਿੱਚ. ਸ਼ਹਿਰ. ਪੁਰ. "ਨਗਰ ਮਹਿ ਆਪਿ ਬਾਹਰਿ ਫੁਨਿ ਆਪਨ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਭਾਵ—ਦੇਹ. ਸ਼ਰੀਰ. "ਕਾਮਿ ਕਰੋਧਿ ਨਗਰ ਬਹੁ ਭਰਿਆ." (ਸੋਹਿਲਾ) ੩ ਕੁੱਲੂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਇੱਕ ਵਸੋਂ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਕੁੱਲੂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ. ਹੁਣ ਇਹ ਕਾਂਗੜੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦਾ ਸਬਡਿਵੀਜ਼ਨ ਹੈ. ਕੁਲੂ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਉਚਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਰਦ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਗਰਮੀ ਕੱਟਣ ਵਾਲੇ ਨਗਰ ਹੀ ਜਾਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ੪ ਦੇਖੋ, ਕੋਟ ਕਾਂਗੜਾ। ੫ ਨਾਗਰ (ਚਤੁਰ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਨਗਰ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਨਗਰਨ ਕੇ ਨਗਰਨ ਕਹਿਂ ਮੋਹੈਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੪੪) ਸ਼ਹਰ ਦੇ ਨਾਗਰਾਂ ਨੂੰ ਮੋਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ.

ਨਗਰਕੀਰਤਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਕੀਰਤਨ, ਜੋ ਨਗਰ (ਸ਼ਹਰ) ਵਿੱਚ ਫਿਰਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ. ਗੁਰਪਰਵ ਦੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਰੀਤਿ ਹੈ.

ਨਗਰਕੋਟ. ਦੇਖੋ, ਕੋਟ ਕਾਂਗੜਾ.

ਨਗਰਗੰਧਰਬ, ਨਗਰਗੰਧ੍ਰਬ } ਗੰਧਰ੍ਵ ਨਗਰ. ਦੇਖੋ, ਹਰਚੰਦੌਰੀ. "ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸਨਾ ਪੇਖਿ ਭੁਲਣੇ ਵੁਠੇ ਨਗਰਗੰਧ੍ਰਬ." (ਸਵਾ ਮ: ੫)

ਨਗਰੱਛਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਗ (ਪਹਾੜ) ਗੋਵਰਧਨ ਅੰਗੁਲਿ ਤੇ ਰੱਖਕੇ ਗੋਪਾਂ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਕ੍ਰਿਸਨਦੇਵ.

ਨਗਰਿ, ਨਗਰੀ } ਨਗਰ ਵਿੱਚ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਹਰ. ਨਗਰ. ਪੁਰ। ੩ ਭਾਵ—ਦੇਹ. ਸ਼ਰੀਰ. "ਰਾਜਾ ਬਾਲਕ ਨਗਰੀ ਕਾਚੀ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ਮਨ ਰਾਜਾ। ੪ ਸੰ. ਨਗਰਿਨ੍. ਵਿ—ਸ਼ਹਰੀ. ਨਾਗਰ.

ਨਗਲੂ. ਦੇਖੋ, ਨਾਗਲੂ.

ਨਗਾਸ੍ਤਨ. ਫ਼ਾ نگاشتن ਕ੍ਰਿ—ਲਿਖਣਾ.

ਨਗਾਹਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁਲਤਾਨ ੪.

ਨਗਾਹੀਆ. ਨਗਾਹੇ ਦੇ ਪੀਰ (ਸੁਲਤਾਨ) ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ. ਸਰਵਰੀਆ.

ਨਗਾਧਿਪ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਗ-ਅਧਿਪਤਿ. ਹਿਮਾਲਯ। ੨ ਸੁਮੇਰੁ। ੩ ਪਹਾੜ ਦਾ ਰਾਜਾ. ਦੇਖੋ, ਨਗਪਤਿ.

ਨਗਾਰਚੀ. ਫ਼ਾ نقارچی ਨੱਕ਼ਾਰਚੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਗਾਰਾ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਨਗਾਰਬੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਗਾਰਾ (ਨੱਕ਼ਾਰਹ) ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਅੱਗੇ ਘੋੜੇ ਪੁਰ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਨਗਾਰਾ ਵੱਜੇ, ਭਾਵ ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. "ਨਹੀਂ ਨਗਾਰਬੰਦ ਕੋ ਰਹੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ.

ਨਗਾਰਾ. ਫ਼ਾ نقاره ਨੱਕ਼ਾਰਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੌਂਸਾ. ਦੁੰਦੁਭਿ.

ਨਗਾਰੰਦ. ਫ਼ਾ نگارند ਲਿਖਦੇ ਹਨ. ਲਿਖੇਂ. ਲਿਖਣਗੇ.

ਨਗਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਪੁਣਛ.

ਨਗਿੰਦ੍ਰ. ਪਰਬਤ ਦਾ ਰਾਜਾ. ਦੇਖੋ, ਨਗੇਂਦ੍ਰ. "ਸਿੰਧੁ ਬਿੰਧ ਨਗਿੰਦ੍ਰ." (ਅਕਾਲ)

ਨਗੀ. ਵਿ—ਨਗ (ਪਹਾੜ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਾੜੀ. ਪਹਾੜਨ। ੩ ਪਰਬਤ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਪਾਰਵਤੀ ਆਦਿ. "ਨਰੀ ਨਾਗਨੀ ਨਗੀ ਬਿਚਾਰੀ ਕੌਨ ਮਨ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੬੫)

ਨਗੀਂ. ਫ਼ਾ نگین ਨਗੀਨਾ. ਨਗ. ਥੇਵਾ.

ਨਗੀਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਗ-ਈਸ਼. ਪਹਾੜ ਦਾ ਰਾਜਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਗਪਤਿ.

ਨਗੀਚ. ਫ਼ਾ نزدیک ਨਜ਼ਦੀਕ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਾਸ. ਨਿਕਟ. ਸਮੀਪ. ਨੇੜੇ.

ਨਗੀਨਾ. ਫ਼ਾ نگینه ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਮਕੀਲੇ ਪੱਥਰ ਦਾ ਥੇਵਾ, ਜੋ ਛਾਪ ਵਿੱਚ ਜੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਰਤਨ.

ਨਗੀਨਾਘਾਟ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਚਲਨਗਰ ਦਾ ਅੰਗ ੬.

ਨਗੂਲ. ਫਾ نغول ਨਗ਼ੂਲ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬਖ਼ੂਬੀ. ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ. "ਰਾਖਸ ਜਿੰਨ ਨਗੂਲ ਜੁਟੇ ਸਮਰ ਬਹੁ ਐਤ੍ਰ." (ਸਲੋਹ) ਕਈ ਅਯੁਤ[1] ਰਾਖਸ ਜਿੰਨ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੱਟੇ। ੨ ਅ਼ਰਬੀ ਵਿੱਚ ਗ਼ੂਲ ਨਾਮ ਜਿੰਨ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਿੰਨ. ਭਾਵ—ਦੇਵਤਾ.

ਨਗੇਸ਼੍ਵਰ, ਨਗੇਂਦ੍ਰ } ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਗ-ਇੰਦ੍ਰ. ਨਗਰਾਜ. ਪਰਬਤਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹਿਮਾਲਯ। ੨ ਸੁਮੇਰੁ। ੩ ਪਹਾੜ ਦਾ ਰਾਜਾ.

ਨਗੋਡਾ, ਨਗੋਡੀ } ਦੇਖੋ, ਨਿਗੋਡਾ ਨਿਗੋਡੀ.

ਨਗੋਰ, ਨਗੌਰ } ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿੱਚ ਰਿਆਸਤ ਜੋਧਪੁਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਇੱਕ ਨਗਰ. ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਬਲਦ (ਬੈਲ) ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਕੱਦਾਵਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਰਥ ਗੱਡੇ ਆਦਿਕ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ.

ਨਗੌਰੀ. ਵਿ—ਨਗੌਰ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਨਗੌਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ. "ਆਇ ਨਗੌਰੀ ਗੁਰੂ ਸਮੀਪਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਘ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਘ. ਪਾਪ. ਦੋਸ. "ਨੰਦ ਲਾਲ ਬਿਨਾ ਨਘ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਨ—ਅਘ.

ਨਚ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਨ-ਚ. ਨਹੀਂ ਅਤੇ। ੨ ਨਾ. ਨਹੀਂ. "ਨਚ ਰਾਜਸੁਖ ਮਿਸਟੰ ਨਚ ਭੋਗਰਸ ਮਿਸਟੰ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਨਚਕੇਤਾ. ਦੇਖੋ, ਨਚਿਕੇਤਾ.

ਨਚਣਾ, ਨਚਣੁ } ਸੰ. ਨਰ੍ਤਨ. ਨੱਤੰਨ. ਨਾਚ ਕਰਨਾ. ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ. "ਨਚਣੁ ਕੁਦਣੁ ਮਨ ਕਾ ਚਾਉ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਨਚਨਿ. ਨਚਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਵਾਇਨਿ.

ਨਚਵਾਰ. ਵਿ—ਨੱਚਣ ਵਾਲਾ. ਨੱਤੰਕ.

ਨਚਾ. ਦੇਖੋ, ਨਚਣਾ ਅਤੇ ਨਚਾਉਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਚ. "ਤਰਕੁ ਨਚਾ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਨਚਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਨਾਚ ਕਰਾਉਣਾ. ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ ਕਰਾਉਣੀ. "ਜਿਉ ਨਾਨਕ ਆਪਿ ਨਚਾਇਦਾ ਤਿਵ ਹੀ ਕੋ ਨਚਾ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧ ਮ: ੩)

ਨਚਾਤੁਰ. ਨਚ-ਇਤਰ. ਨਚੇਤਰ. ਹੋਰ ਨਹੀਂ. ਅਨ੍ਯ ਨਹੀਂ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ

[1] ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਅਯੁਤ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਖੰਡੁ ਦੂਧਿ ਮਧੁ ਸੰਚਸਿ, ਤੂਬ ਨਚਾਤੁਰ ਰੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ਅਮ੍ਰਿਤ ਖੰਡ ਦੁੱਧ ਸ਼ਹਿਦ ਆਦਿ ਨਾਲ ਤੁੰਬੇ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਸੇਚਨ ਕਰੋ (ਸਿੰਜੋ), ਪਰ ਉਹ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਕਿੰਤੂ ਕੌੜਾ ਤੂੰਬਾ ਹੀ ਰਹੇਗਾ.

ਨਚਾਰ. ਵਿ--ਨ੍ਰਿਤ੍ਯਕਾਰ. ਨੱਤੰਕ. ਨੱਚਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਚਾਰ.

ਨਚਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨੱਚਕੇ. ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ ਕਰਕੇ. "ਨਚਿ ਨਚਿ ਹਸਹਿ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਨਚਿਕੇਤਾ. ਸੰ. ਨਚਿਕੇਤਸ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ--ਅਗਨਿ। ੨ ਇੱਕ ਰਿਖੀ. ਤੈੱਤਿਰੀਯ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਕਠ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਚਿਕੇਤਾ ਦੇ ਪਿਤਾ ਵਾਜਸ਼੍ਰਵਸ੍ (ਅਥਵਾ ਅਰੁਣਿ) ਨੇ ਸੁਰਗਲੋਕ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕਈ ਯਗ੍ਯ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਅਨੰਤ ਦਾਨ ਦਿੱਤੇ, ਨਚਿਕੇਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਪਿਤਾ! ਤੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਅਜੇ ਬਾਕ਼ੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਸੋ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸ ਨੂੰ ਦੇਵੇਂਗਾ? ਜਦ ਨਚਿਕੇਤਾ ਨੇ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਪਿਤਾ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਯਮ ਨੂੰ ਦੇਵਾਂਗਾ. ਇਸ ਪੁਰ ਨਚਿਕੇਤਾ ਯਮ ਦੇ ਪਾਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਰਾਤਾਂ ਉੱਥੇ ਰਿਹਾ. ਯਮ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕੋਈ ਵਰ ਮੰਗ, ਨਚਿਕੇਤਾ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵਰ ਤਾਂ ਇਹ ਮੰਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਪਾਸ ਵਾਪਿਸ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਰਹੀਏ. ਯਮ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੋਰ ਮੰਗ, ਇਸ ਪੁਰ ਨਚਿਕੇਤਾ ਨੇ ਆਤਮਵਿਦ੍ਯਾ ਯਮਰਾਜ ਤੋਂ ਮੰਗੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਉਸ ਨੇ ਨਚਿਕੇਤਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਗ੍ਯਾਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ.

ਨਚਿੰਤ
ਨਚਿੰਦ
ਨਚੀਤ } ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਚਿੰਤ. ਵਿ—ਚਿੰਤਾ ਰਹਿਤ. ਬੇਫ਼ਿਕਰ.

ਨਛਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ.

ਨਛਤ੍ਰੀ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੇ ਜਨਮਲਗਨ ਵਿਚ ਉੱਤਮ ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ ਹਨ. ਅੱਛੇ ਗ੍ਰਹਾਂ ਵਾਲਾ. ਭਾਵ--ਖ਼ੁਸ਼ਨਸੀਬ. "ਸੂਰ ਬੀਰ ਬਲਵਾਨ ਨਛਤ੍ਰੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੮੩)

ਨਛਤ੍ਰੀ ਮਹੀਨਾ. ਉਹ ਮਹੀਨਾ, ਜੋ ਨਛਤ੍ਰਾਂ (ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰਾਂ) ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ. ਨਾਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ ਮਾਸ. ਜਿਤਨੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ੨੭ ਨਛਤ੍ਰਾਂ ਤੇ ਚੱਕਰ ਲਾਵੇ ਉਤਨਾ ਸਮਾਂ. ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਿਨ ਅਸ਼੍ਵਿਨੀ ਨਛਤ੍ਰ ਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਆਉਣ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. Sidereal month. ਦੇਖੋ, ਮਾਸ.

ਨੱਛ. ਸੰ. ਨਕ੍ਸ਼੍. ਧਾ—ਪਾਸ ਜਾਣਾ, ਪਹੁਚਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਸ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਕੋਊ ਕਹੈ ਇਹ ਖੇਦ ਗਹੈਂ ਹਮ, ਕੋਊ ਕਹੈ ਇਹ ਨਾਹਨ ਨੱਛੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਨਜ਼ਦ. ਫ਼ਾ نزد ਕ੍ਰਿ. ਵਿ--ਨੇੜੇ. ਨਜ਼ਦੀਕ. ਕੋਲ.

ਨਜ਼ਦੀਕ. ਫ਼ਾ نزدیک ਵਿ—ਪਾਸ. ਸਮੀਪ. ਨਿਕਟ.

ਨਜਮ. ਅ਼ نظم ਨਜਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਬੰਧ. ਇੰਤਜਾਮ। ੨ ਪਦ੍ਯ ਕਾਵ੍ਯ. ਛੰਦ ਕਾਵ੍ਯ। ੩ ਅ਼ نجم ਨਜਮ. ਸਿਤਾਰਹ. ਤਾਰਾ। ੪ ਬੇਲ. ਲਤਾ.

ਨਜਰ ਅਥਵਾ ਨਜਰਿ. ਅ਼ نظر ਨਜ਼ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ--ਨਿਗਾਹ. ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. "ਨਜਰਿ ਭਈ ਘਰੁ ਘਰ ਤੇ ਜਾਨਿਆ." (ਗਉ ਮ: ੧) ੩ ਧ੍ਯਾਨ. ਤਵੱਜੋ। ੩ ਅ਼ نذر ਨਜ਼ਰ. ਭੇਟਾ. ਉਪਹਾਰ। ੪ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ. ਪ੍ਰਣ.

ਨਜਰ ਸਾਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ. ਪੁਨਰਾਵਲੋਕਨ, (revision).

ਨਜਰਬੰਦ
ਨਜਰਬੰਧ } ਦੇਖੋ, ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿਬੰਧ. "ਕਹੈਂ ਕਿ ਨਜਰਬੰਦ ਸਾ ਕੀਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਹਵਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਕੇ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਸਿਪਾਹੀ ਨਿਗਹਬਾਨੀ ਕਰੇ.

ਨਜਰਾਨਾ. ਫ਼ਾ نذرانہ ਨਜ਼ਰਾਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਜ਼ਰ (ਭੇਟਾ) ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਧਨ। ੨ ਭੇਟਾ. ਉਪਹਾਰ.

ਨਜ਼ਲਾ. ਅ਼ نزلہ ਡਿਗਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਤਨ। ੨ ਯੂਨਾਨੀ ਹਿਕਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਇੱਕ ਵਿਕਾਰ, ਜੋ ਗਰਮੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਸਿਰੋਂ ਢਲਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਜਿਸ ਅੰਗ ਵੱਲ ਇਹ ਢਲਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਯਕੀਨ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਹ ਪਾਣੀ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੇਸ਼ ਚਿੱਟੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਜੇ ਅੱਖਾਂ ਤੇ ਡਿੱਗੇ ਤਦ ਨਜ਼ਰ ਮੱਧਮ ਪੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਕੰਨਾਂ ਪੁਰ ਡਿਗੇ ਤਾਂ ਸੁਣਾਈ ਘੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਨੱਕ ਤੇ ਆਵੇ ਤਾਂ ਜ਼ੁਕਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਇਤ੍ਯਾਦਿ।

੩ ਇੱਕ ਖਾਸ ਰੋਗ. ਸੰ. ਪ੍ਰਤਿਸ਼੍ਯਾਯ. ਰੇਜ਼ਸ਼. ਰੇਸ਼ਾ. Catarrh. ਇਸ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ—ਨਾਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੰਦਾ ਗੰਧਲਾ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਵਹਿਣਾ, ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਜਲ ਆਉਣਾ, ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਚੋਭ ਅਤੇ ਖੁਰਕ ਹੋਣੀ, ਛਿੱਕਾਂ (ਨਿੱਛਾਂ) ਆਉਣੀਆਂ, ਸਿਰਪੀੜ, ਘਬਰਾਹਟ ਅਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਤੋਂ ਅਰੁਚੀ ਹੋਣੀ, ਹਲਕਾ ਤਾਪ ਹੋਣਾ, ਕੰਠ ਦੇ ਸੁਰ ਦਾ ਵਿਗੜਨਾ ਆਦਿਕ.

ਨਜਲੇ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹਨ—ਮੇਦਾ ਅਤੇ ਅੰਤੜੀ ਗੰਦੀ ਹੋਣੀ, ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਦੇ ਵੇਗ ਰੋਕਣੇ, ਧੂੰਆਂ ਅਤੇ ਧੂੜ ਫੱਕਣੀ, ਅਚਾਨਕ ਠੰਢੀ ਹਵਾ ਦਾ ਲਗਣਾ, ਕ੍ਰੋਧ ਕਰਨਾ, ਮੌਸਮਾਂ ਦਾ ਬਦਲ, ਗੰਦੇ ਥਾਂ ਦੀ ਹਵਾੜ ਸਾਹ ਰਸਤੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣੀ, ਨਜਲੇ ਦੇ ਰੋਗੀ ਤੋਂ ਛੂਤ ਲੱਗਣੀ ਆਦਿਕ.

ਇਸ ਰੋਗ ਵਿੱਚ ਲੰਘਨ ਕਰਨਾ, ਗਊ ਦਾ ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਪੀਣਾ, ਅੰਤੜੀ ਤੋਂ ਮਲ ਖਾਰਿਜ ਕਰਨੀ, ਛੋਲਿਆਂ ਦਾ ਗਰਮ ਰਸਾ ਪੀਣਾ, ਬੇਸਣ ਦੀ ਹਲਕੀਆਂ ਚੀਜਾਂ, ਰੋਟੀ ਆਦਿ ਦਾ ਖਾਣਾ, ਅਫ਼ੀਮ ਘਸਾਕੇ ਨੱਕ ਅਤੇ ਪੁੜਪੁੜੀਆਂ ਤੇ ਮਲਨੀ, ਖਸਖਸ ਬਦਾਮ ਇਲਾਇਚੀਆਂ ਕਾਲੀਆਂ ਮਿਰਚਾਂ ਘੋਟਕੇ ਕੋਸੀਆਂ ਕੋਸੀਆਂ ਪੀਣੀਆਂ, ਆਂਡਿਆਂ ਦੀ ਖੀਰ ਖਾਣੀ ਆਦਿਕ ਬਹੁਤ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹਨ.

ਗੁਲਬਨਫਸ਼ਾ, ਮੁਲੱਠੀ, ਰੇਸ਼ਾਖ਼ਤਨੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾੜ੍ਹਾ ਖੰਡ ਮਿਲਾਕੇ ਪੀਣਾ ਨਜਲਾ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਕਾਯਫਲ, ਕੁਠ, ਕੱਕੜਸਿੰਗੀ, ਸੁੰਢ, ਮਿਰਚਾਂ, ਮਘਪਿੱਪਲ, ਜਵਾਸਾ, ਅਜਵਾਯਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਕਾੜ੍ਹਾ ਭੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ.

ਜਦ ਨਜ਼ਲਾ ਪੁਰਾਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਇਸ ਦੀ "ਪੀਨਸ" (Ozena) ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੀਨਸ ੨.

ਨਜ਼ਾਕਤ. ਫ਼ਾ نزاکت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਕੋਮਲਤਾ.

ਨਜਾਤ. ਅ਼ نجات ਸੰਗਯਾ—ਛੁਟਕਾਰਾ. ਮੋਕ੍ਸ਼. ਮੁਕ੍ਤਿ. ਦੇਖੋ, ਮੁਕਤਿ.

ਨਜਾਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਨੀਚ ਜਾਤਿ. "ਜਾਤ ਨਜਾਤਿ ਦੇਖਿ ਮਤ ਭਰਮਹੁ." (ਕਾਨ ਅ: ਮ: ੪)

ਨਜਾਬਤ. ਦੇਖੋ, ਨਿਜਾਬਤ.

ਨਜਾਬਤਖ਼ਾਨ. نجابت خان ਨਿਜਾਬਤਖ਼ਾਨ. ਕੁੰਜਪੁਰਾ ਨਿਵਾਸੀ ਇਹ ਸੌ ਸਵਾਰ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਨਮਕਹਰਾਮ ਪਠਾਣ ਸੀ, ਜੋ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਾਉਂਟੇ ਦੇ ਮੁਕਾਮ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਸਮੇਂ ਛੱਡਕੇ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲਿਆ ਸੀ. ਇਹ ਸੰਗੋਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ—"ਮਾਰ ਨਜਾਬਤਖਾਨ ਕੋ ਸੰਗੋ ਜੁਝੇ ਜੁਝਾਰ."

ਨਜਾਮ. ਦੇਖੋ, ਨਿਜਾਮ.

ਨਜਾਮਾਬਾਦ. ਦੇਖੋ, ਨਿਜਾਮਾਬਾਦ.

ਨਜਾਮੁਦੀਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿਜਾਮੁਦੀਨ ਔਲੀਆ.

ਨਜਾਰਾ. ਅ਼ نظارہ ਨਜ਼ਾਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ. ਜੋ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. ਨਜ਼ਰ.

ਨਜਿਕਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਨਜ਼ਦੀਕ ਆਨਾ. ਪਾਸ ਪਹੁਚਣਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਜਕਾਨਾ.

ਨਜੀਕ, ਨਜੀਕਿ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨੇੜੇ. ਕੋਲ. ਸਮੀਪ. ਨਿਕਟ. ਦੇਖੋ, ਨਜ਼ਦੀਕ. "ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਨਜੀਕਿ ਪਛਾਣਹੁ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) "ਹੋਨਿ ਨਜੀਕਿ ਖੁਦਾਇ ਦੈ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਨਜੀਬ. ਅ਼ نجیب ਵਿ—ਭਲਾ ਮਾਨਸ. ਸ਼ਰਾਫਤ ਵਾਲਾ. ਸ਼ਰੀਫ਼। ੨ ਬਹਾਦੁਰ। ੩ ਉਦਾਰ.

ਨਜੀਰ. ਅ਼ نظیر ਨਜੀਰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਜ਼ਰ (ਸਮਾਨਤਾ) ਦਾ ਭਾਵ. ਉਦਾਹਰਣ. ਮਿਸਾਲ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ। ੨ ਨਜੀਰ. ਵਿ—ਨੰਗਾ. ਨਾਂਗਾ। ੩ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਉਪਾਸਕ। ੪ ਭਯੰਕਰ ਖ਼ਬਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੫ ਸੰਗਯਾ—ਧਨੁਖ ਦਾ ਟੰਕਾਰ। ੬ ਨਜ਼ੀਰ, ਵਿ—ਛੋਟਾ। ੭ ਨਜੀਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੋਨਾ। ੮ ਚਾਂਦੀ। ੯ ਵਿ—ਉੱਜਲ। ੧੦ ਫ਼ਾ. ਨਜੀਰ. ਸੰਗਯਾ—ਮਾਵਾ. ਪਾਣ. ਲੇਵੀ.

ਨਜੂਮ. ਅ਼ نجوم ਸੰਗਯਾ—ਨਜਮ (ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ) ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. ਤਾਰੇ। ੨ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਜਾਣਨ ਦਾ ਇ਼ਲਮ. ਜ੍ਯੋਤਿਸ਼ਵਿਦ੍ਯਾ.

ਨਜੂਮੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨਜਮ ਦਾ ਜਾਣੂ. ਮੁਨੱਜਿਮ. ਦੇਖੋ, ਨਜਮ ੩ ਅਤੇ ਨਜੂਮ ੨. ਨਜੂਮ (ਜ੍ਯੋਤਿਸ਼ਵਿਦ੍ਯਾ) ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. Astrologer. "ਪੰਡਿਤ ਅਤੇ ਨਜੂਮੀਏ ਸਭ ਸ਼ਾਹ ਸਦਾਏ." (ਜੰਗਨਾਮਾ)

ਨਜੂਲ. ਅ਼ نزول ਨੁਜ਼ੂਲ. ਉਤਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਨਜ਼ਲਾ। ੩ ਉਹ ਵਸ੍ਤੁ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਡਿਗ ਪਈ ਹੈ। ੪ ਹੱਕ਼ਦਾਰ ਨਾ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ, ਸਰਕਾਰੀ ਕ਼ਬਜ਼ੇ ਆਈ ਸੰਪਦਾ.

ਨਟ. ਸੰ. ਨਟ੍. ਧਾ—ਨੱਚਣਾ, ਹੇਠਾਂ ਡਿਗਣਾ, ਭਾਵ ਦਿਖਾਉਣਾ, ਕੰਬਣਾ, ਸਰਕਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਨਾਟਕ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯਕਾਵ੍ਯ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਨਟ ਨਾਟਿਕ ਆਖਾਰੇ ਗਾਇਆ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੩ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤਿ ਦਾ ਸਾੜਵ[1] ਰਾਗ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੱਧਮ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਭ ਸੰਵਾਦੀ ਹੈ. ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਧੈਵਤ ਬਹੁਤ ਕੋਮਲ[2] ਲਗਦੇ ਹਨ. ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਹੈ.

ਆਰੋਹੀ—ਸ ਰ ਗ ਮ ਪ ਧ ਨ ਸ.

ਅਵਰੋਹੀ—ਸ ਨ ਧ ਪ ਮ ਰ ਸ.

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨੰਬਰ ਉਨੀਹਵਾਂ ਹੈ। ੪ ਦੇਖੋ, ਨਟਨਾ ੧. "ਨਟ ਕਰ ਕਹਿਨ ਲਗ੍ਯੋ ਮੁਖ ਕੂਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਮੁੱਕਰਕੇ ਝੂਠ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ.

ਨਟਆਸਨ. ਕੋਕਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਥੁਨ ਦਾ ਇੱਕ ਆਸਣ.

ਨਟਸਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਟੁੱਟ ਕੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਰਹੀ ਹੋਈ ਤੀਰ ਦੀ ਕਾਨੀ। ੨ ਤੀਰ ਦੀ ਨੋਕ ਜੋ ਟੁੱਟਕੇ (ਨਸ਼੍ਟ ਹੋਕੇ) ਸ਼ਲ੍ਯ (ਘਾਉ) ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਜਾਵੇ. ਦੇਖੋ, ਵਿਹਾਰੀ—"ਲਾਗਤ ਹਿਯੇ ਦੁਸਾਰਕਰ ਤਊ ਰਹਿਤ ਨਟਸਾਲ." "ਜਿਮ ਨਟ ਸਾਲ ਕਰਕ ਬਹੁ ਤਦਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਚੁਭਵੀਂ ਪੀੜ. ਕਸਕ. ਚੀਸ। ੪ ਲੋਟ ਪੋਟ. "ਲਾਗਤ ਹੀ ਨਟਸਾਲ ਭਯੋ, ਤਨ ਮੇ ਬਲਭਦ੍ਰ ਮਹਾ ਦੁਖ ਪਾਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਨਟਸਾਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਟ੍ਯਸ਼ਾਲਾ. ਉਹ ਮਕਾਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਟ ਖੇਡ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ. "ਅੰਤਰਿ ਕ੍ਰੋਧੁ ਪੜਹਿ ਨਟਸਾਲਾ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੧) ਜੋ ਸ੍ਵਾਂਗੀ ਗੁਰੂ ਨਟ ਜੇਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ ਵਿੱਚ ਸਿਖ੍ਯਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਅੰਤਰ ਸ਼ਾਂਤਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ. ਜੋ ਆ਼ਮਿਲ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸਬਕ਼ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਮਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਨਟਸੇਵਕ. ਸੰਗਯਾ—ਨਟਵਟ੍ਰ. ਨਟ ਦਾ ਚੇਲਾ. ਜਮੂਰਾ. "ਨਟਸੇਵਕ ਜਯੋਂ ਪਿਖ, ਨਾ ਭਰਮਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨਟਣੀ. ਦੇਖੋ, ਨਟਨੀ.

ਨਟਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ. ਮੁਕਰਨਾ. ਬਦਲ ਜਾਣਾ. "ਨਟਤ ਭਯੋ ਨਹਿ ਸਾਚ ਬਖਾਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਨਾਟ੍ਯ ਕਰਨਾ. ਨਾਟਕ ਖੇਡਣਾ.

ਨਟਨਾਇਕ. ਸੰਗਯਾ—ਨਟਾਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ। ੨ ਸ਼ਿਵ। ੩ ਦੇਖੋ, ਨਟਨਾਰਾਇਣ.

ਨਟਨਾਰਾਇਣ, ਨਟਨਾਰਾਇਨ, ਨਟਨਾਰਾਯਣ ਸੰ. ਨਟਨਾਰਾਯਣ. ਸੰਗਯਾ—ਸੋਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਛੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਨਟ, ਬਿਲਾਵਲ ਅਤੇ ਕਲਯਾਣ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ. ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤਿ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ. ਸਾਰੇ ਸ਼ੁੱਧ ਸ੍ਵਰ ਹਨ. ਕਈ ਇਸ ਨੂੰ ਛੀ ਸੁਰ ਦਾ ਰਾਗ ਦੱਸਕੇ ਨਿਸ਼ਾਦ ਸ੍ਵਰ ਲਾਉਣਾ ਵਰਜਦੇ ਹਨ. ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਨਟਨਾਇਕ ਭੀ ਹੈ—"ਨਟਨਾਇਕ ਸੁੱਧਮਲਾਰ ਬਿਲਾਵਲ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਨਟ ਰਾਗ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਗੁਰਮਤ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਕਮਾਚ ਠਾਟ ਦਾ ਔੜਵ ਸਾੜਵ ਰਾਗ ਹੈ. ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਦ ਵਰਜਿਤ

[1] ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਸੱਤ, ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਛੀ ਸੁਰ.

[2] ਕੋਮਲ ਤੋਂ ਭਾਵ ਉਤਰਿਆ ਸੁਰ ਨਹੀਂ. ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਧੈਵਤ ਬਹੁਤ ਸਪਸ਼੍ਟ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ, ਧੀਮੇ ਸੁਰ ਵਿੱਚ ਲਗਦੇ ਹਨ.

ਹਨ. ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਗਾਂਧਾਰ ਵਰਜਿਤ ਹੈ. ਰਿਸਭ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਾਰੰਗ ਦੀ ਝਲਕ ਹੈ. ਨਿਸਾਦ ਕੋਮਲ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸੁਰ ਸ਼ੁੱਧ ਹਨ. ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਹੈ.

ਆਰੋਹੀ— ਸ ਰ ਮ ਪ ਧ ਸ.

ਅਵਰੋਹੀ—ਸ ਨਾ ਧ ਪ ਮ ਰ ਸ.

ਨਟਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨਟ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੨ ਨਾਟਕ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਨਟਵਟ. ਸੰਗਯਾ—ਨਟਵਟ੍ਰ. ਨਟ ਦਾ ਚੇਲਾ. ਨਟਸੇਵਕ. ਜਮੂਰਾ। ੨ ਨਟਵਤ. ਨਟ ਵਾਂਙ. "ਨਟਵਟ ਖੇਲੈ ਸਾਰਿਗਪਾਨਿ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਨਟਵਟਿ. ਨਟ ਦੀ ਗੋਲੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਨੇਕ ਖੇਲ ਦਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਨਟਵਟ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਨਟਵਟ.

ਨਟੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਟ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੨ ਨਾਟਕ ਖੇਡਣ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੩ ਮਾਇਆ.

ਨਟੂਆ. ਦੇਖੋ, ਨਟ ੨. "ਨਟੂਆ ਭੇਖ ਦਿਖਾਵੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਨਟੇਸ, ਨਟੇਸ਼੍ਵਰ ਸੰਗਯਾ—ਨਟ-ਈਸ਼. ਨਟਰਾਜ. ਸ਼ਿਵ। ੨ ਮਾਇਆ ਨਟੀ ਨੂੰ ਨਚਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਖੇਡ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ, ਕਰਤਾਰ.

ਨਠਣਾ, ਨਠਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਨਸ਼੍ਟ ਹੋਣਾ. "ਨਠੇ ਤਾਪ ਦੁਖ ਰੋਗ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਨਾ ਠਹਿਰਨਾ. ਦੌੜਨਾ. ਭੱਜਣਾ.

ਨਠਯੋ, ਨਠੜੋ ਨਸ਼੍ਟ ਹੋਇਆ. ਭੱਜਿਆ. ਦੇਖੋ, ਗਰਲ. "ਨਠੜੋ ਦੁਖ ਤਾਪ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਨਠੂੰਗੜਾ. ਦੇਖੋ, ਨਾਠੂੰਗੜਾ.

ਨਢੜਾ, ਨਢਾ, ਨਢੀ ਨ-ਊਢ. ਜੋ ਵਿਆਹਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ. ਦੇਖੋ, ਨੰਢੜਾ। ੨ ਸੰ. ਨਵੋਢਾ. ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਨਣਦ, ਨਣਾਨ ਸੰ. ननन्द. ਅਥਵਾ ननान्दृ—ਨਨਾਂਦ੍ਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਜੋ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਭੀ ਆਨੰਦ (ਖੁਸ਼) ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ. ਪਤਿ ਦੀ ਭੈਣ. ਨਨਦ. ਨਨਾਣ.

ਨਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਿਵਿਆਂ ਹੋਇਆ. ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ. ਨੰਮ੍ਰ। ੨ ਤਿਰਛਾ. ਵਿੰਗਾ। ੩ ਸੰ. ਨਤੁ. ਵਯ—ਨਹੀਂ ਤਾਂ. ਨਹੀਂ ਤੋ. ਅਥਵਾ. "ਸੁਰਾ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਤ ਅਵਰ ਜਲ ਰੇ, ਸੁਰਸੁਰੀ ਮਿਲਤ ਨਹਿ ਹੋਇ ਆਨੰ." (ਮਲਾ ਰਵਿਦਾਸ) ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਸ਼ਰਾਬ, ਅਥਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਜਲ.

ਨਤਰ, ਨਤਰੁ ਵਯ—ਨਹੀਂ ਤਾਂ. "ਨਤਰ ਕੁਧਕਾ ਦਿਵਈ ਹੈ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਨਾਤਰੁ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤਾਣੀ ਦੇ ਤਣੇ ਹੋਏ ਧਾਗੇ.

ਨਤਾਣਾ, ਨਤਾਨਾ ਦੇਖੋ, ਨਿਤਾਣਾ.

ਨਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਣਾਮ. ਨਮਸਕਾਰ। ੨ ਨੰਮ੍ਰਤਾ. ਝੁਕਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਨਤੀਜਾ. ਅ਼ ﻧﺘﻴﺠﻪ ਸੰਗਯਾ—ਨਤਜ (ਪੈਦਾ ਹੋਣ) ਦਾ ਭਾਵ. ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸਿੱਟਾ. ਸੰ. ਨਿਮਿੱਤਜ। ੨ ਭਾਵ—ਪਰਿਣਾਮ. ਫਲ.

ਨਤੁ. ਸੰ. ਵਯ—ਵਰਨਹ. ਅਥਵਾ. ਨਹੀਂ ਤਾਂ. ਨਹੀਂ ਤੋ. "ਨਤੁ ਅਦ੍ਵੈਤ ਵਿਖੈ ਲਿਵ ਲਾਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨੱਤਾ. ਸੰ. नप्तृ—ਨਪਤ੍ਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਨਹੀਂ ਪਤਨ ਹੁੰਦੇ (ਡਿਗਦੇ) ਪਿਤਰ ਜਿਸ ਕਰਕੇ.[1] ਪੁਤ੍ਰ ਅਥਵਾ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦੀ ਸੰਤਾਨ। ੨ ਪੜੋਤੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. "ਪੁਤ ਪੋਤਾ ਪੜੋਤਾ ਨੱਤਾ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਨੱਤਾਨੰਦ। ੩ ਦੋਹਤੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ.

ਨੱਤਾਨੰਦ. ਨਪ੍ਤ੍ਰਿ ਨੰਦਨ. ਪੜੋਤੇ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ.

"ਗੁਰੂ ਕਹਜੋ ਮੂਰਖ ਚਵਗੱਤਾ,
ਦੁਸ੍ਰ ਕੁਪੱਤਾ ਮੱਤਾ ਮੰਦ,
ਦੁਰਮਤਿ ਰੱਤਾ ਹੈ ਬਿਨ ਸੱਤਾ
ਹੱਤਾ ਤੁਰਕਨ ਤੇਜ ਬਲੰਦ,
ਹੋਕਰ ਤੱਤਾ ਅਰੁ ਉਨਮੱਤਾ
ਬਨੈ ਅਵੱਤਾ ਘੱਤਾ ਦੁੰਦ,
ਗੁਰੁ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਬਾਬਰ ਲਿੱਤਾ
ਇਹ ਖੋਵੈ ਤਿਸ ਨੱਤਾਨੰਦ."

(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਬਾਬਰ ਦਾ ਪੁੱਤ ਹੁਮਾਯੂੰ, ਉਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਕਬਰ, ਉਸ ਦਾ ਜਹਾਂਗੀਰ, ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ, ਉਸ ਦਾ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ.[2]

ਨੱਤੀ. ਨੱਤਾ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ. ਦੇਖੋ, ਨੱਤਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਨੰਤੀ ਮਾਤਾ। ੩ ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਭੂਸ਼ਣ. ਛੋਟੇ ਤੁੰਗਲ.

ਨੱਤੀ ਮਾਤਾ. ਦੇਖੋ, ਅਨੰਤੀ ਮਾਤਾ.

ਨਥ. ਸੰ. ਨਸ੍ਯਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨਕੇਲ. ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਰੱਸੀ. "ਨਕਿ ਨਥ ਖਸਮ ਹਥ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਸੋਰ) ੨ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਨੱਕ ਦਾ ਇੱਕ ਗਹਿਣਾ.

ਨਥਹਾਰ, ਨਥਹਾਰਾ ਵਿ—ਨਕੇਲ ਹੱਥ ਫੜਕੇ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਨਕੇਲ ਹੈ। ੨ ਭਾਵ—ਪ੍ਰੇਰਕ. ਵਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਆਦਿਕ.

ਨਥਣਾ, ਨਥਨਾ ਸੰ. ਨਸ੍ਯਾ ਕਰਣ. ਕ੍ਰਿ—ਨੱਕ ਵਿੰਨ੍ਹਣਾ. ਨਕੇਲ ਪਾਉਣੀ। ੨ ਕ਼ਾਬੂ ਕਰਨਾ. "ਆਪਿ ਨਾਥੁ ਸਭ ਨਥੀਅਨੁ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਨਥਾਣਾ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਘਨੌਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ "ਜੰਡ ਮਘੌਲੀ" ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਉੱਤਰ ਇੱਕ ਮੀਲ ਪੁਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਲੰਮੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ

[1] ਹਿੰਦੂਮਤ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਕਿ ਨੱਤੇ ਤੋਂ ਜਲ ਅੰਨ ਆਦਿ ਲੈ ਕੇ ਪਿਤਰ ਆਪਣੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਡਿਗਦੇ ਨਹੀਂ.

[2] ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੱਤਾ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੱਤਾਨੰਦ.

ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪਾਸ ਕੁਝ ਰਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਹਨ. ੧੦੦ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਮੇਲਾ ਲੋੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸੰਭੂ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਘਨੌਰ ਵਾਲੀ ਕੱਚੀ ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ। ੨ ਜਿਲਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਭੁੱਚੋ ਤੋਂ ਸੱਤ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਢਾਬ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਕਾਲੂਨਾਥ ਸਾਧੂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲਾ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਗੁਰੂਸਰ ਮੇਹਰਾਜ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ. ਜੰਗ ਫਤੇ ਹੋਣ ਪੁਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਲੈ ਆਇਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ. ਗੁਰਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਪਰਮਗਤਿ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਣਿਆ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ੨੭ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪਿੰਡ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਮ ਹੈ. ਚੇਤ੍ਰਚੌਦਸ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ.

ਨਥੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਗੇ ਵਿੱਚ ਪਰੋਤੇ ਕਾਗ਼ਜ ਆਦਿ ਦੀ ਤਹਿ। ੨ ਨਾਥਤ੍ਵ. ਪ੍ਰਭੁਤਾ. "ਆਪਿ ਨਾਥੁ ਨਥੀ ਸਭ ਜਾਂਕੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੩ ਨੱਥੀ ਹੋਈ.

ਨਥੀਆ, ਨਥੈਯਾ ਵਿ—ਨੱਥਣ ਵਾਲਾ. ਨਕੇਲ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਕਾਲੀਨਥੀਆ ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਹਿ." (ਸਨਾਮਾ)

ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ. ਇਹ ਧਰਮਵੀਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਮਿਸਲ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ. ਆਪ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੧੯ ਵਿੱਚ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਦੁੱਰਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ. ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਿੱਚ ਬਾਬੇ ਦੀ ਬੇਰ ਸੁੰਦਰ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਾਕੇ ਆਪਣੀ ਜਾਗੀਰ ਉਸ ਮੰਦਿਰ ਨੂੰ ਅਰਪਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ.

ਨੱਥਾ ਭਾਈ. ਇਹ ਅਲਮਸਤ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਦਾ ਛੋਟਾ ਚੇਲਾ ਖੁਲਾਸਾ ਫਕੀਰ ਸੀ. ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਢਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਲਈ ਢਾਕੇ ਦੀ ਮਲਮਲ ਉੱਤਮ ਬਣਵਾਕੇ ਭੇਜਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਜਦ ਨੌਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਢਾਕੇ ਗਏ ਤਦ ਇਹ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜਿਰ ਰਿਹਾ. "ਭਾਈ ਨੱਥਾ ਭਾਖਹਿਂ ਨਾਮ। ਢਾਕੇ ਬਿਖੇ ਬਸਹਿ ਸੁਭ ਧਾਮ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਭਾਈ ਨੱਥਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨੱਥਾਰਾਮ ਭੀ ਹੈ. ਉਦਾਸੀ ਸੰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨੱਥਾਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਕੁਝ ਪਾਠ ਇਹ ਹੈ:—

"ਓਅੰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੰਘ ਜਗੋਟਾ ਕਮਰ ਜੰਜੀਰ। ਖੌਫ ਕੀ ਖਫਨੀ ਸੁਰਤ ਕੇ ਤੀਰ। ਐਸਾ ਜੋਗੀ ਕਭੀ ਨ ਆਇਆ। ਊਚੇ ਚੜ੍ਹਕੇ ਨਾਦ ਬਜਾਇਆ। ਕਮਰ ਕਛੋਟੀ ਕਸਕਰ ਧਾਰਾ। ਬਿੰਦੂਆ ਭਾਵ ਨ ਸੁਪਨੇ ਡਾਰਾ। ਸੰਜਮ ਕਰ ਅਤਿ ਜਪ ਤਪ ਕੀਨਾ। ਸਿੱਧ ਭਏ ਪਰਮਾਤਮ ਚੀਨਾ। ਜਟਾ ਮੁਕਤਿ ਸਮ ਥਿਗਲੀ ਧਾਰੀ। ਗੁਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਲਗੀ ਪਿਆਰੀ। ××× ਸਤਿਗੁਰ ਜੀ ਜਬ ਆਗ੍ਯਾ ਦੀਨਾ। ਢਾਕਾ ਦੇਸ ਰਵਾਨਾ ਕੀਨਾ। ਨਿਸ ਦਿਨ ਰਹੌਂ ਨਾਮ ਲਿਵ ਲਾਈ। ਨੌਵਮ ਗੁਰ ਕੇ ਦਰਸਨ ਪਾਈ." ੨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਜੰਗ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਢਾਡੀ. "ਸਤਿ ਵਚਨ ਢਾਡੀ ਕਹੇ, ਨੱਥ ਢੱਡ ਬਜਾਇ। ਅਬਦੁਲ ਹਾਥ ਰਬਾਬ ਲੈ ਠਾਢਾ ਗੁਰੁ ਸਮੁਹਾਇ." (ਗੁਵਿ ੬)

ਨੱਥਾਰਾਮ. ਦੇਖੋ, ਨੱਥਾ ਭਾਈ ੧.

ਨੱਥੂ. ਦੇਖੋ, ਨੱਥਾ ਭਾਈ ੨.

ਨਦ. ਸੰ. ਨਦ੍. ਧਾ—ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ, ਸ਼ੋਰ ਕਰਨਾ, ਚਮਕਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਰਿਆ, ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਬ੍ਰਹਮਪੁਤ੍ਰ ਆਦਿ ਪੁਲਿੰਗ ਵਾਚੀ ਜਲਪ੍ਰਵਾਹ। ੩ ਢੱਟਾ. ਸਾਂਡ. ਸਾਨ੍ਹ। ੪ ਨਰ ਘੋੜਾ.

ਨਦਉਨ. ਦੇਖੋ, ਨਾਦੌਨ.

ਨਦਏਸ ਏਸ ਸਸਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਸਮੁੰਦਰ, ਉਸ ਦਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਰੁਣ, ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਫਾਂਸੀ (ਪਾਸ਼). (ਸਨਾਮਾ).

ਨਦਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦ (ਦਰਿਆ) ਦੀ ਤਰਾਵਤ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ, ਘਾਹ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਦਜਚਰ ਅਰਿ. (ਸਨਾਮਾ) ਨਦ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਘਾਹ, ਉਸ ਦੇ ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ.

ਨਦਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦਾਂ (ਦਰਿਆਵਾਂ) ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਦਨੀ ਜਾ ਚਰ ਸਤ੍ਰੁ ਅਰਿ. (ਸਨਾਮਾ) ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਘਾਹ, ਉਸ ਦੇ ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਣ ਬੰਦੂਕ.

ਨਦਮ. ਦੇਖੋ, ਨਦਾਮਤ.

ਨਦਰ. ਦੇਖੋ, ਨਦਰਿ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦੀ ਪਾਸ ਦਾ ਦੇਸ਼. ਖਾਦਰ। ੩ ਵਿ—ਨਹੀਂ ਹੈ ਦਰ (ਡਰ) ਜਿਸ ਨੂੰ. ਨਿਡਰ.

ਨਦਰ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਹਿਰੂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ. ਹਵਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਦੇਣਾ. "ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕਹਿਆ, ਏਨਾ ਨੂੰ ਨਦਰ ਹਵਾਲੇ ਕਰੋ." (ਭਗਤਾਵਲੀ)

ਨਦਰਿ. ਅ਼ ਨਜ਼ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਨਿਗਾਹ. "ਨਦਰਿ ਉਪਠੀ ਜੇ ਕਰੇ ਸੁਲਤਾਨਾ ਘਾਹੁ ਕਰਾਇਦਾ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਭਾਵ—ਵਾਹਗੁਰੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. "ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਸਚੁ ਪਾਈਐ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਦੇਖੋ, ਨਦਰੀ.

ਨਦਰੀ. ਵਿ—ਨਾਜਿਰ. ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ. ਨਜਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. "ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲੁ." (ਜਪੁ) "ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਕਰੇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) "ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਮਨਿ ਵਸੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) ੩ ਨਜਰ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ "ਨਦਰੀ ਬਾਹਰਿ ਨ ਕੋਇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) ੪ ਨਜਰ ਅੰਦਰ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਵਿੱਚ. "ਸਭ ਨਦਰੀ ਕਰਮ ਕਮਾਵਦੇ." ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) ੫ ਨਜਰ ਕਰਕੇ. ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਤੋਂ. "ਨਦਰੀ ਇਹੁ ਮਨ ਵਸਿ ਆਵੈ, ਨਦਰੀ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ." (ਵਡ ਮ: ੩)

ਨਦਾਨ. ਦੇਖੋ, ਨਾਦਾਨ.

ਨਦਾਮਤ. ਅ਼ ندامت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦਮ (ਲੱਜਾ) ਦਾ ਭਾਵ. ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ.

ਨਦਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਤੁਤਿ. ਤਾਰੀਫ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਦੀ.

ਨਦਿਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਦੀ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਨਦ (ਸ਼ੋਰ) ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਜਲਧਾਰਾ. ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਚਸ਼ਮੇ ਅਤੇ ਗਲੀ ਹੋਈ ਬਰਫ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੋਈ ਜਲਧਾਰਾ, ਜੋ ਸਦਾ ਵਹਿੰਦੀ ਹੈ. ਕਾਤਜਾਯਨ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਧਨੁਸ਼[1] ਤੋਂ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਘੱਟ ਹੋਵੇ, ਅਰਥਾਤ ਜਿਸਦਾ ਪਾਟ (ਚੌੜਾਈ) ਸੋਲਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਗਜ਼ ਤੋਂ ਕਮ ਹੋਵੇ. ਉਹ ਨਦੀ ਨਹੀਂ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ. "ਨਦੀਆਂ ਵਿਚਿ ਟਿਬੇ ਦੇਖਾਲੇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਨਦੀਅ. ਦੇਖੋ, ਨਦੀ ਅਤੇ ਨਦੀਅਜ..

ਨਦੀਅਜ. ਸੰ. ਨਦੀਜ. ਸੰਗਜਾ—ਨਦੀ (ਗੰਗਾ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਭੀਸ਼ਮ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਘਾਹ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਦੀਆ. ਸੰ. ਨਵਦ੍ਵੀਪ. ਸੰਗਜਾ—ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ, ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਦਜਾ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਟਕਸਾਲ ਹੈ. ਇਹ ਰਾਜਾ ਲਛਮਣਸੇਨ ਨੇ ਈਸਵੀ ਬਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਵੈਸ਼ਨਵ ਮਤ ਦਾ ਸੁਧਾਰਕ ਚੈਤਨਜ, ਪੰਦ੍ਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਥਾਂ ਜਨਮਿਆ ਸੀ.

ਨਦੀਆਪਤਿ. ਸੰਗਜਾ—ਸਮੁੰਦਰ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਰਾਜਾ ਲਛਮਣ ਸੇਨ. ਦੇਖੋ, ਨਦੀਆ.

ਨਦੀਸ, ਨਦੀਚੇਨਾਥ ਸੰਗਜਾ—ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਈਸ਼. ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸਮੁੰਦਰ. "ਸਿਖਰਿ ਸੁ ਨਾਗਰ ਨਦੀਚੇ ਨਾਥੰ." (ਧਨਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ) ੨ ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ.

ਨਦੀਦਾ. ਫ਼ਾ ندیده ਵਿ—ਅਣਦੇਖਿਆ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਅਣੋਖੀ ਵਸਤੁ.

ਨਦੀਨ. ਸੰਗਜਾ—ਖੇਤੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਨਿਕੰਮਾ ਘਾਹ. ਲਦੀਨ. "ਇਹੁ ਨਦੀਨ ਕੋ ਬਾਂਧਹੁ ਭਾਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੰ. ਸਮੁੰਦਰ। ੩ ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ.

ਨਦੀਨਾਇਕਜ ਭਗਨਿ. ਸੰਗਜਾ—ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸਮੁੰਦਰ, ਉਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ, ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ ਨਦੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਦੀ ਨਾਵ ਸੰਜੋਗ. ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸੰਯੋਗ. ਜਿਵੇਂ ਨਦੀ ਪਾਰ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਨੌਕਾ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਅਚਾਨਕ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਨਦੀ ਨਾਵ ਸੰਜੋਗ ਜਿਉ ਬਹੁਰਿ ਨ ਮਿਲਿਹੈ ਆਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਨਦੀਪਤਿ. ਸੰਗਜਾ—ਸਮੁੰਦਰ। ੨ ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ.

ਨਦੀਰਾਟ ਸੁਤ. ਸੰਗਜਾ—ਨਦੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸਮੁੰਦਰ, ਉਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਰਤਨ.

ਨਦੇੜ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਚਲਨਗਰ.

ਨਦੌਣ, ਨਦੌਨ ਦੇਖੋ, ਨਾਦੌਨ.

ਨੱਦ. ਦੇਖੋ, ਨਾਦ. "ਨੱਦ ਭੈਰੋਂ ਕਰੈ." (ਰਾਮਾਵ)

ਨੱਧ. ਸੰ. ਨਦ੍ਧ. ਵਿ—ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਗੱਠ. ਗਿਰਹ. ਗ੍ਰੰਥਿ.

ਨਨ. ਸੰ. ਨਨੁ. ਵਜ—ਨਹੀਂ. ਕਦੇ ਨਹੀਂ. "ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ, ਨਨ ਨੈਨ ਹਹਿ ਤੋਹਿ ਕਉ." (ਸੋਹਿਲਾ) ਦੇਖੋ, ਅੰ. None। ੨ ਸੰਦੇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ.

[1] ਧਨੁਸ਼ ਚਾਰ ਹੱਥ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਨਨਸਾਰ. ਸੰਗਜਾ—ਨਾਨੇ ਦੀ ਸ਼ਾਲਾ. ਨਾਨੀ ਨਾਨੇ ਦਾ ਘਰ. ਨਾਨਕੇ. "ਨਹੀਂ ਨਨਸਾਰ ਪਿਤ ਪਿਤਾਮਾ." (ਭਾਗੁਕ)

ਨਨਹੇੜਾ. ਜਿਲਾ ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਅੰਬਾਲਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਖਨੌਰ ਤੋਂ ਸੈਰ ਕਰਨ ਆਏ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਛੋਟਾ ਜੇਹਾ ਰਾਇਬਹਾਦੁਰ ਸੇਠ ਬਨਾਰਸੀਦਾਸ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅੰਬਾਲਾ ਛਾਉਣੀ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਅੱਧ ਮੀਲ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਹੈ.

ਨਨਹੇੜੀ. ਰਿਆਸਤ, ਨਜ਼ਾਮਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਘਨੌਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਫਤੇਚੰਦ ਮਸੰਦ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਖਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇੱਥੇ ਕਈ ਦਿਨ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੧੦ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸ਼ੰਭੂ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ. ਨਨਹੇੜੀ ਵਿੱਚ ਘੋਗੇ ਮਸੰਦ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭੀ ਪਟਨੇ ਤੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਚਰਨ ਪਾਏ ਹਨ. ਇਸ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਨੇੜੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਨੇੜੀ.

ਨਨਕਾਣਾ, ਨਨਕਾਨਾ ਦੇਖੋ, ਨਾਨਕਿਆਨਾ.

ਨਨਕਾਰ. ਸੰਗਜਾ—ਇਨਕਾਰ. "ਜਿਹ ਸਿਮਰਨਿ ਨਾਹੀ ਨਨਕਾਰ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ)

ਨਨਦ. ਦੇਖੋ, ਨਣਦ. "ਸਖੀ ਸਹੇਲੀ ਨਨਦ ਗਹੇਲੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਇੱਥੇ ਨਨਦ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕੁਮਤਿ ਹੈ.

ਨਨਾ. ਦੇਖੋ, ਨਨ. "ਸਹਸ ਮੂਰਤਿ ਨਨਾ ਏਕ ਤੋਹੀ." (ਸੋਹਿਲਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਨੰਨਾ। ੩ ਸੰ. ਮਾਤਾ। ੪ ਕੰਨਜਾ.

ਨਨਾਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਨਨਕਾਰ ਅਤੇ ਨੰਨਾਕਾਰ.

ਨਨਾਦ. ਸੰ. ਨਿਨਾਦ. ਸੰਗਜਾ—ਧ੍ਵਨਿ. ਸ਼ੋਰ. ਸ਼ਬਦ. ਆਵਾਜ਼. "ਕਹੂੰ ਨਾਦ ਕੋ ਨਨਾਦ." (ਅਕਾਲ)

ਨਨਿਹਾਲ. ਸੰਗਜਾ—ਨਾਨੇ ਦਾ ਕੁਟੰਬ. ਨਾਨੇ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ। ੨ ਨਾਨਕੇ. ਨਾਨੇ ਦਾ ਘਰ.

ਨਨੁ. ਦੇਖੋ, ਨਨ.

ਨਨੁਨਚ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਨਾਂਹ ਨੁੱਕਰ. ਇਨਕਾਰ ਅਤੇ ਹ਼ੁੱਜਤ. ਸ਼ੰਕਾ ਪੰਕਾ.

ਨਨੇਂਦੂ. ਵਿ—ਅਨਿੰਦਿਤ. ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਯੋਗਜ ਨਹੀਂ. ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗਜ. ਉੱਤਮ. "ਇਕ ਕਾਲ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸੰਤ ਨਨੇਂਦੂ ਕਰੀ ਰਸੋਈ ਸਾਰ." (ਨਾਪ੍ਰ).[2]

[2] ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ "ਸੰਤਨ ਨੇਂਦੂ" ਭੀ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਉਂਦਾ (ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ) ਦੇਕੇ.

ਨਨੇੜੀ. ਦੇਖੋ, ਨਨਹੇੜੀ. "ਗ੍ਰਾਮ ਨਨੇੜੀ ਨਿਕਟ ਅਹੈ ਜਹਿਂ। ਘੋਘਾ ਨਾਮ ਮਸੰਦ ਬਸਤ ਤਹਿਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਨੌਤਾ. ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਦੇ ਜਿਲੇ ਦਾ ਨਗਰ, ਜੋ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਵੇਲੇ ਧਨੀ ਸੈਯਦਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਸੀ. ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਮਤ ੧੭੬੭ ਵਿੱਚ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਦਲ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਫਤੇ ਕੀਤਾ.

ਨਨ੍ਹਾ. ਵਿ—ਨਨ੍ਹਨ. ਘੱਟ। ੨ ਛੋਟਾ.

ਨਪਣਾ. ਦੇਖੋ, ਨੱਪਣਾ.

ਨਪਾਕ. ਫ਼ਾ ناپاک ਨਾਪਾਕ. ਵਿ—ਅਪਵਿਤ੍ਰ. "ਸਾਕਤ ਮੂੜ ਨਪਾਕ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਨਪਾਲ. ਦੇਖੋ, ਨੇਪਾਲ.

ਨਪੁੰਸਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਹੀਂ ਹੈ ਪੁੰਸਤ੍ਵ (ਪੁਰੁਸ਼ਤ੍ਵ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ. ਸੰਤਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਗ੍ਯਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ. ਨਾਮਰਦ। ੨ ਹੀਜੜਾ। ੩ ਕਾਇਰ. ਡਰਪੋਕ. "ਜਬਹਿ ਨਪੁੰਸਕ ਅਮਰ ਨਿਹਾਰੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)੪ ਨਪੁੰਸਕ ਲਿੰਗ. ਜੈਸੇ—ਆਕਾਸ਼, ਬ੍ਰਹਮ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਹਨ.

ਨਪੁੰਸਕਤਾ. ਨਾ ਹੋਵੇ ਪੁੰਸਤ੍ਵ (ਮਰਦਊ) ਜਿਸ ਕਰਕੇ. ਕ੍ਲੀਵਤ੍ਵ. عنانت ਇ਼ਨਾਨਤ. Impotency. ਨਾਮਰਦੀ. ਵੈਦਕ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ, ਇੱਕ ਜਨਮ ਤੋਂ, ਦੂਜਾ ਆਪਣੀਆਂ ਖਰਾਬੀਆਂ ਤੋਂ. ਜਨਮ ਤੋਂ ਆਸੇਕ੍ਯ ਆਦਿਕ ਜੋ ਨਪੁੰਸਕ ਹਨ, ਉਹ ਭੀ ਇਲਾਜ ਕੀਤਿਆਂ ਪੁਰਖੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ. ਪਰ ਜਿਸ ਦੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖਚਿੰਨ੍ਹ ਅਤੇ ਅੰਤਰੀਵ ਅੰਗ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜੈਸੇ ਹੀਜੜਾ, ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਉਪਾਉ ਨਹੀਂ.

ਆਪਣੀਆਂ ਖਰਾਬੀਆਂ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਨਪੁੰਸਕ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਪੁੰਸਕਤਾ ਦੇ ਇਹ ਕਾਰਣ ਹਨ—

ਆਤਸ਼ਕ ਹੋਣਾ, ਸੁਜਾਖ ਹੋਣਾ, ਪ੍ਰਮੇਹ ਰੋਗ ਦਾ ਹੋਣਾ, ਹੱਥੀਂ ਵੀਰਜ ਨਸ਼੍ਟ ਕਰਨਾ, ਜਨਨੇਂਦ੍ਰੀ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਵਰਤਣਾ, ਬਹੁਤ ਮੈਥੁਨ ਕਰਨਾ, ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਵੀਰਜ ਡਿੱਗਣਾ, ਪੇਸ਼ਾਬ ਵਿੱਚ ਧਾਤੁ ਵਹਿਣੀ, ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾ ਅਤੇ ਭੈ ਦਾ ਹੋਣਾ, ਬਹੁਤ ਮੋਟਾ ਹੋਣਾ, ਅਫੀਮ ਚਰਸ ਚੰਡੂ ਤਮਾਖੂ ਪੋਸਤ ਭੰਗ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਰਤਣਾ ਆਦਿ.

ਕਦੇ ਕਦੇ ਅਤੀ ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ ਤੋਂ ਭੀ ਨਪੁੰਸਕਤਾ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਕਿਤਨੇ ਨਪੁੰਸਕਾਂ ਦੀ ਇੰਦ੍ਰੀ ਸਦਾ ਸਿਥਿਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਕਈ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਕੇ ਭੋਗ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਰਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਕਿਤਨਿਆਂ ਦੀ ਮਣੀ ਥੋੜੀ ਕਾਮਵਾਸਨਾ ਤੋਂ ਹੀ ਖਾਰਿਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਦਿਕ.

ਨਪੁੰਸਕਤਾ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਾਰਣ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਹੀ ਉੱਤਮ ਫਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਸਾਧਾਰਣ ਇਲਾਜ ਇਹ ਹਨ—ਕਸਤੂਰੀ, ਕੇਸਰ, ਕਲੀ ਦਾ ਕੁਸ਼ਤਾ, ਮਿਸ਼ਰੀ, ਕਿੱਕਰ ਦਾ ਗੂੰਦ, ਜਵਿਤ੍ਰੀ, ਜਾਫਲ, ਅਕਰਕਰਾ, ਛੋਟੀਆਂ ਇਲਾਇਚੀਆਂ ਦੇ ਬੀਜ, ਮਸਤਕੀ ਰੂਮੀ, ਸ਼ੁੱਧ ਕੁਚਲਾ, ਕੁਸ਼ਤਾ ਫੌਲਾਦ, ਇਹ ਸਭ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ੇ ਲੈ ਕੇ ਇੱਕ ਮਾਸ਼ਾ ਵਰਕ ਸਿਉਨੇ ਦੇ ਸਾਥ ਮਿਲਾਉਣੇ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਪਾਨ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਪਹਿਰ ਖਰਲ ਕਰਕੇ ਰੱਤੀ ਰੱਤੀ ਦੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਬਣਾ ਕੇ ਛਾਵੇਂ ਸੁਕਾਉਣੀਆਂ, ਇੱਕ ਤੋਂ ਚਾਰ ਗੋਲੀ ਤਕ ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਖਾਣੀਆਂ.

ਸਾਲਬਮਿਸ਼ਰੀ, ਦੋਵੇਂ ਮੁਸਲੀਆਂ, ਦੋਵੇਂ ਬਹਮਨ, ਤਾਲ ਮਖਾਣਾ, ਸਤਾਵਰ, ਇਮਲੀ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਦੀ ਗਿਰੂ, ਕੌਂਚ ਬੀਜ, ਬੀਜ ਉਟੰਗਣ, ਬਹੁਫਲੀ, ਕੁਸ਼ਤਾ ਕਲੀ, ਬੀਜ ਬੰਦ, ਮਿਸ਼ਰੀ, ਇਹ ਸਭ ਦਵਾਈਆਂ ਇੱਕ ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਪੀਸਕੇ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਮਾਸ਼ੇ ਦੀਆਂ ਪੁੜੀਆਂ ਦੋ ਜਾਂ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਗਰਮ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਵਰਤਣੀਆਂ.

ਸਾਲਬ ਮਿਸ਼ਰੀ ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਪੀਸਕੇ ਅੱਧ ਸੇਰ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਛਕਣੀ.

ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਸਤਾਵਰ ਦੋ ਆਂਡੇ ਮੁਰਗੀ ਦੇ ਅੱਧ ਸੇਰ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਖੀਰ ਬਣਾਕੇ ਖਾਣੇ.

ਕੰਪੌਂਡ ਫਾਸਫੋਰਸ Compound Phosphorus ਆਦਿ ਦਵਾਈਆਂ ਭੀ ਨਪੁੰਸਕਤਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਹਨ. ਨਾਮਰਦੀ ਨਾਸ਼ਕ ਤੇਲ ਆਦਿ ਜੋ ਬਣੇ ਹੋਏ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਲੇਪ ਕਰਨਾ। ੨ ਬੁਜ਼ਦਿਲੀ. ਕਾਇਰਤਾ.

ਨਪੋਲੀਅਨ. ਦੇਖੋ, ਐਲਾਰਡ.

ਨੱਪਣਾ / **ਨੱਪਨਾ** } ਸੰ. ਨਿਪੀਡਨ. ਜੋਰ ਨਾਲ ਘੁੱਟਣਾ. ਘੁੱਟਕੇ ਫੜਨਾ। ੨ ਦਲਣਾ. ਮਲਣਾ.

ਨਫ਼ਸ. ਅ਼ نفس ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਾਨ. ਰੂਹ। ੨ ਪ੍ਰਾਣ। ੩ ਅਸਲੀਅਤ। ੪ ਮਨ। ੫ ਇੱਛਾ. "ਨਫਸ ਸੈਤਾਨ ਹੈ." (ਹਾਜਰਨਾਮਾ) ੬ ਉੱਤਮਤਾ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠਤਾ.

ਨਫ਼ਸ ਹਵਾਈ. ਫ਼ਾ نفس ہوائی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੋਗਵਾਸਨਾ. ਖ਼੍ਵਾਹਿਸ਼ਾਂ ਵਾਲਾ ਸੰਕਲਪ.

ਨਫ਼ਰ. ਅ਼ نفر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਦਮੀ. ਮਨੁੱਖ। ੨ ਭਾਵ--ਸੇਵਕ. ਨੌਕਰ! ੩ ਫਤੇ. ਜਿੱਤ। ੪ ਡਰਨ ਦਾ ਭਾਵ.

ਨਫ਼ਰਤ. ਅ਼ نفرت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘ੍ਰਿਣਾ. ਗਲਾਨੀ.

ਨਫਰੁ. ਸੇਵਕ. ਦੇਖੋ, ਨਫਰ ੨. "ਸਾਹਿਬੁ ਜਿਸ ਕਾ ਨੰਗਾ ਭੁਖਾ ਹੋਵੈ, ਤਿਸ ਦਾ ਨਫਰੁ ਕਿਥਹੁ ਰਜਿਖਾਏ?" (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਨਫਾ. ਅ਼ نفع ਨਫ਼ਅ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਾਭ. ਫ਼ਾਇਦਾ.

ਨਫ਼ੀ. ਅ਼ نفی ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ। ੨ ਦੂਰ ਕਰਨਾ। ੩ ਮਿਟਾ ਦੇਣਾ। ੪ ਨਿਸੇਧ. ਨਹੀਂ.

ਨਫ਼ੀਸ. ਅ਼ نفیس ਵਿ—ਉਮਦਾ. ਉੱਤਮ। ੨ ਸਾਰ। ੩ ਖ਼ਾਲਿਸ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਨਫ਼ਸ (ਉੱਤਮਤਾ) ਹੈ.

ਨਫੀਰੀ. ਫ਼ਾ نفیری ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਹਨਾਈ. ਫੂਕ ਨਾਲ ਵਜਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਜਾ, ਜੋ ਭੇਰੀ (ਛੋਟੀ ਨੌਬਤ) ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਵਜਾਈਦਾ ਹੈ. ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਦੇ ਦਰ ਤੇ ਨੌਬਤ ਨਫੀਰੀ ਬੱਜਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਰੀਤਿ ਹੈ. "ਨਾਇ ਨਫੀਰੀ ਜਾਤ ਨ ਗਨੀ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਨਫੂੰਸਕ / **ਨਫੂਸੀ** / **ਨਫੂਸੀ** } ਦੇਖੋ, ਨਪੁੰਸਕ. "ਵਰੀਆਮੁ ਨਫੂਸੀ ਕੋਈ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੩) ਕੋਈ ਵੀਰਤ੍ਵਵਾਨ (ਬਹਾਦੁਰ) ਅਤੇ ਕੋਈ ਨਪੁੰਸਕ ਹੈ.

ਨਫ਼ੂਰ. ਅ਼ نفور ਵਿ—ਨਫ਼ਰਤ (ਘ੍ਰਿਣਾ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਨਬਜ. ਅ਼ نبض ਨਬਜ. ਸੰਗਯਾ—ਰਗ. ਧਮਨੀ. ਨਾੜੀ. Pulse। ੨ ਨਾੜੀ (ਰਗ) ਦੀ ਚਾਲ. ਧਮਨੀਗਤਿ.

ਨਬਰਦ. ਫ਼ਾ نبرد ਸੰਗਯਾ—ਜੰਗ. ਯੁੱਧ. ਲੜਾਈ.

ਨਬਾਤ. ਅ਼ نبات ਸੰਗਯਾ—ਵਨਸਪਤਿ. ਸਾਗ ਤਰਕਾਰੀ। ੨ ਫ਼ਾ. ਮਿਸ਼ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਾਤ.

ਨਬਾਤਾਤ. ਅ਼ نباتات ਸੰਗਯਾ—ਨਬਾਤ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ। ੨ ਬੂਟੀਵਿਦ੍ਯਾ. Botany.

ਨਬਾਬ. ਅ਼ نواب ਨੱਵਾਬ. ਸੰਗਯਾ—ਨਬਾਬਤ (ਨਾਇਬੀ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਮਹਾਰਾਜੇ ਅਥਵਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ. ਵਾਇਸਰਾਇ. Viceroy। ੩ ਅਮੀਰ.

ਨਬਾਲਗ. ਦੇਖੋ, ਨਾਬਾਲਿਗ.

ਨਬੀ. ਅ਼ نبی ਸੰਗਯਾ—ਖ਼ਬਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਪੈਗ਼ੰਬਰ.

ਨਬੀਉਲਕਿਤਾਬ. نبی الکتاب ਉਹ ਨਬੀ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਆਸਮਾਨੀ ਕਿਤਾਬ ਉਤਰੀ ਹੈ. ਰਸੂਲ। ੨ ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਭਾਵ—ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਪੈਗੰਬਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਹਕ਼ੀਕ਼ਤ ਸ਼ਨਾਸੋ ਨਬੀਉਲ ਕਿਤਾਬ." (ਜਫਰ)

ਨਬੀਖ਼ਾਨ. ਦੇਖੋ, ਗਨੀਖ਼ਾਂ.

ਨਬੀਬਖ਼ਸ਼. ਅਬਦੁਲਖ਼ਾਂ ਸਿਪਹਸਾਲਾਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਲੜਨ ਆਇਆ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਕਤੂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਤਿਗੁਰੂ.

ਨਬੀਰਾ. ਫ਼ਾ نبیرہ ਸੰਗਯਾ—ਪੋਤਾ. ਪੋਤੀ। ੨ ਦੋਹਤਾ. ਦੋਹਤੀ.

ਨਬੁੱਰਦ. ਫ਼ਾ نبرد ਨਹੀਂ ਕੱਟਦਾ. ਵੱਢਦਾ ਨਹੀਂ.

ਨਬੇ. ਦੇਖੋ, ਨਵੈ ੩.

ਨਬੇੜਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਬੇੜਾ ਅਤੇ ਨੇਬੇੜਾ.

ਨੱਬ. ਸੰਗਯਾ—ਸੱਜਰਾ ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਮੱਖਣ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਵਜ (ਨਵਾਂ ਤਾਜ਼ਾ) ਹੈ.

ਨਭ. ਸੰ. ਨਭਸ੍. ਸੰਗਯਾ—ਆਕਾਸ਼. ਆਸਮਾਨ। ੨ ਬਿੰਦੀ (ਸਿਫਰ) ਦਾ ਬੋਧਕ। ੩ ਸਾਉਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ। ੪ ਭਾਦੋਂ ਦਾ ਮਹੀਨਾ। ੫ ਸਮੀਪਤਾ. ਨੇੜਾ। ੬ ਆਸ਼੍ਰਯ. ਆਧਾਰ। ੭ ਸ਼ਿਵ। ੮ ਜਲ। ੯ ਮੇਘ. ਬੱਦਲ। ੧੦ ਵਰਖਾ. ਮੀਂਹ.

ਨਭ ਕੀ ਗਤਿ. ਆਕਾਸ਼ਗਤਿ. ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ. "ਨਭ ਕੀ ਗਤਿ ਤਾਹਿ ਹਤੀ ਸਰ ਸੋਂ." (ਰਾਮਾਵ) ਦੇਖੋ, ਪਰਸੁਰਾਮ.

ਨਭਗ. ਦੇਖੋ, ਨਭਚਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਭਾਗ.

ਨਭਚਰ. ਸੰ. ਨਭਸ਼੍ਚਰ. ਵਿ—ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੰਛੀ। ੩ ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ) ੪ ਬੱਦਲ। ੫ ਦੇਵਤਾ। ੬ ਪਵਨ. ਹਵਾ। ੭ ਵਿਮਾਨ. ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ ਆਦਿ.

ਨਭਚਰਿ / **ਨਭਚਰੀ** } ਸੰਗਯਾ—ਨਭਚਰ (ਤੀਰ) ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਇੱਲ ਗਿਰਝ ਆਦਿ.

ਨਭਚਾਰੀ. ਨਭਚਾਰਿਨ੍. ਦੇਖੋ, ਨਭਚਰ.

ਨਭ ਨੀਰ. ਓਸ. ਤ੍ਰੇਲ. ਸ਼ਬਨਮ। ੨ ਮੀਂਹ ਦਾ ਜਲ.

ਨਭਨੀਰਪ. ਆਕਾਸ਼ ਦਾ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਚਾਤਕ. ਪਪੀਹਾ. ਕਵਿ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਚਾਤ੍ਰਕ ਸ੍ਵਾਤਿਬੂੰਦ ਹੀ ਪੀਂਦਾ ਹੈ.

ਨਭਬਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਆਕਾਸਬਾਨੀ.

ਨਭਾਗ. ਸੰ. ਨਭਗ. ਵਿ—ਬਦਨਸੀਬ. ਅਭਾਗਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਭਾਗ.

ਨਮ. ਸੰ. ਨਮ੍. ਧਾ—ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਝੁਕਣਾ (ਨਿਉਣਾ). ੨ ਸੰਗਯਾ—ਨਮਸ੍. ਨਮਸਕਾਰ. ਪ੍ਰਣਾਮ. "ਨਮ ਸਤਗੁਰੁ ਦੇਵਾ." (ਭਾਗੁ) ੩ ਫ਼ਾ نم ਵਿ—ਗਿੱਲਾ. ਤਰ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਤਰਾਵਤ. ਤਰੀ.

ਨਮਸ. ਸੰ. ਨਮਸ੍. ਵਜ—ਝੁਕਣਾ। ੨ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ। ੩ ਨਮ: ਨਮਸਕਾਰ. "ਲੋਕ ਬੇਦ ਗਯਾਨ ਕੋਟਿ ਬਿਸਮ ਨਮਸ ਕੇ." (ਭਾਗੁਕ)

ਨਮਸਕਰਾ. ਸੰ. ਨਮਸ੍ਕਾਰ੍ਯ. ਵਿ—ਨਮਸਕਾਰ ਯੋਗ੍ਯ. "ਗੁਰਦੇਵ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਨਮਸਕਰਾ." (ਬਾਵਨ)

ਨਮਸਕਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਮਸ੍ਕਾਰ. ਝੁਕਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਪ੍ਰਣਾਮ. ਬੰਦਨਾ. "ਨਮਸਕਾਰ ਡੰਡਉਤ ਬੰਦਨਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਨਮਸਕਾਰਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਬੰਦੂਕ਼. (ਸਨਾਮਾ) "ਨਮਸਕਾਰਨੀ ਤੇ ਛੁਟ ਗੁਲਕਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਮਸਤਸਤੁ. ਇਹ ਸੰਖੇਪ ਹੈ ਨਮਸ੍ਤੁਭ੍ਯਮਸ੍ਤੁ ਦਾ. ਤੇਰੇ ਤਾਂਈ ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ. "ਨਮਸਤਸਤੁ ਰੰਮੈ." (ਜਾਪੁ) ਰਮ੍ਯ (ਮਨੋਹਰ) ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ.

ਨਮਸਤੇ / **ਨਮਸਤੰ** / **ਨਮਸਤ੍ਵੰ** / **ਨਮਸ੍ਤੇ** / **ਨਮਸ੍ਤ੍ਵੰ** } ਨਮਸ੍ਤੇ—ਨਮਸ੍ਤੇ. ਨਮਸ੍ਤ੍ਵਾਮ੍—ਨਮਸ੍ਤ੍ਵਾਂ. ਤੈਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ. "ਨਮਸਤੰ ਅਰੂਪੇ.××× ਨਮਸਤ੍ਵੰ ਅਕਾਲੇ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਨਮਸ੍ਯਸ੍ਤ੍ਵੰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਤੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਯੋਗ੍ਯ ਹੈਂ.

ਨਮਕ. ਫ਼ਾ نمک ਸੰਗਯਾ—ਲਵਣ. ਨੂਣ. ਲੂਣ.

ਨਮਕਹ਼ਰਾਮ. ਫ਼ਾ نمک حرام ਸੰਗਯਾ—ਕਿਸੇ ਦਾ ਲੂਣ ਖਾਕੇ ਬੁਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਕ੍ਰਿਤਘਨ. ਦੇਖੋ, ਲੂਣ ਹਰਾਮ.

ਨਮਕਹ਼ਲਾਲ. ਫ਼ਾ نمک حلال ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਾ ਲੂਣ ਖਾਕੇ ਸਦਾ ਕ੍ਰਿਤਗ੍ਯ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਾ ਭਗਤ.

ਨਮਕੀਨ. ਫ਼ਾ نمکین ਵਿ—ਸਲਵਣ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੂਣ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸਲੂਣਾ.

ਨਮਗੀਰਾ. ਫ਼ਾ نمگیرہ ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਵਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਸ਼ਬਨਮ (ਓਸ-ਤ੍ਰੇਲ) ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇ. ਚੰਦੋਆ. ਸਾਇਬਾਨ. ਓਸ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਤਾਣਿਆ ਹੋਇਆ ਵਸਤ੍ਰ.

ਨਮਤ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਵਾਮੀ. ਮਾਲਿਕ। ੨ ਨਟ। ੩ ਵਿ—ਨੰਮ੍ਰ. "ਨਮਤ ਸੁਭਾਵ ਨ ਕਬਹੂ ਤਯਾਗੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਅ਼ نمط ਨਮਤ਼.

ਸੰਗਜਾ—ਦਸਤੂਰ. ਤ਼ਰੀਕ਼ਾ.

ਨਮਤਾ. ਸੰਗਜਾ—ਨੰਮ੍ਰਤਾ. "ਮਾਨੋ ਸੁਧਾ ਨਮਤਾ ਤੁਮ ਪੀਤੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸਤੋਗੁਣ. "ਤਾਮਸਤਾ ਮਮਤਾ ਨਮਤਾ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਨਮਤਾਬੰਕਤਾ. ਨਮਤ (ਨੰਮ੍ਰਤਾ) ਅਤੇ ਅਵੰਕਤਾ (ਸਰਲਤਾ) "ਸਮਤਾ ਨਮਤਾਬੰਕਤਾ." (ਰਤਨਮਾਲ)

ਨਮਦਾ. ਫ਼ਾ نمد ਨਮਦ. ਸੰਗਜਾ—ਉੰਨ ਦਾ ਜਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਕੰਬਲ ਵਿਛੌਣਾ ਆਦਿ.

ਨਮਦਾ ਬੰਨ੍ਹਣਾ. ਬਿਸਤਰ ਗੋਲ ਕਰਨਾ. ਕੂਚ ਕਰਨਾ. ਨਮਦੇ ਵਿੱਚ ਵਸਤੂ ਲਪੇਟੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਨਾਉਂ ਹੈ। ੨ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਨਮਦਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਮਾਰ ਸਹਾਰਨ ਅਤੇ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ.

ਨਮਨ. ਸੰਗਜਾ—ਨਿਉਣਾ. ਝੁਕਾਉ। ੨ ਨਮਸਕਾਰ. ਪ੍ਰਣਾਮ.

ਨਮਰੂਦ. Nimrod. ਇੱਕ ਅਭਿਮਾਨੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਿਸ ਨੇ ਇਬਰਾਹੀਮ ਪੈਗੰਬਰ ਦੇ ਵਚਨਾਂ ਤੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਹੁਕੂਮਤ ਸਮੇਂ ਇਬਰਾਹੀਮ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਕ਼ੁਰਾਨ ਸੂਰਤ ੨, ਆਯਤ ੬੦ ਅਤੇ ਸੂਰਤ ੨੧, ਆਯਤ ੫੨-੭੫.

ਨਮਾ. ਵਿ—ਨਵ. ਨਯਾ. ਨਵੀਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨੁਮਾ.

ਨਮਾਇਮ. ਫ਼ਾ نمایم ਮੈ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹਾਂ. ਦਿਖਾਵਾਂਗਾ। ੨ ਮੈਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ. ਕਰਾਂਗਾ.

ਨਮਾਈ. ਫ਼ਾ نمائی ਤੂ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈਂ. ਦਿਖਾਵੇਂਗਾ। ੨ ਤੂ ਕਰਦਾ ਹੈਂ. ਕਰੇਂਗਾ.

ਨਮਾਜ਼. ਫ਼ਾ نماز ਅ਼ صلوٰۃ ਸਲਾਤ. ਨਮਾਜ਼ ਇਸਲਾਮ ਦਾ ਦੂਜਾ ਉਸੂਲ ਹੈ. ਕ਼ੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜ ਵੇਲੇ ਮੁਕ਼ੱਰਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਪਰ ਸੁੰਨਤ ਅਤੇ ਹਦੀਸਾਂ ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨੂੰ ਪੰਜ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਉਂ ਹੈ:—

੧ ਸਲਾਤੁਲਫਜਰ. صلوٰۃ الفجر ਨਮਾਜ਼ੇ ਸੁਬਹ਼. ਪਹੁ ਫਟਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੀਕ ਦੀ ਨਮਾਜ਼.

੨ ਸਲਾਤੁੱਲਜੁਹਰ. صلوٰۃ الظہر ਨਮਾਜ਼ੇ ਪੇਸ਼ੀਨ. ਜਦ ਸੂਰਜ ਢਲਣ ਲੱਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਨਮਾਜ਼.

੩ ਸਲਾਤੁਲਅਸਰ. صلوٰۃ العصر ਨਮਾਜ਼ੇ ਦੀਗਰ. ਤੀਸਰੇ ਪਹਿਰ ਦੀ ਨਮਾਜ਼.

੪ ਸਲਾਤੁਲ ਮਗਰਿਬ. صلوٰۃ المغرب ਨਮਾਜ਼ੇ ਸ਼ਾਮ. ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਸਮਾਨ ਦੀ ਸੁਰਖ਼ੀ ਮਿਟ ਜਾਣ ਤੀਕ.

੫ ਸਲਾਤੁਲਇਸ਼ਾ. صلوٰۃ العشاء ਨਮਾਜ਼ੇ ਖ਼ੁਫ਼ਤਨ. ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਦੀ ਨਮਾਜ਼.

ਇਹ ਪੰਜ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਤਾਂ ਫ਼ਰਜ ਹੈ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਤਿੰਨ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਅਖ਼ਤਿਆਰੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ ਭਾਰੀ ਸਵਾਬ ਹੈ:—

੧ ਸਲਾਤੁਲ ਇਸ਼ਰਾਕ਼. صلوٰۃ الاشراق ਨਮਾਜ਼ੇ ਇਸ਼ਰਾਕ਼. ਜਦ ਸੂਰਜ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਚੜ੍ਹ ਆਵੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਨਮਾਜ਼.

੨ ਸਲਾਤੁਲਜੁਹ਼ਾ. صلوٰۃ الضحیٰ ਨਮਾਜ਼ੇ ਚਾਸ਼ਤ. ਕ਼ਰੀਬ ਗਜਾਰਾਂ ਵਜੇ ਦਿਨ ਦੇ.

੩ ਸਲਾਤੁਲਤਹੱਜੁਦ. صلوٰۃ التہجد ਨਮਾਜ਼ੇ ਤਹੱਜੁਦ. ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪਿੱਛੋਂ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਦੋ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਦੋ ਈ਼ਦਾਂ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ—ਈਦੁਲ-ਫ਼ਿਤਰ ਦੀ, ਦੂਜੀ ਈ਼ਦੁਲਅਜ਼ਹਾ ਦੀ.

"ਸਹ਼ੀਹ਼ੇ ਮੁਸਲਿਮ" ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹ਼ਜ਼ਰਤ ਮੁਹ਼ੰਮਦ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਜਦ ਸੱਤਵੇਂ ਆਸਮਾਨੋਂ ਮੁੜੇ, ਤਦ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਛੀਵੇਂ ਆਸਮਾਨ ਹ਼ਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਮਿਲਿਆ, ਉਸ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਖ਼ੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਹ਼ੁਕਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ. ਮੁਹ਼ੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਹ ਵੇਲੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦਾ. ਮੂਸਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੇਰੀ ਉੱਮਤ ਨੇ ਕਦੇ ਤਾਮੀਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ. ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਉੱਮਤ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਥੱਕ ਗਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਤੋਂ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ. ਜਾਹ, ਮੁੜਕੇ ਖ਼ੁਦਾ ਤੋਂ ਫੇਰ ਪੁੱਛ. ਜਦ ਪੈਗੰਬਰ ਮੁਹ਼ੰਮਦ ਨੇ ਖ਼ੁਦਾ ਨੂੰ ਇਹ ਮਜਬੂਰੀ ਦੱਸੀ, ਤਦ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਘਟਾਉਂਦੇ ਘਟਾਉਂਦੇ ਪੰਜ ਵੇਲੇ ਨਮਾਜ਼ ਮੁਕ਼ੱਰਰ ਕੀਤੀ. ਮੂਸਾ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਜਦ ਸਾਰਾ ਹ਼ਾਲ ਦੱਸਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਵੇਲੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨੀ. ਜਾਹ, ਖ਼ੁਦਾ ਪਾਸੋਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮੁਆ਼ਫ਼ੀ ਮੰਗ. ਹ਼ਜ਼ਰਤ ਮੁਹ਼ੰਮਦ ਨੇ ਆਖਿਆ, ਹੁਣ ਬਾਰ ਬਾਰ ਅ਼ਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਾਂਗਾ.

ਅਰਬਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਮਾਜ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਕ਼ੁਰਾਨ ਦੀਆਂ ਆਯਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅ਼ਰਬੀ ਦਾ ਤਰਜੁਮਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਲਵੇ.[1] ਨਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਿਸਮ ਅਤੇ ਵਸਤ੍ਰ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਏ. ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਨਾ ਹੋਵੇ.

ਜੇ ਨਮਾਜ਼ ਮਸਜਿਦ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਮਸੀਤ ਦੇ ਮੀਨਾਰ ਪੁਰ ਚੜ੍ਹਕੇ ਅਜਾਨ (ਬਾਂਗ) ਦਾ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਤਾਕਿ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਸਭ ਜਮਾਂ ਹੋ ਜਾਣ. ਨਮਾਜ਼ ਵੇਲੇ ਜੁੱਤੀ ਉਤਾਰਨੀ ਚਾਹੀਏ ਅਰ ਸਿਰੋਂ ਨੰਗੇ ਹੋਕੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨੀ ਨਿਸੇਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ.

ਉੱਪਰ ਲਿਖੀ ਨਮਾਜ਼ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਨਮਾਜ਼ ਅਥਵਾ ਮੁਰਦੇ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨੀ ਭੀ ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਵਿਧਾਨ ਹੈ.

ਯਹੂਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਵੇਲੇ ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਰੀਤਿ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਜ਼ੱਬੂਰ ਕਾਂਡ ੧੧੯, ਆਯਤ ੧੬੪[2].

ਨਮਾਜ਼ੀ. ਫ਼ਾ. نمازی ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਾਜੀ ੧.

ਨਮਾਣਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਮਾਣਾ.

ਨਮਾਣੀ. ਦੇਖੋ, ਨਿਮਾਣੀ.

[1]ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਨਿਯਮ ਥਾਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਂਗ ਨਮਾਜ਼ ਆਦਿ ਸਭ ਤੁਰਕੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ. ਜੋ ਬੋਲੀ ਸਮਝੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਭਜਨ ਪਾਠ ਲਾਭਦਾਯਕ ਨਹੀਂ.

[2]Seven times a day do I praise Thee.

ਨਮਾਂਦਹ. ਫ਼ਾ نماندہ ਨਾ ਰਿਹਾ.

ਨਮਾਨਰੋਆ. ਵਿ—ਨਵੀਨ ਅਤੇ ਅਰੋਗ. ਖ਼ੁਸ਼ ਅਤੇ ਤਨਦੁਰੁਸ੍ਤ. ਦੇਖੋ, ਨਵਾਨਿਰੋਆ.

ਨਮਾਨਾ, ਨਮਾਨੀ ਦੇਖੋ, ਨਿਮਾਣਾ ਅਤੇ ਨਿਮਾਣੀ.

ਨਮਾਮਿ. ਮੈਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹਾਂ.

ਨਮਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਨੀਵਾਂ ਹੋਇਆ. ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਮਿੱਤ.

ਨਮੀ. ਵਿ—ਨਵੀਨ. ਨਯੀ. ਨਵੀਂ। ੨ ਫ਼ਾ نمی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ਼ਰਾਵਤ. ਗਿੱਲ.

ਨਮੀਤਾ. ਨੀਮਤ (ਨੀਵਾਂ) ਹੋਇਆ. "ਫਲ ਸੰਗ ਨਮੀਤਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨਮੁਚਿ, ਨਮੁਚੀ ਸੰ. ਨਮੁਚਿ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਪ੍ਰਚਿੱਤਿ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਇੱਕ ਦਾਨਵ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਭੈਦਾਨ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਫੇਰ ਧੋਖਾ ਦੇਕੇ ਮਾਰਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਨਾਲ ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਯਸ਼੍ਚਿਤ ਕਰਨਾ ਪਿਆ. ਨਮੁਚਿ ਦਾ ਜਿਕਰ ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਭੀ ਹੈ. "ਦ੍ਵੈਸਿਰ ਸੰਬਰ ਨਮੁਚੀ ਜੋਊ." (ਨਾਪ੍ਰ)

੨ ਅਸੁਰਰਾਜ ਸ਼ੁੰਭ ਦਾ ਤੀਜਾ ਭਾਈ, ਜੋ ਨਿਸ਼ੁੰਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਸੀ. ਵਾਮਨਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਸ਼੍ਯਪ ਦੇ ਵੀਰਜ ਤੋਂ ਦਨੁ ਦੇ ਗਰਭੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਜਦ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਨਮੁਚਿ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਤਦ ਸ਼ੁੰਭ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ੁੰਭ ਦੋਵੇਂ ਭਾਈ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇੰਦ੍ਰ ਪੁਰ ਚੜ੍ਹੇ, ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਕੇ ਸੁਰਗ ਦਾ ਰਾਜ ਸਾਂਭ ਲਿਆ. ਸ਼ੁੰਭ ਨੇ ਸੁਧੀਰ ਦੂਤ ਨੂੰ ਵਿੰਧ੍ਯ ਪਰਬਤ ਤੇ ਕਾਤ੍ਯਾਯਨੀ ਦੇਵੀ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸਾਡੇ ਦੋਹਾਂ ਭਾਈਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰੇਂ ਵਰਲੈ. ਦੇਵੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਜੰਗ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਵਰਦੀ. ਇਸ ਪੁਰ ਘੋਰ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧੂਮ੍ਰਲੋਚਨ, ਰਕਤਬੀਜ, ਚੰਡ, ਮੁੰਡ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਸਰਦਾਰ ਮਾਰੇ ਗਏ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਦੁਰਗਾ ਨੇ ਸ਼ੁੰਭ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ੁੰਭ ਨੂੰ ਭੀ ਮਾਰਿਆ ਅਰ ਦੇਵਲੋਕ ਦਾ ਰਾਜ ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਭ ਅਤੇ ਨਿਸੁੰਭ। ੩ ਕਾਮਦੇਵ. ਅਨੰਗ. ਮਨਮਥ.

ਨਮੂ. ਅ਼ نمو ਵਧਣਾ. ਵ੍ਰਿੱਧੀ. ਵਾਧਾ.

ਨਮੂਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਰੂਜ. ਤ਼ਰੱਕ਼ੀ. ਵ੍ਰਿੱਧਿ। ੨ ਮਾਨ. ਪ੍ਰਤਿਸ਼੍ਠਾ. ਨਾਮਵਰੀ। ੩ ਅ਼ نموزج ਅਨਮੂਜਜ. ਨਮੂਨਾ.

ਨਮੂਦ. ਫ਼ਾ نمود ਵਿ—ਦਿਖਾਇਆ। ੨ ਕੀਤਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਖਾਵਾ। ੪ ਨਿਸ਼ਾਨ. ਚਿੰਨ੍ਹ. ਦੇਖੋ, ਨਮੂਦਨ.

ਨਮੂਦਸ਼. ਫ਼ਾ نمودش ਦਿਖਾਇਆ ਉਸ ਨੂੰ। ੨ ਕੀਤਾ ਉਸ ਨੂੰ.

ਨਮੂਦਹ. ਫ਼ਾ نمودہ ਕੀਤਾ। ੨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ੩ ਦਿਖਾਇਆ। ੪ ਦਿਖਾਇਆ ਹੋਇਆ.

ਨਮੂਦਨ. ਫ਼ਾ نمودن ਕ੍ਰਿ—ਦਿਖਾਉਣਾ। ੨ ਕਰਨਾ.

ਨਮੂਦਾਰ. ਫ਼ਾ نمودار ਵਿ—ਜੋ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਯ.

ਨਮੂਨਾ. ਫ਼ਾ. نمونہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੰਨਗੀ। ੨ ਤੁਲ੍ਯਤਾ. ਸਮਾਨਤਾ। ੩ ਨਜੀਰ. ਮਿਸਾਲ. "ਬੇਸੁਬਹਾ ਜੋ ਬਿਨਾ ਨਮੂਨੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨਮੇ. ਫ਼ਾ نے ਵ੍ਯ—ਨਹੀਂ. ਨਾ. ਨਿਸੇਧ.

ਨਮੋ. ਨਮਸਕਾਰ. "ਹਰਿਸੰਤਨ ਕਰਿ ਨਮੋ ਨਮੋ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫) ਪ੍ਰਾ. ਣਮੋ.

ਨਮੋਸੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿੰਦਾ. ਅਪਕੀਰਤਿ. ਦੇਖੋ, ਨਾਮੂਸ ੩.

ਨਮ੍ਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਵਿਨੀਤ. ਹਲੀਮ. ਹੌਮੈ ਰਹਿਤ.

ਨਮ੍ਰਤਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਵੇਂ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਝੁਕਾਉ। ੨ ਹਲੀਮੀ.

ਨਯ. ਸੰ. ਨਯ੍. ਧਾ—ਲੈ ਜਾਣਾ, ਪਹੁਚਣਾ, ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਤਿ। ੩ ਇਨਸਾਫ਼. ਨ੍ਯਾਯ. "ਸਮਸ ਮਨਿੰਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਯ, ਤਮ ਅਨਯ ਨਸਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਨਯ (ਇਨਸਾਫ) ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸੂਰਜ ਸਮਾਨ ਹੈ, ਜੋ ਅਨਯ (ਅਨੀਤਿਰੂਪ) ਅੰਧੇਰੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੪ ਵਿਸਨੁ। ੫ ਨਦੀ. ਦੇਖੋ, ਨੈ.

ਨਯਗ੍ਰੋਧ. ਦੇਖੋ, ਨ੍ਯਗ੍ਰੋਧ.

ਨਯਣ. ਸੰ. ਨਯਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੇਤ੍ਰ. ਅੱਖ. "ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨ ਪਿਖਹੁ ਨਯਣ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ੨ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਨਯਣਿ. ਨੇਤ੍ਰੀਂ. ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ. "ਨਯਣਿ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਪਿਖਿਜੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਨਯਨ. ਦੇਖੋ, ਨਯਣ.

ਨਯਨਛਦ. ਅੱਖ ਦਾ ਪੜਦਾ. ਨਯਨਪਟ. ਪਲਕ.

ਨਯਨਜਲ. ਅੰਝੂ. ਆਂਸੂ. ਹੰਝੂ. ਅਸ਼੍ਰੁ.

ਨਯਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਯ (ਨਦੀਆਂ) ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਕਰਕੇ. ਦੇਖੋ, ਨਯਣਿ, ਨੈਣੀ ਅਤੇ ਨੈਨੀ.

ਨਯਪਾਲ. ਵਿ—ਨਯ (ਨੀਤਿ) ਪਾਲਨ ਵਾਲਾ. ਨੀਤਿ ਪਾਲਕ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨੇਪਾਲ.

ਨਯਰਜ਼ਦ. ਦੇਖੋ, ਨਿਯਰਜ਼ਦ.

ਨਯਾ. ਵਿ—ਨਵ. ਨਵੀਨ. ਨਵਾਂ.

ਨਯਾਇ. ਦੇਖੋ, ਨ੍ਯਾਯ.

ਨਯਾਸ. ਦੇਖੋ, ਨ੍ਯਾਸ.

ਨਯਾਜ, ਨਯਾਜੀ ਦੇਖੋ, ਨਿਆਜ ਅਤੇ ਨਿਆਜੀ.

ਨਯਾਮ. ਫ਼ਾ نیام ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਿਲਾਫ਼. ਕੋਸ਼. ਖੋਲ. ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਦਾ ਰੂਪ "ਮਿਆਨ" ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. Sheath.

ਨਯਾਯ. ਦੇਖੋ, ਨ੍ਯਾਯ.

ਨਯਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਆਰਾ। ੨ ਨ੍ਯ (ਨਮ੍ਰਤਾ) ਵਾਲਾ. ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ. "ਦ੍ਰੁਮੰ ਤਾਲ ਨਯਾਰੇ." (ਰਾਮਾਵ) ਤਾਲ ਬਿਰਛ ਝੁਕੇ ਹੋਏ.

ਨਯੰਤਾ. ਸੰ. ਨਿਯਨ੍ਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਯਮ ਕ਼ਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਪ੍ਰੇਰਣਵਾਲਾ. ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਏਕ ਨਯੰਤਾ ਸਦਾ ਮਾਯ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਰੁਸ਼. ਮਰਦ. ਮਨੁੱਖ. "ਨਰ ਤੇ ਸੁਰ ਹੋਇਜਾਤ ਨਿਮਖ ਮੈ." (ਗੌਂਡ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਜਾਤਿ. "ਸੁਰਿ ਨਰ ਗਣ ਗੰਧਰਬੇ ਜਪਿਓ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੪) ੩ ਦਬ

ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਦੀ ਕੰਨਯਾ "ਅਹਿੰਸਾ" ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਧਰਮਰਾਜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਸ਼ਾਵਤਾਰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਨਾਰਾਯਣ ਦਾ ਵਡਾ ਭਾਈ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਨਰ ਨਾਰਾਯਣ। ੪ ਅਰਜੁਨ. ਇਸ ਨੂੰ ਨਰ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਨਰ ਅਵਤਾਰ ਭਯੋ ਅਰਜੁਨਾ." (ਨਰ ਨਾਰਾਯਣ) ੫ ਵਿਸਨੁ। ੬ ਸ਼ਿਵ। ੭ ਬ੍ਰਹਮਾ। ੮ ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. "ਨਰ ਨਿਹਕੇਵਲ ਨਿਰਭਉ ਨਾਉ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ੯ ਯੋਧਾ। ੧੦ ਪਤਿ. ਭਰਤਾ। ੧੧ ਰਾਮਕਪੂਰ। ੧੨ ਵਿ—ਉੱਦਮੀ. ਪੁਰੁਸਾਰਥੀ. "ਨਰ ਮਨੁਖਾਂ ਨੋ ਏਕੁ ਨਿਧਾਨਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੩) ੧੩ ਦੇਖੋ, ਦੋਹਰੇ ਦਾ ਰੂਪ ੧੨। ੧੪ ਫ਼ਾ نر ਪੁਲਿੰਗ. ਮੁਜੱਕਰ। ੧੫ ਵਿ—ਦਿਲੇਰ. ਹਿੰਮਤੀ.

ਨਰਸਿੰਹ, ਨਰਸਿੰਘ ਸੰ. ਨ੍ਰਸਿੰਹ. ਹਰਿਵੰਸ਼ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਵਿਸਨੁ ਦਾ ਚੌਥਾ ਅਵਤਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅੱਧਾ ਸ਼ਰੀਰ ਨ੍ਰਿ (ਆਦਮੀ) ਦਾ ਅਤੇ ਅੱਧਾ ਸਿੰਹ (ਸ਼ੇਰ) ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਯੁਗ ਵਿੱਚ ਹਿਰਣ੍ਯਕਸ਼ਿਪੁ ਨੇ ਤਪ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੋਂ ਇਹ ਵਰ ਲੈ ਲਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇਵਤਾ ਦੈਤ ਗੰਧਰਵ ਨਾਗ ਮਨੁੱਖ ਆਦਿਕਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਮਾਰਿਆ ਜਾਵਾਂ. ਨਾ ਮੈਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਤੋਂ ਮਰਾਂ. ਨਾ ਦਿਨ ਅਰ ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਮੌਤ ਹੋਵੇ, ਇਤ੍ਯਾਦਿ. ਇਹ ਵਰ ਪਾਕੇ ਹਿਰਣ੍ਯਕਸ਼ਿਪੁ ਵਡਾ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਗਿਆ ਅਰ ਦੇਵ ਲੋਕ ਖੋਹਕੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਦੁਖੀ ਕੀਤਾ.

ਭਾਗਵਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਨੂੰ ਜੋ ਵਿਸਨੁਭਗਤ ਸੀ ਬਹੁਤ ਸੰਤਾਪ ਦਿੱਤਾ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਵਿਸਨੁ ਨੇ ਨ੍ਰਿਸਿੰਘ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਹਿਰਣ੍ਯਕਸ਼ਿਪੁ ਨੂੰ ਨੌਹਾਂ ਨਾਲ ਚੀਰਦਿੱਤਾ ਅਰ ਐਸੇ ਸਮੇਂ ਮਾਰਿਆ, ਜਦ ਨਾ ਦਿਨ ਸੀ ਨਾ ਰਾਤ, ਕਿੰਤੂ ਸੰਧ੍ਯਾ ਦਾ ਵੇਲਾ ਸੀ.

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਹਰਨਾਖਸ (ਹਿਰਣ੍ਯਾਕ੍ਸ਼) ਦੇ ਮਾਰਨ ਲਈ ਨਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਹਰਨਾਖਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.[1] "ਹਰਨਾਖਸ ਦੁਸਟ ਹਰਿ ਮਾਰਿਆ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਤਰਾਇਆ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) "ਭਗਤਿ ਹੇਤ ਨਰਸਿੰਘ ਭੇਖ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ) "ਗਰਜੇ ਨਰਸਿੰਘ ਨਰਾਂਤਕਰੰ। ਦ੍ਰਿਗ ਰੱਤ ਕਿਯੇ ਮੁਖ ਸ੍ਰੋਣ ਭਰੰ." (ਨਰਸਿੰਘਾਵ) ਮੁਲਤਾਨ ਵਿੱਚ ਨ੍ਰਿਸਿੰਘ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਦਿਰ ਹੈ। ੨ ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ ਪੁਰੁਸ. ਉੱਤਮ ਮਨੁੱਖ। ੩ ਬਹਾਦੁਰ ਆਦਮੀ। ੪ ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ.

ਨਰ ਸਿੰਘ ਚੌਦੇਂ. नृसिंह चतुर्दशी. ਵਸਾਖ ਸ਼ੁਦੀ ੧੪. ਇਸ ਦਿਨ ਨਰ ਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਪ੍ਰਗਟੇ ਸਨ.

ਨਰਸਿੰਘਾ. ਸੰ. ਨਲਸ਼੍ਰਿੰਗ-ਨਲਸ਼੍ਰਿੰਗ. ਸਿੰਗ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਤਾਂਬੇ ਪਿੱਤਲ ਆਦਿ ਦੀ ਨਲਕੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਿਗਲ ਦੀ ਤਰਾਂ ਬਜਾਈਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਮ ਗੋਮੁਖ ਭੀ ਹੈ.

ਨਰਸੀ. ਇਹ ਭਗਤ ਸੰਮਤ ੧੫੦੭ ਵਿੱਚ ਨਾਗਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਘਰ ਜੂਨਾਗੜ (ਬੰਬਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ) ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਏਸੇ ਨਰਸੀ ਦੀ ਹੁੰਡੀ ਸਾਵਲਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਵਿੱਚ ਤਾਰੀ ਸੀ. ਨਰਸੀ ਸੰਮਤ ੧੫੭੨ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਾਵਲਸ਼ਾਹ.

ਨਰਹ. ਸੰ. ਨਿਰੀਹ. ਵਿ—ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ. ਕਾਮਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. "ਨਰਹ ਨਿਹਕੇਵਲ ਰਵਰਹਿਆ ਤਿਹੁ ਲੋਈ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਰ-ਹਯ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਕਿੰਨਰ ਦੇਵਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੜ ਆਦਮੀ ਦਾ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਘੋੜੇ ਦਾ ਹੈ.

ਨਰਹਨਰਿੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਰ ਹਯ (ਕਿੰਨਰ), ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਕੁਬੇਰ. ਕਿੰਨਰਪਤਿ. "ਅਸਪਤਿ ਗਜਪਤਿ ਨਰਹਨਰਿੰਦ, ਨਾਮੇ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ." (ਤਿਲੰ ਨਾਮਦੇਵ) ਅਸ਼੍ਵਪਤਿ ਸੂਰਜ, ਗਜਪਤਿ ਇੰਦ੍ਰ, ਕਿੰਨਰਪਤਿ ਕੁਬੇਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਨਾਮਦੇਵ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਹੈ.

ਨਰਹਨਰੁ. ਨਿਰੀਹ ਪੁਰੁਸ਼. ਬੇ ਪਰਵਾ। ੨ ਕਰਤਾਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. "ਨਰਕ ਨਿਵਾਰਨੁ ਨਰਹਨਰੁ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੩ ਪੁਰੁਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮਹਾਂ ਬਲੀ ਅਤੇ ਉੱਤਮ.

ਨਰਹਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਖੋਹਣ ਵਾਲਾ. ਠਗ. ਗਠ ਕਤਰਾ. "ਨਰਹਰ ਅਰੁ ਬਟਪਾਰ." (ਕਲਕੀ) ੨ ਨਰਹਰਿ. ਨ੍ਰਿਸਿੰਹ। ੩ ਕਰਤਾਰ. "ਨਰਹਰ ਨਾਮੁ ਨਰਹਰ ਨਿਹਕਾਮੁ." (ਗਉ ਮ: ੧) "ਸਭ ਕਹਹੁ ਮੁਖਹੁ ਨਰ ਨਰਹਰੇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਕਾਨ)

ਨਰਹਰਿ, ਨਰਹਰੀ ਦੇਖੋ, ਨਰਸਿੰਘ। ੨ ਪੁਰੁਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਤਮ। ੩ ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ। ੪ ਦੇਖੋ, ਨਵਨਾਮਕ.

ਨਰਹਰੀਐ. ਨਰਹਰਿ (ਕਰਤਾਰ) ਨੂੰ. "ਮੈ ਦਸੇ ਹਰਿ ਨਰਹਰੀਐ ਜੀਉ". (ਮਾਝ ਮ: ੪)

ਨਰਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਦੇਸ਼, ਜਿੱਥੇ ਪਾਪੀ ਜੀਵ ਬੁਰੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਭੋਗਣ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਦੋਜ਼ਖ਼. ਜਹੱਨੁਮ. ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਮਤਭੇਦ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੱਧ ਘੱਟ ਹੈ. ਮਨੁ ਨੇ ਇੱਕੀਹ ਨਰਕ ਇਹ ਲਿਖੇ ਹਨ:—ਤਾਮਿਸ੍ਰ, ਅੰਧਤਾਮਿਸ੍ਰ, ਰੌਰਵ, ਮਹਾਰੌਰਵ, ਨਰਕ, ਮਹਾਨਰਕ, ਕਾਲਸੂਤ੍ਰ, ਸੰਜੀਵਨ, ਮਹਾਵੀਚਿ, ਤਪਨ, ਸੰਪ੍ਰਤਾਪਨ, ਸੰਹਾਤ, ਸੰਕਾਕੋਲ, ਕੁਡਮਲ, ਪ੍ਰਤਿਮੂਰਤਿਕ, ਲੋਹਸ਼ੰਕੁ, ਰਿਜੀਸ, ਸ਼ਾਲਮਲੀ, ਵੈਤਰਣੀ, ਅਸਿਪਤ੍ਰਵਨ ਅਤੇ ਲੋਹਦਾਰਕ. ਦੇਖੋ, ਮਨੁ ਅ: ੪, ਸ਼: ੮੮, ੮੯, ੯੦. ਬ੍ਰਹਮਵੈਵਰਤ ਵਿੱਚ ੮੬ ਨਰਕਕੁੰਡ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਖੰਡ ਅ: ੨੭. "ਕਵਨ ਨਰਕ ਕਿਆ ਸੁਰਗ ਬਿਚਾਰਾ ਸੰਤਨ ਦੋਊ ਰਾਦੇ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ੨ ਦੁੱਖ. ਕਲੇਸ਼। ੩ ਕੁਕਰਮ. ਨੀਚ ਕਰਮ. ਵਿਸਨੁਪੁਰਾਣ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੰਸ਼ ਦੇ ਛੀਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੁਕਰਮ ਸ੍ਵਰਗ, ਅਤੇ ਕੁਕਰਮ ਨਰਕ ਹੈ। ੪ ਇੱਕ ਦੈਤ, ਭੌਮਾਸੁਰ.

ਨਰਕਗਾਮੀ. ਵਿ—ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲਾ.

[1] ਕਈ ਪੰਡਿਤ ਗਯਾਨੀ, ਹਰਨਾਖਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਤੋੜ ਮਰੋੜ ਕੇ ਹਿਰਣ੍ਯਕਸ਼ਿਪੁ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ ਕਿ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਅਨੇਕਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਹੈ, ਦੇਖੋ, ਨਰਮਦਾ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਮਤਭੇਦ ਅਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਭਗਤ ਅਤੇ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਨ੍ਰਿਸਿੰਹ ਦ੍ਵਾਰਾ ਹਰਨਾਖਸ ਦਾ ਹੀ ਮਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਨਰਕ ਤ੍ਰਯੋਦਸ਼ੀ. ਕੱਤਕ ਬਦੀ ੧੪ (ਦਿਵਾਲੀ ਦੀ ਰਾਤ). ਇਸ ਦਿਨ ਨਰਕ (ਭੌਮਾਸੁਰ) ਦੈਤ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਸੀ.

ਨਰਕਦੁਆਰਾ, ਨਰਕਦ੍ਵਾਰ ਨਰਕ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ. ਵਿਚਾਰਵਾਨਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਰਕਦ੍ਵਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.' "ਸੇਜ ਸੋਹਨੀ ਚੰਦਨ ਚੋਆ ਨਰਕ ਘੋਰ ਕਾ ਦੁਆਰਾ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੫)

ਨਰਕਪਾਤੀ, ਨਰਕਪਾਤਿਨ ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਡਿਗਣ ਵਾਲਾ. ਪਾਪੀ ਜੀਵ. "ਸੋ ਨਰਕਪਾਤੀ ਹੋਵਤ ਸੁਆਨ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਨਰਕਾਸੁਰ. ਦੇਖੋ, ਭੌਮਾਸੁਰ.

ਨਰਕਾਂਤਕ. ਨਰਕ ਦੈਤ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਕ੍ਰਿਸਨ ਦੇਵ। ੨ ਵਾਹਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਭ੍ਯਾਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਨਰਕ ਦਾ ਅੰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਨਰਕਿ. ਨਰਕ ਵਿੱਚ. ਨਰਕ ਨੂੰ. "ਜੇ ਓਇ ਦਿਸਹਿ ਨਰਕਿ ਜਾਂਦੇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਨਰਕੁ. ਦੇਖੋ, ਨਰਕ.

ਨਰਕੁਟ. ਡਿੰਗ. ਨੱਕ. ਨਾਕ. ਨਕੌੜਾ.

ਨਰਕੇਸਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨਰ (ਮਨੁੱਖ) ਅਤੇ ਕੇਸ਼ਰੀ (ਸਿੰਹ). ਨ੍ਰਿਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਨਰਸਿੰਘ। ੨ ਆਦਮੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ੇਰ (ਬਹਾਦੁਰ).

ਨਰਗਸ, ਨਰਗਿਸ ਫ਼ਾ نرگس ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲਾ ਚਿੱਟਾ ਫੁੱਲ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਸੰਤੀ ਰੰਗ ਅੱਖ ਦੀ ਪੁਤਲੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ. ਕਵਿਜਨ ਇਸ ਫੁੱਲ ਦੀ ਉਪਮਾ ਨੇਤ੍ਰ ਨੂੰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ. L. Narcissus. Odoratimus. "ਖੜਗ ਬਾਢ ਜਨੁ ਧਰੇ ਪੁਹਪ ਨਰਗਸ ਤਟ ਕੋਹੈ?" (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੪੨) ੨ ਭਾਵ—ਨੇਤ੍ਰ. ਅੱਖ. ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—"ਬੀਮਾਰ ਨਰਗਸੇਮ ਕਿ ਨਰਗਸ ਗੁਲਾਮ ਓਸ੍ਤ." (ਦੀਵਾਨ ਗੋਯਾ)

ਨਰਜਾ. ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਰਾਜ਼ੂ. ਤੱਕੜੀ. ਤੁਲਾ. "ਲੈ ਨਰਜਾ ਮਨ ਤੋਲੈ ਦੇਵ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰ. ਨਰਕਨ੍ਯਾ. ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਰਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨਰਾਂ (ਮਨੁੱਖਾਂ) ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਸੈਨਾ. ਫੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਰਤ. ਸੰ. ਨਤੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਚ. ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ.

ਨਰਤਕ. ਸੰ. ਨਰ੍ਤਕ. ਵਿ—ਨੱਚਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਨਚਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਨਟ.

ਨਰਦ. ਫ਼ਾ نرد ਸੰਗਯਾ—ਚੌਪੜ ਦਾ ਡਾਲਨਾ. ਗੋਟ। ੨ ਸੰ. ਨਰ੍ਦ. ਧਾ—ਗੱਜਣਾ. ਰੰਭਣਾ, ਹਰਕਤ ਕਰਨਾ, ਜਾਣਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਗਰਜ. ਗੱਜਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੪ ਸ਼ੋਰ. ਰੌਲਾ। ੫ ਸ੍ਤੁਤਿ. ਤਾਰੀਫ਼। ੬ ਢੰਡੋਰਾ.

ਨਰਦਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਬਾਂਗਰ ਦੇਸ਼. ਦੇਖੋ, ਬਾਂਗਰ. "ਨਰਦਕ ਦੇਸ ਬਿਖੈ ਗਮਨੰਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਰਦੇਵ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੇਵਤਾਰੂਪ, ਸਾਧੂ. "ਸੁਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਰਦੇਵ ਪਵਿਤ੍ਰਾ ਖਿਨੁ ਬੋਲਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬਾਣੀ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੨ ਰਾਜਾ। ੩ ਬ੍ਰਾਹਮਣ. "ਕਹਾ ਭਇਓ ਨਰਦੇਵਾ ਧੋਖੇ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਅੱਗੇ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਦੇਖੋ, ਧੋਕਨਾ.

ਨਰ ਨਰਹ. ਦੇਖੋ, ਨਰ ਅਤੇ ਨਰਹਨਰੁ। ੨ ਕਰਤਾਰ (ਬ੍ਰਹਮ) ਨੂੰ. "ਨਰ ਨਰਹ ਨਮਸਕਾਰੰ." (ਰਾਮ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫)

ਨਰਨਾਹ, ਨਰਨਾਹਿ, ਨਰਨਾਥ ਸੰਗਯਾ—ਨ੍ਰਿਨਾਥ. ਪੁਰੁਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਰਾਜਾ। ੨ ਕਰਤਾਰ.

ਨਰਨਾਰਾਇਣ, ਨਰਨਾਰਾਯਣ ਦਕ੍ਸ਼ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਅਹਿੰਸਾ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਧਰਮਰਾਜ ਦੇ ਦੋ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਿਖੀ ਹੋਏ ਹਨ. ਵਾਮਨਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਕਥਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਕ੍ਰਮੋਰਵਸ਼ੀਯ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਭੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਕਿ ਨਰ ਨਾਰਾਯਣ ਦੀ ਤਪਸ੍ਯਾ ਦੇਖਕੇ ਦੇਵਤੇ ਭੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ, ਇਸ ਲਈ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਅਪਸਰਾ ਭੇਜੀਆਂ ਕਿ ਜਾਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਪ ਭੰਗ ਕਰਨ. ਨਾਰਾਯਣ ਨੇ ਇੱਕ ਫੁੱਲ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੇ ਉਰੁ (ਪੱਟ) ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਅਜੇਹੀ ਸੁੰਦਰ ਅਪਸਰਾ ਨਿਕਲੀ ਜੋ ਸ੍ਵਰਗੀਯ ਅਪਸਰਾ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਸੁੰਦਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਰੁ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣੇ ਕਾਰਣ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਉਰਵਸ਼ੀ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਇੰਦ੍ਰਲੋਕ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਅਪਸਰਾ ਸ਼ਰਮਿੰਦੀਆਂ ਹੋਕੇ ਮੁੜ ਦੇਵਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ. ਨਾਰਾਯਣ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਚੀ ਹੋਈ ਅਪਸਰਾ ਨੂੰ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸੁਰਗ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ.

ਕਾਲਿਕਾਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਦੇਵ ਨੇ ਸ਼ਰਭ ਜੀਵ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਨਰਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਦੇ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਨਰ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਨਰ ਰਿਖੀ ਅਤੇ ਸ਼ੇਰ ਵਾਲੇ ਭਾਗ ਦਾ ਨਾਰਾਯਣ ਰਿਖੀ ਬਣ ਗਿਆ. ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵਿਸ਼ਨੁ ਦੇ ਅੰਸ਼ਾਵਤਾਰ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਦੇਵੀਭਾਗਵਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਰਾਯਣ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ, ਅਤੇ ਨਰ ਨੇ ਅਰਜੁਨ ਦਾ ਦ੍ਵਾਪੁਰ ਵਿੱਚ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ। ੨ ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. "ਨਰ ਨਾਰਾਇਣ ਅੰਤਰਜਾਮਿ." (ਗਉ ਮ: ੧)

ਨਰਪਤਿ. ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ. "ਨਰਪਤਿ ਰਾਜੇ ਰੰਗ ਰਸ ਮਾਣਹਿ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਰਾਜਾ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ. "ਨਰਪਤਿ ਏਕੁ ਸਿੰਘਾਸਨਿ ਸੋਇਆ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ) ੩ ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ। ੪ ਕੁਬੇਰ. ਦੇਖੋ, ਨਰਵਾਹਨ। ੫ ਦੇਖੋ, ਨਰਪਤਿ ਰਾਇ.

ਨਰਪਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਰੁਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ। ੨ ਕਰਤਾਰ.

ਨਰਪ੍ਰਾਣੀ. ਉੱਦਮੀ ਪੁਰੁਸ. ਹਿੰਮਤੀ ਆਦਮੀ. ਦੇਖੋ, ਨਰ ੧੨. "ਨਰਪ੍ਰਾਣੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਾਇਆ ਧਨ ਖਾਟੇ." (ਗਉ ਮ: ੪)

ਨਰਬਦ. ਨਰ-ਅਵਦ. ਆਦਮੀ ਤੋਂ ਜੋ ਨਾ ਬਯਾਨ (ਬਿਆਨ) ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ. ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਕਥਨ-ਸ਼ਕਤਿ ਤੋਂ ਬਾਹਰ. "ਅਰਬਦ ਨਰਬਦ ਧੁੰਧੂਕਾਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ਆਰਬਧ (ਆਰੰਭ) ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਨਰ ਅਵਦ ਧੁੰਧੂਕਾਰ ਸੀ. ਭਾਵ—ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁੰਨਦਸ਼ਾ ਸੀ.

ਨਰਬਦਾ. ਦੇਖੋ, ਨਰਮਦਾ.

ਨਰਬਲਿ. ਦੇਖੋ, ਨਰਮੇਧ.

ਨਰਮ. ਫ਼ਾ ﻧﺮﻡ ਵਿ—ਕੋਮਲ. ਮੁਲਾਇਮ। ੨ ਸੰ. ਜਰ੍ਮ. ਸੰਗਜਾ—ਖੇਲ (ਖੇਡ). ੩ ਹਾਸੀ। ੪ ਖ਼ੁਸ਼ੀ. ਆਨੰਦ.

ਨਰਮਦਾ. ਸੰ. ਨਰ੍ਮਦਾ. ਨਰ੍ਮ (ਆਨੰਦ) ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਨਦੀ, ਜੋ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਮੇਕਲ ਰਿਖੀ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਇਸ ਨੂੰ ਮੇਕਲਾ ਅਥਵਾ ਮੇਕਲਕੰਨ੍ਯਾ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਨਰਮਦਾ ਨੂੰ ਨਾਗਾਂ ਦੀ ਭੈਣ ਭੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਏਸੇ ਨੇ ਗੰਧਰਵਾਂ ਦੇ ਮੁਕ਼ਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਨਾਗਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਪੁਰੁਕੁਤਸ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ ਨਾਗਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਰਮਦਾ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ. ਵਿਸ਼ਨੁਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰੁਕੁਤਸ ਨਰਮਦਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਮਤਸ੍ਯਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਪਤਿ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦੁਸਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਹਰਿਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਰੁਕੁਤਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਉਂ "ਰੇਵਾ" ਅਤੇ "ਪੂਰਵਗੰਗਾ" ਭੀ ਦੱਸੇ ਹਨ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਲੜਕੀ ਹੋਣ ਤੋਂ "ਇੰਦੁਜਾ" ਅਤੇ "ਸੋਮੋਦਭਵਾ" ਭੀ ਨਰਮਦਾ ਦੇ ਨਾਉਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ.

ਇਹ ਨਦੀ ਅਮਰਕੰਟਕ ਤੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਭੜੌਚ ਪਾਸ ਖੰਭਾਤ ਦੀ ਖਾੜੀ ਵਿੱਚ ਡਿਗਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਲੰਬਾਈ ੮੦੧ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ ਬਹੁਤ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਨਰਮਦੇਸ੍ਵਰ। ੨ ਕੌਸ਼ਿਕ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਕੌਸ਼ਿਕ ੯ ਅਤੇ ਮਾਂਡਵ.

ਨਰਮਦੇਸ / **ਨਰਮਦੇਸ੍ਵਰ** } ਸੰ. ਨਰ੍ਮਦੇਸ਼. ਨਰਮਦਾ ਦਾ ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ ਕਾਸੀ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲਿੰਗ. ਦੇਖੋ, ਕਾਸ਼ੀ ਖੰਡ ਅ: ੯੨। ੨ ਨਰਮਦਾ ਨਦੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਪੱਥਰ. ਜੈਸੇ ਗੰਡਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਾਲਗ੍ਰਾਮ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਤੈਸੇ ਨਰਮਦਾ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ਿਵਲਿੰਗ.

ਨਰਮਨੁਖ. ਪੁਰੁਸਾਰਥੀ ਆਦਮੀ. ਦੇਖੋ, ਨਰ ੧੨.

ਨਰਮਾ. ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਪਾਹ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੂਤ ਬਹੁਤ ਬਰੀਕ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਨਰਮੇ ਦੇ ਸੂਤ ਦਾ ਬੁਣਿਆ ਨਰਮ ਅਤੇ ਚਮਕੀਲਾ ਕਪੜਾ.

ਨਰਮੀ. ਫ਼ਾ ﻧﺮﻣﻰ ਸੰਗਜਾ—ਕੋਮਲਤਾ. ਮ੍ਰਿਦੁਲਤਾ। ੨ ਨੰਮ੍ਰਤਾ. "ਮਾਅ਼ਨੀਯੇ ਨਰਮੀ ਗ਼ਰੀਬੀ ਆਮਦਹ." (ਜ਼ਿੰਦਗੀ)

ਨਰਮੇਧ. ਨ੍ਰਮੇਧ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਨ੍ਰਿਮੇਧ ਯਗ੍ਯ. ਪੁਰੁਸ਼ਮੇਧ. ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦਾ ਇੱਕ ਯਗ੍ਯ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਦਮੀ ਦੇ ਮਾਸ ਦੀ ਆਹੁਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ. ਨਰਬਲਿ.[1] ਨਰਮੇਧ ਯਗ੍ਯ ਚੇਤਸੁਦੀ ੧੦ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਕੇ ੪੦ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਵੈਦਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਆਦਮੀ ਦੀ ਕ਼ੁਰਬਾਨੀ ਬਿਨਾ ਸੰਕੋਚ ਹੁੰਦੀ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸੁਨਹਸ਼ੇਫ.

ਨਰਯਾਨ. ਉਹ ਯਾਨ (ਸਵਾਰੀ) ਜੋ ਆਦਮੀ ਕਰਕੇ ਉਠਾਈ ਅਥਵਾ ਖਿੱਚੀ ਜਾਵੇ, ਜੈਸੇ ਪਾਲਕੀ ਰਿਕਸ਼ਾ ਆਦਿ। ੨ ਕੁਬੇਰ ਦੇਵਤਾ. ਦੇਖੋ, ਨਰਵਾਹਨ.

ਨਰਲੋਕ. ਸੰਗਜਾ—ਮਨੁੱਖ ਲੋਕ. ਮਰ੍ਤ੍ਯ ਲੋਕ.

[1]ਦੇਖੋ, ਸ਼ੁਕਲ ਯਜੁਰਵੇਦ ਅ: ੩੦ ਅਤੇ ੩੧.

ਨਰਵਰ. ਵਿ—ਮਨੁੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਨਿਸ਼ਧ ਦੇਸ਼. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਧ। ੩ ਨਲਪੁਰ. ਗਵਾਲੀਅਰ ਤੋਂ ੪੦ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਨਗਰ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜਾ ਨਲ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ. "ਨਰਵਰ ਕੋ ਰਾਜਾ ਬਡੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੬੧).

ਨਰਵਾਹਨ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਕੁਬੇਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਨਰ ਜਾਤਿ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਹੈ। ੨ ਉਹ ਸਵਾਰੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਦਮੀ ਜੋਤਿਆ ਜਾਵੇ, ਪਾਲਕੀ ਝੰਪਾਨ ਆਦਿ. ਦੇਖੋ, ਨਰਯਾਨ.

ਨਰਵਿਰਤਿ. ਸੰ. ਨਿਵ੍ਰਿੱਤਿ—ਨਿਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਸੰਗਜਾ—ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਮਨ ਦੇ ਹਟਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਭੋਗਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰਾਮਤਾ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਵਿਰਤਿ ਨਰਵਿਰਤਿ ਪਛਾਣੈ." (ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ) ੨ ਸੰ. ਨਿਰ੍ਵ੍ਰਿਤਿ—ਨਿਰ੍ਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਸੁਖ. ਸ਼ਾਂਤਿ। ੩ ਸੰ. ਨਿਰ੍ਵ੍ਰਿੱਤਿ—ਨਿਰ੍ਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਪੂਰਣਤਾ। ੪ ਬਦਚਲਨੀ। ੫ ਉਪਜੀਵਿਕਾ (ਰੋਜ਼ੀ) ਦਾ ਅਭਾਵ.

ਨਰਵੈ. ਵਿ—ਨਰਵਰ. ਨਰਵਰ੍ਯ. ਆਦਮੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਤਮ. "ਕਹਿਤ ਕਬੀਰ ਸੁਨਹੁ ਨਰ ਨਰਵੈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ)

ਨਰੜ. ਨਰੜਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਬੰਧਨ. ਜਿਵੇਂ— "ਜੋੜੀਆਂ ਜਗ ਥੋੜੀਆਂ ਗਲ ਨਰੜ ਬਹੁਤੇਰੇ." ਭਾਵ—ਇਸਤ੍ਰੀ-ਪਤੀ ਦੀਆਂ ਉੱਤਮ ਜੋੜੀਆਂ ਘਟ ਹਨ, ਲਾਵਾਂ ਅਤੇ ਫੇਰਿਆਂ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਕਰਕੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਕਰ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਗ੍ਰਿਹਸਥੀ ਬਹੁਤ ਹਨ.

ਨਰੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਨਿਪੀਡਨ ਕਰਨਾ. ਜਕੜਨਾ. ਘੁੱਟ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹਣਾ.

ਨਰੜਾ. ਸੰਗਜਾ—ਗਾਜਰ ਆਦਿ ਕੰਦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾ ਸਖ਼ਤ ਕੀਲ, ਜਿਸ ਦੇ ਉੱਪਰ ਨਰਮ ਗੁੱਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਨਰਾਇਣ / **ਨਰਾਇਨ** } ਦੇਖੋ, ਨਾਰਾਇਣ ਅਤੇ ਨਾਰਾਯਣ.

ਨਰਾਇਨਦਾਸ. ਦੇਖੋ, ਨਾਰਾਯਣਦਾਸ.

ਨਰਾਇਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਦੂ.

ਨਰਾਗਸ. ਦੇਖੋ, ਨਰਗਸ. "ਨਰਾਗਸ ਨੇ ਦੇਖਕੈ ਨਾਕ ਐਂਠਾ." (ਰਾਮਾਵ)

ਨਰਾਚ. ਦੇਖੋ, ਨਾਰਾਚ। ੨ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਨਰਾਜ", "ਨਾਗਰਾਜ", "ਪੰਚ ਚਾਮਰ" ਅਤੇ "ਵਿਚਿਤ੍ਰਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ— ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਲਘੁ ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਸੋਲਾਂ ਅੱਖਰ. ਅੱਠ ਅੱਠ ਅੱਖਰਾਂ ਪੁਰ ਦੋ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ. ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ, ਜ, ਰ, ਜ, ਰ, ਜ, ਗ. ISI, SIS, ISI, SIS, ISI, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਅਗੰਜ ਆਦਿ ਦੇਵ ਹੈ, ਅਭੰਜ ਭੰਜ ਜਾਨਿਐ,
ਅਭੂਤ ਭੂਤ ਹੈ ਸਦਾ, ਅਗੰਜ ਗੰਜ ਮਾਨਿਐ,
ਅਦੇਵ ਦੇਵ ਦੇਵ ਹੈ, ਸਦਾ ਅਭੇਵ ਨਾਥ ਹੈ,
ਸਮਸ੍ਤ ਸਿੱਧਿ ਬ੍ਰਿੱਧਿ ਦਾ, ਸਦੀਵ ਸਰਬ ਸਾਥ ਹੈ.

(ਅਕਾਲ)

ਨਰਾਚਨ. ਨਰ-ਅਚਨ. ਆਦਮੀ ਖਾਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭਕਣ ਕਰਨਾ। ੨ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਖੱਜਾ.

ਨਰਾਚਨੀ. ਆਦਮੀਖਾਣੀ. ਯੋਗਿਨੀ. ਪਿਸ਼ਾਚਨੀ. ਡਾਇਣ. ਡਾਕਿਨੀ. "ਪੀਵਤ ਰੁਧਿਰ ਨਰਾਚਨੀ." (ਸਲੋਹ)

ਨਰਾਜ. ਦੇਖੋ, ਨਾਰਾਜ ੨। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਰਾਚ ੨.

ਨਰਾਜ ਅਰਧ. ਇਹ ਛੰਦ ਨਗਸ੍ਵਰੂਪਿਣੀ ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਾ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਰਾਜ ਜਾਂ ਨਰਾਚ ਛੰਦ ਦਾ ਅੱਧਾ ਰੂਪ ਹੈ. ਅਰਥਾਤ ਲਘੁ ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਅੱਠ ਅੱਖਰ. ਅਥਵਾ ਜ, ਰ, ਲ, ਗ. ।S।, S।S, ।, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸੁ ਧੂਮ ਧੂਮ ਧੂਮ ਹੀ,
ਕਰੰਤ ਸੈਨ ਭੂਮ ਹੀ,
ਬਿਅੰਤ ਧਜਾਨ ਧਜਾਵਹੀ,
ਦੁਰੰਤ ਠੌਰ ਪਾਵਹੀ.

(ਸੂਰਜਾਵ)

ਨਰਾਜ ਬ੍ਰਿੱਧ. ਲਘੁ ਨਰਾਜ ਦੇ ਮੁਕ਼ਾਬਲੇ "ਬ੍ਰਿੱਧ" ਪਦ ਹੈ. ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਇਹੋ ਨਰਾਜ ਛੰਦ ਦਾ ਪੂਰਣ ਰੂਪ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਰਾਚ ੨.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਚਲੀ ਸੁਕੰਤ ਸੀਘ੍ਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਪਾਣਿ ਧਾਰਕੈ,
ਉਠੇ ਸੁਗ੍ਰਿੱਧ ਬ੍ਰਿੱਧ ਔਰ ਡਾਕਿਨੀ ਡਕਾਰਕੈ.×××

(ਚੰਡੀ ੨)

(ਅ) ਕਈ ਕਵੀਆਂ ਨੇ "ਅਨੰਗਸ਼ੇਖਰ" ਛੰਦ ਨੂੰ "ਨਰਾਚ ਵ੍ਰਿੱਧ" ਅਥਵਾ "ਮਹਾਨਰਾਚ" ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਨੰਗਸੇਖਰ.

ਨਰਾਜ ਲਘੁ. ਇਸ ਛੰਦ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਸੁਧੀ" ਅਤੇ "ਹੋਹਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਲਘੁ ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਚਾਰ ਅੱਖਰ. ਅਥਵਾ, ਜ, ਗ, ।S।, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਲੇ ਹਰੀ। ਥਲੇ ਹਰੀ।
ਉਰੇ ਹਰੀ। ਬਨੇ ਹਰੀ ॥

(ਅਕਾਲ)

ਨਰਾਂਤ, ਨਰਾਂਤਕ, ਨਰਾਂਤਕਰ ਵਿ—ਨਰ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਮਨੁੱਖ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਰਾਵਣ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ ਜੋ ਅੰਗਦ ਨੇ ਮਾਰਿਆ.[1] "ਨਰਾਂਤ ਦੇਵਾਂਤ ਦੂਜੋ ਬਲੀ." (ਰਾਮਾਵ)

ਨਰਾਧਮ. ਅਧਮ-ਨਰ. ਨੀਚ ਪੁਰੁਸ਼. ਕਮੀਨਾ। ੨ ਆਦਮੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨੀਚ.

ਨਰਾਧਿਪ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਰ-ਅਧਿਪਤਿ. ਪੁਰੁਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਰਾਜਾ। ੨ ਕੁਬੇਰ.

ਨਰਾਧਿਪੀ. ਦੇਖੋ, ਨਰਾਧਿਪ। ੨ ਕੁਬੇਰ. ਦੇਖੋ, ਨਰਵਾਹਨ ਅਤੇ ਗਜਾਧਿਪੀ.

ਨਰਾਮੇਧ. ਦੇਖੋ, ਨਰਮੇਧ.

ਨਰਾਯਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਦੂ.

[1]ਰਾਮਾਯਣ ਵਿੱਚ ਨਰਾਂਤਕ ਦਾ ਮਰਨਾ ਦਧਿਬਲ ਵਾਨਰ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਨਰਿਏਰ. ਦੇਖੋ, ਨਲੀਏਰ.

ਨਰਿਸ. ਦੇਖੋ, ਨਰੇਸ. "ਇਸ਼ਕਤੰਬੋਲ ਨਰਿਸ ਤਹਿਂ ਕੋ ਹੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੫੩) ਉੱਥੋਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹੈ.

ਨਰਿੰਦ, ਨਰਿੰਦ੍ਰ ਦੇਖੋ, ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਅਤੇ ਰਾਜਨਰਿੰਦੁ. "ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਆ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਣਾ ਸੋਈ ਰਾਜਨਰਿੰਦੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਨਰਿਯਲ. ਦੇਖੋ, ਨਲੀਏਰ.

ਨਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਰੀ. ਮਾਨੁਸ਼ੀ. "ਨਰੀ ਆਸੁਰੀ ਕਿੰਨ੍ਰਨੀ." (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਲੀ। ੩ ਫ਼ਾ نری ਬੱਕਰੇ ਜਾਂ ਮੀਢੇ ਦੀ ਰੰਗੀ ਹੋਈ ਖੱਲ.

ਨਰੀਆ. ਦੇਖੋ, ਜਾਹਮਣ.

ਨਰੀਛਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰੀਛਨ.

ਨਰੁ. ਦੇਖੋ, ਨਰ ਅਤੇ ਨਰੂ.

ਨਰੁਜਾ. ਦੇਖੋ, ਨਰਜਾ.

ਨਰੂ. ਦੇਖੋ, ਨਰ. "ਨਰੂ ਮਰੈ ਨਰੁ ਕਾਮਿ ਨ ਆਵੈ." (ਗੌਡ ਕਬੀਰ)

ਨਰੇਸ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਰੇਸ਼. ਨਰ-ਈਸ਼. ਨਰਪਤਿ. ਰਾਜਾ.

ਨਰੇਸੁਣਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਰੇਸ਼੍ਵਰ (ਰਾਜਾ) ਦੀ ਅਨੀ. ਰਾਜਾ ਦੀ ਫ਼ੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਰੇਂਦ੍ਰ. ਸੰ. नरेन्द्र. ਸੰਗਯਾ—ਨਰ-ਇੰਦ੍ਰ. ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਰਾਜਾ। ੨ ਕੁਬੇਰ ਦੇਵਤਾ.

ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾਪਤਿ ਦਾ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਮਹਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਮਹਾਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਮੱਘਰ ਬਦੀ ੧੦ ਸੰਮਤ ੧੮੮੦ (੨੬ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੮੨੩) ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਧਰਮ ਅਤੇ ਨੀਤਿ ਦਾ ਪੁੰਜ ਤੇਈ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਮਾਘ ਬਦੀ ੬ ਸੰਮਤ ੧੯੦੨ (੧੮ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੮੪੬) ਨੂੰ ਰਾਜਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਬੈਠਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਕੀਤਾ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਸੂਰਵੀਰ ਅਤੇ ਗੁਣਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ. ਸਨ ੧੮੫੭-੫੮ ਦੇ ਗਦਰ ਸਮੇਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਸਰਕਾਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਸੱਚਾ ਮਿਤ੍ਰ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ. ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਬਰਤਾਨੀਆ ਨੇ ਭੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਦਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ੧੮ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੮੬੦ ਨੂੰ ਅੰਬਾਲੇ ਦਰਬਾਰ ਕਰਕੇ ਲਾਰਡ ਕੈਨਿੰਗ (Lord Canning) ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਨਾਰਨੌਲ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਦਿੱਤਾ. ੧ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੮੬੧ ਨੂੰ ਕੇ.ਸੀ.ਐਸ.ਆਈ. (K.C.S.I.) ਦਾ ਖ਼ਿਤਾਬ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ. ਸਨ ੧੮੬੦ ਵਿੱਚ ਜੋ ਮੁਤਬੰਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਫੂਲਕੀਆਨ ਰਿਆਸਤਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਸਨਦ ੫ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੬੨ ਨੂੰ ਮਿਲੀ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੋ ਸਾਥੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਜੋ ਰਾਜਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਨਿਯਮ ਥਾਪੇ ਅਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਅਹਿਦੋ ਪੈਮਾਨ ਠਹਿਰਾਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਦੀ ਪੂਰੀ ਬੁੱਧਿਮੱਤਾ (ਦਾਨਾਈ) ਅਤੇ ਦੂਰੰਦੇਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਉਨਤਾਲੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ੧੩ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੮੬੨ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਪਟਿਆਲੇ

ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਪਟਿਆਲਾ.

ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਮੰਡਲ. (the chamber of Princes). ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਂ (Ruling Princes) ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨਵਾਬ ਆਦਿਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨ ਯੋਗ੍ਯ ਸਭਾ, ਜੋ ੮ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੯੨੧ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਹੋਈ. ਇਸ ਦਾ ਹਰ ਸਾਲ ਦਿੱਲੀ ਇਜਲਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਆਰੰਭਕ ਸਪੀਚ ਵਾਇਸਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਮੰਡਲ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਚੈਨਸਲਰ (Chancellor) ਮਹਾਰਾਜਾ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੀਕਾਨੇਰ ਸਨ, ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੯੨੬ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੂਪੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪਟਿਆਲਾ ਹਨ.

ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਮੰਡਲ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਵ ਹੈ ਕਿ ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਨਾਲ ਜੋ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸੰਧਿਪਤ੍ਰਾਂ (treaties) ਅਤੇ ਸਨਦਾਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਾਇਮ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪਾਲਨਾ ਹੋਵੇ, ਅਰ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਅਰ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਹਰੇਕ ਸੀਗੇ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਰਹੇ.

ਨਰੇਰ, ਨਰੇਲ ਸੰ. ਨਾਰਿਕੇਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਰਿਯਲ. ਖੋਪੇ ਦਾ ਫਲ. "ਕੂਦ ਕੂਦ ਕਰ ਪਰੀ ਨਰੇਰ ਨਚਾਯਕੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੯੫) ਚਿਤਾ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਸਤੀ ਹੋਣ ਲਈ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀਅਲ ਨਚਾਕੇ ਕੁੱਦ ਪਈਆਂ. ਸਤੀਆਂ ਨਲੇਰ ਸੰਧੂਰ ਆਦਿ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਹੱਥ ਲੈ ਕੇ ਚਿਤਾ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਸਨ.

ਨਰੈਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਦੂ.

ਨਰੋਆ. ਵਿ—ਰੁਜ ਰਹਿਤ. ਨੀਰੋਗ. ਅਰੋਗ.

ਨਰੋਸੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਰ-ਸ੍ਵ. ਆਦਮੀ ਦਾ ਸ੍ਵ (ਧਨ) ਸੰਪੱਤਿ. "ਕਬੀਰ ਨਿਰਗੁਣ ਨਾਮ ਨਰੋਸੁ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਮਾਇਆ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਧਨ ਹੈ.

ਨਰੋਤਮ. ਵਿ—ਨਰੋੱਤਮ. ਪੁਰੁਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਤਮ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ.

ਨਰੋਮਣਿ. ਵਿ—ਆਦਮੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਰਤਨ. ਚੁਣਿਆ ਹੋਇਆ ਆਦਮੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆ਼ਮਿਲ ਅਤੇ ਆ਼ਲਿਮ ਮਨੁੱਖ। ੩ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਰਾਜਾ.

ਨਰੰਕਾਰ, ਨਰੰਕਾਰੀ ਦੇਖੋ, ਨਿਰਾਕਾਰ, ਨਿਰੰਕਾਰ ਅਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ.

ਨਲ. ਸੰ. ਨਲ੍. ਧਾ—ਸੁੰਘਣਾ, ਬੰਨ੍ਹਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਲਕਾ. ਦੇਖੋ, ਨਾਲ ੩-੪। ੩ ਅੰਡਕੋਸ਼ (ਫੋਤਿਆਂ) ਦੀ ਨਾੜੀ। ੪ ਫੋਤਾ. ਅੰਡਕੋਸ਼। ੫ ਸੰ. ਕਮਲ। ੬ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਬਾਂਦਰ, ਜੋ ਵਿਸ਼੍ਵਕਰਮਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪੁਲ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

੭ ਨਿਸਧ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ ਬੀਰਸੇਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਵਿਦਰਭਪਤੀ ਭੀਮ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦਮਯੰਤੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ. ਨਲ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਪੁਸ਼ਕਰ ਨੇ ਜੂਏ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤ ਕੇ ਘਰੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਇਸ ਵਿਪਦਾ ਵਿੱਚ ਨਲ ਦਮਯੰਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣਰੂਪ ਹੈ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਨਲ ਨੇ ਫੇਰ ਜੂਏ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤ ਪਾਕੇ ਪੁਸ਼ਕਰ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸੰਪਦਾ ਵਾਪਿਸ ਲਈ. "ਨਲ ਰਾਜਾ ਦੱਖਨ ਇਕ ਰਹਿਈ। ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਤਾਂਕੋ ਜਗ ਕਹਿਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੫੭) ੮ ਖੁੱਚ ਦੀ ਨਾੜ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਪੀੜ (Sciatica) ਨੂੰ ਭੀ ਨਲ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਨਲਕੀ. ਸੰ. ਨਲਕ. ਥੋਥੀ ਹੱਡੀ। ੨ ਥੋਥੀ ਹੱਡੀ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਧਾਤੁ ਅਥਵਾ ਕਾਨੇ ਆਦਿ ਦੀ ਪੋਰੀ.

ਨਲਕੂਬਰ. ਕੁਬੇਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਮਣਿਗ੍ਰੀਵ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਨਿਰਲੱਜ ਹੋ ਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਲਾਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਪੁਰ ਨਾਰਦ ਨੇ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਭਾਈ ਅਰਜੁਨ ਬਿਰਛ ਦਾ ਜੋੜਾ (ਯਮਲਾਰਜੁਨ) ਹੋਕੇ ਵ੍ਰਿਜਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਵੋ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਰਛਾਂ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਉੱਖਲ ਫਸਾਕੇ ਪੁੱਟਿਆ ਅਰ ਸ੍ਰਾਪ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿੱਤਾ. "ਨਲਕੂਬਰ ਘਾਯਲ ਕਿਯੇ ਅਤਿ ਜਿਯ ਕੋਪ ਬਢਾਇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਜਮਲਾਰਜਨ.

ਨਲਣੀ. ਦੇਖੋ, ਨਲਿਨੀ.

ਨਲਣੀਧਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਲਿਨੀਧਰ. ਕਮਲ ਦੀ ਨਾਲ (ਨਲਿਨੀ), ਉਸ ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਕਮਲ. "ਹਰਣੀ ਪਤਿ ਸੇ ਨਲਣੀਧਰ ਸੇ." (ਕਲਕੀ) ਨੇਤ੍ਰ ਮ੍ਰਿਗ ਜੇਹੇ ਅਤੇ ਕਮਲ ਜੈਸੇ.

ਨਲਨਿ, ਨਲਨੀ, ਨਲਿਨ, ਨਲਿਨੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਲਕੀ. ਨਾਲੀ। ੨ ਤੋਤਾ ਫਾਹੁਣ ਦਾ ਇੱਕ ਯੰਤ੍ਰ, ਜੋ ਬਾਂਸ ਦੀ ਨਾਲੀ (ਨਾਲਿਕਾ) ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ. ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੁੰਡ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਸਰੀ ਵਿੱਚ ਪਰੋਕੇ ਥੋਥੀ ਨਲਕੀ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਜਦ ਤੋਤਾ ਉਸ ਪੁਰ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਤਦ ਨਲਕੀ ਫਿਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਰ ਤੋਤਾ ਸਿਰਪਰਣੇ ਪਾਣੀ ਪੁਰ ਲਟਕਣ ਲਗਦਾ ਹੈ. ਡੁੱਬਣ ਦਾ ਭੈ ਕਰਕੇ ਤੋਤਾ ਨਲਨੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ ਅਤੇ ਫੜਿਆ ਜਾਕੇ ਪਿੰਜਰੇ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਬਾਂਧਿਓ ਜਿਉ ਨਲਿਨੀ ਭ੍ਰਮਿ ਸੂਆ." (ਬਾਵਨ) ੩ ਸੰ. ਨਲਿਨੀ. ਕਮਲਿਨੀ. ਨੀਲੋਫਰ. ਭਮੂਲ। ੪ ਨਦੀ। ੫ ਨਲਿਨੀਨੰਦਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਹਾਰੀ ਧਨੇਸੁਰ ਕੀ ਨਲਿਨੀ ਛਬਿ, ਯੌਂ ਨਲਿਨੀ ਵਿਕਸੈਂ ਸੁਖਕਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਕੁਬੇਰ ਦੇ ਬਾਗ਼ (ਨਲਨੀ ਨੰਦਨ) ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਹਾਰ ਗਈ ਹੈ, ਐਸੀਆਂ ਕਮਲਿਨੀਆਂ ਆਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਖਿੜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ੬ ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਵਾੜੀ.

ਨਲਿਨੀਨੰਦਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁਬੇਰ ਦਾ ਬਾਗ਼. ਦੇਖੋ, ਨਲਿਨੀ ੫.[1]

ਨਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਲਕੀ. ਨਾਲੀ। ੨ ਨਲਕੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਪਤਲੀ ਹੱਡੀ। ੩ ਪਿੰਜਣੀ ਦੀ ਹੱਡੀ। ੪ ਬੰਦੂਕ਼ ਦੀ ਨਾਲੀ। ੫ ਜੁਲਾਹੇ ਦੀ ਨਾਲੀ. "ਛੋਛੀ ਨਲੀ ਤੰਤੁ ਨਹੀ ਨਿਕਸੈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਇੱਥੇ ਨਲੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਜਾਣ ਦੀ ਸਾਹਰਗ (wind-pipe) ਅਤੇ ਤੰਤੁ ਤੋਂ ਸ੍ਵਾਸ ਹੈ। ੬ ਨੱਕ ਤੋਂ ਲਟਕਦੀ ਹੋਈ ਸੀਂਢ ਦੀ ਗਾੜ੍ਹੀ ਧਾਰਾ। ੭ ਦੇਖੋ, ਨਲਕੀ.

[1] ਕੁਬੇਰ ਦਾ ਬਾਗ਼ ਚੈਤ੍ਰਰਥ ਭੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਦੇਵੋਦ੍ਯਾਨ.

ਨਲੀਏਰ. ਸੰ. ਨਾਰਿਕੇਲ ਅਤੇ ਨਾਲਿਕੇਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੋਪੇ ਦਾ ਬਿਰਛ Cocos nucifera. ਫ਼ਾ ਨਾਰਜੀਲ। ੨ ਖੋਪੇ ਦਾ ਫਲ.

ਨਲੂਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ— ਨਾਲੂਆ. ਨਾਭਿ ਦੀ ਨਾਲਿਕਾ। ੨ ਨਾਲਾ. ਪਾਣੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪ੍ਰਵਾਹ.

ਨਲੂਛੀ. ਰਿਆਸਤ ਜੰਮੂ, ਜਿਲਾ ਤਸੀਲ ਅਤੇ ਥਾਣਾ। ਮੁਜ਼ੱਫ਼ਰਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਮੁਜ਼ੱਫ਼ਰਾਬਾਦ ਤੋਂ ਪੁਲੋਂ ਪਾਰ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਕ਼ਰੀਬ ਦੋ ਮੀਲ ਹੈ. ਰਾਵਲ-ਪਿੰਡੀ ਤੋਂ ਮੁਜ਼ੱਫਰਾਬਾਦ ਤੀਕ ਤਾਂਗੇ ਮੋਟਰਾਂ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਇੱਥੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਆਕੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਰਛਾ ਮਾਰਕੇ ਇਸ ਥਾਂ ਇੱਕ ਜਲ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਲਗਾਈ ਸੀ, ਜੋ ਪੁਜਾਰੀ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਕਰਾਕੇ ਛਕ ਗਏ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਅਤੇ ਹਰ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਣ ਜੋੜ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਨਲੇਰ. ਦੇਖੋ, ਨਲੀਏਰ.

ਨਲੈਨ. ਅ਼ نعلین ਨਅ਼ਲੈਨ. ਨਅ਼ਲ ਦਾ ਦ੍ਵਿਵਚਨ. ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਦੇ ਜੋੜੇ. "ਪੈਰੀਂ ਨਲੈਨਾ ਦਸਤੀਂ ਦਸਤਾਨੇ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)

ਨਲ੍ਯ. ਗੁਰੁਯਸ਼ ਕਰਤਾ ਇੱਕ ਭੱਟ. "ਨਲ੍ਯ ਕਵਿ ਪਾਰਸਪਰਸ ਕਚ ਕੰਚਨਾ ਹੁਇ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਨਵ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਤੋਤ੍ਰ. ਉਸਤਤਿ। ੨ ਵਿ—ਨਵਾਂ. ਨਯਾ. ਨਵੀਨ। ੩ ਸੰ. ਨਵਨ੍—ਨਵਨ. ਨੌ. ਇੱਕ ਘੱਟ ਦਸ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਤੀਨ ਨਵ ਚਾਰ.

ਨਵਸਾਤ. ਨੌ ਅਤੇ ਸੱਤ ਸੋਲਾਂ. ਦੇਖੋ, ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ.

ਨਵਹਾਇਣ, ਨਵਹਾਣਿ ਵਿ—ਹਾਯਨ (ਵਰ੍ਹਿਆਂ) ਵਿੱਚ ਜੋ ਨਵਾਂ ਹੋਵੇ. ਨੌਜਵਾਨ. "ਨਵਹਾਣਿ ਨਵ ਧਨ ਸਬਦਿ ਜਾਗੀ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਨਵਕਾ. ਦੇਖੋ, ਨੌਕਾ. "ਨਵਕਾ ਸੇ ਰਥੀ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਨਵਕੁਮਾਰੀ. ਨੌ ਦੇਵੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੧ ਤੋਂ ੯ ਤੀਕ, ਹਿੰਦੂ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਹ ਹਨ—ਕੁਮਾਰਿਕਾ, ਤ੍ਰਿਮੂਰਤਿ, ਕਲ੍ਯਾਣੀ, ਰੋਹਿਣੀ, ਕਾਲੀ, ਚੰਡਿਕਾ, ਸ਼ਾਂਭਵੀ, ਦੁਰਗਾ ਅਤੇ ਸੁਭਦ੍ਰਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਵ ਦੁਰਗਾ ੨.

ਨਵਖੰਡ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੇ ਨੌ ਵਿਭਾਗ. ਵਰ੍ਸ਼. ਭਰਤ, ਇਲਾਵ੍ਰਿਤ, ਕਿੰਪੁਰੁਸ, ਭਦ੍ਰ, ਕੇਤੁਮਾਲ, ਹਰਿ, ਹਿਰਣ੍ਯ, ਰਮ੍ਯ ਅਤੇ ਕੁਸ਼. "ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਐ." (ਜਪੁ) "ਨਵ ਖੰਡਨ ਕੋ ਰਾਜ ਕਮਾਵੈ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੨ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਨੌ ਜੋੜ. "ਸਾਠ ਸੂਤ ਨਵਖੰਡ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਗਜ੍ਨਵ.

ਨਵਗ੍ਰਹ, ਨਵਗ੍ਰਿਹ ਜ੍ਯੋਤਿਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਨੌ ਗ੍ਰਹ[1]. ਸੂਰਯ. ਸ਼ਮਸ (Sun), ਚੰਦ੍ਰਮਾ (Moon), ਮੰਗਲ (Mars), ਬੁਧ (Mercury), ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ (Jupiter), ਸ਼ੁਕ੍ਰ (Venus), ਸ਼ਨੈਸ਼੍ਚਰ (Saturn), ਰਾਹੁ (Seizer), ਕੇਤੁ (the dragon's tail). "ਨਵਗ੍ਰਹ ਕੋਟਿ ਠਾਢੇ ਦਰਬਾਰ." (ਭੈਰ ਅ: ਕਬੀਰ) ਆਸਾਮ ਵਿੱਚ ਗਉਹਾਟੀ ਪਾਸ 'ਚਿਤ੍ਰਾਚਲ' ਤੇ ਨਵਗ੍ਰਹ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਦਿਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੌ ਗ੍ਰਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਹ ਮੂਰਤਾਂ ਹਨ:— ਸੂਰਯ, ਸ਼ਮਸ, ਖ਼ੁਰਸ਼ੀਦ. Sun, ਚੰਦ੍ਰਮਾ. ਕਮਰ. ਮਾਹ. Moon, ਮੰਗਲ. ਮਰੀਖ਼. ਬਹਿਰਾਮ. Mars, ਬੁੱਧ. ਅ਼ਤ਼ਾਰਦ. ਤੀਰ. Mercury, ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ. ਮੁਸ਼ਤਰੀ. ਬਰਜੇਰ. Jupiter, ਸ਼ੁਕ੍ਰ. ਜ਼ੁਹਰਾ, ਨਾਹੀਦ. Venus, ਸ਼ਨੈਸ਼੍ਚਰ. ਜ਼ੁਹਰ. ਕੀਵਾਂ. Saturn, ਰਾਹੁ, ਰਾਸ. Seizer, ਕੇਤੁ-ਜਨਬ. The dragon's tail.

ਯਾਗ੍ਯਵਲਕ੍ਯ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨਵਗ੍ਰਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਬਣਾਨ ਲਈ ਜੁਦੀ ਜੁਦੀ ਧਾਤ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ ਵਰਤਣੇ ਚਾਹੀਏ, ਜਿਵੇਂ—ਸੂਰਯ ਦੀ ਮੂਰਤੀ ਤਾਂਬੇ ਦੀ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਬਲੌਰ ਦੀ, ਮੰਗਲ ਦੀ ਲਾਲ ਚੰਨਣ ਦੀ, ਬੁੱਧ ਅਤੇ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਦੀ ਸੋਨੇ ਦੀ, ਸ਼ੁਕਰ ਦੀ ਚਾਂਦੀ ਦੀ, ਸ਼ਨੀ ਦੀ ਲੋਹੇ ਦੀ, ਰਾਹੁ ਦੀ ਸਿੱਕੇ ਦੀ ਅਤੇ ਕੇਤੁ ਦੀ ਕਾਂਸੀ ਦੀ। ੨ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨੌ ਦ੍ਵਾਰ. ਨੌ ਗੋਲਕ. "ਨਵਗ੍ਰਹ ਜੀਤਿ ਦਸਮਪੁਰ ਵਾਸਾ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਨਵਘਰ. ਨੌ ਗੋਲਕ. ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਨੌ ਦ੍ਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਨਵਗ੍ਰਹ ੨। ੨ ਨੌ ਦ੍ਵਾਰਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਹ. "ਨਵਘਰ ਥਾਪਿ ਮਹਲ ਘਰ ਊਚਉ." (ਤੁਖਾ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ਉੱਚੇ ਮਹਲ (ਦਸਮਦ੍ਵਾਰ) ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ.

ਨਵ ਛਿਅ ਖਟ. ਨੌ ਵ੍ਯਾਕਰਣ, ਛੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਵੇਦ ਦੇ ਛੀ ਅੰਗ. "ਨਵ ਛਿਅ ਖਟ ਬੋਲਹਿ ਮੁਖਆਗਰ." (ਧਨਾ ਮ: ੪) "ਨਵ ਛਿਅ ਖਟ ਕਾ ਕਰੈ ਬੀਚਾਰ" (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਨਵਟਾਂਕ, ਨਵਟੰਕ ਨੌ ਟੰਕ. ਦੇਖੋ, ਟਾਂਕ ਅਤੇ ਟੰਕ ੮.

ਨਵਤਨ, ਨਵਤਨੁ ਸੰ. ਨੂਤਨ. ਵਿ—ਨਯਾ. ਨਵਾਂ. ਨਵੀਨ. "ਕਈ ਕੋਟਿ ਨਵਤਨ ਨਾਮ ਧਿਆਵਹਿ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਨਾਮ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਜਵਾਨ. ਜਰਾ ਰਹਿਤ. "ਗੁਣ ਨਿਧਾਨ ਨਵਤਨੁ ਸਦਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਨਵਤੇਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੌਬਤ ਬਜਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ. ਨੌਬਤੀਆਂ ਦਾ ਈਸ਼. ਵਡਾ ਨਗਾਰਚੀ. "ਸੁਣ ਭਾਈ ਬਤੀਆਂ ਨਵਤੇਸਾ!" (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਨਵੱਤੀ. ਸੰ. ਨਵਤ੍ਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਵਾਂਪਨ. ਨਵੀਨਤਾ. "ਰੰਗ ਬਿਰੰਗ ਤਰੰਗ ਨਵੱਤੀ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਸੰ. ਨਵਤਿ. ਨੱਵੇ—੯੦.

ਨਵਦੁਰਗਾ. ਨੌ ਦੇਵੀਆਂ. ਦੇਖੋ, ਨਵਕੁਮਾਰੀ। ੨ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗਿਣਤੀ—ਸ਼ੈਲਪੁਤ੍ਰੀ, ਬ੍ਰਹਮਚਾਰਿਣੀ, ਚੰਦ੍ਰਘੰਟਾ, ਕੁਸਮਾਂਡਾ, ਸ੍ਕੰਦਮਾਤਾ, ਕਾਤ੍ਯਾਯਨੀ, ਕਾਲਰਾਤ੍ਰਿ, ਮਹਾ ਗੌਰੀ ਅਤੇ ਸਿੱਧਿਦਾ.

ਨਵਦ੍ਵਾਰ. ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਨੌ ਦਰਵਾਜ਼ੇ. ਦੋ ਕੰਨ, ਦੋ ਅੱਖਾਂ, ਦੋ ਨਾਸਾਂ, ਮੁਖ, ਗੁਦਾ, ਲਿੰਗ ਅਥਵਾ ਭਗ.

ਨਵਦ੍ਵੀਪ. ਦੇਖੋ, ਨਦੀਆ.

[1] ਪਸ਼੍ਚਿਮੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੱਤ ਹੀ ਗ੍ਰਹ ਮੰਨੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਰਾਹੁ ਅਤੇ ਕੇਤੁ ਗ੍ਰਹ ਨਹੀਂ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਭੀ ਉਪਗ੍ਰਹ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗ੍ਰਹ ਦਾ ਫੁਟ ਨੋਟ.

ਨਵਧਾ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨੌ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ. ਨੌ ਤਰਹਿ.

ਨਵਧਾਭਗਤਿ. ਸੰ. ਨਵਧਾ ਭਕ੍ਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੌ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ. ਨੌ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ. "ਨਵਧਾ ਭਗਤਿ ਰਿਦੇ ਅਤਿ ਜਾਗੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਭਗਤਿ ਨਵੈ ਪ੍ਰਕਾਰਾ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ਭਗਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨੌ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਭਗਤਿ ਇਹ ਲਿਖੀ ਹੈ:—

(੧) ਸ਼੍ਰਵਣ. ਆਪਣੇ ਇਸ਼੍ਟਦੇਵ ਦਾ ਯਸ਼ ਸੁਣਨਾ.

"ਕੋਟਿ ਕਰਣ ਦੀਜਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰੀਤਮ,
ਹਰਿ ਗੁਣ ਸੁਣੀਅਹਿ ਅਬਿਨਾਸੀ ਰਾਮ,
ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਇਹੁ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਵੈ
ਕਟੀਐ ਕਾਲ ਕੀ ਫਾਸੀ ਰਾਮ."

(ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

(੨) ਕੀਰੱਤਨ. ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਕਥਨ. ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਗਾਉਣਾ.

"ਲਾਖ ਜਿਹਵਾ ਦੇਹੁ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ,
ਮੁਖੁ ਹਰਿ ਆਰਾਧੇ ਮੇਰਾ ਰਾਮ.

(ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

"ਆਨਦ ਸੂਖ ਮੰਗਲ ਬਨੇ ਪੇਖਤ ਗੁਨ ਗਾਉ।
ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਰਾਗ ਨਾਦ ਧੁਨਿ ਇਹ ਬਨਿਓ ਸੁਆਉ."

(ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

(੩) ਸਿਮਰਣ. ਯਾਦ ਕਰਨਾ. ਚਿੱਤ ਦ੍ਵਾਰਾ ਚਿੰਤਨ.

"ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਬਹੂ ਨ ਮਨਹੁ ਬਿਸਾਰੇ।
ਈਹਾਂ ਊਹਾਂ ਸਰਬਸੁਖ ਦਾਤਾ ਸਗਲ ਘਟਾਂ ਪਤ੍ਰਿਪਾਰੇ।"

(ਗਉ ਮ: ੫).

"ਨਾਨਕ ਸੋਈ ਦਿਨਸੁ ਸੁਹਾਵੜਾ ਜਿਤੁ ਪ੍ਰਭੁ ਆਵੈ ਚਿਤਿ."

(ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫)

(੪) ਪਾਦਸੇਵਨ. ਚਰਣਸੇਵਾ.

"ਹਰਿਚਰਣ ਕਵਲ ਮਕਰੰਦ ਲੋਭਿਤ ਮਨੋ,
ਅਨਦਿਨੋ ਮੋਹਿ ਆਹੀ ਪਿਆਸਾ."

(ਸੋਹਿਲਾ)

"ਪੈ ਪਾਇ ਮਨਾਈ ਸੋਇ ਜੀਉ."

(ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

(੫) ਅਰਚਨ. ਚੰਦਨ ਫੁੱਲ ਆਦਿ ਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਨਾਲ ਪੂਜਨ.

"ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਕਰੀ ਚਨਣਾਠੀਆ ਜੇ ਮਨੁ ਉਰਸਾ ਹੋਇ,
ਕਰਣੀ ਕੁੰਗੂ ਜੇ ਰਲੈ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਪੂਜਾ ਹੋਇ."

(ਗੂਜ ਮ: ੧)

"ਮਨੁ ਸੰਪਟੁ ਜਿਤੁ ਸਤ ਸਰਿ ਨਾਵਣੁ
ਭਾਵਨ ਪਾਤੀ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਕਰੈ,
ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਾਣ ਸੇਵਕੁ ਜੇ ਸੇਵੇ
ਇਨ ਬਿਧਿ ਸਾਹਿਬੁ ਰਵਤੁ ਰਹੈ."

(ਸੂਹੀ ਮ: ੧)

(੬) ਵੰਦਨ. ਪ੍ਰਣਾਮ. ਨਮਸਕਾਰ.

"ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ, ਤੂੰ ਮੇਰੋ ਪ੍ਰਾਨਅਧਾਰੈ।
ਨਮਸਕਾਰ ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨਾ
ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਜਾਉਬਾਰੈ.

(ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

(੭) ਸਖ੍ਯ. ਇਸ਼੍ਟ ਨਾਲ ਮਿਤ੍ਰਭਾਵ.

"ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਸਖਾ ਤੂੰ ਹੀ ਮੇਰਾ ਮੀਤ।
ਤੂੰ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਤੁਮ ਸੰਗਿ ਹੀਤ."

(ਗਉ ਮ: ੫)

"ਸਜਣ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਿਰਿਸਾਹਾਂ ਦੈ ਸਾਹੁ."

(ਸਵਾ ਮ: ੫)

(੮) ਦਾਸ੍ਯ. ਸੇਵਕ ਭਾਵ.

"ਤੂੰ ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਦਾਸੁ ਤੇਰਾ ਗੋਲਾ."

(ਮਾਝ ਮ: ੫)

"ਬੈਖਰੀਦ ਹਉ ਦਾਸਰੋ ਤੇਰਾ।
ਤੂ ਭਾਰੋ ਠਾਕੁਰ ਗੁਣੀ ਗਹੇਰਾ."

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

(੯) ਆਤਮ ਨਿਵੇਦਨ. ਆਪਣਾ ਆਪ ਅਰਪਨ.

"ਤੁਧ ਆਗੈ ਅਰਦਾਸਿ ਹਮਾਰੀ
ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭ ਤੇਰਾ."

(ਆਸਾ ਮ: ੫)

"ਮਨੁ ਤਨੁ ਅਰਪਿ ਰਖਉ ਹਰਿ ਆਗੈ
ਸਰਬ ਜੀਆ ਕਾ ਹੈ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ."

(ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਨਾਰਦ ਦੇ ਭਕ੍ਤਿਸੂਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ੧੧ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਭਗਤਿ ਭੀ ਲਿਖੀ ਹੈ.[1]

ਨਵਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਮਨ. ਨਮਸਕਾਰ. ਪ੍ਰਣਾਮ। ੨ ਨਿਉਲਾ। ੩ ਨਿਮਾਣ (ਨਿਵਾਣ). ਨਸ਼ੇਬ. "ਨਵਨ ਗਵਨ ਜਲ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਨਵਨਾਇਕਾ. ਦੇਖੋ, ਨਾਇਕਾ ੩ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

ਨਵਨਾਥ. ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਨੌ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੋਗੀ:—ਆਦਿਨਾਥ, ਮਛੇਂਦ੍ਰਨਾਥ, ਉਦਯਨਾਥ, ਸੰਤੋਖਨਾਥ, ਕੰਥੜਨਾਥ, ਸਤ੍ਯਨਾਥ, ਅਚੰਭਨਾਥ, ਚੌਰੰਗੀਨਾਥ ਅਤੇ ਗੋਰਖਨਾਥ. "ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ ਨਵ ਨਾਥ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ) ਯੋਗੀਆਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਅਨੁਸਾਰ—ਆਦਿਨਾਥ, ਸ਼ੈਲਨਾਥ, ਸੰਤੋਖਨਾਥ, ਅਚੰਭਨਾਥ, ਗਜਕੰਠਨਾਥ, ਪ੍ਰਜਾਨਾਥ, ਮਛੇਂਦ੍ਰਨਾਥ, ਗੋਰਖਨਾਥ ਅਤੇ ਗ੍ਯਾਨਸ੍ਵਰੂਪੀਨਾਥ.

ਨਵਨਾਮਕ. ਇਸ ਛੰਦ ਦਾ ਨਾਮ "ਨਰਹਰਿ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਦੋ ਨਗਣ, ਦੋ ਲਘੁ, ।।।, ।।।, ।, ।.

ਉਦਾਹਰਣ—

---

[1]ਗੁਣ ਮਹਾਤਮ੍ਯਾਸਕ੍ਤਿ, ਰੂਪਾਸਕ੍ਤਿ, ਪੂਜਾਸਕ੍ਤਿ, ਸਮਰਣਾਸਕ੍ਤਿ, ਦਾਸ੍ਯਾਸਕ੍ਤਿ, ਸਖ੍ਯਾਸਕ੍ਤਿ, ਕਾਂਤਾਸਕ੍ਤਿ, ਵਾਤਸਲ੍ਯਾਸਕ੍ਤਿ, ਆਤਮਨਿਵੇਦਨਾਸਕ੍ਤਿ, ਤਨਮਯਾਸਕ੍ਤਿ ਅਤੇ ਪਰਮ ਵਿਰਹਾਸਕ੍ਤਿ (ਸੂਤ੍ਰ ੮੨) ਮਧੁਸੂਦਨ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਨੇ 'ਭਕ੍ਤਿ ਰਸਾਯਨ' ਵਿੱਚ ਭਕ੍ਤਿ ਦੀਆਂ ੧੧ ਭੂਮਿਕਾ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ.

ਤਰਭਰ ਪਰ ਸਰ। ਨਿਰਖਤ ਸੁਰ ਨਰ।
ਹਰਪੁਰ ਪੁਰ ਕਰ। ਨਿਰਖਤ ਬਰ ਨਰ।
(ਰਾਮਾਵ)

ਨਵਨਾਯਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਨਾਇਕਾ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

ਨਵ ਨਿਧਿ. ਦੇਖੋ, ਨਉ ਨਿਧਿ. "ਨਵ ਨਿਧਿ ਨਾਮ ਨਿਧਾਨ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਨਵਨੀ, ਨਵਨੀਤ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਵਾਂ ਕੱਢਿਆ ਹੋਇਆ ਮੱਖਣ. ਨੈਨੂ.

ਨਵਨੂਤ. ਵਿ—ਨਵੇਂ ਤੋਂ ਨਵਾਂ. ਅਤਿ ਨਵੀਨ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਮੱਖਣ. ਦੇਖੋ, ਨਵਨੀਤ. "ਤਬ ਸੁੰਦਰ ਨਵਨੂਤ ਨਿਕਾਲੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨਵਪਦ. ਨਵਾਂ ਰੁਤਬਾ. ਨਵੀਨ ਪਦਵੀ.

ਨਵਪਦੀ. ਇਹ ਚੌਪਈ ਅਤੇ ਅੜਿੱਲ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸੋਲਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਅੰਤ ਭਗਣ SII.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਹਿਂ ਤਹਿਂ ਕਰਨ ਲਗੇ ਸਭ ਪਾਪਨ,
ਧਰਮ ਕਰਮ ਤਜਕਰ ਹਰਿਜਾਪਨ,
ਪਾਹਨ ਕਉ ਸੁ ਕਰਤ ਸਭਿ ਬੰਦਨ,
ਡਾਰਤ ਧੂਪ ਦੀਪ ਸਿਰ ਚੰਦਨ.
(ਕਲਕੀ)

ਨਵਮ. ਵਿ—ਨੌਵਾਂ. ਨਹਮ.

ਨਵਮੀ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਨੌਮੀ ਤਿਥਿ.

ਨਵਮੁਨਿ. ਦੇਖੋ, ਨਉਮੁਨੀ.

ਨਵਰਸ. ਕਾਵ੍ਯ ਦੇ ਨੌ ਰਸ. "ਪ੍ਰਿਥਮ ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ ਸੁ ਹਾਸ੍ਯ ਰਸ ਕਰੁਣਾ ਰੌਦ੍ਰ ਸੁਵੀਰ। ਭਯ ਬੀਭਤਸ ਬਖਾਨਿਯੇ ਅਦਭੁਤ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁ ਧੀਰ।" (ਰਸਿਕਪ੍ਰਿਯਾ) ਦੇਖੋ, ਰਸ ੯। ੨ ਨਾਦੌਨ ਪਾਸ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਟਿੱਬਾ. "ਤਿਨ ਕਠਗੜ੍ਹ ਨਵਰਸ ਪਰ ਬਾਂਧੋ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਨਵਰਤਨ. ਨੌ ਰਤਨ—ਮੋਤੀ, ਪੰਨਾ, ਮਾਣਿਕ, ਗੋਮੇਦ, ਹੀਰਾ, ਮੂੰਗਾ, ਲਹਸੁਨਿਯਾਂ, ਪੁਖਰਾਜ (ਪਦਮਰਾਗ) ਅਤੇ ਨੀਲਮ। ੨ ਰਾਜਾ ਵਿਕ੍ਰਮਾਦਿਤ੍ਯ ਦੀ ਸਭਾ ਦੇ ਕਲਪੇ ਹੋਏ ਨੌ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਜੋ ਰਤਨ ਰੂਪ ਸਨ—ਧਨ੍ਵੰਤਰਿ, ਕ੍ਸ਼ਪਣਕ, ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਸ਼ੰਕੁ, ਵੇਤਾਲਭੱਟ, ਘਟਕਪੰਰ, ਕਾਲਿਦਾਸ, ਵਰਾਹਮਿਹਿਰ ਅਤੇ ਵਰਰੁਚਿ.[1]

ਨਵਰਤਨਾ. ਸੰਗਯਾ—ਭੁਜਬੰਦ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੌ ਰਤਨ ਜੜੇ ਹੋਣ. ਦੇਖੋ, ਨਵਰਤਨ. "ਨਵਰਤਨੇ ਦਮਕਤ ਦੁਤਿ ਖਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਵ ਰਦ. ਨਵਾਂ ਦੰਦ. ਨਵੇਂ ਦੰਦ.

ਨਵਰਾਤ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ ੧ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ੯ ਤੀਕ ਨੌ ਰਾਤਾਂ, ਅਰ ਚੇਤ ਸੁਦੀ ੧ ਤੋਂ ੯ ਤੀਕ ਨੌ ਰਾਤਾਂ. ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਵੀ ਦੇ ਨੌ ਸਰੂਪਾਂ ਦਾ ਪੂਜਨ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਨਵਕੁਮਾਰੀ ਅਤੇ ਨਵ ਦੁਰਗਾ. ਜਦ ਪੂਜਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਦ ਨੌ ਦੇਵੀਆਂ ਦੇ ਨਾਮਾਂ ਦੀਆਂ ਨੌ ਕੁਆਰੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਅੰਨ ਧਨ ਵਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਅਰਪਦੇ ਹਨ.

[1] ਇਹ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਏ. ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਲਪਨਾ ਅਸਤ੍ਯ ਹੈ.

ਨਵਰੋਜ. ਦੇਖੋ, ਨੌ ਰੋਜ. "ਤਹਿਂ ਨਵਰੋਜ ਕਰੋ ਮਿਲ ਸੁੰਦਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਵਰੰਗ. ਵਿ—ਨਵਾਂ ਰੰਗ। ੨ ਨਵੇਂ ਰੰਗ ਵਾਲਾ. ਨੌ ਜਵਾਨ. "ਨਵਰੰਗ ਲਾਲੁ ਸੇਜ ਰਾਵਣ ਆਇਆ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੩ ਨਵਾਂ ਨਾਟਕਅਸਥਾਨ. ਨਵੀਨ ਥੀਏਟਰ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ. ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਨਾਮ ਬਹੁਤ ਵਰਤਿਆ ਹੈ.

ਨਵਰੰਗਰਾਇ. ਸੰਗਯਾ—ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਬਾਦਸ਼ਾਹ। ੨ ਬਸੰਤ. ਰਿਤੁਰਾਜ. "ਮਦਨ ਕਿ ਨਵਰੰਗ ਰਾਇ?" (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੦)

ਨਵਰੰਗੜਾ, ਨਵਰੰਗੜੀਆ, ਨਵਰੰਗੀ ਨਵੇਂ ਰੰਗ ਵਾਲਾ. ਨਵੀਨ ਖੇਡ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ. "ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਵਰੰਗੜੀਆ." (ਵਡ ਮ: ੪ ਘੋੜੀਆਂ)

ਨਵਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਵਾਂ. ਨਯਾ. ਨਵੀਨ। ੨ ਨਿਰਮਲ। ੩ ਜਵਾਨ. ਯੁਵਾ। ੪ ਸੁੰਦਰ. "ਨਵਲ ਨਵਤਨ ਨਾਹੁ ਬਾਲਾ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਨਵਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨਵੇਂ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਛਟੀ. ਪਤਲੀ ਛੜੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਫੁੱਲ ਗੁੰਦਕੇ ਲਗਾਏ ਹੋਣ. "ਨਵਲਾ ਸੀ ਲਿਯੇ ਕਰਵਾਰ ਕਟਾਰੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਨਵਲਾ ਹਥ ਗਹੀ ਚਪਲਾਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰ. ਨਵਯੌਵਨਾ. ਜੁਆਨ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਨਵਲਾਇਆ. ਨੁਲ੍ਹਾਇਆ. ਨ੍ਹਵਾਇਆ. ਸਨਾਨ ਕਰਵਾਇਆ. "ਗੁਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰਿ ਨਵਲਾਇਆ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪)

ਨਵਲੂ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਵਡਾ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਨ ਦੂਰੋਂ ਦੂਰੋਂ ਸਿੱਖ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਇਹ ਯੋਧਾ ਭੀ ਅਦੁਤੀ ਸੀ.

ਨਵਾ, ਨਵਾਂ ਵਿ—ਨਵ. ਨਯਾ. ਨਵੀਨ. (new).

ਨਵਾਸਾ. ਫ਼ਾ نواسہ ਸੰਗਯਾ—ਦੋਹਤਾ. ਬੇਟੀ ਦਾ ਬੇਟਾ.

ਨਵਾਸੀਰ. ਨਾਸੂਰ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. ਦੇਖੋ, ਨਾਸੂਰ ਅਤੇ ਭਗਿੰਦਰ.

ਨਵਾਹ. ਅ਼ نواح ਨਾਹੀਯਾ (ਕਿਨਾਰਾ) ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. ਆਸ ਪਾਸ ਦਾ ਦੇਸ.

ਨਵਾਖ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ نواختن ਕ੍ਰਿ—ਵਡਾ ਕਰਨਾ. ਇੱਜ਼ਤ ਦੇਣਾ.

ਨਵਾਂ ਚੰਦ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਚੰਦ. ਚਾਨਣੇ ਪੱਖ ਦੀ ਦੂਜ ਦਾ ਚੰਦ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਵੇਂ ਚੰਦ ਦੀ ਰਾਮ ਰਾਮ.

ਨਵਾਜ਼. ਫ਼ਾ نواز ਸੰਗਯਾ—ਨਵਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਵਡਿਆਉਣ ਵਾਲਾ. ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਯੋਗਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਗ਼ਰੀਬਨਵਾਜ਼ ਆਦਿ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਮਾਜ਼.

ਨਵਾਜ਼ਿਸ਼. ਫ਼ਾ نوازش ਸੰਗਯਾ—ਨਵਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਵਡਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਮਿਹਰਬਾਨੀ. ਕ੍ਰਿਪਾ.

ਨਵਾਦ. ਫ਼ਾ نواد ਸੰਗਯਾ—ਜ਼ਬਾਨ. ਬੋਲੀ. ਭਾਸ਼ਾ.

ਨਵਾਦੀ. ਵਿ—ਨਹੀਂ ਹੈ ਵਾਦ (ਚਰਚਾ) ਦੀ ਵਿਦ੍ਯਾ ਜਿਸ ਨੂੰ.

ਅਵਿਦਜ. "ਨੀਚ ਨਵਾਦੀ ਜਾਨ." (ਗੁਵਿ ੬) ੨ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ. ਨੀਚਨਵਾਦੀ, ਬਦਜ਼ਬਾਨ. ਦੇਖੋ, ਨਵਾਦ.

ਨਵਾਨਿਰੋਆ. ਵਿ—ਨਵੀਨ ਅਤੇ ਅਰੋਗ. ਉਤਸ਼ਾਹ ਸਹਿਤ ਅਤੇ ਨੀਰੁਜ. "ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਨਵਾਨਿਰੋਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਨਵਾਬ. ਦੇਖੋ, ਨਬਾਬ.

ਨਵਾਬੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨੱਵਾਬ ਦੀ ਪਦਵੀ। ੨ ਨੱਵਾਬ ਦਾ ਕਰਮ.

ਨਵਾਂਬੁਦ. ਨਵ-ਅੰਬੁਦ. ਨਵਾਂ ਬੱਦਲ. ਨਯਾ ਮੇਘ.

ਨਵਾਰ. ਫ਼ਾ نوار ਸੰਗਯਾ—ਹ਼ਾਸ਼ੀਯਹ. ਮਗਜੀ। ੨ ਫੀਤਾ। ੩ ਵਿ—ਅਪਰਾਧ ਰਹਿਤ. ਬੇ ਕ਼ੁਸੂਰ.

ਨਵਾਲਾ. ਫ਼ਾ نوالہ ਨਿਵਾਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਗ੍ਰਾਸ. ਬੁਰਕੀ. ਲੁਕ਼ਮਾ.

ਨਵਾਲੇ ਪਜਾਲੇ ਦਾ ਯਾਰ. ਖਾਨ ਪਾਨ ਦੀ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਵਾਲਾ। ੨ ਇਕੱਠਿਆਂ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਦੋਸ੍ਤ. "ਅਹੋ ਨਵਾਲੇ ਪਜਾਲੇ ਯਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਵਿਸ਼ਤ. ਫ਼ਾ نوشت ਸੰਗਯਾ—ਲੇਖ. ਤਹ਼ਰੀਰ। ੨ ਵਿ—ਲਿਖਿਆ.

ਨਵਿਸ਼ਤਹ. ਫ਼ਾ نوشتہ ਵਿ—ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਲਿਖਤ. ਤਹ਼ਰੀਰ। ੩ ਕਰਮ ਲੇਖ. ਕਿਸਮਤ. ਤਕਦੀਰ.

ਨਵਿਸ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ نوشتن ਕ੍ਰਿ—ਲਿਖਣਾ. ਤਹ਼ਰੀਰ ਕਰਨਾ.

ਨਵਿਸ਼ਤਾ. ਦੇਖੋ, ਨਵਿਸ਼ਤਹ.

ਨਵਿਤ, ਨਵਿੱਤ ਸੰ. ਨਿਮਿੱਤ. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਰਣ. ਹੇਤੁ. "ਵਿਤ ਨਵਿਤ ਭ੍ਰਮਿਓ ਬਹੁ ਭਾਤੀ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) "ਕਾਹੇ ਕੇ ਨਵਿੱਤ ਕੌ ਸਮਗ੍ਰੀ ਤੈਂ ਬਨਾਈ ਹੈ?" (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਨਵੀਸ. ਫ਼ਾ نویس ਸੰਗਯਾ—ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ. ਲੇਖਕ. ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਯੌਗਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਅ਼ਰਜੀਨਵੀਸ, ਨਕ਼ਲਨਵੀਸ ਆਦਿ। ੨ ਨਵਿਸ਼ਤਨ ਦਾ ਅਮਰ. ਲਿਖ. ਤਹ਼ਰੀਰ ਕਰ.

ਨਵੀਸਿੰਦ, ਨਵੀਸਿੰਦਹ ਫ਼ਾ نویسندہ ਸੰਗਯਾ—ਲਿਖਾਰੀ. ਲੇਖਕ. ਮੁਨਸ਼ੀ. "ਮਿਲ ਨਵੀਸਿੰਦ ਸੋਂ ਬੈਸੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨਵੀਨ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਵਾਂ. ਨਯਾ। ੨ ਨਵੇਂ ਢੰਗ ਦਾ. ਅਪੂਰਵ। ੩ ਕਵਿ ਗੋਪਾਲਸਿੰਘ ਦੀ ਛਾਪ. ਦੇਖੋ, ਸੁਧਾਸਰ ੨.

ਨਵੇ. ਕਿ. ਵਿ—ਨੌਂਹੀ. "ਨਵੇ ਛਿਦ੍ਰ ਅਪਵੀਤ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਨਵੀਨ. ਨਯੇ. ਨਵੇਂ. "ਅਗੈ ਜੀਉ ਨਵੇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਨੱਵੇ. ਦੇਖੋ, ਨਵੈ ੩.

ਨਵੇਸੋਤ. ਨਵ-ਸ੍ਰੋਤ. ਨੌ ਚਸ਼ਮੇ. ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਨੌ ਦ੍ਵਾਰ. "ਨਵੇ ਸੋਤ ਸਭਿ ਢਿਲਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ)

ਨਵੇਕਲਾ. ਵਿ—ਨਿਰਾਲਾ. ਅਲਗ. ਵੱਖਰਾ.

ਨਵੇਂ ਚੰਦ ਦੀ ਰਾਮ ਰਾਮ. ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਰੀਤਿ ਹੈ ਕਿ ਚਾਨਣੇ ਪੱਖ ਦੀ ਦੂਜ ਦਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇਖਕੇ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀਂ ਰਾਮ ਰਾਮ ਆਖਦੇ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਤਯੋਹਾਰ ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ ਭੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਨਵੇਂ ਚੰਦ ਅਤੇ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ, ਜੋ ਸਾਡੇ ਤਯੋਹਾਰਾਂ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ, ਤੁਰ੍ਹੀ ਵਜਾਓ, ਇਹ ਇਸਰਾਈਲ ਵੰਸ਼ ਲਈ ਕ਼ਾਨੂਨ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਹੈ." ਦੇਖੋ, ਜ਼ੱਬੂਰ ਸਾਮ (Psalm) ੮੧, ਆਯਤ ੩ ਅਤੇ ੪.

ਨਵੇ ਛਿਦ੍ਰ. ਨੌ ਦ੍ਵਾਰ. ਨੌ ਗੋਲਕ. "ਨਉਮੀ ਨਵੇ ਛਿਦ੍ਰ ਅਪਵੀਤ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫)

ਨਵੇਦ. ਦੇਖੋ, ਨਈਬੇਦ, ਨਿਵੇਦਨ ਅਤੇ ਨੈਵੇਦ। ੨ ਫ਼ਾ نوید ਸੰਗਯਾ—ਖ਼ੁਸ਼ਖ਼ਬਰੀ. ਮੰਗਲ ਸਮਾਚਾਰ.

ਨਵੇਲ, ਨਵੇਲੜਾ, ਨਵੇਲੜੀ, ਨਵੇਲਾ, ਨਵੇਲੀ ਵਿ—ਨਵਲ. ਨਵਲਾ. ਨਵ. ਨਵੀਨ. ਜਵਾਨ. ਯੁਵਾ. ਤਰੁਣੀ. "ਨਾਨਕ ਮੁੰਧ ਨਵੇਲ ਸੁੰਦਰਿ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) "ਮੁੰਧ ਨਵੇਲੜੀਆ ਗੋਇਲਿ ਆਈ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) "ਓਹੁ ਨੇਹੁ ਨਵੇਲਾ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿਉ ਲਾਗਿਰਹੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਨਵੈ. ਦੇਖੋ, ਨਵ ੩। ੨ ਸੰ. ਨਵਕ. ਨੌਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ (ਇਕੱਠ). ੩ ਸੰ. ਨਵਤਿ. ਨੱਵੇ. ਦਸ ਘੱਟ ਸੌ—੯੦. "ਨਵੈ ਕਾ ਸਿਹਜਾਸਣੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਨਵੈ ਖੰਡ ਕੀ ਪ੍ਰਿਥਮੀ. ਦੇਖੋ, ਬਟੂਆ ੩.

ਨਵੈ ਘਰ. ਨੌ ਘਰ. ਨੌ ਦ੍ਵਾਰ. ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਨੌ ਗੋਲਕ. "ਕਹਿਤ ਕਬੀਰ ਨਵੈ ਘਰ ਮੂਸੇ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਨਵੈ ਦਰ. ਦੇਖੋ, ਨਉ ਦਰਵਾਜ.

ਨਵੈ ਨਾਥ. ਦੇਖੋ, ਨਵਨਾਥ. "ਨਵੈਨਾਥ ਸੂਰਜ ਅਰੁ ਚੰਦਾ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ)

ਨਵੈ ਪ੍ਰਕਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਨਵਧਾ ਭਗਤਿ.

ਨਵੋਢਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਵ-ਊਢਾ. ਨਵੀਂ ਵਿਆਹੀ ਵਹੁਟੀ. ਨਈਵਧੂ। ੨ ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਨਵਯੌਵਨਾ ਨਾਇਕਾ, ਜੋ ਲੱਜਾ ਅਤੇ ਭੈ ਦੇ ਕਾਰਣ ਨਾਇਕ ਪਾਸ ਜਾਣਾ ਨਾ ਚਾਹੇ.

ਨਵੰਤ. ਨਵਕ. ਨੌਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ. "ਨਵੰਤ ਦ੍ਵਾਰੰ ਭੀਤ ਰਹਿਤੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਨੌਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਕਿਵਾੜ ਰਹਿਤ ਹਨ.

ਨਵੰਨਿਧਿ. ਦੇਖੋ, ਨਉਨਿਧਿ. "ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨਵੰਨਿਧਿ ਪਾਈ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਨੜ, ਨੜਾ ਸੰ. ਨਡ. ਸੰਗਯਾ—ਥੋਥਾ ਕਾਨਾ. ਥੋਥੀ ਬਾਂਸੀ. L. Arundinacea Falcata.

ਨੜਾਲੀ. ਜਿਲਾ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ, ਤਸੀਲ ਗੁੱਜਰਖ਼ਾਨ, ਥਾਣਾ ਜਾਤਲੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੌਲਤਾਲਾ ਤੋਂ ਛੀ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਭਾਈ ਹਰਬੰਸ ਜੀ ਤਪਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖ ਸਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਖਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ. ਇਹ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤਪਾ ਹਰਬੰਸ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਦਾਲਾਨ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਨੜਿੰਨਮੇ, ਨੜਿੰਨਵੇ ਵਿ—ਨਵਨਵਤਿ. ਨੌ ਅਤੇ ਨੱਵੇ-੯੯.

ਨੜੀ. ਸੰਗਜਾ—ਥੋਥੀ ਬਾਂਸੀ. ਦੇਖੋ, ਨੜਾ। ੨ ਇੱਕ ਬਗੁਲੇ ਜਾਤਿ ਦੀ ਵਡੀ ਗਰਦਨ ਅਤੇ ਚੁੰਜ ਵਾਲੀ ਚਿੜੀ, ਜੋ ਜਲਜੀਵ ਖਾਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ੩ ਹੁਕੇ ਦੀ ਨਲਕੀ.

ਨੜੀਮਾਰ. ਖ਼ਾ. ਸੰਗਜਾ—ਹੁੱਕੇ ਦੀ ਨੜੀ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਹੁੱਕਾ ਪੀਣ ਵਾਲਾ.

ਨੜੋਆ. ਮੁਰਦਾ. ਸ਼ਵ। ੨ ਮੋਏ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਨਾ. ਸੰ. ਅਤੇ ਫ਼ਾ ਨ ਵਯ—ਨਿਸੇਧ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ. ਸੰ. ਨ. ਨਹੀਂ. "ਨਾ ਓਇ ਜਨਮਹਿ ਨਾ ਮਰਹਿ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਸੰਗਜਾ—ਨਾਮ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਤਾਤੇ ਸੇਵੀਅਲੇ ਰਾਮ ਨਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਰਾਮ ਨਾਮ ਭਜੋ। ੩ ਪੋਠੋਹਾਰ ਵਿੱਚ ਨਾ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਦਾ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਉਸ ਨਾ (ਉਸ ਦਾ).

ਨਾਉ. ਸੰ. ਨੌਕਾ. ਨਾਵ. ਕਿਸ਼ਤੀ. "ਭਵਜਲ ਬਿਖਮ ਡਰਾਉ, ਗੁਰੁ ਤਾਰੇ ਹਰਿਨਾਉ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਨਾਮ. "ਨਾਉ ਸੁਣਿ ਮਨੁ ਰਹਸੀਐ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਸਨਾਨ. ਦੇਖੋ, ਨ੍ਹਾਉਣਾ. "ਅੰਤਰਿਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ." (ਜਪੁ) ੪ ਨਯਾਯ. ਇਨਸਾਫ਼. "ਨਾਉ ਕਰਤਾ ਕਾਦਰ ਕਰੈ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਨਾਉਧਰੀਕ. ਨਾਮ ਨੂੰ, ਗੁਰੂਦ੍ਵਾਰਾ, ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਭ੍ਯਾਸੀ. "ਨਾਉਧਰੀਕ ਸਿੱਖ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਲਗੇ ਜਪਣ." (ਜਸਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਮਧਰੀਕ.

ਨਾਊ. ਸੰਗਜਾ—ਨਾਈ. ਨਾਪਿਤ. "ਨਾਊਕੇ ਇਕ ਪੁਤ੍ਰ ਸੋਂ ਤਾਂ ਕੋ ਰਹੈ ਪਿਆਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੬੮) ੨ ਨਾਉਂ. ਨਾਮ। ੩ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਸੇਖੜ ਗੋਤ੍ਰ ਦਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਾਊ ਸੇਖੜ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ.

ਨਾਊ ਸੇਖੜ. ਦੇਖੋ, ਨਾਊ ੩.

ਨਾਓ. ਸੰਗਜਾ—ਨਾਮ. "ਜਿਨਿ ਦਿਤੜਾ ਨਾਓ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੪) ੨ ਨੌਕਾ. ਨਾਵ.

ਨਾਇ. ਨਾਮ. ਨਾਮ ਵਿੱਚ. "ਨਾਇ ਰਤੇ ਸੇ ਜਿਣਿਗਏ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਨ੍ਹਾਕੇ. ਸਨਾਨ ਕਰਕੇ. "ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ." (ਜਪੁ) ੩ ਨ੍ਹਾਤੇ ਤੋਂ. ਸਨਾਨ ਕਰਨ ਪੁਰ. "ਨਾਇ ਨਿਵਾਜਾ ਨਾਤੈ ਪੂਜਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੪ ਫ਼ਾ نے ਨਾਯ. ਬੰਸਰੀ. "ਨਾਇ ਨਫੀਰੀ ਜਾਤ ਨ ਗਨੀ." (ਚੰਡੀ ੨) ੫ ਅ਼ نوح ਨੌਅ਼. ਪਯਾਸ. ਭਾਵ—ਹ਼ਿਰਸ. ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਅਗਨਿ. "ਬੁਝੈ ਬਲੰਤੀ ਨਾਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੬ ਸੰ. ਨਾਯ. ਨੀਤਿ. "ਸਭ ਸੈਨ ਜੁਰੇ ਮੁਹਿ ਨਾਇ ਬਧੈਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਸਭ ਦੇ ਸੰਮੁਖ ਵਧ ਕਰਨਾ ਨੀਤਿ ਹੈ.

ਨਾਂਇ. ਨਾਮ.

ਨਾਇਓ. ਨਾਮ. "ਸੁਨਤ ਤੁਹਾਰੋ ਨਾਇਓ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਨਾਮ ਦਾ। ੩ ਨਿਮਾਇਆ. ਨਿਵਾਇਆ. ਝੁਕਾਇਆ. ਨੰਮ੍ਰ ਕੀਤਾ.

ਨਾਇਐ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨ੍ਹਾਕੇ. ਨਹਾਕੇ. ਸਨਾਨ ਕਰਕੇ। ੨ ਨ੍ਹਾਉਣ ਤੋਂ. ਨਹਾਨੇ ਸੇ. "ਕਸਮਲ ਜਾਹਿ ਨਾਇਐ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫) ੩ ਨਾਮ ਦ੍ਵਾਰਾ.

ਨਾਇਕ. ਸੰ. ਨਾਯਕ. ਸੰਗਜਾ—ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਨੇਤਾ. ਆਗੂ। ੨ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਮਾਲਿਕ। ੩ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸਾਰੇ ਵਣਜਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਤੋਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਲਬਾਣਾ ਅਤੇ ਨਾਇਕੁ ੨। ੪ ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰਰਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਰੂਪ ਯੁਵਾ ਪੁਰੁਸ਼, ਯਥਾ—

"ਸੁੰਦਰ ਗੁਣਮੰਦਿਰ ਯੁਵਾ ਯੁਵਤਿ ਵਿਲੋਕੈਂ ਜਾਂਹਿ।
ਕਵਿਤਾ ਰਾਗ ਰਸਗ੍ਯ ਜੋ ਨਾਯਕ ਕਹਿਯੇ ਤਾਂਹਿ."

(ਜਗਦਵਿਨੋਦ)

"ਅਭਿਮਾਨੀ ਤ੍ਯਾਗੀ ਤਰੁਣ ਕੋਕਕਲਾਨ ਪ੍ਰਬੀਨ।
ਭਬ੍ਯ ਛਮੀ ਸੁੰਦਰ ਧਨੀ ਸੁਚਿ ਰੁਚਿ ਸਦਾ ਕੁਲੀਨ."

(ਰਸਿਕਪ੍ਰਿਯਾ)

ਕਾਵ੍ਯਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਇਕ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਹਨ:—

੧ ਪਤਿ, (ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਵਿਆਹੁਣ ਵਾਲਾ).

੨ ਉਪਪਤਿ, (ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਵਿਆਹੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਾਰ).

੩ ਵੈਸ਼ਿਕ, (ਵੇਸ਼੍ਯਾ—ਗਣਿਕਾ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ)

ਅੱਗੇ ਪਤਿ ਦੇ ਪੰਜ ਭੇਦ (ਅਨੁਕੂਲ-ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ-ਧ੍ਰਿਸ੍ਟ-ਸ਼ਠ ਅਤੇ ਅਨਭਿਗ੍ਯ) ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਅਰ ਉਪਪਤਿ ਦੇ ਦੋ ਭੇਦ (ਵਚਨ ਚਤੁਰ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਚਤੁਰ) ਲਿਖੇ ਹਨ.

੫ ਕਿਸੇ ਕਾਵ੍ਯਚਰਿਤ੍ਰ ਅਥਵਾ ਨਾਟਕ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੁਰੁਸ਼. Hero. ਜੈਸੇ ਰਾਮਾਇਣ ਦੇ ਨਾਇਕ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ.

ਨਾਇਕਾ, ਨਾਇਕਿ. ਸੰ. ਨਾਯਿਕਾ. ਸੰਗਜਾ—ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀ. ਜੋ ਅੱਗੇ ਹੋਕੇ ਚੱਲੇ। ੨ ਸ੍ਵਾਮਿਨੀ. "ਘਰ ਕੀ ਨਾਇਕਿ ਘਰ ਵਾਸੁ ਨ ਦੇਵੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਘਰੁ ਮੇਰਾ ਇਹ ਨਾਇਕਿ ਹਮਾਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਯਿਕਾ—

"ਉਪਜਤ ਜਾਂਹਿ ਵਿਲੋਕਕੈ ਚਿੱਤ ਬੀਚ ਰਸਭਾਵ।
ਤਾਂਹਿ ਬਖਾਨਤ ਨਾਯਿਕਾ ਜੇ ਪ੍ਰਬੀਨ ਕਵਿਰਾਵ."

(ਰਸਰਾਜ)

ਜਾਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਯਿਕਾ ਦੇ ਚਾਰ ਭੇਦ ਹਨ:— ਪਦਮਿਨੀ, ਚਿਤ੍ਰਿਨੀ, ਸ਼ੰਖਿਨੀ ਅਤੇ ਹਸ੍ਤਿਨੀ.

ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ (ਸੁਭਾਵ) ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਯਿਕਾ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ—ਉੱਤਮਾ, ਮਧ੍ਯਮਾ ਅਤੇ ਅਧਮਾ.

ਜਿਵੇਂ ਕਾਵ੍ਯ ਵਿੱਚ ਨਾਯਿਕ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅਵਸਥਾ (ਹਾਲਤ-ਦਸ਼ਾ) ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਯਿਕਾ ਦੇ ਭੀ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨੇ ਹਨ—

੧ ਸ੍ਵਕੀਯਾ, (ਜੋ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹੀ ਗਈ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਯਿਕ 'ਪਤਿ' ਹੈ).

੨ ਪਰਕੀਯਾ, (ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਹੋਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਰਖਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਯਿਕ 'ਉਪਪਤਿ' ਹੈ).

੩ ਸਾਮਾਨ੍ਯਾ ਅਥਵਾ ਗਣਿਕਾ, (ਜੋ ਧਨ ਲੈ ਕੇ ਅਨੇਕ ਪੁਰਖਾਂ

ਨਾਲ ਕੁਕਰਮ ਕਮਾਉਂਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਯਿਕ 'ਵੈਸ਼ਿਕ' ਹੈ).

ਸ੍ਵਕੀਯਾ ਦੇ ਮੁਗਧਾ, ਮਧ੍ਯਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੌਢਾ ਆਦਿ ਭੇਦ, ਪਰਕੀਯਾ ਦੇ ਊਢਾ, ਅਨੂਢਾ, ਗੁਪਤਾ, ਵਿਦਗਧਾ, ਲਕ੍ਸ਼ਿਤਾ, ਕੁਲਟਾ, ਅਨੁਸ਼ਯਾਨਾ ਅਤੇ ਮੁਦਿਤਾ ਆਦਿ ਬਹੁਤ ਭੇਦ ਕਲਪੇ ਹਨ.

ਰਸਲੀਨ ਕਵਿ ਨੇ ਰਸ ਪ੍ਰਬੋਧ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ੧੩੫੨, ਚਿਰਜੀਵੀ ਕਵਿ ਨੇ ਲਕ੍ਸ਼ਮੀਵਿਨੋਦ ਵਿੱਚ ੩੨੪੦, ਸਰਦਾਰ ਕਵਿ ਨੇ ਰਸਿਕਪ੍ਰਿਯਾ ਦੇ ਟੀਕੇ ਵਿੱਚ ੯੨੨੨ ਭੇਦ ਨਾਯਿਕਾ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ. ਕਾਵ੍ਯ ਦੇ ਪੰਡਿਤ ਬਾਬੂ ਜਗੰਨਾਥਪ੍ਰਸਾਦ (ਭਾਨੁ ਕਵਿ) ਨੇ ੪੭੯੮ ਭੇਦ ਮੰਨੇ ਹਨ.

ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਰੇ ਭੇਦ ਕੇਵਲ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਲੀਲਾ ਹੈ. ਜੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ—ਪਦਮਿਨੀ, ਚਿਤ੍ਰਿਨੀ, ਸ਼ੰਖਿਨੀ, ਹਸ੍ਤਿਨੀ, ਉੱਤਮਾ, ਮਧ੍ਯਮਾ, ਅਧਮਾ, ਸ੍ਵਕੀਯਾ, ਪਰਕੀਯਾ ਅਤੇ ਸਾਮਾਨ੍ਯਾ, ਇਹ ਨੌ ਹੀ ਭੇਦ ਨਾਯਿਕਾ ਦੇ ਹਨ।

੪ ਜੋ ਕਿਸੇ ਕਾਵ੍ਯਚਰਿਤ ਦੀ ਆਧਾਰ ਹੋਵੇ. Heroine. ਜੈਸੇ —ਸ੍ਵਯੰਵਰ ਕਥਾ ਦੀ ਨਾਯਿਕਾ ਜਾਨਕੀ. ਚੰਡੀਚਰਿਤ੍ਰ ਦੀ ਨਾਯਿਕਾ ਦੁਰਗਾ। ੫ ਦੁਰਗਾ. ਦੇਵੀ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਨਾਇਕਾ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ:—ਉਗ੍ਰਚੰਡਾ, ਪ੍ਰਚੰਡਾ, ਚੰਡੋਗ੍ਰਾ, ਚੰਡਨਾਯਿਕਾ, ਅਤਿਚੰਡਾ, ਚਾਮੁੰਡਾ, ਚੰਡਾ ਅਤੇ ਚੰਡਵਤੀ. ਦੇਖੋ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਵੈਵਰਤ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਖੰਡ, ਅ: ੬੧.

ਕਾਵ੍ਯਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅਸ਼੍ਟਨਾਯਿਕਾ ਹਨ:—ਸ੍ਵਾਧੀਨਪਤਿਕਾ, ਉਤਕਲਾ. ਵਾਸਕਸੱਜਾ, ਅਭਿਸੰਧਿਤਾ, ਕਲਹਾਂਤਰਿਤਾ, ਖੰਡਿਤਾ, ਪ੍ਰੋਸ਼ਿਤਪ੍ਰੇਯਸੀ ਅਤੇ ਵਿਪ੍ਰਲਬਧਾ। ੬ ਸੰਬੋਧਨ. ਹੇ ਨਾਯਕ! "ਸਗਲ ਭਵਨ ਕੇ ਨਾਇਕਾ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ)

ਨਾਇਕੁ. ਦੇਖੋ, ਨਾਇਕ ੧. "ਤੂ ਨਾਇਕੁ ਸਗਲ ਭਉਣ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਇਕ ੩. "ਨਾਇਕੁ ਏਕੁ ਬਨਜਾਰੇ ਪਾਂਚ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ) ਮਨ ਨਾਇਕ, ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ ਵਣਜਾਰੇ.

ਨਾਇਣ, ਨਾਇਣੁ ਕ੍ਰਿ—ਸਨਾਨ ਕਰਨਾ. ਨ੍ਹਾਉਣਾ. ਨਹਾਨਾ. "ਗਿਆਨ ਸਰਿ ਨਾਇਣ." (ਭੈਰ ਮ: ੪) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਇਨ ੨.

ਨਾਇਨ. ਦੇਖੋ, ਨਾਇਣੁ। ੨ ਨਾਈ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਨਾਪਿਤੀ.

ਨਾਇਰਸੀਅੜਾ. ਨਾਮਰਸੀਆ. ਨਾਮ ਦਾ ਰਸ ਲੈਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਰਸੀਅੜਾ.

ਨਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਪਿਤ. ਨਹੁੰ ਲਾਹੁਣ ਅਤੇ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜਣ ਆਦਿ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਨਾਈ ਉਧਰਿਆ ਸੈਨ ਸੇਵ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਨਾਮ ਵਾਲਾ. ਨਾਮੀ. "ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਚੇਪਾਤਿਸਾਹ, ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੩ ਨਾਮ ਕਰਕੇ. ਨਾਮ ਸੇ. ਨਾਮ ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਤੀਰਥ ਅਠਸਠਿ ਮਜਨੁ ਨਾਈ." (ਮਲਾ ਮ: ੪) ੪ ਨਾਮੋਂ ਮੇ. ਨਾਮ ਵਿੱਚ. "ਜੂਠਿ ਨ ਅੰਨੀ ਜੂਠਿ ਨ ਨਾਈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) ਨਾਮਾਂ ਦੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹਿੰਦੂਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਮੰਨੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮਨੁ ਅ: ੩ ਸ਼: ੯। ੫ ਨਿਵਾਕੇ. ਝੁਕਾਕੇ. "ਤੁਰਕ ਮੂਏ ਸਿਰੁ ਨਾਈ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ੬ ਅ਼ نعی ਨਾਈ਼. ਮੌਤ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਪੁਚਾਣ ਵਾਲਾ. ੭ ਫ਼ਾ نائی ਨਾਈ (ਨਫੀਰੀ) ਬਜਾਉਣ ਵਾਲਾ (flute-player).

ਨਾਈਐ. ਨਹਾਈਐ. ਸਨਾਨ ਕਰੀਐ। ੨ ਨਾਮ ਹੈ. "ਟੇਕ ਤੇਰੋ ਇਕੁ ਨਾਈਐ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਨਾਏ. ਨਹਾਏ. ਨ੍ਹਾਤੇ. "ਸਤਸੰਗਤਿ ਪਗ ਨਾਏ ਧੂਰਿ." (ਸਾਰ ਮ: ੪) ਸਾਧੁਸੰਗਤਿ ਦੀ ਪਗਧੂਰਿ ਨ੍ਹਾਏ। ੨ ਨਾਮ ਸੇ. ਨਾਮ ਕਰਕੇ. "ਸਭ ਸੁਖ ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਏ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੩ ਨੌਕੇ. ਨਾਏਂ. "ਨੌ ਨਾਏ ਏਕਾਸੀਹ." (ਭਾਗੁ) ੪ ਨਿਵਾਏ. ਝੁਕਾਏ.

ਨਾਸ. ਸੰ. ਨਾਸ੍. ਧਾ—ਖਰਰਾਟਾ ਮਾਰਨਾ, ਸ੍ਵਾਸ (ਸਾਹ) ਨਾਲ ਖਰ ਖਰ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਸਾ. ਨੱਕ। ੩ ਸੰ. ਨਾਸ਼. ਵਿਨਾਸ਼. ਤਬਾਹੀ। ੪ ਜਦ ਨਾਸ ਸ਼ਬਦ ਯੌਗਿਕ ਹੋਕੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਨਾਸ਼ਕ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—"ਭੈ ਭੰਜਨ ਅਘ ਦੂਖਨਾਸ." (ਬਾਵਨ) "ਹੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਅਬਿਨਾਸੀ ਅਘਨਾਸ." (ਬਾਵਨ) ੫ ਅ਼ ناس ਆਦਮੀ. ਮਨੁੱਖ। ੬ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ। ੭ ਫ਼ਾ. ਨਾਸ਼. ਕੀਰਣੇ. ਵਿਲਾਪ.

ਨਾਸਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਾਸ਼ਕ. ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਸਿਕ.

ਨਾਸਕਾ. ਦੇਖੋ, ਨਾਸਿਕਾ.

ਨਾਸ਼ਤਾ. ਫ਼ਾ ناشتا ਅਥਵਾ ناہشتا ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ਾਲੀ ਪੇਟ। ੨ ਭਾਵ—ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਦਾ ਅਲਪ ਅਹਾਰ. ਨਿਰਨੇ ਕਾਲਜੇ ਕੀਤਾ ਥੋੜਾ ਭੋਜਨ.

ਨਾਸਤਿ. ਸੰ. ਨਾਸ੍ਤਿ. ਨ-ਅਸ੍ਤਿ. ਨਹੀਂ ਹੈ. "ਦੁਤੀਆ ਨਾਸਤਿ, ਇਕੁ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੨ ਨਾ-ਹੋਂਦ. ਨ-ਅਸ੍ਤਿਤ੍ਵ. "ਆਸਤਿ ਨਾਸਤਿ ਏਕੋ ਨਾਉ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੩ ਨਾਸਤਿਕ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਨਾਸਤਿਕ. ਦੇਖੋ, ਨਾਸ੍ਤਿਕ.

ਨਾਸਨ. ਸੰ. ਨਾਸ਼ਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਸ਼੍ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਨਾਸਨ ਭਾਜਨ ਥਾਕੇ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਸਣਾ.

ਨਾਸਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਜ਼ਹਰ. ਵਿਸ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ. ਤੁ ناشپاتی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਖ. ਅੰ. pear. L. Pyrus Communis. "ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ ਖਾਤੀ ਤੇਬਨਾਸਪਾਤੀ ਖਾਤੀ ਹੈਂ." (ਭੂਸਣ)

ਨਾਸਪਾਲ. ਫ਼ਾ ناسپال ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨਾਰ ਦਾ ਛਿਲਕਾ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਸਰਦ ਖ਼ੁਸ਼ਕ[1] ਅਤੇ ਕ਼ਾਬਿਜ਼ ਹੈ. ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਮਸੂੜਿਆਂ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਸੋਜ ਹਟਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਬਵਾਸੀਰ ਦੇ ਮੱਸੇ ਧੋਣ ਤੋਂ ਆਰਾਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਨਾਸਵਾਨ, ਨਾਸਵੰਤ ਵਿ—ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਅਨਿਤ੍ਯ.

ਨਾਸਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਸਿਕਾ. ਨੱਕ। ੨ ਨੱਕ ਦਾ ਛਿਦ੍ਰ (ਛੇਕ).

ਨਾਸਾਗ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੱਕ ਦੀ ਨੋਕ. ਨੱਕ ਦੀ ਕੂਮਲ.

ਨਾਸਾਬੂਰੁ. ਫ਼ਾ ناصبور ਨਾਸਬੂਰ. ਵਿ—ਜੋ ਸਾਬਿਰ ਨਹੀਂ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਬਰ (ਸੰਤੋਖ) ਨਹੀਂ. ਬੇਸਬਰਾ. "ਨਾਸਾਬੂਰੁ ਹੋਵੈ ਫਿਰਿ ਮੰਗੈ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧)

---

[1] ਯੂਨਾਨੀ ਮਿੱਠੇ ਅਨਾਰ ਦਾ ਛਿੱਲ ਸਰਦ ਤਰ, ਅਤੇ ਖੱਟੇ ਦਾ ਸਰਦ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ.

ਨਾਸਿਹ. ਅ਼ ناصح ਨਾਸਿਹ਼. ਵਿ—ਨਸੀਹਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਨਸਹ.

ਨਾਸਿਕ. ਸੰ. ਨਾਸਿਕਜ. ਵਿ—ਨੱਕ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਨੱਕ ਵਿੱਚੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਅਸ਼੍ਵਿਨੀਕੁਮਾਰ, ਜੋ ਘੋੜੀ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿੱਚੋਂ ਜੰਮੇ ਸਨ। ੩ ਦੱਖਣ ਦਾ ਇੱਕ ਦੇਸ਼। ੪ ਨਾਸਿਕ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੰਬਈ ਦੇ ਹਾਤੇ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਜਿਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਇਹ ਬੰਬਈ ਤੋਂ ੧੦੭ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਪਾਸੋਂ ਗੋਦਾਵਰੀ ਨਦੀ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ. ਨਾਸਿਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਦਿਰ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਕੁੰਭਮੇਲਾ ਵਡੀ ਧੂਮਧਾਮ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਲਛਮਣ ਨੇ ਜਿਸ ਪੰਚਵਟੀ ਵਿੱਚ ਸੂਪਨਖਾ ਦਾ ਨੱਕ ਵੱਢਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਨਾਸਿਕ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗੋਦਾਵਰੀ ਦੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਹੈ. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਨਾਸਿਕ ਦਾ ਨਾਉ "ਗੁਲਸ਼ਨਾਬਾਦ" ਰੱਖਿਆ ਸੀ.

ਨਾਸਿਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨੱਕ. ਨਾਕ.

ਨਾਸਿਕਜ. ਦੇਖੋ, ਨਾਸਿਕ.

ਨਾਸਿਯ. ਵਿ—ਨਾਸ਼ਕ. ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ. "ਸਰਬ ਨਾਸਿਯ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਸਜ.

ਨਾਸਿਰ. ਅ਼ ناصر ਨਾਸਿਰ. ਸਹਾਇਕ.

ਨਾਸਿਰ ਅਲੀ. ਇਹ ਜਲੰਧਰ ਦਾ ਜਾਲਿਮ ਫੌਜਦਾਰ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੧੪ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦਾ ਥੰਮ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਸਾੜਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਈ.[1]

ਨਾਸਿਰੁੱਦੀਨ. ناصرالدین ਨਾਸਿਰੁੱਦੀਨ. ਵਿ—ਧਰਮ ਦਾ ਸਹਾਇਕ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਗੁਲਾਮ ਵੰਸ਼ੀ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਸਿਰੁੱਦੀਨ ਮਹਮੂਦ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਨ ੧੨੪੬ ਤੋਂ ੧੨੬੬ ਤਕ ਰਾਜ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੰ: ੮ ।

੩ ਤੁਗ਼ਲਕ਼ ਵੰਸ਼ੀ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜੋ ਸਨ ੧੩੯੦ ਵਿੱਚ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ, ਅਤੇ ੯੪ ਤਕ ਰਾਜ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੰ: ੧੯ ।

੪ ਨਾਸਿਰ ਅਲੀ ਨੂੰ ਭੀ ਕਈ ਥਾਈਂ ਨਾਸਿਰੁੱਦੀਨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਾਸਿਰ ਅਲੀ.

ਨਾਸੀ. ਸੰ. ਨਾਸ਼ਿਨ੍. ਵਿ—ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਨਠੀ. ਭੱਜੀ. ਦੇਖੋ, ਨਸਣਾ.

ਨਾਸੁ. ਦੇਖੋ, ਨਾਸ ੩-੪.

ਨਾਸੂਰ. ਅ਼ ناسور ਅਥਵਾ ناصور ਨਾਸੂਰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਜ਼ਖਮ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸਦਾ ਪੀਪ ਵਹਿੰਦੀ ਰਹੇ. ਨਾੜੀਦ੍ਰਵ.

ਨਾਸ੍ਤਿ. ਸੰ. ਨ-ਅਸ੍ਤਿ. ਨਹੀਂ ਹੈ. "ਦਇਆ ਸੁਚਿ ਨਾਸ੍ਤਿ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫)

ਨਾਸ੍ਤਿਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਪਰਲੋਕ ਅਤੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ (atheist).

[1] ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਜੋ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਆਦਿ ਅੰਤ ਲੱਗੇ ਕੋਰੇ ਪਤ੍ਰਿਆਂ ਤੇ ਕਈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਇਹ ਭੀ ਨੋਟ ਹੈ—"ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਅੱਗ ਲੱਗੀ ਸੰਮਤ ੧੮੧੪."

ਨਾਸ੍ਤਿਕਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਸ੍ਤਿਕਪੁਣਾ (atheism).

ਨਾਸਜ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਾਸਾ (ਨੱਕ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਨੱਕ ਵਿੱਚੋਂ ਉਤਪੰਨ (ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ). ੩ ਸੰਗਯਾ—ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਹੋਈ ਰੱਸੀ. ਨੱਥ. ਨਕੇਲ। ੪ ਸੰ. ਨਾਸ਼੍ਯ. ਵਿ—ਨਾਸ਼ (ਬਰਬਾਦੀ) ਲਾਇਕ਼.

ਨਾਹ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਥ. ਸ੍ਵਾਮੀ. ਪਤਿ. (ਦੇਖੋ, ਨਹਨ). "ਜਿਨਿ ਨਾਹ ਨਿਰੰਤਰਿ ਭਗਤਿ ਨ ਕੀਨੀ." (ਸੂਹੀ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਵ੍ਯ—ਨਹੀਂ. ਨਾ. "ਤਿਨ ਕੋ ਜਮ ਡਰ ਨਾਹ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਸੰਗਯਾ—ਇਨਕਾਰ. ਨਨਕਾਰ. ਨਾਂਹ. "ਕਰੋ ਨਾਹ, ਕੈ ਅੰਗੀਕਾਰੋ." (ਸਲੋਹ)

ਨਾਂਹ. ਦੇਖੋ, ਨਾਹ ੩.

ਨਾਹਕ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਾ-ਹ਼ੱਕ਼. ਵ੍ਰਿਥਾ. ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ. ਐਵੇਂ. "ਨਾਹਕ ਤੂ ਭ੍ਰਮੀ ਮਨ ਮੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਨਾਹਣ, ਨਾਹਨ } ਵ੍ਯ—ਨਹੀਂ. ਨਿਸੇਧ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ. "ਨਾਹਨ ਗੁਨ ਨਾਹਨਿ ਕਛੁ ਬਿਦਿਆ." (ਰਾਮ ਮ: ੯) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ, ਜੋ ਜਿਲੇ ਅੰਬਾਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਮੌਰ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.[2] ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਇੱਥੇ ਰਾਜਾ ਮੇਦਿਨੀਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਮਸ੍ਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਦਾ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ ਮੰਨ ਕੇ ੧੭ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੭੪੨ ਨੂੰ ਆਏ ਸਨ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਰਾਜ ਮਹਲ ਦੇ ਪਾਸ ਪੁਰਾਣੀ ਪਰੇਡ (Parade) ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਰਿਆਸਤ ਵੱਲੋਂ ਧੂਪ ਦੀਪ ਲਈ ਪੰਦਰਾਂ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਦਸ਼ਹਰੇ ਦੇ ਦਿਨ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਹਨ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਆ ਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਨਵਾਂ ਫਰਹਰਾ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁਸ਼ਾਕਾ ਪਹਿਨਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਰਾਜਾ ਮੇਦਿਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਬਖਸ਼ਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਸੰਗਤਿ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਰਾੜੇ ਤੋਂ ਨਾਹਨ ੩੭ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਹੈ. ਨਾਹਨ ਨਗਰ ਸਨ ੧੬੨੧ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਕਰਮਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਬਲੰਦੀ ੩੨੦੭ ਫੁਟ ਹੈ. ਰਿਆਸਤ ਨਾਹਨ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿੱਚ ਛੇਵਾਂ ਹੈ. ਨਾਹਨ ਦਾ ਰਕਬਾ ੧੧੯੮ ਮੀਲ ਅਤੇ ਆਬਾਦੀ ੧੪੦੪੪੮ ਹੈ. ਨੀਤੀ ਸੰਬੰਧ ੧ ਨਵੰਬਰ ੧੮੨੧ ਤੋਂ ਏ.ਜੀ.ਜੀ. ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟਸ ਨਾਲ ਹੈ. ਨਾਹਨ (ਸਰਮੌਰ) ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜਾ ਸਰ ਅਮਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਹਾਦੁਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੮੮੮ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਹ ਸਰਮੌਰ ਦੇ ੪੬ਵੇਂ ਰਾਜਾ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਮੇਦਿਨੀਪ੍ਰਕਾਸ਼.

[2] ਸਰਮੌਰ, ਪਾਉਂਟੇ ਦੀ ਤਸੀਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਜੜੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਥੇਹ ਹੈ. ਸੰਮਤ ੧੧੩੯ ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਰਾਜਾ ਮਦਨ ਸਿੰਘ ਰਾਜ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਗਿਰੀ ਨਦੀ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਨਾਲ ਸਰਮੌਰ (ਰਾਜ-ਕੁਲ ਸਮੇਤ) ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਿਆ. ਸੰਮਤ ੧੧੫੨ ਵਿੱਚ ਜੈਸਲਮੇਰ ਦੇ ਰਾਵਲ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੁਲ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼ੋਭਾ ਰਾਵਲ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਆਕੇ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਫਤੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜਬਨ ਵਿੱਚ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਭੰਸ਼ੁ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਰਾਜਕੁਲ ਇਸੇ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਹੈ.

ਨਾਹਨਿ. ਦੇਖੋ, ਨਾਹਨ ੧.

ਨਾਹਰ. ਸੰਗਯਾ—(ਨ੍ਰ-ਹ੍ਰ) ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ. "ਨਾਹਰ ਜਯੋਂ ਗਰਜੇ ਰਣ ਮੇਂ." (ਸਲੋਹ) ੨ ਲਕੜਬਘਾ. ਵਯਾਘ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਘ। ੩ ਲੋਦੀ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਖ, ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਡੇਰਾ ਗ਼ਾਜ਼ੀਖਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ੪ ਨਾਹਰਖਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੇਖੋ, ਨਾਹਰਖ਼ਾਨ.

ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਸੈਨਾਨੀ, ਜੋ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਦੇ ਕਿਲੇ ਮਾਮੂਰ ਸੀ.

ਨਾਹਰਖ਼ਾਨ. ਨੁਸਰਤਖ਼ਾਨ ਅਤੇ ਵਲੀਮੁਹੰਮਦਖ਼ਾਨ ਦਾ ਭਾਈ ਮਲੇਰ ਦਾ ਪਠਾਣ, ਜੋ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇ ਵਜ਼ੀਰਖ਼ਾਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਆਨੰਦਪੁਰ ਅਤੇ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨਾਲ ਲੜਿਆ. "ਚੁ ਦੀਦਮ ਕਿ ਨਾਹਰ ਬਯਾਮਦ ਬਜੰਗ." (ਜਫਰ)

ਨਾਹਰਨਖਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੇਰ ਦੇ ਨੌਹ ਜੇਹਾ ਹਥਿਆਰ. ਬਘਨਖਾ. ਇਹ ਕਮਰ ਵਿੱਚ ਪੇਟੀ ਨਾਲ ਰੱਖੀਦਾ ਹੈ. ਜਦ ਵੈਰੀ ਨਾਲ ਮੁਠਭੇੜ ਹੋਵੇ ਤਦ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਸਤ੍ਰ.

ਨਾਹਰਿ. ਨਾਹਰ (ਸ਼ੇਰ) ਦੀ ਮਦੀਨ. ਸ਼ੇਰਨੀ.

"ਭੋਰਹੁੰ ਤੇ ਗਰਜੈ ਲਰਜੈ
ਵਰਜੈ ਸਭ ਲੋਗ ਰਹੈ ਨਹਿ ਠਾਨੀ,
ਸਾਸਕੇ ਤ੍ਰਾਸ ਨ ਆਵਸ ਸਾਸ
ਦੁਆਰਨ ਤੇ ਫਿਰ ਜਾਤ ਜਿਠਾਨੀ,
ਪਾਸ ਪਰੋਸਨਿ ਵਾਸ ਗਹਯੋ ਵਨ
ਲੋਗ ਭਏ ਸਭ ਹੀ ਨਕਵਾਨੀ,
ਪਾਨੀ ਕੇ ਮਾਂਗਤ ਪਾਥਰ ਮਾਰਤ
ਨਾਰਿ ਕਿਧੋਂ ਘਰਿ ਨਾਹਰਿ ਆਨੀ."

(ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦)

ਇਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੇ ਦੇਖੋ, ਗੁਲਿਸਤਾਂ ਬਾਬ ੨. ਕਹਾਣੀ ੩੧.

ਨਾਹਿ, ਨਾਂਹਿ. ਵ੍ਯ—ਨਹੀਂ. ਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਨਾਥ. ਪਤਿ. "ਤਾਕੋ ਨਾਹਿ ਨਾਹਿ ਕਛੁ ਪਾਵੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੪) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨ੍ਹਾਕੇ. ਸਨਾਨ ਕਰਕੇ. ਨ੍ਹਾਇ. "ਅਹਿਨਿਸਿ ਕਸਮਲ ਧੋਵਹਿ ਨਾਹਿ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਵਾਰ ੭)

ਨਾਹਿਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਤਰੁ. ਨਹੀਂ ਤਾਂ. "ਨਾਹਿਤ ਪਾਹੀ ਪਾਹਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਨਾਹਿਨ. ਦੇਖੋ, ਨਾਹਨ ੧. "ਨਾਹਿਨ ਗੁਨੁ ਨਾਹਿਨ ਕਛੁ ਜਪੁ ਤਪੁ." (ਜੈਤ ਮ: ੯)

ਨਾਹੀ. ਵ੍ਯ—ਨਾਂ. ਨਹੀਂ. "ਨਾਹੀ ਬਿਨ ਹਰਿਨਾਉ ਸਰਬਸਿਧਿ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੫) ੨ ਨ੍ਹਾਉਂਦਾ. ਸਨਾਨ ਕਰਦਾ. "ਬਾਹਰਿ ਕਾਹੇ ਨਾਹੀ?" (ਰਾਮ ਮ: ੧) ੩ ਅ਼ ناهی ਵਰਜਣ ਵਾਲਾ. ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਕ. "ਨਾਹੀ ਦੇਖਿ ਨ ਭਾਜੀਐ, ਪਰਮ ਸਿਆਨਪ ਏਹ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਪਿੱਛੇ ਨਾ ਹਟੀਏ। ੪ ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਭੀ. ਤੁੰਨ. ਧੁੰਨੀ.

ਨਾਹੁ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਥ. ਸ੍ਵਾਮੀ. "ਹਰਿ ਜੀਉ ਨਾਹੁ ਮਿਲਿਆ." (ਰਾਮ ਰੁਤੀ ਮ: ੫)

ਨਾਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨ-ਅਕ. ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਕ (ਦੁੱਖ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਸ੍ਵਰਗ. "ਖੇਦ ਮਿਟਾਇ ਨਾਕ ਅਬ ਜਾਏ." (ਗੁਵਿ ੬) ੨ ਆਕਾਸ਼। ੩ ਸੰ. ਨਾਸਿਕਾ. ਨੱਕ. "ਨਾਕਹਿ ਬਿਨਾ, ਨਾ ਸੋਹੈ ਬਤੀਸਲਖਣਾ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੪ ਸੰ. ਨਕ੍ਰ. ਨਾਕੂ. "ਨਾਕਹਿ ਤੇ ਪ੍ਰਭੁ ਰਾਖਲਯੋ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਗਜ ਨੂੰ ਨਾਕੂ ਤੋਂ ਬਚਾਲਿਆ। ੫ ਫ਼ਾ ناک ਨਾਕ. ਪ੍ਰਤ੍ਯ. ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਪੂਰਣ. ਇਹ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ-ਖ਼ੌਫ਼ਨਾਕ, ਗ਼ਮਨਾਕ ਆਦਿ.

ਨਾਕਸ. ਫ਼ਾ ناکس ਵਿ—ਕਸ (ਮਨੁੱਖ) ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਡਿਗਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਕਾਇਰ. ਭੀਰੁ। ੩ ਅ਼ ناکس ਨਾਕਿਸ. ਕਮੀਨਾ। ੪ ਸ਼ਰਮ ਅਥਵਾ ਸ਼ੋਕ ਨਾਲ ਸਿਰ ਝੁਕਾਏ ਹੋਏ। ੫ ਦੇਖੋ, ਨਾਕਿਸ। ੬ ਸੰ. ਨੈਕਸ਼ (नैकषेय) ਰਾਖਸ. "ਏਦੂੰ ਪਾਰੋਂ ਓਤ ਪਾਰ ਹਰ ਨਾਕਸ਼ ਕਈ ਹਜ਼ਾਰ ਕਉਂ." (ਚੰਡੀ ੩) ਮੈਦਾਨ ਜੰਗ ਦੇ ਇੱਕ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਸਿਰੇ ਤਕ ਕਈ ਹਜਾਰ ਰਾਖਸ ਹਰ ਕੇ (ਮਾਰ ਕੇ).[1]

ਨਾਕਸਰ. ਨਾਕਸ੍ਵਰ. ਨਾਕਦਮ. ਨੱਕਜਿੰਦ. "ਆਵਤ ਜਾਤ ਨਾਕਸਰ ਹੋਈ." (ਗੌਡ ਕਬੀਰ)

ਨਾਕਹ. ਅ਼ ناقه ਸੰਗਯਾ—ਊਟਨੀ. ਸ਼ੁਤਰ ਦੀ ਮਦੀਨ. ਉਸ੍ਟ੍ਰੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਕਾ.

ਨਾਕਚਰ. ਨਾਕ (ਆਕਾਸ਼) ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲਾ ਦੇਵਤਾ। ੨ ਸੂਰਜ। ੩ ਪੰਛੀ.

ਨਾਕਦਖ਼ੁਦਾ. ਫ਼ਾ ناکدخدا ਜੋ ਨਹੀਂ ਕਦਖ਼ੁਦਾ (ਵਿਆਹਿਆ). ਕ੍ਵਾਰਾ. ਕ੍ਵਾਰੀ.

ਨਾਕਨਟੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਕ (ਸ੍ਵਰਗ) ਦੀ ਨਟਣੀ, ਅਪਸਰਾ.

ਨਾਕਨਦੀ. ਆਕਾਸ਼ਗੰਗਾ. ਮੰਦਾਕਿਨੀ.

ਨਾਕਨਾਥ. ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਨਾਕਪਤਿ.

ਨਾਕਨਾਰੀ. ਅਪਸਰਾ.

ਨਾਕਪਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਕ (ਸ੍ਵਰਗ) ਦਾ ਪਤਿ ਇੰਦ੍ਰ. ਨਾਕੇਸ਼੍ਵਰ.

ਨਾਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨੱਕਾ. ਪਹਾੜ ਦਾ ਦਰਾ. ਤੰਗ ਘਾਟੀ। ੨ ਅ. ਨਾਕ਼ਾ. ਨਾਕ਼ਹ. ਊਟਨੀ. ਉਸਟ੍ਰੀ.

ਨਾਕਾਲਯ, ਨਾਕਾਲੇ, ਨਾਕਾਲੈ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਕ (ਸ੍ਵਰਗ) ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਲਯ (ਘਰ), ਗੰਗਾ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਆਕਾਸ਼ਗੰਗਾ. ਮੰਦਾਕਿਨੀ। ੩ ਦੇਵਤਾ. ਸੁਰ.

ਨਾਕਿਸ. ਅ਼ ناقص ਨਾਕ਼ਿਸ. ਵਿ—ਨਿਕੰਮਾ. ਖ਼ਰਾਬ। ੨ ਨਾਲਾਇਕ਼। ੩ ਅਧੂਰਾ. ਅਪੂਰਣ। ੪ ਦੇਖੋ, ਨਾਕਸ.

ਨਾਕੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨੱਕੇ ਤੋੜਕੇ ਪਾਣੀ ਰਮਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕ੍ਰਿਸਾਣ। ੨ ਨਕ੍ਰ. ਨਾਕੂ. "ਨਾਗੜਦੰਗ ਨਾਕੀ ਤਾਗੜਦੰਗ ਤਾਲੰ." (ਰਾਮਾਵ) ਜਿਵੇਂ ਨਾਕੂ ਤਾਲ ਵਿੱਚ। ੩ ਸੰ. ਨਾਕਿਨ੍. ਵਿ—ਨਾਕ (ਸ੍ਵਰਗ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਾ.

ਨਾਕੂ. ਦੇਖੋ, ਨਾਕ। ੨ ਸੰ. ਵਰਮੀ. ਸਿਉਂਕ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਮਿੱਟੀ

[1] ਕਈ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ—"ਹਨ ਰਾਕਸ ਕਈ ਹਜਾਰ ਕਉ." ਸਹੀ ਪਾਠ ਹੈ, ਜੋ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਹਰਨਾਕਸ ਹੋ ਗਿਆ.

ਦਾ ਢੇਰ.

ਨਾਕੂ. ਵੱਡੇ ਨੱਕ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਘੜਿਆਲ ੩ ਅਤੇ ਨੱਕੂ.

ਨਾਕੇਸ਼, ਨਾਕੇਸ਼੍ਵਰ } ਨਾਕ-ਈਸ਼੍ਵਰ. ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਨਾਕਪਤਿ.

ਨਾਕੰਦ. ਫ਼ਾ ناکند ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਲੇਲ ਵਛੇਰਾ, ਵਛੇਰੀ.

ਨਾਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰਮਾਸ. ਦੇਖੋ, ਨਛਤ੍ਰੀ ਮਹੀਨਾ ਅਤੇ ਮਾਸ.

ਨਾਖ. ਸੰ. ਨਿਸੇਧ. ਖੰਡਨ. "ਨਹੀਂ ਵਾਕ ਨਾਖਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਉਲੰਘਨ. "ਨਾਖ ਚਲੇ ਜਮਨਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਫ਼ਾ ناخ ਨਾਖ਼. ਨਾਸ਼ੀ। ੪ ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਕਾਬੁਲ ਦੀ ਨਾਸ਼ਪਤੀ.

ਨਾਖ਼ਚ. ਇਹ ਨਾਚਖ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਾਚਖ਼.

ਨਾਖਤ. ਉਲੰਘਨ ਕਰਦਾ. ਲੰਘਦਾ ਹੋਇਆ. "ਨਾਖਤ ਦੇਸ ਨਦੀ ਪੁਰ ਸੁੰਦਰ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ਦੇਖੋ, ਨਾਖ ੨.

ਨਾਖਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਨਿਸੇਧ ਕਰਨਾ. ਖੰਡਨ ਕਰਨਾ. "ਬਡੋਂ ਕੀ ਸੀਖ ਨਾਖਤੇ ਨ ਸੇਵਾ ਬਿਖੈ ਗਾਖਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਨਿਜ ਨਿਜ ਧਰਮ ਨਰਨ ਸਭ ਨਾਖਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਲੰਘਣਾ.

ਨਾਖਾ, ਨਾਖੀ } ਦੇਖੋ, ਨਾਖਨਾ.

ਨਾਖ਼ੁਨ, ਨਾਖ਼ੂਨ } ਫ਼ਾ ناخن ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਖ. ਨੌਹ.

ਨਾਗ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਾਥੀ. ਹਸ੍ਤੀ. "ਆਰੂੜ ਤੇ ਅਸ੍ਵ ਰਥ ਨਾਗਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) "ਗੁਰੁਵਚ ਅੰਕੁਸ, ਨਾਗ ਮਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸਰਪ. ਸੱਪ. "ਪੱਛਿ ਪਸੁ ਨਗ ਨਾਗ ਨਰਾਧਿਪ." (ਅਕਾਲ) ੩ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਯੁ (ਪਵਨ), ਜਿਸ ਤੋਂ ਡਕਾਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਨਾਗ ਔਰ ਕੂਰਮ ਕ੍ਰਿਕਲ ਦੇਵਦੱਤ ਲਖੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਦਸਪ੍ਰਾਣ। ੪ ਕਦ੍ਰੂ ਤੋਂ ਕਸ਼ਯਪ ਦੀ ਸੰਤਾਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਾਗਵੰਸ਼ ਚੱਲਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਹੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਜਨਮੇਜਯ ਨੇ ਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਤਿਹਾਸਵੇੱਤਾ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼ਕਵੰਸ਼ ਦੀ ਹੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਖ ਨਾਗਵੰਸ਼ ਹੈ. ਜਦ ਸਿਕੰਦਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਤਦ ਤਕ੍ਸ਼ਿਲਾ ਦਾ ਰਾਜਾ ਨਾਗਵੰਸ਼ੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਵਡੇ ਵਡੇ ਸੱਪ ਪਾਲੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੱਤ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ੫ ਸੰਧੂਰ. ਸਿੰਦੂਰ। ੬ ਇੱਕ ਨਦੀ. ਦੇਖੋ, ਨਾਗਪੁਰ ੨। ੭ ਕਾਸ਼. ਚਸ਼ਮਾ. ਜਲ ਦਾ ਸੋਤ. ਜਿਵੇਂ—ਅਨੰਤ ਨਾਗ. ਵੈਰੀ ਨਾਗ ਆਦਿ.[1]

[1]ਅਨੰਤ ਨਾਗ ਚਸ਼ਮੇ ਤੋਂ ਪਾਸ ਦੀ ਅਬਾਦੀ ਦਾ ਨਾਮ ਭੀ ਅਨੰਤਨਾਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਮ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਵੈਰੀ ਨਾਗ ਚਸ਼ਮਾ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਵੀਰ ਨਾਗ ਲਿਖਦਾ ਹੈ) ਜੇਹਲਮ ਨਦੀ ਦਾ ਮੁਢ ਹੈ. ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਨੋਹਰ ਥਾਂ ਹੈ. ਹਿਜਰੀ ਸਨ ੧੦੨੯ (A.D. 1620) ਵਿੱਚ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਚਸ਼ਮੇ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਵਾਇਆ. ਸਨ ਹਿਜਰੀ ੧੦੩੬ (A.D. 1627) ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੇ ਹੈਦਰ ਅਹਲਕਾਰ ਦੀ ਮਾਰਫ਼ਤ ਇਸ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਸੁੰਦਰ ਇਮਾਰਤ ਬਣਵਾਈ. ਵੈਰੀ ਨਾਗ ਤੋਂ ਇੱਕ ਸੈਕੰਡ ਵਿੱਚ ੭੦ ਕਯੂਸੇਕ (Cusecs) ਫੁੱਟ ਪਾਣੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ.

ਨਾਂਗ. ਵਿ—ਨੰਗਾ. ਨਗ੍ਨ. "ਨਾਂਗ ਸਿਧਾਰਹੁ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫)

ਨਾਗਉਰ, ਨਾਗਉਰੀ } ਦੇਖੋ, ਨਗੌਰ ਅਤੇ ਨਗੌਰੀ.

ਨਾਗਸਦਨ. ਪਾਤਾਲ ਲੋਕ.

ਨਾਗਹਾਂ. ਫ਼ਾ ناگہاں ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਚਾਨਕ. ਅਕਸਮਾਤ.

ਨਾਗਕੁਲ, ਨਾਗਕੁਲੀ } ਨਾਗਵੰਸ਼. ਕਿਤਨੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ੮ ਕਿਤਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ੯ ਨਾਗਕੁਲਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ. ਵਰਾਹਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕਸ਼ਯਪ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਨਾਗ ਉਪਜੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਨਾਗਕੁਲ ਹੋਇਆ. "ਜੁਰਜੋ ਅਸ੍ਵ ਕੁਲ ਨਾਗ ਅਪਾਰਾ." (ਸਲੋਹ) ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਕੁਲ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਨਾਗ ਇਹ ਹਨ—ਅਨੰਤਸ਼ੇਸ, ਵਾਸੁਕਿ, ਕੰਬਲ, ਕਰਕੋਟ, ਪਦਮ, ਮਹਾਪਦਮ, ਸ਼ੰਖ ਅਤੇ ਕੁਲਿਕ. ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਤਕ੍ਸ਼ਕ ਨੌਵਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਨੌ ਕੁਲ ਕਲਪੇ ਹਨ. ਨਾਗਾਂ ਦੇ ਅਠਾਰਾਂ ਕੁਲ ਭੀ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਅਠਾਰਹ ੩.

ਨਾਗਚੂੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ, ਜੋ ਚੂੜ (ਸਿਰ) ਪੁਰ ਸੱਪ ਰੱਖਦਾ ਹੈ. ਜਿਸ ਦੇ ਜੂੜੇ ਤੇ ਸਰਪ ਲਿਪਟੇ ਹਨ.

ਨਾਗਝਾਗ. ਡਿੰਗ. ਅਹਿਫੇਨ. ਅਫੀਮ. ਅਫ਼ਯੂਨ.

ਨਾਗਣੀ. ਨਾਗ ਦੀ ਮਦੀਨ. ਸਰਪਣੀ. ਸੱਪਣ। ੨ ਬਰਛੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਨਾਗਨੀ ੨.

ਨਾਗ ਨਾਥ. ਸ਼ੇਸ ਨਾਗ। ੨ ਐਰਾਵਤ ਹਾਥੀ। ੩ ਉਹ ਰਾਜਾ ਜਿਸ ਪਾਸ ਹਾਥੀ ਹਨ.

ਨਾਗਨਿ. ਨਾਗਿਨੀ. ਨਾਗ ਦੀ ਮਦੀਨ.

ਨਾਗਨੀ. ਸੱਪਣ. "ਨਾਗਨਿ ਹੋਵਾਂ ਧਰ ਵਸਾਂ." (ਗਉ ਮ: ੧) "ਮਾਇਆ ਹੋਈ ਨਾਗਨੀ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) ੨ ਨਾਗ (ਹਾਥੀਆਂ) ਦੀ ਸੈਨਾ. ਗਜਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਾਗਪਤਿ. ਦੇਖੋ, ਨਾਗਨਾਥ.

ਨਾਗਪੱਤਨ. ਦੇਖੋ, ਨਾਗਾਪੱਤਨ.

ਨਾਗਪਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਗਰੂਪ ਪਾਸ਼ (ਫਾਹੀ). ੨ ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ੩ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਮੰਤ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਪਾਂ ਦੀ ਫਾਹੀ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ. ਨਾਗਪਾਸ਼ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਗਰੁੜਮੰਤ੍ਰ ਜਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ.

ਨਾਗਪਿਤਣੀ ਇਸਣੀ. (ਸਨਾਮਾ) ਫ਼ੌਜ. ਸੈਨਾ. ਦੇਖੋ, ਸਰਪਤਾਤਣੀ ਇਸਣੀ.

ਨਾਗਪੁਰ. ਦੇਖੋ, ਹਸ੍ਤਿਨਾਪੁਰ। ੨ ਮੱਧਭਾਰਤ (C.P.) ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ ਜੋ ਗਵਰਨਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ. ਇਹ ਬੰਬਈ ਤੋਂ ਰੇਲ ਦੇ ਰਸਤੇ ੫੨੦, ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ੭੦੧ ਮੀਲ ਹੈ. ਨਾਗ ਨਦੀ ਤੇ ਵਸਣ ਕਾਰਣ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਾਗਪੁਰ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਹ ਨਗਰ ਈਸਵੀ ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਗੋਂਡ ਰਾਜਾ ਬਖ਼ਤਬਲੰਦ ਨੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ

ਹੈ. ਨਾਗਪੁਰ ਦੇ ਸੰਗਤਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਮਿੱਠੇ ਸਮਝੇ ਗਏ ਹਨ.

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੰਦੇੜ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ.

ਨਾਗਪੰਚਮੀ. ਸਾਉਣ ਸੁਦੀ ੫. ਇਸ ਦਿਨ ਹਿੰਦੂ ਨਾਗਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਵਰਾਹਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਿਨ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਨਾਗਾਂ ਨੂੰ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ.

ਨਾਗਫਾਸ. ਦੇਖੋ, ਨਾਗਪਾਸ.

ਨਾਗਫੇਨ. ਅਫੀਮ. ਦੇਖੋ, ਅਹਿਫੇਨ. "ਨਾਗਫੇਨ ਕੋ ਖਾਇ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ਅਤੇ ਪਾਰਬਤੀਬੱਲਭਾ.

ਨਾਗਬਾਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਗਭਾਸ਼ਾ. ਨਾਗਵੰਸ਼ੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ. ਦੇਖੋ, ਤਬਕ. "ਕਹੂੰ ਨਾਗ ਬਾਨੀ." (ਅਕਾਲ) ਦੇਖੋ, ਨਾਗਭਾਸਾ.

ਨਾਗਬੇਲਿ. ਸੰ. ਨਾਗਵੱਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਨਾਂ ਦੀ ਬੇਲ। ੨ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਾਨ ਨੂੰ ਭੀ ਨਾਗਬੇਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਨਾਗਬੇਲ ਨ੍ਰਿਪ ਕੀਨ ਅਗਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਾਗਬੰਸ. ਦੇਖੋ, ਨਾਗਕੁਲ.

ਨਾਗਬੰਸੀ. ਨਾਗਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਛੋਟੇ ਨਾਗਪੁਰ[1] ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਪੁੰਡਰੀਕ ਨਾਗ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਆਖਦੀ ਹੈ.

ਨਾਗਭਾਸਾ, ਨਾਗਭਾਖਾ ਦੇਖੋ, ਨਾਗਬਾਨੀ. ਤਿੱਬਤੀ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਨਾਗਭਾਸ਼ਾ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਨਾਗਮਣਿ. ਸੱਪ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਹੋਣਵਾਲੀ ਮਣਿ. ਦੇਖੋ, ਫਨਿਮਣਿ.

ਨਾਗਮਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਗਮੰਤ੍ਰ. ਸਰਪਮੰਤ੍ਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਗਮਾਤਾ.

ਨਾਗਮਾਤਾ. ਨਾਗਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ, ਕਦ੍ਰੂ। ੨ ਸੁਰਸਾ। ੩ ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ.

ਨਾਗਮੇਧ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਯਗ੍ਯ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾਗ (ਹਾਥੀ) ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ. "ਨਾਗਮੇਧ ਖਟ ਯਗ੍ਯ ਕਰਾਏ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਜਨਮੇਜਯ ਦਾ ਯਗ੍ਯ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾਗ (ਸੱਪ) ਹਵਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ.

ਨਾਗਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਗਰ ਦਾ. ਸ਼ਹਰੀ. "ਨਾਗਰ ਜਨਾ! ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਬਿਖਿਆਤ ਚੰਮਾਰੰ." (ਮਲਾ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਚਤੁਰ. ਸਭ੍ਯ. ਨਿਪੁਣ. "ਉਧਰੁ ਹਰਿ ਨਾਗਰ!" (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੫) ੩ ਸੰਗਯਾ—ਧਨ੍ਵੰਤਰਿ, ਜੋ ਮਹਾਨ ਚਤੁਰ ਹੈ. "ਕਲਪਤਰੁ ਸਿਖਰਿ ਸੁ ਨਾਗਰ ਨਦੀਚੇ ਨਾਥੰ." (ਧਨਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ) ੪ ਸੁੰਢ. ਸ਼ੁੰਠਿ। ੫ ਗੁਜਰਾਤੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ। ੬ ਨ-ਅਗ੍ਰ. ਵਿ—ਜੋ ਵਧਕੇ ਨਹੀਂ. "ਨੈਨ ਨਾਗਰੀ ਕੇ ਹ੍ਵੈ ਨਾਗਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਵਧਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਭਾਵ—ਘਟੀਆ ਹਨ। ੭ ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ ਬੋਧਕ ਭੀ ਨਾਗਰ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਟੂਟੀ ਨਾਗਰ ਲਜੁ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਉਮਰਰੂਪ ਉੱਤਮ ਰੱਸੀ ਟੁੱਟੀ.

ਨਾਗਰਕੋਟੀ. ਦੇਖੋ, ਨਾਗ੍ਰਕੋਟੀ.

[1] ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੱਕ ਇਲਾਕਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ ਰਾਂਚੀ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ੧੩ ਨਗਰ ਅਤੇ ੨੩੮੭੬ ਪਿੰਡ ਹਨ, ਆਬਾਦੀ ੪੬੨੮੭੯੨ ਹੈ.

ਨਾਗਰਬੇਲਿ. ਦੇਖੋ, ਨਾਗਬੇਲਿ.

ਨਾਗਰਮੋਥਾ. ਸੰ. ਨਗਰਮੁਸ੍ਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਘਾਹ ਜਿਸ ਦੀ ਜੜ ਵਿੱਚ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੀ ਗੱਠੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਨਾਗਰਮੋਥਾ ਅਨੇਕ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਫੈਲਦਾ ਹੈ. L. Cyperus-pertenuis.

ਨਾਗਰਾ. ਸੰ. ਨਾਗਰੀ. ਚਤੁਰ ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਨਾਗਰਾ ਕੇ ਨੈਨ ਹੈਂ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜਾਮਤ ਸੁਨਾਮ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਫੱਗੂਵਾਲੇ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਆਏ ਸਨ. ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੱਕਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ ਹੀ ਖੜੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਸਭ ਢਹਿ ਗਿਆ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸੁਨਾਮ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਪੂਰਵ ੧੦ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਹੈ.

ਨਾਗਰਾਜ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਗਾਂ (ਸੱਪਾਂ) ਦਾ ਰਾਜਾ, ਸ਼ੇਸਨਾਗ। ੨ ਨਾਗਾਂ (ਹਾਥੀਆਂ) ਦਾ ਰਾਜਾ, ਐਰਾਵਤ। ੩ ਦੇਖੋ, ਨਰਾਜ ੨.

ਨਾਗਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਗ (ਹਾਥੀ) ਦਾ ਵੈਰੀ, ਸ਼ੇਰ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਗਰੀ.

ਨਾਗਰਿਪੁ. ਸੰਗਯਾ—ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਵੈਰੀ. ਗਰੁੜ. "ਨਾਗ ਨਾਗਰਿਪੁ ਦੇਵ ਸਭ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਜਨਮੇਜਯ। ੩ ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ.

ਨਾਗਰੀ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ਼ਹਰ ਦੀ. ਨਗਰ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਚਤੁਰ ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਚੰਚਲ ਮਨੋ ਨਾਗਰੀ ਨੈਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਨਾਗਰ (ਸ਼ਹਰੀ) ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਲਿਖਤ. ਦੇਖੋ, ਦੇਵਨਾਗਰੀ.

ਨਾਗਰੰਗ. ਦੇਖੋ, ਨਾਰੰਗੀ.

ਨਾਗਲੂ, ਨਾਂਗਲੂ ਕਹਲੂਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਸੰਘਰਚੰਦ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਚੂਹਾਮੀਆਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਰਾਜਪੂਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਗਲੂ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. "ਚਲੇ ਨਾਗਲੂ ਪਾਂਗਲੂ ਵੇਦੜੋਲੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਨਾਗਲੋਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਤਾਲ. ਨਾਗਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਦੇਸ਼.

ਨਾਗਵੰਸ਼. ਨਾਗ ਉਪਾਸਕ ਛਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਕੁਲ. ਦੇਖੋ, ਤਬਕ ੪। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਗਕੁਲ.

ਨਾਗੜਬੁਦੀ. ਨ-ਅਗ੍ਰ-ਬੁੱਧਿ. ਮੂਰਖ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਟੋਲਾ, ਜੋ ਅਖੀਰ ਨਤੀਜਾ ਸੋਚਣ ਦੀ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ। ੨ ਭਾਵ—ਕਮੀਨ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ. "ਔਰ ਨਾਗੜਬੁਦੀ ਦੀ ਕਜਾ ਗੱਲ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)

ਨਾਂਗੜਾ, ਨਾਗਾ, ਨਾਂਗਾ ਵਿ—ਨਗ੍ਨ. ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗ ਪੁਰ ਵਸਤ੍ਰ ਨਹੀਂ. "ਬਾਬਾ ਨਾਂਗੜਾ ਆਇਆ ਜਗ ਮਹਿ." (ਵਡ ਮ: ੧ ਅਲਾਹਣੀ) "ਬਾਹੁੜਿ ਜਾਸੀ ਨਾਗਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧ ਪਹਰੇ) ੨ ਤੁ. ਨਾਗ਼ਹ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ. ਰੁਕਾਵਟ। ੩ ਅਨੁਪਸਿਥਤਿ. ਨਾਮੌਜੂਦ ਹੋਣ ਦੀ ਹਾਲਤ. "ਅਹਿ ਨਿਸਿ ਏਕ ਅਗਿਆਨ ਸੁ ਨਾਗਾ." (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ) ੪ ਉਪਵਾਸ. ਭੋਜਨ ਬਿਨਾ.

ਨਾਗਾਂ. ਸਰਪਾਂ ਨੂੰ. "ਨਾਗਾਂ ਮਿਰਗਾਂ ਮਛੀਆਂ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਨਾਗਾਸ੍ਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਉਰਗ ਅਸਤ੍ਰ.

ਨਾਗ਼ਾਹੇਂ. ਫ਼ਾ ناگاہ ਕ੍ਰਿ—ਵਿ-ਅਚਾਨਕ. ਨਾਗਹਾਂ. ਅਕਸਮਾਤ.

ਨਾਗਾਂਤਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਰਪ ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗਰੁੜ। ੨ ਮੋਰ। ੩ ਜਨਮੇਜਯ। ੪ ਨਾਗ (ਹਾਥੀ) ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਸ਼ੇਰ.

ਨਾਗਾਦਿ. ਸ਼ੇਸਨਾਗ ਆਦਿ. "ਨਾਗਾਦਿ ਭੁਯੰਗਮ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ)

ਨਾਗਾਪੱਤਨ, ਨਾਗਾਬੰਦਰ "ਹਕੀਕਤ ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ ਸ਼ਿਭਨਾਭਿ ਰਾਜੇ ਕੀ" ਅਤੇ ਗੁਰੁਨਾਨਕਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਾਗਪੱਤਨ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਜੋ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਤੰਜੌਰ ਦੇ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੰਦਰ ਹੈ. ਲੰਕਾ ਅਤੇ ਬਰਮਾ ਦੇ ਵਪਾਰ ਦਾ ਭਾਰੀ ਅੱਡਾ ਹੈ. ਇਹ ਡਚ (Dutch) ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਤੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸਨ ੧੭੮੧ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ.

ਨਾਗਾਰਿ. ਦੇਖੋ, ਨਾਗਰਿਪੁ.

ਨਾਗਿਨ, ਨਾਗਿਨੀ ਨਾਗ ਦੀ ਮਦੀਨ. ਸਰਪਣੀ. ਸੱਪਣ। ੨ ਭਾਵ—ਮਾਇਆ.

ਨਾਗੀ. ਵਿ—ਨੰਗੀ. ਨਗ੍ਨ. "ਪ੍ਰਣਵਤ ਨਾਨਕ ਨਾਗੀ ਦਾਝੈ." (ਗਉ ਮ: ੧) ਦੇਹ ਨੰਗੀ ਦਗਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ੨ ਨਾਗਾਂ ਨੂੰ. ਸਰਪਾਂ ਨੂੰ. "ਮੰਤ੍ਰੀ ਹੋਇ ਅਠੂਹਿਆ, ਨਾਗੀ ਲਗੈ ਜਾਇ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਭਾਵ—ਵਿਦਯਾ ਅਤੇ ਲਿਆਕਤ ਸਮਝਕੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੀਏ। ੩ ਸੰ. ਨਾਗਿਨ੍. ਵਿ—ਸੱਪਾਂ ਵਾਲਾ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਵ.

ਨਾਗੁਨ. ਸੰ. ਨਿਰ੍ਗੁਣ. ਸਤ੍ਵ, ਰਜ ਅਤੇ ਤਮ, ਤੇਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ. "ਨਾਗੁਨ ਤੇ ਪੁਨ ਸਾਗੁਨ ਤੇ ਗੁਰੁ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਵਡ ਨਾਮ ਪਛਾਨੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਨਿਰਗੁਣ ਅਤੇ ਸਰਗੁਣ ਨਾਲੋਂ.

ਨਾਗੇ. ਨੰਗੇ. ਨਗ੍ਨ. "ਨਾਗੇ ਆਵਨੁ ਨਾਗੇ ਜਾਨਾ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਨਾਂਗੇ. ਨਾਗਾਂ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ.

ਨਾਗੇਸ. ਨਾਗ-ਈਸ਼. ਸ਼ੇਸ ਨਾਗ। ੨ ਐਰਾਵਤ ਹਾਥੀ। ੩ ਹਾਥੀਆਂ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ.

ਨਾਗੇ ਕੀ ਸਰਾਇ. ਦੇਖੋ, ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਇ.

ਨਾਗੇਂਦ੍ਰ. ਨਾਗ-ਇੰਦ੍ਰ. ਸਰਪਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਗ। ੨ ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਐਰਾਵਤ। ੩ ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਅਮੀਰ.

ਨਾਗੌਰ, ਨਾਗੌਰੀ ਦੇਖੋ, ਨਗੌਰ ਅਤੇ ਨਗੌਰੀ.

ਨਾਗ੍ਰਕੋਟੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨਗਰਕੋਟ (ਕਾਂਗੜੇ) ਦੀ ਦੇਵੀ, ਜ੍ਵਾਲਾਮੁਖੀ. "ਨਮੋ ਨਾਗ੍ਰਕੋਟੀ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਨਾਘਨ, ਨਾਂਘਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਉਲੰਘਨ. ਪਾਰ ਜਾਣਾ. "ਪੰਥ ਵਿਖਮ ਕੋ ਨਾਘਤ ਆਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਾਚ. ਸੰਗਯਾ—ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ. ਪ੍ਰਾ. ਣਂਚ. "ਨਾਚ ਰੇ ਮਨ, ਗੁਰੁ ਕੈ ਆਗੈ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੩)

ਨਾਚਖ਼. ਫ਼ਾ ناچخ ਸੰਗਯਾ—ਦੋ ਫਲਾਂ ਵਾਲਾ ਭਾਲਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਫਲ ਦੀਆਂ ਦੋ ਨੋਕਾਂ ਹੋਣ. "ਨਾਚਖ ਬਨੈਟੀ ਜੰਗ ਦਾਰੁਨ." (ਸਲੋਹ) ਦੇਖੋ, ਸਸਤ੍ਰ। ੨ ਛੋਟਾ ਨੇਜ਼ਾ.

ਨਾਚਨ, ਨਾਚਨਾ, ਨਾਚਨੁ ਕ੍ਰਿ—ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ ਕਰਨੀ. ਲਯ ਤਾਰ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਹਰਕਤ ਕਰਨੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਖਿਲੌਨਾ. ਪੁਤਲੀ. "ਨਾਚਤ ਹੈ ਨਾਚਨ ਸੋ." (ਅਕਾਲ) ੩ ਨਟੀ. ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਭਾਵ—ਮਾਇਆ. "ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਚੰਤੀ ਨਾਚਨਾ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ) ੪ ਨਚਾਰ. ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਨਾਚਨੁ ਸੋਇ ਜੁ ਮਨੁ ਸਿਉ ਨਾਚੈ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ)

ਨਾਚਬ. ਸੰਗਯਾ—ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ. ਨੱਚਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਭੂਪਤਿ ਕੋ ਨਾਚਬ ਸੁਖ ਆਯੋ." (ਗਜਾਨ) ਪਸੰਦ ਆਇਆ.

ਨਾਚਾਰ. ਫ਼ਾ ناچار ਵਿ—ਵਿਵਸ਼. ਲਾਚਾਰ. ਬਿਨਾ ਸਹਾਇਕ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਚਾਰ.

ਨਾਚੀਜ਼. ਫ਼ਾ ناچیز ਵਿ—ਤੁੱਛ. ਅਦਨਾ। ੨ ਨਿਕੰਮਾ.

ਨਾਚੁਖ. ਦੇਖੋ, ਨਾਚਖ.

ਨਾਛਿੰਨਾ. ਸਿੰਧੀ. ਵਿ—ਅਖੰਡ. ਛੀਣਤਾ ਰਹਿਤ.

ਨਾਜ. ਦੇਖੋ, ਨਾਜੁ। ੨ ਫ਼ਾ ناز ਨਾਜ਼. ਸੰਗਯਾ—ਲਾਡ. ਪਿਆਰ। ੩ ਹਾਵਭਾਵ. ਨਖ਼ਰਾ.

ਨਾਜ਼ਦਾਨ. ਫ਼ਾ نازدان ਵਿ—ਲਾਡ ਪਿਆਰ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਹਾਵ ਭਾਵ ਦਾ ਗਯਾਤਾ.

ਨਾਜ਼ਨੀ. ਫ਼ਾ نازنی ਵਿ—ਲਾਡਲੀ। ੨ ਪ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਮਨਭਾਵਨੀ (amiable).

ਨਾਜਮ. ਦੇਖੋ, ਨਾਜਿਮ.

ਨਾਜਰ, ਨਾਜਰੁ ਅ. ناظر ਨਾਜਿਰ. ਵਿ—ਨਜਰ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦ੍ਰਸ਼੍ਟਾ. "ਸਦ ਹਜੂਰਿ ਹਾਜਰੁ ਹੈ ਨਾਜਰੁ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਰਮਚਾਰੀ.

ਨਾਜ਼ਾਂ. ਫ਼ਾ نازاں ਵਿ—ਲਾਡ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਨਾਜਿਮ. ਅ਼ ناظم ਨਾਜਿਮ. ਵਿ—ਨਜ਼ਮ (ਇੰਤਜਾਮ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਪ੍ਰਬੰਧਕਰਤਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਜਿਲ੍ਹੇ ਅਥਵਾ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇੰਤਜਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰ। ੩ ਨਜਮ (ਛੰਦ) ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਕਵਿ.

ਨਾਜਿਰ. ਦੇਖੋ, ਨਾਜਰੁ.

ਨਾਜ਼ਿਲ. ਅ਼ نازل ਵਿ—ਉਤਰਿਆ. ਉਤਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਉਤਰਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਘਟੀਆ.

ਨਾਜੁ. ਸੰਗਯਾ—ਅਨਾਜ. ਅੰਨ. "ਮਨ ਦਸ ਨਾਜੁ, ਟਕਾ ਚਾਰ ਗਾਂਠੀ." (ਸਾਰ ਕਬੀਰ) "ਨਾਨਾ ਬਿਧਿ ਕੋ ਨਾਜੁ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਨਾਜ਼ੁਕ. ਫ਼ਾ نازک ਵਿ—ਕੋਮਲ. ਮੁਲਾਇਮ। ੨ ਪਤਲਾ. ਮਹੀਨ। ੩ ਖ਼ਤ਼ਰਨਾਕ, ਜਿਵੇਂ—"ਜ਼ਮਾਨਾ ਵਡਾ ਨਾਜ਼ੁਕ ਹੈ."

ਨਾਟ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ. ਨਾਚ। ੨ ਨਕ਼ਲ. ਸ੍ਵਾਂਗ. "ਸੁਖ ਨਾਹੀ ਪੇਖੇ ਨਿਰਤ ਨਾਟੇ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਨਾਟਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਪੁਰੁਸ, ਜੋ ਨਾਟ (ਸ੍ਵਾਂਗ) ਕਰੇ। ੨ ਹਾਵਭਾਵ ਲਿਬਾਸ ਅਤੇ ਵਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋ ਕਿਸੇ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਵੇ।

੩ ਦ੍ਰਿਸ਼ਜ ਕਾਵ੍ਯ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਜੇਹੀ ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਲਿਖੇ ਹੋਣ, ਜੋ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਨਟਾਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਦਿਖਾਏ ਜਾ ਸਕਣ. ਨਾਟਕ ਦਾ ਮੁਖ ਆਚਾਰਯ ਭਰਤ ਮੁਨਿ ਹੈ. ਸ਼ਤਪਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਅਨੁਪਦ ਸੂਤ੍ਰ ਵੇਖਣ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਲਾਲੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਾਸ਼੍ਵ ਨੇ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ. ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਟਕ ਦੇ ਪਰਦੇ ਸਾਦੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਈ ਨਾਟਕ ਬਿਨਾ ਪਰਦੇ ਹੀ ਖੇਡੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ. ਰੰਗ ਬਰੰਗੇ ਚਿਤ੍ਰਿਤ ਪਰਦਿਆਂ ਦੀ ਰੀਤਿ ਯੂਨਾਨ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਹੈ. ਇਸੇ ਲਈ ਨਾਮ "ਜਵਨਿਕਾ" ਹੋਯਾ। ੪ ਕਾਮਾਖ੍ਯਾ ਪਾਸ ਇੱਕ ਪਹਾੜ.

ਨਾਟਕਸ਼ਾਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਘਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਾਟਕ ਖੇਡਿਆ ਜਾਵੇ. ਰੰਗਸ਼ਾਲਾ. ਰੰਗਭਵਨ. ਥੀਏਟਰ (theatre).

ਨਾਟਕਾ. ਨਾੜ. ਨਬਜ਼. ਦੇਖੋ, ਨਾਟਿਕਾ.

ਨਾਟਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਟਕ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਦ੍ਰਿਸ਼ਜਕਾਵ੍ਯ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲੀ ਨਟੀ (ਨਟਣੀ). "ਨਾਟਨੀ ਨ੍ਰਿਪਣਿ ਨ੍ਰਿਤਨਿ ਬਖਾਨੀਐ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੬੪)

ਨਾਟਾ. ਨਾਟ (ਨਾਚ) ਕੀਤਾ. ਨੱਚਿਆ. "ਬਿਨੁ ਰਸ ਰਾਤੇ ਮਨ ਬਹੁ ਨਾਟਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਨਟ ਗਿਆ. ਮੁਕਰਿਆ. ਮੁਨਕਿਰ ਹੋਇਆ। ੩ ਮਧਰਾ. ਛੋਟੇ ਕ਼ੱਦ ਦਾ. ਠਿੰਗਣਾ.

ਨਾਟਿਕ. ਦੇਖੋ, ਨਾਟਕ ੩. "ਨਟ ਨਾਟਿਕ ਆਖਾਰੇ ਗਾਇਆ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਨਾਡਿਕਾ. ਨਾੜੀ. ਨਬਜ਼. "ਬੈਦਕ ਨਾਟਿਕ ਦੇਖਿ ਭੁਲਾਨੇ, ਮੈ ਹਿਰਦੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮਪੀਰ ਲਗਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪) ਪੀੜ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਅੰਦਰ ਹੈ, ਵੈਦ੍ਯ ਨਬਜ਼ ਦੇਖਕੇ ਧੋਖਾ ਖਾ ਗਏ.

ਨਾਟਿਕਾ. ਨਾੜੀ. ਨਬਜ਼. ਦੇਖੋ, ਨਾਟਿਕ ੨.

ਨਾਟੀ. ਵਿ—ਮਧਰੀ. ਪਸੁਕ਼ੱਦੀ. ਠਿੰਗਣੀ.

ਨਾਟੇ. ਦੇਖੋ, ਨਾਟ.

ਨਾਟ੍ਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਟ ਦਾ ਕਰਮ। ੨ ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ ਗੀਤ ਅਤੇ ਵਾਦ੍ਯ. ਨੱਚਣਾ, ਗਾਉਂਣਾ ਅਤੇ ਵਜਾਉਂਣਾ। ੩ ਨਕ਼ਲ. ਸ੍ਵਾਂਗ.

ਨਾਠਾ. ਨੱਠਿਆ. ਦੇਖੋ, ਨਠਣਾ. "ਛੁਟਕੈ ਨਾਹੀ ਨਾਠਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੨ ਨਸ੍ਟਹੋਇਆ.

ਨਾਠੀ. ਨੱਠੀ. ਦੌੜੀ. ਦੇਖੋ, ਨਠਣਾ। ੨ ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਵਾਈ. ਦਾਮਾਦ। ੩ ਭਾਵ—ਪਰਾਹੁਣਾ. "ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ, ਕੈ ਘਰਿ ਨਾਠੀ ਅਜੁ?" (ਸ. ਫਰੀਦ) ਅੱਜ ਕਿਸ ਘਰ ਦਾ ਪਰਾਹੁਣਾ ਹੋਵੇਗਾ?

ਨਾਠੀਅੜਾ, ਨਾਠੀਆ } ਵਿ—ਨਸ੍ਟ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੱਠਣ ਵਾਲਾ. ਹਰਕਾਰਾ। ੩ ਪਰਾਹੁਣਾ. ਮੇਹਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਨਾਠੀ ੨ ਅਤੇ ੩. "ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਅਰੁ ਫੁਲੜਾ ਨਾਠੀਅੜੇ ਦਿਨ ਚਾਰਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਚਾਰ ਦਿਨ ਦੇ ਪਰਾਹੁਣੇ. "ਸਾਥ ਲਡੇ ਤਿਨ ਨਾਠੀਆ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧)

ਨਾਠੂੰਗੜਾ. ਨੱਠਣ ਦਾ ਗੱਡਾ. ਉਹ ਗਡੀਰਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਸਰੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਦੌੜਦੇ ਹਨ. "ਨਾਰਾਇਣ ਲਇਆ ਨਾਠੂੰਗੜਾ ਪੈਰ ਕਿਥੈ ਰਖੈ?" (ਮ: ੫ ਗਉ ਵਾਰ ੧) ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਜਿਸ ਬਾਲਕ (ਅਗ੍ਯਾਨੀ) ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਲੀਤਾ, ਭਾਵ—ਖੋਹਲਿਆ, ਉਹ ਪੈਰ ਕਿੱਥੇ ਰਖੈ? ੨ ਧਾਵਨ. ਹਰਕਾਰਾ.

ਨਾਡਾ. ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਤਸੀਲ ਰਾਜਪੁਰਾ, ਥਾਣਾ ਪੰਜੌਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਕੋਲ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਉਂਟੇ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਜਾਂਦੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸੇਵਾਦਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ.

ਨਾਤ. ਦੇਖੋ, ਨਾਤਾ. "ਬਚਨ ਨੇਹ ਕੇ ਨਾਤ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੧) ੨ ਨ੍ਹਾਉਂਦਾ. ਦੇਖੋ, ਨ੍ਹਾਤ.

ਨਾਤਰ, ਨਾਤਰੁ } ਨਹੀਂ ਤਾਂ. ਵਰਨਹ. ਦੇਖੋ, ਨਤਰੁ. "ਨਾਤਰੁ ਖਰਾ ਰਿਸੈਹੈ ਰਾਇ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਨਾਤਵਾਂ. ਫ਼ਾ ناتواں ਨਾਤੁਵਾਂ. ਵਿ—ਦੁਰਬਲ. ਨਿਰਬਲ. ਕਮਜ਼ੋਰ.

ਨਾਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਿਸ਼ਤਾ. ਸੰਬੰਧ. "ਅਸਨ ਬਸਨ ਧਨ ਧਾਮ ਕਾਹੂੰ ਮੇ ਨ ਦੇਖਯੋ, ਜੈਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਾਧੁ ਸੰਗਤਿ ਕੋ ਨਾਤਾ ਹੈ." (ਭਾਗੁ ਕ) ੨ ਸੰ. ਸ੍ਨਾਤ. ਵਿ—ਨ੍ਹਾਤਾ. "ਸਾਧੂਧੂਰੀ ਨਾਤਾ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) "ਨਾਤਾ ਧੋਤਾ ਥਾਇ ਨ ਪਾਈ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਨਾਤ੍ਰਿਕ਼. ਅ ناطق ਵਿ—ਨੁਤ਼ਕ਼ (ਬੋਲਣ) ਵਾਲਾ. ਵਕ੍ਤਾ.

ਨਾਤਿਕ ਹੁਕਮ. ਉਹ ਆਗ੍ਯਾ, ਜੋ ਹਾਕਿਮ ਨੇ ਬੋਲਕੇ ਲਿਖਾਈ ਹੈ. ਕਿਸੇ ਮੁਕਦਮੇ ਦਾ ਅਦਾਲਤੀ ਵੱਲੋਂ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਫੈਸਿਲਾ.

ਨਾਤੀ. ਸੰ. ਸ੍ਨਾਤਾ. ਵਿ—ਨ੍ਹਾਤੀ ਹੋਈ. "ਨਾਤੀ ਧੋਤੀ ਸੰਬਹੀ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਤਾ (ਸੰਬੰਧ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ. "ਨਾਤੀ ਸਭ ਨਿਜ ਨਿਕਟ ਬੁਲਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਸੰ. ਨਪ੍ਤ੍ਰਿ—ਨਪ੍ਤ੍ਰ. ਪੜੋਤੇ ਦਾ ਪੁੱਤ ਅਤੇ ਦੋਹਤੇ ਦਾ ਬੇਟਾ. "ਇਕੁ ਲਖ ਪੂਤ ਸਵਾ ਲਖੁ ਨਾਤੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਨਾਤ੍ਰਾ. ਸੰਬੰਧ. ਦੇਖੋ, ਨਾਤਾ ੧. "ਸੋ ਹਰਿ ਬੀਚ ਅਹੀਰਨ ਕੇ ਕਰਬੇ ਕਹੁ ਕੌਤਕ ਕੀਨ ਸੁ ਨਾਤ੍ਰਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਨਾਥ. ਸੰ. ਨਾਥ੍. ਧਾ—ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਹੋਣਾ (ਵਿਭੂਤੀ ਵਾਲਾ ਹੋਣਾ), ਸ੍ਵਾਮੀ ਹੋਣਾ, ਸਹਾਇਤਾ ਚਾਹੁਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਾਮੀ. ਮਾਲਿਕ. "ਨਾਥ ! ਕਛੂਅ ਨ ਜਾਨਉ." (ਜੈਤ ਰਵਿਦਾਸ) ੩ ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਮਹੰਤਾਂ ਦੀ ਉਪਾਧਿ.[1] ਦੇਖੋ, ਨਵ ਨਾਥ। ੪ ਭਰਤਾ. ਪਤਿ। ੫ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਰੱਸੀ। ੬ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਨੱਕ ਦਾ ਗਹਿਣਾ, ਨੱਥ. "ਦੇਹਿ ਜਿਬਾਯਸ਼ ਪਰਕੈ ਨਾਥ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਾਥਨਹਾਰਾ. ਵਿ—ਨੱਥਣ ਵਾਲਾ. ਨਕੇਲ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਕ਼ਾਬੂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਤੂੰ ਨਾਥਾਂ ਨਾਥਣਹਾਰਾ." (ਮਲਾ ਮ: ੧)

ਨਾਥਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਨੱਥਣਾ. ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਛੇਕ ਕਰਕੇ ਨਕੇਲ ਪਾਉਣੀ। ੨ ਕ਼ਾਬੂ ਕਰਨਾ। ੩ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਬੰਨ੍ਹਣਾ.

---

[1] ਕਈ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਨਾਥ" ਨਾਮਕ ਯੋਗੀਰਾਜ ਤੋਂ ਨਾਥ ਸੰਗ੍ਯਾ ਚੱਲੀ ਹੈ.

ਨਾਥ ਪਰਾਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਣਨਾਥ. "ਸੇਵਕ ਠਾਕੁਰ ਨਾਥਪਰਾਣਾ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਨਾਥੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਥਪਨ. ਪ੍ਰਭੁਤਾ. "ਆਪਿ ਨਾਥੁ ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾਕੀ." (ਜਪੁ) ੨ ਨਾਥ ਦੀ ਪਦਵੀ। ੩ ਸੰ. ਨਾਥਿਨ੍. ਵਿ--ਨਾਥ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸੁਆਮੀ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਹੈ। ੪ ਨਾਥੀ ਦਾ ਅਰਥ ਨੱਥੀ ਹੋਈ (ਕਾਬੂ ਕੀਤੀ) ਭੀ ਹੈ.

ਨਾਦ. (ਦੇਖੋ, ਨਦ੍ ਧਾ). ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਬਦ. ਧੁਨਿ. "ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੇਧਿਆ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਨਾਦ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੋ ਭੇਦ ਕੀਤੇ ਹਨ. ਇੱਕ ਧ੍ਵਨਿ ਰੂਪ, ਜੈਸੇ—ਘੰਟੇ ਨਗਾਰੇ ਆਦਿ ਦਾ ਸ਼ਬਦ. ਦੂਜਾ ਵਰਣਰੂਪ, ਜੈਸੇ—ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ. ਕਈਆਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਥਾਪੇ ਹਨ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਣੀਭਵ, ਜੋ ਜਾਨਦਾਰ ਜੀਵਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ. ਦੂਜਾ ਅਪ੍ਰਾਣੀ ਭਵ, ਜੋ ਬੇਜਾਨ ਵਸਤੂਆਂ ਤੋਂ ਉਪਜੇ, ਜੈਸੇ ਵੀਣਾ ਆਦਿ ਦੀ ਧੁਨਿ. ਤੀਜਾ ਉਭਯ ਸੰਭਵ ਜੈਸੇ ਬਾਂਸੁਰੀ ਨਫੀਰੀ ਆਦਿ। ੨ ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ[1] ਅਤੇ ਸਿੰਙੀ ਆਦਿ ਨਾਦ. "ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦ." (ਜਪੁ) ਇਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਭਾਵ ਆਤਮਿਕ ਅਖੰਡ ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਹੈ ਜੋ ਨਾਮ ਅਭਿਜਾਸੀ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਹੋਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਸੰਖ. "ਤਿਨ ਘਰਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੂਰਹਿ ਨਾਦ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੪ ਸੁਰਵਿਦਯਾ. ਸੰਗੀਤ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰੁ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) ੫ ਨਿਘੰਟੁ ਵਿੱਚ ਨਾਦ ਦਾ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨ ਯੋਗਯ. ਜਿਸ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੀਏ ਉਹ ਨਾਦ ਹੈ। ੬ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ—ਨ (ਪ੍ਰਾਣ) ਦ (ਅਗਨਿ). ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਅਗਨੀ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਤੋਂ ਜੋ ਸੁਰ ਉਪਜੇ, ਸੋ ਨਾਦ. ਇਸ ਨਾਦ ਦੇ ਤਿੰਨ ਅਸਥਾਨ ਹਨ—ਹ੍ਰਿਦਯ, ਕੰਠ ਅਤੇ ਮਸ੍ਤਕ. ਹ੍ਰਿਦਯ ਵਿੱਚ ਇਸਥਿਤ ਨਾਦ ਦੀ "ਮੰਦ੍ਰ" ਸੰਗਯਾ ਹੈ, ਕੰਠ ਵਿੱਚ ਨਾਦ ਦੀ "ਮਧਯਮ" ਸੰਗਯਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਸ੍ਤਕ ਵਿੱਚ ਇਸਥਿਤ ਨਾਦ "ਤਾਰ" ਹੈ। ੭ ਦੇਖੋ, ਅਨਹਤ ਨਾਦ.

ਨਾਦਉਨ. ਦੇਖੋ, ਨਾਦੌਨ.

ਨਾਦਸਤ. ਦੇਖੋ, ਸਤ ੧੪ ਅਤੇ ਚੰਦਸਤ.

ਨਾਦ ਕਵਿਤ. ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ੍ਯ. ਰਾਗ ਅਤੇ ਕਾਵ੍ਯ. "ਤਹਿ ਹਰਿਜਸੁ ਗਾਵਹਿ ਨਾਦ ਕਵਿਤ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਨਾਦਬਿੰਦੁ. ਸੰ. ਨਾਦਵਿੰਦੁ. ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਦਵਿੰਦੁ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ—ਨਾਦ (ਧੁਨਿ) ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ ਲਹਿਰ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤਿਧੁਨਿ. ਦਸਮਦ੍ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਜੋ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਅਖੰਡ ਗੂੰਜ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਨੰਦ ਵਿੱਚ ਯੋਗੀ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ.

ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਦਬਿੰਦੁ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਗੁਰਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰ ਸਿਮਰਣ. "ਨਾਦਬਿੰਦੁ ਕੀ ਸੁਰਤਿ ਸਮਾਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਦੀ ਬਿੰਦੀ। ੩ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਰ ਦਾ ਉੱਚ ਸੁਰ (ਟੀਪ) ਪੁਰ ਜਾਕੇ ਅਖੰਡ ਠਹਿਰਨਾ, ਨਾਦਵਿੰਦੁ ਹੈ। ੪ ਭਾਗਵਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—ਸੱਚਿਦਾਨੰਦ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਤੋਂ ਸ਼ਕ੍ਤਿ, ਸ਼ਕ੍ਤਿ ਤੋਂ ਨਾਦ, ਨਾਦ ਤੋਂ ਵਿੰਦੁ (ਵੀਜਰੂਪ ਪ੍ਰਣਵ—ਓਅੰ) ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੫ ਇੱਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ.

[1] ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ ੩-੪.

ਨਾਦਬੇਦ. ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਆਤਮਗਯਾਨ ਵਿਦਯਾ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰ." (ਓਅੰਕਾਰ) ਦੇਖੋ ਸੁਰ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ੍ਯ.

ਨਾਦਮ. ਦੇਖੋ, ਨਾਦਿਮ.

ਨਾਦਰ. ਦੇਖੋ, ਨਾਦਿਰ.

ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ. ਦੇਖੋ, ਨਾਦਿਰਸ਼ਾਹ.

ਨਾਦਵਣ. ਦੇਖੋ, ਨਾਦੌਨ.

ਨਾਦਵਿੰਦੁ. ਦੇਖੋ, ਨਾਦਬਿੰਦੁ.

ਨਾਦਵੇਦ. ਦੇਖੋ, ਨਾਦਬੇਦ.

ਨਾਦਾਨ. ਫ਼ਾ نادان ਵਿ—ਅਣਜਾਣ. ਅਗ੍ਯਾਨੀ.

ਨਾਦਿਨ. ਅਵਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਦੇ ੮੦੯ ਅੰਗ ਵਿੱਚ ਨਦਿਨੀ ਦੀ ਥਾਂ ਨਾਦਿਨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਨਦਿਨੀ (ਨਦ ਨਦੀਆਂ ਵਾਲੀ) ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ। ੨ ਸੰ. ਨਾਦਿਨ੍. ਵਿ—ਸ਼ੋਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਨਾਦਿਮ. ਅ਼ نادم ਵਿ—ਲੱਜਿਤ. ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ. ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਨਿੱਦਾਮ ਹੈ.

ਨਾਦਿਰ. ਅ਼ نادر ਵਿ—ਅਦਭੁਤ. ਅਣੋਖਾ.

ਨਾਦਿਰਸ਼ਾਹ. نادرشاہ ਨਾਦਿਰ ਕੁਲੀ. ਇਹ ਇਮਾਮਕੁਲੀ ਦਾ ਪੁੱਤ ਇੱਕ ਗ਼ਰੀਬ ਅਯਾਲੀ ਸੀ, ਜੋ ਖ਼ੁਰਾਸਾਨ ਅੰਦਰ ਸਨ ੧੬੮੮ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਾਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਬੁੱਧਿਬਲ ਨਾਲ ਪਰਸ਼ੀਆ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਤਹਮਾਸਪ ਦੀ ਅਹਲਕਾਰੀ ਹਾਸਿਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫ਼ਾਰਸ ਨੂੰ ਅਫ਼ਗਾਨਾਂ ਦੇ ਪੰਜੇ ਤੋਂ ਛੁਡਾਯਾ. ੨੬ ਅਗਸਤ ੧੭੩੨ ਵਿੱਚ ਤਹਮਾਸਪ ਦੇ ਤਖ਼ਤੋਂ ਉਤਾਰੇ ਜਾਣ ਪੁਰ ਉਸ ਦੇ ਅੱਠ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਬੇਟੇ ਅੱਬਾਸ ਦਾ ਨਾਯਬੁਲ ਸਲਤਨਤ ਬਣਿਆ. ਅੱਬਾਸ ਦੇ ਮਰਣ ਪੁਰ ੨੬ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੭੩੬ ਨੂੰ ਇਹ ਫ਼ਾਰਸ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋਇਆ.

ਸਨ ੧੭੩੭ ਵਿੱਚ ਕੰਧਾਰ ਕਾਬੁਲ ਫ਼ਤੇ ਕਰਕੇ ੬ ਨਵੰਬਰ ੧੭੩੮ ਨੂੰ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵੱਲ ਵਧਿਆ ੧੯ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ੧੨ ਜਨਵਰੀ ੧੭੩੯ ਨੂੰ ਸੂਬੇ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖ਼ਾਨ ਤੋਂ ਲਹੌਰ ਲੀਤਾ, ੧੩ ਫ਼ਰਵਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਹਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਕਰਨਾਲ ਦਾ ਜੰਗ ਜਿੱਤਕੇ ਮੁਲਕ ਨੂੰ ਲੁੱਟਦਾ ਮਾਰਦਾ ੯ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚਿਆ. ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਲਾਚਾਰ ਹੋਕੇ ਨਾਦਿਰ ਨੂੰ ਆਦਰ ਨਾਲ ਸ਼ਾਹੀ ਕਿਲੇ ਵਿਚ ਡੇਰਾ ਦਿੱਤਾ. ਇੱਕ ਭੰਗੜ ਦਿਹਲਵੀ ਨੇ ੧੦ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਗੱਪ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਨਾਦਿਰ ਕਿਲੇ ਅੰਦਰ ਕ਼ਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਪੁਰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਾਦਿਰ ਦੇ ਕਈ ਸਿਪਾਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ. ਇਹ ਸੁਣਕੇ ੧੧ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਨਾਦਿਰ ਤਲਵਾਰ ਧੂਹਕੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮਸੀਤ ਵਿੱਚ ਆ ਬੈਠਾ ਅਰ ਕਤਲਾਮ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ. ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਦੀ ਕਤਲਾਮ ਵਿੱਚ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਆਦਮੀ ਵੱਢਿਆ ਗਿਆ.[2] ਵਡੇ ਯਤਨ ਨਾਲ ਨਾਦਿਰ ਦੀ

[2] ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਡੇਢ ਲੱਖ ਆਦਮੀ ਮਾਰੇ ਜਾਣੇ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਗੱਪ ਹੈ.

ਤਲਵਾਰ ਮਿਆਨ ਕਰਵਾਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਤਲਾਮ ਬੰਦ ਹੋਈ.[1]

ਨਾਦਿਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬੇਟਾ ਮਿਰਜ਼ਾ ਨਸਰੁੱਲਾਖ਼ਾਨ ੨੬ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਮੁਰਾਦ ਦੀ ਪੋਤੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹਿਆ, ੫੭ ਦਿਨ ਦਿੱਲੀ ਰਹਿ ਕੇ ੫ ਮਈ ੧੭੩੯ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਤਖ਼ਤ ਤਾ.ਊਸ (ਮਯੂਰਸਿੰਘਾਸਨ), ਕੋਹਨੂਰ ਹੀਰਾ ਆਦਿ ਸੱਤਰ ਕਰੋੜ ਦਾ, ਮਾਲ ਧਨ[2] ਲੈਕੇ ਈਰਾਨ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਲਸੇ ਨੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰਕੇ ਵਡਾ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਅਰ ਲੁੱਟ ਦਾ ਬਹੁਤ ਮਾਲ ਖੋਹਿਆ.

ਹਿੰਦ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਨਾਦਿਰ ਨੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਜੋ ਸਿੰਧ ਨਦ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਸੀ, ਈਰਾਨ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਲਿਆ.

ਨਾਦਿਰਸ਼ਾਹ ੨੦ ਜੂਨ ਸਨ ੧੭੪੭ (ਸੰਮਤ ੧੮੦੪) ਨੂੰ ਕੂਚਾਨ ਦੇ ਪਾਸ ਆਪਣੀ ਜਾਤੀ ਦੇ ਆਦਮੀ ਹੱਥੋਂ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਕ਼ਤਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ. ਨਾਦਿਰਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਕ਼ਬਰਾ ਮਸ਼ਹਦ ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਨਾਦਿਰਸ਼ਾਹੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਦਿਰਸ਼ਾਹ ਜੇਹੀ ਅਤਯਾਚਾਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਨਾਦਿਰਸ਼ਾਹ ਜੇਹੀ ਲੁੱਟ. ਧੱਕੇਬਾਜ਼ੀ, ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਜਬਰ. ਦੇਖੋ, ਨਾਦਿਰਸ਼ਾਹ.

ਨਾਦਿਰ ਸੀਯਰ. ਅ਼ ناد‌رسیر ਵਿ—ਅਣੋਖੇ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲਾ. ਅ਼ਜੀਬ ਆ਼ਦਤਾਂ ਵਾਲਾ.

ਨਾਦਿਰਾ ਬੇਗਮ. ਦੇਖੋ, ਅਨਾਰਕਲੀ.

ਨਾਦਿਰੀ. ਵਿ—ਨਾਦਿਰ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਫ਼ਾਰਸ ਦੀ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪੋਸ਼ਾਕ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਉਂ 'ਕੁਰਦੀ' ਹੈ. ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਸੰਗਯਾ ਨਾਦਿਰੀ ਥਾਪੀ. ਇਹ ਇੱਕ ਕੋਟ ਹੈ ਜੋ ਕੁਹਣੀਆਂ ਤੱਕ ਬਾਹਾਂ, ਗੋਡੇ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਤੱਕ ਲੰਬਾਈ, ਦੋ ਤਿੰਨ ਬਟਨਾਂ ਵਾਲਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ. ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਇਹ ਪਜਾਰੀ ਪੋਸ਼ਾਕ ਸੀ. ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤ੍ਰਾਂ ਅਤੇ ਅਮੀਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾਦਿਰੀ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਕਰਦਾ ਅਰ ਇਹ ਵਡਮੁੱਲੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ.

ਨਾਦੀ. ਸੰ. ਨਾਦਿਨ੍. ਵਿ—ਨਾਦ (ਧੁਨਿ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਚੇਲਾ. ਸਿੱਖ. ਨਾਦ (ਉਪਦੇਸ਼) ਦ੍ਵਾਰਾ ਜਿਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪੁਤ੍ਰਭਾਵ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਨਾਦੀ ਬੇਦੀ ਸਬਦੀ ਮੋਨੀ ਜਮ ਕੇ ਪਟੈ ਲਿਖਾਇਆ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ਨਾਦੀ, ਬਿੰਦੀ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਰਥਕਰਤਾ ਅਤੇ ਮੌਨੀ, ਸਭ ਜਮ ਦੇ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਗਏ। ੩ ਰਾਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਰਾਗੀ. ਕੀਰਤਨੀਆ। ੪ ਅ਼. ਸਭਾ. ਮਜਲਿਸ.

ਨਾਂਦੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਭੂਤੀ. ਸਮ੍ਰਿੱਧੀ। ੨ ਨਾਟਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵੇਲੇ ਦਾ ਮੰਗਲ. ਨਾਟਕ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਜੋ ਉਸਤਤਿ ਗਾਈ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਨੰਦ (ਆਨੰਦ) ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨਾਂਦੀ ਸੰਗਯਾ ਹੈ. ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਆਚਾਰਯ ਭਰਤਮੁਨਿ ਨੇ ਨਾਂਦੀ ਦੇ ਦਸ਼ ਪਦ ਵਿਧਾਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ੩ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ.

ਨਾਦੀਆ. ਸੰ. ਨੰਦਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਬੈਲ. ਦੇਖੋ, ਕਾਮਧੇਨੁ.

ਨਾਦੀ ਬਿੰਦੀ / **ਨਾਦੀ ਬੇਦੀ** } ਚੇਲਾ ਅਤੇ ਸੰਤਾਨ. ਦੇਖੋ, ਨਾਦੀ ਅਤੇ ਬਿੰਦੀ ਸ਼ਬਦ

ਨਾਂਦੀਮੁਖ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵ੍ਰਿੱਧੀ ਲਈ ਕੀਤਾ ਸ਼੍ਰਾੱਧਕਰਮ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਵ੍ਰਿੱਧਿ ਸ਼੍ਰਾੱਧ" ਭੀ ਹੈ. ਇਹ ਜਨਮ ਵਿਆਹ ਨਵੇਂ ਘਰ ਵਿੱਚ ਵਸਣ ਆਦਿ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।[3] ੨ ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਮੰਗਲ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰਾੱਧਕਰਮ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸੇ ਦਾ ਨਾਮ ਨੰਦੀਮੁਖ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—"ਨੰਦੀਮੁਖੰ ਸ਼੍ਰਾੱਧ ਕਰਵਾਯੋ। ਵੇਦਨ ਵਿਧਿ ਜਿਮਿ ਵਿਪ੍ਰ ਬਤਾਯੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਖੂਹ ਦਾ ਢੱਕਣ.

ਨਾਦੇੜ. ਦੇਖੋ, ਅਬਿਚਲਨਗਰ.

ਨਾਦੌਣ / **ਨਾਦੌਨ** } ਕਾਂਗੜੇ ਦੇ ਜਿਲੇ ਹਮੀਰਪੁਰ ਦੀ ਤਸੀਲ, ਥਾਣਾ ਜ੍ਵਾਲਾਜੀ ਵਿੱਚ ਕਟੋਚ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ, ਜੋ ਕਾਂਗੜੇ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ੨੦ ਮੀਲ ਵਿਪਾਸ਼ (ਬਿਆਸ) ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ. ਨਾਦੌਨ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਵਿਪਾਸ਼ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਵੱਲੋਂ ੬੦ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵੇਲੇ ਦੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਅੰਦਰ ਛੀ ਪਿੱਪਲ ਮੌਜੂਦ ਹਨ.

ਵਿਚਿਤ੍ਰਨਾਟਕ ਦੇ ਨੌਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਖ਼ਿਰਾਜ ਨਾ ਪੁੱਜਣ ਕਰਕੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਮੀਆਂਖ਼ਾਨ ਫੌਜਦਾਰ ਨੂੰ ਪਹਾੜ ਵੱਲ ਭੇਜਿਆ. ਮੀਆਂਖ਼ਾਨ ਆਪ ਜੰਮੂ ਵੱਲ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਤੀਜੇ ਅਲਫ਼ਖ਼ਾਨ ਨੂੰ ਨਾਦੌਣ ਵੱਲ ਭੇਜਿਆ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਰਾਜੇ ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਲੂਰੀਏ ਨੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗੀ. ਸੰਮਤ ੧੭੪੭ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਨਾਦੌਣ ਦਾ ਜੰਗ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਲਫ਼ਖ਼ਾਨ ਹਾਰਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ.

ਨਾਧਾ. ਬੰਨ੍ਹਿਆ. ਦੇਖੋ, ਨੱਧ.

ਨਾਨ. ਸੰ. ਸ੍ਨਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਗ਼ੁਸਲ. ਇਸਨਾਨ. "ਤੀਰਥ ਨਾਨ ਦਯਾ ਦਮ ਦਾਨ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਵਿ—ਨਜ਼ੂਨ. ਘਟੀਆ. ਅਦਨਾ. "ਕਿਆ ਹਮ ਕਿਰਮ ਨਾਨ ਨਿਕ ਕੀਰੇ." (ਧਨਾ ਮ: ੪) ੩ ਦੇਖੋ, ਨਨ੍ਹਾ। ੪ ਫ਼ਾ نان ਰੋਟੀ.

ਨਾਨਕ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਾ ਨਾਮ, ਜਿਸ ਦੀ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ—

ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਨੇਕਤ੍ਵ ਜਿਸ ਵਿੱਚ (ਅਦ੍ਵੈਤਰੂਪ). ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੁਨਾਨਕਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ—

ਪ੍ਰਾਕ ਜੋ ਨਕਾਰ ਨਾ ਪ੍ਰਮਾਨ ਅਭਿਧਾਨ ਜਾਨ

[1] ਇਸੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ "ਨਾਦਿਰਸ਼ਾਹੀ ਕਤਲਾਮ" ਕਹਾਵਤ ਬਣ ਗਈ ਹੈ.

[2] ਨਕਦੀ ਅਤੇ ਸੋਨੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ੩੦ ਕਰੋੜ ਦੇ, ਜਵਾਹਰਾਤ ੨੫ ਕਰੋੜ ਦੇ, ਤਖ਼ਤ ਤਾਊਸ ੯ ਕਰੋੜ ਦਾ, ਵਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸਜਾਵਟ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ੨ ਕਰੋੜ ਦਾ, ਤੋਪਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ੪ ਕਰੋੜ ਦਾ.

[3] "कन्या पुत्र विवाहेषु प्रवेशे नव वेश्मनः×××
नान्दीमुखं पितृगणं पूजयेत् प्रयतो गृही."
(ਸ਼੍ਰਾਧਤਤ੍ਵ)

ਤਾਹੂੰ ਤੇ ਅਕਾਰ ਲੇ ਅਨਕ ਪੁਨ ਤੀਨ ਹੈ,
ਦੂਸਰੇ ਨਕਾਰ ਤੇ ਨਿਕਾਰਕੈ ਅਕਾਰ ਇਕ
ਭਯੋ "ਅਨ ਅਕ" ਚਾਰ ਵਰਣ ਸੁ ਕੀਨ ਹੈ,
ਅਕ ਨਾਮ ਦੁੱਖ ਕੋ ਵਿਦਿਤ ਹੈ ਜਗਤ ਮਧ੍ਯ
ਜਾਹਿਂ ਨਰ ਨਹੀਂ ਦੁੱਖ ਸਦਾ ਸੁਖ ਲੀਨ ਹੈ,
ਐਸੋ ਇਹ ਨਾਨਕ ਕੇ ਨਾਮ ਕੋ ਅਰਥ ਚੀਨ
ਸੱਚਿਦ ਅਨੰਦ ਨਿਤ ਭਗਤ ਅਧੀਨ ਹੈ.[1]

ਦੇਖੋ, ਨਾਨਕਦੇਵ ਸਤਿਗੁਰੁ। ੨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਨੌ ਰੂਪ— ਦੂਜੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਦਸ਼ਮ ਤੀਕ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ "ਨਾਨਕ" ਸੰਗਯਾ ਹੈ। ੩ ਵਿ—ਨਾਨਾ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਨਾਨੇ ਦਾ। ੪ ਸੰਗਯਾ— ਨਾਨੇ ਦਾ ਵੰਸ਼. "ਨਾਨਕ ਦਾਦਕ ਨਾਉ ਨਾ ਕੋਈ." (ਭਾਗੁ)

ਨਾਨਕਸਰ. ਨਾਨਕਿਆਣੇ ਦਾ ਉਹ ਤਾਲ, ਜੋ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਨਾਮ ਪੁਰ ਖੁਦਵਾਇਆ ਸੀ. ਇਸੇ ਥਾਂ ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਿਆਣੇ ਦੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਸਮੇਂ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ। ੨ ਜਿਲਾ ਗੁਜਰਾਤ, ਤਸੀਲ ਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਡਿੰਗੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਆਬਾਦੀ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਅਸਥਾਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਤਾਲ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਛੋਟਾ ਜੇਹਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨਾਲ ਸੱਤ ਕਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ. ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੁ ਪੁਜਾਰੀ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਡਿੰਗੇ ਤੋਂ ਪੌਣ ਮੀਲ ਹੈ।

੩ ਜਿਲਾ ਮਾਂਟਗੁਮਰੀ, ਥਾਣਾ ਖਾਸ ਹੜੱਪਾ. ਹੜੱਪਾ ਨਗਰ ਤੋਂ ਪੌਣ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਸੁੰਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪਾਸ ਰਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਬਹੁਤ ਹਨ. ਦਸ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਹੈ. ੧-੨-੩ ਚੇਤ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਸਿੰਘ ਪੁਜਾਰੀ ਹਨ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੜੱਪਾ ਤੋਂ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਹੈ।

੪ ਜਿਲਾ ਤਸੀਲ ਸਿਆਲਕੋਟ, ਥਾਣਾ ਸੰਭੜਿਆਲ ਦਾ ਪਿੰਡ ਸਾਹੋਵਾਲ ਹੈ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਉੱਗੋਕੀ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਦੋ ਫਰਲਾਂਗ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿਆਲਕੋਟੋਂ ਇੱਥੇ ਆਏ ਅਤੇ ਸੱਤ ਦਿਨ ਵਿਰਾਜੇ. ਉਸ ਸਮੇਂ ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਛੰਭ ੨੫ ਘੁਮਾਉਂ ਵਿੱਚ ਸੀ. ਇਹ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਭੀ ਉਸ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੈ. ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਉਦਾਸੀ ਪੁਜਾਰੀ ਹੈ. ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਜਾਗੀਰ ਜ਼ਮੀਨ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।

੫ ਜਿਲਾ ਤਸੀਲ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਵੇਰਕਾ ਪਿੰਡ ਹੈ ਜੋ ਖ਼ਾਸ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ. ਇਸ ਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਪਾਸ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਨਕਿਆਣੇ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਟਾਲੇ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪਾਸ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਇੱਕ ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਤਾਲਾਬ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਸੁੰਦਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਪੁਜਾਰੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕਰਾਈ ਹੈ. ਨਗਰਵਾਸੀ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਰਖਦੇ ਹਨ. ਨਿੱਤ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਪੰਜ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ।

੬ ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ, ਤਸੀਲ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ, ਥਾਣਾ ਬੰਗਾ ਵਿੱਚ ਪਿੰਡ ਹਕੀਮਪੁਰ ਹੈ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬੈਹਰਾਮ ਤੋਂ ਪੰਜ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ. ਹਕੀਮਪੁਰ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਦੋ ਫਰਲਾਂਗ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰੋਂ ਕੀਰਤਪੁਰ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਇੱਥੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਿੱਪਲਾਂ ਅਤੇ ਨਿੰਮਾਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਘੋੜੇ ਬੱਧੇ ਸਨ ਉਹ ਮੌਜੂਦ ਹਨ. ਦਰਬਾਰ ਸੁੰਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦਰਬਾਰ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਪਾਸ ਹੀ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਤਾਲਾਬ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਗੀਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੇਵਲ ੪ ਘੁਮਾਉਂ ਦਾ ਅਹਾਤਾ ਹੈ. ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਭੀ ਚਰਣ ਪਾਏ ਸਨ.

੭ ਜਿਲਾ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਮੋਗਾ, ਥਾਣਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਤਖ਼ਤੂਪੁਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮੋਗੇ ਤੋਂ ੧੭ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ. ਇਸ ਤਖ਼ਤੂਪੁਰੇ ਤੋਂ ਪੂਰਵ, ਗੁਰਅਸਥਾਨ "ਨਾਨਕਸਰ" ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਤਿੰਨ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ—

(ੳ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਦ ਇੱਥੇ ਚਰਣ ਪਾਏ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਯੋਗੀ ਗੋਪੀਚੰਦ, ਭਰਥਰੀ ਜੀ ਮਿਲੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਸ ਹੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਸਾਧੂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ. ਦਰਬਾਰ ਸੁੰਦਰ ਪੱਕਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਦਰਬਾਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਇੱਕ ਤਾਲਾਬ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਛੱਪੜ ਸੀ।

(ਅ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ, ਜੋ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹੈ. ਕੇਵਲ ਦਮਦਮਾ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ.

(ੲ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਂਗੜ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਇੱਥੇ ਠਹਿਰੇ. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਾਨਕਸਰ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਸਮੇਤ ਘੋੜੇ ਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਸੁੰਦਰ ਉੱਚਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪਾਸ ਹੀ ਰਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਹਨ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਲੋਹ੍ੜੀ ਅਤੇ ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ੮੦ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੈ.

੮ ਦੇਖੋ, ਟਿੱਬਾ ਅਬੋਹਰ। ੯ ਦੇਖੋ, ਠਕਰਵਾਲ। ੧੦ ਦੇਖੋ, ਪਾਕਪਟਨ.

ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ. ਸੰਗਯਾ—ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ। ੨ ਸੰਮਤ ੧੮੩੫ (ਸਨ ੧੭੭੮) ਵਿੱਚ ਮੁਖੀਏ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਨਾਮ ਪੁਰ ਚਲਾਇਆ ਰੁਪਯਾ. ਇਸੇ ਸਿੱਕੇ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ਕਲ ਬਦਲਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ.[2] ਦੇਖੋ, ਸਿੱਕਾ.

[1] कं (सुख) तद्विरुद्धम् अंक (दुःखं), न अंक विद्यते यस्य सोऽनकः नाऽधरः पुमाँश्चासौ अनक इति नानकः

[2] ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲੋਂ ਪਹਿਲ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਰੁਪਯਾ ਸਨ ੧੮੦੦ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਵੱਲੋਂ ਟਕਸਾਲ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਕਰਾਇਆ ਸੀ.

ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹੀ ਸੰਮਤ. ਇਹ ਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਨਾਨਕ ਸੂਰਯੋਦਯ. ਵੇਦੀ ਗਣੇਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਦੀ ਹਿੰਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਜਨਮਸਾਖੀ, ਸੰਮਤ ੧੯੨੬ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ. ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਫੇਰ ਨਾਗਰੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਹੈ.

ਨਾਨਕ ਚੰਦ੍ਰੋਦਯ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰੁਨਾਨਕ ਚੰਦ੍ਰੋਦਯ.

ਨਾਨਕਚੰਪਾ. ਇਹ ਸਦਾਬਹਾਰ ਬਿਰਛ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਲੰਦੀ ੭੦ ਫੁਟ ਤੀਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੇ ਫੁੱਲ ਲਗਦੇ ਹਨ. L. Pterospermum Acerifolium.

ਨਾਨਕਛੱਕ. ਦੇਖੋ, ਛੱਕ.

ਨਾਨਕਝੇਰਾ. ਦੇਖੋ, ਬਿਦਰ.

ਨਾਨਕਦੇਵ ਸਤਿਗੁਰੂ. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਆਚਾਰਯ, ਅਗਜਾਨ ਅੰਧਕਾਰ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ਕ ਸੂਰਯਰੂਪ ਜਗਤਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਜਨਮ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ੩ (੨੦ ਵੈਸਾਖ) ਸੰਮਤ ੧੫੨੬ (੧੫ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੪੬੯) ਨੂੰ ਬੇਦੀ ਕਾਲੂਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਜੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ, ਰਾਇਭੋਇ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਵਿੱਚ (ਜੋ ਹੁਣ ਨਾਨਕਿਆਣਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ) ਹੋਇਆ.[1]

ਸੰਮਤ ੧੫੩੨ ਵਿੱਚ ਗੋਪਾਲ ਪੰਡਿਤ ਪਾਸ ਹਿੰਦੀ, ਸੰਮਤ ੧੫੩੫ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਜਲਾਲ ਪੰਡਿਤ ਪਾਸ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਸੰਮਤ ੧੫੩੯ ਵਿੱਚ ਮੌਲਵੀ ਕੁਤਬੁੱਦੀਨ ਪਾਸ ਫਾਰਸੀ ਪੜ੍ਹਨ ਬੈਠਾਏ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇਹਾਂ ਉਸਤਾਦਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਤਮਿਕ ਬਲ ਨਾਲ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਬਣਾਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦੇ ਤੱਤ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਆਦਮੀ ਭੀ ਮੂਰਖ ਹੈ. ਇਸੇ ਵਰ੍ਹੇ ਕਾਲੂ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰਿਦਯਾਲ ਕੁਲਪੁਰੋਹਿਤ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਨੇਊ ਪਵਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ. ਜਦ ਪੁਰੋਹਿਤ ਨੇ ਜਨੇਊ ਲੈ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਸਹਿਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦੇ ਗਲ ਪਹਿਰਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ, ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਜਨੇਊ ਨੂੰ ਜਾਤਿਬੰਧਨ ਜਾਣਕੇ ਪਹਿਰਣੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਰ—"ਦਇਆ ਕਪਾਹ ਸੰਤੋਖ ਸੂਤ" ਆਦਿ ਸ਼ਲੋਕ ਉਚਾਰੇ, ਜੋ ਵਾਰ ਆਸਾ ਵਿੱਚ ਹਨ.

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਨ ਸਦਾ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਰ ਵਿਹਾਰਾਂ ਵੱਲ ਘੱਟ ਧ੍ਯਾਨ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਘਰ ਦੇ ਧੰਧਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗਣ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਪਿਤਾ ਨੇ ਕੁਝ ਰੁਪਯੇ ਦੇ ਕੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੌਦਾ ਕਰਨ ਭੇਜਿਆ, ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਕਈ ਦਿਨ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸਾਧੂ ਮਿਲੇ, ਸਾਰਾ ਧਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਨ ਪਾਨ ਵਾਸਤੇ ਅਰਪ ਦਿੱਤਾ. ਜਦ ਘਰ ਆਏ ਤਦ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ. ਇਸ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਰਾਇ ਬੁਲਾਰ, ਜੋ ਤਲਵੰਡੀ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਸੀ ਕਿ ਨਾਨਕਦੇਵ ਪੂਰਣ ਗ੍ਯਾਨੀ ਸੰਤ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਨੇ ਮੁਨਾਸਿਬ ਜਾਣਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤਿ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਨਾ ਪਵੇ. ਸੰਮਤ ੧੫੪੧ ਵਿੱਚ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦਾ ਪਤੀ ਜੈਰਾਮ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੈ ਗਿਆ ਅਰ ਸਭ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੌਲਤਖਾਂ ਲੋਦੀ ਦਾ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਸੰਮਤ ੧੫੪੨ ਵਿੱਚ ਸਾਂਭਿਆ.

੨੪ ਜੇਠ ਸੰਮਤ ੧੫੪੪ ਨੂੰ ਆਪ ਦਾ ਵਿਆਹ ਮੂਲਚੰਦ ਜੀ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਲਖਨੀ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀਚੰਦ ਜੀ ਅਤੇ ਲਖਮੀਦਾਸ ਜੀ ਜਨਮੇ.

ਰਾਜਯੋਗੀ ਗੁਰੂ ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਘਰ ਬੈਠਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੰਸਾਰ ਤੇ ਪੂਰਨ ਉਪਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਫੁਟ ਈਰਖਾ ਵੈਰ ਨਾਲ ਸੜਦੀ ਹੋਈ ਲੁਕਾਈ ਨੂੰ ਅਮ੍ਰਿਤਨਾਮ ਦਾ ਛੱਟਾ ਦੇ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਦੁਤੀ ਅਕਾਲੀ ਧਰਮ[2] ਦ੍ਰਿੜਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਸੰਮਤ ੧੫੫੪ ਵਿੱਚ ਮੋਦੀਖਾਨਾ ਤ੍ਯਾਗਕੇ ਦੇਸ਼ਾਟਨ ਆਰੰਭਿਆ.[3] ਏਮਨਾਬਾਦ ਵਿੱਚ ਲਾਲੋ ਤਖਾਣ ਦੇ ਘਰ ਰਹਿਕੇ ਖਾਨ ਪਾਨ ਦੀ ਛੂਤ ਛਾਤ ਦਾ ਭਰਮ ਮਿਟਾਇਆ ਅਤੇ ਮਲਿਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਬ੍ਰਹਮਭੋਜ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਕਿਰਤ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦੀ ਉਤਮਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਕੇ ਹਰਾਮਖ਼ੋਰੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ੇਧ ਕੀਤਾ. ਹਰਿਦ੍ਵਾਰ ਜਾਕੇ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਲ ਦੇਣਾ ਅਵਿਦ੍ਯਾਕਰਮ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ. ਦਿੱਲੀ ਕਾਸ਼ੀ ਆਦਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗਯਾ ਪਹੁਚੇ, ਜਿੱਥੇ ਪਿੰਡਦਾਨ ਆਦਿਕ ਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ. ਜਗੰਨਾਥ ਪਹੁਚਕੇ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਸੱਚੀ ਆਰਤੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ਦੂਜੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਆਪ ਨੇ ਦੱਖਣ ਦੀ ਕੀਤੀ. ਅਰਬੁਦਗਿਰਿ (ਕੋਹਆਬੂ) ਸੇਤੁਬੰਦ ਰਾਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸਿੰਹਲਦ੍ਵੀਪ ਆਦਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ.

ਤੀਜੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਕਰਕੇ ਸਰਮੌਰ ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਹੇਮਕੁੰਟ ਗੋਰਖਪੁਰ ਸਿਕਿਮ ਭੂਟਾਨ ਤਿੱਬਤ ਆਦਿਕ ਵਿੱਚ ਵਾਹਗੁਰੂ ਦੀ ਅਨਨ੍ਯ ਉਪਾਸਨਾ ਦ੍ਰਿੜਾਈ.

ਚੌਥੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਉਪਕਾਰੀ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਨੇ ਪੱਛਮ ਦੀ ਕੀਤੀ, ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮੱਕੇ ਪਹੁਚੇ ਅਰ ਇੱਕ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਮੁਖ ਕਰਕੇ ਸਰਵਵ੍ਯਾਪੀ

[1] ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਗੁਰੁਨਾਨਕਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ੧੫ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਜਿਤਨੀਆਂ ਲਿਖਤ ਦੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ੧ (ੳ) ਆਦਿ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ੩ ਹੈ. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੀ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ੩ ਹੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ.

ਜਿਲਾ ਹਜਾਰਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬਾਲਾਕੋਟ ਵਿੱਚ ਲਾਲਾ ਠਾਕੁਰਦਾਸ ਸੋਨੀ ਦੇ ਘਰ ਸੰਮਤ ੧੬੦੦ ਜੇਠ ੩ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਸਾਖੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ੧੫੨੬ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ੫ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

੧ (ੳ) ਸੰਮਤ ਵਿਕ੍ਰਮ ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਕੋ ਪੰਦ੍ਰਹ ਸਹਸ ਪਚੀਸ।
ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ਤਿਥੀ ਤੀਜ ਕੋ ਧਰਯੋ ਸੰਤ ਵਪੁ ਈਸ।

[2] ਸਿੱਖ ਧਰਮ

[3] ਬਾਬਾ ਦੇਖੈ ਧ੍ਯਾਨ ਧਰ, ਜਲਤੀ ਸਭ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਦਿਸਿ ਆਈ. ××× ਚੜਿਆ ਸੋਧਣ ਧਰਤਿ ਲੁਕਾਈ." (ਭਾਗੁ)

ਨਾਨਕ ਪੰਥੀਆਂ ਦਾ ਚਿਤ੍ਰ

ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨੀ ਖੰਡਨ ਕੀਤੀ. ਰੂਮ ਬਗ਼ਦਾਦ ਈਰਾਨ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੰਧਾਰ ਕਾਬੁਲ ਵਿੱਚ ਸੱਤਨਾਮ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ, ਹਸਨਅਬਦਾਲ ਨਿਵਾਸੀ ਵਲੀਕੰਧਾਰੀ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਦੂਰ ਕੀਤਾ.

ਸੰਮਤ ੧੫੭੯ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰਪੁਰ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੫੬੧ ਵਿੱਚ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ), ਵਿਰਾਜਕੇ ਗਯਾਨ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਦੇ ਸਦਾਵ੍ਰਤ ਨਾਲ ਅੰਨ ਦਾ ਲੰਗਰ ਸਭ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ.

ਇਸੇ ਵਰ੍ਹੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ. ਯੋਗਯ ਪੁਰੁਸ਼ ਹੀ ਆਚਾਰਯ ਪਦਵੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰੁਤਾ ਦੇ ਕੇ ੨੩ ਅੱਸੂ (ਸੁਦੀ ੧੦) ਸੰਮਤ ੧੫੯੬ (੨੨ ਸਿਤੰਬਰ ਸਨ ੧੫੩੯) ਨੂੰ ਜੋਤੀਜੋਤਿ ਸਮਾਏ. ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੱਖ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਬਹੁਤ ਵਿਵਾਦ ਹੋਇਆ, ਕਯੋਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ਜਗਤਗੁਰੂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਆਪਣਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਪੀਰ ਮੰਨਦੇ ਸਨ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਕ਼ਬਰ ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੇ ਸਸਕਾਰ ਕੀਤਾ. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦੇ ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰ ਧਾਮ ਦਾ ਨਾਮ "ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਰਤਾਰਪੁਰ" ਹੈ.[1] ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਰੀ ਅਵਸਥਾ ੭੦ ਵਰ੍ਹੇ, ੪ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ੩ ਦਿਨ ਦੀ ਸੀ.

"ਤਿਨ ਕਉ ਕਿਆ ਉਪਦੇਸੀਐ ਜਿਨਿ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਉ?" (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਾਝ)

"ਹਰਖ ਅਨੰਤ ਸੋਗ ਨਹੀ ਬੀਆ। ਸੋ ਘਰੁ ਗੁਰਿ ਨਾਨਕ ਕਉ ਦੀਆ." (ਗਉ ਮ: ੫)

"ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜਾਕਉ ਭਇਆ ਦਇਆਲਾ। ਸੋ ਜਨੁ ਹੋਆ ਸਦਾ ਨਿਹਾਲਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

"ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਕਉ ਸਤਿਗੁਰ ਮਿਲਿਆ ਤਿਨ ਕਾ ਲੇਖਾ ਨਿਬੜਿਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

"ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਸੁਣਿਆ ਪੇਖਿਆ ਸੇ ਫਿਰਿ ਗਰਭਾਸਿ ਨ ਪਰਿਆ ਰੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

"ਭਗਤਿਭੰਡਾਰ ਗੁਰਿ ਨਾਨਕ ਕਉ ਸਉਪੇ, ਫਿਰਿ ਲੇਖਾ ਮੂਲਿ ਨ ਲਇਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

"ਜੋ ਜੋ ਸਰਣਿ ਪਰਿਓ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਅਭੈਦਾਨ ਸੁਖ ਪਾਏ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

"ਚਾਰਿ ਬਰਨ ਚਾਰਿ ਆਸ੍ਰਮ ਹੈ, ਕੋਈ ਮਿਲੈ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਸੋ ਆਪਿ ਤਰੈ, ਕੁਲ ਸਗਲ ਤਰਾਧੋ." (ਕਾਨ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੪)

"ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਪਰਸਿਅਉ ਸਿ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਥੇ ਰਹਿਓ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫)

"ਤਿਨ ਬੇਦਿਨ ਕੀ ਕੁਲ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਗਟੇ ਨਾਨਕ ਰਾਇ। ਸਭ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਸੁਖ ਦਏ, ਜਹਿ ਤਹਿ ਭਏ ਸਹਾਇ। ਤਿਨ ਇਹ ਕਲਿ ਮੋ ਧਰਮ ਚਲਾਯੋ। ਸਭ ਸਾਧਨ ਕੋ ਰਾਹ ਬਤਾਯੋ। ਜੋ ਤਾਂਕੇ ਮਾਰਗ ਮਹਿ ਆਏ। ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨਹਿ ਪਾਪ ਸੰਤਾਏ। ਜੇ ਜੇ ਪੰਥ ਤਵਨ ਕੇ ਪਰੇ। ਤਾਪ ਪਾਪ ਤਿਨਕੇ ਪ੍ਰਭੁ ਹਰੇ। ਦੂਖ ਭੂਖ ਕਬਹੂੰ ਨ ਸਤਾਏ। ਜਾਲ ਕਾਲ ਕੇ ਬੀਚ ਨ ਆਏ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਗੁਰੂ. ਦੇਖੋ, ਸੰਤ ਰੇਣੁ ਦਾ ਫੁੱਟਨੋਟ.

ਨਾਨਕਪਿਆਉ. ਦੇਖੋ, ਦਿੱਲੀ.

ਨਾਨਕ ਪੁਤ੍ਰ. ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਾ ਸਿੱਖ। ੨ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਅਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਜੀ.

ਨਾਨਕਪੋਤ੍ਰਾ. ਬੇਦੀ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ। ੨ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ.

ਨਾਨਕ ਪੰਥ. ਸਿੱਖ ਪੰਥ. ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ. ਖ਼ਾਲਸਾ ਪੰਥ.

ਨਾਨਕਪੰਥੀ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦੇ ਦੱਸੇ ਰਾਹ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ, ਗੁਰਸਿੱਖ.

"ਨਾਨਕਪੰਥੀ ਜਿਨ ਕੋ ਨਾਮ,
ਵਾਹਗੁਰੁ ਜਪਿ ਰਹਿਤ ਅਕਾਮ,
ਸੋ ਯਮ ਕੋ ਨਹਿੰ ਦੇਖਨਪੈਹੈਂ,
ਸੁਖ ਸੋਂ ਗਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਤਿਨ ਹ੍ਵੈਹੈ."
(ਨਾਪ੍ਰ)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀਆਂ ਦੇ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਫਿਰਕੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਵੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੁੱਖ ਤਿੰਨ ਹੀ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ—ਉਦਾਸੀ, ਸਹਜਧਾਰੀ ਅਤੇ ਸਿੰਘ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਹੰਗ, ਨਿਰਮਲੇ, ਕੂਕੇ ਆਦਿਕ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ). "ਏਕ ਤੇ ਛਬੀਲੇ ਛੈਲ ਭੁਪਨ ਕੇ ਭਪਭਾਲ ਭਾਰੀ ਤੇਜ ਭਾਨੁ ਸੋ ਚਢਾਈ ਨਿੱਤ ਜੰਗ ਕੀ, ਏਕ ਧਨ ਕਿਰਤ ਕਮਾਇ ਕੇ ਛਕਾਵੈਂ ਜਨ, ਏਕ ਭੌਨ ਮੇ ਵਿਰਾਗੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਧੁ ਸੰਗ ਕੀ, ਏਕ ਤੌਂ ਵਿਰੰਚਿ ਕੀ ਵਿਭੂਤਿ ਹੂੰ ਨ ਹੇਰੈਂ ਰੰਚ, ਲੀਨ ਹੈਂ ਨਿਜਾਪ ਮੇਂ ਨ ਚਾਹ ਨੀਰ ਗੰਗ ਕੀ. ਕਾਰੇ ਪੀਰੇ ਧੌਰੇ ਲਾਲ ਰੂਪ ਤੌਂ ਅਨੇਕ ਧਾਰੇ, ਸਿੱਖੀ ਦੀਨਬੰਧੁ ਕੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੈ ਰੰਗ ਰੰਗ ਕੀ." (ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ)

ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਗਯਾਨ ਲਈ ਇੱਥੇ ਨਾਨਕ ਪੰਥੀਆਂ ਦਾ ਚਿਤ੍ਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਨਾਨਕਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕ੍ਰਿਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦਾ ਛੰਦਬੱਧ ਇਤਿਹਾਸ, ਜੋ ਪੂਰਵਾਰਧ ਅਤੇ ਉੱਤਰਾਰਧ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਯਾਯ ੧੩੦ ਹਨ. ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਬੂੜੀਏ ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ ਸੰਮਤ ੧੮੮੦ ਵਿੱਚ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਸਮਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਯਥਾ—

"ਤਿੰਹ ਤੀਰ ਬੂੜੀਆ ਨਗਰ ਇਕ
ਕਵਿ ਨਿਕੇਤ ਲਖਿਯੇ ਤਹਾਂ,
ਕਰ ਗ੍ਰੰਥ ਸਮਾਪਤਿ ਕੋ ਭਲੇ
ਗੁਰੁਯਸ਼ ਜਿਸ ਮਹਿ ਸੁਠ ਮਹਾ.
ਏਕ ਆਂਕ ਅਰੁ ਅਸ੍ਰ ਕਰ
ਬਹੁਰ ਅਸ੍ਰ ਪਰ ਸੂਨ,

[1]ਦੇਖੋ, ਕਰਤਾਰਪੁਰ.

ਕਾਤਕ ਪੂਰਨਮਾ ਥਿਖੈ
ਭਯੋ ਗ੍ਰੰਥ ਬਿਨ ਊਨ."[1]

(ਨਾਪ੍ਰ)

ਦੇਖੋ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ.

ਨਾਨਕਬਾੜਾ. ਦੇਖੋ, ਸੇਹਵਾਨ.

ਨਾਨਕਮਤਾ. ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਜਿਲਾ ਨੈਨੀਤਾਲ ਦੀ ਤਸੀਲ ਸਤਾਰਗੰਜ ਅੰਦਰ ਪੀਲੀਭੀਤ ਤੋਂ ੧੫ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਇਹ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਖਟੀਮਾ ਤੋਂ ੧੦ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ. ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਗੋਰਖਪੰਥੀਆਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ "ਗੋਰਖਮਤਾ" ਸੀ, ਪਰ ਜਦ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਗੋਰਖ ਦੇ ਚੇਲੇ ਝੰਗਰਨਾਥ ਭੰਗਰਨਾਥ ਆਦਿਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜਿੱਤਕੇ ਗ੍ਯਾਨ ਦਿੱਤਾ, ਤਦ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਨਾਨਕਮਤਾ" ਹੈ. ਇਹ ਜਗਾ ਹੁਣ ਜੰਗਲ ਸਮੇਤ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂਆਂ ਪਾਸ ਹੈ.

ਅਲਮਸਤ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਭੀ ਇੱਥੇ ਪਧਾਰੇ ਹਨ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੱਪਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਖੂਹ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨੂੰ ਪੰਜ ਹਜਾਰ ਰੁਪਯੇ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਹੈ[2] ਅਰ ਮਹੰਤ ਅਲਮਸਤ ਜੀ ਦੀ ਪੱਧਤਿ ਦਾ ਉਦਾਸੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਲਮਸਤ ੨.

ਨਾਨਕਰਾਇ. ਦੇਖੋ, ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸਤਿਗੁਰੂ.

ਨਾਨਕਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਨਾਨਕਿਆਨਾ.

ਨਾਨਕਿ. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਨੇ. "ਸਚੁ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾਰੁ ਸੁ ਦ੍ਰਿੜ ਨਾਨਕਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿਅਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਨਾਨਕਿਆਣਾ, ਨਾਨਕਿਆਨਾ ਨਾਨਕ-ਅਯਨ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਅਯਨ (ਘਰ). ਲਹੌਰੋਂ ੪੮ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਜਿਲਾ ਸ਼ੇਖ਼ੂਪੁਰਾ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਾ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਉਂ ਰਾਇਪੁਰ ਫੇਰ ਤਲਵੰਡੀ ਰਾਇਭੋਇ ਦੀ ਹੋਇਆ. ਹੁਣ ਨਾਨਕਿਆਨਾ (ਨਨਕਾਨਾ ਸਾਹਿਬ) ਨਾਰਥ ਵੈਸਟ੍ਰਨ ਰੇਲਵੇ ਦਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ. ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਗਰ ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ੧੫੨੬ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਥਾਂ ਹੁਣ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ "ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ" ਆ਼ਲੀਸ਼ਾਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸੁੰਦਰ ਮਕਾਨ ਹਨ. ਗੁਰਧਾਮ ਨਾਲ ਅਠਾਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਏਕੜ (੧੭੫੩੯ ਘੁਮਾਂ) ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਨੌ ਹਜ਼ਾਰ ਅੱਠ ਸੌ ਬਾਨਵੇ ਰੁਪਯੇ ਦੀ ਜਾਗੀਰ ਹੈ. ਕ਼ਰੀਬ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਸਾਲਾਨਾ ਪੂਜਾ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਪੁਜਾਰੀ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਪਾਪਾਤਮਾ ਨਾਰਾਯਣ ਦਾਸ ਮਹੰਤ ਨੇ ੧੦ ਫਗੁਣ ਸੰਮਤ ੧੯੭੭ (੨੦ ਫਰਵਰੀ ੧੯੨੧) ਨੂੰ ਅਜੇਹਾ ਘੋਰ ਸਾਕਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਆਏ ਅਨੇਕ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣ ਲਏ, ਇਸ ਕਾਰਣ ੨੧ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੯੨੧ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਹੋਈ. ਨਾਨਕਿਆਣੇ ਸਾਹਿਬ ਮੇਲਾ ਕੱਤਕ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਅਤੇ ਨਿਮਾਣੀ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਜਨਮਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਇਸ ਥਾਂ ਇਤਨੇ ਹੋਰ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ:—

(ੳ) ਕਿਆਰਾ ਸਾਹਿਬ. ਨਗਰ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਸਮੀਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਖਾਧੀ ਪੈਲੀ ਹਰੀ ਕੀਤੀ. ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੪੫ ਮੁਰੱਬੇ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ.

(ਅ) ਤੰਬੂ ਸਾਹਿਬ. ਕਸਬੇ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਉਹ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਚੂਹੜਕਾਣੇ ਤੋਂ ਸੱਚਾ ਸੌਦਾ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਜੀ ਸਮੇਤ ਇੱਕ ਵਣ ਦੇ ਬਿਰਛ ਹੇਠ ਆਕੇ ਵਿਰਾਜੇ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਗੁੰਬਜਦਾਰ ਸੁੰਦਰ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਰਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ.

(ੲ) ਪੱਟੀ ਸਾਹਿਬ. ਕਸਬੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਾਲਲੀਲ੍ਹਾ ਪਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇੱਥੇ ਪਾਧੇ ਪਾਸ ਪੜ੍ਹਨ ਬੈਠਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਿੱਖ ਬਣਾਇਆ ਸੀ. ਆਸਾ ਪੱਟੀ ਬਾਣੀ ਇੱਥੇ ਹੀ ਉਚਰੀ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘ ਹਨ. ਇਥੇ ਅਨੇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਿਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ.

(ਸ) ਬਾਲਲੀਲ੍ਹਾ ਅਥਵਾ ਬਾਲ ਕ੍ਰੀੜਾ. ਨਾਨਕਿਆਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਖੇਡਦੇ ਸਨ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਇੱਕ ਤਾਲਾਬ ਹੈ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਪੁਰ ਰਾਇਬੁਲਾਰ ਨੇ ਖੁਦਵਾਇਆ ਸੀ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਸੁੰਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹਨ. ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੧੨੦ ਮੁਰੱਬੇ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ੩੧ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਹੈ.

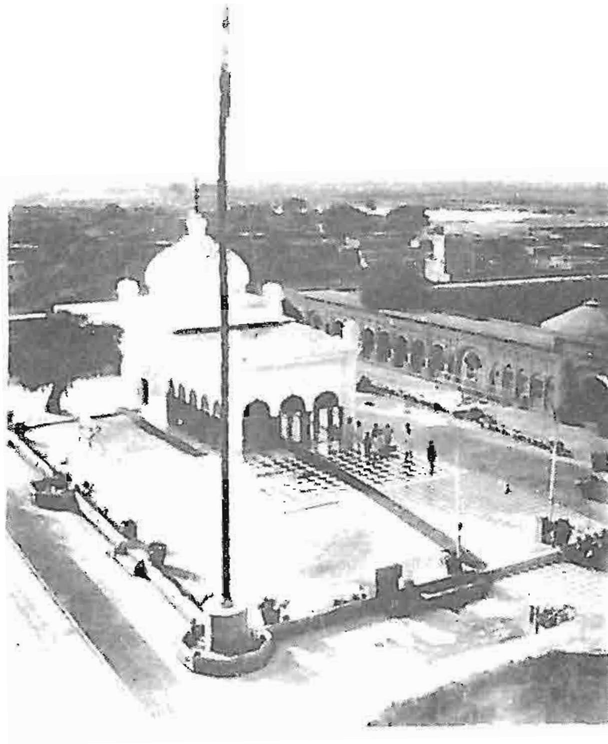
(ਹ) ਮਾਲ ਸਾਹਿਬ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਗਾਈਆਂ ਅਤੇ ਮੱਝੀਆਂ ਚਾਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਅਰ ਮਾਲ ਬਿਰਛ ਦੀ ਛਾਇਆ ਸੂਰਜ ਦੇ ਢਲਣ ਤੋਂ ਭੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਖੋਂ ਨਹੀਂ ਟਲੀ ਸੀ. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਧੁੱਪ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਰਪ ਨੇ ਫਣ ਦੀ ਛਾਇਆ ਕੀਤੀ ਸੀ. ਇਹ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਪੈਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ. ੧੯੦ ਮੁਰੱਬੇ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ੫੦ ਰੁਪਯੇ ਨਕ਼ਦ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਸੁੰਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਉਹ ਵਣ (ਮਾਲ) ਦਾ ਬਿਰਛ, ਜਿਸ ਤਲੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ, ਮੌਜੂਦ ਹੈ.

(ਕ) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਸਥਾਨ. ਪੰਜਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਕਰਨ ਆਏ, ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਹਟਦੇ ਹੋਏ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਨਾਨਕਿਆਨੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਜੇਠ ਸੁਦੀ ੧੧ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਪਧਾਰੇ ਸਨ. ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸਦਾ ਲਈ ਇਹ ਮੇਲਾ ਕ਼ਾਇਮ ਕਰ ਲਿਆ. ਇਸ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਤੇਰਾਂ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮੁਆ਼ਫ਼ ਹੈ. ਜਿਸ ਵਣ ਦੇ ਬਿਰਛ ਹੇਠ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ, ਉਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹਨ.

(ਖ) ਚੰਦੂਭਾਨੁ (ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੇ ਪਿਤਾ) ਦਾ ਖੂਹ ਆਬਾਦੀ ਤੋਂ ਥੋੜੀ ਦੂਰ ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦਾ ਖੂਹ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵਿੱਥ ਤੇ ਤਿੰਨ ਦਰਖ਼ਤ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ "ਬੂੰਦੇ ਸਾਹਿਬ"

[1]ਸੰਮਤ ੧੯੮੦, ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ੧੫.

[2]ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ "ਰਖੇ ਟਹਿਲੀਏ ਰਾਇ ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਲੰਗਰ ਕਰਾ ਦੀਨੇ, ਚੌਦਾ ਗਾਂਉ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰੀ."

ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਨਾਨਕਿਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਉਸਦਾ ਦਰਸ਼ਨੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ

ਨਕਸ਼ਾ ਨਾਨਕਿਆਣਾ ਸਾਹਿਬ

ਨਸ਼ਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ

ਤਸੀਲ ਤੇ ਥਾਣਾ
ਸੜਕ
ਰੇਲਵੇ
ਲਾਈਨ
ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ
ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ
(ਕ) ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਪ ਅਤੇ ੯
ਵਸੋਂ
(ਅ) ਤੰਬੂ ਸਾਹਿਬ
ਪੰਜਾਬ ਬੈਂਕ
ਸੇਵਾਦਾਰ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ
ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ
ਸਰਾਇ
ਖੱਡੀ ਕਲਾਸ
ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ
ਘੀ
ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ
ਮੰਡੀ
(ਹ) ਮਾਲਜੀ ਸਾਹਿਬ
(ਓ) ਕਿਆਰਾ ਸਾਹਿਬ
ਪੱਟੀ ਸਾਹਿਬ
ਰਸਤਾ
ਮਾਲਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ
(ਬ) ਬਾਲ ਲੀਲਾ
ਬੁੰਗੇ
ਸਰੋਵਰ
ਹਸਪਤਾਲ ਤੇ ਸਕੂਲ

ਨਕਸ਼ਾ ਨਾਨਕਿਆਣਾ ਸਾਹਿਬ

ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ. ਅਸਲੋਂ ਇਸ ਬਿਰਛ ਦਾ ਨਾਉਂ ਹਲਦੂ ਅਥਵਾ ਕਰਮ (Odina Cordifolia) ਹੈ. ਇਸਦੀ ਲੱਕੜ ਤੋਂ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰੇ ਸੰਦ ਅਤੇ ਅਲਮਾਰੀ ਕੁਰਸੀ ਆਦਿ ਬਣਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਸਦਾ ਬਹਾਰ ਅਰ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਸੁੰਦਰ ਹੈ. ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹੋਂਦਾ ਹੈ.

੨ ਸੰਗਰੂਰ ਨਗਰ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ, ਜੋ ਪਿੰਡ ਮੁੰਗਵਾਲ ਤੋਂ ਇੱਕ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਉੱਤਰ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਇੱਥੇ ੧੫ ਦਿਨ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ. ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਥਾਂ ਚਰਣ ਪਾਏ ਹਨ. ਰਾਜਾ ਰਘੁਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀਂਦਪਤਿ ਨੇ ਸੁੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ. ਪਾਸ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਤਾਲ ਹੈ. ਰਿਆਸਤ ਜੀਂਦ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਮ ਹੈ. ਸੋਲਾਂ ਰੁਪਯੇ ਨਕ਼ਦ ਰਿਆਸਤ ਜੀਂਦ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਸਾਢੇ ਬਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਤੋਂ ਹਨ. ਸਿੰਘ ਪੁਜਾਰੀ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਨਾਭੇ ਵਾਲੀ ਪੁਰਾਨੀ ਸੜਕ ਪੁਰ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਹੈ.

੩ ਜਿਲਾ ਮਾਂਟਗੁਮਰੀ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਿਪਾਲਪੁਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਬਾਹਰ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਆਕੇ ਇੱਕ ਸੁੱਕੇ ਪਿੱਪਲ ਹੇਠਾਂ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਹਰਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਪਾਸ ਹੀ ਨੂਰੀ (ਨੌਰੰਗਾ) ਨਾਮੇ ਕੋੜ੍ਹੀ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲਹੂ ਤੇ ਪਾਕ ਨਿਕਲਦੀ ਸੀ, ਅਰੋਗ ਕੀਤਾ. ਦਰਬਾਰ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪਿੱਪਲ ਮੌਜੂਦ ਹੈ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇੱਕ ਜੁਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਨੂਰੀ ਕੁਸ਼੍ਰੀ ਦੀ ਕ਼ਬਰ ਭੀ ਪਾਸ ਹੈ. ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੨੫ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪਿੰਡ "ਮਨਚਾਰੀਆਂ" ਵਿੱਚ ਕੰਬੋ ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਘੁਮਾਉਂ ਇੱਥੇ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਬੇਦੀ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਕੱਤਕ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਨੱਥੂਰਾਮ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਈ ਹਜੂਰਾ ਸਿੰਘ ਸਹਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਦੇ ਘਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਹੋਈ ਮੰਜੀ ਹੈ, ਜੋ ਪੌਣੇ ਛੀ ਫੁਟ ਲੰਮੀ, ਤਿੰਨ ਫੁਟ ਚੌੜੀ ਅਤੇ ਸਵਾ ਫੁੱਟ ਉੱਚੀ ਹੈ. ਚਿੱਟੇ ਅਤੇ ਲਾਲ ਸੂਤ ਨਾਲ ਬੁਣੀ ਹੋਈ ਹੈ. ਕਾਲੀ ਲੱਕੜ ਦੀਆਂ ਬਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਰੰਗੀਨ ਪਾਵੇ ਹਨ. ਇੱਕ ਵੇਲਦਾਰ ਚਿਤ੍ਰੀ ਹੋਈ ਲੱਕੜ ਦੀ ਅਲਮਾਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ. ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਅਲਮਾਰੀ ਦਸ਼ਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸਮੇਤ ਭਾਈ ਨੱਥੂ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਸੀ, ਸੋ ਅਲਮਾਰੀ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਹੀਂ ਹਨ. ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਓਕਾੜਾ ਤੋਂ ੧੬ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਪੁਰ ਹੈ.

ਨਾਨਕੀ. ਦੇਖੋ, ਨਾਨਕੀ ਬੀਬੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਨਕੀ ਮਾਤਾ। ੩ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀ ਦੇ ਰਈਸ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੩੭ ਵਿੱਚ ਕੌਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੋਤੇ, ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਵਡੀ ਧੂਮਧਾਮ ਨਾਲ ਹੋਈ. ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੮੫੬ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਅਟਾਰੀ ੨ ਅਤੇ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ.

ਨਾਨਕੀ ਬੀਬੀ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਵਡੀ ਭੈਣ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੫੨੧ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਸੰਮਤ ੧੫੩੨ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾਨ ਜੈਰਾਮ ਨਾਲ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿਆਹੀ ਗਈ. ਇਹ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਵਾਲੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਸੀ.

ਨਾਨਕੀ ਮਾਤਾ. ਹਰਿਦੇਈ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਹਰੀਚੰਦ ਲੰਬ ਖਤ੍ਰੀ ਬਕਾਲੇ ਵਾਲੇ ਦੀ ਬੇਟੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ੮ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੬੭੦ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੌਮੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਨਮੇ. ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੭੩੫ ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਪੁਰ ਹੋਇਆ.

ਨਾਨਕੁ. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ. "ਜਨ ਨਾਨਕੁ ਸਿਮਰੈ ਅੰਤਰਜਾਮੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਨਾਨਕੇ. ਨਾਨਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸੰਬੰਧੀ। ੨ ਨਾਨੇ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਨਗਰ ਅਤੇ ਘਰ.

ਨਾਨਤੁ, ਨਾਨਤ੍ਵ ਸੰ. ਨਾਨਾਤ੍ਵ. ਸੰਗਯਾ—ਅਨੇਕਤਾ. ਭਿੰਨਤਾ. ਭੇਦ. "ਸੋ ਨਾਨਤੁ ਪਰ ਫੁਰਨ ਕਰੈ ਨ. ਜਿਹ ਨਾਨਤ੍ਵ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਕਰਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਾਨਨਿਕ. ਵਿ—ਨਨ੍ਹੇ ਤੋਂ ਨਨ੍ਹਾ (ਨਿੱਕਾ). ਅਤਿ ਲਘੁ. ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ. "ਕਿਆ ਹਮ ਕਿਰਮ ਨਾਨਨਿਕ." (ਧਨਾ ਮ: ੪)

ਨਾਨਬਾਈ. ਫ਼ਾ نانبائی ਸੰਗਯਾ—ਰੋਟੀ ਪਕਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਨਾਨ ੪.

ਨਾਨਾ. ਸੰਗਯਾ—ਮਾਤਾ ਦਾ ਪਿਤਾ। ੨ ਵਿ—ਦੇਖੋ, ਨਨ੍ਹਾ ਅਤੇ ਨਾਨ੍ਹਾ. "ਹਮ ਨਾਨੇ ਨੀਚ, ਤੁਮੇ ਬਡ ਸਾਹਿਬ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੫) ੩ ਵ੍ਯ—ਨਹੀਂ ਨਹੀਂ. "ਨਾਨਾ ਕਰਤ ਨ ਛੂਟੀਐ ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਜਮਪੁਰਿ ਜਾਹਿ." (ਓਅੰਕਾਰ) ਨਾਸ੍ਤਿਕਤਾ ਵਾਲੇ ਛੁਟਕਾਰਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਣਗੇ। ੪ ਸੰ. ਵਿ—ਅਨੇਕ. ਬਹੁਤ. "ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਜਿਉ ਸੁਆਂਗੀ ਦਿਖਾਵੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਨਿ ਜਗ ਕੀਓ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੫ ਬਾਜੀਰਾਉ ਪੇਸ਼ਵਾ (੨) ਪੂਨਾਪਤਿ ਦਾ ਪਾਲਿਤ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਯਾਰਾ ਨਾਮ ਨਾਨਾ (ਨਾਨਾ ਸਾਹਿਬ) ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਮ "ਜਨਾਰਦਨ ਭਾਨੁ ਜੀ" ਸੀ. ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਧੁੰਧੂਪੰਤ ਭੀ ਆਖਦੇ ਸਨ. ਇਸ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਕਾਨਪੁਰ ਤੋਂ ਦਸ ਮੀਲ ਪੁਰ "ਬਿਠੂਰ" ਸੀ. ੨੮ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੮੫੩ ਨੂੰ ਬਾਜੀਰਾਉ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਇਸ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੈਨਸ਼ਨ ਨਾ ਮਿਲੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਵੈਰੀ ਬਣ ਗਿਆ, ਅਰ ੧੮੫੭ ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਵਿੱਚ ਬਾਗ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸਾਥੀ ਹੋਕੇ ਬਹੁਤ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਮੇਮਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜਾਨ ਲੈਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਿਆ. ਨਾਨਾ ਅਨੇਕ ਥਾਂ ਬਾਗੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਲੜਦਾ ਭਿੜਦਾ ਰਿਹਾ. ਨਾਨਾ ਦੇ ਫੜਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਆਇਆ. ਖਿਆਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੇਪਾਲ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ.

ਨਾਨਾ ਸਾਹਿਬ. ਦੇਖੋ, ਨਾਨਾ ੫.

ਨਾਨਾਤ੍ਵ. ਦੇਖੋ, ਨਾਨਤੁ.

ਨਾਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਮਾਤਾ ਦੀ ਮਾਂ. "ਫੁਫੀ ਨਾਨੀ ਮਾਸੀਆਂ." (ਮਾਰੂ

ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਵਿ—ਨੰਨ੍ਹੀ. ਛੋਟੀ. ਦੇਖੋ, ਨਾਨ੍ਹੀ.

ਨਾਨੂ. ਇੱਕ ਦਿਗਵਿਜਯੀ ਪੰਡਿਤ, ਜਿਸ ਨੇ ਕੁਰੁਖੇਤ੍ਰ ਪੁਰ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਹਾਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਣ ਕੀਤੀ। ੨ ਓਹਰੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ। ੩ ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ। ੪ ਪਟਿਆਲਾਪਤਿ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਨਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਨਾਨੂ ਮੱਲ.

ਨਾਨੂਮੱਲ. ਸੁਨਾਮ ਦਾ ਅਗ੍ਰਵਾਲ ਬਾਣੀਆਂ. ਇਹ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾਪਤਿ ਦਾ ਚਿਰ ਤੀਕ ਦੀਵਾਨ ਰਿਹਾ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਕੱਤਕ ਬਦੀ ੧੦ ਸੰਮਤ ੧੮੪੮ ਨੂੰ ਹੋਇਆ.

ਨਾਨੇਹਾਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨਨਿਹਾਲ. ਨਾਨੇ ਦਾ ਘਰ. ਨਾਨੇ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ.

ਨਾਨੋ. ਲਟਕਣ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ ਸਿੱਖ. ਇਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ। ੨ ਫ਼ਾ ਨ੍ਹ ਲੋਰੀ.

ਨਾਨ੍ਹਾ. ਵਿ—ਨਨ੍ਹ. ਛੋਟਾ. ਤੁੱਛ. ਨੰਨ੍ਹਾ. "ਮੁਕਤਿ ਦੁਆਰਾ ਅਤਿ ਨੀਕਾ ਨਾਨ੍ਹਾ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਇ." (ਮ: ੩ ਗੂਜ ਵਾਰ ੧) "ਹੁਕਮੇ ਨਾਨ੍ਹਾ ਵਡਾ ਥੀਵੈ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਨਾ ੪.

ਨਾਨ੍ਹੀ. ਵਿ—ਨਨ੍ਹੀ. ਛੋਟੀ. "ਨਾਨ੍ਹੀ ਸੀ ਬੂੰਦ ਪਵਨੁ ਪਤਿ ਖੋਵੈ." (ਮਲਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਨਾਪ. ਸੰਗਯਾ—ਮਾਪ. ਪਰਿਮਾਣ. ਮਿਣਤੀ. ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦੀ ਲੰਬਾਈ, ਚੌੜਾਈ, ਉਚਾਈ, ਗਹਿਰਾਈ ਆਦਿ ਦਾ ਪਰਿਮਾਣ.

ਨਾਪਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਮਾਪਣਾ. ਮਿਣਨਾ.

ਨਾਪਾ. ਦੇਖੋ, ਨਾਫ਼ਹ। ੨ ਨਾਪਿਆ. ਮਿਣਿਆ.

ਨਾਪਾਕ, ਨਾਪਾਕੁ ਫ਼ਾ ਨਾਪਾਕ ਵਿ—ਅਪਵਿਤ੍ਰ। ੨ ਮੈਲਾ. "ਤੂ ਨਾਪਾਕੁ, ਪਾਕੁ ਨਹੀ ਸੂਝਿਆ." (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ) "ਸੁਲਹੀ ਹੋਇ ਮੂਆ ਨਾਪਾਕੁ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਨਾਪਾਯਦਾਰ. ਫ਼ਾ ਨਾਪਾਯਦਾਰ ਵਿ—ਜਿਸ ਦੇ ਠਹਿਰਣ ਲਈ ਪੈਰ ਨਹੀਂ. ਜੋ ਠਹਿਰ ਨਾ ਸਕੇ। ੨ ਭਾਵ—ਕ੍ਸ਼ਣਭੰਗੁਰ.

ਨਾਪਿਤ, ਨਾਪਿਤੀ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਈ. ਨਊਆ. ਨਾਇਣ. ਨਾਈ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਨਾਪੈ. ਮਾਪਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਾਪਨਾ। ੨ ਨ੍ਹਾਪੈ. ਨ੍ਹਾਈਏ. ਸਨਾਨ ਕਰੀਏ. "ਸੰਤਧੂੜੀ ਨਿਤ ਨਾਪੈ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਨਾਫ਼. ਫ਼ਾ ناف ਸੰਗਯਾ—ਨਾਭਿ. ਧੁੰਨੀ.

ਨਾਫ਼ਹ, ਨਾਫ਼ਾ ਫ਼ਾ نافہ ਸੰਗਯਾ—ਮ੍ਰਿਗਨਾਭਿ. ਕਸਤੂਰੀ ਵਾਲੇ ਮ੍ਰਿਗ ਦੀ ਨਾਭਿ ਦੀ ਥੈਲੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਗਮਦ (ਕਸਤੂਰੀ) ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਨਾਫਿਰੰ. ਦੇਖੋ, ਨਫੀਰੀ. "ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਝਾਲ ਨਾਫਿਰੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਨਾਬ. ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰ. ਸ੍ਵੱਛ। ੨ ਖ਼ਾਲਿਸ. ਸ਼ੁੱਧ. ਨਿਰੋਲ। ੩ ਨਾਯਾਬ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੁਰਲੱਭ.

ਨਾਬਾਬ. ਦੇਖੋ, ਨਬਾਬ.

ਨਾਬਾਲਿਗ਼. ਫ਼ਾ نابالغ ਵਿ—ਜੋ ਬਲੂਗਤ (ਜਵਾਨੀ) ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਹੁਚਿਆ. ਜੋ ਪੂਰੀ ਗ੍ਯਾਨਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ.

ਨਾਬਿਰ. ਵਿ—ਇਨਕਾਰੀ. ਮੁਨਕਿਰ। ੨ ਵਿਰੋਧੀ.

ਨਾਬੀਨਾ. ਫ਼ਾ نابینا ਸੰਗਯਾ—ਬੀਨਾਈ (ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ) ਰਹਿਤ. ਅੰਨ੍ਹਾ. ਅੰਧ। ੨ ਭਾਵ—ਅਗ੍ਯਾਨੀ ਅਤੇ ਅਭਿਮਾਨੀ.

ਨਾਬੂਦ. ਫ਼ਾ نابود ਵਿ—ਨਸ਼੍ਟ. ਹਸ੍ਤੀ ਰਹਿਤ. ਫ਼ਨਾ. ਬਰਬਾਦ.

ਨਾਭ. ਸੰ. ਨਭ੍ਯ. ਸੰਗਯਾ—ਪਹੀਏ ਦਾ ਮੱਧ ਅਸਥਾਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਗਜ ਠੁਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਛੇਕ ਵਿੱਚ ਧੁਰ (ਲੱਠ) ਫਿਰਦੀ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਭਿ.

ਨਾਭਾ. ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਰਾਂ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ "ਮਿਸਲ ਫੂਲਕਿਆਨ" ਦੀ ਵਡੀ ਸ਼ਾਖ ਰਿਆਸਤ ਨਾਭਾ ਹੈ. ਬਾਬੇ ਫੂਲ ਦੇ ਵਡੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਚੌਧਰੀ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਡੇ ਪੁਤ੍ਰ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਨਾਭਾਵੰਸ਼ ਚੱਲਿਆ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਨਾਭੇ ਨੂੰ "ਚੌਧਰੀ ਦਾ ਘਰ" ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਚੌਧਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੁਜਾ ਦੇ ਜੋਰ ਕਈ ਇਲਾਕੇ ਮੱਲੇ ਅਤੇ ਕਈ ਪਿੰਡ ਆਬਾਦ ਕੀਤੇ ਅਰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰਾਜਸੀ ਠਾਟ ਬਣਾ ਲਿਆ. ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੁਰਤੀਆ ਸਿੰਘ ਸਨ ੧੭੫੨ ਵਿੱਚ ਪਿਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਚੌਧਰੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਨ ੧੭੫੪ ਵਿੱਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਇਸ ਦਾ ਪੋਤਾ (ਸੁਰਤੀਏ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ) ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਹੋਇਆ.

ਰਾਜਾ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਰਾਜੇ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਾਦੇ ਦਾ ਰਾਜ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਂਭਿਆ ਅਰ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਮੁਲਕ ਮੱਲਿਆ. ਕੱਤਕ ਸੰਮਤ ੧੮੧੩ (ਸਨ ੧੭੫੫) ਵਿੱਚ ਨਾਭਾ ਸ਼ਹਿਰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਰੇਲ ਦੇ ਰਸਤੇ ਰਾਜਪੁਰੇ ਤੋਂ ੩੨ ਅਤੇ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ੧੬ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਹੈ.

ਸਨ ੧੭੬੩ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਰਈਸਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਬਹਾਦੁਰ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜ਼ੈਨਖ਼ਾਂ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇ ਨੂੰ ਜਿੱਤਕੇ ਅਮਲੋਹ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਿੱਕਾ ਚਲਾਇਆ. ਸਨ ੧੭੭੬ ਵਿੱਚ ਰੋੜੀ ਦੇ ਪਰਗਨੇ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਮਾਇਆ.

ਰਾਜਾ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੭੮੩ ਵਿੱਚ ਨਾਭੇ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਦੀ ਸਮਾਧ ਕਿਲੇ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵੱਲ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ

ਸਰਦਾਰ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨਸ਼ਾਹੀਏ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਰਾਣੀ ਰਾਜ ਕੌਰ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੭੭੫ ਵਿੱਚ ਬਡਬਰ ਪਿੰਡ ਹੋਇਆ. ਸਨ ੧੭੮੩ ਵਿੱਚ ਪਿਤਾ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਅੱਠ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਨਾਭੇ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ. ਰਾਜ ਦਾ ਕੰਮ ਮਾਈ ਦੇਸੋ, (ਸਰਦਾਰ ਮੱਖਨ ਸਿੰਘ ਰੋੜੀ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ) ਰਾਜਾ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਤੇਈ ਨੇ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਚਲਾਇਆ, ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਦਾ ਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ.

ਸਨ ੧੭੯੦ ਵਿੱਚ ਮਾਈ ਦੇਸੋ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰਾਜ ਦਾ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲਿਆ, ਅਰ ਸਿਆਣੇ ਮੰਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਰਾਜ ਦਾ ਇੰਤਜਾਮ ਚੰਗਾ ਕੀਤਾ.

ਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਡਾ ਦੂਰੰਦੇਸ਼, ਪ੍ਰਜਾਪਾਲਕ, ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਤੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਸੀ. ਜੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅਫਸਰ ਇਸ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਹਨ, ਸਭ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਹੈ.[1]

ਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਹਿਦ ਵਿੱਚ ੩ ਮਈ ਸਨ ੧੮੦੯ ਨੂੰ ਨਾਭਾ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਖ੍ਯਾ ਅੰਦਰ ਆਇਆ. ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਜਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਪੜੋਸੀ ਲੋਕ ਭੀ ਇਸ ਦਾ ਦਿਲੋਂ ਸਨਮਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ.

੨੨ ਮਈ ਸਨ ੧੮੪੦ ਨੂੰ ਛਿਆਹਠ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ.[2] ਸ਼ਜਾਮ ਬਾਗ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਸੁੰਦਰ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੀ ਸਮਾਧ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ.

ਰਾਜਾ ਦੇਵੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ

ਸਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੋਧਪੁਰੀਏ[3] ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਰਾਣੀ ਹਰ ਕੌਰ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਦੇਵੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ੨੨ ਭਾਦੋਂ ਸੰਮਤ ੧੮੭੯ (ਸਨ ੧੮੨੨) ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਪਿਤਾ (ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ) ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ੫ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੮੪੦ ਨੂੰ ਅਠਾਰਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਨਾਭੇ ਦੇ ਰਾਜਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਬੈਠਾ.[4]

ਇਸ ਨੂੰ ਖੁਦਪਸੰਦ ਅਭਿਮਾਨੀ ਪੰਡਿਤ ਜਯਗੋਪਾਲ (ਕੌਲ ਵਾਲੇ ਆਚਾਰੀ) ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਦਾ ਅਜੇਹਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਪੜੋਸੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰਨ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜੇ ਥੋੜੇ ਕੁਸੂਰ ਬਦਲੇ ਬਹੁਤ ਜੁਰਮਾਨੇ ਹੋਣ ਲੱਗੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਅੰਦਰੋਂ ਵੈਰੀ ਬਣ ਗਏ.

ਸਨ ੧੮੪੫ ਵਿੱਚ ਲਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਨਾਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਮੇਂ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਦੇ ਏਜੈਂਟ ਮੇਜਰ ਬ੍ਰਾਡਫੁਟ (Major Broadfoot) ਨੂੰ ਕਈ ਕਾਰਣਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਖਿਆਲ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਰਾਜਾ ਦੇਵੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਲਹੌਰ ਦਾ ਪੱਖੀ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹਿਤੂ ਨਹੀਂ. ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਨੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ.[5] ਅਤੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਗੱਦੀਓਂ ਲਾਹਕੇ ਉਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਟਿੱਕਾ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾਇਆ ਜਾਵੇ. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਨ ੧੮੪੬ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਦੇਵੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਹ ਹਜਾਰ ਰੁਪਯਾ ਸਾਲਾਨਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਦੇਕੇ ਮਥੁਰਾ ਵ੍ਰਿੰਦਾਵਨ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ. ਫੇਰ ੮ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੮੫੫ ਨੂੰ ਲਹੌਰ ਲੈ ਜਾਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੮੬੫ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ. ਦੇਹ ਨਾਭੇ ਲਿਆਕੇ ਜ਼ਜਾਮ ਬਾਗ ਅੰਦਰ ਸਸਕਾਰੀ ਗਈ.

ਰਾਜਾ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ

ਸਰਦਾਰ ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਰਈਸ ਰੰਗੜਨੰਗਲ (ਜਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ) ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਰਾਣੀ ਮਾਨਕੌਰ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਦੇਵੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾਪਤਿ ਦਾ ਵਡਾ ਸੁਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ ੯ ਸੰਮਤ ੧੮੯੭ (ਸਨ ੧੮੪੦) ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਰਾਜਾ ਦੇਵੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੱਦੀਓਂ ਲਾਹਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੮੪੭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਬੈਠਾਇਆ. ਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵਿਧਵਾ ਰਾਣੀ ਚੰਦਕੌਰ ਦੇ ਹੱਥ ਰਾਜ ਦੀ ਵਾਗ ਡੋਰ ਰਹੀ ਅਰ ਉਸ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਮਾਨਸਾਹੀਆ, ਸਰਦਾਰ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਲਾਲਾ ਬਹਾਲੀਮੱਲ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਥਾਪੇ ਗਏ. ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਖ੍ਯਾ ਰਾਜਾ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਬਾ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹੰਤ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਾਬਾ ਅਜਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਏ ਸਨ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ. ਇਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਤੇ ਪੱਕਾ ਨਿੱਤਨੇਮੀ ਸੀ.

ਇਸ ਮਨੋਹਰ ਸ਼ਕਲ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ, ਪੜੋਸੀ ਰਈਸ, ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ

---

[1] Sir David Ochterlony had formed a high opinion of the Raja's abilities; writing to Government, he observed: "Jaswant Singh is one of the principal Sirdars under our portection, and by far superior in manner, management, and understanding to any of them I have yet seen." (The Rajas of the Punjab, p. 386)

[2] ਗ੍ਰੀਫਨ ਸਾਹਿਬ ਰਾਜਗਾਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਬਤ ਲਿਖਦਾ ਹੈ:—

The late Raja had been a faithful ally of the British Government. In 1804 he refused to assist Holkar against the English; he gave assistance in supplies and carriage during the Ghurakha campaign of 1810, and in that of Bikaner in 1818; and during the northward march of the British army to Kabul in 1838, he advanced a loan of six lakhs of rupees to the Government. (p. 397)

[3] ਇਹ ਜੋਧਪੁਰ ਪਟਿਆਲੇ ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਭਟਿੰਡੇ ਪਾਸ ਹੈ.

[4] ਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਡੇ ਪੁਤ੍ਰ (ਵਲੀਅਹਿਦ) ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੮੩੨ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕੌਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦਾ ਚਲਾਣਾ ਸਨ ੧੮੩੦ ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁਤ੍ਰ ਦਵੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਗੱਦੀ ਦੇ ਬੈਠਾ.

[5] ਭਾਵੇਂ ਮੇਜਰ ਬ੍ਰਾਡਫੁਟ (ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮਰ ਜਾਣ ਕਰਕੇ) ਫੈਸਲੇ ਵੇਲੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਰਪੋਟ ਅਤੇ ਨੋਟਾਂ ਤੇ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ.

ਜ਼ਬਤ ਹੋਏ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚੋਂ ੭੧੨੨੪) ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਫਰੀਦਕੋਟ ਨੂੰ ਅੱਧੋ ਅੱਧ ਵੰਡਕੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਅਤੇ ੨੮੭੬੬) ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਦਾ ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਨੇ ਸਵਾਰ ਅਤੇ ਪੈਦਲ ਫੌਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਬਦਲੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਤਨ ਨਾਲ ਇਹ ਅਠਾਈ ਹਜਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਵਾਪਿਸੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਵੱਲੋਂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ, ਪਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੁਆਮਲਾ ਵਿੱਚੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ.

ਦਿਲ ਉੱਪਰ ਆਪਣਾ ਸਨਮਾਨ ਬੈਠਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਇਹ ਫਾਰਸੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਫੈਸਲੇ ਲਿਖਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵੰਡ ਅਜਿਹੀ ਕਰ ਰੱਖੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਧਰਮ ਅਤੇ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਕੰਮ ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਨਿਭਦੇ ਰਹਿਣ. ਉਸ ਦੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੁਦਿਆਲ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਸੀ ਕਿ ਮੈਥੋਂ ਆਪਣੇ ਫਰਜ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮੈਂ ਹੋਰਨਾ ਲਈ ਸੁਖ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੋਵਾਂ.[1]

ਸਨ ੧੮੫੭ ਦੇ ਗਦਰ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੇ ਵਡੀ ਨਾਮਵਰੀ ਪਾਈ. ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਦਿਲੇਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਖਾਈ. ਬਰਤਾਨੀਆ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਕੇ ਸੱਚੀ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੱਤਾ.[2]

ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਨੇ ਭੀ ਉਦਾਰ ਭਾਵ ਨਾਲ ਰਾਜਾ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖਿਲਤ ਖਿਤਾਬ ਆਦਿ ਨਾਲ ਮਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਾਵਲ ਕਾਂਟੀ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਦਿੱਤਾ ਅਰ ਫੂਲਕੀਆਂ ਦੋ ਰਿਆਸਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਜੋ ਕਈ ਅਧਿਕਾਰ, (ਪ੍ਰਾਣਦੰਡ, ਮੁਤਬੰਨਾ ਕਰਨਾ, ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਮੁਆਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਿਸੇ ਤਰਾਂ ਦਾ ਦਖ਼ਲ ਨਾ ਹੋਣਾ) ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਰੱਖੇ ਸਨ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ.[3]

੧੯ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੮੬੦ ਨੂੰ ਲਾਰਡ ਕੈਨਿੰਗ (Lord Canning) ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਨੇ ਅੰਬਾਲੇ ਦਰਬਾਰ ਕਰਕੇ ਰਾਜਾ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਹਾਰਾਣੀ (Queen Victoria) ਵੱਲੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਅਤੇ ਮਿਤ੍ਰਭਾਵ ਬਾਬਤ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ.

ਰਾਜਾ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਉੱਤਮ ਚਿਤ੍ਰਕਾਰ ਅਤੇ ਕਾਵ੍ਯਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ

---

[1]Raja Bharpur Singh was a remarkable exception to what is unfortunately a very general rule. The excellence of his disposition and his natural intelligence were such as to enable him to resist the deteriorating influences which surrounded him, and he gave promise of being one of the most liberal Princes in Northern India. A taste for learning is rare among the Sikhs, but the Raja was of a studious disposition. He had thoroughly mastered the Indian vernaculars, and studied English three or four hours a day, whenever the duties connected with the administration of his State allowed him leisure. The work of all departments he supervised himself, and a private memorandum, drawn up in English and containing rules for the disposition of his time, was a very remarkable document, showing how earnestly he was resolved to neglect no opportunity for self-impoverment, and to govern for the good of his people. It concluded with these words:-

"In conclusion, I invoke a blessing from the Almighty, and from the Darbar Sri Satgur dial, to preserve me steadfast in the discharge of these my duties, and to enable me to pass my life, that, under the Almighty's shadow & protection, I may live to His glory, & be a blessing to others."

(The Rajas of the Punjab, p. 432-33)

[2]Raja Bharpur Singh attained his majority a few months after the breaking out of the mutiny of 1857. At this critical time he acted with the utmost loyalty and intelligence, and his services were as distinguished as those of the other Phulkian Chiefs.XXX

Raja Bharpur Singh was anxious himself to march to Delhi at the head of his troops, as the Raja of Jind had done. This was not allowed. He was very young, and such service was more onerous than could be fairlyasked from him. A detachment, however, of his force, about 300 in number, did good service at Delhi under Sardar Didar singh throughout the seige.

In addition to this, the Raja enlisted many hundred new troops, he furnished supplies and carriage, arrested mutineers marching through his State, and performed every service required of him with the utmost loyalty and good-will. At a time when money was urgently wanted, he advanced to Government a loan of two and a half lakhs of rupees.

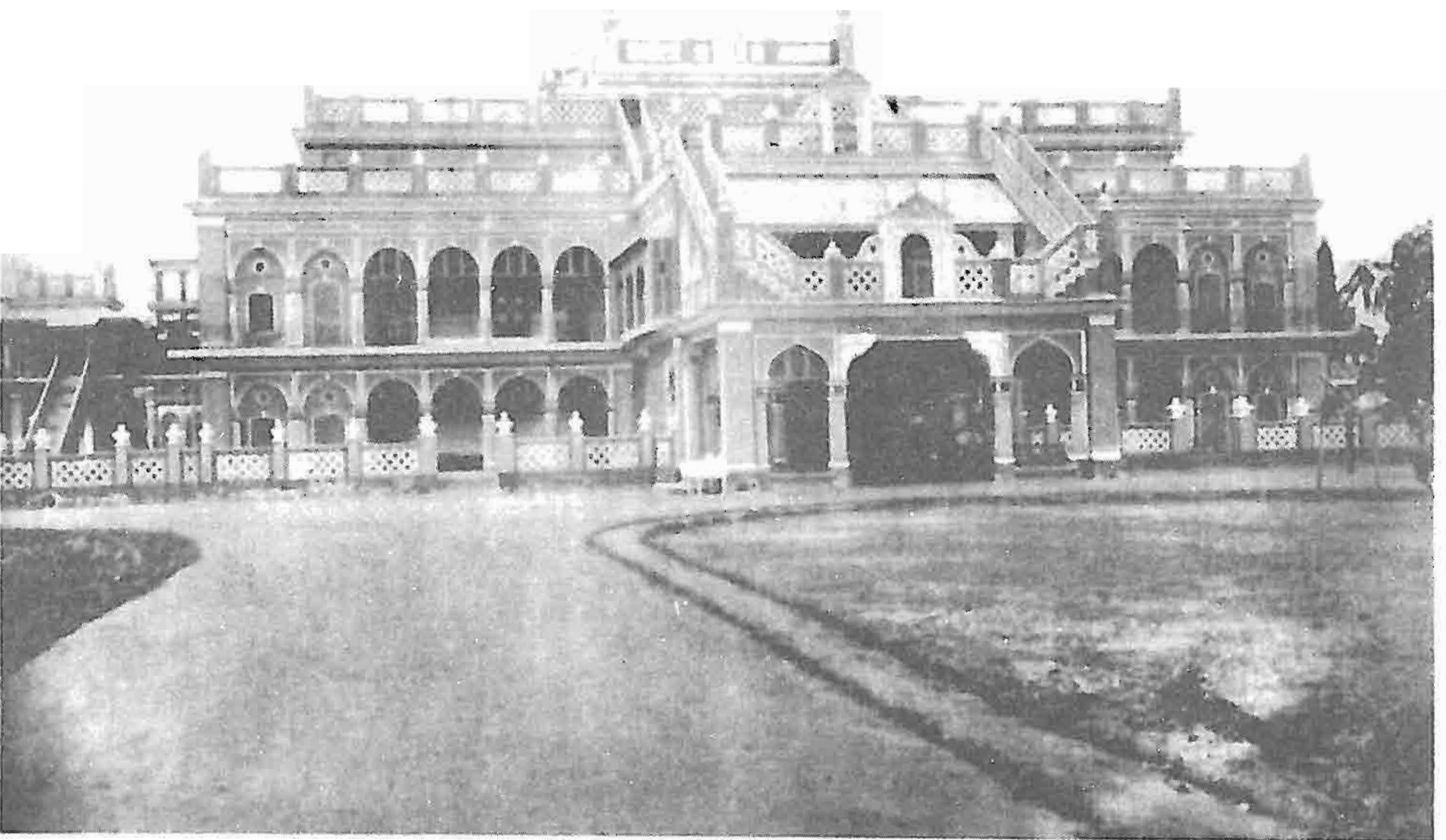
(The Rajas of the Punjab, P. 422-23)

[3]In addition to these honours, there were conferred upon him those privileges which he, in common with his kinsmen of Patiala and Jind, had asked from Government in their Paper of Requests in 1858-the power of life and death, the right of adoption, and the promise of non-interference of the British Government in the domestic affairs of the family and the internal management of the state.

(The Rajas of the Punjab, P. 424)

ਨਾਭਾਪਤਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਹੀਰਾ ਮਹਲ ਨਾਭਾ

ਬਹੁਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ. ਗ੍ਵਾਲ ਕਵਿ ਨੂੰ ਦਾਨ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਕਾਵਜਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹੇ. ਗ੍ਵਾਲ ਕਵਿ ਨੇ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਜਾਖਜਾ ਇਉਂ ਕੀਤੀ ਹੈ:—

ਕਾਹੂੰ ਤੇ ਨ ਕਮ ਇਤਮਾਮ[1] ਹਰ ਕਾਮਨ ਮੇ
ਕਬਹੂ ਨ ਹੋਯ ਕਮ ਜਿਸ ਕੋ ਕਲਾਮ ਹੈ,
ਗਜ਼ਾਨ ਮੇ ਨ ਕਮ ਹਰਿਧਜਾਨ ਮੇ ਨ ਕਮ ਕਭੂੰ
ਦਾਨ ਮੇ ਨ ਕਮ ਔ ਨ ਕਮ ਧਨ ਧਾਮ ਹੈ,
ਗ੍ਵਾਲ ਕਵਿ ਤੇਜ ਮੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮੇ ਨ ਕਮ ਕਜੋਂ ਹੂੰ
ਹੁਕਮ ਮੇ ਨ ਕਮ ਔ ਨ ਕਮ ਇੰਤਜਾਮ ਹੈ,
ਯਾਹੀ ਤੇ ਗਰੀਬ ਕੇ ਨਿਵਾਜ਼ ਗੁਰੁਦੇਵ ਜੂ ਨੈ
ਰਾਖਜੋ ਮਹਾਰਾਜ "ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ" ਨਾਮ ਹੈ.

ਸਿਤੰਬਰ ਸਨ ੧੮੬੩ ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਐਲਗਿਨ (Algin) ਨੇ ਰਾਜਾ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਥਾਪਿਆ, ਪਰ ਇਹ ਕਲਕੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਤਾਪ ਨਾਲ ਬਿਮਾਰ ਰਹਿਕੇ ੯ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੮੬੩ ਨੂੰ ਨਾਭੇ ਪਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰਿਆ.

ਰਾਜਾ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ

ਮਾਈ ਮਾਨਕੌਰ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਦੇਵੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾਪਤਿ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਭਰਪੂਰ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੮੪੨ (ਮਘਰ ਵਦੀ ੧੩ ਸੰਮਤ ੧੮੯੯) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਰਾਜਾ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲਾਵਲਦ ਮਰਨ ਤੇ ਇਹ ੧੨ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੮੬੪ ਨੂੰ ਨਾਭੇ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ. ਇਹ ਬਹੁਤ ਨਰਮਦਿਲ ਅਤੇ ਆਰਾਮਪਸੰਦ ਸੀ. ਇਸ ਤੇ ਕੁਸੰਗੀਆਂ ਦਾ ਇਤਨਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਰਾਜਪ੍ਰਬੰਧ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਸੀ. ੩੧ ਮਈ ਸਨ ੧੮੭੧ ਨੂੰ ਤਪਦਿੱਕ ਰੋਗ ਨਾਲ ਰਾਜਾ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਨਾਭੇ ਹੋਇਆ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ

ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਸਰਦਾਰ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਈਸ ਬਡਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ੬ ਪੋਹ ਸੰਮਤ ੧੯੦੦ (ਸਨ ੧੮੪੩) ਨੂੰ ਮਾਈ ਰਾਜਕੌਰ (ਸਰਦਾਰ ਬਸਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੋੜਾਵਾਲੀਏ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ) ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਬਡਰੁੱਖੀਂ ਹੋਇਆ. ਰਾਜਾ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾਪਤਿ ਦੇ ਔਲਾਦ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਇਹ ਭਾਦੋਂ ਸੁਦੀ ੧੦ ਸੰਮਤ ੧੯੨੮ (੧੦ ਅਗਸਤ ਸਨ ੧੮੭੧) ਨੂੰ ਨਾਭੇ ਦੀ ਰਾਜਗੱਦੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੰਨੇ ਜਾ ਕੇ ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਬੈਠਾਏ ਗਏ.[2]

ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿਸ ਯੋਗਜ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਨੂੰ ਸੁਖ ਦਿੱਤਾ, ਉਹ ਦੂਜੇ ਰਾਜਿਆਂ ਲਈ ਉਦਾਹਰਣਰੂਪ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ. ਆਪ ਦਾ ਵਿਦਜਾ ਨਾਲ ਅਪਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ. ਰਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਸਕੂਲ ਖੋਲ੍ਹੇ, ਵਿਦਜਾਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵਜੀਫੇ ਦਿੱਤੇ. ਮਕਾਲਿਫ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ "ਸਿੱਖ ਰੀਲੀਜਨ" ਕਿਤਾਬ ਲਿਖਣ ਲਈ ਭਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਿਜ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਪੈਰੀਂ ਕਰਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ.

ਖਾਸ ਰਾਜਧਾਨੀ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਯੇ ਖਰਚਕੇ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਯੋਗਜ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬੇਅੰਤ ਧਨ ਖਰਚਿਆ.

ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕਸੁਰ ਸਨ.[3]

---

[1]ਇਹਤਿਮਾਮ—ਪ੍ਰਬੰਧ.

[2]ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ, ੫ ਮਈ ੧੮੬੦ ਦੀ ਸਨਦ ਦੀ ਦਫਾ "××If, however, at any time, the Raja of Nabha should die without male issue and without adopting a successor, it will still be open to the Maharaja of Patiala and the Raja of Jhind, in concert with the Commissioner or Political Agent of the British Government to select a successor from among the Phulkian family."

[3]੯ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੯੦੩ ਨੂੰ ਲਾਰਡ ਕਰਜ਼ਨ (Lord Curzon) ਵਾਇਸਰਾਇ ਹਿੰਦ ਨੇ ਜੋ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਪਿੱਛੋਂ ਨਾਭੇ ਸਪੀਚ ਦਿੱਤੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਆਪ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗੀ—

XXXTheres is no chief whose, hospitality I receive with keener pleasure or whose health it is a greater satisfaction to me to propose, than His Highness the Raja of Nabha. We recognise in him a ruler devoted to his sovereign, his religion, and his people; the three supreme objects of attachment for a worthy Prince. For 32 years he has presided over the fortune of the Nabha state, and has conducted the administration with equal ability and success; and at Delhi in January last we recall his chivalrous figure as he rode at the head of his troops. I selected him to represent the Sikh Princes of the Punjab at the coronation of His Majesty the King Emperor in England, and it was only ill health that prevented him from carrying out this mission. Sometimes His Highness talks to me as he was growing old and would like to rest, but I always tell him in reply that he is younger than the Sovereign who bears on his shoulders not the burden of a single state, but the burden of entire British empire, and I add further that The Raja is indispensable to his people and his state. I hope, therefore that for years to come they may continue to profit by his great experience and by his keen devotion to duty.XXX

ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਾਤੀ ਖਰਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਸਨ, ਉਹ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਖਜਾਨੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਜਾ ਦੀ ਇਮਾਨਤ ਸਮਝਦੇ ਸਨ. ਇਨਸਾਫ ਲਈ ਨਿੱਤ ਸਮਾਂ ਦਿੰਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾ ਰੋਕ ਟੋਕ ਹਰੇਕ ਆਦਮੀ ਪਹੁਚ ਸਕਦਾ ਸੀ.

ਆਪ ਦੇ ਘਰ ਮਹਾਰਾਣੀ ਸਾਹਿਬਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੌਰ ਰੱਲੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ੭ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੯੩੯ (੧੮ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੮੮੩) ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਰਿਪੁਦਮਨ ਕੌਰ ਜੀ[1], ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਸਾਹਿਬਾ ਜਸਮੇਰ ਕੌਰ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ੨੨ ਫੱਗੁਣ ਸੰਮਤ ੧੯੩੯ (੪ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੮੩) ਨੂੰ ਟਿੱਕਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਨ ੧੮੭੯-੮੦ ਦੇ ਅਫਗਾਨ ਜੰਗ ਵਿੱਚ, ਸਨ ੧੮੯੭ ਦੇ ਤੀਰਾਹ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਅਤੇ ਰੁਪਯੇ ਦੀ ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ. ਸਨ ੧੮੮੭ ਵਿੱਚ ਆਪ ਦੀ ਸਲਾਮੀ ੧੧ ਤੋਪਾਂ ਤੋਂ ੧੩, ਅਤੇ ਸਨ ੧੮੯੮ ਵਿੱਚ ੧੫ ਤੋਪਾਂ ਦੀ ਹੋ ਗਈ.

ਸਨ ੧੮੭੯ ਵਿੱਚ ਜੀ.ਸੀ.ਐਸ.ਆਈ.; ਸਨ ੧੮੯੩ ਵਿੱਚ "ਰਾਜਾਏ ਰਾਜਗਾਨ" ਖਿਤਾਬ ਮਿਲਿਆ. ਸਨ ੧੯੦੩ ਵਿੱਚ ਜੀ.ਸੀ.ਆਈ.ਈ. ਅਤੇ ੧੪ ਫਿਰੋਜਪੁਰ ਸਿੱਖ ਪਲਟਨ (King George's own) ਦੇ ਕਰਨੈਲ ਹੋਏ.[2] ਸਨ ੧੯੧੧ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਮੌਰੂਸੀ "ਮਹਾਰਾਜਾ" ਪਦਵੀ ਮਿਲੀ.

੧੧ ਪੋਹ ਸੰਮਤ ੧੯੬੮ (੨੫ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੯੧੧) ਨੂੰ ਬੈਰਾੜਵੰਸ਼ ਸਰਮੌਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਰਾਜਰਿਖੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਨਾਭੇ ਹੋਇਆ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ

ਫੂਲਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਤਨ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨਾਭਾਪਤਿ ਦੇ ਘਰ ਸਰਦਾਰ ਅਣੋਖ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲੀਏ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਸਮੇਰ ਕੌਰ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ੨੨ ਫੱਗੁਣ ਸੰਮਤ ੧੯੩੯ (੪ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੮੩) ਨੂੰ ਟਿੱਕਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਨਾਭੇ ਹੋਇਆ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਦਾ ਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਸਭ ਤਰਾਂ ਲਾਇਕ ਬਣਾਇਆ.

੨੯ ਜੇਠ ਸੰਮਤ ੧੯੫੮ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਬੀਬੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਕੌਰ[3] ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ੨੩ ਅੱਸੂ ਸੰਮਤ ੧੯੬੪ (੮ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੯੦੭) ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਅਮ੍ਰਿਤ ਕੌਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਲਸੀਆ ਰਵਿਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ੧੬ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੯੨੫ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਹੋਈ.

ਸਨ ੧੯੦੬ ਤੋਂ ੮ ਤਕ ਟਿੱਕਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਦੀ ਲੈਜਿਸਲੇਟਿਵ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ (aditional) ਮੈਂਬਰ ਰਹੇ. ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸੋਸ਼ੀਅਲ ਕਾਨਫ੍ਰੈਂਸ (Indian National Social Conference) ਦੇ ਸਨ ੧੯੦੯ ਵਿੱਚ ਲਾਹੌਰ ਪ੍ਰਾਜ਼ੀਡੈਂਟ (ਪ੍ਰਧਾਨ) ਹੋਏ. ਸਨ ੧੯੧੦ ਵਿੱਚ ਆਪ ਨੇ ਯੂਰਪ ਦੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ੨੨ ਜੂਨ ੧੯੧੧ ਨੂੰ H.M. ਜਾਰਜ ਪੰਚਮ ਦੀ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਵੇਲੇ ਵੈਸ੍ਟਮਿਨਸਟਰ ਏਬੀ (Westminster Abbey) ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੇ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ.

ਆਪ ੧੧ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੯੬੮ (੨੪ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੯੧੨) ਨੂੰ ਨਾਭੇ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਵਿਰਾਜੇ, ਅਰ ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ੨੦ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੯੧੨ ਨੂੰ ਮਸਨਦਨਸ਼ੀਨੀ ਦਾ ਖਿਲਤ ਮਿਲਿਆ. ਸਨ ੧੯੧੪ ਦੇ ਵਡੇ ਜੰਗ ਛਿੜਨ ਪੁਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਈ ਗਈ, ਪਰ ਸਨ ੧੯੧੮ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ ਇਨਫੈਂਟਰੀ ਮੈਸੋਪੋਟੇਮੀਆਂ

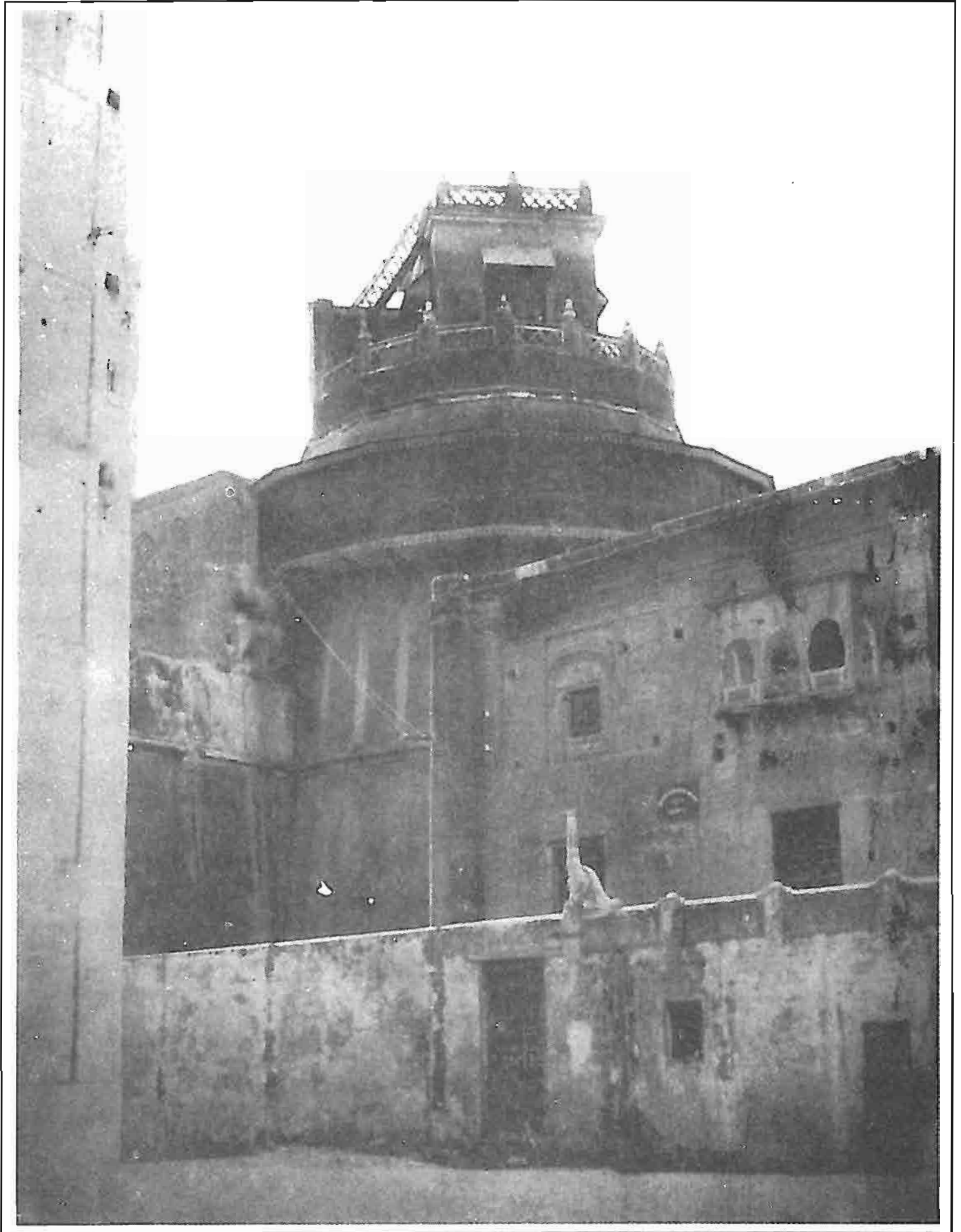
---

[1]ਬੀਬੀ ਰਿਪੁਦਮਨ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਮਹਾਰਾਣਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਧੌਲਪੁਰਪਤਿ ਨਾਲ ਸਨ ੧੯੦੫ ਵਿੱਚ ਹੋਈ, ਪਰ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੀ ਗ੍ਰਿਹਸਥਯਾਤ੍ਰਾ ਸੁਖ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਵੀਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਨ ੧੯੧੧ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ.

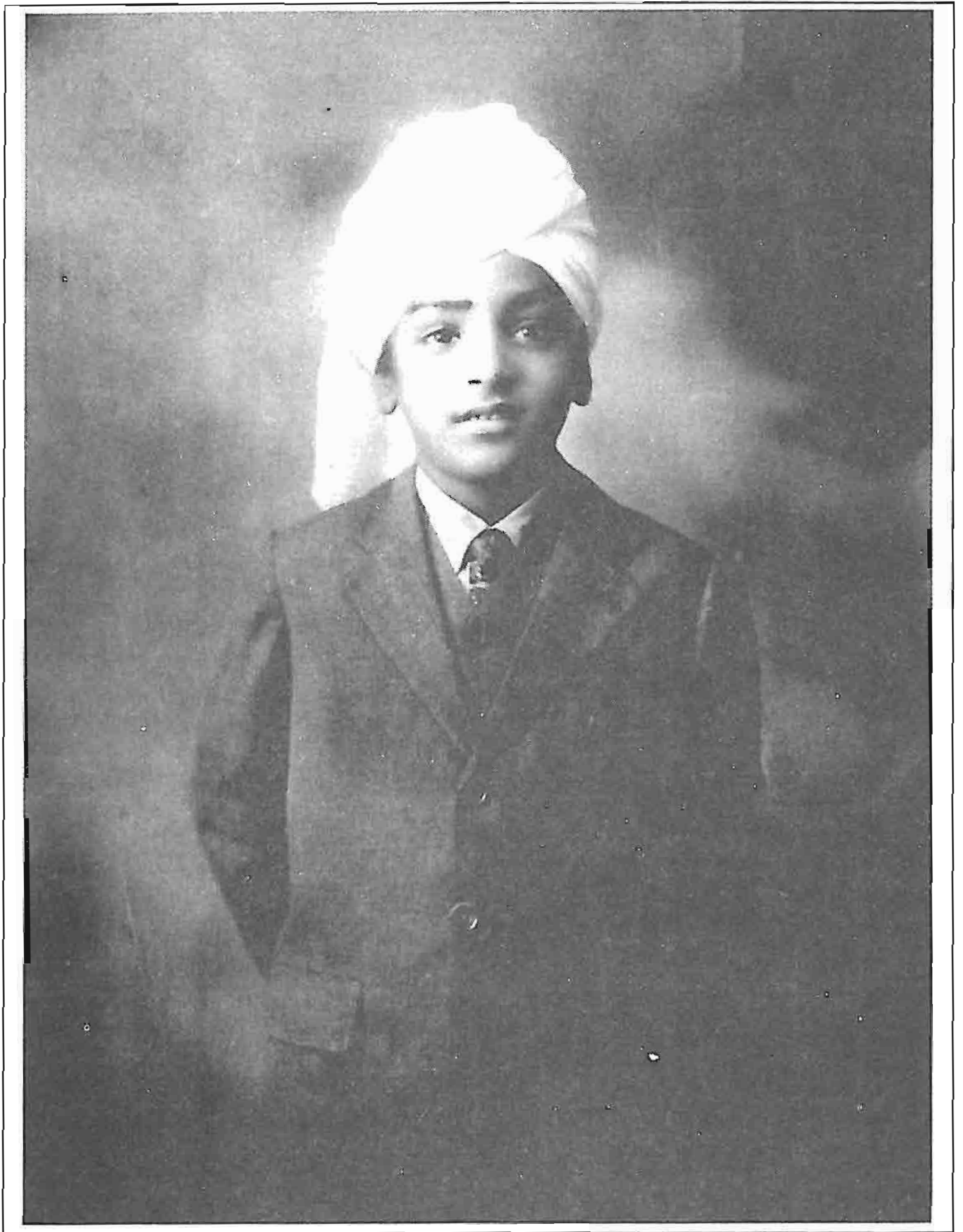
[2]Since that time he has governed his estate with great energy & ability, while he has given repeated proofs of his unswerving loyalty and friendship to the sovereign power. In 1872, when trouble was raised by the Kukas, he at once dispatched a force to quell the disterbance at the request of the Deputy Commissioner, & the Governor-General expressed his entire satisfaction at the conduct of the Nabha troops. Raja Hira Singh also sent a force of two guns, 200 cavalry and 500 infantry for service on the frontier during the Afghan War of 1879-80, and these troops did excellent service in the Kurram Valley throughout the first phase of the campaign. In recognition of this the Grand Cross of the Star of India was conferred on the campaign. In recognition of this the Grand Cross of the Star of India was conferred on the Raja in 1879, and in 1893 he was given the title of Raja-i-Rajgan. His salute was raised to 13 guns as a personal distinction in 1887 and to 15 guns in 1898. At the Delhi Coronation Darbar in January 1903, he was invested with the Grand Cross of the Indian Empire and was also appointed Honourary Colonel of the 14th Sikhs.

(Chiefs and families of note in the Punjab, By Col. C.F. Massy, P.414)

[3]ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਕੌਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹਾੜ੍ਹ ਸੁਦੀ ੭ ਸੰਮਤ ੧੯੪੧ (ਸਨ ੧੮੮੩) ਅਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ੪ ਅਗਸਤ ਸਨ ੧੯੨੭ ਨੂੰ ਹੋਇਆ.

ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਸਿਰੋਪਾ ਸਾਹਿਬ' ਨਾਭਾ

ਨਾਭਾਪਤਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ ਬਹਾਦੁਰ

(Mesopotamia) ਭੇਜੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਛੀ ਮਹੀਨੇ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦੁਰ ਕਰਨੈਲ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਮਾਣ ਹੇਠ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਨ ੧੯੧੭-੧੮ ਵਿੱਚ ਕਈ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾ ਜੰਗ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਅਨੇਕ ਫੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ. ਸਨ ੧੯੧੯ ਦੇ ਤੀਜੇ ਅਫ਼ਗ਼ਾਨ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਈਰਾਨ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਉੱਤਮ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ.

੧੦ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੯੧੮ ਨੂੰ ਮੇਜਰ ਸਰਦਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਰਾਇਪੁਰੀਏ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਸਰੋਜਨੀ ਦੇਵੀ (ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਕੌਰ) ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ੫ ਅੱਸੂ ਸੰਮਤ ੧੯੭੬ (੨੧ ਸਿਤੰਬਰ ਸਨ ੧੯੧੯) ਨੂੰ ਟਿੱਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ.

ਕਈ ਸ੍ਵਾਰਥੀ ਅਤੇ ਆਚਾਰ ਤੋਂ ਡਿਗੇ ਹੋਏ ਲੋਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਆਸਤ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਰ ਜੋ ਅਸਲੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਹਿਤੂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਦੈਵਯੋਗ ਨਾਲ ਏਧਰੋਂ ਓਧਰੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਪਾਸ ਆ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਈ ਭਦ੍ਰਪੁਰੁਸਾਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਨਾਲ ਵ੍ਰਿਥਾ ਅਨੇਕ ਝਗੜੇ ਛਿੜ ਪਏ. ਇਹ ਮੁਆਮਲਾ ਇੱਥੋਂ ਤਕ ਵਧਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੂੰ ੨੫ ਹਾੜ੍ਹ ਸੰਮਤ ੧੯੮੦ (੯ ਜੁਲਾਈ ਸਨ ੧੯੨੩) ਨੂੰ ਰਾਜ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਪਿਆ. ਰਿਆਸਤ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾ ਸਾਲਾਨਾ ਮੁਕੱਰਰ ਹੋਕੇ ਦੇਹਰੇਦੂਨ ਰਹਿਣ ਦੀ ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਵੱਲੋਂ ਆਗਯਾ ਹੋਈ. ਅਰ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਟਰ (administrator) ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ.[1]

੨੫ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੯੮੩ (੬ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੯੨੭) ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਬਿਚਲਨਗਰ ਦੁਬਾਰਾ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਨਾਉਂ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬਦਲਿਆ.

੧੯ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੯੨੮ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਐਲਾਨ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ (ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ) ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੇ ਰਿਆਸਤ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋਣ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਇਸ ਲਈ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਲੱਖ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਯਾ ਸਾਲਾਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ[2] ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਪਦਵੀ ਜਬਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਰ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਕੋਡੇ ਕਾਨਲ[3] ਸਰਕਾਰੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ. ੧੩ ਦਿਸੰਬਰ, ੧੯੪੩ ਨੂੰ ਉੱਥੇ ਹੀ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ. (ਭਾਈ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਹਰੀ ਜੀ)

ਮਹਾਰਾਜਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ

੨੩ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੯੨੮ ਨੂੰ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਦੇ ਏਜੈਂਟ ਨੇ ਦੇਹਰੇਦੂਨ ਪਹੁਚਕੇ ਟਿੱਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਰਾਸਲਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ ਨੇ ਨਾਭੇ ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਹੈ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੀ ਯੋਗਯ ਮਾਤਾ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਦੇਹਰੇਦੂਨ ਅਤੇ ਮਸੂਰੀ ਰਹਿ ਕੇ ਵਿਦ੍ਯਾ ਅਭ੍ਯਾਸ ਕਰਦੇ ਰਹੇ. ੧੪ ਫਰਵਰੀ ਸੰਨ ੧੯੩੩ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭੇ ਤਸ਼ਰੀਫ ਲਿਆਏ. ੧੫ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਦਰਬਾਰ ਹੋਯਾ. ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਨਜ਼ਰਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਉਤਸਵ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ. ੯ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੯੩੪ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੁਮਾਰ ਤਥਾ ਮਹਾਰਾਜ ਕੁਮਾਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਵਿਦ੍ਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਹੋਏ.

ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਦਾ ਰਕਬਾ ੯੬੮ ਵਰਗ ਮੀਲ ਹੈ. ਸਨ ੧੯੨੧ ਦੀ ਮਰਦੁਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਆਬਾਦੀ ੨੬੩, ੩੯੪ ਹੈ.

ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਚੌਥਾ ਹੈ. ਵਾਇਸਰਾਇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਨਾਭੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਸਤ ਜੀਂਦ ਤੋਂ ਹੇਠ ਹੈ, ਪਰ ਬਾਜ਼ਦੀਦ (return visit) ਜੀਂਦ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਰ ਸਲਾਮੀ ੧੩ ਤੋਪਾਂ ਦੀ ਹੈ. ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਮਦਨ ੨੪੦੦੦੦੦ ਰੁਪਯਾ ਸਾਲਾਨਾ ਹੈ.

ਨਾਭੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਇੱਕ ਮਿਡਲ ਗਰਲ ਸਕੂਲ, ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਛੀ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ਤੇਈਸ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਹਨ. ਨਾਭੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਸਿਵਲ ਹਾਸਪਿਟਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਫੌਜੀ ਹਾਸਪਿਟਲ ਹੈ. ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਹਨ. ਫੌਜ-ਅਕਾਲ ਇਨਫੈਂਟਰੀ (Infantry) ੪੫੦, ਪੁਲਿਸ ੪੧੫ ਹੈ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਖ਼ਿਤਾਬ ਹੈ—ਹਿਜ਼ ਹਾਈਨੈਸ (His Highness) ਫ਼ਰਜ਼ੰਦੇ ਅਰਜਮੰਦ ਅ਼ਕ਼ੀਦਤ ਪੈਵੰਦ ਦੌਲਤੇ ਇੰਗਲਿਸ਼ੀਆ ਬੈਰਾੜਵੰਸ਼ ਸਰਮੌਰ[4] ਰਾਜਾਏ ਰਾਜਗਾਨ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਮਾਲਵੇਂਦ੍ਰ ਬਹਾਦੁਰ.

ਨਾਭੇ ਕਿਲੇ ਅੰਦਰ ਪੱਛੋਂ ਵੱਲ ਦੇ ਬੁਰਜ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ "ਸਿਰੋਪਾਉ" ਹੈ. ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਇਤਨੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਹਨ:—

(ੳ) ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਚੋਲਾ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਭੇਜਿਆ. ਇਸ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰੇਸ਼ਮੀ ਧਾਰੀਦਾਰ ਮਸਰੂ, ਅੰਦਰ ਮਲਾਗੀਰੀ ਰੇਸ਼ਮੀ ਵਸਤ੍ਰ ਹੈ.

[1] Mr. J. Wilson Johnston ਐਡਮਿਨਿਸਟ੍ਰੇਟਰ ਮੁਕੱਰਿਰ ਹੋਇਆ. ਉਸ ਦੇ ਛੁੱਟੀ ਪੁਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਣ Mr. C.M.G. Ogilvie. ਓਗਿਲਵੀ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ.

[2] ੭ ਸਿਤੰਬਰ ੧੯੩੦ ਤੋਂ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਮਾਹਵਾਰ ਮਹਾਰਾਣੀ ਸਾਹਿਬਾ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕੁਮਾਰਾਂ ਦਾ ਖ਼ਰਚ ਨਿਯਤ ਕਰਕੇ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਦੀ ਰਕਮ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ.

[3] ਇਹ ਪਹਾੜੀ ਰਮਣੀਕ ਥਾਂ (Kodaikanal) ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਮਦੁਰਾ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਬਲੰਦੀ ੭੦੦੦ ਫੁਟ ਹੈ. ਸੜਕ ਹੱਛੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁਚਣ ਵਿੱਚ ਔਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਪਹਾੜ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕੋਡੇ ਕਨਾਲ ਰੋਡ (Kodai Kanal Road) ਤੋਂ ੩੩ ਮੀਲ ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਹੈ.

[4] ਸੰ. ਸ਼ਿਰਮੌਲਿ. ਸਿਰ ਦਾ ਮੁਕੁਟ. ਸਰਤਾਜ.

(ਅ) ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ. ਇਹ ਅਸਲ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਪਟਿਆਲੇ ਹੈ. ਨਕਲ ਨਾਭੇ ਹੈ. ਹੁਕਮ ਨਾਮੇ ਦਾ ਪਾਠ ਦੇਖੋ, ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ.

(ੲ) ਦਸਤਾਰ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਈਂ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਸਢੌਰੇ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ੀ.

(ਸ) ਦਸਤਾਰ ਨਾਲ ਕੰਘਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਾਹੇ ਹੋਏ ਕੇਸ਼ ਹਨ.

(ਹ) ਦਸਤਾਰ ਨਾਲ ਕਰਦ, ਜੋ ਕਰੀਬ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਇੰਚ ਲੰਮੀ ਹੈ.

(ਕ) ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਵਸਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ.[1] ਇਹ ਚਾਰੇ ਵਸਤਾਂ (ਨੰ: ੲ, ਸ, ਹ, ਕ) ਸਾਂਈਂ ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ ਦੀ ਔਲਾਦ ਦਾ ਮਾਕੂਲ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਕੇ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲੈਲਈਆਂ ਸਨ.

(ਖ) ਕੋਰੜਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ, ਇਸ ਦੀ ਡੰਡੀ ਬੈਤ ਦੀ ਹੈ.

(ਗ) ਤੇਗਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ.

(ਘ) ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਕਲਗੀਧਰ ਦਾ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸੰਮਤ ੧੭੬੩ ਵਿੱਚ ਦਮਦਮੇ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ. ਇਸਦੇ ਇੱਕ ਤਰਫ ਪਾਠ ਹੈ—"ਸ੍ਰੀ ਭਗੌਤੀ ਜੀ ਸਹਾਇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਪਾਤਸਾਹੀ ਦਸ." ਦੂਜੀ ਤਰਫ ਹੈ—"ਪਾਤਸਾਹੀ ਦਸ."

(ਙ) ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ, ਜੋ ਬਡਰੁੱਖਿਆਂ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਨਾਭੇ ਲਿਆਏ, ਇਸ ਉੱਪਰ ਪਾਠ ਹੈ—"ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕੇ ਕਮਰ ਕੀ ਤਲਵਾਰ ਹੈਗੀ, ਬਧੇ ਦੇਗ ਤੇ, ਯਾ ਤੇਗ ਤੇ." ਕਬਜ਼ੇ ਪੁਰ ਪਾਠ ਹੈ—"ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਰਬ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇ."

(ਚ) ਤਲਵਾਰ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ, ਜੋ ਕਲ੍ਹਾਰਾਇ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਸੀ. ਇਹ ਕੋਟਲੇ ਵਾਲੇ ਨਵਾਬ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਰੀਏ ਮਹਾਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲੀ. ਇਸ ਪੁਰ Genoa[2] ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

(ਛ) ਖੰਜਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ, ਜੋ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਕਮਰ ਸਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਪੁਰ ਪਾਠ ਹੈ—

"ਸੰਮਤ ੧੭੪੧ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀ ਸਹਾਇ।"

ਤੁਹੀ ਖੜਗਧਾਰਾ ਤੁਹੀ ਬਾਢਵਾਰੀ।
ਤੁਹੀ ਤੀਰ ਤਰਵਾਰ ਕਾਤੀ ਕਟਾਰੀ।
ਹਲੱਬੀ ਜਨੱਬੀ ਮਗਰਬੀ ਤੁਹੀ ਹੈ।
ਨਿਹਾਰੋ ਜਹਾਂ ਆਪ ਠਾਢੀ ਵਹੀਂ ਹੈ।×××

(ਜ) ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਢਾਲੇ ਦੇ ਦੋ ਫੁੱਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰ ਦਸ ਅਵਤਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਹਨ.

(ਝ) ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਤੀਰ ਦੀ ਮੁਖੀ. ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਇਉਂ ਹੈ:— ਦਸ਼ਮੇਸ਼, ਆਨੰਦਪੁਰ ਇੱਕ ਸਿੰਮਲ ਦੇ ਬਿਰਛ ਵਿੱਚ ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਲਗਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਉਹ ਬਿਰਛ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹੇ ਵੀਤੇ ਹਨ ਕਿ ਸੁੱਕਕੇ ਡਿਗ ਪਿਆ. ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਮੁਖੀਆਂ ਲੱਭੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮੁਖੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਬਾ ਨਾਰਾਯਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹੰਤ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਅਜਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ.

(ਞ) ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁਛ ਚਰਿਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਪਤ੍ਰੇ ੩੦੦ ਹਨ. ਭਾਈ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਲਗੀਧਰ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਰਾਜਾ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਵੀ ਜੀ ਨੂੰ ਦੋ ਹਜਾਰ ਨਕਦ ਅਤੇ ਦੋ ਸੌ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਲੈ ਲਿਆ. ਇਸ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਦੇਖੋ, ਗੁਰਮੁਖੀ ਨੰਬਰ (੫) ਦਾ ਚਿਤ੍ਰ.

ਨਾਭੇ ਦੇ ਲ੍ਹੌਰਾਂ ਵਾਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬਾਬਾ ਅਜਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ ਦਰਸ਼ਨ ਯੋਗ ਹੈ।

੨ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਤਸੀਲ ਰਾਜਪੁਰਾ, ਥਾਣਾ ਲਾਲੜੂ ਵਿੱਚ, ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਘੱਗਰ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਪੁਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਚੋਆਸਾਹਿਬ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਉਂਟੇ ਤੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਜਾਂਦੇ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਦਰਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਘਣੇ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਸੀਸ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਸਿੱਖ ਇੱਥੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਠਹਿਰਿਆ ਸੀ. ੫੧ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ੨੫ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਪਟਿਆਲੇ ਵੱਲੋਂ ਹਨ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ.

੩ ਦੇਖੋ, ਨਾਭਾ ਜੀ.

ਨਾਭਾਗ. ਰਾਮਾਯਣ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਸੂਰਜਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ. ਦੇਖੋ, ਰਾਮ ੩। ੨ ਭਾਗਹੀਨ. ਬਦਨਸੀਬ.

ਨਾਭਾਜੀ, ਨਾਭਾਦਾਸ ਭਕ੍ਤਮਾਲਾ ਦਾ ਕਰਤਾ ਇੱਕ ਕਵਿ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਡੂਮ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਗਵਾਲੀਯਰ ਸ਼ਹਿਰ ਸੰਮਤ ੧੬੦੦ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਮ ਨਾਰਾਯਣਦਾਸ ਸੀ. ਇਹ ਅਗ੍ਰਦਾਸ ਦਾ ਚੇਲਾ ਵੈਸ਼੍ਨਵ ਸਾਧੂ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ੧੦੮ ਛੱਪਯ ਛੰਦਾਂ ਦੀ ਭਗਤਮਾਲ ਸੰਮਤ ੧੬੪੨ ਅਤੇ ੧੬੮੦ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਬਣਾਈ ਹੈ,[3] ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨਾਲ ਜੀਵਨਵ੍ਰਿੱਤਾਂਤ ਹੈ, ਪਰ ਐਤਿਹਾਸਿਕ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਇਹ ਪੋਥੀ ਕੁਝ ਭੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਰਖਦੀ.[4] ਨਾਭਾ ਜੀ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਇਹ ਹੈ:—

"ਸ਼ੰਕਰ ਸ਼ੁਕ ਸਨਕਾਦਿ ਕਪਿਲ ਨਾਰਦ ਹਨੁਮਾਨਾ,
ਵਿਸ਼੍ਵਕਸੇਨ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਬਲਿਰੁ[5] ਭੀਸ਼ਮ ਜਗ ਜਾਨਾ,
ਅਰਜੁਨ ਧ੍ਰੁਵ ਅੰਬਰੀਸ ਵਿਭੀਸ਼ਣ ਮਹਿਮਾ ਭਾਰੀ,

[1] ਦੇਖੋ, ਬੁੱਧੂਸ਼ਾਹ.

[2] Genoa (ਅਥਵਾ Genova) ਇਟਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਬੰਦਰ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਆਲਾ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਸਨ. ਜਦ ਯੂਰਪ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਆਉਣ ਲੱਗੇ, ਤਦ ਇੱਥੋਂ ਦੀਆਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਆਈਆਂ. ਹੁਣ ਇੱਥੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਵਸਤ੍ਰ ਉੱਤਮ ਬਣਦੇ ਹਨ.

[3] ਕਈ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਵਧਾਕੇ ੩੧੬ ਛੱਪਯ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.

[4] ਨਾਭਾ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤਮਾਲ ਤੇ ਪ੍ਰਿਯਦਾਸ, ਲਾਲਾ ਜੀ ਅਤੇ ਤੁਲਸੀਰਾਮ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰੇਮੀਆ ਨੇ ਟੀਕੇ ਲਿਖੇ ਹਨ.

[5] ਬਲਿ-ਅਰੁ.

ਅਨੁਰਾਗੀ ਅਕ੍ਰੂਰ ਸਦਾ ਉੱਧਵ ਅਧਿਕਾਰੀ,
ਭਗਵਤਭਗਤੁਤ ਕ੍ਰਿਸ੍[1]ਕੀ ਕੀਰਤਿ ਕਹਿਤ ਸੁਜਾਨ,
ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਰਸ ਸ੍ਵਾਦ ਕੇ ਭਕ੍ਤ ਇਤੇ ਪਰਧਾਨ."

ਨਾਭਿ. ਸੰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਤੁੰਨ. ਨਾਫ਼. ਧੁੰਨੀ. "ਨਾਭਿ ਬਸਤ ਬ੍ਰਹਮੈ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣਿਆ." (ਵਾਰ ਸਾਰ ਮ: ੧) ੨ ਪਹੀਏ ਦੀ ਧੁਰ. ਨਾਭ. ਨਭ੍ਯ। ੩ ਕਸਤੂਰੀ। ੪ ਮਧ੍ਯ ਭਾਗ.

ਨਾਭਿਸੰਭਵ. ਵਿਸ਼ਨੁ ਦੀ ਤੁੰਨ (ਧੁੰਨੀ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕਮਲ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ.

ਨਾਭਿਕਮਲ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਉਹ ਕਮਲ, ਜੋ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੁ ਦੀ ਨਾਭਿ ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਨਾਭਿਕਮਲ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਪਜੇ." (ਗੂਜ ਮ: ੧) ੨ ਯੋਗੀਆਂ ਦਾ ਕਲਪਿਆ ਹੋਇਆ ਨਾਭਿ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਕਮਲ. ਦੇਖੋ, ਖਟ ਚਕ੍ਰ. "ਨਾਭਿਕਮਲ ਅਸਥੰਭ ਨ ਹੋਤੋ, ਤਾ ਪਵਨੁ ਕਵਨ ਘਰਿ ਰਹਿਤਾ?" (ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ)

ਨਾਭੀ. ਨਾਭਿ ਅਤੇ ਨਾਭੀ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਇੱਕੋ ਅਰਥ ਰਖਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਨਾਭਿ.

ਨਾਮ. ਸੰ. ਨਾਮਨ੍. ਫ਼ਾ نام ਦੇਖੋ, ਅੰ. name. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਨਾਉਂ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ. ਕਿਸੇ ਵਸ੍ਤੁ ਦਾ ਬੋਧ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ. ਜਿਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਰਥ ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ, ਸੋ ਨਾਮ ਹੈ. ਨਾਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਭੇਦ ਦੋ ਹਨ—ਇੱਕ ਵਸਤੁਵਾਚਕ, ਜੈਸੇ—ਮਨੁੱਖ ਬੈਲ ਪਹਾੜ ਆਦਿ. ਦੂਜਾ ਭਾਵ ਵਾਚਕ, ਜੈਸੇ—ਸੁੰਦਰਤਾ, ਕਠੋਰਤਾ, ਭਲਮਨਸਊ, ਭਰੱਪਣ ਆਦਿ. "ਨਾਮ ਕਾਮ ਬਿਹੀਨ ਪੇਖਤ ਧਾਮ ਹੂ ਨਹਿ ਜਾਹਿ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ "ਨਾਮ" ਕਰਤਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਹੈ,[2] ਯਥਾ—"ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ। ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਸੰ. ਨਾਮ. ਵ੍ਯ—ਅੰਗੀਕਾਰ। ੪ ਸਮਰਣ. ਚੇਤਾ। ੫ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ. ਮਸ਼ਹੂਰੀ.

ਨਾਮ ਅਭ੍ਯਾਸ. ਨਾਮੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਤਾਤਪਰਯ ਨੂੰ ਚਿੰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਚਿੱਤਵ੍ਰਿੱਤਿ ਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਜੋੜਨ ਦਾ ਅਭ੍ਯਾਸ ਕਰਨਾ. ਇਸ ਅਭ੍ਯਾਸ ਦੀ ਪਰਿਪੱਕ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰਮਤ ਵਿੱਚ "ਲਿਵ" ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਆਨੰਦ ਨੂੰ "ਸਹਜ" ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਨਾਮਸ਼. ਫ਼ਾ نامش ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ.

ਨਾਮ ਸਿਮਰਣ. ਨਾਮ ਦੇ ਅਰਥ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਭਾਵ ਅਨੁਸਾਰ ਮਨ ਦੀ ਵ੍ਰਿਤਿ ਲਾ ਕੇ ਅਭ੍ਯਾਸ ਅਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ, ਨਾਮ ਸਮਰਣ ਹੈ.

ਨਾਮਹ. ਫ਼ਾ نامہ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਖ਼ਤ਼. ਚਿੱਠੀ. ਪਤ੍ਰ। ੨ ਕਿਤਾਬ. ਪੁਸਤਕ.

ਨਾਮਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਾਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਨਾਉਂ ਦਾ. named. "ਇੱਕ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮਕ ਸਿੱਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ." (ਜਸਭਾਮ) ੨ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ. "ਹੋਇ ਗਏ ਤਨਮੈ ਕਛੁ ਨਾਮਕ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਨਾਮਕਰਣ. ਨਾਮ ਰੱਖਣਾ. ਸੰਤਾਨ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰੱਖਣ ਦੀ ਰੀਤਿ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਵਿੱਚ ਆਗ੍ਯਾ ਹੈ ਕਿ ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਗ੍ਯਾਰਵੇਂ ਯਾ ਬਾਰਵੇਂ ਦਿਨ ਪਿਤਾ ਸੰਤਾਨ ਦਾ ਨਾਮ ਰੱਖੇ. ਬ੍ਰਾਹਮਣਨਾਮ ਦੇ ਅੰਤ ਸ਼ਰਮਾ, ਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰਿਯ ਦੇ ਵਰਮਾ, ਵੈਸ਼੍ਯ ਦੇ ਗੁਪਤ ਅਤੇ ਸ਼ੂਦ੍ਰਨਾਮ ਦੇ ਅੰਤ ਦਾਸ ਸ਼ਬਦ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ.

ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਿਨ ਨਿਯਤ ਨਹੀਂ, ਪਰ ੪੦ ਦਿਨ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਲਕ ਬਾਲਕੀ ਦਾ ਨਾਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਪੁ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਪੌੜੀਆਂ ਦਾ ਪਾਠ, ਜਲ ਵਿੱਚ ਖੰਡਾ ਫੇਰਦੇ ਹੋਏ ਕਰਕੇ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਪੰਜ ਬੂੰਦਾਂ ਪਿਆ ਕੇ, ਹੁਕਮ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਅੱਖਰ ਨਾਮ ਦੇ ਆਦਿ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ. ਕਨ੍ਯਾ ਦੇ ਨਾਮ ਅੰਤ ਕੌਰਿ, ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਦੇ ਨਾਮ ਪਿੱਛੇ ਦਾਸ, ਰਾਮ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਦੇਵ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਕੇਸ਼ਧਾਰੀ ਬੱਚੇ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਅੰਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਬਦ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ.

ਨਾਮਕੀਰਤਨ. ਨਾਮ ਦਾ ਕੀਰਤੱਨ. ਨਾਮ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ. ਨਾਮਜਪ. ਨਾਮਗਾਇਨ.

ਨਾਮਕੋਸ਼. ਦੇਖੋ, ਅਮਰਕੋਸ਼.

ਨਾਮਤਤੁ / **ਨਾਮਤਤ੍ਵ** } ਨਾਮ ਦਾ ਸਿੱਧਾਂਤ. ਨਾਮ ਦਾ ਤਤ੍ਵ. ਨਾਮ ਦਾ ਭਾਵ (ਸਿੱਧਾਂਤ).

ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ / **ਨਾਮ ਦਾਨ ਸਨਾਨ** } ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮ, "ਨਾਮ ਦਾਨ ਸਨਾਨ" ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਏ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਬੀਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਿਰਛ ਦਾ ਆਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਨਾਮ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਪਰਮਪਿਤਾ ਅਕਾਲ ਨੂੰ ਸ੍ਵਾਸ ਸ੍ਵਾਸ ਸਿਮਰਣ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਸਰਬਵ੍ਯਾਪੀ ਮੰਨਕੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਰੁਕਣਾ.

ਦਾਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਵਿਦ੍ਯਾ ਬਲ ਹੁਨਰ ਆਦਿਕ ਵਿੱਚ ਯੋਗ੍ਯ ਬਣਾਕੇ, ਆਪਣਾ ਨਿਰਬਾਹ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾ ਦਾ ਪਾਲਨ ਕਰਨਾ ਅਰ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਨਾ ਪਸਾਰਨਾ, ਸਗੋਂ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਸਭ ਦੇ ਹੱਥ ਉੱਪਰ ਰੱਖਣਾ. ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਬਚਨ ਹੈ—

"ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਕਾ ਸਭ ਊਪਰਿ ਹਾਥ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਸਨਾਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਮਨ, ਸਰੀਰ, ਆਚਰਣ, ਵਸਤ੍ਰ, ਘਰ ਆਦਿਕ ਮਲੀਨਤਾ ਰਹਿਤ (ਨਿਰਮਲ) ਰੱਖਣੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤਿੰਨ ਤਾਪਾਂ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿਣ.

"ਦ੍ਰਿੜ ਨਾਮਦਾਨ ਇਸਨਾਨ ਸੁ ਚਾਰੀ."
(ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

"ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਗੁਰ ਪਹਿ ਆਇਆ। ਨਾਮਦਾਨ ਇਸਨਾਨ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ."
(ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

"ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਦਯਾ ਧਰਮ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ ਦ੍ਰਿੜਾਯਾ."
(ਭਾਗੁ)

[1] ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼੍ (ਪਰਮ ਉੱਤਮ) ਭਗਤ

[2] ਬਾਇਬਲ (Bible) ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਨੂੰ Word ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

"ਨਾਮਦਾਨ ਇਸਨਾਨ ਬਿਣ ਕਰੈ ਨ ਅਨ ਸਿਉ ਨੇਹ."
(ਤਨਾਮਾ)

ਨਾਮਦਾਰ. ਫ਼ਾ نامدار ਵਿ—ਨਾਮਵਰ. ਪ੍ਰਸਿੱਧ. ਨਾਮੀ.

ਨਾਮਦੇ, ਨਾਮਦੇਉ, ਨਾਮਦੇਅ, ਨਾਮਦੇਇ, ਨਾਮਦੇਵ ਬੰਬਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਜਿਲਾ ਸਤਾਰਾ ਵਿੱਚ ਨਰਸੀਬਾਂਮਨੀ ਗ੍ਰਾਮ ਵਿੱਚ ਦਾਮਸ਼ੇਟੀ ਛੀਪੇ (ਸ਼ਿਲ੍ਪਿਨ੍) ਦੇ ਘਰ ਗੋਣਾਬਾਈ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੩੨੮ ਵਿੱਚ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਗੋਬਿੰਦਸ਼ੇਟੀ ਦੀ ਬੇਟੀ ਰਾਜਾਬਾਈ ਨਾਲ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਚਾਰ ਪੁਤ੍ਰ (ਨਾਰਾਯਣ, ਮਹਾਦੇਵ, ਗੋਵਿੰਦ, ਵਿੱਠਲ) ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੇਟੀ (ਲਿੰਬਾ ਬਾਈ) ਉਪਜੇ.

ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਅਵਸਥਾ ਸ਼ਿਵ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਨੁ ਦੀ ਪੂਜਾ ਵਿੱਚ ਵੀਤੀ, ਪਰ ਵਿਸ਼ੋਬਾ ਖੇਚਰ ਅਤੇ ਗਜਾਨਦੇਵ ਆਦਿਕ ਗਜਾਨੀਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮਗਜਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ. ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਵਡਾ ਹਿੱਸਾ ਪੰਡਰਪੁਰ (ਪੁੰਡਰੀਕਪੁਰ) ਵਿੱਚ (ਜੋ ਜਿਲਾ ਸ਼ੋਲਾਪੁਰ ਵਿੱਚ ਹੈ), ਵੀਤਿਆ ਅਤੇ ਉਸੇ ਥਾਂ ਸੰਮਤ ੧੪੦੮ ਵਿੱਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ.[1] ਦੇਖੋ, ਔਂਢੀ.

ਮਰਾਠੀ (ਮਹਾਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ) ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਪਦ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ "ਅਭੰਗ" ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ. ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਸਭ ਨਾਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਪਜਾਰਾ ਨਾਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਸਨਾ ਤੇ "ਵਿੱਠਲ" ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਵਜਾਖਜਾ "ਬੀਠਲ" ਸ਼ਬਦ ਪੁਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ.

ਦੇਸ਼ਾਟਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਬਾਰ ਇਹ ਮਹਾਤਮਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਭੀ ਪਧਾਰੇ ਹਨ, ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਦੇ ਕਈ ਅਸਥਾਨ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰੋਮਣਿ ਘੁੰਮਨ (ਜਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ) ਵਿੱਚ ਹੈ, ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਹੈ. ਉੱਥੇ ਹਰ ਸਾਲ ੨ ਮਾਘ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਸੰਗਜਾ ਬਾਵੇ ਹੈ.

ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੁਹੰਮਦ ਤੁਗ਼ਲਕ਼ ਮੁਤਅ਼ੱਸਬ ਦਿੱਲੀਪਤਿ ਦੇ ਪੰਜੇ ਵਿੱਚ ਭੀ ਫਸ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਛੁਟਕਾਰਾ ਹੋਇਆ.

ਨਾਭਾ ਜੀ ਨੇ ਭਗਤਮਾਲ ਵਿੱਚ ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਮਹਾਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦਾ ਲੇਖ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਯੋਗਜ ਹੈ. ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ.

"ਨਾਮਦੇਉ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਕਬੀਰ ਦਾਸਰੋ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)
"ਨਾਮਦੇਅ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗੀ ਹਰਿ ਸੇਤੀ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪)
"ਨਾਮਦੇਇ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿ ਜਾਨਾ." (ਬਿਲਾ ਨਾਮਦੇਵ)

"ਨਾਮਦੇਵ ਹਰਿਜੀਉ ਬਸਹਿ ਸੰਗਿ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੫)

ਨਾਮਧਰੀਕ. ਵਿ—ਕੇਵਲ ਕਹਿਣ ਨੂੰ. ਨਾਮਮਾਤ੍ਰ. ਨਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਨਾਮਧਾਰਕ। ੨ ਨਾਮ ਉਪਾਸਕ. ਨਾਮਾਭਜਾਸੀ. ਗੁਰਦੀਖਜਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮਮੰਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਨਾਉਧਰੀਕ.

ਨਾਮਧਾਰੀ, ਨਾਮਧਾਰੀਆ ਦੇਖੋ, ਨਾਮਧਰੀਕ. "ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਰਨਿ ਤੇਰੀ." (ਕਲਿ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਜਾ—ਗੁਰੂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਨਾਮਮੰਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਕੂਕਾ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ੮.

ਨਾਮਧਾਰੀਕ. ਦੇਖੋ, ਨਾਮਧਰੀਕ. "ਨਾਮਧਾਰੀਕ ਝੂਠੇ ਸਭਿ ਸਾਕ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਨਾਮਧਾਰੀਕ ਉਧਾਰੇ, ਭਗਤਹ ਸੰਸਾ ਕਉਨ?" (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਨਾਮਨਾ. ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ. ਮਹਿਮਾ. "ਨਾਮ ਕੀ ਨਾਮਨਾ ਸਪਤ ਦੀਪਾ." (ਮਲਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਨਾਮਬੁਰਦਸ਼ਜ਼ਮਾਨ. ਫ਼ਾ نامبردهٔ زمان ਜ਼ਮਾਨਾ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ. ਭਾਵ—ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ.

ਨਾਮਰਸ. ਦੇਖੋ, ਨਾਮਅਭਜਾਸ.

ਨਾਮਰਸਿ. ਨਾਮ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ। ੨ ਨਾਮਰਸ ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਨਾਮਰਸਿ ਜੋ ਜਨ ਤ੍ਰਿਪਤਾਨੇ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਨਾਮਰੂਪ. ਨਾਮ ਅਤੇ ਸ਼ਕਲ. ਭਾਵ—ਸੰਸਾਰ. ਜਗਤ.

ਨਾਮਲੇਵਾ. ਵਿ—ਨਾਉਂ ਲੈਣ ਵਾਲਾ. "ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਮਲੇਵਾ ਨਾ ਰਹਿਆ." (ਜਸਾ)

ਨਾਮਵਰ. ਫ਼ਾ نامور ਵਿ—ਪ੍ਰਸਿੱਧ. ਵਡੇ ਨਾਮ ਵਾਲਾ.

ਨਾਮਾ. ਸੰਗਜਾ—ਨਾਮ। ੨ ਵਹੀ ਉੱਪਰ ਲਿਖਿਆ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਉਂ ਹਿਸਾਬ। ੩ ਨਾਮਦੇਵ ਭਗਤ. "ਨਾਮਾ ਉਬਰੈ ਹਰਿ ਕੀ ਓਟ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੪ ਫ਼ਾ نامه ਨਾਮਹ. ਖ਼ਤ਼. ਪਤ੍ਰ. ਚਿੱਠੀ। ੫ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਕਾਗ਼ਜ਼। ੬ ਕਿਤਾਬ. ਪੁਸਤਕ.

ਨਾਮਾਬੰਸੀ. ਨਾਮਦੇਵ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਨਾਮਦੇਵ ਦਾ ਉਪਾਸਕ। ੩ ਸਾਰੇ ਛੀਂਬੇ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਨਾਮਾਬੰਸੀ ਅਖਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਨਮਾਨ ਸਮਝਦੇ ਹਨ.

ਨਾਮਾਭਜਾਸ. ਦੇਖੋ, ਨਾਮਅਭਜਾਸ.

ਨਾਮਿ. ਦੇਖੋ, ਨਾਮੀ ੩. "ਜੋ ਇਸੁ ਮਾਰੇ ਸੁ ਨਾਮਿ ਸਮਾਹਿ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫) ਵਾਹਗੁਰੂ ਵਿੱਚ ਸਮਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਨਾਮ ਕਰਕੇ. ਨਾਮ ਸੇ. "ਨਾਮਿ ਜਿਸੈ ਕੈ ਊਜਲੀ ਤਿਸੁ ਦਾਸੀ ਗਨੀਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਨਾਮ ਵਿੱਚ. "ਨਾਮਿ ਰਤਾ ਸੋਈ ਨਿਰਬਾਣੁ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਨਾਮੀ. ਸੰ. ਨਾਮਿਨ੍. ਵਿ—ਨਾਮਵਾਲਾ। ੨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ. ਵਿਖਜਾਤ। ੩ ਸੰਗਜਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ.

ਨਾਮੁ. ਦੇਖੋ, ਨਾਮ. "ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ." (ਜਪੁ) ੨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ. "ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਨਾਮੁ ਜਪੁ ਜਪਿਆ." (ਬਾਵਨ)

ਨਾਮੂਸ. ਅ਼ ناموس ਸੰਗਜਾ—ਇੱਜ਼ਤ। ੨ ਖ਼ੁਦਾਈ-ਧਰਮ. ਅਕਾਲੀ ਮਜਹਬ। ੩ ਸ਼ਰਮ. ਲੱਜਾ. ਨਮੋਸੀ ਅਥਵਾ ਨਾਮੋਸੀ ਸ਼ਬਦ ਇਸੇ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ.

---
[1] "ਭਕ੍ਤਿ ਵਿਜਯ" ਮਹੀਪਤਿ ਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ੧੧ ਸ਼ੱਕ ਸੰਵਤ ੧੧੯੨, ਅਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ਹਾੜ੍ਹ ਵਦੀ ੧੩ ਸ਼ੱਕ ਸੰਵਤ ੧੨੭੨ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਕ੍ਰਮੀ ੧੩੨੭ ਅਤੇ ੧੪੦੭ ਹੋਂਦਾ ਹੈ.

ਨਾਮੇ. ਨਾਮੇ ਕਰਕੇ. ਨਾਮ ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਨਾਮੇ ਸਗਲੇ ਕੁਲ ਉਧਰੇ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੫) ੨ ਨਾਮਦੇਵ ਨੇ. "ਨਾਮੇ ਸੋਈ ਸੇਵਿਆ." (ਗੌਂਡ ਨਾਮਦੇਵ)

ਨਾਮੇਨਾਮਿ. ਕੇਵਲ ਨਾਮ ਹੀ ਨਾਮ ਮੇਂ. "ਨਾਮੇਨਾਮਿ ਰਹੈ ਬੈਰਾਗੀ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ)

ਨਾਮੋ. ਨਾਮ ਹੀ. ਕੇਵਲ ਨਾਮ. "ਨਾਮੋ ਗਿਆਨ, ਨਾਮ ਇਸਨਾਨ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਨਾਮੈ. ਨ-ਆਮਯ (ਰੋਗ). ੨ ਨਾਮ ਦ੍ਵਾਰਾ। ੩ ਨਾਮ ਵਿੱਚ.

ਨਾਯ. ਨਿਵਾ (ਝੁਕਾ) ਕੇ. ਨੰਮ੍ਰ ਕਰਕੇ. "ਸੀਸ ਨਾਯ ਇਮ ਭਾਖੀ ਗਾਥਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਉਪਾਯ. ਜਤਨ। ੩ ਆਗੂ. ਰਹਨੁਮਾ। ੪ ਨੀਤਿ। ੫ ਦੇਖੋ, ਨਾਇ.

ਨਾਂਯ. ਨਾਂਉ. ਨਾਮ.

ਨਾਯਕ. ਦੇਖੋ, ਨਾਇਕ। ੨ ਦੇਖੋ, ਬਹਿਰ ਤਵੀਲ.

ਨਾਯਦ. ਫ਼ਾ نايد ਨ-ਆਯਦ. ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ. ਨਾ ਆਵੇ. ਨਾ ਆਵੇਗਾ.

ਨਾਯਬ. ਅ਼ نايب ਸੰਗਯਾ—ਸਹਾਇਕ। ੨ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਿ. ਕਿਸੇ ਦੀ ਥਾਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਮਾਤਹਿਤ.

ਨਾਯਾਬ. ਫ਼ਾ ناياب ਵਿ—ਦੁਰਲੱਭ.

ਨਾਯਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਨਾਇਕਾ.

ਨਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਲਾ. ਇਜਾਰਬੰਦ. "ਨਾਰ ਬੰਧੈਹੋਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੭) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਾਲ. ਸਾਥ. ਸੰਗ. "ਰਹੋਂ ਖਾਲਸੇ ਕੇ ਸਦ ਨਾਰ." (ਗੁਵਿ ੧੦) "ਕਿਤਕ ਪਯਾਦੇ ਗਮਨੇ ਨਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਮਨੁੱਖਾਂ ਦੀ ਭੀੜ. ਨਰ ਸਮੁਦਾਯ। ੪ ਸੁੰਢ. ਸੋਂਠ। ੫ ਜਲ. ਪਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਨਾਰ ਕੇ ਨਿਕੇਤ ਅਤੇ ਨਾਰਾਯਣ। ੬ ਵਿ—ਨਰ (ਮਨੁੱਖ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਆਦਮੀ ਦਾ। ੭ ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਗਰਦਨ. ਕੰਠ. ਗ੍ਰੀਵਾ. "ਲਯੋ ਗਹਿ ਨਾਰ ਧਰਾ ਪਰ ਮਾਰਜੋ." (ਚੰਡੀ ੧) "ਬਹੀ ਦੈਤ ਕੀ ਨਾਰ ਮੇ ਧਾਰ ਜਾਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੪੨) ੮ ਅ਼ نار ਅਗਨਿ. ਆਤਿਸ਼। ੯ ਨਰਕ। ੧੦ ਅਨਾਰ. ਦਾੜਿਮ. "ਨਰਿਯਲ ਨਾਰ ਨਾਰਗੀ ਰਾਜੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੫੬) ੧੧ ਸੰ. ਨਾਲ. ਨਲਕੀ. ਨਲੀ। ੧੨ ਨਾਰੀ (ਇਸਤ੍ਰੀ) ਲਈ ਭੀ ਨਾਰ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਕਹੂੰ ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਨਰ ਕਹੂੰ ਨਾਰ ਹੋ." (ਅਕਾਲ)

ਨਾਰਸਿੰਘ. ਸੰਗਯਾ—ਨ੍ਰਿਸਿੰਹ ਰੂਪ ਧਾਰੀ ਵਿਸ਼ਨੁ. "ਨਾਰ ਸਿੰਘ ਬਉਧਾ ਤੁਹੀ." (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਵਿ—ਨਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਨ੍ਰਿਸਿੰਘ ਦਾ.

ਨਾਰਕੀ. ਸੰ. नारकिन्. ਵਿ—ਨਰਕ ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ. ਪਾਪੀ.

ਨਾਰ ਕੇ ਨਿਕੇਤ. ਜਲ (ਨਾਰ) ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਕੇਤ (ਘਰ). ਨਾਰਾਯਣ. ਜਲਸ਼ਾਯੀ. "ਕਹੂੰ ਮਾਰੁਤ ਅਹਾਰੀ ਕਹੂੰ ਨਾਰ ਕੇ ਨਿਕੇਤ ਹੋ." (ਅਕਾਲ) ਭਾਵ-ਕਿਤੇ ਸ਼ਿਵ ਕਿਤੇ ਨਾਰਾਯਣ ਹੋਂ.

ਨਾਰਕੇਰ, **ਨਾਰਕੇਲ** } ਦੇਖੋ, ਨਲੀਏਰ.

ਨਾਰਗੀ. ਦੇਖੋ, ਨਾਰੰਗੀ.

ਨਾਰਜ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਰ (ਪਾਣੀ) ਤੋਂ ਜਨਮਿਆ ਕਮਲ. ਜਲਜ. "ਨਾਰਜ ਪਾਣਿ ਮੇਲ ਕਹਿ ਲਾਲੂ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਹਸ੍ਤਕਮਲ ਜੋੜਕੇ ਲਾਲੂ ਆਖਦਾ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਰਿਜ.

ਨਾਰਜੀਲ. ਦੇਖੋ, ਨਲੀਏਰ ਅਤੇ ਨਰੀਅਲ.

ਨਾਰਦ. ਇਕ ਰਿਖੀ ਜਿਸ ਨੇ ਰਿਗਵੇਦ ਦੇ ਕਈ ਮੰਤ੍ਰ ਰਚੇ ਹਨ. ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਨ੍ਵ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਸੀ. ਇੱਕ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਮਸਤਕ ਵਿੱਚੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਵਿਸ਼ਨੁਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਸ਼ਯਪ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਰਦ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਮਾਨਸ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ. ਇਸ ਨੇ ਦਕ੍ਸ਼ ਦੀ ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਜਦ ਵਿਘਨ ਪਾਇਆ, ਤਦ ਦਕ੍ਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਾਹ, ਤੂੰ ਫੇਰ ਕਿਸੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਉਦਰ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਮੁੜ ਜਨਮ ਲੈ. ਇਸ ਪੁਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਦਕ੍ਸ਼ ਦੀਆਂ ਮਿੰਨਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਤਾਂ ਦਕ੍ਸ਼ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ ਕਿ ਨਾਰਦ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਤੇ ਦਕ੍ਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਲੜਕੀ ਦੇ ਸੰਯੋਗ ਨਾਲ ਜਨਮ ਲਏ. ਏਸ ਲਈ ਏਸ ਨੂੰ "ਬ੍ਰਾਮ੍ਯ" ਅਤੇ "ਦੇਵਬ੍ਰਹਮਾ" ਆਖਦੇ ਹਨ. ਨਾਰਦ ਗੰਧਰਵ ਅਥਵਾ ਸ੍ਵਰਗੀਯ ਰਾਗੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮੋਹਰੀ ਸੀ. ਇਹ ਵੀਣਾ ਵਜਾਕੇ ਵਿਸ਼ਨੁ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਭਰੇ ਗੀਤ ਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਦੁਤੀ ਗਵੈਯਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ—"देवदत्तामिमां वीणां स्वरब्रह्म विभूषिताम्। मूर्च्छयित्वा हरिकथां गायमान श्चराम्यहम्." (ਭਾਗਵਤ, ਸਕੰਧ ੧, ਅ: ੬, ਸ਼: ੩੩)

ਇਸ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਕਥਾ ਨਾਲ ਭੀ ਸੰਬੰਧ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਕੰਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੁ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਣਾ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੰਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਦੇਵਕੀ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿੱਚੋਂ ਉਪਜੇ ਬਾਲਕ ਤੋਂ ਤੇਰਾ ਨਾਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਕੰਸ ਨੇ ਦੇਵਕੀ ਦੇ ਬਾਲਕ ਮਾਰੇ.[1] ਨਾਰਦ ਰਿਖੀ ਨੇ ਭਕ੍ਤਿ ਸੂਤ੍ਰ, ਨਾਰਦ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਨਾਰਦੀਯ ਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਨਾਰਦ ਪੰਚਰਾਤ੍ਰ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ।

ਪੰਚਰਾਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨਾਰਦ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਵੇ, ਪਰ ਨਾਰਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਝੂਠਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਹੋਣਾ ਹੀ ਸਿੱਧੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ. ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਨਾਰਦ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਾਹ, ਤੂੰ ਹਰ ਵੇਲੇ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸ ਵਿੱਚ ਲਗਾ ਰਹੇਂ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੋਵੇਂ. ਇਸ ਪੁਰ ਨਾਰਦ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਾਹ, ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਰਮਣ ਕਰੇਂ ਅਤੇ ਲੋਕ ਤੇਰੀ ਪੂਜਾ ਨਾ ਕਰਨ. "ਨਾਰਦ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੁਕ ਬਿਆਸ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) "ਚਲੇ ਨਾਰਦਊ ਹਾਥ ਬੀਨਾ ਸੁਹਾਏ." (ਚੰਡੀ ੨)

੨ ਨਾਰਦ ਦੀ ਬਾਬਤ ਇਹ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਓਹ ਏਧਰ ਓਧਰ ਦੂਤੀ ਲਾਕੇ ਝਗੜੇ ਖੜੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਲੋਕ ਚੁਗ਼ਲ ਅਤੇ

[1] ਦੇਖੋ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰ ਅੰਗ ੪੮ ਅਤੇ ੪੯.

ਫ਼ਿਸਾਦੀ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਨਾਰਦ ਕਹਿਕੇ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ.[1] "ਨਾਰਦੁ ਕਰੇ ਖੁਆਰੀ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧)

੩ ਮੱਕੇ ਦੀ ਗੋਸਟਿ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਨਾਰਦ ਨਾਮ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ—

"ਨਾਰਦ ਸ਼ੈਤਾਨ ਕੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੀਅਹਿਂਗੇ."

"ਨਾਰਦੁ ਨਾਚੈ ਕਲਿਕਾ ਭਾਉ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਨਾਰਦਪੁਰਾਣ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਾਣ.

ਨਾਰਦਪੰਚਰਾਤ੍ਰ. ਨਾਰਦ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੂਜਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੰਜ ਅੰਗ ਹਨ—

੧ ਅਭਿਗਮਨ—ਥਾਂ ਦਾ ਲੇਪਨ, ਧੋਣਾ ਅਤੇ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਆਵਾਹਨ ਕਰਨਾ.

੨ ਉਪਾਦਾਨ—ਫੁੱਲ ਚੰਦਨ ਆਦਿ ਪੂਜਨ ਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਜਮਾ ਕਰਨੀ.

੩ ਇਜ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ.

੪ ਸ੍ਵਾਧ੍ਯਾਯ—ਮੰਤ੍ਰਜਪ ਕਰਨਾ.

੫ ਯੋਗ—ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦਾ ਧ੍ਯਾਨ ਕਰਨਾ.

ਨਾਰਦਿ. ਨਾਰਦ ਨੇ. "ਨਾਰਦਿ ਕਹਿਆ ਸਿ ਪੂਜ ਕਰਾਂਹੀ." (ਵਾਰ ਬਿਹਾ ਮ: ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਰਦੀ.

ਨਾਰਦੀ. ਸੰ. ਨਾਰਦੀਯ. ਵਿ—ਨਾਰਦ ਸੰਬੰਧੀ. ਨਾਰਦ ਦਾ. ਨਾਰਦ ਦੀ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਭਗਤਿ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿਧਿ. "ਨਾਰਦੀ ਨਰਹਰਿ ਜਾਣਿ ਹਦੂਰੇ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਸਰਵਵ੍ਯਾਪੀ ਜਾਣਨਾ ਹੀ ਨਾਰਦੀ ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਹੈ.

ਨਾਰਦੁ. ਦੇਖੋ, ਨਾਰਦ.

ਨਾਰਨਾਗੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਰ (ਗਰਦਨ) ਵਿੱਚ ਨਾਗ ਪਹਿਰਨ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਿਵ. "ਗਿਰਿਜਾ ਕੋ ਕਹਯੋ ਨਾਰਨਾਗੀ ਨੈ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ."

ਨਾਰਨੌਲ. ਰਾਜ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਮਹੇਂਦ੍ਰਗੜ੍ਹ ਨਜ਼ਾਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਰਿਵਾੜੀ ਤੋਂ ੩੨ ਮੀਲ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਪੂਤਾਨਾ ਮਾਲਵਾ ਰੇਲ ਦੀ ਸ਼ਾਖ਼ ਰਿਵਾੜੀ ਫੁਲੇਰਾ ਲਾਈਨ ਪੁਰ ਹੈ. ਸੰਮਤ ੧੯੧੪ ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਪਿੱਛੋਂ ਨਵਾਬ ਝੱਜਰ ਦੇ ਜ਼ਬਤ ਹੋਏ ਰਾਜ ਵਿੱਚੋਂ ਇਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਸ ਪਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਸਮੇਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪਰਗਨੇ ਦਾ ਨਾਮ "ਨਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ" ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਨਾਰਨੌਲ ਕੇ ਦੇਸ ਮੇ ਬਿਜੈਸਿੰਘ ਇਕ ਨਾਥ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੪)

ਨਾਰਵਾ ਅਥਵਾ ਨਹੁਰਵਾ. ਸੰ. ਸ੍ਨਾਯੁਕ੍ਰਿਮਿ. نارو ਅਥਵਾ نہرو ਫ਼ਿਰਕੁਮਦਨੀ ਜਾਂ ਰਿਸ਼ਤਾ. Dracunculus. (Guinea Worm). ਵੈਦਕ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਣ—ਖੱਟੇ ਤਿੱਖੇ ਤੇ ਗਰਮ ਪਦਾਰਥ ਖਾਣੇ, ਗੰਦੇ ਮੰਦੇ ਪਾਣੀ ਪੀਣੇ, ਟੋਭਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨ੍ਹਾਉਣਾ, ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਫਿਰਨਾ ਆਦਿ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਨਾਰਵਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਲੰਮਾ ਕੀੜਾ ਹੈ, ਜੋ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਬੱਚੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਜਦ ਇਹ ਬਹੁਤ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼ਰੀਰ ਤੋਂ ਤ੍ਵਚਾ ਪਾੜਕੇ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਪਹਿਲਾਂ ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਸੋਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਫੁਨਸੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਘਾਉ ਵਿੱਚੋਂ ਧਾਗੇ ਜੇਹਾ ਜੀਵ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ. ਜੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਆਰਾਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਭਾਰੀ ਦੁਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਥਲੀ (ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵੱਲ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ) ਵਿੱਚ ਇਹ ਰੋਗ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਜੋ ਲੋਕ ਦਾਲ ਭਾਜੀ ਵਿੱਚ ਹਿੰਗ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਰਵਾ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ. ਇਸ ਰੋਗ ਦੇ ਸਾਧਾਰਣ ਇਲਾਜ ਇਹ ਹਨ—ਭੁੰਨੇ ਜੌਂ ਦੇ ਆਟੇ ਨੂੰ ਲੱਸੀ ਵਿੱਚ ਰਿੰਨ੍ਹਕੇ ਲੁੱਪਰੀ ਬਣਾਕੇ ਬੰਨ੍ਹਣਾ. ਠੰਢੇ ਜਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੱਤੀ ਹਿੰਗ ਘੋਲਕੇ ਪੀਣੀ. ਕਿੱਕਰ ਦੇ ਬੀਜ ਜਲ ਵਿੱਚ ਪੀਸਕੇ ਲੇਪ ਕਰਨਾ. ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਗਊ ਦਾ ਘੀ ਪੀਕੇ ਫੇਰ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਸੰਭਾਲੂ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਰਸ ਪੀਣਾ. ਅਸਗੰਧ ਨਾਲ ਪਕਾਇਆ ਘੀ ਵਰਤਣਾ. ਇਸ਼ਕਪੇਚੇ (ਕਾਲੇ ਦਾਣੇ) ਦੇ ਬੀਜ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪੀਸਕੇ ਤਿਲਾਂ ਦੇ ਤੇਲ ਵਿੱਚ ਜੋਸ਼ ਦੇਕੇ ਗਰਮ ਗਰਮ ਨਾਰਵੇ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਣੇ, ਠੰਢੇ ਜਲ ਵਿੱਚ ਕੁਚਲਾ ਘਸਾਕੇ ਲੇਪ ਕਰਨਾ. ਮਿੱਠੇ ਤੇਲ ਨਾਲ ਚੋਪੜਕੇ ਅੱਕ ਦੇ ਪੱਤੇ ਜਾਂ ਧਤੂਰੇ ਦੇ ਪੱਤੇ ਬੰਨ੍ਹਣੇ.

ਨਾਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਲਾ. ਜਲ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪ੍ਰਵਾਹ. "ਮਹਾਂਬੇਗ ਸੰਗਾ ਲਘੁ ਏਕ ਨਾਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਇਜ਼ਾਰਬੰਦ. "ਨਾਰਾ ਕੋ ਹੋਛਾ ਘਨੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੯੪) ੩ ਅ਼ نعرہ ਨਅ਼ਰਹ. ਉੱਚਧੁਨਿ. ਲਲਕਾਰਾ. ਸਿੰਘਨਾਦ. ੪ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜੁਆਨ ਬੈਲ ਨੂੰ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਉਚੇ ਸਿੱਧੇ ਸਿੰਗਾਂ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਾਰਾ ਸਦਦੇ ਹਨ.

ਨਾਰਾਇਣ, ਨਾਰਾਇਣੁ, ਨਾਰਾਇਨ ਦੇਖੋ, ਨਾਰਾਯਣ। ੨ ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. "ਨਾਰਾਇਣ ਸਭ ਮਾਹਿ ਨਿਵਾਸ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੫) "ਨਾਰਾਇਣ ਨਰਹਰਿ ਦਇਆਲ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) "ਨਾਰਾਇਣੁ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ." (ਬਸੰ ਨਾਮਦੇਵ) "ਨਾਰਾਇਨ ਨਰਪਤਿ ਨਮਸਕਾਰੰ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ੩ ਅ਼ਰਕ਼ਸਾਜ਼. ਨਾਰ (ਅ਼ਰਕ਼) ਸ਼ਰਬਤ ਆਦਿ ਦਵਾਈਆਂ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਨਾਰ ੫. "ਆਪੇ ਵੈਦੁ ਆਪਿ ਨਾਰਾਇਣੁ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ਆਪ ਵੈਦ ਹੈ, ਆਪ ਦਵਾਸਾਜ਼ ਹੈ.

ਨਾਰਾਇਣਦਾਸ. ਦੇਖੋ, ਨਾਰਾਯਣਦਾਸ.

ਨਾਰਾਇਣੀ. ਦੇਖੋ, ਨਾਰਾਯਣੀ.

ਨਾਰਾਚ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਤੀਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਾਨੀ ਦੀ ਥਾਂ ਲੋਹੇ ਦੀ ਡੰਡੀ ਹੋਵੇ ਅਰ ਪੰਜ ਪੰਖ (ਖੰਭ) ਹੋਣ।[2] ੨ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਕਈ ਥਾਈਂ ਨਰਾਚ ਦੀ ਥਾਂ ਨਾਰਾਚ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਨਾਰਾਚ ਛੰਦ ਜੁਦਾ

---

[1] ਕਈ ਪੌਰਾਣਿਕ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਨਿਸ਼ਚੈ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਹੀ ਨਾਰਦ ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਕਿੰਤੂ ੭ ਨਾਰਦ ਹਨ. ਵਿਸਨੁ ਭਗਤ ਨਾਰਦ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਛੀ ਨਾਰਦ ਇਹ ਹਨ:— (੧) ਪਰਵਤ ਰਿਖੀ ਦਾ ਮਾਮਾ ਜੋ ਵੱਡਾ ਪੰਡਿਤ ਸੀ, (੨) ਅਰੁੰਧਤੀ ਦਾ ਭਾਈ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿਸ਼੍ਠ ਦਾ ਸਾਲਾ, (੩) ਗੰਧਰਵ ਨਾਰਦ, ਜੋ ਭਾਰੀ ਉਪਦ੍ਰਵੀ ਸੀ, (੪) ਕੁਬੇਰ ਦਾ ਮਿਤ੍ਰ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਸਭਾ ਦਾ ਭੂਸਣ ਨਾਰਦ, (੫) ਜਨਮੇਜਯ ਨੂੰ ਸਰਪ ਵਿਧ੍ਵੰਸੀ ਯਗ੍ਯ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਾਰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਮ ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਭੀ ਸੀ, (੬) ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੀ ਸਭਾ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਵ੍ਯਵਸਥਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਨਾਰਦ ਮੁਨਿ.

[2] ਨਾਰਾਚ ਬਿਨਾਂ ਖੰਭਾਂ ਭੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਬਾਬਾ ਨਾਰਾਯਣ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਦੋ ਨਗਣ ਅਤੇ ਚਾਰ ਰਗਣ. ।।।, ।।।, ऽ।ऽ, ऽ।ऽ, ऽ।ऽ, ऽ।ऽ. ਨੌ ਨੌ ਅੱਖਰਾਂ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਮਹਾਮਾਲਿਕਾ" ਭੀ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਕਰਤ ਨਰ ਸਦਾ ਰੁਚੀ, ਧਰਮ ਕੇ ਕਰਮ ਮੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ,
ਜਗਤ ਮਹਿ ਸੁਖੀ ਰਹੈ, ਅੰਤ ਕੋ ਮੋਖ ਹ੍ਵੈ ਨੇਮ ਸੇ.×××

ਨਾਰਾਜ. ਦੇਖੋ, ਨਰਾਚ ੨। ੨ ਫ਼ਾ ناراض ਨਾਰਾਜ਼. ਵਿ—ਅਪ੍ਰਸੰਨ. ਨਾਖ਼ੁਸ਼.

ਨਾਰਾਂਤ. ਦੇਖੋ, ਨਰਾਂਤ.

ਨਾਰਾਯਣ. ਸੰ. ਨਰਾਂ (ਮਨੁੱਖਾਂ) ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ ਨਾਰ, ਉਹ ਹੈ ਅਯਨ (ਘਰ) ਜਿਸ ਦਾ. ਅਰਥਾਤ ਸਭ ਨਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤਾ। ੨ ਨਰ (ਕਰਤਾਰ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤੱਤ ਨਾਰ, ਉਹੀ ਹਨ ਘਰ ਜਿਸ ਦਾ. ਅਰਥਾਤ ਤੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਜਾਪਕ ਰੂਪ.

नराज्जातानि तत्त्वानि नाराणीति विदुर्बुधाः
तान्येवायनं यस्य तेन नारायणः स्मृतः
(ਮਹਾਭਾਰਤ)

੩ ਨਰ (ਬ੍ਰਹਮ) ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜਲ ਹਨ ਨਾਰ, ਉਹ ਪੂਰਵਕਾਲ ਵਿੱਚ ਹਨ ਘਰ ਜਿਸ ਦਾ, ਉਹ ਨਾਰਾਯਣ.[1]

आपो नारा इति प्रोक्ता आपोवै नरसूनवः
ता यदस्यायनं पूर्वं तेन नारायणः स्मृतः
(ਮਨੁ)

੪ ਜਲਜੰਤੁ. ਨਾਰ (ਪਾਣੀ) ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ. "ਨਾਰਾਯਣ ਕੱਛ ਮੱਛ ਤਿੰਦੂਆਂ ਕਹਿਤ ਸਭ."[3]
(ਅਕਾਲ)

੫ ਦੇਖੋ, ਨਾਰਾਇਣ.

ਨਾਰਾਯਣ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ. ਇਹ ਮਹਾਤਮਾ ਬਾਬਾ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੋਤੇ, ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਯਾਲੁ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬੇਟੇ ਸਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਸਾਉਣ ਸੁਦੀ ੧੦ ਸੰਮਤ ੧੮੯੮ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਪਿੱਥੋ ਨਾਭੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਆਪ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪਿੱਛੋਂ ਸੰਮਤ ੧੯੧੮ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਾਬਾ ਅਜਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਹੰਤ ਥਾਪੇ ਗਏ. ਇਸ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪਾਕੇ ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਸੋ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ ਹੈ. ਆਪ ਨੇ ਹਜਾਰਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੰਠ ਕਰਾ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸੀਏ ਬਣਾ ਗੁਰਮੁਖ ਪਦਵੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੀਤਾ.

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪਾਠ ਆਪ ਦੇ ਕੰਠਾਗ੍ਰ ਸੀ. ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਚਾਰ ਪਾਠ ਆਪ ਨੇਮ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਤਿੰਨ ਬਾਰ

ਬਾਬਾ ਨਾਰਾਯਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਵੰਸ਼ ਬਿਰਛ ਇਹ ਹੈ—

ਬਾਬਾ ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਜੀ
|
ਜ: ਸੰਮਤ ੧੮੪੦ — ਬਾਬਾ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ — ਦੇ: ਸੰਮਤ ੧੯੧੮
|
ਜ: ੧੮੬੫ — ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਯਾਲੁ ਸਿੰਘ ਜੀ — ਦੇ: ੧੯੦੩
|
ਜ: ੧੮੯੮ — ਬਾਬਾ ਨਾਰਾਯਣ ਸਿੰਘ ਜੀ — ਦੇ: ੨੦ ਵੈਸਾਖ ੧੯੭੩

ਜ: ੧੯੧੮ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ[2] | ਜ: ੧੯੨੭ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ ਦੇ: ੪ ਹਾੜ ੧੯੯੪ | ਜ: ੧੯੩੦ ਮਹੰਤ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ[4] ਦੇ: ੧੩ ਮੱਘਰ ੧੯੯੩

ਜ: ੧੯੪੮ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ (ਹਰੀ ਜੀ) | ਜ: ੧੯੫੫ ਬੀਬੀ ਭਗਵੰਤ ਕੌਰ | ਜ: ੧੯੫੨ ਪ੍ਰਦੁਮਨ ਸਿੰਘ

ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ-ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ-ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ | ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ

ਦੇਖੋ, ਅਜਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ ਅਤੇ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨੈਣਾਸਿੰਘ.

---

[1]ਇਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੋ ਬਾਇਬਲ ਦੇ Genesis ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਬਾਬ ਦੀ ਦੂਜੀ ਆਯਤ ਨਾਲ—"And the spirit of God moved upon the face of the waters."

[2]ਗੁਰਸ਼ਬਦਰਤਨਾਕਰ ਦਾ ਕਰਤਾ.

[3]ਇਹ ਤਿੰਨ ਨੰਬਰ ਅਰਥ ਤੇ ਕਲਗੀਧਰ ਦਾ ਆਕ੍ਸੇਪ ਹੈ.

[4]ਬਾਬਾ ਅਜਾਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਮਹੰਤ.

ਆਪ ਨੇ ਇਕੱਲਿਆਂ ਇੱਕ ਆਸਨ ਬੈਠਕੇ 'ਅਤਿ ਅਖੰਡ ਪਾਠ' ਕੀਤਾ. ਇੱਕ ਪਾਠ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨਾਭਾਪਤੀ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਤੇ ਜਾਗੀਰ ਦੇਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਪਾਠ ਦੀ ਭੇਟਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਾ ਕੀਤੀ. ਜਦ ਪਾਠ ਸਮਾਪਤ ਕਰਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਪਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗੇ, ਤਦ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਾਲਕੀ ਦੇ ਇੱਕ ਕਹਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾਕੇ ਆਪਣੇ ਕੰਨ੍ਹੇ ਤੇ ਪਾਲਕੀ ਉਠਾਈ.

ਬਾਬਾ ਜੀ ਅੱਠ ਪਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਚਾਰ ਪੰਜ ਘੰਟੇ ਆਰਾਮ ਕਰਦੇ, ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਣ ਵਿੱਚ ਵਿਤਾਉਂਦੇ. ਆਪ ਦਾ ਅਤੁੱਟ ਲੰਗਰ ਸਭ ਲਈ ਹਰ ਵੇਲੇ ਵਰਤਦਾ ਰਹਿੰਦਾ. ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਿਆਰਾ ਕਰਮ ਸੀ.

ਬਾਬਾ ਨਰਾਯਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਚਲਾਣਾ ੨੦ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੯੭੩ ਨੂੰ ਨਾਭੇ ਹੋਇਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਬਾਬਾ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹੰਤ ਪਦਵੀ ਤੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਹੋਏ.

ਨਾਰਾਯਣਚੂਰਣ. ਦੇਖੋ, ਉਦਰਰੋਗ.

ਨਾਰਾਯਣਤੇਲ. ਅਸਗੰਧ, ਗੰਗੇਰਨ ਦੀ ਛਿੱਲ, ਬਿਲ ਦੀ ਗਿਰੂ, ਪਾਠਾ, ਕੰਡਿਆਰੀ ਵਡੀ ਅਤੇ ਛੋਟੀ, ਗੋਖਰੂ, ਅਤਿਬਲਾ, ਨਿੰਮ ਦੀ ਛਿੱਲ, ਪੁਨਰਨਵਾ, ਸਯੋਨਾਕ, ਪ੍ਰਸਾਰਿਣੀ, ਅਰਣੀ, ਇਹ ੧੩ ਦਵਾਈਆਂ ਅੱਧ ਅੱਧ ਸੇਰ ਪੱਕੀਆਂ ਲੈਣੀਆਂ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਦਾ ਦਰੜਾ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਮਣ ਚੌਬੀ ਸੇਰ ਪੱਕੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਉਬਾਲਨਾ, ਜਦ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਣੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਤਾਰ ਛਾਣਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਤਿਲਾਂ ਦਾ ਤੇਲ ਚਾਰ ਸੇਰ, ਸਤਾਵਰੀ ਦਾ ਰਸ ਚਾਰ ਸੇਰ ਅਤੇ ਗਊ ਦਾ ਦੁੱਧ ਅੱਠ ਸੇਰ ਮਿਲਾਉਣਾ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਅੱਠ ਤੋਲੇ ਕੁਠ, ਇਲਾਇਚੀ, ਚਿੱਟਾ ਚੰਨਣ, ਮੁਰਬਾ, ਵਚ, ਜਟਾਮਾਸੀ, ਸੇਂਧਾ ਲੂਣ, ਅਸਗੰਧ, ਗੰਗੇਰਨ ਦੀ ਛਿੱਲ, ਰਾਇਸਨ, ਸੌਂਫ, ਦੇਵਦਾਰੁ, ਸਾਲਪਰਣੀ, ਪ੍ਰਿਸ੍ਰਪਰਣੀ, ਮਾਸਪਰਣੀ, ਮੁਦਗਪਰਣੀ, ਤਗਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਾਰਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਨੁਗਦਾ ਕਰਕੇ ਮਿਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਤੇਲ ਨੂੰ ਮੱਠੀ ਆਂਚ ਤੇ ਪਕਾਉਣਾ. ਜਦ ਕੇਵਲ ਤੇਲ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਉਤਾਰ ਛਾਣਕੇ ਬੋਤਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲੈਣਾ. ਇਸ ਤੇਲ ਦੀ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਜੋੜਾਂ ਦੇ ਦਰਦ, ਵਾਈ ਦੇ ਰੋਗ ਅਤੇ ਸੁਸਤੀ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਨਾਰਾਯਣਦਾਸ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ। ੨ ਡੱਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਜੁਲਕਾ ਜਾਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਮਾਤਾ ਦਾਮੋਦਰੀ ਜੀ ਦਾ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਦਾਮੋਦਰੀ ਮਾਤਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਨਿਰੀਕਾਰੀਏ.

ਨਾਰਾਯਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦਾਦੂ.

ਨਾਰਾਯਣੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਲਕ੍ਸ਼ਮੀ। ੨ ਗੰਗਾ। ੩ ਦੁਰਗਾ। ੪ ਕਮਾਚ ਠਾਟ ਦੀ ਔੜਵ ਸਾੜਵ ਰਾਗਿਣੀ. ਆਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ. ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਗਾਂਧਾਰ ਵਰਜਿਤ ਹੈ. ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਰਿਸ਼ਭ ਹੈ, ਨਾਰਾਯਣੀ ਵਿੱਚ ਥੋੜੀ ਝਲਕ ਸਾਰੰਗ ਦੀ ਹੈ.

ਨਾਰਾਯਣੀਤੇਲ. ਦੇਖੋ, ਨਾਰਾਯਣਤੇਲ.

ਨਾਰਾਯਨਦਾਸ. ਦੇਖੋ, ਨਾਰਾਯਣਦਾਸ ੨.

ਨਾਰਿ. ਸੰ. ਨਾਲ. ਨਲਕੀ. "ਤੁਰੀ ਨਾਰਿ ਕੀ ਛੋਡੀ ਬਾਤਾ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ਬੁਰਛ (ਕੁੱਚ) ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤੁਰੀ। ੨ ਸੰ. ਨਾਡੀ. ਨਬਜ. ਨਾੜੀ. "ਜਬ ਤਿਹ ਤ੍ਰਿਯ ਕੀ ਨਾਰਿ ਨਿਹਾਰੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੮੯) ੩ ਦੇਖੋ, ਨਾਰੀ. "ਸੰਗੀ ਜੋਗੀ ਨਾਰਿ ਲਪਟਾਣੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਇਸ ਥਾਂ ਯੋਗੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਜੀਵਾਤਮਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਰੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਦੇਹ ਹੈ। ੪ ਮਾਇਆ. "ਪੁਰਖ ਮਹਿ ਨਾਰਿ, ਨਾਰਿ ਮਹਿ ਪੁਰਖਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਫੂਲਜਈ.

ਨਾਰਿਕੇਲ. ਦੇਖੋ, ਨਲੀਏਰ.

ਨਾਰਿਜ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾੜੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਲਹੂ. ਖ਼ੂਨ। ੨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਰਜ। ੩ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਰਜ ਜੇਹੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਲਾਲ ਸਮੁੰਦਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਾਰਿਜ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਲਾਲ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਰੁਣ, ਉਸ ਦਾ ਅਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ. ਪਾਸ਼. ਦੇਖੋ, ਨਾਰਿਜ ੩. "ਨਾਰਿਜ ਆਦਿ ਉਚਾਰਕੈ ਈਸਰਾਸਤ੍ਰ ਪਦ ਦੇਹੁ। ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਪਾਸ ਕੇ ਚੀਨ ਚਤੁਰ ਚਿਤ ਲੇਹੁ." (ਸਨਾਮਾ)

ਨਾਰੀ. ਸੰ. ਨਾਡੀ. ਸੰਗਯਾ—ਰਗ. ਨਾੜੀ. "ਪਵਨ ਦ੍ਰਿੜ ਸੁਖਮਨ ਨਾਰੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਸੁਖਮਨਾ। ੨ ਸੰ. ਨਰ ਦੀ ਮਦੀਨ. ਇਸਤ੍ਰੀ. ਔਰਤ. "ਨਾਰੀ ਪੁਰਖ ਪਿਆਰੁ ਪ੍ਰੇਮਿ ਸੀਗਾਰੀਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

"ਨਾਰੀ ਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖੁ ਕਰਾਵੈ, ਪੁਰਖਨ ਤੇ ਜੋ ਨਾਰੀ."[1] (ਸਾਰ ਕਬੀਰ)

[1]"An astonishing case of sex changing has been brought to light in the mining town of Lachore, Fifeshire;

The central figure in the case is the 15 year old daughter of a colliery manager.

The girl was regarded as perfectly normal until a few weeks ago, when she became seriously ill. Her parents noticed a changes in her habits and demeanour, and on the advice of the family doctor she was remo ed to a nursing home in another part of Fife.

It was in this home that the amazing change of sex took place. The girl quickly assumed all the mental and physical characteristics of a male, and when the change had been thoroughly completed "she" was discharged as a well developed boy.

Since returning home "she" has had "her" hair cut short and has been fitted with male dress.

continue...

ਕਾਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਜਾਤੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ— ਪਦਮਿਨੀ, ਚਿਤ੍ਰਿਨੀ, ਸ਼ੰਖਿਨੀ ਅਤੇ ਹਸ੍ਤਿਨੀ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਰ ਨਰ ਹਨ—ਸ਼ਸ਼ਕ, ਮ੍ਰਿਗ, ਵ੍ਰਿਸ਼ਭ ਅਤੇ ਅਸ਼੍ਵ. ਦੇਖੋ, ਪਦਮਿਨੀ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਪੁਰੁਸਜਾਤਿ.

ਉਮਰ ਦੇ ਲਿਹਾਜ ਨਾਲ ਨਾਰੀ ਦੇ ਚਾਰ ਭੇਦ ਹਨ—ਬਾਲਾ, ਤਰੁਣੀ, ਪ੍ਰੌਢਾ ਅਤੇ ਵ੍ਰਿੱਧਾ. ਸੋਲਾਂ ਵਰ੍ਹੇ ਤੀਕ ਦੀ ਬਾਲਾ, ਤੀਹ ਵਰ੍ਹੇ ਤੀਕ ਦੀ ਤਰੁਣੀ, ਪੰਜਾਹ ਤੀਕ ਦੀ ਪ੍ਰੌਢਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵ੍ਰਿੱਧਾ ਹੈ.

ਬ੍ਰਹਮਵੈਵਰਤ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਨਾਰੀ ਲਿਖੀ ਹੈ—ਸਾਧ੍ਵੀ, ਭੋਗਜਾ ਅਤੇ ਕੁਲਟਾ. ਪਤਿ ਵਿੱਚ ਭਗਤੀਭਾਵ ਰੱਖਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਨਾਲ ਪਤਿ ਦਾ ਸੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸਾਧ੍ਵੀ ਹੈ. ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਤੇ ਭੋਗਵਾਸਨਾ ਨਾਲ ਪਤਿ ਨੂੰ ਸੇਵਨ ਵਾਲੀ ਭੋਗਜਾ ਹੈ. ਕਪਟ ਅਰ ਲਾਲਚ ਨਾਲ ਪਤਿ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਕਾਮਵਸ਼ ਹੋਕੇ ਪਰਾਏ ਪੁਰਖਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੁਲਟਾ ਹੈ.

ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਰੀ ਨੂੰ ਕਦੇ ਸੁਤੰਤ੍ਰਤਾ (ਆਜ਼ਾਦੀ) ਨਹੀਂ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮਨੁਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਅ: ੫, ਸ਼ਲੋਕ ੧੪੭-੪੯ ਅਰ ਵੇਦਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਭੀ ਵੇਦਮੰਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਕਰਨੇ ਵਰਜੇ ਹਨ, ਯਥਾ—"ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਵੇਦਮੰਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰੇ ਜਾਂਦੇ, ਇਹ ਧਰਮ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਅਗਿਆਨਣਾਂ, ਵੇਦਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੋਂ ਵਾਂਜੀਆਂ ਅਤੇ ਝੂਠ ਦੀ ਮੂਰਤਿ ਹਨ." (ਮਨੁ ਅ: ੯ ਸ਼: ੧੮)

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਬਤ ਦੇਖੋ, ਅੱਗੇ ਲਿਖੇ ਵਾਕ:—

"ਬਤੀਹ ਸੁਲਖਣੀ ਸਚ ਸੰਤਤਿ ਪੂਤ।
ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਸੁਘੜ ਸਰੂਪ।
ਇਛ ਪੂਰੇ ਮਨ ਕੰਤ ਸੁਆਮੀ।
ਸਗਲ ਸੰਤੋਖੀ ਦੇਰ ਜੇਠਾਨੀ।
ਸਭ ਪਰਵਾਰੈ ਮਾਹਿ ਸਰੇਸਟ।
ਮਤੀ ਦੇਵੀ ਦੇਵਰ ਜੇਸਟ।
ਧੰਨੁ ਸੁ ਗ੍ਰਿਹੁ ਜਿਤੁ ਪ੍ਰਗਟੀ ਆਇ।
ਜਨ ਨਾਨਕ ਸੁਖੇ ਸੁਖਿ ਵਿਹਾਇ."

(ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ?" (ਮ: ੧, ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਧਨ ਪਿਰੁ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ, ਬਹਿਨ ਇਕਠੇ ਹੋਇ। ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀ ਧਨ ਪਿਰੁ ਕਹੀਅਹਿ ਸੋਇ." (ਮ: ੩, ਵਾਰ ਸੂਹੀ) "ਲੋਕ ਵੇਦ ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਅਰਧ ਸਰੀਰੀ ਮੋਖ ਦੁਆਰੀ, ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਖਫਲ ਨਿਹਚਉ ਨਾਰੀ." (ਭਾਗੁ)

The erstwhile girl is now an excellent specimen of virile boy-hood, upright, square shouldered, and alert in every way. "She" does not now possess a single characteristic of "her" form or sex, and 'she' is to take a post as a male clerk in a brick yard office.

"She" has adopted a new Christian name, and is taking the change very philosophically.

"We are very happy now that our period of anxiety is over," the father explained in an interview. "The boy can now begin a new life."

The father added that an eminent medical specialist in Edinburgh was taking a keen interest in the case and was tracing its history for future medical reference.

Medical records contain numerous cases of sex changes. In 1931, a Danish artist's change of sex from male to female was officially recognized by the marriage registrar. The "man" was registered as a woman and his marriage was nullified.

Just over two years ago a Manchester mother took her 18 year old daughter to a specialist for examination on a general ailment, and was greatly surprised when the specialist told her that the patient was a young man."
(The Khalsa Review Lahore, 29th April 1934)

੩ ਨਾਰੀ ਦਾ ਖਾਸ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਯੋਨਿ. ਭਗ. "ਤਗੁ ਨ ਇੰਦ੍ਰੀ ਤਗੁ ਨਾ ਨਾਰੀ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੪ ਪ੍ਰਾ. ਨਾਰ. ਗਰਦਨ. ਗ੍ਰੀਵਾ. "ਮੁਖ ਨਾਇ ਰਹੀ ਨ ਉਚਾਵਤ ਨਾਰੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੩੩) ੫ ਅ਼ نار ਨਾਰ (ਅਗਨਿ) ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ੈਤਾਨ. "ਨਾਰੀ ਹੁਕਮ ਨ ਮੰਨਿਆ ਰਖਿਆ ਨਾਉਂ ਸ਼ੈਤਾਨ." (ਮਗੋ) ੬ ਵਿ—ਦੋਜ਼ਖ਼ੀ. ਨਾਰਕੀ। ੭ ਫ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੋਸ਼ਾਕ. ਪੋਸ਼ਿਸ਼.

ਨਾਰੀਅਲ, **ਨਾਰੀਏਲ** } ਦੇਖੋ, ਨਲੀਏਰ.

ਨਾਰੂ. ਦੇਖੋ, ਚਰਣਦਾਸੀਏ.

ਨਾਰੂਆ. ਦੇਖੋ, ਨਾਰਵਾ.

ਨਾਰੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਾਲ ਹੀ. ਸਾਥ ਹੀ. "ਇਹ ਭੀ ਪਟਕੌਂ ਇਹ ਕੇ ਅਬ ਨਾਰੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਨਾਰਾ (ਨਾਲਾ) ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ.

ਨਾਰੰਗ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਹੂ. ਖ਼ੂਨ.

ਨਾਰੰਗੀ, **ਨਾਰੰਜੀ** } ਸੰ. ਨਾਗਰਙ੍ਗ—ਨਾਗਰੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਗ (ਸੰਧੂਰ) ਜੇਹਾ ਹੈ ਰੰਗ ਜਿਸ ਦਾ. ਸੰਗਤਰੇ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਕੱਦ ਵਿੱਚ ਛੋਟੀ ਅਤੇ ਲਾਲੀ ਦੀ ਭਾਹ ਵਾਲੀ ਪੀਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗਤਰਾ. "ਨਾਰੰਜੀ ਮੀਠਾ ਬਹੁ ਲਾਗੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੫੬)

ਨਾਲ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਲਾਗੇ. ਕੋਲੇ। ੨ ਸਾਥ. ਸੰਗ. ਦੇਖੋ, ਨਾਲਿ। ੩ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਮਲ ਦੀ ਡੰਡੀ. ਦੇਖੋ, ਨਾਲਿਕੁਟੰਬ। ੪ ਨਲਕੀ. ਨਲੀ. "ਨਾਲ ਬਿਖੈ ਬਾਤ ਕੀਏ ਸੁਨੀਅਤ ਕਾਨ ਦੀਏ." (ਭਾਗੁ ਕ)

੫ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਨਾਲੀ. "ਛੁਟਕੰਤ ਨਾਲੰ." (ਕਲਕੀ) ੬ ਲਾਟਾ. ਅਗਨਿ ਦੀ ਸ਼ਿਖਾ. "ਉਠੈ ਨਾਲ ਅੱਗੰ." (ਵਰਾਹ) ੭ ਫ਼ਾ نال ਕਾਨਾ ਕਾਨੀ ਅਤੇ ਕਲਮ ਘੜਨ ਵੇਲੇ ਨਲਕੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਸੂਤ। ੮ ਨਾਲੀਦਨ ਦਾ ਅਮਰ. ਰੋ. ਰੁਦਨ ਕਰ। ੯ ਅ਼ نعل ਜੋੜੇ ਅਥਵਾ ਘੋੜੇ ਦੇ ਸੁੰਮ ਹੇਠ ਲਾਇਆ ਲੋਹਾ, ਜੋ ਘਸਣ ਤੋਂ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੧੦ ਜੁੱਤੀ. ਪਾਪੋਸ਼। ੧੧ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਮਿਆਨ (ਨਯਾਮ) ਦੀ ਠੋਕਰ, ਜੋ ਨੋਕ ਵੱਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ੧੨ ਖੂਹ ਦਾ ਚੱਕ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਨਾਲੀ (ਮਹਲ) ਉਸਾਰਦੇ ਹਨ.

ਨਾਲਹੁ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਥ ਸੇ. ਪਾਸੋਂ. ਕੋਲੋਂ. "ਮਨਮੁਖਾ ਨਾਲਹੁ ਤੁਟੀਆ ਭਲੀ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਨਾਲਕੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਤੋਂ ਖੁਲੀ ਪਾਲਕੀ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਕਮਾਣ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦੀ ਮੇਹਰਾਬ ਹੋਵੇ.

ਨਾਲਕੇਰ, **ਨਾਲਕੇਲ** } ਦੇਖੋ, ਨਲੀਏਰ.

ਨਾਲਦ. ਫ਼ਾ نالد ਰੋਂਦਾ. ਹੈ. ਰੋਵੇ. ਰੋਵੇਗਾ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਨਾਲੀਦਨ ਹੈ.

ਨਾਲਬੰਦ. ਫ਼ਾ نعلبند ਨਅ਼ਲਬੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੋੜੇ ਦੇ ਸੁੰਮ ਨੂੰ ਨਾਲ (ਨਅ਼ਲ) ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਨਾਲਬੰਦੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਲ (ਨਅ਼ਲ) ਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਘੋੜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਉਣੇ। ੨ ਨਾਲ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ। ੩ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਟੈਕ੍ਸ. ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਡੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਰਾਜਿਆਂ ਤੇ "ਨਾਲਬੰਦੀ" ਨਾਉਂ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਟੈਕ੍ਸ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ. ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤਾ ਧਨ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ, ਕੇਵਲ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਨਾਲਬੰਦੀ ਦਾ ਖ਼ਰਚ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ. "ਨਾਲਬੰਦੀ ਆਦਿ ਧਨ ਕਛੁ ਨ ਪਹੁਚਾਯੋ ਹੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਾਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪ੍ਰਵਾਹ. "ਨਾਲਿਆ ਟੋਭਿਆ ਕਾ ਜਲੁ ਜਾਇ ਪਵੈ ਵਿਚਿ ਸੁਰਸਰੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) ੨ ਇਜ਼ਾਰਬੰਦ। ੩ ਨਾਲੂਆ. "ਜਿ ਦਿਹ ਨਾਲਾ ਕਪਿਆ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੪ ਸਿੰਧੀ. ਨਾਮਾ। ੫ ਫ਼ਾ نالہ ਰੋਣਾ. ਰੁਦਨ। ੬ ਫਰਿਆਦ ਕਰਨਾ.

ਨਾਲਾਂ. ਫ਼ਾ نالاں ਵਿ—ਰੋਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਰੋਂਦਾ ਹੋਇਆ। ੩ ਫਰਿਆਦੀ.

ਨਾਲਾਇਕ. ਦੇਖੋ, ਨਾਲਾਯਕ.

ਨਾਲਾਗੜ੍ਹ. ਦੇਖੋ, ਹੰਡੂਰ.

ਨਾਲਾਯਕ. ਵਿ—ਜੋ ਲਾਯ਼ਕ (ਯੋਗ੍ਯ) ਨਹੀਂ (unfit).

ਨਾਲਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਥ. ਸੰਗ. "ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕੁ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ." (ਜਪੁ) "ਨਾਲਿ ਇਆਣੇ ਦੋਸਤੀ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਸੰ. ਨਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਲਕੀ. ਕਮਲ ਦੀ ਡੰਡੀ. ਦੇਖੋ, ਨਾਲਿਕੁਟੰਬ। ੩ ਨਦੀ. ਦੇਖੋ, ਅਖਲੀ ਊਡੀ.

ਨਾਲਿਸ਼. ਫ਼ਾ نالش ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫ਼ਰਿਆਦ। ੨ ਸ਼ਿਕਾਯਤ.

ਨਾਲਿਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਲੀ (ਕਾਨੀ) ਵਾਲਾ, ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਾਲਿਕੁਟੰਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਮਲ ਦੀ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਕੁਟੁੰਬ (ਕੁਲ), ਬ੍ਰਹਮਾ. "ਨਾਲਿਕੁਟੰਬ ਸਾਥਿ ਵਰਦਾਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਭਾਲਣ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਗਇਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ਨਾਲਿਕੁਟੰਬ ਵਰਦਾਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸਾਥਿ (ਸ੍ਰਾਥੰ ੀ) ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਭਾਲਣ ਗਿਆ. ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਖ਼ਿਆਲ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈ ਕਿੱਥੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ. ਫੇਰ ਸੰਕਲਪ ਫੁਰਿਆ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਕਮਲ ਵਿੱਚੋਂ. ਫੇਰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤੁੱਛ ਕਮਲ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਪੁਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਕਮਲ ਤੇ ਜੋਰ ਦੀ ਲੱਤ ਮਾਰੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਸ ਦੀ ਨਾਲੀ ਵਿੱਚ ਸਿਰਪਰਨੇ ਧਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਯੁਗ ਤੀਕ ਵਿੱਚੇ ਫਿਰਦਾ ਰਿਹਾ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਅਭਿਮਾਨ ਤਜਾਗ ਕੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਕਮਲ ਉੱਪਰ ਪਹਿਲੇ ਵਾਂਙ ਆ ਵਿਰਾਜਿਆ.

ਨਾਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣੀ ਵਹਿਣ ਦੀ ਖਾਲੀ। ੨ ਨਾਲ. ਨਲਕੀ। ੩ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਾਲੀਅਰ, **ਨਾਲੀਏਰ** } ਨਾਰਜੀਲ. ਦੇਖੋ, ਨਲੀਏਰ. "ਨਾਲੀਏਰ ਫਲੁ ਸੇਂਬਰਿ ਪਾਕਾ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ਸੇਂਬਰ (ਸਿੰਮਲ) ਕੁਸੰਗ ਅਤੇ ਨਾਲੀਏਰ (ਨਾਰਿਕੇਲ) ਸਤਿਸੰਗ. ਪਾਮਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਾਣੇ ਨਰੇਲ ਦਾ ਫਲ ਸਿੰਮਲ ਨਾਲ ਪੱਕਾ ਹੈ. ਅੰ. coconut. L. Cocus Nucifera.

ਨਾਲੀਦਨ. ਫ਼ਾ نالیدن ਕ੍ਰਿ—ਰੋਣਾ. ਵਿਲਾਪ ਕਰਨਾ। ੨ ਫ਼ਰਿਆਦ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਪੁਕਾਰਨਾ.

ਨਾਲੂਆ. Navelstring. ਦੇਖੋ, ਨਾਲਾ ੩.

ਨਾਲੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਥ. ਸੰਗ. "ਗਾਵਹਿ ਇੰਦ ਇੰਦਾਸਣਿ ਬੈਠੇ ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਿ ਨਾਲੇ." (ਜਪੁ) ੨ ਨਾਲ ਹੀ. ਸਾਥ ਹੀ. "ਜੇ ਕੋਈ ਉਸ ਕਾ ਸੰਗੀ ਹੋਵੈ ਨਾਲੇ ਲਏ ਸਿਧਾਵੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਨਾਲਾ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਨਾਲੇ ਦਾ ਹੋਛਾ. ਵਿ—ਕਾਮੀ. ਵਿਭਚਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਨਾਰਾ ੨.

ਨਾਲੇ ਦਾ ਜਤੀ. ਵਿਭਚਾਰ ਦਾ ਤਜਾਗੀ. ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਨੂੰ ਮਾਂ ਭੈਣ ਬੇਟੀ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ.

ਨਾਲੇ ਦਾ ਢਿੱਲਾ. ਵਿਭਚਾਰੀ. ਪਰਇਸਤ੍ਰੀਗਾਮੀ.

ਨਾਲੈਨ. ਦੇਖੋ, ਨਲੈਨ.

ਨਾਲੋਂ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਥ ਤੋਂ. ਪਾਸੋਂ. ਦੇਖੋ, ਨਾਲਹੁ.

ਨਾਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਮ. "ਅਸੰਖ ਨਾਵ ਅਸੰਖ ਥਾਵ." (ਜਪੁ) "ਨਾਵ ਜਿਨਾ ਸੁਲਤਾਨ ਖਾਨ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਨੌਕਾ. ਜਹਾਜ਼. ਫ਼ਾ ناو "ਭਵਸਾਗਰ ਨਾਵ ਹਰਿਸੇਵਾ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੩ ਜੈਕਾਰ ਧੁਨਿ. ਆਨੰਦ ਦੀ ਧੁਨਿ.

ਨਾਂਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਮ। ੨ ਨੌਕਾ. ਕਿਸ਼ਤੀ. "ਸਾਧ ਨਾਂਵ ਬੈਠਾਵਹੁ ਨਾਨਕ, ਭਵਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਨਾਵਉ. ਨਾਵੋ. ਸਨਾਨ ਕਰੋ। ੨ ਨਾਮ ਤੋਂ.

ਨਾਵਹੁ. ਨਾਮ ਸੇ. ਨਾਮ ਤੋਂ. "ਨਾਵਹੁ ਭੁਲਾ ਜਗੁ ਫਿਰੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਵਣ.

ਨਾਵਕ. ਫ਼ਾ ناوک ਥੋਥੀ ਨਲਕੀ. ਤੀਰ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਸਾਫ

ਅਤੇ ਸਿੱਧੀ ਨਲਕੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚਦੀਂ ਤੀਰ ਬਹੁਤ ਸਿੱਧਾ ਜਾਂਦਾ, ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਤੇ ਠੀਕ ਬੈਠਦਾ ਹੈ. "ਜਸ ਨਾਵਕ ਕੋ ਤੀਰ ਚਲਾਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੫੮) ੨ ਦੰਦੇਦਾਰ ਤੀਰ। ੩ ਹਲ ਦਾ ਫਾਲਾ। ੪ ਮੱਖੀ ਭਰਿੰਡ ਆਦਿ ਜ਼ਹਿਰੀਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਕੰਡਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਨਾਵਿਕ.

ਨਾਵਣ. ਕ੍ਰਿ—ਨ੍ਹਾਉਣਾ. ਸਨਾਨ ਕਰਨਾ. "ਨਾਵਹੁ ਧੋਵਹੁ ਤਿਲਕੁ ਚੜਾਵਹੁ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) "ਨਾਵਣੁ ਪੁਰਬੁ ਅਭੀਚੁ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ਦੇਖੋ, ਅਭੀਚ.

ਨਾਵਣਿ. ਨ੍ਹਾਉਣ ਲਈ. ਸਨਾਨ ਵਾਸਤੇ. "ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਣਿ ਜਾਉ ਤੀਰਥੁ ਨਾਮੁ ਹੈ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਨਾਵਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨ੍ਹਾਉਣ (ਸਨਾਨ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਰਿਤੁ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਸਨਾਨ। ੨ ਰਜ. ਰਿਤੁ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਨਾਵਣੀ.

ਨਾਵਣੁ. ਦੇਖੋ, ਨਾਵਣ.

ਨਾਵਨ. ਦੇਖੋ, ਨਾਵਣ. "ਨਾਵਨ ਕਉ ਤੀਰਥ ਘਨੇ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਨਾਵਰਾ, ਨਾਵੜਾ } ਸੰਗਯਾ—ਨਾਮ. "ਫੈਲਰਹਜੋ ਦਸੋ ਦਿਸ ਨਾਵਰਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਨਾਵੜਾ ਲਈਐ ਕਿਸੁ?" (ਸਵਾ ਮ: ੩)

ਨਾਵਾ. ਨਾਵ (ਨੌਕਾ) ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. "ਦੁਇ ਅਖਰ ਦੁਇ ਨਾਵਾ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ੨ ਵਿ—ਨਵਮ. ਨੌਮਾ. "ਨਾਵਾ ਖੰਡ ਸ਼ਰੀਰ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੩ ਨ੍ਹਾਵਾਂ. ਸਨਾਨ ਕਰਾਂ. "ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ." (ਜਪੁ) ੪ ਦੇਖੋ, ਨਾਮਾ.

ਨਾਂਵਾਂ. ਨਾਮਾਂ. ਨਾਮ. ਜਿਵੇਂ—ਉਸ ਦਾ ਨਾਂਵਾਂ ਕਿਤਾਬ ਤੇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ੨ ਹਿਸਾਬ. ਜਿਵੇਂ—ਮੈਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਂਵਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੇਖ ਲਿਆ ਹੈ.

ਨਾਵਾਰੇ. ਨ੍ਹਾਵ੍ਹਾਏ. ਨੁਲ੍ਹਾਏ। ੨ ਨੁਵਾਵੇ. ਸਨਾਨ ਕਰਾਵੇ. "ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰਿ ਨਾਵਾਰੇ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪)

ਨਾਵਾਲਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨੁਵਾਕੇ. ਸਨਾਨ ਕਰਾਕੇ. ਧੋਕੇ. "ਪੂਜ ਕਰੇ ਰਖੈ ਨਾਵਾਲਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਨਾਵਾਲਿਆ. ਸਨਾਨ ਕਰਾਇਆ. ਨੁਵਾਲਿਆ. ਨੁਲ੍ਹਾਇਆ. "ਜਲਿ ਮਲਿ ਜਾਨੀ ਨਾਵਾਲਿਆ." (ਵਡ ਮ: ੧ ਅਲਾਹਣੀ) ਜਲ ਨਾਲ ਮਲਕੇ ਜਾਂਞੀ (ਮੁਰਦਾ) ਨੁਵਾਇਆ.

ਨਾਵਿਕ. ਦੇਖੋ, ਨਾਵਕ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਵ (ਨੌਕਾ) ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਮਲਾਹ. ਕੇਵਟ. ਕਰਣਧਾਰ.

ਨਾਵੈ. ਸਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਨ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ. "ਹਰਿਨਾਮਿ ਨਾਵੈ ਸੋਈ ਜਨੁ ਨਿਰਮਲੁ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਨਾਮ. ਦੇਖੋ, ਨਾਵ ੧. "ਨਾਵੈ ਕਾ ਵਾਪਾਰੀ ਹੋਵੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) ੩ ਨਾਮ ਦਾ, ਦੇ. "ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ." (ਵਡ ਮ: ੩)

ਨਾੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾੜੀਆਂ ਦਾ ਰੱਸਾ. ਚੰਮ ਦੀਆਂ ਵੱਧਰੀਆਂ ਦਾ ਵੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਰੱਸਾ। ੨ ਨਾਲਾ. ਇਜ਼ਾਰਬੰਦ.

ਨਾੜਿ, ਨਾੜਿਕਾ, ਨਾੜੀ } ਸੰ. ਨਾਡਿ—ਨਾਡਿਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਰਗ. Artery। ੨ ਨਬਜ। ੩ ਥੋਥੀ ਨਲਕੀ। ੪ ਨਾੜੀਆਂ (ਆਂਦਰਾਂ) ਦੀ ਵੱਟੀ ਹੋਈ ਰੱਸੀ. ਚਮੜੇ ਦੀ ਰੱਸੀ। ੫ ਛੀ ਕਣ (ਖਿਨ) ਭਰ ਸਮਾਂ. ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਅੱਧਾ ਮੁਹੂਰਤ ਨਾੜੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ.

ਨਿ. ਸੰ. ਵਜ—ਇਹ ਇੱਕ ਉਪਸਰਗ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਲਗਕੇ —ਵਿਸ਼ੇਸ, ਸਦੈਵ, ਨਿਸੇਧ, ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ, ਅੰਦਰ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਨਿਗਮ, ਨਿਗ੍ਰਹ, ਨਿਦਸ਼ੰਨ, ਨਿਦੇਸ਼, ਨਿਆਣਾ, ਨਿਖਾਲਸ ਆਦਿ.

ਨਿ: ਦੇਖੋ, ਨਿਹ.

ਨਿਉ. ਸੰਗਯਾ—ਨੀਵ. ਬੁਨਿਯਾਦ. ਨਿਉਂ. ਨੀਂਹ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨੰਮ੍ਰ ਹੋਕੇ. ਝੁਕਕੇ। ੩ ਯੌਂ. ਐਸੇ. ਇਸ ਤਰਹਿ. ਇਵੇਂ। ੪ ਨਿਉਣਾ ਦਾ ਅਮਰ. ਨੰਮ੍ਰ ਹੋ.

ਨਿਉਜਾ. ਦੇਖੋ, ਨੇਵਜਾ.

ਨਿਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਨਮਨ. ਝੁਕਣਾ. ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੀ. ਨੰਮ੍ਰ ਹੋਣਾ.

ਨਿਉਤਾ, ਨਿਉਂਦਾ } ਸੰਗਯਾ—ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ. "ਪਠਜੋ ਮ੍ਰਿਗਵਾ ਕਹਿਂ ਕੇਹਰਿ ਨਿਉਤਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਸ਼ਾਦੀ ਆਦਿ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਏ ਹੋਏ ਸੰਬੰਧੀ ਅਤੇ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਰਕ਼ਮ.

ਨਿਉਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਲ.

ਨਿਉਰਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਉਲਾ .

ਨਿਉਲ. ਦੇਖੋ, ਨਿਉਲਾ ਅਤੇ ਨਿਵਲ.

ਨਿਉਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨਕੁਲ. ਨੇਵਲਾ. Ishneumon.

ਨਿਉਲੀ. ਸੰ. ਨੌਲਿ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਯੋਗਕ੍ਰਿਯਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਹੈ—ਦੋਵੇਂ ਕੰਨ੍ਹੇ ਨੀਵੇਂ ਕਰਕੇ ਪਿੱਠ ਦਾ ਵਲ ਕੱਢਕੇ ਸਿੱਧਾ ਬੈਠਣਾ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਪੇਟ ਨੂੰ ਸੱਜੇ, ਖੱਬੇ, ਹੇਠ ਉੱਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾਉਣਾ, ਜਿਵੇਂ ਮਟਕੇ ਵਿੱਚ ਮਧਾਣੀ ਨਾਲ ਦਹੀਂ ਫੇਰੀਦਾ ਹੈ. "ਨਿਉਲੀ ਕਰਮ ਕਰੈ ਬਹੁ ਆਸਨ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਨਿਉਲੇ ਦੀ ਮਦੀਨ. ਨਕੁਲੀ.

ਨਿਉਲੀਕਰਮ. ਦੇਖੋ, ਨਿਉਲੀ ੧.

ਨਿਅਮਤ. ਦੇਖੋ, ਨਿਆਮਤ.

ਨਿਅਰ. ਵਜ—ਨਿਕਟ. ਪਾਸ. ਸਮੀਪ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. near.

ਨਿਅਰਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਨੇੜੇ ਆਉਣਾ. ਸਮੀਪ ਪਹੁਚਣਾ। ੨ ਨੇੜੇ (ਪਾਸ) ਆਇਆ. "ਗ੍ਰਾਮ ਨਿਅਰਾਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਆਉ, ਨਿਆਂਉ, ਨਿਆਇ } ਸੰ. ਨਯਾਯ. ਸੰਗਯਾ—ਇਨਸਾਫ਼. ਅ਼ਦਲ. ਨਿਆਂ. "ਤੇਰੈ ਘਰਿ ਸਦਾ ਸਦਾ ਹੈ ਨਿਆਉ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਰਾਜਸਿੰਘਾਸਨ ਸਯੰਦਨ ਬੈਠਕੈ ਸੂਰਨ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਨਿਆਉਂ ਚੁਕਾਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਕਹੂੰ ਨਿਆਇ ਰਾਜਵਿਭੂਤਿ." (ਅਕਾਲ)

ਨਿਆਈ. ਸੰ. ਨ੍ਯਾਯਿਨ੍. ਵਿ—ਨਿਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਆ਼ਦਿਲ. "ਹਰਿ ਸਚਾ ਨਿਆਈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) ੨ ਤੁਲਜ. ਸਮਾਨ. "ਪਸੁ ਕੀ ਨਿਆਈ ਸੋਇਓ." (ਸੋਰ ਮ: ੯) ੩ ਫ਼ਾ ناآئی ਨ-ਆਈ. ਤੂ ਨਾ ਆਇਆ.

ਨਿਆਈਂ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੋਲ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ. ਗੋਇਰਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਆਈ ੨.

ਨਿਆਸ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗਨਜਾਸ ਅਤੇ ਨਜਾਸ.

ਨਿਆਜ਼. ਫ਼ਾ نیاز ਸੰਗਜਾ—ਲੋੜ. ਇੱਛਾ। ੨ ਸਾਧੂ ਅਥਵਾ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਭੇਟਾ ਪੂਜਾ. "ਕਰੋ ਕਬੂਲ ਨਿਆਜ ਘਨੇਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਵਿਨਯ. ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ. ਬੇਨਤੀ.

ਨਿਆਜੀ. ਵਿ—ਨਿਆਜ਼ ਅਰਪਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਆਜ਼। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਨਸੀਰ ਗਿਲਜਈ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. "ਲੋਦੀ ਸੂਰ ਨਿਆਜੀ ਚਲੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੯੭)

ਨਿਆਣਾ. ਵਿ—ਨਹੀਂ ਹੈ ਗਜਾਨ ਜਿਸ ਨੂੰ. ਅਗਜਾਨੀ. ਅਜਾਣ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਬਾਲਕ। ੩ ਦੁੱਧ ਚੋਣ ਵੇਲੇ ਪਸ਼ੂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਹੋਈ ਰੱਸੀ. ਨਹਨਰਜੁ. ਦੇਖੋ, ਨਹਨ.

ਨਿਆਫ਼ਤ. ਫ਼ਾ نیافت ਨਾ-ਯਾਫਤ. ਨਾ ਪਾਇਆ. ਦੇਖੋ, ਯਾਫ਼ਤਨ.

ਨਿਆਮਤ, ਨਿਆਮਤਿ ਅ਼ نعمت ਨਿਅ਼ਮਤ. ਸੰਗਜਾ—ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼. ਦੇਖੋ, ਵਲੀਨਿਆਮਤਿ। ੨ ਮਾਲ. ਧਨ। ੩ ਰੋਜ਼ੀ. ਉਪਜੀਵਿਕਾ.

ਨਿਆਯਦ. ਦੇਖੋ, ਨਾਯਦ.

ਨਿਆਰਉ, ਨਿਆਰਾ ਵਿ—ਅਲਗ. ਜੁਦਾ. ਵੱਖ. "ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਉ." (ਸੋਰ ਮ: ੯)

ਨਿਆਰੀਆ. ਸੰਗਜਾ—ਸੁਨਿਆਰ ਦੀ ਸੁਆਹ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਂਦੀ ਸੋਨਾ ਨਿਆਰਾ (ਵੱਖ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਡਾਵਲਾ.

ਨਿਆਵ. ਸੰਗਜਾ—ਨਜਾਯ. ਇਨਸਾਫ਼. ਨਿਆਂ. ਅ਼ਦਲ. "ਰਾਜੇ ਚੁਲੀ ਨਿਆਵ ਕੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਨਿਅੰਤਾ. ਪ੍ਰੇਰਕ. ਦੇਖੋ, ਨਯੰਤਾ.

ਨਿਸ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍. ਧਾ—ਧਜਾਨਪਰਾਇਣ ਹੋਣਾ, ਸਮਾਧਿ ਲਾਉਣੀ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਰਾਤ੍ਰਿ. ਰਾਤ. ਦੇਖੋ, L. Nox. "ਨਿਸਦਿਨ ਸੁਨਿਕੈ ਪੁਰਾਣ, ਸਮਝਤ ਨਹਿ ਰੇ ਅਜਾਨ." (ਜੈਜਾ ਮ: ੯) ੩ ਦੇਖੋ, ਨਿਹ.

ਨਿਸ਼ਸਤ. ਫ਼ਾ نشست ਸੰਗਜਾ—ਬੈਠਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਬੈਠਕ.

ਨਿਸ਼ਸਤਹ. ਫ਼ਾ نشسته ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ. ਸਿਥਤ. "ਦੋਨੋ ਚਸ਼ਮ ਕੁਸ਼ਾਦ ਨਿਸਸਤਹ ਸਾਮੁਹੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨਿਸ਼ਸਤਨ. ਫ਼ਾ نشستن ਕ੍ਰਿ—ਬੈਠਣਾ. ਸਿਥਤ ਹੋਣਾ.

ਨਿਸਕਚੀ. ਇਹ ਨਕਸ਼ਚੀਂ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ. ਖੋਜੀ. ਸੁਰਾਗ਼ ਲੈਣ ਵਾਲਾ. ਪੈੜੂ. ਦੇਖੋ, ਨਕਸ਼ਚੀਂ. "ਤਬੈ ਸ਼ਾਹ ਨਿਸਕਚੀ ਦੁੜਾਏ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)

ਨਿਸਕਪਟ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕਪਟ. ਵਿ—ਕਪਟ ਰਹਿਤ. ਛਲ ਬਿਨਾ. ਸਰਲ.

ਨਿਸਕਰ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਾਕਰ.

ਨਿਸਕਰਸ, ਨਿਸਕਰਖ ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕਰ੍ਸ਼. ਸੰਗਜਾ—ਨਿਚੋੜ. ਸਾਰ. ਤੱਤ। ੨ ਨਿਸ਼ਚਾ. ਯਕੀਨ. ਸ਼ੁੱਧਾ.

ਨਿਸਕਲ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕਲ. ਵਿ—ਚੇਸ਼੍ਟਾ ਰਹਿਤ. ਹਰਕਤ ਬਿਨਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ। ੩ ਵ੍ਰਿੱਧ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲਾ, ਜੋ ਤੁਰ ਫਿਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਹਜਾਸਣੀ। ੪ ਵਿ—ਕਲਾਹੀਨ.

ਨਿਸਕਲੰਕ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕਲਙ੍ਕ. ਵਿ—ਕਲੰਕ ਬਿਨਾ. ਨਿਰਦੋਸ਼.

ਨਿਸਕਾਮ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕਾਮ. ਵਿ—ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ. ਇੱਛਾ ਬਿਨਾ। ੨ ਕਾਮਨਾ ਬਿਨਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਮ.

ਨਿਸਕਾਮੀ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕਾਮਿਨ੍. ਵਿ—ਉਹ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਮਨਾ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ. ਨਿਰੀਹ.

ਨਿਸਕੰਟਕ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕਣ੍ਟਕ. ਵਿ—ਕੰਟਕ (ਵੈਰੀ) ਬਿਨਾ। ੨ ਕਲੇਸ਼ ਬਿਨਾ. ਦੁੱਖ ਰਹਿਤ.

ਨਿਸਕ੍ਰਮਣ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕ੍ਰਮਣ. ਸੰਗਜਾ—ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ. ਨਿਕਲਣਾ। ੨ ਹਲਾ, ਹਮਲਾ, ਧਾਵਾ.

ਨਿਸਕ੍ਰਿਤਿ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕ੍ਰਿਤਿ. ਸੰਗਜਾ—ਛੁਟਕਾਰਾ. ਨਿਸ੍ਤਾਰ। ੨ ਪ੍ਰਾਯਸ਼੍ਚਿਤ. ਪਾਪ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਪੁੰਨਕਰਮ.

ਨਿਸਖਣ. ਵਿ—ਮੂਲੋਂ ਖਾਲੀ. ਬਿਲਕੁਲ ਖਾਲੀ. "ਮਹਿਲ ਨਿਸਖਣ ਰਹਿ ਗਏ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਦੇਖੋ, ਸਖਣਾ.

ਨਿਸਚਉ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸ਼ਚਯ.

ਨਿਸਚਹਾ. ਵਿ—ਨਿਸ਼ਾਚਰਹਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਰਾਖਸ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ. "ਤਿਮਰਰਿ ਬਲ ਬ੍ਰਿਤ ਨਿਸਚਹਾ ਕਹਿ ਸੁਤ ਬਹੁਰ ਉਚਾਰ। ਆਯੁਧੁਚਰ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਨਿਕਸਹਿੰ ਨਾਮ ਅਪਾਰ." (ਸਨਾਮਾ) ਤੁਮ੍ਰ (ਦੈਤਜ) ਅਰਿ, ਬਲ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਤ੍ਰ ਨਿਸ਼ਾਚਰਹਾ ਇੰਦ੍ਰ, ਉਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਰਜੁਨ, ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤੀਰ.

ਨਿਸਚਯ. ਨਿਸ਼੍ਚਯ. ਸੰਗਜਾ—ਯਕ਼ੀਨ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ. ਭਰੋਸਾ। ੨ ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ ਗਜਾਨ। ੩ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ (ਪੱਕਾ) ਸੰਕਲਪ.

ਨਿਸਚਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਾਚਰ.

ਨਿਸਚਲ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਚਲ. ਵਿ—ਅਚਲ. ਜੋ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਤੋਂ ਨਾ ਹਿੱਲੇ.

ਨਿਸਚਲਦਾਸ. ਦੇਖੋ, ਦਾਦੂ.

ਨਿਸਚਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਚਯ.

ਨਿਸਚਿਤ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਚਿਤ. ਵਿ—ਨਿਰਣੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕੀਤਾ. "ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਮਹਿ ਨਿਸਚਿਤ ਕਰਜੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਸਚਿੰਤ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਚਿਨ੍ਤ. ਵਿ—ਚਿੰਤਾ ਰਹਿਤ. ਬੇਫ਼ਿਕਰ.

ਨਿਸਚੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਯਕ਼ੀਨਨ.

ਨਿਸਚੌ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਚਯ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਹਚੌ.

ਨਿਸਟ. ਦੇਖੋ, ਨਸ੍ਟ। ੨ ਸੰ. ਨੇਸ੍ਟ. ਨ-ਇਸ੍ਟ. ਜੋ ਪਜਾਰਾ ਨਹੀਂ। ੩ ਦੇਖੋ, ਨਿਸ੍ਟ.

ਨਿਸਠ, ਨਿਸਠਾ, ਨਿਸਠਿਤ ਦੇਖੋ, ਨਿਸ੍ਠ, ਨਿਸ੍ਠਾ ਅਤੇ ਨਿਸ੍ਠਿਤ.

ਨਿਸਠੁਰ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਠੁਰ. ਵਿ—ਕਰੜਾ. ਸਖ਼ਤ। ੨ ਦਯਾਰਹਿਤ. ਬੇਰਹ਼ਮ.

ਨਿਸਤਰਣ. ਸੰ. ਨਿਸ੍ਤਰਣ. ਸੰਗਜਾ—ਪਾਰ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਤਰਕੇ ਪਾਰ ਲੰਘਣ ਦਾ ਕਰਮ। ੨ ਛੁਟਕਾਰਾ. ਮੋਕ. ਉੱਧਾਰ.

"ਤਿਨਕੈ ਸੰਗਿ ਨਾਨਕ ਨਿਸਤਰੀਐ." (ਜੈਤ ਮ: ੫) "ਐਸੇ ਦੁਰਮਤਿ ਨਿਸਤਰੇ, ਤੂ ਕਿਉ ਨ ਤਰਹਿ ਰਵਿਦਾਸ?" (ਕੇਦਾ) "ਸਬਦਿ ਨਿਸਤਰੈ ਸੰਸਾਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)

ਨਿਸਤਰਿ. ਨਿਸ੍ਤਰਣ ਹੋਕੇ. "ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਜਨ ਗਏ ਨਿਸਤਰਿ ਤਰੇ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ) ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਸਿਮਰਦੇ ਹਰਿਜਨ, ਭਵਸਾਗਰ ਤਰਕੇ ਪਾਰ ਹੋ ਗਏ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਤਰਣ.

ਨਿਸਤਾਰ, ਨਿਸਤਾਰਾ } ਸੰ. ਨਿਸ੍ਤਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਤਰਕੇ ਪਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਛੁਟਕਾਰਾ. ਉੱਧਾਰ. ਮੋਕ੍ਸ਼. "ਤੁਮਹੀ ਤੇ ਮੇਰੋ ਨਿਸਤਾਰ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) "ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਸਦਾ ਕਰੇ ਨਿਸਤਾਰਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਵਡ) ੩ ਜਹਾਜ਼. "ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਜੀਅ ਕਾ ਨਿਸਤਾਰਾ। ਸਮੁੰਦੁ ਸਾਗਰੁ ਜਿਨਿ ਖਿਨ ਮਹਿ ਤਾਰਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਨਿਸਤਾਰੀ. ਵਿ—ਨਿਸ੍ਤਾਰਕ. ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਉੱਧਾਰਕ. "ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਿਸਤਾਰੀ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧)

ਨਿਸੱਤਾ. ਵਿ—ਸੱਤਾ ਰਹਿਤ. ਅਸਾਰ. ਅਸਤ੍ਯ. "ਕੁਟੰਬ ਸਭ ਨਦੀਨਾਵਸੰਜੋਗ ਨਿਸੱਤਾ." (ਭਾਗੁ)

ਨਿਸਤ੍ਰਿੰਸ. ਸੰ. ਨਿਸ੍ਤ੍ਰਿੰਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਖੜਗ (ਤਲਵਾਰ), ਜੋ ਤੀਹ ਉਂਗਲਾਂ ਤੋਂ ਲੰਬਾਈ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਹੋਵੇ। ੨ ਵਿ—ਦਯਾਰਹਿਤ. ਬੇਰਹ਼ਮ.

ਨਿਸਤ੍ਰਿੰਸਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਸਤ੍ਰਿੰਸ਼ (ਖੜਗ) ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ, ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਿਸਤ੍ਰੇ. ਨਿਸ੍ਤਰੇ. ਨਿਸ੍ਤਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ. ਪਾਰ ਹੋਏ. ਮੁਕ੍ਤ ਹੋਏ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਤਾਰ. "ਜਿਨਿ ਜਿਨਿ ਜਪੀ ਤੇਈ ਸਭਿ ਨਿਸਤ੍ਰੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਨਿਸਦਨ. ਸੰ. ਨਿਸ਼ਦਨ. ਸੰਗਯਾ—ਬੈਠਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਨਿਵਾਸ. ਰਹਾਇਸ਼. "ਸੁਬੁੱਧਿ ਨਿਸਦਨੀ." (ਰਾਮਾਵ)

ਨਿਸਦਿਨ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਿਸ਼ਿਦਨ. ਰਾਤ ਦਿਨ. ਨਿਰੰਤਰ. ਸਦਾ. ਨਿਤ੍ਯ. "ਨਿਸਦਿਨ ਸੁਨਿਕੈ ਪੁਰਾਨ ਸਮਝਤ ਨਹਿ ਰੇ ਅਜਾਨ!" (ਜੈਜਾ ਮ: ੯)

ਨਿਸਧ. ਸੰ. ਨਿਸ਼ਧ. ਸੰਗਯਾ—ਕਮਾਊਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ. ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਰਾਜਾ ਨਲ (ਦਮਯੰਤੀ ਦੇ ਪਤਿ) ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸੀ.[1]

ਨਿਸਧਪਤਿ. ਰਾਜਾ ਨਲ, ਜੋ ਨਿਸ਼ਧ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸੀ.

ਨਿਸਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸੁਨ.

ਨਿਸਨਾਇਕ, ਨਿਸਨਾਥ, ਨਿਸਨਾਯਕ } ਸੰਗਯਾ—ਨਿਸ਼ਾਨਾਥ. ਰਾਤ੍ਰਿ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ.

ਨਿਸਨਾਯਕ ਭਗਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਸ਼ਾ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਉਸ ਦੀ ਭੈਣ ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ ਨਦੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਿਸਪਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਸ਼ਾਪਤਿ. ਰਾਤ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ.

ਨਿਸਪੱਤਿ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਪੱਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮਾਪਤੀ. ਅੰਤ। ੨ ਕਾਮਯਾਬੀ. ਸਿੱਧਿ। ੩ ਸਿੱਧਾਂਤ. ਨਿਚੋੜ। ੪ ਨਿਸ਼ਚਾ. ਯਕੀਨ.

ਨਿਸਪਲਕ. ਵਿ—ਪਲਕ ਝਮਕਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਅੱਖ ਝਮਕਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. "ਚਖੁ ਨਿਸਪਲਕ ਖਿਰਜੋਰਹਿ ਆਗੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਾ, ਜੋ ਅੱਖ ਨਹੀਂ ਝਮਕਦਾ.

ਨਿਸਪਾਪ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਪਾਪ. ਵਿ—ਪਾਪਰਹਿਤ. ਦੋਸ ਰਹਿਤ.

ਨਿਸਪਾਲ, ਨਿਸਪਾਲਿਕਾ } ਸੰ. ਨਿਸ਼ਿਪਾਲ. ਇੱਕ ਛੰਦ, ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ, ਭ, ਜ, ਸ, ਨ, ਰ, SII, ISI, IIS, III, SIS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਧਾਇ ਭਟ ਆਇ ਰਿਸ ਖਾਇ ਅਸਿ ਝਾਰਹੀਂ,
ਸ਼ੋਰ ਕਰ ਜੋਰ ਸਰ ਤੋਰ ਅਰਿ ਡਾਰਹੀਂ,
ਪ੍ਰਾਨ ਤਜ ਪੈ ਨ ਭਜ ਭੂਮਿਰਣ ਸੋਭਹੀਂ,
ਪੇਖ ਛਬਿ ਦੇਖ ਦੁਤਿ ਨਾਰਿਸੁਰ ਲੋਭਹੀਂ.
(ਕਲਕੀ)

ਨਿਸਪੰਦ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਪਨ੍ਦ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਕੰਪ. ਅਡੋਲ. ਚੰਚਲਤਾ ਰਹਿਤ. "ਤੁਮੇਵ ਨਿਸਪੰਦ ਸਪੰਦਸ੍ਯ." (ਸਲੋਹ) ਤੂੰ ਹੀ ਅਡੋਲ ਅਤੇ ਚੰਚਲ ਹੈਂ.

ਨਿਸਪੰਨ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਪੰਨ. ਵਿ—ਸਮਾਪਤ (ਪੂਰਾ) ਹੋਇਆ। ੨ ਨਿਰਣੈ ਕੀਤਾ. ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਿਆ.

ਨਿਸਪ੍ਰਯੋਜਨ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਪ੍ਰਯੋਜਨ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਮਤ਼ਲਬ. ਵ੍ਯਰਥ. ਨਿਰਰਥਕ.

ਨਿਸਪ੍ਰਿਹ, ਨਿਸਪ੍ਰੇਹ, ਨਿਸਪ੍ਰੇਹੀ } ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਪ੍ਰਿਹ. ਵਿ—ਸ੍ਪ੍ਰਿਹਾ (ਇੱਛਾ) ਰਹਿਤ. ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ.

ਨਿਸਫ਼. ਅ਼ نصف ਨਿਸਫ਼. ਵਿ—ਅੱਧਾ. ਅਰਧ.

ਨਿਸਫਲ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਫਲ. ਵਿ. ਫਲ ਰਹਿਤ. ਵ੍ਯਰਥ. ਬੇਫ਼ਾਇਦਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਧਾਨਾਂ ਦੀ ਪਰਾਲੀ। ੩ ਖੱਸੀ. ਅੰਡਕੋਸ਼ ਰਹਿਤ.

ਨਿਸਬਤ. ਅ਼ نسبت ਸੰਗਯਾ—ਸੰਬੰਧ. ਤਅ਼ੱਲੁਕ਼। ੨ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਮੰਗਣੀ. ਸਗਾਈ। ੩ ਤੁਲਨਾ. ਤੁਲ੍ਯਤਾ. ਸਮਾਨਤਾ.

ਨਿਸਬਾਸਰ, ਨਿਸਬਾਸਰੁ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਿਸ਼ਿਵਾਸਰ. ਰਾਤਦਿਨ. ਸਦਾ. ਨਿਤ੍ਯ. "ਨਿਸਬਾਸਰ ਬਿਖਿਅਨ ਕਉ ਧਾਵਤ." (ਸੋਰ ਮ: ੯) "ਨਿਸਬਾਸੁਰ ਭਜੁ ਤਾਹਿ ਮੀਤ." (ਬਸੰ ਮ: ੯)

ਨਿਸਰਣ. ਸੰ. ਨਿਃਸਰਣ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਸੰਘਰ ਨਿਸਰ ਆਏ ਭਟ ਜਿਤੇ." (ਸਲੋਹ) "ਨਿਸਰ ਚਲੇ ਸਾਯਕ ਜਨੁ ਛੂਟੇ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਨਿਕਾਸ। ੩ ਚੁਇਣਾ. ਟਪਕਣਾ. "ਕਰਿ ਮਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਆਨਿ ਨਿਸਾਰਿਓ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਨਿਸਰਾਟ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਸ਼ਾਨਾਥ. ਰਾਤ੍ਰੀ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ. (ਸਨਾਮਾ)

[1] ਕਰਨਲ ਟਾਡ ਨੇ ਨਿਸ਼ਧ ਮਾਰਵਾਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ. ਕਈ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਖਿਆਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਨਰਵਰ ਸ਼ਬਦ ਨਲਪੁਰ ਤੋਂ ਵਿਗੜਕੇ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਗਵਾਲੀਅਰ ਤੋਂ ਚਾਲੀ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਰਵਰ ੩.

ਨਿਸਰਾਟ ਭਗਨੀ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਭੈਣ ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ ਨਦੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਿਸਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਸ਼ਾ-ਅਰਿ. ਰਾਤ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਸੂਰਜ. "ਦਿਵਕਰ ਦਿਨਪਤਿ ਨਿਸਰਿ ਭਨ." (ਸਨਾਮਾ)

ਨਿਸਰੁ. ਸੰ. ਨਿਸ੍ਰੁ. ਵਹਿਣਾ. ਟਪਕਣਾ. ਚੁਇਣਾ.

ਨਿਸਲ, ਨਿਸਲੁ ਸੰ. ਨਿਃਸ਼ਲ੍ਯ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਘਾਵ (ਫਟ)। ੨ ਦੁੱਖ ਬਿਨਾ. ਕਲੇਸ਼ ਰਹਿਤ. ਬੇਫ਼ਿਕਰ. "ਸਉ ਨਿਸਲ ਜਨ ਟੰਗ ਧਰਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) "ਹੋਇ ਨਚਿੰਦ ਨਿਸਲੁ ਹੋਇ ਰਹੀਐ." (ਵਾਰ ਵਡ ਮ: ੪)

ਨਿਸਵਾਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਾ ੩.

ਨਿਸਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਸੱਲੀ. ਸੰਤੋਖ. "ਤੁਮਰੀ ਨਿਸਾ ਹੋਇ ਹੈ ਤਬ ਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੰ. ਨਿਸ਼ਾ. ਰਾਤ੍ਰਿ. "ਨਿਸਾ ਨਿਸਿਨਾਥ ਜਾਨੈ." (ਰਾਮਾਵ) ੩ ਅ਼. نسا ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ. ਨਾਰੀਆਂ. ਇਸ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਨਿਸਵਾਨ ਹੈ.

ਨਿਸਾਸ, ਨਿਸਾਸਾ ਸੰ. ਨਿਃਸ਼੍ਵਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਹਰ ਨੂੰ ਸਾਹ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਹਾਹੁਕਾ. ਉੱਭਾ ਸਾਹ. ਠੰਢਾ ਸ੍ਵਾਸ। ੩ ਦੇਖੋ, ਨਿਸਾਸੋ ੨.

ਨਿਸਾਸੋ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਾਸ। ੨ ਨਿ: ਸੰਸ਼ਯ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ. "ਕਰਤ ਨਿਸਾਸੋ ਉਰ ਨਿਸਚੈ ਉਦਾਰ ਕੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਸ਼ਾਸ੍ਤਾ. ਫ਼ਾ. نشاستہ ਨਸ਼ਾਸ੍ਤਹ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਨਿਸ਼ਾਂਦਨ (ਬੈਠਾਉਣਾ) ਹੈ. ਕਣਕ ਦਾ ਗੁੱਦਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਥੱਲੇ ਬੈਠਾਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਬਾਰੀਕ ਮੈਦਾ. ਨਸ਼ਾਸਤੇ ਦੀਆਂ ਪਿੰਨੀਆਂ ਬਣਾਕੇ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਤਾਕਤ ਲਈ ਖਾਂਦੇ ਹਨ.

ਨਿਸਾਹੰਤ. ਸੰ. ਨਿਸ਼ਾਹਨ੍ਤ੍ਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਤ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਸੂਰਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਿਸਾਂਕ. ਸੰ. ਨਿਃਸ਼ਙ੍ਕ—ਨਿਃਸ਼ੰਕ. ਵਿ—ਨਿਡਰ. "ਕਛੇ ਕਾਛਨੀ ਤੇ ਸਭੈ ਹੀ ਨਿਸਾਂਕੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨)

ਨਿਸਾਕਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਸ਼ਾਕਰ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਰੂਪ ੪.

ਨਿਸਾਗਮ. ਨਿਸ਼ਾ-ਆਗਮਨ. ਰਾਤ ਦਾ ਆਉਣਾ. ਰਾਤ ਪੈਣੀ। ੨ ਸੰਝ ਦਾ ਵੇਲਾ. ਨਿਸ਼ਾਮੁਖ.

ਨਿਸਾਚਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਸ਼ਾਚਰ. ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਿਚਰਣ ਵਾਲਾ, ਰਾਕਸ। ੨ ਗਿੱਦੜ। ੩ ਉੱਲੂ। ੪ ਸਰਪ. ਸੱਪ। ੫ ਚਕਵਾ। ੬ ਚੋਰ। ੭ ਬਿੱਲਾ। ੮ ਸ਼ਿਵ। ੯ ਚੰਦ੍ਰਮਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਿਸਾ ਚਰਮ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਨੇਰਾ. ਅੰਧਕਾਰ.

ਨਿਸਾਚਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਸ਼ਾਚਰੀ. ਨਿਸਾਚਰ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ। ੨ ਰਾਤ ਨੂੰ ਫਿਰਨ ਵਾਲੀ ਰਾਖਸੀ। ੩ ਵਿਭਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਕੁਲਟਾ.

ਨਿਸਾਚਾਰੀ. ਸੰ. ਨਿਸ਼ਾਚਾਰਿਨ੍. ਵਿ—ਰਾਤ ਨੂੰ ਫਿਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਖਸ਼। ੩ ਸ਼ਿਵ। ੪ ਦੇਖੋ, ਨਿਸਾਚਰ.

ਨਿਸਾਜਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਸ਼ਾ ਦਾ ਪਾਣੀ. ਓਸ. ਸ਼ਬਨਮ. ਤ੍ਰੇਲ.

ਨਿਸਾਣ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸ਼ਾਨ.

ਨਿਸਾਣੀ. ਚਿੰਨ੍ਹ. ਲੱਛਣ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸ਼ਾਨੀ. "ਪਰਉਪਕਾਰ ਵਿਕਾਰ ਨਿਸਾਣੀ." (ਭਾਗੁ)

ਨਿਸ਼ਾਤ੍ਹ. ਅ਼. نشاط ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ। ੨ ਤਾਜ਼ਗੀ.

ਨਿਸ਼ਾਂਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਸ਼ਾ-ਅੰਤ. ਰਾਤ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦਾ ਵੇਲਾ. ਭੁਨਸਾਰ. ਭੋਰ. ਤੜਕਾ। ੨ ਘਰ. ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਅਸਥਾਨ। ੩ ਵਿ—ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਾਂਤ.

ਨਿਸ਼ਾਦ. ਦੇਖੋ, ਨਿਖਾਦ.

ਨਿਸ਼ਾਂਦਨ. ਫ਼ਾ. نشاندن ਕ੍ਰਿ—ਬੈਠਾਉਣਾ. ਬੈਠਾਨਾ.

ਨਿਸ਼ਾਨ. ਫ਼ਾ. نشان ਸੰਗ੍ਯਾ—ਝੰਡਾ. ਧ੍ਵਜ. "ਬਹੁਤ ਰੰਗ ਕੇ ਅਗ੍ਰ ਨਿਸ਼ਾਨ। ਧੁਨਿ ਊਚੀ ਤੇ ਬਜਤ ਨਿਸ਼ਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਰਿਆਸਤਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਿੰਨਤਾ ਜਾਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਸਹਜਧਾਰੀਆਂ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸਿੰਘਾਂ (ਖਾਲਸੇ) ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇ ਸਿਰ ਖੜਗ (ਖੰਡਾ) ਅਤੇ ਫਰਹਰਾ ਬਸੰਤੀ ਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।[1] ੨ ਚਿੰਨ੍ਹ। ੩ ਲਕ੍ਸ਼ਣ (ਲੱਛਣ). ੪ ਸ਼ਾਹੀ ਫ਼ਰਮਾਨ। ੫ ਤਮਗ਼ਾ। ੬ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਲੰਮਾ ਨਗਾਰਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦਾ ਗਹਿਰਾ (ਡੂੰਘਾ) ਹੋਵੇ, ਪਰ ਹੁਣ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸ਼ਬਦ ਨਗਾਰੇਮਾਤ੍ਰ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. "ਲਘੁ ਨਿਸਾਨ ਅਰੁ ਬਜੀ ਨਫੀਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਬਜਜੋ ਨਿਸਾਨ ਇਹ ਜੰਬੁ ਦੀਪ" (ਗ੍ਯਾਨ) ੭ ਸੰ. ਨਿਸ਼ਾਨ. ਤਿੱਖਾ (ਤੇਜ਼) ਕਰਨਾ.

ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਾਹਿਬ. ਦੇਖੋ, ਝੰਡਾ ੧. ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦਾ ਝੰਡਾ. "ਵਾਹਨ ਸਿੰਗਾਰੇ ਰਹੇਂ ਬਾਜਤੇ ਨਗਾਰੇ ਰਹੇਂ ਦੁੱਜਨ ਡਰਾਰੇ ਰਹੇਂ ਭਾਗੇ ਭੀਮ ਰਾਹਕੇ, ਸੰਗਤੇ ਆਬਾਦ ਰਹੇਂ ਆਵਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਰਹੇਂ ਲਾਖੋਂ ਅਹਲਾਦ ਰਹੇਂ ਦੇਖਿਯੇ ਉਮਾਹਕੇ, ਗਾਦੀਆਂ ਅਟੱਲ ਰਹੇਂ ਚੌਕੀਆਂ ਅਚਲ ਰਹੇਂ ਬੁੰਗੇ ਝਲਾਝੱਲ ਰਹੇਂ, ਪੂਰੇ ਉਤਸਾਹ ਕੇ, ਲਾਗਤੇ ਦਿਵਾਨ ਰਹੇਂ ਗਾਵਤੇ ਸੁਜਾਨ ਰਹੇਂ, ਝੂਲਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਰਹੇਂ ਸਾਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੇ." (ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੇਖੋ, ਝੰਡਾ ਸਾਹਿਬ, ਅਤੇ ਝੰਡਾ ਬੁੰਗਾ.

ਨਿਸ਼ਾਨਚੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਸ਼ਾਨ (ਝੰਡਾ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਰਦਾਰ.

ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੀ ਮਿਸਲ. ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਰਾਂ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਮਿਸਲ, ਜਿਸ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ, ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ, ਦਸੌਂਧਾ ਸਿੰਘ, ਭੰਗਾ ਸਿੰਘ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਮਨਸੂਰਵਾਲ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ ਜੱਟ ਸਿੰਘ ਸਨ. ਜਦ ਕਿਧਰੇ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਧਰਮਯੁੱਧ ਹੁੰਦਾ, ਤਦ ਇਸ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਝੰਡੇ ਫੜ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਤੁਰਦੇ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮਿਸਲ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਿਸ਼ਾਨਵਾਲੀ ਪੈ ਗਿਆ. ਇਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਅੰਬਾਲਾ ਸੀ. ਹੁਣ ਅੰਬਾਲੇ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਹਬਾਦੀਏ

[1] ਉਦਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਭਗਵੇਂ ਫਰਹਰੇ ਦੀ ਭੀ ਆਗ੍ਯਾ ਹੈ. ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ, ਗੁਪ੍ਰਸੂ, ਰਾਸ਼ਿ ੧੧, ਅ. ੪੨. "ਇਕ ਝੰਡਾ ਭਗਵੇਂ ਬਨਵਾਯੋ। ਮੋਹਾਂ ਭਾ ਮਹੰਤ ਹਰਖਾਯੋ."

ਸਰਦਾਰ, ਲੁਦਿਆਨਾ ਜਿਲੇ ਦੇ ਲੱਧੜ ਸਰਦਾਰ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜਿਲੇ ਮਨਸੂਰਵਾਲੇ ਦੇ ਰਈਸ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਨਾਭੇ ਦੇ ਸੋਂਟੀ ਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰ, ਇਸੇ ਮਿਸਲ ਵਿੱਚੋਂ ਹਨ.

ਨਿਸ਼ਾਨਾ. ਫ਼ਾ ਨਿਸ਼ਾਨਹ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਕ੍ਸ਼੍ਯ. ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਸ਼ਿਸ੍ਤ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦਾ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ.

ਨਿਸ਼ਾਨਾਥ. ਰਾਤ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ.

ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਫੁੰਡਣਾ. ਲਕ੍ਸ਼੍ਯ ਵੇਧਨ. ਦੇਖੋ, ਦੀਦਬਾਨ ੩.

ਨਿਸਾਨੀ, ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਫ਼ਾ ਨਿਸ਼ਾਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੰਨ੍ਹ. ਅ਼ਲਾਮਤ। ੨ ਹਸ੍ਤਾਕ੍ਸ਼ਰ. ਸਹੀ. "ਪਰੀ ਨਿਸਾਨੀ ਰਾਵਰ ਹਾਥ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਉਪਮਾਨ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੩ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੩ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੦ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ.

ਉਦਾਹਰਣ

ਭਲੀ ਸੁਹਾਵੀ ਛਾਪਰੀ, ਜਾਮਹਿ ਗੁਨ ਗਾਏ,
ਕਿਤਹੀ ਕਾਮਿ ਨ ਧਉਲਹਰ, ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਬਿਸਰਾਏ.
(ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਦੇਖੋ, ਪਉੜੀ ਦਾ ਭੇਦ ੧੧.

ਨਿਸਾਪਤਿ, ਨਿਸਾਮਣਿ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਸ਼ਾ (ਰਾਤ੍ਰਿ) ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ. ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਨਿਸਾਨੁਖ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਾਗਮ ੨.

ਨਿਸਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ ਦੇ ਨਿ:ਸਰਣ (ਨਿਕਲਣ) ਦਾ ਪਤਨਾਲਾ. ਖੂਹ ਦਾ ਪ੍ਰਨਾਲਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚਦੀਂ ਟਿੰਡਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵਹਿੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਨਿ:ਸਾਰ. ਵਿ—ਸਾਰਰਹਿਤ. ਫੋਗ। ੩ ਅ. ਨਿਸਾਰ ਨਿਸਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਸਰ (ਬਿਖੇਰਨ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਨਿਛਾਵਰ. ਸਰਕ਼ੁਰਬਾਨੀ. ਵਾਰਨਾ.

ਨਿਸਾਰਿਓ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਰਣ ੩ ਅਤੇ ਨਿਸਰੁ.

ਨਿਸਿ. ਸੰ. ਨਿਸ਼ਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਤ. ਰਜਨੀ. "ਅਹਿਨਿਸਿ ਜਪੀ ਸਦਾ ਸਾਲਾਹੀ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੨ ਹਲਦੀ.

ਨਿਸਿਸ. ਨਿਸ਼ੇਸ਼. ਚੰਦ੍ਰਮਾ. (ਚਰਿਤ੍ਰ ੬੧) ਦੇਖੋ, ਨਿਸੇਸ.

ਨਿਸਿਸਭਗਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਸ਼ੇਸ਼ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਦੀ ਭੈਣ, ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ ਨਦੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਿਸਿਤ. ਸੰ. ਨਿਸ਼ਿਤ. ਵਿ—ਤਿੱਖਾ. ਤੇਜ਼। ੨ ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ.

ਨਿਸਿਨਾਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦਾ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਜਾਇਆ ਵਾਜਾ. ਅਹੇੜੀ ਦਾ ਘੰਟਾ. "ਜਿਉ ਕੁਰੰਕ ਨਿਸਿਨਾਦ ਬਾਲਹਾ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਨਿਸਿਪਾਲ, ਨਿਸਿਪਾਲਕ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਤ੍ਰਿ ਦੇ ਪਾਲਨ ਵਾਲਾ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਸਪਾਲ.

ਨਿਸ਼ਿਪੁਸ਼੍ਪੀ. ਦੇਖੋ, ਰਜਨੀਗੰਧਾ.

ਨਿਸਿਬਾਸੁਰ, ਨਿਸਿਵਾਸਰ ਰਾਤ ਦਿਨ. ਨਿਰੰਤਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਬਾਸਰ. ਨਿਸਿਬਾਸੁਰ ਜਪਿ ਨਾਨਕ ਦਾਸ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੫)

ਨਿਸੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਸ਼ਿ. ਰਾਤ੍ਰਿ. ਰਾਤ. "ਸੂਹਾ ਰੰਗ ਸੁਪਨੇ ਨਿਸੀ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ਰਾਤ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਤੁੱਲ ਹੈ.

ਨਿਸੀਲ. ਵਿ—ਦੁ: ਸ਼ੀਲ. ਬਿਨਾ ਸ਼ੀਲ. ਬਦਚਲਨ। ੨ ਸ਼ਾਂਤ ਸੁਭਾਉ ਬਿਨਾ.

ਨਿਸੁਨ. ਸੰ. ਨਿਸ੍ਵਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਬਦ. ਧੁਨਿ. ਆਵਾਜ਼. "ਨਿਸੁਨ ਨਾਦ ਡਹਡੱਹ ਡਾਮਰੁ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧)

ਨਿਸੁੰਭ. ਸੰ. ਨਿਸ਼ੁਮ੍ਭ. ਕਸ਼੍ਯਪ ਦੇ ਵੀਰਯ ਤੋਂ ਦਨੁ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਦਾਨਵ. ਇਹ ਸ਼ੁੰਭ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਸੀ. "ਸੁੰਭ ਨਿਸੁੰਭ ਪਠਾਯਾ ਜਮਦੇ ਧਾਮ ਨੂੰ." (ਚੰਡੀ ੩) ਦੇਖੋ, ਨਮੁਚਿ ੨.

ਨਿਸੂਲ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਲ.

ਨਿਸੂਦਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਰਨਾ. ਵਧ ਕਰਨਾ. ਨਾਸ਼. ਦੇਖੋ, ਸੂਦਨ ੩। ੨ ਵਿ—ਜਦ ਇਹ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ (ਵਿਨਾਸ਼ਕ) ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਕੰਸਨਿਸੂਦਨ.

ਨਿਸੇਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਸ਼ਿ-ਈਸ਼. ਨਿਸ਼ੇਸ਼. ਰਾਤ੍ਰਿ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ.

ਨਿਸੇਸਾਨਨੀ. ਵਿ—ਨਿਸ਼ੇਸ਼ (ਚੰਦ੍ਰਮਾ) ਜੇਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਨਨ (ਮੁਖ). ਚੰਦ੍ਰਮੁਖੀ.

ਨਿਸੋਕ, ਨਿਸੋਗ ਸੰ. ਨਿ: ਸ਼ੋਕ. ਵਿ—ਸ਼ੋਕਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਰੰਜ. ਖ਼ੁਸ਼. ਪ੍ਰਸੰਨ. ਅਸ਼ੋਕ.

ਨਿਸੋਤ. ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸੰਯੁਕ੍ਤ. ਬਿਨਾ ਮਿਲਾਵਟ. ਖ਼ਾਲਿਸ. ਜਿਵੇਂ—ਨਿਸੋਤ ਪਾਣੀ। ੨ ਨਿਸ੍ਰਿਤ. ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਚਸ਼ਮੇ ਤੋਂ ਤਾਜ਼ਾ ਨਿਕਲਿਆ। ੩ ਦੇਖੋ, ਨਿਸੋਥ.

ਨਿਸੋਥ. ਸੰ. ਤ੍ਰਿਵ੍ਰਿਤ੍. ਤ੍ਰਿਵੀ. ਇੱਕ ਬੂਟੀ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਜੁਲਾਬ ਲਈ ਵਰਤੀਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੈ. ਪੇਟ ਦੇ ਰੋਗ, ਕਿਰਮ, ਕਫ ਆਦਿ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਸਟਕਾ (ਪਾਂਡੁ ਰੋਗ), ਸੰਗ੍ਰਹਣੀ, ਲਿੱਫ, ਤਾਪ ਮਿਟਾਉਂਦੀ ਹੈ. ਚਿੱਟੀ ਨਿਸੋਥ ਸਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. L. Ipomoea Turpethum.

ਨਿਸੰਕ. ਸੰ. ਨਿ: ਸ਼ੰਕ. ਵਿ—ਸ਼ੰਕਾ ਰਹਿਤ. ਨਿਡਰ. ਨਿਰਭਯ. "ਬਹੁਰਿ ਕਮਾਵਹਿ ਹੋਇ ਨਿਸੰਕ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੫)

ਨਿਸੰਖ. ਵਿ—ਸ਼ੰਖ ਆਦਿ ਗਿਣਤੀ ਰਹਿਤ. ਬੇਸ਼ੁਮਾਰ. ਅਗਿਣਤ.

ਨਿਸੰਗ, ਨਿਸੰਗੁ, ਨਿਸੰਙ, ਨਿਸੰਙੁ ਸੰ. ਨਿ: ਸ਼ੰਕ. ਵਿ—ਸ਼ੰਕਾ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਭਯ। ੨ ਨਿ: ਸੰਗ. ਬੇ ਲਾਗ. ਨਿਰਲੇਪ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਵੈ ਜਾਇ ਨਿਸੰਗੁ." (ਓਅੰਕਾਰ) "ਹਰਿ ਭੇਟਿਆ ਰਾਉ ਨਿਸੰਙੁ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪)

ਨਿਸੰਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ, ਜੋ ਨਿਸ਼ਾ (ਰਾਤ੍ਰਿ) ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਨਿਸੰਤ ਜੀਤ ਜੀਤਕੈ ਅਨੰਤ ਸੂਰਮਾ ਲਏ." (ਸੂਰਜਾਵ) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਸ਼ਾਂਤ ੧.

ਨਿਸ੍ਕ. ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸੋਨੇ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿੱਕਾ, ਜੋ ੧੬ ਮਾਸੇ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਤੋਲ ਵੱਧ ਘੱਟ ਭੀ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਹਕ.

ਨਿਸ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਚਯ.

ਨਿਸੂਲ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਚਲ.

ਨਿਸ੍ਰਿਤ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਚਿਤ.

ਨਿਸ੍ਰਿੰਤ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਚਿੰਤ.

ਨਿਸ੍ਰ. ਵਿ—ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਸ੍ਥਿਤ। ੨ ਤਤਪਰ. ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ.

ਨਿਸ੍ਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਠਹਿਰਾਉ. ਸ੍ਥਿਤਿ। ੨ ਨਿਸ਼੍ਰਯ. ਸ਼੍ਰੱਧਾ। ੩ ਮਨ ਦਾ ਲਗਾਉ.

ਨਿਸ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਨਿਸ੍ਰਾ ਯੁਕ੍ਤ. ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਨਿਸ਼ਚੇ ਵਾਲਾ. "ਅਜਰ ਜਰਨ ਨਿਸ੍ਰਿਤ ਬ੍ਰਹਮਗਜਾਨੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਸ੍ਠੁਰ. ਕਰੜਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਠੁਰ.

ਨਿਸ੍ਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਤਾਰ.

ਨਿਸ੍ਰੇਣੀ, ਨਿਸ੍ਰੇਨੀ ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਰੇਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੀਢੀ. ਪੌੜੀ। ੨ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਪਉੜੀ ੩ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

ਨਿਸ੍ਰਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸੁਨ.

ਨਿਹ. ਸੰ. ਨਿਸ੍. ਨਿ: ਵ੍ਯ—ਇਹ ਨਿਸ਼ੇਧ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ ਆਦਿ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਆਦਿ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸਰਗਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾਹਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਿਹਸੰਗ ਅਤੇ ਨਿਹਚਲ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ। ੨ ਫ਼ਾ ﻧﻪ ਨਹਿ. ਨਹੀਂ.

ਨਿਹਸਨੇਹ. ਵਿ—ਸਨੇਹ ਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਮੁਹੱਬਤ. ੨ ਤੇਲ ਬਿਨਾ। ੩ ਚਿਕਨਾਈ (ਥੰਧਿਆਈ) ਬਿਨਾ.

ਨਿਹਸਪੰਦ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਪੰਦ.

ਨਿਹਸਪ੍ਰਿਹ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਪ੍ਰਿਹ.

ਨਿਹਸਾਸਨ. ਵਿ—ਸ਼ਾਸਨ ਰਹਿਤ. ਦੰਡ ਬਿਨਾ। ੨ ਜਿਸ ਪੁਰ ਹੁਕੂਮਤ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਾਸਨਿ.

ਨਿਹਸਾਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਾਰ ੨.

ਨਿਹਸੰਸੇ. ਵਿ—ਸੰਸ਼ਯ ਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਸ਼ੱਕ.

ਨਿਹਸੰਗ, ਨਿਹਸੰਗਾ ਵਿ—ਨਿ:ਸੰਗ. ਬੇਲਾਗ. "ਅਨਦ ਬਿਨੋਦੀ ਨਿਹਸੰਗਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਨਿਹਸੰਦੇਹ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਸੰਸ਼ਯ. ਬਿਨਾ ਸ਼ੁਬਹ.

ਨਿਹਸ੍ਰਮ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਸ਼੍ਰਮ. ਥਕਾਣ ਰਹਿਤ. ਅਥੱਕ। ੨ ਬਿਨਾ ਮਿਹਨਤ.

ਨਿਹਸ੍ਰੇਣੀ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸ੍ਰੇਣੀ.

ਨਿਹਸ੍ਵਾਰਥ. ਵਿ—ਖ਼ੁਦਗ਼ਰਜੀ ਬਿਨਾ.

ਨਿਹਕ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੜਾਊ ਗਹਿਣਾ। ੨ ਅਸ਼ਰਫੀ. ਦੀਨਾਰ। ੩ ਹੀਰਾ. "ਨਖਨ ਨਿਹਕ ਛਬਿਮੂਲ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਭਰਜੇ ਨਿਹਕ ਮੁਕਤਾ ਕੇ ਸਾਥਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਸੋਨਾ। ੫ ਯੱਗ ਵਿੱਚ ਦੱਖਣਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸੋਨੇ ਦਾ ਟੁਕੜਾ.[1]

ਨਿਹਕਪਟ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕਪਟ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਛਲ. ਸਰਲ. "ਨਿਹਕਪਟ ਸੇਵਾ ਕੀਜੈ ਹਰਿ ਕੇਰੀ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੪)

ਨਿਹਕਰਮ, ਨਿਹਕਰਮਾ, ਨਿਹਕਰਮੀ ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕਰ੍ਮਨ੍. ਵਿ—ਜੋ ਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਪਤ ਨਾ ਹੋਵੇ. "ਕਰਮ ਕਰਤ ਹੋਵੈ ਨਿਹਕਰਮ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਹਉਮੈ ਕਰੈ ਨਿਹਕਰਮੀ ਨ ਹੋਵੈ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਨਿਕੰਮਾ। ੩ ਬਦਨਸੀਬ.

ਨਿਹਕਲਮਖ. ਨਿਸ਼੍ਕਲ੍ਮਸ਼. ਵਿ—ਕਲਮਲ (ਪਾਪ) ਰਹਿਤ. ਨਿਰਦੋਸ਼.

ਨਿਹਕਲੰਕ, ਨਿਹਕਲੰਕੀ ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕਲਙ੍ਕ. ਵਿ—ਕਲੰਕ ਬਿਨਾ. ਦਾਗ਼ ਬਿਨਾ. ਨਿਰੰਜਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਦਸ਼ਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ. "ਅਥ ਨਿਹਕਲੰਕ ਚੌਬੀਸਵੋਂ ਅਵਤਾਰ ਕਥਨੰ." ਦੇਖੋ, ਕਲਕੀ.

ਨਿਹਕਾਮ, ਨਿਹਕਾਮਾ, ਨਿਹਕਾਮੀ ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕਾਮ. ਵਿ—ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ. ਇੱਛਾ ਬਿਨਾ. "ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਮਾ ਭਏ ਨਿਹਕਾਮਾ." (ਮਾਲੀ) "ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਨਿਹਕਿੰਚਨ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕਿਞ੍ਚਨ. ਵਿ—ਕੰਗਾਲ. ਨਿਰਧਨ। ੨ ਸਰਵਤ੍ਯਾਗੀ. "ਨਿਹਕਿੰਚਨ ਨਿਹਕੇਵਲ ਕਹੀਐ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਨਿਹਕੇਵਲ, ਨਿਹਕੇਵਲੁ ਵਿ—ਦੂਜੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬਿਨਾ। ੨ ਖ਼ਾਲਿਸ. ਸ਼ੁੱਧ। ੩ ਅਸੰਗ. ਨਿਰਲੇਪ. "ਆਸ ਅੰਦੇਸੇ ਤੇ ਨਿਹਕੇਵਲੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਦਰਸਨ ਦੇਖਿ ਭਈ ਨਿਹਕੇਵਲ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੪ ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕੈਵਲ੍ਯ—ਨਿਸ੍ਕੈਵਲਜ. ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਕੇ ਕੇਵਲਪਨ ਵਾਲਾ. ਅਦੁਤੀ। ੫ ਪਰਮਸ਼ੁੱਧ.

ਨਿਹਕੰਟਕ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕਣ੍ਟਕ. ਵਿ—ਨਿਰਵਿਘਨ। ੨ ਸ਼ਤ੍ਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. "ਨਿਹਕੰਟਕ ਰਾਜੁ ਭੁੰਚਿ ਤੂੰ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧)

ਨਿਹਕ੍ਰਮ. ਦੇਖੋ, ਨਿਹਕਰਮ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਸਕ੍ਰਮਣ.

ਨਿਹਕ੍ਰਾਂਤ. ਵਿ—ਕਾਂਤਿ (ਸ਼ੋਭਾ) ਬਿਨਾ। ੨ ਨਿਸ੍ਕ੍ਰਾਂਤ. ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਬਾਹਰ ਗਿਆ। ੩ ਹੱਦੋਂ ਟੱਪਿਆ.

ਨਿਹਚਉ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਚਯ. "ਗੁਰੁ ਪੂਰੇ ਤੇ ਇਹ ਨਿਹਚਉ ਪਾਈਐ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ. ਯਕ਼ੀਨਨ. "ਕਰਤਾ ਕਰੇ ਸੁ ਨਿਹਚਉ ਹੋਵੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)

ਨਿਹਚਲ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਚਲ. ਵਿ—ਅਡੋਲ. ਅਚਲ. ਕ਼ਾਇਮ. "ਨਿਹਚਲ ਰਾਜ ਹੈ ਸਦਾ ਤਿਸ ਕੇਰਾ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਹਚਲੁ ੨.

ਨਿਹਚਲ ਥਾਨੁ. ਨਿਸ਼ਚਲ ਸ੍ਥਾਨ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਪਦ. ਸਤਸੰਗ. "ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਕਿਰਪਾ ਕਰੈ। ਨਿਹਚਲ ਥਾਨੁ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਤਰੈ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਨਿਹਚਲਾਇਆ, ਨਿਹਚਲਾਧਾ ਵਿ—ਨਿਸ਼੍ਚਲਤਾ ਵਾਲਾ. ਅਡੋਲ. ਅਚਲ. ਕ਼ਾਇਮ. "ਹਰਿਧਨ ਨਿਹਚਲਾਇਆ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) "ਇਕਿ ਸਾਧਬਚਨ ਨਿਹਚਲਾਧਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

[1] ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਦੱਖਣਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸੋਨੇ ਦੇ ਪਤ੍ਰੇ ਟੁੱਕ ਕੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਵਡੇ ਛੋਟੇ ਬਣਵਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ.

ਨਿਹਚਲੁ. ਅਚਲ, ਅਵਿਨਾਸੀ. ਦੇਖੋ, ਨਿਹਚਲ. "ਤੂੰ ਨਿਹਚਲੁ ਕਰਤਾ ਸੋਈ." (ਸੋਪੁਰਖੁ) ੨ ਅਤਿ ਚੰਚਲ. ਬਹੁਤ ਚਪਲ. "ਅਸਥਿਰੁ ਕਰੇ ਨਿਹਚਲੁ ਇਹੁ ਮਨੂਆ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ਚਪਲ ਮਨ ਨੂੰ ਸਿਥਰ ਕਰੇ.

ਨਿਹਚਾ. ਯਕੀਨ. ਭਰੋਸਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਚਯ.

ਨਿਹਚੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਚਮੁਚ. ਠੀਕ. ਯਕ਼ੀਨਨ.

ਨਿਹਚੌ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ. ਯਕੀਨਨ। ੨ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨਾਲ. "ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਨਿਹਚੌ ਧਿਆਵੈ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਨਿਹਟੇਵ. ਵਿ—ਖੋਟੀ ਬਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵ੍ਯਸਨ ਨਹੀਂ। ੨ ਰਸ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ. ਚਸਕੇ ਤੋਂ ਵਿਰਕਤ.

ਨਿਹਣ. ਸੰ. ਨਹਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਬੰਧਨ. "ਸਚ ਕੂੜੈ ਲੈ ਨਿਹਣ ਬਹੰਦਾ." (ਭਾਗੁ) ਸੱਚ, ਝੂਠ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਬੈਠਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ.

ਨਿਹਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਪਛਾੜਿਆ. ਪਟਕਾਇਆ. "ਨਿਹਤੇ ਪੰਜਿ ਜੁਆਨ ਮੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ) ਪੰਜੇ ਵਿਕਾਰ ਢਾਹ ਲਏ.

ਨਿਹਦ. ਫ਼ਾ نہد ਰਖਦਾ ਹੈ.

ਨਿਹਨੱਦ. ਸ਼ੋਰ. ਧੁਨਿ. ਦੇਖੋ, ਨਨਾਦ. "ਨਾਗੜਦੀ ਨਾਦ ਨਿਹਨੱਦ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਬਿਨਾ ਨਾਦ. ਧ੍ਵਨਿ ਰਹਿਤ.

ਨਿਹਪਗ. ਪੈਰ ਬਿਨਾ. ਪਾਦ ਰਹਿਤ। ੨ ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਪ੍ਰਗ੍ਯ-ਨਿਸ੍ਪ੍ਰਗ੍ਯ. ਮੂਰਖ. ਅਗ੍ਯਾਨੀ. ਭਾਵ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਤਮਬੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ.

ਨਿਹਪਗਿ. ਨਿਸ੍ਪ੍ਰਗ੍ਯ ਲੋਕਾਂ (ਅਗ੍ਯਾਨੀਆਂ) ਦੀ. ਦੇਖੋ, ਨਿਹਪਗ ੨. "ਘਣੀ ਨਿਹਪਗਿ ਨਾਨਕਾ ਛਿੰਝ ਪਈ ਦਰਵਜਿ." (ਮ: ੧ ਬੰਨੋ) ਯਮ ਦੇ ਦਰਵਾਜੇ ਅਗ੍ਯਾਨੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਛਿੰਝ ਪੈਂਦੀ ਹੈ.

ਨਿਹਫਲ, ਨਿਹਫਲੁ ਦੇਖੋ, ਨਿਸਫਲ. "ਨਿਹਫਲ ਧਰਮ ਤਾਹਿ ਤੁਮ ਮਾਨੋ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੯) "ਨਿਹਫਲੁ ਤਿਨਕਾ ਜੀਵਿਆ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) ੨ ਖੱਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਫਲ (ਫ਼ੋਤੇ) ਨਹੀਂ.

ਨਿਹਭਾਗ, ਨਿਹਭਾਗੜੋ ਵਿ—ਭਾਗ੍ਯ ਰਹਿਤ. ਅਭਾਗਾ. ਬਦਨਸੀਬ. "ਨਿਹਭਾਗੜੋ ਭਾਹਿ ਸੰਜੋਇਓ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਨਿਹਮ. ਫ਼ਾ نہم ਮੈ ਰਖਦਾ ਹਾਂ. ਮੈਂ ਰੱਖਾਂ. ਮੈ ਰੱਖਾਂਗਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਹਾਦਨ.

ਨਿਹਮੇਵ. ਵਿ—ਅਹੰਤਾ ਰਹਿਤ. ਅਭਿਮਾਨ ਬਿਨਾ. ਹੌਮੈ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ.

ਨਿਹਰਵਾ. ਨਿਹਾਰਣ ਕੀਤਾ. ਵੇਖਿਆ. "ਸੋ ਦੁਤਿ ਜਾਨੈ ਜਿਨਹਿ ਨਿਹਰਵਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਹਲੀਆ. ਵਿ—ਨਿਹਾਲ ਹੋਇਆ. ਪੂਰਣਕਾਮ. ਦੇਖੋ, ਨਿਹਾਲ। ੨ ਨਿਹਾਰਿਆ. ਦੇਖਿਆ. "ਗਤਿ ਪਾਈ ਨਾਨਕ ਨਦਰਿ ਨਿਹਲੀਆ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਨਿਹਾਂ. ਫ਼ਾ نہاں ਛਿਪਿਆ (ਲੁਕਿਆ) ਹੋਇਆ.

ਨਿਹਾਦ. ਫ਼ਾ نہاد ਵਿ—ਰੱਖਿਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਰੀਰ. ਜਿਸਮ। ੩ ਸੁਭਾਉ. ਖ਼ਸਲਤ.

ਨਿਹਾਦਨ. ਫ਼ਾ نہادن ਕ੍ਰਿ—ਰੱਖਣਾ. ਟਿਕਾਉਣਾ.

ਨਿਹਾਯਤ. ਅ਼ نہایت ਵਿ—ਅਤ੍ਯੰਤ. ਬਹੁਤ ਜਾਦਾ.

ਨਿਹਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਗਾਹ. ਨਜ਼ਰ। ੨ ਭਾਵ—ਬਦਨਜ਼ਰ. "ਰਾਈ ਵਾਰਤ ਸਾਸ ਦਿਖ ਜਿਨ ਇਹ ਲਾਗ ਨਿਹਾਰ." (ਗੁਵਿ ੬) ੩ ਸੰ. ਨੀਹਾਰ. ਸ਼ਬਨਮ. ਓਸ. ਤ੍ਰੇਲ.

ਨਿਹਾਰਣ, ਨਿਹਾਰਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਨਿਭਾਲਨ. ਨਿਰੀਕ੍ਸ਼ਣ. ਦੇਖਣਾ. ਤੱਕਣਾ. "ਜਮ ਨਿਹਾਰੈ ਸਾਸਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਨਿਹਾਰੀ. ਦੇਖੀ. ਦੇਖੋ, ਨਿਹਾਰਨਾ। ੨ ਫ਼ਾ نہاری ਨਹਾਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਦਾ ਭੋਜਨ. ਹਾਜ਼ਰੀ.

ਨਿਹਾਲ. ਫ਼ਾ نہال ਵਿ—ਪੂਰਣਕਾਮ. ਕਾਮਯਾਬ. ਮੁਰਾਦਮੰਦ. "ਹਰਿ ਜਪਿ ਭਈ ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ." (ਕਾਨ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੪) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਹਾਰ ਅਤੇ ਨਿਹਾਰਨਾ. "ਸਾਲ ਤਮਾਲ ਬਡੇ ਜਹਿਂ ਬਜਾਲ ਨਿਹਾਲ ਤਿਨੈ ਕਛੁ ਨਾ ਡਰਪੈਹੋਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੮੧) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਜ਼ਰਾਭੀ ਨਹੀਂ ਡਰਾਂਗੀ.

ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ. ਇਹ ਨਿਰਮਲਪੰਥ ਦੇ ਰਤਨ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦੇ ਕਵੀ ਸਨ. ਆਪ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਲਹੌਰ ਚੂੰਨੀ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਖੁਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਪਾਸ ਗੋਬਿੰਦਕੁਟੀਆ ਵਿੱਚ ਸੀ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਕਾਲ ਨਾਟਕ, ਨਿਰਮਲਪ੍ਰਭਾਕਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀਪ੍ਰਭਾਕਰ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਉੱਤਮ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਇਹ ਹੈ:—

ਕਬਿੱਤ

ਪ੍ਰਾਤ ਹੀ ਪਿਯੂਖ ਸਮੈਂ ਗਾਤ ਕੋ ਪੁਨੀਤ ਕੀਨ
ਚੀਤ ਕੋ ਨ ਜਾਨਦੇਤ ਨੈਕਹੂੰ ਵਿਕਾਰ ਮੈ,
ਆਸਨ ਕੋ ਸਾਧਕੈ ਅਰਾਧਕੈ ਅਗਾਧਮੰਤ੍ਰ
ਬਾਂਧਕੈ ਉਪਾਧਿ ਕੋ ਸਮਾਧਿ ਨਿਰਾਕਾਰ ਮੈ,
ਬਾਨੀ ਪ੍ਰਭੁ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਪ੍ਰਮੋਦ ਸੋਂ ਚਿਤਾਰੈ ਚਾਰੁ
ਕੰਜ ਜਯੋਂ ਅਲੇਪ ਹੈ ਸਦੀਵ ਜੋ ਵਿਹਾਰ ਮੈ,
ਨੰਮ੍ਰਤਾ ਉਦਾਰਤਾਈ ਭਾਵਨਾ ਅਕਾਲਪੰਥ
ਐਸੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਕੋ ਜੁਹਾਰੋਂ ਵਾਰ ਵਾਰ ਮੈ.
ਦੈਵੀਗੁਨ ਦੇਵ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਕੋ ਬਢਾਵੈ ਬੇਗ
ਸੁੰਭ ਸੇ ਪ੍ਰਮਾਦ ਕੋ ਬਿਦਾਰੈ ਸ਼ੰਭੁਦਾਰਾ[1] ਸੀ,
ਦਾਤੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਕੀ ਸੁਰਾਹੀ ਸੀ ਪਿਯੂਖ ਪੂਰੀ
ਤਾਂਬੋ ਚੀਤ ਸਜਾਹੀਕੋ ਇਲਾਹੀ ਖ਼ਾਕਪਾਰਾ ਸੀ,
ਤੀਨੋ ਤਾਪ ਸਾਪਨ ਕੇ ਝਾਪਨ ਕੋ ਜਾਪਨ ਸੀ
ਪਾਪਕਲਾ ਕਾਪਨ ਕੋ ਭਾਰੀ ਦਾਂਤ ਆਰਾ ਸੀ,
ਕਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਚੰਡ ਅਜਾਪੂਤਨ ਕੇ ਕਾਟਬੇ ਕੋ
ਸਿੱਖੀ ਜੋ ਅਕਾਲ ਕੀ ਸੋ ਤਿੱਖੀ ਤੇਗਧਾਰਾ ਸੀ.

੨ ਸਬਾਜਪੁਰ ਪਿੰਡ (ਜਿਲਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਿੱਚ ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਕੁਇਰਦੇਈ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੯੮੭ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ. ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਜਾਣ ਤੋਂ ਨਾਨਾ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਨਾਨੀ ਕੁਇਰਾਂ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਨਿਹਾਲ

[1] ਦੁਰਗਾ.

ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕੀਤੀ. ਭਾਈ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਰਮਲੇਸਾਧੂ ਦੇ ਚਾਟੜੇ ਹੋਏ. ਗਜਾਨੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਕਾਵ੍ਯਗ੍ਰੰਥ ਪੜ੍ਹੇ. ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਵੀਂਦ੍ਰਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ[1] ਹੈ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੯੪੩ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਆਪ ਸੋਹਲਾਂ ਵਾਲੇ ਬੁੰਗੇ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਸਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਇਹ ਹੈ—

ਉੱਜਲ ਭਈ ਹੈ ਬੁੱਧਿ ਪ੍ਰਭੁ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ਸ਼ੁੱਧ
ਚੰਚਲਤਾ ਚਪਲਾ ਜਸੋਂ ਚਪਲ ਚਲੀ ਗਈ,
ਛੂਛੀ ਹਰਿਨਾਮ ਤੇ ਛਲੀਲੀ ਛਲਵੰਤਨ ਕੋ
ਐਸੀ ਪ੍ਰਾਕ ਮਤਿ ਹੁਤੀ ਛਿਨ ਸੋ ਛਲੀ ਗਈ,
ਗਜਾਨ ਕੀ ਅਗਨਿ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੈ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ
ਸੰਚਿਤ ਕਰਮਕ੍ਰਿਯਾ ਤ੍ਰਿਣ ਲੌ ਜਲੀ ਗਈ,
ਸਤਸੰਗ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਭਯੋ ਰਿਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਆਇ
ਸੁਧਾਸਰ ਨ੍ਹਾਇ ਪਾਂਤਿ ਪਾਪ ਕੀ ਦਲੀ ਗਈ.
ਮੈਂਡਾ ਪ੍ਰਾਣਪਜਾਰਾ ਤੂੰ ਇਥਾਂਈਂ ਹੱਭ ਥਾਂਈਂ ਹਿੱਕੋ
ਤੈਂਡੇ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਮੈ ਥੀਵਾਂ ਸੰਤ ਦਾਸਰਾ,
ਸਾਥ ਵੰਞ ਵੰਞ ਵੈਂਦੇ ਡੇਖ ਡੇਖ ਡੁੰਮਣਾ ਮੈ
ਥੀਸੀ ਤਨੁ ਢੇਰੀ ਜੜ੍ਹੂੰ ਵੈਸੀ ਵੰਞ ਸਾਸਰਾ,
ਥੀਂਦਾ ਬਲਿਹਾਰੀ ਮੈ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਤੈਂਡੇਪਾਹ
ਅਰਜ ਕਰੇਂਦਾ ਤੂੰ ਸੁਣੇਦਾ ਨਿਸ ਬਾਸਰਾ,
ਤੈਥੀਂ ਲੋਕ ਮੰਗਦਾ ਨ ਸੰਗਦਾ ਤੂੰ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ
ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸਾਂਈਂ ਮੈਕੂੰ ਤੈਂਡਾ ਆਸਰਾ.
ਵੱਡੇ ਵੇਲੇ ਉੱਠ ਤੂੰ ਜਪੰਦਾ ਨਹੀਂ ਰੱਬ ਨਾਮ
ਵੇਲਾ ਛਲਜਾਸੀ ਅੰਤਕਾਲ ਪਛੁਤੀਸੇਂ ਤੂੰ,
ਥੀਸੀ ਵਿਰਲਾਪ ਤੈਂਡੇ ਸੱਥਰ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ
ਜਮੂਆ ਫੜੇਸੀ ਪ੍ਰੇਤ ਕਰਕੇ ਸਡੀਸੇਂ ਤੂੰ,
ਫਿਰਸੀ ਪਿਟੇਂਦੀ ਨਾਰਿ ਤੈਂਡੀ ਤੇ ਖੁਥੇਂਦੀ ਵਾਲ
ਹਾਇ ਹਾਇ ਹੋਸੀ ਭੌਂਦੂ! ਕਬ ਲਗ ਜੀਸੇਂ ਤੂੰ?
ਆਖੇ ਲੱਗੁ ਮੈਂਡੇ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸਰਣ ਵੰਞ
ਓੜਕ ਦੇ ਵੇਲੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਥੀਸੇਂ ਤੂੰ.

੩ ਪੋਠੋਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸੈਯਦ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਿਆਲੀ ਗੋਤ ਦੇ ਖਤ੍ਰੀ ਸਿੱਖ ਮਹਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਮਾਈ ਬੱਸੀ (ਦੁਗੱਲ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ) ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਲੋਹ ਗੜ੍ਹ ਪਾਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਠਾਕੁਰ ਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਪੰਡਿਤਾਂ ਅਰ ਕਵੀਆਂ ਤੋਂ ਵਿਦਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕ ਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ ਹੋਏ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਠਾਕੁਰ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਕਰ ਕੇ ਸੱਦਦੇ ਸਨ. ਇਹ ਅਦੁਤੀ ਪਖਾਵਜੀ ਅਤੇ ਗਵੈਯੇ ਸਨ. ਰਾਗੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਨਾਲ (ਜੋ ਆਪਣੇ ਸਮੇ ਬੇ ਮਿਸਾਲ ਰਾਗੀ ਸੀ), ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਜੋੜੀ ਬਜਾਉਂਦੇ ਰਹੇ. ਆਪ ਸੁੱਖੋ ਅਤੇ ਥੋਹੇ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਰਹੇ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਥਾਂਨ ਦਾ ਥੋਹੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮ "ਦੁਖ ਭੰਜਨੀ" ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ.[2] ਇਹ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਉੱਤਮ ਕਵਿ ਸਨ. ਨਿਜਾਮਾਬਾਦ ਨਿਵਾਸੀ ਬਾਬਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਟੀਕਾ "ਚਕ੍ਰਧਰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚਾਰੁ ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ" ਰਚਿਆ, ਜੋ ਸੰਮਤ ੧੯੨੯ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ।

੪ ਥੋਹਾ (ਜਿਲਾ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ) ਨਿਵਾਸੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਅਦੁਤੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ "ਗੂਢਾਰਥਦੀਪਿਕਾ" ਟੀਕਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ੫ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ. ਦੇਖੋ, ਕਪੂਰਥਲਾ। ੬ ਦੇਖੋ, ਛਾਛੀ.

ਨਿਹਾਲ ਕੌਰਿ. ਦੇਖੋ, ਅਨੰਤੀ ਮਾਤਾ.

ਨਿਹਾਲਨ, ਨਿਹਾਲਨਾ. ਸੰ. ਨਿਭਾਲਨ. ਨਿਰੀਕ੍ਸ਼ਣ. ਦੇਖਣਾ. "ਸਜਣ ਮੁਖ ਅਨੂਪੁ ਅਠੇ ਪਹਰਿ ਨਿਹਾਲਸਾ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) "ਏਨੀ ਨੇਤ੍ਰੀ ਜਗਤੁ ਨਿਹਾਲਿਆ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋਇ ਨਿਹਾਲੀਐ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਨਿਹਾਲਾ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਧਰਮ ਯੁੱਧ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ੨ ਚਮਕੌਰ ਦਾ ਨੰਬਰਦਾਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ. ਕਲਗੀਧਰ ਥਨੇਸਰ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ.

ਨਿਹਾਲੀ. ਦੇਖੀ. ਵੇਖੀ. ਦੇਖੋ, ਨਿਹਾਲਨਾ। ੨ ਨਿਹਾਲੀਂ. ਦੇਖਾਂ. ਤੱਕਾਂ. "ਨੈਨ ਨਿਹਾਲੀ ਤਿਸੁ ਪੁਰਖੁ ਦਇਆਲੈ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੩ ਨਿਹਾਲ ਹੋਈ. ਦੇਖੋ, ਨਿਹਾਲ. "ਗੁਰਦਰਸਨ ਦੇਖਿ ਨਿਹਾਲੀ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ੪ ਫ਼ਾ نہالی ਸੰਗਜਾ—ਦੁਲਾਈ. ਤੋਸ਼ਕ. "ਇਕਿ ਨਿਹਾਲੀ ਪੈ ਸਵਨਿ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਨਿਹਾਲੂ. ਧੀਰ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਇਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਭੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ।

੨ ਚੱਠਾ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ।

੩ ਕੋਹਲੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ।

੪ ਪਹਾੜੀਆ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ।

੫ ਸੇਠੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ।

੬ ਸੁਨਿਆਰਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ।

੭ ਮਹਿਤਾ ਜਾਤਿ ਦਾ ਆਗਰਾ ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ।

੮ ਪਟਨਾ ਨਿਵਾਸੀ ਨਿਵਲਾ ਦਾ ਭਾਈ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਕਥਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ. ਇਹ ਐਸੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੋਏ ਕਿ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਦਾ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਅਨੰਨ ਸਿੱਖ

[1] ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਸੋਹਲਾਂ ਵਾਲੇ ਬੁੰਗੇ ਕਲਮੀ ਮੌਜੂਦ ਹੈ. ਇਹ ਬੁੰਗਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ ਵੱਲ ਦੀ ਬਾਹੀ ਦੇ ਖੂੰਜੇ ਤੇ ਹੈ.

[2] ਬਹੁ ਸੁਖ ਸੁਖੋ ਕੋ ਦਿਯੋ ਅਬ ਥੋਹੇ ਮੇਂ ਜਾਇ। ਦੁੱਖ ਭੰਜਤ ਦੁੱਖ ਭੰਜਨੀ, ਥਾਪੀ ਮਾਹਿ ਨਵਾਇ. (ਗੁਰਪਦ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਦਸਮ ਮੰਡਲ)

ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ

ਹੋ ਜਾਂਦਾ.

ਨਿਹਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ. ਰੱਖਿਆ.

ਨਿਹੁਰਨ, ਨਿਹੁਰਨਾ, ਨਿਹੁੜਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਸਿੰਧੀ. ਨਿਹੁੜਨਾ. ਝੁਕਣਾ. ਨੀਵਾਂ ਹੋਣਾ. "ਕਰ ਅਰਦਾਸ ਸੀਸ ਨਿਹੁਰਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਹੋਰਨ, ਨਿਹੋਰਨਾ ਸੰ. ਮਨੋਹਾਰ. ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ (ਬੇਨਤੀ) ਕਰਨੀ. "ਹਮ ਕਉ ਉਚਿਤ ਨਿਹੋਰਨ ਅਹੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਹੋਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਨੋਹਾਰ. ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ. "ਅਨਿਕ ਭਾਂਤਿ ਤਿਸੁ ਕਰਉ ਨਿਹੋਰਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਇਹਸਾਨ. "ਜਉ ਤਨ ਕਾਸੀ ਤਜੈ ਕਬੀਰਾ, ਰਮਈਐ ਕਹਾ ਨਿਹੋਰਾ?" (ਧਨਾ ਕਬੀਰ) "ਬਿਨਸਿਓ ਸਗਲ ਨਿਹੋਰਾ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਨਿਹੰਗ. ਫ਼ਾ نہنگ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੜਗ. ਤਲਵਾਰ. "ਬਾਹਤ ਨਿਹੰਗ। ਉੱਠਤ ਫੁਲਿੰਗ." (ਸਲੋਹ) ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਹਾਰ ਤੋਂ ਵਿਸ੍ਫੁਲਿੰਗ (ਚਿੰਗਾੜੇ) ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ੨ ਕਲਮ. ਲੇਖਨੀ। ੩ ਘੜਿਆਲ. ਮਗਰਮੱਛ. (ਸਕਰ ਮਤਸ੍ਯ) ਨਾਕੂ. Alligator. "ਜਨੁਕ ਲਹਿਰ ਦਰਯਾਵ ਤੇ ਨਿਕਸਜੋ ਬਡੋ ਨਿਹੰਗ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੧੭) ੪ ਡਿੰਗ—ਘੋੜਾ. ਅਸ਼੍ਵ. ਤੁਰੰਗ. "ਬਿਚਰੇ ਨਿਹੰਗ। ਜੈਸੇ ਪਿਲੰਗ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਚਿਤ੍ਰੇ ਵਾਂਙ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰਦੇ ਘੋੜੇ ਵਿਚਰੇ। ੫ ਸੰ. ਨਿ:ਸ਼ङ्क-ਨਿਹਸ਼ੰਕ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ. ਬਹਾਦੁਰ. ਦਿਲੇਰ. "ਨਿਰਭਉ ਹੋਇਓ ਭਇਆ ਨਿਹੰਗਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਪਹਿਲਾਂ ਦਲਾਂ ਮਿਲੰਦਿਆਂ ਭੇੜ ਪਿਆ ਨਿਹੰਗਾਂ." (ਚੰਡੀ ੩) ੬ ਸੰ. ਨਿ:ਸङ्ग- ਨਿਹਸੰਗ. ਨਿਰਲੇਪ. ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ. ਦ੍ਵੰਦ (ਦ੍ਵੰਦ੍ਵ) ਦਾ ਤਿਆਗੀ. "ਨਿਹੰਗ ਕਹਾਵੈ ਸੋ ਪੁਰਖ ਦੁਖ ਸੁਖ ਮੰਨੇ ਨ ਅੰਗ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ) "ਮੁੱਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨਾ ਬੁਝੈ ਬੂਝੈ ਫਕਰ ਨਿਹੰਗ." (ਮਗੋ)

੭ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਫਿਰਕਾ, ਜੋ ਸੀਸ ਪੁਰ ਫਰਹਰੇ ਵਾਲਾ ਉੱਚਾ ਦੁਮਾਲਾ, ਚਕ੍ਰ, ਤੋੜਾ, ਖੰਡਾ, ਕ੍ਰਿਪਾਨ, ਗਜਗਾਹ ਆਦਿਕ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਰ ਨੀਲਾ ਬਾਣਾ ਪਹਿਨਦਾ ਹੈ. ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਮਰਣ ਦੀ ਸ਼ੰਕਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਅਤੇ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਲਈ ਇਹ ਨਾਮ ਹੈ.

ਬਹੁਤ ਸਿੰਘਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਲਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸੀਸ ਤੇ ਦੁਮਾਲਾ ਸਜਾ ਕੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਹਜੂਰ ਆਏ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਬਾਣੇ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਹੰਗਪੰਥ ਹੋਵੇਗਾ.

ਕਈ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਉੱਚ ਪੀਰ ਵਾਲਾ ਨੀਲਾ ਬਾਣਾ ਅਗਨੀ ਵਿੱਚ ਸਾੜਿਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਲੀਰ ਕਟਾਰ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਨੀਲਾਂਬਰੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਚੱਲੀ, ਜੇਹਾ ਕਿ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—

ਸਗਲੇ ਫੂਕਚੁਕੇ ਨੀਲਾਂਬਰ ਤਨਿਕ ਤਿਸੀ ਤੇ ਰਾਖ ਲਯਾ,
ਜਮਧਰ ਸੰਗ ਬੰਧਕਰ ਸੋਊ ਪੰਥ ਬੇਖ ਹਿਤ ਸਭਿਨ ਛਯਾ.
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਹ ਭੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਨਿਹੰਗ ਪੰਥ ਚੱਲੇਗਾ, ਯਥਾ—

"ਹ੍ਵੈ ਪ੍ਰਸੰਨ ਬਰ ਦੇਵਤ ਜੋਵੈ।
ਪੰਥ ਖਾਲਸੇ ਮੇ ਤਵ ਹੋਵੈ।
ਤੁਝ ਸਮ ਬੇਖ[1] ਸੁਭਾਉ ਬਿਸਾਲੀ।
ਨਾਮ ਨਿਹੰਗ ਅਨੇਕ ਅਕਾਲੀ."
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਬਹੁਤ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਇਹ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸ੍ਵਾਮੀ ਨੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਸੀਸ ਦਮਾਲੇ ਦਾ ਫਰਹਰਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਥਾਪਿਆ, ਪਰ ਗੁਰੁਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਵ੍ਰਿੱਧ ਵਿਵੇਕਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਬਾ ਨੈਣਾ ਸਿੰਘ (ਨਰਾਇਣ ਸਿੰਘ) ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨਚੀ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਪਰ ਦਮਾਲਾ ਸਜਾਕੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਾ ਫਰਹਰਾ ਝੁਲਾਇਆ, ਤਾਂਕਿ ਉਹ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਹੱਥ ਵੇਹਲੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਭੀ ਚਲਾ ਸਕੇ.

ਬਾਬਾ ਨੈਣਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਚਾਟੜਾ ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਦਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੈਨਾਪਤਿ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਅਤੇ ਅਕਾਲ! ਅਕਾਲ ! ਜਪਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਾਰਣ "ਅਕਾਲੀ" ਨਾਮ ਭੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਕਾਲੀ.

ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਹੰਗਾਂ ਬਾਬਤ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਫ਼ਰਮਾਨ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—

ਧਰਮੰ ਕੇ ਧੁਰੰਧਰ ਉਦਾਰਤਾ ਕੇ ਧਾਰਾਧਰ
ਭੋਲੇ ਭਾਲ ਭ੍ਰਾਜਤੇ ਝਕੋਲ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਗ ਮੈ,
ਸਬੰਲੋਹ ਪਜਾਰੇ ਅਬੰ ਖਬੰ ਲੌ ਨ ਦਬੰ ਬੰਧ
ਨੈਕ ਹੂੰ ਨ ਗਬੰ ਪੁੰਨ ਪਬੰ ਯਾਕੇ ਸੰਗ ਮੈ,
ਸਾਜਕੈ ਸੁਬਾਨੋ ਸੂਰ ਗਾਜਕੈ ਮ੍ਰਿਗੇਂਦ੍ਰ ਭੂਰਿ
ਭਾਜਕੈ ਗਨੀਮ ਕੋ ਬਿਦਾਰੈਂ ਜੋਰ ਜੰਗ ਮੈ,
ਮੋਦ ਕੇ ਤਰੰਗ ਮੈ ਉਮੰਗ ਕੈ ਉਤੰਗ ਪੰਥ
ਲੋਕ ਦੰਗ ਕੈਬੇ ਕੋ ਸੁ ਕੀਨੇ ਏ ਨਿਹੰਗ ਮੈ.

ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਨਿਹੰਗ ੭.

ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਬੋੱਲੇ. ਦੇਖੋ, ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੇ ਬੋੱਲੇ.

ਨਿਹੰਗਾਂ ਦੀ ਛਾਉਣੀ (ਛਾਵਣੀ). ਦੇਖੋ, ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਛਾਵਨੀ ਅਤੇ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲੀ.

ਨਿਕ. ਵਿ—ਨਿੱਕਾ. ਛੋਟਾ. "ਹਮ ਨਿਕ ਕੀਰੇ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਅਨਿਕ (ਅਨੇਕ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਸਾਸਤ੍ਰਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਜਾਨਤਥੋ ਨਿਕ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੧੪) ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਅਨੇਕ। ੩ ਦੇਖੋ, ਨੀਕ.

ਨਿਕਸ. ਦੇਖੋ, ਨਿਕਸਨਾ। ੨ ਸੰ. ਨਿਕਸ਼—ਨਿਕਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਸੌਟੀ. ਘਸਪੱਟੀ। ੩ ਡਿੰਗ. ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਤਿੱਖਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਦ. ਸਾਣ.

[1] ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਿਹੰਗ ਵੇਸ ਰਖਦੇ ਸਨ.

ਨਿਕਸਣਾ, **ਨਿਕਸਨਾ** ਸੰ. ਨਿਸ੍ਕ੍ਰਮਣ. ਕ੍ਰਿ—ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ. ਨਿਕਲਨਾ. "ਨਿਕਸੁ ਰੇ ਪੰਖੀ ਸਿਮਰੁ ਹਰਿ ਪਾਂਖ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਨਿਕਸਿਜਾਤਉ. ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਮਨ, ਜੋ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਟਿਕਦਾ. "ਨਿਕਸਿਜਾਤਉ ਰਹੈ ਅਸਥਿਰੁ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਨਿਕਸਜੋਬ. ਨਿਕਸਜੋ-ਅਬ. ਹੁਣ ਨਿਕਲਿਆ. (ਨਰਸਿੰਘਾਵ)

ਨਿਕਟ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਾਸ ਦਾ. ਨੇੜੇ ਦਾ. ਨਜ਼ਦੀਕੀ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਾਸ. ਨੇੜੇ. ਕੋਲ.

ਨਿਕਟਵਰਤੀ. ਸੰ. ਨਿਕਟਵਰ੍ਤਿਨ੍. ਵਿ—ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਹਾਜਿਰਬਾਸ਼.

ਨਿਕਟਾਨੀ. ਨਿਕਟ-ਆਨੀ. ਪਾਸ ਆਈ। ੨ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦੀ. "ਜਰਾ ਮਰਾ ਹਰਿਜਨਹਿ ਨਹੀ ਨਿਕਟਾਨੀ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੩ ਪਾਸ (ਕੋਲ) ਲਿਆਂਦੀ.

ਨਿਕਟਿ. ਦੇਖੋ, ਨਿਕਟ ੨. "ਨਿਕਟਿ ਵਸੈ ਨਾਹੀ ਹਰਿ ਦੂਰਿ." (ਗਉ ਮ: ੪)

ਨਿਕਟਿਵਰਤਨਿ. ਵਿ—ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ. "ਨਿਕਟਿਵਰਤਨਿ ਸਾ ਸਦਾ ਸੁਹਾਗਨਿ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਨਿਕਟਵਰਤੀ.

ਨਿਕਟੀ. ਵਿ—ਸਮੀਪੀ. ਨਜ਼ਦੀਕੀ. "ਸੇਵਕ ਕਉ ਨਿਕਟੀ ਹੋਇ ਦਿਖਾਵੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਨਿਕਥਾ, **ਨਿਕੱਥਾ** ਨਿਕਲਦਾ. ਨਿਕਸਦਾ. "ਲੋਹੂ ਲਬੁ ਨਿਕਥਾ ਵੇਖੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੨ ਨਿਕਲਿਆ. "ਟੱਪ ਨਿਕੱਥਾ ਉੱਪਰ ਵਾੜਾ." (ਭਾਗੁ)

ਨਿਕਦਨ. ਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਨਿਕੰਦਨ. "ਤਵ ਬੰਧਨ ਭਏ ਨਿਕਦਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਤੇਰੇ ਬੰਧਨ ਨਸ੍ਟ ਹੋ ਗਏ.

ਨਿਕਮਾਨ. ਬਿਨਾ-ਕਮਾਣ (ਧਨੁਖ). ਧਨੁਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. "ਨਿਕਮਾਨ ਹੀ ਨੈਨ ਕੇ ਬਾਨ ਮਾਰੇ." (ਰਾਮਾਵ)

ਨਿਕਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮੂਹ. ਝੁੰਡ। ੨ ਧਨ. ਨਿਧਿ। ੩ ਦੇਖੋ, ਨਿਕਲਨਾ "ਕਿੰਹ ਸੋਂ ਕਹੈਂ ਨ ਸੁਨੈਂ ਨਿਕਰ ਕੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਕਸਨਾ ਅਤੇ ਨਿਕਲਨਾ. "ਨਾਮ ਸਕਲ ਸ੍ਰੀ ਬਾਨ ਕੇ ਨਿਕਰਤਜਾਂਹਿ ਅਨੰਤ." (ਸਨਾਮਾ)

ਨਿਕਰਮਾ. ਸੰ.ਨਿਸ਼੍ਕਰ੍ਮਾ. ਵਿ—ਜੋ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰੇ. ਆਲਸੀ। ੨ ਕਰਮਤਯਾਗੀ। ੩ ਕਰਮ (ਕ੍ਰਿਪਾ) ਤੋਂ ਵਾਂਜਿਆ.

ਨਿਕਲਸਨ. John Nicholson. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਆਯਰਲੈਂਡ (Ireland) ਵਿੱਚ ੧੧ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੮੨੨ ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਸਨ ੧੮੩੯ ਵਿੱਚ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਅਨੇਕ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਲੜਿਆ ਅਰ ਨੇਕਨਾਮੀ ਪਾਈ.

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਲੜਾਈ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੇ ਵਡੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਦਿਖਾਈ. ਕੁਝ ਚਿਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਪੋਲਿਟੀਕਲ ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਸਾਗਰ ਦਾ ਹਾਕਿਮ ਅਤੇ ਬੰਨੂ ਦਾ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਿਹਾ. ਸਨ ੧੮੫੭ ਦੇ ਗਦਰ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਭਾਰੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ. ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਲਬੁੰਗੇ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਈ ਅਤੇ ਭੇਟਾ ਅਰਪੀ[1]. ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਬਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੋਇਆ, ਇਹ ੧੪ ਸਿਤੰਬਰ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਫੱਟੜ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ੨੩ ਸਿਤੰਬਰ ਸਨ ੧੮੫੭ ਨੂੰ ਮੋਇਆ. ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲਸਨ ਪਾਰਕ (ਬਾਗ) ਵਿੱਚ ਨਿਕਲਸਨ ਦਾ ਬੁਤ ਉਸ ਦੀ ਕੀਰਤਿ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ.

ਨਿਕਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਕਸਨਾ। ੨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ. ਉਦਯ ਹੋਣਾ। ੩ ਵਿਚਦੀਂ ਗੁਜ਼ਰਨਾ। ੪ ਅਲਗ ਹੋਣਾ. ਵਿਛੁੜਨਾ। ੫ ਗੁਜ਼ਰਨਾ. ਵੀਤਣਾ। ੬ ਰੇਖਾ ਦਾ ਖੈਂਚੇ ਜਾਣਾ. ਚਿਤ੍ਰਿਤ ਹੋਣਾ. "ਤਿਨ ਮੁਖਿ ਟਿਕੇ ਨਿਕਲਹਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਨਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿੱਕਾ.

ਨਿਕਾਇ. ਦੇਖੋ, ਨਿਕਾਯ.

ਨਿਕਾਈ. ਦੇਖੋ, ਨਿਕਾਯ। ੨ ਨੇਕੀ. ਭਲਾਈ। ੩ ਨੀਕਾਪਨ. ਸੁੰਦਰਤਾ. ਖ਼ੂਬਸੂਰਤੀ. "ਤਬ ਜਾਨੋ ਤਾਹਿ ਨਿਕਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਕਾਸ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕਾਸ਼—ਨਿਸ੍ਕਾਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਜੋ ਬਹੁਤ ਸ਼ੋਭਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ (ਨਿਤਰਾਂ ਕਾਸ਼ਤੇ) ਮਕਾਨ ਦਾ ਛੱਜਾ ਵਰਾਂਡਾ ਆਦਿ। ੨ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਨਿਕਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੋਂ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਨਿਕਲੇ.

ਨਿਕਾਸਨਾ. ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕਾਸਨ—ਨਿਸ੍ਕਾਸਨ. ਕੱਢਣਾ. ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ. ਨਿਕਾਲਨਾ.

ਨਿਕਾਹ਼. ਅ਼ نکاح ਸੰਗਯਾ—ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸੰਗ। ੨ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਆਹ. ਨਿਕਾਹ਼ ਇੱਕ ਪਾਸਿਓਂ ਦਰਖ਼੍ਵਾਸਤ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸਿਓਂ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪੁਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੋ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ, ਜੋ ਬਾਲਿਗ, ਸਮਝ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੋਣ, ਨਿਕਾਹ਼ ਪੱਕਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ. ਇਸ ਰਸਮ ਵਿੱਚ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ "ਮਹਰ" (ਇਸਤ੍ਰੀਧਨ) ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਗਯਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਲਾੜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਗੁਣ ਕੁਲ ਅਤੇ ਲਾੜੇ ਦੀ ਹੈਸੀਯਤ ਦਾ ਧ੍ਯਾਨ ਰੱਖਕੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਮਹਰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਦਸ ਦਿਰਹਮ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ.[2]

ਨਿਕਾਣ, **ਨਿਕਾਣਾ**, **ਨਿਕਾਣੀ** ਵਿ—ਬਿਨਾ ਕਾਣ. ਨ੍ਯੂਨਤਾ ਰਹਿਤ। ੨ ਬਿਨਾ ਦਬਾਉ. ਨਿਰੰਕੁਸ਼. "ਜਮਕਾਲ ਤੇ ਭਏ ਨਿਕਾਣੇ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) "ਪ੍ਰਭੁ ਜੀ ਭਾਣੀ ਭਈ ਨਿਕਾਣੀ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਨਿਕਾਬ. ਦੇਖੋ, ਨਕ਼ਾਬ। ੨ ਫ਼ਾ نقاب ਸੰਗਯਾ—ਦਸ੍ਤਾਨਾ. ਦਸ੍ਤਪੋਸ਼.

ਨਿਕਾਮ, **ਨਿਕਾਮਾ** ਸੰ. ਨਿਕਾਮ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਛਾ। ੨ ਖ਼ੁਸ਼ੀ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ। ੩ ਵਿ—ਇੱਛਾਵਾਨ। ੪ ਸੰ. ਨਿਸ੍ਕਾਮ. ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ. "ਨਿਰਭੈ ਨਿਕਾਮ." (ਜਾਪੁ) ੫ ਦੇਖੋ, ਨਿਕੰਮਾ.

ਨਿਕਾਮੀ. ਵਿ—ਨਿਕੰਮੀ. ਵ੍ਯਰਥ. "ਇਕਸੁ ਹਰਿ ਜੀਉ ਬਾਹਰੀ

[1] ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਿੰਘ ਇਸ ਨੂੰ "ਨਿਕਲ ਸਿੰਘ" ਸਦਦੇ ਸਨ.

[2] ਦਿਰਹਮ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਸਿੱਕਾ ਸੀ, ਜੋ ੨੪ ਰੱਤੀ ਚਾਂਦੀ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ.

ਸਭ ਫਿਰੈ ਨਿਕਾਮੀ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਕਾਮਿਨ੍. ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ. ਇੱਛਾ ਦਾ ਤਯਾਗੀ.

ਨਿਕਾਯ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮੁਦਾਯ. ਝੁੰਡ. ਗਰੋਹ। ੨ ਸੈਨਾ. ਫ਼ੌਜ। ੩ ਘਰ. ਨਿਵਾਸ (ਰਹਿਣ) ਦੀ ਥਾਂ.

ਨਿਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਕਾਰਨਾ। ੨ ਨਿਰਾਕਾਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਕਿ ਨਿਕਾਰਸ." (ਗ੍ਯਾਨ) ਆਕਾਰ ਰਹਿਤ ਹੈ। ੩ ਸੰ. ਨਿਕਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਪਮਾਨ. ਨਿਰਾਦਰ। ੪ ਹਾਰ. ਪਰਾਭਵ.

ਨਿਕਾਰਨਾ, **ਨਿਕਾਲਨਾ** } ਕੱਢਣਾ. ਬਾਹਰ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਕਾਸਨਾ.

ਨਿਕਾਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਕੱਢਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਨਿਕਾਲਿਅਨੁ. ਉਸ ਨੇ ਕੱਢੇ. "ਚਉਦਹ ਰਤਨ ਨਿਕਾਲਿਅਨੁ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਨਿਕਿਸ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਕ੍ਰਿਸ੍ਰ.

ਨਿਕੀ. ਵਿ—ਛੋਟੀ. ਨੰਨ੍ਹੀ. "ਏਨੀ ਨਿਕੀ ਜੰਘੀਐ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਬਾਰੀਕ. "ਵਾਲਹੁ ਨਿਕੀ ਪੁਰਸਲਾਤ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਨਿਕੁੰਜ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਬੇਲਾਂ ਅਤੇ ਬਿਰਛਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰੀ ਹੋਈ ਥਾਂ.

ਨਿਕੁਟੀ. ਵਿ—ਨਿਕਟ੍ਰੀ. ਸਮੀਪੀ. ਨਜ਼ਦੀਕੀ. ਕ਼ਰੀਬੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ. "ਨਿਕੁਟੀ ਦੇਹ ਦੇਖਿ ਧੁਨਿ ਉਪਜੈ." (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ) ਪਜਾਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਮੂਹੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ੨ ਨਿੱਕੀ. ਛੋਟੀ.

ਨਿਕੁੰਭ. ਸੰ. ਨਿਕੁਮ੍ਭ. ਸੰਗਯਾ—ਜਮਾਲਗੋਟਾ. ਦੇਖੋ, ਜਮਾਲਗੋਟਾ। ੨ ਕੁੰਭਕਰਣ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਨੁਮਾਨ ਨੇ ਮਾਰਿਆ। ੩ ਹਰਿਵੰਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਦੈਂਤ, ਜਿਸ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੋਂ ਇਹ ਵਰ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ਨੁ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਰਾਂ. ਇਹ ਸ਼ਤਪੁਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਜਾਦੂ ਟੂਣੇ ਜਾਣਦਾ ਸੀ, ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਤਿੰਨ ਮੂੰਹ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਪਰ ਇੱਕ ਦੇ ਅਨੇਕ ਭੀ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਸੀ. ਇਹ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਮਿਤ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮਦੱਤ ਦੀ ਕੰਨਯਾ ਭਾਨੁਮਤੀ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆਇਆ, ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਦੱਤ ਇਸ ਨਾਲ ਲੜਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਮਾਰਿਆ, ਪਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਸ਼ਤਪੁਰ ਦਾ ਰਾਜ ਬ੍ਰਹਮਦੱਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ੪ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ.

ਨਿਕੁੰਭਲਾ, **ਨਿਕੁੰਭਿਲਾ** } ਸੰ.ਨਿਕੁਮ੍ਭਿਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਲੰਕਾ ਦੇ ਪੱਛਮ ਪਾਸੇ ਦੀ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਗੁਫਾ। ੨ ਨਿਕੁੰਭਿਲਾ ਗੁਫਾ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤੀ ਇੱਕ ਦੇਵੀ (ਭਦ੍ਰ ਕਾਲੀ). ਇਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਕੇ ਮੇਘਨਾਦ ਯੁੱਧ ਜਿੱਤਣ ਦਾ ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਸੀ. "ਥਲ ਗਯੋ ਨਿਕੁੰਭਲਾ ਹੋਮ ਕਰਨ." (ਰਾਮਾਵ)

ਨਿਕੂ. ਫ਼ਾ ئ[1] ਵਿ—ਨੇਕ. ਭਲਾ. ਹੱਛਾ. ਇਹ ਨੇਕ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ। ੨ ਸੁੰਦਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਨਿੱਕੂ.

ਨਿਕੇਤ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਘਰ। ੨ ਸਥਾਨ. ਥਾਂ.

[1]ਇਸ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਨਿਕੋ ਭੀ ਹੈ.

ਨਿਕੋਰ. ਸੰ. ਨਿਕਰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮੂਹ। ੨ ਰਾਸ਼ਿ. ਢੇਰ। ੩ ਵਿ—ਖ਼ਾਲਿਸ. ਨਿਰੋਲ. "ਸਪੈ ਦੁਧੁ ਪਿਆਈਐ ਅੰਦਰਿ ਵਿਸੁ ਨਿਕੋਰ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੩) ੪ ਮੂਲੋਂ ਕੋਰਾ. ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਅਭਿਗਆਤਮ.

ਨਿਕੋਲ. ਦੇਖੋ, ਨਿਕੋਰ। ੨ ਨਕਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਨੱਕਾਲ। ੩ ਬਹੁਤ ਕੋਲ (ਨੇੜੇ).

ਨਿਕੰਦ. ਦੇਖੋ, ਨਾਕੰਦ ਅਤੇ ਨਿਕੰਦਨ.

ਨਿਕੰਦਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਵਿਨਾਸ਼. "ਹੋਵਹਿ ਵਿਘਨ ਨਿਕੰਦ." (ਪੰਪ੍ਰ)

ਨਿਕੰਮਾ. ਵਿ—ਨਕਾਰਾ. ਜੋ ਕੁਝ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਕਰਮਾ.

ਨਿੱਕਾ, **ਨਿੱਕੀ**, **ਨਿੱਕੂ** } ਵਿ—ਛੋਟਾ. ਛੋਟੀ। ੨ ਬਾਰੀਕ. ਸੂਖਮ.

ਨਿਕ੍ਰਿਸ੍ਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਪਕ੍ਰਿਸ੍ਰ. ਨੀਚ. ਤੁੱਛ. ਅਦਨਾ. ਘਟੀਆ. ਬੁਰਾ.

ਨਿਕ੍ਸ਼ੇਪ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਧਰੋਹਰ. ਇਮਾਨਤ। ੨ ਫੈਂਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਤਯਾਗ.

ਨਿਖਉ. ਵਿ—ਬਿਨਾ-ਕ੍ਸ਼ਯ. ਨਾਸ਼ ਰਹਿਤ. ਦੇਖੋ, ਨਿਖਿਅਉ.

ਨਿਖਤ. ਦੇਖੋ, ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ.

ਨਿਖਤਪਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ. ਦੇਖੋ, ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰਪਤਿ. "ਲਜਿਤ ਲਖਿ ਕੋਟਿ ਨਿਖਤਪਤਿ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਨਿਖਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ.

ਨਿਖਦਯਾ. ਸੰ. ਨਿਸ਼ਦਯਾ. ਸੰਗਯਾ—ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਬੈਠਿਆ ਜਾਵੇ. ਛੋਟੀ ਚਾਰਪਾਈ. ਮੰਜੀ। ੨ ਹੱਟ. ਦੁਕਾਨ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਲੋਕ ਆਕੇ ਬੈਠਣ. "ਸੌਦਾ ਵਿਸੇਖ ਹੀ ਦੇਖ ਨਿਖਦਯਾ ਮੇਂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨਿਖਰਣਾ, **ਨਿਖਰਨਾ** } ਕ੍ਰਿ—ਨਿਕਰਣ. ਅਲਗ ਹੋਣਾ. ਟਪਕਣਾ. ਮੈਲ ਦਾ ਖਰਕੇ ਅਲਗ ਹੋਣਾ. ਸਾਫ ਹੋਣਾ। ੨ ਨਿਖੜਨਾ. ਜੁਦਾ ਹੋਣਾ. ਵਿਛੜਨਾ. "ਮਾਨ ਕੀਓ ਨਿਖਰੀ ਤਿਨ ਤੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਨਿਖਰਬ. ਸੰ. ਨਿਖਰ੍ਵ. ਸੰਗਯਾ—ਦਸ਼ ਖਰ੍ਵ, ੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦। ੨ ਵਿ—ਬਾਂਉਨਾ. ਵਾਮਨ.

ਨਿਖਲ. ਦੇਖੋ, ਨਿਖਿਲ.

ਨਿਖੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅਲੱਗ (ਵੱਖ) ਹੋਣਾ. ਵਿਛੁੜਨਾ.

ਨਿਖਾਦ. ਸੰ. ਨਿਸ਼ਾਦ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਜੰਗਲੀ ਨੀਚ ਜਾਤਿ. ਵਿਸ਼ਨੁ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਵੇਣ ਦੀ ਲੋਥ ਨੂੰ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਮਸਲਿਆ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪੱਟ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਲਾ ਅਤੇ ਠੇਂਗਣਾ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਗਟਿਆ, ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਨਿਸ਼ੀਦ (ਬੈਠਜਾ) ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਿਸ਼ਾਦ ਸੰਗਯਾ ਹੋਈ, ਇਸੇ ਤੋਂ ਨਿਸ਼ਾਦ ਜਾਤਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀ. ਦੇਖੋ, ਵੇਣ ੩। ੨ ਸ਼ੂਦ੍ਰਾ (ਸ਼ੂਦ੍ਰੀ) ਦੇ ਪੇਟ ਤੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਮਨੁਸਿਮ੍ਰਿਤ ਅ: ੧੦ ਸ਼:੮। ੩ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸੱਤਵਾਂ ਸ੍ਵਰ.

ਦੇਖੋ, ਸੂਰ.

ਨਿਖਾਧ. ਇਹ ਨਿਖਾਦ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ.

ਨਿਖਾਲਸ, ਨਿਖਾਲਿਸ } ਵਿ—ਬਹੁਤ ਖ਼ਾਲਿਸ. ਵਿਸ਼ੁੱਧ. ਨਿਰੋਲ. ਅਤਯੰਤ ਨਿਰਮਲ. ਦੇਖੋ, ਨਿ. "ਤਬ ਖਾਲਸਾ ਤਾਹਿ ਨਿਖਾਲਸ ਜਾਨੈ." (ਸਵੈਯੇ ੩੩)

ਨਿਖਿਅਉ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਕ੍ਸ਼ਯ. ਅਕ੍ਸ਼ਯ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ. "ਹੋਇ ਨਿਖਿਅਉ ਅਖੈਪਦੁ ਲਹੈ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ)

ਨਿਖਿੱਧ. ਸੰ. ਨਿਸ਼ਿਦ੍ਧ. ਵਿ—ਨਿਸ਼ੇਧ ਕੀਤਾ. ਵਰਜਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ. ਰੱਦ ਕੀਤਾ। ੩ ਕਲੰਕਿਤ. ਦੋਸ਼ੀ.

ਨਿਖਿਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਸੰਪੂਰਣ. ਸਭ. ਸਾਰਾ. ਤਮਾਮ. ਕੁੱਲ. "ਨਿਖਿਲ ਜਗਤਾਧਾਰ ਹੇ!" (ਸਲੋਹ)

ਨਿਖੁਟਣਾ, ਨਿਖੁਟਨਾ, ਨਿਖੂਟਨਾ } ਕ੍ਰਿ—ਮੁੱਕਣਾ. ਕਮ ਹੋਣਾ. ਘਟਣਾ. "ਇਹੁ ਧਨੁ ਅਖਟੁ ਨ ਨਿਖੁਟੈ ਨ ਜਾਇ." (ਧਨਾ ਮ: ੩) "ਬਾਤੀ ਸੂਕੀ ਤੇਲੁ ਨਿਖੂਟਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) "ਨਾਨਕ ਪਿੰਡ ਬਖਸੀਸ ਕਾ ਕਬਹੂੰ ਨਿਖੁਟਸਿ ਨਾਹਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਨਿਖੇਧ. ਸੰ. ਨਿਸ਼ੇਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੰਡਨ। ੨ ਵਰਜਨ। ੩ ਰੁਕਾਵਟ.

ਨਿਖੇੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਵੱਖ ਕਰਨਾ. Analysis.

ਨਿਖੋਟ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਖੋਟ। ੨ ਨਿਰਦੋਸ਼.

ਨਿਖੰਗ. ਸੰ. ਨਿਸ਼ਙ੍ਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੀਰ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਭੱਥਾ. ਤੂਣੀਰ. ਤਰਕਸ਼. "ਤੂੰ ਨਿਖੰਗ ਅਰੁ ਬਾਨ." (ਸਨਾਮਾ)

ਨਿਖੰਗਬਾਸੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੀਰ, ਜੋ ਨਿਸੰਗ (ਭੱਥੇ) ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨਿਖੰਗੀ. ਸੰ. ਨਿਸ਼ਙ੍ਗਿਨ੍. ਵਿ—ਭੱਥਾ (ਨਿਸੰਗ) ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ. ਤਰਕਸ਼ਬੰਦ.

ਨਿਖੰਜਨ. (ਸੰ. ਖੰਜ੍. ਧਾ—ਲੰਗੜਾਉਣਾ, ਨਿਕੰਮਾ ਹੋਣਾ). ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਨਿਕੰਮਾ ਕਰਨਾ. ਰੱਦ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਖੰਜਨੋ.

ਨਿਖੰਜਨੁ, ਨਿਖੰਜਨੋ } ਦੇਖੋ, ਨਿਖੰਜਨ। ੨ ਵਿ—ਰੱਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਅਸਮਰਥ ਕਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਭੈਭੰਜਨੁ ਅਤਿ ਪਾਪ ਨਿਖੰਜਨੁ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੩) "ਜਮਦੂਤ ਕਾਲਨਿਖੰਜਨੋ." (ਰਾਮ ਸਦੁ)

ਨਿਖੰਡ. ਸਿੰਧੀ. ਵਿ—ਅੱਧਾ। ੨ ਮੱਧ. ਵਿਚਕਾਰ.

ਨਿਖੰਡ ਅੱਧੀ ਰਾਤਿ. ਠੀਕ ਅੱਧੀ ਰਾਤ੍ਰਿ. "ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਜਾ ਜਾਗਿਆ ਅੱਧੀ ਰਾਤਿ ਨਿਖੰਡ ਵਿਹਾਣੀ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਨਿਖੰਡ.

ਨਿਖੰਡਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੰਡਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪੂਰੀ ਤਰਦੀਦ। ੨ ਖੰਡ ਖੰਡ (ਟੂਕ ਟੂਕ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਨਿਗਹ. ਫ਼ਾ نگه ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਗਾਹ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਨਜਰ.

ਨਿਗਹਬਾਂ, ਨਿਗਹਬਾਨ, ਨਿਗਹਾਰ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਗਾਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਰਕ੍ਸ਼ਕ। ੨ ਪਹਿਰੂ. ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਿਪਾਹੀ. "ਛੋਡਿ ਗਏ ਨਿਗਹਾਰ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ਭਾਵ ਯਮਗਣਾਂ ਤੋਂ ਹੈ.

ਨਿਗਡ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਗੁਲ. ਜ਼ੰਜੀਰ। ੨ ਬੇੜੀ. ਪਗਬੰਧਨ. "ਹੁਕਮ ਸ਼ਾਹ ਕੇ ਨਿਗਡ ਨਿਕਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਹਾਥੀ ਦੇ ਪੈਰ ਦਾ ਸੰਗਲ.

ਨਿਗਤ, ਨਿਗਤਾ } ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਗਤਿ ਨਹੀਂ. ਅਪਗਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. "ਨਿਧਰਿਆ ਧਰ, ਨਿਗਤਿਆ ਗਤਿ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਨਿਗਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਰਗਤਿ. ਅਪਗਤਿ.

ਨਿਗਤਿਆਗਤਿ. ਵਿ—ਦੁਰਗਤਿ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਉੱਤਮ ਦਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪਗਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮੋਕ੍ਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਕਰਤਾਰ.

ਨਿਗਦ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਥਨ. ਭਾਸ਼ਣ. ਉੱਚਾਰਣ। ੨ ਪੂਰਬੋਕ੍ਤ. ਪਹਿਲਾਂ ਆਖਿਆ ਹੋਇਆ.

ਨਿਗਮ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੇਦ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰਭਾਗ. ਵੇਦ. "ਠਾਢਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨਿਗਮ ਬੀਚਾਰੈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਰਸਤਾ. ਮਾਰਗ। ੩ ਬਾਜ਼ਾਰ। ੪ ਵਣਿਜ ਦਾ ਤਰੀਕਾ. ਵ੍ਯਾਪਾਰ ਦਾ ਢੰਗ। ੫ ਸੰ. ਨਿਮ੍ਨਗ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ. ਦਰਯਾ. ਨਦ. "ਜਾਕੇ ਨਿਗਮ ਦੂਧ ਕੇ ਠਾਟਾ। ਸਮੁੰਦੁ ਬਿਲੋਵਨ ਕਉ ਮਾਟਾ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ)

ਨਿਗਮਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨ੍ਯਾਯ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਕ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਾਕ. deduction.

ਨਿਗਮਬੋਧ. ਜਮੁਨਾ ਨਦੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਘਾਟ, ਜੋ ਦਿੱਲੀ ਪਾਸ ਹੈ। ੨ ਵੇਦਗ੍ਯਾਨ। ੩ ਸੌਦਾਗਰੀ ਦਾ ਇਲਮ। ੪ ਰਸਤੇ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ.

ਨਿਗਮਾਗਮ. ਨਿਗਮ (ਵੇਦ) ਆਗਮ (ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ) ਵੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। ੨ ਰਸਤਾ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਗ੍ਰੰਥ.

ਨਿਗਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੋਜਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿੱਗਰ। ੩ ਫ਼ਾ نگر ਦੇਖੋ, ਅਵਿਲੋਕ। ੪ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ. ਦ੍ਰਸ਼੍ਟਾ.

ਨਿਗਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਲ ਅੰਦਰ ਕਰਨਾ. ਨਿਗਲਣਾ. ਭਾਵ—ਭੋਜਨ ਛਕਣਾ.

ਨਿਗਰਾਨੀ. ਨਿਗਹਾਬਾਨੀ, ਪਹਰੇਦਾਰੀ.

ਨਿਗਰੀਸ੍ਤਨ. ਫ਼ਾ نگریستن ਕ੍ਰਿ—ਦੇਖਣਾ.

ਨਿਗਲਨ, ਨਿਗਲਨਾ } ਦੇਖੋ, ਨਿਗਰਣ.

ਨਿਗੜ. ਦੇਖੋ, ਨਿਗਡ.

ਨਿਗਾਹ. ਦੇਖੋ, ਨਿਗਹ.

ਨਿਗਾਹਬਾਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿਗਹਬਾਨ.

ਨਿਗਾਮੋਟ. ਦੇਖੋ, ਨਿਗਮਬੋਧ.

ਨਿਗਾਰ. ਫ਼ਾ نگار ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੰਨ੍ਹ. ਚਿਤ੍ਰ. ਨਕ਼ਸ਼। ੨ ਸ਼ੋਭਾ. ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ। ੩ ਵਿ—ਪ੍ਯਾਰਾ। ੪ ਜਦ ਇਹ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਰਤਾ, ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਆਦਿ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਨਾਮਹਨਿਗਾਰ ਆਦਿ.

ਨਿਗਾਰੀਦਨ. ਫ਼ਾ. ਕ੍ਰਿ—ਰੰਗਣਾ. ਚਿਤ੍ਰਣਾ। ੨ ਸ਼ਿੰਗਾਰਣਾ।

੩ ਲਿਖਣਾ.

ਨਿਗੁਸਾਈ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਗੋਸਾਈਂ (ਮਾਲਿਕ) ਨਹੀਂ. ਨਿਖਸਮਾ। ੨ ਨਾਸ੍ਤਿਕ। ੩ ਨਿਗੁਰਾ. "ਨਿਗੁਸਾਏ ਬਹਿ ਗਏ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਨਿਗੁਣ, ਨਿਗੁਣਾ, ਨਿਗੁਣੀ, ਨਿਗੁਣੀਆ, ਨਿਗੁਨ ਸੰ. ਨਿਰ੍‍ਗੁਣ. ਵਿ—ਸਤ ਰਜ ਤਮ ਮਾਇਆ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਰਹਿਤ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ। ੨ ਵਿਦ੍ਯਾ ਹੁਨਰ ਰਹਿਤ। ੩ ਸ਼ੁਭਕਰਮ ਰਹਿਤ. ਦੋਸ਼ੀ. ਪਾਪੀ. ਕਲੰਕੀ. "ਨਿਗੁਣਿਆ ਨੋ ਆਪੇ ਬਖਸਿਲਏ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੩) "ਮੁੰਧ ਇਆਣੀ ਭੋਲੀ ਨਿਗੁਣੀਆ ਜੀਉ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੩)

ਨਿਗੁਰਾ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ. ਮਨਮੁਖ। ੨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਉੱਪਰ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਨਿਗੁਰੇ ਆਵਣ ਜਾਵਣਿਆ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਨਿਗੂੰ. ਫ਼ਾ نِگوں ਵਿ—ਟੇਢਾ. ਵਿੰਗਾ। ੨ ਮੂਧਾ. ਉਲਟਾ.

ਨਿਗੋਸਾਈ, ਨਿਗੋਸਾਵਾ ਦੇਖੋ, ਨਿਗੁਸਾਈ.

ਨਿਗੋਡਾ, ਨਿਗੋਡੀ ਵਿ—ਨਿਗਡ (ਬੰਧਨ) ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ, ਫਸੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੰਧਨ. ਫਾਹੀ. "ਛੂਟੈ ਕਹਾਂ ਨਿਗੋਡੀ ਜਾਗੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੫੨) ਇਸ ਥਾਂ ਪ੍ਰੇਮਬੰਧਨ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ.

ਨਿੱਗਰ. ਵਿ—ਜੋ ਅੰਦਰੋਂ ਥੋਥਾ ਨਹੀਂ. ਠੋਸ. solid । ੨ ਕਰੜਾ. ਸਖ਼ਤ। ੩ ਨਿ-ਗ੍ਰਹ.

ਨਿਗ੍ਰਹ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਕਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਰੋਕ। ੨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਰੋਕ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਪਾਚਉ ਇੰਦ੍ਰੀ ਨਿਗ੍ਰਹ ਕਰਈ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ੩ ਬੰਧਨ। ੪ ਦੰਡ. ਸਜ਼ਾ। ੫ ਰਾਜ ਦੀ ਹੱਦ. ਸੀਮਾ.

ਨਿਗ੍ਰਹਸ੍ਥਾਨ, ਨਿਗ੍ਰਹਕੋਟਿ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਕੜ ਦੀ ਥਾਂ. ਗਰਿਫ਼ਤ ਦੀ ਜਗਾ. ਨ੍ਯਾਯ ਅਨੁਸਾਰ ਚਰਚਾ ਕਰਦੇ ਜੇ ਇੱਕ ਪੱਖ ਦਾ ਆਦਮੀ ਕੋਈ ਅਜੇਹੀ ਬਾਤ ਕਹਿ ਦੇਵੇ, ਜੋ ਯੁਕ੍ਤਿ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਪ੍ਰਤਿਪਕ੍ਸ਼ੀ ਝਟ ਉਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਕੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ.

ਨਿਗ੍ਰਹਿ. ਦੇਖੋ, ਨਿਗ੍ਰਹ.

ਨਿਗ੍ਰਹੀ. ਸੰ. ਨਿਗ੍ਰਹਿਨ੍. ਵਿ—ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕ਼ਾਬੂ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਨਿਗ੍ਰਹੀਤ. ਵਿ—ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ.

ਨਿਗ੍ਰਹੁ. ਦੇਖੋ, ਨਿਗ੍ਰਹ. "ਹਠ ਨਿਗ੍ਰਹੁ ਕਰਿ ਕਾਇਆ ਛੀਜੈ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਹਠਨਿਗ੍ਰਹੁ.

ਨਿਗ੍ਰੋਧ. ਦੇਖੋ, ਨ੍ਯਗ੍ਰੋਧ.

ਨਿਘਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਧਸਣਾ. ਗਡਣਾ. "ਮੋਹ ਚੀਕੜਿ ਫਾਥੇ ਨਿਘਰਤ ਹਮ ਜਾਤੇ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਨਿਘਰਾ. ਵਿ—ਘਰ (ਗ੍ਰਿਹ) ਰਹਿਤ. "ਨਿਘਰਿਆ, ਘਰਿ ਆਉ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਧਸਿਆ (ਗਡਿਆ) ਹੋਇਆ.

ਨਿਘਾਇ. ਦੇਖੋ, ਨਿਘਾਤ. "ਦਲ ਦਯੋ ਨਿਘਾਇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਸੈਨਾ ਫੱਟੜ (ਜ਼ਖਮੀ) ਕਰ ਦਿੱਤੀ.

ਨਿਘਾਤ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਟ. ਚੋਟ। ੨ ਘਾਉ. ਜ਼ਖ਼ਮ. ਫੱਟ.

ਨਿਘੰਟੁ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਸ਼੍ਯਪ ਦਾ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਵੇਦ ਦਾ ਕੋਸ਼, ਜਿਸ ਪੁਰ ਯਾਸ੍ਕਮੁਨਿ ਨੇ "ਨਿਰੁਕ੍ਤ" ਨਾਮਕ ਟੀਕਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਵੇਦ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰੁਕਤ ੨.

ਨਿੱਘ. ਸੰ. ਨਿਦਾਘ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਰਮੀ. ਤਪਤ. ਸੇਕ.

ਨਿੱਘਾ. ਵਿ—ਨਿੱਘ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿੱਘ.

ਨਿਚਲ, ਨਿਚਲਾ ਸੰ. ਨਿਸ਼੍ਚਲ. ਵਿ—ਅਚਲ. ਅਡੋਲ.

ਨਿਚਾਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਚ ਸ੍ਥਾਨ. ਨੰਮ੍ਰ ਸ੍ਥਾਨ. ਨੀਵਾਂ ਥਾਂ.

ਨਿਚਿੰਤ, ਨਿਚਿੰਦ, ਨਿਚਿੰਦਾ ਦੇਖੋ, ਨਿਸਚਿੰਤ. "ਨਿੰਦਕ ਮਿਰਤਕ ਹੋਇ ਗਏ ਤੁਮ ਹੋਹੁ ਨਿਚਿੰਦ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਲੋਭ ਤਜਿ ਹੋਹੁ ਨਿਚਿੰਦਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਨਿਚੀਜ. ਵਿ—ਨਾਚੀਜ਼. ਤੁੱਛ. ਅਦਨਾ. "ਨਿਚੀਜਿਆਂ ਚੀਜ ਕਰੇ ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਨਿਚੀਤ. ਵਿ—ਨਿਸ਼੍ਚਿੰਤ. ਬੇਫ਼ਿਕਰ. "ਆਜ ਹ੍ਵੈਕੈ ਨਿਚੀਤ." (ਰਾਮਾਵ)

ਨਿਚੁਰਨਾ, ਨਿਚੁੜਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਨਿ-ਚ੍ਯਵਨ. ਟਪਕਣਾ. ਚੁਇਣਾ. "ਨੈਨਨ ਪੈਡ ਚਲ੍ਯੋ ਨਿਚੁਰਕੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਟਪਕ ਚੱਲਿਆ.

ਨਿਚੋਹ. ਸੰ. ਨਿਚਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੂਹ. ਸਮੁਦਾਯ. "ਦਯੋ ਬਿਧਨ ਰਸ ਯਾਹਿ ਨਿਚੋਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਨਿਚੋਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਚੁਰਨਾ ਅਤੇ ਨਿਚੋਲਨਾ.

ਨਿਚੋਲ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਸਤ੍ਰ. ਪੋਸ਼ਾਕ. "ਲੀਨੇ ਰੁਚਿਰ ਨਿਚੋਲ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਨੀਲਾ ਕਮਲ. "ਨੀਲ ਨਿਚੋਲ ਸੇ ਨੈਨ ਲਸੈਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੧੪)

ਨਿਚੋਲਨਾ, ਨਿਚੋਵਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਨਿ-ਚ੍ਯਵਨ. ਟਪਕਾਉਣਾ. ਵਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਦਬਾਕੇ ਪਾਣੀ ਚੁਆਉਣਾ. ਨਿਚੋੜਨਾ. "ਚੀਰ ਪਖਾਰਤ ਨਾਦ ਉਠਾਯ ਨਿਚੋਰਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਰਸ ਕਾਨ੍ਹ ਨਿਚੋਲੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਮੋਤਿਨ ਕੀ ਮਾਲ ਲੈ ਨਿਚੋਵਤੀ." (ਕਵਿ ੫੨) ਮੁਸੀਬਤ ਦੀ ਮਾਰੀ, ਤ੍ਰਿਖਾ ਬੁਝਾਉਣ ਲਈ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲਾ ਨੂੰ ਨਿਚੋੜਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਜਲ ਚੋਵੇਗਾ.

ਨਿਚੋੜ. ਨਤੀਜਾ. ਸਿੱਧਾਂਤ. ਤਤ੍ਵ. ਸਾਰ. Conclusion.

ਨਿਚੋੜਨਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਚੋਲਨਾ.

ਨਿਚੰਦੁ. ਵਿ—ਨਿਸ਼੍ਚਿੰਤ. ਬੇਫ਼ਿਕਰ. "ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਨਿਚੰਦੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਨਿਛ. ਦੇਖੋ, ਨਿੱਛ.

ਨਿਛਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਨਛਤ੍ਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਛਤ੍ਰੀ.

ਨਿਛਤ੍ਰਾ, ਨਿਛਤ੍ਰੀ ਵਿ—ਛਤ੍ਰ ਰਹਿਤ। ੨ ਛਤ੍ਰਿਯ ਬਿਨਾ. ਛਤ੍ਰਿਯ (ਛਤ੍ਰੀ) ਜਾਤਿ ਤੋਂ ਖਾਲੀ. "ਨਿਛਤ੍ਰਾ ਪ੍ਰਿਥੀ ਬਾਰ ਇੱਕੀਸ ਕਰਹੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧) "ਇੱਕਿਸ ਬਾਰ ਨਿਛਤ੍ਰੀ ਧਰਨੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਪਰਸੁਰਾਮ ੪.

ਨਿਛਾਵਰ. ਅ਼ ਨਿਸਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਾਰਣਾ. ਕ਼ੁਰਬਾਨੀ. ਸਿਰ ਉੱਪਰੋਂ ਵਾਰਕੇ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦਾ ਵਿਖੇਰਨਾ.

ਨਿਛੋਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੁਟਕਾਰਾ. ਰਿਹਾਈ.

ਨਿੱਛ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛਿੱਕਾ. ਛਿੱਕ. ਦੇਖੋ, ਛਿੱਕ.

ਨਿਜ. ਸੰ. ਵਿ—ਆਪਣਾ. ਸ੍ਵਕੀਯ, ਜੋ ਪਰਾਇਆ ਨਹੀਂ. "ਸੋਈ ਜਨੁ ਸੋਈ ਨਿਜਭਗਤਾ." (ਨਟ ਮ: ੫) ੨ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਧਾਨ. "ਤੂੰ ਨਿਜਪਤਿ ਹੈਂ ਦਾਤਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੩) ਦੇਖੋ, ਨਿਜਪਤਿ। ੩ ਖ਼ਾਸ. ਵਿਸ਼ੇਸ. "ਨਿਜਕਰਿ ਦੇਖਿਓ ਜਗਤੁ ਮੈ." (ਸ: ਮ: ੯)

ਨਿਜਸੁਖ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਤਮ ਆਨੰਦ. "ਨਿਜਸੁਖ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇਆ." (ਬਸੰ ਮ: ੯)

ਨਿਜਕ. ਵਿ—ਨਜ਼ਦੀਕ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਨਿਜਕਰਿ. ਵ੍ਯ—ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ. ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰਕੇ. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ. ਬਖ਼ੂਬੀ. ਦੇਖੋ, ਨਿਜ ੩.

ਨਿਜਕਾਨਾ, ਨਿਜਕਾਨੀ ਨਜ਼ਦੀਕ (ਨੇੜੇ) ਆਨਾ. ਪਾਸ ਆਇਆ, ਆਈ. ਦੇਖੋ, ਨਜਿਕਾਨਾ. "ਸਾਢਸਤੀ ਤਨਧਰ ਨਿਜਕਾਨੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਜਗਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣੀ ਦਸ਼ਾ. ਅਪਨੀ ਹਾਲਤ। ੨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦੀ ਸਮਝ.

ਨਿਜਘਰ. ਆਪਣਾ ਘਰ। ੨ ਆਪਣੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ। ੩ ਆਤਮਸ੍ਵਰੂਪ.

ਨਿਜਘਰਿ. ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿੱਚ। ੨ ਆਤਮਸ੍ਵਰੂਪ ਵਿੱਚ. "ਜਿਨੀ ਸੁਣਿਕੈ ਮੰਨਿਆ ਤਿਨਾ ਨਿਜਘਰਿ ਵਾਸੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਨਿਜਘਰੁ. ਦੇਖੋ, ਨਿਜਘਰ.

ਨਿਜਠਾਉ. ਆਪਣੀ ਇਸਥਿਤੀ ਦਾ ਠਿਕਾਣਾ. ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਹੋਣ ਪੁਰ ਪਰਮਪਦ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. "ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਨਾਹੀ ਨਿਜਠਾਉ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਨਿਜ਼ਦ. ਫ਼ਾ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਾਸ. ਨੇੜੇ. ਸਮੀਪ.

ਨਿਜਧਨ, ਨਿਜਧਨੁ ਆਪਣਾ ਧਨ. ਸ੍ਵਕੀਯ ਪਦਾਰਥ। ੨ ਖ਼ਾਸ ਧਨ. "ਨਿਜਧਨ ਗਿਆਨ ਭਗਤਿ ਗੁਰਿ ਦੀਨੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਨਿਜਪਤਿ. ਆਪਣਾ ਮਾਲਕ ਆਪ. ਭਾਵ—ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ (independent). ਦੇਖੋ, ਨਿਜ ੧.

ਨਿਜਪਦ. ਆਪਣੀ ਪਦਵੀ. ਸ੍ਵ ਅਧਿਕਾਰ। ੨ ਆਤਮਪਦ. ਤੁਰੀਯ (ਤੁਰੀਆ) ਪਦ. "ਨਿਜਪਦ ਊਪਰਿ ਲਾਗੋ ਧਿਆਨੁ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ)

ਨਿਜਭਗਤ. ਅਨੰਨ ਭਗਤ. "ਗੁਰੁ ਅਮਰਦਾਸ ਨਿਜਭਗਤ ਹੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ੨ ਖ਼ਾਸ ਭਗਤ.

ਨਿਜਭਗਤੀ. ਖ਼ਾਸ ਭਗਤੀ। ੨ ਅਨੰਨ ਭਗਤੀ. "ਨਿਜਭਗਤੀ ਸੀਲਵੰਤੀ ਨਾਰਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਨਿਜਭਾਗੀ. ਵਿ—ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆਈ ਹੋਈ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣੀ ਵਿਰਾਸਤ. "ਕੇਵਲ ਰਾਮਭਗਤਿ ਨਿਜਭਾਗੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਨਿਜਮਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਪਣਾ ਧਰਮ. ਸ੍ਵਕੀਯ ਧਰਮ। ੨ ਖ਼ਾਸ ਮਤ. ਵਿਸ਼ੇਸ ਸਿੱਧਾਂਤ.

ਨਿਜਮਤਿ. ਆਪਣੀ ਰਾਇ (ਸੰਮਤਿ). "ਨਾਮੇ ਕੀ ਨਿਜਮਤਿ ਏਹ." (ਗੌਂਡ)

ਨਿਜਮਤੁ. ਦੇਖੋ, ਨਿਜਮਤ. "ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਨਿਜਮਤੁ ਸਾਧਨ ਕਉ ਭਾਖਿਓ ਤੋਹਿ ਪੁਕਾਰਿ." (ਸੋਰ ਮ: ੯)

ਨਿਜੜਾ. ਵਿ—ਜੜ (ਮੂਲ) ਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਜੜ. ਨਿਰਮੂਲ.

ਨਿਜ਼ਾਅ਼. ਅ਼ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਝਗੜਾ. ਵਿਵਾਦ। ੨ ਫੁੱਟ. ਵਿਰੋਧ.

ਨਿਜਾਬਤ. ਅ. ਭਲਮਨਸਊ। ੨ ਬਜ਼ੁਰਗੀ.

ਨਿਜਾਬਤਖਾਨ. ਦੇਖੋ, ਨਜਾਬਤਖ਼ਾਨ.

ਨਿਜਾਮ. ਅ਼ ਨਿਜ਼ਾਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਬੰਧ. ਇੰਤਜ਼ਾਮ। ੨ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੱਖਣ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਦੀ ਉਪਾਧਿ.

ਨਿਜਾਮ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਕਥਾ ਇਉਂ ਹੈ:—ਗਾਜ਼ੀਉੱਦੀਨ ਫਿਰੋਜ਼ ਜੰਗ ਤੂਰਾਨੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਚਿਨਕ੍ਲਿਚ ਖ਼ਾਨ (ਅਸਫ਼ਜਾਹ) ਸਨ ੧੭੧੩ ਵਿੱਚ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਥਾਪਿਆ ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਸੀ. ਇਸ ਨੂੰ "ਨਿਜਾਮੁਲਮੁਲਕ" ਦੀ ਪਦਵੀ ਮਿਲੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਿਜਾਮ ਸੰਗ੍ਯਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਈ. ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਹੁਕੂਮਤ ਢਿੱਲੀ ਪੈਣ ਪੁਰ ਇਹ ੧੭੨੪ ਵਿੱਚ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੋ ਗਿਆ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੭੪੮ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਪਿਛੋਂ ਉਸਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਨਸੀਰ ਜੰਗ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ. ਨਿਜਾਮਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਇਉਂ ਹੈ:—

ਨਸੀਰ ਜੰਗ (੧੭੪੮-੧੭੫੦)
ਮੁਜ਼ੱਫ਼ਰ ਜੰਗ (੧੭੫੦-੧੭੬੨)
ਨਿਜਾਮ ਅ਼ਲੀ (੧੭੬੩-੧੮੦੩)
ਸਿਕੰਦਰਜਾਹ (੧੮੦੩-੧੮੨੯)
ਨਾਸਿਰੁੱਦਲਾ (੧੮੨੯-੧੮੫੭)
ਅਫ਼ਜ਼ੁੱਲੁੱਦੌਲਾ (੧੮੫੭-੧੮੬੯)
ਮੀਰ ਮਹਬੂਬ ਅਲੀ ਖ਼ਾਨ (੧੮੬੯-੧੯੧੧)

ਵਰਤਮਾਨ ਨਿਜਾਮ ਮੀਰ ਉਸਮਾਨ ਅਲੀ ਖ਼ਾਨ ਸਨ ੧੯੧੧ ਵਿੱਚ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ, ਦੇਖੋ, ਹੈਦਰਾਬਾਦ.

ਅਬਿਚਲਨਗਰ (ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ) ਪ੍ਰਸਿਧ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਨਿਜਾਮ ਰਾਜ੍ਯ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜੋ ਮਨਮਾਡ ਤੋਂ ੨੧੮ ਅਤੇ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਤੋਂ ੧੭੨ ਮੀਲ ਹੈ.

ਨਿਜਾਮਾਬਾਦ. ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਆਜ਼ਮਗੜ੍ਹ ਜਿਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਤਮਸਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ. ਇਹ ਜੌਨਪੁਰ ਤੋਂ ਵੀਹ ਅਤੇ ਕਾਸ਼ੀ ਤੋਂ ਤੀਹ ਕੋਹ ਹੈ.

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਇਸ ਥਾਂ ਪਧਾਰੇ ਹਨ, ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਵਿਦ੍ਯਮਾਨ

ਹੈ.

ਬਾਬਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਭੱਲੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਜੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਵਡਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ, ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਸੁਮਾਰਗ ਪਾਇਆ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਬਾਬਾ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਡੀ ਕਰਣੀ ਵਾਲੇ ਨਾਮ ਦੇ ਰਸੀਏ ਹੋਏ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੀ ਪਿਤਾ ਵਾਂਙ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਫੈਲਾਈ. ਦੇਖੋ, ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ। ੨ ਇਸ ਨਾਉਂ. ਦਾ ਇੱਕ ਨਗਰ ਰਿਆਸਤ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੱਖਣ ਦਾ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ.

ਨਿਜਾਮੁੱਦੀਨ ਔਲੀਆ. نظام الدین اولیاء ਇਹ ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਜੀ ਦਾ ਚੇਲਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫ਼ਕੀਰ ਸੀ.[1] ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੨੩੬ ਵਿੱਚ ਬਦਾਊਂ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਗਯਾਸੁਦੀਨ ਬਲਬਨ ਦੇ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਦਿੱਲੀ ਡੇਰਾ ਜਮਾਇਆ. ਸਨ ੧੩੨੫ ਵਿੱਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਦਾ ਮਕ਼ਬਰਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਯਾਤ੍ਰਾਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜਦ ਦਿੱਲੀ ਪਧਾਰੇ ਸਨ, ਤਦ ਇਸ ਦੇ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਦਰਵੇਸ਼ ਨਾਲ ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਸੀ.

ਨਿਜਾਵਲ, ਨਿਜਾਵਲਿ ਨਿਜ-ਆਵਲਿ. ਆਪਣੀ ਪੰਕਤਿ. ਆਪਣੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਕ਼ਤਾਰ). "ਬਸਸਿ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਪਦਮ ਨਿਜਾਵਲ ਰੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਨਿਜਿ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ਼ੁੱਧ. ਨਿਰੋਲ. ਖ਼ਾਲਿਸ.

ਨਿਜੁਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿਰ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਜੂੜਾ। ੨ ਜਟਾ ਦੀ ਗੱਠ. "ਨਿਜੁਟੰ ਸੁਧਾਰੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਨਿਜੇਸ. ਨਿਜ-ਈਸ਼. ਆਪਣਾ ਸ੍ਵਾਮੀ। ੨ ਆਪਣਾ ਪਤਿ. ਭਰਤਾ.

ਨਿਜੋਗ. ਦੇਖੋ, ਨਿਯੋਗ.

ਨਿਜੰਤ੍ਰ. ਸੰ. नियन्तृ—ਨਿਯੰਤ੍ਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਯਮ ਕ਼ਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਪ੍ਰੇਰਣ ਕਰਤਾ. ਪ੍ਰੇਰਕ। ੩ ਸਿਖ੍ਯਾ ਵਿੱਚ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਨਿਜੰਤ੍ਰ ਕੈਕੈ ਜਾਨੀਐ." (ਅਕਾਲ)

ਨਿੱਜ. ਵਿ—ਨਿਰਰਥਕ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ.

ਨਿਜੱਸ. ਯਸ਼ ਰਹਿਤ. ਨਿੰਦਿਤ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ.

ਨਿਝੱਕ. ਵਿ—ਨਿਡਰ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਝਕ (ਝਿਝਕ) ਨਹੀਂ ਹੈ. "ਝੁਕੇ ਨਿਝੱਕ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਨਿਝਰ, ਨਿਝਰੁ ਸੰ. ਨਿਝੰਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣੀ ਦਾ ਝਰਨਾ. ਚਸ਼ਮਾ. ਜਲ ਦਾ ਸੋਤ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਝਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. "ਨਿਝਰਧਾਰੁ ਚੁਐ ਅਤਿ ਨਿਰਮਲ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) "ਨਿਝਰੁ ਝਰੈ ਸਹਜਧੁਨਿ ਲਾਗੈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸਮਦ੍ਵਾਰ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਵਰਸਦਾ ਹੈ. ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ ਅਭ੍ਯਾਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਖੰਡ ਆਤਮਾਨੰਦ ਤੋਂ ਨਿਝਰ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ। ੨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਰੰਧਾਵਾ ਜਾਤਿ ਦਾ ਸੀ.

ਨਿਠੁਰ. ਕਠੋਰ. ਕਰੜਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਠੁਰ. "ਵਜ੍ਰ ਸਮਾਨ ਨਿਠੁਰ ਤਨ ਧਰਕੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨਿਠੁਰਤਾ. ਸੰ. ਨਿਸ੍ਠੁਰਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਠੋਰਤਾ. ਸਖ਼ਤੀ। ੨ ਬੇਰਹ਼ਮੀ.

ਨਿਡਰ. ਸੰ. ਨਿਦੰਰ. ਵਿ—ਡਰ ਰਹਿਤ. ਬੇਖ਼ੌਫ਼. "ਨਿਡਰੇ ਕਉ ਕੈਸਾ ਡਰੁ?" (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਨਿਡੀਯ. ਦੇਖੋ, ਨੀਡ.

ਨਿਢਾਲ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਪਨਾਹ. ਓਟ ਰਹਿਤ। ੨ ਬਲ ਰਹਿਤ. ਕਮਜ਼ੋਰ.

ਨਿਣਾਨ. ਦੇਖੋ, ਨਣਦ.

ਨਿਤ. ਸੰ. ਨਿਤ੍ਯ. ਵਿ—ਜੋ ਸਦਾ ਰਹੇ. ਜਿਸ ਦਾ ਕਦੇ ਨਾਸ਼ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਦਾ. ਹਮੇਸ਼. ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ. "ਨਿਤ ਉਠਿ ਗਾਵਹੁ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਬਾਣੀ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੫)

ਨਿੰਤ. ਦੇਖੋ, ਨਿਤ. "ਸੁਨਿੰਤ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਨਿਤਹਿਨਿਤ, ਨਿਤਨਿਤ, ਨਿਤਨਿਤਹਿ, ਨਿਤਨੀਤ, ਨਿਤਪ੍ਰਤ, ਨਿਤਪ੍ਰਤਹ, ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਿਤ੍ਯਪ੍ਰਤਿ. ਹਰ ਰੋਜ਼. ਹਮੇਸ਼ਹ. ਸਦਾ. "ਕਾਲ ਨਿਤਹਿਨਿਤ ਹੇਰੈ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) "ਨਿਤਨਿਤ ਕਾਇਆ ਮਜਨੁ ਕੀਆ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪) "ਫਿਰਨ ਮਿਟੇ ਨਿਤਨੀਤ." (ਬਾਵਨ) "ਰਮੰਤ ਗੁਣ ਗੋਬਿੰਦ ਨਿਤਪ੍ਰਤਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) "ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ ਨਾਵਣੁ ਰਾਮਸਰਿ ਕੀਜੈ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਨਿਤਰਣਾ, ਨਿਤਰਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਤਰਨਾ. ਪਾਰ ਹੋਣਾ. ੨ ਬਹੁਤੇ ਆਦਮੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਹੋਣਾ. "ਨਿਤਰੇ ਬੀਰ ਮਰਨ ਡਰ ਜਾਹਿ ਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਪਰੀਖ੍ਯਾ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਰ (ਉਤੀਰਣ) ਹੋਣਾ.

ਨਿਤਰਾਂ. ਸੰ. नितराम्. ਵ੍ਯ—ਸਦਾ. ਹਮੇਸ਼ਹ.

ਨਿਤਾ. ਦੇਖੋ, ਕਲਸ ੪ ਦਾ ਰੂਪ (ੲ).

ਨਿਤਾਣਾ. ਵਿ—ਤਾਣ (ਬਲ) ਰਹਿਤ। ੨ ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਤ੍ਰਾਣ (ਰਖ੍ਯਾ) ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ.

ਨਿਤਾਂਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਧਿਕ. ਬਹੁਤ। ੨ ਨਿਰਾ. ਨਿਪਟ. ਕੇਵਲ.

ਨਿਤਾਨੰਦ. ਦੇਖੋ, ਨਿਤ੍ਯਾਨੰਦ। ੨ ਵਟਾਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪੰਡਿਤ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬਣਿਆ.

ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ. ਦੇਖੋ, ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ. "ਵਰਤ ਨੇਮ ਨਿਤਾਪ੍ਰਤਿ ਪੂਜਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੩ ਵਾਰ ੭)

ਨਿਤਾਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੰ. ਨਿਸ੍ਤਾਰਣ. ਤਰਾਉਣਾ. ਤਾਰਨਾ। ੨ ਦਾਲ ਆਦਿ ਦਾ ਫੂਸ ਪਾਣੀ ਪੁਰ ਤਾਰਕੇ ਕੱਢਣਾ। ੩ ਸੱਚ ਝੂਠ ਦਾ ਨਿਬੇੜਾ ਕਰਨਾ.

ਨਿਤਾਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਤਾਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਨਿਤਾਰਣਾ. "ਸਾਚ ਝੂਠ ਤਬ ਕਰੈ ਨਿਤਾਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਤਿ. ਨਿਤ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਨਿਤ। ੨ ਨਿਤ੍ਯ ਹੀ. ਸਦੈਵ. "ਨਿਤਿ ਜਪਹਿ ਤੇਰੇ ਦਾਸ ਪੁਰਖ ਅਤੋਲਈ ਜੀਉ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਨਿਤੰਬ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਮੀ ਜਨਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇੱਛਾ ਜਿਸ ਦੀ, ਚਿੱਤੜ। ੨ ਕਿਨਾਰਾ. ਕੰਢਾ। ੩ ਪਹਾੜ ਦਾ ਢਲਵਾਨ.

[1] ਇਸ ਦੀ ਉਪਾਧਿ "ਸੁਲਤਾਨੁਲ ਮਸ਼ਾਯਖ਼" ਸੀ.

ਨਿੱਤ. ਦੇਖੋ, ਨਿਤ.

ਨਿੱਤਨੇਮ. ਦੇਖੋ, ਨਿਤ੍ਯਨੇਮ.

ਨਿਤ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਨਿਤ.

ਨਿਤ੍ਯਕਰਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਕਰਮ ਜੋ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ. ਨਿਤ੍ਯ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਤ੍ਯ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ ਕਰਮ, ਜੈਸੇ—ਸਨਾਨ ਜਪ ਆਦਿ.

ਨਿਤ੍ਯਨਿਯਮ, ਨਿਤ੍ਯਨੇਮ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਕਰਮ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਿਤ੍ਯ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। ੨ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਤ੍ਯ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ ਕਰਮ। ੩ ਨਿੱਤ ਲਈ ਥਾਪਿਆ ਹੋਇਆ ਨੇਮ.

ਨਿਤ੍ਯਪ੍ਰਤਹਿ, ਨਿਤ੍ਯਪ੍ਰਤਿ ਦੇਖੋ, ਨਿਤਪ੍ਰਤਿ.

ਨਿਤ੍ਯਪ੍ਰਲਯ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਲਯ.

ਨਿਤ੍ਯਾਨੰਦ. ਦੇਖੋ, ਨਿਤਾਨੰਦ। ੨ ਨਿਤ੍ਯ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਆਨੰਦ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਸੁਖ.

ਨਿਤਯੰਨੇਤ. ਨਿਤ ਨਿਤ. ਹਰ ਰੋਜ਼. "ਬੰਦੌਂ ਨਿਤਯੰਨੇਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਥਾਣਾ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ੭ਵੀਂ ਰਾਸ਼ਿ ਦੇ ੫੯ਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਨਥਾਣੇ ਨੂੰ ਨਿਥਾਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਗ੍ਰਾਮ ਨਿਥਾਣਾ ਹੁਤੋ ਨਿਕਟ ਹੀ ਤਿਸ ਮਹਿ ਕਾਲੂ ਨਾਥ ਰਹੰਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਨਥਾਣਾ.

ਨਿਥਾਵ, ਨਿਥਾਵਾ ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਠਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ. "ਨਿਥਾਵੇ ਕਉ ਤੁਮ ਥਾਨਿ ਬੈਠਾਵਹੁ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਨਿੰਦ. ਸੰ. निन्द्. ਧਾ—ਧਿੱਕਾਰਨਾ, ਦੋਸ ਲਾਉਣਾ, ਬਦਨਾਮੀ ਕਰਨੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿੰਦਾ. ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ ਥਾਪਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਪਰਤ੍ਰਿਯ ਰਮਹਿ, ਬਕਹਿ ਸਾਧਨਿੰਦ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫)

ਨਿੰਦ ਉਸਤਤਿ. ਦੇਖੋ, ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ. "ਨਿੰਦ ਉਸਤਤਿ ਜੌਨ ਕੇ ਸਮ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦)

ਨਿੰਦਕ, ਨਿੰਦਕੁ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ. "ਨਿੰਦਕ ਕਉ ਫਿਟਕੇ ਸੰਸਾਰੁ। ਨਿੰਦਕ ਕਾ ਝੂਠਾ ਬਿਉਹਾਰ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) "ਨਿੰਦਕੁ ਗੁਰਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹਾਟਿਓ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਨਿੰਦਚਿੰਦ. ਨਿੰਦਾ ਦਾ ਚਿਤਵਨ. ਦੋਸ ਆਰੋਪਣ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ. "ਨਿੰਦਚਿੰਦ ਕਉ ਬਹੁਤ ਉਮਾਹਿਓ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਨਿੰਦਣਾ, ਨਿੰਦਨ ਨਿੰਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਨਿੰਦਉ ਨਾਹੀ ਕਾਹੂ ਬਾਤੈ." (ਸੋਰ ਮ: ੧)

ਨਿੰਦਨੀਯ. ਵਿ—ਨਿੰਦਾ ਯੋਗ੍ਯ. ਬਦਨਾਮੀ ਲਾਇਕ। ੨ ਬੁਰਾ.

ਨਿਦਰਸਨ. ਸੰ. ਨਿਦਸ਼ੰਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਦਾਹਰਣ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ. ਮਿਸਾਲ. ਨਜ਼ੀਰ.

ਨਿਦਰਸਨਾ. ਸੰ. ਨਿਦਸ਼ੰਨਾ. (ਦਿਖਾਉਣਾ. ਉਦਾਹਰਣ ਰਚਕੇ ਦੱਸਣਾ) ਜਿਸ ਥਾਂ ਦੋ ਪ੍ਰਬੰਧਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਣ ਆਦਿਕ ਦੀ ਸਮਤਾ ਦਿਖਾਈ ਜਾਵੇ, ਸੋ "ਨਿਦਰਸ਼ਨਾ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ 'ਜੋ' 'ਸੋ' ਆਦਿਕ ਪਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਪ੍ਰਿਥੀ ਵਿੱਚ ਛਿਮਾ ਜੋ ਹੈ ਧੀਰਜ ਸੋ ਗੁਰੂ ਵਿੱਚ
ਸੀਤਲਤਾ ਚੰਦ ਦੀ ਜੋ ਸਾਂਤਿ ਸੋ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੀ.××
ਗੁਰੁ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਜੋ ਹੈ ਰਵਿ ਵਿਖੇ ਤੇਜ ਸੋ ਹੈ
ਜਸ ਸਤਗੁਰੂ ਦਾ ਸੋ ਚੰਦਨ ਮੇ ਗੰਧ ਹੈ.××

(ਅ) ਹੋਰ ਥਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਹੋਰ ਥਾਂ ਆਰੋਪਣਾ, ਨਿਦਰਸ਼ਨਾ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਲ ਦੀ ਸੀਤਲਤਾਈ ਦੇਖੋ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮਨ ਆਈ,
ਜਲਨ ਅੱਗ ਦੀ ਮਨਮੁੱਖਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਈ.××

ਹੋਰ—

ਸ੍ਰੀ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜ ਬਾਜਿ ਸੂਰਜ ਕੇ
ਲੀਨੋ ਬੇਗ ਤੇਰੇ ਬਰ ਬਲੀ ਬਾਜਿਰਾਜ ਕੋ,
ਸੂਰਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਲੀਨੋ ਤੁਮਤੇ ਟਹਲਸਿੰਘ
ਸੀਖ੍ਯੋ ਹੈ ਸੁਰਿੰਦ੍ਰ ਸਤ੍ਰੁ ਜੀਤਬੇ ਕੇ ਸਾਜ ਕੋ.××

(ਅਲੰਕਾਰ ਸਾਗਰਸੁਧਾ)

(ੲ) ਆਪਣੀ ਅਵਸਥਾ (ਕਰਣੀ ਦੀ ਦਸ਼ਾ) ਤੋਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨਾ, "ਨਿਦਰਸ਼ਨਾ" ਦਾ ਤੀਜਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਗੁਰੁ ਚਤੁਰਥ ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਕੇ ਝਾਰ ਸਮਸ੍ਰੁ ਸੇ ਪਾਦ,
ਮਾਨਹਾਨਿ ਅਰੁ ਸੇਵ ਕੀ ਥਾਪਤ ਹੈਂ ਮਰਯਾਦ.

ਨਿਦਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਨਾ. ਤਿਰਸਕਾਰ ਕਰਨਾ. ਅਪਮਾਨ ਕਰਨਾ.

ਨਿਦਲਨ. ਸੰ. ਨਿਦੰਲਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਲਨ (ਚੂਰਣ ਕਰਨ) ਦਾ ਭਾਵ. ਕੁਚਲਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਾਹਰੁ.

ਨਿਦਾ. ਅ਼ [illegible] ਪੁਕਾਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਸੰਬੋਧਨ। ੩ ਦੁਆ.

ਨਿੰਦਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋਸ ਕਹਿਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਹਜਵ. ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ ਥਾਪਣ ਦਾ ਕਰਮ. ਦੇਖੋ, ਨਿੰਦ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਦ. "ਨਿੰਦਾ ਕਰਹਿ ਸਿਰਿ ਭਾਰ ਉਠਾਏ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਅਞਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਨੰਦਾ ਦੀ ਥਾਂ ਨਿੰਦਾ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨੰਦਾ ੩.

ਨਿੰਦਾ ਉਸਤਤਿ. ਦੇਖੋ, ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿੰਦਾ ਵ੍ਯਾਜ ਸ੍ਤੁਤਿ.

ਨਿਦਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੇਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕੰਮਾ ਘਾਹ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਗੋਡੀ. "ਅਸ ਕਹਿ ਲਾਗ੍ਯੋ ਕਰਨ ਨਿਦਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨਿੰਦਾਸ੍ਤੁਤਿ. ਦੇਖੋ, ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿੰਦਾ ਵ੍ਯਾਜ ਸ੍ਤੁਤਿ.

ਨਿਦਾਘ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੁੱਪ. ਆਤਪ। ੨ ਗਰਮੀ। ੩ ਗਰਮ ਰੁੱਤ. ਗ੍ਰੀਖਮ. ਜੇਠ ਹਾੜ੍ਹ ਦੀ ਰੁੱਤ। ੪ ਮੁੜ੍ਹਕਾ. ਪਸੀਨਾ.

ਨਿੰਦਾ ਚਿੰਦਾ. ਨਿੰਦਾ ਦਾ ਚਿਤਵਨ. ਹਜਵ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ. "ਨਿੰਦਾ ਚਿੰਦਾ ਕਰਹਿ ਪਰਾਈ." (ਗਉ ਮ: ੧)

ਨਿਦਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਰਣ. ਸਬਬ। ੨ ਰੋਗ ਦਾ ਨਿਰਣਾ. ਰੋਗ ਦੀ ਪਰੀਖ੍ਯਾ। ੩ ਪਸ਼ੂ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਰੱਸੀ। ੪ ਅੰਤ. ਸਮਾਪਤਿ. ਖ਼ਾਤਿਮਾ। ੫ ਨਾਦਾਨ (ਬੇਸਮਝ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਨਿਦਾਨ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—"ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਨਿਦਾਨ ਦਿਵਾਨੇ!" (ਸੂਹੀ) "ਮਤ ਨਿਦਾਨ ਬਨ, ਮਤ ਨਿਦਾਨ ਕਰ, ਰਿਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰ ਸਿਮਰੋ ਨਾਮ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਮੂਰਖ ਨ ਬਣ, ਓੜਕ ਨਾ ਕਰ.

ਨਿਦਾਨਿ. ਆਖਿਰਕਾਰ. ਅੰਤ ਨੂੰ. "ਮਾਇਆ ਕਾ ਰੰਗੁ ਸਭੁ ਫਿਕਾ ਜਾਤੋ ਬਿਨਸਿ ਨਿਦਾਨਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਨਿਦਾਨ ੪.

ਨਿੰਦਾ ਵਯਾਜ ਸ੍ਤੁਤਿ. ਨਿੰਦਾ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਤਅ਼ਰੀਫ਼. ਦੇਖੋ, ਵਯਾਜ ਸ੍ਤੁਤਿ ੨.

ਨਿੰਦਿਆ. ਦੇਖੋ, ਨਿੰਦਾ. "ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਿਆ ਨਾਹਿ ਜਿਹਿ." (ਸ. ਮ: ੯)

ਨਿੰਦਿਤ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਬਦਨਾਮ. ਨਿੰਦਿਆ ਹੋਇਆ.

ਨਿਦਿਧ੍ਯਾਸਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਰਬਾਰ ਚਿੱਤਵ੍ਰਿੱਤਿ ਨੂੰ ਧ੍ਯਾਨ ਵਿੱਚ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਨਿੰਦੁ. ਸੰ. ਨਿੰਦ੍ਯ. ਵਿ—ਨਿੰਦਾ ਯੋਗ੍ਯ. ਨਿੰਦਨੀਯ. ਬੁਰਾ. "ਜੋ ਅਨਿੰਦੁ ਨਿੰਦੁ ਕਰਿਛੋਡਿਓ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਨਿਨ੍ਦੁ. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਜੰਮ ਜੰਮਕੇ ਮਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ.

ਨਿੰਦੁਬਿੰਦੁ. ਨਿੰਦ੍ਯਵਿੰਦੁ. ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਬੂੰਦ. ਭਾਵ—ਰਕਤ ਅਤੇ ਵੀਰਯ. "ਨਿੰਦੁਬਿੰਦੁ ਨਹੀ ਜੀਉ ਨ ਜਿੰਦੋ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਨਿਦੇਸ. ਸੰ. ਨਿਦੇਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਗ੍ਯਾ. ਹੁਕਮ। ੨ ਕਥਨ. ਬਿਆਂਨ। ੩ ਪਾਸ. ਸਮੀਪਤਾ.

ਨਿਦੋਸ, ਨਿਦੋਸਾ } ਸੰ. ਨਿਰ੍ਦੋਸ਼. ਵਿ—ਕਲੰਕ ਰਹਿਤ। ੨ ਬੇਐ਼ਬ। ੩ ਨਿਰਪਰਾਧ. ਬੇਕ਼ੁਸੂਰ. "ਏਹੁ ਨਿਦੋਸਾ ਮਾਰੀਐ, ਹਮ ਦੋਸਾਂ ਦਾ ਕਿਆ ਹਾਲ?" (ਸ. ਫਰੀਦ) ਹਮ ਦੋਸੀਆਂ ਦਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ?

ਨਿੰਦੋਪਮਾ. ਦੇਖੋ, ਵਯਾਜਸ੍ਤੁਤਿ। ੨ ਨਿੰਦਾ ਅਤੇ ਉਪਮਾ.

ਨਿੰਦ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਨਿੰਦੁ.

ਨਿਦ੍ਰਾ, ਨਿੰਦ੍ਰਾ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਂਦ.[1] ਇਹ ਉਹ ਅਵਸਥਾ ਹੈ, ਜਦ ਦਿਮਾਗ ਅਤੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਥਕ ਕੇ, ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਸ਼ਕਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਦਿਮਾਗ ਵਿੱਚ ਲਹੂ ਕਮ ਪਹੁਚਣ ਤੋਂ ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਹੈ. ਭੋਜਨ ਕਰਕੇ ਤੁਰਤ ਸੌਣਾ, ਗ੍ਰੀਖਮ ਰੁੱਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਦਿਨ ਨੂੰ ਸੌਣਾ, ਆਯੁਰਵੇਦ ਵਿੱਚ ਨਿੰਦਿਆ ਹੈ. ਜੁਆਨ ਅਤੇ ਅਰੋਗ ਲਈ ਸੱਤ ਘੰਟੇ ਸੌਣਾ ਪੂਰੀ ਨਿਦ੍ਰਾ ਹੈ. ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਨੀਂਦ ਦਾ ਸਮਾਂ ਉਮਰ ਦੇ ਲਿਹਾਜ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਸੁਪਨੈ ਨਿਸਿ ਭੁਲੀਐ ਜਬ ਲਗ ਨਿਦ੍ਰਾ ਹੋਇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਭਾਵ—ਅਵਿਦ੍ਯਾ। ੩ ਗ਼ਫ਼ਲਤ.

ਨਿਦ੍ਰਾਲੁ. ਸੰ. ਵਿ—ਉਂਘਾਇਆ. ਨੀਂਦ ਵਾਲਾ.

ਨਿਧਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾਸ਼. ਤਬਾਹੀ। ੨ ਮਰਣ. "ਤਿਨਰ ਨਿਧਨ ਨਹੁ ਕਹੀਐ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) "ਜੋ ਲੈ ਸਸਤ੍ਰ ਸਾਮੁਹੇ ਗਏ। ਤਿਤੇ ਨਿਧਨ ਕਹੁ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ." (ਚੰਡੀ ੨) ੩ ਕੁਲ. ਖ਼ਾਨਦਾਨ. "ਜਿਮ ਜਿਮ ਥਿਰਤਾ ਰਹੈ ਸੁਭਾਉ। ਤਿਮ ਤਿਮ ਨਿਧਨ ਕਰੈ ਬਿਰਧਾਉ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਸੰ. ਨਿਰ੍ਧਨ. ਵਿ—ਧਨ ਰਹਿਤ. ਕੰਗਾਲ. "ਨਿਧਨ ਸੁਨੈ ਧਨੀ ਹ੍ਵੈ ਜਾਵੈ." (ਸਲੋਹ) "ਨਿਧਨਿਆ ਧਨੁ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ਨਿਧਨ ਭੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਿਰਧਨ ਲਈ ਸਹੀ ਹੈ.

ਨਿਧਨਾ. ਵਿ—ਨਿਰ੍ਧਨ. ਕੰਗਾਲ.

ਨਿਧਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਧਰਾ.

ਨਿਧਰਕ. ਵਿ—ਨਿਧੜਕ. ਨਿਡਰ. "ਨਿਧਰਕ ਬਾਤ ਇਨ ਕਹੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਧਰਾ. ਵਿ—ਨਿਰਾਧਾਰ. ਆਧਾਰ (ਆਸ਼੍ਰਯ) ਰਹਿਤ. "ਨਿਧਰਿਆ ਧਰ ਏਕ ਨਾਮ ਨਿਰੰਜਨੋ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਨਿਧੜਕ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਧੜਕਾ (ਖਟਕਾ) ਨਹੀਂ. ਨਿਡਰ. ਬੇਖ਼ੌਫ਼। ੨ ਚਿੰਤਾ ਰਹਿਤ. ਬੇਫ਼ਿਕਰ.

ਨਿਧਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਧਾਰ. ਆਸ਼੍ਰਯ (ਆਸਰਾ). ੨ ਸ੍ਥਾਪਨ. ਸ੍ਥਿਤਿ ਦਾ ਭਾਵ. "ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਸੁ ਹੋਤ ਨਿਧਾਨ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਨਿਧਿ. ਭੰਡਾਰ. "ਸਭਿ ਨਿਧਾਨ ਦਸ ਅਸਟ ਸਿਧਾਨ ਠਾਕੁਰ ਕਰ ਤਲ ਧਰਿਆ." (ਸੋਦਰੁ) ੪ ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਜਾਕੇ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਲੀਨ ਹੋ ਜਾਵੇ.

ਨਿਧਾਰ, ਨਿਧਾਰਾ } ਵਿ—ਨਿਰਾਧਾਰ. ਨਿਰਾਸ਼੍ਰਯ. "ਹੇ ਸੰਤਹ ਕੈ ਸਦਾ ਸੰਗਿ, ਨਿਧਾਰਾ ਆਧਾਰ." (ਬਾਵਨ)

ਨਿਧਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ. ਕੋਸ਼. "ਨਿਧਿ ਨਾਮੁ ਨਾਨਕ ਮੋਰੈ." (ਆਸਾ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫) ੨ ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਧਨ। ੩ ਕੁਬੇਰ ਦੇ ਨੌ ਰਤਨ. ਨੌ ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ. ਦੇਖੋ, ਨਉ ਨਿਧਿ। ੪ ਨੌ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਬੋਧਕ, ਕ੍ਯੋਂਕਿ ਨਿਧੀਆਂ ਨੌ ਹਨ। ੫ ਸਮੁੰਦਰ। ੬ ਘਰ. ਨਿਵਾਸਸ੍ਥਾਨ. "ਗੁਣਨਿਧਿ ਗਾਇਆ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਨਿਧਿਆਸਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿਦਿਧ੍ਯਾਸਨ.

ਨਿਧਿਗੁਣ. ਦੇਖੋ, ਗੁਣਨਿਧਿ. "ਨਿਧਿਗੁਣ ਗਾਵਾ ਦੇਖਿ ਹਦੂਰਿ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਨਿਧਿਛੀਰ. ਦੇਖੋ, ਛੀਰਨਿਧਿ.

ਨਿਧਿਜਲ. ਦੇਖੋ, ਜਲਨਿਧਿ.

ਨਿਧਿਨਾਮ, ਨਿਧਿਨਾਮੁ } ਨਾਮਰੂਪ ਨਿਧਿ (ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ). ਨਾਮਧਨ. "ਨਿਧਿਨਾਮੁ ਨਾਨਕ ਮੋਰੈ." (ਆਸਾ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫)

ਨਿਧਿਨਿਧਾਨ. ਵਿ—ਨਿਧਿ ਆਧਾਰ. ਧਨ ਸੰਪਦਾ ਦਾ ਆਸਰਾ. "ਨਿਧਿਨਿਧਾਨ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੂਰੇ." (ਬਾਵਨ)

---

[1] ਯੋਗਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—"अभाव प्रत्ययालम्बना वृत्तिर्निद्रा." (ਪਾਦ ੧, ਸੂਤ੍ਰ ੧੦) ਚਿੱਤ ਦੀਆਂ ਵ੍ਰਿੱਤੀਆਂ ਦੇ ਅਭਾਵ ਦਾ ਕਾਰਣ ਜੋ ਤਮੋਗੁਣ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਯ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵ੍ਰਿੱਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਦ੍ਰਾ ਹੈ.

ਨਿਧਿਪਤਿ, **ਨਿਧੀਸ** ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਧੀਆਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਨਿਧੀਆਂ ਦਾ ਈਸ਼. ਕੁਬੇਰ। ੨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ.

ਨਿੱਧਾ. ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦੇ ਪਤਿ ਜੈਰਾਮ ਜੀ ਦਾ ਪੁਰੋਹਿਤ, ਜੋ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ. ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਕੇ ਆਤਮਗਜਾਨੀ ਹੋਇਆ.

ਨਿਧਜਾਸਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿਦਿਧ੍ਯਾਸਨ. "ਕਰ ਨਿਧਜਾਸਨ ਅਨਦ ਸੁ ਠਾਨਹਿ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨਿਨੱਦ. ਸੰ. ਨਿਨਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਬਦ. ਧੁਨਿ। ੨ ਗੂੰਜ. ਪ੍ਰਤਿਧ੍ਵਨਿ.

ਨਿਨਾਉ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਨਾਮ. ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ (ਸ਼ੁਹਰਤ) ਨਹੀਂ। ੨ ਬਦਨਾਮ. "ਜਿਉ ਵੇਸੁਆਪੂਤ ਨਿਨਾਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪ ਵਣਜਾਰਾ)

ਨਿਨਾਦ. ਧ੍ਵਨਿ. ਸ਼ਬਦ. ਦੇਖੋ, ਨਨਾਦ.

ਨਿਨਾਨ. ਨਣਾਨ. ਦੇਖੋ, ਨਣਦ. "ਸੁਨ ਤਨੁਜਾ, ਹੌਂ ਜਾਇਕੈ ਆਗੈ ਤੋਰ ਨਿਨਾਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨਿਨਾਨਵੇ. ਵਿ—ਨਵ ਨਵਤਿ. ਨੱਵੇ ਅਤੇ ਨੌ. ਇੱਕ ਘੱਟ ਸੌ—੯੯.

ਨਿਨਾਮ, **ਨਿਨਾਵ**, **ਨਿਨਾਵਾਂ** ਵਿ—ਬਿਨਾ ਨਾਮ. ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਬਿਨਾ। ੨ ਬਦਨਾਮ. "ਸਾਕਤ ਬੇਸੁਆਪੂਤ ਨਿਨਾਮ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਗੌਰਾ ੯.

ਨਿਨਿੰਦ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਨਿੰਦਾ. ਅਨਿੰਦ੍ਯ.

ਨਿਨੰਦ. ਦੇਖੋ, ਨਿਨੱਦ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਨਿੰਦ. "ਨਿਨੰਦ ਗੋਂਦ ਬ੍ਰਿੰਦਯੰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਰਚੇ ਗੋਲਾਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਦੇ ਪਿੰਡ, ਅਨਿੰਦ੍ਯ ਹਨ। ੩ ਬਿਨਾ ਨੰਦ. ਪੁਤ੍ਰ ਰਹਿਤ. ਔਤ.

ਨਿਪ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੜਾ. ਕਲਸ. ਕੁੰਭ.

ਨਿਪਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿ-ਉਪਜ. ਪੈਦਾਵਾਰ। ੨ ਲਾਭ। ੩ ਸੰ. ਨਿਪ (ਕਲਸ਼) ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਅਗਸਤ ਰਿਖੀ.

ਨਿਪਜਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਨਿ-ਉਪਜਣਾ. ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ। ੨ ਵਧਣਾ. ਪੁਸ਼੍ਟ ਹੋਣਾ. "ਉਪਜੈ ਨਿਪਜੈ ਨਿਪਜਿ ਸਮਾਈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੩ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ.

ਨਿਪਜਿ. ਪੈਦਾ ਹੋਕੇ. ਦੇਖੋ, ਨਿਪਜਣਾ ੨.

ਨਿਪਟ. ਵ੍ਯ—ਨਿਰਾ. ਕੇਵਲ। ੨ ਸਰਾਸਰ. ਬਿਲਕੁਲ. "ਨਿਪਟ ਬਾਜੀ ਹਾਰਿ ਮੂਕਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਵਿ—ਬਿਨਾ ਪਟ. ਖੁਲ੍ਹਾ. ਪੜਦੇ ਬਿਨਾ.

ਨਿਪਤਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੇਠਾਂ ਡਿਗਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਗਿਰਾਉ। ੨ ਵਿਨਾਸ਼. ਤਬਾਹੀ.

ਨਿਪਰਸ. ਵਿ—ਨਾ-ਸਿਪ੍ਰਸ਼੍ਯ. ਨਾ ਛੂਹਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਪਰਸ.

ਨਿਪਾਤ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਿਰਾਉ. ਪਤਨ। ੨ ਵਿਨਾਸ਼। ੩ ਮੌਤ। ੪ ਅਵ੍ਯਯ ਪਦ.

ਨਿਪਾਤਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਤਨ (ਡੇਗਣ) ਦਾ ਕਰਮ। ੨ ਮਾਰਨ (ਵਧ ਕਰਨ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਨਾਸ਼। ੪ ਦੇਖੋ, ਨਿਪਤਨ. "ਮੁਨਿਰਾਜ, ਨਿਪਾਤਨ ਤਜੋਂ ਜਗ ਜਾਨੋ." (ਦੱਤਾਵ)

ਨਿਪਾਤੀ. ਸੰ. ਨਿਪਾਤਿਨ੍. ਵਿ—ਡੇਗਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸੈਲਨਿਪਾਤੀ.

ਨਿਪੀੜਨ. ਸੰ. ਨਿਪੀਡਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਨਿਚੋੜਨ ਦਾ ਭਾਵ। ੩ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਨਿਪੁੰਸਕ. ਦੇਖੋ, ਨਪੁੰਸਕ.

ਨਿਪੁਣ, **ਨਿਪੁਨ** ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਪੁਣ (ਇਕਤ੍ਰ) ਕਰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੁਣ ਧਾ. ਚਤੁਰ. ਪ੍ਰਵੀਣ. ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਹੋਸ਼ਿਆਰ.

ਨਿਪੁਨਤਾ, **ਨਿਪੁਨਤਾਈ** ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਪੁਣਤ੍ਵ. ਚਤੁਰਤਾ. ਪ੍ਰਵੀਣਤਾ. ਕੁਸ਼ਲਤਾ.

ਨਿਪੂਤ, **ਨਿਪੂਤਾ** ਵਿ—ਪੁਤ੍ਰ ਰਹਿਤ. ਅਪੁਤ੍ਰ. ਔਤ. ਨਿਸ੍ਪੁਤ੍ਰ. "ਜਬ ਕੀ ਮਾਲਾ ਲਈ ਨਿਪੂਤੇ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰ. ਨਿਪੂਤ. ਬਹੁਤ ਸਾਫ. ਅਤਿ ਪਵਿਤ੍ਰ.

ਨਿਪੰਗ, **ਨਿਪੰਗੁ** ਸੰ. निष्पङ्क—ਨਿਸ੍ਪੰਕ. ਵਿ—ਚਿੱਕੜ ਬਿਨਾ। ੨ ਨਿਰਮਲ. ਸਾਫ਼. "ਵਰਸੈ ਨੀਰੁ ਨਿਪੰਗੁ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਨਿਪੰਨ. ਨਿਪਜਣ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੇਖੋ, ਨਿਪਜਣਾ.

ਨਿਪੰਨੇ. ਨਿਪਜੇ. ਪੈਦਾ ਹੋਏ. ਦੇਖੋ, ਨਿਪੰਨ. "ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਕੀ ਰਕਤ ਨਿਪੰਨੇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਨਿਫਲ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਫਲ. "ਜਾਕੀ ਸੇਵਾ ਨਿਫਲ ਨ ਹੋਵਤ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੨ ਮਸਾਲੇ (ਟੋਪੀ) ਦਾਰ ਬੰਦੂਕ ਦਾ ਉਹ ਛਿਦ੍ਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚਦੀਂ ਬਾਰੂਦ ਨੂੰ ਅੱਗ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ. ਅੰ. Nipple.

ਨਿਫ਼ਾਕ਼. ਅ਼ ﻧﻔﺎﻕ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਪਟ. ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਛਲ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਵੈਰ. ਵਿਰੋਧ। ੩ ਫੁੱਟ. ਭੇਦ.

ਨਿਫਿਰ. ਦੇਖੋ, ਨਫੀਰੀ. "ਨਨੱਦ ਨਿਫਿਰੰ ਰਣੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਨਿਫੁੰਸਕ, **ਨਿਫੂੰਸਕ** ਦੇਖੋ, ਨਪੁੰਸਕ.

ਨਿਫੇਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਫੀਮ. ਅਹਿਫੇਨ.

ਨਿਫੋਟ. ਵਿ—ਨਿ-ਸ੍ਫੁਟ. ਸਾਫ਼ ਸਾਫ਼. ਸਪਸ਼੍ਟ.

ਨਿੰਬ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿੰਮ. ਨੀਮ. Melia Azadirachta. ਨਿੰਮ ਦਾ ਬਿਰਛ ਸੁੰਦਰ ਸੰਘਣੀ ਛਾਂ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਲੱਕੜ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਛਿੱਲ, ਫਲ, ਪੱਤੇ ਆਦਿ ਅਨੇਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿੰਬਪੰਚਕ.

ਨਿਬਹਨ. ਸੰ. ਨਿਵਹਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਢੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਲੈ ਆਉਣ, ਲੈ ਜਾਣ ਦਾ ਕਰਮ। ੨ ਨਿਭਣਾ. ਤੁਗਣਾ. "ਖਾਤ ਖਰਚਤ ਨਿਬਹਤ ਰਹੈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਕੋਊ ਨ ਨਿਬਹਿਓ ਸਾਥ." (ਸ. ਮ: ੯) "ਨਿਬਹੀ ਨਾਮ ਕੀ ਸਚਖੇਪ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਨਿਬਹੰਦੇ. ਪਹੁਚਦੇ। ੨ ਨਿਭਦੇ. ਪੁਗਦੇ.

ਨਿਬਗ. ਵਿ—ਅਤਿ ਉੱਜਲ. ਬਹੁਤ ਬੱਗਾ. "ਲੋਟੇ ਹਥਿ ਨਿਬਗ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਨਵ ਗਤ. ਨਵਾਂ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ.

ਨਿਬਟਨਾ. ਸੰ. ਨਿਵੱਰਤਨ. ਕ੍ਰਿ—ਨਿਵ੍ਰਿੱਤ ਹੋਣਾ. ਛੁੱਟੀ ਪਾਉਣਾ। ੨ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣਾ. ੩ ਨਿਰਣਯ ਹੋਣਾ. ਤੁਯ ਹੋਣਾ। ੪ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ.

ਨਿਬੱਧ. ਸੰ. ਵਿ—ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਜਕੜਿਆ। ੨ ਗੁੰਦਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸਾਜ (ਵਾਜਾ), ਜਿਸ ਦੇ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਵੰਡ ਲਈ ਧਾਤੁ ਜਾਂ ਤੰਦ ਦੇ ਬੰਦ ਬੱਧੇ ਹੋਣ, ਜੈਸੇ ਵੀਣਾ ਸਿਤਾਰ ਆਦਿ.

ਨਿੰਬਪੰਚਕ. ਨਿੰਮ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ. ਪੱਤੇ, ਛਿੱਲ, ਫੁੱਲ, ਫਲ ਅਤੇ ਜੜ. ਵੈਦਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਲਹੂ ਅਤੇ ਕਫ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ.

ਨਿਬਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਬਟਨਾ. "ਸੋ ਕਬੀਰ ਰਾਮੈਹੁਇ ਨਿਬਰਿਓ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) "ਸੋ ਸਲਿਤਾ ਗੰਗਾ ਹੁਇ ਨਿਬਰੀ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ)

ਨਿਬਲ. ਸੰ. ਨਿਰਬੱਲ. ਵਿ—ਕਮਜ਼ੋਰ. ਦੁਰਬਲ. "ਇੰਦ੍ਰੀ ਸਬਲ, ਨਿਬਲ ਬਿਬੇਕਬੁਧਿ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ)

ਨਿਬੜਨਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਬਟਨਾ. "ਤਿਨ ਕਾ ਲੇਖਾ ਨਿਬੜਿਆ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੩)

ਨਿਬਾਸਨ. ਵਿ—ਬਿਨਾ-ਵਾਸਨਾ. ਨਿਸ਼੍ਕਾਮ. ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ. "ਬਾਸਨ ਮੇਟਿ ਨਿਬਾਸਨ ਹੋਈਐ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਭਾਂਡੇ (ਬਰਤਨ) ਬਿਨਾ। ੩ ਵਾਸਨ (ਵਸਤ੍ਰ) ਬਿਨਾ. ਵਸਨ ਰਹਿਤ.

ਨਿਬਾਹ. ਸੰ. ਨਿਰਵਾੰਹ. ਸੰਗਯਾ—ਕਿਸੇ ਕਾਰਯ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਗੁਜ਼ਾਰਾ। ੩ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ. "ਕਾਜ ਤੁਮਾਰੇ ਦੇਇ ਨਿਬਾਹਿ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਨਿਬਾਹਨਾ, ਨਿਬਾਹੁਣਾ } ਕ੍ਰਿ—ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਬਾਹ.

ਨਿਬਾਹੂ. ਵਿ—ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਨਿਬਾਹੂ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਜਸਪਤਿ ਦੀਵਾਨ.

ਨਿੰਬਾਦਿਤਜ, ਨਿੰਬਾਰਕ } ਦੇਖੋ, ਬੈਸਨਵ (ੳ)

ਨਿਬਾੜਾ. ਨਿਵਾਰਣ ਕੀਤਾ. ਵਰਜਿਆ. ਹਟਾਇਆ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਾੜਾ.

ਨਿਬਿਡ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਿੜ.

ਨਿੰਬੂ. ਸੰ. ਨਿੰਬੂਕ. ਸੰਗਯਾ—ਨੇਂਬੂ. L. Citrus Acida. (Lemon). ਕਾਗਜ਼ੀ ਨਿੰਬੂ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹੈ. ਨਿੰਬੂ ਜਿਗਰ ਅਤੇ ਮੇਦੇ ਦੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਭੁੱਖ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਤ੍ਰਿਖਾ, ਸਿਰਪੀੜ, ਤਾਪ ਹਟਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਸਿਕੰਜਬੀ ਬਹੁਤ ਗੁਣ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਨਿੰਬੂ ਦਾ ਅਚਾਰ ਅਤੇ ਮੁਰੱਬਾ ਭੀ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ.

ਨਿੰਬੂਨਿਚੋੜ. ਦੇਖੋ, ਨੇਂਬੂਨਿਚੋੜ.

ਨਿਬੇਰ, ਨਿਬੇਰਾ, ਨਿਬੇੜਾ, ਨਿਬੇੜੁ } ਸੰ. ਨਿਵ੍ਰਿੱਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੋ ਮਿਲੀ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਨ੍ਯਾਯ. ਨਿਆਂ. ਇਨਸਾਫ਼। ੨ ਫੈਸਲਾ. "ਤਹਿ ਸਾਚ ਨਿਆਇ ਨਿਬੇਰਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਅੰਤਿ ਸਚਨਿਬੇੜਾ ਰਾਮ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੩) "ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਥਿ ਨਿਬੇੜੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੩ ਸਿੱਧਾਂਤ. ਨਿਚੋੜ. "ਸਬਦੈ ਕਾ ਨਿਬੇੜਾ ਸੁਣਿ ਤੂ ਅਉਧੂ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੪ ਸਮਾਪਤੀ. ਖਾਤਿਮਾ. "ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਨਿਬੇਰੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੧) ੫ ਹਿਸਾਬ ਭੁਗਤਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ)

ਨਿਬੰਧ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਬੰਧਨ। ੨ ਉਹ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਮਤਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ (ਨੇਮ) ਦਿਖਾਏ ਜਾਣ। ੩ ਗ੍ਰੰਥ। ੪ ਛੰਦਗ੍ਰੰਥ। ੫ ਵਿ—ਬਿਨਾ ਬੰਧਨ. ਆਜ਼ਾਦ. "ਬੰਦਨ ਕਰੈ ਨਿਬੰਧ ਹ੍ਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਭ. ਸੰ. (ਨਿ-ਭ) ਵਿ—ਸਮਾਨ. ਤੁਲ੍ਯ। ੨ ਰੌਸ਼ਨ.

ਨਿਭਣਾ. ਸੰ. ਨਿਰਵੰਹਣ. ਕ੍ਰਿ—ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਨਾ. ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ. ਚਲੇ ਚਲਣਾ। ੩ ਪੁਗਣਾ. ਤੁਗਣਾ.

ਨਿਭਰਮ. ਵਿ—ਨਿਰ੍ਭ੍ਰਮ. ਬਿਨਾ ਭ੍ਰਮ. ਸੰਸੇ ਬਿਨਾ.

ਨਿਭਰਾਤ, ਨਿਭਰਾਂਤਿ, ਨਿਭਰਾਤੀ, ਨਿਭਰੰਤਾ } ਸੰ. ਨਿਭ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਖ਼ਾਮੋਸ਼. ਚੁਪਚਾਪ। ੨ ਛਿਪਣ ਵਾਲਾ. ਅਸ੍ਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. "ਕਾਇਆਂ ਅਗਨਿ ਕਰੇ ਨਿਭਰਾਂਤਿ." (ਮਲਾ ਮ: ੧) ਬੁਝਾਵੇ (ਸ਼ਾਂਤ ਕਰੇ) ੩ ਅਚਲ. ਨਿਸ਼੍ਚਲ. "ਸਹਨਸੀਲ ਪਵਨ ਅਰੁ ਪਾਣੀ ਬਸੁਧਾ ਖਿਮਾ ਨਿਭਰਾਤੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੪ ਸੰ. ਨਿਰ੍ਭ੍ਰਾਂਤਿ. ਬਿਨਾ ਭ੍ਰਾਂਤਿ. ਮਿਥ੍ਯਾਗ੍ਯਾਨ ਰਹਿਤ. "ਜੀਅਹੁ ਰਹੈ ਨਿਭਰਾਤੀ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) "ਅੰਤਰਿ ਬਿਖੁ ਬਾਹਰਿ ਨਿਭਰਾਤੀ ਤਾ ਜਮੁ ਕਰੇ ਖੁਆਰੀ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) ਅੰਦਰ ਵਿਸਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਮੂਹੋਂ ਯਥਾਰਥਗ੍ਯਾਨ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ. "ਚੀਤਿ ਆਵੈ ਤਾਂ ਸਦ ਨਿਭਰੰਤਾ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਨਿਭਵ, ਨਿਭਵਾ } ਵਿ—ਨਿਰ੍ਭਯ. ਨਿਡਰ. "ਜਿਨਾ ਭਉ ਤਿਨ ਨਾਹਿ ਭਉ, ਮੁਚ ਭਉ ਨਿਭਵਿਆਹ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਭੈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਭੈ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਕਰਤਾਰ ਤੋਂ ਨਿਰਭੈ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਡਾ ਖ਼ੌਫ਼ ਹੈ.

ਨਿਭਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਬਾਹਨਾ.

ਨਿਭਾਗ, ਨਿਭਾਗੜੋ } ਵਿ—ਭਾਗ੍ਯਹੀਨ. ਅਭਾਗਾ. ਬਦਨਸੀਬ.

ਨਿਭ੍ਰਾਂਤ. ਦੇਖੋ, ਨਿਭਰਾਤ ੪.

ਨਿਭ੍ਰਿਤ. ਸੰ. ਨਿਭ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ। ੩ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕੀਤਾ। ੪ ਪੂਰਣ.

ਨਿਮ. ਸੰਗਯਾ—ਨੰਮ੍ਰਤਾ. ਨਮਨ. "ਨਮੋ ਨਿਮਰੂਪ ਨਿਰੰਜਨ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿੰਬ। ੩ ਦੇਖੋ, ਨਿਮਿ। ੪ ਸੰ. ਕਿੱਲੀ. ਕੀਲਾ. ਖੁੰਟਾ.

ਨਿੰਮ. ਦੇਖੋ, ਨਿੰਬ ਅਤੇ ਨਿੰਮੁ.

ਨਿਮਸਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਨਮਸਕਾਰ.

ਨਿਮਸਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਸਨ. "ਘਘਾ ਘਟਿ ਘਟਿ ਨਿਮਸੈ ਸੋਈ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ਘਟ ਘਟ ਵਿੱਚ ਨਿਵਸੈ (ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ)

ਨਿਮਕ. ਦੇਖੋ, ਨਮਕ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਮਖ.

ਨਿਮਕਾ. ਨਿਮਖ ਮਾਤ੍ਰ. "ਮਿਲੈ ਦਾਨ ਹਰਿ ਨਿਮਕਾ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ

ਮ: ੫)

ਨਿਮਖ. ਸੰ. ਨਿਮਿਸ਼. ਸੰਗਜਾ—ਉਤਨਾ ਵੇਲਾ, ਜੋ ਅੱਖ ਦੀ ਪਲਕ ਡੇਗਣ (ਝਮਕਣ) ਵਿੱਚ ਲਗਦਾ ਹੈ. ਨਿਮੇਸ "ਨਿਮਖ ਨ ਬਿਸਰਉ ਮਨ ਤੇ ਹਰਿ ਹਰਿ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੨ ਨਿਮਖ ਸ਼ਬਦ ਜ਼ਰਾ (ਜ਼ਰੰ) ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਆਇਆ ਹੈ. "ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ ਕਰਿ ਸਰੀਰ ਕਟਾਵੈ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਨਿਮਖਕ. ਨਿਮਿਸ਼-ਇਕ. ਏਕ ਨਿਮਖ. "ਮੁਸਨ ਨਿਮਖਕ ਪ੍ਰੇਮ ਪਰ ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ ਦੇਉ ਸਰਬ." (ਚਉਬੋਲੇ ਮ: ੫)

ਨਿਮਖਫਾ, ਨਿਮਖਭਾ, ਨਿਮਖਾ, ਨਿਮਖਾਤੀ } ਨਿਮਿਸ਼ ਭਰ. ਨਿਮੇਖ ਮਾਤ੍ਰ. "ਭਜੁ ਰਾਮਨਾਮ ਹਰਿ ਨਿਮਖਫਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੪) "ਮੁਖਿ ਦੇਵਹੁ ਹਰਿ ਨਿਮਖਾਤੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੪)

ਨਿਮਖਿਕ. ਦੇਖੋ, ਨਿਮਖਕ.

ਨਿਮਖੇ. ਨਿਮਿਸ਼ਮਾਤ੍ਰ ਮੇਂ. ਅੱਖ ਦੇ ਫੋਰ ਵਿੱਚ. "ਹਮਰੇ ਅਵਗਨ ਬਿਖਿਆ ਬਿਖੈ ਕੇ ਬਹੁ ਬਾਰ ਬਾਰ ਨਿਮਖੇ." (ਨਟ ਮ: ੪) ਨਿਮਖ ਵਿੱਚ ਬਾਲ (ਦਗਧ ਕਰ) ਦਿੱਤੇ.

ਨਿਮਗਨ. ਸੰ. ਨਿਮਗ੍ਨ. ਵਿ—ਡੁੱਬਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਲੈ ਲੀਨ. ਤਨਮਯ. ਕਿਸੇ ਬਾਤ ਵਿੱਚ ਲਿਵਲੀਨ ਹੋਇਆ.

ਨਿਮਘਾ. ਸੰਗਜਾ—ਨਮਤਾ. ਨੰਮ੍ਰਤਾ. ਹਲੀਮੀ. "ਮੋ ਕਉ ਦੀਜੈ ਦਾਨੁ ਹਰਿ ਨਿਮਘਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪)

ਨਿਮੱਜਨ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਗੋਤਾ ਮਾਰਕੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸਨਾਨ। ੨ ਡੁਬਕੀ. ਗ਼ੋਤ੍ਹਾ. ਟੁੱਬੀ.

ਨਿੰਮਣ, ਨਿੰਮਣਾ } ਸੰ. ਨਿਰ੍‍ਮਾਣ. ਸੰਗਜਾ—ਰਚਨਾ. ਬਨਾਵਟ। ੨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ। ੩ ਗਰਭ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਦੀ ਰਚਨਾ. "ਰਕਤ ਬਿੰਦੁ ਕਰਿ ਨਿੰਮਿਆ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਨਿਮਤ. ਦੇਖੋ, ਨਿਮਿੱਤ. "ਨਿਮਤ ਨਾਮਦੇਉ ਦੂਧੁ ਪੀਆਇਆ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਨਮਨਤਾ. ਨੰਮ੍ਰਤਾ. "ਨਿਮਤ ਥਲ ਜਲ ਪਹਿਚਾਨੀ." (ਭਾਗੁ)

ਨਿਮਨ. ਸੰ. ਨਿਮ੍ਨ. ਸੰਗਜਾ—ਨਿਵਾਣ. ਗਹਿਰਾਈ। ੨ ਵਿ—ਡੂੰਘਾ.

ਨਿਮਨਗਾ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਨਿਮ੍ਨ (ਨੀਵੇਂ ਥਾਂ ਨੂੰ) ਜਾਣ ਵਾਲੀ, ਨਦੀ.

ਨਿੰਮਰੀਭੂਤ. ਵਿ—ਨਮ੍ਰਭੂਤ. ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ. ਨਿਰ ਅਭਿਮਾਨ. "ਨਿੰਮਰੀਭੂਤ ਸਦੀਵ ਪਰਮ ਪਿਆਰ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ)

ਨਿਮਲ, ਨਿੰਮਲੁ } ਸੰ. ਨਿਰ੍‍ਮਲ. ਪ੍ਰਾ. ਨਿੱਮਲ. ਵਿ—ਮੈਲ ਰਹਿਤ. ਸ਼ੁੱਧ ਉੱਜਲ. "ਨਾਨਕ ਕੁਲਿ ਨਿੰਮਲੁ ਅਵਤਰਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਨਿਮਾਜ. ਦੇਖੋ, ਨਮਾਜ.

ਨਿਮਾਜੀ. ਦੇਖੋ, ਨਮਾਜੀ.

ਨਿਮਾਣ, ਨਿੰਮਾਣ } ਸੰ. ਨਿਰ੍‍ਮਾਨ. ਅਭਿਮਾਨ ਰਹਿਤ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਿਮਾਣਾ ਹੋਹੁ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੩) ੨ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ. ਤਿਰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. "ਨਿੰਮਾਣਿਆ ਹਰਿ ਮਾਣੁ ਹੈ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੩ ਸੰਗਜਾ—ਨਿਮ੍ਨ ਸਥਾਨ. ਨੀਵਾਂ ਥਾਂ. ਢਲਵਾਣ.

ਨਿਮਾਣਾ, ਨਿੰਮਾਣਾ } ਵਿ—ਨਿਰ੍‍ਮਾਨ. ਬਿਨਾ ਅਭਿਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿਮਾਣ ੧। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਕੁਸ੍ਰੀ. ਕੋੜ੍ਹੀ.

ਨਿਮਾਣੀ. ਵਿ—ਨੰਮ੍ਰਤਾ ਵਾਲੀ। ੨ ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਮਾਨ ਨਹੀ ਕਰਦਾ. "ਨਿਮਾਣੀ ਨਿਤਾਣੀ ਹਰਿ ਬਿਨ ਕਿਉ ਪਾਵੈ ਸੁਖ?" (ਤੁਖਾ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ੩ ਡੂੰਘੀ. ਨੀਵੀਂ. "ਗੋਰ ਨਿਮਾਣੀ ਸਡੁ ਕਰੇ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੪ ਸੰਗਜਾ—ਬਿਨਾ-ਪਾਣੀ. ਨਿਰਜਲਾ ਏਕਾਦਸ਼ੀ. ਜੇਠ ਸੁਦੀ ੧੧. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਜਲਾ ਏਕਦਾਸ਼ੀ.

ਨਿਮਾਣੀ ਮਾਣੀਆ. ਵਿ—ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਨ ਨਹੀ ਦਿੰਦਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਤੂੰ ਨਿਮਾਣੀ ਮਾਣੀਆ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੫)

ਨਿਮਾਨ, ਨਿਮਾਨਣੀ, ਨਿਮਾਨੜੀ, ਨਿਮਾਨਾ, ਨਿਮਾਨੀ, ਨਿਮਾਨੋ } ਦੇਖੋ, ਨਿਮਾਣ, ਨਿਮਾਣਾ ਅਤੇ ਨਿਮਾਣੀ. "ਨਿਮਾਨੇ ਕਉ ਗੁਰਿ ਕੀਨੋ ਮਾਨ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਰਹਹਿ ਨਿਮਾਨਣੀਆਹ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਨਿਮਿ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਅੱਖ ਮੀਟਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਉਤਨਾ ਸਮਾਂ, ਜਿਤਨੇ ਵਿੱਚ ਅੱਖ ਝਮਕੀਏ. ਨਿਮੇਸ਼। ੩ ਇੱਕ ਰਿਖੀ ਜੋ ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ। ੪ ਰਾਜਾ ਇਕ੍ਸ਼੍ਵਾਕੁ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਿਥਿਲਾ ਦਾ ਵਿਦੇਹ ਵੰਸ਼ ਚੱਲਿਆ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਨੁ ਪੁਰਾਣ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਮਿ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵਸ਼ਿਸ਼੍ਠ ਨੂੰ ਯੱਗ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਵਸ਼ਿਸ਼੍ਠ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਯੱਗ ਕਰਾਉਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨਜੂਰ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸ੍ਵਰਗ ਤੋਂ ਯੱਗ ਕਰਾਕੇ ਜਦ ਵਾਪਿਸ ਆਇਆ, ਤਦ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਨਿਮਿ ਗੌਤਮ ਤੋਂ ਯੱਗ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਵਸ਼ਿਸ਼੍ਠ ਨੇ ਨਿਮਿ ਨੂੰ ਸ੍ਰਾਪ (ਸ਼ਾਪ) ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਸ਼ਰੀਰ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ. ਨਿਮਿ ਨੇ ਭੀ ਵਸ਼ਿਸ਼੍ਠ ਨੂੰ ਸ੍ਰਾਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੇਰਾ ਭੀ ਸ਼ਰੀਰ ਛੁਟ ਜਾਵੇਗਾ. ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ. ਵਸ਼ਿਸ਼੍ਠ ਦੇਹ ਛੱਡਕੇ ਮਿਤ੍ਰਾਵਰੁਣ ਦੇ ਵੀਰਯ ਦ੍ਵਾਰਾ ਫਿਰ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ, ਅਰ ਨਿਮਿ ਨੂੰ ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਉਸੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਫੇਰ ਅਮਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ, ਪਰ ਨਿਮਿ ਨੇ ਮੁੜ ਮੁਰਦਾ ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਨਾ ਕੀਤਾ, ਇਸ ਪੁਰ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਨਿਮਿ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਪਲਕਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਦਿੱਤਾ.

ਨਿਮਿਖ. ਸੰ. ਨਿਮਿਸ. ਸੰਗਜਾ—ਅੱਖ ਦਾ ਪੜਦਾ. ਪਲਕ। ੨ ਉਤਨਾ ਵੇਲਾ, ਜਿਤਨੇ ਵਿੱਚ ਪਲਕ ਡਿਗੇ. (twinkling the eye)

ਨਿਮਿਖਾਤੀ. ਦੇਖੋ, ਨਿਮਖਾਤੀ.

ਨਿਮਿਤ, ਨਿਮਿੱਤ } ਸੰ. ਨਿਮਿੱਤ. ਸੰਗਜਾ—ਕਾਰਣ. ਹੇਤੁ. ਸਬਬ। ੨ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਨਿਸ਼ਾਨ। ੩ ਸ਼ਕੁਨ. (ਸਗਨ).

ਨਿਮੀਲਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਉਤਨਾ ਸਮਾਂ ਜਿਤਨੇ ਵਿੱਚ ਨੇਤ੍ਰ ਝਮਕੀਏ। ੩ ਮਰਣ. ਦੇਹ ਦਾ ਤਯਾਗ.

ਨਿਮੀਲਿਤ. ਵਿ—ਬੰਦ. ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ.

ਨਿੰਮੁ. ਦੇਖੋ, ਨਿੰਬ. "ਨਿੰਮੁ ਬਿਰਖ ਬਹੁ ਸੰਚੀਐ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਸੁ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਨਿਮੁਣਿਆਦਾ, ਨਿਮੁਣਿਆਦੀ, ਨਿੰਮੁਨੀਆਦਾ ਵਿ—ਬਿਨਾ ਬੁਨਿਯਾਦ. ਨਿਰਮੂਲ. ਭਾਵ—ਨਾਪਾਇਦਾਰ. ਅਨਸਿਥਰ. "ਨਾਮ ਵਿਹੂਣਿਆ ਨਿਮੁਣਿਆਦੀ ਦੇਹ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) "ਕੂੜਿ ਕਪਟਿ ਬੰਚਿ ਨਿੰਮੁਨੀਆਦਾ ਬਿਨਸਿਗਇਆ ਤਤਕਾਲੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਝੂਠ ਫ਼ਰੇਬ ਨਾਲ ਠਗਕੇ ਅਨਿਸਿਥਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਿਨਸ੍ਰ ਹੋ ਗਿਆ.

ਨਿਮੂਲ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਮੂਲ.

ਨਿਮੇਖ. ਸੰ. ਨਿਮੇਸ਼. ਦੇਖੋ, ਨਿਮਖ ੧ ਅਤੇ ਨਿਮਿਖ. "ਮੇਖੁਲੀ ਨਿਮੇਖ ਸੰਦੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨) ਪਲਕਾਂਰੂਪ (ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੀ) ਤੜਾਗੀ ਹੈ.

ਨਿਮੋਝਾਣਾ. ਵਿ—ਨੰਮ੍ਰ (ਨੀਵਾਂ) ਝਾਕਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਭਾਵ—ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ. ਲੱਜਿਤ.

ਨਿਮੋਰੀ, ਨਿਮੋਲੀ, ਨਿਮੋਰੀ ਸੰਗਯਾ—ਨਿੰਮ (ਨਿੰਬ) ਦਾ ਫਲ. ਨਿਮੋਲੀ ਦਾ ਤੇਲ ਖਲੜੀ ਦੇ ਰੋਗ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਲਹੂ ਸਾਫ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ.

ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਉਂਦਾ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸੱਦਾ. ਨਿਉਂਦਾ.

ਨਿਮੰਤ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਨਿੰਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.

ਨਿਮ੍ਰਤਾ, ਨਿਮ੍ਰਿਤਾ ਸੰ. ਨਮ੍ਰਤ੍ਵ. ਨਮ੍ਰਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨੀਵਾਂ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਹਲੀਮੀ. ਨਿਰਅਭਿਮਾਨਤਾ. "ਨੀਚ ਕੀਚ ਨਿਮ੍ਰਿਤ ਘਨੀ." (ਚਉਬੋਲੇ ਮ: ੫) "ਸੰਨਾਹੰ ਤਨ ਨਿਮ੍ਰਿਤਾਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਨਿਯਗ੍ਰੋਧ. ਬੋਹੜ. ਵਟ. ਦੇਖੋ, ਨਯਗ੍ਰੋਧ.

ਨਿਯਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਿਯਮ ਦਾ ਬੱਧਾ। ੨ ਮਿਣਿਆ. ਤੋਲਿਆ। ੩ ਮੁਕੱਰਿਰ ਕੀਤਾ. ਠਹਿਰਾਇਆ। ੪ ਦੇਖੋ, ਨੀਅਤ.

ਨਿਯਮ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦਸਤੂਰ. ਕ਼ਾਇ਼ਦਾ। ੨ ਪ੍ਰਤਿਗਯਾ. ਪ੍ਰਣ। ੩ ਯੋਗ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ, ਅਰਥਾਤ—ਤਪ, ਸੰਤੋਖ, ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ, ਵਿਦਯਾਅਭਯਾਸ, ਦਾਨ ਆਦਿ ਦਾ ਨਿਰੰਤਰ ਪਾਲਨ। ੪ ਫ਼ਾ نیم ਮੈ ਨਹੀਂ ਹਾਂ.

ਨਿਯਰ. ਸਮੀਪ. ਨੇੜੇ. ਦੇਖੋ, ਨਿਅਰ.

ਨਿਯਰਜ਼ਦ. ਫ਼ਾ نیرزد ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ. ਕ਼ੀਮਤ ਯੋਗਯ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ.

ਨਿਯਰਾਵਾ. ਨਿਯਰ (ਨੇੜੇ) ਆਵਾ. ਨਜ਼ਦੀਕ ਆਇਆ. "ਤਜਨ ਸਰੀਰ ਸਮਾ ਨਿਯਰਾਵਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਯਾਸ. ਦੇਖੋ, ਨਯਾਸ.

ਨਿਯਾਜ਼. ਦੇਖੋ, ਨਿਆਜ਼.

ਨਿਯਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਹੁਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਮਾਰਗ. ਰਸਤਾ. ਰਾਹ. "ਭੇਰਿਨਾਦ ਨਿਯਾਨ." (ਰਾਮਾਵ) ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਭੇਰੀ ਦੀ ਧੁਨਿ.

ਨਿਯਾਬਤ. ਅ਼ نیابت ਨਾਯਬ ਦੀ ਪਦਵੀ.

ਨਿਯਾਮਕ. ਵਿ—ਨਿਯਮ (ਕ਼ਾਇ਼ਦਾ) ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਪ੍ਰਬੰਧ (ਇੰਤਜਾਮ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਪ੍ਰੇਰਨ ਵਾਲਾ. ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਮਲਾਹ. ਕੇਵਟ। ੫ ਕਿਸੇ ਸਵਾਰੀ ਨੂੰ ਹੱਕਣ ਵਾਲਾ.

ਨਿਯੁਕਤ. ਸੰ. ਨਿਯੁਕ੍ਤ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ.

ਨਿਯੋਗ. ਸੰ. ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਜੋੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਆਗਯਾ. ਹੁਕਮ. "ਕਾਨਨ ਗਮਨਜੋ ਬਿਨਾ ਨਿਯੋਗ੍ਯ." (ਨਾਪ੍ਰ)

੩ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪੁਰਾਣੀ ਰੀਤਿ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਧਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਅਥਵਾ ਜਿਸ ਦਾ ਪਤਿ ਸੰਤਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਾਇਕ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਦੇਵਰ ਅਥਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰਕੇ ਔਲਾਦ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ.[1] ਸਾਧੂ ਦਯਾਨੰਦ ਨੇ ਆਰਯਾਂ ਲਈ ਇਹ ਰੀਤਿ ਵਿਧਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ.[2] ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਨਿੰਦਿਤ ਰਸਮ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਭਚਾਰ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੈ.

ਨਿਯੋਗ੍ਰੋਧ. ਵਟ. ਬੋਹੜ. ਦੇਖੋ, ਨਯਗ੍ਰੋਧ. "ਬੈਠੇ ਗੁਰੂ ਵਿਰਾਜਹੀਂ ਨਿਯੋਗ੍ਰੋਧ ਕੀ ਛਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਯੋਜਨ. (ਨਿ-ਯੁਜ) ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜੋੜਨ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਸੰਬੰਧ। ੩ ਬੰਧਨ। ੪ ਘੋੜੇ ਬੈਲ ਆਦਿ ਨੂੰ ਰਥ ਗੱਡੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਜੋਤਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਨਿਯੰਤਾ. ਦੇਖੋ, ਨਯੰਤਾ। ੨ ਸੰ. ਨਿਯਨ੍ਤ੍ਰ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਜੋਤਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਘੋੜੇ ਰਥ ਆਦਿ ਨੂੰ ਹੱਕਣ ਵਾਲਾ.

ਨਿਰ. ਸੰ. ਨਿਰ੍. ਵਯ—ਬਿਨਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਹ, ਨਿਰਗੁਣ ਅਤੇ ਨਿਰਜਨ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ.

ਨਿਰਸ. ਸੰ. ਵਿ—ਰਸ ਬਿਨਾ. ਬੇਸੁਆਦ। ੨ ਰਸ ਦਾ ਤਯਾਗੀ. "ਹੋਇ ਨਿਰਸ ਸੁਰਸ ਪਹਿਚਾਨਿਆ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ੩ ਰਸ (ਜਲ) ਬਿਨਾ. "ਨਿਰਸ ਮੇਘ ਹ੍ਵੈ ਗੇ ਨਿਜ ਦੇਸੁ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਦੇਖੋ, ਨੀਰਸ.

ਨਿਰਸਤ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਸ੍ਰ.

ਨਿਰਸਤ੍ਰ. ਸੰ. ਨਿਰਸ੍ਤ੍ਰ. ਵਿ—ਅਸਤ੍ਰ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਪਾਸ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਹੀਂ.

ਨਿਰਸਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਮਾਰਨਾ. ਵਧ। ੨ ਹਟਾਉਣਾ. ਦੂਰ ਕਰਨਾ। ੩ ਫੈਂਕਣਾ. ਸਿੱਟਣਾ। ੪ ਨਿਕਲਣਾ। ੫ ਨਿਰ-ਅਸ਼ਨ. ਬਿਨਾ ਭੋਜਨ ਨਿਰਾਹਾਰ.

ਨਿਰਸੰਸ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ. ਨਿਰਸੰਦੇਹ. "ਭਵਸਾਗਰ ਕੋ ਨਿਰਸੰਸ ਤਰੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੰ. ਨ੍ਰਿਸ਼ੰਸ—ਨ੍ਰਿਸ਼ੰਸ. ਬੇਰਹ਼ਮ. ਕ੍ਰੂਰ. ਨਿਰਦਯ.

ਨਿਰਸੰਕ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਸ਼ੰਕਾ. ਨਿਰਸੰਦੇਹ. ਨਿ:ਸ਼ੰਕ.

ਨਿਰਸ੍ਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਹਟਾਇਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਤਯਾਗਿਆ. ਤਰਕ ਕੀਤਾ। ੩ ਫੈਂਕਿਆ. ਵਗਾਹਿਆ. "ਨਿਕੇਤ ਤੇ ਲੇਜਾਇ ਨਿਰਸ

[1] ਦੇਖੋ, ਮਨੁ ਅ: ੯, ਸ਼. ੫੯.

[2] ਦੇਖੋ, ਸਤਯਾਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਚਤੁਰਥ ਸਮੁੱਲਾਸ.

ਤਹਿਂ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਘਰੋਂ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਸੁੱਟ ਪਾਂਦੇ ਹਨ.

ਨਿਰਹਾਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਾਹਾਰ. "ਨਿਰਹਾਰਵਰਤੀ ਆਪਰਸਾ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫)

ਨਿਰਹਾਰਵਰਤੀ. ਵਿ—ਨਿਰਾਹਾਰਵ੍ਰਤੀ. ਐਸਾ ਵ੍ਰਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਜੋ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਹਾਰ ਨਾ ਕਰੇ.

ਨਿਰਹਾਰੀ. ਵਿ—ਨਿਰਾਹਾਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਆਹਾਰ (ਭੋਜਨ) ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ. "ਨਿਰਹਾਰੀ ਕੇਸਵ ਨਿਰਵੈਰਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਨਿਰਹੰਕਾਰ. ਵਿ—ਹੰਕਾਰ ਬਿਨਾ. ਹਲੀਮ.

ਨਿਰਕਤ. ਸੰ. ਅਨੁਰਕ੍ਤ. ਵਿ—ਪ੍ਰੀਤਿਵਾਨ. ਆਸ਼ਕ੍। ੨ ਲੀਨ. ਧ੍ਯਾਨਪਰਾਇਣ. "ਸਤ੍ਰ ਮੋ ਭਯੋ ਨਿਰਕਤ." (ਨਰਸਿੰਘਾਵ)

ਨਿਰਕਰ. ਵਿ—ਜੋ ਅਕ੍ਸ਼ਰ ਨਾ ਜਾਣੇ. ਅਨਪੜ੍ਹ. ਉੱਮੀ.

ਨਿਰਖ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਖਨਾ। ੨ ਫ਼ਾ نِرخ ਨਿਰਖ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਾਉ. ਮੁੱਲ. ਸੰ. ਨਿਰ੍ਘ। ੩ ਸੰ. ਨਿਰੀਕ੍ਸ਼੍ਯ. ਵਿ—ਦੇਖਣ ਯੋਗ੍ਯ. "ਤਬ ਲੇ ਨਿਰਖਹਿ ਨਿਰਖ ਮਿਲਾਵਾ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ਤੱਕਣ ਵਾਲੇ (ਜਿਗ੍ਯਾਸੁ) ਨਾਲ ਕਰਤਾਰ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਸੀ) ਮਿਲਾਇਆ.

ਨਿਰਖਣਾ, ਨਿਰਖਨਾ ਸੰ. ਨਿਰੀਕ੍ਸ਼ਣ. ਦੇਖਣਾ. "ਨਿਰਖਉ ਤੁਮਰੀ ਓਰ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਵਿਚਾਰਨਾ. ਸੋਚਣਾ. ਧ੍ਯਾਨ ਕਰਨਾ. "ਨਿਰਖਤ ਨਿਰਖਤ ਜਬ ਜਾਇ ਪਾਵਾ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ)

ਨਿਰਖਿਤ. ਸੰ. ਨਿਰੀਕ੍ਸ਼ਿਤ. ਵਿ—ਦੇਖਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਜਾਂਚਿਆ. ਪੜਤਾਲਿਆ.

ਨਿਰਖੀ. ਦੇਖੀ, ਦੇਖੋ, ਨਿਰਖਨਾ। ੨ ਨਿਰ-ਕ੍ਸ਼ੀਣ ਹੋਈ. ਗੁਜ਼ਰੀ. ਵੀਤੀ. "ਨਿਰਖਤ ਨਿਰਖਤ ਰੈਨਿ ਸਭ ਨਿਰਖੀ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪) ਵੇਖਦੇ ਉਡੀਕਦੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਵੀਤੀ.

ਨਿਰੱਖਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਕਰ.

ਨਿਰਗਨਿ. ਸੰ. निरग्नि. ਵਿ—ਅਗਨਿ ਹੋਤ੍ਰ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ.

ਨਿਰਗਮ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਗ਼ਮ. ਸ਼ੋਕ ਰਹਿਤ। ੨ ਸੰ. ਨਿਰ੍ਗਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਨਿਰ੍ਗਮਨ। ੩ ਨਿਗਮ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਨਿਰਗਮ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਆਗਮ ਨਿਰਗਮ ਜੋਤਿਕ ਜਾਨਹਿ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਨਿਰਗੁਣ. ਸੰ. ਨਿਰ੍ਗੁਣ. ਵਿ—ਮਾਇਆ ਦੇ ਸਤ ਰਜ ਤਮ ਗੁਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ੨ ਸ਼ੁੱਧ ਬ੍ਰਹਮ. "ਨਿਰਗੁਣ ਰਾਮ ਤਿਨੀ ਬੂਝਿ ਲਹਿਆ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੩) ੩ ਬਿਨਾ ਸਿਫ਼ਤ. ਗੁਣਹੀਨ. ਖ਼ੂਬੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. "ਨਿਰਗੁਣ ਨਿਸਤਾਰੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੪ ਕਮਜ਼ੋਰ. ਬਲ ਰਹਿਤ. "ਇਕ ਨਿਰਗੁਣ ਬੈਲ ਹਮਾਰ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ)

ਨਿਰਗੁਣਆਰ, ਨਿਰਗੁਣਆਰਾ, ਨਿਰਗੁਣਵੰਤ, ਨਿਰਗੁਣਵੰਤੜਾ, ਨਿਰਗੁਣਵੰਤੜੀ, ਨਿਰਗੁਣਵੰਤਾ ਵਿ—ਗੁਣਹੀਨਤਾ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀਂ. "ਨਿਰਗੁਣਵੰਤੜੀਏ! ਪਿਰ ਦੇਖਿ ਹਦੂਰੇ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੩)

ਨਿਰਗੁਣਿ. ਗੁਣਰਹਿਤ (ਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਖ਼ਾਲੀ) ਨੂੰ. "ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣ ਕਰੇ." (ਜਪੁ) ੨ ਨਿਰਗੁਣ ਨੇ.

ਨਿਰਗੁਣਿਆਰਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਗੁਣਆਰਾ.

ਨਿਰਗੁਣਿਆਰੇ. ਨਿਰਗੁਣ ਵਿੱਚ. ਗੁਣਹੀਨ ਮੇਂ. "ਮੈ ਨਿਰਗੁਣਿਆਰੇ, ਕੋ ਗੁਣ ਨਾਹੀ." (ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਮ: ੫) ੨ ਨਿਰਗੁਣਿਆਰਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ.

ਨਿਰਗੁਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਗੁਣ ੧. "ਨਿਰਗੁਨ ਕਰਤਾ, ਸਰਗੁਨ ਕਰਤਾ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਰਗੁਣ ੩. "ਨਿਰਗੁਨ ਨੀਚ ਅਨਾਥ ਅਪਰਾਧੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਨਿਰਗੁਨੀਆਰ, ਨਿਰਗੁਨੀਆਰਾ ਦੇਖੋ, ਨਿਰਗੁਣਿਆਰਾ. "ਹਮ ਨਿਰਗੁਨੀਆਰ ਨੀਚ ਅਜਾਨ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਨਿਰਗੰਧ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਗੰਧ (ਬੂ). "ਕਾਠ ਨਿਰਗੰਧ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਨਿਰਘ. ਵਿ—ਅਘ (ਪਾਪ) ਬਿਨਾ। ੨ ਨਿਰਦੋਸ਼.

ਨਿਰਘਾਤ. ਸੰ. ਨਿਰ੍ਘਾਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ੍ਰੂਫਾਨ ਦੀ ਆਵਾਜ਼. ਪ੍ਰਬਲ ਅੰਧੇਰੀ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਧੁਨਿ। ੨ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਕੜਕ। ੩ ਚੋਟ (ਪ੍ਰਹਾਰ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਬਦ. "ਉਠੈ ਸ਼ਬਦ ਨਿਰਘਾਤ ਆਘਾਤ ਬੀਰੰ." (ਜਨਮੇਜਯ) ੪ ਵਿਨਾਸ਼. ਤਬਾਹੀ। ੫ ਭੂਚਾਲ.

ਨਿਰਜਨ. ਵਿ—ਨਿਰ੍ਜਨ. ਜਨ ਰਹਿਤ. ਸੁੰਨਾ. ਗ਼ੈਰ ਆਬਾਦ। ੨ ਏਕਾਂਤ.

ਨਿਰਜਰ. ਸੰ. ਨਿਰ੍ਜਰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੁਢਾਪਾ ਨਹੀਂ. ਜਰਾ ਰਹਿਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਾ। ੩ ਅਮ੍ਰਿਤ.

ਨਿਰਜਲ. ਵਿ—ਨਿਰ੍ਜਲ. ਜਲ ਬਿਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਥਾਂ ਜਿੱਥੇ ਪਾਣੀ ਨਾ ਹੋਵੇ.

ਨਿਰਜਲ ਏਕਾਦਸ਼ੀ, ਨਿਰਜਲਾ ਏਕਾਦਸ਼ੀ, ਨਿਰਜਲੈਕਾਦਸ਼ੀ निर्जलैकादशी. ਜੇਠ ਸੁਦੀ ੧੧, ਜਿਸ ਦਿਨ ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸਨਾਨ ਅਤੇ ਪੀਣ ਵਾਸਤੇ ਜਲ ਦਾ ਤਿਆਗ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਏਕਾਦਸ਼ੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਅਤੇ ਰਾਤ ਬਿਨਾ ਜਲ ਰਹਿਣਾ ਅਤੇ ਦੁਆਦਸੀ ਦੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਵਰਤ ਉਪਾਰਨਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ. (ਦੇਖੋ, ਹਰਿਭਕ੍ਤਿਵਿਲਾਸ, ਵਿਲਾਸ ੧੫). ਪਰ ਅੱਜ ਕੱਲ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ ਰੀਤੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਕਵੀ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਛੰਦ ਤੋਂ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰਜਲਾ ਏਕਾਦਸ਼ੀ ਦੇ ਦਿਨ, ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਹਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇਗਾ.

ਅੰਬ ਸਵਾਸੌ ਚੂਸ ਆਠਸੌ ਆੜੂ ਖਾਏ।
ਖੀਰੇ ਕਈ ਹਜਾਰ ਕੱਕੜੀ ਖੇਤ ਮੁਕਾਏ।
ਦਹੀ ਕਟੋਰੇ ਚਾਰ ਘੜੇ ਦੋ ਰਸ ਕੇ ਪੀਏ।
ਲੱਡੂ ਪੇੜੇ ਅਧਿਕ ਖੁੰਬਚੇ ਖਾਲੀ ਕੀਏ।
ਇਹ ਭਾਂਤ ਦਿਵਸ ਵੀਤਤ ਭਯੋ ਵ੍ਰਤ ਨਿਰਜਲ ਏਕਾਦਸ਼ੀ।
ਰੈਨ ਸਬਰ ਕਰ ਸੋਰਹੋ, ਭੋਰ ਹੋਇਗੀ ਦ੍ਵਾਦਸੀ.

ਨਿਰਜਾਸ. ਸੰ. ਨਿਰ੍ਯਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਰਛ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਰਸ,

ਜੋ ਗਾੜ੍ਹਾ ਹੋਕੇ ਗੁੰਦ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਸਾਰ. ਨਿਚੋੜ। ੩ ਨਿਰਣਯ. ਫੈਸਲਾ. "ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਨਿਰਜਾਸ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਨਿਰਜਾਸਿ. ਨਿਰਣੇ ਕਰਕੇ. ਵਿਚਾਰਕੇ. "ਮਨਿ ਵੇਖਹੁ ਨਿਰਜਾਸਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਨਿਰਜਾਣ. ਸੰ. ਨਿਰ੍ਯਾਣ. ਸੰਗਯਾ—ਸਫਰ. ਯਾਤ੍ਰਾ। ੨ ਮੋਕ. ਰਿਹਾਈ. ਛੁਟਕਾਰਾ। ੩ ਮਰਨਾ.

ਨਿਰਜੀਉ. ਸੰ. ਨਿਰ੍ਜੀਵ. ਵਿ—ਜੀਵ ਰਹਿਤ. ਬੇਜਾਨ. "ਸਰਜੀਉ ਕਾਟਹਿ ਨਿਰਜੀਉ ਪੂਜਹਿ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਨਿਰਜੀਤ. ਵਿ—ਜੋ ਜਿੱਤਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ. ਅਜੇਯ। ੨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਨਿੰਜੀਵਿਤ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਨਿਰਜੀਤ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਪੁਰੁਸਾਰਥ ਤ੍ਯਾਗਕੇ ਜੀਵਨਦਸਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮੁਰਦਾ ਹੈ. "ਜਾਣ ਡਰਾਵਾ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਨਿਰਜੀਤ ਪਰਾਣੀ." (ਭਾਗੁ) ੩ ਸੰ. ਨਿਰ੍ਜਿਤ. ਜਿੱਤਿਆ ਹੋਇਆ.

ਨਿਰਜੀਵ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਜੀਉ.

ਨਿਰਜੁਰ. ਸੰ. ਨਿਰ੍ਜ੍ਵਰ. ਵਿ—ਜ੍ਵਰ (ਤਾਪ) ਰਹਿਤ। ੨ ਅਰੋਗ। ੩ ਨਿਰਜਰ (ਦੇਵਤਾ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਨਿਰਜੁਰ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਨਿਰਜੁਰ ਜਜਹਿਂ ਅੰਜੁਲੀ ਜੋਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਦੇਵਤੇ ਪੂਜਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਜਰ.

ਨਿਰਜੋਗ, ਨਿਰਜੋਗਾ ਵਿ—ਨਿਰ੍ਯੋਗ. ਬਿਨਾ ਸੰਬੰਧ. ਨਿਰਲੇਪ. ਅਸੰਗ. "ਆਪਹਿ ਰਸਭੋਗਨ ਨਿਰਜੋਗ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਨਿਰਜੋਗ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) "ਵਡੈ ਭਾਗਿ ਪਾਏ ਹਰਿ ਨਿਰਜੋਗਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੪) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਅਲੰਕਾਰ. ਜੇਵਰ. ਗਹਿਣਾ। ੩ ਘੋੜੇ ਬੈਲ ਆਦਿ ਦੇ ਜੋਤਣ ਦਾ ਸਾਜ.

ਨਿਰਜ੍ਵਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਜੁਰ.

ਨਿਰਝਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਝਰ। ੨ ਸੰ. ਨਿਰ੍ਝਰ. ਚਸ਼ਮਾ. Spring। ੩ ਸੂਰਜ ਦਾ ਘੋੜਾ। ੪ ਹਾਥੀ.

ਨਿਰਣਉ, ਨਿਰਣਯ, ਨਿਰਣਾ ਸੰ. ਨਿਰ੍ਣਯ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਵੇਕ. ਵਿਚਾਰ. ਸਤ੍ਯ ਅਸਤ੍ਯ ਆਦਿ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਫ਼ੈਸਲਾ. ਨਿਬੇੜਾ। ੩ ਨੀਰ-ਨਵ (ਨਯਾ). ਨਵੀਨ ਜਲ. ਨੌ ਨੀਰ. "ਖੇਤ ਮਿਆਲਾ ਉਚੀਆ ਘਰਉਚਾ ਨਿਰਣਉ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) ਜਿਸ ਖੇਤ ਦੀਆਂ ਵੱਟਾਂ ਉੱਚੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਮੇਘ ਦਾ ਨਵੀਨ ਜਲ ਠਹਿਰਦਾ ਹੈ. ਭਾਵ—ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁੱਧਾ ਦਾ ਉੱਚਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਉਸ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਵਸਦਾ ਹੈ.

ਨਿਰਣਾਯਕ. ਨਿਰ੍ਣਯਕ. ਨਿਰ੍ਣਯ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. Arbitrator.

ਨਿਰਣੀਤ. ਸੰ. ਨਿਰ੍ਣੀਤ. ਨਿਰਣਯ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੋਇਆ.

ਨਿਰਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਤਤਪਰ. ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ. ਲਿਵਲੀਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਰਤਿ ਅਤੇ ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ.

ਨਿਰਤਕਾਰ. ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ (ਨਾਚ) ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਮੇਘ ਸਮੈ ਮੋਰ ਨਿਰਤਕਾਰ." (ਬਸੰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਨਚਾਰ. ਨਰ੍ਤਕ.

ਨਿਰਤਿ. ਅਤ੍ਯੰਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਾਲ. "ਰਵੀਐ ਹਰਿ ਨਿਰਤਿ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਨਿਰਤ। ੨ ਸੰ. ਨਿਰਤਿ. ਅਤ੍ਯੰਤ ਪ੍ਰੀਤਿ. ਅਖੰਡ ਮੁਹੱਬਤ। ੩ ਸੰ. ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ—ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ. ਲਯ ਤਾਰ ਨਾਲ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਫੈਲਾਉਣ ਅਤੇ ਸੰਕੋਚ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਨਾਚ. "ਨਿਰਤਿ ਕਰੇ ਬਹੁ ਵਾਜੇ ਵਜਾਏ." (ਆਸਾ ਮ: ੩) ੪ ਨਿ-ਰਿਤਿ (ऋति). ਮੰਗਲਰੂਪ. ਕਲ੍ਯਾਣਰੂਪ। ੫ ਮਾਰਗ ਖੋਜ. "ਨਿਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ ਗਣੀ ਸਹੰਸ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) ੬ ਅਨ੍ਰਿਤ (ਅਨ੍ਰਤ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਨਿਰਤਿ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਅਸਤ੍ਯ. ਮਿਥ੍ਯਾ. "ਸਤਿ ਨਿਰਤਿ ਬੂਝੈ ਜੇ ਕੋਇ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਜੇ ਕੋਈ ਸਤ੍ਯ ਅਸਤ੍ਯ ਨੂੰ ਜਾਣੇ. ਦੇਖੋ, ਸਤਿ ਨਿਰਤਿ। ੭ ਨਿਰ੍ਣਯ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਨਿਰ੍ਣੀਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕਰਮ. "ਨਿਰਤਿ ਨ ਪਵੈ ਅਸੰਖ ਗੁਣ." (ਜੈਤ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੮ ਸੰ. ਨਿਰ੍ਘ੍ਰਣਿ. ਨਿਰ੍ਘ੍ਰਿਤਿ. ਰਿਤਿ (ਘ੍ਰਿਣਾ—ਗਲਾਨਿ) ਰਹਿਤ। ੯ ਅਧਰਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੧੦ ਵਿਪਦਾ. ਮੁਸੀਬਤ। ੧੧ ਮੌਤ। ੧੨ ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਪਾਪ ਦੇ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਨਿਰ੍ਰਿਤਿ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਨਿਰਤਿਸਯ, ਨਿਰਤਿਸੈ ਸੰ. ਨਿਰਤਿਸ਼ਯ. ਵਿ—ਜਿਸ ਤੋਂ ਹੋਰ ਅਤਿਸ਼ਯ (ਵਧਕੇ) ਨਾ ਹੋਵੇ. ਹੱਦ ਦਰਜੇ ਦਾ. ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ.

ਨਿਰਤਿਕਾਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ (ਨਾਚ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਏਹੁ ਨਿਰਤਿਕਾਰੀ ਜਨਮਿ ਨ ਆਵੈ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੨ ਨਰ੍ਤਕ (नर्त्तक). ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਨਚਾਰ. "ਰਾਮ ਕੋ ਨਿਰਤਿਕਾਰੀ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਨਿਰਤ੍ਯ. ਸੰਗਯਾ—ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ. ਨਾਚ. "ਨਿਰਤ੍ਯੰ ਕਰੋਤਿ ਜਥਾ ਮਰਕਟਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਨਿਰਤ੍ਯਯ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਅਤ੍ਯਯ (ਨਾਸ਼) ਨਹੀਂ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ.

ਨਿਰਦਇ, ਨਿਰਦਇਆ, ਨਿਰਦਈ, ਨਿਰਦਯ ਸੰ. ਨਿਰ੍ਦਯ. ਵਿ—ਦਯਾਹੀਨ. ਬੇਰਹ਼ਮ. "ਨਿਰਦਇਆ ਨਹੀ ਜੋਤਿ ਉਜਾਲਾ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧)

ਨਿਰਦਲਨ. ਸੰ. ਨਿਰ੍ਦਲਨ. ਸੰਗਯਾ—ਚਕਨਾਚੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਕੁਚਲਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਤਿਨਿ ਜਨਿ ਨਿਰਦਲਿਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਨਿਰਦਾਵਾ. ਵਿ—ਦਾਵੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਮਮਤਾ ਰਹਿਤ. "ਨਿਰਦਾਵੈ ਰਹੈ ਨਿਸੰਕ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਨਿਰਦਿਸ੍ਟ. ਸੰ. ਨਿਰ੍ਦਿਸ੍ਟ. ਵਿ—ਦੱਸਿਆ ਹੋਇਆ. ਨਿਰਣਯ ਕੀਤਾ। ੨ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੋਇਆ. ਮੁਕ਼ੱਰਰ ਕੀਤਾ.

ਨਿਰਦੇਸ. (ਨਿਰ-ਦਿਸ਼) ਸੰ. ਨਿਰ੍ਦੇਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਦੱਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਆਗ੍ਯਾ. ਹੁਕਮ। ੩ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਖ਼ਾਸ ਦੇਸ਼. ਜਿਸ ਦਾ ਪੂਰਵ ਅਥਵਾ ਪੱਛਮ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ. "ਨਮਸ੍ਤੰ ਨਿਰਦੇਸੇ." (ਜਾਪੁ)

ਨਿਰਦੈ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਦਈ. "ਨਿਰਦੈ ਜੰਤੁ ਤਿਸੁ ਦਇਆ ਨ ਪਾਈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਨਿਰਦੋਸ, ਨਿਰਦੋਖ ਵਿ—ਨਿਰ੍‍ਦੋਸ਼. ਬੇਐ਼ਬ. ਵਿਕਾਰ ਰਹਿਤ। ੨ ਅਪਰਾਧ ਬਿਨਾ. ਬੇਕ਼ੁਸੂਰ.

ਨਿਰਦੰਭ. ਵਿ—ਨਿਰ੍‍ਦੰਭ. ਪਾਖੰਡ ਰਹਿਤ। ੨ ਅਭਿਮਾਨ ਬਿਨਾ.

ਨਿਰਧਨ. ਵਿ—ਨਿਰ੍‍ਧਨ. ਜਿਸ ਪਾਸ ਧਨ ਨਹੀਂ. ਕੰਗਾਲ. "ਨਿਰਧਨ ਕਉ ਤੁਮ ਦੇਵਹੁ ਧਨਾ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਨਿਰਧਾਤੁ. ਵਿ—ਧਾਤੁ ਬਿਨਾ. ਦੇਖੋ, ਧਾਤੁ ੫-੬-੭.

ਨਿਰਧਾਰਣ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਰ੍‍ਧਾਰਣ. ਨਿਸ਼੍ਚੇ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਗੁਣ ਦੋਸ, ਸਤ੍ਯ ਅਸਤ੍ਯ ਆਦਿ ਦਾ ਵਿਚਾਰ.

ਨਿਰਧੂਤ. ਵਿ—ਨਿਰ੍‍ਧੂਤ. (ਨਿਰ-ਧੂਤ) ਕੰਬਾਇਆ ਹੋਇਆ. ਝਾੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਬੰਧੀ ਅਤੇ ਮਿਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਕਾਰ ਝਾੜਕੇ ਪਰੇ ਸਿੱਟ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ੪ ਸੰ. ਨਿਰ੍‍ਧੌਤ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਧੋਤਾ ਹੋਇਆ. ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਨ੍ਰਿਧੂਤ.

ਨਿਰਨਉ, ਨਿਰਨਾ ਦੇਖੋ, ਨਿਰਣਉ. "ਕਰਿ ਨਿਰਨਉ ਡੀਠਾ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ੨ ਨਿਰੰਨ. ਨਿਰਨਾ ਕਾਲਜਾ. ਉਹ ਸਮਾਂ ਜਦ ਰਾਤ ਤੋਂ ਜਾਗਕੇ ਅਜੇ ਕੁਝ ਨਾ ਖਾਧਾ ਹੋਵੇ.

ਨਿਰਨਾਥ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਨਾਥ (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਨਹੀਂ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਨ੍ਰਿਨਾਥ. ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਰਾਜਾ। ੩ ਕਰਤਾਰ.

ਨਿਰਪ. ਵਿ—ਅਪ (ਜਲ) ਰਹਿਤ. ਨਿਰਜਲ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਨ੍ਰਿ-ਪ. ਨ੍ਰਿਪ. ਆਦਮੀਆਂ ਦਾ ਪਤਿ ਰਾਜਾ. "ਨਿਰਪ ਧਾਵਹਿ ਲੜਿ ਦੁਖ ਪਾਇਆ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਨਿਰਪਰਾਧ. ਵਿ—ਅਪਰਾਧ ਰਹਿਤ. ਬੇਕ਼ੁਸੂਰ. ਨਿਰਦੋਸ.

ਨਿਰਪਾਰ. ਦੇਖੋ, ਨ੍ਰਿਪਾਲ.

ਨਿਰਪੇਖ, ਨਿਰਪੇਛ ਵਿ—ਨਿਰਪੇਕ੍ਸ਼. ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਪੇਕ੍ਸ਼ਾ (ਇੱਛਾ) ਨਾ ਹੋਵੇ. ਅਚਾਹ। ੨ ਲਗਾਉ ਬਿਨਾ. ਅਲਗ. ਅਸੰਗ.

ਨਿਰਬਹੀਐ. ਪਹੁਚੀਏ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਬਾਹ. "ਬਿਨੁ ਗੁਰੁ ਪੰਥੁ ਨ ਸੂਝਈ, ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਨਿਰਬਹੀਐ?" (ਗਉ ਅ; ਮ: ੧)

ਨਿਰਬਲ. ਵਿ—ਨਿਰ੍‍ਬਲ. ਕਮਜ਼ੋਰ. ਬਲਹੀਨ.

ਨਿਰਬਾਹ, ਨਿਰਬਾਹੁ ਸੰ. ਨਿਰ੍ਵਾਹ. ਸੰਗਯਾ—ਸਰੰਜਾਮ. ਪ੍ਰਬੰਧ. ਇੰਤਜਾਮ। ੨ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੩ ਪਾਲਨ. "ਅੰਤਿ ਕਰੈ ਨਿਰਬਾਹੁ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੪ ਜੀਵਿਕਾ. ਗੁਜ਼ਾਰਾ। ੫ ਪਹੁਚਣਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਬਹੀਐ.

ਨਿਰਬਾਣ. ਸੰ. ਨਿਰ੍ਵਾਣ. ਸੰਗਯਾ—ਮੋਕ੍ਸ਼. ਛੁਟਕਾਰਾ. ਰਿਹਾਈ। ੨ ਨਿਰ੍ਵ੍ਰਿੱਤ. ਹਟਣਾ। ੩ ਵਿਰਕ੍ਤ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਦੀ ਖ਼ਾਸ ਪਦਵੀ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੀਤਮਦਾਸ। ੪ ਵਿ—ਹਟਿਆ ਹੋਇਆ। ੫ ਸ਼ਾਂਤ। ੬ ਮੁਕ੍ਤ। ੭ ਥਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੮ ਮੋਇਆ। ੯ ਦੇਖੋ, ਨਿਰਵਾਣ ੨.

ਨਿਰਬਾਣਸਰ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨਿਰਬਾਣ ਅਖਾੜੇ ਦਾ ਤਾਲ.

ਨਿਰਬਾਣਪਦ. ਸੰਗਯਾ—ਤੁਰੀਯ (ਤੁਰੀਆ) ਪਦ. ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਪਦ. "ਨਿਰਮਲ ਨਿਰਬਾਣਪਦ ਚੀਨਿਲੀਜੈ." (ਰਾਮ ਨਾਮਦੇਵ) "ਨਿਰਬਾਣਪਦ ਇਕ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਨਿਰਬਾਣ.

ਨਿਰਬਾਣੀ. ਵਿ—ਵਿਰਕ੍ਤ. ਤ੍ਯਾਗੀ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਬਾਣ. "ਆਪਿ ਨਿਰਬਾਣੀ ਆਪੇ ਭੋਗੀ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਨਿਰ੍ਵਾਣੀ . ਜੋ ਬੋਲਦਾ ਨਹੀਂ. ਗੂੰਗਾ.

ਨਿਰਬਾਣੀਪਦੁ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਬਾਣਪਦ. "ਸਬਦਿ ਰਪੈ ਘਰੁ ਪਾਈਐ ਨਿਰਬਾਣੀਪਦੁ ਨੀਤਿ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਨਿਰਬਾਤ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਵਾਤ.

ਨਿਰਬਾਦੀ. ਵਿ—ਵਾਦ (ਝਗੜਾ) ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਨਿਰ੍ਵਾਦਿਨ੍—ਨਿਵਾਂਦੀ. ਅਪਵਾਦ (ਨਿੰਦਾ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਨਿਰਬਾਧ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਵਾਧ (ਰੁਕਾਵਟ). ੨ ਵਿਘਨ ਰਹਿਤ। ੩ ਬਾਧਾ (ਪੀੜਾ) ਬਿਨਾ. ਦੁੱਖ ਰਹਿਤ.

ਨਿਰਬਾਨ, ਨਿਰਬਾਨਪਦ, ਨਿਰਬਾਨੁ ਦੇਖੋ, ਨਿਰਬਾਣ ਅਤੇ ਨਿਰਬਾਣਪਦ. "ਪਾਵੈ ਪਦ ਨਿਰਬਾਨਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੯) "ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਮਹਿ ਸੋਈ ਨਿਰਬਾਨੁ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਨਿਰ੍ਵਾਣ. ਪ੍ਰਵਾਹ. ਵਹਾਉ. "ਸਲਿਲ ਨਿਰਬਾਨ ਹੈ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਨਿਰਬਿਕਾਰ. ਵਿ—ਨਿਰ੍ਵਿਕਾਰ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ. ਇੱਕ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਬੇਐਬ.

ਨਿਰਬਿਖ. ਵਿ—ਨਿਰ੍ਵਿਸ਼. ਬਿਨਾ ਜ਼ਹਿਰ। ੨ ਨਿਰ੍ਵਿਸ਼ਯ. ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਕਰਕੇ ਜੋ ਗ੍ਰਹਿਣ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ. "ਨਿਰਬਿਖ ਨਰਕਨਿਵਾਰੀ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦) ੩ ਸ਼ਬਦ ਸਪਰਸ਼ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ.

ਨਿਰਬਿਖਈ. ਵਿ—ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਬਿਖ ੨. "ਦਰਸਨ ਪੇਖਿ ਭਏ ਨਿਰਬਿਖਈ." (ਸਾਰ ਸੂਰਦਾਸ)

ਨਿਰਬਿਘਨ. ਵਿ—ਨਿਰ੍ਵਿਘ੍ਨ. ਬਿਨਾ ਰੁਕਾਵਟ। ੨ ਆਪੱਤਿ (ਆਫ਼ਤ) ਬਿਨਾ। ੩ ਦੁੱਖ (ਕਲੇਸ਼) ਬਿਨਾ. "ਨਿਰਬਿਘਨ ਹੋਇ ਸਭ ਥਾਈਂ ਵੂਠੇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਨਿਰਬੇਦ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਵੇਦ.

ਨਿਰਬੋਧ. ਵਿ—ਨਿਰ੍ਬੋਧ. ਬੋਧ (ਗ੍ਯਾਨ) ਬਿਨਾ. ਅਜਾਨ.

ਨਿਰਬੰਧ. ਵਿ—ਬੰਧਨ ਬਿਨਾ. ਆਜ਼ਾਦ. "ਭਏ ਦੇਵ ਸਭ ਹੀ ਨਿਰਬੰਧ." (ਸਲੋਹ) ੨ ਨਿਬੰਧ. ਸੰਗਯਾ—ਹਠ. ਜਿਦ। ੩ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ. ਅ਼ਰਜ। ੪ ਰੁਕਾਵਟ. ਵਿਘਨ। ੫ ਵਿ—ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਬੱਧਾ.

ਨਿਰਬੰਧੁ. ਵਿ—ਸਾਕ ਨਾਤੇ ਬਿਨਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧੀ ਨਹੀਂ.

ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਭਇ, ਨਿਰਭਏ, ਨਿਰਭਯ ਵਿ—ਨਿਰ੍ਭਯ. ਡਰ ਰਹਿਤ. ਬੇਖ਼ੌਫ਼. ਨਿਡਰ. "ਨਿਰਭਉ[1] ਨਿਰਵੈਰੁ." (ਜਪੁ) "ਤਉ ਨਾਨਕ ਨਿਰਭਏ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਨਿਰ੍ਭਯ ਭਏ.

ਨਿਰਭਰ. ਨਿਰ੍ਭਰ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਪੂਰਣ। ੨ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਆਸ਼੍ਰਿਤ. ਆਸਰੇ ਲੱਗਾ।

[1]ਦੇਖੋ, ਭਉ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

੪ ਨਿਹਾਇਤ. ਅਤਿ.

ਨਿਰਭਵ. ਵਿ—ਭਵ (ਜਨਮ) ਰਹਿਤ। ੨ ਨਿਰਭਯ. ਬੇਖ਼ੌਫ਼. ਨਿਡਰ. "ਭੈ ਖੀਣੰਤ ਨਿਰਭਵਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਨਿਰਭਾਰ. ਵਿ—ਬੋਝ ਬਿਨਾ. ਹੌਲਾ. ਹਲਕਾ. "ਤੇ ਨਰ ਭਵ ਉਤਾਰਿ ਕੀਏ ਨਿਰਭਾਰ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਬੋਝ ਤੋਂ ਹੌਲੇ ਕੀਤੇ.

ਨਿਰਭਿਮਾਨ. ਵਿ—ਅਭਿਮਾਨ (ਅਹੰਕਾਰ) ਰਹਿਤ. ਹਲੀਮ.

ਨਿਰਭੀਤ. ਵਿ—ਨਿੰਭੀਤ. ਭਯ ਬਿਨਾ. ਨਿਡਰ.

ਨਿਰਭੇਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਭੇਂਦ. ਭੇਦਨ ਕਰਕੇ (ਪਾੜਕੇ) ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਵਿ—ਅਖੰਡ. ਇੱਕ ਰਸ.

ਨਿਰਭੈ, ਨਿਰਭਜ } ਦੇਖੋ, ਨਿਰਭਯ. "ਨਿਰਭੈ ਹੋਇ ਭਜੀਐ ਭਗਵਾਨੁ." (ਸਾਰ ਨਾਮਦੇਵ) "ਬਿਚਰਤੇ ਨਿਰਭਜੰ ਸਤ੍ਰੁਸੈਨਾ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਨਿਰਮਇਓ, ਨਿਰਮਏ, ਨਿਰਮਯ, ਨਿਰਮਯੋ } ਰਚਿਆ. ਰਚੇ. ਬਣਾਇਆ. ਬਣਾਏ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਮਾਣ. "ਤਿਹ ਨਿਰਮਾਈ ਸਰਬ ਰਿਖੀਕਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਉਸ ਨੇ ਰਚੀਆਂ ਹਨ ਸਭ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ. "ਬੋਹਿਥਉ ਬਿਧਾਤੈ ਨਿਰਮਯੋ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਨਿਰਮਰ. ਵਿ—ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ ਰਹਿਤ. ਅਮਰ। ੨ ਨਿਮੱਲਿ. ਮੈਲ ਰਹਿਤ ਸਾਫ. ਉੱਜਲ.

ਨਿਰਮਰਿ. ਨਿਰਮਲਤਾ ਵਾਲਾ. ਧੁੰਧਲੇਪਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ. "ਆਨ ਨਾਹੀ ਸਮਸਰਿ ਉਜੀਆਰੋ ਨਿਰਮਰਿ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫)

ਨਿਰਮਲ ਅਥਵਾ ਨਿਰਮਲੁ. ਵਿ—ਨਿਮੱਲ. ਮੈਲ ਰਹਿਤ. ਸ਼ੁੱਧ. "ਨਿਰਮਲ ਉਦਕ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਨਾਮ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਨਿਰਮਲ ਤੇ, ਜੋ ਰਾਮਹਿ ਜਾਨ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ. "ਜੋ ਨਿਰਮਲੁ ਸੇਵੇ ਸੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਵੈ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਉਜਾਲਾ. "ਕਿਉ ਕਰਿ ਨਿਰਮਲੁ, ਕਿਉ ਕਰਿ ਅੰਧਿਆਰਾ?" (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੪ ਵਿ—ਰੌਸ਼ਨ. ਦੇਖੋ, ਚਾਖੈ ੨। ੫ ਕਲੰਕ ਰਹਿਤ. ਸ੍ਰੇਸ੍ਠਾਚਾਰੀ. "ਰਾਮ ਚੰਦ ਨਿਰਮਲ ਪੁਰਖ." (ਭਾਗੁ) ੬ ਨਿਰਵੈਰ. ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮਨ ਵਿੱਚ ਵੈਰ ਨਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. "ਤੂੰ ਨਿਰਵੈਰੁ ਸੰਤ ਤੇਰੇ ਨਿਰਮਲ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਨਿਰਮਲ ਸੋਭਾ. ਉੱਜਲ ਕੀਰਤਿ. ਸ਼ੁਭਗੁਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਉਪਜੀ ਯਥਾਰਥ ਸ਼ੋਭਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਝੂਠ ਅਤੇ ਪਾਖੰਡ ਦਾ ਲੇਸ ਨਹੀਂ. "ਨਿਰਮਲ ਸੋਭਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਾਕੀ ਬਾਨੀ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭਾਵੇਂ ਪਾਮਰ ਕੁਕਰਮੀ ਧਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਵਿ ਅਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ਾਮਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਪਏ ਗਾਉਣ, ਪਰ ਉਹ ਨਿਰਮਲ ਸੋਭਾ ਨਹੀਂ.

ਨਿਰਮਲ ਕਰਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਲੰਕ ਰਹਿਤ ਕਰਮ. ਪਾਪ ਅਤੇ ਪਾਖੰਡ ਬਿਨਾ ਕਰਮ. "ਸਾਧ ਨਾਮ ਨਿਰਮਲ ਤਾਕੇ ਕਰਮ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਨਿਰਮਲ ਕਰਮਾ. ਵਿ—ਨਿਰਮਲ (ਸ਼ੁਭ) ਕਰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਮਲ ਕਰਮ.

ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਸ਼ਯ ਵਿਪਰ੍ਯਯ ਦੋਸ ਰਹਿਤ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ. "ਮਮਤਾ ਤਨ ਤੇ ਭਾਗੀ, ਉਪਜਿਓ ਨਿਰਮਲ ਗਿਆਨ." (ਬਸੰ ਮ: ੯)

ਨਿਰਮਲਧਰਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੱਖਧਰਮ. ਖ਼ਾਲਿਸਧਰਮ.

ਨਿਰਮਲਪੰਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੱਖਸੰਪ੍ਰਦਾਯ। ੨ ਖ਼ਾਲਿਸਪੰਥ. "ਮਾਰਿਆ ਸਿੱਕਾ ਜਗਤ ਵਿਚ ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲਪੰਥ ਚਲਾਇਆ." (ਭਾਗੁ)

ਨਿਰਮਲਪੰਥ ਪ੍ਰਦੀਪਕਾ. ਭਾਈ ਗ੍ਯਾਨ ਸਿੰਘ ਕਰਤਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਲਿਖੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਪੁਸ੍ਤਕ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਲਾਪੰਥ ਦੇ ਬਣਨ ਦਾ ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਨਾਲ ਹਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਸੰਮਤ ੧੯੪੮ (ਸਨ ੧੮੯੧) ਵਿੱਚ ਬਣੀ ਅਤੇ ਮਤਬਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹਰ ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਿੱਚ ਛਪੀ.

ਨਿਰਮਲਬੂੰਦ. ਭਾਵ—ਗੁਰਦੀਖ੍ਯਾ. "ਨਿਰਮਲਬੂੰਦ ਅਕਾਸ ਕੀ ਲੀਨੀ ਭੂਮਿ ਮਿਲਾਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਆਕਾਸ਼ ਵਤ ਸਭ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ, ਉਸ ਦੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾ ਲਈ.

ਨਿਰਮਲਭੇਖ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਮਲਪੰਥ. "ਨਿਰਮਲਭੇਖ ਅਪਾਰ ਤਾਸ ਬਿਨ ਅਵਰ ਨ ਕੋਈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ੨ ਮੈਲ ਰਹਿਤ ਹੈ ਲਿਬਾਸ ਜਿਸ ਦਾ.

ਨਿਰਮਲਾ. ਵਿ—ਮੈਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਮਲ. "ਅਹਿਨਿਸਿ ਨਵਤਨ ਨਿਰਮਲਾ, ਮੈਲਾ ਕਬਹੂੰ ਨ ਹੋਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੨ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਮੈਲ ਰਹਿਤ. "ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਹੋਇ ਨਿਰਮਲਾ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਕੈ ਰੰਗਿ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰਮਲਧਰਮ (ਖ਼ਾਲਿਸਧਰਮ) ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ. "ਸਬਦਿ ਰਤੇ ਸੇ ਨਿਰਮਲੇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੪ ਦੇਖੋ, ਨਿਰਮਲੇ ੨.

ਨਿਰਮਲਾਇ. ਵਿ—ਨਿਰਮਲਤਾ ਵਾਲਾ. "ਬੈਸੰਤਰ ਅਲਿਪਤ ਸਦਾ ਨਿਰਮਲਾਇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਨਿਰਮਲੀ. ਵਿ—ਨਿਰਮਲਤਾ ਵਾਲੀ। ੨ ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦਾ ਧਰਮ ਧਾਰਣ ਵਾਲੀ, ਸਿੱਖਣੀ.

ਨਿਰਮਲੀਆ. ਵਿ—ਨਿਰਮਲਤਾ ਵਾਲਾ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਨਿਰਮਲੀਆ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਨਿਰਮਲੀ ਹੂੰ ਨਿਰਮਲਾ. (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ਵਿ—ਨਿਰਮਲ ਤੋਂ ਨਿਰਮਲ. ਅਤ੍ਯੰਤ ਸ਼ੁੱਧ.

ਨਿਰਮਲੁ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਮਲ ੨. "ਗੁਰ ਤੇ ਨਿਰਮਲੁ ਜਾਣੀਐ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਨਿਰਮਲੇ. ਨਿਰਮਲਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਮਲਾ। ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ (ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ, ਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ) ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਦੇ ਭੇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਦ੍ਯਾ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਾਸ਼ੀ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ "ਨਿਰਮਲੇ" ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੋਈ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਦੇ ਚਾਟੜੇ ਜੋ ਨਿਰਮਲ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰ ਸ਼ਾਂਤਚਿੱਤ ਰਹਿਕੇ ਵਿਦ੍ਯਾ ਅਰ ਨਾਮ ਦਾ ਅਭ੍ਯਾਸ,

ਅਤੇ ਧਰਮਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਸਭ ਨਿਰਮਲੇ ਸੱਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਲੇ ਸਾਧੂ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਰ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਅਖਾੜਾ (ੲ) ਅਤੇ ਧਰਮਧੁਜਾ ੨.

ਨਿਰਮਾਇਲ / **ਨਿਰਮਾਇਲੁ** ਸੰ. ਨਿਰ੍‍ਮਾਲ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਵਤਾ ਪੁਰ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਵਸਤੁ. ਉਹ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਅਰਪਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. "ਆਤਮ ਜਉ ਨਿਰਮਾਇਲੁ ਕੀਜੈ." (ਰਾਮ ਨਾਮਦੇਵ) ਜੇ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਅਰਪਣ ਕਰਦੇਈਏ। ੨ ਵਿ—ਜੋ ਕਿਸੇ ਪੁਰ ਮਾਯਲ (ਆਸਕ੍ਤ) ਨਹੀਂ. "ਪਿਰ ਨਿਰਮਾਇਲ ਸਦਾ ਸੁਖਦਾਤਾ." (ਵਡ ਮ: ੩ ਅਲਾਹਣੀ) ੩ ਮੈਲ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਮਲ. "ਜੋਗੀ ਜੁਗਤਿ ਨਾਮੁ ਨਿਰਮਾਇਲ ਤਾਕੈ ਮੈਲ ਨ ਰਾਤੀ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) "ਹਰਿ ਨਿਰਮਾਇਲ ਸੰਗੀ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੧)

ਨਿਰਮਾਈ. ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤੀ. ਰਚੀ. ਬਣਾਈ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਮਾਣ.

ਨਿਰਮਾਣ. (ਨਿਰ-ਮਾਣ) ਸੰ. ਨਿਰ੍‍ਮਾਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਚਣਾ. ਬਣਾਉਣਾ। ੨ ਰਚਣ ਦਾ ਕੰਮ. ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਮਿਣਨਾ। ੪ ਉਸਾਰਨਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਨਿਰਮਾਨ ੧. "ਅਧਾਨ ਬਿਖੇ ਹੋਇ ਨਿਰਮਾਨ ਪ੍ਰਾਨੀ." (ਭਾਗੁਕ)

ਨਿਰਮਾਨ. ਵਿ—ਮਾਨ ਰਹਿਤ. ਅਹੰਕਾਰ ਬਿਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਰਮਾਣ.

ਨਿਰਮਾਲ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਮਾਇਲ। ੨ ਨਿਰਮਲ। ੩ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਾਲ (ਮਾਇਆ ਧਨ) ਨਾਲ ਪ੍ਯਾਰ ਨਹੀਂ. ਵਿਰਕ੍ਤ. "ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਉਪਦੇਸ ਨਿਰਮਾਲ ਕਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਪੂਰਣਤ੍ਯਾਗੀ ਗੁਰੂ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ.

ਨਿਰਮਾਲ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਮਾਇਲ ੧.

ਨਿਰਮਿਤ. ਵਿ—ਨਿਰ੍‍ਮਿਤ. ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ. ਬਣਾਇਆ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਮਾਣ.

ਨਿਰਮੂਲ. ਵਿ—ਨਿਰ੍‍ਮੂਲ. ਜੜ ਰਹਿਤ। ੨ ਜੜ ਤੋਂ ਪੁੱਟਿਆ ਹੋਇਆ.

ਨਿਰਮੋਹ. ਵਿ—ਨਿਰ੍‍ਮੋਹ. ਮਮਤਾ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਯਾਰ ਨਹੀਂ। ੨ ਕੀਰਤਪੁਰ ਪਾਸ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਦੇਖੋ, ਨਿਰਮੋਹਗੜ੍ਹ.

ਨਿਰਮੋਹਗੜ੍ਹ. ਜਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਰੋਪੜ, ਦੇ ਪਿੰਡ ਹਰਦੋ ਨਮੋਹ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਦੁਰਗ, ਜੋ ਆਬਾਦੀ ਤੋਂ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਸੰਮਤ ੧੭੫੭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਮੋਹ ਛੱਡ ਕੇ ਏਥੇ ਇੱਕ ਟਿੱਬੀ ਪੁਰ ਆ ਵਿਰਾਜੇ, ਤਦ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਰਮੋਹਗੜ੍ਹ ਹੈ.

ਇੱਕ ਵੇਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨਿਰਮੋਹਗੜ੍ਹ ਪੁਰ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਦ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਇੱਕ ਤੋਪਚੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪੁਰ ਸ਼ਿਸਤ ਲੈ ਕੇ ਗੋਲਾ ਚਲਾਇਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਚੌਰਬਰਦਾਰ ਉਡ ਗਿਆ. ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੀਰ ਨਾਲ ਉਸ ਤੋਪਚੀ ਦੀ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਮਾਪਤੀ ਕੀਤੀ.[1] ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਸਾਧਾਰਣ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ. ਨਾਲ ਜਾਗੀਰ ਜ਼ਮੀਨ ਕੁਝ ਨਹੀਂ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ੩੨ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਰੋਪੜ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨੇੜੇ ਹੈ ਕ੍ਯੋਂਕਿ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਕੀਰਤਪੁਰ ਪਾਸ ਹੈ. ਹੁਣ ਰੋਪੜ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ.

[1] ਤੋਪਚੀ ਦੀ ਕਬਰ ਨਿਰਮੋਹਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਡੇਢ ਮੀਲ ਤੇ ਹੈ.

ਨਿਰਮੋਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰ੍‍ਮੋਕ. ਤੁਚਾ. ਖਲ। ੨ ਸੱਪ ਦੀ ਕੁੰਜ। ੩ ਆਕਾਸ਼.

ਨਿਰਮੋਖ. ਸੰ. ਨਿਰ੍‍ਮੋਕ੍ਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਰਣ ਮੁਕ੍ਤਿ. ਬੰਧਨਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਭਾਵ। ੨ ਤ੍ਯਾਗ.

ਨਿਰਮੋਲ / **ਨਿਰਮੋਲਕ** / **ਨਿਰਮੋਲਾ** ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਲ (ਮੂਲ੍ਯ) ਨਹੀਂ. ਅਮੂਲ੍ਯ. ਅਮੋਲ. "ਐਸਾ ਨਾਮਰਤਨ ਨਿਰਮੋਲਕ." (ਸੋਰ ਭੀਖਨ) "ਜਿਨਿ ਦੀਆ ਤੁਧੁ ਨੀਰੁ ਨਿਰਮੋਲਾ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧)

ਨਿਰਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਰਕ. ਦੋਜ਼ਖ਼. ਜਹੰਨੁਮ.

ਨਿਰਯਾਸ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਜਾਸ.

ਨਿਰਰਥ. ਸੰ. ਨਿਰਰ੍‍ਥ. ਵਿ—ਜਿਸ ਪਾਸ ਅਰ੍‍ਥ (ਧਨ) ਨਹੀਂ. ਕੰਗਾਲ। ੨ ਬਿਨਾ ਅਰ੍‍ਥ (ਪ੍ਰਯੋਜਨ). ਬੇਫ਼ਾਯਦਾ. ਵ੍ਰਿਥਾ.

ਨਿਰਰਥਕ. ਸੰ. ਨਿਰਰ੍‍ਥਕ. ਵਿ—ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਰ੍‍ਥ (ਮਤਲਬ) ਨਿਕਲਿ ਗਿਆ ਹੈ. ਬਿਨਾ ਮਤਲਬ. ਨਿਸਪ੍ਰਯੋਜਨ. ਬੇਫ਼ਾਯਦਾ.

ਨਿਰਲਜ / **ਨਿਰਲੱਜ** / **ਨਿਰਲਾਜ** ਵਿ—ਨਿਰ੍‍ਲੱਜ. ਲੱਜਾ (ਸ਼ਰਮ) ਰਹਿਤ. ਬੇਹਯਾ. "ਸਿਮਰਹਿ ਨਾਹੀ ਜੋਨਿਦੁਖ ਨਿਰਲਜੇ ਭਾਂਡ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਨਿਰਲੇਪ / **ਨਿਰਲੇਪਾ** / **ਨਿਰਲੇਪੀ** ਵਿ—ਨਿਰ੍‍ਲੇਪ. ਬਿਨਾ ਲੇਪ। ੨ ਰਾਗ ਦ੍ਵੇਸ਼ ਆਦਿ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਜਿਸ ਪੁਰ ਅਸਰ ਨਹੀਂ। ੩ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ਯ ਵਿੱਚ ਆਸਕ੍ਤ ਨਹੀਂ. "ਸੁਖ ਦੁਖ ਰਹਿਤ ਸਦਾ ਨਿਰਲੇਪੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੯)

ਨਿਰਲੋਭ. ਵਿ—ਨਿਰ੍‍ਲੋਭ. ਲਾਲਚ ਰਹਿਤ. ਸੰਤੋਖੀ.

ਨਿਰਲੰਬ / **ਨਿਰਲੰਭ** ਦੇਖੋ, ਨਿਰਾਲੰਬ. "ਨਿਰਲੰਭ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਨਿਰ-ਆਲੰਭ. ਆਲੰਭ (ਸਪਰ੍‍ਸ਼) ਬਿਨਾ। ੩ ਆਲੰਭ (ਹਿੰਸਾ) ਬਿਨਾ.

ਨਿਰਵਦ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਿੰਦਾ ਰਹਿਤ. ਨਿਰਦੋਸ. ਅਨਿੰਦ੍ਯ.

ਨਿਰਵਧਿ. ਵਿ—ਅਵਧਿ (ਹੱਦ) ਬਿਨਾ. ਅਪਾਰ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਦਾ. ਹਮੇਸ਼ਹ.

ਨਿਰਵਯਵ. ਵਿ—ਅਵਯਵ (ਅੰਗ) ਰਹਿਤ. ਨਿਰਾਕਾਰ.

ਨਿਰਵਰਈ. ਨਿਵਾਰਨ ਕਰਈ. ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਹਟਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਾਰਣ. "ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਦੋਊ ਨਿਰਵਰਈ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ)

ਨਿਰਵਲੰਬ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਅਵਲੰਬ (ਆਸਰਾ). ਆਧਾਰ ਰਹਿਤ.

ਨਿਰਵਾ. ਕ੍ਰਿ.ਵਿ—ਨਜ਼ਦੀਕ. ਪਾਸ. ਸਮੀਪ. ਨੇੜੇ. "ਕੋਈ ਬੋਲੈ ਨਿਰਵਾ, ਕੋਈ ਬੋਲੈ ਦੂਰਿ." (ਟੋਡੀ ਨਾਮਦੇਵ)

ਨਿਰਵਾਸ. ਵਿ—ਵਾਸ (ਵਸਤ੍ਰ) ਰਹਿਤ. ਨੰਗਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—

ਨਿਰ੍ਵੰਸ. ਵਿਦੇਸ਼ਯਾਤ੍ਰਾ। ੩ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ.

ਨਿਰਵਾਹ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਬਾਹ.

ਨਿਰਵਾਣ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਬਾਣ। ੨ ਸਤਨਾਮੀਆਂ ਦਾ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ. ਦੇਖੋ, ਸਤਨਾਮੀ ੩.

ਨਿਰਵਾਤ. ਵਿ—ਨਿਰ੍ਵਾਤ. ਜਿਸ ਥਾਂ ਵਾਤ (ਹਵਾ) ਨਾ ਲੱਗੇ. ਪਵਨ ਰਹਿਤ। ੨ ਚੰਚਲਤਾ ਰਹਿਤ. ਸ੍ਥਿਰ. ਕ਼ਾਇਮ.

ਨਿਰਵਾਦ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਰ੍ਵਾਦ. ਨਿੰਦਾ. ਅਪਵਾਦ। ੨ ਅਵਗ੍ਯਾ. ਬੇਅਦਬੀ। ੩ ਵਾਦ ਦਾ ਅਭਾਵ.

ਨਿਰਵਾਰਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਹਟਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਾਰਣ.

ਨਿਰਵਾਰੀ. ਹਟਾਈ. ਵਰਜੀ। ੨ ਨਿਖੇੜੀ. ਵੱਖ ਕੀਤੀ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਾਰਣ. "ਨਾ ਨਿਰਵਾਰੀਜਾਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਨਿਰਵਾਰੋ. ਹਟਾਓ. ਵਰਜੋ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਖੇੜਨ (ਅਲਗ ਕਰਨ) ਦਾ ਭਾਵ. "ਖੀਰ ਨੀਰ ਨਿਰਵਾਰੋ." (ਭਾਗੁ)

ਨਿਰਵਿਕਲਪ. ਸੰ. ਨਿਰ੍ਵਿਕਲ੍ਪ. ਵਿ—ਭੇਦਗ੍ਯਾਨ ਬਿਨਾ. ਅਨੇਕਤਾ ਦੇ ਖ਼ਿਆਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ। ੨ ਸੰਦੇਹ ਬਿਨਾ. ਨਿਸ਼੍ਚਿਤ.

ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਸਮਾਧਿ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭੇਦਗ੍ਯਾਨ ਮਿਟ ਜਾਵੇ. ਜਿਸ ਸਮਾਧਿ ਵਿੱਚ ਗ੍ਯੇਯ ਅਤੇ ਗ੍ਯਾਤਾ ਦਾ ਭੇਦ ਦੂਰ ਹੋਵੇ। ੨ ਅਨੇਕਤਾ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਉਪਜਦਾ, ਐਸੀ ਸਮਾਧਿ.

ਨਿਰਵਿਕਾਰ. ਵਿ—ਨਿਰ੍ਵਿਕਾਰ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਐ਼ਬ (ਦੋਸ) ਨਹੀਂ। ੨ ਜੋ ਬਦਲਦਾ ਨਹੀਂ. ਇੱਕ ਰਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ.

ਨਿਰਵਿਖ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਬਿਖ। ੨ ਸੰ. ਨਿਰ੍ਵਿਸ਼. ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ.

ਨਿਰਵਿਰਤਿ, ਨਿਰਵਿਰਤੀ ਸੰ. ਨਿਵ੍ਰਿੱਤਿ—ਨਿਰ੍ਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਟ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਉਦਾਸੀਨਤਾ. ਦੁਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮਨ ਦੇ ਉਪਰਾਮ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਆਪਿ ਪਰਵਿਰਤਿ ਆਪਿ ਨਿਰਵਿਰਤਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਨਿਰਵਿਵਾਦ. ਵਿ—ਨਿਰ੍ਵਿਵਾਦ. ਵਿਵਾਦ (ਝਗੜੇ) ਬਿਨਾ.

ਨਿਰਵੇਦ. (ਨਿਰ-ਵਿਦ) ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰ੍ਵੇਦ. ਵੈਰਾਗ੍ਯ. ਉਪਰਾਮਤਾ। ੨ ਅਪਮਾਨ। ੩ ਖੇਦ. ਦੁੱਖ। ੪ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ. ਪਛਤਾਵਾ.

ਨਿਰਵੈਰ, ਨਿਰਵੈਰੁ ਵਿ—ਨਿਰ੍ਵੈਰ. ਵੈਰ (ਦੁਸ਼ਮਨੀ) ਰਹਿਤ. ਦ੍ਵੇਸ਼ ਬਿਨਾ. "ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ." (ਜਪੁ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. "ਬਸਿਓ ਨਿਰਵੈਰ ਰਿੰਦਤਰਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ) ੩ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ.

ਨਿਰਵ੍ਰਣ. ਬਿਨਾ ਵ੍ਰਣ. ਦੇਖੋ, ਅਨਬ੍ਰਣ.

ਨਿਰਾ. ਵਿ—ਖ਼ਾਲਿਸ. ਸ਼ੁੱਧ। ੨ ਕੇਵਲ.

ਨਿਰਾਸ. ਵਿ—ਆਸ਼ਾਹੀਨ. ਨਿਰਾਸ਼. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਾਸੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰਾਸਤਾ. ਨਾਉਮੇਦੀ. "ਜਾਕੈ ਆਸ ਨਾਹੀ ਨਿਰਾਸ ਨਾਹੀ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ੩ ਵਿ—ਨਿਰਾਸ਼ਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਹਤਾਸ਼ ਕਰਤਾ "ਹਰਿਧਨ ਰਾਸਿ, ਨਿਰਾਸ ਇਹ ਬਿਤੁ". (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੪ ਸੰ. ਨਿਰਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੂਰ ਕਰਨਾ. ਖੰਡਨ. "ਨਿਰਾਸ ਆਸ ਕਰਣੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਨਿਰਾਸਰੇ, ਨਿਰਾਸਰੈ ਸੰ. ਨਿਰਾਸ਼੍ਰਯ. ਵਿ—ਆਧਾਰ ਬਿਨਾ. "ਨਮਸਤੰ ਨਿਰਾਸਰੇ." (ਜਾਪੁ)

ਨਿਰਾਸਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰਾਸ਼ਾ. ਆਸ਼ਾ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਨਾਉਮੇਦੀ। ੨ ਵਿ—ਦੇਖੋ, ਨਿਰਾਸੀ. "ਹੁਕਮੈ ਬੂਝੈ ਨਿਰਾਸਾ ਹੋਈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਉੱਮੀਦ ਨਹੀਂ ਰਹੀ. "ਸੰਤ ਕਾ ਦੋਖੀ ਉਠਿਚਲੈ ਨਿਰਾਸਾ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਨਿਰਾਸੀ. ਵਿ—ਨਿਰਾਸ਼. ਜਿਸ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ. ਹਤਾਸ਼। ੨ ਆਸ਼ਾ (ਤ੍ਰਿਸਨਾ) ਰਹਿਤ. ਉਦਾਸੀਨ.

ਨਿਰਾਸੋਰ, ਨਿਰਾਸ਼੍ਰਯ ਦੇਖੋ, ਨਿਰਾਸਰੇ. "ਨਿਰਾਸੋਰ ਮਾਨੈ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਨਿਰਾਹਾਰ, ਨਿਰਾਹਾਰੀ ਵਿ—ਆਹਾਰ (ਭੋਜਨ) ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਨੇ ਕੁਝ ਖਾਧਾ ਨਹੀਂ. ਭੋਜਨ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ। ੨ ਜੋ ਕੁਝ ਖਾਂਦਾ ਨਹੀਂ. "ਨਿਰਾਹਾਰ ਨਿਰਵੈਰ ਸੁਖਦਾਈ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਧਿਆਇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨਿਰਾਹਾਰੀ." (ਸਾਰ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੪)

ਨਿਰਾਕਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਲਗ (ਵੱਖ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਖੰਡਨ. ਰੱਦ ਕਰਨਾ। ੩ ਹਟਾਉਣਾ. ਨਿਵਾਰਣ.

ਨਿਰਾਕਾਰ. ਵਿ—ਆਕਾਰ (ਸ਼ਕਲ) ਰਹਿਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ। ੩ ਆਕਾਸ਼.

ਨਿਰਾਕਾਰੀ. ਨਿਰਾਕਾਰ ਦਾ ਉਪਾਸਕ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰੰਕਾਰੀ.

ਨਿਰਾਕੁਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਕ੍ਸ਼ੋਭ ਰਹਿਤ. ਸ਼ਾਂਤ. "ਅਤਿ ਵ੍ਯਾਕੁਲਬੁੱਧਿ ਨਿਰਾਕੁਲ ਹ੍ਵੈ ਲਖ ਲਾਗੇ ਹੈਂ ਘਾਇ ਸਰੀਰਨ ਕੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਨਿਰਾਕੁਲ ਭੀ ਵ੍ਯਾਕੁਲ ਹੋ ਗਏ.

ਨਿਰਾਕੇ. ਨਿਰਾਕਰਣ ਕੀਤੇ. ਹਟਾਏ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਾਕਰਣ.

ਨਿਰਾਕ੍ਰਿਤਿ. ਸੰ. ਨਿਰਾਕ੍ਰਿਤਿ. ਵਿ—ਆਕ੍ਰਿਤਿ (ਸ਼ਕਲ) ਰਹਿਤ. ਨਿਰਾਕਾਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੰਡਨ. ਤਰਦੀਦ.

ਨਿਰਾਗ੍ਰਹ. ਵਿ—ਆਗ੍ਰਹ (ਹਠ-ਜਿਦ) ਬਿਨਾ.

ਨਿਰਾਤ. ਨਿਅਰ-ਆਤ. ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਾ। ੨ ਸੰ. ਨਿੰਨੀਤ. ਵਿ—ਨਿਰਣੇ ਕੀਤਾ, ਕੀਤੀ। ੩ ਵਿਚਾਰਿਆ. ਵਿਚਾਰੀ. "ਨਹੀ ਤਦਪਿ ਤਾਸ ਸੋਭਾ ਨਿਰਾਤ." (ਦੱਤਾਵ)

ਨਿਰਾਤੰਕ. ਵਿ—ਆਤੰਕ (ਡਰ) ਬਿਨਾ। ੨ ਜੋ ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ.

ਨਿਰਾਦਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਦਰ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਅਪਮਾਨ.

ਨਿਰਾਧਾਰ. ਵਿ—ਆਸ਼੍ਰਯ ਬਿਨਾ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਆਧਾਰ (ਸਹਾਰਾ) ਨਹੀਂ. "ਨਿਰਾਧਾਰ ਹੈ ਨ ਪਾਰਾਵਾਰ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਯੁਕ੍ਤਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ। ੩ ਨਿਰਧਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਨਿਰਾਧਾਰ ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਆਇਆ ਹੈ—"ਮੋਖ ਤਤਬਿੰਦ ਮਹਿੰ ਜਾਨ ਨਿਰਾਧਾਰ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਤੱਤਵੇਤਾ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ ਮੋਕ੍ਸ਼ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਧਾਰਣ.

ਨਿਰਾਪਰਾਧ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਪਰਾਧ. "ਨਿਰਾਪਰਾਧ ਚਿਤਵਹਿ

ਬੁਰਿਆਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਨਿਰਾਫਲ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਫਲ . "ਜਾ ਪਤਿ ਲੇਖੈ ਨਾ ਪਵੈ, ਤਾਂ ਸਭ ਨਿਰਾਫਲ ਕਾਮ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਨਿਰਾਮਯ. ਵਿ—ਆਮਯ (ਰੋਗ) ਬਿਨਾ. ਤਨਦੁਰੁਸ੍ਤ. ਨਰੋਆ.

ਨਿਰਾਮਿਖ. ਸੰ. ਨਿਰਾਮਿਸ਼. ਵਿ—ਆਮਿਖ (ਮਾਸ) ਬਿਨਾ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਵੇਂ—ਨਿਰਾਮਿਖ ਸ਼੍ਰੱਧ।੨ ਜੋ ਮਾਸ ਨਾ ਖਾਵੇ. vegetarian.

ਨਿਰਾਯਾਸ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਆਯਾਸ (ਜਤਨ). ਨਿਰਯਤਨ.

ਨਿਰਾਯੁਧ. ਵਿ—ਆਯੁਧ (ਸ਼ਸਤ੍ਰ) ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਪਾਸ ਹਥਿਆਰ ਨਹੀਂ.

ਨਿਰਾਰ, ਨਿਰਾਰਉ ਵਿ—ਨਿਰਾਲਾ. ਅਲਗ. "ਮੋਹਨ ਰਹਿਤ ਨਿਰਾਰ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਨਿਰਾਰਥ, ਨਿਰਾਰਥਕ ਦੇਖੋ, ਨਿਰਰਥ ਅਤੇ ਨਿਰਰਥਕ. "ਜਿਉ ਕਿਰਪਨ ਕੇ ਨਿਰਾਰਥ ਦਾਮ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਨਿਰਾਰਾ, ਨਿਰਾਰੀ, ਨਿਰਾਰੋ ਵਿ—ਜੋ ਰਲਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ. ਨਿਰਾਲਾ, ਨਿਰਾਲੀ ਅਸੰਗ. ਅਲਗ. "ਬੇਦ ਕਤੇਬ ਤੇ ਰਹਿਤ ਨਿਰਾਰਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) "ਸਭ ਹੂੰ ਤੇ ਪਿਆਰਾ ਪੁਰਖ ਨਿਰਾਰਾ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਵਿਲਕ੍ਸ਼ਣ. ਅਜੀਬ. "ਤਿਨ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) ੩ ਖ਼ਾਸ. "ਜਨ ਕੋ ਅੰਗ ਨਿਰਾਰੋ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਨਿਰਾਲਸ, ਨਿਰਾਲਕ ਸੰ. ਨਿਰਾਲਸ. ਵਿ—ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਲਸ ਨਹੀਂ. ਫੁਰਤੀਲਾ. ਚੁਸ੍ਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਲਸ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਉੱਦਮ. ਚੁਸ੍ਤੀ। ੩ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਮੱਛੀ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਨਿਰਾਲਕ" ਹੈ.

ਨਿਰਾਲਮ. ਵਿ—ਆਲਮ (ਸੰਸਾਰ) ਤੋਂ ਅਲਗ. ਦੁਨਿਯਾਂ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰੇ. ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. "ਅਹਿਨਿਸਿ ਰਹੈ ਨਿਰਾਲਮੋ ਕਾਰ ਧੁਰ ਕੀ ਕਰਣੀ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਨਿਰਲੇਪ. "ਜੈਸੇ ਜਲ ਮਹਿ ਕਮਲ ਨਿਰਾਲਮ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੩ ਦੇਖੋ, ਨਿਰਾਲੰਬ.

ਨਿਰਾਲਾ, ਨਿਰਾਲੀ ਵਿ—ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ. ਜੁਦਾ. ਜੁਦੀ. "ਭਗਤਾ ਕੀ ਚਾਲ ਨਿਰਾਲੀ." (ਅਨੰਦੁ) ੨ ਏਕਾਂਤ। ੩ ਵਿਲਕ੍ਸ਼ਣ ਅਜੀਬ। ੪ ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਕ਼ਾਬਲੇ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ. ਅਦ੍ਵਿਤੀਯ (ਅਦੁਤੀ).

ਨਿਰਾਲੰਬ. ਵਿ—ਆਲੰਬ (ਸਹਾਰੇ) ਬਿਨਾ. ਨਿਰਾਸ਼੍ਰਯ. "ਨਿਰਾਲੰਬ ਨਿਰਹਾਰ ਨਿਹਕੇਵਲ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧)

ਨਿਰਾਵਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਖੇਰਨ (ਅਲਗ) ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਖੇਤ ਆਦਿ ਵਿੱਚੋਂ ਨਦੀਨ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਗੁੱਡਣਾ। ੩ ਨੀਰ ਨਾਲ ਰੌਣੀ ਕਰਨੀ. ਪਾਣੀ ਦੇਣਾ.

ਨਿਰਾਵਯਵ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਵਯਵ.

ਨਿਰਾਵਰਣ. ਵਿ—ਆਵਰਣ (ਪੜਦੇ) ਰਹਿਤ. ਜੋ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ.

ਨਿਰਾਵਲੰਬ. ਵਿ—ਅਵਲੰਬ (ਆਸ਼੍ਰਯ) ਬਿਨਾ. ਨਿਰਾਧਾਰ. ਜੋ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਨਹੀਂ.

ਨਿਰਿੱਛ, ਨਿਰਿੱਛਿਤ ਸੰ. ਨਿਰਿਚ੍ਛ. ਵਿ—ਇੱਛਾ ਰਹਿਤ. ਨਿਸਪ੍ਰਿਹ.

ਨਿਰੀ. ਨਿਰਾ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨ੍ਰਿ.

ਨਿਰੀਹ. ਸੰ. ਵਿ—ਈਹਾ (ਇੱਛਾ) ਰਹਿਤ. ਚਾਹ ਬਿਨਾ। ੨ ਚੇਸ੍ਟਾ ਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਹਰਕਤ। ੩ ਵਿਰਕ੍ਤ. "ਨਿਰੀਹੰ ਨ੍ਰਿਬਾਣੰ ਸਦਾ ਜੈ ਅਖੰਡੰ." (ਜਾਪੁ)

ਨਿਰੀਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਾਕਾਰ. "ਸੁਧ ਬੁਧ ਨਿਰੀਕਾਰ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੨ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਹੈ ਈਕਾਰ (ਮਾਇਆ ਜਾਲ) ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ.

ਨਿਰੀਕਾਰੀਏ. ਖੇੜੀ ਪਿੰਡ ਦਾ (ਜੋ ਦਿੜ੍ਹਬੇ ਪਾਸ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੈ) ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਬੈਰਾਗੀ ਸਾਧੂ ਨਾਰਾਯਣਦਾਸ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਚੇਲਾ ਸਰਜੂਦਾਸ "ਸੱਤ ਨਿਰੀਕਾਰ"[1] ਸ਼ਬਦ ਜਪਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਿਰੀਕਾਰੀਏ ਸ਼ਾਖ਼ ਚੱਲੀ. ਇਹ ਮਿਲਣ ਸਮੇਂ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਸੱਤ ਨਿਰੀਕਾਰ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਸਰਜੂਦਾਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੯੯੯ ਵਿੱਚ ਪਟਿਆਲੇ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਸਮਾਧੀ ਨਾਭੇ ਵਾਲੇ ਦਰਵਾਜੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਿਆਸਤ ਵੱਲੋਂ ਖੇੜੀ ਪਿੰਡ ਜਾਗੀਰ ਹੈ. ਨਿਰੀਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਰੀਤਿ ਬੈਰਾਗੀਆਂ ਸਮਾਨ ਹੈ. ਲਿੰਗੋਟੀ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦੀ ਰਖਦੇ ਹਨ ਅਰ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਡੇ ਨੂੰ ਹਨੂਮਾਨ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਹੈ। ੨ ਨਿਰੰਕਾਰੀਏ ਇਸ ਫਿਰਕੇ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰੰਕਾਰੀ ੪.

ਨਿਰੀਕ੍ਸ਼ਣ, ਨਿਰੀਖਣ, ਨਿਰੀਛਨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰ-ਈਕ੍ਸ਼ਣ. ਦੇਖਣਾ. ਦਰਸ਼ਨ। ੨ ਨਿਗਰਾਨੀ। ੩ ਦੇਖਣ ਦਾ ਢੰਗ. ਚਿਤਵਨ। ੪ ਨੇਤ੍ਰ. ਅੱਖ.

ਨਿਰੁਕਤ. ਸੰ. ਨਿਰੁਕ੍ਤ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਉਕ੍ਤ (ਆਖਿਆ ਹੋਇਆ). ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੇਦ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੇਦ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਯਾਸ੍ਕ ਮੁਨਿ ਦਾ ਰਚਿਆ ਨਿਘੰਟੁ ਕੋਸ਼ ਤੇ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾਰੂਪ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ੧੨ ਅਧ੍ਯਾਯ ਹਨ। ੩ ਨਿਰ-ਉਕ੍ਤ. ਵਿ—ਅਕਥਿਤ. ਜੋ ਕਹਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ. "ਨਿਰੁਕਤ ਸਰੂਪ ਹੈਂ." (ਜਾਪੁ)

ਨਿਰੁਕਤਿ. ਸੰ. ਨਿਰੁਕ੍ਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ। ੨ ਇੱਕ ਅਲੰਕਾਰ. ਜਿਸ ਰਚਨਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਮ ਦੇ ਅਰਥ ਪੁਰ ਚਮਤਕਾਰੀ ਯੁਕਤਿ ਵਰਣਨ ਕਰੀਏ, ਇਹ ਨਿਰੁਕ੍ਤਿ ਅਲੰਕਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਾਂਕੈ ਅਚਿੰਤ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਇ,
ਤਾਕਉ ਚਿੰਤਾ ਕਤਹੂ ਨਾਹਿ.
(ਗਉ ਮ: ੧)

ਬਗਾ ਬਗੇ ਕਪੜੇ ਤੀਰਥ ਮੰਝਿ ਵਸੰਨਿ,

[1] ਇਹ "ਸਤ੍ਯ ਨਿਰਾਕਾਰ" ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ.

ਘੁਟਿ ਘੁਟਿ ਜੀਆ ਖਾਵਣੇ ਬਗੇ ਨਾ ਕਹੀਅਨਿ.
(ਸੂਹੀ ਮ: ੧)

ਬੱਗਾ ਨਾਮ ਬਗੁਲੇ ਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਕਾਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬੱਗਾ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਏ.

ਨਾਰਾਯਨ ਕੱਛ ਮੱਛ ਤਿੰਦੂਆ ਕਹਿਤ ਸਭ
ਕੌਲਨਾਭਿ ਕੌਲ ਜਿਹ ਤਾਲ ਮੇਂ ਰਹਤ ਹੈ,
ਗੋਪੀਨਾਥ ਗੂਜਰ ਗੋਪਾਲ ਸਭੈ ਧੇਨੁਚਾਰੀ
ਰਿਖੀਕੇਸ ਨਾਮ ਕੇ ਮਹੰਤ ਲਹੀਯਤ ਹੈ,
ਮਾਧਵ ਭਵਰ ਔ ਅਟੇਰੂ ਕੋ ਕਨ੍ਹੈਯਾ ਨਾਮ
ਕੰਸ ਕੋ ਵਧੈਯਾ ਯਮਦੂਤ ਕਹਿਯਤ ਹੈ,
ਮੂੜ ਰੂੜ ਪੀਟਤ ਨ ਗੂੜ੍ਹਤਾ ਕੋ ਭੇਦ ਪਾਵੈਂ
ਪੂਜਤ ਨ ਤਾਂਹਿ ਜਾਂਕੇ ਰਾਖੇ ਰਹਿਯਤ ਹੈ.
(ਅਕਾਲ)

ਮੋਹਿ ਨਿਥਾਵਾ ਇਨ ਕਹਜੋ ਸੋ ਸਾਚ ਬਖਾਨੀ,
ਜਬ ਲੌ ਆਤਮਰੂਪ ਕੋ ਮਨ ਲੇਇ ਨ ਜਾਨੀ,
ਥਾਉਂ ਪਾਇਕਰ ਥਿਰੈ ਨਹਿ ਤਬ ਲਗੌਂ ਨਿਥਾਵਾ,
ਭਟਕਤ ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਿਖੈ ਕਿਤ ਸਾਂਤਿ ਨ ਪਾਵਾ.
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਭਯੋ ਸਭਿਨ ਕੋ ਮੋਹਰੀ ਨਾਮ ਮੋਹਰੀ ਤੋਹਿ.
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਆਖਯ ਭਾਗਭਰੀ ਸੁਭ ਤੇਰਾ
ਸਾਰਥ ਭਾਗਭਰੀ ਅਬ ਹੇਰਾ.
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤਾਂਹਿ ਬਾਨ ਬਾਨੀ ਇਨਹੁ ਛੇਦਤ ਲੱਛ ਅਪਾਰ,
ਨਾਮ ਦੋਇ ਇਕ ਕ੍ਰਿਯਾਜਿਨ ਸ਼੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਸੁਖਕਾਰ.
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਰੁਕ੍ਤ, ਨਿਰੁਕ੍ਤਿ ਦੇਖੋ, ਨਿਰੁਕਤ ਅਤੇ ਨਿਰੁਕਤਿ.

ਨਿਰੁਜ. ਵਿ—ਰੁਜ (ਰੋਗ) ਰਹਿਤ. ਅਰੋਗ. ਨੀਰੋਗ. ਨੀਰੁਜ. ਤਨਦੁਰੁਸ੍ਤ. ਨਰੋਆ.

ਨਿਰੁੱਤਰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ. ਲਾਜਵਾਬ। ੨ ਜੋ ਜਵਾਬੀ ਉੱਤਰ ਨਾ ਦੇ ਸਕੇ. ਕ਼ਾਯਲ.

ਨਿਰੁੱਦਮ, ਨਿਰੁਦਜਮ ਵਿ—ਉਦਮ (ਉਦਜੋਗ) ਰਹਿਤ. ਸੁਸਤ.

ਨਿਰੁੱਧ. ਸੰ. ਨਿਰੁਙ੍ਧ. ਵਿ—ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ. ਜੋ ਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਡੱਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ.

ਨਿਰੁਪਮ. ਵਿ—ਉਪਮਾ ਰਹਿਤ. ਜਿਸ ਦੇ ਤੁਲ੍ਯ ਦੂਜਾ ਨਹੀਂ. ਬੇਨਜੀਰ. ਬੇਜੋੜ.

ਨਿਰੁਪ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਰੂਪ. ਅਰੂਪ. "ਨਿਰੂਪੰ ਨ੍ਰਿਬਾਣੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਕਾਸ਼। ੩ ਸੰ. ਨਿ—ਰੂਪ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੪ ਖੋਜ. ਭਾਲ। ੫ ਵਿਚਾਰ. ਧ੍ਯਾਨ.

ਨਿਰੂਪਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਜਿਹਾ ਕਥਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦਾ ਸਰੂਪ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਦਿਖਾਇਆ ਜਾਵੇ. ਪੂਰਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਕੇ ਕਥਨ ਕੀਤੀ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ. Illustration.

ਨਿਰੂਪਮ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰੁਪਮ.

ਨਿਰੈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਰਕ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਯ. "ਨਰ ਘੋਰ ਨਿਰੈ ਮਰ ਸੋ ਪਰਹੀਂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨਿਰੈਪਦ. ਨਰਕ ਪਦਵੀ. ਨਰਕਵਾਸ. "ਜਾਇ ਨਿਰੈਪਦ ਬੀਚ ਪਰਜੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਰੋਆ. ਵਿ—ਨਿਰੁਜ. ਨੀਰੋਗ. ਅਰੋਗ. "ਸਭ ਰੋਗ ਮਿਟਾਏ ਨਵਾ ਨਿਰੋਆ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਨਿਰੋਸ੍ਤ. ਦੇਖੋ, ਚਿਤ੍ਰ ੪ ਦਾ ਅੰਗ (ਅ).

ਨਿਰੋਗ. ਵਿ—ਅਰੋਜ. ਨੀਰੋਗ. ਨਰੋਆ.

ਨਿਰੋਧ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੁਕਾਵਟ। ੨ ਬੰਧਨ। ੩ ਚਿੱਤ ਦੀ ਵ੍ਰਿੱਤਿ ਦਾ ਠਹਿਰਾਉ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਸਦਾ ਨਿਰੋਧ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਨਾਰਦ ਨੇ ਪੂਰਣ ਤ੍ਯਾਗ ਨੂੰ ਨਿਰੋਧ ਦੱਸਿਆ ਹੈ.[1]

ਨਿਰੋਧਕ. ਵਿ—ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ. ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਮਨ ਨੂੰ ਏਕਾਗ੍ਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਨਿਰੋਧਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਕਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਨਿਰੋਧਰ, ਨਿਰੋਧਰਾ, ਨਿਰੋਧਰੁ ਵਿ—ਨਿਰੋਧ (ਰੋਕਣ) ਵਾਲਾ। ੨ ਚਿੱਤ ਨੂੰ ਚੰਚਲਤਾ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਨਿਰੁਙ੍ਧਾਰ—ਨਿਰੁੱਧਾਰ. ਬੇਬਦਲ. ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਹਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ. ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦੂਜਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਗ੍ਰਹਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੰਤ੍ਰ ਹਨ, ਅਤੇ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅਰੋਗਕਰਤਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹਨ. ਜੋ ਮੰਤ੍ਰ ਕਿਸੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਬੇਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਨਿਰੁੱਧਾਰ ਹੈ. "ਗੁਰਦੇਵਮੰਤ੍ਰ ਨਿਰੋਧਰਾ." (ਬਾਵਨ) "ਨਿਰਮਲ ਰੀਤਿ ਨਿਰੋਧਰ ਮੰਤ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) "ਏਕ ਸਬਦ ਰਾਮਨਾਮ ਨਿਰੋਧਰੁ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਨਿਰੋਲ. ਵਿ—ਨਿਰਾਲਾ. ਰਲਾਵਟ ਬਿਨਾ. ਖ਼ਾਲਿਸ.

ਨਿਰੋਵਾ. ਵਿ—ਨਿਰੁਜ. ਨੀਰੋਗ. ਅਰੋਗ. "ਰਹੈ ਨਿਰੋਵਾ ਸੁਖ ਸੋਂ ਬਯ[2] ਬਹੁ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਰੰਹਰਿ. ਦੇਖੋ, ਨਰਹਰਿ.

ਨਿਰੰਹਾਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਾਹਾਰ. "ਨਹ ਗਿਰਹ ਨਿਰੰਹਾਰੰ." (ਰਾਮ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫)

ਨਿਰੰਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਾਕਾਰ. "ਨਿਰੰਕਾਰ ਆਕਾਰ ਆਪਿ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਆਕਾਰ ਨਹੀਂ.

---

[1] ਨਾਰਦ ਭਕ੍ਤਿ ਸੂਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "निरोधस्तु लोक वेद व्यापार न्यास"। (ਸੂਤ੍ਰ ੮)

[2] ਵਯ—ਉਮਰ.

"ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੈ ਦੇਸਿ ਜਾਹਿ." (ਸੋਰ ਮ: ੧)

ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਾ ਦੇਸ. ਸਤਸੰਗ। ੨ ਗੁਰਮੁਖ ਦਾ ਅੰਤਹਕਰਣ। ੩ ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮੰਡ। ੪ ਤੁਰੀਆ ਪਦ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰੰਕਾਰ ੨.

ਨਿਰੰਕਾਰੀ. ਵਿ—ਨਿਰੰਕਾਰ (ਨਿਰਾਕਾਰ) ਦਾ ਉਪਾਸਕ. "ਆਤਮ ਚੀਨਿ ਭਏ ਨਿਰੰਕਾਰੀ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ। ੩ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ. "ਦੁਬਿਧਾ ਛੋਡਿ ਭਏ ਨਿਰੰਕਾਰੀ." (ਧਨਾ ਅ: ਮ: ੧)

੪ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਫਿਰਕਾ. ਜੋ ਭਾਈ ਦਿਆਲ (ਦਯਾਲ) ਜੀ ਤੋਂ ਚੱਲਿਆ. ਪਿਸ਼ੌਰ ਵਿੱਚ ਸਹਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਗੁਰਸਹਾਇ ਜੀ ਬਾਗ੍ਰੀ ਖਤ੍ਰੀ ਵਸਦੇ ਸਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਰਾਮਸਹਾਇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਭਾਈ ਵਸਾਖਾ ਸਿੰਘ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਖ਼ਜਾਨਚੀ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਲਾਡਿਕੀ ਨਾਲ ਹੋਈ. ਇਸ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ੧੫ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੮੪੦ (ਸਨ ੧੭੮੩) ਨੂੰ ਭਾਈ ਦਿਆਲ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ.

ਤੀਹ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਦਿਆਲ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਈ ਅਰ ਦਿਆਲ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮਾਮੇ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਬਹੁਤ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ. ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਸਫਲਤਾ ਹੋਈ.

ਦਿਆਲ ਜੀ ਦੀ ਭੇਰੇ ਵਿੱਚ ਮੂਲਾਦੇਈ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਪੁਤ੍ਰ—ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰੱਤਾ ਜੀ ਜਨਮੇ.

ਦਿਆਲ ਜ਼ੀ ਹਰ ਵੇਲੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਆਦਿ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰਾਕਾਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਦ੍ਰਿੜਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ "ਨਿਰੰਕਾਰੀ" ਸੰਗਯਾ ਹੋਈ, ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀਏ ਅੱਲ ਪਈ.

ਦਿਆਲ ਜੀ ਦਾ ਚਲਾਣਾ ੧੮ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੯੧੧ ਨੂੰ ਹੋਇਆ.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੮੭੧) ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ. ੩ ਫੱਗੁਣ ਸੰਮਤ ੧੯੨੬ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਰੱਤਾ ਜੀ ਨੇ ਗੱਦੀ ਸਾਂਭੀ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਦਾਦਾ ਵਾਂਙ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ. ੨੧ ਪੋਹ ਸੰਮਤ ੧੯੬੫ ਨੂੰ ਰੱਤਾ ਜੀ ਦਾ ਚਲਾਣਾ ਹੋਗਿਆ ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹੰਤ ਹੋਏ, ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਹਨ.

ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਲੰਗਰ ਆਦਿਕ ਦਾ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ.

੫ ਵਿ—ਨਿਰਾਕਾਰ ਦਾ. "ਹਉ ਵਾਰੀ ਜੀਉ ਵਾਰੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਨਾਮ ਧਿਆਵਣਿਆ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਨਿਰੰਕਾਰੀਏ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰੰਕਾਰੀ ੪.

ਨਿਰੰਕਾਰੁ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰੰਕਾਰ. "ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਅਛਲ ਅਡੋਲੋ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਨਿਰੰਕੁਸ. ਵਿ—ਜਿਸ ਪੁਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਅੰਕੁਸ਼ (ਦਬਾਉ) ਨਹੀਂ. ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ। ੨ ਨਿਡਰ। ੩ ਬੇਅਦਬ.

ਨਿਰੰਕੇਰੈ. ਨਿਰਾਕਾਰ ਤਾਈਂ. ਨਿਰਾਕਾਰ ਨੂੰ. "ਮਾਨਿ ਏਕ ਨਿਰੰਕੇਰੈ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ੨ ਨਿਰਾਕਾਰ ਦਾ.

ਨਿਰੰਕੇਰੋ. ਵਿ—ਨਿਰਾਕਾਰ ਦਾ.

ਨਿਰੰਗ. ਸੰ. निरंग. ਵਿ—ਅੰਗਹੀਨ। ੨ ਖ਼ਾਲਿਸ, ਕੇਵਲ. ਨਿਰਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਰੂਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ। ੪ ਹਿੰ. ਵਿ—ਬਦਰੰਗ. ਫਿੱਕਾ. ਉਦਾਸ. ਬੇਰੌਨਕ. "ਬਿਗਰੀ ਬਹੁਬਾਤ ਨਿਰੰਗਨ ਕੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਨਿਰੰਗ ਹੋਣ ਨੂੰ। ੫ ਦੇਖੋ. ਅਨੰਗ.

ਨਿਰੰਜਨ, ਨਿਰੰਜਨਿ ਵਿ—ਅੰਜਨ (ਕੱਜਲ) ਰਹਿਤ। ੨ ਦੋਸ਼ ਰਹਿਤ। ੩ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਨਿਰਮਲ. ਨਿਰਲੇਪ. "ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਜੋਤ ਜੁਗਤਿ ਇਵ ਪਾਈਐ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ੪ ਸੰਗਯਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਸ਼ੁੱਧ ਬ੍ਰਹਮ.

ਨਿਰੰਜਨੀ. ਵਿ—ਨਿਰੰਜਨ (ਕਰਤਾਰ) ਦਾ. ਅਕਾਲੀ. "ਝੁਲੇ ਸੁ ਛਤੁ ਨਿਰੰਜਨੀ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਰੰਜਨੀਏ.

ਨਿਰੰਜਨੀਏ. ਜੰਡਿਆਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਹੰਦਾਲ (ਹਿੰਦਾਲ) ਜੱਟ ਸੰਮਤ ੧੬੩੦ ਵਿੱਚ ਸੁੱਖੀ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਗਾਜੀ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮਿਆ, ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹਮਜੇ ਚਾਹਲ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਉੱਤਮੀ ਨਾਲ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਧੀਚੰਦ ਪੁਤ੍ਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਭਾਈ ਹੰਦਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਅਨੰਨ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਥਾਪ ਕੇ ਮੰਜੀ ਬਖਸ਼ੀ. ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਉਂ ਗੁਰੂ ਕਾ ਜੰਡਿਆਲਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ. ਹੰਦਾਲ ਹਰ ਵੇਲੇ "ਨਿਰੰਜਨ-ਨਿਰੰਜਨ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜਾਪ ਕੀਤਾ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਾਰਣ ਉਸ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦਾ ਨਾਮ "ਨਿਰੰਜਨੀਏ" ਪੈ ਗਿਆ. ਹੰਦਾਲ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੭੦੫ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

ਹੰਦਾਲ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਬਿਧੀਚੰਦ ਕੁਕਰਮੀ ਸੀ. ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੀ ਸਾਖੀ ਬਹੁਤ ਅਸ਼ੁੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਮਨਮੰਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਔਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਨਿਯਮ (ਉਸੂਲ) ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ. ਹਰਿਭਗਤ ਆਦਿ ਕਈ ਹੰਦਾਲੀਏ ਮਹੰਤਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲਹੌਰ ਦੇ ਜਾਲਿਮ ਹਾਕਿਮਾਂ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ.

ਨਿਰੰਜਨੁ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰੰਜਨ. "ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ." (ਜਪੁ)

ਨਿਰੰਤਰ. ਸੰ. निरन्तर. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਅੰਤਰ (ਵਿੱਥ). ਇੱਕ ਰਸ. ਲਗਾਤਾਰ. "ਨਿਰੰਤਰ ਤੁਮਹਿ ਸਮਾਨੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਨਿਰਾਂਤ੍ਰ. ਅੰਗ ਰਹਿਤ. ਨਿਰੰਗ.

ਨਿਰੰਤਰਿ. ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ. ਦਿਲ ਵਿੱਚ. "ਸੇ ਛੂਟੇ ਮਹਾਜਾਲ ਤੇ ਜਿਸੁ ਗੁਰਸਬਦ ਨਿਰੰਤਰਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਨਿਰੰਤਰੀ. ਵਿ—ਨਿਰੰਤਰਤਾ (नैरन्तर्य) ਦੀ. ਅਵਿੱਛੇਦ ਦੀ। ੨ ਨਿਰੰਤਰ (ਇੱਕ ਰਸ) ਵ੍ਯਾਪਕ ਕਰਤਾਰ ਦੀ. "ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਤਰੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਨਿਰੰਤੀ. ਵਿ—ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦੀ. ਅਭੇਤਾ ਦੀ. "ਪੂਛਉ ਬਾਤ ਨਿਰੰਤੀ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਨਿਰੰਧ. ਸੰ. ਵਿ—ਮੂਲੋਂ ਅੰਨ੍ਹਾ। ੨ ਮਹਾ ਮੂਰਖ. ਅਗਜਾਨੀ.

ਨਿਰੰਧ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਬ੍ਰਹਮਨਿਰੰਧ੍ਰ.

ਨਿਲਜ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਲੱਜ. "ਰੇ ਜੀਅ ਨਿਲਜ, ਲਾਜ ਤੋਹਿ ਨਾਹੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਨਿਲਯ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਘਰ. ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ.

ਨਿਲਾਜ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਲੱਜ.

ਨਿਲੇਟ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਟਿਆ ਹੋਇਆ. ਲੋਟਪੋਟ. "ਹਸਦਾ ਹਸਦਾ ਨਿਲੇਟ ਹੋਇਆ." (ਜਸਾ)

ਨਿਵ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵ੍ਰ.

ਨਿਵਸਸਿ. ਨਿਉਂਦਾ (ਨੰਮ੍ਰ ਹੁੰਦਾ) ਹੈ. ਝੁਕਦਾ ਹੈ. ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ, ਕਰਦੀ ਹੈ. "ਚੰਦ ਕੁਮੁਦਨੀ ਦੂਰਹੁ ਨਿਵਸਸਿ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ੨ ਨਿਵੇਂਗਾ। ੩ ਨਿ—ਵਸਸਿ. ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ (ਵਸਦਾ) ਹੈ.

ਨਿਵਸਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਹਿਰਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ। ੨ ਗ੍ਰਾਮ. ਪਿੰਡ। ੩ ਘਰ.

ਨਿਵਛਾਵਰ. ਨਿਛਾਵਰ (ਨਜੋਛਾਵਰ) ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਤਨ ਮਨ ਅਟਕਯੋ ਚਰਨਕਮਲ ਸੌਂ, ਧਨ ਨਿਵਛਾਵਰ ਦੇਤ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਨਿਵਡ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਿੜ.

ਨਿਵਣ, ਨਿਵਣੁ ਝੁਕਣਾ. ਨੀਵੇਂ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਨਮਨ. "ਨਿਵਣੁ ਸੁ ਅਖਰੁ, ਖਵਣੁ ਗੁਣੁ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਨਿਵਤਨ, ਨਿਵਤਾ ਨਿਉਂਦਾ. ਨਜੋਤਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਮੰਤ੍ਰਣ. "ਨਿਵਤਾ ਕਹਿਦੀਨ ਚਹੂੰ ਵਰਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨਿਵਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਿਵਾਰਣ ਵਾਲਾ. ਹਟਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਾਰਣ। ੨ ਪ੍ਰਾ. ਸਮੀਪ. ਨੇੜੇ. ਪਾਸ.

ਨਿਵਰਣ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਾਰਣ। ੨ ਬਿਨਾ ਵਰਣ.

ਨਿਵਰਤਨ. ਸੰ. निवर्त्तन. ਸੰਗਯਾ—ਹਟਾਉਣ (ਪਿੱਛੇ ਮੋੜਨ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਵਰਜਨ (ਵਰਜਣਾ). ੩ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਇੱਕ ਮਿਣਤੀ, ਜੋ ੨੧੦ ਹੱਥ ਚੌੜੀ ਅਤੇ ਇਤਨੀ ਹੀ ਲੰਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਨਿਵਰਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਾਰਣ. "ਨਿਵਰੇ ਦੂਤ ਦੁਸਟ ਬੈਰਾਈ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਨਿਵਰਾਯੋ. ਨਿਵਾਰਣ ਕੀਤਾ. ਹਟਾਇਆ. "ਆਵਤ ਬਾਨਨ ਕੋ ਹਰਿ ਮਾਰਗ ਮੇ ਨਿਵਰਾਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਨਿਵਰੀ. ਨਿਵਾਰਣ ਹੋਈ. ਨਿਵ੍ਰਿੱਤ ਹੋਈ. "ਜਲਿ[1] ਨਿਵਰੀ ਗੁਰਿ ਬੂਝ ਬੁਝਾਈ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਨਿਵਰੈ. ਹਟੈ. ਮਿਟੈ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਾਰਣ. "ਅਗਨਿ ਨ ਨਿਵਰੈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨ ਬੁਝਾਈ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) ੨ ਨੇੜੇ. ਕੋਲੇ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਰ ੨. "ਨਿਵਰੈ ਦੂਰਿ, ਦੂਰਿ ਫੁਨਿ ਨਿਵਰੈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਨਿਵਲ. ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ੂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਲਾਉਣ ਦਾ ਜਿੰਦਾ. ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਉੱਠ ਦੇ ਲਾਈਦਾ ਹੈ। ੨ ਤਾਲਾ. ਕੁਫਲ. "ਗੁਰੁ ਕੁੰਜੀ ਪਾਹੂ ਨਿਵਲ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਸਾਰ) ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਮਨ ਦਾ ਤਾਲਾ ਖੋਲ੍ਹਣ ਲਈ ਕੁੰਜੀ ਹੈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਨਿਉਲੀ. "ਕਿਨ ਹੀ ਨਿਵਲ ਭੁਇਅੰਗਮ ਸਾਧੇ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੫) ਨੌਲੀ ਕਰਮ ਅਤੇ ਭੁਜੰਗਮਾ ਨਾੜੀ ਸਾਧਣ ਦਾ ਕਰਮ ਕੀਤਾ.

ਨਿਵਲਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਹਾਲੂ ੮। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਉਲਾ.

ਨਿਵਲਾਦਿ ਕਰਮ. ਨਿਉਲੀ (ਨੌਲੀ) ਆਦਿ ਹਠਯੋਗ ਦੇ ਕਰਮ. ਦੇਖੋ, ਨਿਉਲੀ.

ਨਿਵਲਿ, ਨਿਵਲੀ ਦੇਖੋ, ਨਿਉਲੀ. "ਨਿਵਲਿ ਭੁਅੰਗਮ ਸਾਧੇ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੫) "ਨਿਵਲੀਕਰਮ ਬਹੁਤ ਬਿਸਥਾਰ." (ਸਾਰ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫)

ਨਿਵਲੀਕਰਮ. ਨਿਉਲੀ (ਨੌਲੀ) ਕਰਮ. ਦੇਖੋ, ਨਿਉਲੀ. "ਨਿਵਲੀਕਰਮ ਆਸਨ ਚਉਰਾਸੀਹ, ਇਨ ਮਹਿ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਨਿਵੜ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਿੜ.

ਨਿਵਾਸ. ਸੰ. निवास्. ਧਾ—ਢਕਣਾ (ਆਛਾਦਨ ਕਰਨਾ) ਲਪੇਟਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਘਰ. ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ। ੩ ਵਸਤ੍ਰ। ੪ ਰਹਾਇਸ਼. ਰਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਪ੍ਰਭ ਦੇਹੁ ਨਿਵਾਸ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੫ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ. ਟਿਕਾਉ. "ਮੀਨ ਨਿਵਾਸ ਉਪਜੈ ਜਲ ਹੀ ਤੇ." (ਮਲਾ ਅ: ਮ: ੧) ੬ ਸੰ. ਨਿਰਵੰਸ. ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਨੀਚਰੂਖ ਤੇ ਉਚ ਭਏ ਹੈਂ ਗੰਧ ਸੁਗੰਧ ਨਿਵਾਸਾ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ) ਇਰੰਡ ਦੀ ਗੰਧ ਨਿਵੰਸ ਕਰਕੇ, ਚੰਦਨ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਸਹਿਤ ਹੋਏ ਹਾਂ.

ਨਿਵਾਜ਼. ਫ਼ਾ. نواز ਵਿ—ਨਵਾਜ਼ਿੰਦਹ. ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਇਸ ਦਾ ਵਰਤਾਉ ਯੌਗਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਗਰੀਬਨਿਵਾਜ ਦਿਨ ਰੈਣਿ ਧਿਆਇ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਮਾਜ਼. "ਸਚ ਨਿਵਾਜ ਯਕੀਨ ਮੁਸਲਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਨਿਵਾਜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਵਡਾ ਕਰਨਾ. ਸਨਮਾਨ ਦੇਣਾ. ਦੇਖੋ, ਨਵਾਖ਼ਤਨ. "ਧ੍ਰੂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਨਿਵਾਜਾ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) "ਜਿਸਹਿ ਨਿਵਾਜੇ ਸੋ ਜਨ ਸੂਰਾ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਨਿਵਾਜ਼ਿਸ਼. ਫ਼ਾ نوازش ਸੰਗਯਾ—ਨਵਾਖ਼ਤਨ (ਵਡਾ ਕਰਨ) ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਕ੍ਰਿਪਾ. ਦਯਾ.

ਨਿਵਾਜੀ. ਨਮਾਜ਼ੀ. ਨਮਾਜ਼ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ. "ਜਿਉ ਝੁਕਪਉਨ ਨਿਵਾਜੀ." (ਚੰਡੀ ੩) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਵਾਜਨਾ.

ਨਿਵਾਣ. ਦੇਖੋ, ਨਿਮਾਣ ੩.

ਨਿਵਾਤ. ਅ਼ نبات ਨਬਾਤ. ਸੰਗਯਾ—ਸਬਜ਼ੀ. ਸਾਗ ਭਾਜੀ। ੨ ਫ਼ਾ. ਮਿਸ਼ਰੀ. "ਸਕਰ ਖੰਡੁ ਨਿਵਾਤ ਗੁੜੁ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੩ ਸੰ. ਰਹਿਣ ਦੀ ਥਾਂ. ਘਰ। ੪ ਅਭੇਦਯ ਕਵਚ. ਉਹ ਸੰਜੋਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾ ਛੇਦ ਸਕੇ। ੫ ਵਿ—ਨਿਰਵਾਤ. ਹਵਾ ਬਿਨਾ.

[1] ਜਲਨ. ਜ੍ਵਾਲਾ.

ਨਿਵਾਤਕਵਚ. ਵਿ—ਉਹ ਕਵਚ (ਸੰਜੋਆ), ਜੋ ਭੇਦਨ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ. ਅਭੇਦ੍ਯ ਜਿਰਹਿ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿਰਨ੍ਯਕਸ਼ਿਪੁ ਦਾ ਪੋਤਾ ਅਤੇ ਸੰਹ੍ਰਾਦ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ। ੩ ਨਿਵਾਤਕਵਚ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਣਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਕਰੋੜ ਦਾਨਵ, ਜੋ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਵੈਰੀ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਬਚਾਉ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਲੁਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ.[1] ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇ ਆਖੇ ਅਰਜੁਨ ਨੇ ਮਾਰਿਆ.[2] "ਪ੍ਰਿਥਮ ਨਿਵਾਤਕਵਚ ਸਭ ਮਾਰੇ." (ਨਰਾਵ)

ਨਿਵਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਮ੍ਰਤਾ. ਝੁਕਾਉ। ੨ ਢਲਵਾਨ. ਗਹਿਰਾਈ. "ਜਿਸ ਧਰਤੀ ਮਹਿ ਹੋਇ ਨਿਵਾਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਨਮ੍ਰ-ਸ੍ਥਾਨ. ਨੀਵਾਂ ਥਾਂ.

ਨਿਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਾਰਣ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਵਾਰ ੨. "ਕਾਹੂ ਪਲਘ ਨਿਵਾਰਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਨਿਵਾਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਵਰਜਨ। ੨ ਨਿਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਛੁਟਕਾਰਾ.

ਨਿਵਾਰਾ. ਨਿਵਾਰਣ ਕੀਤਾ. ਹਟਾਇਆ। ੨ ਨਿਵਾਇਆ. ਨੀਵਾਂ (ਨੰਮ੍ਰ) ਕੀਤਾ. ਝੁਕਾਇਆ. "ਪਛਮ ਮੁਖ ਕਰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਰਾ." (ਭਾਗੁ) ੩ ਨਵਾਰ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਾਰ ੨.

ਨਿਵਾਰਿ. ਨਿਵਾਰਣ ਕਰਕੇ. ਦੂਰ ਕਰਕੇ. ਮਿਟਾਕੇ. "ਆਪੁ ਨਿਵਾਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪਉ." (ਰਾਮ ਥਿਤੀ ਮ: ੫)

ਨਿਵਾਰੀ. ਦੂਰ ਕੀਤੀ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਾਰਣ। ੨ ਨਿਵਾਰਕ. ਨਿਵਾਰਣ ਕਰਤਾ. "ਨਿਰਬਿਖ ਨਰਕਨਿਵਾਰੀ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦)

ਨਿਵਾਰ੍ਯਉ. ਨਿਵਾਰਣ ਕੀਤਾ. ਵਰਜਿਆ. "ਸਬਦਿ ਹਉਮੈ ਨਿਵਾਰ੍ਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਨਿਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਨਵਾਲਾ.

ਨਿਵਾੜਾ. ਨਿਵਾਰਣ ਕੀਤਾ. ਹਟਾਇਆ. "ਜਿਨੀ ਠਗੀ ਜਗੁ ਠਗਿਆ ਸੇ ਤੁਧੁ ਮਾਰਿ ਨਿਵਾੜਾ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਨਿਬੇੜਿਆ.

ਨਿਵਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਿਉਂਕੇ. ਨੰਮ੍ਰ ਹੋਕੇ. ਝੁਕ ਕੇ. "ਤਿਸੁ ਨਿਵਿ ਨਿਵਿ ਲਗਾ ਪਾਇ ਜੀਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ)

ਨਿਵਿੜ. ਸੰ. ਨਿਵਿਡ. ਵਿ—ਸੰਘਣਾ. ਘਣਾ. ਗਹਰਾ। ੨ ਮਿੱਡਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਨੱਕ ਬੈਠਵਾਂ ਹੈ। ੩ ਛਿਦ੍ਰ (ਸੁਰਾਖ਼) ਰਹਿਤ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਿਬਿਡ ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ.

ਨਿਵੀੜੀ. ਵਿ—ਨਿਵਿੜਤਾ ਵਾਲੀ. ਨਿਰੰਤਰ. ਬਿਲਾ ਨਾਗਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਿੜ. "ਮਾਨਿਕ ਮੋਤੀ ਚੋਗ ਨਿਵੀੜੀ." (ਭਾਗੁ)

ਨਿਵੇਸ. (ਨਿ-ਵਿਸ਼) ਸੰ. ਨਿਵੇਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘਰ। ੨ ਖ਼ੇਮਾ। ੩ ਡੇਰਾ. ਰਹਾਇਸ਼. "ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ ਨਿਵੇਸ ਦੇ, ਵਚ ਮਧੁਰ ਬਖਾਨੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਪ੍ਰਵੇਸ਼. ਦਾਖ਼ਿਲਾ। ੫ ਵਿਆਹ. ਸ਼ਾਦੀ.

ਨਿਵੇਦਕ. ਵਿ—ਨਿਵੇਦਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਅਰਪਣ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

[1]ਭਾਗਵਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਿਵਾਤਕਵਚ ਪਾਤਾਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ.

[2]ਦੇਖੋ, ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਨ ਪਰਵ, ਅ: ੧੬੮-੧੭੩.

ਨਿਵੇਦਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਨਯ. ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ। ੨ ਸਮਰਪਣ.

ਨਿਵੇਰਨਾ. ਨਿਬੇੜਨਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਬੇਰਾ.

ਨਿਵੰਤ. ਨੰਮ੍ਰ ਹੋਵੰਤ. ਨਿਉਂਦਾ. "ਨਿਵੰਤ ਹੋਵੰਤ ਮਿਥਿਆ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਨਿਵੰਦਾ. ਨੰਮ੍ਰ ਹੋਵੰਦਾ. ਨਿਉਂਦਾ. ਝੁਕਦਾ। ੨ ਗਹਿਰਾ. ਡੂੰਘਾ.

ਨਿਵੰਧਾ. ਵਿ—ਨਮ੍ਰਤਾ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਨੰਮ੍ਰ। ੨ ਨੀਵਾਂ. ਡੂੰਘਾ. "ਹਥੁ ਨ ਅੰਬੜੈ ਤਿਤੁ ਨਿਵੰਧੈ ਤਾਲਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ਹੱਥ ਵਿਚਾਰਬੁੱਧੀ, ਨੀਵਾਂ ਤਾਲ ਕੁਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਨੀਵਾਂ ਹੋਇਆ ਮਨ.

ਨਿਵ੍ਰਿੱਤ. ਸੰ. ਨਿਵ੍ਰਿਤ੍ਤ. ਵਿ—ਹਟਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਅਲਗ ਹੋਇਆ। ੩ ਵਿਰਕ੍ਤ.

ਨਿਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਸੰ. ਨਿਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੁਟਕਾਰਾ. ਰਿਹਾਈ। ੨ ਹਟਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੩ ਉਪਰਾਮਤਾ. ਵਿਰਕ੍ਤਤਾ.

ਨੀ. ਵ੍ਯ—ਸੰਬੋਧਨ ਸ਼ਬਦ. ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਈ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ। ੨ ਨਿਸੇਧ ਬੋਧਕ. ਨਹੀਂ. "ਕਿਛ ਨੀ ਸੀ ਛੰਦਾ." (ਜੈਤ ਛੰਤ ਮ: ੫) ਕੁਛ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ੩ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਨੀ ਸ਼ਬਦ ਹੈਨ ਦਾ ਅਰਥ ਭੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ—"ਆਏਨੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨ।" ੪ ਸੰ. ਧਾ—ਲੈ ਜਾਣਾ, ਪੁਚਾਉਂਣਾ, ਰਾਹ ਦਿਖਾਉਣਾ, ਖਿੱਚਣਾ, ਪਾਸ ਹੋਣਾ, ਨੀਵੇਂ ਹੋਣਾ, ਇੱਛਾ ਕਰਨਾ.

ਨੀਉ, ਨੀਉਂ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁਨਿਯਾਦ. ਨੀਵ. ਨਿਉਂ. ਨੀਂਹ.

ਨੀਅਤ, ਨੀਅਤਿ } ਅ਼ نیت ਨੀਯੱਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੱਤ ਦਾ ਸੰਕਲਪ. ਇਰਾਦਾ. "ਮਿਲਦਿਆਂ ਢਿਲ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਕਰੇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਵਡ)

ਨੀਅਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨੇੜੇ. ਨਜ਼ਦੀਕ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. near. "ਏਕ ਮਾਰਗ ਦੂਰ ਹੈ, ਇਕ ਨੀਅਰ ਹੈ, ਸੁਨ ਰਾਮ !" (ਰਾਮਾਵ)

ਨੀਸਾਣ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਾਨ। ੨ ਅਕਰ. ਲੇਖ। ੩ ਸਹੀ. ਦਸ੍ਤਖ਼ਤ. "ਧਰਮ ਦਲਾਲ ਪਾਏ ਨੀਸਾਣ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੪ ਨਗਾਰਾ. ਧੌਂਸਾ. "ਧੁਨਿ ਉਪਜੈ ਸਬਦ ਨੀਸਾਣ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੫ ਦੇਖੋ, ਨੀਸਾਣੁ ਅਤੇ ਨੀਸਾਨ.

ਨੀਸਾਣਿ. ਨਿਸ਼ਾਨ (ਝੰਡੇ) ਹੇਠ. "ਸਗਲ ਭਗਤ ਜਾਂਚੈ ਨੀਸਾਣਿ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦ੍ਵਾਰਾ.

ਨੀਸਾਣੀ. ਚਿੰਨ੍ਹ. ਲੱਛਣ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਾਨੀ. "ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਣੈ ਕੀ ਏਹੁ ਨੀਸਾਣੀ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) "ਇਹ ਨੀਸਾਣੀ ਸਾਧ ਕੀ ਜਿਸ ਭੇਟਤਿ ਤਰੀਐ." (ਗਉ ਵਾਰ ੨ ਮ: ੫)

ਨੀਸਾਣੁ, ਨੀਸਾਨ } ਦੇਖੋ, ਨਿਸਾਨ। ੨ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਸਹੀ. "ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਏ, ਤਿਥੈ ਹੋਇ ਸਚਾ ਨੀਸਾਣੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੩ ਨਗਾਰਾ. ਧੌਂਸਾ. "ਬਾਜੈ ਸਬਦ ਨੀਸਾਣੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) "ਮਿਲਉ ਗੋਪਾਲ ਨੀਸਾਨ ਬਜਾਈ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੪ ਲੇਖ. ਲਿਖਤ. "ਤਪ ਕਾਗਦ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਨੀਸਾਨ." (ਮਲਾ ਮ: ੧) "ਆਪੇ ਸਬਦ ਆਪੇ ਨੀਸਾਨ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੧) ੫ ਜਪੁ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸਣ, ਕ੍ਯੋਂਕਿ

ਇਹ ਧ੍ਵਜ (ਝੰਡਾ) ਰੂਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਤਕਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾਠ— "ਜਪੁ ਨੀਸਾਣੁ."

ਨੀਸਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਾਨ। ੨ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਲਕ੍ਸ਼ਣ. "ਪਸੂ ਭਏ, ਨਹੀ ਮਿਟੈ ਨੀਸਾਨਾ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਲਕ੍ਸ਼੍ਯ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਕਾਕੇ ਵਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ. "ਪਰਿਓ ਨੀਸਾਨੈ ਘਾਉ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ)

ਨੀਸਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਾਨੀ ਅਤੇ ਨੀਸਾਣੀ। ੨ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਲਕ੍ਸ਼ਣ. "ਸੁਨਿ ਸਖੀਏ, ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਣ ਨੀਸਾਨੀ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੩ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ. ਨਜੀਰ. ਮਿਸਾਲ. "ਇਹੁ ਨੀਸਾਨੀ ਸੁਨਹੁ ਤੁਮ ਭਾਈ, ਜਿਉ ਕਾਲਰ ਭੀਤ ਗਿਰੀਐ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਨੀਸਾਨੁ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਾਨ। ੨ ਨਗਾਰਾ. ਦੁੰਦੁਭਿ. "ਤੈ ਸਬਦ ਨੀਸਾਨੁ ਬਜਾਇਓ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਨੀਸੀ. ਨਹੀਂ ਥੀ. ਦੇਖੋ, ਨੀ ੨.

ਨੀਂਹ. ਨਿਉਂ. ਬੁਨਿਆਦ (base).

ਨੀਹਣ, ਨੀਹਣੋ ਸੰ. ਨਹਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੱਸੀ. ਗੁਣ. ਚਿੱਲਾ. ਜਿਹ. "ਸਬਰ ਮੰਝ ਕਮਾਣ ਏ ਸਬਰੁ ਕਾ ਨੀਹਣੋ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਨੀਹਮ. ਦੇਖੋ, ਨੀਹੁਮ.

ਨੀਹਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਵਾਂ ਦੇਸ਼. ਨੰਮ੍ਰਸ੍ਥਲ। ੨ ਦਾਮਨੇ ਕੋਹ. ਪਹਾੜ ਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਪਾਸ ਦਾ ਦੇਸ਼. "ਨੀਹਲ ਪਹਾੜੀ ਦੁਆਬੇ ਮਾਹਿ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)

ਨੀਹਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੁੰਦ. "ਰਵਿ ਜਯੋਂ ਨਿਕਸ ਨੀਹਾਰਹਿਂ ਫੋਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨੀਹਿ, ਨੀਹੁ, ਨੀਹੁਮ ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਨੇਹ. ਨੇਹ. ਪ੍ਯਾਰ. ਮੁਹੱਬਤ. "ਗਾਲੀ ਹਰਿਨੀਹੁ ਨ ਹੋਇ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) "ਠਗਾ ਨੀਹੁਮ ਤ੍ਰੋੜਿ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਬੁਨਿਯਾਦ. ਨਿਉਂ "ਮਰਗ ਸਵਾਈ ਨੀਹਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੩ ਨੀਹਿ. ਨੇਹ (ਪ੍ਯਾਰ) ਨਾਲ. "ਨੀਹਿ ਜਿ ਵਿਧਾ ਮੰਨੁ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫)

ਨੀਹੂ. ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੀਤਿ. ਰਸਮ ਰਿਵਾਜ.

ਨੀਕ. ਸੰ. ਨਿਕ੍ਤ. ਵਿ—ਸਾਫ. ਸ੍ਵੱਛ। ੨ ਚੰਗਾ. ਹੱਛਾ.

ਨੀਕਸ, ਨੀਕਸਿ, ਨੀਕਸੈ ਦੇਖੋ, ਨਿਕਸਨਾ. "ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿਨ੍ਹ ਕਉ ਪੈਸਿ ਜੁ ਨੀਕਸਿਜਾਹਿ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਨੀਕਤਾ. ਨੀਕਾਪਨ. ਚੰਗਿਆਈ. ਉੱਤਮਤਾ. "ਨਹੀਂ ਨੀਕਤਾ ਕਿਤ ਲਖ ਪਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨੀਕਰ, ਨੀਕਰਿ, ਨੀਕਲ, ਨੀਕਲਿ ਦੇਖੋ, ਨਿਕਲਨਾ। ੨ ਨਿਕਲਕੇ. "ਕਿਲਬਿਖ ਦੋਖ ਗਏ ਸਭ ਨੀਕਰਿ." (ਨਟ ਮ: ੪) "ਦੁਰਮਤਿਮੈਲ ਗਈ ਸਭ ਨੀਕਲਿ." (ਰਾਮ ਮ: ੪)

ਨੀਕਾ, ਨੀਕੀ ਵਿ—ਚੰਗਾ. ਚੰਗੀ. ਭਲਾ. ਭਲੀ. ਦੇਖੋ, ਨੀਕ. "ਕਿਛੁ ਕੀਆ ਨ ਨੀਕਾ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਨਿੱਕਾ. ਛੋਟਾ. ਨਿੱਕੀ. ਨੰਨ੍ਹੀ. "ਨੀਕੀ ਕੀਰੀ ਮਹਿ ਕਲ ਰਾਖੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. "ਨੀਕੀ ਸਾਧਸੰਗਾਨੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਸੁਤ ਤਿਨਹੁ ਕੋ ਗੁਨ ਗਨਤੇ ਨੀਕਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਅਰੋਗ. ਰੁਜ ਰਹਿਤ. "ਕਬ ਦਰਸਨ ਨਿਜ ਦੇਹਿਂਗੇ ਕਰਹੈਂ ਪਦ ਨੀਕਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਮੇਰੇ ਪੈਰ ਨੂੰ ਅਰੋਗ ਕਰਨਗੇ। ੫ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਗ ਤਾਲ ਲਯ ਨਾਲ ਉਤਮ ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨਾਇਕਾ "ਨੀਕੀ" ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਨੀਕੇ. ਵਿ—ਨੀਕਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. ਹੱਛੇ. ਉੱਤਮ. "ਨੀਕੇ ਸਾਚੇ ਕੇ ਵਪਾਰੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੨ ਨਿੱਕੇ. ਛੋਟੇ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ— ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ. "ਨੀਕੇ ਗੁਣ ਗਾਉ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਨੀਂਗਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਲਕ. ਬੱਚਾ. "ਰਾਤੀਂ ਨੀਂਗਰ ਖੇਲਦੇ." (ਭਾਗੁ)

ਨੀਂਗਰੀ. ਬਾਲਕੀ. ਬੱਚੀ.

ਨੀਘਰ, ਨੀਘਰਿਆ, ਨੀਘਰੀਆ, ਨੀਘਰੁ ਵਿ—ਗ੍ਰਿਹ ਰਹਿਤ. ਨਿਘਰਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਠਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ. "ਨੀਘਰਿਆ ਘਰੁ ਪਾਇਆ ਰੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਇਹੁ ਨੀਘਰੁ ਘਰੁ ਕਹੀ ਨ ਪਾਏ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਜਿਸ ਦੇ ਠਹਿਰਣ ਦਾ ਇੱਕ ਥਾਂ ਨਹੀਂ. "ਮਾਇਆ ਮੋਹਣੀ ਨੀਘਰੀਆ ਜੀਉ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੩ ਨਿਘਰਿਆ (ਧਸਿਆ) ਹੋਇਆ. "ਨੀਘਰਿਆ ਨਿਤ ਭੋਗ ਰਸਨ ਮੇ." (ਸਲੋਹ)

ਨੀਚ. ਸੰ. ਨੀਚ੍. ਧਾ—ਗੁਲਾਮੀ ਕਰਨਾ, ਦਾਸਪੁਣਾ ਅਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ। ੨ ਵਿ—ਜਾਤਿ ਗੁਣ ਅਥਵਾ ਕਰਮ ਵਿੱਚ ਨੀਵਾਂ. "ਨੀਚਕੁਲਾ ਜੋਲਾਹਰਾ." (ਆਸਾ ਧੰਨਾ) ੩ ਨੀਵਾਂ. ਨੰਮ੍ਰ. "ਨੀਚ ਗ੍ਰੀਵ ਬੈਠਯੋ ਇਕ ਥਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਦੁਸ਼੍ਟ. ਪਾਮਰ. "ਨੀਚ ਸੇ ਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੀਜੋ." (ਹਨੂ) ੫ ਵਾਮਨ. ਬਾਉਨਾ.

ਨੀਚਨੀਚਾਇ. ਨੀਚ ਤੋਂ ਭੀ ਨੀਚਤਾ ਪਾਇ. "ਸੰਤ ਕੈ ਦੂਖਨ ਨੀਚਨੀਚਾਇ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਨੀਚਬਿਰਖ, ਨੀਚਰੂਖ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਚਵ੍ਰਿਕ੍ਸ਼. ਨੀਚ ਰੁਹ. ਇਰੰਡ. "ਹਮ ਨੀਚਬਿਰਖ, ਤੁਮ ਮੈਲਾਗਰ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਨੀਚਰੂਖ ਤੇ ਊਚ ਭਏ ਹੈ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਨੀਚਲ. ਸੰ. ਨੀਚੁਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿੰਜਲ ਬਿਰਛ. L. Barringtonia acutaugula । ੨ ਬੈਤ. ਵੇਤ੍ਰ.

ਨੀਚਾ. ਵਿ—ਨੀਵਾਂ। ੨ ਨੀਚਤਾ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਨੀਚ.

ਨੀਚਾਣ, ਨੀਚਾਨ ਵਿ—ਨੀਚਤਾ ਵਾਨ. "ਹਮ ਮੂਰਖ ਮੁਗਧ ਨੀਚਾਣ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਚਾ ਸਥਾਨ. ਨਿਵਾਣ. ਨਸ਼ੇਬ.

ਨੀਚੁ. ਦੇਖੋ, ਨੀਚ. "ਨੀਚੁ ਅਨਾਥੁ ਅਜਾਨੁ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਨੀਚੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹੇਠਾਂ. ਥੱਲੇ. ਨੀਚੇ ਕੀ ਓਰ.

ਨੀਜ਼. ਫ਼ਾ. نیز ਵ੍ਯ—ਭੀ. ਅਪਿ.

ਨੀਝ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਟਕ. ਨਜਰ ਦਾ ਗਡਾਉ. ਗਹੁ ਨਾਲ ਵੇਖਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਨੀਝਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਝਰ. "ਊਨਵ ਬਰਸੈ ਨੀਝਰ ਧਾਰਾ." (ਓਅੰਕਾਰ)

੨ ਨਿਝੱਰ (ਪਾਣੀ ਦੇ ਸੋਤ) ਵਾਂਙ ਅਖੰਡ ਧੁਨਿ. "ਲੋਭਲਹਿਰ ਅਤਿ ਨੀਝਰ ਬਾਜੈ." (ਬਸੰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਨੀਠ | ਨੀਠਿ ਵਿ—ਪ੍ਰਗਟ. ਪ੍ਰਤੱਖ. "ਮਾਨਹੁ ਕੂਰਮ ਪੀਠ ਪੈ ਨੀਠ ਭਏ ਹੈਂ ਸਹਸ੍ਰਫਨੀ ਫਨ ਠਾਢੇ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਨਿਸ੍ਰਿ. ਮਸੀਂ. ਜਤੋਂ ਤਤੋਂ ਕਰਕੇ. "ਨੀਠਿ ਨੀਠਿ ਮਨੁ ਕੀਆ ਧੀਰਾ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ)

ਨੀਡ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੰਛੀ ਦਾ ਆਲਨਾ. "ਬਾਂਧ ਨੀਡ ਉਹ ਬਸੇ ਸੁਖਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨੀਡਜ. ਸੰਗਯਾ—ਨੀਡ (ਆਲਨੇ) ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਪੰਛੀ. ਖਗ.

ਨੀਡਜ. ਦੇਖੋ, ਨੀਡ. "ਸਰਬ ਬਿਹੰਗਾ ਗਿਰਹਿਂ ਨੀਡਜ ਤੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨੀਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਲਿਆਂਦਾ ਹੋਇਆ. ਪੁਚਾਇਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਗ੍ਰਹਣ ਕੀਤਾ. ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ੪ ਦੇਖੋ, ਨੀਅਤ.

ਊਂਚੋ ਕਰ ਕਰੈ ਤਾਂਹਿ ਊਂਚੋ ਕਰਤਾਰ ਕਰੈ
ਊਨੀ ਮਨ ਆਨੈ ਦੂਨੀ ਹੋਤ ਹਰਕਤ ਹੈ,
ਜਤੋਂ ਜਤੋਂ ਧਨ ਧਰੈ ਸੈਤੈ[1] ਤਤੋਂ ਤਤੋਂ ਬਿਧਿ ਖੋਰ ਖੈਚੈ
ਲਾਖ ਭਾਂਤਿ ਧਰੈ ਕੋਟਿ ਭਾਂਤਿ ਸਰਕਤ ਹੈ,
ਦੌਲਤ ਦੁਨੀ ਮੇ ਥਿਰ ਕਾਹੂੰ ਕੇ ਰਹੀ ਨ "ਛੇਮ"
ਪਾਛੇ ਨੇਕਨਾਮੀ ਬਦਨਾਮੀ ਖਰਕਤ ਹੈ,
ਰਾਜਾ ਹੋਯ ਰਾਯ ਹੋਯ ਸਾਹ ਉਮਰਾਯ ਹੋਯ
ਜੈਸੀ ਹੋਤ ਨੀਤ ਤੈਸੀ ਹੋਤ ਬਰਕਤ ਹੈ.

੫ ਨਿਤਯ. ਸਦੈਵ. "ਨੀਤ ਨੀਤ ਘਰ ਬਾਂਧੀਅਹਿ, ਜੇ ਰਹਣਾ ਹੋਈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਨੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਨੀਤ ੫. "ਦੇਹ ਨ ਗੇਹ ਨ ਨੇਹ ਨ ਨੀਤਾ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) ਨਿਤਯ ਨਹੀਂ.

ਨੀਤਾਨੀਤ | ਨੀਤਾਨੀਤਾ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹਰ ਰੋਜ਼. ਸਦਾ. ਨਿਤਯਪ੍ਰਤਿ. "ਸੋਭਾ ਨੀਤਾਨੀਤ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਸਗਲ ਗੁਣ ਅਵਗੁਣ ਨ ਕੋਈ ਹੋਹਿ ਨੀਤਾਨੀਤਾ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਨੀਤਿ. ਨਿਤਯ ਹੀ. ਹਰ ਰੋਜ਼. "ਰਵਿਦਾਸੁ ਢੁਵੰਤਾ ਢੋਰ ਨੀਤਿ." (ਆਸਾ ਧੰਨਾ) "ਦਾਤਨ ਨੀਤਿ ਕਰੇਇ." (ਤਨਾਮਾ) ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਉਹ ਰੀਤਿ, ਜਿਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਆਦਮੀ ਸੁਮਾਰਗ ਚਲ ਸਕੇ। ੪ ਧਰਮ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਨਿਯਮ। ੫ ਰਾਜਯਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਯੁਕ੍ਤਿ. ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਇੰਤਜਾਮ ਦੀ ਰੀਤਿ.

ਨੀਤਿ ਹੀ ਤੇ ਧਰਮ ਧਰਮ ਹੀ ਤੇ ਸਭੈ ਸਿੱਧਿ
ਨੀਤਿ ਹੀ ਤੇ ਆਦਰ ਸਭਾਨ ਬੀਚ ਪਾਈਐ,
ਨੀਤਿ ਤੇ ਅਨੀਤਿ ਛੂਟੈ ਨੀਤਿ ਹੀ ਤੇ ਸੁਖ ਲੂਟੈ
ਨੀਤਿ ਲੀਯੇ ਬੋਲੈ ਭਲੋ ਬਕਤਾ ਕਹਾਈਐ,
ਨੀਤਿ ਹੀ ਤੇ ਰਾਜ ਰਾਜੈ ਨੀਤਿ ਹੀ ਤੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ
ਨੀਤਿ ਹੀ ਤੇ ਯਸ ਨਵਖੰਡ ਮਾਂਹਿ ਗਾਈਐ,
ਛੋਟਨ ਕੋ ਬਡੋ ਅਰੁ ਬਡੇ ਮਾਂਹਿ ਬਡੋ ਕਰੈ
ਤਾਂਤੇ ਸਭ ਹੀ ਕੋ ਰਾਜਨੀਤਿ ਹੀ ਸੁਨਾਈਐ.
(ਦੇਵੀਦਾਸ)

ਨੀਤਿਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੱਸੇ ਹੋਣ (The work on political ethics).

ਇਸ ਵੇਲੇ ਨੀਤਿਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਨੰਤ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪੁਰਾਣੇ ਨੀਤਿਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਇਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ—ਔਸ਼ਨਸਸੂਤ੍ਰ, (ਸ਼ੁਕ੍ਰਨੀਤਿ), ਚਾਣਿਕਯਨੀਤਿ (ਅਰਥ ਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰ), ਨੀਤਿਸਾਰ, ਨੀਤਿਯੂਸ, ਨੀਤਿਮਾਲਾ, ਪੰਚਤੰਤ੍ਰ, ਯੌਧਿਸ਼੍ਠਿਰਨੀਤਿ ਅਤੇ ਵਿਦੁਰਨੀਤਿ.

ਨੀਤਿਗ੍ਯ. ਸੰ. ਨੀਤਿਜ੍ਞ. ਵਿ—ਨੀਤਿ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਅਠਸਿਫ਼ਤਾਂ.

ਨੀਤਿਘੋਸ. ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ ਦਾ ਰਥ. ਦੇਖੋ, ਬ੍ਰਿਹਸਪਤਿ.

ਨੀਤਿ ਦੇ ਚਾਰ ਅੰਗ.

(੧) ਸਾਮ (ਸਾਸਨ੍). ਪ੍ਯਾਰੇ ਵਚਨਾਂ ਨਾਲ ਕ੍ਰੋਧ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨਾ.

(੨) ਦਾਨ. ਧਨ ਦੇਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨਾ.

(੩) ਦੰਡ. ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਬਲ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ.

(੪) ਭੇਦ. ਫੋਟਕ ਪਾਕੇ ਕਾਰਜ ਸਿੱਧ ਕਰਨਾ.

ਨੀਦ | ਨੀਂਦ | ਨੀਦੜੀ | ਨੀਂਦ੍ਰਾ ਦੇਖੋ, ਨਿਦ੍ਰਾ. "ਨੀਦ ਭੂਖ ਸਭ ਪਰਹਰਿ ਤਿਆਗੀ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) "ਘਟੁ ਦੁਖ ਨੀਦੜੀਏ, ਪਰਸਉ ਸਦਾ ਪਗਾ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਭਾਵ—ਅਵਿਦ੍ਯਾ. "ਆਵੈਗੀ ਨੀਦ ਕਹਾ ਲਗੁ ਸੋਵਉ?" (ਮਲਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਨੀਦ੍ਰਾਵਲਾ. ਸੰ. ਨਿਦ੍ਰਾਲੁ. ਵਿ—ਨੀਂਦ ਵਾਲਾ. "ਜਿਨਾ ਨੈਣ ਨੀਦ੍ਰਾਵਲੇ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਨੀਧ. ਨਿਧਿ. ਦੇਖੋ, ਜਲਨੀਧੇ.

ਨੀਧਸ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਨਗਾਰੇ ਦੀ ਧੁਨਿ. ਧੌਂਸੇ ਦੀ ਧੁੰਕਾਰ.

ਨੀਧਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਧਨ. "ਨੀਧਨ ਕੋ ਧਨੁ ਨਾਮ ਪਿਆਰ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਧਨ.

ਨੀਧਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਧਰਾ ਅਤੇ ਨਿਰਾਧਾਰ. "ਨੀਧਰਿਆ ਸਤਿਗੁਰੁ ਧਰ ਤੇਰੀ." (ਗੋਂਡ ਮ: ੫)

ਨੀਧਰਿਆਧਰ. ਵਿ—ਨਿਰਾਧਾਰਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ. ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਦਾ ਆਸਰਾ. "ਨੀਧਰਿਆਧਰ ਪਨਹਿ ਖੁਦਾਇ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਨੀਪ. ਸੰਗਯਾ—ਕਦੰਬ ਬਿਰਛ। ੨ ਬੰਧੂਕ ਬਿਰਛ। ੩ (ਨੀ-ਅਪ) ਨੀਵਾਂ ਦੇਸ਼. ਡੂੰਘਾ ਥਾਂ। ੪ ਪਹਾੜ ਦੀ ਜੜ. ਦਾਮਨੇ ਕੋਹ.

ਨੀਂਬ | ਨੀਬਾ | ਨੀਬੁ ਦੇਖੋ, ਨਿੰਬ ਅਤੇ ਨਿੰਮ੍ਹ. "ਨੀਂਬੁ ਭਇਓ ਆਂਬੁ, ਆਂਬੁ ਭਇਓ ਨੀਬਾ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ਵਿਸ਼ਯ ਵਿਕਾਰ ਮਿੱਠੇ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਦੈਵੀਗੁਣ ਕੌੜੇ ਹਨ.

ਨੀਬੂ | ਨੀਂਬੂ ਦੇਖੋ, ਨਿੰਬੂ.

ਨੀਮ. ਵ੍ਯ—ਨਿਸੇਧ. ਨਹੀਂ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਨਿਉਂ. ਬੁਨਿਆਦ। ੩ ਕਿਲਾ. ਗੜ੍ਹ. "ਨੀਮ ਗੁਆਲਿਅਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ."

[1] ਜਮਾ ਕਰਦਾ ਹੈ.

(ਭਗਤਾਵਲੀ) ੪ ਫ਼ਾ نیم ਨਿੰਮ. ਨਿੰਬ। ੫ ਵਿ—ਅੱਧਾ. ਨਿਸਫ਼.

ਨੀਮਖਾਰ. ਦੇਖੋ, ਨੈਮਿਸਾਰਣਜ.

ਨੀਮਚਾ. ਫ਼ਾ نیمچہ ਸੰਗਜਾ—ਛੋਟਾ ਖੰਡਾ.

ਨੀਮ ਜੌ. ਫ਼ਾ ਅੱਧਾ ਜੌਂ. ਭਾਵ—ਬਹੁਤ ਥੋੜਾ.

ਨੀਮਾ. ਵਿ—ਨੰਮ੍ਰ. ਨੀਵਾਂ। ੨ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਫ਼ਾ نیمہ ਸੰਗਜਾ—ਛੋਟਾ ਅੰਗਾ। ੫ ਵਿ—ਅੱਧਾ. ਅਧੰ.

ਨੀਮਾਸ੍ਤੀਨ. ਫ਼ਾ نیم آستین ਸੰਗਜਾ—ਨੀਮ ਅੱਧੀਆਂ ਆਸਤੀਨ (ਬਾਹਾਂ) ਵਾਲੀ ਫਤੂਹੀ. ਜਿਸ ਜਾਗਟ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਕੂਣੀ ਤਕ ਹੋਣ.

ਨੀਮਿ. ਨਹੀਂ. ਦੇਖੋ, ਨੀਮ ੧. "ਦਰੁ ਬੀਭਾ ਮੈ ਨੀਮਿ ਕੋ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਨੀਮੀ. ਵਿ—ਨੰਮ੍ਰ. ਨੀਵੀਂ। ੨ ਮਧਰੀ। ੩ ਘਟੀਆ. ਨੀਚਕੁਲ ਦੀ। ੪ ਵ੍ਯ—ਨਿਸੇਧ. ਨਹੀਂ. "ਕੋ ਨੀਮੀ ਮੈਂਡਾ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ਮੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ.

ਨੀਯਤ. ਦੇਖੋ, ਨੀਅਤ ਅਤੇ ਨੀਤ ੪.

ਨੀਰ. ਵਿ—ਨੇੜੇ. ਪਾਸ. ਸਮੀਪ. "ਜਮੁ ਨਹੀ ਆਵੈ ਨੀਰ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਨੀਅਰ। ੨ ਮੁਲ. ਸੰਗਜਾ—ਅੰਬੁ. ਆਂਸੂ. ਹੰਝੂ। ੩ ਵਿਖੇਰਨਾ। ੪ ਵਰਤਾਉਣਾ. ਪਰੋਸਣਾ। ੫ ਸੰ. ਰਸ। ੬ ਜਲ. ਪਾਣੀ. "ਸ਼ਜਾਮਲ ਨੀਰ ਬਹੈ ਜਮਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨੀਰਉ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨੇੜੇ. ਦੇਖੋ, ਨੀਅਰ. "ਨੀਰਉ ਪੇਖਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕਉ." (ਜੈਤ ਮ: ੫)

ਨੀਰਸ. ਸੰ. ਵਿ—ਰਸਹੀਨ. ਬਿਨਾ ਸੁਆਦ। ੨ ਤਰਾਵਤ ਬਿਨਾ। ਜੋ ਗਿੱਲਾ ਨਹੀਂ। ੩ ਆਨੰਦ ਤੋਂ ਖ਼ਾਲੀ.

ਨੀਰਚਰ. ਦੇਖੋ, ਜਲਚਰ.

ਨੀਰਜ. ਸੰਗਜਾ—ਨੀਰ (ਪਾਣੀ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਕਮਲ। ੨ ਮੋਤੀ। ੩ ਮੱਛੀ। ੪ ਬਿਰਛ. (ਸਨਾਮਾ) ੫ ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਗੁਰੁ ਵਿਲਾਸ ਵਿੱਚ ਦਰਿਆਈ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਨੀਰਜ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਗੁਲਬਾਗ ਦੂਸਰੋ ਨੀਰਜ ਜਾਨੋ." (ਅ: ੧੯, ਛੰਦ ੨੪੪)

ਨੀਰਜਤ੍ਰਾਣ. ਸੰਗਜਾ—ਤਾਲ। ੨ ਸਮੁੰਦਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨੀਰਤਰ. ਸੰਗਜਾ—ਪਾਣੀ ਪੁਰ ਤਰਨ ਵਾਲਾ, ਕਾਠ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨੀਰਦ. ਸੰਗਜਾ—ਨੀਰ (ਪਾਣੀ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਮੇਘ. ਬੱਦਲ। ੨ ਵਿ—ਜਿਸ ਦੇ ਰਦ (ਦੰਦ) ਨਹੀਂ.

ਨੀਰਧ. ਸੰਗਜਾ—ਨੀਰਧਰ. ਬੱਦਲ. ਮੇਘ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨੀਰਧਿ.

ਨੀਰਧਰ. ਦੇਖੋ, ਨੀਰਧ ੧.

ਨੀਰਧਰ ਧੁਨਿ. ਸੰਗਜਾ—ਨੀਰਧਰ (ਮੇਘ) ਧੁਨਿ (ਨਾਦ). ਰਾਵਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਮੇਘਨਾਦ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨੀਰਧਰ ਧੁਨਿ ਤਾਤ ਅਰਿ. ਸੰਗਜਾ—ਮੇਘਨਾਦ ਦਾ ਪਿਤਾ ਰਾਵਣ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨੀਰਧਿ, ਨੀਰਧੀ } ਸੰਗਜਾ—ਜਲ ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ ਸਮੁੰਦਰ. ਨੀਰਨਿਧਿ.

ਨੀਰਨ. ਸੰਗਜਾ—ਪਰੋਸਣਾ. ਵਰਤਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਨੀਰ ੪. "ਮੈ ਨੀਰੇ ਅਨਿਕ ਭੋਜਨ ਬਹੁ ਬਿੰਜਨ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਜੇ ਸਉ ਭੋਜਨ ਮੈ ਨੀਰੇ." (ਵਡ ਮ: ੫) "ਜੇ ਸਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨੀਰੀਐ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਨਦੀਨ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਖੇਤੀ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕੰਮਾ ਘਾਹ ਨਿਖੇਰਨਾ.

ਨੀਰਨਾਇਕ, ਨੀਰਨਾਥ, ਨੀਰਨਾਯਕ, ਨੀਰਨਾਯਿਕ } ਸੰਗਜਾ—ਜਲਪਤਿ. ਸਮੁੰਦਰ। ੨ ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ.

ਨੀਰਨਿਧਿ. ਸੰਗਜਾ—ਸਮੁੰਦਰ. ਜਲਨਿਧਿ.

ਨੀਰਪਤਿ. ਜਲਪਤਿ. ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ.

ਨੀਰਰਾਸਿ. ਸੰਗਜਾ—ਸਮੁੰਦਰ। ੨ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨੀਰਵਾਹੀ. ਬੱਦਲ. ਪਾਣੀ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਕਹਾਰ.

ਨੀਰਾ. ਸੰਗਜਾ—ਤੂੜੀ ਭੋਹ ਆਦਿ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਚਾਰਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨੇੜੇ. ਪਾਸ. "ਦੂਰਿ ਬਤਾਵਤ ਪਾਇਓ ਨੀਰਾ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਕਬੀਰ) ੩ ਸੰਗਜਾ—ਸਮੀਪਤਾ। ੪ ਨੀਰ. ਜਲ. "ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕੋ ਹੇਰਹਿ ਨੀਰਾ। ਦੌਰਤ ਮ੍ਰਿਗ ਨਹਿ ਪਾਵਹਿ ਨੀਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦੀ, ਮ੍ਰਿਗ ਸਮੀਪਤਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ.

ਨੀਰਾਰਾ. ਵਿ—ਨਿਰਾਲਾ. ਅਲੱਗ। ੨ ਅਲੇਪ. ਅਸੰਗ.

ਨੀਰਾਲਯ. ਸੰਗਜਾ—ਨੀਰ (ਜਲ) ਦਾ ਆਲਯ (ਘਰ), ਸਮੁੰਦਰ.

ਨੀਰਾਲਯਨੀ. ਸੰਗਜਾ—ਜਲ ਸਮੁਦਾਯ ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਵਾਲੀ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨੀਰਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਾਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨੀਰਾਲਯ.

ਨੀਰਾਲੈ. ਦੇਖੋ, ਨੀਰਾਲਯ.

ਨੀਰਿ. ਪਾਣੀ ਨਾਲ. ਜਲ ਸੇ। ੨ ਪਾਣੀ ਉੱਤੇ. "ਪਾਹਣ ਨੀਰਿ ਤਰੇ." (ਬਾਵਨ)

ਨੀਰੀਐ. ਪਰੋਸੀਏ. ਦੇਖੋ, ਨੀਰਨ ੧.

ਨੀਰੁ. ਦੇਖੋ, ਨੀਰ ੬. "ਨੀਰੁ ਬਿਰੋਲੈ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮਰਤਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਨੀਰੇ. ਦੇਖੋ, ਨੀਰਨ ੧.

ਨੀਰੈ. ਪਰੋਸਦਾ ਹੈ. ਭੋਜਨ ਦਿੰਦਾ, ਦਿੰਦੀ ਹੈ. "ਸਾਰ ਸਮਾਲਿ ਮਾਤਾ ਮੁਖਿ ਨੀਰੈ." (ਮਲਾ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਨੀਰ ੪। ੨ ਨੇੜੇ (ਸਮੀਪ) ਹੁੰਦਾ. ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦਾ. ਤੁਲਯ ਹੁੰਦਾ. "ਕਾਮਧੇਨੁ ਸੰਤਰੇਣੁ ਨ ਨੀਰੈ." (ਭਾਗੁ). ੩ ਜਲ ਸੇ. ਪਾਣੀ ਤੋਂ. "ਜਿਉ ਮਛੁਲੀ ਬਿਨੁ ਨੀਰੈ ਬਿਨਸੈ." (ਸੋਰ ਮ: ੪).

ਨੀਲ ਸੰ. ਨੀਲ੍. ਨੀਲ. ਧਾ— ਰੰਗਣਾ, ਨੀਲਾ ਰੰਗ ਲਾਉਣਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਇੱਕ ਪੌਧਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨੀਲਾ ਰੰਗ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ. Indigo। ੩ ਨੀਲ ਪੌਧੇ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਹੋਇਆ ਰੰਗ। ੪ ਸੱਟ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਰ ਪੁਰ ਪਿਆ ਨੀਲਾ ਦਾਗ। ੫ ਕਲੰਕ. ਦਾਗ. ਧੱਬਾ। ੬ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਬਾਂਦਰ. "ਜਾਮਵੰਤ ਸੁਖੇਨ ਨੀਲ." (ਰਾਮਾਵ) ੭ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਲਾਵ੍ਰਿੱਤ ਖੰਡ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਾੜ, ਜੋ ਰਮਜਕ

ਵਰ੍ਸ਼ ਦੀ ਹੱਦ ਪੁਰ ਹੈ। ੮ ਨੌ ਨਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਨਿਧਿ। ੯ ਨੀਲਮ ਮਣਿ। ੧੦ ਹਜ਼ਾਰ ਅਰਬ ਸੰਖ੍ਯਾ, ੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦। ੧੧ ਵਿਸ਼. ਜ਼ਹਿਰ। ੧੨ ਵਟ. ਬਰੋਟਾ. ਬੋਹੜ. ੧੩ ਵਿ— ਨੀਲਾ. ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ. "ਨੀਲ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਿ ਹੋਵਹਿ ਪਰਵਾਣੁ" (ਵਾਰ ਆਸਾ)। ੧੪ ਮਲੀਨ. ਘਸਮੈਲਾ. "ਨੀਲ ਅਨੀਲ ਅਗਨਿ ਇਕ ਠਾਈਂ" (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ਮਲੀਨ ਅਤੇ ਸ਼ੁਭਵਾਸਨਾ ਰੂਪ ਅਗਨਿ. ਭਾਵ—ਤਾਮਸੀ ਅਤੇ ਰਜੋਗੁਣੀ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਸਨਾਰੂਪ ਅਗਨਿ। ੧੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਬਿਸੇਖ। ੧੬ ਅ਼ ਨੀਲ ਮਿਸਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦਰਿਆ. ਦੇਖੋ, ਨੀਲਏਸ ਅਸਤ੍ਰ.

ਨੀਲਏਸ ਅਸਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਲ ਦਰਿਆ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਰੁਣ, ਉਸ ਦਾ ਅਸਤ੍ਰ ਫਾਹੀ. ਪਾਸ਼. "ਨੀਲ ਆਦਿ ਸਬਦੁਚਰਕੈ ਏਸਰੁ ਅਸਤ੍ਰ ਬਖਾਨ." (ਸਨਾਮਾ)

ਨੀਲਕੰਠ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ ਤੋਂ ਜ਼ਹਿਰ (ਕਾਲਕੂਟ) ਨਿਕਲੀ, ਤਦ ਉਸ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਤਿੰਨੇ ਲੋਕ ਵ੍ਯਾਕੁਲ ਹੋਗਏ. ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਕਹਿਣ ਪੁਰ ਸ਼ਿਵ ਕਾਲਕੂਟ ਪੀਗਏ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਠ ਨੀਲਾ ਹੋਗਿਆ."ਨੀਲਕੰਠ ਨਰਹਰਿ ਨਾਰਾਯਣ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦) ਹੇ ਅਕਾਲ! ਤੂਹੀ ਨੀਲਕੰਠ ਨ੍ਰਿਸਿੰਹ ਅਤੇ ਜਲਸ਼ਾਯੀ (ਵਿਸ਼ਨੁ) ਹੈ। ੨ ਮੋਰ। ੩ ਚਿੜਾ. ਚਟਕ। ੪ ਗਰੁੜ। ੫ ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ ਕਈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਹੋਏ ਹਨ.

ਨੀਲਗਊ / ਨੀਲਗਾਯ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਝ. ਗਵਯ. ਨੀਲਾਂਗਕ. ਗੋਮ੍ਰਿਗ. Boselaphus Tragocamelus.

ਨੀਲਗਰ. ਫ਼ਾ ਨੀਲ ਦਾ ਰੰਗ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਨੀਲਾਰੀ.

ਨੀਲਗਿਰਿ. ਦੇਖੋ, ਨੀਲ ੭। ੨ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਇੱਕ ਜਿਲਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਦਰ "ਉਤਕਮੰਡ" (Ootacamund) ਹੈ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਰਮਣੀਕ ਪਹਾੜ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਬਲੰਦੀ ੭੫੦੦ ਫੁਟ ਹੈ. ਇਹ ਮਦਰਾਸ ਤੋਂ ੩੫੯, ਬੰਬਈ ਤੋਂ ੧੦੫੩ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ੧੩੭੪ ਮੀਲ ਹੈ. ਅਮੀਰ ਅਤੇ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਵਡੇ ਵਡੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਇੱਥੇ ਗਰਮੀ ਕਟਦੇ ਹਨ.

ਨੀਲਗ੍ਰੀਵ. ਦੇਖੋ, ਨੀਲਕੰਠ.

ਨੀਲਨਗ. ਦੇਖੋ, ਨੀਲਗਿਰਿ ੨। ੨ ਦੇਖੋ, ਨੀਲ ੭. "ਮਣੀ ਨੀਲਨਗਯੰ ਲਖੰ ਸੀਸ ਨਯਾਯੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਅਕਾਲ ਦੀ ਸ਼ਯਾਮਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਨੀਲਮ ਮਣਿ ਅਤੇ ਨੀਲਗਿਰਿ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਂਦੇ ਹਨ.

ਨੀਲਬਸਨ. ਦੇਖੋ, ਨੀਲਵਸਨ.

ਨੀਲਮ / ਨੀਲਮਣਿ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਦੀ ਇੱਕ ਮਣਿ, ਜਿਸ ਦੀ ਨੌ ਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਹੈ. sapphire.

ਨੀਲਵਸਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਲਾ ਵਸਤ੍ਰ। ੨ ਵਿ—ਨੀਲਾ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਨ ਵਾਲਾ. ਨੀਲਾਂਬਰ ਧਾਰੀ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਨਿ ਗ੍ਰਹ। ੪ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਵਡਾ ਭਾਈ ਬਲਰਾਮ. "ਨੀਲਵਸਨ ਬਨਵਾਰੀ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦) ਹੇ ਅਕਾਲ! ਤੂ ਹੀ ਬਲਰਾਮ ਅਤੇ ਵਨਮਾਲੀ ਹੈਂ। ੫ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ.

ਨੀਲਾ. ਵਿ—ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੋਤਾ. ਗਧਾ. "ਕਾਲਾ ਮੂੰਹ ਅਰ ਨੀਲੇ ਪੈਰ." (ਲੋਕੋ) ਕਾਲਾ ਮੂੰਹ ਅਤੇ ਗਧੇ ਦੀ ਸਵਾਰੀ.

ਨੀਲਾਥੋਥਾ. ਸੰ. ਨੀਲਤੁੱਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਇੱਕ ਖਾਰ, ਜੋ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਤੂਤਿਯਾ.

ਨੀਲਾਬ. ਨੀਲ ਦਰਿਆ ਦਾ ਆਬ (ਜਲ). ੨ ਨੀਲਾ ਪਾਣੀ. ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਡੂੰਘਾ ਜਲ। ੩ ਅਟਕ ਦਰਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਖਾਬ ੨। ੪ ਅਟਕ ਤੋਂ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਮੀਲ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਘਾਟ, ਜਿੱਥੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਨੀਲਾਬ ਨਾਮ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਅਤੇ ਇਸੇ ਨਾਮ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਸੀ.

ਨੀਲਾਂਬਰ. ਦੇਖੋ, ਨੀਲਵਸਨ.

ਨੀਲਾਂਬਰੀ. ਨੀਲੇ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਨ ਵਾਲਾ ਬਲਰਾਮ। ੨ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ.

ਨੀਲਾਮ. ਪੁਰਤ. ਲੀਲਾਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੋਲੀ ਬੋਲਕੇ ਵੇਚਣ ਦਾ ਢੰਗ. ਸਭ ਤੋਂ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਵਧਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵਸਤੁ ਵੇਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਨੀਲਾਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਲਗਰ. ਨੀਲ ਨਾਲ ਵਸਤ੍ਰ ਰੰਗਣ ਵਾਲਾ. ਰੰਗਰੇਜ਼. "ਨੀਲਾਰੀ ਦੇ ਮੱਟ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਿੱਦੜ ਰੱਤਾ." (ਭਾਗੁ)

ਨੀਲੋਤਪਲ. ਸੰ. ਨੀਲੋਤ੍ਪਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਉਤਪਲ (ਕਮਲ). ੨ ਕੁਮੁਦ. ਨੀਲੋਫ਼ਰ. ਭਮੂਲ.

ਨੀਲੋਫ਼ਰ. ਫ਼ਾ. نیلوفر ਦੇਖੋ, ਨੀਲੋਤਪਲ.

ਨੀਲੰਬਰ. ਨੀਲਾਂਬਰ. ਦੇਖੋ, ਨੀਲਵਸਨ.

ਨੀਲੰਬਰੀ. ਦੇਖੋ, ਨੀਲਾਂਬਰੀ.

ਨੀਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਉਂ. ਬੁਨਿਯਾਦ. "ਜਿਨਿ ਅਬਿਚਲ ਨੀਵ ਰਖਾਈ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਦੇ ਦੇ ਨੀਵ ਦਿਵਾਲ ਉਸਾਰੀ." (ਗਉ ਮ: ੧) ੨ ਵਿ—ਨੀਵਾਂ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਵ੍ਰਿਤ.

ਨੀਵਾਂ. ਵਿ—ਨੰਮ੍ਰ. ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਨਿਰਅਭਿਮਾਨ. ਹਲੀਮ। ੩ ਡੂੰਘਾ.

ਨੀਵਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਮਰ ਨੂੰ ਲਪੇਟੀ ਹੋਈ ਰੱਸੀ। ੨ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਲਾ. ਇਜ਼ਾਰਬੰਦ। ੩ ਧੋਤੀ. ਸਾੜ੍ਹੀ। ੪ ਮੂਲ ਧਨ. ਪੂੰਜੀ.

ਨੀਵੀ. ਦੇਖੋ, ਨੀਵਿ। ੨ ਵਿ—ਨੀਵੀਂ. ਨੰਮ੍ਰ। ੩ ਛੋਟੀ. ਤੁੱਛ. "ਹਮ ਨੀਵੀ ਪ੍ਰਭੁ ਅਤਿ ਊਚਾ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੩) ੪ ਬਾਂਉਂਨੀ.

ਨੁ. ਵਿ—ਨੌ. ਨਵ. "ਚਾਪ ਨੁ ਟੰਕ ਤੇ ਛੋਰਤ ਹੈਂ ਸਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਨੌ ਟਾਂਕ ਦੀ ਕਮਾਣ ਤੋਂ ਤੀਰ ਛਡਦੇ ਹਨ। ੨ ਸੰ. ਧਾ—ਸ੍ਤੁਤਿ ਕਰਨਾ (ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨਾ).

ਨੁਸ਼ਹਰਾ. ਦੇਖੋ, ਨੌਸ਼ਹਰਾ.

ਨੁਸਖ਼ਾ. ਅ਼ نسخہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਕਾਗ਼ਜ। ੨ ਕਾਪੀ. ਪੁਸ੍ਤਕ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿ। ੩ ਵੈਦ੍ਯ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਉਹ ਪਰਚਾ, ਜਿਸ ਉੱਪਰ ਦਵਾਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਰਤਣ ਦੀ ਵਿਧਿ ਹੋਵੇ. Prescription.

ਨੁਸਰਤ. ਅ਼ نصرت ਨੁਸਰਤ. ਕੁਮਕ. ਸਹਾਇਤਾ. "ਨੁਸਰਤ ਬੇ ਦਰੰਗ." ਦੇਖੋ, ਦੇਗ ਤੇਗ਼ ਫ਼ਤਹ਼.

ਨੁਸਰਤਖ਼ਾਨ. ਮਲੇਰੀ ਪਠਾਣ, ਜੋ ਨਾਹਰਖ਼ਾਨ ਦਾ ਭਾਈ ਸੀ. ਇਹ

ਦੋਵੇਂ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸੇ. ਦੇਖੋ, ਨਾਹਰ ਖ਼ਾਨ.

ਨੁਸਰਤ ਜੰਗ. ਕ਼ਮਰੁੱਦੀਨ (ਮੀਰ ਮੰਨੂ ਦੇ ਬਾਪ) ਦਾ ਖ਼ਿਤਾਬ.

ਨੁਹ. ਦੇਖੋ, ਨੂਹ ੨। ੨ ਦੇਖੋ, ਨੂੰਹ। ੩ ਫ਼ਾ نُہ ਨੌ. ਨਵ। ੪ ਅਨੰਦਪੁਰ ਪਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਜਿਸਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤਿ ਲੁਟ ਲਈ ਸੀ. ਪਰ ਖਾਲਸੇ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਲੁਟ ਕੇ ਕਰੜੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ.

ਨੁਹਾਰ. ਮੁੜੰਗਾ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਹਾਰ ੩.

ਨੁਹੀ. ਦੇਖੋ, ਨੁਹ ੪.

ਨੁਹੁਮ. ਫ਼ਾ نہم ਨਵਮ. ਨੌਮਾਂ.

ਨੁਕਸ. ਅ਼ نقص ਨੁਕ਼ਸ. ਸੰਗਯਾ—ਦੋਸ. ਖ਼ਰਾਬੀ। ੨ ਕਸਰ. ਕਮੀ. ਘਾਟਾ.

ਨੁਕਸਾਨ. ਅ਼ نقصان ਨੁਕ਼ਸਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਹਾਨਿ. ਜ਼ਿਆਨ. ਖਤਿ। ੨ ਕਮੀ. ਘਾਟਾ.

ਨੁਕਤ. ਦੇਖੋ, ਨੁਕਤਾ ੩. "ਕਟਿ ਕੁਪੀਨ ਇਕ ਨੁਕਤ ਕਰ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨੁਕਤਹ, ਨੁਕਤਾ ਅ਼ نقطہ ਨੁਕ਼ਤ਼ਹ. ਸੰਗਯਾ—ਬਿੰਦੀ. ਸਿਫ਼ਰ. "ਇੱਕਤੁ ਨੁਕਤੈ ਹੋਇ ਜਾਇ ਮਹਰਮ ਮੁਜਰਮ ਖੈਰ ਖੁਆਰੀ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਅ਼ نکتہ ਬਾਰੀਕ ਬਾਤ. ਉੱਤਮ ਉਕ੍ਤਿ. ਕਟਾਕ੍ਸ਼. "ਮੁਖ ਤੇ ਮੁਕਤਾ ਨੁਕਤਾ ਸਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਾਢਜੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਸੰ. ਨਕ੍ਤਕ. ਪਰਨਾ. "ਸਿਰ ਪਰ ਨੁਕਤਾ ਜੁਗਲ ਗਜ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੋ ਗਜ ਦਾ ਸਾਫਾ.

ਨੁਕਤਾਚੀਂ. ਵਿ—ਬਾਰੀਕ ਬਾਤ ਚੁਗਣ (ਫੜਨ) ਵਾਲਾ. ਦੋਸ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ. ਐਬਜੋ. Caviller। ੨ ਨੁਕਤਹਦਾਂ. ਸੁਖ਼ਨਚੀ. Critic.

ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ. ਫ਼ਾ نکتہچینی ਸੰਗਯਾ—ਬਾਰੀਕ ਬਾਤ ਚੁਗਣੀ. Criticism। ੨ ਗੁਣ ਦੋਸ ਦਾ ਵਿਚਾਰ. ਸਮਾਲੋਚਨਾ। ੩ ਦੋਸ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਛਿਦ੍ਰ ਢੂੰਡਣ ਦਾ ਕਰਮ.

ਨੁਕਤੀ. ਦੇਖੋ, ਨੁਗਦੀ.

ਨੁਕ਼ਰਾ. ਅ਼ نقرہ ਸੰਗਯਾ—ਚਾਂਦੀ. ਰਜਤ। ੨ ਚਾਂਦੀਰੰਗਾ ਘੋੜਾ.

ਨੁਕਲ. ਅ਼ نقل ਨੁਕ਼ਲ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੂੰਹ ਦਾ ਸਵਾਦ ਸਵਾਰਣ ਲਈ ਮਾਸ ਆਦਿ ਜੋ ਵਸ੍ਤੁ ਖਾਧੀ ਜਾਵੇ. "ਕਰਜੋ ਪਾਨ ਮੁਖ ਨੁਕਲ ਮੰਗਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਨਕੁਲ ਦੀ ਥਾਂ ਕਈ ਅਵਾਣ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਨੁਕਲ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.

ਨੁਖਸਾਨ. ਦੇਖੋ, ਨੁਕਸਾਨ.

ਨੁਖਸਾਨੀ. ਨੁਕਸਾਨ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਹੋਇ ਨੁਖਸਾਨੀ ਅੰਝੂ ਰੋਵੈ." (ਭਾਗੁ)

ਨੁਖਾ. ਸੰ. ਸ੍ਨੁਸ਼ਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਤ੍ਰ ਦੀ ਵਹੁਟੀ, ਨੂੰਹ.

ਨੁਖ਼ਸ੍ਤ. ਫ਼ਾ نخست ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਹਿਲੇ. ਪ੍ਰਥਮ.

ਨੁਗਦਾ. ਸੰਗਯਾ—ਭੰਗ ਸਰਦਾਈ ਆਦਿ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਫੋਗ, ਜੋ ਛਾਣਨ ਵੇਲੇ ਪੋਣੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨੁਗਦਾ ਮਾਰਨਾ.

ਨੁਗਦਾ ਮਾਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਭੰਗ ਛਾਣਕੇ ਜੋ ਨੁਗਦਾ ਪੋਣੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੇ, ਉਸ ਦੀ ਗੋਲੀ ਵੱਟਕੇ ਵੈਰੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈ ਕੇ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਪੁਰ ਮਾਰਨੀ. ਭੰਗੜ ਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ—"ਆਇਆ ਨੁਗਦਾ, ਤੇਰੇ ਬਾਲ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਚੁਗਦਾ." ਆਦਿ. "ਸਤ੍ਰੁਨ ਕੇ ਸਿਰ ਨੁਗਦਾ ਮਾਰੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨੁਗਦੀ. ਫ਼ਾ نخودی ਨਖ਼ੁਦੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨੁਕਤੀ. ਨਖ਼ੁਦ (ਛੋਲਿਆਂ) ਦੇ ਆਟੇ (ਬੇਸਣ) ਦੀ ਘੀ ਅਥਵਾ ਤੇਲ ਵਿੱਚ ਤਲੀ ਹੋਈ ਨਮਕੀਨ ਪਕੌੜੀ. "ਨੁਗਦੀ ਅਰੁ ਸੇਵਕੀਆਂ ਚਿਰਵੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਨੁਚਾਰਾ. ਨ-ਉਚਾਰਾ. ਨਾ ਆਖਿਆ. "ਪ੍ਰਾਨ ਤਜੇ ਤਿਨ ਪਾਨਿ ਨੁਚਾਰਾ." (ਰੁਦ੍ਰਾਵ) ਪਾਣੀ ਨਾ ਮੰਗਿਆ.

ਨੁਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਿਤ. ਜਿਸ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ.

ਨੁਤ਼ਫ਼ਾ. ਅ਼ نطفہ ਸੰਗਯਾ—ਵੀਰਜ. ਸ਼ੁਕ੍ਰ. "ਨੁਤਫਓ ਮਾਸ ਉਪਜਈ ਮਾਸਹੁ ਜੁੱਸੇ ਪਾਕ." (ਜਸਾ) ੨ ਔਲਾਦ. ਸੰਤਾਨ.

ਨੁਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼. "ਸੁਨੀ ਨੁਤਿ ਗੌਰਤਾਤ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਨੁਤਿਹ ਬਖਾਨਤ ਆਨਦਕੰਦਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਪ੍ਰਣਾਮ. ਬੰਦਨਾ. ਨਮਸਕਾਰ.

ਨੁਦ. ਸੰ. ਨੁਦ੍. ਧਾ. ਧਕੇਲਣਾ, ਹੱਕਣਾ, ਪ੍ਰੇਰਨਾ, ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ.

ਨੁਦਯ, ਨੁਦੈ ਨ-ਉਦਯ. ਵਿ—ਗੁਪਤ. ਲੋਪ। ੨ ਨਮੂਦਾਰ. ਪ੍ਰਗਟ. "ਪੁੰਨ ਕੇ ਪੰਥਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੁਦੈ ਭਯੇ." (ਸ਼ੇਖਰ) ਦੇਖੋ, ਨੁਦ ਧਾ.

ਨੁਮਾ. ਫ਼ਾ نما ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ, ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਲਗਕੇ ਵਾਲਾ (ਵਾਨ) ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਰਹਨੁਮਾ.

ਨੁਮਾਇਸ਼, ਨੁਮਾਯਸ਼ ਫ਼ਾ نمایش ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ. ਦਿਖਾਵਾ। ੨ ਆਡੰਬਰ। ੩ ਉਹ ਮੇਲਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਦਭੁਤ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਿਖਾਈਆਂ ਜਾਣ. ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਨੀ. Exhibition.

ਨੁਰਾਤੇ. ਦੇਖੋ, ਨਵਰਾਤ੍ਰ.

ਨੁਰੰਗਾ. ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਪਾਤਸ਼ਾਹ. "ਦਿੱਲੀਪੁਰ ਕੋ ਗਯੋ ਨੁਰੰਗਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ.

ਨੁਰੰਗਾਬਾਦ. ਦੇਖੋ, ਨੌਰੰਗਾਬਾਦ.

ਨੁਵਾਹ. ਦੇਖੋ, ਨਵਾਹ.

ਨੂ, ਨੂੰ ਕਰਮ ਅਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ ਦਾ ਵਿਭਕ੍ਤਿ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ. ਕੋ. ਪ੍ਰਤਿ. "ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਠਹਿਰਾਵਣਾ." (ਭਗਤਾਵਲੀ)

ਨੂਹ. ਅ. نوح ਵਿਲਾਪ. ਕੀਰਨੇ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਲਾਮ (Lamech)[1] ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਇੱਕ ਪੈਗ਼ੰਬਰ Noah. ਇਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਬਾਈਬਲ ਅਤੇ ਕ਼ੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਆਇਆ ਹੈ. ਇਹ ਆਦਮ ਦੀ ਦਸਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਜਦ ਇਸ ਦੀ ੫੦੦ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਹੋਈ, ਤਦ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਤਿੰਨ ਬੇਟੇ (ਸਾਮ, ਹ਼ਾਮ ਅਰ ਯਾਫ਼ਸ)[2] ਪੈਦਾ ਹੋਏ. ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਘੋਰ ਪਾਪ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਗਰਕ ਕਰਦੇਣੀ ਚਾਹੀ, ਪਰ ਨੂਹ ਪੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੇ

---

[1] ਲਾਮ ਦਾ ਮਕਬਰਾ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅਲੀਸ਼ੇਂਗ (Alisheng) ਪਰਗਨੇ ਵਿੱਚ ਹੈ.

[2] Sham, ham and Japheth.

ਹਰੇਕ ਜੀਵ ਦਾ ਜੋੜਾ ਲੈਕੇ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰੇ, ਅਰ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣਗੇ, ਓਹ ਪ੍ਰਲੈ ਤੋਂ ਬਚਜਾਣਗੇ. ਨੂਹ ਨੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿੰਨ ਸੌ ਹੱਥ ਦੀ ਲੰਮੀ, ਪੰਜਾਹ ਹੱਥ ਦੀ ਚੌੜੀ ਅਤੇ ਤੀਹ ਹੱਥ ਉੱਚੀ ਬੇੜੀ ਬਣਾਈ. ਉਸ ਵਿੱਚ ਖ਼ੁਰਾਕ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਰੱਖਕੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਕੁਟੰਬ ਅਰ ਹਰ ਨਸਲ ਦੇ ਜੀਵ ਜੰਤਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਲੈਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਅਰ ਰਾਲ ਨਾਲ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ. ਜਦ ਇਹ ਕਾਰਜ ਹੋ ਲਿਆ, ਤਾਂ ੪੦ ਦਿਨ ਮੂਸਲਧਾਰ ਵਰਖਾ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਜਲ ਵਿੱਚ ਡੋਬੀ ਗਈ, ਅਰ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੋਂ ੧੫ ਹੱਥ ਪਾਣੀ ਉੱਚਾ ਚੜ੍ਹਗਿਆ, ਅਰ ਬੇੜੀ Ararat ਪਹਾੜ ਦੇ ਟਿੱਲੇ ਨਾਲ (ਜੋ ਆਰਮੇਨੀਆ ਵਿਚ ਹੈ) ਬੱਧੀ ਗਈ. ਬਾਰਾਂ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਪਾਣੀ ਖੁਸ਼ਕ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਨੂਹ ਸਭ ਜੀਵਾਂ ਸਮੇਤ ਕਿਸ਼ਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਅਰ ਜੋ ਜੀਵ ਉਸ ਨਾਲ ਕਿਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਸਲ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲੀ. ਨੂਹ ਦੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਨੌ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸੀ.

ਨੂਹ ਸ਼ਬਦ "ਮਨੁ" ਦਾ ਹੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮਨੁ ੩। ੩ ਦੇਖੋ, ਨੂੰਹ.

ਨੂੰਹ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਨੁਸ਼ਾ. ਬੇਟੇ ਦੀ ਵਹੁਟੀ.

ਨੂਣ. ਸੰਗਯਾ—ਲਵਣ. ਲੂਣ. ਨਮਕ.

ਨੂਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਲਾਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਪ੍ਰਸੰਸ਼ਿਤ। ੨ ਨੂਤਨ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਨਵਾਂ. ਦੇਖੋ, ਨੂਤਨ.

ਨੂਤਨ, ਨੂਤਨੋ ਸੰ. ਨੂਤਨ. ਵਿ—ਨਵਾਂ. ਨਵੀਨ. ਨਯਾ। ੨ ਤਾਜ਼ਾ. ਸੱਜਰਾ। ੩ ਅਣੋਖਾ. ਅਨੂਠਾ.

ਨੂਦ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਹਤੂਤ ਦਾ ਬਿਰਛ ਅਤੇ ਫਲ.

ਨੂਨ. ਲੂਣ. ਦੇਖੋ, ਨੂਣ। ੨ ਘੱਟ. ਦੇਖੋ, ਨਯੂਨ.

ਨੂਨਤਾ. ਕਮੀ. ਘਾਟਾ. ਦੇਖੋ, ਨਯੂਨਤਾ. "ਪਹਿਰੇ ਬਿਨਾ ਨੂਨਤਾ ਜੋਊ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨੂਪਰ, ਨੂਪੁਰ ਸੰ. ਨੂਪੁਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਗਹਿਣਾ. ਝਾਂਜਰ. ਪਾਜ਼ੇਬ.

ਨੂਰ. ਅ਼ نور ਸੰਗਯਾ—ਚਮਕ. ਉਜਾਲਾ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ੨ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ. "ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ." (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ) ੩ ਸ਼ੋਭਾ। ੪ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਨਾਮ. ਜ੍ਯੋਤਿਰੂਪ। ੫ ਪਾਕਦਾਮਨ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ. ਇਹ ਨਵਾਰ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ ਹੈ. "ਹੂਰ ਨੂਰ ਮੁਸਕ ਖੁਦਾਇਆ ਬੰਦਗੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਬਹਿਸ਼ਤ ਦੀਆਂ ਅਪਸਰਾ, ਪਵਿਤ੍ਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਅਤੇ ਸੁਗੰਧ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ, ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਹੈ। ੬ ਨਾਰ (ਅਗਨਿ) ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ.

ਨੂਰਸ਼ਾਹ, ਨੂਰਸ਼ਾਹਿ ਜਨਮਸਾਖੀ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਮਰੂਪ ਦੀ ਇੱਕ ਚੇਟਕੀ ਰਾਣੀ, ਜੋ ਮੰਤ੍ਰ ਯੰਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਅਭ੍ਯਾਸ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਗਵਾ ਰਹੀ ਸੀ.[1] "ਉਥੋਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰ ਨੂਰਸ਼ਾਹਿ ਨਾਮੇ ਔਰਤ ਹੈ ਸੀ." (ਜਸਾ) "ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਹੁਤੀ ਸਰਦਾਰ ਤਿਸ ਦੇਸ ਹੂੰ ਕੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਮਾਰਗ ਪਾਇਆ. ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਈਂ ਥਾਈਂ ਨੂਰ ਨਿਸਾਹ ਪਾਠ ਭੀ ਹੈ. ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫ਼ਾਰਸੀ ਸ਼ਬਦ "ਨੂਰੁੱਨਿਸਾ" ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਨੂਰ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸਾ ੩.

ਨੂਰਜਹਾਂ نورجہاں ਮਿਰਜ਼ਾ ਗ਼ਯਾਸ ਬੇਗ ਖ਼ੁਰਾਸਾਨੀ (ਇਤਮਾਦੁੱਦੌਲਾ) ਦੀ ਅਸਮਾਤੁਲ ਨਿਸਾ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਬੇਟੀ, ਜੋ ਸਨ ੧੫੭੭ ਭਾਰੀ ਵਿਪਦਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਦਕਿ ਇਸਦਾ ਬਾਪ ਫਾਰਸ ਤੋਂ ਕੱਢਿਆ ਹੋਯਾ ਹਿੰਦ ਨੂੰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕੰਧਾਰ ਦੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜੰਮੀ ਇਹ ਅਸਦਖ਼ਾਨ ਅਰ ਆਸਫਖ਼ਾਨ ਦੀ ਭੈਣ, ਅਤੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੀ ਪਰਮਪਿਆਰੀ ਬੇਗਮ ਸੀ. ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਅਲੀਕੁਲੀਖ਼ਾਨ ਸ਼ੇਰਅਫ਼ਗਨਖ਼ਾਨ ਬਰਦਵਾਨ (ਬੰਗਾਲ) ਦੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ ਨੂੰ ਵਿਆਹੀ ਗਈ ਸੀ. ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਕੁਤਬੁਦੀਨ ਖਾਨ ਨਾਲ ਮੁਠਭੇੜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਸ਼ੇਰ ਅਫ਼ਗਾਨ ਖ਼ਾਨ ਦੇ ਸਨ ੧੬੦੭ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਸਨ ੧੬੧੧ ਵਿੱਚ ਨੂਰਜਹਾਂ ਆਪਣੀ ਬੇਗਮ ਬਣਾਈ ਅਰ ਮੇਹਰੁੱਨਿਸਾ ਦੀ ਥਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੂਰਮਹਲ ਅਤੇ ਫੇਰ ਨੂਰਜਹਾਂ ਨਾਉਂ ਰੱਖਿਆ. ਇਹ ਵਡੀ ਦਾਨਾ ਮਲਿਕਾ ਹੋਈ ਹੈ. ਨੂਰਜਹਾਂ ਰਾਜਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦਾ ਹੱਥ ਵਟਾਂਦੀ ਰਹੀ. ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਅਠਾਰਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਇਸਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੬੪੫ ਵਿੱਚ ਲਹੌਰ ਹੋਇਆ ਅਰ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦੇ ਮਕ਼ਬਰੇ (ਸ਼ਾਹਦਰੇ) ਦਫ਼ਨ ਕੀਤੀ ਗਈ. ਦੇਖੋ, ਜਹਾਂਗੀਰ।

ਨੂਰਨਿਸਾ. ਦੇਖੋ, ਨੂਰਸ਼ਾਹਿ.

ਨੂਰਦੀਂ, ਨੂਰਦੀਨ ਦੇਖੋ, ਤਰਨਤਾਰਨ ਅਤੇ ਨੂਰਦੀਨ.

ਨੂਰਪੁਰ. ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ. ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਪੀਰਮੁਹੰਮਦ ਸੈਯਦ ਨੇ ਲੱਲ ਦੇ ਮੁਕਾਮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਬਤ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਰਣੀ ਵਾਲੇ ਪੀਰ ਹਨ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ, ਜੋ ਹੁਣ ਉਸਦੀ ਔਲਾਦ ਪਾਸ ਹੈ ਅਰ ਸਿੱਖ ਰਿਆਸਤਾਂ ਤੋਂ ਸਾਲਾਨਾ ਪੂਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ. "ਬਾਸੀ ਨੂਰਪੁਰੇ ਕੋ ਸੁਭਮਤਿ ਮਗ ਖੁਦਾਇ ਕੇ ਮਿਲਨ ਚਹੰਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਪੀਰਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਸਲੋਹ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਬਾਈਧਾਰ. ਕਾਂਗੜੇ ਦੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਗਰ ਜੋ ਤਸੀਲ ਸਥਾਨ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ ਧਨੇਰੀ ਸੀ. ਰਾਜਾ ਬਾਸੋ ਨੇ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੇਲੇ ਨੂਰ ਪੁਰ ਨਾਉਂ ਰੱਖਿਆ.

ਨੂਰਮਹਲ, ਨੂਰਮਹਿਲ ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ, ਤਸੀਲ ਫਲੌਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿੱਥੇ ਥਾਣਾ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੂਰਮਹਲ ਤੋਂ ਡੇਢ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਾਈਂ ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਖਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇੱਥੇ ਠਹਿਰੇ ਹਨ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰਾਜਣ ਦੇ ਇੱਥੇ ਦੋ ਥਾਂ ਹਨ. ਫਤੇਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਕਬਰੇ ਪਾਸ ਛੀਂਬਿਆਂ ਦੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਪਾਸ ਮੰਜੀਸਾਹਿਬ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ। ੨ ਦਸਮਦ੍ਵਾਰ। ੩ ਗ੍ਯਾਨ ਸਹਿਤ ਅੰਤਹਕਰਣ. "ਨੂਰਮਹਲ ਕੋ ਸੋਧਕੈ ਗੁਰੁਬਲ ਧਸੈ ਜੁ ਦਾਸ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

[1] ਉੱਥੋਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰ ਨੂਰਸ਼ਾਹਿ ਨਾਮੇ ਔਰਤ ਹੈ ਸੀ. (ਜਸਾ)

੫ ਨੂਰਜਹਾਂ ਬੇਗਮ ਦੀ ਭੀ ਨੂਰਮਹਲ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਤਹਪੁਰ ਦਾ ਨੂਰ ਸੀ.

ਨੂਰਮਹਿਲ ਦੀ ਸਰਾਇ. ਦੇਖੋ, ਤਰਨਤਾਰਨ.

ਨੂਰੁ. ਦੇਖੋ, ਨੂਰ.

ਨੇ. ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਸਕਰਮਕ ਭੂਤ ਕਾਲ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦੇ ਕਰਤਾ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਜਿਵੇਂ—"ਉਸ ਨੇ ਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕੀਤਾ।" ੨ ਕ੍ਰਿਯਾਬੋਧਕ ਹਨ. ਹੈਨ. ਜੈਸੇ—"ਸੰਤ ਕਰਤਾਰ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇਨੇ."। ੩ ਨਿਹ (ਨਿਸ੍) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ—"ਨੇਕਲੰਕੀ ਸਰੂਪੇ." (ਜਾਪੁ) ਦੇਖੋ, ਨੇਕਲੰਕ.

ਨੇਉਜਾ. ਦੇਖੋ, ਨੇਵਜਾ.

ਨੇਉਂਦਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਉਂਦਾ.

ਨੇਸ. ਫ਼ਾ نیش ਨੇਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡੰਗ. ਦੰਸ਼। ੨ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦਾ ਤਿੱਖਾ ਦੰਦ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਚੀਰਦੇ ਅਤੇ ਪਾੜਦੇ ਹਨ। ੩ ਨੇਸ੍ਤ نیست ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਨੇਸ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਕਸਨੇਸ ਦਸਤੰਗੀਰ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧)

ਨੇਸਟਾ. ਜਿਲਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਥਾਣਾ ਘਰਿੰਡਾ ਵਿੱਚ ਅਟਾਰੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਇੱਕ ਮੀਲ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਮੁਜੰਗ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾਂਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਢਿੱਲੀ ਹੈ, ਸੇਵਾਦਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਖੂਹ, ਜਿਸ ਪਾਸ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਸ਼੍ਠਾ.

ਨੇਸਤ. ਫ਼ਾ نیست ਵਿ—ਜੋ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਸੰ. ਨਾਸ੍ਤਿ. ਨਹੀਂ ਹੈ.

ਨੇਸੁਕ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਥੋੜਾ. ਤਨਿਕ. ਨੈਕ ਸਾ.

ਨੇਸ੍ਠਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸ਼੍ਠਾ.

ਨੇਸ੍ਠੀ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸ਼੍ਠ। ੨ ਸੰ. ਨੈਸ਼੍ਠਿਕ. ਵਿ—ਨਿਸ਼੍ਠਾ (ਨਿਸ਼੍ਚੇ) ਵਾਲਾ। ੩ ਗ੍ਯਾਨ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਇਸਥਿਤ.

ਨੇਸ੍ਤੀ. ਫ਼ਾ نیستی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਸੁਸਤੀ। ੩ ਬਰਬਾਦੀ. ਤਬਾਹੀ.

ਨੇਹ, ਨੇਂਹ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਨੇਹ. ਪਜ਼ਾਰ. ਮੁਹੱਬਤ। ੨ ਤੇਲ. "ਸਪਤ ਸੁਹਾਗਣਿ ਨੇਹ ਚੜ੍ਹਾਵੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨੇਹ ਨਾਨਾਸ੍ਤਿ ਕਿੰਚਨ[1]. ਇਹ (ਇਸ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿੱਚ) ਨਹੀਂ ਨਾਨਾ ਪਨ (ਅਨੇਕਤਾ) ਕੁਝ ਭੀ.

ਨੇਹਨਿਬਾਹਨ. ਸਨੇਹ (ਪ੍ਰੇਮ) ਦਾ ਇੱਕਰਸ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਨਾ. ਸਨੇਹ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ਼ ਨਾ ਆਉਣ ਦੇਣਾ.

ਸੀਖੇ ਰਸਰੀਤਿ ਸੀਖੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਬੈ
ਸੀਖੇ "ਕੇਸੋਰਾਯ" ਮਨ ਮਨ ਕੋ ਮਿਲਾਯਬੋ,
ਸੀਖੇ ਸੌਹੈਂ ਖਾਨ ਨਟ ਤਾਨ ਮੁਸਕਾਨ ਸੀਖੇ
ਸੀਖੇ ਸੈਨ ਬੈਨਨ ਮੇ ਹੱਸਬੋ ਹੱਸਾਯਬੋ,
ਸੀਖੇ ਚਾਹ ਚਾਹ ਸੋਂ ਜੁ ਚਾਹ ਉਪਜਾਯਬੇ ਕੀ
ਜੈਸੀ ਕੋਊ ਚਾਹੈ ਚਾਹ ਤੈਸੀ ਵਾਂਹ ਚਾਹਬੋ,
ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਸੀਖੇ ਏਸੀ ਬਾਤੈਂ ਘਾਤੈਂ ਤਾਂਤੇ ਤਬ
ਤਹਾਂ ਕਜੋ ਨ ਸੀਖਜੋ ਨੈਕ ਨੇਹ ਕੋ ਨਿਬਾਹਬੋ?
ਗਾਹਬੋ ਸਾਗਰ ਕੋ ਨ ਕਛੂ ਫਿਰ
ਡਾਰਬੋ ਸਤ੍ਰੁ ਸਮੂਹ ਅਛੇਹ ਕੋ,
ਢਾਹਬੋ ਮੇਰੁ ਕੋ ਬਾਤ ਕਿਤੀ ਫਿਰ
ਪਾਵਕ ਬੀਚ ਉਮਾਹਬੋ ਦੇਹ ਕੋ,
ਤਜੋਂ ਕਵਿ ਗ੍ਵਾਲ ਵਿਸਾਹਬੋ ਦੁੱਖ
ਕਹਾਂ ਫਿਰ ਚਾਹਬੋ ਸਿੰਘ ਸਤੇਹ ਕੋ
ਬਾਹਬੋ ਤੇਗ ਕੋ ਹੈ ਸਹਿਜਾ ਸੁ
ਪਰੈ ਕਠਿਨਾ ਜੁ ਨਿਬਾਹਬੋ ਨੇਹ ਕੋ.

ਨੇਹੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੱਸੀ. ਦੇਖੋ, ਨਹਨ। ੨ ਅ਼ نہی ਨਹ਼ੀ. ਮਥਨ (ਰਿੜਕਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਮਟਕਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਰੱਖੀਦਾ ਹੈ. "ਜਿਨਿ ਬਾਸੁਕ ਨੇਤ੍ਰੈ ਘਤਿਆ ਕਰਿ ਨੇਹੀ ਤਾਣੁ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ੪ ਅ਼ نہی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੂਰਅੰਦੇਸ਼ੀ. ਪੇਸ਼ਬੀਨੀ. ਆਕਬਤ ਅੰਦੇਸ਼ੀ. "ਰਨਿ ਰੂਤਉ ਨਰ ਨੇਹੀ ਕਰੈ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ੫ ਸੰ. ਸ੍ਨੇਹਿਨ੍. ਵਿ—ਸਨੇਹੀ. ਨੇਹ (ਸ੍ਨੇਹ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਗੁਰੁਚਰਨਨ ਕੋ ਨੇਹੀ." (ਗੁਰੁਪਦ)

ਨੇਹੁ. ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਨੇਹ. ਪਜ਼ਾਰ. "ਜਿਸੁ ਪਜ਼ਾਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ, ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿਚਲੀਐ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਨੇਕ. ਫ਼ਾ نیک ਵਿ—ਹੱਛਾ. ਭਲਾ. ਉੱਤਮ. "ਖੀਵੀ ਨੇਕ ਜਨ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ੨ ਬਹੁਤ. ਅਧਿਕ। ੩ ਹਿੰਦੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਨਿਕ. ਥੋੜਾ। ੪ ਵਿ—ਨ-ਏਕ. ਅਨੇਕ. "ਨਰ ਨਾਰਨ ਨੇਕ ਮਤੰ." (ਕਲਕੀ) ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਮਤ। ੫ ਅਞਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ੪੦੫ ਵੇਂ ਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਨਕ੍ਰ ਦੀ ਥਾਂ ਨੇਕ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ—"ਤਹਾਂ ਬ੍ਰਿੰਦ ਬਾਜੀ ਬਹੇ ਨੇਕ ਜੈਸੇ." ਅੰਗ ੧੭੧. ਘੋੜੇ ਮਗਰਮੱਛ ਜੇਹੇ.

ਨੇਕਖ਼ੂ. ਫ਼ਾ. ਹੱਛੇ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲਾ.

ਨੇਕਚਲਨ. ਹੱਛੇ ਆਚਾਰ ਵਾਲਾ. ਸਦਾਚਾਰੀ.

ਨੇਕਨਾਮ. ਹੱਛੇ ਨਾਉਂ ਵਾਲਾ. ਭਾਵ—ਯਸ਼ ਵਾਲਾ.

ਨੇਕਬਖ਼ਤ. ਫ਼ਾ نیک بخت ਵਿ—ਹੱਛੇ ਭਾਗ ਵਾਲਾ. ਖ਼ੁਸ਼ਨਸੀਬ.

ਨੇਕਲੰਕ, ਨੇਕਲੰਕੀ ਵਿ—ਨਿਸ਼੍ਕਲੰਕ. ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਦਾਗ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾ. "ਕਲੰਕੰ ਬਿਨਾ, ਨੇਕਲੰਕੀ ਸਰੂਪੇ." (ਜਾਪੁ)

ਨੇਕਾ. ਜਿਲਾ ਲਹੌਰ ਤਸੀਲ ਕ਼ੁਸੂਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਇੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਚਰਣ ਪਾਏ ਹਨ.

ਨੇਕੀ. ਫ਼ਾ نیکی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਲਾਈ। ੨ ਸੱਜਨਤਾ. "ਨੇਕੀ ਬਦੀ ਨ ਲੁਕੈ ਲੁਕਾਈ." (ਭਾਗੁ)

ਨੇਖ. ਸੰ. ਨਯਿਸ਼੍ਠ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਉੱਤਮ

[1] मनसैवानु द्रष्टव्यं नेह नानास्ति किञ्चन.

(ਵ੍ਰਿਹਦਾਰਣ੍ਯਕ ਅ: ੪, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ੪, ਮੰਤ੍ਰ ੧੯) ਮਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਵੇਖਣ ਯੋਗ੍ਯ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਇਸ (ਆਤਮਾ) ਵਿੱਚ ਨਾਨਾਪਨ (ਅਨੇਕਤਾ) ਜਰਾ ਭੀ.

ਪ੍ਰੇਰਕ. "ਬੀਰ ਬਹੁੜੇ ਨੇਖ." (ਰਾਮਾਵ)

ਨੇਖਾਸ. ਅ਼ نخّاس ਨੱਖ਼ਾਸ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਸ਼ੂ ਅਤੇ ਗ਼ੁਲਾਮ ਵੇਚੇ ਜਾਣ. "ਕਿਉ ਨੇਖਾਸ ਬਿਕਾਈ?" (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੧) ਹਰੀਸ਼ਚੰਦ੍ਰ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਕਯੋਂ ਵਿਕਦਾ? ੨ ਬਰਦਹਫ਼ਰੋਸ਼.

ਨੇਗ. ਸੰਗਯਾ—ਲਾਗ. ਲਾਗੀਆਂ ਦਾ ਹੱਕ. ਵਿਆਹ ਆਦਿ ਸਮੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦਾ ਇਨਾਮ. "ਆਯਕੈ ਨਿਕੇਤ ਲੀਨ ਬੇਦੀਕੁਲਕੇ ਤੁ ਨੇਗ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨੇਗਿ, ਨੇਗੀ ਸੰਗਯਾ—ਲਾਗੀ. ਨੇਗ ਲੈਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ। ੨ ਕਾਂਗੜੇ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਨੇਗੀ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਮੁਖੀਆ. ਸਰਦਾਰ। ੩ ਡਿੰਗ. ਨਾਈ.

ਨੇਚਾ. ਫ਼ਾ نیچہ ਨੈਚਾ. ਹੁੱਕੇ ਦੀ ਨੜੀ.

ਨੇਜਬਾਜ. ਫ਼ਾ نیزہباز ਨੇਜ਼ਹਬਾਜ਼. ਸੰਗਯਾ—ਨੇਜ਼ਾ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਨੇਜਬਾਜ ਬਹੁ ਬੀਰ ਸੰਘਾਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਨੇਜਾ. ਫ਼ਾ نیزہ ਨੇਜ਼ਹ. ਸੰ. ਨੇਕਣ. ਸੰਗਯਾ—ਭਾਲਾ. ਬਰਛਾ. "ਨੇਜਾ ਨਾਮ ਨੀਸਾਣੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ੨ ਨਿਸ਼ਾਨ. ਝੰਡਾ। ੩ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਪ, ਜੋ ਸੱਤ ਹੱਥ (ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਗਜ) ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਨੇਜਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੱਤ ਹੱਥ ਭਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ. "ਸੂਰਜ ਸਵਾ ਨੇਜੇ ਉੱਤੇ ਆਨ ਠਹਿਰੇ." (ਹੀਰ ਵਾਰਸਸ਼ਾਹ) ੪ ਚਿਲਗੋਜ਼ੇ (ਨੇਉਜੇ) ਨੂੰ ਭੀ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਨੇਜਾ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਨੇਵਜਾ.

ਨੇਜੈ. ਨੈਜ. ਨਦੀਜ. ਨੈ (ਗੰਗਾ ਨਦੀ) ਤੋਂ ਜਨਮਿਆ ਭੀਸ਼ਮਪਿਤਾਮਾ. "ਅਰਜਨੁ ਧ੍ਰੂ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਅੰਬਰੀਕੁ ਨਾਰਦੁ ਨੇਜੈ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਸੰ. ਨਯਜ. ਸੰਗਯਾ—ਨਯ (ਵਿਸਨੁ) ਤੋਂ ਜ (ਉਪਜਿਆ) ਬ੍ਰਹਮਾ, ਚਤੁਰਾਨਨ. ਇਸ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਵਿਸਨੁ ਦੀ ਨਾਭਿ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਕਮਲ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ.

ਨੇਤ. ਦੇਖੋ, ਨੇਤੁ ਅਤੇ ਨੇਤ੍ਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਤਯ. "ਕਰੀ ਮ੍ਰਿਗ ਨੇਤ ਹਰੈਂ." (ਰਾਮਾਵ) ਨਿੱਤ ਹਾਥੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਗ ਮਾਰਦੇ ਹਨ. "ਹਰਿ ਸਿਮਰਿ ਨਾਨਕ ਨੇਤ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਨਿਯਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਠਹਿਰਾਈ ਬਾਤ. ਕਰਮਾਨੁਸਾਰ ਮੁਕੱਰਿਰ ਕੀਤੀ ਹੋਨਹਾਰ. "ਈਸ਼੍ਵਰ ਨੇਤ ਅਵਸ਼ ਦੈ ਗੁਨਿਯੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਦੇਖੋ, ਨੇਤਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਨੇਤਿ.

ਨੇਤ ਨੇਤ. ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ. ਨ-ਇਤਿ, ਨ-ਇਤਿ. ਆਤਮਾ ਸ਼ਰੀਰ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰਾਣ ਨਹੀਂ, ਮਨ ਨਹੀਂ. ਭਾਵ—ਸਭ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ. "ਨੇਤ ਨੇਤ ਕਥੰਤਿ ਬੇਦਾ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਨੇਤਰ. ਦੇਖੋ, ਨੇਤ੍ਰ। ੨ ਨ—ਇਤਰ. ਹੋਰ (ਅਨਯ) ਨਹੀਂ.

ਨੇਤਾ. ਸੰ. ਨੇਤ੍ਰ—ਨੇਤ੍ਰਿ. ਵਿ—ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਪ੍ਰੇਰਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਆਗੂ.

ਨੇਤਿ. ਨ-ਇਤਿ. ਅੰਤ ਨਹੀਂ. ਬਸ ਇਹੋ ਨਹੀਂ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨੇਤਿ ੩। ੩ ਦੇਖੋ, ਨੇਤੀ ੨.

ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ. ਦੇਖੋ, ਨੇਤ ਨੇਤ. "ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਬਣ ਤ੍ਰਿਣ ਕਹਤ." (ਜਾਪੁ)

ਨੇਤੀ. ਸੰ. ਨੇਤ੍ਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਮਧਾਣੀ ਨੂੰ ਲਪੇਟੀ ਹੋਈ ਰੱਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਧਾਣੀ ਘੁਮਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨੇਤ੍ਰਾ। ੨ ਨੇਤਿ. ਹਠਯੋਗ ਦੀ ਇੱਕ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਇੱਕ ਗਿੱਠ ਲੰਮਾ ਸੂਤ ਦਾ ਡੋਰਾ ਬਾਰੀਕ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਲੈਕੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਬਲ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਾਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਿਰਾ ਮੁਖ ਵਿੱਚਦੀਂ ਕੱਢਣਾ, ਦੋਵੇਂ ਸਿਰੇ ਡੋਰੇ ਦੇ ਫੜਕੇ ਨੱਕ ਅਤੇ ਕੰਠ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰਨੀ.

ਨੇਤੀ ਧੋਤੀ. ਦੇਖੋ, ਧੋਤੀ ੩ ਅਤੇ ਨੇਤੀ ੨.

ਨੇਤੁ. ਨੇਤ੍ਰ. "ਧਨ ਓਹ ਮਸਤਕ, ਧਨੁ ਤੇਰੇ ਨੇਤੁ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਨੇਤ.

ਨੇਤੈ. ਨਿਤਯ ਹੀ. "ਏਕੈ ਏਕੀ ਨੇਤੈ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਨੇਤ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਜੋ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵੱਲ ਮਨ ਦੀ ਵ੍ਰਿੱਤੀ ਲੈ ਜਾਵੇ. ਨਯਨ. ਅੱਖ. ਚਸ਼ਮ. ਚਕ੍ਸ਼ੁ. "ਨੇਤ੍ਰ ਪੁਨੀਤ ਪੇਖਤ ਹੀ ਦਰਸ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਮਧਾਣੀ ਨੂੰ ਲਪੇਟੀ ਰੱਸੀ। ੩ ਬਿਰਛ ਦੀ ਜੜ। ੪ ਨਾੜੀ. ਰਗ। ੫ ਰਥ। ੬ ਦੋ ਸੰਖਯਾ ਬੋਧਕ, ਕਯੋਂਕਿ ਨੇਤ੍ਰ ਦੋ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਨੇਤ੍ਰਉ. ਸੰਗਯਾ—ਨੇਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਨੇਤ੍ਰ ੨. "ਨੇਤ੍ਰਉ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ਅਵਿਦਯਾਨੀਂਦ ਦਾ ਨਾ ਆਉਣਾ ਨੇਤ੍ਰਾ ਹੈ.

ਨੇਤ੍ਰਛਦ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਖ ਦਾ ਪੜਦਾ. ਪਪੋਟਾ.

ਨੇਤ੍ਰਜਲ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਝੂ. ਆਂਸੂ. ਹੰਝੂ.

ਨੇਤ੍ਰਠੋਕਾ. ਕ਼ਾ. ਸੁਰਮਾ. ਅੰਜਨ.

ਨੇਤ੍ਰਤੁੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁਰਗਾ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਜਿੱਥੇ ਸਤੀਰੂਪ ਵਿੱਚ ਡਿਗੇ ਹਨ, ਉਹ ਪਹਾੜ ਦਾ ਟਿੱਲਾ. ਨੈਨਾਦੇਵੀ ਦਾ ਪਹਾੜ. "ਨੇਤ੍ਰਤੁੰਗ ਕੇ ਚਰਨ ਤਰ ਸਤਦ੍ਰਵ ਤੀਰ ਤਰੰਗ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਨੈਨਾਦੇਵੀ.

ਨੇਤ੍ਰਫੋਰੁ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਖ ਦਾ ਫੁਰਨਾ. ਨਿਮੇਸ. "ਹਰਨ ਭਰਨ ਜਾਕਾ ਨੇਤ੍ਰਫੋਰੁ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਨੇਤ੍ਰਰੰਜਨ. ਸੰਗਯਾ—ਨੇਤ੍ਰ ਰੰਗਣ ਦਾ ਰੰਗ. ਕੱਜਲ. ਸੁਰਮਾ.

ਨੇਤ੍ਰਾ. ਸੰ. ਨੇਤ੍ਰ. ਰੱਸੀ. "ਬੈਲ ਕਉ ਨੇਤ੍ਰਾ ਪਾਇ ਦੁਹਾਵੈ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਮਧਾਣੀ ਦੀ ਰੱਸੀ. "ਜਿਨਿ ਬਾਸਕੁ ਨੇਤ੍ਰੈ ਘਤਿਓ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

"मन्थानं मन्दरं कृत्वा तथा नेत्रञ्च वासुकिम्."
(ਮਹਾਭਾਰਤ , ਪਰਵ ੧, ਅ : ੧੮)

ਨੇਤ੍ਰਾਂਬੁ. ਸੰਗਯਾ—ਨੇਤ੍ਰ-ਅੰਬੁ. ਨੇਤ੍ਰਜਲ. ਹੰਝੂ. ਆਂਸੂ. ਅਸ਼੍ਰੁ.

ਨੇਤ੍ਰਿ. ਦੇਖੋ, ਨੇਤਾ.

ਨੇਤ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਨੇਤਾ। ੨ ਸੰ. ਨੇਤ੍ਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਰਦਾਰਨੀ। ੩ ਲਕਮੀ। ੪ ਨਦੀ। ੫ ਨੇਤ੍ਰੀਂ. ਨੇਤ੍ਰੋਂ ਸੇ. ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ. "ਨੇਤ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੇਖਣਾ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਨੇਂਦੂ. ਦੇਖੋ, ਨਨੇਂਦੂ.

ਨੇਧਾਨੁ. ਦੇਖੋ, ਨਿਧਾਨ. "ਗੁਣਦਾਤਾ ਨੇਧਾਨੁ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਨੇਪਥ. ਸੰ. ਨੇਪਥਯ. ਸੰਗਯਾ—ਵਸਤ੍ਰ ਭੂਸਣ ਆਦਿ ਵੇਸ਼। ੨ ਨਾਟਕ

ਦੇ ਅਖਾੜੇ ਦਾ ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜੋ ਪੜਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੩ ਪੜਦਾ. ਕਨਾਤ.

ਨੇਪਰ. ਦੇਖੋ, ਨੂਪਰ.

ਨੇਪਾਲ. ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹਿੰਦੂ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜ, ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਤਿੱਬਤ, ਪੂਰਵ ਸਿਕਿਮ ਰਾਜ ਅਤੇ ਦਾਰਜਿਲਿੰਗ, ਦੱਖਣ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਯੂ. ਪੀ. ਦਾ ਇਲਾਕ਼ਾ, ਪੱਛਮ ਕਮਾਊਂ ਅਤੇ ਕਾਲੀ ਨਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਗੋਰਖਿਆਂ ਦੀ ਮਾਤ੍ਰਿਭੂਮਿ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਰਕਬਾ ੫੪,੦੦੦ ਵਰਗ ਮੀਲ ਅਤੇ ਆਬਾਦੀ ੫੦੦੦੦੦੦ ਹੈ. ਨੇਪਾਲ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਾ ਨਾਮ ਕਠਮੰਡੂ (Khatmandu) ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਬਲੰਦੀ ੨੬੪੬ ਫੁਟ ਹੈ.

ਇਹ ਨਗਰ "ਮੰਜੁ ਸ਼੍ਰੀ" ਰਾਜਾ ਨੇ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਸਨ ੭੨੪ ਵਿੱਚ ਵਸਾਯਾ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਭਟਗਾਉਂ ਅਤੇ ਪਟਨ ਵਿੱਚ ਰਹੀ ਹੈ. ਕਠਮੰਡੂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਉੱਤਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਇੱਕ ਮੀਲ, ਅਤੇ ਚੌੜਾਈ ਪੌਣ ਮੀਲ ਤੋਂ ਚੌਥਾਈ ਮੀਲ ਤਕ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ "ਮੰਜੁ ਪੱਤਨ" ਸੀ.

ਨੇਫ਼ਾ. ਫ਼ਾ نیفہ ਸੰਗਯਾ—ਪਜਾਮੇ ਆਦਿ ਵਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਲੇ (ਇਜ਼ਾਰਬੰਦ) ਪਾਉਣ ਦਾ ਥਾਂ.

ਨੇਬ. ਫ਼ਾ نیب ਨਾਯਬ. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰਾਜੇ ਦਾ ਨਾਇਬ. ਮੰਤ੍ਰੀ. "ਕਾਮ ਨੇਬ ਸਦਿ ਪੁਛੀਐ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਕਿਆ ਲਸਕਰ ਕਿਆ ਨੇਬ ਖਵਾਸੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨੇਬ ਸ਼ਬਦ ਕਲਾਲ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਦੇ ਹਨ ਅਰ ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਨਯ-ਆਬ (ਨਲਕੀ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲਾ) ਦਸਦੇ ਹਨ। ੩ ਚੋਬਦਾਰ ਲਈ ਭੀ ਨੇਬ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਨਯ (ਲੈ ਜਾਣਾ) ਹੈ. ਚੋਬਦਾਰ ਅੱਗੇ ਹੋਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਸਭਾ ਵਿੱਚ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਨੇਬ ਖਬਾਸ. ਨਾਯਬ ਅਤੇ ਅਰਜ਼ਬੇਗੀ. ਚੋਬਦਾਰ ਅਤੇ ਅਰਜ਼ਗੁਜ਼ਾਰ. ਦੇਖੋ, ਖਵਾਸ.

ਨੇਬੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਯਬੀ. ਨਾਯਬ ਦਾ ਅਹੁਦਾ। ੨ ਚੋਬਦਾਰ. ਪੁਰੋਗਮ. ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਕਰਮਚਾਰੀ. "ਨੇਬੀ ਮਹਤਾ ਸਗਲ ਬੁਲਾਏ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੨੬)

ਨੇਬੁ. ਦੇਖੋ, ਨੇਬ.

ਨੇਂਬੂ. ਦੇਖੋ, ਨਿੰਬੂ.

ਨੇਂਬੂਨਿਚੋੜ. ਆਪਣੇ ਪਾਸੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖਾਣੇ ਵਿੱਚ ਨੇਂਬੂ ਦਾ ਰਸ ਨਿਚੋੜਕੇ ਖਾਣ ਲਈ ਬੈਠ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਭਾਵ—ਥੋੜੀ ਜੇਹੀ ਸਾਂਝ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਸ੍ਵਾਰਥੀ. ਦੇਖੋ, ਤੁਫੈਲ.

ਨੇਬੇਰਾ, ਨੇਬੇੜਾ ਫੈਸਲਾ. ਦੇਖੋ, ਨਿਬੇੜਾ. "ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਦੁਹਾ ਨੇਬੇਰਾ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) "ਹਾਥਿ ਤਿਸੈ ਕੇ ਨੇਬੇੜਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਨੇਮ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਲ. ਵੇਲਾ। ੨ ਖੰਡ. ਟੁਕੜਾ। ੩ ਦੀਵਾਰ. ਘੇਰਾ. ਅਹਾਤਾ. "ਖਟ ਨੇਮ ਕਰਿ ਕੋਠੜੀ ਬਾਂਧੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਖਟਅੰਗ ੧। ੪ ਦੇਖੋ, ਨਿਯਮ. "ਨੇਮ ਨਿਬਾਹਿਓ ਸਤਿਗੁਰੂ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਨੇਮਖਾਰੰਨ, ਨੇਮਖ੍ਯਾਰਨ ਦੇਖੋ, ਨੈਮਿਸਾਰਣ੍ਯ. "ਨੇਮਖ੍ਯਾਰਨ ਭੀਤਰ ਆਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਨੇਮਤ. ਦੇਖੋ, ਨਿਆਮਤ.

ਨੇਮਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਹੀਏ ਦੀ ਪੁੱਠੀਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਜ ਠੁਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ. ਨਾਭਿ ਪਹੀਏ ਦਾ ਮਧ੍ਯ ਹੈ ਅਤੇ ਨੇਮਿ ਬਾਹਰ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਹੈ। ੨ ਖੂਹ ਦੀ ਮਣ। ੩ ਖੂਹ ਦੀ ਮਣ ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਕਾਠ ਦਾ ਗੋਲ ਖੜੌਂਜਾ.

ਨੇਮੀ. ਵਿ—ਨਿਯਮ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨੇਮਿ ੧. "ਘੋਰੇ ਪੈਰ ਕੋ ਬਜੰਤੇ, ਨੇਮੀ ਸਬਦ ਉਠੰਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਡਿੰਗ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ.

ਨੇਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨੇੜੇ. ਕੋਲੇ. "ਸਾਧੁਸੰਗ ਕੈ ਨਾਹੀ ਨੇਰ." (ਗਉ ਮ: ੧)

ਨੇਰਉ, ਨੇਰਾ ਸੰਗਯਾ—ਨੇੜਾ. ਸਮੀਪਤਾ. "ਨੇਰਉ ਪਾਇਓ ਤਾਹ." (ਗਉ ਬਾਵਨ ਕਬੀਰ) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਕੋਲੇ. ਪਾਸ. "ਘਟਿ ਘਟਿ ਅੰਤਰਿ ਵਰਤੈ ਨੇਰਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੩ ਵਿ—ਨਿੱਕਾ. ਛੋਟਾ. "ਜਹ ਆਪਨ ਊਚ, ਆਪਨ ਆਪਿ ਨੇਰਾ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਨੇਰਿ, ਨੇਰੇ, ਨੇਰੈ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਕੋਲੇ. ਨੇੜੇ. "ਕੋਟਿ ਬਿਘਨ ਨਹਿ ਆਵਹਿ ਨੇਰਿ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) "ਕਾਲ ਨੇਰੈ ਆਇਆ."

ਨੇਵਜਾ. ਫ਼ਾ نیوزہ ਚਿਲਗੋਜ਼ਾ ਅਥਵਾ ਜਲਗੋਜ਼ਾ. ਨਿਉਜਾ. ਚੀਲ੍ਹ ਦੇ ਫਲ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਮੇਵਾ. Ediblepine. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਤਰ ਹੈ.

ਨੇਵਰ. ਘੋੜੇ ਦੇ ਗਿੱਟੇ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਜ਼ਖ਼ਮ, ਜੋ ਗਿੱਟੇ ਭਿੜਨ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਨੂਪੁਰ. ਸੰਗਯਾ—ਝਾਂਜਰ. "ਪਗ ਨੇਵਰ ਛਨਕ ਛਨਹਰੀ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ)

ਨੇਵਲ. ਦੇਖੋ, ਨਿਉਲਾ.

ਨੇੜ, ਨੇੜਾ ਸੰਗਯਾ—ਸਮੀਪਤਾ. "ਜਿਸੁ ਬੁਝਾਏ ਆਪਿ ਨੇੜਾ ਤਿਸੁ ਹੇ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੫)

ਨੇੜਿ, ਨੇੜੇ, ਨੇੜੈ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਕੋਲੇ. ਪਾਸ. "ਨੇੜੈ ਦੇਖਉ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫)

ਨੈ. ਪ੍ਰਤ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਨੇ. "ਇਕਨੈ ਭਾਂਡੇ ਸਾਜੀਐ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਨਦੀ. ਦੇਖੋ, ਨਯ. "ਮੁਰਗਾਈ ਨੈ ਸਾਣੇ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) "ਸੋਣ੍ਹੀ ਮੇਹੀਵਾਲ ਨੂੰ ਨੈ ਤਰਦੀ ਰਾਤੀ." (ਭਾਗੁ) ੩ ਫ਼ਾ نے ਨਲਕੀ. ਨਲੀ। ੪ ਬੰਸਰੀ. ਮੁਰਲੀ. "ਗੋਪੀ ਨੈ ਗੋਆਲੀਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧ ਜੋਗੀ ਅੰਦਰਿ)

ਨੈਂ. ਦੇਖੋ, ਨੈ ੨। ੨ ਹਰੀਕੇਪੱਤਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਜਿਲੇ ਜੋ ਸਤਲੁਜ ਦੀ ਧਾਰਾਂ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੈਂ ਸੰਗਯਾ— ਹੈ. "ਨੈਂ ਲਗ ਕਰਹੈਂ ਰਾਜ ਤੁਹਾਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨੈਸਕ. ਦੇਖੋ, ਨੇਸੁਕ. "ਨੈਸਕ ਮੋਰ ਗਏ ਅਨਤੈਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੯) ਮੇਰੇ ਥੋੜਾ ਚਿਰ ਹੋਰ ਥਾਂ ਜਾਣ ਕਰਕੇ। ੨ ਸੰ. ਨੈਸ਼ਿਕ. ਨਿਸ਼ਾ (ਰਾਤ੍ਰਿ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਰਾਤ ਦਾ.

ਨੈਸ਼ਕਰ. ਫ਼ਾ نیشکر ਸੰਗਯਾ—ਮਿੱਠਾ ਕਾਨਾ. ਗੰਨਾ. ਪੌਂਡਾ.

ਨੈਸਧ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਿਸਧ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਰਾਜਾ ਨਲ, ਜੋ ਨਿਸਧ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸੀ। ੩ ਸ਼੍ਰੀਹਸੰ ਕਵਿ ਕ੍ਰਿਤ ਨਲੋਪਾਖ੍ਯਾਨ ਕਾਵ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਖਟਕਾਵ੍ਯ.

ਨੈਸਰਗਿਕ. ਸੰ. ਨੈਸਰਗਿੰਕ. ਵਿ—ਕੁਦਰਤੀ. ਸੁਭਾਵਿਕ. ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਿਕ (Natural).

ਨੈਸਾਣੁ, ਨੈਸਾਨੁ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਸ੍ਵਨ (ਸ਼ਬਦ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਨਦ. ਦਰਿਆ. "ਲਖ ਸਾਇਰੁ ਨੈਸਾਣੁ ਬੂੰਦ ਸਮਾਵਣੇ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਸਮੁੰਦਰ, ਜੋ ਤਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਗਰਜਦਾ ਹੈ. "ਉਦਰੁ ਨੈਸਾਣੁ ਨ ਭਰੀਐ ਕਬਹੂੰ." (ਭੈਰ ਮ: ੩) "ਹੰਸੁ ਹੇਤੁ ਆਸਾ ਅਸਮਾਨੁ। ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਭੂਖ ਬਹੁਤੁ ਨੈਸਾਨੁ." (ਗਉ ਮ: ੧) ਹਿੰਸਾ ਮੋਹ ਲਾਲਚ ਅਤੇ ਅਭਿਮਾਨ.

ਨੈਸਿਕ. ਦੇਖੋ, ਨੈਸਕ ੨.

ਨੈਸੁੰਭ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸੁੰਭ.

ਨੈਸ੍ਠਿਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਿਸ੍ਠਾ (ਨਿਸ਼ਚੇ) ਵਾਲਾ. ਧਾਰਨਾ ਵਾਲਾ.

ਨੈਸ੍ਠਿਕ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ. ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਨੈਹਰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਯੰਤਾ ਗ੍ਰਿਹ. ਪਿਤਾ ਦਾ ਘਰ. ਪਿਉਕਾ. "ਨੈਹਰ ਕੁਟੰਬ ਤਜ ਬਜਾਹੇ ਸਸੁਰਾਰ ਜਾਇ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਨੈਕ, ਨੈਕੁ ਵਿ—ਤਨਿਕ. ਥੋੜਾ. "ਯਹ ਮਨ ਨੈਕ ਨ ਕਹਿਓ ਕਰੈ." (ਦੇਵ ਮ: ੯) ੨ ਨ-ਏਕ. ਬਹੁਤ। ੩ ਨ-ਐਕ੍ਯ. ਫੁੱਟ. ਵਿਰੋਧ.

ਨੈਜਰਿਆ. ਅ਼. ਨਜੀਰ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. نظائر ਨਜਾਯਰ. ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ. ਮਿਸਾਲ. ਦੇਖੋ, ਨਜੀਰ. "ਨਾਮੇ ਚੇ ਸੁਆਮੀ ਬੀਠਲੋ ਜਿਨ ਤੀ[1] ਨੈਜਰਿਆ." (ਗੂਜ ਨਾਮਦੇਵ) ਤਿੰਨ ਨਜੀਰਾਂ (ਮਿਸਾਲਾਂ)—

ੳ. ਆਵਤ ਕਿਨੈ ਨ ਪੇਖਿਓ, ਜਿਉ ਆਕਾਸੈ ਪੰਖੀਅਲੋ.

ਅ. ਜਿਉ ਜਲ ਮਾਝੈ ਮਾਛਲੋ.

ੲ. ਜਿਉ ਆਕਾਸੈ ਘੜੂਅਲੋ ਮ੍ਰਿਗਤ੍ਰਿਸਨਾ ਭਰਿਆ.

ਨੈਣ. ਸੰ. ਨਯਨ. ਸੰਗਯਾ—ਮਨ ਨੂੰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵੱਲ ਜੋ ਲੈ ਜਾਵੇ, ਨੇਤ੍ਰ. "ਨੈਣ ਨ ਦੇਖਹਿ ਸਾਧ, ਸਿ ਨੈਣ ਬਿਹਾਲਿਆ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਨਾਈ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਨੈਣਹਜਾਰ. ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਹਜਾਰ ਨੇਤ੍ਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਇੰਦ੍ਰ.

ਨੈਣਭਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਨੇਤ੍ਰਭਰ. ਲਮਹਾ (ਲਹਮਾ). ਨਿਮੇਸ. ਅੱਖ ਦੇ ਝਮਕਣ ਦਾ ਵੇਲਾ. "ਗਛੇਣ ਨੈਣ ਭਾਰੇਣ." (ਗਾਥਾ) ਨੇਤ੍ਰ ਦੇ ਫੋਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਆਵੇ.

ਨੈਣਾ ਸਿੰਘ. ਇਹ ਧਰਮਵੀਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਮਿਸਲ ਦਾ ਰਤਨ ਸੀ. ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਾਉਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਨਾਉਂ ਨਾਰਾਯਣ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਉੱਚੇ ਦਮਾਲੇ ਦੀ ਰੀਤਿ ਇਸੇ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਿਹੰਗ ੭ ਅਤੇ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ.

ਨੈਣਾਕੋਟ. ਇਹ ਕਸਬਾ ਜਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਸ਼ੰਕਰਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਤਨ ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ (ਰਾਮਕੁੰਵਰ) ਜੀ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ.

ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਬਾ ਜੀ "ਰਾਮਦਾਸ" ਜਿਲਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ. ਜਦੋਂ ਆਪ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵ੍ਰਿੱਧ ਹੋ ਗਈ, ਤਦ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਧਰਮਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਪਣੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰਕੇ ਆਪ ਇੱਥੇ ਆ ਗਏ. ਇਹ ਨਗਰ ਚੌਧਰੀ ਨੈਣਸੁਖ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ. ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਚੌਧਰੀ ਨੈਣਸੁਖ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਾਂਗੇ, ਤਾਂ ਚੌਧਰੀ ਨੈਣਸੁਖ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ "ਜੀ ਆਇਆਂ" ਕਹਿਕੇ ੧੯. ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰਕੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਵਾਦਿੱਤਾ. ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਾਕੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਇੱਥੇ ਹੀ ਚਲਾਣਾ ਕਰਗਏ. ਦੇਹਰਾ ਸੁੰਦਰ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਲਸ ਵਾਲਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਰਾਈ. ਲੰਗਰ ਵਾਸਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਹਨ:—

੧੦ ਘੁਮਾਉਂ ਪਿੰਡ ਲੱਲੂਚੱਕ.

੭ ਘੁਮਾਉਂ ਪਿੰਡ ਸਾਉਣਚੱਕ ਕੜਿਆਲ.

੧੨ ਘੁਮਾਉਂ ਪਿੰਡ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ.

੨ ਘੁਮਾਉਂ ਪਿੰਡ ਮਮੀਆਂ.

੨ ਘੁਮਾਉਂ ਪਿੰਡ ਭਗਵਾਲ.

੨ ਘੁਮਾਉਂ ਪਿੰਡ ਕੈਠੇਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ.

੧੦ ਘੁਮਾਉਂ ਪਿੰਡ ਚੱਕਭੂਪਾ ਚੱਕਈਸ਼ਰ.

੫੨ ਘੁਮਾਉਂ ਪਿੰਡ ਮੰਜੂਆ.

੧੦ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਪਿੰਡ ਪਰਮਾਨੰਦ, ੯੦੦) ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦਿੱਤੀਹੋਈ ਹੈ. ਮਹੰਤ ਪ੍ਰੇਮਦਾਸ ਪੁਜਾਰੀ ਨੇ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਬਾਗ ਲਗਾਇਆ ਹੈ. ਸਨ ੧੯੨੨ ਤੋਂ ਇਸ ਥਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਸਿੰਘ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ੧੪ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਹੈ।

ਨੈਣਾਦੇਵੀ. ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਸੱਤ ਕੋਹ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਇੱਕ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ ਤੇ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪਸੂਰਜ ਅਨੁਸਾਰ ਨੈਣੇ ਜੱਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੀਤੀ ਦੇਵੀ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਸਤੀ ਦੇ ਨਯਨ (ਨੇਤ੍ਰ) ਡਿਗੇ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਸਤੀ ੮. ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼੍ਟੀ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ— "ਨੇਤ੍ਰਤੁੰਗ ਕੇ ਚਰਨ ਤਰ ਸਤਦ੍ਰਵ ਤੀਰ ਤਰੰਗ." (ਰਾਮਾਵ) ਨੈਣਾਦੇਵੀ ਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰਾਜਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਇਹ ਥਾਂ ਰਿਆਸਤ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਤੋਂ ੩੫ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਹੁਣ ਰੋਪੜ

[1] ਤ੍ਰਯੀ. ਤਿੰਨ.

ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਭੈਰਉ ੫.

ਨੈਣੀ. ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ. ਨਯਨੋਂ ਸੇ. "ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡਿਠਾ ਨੈਣੀ ਜੀਉ." (ਗਉ ਮ: ੪) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਜਾਹਰਾ. ਦੇਖਣਮਾਤ੍ਰ. "ਅੰਤਰ ਚਿੰਤਾ ਨੈਣੀ ਸੁਖੀ, ਮੂਲਿ ਨ ਉਤਰੈ ਭੁਖ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫) ੩ ਵਿ—ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ. ਸੁਜਾਖਾ.

ਨੈਣੂ. ਸੰਗਯਾ—ਨਵਨੀਤ. ਮੱਖਣ. "ਆਤਸੜੀ ਮੰਝਿ ਨੈਣੂ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ਜਿਵੇਂ—ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਮੱਖਣ। ੨ ਇੱਕ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕਪੜਾ, ਜੋ ਚਿਕਨ ਜੇਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੩ ਨਾਰਾਇਣ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਨਰੈਣੂ, ਨਰੈਣੂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਨੈਣੂ.

ਨੈਨ. ਨੇਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਨਯਣ ਅਤੇ ਨੈਣ. "ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ, ਨਨ ਨੈਨ ਹਹਿ ਤੋਹਿ ਕਉ." (ਸੋਹਿਲਾ)

ਨੈਨਸਲੋਨੀ. ਵਿ—ਲਾਵਨਯਤਾ ਸਹਿਤ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲੀ. ਸੁਲੋਚਨਾ. "ਨੈਨਸਲੋਨੀ ਸੁੰਦਰਿ ਨਾਰਿ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਨੈਨ ਦਿਖਾਲਨੁ. ਦੇਖੋ, ਅਧਮਚੰਡਾਲੀ ਅਤੇ ਮਾਲਿ ਦੁਲੀਚੈ.

ਨੈਨਨੰਦਨੀ. ਵਿ—ਨਯਨ (ਨੇਤ੍ਰਾਂ) ਨੂੰ ਆਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀ. ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇਖਕੇ ਨੇਤ੍ਰ ਆਨੰਦ ਹੋਣ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਮਾਇਆ. "ਉਧਰਣੰ ਨੈਨਨੰਦਨੀ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਨੈਨਾਹ. ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨੂੰ. ਦੇਖੋ, ਰੰਕਾਈ.

ਨੈਨੀ. ਦੇਖੋ, ਨੈਣੀ. "ਨੈਨੀ ਹਰਿ ਹਰਿ ਲਾਗੀ ਤਾਰੀ." (ਮਲਾ ਮ: ੪)

ਨੈਨੂ. ਮੱਖਣ. ਦੇਖੋ, ਨੈਣੂ. "ਨੀਰੁ ਬਿਲੋਵੈ ਅਤਿ ਸ੍ਰਮੁ ਪਾਵੈ, ਨੈਨੂ ਕੈਸੇ ਰੀਸੈ?" (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਨਯਨ. ਨੇਤ੍ਰ. "ਨੈਨੂ ਨਕਟੂ ਸ੍ਰਵਨੁ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ)

ਨੈਨੂਪੁਤ੍ਰੀ. ਨੈਣਾ ਦੇਵੀ. ਨੈਣੇ ਜੱਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕੀਤੀ ਦੇਵੀ. ਦੇਖੋ, ਨੈਣਾ ਦੇਵੀ.

ਨੈਨੋੱਤਮ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਤਮ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ, ਮ੍ਰਿਗ. ਹਰਿਣ. (ਸਨਾਮਾ)

ਨੈਪਾਲ. ਵਿ—ਨਯ (ਨੀਤਿ) ਪਾਲਕ। ੨ ਨੇਪਾਲ ਦੇਸ਼ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਨੇਪਾਲ.

ਨੈਪੋਲੀਅਨ. ਦੇਖੋ, ਐਲਾਰਡ.

ਨੈਮਿਸ, ਨੈਮਿਸਾਰਣ੍ਯ, ਨੈਮਿਖਾਰ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਸੀਤਾਪੁਰ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੀਰਥ, ਜਿੱਥੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਭਾਰੀ ਅਰਣ੍ਯ (ਜੰਗਲ) ਸੀ. ਵਰਾਹਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਗੌਰਮੁਖ ਨਾਮਕ ਰਿਖੀ ਨੇ ਅਸੁਰਾਂ ਦੀ ਭਾਰੀ ਸੈਨਾ ਨਿਮਿਸ ਵਿੱਚ ਭਸਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਾਮ ਨੈਮਿਸਾਰਣ੍ਯ ਹੋਇਆ. ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਅਸ਼੍ਵਮੇਧ ਯਗ੍ਯ ਇਸੇ ਥਾਂ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਲੋਮਹਰਖਣ.

ਨੈਮਿੱਤਿਕ ਕਰਮ. ਸੰਗਯਾ—ਕਿਸੇ ਨਿਮਿੱਤ (ਕਾਰਣ) ਕਰਕੇ ਜੋ ਕਰਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਰ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਤ੍ਯ ਕਰਨਾ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ. ਜਿਵੇਂ—ਗੁਰੁਪਰਬ, ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਜਨਮ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਪੁਰ ਕੀਤੇ ਕਰਮ ਆਦਿ.

ਨੈਯਾ. ਵਿ—ਨਯੰਤਾ. ਪ੍ਰੇਰਕ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਨੌਕਾ. ਕਿਸ਼ਤੀ.

ਨੈਯਾਯਿਕ. ਵਿ—ਨ੍ਯਾਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਪੰਡਿਤ. ਨ੍ਯਾਯਵੇੱਤਾ.

ਨੈਰਤ, ਨੈਰ੍ਹਿਤ ਸੰ. ਨੈਰ੍ਹੱਤ. ਸੰਗਯਾ—ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਕੋਣ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਇਕ ਰਾਖਸ, ਜੋ ਨਿਰ੍ਹਿਤ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ. ਜ੍ਯੋਤਿਸਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਹੁ ਨੂੰ ਨੈਰ੍ਹਿਤ ਦੱਸਿਆ ਹੈ.

ਨੈਰ੍ਹਿਤਿ, ਨੈਰ੍ਹਿਤੀ ਸੰ. ਨੈਰ੍ਹੱਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਦੀ ਕੋਣ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਨੈਰ੍ਹਿਤ ਹੈ.

ਨੈਰੰਗ. ਫ਼ਾ نیرنگ ਸੰਗਯਾ—ਧੋਖਾ. ਕਪਟ.

ਨੈਵਾਸ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਾਸ.

ਨੈਵੇਦ, ਨੈਵੇਦ੍ਯ ਦੇਖੋ, ਨਈਬੇਦ. "ਠਾਕੁਰ ਕਉ ਨੈਵੇਦ ਕਰਉ." (ਆਸਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਨੋ. ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਕਰਮ ਅਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ ਦਾ ਵਿਭਕ੍ਤਿ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ. ਨੂੰ. ਕੋ. "ਜਿਸਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ." (ਜਪੁ) "ਤੁਧਨੋ ਛੋਡਿ ਜਾਈਐ ਪ੍ਰਭ ਕੈਂਧਰਿ?" (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ੩ ਨਿਸੇਧ ਬੋਧਕ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. No.

ਨੋਸ਼. ਫ਼ਾ نوش ਨੋਸ਼ੀਦਨ (ਪੀਣ) ਦਾ ਅਮਰ. ਪੀ. ਪਾਨ ਕਰ। ੨ ਵਿ—ਪੀਣ ਵਾਲਾ. ਐਸੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਸ਼ਰਾਬਨੋਸ਼। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਹਿਦ. ਮਧੁ। ੪ ਜ਼ਹਿਰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਦਵਾ.

ਨੋਸ਼ਦ. ਫ਼ਾ نوشد ਪੀਂਦਾ ਹੈ. ਪੀਵੇ. ਪੀਵੇਗਾ. ਦੇਖੋ, ਨੋਸ਼ੀਦਨ.

ਨੋਸ਼ੀਦਨ. ਫ਼ਾ نوشیدن ਕ੍ਰਿ—ਪੀਣਾ. ਪਾਨ ਕਰਨਾ.

ਨੋਕ. ਫ਼ਾ نوک ਸੰਗਯਾ—ਤਿੱਖਾ ਸਿਰਾ. ਅਣੀ। ੨ ਜੁੱਤੀ ਆਦਿ ਦਾ ਤਿੱਖਾ ਸਿਰਾ. "ਇਕ ਪਗ ਪਨਹੀ ਨੋਕ ਬਡ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨੋਕ ਚੋਕ. ਨੇਜ਼ੇ ਆਦਿ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦੀ ਅਣੀ ਦੀ ਚੋਭ। ੨ ਤਰਕ. ਚੁਭਵੀਂ ਗੱਲ. "ਕਿਤ ਕਿਤ ਨੋਕ ਚੋਕ ਮਗ ਭਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨੋਖਾ, ਨੋਖੋ ਦੇਖੋ, ਅਣੋਖਾ. "ਨੋਖੋ ਨੇਹ ਨਿਗੋਡੋ ਲਾਗੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੦੯)

ਨੋਚਣਾ, ਨੋਚਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਲੁੰਚਨ. ਉਖੇੜਨਾ. ਨਹੁੰ ਦੰਦ ਚੁੰਜ ਆਦਿ ਨਾਲ ਖਿੱਚਣਾ ਪੱਟਣਾ ਅਥਵਾ ਚੂੰਡਣਾ.

ਨੋਦ, ਨੋਦਨਾ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰੇਰਣਾ. ਹੱਕਣਾ. ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਚਵੈਂ ਕਿਕਾਨ ਕੁਦਾਂਯ ਸੁ ਨੋਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਇਹ ਚੋਦਨਾ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ.

ਨੋਦਿਤ. ਵਿ—ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੋਇਆ. "ਮੁਨਿ ਨੋਦਿਤ ਕਾਲ ਸਿਧਾਰ ਤਹਾਂ." (ਰਾਮਾਵ) ਦੇਖੋ, ਨੋਦਨਾ.

ਨੋਨ. ਸੰਗਯਾ—ਲਵਣ. ਲੂਣ. ਨਮਕ.

ਨੋਨਾ, ਨੋਨੀ ਵਿ—ਨਮਕੀਨ. ਖਾਰਾ। ੨ ਲਾਵਨਯਤਾ ਵਾਲਾ, ਵਾਲੀ. ਸੁੰਦਰ. ਉੱਤਮ. "ਤਵ ਕੀਰਤਿ ਨੋਨੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨੋਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਲਾ. ਜਲ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ. "ਤਾਂਤੇ ਨੋਰਾ ਨੋਰਾ ਭਰ ਚਲਤ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਨੌ. ਸੰ. ਨਵ. ਵਿ—ਨੌਂ. ਦੇਖੋ, ਨਉਂ। ੨ ਫ਼ਾ نو ਨਵਾਂ. ਨਯਾ. ਨਵੀਨ।

੩ ਬਹਾਦੁਰ.

ਨੌਆ. ਨਊਆ. ਨਾਪਿਤ. ਨਾਈ. "ਨੌਆ ਕੇ ਸੁਤ ਵਚਨ ਉਚਾਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੬੮)

ਨੌਸਾਬਾ. ਫ਼ਾ نوشابہ ਨੌਸ਼ਾਬਹ. ਸੰਗਯਾ—ਅਮ੍ਰਿਤ. ਆਬੇਹ਼ਯਾਤ। ੨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਬਰੁਅ਼ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿਕੰਦਰ ਮਿਲਿਆ ਸੀ. "ਨੌਸਾਬਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਕਿਲਾ ਸੀ." (ਜਸਭਾਮ)

ਨੌਸ਼ਹਰ } **ਨੌਸ਼ਹਰਾ** } ਯੂਸੁਫ਼ਜ਼ਈ ਪਠਾਣਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਅਕਬਰ ਵੇਲੇ ਜ਼ੈਨਖ਼ਾਨ ਕੋਕਾ ਦਾ ਵਸਾਯਾ ਨਗਰ, ਜੋ ਕਾਬਲ (ਲੁੰਡੇ) ਦਰਯਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਤੋਂ ੨੭ ਮੀਲ ਲਹੌਰ ਵੱਲ ਹੈ.

ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ } **ਨੌਸ਼ੇਰਵਾਂ** } ਫ਼ਾ نوشیرواں ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ. ਈਰਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਜਾਯਕਾਰੀ (ਆ਼ਦਿਲ) ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜੋ ਕ਼ੁਬਾਦ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਅਗਨਿਪੂਜਕ ਸੀ. ਇਹ ਸਨ ੫੩੧ ਵਿੱਚ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਾ. ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਨੇ ੪੮ ਵਰ੍ਹੇ ਵਡੇ ਤੇਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਰਾਜ ਕੀਤਾ. ਇਸੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮੁਹ਼ੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ. "ਅਦਲ ਕੀਤਾ ਨੌਸ਼ੇਰਵਾਂ ਜਸ ਜਗ ਵਿੱਚ ਛਾਇਆ." (ਜੰਗਨਾਮਾ)

ਨੌਹਰ. ਹਿਸਾਰ ਤੋਂ ੫੮ ਮੀਲ ਪੱਛਮ, ਰਿਆਸਤ ਬੀਕਾਨੇਰ ਦੀ ਰੇਨੀ ਨਜਾਮਤ ਅਤੇ ਤਸੀਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ਹਿਰ, ਜੋ ਬੀਕਾਨੇਰ ਤੋਂ ੧੨੯ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਅਤੇ ਸਰਸੇ ਤੋਂ ੨੫ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ. ਦੱਖਣ ਜਾਂਦੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ. ਛੀਨਤਲਾਈ ਤੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ, ਪੁਜਾਰੀ ਜੋਗੀ ਸਾਧੂ ਹੈ.

ਨੌਕਰ. ਫ਼ਾ نوکر ਸੰਗਯਾ—ਚਾਕਰ. ਤਨਖ਼੍ਵਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲਾ, ਸੇਵਕ.

ਨੌਕਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨੌਕਰ ਦਾ ਕੰਮ। ੨ ਨੌਕਰ ਦੀ ਤਨਖ਼੍ਵਾਹ (ਵੇਤਨ).

ਨੌਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਵ. ਕਿਸ਼ਤੀ. ਬੇੜੀ. ਭੋਜ ਰਚਿਤ "ਯੁਕ੍ਤਿਕਲਪਤਰੁ" ਵਿੱਚ ਨੌਕਾ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਲੰਬਾਈ ਦੇ ਲਿਹ਼ਾਜ ਨਾਲ ਵੱਖ ਵੱਖ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ:—

੩੨ ਹੱਥ ਲੰਮੀ ਅਤੇ ੪ ਹੱਥ ਚੌੜੀ ਨੌਕਾ, ਦੀਰਘਾ[1] ਅਥਵਾ ਦੀਘਿੰਕਾ.

੪੮—੬ ਦੀ, ਤਰਣੀ.
੬੪—੮ ਦੀ, ਲੋਲਾ.
੮੦—੧੦ ਦੀ, ਗਤ੍ਵਰਾ.
੯੬—੧੨ ਦੀ, ਗਾਮਿਨੀ.
੧੧੨—੧੪ ਦੀ ਤਰਿ.
੧੨੮—੧੬ ਦੀ, ਜੰਗਲਾ.
੧੪੪—੧੮ ਦੀ, ਪ੍ਲਾਵਨੀ.
੧੬੦—੨੦ ਦੀ, ਧਾਰਿਣੀ.
੧੭੬—੨੨ ਦੀ, ਵੇਗਿਨੀ.

ਨੌਕਾਦੰਡ. ਸੰਗਯਾ—ਚੱਪਾ. ਕਿਸ਼ਤੀ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਡੰਡਾ. ਵੰਝ. oar.

[1] "ਹੁਤੀ ਨਵੀਨੀ ਦੀਰਘਾ ਬਹੁ ਰੰਗ ਸਗਾਣੇ."

ਨੌ ਕੰਨਯਾ. ਦੇਖੋ, ਨਵ ਕੁਮਾਰੀ ਅਤੇ ਨਵ ਦੁਰਗਾ। ੨ ਵਾਮਮਾਰਗੀ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕਾਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਅਨੁਸਾਰ—ਨਟਣੀ, ਕਲਾਲੀ, ਵੇਸ਼੍ਯਾ, ਧੋਬਣ, ਨਾਇਣ, ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ, ਸ਼ੂਦ੍ਰਾ (ਸ਼ੂਦ੍ਰੀ), ਗਵਾਲਨ ਅਤੇ ਮਾਲਣ, ਇਹ ਨੌ ਕੰਨਯਾ ਹਨ.

ਨੌਖੰਡ. ਦੇਖੋ, ਨਵਖੰਡ.

ਨੌਗ੍ਰਹਿ. ਦੇਖੋ, ਨਵ ਗ੍ਰਹ.

ਨੌਚੰਦ. ਨਵੀਨ ਚੰਦ੍ਰਮਾ. ਚਾਨਣੇ ਪੱਖ ਦੀ ਦੂਜ ਦਾ ਚੰਦ.

ਨੌਚੰਦਾ. ਵਿ—ਨਵੇਂ ਚੰਦ ਦਾ। ੨ ਚਾਨਣੇ ਪੱਖ ਦਾ ਉਹ ਵਾਰ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਆਵੇ.

ਨੌਜਵਾਨ. ਫ਼ਾ نوجوان ਵਿ—ਚੜ੍ਹਦੀ ਜੁਆਨੀ (ਯੌਵਨ) ਵਾਲਾ. ਤਰੁਣ.

ਨੌਥੇਹਾ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਾਲਵੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਦੇ ਇੱਥੇ ਆਏ, ਪਰ ਇਸ ਥਾਂ ਦੇ ਵਸਨੀਕਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਕਰਨੋਂ ਵਰਜਿਆ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਏ ਹੀ ਟਾਲ੍ਹੀਆਂ ਫੱਤੂ ਸੰਮੂਕੀਆਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ. "ਨੌਥੇਹੇ ਜਬ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਗਏ। ਤਹਿਂ ਕੇ ਨਰ ਗਣ ਆਵਤ ਭਏ। ਹਾਥ ਜੋਰ ਤਿਨ ਅਰਜ ਗੁਜਾਰੀ। ਆਪ ਚਮੂ ਹਜਰਤ ਕੀ ਮਾਰੀ। ਇਸ ਥਲ ਕੀ ਜੈ ਨਹੀ ਮੁਕਾਮੂ। ਉਤਰੋ ਜਾਇ ਆਗਲੇ ਗ੍ਰਾਮੂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨੌਦ. ਫ਼ਾ نود ਨੂਦ. ਵਿ—ਪ੍ਯਾਰਾ ਪੁਤ੍ਰ। ੨ ਨਵਦ. ਨੱਵੇ. ਨਵਤਿ. ਦਸ ਘੱਟ ਸੌ—੯੦.

ਨੌਦੁਆਰ. ਦੇਖੋ, ਨਉ ਦੁਆਰ ਅਤੇ ਨਵਦ੍ਵਾਰ.

ਨੌਧਾ. ਦੇਖੋ, ਨਵਧਾ। ੨ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਦਿਵਾਨ ਮਿੱਸਰ ਨੌਧਾ, ਜੋ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਣੀ ਸਾਹਿਬਾ ਆਸ ਕੌਰ ਦੀ ਅਮਲਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦਾ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ.

ਨੌ ਨਾਗਕੁਲ. ਦੇਖੋ, ਨਾਗਕੁਲ.

ਨੌ ਨਾਥ. ਦੇਖੋ, ਨਵ ਨਾਥ.

ਨੌਨਿਹਾਲ. ਵਿ—ਆਨੰਦ ਦਾਇਕ ਨੌਜਵਾਨ। ੨ ਇਹ ਸ਼ਬਦ "ਬਰਖ਼ੁਰਦਾਰ" ਵਾਂਙ, ਪ੍ਯਾਰੇ ਪੁਤ੍ਰ ਲਈ ਸੰਗਯਾ ਕਰਕੇ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ. ਸਰਦਾਰ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਕਨ੍ਹੈਯਾ ਮਿਸਲ ਦੇ ਰਈਸ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਚੰਦ ਕੌਰ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਫੱਗੁਣ ਸੰਮਤ ੧੮੭੭ (੧੧ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੮੨੦) ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਹੋਇਆ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਢੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਯਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਇਸ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਖ੍ਯਾ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਗ੍ਯਾਨੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਸਰਦਾਰ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ, ਸਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲਵਾ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਵੈਂਤੂਰਾ ਥਾਪੇ ਗਏ.

ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਰਈਸ ਅਟਾਰੀ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਨਾਨਕੀ ਨਾਲ ਕੌਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵਿਆਹ ੨੩ ਫੱਗੁਣ ੧੮੯੩ (ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੩੭) ਨੂੰ ਵਡੀ ਧੂਮਧਾਮ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਾਜੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਅਤੇ ਗਵਰਨਮੇਂਟ ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਿ ਸਰ

ਹੈਨਰੀ ਫ਼ੇਨ (Sir Henry Fane) ਕਮਾਂਡਰਿਨ ਚੀਫ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ.

ਕੌਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਯੋਗ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਨੇ ਦਾਦੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਕਈ ਇਲਾਕੇ ਸਿੱਖਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾਏ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ੬ ਮਈ ਸਨ ੧੮੩੪ ਦੀ ਪਿਸ਼ੌਰ ਦੀ ਫਤੇ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਫੌਜ ਦੇ ਚਿੱਤ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾ ਵਸਾ ਦਿੱਤਾ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦ ਕੌਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਵਿਰਾਜੇ, ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਸਰਦਾਰ ਚੇਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਖ਼ਲ ਵੇਖਕੇ ਅਤੇ ਕੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਚਤੁਰਾਈ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਕੇ ਰਾਜਾ ਧ੍ਯਾਨ ਸਿੰਘ ਡੋਗਰੇ ਨੇ ਈਰਖਾ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਸੜਕੇ ਅਤੇ ਸ੍ਵਾਰਥ ਨਾਲ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਹੋਕੇ ਪਿਤਾ ਪੁਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਫੋਟਕ ਪਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਸਫਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ. ਚੇਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਧ੍ਯਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾਕੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਰਾਜ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਿਤਾ ਦਾ ਜਾਨੀ ਦੁਸ਼ਮਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ.

ਕੌਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਰੱਖਕੇ ਰਾਜਕਾਜ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲਿਆ. ੫ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੮੪੦ (੨੧ ਕੱਤਕ ਸੰਮਤ ੧੮੯੭) ਨੂੰ ਜਦਕਿ ਕੌਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਮਾਧ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਕਿਲੇ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤਦ ਸਮਾਧਾਂ ਨੂੰ ਵੜਦੇ ਜੋ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਦਰਵਾਜਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਉੱਤੋਂ ਪੜਦਾ ਅਜੇਹਾ ਡਿੱਗਾ ਜੋ ਕੌਰ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੋਇਆ. ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ, ਅਤੇ ਕਰਨੈਲ ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰ ਗਾਡਨਰ ਨੇ ਜੋ ਅੱਖੀਂ ਵੇਖੇ ਹਾਲ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੌਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਖ਼ਾਸ ਬਜੋਂਤ ਕਰਕੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ.[1]

ਨੌਨਿਧ. ਆਗਰਾ ਨਿਵਾਸੀ ਭੰਡਾਰੀ ਖਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਆਗਰੇ ਪਧਾਰਣ ਸਮੇਂ ਹਾਜਿਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੇਸ ਰੱਖਣ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ.

ਨੌਨਿਧਿ. ਨਵਨਿਧਿ. ਦੇਖੋ, ਨਉ ਨਿਧਿ.

ਨੌਬਹਾਰ. ਫ਼ਾ نوبہار ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਵੀਂ ਰੁੱਤ. ਬਸੰਤ. ਰਿਤੁਰਾਜ.

ਨੌਬਤ. ਅ਼ نوبت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਡਾ ਨਗਾਰਾ। ੨ ਬਾਰੀ (ਵਾਰੀ). ੩ ਦਸ਼ਾ. ਹਾਲਤ। ੪ ਪਹਿਰਾ. ਚੌਕੀ। ੫ ਦਰਬਾਰੀ ਖ਼ੇਮਾ.

ਨੌਬਤਖ਼ਾਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪੁਰ ਉਹ ਮਕਾਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨੌਬਤ ਅਤੇ ਨਫੀਰੀ ਬਜਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਪੰਜ ਵੇਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਨੌਬਤ ਨਫੀਰੀ ਬਜਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਨੌਬਤੀ. ਨੌਬਤ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਵਾਰੀ ਸਿਰ ਆਉਣ ਵਾਲਾ, ਜਿਵੇਂ—ਨੌਬਤੀ ਬੁਖ਼ਾਰ.

ਨੌਭਗਤੀ. ਦੇਖੋ, ਨਵਧਾ ਭਗਤਿ.

ਨੌਮਿ, ਨੌਮੀ ਦੇਖੋ, ਨਉਮੀ ਅਤੇ ਨਵਮੀ.

ਨੌਰਸ. ਦੇਖੋ, ਨਵ ਰਸ ਅਤੇ ਰਸ ੯.

ਨੌਰਤਨ. ਦੇਖੋ, ਨਵਰਤਨ.

ਨੌਰਤੇ, ਨੌਰਾਤੇ ਦੇਖੋ, ਨਵਰਾਤ੍ਰ. "ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨੌਰਤੇ ਪ੍ਰਪੂਜਤੇ ਸੁ ਆਯੁਧਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨੌਰਿਖੀ. ਦੇਖੋ, ਨਉਮੁਨੀ.

ਨੌਰੋਜ਼. ਫ਼ਾ نوروز ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੇ ਦਿਨ। ੨ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕੀਤਾ ਉਤਸਵ। ੩ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਪਾਰਸੀਆਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦਾ ਦਿਨ, ਜੋ ਸੂਰਜ ਦੇਵਤੇ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੪ ਮੰਗਲ. ਉਤਸਵ. ਜਸ਼ਨ.

ਨੌਰੰਗ. ਦੇਖੋ, ਨਵਰੰਗ.

ਨੌਰੰਗ ਸਿੰਘ. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹ਼ਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕ, ਜੋ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ ਸੀ.

ਨੌਰੰਗਾ. ਦੇਖੋ, ਨਵਰੰਗੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨੁਰੰਗਾ.

ਨੌਰੰਗਾਬਾਦ. ਜਿਲਾ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਤਸੀਲ ਤਰਨਤਾਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਸੀ. ਇਹ ਤਰਨਤਾਰਨ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਮੁਆਫੀ ਹੈ. ੨੭ ਵੈਸਾਖ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਬੀਰ ਸਿੰਘ ੨.

ਨੌਲਕੀ. ਦੇਖੋ, ਨਿਉਲੀ.

ਨੌਲੱਖਾ. ਵਿ—ਨੌ ਲੱਖ ਦੀ ਕ਼ੀਮਤ ਦਾ. ਨੌ ਲਕ ਦੀ ਲਾਗਤ ਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਿਆਸਤ ਨਜਾਮਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਤਸੀਲ ਸਰਹਿੰਦ, ਥਾਣਾ ਮੂਲੇਪੁਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਵਸੋਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਵਣਜਾਰੇ ਨੇ ੯ ਮਨਸੂਰੀ ਟਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟ ਕੀਤੇ, ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਨੌ ਲੱਖ ਮੋਹਰ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹਨ, ਤਦ ਤੋਂ ਇਸ ਥਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਨੌਲੱਖਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਅਰ ਫੇਰ ਜੋ ਇਸ ਪਾਸ ਪਿੰਡ ਵਸਿਆ ਉਸ ਦੀ ਭੀ ਇਹੀ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੋਈ. ਨਿੱਕਾ ਜਿਹਾ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਪਾਸ ਕੁਝ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਹਨ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਨਿਤ੍ਯ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੧੦੦ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸਾਧੂਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਸੱਤ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਕੱਚਾ ਰਸਤਾ ਹੈ.

ਨੌਲਿ, ਨੌਲੀ ਦੇਖੋ, ਨਿਉਲੀ.

ਨੌ ਵ੍ਯਾਕਰਣ. ਐਂਦ੍ਰ, ਚਾਂਦ੍ਰ, ਕਾਸ਼ਕ੍ਰਿਤਸ੍ਨ, ਆਪਿਸ਼ਲਿ, ਸ਼ਾਕਟਾਯਨ, ਪਾਣਿਨੀਯ, ਆਮਰ, ਜੈਨੇਂਦ੍ਰ, ਅਤੇ ਕਲਾਪ (ਕਾਤੰਤ੍ਰ). ਇਹ ਨੌ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ. ਅੱਠ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਬਾਬਤ ਦੇਖੋ, ਅਸ਼ਟ ਸਾਜਿ

[1] ਇਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੇਖੋ, ਬਾਬਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਹੋਤੀ ਨਿਵਾਸੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ "ਜੀਵਨ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ."

ਸਾਜਿ. "ਨੌ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਸਾਸਤ੍ਰ ਖਟ ਨਿਜ ਦ੍ਰਿੜ ਪੜ੍ਹੇ ਸੁਧਾਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੩੫)

ਨੰ. ਵ੍ਯ—ਨਿਸੇਧ ਬੋਧਕ. ਨ. ਨਹੀਂ. "ਸੁਖੇਣ ਬੈਣ ਰਤ ਨੰ." (ਗਾਥਾ) ਸੁਖਦਾਈ ਵਚਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀਂ.

ਨੰਗ. ਵਿ—ਨਗਨ. ਨੰਗਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗ ਪੁਰ ਕੋਈ ਵਸਤ੍ਰ ਨਹੀਂ। ੨ ਕੰਗਾਲ। ੩ ਫ਼ਾ ਨੰਗ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੱਜਾ. ਸ਼ਰਮ। ੪ ਜੰਗ। ੫ ਦੋਸ਼. ਐਬ। ੬ ਇੱਜ਼ਤ.

ਨੰਗਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਨੰਗੇ ਹੋਣਾ. ਨਗ੍ਨ ਹੋਣਾ। ੨ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਹੋਣਾ. ਲੱਜਿਤ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਨੰਗ ੩. "ਬਾਹੁੜਿ ਜੋਨਿ ਨ ਨੰਗਨਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਨੰਗਨੰਗੀ. ਵਿ—ਨਗ੍ਨਾਙ੍ਗਿਨ੍. ਨੰਗੇ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲਾ. "ਇਕਿ ਨਗਨ ਫਿਰਹਿ ਨੰਗਨੰਗੀ." (ਗਉ ਮ: ੪) ਇੱਕ ਨਾਂਗੇ, ਨੰਗ ਧੜੰਗੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ.

ਨੰਗਲ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰਿਆਸਤ ਫਰੀਦਕੋਟ ਵਿੱਚ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ੬ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਇਹ ਗੁਰਵਸਤਾਂ ਹਨ—

(੧) ਚੋਲਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਰੰਗ ਗੂੜ੍ਹਾ ਸੁਰਮਈ ਹੈ ਅਰ ਕਪੜਾ ਬਹੁਤ ਨਰਮ ਹੈ.

(੨) ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਚਰਣਾਂ ਦੇ ਜੋੜੇ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪੈਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ੯॥ ਇੰਚ, ਚੌੜਾਈ ਪੰਜੇ ਤੋਂ ੩ ਇੰਚ ਹੈ, ਹੇਠਲਾ ਤਲਾ ਚਮੜੇ ਦਾ, ਉੱਪਰੋਂ ਕਮਖ਼ਾਬ ਦਾ, ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕਪੜਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੇ ਪਹਿਰਣ ਦੇ ਨਸ਼ਾਨ ਨਜਰ ਔਂਦੇ ਹਨ. ਜੋੜੇ ਦੇ ਇੱਕ ਪੈਰ ਨਾਲ ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਧਾਗਾ ਸਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਲੂਏ ਦਾ ਬੱਧਾਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਦ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਸੀ.

(੩) ਬਾਟਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਤੋਲ ਇੱਕ ਸੇਰ ਹੈ. ਡੂੰਘਾ ਦੋ ਇੰਚ, ਚੌੜਾ ਉੱਪਰੋਂ ੮॥, ਥੱਲਿਓਂ ੭ ਇੰਚ ਹੈ. ਇਹ ਕਈ ਧਾਤਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ.

ਇਹ ਵਸਤਾਂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਲਾਲਚੰਦ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ੀਆਂ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਬੂੜੀਏ (ਅੰਬਾਲੇ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਅਰ ਹਲਵਾਈ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਕੀਤਾ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਫੇਰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਜਾਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਅਰ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ.

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਮੁਕਤਸਰ ਵੱਲ ਆਏ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਘਰ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਮੰਗੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ ਇਹ ਵਸਤਾਂ ਬਖ਼ਸ਼ੀਆਂ.

ਲਾਲਚੰਦ ਜੀ ਗੁਰੂਜੀ ਪਾਸੋਂ ਵਿਦਾ ਹੋਕੇ ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ. ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਨੰਗਲ ਪਿੰਡ ਆ ਵਸੀ. ਹੁਣ ਨੌਮੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਭਾਈ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਦੇਖ, ਲਾਲਚੰਦ ੩.

ਨੰਗਾ. ਵਿ—ਨਗ੍ਨ. ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਗ ਤੇ ਵਸਤ੍ਰ ਨਹੀਂ. "ਨੰਗਾ ਦੋਜਕਿ ਚਾਲਿਆ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਨੰਗਾਸਣਾ. ਵਿ—ਨਗਨ ਆਸਣ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਕਵਚ ਨਹੀਂ. "ਘਾਇਲ ਹੋਇ ਨੰਗਾਸਣਾ." (ਭਾਗੁ)

ਨੰਗੇ ਧੜ ਲੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਕਵਚ ਪਹਿਰੇ ਬਿਨਾ ਅਤੇ ਢਾਲ ਆਦਿ ਦੀ ਓਟ ਬਿਨਾ ਜੰਗ ਕਰਨਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਵਡੇ ਕਾਰਯ ਨੂੰ ਸਾਮਰਥ੍ਯ ਨਾ ਹੋਣ ਪੁਰ ਭੀ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬਿਨਾ ਕਰਨਾ.

ਨੰਢੜਾ, ਨੰਢੜੋ, ਨੰਢਾ, ਨੰਢੀ, ਨੰਢੇਰੜੋ, ਨੰਢੋ } ਮੂਲ. ਵਿ—ਛੋਟਾ. ਕੁਮਾਰ. ਦੇਖੋ, ਨਢੜਾ. ਭਾਵ—ਕਾਮਭਾਵ ਤੋਂ ਰਹਿਤ. "ਜੇ ਜਾਣਾ ਸਹੁ ਨੰਢੜਾ ਤਾਂ ਥੋੜਾ ਮਾਣ ਕਰੀ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਦੇਖੋ, ਨਵੋਢਾ. "ਨੰਢੀ ਕੰਤੁ ਨ ਰਾਵਿਓ ਵਡੀ ਥੀ ਮੁਈਆਸੁ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਨੰਦ. ਸੰ. नन्द्. ਧਾ— ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਸੁਖੀ ਹੋਣਾ, ਉਪਕਾਰ ਮੰਨਣਾ, ਵ੍ਰਿੱਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਉਸਤਤਿ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਨੰਦ. "ਬਢ੍ਯੋ ਨੰਦ ਜੀ ਕੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੯੬) "ਜਗਤ ਭਗਤ ਦਾ ਨੰਦ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਨੰਦ ਦਾਤਾ। ੩ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਆਨੰਦਰੂਪ ਹੈ। ੪ ਕੁਬੇਰ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿਧਿ, ਜਿਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੌ ਨਿਧੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ। ੫ ਵਿਸ਼ਨੁ। ੬ ਪੁਤ੍ਰ. "ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਨੰਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ). ੭ ਵਰੀਯਸੀ ਦੇ ਪੇਟ ਤੋਂ ਪਰਜਨ੍ਯ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਗੋਕੁਲ ਦੇ ਗੋਪਾਂ ਦਾ ਮੁਖੀਆ, ਯਸ਼ੋਦਾ ਦਾ ਪਤਿ, ਜੋ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੇ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਪਿਤਾ ਸੀ. "ਤੁਮ ਜੁ ਕਹਤ ਹਉ ਨੰਦ ਕੋ ਨੰਦਨੁ" (ਗਉ ਕਬੀਰ). ੮ ਵਿਸ਼ਨੁ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਸੇਵਕ. ਪਾਰਖਦ. "ਨੰਦਾਦਿਕ ਪ੍ਰਭੁ ਕਿੰਕਰ ਤੇਈਂ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਪਾਰਖਦ। ੯ ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ ਦਾ ਮਤੇਰ ਭਾਈ। ੧੦ ਮਗਧ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਰਾਜਾ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮਹਾਪਦਮ ਅਤੇ ਪਦਵੀ "ਨੰਦ"ਸੀ. ਮਹਾਪਦਮ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ B.C.[1] ੪੧੩ ਵਿੱਚ ਨੰਦਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ. ਇਸ ਦੇ ਜਾਨਸ਼ੀਨ (ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ) ਅੱਠ ਰਾਜਾ ਭੀ ਨੰਦ ਕਹਾਏ. ਨੰਦਵੰਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ ੯੧ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸਮਾਪਤ ਹੋਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਚੰਦ੍ਰਗੁਪਤ। ੧੧ ਨੌ ਸੰਖ੍ਯਾ ਬੋਧਕ, ਕਿਉਂਕਿ ਨੰਦ ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਜੇ ਨੌ ਹੋਏ ਹਨ। ੧੨ ਡੱਡੂ, ਜੋ ਵਰਖਾ ਵਿੱਚ ਆਨੰਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੧੩ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਜੋ ਸੂਦਨਾ ਗੋਤ ਦਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸੀ। ੧੪ ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਗੁਰੁ ਵਿਲਾਸ ਵਿੱਚ ਬਾਬੇ ਆਨੰਦ ਦਾ ਨਾਮ ਨੰਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਬਾਬੇ ਨੰਦ ਦਾ ਸੁਤ ਅਯੋ ਨਾਮ ਸੁ ਸੁੰਦਰ ਜਾਹਿ." (ਅ: ੧੨, ਛੰਦ ੩੯)

ਨੰਦਕ. ਸੰ. नन्दक. ਵਿ—ਆਨੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਸ਼ਨੁ ਦਾ ਖੜਗ। ੩ ਡੱਡੂ. ਮੇਂਡਕ.

ਨੰਦ ਕੁਇਰ. ਬੀਬੀ ਬੀਰੋ ਦੀ ਸੱਸ. ਧਰਮੇ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ.

ਨੰਦਗ. ਦੇਖੋ, ਨੰਦਕ ੨. "ਧਨੁ ਸਾਰੰਗ ਨੰਦਗ ਖੱਗ ਭਣੰ." (ਸਮੁਦ੍ਰ ਮਥਨ)

ਨੰਦਗ੍ਰਾਮ. ਮਥੁਰਾ ਤੋਂ ਚੌਦਾਂ ਕੋਹ ਪੁਰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦੇ ਪਾਲਕ ਪਿਤਾ

[1] Before Christ ਈਸਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ. ਭਾਵ—ਈਸਵੀ ਸਨ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ.

ਨੰਦ ਗੋਪ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਗ੍ਰਾਮ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨੰਦਿਗ੍ਰਾਮ.

ਨੰਦਚੰਦ. ਡਰੋਲੀ ਜਿਲਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਉਮਰਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੋਤਾ, ਜੋ ਡਰੋਲੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਮਸੰਦ ਸੀ. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਦੀਵਾਨ ਅਤੇ ਸੈਨਾਨੀ ਥਾਪਿਆ. ਇਸ ਨੇ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦੇ ੮ਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਯਥਾ— "ਤਹਾਂ ਨੰਦਚੰਦੰ ਕਿਯੋ ਕੋਪ ਭਾਰੋ. ਲਗਾਈ ਬੱਰਛੀ ਕ੍ਰਿਪਾਣੰ ਸੰਭਾਰੋ। ਤੁਟੀ ਤੇਗ ਤ੍ਰਿੱਖੀ ਕਢੇ ਜੰਮਦੱਢੰ. ਹਠੀ ਰਾਖਿਯੰ ਲੱਜ ਬੰਸੰ ਸਨੱਢੰ."

ਇੱਕ ਵੇਰ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਲਿਖਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਦਸ੍ਤਖ਼ਤ ਲਈ ਆਨੰਦਪੁਰ ਲਿਆਏ.[1] ਨੰਦਚੰਦ ਨੇ ਇਹ ਕਾਪੀ ਘਰ ਰੱਖਲਈ ਅਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਦੇਣੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ. ਜਦ ਸਾਧਾਂ ਨੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਪਾਸ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕੀਤੀ, ਤਦ ਨੰਦਚੰਦ ਡਰਦਾ ਮਾਰਿਆ ਆਨੰਦਪੁਰੋਂ ਚੋਰੀ ਨੱਠਕੇ ਧੀਰਮੱਲ ਪਾਸ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਚਲਾਗਿਆ. ਉਸ ਨੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਜਾਸੂਸ ਸਮਝਕੇ ਮਰਵਾਦਿੱਤਾ. ਨੰਦਚੰਦ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਾਲੇਸੰਘੇ ਹੋਇਆ.[2]

ਉਦਾਸੀਆਂ ਤੋਂ ਖੋਹੀ ਹੋਈ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੀੜ ਹੁਣ ਡਰੋਲੀ ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਨੰਦਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੰਦ ਦੇ ਪਾਲਿਤ ਪੁਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ। ੨ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਬੇਟਾ. ਪੋਤਾ.

ਨੰਦ ਦਾਸ. ਵ੍ਰਜ ਭਾਸਾ ਦੇ ਅੱਠ ਮਹਾਕਵੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਉੱਤਮ ਕਵਿ, ਜਿਸਨੇ ਹੋਰ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਅਨੇਕਾਰਥ ਅਤੇ ਨਾਮਮਾਲਾ ਦੋ ਮਨੋਹਰ ਦੋਹਾਕੋਸ਼ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਸੀਂ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਕਰਕੇ ਛਪਵਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ.

ਨੰਦ ਦੇਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਗਧ ਦੇਸ਼, ਜਿੱਥੇ ਨੰਦਕੁਲ ਨੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨੰਦ ੧੦.

ਨੰਦਨ. ਸੰ. ਵਿ—ਆਨੰਦ ਦਾਇਕ. "ਨੰਦਨ ਜਗ ਬਾਨੀ ਪਗ ਬੰਦਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਤ੍ਰ. ਬੇਟਾ. "ਨੰਦਨ ਫੇਰੁ ਸੁਛੰਦ ਬਲੰਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਬਾਗ਼. ਦੇਖੋ, ਦੇਵੋਦ੍ਯਾਨ। ੪ ਮੇਘ. ਬੱਦਲ। ੫ ਕੇਸਰ। ੬ ਚੰਦਨ। ੭ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਹਿਰ ਲੰਡਨ (London) ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਨੰਦਨ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਨੰਦਨ ਨੰਦਨ. ਪੁੱਤ ਦਾ ਬੇਟਾ, ਪੋਤਾ. "ਸੂਰਜ ਮਲ ਕੇ ਨੰਦਨ ਨੰਦਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਅਭਿਬੰਦਨ.

ਨੰਦਨੀ. ਵਿ—ਆਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਨੈਨਨੰਦਨੀ। ੨ ਸੰ. ਨੰਦਿਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਤ੍ਰੀ. ਬੇਟੀ। ੩ ਉਮਾ. ਪਾਰਵਤੀ। ੪ ਗੰਗਾ। ੫ ਵਸ਼ਿਸ਼੍ਠ ਦੀ ਕਾਮਧੇਨੁ ਗਊ, ਜੋ ਸੁਰਭਿ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ. ਕਈ ਥਾਂ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜਮਦਗਨਿ ਦੀ ਗਊ ਨੰਦਿਨੀ ਲਿਖੀ ਹੈ. "ਹੁਤੀ ਨੰਦਿਨੀ ਸਿੰਧੁਜਾ ਕੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ." (ਪਰਸੁਰਾਮਾਵ)

ਨੰਦਨੰਦਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੰਦ ਗੋਪ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸ਼੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ। ੨ ਬੇਟੇ ਦਾ ਬੇਟਾ, ਪੋਤਾ.

ਨੰਦਪੁਰ ਕਲੌੜ. ਦੇਖੋ, ਅਨੰਦਪੁਰ ੨. ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ "ਬਸੀਪਠਾਣਾ" ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

ਨੰਦਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦਰ. ਨਜਰ. ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. "ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਦੇਖਤ ਭੇ ਕਰ ਨੰਦਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨੰਦ ਰਜਨੀਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਜਨੀਸ਼ ਨੰਦ. ਰਾਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਉਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਬੁਧ. "ਵਾਰ ਨੰਦਰਜਨੀਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਬੁਧਵਾਰ.

ਨੰਦਰਿ. ਨਿਗਾਹ. ਦੇਖੋ, ਨੰਦਰ. "ਦੂਰਿ ਨਹੀਂ ਦੇਖੋ, ਕਰਿ ਨੰਦਰਿ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ਵਿਚਾਰਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਕਰਕੇ ਦੇਖੋ। ੨ ਦੇਖੋ, ਕਰਨੰਦਰਿ.

ਨੰਦਲਾਲ. ਦੇਖੋ, ਮੀਹਾਂ। ੨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੇਵਕ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੋਹਣਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਮ ਖ੍ਵਾਜਾ ਅਰਜਾਨੀ ਸੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਨੰਦਲਾਲ ਭਾਈ। ੪ ਪਿੰਡੀਲਾਲ ਦਾ ਭਾਈ ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜਪੁ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਾਏ। ੫ ਨੰਦ ਦਾ ਪਜਾਰਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਦੇਵ.

ਨੰਦਲਾਲ ਭਾਈ. ਮੁਨਸ਼ੀ ਛੱਜੂਰਾਮ ਆਂਗਿਰਸ ਖਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਫ਼ਾਰਸੀ ਦਾ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸੀ. ਸਨ ੧੬੩੦ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੋਂ ਗ਼ਜ਼ਨੀ ਵੱਲ ਗਿਆ ਅਰ ਆਪਣੀ ਯੋਗ੍ਯਤਾ ਦੇ ਬਲ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਹਾਕਿਮ ਦਾ ਮੀਰ ਮੁਨਸ਼ੀ ਹੋਗਿਆ. ਇੱਥੇ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੬੩੩ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਪਿਤਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਦਾ ਯੋਗ੍ਯ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ੧੨ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਜਦ ਉਮਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਕੁਲਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਲਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵੈਸ਼ਨਵ ਧਰਮ ਦੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਦਿਵਾਕੇ ਕੰਠੀ ਬੰਨ੍ਹਵਾਉਣ ਦੀ ਰਸਮ ਕਰਵਾਉਣੀ ਚਾਹੀ, ਪਰ ਵਿਚਾਰਸ਼ੀਲ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਕੁਲਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਤਸੱਲੀ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਧਾਰਨ ਕਰਾਂਗਾ.

ਸਨ ੧੬੫੨ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਉਦਾਸ ਹੋਕੇ ਗ਼ਜ਼ਨੀ ਤੋਂ ਚਲੇ ਆਏ ਅਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਦਰਵਾਜੇ ਘਰ ਬਣਾਕੇ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਕਾਨ ਪਾਸ ਵਸੇ ਮਹੱਲੇ ਦਾ ਨਾਮ "ਆਗਾਪੁਰ" ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਦੇ ਸੇਵਕ ਅਤੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਗ਼ਾ (ਸ੍ਵਾਮੀ) ਕਹਿਕੇ ਬੁਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ.

ਇੱਥੇ ਹੀ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਘਰਾਣੇ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋ ਗਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਪਜੀ.

ਸਨ ੧੬੮੨ ਵਿੱਚ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਮੁਲਤਾਨੋਂ ਤੁਰਕੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਆਨੰਦਪੁਰ ਪੁੱਜੇ ਅਤੇ ਗੁਰਦੀਖ੍ਯਾ ਲੈਕੇ ਅਨੰਨ ਸਿੱਖ ਹੋਏ.

ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ ਫ਼ਾਰਸੀ ਬੈਂਤਾਂ ਵਿੱਚ

[1] ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤਕ ਜੋ ਕਾਪੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਉਹ ਦਸਖ਼ਤਾਂ ਲਈ ਲਿਆਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ.

[2] ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ "ਕਾਲੇ ਸੰਢੇ" ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਸੰਘੇ ਗੋਤ ਦਾ ਪਿੰਡ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੰਘੇ ਸਹੀ ਹੈ.

ਰਚਕੇ "ਬੰਦਗੀਨਾਮਹ" ਨਾਮ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਸ੍ਵਾਮੀ ਪੜ੍ਹਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ, ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅੰਤ:— "ਜ਼ਾਬੇ ਹੈਵਾਂ ਪੁਰਸ਼ੁਦਹ ਚੂੰ ਜਾਮੇ ਓ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਮਹ ਸ਼ੁਦਹ ਜ਼ਾਂ ਨਾਮੇ ਓ." (੪੮੭) ਬੈਂਤ ਲਿਖਕੇ ਨਾਉਂ "ਜ਼ਿੰਦਗੀਨਾਮਹ" ਰੱਖਿਆ. ਅਤੇ ਵਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੋ ਨੰਦ ਲਾਲ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇਗਾ, ਉਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗਾ.

ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਸਾਹਿਬ ਅ਼ਰਬੀ, ਫ਼ਾਰਸੀ ਅਤੇ ਰਿਆਜ਼ੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪੰਡਿਤ ਅਤੇ ਵਡੀ ਚਮਤਕਾਰੀ ਬੁੱਧੀ ਰਖਦੇ ਸਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਾ ਮੁਅ਼ੱਜ਼ਮ (ਬਹਾਦੁਰਸ਼ਾਹ) ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਮਾਰਫ਼ਤ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦੇ ਪਾਸ ਮੁਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਮੀਰਮੁਨਸ਼ੀ ਹੋ ਕੇ ਸਨ ੧੬੮੩ ਤੋਂ ਰਹਿਣ ਲੱਗੇ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਮੁਅ਼ੱਜ਼ਮ ਤੋਂ ਅਤੇ ਆ਼ਲਿਮਾਂ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ .ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਆਯਤ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰੀ ਅਰਥ ਸੁਣਕੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹਿਆ, ਜਿਸ ਪੁਰ (ਮੁਅ਼ੱਜ਼ਮ) ਤੋਂ ਵਿਦਾ ਲੈਕੇ ਸਨ ੧੬੯੭ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਆਨੰਦਪੁਰ ਜਾ ਰਹੇ.

ਆਪ ਕਲਗੀਧਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਭੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ "ਸਿੱਖਸੇਵਾ" ਸਭ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਸਲਾਹੀ ਸੀ.[1]

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਆਨੰਦਪੁਰੋਂ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੁਲਤਾਨ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਜਾ ਰਹੇ, ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਗੁਰਮਤ ਅਤੇ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਮਾ ਵਿਤਾਇਆ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੭੦੫ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਦੇ ਦੋ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਸਨ, ਵਡਾ ਲਖਪਤਿਰਾਇ ਅਤੇ ਛੋਟਾ ਲੀਲਾਰਾਮ. ਲਖਪਤਿ ਦੇ ਸੰਤਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ. ਲੀਲਾਰਾਮ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਚਲੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਅਤੇ ਮੁਲਤਾਨ ਆਦਿਕ ਥਾਂਈਂ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਹਜਧਾਰੀ ਅਤੇ ਅਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸੱਜਨ ਪੰਥ ਦੇ ਰਤਨ ਹਨ, ਅਰ "ਭਾਈ" ਲਕ਼ਬ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਭਾਈ ਨੰਦਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੁਮਹਿਮਾਂ, ਭਗਤਿ ਅਤੇ ਗ੍ਯਾਨ ਵਿਸ਼ਯ ਪੁਰ ਇਹ ਪੁਸ੍ਤਕ ਲਿਖੇ ਹਨ:—

੧ ਜ਼ਿੰਦਗੀਨਾਮਹ। ੨ ਤੌਸੀਫ਼ੋਸਨਾ । ੩ ਗੰਜਨਾਮਹ। ੪ ਜੋਤਵਿਕਾਸ਼। ੫ ਦੀਵਾਨਗੋਯਾ। ੬ ਇਨਸ਼ਾ ਦਸਤੂਰ। ੭ ਅਰਜ਼ੁਲਇਲਫ਼ਾਜ਼। ੮ ਖ਼ਾਤਮਹ. ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦਾ ਤਖ਼ੱਲੁਸ (ਛਾਪ) "ਗੋਯਾ" ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸੋਹਣਾ ੩.

ਨੰਦਵੰਸ਼. ਦੇਖੋ, ਨੰਦ ੧੦.

ਨੰਦਾ. ਸੰ. नन्दा. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਣਦ. ਪਤੀ ਦੀ ਭੈਣ। ੨ ਏਕਮ, ਛਠ ਅਤੇ ਏਕਾਦਸ਼ੀ ਤਿਥਿ। ੩ ਦੁਰਗਾ. "ਕਰ ਨੰਦਾ ਖੜਗ ਉਠਾਇਕੈ." (ਚੰਡੀ ੩) ਦੇਖੋ, ਨਿੰਦਾ ੨। ੪ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਅਲਮੋਰਾ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਹਾੜ ਦੀ ਚੋਟੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਚਾਈ ੨੫੬੬੧ ਫੁਟ ਹੈ. ਇਸ ਪੁਰ ਨੰਦਾ (ਦੁਰਗਾ) ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਾਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ੫ ਸੂਦਨਾ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ। ੬ ਸੰਘੇੜਾ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਆਤਮ ਗ੍ਯਾਨੀ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ ਸੀ. ਇਹ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮਿਰਜ਼ਾਬੇਗ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ। ੭ ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਾਸ। ੮ ਦੇਖੋ, ਬਰਵਾ ੨। ੯ ਅਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ.

ਨੰਦਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਨੰਦ। ੨ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ। ੩ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਬੈਲ। ੪ ਸ਼ਿਵ। ੫ ਮਿਤ੍ਰ.

ਨੰਦਿਗਾਂਵ, ਨੰਦਿਗ੍ਰਾਮ ਅਯੋਧ੍ਯਾ ਤੋਂ ੪ ਕੋਹ ਪੁਰ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿੱਥੇ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਵਨਵਾਸ ਸਮੇਂ ਤਪਸ੍ਵੀ ਭੇਖ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਭਰਤ ਨੇ ਰਾਜਕਾਜ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਭਦਰਸਾ.

ਨੰਦਿਘੋਸ. ਸੰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਘੋਸ (ਧੁਨਿ) ਆਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਰਜੁਨ ਦਾ ਰਥ.

ਨੰਦਿਨੀ. ਦੇਖੋ, ਨੰਦਨੀ ੨.

ਨੰਦੀ. ਦੇਖੋ, ਨੰਦਿ ਅਤੇ ਨਾਂਦੀਮੁਖ. "ਬਜਾਹ ਸਮੈ ਨੰਦੀ ਕਰੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਬੈਲ. "ਅਮਿਤ ਬਾਣ ਨੰਦੀ ਕਹੁ ਮਾਰੇ." (ਰੁਦ੍ਰਾਵ) ੩ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਨਾਮ ਪੁਰ ਦਾਗ ਦੇ ਕੇ ਛੱਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂਡ. ਬੈਲ। ੪ ਵਿ—ਆਨੰਦੀ. ਖ਼ੁਸ਼.

ਨੰਦੀਮੁਖ. ਦੇਖੋ, ਨਾਂਦੀਮੁਖ. "ਨੰਦੀਮੁਖੰ ਸ਼੍ਰਾੱਧ ਕਰਵਾਯੋ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਨੰਦੇਰ, ਨੰਦੇੜ ਦੇਖੋ, ਅਬਿਚਲਨਗਰ.

ਨੰਨਾ. ਨ ਅੱਖਰ. "ਨੰਨਾ ਨਰਕ ਪਰਹਿਂ ਤੇ ਨਾਹੀ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਨ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ. ਨਕਾਰ। ੩ ਵ੍ਯ—ਨਾ. ਨਹੀਂ. ਨਿਸ਼ੇਧ.

ਨੰਨਾਕਾਰ, ਨੰਨਾਕਾਰੁ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਨਕਾਰ. ਨਾ ਮਨਜ਼ੂਰੀ. ਅਸ੍ਵੀਕਾਰ. "ਨੰਨਾਕਾਰੁ ਨ ਕੋਇ ਕਰੇਈ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਨੰਨ੍ਹਾ. ਵਿ—ਛੋਟਾ. ਨਨ੍ਹਨ.

ਨੰਬਰ. ਅੰ. Number. ਗਿਣਤੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ. ਸ਼ੁਮਾਰ.

ਨੰਬਰਦਾਰ. ਵਿ—ਮਨੁੱਖਾਂ ਖੇਤਾਂ ਅਤੇ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਨੰਬਰ (ਸ਼ੁਮਾਰ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿੰਡ ਦਾ ਚੌਧਰੀ. ਲੰਬਰਦਾਰ.

ਨੰਮ੍ਰ. ਵਿ—ਨੀਵਾਂ। ੨ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਅਭਿਮਾਨ ਰਹਿਤ. ਹਲੀਮ.

ਨੰਮ੍ਰਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਵੇਂ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਝੁਕਾਉ।

ਨ੍ਹਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਨਾਨ ਕਰਨਾ.

ਨ੍ਹਾਤ. ਨ੍ਹਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਸਨਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਸ੍ਨਾਤ. ਨ੍ਹਾਤਾ ਹੋਇਆ. ਜਿਸ ਨੇ ਸਨਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ.

ਨ੍ਹਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਨਾਨ. "ਹਜਰਤ ਕੀਨਸ ਨ੍ਹਾਨ ਹਮਾਮ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

[1] "ਨੰਦਲਾਲ ਭੋ ਹਮਰੋ ਦਾਤਾ। ਭਗਤਿਭਾਵ ਸੰਤਨ ਮਨ ਰਾਤਾ। ਛੁਧਿਤ ਨ ਦੇਖ ਸਕੈ ਚਿਤ ਭਾਰੋ। ਦੇਗ ਕਰਤ ਮਮ ਸੋਇ ਪਿਆਰੋ।" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਨ੍ਹਾਪੇ. ਨਹਾਈਏ. ਸਨਾਨ ਕਰੀਏ.

ਨ੍ਹਾਪੈ. ਨ੍ਹਾਉਣ ਤੋਂ. ਸਨਾਨ ਕਰਨੇ ਸੇ.

ਨਜਸ. ਸੰ. ਨ੍ਯਸ੍. ਧਾ—ਫੈਂਕਣਾ (ਸਿੱਟਣਾ), ਤਜਾਗਣਾ, ਆਰੋਪਣਾ (ਜੜਨਾ).

ਨਜਸ੍ਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਫੈਂਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਤਿਆਗਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਬੈਠਾ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਾ ਨਸ਼ਸ੍ਤਹ.

ਨਜਗ੍ਰੋਧ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਬੜ. ਬੋਹੜ ਬਰੋਟਾ. ਵਟ.

ਨਜਾਸ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਸਥਾਪਨ. ਰੱਖਣਾ। ੨ ਧਰੋਹਰ। ੩ ਅਰਪਣ। ੪ ਤਜਾਗ. ਸੰਨਜਾਸ। ੫ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੀ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਤ੍ਰ ਅਥਵਾ ਓਅੰ ਆਦਿ ਸ਼ਬਦ ਉੱਚਾਰਣ ਕਰਕੇ ਵਿਧਾਨ ਕੀਤੇ ਅੰਗਾਂ ਨੂੰ ਛੁਹਿਣਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗਨਜਾਸ.

ਨਜਾਯ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਯੋਗਜ ਬਾਤ. ਨੀਤਿ. ਇਨਸਾਫ਼।

(ਅ) ਗੌਤਮ ਦਾ ਰਚਿਆ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਹੈ। ਦੇਖੋ, ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ.

(ੲ) ਪ੍ਰਤਿਗਜਾ, ਹੇਤੁ, ਉਦਾਹਰਣ, ਉਪਨਯ ਅਤੇ ਨਿਗਮਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲਾ ਵਾਕ.

(I) ਪਰਵਤ ਅਗਨਿ ਵਾਲਾ ਹੈ— ਪ੍ਰਤਿਗਜਾ.

(II) ਧੂੰਏਂ ਵਾਲਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ—ਹੇਤੁ.

(III) ਧੂੰਏਂ ਵਾਲਾ ਜਰੂਰ ਅੱਗ ਸਹਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਰਸੋਈ ਘਰ—ਉਦਾਹਰਣ.

(IV) ਨੇਮ ਨਾਲ ਅੱਗ ਸਾਥ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਧੂੰਏਂ ਹੇਤੁ ਵਾਲਾ ਇਹ ਪਰਵਤ ਹੈ—ਉਪਨਯ.

(V) ਇਸ ਲਈ ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ ਇਹ ਪਹਾੜ ਅੱਗ ਵਾਲਾ ਹੈ—ਨਿਗਮਨ.

(ਸ) ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਵਾਕਜ. ਮਿਸਾਲ. ਕਹਾਵਤ. ਨਜਾਯਵਾਕਜ ਸਾਰੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਇਹ ਅਨੰਤ ਹਨ. ਅਸੀਂ ਇੱਥੇ ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ ਜੋ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਤੇ ਜਾਦਾ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:—

(੧) ਉਸ਼੍ਟ੍ਰ ਲਗੁੜ ਨਜਾਯ. ਉੱਠ ਉੱਤੇ ਲੱਦੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਡੰਡਾ ਲੈ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਉੱਠ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਲਈਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੱਖ ਦੀ ਪੁਸ਼੍ਟੀ ਲਈ ਵਰਤੀਏ.

(੨) ਊਖਰ ਵਰਖਾ ਨਜਾਯ. ਜਿਵੇਂ ਕੱਲਰ ਵਿੱਚ ਮੀਂਹ ਕੁਝ ਫਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਤਿਵੇਂ ਜਿਸ ਥਾਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਆਦਿ ਦਾ ਕੁਝ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਵੇ.

(੩) ਅਗਨਿ ਧੂਮ ਨਜਾਯ. ਧੂੰਆਂ ਕਾਰਯ ਦੇਖਕੇ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਕਾਰਣਰੂਪ ਅਗਨਿ ਦਾ ਗਜਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਕਾਰਯ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਾਰਣ ਜਾਣ ਲੈਣਾ.

(੪) ਅਰਣਜ ਰੋਦਨ ਨਜਾਯ. ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਰੋਣਾ ਜੈਸੇ ਨਿਸਫਲ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਸ ਥਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਵਜਾਖਜਾਨ ਕਰਤਾ ਵ੍ਰਿਥਾ ਸਿਰ ਖਪਾਵੇ.

(੫) ਅੰਧਗਜ ਨਜਾਯ. ਕਈ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਨੇ ਹਾਥੀ ਟੋਹਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਪੂਛ ਟਟੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਹਾਥੀ ਰੱਸੇ ਜੇਹਾ, ਟੰਗ ਟਟੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਥਮਲੇ ਜੇਹਾ, ਕੰਨ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ ਛੱਜ ਜੇਹਾ ਦੱਸਿਆ. ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਜਿੱਥੇ ਬਾਤ ਦੀ ਅਸਲੀਯਤ ਜਾਣੇ ਬਿਨਾ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਅਟਕਲ ਨਾਲ ਕਲਪਣਾ ਕਰਨ, ਉੱਥੇ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

(੬) ਅੰਧ ਪਰੰਪਰਾ ਨਜਾਯ. ਬਿਨਾ ਸੋਚੇ, ਇੱਕ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਦੇਖਕੇ ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਕਰਨ ਲਗਣਾ, ਵਿਚਾਰ ਬਿਨਾ ਪੁਰਾਣੀ ਲੀਹ ਤੇ ਤੁਰੇ ਜਾਣਾ.

(੭) ਅੰਧ ਪੰਗੁ ਨਜਾਯ. ਅੰਨ੍ਹਾ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਪਿੰਗਲਾ ਚਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਜੇ ਅੰਨ੍ਹਾ ਪਿੰਗਲੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਵੇ, ਤਦ ਜਿੱਥੇ ਚਾਹੁਣ ਪਹੁਚ ਸਕਦੇ ਹਨ. ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਇੱਕ ਇੱਕ ਕਾਰਯ ਨੂੰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜਿੱਥੇ ਪਰਸਪਰ ਸਹਾਈ ਹੋਣ, ਉੱਥੇ ਇਹ ਨਜਾਯ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ.

(੮) ਏਕਾਕੀ ਤ੍ਰਿਣ ਨਜਾਯ. ਇੱਕ ਅੱਖੋਂ ਕਾਣਾ ਸੀ ਦੂਜੀ ਵਿੱਚ ਤਿਨਕਾ ਪੈ ਗਿਆ, ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੋਵੇ, ਉੱਤੋਂ ਹੋਰ ਵਿਘਨ ਆ ਪਵੇ, ਤਦ ਉਸ ਮੌਕੇ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਵਰਤੀਦੀ ਹੈ.

(੯) ਸ਼ਮਸ਼੍ਰੁ ਕੰਟਕ ਨਜਾਯ. ਦਾੜ੍ਹੀ ਮੁੱਛ ਜੋ ਮੁਨਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰੋਮ ਕੰਡੇ ਜੇਹੇ ਤਿੱਖੇ ਉਗਦੇ ਹਨ, ਅਜੇਹੇ ਲੋਕ ਜਦ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਜਾਰ ਨਾਲ ਚੁੰਮਦੇ ਹਨ ਤਦ ਕੰਡਿਆਂ ਤੋਂ ਦੁਖੇ ਹੋਏ ਬੱਚੇ ਰੋ ਉਠਦੇ ਹਨ ਜੋ ਪਜਾਰ ਦਿਖਾਕੇ ਦੁਖ ਦੇਵੇ ਉਸ ਲਈ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਵਰਤੀਦੀ ਹੈ.

(੧੦) ਸਮੁਦ੍ਰ ਵਰਖਾ ਨਜਾਯ. ਜੈਸੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਵਿੱਚ ਮੀਂਹ ਉਪਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ, ਤੈਸੇ ਜਿਸ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੀ ਜਰੂਰਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਥਾਂ ਇਹ ਨਜਾਯ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

(੧੧) ਸਿੰਘਾਵਲੋਕਨ ਨਜਾਯ. ਜੈਸੇ ਸ਼ੇਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਜਦ ਅੱਗੇ ਵਧਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਫਿਰ ਫਿਰ ਪਿੱਛੇ ਵੇਖਦਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਕਿਸੇ ਬਾਤ ਪੁਰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਧਜਾਨ ਦੇਣਾ.

(੧੨) ਸੁੰਦੋਪਸੁੰਦ ਨਜਾਯ. ਸੁੰਦ ਅਤੇ ਉਪਸੁੰਦ ਦੋਵੇਂ ਭਾਈ ਤਿਲੋਤੱਮਾ ਅਪਸਰਾ ਨੂੰ ਵਰਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ. ਤਿਲੋਤੱਮਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜੋ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਲੀ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗਾ ਮੈ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਾਂਗੀ. ਇਸ ਪੁਰ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਵਿੱਚੀ ਲੜਕੇ ਕਟ ਮੋਏ. ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਪਰਸਪਰ ਦੀ ਫੁੱਟ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਹਾਨੀ ਪਹੁਚੇ, ਉਸ ਥਾਂ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਵਰਤੀਦੀ ਹੈ.

(੧੩) ਸੂਚੀ ਕਟਾਹ ਨਜਾਯ. ਲੁਹਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨੇ ਕੜਾਹਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ, ਦੂਜੇ ਨੇ ਆਕੇ ਸੂਈ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ. ਲੁਹਾਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਈ ਬਣਾਕੇ ਫੇਰ ਕੜਾਹਾ ਬਣਾਉਣਾ ਆਰੰਭਿਆ. ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਪਹਿਲੇ ਸਹਿਜ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਫੇਰ ਬੜੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਉਣਾ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

(੧੪) ਸਥਾਲੀ ਤੰਡੁਲ ਨਜਾਯ. ਵਲਟੋਹੀ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਚਾਉਲ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਜਿਵੇਂ ਸਾਰੀ ਦੇਗ ਦੇ ਰਿੱਝੇ ਚਾਉਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਬਾਤ ਦੇ ਗਜਾਨ ਤੋਂ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਜਾਣਲੈਣਾ.

(੧੫) ਸਥੂਣਾ ਨਿਖਨਨ ਨਜਾਯ. ਜੈਸੇ ਥੰਮ੍ਹੀ ਨੂੰ ਗੱਡਣ ਵੇਲੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਣ ਲਈ ਤੋਕੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਹਿਲਾਕੇ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਆਪਣੇ ਪੱਖ

(ਸਨਾਮਾ) ੨ ਰਾਜਾ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਰਾਣੀ. "ਨਟੀ ਨਾਟਕੀ ਨ੍ਰਿਪਣੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੬੪)

ਨ੍ਰਿਪਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨ੍ਰਿਪਤ੍ਵ. ਰਾਜਪਨ. ਰਾਜਤ. "ਬੇਨ ਗਏ ਜਬ ਤੇ ਨ੍ਰਿਪਤਾ ਕਰ." (ਮਾਂਧਾਤਾ)

ਨ੍ਰਿਪਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਨਰਾਂ ਦਾ ਪਤਿ. ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ. ਰਾਜਾ.

ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਨਾਥ. ਸੰਗਯਾ—ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਰਾਜਾ. ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ. "ਨ੍ਰਿਪਤਿਨਾਥ ਨਾਨਕ ਬਰ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਨ੍ਰਿਪਨੀ. ਦੇਖੋ, ਨ੍ਰਿਪਣੀ.

ਨ੍ਰਿਪਮੇਧ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਯਗ੍ਯ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਦੀ ਬਲਿ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ੨ ਛਤ੍ਰੀ (ਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰਿਯ) ਵਧ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਯਗ੍ਯ ਵਿੱਚ ਹਵਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ. ਦੇਖੋ, ਨ੍ਰਿਮੇਧ. "ਲੱਛ ਜੋ ਨ੍ਰਿਪ ਮਾਰੀਐ ਤਬ ਹੋਤ ਹੈ ਨ੍ਰਿਪਮੇਧ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੩ ਰਾਜਸੂਯ ਯਗ੍ਯ ਨੂੰ ਭੀ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਨ੍ਰਿਪਮੇਧ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਨ੍ਰਿਪਾਧਮ. ਵਿ—ਰਾਜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਧਮ (ਨੀਚ). ਅਨਯਾਯੀ ਰਾਜਾ.

ਨ੍ਰਿਪਾਨ. ਸੰ. ਨਿਰਪਾਯਿਨ੍. ਵਿ—ਬੇਚੂਕ. ਬੇਖ਼ਤ੍ਰਾ. "ਅਭੇਦ ਨ੍ਰਿਪਾਨ ਸਭੈ ਪਚਹਾਰੇ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਸੰ. ਨ੍ਰਿਪਾਣ. ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜਲ ਆਦਿ ਪਿਆਉਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਨ੍ਰਿਪਗਣ. ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ.

ਨ੍ਰਿਪਾਰ, ਨ੍ਰਿਪਾਲ } ਸੰਗਯਾ—ਨਰਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ, ਰਾਜਾ. ਪ੍ਰਜਾਪਾਲਕ.

ਨ੍ਰਿਪੇਸ. ਸੰਗਯਾ—ਨ੍ਰਿਪ ਈਸ. ਰਾਜਿਆਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਮਹਾਰਾਜਾ. ਸ਼ਹਨਸ਼ਾਹ.

ਨ੍ਰਿਬਾਕ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਬਾਕ (ਡਰ). ਬੇਖ਼ੌਫ਼. ਨਿਡਰ. "ਨਮਸਤੰ ਨ੍ਰਿਬਾਕੇ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਨਿਰ੍ਵਾਕ੍ਯ. ਮੌਨੀ। ੩ ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅ਼ਰਬੀ ਆਦਿ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ.

ਨ੍ਰਿਬਾਣ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਬਾਣ.

ਨ੍ਰਿਬਾਧ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਬਾਧ (ਦੁੱਖ). ਕਲੇਸ਼ ਰਹਿਤ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਿਰਬਾਧ.

ਨ੍ਰਿਬਾਨ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਬਾਣ.

ਨ੍ਰਿਬਾਮ. ਵਿ—ਵਾਮ (ਹਾਨਿ) ਰਹਿਤ। ੨ ਕੁਟਿਲਤਾ ਰਹਿਤ। ੩ ਵਾਮਾ (ਮਾਇਆ) ਰਹਿਤ. ਨਿਰੰਜਨ. "ਨਮਸ੍ਤੰ ਨ੍ਰਿਬਾਮੇ." (ਜਾਪੁ)

ਨ੍ਰਿਬੂਝ. ਵਿ—ਜੋ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ. ਜੋ ਬੁੱਧਿ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ. "ਨਮਸ੍ਤੰ ਨ੍ਰਿਬੂਝੇ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਬੇਸਮਝ. ਅਗ੍ਯਾਨੀ.

ਨ੍ਰਿਭੰਗੀ. ਵਿ—ਬਿਨਾ ਭੰਗ (ਵਲ). ਸਰਲ। ੨ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ.

ਨ੍ਰਿਮੇਧ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਰੁਸਮੇਧ. ਉਹ ਯਗ੍ਯ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ (ਮਨੁੱਖ) ਦੀ ਬਲਿ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ. ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਇਹ ਯਗ੍ਯ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਯਜੁਰ ਵੇਦ ਅ: ੩੦.

ਨ੍ਰਿਲੰਭ. ਦੇਖੋ, ਨਿਰਾਲੰਬ. "ਨ੍ਰਿਲੰਭ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਸੰ. ਨਿਰ੍ਲਭ੍ਯ. ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ ਕਠਿਨ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਲੰਭ.

ਪ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦਾ ਛਬੀਹਵਾਂ ਅੱਖਰ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਅਸਥਾਨ ਹੋਠ ਹਨ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਵਨ. ਹਵਾ। ੩ ਪੱਤਾ। ੪ ਆਂਡਾ। ੫ ਸਮਾਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਕੇ ਇਹ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਦ੍ਵਿਪ, ਪਾਦਪ, ਮਧੁਪ ਆਦਿ। ੬ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਆਦਿਕ, ਜੈਸੇ—ਨ੍ਰਿਪ, ਭੂਪ ਆਦਿ। ੭ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਪ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਖਾਰਨ। ੮ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਲੱਗਕੇ ਇਹ ਭਾਵਵਾਚਕ ਸੰਗ੍ਯਾ— ਭੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ—ਸਿਆਣਪ, ਸੁਹਣੱਪ ਆਦਿ.

ਪਉ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਦ. ਪੈਰ. ਫ਼ਾ. ਪਾ ਅਤੇ ਪਾਯ। ੨ ਪਲ. ਛਣ. "ਜੇਠੋ ਪਉ ਪਉ ਲੂਹੈ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ਪਲ ਪਲ ਵਿੱਚ ਜੇਠ ਸਾੜਦਾ ਹੈ. ਭਾਵ—ਧਰਮਰਾਜ ਸੰਤਾਪ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਦਾ ਸਥਾਨ. ਪਿਆਉ. ਸੰ. ਪ੍ਰਪਾ। ੪ ਪ੍ਰਾਪਤਿ. "ਧਿਆਨੁ ਲਹੀਐ, ਪਉ ਮੁਕਿਹਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ਮੁਕ੍ਤਿ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।[1] ੫ ਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਦਾਉ. ਦੇਖੋ, ਪੌਬਾਰਾਂ। ੬ ਮੁਲ. ਕੇਸਰ। ੭ ਪੈਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ. ਪੈ. ਪੜ. "ਪਉ ਸਰਣਾਈ ਰਾਮਰਾਇ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਪਉ ਸੰਤ ਸਰਣੀ ਲਾਗੁ ਚਰਣੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੮ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉੱਤੇ. ਉੱਪਰ. "ਰਖਿ ਰਖਿ ਪੈਰ ਧਰੇ ਪਉ ਧਰਣਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਪਉਸਟਣੀ. ਦੇਖੋ, ਪੌਸ੍ਟਨੀ.

ਪਉਸਨਿ. ਪੈਣਗੇ. ਪੈਣਗੀਆਂ. ਪੜੇਂਗੀ. "ਤਲਬਾਂ ਪਉਸਨਿ ਆਕੀਆਂ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ)

ਪਉਸਾਹਿਬ. ਦੇਖੋ, ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਅੰਗ ੧੧.

ਪਉਸੀ. ਪਵੇਗੀ. ਪੈਸੀ. "ਦਿਨ ਤੇ ਸਰਪਰ ਪਉਸੀ ਰਾਤਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪਉਛਕ. ਸੰ. ਪ੍ਰਖ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਨਾਸ਼. "ਪਉਛਕ ਸਾਰੀ." (ਭਾਗੁ) ਸਾਰੀ (ਬਾਜੀ) ਦਾ ਖ਼ਾਤਿਮਾ। ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰੋਕ੍ਸ਼ਕ—ਪ੍ਰੋਛਕ. ਵਿ— ਛਿੜਕਣ ਵਾਲਾ.

ਪਉਡਰੀਕ. ਸੰ. ਧੌਣ੍ਡ੍ਰਕ—ਪੌਂਡ੍ਰਕ. ਪੁੰਡ੍ਰ ਦੇਸ਼ (ਬਿਹਾਰ) ਦਾ ਇੱਕ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਵਸੁਦੇਵ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਤਨੁ ਸੀ. ਹਰਿਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੌਂਡ੍ਰਕ ਮਹਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਸੁਦੇਵ ਨਾਮ ਨਾਲ ਬੁਲਾਏ ਜਾਣ ਪੁਰ ਬਹੁਤ ਚਿੜ੍ਹਦਾ ਸੀ. ਉਹ ਆਖਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੇਵਲ ਮੈਂ ਹੀ ਵਾਸੁਦੇਵ ਸ਼ੰਖ ਚਕ੍ਰਧਾਰੀ ਹਾਂ. ਮੇਰੇ ਹੁੰਦੇ ਅਹੀਰ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਵਾਸੁਦੇਵ ਕਹਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਪੌਂਡ੍ਰਕ ਬਹੁਤ ਸੈਨਾ ਲੈ ਕੇ ਦ੍ਵਾਰਾਵਤੀ ਪੁਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਅਤੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ. "ਪਉਡਰੀਕ ਕੀ ਇਕ ਕਥਾ ਸੋ ਮੈ ਕਹਿਤ ਸੁਨਾਇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

[1]ਅਥਵਾ—ਧਿਆਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਪਉ ਲਹੀਐ.

ਪਉਢਣਾ / **ਪਉਢਨਾ** } ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਲੋਠਨ. ਲਿਟਣਾ. ਪਸਵਾੜੇ ਲੈਣੇ.

ਪਉਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਵਨ. ਹਵਾ. "ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਧਰਤੀ ਆਕਾਸ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੪) ੨ ਪ੍ਰਾਣ. "ਪਉਣੈ ਪੁਛਹੁ ਜਾਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) ੩ ਪਾਦ ਊਨਤਾ. ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਕਮੀ. ਚੌਥੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਘਾਟਾ.

ਪਉਣਸੁਮਾਰੀ. ਵਿ—ਸ੍ਵਾਸਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਮਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦਾ ਅਭ੍ਯਾਸੀ, ਜੋ ਓਅੰ ਮੰਤ੍ਰ ਨਾਲ ਜਪ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਾਣ ਅੰਦਰ ਕਰਦਾ, ਠਹਿਰਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਕਢਦਾ ਹੈ. "ਇਕਿ ਪਉਣਸੁਮਾਰੀ ਪਉਣ ਸੁਮਾਰਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਪਉਣ ਕੀ ਬਾਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਵਾ ਦੀ ਸਾਂ ਸਾਂ ਧੁਨਿ. ਪਵਨ ਦੇ ਵੇਗ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਆਵਾਜ਼. "ਆਖਣ ਸੁਨਣਾ ਪਉਣ ਕੀ ਬਾਣੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਉਪਦੇਸ਼ ਹਵਾ ਦੇ ਸ਼ੋਰ ਤੁੱਲ ਹੈ, ਭਾਵ—ਕੁਝ ਅਸਰ ਨਹੀਂ.

ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਬਿਸਰਾਉ. (ਬਿਲਾ ਥਿਤੀ ਮ: ੧) ਪਵਣ (ਸਤੋ ਗੁਣ) ਪਾਣੀ (ਰਜੋ ਗੁਣ) ਅਗਨੀ (ਤਮੋ ਗੁਣ) ਵਿਸਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਅਰਥਾਤ—ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਰਚੀ ਦੇਹ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.

ਪਉਣ ਮਾਰਿ. ਸ੍ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਕ਼ਾਬੂ ਕਰਕੇ, ਭਾਵ—ਸ੍ਵਾਸਾਂ ਦੀ ਚੰਚਲਤਾ ਰੋਕ ਕੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇ ਅਭ੍ਯਾਸ ਵਿੱਚ ਲਾਕੇ, "ਪਉਣ ਮਾਰਿ ਮਨਿ ਜਪੁ ਕਰੇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਪਉਣਵਾਉ. ਦੇਖੋ, ਪਵਣ ਵਾਉ.

ਪਉਣਵੇਗ. ਵਿ—ਪਵਨ ਤੁੱਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਚਾਲ. ਭਾਵ—ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. "ਸੋਇਨ ਸਾਖਤਿ ਪਉਣਵੇਗ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸਾਰ) ਸੋਨੇ ਦੀ ਸਾਖਤਾਂ ਵਾਲੇ ਚਾਲਾਕ ਘੋੜੇ.

ਪਉਣਾ. ਵਿ—ਪਾਦੂਨ. ਪਾਦੋਨ. ਇੱਕ ਚੌਥਾਈ ਘੱਟ. ਪੌਣਾ. "ਜਾਣੋ ਸਾਰਾ ਦੇਵ ਤਨ, ਪਉਣਾ ਮਾਨਸਦੇਹ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਉਣੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਵਨ. "ਕਿਤੀ ਵਗੈ ਪਉਣੁ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਪਉਣੁ ਬਿੰਦੁ. ਦੇਖੋ, ਨਾਦ ਬਿੰਦੁ। ੨ ਦੇਖੋ, ਬਿੰਦੁ ੪.

ਪਉਤ. ਪਵਤ. ਪੈਂਦਾ. ਪੜਤਾ. "ਸੰਤਹ ਚਰਨ ਮਾਥਾ ਮੇਰੋ ਪਉਤ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) "ਪਾਪ ਬੰਧਨ ਨਿਤ ਪਉਤਜਾਹਿ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੫) ਪੈਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਪਉਦ. ਦੇਖੋ, ਪੌਦ.

ਪਉਦਾ. ਦੇਖੋ, ਪੌਦਾ। ੨ ਪੈਂਦਾ. ਪੜਤਾ. "ਹਰਿਰਸ ਟੂਲਿ ਟੂਲਿ ਪਉਦਾ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੪) ਡੁਲ੍ਹ ਡੁਲ੍ਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ.

ਪਉਦੀ. ਪੈਂਦੀ. ਪੜਤੀ. "ਪਉਦੀ ਜਾਇ ਪਰਾਲਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ਇੱਥੇ ਪਰਾਲੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਮੰਦ ਸੰਸਕਾਰ ਹੈ. ਪਾਪਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪਉਦੀਈ. ਪੈਂਦਿਆਂ ਨੂੰ. ਪੜਤੋਂ ਕੋ. "ਥਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਈ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਪੌਲੇ ਪੈਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ.

ਪਉਦੇ. ਪਉਦਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ। ੨ ਪੈਂਦੇ. ਪੜਤੇ. "ਹਰਿ ਬਿਸਰਾਇਐ ਪਉਦੇ ਨਰਕਿ ਅੰਧਯਾਰ." (ਸਵਾ ਮ: ੫)

ਪਉਧ. ਦੇਖੋ, ਪੌਧ.

ਪਉਨ. ਦੇਖੋ, ਪਉਣ ਅਤੇ ਪਵਨ.

ਪਉਨਸੁਤ } **ਪਉਨਪੂਤ** } ਪਵਨਪੁਤ੍ਰ. ਹਨੂਮਾਨ ਅਤੇ ਭੀਮਸੇਨ.

ਪਉਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਉਣਾ. "ਕਾਰਜੁ ਸਾਢੇ ਤੀਨਿ ਹਥਿ, ਘਨੀ ਤ ਪਉਨੇ ਚਾਰਿ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਭਾਵ—ਬਹੁਤੀ ਲੰਮੀ ਕ਼ਬਰ ਹੋਵੇ, ਤਦ ਪੌਣੇ ਚਾਰ ਹੱਥ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੈ.

ਪਉਬਾਰਾਂ. ਦੇਖੋ, ਪੌਬਾਰਾਂ.

ਪਉਰਖ. ਦੇਖੋ, ਪੌਰਖ.

ਪਉਰਾਤਨ. ਸੰ. ਪੁਰਾਤਨ. ਵਿ—ਪੁਰਾਣਾ. ਪ੍ਰਾਚੀਨ। ੨ ਅਨਾਦਿ. ਦੇਖੋ, ਪਉਰਾਤਨ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ.

ਪਉਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਯ (ਪੈਰ) ਨਾਲ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਜੂਤਾ. ਜੋੜਾ. ਪਾਪੋਸ਼. "ਪਉਲੀ ਪਉਦੀ ਫਾਵਾ ਹੋਇਕੈ ਉਠਿ ਘਰ ਆਇਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ਪੌਲੀਂ ਪੈਂਦੀਂ। ੨ ਰੁਪਯੇ ਦਾ ਚੌਥਾ ਭਾਗ. ਏਕ ਪਾਦ. ਚੁਆਨੀ. ਪੌਲੀ. ਪਾਉਲੀ.

ਪਉਲੀ. ਦੇਖੋ, ਪਉਲਾ ੨। ੨ ਪਾਉਲੀਂ. ਦੇਖੋ, ਪਉਲਾ ੧.

ਪਉੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੋੜੇ ਦਾ ਪਾਯ. ਘੋੜੇ ਦਾ ਸੁੰਮ. ਪੌੜ.

ਪਉੜਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਉਢਨਾ. "ਜਹ ਪਉੜੇ ਸ੍ਰੀ ਕਮਲਾਕੰਤ." (ਭੈਰ ਅ: ਕਬੀਰ)

ਪਉੜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ਾ. ਪੌੜੀ. ਦੇਖੋ, ਚੌਥਾ ਪੌੜਾ। ੨ ਅਧਿਕਾਰ. ਰੁਤਬਾ.

ਪਉੜੀ ਅਥਵਾ ਪੌੜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਯ (ਪੈਰ) ਰੱਖਣ ਦੀ ਥਾਂ. ਸੀਢੀ. ਜ਼ੀਨਾ. ਸੋਪਾਨ. ਨਿ: ਸ਼੍ਰੇਣੀ. "ਬਿਨੁ ਪਉੜੀ ਗੜਿ ਕਿਉ ਚੜਉ?" (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਇੱਥੇ ਸਤਸੰਗ ਪੌੜੀ ਅਤੇ ਗੜ੍ਹ ਪਰਮਪਦ ਹੈ।

੨ ਪਦਵੀ. ਮੰਜ਼ਿਲ. "ਇਸੁ ਪਉੜੀ ਤੇ ਜੋ ਨਰੁ ਚੂਕੈ, ਸੋ ਆਇ ਜਾਇ ਦੁਖ ਪਾਇਦਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਇੱਥੇ ਪਉੜੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਮਨੁੱਖ ਦੇਹ ਹੈ।

੩ ਇੱਕ ਛੰਦ,[1] ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਯੁੱਧ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਰਚੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ. ਢਾਢੀ ਲੋਕ ਯੁੱਧ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਾਰਤਿਕ ਸੁਣਾਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰ ਪੌੜੀ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਲੈ ਤਾਰ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਸਾਥ ਗਾਕੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸਮਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ. "ਦੁਰਗਾ ਪਾਠ ਬਣਾਇਆ ਸਭੇ ਪਉੜੀਆਂ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਛੰਦ "ਪਉੜੀ" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਦੇ ਪਦ ਭੀ ਪਉੜੀ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ. ਇਹ ਛੰਦ ਸਮ ਅਤੇ ਵਿਖਮ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ.

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਨੌ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਨੌ ਧੁਨੀਆਂ ਪਉੜੀ ਦੀਆਂ, ਰਾਗੀਆਂ ਦੇ ਗਾਉਣ ਲਈ ਠਹਿਰਾਈਆਂ ਹਨ. ਪਉੜੀਆਂ ਏਕ ਤਾਲ (ਯੱਕਾ), ਤਿੰਨ ਤਾਲ, ਪੰਜ ਤਾਲ (ਅਸਵਾਰੀ), ਢਾਈ ਤਾਲ (ਰੂਪਕ) ਵਿੱਚ ਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ. ਪਉੜੀ ਗਾਉਣ ਵੇਲੇ ਪਖਾਵਜ ਦੀ ਗਤ ਨਹੀਂ ਵਜਾਈ ਜਾਂਦੀ, ਕਿੰਤੂ ਸਾਥ ਵਜਾਈਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਪਉੜੀ ਗਾਕੇ ਉਸ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਤੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਸਮਝ ਸਕਣ. ਸ਼ੋਕ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਉੜੀਆਂ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਭੁਲਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਵੇਰ ਸੰਝ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੌਕੀ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਉਣ ਵੇਲੇ ਬਿਲਾਵਲ ਕਾਨੜੇ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਗਾਉਂਦੇ.

ਸਿੱਖਕਾਵ੍ਯ ਵਿੱਚ ਪਉੜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਇਹ ਹਨ:—

(੧) ਦੋਹਾ ਰੂਪ ਪਉੜੀ ੮ ਚਰਣ ਦੀ—

ਰੇ ਮਨ! ਬਿਨ ਹਰਿ ਜਹਿ ਰਹਉ,
ਤਹਿ ਤਹਿ ਬੰਧਨ ਪਾਹਿ
ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਕਤਹੂ ਨ ਛੂਟੀਐ
ਸਾਕਤ ਤੇਉ[2] ਕਮਾਹਿ.×××

(ਬਾਵਨ)

(੨) ਚੌਪਈ ਰੂਪ ਪਉੜੀ ੮ ਚਰਣ ਦੀ—

ਭੱਭਾ ਭਰਮ ਮਿਟਾਵਹੁ ਅਪਨਾ,
ਇਆ ਸੰਸਾਰੁ ਸਗਲ ਹੈ ਸੁਪਨਾ,
ਭਰਮੇ ਸੁਰ ਨਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ,
ਭਰਮੇ ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਬ੍ਰਹਮੇਵਾ.×××

(ਬਾਵਨ)

(੩) ਹੰਸਗਤਿ ਛੰਦ ਦਾ ਰੂਪ ਪਉੜੀ ੮ ਚਰਣ ਦੀ—ਦੇਖੋ, ਹੰਸਗਤਿ ੩.

(੪) ਹੰਸਗਤਿ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਭੇਦ ਪਉੜੀ ੯ ਚਰਣ ਦੀ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੦ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੧ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੯ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ. ਤੁਕ ਦੇ ਮੱਧ ਅਰ ਅੰਤ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਮਿਲਵਾਂ—

ਗੁਰੁ ਚੇਲੇ ਰਹਿਰਾਸ, ਅਲਖ ਅਭੇਉ ਹੈ,

[1] ਛੰਦਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿ:ਸ਼੍ਰੇਣੀ (ਨਿ: ਸ਼੍ਰੇਣੀ) ਛੰਦ ਜੋ ਹੈ, ਉਸੇ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ (ਤਰਜੁਮਾ) ਪੌੜੀ ਹੈ.

[2] ਛੰਦ ਦੀ ਚਾਲ ਲਈ ਉੱਚਾਰਣ ਤੇਉ ਹੈ.

ਗੁਰੁ ਚੇਲੇ ਸ਼ਾਬਾਸ਼, ਨਾਨਕਦੇਉ ਹੈ.×××
(ਭਾਗੁ ਵਾਰ ੩)

(੫) ਛੀ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੧ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੧ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੦ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਮਗਣ—SSS. ਤੁਕ ਦੇ ਮੱਧ ਅਤੇ ਅੰਤ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਦਾ ਮੇਲ.

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੱਚਾ ਨਾਉਂ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਣੀਐ,
ਸਾਧੁਸੰਗਤਿ ਸਚ ਥਾਉਂ, ਸ਼ਬਦ ਵਖਾਣੀਐ.×××
(ਭਾਗੁ ਵਾਰ ੧੪)

(੬) ਅੱਠ ਚਰਣ. ਇਹ "ਚਾਂਦ੍ਰਾਯਣ" ਛੰਦ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੧ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੧ ਪੁਰ ਜਗਣਾਂਤ ISI, ਦੂਜਾ ੧੦ ਪੁਰ ਰਗਣਾਂਤ SIS.

ਸੱਚਹੁ ਪੌਣ ਉਪਾਇ, ਘਟੇ ਘਟਿ ਛਾਇਆ.×××
(ਭਾਗੁ ਵਾਰ ੨੨)

(੭) ਅੱਠ ਚਰਣ. ਛੀ ਚਰਣਾਂ ਵਿੱਚ ੨੧ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੧ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੦ ਪੁਰ, ਅੰਤਿਮ ਦੋ ਤੁਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਤਾਈ ਸਤਾਈ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੫ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੨ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਸਭ ਤੁਕਾਂ ਦੇ ਮਗਣ SSS .

ਅਕੁਲ ਨਿਰੰਜਨ ਪੁਰਖੁ, ਅਗਮ ਅਪਾਰੀਐ,×××
ਸਭਸੈ ਦੇ ਦਾਤਾਰੁ, ਜੋਤ ਉਪਾਰੀਐ,×××
ਪ੍ਰਭੁ ਜੀਉ ਤੁਧੁ ਧਿਆਏ ਸੋਇ,
ਜਿਸੁ ਭਾਗੁ ਮਥਾਰੀਐ,
ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਮਿਤਿ ਲਖੀ ਨ ਜਾਇ,
ਹਉ ਤੁਧੁ ਬਲਿਹਾਰੀਐ.
(ਮ: ੫ ਵਾਰ ਗੂਜ ੨)

(੮) ਅੱਠ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੧ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੨ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ, ਦੂਜਾ ੯ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਲਘੁ ਗੁਰੁ. ਮੱਧ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਦਾ ਮੇਲ. ਇਹ ਸ਼੍ਰੀਖੰਡ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਖਿੰਡੀ ੨.

ਅਗਣਿਤ ਘੁਰੇ ਨਗਾਰੇ, ਦਲਾਂ ਭਿੜੰਦਿਆਂ,
ਪਾਏ ਮਹਖਲ ਭਾਰੇ, ਦੇਵਾਂ ਦਾਨਵਾਂ.×××
(ਚੰਡੀ ੩)

(੯) ਅੱਠ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੨ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੩ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੯ ਪੁਰ. ਇਹ ਪਉੜੀ "ਰਾਧਿਕਾ" ਛੰਦ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ—

ਇਕਿ ਭਸਮ ਚੜਾਵਹਿ ਅੰਗਿ, ਮੈਲੁ ਨ ਧੋਵਹੀ,
ਇਕਿ ਜਟਾ ਬਿਕਟ ਬਿਕਰਾਲ, ਕੁਲੁ ਘਰੁ ਖੋਵਹੀ.
(ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

(੧੦) ਛੀ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੨ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੩ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੯ ਪੁਰ. ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ—

ਜੇ ਖੁੱਥੀ ਬਿੰਡਾ ਬਹੈ, ਕਿਉ ਹੋਇ ਬਜਾਜ?
ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਗਲ ਵਾਸਣੀ, ਨ ਸ਼ਰਾਫੀ ਸਾਜ.×××
(ਭਾਗੁ ਵਾਰ ੩੬)

(੧੧) ਪੰਜ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੩ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੩ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੦ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ. ਇਹ ਦਟਪਟਾ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਛੰਦ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ—

ਲੈ ਫਾਹੇ ਰਾਤੀ ਤੁਰਹਿ, ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ ਪ੍ਰਾਣੀ,
ਤਕਹਿ ਨਾਰਿ ਪਰਾਈਆ, ਲੁਕਿ ਅੰਦਰ ਠਾਣੀ.×××
(ਮ: ੫ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਇਹੀ ਰੂਪ ਰਾਮਕਲੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪਉੜੀ ਦਾ ਆਇਆ ਹੈ, ਯਥਾ—

ਸੱਚੇ ਤਖਤੁ ਰਚਾਇਆ, ਬੈਸਣ ਕਉ ਜਾਈ,
ਸਭੁਕਿਛੁ ਆਪੇ ਆਪਿ ਹੈ, ਗੁਰਸਬਦਿ ਸੁਣਾਈ.×××

ਇਹੀ ਰੂਪ ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਭੀ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ, ਯਥਾ—

ਦੇਖਨ ਚੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਨੂ, ਰਣ ਘੁਰੇ ਨਗਾਰੇ,
ਧਾਏ ਰਾਕਸ ਰੋਹਲੇ, ਚਉਗਿਰਦੋਂ ਭਾਰੇ.×××

ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਉੱਨੀਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ "ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ" ਲਿਖੀ ਹੈ. ਉਸ ਵਿੱਚ ੭-੮ ਅਤੇ ੯ ਚਰਣਾਂ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਇਸੇ ਵਜ਼ਨ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਯਥਾ:—

ਜੇਬਨਸਾ[1] ਫਿਰ ਆਖਦੀ, ਇਕ ਸੁਖ਼ਨ ਸੁਣਾਯਾ,
ਜਦ ਦਾ ਬੈਠਾ ਤਖ਼ਤ ਤੇ, ਕੀ ਅਦਲ ਕਮਾਯਾ?
ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੂੰ ਕ਼ੈਦ ਕਰ, ਦਾਰਾ ਮਰਵਾਯਾ,
ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਨਾਲ ਭੀ, ਤੈਂ ਧੋਹ ਕਮਾਯਾ,
ਬੀਜਜਾ ਬੀਉ ਜੁ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ, ਫਲ ਖਾਣਾ ਆਯਾ,
ਅੱਗੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ, ਭਰ ਲੈਗੁ ਸਵਾਯਾ,
ਸ਼ਾਹ ਅਦਾਲਤ ਨਾ ਕਰੇ, ਫਿਰ ਦੋਜ਼ਖ਼ ਪਾਯਾ,
ਉਮਰਖਿਤਾਬ[2] ਅਦਾਲਤੀ, ਬੇਟਾ ਮਰਵਾਯਾ,
ਕੀਤਾ ਅਦਲ ਨੁਸ਼ੇਰਵਾਂ[3], ਜਸ ਜਗ ਵਿਚ ਛਾਯਾ.

ਈਸਵੀ ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ "ਨਿਜਾਬਤ" ਕਵੀ ਨੇ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ ਦੀ ਵਾਰ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਭੀ ਇਸੇ ਵਜ਼ਨ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਪਉੜੀਆਂ ਹਨ, ਯਥਾ:—

ਗੁੱਸਾ ਖਾਕੇ ਦੱਖਣੋ, ਕਲਰਾਣੀ ਜਾਗੀ
ਅੱਗੇ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹ ਦੇ, ਆਈ ਫਰਯਾਦੀ,
ਤੂ ਸੁਣ ਕਿਬਲਾ ਆਲਮੀ, ਫਰਯਾਦ ਅਸਾਡੀ.×××

(੧੨) ਪੰਜ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੪ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੩ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੧ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਰਗਣ-SIS—

ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨਾ, ਜਿਨਿ ਆਪੁ ਉਪਾਇਆ,
ਆਪੇ ਖੇਲੁ ਰਚਾਇਓਨੁ, ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਸਬਾਇਆ.××
(ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸਾਰ)

(੧੩) ਪੰਜ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੪ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੩

[1] ਜ਼ੇਬੁੱਨਿਸਾ, ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ.

[2] ਦੇਖੋ, ਉਮਰਖਤਾਬ.

[3] ਦੇਖੋ, ਨੌਸ਼ੇਰਵਾਂ.

ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੧ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ—

ਹਰਿ ਕਾ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਕੈ, ਹੋਹੁ ਹਰਿਆ ਭਾਈ, × ×
ਨਾਨਕੁ ਸਿਮਰੈ ਏਕੁ ਨਾਮ, ਫਿਰਿ ਬਹੁੜਿ ਨਾ ਧਾਈ.

(ਵਾਰ ਬਸੰ)

(੧੪) ਅੱਠ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੪ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੩ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੧ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ—

ਹੇ ਅਚੁਤ ਹੇ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਅਬਿਨਾਸੀ ਅਘਨਾਸ,
ਹੇ ਪੂਰਨ ਹੇ ਸਰਬਮੈ, ਦੁਖਭੰਜਨ ਗੁਣਤਾਸ. × × ×

(ਬਾਵਨ)

(੧੫) ਛੀ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੫ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੩ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੨ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ. ਇਹ "ਮੁਕਤਾਮਣਿ" ਛੰਦ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ—

ਘੰਟ ਘੜਾਯਾ ਚੂਹਿਆਂ, ਗਲ ਬਿੱਲੀ ਪਾਈਐ,
ਮਤਾ ਪਕਾਯਾ ਮੱਖੀਆਂ, ਘਿਉ ਅੰਦਰ ਨ੍ਹਾਈਐ. × × ×

(ਭਾਗੁ ਵਾਰ ੩੬)

(੧੬) ਚਾਰ ਚਰਣ. ਤਿੰਨ ਚਰਣਾਂ ਦੀਆਂ ੨੭ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੩ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੪ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ. ਚੌਥੇ ਚਰਣ ਦੀਆਂ ੧੫ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ.

ਸੁੰਭ ਨਿਸੁੰਭ ਅਲਾਇਆ, ਵਡ ਜੋਧੀਂ ਸੰਘਰ ਵਾਏ,
ਰੋਹ ਦਿਖਾਲੀ ਦਿੱਤੀਆ, ਵਰਿਆਮੀ ਤੁਰੇ ਨਚਾਏ.
ਦੇਉ ਦਾਨੋ ਲੁੱਝਣ ਆਏ.

(ਚੰਡੀ ੩)

(੧੭) ਅੱਠ ਚਰਣ. ਸੱਤ ਚਰਣ ੨੮ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੇ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੩ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੫ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ. ਅੱਠਵੇਂ ਚਰਣ ਦੀਆਂ ੧੭ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ—

ਸਾਧੂ ਸਤਜੁਗ ਬੀਤਿਆ, ਅਧਸੀਲੀ ਤ੍ਰੇਤਾ ਆਇਆ,
ਨੱਚੀ ਕੱਲ ਸਰੋਸਰੀ, ਕਲ ਨਾਰਦ ਡੌਰੂ ਵਾਇਆ,
ਪਾਸ ਦੁਗਾ ਦੇ ਇੰਦਰ ਆਇਆ.

(ਚੰਡੀ ੩)

(੧੮) ਬਾਰਾਂ ਚਰਣ. ਗਿਆਰਾਂ ਚਰਣ ੨੮ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੇ, ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੩-੧੫ ਪੁਰ, ਬਾਰ੍ਹਵਾਂ ਚਰਣ ੧੫ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ, ਅੰਤ ਸਭ ਦੇ ਰਗਣ—SIS.

ਬਡੇ ਬਡੇ ਚੁਣ ਸੂਰਮੇ, ਗਹਿ ਕੋਟੀ ਦਏ ਚਲਾਇਕੈ,
ਰਣ ਕਾਲੀ ਗੁੱਸਾ ਖਾਇਕੈ.

(ਚੰਡੀ ੩)

(੧੯) ਅੱਠ ਚਰਣ. ਸੱਤ ਚਰਣ ੨੯ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੇ, ੧੩—੧੬ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤਿਮ ਚਰਣ ੧੬ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ, ਅੰਤ ਸਭ ਦੇ ਦੋ ਗੁਰੁ—

ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਦਤਾਰ ਪ੍ਰਭੁ,
ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜਗ ਮਾਹਿ ਪਠਾਯਾ, × × ×
ਕਲਿ ਤਾਰਣ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਆਯਾ.

(ਭਾਗੁ ਵਾਰ ੧)

(੨੦) ਪੰਜ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੩ ਮਾਤ੍ਰਾ, ੧੪—੯ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ—

ਕੋਟਿ ਅਘਾ ਸਭਿ ਨਾਸ ਹੋਹਿ, ਸਿਮਰਤ ਹਰਿਨਾਉ,
ਮਨਚਿੰਦੇ ਫਲ ਪਾਈਅਹਿ, ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਉ,
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪ੍ਰਭੁ ਰਾਖਲੇਹੁ, ਨਾਨਕ ਬਲਿ ਜਾਉ.

(ਵਾਰ ਜੈਤ)

(੨੧) ਗਿਆਰਾਂ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੩ ਮਾਤ੍ਰਾ, ੧੪—੯ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਤੁਕ ਦੇ ਮੱਧ ਦੋ ਗੁਰੁ ਅਤੇ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਦਾ ਮੇਲ, ਤੁਕਾਂਤ ਅਨਮੇਲ. ਇਹ ਸਿਰਖਿੰਡੀ (ਸ੍ਰੀਖੰਡ) ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ—

ਧੱਗਾਂ ਸੂਲ ਬਜਾਈਆਂ, ਦਲਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ,
ਧੂਹ ਮਿਆਨੋਂ ਲਾਈਆਂ, ਜੁਆਨੀ ਸੂਰਮੀ. × × ×

(ਚੰਡੀ ੩)

(੨੨) ਛੀ ਚਰਣ. ਪੰਜ ਚਰਣ ੩੦ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੇ, ੧੪-੧੬ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤਿਮ ਚਰਣ ੧੬ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ, ਅੰਤ ਸਭ ਦੇ ਮਗਣ—SSS.

ਦਾਨੁ ਮਹਿੰਡਾ ਤਲੀਖਾਕੁ,
ਜੇ ਮਿਲੈ ਤ ਮਸਤਕਿ ਲਾਈਐ,
ਕੂੜਾ ਲਾਲਚੁ ਛਡੀਐ
ਹੋਇ ਇਕਮਨਿ ਅਲਖੁ ਧਿਆਈਐ. × ×
ਮਤਿ ਥੋੜੀ ਸੇਵ ਗਵਾਈਐ.

(ਵਾਰ ਆਸਾ ਮ: ੧)

(੨੩) ਸੱਤ ਚਰਣ. ਛੀ ਚਰਣਾਂ ਦੀਆਂ ਤੀਹ ਤੀਹ ਮਾਤ੍ਰਾ, ੧੪—੧੬ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤਿਮ ਤੁਕ ੧੬ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੀ, ਅੰਤ ਸਭ ਦੇ ਦੋ ਗੁਰੁ—

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੱਚਾ ਪਾਤਸਾਹ, ਪਤਸ਼ਾਹਾਂ ਪਤਸ਼ਾਹ ਜੁਹਾਰੀ,
ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਸਚਖੰਡ ਹੈ, ਆਇ ਝਰੋਖੈ ਖੋਲੈ ਬਾਰੀ, × × ×
ਭਗਤਵਛਲ ਹੁਇ ਭਗਤਿਭੰਡਾਰੀ.

(ਭਾਗੁ ਵਾਰ ੧੧)

(੨੪) ਪੰਜ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੫ ਮਾਤ੍ਰਾ, ੧੫—੧੦ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ.

ਇਹ ਪਉੜੀ "ਸੁਗੀਤਾ" ਛੰਦ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ—

ਤੂ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਅਭੁਲੁ ਹੈ, ਭੁਲਣ ਵਿਚਿ ਨਾਹੀ,
ਤੂ ਕਰਹਿ ਸੁ ਸਚੇ ਭਲਾ ਹੈ, ਗੁਰਸਬਦਿ ਬੁਝਾਈ. × ×

(ਮ:੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

(੨੫) ਛੀ ਚਰਣ, ਪੰਜ ਚਰਣਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਚੀ ਪੱਚੀ ਮਾਤ੍ਰਾ, ੧੫—੧੦ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤਿਮ ਚਰਣ ੨੪ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ, ੧੪—੧੦ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤ ਸਭ ਦੇ ਦੋ ਗੁਰੁ—

ਹਰਿ ਸੱਚੇ ਤਖਤ ਰਚਾਇਆ, ਸਤਸੰਗਤਿ ਮੇਲਾ,
ਪੀਓ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡਧਾਰ, ਹੁਇ ਜਨਮ ਸੁਹੇਲਾ, × ×
ਵਾਹ ਵਾਹ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ, ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ.

(ਗੁਰੁਦਾਸ ਕਵਿ)

(੨੬) ਪੰਜ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੬ ਮਾਤ੍ਰਾ, ੧੫—੧੧ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤ ਰਗਣ—*SIS*—

ਤੂ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਿ ਅਗੰਮੁ ਹੈ, ਸਭਿ ਤੁਧੁ ਉਪਾਇਆ,
ਤੂ ਆਪੇ ਆਪਿ ਵਰਤਦਾ, ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਸਬਾਇਆ.××
(ਮ:੪ ਵਾਰ ਬਿਲਾ)

(੨੭) ਪੰਜ ਚਰਣ. ਤਿੰਨ ਚਰਣਾਂ ਦੀਆਂ ਇਕੱਤੀ ਇਕੱਤੀ ਮਾਤ੍ਰਾ, ੧੫—੧੬ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤ ਦੇ ਦੋ ਚਰਣਾਂ ਦੀਆਂ ਚਾਲੀ ਚਾਲੀ ਮਾਤ੍ਰਾ, ੧੨—੨੮ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤ ਸਭ ਦੇ ਮਗਣ—*SSS*.

ਤੂ ਆਪੇ ਹੀ ਸਿਧ ਸਾਧਿ ਕੋ,
ਤੂ ਆਪੇ ਹੀ ਜੁਗ ਜੋਗੀਆ,×××
ਸਭਿ ਕਹਹੁ ਮੁਖਹੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰੇ,
ਹਰਿ ਬੋਲਤ ਸਭਿ ਪਾਪ ਲਹੋਗੀਆ.
(ਮ: ੪ ਵਾਰ ਕਾਨ)

(੨੮) ਪੰਜ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੩੧ ਮਾਤ੍ਰਾ, ੧੬—੧੫ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤ ਰਗਣ—*SIS*. ਇਹ ਪਉੜੀ "ਬੀਰ" ਛੰਦ ਦਾ ਹੀ ਇੱਕ ਰੂਪ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੁ ਲਘੁ ਦੀ ਥਾਂ ਰਗਣ ਹੈ—

ਪੰਚੇ ਸਬਦ ਵਜੇ ਮਤਿ ਗੁਰਮਤਿ,
ਵਡਭਾਗੀ ਅਨਹਦੁ ਵਜਿਆ.×××
(ਮ: ੪ ਵਾਰ ਕਾਨ)

(੨੯) ਸੱਤ ਚਰਣ. ਛੀ ਚਰਣਾਂ ਦੀਆਂ ਬੱਤੀਹ ਬੱਤੀਹ ਮਾਤ੍ਰਾ, ੧੬—੧੬ ਪੁਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤਿਮ ਚਰਣ ੧੬ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ, ਅੰਤ ਸਭ ਦੇ ਦੋ ਗੁਰੁ—

ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿੰਨ੍ਹਾ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ,
ਜਾਇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦਰਸ਼ਨ ਡਿੱਠਾ,
ਬਲਿਹਾਰੀ ਤਿੰਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ,
ਪੈਰੀ ਪੈ ਗੁਰਸਭਾ ਬਹਿੱਠਾ,×××
ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਿਲਿਆਂ ਪਾਪ ਪਣਿੱਠਾ.
(ਭਾਗੁ ਵਾਰ ੧੨)

(੩੦) ਪੰਜ ਚਰਣ, ਇਹ ਪਉੜੀ ਵਿਖਮ ਦੰਡਕ ਹੈ, ਪਹਿਲੇ ਚਰਣ ਦੀਆਂ ੪੬ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ੩੦, ਤੀਜੇ ਦੀਆਂ ੨੩, ਚੌਥੇ ਦੀਆ ੫੯, ਪੰਜਵੇਂ ਦੀਆਂ ੪੬, ਅੰਤ ਸਭ ਦੇ ਦੋ ਗੁਰੁ—

ਜਿਤਨੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਸਾਹ ਰਾਜੇ ਖਾਨ ਉਮਰਾਵ
ਸਿਕਦਾਰ ਹਹਿ, ਤਿਤਨੇ ਸਭਿ ਹਰਿ ਕੇ ਕੀਏ,
ਜੋ ਕਿਛੁ ਹਰਿ ਕਰਾਵੈ ਸੁ ਓਇ ਕਰਹਿ
ਸਭਿ ਹਰਿ ਕੇ ਅਰਥੀਏ,
ਸੋ ਐਸਾ ਹਰਿ ਸਭਨਾ ਕਾ ਪ੍ਰਭੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੈ ਵਲਿ ਹੈ
ਤਿਨਿ ਸਭਿ ਵਰਨ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀ ਸਭਿ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਗੋਲੇ ਕਰਿ,
ਸਤਿਗੁਰ ਅਗੈ ਕਾਰ ਕਮਾਵਣ ਕਉ ਦੀਏ.×××
(ਮ:੪ ਵਾਰ ਬਿਲਾ)

ਪਊਆ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਦੁਕਾ. ਦੇਖੋ, ਖੜਾਊਂ। ੨ ਚੌਥਾ ਭਾਗ. ਚਤੁਰਥ ਪਾਦ। ੩ ਸੇਰ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ. ਪਾਈਆ. ਪਾਉ। ੪ ਘੰਟੇ ਦਾ ਚੌਥਾ ਭਾਗ, ੧੫ ਮਿਨਟ। ੫ ਅੱਠ ਔਂਸ (Ounce) ਅਰਥਾਤ ਚਾਰ ਛਟਾਂਕ ਦੀ ਬੋਤਲ.

ਪਊਰਾਣਕ. ਸੰ. ਪੌਰਾਣਿਕ. ਵਿ—ਪੁਰਾਣਵੇੱਤਾ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਦਾ ਪੰਡਿਤ। ੨ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਪੁਰਾਣ ਦਾ। ੩ ਪੁਰਾਣਾ. ਪ੍ਰਾਚੀਨ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਪੁਰਾਣਪਾਠੀ ਸੂਤ. ਦੇਖੋ, ਲੋਮਹਰਸ਼ਣ.

ਪਊਰਾਣਕ ਅਰਿ. (ਸਨਾਮਾ) ਸੰਗਯਾ—ਪੌਰਾਣਿਕ (ਲੋਮਹਸ਼ੰਣ) ਦਾ ਵੈਰੀ, ਬਲਭਦ੍ਰ. ਨੈਮਿਸਾਰਣ੍ਯ ਵਿੱਚ ਜਦ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਗਏ, ਤਦ ਤਅ਼ਜੀਮ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਮਹਸ਼ੰਣ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ.

ਪਊਰਾਤਨ. ਦੇਖੋ, ਪਉਰਾਤਨ. "ਪੁਰਖੁ ਪਊਰਾਤਨੁ ਸੁਣੀਐ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) ਪੁਰਾਤਨ ਪੁਰੁਸ਼—ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ—ਆਦਿਪੁਰੁਸ਼. ਪੁਰਾਣਪੁਰੁਸ਼.

ਪਊਰਾਤਨ ਪੁਰਖ. ਦੇਖੋ, ਪਊਰਾਤਨ.

ਪਊਵਾ. ਪਾਦੁਕਾ. ਦੇਖੋ, ਪਊਆ ੧. "ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਦੀਓ ਪਊਵਾ ਪਰ." (ਰਾਮਾਵ) ਭਰਤ ਨੇ ਰਾਮ ਦੀ ਖੜਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਮਾਜ ਅਰਪਿਆ.

ਪਇ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਯ. ਪਾਦ. ਪੈਰ। ੨ ਸੰ. ਧਯਸ੍. ਦੁੱਧ। ੩ ਜਲ। ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੈਕੇ. ਪੜਕੇ। ੫ ਦੇਖੋ, ਪੈ.

ਪਇਓਈ. ਤੈਨੂੰ ਪਇਆ (ਪਿਆ) ਹੈ. "ਆਪੇ ਤਰਸੁ ਪਇਓਈ". (ਮੁੰਦਾਵਣੀ ਮ: ੫)

ਪਇਆ. ਪਿਆ. ਪੜਾ. "ਪਇਆ ਕਿਰਤੁ ਨ ਮੇਟੈ ਕੋਇ." (ਸੁਖਮਨੀ) ਜੇਹਾ ਕਿਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਲੇਖ ਪੈਗਿਆ (ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ) ਹੈ.

ਪਇਆਣ. ਸੰ. ਪ੍ਰਯਾਣ. ਸੰਗਯਾ—ਗਮਨ. ਯਾਤ੍ਰਾ. ਕੂਚ. ਰਵਾਨਗੀ. "ਸਭਨਾ ਏਹੁ ਪਇਆਣਾ." (ਵਡ ਮ: ੧ ਅਲਾਹਣੀ) ੨ ਯੁੱਧ ਲਈ ਚੜ੍ਹਾਈ। ੩ ਆਰੰਭ. ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਜੂਠਿ ਲਹੈ ਜੀਉ ਮਾਂਜੀਐ, ਮੋਖ ਪਇਆਣਾ ਹੋਇ." (ਗੂਜ ਮ: ੧)

ਪਇਆਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਇਆਣ। ੨ ਪ੍ਰਯਾਣ ਹੋਇਆ. ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ. ਚਲਾ ਗਿਆ.

ਪਇਆਣੇ. ਗਏ. ਦੇਖੋ, ਪਇਆਣਾ ੨. "ਦੂਖ ਦੂਰਿ ਪਇਆਣੇ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਪਇਆਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਇਆਣਾ ੨. "ਜਹ ਅਨੰਦ, ਦੂਖ ਦੂਰਿ ਪਇਆਨਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ) ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ.

ਪਇਆਰ. ਦੇਖੋ, ਪਯਾਰ ੩। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਤਾਲ. "ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਪੂਛੇ ਜਾਇ ਪਇਆਰੀ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ਰਾਜਾ ਬਲਿ, ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਯਾ ਮੰਨੇ ਬਿਨਾ ਪਾਤਾਲ ਨੂੰ ਗਿਆ.

ਪਇਆਰੀ. ਪਾਤਾਲ ਨੂੰ. ਦੇਖੋ, ਪਇਆਰ ੨.

ਪਇਆਰੁ. ਦੇਖੋ, ਪੈਆਰੁ ੩.

ਪਇਆਲ. ਸੰ. ਪਾਤਾਲ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੇ ਹੇਠ ਦਾ ਲੋਕ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸੱਤ ਪਾਤਾਲ ਮੰਨੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਪਤ ਪਾਤਾਲ. "ਤੂੰ ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਇਆਲਿਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ) ੨ ਥੱਲਾ. ਹੇਠਲਾ ਭਾਗ. ਪਾਦਤਲ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹੇਠਾਂ. ਥੱਲੇ. ਨੀਚੇ. "ਊਚਾ ਚੜੈ ਸੁ ਪਵੈ ਪਇਆਲਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪਇਆਲਭਗਤ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਤਾਲ ਨਿਵਾਸੀ ਭਗਤ, ਰਾਜਾ ਬਲਿ. ਦੇਖੋ, ਪਾਯਾਲਿਭਗਤ.

ਪਇਆਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪਯਾਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਇਆਲ ੩.

ਪਇਆਲਿ. ਪਾਤਾਲ ਵਿੱਚ. "ਪਰਬਤਿ ਗੁਫਾ ਕਰੀ, ਕੈ ਪਾਣੀ ਪਇਆਲਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਪਾਤਾਲ ਤੋਂ. "ਸੰਚਿ ਪਇਆਲਿ ਗਗਨਸਰ ਭਰੈ." (ਰਤਨਮਾਲਾ ਬੰਨੋ) ਡੂੰਘੀ (ਗਹਿਰੀ) ਸੋਚ ਤੋਂ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ ਜਮਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਭਰੇ.

ਪਇਆਲੇ. ਪਾਤਾਲ ਮੇਂ. "ਮਛ ਪਇਆਲੇ." (ਜਪੁ) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹਿਠਾਹਾਂ. ਨੀਚੇ. ਦੇਖੋ, ਪਇਆਲ ੩. "ਕਬਹੂ ਜੀਅੜਾ ਊਭਿ ਚੜਤ ਹੈ, ਕਬਹੂ ਜਾਇ ਪਇਆਲੇ." (ਰਾਮ ਮ: ੧)

ਪਇਐ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੈਣ ਤੋਂ. ਪੜਨੇ ਸੇ. ਭਾਵ—ਕਰਮਲੇਖ ਲਿਖੇਜਾਣ ਕਰਕੇ. "ਪਇਐ ਕਿਰਤਿ ਨਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਪਇਅੰਪ
ਪਇਅੰਪਨ } ਸੰ. ਪ੍ਰਲਪਨ. ਸੰਗਯਾ—ਕਥਨ. ਕਹਿਣਾ. ਉੱਚਾਰਣ. "ਨਾਨਕ ਪਇਅੰਪੈ ਕਰਹੁ ਕਿਰਪਾ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਬਕਬਾਦ ਕਰਨਾ. ਬਕਣਾ। ੩ ਸੰ. ਪਾਦਾਪੰਣ. ਚਰਣਾਂ ਪੁਰ ਭੇਟ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ। ੪ ਪੈਰ ਪਾਉਣਾ. ਪਧਾਰਨਾ.

ਪਇਅੰਪੈ. ਪ੍ਰਲਪਨ (ਕਥਨ) ਕਰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਇਅੰਪਨ.

ਪਈ. ਪੜੀ. "ਜਗਾਤੀਆ ਮੋਹਣ ਮੁੰਦਣਿ ਪਈ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ਜਗਾਤੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਚੁੱਪ ਵਸ ਗਈ। ੨ ਦਾਖ਼ਿਲ ਹੋਈ. "ਸਭ ਭਾਗਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪਿਛੈ ਪਈ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਪਈਅਸੁ. ਪੜੀ. ਪੈਗਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਈਸੁ.

ਪਈਆ. ਦੇਖੋ, ਪਹੀਆ. "ਧੁਰ ਉਠੀ ਰਥ ਪਈਅਨ ਛਾਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਪਈ ਹੈ. ਪੜੀ ਹੈ. "ਸਰਣਿ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਸੁ ਪਾਛੈ ਪਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪)

ਪਈਸਾ. ਦੇਖੋ, ਪੈਸਾ. "ਤਾਹੂ ਤੇ ਪਈਸੇ ਔ ਪਈਸਾ ਏਕ ਪਾਂਚ ਟਾਂਕ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਪਈਸਾਚ
ਪਈਸਾਚਾ } ਦੇਖੋ, ਪਿਸਾਚ, ਪਿਸਾਚੀ ਅਤੇ ਪੈਸਾਚ, ਪੈਸਾਚੀ.
ਪਈਸਾਚੀ

ਪਈਸੁ. ਪੜੀ ਹੈ. "ਗਲਿ ਪਈਸੁ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ)

ਪਈਹੈ. ਪਾਵੇਗਾ. "ਰਹਿਨੁ ਨ ਕੋਊ ਪਈਹੈ ਰੇ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ)

ਪਈਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪੈਨਾ.

ਪਸ. ਸੰ. ਧਸ਼੍. ਧਾ—ਦੇਖਣਾ. ਬੰਨ੍ਹਣਾ, ਸਪਰਸ਼ ਕਰਨਾ, ਹਿੱਲਣਾ। ੨ ਧਸ਼੍. ਧਾ—ਪੀੜਨਾ, ਪੀਹਣਾ। ੩ ਫ਼ਾ پس ਵਜ—ਇਸ ਵਾਸਤੇ. ਇਸ ਕਾਰਣ। ੪ ਫਿਰ. ਪੁਨਹ। ੫ ਪਿੱਛੇ. ਬਾਦ। ੬ ਸੰਗਯਾ— ਢਾਹਾ (landslip). ੭ ਪੂਯ. ਰਾਧ. ਪੀਪ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. pus.

ਪਸਖ਼ੁਰਦਾ. ਫ਼ਾ پس خوردہ ਸੰਗਯਾ—ਖਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਬਚਿਆ ਪਦਾਰਥ. ਉੱਛਿਸ੍ਟ. ਜੂਠ.

ਪਸਗੀਬਤ
ਪਸਗੈਬਤ } ਫ਼ਾ پس غیبت ਪਸਗ਼ੈਬਤ. ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਗ਼ੀਬਤ (ਨਿੰਦਾ) ਕਰਨੀ. "ਪਸਗੈਬਤ ਕਾ ਮੁਹ ਕਾਲਾ ਹੈ." (ਹ਼ਾਜਿਰਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਗੀਬਤ.

ਪਸਚਮ. ਸੰ. ਪਸ਼੍ਚਿਮ. ਵਿ—ਪਿਛਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ ਅਸ੍ਤ ਹੋਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ. ਪੱਛਮ. ਨਿਕਲਦੇ ਸੂਰਜ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਜੋ ਦਿਸ਼ਾ ਪਿੱਠ ਵੱਲ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ. "ਪਸਚਮ ਦੁਆਰੇ ਕੀ ਸਿਲ ਓੜ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ਇੱਥੇ ਭਾਵ ਕੰਗਰੋੜ ਅਤੇ ਗਿੱਚੀ ਦੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਹੈ.

ਪਸਚਾਤ. ਸੰ. ਪਸ਼੍ਚਾਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਿੱਛੋਂ. ਬਾਦ. ਅਨੰਤਰ.

ਪਸਚਾਤਾਪ. ਸੰ. ਪਸ਼੍ਚਾਤੱਪ. ਸੰਗਯਾ—ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਪਿੱਛੋਂ ਤਪਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਛਤਾਵਾ.

ਪਸਚਿਮ. ਦੇਖੋ, ਪਸਚਮ.

ਪਸਜਜੋ. ਪਸੀਜਿਆ. ਪ੍ਰਸ੍ਵੇਦ ਸਹਿਤ ਹੋਇਆ. "ਭਰ ਅੰਕ ਪੁਲਕ ਤਨ ਪਸਜਜੋ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਰੀਝਿਆ.

ਪਸਟ. ਸੰ. ਪ੍ਰਹ੍ਰਸ਼੍ਟ-ਪ੍ਰਹ੍ਰਿਸ੍ਟ. ਵਿ—ਪ੍ਰਸੰਨ. ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਇਆ. ਆਨੰਦਿਤ. "ਪਰਾ ਪਸਟਣੀ ਪਾਰਬਤੀ ਦੁਸਟਹਰਤਾ." (ਚੰਡੀ ੨) ਪ੍ਰਹ੍ਰਿਸ੍ਟ (ਪ੍ਰਸੰਨ) ਹੋਣ ਵਾਲੀ. ਰੀਝਣ ਵਾਲੀ.

ਪਸਟਣੀ. ਦੇਖੋ, ਪਸਟ.

ਪਸਣ
ਪਸਣੁ } ਕ੍ਰਿ—ਦੇਖਣਾ. ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਸ਼ ਧਾ ਅਤੇ ਪਸ਼ਜ. "ਪ੍ਰੇਮ ਅਥਾਹ ਪਸਣ ਕੂ ਸਚਾ ਧਣੀ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਪਸਤ. ਫ਼ਾ پست ਵਿ—ਨੀਵਾਂ। ੨ ਦਬਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਕਮੀਨਾ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਹਮਵਾਰ ਜ਼ਮੀਨ. ਸਮਭੂਮਿ.

ਪਸਤਵੀ. ਫ਼ਾ پشتو ਪੁਸ਼ਤੋ. ਸੰਗਯਾ—ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਿਸਤਾਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ. "ਪਹਲਵੀ ਪਸਤਵੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਹੋ." (ਅਕਾਲ)

ਪਸਤਾ. ਵਿ—ਪਸ੍ਰਕੱਦਾ. ਮਧਰਾ.

ਪਸ਼ਤੋ. ਫ਼ਾ پشتو ਪੁਸ਼ਤੋ. ਸੰਗਯਾ—ਅਫ਼ਗ਼ਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪਠਾਣਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ (ਬੋੱਲੀ)

ਪਸਪਰਦਹ. ਫ਼ਾ پس پردہ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੜਦੇ ਪਿੱਛੇ. ਪੜਦੇ ਓਲ੍ਹੇ.

ਪਸਪਾ. ਫ਼ਾ پسپا ਵਿ—ਪਿੱਛੇ ਹਟਿਆ ਹੋਇਆ. ਜਿਸ ਨੇ ਪਿੱਛੇ ਪੈਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ.

ਪਸਮ. ਫ਼ਾ پشم ਪਸ਼ਮ. ਸੰਗਯਾ—ਭੇਡ ਬਕਰੀ ਆਦਿ ਦੇ ਰੋਮ. ਉੱਨ. ਰੋਮਾਵਲੀ.

ਪਸਮਣ
ਪਸਮਨ } ਸੰ. ਪ੍ਰਸ੍ਰਵਣ. ਸੰਗਯਾ—ਚੁਇਣਾ. ਟਪਕਣਾ. "ਪੂਰਬ ਅਸਥਨ ਮੇ ਕੁਝ ਨਾਹੀ, ਪੁਨ ਪਯ ਪਸਮਤ ਧਾਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਪਯਧਾਰਾ ਪ੍ਰਸ੍ਰਵਤਿ। ੨ ਪਯ (ਦੁੱਧ) ਦਾ ਸ੍ਰਵਣ (ਚੁਇਣਾ).

ਪਯਸ੍ਰਵਣ। ੩ ਲੇਵੇ ਵਿੱਚੋਂ ਥਣਾਂ ਅੰਦਰ ਦੁੱਧ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਪਸਮਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਸ੍ਰਵਣ ਕਰਾਉਣਾ. ਟਪਕਾਉਣਾ. ਚੁਆਉਣਾ। ੨ ਗਊ ਮੈਂਹ ਆਦਿ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਪਯ ਸ੍ਰਵਣ (ਦੁੱਧ ਟਪਕਾਉਣ) ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ.

ਪਸ਼ਮੀਨਾ. ਫ਼ਾ پشمینہ ਪਸ਼ਮੀਨਹ. ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ਮ (ਉੱਨ) ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ. ਸਰਦ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭੇਡ ਆਦਿ ਦੀ ਕੋਮਲ ਉੱਨ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਕਪੜਾ.

ਪਸ਼ਮੰਬਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ਮ (ਉੱਨ) ਅੰਬਰ (ਵਸਤ੍ਰ). ਪਸ਼ਮੀਨਹ. "ਪੋਸਿਸ ਅੰਗ ਪਟੰਬਰ ਅੰਬਰ, ਹੈ ਪਸਮੰਬਰ ਸੋਭ ਕਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਸਰ. ਸੰ. ਪ੍ਰਸਰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਸ੍ਤਾਰ. ਫੈਲਾਉ. "ਪਸਰਿਓ ਆਪਿ ਹੁਇ ਅਨਤਤਰੰਗ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸਰ.

ਪਸਰਈਆ. ਵਿ—ਪ੍ਰਸਰ. (ਫੈਲਾਉ) ਕਰੈਯਾ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਕਰਤਾ. ਪਸਾਰਣ ਵਾਲਾ. "ਨਦਰੀ ਆਵੈ ਸਭ ਬ੍ਰਹਮ ਪਸਰਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਸਾਰਾ. ਫੈਲਾਉ.

ਪਸਰਣ. ਸੰ. ਪ੍ਰਸਰਣ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ। ੨ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ. ਫੈਲਾਉ. "ਪਸਰੀ ਕਿਰਣ ਜੋਤਿ ਉਜਿਆਲਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਪਸਰੂਰ. ਜਿਲਾ ਸਿਆਲਕੋਟ ਦੀ ਇੱਕ ਤਸੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਸਿਆਲਕੋਟ ਤੋਂ ੧੮ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਰਣ ਪਾਉਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਣ "ਦਿਉਕਾ" ਆਖਦੇ ਹਨ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿਆਲਕੋਟ ਵੱਲੋਂ ਇੱਥੇ ਪਧਾਰੇ ਸਨ. ਉਸ ਵੇਲੇ ਇੱਥੇ ਡੇਕ ਨਾਮੀ ਨਦੀ ਵਗਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਵਿੱਥ ਤੇ ਹੋ ਗਈ ਹੈ.

ਸਾਧਾਰਣ ਜਿਹਾ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਝਾੜੂ ਆਦਿ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਇਹ ਜਮੀਨ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਬਜੇ ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਪਸਰੂਰ ਤੋਂ ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਦੋ ਤਿੰਨ ਫਰਲਾਂਗ ਹੈ.

ਪਸਲੀ. ਸੰ. ਪਸ਼ੁੰਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਛਾਤੀ ਦੇ ਪਿੰਜਰ ਦੀ ਖ਼ਮਦਾਰ ਹੱਡੀ. ਵੱਖੀ ਦੀ ਹੱਡੀ. ਪਾਂਸੁਲੀ. "ਪਸਲੀ ਚੀਰਦੀਨ ਤਤਕਾਲਾ." (ਸਲੋਹ)

ਪਸਵਾਜ. ਦੇਖੋ, ਪਿਸਵਾਜ਼.

ਪਸਵਾਰਾ, ਪਸਵਾੜਾ ਸੰਗਯਾ—ਪਾਸੇ (ਪਾਸ਼੍ਵ) ਨੂੰ ਆੜਾ (ਟੇਢਾ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕਰਵਟ. "ਟੂਟੋ ਅਮਲ ਅਫੀਮਿਅਹਿੰ ਜਨੁ ਪਸਵਾਰੇ ਲੇਤ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੧)

ਪਸਾ. ਪਸਾਉ ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ੨ ਪ੍ਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ਾ. ਦਾੜ੍ਹੀ. ਸਮਸ਼੍ਰੁ.

ਪਸਾਉ, ਪਸਾਇ ਸੰ. ਪ੍ਰਸਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਸ੍ਤਾਰ. ਫੈਲਾਉ. ਪਸਾਰਾ. "ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ." (ਜਪੁ) ੨ ਪ੍ਰਚਾਰ. 'ਢਾਢੀ ਕਰੇ ਪਸਾਉ ਸਬਦੁ ਵਜਾਇਆ.' (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੩ ਸੰ. ਪ੍ਰਸਾਦ. ਕ੍ਰਿਪਾ. "ਜਿਸੁ ਪਸਾਇ ਗਤਿ ਅਗਮ ਜਾਣੀ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ਜਿਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਅਗਮਗਤਿ ਜਾਣੀ। ੪ ਨਿਰਮਲਤਾ. "ਗੁਰੁ ਤੁਠਾ ਕਰੇ ਪਸਾਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪) ੫ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. "ਕਰੈ ਰੰਗਿ ਪਸਾਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਪਸਾਣ. ਦੇਖੋ, ਪਖਾਣ.

ਪਸਾਰਣ. ਸੰ. ਪ੍ਰਸਾਰਣ. ਸੰਗਯਾ—ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਕਰਨਾ। ੨ ਵਧਾਉਣਾ. ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣਾ. "ਮਾਂਗਹਿ ਹਾਥ ਪਸਾਰੀ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੪)

ਪਸਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਪਸਾਉ ੧. "ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਪਸਾਰਿ. ਪ੍ਰਸਾਰਣ ਕਰਕੇ. ਫੈਲਾਕੇ. ਪਸਾਰਕੇ.

ਪਸਾਰੀ. ਫੈਲਾਈ. ਵਿਸ੍ਤਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਪਸਾਰਣ. "ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ." (ਬਿਹਾ ਮ: ੯) ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਸਾਰਿਨ੍. ਵਿ—ਫੈਲਣ ਵਾਲਾ. ਵ੍ਯਾਪਕ. "ਛੂਟੈ ਹੋਇ ਪਸਾਰੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੩ ਦੇਖੋ, ਪਨਸਾਰੀ ਅਤੇ ਪਾਸਾਰੀ। ੪ ਦੇਖੋ, ਪਸਾਰਿ. "ਮਾਗਹਿ ਹਾਥ ਪਸਾਰੀ." (ਗੂਜ ਮ: ੪)

ਪਸਾਵ. ਦੇਖੋ, ਪਸਾਉ। ੨ ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਨ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸ੍ਰਾਵ.

ਪਸਿੰਦ. ਦੇਖੋ, ਪਸੰਦ. "ਖਸਮ ਕੀ ਨਦਰਿ ਦਿਲਹਿ ਪਸਿੰਦੇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਪਸੀ. ਦੇਖਾਂ. ਦੇਖੋ, ਪਸ ੧. "ਕਦ ਪਸੀ ਦੀਦਾਰ?" (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ਕਦ ਦਰਸ਼ਨ ਵੇਖਾਂ.

ਪਸੀਐ. ਦੇਖੀਐ. ਦੇਖੋ, ਪਸ ੧. "ਨਾਨਕ ਬਿਆ, ਨ ਪਸੀਐ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ਦੂਜਾ ਨਾ ਦੇਖੀਏ.

ਪਸੀਜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਸ੍ਵੇਦ (ਪਸੀਨੇ) ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ. ਪਘਰਨਾ। ੨ ਚਿੱਤ ਦਾ ਦ੍ਰਵਣਾ। ੩ ਰੀਝਣਾ.

ਪਸੀਨਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਸ੍ਵੇਦ. ਮੁੜ੍ਹਕਾ.

ਪਸੁ. ਸੰ. ਪਸ਼ੁ. ਸੰਗਯਾ—ਜੋ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ. ਦੇਖੋ, ਪਸ਼ ਧਾ. ਚਾਰ ਪੈਰਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵ। ੨ ਪ੍ਰਾਣੀ। ੩ ਯਗ੍ਯ। ੪ ਪਸ਼ੂ ਜੇਹਾ ਮੂਰਖ. "ਪਸੁ ਆਪਨ ਹਉ ਹਉ ਕਰੈ." (ਬਾਵਨ)

ਪਸੁਈਸ, ਪਸੁਏਸ ਦੇਖੋ, ਪਸੁਪਤਿ.

ਪਸੁਢੋਰ. ਸੰਗਯਾ—ਧੁਰ੍ਯ ਪਸ਼ੁ. ਜੋਤਣ ਲਾਇਕ ਪਸੂ. "ਬਿਨ ਬੂਝੇ ਪਸੁਢੋਰ." (ਬਾਵਨ)

ਪਸੁਪਤਾਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ੁਪਤਿ (ਹਾਥੀ) ਦਾ ਅਰਿ (ਵੈਰੀ) ਸ਼ੇਰ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਪਸ਼ੁ (ਨਾਦੀਏ) ਦਾ ਪਤਿ (ਸ਼ਿਵ), ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਕਾਮ. "ਪਸੁਪਤਾਰਿ ਦੁਖ ਦੈ ਘਨੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੧)

ਪਸੁਪਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ੁ (ਨਾਦੀਏ) ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸ਼ਿਵ। ੨ ਪਸ਼ੁ (ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ) ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਰਤਾਰ। ੩ ਪਸ਼ੁ (ਯਗ੍ਯ) ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਅਗਨਿ। ੪ ਹਾਥੀ. (ਸਨਾਮਾ) ੫ ਸ਼ੇਰ. ਸਿੰਹ.

ਪਸੁਪਤਿਸੁਰਧਰ ਅਰਿ ਧੁਜ ਚਖੁ ਅਰਿ. (ਸਨਾਮਾ) ਸੰਗਯਾ—ਵਾਣ. ਤੀਰ. ਪਸ਼ੁਪਤੀਸ਼੍ਵਰ (ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਪਤੀ ਨਾਦੀਆ) ਉਸ ਦੇ ਧਰ (ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਵ) ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਕਾਮ, ਉਸ ਦੀ ਧੁਜਾ ਵਿੱਚ ਹੋਣ

ਵਾਲਾ ਮੱਛ, ਉਸ ਦੀ ਚਖੁ (ਚਕ੍ਸ਼ੁ—ਅੱਖ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਤੀਰ. ਅਰਜੁਨ ਨੇ ਦ੍ਰੋਪਦੀ ਵਰਣ ਸਮੇਂ ਮੱਛ ਦੀ ਅੱਖ ਤੀਰ ਨਾਲ ਵਿੰਨ੍ਹੀ ਸੀ.

ਪਸੁਪਤੇਸ. ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ੁਪਤਿ (ਹਾਥੀ), ਉਸ ਦਾ ਈਸ਼ ਸ਼ੇਰ. (ਸਨਾਮਾ). ੨ ਨਾਦੀਏ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸ਼ਿਵ.

ਪਸੁਪਤੇਸ ਅਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ੁਪਤੇਸ਼ (ਸ਼ੇਰ), ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਣ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਵੈਰੀ ਕਾਮਦੇਵ.

ਪਸੁਭਾਸਾ, ਪਸੁਭਾਖਾ ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਸਮਝਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਵਾਲਮੀਕ ਰਾਮਾਯਣ ਕਾਂਡ ੨ ਅ: ੩੫, ਅਤੇ ਕ਼ੁਰਾਨ ਸੂਰਤ ੨੭.

ਪਸੁਰਾਜ, ਪਸੁਰਾਟ ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ। ੨ ਬੈਲਪਤਿ ਸ਼ਿਵ. "ਏਕ ਦਿਵਸ ਪਸੁਰਾਟ ਰਿਝਾਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੪੨) ੩ ਮਹਾਮੂਰਖ. ਮੂਰਖਰਾਜ.

ਪਸੁਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਪਸਲੀ. "ਟੂਕ ਟੂਕ ਹ੍ਵੈ ਸਭੈ ਪਸੁਰਿਯਾ ਜਾਯਹੈਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੨੮)

ਪਸੂ, ਪਸੂਆ ਦੇਖੋ, ਪਸੁ. "ਪਸੂ ਮਿਲਹਿ ਚੰਗਿਆਈਆ, ਖੜੁ ਖਾਵਹਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਦੇਹਿ." (ਗੂਜ ਮ: ੧) ਖੜ (ਸੁੱਕਾ ਘਾਹ) ਖਾਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ (ਦੁੱਧ) ਦਿੰਦੇ ਹਨ.

ਪਸੂਆਕਰਮ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਉਪਕਾਰ ਬਿਨਾ, ਕੇਵਲ ਆਪਣਾ ਪੇਟ ਭਰਨ ਲਈ ਸ੍ਵਾਰਥ ਭਰੇ ਕਰਮ। ੨ ਗਿਆਨ ਵਿਚਾਰ ਰਹਿਤ ਕਰਮ. "ਪਸੂਆਕਰਮ ਕਰੈ ਨਹੀ ਬੂਝੈ." (ਭੈਰ ਮ: ੩)

ਪਸੂਆਰਾ. ਵਿ—ਪਸ਼ੁਹਾਰਿਨ੍—ਪਸ਼ੁਹਾਰੀ. ਜੀਵਹਰਤਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਕਾਰੀ। ੩ ਧੀਵਰ. ਮਾਹੀਗੀਰ. "ਜਿਉ ਮੀਨਾ ਹੇਰੈ ਪਸੂਆਰਾ." (ਗੌਂਡ ਨਾਮਦੇਵ)

ਪਸੇ. ਦੇਖੇ. ਦੇਖੋ, ਪਸ ੧. "ਪਸੇ ਕਿਉ ਦੀਦਾਰ?" (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਪਸੇਉ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਸ੍ਵੇਦ. ਪਸੀਨਾ. ਮੁੜ੍ਹਕਾ.

ਪਸੇਸ, ਪਸੇਸੁਰ, ਪਸੇਸ੍ਵਰ ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ੁ-ਈਸ਼. ਨੰਦਿਪਤਿ ਸ਼ਿਵ. "ਬਹੁ ਤੋਖ ਕੀਨ ਪਸੇਸ." (ਜਗਰਾਜ) ਸਿਵ ਨੂੰ ਤੋਸ (ਪ੍ਰਸੰਨ) ਕੀਤਾ. "ਸੇਸ ਸੁਰੇਸ ਦਿਨੇਸ ਪਸੇਸ੍ਵਰ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ੨ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸ਼ੇਰ. "ਨਾਥ ਕਹਜੋ ਜੁ ਪਸੇਸੁਰ ਕੋ, ਅਬ ਹੋਹੁ ਸੁਚੇਤ!" (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਪਸੇਚ. ਫ਼ਾ پسیچ ਪਸੀਜ. ਸੰਗਯਾ—ਤਯਾਰੀ। ੨ ਸਫ਼ਰ ਦਾ ਸਾਮਾਨ.

ਪਸੇ ਪੁਸ਼੍ਤ. ਫ਼ਾ پس پشت ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ.

ਪਸ਼ੇਮਾਨ. ਫ਼ਾ پشیمان ਵਿ—ਪਸ਼੍ਚਾਤਾਪ (ਪਛਤਾਵਾ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ. ਲੱਜਿਤ.

ਪਸ਼ੇਮਾਨੀ. ਫ਼ਾ پشیمانی ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼੍ਚਾਤਾਪ. ਪਛਤਾਵਾ। ੨ ਸ਼ਰਮਿੰਦਗੀ.

ਪਸੇਵ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਸ੍ਵੇਦ. ਪਸੀਨਾ. "ਨਖ ਪਸੇਵ ਜਾਚੈ ਸੁਰਸਰੀ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੇ ਨੌਹਾਂ ਤੋਂ ਗੰਗਾ ਟਪਕੀ ਹੈ.

ਪਸੈ. ਦੇਖਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਸ ੧। ੨ ਪਵਸੈ. ਪਊਗਾ। ੩ ਪੈਂਦਾ ਹੈ. ਪੜਤਾ ਹੈ. "ਪੋਤੈ ਪਸੈ." (ਭਾਗੁ) ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ.

ਪਸੋ ਪੇਸ਼. ਫ਼ਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿੱਛਾ ਅੱਗਾ। ੨ ਭਾਵ—ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ। ੩ ਭਲਾ ਬੁਰਾ। ੪ ਹਾਨਿ ਲਾਭ.

ਪਸੰਦ. ਫ਼ਾ پسند ਵਿ—ਮਨਭਾਉਂਦਾ. ਰੁਚਿ ਅਨੁਕੂਲ.

ਪਸੰਦੀਦਨ. ਫ਼ਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਸੰਦ ਕਰਨਾ.

ਪਸੰਦੀਦਾ. ਫ਼ਾ پسندیدہ ਵਿ—ਪਸੰਦਕੀਤਾ. ਮਨਭਾਇਆ.

ਪਸੰਦੋ. ਵਿ—ਪਸੰਦ ਆਇਆ. ਮਨਭਾਇਆ। ੨ ਦੇਖਦਾ. ਦੇਖੋ, ਪਸ ੧. "ਨੈਣ ਪਸੰਦੋ ਸੋਇ, ਪੇਖਿ ਮੁਸਤਾਕ ਭਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖਕੇ. "ਪਿਰੀ ਪਸੰਦੋ ਹਰਿਓ ਥੀਓ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਪੱਸ. ਦੇਖੋ, ਪਸ਼ਜ.

ਪਸ੍ਚਮਿ. ਪਸ਼੍ਚਿਮ (ਪੱਛਮ) ਵੱਲ. "ਉਲਟਿ ਗੰਗ ਪਸ੍ਚਮਿ ਧਰੀਆ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ਭਾਵ—ਉਲਟੀ ਰੀਤਿ ਹੋਇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਚੇਲੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕਿਆ.

ਪਸ਼੍ਚਿਮ. ਪੱਛਮ ਦਿਸ਼ਾ. ਪੱਛੋਂ. ਉਹ ਦਿਸ਼ਾ, ਜਿੱਧਰ ਸੂਰਜ ਅਸ੍ਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਸਚਮ.

ਪਸ੍ਤ. ਦੇਖੋ, ਪਸਤ.

ਪਸ਼ਜ. ਸੰ. ਦੇਖਣਾ. ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਸ ਧਾ.

ਪਸ਼ਜਤੋਹਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਖਦੇ ਦੇਖਦੇ ਚੁਰਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਗਠਕਤਰਾ। ੨ ਸੁਨਿਆਰ. ਸੋਨਾ ਘੜਨ ਵਾਲਾ.

ਪਸ਼ਜਨ. ਦੇਖਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਸ਼ ਧਾ. "ਲਖ ਅਚਰਜ ਪਸ਼ਜਨ ਚਿਤ ਚਾਹੂ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਦੇਖਦਾ ਹੋਇਆ.

ਪਸ਼ਜੰਤੀ. ਦੇਖੋ, ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਸ਼ ਧਾ.

ਪਸ੍ਵੇਸ. ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ੁ-ਈਸ਼. ਨੰਦਿਪਤਿ ਸ਼ਿਵ. "ਪਸ੍ਵੇਸ ਪੀਠ ਦਈ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਪਿੱਠ ਦਿੱਤੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਸੁਪਤਿ.

ਪਹ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ. ਭੋਰ. ਤੜਕਾ. "ਚਿੜੀ ਚੁਹਕੀ ਪਹ ਫੁਟੀ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਪਥ. ਪਹਾ. ਮਾਰਗ। ੩ ਸਿੰਧੀ. ਦੁੱਖ. ਕਲੇਸ਼. "ਪਹ ਪਿਟਾਰੀ." (ਰਾਮਾਵ) ਦੁੱਖ ਦੀ ਪਿਟਾਰੀ.

ਪਹਚਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਗਯਾਨ. ਪਰਿਚਯ. ਜਾਨਕਾਰੀ. ਪਛਾਣ.

ਪਹਣੀ. ਪਨਹੀ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ. ਦੇਖੋ, ਪਨਹੀ.

ਪਹਤਿ. ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਲ. ਦੇਖੋ, ਪਹਿਤਿ। ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਹੁਤਿ. ਭੋਗ. ਬਲਿ.

ਪਹਨ. ਫ਼ਾ پہن ਵਿ—ਚੌੜਾ.

ਪਹਨਣਾ, ਪਹਨਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਪਰਿਧਾਨ ਕਰਨਾ. ਓਢਣਾ. ਵਸਤ੍ਰ ਭੂਖਣ ਆਦਿ ਸ਼ਰੀਰ ਪੁਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ.

ਪਹਨਾਉਣਾ, ਪਹਨਾਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਪਰਿਧਾਨ ਕਰਾਉਣਾ. ਵਸਤ੍ਰ ਗਹਿਣੇ ਆਦਿ ਓਢਾਉਣੇ। ੨ ਸਰੋਪਾ (ਖਿਲਤ) ਪਹਿਰਾਉਣਾ. ਰਾਜਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਪੋਸ਼ਾਕ ਦਾ ਪਹਿਰਾਏ ਜਾਣਾ.

ਪਹਨਾਮ. ਸੰ. ਧਰਿਹ੍ਰਤਨਾਸ—ਪਰਿਹ੍ਰਿਤਨਾਮ. ਵਿ—ਬਦਨਾਮ। ੨ ਗੁਮਨਾਮ. "ਪ੍ਰਗਟ ਭਏ ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ ਫਿਰਤੇ ਪਹਨਾਮ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਫ਼ਾ—ਪਿਨਹਾਂ.

ਪਹਨਾਮੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਦਨਾਮੀ. ਦੇਖੋ, ਪਹਨਾਮ। ੨ ਸੰ. ਅਪਨ੍ਹੁਤਿ. ਲੁਕਾਉ. ਦੁਰਾਉ. "ਤਿਸ ਨਾਲ ਕਿਆ ਚਲੈ ਪਹਨਾਮੀ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਛਲ. ਕਪਟ. ਲੁਕਵੀਂਆਂ ਗੱਲਾਂ.

ਪਹਨਾਵਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਿਬਾਸ. ਪੋਸ਼ਾਕ। ੨ ਵਿ—ਪਹਰਾਉਣ (ਪਰਿਧਾਨ ਕਰਾਉਣ) ਵਾਲਾ.

ਪਹਪਾਟਣੀ, ਪਹਫੁਟਨੀ ਸੂਰਯ ਉਦੈ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਜਾਲਾ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਹ.

ਪਹਰ. ਸੰ. ਪ੍ਰਹਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਨ ਰਾਤ ਦਾ ਅੱਠਵਾਂ ਭਾਗ. ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ ਦਾ ਸਮਾ. "ਘੜੀਆ ਸਭੇ ਗੋਪੀਆ, ਪਹਰ ਕੰਨ੍ਹ ਗੋਪਾਲ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਪਹਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਰਿਧਾਨ ਕਰਨਾ. ਓਢਣਾ. ਵਸਤ੍ਰ ਭੂਖਣ ਆਦਿ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਪੁਰ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ.

ਪਹਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਰ (ਤਿੰਨ ਘੰਟੇ) ਪਿੱਛੋਂ ਬਦਲਣ ਵਾਲੀ ਚੌਕੀ. ਰਕ੍ਸ਼ਾ ਲਈ ਬੈਠਾਈ ਹੋਈ ਚੌਕੀ.

ਪਹਰਾਨ. ਪਰਿਧਾਨ. ਪਹਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪਹਰਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਰਿਧਾਨ ਕਰਾਉਣਾ. ਓਢਾਉਣਾ। ੨ ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਖਿਲਤ ਪਹਰਾਉਣਾ.

ਪਹਰਾਵਾ. ਦੇਖੋ, ਪਹਨਾਵਾ.

ਪਹਰਿਆ ਕੈ ਘਰਿ ਗਾਵਣਾ. (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ) ਜਿਸ ਸ੍ਵਰਪ੍ਰਸ੍ਤਾਰ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ "ਪਹਿਲੈ ਪਹਰੈ ਰੈਣਿ ਕੈ ਵਣਜਾਰਿਆ ਮਿਤ੍ਰਾ!" ਸ਼ਬਦ ਗਾਈਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਧਾਰਣਾ ਨਾਲ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗਾਉਣਾ ਹੈ.

ਪਹਰੂ, ਪਹਰੂਅ, ਪਹਰੂਆ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਚੌਕੀਦਾਰ. ਰਕ੍ਸ਼ਕ. "ਊਠਤ ਬੈਠਤ ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਪਹਰੂਆ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਛਬ ੨ ਅਤੇ ਛਬਿ ੫.

ਪਹਰੇ. ਦੇਖੋ, ਪਹਰਣਾ। ੨ ਪਹਰ (ਪ੍ਰਹਰ) ਪਰਥਾਇ ਉੱਚਾਰਣ ਕੀਤੀ ਸ੍ਰੀਰਾਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਚਾਰ ਪਹਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹਰਵੇਲੇ. ਦਿਨ ਰਾਤ. "ਬਿਨੁ ਹਰਿਭਗਤਿ ਕਹਾ ਥਿਤਿ ਪਾਵੈ, ਫਿਰਤੋ ਪਹਰੇ ਪਹਰੇ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਪਹਰੇਕ. ਪਹਰ (ਪ੍ਰਹਰ) ਇੱਕ. "ਪਹਰੇਕ ਲਾਗੀ ਜੰਗ ਬਾਜੀ." (ਸਲੋਹ)

ਪਹਰੇਕਿਕ ਲਉ. ਇੱਕ ਪਹਰ ਤੀਕ। ੨ ਇੱਕ ਪਹਰ ਬਾਦ. ਇੱਕ ਪਹਰ ਪਿੱਛੋਂ. "ਪਹਰੇਕਿਕ ਲਉ ਫਿਰ ਪ੍ਰਾਨ ਫਿਰੇ." (ਰਾਮਾਵ)

ਪਹਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਲੂ. ਕਿਨਾਰਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਹਿਲ.

ਪਹਲਵ. ਦੇਖੋ, ਪਲ੍ਹਵ.

ਪਹਲਵਾਨ. ਫ਼ਾ پہلوان ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਵੀਰ. ਬਹਾਦੁਰ ਯੋਧਾ। ੨ ਭਾਵ—ਕੁਸ਼ਤੀ ਲੜਨ ਵਾਲਾ, ਮੱਲ.

ਪਹਲਵੀ. ਦੇਖੋ, ਫਾਰਸੀ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ "ਪਹ੍ਲਵੀ" ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਪਹ੍ਲਵ (ਈਰਾਨੀਆਂ) ਦੀ ਬੋਲੀ.

ਪਹਲੜਾ, ਪਹਲੜੀ, ਪਹਲਾ, ਪਹਲੀ ਵਿ—ਪ੍ਰਥਮ. ਆਦਿ ਦਾ, ਦੀ. ਅੱਵਲ.

ਪਹਲੂ. ਫ਼ਾ پہلو ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਗਲ ਅਤੇ ਕਮਰ ਦੇ ਮੱਧ ਦਾ ਭਾਗ. ਪਾਸ਼੍ਵੰ. ਪਾਸਾ.

ਪਹਲੂਤਹੀ. ਪਾਸਾ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਉਣੀ.

ਪਹਲੌਠਾ. ਵਿ—ਪ੍ਰਥਮ ਜਨਮਿਆ. ਪਹਿਲਾ ਪੁਤ੍ਰ। ੨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

ਪਹਾ. ਪਿਆ. ਪੜਾ. "ਠਾਗਉਰੀ ਸਿਉ ਉਲਝਿ ਪਹਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਠਗਬਾਜੀ ਵਿੱਚ ਉਲਝ ਪਿਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਥ. ਮਾਰਗ. ਰਾਹ. ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਕੱਚਾ ਰਾਹ ਜਿਸ ਤੇ ਕੰਕਰ ਪੱਥਰ ਆਦਿ ਨਹੀਂ ਕੁੱਟੇ ਗਏ. ਜਿਵੇਂ—ਇਹ ਪਹਾ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਪਹਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਾੜ. ਪਰਵਤ. "ਗੁਨ ਕੋ ਪਹਾਰ ਹੈ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਹਾਰ। ੩ ਸੰ. ਪ੍ਰਸ੍ਤਾਰ. ਫੈਲਾਉ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ.

ਪਹਾਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਾੜਾ. ਅੰਗ ਦੇ ਗੁਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਚੀ ਅਥਵਾ ਨਕ਼ਸ਼ਾ. ਗਣਿਤ ਦਾ ਕੋਠਾ. Table of multiplication। ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਸ੍ਤਾਰ. ਫੈਲਾਉ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ। ੩ ਪ੍ਰਭਾਵ. ਸਾਮਰਥ੍ਯ. "ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰਾ ਜਾਪਦਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੪ ਪ੍ਰਚਾਰ. ਚਲਨ। ੫ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਥਾਂ. ਲੁਹਾਰ ਸੁਨਿਆਰ ਆਦਿ ਦਾ ਕਾਰਖ਼ਾਨਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਧਾਤੁ ਨੂੰ ਤਪਾਕੇ ਘਨ (ਹਥੌੜੇ) ਦੇ ਪ੍ਰਹਾਰ ਨਾਲ ਘੜੀਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਾਹਾਰਾ.

ਪਹਾੜ. ਪਰਵਤ। ੨ ਇੱਕ ਰਾਗਿਣੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁਲਿੰਗ ਪਹਾੜ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਪਹਾੜੀ ੨.

ਪਹਾੜਸਿੰਘ ਰਾਜਾ. ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਬੈਰਾੜ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਸਨ ੧੮੨੭ ਵਿੱਚ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੀ ਗੱਦੀ ਪੁਰ ਬੈਠਾ. ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਦੂਜੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਅੰਤ ਨਵਾਂ ਇਲਾਕ਼ਾ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਪਦਵੀ ਮਿਲੀ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੮੪੯ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਅਤੇ ਵਜੀਰ ਸਿੰਘ.

ਪਹਾੜਾ. ਦੇਖੋ, ਪਹਾਰਾ ੧.

ਪਹਾੜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੋਟਾ ਪਰਵਤ। ੨ ਪਹਾੜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪਿਆਰੀ ਰਾਗਿਣੀ, ਜੋ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤਿ ਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਸਾਦ ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਦੋਵੇਂ ਹਨ. ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸੁਰ ਸ਼ੁੱਧ ਹਨ. ਗਾਂਧਾਰ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਧੈਵਤ ਸੰਵਾਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਝੰਝੋਟੀ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ.

ਆਰੋਹੀ— ਧ ਸ ਰ ਮ ਗ ਮ ਪ ਧ ਨ ਸ.

ਅਵਰੋਹੀ— ਸ ਨਾ ਧ ਪ ਮ ਗ ਰ ਸ।

੩ ਪਹਾੜ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ (ਬੋਲੀ). ੪ ਪਹਾੜ ਦੇ ਵਸਨੀਕ। ੫ ਵਿ—ਪਹਾੜ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਪਹਾੜ ਦਾ.

ਪਹਾੜੀਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਾੜ ਦਾ ਵਸਨੀਕ.

ਪਹਾੜੀ ਕਾਉਂ. ਜੰਗਲੀ ਕਾਉਂ ਜੋ ਕੱਦ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਭਾਰੀ ਅਤੇ ਰੁੱਖੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ. Raven.

ਪਹਾੜੀ ਰਾਜੇ, **ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤਾਂ** ਦੇਖੋ, ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਬਾਈ ਧਾਰ.

ਪਹਿ. ਦੇਖੋ, ਪਹ। ੨ ਵ੍ਯ—ਪਾਸ. ਕੋਲ. "ਜਿਸ ਮਾਨੁਖ ਪਹਿ ਕਰਉ ਬੇਨਤੀ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) "ਇਹੁ ਤਨੁ ਵੇਚੀ ਸੰਤ ਪਹਿ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੩ ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਤੋਂ. ਸੇ. ਤੋਂ. "ਤੋ ਪਹਿ ਦੁਗਣੀ ਮਜੂਰੀ ਦੈਹਉ." (ਸੋਰ ਨਾਮਦੇਵ) ਤੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਦੂਣੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇਵਾਂਗੀ.

ਪਹਿਤ, **ਪਹਿਤਿ**, **ਪਹਿਤੀ** ਦਾਲ. ਦੇਖੋ, ਪਹਤਿ. "ਭਾਤੁ ਪਹਿਤਿ ਅਰੁ ਲਾਪਸੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) "ਆਪ ਪਹਿਤੀ ਮੇ ਡਾਰ ਖਾਤ ਨ ਬਸਾਰ ਹੈਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੬੬) ਅਜੇਹੇ ਕੰਜੂਸ ਕਿ ਦਾਲ ਵਿੱਚ ਹਲਦੀ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ.

ਪਹਿਨਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਹਨਣਾ.

ਪਹਿਨਾਮ. ਦੇਖੋ, ਪਹਨਾਮ.

ਪਹਿਨਾਮੀ. ਦੇਖੋ, ਪਹਨਾਮੀ. "ਲਖ ਠਗੀਆ ਪਹਿਨਾਮੀਆ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਪਹਿਰ. ਦੇਖੋ, ਪਹਰ.

ਪਹਿਰਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਹਰਣਾ. "ਬਸਤ੍ਰ ਨ ਪਹਿਰੈ ਅਹਿ ਨਿਸਿ ਕਹਿਰੈ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਪਹਿਰਣੁ. ਦੇਖੋ, ਪਹਰਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਿਰਾਹਨੁ. "ਪਹਿਰਣੁ ਪੈਰਧਿਆਨੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਪੈਰਾਹਨ ਹੈ.

ਪਹਿਰਾ. ਦੇਖੋ, ਪਹਰਾ.

ਪਹਿਰਾਇਆ. ਪਰਿਧਾਨ ਕਰਾਇਆ. ਪਹਿਨਾਇਆ. ਓਢਾਇਆ। ੨ ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਪੋਸ਼ਾਕ ਨਾਲ ਪਹਿਨਾਇਆ. "ਪੂਰੈਗੁਰਿ ਪਹਿਰਾਇਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਪਹਿਰਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਹਰਾਨਾ.

ਪਹਿਰਾਵਾ. ਦੇਖੋ, ਪਹਰਾਵਾ.

ਪਹਿਰੇ. ਦੇਖੋ, ਪਹਰੇ.

ਪਹਿਲ. ਦੇਖੋ, ਪਹਲ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਰੰਭ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਹਿਲਾਂ. ਅੱਵਲ. "ਪਹਿਲ ਪੁਰਸਾ ਬਿਰਾ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਜਿਗ੍ਯਾਸੂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਰਾਗ ਚਾਹੀਏ.

ਪਹਿਲਸਿੰਘ. ਮੋਲੇ ਸੁਨਿਆਰ ਦਾ ਪੁੱਤ, ਜੋ ਸਰਹਿੰਦ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਆਨੰਦਪੁਰ ਇਹ ਹਾਜ਼ਿਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੋਨੇ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸ ਨੇ ਚੋਰੀ ਕੀਤੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਕੁਕਰਮ ਤੋਂ ਵਰਜਿਆ ਅਰ ਸੱਚਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਇਆ.

ਪਹਿਲ ਪੁਰੀਏ. ਪੁਰਾਣਪੁਰੁਸ ਤੋਂ. ਆਦਿਪੁਰਖ ਸੇ। ੨ ਪੁਰੀ (ਲੋਕਰਚਨਾ) ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ. "ਪਹਿਲ ਪੁਰੀਏ ਪੁੰਡਰਕ ਵਨਾ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਕਮਲ (ਪੁੰਡਰੀਕ) ਬਣਿਆ.

ਪਹਿਲਰੀਆ. ਵਿ—ਪਹਿਲੀ. ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਲ ਦੀ. "ਪ੍ਰੀਤਿ ਚੀਤਿ ਪਹਿਲਰੀਆ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਪਹਿਲਵਾਨ, **ਪਹਿਲਵਾਨੜਾ** ਦੇਖੋ, ਪਹਲਵਾਨ. "ਹਉ ਗੋਸਾਈ ਦਾ ਪਹਿਲਵਾਨੜਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ)

ਪਹਿਲੜਾ, **ਪਹਿਲੜੀ** ਵਿ—ਪ੍ਰਥਮ. ਪੂਰਵ ਕਾਲ ਦਾ, ਦੀ. ਪਹਿਲੀ. "ਹਰਿ ਪਹਿਲੜੀ ਲਾਵ ਪਰਵਿਰਤੀ ਕਰਮ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਪਹਿਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪਹਲਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਹਲੇ. ਪੇਸ਼ਤਰ. ਪਹਿਲਾਂ. "ਪਹਿਲਾ ਸੁਚਾ ਆਪਿ ਹੁਇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਪਹਿਲਾਂ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਹਿਲੇ. ਪੂਰਵ ਕਾਲ ਮੇਂ.

ਪਹਿਲਾਦ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਹਲਾਦ.

ਪਹਿਲਾਦਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ.

ਪਹਿਲਾਦੁ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਹਲਾਦ. "ਪਹਿਲਾਦੁ ਜਨ ਸਦ ਹਰਿਗੁਣ ਗਾਏ, ਹਰਿ ਜੀਉ ਲਏ ਉਬਾਰੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੩)

ਪਹਿਲਾ ਪੂਤੁ ਪਿਛੈਰੀ ਮਾਈ. ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ:—

੧ ਪਹਿਲਾ ਪੂਤੁ ਪਿਛੈਰੀ ਮਾਈ,
੨ ਗੁਰੁ ਲਾਗੋ ਚੇਲੇ ਕੀ ਪਾਈ, ×××
੩ ਦੇਖਤ ਸਿੰਘੁ ਚਰਾਵਤ ਗਾਈ,
੪ ਜਲ ਕੀ ਮਛੁਲੀ ਤਰਵਰਿ ਬਿਆਈ,
੫ ਦੇਖਤ ਕੁਤਰਾ ਲੈਗਈ ਬਿਲਾਈ,
੬ ਤਲੇ ਰੇਬੈਸਾ ਊਪਰਿ ਸੂਲਾ,
੭ ਤਿਸ ਕੈ ਪੇਡਿ ਲਗੇ ਫਲ ਫੂਲਾ,
੮ ਘੋਰੈ ਚਰਿ ਭੈਸ ਚਰਾਵਨ ਜਾਈ,
੯ ਬਾਹਰਿ ਬੈਲੁ ਗੋਨਿ ਘਰਿ ਆਈ. ×××

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ:—

੧ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਅੰਸ਼ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੀਵਰੂਪ ਪੁਤ੍ਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਯਾ ਪਿੱਛੋਂ ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ।

੨ ਜੀਵਾਤਮਾ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਮਨ ਚੇਲੇ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਲਗਦਾ ਹੈ।

੩ ਸ਼ੇਰਰੂਪ ਜੀਵ ਨੂੰ ਗਾਇਰੂਪ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਪ੍ਰੇਰਦੀਆਂ ਹਨ।

੪ ਆਤਮਾਨੰਦਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਮੱਛੀਰੂਪ ਬੁੱਧੀ, ਦੇਹਾਭਿਮਾਨੀ ਰੂਪ ਬਿਰਛ ਪੁਰ ਸੰਕਲਪ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ।

੫ ਸ੍ਵਾਮਿਸੇਵਾਰੂਪ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਪਾਖੰਡਕ੍ਰਿਯਾਰੂਪ ਬਿੱਲੀ ਝਪਟਕੇ ਲੈ ਗਈ।

੬ ਸੰਸਾਰਬਿਰਛ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਵੱਲੀਆਂ (ਰੇਬੈਸਾ) ਹੇਠ ਨੂੰ ਹਨ, ਉਸ ਦਾ ਮੂਲਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਉੱਪਰ ਹੈ।

੭ ਮਾਯਾ ਸੰਯੁਕ੍ਤ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਫਲ ਫੁੱਲ ਲਗੇ ਹਨ।

੮ ਪ੍ਰਾਣਰੂਪ ਘੋੜੇ ਪੁਰ ਸਵਾਰ ਹੋਕੇ ਅੰਤਹਕਰਣ, ਇੰਦ੍ਰੀਰੂਪ ਭੈਂਸਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿੱਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

੯ ਪੁਰੁਸਾਰਥਰੂਪ ਬੈਲ ਅਜੇ ਬਾਹਰ ਹੈ, ਪਰ ਖੱਟੀ (ਕਮਾਈ) ਦੀ

ਵਾਸਨਾਰੂਪ ਗੁਣ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਨ ਵਿੱਚ ਆਗਈ ਹੈ.

ਪਹਿਲੂ. ਦੇਖੋ, ਪਹਲੂ.

ਪਹਿਲੋਂਦੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਲ ਮੇਂ. ਆਦਿ ਮੇਂ. ਪੇਸ਼ਤਰ. "ਪਹਿਲੋਦੇ ਤੈ ਰਿਜਕੁ ਸਮਾਹਾ। ਪਿਛੋਦੇ ਤੈ ਜੰਤ ਉਪਾਹਾ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੫)

ਪਹੀ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟਾ ਪਹਾ. ਪਗਡੰਡੀ। ੨ ਪਾਹੀ. ਮਾਰਗ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ. ਪਾਂਥ. ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ. "ਪਹੀ ਨ ਵੰਞੈ ਬਿਰਥੜਾ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੩ ਪੈਂਦੀ. ਪੜਤੀ. "ਕੁਦਰਤਿ ਕੀਮ ਨ ਪਹੀ." (ਦੇਵ ਮ: ੫) ੪ ਡਿਗੀ. ਪਈ. "ਗੁਰਚਰਨ ਮਸਤਕੁ ਡਾਰਿ ਪਹੀ." (ਮਲਾ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫) ੫ ਸਿੰਧੀ. ਪੈਗ਼ਾਮ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ.

ਪਹੀਆ. ਸੰਗਯਾ—ਗੱਡੇ ਰਥ ਆਦਿ ਦਾ ਚਕ੍ਰ। ੨ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ. ਰਾਹੀ. ਪਾਂਥ. "ਆਵਤ ਪਹੀਆ ਖੂਧੇ ਜਾਹਿ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ਰਾਹੀ ਆਏ ਭੁੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. "ਪੂਰ ਭਰੇ ਪਹੀਆਹ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) ਮੁਸਾਫ਼ਿਰਾਂ ਦੇ ਪੂਰ ਭਰੇ ਹੋਏ ਹਨ.

ਪਹੁ. ਦੇਖੋ, ਪਹ ੧। ੨ ਵ੍ਯ—ਕੋਲੋਂ. ਪਾਸੋਂ. "ਕਿਥਹੁ ਹਰਿ ਪਹੁ ਨਸੀਐ?" (ਗਉ ਮ: ੪)

ਪਹੁਚ, ਪਹੁੰਚ ਸੰਗਯਾ—ਗਮ੍ਯਤਾ. ਕਿਸੇ ਥਾਂ ਤਕ ਜਾਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਸਾਮਰਥ੍ਯ. ਸ਼ਕਤਿ। ੩ ਪ੍ਰਵੇਸ਼. ਰਸਾਈ। ੪ ਪਹੁੰਚੀ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਪਹੁੰਚ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਪਹੁੰਚੇ ਬੱਧਾ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਗਹਿਣਾ. "ਬੇਸਰ ਗਜਰਾਰੰ ਪਹੁੰਚ ਅਪਾਰੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਪਹੁਚਣਾ, ਪਹੁਚਣੁ, ਪਹੁੰਚਨ ਕ੍ਰਿ—ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਪੁੱਜਣਾ। ੨ ਤੁੱਲ ਹੋਣਾ. ਮੁਕ਼ਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਉਤਰਨਾ. "ਪਹੁਚਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਜਨ." (ਗੂਜ ਵਾਰ ੨ ਮ: ੫) "ਤਿਸੁ ਨਹੀਂ ਦੂਜਾ ਕੋ ਪਹੁਚਨਹਾਰਾ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਪਹੁਚਾ, ਪਹੁੰਚਾ ਸੰਗਯਾ—ਹੱਥ ਅਤੇ ਬਾਂਹ ਦਾ ਜੋੜ. ਕਲਾਈ. ਮਣਿਬੰਧ (wrist). ੨ ਵਿ—ਪੁੱਜਾ. ਪਹੁਚਿਆ.

ਪਹੁਚਾਉਣਾ, ਪਹੁੰਚਾਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਇੱਕ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਲੈ ਜਾਣਾ. ਨਿਯਤ ਸਥਾਨ ਪੁਰ ਪੁਚਾਣਾ.

ਪਹੁਚਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਹੁੰਚਕੇ. ਮਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ. "ਰਜਿ ਨ ਕੋਈ ਜੀਵਿਆ, ਪਹੁਚਿ ਨ ਚਲਿਆ ਕੋਇ." (ਸਵਾ ਮ: ੧)

ਪਹੁਚੀ, ਪਹੁੰਚੀ ਸੰਗਯਾ—ਹੱਥ ਦੀ ਕਲਾਈ ਪੁਰ ਪਹਿਰਨ ਦਾ ਗਹਿਣਾ। ੨ ਪਹੁਚਾ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ.

ਪਹੁਤਣਾ, ਪਹੁਤਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਸ੍ਤੁਤ (ਹ਼ਾਜਿਰ) ਹੋਣਾ. ਇਹ ਪਹੁਚਣਾ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ. "ਲੈ ਲੈ ਦਾਤ ਪਹੁਤਿਆ ਲਾਵੇ ਕਰਿ ਤਈਆਰੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਵੈ, ਕਹਤੋ ਪਹੁਤਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) "ਅੰਤਿ ਦੁਖੁ ਪਹੁਤਾ ਆਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ)

ਪਹੁਤਾ. ਪੁੱਜਾ. ਪਹੁੰਚਿਆ. ਦੇਖੋ, ਪਹੁਤਨਾ.

ਪਹੁਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਹੁਣਾ.

ਪਹੁਨਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਾਹੁਣਾ (ਅਤਿਥਿ) ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਪਰਾਹੁਣੇ ਦੀ ਖ਼ਾਤ਼ਿਰ ਤਵਾਜਾ. ਮੇਹਮਾਨਦਾਰੀ. ਆਤਿਥ੍ਯ.

ਪਹੂਚਾ, ਪਹੂਤਾ ਪਹੁੰਚਿਆ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. ਪੁੱਜਾ. "ਆਪਸਕਉ ਆਪਹਿ ਪਹੂਚਾ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਸੋ ਤੋ ਗਏ ਬਕੁੰਠ ਪਹੂਤੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਹੂੜੀ. ਵਿ—ਪ੍ਰਹੇਡੀ. ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰਕੇ ਹੇਡ (ਕ੍ਰੋਧ) ਕਰਨ ਵਾਲੇ. ਕ੍ਰੋਧੀ. ਤਾਮਸੀ. "ਸਗਲ ਸਨੌਢੀ ਭਏ ਪਹੂੜੀ। ਜੇ ਗੁਰੁਨਿੰਦਾ ਕਰਹੈਂ ਕੂੜੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਹੇਲ. ਦੇਖੋ, ਪਹਿਲ ੧। ੨ ਪ੍ਰਹੇਲਿਕਾ. ਬੁਝਾਰਤ. "ਪਹੇਲ ਲਾਲ ਮੇਲਹੀਂ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਲਾਲ (ਬਾਲਕ-ਗੁਰੂ) ਜੀ ਪਹੇਲੀਆਂ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ.

ਪਹੇਲੀ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਹੇਲਿਕਾ.

ਪਹੋਆ. ਜਿਲਾ ਕਰਨਾਲ ਦੀ ਕੈਥਲ ਤਸੀਲ ਵਿੱਚ ਥਨੇਸਰ ਤੋਂ ੧੬ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਕੁਰੁਕੇਤ੍ਰ (ਕੁਲਛੇਤ੍ਰ) ਅੰਤਰਗਤ ਤੀਰਥ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਪ੍ਰਿਥੂਦਕ (ਪ੍ਰਿਥੁ ਰਾਜਾ ਦਾ ਤਾਲ) ਹੈ. ਇੱਥੇ ਦੋ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ— ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਜੰਮੂ ਦੇ ਸ਼ਿਵਾਲਯ ਪਾਸ ਉੱਚੀ ਥਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕੋ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਹੁਣ ਕੇਵਲ ਕੰਧਾਂ ਦਾ ਹੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਾਕੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਇਮਾਰਤ ਢਹਿ ਗਈ ਹੈ. ਪਾਸ ਇੱਕ ਬਾਵਲੀ ਅਤੇ ਨਿੰਮ ਇਮਲੀ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਬਿਰਛ ਮੌਜੂਦ ਹਨ. ਕੋਈ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

(੨) ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਤੀਰਥ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕੋ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾਈਸਾਹਿਬ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੈਥਲਪਤਿ ਨੇ ਕਰਾਈ. ੧੦੦ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ਚੇਤ ਚੌਦਸ ਅਤੇ ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਰੇਲਵੇ ਸਟਸ਼ੇਨ ਕੁਰੁਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ ਤੋਂ ੧੮ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਪਹ੍ਲਵ. ਦੇਖੋ, ਪਲ੍ਹਵ.

ਪਕ. ਦੇਖੋ, ਪੱਕ.

ਪਕਣਾ, ਪਕਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਪਕ੍ਵ ਹੋਣਾ. ਕੱਚਾ ਨਾ ਰਹਿਣਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਖ਼ਿਆਲ ਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋਣਾ. ਸਿੱਧਾਂਤ ਤਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣਾ। ੩ ਹੁਨਰ ਅਤੇ ਇ਼ਲਮ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਨਿਪੁਣ ਹੋਣਾ. ਤਾਕ ਹੋਣਾ.

ਪਕਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਕੜ. ਗਰਿਫ਼ਤ. ਦੇਖੋ, ਪਕੜਨਾ। ੨ ਚਿੰਤਾ. ਫ਼ਿਕਰ. "ਪਕਰ ਵਿਖੇ ਮਨ ਗੰਗ ਕੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਕਰਸਿ. ਪਕੜੇਗਾ. ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇਗਾ. ਫੜੂਗਾ.

ਪਕਰਨਾ. ਪ੍ਰਗ੍ਰਹਣ. ਫੜਨਾ.

ਪਕਰਾਈ. ਪਕੜਾਈ. ਗਹਾਈ. ਫੜਾਈ. "ਪ੍ਰਭੁ ਬਾਹ ਪਕਰਾਈ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੨ ਪਕੜ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਫੜੇ ਜਾਣ

ਦਾ ਭਾਵ.

ਪਕਰਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਫੜਾਉਂਣਾ. ਪ੍ਰਗ੍ਰਹਣ ਕਰਾਉਣਾ. "ਬਾਹ ਪ੍ਰਭੂ ਪਕਰਾਇ ਜੀਉ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਪਕਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਫੜਕੇ. "ਪਕਰਿ ਜੀਉ ਆਨਿਆ ਦੇਹ ਬਿਨਾਸੀ." (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ)

ਪਕਰੀ. ਪਕੜੀ. ਗ੍ਰਹਣ ਕੀਤੀ. "ਨਾਨਕ ਓਟ ਪਕਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਸੁਆਮੀ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਪਕਲੂਤ. ਦੇਖੋ, ਲੂਤਾ ੨.

ਪਕਵਾਨ. ਸੰਗਜਾ—ਪਕ੍ਵਾਂਨ. ਪਕ੍ਵ (ਪੱਕਾ) ਅੰਨ. ਰਿੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਅੰਨ। ੨ ਘੀ ਵਿੱਚ ਤਲੀ ਹੋਈ ਖਾਣ ਯੋਗਯ ਵਸਤੁ. ਦੇਖੋ, ਸਤ ਪਕਵਾਨੀ ਅਤੇ ਪੱਕੀ ਰਸੋਈ.

ਪਕੜ. ਦੇਖੋ, ਪਕਰ ਅਤੇ ਪਕੜਨਾ.

ਪਕੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਗ੍ਰਹਣ. ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨਾ. ਫੜਨਾ। ੨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਨਾ. ਧਾਰਣ ਕਰਨਾ. "ਅਦ੍ਰਿਸਟੁ ਅਗੋਚਰ ਪਕੜਿਆ ਗੁਰਸਬਦੀ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਪਕੜਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਕੜਕੇ. ਫੜਕੇ. "ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤਜਮ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ)

ਪਕਾ. ਦੇਖੋ, ਪੱਕਾ ੪. "ਪਕੇ ਬੰਕ ਦੁਆਰ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਪਕਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਕ੍ਵ ਕਰਨਾ. ਰਿੰਨ੍ਹਣਾ। ੨ ਫਲ ਆਦਿ ਨੂੰ ਕੱਚੀ ਹਾਲਤ ਤੋਂ ਪੱਕੀ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ। ੩ ਕਿਸੇ ਸਿੱਧਾਂਤ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਰਨਾ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸੰਕਲਪ ਧਾਰਨਾ. "ਬਹਿ ਮੰਦ ਪਕਾਇਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਪਕਾਈ. ਪਕ੍ਵ ਕੀਤੀ. ਰਿੰਨ੍ਹੀ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਪੱਕਾਪਨ. ਪਕਿਆਈ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ. "ਕਚ ਪਕਾਈ ਓਥੈ ਪਾਇ." (ਜਪੁ) ਭਾਵ—ਊਰੇ ਅਥਵਾ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਦੀ ਪਰਖ.

ਪਕਾ ਰੋਗੀ. ਵਿ—ਅਸਾਧਯ ਰੋਗ ਨਾਲ ਗ੍ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਕੁਸ੍ਠੀ. ਕੋੜ੍ਹੀ. "ਜਿਉ ਪਕਾਰੋਗੀ ਵਿਲਲਾਇ." (ਧਨਾ ਮ: ੧)

ਪਕੀਸਾਰੀ. ਪੱਕੀ ਨਰਦ. ਦੇਖੋ, ਪੱਕੀ ਸਾਰੀ. "ਆਪੇ ਧਰਿ ਦੇਖਹਿ ਕਚੀ ਪਕੀ ਸਾਰੀ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਪਕੌਰਾ, ਪਕੌਰੀ, ਪਕੌੜਾ, ਪਕੌੜੀ } ਸੰਗਜਾ—ਪਕ੍ਵ ਵਟਿਕਾ. ਘੀ ਵਿੱਚ ਤਲੀ ਹੋਈ ਬੇਸਣ ਦੀ ਬੜੀ. "ਦਧਿ ਸੌਂ ਪਕੌਰੀ ਬਰੇ ਜੀਰਕ ਮਰਚ ਪਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਸੂਖਮ ਓਦਨ ਬਰੇ ਪਕੌਰੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਕੰਬਰ. ਦੇਖੋ, ਪੈਗ਼ੰਬਰ.

ਪੱਕ. ਸੰ. ਪਕ੍ਵ. ਵਿ—ਪੱਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕੀਤਾ.

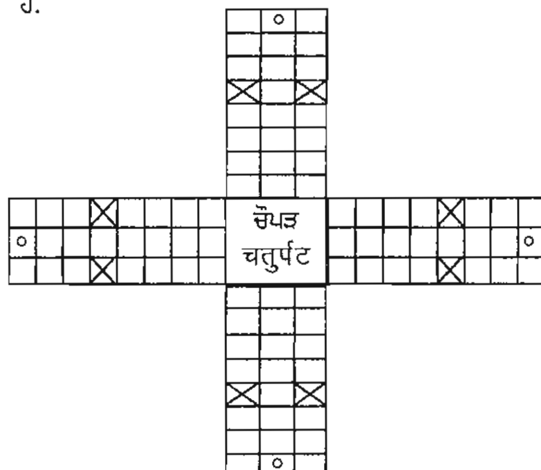
ਪੱਕਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਪਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨਾ. ਕ੍ਰਿਤਗਯ ਬਣਾਉਣਾ. ਮਸ਼ਕੂਰ ਕਰਨਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਮੌਕੇ ਸਿਰ ਪੁੱਜਣਾ.

ਪੱਕਾ. ਵਿ—ਪਕ੍ਵ. ਕੱਚੀ ਦਸ਼ਾ ਤੋਂ ਪੱਕਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਪਹੁਚਿਆ। ੨ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਰਿੱਝਿਆ। ੩ ਪੂਰਣ ਅਭ੍ਯਾਸੀ। ੪ ਪੁਖ਼ਤਾ. ਚੂਨੇ ਆਦਿ ਮਸਾਲੇ ਨਾਲ ਚਿਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੫ ਸੰਗਜਾ—ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜਾਮਤ ਬਰਨਾਲਾ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਰਾਮਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਵਸੋਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ . ਤਲਵੰਡੀ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ. ਜਿਸ ਜੰਡ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਘੋੜਾ ਬੱਧਾ ਸੀ ਉਹ ਮੌਜੂਦ ਹੈ. ਮੰਦਿਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੧੦੦ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਵਲੋਂ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹਨ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਸੰਗਤ (ਬੀ.ਬੀ.ਐਂਡ ਸੀ.ਆਈ. ਰੇਲਵੇ) ਤੋਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ.

ਪੱਕਾਸਾਹਿਬ. ਜਿਲਾ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਮੋਗਾ, ਥਾਣਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਮਧੇਹ (ਅਥਵਾ ਮਧੇਇ) ਹੈ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟਸ਼ੇਨ ਮੋਗੇ ਤੋਂ ੧੬ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ. ਪਿੰਡ (ਮਧੇਹ) ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਦੋ ਫਰਲਾਂਗ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਖ਼ਤੂਪੁਰੇ ਤੋਂ ਦੀਨੇ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਪੱਕਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਪੱਟੀ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਬਦਲੀ, ਤਦੋ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਪੱਕਾਸਾਹਿਬ" ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ. ਦਰਬਾਰ ਉੱਚਾ ਸੁੰਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਤ ਰੋਡੂਰਾਮ ਉਦਾਸੀ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕਰਾਈ ਹੈ. ੧੬-੧੭ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਨਗਰਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹੈ.

ਪੱਕੀ. ਪੱਕਾ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ.

ਪੱਕੀ ਸਾਰੀ. ਚੌਪੜ ਦੀ ਉਹ ਨਰਦ, ਜੋ ਪੱਕ ਗਈ ਹੈ. ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਚੱਲਕੇ ਬਿਆਲੀ ਘਰ ਟੱਪਕੇ ਨਰਦ ਪੱਕੀ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਜਦ ਬਾਹਰਲੇ ਨਾਕੇ ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੱਕੀ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਇੱਥੋਂ ਤੀਕ ਨਰਦ ਨਾ ਮਰੇ, ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਜਾ ਵੜਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਕਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਬਿੰਦੀਆਂ ਵਾਲੇ ਘਰ ਨਾਕੇ ਹਨ. "ਆਪੇ ਧਰਿ ਦੇਖਹਿ ਕਚੀ ਪਕੀ ਸਾਰੀ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) "ਦੇਖਹਿ ਕੀਤਾ ਆਪਣਾ ਧਰਿ ਕਚੀ ਪਕੀ ਸਾਰੀਐ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਕੱਚੀ ਨਰਦ ਤੋਂ ਭਾਵ ਚੌਰਾਸੀ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਮਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ ਹੈ. ਪੱਕੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਗੁਰਸ਼ਰਣ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਗਯਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਆਤਮਗਯਾਨੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਆਵਾਗੌਣ ਮਿਟਗਿਆ ਹੈ.

ਪੱਕੀਸੰਗਤਿ. ਪ੍ਰਯਾਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵਿਰਾਜਣ ਦਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਸਥਾਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਯਾਗ ੫.

ਪੱਕੀ ਰਸੋਈ, **ਪੱਕੀ ਰੋਟੀ** ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਭੋਜਨ, ਜੋ ਕੇਵਲ ਘੀ, ਦੁੱਧ ਜਾਂ ਅਗਨਿ ਨਾਲ ਪਕਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੈਸੇ—ਪੂਰੀ, ਕਚੌਰੀ, ਖੀਰ ਅਤੇ ਭੁੱਜੇ ਦਾਣੇ, ਅਥਵਾ ਭੁੱਭਲ ਵਿੱਚ ਪਕਾਏ ਆਲੂ ਆਦਿ. ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਦੇਖੋ, ਕੱਚੀ ਰਸੋਈ.

ਪੱਕੇ ਪੌਬਾਰਾਂ. ਦੇਖੋ, ਪੌਬਾਰਾਂ.

ਪਕ੍ਵ. ਦੇਖੋ, ਪੱਕ ਅਤੇ ਪੱਕਾ.

ਪਕ੍ਵਾਸ਼ਯ. ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਗਿਜਾ ਪੱਕੇ (ਹਜਮ ਹੋਵੇ). ਦੇਖੋ, ਮੇਦਾ ੨.

ਪਖ. ਸੰ. ਧਕ੍ਸ਼੍. ਧਾ—ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨਾ, ਇੱਕ ਤਰਫ ਹੋਣਾ, ਕਿਸੇ ਬਾਤ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤ਼ਰਫ਼. ਓਰ। ੩ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਥਵਾ ਬਾਤ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਲੂ। ੪ ਸਾਥੀ. ਸਹਾਇਕ। ੫ ਪੰਖ. ਪਰ. ਖੰਭ। ੬ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਅਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪੱਖ। ੭ ਘਰ. ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ। ੮ ਸੂਰਜ। ੯ ਮੱਥੇ ਉੱਪਰ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੱਟੀ, ਜੋ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਸਿੰਗਾਰਦੀਆਂ ਹਨ। ੧੦ ਦੋ ਸੰਖ੍ਯਾ ਬੋਧਕ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦੋ ਪਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ੧੧ ਕੰਨ੍ਹਾ. ਮੋਢਾ। ੧੨ ਰਾਯ. ਸੰਮਤਿ। ੧੩ ਕੰਧ. ਦੀਵਾਰ। ੧੪ ਰਾਜੇ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਹਾਥੀ। ੧੫ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਅੰਗ। ੧੬ ਪੜੋਸ.

ਪਖਧਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਛੀ। ੨ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੩ ਤੀਰ.

ਪਖਪਾਤ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਰਫਦਾਰੀ. ਯੋਗ੍ਯ ਅਯੋਗ੍ਯ ਵਿਚਾਰੇ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪਖਾਘਾਤ. ਦੇਖੋ, ਅਧਰੰਗ.

ਪਖਿਰਾਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਗਰੁੜ। ੨ ਜਟਾਯੁ.

ਪਖੀ. ਸੰ. ਧਕ੍ਸ਼ਿਨ੍. ਵਿ—ਪੰਖਾਂ (ਫੰਘਾਂ) ਵਾਲਾ। ੨ ਪਖ (ਤ਼ਰਫ਼ਦਾਰੀ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਸਹਾਇਕ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਛੀ. ਪਰਿੰਦ। ੫ ਤੀਰ.

ਪਖ. ਦੇਖੋ, ਪਖ। ੨ ਫ਼ਾ ﮋ ਪਖ਼. ਪਹਲੂ. ਪਾਸਾ। ੩ ਵਿ—ਹੱਛਾ. ਚੰਗਾ। ੪ ਵ੍ਯ—ਵਾਹਵਾ. ਖ਼ੂਬ!

ਪਖਊਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਖ. ਪਖ. "ਮੋਰਪਖਊਅਨ ਕੋ ਧਰਕੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਮੋਰ ਦੇ ਖੰਭ ਧਾਰਕੇ। ੨ ਪਖਧਰ. ਪੰਛੀ. ਪੰਖੇਰੂ.

ਪਖਈਆ. ਪ੍ਰਕਾਲਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ. ਧੋਂਦਾ ਹਾਂ. ਦੇਖੋ, ਪਖਾਲਨ. "ਸਾਧੂਚਰਨ ਪਖਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਵਿ—ਪ੍ਰਕਾਲਨ ਕਰੈਯਾ. ਧੋਣ ਵਾਲਾ.

ਪਖਰ. ਦੇਖੋ, ਪਾਖਰ ੨.

ਪਖਰਾਰਾ, **ਪਖਰਿਯਾ**, **ਪਖਰੀਆ**, **ਪਖਰੇਤ**, **ਪਖਰੈਤ** ਵਿ—ਪ੍ਰਖਰ (ਘੋੜੇ ਦਾ ਸਾਜ ਅਤੇ ਕਵਚ) ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਾਜ ਨਾਲ ਸਜੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕਵਚ ਵਾਲੇ ਘੋੜੇ ਪੁਰ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ. ਘੋੜਚੜ੍ਹਾ ਯੋਧਾ. "ਪਖਰਾਰੇ ਨਾਚਤ ਭਏ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੮) "ਚੁਨ ਚੁਨ ਹਨੇ ਪਖਰੀਆ ਜੁਆਨਾ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) "ਚਲੇ ਪਖਰੇਤ ਸਿੰਗਾਰੀ." (ਗੁਰੁਸੋਭਾ) "ਬਡੇ ਈ ਬਨੈਤ ਬੀਰ ਸਭੈ ਪਖਰੈਤ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਖਰ ਵਾਲਾ (ਪਾਖਰ ਨਾਲ ਸਜਿਆ) ਘੋੜਾ ਅਥਵਾ ਹਾਥੀ.

ਪਖਲਾਵਨ. ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਕਾਲਨ ਕਰਾਉਣਾ. ਧੁਆਉਣਾ. "ਕਰ ਪਗ ਪਖਲਾਵਉ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਪਖਵਾਰਾ, **ਪਖਵਾੜਾ** ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਖ ਭਰ. ਪੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀ ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਤਿਥਾਂ ਹੋਣ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਉਤਨਾ ਕਾਲ. "ਪਲ ਪਖਵਾੜਾ ਘੜੀ ਮਹੀਨਾ." (ਲੋਕੋ)

ਪਖਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਵਨ ਕੌਝਕ. ਪੰਖਾ. ਵ੍ਯਜਨ. ਬਾਦਜ਼ਨ. "ਪਖਾ ਫੇਰੀ ਪਾਣੀ ਢੋਵਾ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਪੰਖ. ਪਖ. ਪਰ. "ਮੋਰਪਖਾ ਕੀ ਛਟਾ ਮਧੁ ਮੂਰਤਿ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨)

ਪਖਾਉਜ. ਦੇਖੋ, ਪਖਾਵਜ.

ਪਖਾਣ, **ਪਖਾਨ** ਸੰ. ਪਾਸ਼ਾਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਥਰ. "ਪਖਾਣ ਪੂਜਹੌਂ ਨਹੀਂ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਪਖਾਨਪੂਜਾ. ਪਾਸ਼ਾਣ (ਪੱਥਰ) ਦੀ ਪੂਜਾ. ਮੂਰਤਿਪੂਜਨ. ਬੁਤਪਰਸ੍ਤੀ.

ਪਖਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪਖਾਰਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੇਖਾ. ਲੀਕ. "ਬਡੇ ਪਖਾਰ ਗਾਤ ਪਰ ਪਰੇ। ਮਾਨਹੁ ਗਿਰਿ ਪਰ ਅਹਿ ਸਮਸਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸ਼ੇਰ (tiger) ਦੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਕਾਲੀ ਲੀਕਾਂ ਇਉਂ ਭਾਸਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਾਣੀਓਂ ਪਹਾੜ ਤੇ ਕਾਲੇ ਸੱਪ ਹਨ। ੩ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਖਰਕੇ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਖਾਲ। ੪ ਪਯਸ—ਖੱਲ. ਪਖਾਲ. ਪਾਣੀ ਦੀ ਵਡੀ ਮਸ਼ਕ (ਥੈਲੀ), ਜੋ ਭਰਕੇ ਪਸ਼ੂ ਉੱਪਰ ਲੱਦੀਦੀ ਹੈ. "ਇਕਿ ਦਿਨ ਜਲ ਪਖਾਰ ਕਉ ਲਾਦੇ ਬ੍ਰਿਖਭ ਅਗਾਰੀ ਕਰਤ ਪਯਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਖਾਰਨ. ਸੰ. ਪ੍ਰਕਾਲਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਕਾਲਨ (ਧੋਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਕਰਿ ਸੰਗਿ ਸਾਧੂ ਚਰਨ ਪਖਾਰੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਚਰਨ ਪਖਾਰਉ ਕਰਿ ਸੇਵਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਪਖਾਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪ੍ਰਕਾਲਨ ਕਰਕੇ. ਧੋਕੇ. "ਚਰਨ ਪਖਾਰਿ ਕਹਾਂ ਗੁਣ ਤਾਸੁ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਪਖਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਪਖਾਰਨ। ੨ ਪਖ—ਅਰੀ. ਪ੍ਰਤਿਪਖੀ. ਮੁਕ਼ਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵੈਰੀ. "ਅਪਨੇ ਲਖਿ ਬਾਰ ਨਿਵਾਰ ਪਖਾਰੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਅਪਨੇ ਬਾਲ (ਬੱਚੇ) ਜਾਣਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਖੀ ਨਿਵਾਰੋ.

ਪਖਾਲ. ਦੇਖੋ, ਪਖਾਰ ੪.

ਪਖਾਲਨ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ. ਦੇਖੋ, ਪਖਾਰਨ. "ਤਿਸੁ ਚਰਣ ਪਖਾਲੀ ਜੋ ਤੇਰੈ ਮਾਰਗਿ ਚਾਲੈ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) "ਸੋ ਪਾਖੰਡੀ ਜਿ ਕਾਇਆ ਪਖਾਲੇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਪਖਾਵਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਖਵਾਦ੍ਯ. ਜੋੜੀ ਤਬਲਾ. ਇਸ ਦਾ ਦਹਿਨਾ (ਸੱਜਾ) ਭਾਗ ਸਿਆਹੀ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਂਏਂ (ਖੱਬੇ) ਨੂੰ ਆਟਾ ਲਾਈਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਸਾਜ ਲਯ ਤਾਰ ਠੀਕ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. "ਫੀਲੁ ਰਬਾਬੀ ਬਲਦੁ ਪਖਾਵਜ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਫੀਲੁ ੨.

ਪਖਾਵਜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਖਾਵਜ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਜੋੜੀ ਦਾ ਬਜੈਯਾ.

ਪਖਾਵਜੁ. ਦੇਖੋ, ਪਖਾਵਜ. "ਵਾਜਾ ਮਤਿ ਪਖਾਵਜੁ ਭਾਉ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਪਖਿਆਨ. ਦੇਖੋ, ਪਖ੍ਯਾਨ.

ਪਖਿਆਰੀ. ਵਿ—ਪਕ੍ਸ਼ (ਪੱਟੀ) ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ. ਵਾਲਾਂ ਦੀ ਪੱਟੀ ਮੱਥੇ ਪੁਰ ਸਿੰਗਾਰਨ ਵਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਪਕ੍ਸ਼ ੯. "ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੁ ਬਹੈ ਪਖਿਆਰੀ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ)

ਪਖੀ. ਦੇਖੋ, ਪਕ੍ਸ਼ੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੱਖੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪੰਖੀ। ੪ ਪੰਖ. ਪਰ. ਦੇਖੋ, ਪਖੀਆਂ.

ਪਖੀਆਂ. ਪਕ੍ਸ਼. ਪਰ. ਪੰਖ. "ਟੂਟ ਖਗੇਸ ਗਈ ਪਖੀਆਂ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਫੁੱਲ ਦੀਆਂ ਪਾਂਖੁੜੀਆਂ. ਪੁਸ਼ਪਦਲ. "ਫੂਲ ਗੁਲਾਬ ਕੀ ਜਸੋਂ ਪਖੀਆਂ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਪਖੀਜੈ. ਪ੍ਰਕ੍ਸ਼ਾਲਨ ਕਰੀਜੈ. ਧੋਵੀਜੈ. "ਸਾਧੁਚਰਨ ਪਖੀਜੈ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪)

ਪਖੁ. ਦੇਖੋ, ਪਕ੍ਸ਼ ੪. "ਮੈ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਪਖੁ ਧੜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੪)

ਪਖੇ. ਪ੍ਰਕ੍ਸ਼ਾਲਨ ਕੀਤੇ. ਧੋਤੇ. "ਹਮ ਸਤਿਗੁਰ ਚਰਨ ਪਖੇ." (ਨਟ ਮ: ੪)

ਪਖੇਰੂ. ਸੰਗਯਾ—ਪਕ੍ਸ਼ਧਾਰੀ. ਪੰਖਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵ. ਪੰਛੀ. ਪਰਿੰਦ. ਦੇਖੋ, ਪੰਖੇਰੂ.

ਪਖੌਆ. ਦੇਖੋ, ਪਖਊਆ.

ਪਖੰਡ, ਪਖੰਡੀ } ਦੇਖੋ, ਪਾਖੰਡ ਅਤੇ ਪਾਖੰਡੀ.

ਪੱਖ. ਦੇਖੋ, ਪਕ੍ਸ਼.

ਪੱਖਰਾ, ਪੱਖਰੀ } ਵਿ—ਪ੍ਰਖਰ ਵਾਲਾ, ਵਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਪਖਰੀਆ.

ਪੱਖਾ. ਦੇਖੋ, ਪਖਾ.

ਪੱਖੀ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟਾ ਪੰਖਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਕ੍ਸ਼ੀ.

ਪੱਖੋ, ਪੱਖੋਕੇ } ਜਿਲਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿੱਚ ਡੇਰਾ (ਦੇਹਰਾ) ਨਾਨਕ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਕੋਹ ਤੇ, ਰਾਵੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਬਾਬਾ ਮੂਲਚੰਦ ਚੋਣਾ ਖਤ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਹੁਰਾ, ਬਟਾਲੇ ਵਸਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ. ਅਜਿੱਤਾ ਰੰਧਾਵਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ ਸਿੱਖ ਏਥੇ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਟਾਲ੍ਹੀਸਾਹਿਬ ਨੰ: ੨.

ਪਖ੍ਯਾਨ. ਸੰ. ਉਪਾਖ੍ਯਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਥਾ. ਕਹਾਣੀ. "ਉਪਦੇਸੈਂ ਕਹਿ ਕਹਿ ਪਖ੍ਯਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਕਥਾਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਆਈ ਹੋਰ ਕਥਾ. ਕਥਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਥਾ. ਦਸ਼ਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਅਞਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ "ਚਰਿਤ੍ਰੋਪਾਖ੍ਯਾਨ" ਦੀ ਥਾਂ "ਪਖ੍ਯਾਨ ਚਰਿਤ੍ਰ" ਪਦ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.

ਪਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਦ. ਪੈਰ. "ਸੰਤਪਗ ਧੋਈਐ ਹਾਂ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਪੱਗ. ਪਗੜੀ. ਦਸਤਾਰ. "ਫਰੀਦਾ, ਮੈ ਭੋਲਾਵਾ ਪਗ ਦਾ ਮਤੁ ਮੈਲੀ ਹੋਇ ਜਾਇ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੩ ਡਗ. ਡਿੰਘ. ਇੱਕ ਪੈਰ ਉਠਾਕੇ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਰੱਖਣ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਵਿੱਥ. ਕਰਮ. "ਰਣ ਚੋਟ ਪਰੀ ਪਗ ਦ੍ਵੈ ਨ ਟਲੇ ਹੈਂ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਪਗਚਕਟੀ. ਦੇਖੋ, ਚਕਟੀ.

ਪਗਡੰਡੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਮਾਰਗ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੈਦਲ ਤੁਰੀਏ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਥ ਆਦਿ ਦਾ ਗੁਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਦੰਡ (ਡੰਡੇ) ਜੇਹਾ ਸਿਧਾ ਰਾਹ.

ਪਗਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਮਿਸ਼ਰੀ ਆਦਿ ਦੇ ਗਾੜ੍ਹੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟੇ (ਪਾਗੇ) ਜਾਣਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਵਸ੍ਤੁ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਣਾ। ੩ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਣਾ.

ਪਗਪਾਹੁਲ. ਦੇਖੋ, ਚਰਣਾਮ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਚਰਨਾਮਤ. "ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਨੈ ਸਨ ਬਾਨੀ ਸੁਨਕੈ। ਪਗਪਾਹੁਲ ਦੀਨੀ ਸਿਖ ਗੁਨਕੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਗਬੰਦਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਦ ਵੰਦਨ. ਚਰਨਾਂ ਪੁਰ ਪ੍ਰਣਾਮ (ਨਮਸਕਾਰ) ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪਗਰਉ. ਪਕੜੋ. ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੋ। ੨ ਪਕੜਿਆ. ਪ੍ਰਗ੍ਰਹਣ (ਧਾਰਣ) ਕੀਤਾ. "ਪੰਚਾਂ ਤੇ ਏਕੁ ਛੂਟਾ, ਜਉ ਸਾਧੂ ਸੰਗ ਪਗਰਉ." (ਸਾਰ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੈਰਚਾਲ.

ਪਗਰਿਯਾ, ਪਗਰੀ, ਪਗਰੀਆ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਗ. ਦਸਤਾਰ. ਪਗੜੀ. "ਵਸਤ੍ਰ ਪਗਰਿਯਾ ਲਾਲ ਯੁਤ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੯) "ਹਉ ਅਭਿਮਾਨਿ ਟੇਢਿ ਪਗਰੀ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ)

ਪਗਰੇਣੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਰਨਰਜ. ਚਰਨਧੂਲਿ. ਦੇਖੋ, ਪਗ ਅਤੇ ਰੇਣੁ.

ਪਗੜੀ. ਦੇਖੋ, ਪਗਰੀ.

ਪਗਾ. ਪਾਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਪਗਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਗ.

ਪਗਾਹ. ਫ਼ਾ پگاہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ. ਭੋਰ. ਤੜਕਾ. ਭੁਨਸਾਰ.

ਪਗਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦੀ ਦਾ ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜੋ ਪੈਰਾਂ ਕਰਕੇ ਲੰਘਿਆ ਜਾਵੇ. ਪਗਾਹਣ. ਪਗ-ਅਹੰ. "ਨਦੀ ਅਗਾਧ ਨੀਰ ਜਹਿ ਬਹੇ। ਹੋਇ ਪਗਾਰ ਤੋਹਿ ਕੋ ਲਹੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੀ ਦਲਦਲ। ੩ ਸੰ. ਪ੍ਰਾਗਾਰ. ਮਹਲ. ਮੰਦਿਰ. ਦੇਖੋ, ਪਰਲ.

ਪਗਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਪਗਾਰ ੩ ਅਤੇ ਪਰਲ.

ਪਗਿ. ਪੈਰੀਂ. ਚਰਣੀਂ. "ਜਨ ਪਗਿ ਲਗਿ ਧਿਆਵਹੁ." (ਬਿਲਾ ਵਾਰ ੭ ਮ: ੩)

ਪਗਿਯਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਗੜੀ. ਦਸਤਾਰ.

ਪਗੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੈਰੀਂ. ਚਰਨੀਂ. "ਸੁਕ ਜਨਕਪਗੀ ਲਗਿ ਧਿਆਵੈਗੋ." (ਕਾਨ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਪਾਗੀ. ਲਪੇਟੀ। ੩ ਲੀਨ ਹੋਈ.

ਪਗੀਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਸਤਾਰ. ਪਗੜੀ. "ਘੋਰ ਪਗੀਆ ਸਿਰ ਪੱਗ ਬਾਂਧੇ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਪਗੁਤਰ. ਪੈਰ ਹੇਠ. ਪੈਰ ਦੇ ਤਲੇ. "ਹਤਸੋ ਪਿਖੇ ਬਿਨ ਦਯੋ ਪਗੁਤਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੱਗ. ਪਗੜੀ. ਪਾਗ. ਪਗੀਆ. ਦਸਤਾਰ.

ਪੱਗ ਬਦਲਨੀ, ਪੱਗ ਵਟਾਉਣੀ } ਕ੍ਰਿ—ਗਾੜ੍ਹੀ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਕਰਨੀ. ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਮਿਤ੍ਰ ਪਰਸਪਰ ਪੱਗ ਵਟਾਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਪਤ ਦੇ ਸਾਂਝੀ ਹਾਂ.

ਪੱਗ ਵੱਟ ਮਿਤ੍ਰ. ਉਹ ਦੋਸ੍ਤ ਜਿਸ ਨੇ ਮਿਤ੍ਰ ਨਾਲ ਪੱਗ ਬਦਲੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੱਗ ਵਟਾਉਣੀ.

ਪੱਗਵੰਡ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਾਯਦਾਦ ਦੇ ਵੰਡਣ ਦਾ ਇੱਕ ਢੰਗ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ

ਘਰ ਦੇ ਮਰਦ (ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੇ) ਇੱਕੋ ਜੇਹਾ ਹਿੱਸਾ ਕਰਨ. ਮਤੇਰ ਅਥਵਾ ਵਡੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵੱਧ ਘੱਟ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ. ਦੇਖੋ, ਚੂੰਡਾਵੰਡ.

ਪਘਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿਘਲਨਾ.

ਪਘੁਲਾ. ਸੰ. ਪੰਕੇਰੁਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਮਲ. "ਪਘੁਲਾ ਕੇ ਮੂਲ ਬਿਖੈ ਜੈਸੇ ਜਲ ਪਾਨ ਕੀਜੈ." (ਭਾਗੁ ਕ) ਕਮਲਨਾਲਿ ਥਾਣੀ ਜਿਵੇਂ ਜਲ ਪਾਨ ਕਰੀਏ.

ਪਚ. ਸੰ. ਧਚ੍. ਧਾ—ਪਕਾਉਣਾ (ਰਿੰਨ੍ਹਣਾ).

ਪਚਏ. ਵਿ—ਪਾਂਚਵੇਂ. ਪੰਜਵੇਂ। ੨ ਪੰਚਮ (ਪੰਜਵੇਂ) ਕਰਕੇ. "ਪਚਏ ਹਨੁਵੰਤੰ ਲਖ." (ਰਾਮਾਵ) ਪਾਂਚਵੇਂ ਮੁਖ (ਰੁਖ਼) ਨਾਲ ਹਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ.

ਪਚਣਾ. ਕ੍ਰਿ. ਹਜਮ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਚ ਅਤੇ ਪਚਨਾ.

ਪਚਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਕਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਅਗਨਿ. ਅੱਗ.

ਪਚਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਰਿੱਝਣਾ. ਪੱਕਣਾ. ਉਬਲਨਾ। ੨ ਹਜਮ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਚਣਾ। ੩ ਨਾਸ਼ ਹੋਣਾ. "ਉਪਜੈ ਪਚੈ ਹਰਿ ਬੂਝੈ ਨਾਹੀ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) "ਪਚੈ ਪਤੰਗੁ ਮ੍ਰਿਗ ਭ੍ਰਿੰਗ ਕੁੰਚਰ ਮੀਨ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪) ੪ ਕ੍ਰੋਧ ਈਰਖਾ ਨਾਲ ਰਿੱਝਣਾ. ਕੁੜ੍ਹਨਾ. ਸੜਨਾ. "ਪਚਿ ਪਚਿ ਬੂਡਹਿ ਕੂੜੁ ਕਮਾਵਹਿ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੫ ਲੁਕਣਾ. ਗੁਪਤ ਰਹਿਣਾ. "ਕੀਨ ਮਹਾਂ ਅਘ ਪਚੈ ਸੁਨਾਹੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਚਪਨ. ਪੰਚ ਪੰਚਾਸ਼ਤ, ਪੰਜਾਹ ਉੱਪਰ ਪੰਜ, ਪਚਵੰਜਾ—੫੫.

ਪਚਮਾਰ. ਵਿ—ਪੰਚਾਨਨ (ਸ਼ੇਰ) ਮਾਰ. ਸਿੰਹ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਬਹਾਦੁਰ. "ਆਨ ਪਰਜੋ ਪਚਮਾਰ ਸਭਨ ਸੁਨਪਾਇਓ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੬੩)

ਪਚਵੰਜਾ. ਦੇਖੋ, ਪਚਪਨ.

ਪਚਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਹਜਮ ਕਰਨਾ। ੨ ਲੁਕੋਣਾ। ੩ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਚ.

ਪਚਾਇੜ. ਵਿ—ਪੀੜਾ ਨਾਲ ਪਚਿਆ ਹੋਇਆ. ਰੋਗ ਕਰਕੇ ਸੁੱਕਿਆ. ਕ੍ਸ਼ੀਣ ਹੋਇਆ. "ਹੋਇ ਪਚਾਇੜ ਦੁੱਖ ਸਹੰਦਾ." (ਭਾਗੁ)

ਪਚਾਸ. ਸੰ. ਪੰਚਾਸ਼ਤ. ਵਿ—ਪੰਜਾਹ. ਸੌ ਦਾ ਅੱਧ—੫੦.

ਪਚਾਸਾ. ਸੰ. ਪੰਚਾਸ਼ਿਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਜਾਹ ਛੰਦਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਐਸਾ ਗ੍ਰੰਥ ਅਥਵਾ ਕੋਈ ਵਸਤੁ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰੁਪਚਾਸਾ। ੨ ਪੰਜਾਹਾਂ ਦਾ ਗਰੋਹ. "ਖਿਨ ਵਿਸਰਹਿ ਤੂ ਸੁਆਮੀ, ਜਾਣਉ ਬਰਸ ਪਚਾਸਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੩) ੩ ਮੰਤ੍ਰੀਸਭਾ. "ਮਤਾ ਨ ਕਰੈ ਪਚਾਸਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੪ ਸੰ. ਪੰਚਾਸ੍ਯ. ਵਿ—ਪੰਜ ਮੂਹਾਂ ਵਾਲਾ। ੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ.

ਪਚਾਸੀ. ਸੰ. ਪੰਚਾਸ਼ੀਤਿ. ਵਿ—ਅੱਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜ—੮੫। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਚਾਸੀਆਂ ਵਿੱਚ. ਪਚਾਂਸੀ. ਪਚਾਸੀਓਂ ਮੇ. "ਪਚਾਸੀ ਪਗੁ ਖਿਸੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਪਚਾਹਾ. ਪਚ (ਨਾਸ਼) ਕੀਤਾ। ੨ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਕਰਿ ਬਾਲਕਰੂਪ ਪਚਾਹਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੪)

ਪਚਾਂਗ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਾਂਗ. "ਗਣਪਤਿ ਆਦਿ ਪਚਾਂਗ ਮਨਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਚਾਧ. ਸੰ. ਪਾਸ਼੍ਚਾਤ੍ਯ. ਵਿ—ਪੱਛਮੀ. ਪਸ਼੍ਚਿਮ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਵੀ ਸਤਲੁਜ ਸਿੰਧ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦਾ ਦੇਸ਼. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼.

ਪਚਾਧਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਚਾਧ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਪਚਾਧ ਦਾ ਵਸਨੀਕ. ਦੇਖੋ, ਪਚਾਧ। ੨ ਪਚਾਧ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਕਾਸ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ.

ਪਚਾਨਨ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਾਨਦ.

ਪਚਾਨਵੇ. ਪੰਚਨਵਤਿ. ਨੱਵੇ ਉੱਪਰ ਪੰਜ—੯੫.

ਪਚਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਚਾਉਣਾ। ੨ ਪਚਿਆ.

ਪਚਾਨੁ. ਵਿ—ਪਚਨਸ਼ੀਲ. ਪਚਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪਚਨ. "ਗੁਰਨਿੰਦਾ ਪਚੈ ਪਚਾਨੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਪਚਾਮ੍ਰਿਤ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ.

ਪਚਾਯਾ. ਹਜਮ ਕੀਤਾ। ੨ ਪਕਾਇਆ. ਦੇਖੋ, ਪਚ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਚਾਵਾ. ਇੱਟਾਂ ਪਕਾਉਣ ਦਾ ਭੱਠਾ. ਪੱਜਾਵਾ. "ਤਬ ਰਾਮੂ ਇਕ ਦਯੋ ਪਚਾਯਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਚਾਰ. ਸੰ. ਉਪਚਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੇਵਾ। ੨ ਇ਼ਲਾਜ। ੩ ਯਤਨ। ੪ ਸੰ. ਪ੍ਰਚਾਰ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ। ੫ ਪ੍ਰੇਰਨਾ। ੬ ਰਿਵਾਜ. ਚਲਨ। ੭ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ.

ਪਚਾਰਣੁ. ਸਿੰਧੀ. ਕ੍ਰਿ—ਜਿਕਰ ਕਰਨਾ. ਕਹਿਣਾ। ੨ ਵੰਗਾਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਚਾਰਨਾ ੨.

ਪਚਾਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ। ੨ ਲਲਕਾਰਨਾ. ਵੰਗਾਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਚਾਰਣੁ. "ਸੁਰ ਸੰਮੂਹ ਸੰਘਾਰੇ ਰਣਹਿ ਪਚਾਰਕੈ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਪਚਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਪਚਾਰ ਅਤੇ ਲੋਕਪਚਾਰ.

ਪਚਾਰੀਐ, ਪਚਾਰੀਏ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ੨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਚਾਰ. "ਜੇਹਾ ਘਾਲੇ ਘਾਲਣਾ ਤੇਵੇਹੋ ਨਾਉ ਪਚਾਰੀਐ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਵੰਗਾਰੀਏ. ਲਲਕਾਰੀਏ.

ਪਚਾਵਣ. ਕ੍ਰਿ—ਰਿੰਨ੍ਹਣਾ. ਗਾਲਣਾ। ੨ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ. ਭਾਵ—ਜਿੱਤਣਾ. "ਪੰਚ ਦੂਤ ਸਬਦਿ ਪਚਾਵਣਿਆ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਹਜਮ ਕਰਨਾ.

ਪਚਾਵਨ. ਦੇਖੋ, ਪਚਾਵਣ। ੨ ਵਿ—ਪਚਪਨ. ਪਚਵੰਜਾ. ਪੰਚ ਪੰਚਾਸ਼—੫੫. "ਸੰਮਤ ਸਤ੍ਰਹਿ ਸਹਸ ਪਚਾਵਨ." (ਰਾਮਾਵ) ਵਿਕ੍ਰਮੀ ਸਾਲ ੧੭੫੫.

ਪਚਾਵਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਪਚ (ਪਕਾਉਣ) ਦਾ ਆਵਾ. ਭੱਠਾ. ਦੇਖੋ, ਪਜਾਵਾ. "ਲਾਇ ਪਚਾਵੇ ਲੇਹਿੰ ਪਕਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਚਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਚਕੇ. ਦੇਖੋ, ਪਚ ਅਤੇ ਪਚਨਾ. "ਪਚਿ ਪਚਿ ਮੂਏ ਬਿਖੁ ਦੇਖਿ ਪਤੰਗਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੪) ੨ ਸੰ. ਪਕਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਅਗਨਿ.

ਪਚੀ. ਵਿ—ਖਚਿਤ. ਲਿਵਲੀਨ. "ਜੇ ਨਰ ਪਚੀ ਅਧਿਕ ਸੰਸਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਪਚੀਸ. ਪੰਝੀ.

ਪਚੀਸ, ਪਚੀਹ ਸੰ. ਪੰਚਵਿੰਸ਼ਤਿ. ਵਿ—ਪੰਜ ਅਤੇ ਵੀਹ. ਪੱਚੀ. ਪੰਝੀ—੨੫. "ਪਾਂਚ ਪਚੀਸ ਮੋਹ ਮਦ ਮਤਸਰ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ)

ਪੰਜ ਕਾਮਾਦਿ ਅਤੇ ਸਾਂਖ੍ਯ ਮਤ ਦੇ ਪੱਚੀ ਤਤ੍ਵ. ਦੇਖੋ, ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੰਚੀਕਰਣ.

ਪਚੀਹ ਵਰਣ. ਪਚੀਸ (ਪੰਝੀ) ਅੱਖਰ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਪਚੀਸ ਵਰਣ.

ਪਚੇਊ. ਵਿ—ਪਕਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪਚ। ੨ ਪ੍ਰਯੋਜਨਸਿੱਧੀ ਲਈ ਕਿਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਚੰਬੜਨ (ਚਿਮਟਨੇ) ਵਾਲਾ.

ਪਚੋਤਰ, ਪਚੋਤਰਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਚ-ਉਪਰ. ਪੰਜ ਵੱਧ. ਸੌ ਪਿੱਛੇ ਪੰਜ ਰੁਪਯੇ, ਜੋ ਮੁਆਮਲੇ ਨਾਲ ਵਸੂਲ ਹੁੰਦੇ ਅਰ ਨੰਬਰਦਾਰ ਨੂੰ ਖ਼ਿਦਮਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਹਨ.

ਪਚੰਦੇ. ਰਿੱਝਦੇ. ਸੜਦੇ. ਦੁੱਖ ਭੋਗਦੇ. ਦੇਖੋ, ਪਚ ਧਾ. "ਵੈਰ ਕਰਹਿ ਨਿਰਵੈਰ ਨਾਲਿ ਧਰਮਨਿਆਇ ਪਚੰਦੇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਪੱਚਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਰਸ੍ਵਚਰ. ਖ਼ਾਲੀ ਥਾਂ (ਵਿੱਥ) ਵਿੱਚ ਠੋਕੀ ਹੋਈ ਲੱਕੜ ਦੀ ਫੱਟੀ. ਫਾਨਾ. ਇੱਟ ਆਦਿ। ੨ ਭਾਵ—ਰੁਕਾਵਟ. ਵਿਘਨ.

ਪੱਚਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ. ਪੱਚਰ ਲਾਉਣੀ. ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨੀ.

ਪੱਚੀ. ਦੇਖੋ, ਪਚੀਸ। ੨ ਵਿ—ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ. ਲੱਜਿਤ. ਜਿਵੇਂ—ਉਹ ਵਡਾ ਪੱਚੀ ਹੋਇਆ.

ਪਚ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਕਾਉਣ ਲਾਇਕ. ਦੇਖੋ, ਪਚ ਧਾ.

ਪਛ. ਦੇਖੋ, ਪਕ੍ਸ਼ ਅਤੇ ਪੱਛ। ੨ ਕਿਨਾਰਾ. "ਮੁਨਿਪਤਿ ਬੈਠ ਰਹਿਤ ਪਛ ਭਏ." (ਦੱਤਾਵ) ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠ ਰਹੇ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੀਛੇ. ਪਿੱਛੇ. "ਪਛ ਲਾਗਹੀਂ ਸਰਦਾਰ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਪਛਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਸਤਰੇ ਆਦਿ ਤੇਜ਼ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਨਾਲ ਖਲੜੀ ਕੱਟਣੀ. ਪੱਛ ਲਾਉਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਸਤਰਾ. ਪੱਛਣ ਦਾ ਸੰਦ.

ਪਛਤਹਿ. ਪਸ਼੍ਚਾਤਾਪ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੀਛੇ ਸੇ. ਪਿੱਛੋਂ. ਦੇਖੋ, ਪਛੁਤਹਿ.

ਪਛਤਾਉਣਾ, ਪਛਤਾਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਪਸ਼੍ਚਾਤੱਪ ਕਰਨਾ. ਕੋਈ ਅਯੋਗ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਪਿੱਛੋਂ ਤਪਣਾ.

ਪਛਤਾਪ. ਸੰ. ਪਸ਼੍ਚਾਤਾਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁਕਰਮ ਕਰਕੇ ਪਿੱਛੋਂ ਤਪਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਛਤਾਵਾ. "ਛੋਡਿ ਜਾਇ ਬਿਖਿਆਰਸ, ਤਉ ਲਾਗੈ ਪਛਤਾਪ." (ਸਾਰ ਮ: ੪)

ਪਛਤਾਪਿਆ. ਪਛਤਾਇਆ. ਪਸ਼੍ਚਾਤੱਪ ਕੀਤਾ. "ਖੋਇ ਗਿਆਨ ਪਛਤਾਪਿਆ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਪਛਤਾਪੈ. ਪਸ਼੍ਚਾਤੱਪ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਦਿਨਪ੍ਰਤਿ ਕਰੈ ਕਰੈ ਪਛਤਾਪੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਪਛਤਾਵਾ. ਦੇਖੋ, ਪਛਤਾਪ.

ਪਛਮ. ਦੇਖੋ, ਪਛਿਮ. "ਪਛਮ ਦੁਆਰੈ ਸੂਰਜ ਤਪੈ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ਭੁਜੰਗਮਾ ਵਿੱਚਦੀਂ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗਰਮੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਪਛਮਨ. ਸੰ. ਪਕ੍ਸ਼੍ਮਨ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਰੁਣੀ. ਅੱਖ ਦੀ ਪਲਕ. ਅੱਖ ਦੇ ਪਪੋਟੇ ਉੱਪਰਲੇ ਵਾਲ.

ਪਛਮੀ. ਵਿ—ਪਸ਼੍ਚਿਮੀ. ਪਸ਼੍ਚਿਮ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ. ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਦਾ.

ਪਛਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪਸਰਾ. ਹੂਰ. ਪਰੀ.

ਪਛਰਾਜ. ਦੇਖੋ, ਪਕ੍ਸ਼ਿਰਾਜ ਅਤੇ ਪਛਿਰਾਜ.

ਪਛੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਸ਼੍ਚਾਤ ਹੋਣਾ. ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਜਾਣਾ.

ਪਛੜਾਇਦਾ. ਪਿੱਛੇ ਕਰਦਾ। ੨ ਪਛਾੜ ਦਿਵਾਉਂਦਾ. "ਪਾਪੀ ਨੂੰ ਪਛੜਾਇਦਾ." (ਭਾਗੁ)

ਪਛਾ. ਵਿ—ਪਿਛਲਾ. ਅੰਤਿਮ. ਅਖ਼ੀਰੀ. ਪਾਸ਼੍ਚਾਤ੍ਯ. "ਪਹਿਲੈ ਪਹਿਰੈ ਫੁਲੜਾ, ਫਲੁ ਭੀ ਪਛਾ ਰਾਤਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਭਾਵ—ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ.

ਪਛਾਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਸ਼੍ਚਿਮ. ਪੱਛਮ. ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ. "ਕਾਹੂ ਪਛਾਹ ਕੋ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯੋ." (ਅਕਾਲ)

ਪਛਾਣ. ਦੇਖੋ, ਪਹਚਾਨ.

ਪਛਾਣਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਰਿਚਯ ਕਰਨਾ. ਜਾਣਨਾ। ੨ ਤਮੀਜ਼ ਕਰਨਾ.

ਪਛਾਣੂ. ਵਿ—ਪਹਚਾਨਨੇਵਾਲਾ. ਵਾਕ਼ਿਫ਼. "ਇਕੁ ਪਛਾਣੂ ਜੀਅ ਕਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਪਛਾਣੰਦੋ. ਜਾਣਦਾ. ਪਹਚਾਣਦਾ. "ਮਰਣ ਪਛਾਣੰਦੋ ਕੋਇ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਪਛਾਤਾ. ਪਹਚਾਨਿਆ. ਜਾਣਿਆ. "ਜਿਨਿ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਤਾ ਹਰੀ ਕੇਰਾ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੩)

ਪਛਾਨ, ਪਛਾਨੁ ਦੇਖੋ, ਪਛਾਣ ਅਤੇ ਪਛਾਣੂ. "ਤੁਮਹਿ ਪਛਾਨੂ ਸਾਕ ਤੁਮਹਿ ਸੰਗਿ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਪਛਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਛਾੜ. ਪਟਕਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਅਚੇਤ (ਬੇਹੋਸ਼) ਹੋ ਕੇ ਡਿਗਣਾ. "ਗਿਰਜੋ ਅਵਨਿ ਪਰ ਖਾਇ ਪਛਾਰੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਛਾਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਛਾੜਨਾ. ਪਟਕਣਾ. ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਡੇਗਣਾ.

ਪਛਾਰਾਤਿ. ਰਾਤ੍ਰਿ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ. ਦੇਖੋ, ਪਛਾ.

ਪਛਾਵਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਿੱਠ ਵੱਲ. ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ. "ਅਸਿ ਲੈ ਤਬੁ ਕਾਨ੍ਹ ਪਛਾਵਰ ਝਾਰਜੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪਛਾਵਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਛਲਾ ਪਾਸਾ। ੨ ਪੜਛਾਵਾਂ. ਪ੍ਰਤਿਛਾਯਾ. "ਜੇਤੇ ਮਾਇਆ ਰੰਗ, ਤੇਤ ਪਛਾਵਿਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪਛਾੜ. ਪਛਾੜਨ (ਪਟਕਾਉਣ) ਦਾ ਭਾਵ.

ਪਛਾੜਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਛਾਰਨਾ. "ਆਪ ਪਛਾੜਹਿ ਧਰਤੀ ਨਾਲਿ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਪਛਾੜਜਉ. ਪਛਾੜਿਆ. ਪਟਕਾਇਆ. "ਕਾਮ ਗਹਿ ਕੇਸ ਪਛਾੜਜਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਪਛਿ. ਦੇਖੋ, ਪਕ੍ਸ਼ੀ. "ਪਛਿਸੁਤ ਓਰਨ ਜਨੁਕ ਵਿਦਾਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੩੨) ਮਾਨੋ ਪੰਛੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਗੜਿਆਂ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ.

ਪਛਿਮ. ਸੰ. ਪਸ਼੍ਚਿਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੂਰਜ ਅਸ੍ਤ ਹੋਣ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ. ਪੱਛਮ. ਮਗ਼ਰਬ। ੨ ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਖੱਬਾ ਸ੍ਵਰ. "ਪਛਿਮ ਫੇਰਿ ਚੜਾਵੈ ਸੂਰੁ." (ਰਾਮ ਬੇਣੀ) ਖੱਬੇ ਪਾਸਿਓਂ ਪਲਟਕੇ ਸੂਰਜ ਨਾੜੀ (ਸੱਜੇ ਸ੍ਵਰ) ਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਾਣ ਚੜ੍ਹਾਵੇ.

ਪਛਿਮਿ. ਪਸ਼੍ਚਿਮ ਮੇ. "ਪਛਿਮਿ ਅਲਹ ਮੁਕਾਮਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ) ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਡੇਰਾ ਪੱਛੋਂ ਵਿੱਚ ਸਮਝ ਰੱਖਿਆ ਹੈ. .ਕੁਰਾਨ ਦਾ .ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਨਮਾਜ਼ ਵੇਲੇ ਮੁਖ ਕਾਬੇ ਵੱਲ ਕਰੋ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਤ

ਬਕਰ, ਆਯਤ ੧੪੪ ਅਤੇ ੧੪੯.

ਪਛਿਰਾਜ. ਗਰੁੜ ਅਤੇ ਜਟਾਯੁ. ਦੇਖੋ, ਪਕਿਰਾਜ. "ਪਛਿਰਾਜ ਰਾਵਨ ਮਾਰਕੈ ਰਘੁਰਾਜ ਸੀਤਹਿ ਲੈਗਯੋ." (ਰਾਮਾਵ) ਜਟਾਯੁ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ.

ਪਛੁਤਹਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਿੱਛੋਂ. ਪੀਛੇ ਸੇ. "ਪਛੁਤਹਿ ਪਛਤਾਇਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਪਛੁਤਾਪ. ਦੇਖੋ, ਪਛਤਾਪ.

ਪਛੁਤਾਯਉ. ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼੍ਚਾਤਾੱਪ. "ਅਯੋਗ ਕਰਮ ਪਿੱਛੋਂ ਤਪਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ." "ਕਬਹੂ ਮਿਟਹੈ ਨਹੀ ਰੇ ਪਛੁਤਾਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ੨ ਪਛਤਾਇਆ.

ਪਛੇਲਾ. ਵਿ—ਪਿੱਛੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. "ਬਾਸਵ ਸੋਂ ਕਬਹੂ ਨ ਪਛੇਲੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧) ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਇੰਦ੍ਰ ਤੋਂ ਭੀ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼੍ਚਿਮ ਨਿਵਾਸੀ. ਲਹਿੰਦੇ ਦਾ। ੩ ਪਿਛਲਾ ਪਾਸਾ.

ਪਛੋਆ. ਵਿ—ਪਿਛਲਾ. ਅੰਤਿਮ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਿਛਲਾ ਪਾਸਾ. ਪਿਛਵਾੜਾ.

ਪਛੋਤਾਉ. ਦੇਖੋ, ਪਸਚਾਤਾਪ ਅਤੇ ਪਛਤਾਉ.

ਪਛੋਤਾਉਣਾ / **ਪਛੋਤਾਵਣਾ** ਕ੍ਰਿ—ਦੇਖੋ, ਪਛਤਾਉਣਾ. "ਐਸਾ ਕੰਮੁ ਮੂਲੇ ਨ ਕੀਚੈ ਜਿਤੁ ਅੰਤਿ ਪਛੋਤਾਈਐ." (ਅਨੰਦੁ)

ਪਛੋਤਾਵਾ. ਦੇਖੋ, ਪਛਤਾਵਾ. "ਪਛੋਤਾਵਾ ਨਾ ਮਿਲੈ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧)

ਪਛੋਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਛਾੜਨਾ. ਪਟਕਣਾ. "ਹਾਥ ਪਛੋਰਹਿ ਸਿਰ ਧਰਨਿ ਲਗਾਹਿ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਪਛੋ ਰੇ ਤਾਣੀ. ਅਰੇ! ਪਛਤਾਈ. "ਸਾ ਪਛੋ ਰੇ ਤਾਣੀ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ਰੇ ! ਸਾ ਪਛੋਤਾਣੀ.

ਪਛੋੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਛਾੜਨਾ. ਪਟਕਾਉਣਾ. ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮਾਰਨਾ. "ਸਿਰ ਹਾਥ ਪਛੋੜੈ ਅੰਧਾ ਮੂੜ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਪਛੋੜੀਐ. ਪਛਾੜੀਦਾ ਹੈ. ਪਟਕਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਕਾਪੜ ਜਿਵੈ ਪਛੋੜੀਐ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧)

ਪਛੰਡਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਹਾਰ. ਦੁਲੱਤਾ. "ਹਟ ਤੁਰਤ ਪਛੰਡਾ ਮਾਰਦੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੱਛ. ਦੇਖੋ, ਪਕ। ੨ ਪੰਖ. ਪਰ. ਖੰਭ। ੩ ਤ਼ਰਫ਼ਦਾਰੀ. "ਉਡ ਪੱਛ ਗਏ ਪੈ ਨ ਪੱਛ ਤਜਯੋ." (ਰਾਮਾਵ) ਜਟਾਯੁ ਦੇ ਪੰਖ (ਪਰ) ਰਾਵਣ ਦੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਉਡ ਗਏ, ਪਰ ਰਾਮ ਦਾ ਪੱਖ ਨਾ ਛੱਡਿਆ। ੪ ਪਕੀ. ਪਰਿੰਦ. "ਸ਼ੇਰ ਜਿਮ ਭੱਛ ਪਰ, ਬਾਜ ਜਿਮ ਪੱਛ ਪਰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੫ ਕੁਲ. ਵੰਸ਼. "ਦੂਹੂੰ ਪੱਛ ਭੀਤਰ ਉਜਿਆਰੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੬੧) ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਸਹੁਰੇ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿੱਚ ਯਸ਼ ਵਾਲੀ। ੬ ਛੁਰੀ ਆਦਿ ਨਾਲ ਤੁਚਾ (ਖਲੜੀ) ਪੁਰ ਲਾਇਆ ਘਾਉ, ਜੋ ਗਹਿਰਾ ਨਾ ਹੋਵੇ.

ਪੱਛਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਛਣਾ.

ਪੱਛਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਅਪਸਰਾ. ਪਰੀ. ਹੂਰ. ਦੇਖੋ, ਅਪਸਰਾ ਅਤੇ ਮੱਛਰਾ.

ਪੱਛਾਲ / **ਪੱਛਾਲਾ** ਵਿ—ਪੱਛ (ਪੰਖਾਂ) ਵਾਲਾ. ਪਰਦਾਰ. "ਉਡੇ ਜਣੁ ਪੱਬੰ ਪੱਛਾਲੇ." (ਰਾਮਾਵ) ਮਾਨੋ ਪੰਖਾਂ ਵਾਲੇ ਪਹਾੜ ਉਡੇ.

ਪੱਛਿ. ਦੇਖੋ, ਪਕੀ। ੨ ਤੀਰ.

ਪੱਛਿਣੀ / **ਪੱਛਿਨੀ** ਸੰਗਯਾ—ਪੱਛਿ (ਤੀਰ) ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. ਪਰਦਾਰ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਫ਼ੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪੱਛੀ. ਦੇਖੋ, ਪਕੀ। ੨ ਤੀਰ। ੩ ਤੱਥਾ. ਦੱਥਾ. ਪੀੜੇ ਹੋਏ ਗੰਨੇ ਦਾ ਫੋਗ.

ਪੱਛੀ ਅੰਤਕ. ਸੰਗਯਾ—ਪਕੀ (ਪਰਿੰਦ) ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ) ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਤੀਰ ਨਾਲ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ੨ ਬਾਜ਼.

ਪਛ੍ਹ. ਸੰ. ਧਚ੍ਛਸ੍. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਦਾਂ ਕਰਕੇ. "ਕਹੂੰ ਅਛ੍ਹ ਕੇ ਪਛ੍ਹ ਕੇ ਸਿੱਧ ਸਾਧੇ." (ਅਕਾਲ) ਕਿਤੇ ਅਕਰਾਂ ਅਤੇ ਪਦਾਂ ਕਰਕੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋ। ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਚ੍ਛ੍ਯ-ਪ੍ਰਿਛ੍ਯ. ਵਿ—ਪੁੱਛਣ ਲਾਇਕ. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਯੋਗ। ੩ ਪਕਧਰ. ਪੰਛੀ.

ਪਛ੍ਹਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਖੋ, ਪੱਛਰਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਛ੍ਹਾ ੨.

ਪਜ. ਦੇਖੋ, ਪੱਜ.

ਪਜਮੁਰਦਾ. ਫ਼ਾ پژمردہ ਪਜਮੁਰਦਾ. ਵਿ—ਮੁਰਝਾਇਆ ਹੋਇਆ. ਕੁਮਲਾਇਆ.

ਪਜਾਮਾ. ਫ਼ਾ پاجامہ ਪਾਜਾਮਹ. ਸੰਗਯਾ—ਪੈਰਾਂ ਉੱਪਰਦੀਂ ਪਹਿਰਿਆ ਵਸਤ੍ਰ. ਘੁਟੰਨਾ. ਸਲਵਾਰ.

ਪਜਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪੈਜ਼ਾਰ.

ਪਜਾਰਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਜਾਰਣ। ੨ ਪਜਾਰਾਂ (ਜੁੱਤੀਆਂ) ਨਾਲ.

ਪਜਾਵਾ. ਫ਼ਾ پچاوہ-پژاوہ-پزاوہ ਪਚਾਵਾ-ਪਜ਼ਾਵਾ-ਪਜਾਵਾ. ਸੰਗਯਾ—ਆਵਾ. ਇੱਟਾਂ ਪਕਾਉਣ ਦਾ ਭੱਠਾ.

ਪਜਿ. ਪੱਜ (ਬਹਾਨੇ) ਨਾਲ. "ਛੁਟਹੁਗੇ ਕਿਤੁ ਪਜਿ" (ਮ: ੧ ਬੰਨੋ)

ਪਜੀਰ. ਫ਼ਾ پذیر ਪਜੀਰ. ਪਜੀਰਫ਼ਤਨ ਦਾ ਅਮਰ. ਪਸੰਦ ਕਰ। ੨ ਵਿ—ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ. ਐਸੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ—ਦਿਲਪਜੀਰ.

ਪਜੀਰਫ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ پذیرفتن ਪਜੀਰਫ਼ਤਨ. ਕ੍ਰਿ—ਪਸੰਦ ਕਰਨਾ। ੨ ਕਬੂਲ ਕਰਨਾ.

ਪਜੁਤ / **ਪਜੁਤਾ** / **ਪਜੁਤੀ** ਵਿ—ਪ੍ਰਯੁਕ੍ਤ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੋਇਆ। ੩ ਸਹਾਰਾ ਦੇਕੇ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਹੋਇਆ. "ਚਰਣੀ ਚਲੈ ਪਜੂਤਾ ਆਗੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੪ ਫੜਿਆ ਹੋਇਆ. "ਸਾਹ ਪਜੂਤਾ ਪ੍ਰਣਵਤ ਨਾਨਕ ਲੇਖਾ ਦੇਹਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੫ ਪ੍ਰਯੁਕ੍ਤਾ. ਪ੍ਰੇਰੀ ਹੋਈ। ੬ ਫੜੀ ਹੋਈ. "ਸੀਹ ਪਜੂਤੀ ਬੱਕਰੀ." (ਭਾਗੁ)

ਪਜੇਬ. ਦੇਖੋ, ਪਾਜੇਬ.

ਪਜੋਹਸ਼. ਫ਼ਾ پژوهش ਪਜੋਹਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਖੋਜ. ਭਾਲ. ਤਲਾਸ਼. ਦੇਖੋ, ਪਜੋਹੀਦਨ.

ਪਜੋਹੀਦਨ. ਫ਼ਾ پژوهیدن ਪਜੋਹੀਦਨ. ਕ੍ਰਿ—ਖੋਜਣਾ. ਢੂੰਡ ਭਾਲ

ਕਰਨੀ। ੨ ਨਿਰਣੇ ਕਰਨਾ.

ਪੱਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਜਾਜ. ਬਹਾਨਾ। ੨ ਸੰ. ਪੈਰ ਤੋਂ ਜ (ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ) ਸ਼ੂਦ੍ਰ.

ਪਟ. ਸੰ. ਪਟ੍. ਧਾ—ਲਪੇਟਣਾ, ਹਿੱਸੇ ਕਰਨਾ, ਚਮਕਣਾ, ਬੋਲਣਾ, ਜਾਣਾ, ਜੜ ਤੋਂ ਉਖੇੜਨਾ, ਚੀਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਸਤ੍ਰ। ੩ ਪਟੜਾ. "ਲੈ ਪਟ ਕੋ ਪਟ ਸਾਥ ਪਛਾਰਯੋ." (ਚੰਡੀ ੧) ਕਪੜੇ ਨੂੰ ਪਟੜੇ ਨਾਲ ਪਛਾੜਿਆ। ੪ ਤਹਿ. ਪਰਤ. ਦਲ. "ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਖਟ ਪਟ ਉਡ ਗਏ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ੫ ਤਖ਼ਤਾ. ਕਿਵਾੜ. "ਭਰਮ ਪਟ ਖੁਲੇ." (ਧਨਾ ਮ: ੩) ੬ ਪੜਦਾ. ਕਨਾਤ. "ਘਟ ਕੋ ਪਟ ਪਾਟਹਿ ਤ੍ਰਿਟ ਭਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦਿਲ ਦਾ ਪੜਦਾ ਮਿਟ ਜਾਵੇ ਇਹ ਇੱਛਾ ਹੋਈ। ੭ ਪੱਟ. ਰੇਸ਼ਮ. "ਘਿਅ ਪਟ ਭਾਂਡਾ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ੮ ਉਰੁ. ਰਾਨ। ੯ ਚੱਕੀ ਦਾ ਪੁੜ. "ਚਕੀਆ ਕੇ ਸੇ ਪਟ ਬਨੇ ਗਗਨ ਭੂਮਿ ਪੁਨ ਦੋਇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੮੧) ੧੦ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਭੀਤਰ. ਅੰਦਰ. ਵਿੱਚ. "ਪੂਰ ਰਹ੍ਯੋ ਸਭ ਹੀ ਘਟ ਕੇ ਪਟ." (੩੩ ਸਵੈਯੇ)

ਪਟਈ. ਵਿ—ਪਟਾ (ਸਨਦ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਪਟਸ. ਦੇਖੋ, ਪੱਟਿਸ.

ਪਟਹ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਟ-ਹਨ. ਕਪੜੇ ਦੇ ਵੱਟਕੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਕਰੜੇ ਡੱਗੇ ਨਾਲ ਵਜਾਈਏ ਜਿਸ ਨੂੰ, ਐਸਾ ਨਗਾਰਾ। ੨ ਵਡਾ ਢੋਲ। ੩ ਘੋੜੇ ਪੁਰ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਨਗਾਰਾ। ੪ ਪ੍ਰਾ—ਗਤਕਾ। ੫ ਸੈਫ਼. ਦੇਖੋ, ਪੱਟਿਸ.

ਪਟਹਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੱਪੜੇ ਖੋਹਣ ਵਾਲਾ, ਬਾਟਪਾਰ। ੨ ਕਪੜੇ ਨਾਲ ਗਲ ਘੁੱਟਕੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ. "ਜੋ ਪਟਹਾ ਜਨ ਘਾਵਤ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਵਸਤ੍ਰ ਨੂੰ ਪਟੜੇ ਪੁਰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਧੋਬੀ.

ਪਟਹਿ. ਦੇਖੋ, ਪਟਹ.

ਪਟਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਛਾੜਨਾ. ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪਾਤਨ (ਡੇਗਣਾ).

ਪਟਕਾ. ਸੰ. ਪੱਟਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਮਰਬੰਦ. ਲੱਕ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਸਾਫਾ। ੨ ਛੋਟਾ ਸਾਫਾ ਜਾਂ ਪਰਨਾ। ੩ ਖ਼ਾ. ਉਹ ਜੀਵ, ਜੋ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਇੱਕ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਨਾ ਵੱਢਿਆ ਜਾਵੇ, ਕਿੰਤੂ ਅਧਕੱਟਿਆ ਜ਼ਮੀਨ ਪੁਰ ਪਟਕਿਆ ਜਾਵੇ. ਪਟਕੇ ਦਾ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਨਿਸੇਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.

ਪਟਕਾਰ. ਕਪੜਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਜੁਲਾਹਾ। ੨ ਦਰਜੀ। ੩ ਪਟਕਣ ਤੋਂ ਹੋਈ ਧੁਨਿ.

ਪਟਕੁਟੀ. ਖ਼ੇਮਾ. ਛੋਲਦਾਰੀ. ਪਾਲ.

ਪਟਣ. ਸੰ. ਪੱਟਨ ਅਤੇ ਪੱਤਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਗਰ. ਸ਼ਹਰ. "ਹਟ ਪਟਣ ਬਿਜ ਮੰਦਰ ਭੰਨੈ." (ਗਉ ਮ: ੧)

ਪਟਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਟਨਾ ਅਤੇ ਪੱਟਣਾ.

ਪਟਣੁ. ਦੇਖੋ, ਪਟਣ.

ਪਟਤਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਰਾਬਰੀ. ਸਮਤਾ। ੨ ਉਪਮਾ. ਮਿਸਾਲ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੁੱਲ. ਸਮਾਨ.

ਪਟਤਾਲ. ਦੇਖੋ, ਪੜਤਾਲ ੨.

ਪਟਨ. ਦੇਖੋ, ਪਟਣ.

ਪਟਨਾ. ਸੰ. ਪਾਟਲਿਪੁਤ੍ਰ.[1] ਗੰਗਾ ਦੇ ਸੱਜੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬਿਹਾਰ (ਮਗਧ) ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ. ਪਟਨਾ ਈਸਵੀ ਸਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ੩੨੧-੧੮੪ ਦੇ ਵਿਚਾਕਰ ਮੌਰਯਵੰਸ਼ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਚੰਦ੍ਰਗੁਪਤ[2] ਦੇ ਵੇਲੇ ਪਟਨੇ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ੯ ਮੀਲ ਲੰਮੀ ਅਤੇ ਡੇਢ ਮੀਲ ਚੌੜੀ ਸੀ. ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪੱਕੀ ਕੰਧ ਬਣੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ੫੭੦ ਬੁਰਜ ਅਤੇ ੬੪ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸਨ. ਇਸ ਦੀ ਖਾਈ (ਖੰਦਕ) ਸੱਠ ਫੁੱਟ ਚੌੜੀ ਅਤੇ ਪੈਂਤਾਲੀ ਫੁਟ ਡੂੰਘੀ ਸੀ.

ਪਟਨੇ ਤੋਂ ਕਲਕੱਤਾ ੩੩੨ ਅਤੇ ਲਹੌਰ ੮੪੩ ਮੀਲ ਹੈ। ਪਿਛਲੀ ਮਰਦੁਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ੧੫੩੭੩੯ ਆਬਾਦੀ ਹੈ. ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪੋਤੇ ਅ਼ਜੀਮ ਨੂੰ ਪਟਨੇ ਦਾ ਗਰਵਨਰ ਥਾਪਕੇ ਨਾਮ ਅ਼ਜੀਮਾਬਾਦ ਰੱਖਿਆ ਸੀ.

ਪਟਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਾ ਅਜਾਤਸ਼ਤ੍ਰੂ ਨੇ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਜੈਸੇ ਪੁਰਾਣੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਖੰਡਹਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਵਿੱਥ ਤੇ ਹਨ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਪਾਟਲੀਪੁਤ੍ਰ ਦੇ ਖੰਡਹਰ ਭੀ ਪਟਨੇ ਪਾਸ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਅਸ਼ੋਕ ਦੇ ਰਾਜਭਵਨ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਭੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਟਨੇ ਦੇ ਨਾਮ ਕੁਸੁਮਪੁਰ-ਪਦਮਾਵਤੀ ਪੁਸ਼੍ਪਪੁਰ ਭੀ ਹਨ.

ਪਟਨੇ ਵਿੱਚ ਇਤਨੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ:—

(੧) ਹਰਿਮੰਦਿਰ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮਅਸਥਾਨ. ਇਹ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਦੂਜਾ ਤਖ਼ਤ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਣਵਾਈ ਹੈ. ਫੇਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸੰਗਮਰਮਰ ਲਗਵਾਇਆ ਹੈ ਅਰ ਹੁਣ ਲਗਵਾ ਰਹੇ ਹਨ. ਇੱਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਵਸਤਾਂ ਹਨ.

ਪੰਘੂੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਬਾਲਗੁਰੂ ਵਿਰਾਜਦੇ ਰਹੇ ਹਨ.
ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਚਾਰ ਤੀਰ.
ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਤਲਵਾਰ.
ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਖੰਡਾ.
ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਕਟਾਰ.
ਕਲਗੀਧਰ ਦਾ ਕੰਘਾ ਚੰਦਨ ਦਾ.
ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਖੜਾਵਾਂ ਹਾਥੀਦੰਦ ਦੀਆਂ.

ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਖੜਾਵਾਂ ਚੰਦਨ ਦੀਆਂ.

ਕਲਗੀਧਰ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਜੋ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਪੈਂਤੀ ਦੇ ਲਿਖਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਭੀ ਕਾਗਜਾਂ ਉੱਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਹਨ.

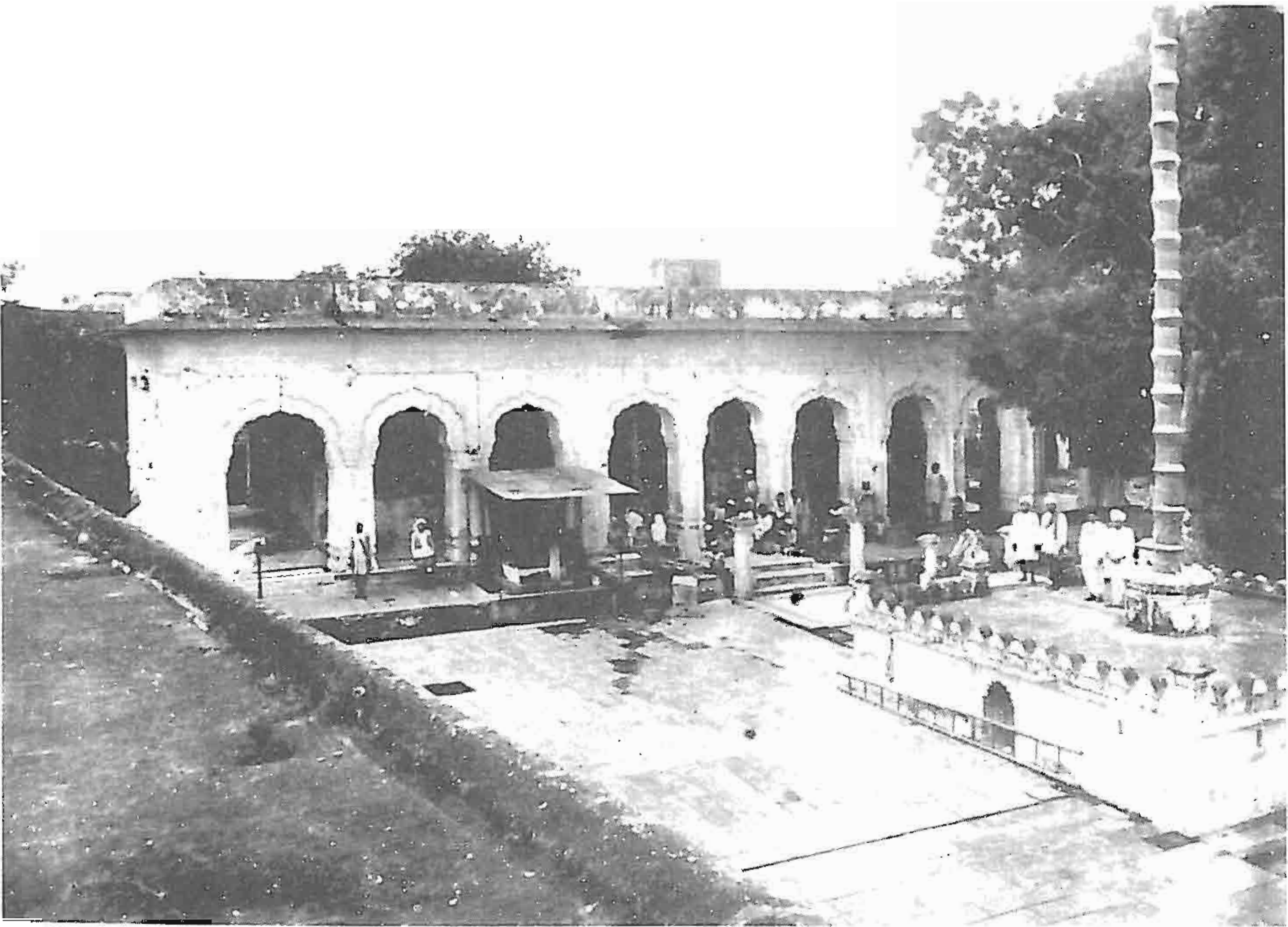
ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਦੀ ਆਮਦਨ:— ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਅਮੀਰ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੇ ਨਾਮ ਲਾਈ ੪੫੦ ਵਿੱਘੇ ਜਮੀਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਆਮਦਨ ੧੦੦੦) ਰੁਪਯਾ ਸਾਲ ਹੈ.

ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਤੋਂ ੩੧।—)॥ ਮਾਹਵਾਰ.

---

[1] ਪਾਟਲ ਬਿਰਛ (Bignonia suaveolens) ਇਸ ਨਾਮ ਦਾ ਮੂਲ ਹੈ.

[2] ਦੇਖੋ, ਚੰਦ੍ਰਗੁਪਤ.

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ 'ਹਰਿਮੰਦਰ' ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ

ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਤੋਂ ੫੦੦) ਸਾਲਾਨਾ.

ਰਿਆਸਤ ਜੀਂਦ ਤੋਂ ੪੨੦) ਸਾਲਾਨਾ.

ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਦੋ ਰੁਪਯੇ ਰੋਜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ੭੨੦) ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ.

ਰਿਆਸਤ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੋਂ ੪੫੬।) ਸਾਲਾਨਾ.

ਪਟਨੇ ਦੇ ਮਹੱਲਾ ਰਾਨੀਪੁਰ ਦੀ ੨੨ ਵਿੱਘੇ ਜਮੀਨ ਤੋਂ ੧੬੦) ਸਾਲਾਨਾ.

ਮਹੱਲਾ ਰਕਾਬਗੰਜ ਦੀ ਜਮੀਨ ਤੋਂ ੪੪।) ਸਾਲਾਨਾ.

ਮਹੱਲਾ ਜੱਲਾ ਦੀ ਜਮੀਨ ਤੋਂ ੪੦) ਸਾਲਾਨਾ.

ਨਾਭੇ ਦੇ ਸੁਰਗਵਾਸੀ ਅਹਿਲਕਾਰ ਦੀਵਾਨ ਬਿਸਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ੪੭) ਸਾਲਾਨਾ.

ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਾਗ ਦੀ ਆਮਦਨ ੫੦) ਸਾਲਾਨਾ.

(੨) ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ. ਇਹ ਪਟਨੇ ਦੀ ਕਬਰਿਸਤਾਨ ਪਾਸ ਕਾਜੀਆਂ ਦਾ ਬਾਗ ਸੀ, ਜਦ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਟਨੇ ਆਏ ਤਾਂ ਕਾਜੀ ਨੇ ਇਹ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ, ਇੱਥੇ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ੫ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਲਗਦਾ ਹੈ.

(੩) ਗੋਬਿੰਦਘਾਟ. ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਹ ਘਾਟ, ਜਿੱਥੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਜਲਕ੍ਰੀੜਾ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਤੇ ਸਵਾਰ ਹੋਕੇ ਗੰਗਾ ਦੇ ਸੈਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਸਨ. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਲਈ ਛੋਟਾ ਮਕਾਨ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ.

(੪) ਬੜੀ (ਵਡੀ) ਸੰਗਤ. ਗਊਘਾਟ ਮਹੱਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜੈਤ (ਅਥਵਾ ਜੈਤਾਮੱਲ) ਸੇਠ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਟਨੇ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਥੇ ਹੀ ਵਿਰਾਜੇ ਹਨ. ਜੈਤ ਸੇਠ ਨੇ ਪ੍ਰੇਮਭਾਵ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ. ਹੁਣ ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ.

(੫) ਮੈਨੀ ਸੰਗਤ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਛੋਟੀ ਸੰਗਤ ਭੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ ਮੈਨੀ ਸੰਗਤਿ.

(੬) ਮੋਹਨਮਾਈ ਕੀ ਸੰਗਤਿ. ਇਹ ਵੱਡੀ ਧਰਮਾਤਮਾ ਮਾਈ ਸੀ. ਕਲਗੀਧਰ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵ ਜਾਣਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਚਰਣ ਪਾਂਉਂਦੇ ਅਤੇ ਚਣਿਆਂ (ਛੋਲਿਆਂ) ਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਘੁੰਘਣੀਆਂ ਛਕਦੇ. ਇਹ ਥਾਂ ਗੈਰ ਆਬਾਦ ਹੈ. ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਨਗਹਿਲੀ ਕਰਕੇ ਗੁਰਦਸ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ.

ਪਟਨੇ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨੰ. ੨, ੩, ੪ ਅਤੇ ੬ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਦੇ ਮਹੰਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ. ਨੰ ੫ ਦੇ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕਰਤਾ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘ ਹਨ.

ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ. ਦੇਖੋ, ਪਟਨਾ.

ਪਟਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਸ਼ਾਨ ਦੇ ਪਟ (ਵਸਤ੍ਰ—ਫਰਹਰੇ) ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. ਪਤਾਕਾ ਵਾਲੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪਟਬੀਜਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਪਟਤਰ (ਸਮਾਨ) ਹੈ ਬਿਜਲੀ ਦੇ. ਚਮਕਣ ਵਾਲਾ ਪਤੰਗਾ. ਖਦ੍ਯੋਤ. ਟਨਾਣਾ. ਜੁਗਨੂ. "ਸੂਰਜ ਕੇ ਤੇਜ ਕੋ ਡਰਾਵੈ ਪਟਬੀਜਨੋਂ." (ਹਨੂ) ਦੇਖੋ, ਜੁਗਨੂ ਅਤੇ ਰਿੰਗਣ ਜੋਤਿ.

ਪਟਮੇਲੀ. ਪੱਟ (ਕਿਵਾੜ) ਮੇਲਨ (ਭੇੜਨ) ਦਾ ਭਾਵ. ਹੱਟ ਤਾਲ. ਹੜਤਾਲ। ੨ ਬਲਵੇ ਆਦਿਕ ਉਪਦ੍ਰਵਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਪਟਮੇਲੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਮਾਲਧਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਮਕਾਨਾਂ ਦੇ ਤਖ਼ਤੇ ਬੰਦ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ.

ਪਟਮੰਡਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਪੜੇ ਦਾ ਮਕਾਨ. ਖ਼ੇਮਾ. ਤੰਬੂ.

ਪਟਰਾਣੀ, **ਪਟਰਾਨੀ** ਸੰ. ਪਟ੍ਟਰਾਗ੍ਯੀ-ਪੱਟਰਾਗ੍ਯੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਟ (ਤਖ਼ਤ) ਪੁਰ ਬੈਠਣ ਵਾਲੀ ਰਾਣੀ. ਜੋ ਰਾਜੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰਖਦੀ ਹੈ. "ਬਿਨਤੀ ਕਰੈ ਪਟਰਾਨੀ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਪਟਲ ਅਥਵਾ **ਪਟਲੁ.** ਸੰ. ਪਟਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੱਪਰ. ਛੰਨ। ੨ ਪੜਦਾ. ਆਵਰਣ. "ਹਉਮੈ ਪਟਲੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਿ ਜਾਰਹੁ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਬਿਨ ਹਰਿਨਾਮ ਨ ਟੂਟਸਿ ਪਟਲ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੩ ਅੱਖ ਦਾ ਪੜਦਾ। ੪ ਪਟੜਾ. ਤਖ਼ਤਾ। ੫ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਅਧ੍ਯਾਯ ਅਥਵਾ ਕਾਂਡ ਆਦਿ ਭਾਗ। ੬ ਤਿਲਕ. ਟੀਕਾ। ੭ ਸਮੂਹ. ਗਰੋਹ। ੮ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਆਵਰਣਰੂਪ ਮੰਤ੍ਰ. ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਸੰਪੁਟ. ਜੈਸੇ "ਓਅੰ ਨਮ:" ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਆਦਿ ਅਤੇ ਅੰਤ ਦੇਈਏ. ਮੁੱਢ ਓਅੰ, ਅੰਤ ਨਮ:। ੯ ਲਾਉ ਲਸ਼ਕਰ. ਮਾਯਾ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਸੰਗੀ. "ਗਹੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਨ ਹਿਰਦੈ ਕਮਲ ਚਰਨ, ਅਵਰ ਆਸ ਕਛੁ ਪਟਲੁ ਨ ਕੀਜੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਪਟਲਿ. ਪਟਲ (ਪੜਦੇ) ਕਰਕੇ. "ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਮਾਇਆ ਪਟਲਿ ਬਿਸਰਿਆ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਪਟਲੁ. ਦੇਖੋ, ਪਟਲ.

ਪਟਵਾ. ਦੇਖੋ, ਪਟੁਆ। ੨ ਪਟ (ਵਸਤ੍ਰ) ਸਮੁਦਾਯ. ਕਪੜੇ. "ਭਟਵਾਨ ਕੇ ਲਾਲ ਭਏ ਪਟਵਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪਟਵਾਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਟ (ਵਸਤ੍ਰ) ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਦਾਸੀ. ਕਪੜਾ ਪਹਿਰਾਉਣ ਵਾਲੀ। ੨ ਪਿੰਡ ਦਾ ਪੱਤੀਵਾਰ ਹਿਸਾਬ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਕਰਮਚਾਰੀ. "ਮੋਕਉ ਨੀਤਿ ਡਸੈ ਪਟਵਾਰੀ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ) ਇੱਥੇ ਪਟਵਾਰੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਚਿਤ੍ਰਗੁਪਤ ਹੈ.

ਪਟੜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਟ (ਤਖ਼ਤਾ). ਕਾਠ ਦਾ ਚੌਰਸ ਪਾਵੇਦਾਰ ਤਖ਼ਤਾ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਸਨਾਨ ਕਰੀਦਾ ਅਤੇ ਵਸਤ੍ਰ ਧੋਈਦੇ ਹਨ.

ਪਟੜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੋਟਾ ਪਟੜਾ। ੨ ਪਟੜੇ ਜੇਹੀ ਸਾਫ ਸੜਕ, ਜੋ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਅਥਵਾ ਸ਼ਹਰ ਦੀ ਸੜਕ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ੩ ਤਖ਼ਤੀ. ਲਿਖਣ ਦੀ ਪੱਟੀ। ੪ ਪੱਟ (ਉਰੁ) ਦਾ ਉੱਪਰਲਾ ਭਾਗ. "ਪਟੜੀ ਪਰ ਖਗ ਠਾਨ." (ਗੁਵਿ ੬) ਖੱਗ (ਖੜਗ) ਪੱਟ ਦੇ ਉੱਪਰ ਰੱਖਿਆ.

ਪਟਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਟਹ. ਕਿਰਚ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਪਤਲੀ ਅਤੇ ਸਿੱਧੀ ਤਲਵਾਰ. "ਪਟਾ ਭ੍ਰਮਾਯੰ ਜਿਮ ਜਮ ਧਾਯੰ." (ਰਾਮਾਵ) "ਪਟਾ ਸੇ ਪਟੰਬਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੭੯) ੨ ਕਾਕਪਕ੍ਸ਼. ਕਾਉਂ ਦੇ ਖੰਭ ਜੇਹੇ

ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇਸ਼। ੩ ਪੱਟਾ. ਸਨਦ. ਅਧਿਕਾਰਪਤ੍ਰ. "ਜਮ ਕੇ ਪਟੈ ਲਿਖਾਇਆ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ੪ ਕੁੱਤੇ ਆਦਿ ਦੇ ਗਲ ਪਹਿਰਾਈ ਕੁੰਡਲਾਕਾਰ ਪੱਟੀ। ੫ ਠੇਕਾ.

ਪਟਾਕ. ਅਨੁ—ਡਿਗਣ ਅਥਵਾ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦੇ ਪਾਟਣ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਸ਼ਬਦ.

ਪਟਾਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਟਾਕ ਸ਼ਬਦ। ੨ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਟਾਕ ਸ਼ਬਦ ਉਪਜੇ ਐਸੀ ਵਸਤੁ, ਜੈਸੇ—ਆਤਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਪਟਾਕਾ.

ਪਟਾਕ੍ਸ਼ੇਪ. ਪੜਦੇ ਦਾ ਡਿਗਣਾ. ਰੰਗਸ਼ਾਲਾ (ਥੀਏਟਰ) ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸਮਾਪਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਪੜਦੇ ਦਾ ਪਤਨ.

ਪਟਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਭਰਵਾਉਣਾ. ਅਟਵਾਉਣਾ। ੨ ਖੁਦਵਾਉਣਾ. ਪੁਟਵਾਉਣਾ.

ਪਟਿਆਲਾ. ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਰਾਂ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਫੂਲ ਮਿਸਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿੱਖਰਿਆਸਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਾ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਨਿਉਂ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੧੦ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਸੰਮਤ ੧੮੨੦ (ਸਨ ੧੭੬੩) ਵਿੱਚ ਪੱਕਾ ਕਿਲਾ ਬਣਾਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ. ਇਹ ਰਾਜਪੁਰੇ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ੧੬ ਮੀਲ ਹੈ, ਅਰ ਰਾਜਪੁਰਾ ਭਟਿੰਡਾ ਸਮਾਸਟਾ ਰੇਲਵੇ ਲੈਨ ਦਾ, ਰਾਜਪੁਰੇ ਤੋਂ ਦੂਜਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ. ਪਿਛਲੀ ਮਰਦੁਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਆਬਾਦੀ ੪੬, ੬੭੪ ਹੈ.

ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਦੀਵਾਨਖ਼ਾਨਾ, ਮੋਤੀਬਾਗ, ਬਾਰਾਂਦਰੀ ਦਾ ਮਹਿਲ ਅਤੇ ਬਾਗ, ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਕਾਲਿਜ ਅਤੇ ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਹਸਪਤਾਲ ਆਦਿਕ ਅਸਥਾਨ ਦੇਖਣ ਲਾਇਕ ਹਨ.

ਪਟਿਆਲਾ ਰਿਆਸਤ

ਭਾਵੇਂ ਬਾਬਾ ਫੂਲ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਭਾਈ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੋਕੇ ਕਈ ਪਿੰਡ ਆਪਣੇ ਕਬਜੇ ਕੀਤੇ ਰਾਜਸੀ ਠਾਟ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਦਾ ਮੂਲ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਏ, ਇਸੇ ਲਈ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਨੂੰ "ਬਾਬੇ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਘਰ" ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ

ਮਾਈ ਸਾਬੀ[1] ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੭੪੮ ਵਿੱਚ ਫੂਲ ਨਗਰ ਹੋਇਆ.[2] ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਬਲ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਤੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਦਬਦਬਾ ਬੈਠਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਇਹ ਪਿਤਾ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਉੱਨਤੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਕਈ ਇਲਾਕੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਦੇ ਜੋਰ ਅਧੀਨ ਕੀਤੇ ਅਰ ਬਰਨਾਲਾ, ਪਟਿਆਲਾ ਆਦਿ ਨਗਰ ਵਸਾਏ. ਸੰਮਤ ੧੮੨੦ (ਸਨ ੧੭੬੩) ਵਿੱਚ ਸਰਹਿੰਦ ਦੇ ਸੂਬੇ ਜੈਨਖ਼ਾਨ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਕੇ ਸਰਹਿੰਦ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ.

[1]ਇਹ ਬੁੱਟਰ ਗੋਤ ਦੇ ਜਿਮੀਦਾਰ ਨਾਨੂ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ.

[2]ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ ਮੁਹੰਮਦ ਹਸਨ ਕ੍ਰਿਤ ਤਵਾਰੀਖ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ੧੭੫੩ (ਸਨ ੧੬੯੫) ਦਾ ਜਨਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਰਾਜਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਦਾਰ, ਸੂਰਵੀਰ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਵਰਤਾਕੇ ਛਕਣ ਵਾਲੇ, ਨਿਰਅਭਿਮਾਨ ਅਤੇ ਨੀਤਿਨਿਪੁਣ ਸੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਫਤੇ ਕੌਰ[3] ਭੀ ਸਰਵਗੁਣ ਭਰਪੂਰ ਅਤੇ ਪਤੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹੱਥ ਵਟਾਉਣ ਵਾਲੀ ਧਰਮਾਤਮਾ ਸੀ. ਇਹ ਆਪ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਇਆ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਅਨਾਥਾਂ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਵਾਂਙ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦੀ ਸੀ.

੭੭ ਸਾਉਣ ਸੰਮਤ ੧੮੨੨ (੨੨ ਅਗਸਤ ਸਨ ੧੭੬੫) ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਪਟਿਆਲੇ ਹੋਇਆ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਧ ਤੇ ਲੰਗਰ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ ਹਨ.

ਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ

ਰਾਣੀ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹਾੜ ਵਦੀ ੭ ਸੰਮਤ ੧੮੦੫ (ਸਨ ੧੭੪੮) ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਟਿੱਕਾ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਪਿਤਾ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਸਨ ੧੭੫੩ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਰ ਗਿਆ ਸੀ. ਇਸ ਲਈ ਦਾਦਾ ਜੀ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਸਨ ੧੭੬੫ (ਸੰਮਤ ੧੮੨੨) ਵਿੱਚ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਰਾਜਗੱਦੀ ਤੇ ਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਰਾਜੇ. ਪੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਜਥੇਦਾਰ ਸਰਦਾਰ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਏ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ.[4] ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਇਲਾਕੇ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾਏ ਅਤੇ ਰਾਜਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਨਿਯਮ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਅਰ ਆਪਣਾ ਸਿੱਕਾ ਚਲਾਇਆ. ਸੰਮਤ ੧੮੨੪ (ਸਨ ੧੭੬੭) ਵਿੱਚ ਅਹਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਤੋਂ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਹਿੰਦੂ ਮਰਦ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਦੋਂ ਛੁਡਵਾਕੇ "ਬੰਦੀਛੋੜ" ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ. ਸੰਮਤ ੧੮੨੮ ਵਿਚੱ ਭਟਿੰਡਾ ਫਤੇ ਕੀਤਾ. ਸੰਮਤ ੧੮੩੧ ਵਿੱਚ ਸੈਫਾਬਾਦ (ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ) ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ.

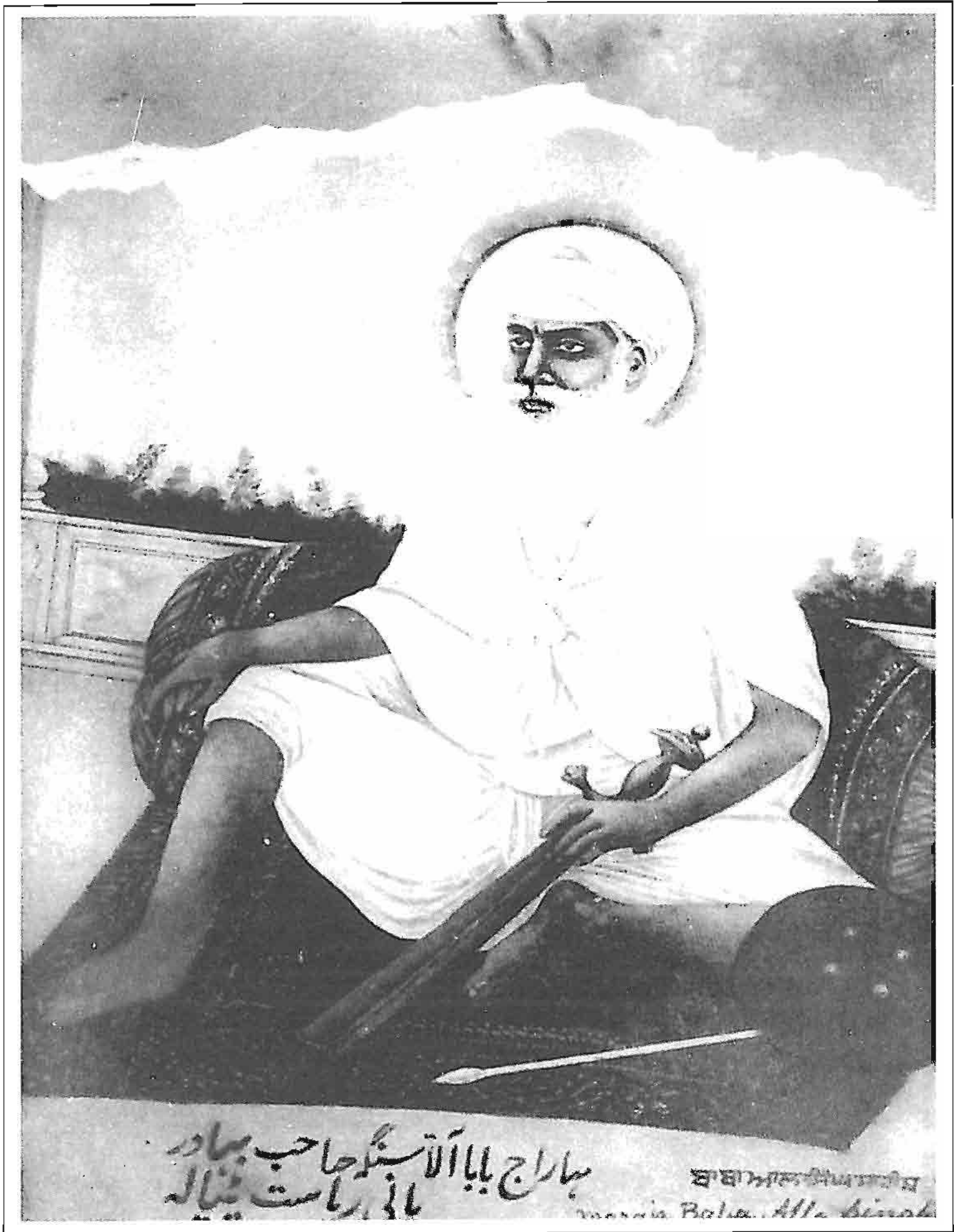
ਫੱਗੁਣ ਵਦੀ ੮ ਸੰਮਤ ੧੮੩੮ (ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੭੮੧) ਨੂੰ ਤੇਤੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਜਲੋਦਰ ਰੋਗ ਨਾਲ ਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ.

ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ

ਰਾਣੀ ਰਾਜਕੌਰ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਭਾਦੋਂ ਵਦੀ ੧੫ ਸੰਮਤ ੧੮੩੦ (ਸਨ ੧੭੭੩) ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਛੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਰਾਜਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਵਿਰਾਜੇ. ਰਾਜਪ੍ਰਬੰਧ ਮਾਈ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾਦੀ, ਅਤੇ

[3]ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਫੱਤੋ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਖਾਨੇ ਦੇ ਚੌਧਰੀ ਕਾਲੇ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ.

[4]Sardar Jassa Singh had given the young chief (Amar Singh) the pahul or baptism, always a bond of affection among the Sikhs, and there was more sincere friendship between them than had existed in the time of Ala Singh. (The Rajas of the Punjab, p. 31).

ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਦੀਵਾਨ ਨਾਨੂ ਮੱਲ ਦੇ ਹੱਥ ਰਿਹਾ. ਰਾਣੀ ਹੁਕਮਾਂ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਬੀਬੀ ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਕੌਰ (ਰਾਜਾ ਅਮਰਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਭੂਆ, ਜੋ ਕੌਰ ਭੂਮੀਆ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਫਗਵਾੜੇ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸੀ) ਨਾਨੂਮੱਲ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੰਦੀ ਰਹੀ.

ਸੰਮਤ ੧੮੪੪ (ਸਨ ੧੭੮੭) ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਭੰਗੀਆਂ ਦੀ ਮਿਸਲ ਦੇ ਰਤਨ ਸਰਦਾਰ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਰਤਨ ਕੌਰ ਨਾਲ ਵਡੀ ਧੂਮ ਧਾਮ ਸਾਥ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੋਈ.

ਸਨ ੧੭੯੧ ਵਿੱਚ ਬੀਬੀ ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਕੌਰ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਬੀਬੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ (ਰਾਜਾ ਜੀ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸਰਦਾਰ ਹਕੀਕਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸਰਦਾਰ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਕਨ੍ਹੈਯਾ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਨਾਲ ਫਤੇਗੜ੍ਹ ਹੋਈ ਸੀ), ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੀ ਰਹੀ. ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਡੇ ਸਿੱਧੇ ਸਭਾਉ ਵਾਲੇ, ਲਾਈਲੱਗ ਅਤੇ ਨੀਤਿਵਿਦਯਾ ਤੋਂ ਅਞਾਣ ਸਨ. ਜੇ ਕਿਤੇ ਬੀਬੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਰਾਜ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਨਾ ਕਰਦੀ, ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ ਪਟਿਆਲੇ ਤੇ ਅਨੇਕ ਆਫਤਾਂ ਆ ਪੈਂਦੀਆਂ.

ਸਨ ੧੭੯੪ ਵਿੱਚ ਅਨੰਤਰਾਉ ਅਤੇ ਲਛਮਨਰਾਉ ਮਰਹਟੇ ਜਦ ਪਟਿਆਲੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਆਏ, ਤਾਂ ਮਰਦਾਨਪੁਰ ਦੇ ਮੈਦਾਨਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਹਿਲਦੇ ਦੇਖਕੇ ਬੀਬੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਰਥੋਂ ਉਤਰਕੇ ਤਲਵਾਰ ਧੂਹਕੇ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਬੈਠੀ ਅਤੇ ਫੌਜ ਦੀ ਆਗੂ ਬਣੀ, ਅਰ ਅੱਖ ਦੇ ਫੋਰ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨ ਜਿੱਤਕੇ ਫਤੇ ਦਾ ਡੰਕਾ ਵਜਾਉਂਦੀ ਪਟਿਆਲੇ ਆਈ. ਸਨ ੧੭੯੬ ਵਿੱਚ ਨਾਹਨ ਰਾਜ ਅੰਦਰ ਜਦ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਫੈਲੀ, ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨਕੇ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਲੈਜਾਕੇ ਉੱਥੇ ਅਮਨ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ.

ਸਨ ੧੭੯੯ (ਸੰਮਤ ੧੮੫੬) ਵਿੱਚ ਬੀਬੀ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਰਾਣੀ ਆਸ ਕੌਰ (ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪਟਰਾਣੀ) ਰਾਜਕਾਜ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਚਲਾਉਂਦੀ ਰਹੀ.

ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਦੂਰੰਦੇਸ਼ ਫੂਲਕੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ਰਾਜ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਅੰਦਰ ਆਈਆਂ.[1]

ਚੇਤ ਵਦੀ ੯ ਸੰਮਤ ੧੮੬੯ (੨੬ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੧੩) ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਪਟਿਆਲੇ ਹੋਇਆ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮਸਿੰਘ

ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਾਸਸਿੰਘ ਚੱਠੇ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਰਾਣੀ ਆਸ ਕੌਰ[2] ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ ੫ ਸੰਮਤ ੧੮੫੫ (੧੬ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੭੯੮) ਨੂੰ ਹੋਇਆ.

ਹਾੜ੍ਹ ਸੁਦੀ ੨ ਸੰਮਤ ੧੮੭੦ (੩੦ ਜੂਨ ੧੮੧੩) ਨੂੰ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਵਿਰਾਜੇ. ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਾਣੀ ਆਸ ਕੌਰ ਅਤੇ ਮਿੱਸਰ ਨੌਧੇ (ਨੌਨਿਧਿਰਾਇ) ਦੇ ਸੁਪੁਰਦ ਰਿਹਾ.

ਮਹਾਰਾਜੇ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸਰਦਾਰ ਭੰਗਾ ਸਿੰਘ ਰਈਸ ਥਨੇਸਰ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਕੌਰ ਨਾਲ ਹੋਈ. ਸਨ ੧੮੧੦ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਦਵੀ ਮਿਲੀ. ਸਨ ੧੮੧੪ ਦੇ ਗੋਰਖਾ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪਹਾੜ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ. ਮਾਈ ਆਸ ਕੌਰ ਨੇ ਸਨ ੧੮੧੮ ਵਿੱਚ ਪੁਤ੍ਰ ਦੇ ਹੱਥ ਰਾਜ ਕਾਜ ਦਾ ਭਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਨਿਬਾਹਿਆ.

ਸਨ ੧੮੨੭ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ੨੦ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾ ਕਰਜ ਦਿੱਤਾ. ਸਨ ੧੮੪੫ ਦੇ ਸਿੱਖ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੂਰਣ ਗੁਰਸਿੱਖ, ਸੂਰਵੀਰ, ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਵਡੇ ਚਤੁਰ ਸਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਆਸਤ ਅੰਦਰ ਜਿਤਨੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਸਨ ਸਾਰੇ ਪਕੇ ਬਣਵਾਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜਾਗੀਰਾਂ ਲਾਈਆਂ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ੨੩ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੮੪੫ (ਸੰਮਤ ੧੯੦੨) ਨੂੰ ਪਟਿਆਲੇ ਹੋਇਆ.

ਮਹਾਰਾਜ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਮੱਘਰ ਵਦੀ ੧੦ ਸੰਮਤ ੧੮੮੦ (੨੬ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੮੨੩) ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਆਪ ਤੇਈ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਮਾਘ ਵਦੀ ੬ ਸੰਮਤ ੧੯੦੨ (੧੮ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੮੪੬) ਨੂੰ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਵਿਰਾਜੇ ਅਰ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਹੁਤ ਯੋਗ੍ਯਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤਾ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਾ ਦਰਬਾਰ ਸੂਰਵੀਰ ਯੋਧਿਆਂ, ਪੰਡਿਤਾਂ, ਉੱਤਮ ਕਵੀਆਂ ਅਰ ਗਵੈਯਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ.

ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੮੪੭ ਵਿੱਚ ਆਪ ਨੂੰ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਮਿਲਿਆ ਅਰ ਖਿਲਤ ੪੧ ਕਿਸ਼ਤੀ ਦਾ ਅਤੇ ਸਲਾਮੀ ੧੭ ਤੋਪਾਂ ਦੀ ਹੋਈ. ਸਿੱਖਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਇਲਾਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ.

ਸਨ ੧੮੫੭— ੫੮ (ਸੰਮਤ ੧੯੧੪) ਦੇ ਗਦਰ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਦਾ ਸੱਚਾ ਮਿਤ੍ਰ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ.[3]

ਸਨ ੧੮੫੮ ਵਿੱਚ ਧੌਲਪੁਰ, ਗਵਾਲੀਅਰ ਅਤੇ ਅਵਧ ਵਿੱਚ

[1]ਦੇਖੋ, Mr. Metcalf ਦਾ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਨੋਟ ੧੨ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੮੦੮ ਦਾ.

[2]ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ੧੭੯੨ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ.

[3]During the disturbances of 1857-58 no prince in India showed greater loyalty or rendered more conspicuous service to the British Government than the Maharaja of Patiala. He was the acknowledged head of the Sikhs, and his hesitation or disloyalty would have been attended with the most disastrous results, while his ability, character, and high position would have made him a most

Countinue....

ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਭੇਜਕੇ ਅਮਨ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ. ਸਰਕਾਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉਪਕਾਰ ਮੰਨਕੇ ਨਵਾਬ ਝੱਜਰ ਦਾ ਜਬਤ ਕੀਤਾ ਇਲਾਕਾ ਨਾਰਨੌਲ, ਰਿਆਸਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ, ਅਰ ਮੁਤਬੰਨਾ ਕਰਨ, ਪ੍ਰਾਣਦੰਡ ਦੇਣ ਆਦਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਜੋ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਤੋਂ ਮੰਗ ਰੱਖੇ ਸਨ, ਉਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ.[1]

੧੮ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੮੬੦ ਨੂੰ ਲਾਰਡ ਕੈਨਿੰਗ (Lord Canning) ਨੇ ਅੰਬਾਲੇ ਦਰਬਾਰ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ.

ਸਨ ੧੮੬੧ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੂੰ ਕੇ. ਸੀ. ਐਸ. ਆਈ. ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਮਿਲਿਆ, ਅਰ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੮੬੨ ਦੀ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਇਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰ ਹੋਕੇ ਕਲਕੱਤੇ ਬੈਠੇ.

ਆਪ ਨੇ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨਾਲ ਜੋ ਰਾਜਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਹਿਦੋਪੈਮਾਨ ਥਾਪੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਪ ਦੀ ਨੀਤਿਵਿਦਯਾ ਦਾ ਪੂਰਾ ਗਜਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਖਾਲਸਾਪੰਥ ਦੇ ਹਿਤ ਲਈ ਆਪਨੇ ਸੰਮਤ ੧੯੧੮ ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਅਖਾੜਾ "ਧਰਮਧੁਜਾ", ਦੋ ਸਾਥੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਰਚਿਆ. ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਮੋਤੀਬਾਗ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਬਣਾਕੇ ਕਥਾਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ.

ਉਨਤਾਲੀ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ੧੩ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੮੬੨ (ਸੰਮਤ ੧੯੧੯) ਨੂੰ ਆਪ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਪਟਿਆਲੇ ਹੋਇਆ.

ਫੂਲਕੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਸਮਾ ਸੀ, ਜਦ ਇੱਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨੇ ਰਈਸ (ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰਾਜਾ ਭਰਪੂਰਸਿੰਘ ਜੀ, ਰਾਜਾ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਪੂਰੇ ਨੀਤਿਵੇੱਤਾ, ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਰਾਜਿਆਂ ਲਈ ਉਦਾਹਣਰੂਪ ਹੋਏ, ਪਰ ਪ੍ਰਜਾ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਰਤਨ ਥੋੜੇ ਸਮੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਲੋਪ

---

formidable leader against the Government. But following the honourable impulses of gratitude and loyalty, he unhesitatingly placed his whole power, resources, and influence at the absolute command of the English, and during the darkest and most doubtful days of the mutiny, he never for a moment wavered in his loyalty, but, on the contrary, redoubled his exertions when less sincere friends thought it politic to relax theirs. ×××

His support at such a crisis was worth a brigade of English troops to us and served more to tranquillise the people than a hundred official disclaimers would have done. ××

He also gave a loan of five lakhs of rupees to Government, and expressed his willingness to double this amount, but no more was required of him.

The Patiala contingent employed in the British cause during 1857, consisted of 8 guns, 2156 horse, 2846 infantry, with 156 officers, the most distinguished of whom were Sirdar Partab Singh and Syad Muhammad Hussain, who commanded the detatchment at Delhi, Kaur Dip Singh at Thanesar, Hira Singh and Hazra Singh at Ambala, Sirdar Karam Singh and Kahan Singh at Hissar, Sirdar Dal Singh and Fateh Singh at Hansi, and Sirdar Jiun Singh at Firozpur. (The Rajas of the Punjab, P. 213, 214, 216).

[1]The three Phulkian Chiefs accordingly, solicited, in 1858, that the power of life and death might be again restored to them. During the mutiny, indeed, it had been restored, for, without it, they could never have maintained order in their territories, and they were then specially authorised to execute heinous offenders without reference to the Commissioner; and the Government, in 1858, granted them the right fully and absolutely, as they desired, considering that they might with safety be entrusted with the power. ×××

The second request of the Chiefs was, that in case of a minority in anyone of the three houses, a Council of Regency, formed of three of the old and trusted servants of the State, should be appointed by the British Agent and the other two Phulkian Chiefs, while, from this Council, strangers and the relatives of the minor should be excluded. The Government agreed to this request.

The third and fourth clauses of the memorial of the chiefs asked for the right of adoption, in default of male issue, from among the members of the Phulkian family; and in case of the death of a chief without male issue and without having adopted an heir, that the two remaining Chiefs should have power to elect a successor from the same family. (The Raja of the Punjab, p. 224, 225)

ਹੋ ਗਏ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਫੇਰ ਅਜੇ ਤਕ ਉਹ ਸੁਭਾਗੀ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ.

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ) ਸੰਗਰੂਰ ਨਿਵਾਸੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜਿਆਂ ਬਾਬਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—

ਕੈਧੋ ਦੇਵ ਤ੍ਰਈ ਧਰਾ ਏਕਮਈ ਹੋਤ ਦੇਖ
ਧਾਏ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਹੱਦ ਹਿੰਦਵਾਨ ਕੀ,
ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀਪਤਿ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ
ਭੂਪਤਿ ਭ੍ਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਅਵਧ ਨ੍ਰਿਪਾਨ ਕੀ.
ਸੰਮਤ ਉਨੀ ਸੌ ਉੱਨੀਂ ਅਗਹਨ ਅਸਿਤ ਸਾਤੈਂ[1]
ਸ੍ਰੀ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਬੈਕੁੰਠ ਪਯਾਨ ਕੀ,
ਬੀਸੇ ਬਦੀ ਕਾਤਕ ਤ੍ਰਯੋਦਸ਼ੀ ਭ੍ਰਪੂਰ ਸਿੰਘ
ਮਾਘ ਬਦੀ ਤੀਜ ਸ੍ਰੀ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਯਾਨ[2] ਕੀ.
ਜਗ ਉਜਿਆਰੇ ਭੁਜਭਾਰੇ ਨੀਤਿ ਨੇਮ ਵਾਰੇ
ਤੀਨੋ ਤ੍ਰਈਵੇਦ ਕੇ ਨਿਤਾਂਤ ਭੇਦਵਾਰੇ ਹੈਂ,
ਦਾਨਾ ਦੀਨਬੰਧੁ ਦਯਾਸਿੰਧੁ ਹੈਂ ਉਦਾਰ ਦਾਨੀ
ਸਾਫ ਇਨਸਾਫ ਕੇ ਔਸਾਫ ਵਪੁ ਧਾਰੇ ਹੈਂ,
ਤੀਨਹੁ ਤ੍ਰਿਵਿਕ੍ਰਮ ਤ੍ਰਿਬੇਨੀ ਕੀ "ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ" ਧਾਰਾ
ਤੀਨਹੂੰ ਭੁਵਨ ਜਸ ਪੂਰ ਬਿਸਤਾਰੇ ਹੈਂ,
ਅਰਸੇ ਖ਼ਫੀਫ਼ ਮੇ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਯੇ ਰਈਸ ਤੀਨੋ
ਦੇਖੀਏ! ਬੈਕੁੰਠ ਤਸ਼ਰੀਫ਼ ਲੇ ਪਧਾਰੇ ਹੈਂ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ੧੬ ਸਿਤੰਬਰ ਸਨ ੧੮੫੨ (ਸੰਮਤ ੧੯੧੦) ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਪਿਤਾ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਦਸ ਵਰ੍ਹੇ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ, ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੧੦ ਸੰਮਤ ੧੯੧੯ (੨੯ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੮੬੨) ਨੂੰ ਮਸਨਦਨਸ਼ੀਨ ਹੋਏ. ਆਪਦੀ ਨਾਬਾਲਗੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੌਂਸਲ (The Council of Regency) ਨੇ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ[3] ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੮੭੦ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਾਜਕਾਜ ਦੇ ਪੂਰੇ ਅਖਤਿਆਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲਏ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਮਲਦਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸਰਹਿੰਦ ਕਨਾਲ (Canal) ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਕੱਢਣੀ ਤਜਵੀਜ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਤੇ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਤੇਈ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਖਰਚ ਹੋਇਆ।[4]

[1]ਅਗ੍ਰਹਾਯਣ (ਮੱਘਰ) ਬਦੀ ੭.

[2]ਸਵਾਰੀ, ਪਰਲੋਕਯਾਤ੍ਰਾ.

[3]ਇਸ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਰਦਾਰ ਜਗਦੀਸ ਸਿੰਘ, ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਹੀਮਬਖ਼ਸ਼ ਸਨ.

[4]ਇਸ ਨਹਿਰ ਦੇ ਕੱਢਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਰੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਨ ੧੮੬੧ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਨਹਿਰ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਹੀ ਖਰਚ ਨਾਲ ਬਣੇ ਅਰ ਸਾਰੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਸਰਸਬਜ਼ ਕਰੇ. ਦੇਖੋ, ਗ੍ਰਿਫ਼ਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ "ਪੰਜਾਬ ਰਾਜਾਜ਼" ਪੰਨਾ ੨੪੭.

ਇਹ ਨਹਿਰ ਸਨ ੧੮੮੨ ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਰਿਪਨ ਦੇ ਸਮੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਹਿਦ ਵਿੱਚ ਖੋਲ੍ਹੀ ਗਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਤਦ੍ਰਵ ਸ਼ਬਦ.

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਗ੍ਯਾਤਾ ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਟਿਆਲਾ ਸਨ. ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਨਾਲ ਅਪਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸੀ. ਸਨ ੧੮੭੦ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ੭੦੦੦੦) ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ, ਸਨ ੧੮੭੧ ਵਿੱਚ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਆਪ ਨੂੰ ਜੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਆਈ. ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਮਿਲਿਆ. ਸਨ ੧੮੭੩ ਵਿੱਚ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਦੁਰਭਿੱਖਗ੍ਰਸੇ ਦੁਖੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਦਸ ਲੱਖ ਰੁਪਯਾ ਬਖਸ਼ਿਆ.

੨੯ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੭੫ ਨੂੰ ਵਾਇਸਰਾਇ ਹਿੰਦ (Earl Northbrook) ਦੇ ਪਟਿਆਲੇ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮਹੇਂਦ੍ਰਕਾਲਿਜ ਦੀ ਨਿਉਂ ਰੱਖੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਨੂੰ ਮੁਫ਼ਤ ਵਿਦ੍ਯਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੱਦਾਵਰ, ਦਿਲੇਰ, ਚਤੁਰ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਸਵਾਰ ਸਨ. ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਤੇ ਸੈਰ ਦਾ ਭਾਰੀ ਸ਼ੌਕ ਸੀ. ਸ਼ੋਕ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਬਰਕਤ ਨਾ ਹੋਈ. ੧੪ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੮੭੬ (ਸੰਮਤ ੧੯੩੩) ਨੂੰ ਆਪ ਦੀ ਅਕਾਲ ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ ਹੋਣ ਪੁਰ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਵਡਾ ਸ਼ੋਕ ਮਨਾਇਆ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਜੇਠ ਵਦੀ ੪ ਸੰਮਤ ੧੯੨੯ (੨੫ ਮਈ ਸਨ ੧੮੭੨) ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ੬ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੮੭੭ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਵਿਰਾਜੇ. ਆਪ ਦੀ ਨਾਬਾਲਗੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੌਂਸਲ ਆਵ ਰੀਜੈਂਸੀ ਨੇ ਕੀਤਾ[5]. ਰਾਜਪੁਰਾ ਭਟਿੰਡਾ ਰੇਲਵੇ ਲੈਨ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਖ਼ਰਚ ਤੋਂ ਤਿਆਰ ਹੋਈ, ਜੋ ਸਨ ੧੮੮੯ ਵਿੱਚ ਖੋਲ੍ਹੀ ਗਈ.

ਸਨ ੧੮੭੯ ਦੇ ਕਾਬੁਲਜੰਗ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਭੇਜਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਨ ੧੮੯੦ ਵਿੱਚ ਰਾਜਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਪੂਰੇ ਅਖਤਿਆਰ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲਏ, ੭ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੯੪੫ (ਸਨ ੧੮੮੮) ਨੂੰ ਆਪ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸਰਦਾਰ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਰਈਸ ਚਕੇਰੀਆਂ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਵਡੀ ਧੂਮਧਾਮ ਨਾਲ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫੂਲਵੰਸ਼ੀ ਮਹਾਰਾਜੇ, ਵਾਇਸਰਾਇ ਹਿੰਦ ਅਤੇ ਲਾਟ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜਾਬ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ.

ਸਨ ੧੮੯੭ ਦੇ ਤੀਰਾਹ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ੍ਯ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ.

ਸਨ ੧੮੯੮ ਵਿੱਚ ਆਪ ਨੂੰ ਜੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਆਈ. ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਮਿਲਿਆ.

ਅਠਾਈ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਆਪ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੯੦੦ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਉਦਾਰ, ਵਡੇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ,

[5]ਇਸ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਰਦਾਰ ਸਰ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਚੌਧਰੀ ਚਤ੍ਰਤਰਾਮ ਅਰ ਨਾਮਦਾਰਖ਼ਾਨ ਸਨ.

ਦਿਲੇਰ ਅਤੇ ਪੋਲੋ ਕ੍ਰਿਕਟ ਆਦਿ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਨ.

ਮਹਾਰਾਜ ਭੂਪੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਸਮੇਰ ਕੌਰ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ੧੨ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੮੯੧ (ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ ੧੦ ਸੰਮਤ ੧੯੪੮) ਨੂੰ ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ. ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੯੦੦ ਵਿੱਚ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਰਾਜਸਿੰਘਾਸਨ ਤੇ ਵਿਰਾਜੇ. ਆਪ ਦੀ ਨਾਬਾਲਗੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੌਂਸਲ ਆਵ ਰੀਜੈਂਸੀ ਦੇ ਹੱਥ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਿਹਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਲਾਲਾ ਭਗਵਾਨਦਾਸ ਅਰ ਖ਼ਲੀਫ਼ਾ ਮੁਹੰਮਦਹੁਸੈਨ ਸਨ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਤਾਲੀਮ ਤੋਂ ਛੁੱਟ, ਐਚੀਸਨ ਕਾਲਿਜ ਲਾਹੌਰ ਵਿੱਚ ਬਾਕਾਇਦਾ ਵਿਦਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ.

੯ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੯੦੮ (੨੬ ਫੱਗੁਣ ੧੯੬੪) ਨੂੰ ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦੁਰ ਜਨਰਲ ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਬਖਤਾਵਰ ਕੌਰ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ, ਜਿਸਦੀ ਕੁਖ ਤੋਂ ੭ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੧੩ (੨੫ ਪੋਹ, ੧੯੬੯) ਨੂੰ ਟਿੱਕਾ ਯਾਦਵਇੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਨਮੇ.

ਸਨ ੧੯੦੮ ਦੇ ਮੋਹਮੰਦ ਅਤੇ ਜ਼ਕਾਖ਼ੇਲ ਦੀ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਸਮੇ ਸਰਹੱਦੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਭ ਤਰਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ.

੧ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੯੦੯ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਐਲਾਨ ਲਾਰਡ ਮਿੰਟੋ ਨੇ ੩ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੯੧੦ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ.

ਸਨ ੧੯੧੧ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਯੂਰਪ ਦੀ ਯਾਤ੍ਰਾ ਕੀਤੀ. ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੯੧੧ ਦੇ ਸ਼ਾਹੀ ਦਰਬਾਰ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਆਪ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਜੀ. ਸੀ. ਆਈ. ਈ. (G.C.I.E.) ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਮਿਲਿਆ.

ਸਨ ੧੯੧੪ ਦੇ ਮਹਾਨਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਯੁੱਧਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਜਾਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਸਖ਼ਤ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਕਾਰਣ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਅਦਨ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸ ਕਰਦਿੱਤੇ. ਇਸ ਨਾਜ਼ੁਕ ਸਮੇਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੇ ਜੋ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਸਨ ੧੮੫੭ ਦੇ ਗ਼ਦਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਹਜਾਰਾਂ ਰੰਗਰੂਟ (recruits) ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ, ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਯਾ ਅਨੇਕ ਫੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੀ ਫੌਜ ਨੇ ਮਿਸਰ, ਮੈਸੋਪੋਟੇਮੀਆ ਅਤੇ ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਆਦਿਕ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗਯ ਕੰਮ ਕੀਤਾ.

ਸਨ ੧੯੧੭ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਨਸ਼ੀਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਵਾਇਸਰਾਇ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨੇ ਮੁਆਫ਼ ਕੀਤੇ.

੧ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੯੧੮ ਨੂੰ ਜੀ. ਬੀ. ਈ. (G.B.E.) ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਸਲਾਮੀ ੧੯ ਤੋਪਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਰ ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ (Major General) ਦੀ ਪਦਵੀ ਮਿਲੀ. ਇਸੇ ਸਾਲ (੧੯੧੮), ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਵਾਰ ਕਾਨਫ਼੍ਰੈਂਸ (Imperial War Conference) ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਰੂਲਿੰਗ ਪ੍ਰਿੰਸਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਿ ਹੋਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਗਏ.

ਯੂਰਪਯਾਤ੍ਰਾ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵਡਾ ਮਾਨ ਹੋਇਆ ਅਰ ਬਹੁਤ ਸਲਤਨਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉੱਚ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਖ਼ਿਤਾਬ ਦਿੱਤੇ ਗਏ.[1]

ਸਨ ੧੯੧੯ ਦੇ ਅਫ਼ਗਾਨਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਖ਼ੁਦ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ. ੧ ਜਨਵਰੀ ੧੯੨੧ ਨੂੰ ਜੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਆਈ. (G.C.S.I) ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਮਿਲਿਆ. ੧੭ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੯੨੨ ਨੂੰ ਜੀ. ਸੀ. ਵੀ. ਓ. (G.C.V.O.) ਹੋਏ ਅਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ (King) ਦੇ ਏ. ਡੀ. ਸੀ. ਥਾਪੇ ਗਏ. ਸਨ ੧੯੨੩ ਵਿੱਚ ੧੫ ਲੁਦਿਆਨਾ ਸਿੱਖ ਪਲਟਨ ਦੇ ਆਨਰੇਰੀ ਕਰਨੈਲ ਹੋਏ. ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੯੨੬ ਤੋਂ ਮਾਰਚ ੩੧ ਤਕ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੂਪੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨਰੇਂਦ੍ਰਮੰਡਲ (The Chamber of Princes) ਦੇ ਚਾਂਸਲਰ (Chancellor) ਰਹੇ ਹਨ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੂਰਾ ਖ਼ਿਤਾਬ ਹੈ:—

ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਹਿਜ਼ ਹਾਈਨੈਸ ਫ਼ਰਜ਼ੰਦੇ ਖ਼ਾਸ ਦੌਲਤੇ ਇੰਗਲਿਸ਼ੀਆ ਮਨਸੂਰੇ ਜ਼ਮਾਨ ਅਮੀਰੁਲ ਉਮਰਾ ਮਹਾਰਾਜਾਧਿਰਾਜ ਰਾਜੇਸ਼੍ਵਰ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜਾਏਰਾਜਗਾਨ ਸਰ ਭੂਪੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਬਹਾਦੁਰ, ਪਟਿਆਲਾਪਤਿ, ਜੀ. ਸੀ. ਐਸ. ਆਈ.; ਜੀ. ਸੀ. ਆਈ. ਈ.; ਜੀ. ਸੀ. ਵੀ. ਓ.; ਜੀ. ਬੀ. ਈ.; ਏ. ਡੀ. ਸੀ.; ਐਫ਼. ਆਰ. ਜੀ. ਐਸ.; ਐਫ਼. ਜ਼ੈਡ. ਐਸ.; ਐਮ. ਆਰ. ਏ. ਐਸ.; ਐਮ. ਆਰ. ਐਸ. ਏ.; ਐਫ਼. ਆਰ. ਸੀ. ਆਈ.; ਐਫ਼. ਆਰ. ਐਚ. ਐਸ.[2]

ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਦਾ ਨੰਬਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਰਕਬਾ ੫੪੧੨ ਵਰਗ ਮੀਲ ਹੈ. ਸਨ ੧੯੨੧ ਦੀ ਮਰਦੁਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਨਸੰਖਯਾ ੧੪੯੯੭੩੯ ਹੈ ਅਰ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ੧, ੨੨, ੭੩, ੭੧੯ ਰੁਪਯਾ ਹੈ.

ਰਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ੧੪ ਸ਼ਹਿਰ ਅਤੇ ੩੫੮੦ ਪਿੰਡ ਹਨ.

---

[1] ਬੈਲਜੀਅਮ ਵੱਲੋਂ—The Grand Cross of the Order of Leopold. ਫ਼੍ਰਾਂਸ ਵੱਲੋਂ—Grand officer of the Legion of Honour. ਇਟਲੀ ਵੱਲੋਂ—The Order of the Crown of Italy. ਮਿਸਰ ਵੱਲੋਂ—The Grand Cordon of the Order of Nile.

[2] Lt. General his Highness Farzand-i-khas Daulat-i-Inglishia Mansur-i-Zaman Amir-ul-Umra Maharaja-Dhiraj Rajeshwar Sri Maharaja-i-Rajgan Sir Bhupindar Singh Mahinder Bahadur, G.C.S.I; G.C.I.E; G.C.V.O.; G.B.E.; A.D.C; F.R.G.S.; F.Z.S; M.R.A.S.; M.R.S.A.; F.R.C.I.; F.R.H.S.. Ruler of Patiala State.

ਹਿਜ਼ ਹਾਈਨੈਸ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭੂਪੇਂਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ

ਫੌਜ ਇੰਪੀਰੀਅਲ ਸਰਵਿਸ— ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਰਸਾਲਾ (Lancers) ੫੨੬ ਸਵਾਰ.

ਪਲਟਨ ਪਹਿਲੀ ਦੇ ੭੪੦ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਦੇ ੭੪੦ ਸਿਪਾਹੀ.

ਲੋਕਲ— ਰਸਾਲਾ ੧ ਅਤੇ ਪਲਟਨਾਂ ੨.

ਤੋਪਖਾਨਾ— ੮ ਤੋਪਾਂ, ਗੋਲੰਦਾਜ਼ ੧੫੦.

ਪੋਲੀਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੧੨੦੦ ਅਤੇ ਠਾਣੇ ੩੧ ਹਨ.

ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਮਹੇਂਦ੍ਰ ਕਾਲਿਜ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੀ. ਏ. ਤਕ ਬਿਨਾ ਫੀਸ ਵਿਦਯਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਭੂਪੇਂਦ੍ਰ ਤਿੱਬੀਆ ਕਾਲਿਜ ਅਤੇ ਭੂਪੇਂਦ੍ਰ ਐਗ੍ਰੀਕਲਚਰਲ ਇਨਸ੍ਟੀਚਯੁਟ ਭੀ ਉੱਤਮ ਹਨ.

ਰਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ੧੧ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ੩੦ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ, ੨੫੩ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਹਨ.

ਗਰਲਸਕੂਲ— ਇੱਕ ਹਾਈ, ਇੱਕ ਮਿਡਲ, ੪੪ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਹਨ.

ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿੱਚ ਰਾਜੇਂਦ੍ਰ ਹਸਪਤਾਲ, ਜਿਸ ਅੰਦਰ ੮੦ ਰੋਗੀ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਲੇਡੀ ਡਫ਼ਰਿਨ ਜਨਾਨਾ ਹਸਪਤਾਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੧੨ ਬਿਸਤਰ ਹਨ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ ਹਨ. ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ੯ ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ੨੮ ਡਿਸਪੈਨਸਰੀਆਂ ਹਨ.

ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਕਿਲੇ ਅੰਦਰ "ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬੁਰਜ" ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਰਵਸਤਾਂ ਹਨ:—

੧ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ, ਇਸਦਾ ਪਾਠ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ.

੨ ਤੇਗਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਫ਼ੌਲਾਦੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਤੋਲ ੧੨ ਸੇਰ ਪੱਕਾ ਹੈ.

੩ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦੁਧਾਰਾ ਖੰਡਾ.

੪ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰਗਾਹ ਤਲਵਾਰ.

੫ ਸ਼੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦਾ, ਜਿਸ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ— ਅਕਾਲ ਸਹਾਇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ, ਜੋ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ ਸੋ ਨਿਹਾਲ ਹੋਇਗਾ.

੬ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਦੋ ਫਾਂਕਾ ਤੀਰ, ਇਸ ਤੇ ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬੰਦ ਹਨ.

੭ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਰਛਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਛੜ (ਦਸ੍ਤਾ) ਅਜੀਬ ਜੌਹਰਦਾਰ ਹੈ.

੮ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦਾ ਸਫਾਜੰਗ.

੯ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦਾ ਗੁਟਕਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਪੁਜੀ, ਰਹਿਰਾਸ— "ਸਰਨ ਪਰੇ ਕੀ ਰਾਖਹੁ ਸਰਮਾ—" ਤਕ, ਕੀਰਤਨਸੋਹਲਾ, ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਸਲੋਕ, ਸਲੋਕ ਸਹਸਕਿਰਤੀ ਅਰ ਗਾਥਾ ਹੈ.

੧੦ ਕਲਗੀਧਰ ਜੀ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਸ਼ਿਕਾਰਗਾਹ ਕਟਾਰ.

੧੧ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਪਊਏ, ਜੋ ਪਿੰਡੀਘੇਬ ਦੇ ਸੇਠ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ.

੧੨ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਖੰਡਾ, ਜੋ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਬਾਗੜੀਆਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ.

ਪਟਿਸ. ਦੇਖੋ, ਪੱਟਿਸ.

ਪਟਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਪਟੀਆ ਅਤੇ ਪੱਟੀ.

ਪਟੀ. ਦੇਖੋ, ਪੱਟ ਅਤੇ ਪੱਟੀ। ੨ ਅੱਖਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਤਖ਼ਤੀ. "ਸਚੀ ਪਟੀ ਸਚੁ ਮਨਿ, ਪੜੀਐ ਸਬਦ ਸੁ ਸਾਰ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੩ ਇੱਕ ਖਾਸ ਬਾਣੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੁਭ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਸਸੈ ਸੋਇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਜਿਨਿ ਸਾਜੀ."××× (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੪ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਮਸਤਕ ਪੁਰ ਵਾਹਕੇ ਚਿਪਕਾਏ ਚਿਕਨੇ ਕੇਸ (tress). "ਜਿਨ ਸਿਰ ਸੋਹਨਿ ਪਟੀਆਂ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਪਟੀਆ. ਸੰਗਯਾ—ਤਖ਼ਤੀ. ਪੱਟੀ. "ਮੇਰੀ ਪਟੀਆ ਲਿਖਹੁ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਗੋਪਾਲਾ." (ਭੈਰ ਮ: ੩)

ਪਟੀਆਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪਟਿਆਲਾ.

ਪਟੀਯਸ੍. ਸੰ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਚਤੁਰ. ਵਡਾ ਹੋਸ਼ਿਆਰ.

ਪਟੀਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਦਨ. "ਬੀਰਨ ਕੇ ਤਨ ਚੀਰ ਪਟੀਰ ਸੇ." (ਚੰਡੀ ੧) "ਪੁਸਪ ਕਪੂਰ ਪਟੀਰ ਘਨੇਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਕਾਮਦੇਵ। ੩ ਚਾਤਕ. ਪਪੀਹਾ। ੪ ਬੱਦਲ. ਮੇਘ। ੫ ਵੰਸ਼ਲੋਚਨ। ੬ ਉਦਰ. ਢਿੱਡ। ੭ ਕਪਿੱਥ. ਕੈਥ ਬਿਰਛ। ੮ ਬੋਹੜ. ਵਟ। ੯ ਚਾਲਨੀ. ਛਾਲਣੀ.

ਪਟੁ. ਸੰਗਯਾ—ਪੱਟ. ਰੇਸ਼ਮ। ੨ ਰੇਸ਼ਮੀ ਵਸਤ੍ਰ. "ਜਿਨ ਪਟੁ ਅੰਦਰਿ, ਬਾਹਰਿ ਗੁਦੜੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਹੰਢੈ ਉਂਨ ਕਤਾਇਦਾ, ਪੈਧਾ ਲੋੜੈ ਪਟੁ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੩ ਸੰਜੋਆ. ਕਵਚ. "ਅਭੈ ਪਟੁ ਰਿਪੁ ਮਧ ਤਿਹ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ੪ ਸੰ. ਪਟੁ. ਵਿ—ਚਤੁਰ. ਹੋਸ਼ਿਆਰ। ੫ ਨਿਪੁਣ. ਪ੍ਰਵੀਣ. ਤਾਕ। ੬ ਛਲੀਆ। ੭ ਰੋਗਰਹਿਤ. ਨਰੋਆ। ੮ ਤਿੱਖਾ। ੯ ਸੁੰਦਰ। ੧੦ ਸੰਗਯਾ—ਨਮਕ. ਲੂਣ। ੧੧ ਜੀਰਾ. ਜੀਰਕ। ੧੨ ਕਰੇਲਾ। ੧੩ ਚੀਨੀ ਕਪੂਰ.

ਪਟੁਕਾ. ਦੇਖੋ, ਪਟਕਾ.

ਪਟੁਤਾ, ਪਟੁਤ੍ਵ } ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚਤੁਰਾਈ। ੨ ਹੋਸ਼ਿਆਰੀ। ੩ ਚਾਲਾਕੀ.

ਪਟੂਆ. ਸੰਗਯਾ—ਪੱਟ (ਰੇਸ਼ਮ) ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਪੱਟ ਦੀ ਵਸਤੁ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਸ਼ਾਹਜਹਾਂਪੁਰ ਮੇ ਹੁਤੀ ਇਕ ਪਟੂਆ ਕੀ ਨਾਰਿ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੧) ੩ ਰੇਸ਼ਮ ਦਾ ਕੀੜਾ.

ਪਟੇਬਾਜ. ਸੰਗਯਾ—ਪਟਹ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਸੈਫ ਅਰ ਗਤਕਾ ਫੇਰਨ ਵਾਲਾ. ਪਟੈਤ. ਪਟਹ ਦਾ ਖਿਲਾਰੀ. "ਪਢਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੋਇ ਕੋ ਜਾਨਹੁ। ਪਟੇਬਾਜ ਇਕ ਸੂਰ ਪ੍ਰਮਾਨਹੁ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਸੂਰਮਾ ਕਰਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਟੇਬਾਜ਼ ਕੇਵਲ ਖੇਡ ਦਿਖਾਂਉਂਦਾ ਹੈ.

ਪਟੇਬਾਜੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪਟਹਬਾਜ਼ੀ. ਸੈਫ ਅਤੇ ਗਤਕਾ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਵਿਦ੍ਯਾ.

ਪਟੇਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੱਟੇਰਕ. ਪਾਣੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਘਾਹ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਇੱਕ ਇੰਚ ਚੌੜੇ ਅਤੇ ਚਾਰ ਪੰਜ ਫੁਟ ਲੰਮੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਰਮ ਚਟਾਈਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ. ਇਸ ਦੀ ਜੜ ਦਾ

ਨਾਮ ਬਚ ਹੈ, ਜੋ ਅਨੇਕ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੈਦ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. Typha Angustifolia.

ਪਟੇਲ. ਦੇਖੋ, ਪਟੇਰ। ੨ ਪਿੰਡ ਦਾ ਮੁਖੀਆ. ਨੰਬਰਦਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪਟੈਲ। ੩ ਸੰ. ਪਟਲ. ਮੂੰਹ ਢਕਣ ਦਾ ਪੜਦਾ. ਲੋਹੇ ਦੀ ਜਾਲੀ, ਜੋ ਨੇਤ੍ਰ ਆਦਿ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਕਵਚ ਦੇ ਨਾਲ ਯੋਧੇ ਪਹਿਰਦੇ ਹਨ. "ਸਜ ਚਿਲਤਹਿ ਸੰਜ ਪਟੇਲ." (ਸਲੋਹ) "ਸੰਜ ਪਟੇਲਾ ਪਾਏ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਪਟੇਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪਟੇਲ ੩.

ਪਟੈ. ਦੇਖੋ, ਪਟਹ ਅਤੇ ਪਟਾ.

ਪਟੈਤ. ਦੇਖੋ, ਪਟੇਬਾਜ਼.

ਪਟੈਲ. ਸਿੰਧੀ. ਪਿੰਡ ਦਾ ਮੁਖੀਆ.

ਪਟੋਹਲੀ. ਦੇਖੋ, ਪਟੋਲੀ.

ਪਟੋਲ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਵਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ ਬਣਦਾ ਸੀ। ੨ ਜੰਗਲੀ ਪਰਵਲ ਦੀ ਬੇਲ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਬੀਜ ਅਤੇ ਜੜ, ਵੈਦ ਅਨੇਕ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. Trichosanthes Cucumerina.

ਪਟੋਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੇਸ਼ਮੀ ਵਸਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਪਟੋਲ ੧. "ਪ੍ਰੇਮ ਪਟੋਲਾ ਤੈ ਸਹਿ ਦਿਤਾ ਢਕਣ ਕੂ ਪਤਿ ਮੇਰੀ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) "ਪਾੜਿ ਪਟੋਲਾ ਧਜ ਕਰੀ, ਕੰਬਲੜੀ ਪਹਿਰੇਉ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਪਟੋਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਟ (ਰੇਸ਼ਮ) ਦਾ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਲੱਖੂ ਰਹੈ ਪਟੋਲੀ ਤਾਂਹਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਲੱਖੂ। ੨ ਪੱਟ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ ਪਟੋਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ੩ ਡਿੰਗ. ਪੱਲਾ. ਲੜ. ਦਾਮਨ.

ਪਟੰਤਰ / **ਪਟੰਤਰਾ** } ਤੁੱਲ. ਸਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਪਟਤਰ. "ਤਾਸੁ ਪਟੰਤਰ ਨਾ ਪੁਜੈ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਪਟੰਬਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਟ-ਅੰਬਰ. ਰੇਸ਼ਮੀ ਵਸਤ੍ਰ. "ਪਹਿਰੇ ਪਟੰਬਰ ਕਰਿ ਅਡੰਬਰ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਪਟੰਬੁ. ਦੇਖੋ, ਕਰਿਪਟੰਬੁ.

ਪੱਟ. ਪੱਟਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ. ਖੋਦ. ਪੁੱਟ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਰੁ. ਰਾਨ. ਗੋਡੇ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਅਤੇ ਲੱਕ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲੱਤ ਦਾ ਮੋਟਾ ਭਾਗ। ੩ ਟੋਆ। ੪ ਤ੍ਰੇੜ. ਦਰਾਰ। ੫ ਵਿੱਥ। ੬ ਪਾਟ. ਦੋਹਾਂ ਕੰਢਿਆਂ ਦੇ ਮੱਧ ਦਰਿਆ ਦੀ ਚੌੜਾਈ। ੭ ਸੰ. ਪੱਟ. ਨਗਰ। ੮ ਮੁਲਕ। ੯ ਚੌਰਾਹਾ. ਚੁਰਸਤਾ। ੧੦ ਪਟੜਾ. ਤਖ਼ਤਾ। ੧੧ ਰਾਜਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਨ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਆਦਿ ਦਾ ਲੇਖਪਤ੍ਰ. ਪੱਟਾ। ੧੨ ਢਾਲ। ੧੩ ਰਾਜਸਿੰਘਾਸਨ। ੧੪ ਓਢਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ। ੧੫ ਰੇਸ਼ਮ। ੧੬ ਉਹ ਪੱਥਰ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਪੀਠੀ ਜਾਵੇ.

ਪੱਟਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਤਪਾਟਨ. ਉਖੇੜਨਾ। ੨ ਖੋਦਣਾ. ਪੁੱਟਣਾ.

ਪੱਟਤਾਲ. ਦੇਖੋ, ਪੜਤਾਲ ੨.

ਪੱਟਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਗਰ. ਸ਼ਹਿਰ. ਪੱਤਨ. "ਪੂਰਬ ਪੱਟਨ ਉਪੱਟ." (ਕਲਕੀ) ਪੂਰਵਦੇਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਤਬਾਹ ਕਰਕੇ.

ਪੱਟਾ. ਸੰ. ਪੱਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਖ਼ਤੀ. ਪੱਟੀ। ੨ ਸਨਦ. ਅਧਿਕਾਰਪਤ੍ਰ। ੩ ਪਟਕਾ. ਕਮਰ ਆਦਿ ਅੰਗਾਂ ਪੁਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ। ੪ ਦੇਖੋ, ਪਟਹ.

ਪੱਟਿਸ. ਸੰ. ਪਟ੍ਟਿਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਚਕੀਲੇ ਅਸਪਾਤ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਖੰਡਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਧਾਰ ਅਤੇ ਕ਼ਬਜ਼ੇ ਪੁਰ ਹੱਥ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਲੋਹੇ ਦੀ ਜਾਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਪੁਰਾਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਤਮ ਪੱਟਿਸ ਚਾਰ ਹੱਥ ਲੰਮਾ, ਮਧ੍ਯਮ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਅਤੇ ਅਧਮ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਕਰੰ ਪੱਟਿਸੰ ਪਰਘ ਪਾਸੀ ਸੰਭਾਰੇ." (ਚੰਡੀ ੨) ੨ ਤਿੰਨ ਨੋਕਾਂ ਵਾਲਾ ਨੇਜ਼ਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਛੜ (ਦੰਡ) ਚਾਰ ਹੱਥ ਲੰਮਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਪੱਟੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਖ਼ਤੀ. ਫੱਟੀ. ਦੇਖੋ, ਪਟੀ। ੨ ਲੱਤ ਲੱਕ ਆਦਿ ਅੰਗਾਂ ਪੁਰ ਲਪੇਟਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ। ੩ ਜ਼ਖ਼ਮ ਅਤੇ ਫੋੜੇ ਆਦਿ ਪੁਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਕਪੜਾ। ੪ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਉੱਨੀ ਵਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਅ਼ਰਜ ਛੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਕਾਬੁਲ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਪੱਟੀ ਉੱਤਮ ਗਿਣੀ ਗਈ ਹੈ। ੫ ਪੜਦੇ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ ਕਨਾਤ ਆਦਿ. ਸੰ. ਅਪਟੀ। ੬ ਭਾਜ. ਦੌੜ। ੭ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੱਤੀ। ੮ ਲਹੌਰ ਜਿਲੇ ਦੀ ਕ਼ਸੂਰ ਤਸੀਲ ਦਾ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਹੁਣ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕ਼ਸੂਰ ਰੇਲਵੇ ਲੈਨ ਪੁਰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇੱਥੇ ਉੱਤਮ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਨਸਲ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸਟਡ (stud) ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ੯ ਦੇਖੋ, ਗੁਰੂਆਣਾ ੩.

ਪੱਟੂ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਨੀ ਮੋਟਾ ਵਸਤ੍ਰ। ੨ ਵਿ—ਪੁੱਟਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਘਰਖੋਊ.

ਪਠ. ਸੰ. ਧਾ—ਸਿੱਖਣਾ, ਪੜ੍ਹਨਾ, ਗ੍ਰੰਥ ਰਚਣਾ.

ਪਠਨ. ਪ੍ਰਾ. ਕ੍ਰਿ—ਭੇਜਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸ੍ਥਾਨ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪੜ੍ਹਨਾ. ਪਾਠ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਠ.

ਪਠਨੀਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਪੜ੍ਹਨ ਯੋਗ੍ਯ.

ਪਠਨੇਟਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਠਾਣ ਦਾ ਬੇਟਾ. ਪਠਾਣਵੰਸ਼ੀ. "ਕੋਚ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਕਸੇ ਪਠਨੇਟੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨)

ਪਠਾਣ / **ਪਠਾਨ** } ਪਸ਼੍ਚਿਮ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸ੍ਥਾਨ. ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਨਿਵਾਸੀ ਲੋਕ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਫ਼ਗਾਨ ੨. "ਮੁਗਲ ਪਠਾਣਾ ਭਈ ਲੜਾਈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਾਜ.

ਪਠਾਨਕੋਟ. ਦੇਖੋ, ਪਥਾਨੀਆ.

ਪਠਾਨਾ / **ਪਠਾਵਨ** } ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਸ੍ਥਾਨ ਕਰਾਉਣਾ. ਭੇਜਣਾ.

ਪਠਿ. ਪੜ੍ਹਕੇ। ੨ ਭੇਜਕੇ.

ਪਠਿਤ. ਵਿ—ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰ. ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਉੱਚਾਰਣ ਕੀਤਾ.

ਪਠੀ. ਪੜ੍ਹੀ। ੨ ਭੇਜੀ.

ਪਠੀਨ. ਮੱਛੀ. ਦੇਖੋ, ਪਾਠੀਨ. "ਨੀਰ ਬਿਹੀਨ ਪਠੀਨ ਅਧੀਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪੱਠਾ. ਸੰਗਯਾ—ਘਾਹ ਦਾ ਪੱਤਾ। ੨ ਚਾਰਾ। ੩ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਉਹ ਨਸ, ਜੋ ਦਿਮਾਗ਼ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਪਰਸ਼ਗਜਾਨ ਅਤੇ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਚੇਸ੍ਟਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਸੰਵੇਦਨਸੂਤ੍ਰ. Sinew। ੪ ਬੱਚਾ। ੫ ਨੌਜੁਆਨ.

ਪੱਠੇਵਿੰਡ. ਦੇਖੋ, ਡੇਹਰਾ ਸਾਹਿਬ.

ਪਡੀਆ, ਪੰਡੀਆ ਸੰਗਯਾ—ਪੰਡਿਤ। ੨ ਪਾਂਡਾ. ਪੁਜਾਰੀ. ਤੀਰਥਪੁਰੋਹਿਤ. "ਪਡੀਆ! ਕਵਨ ਕੁਮਤਿ ਤੁਮ ਲਾਗੇ?" (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ)

ਪਢਨ. ਦੇਖੋ, ਪਠਨ ੨. "ਪਢੇ ਗੁਨੇ ਨਾਹੀ ਕਛੁ, ਬਉਰੇ!"(ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਪਢਾਣਾ[1]. ਜਿਲਾ ਤਸੀਲ ਲਹੌਰ, ਥਾਣਾ ਬਰਕੀ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅਟਾਰੀ ਤੋਂ ਸੱਤ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਹੌਰ ਵੱਲੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾਂਦੇ ਇੱਥੇ ਚਰਨ ਪਾਏ ਹਨ. ਇੱਥੇ ਜਲ੍ਹਣ ਜੱਟ ਨਾਲ, ਜੋ ਇਸ ਇਲਾਕ੍ਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਿਮੀਂਦਾਰ ਭਗਤ ਸੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ.

ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਸਾਧਾਰਣ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੀ. ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਰੰਭੀ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਨੇ ਉੱਦਮ ਕਰਕੇ ਸੁੰਦਰ ਦਰਬਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੈ. ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਇੱਕ ਲੋਕਲ ਕਮੇਟੀ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਗੀਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਚੜ੍ਹਾਵੇ ਦੀ ਆਮਦਨ ਹੈ.

ਪਢਿਅਉ. ਪੜ੍ਹਿਆ. ਪਠਨ ਕੀਤਾ. "ਤੈ ਪਢਿਅਉ ਇਕੁ, ਮਨਿ ਧਰਿਓ ਇਕੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਪਣ. ਸੰ. ਧਾਣ੍. ਧਾ—ਉਸਤਤਿ ਕਰਨਾ, ਖ਼ਰੀਦਣਾ, ਖੇਡਣਾ, ਜਿੱਤਣਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਰਤ ਲਾਕੇ ਖੇਡੀ ਹੋਈ ਬਾਜ਼ੀ. ਜੂਆ. "ਬਹੁਤੇ ਸੁਭਟ ਰਹੇ ਪਣ ਠੌਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਪ੍ਰਤਿਗਯਾ. ਪ੍ਰਣ। ੩ ਮੁੱਲ. ਕ਼ੀਮਤ। ੪ ਸੌਦਾ. ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਵੇਚਣ ਦੀ ਵਸਤੁ। ੫ ਵਪਾਰ। ੬ ਉਸਤਤਿ. ਦੇਖੋ, ਯੂ-paean। ੭ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਿੱਕਾ, ਜੋ ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਤੋਲ ੧੧ ਅਥਵਾ ੨੦ ਮਾਸ਼ੇ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ. "ਤੀਨ ਤਾਂਬ੍ਰਪਣ ਮੋਲ ਸੁਨਾਯੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੮ ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਗਯਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਦੇ ਅੰਤ ਲਗਾਕੇ ਭਾਵਵਾਚਕ ਸੰਗਯਾ ਬਣਾਈ ਦੀ ਹੈ, ਜੈਸੇ—ਅਗਯਾਨਪਣ, ਬਾਲਪਣ, ਤਿੱਖਾਪਣ ਆਦਿ. ਇਸੇ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਪੁਣਾ ਅਤੇ ਪਨ ਹੈ.

ਪਣਠ. ਸੰ. ਪ੍ਰਨਸ੍ਟ. ਵਿ—ਨਾਸ਼ ਹੋਇਆ.

ਪਣਵ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟਾ ਢੋਲ. ਤੰਬੂਰ. ਜੋ ਪਣ (ਉਸਤਤਿ) ਦੇ ਗੀਤ ਨਾਲ ਵਜਾਇਆ ਜਾਵੇ. ਦੇਖੋ, ਪਣ.

ਪਣਿਠਾ. ਵਿ—ਪ੍ਰਨਸ੍ਟ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਪਣਠ. "ਅਵਗੁਣਿਆਰੇ ਪਾਪ ਪਣਿਠਾ." (ਭਾਗੁ)

[1]ਕਈ ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਭੜਾਨਾ ਸਦਦੇ ਹਨ.

ਪਣੀਆ. ਪਨਹੀ. ਜੁੱਤੀ. ਦੇਖੋ, ਪਨੀਆ ੩. "ਨਾਨਕ ਪਣੀਆ ਪਹਿਰੈ ਸੋਇ." (ਮਲਾ ਮ: ੧)

ਪਣੋ. ਤੰਬੂਰ. ਦੇਖੋ, ਪਣਵ. "ਪਣੋ ਢੋਲ ਬੱਜੇ." (ਪਰਸਰਾਮਾਵ) ੨ ਪਣ ੮ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ.

ਪਣ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਤਅ਼ਰੀਫ਼ ਯੋਗਯ. ਸਲਾਹੁਣ ਲਾਇਕ਼। ੨ ਖਰੀਦਣ ਅਤੇ ਵੇਚਣ ਯੋਗਯ. ਦੇਖੋ, ਪਣ ਧਾ.

ਪਤ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ. ਮਾਨ. ਵਡਿਆਈ. ਇੱਜ਼ਤ. "ਦੁਹੁ ਲੋਕਨ ਮੇ ਪਤ ਕੋ ਖੋਵਹਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਪਤ੍ਰ. ਪੱਤਾ. "ਪਤ ਪਰਾਪਤਿ ਛਾਵ ਘਣੀ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ੩ ਪਾਤ੍ਰ. ਤੂੰਬਾ. "ਭਉ ਭਾਉ ਦੁਇ ਪਤ ਲਾਇ ਜੋਗੀ, ਇਹੁ ਸਰੀਰੁ ਕਰਿ ਡੰਡੀ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੩) ੪ ਦੇਖੋ, ਪਤਿ ਅਤੇ ਪਤੁ। ੫ ਸੰ. ਪਤ੍. ਧਾ—ਸ੍ਵਾਮੀ ਹੋਣਾ. ਹੁਕੂਮਤ ਕਰਨਾ, ਉਡਣਾ, ਡਿਗਣਾ.

ਪਤਊਆ, ਪਤਊਵਾ ਸੰਗਯਾ—ਪਤ੍ਰ. ਪੱਤਾ. "ਪਤਊਆ ਜਤੋਂ ਲਹਰ ਸੋਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਝੋਂਪੜਾ. "ਨ੍ਰਿਪ ਬੈਠ ਪਤਊਵਨ ਬਾਂਧ ਜਹਾਂ." (ਰਾਮਾਵ) ੩ ਪੱਤੇ ਦਾ ਵਾਜਾ. ਬਾਲਕ ਪੱਤੇ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਸੀਟੀ ਜੇਹੀ ਤਿੱਖੀ ਸੁਰ ਕਢਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰ ਅਤੇ ਵਿਸਨੁਪੁਰਾਣ ਅੰਸ਼ ੫ ਅ: ੬.

ਪਤਸਾਹੀ. ਦੇਖੋ, ਪਾਤਸਾਹੀ. "ਏਕੋ ਅਮਰ, ਏਕਾ ਪਤਸਾਹੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)

ਪਤਸਾਖ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ ਦੀ ਗਵਾਹੀ. "ਹਰਿਨਾਮ ਮਿਲੈ ਪਤਸਾਖ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੪) ੨ ਪਤ੍ਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਖਾ. ਪੱਤਾ ਅਤੇ ਟਾਹਣੀ.

ਪਤਗ. ਸੰ. ਉਡਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ. ਪੰਛੀ[2]। ੨ ਸੂਰਜ। ੩ ਤੀਰ.

ਪਤਝਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਝੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਸ਼ਿਸ਼ਿਰ ਰੁੱਤ. ਖ਼ਿਜ਼ਾਂ ਦੀ ਮੌਸਮ. Autumn.

ਪਤਣ. ਸੰਗਯਾ—ਪੋਤ-ਸ੍ਥਾਨ. ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਉਹ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਨੌਕਾ ਆਕੇ ਠਹਿਰੇ. "ਪਤਣ ਕੂਕੇ ਪਾਤਣੀ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਤੀਣੌਂ ਕਰੀਏ (ਤਰੀਏ) ਜਿਸ ਨੂੰ. ਨਦੀ ਵਿੱਚ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਗਾਹਣ. ਪਗਾਹਣ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪੱਤਨ। ੪ ਦੇਖੋ, ਪਤਨ.

ਪਤਤ. ਦੇਖੋ, ਪਤਿਤ। ੨ ਸੰ. ਪਤਤ੍. ਵਿ—ਉਡਦਾ ਹੋਇਆ.

ਪਤਤ੍ਰਿ, ਪਤਤ੍ਰੀ ਸੰ. ਪਤਤ੍ਰਿਨ੍. ਸੰਗਯਾ—ਪੰਖਧਾਰੀ ਜੀਵ. ਪੰਛੀ। ੨ ਤੀਰ. "ਅੰਗ ਪਤਤ੍ਰਿਨ ਬੇਧੇ." (ਸਲੋਹ)

ਪਤਨ. ਸੰ. ਪਤ੍. ਧਾ—ਡਿਗਣਾ, ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਡਿਗਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਗਿਰਨਾ. "ਜਿਉ ਦੀਪ ਪਤਨ ਪਤੰਗ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੫) "ਜੋ ਨਿੰਦੈ, ਤਿਸ ਕਾ ਪਤਨ ਹੋਇ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੫) ੩ ਅਧੋਗਤਿ. ਜ਼ਵਾਲ। ੪ ਪਾਪ। ੫ ਨਾਸ਼. ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ.

ਪਤਨਾਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਛੱਤ ਦੇ ਪਾਣੀ ਪਤਨ (ਡਿਗਣ) ਦਾ ਨਾਲਾ. ਪਰਨਾਲਾ. ਆਲਯ (ਘਰ) ਦੀ ਛੱਤ ਦਾ ਪਾਣੀ ਡਿੱਗਣ ਦੀ ਨਲਕੀ.

ਪਤਨੀ. ਸੰ. ਪਤ੍ਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਭਾਰਯਾ. ਵਹੁਟੀ.

[2]ਇਸੇ ਤੋਂ ਪਤੰਗਾ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ ਹੈ.

ਪਤਨੀਯ. ਵਿ—ਡਿਗਣ ਲਾਇਕ੍। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਧੋਗਤਿ (ਹਿਠਾਹਾਂ) ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ, ਪਾਪਕਰਮ.

ਪਤਰ. ਸੰ. ਪਾਤ੍ਰ. ਭਾਂਡਾ. ਬਰਤਨ। ੨ ਪਤ੍ਰ. ਪੱਤਾ.

ਪਤਰਣ. ਸੰ. ਪ੍ਰਤਰਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਰਨਾ. ਪਾਰ ਉਤਰਨਾ। ੨ ਵ੍ਰਿੱਧੀ (ਤਰੱਕੀ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ.

ਪਤਰਾ. ਦੇਖੋ, ਪਤਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੱਤਰਾ.

ਪਤਰਿ. ਪਾਤ੍ਰ ਵਿੱਚ. ਬਰਤਨ ਮੇਂ. "ਇਕਤੁ ਪਤਰਿ ਭਰਿ ਉਰਕਟ ਕੁਰਕਟ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਉਰਕਟ.

ਪਤਰਿਆ. ਪ੍ਰਤੀਣੰ ਹੋਇਆ. ਪਾਰ ਉਤਰਿਆ। ੨ ਪਤ (ਇੱਜ਼ਤ) ਰਹਿਤ ਹੋਇਆ. ਪਤ ਉਤਰਿਆ. "ਕਵਨੁ ਕਵਨੁ ਨਹੀ ਪਤਰਿਆ ਤੁਮਰੀ ਪਰਤੀਤਿ?" (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਪਤਰਿਯਾ. ਵਿ—ਪਤਲਾ. ਪ੍ਰਤਨੁ. ਕ੍ਰਿਸ਼, ਜੋ ਮੋਟਾ ਨਹੀਂ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਤਰਿਆ.

ਪਤਰੀ. ਦੇਖੋ, ਪਤਲੀ. ੨ ਦੇਖੋ, ਪਤ੍ਰੀ.

ਪਤਰੀਐ. ਪ੍ਰਤਿਰ (ਵ੍ਰਿੱਧੀ—ਤਰੱਕੀ) ਸਹਿਤ ਹੋਈਐ। ੨ ਪ੍ਰਤਿਰਤਾ. ਉੱਨਤੀ. "ਨਾਨਕ ਮਿਠੈ ਪਤਰੀਐ ਵੇਖਹੁ ਲੋਕਾ, ਆਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਮਿੱਠੇ ਨੂੰ ਉੱਨਤੀ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਿਤਨਾ ਦੁੱਖ ਝੱਲਣਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਆਕੇ ਵੇਖੋ!

ਪਤਲ. ਦੇਖੋ, ਪਤਲਿ ਅਤੇ ਪੱਤਲ.

ਪਤਲਾ. ਸੰ. ਪ੍ਰਤਨੁ. ਵਿ—ਜੋ ਮੋਟਾ ਨਹੀਂ. ਜਿਸ ਦਾ ਘੇਰਾ ਜਾਂ ਚੌੜਾਈ ਘੱਟ ਹੈ। ੨ ਕਮਜ਼ੋਰ. ਨਿਰਬਲ। ੩ ਜੋ ਗਾੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ. ਛਿੱਦਾ.

ਪਤਲਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤ੍ਰਸ੍ਥਾਲੀ. ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਥਾਲੀ. ਪੱਤਲ. "ਪਿੰਡੁ ਪਤਲਿ ਕਿਰਿਆ ਦੀਵਾ." (ਰਾਮ ਸਦੁ) "ਪਿੰਡੁ ਪਤਲਿ ਮੇਰੀ ਕੇਸਉ ਕਿਰਿਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਪਤਲੀ. ਪਤਲਾ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ. ਦੇਖੋ, ਪਤਲਾ। ੨ ਦੁਰਬਲ. ਕਮਜ਼ੋਰ. "ਇਕ ਆਪੀਨੈ ਪਤਲੀ, ਸਹਿ ਕੇਰੇ ਬੋਲਾ." (ਸੂਹੀ ਫਰੀਦ) ਇਕ ਤਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਕਮਜ਼ੋਰ, ਇਸ ਪੁਰ ਪਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਕਰੜੇ.

ਪਤਲੀਆ ਪੀਰ. ਇਹ ਨਾਮ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਪੱਤਨੀ ਪੀਰ ਅਰਥਾਤ ਪਾਕ ਪਤਨ ਦੇ ਨਿਵਾਸੀ ਪੀਰ ਸ਼ੈਖ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦਾ ਆਇਆ ਹੈ.

ਪਤਵਾਮਘ. ਮਗਧ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪਤਿ, ਜਰਾਸੰਧ. ਮਗਧਪਤਿ. "ਮਾਰਡਰਯੋ ਛਲ ਸੋਂ ਪਤਵਾਮਘ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪਤਵਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਾਰਿਪਤ੍ਰ. ਨੌਕਾ ਦਾ ਤ੍ਰਿਕੋਣਾ ਤਖ਼ਤਾ, ਜੋ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਘੁਮਾਉਣ ਤੋਂ ਕਿਸ਼ਤੀ ਸੱਜੇ ਖੱਬੇ ਘੁੰਮਦੀ ਹੈ. ਕਣੰ. ਪੋਤਵਾਰ (rudder).

ਪਤਵੰਤਾ. ਵਿ—ਪ੍ਰਤਿਸ਼੍ਠਾ ਵਾਲਾ. ਇਜ਼ਤ ਵਾਲਾ.

ਪਤਾ. ਸੰ. ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਮਾਣ. ਸਬੂਤ। ੨ ਖੋਜ. ਭਾਲ। ੩ ਖ਼ਬਰ. ਸੁਧ। ੪ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਨਿਸ਼ਾਨ। ੫ ਲਬਣ। ੬ ਦੇਖੋ, ਪੱਤਾ.

ਪਤਾਇ. ਦੇਖੋ, ਪਤਿਆਉਣਾ, ਅਤੇ ਪਤਜਾਇ.

ਪਤਾਸਾ. ਦੇਖੋ, ਬਤਾਸਾ.

ਪਤਾਕਨਿ, **ਪਤਾਕਨੀ** ਸੰ. ਪਤਾਕਿਨੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤਾਕਾ (ਨਿਸ਼ਾਨ) ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ, ਸੈਨਾ. ਫੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪਤਾਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਝੰਡਾ. ਨਿਸ਼ਾਨ. ਧ੍ਵਜ. ਧੁਜਾ। ੨ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਾ ਫਰਹਰਾ. ਧ੍ਵਜਪਟ.

ਪਤਾਕਾ ਪਟ. ਫਰਹਰਾ. ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਲਹਿਰਾਉਂਦਾ ਝੰਡੇ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ.

ਪਤਾਕਿਨੀ. ਦੇਖੋ, ਪਤਾਕਨੀ.

ਪਤਾਣ. ਸੰ. ਪਦਤ੍ਰਾਣ. ਜੁੱਤੀ. ਜੂਤਾ. ਦੇਖੋ, ਜੁੱਤ ਪਤਾਣ.

ਪਤਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਤਾਲ. "ਸਪਤ ਪਤਾਰ ਕੇ ਤਰ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਤਾਰੇ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪਤਵਾਰ। ੪ ਸੰ. ਪ੍ਰਤਾਰ. ਛਲ. ਧੋਖਾ.

ਪਤਾਰਣ. ਸੰ. ਪ੍ਰਤਾਰਣ. ਠੱਗੀ. ਵੰਚਨਾ। ੨ ਧੂਰਤਤਾ. ਗੁੰਡਾਪਨ.

ਪਤਾਰੇ. ਪਤ-ਉਤਾਰੇ. "ਜੇ ਮਾ ਹੋਵੈ ਜਾਰਨੀ, ਕਿਉ ਪੁਤ ਪਤਾਰੇ?" (ਭਾਗੁ) ਪੁਤ੍ਰ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਬੇਇੱਜ਼ਤ ਕਰੇ? ੨ ਦੇਖੋ, ਪਤਾਰ ੪ ਅਤੇ ਪਤਾਰਣ.

ਪਤਾਲ. ਦੇਖੋ, ਪਾਤਾਲ.

ਪਤਾਲਪੁਰੀ. ਦੇਖੋ, ਪਾਤਾਲਪੁਰੀ.

ਪਤਾਲਮੋਚਨੀ. ਖ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਸੀ. ਕਹੀ.

ਪਤਾਲੂ. ਸੰ. ਪਤਯਾਲੁ. ਵਿ—ਪਤਨਸ਼ੀਲ. ਲਟਕਦਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫ਼ੋਤਾ. ਅੰਡਕੋਸ਼.

ਪਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ— ਪ੍ਰਤਿਸ਼੍ਠ. ਮਾਨ. ਇੱਜ਼ਤ. "ਪਤਿ ਸੇਤੀ ਅਪੁਨੈ ਘਰਿ ਜਾਹੀ." (ਬਾਵਨ) "ਪਤਿ ਰਾਖੀ ਗੁਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ" (ਬਾਵਨ)। ੨ ਪੰਕ੍ਤਿ. ਪਾਂਤਿ. ਖਾਨਦਾਨ. ਕੁਲ. ਗੋਤ੍ਰ. "ਨਾਮੇ ਹੀ ਜਤਿ ਪਤਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪ ਵਣਜਾਰਾ) ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਜਾਤਿ ਅਤੇ ਵੰਸ਼ ਹੈ। ੩ ਸੰਪੱਤਿ. ਸੰਪਦਾ. "ਜਾਤਿ ਨ ਪਤਿ ਨ ਆਦਰੋ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ੪ ਪੱਤਿ ਲਈ ਭੀ ਪਤਿ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ, ਦੇਖੋ, ਪੱਤਿ। ੫ ਪਤ੍ਰੀ (ਧਤ੍ਰਿਨ੍) ਬੂਟਾ. ਪੌਧਾ. "ਨਾਇ ਮੰਨਿਐ ਪਤਿ ਊਪਜੈ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਕਪਾਹ ਦਾ ਬੂਟਾ ਉਗਦਾ ਹੈ। ੬ ਸੰ. ਪਤਿ. ਸ੍ਵਾਮੀ. ਆਕ਼ਾ. ਦੇਖੋ, ਪਤ ੫. "ਸਰਵ ਜਗਤਪਤਿ ਸੋਊ." (ਸਲੋਹ) ੭ ਭਰਤਾ. ਖ਼ਾਵੰਦ. "ਪਤਿਸੇਵਕਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸਫਲੀ। ਪਤਿ ਬਿਨ ਔਰ ਕਰੈ ਸਭ ਨਿਫਲੀ." (ਗੁਵਿ ੬) ਕਾਵ੍ਯਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਤਿ ਦਾ ਲਕਣ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਧਰਮਪਤਨੀ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਵੱਲ ਮਨ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦਾ।[1] ੮ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਲਿਖਤੀ ਬੀੜਾਂ ਦੇ ਤਤਕਰੇ ਵਿੱਚ ਪੰਨਾ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਥਾਂ ਪਤਿ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪਤ੍ਰ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ.

ਪਤਿਆਉਣਾ, **ਪਤਿਆਨਾ** ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ (ਭਰੋਸਾ) ਆਉਣਾ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ ਹੋਣਾ. ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਨਾ. ਏਤਬਾਰ ਕਰਨਾ.

ਪਤਿਆਰ, **ਪਤਿਆਰਾ** ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ. ਏਤਬਾਰ.

ਪਤਿਸਸ. ਪਤਿਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਕੰਟ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਉਚਰ

[1] ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭੀ ਪਤਿ (ਕੰਤ—ਕਾਂਤ) ਦਾ ਇਹੀ ਲੱਛਣ ਕੀਤਾ ਹੈ— "ਪਰ ਵੇਲਿ ਨ ਜੋਹੇ ਕੰਤ ਤੂੰ." (ਮ: ੫, ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨)

ਅਘਨ ਸ਼ਬਦ ਕਹੁ ਅੰਤ। ਪਤਿਸਸ ਭਾਖਹੁ ਪਾਂਸ ਕੇ ਨਿਕਸਹਿਂ ਨਾਮ ਅਨੰਤ." (ਸਨਾਮਾ) ਕੰਟਕਅਘ (ਪਾਪ ਨਾਸ਼ਨੀ) ਗੰਗਾ, ਉਸ ਦਾ ਪਤਿ ਵਰੁਣ, ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਾਸ਼ (ਫਾਹੀ). ੨ ਸ਼ਸ਼ਜ ਪਤਿ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੩ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ.

ਪਤਿਸਟ. ਸੰ. ਪਤਿਸ੍ਠ. ਵਿ—ਅੰਤਰੰਤ ਡਿਗਣ ਵਾਲਾ. ਪਤਨਸ਼ੀਲ.

ਪਤਿਸਟਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ.

ਪਤਿਸਟਿਆ. ਪਤਿਸ੍ਠ ਹੋਇਆ. ਡਿਗਿਆ. ਨਿਕਲਿਆ. ਦੇਖੋ, ਪਤਿਸਟ. "ਕਉੜਾ ਹੋਇ ਪਤਿਸਟਿਆ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੫)

ਪਤਿਹਾਰ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਪਾਤੀ ਹਾਰ. ਚਿੱਠੀਰਸਾਂ. ਪਤ੍ਰਹਾਰਕ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੇਤਹਾਰ.

ਪਤਿ ਕੇ ਆਚਾਰ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਕਰਮ. ਉਹ ਆਚਰਣ (ਕਰਣੀ), ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਨਮਾਨ ਵਧੇ। ੨ ਪੰਕ੍ਤਿ (ਕੁਲ-ਖ਼ਾਨਦਾਨ) ਦੇ ਆਚਾਰ. ਵੰਸ਼ਰੀਤਿ. "ਜਾਤਿ ਰਹੇ ਪਤਿ ਕੇ ਆਚਾਰਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਪਤਿਗ੍ਰਹ, ਪਤਿਗ੍ਰਹਿ ਸੰ. ਪਤਿਗ੍ਰਹਿ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਗ੍ਰਹਣ. ਅੰਗੀਕਾਰ। ੨ ਦਾਨ ਲੈਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦਾਨ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨਾ. "ਮਹਾ ਪਤਿਗ੍ਰਹ ਕਿਮ ਲੇ ਸਕਹੀ?" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਮਹਾਦਾਨ (ਗ੍ਰਹਣ ਆਦਿ ਦਾ ਦਾਨ) ਕਿਵੇਂ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਾਂ?

ਪਤਿਤ. ਵਿ—ਡਿਗਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਧਰਮ ਕਰਮ ਤੋਂ ਡਿਗਿਆ. ਪਾਪੀ. "ਪਤਿਤ ਪਵਿਤ੍ਰ ਲੀਏ ਕਰਿ ਅਪੁਨੇ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) ੩ ਜਾਤਿ ਤੋਂ ਡਿਗਿਆ. ਸਮਾਜੋਂ ਖ਼ਾਰਿਜ (ਕੱਢਿਆ). "ਪਤਿਤਜਾਤਿ ਉਤਮ ਭਇਆ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪)

ਪਤਿਤਉਧਾਰਣ, ਪਤਿਤਉਧਾਰਨ ਵਿ—ਪਤਿਤ (ਪਾਪੀ-ਨੀਚ) ਦਾ ਉੱਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਪਤਿਤਉਧਾਰਣ ਹਰਿ, ਬਿਰਦ ਤੁਮਾਰਾ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਜ਼ਾ—ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਪਾਪੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਪਤਿਤਉਧਾਰਨ ਭੈਹਰਨ." (ਸ: ਮ: ੯) ੩ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ.

ਪਤਿਤਜਾਤਿ. ਜਾਤਿਚ੍ਯੁਤ. ਦੇਖੋ, ਪਤਿਤ ੩.

ਪਤਿਤਪਾਵਨ. ਵਿ—ਪਾਪੀਆਂ ਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਪਤਿਤਪਾਵਨ ਨਾਮ ਹਰੀ." (ਮਾਲੀ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਜ਼ਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ। ੩ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ। ੪ ਗ੍ਯਾਨੀ ਗ੍ਯਾਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਇੱਕ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁਲ, ਜਾਤਿ ਅਤੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਡਿਗੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧਿ ਲਿਖੀ ਹੈ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ, ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪੁਸ੍ਤਕਾਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤਿਤ ਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨਾ ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਹੈ. ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਸੰਮਤ ੧੯੫੧ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਮਨ ਸਰ ਗ੍ਰਹ ਸਸਿ ਪੂਨਿਓ, ਮਾਘ ਸੁਦੀ ਸਸਿ ਵਾਰ[1]। ਗ੍ਯਾਨ ਸਿੰਘ ਪੁਸ੍ਤਕ ਰਚ੍ਯੋ ਪਤਿਤ ਸੁਧਾਰਨਵਾਰ."

[1]ਮਨ (੧), ਸ਼ਰ (੫), ਗ੍ਰਹ (੯), ਸਸਿ (੧). ਅਰਥਾਤ ੧੯੫੧. ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੧੫ ਅਤੇ ਸੋਮਵਾਰ.

ਪਤਿਦੇਵਤਾ. ਵਿ—ਪਤਿ ਨੂੰ ਦੇਵਰੂਪ ਮੰਨਣ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਪਤਿਵ੍ਰਤਾ. ਜੋ ਪਤਿ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ.

ਪਤਿ ਨਾਗਨਿਨੀ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਨਾਗ (ਸ਼ੇਸ) ਪਤਿ ਕ੍ਰਿਸਨ, ਉਸ ਦੀ (ਵਹੁਟੀ) ਯਮੁਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪਤਿਨੀ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਪੱਤਿ (ਪੈਦਲ) ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੀ ਸੈਨਾ. ਪਿਆਦਾ ਫ਼ੌਜ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਤਨੀ.

ਪਤਿ ਪਰਮੇਸਰੁ ਗਤਿ ਨਾਰਾਇਣੁ ਧਨੁ ਗੁਪਾਲ". (ਧਨਾ ਮ: ੫) ਪਤਿ (ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ) ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ, ਗਤਿ (ਇ਼ਲਮ—ਵਿਦ੍ਯਾ) ਨਾਰਾਯਣ, ਗੋਪਾਲ ਧਨ. ਭਾਵ—ਵਾਹਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਸਰਵਸ੍ਵ ਹੈ.

ਪਤਿਬ੍ਰਤ, ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਦੇਖੋ, ਪਤਿਵ੍ਰਤ ਅਤੇ ਪਤਿਵ੍ਰਤਾ.

ਪਤਿਮ੍ਰਿਗ ਅਰਿ. ਮ੍ਰਿਗ ਦਾ ਪਤਿ ਸ਼ੇਰ, ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਛੰਦ ਵਡਾ ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ.

ਪਤਿਯਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਤਿਆਨਾ.

ਪਤਿਯਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਪਤਿਆਰਾ.

ਪਤਿਵ੍ਰਤ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਪਤਿ ਦੀ ਅਨਨ੍ਯ ਭਗਤਿ. ਪਤਿ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਦਾ ਨਿਯਮ. ਪਤਿ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਣ.

"ਪਤਿ ਹੀ ਸੋਂ ਪ੍ਰੇਮ ਹੋਯ ਪਤਿ ਹੀ ਸੋਂ ਨੇਮ ਹੋਯ,
ਪਤਿ ਹੀ ਸੋਂ ਛੇਮ ਹੋਯ, ਪਤਿ ਹੀ ਸੋਂ ਰਤ ਹੈ.
ਪਤਿ ਹੀ ਹੈ ਯਗ੍ਯ ਯੋਗ ਪਤਿ ਹੀ ਰਸ ਭੋਗ,
ਪਤਿ ਹੀ ਸੋਂ ਮਿਟੇ ਸੋਗ ਪਤਿ ਹੀ ਸੋਂ ਗਤ ਹੈ,
ਪਤਿ ਹੀ ਗ੍ਯਾਨ ਧ੍ਯਾਨ ਪਤਿ ਹੀ ਹੈ ਪੁਨ੍ਯ ਦਾਨ,
ਪਤਿ ਹੀ ਹੈ ਤੀਰਥ ਨ੍ਹਾਨ ਪਤਿ ਹੀ ਕੋ ਮਤ ਹੈ,
ਪਤਿ ਬਿਨ ਪਤਿ ਨਾਹਿ ਪਤਿ ਬਿਨ ਗਤਿ ਨਾਹਿ
ਸੁੰਦਰ ਸਕਲ ਵਿਧਿ ਏਕ ਪਤਿਵ੍ਰਤ ਹੈ."

ਪਤਿਵ੍ਰਤਾ. ਵਿ—ਪਤਿ (ਭਰਤਾ) ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਉਹ ਪਤਨੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਇਹ ਵ੍ਰਤ (ਨਿਯਮ) ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਨਾ ਖਸਮ ਤੋਂ ਹੋਰ ਨਾਲ ਪਤਿਭਾਵ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ. "ਲੋਕ ਵੇਦ ਗ੍ਯਾਨ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਪਤਿਵ੍ਰਤਾ ਕੋ, ਮਨਵਚ ਕ੍ਰਮ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸੇਵਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ." (ਭਾਗੁਕ) "ਜੈਸੇ ਪਤਿਵ੍ਰਤਾ ਪਰ ਪੁਰਖੈ ਨ ਦੇਖ੍ਯੋ ਚਾਹੈ, ਪੂਰਨ ਪਤਿਵ੍ਰਤਾ ਕੋ ਪਤਿ ਹੀ ਮੈਂ ਧ੍ਯਾਨ ਹੈ." (ਭਾਗੁਕ)

ਪਤੀ. ਸ੍ਵਾਮੀ. ਦੇਖੋ, ਪਤਿ ੬ ਅਤੇ ੭. "ਕਿਨ ਬਿਧਿ ਪਾਵਉ ਪ੍ਰਾਨਪਤੀ?" (ਬਸੰ ਮ: ੧) ੨ ਪਤ੍ਰੀ. ਤਿਥਿਪਤ੍ਰ. ਪੰਚਾਂਗਪਤ੍ਰ. "ਪਾਧੇ ਆਣਿ ਪਤੀ ਬਹਿ ਵਾਚਾਈਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੩ ਪਤ੍ਰਿਕਾ. ਚਿੱਠੀ. ੪ ਪੱਤਿ. ਪੈਦਲ ਫੌਜ. "ਰਥੀ ਗਜੀ ਹਈ ਪਤੀ ਅਪਾਰ ਸੈਨ ਭੱਜਹੈ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਪਤੀਅਈ ਹੈ. ਪਤੀਜਦਾ. ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ (ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ) ਸਹਿਤ ਹੁੰਦਾ. "ਕਹਨ ਕਹਾਵਨ ਨਹਿ ਪਤੀਅਈ ਹੈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਪਤੀਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤ੍ਰਿਕਾ. ਚਿੱਠੀ। ੨ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ. ਏਤਬਾਰ. "ਨਾਮਦੇਵ ਕਾ ਪਤੀਆ ਜਾਇ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੩ ਪਰਤਾਵਾ. ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ. ਇਮਤਹ਼ਾਨ. "ਤੀਨਿ ਬਾਰ ਪਤੀਆ ਭਰਿਲੀਨਾ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ)

ਪਤੀਆਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਤਿਆਉਣਾ. "ਜਿਸਨੋ ਤੂੰ ਪਤੀਆਇਦਾ, ਸੋ ਸਣੁ ਤੁਝੈ ਅਨਿਤ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਸਾਹ ਉਮਰਾਉ ਪਤੀਆਏ." (ਗੌਂਡ ਅ: ਮ: ੫)

ਪਤੀਆਇ. ਪਤੀਜਦਾ. ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ (ਏਤਬਾਰ) ਕਰਦਾ. "ਕਹੇ ਨ ਕੋ ਪਤੀਆਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ).

ਪਤੀਆਗਾ. ਪਤਿਆਗਿਆ. ਪਤੀਜਿਆ. ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ (ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ) ਸਹਿਤ ਹੋਇਆ. "ਗੁਰ ਪੂਛੇ ਮਨੁ ਪਤੀਆਗਾ." (ਸੋਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਪਤੀਆਨਾ. ਪਤੀਜਿਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਤਿਆਉਣਾ.

ਪਤੀਆਰ, ਪਤੀਆਰਾ, ਪਤੀਆਰੁ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ. ਭਰੋਸਾ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ. ਏਤਬਾਰ. ਸ਼੍ਰੱਧਾ. "ਭਗਤਿ ਰਤੇ ਪਤੀਆਰਾ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੨ ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ. ਪਰਤਾਵਾ. ਇਮਤਹ਼ਾਨ. "ਅਬ ਪਤੀਆਰੁ ਕਿਆ ਕੀਜੈ?" (ਧਨਾ ਰਵਿਦਾਸ) ੩ ਪਤ੍ਰੀ ਵਾਲਾ. ਪੰਚਾਂਗਪਤ੍ਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਸ. ਜ੍ਯੋਤਿਸੀ. "ਜਹ ਆਪਨ ਆਪੁ ਆਪਿ ਪਤੀਆਰਾ। ਤਹ ਕਉਨੁ ਕਥੈ ਕਉਨੁ ਸੁਨਨੈ ਹਾਰਾ?" (ਸੁਖਮਨੀ)

ਪਤੀਆਵਣ, ਪਤੀਆਵਣੁ } ਦੇਖੋ, ਪਤਿਆਉਣਾ.

ਪਤੀਐ. ਪਤੀਜੀਏ। ੨ ਪਤੀਜਦਾ. ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ (ਏਤਬਾਰ) ਕਰਦਾ. "ਝੂਠਿ ਨ ਪਤੀਐ ਪਰਚੈ ਸਾਚੈ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ)

ਪਤੀਜਣਾ, ਪਤੀਜਨਾ } ਵਿ—ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ (ਏਤਬਾਰ) ਕਰਨਾ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ ਕਰਨਾ. "ਹਠਿ ਨ ਪਤੀਜੈ ਨਾ ਬਹੁ ਭੇਖੈ." (ਧਨਾ ਅ: ਮ: ੫)

ਪਤੀਣ. ਸੰ. ਪ੍ਰਤ੍ਨ. ਵਿ—ਪੁਰਾਣਾ। ੨ ਬੋਦਾ. ਕਮਜ਼ੋਰ. "ਅਖੀ ਦੇਖਿ ਪਤੀਣੀਆਂ, ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਰੀਣੇ ਕੰਨ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੩ ਦੇਖੋ, ਪਤੀਜਨਾ.

ਪਤੀਣਾ. ਪਤੀਜਿਆ. ਦੇਖੋ, ਪਤੀਜਣਾ। ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਤਨੁ. ਵਿ— ਸੂਕ੍ਸ਼ਮ. ਬਾਰੀਕ. ੩ ਕ੍ਸ਼ੀਣ. ਦੁਬਲਾ.

ਪਤੀਣੀ. ਪਤੀਜੀ. ਦੇਖੋ, ਪਤੀਜਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਤੀਣ.

ਪਤੀਣੀਆਂ. ਦੇਖੋ, ਪਤੀਣ.

ਪਤੀਣੈ. ਪਤੀਜਣ ਤੋਂ। ੨ ਰਿਝਾਉਣ ਤੋਂ. "ਲੋਕਿ ਪਤੀਣੈ ਨਾ ਪਤਿ ਹੋਇ." (ਧਨਾ ਮ: ੧)

ਪਤੀਣੋਹਿ. ਪਤੀਜਿਆ ਹੈ. ਏਤਬਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ. "ਤੂ ਅਜੇ ਨ ਪਤੀਣੋਹਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਦੇਖੋ, ਪਤੀਜਣਾ.

ਪਤੀਨ. ਦੇਖੋ, ਪਤੀਣ। ੨ ਸੰ. प्रत्ययिन्—ਪ੍ਰਤ੍ਯਯਿਨ੍. ਵਿ— ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ ਯੋਗ੍ਯ. ਨਿਸ਼੍ਚੇ ਲਾਇਕ. "ਅਨਦ ਚਿਤਾ ਹਰਖੇ ਪਤੀਨ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ਆਨੰਦ ਰੂਪ, ਚੇਤਨ ਰੂਪ, ਨਿਸ਼ਚੇ ਯੋਗ੍ਯ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ.

ਪਤੀਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਤੀਣਾ. "ਮਨ ਕਠੋਰ ਅਜਹੂ ਨ ਪਤੀਨਾ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ)

ਪਤੀਨੀ. ਦੇਖੋ, ਪਤੀਣੀ. "ਸਚੈ ਸਬਦਿ ਪਤੀਨੀ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਪਤੀਨੇ. ਪਤੀਜੇ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ ਸਹਿਤ ਹੋਏ. "ਨਾਨਕ ਸਾਚਿ ਪਤੀਨੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਪਤੀਲਸੋਜ਼. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਤੀਲਸੋਜ਼.

ਪਤੁ. ਦੇਖੋ, ਪਤ। ੨ ਪਾਤ੍ਰ. "ਪਤੁ ਵੀਚਾਰ ਗਿਆਨਮਤਿ ਡੰਡਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੩ ਪਤ੍ਰ. ਪੱਤਾ. "ਸਾਖਾ ਮੂਲ ਪਤੁ ਨਹੀ ਡਾਲੀ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਪਤੂਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਤਾ. ਪਤ੍ਰ. ਪੱਤੇ. "ਪਤੂਆ ਸਭ ਆਪਨ ਹੀ ਉਡਜ ਵਹਿਗੇ." (ਕਲਕੀ) ੨ ਵਿ—ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪਤੋਹੂ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਤ੍ਰਵਧੂ. ਬੇਟੇ ਦੀ ਵਹੁਟੀ। ੨ ਪੌਤ੍ਰ (ਪੋਤੇ ਦੀ) ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਪਤੋਰ. ਪਤ੍ਰਧਰ. ਬਿਰਛ. "ਬਾਜਤ ਪਾਤ ਪਤੋਰਨ ਕੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਤੌਆ. ਦੇਖੋ, ਪਤਊਆ.

ਪਤੌੜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤ੍ਰਵਟਿਕਾ. ਪੱਤੇ ਦਾ ਪਕੌੜਾ. ਬੇਸਣ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟਕੇ ਤਲਿਆ ਹੋਇਆ ਗਾਗਟੀ ਪਾਲਕ ਆਦਿ ਦਾ ਪੱਤਾ.

ਪਤੰਗ. ਸੰ. ਵਿ—ਉਡਦਾ ਹੋਇਆ. ਉਡਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ— ਪੰਛੀ. ਪਰਿੰਦ। ੩ ਭਮੱਕੜ. ਸ਼ਲਭ. ਪਰਵਾਨਾ. "ਪ੍ਰਗਟਿ ਭਇਓ ਸਭ ਲੋਅ ਮਹਿ ਨਾਨਕ ਅਧਮ ਪਤੰਗ." (ਚਉਬੋਲੇ ਮ: ੫) ੪ ਸੂਰਜ. "ਗੰਗ ਕੇ ਤਰੰਗ ਸੁ ਪਤੰਗ ਕੋ ਕਿਕਾਨ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਗੰਗਾ ਦੇ ਉੱਜਲ ਤਰੰਗ ਅਤੇ ਸੂਰਯ ਦਾ ਚਿੱਟਾ ਕਿੰਕਾਨ (ਘੋੜਾ) ੫ ਫਿੰਡ. ਗੇਂਦ। ੬ ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਹ। ੭ ਨੌਕਾ. ਜਹਾਜ। ੮ ਅੱਗ ਦੀ ਚਿਨਗਾਰੀ. ਵਿਸਫੁਲਿੰਗ। ੯ ਤੀਰ। ੧੦ ਪੰਛੀ ਦੀ ਤਰਾਂ ਉਡਣ ਵਾਲੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗੁੱਡੀ (ਚੰਗ) ਦਾ ਨਾਮ ਭੀ ਪਤੰਗ ਹੈ। ੧੧ ਦੇਖੋ, ਪਤੰਗੁ ੨. ੧੨ ਸੰ. ਪਤ੍ਰੰਗ. ਇੱਕ ਬਿਰਛ, ਜਿਸ ਦੀ ਲੱਕੜ ਵਿੱਚੋਂ ਉਬਾਲਕੇ ਲਾਲ ਰੰਗ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. Caesalpina Sappan. ਪਤੰਗ ਦਾ ਰੰਗ ਕੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਸਭ ਜਗ ਰੰਗ ਪਤੰਗ ਕੋ ਹਰਿ ਏਕੈ ਨਵਰੰਗ." (ਨੰਦਦਾਸ)

ਪਤੰਗਸੁਤ. ਪਤੰਗ (ਸੂਰਜ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕਰਣ। ੨ ਅਸ਼੍ਵਿਨੀਕੁਮਾਰ। ੩ ਯਮ। ੪ ਸੁਗ੍ਰੀਵ.

ਪਤੰਗਮ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਪੰਖਾਂ ਨਾਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਉਡਣ ਵਾਲਾ. "ਅਸਥਾਵਰ ਜੰਗਮ ਕੀਟ ਪਤੰਗਮ." (ਮਾਲੀ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ— ਪੰਛੀ। ੩ ਭਮੱਕੜ. ਸ਼ਲਭ. ਪਰਵਾਨਾ.

ਪਤੰਗਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖੋ, ਪਤੰਗ ੩. "ਪਚਿ ਪਚਿ ਮੁਏ ਬਿਖੁ ਦੇਖਿ ਪਤੰਗਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੪) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਤੰਗ ੮। ੩ ਨਿਘੰਟੁ ਵਿੱਚ ਘੋੜੇ ਦਾ ਨਾਮ ਪਤੰਗਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਪਤੰਗੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੋਟਾ ਪਤੰਗ. ਦੇਖੋ, ਪਤੰਗ ੧੦। ੨ ਵਿ—ਪਤੰਗ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਪਤੰਗ ੧੨. "ਪਤੰਗੀ ਸੁ ਰੰਗਾ ਚਲ੍ਯੋ ਸ੍ਰੋਣ ਅੰਗਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਪਤੰਗ ਦੇ ਰੰਗ ਦਾ (ਲਾਲ) ਲਹੂ ਵਗਿਆ। ੩ ਸੰ. ਧਤਙ੍ਗਿਨ੍.

ਸੰਗਯਾ—ਪੰਛੀ. ਖਗ.

ਪਤੰਗੁ. ਦੇਖੋ, ਪਤੰਗ। ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਤਯੰਗ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹਰੇਕ ਅੰਗ ਨੂੰ. ਭਾਵ—ਕਿਸੇ ਅੰਗ ਨੂੰ. "ਲਗੈ ਨ ਮੈਲੁ ਪਤੰਗੁ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਤਨੁਮਾਤ੍ਰ. ਜ਼ਰਾ.

ਪਤੰਚਿਕਾ. ਸੰ. ਪਤਞ੍ਚਿਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਧਨੁਖ ਦਾ ਡੋਰਾ. ਚਿੱਲਾ. ਜਿਹ. ਹਿੰਦੀ ਦੇ ਕਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤਿੰਚਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੰਚਾ ਭੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ.

ਪਤੰਜਲਿ. ਸੰ. ਪਤਞ੍ਜਲਿ. ਯੋਗਸੂਤ੍ਰ (ਪਾਤੰਜਲ ਦਰਸ਼ਨ) ਦਾ ਕਰਤਾ ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜੋ ਪਤੰਜਲ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ੨ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੁਨਿ, ਜਿਸ ਨੇ ਵਯਾਕਰਣ ਦੇ ਪਾਣਿਨੀਯ ਸੂਤ੍ਰਾਂ ਪੁਰ ਮਹਾਭਾਸ਼੍ਯ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਗੋਣਿਕਾ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਗੋਨਰਦ (ਗੋਂਡਾ) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਪਤੰਜਲਿ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਨ ਈਸਵੀ ਤੋਂ ੧੫੦ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਅਨੁਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਕਈ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਤੰਜਲਿ ਪਾਣਿਨੀ ਦੀ ਅੰਜਲਿ (ਉਂਜਲ) ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਸੱਪ ਦੇ ਆਕਾਰ ਆਸਮਾਨੋ ਪਤਨ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਕਾਰਣ ਨਾਮ ਪਤੰਜਲਿ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਅਰ ਇਹ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸੀ.

ਪਤੰਤਿ. ਡਿਗਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਤਨ. "ਪਤੰਤਿ ਮੋਹਕੂਪ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਪਤੰਦਰ. ਪਤਿ—ਅੰਤਰ. ਹੋਰ ਪਤਿ. ਮੱਲੋ ਮੱਲੀ ਬਣਿਆ ਖਸਮ। ੨ ਜਾਰ. ਵਿਭਚਾਰੀ.

ਪੱਤ. ਸੰਗਯਾ—ਪਤ੍ਰ. ਪੱਤਾ.

ਪੱਤਕ. ਸੰਗਯਾ—ਪੰਕ੍ਤਿ. "ਸੁਭੰਤ ਦੰਤ ਪੱਤਕੰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਪੰਕ੍ਤਿ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੱਤਿਕਾ.

ਪੱਤਣ, ਪੱਤਨ } ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਗਰ. ਸ਼ਹਿਰ. ਪੱਟਨ। ੨ ਪਾਣੀ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ। ੩ ਨਦੀ ਦਾ ਉਹ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੋਂਦੀ ਪੈਰੀਂ ਪਾਰ ਹੋ ਜਾਈਏ, ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਪਵੇ.

ਪੱਤਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਤ੍ਰ. ਵਰਕ਼ਾ। ੨ ਕਾਗ਼ਜ ਜੇਹਾ ਪਤਲਾ ਧਾਤੁ ਦਾ ਪਤ੍ਰ.

ਪੱਤਲ, ਪੱਤਲਿ } ਸੰਗਯਾ—ਪਤ੍ਰਸਥਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਪਤਲਿ.

ਪੱਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਤ੍ਰ। ੨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਤ੍ਯ (ਔਲਾਦ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਪੱਤਾ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਪੜਨਾਨਾ ਪੜਨਾਨੀ ਪੱਤਾ." (ਭਾਗੁ)

ਪੱਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੈਦਲ ਸਿਪਾਹੀ. ਪਯਾਦਾ. "ਪੱਤਿ ਗਿਰੇ ਗਜ ਬਾਜਿ ਕਹੂੰ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਪੱਤਿ ਕਬੈ ਅਸਵਾਰ ਚਲਾਈ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ੨ ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਇੱਕ ਟੋਲੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੧ ਰਥ, ੧ ਹਾਥੀ, ੩ ਘੋੜੇ ਅਤੇ ੫ ਪੈਦਲ ਹੋਣ. ਕਈਆਂ ਨੇ ਪੈਦਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੫੫ ਲਿਖੀ ਹੈ.

ਪੱਤਿਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਫ਼ੌਜ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਸ ਗਿਣਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੧੦ ਘੋੜੇ, ੧੦ ਹਾਥੀ, ੧੦ ਰਥ ਅਤੇ ੧੦੦ ਪੈਦਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ੨ ਪੱਤਿਕ ਸੈਨਾ ਦਾ ਸਰਦਾਰ। ੩ ਵਿ—ਪੈਦਲ ਚਲਣ ਵਾਲਾ. ਪਯਾਦਾ.

ਪੱਤੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪਤ੍ਰ. ਛੋਟਾ ਪੱਤਾ। ੨ ਕਮਾਦ ਆਦਿ ਦਾ ਸੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਪੱਤਾ। ੩ ਫੁੱਲ ਦੀ ਪਾਂਖੁੜੀ। ੪ ਹਿੱਸਾ. ਭਾਗ। ੫ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਵੰਡ.

ਪੱਤੀਦਾਰ. ਹਿੱਸੇਦਾਰ. ਸਾਂਝੀ। ੨ ਪਿੰਡ ਦੀ ਪੱਤੀ ਦਾ ਮਾਲਿਕ.

ਪੱਤੋ. ਦੇਖੋ, ਚਤੌੜ ਅਤੇ ਅਕਬਰ। ੨ ਜਿਲਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਤਸੀਲ ਮੋਗਾ, ਥਾਣਾ ਨਿਹਾਲਸਿੰਘਵਾਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮੋਗੇ ਤੋਂ ੧੯ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਇੱਕ ਛੱਪੜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ "ਗੁਰੂਸਰ" ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਤਖਤੂਪੁਰੇ ਤੋਂ ਇੱਥੇ ਚਰਨ ਪਾਏ, ਫੇਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਤਖਤੂਪੁਰੇ ਤੋਂ ਡਰੋਲੀ ਜਾਂਦੇ ਇੱਥੇ ਪਧਾਰੇ, ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਨੇ ਤੋਂ ਸੈਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਏਧਰ ਆਏ ਹੋਏ ਠਹਿਰੇ. ਦਰਬਾਰ ਨਵਾਂ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਡੇਰਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਲੋਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਢਿੱਲੀ ਹੈ. ੧੦ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਅਕਾਲੀ ਸਿੰਘ ਹੈ.

ਪਤ੍ਯਾਇ. ਪਤੀਜਦਾ. ਨਿਸ਼੍ਚਾ ਕਰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਪਤੀਜਨਾ. "ਅਜੌ ਨ ਪਤ੍ਯਾਇ ਨਿਗਮ ਭਏ ਸਾਖੀ." (ਜੈਤ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਪਰਤਿਆਕੇ. ਪਰਖਕੇ.

ਪਤ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ— ਬਿਰਛ ਤੋਂ ਪਤਨ (ਡਿਗਣ) ਵਾਲਾ, ਪੱਤਾ. ਦਲ. "ਪਤ੍ਰ ਭੁਰਜੇਣ ਝੜੀਅੰ ਨਹਿ ਜੜੀਅੰ ਪੇਡ." (ਗਾਥਾ) ੨ ਚਿੱਠੀ. ਖ਼ਤ. ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਤਾੜ ਆਦਿ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਪੁਰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਚਿੱਠੀ ਅਤੇ ਪੱਤਰੇ ਦਾ ਨਾਮ ਪੱਤ੍ਰ ਹੋਗਿਆ. "ਪਠਯੋ ਪਤ੍ਰ ਕਾਸਿਦ ਕੇ ਹਾਥ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਪੱਤੇ ਜੇਹਾ ਪਤਲਾ ਧਾਤੁ ਦਾ ਟੁਕੜਾ (ਚਾਦਰ)। ੪ ਪੰਖ. ਖੰਭ। ੫ ਸਵਾਰੀ. ਯਾਨ. "ਛਤ੍ਰ ਨ ਪਤ੍ਰ ਨ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) ਨਾ ਛਤ੍ਰ ਨਾ ਸਵਾਰੀ. "ਪਤ੍ਰ ਚਢੇ ਪਰਸੂਨ ਬ੍ਰਸਾਵੈ." ਦੇਵਤੇ ਵਿਮਾਨਾਂ ਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਫੁੱਲ ਵਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ੬ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਫਲ. ਪਿੱਪਲਾ. ਅਸਿਪਤ੍ਰ। ੭ ਵਸਤ੍ਰ. "ਉਡਯੋ ਪੌਨ ਕੇ ਬੇਗ ਸੋਂ ਅਗ੍ਰ ਪਤ੍ਰੰ." (ਜਨਮੇਜਯ) ੮ ਮੋਰਛੜ. ਮੋਰ ਦੇ ਪੰਖਾਂ ਦਾ ਮੁੱਠਾ, ਜੋ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਪੁਰ ਚੌਰ ਦੀ ਤਰਾਂ ਫੇਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਛਤ੍ਰ ਪਤ੍ਰ ਢਾਰੀਅੰ." (ਰਾਮਾਵ) ੯ ਪੰਛੀ. ਪੰਖੇਰੂ। ੧੦ ਤੀਰ। ੧੧ ਪਾਤ੍ਰ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਪਤ੍ਰ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਭਰੰਤ ਪਤ੍ਰ ਖੇਚਰੀ." (ਰਾਮਾਵ) ਜੋਗਨੀ ਲਹੂ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ ਭਰਦੀ ਹੈ. "ਪਤ੍ਰ ਕਾ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ ਕਰੋ। ੧੨ ਫੁੱਲ ਦੀ ਪੰਖੜੀ (petal). ਦੇਖੋ, ਸਤਪਤ੍ਰ.

ਪਤ੍ਰਹਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਚਿੱਠੀ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਚਿੱਠੀ ਰਸਾਂ। ੨ ਦੂਤ. ਚਰ. ਏਲਚੀ.

ਪਤ੍ਰਕਾ. ਦੇਖੋ, ਪਤ੍ਰਿਕਾ.

ਪਤ੍ਰਧਰ. ਵਿ—ਪੰਖ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਛੀ। ੩ ਤੀਰ। ੪ ਗਰੁੜ. "ਨਾਗਸੁਤਾ ਤਜਾਗ ਚਲੀ ਗ੍ਰਹਿ ਪਤ੍ਰਧਰੈ ਸੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੫ ਬਿਰਛ.

ਪਤ੍ਰਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲਾ. ਪਤ੍ਰਾਵਲਾ.

ਪਤ੍ਰਵਾਹ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੀਰ। ੨ ਪੰਛੀ। ੩ ਚਿੱਠੀਰਸਾਂ। ੪ ਹਵਾ. ਪੌਣ.

ਪਤ੍ਰਾ. ਦੇਖੋ, ਪਤ੍ਰ। ੨ ਪੰਨਾ. ਵਰਕਾ। ੩ ਧਾਤੁ ਦੀ ਪਤ੍ਰੇ ਜੇਹੀ ਪਤਲੀ ਚਾਦਰ। ੪ ਤਿਥਿਪਤ੍ਰ. ਜੰਤ੍ਰੀ.

ਪਤ੍ਰਾਲਾ. ਸੰ. ਪਤ੍ਰਲ. ਵਿ—ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲਾ। ੨ ਪੰਖਾਂ ਵਾਲਾ. "ਤਨ ਸੋਹੇ ਪਤ੍ਰੀ ਪਤ੍ਰਾਲੇ." (ਰਾਮਾਵ) ਪਤ੍ਰੀ (ਤੀਰ) ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਗਡੇ, ਪਤ੍ਰਾਲੇ (ਪੰਖਾਂ ਵਾਲੇ) ਸੋਹੇ.

ਪਤ੍ਰਾਲੀ. ਪਤ੍ਰਾਵਲੀ. ਸੰਘਣੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਪਤ੍ਰਲ. "ਜਿਸ ਬਹੁਤੀ ਛਾਉ ਪਤ੍ਰਾਲੀ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਪਤ੍ਰਿ. ਦੇਖੋ, ਪਤ੍ਰੀ.

ਪਤ੍ਰਿਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੱਠੀ। ੨ ਛੋਟਾ ਰਿਸਾਲਾ ਅਥਵਾ ਅਖ਼ਬਾਰ.

ਪਤ੍ਰਿਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤ੍ਰੀ (ਤੀਰ) ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪਤ੍ਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੱਠੀ. ਖ਼ਤ. ਪਤ੍ਰਿਕਾ। ੨ ਚਿੱਠੀ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਕ਼ਾਸਿਦ. ਦੂਤ. "ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਮਤਾ ਜਿ ਪਤ੍ਰੀ ਚਲਾਵਉ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਤਿਥਿਪਤ੍ਰ. ਪੰਚਾਂਗਪਤ੍ਰ. ਜੰਤ੍ਰੀ. "ਮਨ ਕੀ ਪਤ੍ਰੀ ਵਾਚਣੀ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧) ੪ ਜਨਮਪਤ੍ਰ. ਟੇਵਾ. ਕੁੰਡਲੀ. "ਕਿਤਿ ਬਿਧਿ ਪਤ੍ਰੀ ਲੀਜੈ, ਬਾਲਾ?" (ਨਾਪ੍ਰ) ਹੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ! ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਪਤ੍ਰੀ ਕਿਵੇਂ ਲਈਏ? ੫ ਸੰ. ਪਤ੍ਰਿਨ੍. ਵਿ—ਪਤ੍ਰ (ਪੰਖਾਂ) ਵਾਲਾ। ੬ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲਾ। ੭ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੀਰ. "ਕਈ ਕੋਟਿ ਪਤ੍ਰੀ ਤਿਸੀ ਠੌਰ ਛੂਟੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦੨) ੮ ਪੰਛੀ. ਪਖੀ। ੯ ਬਿਰਛ. "ਪਤ੍ਰੀ ਪਰ ਪਤ੍ਰੀ ਜੇ ਵਾਸਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਬਿਰਛ ਪੁਰ ਜੋ ਪੰਛੀ ਵਸਦੇ ਹਨ। ੧੦ ਪੰਖੜੀਆਂ ਵਾਲਾ ਫੁੱਲ. ਕਮਲ। ੧੧ ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ.

ਪਤ੍ਰਜਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤ੍ਰੀ. (ਬਿਰਛ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਹਾਥੀ.

ਪਤ੍ਰਜਰਿ ਅਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤ੍ਰੀ (ਬਿਰਛ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਹਾਥੀ, ਉਸਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪਤ੍ਰਜਰਿ ਅਰਿ ਅਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤ੍ਰੀ (ਬਿਰਛ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਹਾਥੀ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਣ ਬੰਦੂਕ਼. (ਸਨਾਮਾ)

ਪਤ੍ਰਜਰਿ ਅਰਿ ਧੁਨਿਨੀ. ਪਤ੍ਰੀ (ਬਿਰਛ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਹਾਥੀ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਉਸ ਜੇਹਾ ਨਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਬੰਦੂਕ਼. (ਸਨਾਮਾ)

ਪਥ. ਸੰ. ਪਥ੍. ਧਾ—ਫੈਂਕਣਾ, ਜਾਣਾ, ਉਡਣਾ, ਭੇਜਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਸਤਾ. ਰਾਹ. ਮਾਰਗ. "ਚਾਲਹਿ ਪ੍ਰਭੁਪਥਾ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ੩ ਰੀਤਿ. ਰਸਮ। ੪ ਪਥ੍ਯ. ਪਰਹੇਜ਼. ਦੇਖੋ, ਪਥ੍ਯ। ੫ ਪਾਰ੍ਥ. ਅਰਜੁਨ, ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਾ (ਕੁੰਤੀ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. "ਕਜੋਂ ਪਥ ਕੋ ਰਥ ਹਾਂਕ ਧਯੋ ਜੁ?" (੩੩ ਸਵੈਯੇ).

ਪਥਕ. ਦੇਖੋ, ਪਥਿਕ.

ਪਥਣਾ, ਪਥਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਸ੍ਥਾਪਨ ਕਰਨਾ. ਥਾਪਣਾ। ੨ ਥਾਪੜਨਾ। ੩ ਗੋਬਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਥਾਪੜਕੇ ਗੋਲਾਕਾਰ ਕਰਨਾ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਂਡੂ ਆਦਿ ਦਾ ਥਾਪੜਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਪਿੰਨਾ (ਪਿੰਡ). ਪਾਥਣਾ.

ਪਥਰ. ਸੰ. ਪ੍ਰਸ੍ਤਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਸ਼ਾਣ. ਪਾਹਨ. "ਪਥਰ ਕੀ ਬੇੜੀ ਜੇ ਚੜੈ ਭਰਿ ਨਾਲਿ ਬੁਡਾਵੈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ਭਾਰ (ਬੋਝ) ਨਾਲ ਡੁੱਬਦਾ ਹੈ.

ਪਥਰਸੈਲ. ਵਿ—ਸੈਲ (ਜਲਪ੍ਰਵਾਹ) ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਸ੍ਤਰ (ਪੱਥਰ). ਦੇਖੋ, ਸੈਲ ੮.

ਪਥਰਕਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਬੰਦੂਕ਼, ਜਿਸ ਦੀ ਕਲਾ ਉੱਪਰ ਅੱਗ ਦੇਣ ਲਈ ਪਥਰੀ ਹੋਵੇ. ਤੋੜੇ ਦੀ ਥਾਂ ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਚਕਮਕ.

ਪਥਰਾਉਣਾ, ਪਥਰਾਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਪੱਥਰਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰਨਾ. ਪੱਥਰ ਮਾਰਕੇ ਜਾਨ ਕੱਢਣੀ. ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਸ਼ਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਉਸ ਵਿਭਚਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਜੋ ਵਿਆਹੁਤਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ. ਐਸੇ ਹੀ ਵਿਭਚਾਰਿਣੀ ਵਿਵਾਹਿਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਭੀ. ਅ਼ [illegible] ਰਜਮ. ਦੇਖੋ, ਸੰਗਸਾਰ.

ਪਥਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛੋਟਾ ਪ੍ਰਸ੍ਤਰ (ਪੱਥਰ). ੨ ਮਸਾਨੇ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਪੱਥਰ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ਾਬ ਆਉਣ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੰ. ਅਸ਼੍ਮਰੀ-ਅਸ਼ਮਰੀ. Gravel. "ਪਥਰੀ ਬਾਇਫਿਰੰਗ ਅੱਧਨੇਤ੍ਰਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ਵੈਦਕ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਵਾਤ, ਮਸਾਨੇ ਅਤੇ ਗੁਰਦੇ ਵਿੱਚ ਮੂਤ੍ਰ ਤੇ ਵੀਰਜ ਰਲੇ ਹੋਏ ਪਿੱਤ ਅਤੇ ਕਫ ਨੂੰ ਸੁਕਾਕੇ, ਪੱਥਰ ਅਥਵਾ ਰੇਤ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ. ਜੋ ਲੋਕ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਪੱਥ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ, ਜਾਦਾ ਮਾਸ ਆਂਡੇ ਅਤੇ ਮਿਠਾਈਆਂ ਖਾਂਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਂਦੇ ਹਨ, ਕਸਰਤ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਰੋਗ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਦ ਪਥਰੀ ਬਣਨ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਮਸਾਨੇ ਵਿੱਚ ਅਫਾਰਾ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਬਕਰੇ ਦੇ ਮੂਤ੍ਰ ਜੇਹੀ ਗੰਧ ਆਉਂਦੀ ਹੈ. ਜਦ ਪਥਰੀ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੇਸ਼ਾਬ ਬੂੰਦ-ਬੂੰਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਪੀੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਦੇ ਪਥਰੀ ਕੰਕਰ ਹੋ ਕੇ ਪੇਸ਼ਾਬ ਦੀ ਧਾਰ ਨਾਲ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ. ਜੇ ਪਥਰੀ ਨਾਲ ਮਸਾਨਾ ਛਿੱਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲਹੂ ਆਉਣ ਲਗਦਾ ਹੈ. ਪਥਰੀ ਗੁਰਦੇ ਵਿੱਚ ਭੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ.

ਇਸ ਰੋਗ ਦਾ ਉੱਤਮ ਇਲਾਜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਣੇ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਚੀਰਾ ਦਿਵਾਕੇ ਪਥਰੀ ਕਢਵਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ.

ਅੱਗੇ ਲਿਖੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਵਰਤਣੀਆਂ ਭੀ ਬਹੁਤ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹਨ—

(੧) ਕੁੜਾਸੱਕ ਪੀਹਕੇ ਦਹੀਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਖਾਣਾ.

(੨) ਪੇਠੇ ਦੇ ਰਸ ਵਿੱਚ ਜੌਂਖਾਰ ਅਤੇ ਗੁੜ ਮਿਲਾਕੇ ਖਾਣਾ.

(੩) ਕੁਲਥ ਕਾੜ੍ਹਕੇ ਜੌਂਖਾਰ ਪਾਕੇ ਚਾਇ ਵਾਂਗ ਪੀਣਾ.

(੪) ਭੱਖੜੇ ਦੇ ਬੀਜ ਪੀਹਕੇ ਸ਼ਹਿਦ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਬਕਰੀ ਦੇ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਖਾਣੇ.

(੫) ਸਿਲਾਜੀਤ ਭੇਡ ਦੇ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਛਕਣੀ.

(੬) ਕੁਸ਼ਤਾ ਸੰਗਯਹੂਦ ਬਕਰੀ ਦੇ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਖਾਣਾ.

(੭) ਸੁਹਾਂਜਣੇ ਦੀ ਜੜ ਦਾ ਕਾੜ੍ਹਾ ਪੀਣਾ.

(੮) ਪਖਾਣਭੇਦ, ਬਰਨਾ, ਭੱਖੜੇ ਦੇ ਬੀਜ, ਬ੍ਰਹਮੀ ਬੂਟੀ ਅਤੇ ਕਕੜੀ ਖੀਰੇ ਦੇ ਬੀਜਾਂ ਦਾ ਨੁਗਦਾ, ਇਹ ਸਭ ਕਾੜ੍ਹਕੇ ਸਿਲਾਜੀਤ ਅਤੇ ਗੁੜ ਮਿਲਾਕੇ ਛਕਣਾ.

ਪਥਰੀਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਗਤਰਾਸ਼. ਪੱਥਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਇੱਕ ਖਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ.

ਪਥਰੀਲਾ. ਵਿ—ਪੱਥਰ ਸਹਿਤ. ਪਥਰੀ ਵਾਲਾ.

ਪਥਰੋਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਥਰ ਦਾ ਟੁਕੜਾ. ਪ੍ਰਸ੍ਤਰ ਸ਼ਿਲਾ.

ਪਥਾਨੀਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਪੂਤ ਗੋਤ੍ਰ. ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਥਾਨਕੋਟ (ਪਠਾਨਕੋਟ) ਵਸਾਕੇ ਆਪਣੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕ਼ਾਇਮ ਕੀਤੀ ਸੀ. ਹੁਣ ਨੂਰਪੁਰ ਦੇ ਰਈਸ (ਜਿਲੇ ਕਾਂਗੜੇ ਵਿੱਚ) ਇਸ ਜਾਤਿ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਹਨ.

ਪਥਿਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਹੀ. ਮੁਸਾਫਿਰ. "ਪਥਿਕ ਪਿਆਸ ਚਿਤ ਸਰੋਵਰ ਆਤਮਜਲ ਲੈਨ." (ਮਲਾ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫) ਇੱਥੇ ਪਥਿਕ ਤੋਂ ਭਾਵ ਜਿਗ੍ਯਾਸੁ ਹੈ.

ਪਥਿਕਸ਼ਾਲਾ. ਸਰਾਯ. ਮੁਸਾਫਿਰਖ਼ਾਨਾ.

ਪਥੀਣਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਥ-ਆਈਨ. ਮਤ ਦੇ ਨਿਯਮ। ੨ ਪ੍ਰਥਾ. ਰੀਤਿ. ਮਰ੍ਯਾਦਾ. "ਹੋਮ ਜੱਗ ਜਗ ਥਾਪ ਪਥੀਣਾ." (ਭਾਗੁ) ੩ ਪਥ (ਰਾਹ) ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਰਾਹੀ.

ਪਥੁ. ਦੇਖੋ, ਪਥ। ੨ ਸੰ. ਪਥ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਵਸਤੁ, ਜੋ ਰੋਗੀ ਨੂੰ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇ. "ਗੁਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਨਾਮੁ ਪੀਆਲਿਆ ਜਨਮ ਮਰਣ ਕਾ ਪਥੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੩ ਪਰਹੇਜ਼. ਸੰਯਮ.

ਪਥੇਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਟਾਂ ਗੋਬਰ ਆਦਿ ਪੱਥਣ ਵਾਲਾ.

ਪੱਥ. ਦੇਖੋ, ਪਥੁ ੨ ਅਤੇ ਪਥ੍ਯ.

ਪੱਥਰ. ਦੇਖੋ, ਪਥਰ.

ਪੱਥਰ ਚੌਥਿ. ਭਾਦੋਂ ਸੁਦੀ ੪, ਢੇਲਾ ਚੌਥ. "ਕ੍ਰਿਤ੍ਯ ਤਤ੍ਵ" ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਚਤੁਰਥੀ ਨੂੰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਨੇ ਝੂਠ ਬੋਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਸ ਦਿਨ ਉਸ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਅਸ਼ੁਭ ਦੱਸਿਆ ਹੈ. ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਪੱਥਰ ਚੌਥਿ ਨੂੰ ਚੰਦ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਲੰਕ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.[1] ਅਰ ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਗਾਲੀਆਂ ਲਈਆਂ ਜਾਣ ਤਦ ਕਲੰਕ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਈਦਾ ਹੈ. ਗਾਲੀਆਂ ਲੈਣ ਦਾ ਉਪਾਉ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰੀ ਪੱਥਰ ਫੈਂਕੇ ਜਾਣ ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੋਕ ਗਾਲਾਂ ਦੇਣ.

ਪੱਥੰ. ਪਾਥੰ (ਅਰਜੁਨ) ਨੇ. "ਹਨਯੋ ਤਾਂਹਿ ਪੱਥੰ, ਸਦੰ ਸੀਸ ਕਪ੍ਯੋ." (ਗ੍ਯਾਨ) ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਥੰ ਨੇ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਸਦ੍ਯ (ਫ਼ੌਰਨ) ਸਿਰ ਕੱਪ ਲੀਤਾ.

ਪਥ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਥ (ਰਸਤੇ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਸੁਖਦਾਈ. ਹਿਤਕਾਰੀ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਰੜ। ੪ ਹਿਤ. ਕਲ੍ਯਾਣ. ਭਲਾਈ। ੫ ਪਰਹੇਜ਼. ਸੰਯਮ। ੬ ਰੋਗੀ ਲਈ ਗੁਣ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਵਸ੍ਤੁ.

ਪਦ. ਸੰ. ਧਦ੍. ਧਾ—ਖੜਾ ਰਹਿਣਾ, ਜਾਣਾ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ, ਮਿਲਣਾ, ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ, ਤਰੱਕੀ ਪਾਉਣਾ, ਢੂੰਡਣਾ (ਖੋਜਣਾ). ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੈਰ. ਚਰਨ. "ਸਹਸ ਪਦ ਬਿਮਲ." (ਸੋਹਿਲਾ) ੩ ਚਰਨ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਖੋਜ। ੪ ਦਰਜਾ. ਰੁਤਬਾ. "ਮਿਰਤਕ ਪਿੰਡਿ ਪਦ ਮਦ ਨਾ, ਅਹਿਨਿਸ ਏਕ ਅਗਿਆਨ ਸੁ ਨਾਗਾ." (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ) "ਖੋਜੈ ਪਦ ਨਿਰਬਾਨਾ." (ਗਉ ਮ: ੯) ੫ ਸ਼ਬਦ "ਬਾ ਪਦ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਖਾਨਕੈ ਪੁਨ ਨਕਾਰ ਪਦ ਦੇਹੁ." (ਸਨਾਮਾ) ਬਾ ਸ਼ਬਦ ਪਿੱਛੋਂ ਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਨ (ਤੀਰ) ਬਣਿਆ। ੬ ਛੰਦ ਦਾ ਚਰਣ। ਤੁਕ ਅਥਵਾ ਤੁਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ।

੭ ਪਦ੍ਯ ਕਾਵ੍ਯ. ਛੰਦ. ਜੋ ਕਾਵ੍ਯ ਵਰਣ, ਗਣ ਅਤੇ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਆਜਾਵੇ, ਉਸ ਦੀ ਪਦ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਨੁਪਦ ਦੀ ਥਾਂ ਪਦ ਸ਼ਬਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. ਸੂਰਦਾਸ ਆਦਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਛੰਦ, ਪਦ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਦੇ ਛੰਦ ਭੀ ਪਦ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੈਸੇ— ਦੁਪਦਾ, ਚਉਪਦਾ, ਅੱਠ ਪਦਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ ਅਸਟਪਦੀ ਆਦਿ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰੁਛੰਦ ਦਿਵਾਕਰ। ੮ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਨ ਦੇ ਅੰਗ— ਵਸਤ੍ਰ, ਗਹਿਣੇ, ਅੰਨ, ਪਾਤ੍ਰ ਆਦਿ ਸਾਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਤੇਰਹਿ ਪਦ। ੯ ਮੰਤ੍ਰ. ਜਪ. "ਸੋ ਪਦ ਰਵਹੁ ਜਿ ਬਹੁਰਿ ਨ ਰਵਨਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)। ੧੦ ਫ਼ਾ ﭘﺪ ਰਕ੍ਸ਼ਾ. ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ। ੧੧ ਵਿ— ਰਕ੍ਸ਼ਕ. ਮੁਹ਼ਾਫ਼ਿਜ਼। ੧੨ ਪ੍ਰਦ (ਦੇਣ ਵਾਲਾ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਪਦ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ— "ਜੀਵਨ ਪਦ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਰਾ." (ਮਾਰੂ ਮ ੫) "ਸਗਲ ਸਿਧਿਪਦੰ." (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ) ਸਿੱਧਿਪ੍ਰਦ। ੧੩ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਵਿੱਚ ਪਿਤ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਥਾਂ ਅਜਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਕਈ ਥਾਂ ਪਦ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅੰਗ ੨੩੧ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਣਾ "ਰਿਪੁਸਮੁਦ੍ਰ ਪਿਤਕਾਨ ਅਰਿ" ਦੀ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ ਵਿੱਚ। ੧੪ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਤਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਮ ਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ.[2]

ਪਦਕੰਜ. ਚਰਨ ਕਮਲ। ੨ ਕਮਲ ਜੇਹੇ ਹਨ ਚਰਨ ਜਿਸਦੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ. "ਜਹਿਂ ਰਾਜਹਿਂ ਪਦਕੰਜ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਦਛੇਦ. ਸੰ. ਧਦੱਛੇਦ, ਅਥਵਾ ਪਦਵਿੱਛੇਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਸੇ ਵਾਕ੍ਯ ਦੇ ਸੰਧਿ ਅਤੇ ਸਮਾਸ ਵਾਲੇ ਪਦਾਂ ਨੂੰ ਅਰਥ ਸਪਸ਼੍ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਜੁਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. Parsing। ੨ ਪਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜਕੇ ਲਿਖਣਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਆਸਾਨੀ ਹੋਵੇ. ਪਦਵੰਡ. ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਤੁਕ ਨੂੰ ਮਿਲਾਕੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਨ ਸਨ— ਇੱਕ ਤਾਂ ਕਾਗ਼ਜ ਦੁਰਲਭ ਹੁੰਦਾ, ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਪੂਰਣ ਅਭ੍ਯਾਸ ਸੀ. ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪਾਠ ਪੁਸ੍ਤਕ ਤੋਂ ਇਉਂ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਜਿਵੇਂ ਕੰਠਾਗ੍ਰ ਪਾਠ ਹੋਵੇ. ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਿਨਾ ਪਦਛੇਦ ਕੀਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਣਾ ਅਥਵਾ ਛਾਪਣਾ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਥੋੜੇ ਅਭ੍ਯਾਸ ਵਾਲਾ ਅਰਥ ਦਾ ਅਨਰਥ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਯਥਾ:—

"ਜਿਥੈਬੈਠਿਮਿਰਤਕੋਇਲਬਹਿਠੀਆਇ."

[1] "ਭਾਦੌਂ ਸੁਦੀ ਚੌਥ ਕੋ ਲਖ੍ਯੋ ਮੈਂ ਮ੍ਰਿਗ ਅੰਕ ਯਾਂਤੇ, ਝੂਠ ਹੂ ਕਲੰਕ ਮੋਹਿ ਲਾਗ੍ਯੋ ਚਹਤ ਹੈ." (ਪਦਮਾਕਰ)

[2] सुप् तिङन्तंपदम्. (पाणिनि)

"ਗੁਰਮੁਖਿਹੋਇਤਪਾਈਐ."
"ਬੰਦੇਸੇਜਿਪਵਹਿਵਿਚਿਬੰਦੀ."
"ਨਾਮਵਿਹੂਣੇਕਿਆਗਣੀਜਿਨੁਹਰਿਗੁਰਦਰਸਨਹੋਇ."
"ਸੂਰਜਕਿਰਣਿਮਿਲੇਜਲਕਾਜਲਹੂਆ."
"ਸੰਤਜਨਾਕੀਰੇਣੁਕਾਲੈਮਾਥੈਲਾਵਉ." "ਵਾਹਗੁਰੂਤੇਰਾਸਭਸਦਕਾ." ਆਦਿ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪਦਛੇਦ ਬਿਨਾ "ਕੋਇਲ" "ਤਪਾਈਐ" "ਸੇਜਿ" "ਦਰਸਨ" "ਕਾਜਲ" "ਕਾਲੈਮਾਥੈ" "ਰਾਸਭ" ਪਾਠ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ.

ਪਦਜ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੂਦ੍ਰ, ਜੋ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪਾਦਜ.

ਪਦਤ੍ਰਾਣ. ਸੰਗਯਾ—ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਾਣ (ਰਖ੍ਯਾ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਜੁੱਤਾ। ੨ ਖੜਾਉਂ.

ਪਦਪਾਹੁਲ. ਸੰਗਯਾ—ਚਰਨਪਾਹੁਲ. ਦੇਖੋ, ਚਰਣਾਮਿਤ੍ਰ. "ਪਦਪਾਹੁਲ ਦੈ ਸਿੱਖ ਕਰਜੋ ਹੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਦਪੰਕਜ. ਵਿ—ਕਮਲਰੂਪ ਚਰਨ. ਪੰਕਜ ਜੇਹੇ ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਚਰਨ. "ਸੰਤਜਨਾ ਕੀ ਪਦਪੰਕਜ ਧੂਰਿ." (ਬਸੰ ਮ: ੩)

ਪਦਮ. ਸੰ. पद्म. ਸੰਗਯਾ—ਕਮਲ. Lotus. (Nelumbium Speciosum)."ਪਦਮ ਨਿਜਾਵਲ ਜਲ ਰਸ ਸੰਗਤਿ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ੨ ਇੱਕ ਸੌ ਨੀਲ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗਿਣਤੀ, ੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦.[1] "ਪੈਂਤਾਲਿਸ ਪਦਮੰ ਅਸੁਰ ਸਜਜੋ ਕਟਕ ਚਤੁਰੰਗ." (ਚੰਡੀ ੧) ੩ ਸਾਮੁਦ੍ਰਿਕ ਅਨੁਸਾਰ ਚਰਣ ਦੇ ਤਲੇ (ਪਾਤਲੀ) ਅਤੇ ਹੱਥ ਦੀ ਤਲੀ ਦੀ ਇੱਕ ਰੇਖਾ, ਜੋ ਭਾਗ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਦਮੁ। ੪ ਵਿਸ਼ਨੁ ਦਾ ਇਕ ਸ਼ਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਕਮਲ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਗਦਾ ਅਤੇ ਗੁਰਜ ਦੀ ਤਰਾਂ ਵੈਰੀ ਉੱਪਰ ਚਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.[2] "ਸੰਖ ਚਕ੍ਰ ਗਦਾ ਪਦਮ ਆਪਿ ਆਪੁ ਕੀਓ ਛਦਮ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੫ ਹਾਥੀ ਦੀ ਸੁੰਡ ਉੱਪਰ ਦੇ ਡੱਬਖੜੱਬੇ ਦਾਗ਼। ੬ ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਰਿਦੇ ਮਸਤਕ ਆਦਿ ਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਈ ਪਾਂਖੁੜੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਕਮਲ. ਦੇਖੋ, ਖਟਚਕ੍ਰ। ੭ ਇੱਕ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ— ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਨ, ਸ, ਲ, ਗ, ।।।, ।।S, ।, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਪ੍ਰਭੁ ਧਰਤ ਧ੍ਯਾਨ ਜੋ। ਸ਼ੁਭ ਲਹਿਤ ਗ੍ਯਾਨ ਸੋ.××

(ਅ) ਕਈ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਕਮਲ ਛੰਦ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮ ਪਦਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਕਮਲ ੪। ੮ ਸੱਪ ਦੇ ਫਣ ਉੱਪਰ ਸਫੇਦੀ ਮਾਇਲ ਦਾਗ਼। ੯ ਪਦਮਾਸਨ ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਪਦਮ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ— "ਮਗਰ ਪਾਛੈ ਕਛੁ ਨ ਸੂਝੈ ਏਹੁ ਪਦਮ ਅਲੋਇ." (ਧਨਾ ਮ : ੧) ਇਹ ਅਲੌਕਿਕ (ਅਣੋਖਾ) ਪਦਮਾਸਨ ਹੈ! ੧੦ ਇੱਕ ਪੌਧਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਬੇਰ ਜੇਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਕਸ਼ਮੀਰ ਵੱਲ ਇਸ ਨੂੰ ਗਲਾਸ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਗਰਮ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ. Cherry। ੧੧ ਪਦਮਾ (ਲਕ੍ਸ਼ਮੀ) ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਪਦਮ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਦਮ ਕਵਲਾਸ ਪਤਿ.

ਪਦਮ ਕਵਲਾਸ ਪਤਿ. (ਮਲਾ ਰਵਿਦਾਸ) ਪਦਮਾਪਤਿ (ਵਿਸ਼ਨੁ) ਅਤੇ ਕੈਲਾਸਪਤਿ (ਸ਼ਿਵ). ਪਤਿ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਦੋਹਾਂ ਨਾਲ ਅਨ੍ਵਯ ਹੈ.

ਪਦਮਗਰਭ, ਪਦਮਜ ਸੰਗਯਾ—ਪਦਮ (ਕਮਲ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਬ੍ਰਹਮਾ. ਕਮਲਯੋਨਿ.

ਪਦਮਣੀ. ਦੇਖੋ, ਪਦਮਿਨੀ.

ਪਦਮਨਾਥ, ਪਦਮਨਾਭ, ਪਦਮਨਾਭਿ ਸੰਗਯਾ—ਵਿਸ਼ਨੁ, ਜੋ ਕਮਲ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਹੈ. ਜਿਸ ਦੀ ਨਾਭਿ ਵਿੱਚ ਕਮਲ ਹੈ। ੨ ਕਮਲ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਹੈ ਨਾਭਿ ਜਿਸ ਦੀ, ਸ਼ਿਵ.

ਪਦਮਨਿ, ਪਦਮਨੀ ਦੇਖੋ, ਪਦਮਿਨੀ। ੨ ਪਦਮੀ (ਹਾਥੀ) ਅਨੀ (ਸੈਨਾ). ਗਜਸੈਨਾ. ਹਾਥੀਆਂ ਦੀ ਫ਼ੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪਦਮਬੰਧੁ. ਸੂਰਜ. ਕਮਲ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਖਿੜਦਾ ਹੈ। ੨ ਭੌਰਾ. ਭ੍ਰਮਰ.

ਪਦਮਭੂ, ਪਦਮਯੋਨਿ ਸੰਗਯਾ—ਕਮਲ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਾ. ਪਦਮਗਰਭ.

ਪਦਮਰਾਗ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਲਾਲ ਕਮਲ ਜੇਹੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਰਤਨ, ਮਾਣਿਕ. ਲਾਲ. Ruby. "ਪਦਮਰਾਗ ਕੇ ਆਸਨ ਜਹਿੰਵ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਦਮਲੋਚਨ. ਦੇਖੋ, ਕਮਲਨੈਨ ਅਤੇ ਪਦਮਾਕ੍ਸ਼.

ਪਦਮਾ. ਸੰ. ਪਦ੍ਮਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਦਮ (ਕਮਲ) ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਲਕ੍ਸ਼ਮੀ। ੨ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਵ੍ਰਿਹਦਰਥ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ।[3] ੩ ਗੇਂਦਨੀ। ੪ ਮਜੀਠ। ੫ ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਗੰਗਾ ਦੀ ਪੂਰਵੀ ਸ਼ਾਖਾ.

ਪਦਮਾਸਨ. ਸੰਗਯਾ—ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮਲ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਇੱਕ ਬੈਠਕ. ਸੱਜਾ ਪੈਰ ਖੱਬੇ ਪੱਟ ਉੱਤੇ, ਅਰ ਖੱਬਾ ਪੈਰ ਸੱਜੇ ਪੱਟ ਉੱਪਰ ਰੱਖਕੇ, ਛਾਤੀ ਦਾ ਵਲ ਕੱਢਕੇ ਸਿੱਧੇ ਬੈਠਣਾ. ਸੱਜੀ ਬਾਂਹ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਲਿਆ ਕੇ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਦਾ, ਅਤੇ ਖੱਬੀ ਨਾਲ ਖੱਬਾ ਅੰਗੂਠਾ ਫੜਨਾ. ਠੋਡੀ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾਕੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਟਕ ਨੱਕ ਦੀ ਨੋਕ ਪੁਰ ਜਮਾਉਣੀ। ੨ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਜੋ ਕਮਲ ਪੁਰ ਆਸਣ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ। ੩ ਪਦਮਾਸਨ ਲਗਾਕੇ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ। ੪ ਸ਼ਿਵ। ੫ ਸੂਰਜ.

ਪਦਮਾਕਰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਝੀਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪਦਮ (ਕਮਲ) ਪੈਦਾ ਹੋਣ। ੨ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ ਜੋ ਬਾਂਦਾ (ਬੁੰਦੇਲਖੰਡ) ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ੧੮੧੦ ਵਿੱਚ ਮੋਹਨਲਾਲ ਭੱਟ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਹੈ. ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਂਦਾ ਦੇ ਨਵਾਬ ਪਾਸ, ਫੇਰ ਰਘੁਨਾਥ ਰਾਵ ਪੇਸ਼ਵਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ, ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਜਯਪੁਰਪਤਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਰਿਹਾ. ਇਸੇ ਥਾਂ "ਜਗਦਵਿਨੋਦ"

[1] ਕਈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਮਤਭੇਦ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੰਖ੍ਯਾ ਸ਼ਬਦ.

[2] ਸ਼ਸਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਅਜਾਣ ਮੁਸੱਵਰਾਂ ਨੇ ਪਦਮ ਦਾ ਅਰਥ ਕਮਲ ਸਮਝ ਕੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਦੇ ਹੱਥ ਕੌਲ-ਫੁਲ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ.

[3] ਦੇਖੋ, ਕਲਕਿ ਪੁਰਾਣ, ਅ: ੧੦.

ਗ੍ਰੰਥ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਵੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਡਾ ਆਦਰ ਹੈ. ਵ੍ਰਿੱਧ ਅਵਸ੍ਥਾ ਵਿੱਚ ਪਦਮਾਕਰ ਨੇ ਕਾਨਪੁਰ ਗੰਗਾਸੇਵਨ ਕੀਤਾ ਪਰ "ਗੰਗਾਲਹਿਰੀ" ਨਾਮਕ ਸਤੋਤ੍ਰ ਰਚਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਇੱਕ ਕਬਿੱਤ ਇਹ ਹੈ—

ਲੋਚਨ ਅਸਮ ਅੰਗ ਭਸਮ ਚਿਤਾ ਕੀ ਲਾਯ
ਤੀਨ ਲੋਕ ਨਾਯਕ ਸੁ ਕੈਸੇਕੈ ਠਹਰਤੌ?
ਕਹੈ ਪਦਮਾਕਰ ਵਿਲੋਕ ਇਮ ਢੰਗ ਜਾਂਕੇ
ਵੇਦਹੂੰ ਪੁਰਾਨ ਗਾਨ ਕੈਸੇ ਅਨੁਸਰਤੌ?
ਬਾਂਧੈ ਜਟਾਜੂਟ ਬੈਠ ਪਰਬਤਕੂਟ ਪਰ
ਮਹਾ ਕਾਲਕੂਟ ਕਹੋ ਕੈਸੇ ਕੰਠ ਕਰਤੌ?
ਪੀਐ ਨਿਤ ਭੰਗੈਂ ਰਹੈ ਪ੍ਰੇਤਨ ਕੇ ਸੰਗੈਂ
ਐਸੋ ਪੂਛਤੋ ਕੋ ਨੰਗੈਂ ਜੌ ਨ ਗੰਗੈਂ ਸੀਸ ਧਰਤੌ?

ਪਦਮਾਕਰ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੮੯੦ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

ਪਦਮਾਕ, ਪਦਮਾਛ ਸੰਗਯਾ—ਪਦਮ (ਕਮਲ) ਜੇਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ. ਕਮਲਨੇਤ੍ਰ. ਵਿਸ਼ਨੁ। ੨ ਕੌਲਡੋਡਾ. ਕਮਲ ਦਾ ਬੀਜ। ੩ ਵਿ—ਕਮਲ ਦੀ ਪੰਖੜੀ ਜੇਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ. "ਪਦਮਨਾਥ ਪਦਮਾਛ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਪਦਮਾਪਤ, ਪਦਮਾਪਤਿ ਸੰਗਯਾ—ਪਦਮਾ (ਲਕ੍ਸ਼ਮੀ) ਦਾ ਪਤਿ, ਵਿਸ਼ਨੁ. "ਪਾਰ ਨ ਪਾਇ ਸਕੈ ਪਦਮਾਪਤ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਕਰਤਾਰ, ਜੋ ਮਾਯਾਪਤਿ ਹੈ. "ਪਤ ਸਿਉ ਕਿਨ ਸ੍ਰੀ ਪਦਮਾਪਤਿ ਪਾਏ?" (ਅਕਾਲ)

ਪਦਮਾਲਯ, ਪਦਮਾਲੈ ਸੰਗਯਾ—ਕਮਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਲਯ (ਘਰ) ਬ੍ਰਹਮਾ। ੨ ਪਦਮਾ (ਲਕ੍ਸ਼ਮੀ) ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਅਸਥਾਨ, ਕਮਲ. "ਪਦਮਾਲੈ ਜਟਤੀ ਹ੍ਵੈ ਜੈਸੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਪਦਮਾਲਯਾ. ਲਕ੍ਸ਼ਮੀ.

ਪਦਮਾਵਤੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪਟਨਾ (ਪਾਟਲਿਪੁਤ੍ਰ) ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਮ। ੨ ਉੱਜਯਿਨੀ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਉਂ। ੩ ਲਕ੍ਸ਼ਮੀ। ੪ ਦੇਖੋ, ਚਤੌੜਗੜ੍ਹ। ੫ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਚਤੁਰਪਦੀ" ਅਤੇ "ਚਵਪੈਯਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੩੦ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੦ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੮ ਪੁਰ, ਤੀਜਾ ੧੨ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਸਗਣ ਅਤੇ ਗੁਰੁ, ||S, S. ਇਸ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਦਾ ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ ਮਿਲੇ ਤਦ ਉੱਤਮ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਦਿਖਿਯਤ ਸਭ ਪਾਪੀ, ਨਹਿ ਹਰਿਜਾਪੀ,
ਤਦਪਿ ਮਹਾ ਰਿਸ ਠਾਨੈ,
ਹੈਂ ਅਤਿ ਬਿਭਚਾਰੀ, ਪਰਤ੍ਰਿਯ ਭਾਰੀ,
ਦੇਵ ਪਿਤਰ ਨਹਿ ਮਾਨੈ,
ਸੋ ਤਦਪਿ ਮਹਾਂ ਬਰ, ਕਹਿਤ ਧਰਮਧਰ,
ਪਾਪਕਰਮ ਅਧਿਕਾਰੀ,
ਧ੍ਰਿਗ ਧ੍ਰਿਗ ਸਭ ਆਖੈਂ, ਮੁਖ ਨਹਿ ਭਾਖੈਂ,
ਦੇਹਿਂ ਪ੍ਰਿਸ੍ਠਿ ਚਢ ਗਾਰੀ.
(ਕਲਕੀ)

(ਅ) ਛੰਦਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਦਮਾਵਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੂਪ ਭੀ ਹੈ ਕਿ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੩੨ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੦ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੮ ਪੁਰ, ਤੀਜਾ ੧੪ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਦੋ ਗੁਰੁ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਕਮਲਾਵਤੀ" ਭੀ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸਭ ਜਗ ਕੋ ਕਰਤਾ, ਜੀਵਨ ਭਰਤਾ,
ਜਿਹਿ ਪੂਜਤ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸਾਰੇ,
ਤਿਸ ਤਯਾਗੀ ਸੇਵਾ, ਪੂਜੈਂ ਦੇਵਾ,
ਸਹੈਂ ਕਸ੍ਟ ਅਤਿਹੀ ਭਾਰੇ.×××

੬ ਮਨਸਾਦੇਵੀ। ੭ ਜਯਦੇਵ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੮ ਸੁਰਗ ਦੀ ਇੱਕ ਅਪਸਰਾ। ੯ ਰਾਜਾ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਦੀ ਇੱਕ ਰਾਣੀ। ੧੦ ਕੁੰਤੀ-ਪੁਤ੍ਰ ਕਰਣ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੧੧ ਦੇਖੋ, ਪਦਮਾ ੨.

ਪਦਮਿਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟਾ ਕਮਲ. ਭਮੂਲ. ਕਮਲਿਨੀ। ੨ ਪਦਮਾਵਤੀ ਦਾ ਨਾਮ ਭੀ ਪਦਮਿਨੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਚਤੌੜਗੜ੍ਹ। ੩ ਕਾਵ੍ਯਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ—

"ਸਹਜ ਸੁਗੰਧ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸ਼ੁਭ ਪੁਨਜ ਪ੍ਰੇਮ ਸੁਖਦਾਨ."
"ਤਨੁ ਤਨੁ ਭੋਜਨ ਰੋਸ ਰਤਿ ਨਿਦ੍ਰਾ ਮਾਨ ਬਖਾਨ,[1]
ਸਲਜ ਸੁਬੁੱਧਿ ਉਦਾਰ ਮ੍ਰਿਦੁ ਹਾਸ ਬਾਸ ਸੁਚਿ ਅੰਗ,
ਅਮਲ ਅਲੋਮ ਅਨੰਗਭੁਵਿ ਪਦਮਿਨਿ ਹਾਟਕਰੰਗ."
(ਰਸਿਕਪ੍ਰਿਯਾ)

੪ ਲਕ੍ਸ਼ਮੀ. ਪਦਮਾ.

ਪਦਮੀ. ਸੰਗਯਾ—ਕਮਲਾਕਾਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਾਰੀਵਿਸ਼ਨੁ. ਦੇਖੋ, ਪਦਮ ੪। ੨ ਹਾਥੀ। ੩ ਕਮਲਾਂ ਵਾਲਾ ਤਾਲ.

ਪਦਮੁ. ਪਦਮਰੇਖਾ. ਦੇਖੋ, ਪਦਮ ੩. "ਮੇਰੈ ਹਾਥਿ ਪਦਮੁ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫)

ਪਦਮੈਤ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਅਨੁਪ੍ਰਾਸ.

ਪਦਮਜਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਪਦਮੀ (ਹਾਥੀ) ਦੀ ਵੈਰਣ ਬੰਦੂਕ਼. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਹਾਥੀ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ.

ਪਦਰ. ਫ਼ਾ پدر ਪਦਰ ਅਥਵਾ ਪਿਦਰ. ਪਿਤਾ. ਸੰ. ਪਿਤ੍ਰਿ. ਅੰ. father, ਲੈਟਿਨ peter, ਪੁਰਤ. padre. "ਜਨ ਪਿਸਰ ਪਦਰ ਬਿਰਾਦਰਾ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧)

ਪਦਵਿਛੇਦ. ਦੇਖੋ, ਪਦਛੇਦ.

ਪਦਵੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਰਾਹ. ਮਾਰਗ. "ਮੰਦ ਮੰਦ ਗਤਿ ਜਾਤੇ ਪਦਵੀ ਮੇ ਪਦਪੰਕਜ ਸੁੰਦਰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਪੱਧਤਿ. ਪਰਿਪਾਟੀ. ਤ਼ਰੀਕ਼ਾ। ੩ ਦਰਜਾ. ਉਹਦਾ. ਰੁਤਬਾ. "ਤਿਨ ਕਉ ਪਦਵੀ ਉਚ ਭਈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੩ ਉਪਾਧਿ. ਖ਼ਿਤ਼ਾਬ (title) ਲਕ਼ਬ.

[1] ਜਿਸ ਦਾ ਤਨੁ (ਸ਼ਰੀਰ) ਤਨੁ ਸੂਖਮ ਹੈ, ਅਤੇ ਭੋਜਨ, ਕ੍ਰੋਧ, ਰਤਿ, ਨੀਂਦ, ਮਾਨ, ਤਨੁ (ਘੱਟ) ਹਨ.

ਪਦਵੰਡ. ਪਦਵੰਡ. ਪਦਛੇਦ.

ਪਦਾ. ਦੇਖੋ, ਪਦ ੭. "ਗੂਜਰੀ ਜੈਦੇਵ ਜੀਉ ਕਾ ਪਦਾ."

ਪਦਾਇਸ. ਦੇਖੋ, ਪੈਦਾਯਸ਼। ੨ ਖੱਟੀ. ਕਮਾਈ. "ਮਹਾ ਪਦਾਇਸ ਧਨ ਕੀ ਮੋਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਦਾਂਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਦ ਦਾ ਅੰਤ. ਤੁਕਾਂਤ.

ਪਦਾਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੈਦਲ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ. ਪਿਆਦਾ. ਪੈਦਲਫ਼ੌਜ ਦਾ ਸਿਪਾਹੀ.

ਪਦਾਰਘ. ਪਦਾਘੰਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੈਰ ਧੋਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਪਾਣੀ. ਕਿਸੇ ਪੂਜ੍ਯ ਦੇ ਪੈਰ ਧੋਣ ਲਈ ਅਰਪਣ ਕੀਤਾ ਜਲ.

ਪਦਾਰਥ. ਸੰ. ਪਦਾਥੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ. ਤੁਕ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਕਿਸੇ ਦਰਸ਼ਨ (ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ) ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਵਿਸ਼ਯ, ਜੈਸੇ ਵੈਸ਼ੇਸਿਕ ਦਰਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਦ੍ਰਵ੍ਯ, ਗੁਣ, ਕਰਮ, ਸਾਮਾਨ੍ਯ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਮਵਾਯ, ਇਹ ਛੀ ਪਦਾਰਥ ਹਨ. ਗੌਤਮ ਦੇ (ਨ੍ਯਾਯ) ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਲਾਂ ਪਦਾਰਥ. ਦੇਖੋ, ਖਟਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। ੩ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ ਅਤੇ ਮੋਕ੍ਸ਼। ੪ ਚੀਜ਼. ਵਸ੍ਤੁ। ੫ ਧਨ। ੬ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ.

ਪਦਾਰਥ ਵਿਦ੍ਯਾ. ਵਸ੍ਤੁਵਿਦ੍ਯਾ. Natural philosophy.

ਪਦਾਰਥੁ. ਦੇਖੋ, ਪਦਾਰਥ. "ਗਿਆਨ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਈਐ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਅਮੋਲਕ (ਅਮੂਲ੍ਯ) ਵਸ੍ਤੁ. "ਇਹੁ ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇਕੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਪਦਾਰਥੁਧੇਨੁ. ਸਭ ਪਦਾਰਥ (ਵਸ੍ਤੁ) ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਕਾਮਧੇਨੁ." "ਸੰਤਸਭਾ ਗੁਰ ਪਾਈਐ ਮੁਕਤਿ ਪਦਾਰਥੁਧੇਨੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਪਦਾਰਵਿੰਦ. ਅਰਵਿੰਦ (ਕਮਲ) ਰੂਪ ਚਰਨ.

ਪਦਾਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਦੇਖੋ, ਦੀਪਕ (ਸ).

ਪਦਿ. ਪਦ ਵਿੱਚ. "ਚਉਥੈ ਪਦਿ ਵਾਸਾ ਹੋਇਆ." (ਮਲਾ ਮ: ੩) ੨ ਪੈਰ ਕਰਕੇ. ਪੈਰੀਂ। ੩ ਸੰ. ਜਾਣ ਲਾਇਕ.

ਪਦੀਦ. ਫ਼ਾ ਪਦੀਦ ਵਿ—ਜ਼ਾਹਿਰ. ਪ੍ਰਗਟ.

ਪਦੀਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪੋਦੀਨਾ.

ਪਦੁ. ਦੇਖੋ, ਪਦ.

ਪਦੁਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਕ੍ਤਿ. "ਸੁਭੰਤ ਦੰਤ ਪਦੁਕੰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਪੰਕ੍ਤਿ. ਇਹ ਅਜਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਪਾਠ ਹੈ. ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਪੱਤਕੰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੱਤਕ.

ਪਦੇ. ਪਦ ਅਤੇ ਪਦਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. ਦੇਖੋ, ਦੁਪਦੇ, ਚਉਪਦੇ ਆਦਿ.

ਪਦੋਦਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਦ-ਉਦਕ. ਉਹ ਉਦਕ (ਜਲ), ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੈਰ ਧੋਤੇ ਗਏ ਹਨ. ਚਰਣੋਦਕ.

ਪੱਦ. ਸੰ. ਧਦ੍. ਧਾ—ਅਪਾਨਵਾਯੁ ਛੱਡਣੀ. (breaking wind). ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੋਜ਼. ਗੁਦਾ ਦੇ ਰਸਤੇ ਖ਼ਾਰਿਜ ਹੋਈ ਪੌਣ. "ਛਿੱਕ ਪੱਦ ਹਿਡਕੀ ਵਰਤਾਰਾ." (ਭਾਗੁ)

ਪਦ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਕਾਵ੍ਯ, ਜੋ ਛੰਦ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਦ (ਛੰਦ ਦੇ ਚਰਣਾਂ) ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇ. ਨਜ਼ਮ। ੨ ਸ਼ੂਦ੍ਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੇ ਮੰਨੀ ਹੈ। ੩ ਵਿ—ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ.

ਪਦ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿੰਡ. ਗ੍ਰਾਮ। ੨ ਪਿੰਡ ਦਾ ਰਾਹ। ੩ ਪਿੰਡ ਦੀ ਗਲੀ. ਬੀਹੀ (ਵੀਥੀ).

ਪਧਤਿ. ਸੰ. ਪਦ੍ਧਤਿ—ਪੱਧਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ। ੨ ਰਾਹ-ਮਾਰਗ. "ਇਹ ਪਧਤਿ ਤੇ ਮਤ ਚੂਕਹਿ, ਰੇ ਮਨ! (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ੩ ਰੀਤਿ. ਰਿਵਾਜ. ਰਸਮ। ੪ ਧਰਮ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪੋਥੀ। ੫ ਤ਼ਰੀਕ਼ਾ. ਢੰਗ.

ਪਧਰਾ, ਪਧਰੋ } ਵਿ—ਪੈਰ ਧਰਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਹਮਵਾਰ ਅਤੇ ਸਾਫ ਪੱਧਰ. "ਨਾਨਕ ਪਾਧਰੁ ਪਧਰੋ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਦ੍ਰ.

ਪਧਾਊ, ਪਧਾਣੂ } ਮ੍ਰਿ. ਪੰਧੇਰੂ. ਪੰਧ (ਪਥ) ਵਿੱਚ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ, ਰਾਹੀ. ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ. "ਪੂਛਹੁ ਜਾਇ ਪਧਾਊਆਂ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ਪਰਮਾਰਥ ਦੇ ਰਾਹੀਆਂ (ਜਿਗ੍ਯਾਸੂਆਂ) ਨੂੰ ਪੁੱਛੋ. ਦੇਖੋ, ਪੰਧਾਣੂ.

ਪਧਾਰਣਾ, ਪਧਾਰਨਾ } ਕ੍ਰਿ—ਪਦ (ਪੈਰ) ਧਾਰਨਾ (ਰੱਖਣਾ). ਤੁਰਨਾ. ਜਾਣਾ. ਗਮਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਆਉਣਾ. ਪਹੁੰਚਣਾ.

ਪਧਿਸਟਕਾ, ਪਧਿਸ੍ਰਕਾ } ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਇਸ ਛੰਦ ਦੇ ਦੋ ਸਰੂਪ ਹਨ— ਸੰਗੀਤ ਪਧਿਸਟਕਾ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ—ਚਾਰ ਚਰਣ. ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ, ਰ,ਜ,ਤ,ਗ,ਲ. SIS, ISI, SSI, S, I. ਦੇਖੋ, ਸੰਗੀਤ ਛੰਦ। ੨ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਵਿੱਚ ਤੋਟਕ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮਾਂਤਰ ਹੈ, ਯਥਾ—

"ਅਤਿ ਪਾਪਨ ਤੇ ਜਗ ਛਾਇ ਰਹ੍ਯੋ."×××

ਪੱਧਰ. ਦੇਖੋ, ਪਧਰਾ.

ਪੱਧਰਿ, ਪੱਧਰੀ } ਦੇਖੋ, ਪਧਰਾ ਅਤੇ ਪਾਧੜੀ.

ਪਨ. ਸੰ. ਧਨ੍. ਧਾ—ਵਪਾਰ ਕਰਨਾ, ਉਸਤਤਿ ਕਰਨਾ, ਆਨੰਦ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਨਸਾਰੀ। ੨ ਪ੍ਰਤ੍ਯ. ਪੁਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਣ ੮. "ਬਾਰਹ ਬਰਸ ਬਾਲਪਨ ਬੀਤੇ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) "ਸਾਧੁ ਮੇਂ ਨ ਸ਼ੇਰਪਨ ਸ਼ੇਰ ਮੇਂ ਨ ਸਾਧੁਪਨ, ਦੋਊ ਪਨ ਦੇਖਿਯਤ ਆਪ ਹੀ ਕੇ ਮਗ ਮੇ." (ਗ੍ਵਾਲ) ੩ ਪ੍ਰਣ. ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ. "ਪਨ ਪੂਰਨ ਕੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਨਸ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਟਹਰ. ਕਟਲ. Artocarpus Integrifolia. "ਸਕਲ ਸਰੀਰ ਪਨਸਫਲ ਜੈਸਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਰਾਮਾਯਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਗ੍ਰੀਵ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਇਕ ਬਾਂਦਰ.

ਪਨਸਾਰੀ. ਸੰ. ਧਾਯਸਾਰਿਨ੍—ਪਨ੍ਯਸਾਰੀ. ਪਣ੍ਯ (ਵੇਚਣ ਦੀ ਵਸਤੁ) ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਸੌਦਾ ਲੈਣ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਪਾਰੀ। ੨ ਪਣ੍ਯਸ਼ਾਲਾ (ਹੱਟੀ) ਵਾਲਾ.

ਪਨਸਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣੀ ਦੀ ਆਸਾਰ (ਧਾਰਾ). ੨ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ਾਲਾ. ਉਹ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਪੀਣ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਮਿਲੇ। ੩ ਪਾਣੀ ਮਾਪਣ ਦਾ ਯੰਤ੍ਰ। ੪ ਪਾਣੀ ਮਿਣਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪਨਹ. ਫ਼ਾ ਪਨਹ ਪਨਾਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਸਰਾ. ਓਟ. "ਤੇਰੀ ਪਨਹ

ਖੁਦਾਇ! (ਆਸਾ ਫਰੀਦ) ੨ ਬਚਾਉ. ਰਖ੍ਯਾ."

ਪਨਹਾਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣੀ ਢੋਣ ਵਾਲੀ. ਪਾਣੀ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ.

ਪਨਹੀ. ਸੰ. ਉਪਾਨਹ ਅਥਵਾ ਪੱਨੱਧਾ (पन्नद्वा—पद्-नँधा). ਜੋ ਪੈਰ ਨਾਲ ਬੱਧੀ ਰਹੇ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੁੱਤੀ. ਪਨੌਧੀ. "ਲੋਗ ਗਠਾਵੈ ਪਨਹੀ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ) ਪਨਹੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਦੇਹ ਹੈ.

ਪਨਕਤ / **ਪਨਕਤਿ** / **ਪਨਗਤਿ** ਸੰ. ਪੰਨਗਤਿ (पन्नगति). ਜ਼ਮੀਨ ਪੁਰ ਪੇਟਬਲ ਰਿੜ੍ਹਕੇ ਚਲਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ. ਦੇਖੋ, ਬ੍ਰਿਟਿਟਿ.

ਪਨਘਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣੀ ਦਾ ਘਾਟ. ਨਦੀ ਅਤੇ ਤਾਲ ਦਾ ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜਿੱਥੋਂ ਪਾਣੀ ਭਰਿਆ ਜਾਵੇ.

ਪਨਚ. ਸੰ. ਪਤਞ੍ਚਿਕਾ—ਪਤੰਚਿਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨੁਖ ਦਾ ਚਿੱਲਾ. ਪ੍ਰਤਜੰਚਾ. ਜਿਹ.

ਪਨਚ ਅਗ੍ਰਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤੰਚਿਕਾ (ਚਿੱਲੇ) ਅੱਗੇ ਜੋੜਕੇ ਜੋ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪਨਚ ਅੰਤਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੱਲੇ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲਾ, ਅਰਧਚੰਦ੍ਰ ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਖੜਗ.

ਪਨਚ ਪ੍ਰਹਾਰਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਨਚ (ਚਿੱਲੇ) ਦ੍ਵਾਰਾ ਤੀਰ ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰਨ (ਫੈਂਕਣ) ਵਾਲੀ, ਧਨੁਖਧਾਰੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਚਿੱਲੇ ਨੂੰ ਕੱਟਣ ਵਾਲੀ, ਤਲਵਾਰ.

ਪੱਨਧੀ. ਦੇਖੋ, ਪਨਹੀ.

ਪਨਵਾਰ. ਇੱਕ ਰਾਜਪੂਤ ਜਾਤਿ.

ਪਨਵਾਰਾ. ਵਿ—ਪਨਵਾਰ ਗੋਤ ਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਬਰਤਨ. ਪੱਤਲ ਡੂਨਾ ਆਦਿ. "ਆਗੇ ਸਭਕੇ ਧਰ ਪਨਵਾਰੇ। ਭਾਤ ਪਰੋਸਜੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਪਾਨਾਂ ਦਾ ਬੀੜਾ. ਗਿਲੌਰੀ. ਪਰੰਵੀਟਿਕਾ. "ਪੁਨ ਪਨਵਾਰੇ ਕੀਨ ਚਬੀਨੋ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਨਾਹ. ਫ਼ਾ پناہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਖ੍ਯਾ ਪਾਉਣ ਦਾ ਥਾਉਂ. ਓਟ। ੨ ਤ੍ਰਾਣ. ਬਚਾਉ.

ਪਨਾਹਣ / **ਪਨਾਹਣਿ** ਵਿ—ਪਨਾਹ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਵਾਲੀ. ਰਖ੍ਯਕ. "ਸੰਤ ਪਨਾਹਣ." (ਅਕਾਲ)

ਪਨਾਰਾ / **ਪਨਾਲਾ** ਸੰ. ਪ੍ਰਣਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣੀ ਦਾ ਨਾਲਾ. "ਬਹਿ ਸ੍ਰੋਣ ਚਲਜੋ ਜਨੁ ਕੋਟਿ ਪਨਾਰੇ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਛੱਤ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵਹਿਣ ਦਾ ਨਾਲਾ। ੩ ਯਗ੍ਯਕੁੰਡ ਵਿੱਚ ਘੀ ਪਾਉਣ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ, ਜੋ ਨਲਕੀ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਪਨਿਹਾਰ / **ਪਨਿਹਾਰਾ** / **ਪਨਿਹਾਰਿ** / **ਪਨਿਹਾਰੀ** ਵਿ—ਪਾਨੀਹਾਰ. ਜਲ ਢੋਣ ਵਾਲਾ, ਵਾਲੀ. "ਹਰਿ ਕਾ ਸੰਤ ਪਰਾਨ ਧਨ ਤਿਸ ਕਾ ਪਨਿਹਾਰਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) "ਹਰਿਜਨ ਕੀ ਪਨਿਹਾਰਿ." (ਸ. ਕਬੀਰ) "ਅਵਰ ਜੋਨਿ ਤੇਰੀ ਪਨਿਹਾਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਪਾਣ੍ਯਹਾਰਿਨ੍—ਪਨਜਹਾਰੀ. ਵਿ—ਸੌਦਾ ਲੈਜਾਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੌਦਾਗਰਾਂ ਦੀ ਟੋਲੀ. "ਜਿਹ ਪੈਡੇ ਲੂਟੀ ਪਨਿਹਾਰੀ। ਸੋ ਮਾਰਗ ਸੰਤਨ ਦੂਰਾਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੪ ਸੌਦਾਗਰ। ੫ ਦੇਖੋ, ਕੂਅਟਾ ਅਤੇ ਪੰਚ ਪਨਿਹਾਰੀ.

ਪਨੀ. ਪਨਹੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਪਨੀ ਪਾਮਰੀ ਤਜ ਭਜਜੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੧) ਜੁੱਤੀ ਅਤੇ ਫਰਗਲ ਤਜਾਗਕੇ ਨੱਠਾ.

ਪਨੀਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣੀ. ਜਲ। ੨ ਵਿ—ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਪਾਨਹ. ਪਨਹੀ. ਜੁਤਾ. ਪੱਨੱਧਾ. "ਪਨੀਆ ਛਾਦਨ ਨੀਕਾ." (ਧਨਾ ਧੰਨਾ)

ਪਨੀਰ. ਫ਼ਾ پنیر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਰ (ਜਲ) ਰਹਿਤ ਪਯ (ਦੁੱਧ). ਦੁੱਧ ਪਾੜਕੇ ਜਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਖਟਾਈ ਸਹਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਦਹੀਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਨਿਚੋੜ ਕੇ ਖਾਣ ਯੋਗਯ ਬਣਾਇਆ ਗਾੜ੍ਹਾ ਪਦਾਰਥ.

ਪਨੀਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੁੱਲਾਂ ਅਤੇ ਸਾਗ ਤਰਕਾਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਪੌਧ, ਜੋ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਲਾਉਣ ਲਈ ਸੰਘਣੀ ਬੀਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਪਨੋ. ਢੋਲ. ਦੇਖੋ, ਪਣਵ. "ਕਹੂੰ ਬੇਨ ਬੀਨਾ ਪਨੋ ਔ ਨਗਾਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਪੱਨੂ. ਇੱਕ ਜੱਟ ਗੋਤ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁੰਨੂ ਅਤੇ ਪੰਨੂ ਭੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ. ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਪੱਨੂ ਗੋਤ ਦੇ ਜੱਟ ਮਾਝੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚੌਧਰੀ ਹੋਏ ਹਨ. ਪੱਨੂ ਗੋਤ ਸੂਰਜਵੰਸੀ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੰਨੂ.

ਪਪੱਕ. ਪਵਨ ਵਤਿ ਗਤਿ ਕਰਕੇ. ਪੌਣ ਜੇਹੀ ਚਾਲ ਨਾਲ. "ਪਪੱਕ ਪੱਖਰੇ ਤੁਰੇ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਪਕ੍ਵ.

ਪਪਨਾ. ਸੰ. ਪ੍ਰਪਨ੍ਨ—ਪ੍ਰਪੰਨ. ਵਿ—ਸ਼ਰਣਾਗਤ. "ਹਮ ਪਾਪੀ ਰਾਖੁ ਪਪਨਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੪)

ਪਪਾ. ਪੱਪਾ ਅੱਖਰ. "ਪਪਾ, ਪਰਮਿਤਿ ਪਾਰ ਨ ਪਾਇਆ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਪ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ. ਪਕਾਰ.

ਪਪਾਤ. ਵਿ—ਪਤਨ ਹੋਇਆ. ਡਿਗਿਆ. "ਯੌਂ ਕਹਿ ਬਾਤ ਪਪਾਤ ਧਰਾ ਪਰ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਪਪਿਹਰਾ / **ਪਪੀਹਾ** ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੀਣ ਦੀ ਈਹਾ (ਇੱਛਾ) ਵਾਲਾ, ਚਾਤਕ. ਦੇਖੋ, ਚਾਤਕ ਅਤੇ ਬੰਬੀਹਾ. "ਚਾਹ ਰਹੀ ਜਸ ਮੇਘ ਪਪਿਹਰਾ ਪਜਾਸਕੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੬੯)

ਪਪੀਤਾ. ਏਰੰਡ ਖਰਬੂਜਾ. ਇਰੰਡ ਕੱਕੜੀ. Carica Papaya. ਇਹ ਜਿਗਰ ਲਈ ਗੁਣਕਾਰੀ ਅਤੇ ਦ੍ਰਾਵਕ ਹੈ. ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਤਰ ਹੈ. ਇਸਦਾ ਬੂਟਾ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚੰਗਾ ਫਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ.

ਪਪੀਲਕਾ / **ਪਪੀਲੀ** ਸੰ. ਪਿਪੀਲਿਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੀੜੀ. ਚ੍ਯੂਂਟੀ. "ਕਰਦਮੰ ਤਰੰਤ ਪਪੀਲਕਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) "ਗਜ ਔਰ ਪਪੀਲੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪਪੋਰਨਾ / **ਪਪੋਲਨਾ** ਕ੍ਰਿ—ਪਾਲਨ ਪੋਸਣ ਕਰਨਾ. "ਰੇ ਨਰ! ਕਾਇ ਪਪੋਰਹੁ ਦੇਹੀ?" (ਸੋਰ ਮ: ੫) "ਉਨਕੈ ਸੰਗਿ ਤੂ ਰਖੀ ਪਪੋਲਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਉਸ ਜੀਵਾਤਮਾ ਦੇ ਸੰਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਹੇ ਦੇਹ! ਤੂੰ ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਕਰਕੇ ਰੱਖੀ। ੨ ਕਿਸੇ ਵਸ੍ਤੁ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਰੱਖਕੇ ਬਿਨਾ ਦੰਦ ਦਾੜ੍ਹ ਲਾਏ, ਉਸ ਦਾ ਰਸ ਚੂਸਣਾ।

੩ ਭਾਵ ਸਮਝੇ ਅਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ. "ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਪਪੋਲੀਐ ਵਿਣ ਬੁਝੇ ਮੁਗਧ ਅਜਾਣਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਪਪੋਲਿ. ਪਾਲਣ ਪੋਸਣ ਕਰਕੇ. ਦੇਖੋ, ਪਪੋਲਨਾ ੧। ੨ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਪੋਲਕੇ. ਦੇਖੋ, ਪਪੋਲ ੨.

ਪਬ. ਦੇਖੋ, ਪੱਬ ੨. "ਧਾਏ ਪਬਾਂ ਜਿਵੇਂ ਹਣੇ." (ਚੰਡੀ ੩) ਪਹਾੜਾਂ ਜੇਹੇ ਰਾਖਸ ਨੱਠਕੇ ਆਏ.

ਪਬਣ. ਦੇਖੋ, ਪਵਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਬਣਿ.

ਪਬਣਿ. ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗਯਾ—ਭੰਮੂਲ. ਨੀਲੋਫਰ. ਸੰ. ਪਦ੍ਮਨਿ. "ਪਬਣਿ ਕੇਰੇ ਪਤ ਜਿਉ ਢਲਿ ਢੁਲਿ ਜੁੰਮਣਹਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) "ਬਿਆ ਢਲਿ ਪਬਣਿ ਜਿਉ ਜੁੰਮਿਓ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ਅਤੇ ਪਦ੍ਮਨਿ ਦੀ ਵਾਂਙ ਸੁੱਕਕੇ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਜੁੰਮਣ ੩.

ਪਬਨ. ਦੇਖੋ, ਪਵਨ.

ਪਬਰ. ਸੰ. ਪ੍ਰਵਰ. ਵਿ—ਅਤਿ ਉੱਤਮ. ਵਡਾ ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ. "ਪਵਰ ਤੂੰ ਹਰੀਆਵਲਾ ਕਵਲਾ ਕੰਚਨਵੰਨਿ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ਹੇ ਸੋਨੇ ਰੰਗੇ ਕਮਲ! ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ ਅਤੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਸੀ. ਕਮਲ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸ਼ਰੀਰ ਹੈ.

ਪੱਬ. ਸੰਗਯਾ—ਪੈਰ ਦਾ ਅਗ੍ਰਭਾਗ। ੨ ਪਰਵਤ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਪਹਾੜ. "ਮੇਚਕ ਪੱਬਨ ਸੇ ਜਿਨ ਕੇ ਤਨ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧) ਕਾਲੇ ਪਹਾੜਾਂ ਜੇਹੇ ਜਿਸਮ.

ਪੱਬਯ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਵਤ. ਪਹਾੜ. ਦੇਖੋ, ਪਿਸਾਨ.

ਪੱਬਰਾਟ. ਸੰਗਯਾ—ਪਹਾੜਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਹਿਮਾਲਯ। ੨ ਸੁਮੇਰੁ. ੩ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਾ.

ਪੱਬਾਕਾਰ. ਵਿ—ਪਰਵਤ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ. "ਗਜਰਾਜ ਪੱਬਾਕਾਰ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਪੱਬਾਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਵਤ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਪਾਰਵਤੀ. "ਪਾਪਾ ਪਾਵਿਤ੍ਰੀ ਪੱਬਾਣੀ." (ਦੱਤਾਵ) ੨ ਵਿ—ਪਹਾੜਨ. ਪਹਾੜ ਦੀ.

ਪਬਜ. ਦੇਖੋ, ਪੱਬ ੨.

ਪਬਜਭੇਦਨੀ ਈਸ ਸਸਤ੍ਰ. ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਭੇਦਨ (ਪਾੜਨ) ਵਾਲੀ ਨਦੀ, ਉਸ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਰੁਣ, ਉਸ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਪਾਸ਼ (ਫਾਹੀ). (ਸਨਾਮਾ)

ਪਮਾਰ. ਪਰਮਾਰ. ਦੇਖੋ, ਰਾਜਪੂਤ ੨ (ੲ). ੨ ਦੇਖੋ, ਪਵਾਰ ੨.

ਪਯ. ਸੰ. ਪਯ੍. ਧਾ—ਜਾਣਾ, ਵਹਿਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਯਸ੍. ਦੁੱਧ। ੩ ਜਲ। ੪ ਵੀਰਯ। ੫ ਬਲ। ੬ ਪਦ (ਪਾਯ) ਲਈ ਭੀ ਪਯ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ—"ਹਥ ਲਗਹਿ ਗੁਰ ਅਮਰ ਪਯ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਪਯਾਜ਼. ਦੇਖੋ, ਪਜਾਜ.

ਪਯਾਨ. ਸੰ. ਪ੍ਰਯਾਣ. ਸੰਗਯਾ—ਗਮਨ. ਪ੍ਰਸਥਾਨ. ਯਾਤ੍ਰਾ. ਰਵਾਨਗੀ.

ਪਯਾਮ. ਫ਼ਾ. ਪਯਾਮ ਸੰਗਯਾ—ਸੁਨੇਹਾ। ੨ ਹਾਲ. ਵ੍ਰਿੱਤਾਂਤ.

ਪਯਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਤਾਲ. "ਜਾਨ ਪਯਾਰ ਗਯੋ ਤੁਰੰਗਮ." (ਪ੍ਰਿਥੁਰਾਜ) ੨ ਧਾਨਾ ਦਾ ਪਰਾਲ। ੩ ਪਿਆਰ. ਪ੍ਰੀਤਿ. ਸਨੇਹ। ੪ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਇਹ ਆਨੰਦ ਛੰਦ ਦਾ ਦੂਜਾ ਭੇਦ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੧੪ ਅੱਖਰ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਅੱਠ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ਛੀ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਭੀਮਚੰਦ ਕਹੀ ਅਬ, ਸੁਨਿਯੇ ਜਨਾਬ,
ਨਾਕਿਸ ਅਕਲ ਕਹੋਂ, ਏਕ ਨੀਤਿ ਫਾਬ.
ਦੂਰ ਦੂਰ ਡੇਰ ਡਾਰ, ਘਾਟ ਬਾਟ ਰੋਕ,
ਠਹਿਰਿਯੇ ਛੋਰ ਸਬ, ਜੀਅਹੂੰ ਕੋ ਸ਼ੋਕ.
(ਗੁਰੁਪਦਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)

ਪਯਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਤਾਲ। ੨ ਧਾਨਾਂ ਦਾ ਫੂਸ. ਪਰਾਲੀ.

ਪਯਾਲਾ. ਫ਼ਾ ਪਯਾਲਹ. ਸੰਗਯਾ—ਕਟੋਰਾ. ਜਾਮ। ੨ ਪਾਤਾਲ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ. ਦੇਖੋ, ਪਯਾਲ. "ਜਿਨਿ ਆਕਾਸ ਕੁਲਹ ਸਿਰਿ ਕੀਨੀ, ਕਉਸੈ ਸਪਤ ਪਯਾਲਾ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਪਯਾਲਿ. ਪਾਤਾਲ ਵਿੱਚ. "ਜਲਿ ਥਲਿ ਗਗਨਿ ਪਯਾਲਿ ਪੂਰਿ ਰਹਿਆ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਪਯੂਖ . ਦੇਖੋ, ਪਿਊਖ ਅਤੇ ਪੀਯੂਸ.

ਪਯੋਹਸ਼. ਦੇਖੋ, ਪਜੋਹਸ਼.

ਪਯੋਹਰ. ਦੇਖੋ, ਪਯੋਧਰ.

ਪਯੋਹੀਦਨ. ਦੇਖੋ, ਪਜੋਹੀਦਨ.

ਪਯੋਜ. ਸੰਗਯਾ—ਪਯ (ਪਾਣੀ) ਤੋਂ ਜਨਮਿਆ ਕਮਲ. ਜਲਜ.

ਪਯੋਦ. ਸੰਗਯਾ—ਪਯ (ਜਲ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਬੱਦਲ. ਮੇਘ. "ਗਾਗਰਿ ਕੈਸੇ ਫੋਰਿਯੇ, ਉਮਡਯੋ ਦੇਖਿ ਪਯੋਦ?" (ਵ੍ਰਿੰਦ) ੨ ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ.

ਪਯੋਧ } **ਪਯੋਧਰ** } ਸੰਗਯਾ—ਪਯ (ਜਲ) ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਮੇਘ. ਬੱਦਲ। ੨ ਤਲਾਉ। ੩ ਪਯ (ਦੁੱਧ) ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸ੍ਤਨ. ਕੁਚ. "ਜਾਂਕੇ ਸੁਭਤ ਪਯੋਧਰ ਪੀਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਸਰਦ ਰੁਤ ਦੇ ਪਯੋਧਰ (ਬੱਦਲ) ਮਾਨੋ ਪਯੋਧਰ (ਕੁੱਚ) ਹਨ। ੪ ਨਾਰਿਯਲ. ਨਲੇਰ। ੫ ਪਰਵਤ. ਪਹਾੜ।੬ ਦੇਖੋ, ਦੋਹਰੇ ਦਾ ਰੂਪ ੯.

ਪਯੋਧਿ } **ਪਯੋਨਿਧਿ** } ਸੰਗਯਾ—ਪਯ (ਪਾਣੀ) ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਸਮੁੰਦਰ. ਜਲਨਿਧਿ.

ਪਯੰਪੈ. ਡਿੰਗ. ਕਥਨ। ੨ ਵਚਨ. ਵਾਕ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪਇਅੰਪਨ ਅਤੇ ਪਇਅੰਪੈ.

ਪਰ. ਵ੍ਯ—ਪਰੰਤੁ. ਲੇਕਿਨ। ੨ ਪਸ਼ਚਾਤ. ਪੀਛੇ. ਪਰੰ। ੩ ਸੰ. ਵਿ—ਦੂਸਰਾ. ਅਨ੍ਯ। ੪ ਪਰਾਇਆ. ਦੂਸਰੇ ਦਾ. "ਪਰਧਨ ਪਰਤਨ ਪਰਤੀ ਨਿੰਦਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੫ ਭਿੰਨ. ਜੁਦਾ. ਵੱਖ। ੬ ਜੋ ਪਰੇ ਹੋਵੇ. ਦੂਰ। ੭ ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ. ਉੱਤਮ। ੮ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿੱਤ. ਕਾਰਜ ਪਰਾਇਣ। ੯ ਵੈਰੀ. ਦੁਸ਼ਮਨ। ੧੦ ਸ਼ਿਵ। ੧੧ ਮੋਕ੍ਸ਼. ਮੁਕਤਿ। ੧੨ ਸੰ. ਪਰੁਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ. ਪਿਛਲੇਰੇ ਸਾਲ। ੧੩ ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਉੱਪਰ. ਉੱਤੇ. "ਊਪਰਿ ਗਗਨੁ, ਗਗਨੁ ਪਰ ਗੋਰਖੁ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) "ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰ ਕੇ ਵਸਤ੍ਰ ਪਖਾਰਹਿਂ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਗੁਰੂਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉੱਪਰਦੇ ਵਸਤ੍ਰ ਧੋਂਦੇ ਹਨ। ੧੪ ਪੜਨਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ. ਪੈ.

ਪੜ. "ਗੁਰਚਰਨਨ ਪਰ ਮਾਂਗੋ ਖਿਮਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੧੫ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੈਕੇ. ਪੜਕੇ. "ਨਮੋ ਕੀਨ ਪਰ ਦੰਡ ਸਮਾਨੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੧੬ ਫ਼ਾ پر ਸੰਗਯਾ—ਪੰਖ. ਪਕ. "ਨਾ ਪਰ ਪੰਖੀ ਤਾਹਿ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਪਰਉ. ਪੜੋ. ਪਓ। ੨ ਪਰਿਓ. ਪਇਆ. "ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਪਰਉ ਤੇਰੀ ਸਾਭਾ." (ਗਉ) ੩ ਪੜ੍ਹੋ. ਪਠਨ ਕਰੋ। ੪ ਪੜ੍ਹਉਂ. ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ. "ਬਿਦਿਆ ਨ ਪਰਉ ਬਾਦੁ ਨਹੀ ਜਾਨਉ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) ੫ ਪਰਸੋਂ. ਗੁਜ਼ਰੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ। ੬ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ. ਦੇਖੋ, ਪਰੋ ੨.

ਪਰਉਪਕਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰੋਪਕਾਰ. ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਭਲੇ ਦਾ ਕੰਮ. ਦੂਜੇ ਲਈ ਉਪਕਾਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਪਰਉਪਕਾਰ ਪੁੰਨ ਬਹੁ ਕੀਆ." (ਗਉ ਮ: ੪) "ਮਿਥਿਆ ਤਨ, ਨਹੀ ਪਰਉਪਕਾਰਾ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਪਰਉਪਕਾਰੀ. परोपकारिन्—ਪਰੋਪਕਾਰੀ. ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਪਰਆਤਮਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਤਮਾ। ੨ ਦੂਜੇ ਦਾ ਮਨ.

ਪਰਈ. ਪੜਈ. ਪੈਂਦਾ ਹੈ.

ਪਰਈਆ. ਵਿ—ਪੜੈਯਾ. ਪੈਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰੈਪਰਈਆ। ੩ ਪਰਾਏ ਦੀ. ਦੂਸਰੇ ਦੀ. "ਜਾਣੈ ਕੋ ਪੀਰ ਪਰਈਆ?" (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪)

ਪਰਸ. ਸੰ. ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਛੂਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਪੁਹਪ ਸੁਗੰਧਾ ਪਰਸ ਮਾਨੁਖ੍ਯ ਦੇਹੰ ਮਲੀਣੰ." (ਗਾਥਾ) ੨ ਸੰ. ਪਰਸ਼. ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ਮਣਿ. ਪਾਰਸ. "ਪਰਮ ਪਰਸ ਗੁਰੁ ਭੇਟੀਐ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ) ੩ ਪਾਰ੍ਸ਼੍ਵ. ਪਾਸਾ. "ਬਾਮ ਪਰਸ ਤੇ ਝੂਠ ਬਨਾਵਾ." (ਪਾਰਸਾਵ) ਖੱਬੇ ਪਾਸਿਓਂ ਝੂਠ ਰਚਿਆ। ੪ ਦੇਖੋ, ਪਰਸੁ। ੫ ਅੰ. Purse. ਥੈਲੀ. ਬਟੂਆ. ਗੁੱਥੀ.

ਪਰਸਣ. ਸੰ. ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ਨ. ਸੰਗਯਾ—ਛੂਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਛੂਨਾ. ਛੋਹਣਾ.

ਪਰਸਣਾ. ਕ੍ਰਿ.—ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ ਕਰਨਾ. ਛੂਹਣਾ। ੨ ਭੇਟਣਾ. ਮਿਲਣਾ. "ਜਿਨਿ ਪਰਸਿਆ ਗੁਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) "ਪਰਸਤ ਚਰਨ ਗਤਿ ਨਿਰਮਲ ਰੀਤਿ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਪਰਸਣਿ. ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ ਕਰਨ (ਛੂਹਣ) ਲਈ. "ਤਿਸੁ ਨਾਨਕ ਪਰਸਣਿ ਆਵੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪਰਸਤ. ਸਪਰਸ਼ ਕਰਦਾ। ੨ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ. ਦੇਖੋ, ਪਰਸਣਾ. ੩ ਦੇਖੋ, ਪਰਸੁ.

ਪਰਸਤਸ. ਫ਼ਾ پرستش ਪਰਸ੍ਤਿਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਪੂਜਨ. ਪੂਜਾ. ਇਬਾਦਤ.

ਪਰਸਤਨ. ਫ਼ਾ پرستن ਪਰਸ੍ਤਨ. ਕ੍ਰਿ—ਪੂਜਣਾ. ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ. ਇਬਾਦਤ ਕਰਨੀ.

ਪਰਸਨ ਅਥਵਾ **ਪਰਸਨੁ.** ਦੇਖੋ, ਪਰਸਣ। ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ. ਸਵਾਲ. ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੁ ਪਰਸਨੁ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੩ ਸੰ. ਪ੍ਰਸੰਨ. ਵਿ—ਖ਼ੁਸ਼. ਆਨੰਦੀ। ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕੇ. ਰੀਝਕੇ. "ਪਰਸਨ ਪਰਸ ਭਏ ਕੁਬਿਜਾ ਕਉ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪)

ਪਰਸਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਸਣਾ.

ਪਰਸਨਿ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ. ਰੀਝਕੇ. "ਪਰਸਨਿ ਪਰਸੁ ਭਏ ਸਾਧੂ ਜਨ, ਜਨੁ ਹਰਿ ਭਗਵਾਨੁ ਦਿਖੀਜੈ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪) ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਨਾਲ ਸਾਧੁਜਨ ਭੇਟੇ, ਮਾਨੋ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਗਿਆ.

ਪਰਸਪਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਰਸ੍ਪਰ. ਆਪੋਵਿੱਚੀ. ਆਪਸ ਮੇਂ। ੨ ਦੇਖੋ, ਅਨਯੋਨ੍ਯ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪਾਰਸ ਪਰਸ ਪਰਾ.

ਪਰਸਰਾਮ / **ਪਰਸੁਰਾਮ** } ਇੱਕ ਵੈਦ੍ਯ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਕੇ ਦੀਨਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸੀ। ੨ ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੈਨਾ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ। ੩ ਇੱਕ ਵੈਰਾਗੀ ਸਾਧੂ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਨੂੰ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਯੋਗਤਤ੍ਵ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

੪ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ. ਕੁਹਾੜਾਧਾਰੀ ਰਾਮ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨੁ ਦਾ ਅਵਤਾਰ[1] ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਜਮਦਗਨਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਤੇ ਰੇਣੁਕਾ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ, ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਦੇ ਕੁਸ਼ਿਕ ਵੰਸ਼ ਕਰਕੇ ਕੌਸ਼ਿਕ ਸੀ. ਤ੍ਰੇਤਾ ਯੁਗ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੇ ਛਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ. ਇਸ ਦੀ ਕਥਾ ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣਾਂ ਤਥਾ ਰਾਮਾਯਣ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਹੈ.

ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਕਰਣ ਨੂੰ ਅਸਤ੍ਰਵਿਦ੍ਯਾ ਸਿਖਾਈ ਅਤੇ ਭੀਸ਼ਮ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ. ਜਦੋਂ ਕੁਰੁਵੰਸ਼ੀਆਂ ਦੀ, ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਚਾਇਤ ਬੈਠੀ, ਤਾਂ ਇਹ ਭੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸੀ. ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਮਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਬੇਹੋਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਰਾਮਾਯਣ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਮਿਥਿਲਾ ਵਿੱਚ ਸੀਤਾ ਵਰਣ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਧਨੁਖ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ, ਤਦ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆਇਆ ਅਤੇ ਰਾਮ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਵੈਸ਼ਨਵ ਧਨੁਖ ਦੇਕੇ ਚਿੱਲਾ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਆਖਿਆ. ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨੇ ਨਿਰਯਤਨ ਹੀ ਕਮਾਨ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਨੇ ਹਾਰ ਮੰਨੀ, ਪਰ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਚਿੱਲੇ ਵਿੱਚ ਤੀਰ ਜੋੜਲਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਸਫਲ ਕਰਨਾ ਨਾ ਚਾਹਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਦੀ ਆਕਾਸ਼ਗਤੀ ਉਸ ਤੀਰ ਨਾਲ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਯਥਾ— "ਨਭ ਕੀ ਗਤਿ ਤਾਂਹਿ ਹਤੀ ਸਰ ਸੋਂ." (ਰਾਮਾਵ) ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਇਉਂ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਛਤ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਜਿੱਤਕੇ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਪੁਰ ਰਾਤ ਦਾ ਵਸਣਾ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਨੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਹਰੇਕ ਰਾਤ੍ਰੀ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਸੀ.

ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਨੇ ਛੋਟੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਜਾਕੇ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਸ਼ਾਗਿਰਦੀ

[1] ਮਤਸ੍ਯ ਪੁਰਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਵਿਸ਼ਨੁ ਦਾ ਛੇਵਾਂ, ਅਤੇ ਭਾਗਵਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸੋਲਵਾਂ ਅਵਤਾਰ ਹੈ.

ਕੀਤੀ. ਸ਼ਿਵ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਪੂਰਣ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਸਿਖਾਈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਦਿਵ੍ਯ ਪਰਸ਼ੁ (ਕੁਹਾੜਾ) ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਹੋ ਗਿਆ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਰੇਣੁਕਾ ਦਾ ਸਿਰ ਵੱਢ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਦਾ ਛਤ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇੱਕੀ ਵੇਰ ਇਸ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਛਤ੍ਰੀ ਮਾਰ ਮੁਕਾਏ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ. ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਨੇ ਛਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਹੂ ਨਾਲ ਕੁਰੁਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਸਮੰਤਪੰਚਕ ਨਾਮਕ ਪੰਜ ਵਡੇ ਤਾਲ ਭਰੇ. ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਾਲਾਬਾਰ ਦੇਸ਼ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਨੇ ਹੀ ਵਸਾਇਆ ਹੈ. ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਵਰੁਣ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਕਈ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਹਟਾਕੇ ਉਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕਈ ਬਸਤੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਸਨ. ਛਤ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਦਾ ਵੈਰ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਹੈਹਯਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਾ ਅਰਜੁਨ (ਕਾਰ੍ਤਵੀਰ੍ਯ ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ) ਨੇ ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜਮਦਗਨਿ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. "ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ ਰੋਵੈ ਘਰਿ ਆਇਆ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ਦੇਖੋ, ਸਹਸ੍ਰਬਾਹੁ, ਜਮਦਗਨਿ ਅਤੇ ਰੇਣੁਕਾ। ੫ ਸਿੰਹਲ ਦੀਪ ਦੇ ਰਾਜਾ ਸ਼ਿਭਨਾਭਿ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਨਾਪ੍ਰ, ਪ੍ਰ: ਅ: ੪੭.

ਪਰਸਰਾਮੇਸੁਰ. ਪਰਸ਼ੁ (ਕੁਹਾੜਾਧਾਰੀ) ਰਾਮ ਅਵਤਾਰ. "ਪਰਸਰਾਮੇਸੁਰ ਕਰ ਕੁਠਾਰੁ ਰਘੁ ਤੇਜੁ ਹਰਿਓ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ)

ਪਰਸਾ. ਖ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ. ਪਾਣੀ। ੨ ਪਰਸ਼ੁ. ਕੁਹਾੜਾ. ਟਾਕੂਆ.

ਪਰਸਾਦ ਅਥਵਾ **ਪਰਸਾਦੁ.** ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸਾਦ ੧. "ਗੁਰੁ ਪਰਸਾਦੁ ਕਰੇ ਨਾਮੁ ਦੇਵੈ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੪) "ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਪਰਸਾਦ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸਾਦ ੨. "ਇਹ ਪਰਸਾਦ ਗੁਰੂ ਤੇ ਜਾਣੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੩ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸਾਦ ੩ ਤੋਂ ੭.

ਪਰਸਾਦਨ. ਸੰ. ਪ੍ਰਸਾਦਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਅੰਨ. ਭੋਜਨ. "ਡੰਡਉਤ ਪਰਸਾਦਨ ਭੋਗਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫) ੩ ਵਿ— ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਪਰਸਾਦਾ. ਖ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਟੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸਾਦ ੪.

ਪਰਸਾਦਿ. ਪ੍ਰਸਾਦ (ਕ੍ਰਿਪਾ) ਦ੍ਵਾਰਾ. ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਸੇ. "ਪਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ." (ਸਦੁ) "ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਰਸ ਚੀਨਿਆ." (ਸਾਰ ਮ: ੪) ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸਾਦਿ.

ਪਰਸਾਦੀ . ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਟੀ। ੨ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਭੋਗ. ਪ੍ਰਸਾਦ। ੩ ਸੰ. प्रसादिन्—ਪ੍ਰਸਾਦੀ. ਵਿ—ਪ੍ਰਸਾਦੀ. ਵਿ—ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ. ਮਿਹਰਬਾਨ. "ਸਹਜੇ ਸਚੁ ਮਿਲਿਆ ਪਰਸਾਦੀ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੩) ੪ ਪ੍ਰਸਾਦ (ਕ੍ਰਿਪਾ) ਤੋਂ. ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਸੇ. "ਗੁਰਪਰਸਾਦੀ ਤੂੰ ਪਾਵਣਿਆ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੪) ੫ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸਾਦੀ ੨.

ਪਰਸਾਦੁ. ਦੇਖੋ, ਪਰਸਾਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਦ.

ਪਰਸਾਦੇ. ਪਰਸਾਦਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ। ੨ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦ੍ਵਾਰਾ. ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ. "ਸੁਖ ਪਾਇਆ ਸੰਤਨ ਕੈ ਪਰਸਾਦੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਪਰਸਿ. ਸਪਰਸ਼ ਕਰਕੇ. ਛੁਹਕੇ. "ਕੰਚਨੁ ਤਨੁ ਹੋਇ ਪਰਸਿ ਪਾਰਸ ਕਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਪਰਸਿਐ. ਪਰਸਣ ਤੋਂ. "ਦਰਸਨਿ ਪਰਸਿਐ ਗੁਰੂ ਕੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ)

ਪਰਸਿਧ. ਸੰ. प्रसिद्ध—ਪ੍ਰਸਿੱਧ. ਵਿ—ਵਿਖ੍ਯਾਤ. ਮਸ਼ਹੂਰ. "ਤਿਹੁ ਰੇ ਲੋਕ ਪਰਸਿਧ ਕਬੀਰਾ." (ਮਲਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਪਰਸੀਦੇ. ਪ੍ਰਸ੍ਵੇਦ (ਪਸੀਨੇ) ਸਹਿਤ ਹੋਏ. ਪਸੀਜੇ. ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਏ. "ਗੁਰੁ ਪਰਸੀਦੇ ਥਾਲੇ ਪਰ ਤਬ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਰਸੁ. ਦੇਖੋ, ਪਰਸ ਅਤੇ ਪਰਸਨਿ। ੨ ਸੰ. ਪਰਸ਼ੁ ਅਥਵਾ ਪਸ਼ੁੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁਹਾੜਾ. ਕੁਠਾਰ. "ਪਰਸੁ ਅਡੋਲੰ ਹਥਨਾਲੰ." (ਰਾਮਾਵ) "ਤੁਮ ਪੱਟਿਸ ਪਾਸੀ ਪਰਸੁ ਪਰਮ ਸਿੱਧਿ ਕੀ ਖਾਨ." (ਸਨਾਮਾ) ੩ ਸੰ. ਪ੍ਰੇਯਸ੍. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ. "ਨਾਮੁ ਪਰਸੁ ਜਿਨਿ ਪਾਇਓ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ੪ ਸ੍ਪਸ਼ੰਮਣਿ. ਪਾਰਸ. "ਪਾਰਸੁ ਭੇਟਿ ਪਰਸੁ ਕਰਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਰਸ ਨੇ ਛੁਹਕੇ ਪਾਰਸ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ.

ਪਰਸੁਆਰਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਉਪਕਾਰ. ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪਰਾਰ੍ਥ ਅਤੇ ਸ੍ਵਾਰ੍ਥ ਦੋ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪਦ ਹਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪਰਉਪਕਾਰ। ੨ ਦੂਜੇ ਦਾ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਕਾਰਯ. ਪਰਾਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਭਲਾ.

ਪਰਸੁਧਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਸ਼ੁ (ਕੁਹਾੜਾ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ। ੨ ਸਫਾਜੰਗ ਧਾਰੀ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ.

ਪਰਸ਼ੁਰਾਮ. ਦੇਖੋ, ਪਰਸਰਾਮ ੪.

ਪਰਸੂਤ. ਸੰ. ਪ੍ਰਸੂਤ. ਵਿ—ਜਨਮਿਆ. ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਉਤਪੰਨ। ੨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਪਰਸੂਤਿ. ਸੰ. ਪ੍ਰਸੂਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਤਪੱਤੀ. ਪੈਦਾਇਸ਼। ੨ ਜਣਨਾ। ਪ੍ਰਸਵ। ੩ ਕਾਰਣ. ਸਬਬ। ੪ ਔਲਾਦ. ਸੰਤਤਿ. "ਮਾਇਆ ਮਾਈ ਤ੍ਰੈਗੁਣ ਪਰਸੂਤਿ ਜਮਾਇਆ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩)

ਪਰਸੂਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੁੱਲ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸੂਨ ੨. "ਸੈਲਨ ਕਾਨਨ ਸੋਂ ਧਰਨੀ ਪਰਸੂਨਹਿ ਜਯੋਂ ਜਿਨ ਸੀਸ ਉਠਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਸ਼ੇਸਨਾਗ ਨੇ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਫੁੱਲ ਸਮਾਨ ਸਿਰ ਤੇ ਚੁੱਕੀ ਹੋਈ ਹੈ.

ਪਰਸੇਉ. ਸੰ. ਪ੍ਰਸ੍ਵੇਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਸੀਨਾ. ਮੁੜ੍ਹਕਾ.

ਪਰਸੋ. ਦੇਖੋ, ਪਰਸੁ ੨. "ਬਰਛੀ ਅਰੁ ਢਾਲ ਗਦਾ ਪਰਸੋ." (ਕਲਕੀ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਸੋਂ.

ਪਰਸੋਂ. ਸੰ. परश्वस्. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ। ੨ ਵੀਤ ਗਏ ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨ। ੩ ਪਰ-ਦਿਵਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੂਜਾ ਦਿਨ.

ਪਰਸੰਸ
ਪਰਸੰਸਾ } ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸੰਸਾ.

ਪਰਸੰਗੁ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸੰਗ। ੨ ਸਿਲਸਿਲਾ. "ਆਵਾਗਵਨੁ ਹੋਤ ਹੈ ਫੁਨਿ ਫੁਨਿ, ਇਹੁ ਪਰਸੰਗੁ ਨ ਤੂਟੈ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ)

ਪਰਸੰਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸੰਨ.

ਪਰਸੰਵੇਦ / **ਪਰਸੰਵੇਦਜ** } ਵਿ—ਦੂਸਰੇ ਕਰਕੇ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਜਾਣਨ ਯੋਗ੍ਯ.

ਪਰਸੁ. ਫ਼ਾ. پرست ਵਿ—ਪੂਜਕ. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਲਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਬੁਤਪਰਸੁ, ਖ਼ੁਦਾਪਰਸੁ ਆਦਿ.

ਪਰਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਪਰ-ਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਦੂਜੇ ਦੀ ਵਹੁਟੀ. ਆਪਣੀ ਵਿਵਾਹਿਤਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਇਸਤ੍ਰੀ.

ਪਰਸ੍ਮੈਪਦ. ਸੰ. ਪਰਾਏ (ਦੂਸਰੇ) ਲਈ ਉੱਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਕ੍ਰਿਯਾਪਦ. ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਪਣੇ ਲਈ ਉੱਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਕ੍ਰਿਯਾਪਦ ਆਤਮਨੇਪਦ ਹੈ. transitive ਅਤੇ intransitive.

ਪਰਸਿਜਉ. ਭੇਟਿਆ. ਦੇਖੋ, ਪਰਸਣ. "ਗੁਰੁ ਪਰਸਿਜਉ ਅਮਰ ਪ੍ਰਗਾਸੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਪਰਸ੍ਵ. ਪਰ (ਪਰਾਇਆ) ਸ੍ਵ (ਧਨ). ਪਰਧਨ.

ਪਰਸ਼੍ਵਧ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੌੜਾ ਕੁਹਾੜਾ. ਤਬਰ.

ਪਰਹਰਣ / **ਪਰਹਰਨ** } ਸੰ. ਪਰਿਹਰਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੋਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਛੀਨਨਾ। ੨ ਤ੍ਯਾਗ. "ਕੁਲਖਣੀ ਪਰਹਰਿ ਛੋਡੀ ਭਤਾਰ." (ਮ : ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) ੩ ਨਿਵਾਰਣ. ਹਟਾਉਣਾ. "ਜੈਸੇ ਜਲਧਿ ਬਾਰਿ ਪਰਹਰੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੯੭) ੪ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਹਰਣ.

ਪਰਹਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਰਧਨ ਚੁਰਾਉਣਾ. "ਪਰਹਰਨਾ ਲੋਭ ਝੂਠ ਨਿੰਦ ਇਵ ਹੀ ਕਰਤ ਗੁਦਾਰੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਪ੍ਰਹਾਰ (ਵਾਰ) ਕਰਨਾ.

ਪਰਹਰਿ. ਪਰਿਹਰਣ ਕਰਕੇ. ਤ੍ਯਾਗਕੇ. "ਪਰਹਰਿ ਲੋਭੁ ਨਿੰਦਾ ਕੂੜੁ ਤਿਆਗਹੁ." (ਸੋਰ ਮ : ੧) "ਪਰਹਰਿ ਪਾਪੁ ਪਛਾਣੈ ਆਪੁ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਪਰਹਰੀਆ. ਵਿ—ਪਰਿਹਰਣ ਕਰੀਆ. ਪਰਧਨ ਚੁਰਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਾਈ ਵਸਤੁ ਦੇ ਚੁਰਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਚੋਰੀ. ਡਕੈਤੀ. "ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਨਿੰਦਾ ਪਰਹਰੀਆ ਕਾਢੇ ਸਾਧੂ ਕੈ ਸੰਗਿ ਮਾਰਿ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੩ ਵਿ—ਪ੍ਰਹਾਰ (ਵਾਰ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ.

ਪਰਹਰੁ . ਤ੍ਯਾਗੋ. ਛੱਡੋ. "ਪਰਹਰੁ ਲੋਭੁ ਅਰੁ ਲੋਕਾਚਾਰੁ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਹਰਿ.

ਪਰਹਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਹਾਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਹਾਰ। ੩ ਅਗਨਿ. ਦੇਖੋ, ਪਰਹਾਰਿ.

ਪਰਹਾਰਿ. ਅਗਨਿ ਦ੍ਵਾਰਾ. ਅੱਗ ਨਾਲ. "ਭ੍ਰਮਬਨ ਦਹਨ ਭਏ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਪਰਹਾਰਿ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੂਪ ਅੱਗ ਨਾਲ ਭਸਮ ਹੋ ਗਏ.

ਪਰਹੇਜ਼. ਫ਼ਾ پرہیز ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੁਕਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਸੰਯਮ। ੨ ਬੁਰਾਈ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਨਿਯਮ। ੩ ਪੱਥ (ਪਥ੍ਯ).

ਪਰਹੇਜ਼ਗਾਰ. ਫ਼ਾ پرہیزگار ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਯਮੀ. ਪੱਥ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਾਲਾ.

ਪਰਹੇਜ਼ੀਦਨ. ਫ਼ਾ پرہیزیدن ਕ੍ਰਿ—ਰੁਕਣਾ. ਪਿੱਛੇ ਹਟਣਾ. ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣਾ.

ਪਰਕਰ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਕਰ.

ਪਰਕਰਮਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਕ੍ਸ਼ਿਣ.

ਪਰਕਾਸ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼.

ਪਰਕਾਜ. ਪਰਕਾਰ੍ਯ. ਪਰਾਇਆ ਕੰਮ.

ਪਰਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਕਾਰ. "ਛਤੀਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਰਕਾਰ ਕਰਹਿ ਬਹੁ ਮੈਲੁ ਵਧਾਈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸਾਰ)

ਪਰਕਾਲਾ. ਫ਼ਾ پرکالہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਿੰਗਾੜਾ. ਵਿਸਫੁਲਿੰਗ.

ਪਰਕਿਰਤ. ਦੇਖੋ, ਪਰਕਿਰਤਿ.

ਪਰਕਿਰਤਿ / **ਪਰਕਿਰਤੀ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਕ੍ਰਿਤ੍ਯ. ਪਰਾਇਆ ਕੰਮ. "ਸੂਦੁ ਵੈਸੁ ਪਰਕਿਰਤਿ ਕਮਾਵੈ." (ਗਉ ਮ: ੪) ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ. "ਪਰਕਿਰਤਿ ਛੋਡੈ, ਤਤੁ ਪਛਾਣੈ." (ਭੈਰ ਮ: ੩)

ਪਰਕੀਆ / **ਪਰਕੀਯਾ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤੀ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤਿ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਪਰਾਈ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਕਾਵ੍ਯਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਕੀਯਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ—

ਊਢਾ, ਜੋ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਹੈ. ਅਨੂਢਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਜੇ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ.

ਪਰਕੰਮਿਆਂ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਕ੍ਸ਼ਿਣ.

ਪਰਕ੍ਰਿਤਿ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ੩ ਅਤੇ ੫. "ਪਦਮਦਭੁਤੰ ਪਰਕ੍ਰਿਤਿ ਪਰੰ." (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ)

ਪਰਕ੍ਰਿਤਿਪਰ. ਵਿ—ਜੋ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਰਕ੍ਰਿਤਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ.

ਪਰਖ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਗੁਣ ਦੋਸ਼ ਦੀ ਪੜਤਾਲ. ਜਾਂਚ. ਦੇਖੋ, ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ। ੨ ਗੁਣ ਦੋਸ਼ ਜਾਣਨ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ. ਵਿਵੇਕਸ਼ਕਤਿ.

ਪਰਖਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਣ. ਧ੍ਯਾਨ ਨਾਲ ਦੇਖਣਾ. ਜਾਚਣਾ. ਪੜਤਾਲਣਾ. ਗੁਣ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ.

ਪਰਖਤ. ਪਰਖਦਾ ਹੈ. ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਦੇਖਦਾ ਹੈ. "ਗੁਰਮਤਿ ਸਤਿ ਕਰ ਪਰਖਤ ਅੰਧ ਹੈ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਪਰਖਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਖਾ ੨। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰੁਖਾ ੨। ੩ ਦੇਖੋ, ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ. "ਨਹਿ ਪਰਖਾ ਤੁਮ ਕਰਤ ਹੋ, ਹਮ ਜਾਨਹਿ ਭੇਵਾ". (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਰਖਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ ਕਰਵਾਉਣਾ. ਜਾਚ ਕਰਾਉਣੀ.

ਪਰਖ਼ਾਸ਼. ਫ਼ਾ پرخاش ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯੁੱਧ. ਲੜਾਈ. ਝਗੜਾ। ੨ ਛੇੜ ਛਾੜ. ਨੋਕ ਚੋਕ.

ਪਰਖਿ. ਪਰਖਕੇ. ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ ਕਰਕੇ. "ਪਰਖਿ ਖਜਾਨੈ ਪਾਏ ਸੇ ਬਹੁੜਿ ਨ ਖੋਟਿਆ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਪਰਗਟ. ਸੰ. ਪ੍ਰਕਟ. ਵਿ—ਜਾਹਿਰ. ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍ਸ਼. "ਪਰਗਟ ਕੀਆ ਆਪਿ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਸਾਫ. ਨਿਰਮਲ. "ਮਤਿ ਮਲੀਣ ਪਰਗਟ ਭਈ." (ਗਉ ਮ: ੩)

ਪਰਗਟਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਣਾ. ਜਾਹਿਰ ਹੋਣਾ. "ਆਪ ਹੀ ਗੁਪਤ ਆਪਿ ਪਰਗਟਨਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਪਰਗਟੜਾ. ਵਿ—ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਕਟਨ. ਪ੍ਰਗਟ (ਜਾਹਿਰ) ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਕੇਤੜਿਆ ਦਿਨ ਧੁੰਧੂਕਾਰਾ ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਪਰਗਟੜਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਪਰਗਟਾ. ਵਿ—ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਇਆ. ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍ਸ਼ ਹੋਇਆ. "ਗੁਰਮੁਖਾ ਨੋ ਪੰਥੁ ਪਰਗਟਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਪਰਗਟੀਏਸਾ. ਈਸ਼੍ਵਰ (ਬ੍ਰਹਮ) ਦਾ ਸਾਕ੍ਸ਼ਾਤਕਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ. "ਸਚ ਪਰਗਟੀਏਸਾ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਪਰਗਣਾ, ਪਰਗਨਾ ਸੰ. ਪ੍ਰਗਣ. ਫ਼ਾ پرگنہ ਪਰਗਨਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਉਹ ਹਿੱਸਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਪਿੰਡ ਹੋਣ. ਤੱਲਕਾ.

ਪਰਗੜ. ਵਿ—ਪ੍ਰਕਟ. ਜਾਹਿਰ. ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍ਸ਼। ੨ ਪ੍ਰਗਾਢ. ਸੰਘਣਾ.

ਪਰਗੜੀਐ. ਪ੍ਰਕਟ (ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍ਸ਼) ਕਰੀਐ. "ਤੂ ਘਟਿ ਘਟਿ ਇਕੁ ਵਰਤਦਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਗੜੀਐ." (ਵਾਰ ਗਉ ੧ ਮ: ੪) ੨ ਪ੍ਰਗਾਢ (ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ) ਕਰੀਐ.

ਪਰਗਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਚਮਕ. ਤੇਜ. ਦੀਪ੍ਤਿ। ੨ ਵਿਕਾਸ਼. ਖਿੜਨ ਦਾ ਭਾਵ.

ਪਰਗਾਸਿ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਲ। ੨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ। ੩ ਸੰ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਨ੍—ਪ੍ਰਕਾਸ਼ੀ. ਵਿ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਦੀਪ੍ਤਿ) ਵਾਲਾ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੇਜਮਯ. ਜ੍ਯੋਤਿਰੂਪ. "ਮਿਲਿ ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਪਰਗਾਸਿ." (ਸੋਦਰੁ)

ਪਰਗਾਸਿਆ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ। ੨ ਪਰਿਗ੍ਰਸਿਆ. ਦੇਖੋ, ਬਿਬਲ.

ਪਰਗਾਸੁ . ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਦੇਖੋ, ਪਰਗਾਸ. "ਨਾਮ ਕਰੇ ਪਰਗਾਸੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪)

ਪਰਗਾਝਾ. ਪ੍ਰਕਟ (ਜਾਹਿਰ) ਕੀਤਾ. "ਜਿਨਿ ਗੁਪਤ ਨਾਮ ਪਰਗਾਝਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੪) ੨ ਪਰਿਗ੍ਰਾਹ੍ਯ. ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ.

ਪਰਗਾਮੀ. ਸੰ. ਧਾਰਗਾਮਿਨ੍—ਪਾਰਗਾਮੀ. ਵਿ—ਪਾਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. "ਪਰਗਾਮੀ ਤਾਰਣ ਤਰਣ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਤਾਰਣ ਲਈ ਪਾਰਗਾਮੀ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ.

ਪਰਗੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਗੰਦਾ.

ਪਰਗ੍ਰਹ, ਪਰਗ੍ਰਿਹ, ਪਰਗ੍ਰਿਹੁ ਸੰ. ਧਰਗ੍ਰਹ. ਪਰਾਇਆ ਘਰ। ੨ ਭਾਵ—ਪਰਇਸਤ੍ਰੀ. "ਜੈਸਾ ਸੰਗ ਬਿਸੀਅਰ ਸਿਉ ਹੈ ਰੇ! ਤੈਸੋ ਹੀ ਇਹੁ ਪਰਗ੍ਰਿਹੁ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਲੋਭਾਦਿ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਪਰਗ੍ਰਿਹੰ." (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ) ੩ ਦੇਖੋ, ਪਰਿਗ੍ਰਹ.

ਪਰਘ. ਸੰ. ਪਰਿਘ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੋਹੇ ਦਾ ਡੰਡਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅੰਦਰੋਂ ਕਿਵਾੜ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੨ ਲੋਹੇ ਦੀ ਲੰਮੀ ਗਦਾ. ਲੋਹਮੁਸਲ. "ਪਰਘ ਭਸੁੰਡੀ ਤੋਮਰ ਸਕਤੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਧਨੁਰਵੇਦ ਵਿੱਚ ਪਰਿਘ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹੱਥ ਲਿਖੀ ਹੈ। ੩ ਤੀਰ। ੪ ਪਰਵਤ। ੫ ਵਜ੍ਰ। ੬ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਢੋਲ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਜਾ, ਜੋ ਬਾਂਸ ਦੀ ਫਾਚੜਾਂ ਨਾਲ ਵਜਾਈਦਾ ਹੈ। ੭ ਘੜਾ. ਕੁੰਭ। ੮ ਘਰ। ੯ ਵਿਘਨ. ਰੁਕਾਵਟ। ੧੦ ਸ਼ੇਸਨਾਗ। ੧੧ ਜਲ। ੧੨ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੧੩ ਸੂਰਜ.

ਪਰਘਰ. ਦੇਖੋ, ਪਰਗ੍ਰਿਹ। ੨ ਆਪਣੇ ਇਸ਼੍ਟ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਅਥਵਾ ਪੰਥ. "ਆਨ ਮਨਉ, ਤਉ ਪਰਘਰ ਜਾਉ." (ਗਉ ਮ: ੧)

ਪਰਘਰਿ. ਪਰਾਏ ਘਰ ਵਿੱਚ. ਪਰਾਏ ਦਰ ਤੇ. "ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰਾਚਿ ਨ ਪਰਘਰਿ ਜਾਵਾ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੧)

ਪਰਘਰੁ. ਦੇਖੋ, ਪਰਗ੍ਰਿਹ. "ਪਰਘਰੁ ਜੋਹੈ ਹਾਣੇਹਾਣਿ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ)

ਪਰਚਉ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਿਚਯ. ਜਾਨਕਾਰੀ. ਗ੍ਯਾਨ. ਅਭਿਗ੍ਯਤਾ. "ਪਰਚਉ ਪ੍ਰਮਾਣੁ ਗੁਰ ਪਾਇਅਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੨ ਸਬੂਤ. ਪ੍ਰਮਾਣ। ੩ ਸਿੱਧਿ (ਕਰਾਮਾਤ) ਦਾ ਚਮਤਕਾਰ. "ਬਰਸੁ ਏਕੁ ਹਉ ਫਿਰਿਓ ਕਿਨੈ ਨਹੁ ਪਰਚਉ ਲਾਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਪਰਚਸ੍ਰ. ਫ਼ਾ پارچہ‌اسپ ਪਾਰਚਹ-ਅਸ੍ਰ. ਵਸਤ੍ਰ (ਲਿਬਾਸ) ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੁਰਚੁਸਤ.

ਪਰਚਣਾ, ਪਰਚਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਪਰਿਚਯ ਕਰਨਾ. ਜਾਣਨਾ. ਵਾਕਿਫ਼ ਹੋਣਾ। ੨ ਅਭ੍ਯਾਸ ਕਰਨਾ.

ਪਰਚਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਚਉ ੧. "ਘਰ ਹੀ ਪਰਚਾ ਪਾਈਐ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਚਉ ੩. "ਕੋਈ ਮੁਗਲ ਨ ਹੋਆ ਅੰਧਾ, ਕਿਨੈ ਨ ਪਰਚਾ ਲਾਇਆ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਫ਼ਾ پرچہ ਕਾਗ਼ਜ ਦਾ ਟੁਕੜਾ. ਚਿਟ। ੪ ਚਿੱਠੀ. ਰੁੱਕਾ.

ਪਰਚਾਉਣਾ, ਪਰਚਾਇਣੁ ਕ੍ਰਿ—ਪਰਿਚਯ ਕਰਾਉਣਾ. ਹਿਲਾਉਣਾ. ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜਾਨ ਪਹਿਚਾਨ ਕਰਾਉਣੀ। ੨ ਬਹਿਲਾਉਣਾ। ੩ ਗ੍ਯਾਨ ਕਰਾਉਣਾ. "ਰਾਮਚੰਦਿ ਮਾਰਿਉ ਅਹਿ ਰਾਵਣੁ, ਭੇਦੁ ਬਭੀਖਣ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਚਾਇਣੁ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਅਹੰਕਾਰ ਰੂਪ ਰਾਵਣ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖ ਰੂਪ ਵਿਭੀਸ਼ਣ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗ੍ਯਾਨਤਤ੍ਵ ਦਾ ਭੇਦ ਕਰਵਾਕੇ ਮਾਰਿਆ.

ਪਰਚਾ ਚਾਕ ਹੋਣਾ, ਪਰਚਾ ਚਾਕ ਕਰਨਾ ਪੁਲਿਸ (Police) ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧੀ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂਨ ਦੀ ਦਫਾ ਲਾਕੇ ਰਜਿਸਟਰ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਪਰਚਾ ਪਾੜਕੇ ਮਿਸਲ ਨਾਲ ਨੱਥੀ ਕਰਨਾ.

ਪਰਚਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਚਾਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਚਾਰ.

ਪਰਚਾਵਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਿਚਯ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਦਿਲ ਬਹਿਲਾਉਣ ਦਾ ਕਰਮ। ੩ ਸੰਬੰਧੀ ਮੋਏ ਤੋਂ ਸ਼ੋਕਾਤੁਰ ਦਾ ਚਿੱਤ ਪਰਚਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਮਾਤਮਪੁਰਸੀ. "ਤਾਂ ਲੋਕ ਪਰਚਾਵਣੀ ਨੂੰ ਆਵਣ." (ਜਸਾ).

ਪਰਚਾਵਾ. ਵਿ—ਪਰਿਚਯ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਦਿਲ ਬਹਿਲਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਿਚਯ ਦਾ ਭਾਵ. ਜਾਨਕਾਰੀ. ਵਾਕ਼ਫ਼ੀਯਤ। ੩ ਦਿਲ ਬਹਿਲਾਉਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਪਰਚੀਨ. ਸੰ. ਪ੍ਰਾਚੀਨ. ਵਿ—ਪੁਰਾਣਾ. ਪੁਰਾਤਨ. "ਦੀਨਾਧੀਨ ਪਰਚੀਨ ਲਗ." (ਭਾਗੁ ਕ) ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਕਾਲ ਤੋਂ ਦੀਨ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਹਾਂ.

ਪਰਚੂਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੂਣੰ (ਆਟਾ) ਆਦਿ ਸਾਮਗ੍ਰੀ. ਲੂਣ ਤੇਲ ਆਟਾ

ਦਾਲ ਆਦਿ ਸਾਮਾਨ। ੨ ਭਾਵ—ਸ਼ੁਭਾਸ਼ੁਭ ਮਿਸ਼੍ਰਿਤ ਕਰਮ. "ਪੂਰਬਿ ਜਨਮਿ ਪਰਚੂਨ ਕਮਾਏ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪)

ਪਰਚੂਨੀਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਚੂਨ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਖ਼ੁਰਦਫ਼ਰੋਸ਼. ਦੇਖੋ, ਪਰਚੂਨ.

ਪਰਚੈ. ਦੇਖੋ, ਪਰਚਉ. ਪਰਿਚਯ (ਅਭ੍ਯਾਸ) ਸੇ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਚੈ ਬੇਦਬੀਚਾਰੀ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੨ ਪਰਿਚਯ (ਗ੍ਯਾਨ) ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਰਚੈ ਮਨਿ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਪਾਈ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪)

ਪਰਚੈ ਕੈ ਘਰਿ. ਦੇਖੋ, ਅਰਚੈ ਕੈ ਘਰਿ.

ਪਰਚੰਡ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਚੰਡ.

ਪਰਛਾਈ, ਪਰਛਾਂਹੀ, ਪਰਛਾਵਾਂ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਛਾਯਾ. ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ. ਅ਼ਕਸ। ੨ ਪੜਛਾਵਾਂ। ੩ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਆਦਿ ਦਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਪੁਰ ਅਸਰ. "ਹੋਤ ਭਯੋ ਪਰਛਾਵਾਂ ਪ੍ਰੇਤੂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਰਛਿੰਨ, ਪਰਛੰਨ, ਪਰਛੰਨਾ ਸੰ. ਧਰਿੱਛਾਨ੍ਨ—ਪਰਿਛੰਨ. ਵਿ—ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ. ਗੁਪਤ. "ਇਕਤੁ ਰੂਪਿ ਫਿਰਹਿ ਪਰਛੰਨਾ, ਕੋਇ ਨ ਕਿਸਹੀ ਜੇਹਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੧) "ਇਕੋ ਆਪਿ ਫਿਰੈ ਪਰਛੰਨਾ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਸੰ. ਧਰਿੱਛਿਨ੍ਨ—ਪਰਿਛਿੰਨ. ਅਲਗ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ੩ ਹੱਦ ਵਾਲਾ. ਸੀਮਾ ਯੁਕ੍ਤ। ੪ ਸੰ. ਪ੍ਰਚ੍ਛਨ੍ਨ—ਪ੍ਰਛੰਨ. ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੫ ਛਿਪਿਆ ਹੋਇਆ. ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ. "ਮਨਮੁਖ ਸਚ ਰਹੈ ਪਰਛੰਨਾ." (ਭਾਗੁ)

ਪਰਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਜਾ. ਸੰਤਾਨ. ਔਲਾਦ. "ਸੂਤਕ ਪਰਜ ਬਿਗੋਈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਪਰਜਾਤ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੋਕਿਲ. ਕੋਇਲ. ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਕੋਇਲ ਦੇ ਆਂਡੇ ਕਾਉਂ ਪਾਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਕਾਰਣ ਪਰਜ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੈ।

੪ ਸੰ. ਪਰਾਜਿਕਾ. ਇੱਕ ਰਾਗਿਣੀ ਜੋ ਧਨਾਸ਼੍ਰੀ ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਮਾਰੂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਰਿਸ਼ਭ ਅਤੇ ਧੈਵਤ ਕੋਮਲ ਅਰ ਮਧ੍ਯਮ ਤੀਵ੍ਰ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸੁਰ ਸ਼ੁੱਧ ਹਨ. ਵਾਦੀ ਸੜਜ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਹੈ. ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਰ ਹੈ. ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਰ ਭੀ ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ. "ਮਾਰੂ ਔ ਪਰਜ ਔਰ ਕਾਨੜਾ ਕਲ੍ਯਾਨ ਸੁਭ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪਰਜਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਓਪਰੇ ਆਦਮੀ. ਜੋ ਆਪਣੇ ਵੰਸ਼ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਨਹੀਂ। "ਪੁਰਜਨ ਪਰਜਨ ਸਭ ਮਿਲੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਰਜਨ੍ਯ. ਵਿ—ਦੂਸਰੇ ਕਰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਯੋਗ੍ਯ। ੨ ਸੰ. ਪਰ੍‍ਜਨ੍ਯ—ਪਰ੍‍ਜੰਨ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਅਨੇਕ ਦੇਸਾਂ ਨੂੰ ਸੇਚਨ ਕਰੇ, ਬੱਦਲ. ਮੇਘ।[1] ੩ ਮੇਘ ਦੀ ਗਰਜ। ੪ ਇੰਦ੍ਰ। ੫ ਵਿਸ਼ਨੁ.

ਪਰਜਰਨ. ਦੇਖੋ, ਪਰਜਲਨ.

ਪਰਜਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰ (ਸ਼ਤ੍ਰੁ) ਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਸੰਤਾਪ. ਦੇਖੋ, ਅਸਜਰਿ.

ਪਰਜਲਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਜ੍ਵਲਨ. ਜਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਮੱਚਣਾ.

[1]ਗੀਤਾ ਦੇ ਤੀਜੇ ਅਧ੍ਯਾਯ ਚੌਦਵੇਂ ਸ਼ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬੱਦਲ ਯਗ੍ਯ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਪਰਜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਜਾ. ਰੈਯਤ. "ਕੂੜ ਰਾਜਾ ਕੂੜ ਪਰਜਾ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. ਲੋਕੀ. "ਤਿਨ ਕਉ ਪਰਜਾ ਪੂਜਣ ਆਈ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੧ ਮ: ੩)

ਪਰਜਾਰਨ. ਦੇਖੋ, ਪਰਜਾਲਨਾ.

ਪਰਜਾਲਣਾ, ਪਰਜਾਲਨਾ ਕ੍ਰਿ. ਪ੍ਰਜ੍ਵਲਨ. ਜਲਾਉਣਾ. ਮਚਾਉਣਾ. ਭਾਂਬੜ ਬਾਲਣਾ. "ਬ੍ਰਹਮਅਗਨਿ ਸਹਜੇ ਪਰਜਾਲੀ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੨ ਸਾੜਨਾ. "ਭਰਮ ਮੋਹ ਪਰਜਾਲਣਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) "ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਪਰਜਾਲੀਐ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੧ ਮ: ੩)

ਪਰਜਾਲਿ. ਸੰ. ਪ੍ਰਜ੍ਵਲਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ. ਹਵਨ ਅਤੇ ਧੂਪ ਆਦਿ ਧੁਖਾਉਣ ਦੀ ਵਸਤੁ. "ਪੂਜਾ ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਇਆ ਪਰਜਾਲਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੨ ਪ੍ਰਜ੍ਵਲਿਤ ਕਰਕੇ. ਮਚਾਕੇ। ੩ ਫੂਕਕੇ. ਸਾੜਕੇ.

ਪਰਜਾਲੇ. ਦਗਧ ਕੀਤੇ. ਸਾੜੇ. ਭਸਮ ਹੋਏ. ਦੇਖੋ, ਪਰਜਲਨ. "ਬਹੁ ਚਿੰਤਾ ਪਰਜਾਲੇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਪਰਜੁਆਲਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਜ੍ਵਾਲਾ. ਲਾਟਾ. ਅੱਗ ਦੀ ਸ਼ਿਖਾ। ੨ ਮੂਹੋਂ ਅੱਗ ਕੱਢਣ ਵਾਲੀ, ਬੰਦੂਕ. ਤੋਪ. "ਸੁਤਰਨਾਲ ਘੁੜਨਾਲ ਭਨ ਚੂਰਣਿ ਪੁਨ ਪਰਜੁਆਲਿ." (ਸਨਾਮਾ)

ਪਰਜੰਕ. ਸੰ. ਧਰ੍‍ਯਙ੍ਕ—ਪਰ੍‍ਯੰਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਲੰਘ. ਮੰਜਾ.

ਪਰਜੰਤ. ਸੰ. ਧਰ੍‍ਯਨ੍ਤ—ਪਰ੍‍ਯੰਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤਕ. ਤੀਕ. ਤੋੜੀ. ਲੌ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਤਿਮ ਸੀਮਾ. ਅਖ਼ੀਰੀ ਹੱਦ. "ਪਰਮਾਣੇ ਪਰਜੰਤ ਆਕਾਸਹ." (ਗਾਥਾ) ਪਰਮਾਣੂ ਰੂਪ ਹੋਕੇ ਆਕਾਸ਼ ਦੀ ਹੱਦ ਤੀਕ ਗਮਨ ਕਰੇ.

ਪਰਜੰਨ. ਦੇਖੋ, ਪਰਜਨ੍ਯ.

ਪਰਟਿਆ. ਵਿ—ਪਰ-ਅਤ੍ਯਯ. ਅਤ੍ਯਯ (ਦੋਸ਼) ਤੋਂ ਪਰੇ। ੨ ਅਤ੍ਯਯ (ਵਿਨਾਸ਼) ਤੋਂ ਰਹਿਤ. "ਪਰੈ ਪਰਟਿਆ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ਮਨ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਦੋਸ਼ ਅਤੇ ਨਾਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੈ.

ਪਰਣ. ਸੰ. ਧਰ੍ਣ੍. ਧਾ—ਹਰਾ ਹੋਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਤਾ। ੩ ਪਾਨ। ੪ ਪੰਖ. ਖੰਭ। ੫ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਣ. "ਪਰਣ ਨਿਰਬਾਹੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੬ ਦੇਖੋ, ਪਰਨ ੨.

ਪਰਣਸਾਲਾ, ਪਰਣਕੁਟੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰ੍‍ਣ (ਪੱਤੇ) ਦੀ ਸ਼ਾਲਾ. ਪੱਤਿਆਂ ਦਾ ਮਕਾਨ. ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਕੁੱਲੀ. ਫੂਸ ਦੀ ਕੁਟੀ.

ਪਰਣਚੀਰ. ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਜਿਸ ਨੇ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰੇ ਹਨ। ੨ ਪੱਤਿਆਂ ਦੇ ਵਸਤ੍ਰ.

ਪਰਣਤ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਣਤ.

ਪਰਣਧਿ. ਪੱਤੇ ਪਹਿਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਤੀਰ. ਪੰਖਧਰ। ੩ ਪੰਛੀ.

ਪਰਣਮ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਣਾਮ. "ਪੂਜ ਪਾਇ ਪਰ ਪਰਣਮ ਕੀਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਰਣਯ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਣਯ.

ਪਰਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪੜਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੁਮਾਲ. ਤੌਲੀਆ. ਉਪਰਨਾ। ੩ ਸੰ. ਪ੍ਰਣਯ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ. ਭਰੋਸਾ। ੪ ਆਸਰਾ. ਆਧਾਰ. "ਅਗੋਚਰ ਸਾਹਿਬੋ ਜੀਆਂ ਕਾ ਪਰਣਾ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫) ੫ ਦੇਖੋ, ਪਰਣੈ.

ਪਰਣਾਇ. ਪਰਿਣਯ (ਵਿਆਹ) ਕੇ. ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਕੇ. "ਜਿੰਦੁ ਵਹੁਟੀ ਮਰਣੁ ਵਰ, ਲੈਜਾਸੀ ਪਰਣਾਇ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਦੇਖੋ, ਪਰਿਣਯ.

ਪਰਣਾਇਣੁ. ਸਿੰਧੀ. ਪਰਿਣਯ (ਵਿਆਹ) ਦਾ ਹੋਣਾ. ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਨੀ.

ਪਰਣਾਮ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਣਾਮ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਣਾਮ। ੩ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ. ਸ੍ਵਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਜਾਣ ਦੀ ਗਤਿ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਸ਼ਿ ਕਰਨਾ. "ਨਾਸਾ ਮੂੰਦ ਕਰੈਂ ਪਰਣਾਮੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਪਰਣੀ. ਦੇਖੋ, ਪਰਨੀ.

ਪਰਣੈ . ਭਾਰ. ਬਲ. "ਅਖੀਂ ਪਰਣੈ ਜੇ ਫਿਰਾਂ ਦੇਖਾਂ ਸਭ ਆਕਾਰੁ." (ਵਾਰ ਸਾਰ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਪਰਿਣਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਆਹ. ਸ਼ਾਦੀ. "ਮਰਣੈ ਪਰਣੈ ਮੰਨੀਐ." (ਭਾਗੁ) ੩ ਸੰ. ਪ੍ਰਣਯ. ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ. ਭਰੋਸਾ. "ਆਪੁ ਛਡਿ ਸਦਾ ਰਹੈ ਪਰਣੈ." (ਅਨੰਦੁ)

ਪਰਣੰਮਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਰਿਣਾਮ (ਰੂਪਾਂਤਰ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ. ਬਦਲਣਾ.

ਪਰਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਹ. ਸਤ਼ਹ਼। ੨ ਵਿ—ਉਲਟ. ਵਿਪਰੀਤ. ਵਿਰੁੱਧ। ੩ ਪੜਤ. ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ੪ ਪਲਤ. ਗਲ (ਢਲ) ਜਾਂਦਾ, ਜਾਂਦੀ. "ਕਾਚੀ ਗਾਗਰਿ ਨੀਰ ਪਰਤ ਹੈ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ੫ ਦੇਖੋ, ਪਰਤ੍ਰ.

ਪਰਤਹ. ਸੰ. ਧਰਤਃ (ਪਰਤਸ੍). ਵ੍ਯ—ਦੂਸਰੇ ਤੋਂ. ਅਨ੍ਯ ਸੇ। ੨ ਪਿੱਛੇ। ੩ ਪਰੇ. ਅੱਗੇ.

ਪਰਤਖ, ਪਰਤਖਿ, ਪਰਤਖ੍ਯ, ਪਰਤਛ, ਪਰਤਛਿ } ਸੰ. ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍ਸ਼. ਪ੍ਰਤਿ-ਅਕ੍ਸ਼. ਵਿ—ਅੱਖ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਜ਼ਾਹਿਰ. "ਪਰਤਖਿ ਦੇਹ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੁਆਮੀ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) "ਪਰਤਛਿ ਰਿਦੈ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਕੈ ਹਰਿ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) "ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਪਰਤਖ੍ਯ ਹਰਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਪਰਤਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਲਟਣਾ. ਲੌਟਣਾ. ਹਟਕੇ ਆਉਣਾ. ਮੁੜਨਾ। ੨ ਫੇਰਨਾ. ਘੁਮਾਉਣਾ. ਉਲਟਣਾ। ੩ ਮੁੱਕਰਨਾ. ਨਟਨਾ.

ਪਰਤਨ. ਪਰਾਇਆ ਤਨ. ਭਾਵ—ਪਰਇਸਤ੍ਰੀ. "ਪਰ ਧਨ ਪਰਤਨ ਪਰ ਕੀ ਨਿੰਦਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਪਰ ਪੁਰਖ. ਧਰਮ ਪਤੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਪੁਰਖ ਜਿਵੇਂ ਪੁਰਖ ਲਈ ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪਰਤਨ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਪਰਪੁਰਖ ਪਰਤਨ ਹੈ. "ਪਰਧਨ ਪਰਤਨ ਪਰਤੀ ਨਿੰਦਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪਰਤਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚਮੜੇ ਅਥਵਾ ਰੇਸ਼ਮ ਜ਼ਰੀ ਆਦਿ ਦੀ ਪੱਟੀ, ਜੋ ਮੋਢੇ ਉੱਪਰਦੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਛਾਤੀ ਅਰ ਪਿੱਠ ਪੁਰਦੀਂ ਕਮਰ ਤਕ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਲਵਾਰ ਬੰਨ੍ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਗਾਤ੍ਰਾ.

ਪਰਤਵਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ. ਅ਼ਕਸ. "ਜੈਸੇ ਸੀਸੇ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਰੁਖ ਕਾ ਪਰਤਵਾ ਪਉਂਦਾ ਹੈ." (ਜਸਭਾਮ)

ਪਰਤਾਪ. ਸੰ. ਪ੍ਰਤਾਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੇਜ. ਇਕਬਾਲ. "ਪ੍ਰਗਟ ਭਇਆ ਪਰਤਾਪ ਪ੍ਰਭੁ ਭਾਈ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਤਾਪਿਨ੍—ਪ੍ਰਤਾਪੀ. ਵਿ—ਤੇਜਵਾਨ. "ਅਲਖ ਅਭੇਵ ਪੁਰਖ ਪਰਤਾਪ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਸੰ. ਪਰਿਤਾਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਤ੍ਯੰਤ ਜਲਨ. ਮਹਾ ਦੁੱਖ. "ਨਾਮ ਬਿਨ ਪਰਤਾਪਏ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) "ਪਰਤਾਪਹਿਗਾ ਪ੍ਰਾਣੀ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) ੪ ਚਿੱਤ ਦੀ ਤੀਵ੍ਰ ਇੱਛਾ. ਚਿੱਤ ਦੀ ਵ੍ਯਾਕੁਲ ਦਸ਼ਾ. "ਹਰਿ ਨਾਵੈ ਨੋ ਸਭੁਕੋ ਪਰਤਾਪਦਾ, ਵਿਣੁ ਭਾਗਾ ਪਾਇਆ ਨ ਜਾਇ." (ਮਲਾ ਅ: ਮ: ੩) "ਸਭ ਨਾਵੈ ਨੋ ਪਰਤਾਪਦਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧ ਜੋਗੀ ਅੰਦਰਿ) ੫ ਦੇਖੋ, ਪਰਤਾਪੁ.

ਪਰਤਾਪਏ, ਪਰਤਾਪਹਿਗਾ } ਪਰਿਤਾਪ (ਮਹਾ ਦੁੱਖ) ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੁਖੀ ਹੋਵੇਗਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਤਾਪ ੩.

ਪਰਤਾਪਦਾ. ਬਹੁਤ ਲੋਚਦਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਤਾਪ ੪.

ਪਰਤਾਪੀ. ਸੰ. ਧਰਤਾਧਿਨ੍. ਵਿ—ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਪਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰ. ਧਰਿਤਾਧਿਨ੍. ਦੁਖੀ. ਤਾਪ ਸਹਿਤ। ੩ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਤਪਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੪ ਸੰ. ਪ੍ਰਤਾਪਿਨ੍—ਪ੍ਰਤਾਪੀ. ਤੇਜਵਾਨ. ਪ੍ਰਤਾਪਵਾਲਾ.

ਪਰਤਾਪੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਿਤਾਪ. ਸੰਤਾਪ. ਦਾਹ. "ਪਰਤਾਪੁ ਲਗਾ ਦੋਹਾਗਣੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧ ਜੋਗੀ ਅੰਦਰਿ) ੨ ਪ੍ਰਤਾਪ. ਅਗਨਿ. "ਕਿਉ ਲਾਗੀ ਨਿਵਰੈ ਪਰਤਾਪੁ?" (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਦੇਖੋ, ਪਰਤਾਪ.

ਪਰਤਾਪੈ. ਪਰਿਤਾਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਜਲਦਾ ਹੈ। ੨ ਪਰਿਤਾਪ (ਮਹਾਕਲੇਸ਼) ਪਾਵੇਗਾ. "ਵੇਲਾ ਹਥਿ ਨ ਆਵੈ ਪਰਤਾਪੈ ਪਛਤਾਵੈਗੋ." (ਕਾਨ ਅ: ਮ: ੪)

ਪਰਤਾਵਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ. ਇਮਤਹ਼ਾਨ. "ਕਿਮ ਪਰਤਾਵਾ ਲਿਹੁੰ, ਮਨ ਧਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਰਤਿਅ. ਪਰਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਪਰਾਈ ਔਰਤ. ਪਰਨਾਰੀ.

ਪਰਤਿਪਾਲ. ਵਿ—ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ. ਪਾਲਨ ਵਾਲਾ. ਪਰਵਰ. "ਪਰਤਿਪਾਲ ਪ੍ਰਭੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਕਵਨ ਗੁਨ ਗਨੀ?" (ਭੈਰ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫)

ਪਰਤੀ, ਪਰਤੀਅ } ਪਰਸ੍ਤ੍ਰੀ. ਪਰਾਈ ਔਰਤ.

ਪਰਤੀਖਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਸ਼ਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਖਨ.

ਪਰਤੀਤ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤੀਤ.

ਪਰਤੀਤਿ. ਸੰ. ਪ੍ਰਤੀਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਸ਼੍ਚਯ. ਭਰੋਸਾ. ਯਕ਼ੀਨ. ਸ਼੍ਰੱਧਾ. "ਜਾਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਪਰਤੀਰ. ਪ੍ਰਾ. ਪ੍ਰਤੀਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੇਲੇ ਦੀ ਗੁੱਲੀ. ਮੋਟਾ ਛਿੱਲ ਉਤਾਰਕੇ ਕੇਲੇ ਦਾ ਸਾਫ ਕੀਤਾ ਗੋਲਾ. "ਜੰਘਵਾ ਪਰਤੀਰਨ ਸੀ ਦੁਤਿ ਗਾਈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਤੀਰ. ਕਿਨਾਰਾ. ਤਟ. ਕੰਢਾ.

ਪਰਤੇ. ਲੌਟੇ. ਮੁੜੇ. ਹਟੇ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਤੈ.

ਪਰਤੈ. ਸੰ. ਪਰਤ: (ਪਰਤਸ੍) ਵ੍ਯ—ਦੂਸਰੇ ਦ੍ਵਾਰਾ. ਹੋਰ ਤੋਂ. ਅਨ੍ਯ ਸੇ. "ਸਤਿਗੁਰ ਨੋ ਮਿਲੇ ਸੁ ਹਰਿ ਮਿਲੇ, ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਪਰਤੈ." (ਮ: ੪ ਗਉ ਵਾਰ ੧) ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਰਤਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ.

ਪਰਤੰਤ੍ਰ. ਵਿ—ਪਰਾਧੀਨ. ਪਰਵਸ਼.

ਪਰਤ੍ਰ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹੋਰ ਥਾਂ। ੨ ਦੂਜੇ ਵੇਲੇ। ੩ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ.

ਪਰਤ੍ਰਿਅ. ਪਰਸ੍ਤ੍ਰੀ. "ਪਰਤ੍ਰਿਅ ਰਾਵਣਿ ਜਾਹਿ ਸੇਈ ਤਾ ਲਾਜੀਅਹਿ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫)

ਪਰਤ੍ਰਿਣ. ਕਿਸੇ ਅਜਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਪਤੜ੍ਰਿਨ ਦੀ ਥਾਂ ਅਸ਼ੁੱਧ

ਸ਼ਬਦ ਰਾਮਵਤਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. "ਜਲਜੰਤੁ ਪਰਤ੍ਰਿਣ ਪਤ੍ਰ ਦਹੇ." ਸ਼ੁੱਧ ਪਾਠ ਇਉਂ ਹੈ—"ਪਤਤ੍ਰਿਨ ਪਤ੍ਰ ਦਹੇ." ਪਤੱਤ੍ਰਿ (ਪੰਛੀਆਂ) ਦੇ ਪੰਖ ਜਲ ਗਏ.

ਪਰਤ੍ਰਿਯ. ਦੇਖੋ, ਪਰਤ੍ਰਿਅ.

ਪਰਥਾਉ. ਸੰ. ਪ੍ਰਥਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੀਤਿ. ਚਾਲ. "ਵਿਣ ਗੁਰਸਬਦ ਨ ਮੰਨਣਾ ਊਰਾ ਪਰਥਾਉ." (ਭਾਗੁ) ਇਹ ਘਾਟੇ ਦੀ ਰੀਤਿ ਹੈ। ੨ ਪਰ ਸ੍ਥਾਨ. ਪਰਾਇਆ ਥਾਂ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪਰਥਾਈ ੨.

ਪਰਥਾਇ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰ-ਸ੍ਥਾਨ. ਪਰਲੋਕ. "ਕਿਉ ਰਹੀਐ ਚਲਣਾ ਪਰਥਾਇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) "ਲਾਹਾ ਲੈ ਪਰਥਾਇ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਥਾ. ਰੀਤਿ. ਰਸਮ. "ਜਜਿ ਕਾਜਿ ਪਰਥਾਇ ਸੁਹਾਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਨਿਯਮ. ਪ੍ਰਥਾ. "ਮਹਾਪੁਰਖਾ ਕਾ ਬੋਲਣਾ ਹੋਵੈ ਕਿਤੈ ਪਰਥਾਇ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੩) ਬਚਨ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਲੈਕੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਪਰਥਾਈ. ਪਰਸ੍ਥਾਨ ਵਿੱਚ. ਪਰਾਏ ਥਾਂ। ੨ ਭਾਵ—ਕਰਤਾਰ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਹੋਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਦੁਆਰੇ. "ਮਾਨੁਖ ਪਰਥਾਈ ਲਜੀਵਦੋ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੩ ਪ੍ਰਥਾ (ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ) ਵਾਸਤੇ. ਸ਼ੁਹਰਤ ਲਈ। ੪ ਜੋ ਸਭ ਸ੍ਥਾਨਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ (ਪਰਮਪਦ) ਹੈ, ਉਸ ਵਿੱਚ. ਤੁਰੀਯ (ਤੁਰੀਆ) ਪਦਵੀ ਵਿੱਚ. "ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਸੁਖ ਪਾਇਆ ਸਾਚੇ ਪਰਥਾਈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਪਰਥਾਏ. ਦੇਖੋ, ਪਰਥਾਇ। ੨ ਪ੍ਰਥਾ (ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ) ਵਾਸਤੇ. "ਰਾਜੇ ਧਰਮ ਕਰਹਿ ਪਰਥਾਏ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੩ ਪਰਸ੍ਥਾਨ (ਪਰਲੋਕ) ਵਾਸਤੇ. ਸ੍ਵਰਗਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ.

ਪਰਦ. ਦੇਖੋ, ਪੱਦ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਦ੍ਰ। ੩ ਪੜਦਾ. ਪੋਸ਼ੀਦਾ ਮੁਆਮਲਾ. ਪੜਦੇ ਦੀ ਗੱਲ. "ਨਿਜ ਪਰਦ ਪਰਾਵਨ ਚਾਹਿ ਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਪਰਾਵਨ ੨.

ਪਰਦਖਣਾ, **ਪਰਦੱਛਣਾ** ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਦਕ੍ਸ਼ਿਣਾ. "ਗੁਰਮੁਖ ਮਾਰਗ ਚੱਲਣਾ ਪਰਦਖਣਾ ਪੂਰਨ ਪਰਤਾਪੈ." (ਭਾਗੁ) "ਸਫਲ ਚਰਨ ਪਰਦੱਛਨਾ ਕਰੋਈਐ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਪਰਦਾ. ਫ਼ਾ پردہ ਪਰਦਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਵਰਣ. ਪੜਦਾ. "ਜਿਨਿ ਭ੍ਰਮਪਰਦਾ ਖੋਲਾ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਵਸਤ੍ਰ ਮਕਾਨ ਆਦਿ ਦੀ ਓਟ. ਪਰਦੇ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੋਂ ਫੈਲਿਆ ਹੈ. ਇਸਲਾਮ ਵਿੱਚ ਪਰਦੇ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਹਦਾਯਤ ਹੈ. ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਨੂੰ ਖ਼ੁਦਾ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ "ਹੇ ਨਬੀ! ਆਪਣੀਆਂ ਵਹੁਟੀਆਂ, ਧੀਆਂ ਅਤੇ ਮੋਮਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਖ ਦਿਓ ਕਿ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਵੱਡੀਆਂ ਚਾਦਰਾਂ ਲਿਆ ਕਰਨ. ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਮੰਗੋ ਤਾਂ ਪਰਦੇ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਮੰਗੋ." (ਸੂਰਤ ਅਹਜ਼ਾਬ ੫੩-੫੯)

ਵਾਲਮੀਕ ਕਾਂਡ ੬, ਅ: ੧੧੬ ਵਿੱਚ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਵਿਭੀਸ਼ਣ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਹੇ ਰਾਕਸ਼ਰਾਜ! ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਉੱਤਮ ਆਚਰਣ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਪਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਤੁੱਲ ਘਰ, ਵਸਤ੍ਰ, ਕਨਾਤ ਅਰ ਉੱਚੀ ਦੀਵਾਰ ਦਾ ਪਰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ.

ਸਿੱਖਧਰਮ ਵਿੱਚ ਭੀ ਪਰਦੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ੇਧ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਰਾਸਿ ੧, ਅ: ੩੩। ੩ ਵੀਣਾ ਸਿਤਾਰ ਆਦਿ ਬਾਜਿਆਂ ਦਾ ਬੰਦ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਵਿਭਾਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪਰਦਾਖ਼ਤ. ਫ਼ਾ پرداخت ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ. ਤਤਪਰ ਹੋਇਆ। ੨ ਵੇਲ੍ਹਾ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਪਰਦਾਖ਼ਤਨ.

ਪਰਦਾਖ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ پرداختن ਕ੍ਰਿ—ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਲੱਗਣਾ. ਮਸ਼ਗੂਲ ਹੋਣਾ. ਤਤਪਰ ਹੋਣਾ। ੨ ਵੇਲ੍ਹਾ ਹੋਣਾ. ਫਾਰਗ਼ ਹੋਣਾ.

ਪਰਦਾ ਪਾੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪੜਦਾ ਪਾੜਨਾ. ਗੁਪਤ ਬਾਤ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੀ. ਕਿਸੇ ਦਾ ਭੇਤ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨਾ. "ਬੀਚ ਕਚਹਿਰੀ ਪਰਦਾ ਪਾਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਰਦਾਰਾ. ਸੰ. ਪਰਦਾਰ. ਪਰ ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਪਰਦਾਰਾ ਪਰਧਨੁ ਪਰਲੋਭਾ." (ਮਲਾ ਮ: ੧)

ਪਰਦੁਖਹਰ, **ਪਰਦੁਖਨਿਵਾਰੁ** ਵਿ—ਪਰਦੁੱਖ ਵਿਨਾਸ਼ਕ, ਨਿਵਾਰਕ. ਪਰਾਇਆ ਦੁੱਖ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਪਰਦੁਖਹਰ ਸਰਬ ਰੋਗ ਖੰਡਣ ਗੁਣਕਾਰੀ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) "ਭਯਭੰਜਨੁ ਪਰਦੁਖਨਿਵਾਰੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਪਰਦੁਮਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਦ੍ਯੁਮ੍ਨ.

ਪਰਦੂਖਨਾ. ਪਰਨਿੰਦਾ. ਪਰਾਏ ਦੂਸ਼ਣ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਕਈ ਕੋਟ ਪਰਦੂਖਨਾ ਕਰਹਿ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਪਰਦੇਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰ (ਦੂਜਾ) ਦੇਸ਼. ਵਿਦੇਸ਼. "ਪਰਦੇਸ ਝਾਗਿ ਸਉਦੇ ਕਉ ਆਇਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਭਾਵ—ਪਰਲੋਕ। ੩ ਜਨਮਾਂਤਰ। ੪ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਦੇਸ ੩ ਤੋਂ ੭.

ਪਰਦੇਸੀ. ਵਿ—ਵਿਦੇਸ਼ੀ। ੨ ਭਾਵ—ਪਰਲੋਕ ਨਿਵਾਸੀ। ੩ ਉਪਰਾਮ. ਉਦਾਸੀਨ. "ਮਨੁ ਪਰਦੇਸੀ ਜੇ ਥੀਐ ਸਭੁ ਦੇਸੁ ਪਰਾਇਆ."

ਪਰਦੋ. ਦੇਖੋ, ਪਰਦਾ.

ਪਰਦੋਖ. ਸੰਙ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਦੋਖ. "ਕਰੈਂ ਬਿਚਾਰ ਪਿਖੋਂ ਪਰਦੋਖੁ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਪਰ-ਦੋਸ. ਪਰਾਏ ਐਬ.

ਪਰਦ੍ਰਿਸਟਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਧਨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਿ ਵੱਲ ਲੋਭਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ. "ਨੈਨਹੁ ਨੀਦ ਪਰਦ੍ਰਿਸਟਿ ਵਿਕਾਰ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਪਰਦ੍ਰੋਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਾਏ ਨਾਲ ਵੈਰ. ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਅਸ਼ੁਭ ਚਿਤਵਨ. ਪਰਦ੍ਵੇਸ਼. "ਪਰਦ੍ਰੋਹ ਕਰਤ ਬਿਕਾਰ ਨਿੰਦਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਪਰਦ੍ਰੋਹੀ. ਵਿ—ਪਰਾਏ ਨਾਲ ਦ੍ਰੋਹ (ਵੈਰ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਅਸ਼ੁਭ ਚਿਤਵਨ ਵਾਲਾ.

ਪਰਧਨ. ਪਰਾਇਆ ਧਨ. ਓਹ ਧਨ, ਜੋ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ.

ਪਰਧਰਮ. ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਦੂਜੇ ਦਾ ਧਰਮ. "स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः." (ਗੀਤਾ ਅ: ੩, ਸ਼: ੩੫)

ਪਰਧਾਣੁ. ਵਿ—ਪ੍ਰਧਾਨ. ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. ਉੱਤਮ. "ਆਪੇ ਹੀ ਪਰਧਾਣੁ." (ਸੋਰ ਮ: ੪)

ਪਰਧਾਨ. ਵਿ—ਪ੍ਰਧਾਨ. ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. ਮੁਖੀਆ. ਦੇਖੋ,

ਯੁ—ਪ੍ਰਧਾਨ. "ਜਿਨਿ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਪੂਰੇ ਪਰਧਾਨ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

੨ ਫੂਲਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਤਨ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਟਿੱਕਾ ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਸੀ. ਰਮਦਾਸ ਝੰਡੇ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ. ਇਹ ਵਡੀ ਧਰਮਾਤਮਾ ਅਤੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਬਰਨਾਲੇ ਸੰਤ ਗਾਂਧਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਜਾਗੀਰ ਲਾਕੇ ਇਹ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਸ਼ੀ ਜਾਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਨਾ ਕਰਨੀ ਪਵੇ, ਇੱਥੇ ਹੀ ਵਿਦਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਪੰਥ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਹਿਤ ਕਰਨ. ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੀ ਲਾਈ ਜਾਗੀਰ ਹੁਣ ਬਰਾਬਰ ਜਾਰੀ ਹੈ, ਪਰ ਵਿਦਯਾ ਦੀ ਟਕਸਾਲ ਬਣਾਉਣ ਵੱਲ ਕਿਸੇ ਮਹੰਤ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ.

ਪਰਧਾਨਿ. ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਵਾਲੀ. "ਤੂੰ ਸਤਵੰਤੀ ਤੂੰ ਪਰਧਾਨਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ.

ਪਰਧਾਨੁ. ਦੇਖੋ, ਪਰਧਾਨ. "ਸੋਈ ਨਾਮ ਪਰਧਾਨੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਪਰਧੁਨਿ. ਪ੍ਰਧ੍ਵਨਿ. ਦੇਖੋ, ਸਬਦਿ ਪਰਧੁਨਿ ਧੁਨਿ ਅਰਿ.

ਪਰਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੜਨ (ਪੈਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੋਲ ਦਾ ਇੱਕ ਖੰਡ. ਪਰਨਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਧ੍ਰੁਵਕ ਦੇ ਸਾਥ ਨਾਲ ਵਜਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ. ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ ਦੇਖੋ, —ਧਾਗਿਨਕਤ ਤਕ ਤਕ ਤਕਿ ਨਕਤਿਕ ਧਿੰਨੁ ਕਿਤਾ ਗਿਦੀ ਗਿਨਾ ਧਾ। ੩ ਪਰਨਾ. ਆਸਰਾ. "ਪਰਨ ਸਰਨ ਕਰ ਚਰਨ ਕੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਣ। ੫ ਸੰ. ਪ੍ਰਣੰ. ਪੱਤਾ। ੬ ਪੰਖ. ਪਰ.

ਪਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪੜਨਾ. ਪੈਣਾ. "ਪਾਰਿ ਨ ਪਰਨਾ ਜਾਇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੨ ਭਰੋਸਾ. ਆਸਰਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਣਾ ੩ ਅਤੇ ੪. "ਠਾਕੁਰ ਜੀਉ ਤੁਹਾਰੋ ਪਰਨਾ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ੩ ਤੌਲੀਆ. ਰੁਮਾਲ. ਝਾੜਨ.

ਪਰਨਾਈ. ਪਰਿਣਯਨ ਕੀਤੀ. ਵਿਆਹੀ.

ਪਰਨਾਮ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਣਾਮ.

ਪਰਨਾਮੀ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਣਾਮੀ.

ਪਰਨਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪਰਨਾਰੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਨਾਰ.

ਪਰਨਾਰਿ, ਪਰਨਾਰੀ } ਪਰਾਈ ਨਾਰੀ. ਪਰਾਈ ਔਰਤ. "ਪਰਨਾਰੀ ਕੇ ਭਜੇ ਸਹਸ ਬਾਸਵ ਭਗ ਪਾਏ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੧)

ਪਰਨਾਲਾ. ਸੰ. ਪ੍ਰਣਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ ਦਾ ਨਿਕਲਣ ਦਾ ਮਾਰਗ. ਮੋਰੀ। ੩ ਨਲਕਾ.

ਪਰਨਾਲੀ. ਸੰ. ਪ੍ਰਣਾਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣੀ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਨਾਲੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਣਾਲੀ.

ਪਰਨੀ. ਸੰ. ਪਰ੍ਣਿਨ੍. ਵਿਰਛ. ਪਤ੍ਰੀ. "ਸਤਿਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਜਨੁ ਪਰਨੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਰਪ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘਰ. ਮਕਾਨ. "ਕਹਿ ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਉਂ ਪਰਪ ਜਿਹਿਂ, ਮੁਝ ਪਿਖਿ ਨਰ ਯੌਂ ਪ੍ਰਾਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਮੈਂ ਜਿਸ ਘਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਲੋਕ ਇਉਂ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਪਰਪਾ.

ਪਰਪੱਕ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਪਕ੍ਵ.

ਪਰਪਚ. ਸੰ. ਪ੍ਰਪੰਚ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਖੰਡ. ਛਲ. ਆਡੰਬਰ. "ਪਰਪਚ ਧ੍ਰੋਹ ਮੋਹ ਮਿਟਨਾਈ." (ਬਾਵਨ)

ਪਰਪਟ. ਦੇਖੋ, ਪਾਪੜ.

ਪਰਪਾ. ਪਰਪ (ਘਰਾਂ) ਦੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ (ਕਤਾਰਾਂ) ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਬਾਜਾਰ. ਗਲੀ. ਕੂਚਾ. "ਪਰਪਾ ਚਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ ਛਬੀਲਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਭਾ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚ ਚੱਲੀਆਂ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਪਾਂਚਲੀ। ੨ ਪਾਪੜ (ਪਪੰਟ) ਲਈ ਭੀ ਪਰਪਾ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਮੋਦਕ ਸਸਕੁਲਿ ਪਰਪਾ ਪੂਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਪਿਆਉ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਪਾ.

ਪਰਪਾਟੀ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਪਾਟੀ.

ਪਰਪਿਤਾਮਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਤਾਮਹ (ਦਾਦੇ) ਦਾ ਪਿਤਾ. ਪੜਦਾਦਾ. "ਪਿਤਾਮਾ ਪਰਪਿਤਾਮਾ ਸੁਜਨ ਕੁਟੰਬ ਸੁਤ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਪਰਪੀਰ, ਪਰਪੀੜ } ਪਰਦੁੱਖ. ਪਰਾਈ ਪੀੜ.

ਪਰਪੁਰਖ. ਪਤਿ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੋਰ ਪੁਰੁਸ਼. "ਜੈਸੀ ਪਰਪੁਰਖਾ ਰਤ ਨਾਰੀ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਪਰਪੁਲਤ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਪੁਲਤ.

ਪਰਪੰਚ. ਸੰ. ਪ੍ਰਪੰਚ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸ੍ਤਾਰ. ਸੰਸਾਰ. ਜਗਤ. "ਬਿਰਲੇ ਪਾਈਅਹਿ, ਜੋ ਨ ਰਚਹਿਂ ਪਰਪੰਚੁ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) ੨ ਛਲ. ਧੋਖਾ. "ਕਰਿ ਪਰਪੰਚੁ ਜਗਤ ਕਉ ਡਹਿਕੈ." (ਦੇਵ ਮ: ੯)

ਪਰਪੰਚਬੇਣੁ. ਸੰ. ਵਿਪੰਚੀ ਵੀਣਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਰ ਨੂੰ ਵਿਸ੍ਤਾਰਣ ਵਾਲੀ ਵੀਣਾ। ੨ ਅਨਹਤ ਪੰਚਸ਼ਬਦਰੂਪ ਵੀਣਾ. "ਪਰਪੰਚੁਬੇਣੁ ਤਹੀ ਮਨ ਰਾਖਿਆ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧)

ਪਰਪੰਚੁ. ਦੇਖੋ, ਪਰਪੰਚ.

ਪਰਫੜੁ, ਪਰਫੁਲਿਤ, ਪਰਫੁੜਾ, ਪਰਫੂਲਤਾ, ਪਰਫੂਲਿਤ } ਸੰ. ਪ੍ਰਫੁੱਲ. ਵਿ—ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ. ਵਿਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ. ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ। ੨ ਆਨੰਦ ਸਹਿਤ. ਪ੍ਰਸੰਨ. "ਪਰਫੜੁ ਚਿਤ ਸਮਾਲਿ ਸੋਇ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) "ਜਿਉ ਉਦਿਆਨ ਕੁਸਮ ਪਰਫੁਲਿਤ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) "ਸਾਧ ਕੈ ਸੰਗਿ ਸਦਾ ਪਰਫੁਲੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਸੰਤ ਸੰਗੇ ਮਨੁ ਪਰਫੜੈ." (ਮਲਾ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫) "ਪਰਫੂਲਤਾ ਰਹੈ." (ਬਸੰ ਮ: ੫) "ਆਤਮਜੋਤਿ ਭਈ ਪਰਫੂਲਿਤ." (ਸਾਰ ਮ: ੪) ੩ ਪ੍ਰਤਿਫਲ. ਕਰਮ ਦਾ ਬਦਲਾ. "ਸਾਦ ਕੀਤੇ ਦੁਖ ਪਰਫੁੜੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਪਰਬ. ਸੰ. ਪਰ੍ਵ੍. ਧਾ—ਭਰਨਾ. ਪੂਰਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰ੍ਵੰ (ਪਰ੍ਵਨ੍). ਧਰਮ ਅਤੇ ਉਤਸਵ ਦਾ ਸਮਾ। ੩ ਉਤਸਵ. ਮੰਗਲ। ੪ ਭਾਗ. ਹਿੱਸਾ। ੫ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਭਾਗ. ਖੰਡ. ਜੈਸੇ—ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੇ ਅਠਾਰਾਂ ਪਰਬ. "ਸੁਨੋ ਬ੍ਯਾਸ ਤੇ ਪਰਬ ਅਸਟੰ ਦਸਾਨੰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੬ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਜੋੜ. ਸੰਨ੍ਹ.

ਪਰਬਸ. ਵਿ—ਪਰਵਸ਼. ਜੋ ਪਰਾਏ ਵਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਪਰਾਧੀਨ.

ਊਨੋ ਭਲੋ ਸੁਪਥ ਕੁਪਥ ਕੋ ਨ ਦੂਨੋ ਭਲੋ
ਸੂਨੋ ਭਲੋ ਘਰ ਪੈ ਨ ਖਲ ਸਾਥ ਕਰਿਯੈ,
ਅਨਲ ਕੀ ਲਪਟ ਝਪਟ ਭਲੀ ਨਾਹਰ ਕੀ
ਕਪਟੀ ਕੇ ਕਪਟ ਤੇ ਦੂਰ ਹੀ ਸੇ ਡਰਿਯੈ,
ਯਹੈ ਕਵਿ "ਜੀਵਨ" ਪਰਮ ਪੁਰਸਾਰਥ ਹੈ
ਪਰਘਰ ਬਸ ਫਿਰ ਰਸ ਸੋਂ ਨਿਕਰਿਯੈ,
ਹਾਰ ਮਾਨ ਲੀਜੈ ਪੈ ਨ ਬਾਦ ਕੀਜੈ ਨੀਚਨ ਸੋਂ
ਸਰਬਸ ਦੀਜੈ ਪੈ ਨ ਪਰਬਸ ਪਰਿਯੈ.

ਪਰਬਤ. ਸੰ. ਪਰ੍ਵਤ. ਸੰਗਯਾ—ਪਹਾੜ. "ਪਰਬਤ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਹੋਵਹਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਭਾਵ—ਅਭਿਮਾਨ. ਹੌਮੈ. ਆਪਣੇ ਤਾਂਈਂ ਉੱਚਾ ਜਾਣਨਾ. "ਕੀਟੀ ਪਰਬਤ ਖਾਇਆ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਕੀਟੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਨੰਮ੍ਰਤਾ ਹੈ। ੩ ਸੰਨਯਾਸੀਆਂ ਦੇ ਦਸ਼ ਭੇਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਭੇਦ. ਦੇਖੋ, ਦਸਨਾਮ ਸੰਨਯਾਸੀ.

ਪਰਬਤਾਰਿ. ਸੰ. ਪਰ੍ਵਤਾਰਿ. ਪਹਾੜ ਦਾ ਵੈਰੀ ਇੰਦ੍ਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਵਜ੍ਰ ਨਾਲ ਪਹਾੜਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਚੂਰਣ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ.

ਪਰਬਤਿ, ਪਰਬਤੀ ਵਿ—ਪਰ੍ਵਤ (ਪਹਾੜ) ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਪਹਾੜੀ. ਪਰ੍ਵਤੀਯ. "ਪਰਬਤਿ ਕਾਲਾ ਮੇਹਰਾ." (ਭਾਗੁ) ਕਾਲਾ ਅਤੇ ਮੇਹਰਾ ਪਹਾੜੀ ਸਿੱਖ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਹਾੜੀਆ। ੩ ਪਰਵਤ ਵਿੱਚ. "ਬਨਿ ਤਿਨਿ ਪਰਬਤਿ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਸੁਇਨੇ ਕੈ ਪਰਬਤਿ ਗੁਫਾ ਕਰੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਪਰਬਲ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਬਲ.

ਪਰਬਾਦ. ਸੰ. ਪ੍ਰਵਾਦ. ਸੰਗਯਾ—ਝੂਠੀ ਬਦਨਾਮੀ. ਨਿੰਦਾ. "ਅਹੰਬੁਧਿ ਪਰਬਾਦ ਨੀਤ." (ਬਿਹਾ ਮ: ੫)

ਪਰਬੀਣ, ਪਰਬੀਨ ਸੰ. ਪ੍ਰਵੀਣ. ਵਿ—ਨਿਪੁਣ. ਚਤੁਰ। ੨ ਪੂਰਾ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. ਪੂਰਣ ਗ੍ਯਾਨੀ. "ਜਾਨਨਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਪਰਬੀਨ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਸੋ ਸਰਬਗੁਣ ਪਰਬੀਨਾ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਬੀਣ.

ਪਰਬੋਧ. ਸੰ. ਪ੍ਰਬੋਧ. ਸੰਗਯਾ—ਜਾਗਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਨੀਂਦ ਦਾ ਅਭਾਵ। ੨ ਗ੍ਯਾਨ ਅਵਸਥਾ. ਅਗ੍ਯਾਨ ਦਾ ਅਭਾਵ. "ਮਨੁ ਪਰਬੋਧਹੁ ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਇ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਪਰਬੋਧਹੁ. ਪ੍ਰਬੁੱਧ ਕਰੋ. ਜਗਾਓ. ਗ੍ਯਾਨ ਸਹਿਤ ਕਰੋ. ਦੇਖੋ, ਪਰਬੋਧ ੨.

ਪਰਬੋਧਨ. ਸੰ. ਪ੍ਰਬੋਧਨ. ਸੰਗਯਾ—ਜਾਗਣਾ. ਜਾਗਰਣ. ਨੀਂਦ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗ। ੨ ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ. ਆਤਮਾ ਦੇ ਜਾਣਨ ਦੀ ਹਾਲਤ। ੩ ਬੋਧ (ਗ੍ਯਾਨ) ਕਰਾਉਣਾ. ਗ੍ਯਾਨ ਦੇਣਾ। ੪ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਚਲੁ ਚਲੁ ਸਖੀ, ਹਮ ਪ੍ਰਭੁ ਪਰਬੋਧਹ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪) ੫ ਧੀਰਯ ਦੇਣਾ. ਤਸੱਲੀ ਦੇਣੀ.

ਪਰਬੋਧਿਆ. ਪ੍ਰਬੁੱਧ ਕੀਤਾ. ਜਗਾਇਆ. "ਗੁਰਿ ਤੁਠੈ ਮਨੁ ਪਰਬੋਧਿਆ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਬੋਧਨ.

ਪਰਬੋਧੈ. ਪ੍ਰਬੁੱਧ ਕਰੇ. ਜਗਾਵੇ। ੨ ਪ੍ਰਬੋਧ (ਗ੍ਯਾਨ) ਸਹਿਤ ਕਰੇ. "ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਮਨ ਪਰਬੋਧੈ ਅਪਣਾ, ਪਾਛੈ ਅਵਰੁ ਰੀਝਾਵੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਜਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੪ ਗ੍ਯਾਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ.

ਪਰਬ੍ਰਹਮ, ਪਰਬ੍ਰਹ੍ਮ ਸੰਗਯਾ—ਜਗਤ ਤੋਂ ਪਰੇ ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ. ਉਪਾਧਿ ਰਹਿਤ ਵ੍ਯਾਪਕਰੂਪ ਵਾਹਗੁਰੂ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ.

ਪਰਭ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਭੁ.

ਪਰਭਰਿ. ਸੰ. ਪ੍ਰਭਰ੍ਤ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਭਰ੍ਤ੍ਰਿ. ਲਿਆਉਣ ਵਾਲਾ. ਢੋਣ ਵਾਲਾ. "ਮਾਟਨ ਮੋਂ ਧਰ ਪਰਭਰਿ ਦਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੫) ਮਿਠਾਈ ਮੱਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਕੇ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤੀ.

ਪਰਭਵ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜਨਮਾਂਤਰ. ਦੂਸਰਾ ਜਨਮ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਾਭਵ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਭਵ.

ਪਰਭਵਣੁ. ਸੰ. ਪਰਿਭ੍ਰਮਣ. ਸੰਗਯਾ—ਭੌਂਦੇ ਫਿਰਨਾ. ਘੁੰਮਣਾ. "ਇਹੁ ਜੋਗ ਨ ਹੋਵੈ ਜੋਗੀ! ਜਿ ਕੁਟੰਬ ਛੋਡਿ ਪਰਭਵਣੁ ਕਰਹਿ." (ਰਾਮ ਮ: ੩)

ਪਰਭਵਨ. ਪਰਾਇਆ ਘਰ. ਦੇਖੋ, ਪਰਗ੍ਰਿਹ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਭਵਣੁ.

ਪਰਭਾਸ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਭਾਸ ੩. "ਜਾਇ ਸੁਤਾ ਪਰਭਾਸ ਵਿਚ ਗੋਡੇ ਉੱਤੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰੇ." (ਭਾਗੁ)

ਪਰਭਾਤ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਭਾਤ.

ਪਰਭਾਤਿ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਭਾਤ. "ਰੈਣਿ ਗਈ ਫਿਰਿ ਹੋਇ ਪਰਭਾਤਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਪ੍ਰਭਾਤ ਕਾਲ ਮੇਂ. ਤੜਕੇ. "ਇਸ੍ਨਾਨੁ ਕਰਹਿ ਪਰਭਾਤਿ ਸੁਧ ਮਨਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਪਰਭਾਤੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੜਕੇ. ਅਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ. ਪ੍ਰਭਾਤ ਸਮੇ. "ਪਰਭਾਤੇ ਪ੍ਰਭਨਾਮੁ ਜਪਿ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਪਰਭੁ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਭੁ.

ਪਰਮ. ਵਿ—ਅਤ੍ਯੰਤ. ਸਭ ਤੋਂ ਵਧਕੇ. "ਓਇ ਪਰਮਪੁਰਖ ਦੇਵਾਧਿਦੇਵ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ) ੨ ਪ੍ਰਧਾਨ. ਮੁਖ੍ਯ. "ਕਹੂੰ ਪੀਲ ਪਰਮੰ ਕਟੇ." (ਚੰਡੀ ੨) ੩ ਪਹਿਲਾ. ਆਦ੍ਯ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ.

ਪਰਮਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਰੂਪਚੰਦ ਭਾਈ.

ਪਰਮਹੰਸ, ਪਰਮਹੰਸੁ ਸੰਗਯਾ—ਪਰਬ੍ਰਹਮ. ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ. "ਪਰਮਹੰਸੁ ਸਚ ਜੋਤਿ ਅਪਾਰ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਬ੍ਰਹਮਗ੍ਯਾਨੀ, ਜੋ ਸਤ੍ਯ ਅਸਤ੍ਯ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਜੀਅ ਦਇਆ ਮਇਆ ਸਰਬਤ੍ਰ ਰਮਣੰ ਪਰਮਹੰਸਹਿ ਰੀਤਿ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੫) ੩ ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸੰਨਯਾਸੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਭੇਦ. ਦੇਖੋ, ਸੰਨਿਆਸੀ ੨ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

ਪਰਮਗਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਤਮਗਤਿ. ਮੋਕ੍ਸ਼. ਮੁਕਤਿ. "ਜਿਤੁ ਮਿਲਿਐ ਪਰਮਗਤਿ ਪਾਈਐ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧ ਜੋਗੀ ਅੰਦਰਿ) ੨ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ. "ਛਾਰ ਕੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਪਰਮਗਤਿ ਪਾਈ." (ਬਾਵਨ)

ਪਰਮਗੁਰਦੇਉ. ਸੰਗਯਾ—ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਪੂਜ੍ਯ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਭੇਟੈ ਤਾਸੁ ਪਰਮਗੁਰਦੇਉ." (ਰਾਮ ਬੇਣੀ) ੨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ

ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ.

ਪਰਮਗੁਰੁ } ਸੰਗਯਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ। ੨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ.
ਪਰਮਗੁਰੂ } "ਗਾਵਉ ਗੁਨ ਪਰਮਗੁਰੂ ਸੁਖਸਾਗਰ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ) ੩ ਇਮਾਮ. ਦੇਖੋ, ਕਿਬਲਾ ੨.

ਪਰਮਜੀਤਸਿੰਘ. ਰਿਆਸਤ ਕਪੂਰਥਲੇ ਦਾ ਵਲੀਅਹਿਦ. ਦੇਖੋ, ਕਪੂਰਥਲਾ.

ਪਰਮਤ. ਸੰਗਯਾ—ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਮਜਹਬ. ਪਰਾਇਆ ਧਰਮ। ੨ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਰਾਇ. ਪਰਾਈ ਸਲਾਹ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮੱਤ.

ਪਰਮਤੰਤ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਮ ਤਤ੍ਵ. ਆਤਮਗਯਾਨ. ਆਤਮਵਿਦ੍ਯਾ. "ਪਰਮਤੰਤ ਮਹਿ ਜੋਗੰ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਪਰਮਤੰਤ ਮਹਿ ਰੇਖ ਨ ਰੂਪ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਪਰਮਦਭੁਤ. ਵਿ—ਪਰਮ-ਅਦਭੁਤ. ਅਤ੍ਯੰਤ ਆਸ਼ਚਰਯਰੂਪ. "ਪਰਮਦਭੁਤੰ ਪਰਕ੍ਰਿਤਿਪਰੰ." (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ)

ਪਰਮਧਾਮ. ਸੰਗਯਾ—ਵੈਕੁੰਠ। ੨ ਅਵਿਨਾਸ਼ੀ ਪਦ. ਸੱਚਖੰਡ। ੩ ਹਰਿਮੰਦਿਰ. ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਮਧ੍ਯ ਗੁਰਧਾਮ। ੪ ਸਾਧੁਸੰਗ। ੫ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਧਾਮ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਆਤਮ ਪ੍ਰਗਾਸ.

ਪਰਮ ਨਰਮ. ਨਿਹਾਯਤ ਮੁਲਾਯਮ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਨੇ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਸ਼ਾਲ ਦਾ ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ ਸੀ.

ਪਰਮਨਾ. ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਪਰਾਏ ਪੁਰੁਸ ਵਿੱਚ ਮਨ ਲਾਉਂਦੀ ਹੈ. ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਮਨੁੱਖ.

ਪਰਮਨੁ. ਦੂਜੇ ਦਾ ਦਿਲ. "ਜਿਉ ਮਨ ਦੇਖਹਿ ਪਰਮਨੁ ਤੈਸਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਜੋ ਮਨ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਨ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ. "ਜੋ ਜਨ ਪਰਮਿਤਿ ਪਰਮਨੁ ਜਾਨਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੩ ਪਰਮ-ਅਣੁ. ਬਹੁਤ ਸੂਖਮ.

ਪਰਮਪਦ }
ਪਰਮਪਦਵੀ } ਸੰਗਯਾ—ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ. ਵਡਾ ਰੁਤਬਾ. ਮੋਕ੍ਸ਼. ਤੁਰੀਯ (ਤੁਰੀਆ) ਪਦ. "ਗੁਰਪਰਸਾਦਿ
ਪਰਮਪਦੁ } ਪਰਮਪਦੁ ਪਾਇਆ." (ਸੋਦਰੁ)

ਪਰਮਪੁਰਸ } ਸੰ. ਪਰਮਪੁਰੁਸ਼. ਸੰਗਯਾ--ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਵਾਹਗੁਰੂ.
ਪਰਮਪੁਰਖ } "ਪ੍ਰਾਨੀ! ਪਰਮਪੁਰਖ ਪਗ ਲਾਗੋ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦)

ਪਰਮਰਿਖਿ. ਸੰ. ਪਰਮਰ੍ਸ਼ਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਰਿਖੀ. ਗੁਰਮੁਖ.

ਪਰਮਲ. ਪ੍ਰਾ. ਪਰਿਮਲ. ਕਈ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂਦਾਰ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਮਲਕੇ (ਕੁੱਟਕੇ) ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੁਗੰਧ. "ਰਸੁ ਪਰਮਲ ਕੀ ਵਾਸੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਉੱਤਮ ਗੰਧ. ਭਾਵ—ਚੰਦਨ. "ਅਕਹੁ ਪਰਮਲ ਭਏ ਅੰਤਰਿ ਵਾਸਨਾ ਬਸਾਈ." (ਵਡ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਦੇਖੋ, ਪਰਮਲੁ। ੪ ਦੇਖੋ, ਪਰਿਮਲ। ੫ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਮੱਕੀ ਦੇ ਚਿੜਵਿਆਂ (ਮੁਰਮੁਰਿਆਂ) ਨੂੰ ਪਰਮਲ ਸਦਦੇ ਹਨ.

ਪਰਮਲਾਦਿ. ਵਿ—ਪਰਿਮਲ (ਉੱਤਮ ਸੁਗੰਧ) ਦਾ ਮੂਲ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਖ਼ੁਸ਼ਬੂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਸਰਬੇ ਆਦਿ ਪਰਮਲਾਦਿ ਕਾਸਟ ਚੰਦਨ ਭੈਇਲਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਜੋ ਸਭ ਦੀ ਆਦਿ ਅਤੇ ਸੁਗੰਧ ਦੀ ਆਦਿ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸੰਗ ਤੋਂ, ਕਾਠ ਚੰਦਨ ਹੋ ਗਿਆ.

ਪਰਮਲੀਓ. ਵਿ—ਪਰਿਮਲ (ਸੁਗੰਧ) ਰੂਪ. ਖੁਸ਼ਬੂ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਪਰਮਲੀਓ ਬੈਠੋ ਰੀ ਆਈ." (ਗੂਜ ਨਾਮਦੇਵ) ਸੁਯਸ਼ ਰੂਪ ਸੁਗੰਧ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਆ ਬੈਠਾ ਹੈ.

ਪਰਮਲੁ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਾਈ ਮਲ. ਭਾਵ—ਪਰਨਿੰਦਾ. "ਕਾਈ ਆਸ ਨ ਪੁੰਨੀਆ ਨਿਤ ਪਰਮਲੁ ਹਿਰਤੇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ਪਰਾਈ ਮੈਲ ਢੋਂਦੇ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਮਲ.

ਪਰਮਾਣ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਣ.

ਪਰਮਾਣੂ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਮ-ਅਣੁ. ਸਿੰਧੀ. ਪਰਮਾਣੋ. ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਭਾਗ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਜਲ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਉਹ ਬਾਰੀਕ ਜ਼ੱਰਰਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੋ ਖਾਲੀ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ. Atom.

ਵੈਸ਼ੇਸਿਕ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਜਲ ਅਗਨਿ ਅਤੇ ਪਵਨ ਦੇ ਪਰਮਾਣੁ ਜਦ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਪਰਮਾਣੁ ਤੋਂ ਦ੍ਵਯਣੁਕ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਦ੍ਵਯਣੁਕ ਤੋਂ ਤ੍ਰਸਰੇਣੁ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਮਾਣੂਆਂ ਦੇ ਸੰਘੱਟ ਤੋਂ ਜਗਤਰਚਨਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਜਦ ਪਰਮਾਣੁ ਬਿਖਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਲਯ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਪਰਮਾਣੋ ਪਰਜੰਤ ਆਕਾਸਹ." (ਗਾਥਾ)

ਵੈਸ਼ੇਸਿਕ ਅਰ ਨ੍ਯਾਯ ਵਾਲੇ ਜੋ ਉੱਪਰ ਲਿਖੀ ਰੀਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਮਾਣੂਆਂ ਤੋਂ ਜਗਤਰਚਨਾ ਮੰਨ ਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਧਾਂਤ ਦਾ ਨਾਮ "ਪਰਮਾਣੁਵਾਦ" ਹੈ.

ਪਰਮਾਣੁਵਾਦ. ਦੇਖੋ, ਪਰਮਾਣੂ.

ਪਰਮਾਣੋ. ਦੇਖੋ, ਪਰਮਾਣੂ.

ਪਰਮਾਤਮਾ. ਸੰ. परमात्मन्. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਮ-ਆਤਮਾ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਵਾਹਗੁਰੂ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਤਮਾ.

ਪਰਮਾਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਮਤੇਈ। ੨ ਪੜਦਾਦੀ। ੩ ਨਾਨੀ. "ਨਹੀ ਨਨਸਾਰ ਮਾਤਾ ਪਰਮਾਤਾ ਬ੍ਰਿੱਧਮਾਤਾ." (ਭਾਗੁ ਕ) ੪ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਤਾ.

ਪਰਮਾਦ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਦ. "ਗਾਏ ਗੁਨ ਗੋਬਿੰਦ, ਬਿਨਸਿਓ ਸਭ ਪਰਮਾਦ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਮਾਦਿ.

ਪਰਮਾਦਿ } ਵਿ—ਪਰਮ-ਆਦਿ. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ. ਸਭ ਦੀ ਜੜ.
ਪਰਮਾਦੀ } ਮੂਲਰੂਪ. "ਪਰਮਾਦਿ ਪੁਰਖ ਮਨੋਪਮੰ." (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ) ੨ ਪ੍ਰ-ਮਦ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਮੱਤਾ. ਆਨੰਦੀ. "ਬਿਸਮ ਬਿਨੋਦ ਰਹੇ ਪਰਮਾਦੀ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਦੀ. "ਨਾਮ ਜਪਾਵਹੁ ਜੇ ਪਰਮਾਦੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਰਮਾਦੁ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਦ. "ਝੂਰਿ ਮਰੈ ਦੇਖੈ ਪਰਮਾਦੁ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਪਰਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਣ। ੨ ਵਿ—ਤੁਲ੍ਯ. ਸਮਾਨ. "ਭ੍ਰਿਕੁਟੀ ਕੁਟਿਲ ਧਨੁਖ ਪਰਮਾਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਰਮਾਨਾਦਿ } ਪਰਮ-ਅਨਾਦਿ. "ਜਪਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਪਰਮਾਨਾਦੁ."
ਪਰਮਾਨਾਦੁ } (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੨ ਪਰਮ-ਆਨੰਦ.

ਪਰਮਾਨੰਦ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਮ-ਆਨੰਦ. ਮਹਾਨ ਆਨੰਦ. ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ. ਆਤਮਾਨੰਦ. ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਮਹਾਨ ਸੁਖ। ੨ ਆਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ

ਬ੍ਰਹਮ. ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਜੋ ਨ ਸੁਨਹਿ ਜਸ ਪਰਮਾਨੰਦਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਪਰਮਾਨੰਦ ਦਾ ਜਸ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦੇ।

੩ ਬਾਰਸੀ (ਜਿਲਾ ਸ਼ੋਲਾਪੁਰ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਇੱਕ ਭਗਤ, ਜੋ ਮਹਾ ਤਯਾਗੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ. ਇਹ ਆਪਣੇ ਬਹੁਤ ਪਦਾਂ ਵਿੱਚ ਛਾਪ "ਸਾਰੰਗ" ਲਿਖਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਪਰਮਾਨੰਦ ਨਾਮ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—"ਪਰਮਾਨੰਦ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਮਿਲਿ." (ਸਾਰ) ਪਰਮਾਨੰਦ ਦੇ ਜਨਮ ਦਾ ਸਾਲ ਅਤੇ ਜੀਵਨਵ੍ਰਿੱਤਾਂਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਹੈ।[1] ੪ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਪਤਲਾ ਗੋਤ੍ਰ ਦਾ ਖਤ੍ਰੀ ਜੈਰਾਮ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦਾ ਸਹੁਰਾ.

ਪਰਮਾਨੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਮਾਨੰਦ ੨। ੨ ਸੰਬੋਧਨ. ਹੇ ਪਰਮਾਨੰਦ!

ਪਰਮਾਨੰਦੁ. ਦੇਖੋ, ਪਰਮਾਨੰਦ ੨. "ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਰਾਮ ਹਰਿ ਪਰਮਾਨੰਦੁ ਬੈਰਾਗੀ." (ਮਲਾ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੪)

ਪਰਮਾਰ. ਵਿ—ਪਰ (ਵੈਰੀ) ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. ਦੇਖੋ, ਰਾਜਪੂਤ। ੩ ਸਿੰਧੀ. ਉਕਾਬ ਆਦਿ ਪੰਛੀ, ਜੋ ਹੋਰ ਪੰਛੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ.

ਪਰਮਾਰਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਮਾਰ੍‍ਥ. ਪਰਮ ਉੱਤਮ ਪਦਾਰ੍‍ਥ। ੨ ਸਾਰ ਵਸ੍ਤੁ। ੩ ਆਤਮਵਿਦ੍ਯਾ. "ਪਰਮਾਰਥ ਪਰਵੇਸ ਨਹੀਂ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ) ੪ ਮੋਕ੍ਸ਼. ਮੁਕਤਿ। ੫ ਵਾਕ੍ਯ ਦਾ ਭਾਵਾਰਥ. ਸਿੱਧਾਂਤ. ਨਿਚੋੜ. "ਅੱਗੇ ਇਸ ਦਾ ਪਰਮਾਰਥ." (ਜਸਭਾਮ)

ਪਰਮਾਰਥੀ. ਵਿ—ਪਰਮਾਰ੍‍ਥਿਨ੍. ਆਤਮਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਖੋਜੀ. ਜਿਗ੍ਯਾਸੁ. ਤਤ੍ਵ ਦੇ ਢੂੰਢਣ ਵਾਲਾ.

ਪਰਮਾਰੰਥ. ਦੇਖੋ, ਪਰਮਾਰਥ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਮਾਰਥੀ. "ਹਰਿਗੁਣ ਗਾਵਹਿ ਮਿਲਿ ਪਰਮਾਰੰਥ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਪਰਮਾਵਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਮ-ਅਵਧਿ. ਪਰਲੀ ਹੱਦ. ਅੰਤ ਦਾ ਦਰਜਾ। ੨ ਪਰਮ ਅੰਤ. ਗ੍ਯਾਨ ਕਰਕੇ ਹੋਈ ਮੌਤ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਫੇਰ ਮਰਣ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ.

ਪਰਮਿਸਟ. ਪਰਮ-ਇਸ੍ਟ.

ਪਰਮਿਤਿ. ਸੰ. ਪ੍ਰਮਿਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ, ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ. ਪ੍ਰਮਾ. "ਪਰਮਿਤਿ ਬਾਹਰਿ ਖਿੰਥਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਪ੍ਰਮਾ ਦੀ ਖਿੰਥਾ ਬਾਹਰਿ (ਸ਼ਰੀਰ ਪੁਰ) ਓਢੀ ਹੈ। ੨ ਵਿ—ਪਰ-ਮਿਤਿ. ਜੋ ਮਿਤਿ (ਮਿਣਤੀ) ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ. ਅਮਾਪ. "ਪਰਮਿਤਿ ਰੂਪ ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ੩ ਜੋ ਮਿਤਿ (ਪ੍ਰਮਾਣ) ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ. ਅਤੋਲ। ੪ ਮਿਤਿ (ਵਿਕ੍ਸ਼ੇਪ) ਤੋਂ ਪਰੇ. ਕਲੇਸ਼ ਰਹਿਤ.

ਪਰਮਿਤਿਪਾਰੁ. ਵਿ—ਪ੍ਰਮਿਤਿ ਤੋਂ ਪਰੇ. ਪ੍ਰਮਾਣ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਏ ਗ੍ਯਾਨ ਤੋਂ ਪਰੇ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਨ ਬੁੱਧੀ ਨਹੀਂ ਲਖ ਸਕਦੇ. "ਪਪਾ, ਪਰਮਿਤਿਪਾਰੁ ਨ ਪਾਇਆ." (ਬਾਵਨ)

ਪਰਮਿਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਸ਼ਮਨ ਦਾ ਦੋਸ੍ਤ। ੨ ਜਾਹਰਾ ਮਿਤ੍ਰ. ਦਿਖਾਵੇ ਦਾ ਦੋਸ੍ਤ. "ਇਹ ਆਸ ਪਰਮਿਤ੍ਰੀ ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਹੈ, ਖਿਨ ਮਹਿ ਝੂਠੁ ਬਿਨਸਿ ਸਭ ਜਾਈ." (ਗੋਂਡ ਮ: ੪)

ਪਰਮੁਦਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮੁਦਾ। ੨ ਵਿ—ਆਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲੀ. "ਬਰ ਪਰਮੁਦਾ ਅਪਵਰਗ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਆਨੰਦ ਦਾਇਕ ਮੁਕ੍ਤਿ.

ਪਰਮੇਸ, ਪਰਮੇਸਰ, ਪਰਮੇਸਰੁ, ਪਰਮੇਸੁਰ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਮ-ਈਸ਼. ਪਰਮੇਸ਼. ਪਰਮਈਸ਼੍ਵਰ. ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ. ਸਭ ਤੋਂ ਵਡਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਆਸਰਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) "ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸਰੁ." (ਸੋਰ ਮ: ੧) "ਅਚੁਤ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸੁਰ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਪਰਮੇਸੁਰਿ. ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਨੇ. "ਹਾਥ ਦੇਇ ਰਾਖੇ ਪਰਮੇਸੁਰਿ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਪਰਮੇਸੁਰੀ. ਦੇਖੋ, ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰੀ.

ਪਰਮੇਸੂਰ. ਦੇਖੋ, ਪਰਮੇਸਰ. "ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੂਰ ਭਾਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰੀ. ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਕਤਿ. ਮਹਾਮਾਯਾ। ੨ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੁਰਗਾ.

ਪਰਮੋਦ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮੋਦ.

ਪਰਮੋਧ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਬੋਧ. "ਯਹੈ ਆਨ ਪਰਮੋਧ ਜਤਾਵੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੫੦) ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮੋਦ.

ਪਰਮੰ. ਸੰ. ਪਰਮਮ੍. ਵ੍ਯ—ਅੰਗੀਕਾਰ। ੨ ਆਗ੍ਯਾ.

ਪਰਯਸ੍ਤਾਪਨ੍ਹੁਤਿ. ਦੇਖੋ, ਅਪਨ੍ਹੁਤਿ (ਸ)

ਪਰਯਟਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰ੍‍ਯਟਨ. ਘੁੰਮਣਾ. ਫਿਰਨਾ. ਭ੍ਰਮਣ.

ਪਰਯਵਸਾਨ. ਸੰ. ਪਰ੍‍ਯਵਸਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਤ. ਸਮਾਪਤਿ. ਖ਼ਾਤਿਮਾ। ੨ ਯਥਾਰਥ ਅਰਥ ਨਿਸ਼੍ਚੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਅੰਤਰਭਾਵ.

ਪਰਯਾਸ. ਸੰ. ਪਰ੍‍ਯਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਿਰਾਉ. ਡਿਗਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਮਾਰਨਾ. ਵਧ। ੩ ਬਦਲਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਪਰਿਵਰਤਨ। ੪ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਯਾਸ.

ਪਰਯਾਣ. ਸੰ. ਪਰ੍‍ਯਾਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੋੜੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਕਸੀ ਹੋਈ ਕਾਠੀ. ਚਾਰਜਾਮਾ. ਜੀਨ. ਦੇਖੋ, ਪਲਾਣ.

ਪਰਯਾਪਤ. ਸੰ. ਪਰ੍‍ਯਾਪ੍ਤ. ਵਿ—ਪ੍ਰਾਪ੍ਤ. ਹਾਸਿਲ ਹੋਇਆ। ੨ ਸਮਾਪ੍ਤ ਕੀਤਾ। ੩ ਪੂਰਣ. ਮੁਕੰਮਲ.

ਪਰਯਾਯ. ਸੰ. ਪਰ੍‍ਯਾਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮਾਨ ਅਰਥ ਵਾਚੀ ਸ਼ਬਦ. ਜੈਸੇ ਆਬ ਜਲ, ਅਗਨਿ ਆਤਿਸ਼, ਹਵਾ ਪਵਨ ਵਾਯੁ ਆਦਿ। ੨ ਅਵਸਰ. ਮੌਕਾ। ੩ ਕ੍ਰਮ. ਸਿਲਸਿਲਾ। ੪ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਜਿੱਥੇ ਕ੍ਰਮ ਪੂਰਵਕ ਅਨੇਕ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੀ ਆਸਰਾ ਵਰਣਨ ਕਰੀਏ, ਉੱਥੇ "ਪਰਯਾਯ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਹੋਇ ਅਨੇਕੋ ਆਸ਼੍ਰਯ ਏਕ,
ਕ੍ਰਮ ਸੋਂ ਕਹਿਂ ਪਰਯਾਯ ਵਿਬੇਕ.

[1] ਕਈ ਸੱਜਨਾਂ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੩੯੮ ਵਿੱਚ ਪਰਮਾਨੰਦ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੁਲ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

(ਗਰਬਗੰਜਨੀ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਹਉਮੈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਸਭ ਅਗਨਿ ਬੁਝਈ,
ਬਿਨਸੇ ਕ੍ਰੋਧ ਖਿਮਾ ਗਹਿਲਈ.
(ਗਉ ਅ: ਮ: ੩)

ਦੁਖ ਬਿਨਸੇ ਸੁਖ ਕੀਓ ਬਿਸਰਾਮ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਕਟੁ ਬੋਲ ਗਏ ਬਸੇ ਮੀਠੇ ਬੈਨ ਰਸਨਾ ਮੇ
ਨੈਨ ਤਜਾਗ ਚਪਲਤਾ ਗਹੀ ਅਬ ਲਾਜ ਹੈ.

(ਅ) ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਵਸਤੁ ਦਾ ਇੱਕ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਤਜਾਗਕੇ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨਾ, ਐਸਾ ਕਥਨ ਪਰਯਾਯ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਇੱਕ ਥਾਂਉ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਠਹਿਰਾਯ,
ਇਸ ਨੂੰ ਭੀ ਕਵਿ ਆਖਦੇ ਭੇਦ ਇੱਕ ਪਰਯਾਯ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸੁਧਾ ਸੁਰਪੁਰਿ ਤਜਾਗ ਵਸਜੋ ਸੰਤਰਸਨਾ ਪੈ
ਵਿਖ ਸ਼ਿਵਕੰਠ ਤਜਾਗ ਨੀਚਜੀਭ ਪੈ ਵਸਜੋ.

ਪਰਯਾਯੋਕ੍ਤਿ. ਇੱਕੋ ਅਰਥ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਥਨ "ਪਰਯਾਯੋਕ੍ਤਿ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਪਰਯਾਯੋਕ੍ਤਿ ਹੈ ਬਿਧ ਦੋਇ।
ਰਚਨਾ ਸੋਂ ਜਹਿਂ ਬਚਨ ਜੁ ਹੋਇ।
ਦੁਤੀਓ ਛਲ ਕਰ ਸਾਧੈ ਕਾਜ।
ਯੋਂ ਲੱਛਨ ਭਾਖੈਂ ਕਵਿਰਾਜ.
(ਗਰਬਗੰਜਨੀ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਹੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ! ਸਤ੍ਰੂ ਤੇ ਮੋਕੋ ਕਰੋ ਅਜੀਤ.

(ਅ) ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਟੇਢਾ ਵਾਕ ਕਹਿਣਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਮਨੋਰਥ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਪਰਯਾਯੋਕ੍ਤਿ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਪਹਿਰ ਓਢਨੀ ਘਰ ਰਹੋ ਸੁਖ ਸੋਂ ਕਰ ਨਿਰਵਾਹ,
ਖੜਗ ਪਾਗ ਮੁਹਿ ਦੀਜਿਯੇ ਜਾਉਂ ਜੰਗ ਕੇ ਮਾਂਹ.

ਇਹ ਕਾਇਰ ਪਤੀ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਲਈ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ.

ਪਰਯਾਲੋਚਨ, ਪਰਯਾਲੋਚਨਾ ਸੰ. ਪਰ੍ਯਾਲੋਚਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਵਿਚਾਰਨਾ. ਸੋਚਣਾ. ਗੁਣ ਅਤੇ ਦੋਖਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪਰਯੰਕ. ਸੰ. ਪਰ੍ਯਙ੍ਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਲੰਘ. ਮੰਜਾ.

ਪਰਯੰਤ. ਸੰ. ਪਰ੍ਯਨ੍ਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੀਕ. ਤੋੜੀ. ਲੌ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਖ਼ੀਰੀ ਹ਼ੱਦ। ੩ ਪਾੱਸਾ. ਬਗ਼ਲ.

ਪਰਰਾਂ. ਫ਼ਾ پران ਪੱਰਾਂ. ਵਿ—ਉਡਣ ਵਾਲਾ. ਉਡਾਰੂ. ਦੇਖੋ, ਪਰੀਦਨ ਅਤੇ ਪਰਾਨੀਦਨ. "ਕੀਨੇ ਖਤੰਗ ਪਰਰਾਂ." (ਰਾਮਾਵ) ਤੀਰਾਂ ਨੂੰ ਉਡਣ ਵਾਲੇ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ.

ਪਰਰੰਭਨ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਰੰਭਣ.

ਪਰਲ. ਸੱਤ ਹੱਥ ਲੰਮੇ ਰੱਸੇ ਵਿੱਚ ਜਿਤਨੀ ਚਰ੍ਹੀ ਆਦਿਕ ਵਸ੍ਤੁ ਲਪੇਟੀ ਜਾ ਸਕੇ। ੨ ਸੰ. ਪਲ੍ਲਿ—ਪੱਲਿ. ਬਸਤੀ. ਆਬਾਦੀ. ਨਗਰ. "ਖਾਈ ਕੋਟੁ ਨ ਪਰਲ ਪਗਾਰਾ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ)[1] ਖਾਈ ਕੋਟ ਨ ਪੱਲਿ ਪ੍ਰਗਾਰਾ. ਨਾ ਖਾਈ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਟ ਹੈ, ਨਾ ਸ਼ਹਰ ਦੀ ਬਸਤੀ ਹੈ ਅਰ ਨਾ ਉਸ ਦੇ ਮਧ੍ਯ ਪ੍ਰਗਾਰ (ਮਹਲ) ਹੈ. ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚਕਾਰ ਰਾਜਮਹਲ, ਉਸ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ, ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਕੋਟ, ਉਸ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਖਾਈ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ.

ਪਰਲਉ, ਪਰਲਇ ਸੰ. ਪ੍ਰਲਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਯ (ਲੀਨ) ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਜਗਤ ਦੇ ਲਯ ਹੋਣ ਦੀ ਦਸ਼ਾ. ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਣਾ. "ਓਪਤਿ ਪਰਲਉ ਖਿਨ ਮਹਿ ਕਰਤਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਉਤਪਤਿ ਪਰਲਉ ਸਬਦੇ ਹੋਵੈ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਲਯ ੨। ੩ ਮੂਰਛਾ. ਗ਼ਸ਼.

ਪਰਲਾ. ਵਿ—ਦੂਸਰੀ ਤ਼ਰਫ਼ ਦਾ। ੨ ਪਾਰ ਦੀ ਤ਼ਰਫ਼ ਦਾ. ਉਰਲੇ ਦਾ ਵਿਰੁੱਧ। ੩ ਪੈਗਿਆ. ਪੜਾ. "ਭਉਜਲ ਪਾਰਿ ਪਰਲਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਪਰਲੇ. ਪਰਲਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ। ੨ ਪ੍ਰਲਯ. ਤਿਰੋਭਾਵ. ਲੀਨ ਹੋਣ ਦੀ ਦਸ਼ਾ. "ਵਿਚਿ ਦੇਹੀ ਦੋਖ ਅਸਾਧ ਪੰਚ ਧਾਤੂ, ਹਰਿ ਕੀਏ ਖਿਨਿ ਪਰਲੇ." (ਨਟ ਮ: ੪) ਖਿਨ ਵਿੱਚ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ.

ਪਰਲੈ, ਪਰਲੋ ਦੇਖੋ, ਪਰਲਉ. "ਸਮਰਥ ਹੈ ਓਪਤਿ ਸਭ ਪਰਲੈ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ਉਤਪੱਤਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰਲਯ.

ਪਰਲੋਕ, ਪਰਲੋਗ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਾਏ ਲੋਕ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਨਹੀਂ। ੨ ਸੰ. ਦੂਸਰਾ ਲੋਕ. ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜੋ ਸ਼ਰੀਰ ਛੱਡਣ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ. ਸ੍ਵਰਗ ਵੈਕੁੰਠ ਬਹਿਸ਼੍ਤ ਆਦਿ. "ਜਿਹਿ ਪਰਲੋਕ ਜਾਇ ਅਪਕੀਰਤਿ ਸੋਈ ਅਬਿਦਿਆ ਸਾਧੀ." (ਸਾਰ ਪਰਮਾਨੰਦ) "ਲੋਗ ਗਯੋ ਪਰਲੋਗ ਗਵਾਯੋ." (ਸਵੈਯੇ ੩੩) ੩ ਵਿ—ਜੋ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ, ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. "ਕੈਸੇ ਭੇਟੈ ਪਰਲੋਕ ਸੋ?" (ਅਕਾਲ)

ਪਰਲੋਭ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਾਈ ਵਸ੍ਤੁ ਦਾ ਲਾਲਚ। ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਲੋਭ. ਅਤ੍ਯੰਤ ਲਾਲਚ. "ਪਰਦਾਰਾ ਪਰਧਨ ਪਰਲੋਭਾ ਹਉਮੈ ਬਿਖੈ ਬਿਕਾਰ." (ਮਲਾ ਮ: ੧)

ਪਰਲੌ. ਪ੍ਰਲਯ. ਦੇਖੋ, ਪਰਲਉ. "ਓਪਤਿ ਪਰਲੌ ਏਕੈ ਨਿਮਖ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫)

ਪਰਵ. ਦੇਖੋ, ਪਰਬ ਅਤੇ ਪੁਰਬ.

ਪਰਵਸ, ਪਰਵਸਿ ਸੰ. ਪਰਵਸ਼ ਅਤੇ ਪਰਵਸ਼੍ਯ. ਵਿ—ਜੋ ਪਰਾਏ ਵਸ਼ ਹੈ. ਪਰਾਧੀਨ. "ਓਹ ਪਰਵਸਿ ਭਇਓ ਬਿਚਾਰਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਪਰਬਸ ਅਤੇ ਪਰਾਧੀਨ.

ਪਰਵਸ੍ਤੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਵਰਿਸ਼. ਪਾਲਨ. "ਆਜਜ ਕੀ ਪਰਵਸ੍ਤੁ ਕਰੀਜੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਪਰ-ਵਸ੍ਤੁ. ਪਰਾਏ ਦੀ ਚੀਜ਼.

ਪਰਵਤ. ਦੇਖੋ, ਪਰਬਤ.

---

[1] ਪਰਲਪ ਗਾਰਾ ਪਾਠ ਅਸ਼ੁੱਧ ਹੈ.

ਪਰਵਦਗਾਰ, ਪਰਵਦਗਾਰੁ, ਪਰਵਦਿਗਾਰ ਦੇਖੋ, ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ. "ਪਰਵਦਗਾਰ ਅਪਾਰ ਅਗਮ ਬੇਅੰਤ ਤੂੰ." (ਆਸਾ ਫਰੀਦ) "ਪਰਵਦਗਾਰੁ ਸਲਾਹੀਐ ਜਿਸ ਦੇ ਚਲਿਤ ਅਨੇਕ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਨਾਉ ਪਰਵਦਿਗਾਰ ਦਾ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫)

ਪਰਵਰ. ਫ਼ਾ پرور ਵਿ—ਪਾਲਕ. ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ. ਇਹ ਯੌਗਿਕ ਪਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ—ਗ਼ਰੀਬਪਰਵਰ ਆਦਿ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਵਰ.

ਪਰਵਰਣੇ. ਵਿ—ਪਰਿਵਰ੍ਣਿਤ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. "ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ ਦੇਹੁਰੇ ਪੂਜਾ ਪਰਵਰਣੇ." (ਭਾਗੁ)

ਪਰਵਰਦਨ. ਫ਼ਾ پروردن ਕ੍ਰਿ—ਪਾਲਣਾ. ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕਰਨੀ. ਪਰਵਰੀਦਨ.

ਪਰਵਰਦਾ. ਫ਼ਾ پرورده ਪਰਵਰਦਹ. ਵਿ—ਪਾਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕੀਤਾ. ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਿਤ.

ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ. ਫ਼ਾ پروردگار ਸੰਗਯਾ—ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਕਰਤਾਰ. ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਵਾਹਗੁਰੂ.

ਪਰਵਰਿਓ, ਪਰਵਰਿਅਉ, ਪਰਵਰਿਆ ਵਿ—ਪਰਿਵਰ੍ਤਨ (ਰੂਪਾਂਤਰ) ਹੋਇਆ. ਦੂਜੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਪਰਵਿਰਯਉ। ੨ ਪਰਿਵਾਰਿਤ. ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ. "ਓਸੁ ਅੰਤਰਿ ਨਾਮੁਨਿਧਾਨ ਹੈ, ਨਾਮੋ ਪਰਵਰਿਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) ੩ ਪਰਿਵ੍ਰਿਤ ਹੋਇਆ. ਢਕਿਆ. ਆਛਾਦਨ ਕੀਤਾ। ੪ ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕੀਤਾ. ਪਾਲਨ ਕੀਤਾ.

ਪਰਵਰਿਸ਼. ਫ਼ਾ پرورش ਸੰਗਯਾ—ਪਾਲਨ.

ਪਰਵਰਿਯਉ. ਦੇਖੋ, ਪਰਵਰਿਅਉ ੧. "ਆਪਿ ਨਰਾਇਣੁ ਕਲਾਧਾਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਪਰਵਰੀਦਨ. ਦੇਖੋ, ਪਰਵਰਦਨ.

ਪਰਵੜਣੁ. ਸਿੰਧੀ. ਕ੍ਰਿ—ਸਮਝਣਾ। ੨ ਖੋਜ. ਨਿਰਣਾ ਕਰਨਾ.

ਪਰਵਾ. ਪ੍ਰਵਾਹ ਦਾ ਸੰਖੇਪ। ੨ ਪੜਵਾ. ਪ੍ਰਤਿਪਦਾ. ਏਕਮ ਤਿਥਿ. "ਪਰਵਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਕਬੀਰ) ੩ ਫ਼ਾ پروا ਤ਼ਾਕ਼ਤ. ਸ਼ਕਤਿ। ੪ ਆਰਾਮ। ੫ ਸਬਰ. ਸੰਤੋਖ। ੬ ਤਵੱਜਹ. ਧ੍ਯਾਨ। ੭ ਲੋੜ. ਹਾਜਤ। ੮ ਡਰ। ੯ ਪਾਲਨ. ਪਰਵਰਿਸ਼। ੧੦ ਹਿੰ. ਪੂਰਬ ਦੀ ਪੌਣ. ਪੁਰਾ. ਪੂਰਵ-ਵਾਯੁ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਪਰਵਾਹ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਵਾਹ. "ਛੁਟਤ ਪਰਵਾਹ ਅਮਿਅ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਵਾ ੭. "ਪਰਵਾਹ ਨਾਹੀ ਕਿਸੈ ਕੇਰੀ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਸੰ. ਪਰ੍ਵਾਹ. ਪਰਵ ਦਾ ਦਿਨ. ਤਯੋਹਾਰ.

ਪਰਵਾਜ਼. ਫ਼ਾ پرواز ਸੰਗਯਾ—ਉਡਾਰੀ. ਸੰ. ਪ੍ਰਯਾਜ.

ਪਰਵਾਣ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਵਾਣ, ਪਰਵਾਣੁ ੨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ.

ਪਰਵਾਣਾ. ਸੰਗਯਾ—ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਰਿਮਾਣ (ਤੋਲ) ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ, ਵੱਟਾ. "ਪਤਿ ਪਰਿਵਾਣਾ ਪਿਛੈ ਪਾਈਐ ਤਾ ਨਾਨਕ ਤੋਲਿਆ ਜਾਪੈ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਫ਼ਾ پروانه ਪਰਵਾਨਹ. ਆਗ੍ਯਾਪਤ੍ਰ. ਹ਼ੁਕਮਨਾਮਾ. "ਪਰਵਾਣਾ ਆਇਆ ਹੁਕਮਿ ਪਠਾਇਆ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ:੧) ੩ ਆਗ੍ਯਾ ਦਾ ਲੇਖ. "ਕਾਇਆ ਕਾਗਦੁ ਮਨ ਪਰਵਾਣਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) "ਜਿਨ੍ਹਾ ਧੁਰੇ ਪੈਯਾ ਪਰਵਾਣਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੪ ਪਤੰਗ. ਭਮੱਕੜ। ੫ ਸੰ. ਪ੍ਰਾਮਾਣਿਕ. ਵਿ—ਸ਼ਾਸ੍ਤ੍ਰ ਦਾ ਗ੍ਯਾਤਾ. ਵਿਦ੍ਵਾਨ. "ਹੋਵੈ ਪਰਵਾਣਾ ਕਰਹਿ ਧਿਙਾਣਾ ਕਲਿ ਲਖਣ ਵੀਚਾਰਿ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧)

ਪਰਵਾਣੀਕ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਮਾਣਿਕ.

ਪਰਵਾਣੁ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਣ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਰਿਮਾਣ (ਵਜ਼ਨ) ਜਾਣਿਆ ਜਾਵੇ, ਵੱਟਾ. "ਅਮੁਲੁ ਤੁਲੁ ਅਮੁਲੁ ਪਰਵਾਣੁ." (ਜਪੁ) ੩ ਵਿ—ਪ੍ਰਾਮਾਣਿਕ. ਮੰਨਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਮਾਨਨੀਯ. "ਪ੍ਰਗਟ ਪੁਰਖੁ ਪਰਵਾਣੁ ਸਭ ਠਾਈ ਜਾਨੀਐ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਨੀਲ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਿ ਹੋਵਹਿ ਪਰਵਾਣੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੪ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਤਾ. ਮਕ਼ਬੂਲ. "ਨਾਮੁ ਵਸਿਆ ਜਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਪਰਵਾਣੁ ਗਿਰਸਤ ਉਦਾਸਾ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੫ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸਿੱਧ. ਭਾਵ—ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍ਸ਼. ਜਾਹਿਰ. "ਆਪੇ ਹੀ ਗੁਪਤ ਵਰਤਦਾ ਪਿਆਰਾ, ਆਪੇ ਹੀ ਪਰਵਾਣੁ." (ਸੋਰ ਮ: ੪) ੬ ਸੰ. ਪ੍ਰਾਮਾਣ੍ਯ. ਪ੍ਰਾਮਾਣ੍ਯ. ਮਰਯਾਦਾ. "ਗੁਰ ਪਰਚੈ ਪਰਵਾਣੁ ਰਾਜ ਮਹਿ ਜੋਗ ਕਮਾਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਪਰਵਾਣੇ. ਦੇਖੋ, ਪਰਵਾਣੁ ੪. "ਮਰਣ ਮੁਣਸਾ ਸੂਰਿਆ ਹਕੁ ਹੈ, ਜੋ ਹੋਇ ਮਰਨਿ ਪਰਵਾਣੋ." (ਵਡ ਅਲਾਹਣੀਆਂ ਮ: ੧)

ਪਰਵਾਦ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿੰਦਾ. ਅਪਵਾਦ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਿਵਾਦ.

ਪਰਵਾਨ. ਅੰਗੀਕਾਰ. "ਕਰਿਯੋ ਉਰ ਪਰਵਾਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਣ.

ਪਰਵਾਨਗੀ. ਫ਼ਾ پروانگی ਸੰਗਯਾ—ਮਨਜ਼ੂਰੀ. ਅਨੁਮਤਿ। ੨ ਆਗ੍ਯਾ. "ਗੁਰੁ ਕੀ ਲੈ ਪਰਵਾਨਗੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਰਵਾਨਚੀ. ਸ਼ਾਹੀ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਵਾਨੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਮੁਨਸ਼ੀ.

ਪਰਵਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਵਾਣੁ ੪. "ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪਿਓ ਨਾਨਕ ਸੋ ਪਰਵਾਨਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਫ਼ਾ پروانه ਸੰਗਯਾ—ਆਗ੍ਯਾਪਤ੍ਰ. ਹ਼ੁਕਮਨਾਮਾ। ੩ ਭਮੱਕੜ. ਪਤੰਗਾ। ੪ ਸੰ. ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ. ਵਿ—ਨਿਸ਼ਚੇ ਕੀਤਾ. ਸਤ੍ਯ ਠਹਿਰਾਇਆ. "ਮਤਿ ਪਤਿ ਪੂਰੀ ਪੂਰਾ ਪਰਵਾਨਾ, ਨਾ ਆਵੈ ਨਾ ਜਾਸੀ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਪਰਵਾਨੀ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਮਾਣਿਕ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਮਾਨ. ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ. ਪਰਛਾਹੀਂ. ਪ੍ਰਤਿਛਾਯਾ. "ਜੈਸੇ ਦਰਪਨ ਮਾਹਿ ਬਦਨ ਪਰਵਾਨੀ." (ਕਾਨ ਨਾਮਦੇਵ)

ਪਰਵਾਨੁ. ਦੇਖੋ, ਪਰਵਾਣੁ। ੨ ਪ੍ਰਮਾਣੁ. ਸਬੂਤ। ੩ ਨਤੀਜਾ. ਫਲ. "ਇਸ ਪਤੀਆ ਕਾ ਇਹੈ ਪਰਵਾਨੁ। ਸਾਚਿ ਸੀਲਿ ਚਾਲਹੁ ਸੁਲਿਤਾਨ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਪਰਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਵਾਰ. "ਮੰਨੈ ਪਰਵਾਰੈ ਸਾਧਾਰੁ." (ਜਪੁ)

ਪਰਵਾਲ, ਪਰਵਾਲਾ ਸੰ. ਪ੍ਰਵਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਮੂੰਗਾ. ਵਿਦ੍ਰੁਮ. "ਸੁਇਨੇ ਕਾ ਬਿਰਖ ਪਤ ਪਰਵਾਲਾ." (ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧) "ਨਾਮ ਨਿਧਾਨ ਹਰਿ ਵਣਜੀਐ ਹੀਰੇ ਪਰਵਾਲੇ." (ਵਾਰ ਗਉ ੧ ਮ: ੪)

ਪਰਵਿਦਗਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪਰਵਰਦਿਗਾਰ. "ਜਪਿਆ ਪਰਵਿਦਗਾਰ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਪਰਵਿਰਤਿ, ਪਰਵਿਰਤੀ ਸੰ. ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤਿ—ਪ੍ਰਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਮਨ ਦੀ ਵਿਹਾਰ ਵੱਲ ਲਗਨ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਵਿਰਤਿ ਨਿਰਵਿਰਤਿ ਪਛਾਣੈ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੨ ਪਰਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਦੂਜੇ ਦੀ ਰਸਮ ਰੀਤਿ. ਅਨਰੀਤਿ. "ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿਉ ਕਹਿਆ ਮਾਇ। ਪਰਵਿਰਤਿ ਨ ਪੜਹੁ ਰਹੀ ਸਮਝਾਇ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਪਰਾਈ ਆਜੀਵਿਕਾ (ਰੋਜ਼ੀ). ੪ ਸੰ. ਪਰਿਵ੍ਰਿਤਿ—ਪਰਿਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਵਾਪਿਸ (ਮੁੜ) ਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪਰਵੇਸ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਾਇਆ ਵੇਸ਼. ਸ੍ਵਾਂਗ. "ਨਟੂਆ ਭੇਖ ਦਿਖਾਵੈ ××× ਸੁਖਹਿ ਨਹੀ ਪਰਵੇਸਾ ਰੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼. ਪਹੁਚ. ਰਸਾਈ. ਦਖ਼ਲ. "ਪਰਮਾਰਥ ਪਰਵੇਸ ਨਹੀ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ) ੩ ਦੇਖੋ, ਪਰਿਵੇਸ.

ਪਰਵੇਖ. ਦੇਖੋ, ਪਰਵੇਸ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਿਵੇਖ. "ਚੰਦ ਮਨੋ ਪਰਵੇਖ ਪਰਯੋ ਹੈ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਪਰਵੇਲ, ਪਰਵੇਲਿ ਸੰਗਯਾ—ਪਰਾਈ ਵੇਲ (ਵੱਲਿ). ਭਾਵ—ਪਰਇਸਤ੍ਰੀ. "ਪਰਵੇਲਿ ਨ ਜੋਹਹਿ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਪ੍ਰਬਲਤਾ. "ਪੰਜ ਤੱਤ ਪਰਵੇਲ ਅੰਤ ਵਿਗੋਵਹੀ." (ਭਾਗੁ) ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਸਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲਤਾ.

ਪਰਵੰਨਿਆ. ਪਰਿ-ਵਣਿੰਤ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਕਥਨ ਕੀਤਾ. ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਸਮਝਾਇਆ. "ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਪਰਵੰਨਿਆ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਪ੍ਰਾਵੀਣ੍ਯ (ਪ੍ਰਵੀਣਤਾ) ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਚਤੁਰ. ਹੋਸ਼ਿਯਾਰ.

ਪਰਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਵਾਣੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਣੀ. ਦੇਖੋ, ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ। ੨ ਉਹ ਵਿਦ੍ਯਾ, ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਪਰੇ ਵਸ੍ਤੁ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਕਰਾਵੇ. ਬ੍ਰਹਮਵਿਦ੍ਯਾ. "अथ परा यया तदक्षर मधिगम्यते." (ਸ਼੍ਰੁਤਿ) ਦੇਖੋ, ਅਪਰਾ। ੩ ਵ੍ਯ—ਛੁਟਕਾਰਾ। ੪ ਉਲਟਾਪਨ। ੫ ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਸੰਮੁਖ। ੬ ਤ੍ਯਾਗ। ੭ ਬਹਾਦਰੀ। ੮ ਅਨਾਦਰ। ੯ ਵਿ—ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. ਉੱਤਮ. "ਗੁਰਦੇਵ ਪਾਰਸ ਪਰਸ ਪਰਾ." (ਬਾਵਨ) ੧੦ ਪੜਾ. ਪਿਆ. "ਪਰਾ ਕਰੇਜੇ ਛੇਕ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੧੧ ਪਰਲਾ ਪਾਸਾ. ਪਰਾਰ. ਦੇਖੋ, ਉਰਾ। ੧੨ ਫ਼ਾ ﭘﺮﮦ ਪੱਰਹ. ਸਫ਼. ਕ਼ਤਾਰ. ਪੰਕ੍ਤਿ. "ਗਜ ਬਾਜਿਨ ਕੋ ਪਰਾ ਬੰਧਾਵਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਰਾਉਠਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਰਿਸ਼੍ਟ ਰੋਟਿਕਾ. ਕਈ ਤਹਿ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰੋਟੀ. ਮੋਣ ਪਾਕੇ ਅਤੇ ਘੀ ਲਾਕੇ ਪਕਾਈ ਹੋਈ ਰੋਟੀ.

ਪਰਾਇਓ, ਪਰਾਇਆ ਵਿ—ਓਪਰਾ. ਬੇਗਾਨਾ. "ਪਰਾਇਆ ਛਿਦ੍ਰ ਅਟਕਲੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੪) ੨ ਪਲਾਯਨ ਹੋਇਆ. ਪਲਾਇਆ. ਨੱਠਿਆ. "ਪਰਾਇਓ ਮਨ ਕਾ ਬਿਰਹਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) "ਦੁਖ ਦੂਰਿ ਪਰਾਇਆ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੩ ਪਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪਰਾਇਐ. ਪਰਾਏ (ਬੇਗਾਨੇ) ਦੇ. "ਬਾਰਿ ਪਰਾਇਐ ਬੈਸਣਾ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਪਰਾਇਣ. ਵਿ—ਪਰਾਯਣ. ਤਤਪਰ. ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ. ਪ੍ਰਵ੍ਰਿੱਤ. "ਜੈਸੀ ਮੂੜ ਕੁਟੰਬ ਪਰਾਇਣ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਆਧਾਰ. ਆਸ਼੍ਰਯ. "ਸਾਕਤ ਕੀ ਉਹ ਪਿੰਡ ਪਰਾਇਣ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ੩ ਦੇਖੋ, ਪਲਾਯਨ. "ਬਾਸਰ ਏਕ ਪਰਾਇ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਇੱਕ ਦਿਨ ਨੱਠ ਜਾਵੇਗਾ। ੪ ਦੇਖੋ, ਪਾਰਾਯਣ.

ਪਰਾਇਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪੜਨਾ. ਪੈਣਾ. "ਜਿਸੁ ਭੇਟਤ ਪਾਰਿ ਪਰਾਇਣਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਪਲਾਯਨ ਕਰਨਾ. ਨੱਠਣਾ. "ਬਡੇ ਗੁਨ ਲੋਭ ਤੇ ਜਾਤ ਪਰਾਈ." (ਚੰਡੀ ੧) ੩ ਪਲਾਯਨ ਹੁੰਦੀ. ਨੱਠਦੀ. ਨੱਠਦੇ. "ਲੇਤ ਨਾਮ ਹੀ ਵਿਘਨ ਪਰਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਰਾਇਨ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਇਣ.

ਪਰਾਈ. ਵਿ—ਓਪਰੀ. ਪਰ (ਦੂਸਰੇ) ਦੀ. "ਪਰਾਈ ਅਮਾਣ ਕਿਉ ਰਖੀਐ?" (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸਾਰ) ੨ ਪਲਾਈ. ਦੇਖੋ, ਪਲਾਯਨ. "ਬਡੇ ਗੁਨ ਲੋਭ ਤੇ ਜਾਤ ਪਰਾਈ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਪਰਾਏ. ਵਿ—ਓਪਰੇ. ਪਰ (ਦੂਸਰੇ) ਦੇ. ਜੋ ਆਪਣੇ ਨਹੀਂ। ੨ ਪਲਾਏ. ਨੱਠੇ. ਦੇਖੋ, ਪਲਾਯਨ. "ਪਯਾਦੇ ਪਰਾਏ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੫)

ਪਰਾਸਚਿਤ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਛਤ.

ਪਰਾਸਰ. ਸੰ. ਪਰਾਸ਼ਰ. ਵਿ—ਦੂਰ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ. ਨਿਰੁਕ੍ਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਇਸ ਲਈ ਪਰਾਸ਼ਰ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਾਖਸਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਦੂਰ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ। ੩ ਇੱਕ ਵੈਦਿਕ ਰਿਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਰਿਗਵੇਦ ਦੇ ਕਈ ਮੰਤ੍ਰ ਰਚੇ ਹਨ. ਇਹ ਕਪਲ ਮੁਨਿ ਦਾ ਚੇਲਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਪੁਲਸ੍ਤ੍ਯ ਕੋਲੋਂ ਵਿਸ਼ਨੁਪੁਰਾਣ ਸਿੱਖ ਕੇ ਮੈਤ੍ਰੇਯ ਨੂੰ ਸਿਖਾਇਆ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਸਤ੍ਯਵਤੀ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦ੍ਵੈਪਾਯਨ (ਵ੍ਯਾਸ) ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ. ਨਿਰੁਕ੍ਤ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਵਸ਼ਿਸ਼੍ਠ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ, ਪਰ ਮਹਾਭਾਰਤ ਤੇ ਵਿਸਨੁ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਅਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯੰਤੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸ਼ਕ੍ਤਿ ਰਿਖੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਵਸ਼ਿਸ਼੍ਠ ਦਾ ਪੋਤਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ. "ਅਤ੍ਰਿ ਪਰਾਸਰ ਨਾਰਦ ਸਾਰਦ ਬ੍ਯਾਸ ਤੇ ਆਦਿ ਜਿਤੇ ਮੁਨਿ ਭਾਏ." (ਦੱਤਾਵ)

ਪਰਾਸਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰ-ਆਸ਼ਾ. ਪਰਾਈ ਆਸ.

ਪਰਾਸੁ. ਡਿੰਗ. ਜਿਸ ਦੇ ਅਸੁ (ਪ੍ਰਾਣ) ਨਿਕਲ ਗਏ ਹਨ (ਮੁਰਦਾ).

ਪਰਾਸ੍ਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਜਿੱਤਿਆ ਹੋਇਆ. ਹਾਰਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪਰਾਸ਼੍ਰਯ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰ-ਆਸ਼੍ਰਯ. ਪਰਾਇਆ ਆਸਰਾ। ੨ ਪਰਾਧੀਨਤਾ। ੩ ਵਿ—ਪਰਾਧੀਨ. ਪਰਾਏ ਆਸਰੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ.

ਪਰਾਹਨ. ਦੇਖੋ, ਪਿਰਾਹਨੁ.

ਪਰਾਹੀ. ਪਲਾਯਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਨੱਠਦਾ ਹੈ। ੨ ਭਾਵ—ਨਸ਼੍ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਬਿਗੜਦਾ ਹੈ. "ਜਿੰਹਕੇ ਪਰਸੇ ਪਰਲੋਕ ਪਰਾਹੀ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਪਰਾਹੁਣਾ, ਪਰਾਹੁਨਾ ਸੰ. ਪ੍ਰਾਹੁਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਘੁਣ. ਸੰਗਯਾ—ਜੋ ਪ੍ਰਘੂਣੰ ਕਰਦਾ ਰਹੇ, ਅਰਥਾਤ ਵਿਚਰਣ ਵਾਲਾ, ਅਤਿਥਿ. ਮਿਹਮਾਨ. "ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਪਰਾਹੁਣਾ ਮੇਰੈ ਘਰਿ ਆਵਉ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫) ਜੀਵ ਨੂੰ ਅਨੇਕ ਦੇਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਣ ਪਰਾਹੁਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਪਰਾਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਖੜਗ. ਤਲਵਾਰ। ੨ ਮਨੁ ਅਤੇ ਸੰਖ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਵਿੱਚ ਬਾਰਾਂ ਦਿਨ ਦੇ ਵ੍ਰਤ ਦਾ ਨਾਮ ਪਰਾਕ ਹੈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਕ.

ਪਰਾਕਉ, ਪਰਕ੍ਰਇ, ਪਰਾਕ੍ਰਮ ਸੰ. ਪਰਾਕ੍ਰਮ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਹ਼ਮਲਾ. ਧਾਵਾ। ੩ ਬਲ. ਸ਼ਕਤਿ। ੪ ਪੁਰੁਸਾਰ੍ਥ. ਉੱਦਮ. "ਰਹੇ ਪਰਾਕਉ ਤਾਣਾ." (ਸ੍ਰੀ ਪਹਿਰੇ ਮ: ੧) ਉੱਦਮ ਅਤੇ ਬਲ ਰਹਿ ਗਿਆ. "ਜੋਰਿ ਪਰਾਕ੍ਰਇ ਜੀਅਦੈ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਪਰਾਕ੍ਰਮੀ. ਵਿ—पराक्रमिन्. ਬਲਵਾਨ। ੨ ਉੱਦਮੀ. ਪੁਰੁਸਾਰ੍ਥੀ.

ਪਰਾਕ੍ਰਿਤ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰ-ਕਿਰਤ. ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਟਹਿਲ. ਦੂਜੇ ਦਾ ਕ੍ਰਿਤ੍ਯ. "ਸੂਦ੍ਰ ਸਬਦੰ ਪਰਾਕ੍ਰਿਤਹ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ.

ਪਰਾਖਹਿ, ਪਰਾਖਾ, ਪਰਾਖੈ ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ ਕਰਦਾ. ਪਰਖਦਾ ਹੈ. ਪਰਖਿਆ. "ਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਹੀਰੁ ਪਰਾਖਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੪) "ਆਪੇ ਦਾਨਾ ਸਚੁ ਪਰਾਖੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਪਰਾਗ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁੱਲ ਦੀ ਬਰੀਕ ਅੰਦਰਲੀ ਤਰੀਆਂ ਉੱਪਰਦੀ ਮਿੱਠੀ ਰਜ (ਧੂੜੀ). Pollen. ਇਹ ਬਿਰਛ ਅਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਮਣੀ (ਵੀਰਯ) ਹੈ. ਭੌਰੇ, ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਆਦਿ, ਅਥਵਾ ਹਵਾ, ਜਦ ਇਸ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਦੇ ਨਰ ਅਤੇ ਮਦੀਨ ਹਿੱਸੇ (Stamens and Pistil) ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਦ ਫਲ ਅਤੇ ਬੀਜ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਪਾਂਸੁ ਪਰਾਗ ਸੀ ਸੋਹਤ ਸੁੰਦਰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਧੂਲਿ. ਰਜ. ਧੂੜ। ੩ ਚੰਦਨ ਕਪੂਰ ਆਦਿ ਦੇ ਚੂਰਣ ਦਾ ਵਟਣਾ। ੪ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ. ਸ਼ੁਹਰਤ। ੫ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਗਮਨ (ਵਿਚਰਣ) ਦਾ ਭਾਵ. ਪਰਤੰਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਅਭਾਵ. ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰਤਾ. "ਮਾਂਗਨਿ ਮਾਂਗ ਤ ਏਕਹਿ ਮਾਂਗ। ਨਾਨਕ ਜਾਤੇ ਪਰਹਿ ਪਰਾਗ." (ਬਾਵਨ) ਜਿਸ ਤੋਂ ਤੇਰੇ ਪੱਲੇ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰਤਾ ਪਵੇ। ੬ ਪ੍ਰਯਾਗ ਤੀਰਥ ਲਈ ਭੀ ਪਰਾਗ ਸ਼ਬਦ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ.

ਪਰਾਗਕੇਸਰ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁੱਲ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਪਤਲੇ ਲੰਮੇ ਸੂਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਪਰਾਗ (ਮਿੱਠੀ ਰਜ) ਲਿਪਟੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਜਨਨੇਂਦ੍ਰਿਯ ਹੈ. ਇਸੇ ਤੋਂ ਮਾਦਾ ਫੁੱਲ ਗਰਭ ਧਾਰਦੇ ਹਨ.

ਪਰਾਗਾ. ਜਿਲਾ ਜੇਹਲਮ ਦੇ ਕੜ੍ਹੀਆਲਾ ਪਿੰਡ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਛਿੱਬਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਜੋ ਮਹਾਤਮਾ ਗੌਤਮ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਹੋਰਨਾਂ ਲਈ ਨਮੂਨਾ ਬਣਾਇਆ. ਭਾਈ ਪਰਾਗਾ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਧਰਮਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋਇਆ, ਯਥਾ—"ਜੈਤ ਸੋ ਪਰਾਗਾ ਧੀਰ ਪੈੜਾ ਜੰਗ ਆਯੋ ਹੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਇਸ ਆਤਮਗਜਾਨੀ ਅਤੇ ਧਰਮਵੀਰ ਮਹਾਤਮਾ ਦੇ ਚਾਰ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਏ—ਭਾਈ ਮਤੀਦਾਸ[1], ਸਤੀਦਾਸ, ਜਤੀਦਾਸ ਅਤੇ ਸਖੀਦਾਸ. ਦੇਖੋ, ਮਤੀਦਾਸ.

ਪਰਾਗੰਦਾ. ਫ਼ਾ پراگنده ਵਿ—ਛਿੰਨ ਭਿੰਨ. ਖੇਰੂਖੇਰੂ. ਖਿੰਡਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪਰਾਂਙਮੁਖ. ਸੰ. ਵਿ—ਵਿਮੁਖ. ਜਿਸ ਨੇ ਮੂੰਹ ਫੇਰ ਲਿਆ ਹੈ। ੨ ਭਗੌੜਾ। ੩ ਵਿਰੁੱਧ. ਖ਼ਿਲਾਫ਼। ੪ ਪਿੱਠ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ.

ਪਰਾਚੀ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਚੀ.

ਪਰਾਛਤ, ਪਰਾਛਿਤ ਸੰ. ਪ੍ਰਾਯਸ਼੍ਚਿੱਤ. ਪ੍ਰਾ. ਪਾਯੱਛਿਤ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਕਰਮ. ਪ੍ਰਾਯ: (ਤਪ) ਚਿੱਤ (ਨਿਸ਼੍ਚਯ). ਤਪ ਅਤੇ ਨਿਸ਼੍ਚਯ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਕਰਮ ਪ੍ਰਾਯਸ਼੍ਚਿੱਤ ਹੈ। ੨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾਪ (ਦੋਸ) ਲਈ ਭੀ ਪਰਾਛਤ ਸ਼ਬਦ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਉਹ ਕਰਮ, ਜਿਸ ਲਈ ਪ੍ਰਾਯਸ਼੍ਚਿੱਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ. "ਸਗਲ ਪਰਾਛਤ ਲਾਥੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਪਰਾਜਯ, ਪਰਾਜੈ ਸੰਗਯਾ—ਹਾਰ. ਸ਼ਿਕਸ੍ਤ.

ਪਰਾਢੇ. ਪਰਲੇ ਢਾਹੇ. ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ. ਪਾਰ. "ਭਉ ਦੁਤਰੁ ਤਾਰਿ ਪਰਾਢੇ." (ਗਉ ਮ: ੪) ਦੁਸ੍ਤਰ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਤਾਰਕੇ ਦੂਜੇ ਢਾਹੇ ਪਹੁਚਾਦਿੱਤੇ.

ਪਰਾਣ. ਦੇਖੋ, ਪਿਰਾਣਿ ਅਤੇ ਪਿਰਾਣੁ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਣ.

ਪਰਾਣਾ. ਦੇਖੋ, ਜੈਦ ਪਰਾਣਾ ਅਤੇ ਪਿਰਾਣਾ.

ਪਰਾਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਾਣੀ. ਪ੍ਰਾਣਧਾਰੀ ਜੀਵ. "ਪੂਰੇ ਗੁਰ ਕੀ ਸੁਮਤਿ ਪਰਾਣੀ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਪਰਿਗ੍ਯਾਤ ਹੋਈ. ਪਰਿ-ਜਾਣੀ। ੩ ਪ੍ਰ-ਨੀ. ਪਸ਼ੂ ਪ੍ਰੇਰਣ ਲਈ ਜਿਸ ਸੋਟੀ ਦੇ ਸਿਰ ਪੁਰ ਲੋਹੇ ਦੀ ਅਣੀ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ. ਆਰਦਾਰ ਸੋਟੀ। ੪ ਪਲਾਨੀ (ਪਲਾਯਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ) ਨਠਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਲਈ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਪੁੰਜ ਗੁਣ ਖਾਣੀ ਗਨ ਵਿਘਨ ਪਰਾਣੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਰਾਤ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਤ੍ਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ. ਚੌੜਾ ਚਪੇਤਲਾ ਬਰਤਨ. ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਆਟਾ ਗੁੰਨ੍ਹਣ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰੈ ਪਰਾਤਿ। ੩ ਪ੍ਰਾਤ (ਪ੍ਰਾਤਰ੍) ਸਵੇਰਾ. ਪ੍ਰਭਾਤ। ੪ ਪਲਾਤ. ਪਲਾਯਨ ਹੁੰਦਾ. ਨਠਦਾ. "ਮਹਾਕਾਲ ਪਿਖ ਦੈਤ ਪਰਾਤ." (ਸਲੋਹ)

ਪਰਾਂਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉਪਰਾਂਤ. ਪਿੱਛੋਂ. ਮਗਰੋਂ. "ਮਰੇ ਪਰਾਂਤ ਚੁਰੇਲ ਹ੍ਵੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੧) ਮਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਚੁੜੇਲ। ੨ ਸੰ. परान्त. ਮੌਤ. ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ. ਪਰਮ ਅੰਤ. ਸਮਾਪ੍ਤੀ। ੩ ਮੋਕ੍ਸ਼.

ਪਰਾਤਉ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਤਾ.

ਪਰਾਤਮ, ਪਰਾਤਮਾ, ਪਰਾਤਮੁ ਸੰ. परात्मन्. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਮਾਤਮਾ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. "ਆਤਮੁ ਚੀਨਿ ਪਰਾਤਮੁ ਚੀਨਹੁ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) "ਆਤਮਾ ਪਰਾਤਮਾ ਏਕੋ ਕਰੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੧) ਆਤਮਾ ਜੀਵ, ਪਰਾਤਮਾ ਬ੍ਰਹਮ.[2]

ਪਰਾਤਾ. ਵਿ—ਪਰਿ-ਰਤ. ਅਤ੍ਯੰਤ ਪ੍ਰੀਤਿਵਾਨ ਹੋਇਆ. "ਨਾਨਕ ਗੁਰਚਰਣਿ ਪਰਾਤਾ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਲਾਲਚ ਵਿੱਚ ਫਸਿਆ. "ਜਿਉ ਕੁੰਡੀ ਮੀਨ ਪਰਾਤਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਪਰਾਤਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪ੍ਰਾਤ : ਸਵੇਰੇ. ਤੜਕੇ। ੨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੇ. ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ. "ਛਡਾਇਲੀਓ ਮਹਾ ਬਲੀ ਤੇ ਅਪਨੇ ਚਰਨ ਪਰਾਤਿ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਪਰਾਤੀ. ਵਿ—ਪਰਿ-ਰਤ ਹੋਈ. ਪ੍ਰੇਮਵਾਨ ਹੋਈ. "ਗੁਰੁ ਪੂਰੇ ਕੀ ਓਟ ਪਰਾਤੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਪੜਤੀ. ਪੈਂਦੀ.

ਪਰਾਤੇ. ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਧਾਰਣ ਕੀਤੇ. "ਤਿਨ ਸਾਧੂਚਰਣ ਲੈ ਰਿਦੈ

---

[1] ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ.

[2] आत्मा क्षेत्रज्ञ इत्युक्तः संयुक्तः प्रकृतैर्गुणैः तैरेव नु विनिर्मुक्तः परमात्मेत्यु दाहृतः (ਮਹਾਭਾਰਤ ਸ਼ਾਂਤਿ ਪਰਵ ਅ: ੧੯੩ ਸ਼: ੨੪)

ਪਰਾਤੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਪਰਤੇ. ਪੜਤੇ. ਪੈਂਦੇ. "ਤੇ ਤੇ ਪਾਰਿ ਪਰਾਤੇ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਪਰਾਤੋ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਤਾ. "ਨਾਨਕ ਗੁਰਸਬਦਿ ਪਰਾਤੋ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਪਰਾਂਦਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਿਬੰਧਨ. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸ਼ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਡੋਰਾ.

ਪਰਾਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਪਰਾਧ. ਦੋਸ਼. ਗੁਨਾਹ. "ਕੋਟਿ ਪਰਾਧ ਮਿਟੇ ਤੇਰੀ ਸੇਵਾ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਪਰਾਧੀ. ਵਿ—ਅਪਰਾਧੀ (ਅਧਰਾਧਿਨ੍) ਦੋਸੀ. ਗੁਨਹਗਾਹ. "ਕੋਟਿ ਪਰਾਧੀ ਤਰਿਆ ਰੇ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਪਰਾਧੀਨ. ਵਿ—ਪਰਵਸ਼. ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ. "ਪਰਾਧੀਨ ਸੁਪਨੇ ਸੁਖ ਨਾਹੀ." (ਲੋਕੋ) ਦੇਖੋ, ਪਰਬਸ.

ਪਰਾਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਣ। ੨ ਘੀ. ਘ੍ਰਿਤ. "ਅਗਨਿ ਮਾਹਿ ਹੋਮਤ ਪਰਾਨ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਪ੍ਰਾਣੀ. ਜੀਵ. "ਨਿਰਭਉ ਭਏ ਪਰਾਨ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੪ ਪੜਾ. ਪਿਆ. "ਜਿਨਿ ਜਪਿਆ ਤੇ ਪਾਰਿ ਪਰਾਨ." (ਪ੍ਰਭਾ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੪) ੫ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਯਾਣ। ੬ ਦੇਖੋ, ਪਰੱਨ। ੭ ਦੇਖੋ, ਪਰਾਨੈ.

ਪਰਾਨਹਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਨਿਹਾਂ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਣਹਾ.

ਪਰਾਨਥ. ਪੜਤਾ ਹੈ. ਪੈਂਦਾ ਹੈ. "ਜੋ ਸੁਨੈ ਸੋ ਪਾਰਿ ਪਰਾਨਥ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਪਰਾਨਪਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਾਣਪਤਿ. ਆਤਮਾ। ੨ ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ.

ਪਰਾਨਾ. ਪਲਾਯਨ ਹੋਇਆ. ਨੱਠਿਆ. "ਦੁਖ ਦੂਰਿ ਪਰਾਨਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ਦੂਰ ਜਾ ਪਿਆ। ੨ ਪੜਾ. ਪੈਗਿਆ. "ਸੁਆਮੀ ਸਿਮਰਤ ਪਾਰਿ ਪਰਾਨਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੩ ਪ੍ਰਯਾਣ. ਯਾਤ੍ਰਾ. "ਆਸ ਅੰਦੇਸਾ ਬੰਧਿ ਪਰਾਨਾ। ਮਹਲ ਨ ਪਾਵੈ ਫਿਰਤ ਬਿਗਾਨਾ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੫) ਆਸਾ ਅਤੇ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਜੀਵ ਦੀ ਪਰਮਾਰਥ ਯਾਤ੍ਰਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ (ਰੋਕ) ਹੈ। ੪ ਪਾਰੀ-ਯਾਨ. ਪਾਰੀ (ਸਮੁੰਦਰ) ਤਰਣ ਦੀ ਯਾਨ (ਸਵਾਰੀ), ਜਹਾਜ. "ਹਰਿ ਹਰਿ ਤਾਰਿ ਪਰਾਨਾ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਪਰਾਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਾਣੀ. ਜੀਵ. "ਬਾਲਕ ਬਿਰਧ ਨ ਸੁਰਤਿ ਪਰਾਨਿ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਪਰਾਨਿਹਾਂ. ਪੈ ਗਿਆ ਹਾਂ. ਪੜਾ ਹੂੰ. "ਭੈ ਪਾਵਕ ਪਾਰਿ ਪਰਾਨਿਹਾਂ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪਰਾਨੀਦਨ. ਫ਼ਾ پرانیدن ਕ੍ਰਿ—ਉਡਾਉਣਾ.

ਪਰਾਨੇ. ਪਲਾਯਨ ਹੋਏ. ਨੱਠੇ. ਜਿਨ੍ਹਾ ਨੇ ਪ੍ਰਯਾਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੨ ਪਏ. ਪੜੇ. "ਤੇ ਭਵਜਲ ਤੇ ਪਾਰਿ ਪਰਾਨੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਹੋਏ. ਭਏ. "ਕਵਚ ਭੇਦ ਸਰ ਪਾਰ ਪਰਾਨੇ." (ਸਲੋਹ)

ਪਰਾਨੈ. ਪ੍ਰਮਾਨੈ. ਪ੍ਰਮਾਣ (ਅਨੁਮਾਨ) ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਜੋ ਹੋਵਨ ਸੋ ਦੂਰਿ ਪਰਾਨੈ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਪਰਾਨੋ. ਪਲਾਯਨ ਹੋਇਆ. ਨੱਠਿਆ। ੨ ਪਿਆ. ਪੜਾ। ੩ ਹੋਇਆ. ਭਇਆ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਨੇ.

ਪਰੱਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਾਂਨ. ਪਰਾਇਆ ਅੰਨ.

ਪਰਾਪਤਿ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਪ੍ਤਿ। ੨ ਵਿ—ਪਰ-ਆਪੱਤਿ. ਜੋ ਵਿਪਦਾ ਅਤੇ ਸਭ ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਅਚਰਜ ਸੁਨਿਓ ਪਰਾਪਤਿ ਭੇਟੁਲੇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਪਰਾਪੂਰਬਲਾ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਪੂਵੰ ਕਾਲ ਦਾ. ਮੁੱਢ ਦਾ. ਆਦਿ ਕਾਲ ਦਾ. "ਸਤਿ ਨਾਮ ਤੇਰਾ ਪਰਾਪੂਰਬਲਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਪਰਾਪੂਰਬਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ. ਮੁੱਢ ਤੋਂ. "ਪਰਾਪੂਰਬਿ ਜਿਸਹਿ ਲਿਖਿਆ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਪਰਾਪੂਰਬੇਣ. ਮੁੱਢਲੇ ਕਰਕੇ. "ਦਾਨੰ ਪਰਾਪੂਰਬੇਣ ਭੁੰਚੰਤੇ ਮਹੀਪਤਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਪਰਾਭਗਤਿ. ਉੱਤਮ ਭਕ੍ਤਿ. ਅਨੰਨ ਭਕ੍ਤਿ.

ਪਰਾਭਯ, ਪਰਾਭਵ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਾਭਵ. ਨਿਰਾਦਰ. ਤਿਰਸਕਾਰ. "ਇਛਸਿ ਜਮਾਦਿ ਪਰਾਭਯੰ." (ਗੂਜ ਜੈਦੇਵ) ੨ ਪਰਾਜਯ. ਹਾਰ। ੩ ਵਿਨਾਸ਼.

ਪਰਾਮਰਸ. (ਦੇਖੋ, ਮ੍ਰਿਸ਼੍ ਧਾ) ਸੰ. ਪਰਾਮਸ਼ੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਚਾਰ. ਚਿੰਤਨ. ਧ੍ਯਾਨ। ੨ ਪਕੜਨਾ. ਫੜਨਾ। ੩ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ. ਯਾਦ. ਚੇਤਾ। ੪ ਯੁਕ੍ਤਿ. ਦਲੀਲ। ੫ ਸਲਾਹ. ਮਸ਼ਵਰਾ.

ਪਰਾਮੁਖ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਙਮੁਖ. "ਸਮੁਖ ਪਰਾਮੁਖ ਕਬਿ ਵਿਚਰੰਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਰਾਯਣ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਇਣ.

ਪਰਾਯਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਇਆ .

ਪਰਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਲਾ ਪਾਰ. ਉਰਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ। ੨ ਗੁਜ਼ਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਲ. ਪਰ-ਸਾਲ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਰਿ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪਰਾਲ। ੪ ਦੇਖੋ, ਪਾਯਦਾਰ.

ਪਰਾਰਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰ-ਅਥੰ. ਦੂਜੇ ਦਾ ਕੰਮ. ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਉਪਕਾਰ। ੨ ਵਿ—ਪਰ-ਨਿਮਿੱਤ. ਜੋ ਦੂਸਰੇ ਵਾਸਤੇ ਹੋਵੇ.

ਪਰਾਰਧ. ਸੰ. ਪਰਾਰ੍ਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਅੱਧਾ ਕਾਲ। ੨ ਇੱਕ ਗਿਣਤੀ ੧੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦੦. ਏਕੇ ਉੱਪਰ ਸਤਾਰਾਂ ਬਿੰਦੀਆਂ। ੩ ਚੰਦਨ। ੪ ਕੇਸਰ.

ਪਰਾਰਾ. ਵਿ—ਪਰਾਲੀ (ਧਾਨਾਂ ਦੇ ਫੂਸ) ਦਾ. "ਕਾਹੂ ਗਰੀ ਗੋਦਰੀ ਨਾਹੀ, ਕਾਹੂ ਖਾਨ ਪਰਾਰਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਕਿਸੇ ਦੇ ਸੜੀ ਹੋਈ ਗੋਦੜੀ ਭੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਘਰ ਪਰਾਲੀ ਦਾ ਹੈ. ਅਰਥਾਤ ਫੂਸ ਦੀ ਝੁੱਗੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਲ। ੨ ਪਾਯਦਾਰ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ. ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਪਾਟੀ ਜੁੱਲੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੱਕੇ ਮਹਿਲ ਹਨ.

ਪਰਾਰਿ. ਸੰ. ਵ੍ਯ-ਵੀਤੇ ਹੋਏ ਤੀਜੇ ਸਾਲ ਵਿੱਚ. ਪਰ ਸੰਵਤ ਤੋਂ ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿੱਚ.

ਪਰਾਰੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ. ਪਰੇ. ਦੂਰ. "ਤਜ ਸਾਕਤ ਪਰੇ ਪਰਾਰੇ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਪਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ. ਭਾਵ-ਅਤ੍ਯੰਤ ਪਰੇ.

ਪਰਾਲ. ਸੰ. ਪਲਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਾਨਾਂ ਦਾ ਫੂਸ. ਪਰਾਲੀ। ੨ ਭਾਵ—ਫਲ ਰਹਿਤ. ਅਸਾਰ. "ਛੋਡਿ ਜਾਹਿ ਸੇ ਕਰਹਿ ਪਰਾਲ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਪਰਾਲਬਧ. ਸੰ. ਪ੍ਰਾਰਬਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਹ ਦੇ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਵਾਲਾ

ਕਰਮ. ਜਿਸ ਕਰਮ ਦ੍ਵਾਰਾ ਦੇਹ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ.

ਪਰਾਲਿ, ਪਰਾਲੀ, ਪਰਾਲੁ ਸੰਗਯਾ—ਦੇਖੋ, ਪਰਾਲ. "ਰੋਵਣ ਵਾਲੇ ਜੇਤੜੇ ਸਭਿ ਬੰਨਹਿ ਪੰਡ ਪਰਾਲਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) "ਛਿਜੈ ਕਾਇਆ ਹੋਇ ਪਰਾਲੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) "ਮਨਮੁਖ ਥੀਏ ਪਰਾਲੀ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਪਰਾਵਉ, ਪਰਾਵਹੁ ਪਓ. ਪੜੋ. "ਭਵਸਾਗਰ ਤੇ ਪਾਰ ਪਰਾਵਹੁ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ. ਪਾਓ. "ਅਉਗੁਣ ਛੋਡਹੁ ਗੁਣ ਕਰਹੁ, ਐਸੇ ਤਤੁ ਪਰਾਵਉ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਪਲਾਯਨ ਕਰੋ. ਨੱਠੋ. "ਸਭੈ ਜੰਗ ਤੇ ਅਬੈ ਪਰਾਵਹੁ." (ਸਲੋਹ)

ਪਰਾਵਨ. ਕ੍ਰਿ—ਪਲਾਯਨ. ਦੌੜਨਾ. "ਕਿਹ ਭਾਂਤ ਪਰਾਵਤ ਹੋਂ ਬਲ ਹਾਰੇ?" (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਪੜਵਾਉਣਾ. "ਨਿਜ ਪਰਦ ਪਰਾਵਨ ਚਾਹਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਆਪਣਾ ਪੜਦਾ ਪੜਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਪਰਾਵਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ. ਅਤਿ ਉੱਤਮ. "ਪਰਮ ਪਰਾਵਰ ਨਾਥ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਅਗਲਾ ਪਿਛਲਾ। ੩ ਉਚ ਨੀਚ. ਆਦਿ ਅੰਤ.

ਪਰਾਵੈ. ਪੜਤਾ ਹੈ. ਪੈਂਦਾ ਹੈ. "ਬਾਹਰਿ ਜਾਤਉ ਉਲਟਿ ਪਰਾਵੈ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਪਲਾਵੈ. ਪਲਾਯਨ ਹੁੰਦਾ (ਨੱਠਦਾ) ਹੈ.

ਪਰਾਵ੍ਰਿਜ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜਾਤਿ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਪੁਰੁਸ਼। ੨ ਜਿਸ ਨੇ ਤਪਬਲ ਨਾਲ ਪਾਪ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਰਿਖੀ. ਮੁਨਿ.

ਪਰਿ. ਉਪ. ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਲਗਕੇ ਅੱਗੇ ਲਿਖੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ:—

ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ. (ਚੁਫੇਰੇ), ਜੈਸੇ—ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ.

੨ ਸੰਪੂਰਨ ਰੀਤਿ ਕਰਕੇ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ, ਜੈਸੇ—ਪਰਿਪੂਰਣ.

੩ ਅਤਿਸ਼ਯ. ਜੈਸੇ—ਪਰਿਚਪਲ.

੪ ਦੋਸ਼ ਕਥਨ. ਜੈਸੇ—ਪਰਿਵਾਦ.

੫ ਨਿਯਮ. ਕ੍ਰਮ. ਜੈਸੇ—ਪਰਿਛੇੱਦ ਆਦਿ.

੬ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉੱਤੇ. ਉੱਪਰ. "ਹਾਟ ਪਰਿ ਆਲਾ." (ਰਾਮ ਬੇਣੀ) ਦੇਖੋ, ਊਪਰਿ ਹਾਟੁ.

ਪਰਿਆ. ਪੜਿਆ. ਪਿਆ. "ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿਜੀਉ ਪਰਿਆ." (ਸੋਦਰੁ)

ਪਰਿਆਇ. ਦੇਖੋ, ਪਰਯਾਯ.

ਪਰਿਸ਼ਿਸ੍ਟ. ਵਿ—ਬਾਕ਼ੀ. ਬਚਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਜ਼ਮੀਮਾ. ਤਿਤਿੰਮਾ. Appendix.

ਪਰਿਸ਼ੋਧਨ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਕ਼ਰਜ਼ ਦੀ ਬੇਬਾਕੀ.

ਪਰਿਸੰਖ੍ਯਾ. ਸੰਗਯਾ—ਗਿਣਤੀ. ਸ਼ੁਮਾਰ.

(੨) ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦਾ ਇੱਕ ਥਾਂ ਨਿਸੇਧ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਠਹਿਰਾਉਣਾ, "ਪਰਿਸੰਖ੍ਯਾ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਇਕ ਥਲ ਵਰਜ ਦੁਤਿਯ ਥਲ ਮਾਹੀਂ,
ਕਛੁ ਠਹਿਰਾਯ ਪ੍ਰਸੰਖ੍ਯਾ ਗਾਈ.
(ਗਰਬਗੰਜਨੀ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਘੋਰੇ ਹਾਥੀ ਚਿਤ੍ਰਨ ਕੇ ਰਹੇ ਚਿਤ੍ਰਸਾਰੀ ਮਾਝ
ਰਾਮ ਕੇ ਜਨਮ ਰਹ੍ਯੋ ਦਾਮ ਦਫਤਰ ਮੇ.
(ਰਘੁਨਾਥ ਕਵਿ)

ਸੂਰਤਾਈ ਆਂਧਰੇ ਮੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾਈ ਪਾਹਨ ਮੇ,
ਨਾਸਿਕਾ ਚਨਾਨ ਮਧ੍ਯ ਨੌਨ ਰਹ੍ਯੋ ਹਾਟ ਮੇਂ,
ਧਰਮ ਰਹ੍ਯੋ ਪੋਥਿਨ ਵਡਾਈ ਰਹੀ ਵ੍ਰਿਕਨ ਮੇ,
ਬੰਧ ਪ੍ਰਪਾ ਪਾਤਨ ਮੇ ਪਾਨੀ ਰਹ੍ਯੋ ਘਾਟ ਮੇ,
ਯਹ ਕਲਿਕਾਲ ਨੇ ਬਿਹਾਲ ਕਿਯੋ ਸਭ ਜਗ
"ਨਾਯਕ" ਸੁ ਕਵਿ ਕੈਸੀ ਬਨੀ ਹੈ ਕੁਠਾਟ ਮੇ,
ਰਜ ਰਹੀ ਪੰਥਨ ਰਜਾਈ ਰਹੀ ਸ਼ੀਤਕਾਲ
ਰਾਜਾ ਭਯੋ ਨਾਈ ਅਰੁ ਰਾਈ ਗਈ ਭਾਟ ਮੇ.
(ਨਾਯਕ ਕਵਿ)

(ਅ) ਇੱਕ ਵਸਤੁ ਦਾ ਅਨੇਕ ਥਾਂ ਨਿਸੇਧ ਕਰਕੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਠਹਿਰਾਉਣਾ, "ਪਰਿਸੰਖ੍ਯਾ" ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਬਹੁਤੈ ਧਨਿ ਖਾਟੇ,
ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ਪੇਖੇ ਨਿਰਤਿ ਨਾਟੇ,
ਸੁਖ ਨਾਹੀ ਬਹੁ ਦੇਸ ਕਮਾਏ,
ਸਰਬ ਸੁਖਾ ਹਰਿਹਰਿ ਗੁਣਗਾਏ.
(ਭੈਰ ਮ : ੫)

ਨਹ ਸੀਤਲੰ ਚੰਦ੍ਰਦੇਵਹ, ਨਹ ਸੀਤਲੰ ਬਾਵਨਚੰਦਨਹ,
ਨਹ ਸੀਤਲੰ ਸੀਤ ਰੁਤੇਣ, ਨਾਨਕ ਸੀਤਲੰ ਸਾਧ ਸ੍ਵਜਨਹ.
(ਸਹਸ ਮ ੫)

ਹੋਤ ਸੁਖ ਜਨ ਮੇ ਨ ਬਨ ਮੇ ਨ ਧਨ ਮੇ ਨ
ਜਪ ਮੇ ਨ ਤਪ ਮੇ ਨ ਤੀਰਥ ਮੇ ਨ੍ਹਾਇਯੇ,
ਭੋਗ ਮੇ ਨ ਜੋਗ ਮੇ ਸੰਜੋਗ ਮੇ ਵਿਜੋਗ ਮੇ ਨ
ਦੇਸ਼ ਔ ਵਿਦੇਸ਼ ਦਸ਼ੋਦਿਸ਼ਾ ਜੌ ਭ੍ਰਮਾਇਯੇ,
ਗ੍ਯਾਨ ਮੇ ਨ ਧ੍ਯਾਨ ਮੇ ਨ ਸ੍ਯਾਨ ਸਨਮਾਨ ਮੇ ਨ
ਮਾਨ ਅਪਮਾਨ ਮੇ ਨ ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਬਢਾਇਯੇ,
ਸਾਧਨ ਸਮਾਧਿ ਵ੍ਯਾਧਿ ਜਾਨਿਯੇ ਟਹਲ ਸਿੰਘ
ਸੁਖ ਹੈ ਵਿਚਾਰ ਮੇਂ ਵਿਚਾਰੇ ਸੁਖ ਪਾਇਯੇ.
(ਅਲੰਕਾਰਸਾਗਰਸੁਧਾ)

ਪਰਿਸ਼੍ਰਮ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਥਕਾਵਟ. ਥਕਾਣ। ੨ ਮਿਹ਼ਨਤ. ਮਸ਼ੱਕਤ.

ਪਰਿਸ਼੍ਰਮੀ. ਵਿ—ਮਿਹ਼ਨਤੀ. ਉੱਦਮੀ.

ਪਰਿਸ੍ਰਵ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚੁਇਣਾ. ਰਸਣਾ. ਟਪਕਣਾ। ੨ ਚਸ਼ਮਾ. ਝਰਨਾ। ੩ ਪਾਣੀ ਚੁਇਣ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਵਾਹ.

ਪਰਿਹਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਖੋਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਛੀਨਨਾ। ੨ ਤ੍ਯਾਗ. ਤਜਨਾ। ੩ ਨਿਵਾਰਣ. ਹਟਾਉਣਾ.

ਪਰਿਹਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਰਿਹਰਣ ਕਰਨਾ. ਤ੍ਯਾਗਣਾ। ੨ ਖੋਹਣਾ.

ਖਸੋਟਨਾ। ੩ ਹਟਾਉਣਾ. ਨਿਵਾਰਣ ਕਰਨਾ. ਵਰਜਣਾ.

ਪਰਿਹਾਂ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਨਹਾ.

ਪਰਿਹਾਸ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਹਾਸੀ। ੨ ਮਖ਼ੌਲ. ਠੱਠਾ.

ਪਰਿਹਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਤ੍ਯਾਗ। ੩ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸ਼ਾਮਲਾਤ ਜ਼ਮੀਨ. ਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਪਾਸ ਦੀ ਉਹ ਭੂਮਿ, ਜਿਸ ਦੇ ਵਰਤਣ ਦਾ ਸਭ ਨੂੰ ਹੱਕ਼ ਹੈ। ੪ ਜੰਗ ਦੀ ਜਿੱਤ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਧਨ। ੫ ਖੰਡਨ. ਤਰਦੀਦ। ੬ ਅਵਗ੍ਯਾ. ਨਿਰਾਦਰ। ੭ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰਨਲ ਟਾਡ ਨੇ ਰਾਜਸ੍ਥਾਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ.

ਪਰਿਕਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਿਵਾਰ. ਕੁਟੰਬ। ੨ ਪਲੰਘ. ਪਰ੍ਯੰਕ। ੩ ਨੌਕਰਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ। ੪ ਤਿਆਰੀ। ੫ ਕਮਰਬੰਦ। ੬ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਵਿਸ਼ੇਸਣ ਨੂੰ ਸਾਰਥਕ ਕਹਿਕੇ ਵਿਸ਼ੇਸ੍ਯ ਦਾ ਕਥਨ "ਪਰਿਕਰ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਜਹਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਸਾਭਿਪ੍ਰਾਯ,
ਪਰਿਕਰ ਭੂਸਣ ਸੋਇ ਗਨਾਯ.
(ਗਰਬਗੰਜਨੀ)

ਉਦਾਹਰਣ—
ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰਾ ਮਿਟਿਗਇਆ
ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਦੀਪਾਇਓ.
(ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੂਰਜ ਹਰਤ ਹੈ ਸਭ ਜਗ ਕੋ ਅੰਧਾਰ.
ਕਲਪਤਰੋਵਰ ਜਗਤਗੁਰੁ ਮਨਵਾਂਛਿਤ ਫਲ ਦੇਤ.

ਵਿਸ਼ੇਸ੍ਯ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸਣ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਕਲਪਵ੍ਰਿਕ੍ਸ਼ ਸਾਰਥਕ ਹੋਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਧਕਾਰ ਦੂਰਿ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਮਨਵਾਂਛਿਤ ਫਲ ਦੇਣਾ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ .

ਪਰਿਕਰਾਂਕੁਰ. (ਸਹਾਇਕ ਦਾ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ) ਵਿਸ਼ੇਸ੍ਯ ਦਾ ਗੂਢ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਨਾਲ ਕਥਨ "ਪਰਿਕਰਾਂਕੁਰ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਸਾਭਿਪ੍ਰਾਯ ਵਿਸ਼ੇਸ੍ਯ ਕੋ ਪਰਿਕਰ ਅੰਕੁਰ ਮਾਨ,
ਵਰਣਤ ਬੁਧ ਅਨੁਮਾਨ ਕਰ ਗ੍ਰੰਥਨ ਕੋ ਮਤ ਜਾਨ.
(ਰਾਮਚੰਦ੍ਰਭੂਸਣ)

ਉਦਾਹਰਣ—
ਗੁਣੀ ਪੁਰਸ਼ ਸਭ ਨਰਨ ਕੋ ਅਪਨੇ ਵਸ਼ ਕਰਲੇਤ.

ਇਸ ਥਾਂ ਗੁਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸਣ ਦਾ ਗੂਢ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਹੈ ਕਿ ਗੁਣਰੂਪ ਗੁਣ (ਰੱਸੀ) ਨਾਲ ਕ਼ਾਬੂ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ.

ਪਰਿਕ੍ਰਮ, ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਫਿਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕਿਸੇ ਪੂਜ੍ਯ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਚੱਕਰ ਦੇਣਾ. "ਦੇਵਕੀਲਾਲ ਪਰਿਕ੍ਰਮ ਦੀਨੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਮੰਦਿਰ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਲਈ ਬਣਿਆ ਮਾਰਗ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਦਕ੍ਸ਼ਿਣ.

ਪਰਿਕ੍ਸ਼ਯ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਨਾਸ਼. ਤਬਾਹੀ। ੨ ਮਰਣ. ਪ੍ਰਾਣਤ੍ਯਾਗ.

ਪਰਿਕ੍ਸ਼ਿਤ. ਵਿ—ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਚੁਫੇਰਿਓਂ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਉੱਤਰਾ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਅਭਿਮਨ੍ਯੁ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਅਰਜੁਨ ਦਾ ਪੋਤਾ ਅਤੇ ਜਨਮੇਜਯ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੀ, ਅਸ਼੍ਵੱਥਾਮਾ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗਰਭ ਵਿੱਚ ਹੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ; ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਨਾਮ ਪਰਿਕ੍ਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ.

ਜਦ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਰਾਜ ਤ੍ਯਾਗਕੇ ਹਿਮਾਲਯ ਨੂੰ ਗਿਆ, ਤਦ ਹਸ੍ਤਿਨਾਪੁਰ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰਪ੍ਰਸ੍ਥ ਦਾ ਰਾਜਾ ਪਰਿਕ੍ਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ੬੦ ਵਰ੍ਹੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ. ਇਸ ਦੀ ਮੌਤ ਸੱਪ ਦੇ ਡੰਗ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜਨਮੇਜਯ ਨੇ ਸਰਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਪਮੇਧ ਯਗ੍ਯ ਕੀਤਾ ਸੀ।[1] ੩ ਦੇਖੋ, ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਿਤ.

ਪਰਿਖਨ. ਸੰ. ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਖੋਦਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਖਾ.

ਪਰਿਖਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਖੰਦਕ. ਖਾਈ। ੨ ਕਿਲੇ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਡੂੰਘਾ ਟੋਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਭਰਿਆ ਰਹੇ. ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਹ ਪਰਿਖਾ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ. ਨੀਤਿਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਪਰਿਖਾ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਸੌ ਹੱਥ ਅਤੇ ਗਹਿਰਾਈ ਦਸ ਹੱਥ ਲਿਖੀ ਹੈ.

ਪਰਿਗ੍ਯਾ. ਸੰ. ਪਰਿਜ੍ਞਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਕ੍ਸ਼ਮ ਗ੍ਯਾਨ। ੨ ਸੰਸ਼ਯ (ਸ਼ੱਕ) ਰਹਿਤ ਗ੍ਯਾਨ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਗ੍ਯਾ.

ਪਰਿਗ੍ਯਾਤ. ਸੰ. ਪਰਿਜ੍ਞਾਤ. ਵਿ—ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਬਿਨਾ ਸੰਸ਼ਯ ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪਰਿਗ੍ਰਹ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨਾ. ਲੈਣਾ। ੨ ਦਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ। ੩ ਧਨ ਸੰਗ੍ਰਹ। ੪ ਪਰਿਵਾਰ. ਕੁਟੰਬ। ੫ ਇਸਤ੍ਰੀਗ੍ਰਹਣ. ਵਿਆਹ। ੬ ਕ੍ਰਿਪਾ. ਮਿਹਰਬਾਨੀ। ੭ ਕ਼ਸਮ. ਸੌਂਹ। ੮ ਹੱਥ. ਹਸ੍ਤ। ੯ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਭਾਗ.

ਪਰਿਘ. ਦੇਖੋ, ਪਰਘ.

ਪਰਿਚਯ. ਦੇਖੋ, ਪਰਚਾ.

ਪਰਿਚਰਯਾ. ਸੰ. ਪਰਿਚਰ੍ਯਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੇਵਾ। ੨ ਉਪਾਸਨਾ। ੩ ਤੀਮਾਰਦਾਰੀ. ਰੋਗੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਖ਼ਬਰਦਾਰੀ.

ਪਰਿਚਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੇਵਾ. ਟਹਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਚਾਰ.

ਪਰਿਚਾਰਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੇਵਕ. ਟਹਲੂਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ.

ਪਰਿਚਾਰਿਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਸੀ. ਟਹਿਲਣ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਚਾਰਿਕਾ.

ਪਰਿਚਿਤ. ਵਿ—ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ. ਜਿਸ ਦਾ ਪਰਿਚਯ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ੨ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਢੇਰ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ. ਚਿਣਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪਰਿਛਦ. ਸੰ. ਪਰਿਚ੍ਛਦ. ਸੰਗਯਾ—ਢੱਕਣ। ੨ ਪੋਸ਼ਾਕ. ਵਸਤ੍ਰ। ੩ ਪਰਿਵਾਰ. ਕੁਟੰਬ.

ਪਰਿਛਾਂਹੀ. ਦੇਖੋ, ਪਰਛਾਂਹੀ.

ਪਰਿਛੇਦ. ਸੰ. ਪਰਿਚ੍ਛੇਦ. ਸੰਗਯਾ—ਅਧ੍ਯਾਯ. ਬਾਬ। ੨ ਖੰਡ. ਟੁਕੜਾ. ਭਾਗ.

[1]ਕਈ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਗਵੰਸ਼ੀ ਤਕ੍ਸ਼ਕ ਜਾਤਿ ਨਾਲ ਜਨਮੇਜਯ ਦਾ ਜੰਗ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਰਪਮੇਧ ਦੀ ਕਥਾ ਬਣੀ ਹੈ.

ਪਰਿਛੰਨ. ਦੇਖੋ, ਪਰਛਿੰਨ.

ਪਰਿਜਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਆਸਰੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ. ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ। ੨ ਕੁਟੰਬ ਦੇ ਲੋਕ.

ਪਰਿਣਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਰਿ-ਨਤ. ਬਹੁਤ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਪਰਿਣਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਦਲਕੇ ਹੋਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ. ਜੈਸੇ—ਦੁੱਧ ਦਾ ਦਹੀਂ। ੩ ਪੱਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਪਚਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪਰਿਣਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਿ-ਨੀ. ਵਿਆਹ. ਸ਼ਾਦੀ.

ਪਰਿਣਯਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਆਹ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਇਸਤ੍ਰੀਗ੍ਰਹਣ.

ਪਰਿਣਾਮ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਦਲਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੋਣਾ। ੨ ਨਤੀਜਾ. ਫਲ। ੩ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਜੋ ਉਪਮੇਯ ਦਾ ਕਾਰਜ ਅਭੇਦਰੂਪ ਉਪਮਾਨ ਕਰੇ, ਤਦ "ਪਰਿਣਾਮ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਹੈ ਉਪਮੇਯ ਸਰੂਪ ਜਹਿਂ, ਕ੍ਰਿਯਾਵਾਨ ਉਪਮਾਨ,
ਅਲੰਕਾਰ ਪਰਿਣਾਮ ਤਹਿਂ, ਸੁ ਕਵਿ ਕਰਤ ਵਾਖ੍ਯਾਨ.

(ਅਲੰਕਾਰਸਾਗਰਸੁਧਾ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਨੈਨਕਮਲ ਨਿਰਖੈਂ ਗੁਰਸਿੱਖਨ

ਇਸ ਥਾਂ ਨੇਤ੍ਰ ਉਪਮੇਯ ਹੈ ਕਮਲ ਉਪਮਾਨ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਰਖਣਾ ਉਪਮੇਯ ਦਾ ਕੰਮ, ਕਮਲ ਉਪਮਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਪਰਿਣਾਮਵਾਦ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਂਖ੍ਯ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸਿੱਧਾਂਤ ਕਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਦੇ ਪਰਿਣਾਮ (ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੋਣ) ਤੋਂ ਜਗਤਰਚਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਣਪਰਿਣਾਮਵਾਦੀ ਭੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤਮਕ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਦੇ ਪਰਿਣਾਮ ਤੋਂ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਬਣਦੀ ਹੈ.

ਪਰਿਣਾਮੀ. ਵਿ—ਬਦਲਣ ਵਾਲਾ (परिणामिन्). ਜੋ ਇੱਕ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰਹੇ.

ਪਰਿਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰੀ (ਤੀਰ) ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. ਵਾਣਵਰਖਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫ਼ੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪਰਿਤਾਪ. ਜਲਨ. ਦਾਹ. ਸਾੜਾ.

ਪਰਿਤੋਖ. ਸੰ. ਪਰਿਤੋਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ। ੨ ਸੰਤੋਸ਼. ਤ੍ਰਿਪ੍ਤਿ.

ਪਰਿਤ੍ਯਾਗ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਛੱਡਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਤ੍ਯਾਗ.

ਪਰਿਤ੍ਯਾਗੀ. ਵਿ—ਛੱਡਣ ਵਾਲਾ. (परित्यागिन्) ਤਰਕ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਛੱਡਣ ਵਾਲਾ.

ਪਰਿੰਦ / **ਪਰਿੰਦਾ** } ਫ਼ਾ پرند ਪਕੀ. ਪੰਛੀ.

ਪਰਿਧਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਪਰ ਧਾਰਣ ਕਰਨਾ. ਪਹਿਰਨਾ. ਵਸਤ੍ਰ ਓਢਣਾ.

ਪਰਿਧਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੋਲ ਘੇਰੇ ਦੀ ਰੇਖਾ. ਦਾਯਰਾ। ੨ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਪਰਿਵੇਸ਼। ੩ ਚਾਰਦੀਵਾਰੀ। ੪ ਪੋਸ਼ਾਕ। ੫ ਯੱਗਕੁੰਡ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਗੱਡੀ ਹੋਈ ਬਿਰਛ ਦੀ ਟਾਹਣੀ। ੬ ਯੱਗਸ਼ਾਲਾ ਅਤੇ ਰਸੋਈ ਦੇ ਚੌਂਕੇ ਦੀ ਰੇਖਾ (ਲੀਕ). ੭ ਸਮੁੰਦਰ.

ਪਰਿਧੇਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਹਿਰਣ ਯੋਗ੍ਯ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਸਤ੍ਰ. ਪੋਸ਼ਾਕ.

ਪਰਿਪੱਕ / **ਪਰਿਪਕ੍ਵ** } ਸੰ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਪਕਿਆ (ਪਕ੍ਵ) ਹੋਇਆ। ੨ ਹਜਮ ਹੋਇਆ। ੩ ਵਿਦ੍ਯਾ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਪੱਕਾ. ਪੂਰਾ ਉਸ੍ਤਾਦ. (ਤਾਕ).

ਪਰਿਪਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਪਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਪਾ.

ਪਰਿਪਾਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਕਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਪਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਹਜਮ ਹੋਣਾ। ੩ ਪ੍ਰਵੀਣਤਾ. ਉਸ੍ਤਾਦੀ। ੪ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ. ਨਤੀਜਾ.

ਪਰਿਪਾਂਚਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਪਾਂਚਲਿਕਾ. ਬਿਜਲੀ. ਵਿਦ੍ਯੁਤ. "ਪਰਿਪਾਂਚਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ ਛਬੀਲਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਗ੍ਯਾਨੀ ਇਉਂ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹਨ—"ਪਰਪਾ ਚਲੀ ਪ੍ਰਕਾਸ ਛਬੀਲਾ." ਦੇਖੋ, ਪਰਪਾ ੧.

ਪਰਿਪਾਟੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ੍ਰਮ. ਸਿਲਸਿਲਾ। ੨ ਰੀਤਿ. ਤ਼ਰੀਕਾ। ੩ ਨਿਯਮ.

ਪਰਿਪਾਲਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਪਾਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਰਕ੍ਸ਼ਾ.

ਪਰਿਪੁਲਤ. ਸੰ. परिप्लुत. ਵਿ—ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਜਲ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਜਲ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਿਆ। ੨ ਗਿੱਲਾ. ਭਿੱਜਿਆ ਹੋਇਆ. ਤਰ. "ਜਲ ਪਰਿਪੁਲਤ ਵਿਲੋਚਨ ਕੀਨੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਰਿਪੂਰਣ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਰਿਪੂਰ੍ਣ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਪੂਰਣ ਰੱਜਿਆ। ੩ ਪੂਰਾ (ਖ਼ਤਮ) ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ੪ ਸਾਰੇ ਵ੍ਯਾਪਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪਰਿਫੁੱਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪਰਿਭਗਨ. ਸੰ. ਵਿ—ਭਗ੍ਨ (ਭੱਜਿਆ) ਹੋਇਆ. ਟੁੱਟਿਆ ਫੁੱਟਿਆ। ੨ ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਕਲੇਸ਼ ਨਾਲ ਚੂਰ ਚੂਰ ਹੈ.

ਪਰਿਭਵ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਨਾਦਰ. ਤਿਰਸਕਾਰ.

ਪਰਿਭਾਖਾ. ਸੰ. ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਕੇਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਬੋਲੀ। ੨ ਐਸੀ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸੰਸਾ ਨਾ ਰਹੇ। ੩ ਨਿੰਦਾ. ਬਦਨਾਮੀ.

ਪਰਿਭੰਗ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਭਗਨ.

ਪਰਿਭ੍ਰਮਣ. ਦੇਖੋ, ਪਰਭਵਣੁ.

ਪਰਿਮਰਸ਼. ਸੰ. ਪਰਿਮਰ੍ਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲਗਾਉ. ਸੰਬੰਧ। ੨ ਪੂਰਣ ਵਿਚਾਰ. ਹੱਛੀ ਤਰਾਂ ਵਿਚਾਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪਰਾਮਰਸ਼। ੪ ਸੰ. परिमर्ष—ਪਰਿਮਰ੍ਸ. ਈਰਖਾ. ਹਸਦ.

ਪਰਿਮਰਦਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਮਦੰਨ ਕਰਨਾ. ਮਲਣਾ. ਮਸਲਣਾ. ਗੁੰਨ੍ਹਣਾ.

ਪਰਿਮਲ. ਦੇਖੋ, ਪਰਮਲ। ੨ ਵਟਣਾ। ੩ ਮੈਥੁਨ. ਇਸਤ੍ਰੀਸੰਗ। ੪ ਪੰਡਿਤਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ.

ਪਰਿਮਾਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੇਰਾ. ਚੌਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ੍ਤਾਰ। ੨ ਤੋਲ. ਵਜ਼ਨ। ੩ ਮਿਣਤੀ. ਮਾਪ. ਨਾਪ। ੪ ਮੁੱਲ. ਕ਼ੀਮਤ। ੫ ਗਿਣਤੀ. ਸੰਖ੍ਯਾ। ੬ ਕ਼ੱਦ. ਡੀਲ.

ਪਰਿਮਿਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਪ. ਮਿਣਤੀ। ੨ ਤੋਲ। ੩ ਹ਼ੱਦ.

ਸੀਮਾ.

ਪਰਿਰੰਭਣ } **ਪਰਿਰੰਭਨ** ਸੰ. परिरम्भण. ਸੰਗਗਾ—ਗਲ ਨਾਲ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਆਲਿੰਗਨ. "ਪਰਿਰੰਭਨ ਗਰ ਸੰਗ ਉਮੰਗਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਰੰਭ ਧਾ.

ਪਰਿਲਸਤ. ਵਿ—ਪਰਿਲਸਿਤ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ. "ਮੁਖ ਮੰਡਲ ਪਰਿਲਸਤ ਜੋਤਿ." (ਗਜਾਨ)

ਪਰਿਵਰਜਨ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਪੂਰਣ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਵਰਜਨ (ਹਟਾਉਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਤਜਾਗ. ਤਜਣਾ। ੩ ਮਾਰਨਾ. ਪ੍ਰਾਣ ਲੈਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪਰਿਵਰਤਨ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਬਦਲ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੋਣਾ। ੨ ਘੁਮਾਉ. ਚੱਕਰ। ੩ ਅਦਲ ਬਦਲ। ੪ ਸਮੇ ਦਾ ਫੇਰ.

ਪਰਿਵਾਦ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਨਿੰਦਾ. ਹਜਵ। ੨ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵਾਸ੍ਤਵ ਦੋਸਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ. ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਨਿੰਦਾ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਭੇਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਣਹੋਣੀ ਗੱਲ ਦੱਸਕੇ ਬਦਨਾਮੀ ਕਰਨੀ "ਨਿੰਦਾ", ਅਤੇ ਸੱਚੇ ਔਗੁਣ ਦੱਸਕੇ ਬਦਨਾਮੀ ਫੈਲਾਉਣੀ "ਪਰਿਵਾਦ" ਹੈ। ੩ ਬਾਜੇ ਨੂੰ ਜਰਬ ਦੇਣ ਦਾ ਡੱਕਾ ਅਥਵਾ ਛੱਲਾ. ਮਿਜਰਾਬ (plectrum)

ਪਰਿਵਾਰ. ਸੰ. ਚਾਰੇ ਪਾਸਿਓਂ ਘੇਰਨ ਵਾਲਾ. ਪੜਦਾ. ਆਵਰਣ। ੨ ਤਲਵਾਰ ਆਦਿ ਦਾ ਕੋਸ਼. ਮਯਾਨ. ਨਯਾਮ। ੩ ਕਿਸੇ ਪੁਰੁਸ ਨੂੰ ਘੇਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਬੰਧੀ. ਕੁਟੰਬ. ਟੱਬਰ। ੪ ਰਾਜੇ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨੌਕਰ ਚਾਕਰ। ੫ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪਰਿਵੇਸ.

ਪਰਿਵਾਰਿਤ. ਵਿ—ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ. "ਪਰਿਵਾਰਿਤ ਬਹੁ ਜਹਿਂ ਕਹਾਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਰਿਵੇਸ } **ਪਰਿਵੇਖ** ਸੰ. ਪਰਿਵੇਸ਼. ਸੰਗਜਾ—ਘੇਰਾ. ਦਾਯਰਾ। ੨ ਪਰੋਸਣਾ। ੩ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਗੋਲ ਮੰਡਲ, ਜੋ ਹਲਕੀ ਸਫ਼ੇਦ ਬਦਲੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਭਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. Halo। ੪ ਸ਼ਹਰ ਦਾ ਕੋਟ.

ਪਰਿਵੇਦ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਪੂਰਣ ਗਜਾਨ. ਬਿਨਾ ਭ੍ਰਮ ਗਜਾਨ.

ਪਰਿਵ੍ਰਾਜਕ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਪਰਿਵ੍ਰਜ (ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਘੁੰਮਣ ਵਾਲਾ) ਸੰਨਯਾਸੀ. ਵਿਹੰਗਮਵ੍ਰਿੱਤਿ ਵਾਲਾ ਸਾਧੂ, ਜੋ ਇੱਕ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਦਾ, ਕਿੰਤੁ ਸਦਾ ਵਿਚਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ.

ਪਰਿਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਘੁਮਾਉ. ਗਰਦਿਸ਼। ੨ ਅਦਲਾ ਬਦਲੀ. ਤਬਾਦਲਾ।

੩ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਥੋੜੀ ਵਸਤੁ ਦੇਕੇ ਉਸ ਦੇ ਬਦਲੇ ਬਹੁਤ ਲੈਣਾ ਜਿਸ ਉਕਤਿ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕਰੀਏ, ਇਹ "ਪਰਿਵ੍ਰਿੱਤਿ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਵਿਨਿਮਯ" ਭੀ ਹੈ.

ਦੀਬੇ ਤਨਕਹਿਂ ਕੇ ਜਹਾਂ, ਮਿਲੈ ਬਿੱਤ ਬਹੁ ਆਜ,
ਪਰਿਵ੍ਰਿਤਿ ਭੂਸਣ ਤਾਹਿ ਕਹਿਂ ਜੇ ਪ੍ਰਬੀਨ ਕਵਿਰਾਜ.

(ਰਾਮਚੰਦ੍ਰਭੂਸਣ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਚਰਨਸਰਨ ਗੁਰੁ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ,
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੇਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈਂ,
ਏਕ ਬਾਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿਮਰਨ ਮਾਤ੍ਰ,
ਸਿਮਰਨ ਤਾਂਹਿ ਬਾਰੰਬਾਰ ਗੁਰੁ ਹੇਤ ਹੈਂ,
ਭਾਵਨੀ ਭਗਤਿ ਭਾਇ ਕੌਡੀ ਅਗ੍ਰਭਾਗ ਰਾਖੈ,
ਤਾਹਿਂ ਗੁਰੁ ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਦਾਨ ਦੇਤ ਹੈਂ,
ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਯਾਨਿਧਿ ਮਹਿਮਾ ਅਗਾਧਬੋਧ
ਨਮੋ ਨਮੋ ਨਮੋ ਨਮੋ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਹੈਂ,

(ਭਾਗੁ ਕ)

ਬੰਦਨਾ ਕੋ ਲੇਤਹੀ ਅਬੰਦਤਾ ਕੋ ਦੇਤ ਤਿਹ,
ਪ੍ਰੀਤਿ ਲੇਤ ਦੇਤ ਹੈਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਸੁਖਸੇਤ ਹੈਂ,
ਭਾਉ ਉਰ ਲੇਤਹੀ ਪ੍ਰਭਾਉ ਬਡੋ ਦੇਤ ਆਪ
ਨਿਰਗੁਣ ਪਦ ਦੇਤ ਗਨ ਦੋਖ ਲੇਤ ਹੈਂ,
ਥੋਰੀਜੈਸੀ ਭੇਟ ਲੇਤ ਜਮ ਕੀ ਅਭੇਟ ਦੇਤ
ਸਤਿਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਰੁਣਾਨਿਕੇਤ ਹੈਂ,
ਹੰਤਾ ਲੇਤ ਦਾਸਨ ਕੀ ਬ੍ਰਹਮਗਜਾਨ ਦੇਤ ਤਿਂਹ
ਮਨ ਲੇਤ ਚਰਨ ਮੈ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਦੇਤ ਹੈਂ.

(ਨਾਪ੍ਰ)

(ਅ) ਬਹੁਤ ਦੇਕੇ ਥੋੜਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨਾ ਪਰਿਵ੍ਰਿੱਤਿ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ,
ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ.

(ਜਪੁ)

ਅਗਨਿ ਤਾਪਨਾ ਜਲ ਮਹਿ ਰਹਿਨੋ,
ਵ੍ਰਤ ਕਰਨੋ ਸੀਤੋਸ਼ਨ ਸਹਿਨੋ,
ਊਰਧ ਵਾਹੁ ਅਧੋ ਸਿਰ ਕਰਨਾ,
ਖਰੇ ਹੋਨ ਚਿਰ ਲੌ ਇਕਚਰਨਾ,
ਕਰਮ ਤਾਮਸੀ ਕਰਨ ਦੁਖਾਰੇ, ×××
ਇਨਿ ਮਿਹਨਤ ਬਡ, ਲਘੁ ਫਲ ਪਾਈ.

(ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਰੀ. ਪਈ. ਪੜੀ. "ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਮੇਰੀ ਪੂਰੀ ਪਰੀ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਪਰਾਂ (ਪੰਖਾਂ) ਵਾਲਾ. ਪਰਿੰਦਹ. ਪਛੀ. "ਕਿਸੁ ਪਰੀ ਕੇ ਪੰਖਨ ਲਜਾਯੋ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ੩ ਪੜੀ. ਡਿਗੀ। ੪ ਡਿਗੀ ਹੋਈ. "ਪਰੀ ਮੁਦ੍ਰਿਕਾ ਪਾਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੬੪) ੫ ਫ਼ਾ پری ਪਰਸੋਂ. ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਅਗਲਾ ਦਿਨ। ੬ ਸੁੰਦਰ ਇਸਤ੍ਰੀ "ਕੇਤੇ ਰਾਗ ਪਰੀ ਸਿਉ ਕਹੀਅਨਿ." (ਜਪੁ) ਇਸ ਥਾਂ ਪਰੀ ਤੋਂ ਭਾਵ ਰਾਗਿਣੀ ਹੈ। ੭ ਅਪਸਰਾ. ਹੂਰ. "ਗਨ ਫਿਰੀ ਪਰੀ ਅਸਮਾਨ ਆਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਰੀਸਹ } **ਪਰੀਸਹਿ** ਪਰੋਸਦਾ ਹੈ. ਭੋਜਨ ਆਦਿ ਖਾਣ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਅੱਗੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਰੀਸਨ। ੨ ਵਰਤਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਵੰਡਦਾ ਹੈ. "ਸੰਗਤਿ ਕੁਲ ਤਾਰੇ ਸਾਚੁ ਪਰੀਸਹਿ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੩ ਪੜੇਗਾ. ਪਊ. "ਕੈਸੇ ਪਾਰ ਪਰੀਸਹਿ." (ਸਲੋਹ) ੪ ਸੰ. परिषह.

ਸਹਾਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਬਰਦਾਸ਼੍ਤ.

ਪਰੀਸਨ. ਸੰ. ਪਰਿਵੇਸ਼ਣ. ਸੰਗਯਾ—ਭੋਜਨ ਪਰੋਸਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪਰੀਹਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਰੋਸਣਾ. ਖਾਣ ਦੇ ਪਦਾਰਥ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣੇ. ਦੇਖੋ, ਪਰੀਸਨ.

ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਕ, ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ, ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਿਤ ਸੰ. ਪਰਿ-ਈਕ੍ਸ਼੍. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ. ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਪਰਖਣ ਵਾਲਾ. ਇਮਤਹਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਰਖ. ਜਾਂਚ. ਇਮਤਹਾਨ। ੩ ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਦੇਖਿਆ ਹੋਇਆ. ਪਰਖਿਆ ਹੋਇਆ. ਜਾਂਚਿਆ. ਪੜਤਾਲਿਆ. ਜਿਸ ਦਾ ਇਮਤਹਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ੪ ਦੇਖੋ, ਪਰਿਕ੍ਸ਼ਿਤ.

ਪਰੀਖ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ. ਪਰਖ. ਇਮਤਹਾਨ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਰਖਕੇ. "ਤਨੁ ਮਨੁ ਸੀਤਲੁ ਸਾਚੁ ਪਰੀਖ." (ਗਉ ਮ: ੧)

ਪਰੀਖਤ. ਦੇਖੋ, ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਿਤ ੨.

ਪਰੀਖਿਆ. ਦੇਖੋ, ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ. "ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਬਸੈ ਤਿਸੁ ਸਾਚੁ ਪਰੀਖਿਆ." (ਗਉ ਮ: ੧)

ਪਰੀਖਤ, ਪਰੀਖਤੁ ਦੇਖੋ, ਪਰਿਕ੍ਸ਼ਿਤ ੨. "ਸੁਖਦੇਉ ਪਰੀਖਤੁ ਗੁਣ ਰਵੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ)

ਪਰੀਚੈ. ਸੰ. ਪਰਿਚਯ. ਸੰਗਯਾ—ਜਾਨਕਾਰੀ. ਗ੍ਯਾਨ. "ਗੁਰਮਤਿ ਹਰਿਨਾਮ ਪਰੀਚੈ." (ਮਾਝ ਮ: ੪) ੨ ਪਰਿਚਯ ਕੀਜੈ.

ਪਰੀਛਤ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਕ੍ਸ਼ਿਤ ੨. "ਮਾਨਹੁ ਕਾਲ ਪਰੀਛਤ ਕਉ ਜਮਦੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਿਧੌਂ ਚਮਕਾਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) "ਏਕ ਦਿਵਸ ਪਰੀਛਤਹਿਂ ਮਿਲ ਕਿਯੋ ਮੰਤ੍ਰ ਮਹਾਨ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਪਰੀਛਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ। ੨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਕੇ ਕਿਸੇ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਬਣਾਈ ਪੋਥੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਾਲਣਾ ਸਿੱਟਕੇ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਕਰਕੇ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਫਲ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀ ਤੁਕ ਕੱਢੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਪਰੀਛਿਆ. ਦੇਖੋ, ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ ਅਤੇ ਪਰੀਛਾ ੨.

ਪਰੀਛਿਤ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਕ੍ਸ਼ਿਤ ੨ ਅਤੇ ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਿਤ ੩.

ਪਰੀਠਾ. ਪਰੋਸਿਆ. ਦੇਖੋ, ਪਰੀਸਨ। ੨ ਸੰ. ਪਰਿਤਿਸ੍ਥ. ਪਾਸ ਖੜਾ. ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍ਸ਼. "ਹਰਿ ਅਗਮੁ ਅਗੋਚਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਹੈ×××ਜਿਨ ਗੁਰਬਚਨ ਸੁਖਾਨੇ ਹੀਅਰੈ, ਤਿਨ ਆਗੈ ਆਣਿ ਪਰੀਠਾ." (ਗਉ ਮ: ੪) ੩ ਸੰ. ਪਰਿਸ੍ਥ. ਅਦਲ ਬਦਲ. ਪਰਿਵਰ੍ਤਨ.

ਪਰੀਤ. ਦੇਖੋ, ਪਰੀਤਿ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤਿ। ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਸੰ. ਧਰੀਤ—ਪਰੀੱਤ. ਤੰਗ. ਭੀੜਾ.

ਪਰੀਤਮ. ਪ੍ਰਿਯਤਮ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੀਤਮ.

ਪਰੀਤਿ. ਸੰ. ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਰਸ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਸੁਰਮਾ. ਪੁਸਪਾਂਜਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੀਤਿ. "ਨਾਨਕ ਸਾਈ ਭਲੀ ਪਰੀਤਿ, ਜਿਤੁ ਸਾਹਿਬ ਸੇਤੀ ਪਤਿ ਰਹੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਵਡ)

ਪਰੀਤੈ. ਸੰ. ਪਰਿਤ: (परितस्) ਵ੍ਯ—ਸਰਵ ਪ੍ਰਕਾਰ. ਸਭ ਤਰਾਂ. "ਪੁਰੋਹਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤ ਪਰੀਤੈ ਵਿਰਤਿ ਮੰਗਾਹੀ." (ਭਾਗੁ)

ਪਰੀਦਨ. ਫ਼ਾ پریدن ਕ੍ਰਿ—ਉਡਣਾ. ਪਰਵਾਜ਼ ਕਰਨਾ.

ਪਰੀਧੇ. ਪਰੋਸੇ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੀਧੇ। ੨ ਪਰੋਸਣ ਵਾਲੇ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪਰਿਧੇਯ.

ਪਰੀਬੰਦ. ਸੰਗਯਾ—ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਘੁੰਘਰੂਦਾਰ ਭੁਜਬੰਦ.

ਪਰੀਰੁਖ਼ਸਾਰ. ਫ਼ਾ. ਵਿ—ਪਰੀ (ਅਪਸਰਾ) ਜੇਹਾ ਹੈ ਰੁਖ਼ਸਾਰ (ਚਿਹਰਾ) ਜਿਸ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਰੁਖ਼ਸਾਰ.

ਪਰੀਲਾ. ਵਿ—ਅਤਯੰਤ ਪਰੇ। ੨ ਪਰ-ਇਲਾ. ਵਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ ਤੋਂ ਪਰੇ. ਅਕਥ੍ਯ. "ਨਾਨਕ ਪਰੈ ਪਰੀਲਾ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਪਰੀਵਾਂ. ਪਵਾਂ. ਪੜਾਂ. "ਹਰਿਰੰਗਿ ਪਾਰਿ ਪਰੀਵਾਂ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ਹਰਿਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਭਵਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਵਾਂ.

ਪਰੁ. ਪੜ. ਪੈ. "ਮਨ, ਸਰਨੀ ਪਰੁ ਠਾਕੁਰ ਪ੍ਰਭੁ ਤਾਂਕੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅਵਸ਼੍ਯ. ਜਰੂਰ. "ਜੋ ਪ੍ਰਭੁ ਕਹੈ ਸੋਈ ਪਰੁ ਕੀਜੈ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ:੪) ੩ ਬਿਨਾ ਸੰਸ਼ਯ. ਨਿ: ਸੰਦੇਹ. "ਜਾਕਾ ਕਾਰਜ ਸੋਈ ਪਰੁ ਜਾਣੈ." (ਗਉ ਮ : ੩) ੪ ਦੇਖੋ, ਪਰ. ਪਰੰਤੁ. ਲੇਕਿਨ. "ਪੜਹਿ ਮਨਮੁਖ, ਪਰੁ ਬਿਧਿ ਨਹੀ ਜਾਣੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੫ ਸੰ. ਪਰੁ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਵਤ. ਪਹਾੜ। ੬ ਸਮੁੰਦਰ। ੭ ਸ੍ਵਰਗ। ੮ ਗ੍ਰੰਥਿ. ਗੱਠ.

ਪਰੁਸ. ਦੇਖੋ, ਪਰੋਸਣਾ. "ਸਪਦ ਪਰੁਸਗੇ ਸੰਗ ਉਮੰਗਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਛੇਤੀ ਭੋਜਨ ਪਰੋਸ ਗਏ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰੁਖ.

ਪਰੁਖ. ਸੰ. ਪਰੁਸ਼. ਵਿ—ਕਰੜਾ. ਸਖ਼ਤ. ਰੁੱਖਾ. "ਹੇਰਤ ਬੋਲਯੋ ਮੁਖ ਤੇ ਪਰੁਖਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਰੁਖਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰੁਖ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਰੁਸ਼ਤਾ. ਕਠੋਰਤਾ. ਨਿਰਦਯਤਾ. ਬੇਰਹਮੀ. "ਈਰਖਾ ਪਰੁਖਾ ਛਰ ਆਮਰਖਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਈਰਖਾ, ਨਿਰਦਯਤਾ, ਛਲ, ਕ੍ਰੋਧ। ੩ ਸੰ. ਪਰੁਸ਼ਾ. ਕਾਵ੍ਯਰਚਨਾ ਦੀ ਉਹ ਰੀਤਿ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟ ਠ ਡ ਢ ਣ ੜ ਅਤੇ ਦ੍ਵਿਤ੍ਵ ਅੱਖਰ ਬਹੁਤ ਹੋਣ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਵੀਰ, ਰੌਦ੍ਰ ਅਤੇ ਭਯਾਨਕ ਰਸਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਉੱਤਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਅਹਿਪ ਹਿਯ ਧੜਕ ਪਿਠ ਕਮਠ ਲੁਠ ਕੜਕ ਉਠ ਖੜਕ ਸੁਨ ਭੜਕ ਹਰ ਬ੍ਰਿਖਭ ਬੰਕਾ." (ਸਿੱਖੀਪ੍ਰਭਾਕਰ) "ਡਹ ਡਹਤ ਡਵਰ ਡਮੰਕਿਯੰ." (ਚੰਡੀ ੨) ੪ ਰਾਵੀ ਨਦੀ.

ਪਰੁੰਨ੍ਹਣਾ. ਸੰ. ਪ੍ਰਰੋਧਨ. ਸੰਗਯਾ—ਰੋਕਣਾ. ਅਟਕਾਉਣਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝਣਾ.

ਪਰੁਲੀ. ਵਿ—ਪ੍ਰਲਯ ਕਰਤਾ. ਵਿਨਾਸ਼ਕ. ਅੰਤਕ. "ਧਰਮਰਾਇ ਪਰੁਲੀ ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ ੩.

ਪਰੂਰਉ, ਪਰੂਰਵ, ਪਰੂਰਵਾ ਸੰ. ਪੁਰੂਰਵਸ੍. ਬੁਧ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦਾ ਪੋਤਾ, ਜੋ ਇਲਾ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪ੍ਰਯਾਗ ਪਾਸ ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾਨਪੁਰ (ਝੂਸੀ) ਸੀ. ਇਹ ਸਦਾਚਾਰੀ ਅਤੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਹੋਇਆ ਹੈ. "ਦੂਰਬਾ ਪਰੂਰਉ ਅੰਗਰਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ) ਦੁਰਵਾਸਾ, ਪੁਰੂਰਵਾ, ਅਤੇ ਅੰਗਿਰਾ.

ਪਰੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੂਰ. ਪਾਰ. ਪਰ। ੨ ਉਸ ਪਾਸੇ। ੩ ਬਾਦ. ਪੀਛੇ। ੪ ਪੜੇ. ਪਏ. "ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਿ ਸਰਣਿ ਪਰੇ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫)

ਪਰੇਅ. ਵਿ—ਸਭ ਤੋਂ ਪਰੇ. ਮਨ ਵਾਣੀ ਤੋਂ ਪਰੇ. "ਪਰੇਅੰ ਪਵਿਤ੍ਰੰ."

(ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰੇਯਸ੍. ਪਰਮਪ੍ਰਿਯ. ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ.

ਪਰੇਸ. ਸੰ. ਪਰੇਸ਼. ਪਰ-ਈਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਬ੍ਰਹਮ. ਵਾਹਗੁਰੂ.

ਪਰੇਸਾਨ. ਫ਼ਾ پریشان ਪਰੇਸ਼ਾਨ. ਵਿ—ਵ੍ਯਾਕੁਲ. ਹ਼ੈਰਾਨ. ਉਦਾਸ. "ਕਰ ਮਲਤ ਬਹੁ ਪਰੇਸਾਨ ਭੇ." (ਸਲੋਹ)

ਪਰੇਸਾਨੀ. ਫ਼ਾ پریشانی ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਵ੍ਯਾਕੁਲਤਾ. ਘਬਰਾਹਟ. ਹ਼ੈਰਾਨੀ. "ਨਾ ਫਿਰ ਪਰੇਸਾਨੀ ਮਾਹਿ." (ਤਿਲੰ ਕਬੀਰ)

ਪਰੇਕੈ. ਪਰ (ਪੜ) ਏਕੈ (ਇੱਕ ਦੀ). "ਸਰਣਿ ਪਰੇਕੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਪਰੇਖਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ. ਇਮਤਹਾਨ. "ਇਲਮ ਪਰੇਖੇਂ ਨਰ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਰੇਜ. ਪਰਹੇਜ਼ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਪਰੇਟੇ. ਅਤਿ-ਪਰੇ. ਬਹੁਤ ਦੂਰ। ੨ ਪਲੇਟੇ. ਲਪੇਟੇ. "ਬਿਸਟਾ ਅਸਤਿ ਰਕਤ ਪਰੇਟੇ ਚਾਮ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪਰੇਤ, ਪਰੇਤੁ ਸੰ. ਪ੍ਰੇਤ. ਵਿ—ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਮੋਇਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਮੁਰਦਾ। ੪ ਭੂਤ. ਜਿੰਨ. "ਮਾਇਆਮੋਹੁ ਪਰੇਤੁ ਹੈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) ੫ ਪ੍ਰੇਤਜ. ਪ੍ਰੇਤਪੁਣਾ. "ਖਿਨ ਮਹਿ ਬਿਨਸਿਓ ਮਹਾ ਪਰੇਤ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਪਰੇਥਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਗ੍ਰਥਨ. ਪਲੇਥਣ. ਗੁੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਆਟੇ ਦੇ ਪੇੜੇ ਨੂੰ ਵੇਲਣ ਵੇਲੇ ਲਾਇਆ ਸੁੱਕਾ ਆਟਾ. ਪੜੇਥਣ. ਧੂੜਾ.

ਪਰੇ ਪਰਾਰੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੂਰ ਅਤੇ ਪਰਲੇ ਕਿਨਾਰੇ. ਭਾਵ—ਬਹੁਤ ਵਿੱਥ ਪੁਰ.

ਪਰੇ ਪਰੀਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰੀਲਾ.

ਪਰੇਮ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੇਮ.

ਪਰੇਯ. ਵਿ—ਮਨ ਵਾਣੀ ਤੋਂ ਪਰੇ. "ਪਰੇਯੰ ਪਵਿਤ੍ਰੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੇਯ.

ਪਰੇਰਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੇਰਣਾ.

ਪਰੇਰੇ, ਪਰੇਰੈ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਰੇਡੇ. ਦੂਰ. "ਮੁਖ ਦੇਖਤ ਅਘ ਜਾਹਿ ਪਰੇਰੇ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) "ਕਸਮਲਾ ਮਿਟਿਜਾਹਿ ਪਰੇਰੈ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਪਰੇਵਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਰਾਵਤ. ਕਬੂਤਰ। ੨ ਪਰੰਦ. ਪੰਛੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪਰਵਾ.

ਪਰੇਵੈ. ਪੜਤਾ ਹੈ. ਪੈਂਦਾ (ਪੈਂਦੀ) ਹੈ. "ਜਤਨ ਕਰਉ ਉਰਝਾਇ ਪਰੇਵੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪਰੈ. ਪੜੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰੇ.

ਪਰੈ ਪਰਈਆ. ਪਰੇ ਤੋਂ ਪਰੇ. ਮਨ ਵਾਣੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਪਰੇ. "ਹਰਿ ਪਾਰੁ ਨ ਪਾਵੈ ਪਰੈ ਪਰਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪)

ਪਰੈ ਪਰਾਤਿ. ਸੰ. परात्पर—ਪਰਾਤਪਰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋਰ ਨਾ ਹੋਵੇ. ਪਰੇ ਤੋਂ ਅਤਿ ਪਰੇ. "ਗੁਨ ਬੇਅੰਤ××× ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਪਰੈ ਪਰਾਤਿ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਪਰੈ ਪਰਾਰੇ. ਦੇਖੋ, ਪਰੇ ਪਰਾਰੇ. "ਤਜਿ ਸਾਕਤ ਪਰੈ ਪਰਾਰੇ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪)

ਪਰੋ. ਪੜੋ. ਪਓ। ੨ ਪਰਸੋਂ. ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਅਗਲੇ ਦਿਨ. "ਪਰੋ, ਆਜੁ ਕੈ ਕਾਲ." (ਸ: ਮ: ੯) ਪਰਸੋਂ, ਅੱਜ ਜਾਂ ਕੱਲ੍ਹ.

ਪਰੋਇਆ. ਵਿ—ਪ੍ਰੋਤ. ਪਰੋੱਤਾ ਹੋਇਆ. "ਹਰਿ ਨਾਮ ਰਿਦੈ ਪਰੋਇਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਪਰੋਸ. ਦੇਖੋ, ਪਰੋਸਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੜੋਸ.

ਪਰੋਸਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪੜੋਸਨ. ਗਵਾਂਢ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ। ੨ ਪਰੋਸਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਖਾਣ ਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰੀਸਨ.

ਪਰੋਸਨਹਾਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਬਰਤਾਵਾ. ਭੋਜਨ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. "ਪੇਖੇ ਬਿੰਜਨ ਪਰੋਸਨਹਾਰੈ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਪਰੋਸਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਭੋਜਨ ਅੱਗੇ ਰੱਖਣਾ. ਪਰੀਹਣਾ.

ਪਰੋਸਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰੋਸਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਉਤਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਭੋਜਨ, ਜੋ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਦਾ ਆਹਾਰ ਹੋਵੇ. ਪੱਤਲ ਅਥਵਾ ਥਾਲੀ ਵਿੱਚ ਪਰੋਸਿਆ ਹੋਇਆ ਉਤਨਾ ਅੰਨ, ਜੋ ਇੱਕ ਆਦਮੀ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਅਥਵਾ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ.

ਪਰੋਸੀ. ਦੇਖੋ, ਪੜੋਸੀ.

ਪਰੋਹਤ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰੋਹਿਤ.

ਪਰੋਕ, ਪਰੋਖ, ਪਰੋਛ ਸੰ. परोक्ष. ਵਿ—ਜੋ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ. ਜੋ ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍ਸ਼ ਨਹੀਂ. ਗੁਪਤ. ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਗ਼ੈਰਹਾਜ਼ਰੀ. ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਅਭਾਵ। ੩ ਗ੍ਯਾਨੀ. ਆਤਮਤਤ੍ਵ ਦੇ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਰੋਕ੍ਸ਼ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ ਹੈ। ੪ ਪਤੰਜਲੀ ਨੇ ਸੌ ਜਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਵਰ੍ਹਾ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਨੂੰ ਪਰੋਕ੍ਸ਼ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਪਰੋਜਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਯੋਜਨ. "ਪੁਨ ਤਿੰਹ ਸੰਗ ਨ ਕਛੂ ਪਰੋਜਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ. ਦੇਖੋ, ਪਰੋਜਾ.

ਪਰੋਜਾ. ਦੇਖੋ, ਫੀਰੋਜਾ. "ਚੀਰ ਪਰੋਜਨ ਰਚੇ ਸਰੋਜਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਫ਼ੀਰੋਜ਼ੇ ਰਤਨ ਚੀਰਕੇ ਕਮਲ ਬਣਾਏ ਹਨ.

ਪਰੋਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰੋਤ ਕਰਨਾ. ਵਿੰਨ੍ਹਣਾ। ੨ ਮਣਕੇ ਅਥਵਾ ਫੁੱਲ ਆਦਿ ਵਿੱਚਦੀਂ ਸੂਈ ਨਾਲ ਡੋਰਾ ਪਾਉਣਾ.

ਪਰੋਤ, ਪਰੋਤਾ ਸੰ. ਪ੍ਰੋਤ. ਵਿ—ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ. "ਸਦ ਬੈਰਾਗੀ ਤਤੁ ਪਰੋਤਾ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਸੀੱਤਾ ਹੋਇਆ. "ਹਰਿ ਰਖਉ ਕੰਠਿ ਪਰੋਤ." (ਕੇਦਾ ਮ: ੫)

ਪਰੋਪਕਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰ-ਉਪਕਾਰ. ਦੂਜੇ ਦਾ ਭਲਾ. ਪਰਾਏ ਦਾ ਹਿਤ.

ਪਰੋਪਕਾਰੀ. परोपकारिन्. ਸੰਗਯਾ—ਪਰ ਉਪਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਪਰਾਇਆ ਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਪਰੋਬਾਲ. ਫ਼ਾ. ਪਰ (ਪੰਖ) ਅਤੇ ਬਾਲ (ਬਾਜ਼ੂ).

ਪਰੋਵਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰੋਣਾ. "ਨਾਉਂ×××ਮਨ ਮਾਹਿ ਪਰੋਵਣਾ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਪਰੰ. ਸੰ. परम्. ਵ੍ਯ—ਅਨੰਤਰ. ਪਿੱਛੋਂ। ੨ ਕੇਵਲ. ਫ਼ਕ਼ਤ਼। ੩ ਸੰਬੰਧ। ੪ ਦੇਖੋ, ਪਰਮ.

ਪਰੰਗ. ਉਪਰੰਗ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਧਾਨ ਰੰਗਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਰੰਗ. "ਰੰਗ ਪਰੰਗ ਅਨੇਕ ਨ ਜਾਪਨਿ ਕਰਤਬਾ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫)

ਪਰੰਤਪ. ਸੰ. ਵਿ—ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਪਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਜਿਤੇਂਦ੍ਰਿਯ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਚਿੰਤਾਮਣਿ। ੪ ਅਰਜੁਨ.

ਪਰੰਤਿਆਗੀ. ਵਿ—ਪਰਮਤਿਆਗੀ। ੨ ਪਰਿਤਜਾਗੀ (ਧਰਿਤ੍ਯਾਗਿਨ੍) ਤ੍ਯਾਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਸਰਬ ਦੋਖ ਪਰੰਤਿਆਗੀ." (ਗਾਥਾ)

ਪਰੰਤੁ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਪਰ. ਕਿੰਤੁ. ਲੇਕਿਨ. ਮਗਰ.

ਪਰੰਦ, ਪਰੰਦਾ ਫ਼ਾ پرند ਸੰਗਯਾ—ਪਕੀ. ਪੰਛੀ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿੰਦਾ. "ਪਰੰਦਏ ਨ ਗਿਰਾਹ ਜਰ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਪੰਛੀਆਂ ਦੀ ਗੱਠ ਧਨ ਨਹੀਂ ਹੈ.

ਪਰੰਪਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿਲਸਿਲਾ. ਇੱਕ ਪਿੱਛੋਂ ਦੂਜਾ, ਐਸਾ ਕ੍ਰਮ। ੨ ਵੰਸ਼। ੩ ਕਸਤੂਰੀ. ਮੁਸ਼ਕ.

ਪਰੰਪਰਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿਲਸਿਲਾ। ੨ ਪੁਰਾਣੀ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਪਰਿਪਾਟੀ. ਜਿਵੇਂ—ਪਰੰਪਰਾ ਦੀ ਰੀਤਿ.

ਪਰਿਜਉ. ਪੜਿਆ. ਪਿਆ. "ਪਰਿਜਉ ਜਾਚਕ ਇਕ ਸਰਨਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਪਰਜੋ ਪਰੋਸੋ. ਪਲਿਆ ਪਲੋਸਿਆ. "ਪਰਜੋ ਪਰੋਸੋ ਸੁਤ ਗ੍ਰਿਹਿ ਦੈਹੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੪)

ਪਲ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—੨੪ ਸੈਕੰਡ (second) ਦਾ ਸਮਾ. "ਪਲ ਭੀਤਰਿ ਤਾਕਾ ਹੋਇ ਬਿਨਾਸ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਮਾਸ. ਮਾਂਸ. "ਬਹੁ ਭੂਤ ਪਿਸਾਚਨ ਕਾਕਨ ਡਾਕਨਿ ਤੋਖ ਕਰੈ ਪਲ ਮੇ ਪਲ ਸੋਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੩ ਚਾਰ ਤੋਲਾ ਭਰ ਵਜ਼ਨ। ੪ ਤਰਾਜ਼ੂ. ਤੁਲਾ। ੫ ਤਰਾਜ਼ੂ ਦਾ ਪਲੜਾ। ੬ ਅੱਖ ਦਾ ਪੜਦਾ. ਪਲਕ। ੭ ਮੂਰਖ.

ਪਲਸਾਰ. ਪਲ ਭਰ. ਪਲ ਮਾਤ੍ਰ। ੨ ਪਲ (ਮਾਸ) ਦਾ ਰਸ. ਸ਼ੋਰਵਾ. ਯਖ਼ਨੀ.

ਪਲਕ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਖ ਦਾ ਪੜਦਾ. ਪਪੋਟਾ. "ਮੁਖ ਡੇਖਾਊ ਪਲਕ ਛਡਿ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ੨ ਬਰਨੀ. ਅੱਖ ਦੇ ਪਪੋਟੇ ਦੀ ਰੋਮਾਵਲੀ. ਸੰ. ਪਕ੍ਸ਼੍ਮ। ੩ ਪਲ-ਇਕ. ਪਲਮਾਤ੍ਰ. "ਸੀਤੜਾ ਮੰਨ ਮੰਝਾਹਿ ਪਲਕ ਨ ਥੀਵੈ ਬਾਹਰਾ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਪਲਕਾ. ਦੇਖੋ, ਪਲਕ ੧. "ਪਲਕਾ ਨ ਲਾਗੈ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਗੈ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਪਰ੍ਯੰਕ. ਪਲੰਘ. "ਪਲਕੈਂ ਨ ਲਗੈਂ ਪਲਕਾ ਪੈ ਪਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੯੦)

ਪਲਕਾਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਲਮਾਤ੍ਰ ਸਮਾਂ। ੨ ਅੱਖ ਝਮਕਣ ਦਾ ਵੇਲਾ. ਛਣ. ਅੱਖ ਦਾ ਫੋਰ.

ਪਲਕੀ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟਾ ਮੰਜਾ. ਪੰਘੂੜੀ.

ਪਲੱਕ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਲੰਗ (ਚਿੱਤੇ) ਦੀ ਲਪਕ. ਚਿੱਤੇ ਵਾਂਙ ਛਾਲ ਮਾਰਨ (ਲਪਕਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਰਣ ਮੋ ਰਣਧੀਰ ਪਲੱਕਹਿੰਗੇ." (ਕਲਕੀ)

ਪਲਘ. ਦੇਖੋ, ਪਲੰਘ.

ਪਲਚਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਲ-ਅਚਨ. ਮਾਸ ਚੂੰਡਣਾ। ੨ ਚਿਮਟਣਾ. ਚੰਬੜਨਾ। ੩ ਖਚਿਤ ਹੋਣਾ. ਲਿਵਲੀਨ ਹੋਣਾ. ਲੰਪਟ ਹੋਣਾ.

ਪਲਚਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਲ (ਮਾਸ) ਚਰਣ (ਖਾਣ) ਵਾਲਾ. ਮਾਸ ਅਹਾਰੀ ਜੀਵ। ੨ ਰਾਖਸ.

ਪਲਚਾਈ. ਪਲਚਦਾ ਹੈ. ਲੰਪਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਲਚਨਾ. "ਹੇਤੇ ਪਲਚਾਈ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੩)

ਪਲਚਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਲੰਪਟ ਹੋਕੇ. "ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ)

ਪਲਟਨ. ਅੰ. Platoon. ਸੰਗਯਾ—ਪੈਦਲ ਸੈਨਾ ਦਾ ਦਸ੍ਤਾ. "ਦੋ ਪਲਟਨ[1] ਪਹੁਚੈਂ ਇਸ ਕਾਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਇਹ Battalion ਦਾ ਭੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ.

ਪਲਟਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਰਿਵਰਤਨ. ਉਲਟਣਾ. ਹੇਠ ਉੱਤੇ ਕਰਨਾ। ੨ ਬਦਲਣਾ। ੩ ਮੁੜਨਾ. ਲੌਟਣਾ। ੪ ਕਿਸੇ ਬਚਨ ਅਥਵਾ ਨਿਯਮ ਤੋਂ ਫਿਰ ਜਾਣਾ.

ਪਲਟਾ. ਸੰਗਯਾ—ਬਦਲਾ। ੨ ਪਲਟਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਗਾਉਣ ਵੇਲੇ ਸ੍ਵਰਤਾਨ ਲੈਣੀ, ਉੱਚੇ ਸੁਰ ਤੀਕ ਜਾਕੇ ਫੇਰ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਹੇਠਲੇ ਸ੍ਵਰ ਵੱਲ ਪਲਟਣਾ। ੪ ਖੁਰਚਣਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤਵੇ ਉੱਪਰੋਂ ਰੋਟੀ ਪਲਟੀ ਜਾਵੇ.

ਪਲਟਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਲੌਟਕੇ. ਪਰਤਕੇ. "ਕਈ ਪਲਟਿ ਸੂਰਜ ਸਿਜਦਾ ਕਰਾਇ." (ਅਕਾਲ) ਸੂਰਜ ਦੇ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ (ਪੂਰਵ) ਤੋਂ ਮੁਖ ਪਲਟਕੇ (ਪੱਛਮ ਵੱਲ) ਸਿਜਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ. "ਪਲਟਿ ਭਈ ਸਭ ਖੇਹ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਪਲਤ. ਪਰਤ੍ਰ. ਪਰਲੋਕ. "ਹਲਤ ਪਲਤ ਦੁਇ ਲੇਹੁ ਸਵਾਰ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਲਿਤ.

ਪਲਤਾ. ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. ਪਰਮਾਨੰਦ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜੈਰਾਮ, ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਦਾ ਪਤਿ ਇਸੇ ਗੋਤ ਦਾ ਸੀ। ੨ ਚਪਟਾ ਜਿਹਾ ਕਾਗਜ ਦਾ ਪੁਲੰਦਾ.

ਪਲਤਿ. ਪਰਤ੍ਰ (ਪਰਲੋਕ) ਵਿੱਚ. "ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਦੇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਪਲਤੁ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਲੋਕ. "ਹਲਤੁ ਪਲਤੁ ਤਿਨੀ ਦੋਵੈ ਗਵਾਏ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ਦੇਖੋ, ਪਲਤ ੧.

ਪਲਤੇ. ਦੇਖੋ, ਪਲਿਤ ੨. "ਚਬੈ ਤਤਾ ਲੋਹ ਸਾਰ ਵਿਚਿ ਸੰਘੈ ਪਲਤੇ." (ਮ: ੪ ਗਉ ਵਾਰ ੧) ਸੰਘ ਸਾੜਦਾ ਹੈ.

ਪਲਥੀ. ਚੌਕੜੀ ਮਾਰਕੇ ਬੈਠਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਗੋਡੇ ਸਮੇਟਕੇ ਚਿੱਤੜਾਂ ਭਾਰ ਬੈਠਣ ਦੀ ਮੁਦ੍ਰਾ.

ਪਲੱਥਾ. ਸੰਗਯਾ—ਹੱਥ ਪਲਟਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕਲਾਬਾਜ਼ੀ. ਗਤਕੇ ਬਾਜ਼ੀ. "ਪਲੱਥੇ ਖਿਲਾਰੀ। ਕਰੈਂ ਘਾਵ ਕਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

[1] ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇਲੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਫ੍ਰੈਂਚ ਸ਼ਬਦ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋ ਗਏ ਸਨ.

ਪਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਰਵਰਿਸ਼ ਪਾਉਣਾ। ੨ ਗਲਣਾ. ਸੜਨਾ। ੩ ਪਲਿਤ (ਪੁਰਾਣਾ) ਹੋਣਾ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਝੂਲਾ. ਡੋਰੀ ਨਾਲ ਲਟਕਾਇਆ ਪਲੰਘ. ਪਾਲਣਾ. "ਪਲਨਾ ਪਰ ਪੌਢਾਵਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਲਪੰਕ. ਸੰਗਯਾ—ਪਲ (ਮਾਸ) ਦਾ ਪੰਕ (ਚਿੱਕੜ). "ਰਕਤ ਬਿੰਦੁ ਕਾ ਗਾਰਾ." ਵੀਰਯ ਅਤੇ ਰਕਤ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਪੰਕ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੇਹ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਪਲਪੰਕਜ. ਸੰਗਯਾ—ਪਲਪੰਕ (ਰਕਤ ਬਿੰਦੁ ਦੇ ਗਾਰੇ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਹ. "ਪਲਪੰਕਜ ਮਹਿ ਕੋਟਿ ਉਧਾਰੇ." (ਧਨਾ ਅ: ਮ: ੧) "ਪਲ ਪੰਕਜ ਮਹਿ ਨਾਮ ਛਡਾਏ." (ਮਲਾ ਅ: ਮ: ੧) ਨਾਮ ਇਸ ਦੇਹ ਦੇ ਤ੍ਯਾਗ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਗਤਿ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਕਿੰਤੂ ਸ਼ਰੀਰ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਮੁਕਤਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਭਾਵ—ਜੀਵਨਮੁਕ੍ਤਦਸ਼ਾ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ੨ ਗ੍ਯਾਨੀ ਪੰਕਜ ਦਾ ਅਰਥ ਅੱਖ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਨੇਤ੍ਰ ਨੂੰ ਕਮਲ ਦੀ ਉਪਮਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਪਲਪੰਕਜ ਦਾ ਅਰਥ ਹੋਇਆ ਅੱਖ ਦਾ ਫੋਰਾ. ਨਿਮੇਸ. ਨਾਮ ਨਿਮਖ ਵਿੱਚ ਮੁਕ੍ਤਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ.

ਪਲਫਾ. ਪਲਭਰ. ਛਣਮਾਤ੍ਰ ਮੇਂ. "ਦੋਖ ਸਭ ਜਨ ਕੇ ਹਰਿ ਦੂਰਿ ਕੀਏ ਇਕ ਪਲਫਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੪)

ਪਲਭਛ. ਪਲ (ਮਾਸ) ਭਕਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪਲਚਰ। ੨ ਸ਼ੇਰ.

ਪਲਭਛ ਨਾਦਨਿ. ਸੰਗਯਾ—ਪਲ (ਮਾਸ) ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ) ਮਾਂਸਾਹਾਰੀ ਜੀਵ ਮਾਂਸ ਖਾਣ ਲਈ ਮੈਦਾਨੇਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ੋਰ ਮਚਾਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੨ ਪਲਭਛ (ਸ਼ੇਰ) ਜੇਹੀ ਗਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪਲਮ. ਫ਼ਾ ‌‌ ਸੰਗਯਾ—ਮਿੱਟੀ. ਖ਼ਾਕ। ੨ ਜ਼ਖ਼ਮ ਦਾ ਥਾਂ ਸੜਕੇ ਮਿੱਟੀ ਤੁੱਲ ਮੁਰਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਰੋਗ. Gangrene.

ਪਲਰ, ਪਲਰਿ, ਪਲਰੀ, ਪਲਰੁ } ਸੰ. ਪਲਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਣੇ ਰਹਿਤ ਫੂਸ. ਧਾਨ ਆਦਿ ਅੰਨ ਝਾੜਨ ਪਿੱਛੋਂ ਜੋ ਤ੍ਰਿਣ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ. "ਜਾ ਪਕਾ ਤਾ ਕਟਿਆ ਰਹੀ ਸੁ ਪਲਰਿ ਵਾੜਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਸੰ. ਪਲਲ. ਪੱਥਰ. "ਰਤਨ ਪਦਾਰਥੁ ਪਲਰਿ ਤਿਆਗੈ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ਪੱਥਰ ਬਦਲੇ ਰਤਨ ਤਿਆਗੈ। ੩ ਚਿੱਕੜ. ਗਾਰਾ। ੪ ਸਿਵਾਰ. ਕਾਈ। ੫ ਮੈਲ. ਗੰਦਗੀ। ੬ ਦੁੱਧ। ੭ ਤਿਲਕੁੱਟ. ਭੁੱਗਾ। ੮ ਬਲ. ਤ਼ਾਕ਼ਤ। ੯ ਲਾਸ਼. ਲੋਥ। ੧੦ ਸਿੰਧੀ. ਵਰਖਾ ਦਾ ਜਲ। ੧੧ ਸੰ. ਪਲ੍ਵਲ. ਸਰੋਵਰ. ਤਾਲ. "ਸੁਖ ਪਲਰਿ ਤਿਆਗਿ ਮਹਾ ਦੁਖ ਪਾਵੈ." (ਮ:੩ ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ) "ਹਰਿ ਸੁਖਪਲਰਿ ਤਿਆਗਿਆ." (ਵਾਰ ਬਿਲਾ ਮ: ੩) ੧੨ ਪਲ (ਤਰਾਜ਼ੂ) ਧਾਰੀ. ਪਲਰੀ. ਵਪਾਰੀ. "ਗੁਣ ਕੀ ਸਾਝਿ ਤਿਨ ਸਿਉ ਕਰੀ ਸਭਿ ਅਵਗਣ ਸਬਦਿ ਜਲਾਏ। ਅਉਗੁਣ ਵਿਕਣਿ ਪਲਰੀ ਜਿਸ ਦੇਇ ਸੁ ਸਚੇ ਪਾਏ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ਸਾਧੂ ਪਲਰੀ (ਵਪਾਰੀ), ਅਵਗੁਣ ਦਾ ਵਿਕ੍ਰਯਣ ਕਰਕੇ (ਭਾਵ ਔਗੁਣਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ) ਗੁਣ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ੧੩ ਪਲਰਨ. ਸੰ. ਪਰਿਹਰਣ. ਤ੍ਯਾਗ. "ਚੋਰੀ ਚੋਰ ਨ ਪਲਰਹਿਂ ਦੁਖ ਸਹਹਿਂ ਗਰਠੇ." (ਭਾਗੁ) ੧੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਰਿਹਰਣ ਕਰਕੇ. "ਦੁਖ ਪਲਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਵਸਾਏ." (ਮਲਾ ਅ: ਮ: ੩)

ਪਲਲ. ਦੇਖੋ, ਪਲਰ ੨। ੨ ਸੰ. ਮਾਸ। ੩ ਚਿੱਕੜ. ਕੀਚ। ੪ ਤਿਲਾਂ ਦਾ ਚੂਰਨ. ਭੁੱਗਾ. ਤਿਲਕੁੱਟ। ੫ ਤਿਲ ਦਾ ਫੁੱਲ। ੬ ਪੱਥਰ। ੭ ਲੋਥ. ਲਾਸ਼। ੮ ਦੁੱਧ। ੯ ਬਲ. ਤਾਕਤ.

ਪਲਵ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਲਵ.

ਪਲਵਲ. ਗੁੜਗਾਉਂ ਜਿਲੇ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਗਰ. "ਪਲਵਲ ਕੋ ਰਾਜਾ ਰਹੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੬੯)

ਪਲਵਾ. ਪਲਮਾਤ੍ਰ. ਪਲਭਰ. "ਤਿਂਹ ਠੌਰ ਨਹੀਂ ਪਲਵਾ ਠਹਿਰੈਯੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪਲਵਾਨ. ਵਿ—ਪਲ (ਮਾਂਸ) ਵਾਲਾ. ਮਾਂਸਲ. ਮੋਟਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਹਲਵਾਨ.

ਪਲਵੈ. ਪੱਲਵਿਤ ਹੋਵੈ. ਪੱਤਿਆਂ ਸਹਿਤ ਹੋਵੇ. ਲਹਲਹਾਵੇ. ਹਰੀ ਭਰੀ ਹੋਵੇ. "ਤਤੀ ਤੋਇ ਨ ਪਲਵੈ ਜੇ ਜਲਿ ਟੁਬੀ ਦੇਇ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਜਲ ਨਾਲ ਸੜੀ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੋਬੋ, ਪਰ ਹਰੀ ਭਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ. ਭਾਵ—ਸਤਸੰਗ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਦਗਧ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਕਦੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ.

ਪਲਵੰਗ, ਪਲਵੰਗਮ } ਸੰ. ਪ੍ਲਵੰਗਮ. ਵਿ—ਪ੍ਲਵ (ਟਪੂਸੀ) ਮਾਰਕੇ ਗਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਡੱਡੂ। ੩ ਲੰਗੂਰ। ੪ ਬਾਂਦਰ. "ਪਲਵੰਗਮ ਗਨ ਕੂਦਤ ਆਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੧ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੮ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੩ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਜਗਣ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗੁਰੁ ।ऽ।, ऽ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸਮ ਦਮ ਉਪਰਤਿ, ਆਦਿ ਵਿਪਨ ਗਿਰਿਵਾਸ ਕੋ,
ਭਨਜੋ ਸੁ ਪ੍ਰਭੁ ਸੁਭ, ਸੰਤ ਧਰਉ ਤਜ ਆਸ ਕੋ,
ਰਾਜਯੋਗ ਭਲ, ਭਕ੍ਤਿ ਵਿਵੇਕ ਵਿਚਾਰ ਜੋ,
ਪ੍ਰਭੁਤਾ ਰਾਗ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਗ੍ਯਾਨ ਤਪ ਸਾਰ ਜੋ.
(ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਭਾਕਰ)

(ਅ) ਪਲਵੰਗਮ ਦਾ ਇਹ ਸਰੂਪ ਭੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਚਰਣਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਗੁਰੁ ਹੋਵੇ. ਯਥਾ—

ਵਿਦ੍ਯਾ ਪੜ੍ਹਕੈ, ਮਨ ਅਭਿਮਾਨ ਨ ਧਾਰਿਯੇ,
ਔਰਨ ਕੇ ਹਿਤ, ਇਲਮ ਹੁਨਰ ਪਰਿਚਾਰਿਯੇ.×××

(ੲ) ਤੀਜਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੧ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੧ ਪੁਰ, ਦੂਜਾ ੧੦ ਪੁਰ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਿਸ ਕੀ ਬਾਣੀ ਨਹੀਂ, ਚਿੱਤ ਹਸੰਣ ਕਰੈ,
ਜਿਸ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾਸ਼ਰੀਰ, ਨ ਮਨ ਕਸੰਣ ਕਰੈ,
ਜਿਸ ਕੋ ਜੀਵਨ ਜਗਤ, ਲੋਕਹਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ,
ਹਰਿਵ੍ਰਿਜੇਸ਼ ਲਿਹੁ ਜਾਨ, ਸੁ ਜਨ ਮ੍ਰਿਤ ਵਹੀ ਹੈ.

ਪਲੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਲ (ਤਰਾਜ਼ੂ) ਦਾ ਛਾਬਾ. ਪਟਲ.

ਪਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਲੜਾ. ਤਰਾਜ਼ੂ ਦਾ ਪਟਲ। ੨ ਪੱਲਾ. ਦਾਮਨ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. pall. "ਓਟ ਗਹੀ ਸੰਤ ਪਲਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਪਲਾਉ. ਸੰ. ਪ੍ਰਲਾਪ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਲਾਪ. ਰੋਣਾ। ੨ ਬਕਬਾਦ.

ਪਲਾਊ, ਪਲਾਊਗਢ ਪਲਾਮਊ. ਛੋਟੇ ਨਾਗਪੁਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਜਿਲਾ, ਜੋ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਪਨਾਹ ਦੀ ਥਾਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ. "ਏਕ ਪਲਾਊ ਦੇਸ ਸੁਨੀਜੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੩੨) "ਪਾਰਾ ਸੀ ਪਲਾਊਗਢ." (ਅਕਾਲ)

ਪਲਾਇਣ, ਪਲਾਇਨ ਸੰ. ਪਲਾਯਨ. ਸੰਗਯਾ—ਭੱਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੌੜਨਾ. ਨੱਠਣਾ. "ਸਗਲੇ ਦੂਖ ਪਲਾਇਣ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਪਲਾਸ. ਸੰ. ਪਲਾਸ਼. ਵਿ—ਪਲ (ਮਾਂਸ) ਅਸ਼ਨ (ਖਾਣ) ਵਾਲਾ. ਮਾਂਸਾਹਾਰੀ। ੨ ਨਿਰਦਯ. ਬੇਰਹਮ। ੩ ਹਰਾ. ਸਬਜ਼। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਢੱਕ. ਕੇਸੂ ਦਾ ਬਿਰਛ. ਪਲਾਹ. ਦਾਤਪੋਥ. Butia Frondosa. ਪਦਮਪੁਰਾਣ ਦੇ ਉੱਤਰ ਖੰਡ ਦੇ ਅ: ੧੬੦ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਵਤੀ ਦੇ ਸ੍ਰਾਪ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਲਾਸ (ਢੱਕ) ਹੋਗਿਆ. ਇਸ ਲਈ ਪਲਾਸ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰੂਪ ਹੈ. ਸ਼ਤਪਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਮਾਸ ਤੋਂ ਪਲਾਸ ਦੀ ਉਤਪੱਤਿ ਹੋਈ ਹੈ. ਪਲਾਸ ਦੇ ਫੁੱਲ (ਕੇਸੂ) ਰੰਗਣ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦੇ ਹਨ, ਢੱਕ ਦਾ ਗੂੰਦ (ਕਮਰਕਸ) ਅਨੇਕ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ। ੫ ਪੱਤਾ. "ਸੋ ਕੁਲ ਢਾਕ ਪਲਾਸ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਢੱਕ ਦਾ ਪੱਤਾ। ੬ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਪਾਂਖੁੜੀ. "ਬੰਦ ਤੇ ਪਲਾਸਾਖਜ." (ਸਲੋਹ) ਕਮਲਦਲ ਜੇਹੀ ਜਿਸ ਦੀ ਅੱਖਾਂ ਹਨ। ੭ ਰਾਕਸ, ਜੋ ਮਾਂਸ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ੯ ਸ਼ੇਰ ਆਦਿ ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ.

ਪਲਾਸਾਕ, ਪਲਾਸਾਖਜ ਕਮਲ ਦੇ ਪਲਾਸ (ਦਲ) ਜੇਹੀ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪਲਾਸ ੬.

ਪਲਾਸੀ. ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਨਦੀਆ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਭਾਗੀਰਥੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜਿੱਥੇ ਕਲਾਈਵ (Clive) ਨੇ ਮੁਰਸ਼ਿਦਾਬਾਦ (ਬੰਗਾਲ) ਦੇ ਨਵਾਬ ਸਿਰਾਜੁੱਦੌਲਾ ਪੁਰ ੨੩ ਜੂਨ ਸਨ ੧੭੫੭ ਨੂੰ ਫਤੇ ਪਾਈ। ੨ ਸੰ. ਪਲਾਸ਼ਿਨ੍. ਪਲਾਸ਼ੀ. ਵਿ—ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲਾ। ੩ ਪਲ (ਮਾਂਸ) ਆਸ਼ੀ (ਖਾਣ ਵਾਲਾ). ੪ ਸੰਗਯਾ—ਮਾਂਸਾਹਾਰੀ ਜੀਵ। ੫ ਬਿਰਛ ਜੋ ਪੱਤੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈ. "ਪੁਰਾਨੋ ਪਲਾਸੀ ਮਨੋ ਵਾਯੁ ਡਾਰਜੋ." (ਨਰਸਿੰਘਾਵ)

ਪਲਾਸੂਰ, ਪਲਾਸੌਰ ਦੇਖੋ, ਤਰਨਤਾਰਨ ੨.

ਪਲਾਹ. ਦੇਖੋ, ਪਲਾਸ ੪। ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਲਾਪ. ਬਕਬਾਦ. ਵਿਲਾਪ. ਦੇਖੋ, ਕਰਣਪਲਾਹ.

ਪਲਾਹ ਸਾਹਿਬ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰਪਲਾਹ। ੨ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਿਜ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਡੇਢ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਇੱਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਜਿੱਥੇ ਪਲਾਹ ਬਿਰਛ ਹੇਠ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ.

ਪਲਾਹਾਰ. ਪਲ (ਮਾਂਸ) ਆਹਾਰ (ਭੋਜਨ). ਮਾਂਸ ਭਕਣ। ੨ ਮਾਂਸ ਖਾਣ ਵਾਲਾ. ਮਾਂਸਾਹਾਰੀ.

ਪਲਾਹੀ. ਰਿਆਸਤ ਕਪੂਰਥਲਾ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਫਗਵਾੜਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਫਗਵਾੜੇ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ, ਜੋ ਚੰਗਾ ਬਨਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪਾਸ ਹੀ ਪੱਕੇ ਰਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਹਨ. ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੧੪ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਰਿਆਸਤ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ਅਕਾਲੀ ਸਿੰਘ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਫੁਲਾਹੀ.

ਪਲਾਕ, ਪਲਾਕੀ ਸੰ. ਪ੍ਲਵਨ. ਸੰਗਯਾ—ਟਪੂਸੀ. ਉਛਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਕੁੱਦਕੇ ਘੋੜੇ ਆਦਿ ਪੁਰ ਚੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪਲਾਖ. ਸੰ. ਪ੍ਲਕ੍ਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਲਖਨ. ਬੋਹੜ ਜੇਹਾ ਇੱਕ ਦਰਖ਼ਤ. Fieus Infectoria। ੨ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿਲਖਨ ਦਰਖ਼ਤ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਦ੍ਵੀਪ. "ਪਲਾਖ ਦੀਪ ਮਹਿਂ ਬੈਠੋ ਜਾਇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਪਿਲਖਨ.

ਪਲਾਚਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪਲ (ਮਾਸ) ਅਚਨ (ਖਾਣ) ਵਾਲੀ, ਯੋਗਿਨੀ। ੨ ਕਾਲੀ ਦੇਵੀ. "ਪਲਾਚਨੀ ਚੁਰੈਲ ਭੂਤ." (ਪੰਪ੍ਰ)

ਪਲਾਂਡੁ. ਦੇਖੋ, ਗਠਾ.

ਪਲਾਣ. ਫ਼ਾ پالان ਪਾਲਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਊਂਟ ਗਧੇ ਆਦਿ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪੁਰ ਕਸੀਹੋਈ ਕਾਠੀ ਅਥਵਾ ਗੱਦੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਯਾਣ.

ਪਲਾਣੇ. ਵਿ—ਕਾਠੀ ਅਥਵਾ ਚਾਰਜਾਮਿਆਂ ਨਾਲ ਕਸੇ ਹੋਏ. ਪਾਲਾਨ ਸਹਿਤ ਹੋਏ. "ਤੁਰੇ ਪਲਾਣੇ ਪਉਣਵੇਗ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਪਲਾਤਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਪਲਤ. "ਸਵਰੇ ਹਲਤ ਪਲਾਤਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਸੌਰੇ.

ਪਲਾਧ. ਪਲ-ਅੱਧ. ਅੱਧ ਪਲ. "ਥਿਰ ਨਹਿ ਰਹਿਤ ਪਲਾਧ." (ਕਲਕੀ)

ਪਲਾਨ. ਦੇਖੋ, ਪਲਾਣ. "ਚੀਰ ਪਲਾਨ ਕਿਕਾਨ ਧਸੀ ਵਸੁਧਾ ਮਹਿ." (ਚੰਡੀ ੧) ਕਾਠੀ ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਨੂੰ ਚੀਰ ਕੇ ਤਲਵਾਰ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਧਸ ਗਈ। ੨ ਸੰ. ਪਲੱਨ. ਪਲ (ਮਾਸ) ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਪਕਾਇਆ ਅੰਨ.

ਪਲਾਯਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਭੱਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੌੜਨਾ. ਨੱਠਣਾ.

ਪਲਾਲ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਾਲ. ਧਾਨਾਂ ਦਾ ਫੂਸ। ੨ ਦਾਣੇ ਬਿਨਾ ਤ੍ਰਿਣ. ਭੋਹ ਤੂੜੀ ਆਦਿ। ੩ ਭਾਵ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਾਰ ਨਹੀਂ. ਥੋਥਾ. ਅਸਾਰ.

ਪਲਾਵਨ. ਦੌੜਨਾ. ਨੱਠਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਲਾਵਨ। ੨ ਸੰ. ਪ੍ਲਾਵਨ—ਪਲਾਵਨ. ਤਰਨਾ। ੩ ਗੋਤਾ ਮਾਰਨਾ। ੪ ਡੋਬਣਾ. ਰੁੜ੍ਹਾਉਣਾ. ਪ੍ਰਵਾਹ ਵਿੱਚ ਵਹਾਉਣਾ. "ਪਾਪਨ ਪੁੰਜ ਪਲਾਵਨ ਹਾਰੀ। ਜਿਮਿ ਸੁਰਸਰੀ ਵਿਮਲ ਵਰ ਵਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਲਿਓ. ਦੇਖੋ, ਪਲਿਆ ੨-੩-੪। ੨ ਪਾਲਿਓ. ਪਾਲਨ ਕੀਤਾ. "ਪਲਿਓ ਛਤ੍ਰ ਧਰਮੰ." (ਰਾਮਾਵ) ਛਤ੍ਰੀਧਰਮ ਪਾਲਿਆ.

ਪਲਿਆ. ਵਿ—ਪਰਵਰਿਸ਼ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. ਪਾਲਨ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰ. ਪਲਿਤ. ਬੁੱਢਾ। ੩ ਪੱਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ. "ਸਿਰ ਪਲਿਆ ਦਾੜੀ ਪਲੀ ਮੁਛਾਂ ਭੀ ਪਲੀਆਂ."(ਸ. ਫਰੀਦ)

ਪਲਿਕ. ਪਲ-ਇਕ.

ਪਲਿਤ. ਦੇਖੋ, ਪਲਿਆ ੨। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਪ ਗਰਮੀ। ੩ ਚਿੱਕੜ. ਗਾਰਾ। ੪ ਗੁੱਗਲ। ੫ ਮਿਰਚ.

ਪਲਿਯੋ. ਦੇਖੋ, ਪਲਿਓ.

ਪਲੀ. ਪਲਿਤ ਹੋਈ. ਦੇਖੋ, ਪਲਿਆ ੨। ੨ ਸੰ. ਪਲਿਘ. ਤੇਲ ਘੀ ਆਦਿ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕੜਛੀ। ੩ ਇੱਕ ਛਟਾਂਕ ਪ੍ਰਮਾਣ.

ਪਲੀਆ. ਪੱਲੇ. ਦਾਮਨ ਮੇਂ. "ਉਠਿ ਤਿਨਾਕੈ ਲਾਗੀ ਪਲੀਆ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਪਲੀਤ. ਫ਼ਾ پلید ਪਲੀਦ. ਵਿ—ਅਪਵਿਤ੍ਰ. ਨਾਪਾਕ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. polluted। ੨ ਨੀਚ.

ਪਲੀਤਹ, ਪਲੀਤਾ ਫ਼ਾ پلیته ਪਲੀਤਹ. ਅ਼ فتیله ਫ਼ਤੀਲਹ. ਵੱਟੀ ਹੋਈ ਬੱਤੀ. ਦੀਵਾ ਮਚਾਉਣ ਦੀ ਬੱਤੀ। ੨ ਤੋਪ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇਣ ਦਾ ਤੋੜਾ. "ਪ੍ਰੇਮ ਪਲੀਤਾ ਸੁਰਤ ਹਵਾਈ ਗੋਲਾ ਗਿਆਨ ਚਲਾਇਆ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੩ ਭਾਵ—ਸ਼ਬਦ ਸਪਰਸ਼ ਆਦਿ ਵਿਸੇ, ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾਅਗਨਿ ਨੂੰ ਮਚਾਉਂਦੇ ਹਨ. "ਪਾਂਚ ਪਲੀਤਹ ਕਉ ਪਰਬੋਧੈ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ੪ ਤੋਪ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕ਼ ਦਾ ਉਹ ਛੇਕ, ਜਿਸ ਵਿੱਚਦੀਂ ਬਾਰੂਦ ਨੂੰ ਅੱਗ ਪਹੁਚਦੀ ਹੈ। ੫ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਵਸਤੂ ਦਾ ਡੋਰਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੀਖਣ ਪਦਾਰਥ ਲਾਕੇ ਭੂਤਗ੍ਰਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਨੱਕ ਨੂੰ ਧੂੰਆਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਝਾਰਤ ਮੰਤ੍ਰਨ ਸੰਗ××× ਬਹੁਰੋ ਲੇਇ ਪਲੀਤਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਲੀਤੀ. ਵਿ—ਪਲੀਦਤਾ (ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ) ਵਾਲਾ. ਨਾਪਾਕ. "ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ." (ਜਪੁ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਲੀਦਤਾ. ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. ਨਾਪਾਕੀ.

ਪਲੀਦ. ਦੇਖੋ, ਪਲੀਤ.

ਪਲੁਤ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਲੁਤ.

ਪਲੁੱਥ ਲੁੱਥ. ਲੋਥ ਉੱਪਰ ਲੋਥ. ਲਾਸ਼ ਪੁਰ ਲਾਸ਼. "ਪਲੁੱਥ ਲੁੱਥ ਬਿੱਥਰੀ." (ਰਾਮਾਵ)

ਪਲੁ. ਸੰਗਯਾ—ਪੱਲਾ. ਲੜ। ੨ ਸੰ. ਪੱਲਵ. ਪੱਤਾ। ੩ ਫੁੱਲ ਦੀ ਪਾਂਖੁੜੀ. "ਪਲੁ ਅਨਤ ਮੂਲ ਬਿਚਕਾਰ." (ਰਾਮ ਬੇਣੀ) ਇਹ ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਲਪੇਹੋਏ ਦਸਮਦ੍ਵਾਰ ਦੇ ਕਮਲ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਤਮਾ ਵਿਰਾਜਦਾ ਹੈ.

ਪਲੇ. ਦਾਮਨ ਮੇਂ. ਲੜ ਵਿੱਚ. ਪੱਲੇ. "ਉਧਰਹਿ ਲਾਗਿ ਪਲੇ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਲੜ ਲੱਗਕੇ। ੨ ਪਾਲਨ ਕੀਤੇ. ਪਾਲੇ. "ਸਰਬ ਠੌਰ ਸਬੋ ਉਠ ਧਰਮ ਪਲੇ." (ਦਿਲੀਪ)

ਪਲੇਸਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੇਕ ਦੇਣਾ. ਹਰੀ ਸੋਟੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿੱਚ ਛਿੱਲ ਲਾਹੁਣ ਲਈ ਤਾਉਣਾ. ਸੰ. ਪ੍ਲੁਸ. ਤਪਾਉਣਾ. ਜਲਾਉਣਾ.

ਪਲੇਟਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਲਪੇਟਣਾ. ਘੇਰਨਾ. ਮੜ੍ਹਨਾ. "ਪਸੂ ਮਾਣਸ ਚੰਮਿ ਪਲੇਟੇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) "ਗ੍ਰਿਹਸਤਿ ਕੁਟੰਬਿ ਪਲੇਟਿਆ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਅੰ. plait.

ਪਲੇਟਿ. ਘੇਰਕੇ. ਲਪੇਟਕੇ. "ਕੂੜ ਮੁਲੰਮਾ ਪਲੇਟਿ ਧਰੇਹੁ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਪਲੇਥਨ. ਦੇਖੋ, ਪਰੇਥਨ.

ਪਲੈ. ਪੜੈ. ਪਵੈ. "ਲੋਭੀ ਕਾ ਜੀਉ ਟਲਪਲੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਟਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਪਲਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਲਨਾ। ੩ ਲੜ ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਪਲੇ ੧. "ਪਲੈ ਸਾਚੁ ਸਚੇ ਸਚਿਆਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ:੧) ਦੇਖੋ, ਪੱਲੇ ਪੈਣਾ.

ਪਲੋਆ. ਪਲਾਯਨ ਹੋਆ. ਨੱਠਿਆ. "ਤਾਰੇ ਛਪੇ ਅੰਧੇਰ ਪਲੋਆ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਪ੍ਰਲਯ ਹੋਆ. ਮਿਟ ਗਿਆ.

ਪਲੋਇ. ਪਲਾਯਨ ਹੋਇ। ੨ ਪ੍ਰਲਯ ਹੋਇ. "ਤਾਰਕਾ ਲਖ ਪਲੋਇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਪਲੋਈ. ਪਲਾਯਨ ਹੋਈ. ਨੱਠੀ। ੨ ਪ੍ਰਲਯ ਹੋਈ. "ਨਿੰਮ੍ਹੁ ਚੰਦਨ ਬਿਰਖ ਪਲੋਈ." (ਭਾਗੁ) ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਲਯ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਭਾਵ—ਅਭੇਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਪਲੋਸਣਾ, ਪਲੋਸਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰ-ਲੋਠਨ. ਹਿਲਾਉਣਾ. ਕੰਬਾਉਣਾ। ੨ ਕੋਮਲਤਾ ਨਾਲ ਸਿਰ ਪੁਰ ਹੱਥ ਫੇਰਨਾ. "ਮੂਡ ਪਲੋਸਿ ਕਮਰ ਬਧਿ ਪੋਥੀ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ)

ਪਲੋਸਿ. ਪਲੋਸਕੇ. ਦੇਖੋ, ਪਲੋਸਨਾ.

ਪਲੋਟਨ, ਪਲੋਠਨ ਸੰ. ਪ੍ਰਲੋਠਨ. ਸੰਗਯਾ—ਮੁੱਠੀ ਚਾਪੀ ਕਰਨੀ. "ਸਜਾਮ ਪਲੋਟਤ ਊਧਵ ਪਾਇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਹਿਲਾਉਣਾ। ੩ ਹੇਠ ਉੱਪਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪਲੋਵੈ. ਪਲਾਯਨ ਹੋਵੈ। ੨ ਪ੍ਰਲਯ (ਲੀਨ) ਹੋਵੈ. "ਤੀਨ ਤਿਲੋਕ ਸਮਾਧਿ ਪਲੋਵੈ." (ਰਾਮ ਬੇਣੀ) ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਸਮਾਧਿ ਵਿੱਚ ਲੈ ਹੋਵੈ.

ਪਲੰਹਾਰ. ਮਾਂਸਾਹਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਪਲਾਹਾਰ. "ਪਲੰਹਾਰ ਨੱਚੇ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਮਾਂਸਾਹਾਰੀ ਜੀਵ ਨੱਚੇ.

ਪਲੰਗ. ਦੇਖੋ, ਪਲੰਘ। ੨ ਫ਼ਾ پلنگ ਚਿੱਤਾ. ਚਿਤ੍ਰਕ. Leopard। ੩ ਲਕੜਬਘਾ. ਵਯਾਘ੍ਰ. Panther. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਘ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਚਿਤ੍ਰ.

ਪਲੰਘ. ਸੰ. ਪਲ੍ਯਙ੍ਕ-ਪਲਯੰਕ, ਅਤੇ ਪਰ੍‍ਯਙ੍ਕ-ਪਰ੍‍ਯੰਕ. ਸੰਗਯਾ—ਮੰਜਾ. ਖਾਟ. "ਚੂੜਾ ਭੰਨੁ ਪਲੰਘ ਸਿਉ ਮੁੰਧੇ!" (ਵਡ ਮ: ੧)

ਪਲੰਮ. ਸੰ. ਪ੍ਰਲੰਬ. ਵਿ—ਲਟਕਦਾ ਹੋਇਆ. "ਬਿਰਖ ਅਕਾਰ ਬਿਥਾਰਕਰ ਬਹੁ ਜਟਾ ਪਲੰਮੈ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਲਮ.

ਪਲ੍ਹਵ. ਸੰ. ਪਲ੍ਹਵ ਅਥਵਾ ਪਲ੍ਲਵ. Parthians ਅਥਵਾ Persians. ਮਨੁ ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਛਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ ਵਿੱਚੋਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਛਤ੍ਰੀਆਂ ਤੋਂ ਛੇਕੇ ਗਏ ਸਨ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਲ੍ਹਵ ਵਸ਼ਿਸ਼੍ਠ ਦੀ ਗਊ ਦੀ ਪੂਛ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਮੇ ਇਸ ਜਾਤਿ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਾਂਚੀ ਸੀ. ਪਲ੍ਹਵਾਂ ਦਾ ਰਾਜ ਛੇਵੀਂ ਈਸਵੀ ਸਦੀ ਦੇ ਮੱਧ ਤੋਂ ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਮੱਧ ਤਕ ਰਿਹਾ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਰਕਾਟ, ਮਦਰਾਸ, ਤ੍ਰਿਚਨਾਪਲੀ ਅਤੇ ਤੰਜੌਰ ਆਦਿ ਸਨ। ੨ ਕਾਰੋਮੰਡਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦਾ ਦੇਸ਼, ਜੋ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਹੈ.

ਪੱਲ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਨ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਠਾ. ਬਖਾਰ। ੨ ਪਾਲ. ਫ਼ਲਾਂ ਨੂੰ ਘਾਹ ਫੂਸ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਰਖਕੇ ਪਕਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪੱਲਵ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੱਤਾ। ੨ ਨਵਾਂ ਸ਼ਗੂਫ਼ਾ। ੩ ਕੰਕਨ. ਕੜਾ. ਕੰਗਣ। ੪ ਵਿਸ੍ਤਾਰ. ਫੈਲਾਉ। ੫ ਚਪਲਤਾ। ੬ ਬਲ. ਸ਼ਕਤਿ।

੭ ਪਲ੍ਵ ਦੇਸ਼। ੮ ਪਲ੍ਵ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪਲ੍ਵ[1]। ੯ ਫੁੱਲ ਦੀ ਪੰਖੁੜੀ। ੧੦ ਹੱਥ ਦੀ ਅੰਗੁਲੀ. "ਹਾਥ ਦ੍ਵੈ ਪਾਥੋਜ ਸਮ, ਪੱਲਵ ਸੇ ਪਲਵਨ, ਤਾਮੇ ਨਗ ਸੁਚੇ ਖਚ ਨਖਨ ਕੀ ਪੰਗਤੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੧੧ ਕਿਨਾਰਾ. ਹਾਸ਼ੀਆ।

ਪੱਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਲੜ. ਦਾਮਨ। ੨ ਕਿਵਾੜ ਦਾ ਤਖ਼ਤਾ.

ਪੱਲਾ ਪਾਉਣਾ. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਵਿੱਚ ਮੂੰਹ ਤੇ ਪੱਲਾ ਪਾ ਕੇ ਮੋਏ ਸੰਬੰਧੀ ਅਤੇ ਸਨੇਹੀ ਲਈ ਰੋਣਾ ਅਤੇ ਵੈਣ ਪਾਉਣੇ.

ਪੱਲਾ ਫੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਕਿਸੇ ਦਾ ਆਸਰਾ ਲੈਣਾ। ੨ ਪਤਿ ਧਾਰਨ ਕਰਨਾ.

ਪੱਲੇ ਪੈਣਾ. ਕ੍ਰਿ. ਹਾਸਿਲ ਹੋਣਾ. "ਤੁਹ ਕੁਟਹਿ ਮਨਮੁਖ ਕਰਮ ਕਰਹਿ ਭਾਈ ਪਲੈ ਕਿਛੁ ਨ ਪਾਇ." (ਸੋਰ ਮ: ੩) ੨ ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੁਤਬੰਨਾ ਬਣਨਾ। ੩ ਕਿਸੇ ਦੇ ਧੜੇ ਚੜ੍ਹਨਾ.

ਪੱਲੇ ਲਗਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪੱਲਾ ਫੜਨਾ.

ਪਵ. ਪੜ. ਪੈ. ਦੇਖੋ, ਪਵਈ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. ਸ਼ੁੱਧੀ। ੩ ਪਵਨ. ਵਾਯੁ। ੪ ਗੋਬਰ. ਗੋਹਾ। ੫ ਅਨਾਜ ਦੀ ਭੂਸੀ ਸਾਫ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪਵਈ. ਪੈਂਦੀ. ਪੜਤੀ. "ਬਿਨੁ ਗੁਰ ਘਾਲ ਨ ਪਵਈ ਥਾਇ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੨ ਪੀਵਈ. ਪਾਨ ਕਰਦਾ. "ਇਕੁ ਬੂੰਦ ਨ ਪਵਈ ਕੇਹ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ਸ੍ਵਾਤਿਬੂੰਦ ਬਿਨਾ ਇੱਕ ਬੂੰਦ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ.

ਪਵਈਆ. ਪਾਉਣ (ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ) ਵਾਲਾ। ੨ ਪੜਨੇ (ਪੈਣ) ਵਾਲਾ। ੩ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ. "ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਿ ਪਵਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪)

ਪਵਸਤ. ਸੰ. ਪਵਸ੍ਤ. ਆਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਦੇਖੋ, ਪਾਵਸ.

ਪਵਗ, ਪਵਗੇ } ਵਿ—ਪਾਵਨੋਂ ਮੇਂ ਅਗ੍ਰਜ. ਪਵਿਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ. "ਹਰਿ ਕੀਏ ਪਤਿਤ ਪਵਗੇ." (ਨਟ ਮ: ੪)

ਪਵਣ. ਸੰ. ਪਵਨ. ਸੰਗਯਾ—ਵਾਯੁ. ਹਵਾ. "ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ." (ਜਪੁ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਵਣੁ ਅਤੇ ਪਵਨ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪਵਣਾ.

ਪਵਣ ਵਾਉ. ਸੰ. ਪਵਨ ਵਾਯੁ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪੌਣ. "ਭੈ ਵਿਚਿ ਪਵਣ ਵਹੈ ਸਦ ਵਾਉ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)[2] ਦੇਖੋ, ਵਾਯੁ.

ਪਵਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪੜਨਾ. ਪੈਣਾ. "ਪੈਰੀਂ ਪਵਣਾ ਜਗਿ ਵਰਤਾਇਆ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਡਿਗਣਾ. ਸਿੰਧੀ. ਪਵਣੁ.

ਪਵਣੁ. ਸੰਗਯਾ—ਪਵਨ. ਹਵਾ. "ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ." (ਜਪੁ) "ਅਖੀ ਅੰਧੁ ਜੀਭ ਰਸੁ ਨਾਹੀ ਕੰਨੀ ਪਵਣੁ ਨ ਵਾਜੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੌਣ ਦੀ ਲਹਿਰ, ਬਾਰੀਕ ਝਿੱਲੀ ਪੁਰ ਠੋਕਰ ਖਾਕੇ ਸ਼ਬਦ ਉਤਪੰਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਵਣਾ ੨.

ਪਵਣੁਉਡੰਤ. ਵਿ—ਵਾਯੁਵੇਗੀ. ਹਵਾ ਜੇਹੀ ਚਾਲ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਮਨ. ਅੰਤਹਕਰਣ. "ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਵਸਿ ਕਰੈ ਪਵਣੁਉਡੰਤ ਨ ਧਾਵੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

[1]ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਲ੍ਵ ਲਈ ਭੀ ਪੱਲਵ ਸ਼ਬਦ ਹੈ.

[2]ਦੇਖੋ, ਕਠੋਪਨਿਸਦ ੬.੩.

ਪਵਣੈ ਪਾਣੀ ਜਾਣੈ ਜਾਤਿ. (ਮਲਾ ਮ: ੧) ਪੌਣ ਪਾਣੀ ਦੀ ਜਾਤਿ ਨੂੰ ਜਾਣੇ. ਭਾਵ—ਜੈਸੇ ਇਹ ਸਭ ਨੂੰ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਦੇ ਸੁਖ ਦਿੰਦੇ ਛੂਤ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਤੈਸੇ ਸਭ ਲਈ ਸੁਖਦਾਈ ਹੋਵੇ.

ਪਵਦੇ. ਪੈਂਦੇ. ਪੜਤੇ. "ਝੜਿ ਝੜਿ ਪਵਦੇ ਕਚੇ ਬਿਰਹੀ." (ਸਵਾ ਮ: ੫)

ਪਵਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਹਵਾ. ਵਾਯੁ. ਪੌਣ. "ਪਵਨ ਝੁਲਾਰੇ ਮਾਇਆ ਦੇਇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਸ੍ਵਾਸ। ੩ ਜਲ. "ਅਗਨਿ ਨ ਦਹੈ, ਪਵਨ ਨਹੀ ਮਗਨੈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਅੱਗ ਸਾੜਦੀ ਨਹੀਂ ਪਾਣੀ ਡੋਬਦਾ ਨਹੀਂ। ੪ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਪਕਾਉਣ ਦਾ ਆਵਾ.

ਪਵਨ ਉਨੰਜਾ. ਦੇਖੋ, ਮਰੁਤ ੨.

ਪਵਨ ਅਰੰਭੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਤਿ ਵੇਲਾ. (ਸਿਧ ਗੋਸਟਿ) ਸ੍ਵਾਸ ਸ੍ਵਾਸ ਨਾਮਅਭ੍ਯਾਸ ਦਾ ਆਰੰਭ ਮੂਲ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਗ੍ਯਾਨਮਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮਤਿਵੇਲਾ.

ਪਵਨਸੁਤ. ਸੰਗਯਾ—ਪੌਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹਨੂਮਾਨ.

ਪਵਨਸੂਤੁ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਾਣ ਸੂਤ੍ਰ. ਸ੍ਵਾਸ ਸ੍ਵਾਸ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ. "ਪਵਨਸੂਤੁ ਸਭੁ ਨੀਕਾ ਕਰਿਆ ਸਤਿਗੁਰਿ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰੇ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦਾ ਅਭ੍ਯਾਸ.

ਪਵਨਕੁਮਾਰ, ਪਵਨਜ, ਪਵਨਤਨਯ, ਪਵਨਤਾਤ } ਸੰਗਯਾ—ਪਵਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹਨੂਮਾਨ। ੨ ਭੀਮਸੇਨ.

ਪਵਨਤਾਤ ਸਸਿ. (ਗੁਵਿ ੧੦) ਰਾਜਾ ਭੀਮਚੰਦ. ਪਵਨਪੁਤ੍ਰ (ਭੀਮ) ਸਸਿ (ਚੰਦ). ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹੇਲੀ ਦੇ ਢੰਗ ਇਹ ਨਾਉਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਪਵਨਧਾਰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਾਣਆਧਾਰ. ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਆਸਰਾ ਰੂਪ। ੨ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ. ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਧਾਰਨ (ਰੋਕਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ। ੪ ਪੌਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵ੍ਰਤ. ਪਵਨਾਹਾਰ. "ਕਾਹੂ ਪਵਨਧਾਰ ਜਾਤ ਬਿਹਾਏ."(ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੫)

ਪਵਨਨਿਵਾਸ. ਸੰਗਯਾ—ਆਕਾਸ਼। ੨ ਦਸ਼ਮਦ੍ਵਾਰ। ੩ ਪੌਣ ਦੇ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਭਾਵ। ੪ ਗਰਭ ਵਿੱਚ ਪਵਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼. "ਤਿਸੀ ਖਿਨੇ ਮਾਤਾ ਉਦਰ ਕੀਨੋ ਪਵਨ ਨਿਵਾਸ." (ਗੁਵਿ ੬) ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਖ਼ਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਅਵਤਾਰ ਗਰਭ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਕਿੰਤੂ ਮਾਤਾ ਦੇ ਉਦਰ ਵਿੱਚ ਪੌਣ ਦੇਵਤਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਗਰਭ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੀਕ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਐਸੀ ਸੂਰਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੋਕ ਜਾਣਨ ਕਿ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਗਰਭ ਹੈ. ਦਸਵੇਂ ਮਹੀਨੇ ਪਵਨ ਖ਼ਾਰਿਜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਰ ਦੇਵਤਾ ਬਾਲਕ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਧਾਰਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਤਾਂ ਪੌਣ ਕੋ ਆਗਯਾ ਹੋਈ ਕਿ ਤੂੰ ਜਾਇਕੇ ਮਾਤਾ ਕੇ ਉਦਰ ਮੇਂ ਸੋਝੀ ਕਰ, ਜੋ ਉਸ ਕੋ ਪੁਤ੍ਰਭਾਉ ਮਲੂਮ ਹੋਵੇ." (ਜਸਭਾਮ)

ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਦੇਖੋ, ਬ੍ਰਹਮਾਂਡਪੁਰਾਣ ਅ: ੧੯੨.

ਪਵਨਪਤ | **ਪਵਨਪਤਿ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਪਤਿ ਆਤਮਾ। ੨ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਵਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਯੋਗੀ. "ਪਵਨਪਤਿ ਉਨਮਨ ਰਹਿਨ ਖਰਾ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ)

ਪਵਨਪਿਆਲਾ. ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਕੁੰਭਕ ਰੂਪ ਪਿਆਲਾ. "ਪਵਨਪਿਆਲਾ ਸਾਜਿਆ." (ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ)

ਪਵਨਪੁਤ੍ਰ | **ਪਵਨਪੂਤ** } ਦੇਖੋ, ਪਵਨਸੁਤ ਅਤੇ ਪਵਨਕੁਮਾਰ.

ਪਵਨਪ੍ਰਵੇਸ਼. ਦੇਖੋ, ਪਵਨਨਿਵਾਸ ੪। ੨ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਆਦਿ ਦਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖ਼ਿਲ ਹੋਣਾ.

ਪਵਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪੜਨਾ. ਪੈਣਾ। ੨ ਪਵਨਰੂਪ. ਦੇਖੋ, ਪਵਨ. "ਆਪੇ ਪਾਵਕੁ ਆਪੇ ਪਵਨਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਪਵਨਿ. ਪੌਣ (ਹਵਾ) ਕਰਕੇ. ਪਵਨ ਸੇ. "ਪਵਨਿ ਅਫਾਰ ਤੋਰ ਚਾਮਰੋ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਪਵਨੁ. ਦੇਖੋ, ਪਵਨ। ੨ ਪ੍ਰਾਣ. ਸ੍ਵਾਸ. "ਪਵਨੁ ਨ ਸਾਧਿਆ ਸਚੁ ਨ ਅਰਾਧਿਆ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) "ਮਨੁ ਪਵਨੁ ਦੁਇ ਤੂੰਬਾ ਕਰੀ ਹੈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਪਵਰ. ਦੇਖੋ, ਪੌਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਵਰ.

ਪਵਰਖ. ਪੌਰੁਸ਼. ਦੇਖੋ, ਪੌਰਖ.

ਪਵਰੀ. ਦੇਖੋ, ਪਉੜੀ ਅਤੇ ਪੌੜੀ. "ਪਵਰੀ ਪਾਕੀ ਪਰਮ ਬਨਾਵਹਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਵਲਿਰਯ. ਪੈਂਦੇ (ਪੜਤੇ) ਹਨ। ੨ ਰਯ (ਛੇਤੀ) ਪੈਂਦੇ ਹਨ. ਭਾਵ—ਤੇਜ਼ ਚਾਲ ਚਲਦੇ ਹਨ. "ਚਰਣ ਤਪਰ ਸਕਯਥ, ਚਰਣ ਗੁਰ ਅਮਰ ਪਵਲਿਰਯ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਵੱਲ ਪੈਰ ਛੇਤੀ ਉਠਦੇ ਹਨ। ੩ ਰਾਹ ਪੈਂਦੇ ਹਨ. ਮਾਰਗ ਚਲਦੇ ਹਨ.

ਪਵੜੀ. ਦੇਖੋ, ਪਉੜੀ ਅਤੇ ਪੌੜੀ. "ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪਵੜੀਆ ਚੜੀਐ." (ਜਪੁ)

ਪਵਾਹੀ. ਵਿ—ਪਹੇ ਦੀ. ਮਾਰਗ ਦੀ. "ਥੀਉ ਪਵਾਹੀ ਦਭ." (ਸ਼ ਫਰੀਦ) ਦੇਖੋ, ਪਵਿ ੫। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਵਾਹੀ.

ਪਵਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਵਨ. ਵਾਯੁ. "ਰਾਜ ਰੰਕ ਕਉ ਲਾਗੈ ਤੁਲਿ ਪਵਾਨ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਵਿ—ਪਾਵਨ. ਪਵਿਤ੍ਰ. "ਸਾਖੀਭੂਤ ਪਵਾਨ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਪਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪਰਮਾਰ। ੨ ਪ੍ਰਮਰ (ਯਮ) ਦੇ ਲੋਕ ਦੀ ਯਾਤ੍ਰਾ. ਲੋਕਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਯਮਦੂਤ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਯਮਲੋਕ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਯਮ ਉਸ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਕਿ ਅਜੇ ਇਸ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਵੇਲਾ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਮੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਰ ਮੁਰਦੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਣ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਪਵਾਰਿ.

ਪਵਾਰ ਜਾਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਵਾਰ ੨.

ਪਵਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਪਵਾੜਾ.

ਪਵਾਰਿ. ਪ੍ਰਮਰ (ਯਮ) ਲੋਕ ਮੇਂ. ਯਮ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ, ਉਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ. "ਅਖੀ ਮੀਟਿ ਪਵਾਰਿ ਗਇਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਦੇਖੋ, ਪਵਾਰ ੨.

ਪਵਾੜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰ. ਪਰਿਵ੍ਰਿਢ—ਪਰਿਵ੍ਰਿਢ. ਰਾਜਾ, ਜੋ ਸੈਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਾ ਨਾਲ ਘੇਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. "ਰਣ ਮਹਿ ਜਿਤੇ ਪਵਾੜੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਪ੍ਰਮਰ (ਮੌਤ) ਦਾ ਅਖਾੜਾ. ਜੰਗ. ਯੁੱਧ। ੩ ਯੁੱਧਕਥਾ. "ਜੋ ਇਹ ਸੁਨੈ ਪਵਾੜਾ, ਤਿਸ ਜਨਮ ਨ ਬਾਰੰਬਾਰਾ." (ਸਲੋਹ) ੪ ਪੁਆੜਾ. ਝਗੜਾ. ਕਜੀਆ.

ਪਵਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਪੱਥਰ. "ਸੁਨਿ ਪਵਿ ਦ੍ਰਵਤ ਕਠੋਰ ਵਿਸਾਲਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਵਜ੍ਰ। ੩ ਵਾਕ੍ਯ. ਵਚਨ। ੪ ਥੋਹਰ। ੫ ਡਿੰਗ. ਮਾਰਗ. ਪਹਾ. ਰਸਤਾ.

ਪਵਿਤ. ਦੇਖੋ, ਪਵਿਤ੍ਰ. "ਪਤਿਤ ਪਵਿਤ ਭਏ ਰਾਮ ਕਹਤਹੀ." (ਟੋਡੀ ਨਾਮਦੇਵ)

ਪਵਿਤਪਾਵਨ | **ਪਵਿਤਪੁਨੀਤ** } ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰਾਂ ਤੋਂ ਪਵਿਤ੍ਰ. ਅਤਿ ਪਵਿਤ੍ਰ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਨੂੰ ਭੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਇਕ ਧੁਰਿ ਪਵਿਤਪਾਵਨ ਹਹਿ ਤੁਧੁ ਨਾਮੇ ਲਾਏ." (ਆਸਾ ਅ:ਮ:੧) "ਸੰਤ ਭਲੇ ਸੰਜੋਗੀ ਇਸ ਜੁਗ ਮਹਿ ਪਵਿਤਪੁਨੀਤ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਪਵਿਤੁ | **ਪਵਿਤ੍ਰ** } ਸੰ. ਪਵਿਤ੍ਰ. ਵਿ—ਨਿਰਮਲ. ਸ਼ੁੱਧ. "ਭਏ ਪਵਿਤੁ ਸਰੀਰ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) "ਪਵਿਤ੍ਰ ਅਪਵਿਤ੍ਰਹ ਕਿਰਣ ਲਾਗੇ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਰਖਾ. ਮੀਂਹ। ੩ ਜਲ। ੪ ਦੁੱਧ। ੫ ਘੀ। ੬ ਸ਼ਹਦ. ਮਧੁ। ੭ ਹਿੰਦੂਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਸ਼ਾ ਦਾ ਛੱਲਾ, ਜੋ ਸ਼੍ਰਾੱਧ ਆਦਿ ਕਰਮ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਪਹਿਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਵਿਤ੍ਰੀ.

ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੁੱਧੀ. ਸਫ਼ਾਈ.

ਪਵਿਤ੍ਰਪਾਵਨ. ਦੇਖੋ, ਪਵਿਤਪਾਵਨ. "ਪਵਿਤ੍ਰਪਾਵਨ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਭੁ ਸੁਆਮੀ." (ਦੇਵ ਮ: ੪)

ਪਵਿਤ੍ਰਾ | **ਪਵਿਤ੍ਰੀ** } ਦੇਖੋ, ਪਵਿਤ੍ਰ ੭. "ਕੁਸਾ ਪਵਿਤ੍ਰੇ ਅੰਗੁਰਨ ਪਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਇਸ ਵਿਸ਼ਯ ਦੇਖੋ, ਸੰਵਰਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ, ਸ਼: ੨੧੯ ਅਤੇ ਕਾਤ੍ਯਾਯਨ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਖੰਡ ੧੧, ਸ਼:੩.

ਪਵੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੰਦ੍ਰ, ਜੋ ਪਵਿ (ਵਜ੍ਰ) ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਪਵੀਛ | **ਪਵੀਛੇ** } ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰ. ਸ਼ੁੱਧ। ੨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਏ. ਪਾਵਨ ਥੀਏ. "ਹਰਿ ਜਪਿਓ ਪਤਿਤ ਪਵੀਛੇ." (ਬਸੰ ਮ: ੪)

ਪਵੀਜੈ. ਪੜੀਜੈ. ਪਈਏ. "ਸਤਿਗੁਰਸਰਨਿ ਪਵੀਜੈ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪)

ਪਵੀਤ | **ਪਵੀਤਾ** } ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰ. ਸ਼ੁੱਧ. "ਨਾਮ ਲੈਤ ਤੇ ਸਗਲ ਪਵੀਤ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) "ਕਹੁ ਰੇ ਪੰਡੀਆ, ਕਵਨ ਪਵੀਤਾ?" (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਪਵੀਧੇ. ਪਏ. ਪੜੇ. "ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਪਵੀਧੇ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਵਿੱਧ.

ਪਵੇਨ. ਵਿ—ਪਾਵਨ. ਪਵਿਤ੍ਰ. "ਹਰਿ ਕੀਏ ਪਤਿਤ ਪਵੇਨ." (ਕਾਨ ਮ: ੪)

ਪਵੈ. ਪੜੈ. "ਜਿਨ ਕੀ ਲੇਖੈ ਪਤਿ ਪਵੈ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਪਵੰਗ, **ਪਵੰਗਮ** ਸੰਗਯਾ—ਘੋੜਾ, ਜੋ ਪਵਨ ਤੁੱਲ ਗਮਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਗਿਰਿ ਗਿਰਿ ਪਰੈਂ ਪਵੰਗ ਤੇ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) "ਪਰਮ ਪਵੰਗਮ ਪਾਯੋ ਪੋਈਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਲਵੰਗਮ.

ਪਵੰਗੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪਵੰਗ (ਘੋੜੇ) ਦਾ ਸਵਾਰ. ਘੁੜਚੜ੍ਹਾ. "ਪੈਰੇ ਧਾਰ ਪਵੰਗੀ ਫੌਜਾਂ ਚੀਰਕੈ." (ਕਲਕੀ)

ਪਵੰਦੜੇ. ਪੈਂਦੇ. "ਪਾਰਿ ਪਵੰਦੜੇ ਡਿਠ ਮੈ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧)

ਪਵੰਨਾ. ਵਿ—ਪਾਵਨ. "ਹਰਿ ਕੀਏ ਪਤਿਤ ਪਵੰਨਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੪)

ਪਵੰਨਿ. ਪੈਂਦੇ ਹਨ. "ਸਦੜੇ ਨਿਤ ਪਵੰਨਿ." (ਸੋਹਿਲਾ)

ਪੜ. ਦੇਖੋ, ਪਰ ਅਤੇ ਪੜਪੋਤਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੜਨਾ.

ਪੜਉ. ਪਓ. ਪੜੋ। ੨ ਪਠਨ ਕਰੋ. ਪੜ੍ਹੋ। ੩ ਪੜਉਂ. ਪੈਂਦਾ ਹਾਂ. "ਦੁਬਿਧਾ ਨ ਪੜਉ, ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਪੂਜਉ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੧)

ਪੜਈਐ. ਪਠਨ ਕਰੀਐ. ਪੜ੍ਹੀਏ. "ਹਰਿ ਨਿਤ ਪੜਈਐ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੪)

ਪੜਛੱਤੀ. ਸੰਗਯਾ—ਛੱਤ ਦੇ ਹੇਠ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਛੱਤ. ਟਾਂਡ. ਪ੍ਰਤਿ ਛਾਦਿਤ.

ਪੜਛਾ. ਸੰਗਯਾ—ਟੁਕੜਾ. ਖੰਡ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾੜਛਾ.

ਪੜਛਾਵਾਂ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਛਾਯਾ. ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ. ਅ਼ਕਸ। ੨ ਛਾਉਂ. ਸਾਯਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪਰਛਾਵਾਂ ੩.

ਪੜਣਾ, **ਪੜਣੁ** ਦੇਖੋ, ਪਠਨ. "ਹਰਿ ਪੜਣਾ ਹਰਿ ਬੁਝਣਾ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੨ ਪੈਣਾ. ਲੇਟਣਾ। ੩ ਗਿਰਨਾ. ਡਿਗਣਾ.

ਪੜਤ. ਦੇਖੋ, ਪਰਤ। ੨ ਪਠਨ ਕਰਤ. ਪੜ੍ਹਦਾ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੜ੍ਹਦੇ. ਪਠਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ. "ਪੜਤ ਗੁਨਤ ਐਸੇ ਸਭ ਮਾਰੇ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਪੜਤਾ. ਪੈਂਦਾ। ੨ ਗਿਰਤਾ. ਡਿਗਦਾ। ੩ ਪਠਨ ਕਰਦਾ. ਪੜ੍ਹਦਾ. "ਕੋਈ ਪੜਤਾ ਸਹਸਾਕਿਰਤਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੪) ੪ ਦਰ. ਨਿਰਖ਼। ੫ ਖ਼ਰੀਦ ਪੁਰ ਪਿਆ ਖ਼ਰਚ. ਲਾਗਤ। ੬ ਮੁੱਲ ਦੀ ਔਸਤ, ਜਿਵੇਂ—ਦੋ ਰੁਪਏ ਇੱਕ ਜਿਲਦ ਦਾ ਪੜਤਾ ਪਿਆ.

ਪੜਤਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਜਾਂਚ. ਛਾਨ ਬੀਨ. ਦੇਖ ਭਾਲ। ੨ ਪੱਟਤਾਲ. ਚਾਰ ਤਾਲ ਦਾ ਭੇਦ. ਇਸ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਦਾਂ ਦੀ "ਪੜਤਾਲ" ਸੰਗਯਾ— ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਧਾਰਨਾ ਦੇ ਹੋਣ. ਦੇਖੋ, ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਆਸਾ ਕਾਨੜੇ ਆਦਿਕ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਪੜਤਾਲ. ਸਰਬਲੋਹ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ "ਪੜਤਾਲ" ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਪੜਤਾਲ ਗਾਉਣ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਹੁਣ ਲੋਪ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿਖਾਇਆ ਸੰਗੀਤ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਅਨਗਹਿਲੀ ਕਰਕੇ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਅਤਰਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਦਿੱਤੂ ਆਦਿਕ ਦੇ ਗਾਏ ਪੜਤਾਲ ਜੋ ਸਾਡੇ ਸੁਣਨ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ, ਹੁਣ ਉਹ ਕੇਵਲ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਗਏ ਹਨ.

ਪੜਤਾਲੀਆ. ਵਿ—ਪੜਤਾਲ (ਜਾਂਚ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਪੜਤਾਲ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਪੜਤਿਆ. ਪੜਤੇ ਹਨ. ਪੈਂਦੇ. "ਜੋ ਗੁਰਚਰਨੀ ਸਿਖ ਪੜਤਿਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ) ੨ ਪਠਨ ਕਰਦੇ (ਪੜ੍ਹਦੇ) ਹੋਇਆਂ। ੩ ਪੈਂਦੇ ਹੋਇਆਂ.

ਪੜਦਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਦਾ। ੨ ਪੈਂਦਾ. ਡਿਗਦਾ। ੩ ਪਠਨ ਕਰਦਾ. ਪੜ੍ਹਦਾ.

ਪੜਦਾਦਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਤਾਤ. ਪਿਤਾ ਦਾ ਪਿਤਾ.

ਪੜਨ. ਦੇਖੋ, ਪਠਨ। ੨ ਪੈਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪੜਨਸਾਲ, **ਪੜਨਸਾਲਾ** ਸੰਗਯਾ—ਪਠਨਸ਼ਾਲਾ. ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ. "ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਪਠਾਏ ਪੜਨਸਾਲ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ)

ਪੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪੈਣਾ। ੨ ਡਿਗਣਾ। ੩ ਪਠਨ ਕਰਨਾ. ਪੜ੍ਹਨਾ। ੪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ. "ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਸਮਝ ਪੜੀ ਮਨਿ ਮਾਹੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੪)

ਪੜਨਾਉਂ, **ਪੜਨਾਮ**, **ਪੜਨਾਵ** ਨਾਉਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸ਼ਬਦ. Pronoun. ਜੈਸੇ—"ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਦ ਹਾਥੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਲਗੀਧਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੁਣਿਆ, ਤਦ ਉਹ ਬਡੇ ਉਤਸਾਹ ਨਾਲ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ." ਇੱਥੇ "ਉਹ" ਪੜਨਾਮ ਹੈ.

ਪੜਪੋਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਪੌਤ੍ਰ. ਪੁਤ੍ਰ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਪੋਤੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ.

ਪੜਬੋ. ਕ੍ਰਿ—ਪਠਨ. ਪੜ੍ਹਨਾ. "ਮੈ ਜਾਨਿਓ ਪੜਬੋ ਭਲੋ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੨ ਪੈਣਾ. ਲੇਟਣਾ। ੩ ਡਿਗਣਾ. ਪਤਨ.

ਪੜਵਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਪਦਾ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪੱਖ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਿਥਿ. ਏਕਮ.

ਪੜਵਾਲ. ਸੰ. पक्ष्मरोग—ਪਕ੍ਸ਼੍‍ਮਰੋਗ. Trichiasis. ਪਲਕਾਂ ਦੇ ਰੋਮ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਝੁਕਕੇ ਜੋ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਡੇਲੀ ਤੇ ਘਸਣ ਲੱਗਣ, ਤਾਂ ਅੱਖਾਂ ਲਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਾਣੀ ਵਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਇਲਾਜ ਹੈ ਕਿ ਸਿਆਣੇ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਪਲਕਬੰਦੀ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ, ਜਾਂ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਤਾਰ ਨਾਲ ਰੋਮਾਂ ਦੀਆਂ ਜੜਾਂ ਫੁਕਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ.

ਪੜਾਉ. ਸੰਗਯਾ—ਪੜਨ (ਪੈਣ) ਦਾ ਸਥਾਨ. ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. ਠਹਿਰਨ ਦੀ ਥਾਂ. Farsang. ਪੜਾਉ ਵੱਧ ਘੱਟ ਭੀ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਅੱਠ ਮੀਲ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ.

ਪੜਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਾਟਨ ਕਰਵਾਉਣਾ. ਚਿਰਵਾਉਣਾ. "ਰੋਵਹਿ ਰਾਜੇ ਕੰਨ ਪੜਾਇ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੧ ਮ: ੧)

ਪੜਾਇ. ਪੜਵਾਕੇ. ਦੇਖੋ, ਪੜਾਉਣਾ.

ਪੜਾਵ. ਦੇਖੋ, ਪੜਾਉ. "ਦੁਹੀ ਪੜਾਵੀਂ ਦੁੱਖ ਵਿਹਾਵੈ." (ਭਾਗੁ) ਭਾਵ—ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿੱਚ। ੨ ਪਿਉਕੇ ਅਤੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ.

ਪੜਿ. ਪਠਨ ਕਰਕੇ. ਪੜ੍ਹਕੇ. "ਪੜਿ ਪੰਡਿਤ ਅਵਰਾ ਸਮਝਾਏ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) ੨ ਪਾਠਨ ਕਰਾਕੇ. ਪੜ੍ਹਾਕੇ. "ਪੜਿ ਸੁਆ ਗਨਕ ਉਧਾਰੇ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪)

ਪੜਿਆ. ਪਠਿਤ. ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ. "ਪੜਿਆ ਅਨਪੜਿਆ

ਪਰਮਗਤਿ ਪਾਵੈ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਪਿਆ. ਪੜਾ. "ਭੈ ਕਉ ਭਉ ਪੜਿਆ ਸਿਮਰਤ ਹਰਿਨਾਮ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਪੜੀਐ. ਪਠਨ ਕਰੀਐ. ਪੜ੍ਹੀਐ. "ਪੜੀਐ ਗੁਨੀਐ ਨਾਮੁ ਸਭ ਸੁਨੀਐ." (ਰਾਮ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਪਠਨ ਕਰੀਦਾ ਹੈ. ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਪਾਠ ਤੋਂ ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ. "ਤੁਧੁ ਜੇਹਾ ਤੁਹੈ ਪੜੀਐ." (ਵਾਰ ਗਉ ੧ ਮ: ੪) ੩ ਪਈਏ. ਪੜੀਏ. "ਸਾਧੂਸਰਨੀ ਪੜੀਐ ਚਰਨੀ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਪੜੀਵਦੈ. ਪੜਦਾ ਹੈ. ਪੱਲੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ. ਮਿਲਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਾਰੰਗਤਿ.

ਪੜੇ. ਪਠਨ ਕਰੇ. ਪੜ੍ਹੇ. "ਪੜੇ ਰੇ, ਸਗਲ ਬੇਦ, ਨਹਿ ਚੂਕੈ ਮਨਭੇਦ." (ਧਨਾ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਪਠਿਤ. ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ. "ਆਖਹਿ ਪੜੇ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਣ." (ਜਪੁ)

ਪੜੇਥਣ. ਦੇਖੋ, ਪਰੇਥਨ.

ਪੜੇਪੜਿ. ਪੜ੍ਹ ਪੜ੍ਹਕੇ. ਨਿਰੰਤਰ ਪਠਨ ਕਰਕੇ. "ਕਬਿਤ ਪੜੇਪੜਿ ਕਬਿਤਾ ਮੂਏ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ)

ਪੜੈ. ਪੜ੍ਹੈ. ਪਠਨ ਕਰੈ. ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ. "ਪੜੈ ਸੁਣਾਵੈ ਤਤੁ ਨ ਚੀਨੀ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਪੈਂਦਾ ਹੈ. ਪੜਤਾ ਹੈ.

ਪੜੋਸ. ਸੰ. ਪ੍ਰਤਿਵੇਸ਼. ਪਾਸ (ਸਮੀਪ) ਦਾ ਮਕਾਨ. ਗਵਾਂਢ.

ਪੜੋਸਣਿ
ਪੜੋਸਨੀ
ਪੜੋਸੀ } ਸੰ. ਪ੍ਰਤਿਵੇਸ਼ਿਨ੍-ਪ੍ਰਤਿਵੇਸ਼ੀ (ਸਮੀਪਵਾਸ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਗਵਾਂਢੀ. ਪ੍ਰਤਿਵੇਸ਼ਿਨੀ ਗਵਾਂਢਣ. "ਪੜੋਸਣਿ ਪੂਛਿਲੇ ਨਾਮਾ." (ਸੋਰ ਨਾਮਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਪਾੜ ਪੜੋਸਣਿ.

ਪੜੋਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਪੌਤ੍ਰ. ਪੋਤੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. "ਪੁਤ ਪੋਤਾ ਪੜੋਤਾ ਨੱਤਾ." (ਭਾਗੁ)

ਪੜੰਤਉ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੜਤਾ. ਡਿਗਦਾ. "ਨਰਕਿ ਪੜੰਤਉ ਕਿਉ ਰਹੈ?" (ਓਅੰਕਾਰ) ੨ ਪੜ੍ਹੰਤਾ. ਪਠਨ ਕੀਤਾ.

ਪੜੰਤਿਆ. ਪਠਨ ਕਰੰਤਿਆਂ. ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ. "ਪੂਛਉ ਬੇਦਪੜੰਤਿਆ" (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧)

ਪੜ੍ਹਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਠਨ ਅਤੇ ਪੜਨਾ.

ਪੜ੍ਹੈਯਾ. ਵਿ—ਪਠਨ ਕਰੈਯਾ. ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਪਠਿਤ. ਪੰਡਿਤ. ਵਿਦ੍ਵਾਨ.

ਪਾ. ਸੰ. ਧਾ—ਪੀਣਾ, ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਕ੍ਸ਼ਣ. ਰਖ੍ਯਾ। ੩ ਪਾਲਨ. ਪਰਵਰਿਸ਼। ੪ ਸੰ. ਪਾਦ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਫ਼ਾ پا ਪੈਰ. "ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਪਾ ਛਾਰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਤ੍ਰਾਹਿ ਤ੍ਰਾਹਿ ਤੁਅ ਪਾ ਸਰਣ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ੫ ਬੁਨਿਯਾਦ. ਨਿਉਂ. ਨੀਂਹ। ੬ ਪਾਦ. ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ. ਪਾਈਆ. "ਬਾਬੇ ਨੇ ਪਾ ਦਾ ਵੱਟਾ ਵੇਖਿਆ." (ਭਗਤਾਵਲੀ) ੭ ਪਾਉਣਾ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਅਤੇ ਅਮਰ.

ਪਾਉ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਦ. ਪਾ. ਪੈਰ. ਚਰਨ. "ਪਰਸੀ ਗੁਰ ਕੇ ਪਾਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫ ਦਿਨਰੈਣ) ੨ ਸੇਰ ਦਾ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ. ਪਾਈਆ. "ਪਾਉ ਘੀਉ ਸੰਗਿ ਲੂਨਾ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ੩ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ. ਹਾਸਿਲ ਕਰ. "ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਸੁਖ ਪਾਉ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੪ ਪਵਾਂ. ਪੜਾਂ. "ਸਾਧੂ ਤੇਰੇ ਕੀ ਚਰਨੀ ਪਾਉ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਪਾਂਉ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਦ. ਪਾ. ਚਰਣ। ੨ ਸੰ. ਧਾਸਾ-ਪਾਮਾ. ਇੱਕ ਤੁਚਾ (ਚਮੜੀ) ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ. ਇਸ ਨੂੰ ਚੰਬਲ ਅਤੇ ਦੱਦ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਹੀ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹਨ. ਵੈਦਕ ਵਿੱਚ ਇਸ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਕੋੜ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਗਿਣਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਭੀ ਦੱਦ ਵਾਂਙ ਸੂਖਮ ਕੀੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਛੂਤ ਦਾ ਰੋਗ ਹੈ.

ਪਾਂਉਂਚਾ. ਪਾਂਚਾ. ਪੰਜਾ। ੨ ਕੱਛ ਆਦਿ ਦੀ ਮੁਹਰੀ.

ਪਾਉਂਟਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਂਵਟਾ.

ਪਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਾਪਣ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ. ਪਾਨਾ. "ਪਾਇਆ ਖਜਾਨਾ ਬਹੁਤ ਨਿਧਾਨਾ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਡਾਲਨਾ. ਅੰਦਰ ਕਰਨਾ। ੩ ਭੋਜਨ ਖਾਣਾ. ਖਾਣ ਯੋਗ੍ਯ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਮੇਦੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣਾ. "ਖੀਰ ਸਮਾਨਿ ਸਾਗੁ ਮੈ ਪਾਇਆ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ)

ਪਾਉਂ ਪਸਾਰਨ. ਦੇਖੋ, ਪਾਵ ਪਸਾਰਨ.

ਪਾਉਲਾ
ਪਾਉਲੀ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੁਪਏ ਦਾ ਪਾਦ (ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ) ਚਾਰ ਆਨੇ ਦਾ ਸਿੱਕਾ. ਚੁਆਨੀ.

ਪਾਅੰਦਾਜ਼. ਫ਼ਾ پانداز ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫਰਸ਼ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪੈਰ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਤੱਪੜ. ਲਤਖੋਰਾ. "ਨਿਰਮਲ ਰਾਖਤ ਚਾਂਦਨੀ ਜੈਸੇ ਪਾਅੰਦਾਜ਼." (ਵ੍ਰਿੰਦ)

ਪਾਇ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਦ. ਪਾਈਆ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਾਕੇ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ. "ਚਲੇ ਵਰ ਪਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਪਾਇ ਠਗਉਰੀ ਆਪਿ ਭੁਲਾਇਓ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੩ ਪੈਂਦਾ ਹੈ. ਪੜਤਾ ਹੈ. "ਜੋ ਪਾਥਰ ਕੀ ਪਾਈ ਪਾਇ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੪ ਸੰ. ਪ੍ਰਾਯ. ਸਮਾਨ. ਤੁੱਲ. "ਤਿਲ ਤਿਲ ਪਾਇ ਰਥੀ ਕਟਡਾਰੇ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੫ ਸੰ. ਪ੍ਰਾਯ: ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰਕੇ। ੬ ਲਗ ਪਗ. ਕਰੀਬ ਕਰੀਬ. "ਦਸ ਦਜੋਸ ਪਾਇ ਦਿੱਖੀ ਨਰੈਣ." (ਦੱਤਾਵ) ੭ ਫ਼ਾ پاے ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਦ. ਚਰਨ. "ਪਾਇ ਪਰਉ ਗੁਰ ਕੈ ਬਲਿਹਾਰੈ." (ਸੋਰ ਮ: ੧) "ਪਾਇ ਗਹੇ ਜਬ ਤੇ ਤੁਮਰੇ." (ਰਾਮਾਵ) ੮ ਬੁਨਿਯਾਦ. ਨਿਉਂ. "ਨਾਨਕ ਜੇਤੇ ਕੂੜਿਆਰ ਕੂੜੈ ਕੂੜੀ ਪਾਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੯ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ. ਮਜਬੂਤੀ। ੧੦ ਸ਼ਕਤਿ. ਬਲ. "ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਇਆ ਕਹਾ ਪਾਇ?" (ਬਸੰ ਮ: ੧) ਮੇਰੀ ਕੀ ਪਾਇ (ਸ਼ਕਤੀ) ਹੈ? ੧੧ ਬਹਾਨਾ। ੧੨ ਹ਼ੱਦ. ਸੀਮਾ.

ਪਾਂਇ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਦ. ਦੇਖੋ, ਪਾਇ ੭। ੨ ਸ਼ਕਤਿ. ਦੇਖੋ, ਪਾਇ ੧੦. "ਉਸ ਕੀ ਪਾਂਇ ਕਹਾਂ ਇਹ ਕਰੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਬੁਨਿਯਾਦ. ਦੇਖੋ, ਪਾਇ ੮. "ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਕੀ ਇਹੈ ਪਾਂਇ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧)

ਪਾਇਓ
ਪਾਇਅੜਾ
ਪਾਇਆ } ਪ੍ਰਾਪਤ (ਹਾਸਿਲ) ਕੀਤਾ. "ਅਬ ਮੈ ਸੁਖ ਪਾਇਓ." (ਜੈਤ ਮ: ੫) "ਹਰਿ ਪਾਇਅੜਾ ਬਡ ਭਾਗੀਈ." (ਗਉ ਮ: ੪) "ਪਾਇਅੜੇ ਸਰਬ ਸੁਖਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਵਡ) "ਪਾਇਆ ਨਿਹਚਲੁਥਾਨ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਭੋਜਨ ਛਕਿਆ. ਮੇਦੇ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ. "ਖੀਰ ਸਮਾਨਿ ਸਾਗੁ ਮੈ ਪਾਇਆ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ੩ ਪਹਿਨਾਇਆ. ਪਰਿਧਾਨ ਕਰਾਇਆ. "ਕਾਲਾ ਖਿਧੋਲੜਾ ਤਿਨਿ ਵੇਮੁਖਿ ਵੇਮੁਖੈ ਨੋ ਪਾਇਆ." (ਮ: ੪

ਵਾਰ ਗਉ ੧) ਵਿਮੁਖ ਨੇ ਵਿਮੁਖ ਨੂੰ ਪਹਿਰਾਇਆ। ੪ ਫ਼ਾ پایہ ਪਾਯਾ. ਹਸ੍ਤੀ. ਹੌਦ. "ਗੁਰਚਰਣ ਲਾਗਿ ਹਮ ਬਿਨਵਤਾ ਪੂਛਤ ਕਹ ਜੀਉ ਪਾਇਆ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੫ ਦੇਖੋ, ਪਾਯਹ.

ਪਾਇਸ. ਦੇਖੋ, ਪਾਯਸ.

ਪਾਇਸੀ. ਪਾਵੇਗਾ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ. "ਮਨਚਿੰਦਿਆ ਫਲੁ ਪਾਇਸੀ." (ਸਵਾ ਮ: ੪)

ਪਾਇਕ. ਸੰ. ਪਾਦਾਤਿਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੈਦਲ ਸਿਪਾਹੀ. ਪਿਆਦਾ. ਫ਼ਾ پیک ਪੈਕ। ੨ ਹਰਕਾਰਾ. ਚਰ. ਦੂਤ। ੩ ਦਾਸ. ਸੇਵਕ. "ਪੰਚ ਸਮਾਏ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਇਕ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੪ ਦੇਖੋ, ਪਾਯਕ.

ਪਾਇ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਆਪਣੀ ਹਾਨੀ ਆਪ ਕਰਨੀ. ਆਪਣੀ ਜੜ ਆਪ ਵੱਢਣੀ. "ਪਾਇ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰਿਆ ਗਾਫਲ ਅਪਨੈ ਹਾਥਿ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਪਾਇਖਾਨਾ. ਫ਼ਾ پایخانہ ਪਾਯਖਾਨਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਈਨ (ਨੀਵੇਂ ਦਰਜੇ ਦਾ) ਖ਼ਾਨਹ (ਘਰ). ਟੱਟੀ. ਮਲ ਤ੍ਯਾਗਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ.

ਪਾਇਗਹੇ } **ਪਾਇਗਾਹ** } ਫ਼ਾ پایگاہ ਪਾਯਗਾਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਹਿਲ ਦੀ ਡਿਹੁਡੀ. ਸਿੰਹਪੌਰ। ੨ ਸਰਾਇ। ੩ ਪੌੜੀ ਦਾ ਡੰਡਾ। ੪ ਅਧਿਕਾਰ. ਰੁਤਬਾ. "ਪਾਇਗਹੇ ਤੇਰੇ ਪਾਇਗਹੇ ਪਾਈਅਤ." (ਕਵਿ ੫੨) ਤੇਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪਾਈਦਾ ਹੈ. ਭਾਵ—ਤੇਰੇ ਦਰ ਆਕੇ ਉੱਚੀ ਪਦਵੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ. ਅਥਵਾ—ਤੇਰੇ ਪੈਰ ਫੜਿਆਂ ਰੁਤਬਾ ਪਾਈਦਾ ਹੈ.

ਪਾਇਤਾ. ਪਾ ਦਿੱਤਾ. ਡਾਲ ਦੀਆ. "ਧਰਿ ਪਾਇਤਾ ਉਦਰੈ ਮਾਹਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪਹਰੇ)

੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਵਿਛਾਉਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਆਏ ਮਿਹਮਾਨ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਲਈ ਘਰ ਅੱਗੇ ਵਿਛਾਇਆ ਜਾਵੇ. ਪਾਦਤ੍ਰਾਣ ਕਰਤਾ ਵਸਤ੍ਰ. "ਦੂਰ ਲੌ ਪਾਇਤੇ ਡਾਰੇ." (ਸਲੋਹ)

੩ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਦੇ ਮੁਹੂਰਤ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਥਾਂ, ਪੂਜਨ ਕਰਕੇ ਤੋਰਿਆ ਹੋਇਆ ਵਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਸਾਮਾਨ. ਜੋ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਕਾਰਣ, ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਰਵਾਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਥਾਂ "ਪਾਇਤਾ" ਰਵਾਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ. "ਪੂਜ ਪਾਇਤਾ ਚੰਡ ਗਨੇਸਾ। ਰਿਪੁਦੇਸ਼ਨ ਪਰ ਚਢੇ ਨਰੇਸਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਪੈਤਰਾ ੨.

ਪਾਂਇਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਯ-ਦਾਮਨ. ਮੰਜੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵੱਲ ਦੀ ਰੱਸੀ. "ਬੁਨਕੈ ਪਾਂਇਦ ਪਾਇ ਬਨਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਾਇਪੈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੈਰੀਂ ਪੈਕੇ। ੨ ਪੈਰ ਉੱਤੇ.

ਪਾਇਮਾਲ. ਦੇਖੋ, ਪਾਮਾਲ.

ਪਾਇਯਉ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ. ਪਾਇਆ. "ਸਹਜਜੋਗ ਨਿਜ ਪਾਇਯਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਪਾਇਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਯ (ਪੈਰ) ਦਾ ਭੂਸ਼ਣ. ਜੋ ਪੈਰ ਨੂੰ ਅਲੰ (ਸ਼ੋਭਾ ਸਹਿਤ) ਕਰੇ. ਪਾਜ਼ੇਬ। ੨ ਮੋਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਪੰਖ ਫੈਲਾਉਣਾ, ਅਤੇ ਘੋੜੇ ਦਾ ਦੁੰਮ ਉਠਾਕੇ ਦੁਲਕੀ ਚਲਨਾ. "ਪੋਈਏ ਪਾਇਲ ਪਾਵਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)੩ ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਪਕਾਉਣ ਲਈ ਪੱਤੇ ਫੂਸ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਦੱਬਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸੰ. ਪੱਲ। ੪ ਆਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਦੋ ਕੋਹ ਪੱਛਮ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿੱਥੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ ਤੋਂ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਸੁਹੇਲਾ ਘੋੜਾ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇੱਥੇ ਮੋਇਆ ਹੈ. ਛੀਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਲਵਾਇਆ ਖੂਹ ਇੱਥੇ ਵਿਦ੍ਯਮਾਨ ਹੈ। ੫ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਦੀ ਤਸੀਲ ਰਾਜਪੁਰੇ ਦਾ ਇੱਕ ਨਗਰ. ਸਨ ੧੭੬੬ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੋਟਲੇ ਦੇ ਪਠਾਣਾਂ ਤੋਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ.

ਪਾਇ ਲਾਗਨ. ਕ੍ਰਿ—ਪੈਰੀਂ ਲੱਗਣਾ. ਚਰਨ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਨੇ. ਪੈਰੀਂ ਪੈਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪੈਰੀ ਪਵਣਾ.

ਪਾਈ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ. ਹਾਸਿਲ ਕਰੀ. "ਪਾਈ ਨਵਨਿਧਿ ਹਰਿ ਕੈ ਨਾਇ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਨ ਮਿਣਨ ਦਾ ਪੈਮਾਨਾ, ਜੋ ੨੫ ਅਤੇ ੩੨ ਸੇਰ ਅਨਾਜ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੩ ਪਨਘੜੀ ਦੀ ਪਿਆਲੀ. ਉਹ ਕਟੋਰੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਥੱਲੇ ਛੇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਭਰਕੇ ਡੁਬ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. "ਮੁਹਲਤ ਪੁੰਨੀ ਪਾਈ ਭਰੀ." (ਵਡ ਅਲਾਹੁਣੀ ਮ: ੧) ੪ ਪੈਸੇ ਦਾ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ। ੫ ਜੁਲਾਹੇ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਖੜਾਉਂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਨਕੇ ਖੱਡੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠਦਾ ਹੈ. "ਪਾਈ ਜੋਰਿ ਬਾਤ ਇਕ ਕੀਨੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਖੜਾਵਾਂ ਦੀ ਜੋੜੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦ੍ਵੈਤ ਮਿਟਾਕੇ ਏਕਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ੬ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੈਰੀਂ. "ਜੋ ਪਾਥਰ ਕੀ ਪਾਈ ਪਾਇ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ) ੭ ਦੇਖੋ, ਪਾਯੀ.

ਪਾਈਂ. ਪੈਰੀਂ. ਦੇਖੋ, ਪਾਈ ੬. "ਗਤਿ ਹੋਵੈ ਸੰਤਹ ਲਗਿ ਪਾਈਂ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪਾਈਆ. ਪਾਈ ਹੈ. "ਜਿਨਿ ਠਗਉਲੀ ਪਾਈਆ." (ਅਨੰਦੁ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੇਰ ਦਾ ਪਾਦ. ਪਾ. ਪਾਉ.

ਪਾਈ ਜੋਰਿ. ਦੇਖੋ, ਪਾਈ ੫.

ਪਾਏ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ. "ਪਾਏ ਮਨੋਰਥ ਸਭਿ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਛਕੇ. ਖਾਂਦਾ ਹੈ. "ਭੋਜਨੁ ਨਾਨਕਾ ਵਿਰਲਾ ਪਾਏ ਕੋਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੈਰੀਂ. "ਲਗਿ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਏ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੪ ਪਾਯਹ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. ਖੰਭੇ. ਥਮਲੇ। ੫ ਧਰਮ ਦੇ ਚਰਣ. "ਚਾਰ ਪਦਾਰਥ ਚਾਰੇ ਪਾਏ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੪) ੬ ਪਾਵੇ. ਡਾਲੇ. ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ. "ਜੇਹਾ ਅੰਦਰਿ ਪਾਏ ਤੇਹਾ ਵਰਤੈ." (ਮਾਝ ਮ: ੩) ੭ ਪਾ ਦਿੱਤੇ. ਡਾਲ ਦੀਏ. "ਨਿੰਦਕ ਦੁਸਟ ਸਭ ਪੈਰੀ ਪਾਏ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਪਾਸ. ਸੰ. ਪਾਸ਼੍ਵੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਗਲ. ਪਾਸਾ. "ਧੁਖਿ ਧੁਖਿ ਉਠਨਿ ਪਾਸ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਓਰ. ਤਰਫ਼। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨੇੜੇ. ਸਮੀਪ. ਕੋਲ. "ਲੈ ਭੇਟਾ ਪਹੁਚਜੋ ਗੁਰੁ ਪਾਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਸੰ. ਪਾਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫਾਹੀ. ਫੰਦਾ. "ਪਾਸਨ ਪਾਸ ਲਏ ਅਰਿ ਕੇਤਕ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੮) ਫਾਹੀਆਂ ਨਾਲ ਕਿਤਨੇ ਵੈਰੀ ਫਾਹ ਲਏ.

ਧਨੁਰਵੇਦ ਵਿੱਚ ਪਾਸ਼ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ—ਇੱਕ ਪਸ਼ੂ ਫਾਹੁਣ ਦਾ, ਦੂਜਾ ਮਨੁੱਖਾਂ ਲਈ. ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਇਹ ਜੰਗ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਦਸ ਹੱਥ ਹੁੰਦੀ ਸੀ. ਸੂਤ, ਚੰਮ ਦੀ ਰੱਸੀ ਅਤੇ

ਨਲੀਏਰ ਦੀ ਜੱਤ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੁੰਦੀ ਅਤੇ ਮੋਮ ਆਦਿ ਨਾਲ ਚਿਕਨਾ ਅਤੇ ਸਖਤ ਕਰ ਲੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ. ਪਾਸ਼ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੇ ਸਿਰਖਫਰਾਹੀ ਗੱਠ ਹੁੰਦੀ, ਜੋ ਦੁਸ਼ਮਨ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਫੈਂਕੀ ਜਾਂਦੀ. ਜਦ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪਾਸ਼ ਦਾ ਚੱਕਰ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਫੁਰਤੀ ਨਾਲ ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਲਈਦਾ ਸੀ. ਖਿੱਚਣ ਤੋਂ ਪਾਸ਼ ਨਾਲ ਗਲ ਘੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਵੈਰੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ.

੫ ਜਦ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਪਾਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਆਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੋਂਦਾ ਹੈ—ਸਮੂਹ. ਸਮੁਦਾਯ. "ਕੇਸ਼ ਪਾਸ਼ ਛਬਿ ਰਾਸ ਸੁਧਾਰੇ। ਜੂਰੋ ਕਰਿ ਬਾਂਧੀ ਦਸਤਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੬ ਫ਼ਾ پاش ਪਾਸ਼. ਫਟਣਾ. ਟੂਕੜੇ ਹੋਣਾ. ਬਿਖਰਨਾ। ੭ ਫ਼ਾ پاس ਨਿਗਾਹਬਾਨੀ। ੮ ਰਖ੍ਯਾ। ੯ ਪਹਰ. ਤਿੰਨੇ ਘੰਟੇ ਦਾ ਸਮਾਂ। ੧੦ ਅੰ. Pass. ਰਾਹਦਾਰੀ ਦਾ ਪਰਵਾਨਾ. ਯਾਤ੍ਰਾ ਲਈ ਆਗ੍ਯਾ ਪੱਤ੍ਰ. ਜਿਵੇਂ—ਉਸ ਨੇ ਵਲਾਯਤ ਜਾਣ ਲਈ ਪਾਸ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ. ਉਸ ਨੂੰ ਰੇਲ ਦਾ ਪਾਸ ਮਿਲ ਗੇਆ ਹੈ। ੧੧ ਗੁਜ਼ਰਨ (ਲੰਘਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਜਿਵੇਂ—ਗੱਡੀ ਸਟੇਸ਼ਨੋਂ ਪਾਸ ਹੋ ਗਈ। ੧੨ ਪਰੀਖਿਆ (ਇਮਤਿਹਾਨ) ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋਣਾ. ਜਿਵੇਂ—ਉਹ ਐਮ.ਏ. ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ.

ਪਾਸਸਕਤਨਨਿ. (ਸਨਾਮਾ) ਪਾਸ਼ ਫਾਹੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤਿ ਨਾਲ ਹਨਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਨਦੀ, ਵਿਪਾਸ਼. ਦੇਖੋ, ਬਿਆਸ ੨.

ਪਾਸਕ, ਪਾਸਖ, ਪਾਸਗ ਸੰ. ਪਾਸ਼੍ਰੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਸੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਤਕੜੀ ਦੇ ਪਲੜਿਆਂ ਦਾ ਭ ਰ ਸਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਹਲਕੇ ਪਾਸੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਬੋਝ. ਫਾ پاسنگ ਪਾਸੰਗ.

ਪਾਂਸਦ. ਫ਼ਾ پانصد ਪਾਂਚ-ਸਦ. ਪਾਂਚ ਸੌ. ਪੰਚਸ਼ਤ.

ਪਾਸਦੁਆਸ. ਦੇਖੋ, ਪਾਸਿ ਦੁਆਸਿ.

ਪਾਸਧਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਸ਼ (ਫਾਹੀ) ਧਾਰਣ ਵਾਲਾ ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ। ੨ ਵਾਟਪਾਰ. ਡਾਕੂ.

ਪਾਸਬਾਨ. ਫ਼ਾ پاسبان ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੌਕੀਦਾਰ. ਪਹਰੇ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਸ ੬ ਅਤੇ ੭.

ਪਾਸਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੀਪਤਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਸ. "ਹਉ ਨਾ ਛੋਡਉ ਕੰਤ ਪਾਸਰਾ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਪਾਦਆਸ਼੍ਰਯ. ਚਰਣਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ.

ਪਾਸ਼ਵ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਸ਼ੂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਪਸ਼ੂ ਜੇਹਾ.

ਪਾਸਵਰਤੀ. ਸੰ. ਪਾਰ੍ਸ਼੍ਵਵਰ੍ਤਿਨ੍. ਵਿ—ਨਿਕਟਵਰਤੀ. ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ.

ਪਾਸਾ. ਸੰ. ਪਾਸ਼ਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਾਤੁ ਅਤੇ ਹਾਥੀ ਦੰਦ ਆਦਿ ਦੇ ਉਂਗਲ ਜਿੰਨੇ ਲੰਮੇ ਚਾਰ ਜਾਂ ਛੀ ਪਹਿਲੂ ਟੁਕੜੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰ ਚੌਪੜ (ਚੌਸਰ) ਖੇਡਣ ਲਈ ਬਿੰਦੀਆਂ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਅਥਵਾ ਅੰਗ ਬਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਖਿਲਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਟਕੇ ਅਤੇ ਬਿੰਦੀਆਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਜੋੜਕੇ ਗੋਟੀਆਂ ਬਿਸਾਤ ਪੁਰ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਅਕ੍ਸ਼.[1] "ਕਬਹੁ ਨ ਹਾਰਹਿ ਢਾਲਿ ਜੁ ਜਾਣਹਿ ਪਾਸਾ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ) ੨ ਪਾਸ਼੍ਵੰ. ਬਗਲ। ੩ ਦਿਸ਼ਾ. ਓਰ। ੪ ਸ਼ੁੱਧ ਸੋਨੇ ਦਾ ਇੱਕ ਚੁਕੋਣਾ ਟੁਕੜਾ, ਜੋ ਤੋਲ ਵਿੱਚ ਛੱਬੀ ਤੋਲੇ ਅੱਠ ਮਾਸ਼ੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੫ ਰਮਲ ਦਾ ਡਾਲਣਾ.

ਪਾਸਾ ਢਾਲਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਚੌਪੜ ਖੇਡਣਾ। ੨ ਬਾਜੀ ਖੇਡਣੀ. "ਜਿਉ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲਿ ਨ ਹਾਰੀਐ, ਤੇਵੇਹਾ ਪਾਸਾ ਢਾਲੀਐ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਖੇਲ ਰਚਨਾ. "ਕਰਿ ਕੁਦਰਤਿ ਪਾਸਾ ਢਾਲਿ ਜੀਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧ ਜੋਗੀ ਅੰਦਰਿ) ੪ ਰਮਲ ਜਾਂ ਪਰੀਛੇ ਦਾ ਡਾਲਣਾ ਸਿੱਟਣਾ.

ਪਾਸਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪਸਾਰੀ. "ਸਚੁਵਖਰੁ ਜਿਨੀ ਲਦਿਆ ਸੇ ਸਚੜੇ ਪਾਸਾਰ." (ਸਵਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਸਾਰ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ. "ਜਹ ਪਸਰੈ ਪਾਸਾਰੁ ਸੰਤ ਪਰਤਾਪਿ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਪਾਸਾਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਸਾਰ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ. ਫੈਲਾਉ. "ਅੰਤਰਿ ਜੋਤਿ ਪਰਗਟ ਪਾਸਾਰਾ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਭਾਵ—ਵਪਾਰ. ਲੈਣ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਲਾਉ. "ਮਨਮੁਖ ਖੋਟੀ ਰਾਸਿ, ਖੋਟਾ ਪਾਸਾਰਾ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਪਾਸਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਪਸਾਰੀ ਅਤੇ ਪਨਸਾਰੀ। ੨ ਜੌਹਰੀ. "ਆਪਹਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਨਿਕ ਆਪੇ ਹੈ ਪਾਸਾਰੀ." (ਕੇਦਾ ਕਬੀਰ)

ਪਾਸਾਰੁ. ਦੇਖੋ, ਪਾਸਾਰ ੨। ੨ ਪ੍ਰਸਾਰ (ਵਿਸ੍ਤਾਰ) ਵਾਲਾ. "ਆਪੇ ਸੂਖਮ ਭਾਲੀਐ, ਆਪੇ ਪਾਸਾਰੁ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਪਾਸਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਕੋਲ. ਸਮੀਪ. "ਬਿਨਉ ਕਰਉ ਗੁਰ ਪਾਸਿ." (ਸੋਦਰੁ) "ਬਹੀਐ ਪੜਿਆ ਪਾਸਿ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਕਿਨਾਰੇ. ਵੱਖ. "ਦੋਖ ਬਹੁ ਕੀਨੇ ਸਭ ਪਰਹਰਿ ਪਾਸਿ ਧਰੇ." (ਨਟ ਮ: ੪) "ਵਸਤੂ ਅੰਦਰਿ ਵਸਤੁ ਸਮਾਵੈ, ਦੂਜੀ ਹੋਵੈ ਪਾਸਿ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਪਾਸ (ਫਾਂਸੀ) ਵਿੱਚ. "ਭਾਗਹੀਣ ਜਮਪਾਸਿ." (ਸੋਦਰੁ) ੪ ਸੰ. ਪਾਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫਾਹੀ. ਫੰਦਾ. "ਨਾਰ ਕੰਠ ਗਰ ਗ੍ਰੀਵ ਭਨ ਗ੍ਰਹਤਾ ਬਹੁਰ ਬਖਾਨ। ਸਕਲ ਨਾਮ ਏ ਪਾਸਿ ਕੇ ਨਿਕਸਤ ਹੈਂ ਅਪ੍ਰਮਾਨ." (ਸਨਾਮਾ)

ਪਾਸ਼ਿਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਾਸ਼ (ਫੰਦੇ) ਵਿੱਚ ਫਸਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਪਾਸਿ ਦੁਆਸਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ. ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ. "ਓਨਾ ਪਾਸਿ ਦੁਆਸਿ ਨ ਭਿਟੀਐ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪) ੨ ਦੇਖੋ, ਦੁਆਸਿ.

ਪਾਸਿਯ. ਸੰ. ਪਾਸ਼ਯ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੰਧਨ. "ਸਰਬਪਾਸਿਯ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ਸਭ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਹੈ.

ਪਾਸੀ. ਪਾਵਸੀ. ਪਾਵੇਗਾ. "ਅੰਤੁ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਨਹੀ ਪਾਸੀ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਕੋਲ. ਸਮੀਪ. "ਠਾਕੁਰ, ਸਭਕਿਛੁ ਤੁਮ ਹੀ ਪਾਸੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫਾਂਸੀ. ਫੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਸ ੪। ੪ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. "ਵੇਗਾ ਪਾਸੀ ਕਰਣੀ ਸਾਰੀ." (ਭਾਗੁ) ਇਸੇ ਜਾਤਿ ਦੇ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਵਸਾਇਆ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਪਾਸੀਆਂ ਦਾ ਚੌਕ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ੫ ਸੰ. ਪਾਸ਼ਿਨ੍—ਪਾਸ਼ੀ. ਫਾਹੀ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਪਾਸ ਪਾਸ਼ ਹੈ। ੬ ਸੰ. ਪਾਸ਼ੀ. ਪੱਥਰ। ੭ ਨੇਜਾ. ਭਾਲਾ। ੮ ਪਾਸ਼ੀਦਨ ਕ੍ਰਿਯਾ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਪਾਸ਼ੀ ਸ਼ਬਦ ਜਦ ਕਿਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਰਥ ਹੋਂਦਾ ਹੈ

[1] ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਜੂਆ ਖੇਡਣ ਵਾਸਤੇ ਬਹੇੜੇ ਦੇ ਫਲਾਂ ਤੇ ਅੰਗ ਲਿਖ ਕੇ ਪਾਸੇ (ਅਕ੍ਸ਼) ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ. ਚਾਰ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲਾ ਪਾਸਾ ਕ੍ਰਿਤ, ਤਿੰਨਾਂ ਵਾਲਾ ਤ੍ਰੇਤਾ, ਦੋ ਵਾਲਾ ਦ੍ਵਾਪਰ ਅਤੇ ਇਕ ਅੰਗ ਵਾਲਾ ਕਲਿ ਅਖਾਉਂਦਾ ਸੀ. ਕ੍ਰਿਤ ਜਿਤਾਉਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਕਲਿ ਹਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪਾਸਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ.

ਛਿੜਕਨ ਵਾਲਾ, ਵਾਲੀ, ਜਿਵੇਂ—ਗੁਲਾਬ ਪਾਸ਼ੀ.

ਪਾਸੀਆਂ ਦਾ ਚੌਕ. ਦੇਖੋ, ਪਾਸੀ ੪. "ਚੌਕ ਪਾਸੀਆਂ ਕੋ ਜਹਿਂ ਚੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਾਸ਼ੀਦਨ. ਫ਼ਾ پاشیدن ਕ੍ਰਿ—ਵਿਖੇਰਨਾ. ਖਿੰਡਾਉਣਾ। ੨ ਛਿੜਕਣਾ.

ਪਾਸੁ. ਦੇਖੋ, ਪਾਸ ਅਤੇ ਪਾਂਸੁ.

ਪਾਂਸੁ[1]. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧੂਲਿ (ਧੂੜ). ਰਜ. "ਪਾਂਸੁ ਪਰਾਗ ਸੀ ਸੋਹਤ ਸੁੰਦਰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਚਰਣਰਜ ਫੁੱਲ ਦੀ ਪਰਾਗ ਜੇਹੀ ਹੈ। ੨ ਸੁੱਕਿਆ ਗੋਹਾ। ੩ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਰਜ.

ਪਾਸ਼ੁਪਤ. ਵਿ—ਪਸ਼ੁਪਤਿ (ਸ਼ਿਵ) ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ ਉਪਾਸਕ. ਸ਼ੈਵ। ੩ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਪਾਸੁਰੀ, ਪਾਂਸੁਰੀ, ਪਾਂਸੁਲੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਸ਼੍ਵੰ ਦੀ ਹੱਡੀ. ਦੇਖੋ, ਪਸਲੀ. "ਗਨ ਪਾਸੁਰੀਨ ਸਭ ਕਾਟਦੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਾਸੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਕੋਲ. ਨੇੜੇ. ਸਮੀਪ. "ਸਰਬ ਚਿੰਤ ਤੁਧੁ ਪਾਸੇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੧) ੨ ਪਾਸਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ.

ਪਾਸ਼ੋਯਾ. ਫ਼ਾ. پاشویہ ਪੈਰ ਧੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਖਾਸ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੈਦਕ ਅਨੁਸਾਰ ਦਵਾਈ ਮਿਲੇ ਅਥਵਾ ਸਾਦੇ ਗਰਮ ਜਾਂ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਪੈਰ ਅਤੇ ਲੱਤਾਂ ਦਾ ਧੋਣਾ.

ਪਾਸੰਗ. ਦੇਖੋ, ਪਾਸਗ.

ਪਾਸੰਡ. ਦੇਖੋ, ਪਾਖੰਡ. "ਪਾਸੰਡ ਮਾਰਗ ਕ੍ਰਿਤ ਅੰਗਜੂ." (ਸਲੋਹ)

ਪਾਹ. ਪੜ. ਪੈ. "ਸਤਿਗੁਰ ਕੈ ਪਗਿ ਪਾਹ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਕਾਨ) ੨ ਪਾਸ. ਸਮੀਪ. "ਗਮਨੇ ਗੁਰੁ ਪਾਹ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ੩ ਕਪੜੇ ਨੂੰ ਉੱਤਮ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਫਟਕੜੀ ਆਦਿ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਪਾਣ. "ਨਾਨਕ ਪਾਹੈ ਬਾਹਰਾ ਕੋਰੇ ਰੰਗੁ ਨ ਸੋਇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧)

ਪਾਹਣ. ਦੇਖੋ, ਪਾਹਨਾ ਅਤੇ ਪਾਹਣੁ.

ਪਾਹਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਾਹ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਹ ੩.

ਪਾਹਣੁ, ਪਾਹਨ ਸੰ ਪਾਸ਼ਾਣ. ਸਿੰਧੀ. ਪਾਹਣੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੱਥਰ. "ਗਲ ਮਹਿ ਪਾਹਣੁ ਲੈ ਲਟਕਾਵੈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) "ਜਿਸੁ ਪਾਹਨ ਕਉ ਪਾਤੀ ਤੋਰੈ, ਸੋ ਪਾਹਨ ਨਿਰਜੀਉ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਪਾਹਨਨਾਵ. ਪੱਥਰ ਦੀ ਨੌਕਾ। ੨ ਭਾਵ—ਅਗ੍ਯਾਨੀ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਿਖ੍ਯਾ.

ਪਾਹਰੂ, ਪਾਹਰੂਅ, ਪਾਹਰੂਆ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਚੌਕੀਦਾਰ. ਰਕ੍ਸ਼ਕ ਸਿਪਾਹੀ. "ਪਹਰੂਅ ਰਾ ਛਬਿ ਚੋਰੁ ਨ ਲਾਗੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ਚੌਕਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਛਬ (ਸ਼ਬ) ਨੂੰ ਚੋਰ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ. ਦੇਖੋ, ਛਬ ੨ ਅਤੇ ਛਬਿ ੫.

ਪਾਹਾ. ਦੇਖੋ, ਪਹਾ ੨। ੨ ਪਾਸ. ਸਮੀਪ. ਕੋਲ. "ਹਰਿ ਸੰਤ ਨ ਪਾਹਾ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਪਾਹਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਪਹਾਰਾ ੫. "ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ". (ਜਪੁ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਹਾਰਾ ੪. "ਨਿੰਦਕ ਕਾ ਪਰਗਟ ਪਾਹਾਰਾ." (ਗੌਂਡ ਰਵਿਦਾਸ) ੩ ਦੇਖੋ, ਪਹਾਰਾ ੩. "ਪਰਗਟ ਪਾਹਾਰੈ ਜਾਪਦਾ." (ਸ੍ਰੀ ਜੋਗੀਅੰਦਰਿ)

ਪਾਹਿ. ਪਾਸ. ਸਮੀਪ. "ਅੰਧੇ! ਤੂ ਬੈਠਾ ਕੰਧੀ ਪਾਹਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਕਹੁ ਬੇਨੰਤੀ ਅਪਨੇ ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਹਿ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਸਿਮਰਤ ਨਾਮ ਮੁਕਤਿਫਲ ਪਾਹਿ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੩ ਤਤਪਰ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਲਗਣਾ. "ਜੇ ਸਭਿ ਮਿਲਿਕੈ ਆਖਣਿਪਾਹਿ." (ਸੋਦਰੁ) ਸਾਰੇ ਮਿਲਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਣ। ੪ ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਰਕ੍ਸ਼ਾ ਕਰੋ. ਬਚਾਓ. "ਮਮੰ ਪਾਹਿ ਮਮ ਪਾਹਿ! ਤ੍ਵ ਸਰਣ ਆਏ." (ਸਲੋਹ) ਦੇਖੋ, ਪਾਹ ੩.

ਪਾਹੀ. ਪਾਸ. ਕੋਲ. ਸਮੀਪ. "ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗੁਰ ਪਾਹੀ ਜੀਉ." (ਸੋਰ ਮ: ੧) ੨ ਪਨਹੀ. ਜੁਤਾ. "ਨਾਹਿ ਤ ਪਾਹੀ ਪਾਹਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੌਲੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ੩ ਪਾਹ (ਮਾਰਗ) ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਰਾਹੀ. ਪੰਥੀ। ੪ ਪ੍ਰਾਪ੍ਯ. "ਗੁਰਬਚਨੀ ਫਲ ਪਾਹੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੧) ੫ ਪਾਉਂਦਾ. ਪਾਉਂਦੇ. "ਕਣ ਬਿਨੁ ਗਾਹੁ ਕਿ ਪਾਹੀ?" (ਗੂਜ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ)

ਪਾਹੁ. ਦੇਖੋ, ਪਾਹ ੩. "ਸਰਮੁ ਪਾਹੁ ਤਨਿ ਹੋਇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਪੜ. ਪੈ. "ਗੁਰ ਕੀ ਚਰਣੀ ਪਾਹੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਪਾਹੁਚਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਦੇਸਾ. ਸੁਨੇਹਾ. ਪੈਗ਼ਾਮ। ੨ ਪਹੁੱਚੇ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਯੋਗ੍ਯ ਮੰਗਲਸੂਤ੍ਰ, ਜੋ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਚਿੱਠੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਦੀ ਗੰਢ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਬਰਾਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਸੂਤ੍ਰ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ. ਇਹ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰੀਤਿ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਘੱਟ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. "ਘਰਿ ਘਰਿ ਏਹੋ ਪਾਹੁਚਾ" (ਸੋਹਿਲਾ) ੩ ਦੇਖੋ, ਪਹੁਚਾ.

ਪਾਹੁਣ. ਸੰ. ਪ੍ਰਾਘੁਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਤਿਥਿ. ਮੇਹਮਾਨ. ਪ੍ਰਾਹੁਣ ਭੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਬਦ ਹੈ. ਪਾਲੀ-ਪਾਹੁਣੇਯ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਹੁਣਾ.

ਪਾਹੁਣਚਾਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੇਹਮਾਨ ਦੀ ਰੀਤਿ. ਪਰਾਹੁਣੇ ਵਾਂਙ ਆਚਰਣ। ੨ ਪਰਾਹੁਣੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੱਜਨਤਾ ਦਾ ਵਰਤਾਉ.

ਪਾਹੁਣਾ, ਪਾਹੁਣੀ, ਪਾਹੁਨ, ਪਾਹੁਨੜਾ, ਪਾਹੁਨਾ ਦੇਖੋ, ਪਰਾਹੁਣਾ ਅਤੇ ਪਾਹੁਣਾ. "ਘਰਿ ਪਾਹੁਣੀ ਬਲ ਰਾਮ ਜੀਉ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧) "ਪਾਹੁਨੜੇ ਮੇਰੇ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਪਾਹੁਰ, ਪਾਹੁਲ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਹ-ਜਲ. ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਪਾਹ (ਪਾਣ) ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ ਧਰਮਮੰਤ੍ਰ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਲ.[2] "ਪਾਹੁਰ ਜਾਨ ਗ੍ਰਿਹਹਿ ਲੈ ਆਏ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅਮ੍ਰਿਤ. "ਪੀਓ ਪਾਹੁਲ ਖੰਡਧਾਰ." (ਗੁਰਦਾਸ ਕਵਿ)

ਪਾਹੁਲੀਆ. ਜਿਸ ਨੇ ਪਾਹੁਲ ਪੀਤੀ ਹੈ। ੨ ਜਿਸ ਨੇ ਖੰਡੇ ਦਾ

---

[1]ਪਾਂਸ਼ੁ ਸ਼ਬਦ ਭੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਹੈ.

[2]ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਸਲ ਮੂਲ ਪਾਦਜਲ (ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ) ਹੈ. ਭਾਵੇਂ ਖੰਡੇ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੀ ਪਰਿਪਾਟੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਹੁਲ ਆਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਹੀ ਨਹੀਂ.

ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੈ. ਅਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘ.

ਪਾਹੂ. ਪਾਸ. ਸਮੀਪ. ਦੇਖੋ, ਨਿਵਲ ੨। ੨ ਪਾਹੀ. ਰਾਹੀ। ੩ ਮੇਹਮਾਨ. "ਪਾਹੂ ਘਰਿ ਆਏ ਮੁਕਲਾਊ ਆਏ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੪ ਸਿੰਧੀ. ਬਕਸੂਆ. ਅੰਕੁੜਾ। ੫ ਉਹ ਛੇਕ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਕਸੂਆ ਲਗਾਇਆ ਜਾਵੇ। ੬ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਿੱਛੇ.

ਪਾਹੂਚਾ. ਪਹੁਚਿਆ. ਉੱਪੜਿਆ. ਅੱਪੜਿਆ. ਦੇਖੋ, ਪਹੂਚਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਗਮਜਤਾ. ਪਹੁੰਚ. ਰਸਾਈ. "ਕਹਿਤ ਜੇਤ ਪਾਹੂਚਾ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੫)

ਪਾਕ. ਸੰਗਯਾ—ਜ਼ਖ਼ਮ ਪੱਕਣ ਤੋਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਪੂੰ. ਰਾਧ. ਪਸ। ੨ ਸੰ. ਰਿੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਕਾਉਣਾ। ੩ ਪੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਅੰਨ. ਰਸੋਈ. "ਸੋਚ ਪਾਕ ਹੋਤੀ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫) ੪ ਇੱਕ ਦੈਤ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਮਾਰਿਆ. ਦੇਖੋ, ਪਾਕਸਾਸਨ। ੫ ਵਿ—ਮੂਰਖ. ਦੇਖੋ, ਅਪਾਕ ੫। ੬ ਫ਼ਾ پاک ਪਵਿਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਪਾਕੁ ੨। ੭ ਦੋਸ਼ ਰਹਿਤ. ਬਿਨਾ ਕਲੰਕ। ੮ ਡਿੰਗ. ਬਾਲਕ. ਬੱਚਾ। ੯ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪਕ੍ਵ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਪਾਕ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਹੁਤੋ ਪਾਕ ਰਸ ਲਾਗ ਚੁਚਾਵਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਾਕਸਾਸਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਕ ਦੈਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਨ (ਤਾੜਨ) ਵਾਲਾ, ਇੰਦ੍ਰ. ਪਾਕਰਿਪੁ. ਦੇਖੋ, ਪਾਕ ੪.

ਪਾਕਸਾਰ, ਪਾਕਸਾਲ, ਪਾਕਸਾਲਾ } ਸੰਗਯਾ—ਪਾਕ (ਪਕਾਉਣ) ਦੀ ਸ਼ਾਲਾ (ਘਰ). ਰਸੋਈਘਰ. ਲੰਗਰ. "ਅਪਰਸ ਕਰਤ ਪਾਕਸਾਰ." (ਸਾਰ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੪) "ਅਤਿ ਸੂਚੀ ਤੇਰੀ ਪਾਕਸਾਲ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪਾਕਨਾਮਾ. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦੇ ਨਾਮ ਪੁਰ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਰਚਨਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਮ "ਮੱਕੇ ਮਦੀਨੇ ਦੀ ਗੋਸਟਿ" ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮੱਕੇ ਦੀ ਗੋਸਟਿ.

ਪਾਕਪਟਨ. ਪਾਕਪੱਤਨ. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਿਲੇ ਮਾਂਟਗੁਮਰੀ (Montgomery) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜਿੱਥੇ ਮਹਾਤਮਾ ਫ਼ਰੀਦ ਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ. ਇਸ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਮ ਅਜੋਧਨ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਇੱਥੇ ਪਧਾਰੇ ਹਨ. ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਚਾਰ ਮੀਲ ਪੁਰ "ਨਾਨਕਸਰ" ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਖਾਸ ਪਾਕਪਟਨ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਕਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਅੱਠ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹਨ. ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ. ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ. ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉੱਤਮ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਰੀਦ.

ਪਾਕਬਾਜ਼. ਫ਼ਾ پاکباز ਵਿ—ਪਰਹੇਜ਼ਗਾਰ. ਪਵਿਤ੍ਰਾਤਮਾ. ਧਰਮਾਤਮਾ.

ਪਾਕਰ. ਸੰ. ਪਕੰਟੀ. ਜੰਗਲੀ ਅੰਜੀਰ. ਦੇਖੋ, ਕੈਮਰੀ.

ਪਾਕਰਿਪੁ. ਪਾਕ ਦੈਤ ਦਾ ਵੈਰੀ, ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਪਾਕਸਾਸਨ.

ਪਾਕਰੀ, ਪਾਕੜਿਆ, ਪਾਕੜੀ } ਪ੍ਰਾ. ਗ੍ਰਹਣ ਕੀਤੀ. ਪਕੜੀ. ਫੜੀ. ਫੜਿਆ. ਪਕੜਿਆ. "ਕਿਉ ਛੂਟਹਿ ਜਮ ਪਾਕੜਿਆ?" (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੩) "ਕੀਤੇ ਕਾਰਣਿ ਪਾਕੜੀ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਪਾਕਾ. ਪਕ੍ਵ. ਪੱਕਿਆ. "ਕੇਲਾ ਪਾਕਾ ਝਾਰਿ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ਮੂਰਖਾਂ ਦੇ ਲੇਖੇ ਕੰਡੈਲੀ ਝਾੜੀ ਨਾਲ ਕੇਲਾ ਪੱਕਿਆ ਹੈ। ੨ ਪੁਖ਼ਤਾਕਾਰ. ਭਾਵ—ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਅਤੇ ਪੂਰਣ ਵਿਦ੍ਵਾਨ. "ਪਾਕੇ ਸੇਤੀ ਖੇਲ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੩ ਅੰਗੂਠੇ ਜਾਂ ਉਂਗਲ ਦਾ ਫੋੜਾ.

ਪਾਕੀ. ਪਕ੍ਵ. ਪੱਕੀ. "ਕਾਚੀ ਪਾਕੀ ਬਾਢਿ ਪਰਾਨੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਫ਼ਾ پاکی ਸੰਗਯਾ—ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. ਸਫਾਈ.

ਪਾਕੀਜ਼ਹ. ਫ਼ਾ پاکیزہ ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰ. ਸ਼ੁੱਧ। ੨ ਨਿਰਦੋਸ.

ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ. ਫ਼ਾ پاکیزگی ਸੰਗਯਾ—ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ। ੨ ਪਰਹੇਜ਼ਗਾਰੀ.

ਪਾਕੀ ਨਾਈ ਪਾਕ. ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰ ਨਾਮਾਂ ਤੋਂ ਪਵਿਤ੍ਰ। ੨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪਵਿਤ੍ਰ. "ਪਾਕੀ ਨਾਈ ਪਾਕ ਥਾਇ ਸਚਾ ਪਰਵਦਿਗਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਪਾਕੁ. ਦੇਖੋ, ਪਾਕ ੩. "ਤਾ ਹੋਆ ਪਾਕੁ ਪਵਿਤੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਭੋਜਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਇਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਕ ੬. "ਤੂੰ ਨਾਪਾਕੁ ਪਾਕੁ ਨਹੀ ਸੂਝਿਆ." (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ) ਇੱਥੇ ਪਾਕੁ ਤੋਂ ਭਾਵ ਕਰਤਾਰ ਹੈ। ੩ ਸੰ. ਪਾਕ (ਰਸੋਈ) ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪਾਕੁ. ਲਾਂਗਰੀ.

ਪਾਕੰਪਾਕ. ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰ ਤੋਂ ਪਵਿਤ੍ਰ. ਅਤਿ ਸ਼ੁੱਧ. "ਅਲਾਹ ਪਾਕੰਪਾਕ ਹੈ." (ਤਿਲੰ ਕਬੀਰ)

ਪਾਖ. ਸੰਗਯਾ—ਪਕ੍ਸ਼. ਤ਼ਰਫ਼. ਓਰ. "ਦੁਹੂ ਪਾਖ ਕਾ ਆਪਹਿ ਧਨੀ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸਹਾਇਤਾ. ਪੱਖ. ਤ਼ਰਫ਼ਦਾਰੀ. "ਬੇਪਰਵਾਹ ਸਦਾ ਰੰਗਿ ਹਰਿ ਕੈ ਜਾਕੋ ਪਾਖੁ ਸੁਆਮੀ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ, ਪਕ੍ਸ਼ ਅਤੇ ਪੱਖ.

ਪਾਂਖ. ਸੰਗਯਾ—ਪਕ੍ਸ਼. ਪੰਖ. ਖੰਭ. "ਨਿਕਸੁ ਰੇ ਪੰਖੀ, ਸਿਮਰੁ ਹਰਿ ਪਾਂਖ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਪਾਖਣ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਸ਼ਾਣ. ਪੱਥਰ. "ਦਇਆ ਪ੍ਰਭੁ ਧਾਰਹੁ, ਪਾਖਣ ਹਮ ਤਾਰਹੁ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਪਾਖਰ. ਬਸ਼ਹਰ ਨਿਵਾਸੀ ਝੰਡੇ ਤਖਾਣ ਦਾ ਪਿਤਾ, ਜੋ ਪੁਤ੍ਰ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਕੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਉਪਕਾਰੀ ਹੋਇਆ।

੨ ਸੰ. ਪ੍ਰੱਖਰ (ਪ੍ਰਕ੍ਖਰ). ਹਾਥੀ ਘੋੜੇ ਦਾ ਜ਼ੰਜੀਰਦਾਰ ਲੋਹੇ ਦਾ ਝੁੱਲ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ ਹੋਵੇ. "ਹਸਤੀ ਘੋੜੇ ਪਾਖਰੇ ਲਸਕਰ ਲਖ ਅਪਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਪਾਖਰੇ. ਪ੍ਰੱਖਰ ਨਾਲ ਸਜੇ ਹੋਏ. ਦੇਖੋ, ਪਾਖਰ ੨.

ਪਾਖੜ, ਪਾਖੜਾ } ਦੇਖੋ, ਪਾਖਰ ੨। ੨ ਉੱਠ ਦਾ ਪਲਾਣ. ਸ਼ੁਤਰ ਦੀ ਕਾਠੀ. ਸਿੰਧੀ—ਪਾਖੜੋ। ੩ ਪਗਬੰਧਨ. ਉਹ ਰੱਸਾ, ਜੋ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਖੜਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੈਰੀਂ ਬੱਧਾ ਜਾਵੇ.

ਪਾਖਾ. ਪਕ੍ਸ਼ ਮੇਂ. "ਹਮ ਪਰੇ ਭਾਗਿ ਤੁਮ ਪਾਖਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੪)

ਅਸੀਂ ਭੱਜਕੇ ਆਪ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਾਂ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੰਖਾ. ਵਜਨ. "ਤਿਸੁ ਗੁਰੁ ਕਉ ਝੁਲਾਵਉ ਪਾਖਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਪਾਖਾਕ. ਪਾ (ਪੈਰ) ਖਾਕ (ਧੂਲਿ). ਚਰਣਰਜ. "ਤੇਰੇ ਚਾਕਰਾ ਪਾਖਾਕ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧)

ਪਾਖਾਣ. ਸੰ. ਪਾਸ਼ਾਣ. ਪੀਹ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਪੱਥਰ. ਸ਼ਿਲਾ. "ਕੀਟ ਹਸਤਿ ਪਾਖਾਣ ਜੰਤ ਸਰਬ ਮੈ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ਤੂ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਪਸ ੨। ੨ ਗੰਧਕ. ਗੰਧਰਕ.

ਪਾਖਾਣਿ. ਵਿ—ਪੱਥਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਪੱਥਰ ਦਾ। ੨ ਪੱਥਰ ਵਿੱਚ. "ਪਾਖਾਣਿ ਕੀਟ ਗੁਪਤ ਹੋਇ ਰਹਿਤਾ." (ਆਸਾ ਧੰਨਾ)

ਪਾਖਾਣੁ. ਦੇਖੋ, ਪਾਖਾਣ ੧. "ਜਿਉ ਪਾਖਾਣੁ ਨਾਵ ਚੜਿ ਤਰੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਪਾਸ਼ਾਣਦ੍ਹ. ਪਾਸ਼ਾਣ ਜੇਹੀ ਕਠੋਰਤਾ. "ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਪਾਖਾਣੁ ਹਰਿਓ ਮਨ ਮੂੜਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੪) ਮਨ ਦੀ ਜੜ੍ਹਤਾ ਮਿਟ ਗਈ. ਸਖ਼ਤੀ ਹਟਕੇ ਨਰਮੀ ਆ ਗਈ.

ਪਾਖਾਨ. ਪਾਸ਼ਾਣ. ਪੱਥਰ. "ਪਾਖਾਨ ਗਢਿਕੈ ਮੂਰਤਿ ਕੀਨੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਪਾਖਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਇਖਾਨਾ.

ਪਾਖਿਆ. ਪਕ (ਤ਼ਰਫ਼ਦਾਰੀ) ਦ੍ਵਾਰਾ. ਪੱਖ ਨਾਲ. "ਨਾਨਕ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ਪ੍ਰਭੁ ਕੀ ਪਾਖਿਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਵਡ)

ਪਾਖੀ. ਪਕ ਮੇਂ. ਪੱਖ ਵਿੱਚ. "ਸੰਤ ਪਰੇ ਗੋਬਿੰਦ ਕੀ ਪਾਖੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੱਖੀ. ਛੋਟਾ ਪੰਖਾ.

ਪਾਖੁ. ਦੇਖੋ, ਪਾਖ ੨.

ਪਾਖੰਡ. ਸੰ. ਪਾਸ਼ਣ੍ਡ-ਪਾਸ਼ੰਡ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾ (ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ) ਖੰਡਨ ਕਰਤਾ. ਦੁਰਾਚਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪਾ (ਧਰਮ) ਨੂੰ ਜੋ ਖੰਡਨ ਕਰੇ. ਸਤ੍ਯਧਰਮ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ। ੨ ਝੂਠਾ ਆਡੰਬਰ ਰਚਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਦਿਖਾਵਾ. ਦੰਭ. "ਪਾਖੰਡ ਕੀਨੇ ਜੋਗੁ ਨ ਪਾਈਐ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਪਾਖੰਡਕਰਮ / **ਪਾਖੰਡਧਰਮ** } ਦਿਖਾਵੇ ਮਾਤ੍ਰ ਕਰਮ. ਸ਼੍ਰੱਧਾ ਬਿਨਾ ਕੇਵਲ ਆਡੰਬਰ. "ਪਾਖੰਡਧਰਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਹਰਿ ਸਿਉ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਪਾਖੰਡ.

ਪਾਖੰਡਿ. ਪਖੰਡ ਤੋਂ. ਪਾਖੰਡ ਕਰਕੇ. "ਪਾਖੰਡਿ ਜਮਕਾਲੁ ਨ ਛੋਡਈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਵਡ)

ਪਾਖੰਡੀ. ਸੰ. ਪਾਸ਼ਣ੍ਡਿਨ੍. ਵਿ—ਜੋ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰੇ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦਿਖਾਵੇ ਦਾ ਧਰਮੀ। ੩ ਸਤ੍ਯਧਰਮ ਦਾ ਤ੍ਯਾਗੀ. ਝੂਠਾ ਮਤ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ। ੪ ਪਾਪਖੰਡੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਭੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾਖੰਡੀ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਤਿਸੁ ਪਾਖੰਡੀ ਜਰਾ ਨ ਮਰਣਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਪਾਖੰਤਣ. ਵਿ—ਪਕ (ਪੰਖਾਂ) ਦਾ. "ਪਾਖੰਤਣ ਬਾਜ ਬਜਾਇਲਾ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ਪੰਖਾਂ (ਖੰਭਾਂ) ਦਾ ਵਾਜਾ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ। ੨ ਪਕ (ਪਹਰ) ਦੇ ਅੰਤ ਦਾ ਵਾਜਾ, ਗ਼ਜ਼ਲ.

ਪਾਗ. ਸੰਗਯਾ—ਪੱਗ. ਪਗੜੀ. ਦਸ੍ਤਾਰ. "ਜਿਹਿ ਸਿਰਿ ਰਚਿ ਰਚਿ ਬਾਂਧਤ ਪਾਗ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਗਣਾ.

ਪਾਗਉ. ਲਪੇਟੋ. ਮਿਲਾਓ. ਦੇਖੋ, ਪਾਗਨਾ. "ਲੋਕਨ ਕੀਆ ਵਡਿਆਈਆ ਬੈਸੰਤਰਿ ਪਾਗਉ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟੋ.

ਪਾਗਣਾ / **ਪਾਗਨਾ** } ਕ੍ਰਿ—ਪਾਕ ਕਰਨਾ. ਪਕਾਉਣਾ। ੨ ਚਾਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟਣਾ। ੩ ਭਾਵ—ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ਯ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਹੋਣਾ. "ਹਰਿ ਕੇ ਰਸ ਪਾਗੋ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦)

ਪਾਂਗਰਾ. ਪੰਗੁ. ਪਿੰਗਲਾ. ਪਾਦ ਰਹਿਤ.

ਪਾਗਲ. ਪ੍ਰਾ. ਵਿ—ਸਿਰੜਾ. ਵਿਕ੍ਸ਼ਿਪਤ. ਬਾਵਲਾ. ਵਿਸ਼੍ਵਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੰਨਕੇ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ—ਪਾ ਰਕ੍ਸ਼ਣੰ ਤਸ੍ਮਾਤ੍ ਗਲਤਿ. ਅਰਥਾਤ ਜੋ ਆਪਣੀ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨੋਂ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ. ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਾ-ਬ-ਗਿਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਰ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਲਿਬੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ.

ਪਾਂਗਲੂ. ਸੰਗਯਾ—ਪੰਗਵਾਲ. ਚੰਬੇ ਰਾਜ ਦੇ ਪਾਂਗੀ ਇਲਾਕ਼ੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕ. ਦੇਖੋ, ਨਾਂਗਲੂ.

ਪਾਗਾ. ਪਾਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਪਾਗਨਾ ੩. "ਅਮਿਅ ਸਰੋਵਰਿ ਪਾਗਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਫ਼ਾ. پاگاہ ਪਾਗਾਹ. ਸੰਗਯਾ—ਪਗਡੰਡੀ। ੩ ਅਸਤਬਲ. ਅਸ਼੍ਵਸ਼ਾਲਾ. "ਜਲ ਕੇ ਅਸ੍ਵ ਅਸ੍ਵ ਇਕ ਜਾਯੋ। ਸੋ ਪਾਗਾ ਰਾਜਾ ਕੇ ਆਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੨) ਦਰਿਆਈ ਘੋੜੇ ਨੇ ਇੱਕ ਘੋੜਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਰਾਜੇ ਦੇ ਤਬੇਲੇ ਆਇਆ। ੪ ਪਾਯਗਾਹ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਦੇਖੋ, ਪਾਇਗਾਹ.

ਪਾਗਿਓ. ਲਪੇਟਿਆ. ਮਗਨ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਪਾਗਨਾ। ੨ ਪਗੀਂ ਪੈ. ਪੈਰਾਂ ਉੱਪਰ. "ਮਸਤਕ ਡਾਰਿ ਗੁਰਪਾਗਿਓ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਪਾਗੀ. ਲਪੇਟੀ. ਮਗਨ ਹੋਈ. ਦੇਖੋ, ਪਾਗਨਾ। ੨ ਪੈਰਾਂ ਦੀ. ਪਗੌਂ ਕੀ. "ਰੇਨ ਨਾਨਕ ਜਨਪਾਗੀ." (ਮਲਾ ਮ: ੫) ੩ ਪੈਰਾਂ ਉੱਪਰ. ਪਗੀਂ. "ਮਸਤਕ ਆਨਿਧਰਿਓ ਪ੍ਰਭਪਾਗੀ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਪਾਗੇ. ਲਪੇਟੇ. ਢਕੇ। ੨ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਹੋਏ. ਦੇਖੋ, ਪਾਗਨਾ. "ਰਹਿਨ ਨ ਪਾਵਉ ਬਿਨੁ ਪਗ ਪਾਗੇ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੨ ਪਗੌਂ ਮੇਂ. ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ. "ਸਗਲ ਨਿਧਿ ਪ੍ਰਭਪਾਗੇ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਪਾਗੋ / **ਪਾਗੌ** } ਦੇਖੋ, ਪਾਗਉ ਅਤੇ ਪਾਗਨਾ.

ਪਾਂਚ[1]. ਸੰ. ਪਞ੍ਚ—ਪੰਚ. ਵਿ—ਚਾਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅਧਿਕ. ਪੰਜ. "ਪਾਂਚ ਤਤੁ ਕੋ ਤਨੁ ਰਚਿਓ." (ਸ: ਮ: ੯) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੰਚ. ਪੈਂਚ. ਨੰਬਰਦਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪਾਂਚਚੌਤਰਾ। ੩ ਪੰਨਾ. ਨਗੀਨਾ. "ਪਾਂਚ ਕਾਂਚ ਨਹਿ ਹੋਇ." (ਵ੍ਰਿੰਦ) ਕੱਚ ਪੰਨਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ੪ ਪਾਜ. ਮੁਲੰਮਾ. "ਰਾਖਤ ਸਾਚ ਪਾਂਚ ਉਘਰਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਪੰਜ ਸੰਖ੍ਯਾ

[1]ਪਾਂਚ, ਪੰਚ, ਪੰਜ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਸ਼ਬਦ ਇਕੋ ਅਰਥ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਸ ਲਈ ਲਿਖੇ ਹਨ ਕਿ ਮੂਲ ਪਾਠ ਵਿਚ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਹਨ. ਜਿਵੇਂ "ਪਾਂਚ ਪਲੀਤਹ" - "ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ" - "ਪੰਚ ਸਰੀਕ" ਆਦਿ.

ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ. ਦੇਖੋ, ਅਗਲੇ ਸ਼ਬਦ.

ਪਾਚਉ. ਪਾਂਚਉ. ਪੰਜੇ. ਪਾਂਚੋ. "ਜਿਹ ਮੁਖਿ ਪਾਚਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖਾਏ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਦੁੱਧ, ਦਹੀ, ਘੀ, ਖੰਡ, ਸ਼ਹਦ। ੨ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ-ਭਕ੍ਸ਼, ਭੋਜ੍ਯ, ਲੇਹ੍ਯ, ਪੇਯ ਅਤੇ ਚੋਸ੍ਯ। ੩ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ . ਪਾਂਚੋਂ ਕੋ. ਭਾਵ—ਕਾਮਾਦਿ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ. "ਪਾਚਉ ਮੁਸਿ ਮੁਸਲਾ ਬਿਛਾਵੈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਪਾਚਉ ਅਮ੍ਰਿਤ. ਦੇਖੋ, ਪਾਚਉ ੧ ਅਤੇ ੨ ਤਥਾ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ.

ਪਾਚਉ ਲਰਿਕਾ. ਪੰਜ ਲੜਕੇ. ਭਾਵ—ਕਾਮਾਦਿ ਵਿਕਾਰ. "ਪਾਚਉ ਲਰਿਕਾ ਜਾਰਿਕੈ ਰਹੈ ਰਾਮਲਿਵ ਲਾਗਿ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਪਾਂਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤ. ਦੇਖੋ, ਪਾਚਉ ੧ ਅਤੇ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ.

ਪਾਂਚ ਸਸਤ੍ਰ } **ਪਾਂਚ ਹਥਿਆਰ** } ਦੇਖੋ, ਪੰਜ ਸਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਪੰਜ ਹਥਿਆਰ. ਗੁਰੁਸੋਭਾ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਕਵਿ ਸੈਨਾਪਤਿ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—

ਮਾਰੇ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰਨ ਕੇ ਲੋਥਨ ਪੈ ਲੋਥ ਡਾਰੀ
ਤੀਰਨ ਕੇ ਮਾਰੇ ਕਹੂੰ ਧੀਰਜ ਨ ਧਰਹੀਂ,
ਮਾਰੇ ਬੰਦੂਕਨ ਕੇ ਦੀਨੇ ਅਸਵਾਰ ਡਾਰ
ਨੇਜਨ ਕੇ ਮਾਰੇ ਨਰ ਧਰਨੀ ਪੈ ਪਰਹੀਂ,
ਮਾਰੇ ਜਮਧਾਰਨ ਕੇ ਜੀਵਨ ਕੇ ਨਾਹਿ ਮੂਲ
ਬਾਂਧੇ ਹਥਿਆਰ ਪਾਂਚ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਲਰਹੀਂ.××

ਅਰਥਾਤ—ਕ੍ਰਿਪਾਣ, ਤੀਰਕਮਾਨ, ਬੰਦੂਕ. ਨੇਜ਼ਾ ਅਤੇ ਕਟਾਰ.

ਪਾਚਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਕਾਉਣ (ਪਚ-ਪਾਕ ਕਰਨ) ਵਾਲਾ, ਰਸੋਈਆ. ਲਾਂਗਰੀ। ੨ ਹਾਜ਼ਮੇ ਦਾ ਚੂਰਨ. ਉਹ ਵਸਤੂ, ਜੋ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਮੇਦੇ ਵਿੱਚ ਪਚਾ ਦੇਵੇ.

ਪਾਂਚਚੌਤਰਾ. ਪੰਚਾਯਤ (ਪੈਂਚਾਂ) ਦੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਚਬੂਤਰਾ. ਉਹ ਚੌਤਰਾ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਪਿੰਡ ਦੇ ਇਨਸਾਫ ਲਈ ਚੌਧਰੀ ਬੈਠਣ. "ਪਾਂਚਚੌਤਰੋ ਛੋਰ ਚੌਧਰੀ ਆਇਓ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੫੬)

ਪਾਂਚਜਨ } **ਪਾਂਚਜਨਯ** } ਸੰਗਯਾ—ਪੰਚਜਨ ਦੈਤ੍ਯ ਦਾ ਸ਼ੰਖ (ਪਾਞ੍ਚਜਨ੍ਯ). ਭਾਗਵਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੂ ਸਾਂਦੀਪਨਿ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਪੰਚਜਨ ਦੈਤ ਫੜਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ. ਸਾਂਦੀਪਨਿ ਨੇ ਗੁਰੁਦਕ੍ਸ਼ਿਣਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਪੁਤ੍ਰ ਵਾਪਿਸ ਮੰਗਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਆਖਿਆ. ਇਸ ਪੁਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਜਾਕੇ ਪੰਚਜਨ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੰਖ ਅਤੇ ਗੁਰੁਪੁਤ੍ਰ ਲੈ ਆਂਦਾ. ਇਹ ਸ਼ੰਖ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਵਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ.

ਵਿਸ਼ਨੁਪੁਰਾਣ ਅੰਸ਼ ੫ ਅ: ੨੧ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ੰਖ ਪੰਚਜਨ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਪਿੰਜਰ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਪੰਚਜਨ ਦਾ ਕਰੰਗ ਹੈ.

ਪਾਚਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਣ. ਦੇਖੋ, ਪਾਚਨੁ। ੨ ਸੰ. ਪਕਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਕਾਉਣਾ। ੩ ਅੰਨ ਨੂੰ ਪਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਵਸਤੂ। ੪ ਖੱਟਾ ਰਸ। ੫ ਅਗਨਿ.

ਪਾਂਚ ਨਾਰਦ. ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨਇੰਦ੍ਰਿਯ, ਜੋ ਨਾਰਦ ਵਾਂਙ ਚੈਨ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬੈਠਦੇ. ਮਹਾ ਚੰਚਲ. ਦੇਖੋ, ਨਾਰਦ. "ਪਾਂਚਨਾਰਦ ਕੈ ਸੰਗਿ ਬਿਧਿਵਾਰਿ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਧੀ ਹੋਈ ਹੈ.

ਪਾਚਨੁ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਣ. ਤਾਣੀ ਦੇ ਤੰਦਾਂ ਨੂੰ ਲਾਉਣ ਦਾ ਮਾਵਾ. "ਪਾਚਨੁ ਸੇਰ ਅਢਾਈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਭਾਵ ਆਦਮੀ ਦੀ ਖ਼ੁਰਾਕ ਤੋਂ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਚਨ.

ਪਾਂਚ ਪਚੀਸ. ਦੇਖੋ, ਪਚੀਸ.

ਪਾਂਚ ਪਲੀਤਹ. ਪੰਜ ਪਲੀਤਹ (ਫ਼ਤੀਲਹ). ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਚਾਉਣ ਵਾਲੇ (ਭੜਕਾਉਣ ਵਾਲੇ) ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ. "ਪਾਂਚ ਪਲੀਤਹ ਕਉ ਪਰਬੋਧੈ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਬਾਣ। ੨ ਪੰਜ ਪਲੀਦ (ਅਪਵਿਤ੍ਰ) ਇੰਦ੍ਰਿਯ.

ਪਾਂਚ ਬਾਣ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਬਾਣ.

ਪਾਂਚ ਭੌਤਿਕ. ਪਾਞ੍ਚ ਭੌਤਿਕ. ਵਿ—ਪੰਜ ਭੂਤਾਂ (ਤੱਤਾਂ) ਦਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸ਼ਰੀਰ.

ਪਾਂਚ ਮਿਰਗ. ਕਾਮਾਦਿ ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ, ਜੋ ਸੁਕ੍ਰਿਤ ਰੂਪ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. "ਪਾਂਚ ਮਿਰਗ ਬੇਧੇ ਸਿਵ ਕੀ ਬਾਨੀ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਬਾਨੀ ੬.

ਪਾਂਚਯਾਰੀ. ਪੰਜ ਪ੍ਯਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ। ੨ ਪੰਜ ਪ੍ਯਾਰਿਆਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ.

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਭਾਰੀ ਤੇਗਧਾਰੀ ਬੀਰ
ਛਤ੍ਰੀਕੌਮ ਸਾਰੀ ਕੀਨ ਬਾਜੀ ਜਾਨਦੀਨੀ ਹੈ,
ਬਾਂਕਰੋ ਛਬੀਲੋ ਪ੍ਯਾਰੋ ਤੀਸਰੋ ਸਜਾਯੋ ਪੰਥ
ਰਾਹ ਦੋਊ ਰੱਦਕੈ ਮ੍ਰਯਾਦ ਨੂਤ ਚੀਨੀ ਹੈ,
ਚਿਰੀ ਤੇਂ ਚਿਰਾਏ ਬਾਜ ਕੀਰੀ ਤੇਂ ਭਗਾਏ ਫੀਲ
ਮੀਰੀ ਔ ਫਕੀਰੀ ਪੀਰੀ ਤੀਨੋ ਧਾਰਲੀਨੀ ਹੈ,
ਅਨਾਚਾਰੀ ਸ਼ਾਹਨ ਕੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੀਨੀ ਗਾਰ
ਚਾਰਯਾਰੀ ਹੂੰ ਤੇਂ ਬਢ ਪਾਂਚਯਾਰੀ ਕੀਨੀ ਹੈ.

(ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ)

ਪਾਂਚਲਰਕਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਚਉ ਲਰਿਕਾ.

ਪਾਚੜ. ਵਿ—ਪਚਾਊ. ਗੜੱਪੂ. ਪੇਟਦਾਸੀਆ. "ਪੰਮਾ ਪਾਚੜ ਲਖ੍ਯੋ ਪ੍ਰਬੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਾਂਚਾ. ਪੰਜ ਦਾ ਅੰਗ। ੨ ਪੰਜ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ.

ਪਾਚਾਧੇ. ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. "ਖਤ੍ਰੀ ਬਾਹਰੀ, ਪਾਚਾਧਿਆਂ, ਖੋਖਰਾਇਣ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਚਾਧਾ.

ਪਾਂਚਾਮਰ. ਪਾਂਚਜਨਯ ਸ਼ੰਖ. ਦੇਖੋ, ਪਾਂਚਜਨ੍ਯ. "ਪਾਚਾਮਰ ਲੈ ਨਾਦ ਅਧਿਕ ਕਿਯ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪਾਂਚਾਲ. ਵਿ—ਪੰਚਾਲ ਦੇਸ਼ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਾਲ। ੨ ਤਖਾਣ, ਜੁਲਾਹਾ, ਨਾਈ, ਧੋਬੀ ਅਤੇ ਚਮਾਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ.

ਪਾਂਚਾਲੀ. ਵਿ—ਪਾਂਚਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਗੁੱਡੀ. ਕਪੜੇ ਦੀ ਪੁਤਲੀ। ੩ ਪੰਚਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਦ੍ਰੌਪਦੀ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਾਲ ਅਤੇ ਪੰਚਾਲੀ। ੪ ਪੰਚਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬੋਲੀ.

ਪਾਚੇ. ਪਚੇ. ਰਿੱਝੇ. ਪੱਕੇ। ੨ ਮਿਟੇ, ਨਾਸ਼ ਹੋਏ. "ਵਿਚਿ ਵਿਸਟਾ ਮਰਿ ਮਰਿ ਪਾਚੇ." (ਗਉ ਮ: ੪)

ਪਾਂਚੈਂ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਪੱਖ ਦੀ ਪੰਚਮੀ ਤਿਥਿ. "ਪਾਂਚੈਂ ਪੰਚ ਤਤ ਬਿਸਥਾਰ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਕਬੀਰ)

ਪਾਛ. ਸੰਗਯਾ—ਪਕ. ਪੱਖ। ੨ ਪਿੱਛਾ. ਪਿਛਲਾ ਭਾਗ। ੩ ਵਿ—ਪਿਛਲਾ. ਪਿਛਲੀ. "ਗਈ ਵਯ ਪਾਛ ਅਕਾਰਥ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਦੇਖੋ, ਪੱਛ ੬.

ਪਾਛਲ, **ਪਾਛਲਾ** } ਵਿ—ਪਿਛਲਾ.

ਪਾਛੜ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਛਲਾ ਪਾਸਾ। ੨ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਲਾਈ ਹੋਈ ਪੰਡ। ੩ ਵਿ—ਪਛੜ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਪਿੱਛੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ.

ਪਾਛਾ. ਪਿਛਲਾ ਪਾਸਾ। ੨ ਪਿੱਠ. ਪ੍ਰਿਸ੍ਠ. "ਕਹਿ ਇਮ ਗਮਨੇ ਪਾਛਾ ਦੀਨੋ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਾਛਾਰ. ਪਾਖ਼ਾਕ. ਦੇਖੋ, ਪਾ ਅਤੇ ਛਾਰ.

ਪਾਛਾਵਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਛਾਯਾ. ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ। ੨ ਛਾਉਂ. ਸਾਯਾ। ੩ ਵਿ—ਪਿਛਲੱਗੂ. ਪਿੱਛੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ। ੪ ਪਿਛਲਾ.

ਪਾਛੇ, **ਪਾਛੈ** } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੀਛੇ. ਪਿੱਛੇ. "ਸਰਣਿ ਪ੍ਰਭੂ ਤਿਸੁ ਪਾਛੇ ਪਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪) "ਅਗਲੇ ਮੁਏ ਸਿ ਪਾਛੈ ਪਰੇ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਭੂਤ ਕਾਲ ਮੇਂ. ਦੇਖੋ, ਆਗੈ ੩.

ਪਾਛੈਂ. ਪਿਛਲੇ ਨੂੰ. "ਪਾਛੈਂ ਕਰੋਤਿ ਅਗ੍ਰਣੀਵਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਪਾਜ. ਸੰਗਯਾ—ਟਾਂਕਾ. ਗੱਠ। ੨ ਮੁਲੰਮਾ। ੩ ਭਾਵ—ਪਾਖੰਡ. ਦੰਭ। ੪ ਝੂਠ. "ਕਿਧੌਂ ਹਰਖ ਹਿਤ ਪਾਜ ਉਚਾਰੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੫ ਪੋਲ. ਭੇਤ. "ਤਬ ਜਾਨਹੁਗੇ, ਜਬ ਉਘਰੈਗੋ ਪਾਜ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਪਾਜਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਗੱਠ ਲਾਉਣਾ. ਛਿਦ੍ਰ (ਛੇਕ) ਬੰਦ ਕਰਨਾ। ੨ ਲਪੇਟਣਾ. ਪਾਗਣਾ.

ਪਾਜਾ. ਦੇਖੋ, ਪੈਜਾ.

ਪਾਜਾਮਾ. ਦੇਖੋ, ਪਜਾਮਾ.

ਪਾਜਿਆ. ਗੱਠ ਲਾਇਆ। ੨ ਗਿਲਟ ਕੀਤਾ। ੩ ਲੇਪਨ ਕੀਤਾ. "ਸੋਲਹ ਕੀਏ ਸੀਗਾਰ ਕਿ ਅੰਜਨੁ ਪਾਜਿਆ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫)

ਪਾਜੀ. ਵਿ—ਪਾਜ ਵਾਲਾ. ਮੁਲੰਮਾ. "ਪਾਜੀ ਕੋ ਅਪਾਜੀ ਲਖ ਤਾਸੋਂ ਵਿਰਮਾਯੋ ਹੈ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਫ਼ਾ پاجی ਕਮੀਨਾ. ਨੀਚ. ਪਾਮਰ.

ਪਾਜੁ. ਦੇਖੋ, ਪਾਜ. "ਖੋਟਾ ਪਾਜੁ ਖੁਆਰ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) "ਮੁਲੰਮਾ ਪਾਜੁ ਲਹਿਜਾਇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਪਾਜੇ. ਦਿਖਾਵੇ. ਉੱਪਰਲੇ ਆਡੰਬਰ. "ਲਸਕਰ ਨੇਬ ਖਵਾਸੀ ਪਾਜੇ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਪਾਗੇ. ਮਗਨ ਹੋਏ. "ਮਾਇਆ ਮੋਹ ਪਾਜੇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੩)

ਪਾਜ਼ੇਬ. ਫ਼ਾ پازیب ਸੰਗਯਾ—ਪੈਰ ਨੂੰ ਜ਼ੇਬ (ਸ਼ੋਭਾ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਭੂਸਣ. ਨੂਪੁਰ. ਬਾਂਕ.

ਪਾਟ ਅਥਵਾ **ਪਾਟੁ.** ਸੰਗਯਾ—ਵਸਤ੍ਰ. ਪਟ. ਕਨਾਤ. ਪੜਦਾ. "ਪੇਖਿਓ ਲਾਲਨੁ ਪਾਟ ਬੀਚ ਖੋਏ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੨ ਪੱਟ. ਰੇਸ਼ਮ. "ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ ਬਿਰਥਿਆ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੩ ਪਟ. ਕਪੜਾ. "ਪਾਟ ਕੋ ਪਾਟ ਧਰੇ ਪਿਯਰੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੪ ਤਖ਼ਤਾ. ਕਿਵਾੜ. ਪਟ। ੫ ਪੜਦਾ। ੬ ਰਾਜਸਿੰਘਾਸਨ. "ਰਾਜ ਪਾਟ ਦਸਰਥ ਕੋ ਦਯੋ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੭ ਪੱਤਨ. ਨਗਰ. ਪੱਟਨ. "ਮਾਨੈ ਹਾਟੁ ਮਾਨੈ ਪਾਟੁ." (ਪ੍ਰਭਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਮਨ ਹੀ, ਅਥਵਾ—ਮਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੱਟ ਅਤੇ ਬਾਜ਼ਾਰ। ੮ ਪੱਟ. ਉਰੁ. ਰਾਨ. "ਪਾਟ ਬਨੇ ਕਦਲੀਦਲ ਦ੍ਵੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੯ ਦੇਖੋ, ਪਾਟਨਾ ਅਤੇ ਪਾਟਿ। ੧੦ ਪੇਟਾ. ਤਾਣੇ ਵਿੱਚ ਬੁਣੇ ਤੰਤੁ. ਦੇਖੋ, ਗਜਨਵ। ੧੧ ਸੰ. ਵਿੱਥ। ੧੨ ਦਰਿਆ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਵਿੱਥ.

ਪਾਟਸ. ਦੇਖੋ, ਪੱਟਿਸ.

ਪਾਟਕ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁੱਟ. ਨਾਚਾਕੀ. ਵਿਰੋਧ. ਪਾਟ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪਾਟਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਫਟਣਾ. ਤੇੜ ਖਾਣੀ. ਅਲਗ ਹੋਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਟਨਾ.

ਪਾਟਨ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਟਣਾ. ਭਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਟਿ। ੨ ਪੱਤਨ. ਨਗਰ. "ਪਾਟਨ ਤੇ ਊਜਰ ਭਲਾ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੩ ਸੰ. ਚੀਰਨਾ. ਪਾੜਨਾ। ੪ ਅਲੱਗ ਕਰਨਾ.

ਪਾਟਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਫਟਣਾ। ੨ ਅੱਟਣਾ. ਭਰਨਾ. ਨੀਵੇਂ ਥਾਂ ਨੂੰ ਭਰਕੇ ਸਮ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਟਿ। ੩ ਮਿਤ੍ਰਭਾਵ ਤਯਾਗਕੇ ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਣਾ.

ਪਾਟਨਾਰਾ. ਪੱਟ ਦਾ ਨਾਲਾ. ਰੇਸ਼ਮੀ ਇਜਾਰਬੰਦ.

ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ. ਪੱਟ ਅਤੇ ਪੱਟ ਦੇ ਵਸਤ੍ਰ. ਰੇਸ਼ਮੀ ਡੋਰੇ, ਨਾਲੇ, ਫੀਤੇ ਆਦਿ ਅਤੇ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕਪੜੇ. "ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪਾਟ ਪਟੰਬਰ ਹੰਢਾਵਹਿ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸੂਤ ਆਦਿ ਦੇ ਪਟ (ਵਸਤ੍ਰ) ਅਤੇ ਪੱਟ (ਰੇਸ਼ਮ) ਦੇ ਕਪੜੇ.

ਪਾਟਲ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚਿੱਟਾ ਅਤੇ ਲਾਲ ਰੰਗ. ਗੁਲਾਬੀ ਰੰਗ। ੨ ਕਾਮਦੂਤੀ ਨਾਮ ਬਿਰਛ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਬੇਲ ਜੇਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਫਲੇਰੁਹਾ. ਕੁੰਭੀ. ਪਾਡਲ. Bignonia Suaveolens. ਇਸ ਦੀ ਛਿੱਲ ਦਾ ਕਾੜ੍ਹਾ ਮਰੋੜ, ਖੰਘ, ਅਤੇ ਤਾਪ ਨੂੰ ਹਟਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਧਾਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਵਰਖਾ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਪਕਦੀ ਹੈ.

ਪਾਟਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸੋਨੇ ਦਾ ਵਡਾ ਪਾਸਾ, ਜੋ ਪੰਜ ਸੌ ਤੋਲੇ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਪੰਜ ਸੌ ਤੋਲੇ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਸੋਨੇ ਦਾ ਟੁਕੜਾ. Stereospermum Suaveolens.

ਪਾਟਲਿ. ਸੰ. ਗੁਲਾਬ.

ਪਾਟਲਿਪੁਤ੍ਰ. ਪਟਨਾ ਨਗਰ. ਪੁਰਾਣਾ ਪਾਟਲਿਪੁਤ੍ਰ ਵਰਤਮਾਨ ਪਟਨੇ ਤੋਂ ਢਾਈ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਗੰਗਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸੀ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਹੁਣ ਕੁਮ੍ਰਰਾਰ ਗ੍ਰਾਮ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਟਨਾ.

ਪਾਟਵ, **ਪਾਟਵਤਾ** } ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਟੁਤਾ. ਚਤੁਰਾਈ. ਬੁੱਧਿ ਦੀ ਤੀਕਣਤਾ। ੨ ਅਰੋਗਯਤਾ. ਤਨਦੁਰੁਸ੍ਤੀ.

ਪਾਟਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਟ ੧੨. "ਚਤੁਰ ਕੋਸ ਪਾਟਾ ਤਿਸ ਨਦ ਕੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਾਟਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੱਟਕੇ. ਭਰਕੇ. ਦੇਖੋ, ਪਾਟਨਾ ੨. "ਪਾਟਿ

ਬਾਰਿਧਿਰਾਜਕਉ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਪਾਟਕੇ. ਫਟਕੇ.

ਪਾਟੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪੱਟੀ. ਤਖ਼ਤੀ. "ਲੈ ਪਾਟੀ ਪਾਧੇ ਕੈ ਆਇਆ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਮੰਜੇ ਦੀ ਬਾਹੀ. "ਪਾਟੀ ਚੋਟ ਗੋਡ ਪਰ ਲਾਗੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਫਟੀ. ਦੇਖੋ, ਪਾਟਨਾ.

ਪਾਟੁ. ਪੱਟ. ਰੇਸ਼ਮ. ਦੇਖੋ, ਪਾਟ ੨. "ਹਰਿ ਚੋਲੀ ਦੇਹ ਸਵਾਰੀ ×××ਪਾਟੁ ਲਗਾ ਅਧਿਕਾਈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ)

ਪਾਟੂ. ਵਿ—ਰੇਸ਼ਮੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮੀ ਧਾਰੀਦਾਰ ਵਸਤ੍ਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪੱਟੂ ੧.

ਪਾਟੰਬਰ. ਪਟ-ਅੰਬਰ. ਦੇਖੋ, ਪਟੰਬਰ.

ਪਾਠ ਅਥਵਾ ਪਾਠੁ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਠਨ. "ਬੇਦ ਪਾਠ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਕਾਰ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)। ੨ ਸਬਕ਼. ਸੰਥਾ. "ਪਾਠ ਪੜਿਓ ਅਰੁ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰਿਓ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੫) ੩ ਪੁਸ੍ਤਕ ਦਾ ਭਾਗ. ਅਧ੍ਯਾਯ। ੪ ਕਿਸੇ ਪੁਸ੍ਤਕ ਅਥਵਾ ਸਤੋਤ੍ਰ ਨੂੰ ਨਿਤ੍ਯ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਪਾਠੁ ਪੜੈ ਨ ਬੂਝਹੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਠ (ਪੜ੍ਹਨ) ਦੀ ਸ਼ਾਲਾ. ਉਹ ਮਕਾਨ, ਜਿੱਥੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ. ਮਦਰਸਾ. ਸਕੂਲ. (School)

ਪਾਠਕ. ਸੰ. ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ. ਵਾਚਣ ਵਾਲਾ, ਪਾਠੀਆ। ੨ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਉਸਤਾਦ. ਅਧ੍ਯਾਪਕ। ੩ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. "ਪਾਠਕ ਨਾਮ ਤਿਲੋਕਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਾਠਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ.

ਪਾਠਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਸ਼੍ਟ ਜਵਾਨ. ਪੱਠਾ. "ਪਾਠੇ ਤਰੁਨ ਪਖਰਿਯਾ ਪਰਖੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੪੨)

ਪਾਠਾਂਤਰ. ਸੰ. ਹੋਰ ਪਾਠ. ਭਿੰਨ ਪਾਠ. ਪਾਠ ਦਾ ਭੇਦ.

ਪਾਠਿਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲੀ. ਅਧ੍ਯਾਪਿਕਾ.

ਪਾਠੀ, ਪਾਠੀਆ ਸੰ. ਪਾਠਿਨ੍. ਵਿ—ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਚੰਗਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਪਾਠੀਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮੱਛੀ. ਬੋਆਲ ਮੱਛੀ. Boalis.

ਪਾਠੁ. ਦੇਖੋ, ਪਾਠ.

ਪਾਠੰਗਾ. ਪਾਠ-ਅੰਗ. ਪਾਠ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅੰਗ. ਪਾਠ ਦਾ ਉੱਦੇਸ਼. "ਹਰਿ ਪਾਇਓ ਪਾਠੰਗਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਪਾਠ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਪੜ੍ਹਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਪੜ੍ਹਨ ਲਾਇਕ.

ਪਾਡਲ. ਦੇਖੋ, ਪਾਟਲ.

ਪਾਡਲ ਸਾਹਿਬ. ਰਿਆਸਤ ਮੰਡੀ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ (ਸ਼ਹਿਰ ਮੰਡੀ) ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਅੱਧ ਮੀਲ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਜਾ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਦੋਂ ਰਵਾਲਸਰ ਦੇ ਪਹਾੜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੈਰ ਲਈ ਆਏ ਤਾਂ "ਮੰਡੀ" ਦਾ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਲੈ ਆਇਆ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਤਾਂ ਇੱਥੇ ਪਾਡਲ (ਪਾਟਲ) ਬਿਰਛ ਪਾਸ ਡੇਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰੇ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪਾਸ ਰਹਿਣ ਲਈ ਮਕਾਨ ਹਨ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੮੫) ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਸਰਦਾਰ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਏ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੈ, ਜੋ ਇਸੀ ਰਿਆਸਤ (ਮੰਡੀ) ਦੇ ਪਿੰਡ ਬਲ੍ਹ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਵਸਤਾਂ ਹਨ:—

(੧) ਬੰਦੂਕ ਤੋੜੇਦਾਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਕੁੰਦੇ ਸਮੇਤ ੭ ਫੁਟ ੪ ਇੰਚ ਹੈ.

(੨) ਸਣ ਦੀ ਸੂਤਲੀ ਦਾ ਉਣਿਆ ਹੋਇਆ ਪਲੰਘ, ਜਿਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ੬ ਫੁਟ ੨ ਇੰਚ ਅਤੇ ਚੌੜਾਈ ੩ ਫੁਟ ੧੦ ਇੰਚ, ਉੱਚਾਈ ੨ ਫੁਟ ਹੈ.

(੩) ਰਬਾਬ, ਜੋ ੪ ਫੁਟ ਲੰਮਾ ਹੈ.

ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਮਹੰਤ ਹਰਕਰਨਦਾਸ ਜੀ ਉਦਾਸੀ ਹਨ. ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜੇਜੋਂ ਦੁਆਬਾ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੋਂ ੮੦— ੮੫ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਹੈ.

ਪਾਂਡਵ. ਪਾਂਡੁ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵੰਸ਼, ਪਾਂਡੁ ਦੀ ਔਲਾਦ. ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮਹਾਭਾਰਤ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਉਂ ਹੈ:— ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ ਸ਼ਾਂਤਨੁ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਵਿਚਿਤ੍ਰਵੀਰਯ ਖਈ ਰੋਗ ਨਾਲ ਯੁਵਾ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਮਰ ਗਿਆ. ਉਸ ਦੀਆਂ ਦੋ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਅੰਬਿਕਾ ਅਤੇ ਅੰਬਾਲਿਕਾ ਬਿਨਾ ਔਲਾਦ ਵਿਧਵਾ ਰਹਿ ਗਈਆਂ. ਇਸ ਪਰ ਵਿਚਿਤ੍ਰਵੀਰਯ ਦੀ ਮਾਂ ਸਤ੍ਯਵਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਲੇ ਪੁਤ੍ਰ ਵ੍ਯਾਸ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ (ਜੋ ਸ਼ਾਂਤਨੁ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਾਸ਼ਰ ਰਿਖੀ ਦੇ ਵੀਰਯ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸਤ੍ਯਵਤੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਸੀ). ਵ੍ਯਾਸ ਨੇ ਮਾਤਾ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੋਗ[1] ਦੀ ਰੀਤੀ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਤੋਂ ਸੰਤਾਨ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ. ਅੰਬਿਕਾ ਨੇ ਵ੍ਯਾਸ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਖਕੇ ਨੇਤ੍ਰ ਮੀਚ ਲਏ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਧ੍ਰਿਤ੍ਰਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਅੰਨ੍ਹਾ ਜਨਮਿਆ ਅਤੇ ਅੰਬਾਲਿਕਾ ਦਾ ਮਾਰੇ ਡਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਪੀਲਾ ਹੋ ਹੋਗਿਆ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਸਦੇ ਪਾਂਡੁ (ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਵਾਲਾ) ਪੁਤ੍ਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ.

ਅੰਨ੍ਹਾ ਰਾਜਗੱਦੀ ਪੁਰ ਬੈਠ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪਾਂਡੁ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ. ਭੀਸ਼ਮਪਿਤਾਮਾ ਨੇ ਪਾਂਡੁ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕੁੰਤੀ ਅਤੇ ਮਾਦ੍ਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਾਂਡੁ ਨੇ ਕਿਮਿੰਦਯ ਰਿਖੀ ਨੂੰ, ਜੋ ਮ੍ਰਿਗ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ਭੋਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਤੀਰ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ. ਇਸ ਪੁਰ ਰਿਖੀ ਨੇ ਸ਼ਾਪ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਦ ਪਾਂਡੁ ਇਸਤ੍ਰੀਸੰਗ ਕਰੇਗਾ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਰ ਜਾਵੇਗਾ.

ਸ਼ਾਪ ਦੇ ਭੈ ਕਰਕੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਰਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰੇ ਰਹਿਣਾ ਸੁਖਦਾਈ ਜਾਣਿਆ, ਪਰ ਪੁਤ੍ਰ ਬਿਨਾ ਵੰਸ਼ ਕਿਵੇਂ ਰਹੇਗੀ, ਇਹ ਚਿੰਤਾ ਭੀ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਲੱਗੀ. ਪਤੀ ਨੂੰ ਚਿੰਤਾਤੁਰ ਦੇਖਕੇ ਕੁੰਤ਼ੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਤ੍ਰਸ਼ਕਤਿ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਸਮਰਥ ਰਖਦੀ ਹਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰੋ. ਰਾਜੇ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਨਾਲ ਕੁੰਤੀ ਨੇ ਧਰਮ ਨੂੰ ਬੁਲਾਕੇ ਯੁਧਿਸ਼੍ਟਿਰ, ਪੌਣ ਤੋਂ ਭੀਮ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਤੋਂ ਅਰਜੁਨ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ, ਅਰ ਆਪਣੀ ਸੌਕਣ ਮਾਦ੍ਰੀ ਲਈ ਅਸ਼੍ਵਿਨੀਕੁਮਾਰ ਦੇਵਤਾ ਸੱਦੇ,

[1] ਦੇਖੋ, ਨਿਯੋਗ.

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਕੁਲ ਅਤੇ ਸਹਦੇਵ ਪੈਦਾ ਹੋਏ. ਇਹ ਪੰਜੇ, ਪਾਂਡੁ ਦੇ ਖੇਤ੍ਰਜ ਪੁਤ੍ਰ ਪਾਂਡਵ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ. ਭੀਸ਼ਮਪਿਤਾਮਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਪੋਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਿਦਯਾ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁਣ ਕੀਤੇ. ਭਾਵੇਂ ਪਾਂਡਵ ਭੀ ਕੁਰੁਵੰਸ਼ੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੌਰਵ ਸਨ, ਪਰ ਪਾਂਡੁ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਤੋਂ ਇਸ ਵੰਸ਼ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਸ਼ਾਖ ਹੋ ਗਈ ਅਰ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ ਦੀ ਔਲਾਦ ਕੌਰਵ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਹੀ.[1] ਕੌਰਵਾਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹਸ੍ਤਿਨਾਪੁਰ ਅਤੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਇੰਦ੍ਰਪ੍ਰਸਥ (ਦਿੱਲੀ) ਸੀ. "ਰੋਵਹਿ ਪਾਂਡਵ ਭਏ ਮਜੂਰ। ਜਿਨ ਕੈ ਸੁਆਮੀ ਰਹਤ ਹਦੂਰਿ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੧ ਮ: ੧) ਜੂਆ ਖੇਡਣ ਪੁਰ ਰਾਜ ਖੋਕੇ ਵਿਰਾਟਪਤੀ ਦੇ ਘਰ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੋਕੇ ਪਾਂਡਵ ਰੋਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਹਰ ਵੇਲੇ ਕ੍ਰਿਸਨਦੇਵ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ. ੨ ਜੇਹਲਮ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਦਾ ਦੇਸ਼. (੩) ਪੰਜ ਸੰਖਯਾ ਬੋਧਕ ਸ਼ਬਦ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਂਡਵ ਪੰਜ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਯੁਧਿਸ੍ਠਰ. ਇਦ੍ਰਪ੍ਰਸਥ.

ਪਾਂਡਵ ਨਗਰ, **ਪਾਂਡਵ ਪੁਰੀ** } ਦਿੱਲੀ.

ਪਾਡਾ, **ਪਾਂਡਾ** } ਪੰਡਿਤ. ਤੀਰਥਪੁਰੋਹਿਤ. ਪੰਡਾ. ਪੁਜਾਰੀ. "ਸੁਨਿ ਪਾਡੇ! ਕਿਆ ਲਿਖਹੁ ਜੰਜਾਲਾ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਪਾਂਡਿਤ੍ਯ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਡਿਤਾਈ. ਪੰਡਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਵਿਦ੍ਵੱਤਾ.

ਪਾਂਡੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਡ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲਾ. ਬੋਝਾ ਢੋਣ ਵਾਲਾ ਮਜੂਰ.

ਪਾਂਡੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੀਲਾ ਅਤੇ ਚਿੱਟਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਰੰਗ। ੨ ਪਾਂਡੁ ਰੰਗ ਦੀ ਚਿਕਣੀ ਅਤੇ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੀ ਮਿੱਟੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੋਚਾ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਇੱਕ ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਾਂਡਵ ਵੰਸ਼ ਚੱਲਿਆ. ਦੇਖੋ, ਪਾਂਡਵ। ੪ ਚਿੱਟਾ ਹਾਥੀ। ੫ ਇੱਕ ਰੋਗ. ਦੇਖੋ, ਸਟਕਾ ਅਤੇ ਪਾਂਡੁ ਰੋਗ.

ਪਾਂਡੁਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਫੇਦੀ ਮਿਲਿਆ ਪੀਲਾ ਰੰਗ। ੨ ਚਿੱਟਾ ਰੰਗ। ੩ ਖੜੀਆ ਮਿੱਟੀ। ੪ ਚਿੱਟਾ ਕੋੜ੍ਹ. ਫੁਲਬਹਿਰੀ.

ਪਾਂਡੁ ਰੋਗ. ਦੇਖੋ, ਸਟਕਾ. "ਪਾਂਡੁ ਰੋਗ ਪੀਨਸ ਕਟਿਦੇਸੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਪਾਂਡੂ. ਦੇਖੋ, ਪਾਂਡੁ। ੨ ਡਿੰਗ. ਘੋੜੇ ਦਾ ਸਾਈਸ.

ਪਾਂਡੋ. ਦੇਖੋ, ਪਾਂਡਵ. "ਪੰਜੇ ਪਾਂਡੋ ਦੇਖਦੇ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਂਡੂ ੨.

ਪਾਢਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾੜ੍ਹਾ. "ਪਾਢੇ ਘੇਰ ਘੇਰ ਗੁਰੁ ਮਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਾਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਸਤ੍ਰ ਨੂੰ ਬੁਣਨ ਸਮੇਂ ਲਾਇਆ ਮਾਵਾ। ੨ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਗਰਮ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਬੁਝਾਕੇ ਕਰੜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪਾਨ ੯. "ਕਰਜੋ ਮੱਦ ਪਾਣੰ." (ਰਾਮਾਵ) ੪ ਆਬ. ਚਮਕ. "ਸੱਚ ਪਾਣ ਸੱਚ ਮਾਨ ਮਹੱਤਾ." (ਭਾਗੁ) ੫ ਪਾਨ. ਪਾਣੀ. ਜਲ. "ਤਿਹ ਪਾਣ ਪਿਆਇ." (ਰਾਮਾਵ) ੬ ਦੇਖੋ, ਪਾਣੁ ੨। ੭ ਸੰ. ਵਪਾਰ. ਲੈਣ ਦੇਣ। ੮ ਦਾਉ. ਬਾਜੀ। ੯ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼.

ਪਾਣਪ. ਦੇਖੋ, ਪਾਨਪ ਅਤੇ ਪਾਨਿਪ.

[1]ਦੇਖੋ, ਕੁਰੁਵੰਸ਼.

ਪਾਣਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖਲ ਜੌਂ ਦਾ ਆਟਾ ਆਦਿ ਮਿਲਾਕੇ ਪਸ਼ੂ ਦੇ ਪੀਣ ਯੋਗ੍ਯ ਬਣਾਇਆ ਪਦਾਰਥ। ੨ ਪਨਹੀ. ਜੁੱਤੀ. "ਪਾਣਾ ਲਹੈ ਸਜਾਇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਦੇਖੋ, ਪਾਉਣਾ.

ਪਾਣਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਥ. ਕਰ। ੨ ਸਿੰਧੀ. ਸਰਵਖ਼ੁਦ. ਆਪ. "ਜੇ ਤੂ ਤਾਰੂ ਪਾਣਿ ਤਾਹੂ ਪੁਛੁ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ਜੇ ਤੂੰ ਖ਼ੁਦ ਤਾਰੂ ਹੈਂ, ਤਾਂਭੀ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛ. ਅਥਵਾ ਜੇ ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਦਾ ਤਾਰੂ ਹੈਂ, ਤਦ ਭੀ ਪੁੱਛ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪਾਣੀ.

ਪਾਣਿਗਤ. ਵਿ—ਹੱਥ ਆਇਆ. ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ.

ਪਾਣਿਗ੍ਰਹਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਥ ਫੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਵਿਆਹ. ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਹੱਥ ਫੜਨਾ.

ਪਾਣਿਨਿ. ਪਣਿਨੀ ਮੁਨੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਆਚਾਰਯ ਅਸ੍ਟਧ੍ਯਾਯੀ[2] ਦਾ ਕਰਤਾ ਇੱਕ ਮੁਨਿ, ਜੋ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਦੇ ਪਾਸ ਸਲਾਤ (ਸ਼ਲਾਤੁਰ) ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਦਾਕ੍ਸ਼ੀ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਜਨਮਿਆ.[3] ਇਹ ਦੇਵਲ ਦਾ ਪੋਤਾ ਸੀ. ਪਾਣਿਨਿ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ B.C. ੪੦੦ ਅਤੇ ੩੦੦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਹੈ.

ਪਾਣਿਨੀਯ. ਪਾਣਿਨਿ ਦਾ ਚੇਲਾ। ੨ ਪਾਣਿਨਿ ਦਾ ਰਚਿਆ ਵ੍ਯਾਕਰਣ.

ਪਾਣਿਪ. ਆਬ. ਸ਼ੋਭਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਨਿਪ. "ਪਾਣਿਪ ਹਿੰਦਨ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਬਰਬੀਰ ਧਰੈਂ ਅਤਿ ਤ੍ਰਾਣ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਾਣੀ. ਸੰ. ਪਾਨੀਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ. "ਪਾਣੀ ਅੰਦਰਿ ਲੀਕ ਜਿਉ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਣਿ। ੩ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆ ਕੇ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੋਂਦਾ ਹੈ—ਹੱਥ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਵਾਲੀ. ਜਿਵੇਂ— "ਨਮੋ ਮਕਤਣੀ ਸੂਲਣੀ ਖੜਗ ਪਾਣੀ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਪਾਣੀਹਾਰ, **ਪਾਣੀਹਾਰੀਆ** } ਪਾਣੀ ਢੋਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਨੀਹਾਰ. "ਮੇਘਮਾਲਾ ਪਾਣੀਹਾਰੀਆ" (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਪਾਣੀ ਬਿਨਾ ਡੁੱਬਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅਕਾਰਣ ਦੁੱਖ ਪਾਉਣਾ. "ਮਨਮੁਖਿ ਅੰਧੁ ਨ ਚੇਤਹੀ, ਡੂਬਿਮੁਏ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਪਾਣੀਲਾਗ. ਦੇਖੋ, ਪਾਨੀਲਾਗ.

ਪਾਣੀ ਵਾਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸਿਰ ਉੱਪਰਦੀਂ ਪਾਣੀ ਫੇਰਕੇ ਪੀਣਾ. ਭਾਵ ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਣੀ ਵਾਰਨ ਵਾਲਾ ਆਪਣੇ ਪਜਾਰੇ ਸੰਬੰਧੀ ਪੁਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਵਿਪਦਾ ਨੂੰ ਆਪ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਉਪਰਹੁ ਪਾਣੀ ਵਾਰੀਐ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ:੧) "ਮਾਤਨ ਵਾਰ ਪਿਯੋ ਜਲ ਪਾਨੰ." (ਰਾਮਾਵ) ਦੇਖੋ, ਘੋਲ ਘੁਮਾਉਣਾ.

ਪਾਣੁ. ਦੇਖੋ, ਪਾਣ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੈਣਾ. "ਨਾ ਹਉ, ਨਾ ਮੈ ਜੂਨੀ ਪਾਣੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) "ਗਦਹੁ ਚੰਦਨਿ ਖਉਲੀਐ ਭੀ ਸਾਹੂ ਸਿਉ ਪਾਣੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਪਾਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤ੍ਰ. ਪੱਤਾ. "ਜੈਸੇ ਬਨ ਹਰ ਪਾਤ." (ਸਾਰ ਕਬੀਰ)

[2]ਇਹ ੩੯੯੬ ਸੂਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਪੋਥੀ, ਸਾਰੇ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹੈ. ਇਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਲਘੁਸਿੱਧਾਂਤ ਕੌਮੁਦੀ ਅਤੇ ਸਿੱਧਾਂਤ ਕੌਮੁਦੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਹੈ.

[3]ਮਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਦਾਕ੍ਸ਼ੇਯ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕਾਰਣ ਸ਼ਾਲਾਤੁਰੀਯ ਹੈ.

੨ ਪੰਖ. ਪਕ. "ਭਾਂਭੀਰੀ ਕੇ ਪਾਤ ਪਾਰਦੋ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੩ ਪਾਵਤ (ਪਾਉਂਦਾ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਤੈਸ ਕਰਮਫਲ ਪਾਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਸੰ. ਡਿਗਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਤਨ. "ਰਾਜ ਕਾਜ ਰਾਖਬੇ ਕੋ ਕਛੂ ਨਹਿ ਪਾਤ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੫ ਚਰਚਾ ਵਿੱਚ ਪਕ ਦਾ ਡਿਗਣਾ. ਹਾਰ ਹੋਣੀ. "ਉੱਤਰ ਦੇ, ਨਤੁ ਹ੍ਵੈਹੈ ਪਾਤ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੬ ਪ੍ਰਹਾਰ. ਆਘਾਤ. "ਦੇਵੀ ਕਰਯੋ ਖੱਗ ਪਾਤੰ." (ਚੰਡੀ ੨) ੭ ਵਿ—ਰਕਕ. ਤ੍ਰਾਤਾ. "ਕੇਤੇ ਪਾਤ ਨਰਿੰਦ." (ਜਪੁ) ੮ ਫ਼ਾ ਪਾੜ. ਤਖ਼ਤ. ਰਾਜਸਿੰਘਾਸਨ. ਦੇਖੋ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ.

ਪਾਂਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਕ੍ਤਿ. ਪਾਂਤਿ. ਕਤਾਰ.

ਪਾਤਉ. ਸੰ. ਪਾਤ੍ਰ. ਨਾਟਕ ਦੇ ਨਾਇਕ ਨਾਇਕਾ ਆਦਿ. "ਦਸ ਪਾਤਉ ਪੰਚ ਸੰਗੀਤਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਦਸ ਪਾਤ੍ਰ ਦਸ ਇੰਦ੍ਰਿਯ, ਅਤੇ ਪੰਜ ਗਵੈਯੇ ਬਜੈਯੇ ਰੂਪ ਰਸ ਆਦਿ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ.

ਪਾਤਸ਼ਾਹ. ਪਾਤ (ਸਿੰਘਾਸਨ) ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਪਾਦਸ਼ਾਹ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ.

ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ. ਪਾਦਸ਼ਾਹੀ. ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ। ੨ ਸਿੱਖਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੁਤਾ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਅ਼ਮਲਦਾਰੀ। ੩ ਸੱਚੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹਤ ਵਾਲੇ ਦਸ਼ ਸਤਿਗੁਰੂ. ਜੈਸੇ—ਖਿਆਲ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦ ਆਦਿ.

ਪਾਤਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਤ (ਡੇਗਣ) ਵਾਲਾ ਕਰਮ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਹੋਈਦਾ ਹੈ. ਪਾਪ. ਗੁਨਾਹ।

੨ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸ਼ ਪਾਪ ਕਰਮ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਹੋਈਦਾ ਹੈ— ਚੋਰੀ, ਵੇਦ ਵਿਧੀ ਬਿਨਾ ਕੀਤੀ ਹਿੰਸਾ ਅਤੇ ਪਰਇਸਤ੍ਰੀਗਮਨ, ਇਹ— ਤਿੰਨ ਕਾਇਕ (ਸ਼ਾਰੀਰਿਕ) ਪਾਤਕ. ਕੌੜਾ ਬੋਲਣਾ, ਝੂਠ, ਚੁਗਲੀ ਅਤੇ ਬੇਮੇਲ ਬਕਬਾਦ, ਇਹ ਚਾਰ ਵਾਣੀ ਦੇ ਪਾਤਕ. ਦੂਜੇ ਦੇ ਧਨ ਮਾਲ ਲੈਣ ਦਾ ਖਿਆਲ, ਕਿਸੇ ਦਾ ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਨਾ ਅਤੇ ਝੂਠਾ ਕਲੰਕ ਲਾਉਣ ਦੀ ਗੋਂਦ, ਇਹ ਤਿੰਨ ਮਾਨਸਿਕ ਪਾਪ. ਦੇਖੋ, ਪਾਪ ੪।

੩ ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਮਰਨ ਪੁਰ ਹੋਈ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. ਇਹ ਪਾਤਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ੧੦ ਦਿਨ, ਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰਿਯ ਦੇ ੧੨ ਦਿਨ, ਵੈਸ਼੍ਯ ਦੇ ੧੫ ਦਿਨ ਅਤੇ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਦੇ ੩੦ ਦਿਨ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਕਈ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਨੇ ੧੨-੧੩-੧੭ ਅਤੇ ੩੦ ਦਿਨ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ੪ ਸਿੱਖਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਤਨਖਾਹ ਯੋਗ੍ਯ ਕਰਮ, ਅਰਥਾਤ— ਮੁੰਡਨ, ਵਿਭਚਾਰ, ਤਮਾਕੂ ਆਦਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਅਤੇ ਕੁੱਠਾ ਖਾਣਾ.

ਪਾਤਕੀ. ਸੰ. ਪਾਤਕਿਨ੍. ਵਿ—ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਪਾਤਕ ਕਰਮ ਦਾ ਕਰਤਾ.

ਪਾਤਣ. ਦੇਖੋ, ਪੱਤਣ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਤਣੁ.

ਪਾਤਣਿ, ਪਾਤਣੀ, ਪਾਤਣੁ, ਪਾਤਣੂ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੋਤਸ੍ਥਾਨ (ਕਿਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇ ਅੱਡੇ) ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਜਲ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦਾ ਭੇਤੀਆ, ਜੋ ਮਲਾਹਾਂ ਨੂੰ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਖੜਾ ਪੁਕਾਰੇ ਪਾਤਣੀ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਇੱਥੇ ਪਾਤਣੀ ਗੁਰੂ ਹੈ. "ਆਪੇ ਪਤਣੁ ਪਾਤਣੀ ਪਿਆਰਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੪) ੨ ਮਲਾਹ. ਪੱਤਨ ਪੁਰ ਪਹੁਚਾਉਣ ਵਾਲਾ (pilot). ਭਾਵ—ਸਤਿਗੁਰੂ. "ਜੇ ਪਾਤਣੁ ਰਹੈ ਸੁਚੇਤ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੩ ਪੱਤਨ ਪੁਰ ਮਹਿਸੂਲ ਲੈਣ ਵਾਲਾ.

ਪਾਤਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡੇਗਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਹਿਠਾਹਾਂ ਸਿੱਟਣਾ.

ਪਾਤਰ. ਦੇਖੋ, ਪੱਤਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਤ੍ਰ। ੩ ਵਿ—ਪਤਲਾ. ਜੋ ਮੋਟਾ ਨਹੀਂ. "ਪਿਯ ਪਾਤਰ ਪਤਰੀ ਤ੍ਰਿਯਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੬੧)

ਪਾਤਰਾ. ਵਿ—ਪਤਲਾ. "ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਪਾਤਰੇ ਬਹੁ ਕਰ ਧਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਾਤਰੋ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤ੍ਰ ਲੈਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਪਤ੍ਰਹਾਰ. ਕਾਸਿਦ. ਦੇਖੋ, ਕੋਸਰੋ. "ਤਬ ਚਤੁਰ ਪਾਤਰੋ ਆਇਓ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਵਿ— ਪਤਲਾ.

ਪਾਤਲ. ਦੇਖੋ, ਪੱਤਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਤਰ। ੩ ਪੱਤਲ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਵਡਾ ਕੱਛੂ.

ਪਾਤਲੀ. ਸੰ. ਪਾਦਤਲ. ਪੈਰ ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਭਾਗ.

ਪਾਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤ੍ਰ. ਪੱਤਾ.

ਪਾਤਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪਾਤਾਲ.

ਪਾਤਾਲ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੇ ਹੇਠਲਾ ਲੋਕ। ੨ ਹੇਠਲੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੱਤਵਾਂ ਲੋਕ. "ਪਾਤਾਲ ਪੁਰੀਆ ਲੋਅ ਆਕਾਰਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) ਦੇਖੋ, ਸਪਤ ਪਾਤਾਲ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਵੈਯੇ ਦਾ ਰੂਪ ੨੭.

ਪਾਤਾਲਗੰਗਾ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਪਥਗਾ.

ਪਾਤਾਲਪੁਰੀ. ਕੀਰਤਪੁਰ ਦੇ ਪਾਸ ਸ਼ਤਦ੍ਰਵ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੋਤੀਜੋਤਿ ਸਮਾਉਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. ਸਰਦਾਰ ਭੂਪ ਸਿੰਘ ਰੋਪੜ ਵਾਲੇ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਬਣਵਾਈ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਕੀਰਤਪੁਰ। ੨ ਖ਼ਾ. ਕਹੀ. ਕਸੀ. ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਇਸ ਨੂੰ ਪਾਤਾਲਮੋਚਨੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਪਾਤਾਲਮੋਚਨੀ. ਦੇਖੋ, ਪਾਤਾਲਪੁਰੀ ੨.

ਪਾਤਾਲਯੰਤ੍ਰ. ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦਾ ਤੇਲ ਅਰਕ ਆਦਿ ਸਾਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮੁਖਬੰਦ ਪਾਤ੍ਰ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਦੇ ਹੇਠ ਛੇਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਾਕੇ ਉਸ ਹੇਠ ਦੂਜਾ ਖਾਲੀ ਪਾਤ੍ਰ ਛੇਕ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਰੱਖੀਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪਾਤ੍ਰ ਡੂੰਘੇ ਟੋਏ ਵਿੱਚ ਧਰੀਦੇ ਹਨ ਅਰ ਉਸ ਟੋਏ ਦੇ ਉਪਰ ਗੋਹੇ ਆਦਿ ਦੀ ਅੱਗ ਮਚਾਈਦੀ ਹੈ. ਅਗਨਿ ਦੇ ਸੇਕ ਨਾਲ ਉੱਪਰਲੇ ਪਾਤ੍ਰ ਵਿੱਚੋਂ ਟਪਕਕੇ ਰਸ ਤੇਲ ਆਦਿ ਹੇਠਲੇ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੇਵਨ ਵੈਦ ਦੀ ਸਿਖ੍ਯਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰੀਦਾ ਹੈ.

ਪਾਤਾਲੀ. ਪਾਤਾਲੀਂ. ਪਾਤਾਲੋਂ ਮੇਂ. "ਪਾਤਾਲੀ ਆਕਾਸੀ ਸਖਨੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪਾਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ. ਮਾਨ. ਪਤ. "ਭਗਤਨ ਕੀ ਰਾਖੀ ਪਾਤਿ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਪੱਤਿ. ਪਿਆਦਾ. ਪੈਦਲ ਸਿਪਾਹੀ. "ਗਜ ਬਾਜਿ ਰਥਾਦਿਕ ਪਾਤਿ ਗਣੰ." (ਅਕਾਲ) ੩ ਪਾਂਤਿ. ਪੰਕ੍ਤਿ. ਕਤਾਰ। ੪ ਫ਼ਿਰਕ਼ਾ. ਗੋਤ੍ਰ. ਜਾਤਿ ਦੀ ਸ਼ਾਖ. "ਜਾਤਿ ਅਰੁ ਪਾਤਿ ਨਹਨ ਜਿਹ." (ਜਾਪੁ) ੫ ਖ਼ਾਨਦਾਨ. ਕੁਲ. "ਪ੍ਰਥਮੇ ਤੇਰੀ ਨੀਕੀ ਜਾਤਿ। ਦੁਤੀਆ ਤੇਰੀ ਮਨੀਐ ਪਾਤਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੬ ਸੰ. ਪ੍ਰਭੁ. ਸ੍ਵਾਮੀ.

ਪਾਂਤਿ. ਸੰਗਜਾ—ਪੰਕ੍ਤਿ. ਪੰਗਤ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ। ੨ ਕੁਲ. ਗੋਤ੍ਰ. ਖ਼ਾਨਦਾਨ. "ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਕਮੀਨੀ ਪਾਂਤਿ ਕਮੀਨੀ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ)

ਪਾਤਿਸਾਹ, ਪਾਤਿਸਾਹਿਬ, ਪਾਤਿਸਾਹਿਬੁ, ਪਾਤਿਸਾਹੁ } ਦੇਖੋ, ਪਾਤਸਾਹ ਅਤੇ ਪਾਦਸ਼ਾਹ. "ਸਚੀ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ, ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ!" (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਛਤ੍ਰਸਿਰ ਸੋਊ." (ਬਾਵਨ) "ਸੋ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਾਹਾ ਪਾਤਿਸਾਹਿਬੁ." (ਜਪੁ)

ਪਾਤਿਕ. ਦੇਖੋ, ਪਾਤਕ. "ਪਤਿਤ ਕੇ ਪਾਤਿਕ ਉਤਰਹਿ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਪਾਤੀ. ਸੰਗਜਾ—ਪਤ੍ਰਿਕਾ. ਪਤ੍ਰੀ. ਚਿੱਠੀ. "ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਪਾਤੀ ਜੁ ਪਠਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਪਤ੍ਰ. ਦਲ. ਪੱਤਾ. "ਪਾਤੀ ਤੋਰੈ ਮਾਲਿਨੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੩ ਪੰਕ੍ਤਿ. ਪਾਂਤਿ. ਕੁਲ. ਗੋਤ੍ਰ. "ਤੂ ਜਾਤਿ ਮੇਰੀ ਪਾਤੀ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ੪ ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ. ਮਾਨ. ਇੱਜ਼ਤ. "ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰਾਖੀ ਪਾਤੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੫ ਪਤੀ. ਸ੍ਵਾਮੀ. "ਤੁਹੀਂ ਨਿਰੰਜਨੁ ਕਮਲਾਪਾਤੀ." (ਧਨਾ ਸੈਣ) ਕਮਲਾ (ਲਕ੍ਸ਼ਮੀ) ਪਤਿ। ੬ ਸੰ. ਵਿ— ਡਿਗਣ ਵਾਲਾ. (ਪਾਤਿਨ੍). "ਸੋ ਨਰਕਾਪਤੀ ਹੋਵਤ ਸੁਆਨੁ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੭ ਪਾਤੀਂ. ਪਾਤ੍ਰਾਂ ਨੇ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ. "ਹਰਿ ਜਪਿਓ ਊਤਮ ਪਾਤੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੪) ੮ ਸੰ. ਪਾਤ੍ਰਿਨ੍-ਪਾਤ੍ਰੀ. ਪਾਤ੍ਰ ਵਾਲਾ. "ਮੋਨਿ ਭਇਓ ਕਰਪਾਤੀ ਰਹਿਓ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਕਰਪਾਤੀ.

ਪਾਤੀਧਾਨੁ. ਪਤ੍ਰ ਅਤੇ ਅੱਛਤ. ਤੁਲਸੀਦਲ ਵਿਲ੍ਵਪਤ੍ਰ ਆਦਿ ਅਤੇ ਪੂਜਾ ਯੋਗ੍ਯ ਸਾਬਤ ਚਾਵਲ. "ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪਾਤੀਧਾਨੁ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧)

ਪਾਤੰਜਲ ਦਰ੍ਸ਼ਨ. ਸੰਗਜਾ—ਪਤੰਜਲਿ ਦਾ ਰਚਿਆ ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ. ਦੇਖੋ, ਯੋਗ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਤੇ ਪਤੰਜਲਿ.

ਪਾਤ੍ਰ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੀਤਾ ਜਾਵੇ. ਭਾਂਡਾ. ਬਤਰਨ। ੨ ਅਧਿਕਾਰੀ. ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦੇ ਪਾਉਣ ਯੋਗ੍ਯ ਪੁਰੁਸ਼। ੩ ਨਾਟਕ ਦੇ ਨਾਇਕ ਨਾਇਕਾ ਆਦਿ। ੪ ਨਾਟਕ ਖੇਡਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖ. ਨਟ। ੫ ਰਾਜਮੰਤ੍ਰੀ। ੬ ਇੱਕ ਤੋਲ, ਜੋ ਚਾਰ ਸੇਰ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ੭ ਪੱਤਾ. ਪਤ੍ਰ.

ਪਾਥ. ਸੰ. ਪਥ. ਸੰਗਜਾ—ਮਾਰਗ. ਰਸਤਾ. "ਨਹ ਨਿਬਹਤ ਜਮ ਕੈ ਪਾਥ." (ਕੇਦਾ ਮ: ੫) "ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਪਾਥ." (ਕਾਨ ਮ: ੪) ਦੇਖੋ, ਅੰ. Path। ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਸ੍ਤਰ. ਪੱਥਰ. "ਰਾਖਿਲੇਹੁ ਹਮ ਪਾਪੀ ਪਾਥ." (ਕਾਨ ਮ: ੪) ੩ ਸੰ. ਪਾਥ (ਪਾਥਸ੍) ਜਲ. "ਹਰਿ ਨਾਮ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਥ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ਹਰਿਨਾਮ ਅਮ੍ਰਿਤਜਲ ਹੈ। ੪ ਸੂਰਜ। ੫ ਅਗਨਿ। ੬ ਪਵਨ. ਹਵਾ। ੭ ਅੰਨ। ੮ ਆਕਾਸ਼.

ਪਾਂਥ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਪਥ (ਮਾਰਗ) ਚਲਣ ਵਾਲਾ. ਰਾਹੀ. ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ. "ਜਮ ਮਾਰਗ ਕੈ ਸੰਗੀ ਪਾਂਥ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਪਾਥਣਾ, ਪਾਥਨਾ } ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰ-ਸ੍ਥਾਪਨ. ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਥਾਪੜ ਕੇ ਬਣਾਉਣਾ, ਜੈਸੇ ਇੱਟ ਆਦਿ ਨੂੰ ਪੱਥਣਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਪੱਥਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਪਿੰਡ. ਜੈਸੇ ਪਾਂਡੂ ਗੋਬਰ ਆਦਿ ਦਾ ਪਾਥਣਾ.

ਪਾਥਨਾਥ, ਪਾਥਪਤਿ } ਸੰਗਜਾ—ਪਾਥ (ਜਲ) ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਰੁਣ। ੨ ਸਮੁੰਦਰ.

ਪਾਥਰ, ਪਾਥਰੁ } ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਸ੍ਤਰ. ਪੱਥਰ. "ਜੋ ਪਾਥਰ ਕਉ ਕਹਤੇ ਦੇਵ." (ਭੈਰ ਕਬੀਰ ਮ: ੫)[1] ੨ ਜੜ੍ਹਮਤਿ. ਮੂਰਖ। ੩ ਪਾਪੀ. ਕੁਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬੋਝ ਨਾਲ ਭਾਰੀ. "ਪਾਥਰ ਡੁਬਦਾ ਕਾਢਿਲੀਆ." (ਵਡ ਅ: ਮ: ੩)

ਪਾਥੀ. ਸੰਗਜਾ—ਪੱਥਕੇ ਬਣਾਇਆ ਗੋਹੇ ਦਾ ਪਿੰਡ. ਗੋਬਰ ਦਾ ਉਪਲਾ। ੨ ਪਾਂਥ. ਰਾਹੀ. ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ.

ਪਾਥੋਜ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਪਾਥ (ਪਾਣੀ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਕਮਲ. ਜਲਜ. "ਹਾਥ ਦ੍ਵੈ ਪਾਥੋਜ ਸਮ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਾਥੋਦ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਪਾਥ (ਜਲ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਬੱਦਲ. ਮੇਘ.

ਪਾਥੋਧਿ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਪਾਥ (ਜਲ) ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਸਮੁੰਦਰ.

ਪਾਦ. ਦੇਖੋ, ਪੱਦ. "ਪਾਦ ਮਾਰ ਕਰ ਊਚ ਸੁਨਾਵਾ." (ਪੰਪ੍ਰ) ੨ ਸੰਗਜਾ—ਪੈਰ. ਚਰਣ. "ਧਰਜੋ ਪਾਦ ਪੈ ਸੀਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਛੰਦ ਦੀ ਤੁਕ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਅਥਵਾ ਛੰਦ ਦਾ ਚੌਥਾ ਭਾਗ. ਪਦ। ੪ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦਾ ਚੌਥਾ ਭਾਗ, ਜੈਸੇ ਸੇਰ ਭਰ ਤੋਲ ਦਾ ਪਾਈਆ ਅਤੇ ਰੁਪਯੇ ਦੀ ਚੁਆਨੀ। ੫ ਬਿਰਛ ਦੀ ਜੜ. ਮੂਲ. ਦੇਖੋ, ਪਾਦਪ। ੬ ਕਿਰਣ. ਰਸ਼ਿਮ। ੭ ਚਾਲ. ਗਤਿ. ਗਮਨ। ੮ ਸ਼ਿਵ। ੯ ਫ਼ਾ پاد ਤਖ਼ਤ. ਰਾਜਸਿੰਘਾਸਨ. ਦੇਖੋ, ਪਾਦਸ਼ਾਹ.

ਪਾਦਸ਼ਾਹ. ਫ਼ਾ پادشاہ ਪਾਦ (ਤਖ਼ਤ) ਸ਼ਾਹ (ਪਤਿ). ਸਿੰਘਾਸਨ ਦਾ ਮਾਲਿਕ. ਮਹਾਰਾਜਾਧਿਰਾਜ.

ਪਾਦਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਚਲਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਤੇਜ਼ ਚਾਲ ਚੱਲੇ.

ਪਾਦਕਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਦੁਕਾ.

ਪਾਦਗ੍ਰਹਣ. ਸੰਗਜਾ—ਪੈਰ ਫੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਪੈਰ ਛੂਹਕੇ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਨਾ। ੩ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਲੈਣੀ.

ਪਾਦਜ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਜਨਮਿਆ, ਸ਼ੂਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਚਾਰਵਰਣ.

ਪਾਦਜਲ. ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਧੋਤੇ ਗਏ ਹਨ। ੨ ਚਰਣਾਮ੍ਰਿਤ.

ਪਾਦਤ੍ਰ, ਪਾਦਤ੍ਰਾਣ } ਸੰਗਜਾ—ਪੈਰ ਦੀ ਤ੍ਰਾਣ (ਰਖ੍ਯਾ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਜੁੱਤਾ. ਪਨਹੀ। ੨ ਖੜਾਉਂ.

ਪਾਦਪ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਪਾਦ (ਪੈਰ—ਜੜ) ਨਾਲ ਪੀਣ ਵਾਲਾ, ਬਿਰਛ. ਵ੍ਰਿਕ੍ਸ਼ ਆਪਣੇ ਤਣੇ ਨਾਲ ਰਸ ਪੀਂਦੇ ਹਨ. "ਪਾਦਪ ਦਲ ਸੁੰਦਰ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਾਦਪੂਰਣ. ਸੰਗਜਾ—ਛੰਦ ਦੇ ਚਰਣ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਸਮਸ੍ਯਾ ਪੂਰਤੀ। ੩ ਉਹ ਅੱਖਰ ਅਥਵਾ ਸ਼ਬਦ, ਜੋ ਕੇਵਲ ਛੰਦ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਠੀਕ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪਦ ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ.

ਪਾ ਦਰ ਹਵਾ. ਫ਼ਾ پادرہوا ਵਿ—ਹਵਾ ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਭਾਵ—ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲਾ.

ਪਾਦਰਥ. ਸੰਗਜਾ—ਪਊਏ. ਖੜਾਉਂ.

ਪਾਦਰੀ. ਪੁਰਤ. Padre—ਪਾਦ੍ਰੇ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਲੈਟਿਨ Pater

[1] ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੇ ਸਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਲੈਕੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਆਪਣੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਸ਼ਬਦ.

(ਪਿਤਾ) ਹੈ. ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਦਾ ਪੁਰੋਹਿਤ. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪਾਦਰੀ William Carey ੧੧ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੭੯੩ ਨੂੰ ਮਾਲਵੇ ਆਬਾਦ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਬੰਗਾਲੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਆਦਿਕ ਬੋਲੀਆਂ ਸਿੱਖਕੇ ਅੰਜੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ.

ਪਾਦਾਸ਼. ਫ਼ਾ پاداش ਸੰਗਯਾ—ਬਦਲਾ. ਪਲਟਾ। ੨ ਦੰਡ. ਸਜ਼ਾ.

ਪਾਦਾਕੁਲਕ. ਦੇਖੋ, ਅਤਿਮਾਲਤੀ.

ਪਾਦਾਰਘ. ਸੰ. ਪਾਦਯਾਘੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੈਰ ਧੋਣ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਲ.

ਪਾਦਾਤਿ / **ਪਾਦਾਤਿਕ** } ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਆਦਾ. ਪੈਦਲ ਸਿਪਾਹੀ.

ਪਾਦੁਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜੁੱਤੀ. ਜੋੜਾ. ਪਨਹੀ। ੨ ਖੜਾਉਂ. ਪਊਏ.

ਪਾਦੋਦਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਦ-ਉਦਕ. ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਜਲ. ਉਹ ਪਾਣੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੇਵਤਾ ਅਥਵਾ ਪੂਜਯ ਪੁਰੁਸ਼ ਦੇ ਪੈਰ ਧੋਤੇ ਗਏ ਹਨ.

ਪਾਧਰ ਅਥਵਾ ਪਾਧਰੁ. ਸੰ. ਪਦ੍ਰ. ਪਿੰਡ. ਗ੍ਰਾਮ. "ਜਿਤੁ ਮਿਲਿ ਹਰਿ ਪਾਧਰ ਬਾਟ." (ਕਾਨ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੪) ਜਿਸ ਦੇ ਮਿਲਨ ਤੋਂ ਹਰਿ ਦੇ ਨਗਰ ਦਾ ਰਾਹ ਮਿਲੇ. "ਰਾਹ ਪਾਧਰੁ ਗੁਰੁ ਦਸੈ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਪਦ੍ਵ. ਰਸਤਾ. ਮਾਰਗ. "ਭੂਲੀ ਮੈ ਫਿਰੀ ਪਾਧਰੁ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧) "ਅੰਧਾ ਆਗੂ ਜੇ ਥੀਐ ਕਿਉ ਪਾਧਰੁ ਜਾਣੈ?" (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੩ ਰਾਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਰਹਨੁਮਾ. ਸੁਮਾਰਗ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ. "ਪਾਧਰੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਕੇਰਾ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੪) ੪ ਪਧਰਾ. ਹਮਵਾਰ। ੫ ਡਿੰਗ. ਤਲਵਾਰ.

ਪਾਧਰੀ. ਦੇਖੋ, ਪਾਧੜੀ। ੨ ਰਾਹੀ. ਪਾਂਧੀ.

ਪਾਧਰੁ. ਦੇਖੋ, ਪਾਧਰ.

ਪਾਧੜੀ. ਇੱਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸੋਲਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਅੱਠ ਅੱਠ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪੁਰ ਦੋ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤ ਜਗਣ ।ऽ।.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਅਨਭੂਤ ਤੇਜ, ਅਨਛਿੱਜ ਗਾਤ,
ਕਰਤਾ ਸਦੀਵ, ਹਰਤਾ ਅਨਾਸ. ×××

(ਅਕਾਲ)

ਪਾਧੜੀ ਅਰਧ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਪਹਿਲਾਂ ਦੋ ਗੁਰੁ, ਅੰਤ ਜਗਣ, ਅਥਵਾ ਚਾਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਪਿੱਛੋਂ ਜਗਣ. ਇਹ ਮਧੁਭਾਰ ਛੰਦ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ. ऽ, ऽ, ।ऽ।.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸੋਭੰਤ ਸੂਰ। ਲੋਭੰਤ ਹੂਰ।
ਅਛ੍ਹੀ ਅਪਾਰ। ਰਿੱਝੀ ਸੁਧਾਰ ॥

(ਅਜਰਾਜ)

ਪਾਧਾ. ਸੰ. ਉਪਾਧ੍ਯਾਯ. ਸੰਗਯਾ—ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਅਧ੍ਯਾਪਕ. "ਪਾਧਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਖੀਐ ਚਾਟੜਿਆ ਮਤਿ ਦੇਇ." (ਓਅੰਕਾਰ) "ਆਪੇ ਚਾਟਸਾਲ ਆਪਿ ਹੈ ਪਾਧਾ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਪਾਧਾਊ. ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪੰਧ (ਪੰਥ) ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਰਾਹੀ. ਪਾਂਥ. "ਪਾਧਾਊ ਸੰਸਾਰ." (ਜੈਤ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਪਾਧਾ ਨਾ ਪੁੱਛਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਾਧੇ (ਪੰਡਿਤ) ਤੋਂ ਲਗਨ ਮੁਹੂਰਤ ਆਦਿ ਪੁੱਛੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਲੈਣਾ. ਭਾਵ—ਕਿਸੇ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦੀ ਉਡੀਕ ਅਤੇ ਭਰਮ ਛੱਡਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ. "ਨਹਿ ਪੂਛੋ ਪਾਧਾ ਚਲ ਪਰੀਐ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਾਂਧੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪੰਧ (ਰਾਹ) ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਰਾਹੀ. ਪਾਂਥ.

ਪਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਣ. ਆਬ. ਚਮਕ. ਭੜਕ। ੨ ਆਗਯਾ. "ਦੀਜੈ ਪਾਨੰ." (ਰਾਮਾਵ) ੩ ਪਾਣਿ. ਹੱਥ. "ਖਾਨ ਪਾਨ ਕਰ ਪਾਨ ਪਖਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਪਾਯਨ. ਪੈਰੀਂ. "ਸਬੈ ਪਾਨ ਲਾਗੇ ਤਜਜੋ ਗਰਬ ਭਾਰੀ." (ਦੱਤਾਵ) ੫ ਪਰਾਯਣ. ਤਤਪਰ. "ਇਕ ਪਾਨ ਜਾਨ ਉਦਾਸ." (ਦੱਤਾਵ) ਇੱਕ ਪਰਾਯਣ ਹੋਇਆ। ੬ ਪ੍ਰਾਣ. ਸ੍ਵਾਸ. "ਪਾਨ ਤਜੇ ਤੁਮ ਤਾਹਿਤ ਪ੍ਰੀਤਮ, ਪਾਨ ਤਜੇ ਤੁਮਰੇ ਹਿਤ ਪਯਾਰੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੬੭) ੭ ਪਰ੍‍ਣ. ਪੱਤਾ. ਪਤ੍ਰ. "ਪੌਨ ਬਹੈ ਦ੍ਰੁਮ ਪਾਨ ਨਿਹਾਰੇ." (ਕਲਕੀ) ੮ ਨਾਗਰਬੇਲਿ ਦਾ ਪੱਤਾ. ਤਾਂਬੂਲ. ਫ਼ਾ پان (Piper betel) "ਪਾਨ ਸੁਪਾਰੀ ਖਾਤੀਆ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੪) ੯ ਸੰ. ਪੀਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪੀਣਾ. "ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਹੁ ਸਾਧਸੰਗਿ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) ੧੦ ਜਲ. "ਮਿਥਿਆ ਭੋਜਨ ਪਾਨ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਨ ਪਾਨ ਫੇਰ ਜਾਚਤੇ ਨ ਪ੍ਰਾਨ ਦੇਹ ਧਾਰਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੧੧ ਸ਼ਰਾਬ. "ਪਾਨ ਡਰਾਇ ਕਸੁੰਭੜੋ ਰੂਰੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੧੧) ਦੇਖੋ, ਕਸੁੰਭੜਾ ੨। ੧੨ ਅਮ੍ਰਿਤ. "ਹਰੋਂ ਆਜ ਪਾਨੰ." (ਰਾਮਾਵ) ਅੱਜ ਇੰਦ੍ਰ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਖੋਹ ਸਕਦਾ ਹਾਂ। ੧੩ ਪੀਣ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ। ੧੪ ਕੁਲ੍ਯ. ਨਹਰ। ੧੫ ਰਕ੍ਸ਼ਾ. ਰਖ੍ਯਾ। ੧੬ ਪੌ. ਪ੍ਰਪਾ. ਜਿਸ ਥਾਂ ਪਾਣੀ ਪਿਆਇਆ ਜਾਵੇ। ੧੭ ਜਯ. ਫ਼ਤੇ. ਜਿੱਤ.

ਪਾਨਹਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਣੀ ਢੋਣ ਵਾਲਾ. ਕਹਾਰ. "ਕਈ ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਜਿਹ ਪਾਨਹਾਰ." (ਅਕਾਲ)

ਪਾਨਹੀ. ਜੁੱਤੀ. ਦੇਖੋ, ਪਨਹੀ. "ਤਾਕੇ ਪਗ ਕੀ ਪਾਨਹੀ ਮੇਰੇ ਤਨ ਕੋ ਚਾਮ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਪਾਨ ਕੋ ਸਾਜ. ਪਾਣੀ ਦਾ ਭਾਂਡਾ. ਘੜਾ. "ਮੈ ਧਰਿ ਸੀਸ ਪਾਨ ਕੋ ਸਾਜਾ। ਭਰਿ ਲ੍ਯੈਹੋਂ ਜਲ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਕਾਜਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੯੭) ੨ ਪੀਣ ਦਾ ਸਾਮਾਨ। ੩ ਜਲਤਰੰਗ ਵਾਜਾ.

ਪਾਨਗੋਸ੍ਠੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮਜਲਿਸ. Bacchanalia । ੨ ਭੈਰਵੀਚਕ੍ਰ.

ਪਾਨਦ. ਵਿ—ਪ੍ਰਾਣਦ. ਪ੍ਰਾਣ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਪਾਨਦ ਬੋਲਹਿਂ ਬਾਨੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਪਾਨ (ਤਾਂਬੂਲ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਜਲਦ. ਮੇਘ. ਬਦਲ। ੪ ਪਾਣੀ ਪਿਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸੇਵਕ.

ਪਾਨਦਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਨ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ. ਪਾਨਾਂ ਦਾ ਡੱਬਾ.

ਪਾਨ ਦੇਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਯੋਧੇ ਨੂੰ ਖਾਣ ਲਈ ਪਾਨ ਦੇਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਨ ਮੰਗਣਾ ਅਤੇ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਣਾ.

ਪਾਨਧ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਨ (ਜਲ) ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਸਮੁੰਦਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪਾਨਨੁਚਾਰਾ. ਪਾਨ-ਨ-ਉਚਾਰਾ. ਪਾਨ (ਪਾਣੀ) ਸ਼ਬਦ ਮੁਖ ਤੋਂ ਨਾ ਉਚਾਰਿਆ. ਪਾਣੀ ਨਾ ਮੰਗਿਆ. "ਪ੍ਰਾਨ ਤਜੇ ਤਿਨ ਪਾਨਨੁਚਾਰਾ." (ਰੁਦ੍ਰਾਵ)

ਪਾਨਪ. ਸੰ. ਵਿ—ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਧਾਰਮਿਕ ਮਦਰਾ (ਸੋਮਰਸ) ਪੀਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਪਾਨ ਪਾਤ੍ਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਪੀਣ ਦਾ ਬਰਤਨ. "ਕਈ ਇੰਦ੍ਰ ਪਾਨਪਹਾਰ." (ਬ੍ਰਹਮਾਵ) ਜਲ ਪਿਲਾਉਣ ਲਈ ਸੁਰਾਹੀ ਬਰਦਾਰ। ੪ ਪਾਨ (ਆਬ—ਚਮਕ) ਲਈ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਪਾਨਪ ਸੋਂ ਪੂਰੀ ਧਾਰ." (ਗ੍ਵਾਲ)

ਪਾਨਪਾਨ. ਪਾਤ੍ਰ ਅਤੇ ਪੀਣ ਯੋਗ੍ਯ ਪਦਾਰਥ. ਦੇਖੋ, ਪਾਨ। ੨ ਵਿ—ਪਾਨੀਯ ਪਾਨ. ਪੀਣ ਯੋਗ੍ਯ ਪਦਾਰਥਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰਰੂਪ. "ਨਮੋ ਪਾਨਪਾਨੇ." (ਜਾਪੁ)

ਪਾਨਭੋਗ. ਪਾਣਿਭੋਗ. ਹਸ੍ਤਮੈਥੁਨ. ਹੱਥਾਂ ਦਾ ਸੰਯੋਗ. ਦੋਹਾਂ ਹੱਥਾਂ ਨੂੰ ਪਰਸਪਰ ਮਥਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਕਰ ਬਾਮ ਮਾਤ੍ਰਿ ਸਮਾਨ। ਕਰ ਦੱਛਨਾਤ੍ਰਿ ਪ੍ਰਮਾਨ। ਕਿਯ ਪਾਨਭੋਗ ਬਿਚਾਰ। ਤਬ ਭਏ ਦੱਤ ਕੁਮਾਰ." (ਦੱਤਾਵ) ਖੱਬਾ ਹੱਥ ਮਾਤਾ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸੱਜਾ ਅਤ੍ਰਿ ਰਿਖੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋਇਆ, ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਹੋਈ.

ਪਾਨ ਮੰਗਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਣਾ. ਪਾਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਮੰਗਕੇ ਲੈਣਾ. "ਆਹਵ ਸਿੰਘ ਬਲੀ ਹੁਤੋ ਮਾਂਗ ਲਿਯੇ ਤਿਨ ਪਾਨ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਦੇਖੋ, ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਣਾ.

ਪਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਉਣਾ। ੨ ਪਾਨ ਕੀਤਾ. ਪੀਤਾ.

ਪਾਨਾਵਾੜੀ. ਨਾਗਬੇਲਿ ਦੀ ਬਗੀਚੀ. ਨਾਗਵੱਲੀ ਦੀ ਵਾੜੀ. "ਪਾਨਾਵਾੜੀ ਹੋਇ ਘਰਿ ਖਰ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੈ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧)

ਪਾਨਿ. ਦੇਖੋ, ਪਾਣਿ ਅਤੇ ਪਾਨੀ.

ਪਾਨਿਗ੍ਰਹਣ. ਦੇਖੋ, ਪਾਣਿਗ੍ਰਹਣ.

ਪਾਨਿਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣੀ (ਜਲ) ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਣਿਨਿ.

ਪਾਨਿਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣ. ਚਮਕ. ਸ਼ੋਭਾ. "ਪ੍ਰਾਨ ਔਰ ਪਾਨਿਪ ਧਨ ਰਾਜਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ੨ ਪਾਣੀ. ਜਲ.

ਪਾਨੀ. ਸੰ. ਪਾਨੀਯ. ਪੀਣ ਯੋਗ੍ਯ ਪਦਾਰਥ. ਜਲ. "ਪਾਨੀ ਮਾਹਿ ਦੇਖੁ ਮੁਖ ਜੈਸਾ." (ਕਾਨ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਸ਼ਰਾਬ. ਮਦ੍ਯ. "ਇਕਤੁ ਪਤਰਿ ਭਰਿ ਪਾਨੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੩ ਭਾਵ—ਮਾਤਾ ਦੀ ਰਜ. "ਪਾਨੀ ਮੈਲਾ ਮਾਟੀ ਗੋਰੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਇੱਥੇ ਮੈਲਾ ਅਤੇ ਗੋਰੀ ਸ਼ਬਦ ਰਜ ਅਤੇ ਮਣੀ ਦੇ ਰੰਗ ਤੋਂ ਹੈ। ੪ ਆਬ. ਚਮਕ. ਜਿਵੇਂ—ਮੋਤੀ ਦਾ ਪਾਨੀ। ੫ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆ ਕੇ ਇਹ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਮਦ੍ਯਪਾਨੀ। ੬ ਪਾਨ (ਹੱਥ) ਵਿੱਚ. "ਧਰੇ ਬਾਨ ਪਾਨੀ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਪਾਨੀਹਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣੀ ਢੋਣ ਵਾਲਾ. ਕਹਾਰ. ਭਾਵ—ਦਾਸ. "ਰਾਮਭਗਤ ਕੇ ਪਾਨੀਹਾਰ." (ਗੋਂਡ ਮ: ੫)

ਪਾਨੀ ਕਾ ਪਤਾਸਾ. ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਤਾਸੇ ਵਾਂਙ ਗਲ ਜਾਣ ਵਾਲਾ.

"ਦੇਵਤਾ ਅਦੇਵ ਜੱਛ ਕਿੰਨਰ ਭੁਜੰਗ ਜੀਵ,
ਚੀਟੀ ਤੇ ਬਿਰੰਚਿ ਲੌ ਸਭੈ ਹੀ ਕਾਲ ਗ੍ਰਾਸਾ ਹੈ।
ਸਿੰਧੁ ਮੈਂ ਤਰੰਗ ਰੰਗ ਰੰਗ ਹ੍ਵੈ ਬਿਲਾਇ ਜਾਤ,
ਜੈਸੇ ਘਨ ਘਟਾ ਛਟਾ ਦਾਮਿਨੀ ਪ੍ਰਕਾਸਾ ਹੈ।
ਤਾ ਮੈਂ ਤੂੰ ਮਵਾਸਾ ਆਸਾ ਕਰਤ ਅਨੇਕ ਭਾਂਤਿ,
ਸ਼ੰਭੁਜ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਨ ਪਛਾਨੇ ਸੁਖ ਰਾਸਾ ਹੈ।
ਆਤਮ ਵਿਸਾਰ ਕਾਹੇ ਭੂਲਤ ਗਵਾਰ ਮਨ,
ਜਗਤ ਤਮਾਸਾ ਜੈਸੇ ਪਾਨੀ ਕੋ ਪਤਾਸਾ ਹੈ."

ਪਾਨੀਦੇਵਾ. ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮੋਏ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪੁਤ੍ਰ ਪੋਤਾ ਆਦਿ ਸੰਬੰਧੀ. "ਪਾਨੀਦੇਵਾ ਰਹਸੋ ਨ ਕੋਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਜਲਦਾਨੀ ੨.

ਪਾਨੀਪਤ. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਜਿਲਾ ਕਰਨਾਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਬਾਬਰ ਨੇ ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਦੀ ਨੂੰ ਸਨ ੧੫੨੬ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਨ ਮੱਲਿਆ. ਇਸ ਨਗਰ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਜਿਆਂ ਦੀ ਜੰਗਭੂਮਿ ਰਹੀ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਹੀ ਸਨ ੧੭੬੧ ਵਿੱਚ ਅਹਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਮਰਹਟਿਆਂ ਦਾ ਸਰਵਨਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਭੀ ਇਸ ਥਾਂ ਪਧਾਰੇ ਹਨ, ਅਰ ਸ਼ੇਖ ਤਾਹਰ ਨਾਲ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਜਨਮਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਟਟੀਹਰੀ ਸ਼ੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੈ) ਚਰਚਾ ਹੋਈ ਹੈ. ਸ਼ੇਖ਼ ਤਾਹਰ ਅਬੂ ਅ਼ਲੀ ਕ਼ਲੰਦਰ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦਾ ਸਾਧੂ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੇਖ਼ ਸ਼ਰਫ਼.

ਪਾਨੀ ਭਰਨਾ. ਭਾਵ—ਅਧੀਨ ਹੋਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ. ਹੁਕਮ ਸਿਰ ਮੰਨਣਾ ਅਰ ਅਪਮਾਨ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੇਵਾ ਭੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੰਕੋਚ ਨਾ ਕਰਨਾ. "ਪਾਨੀ ਸਕਤਿ ਭਰੀਜੈ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪) ਸ਼ਕਤਿ (ਮਾਯਾ) ਪਾਣੀ ਭਰਦੀ ਹੈ.

ਪਾਨੀਲਾਗ. ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਸਿਹਤ ਪੁਰ ਬੁਰਾ ਅਸਰ। ੨ ਪਾਣੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਿਸੇ ਰੋਗ ਦਾ ਲਗਣਾ। ੩ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਜਲ ਦਾ ਸੁਭਾਵ ਪੁਰ ਅਸਰ.

ਪਾਨੋ. ਸੰ. ਪਾਨੀਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ. ਪਾਣੀ. "ਤੁਮਰੋ ਦੂਧ, ਬਿਦਰ ਕਉ ਪਾਨੋ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ)

ਪਾਪ ਅਥਵਾ ਪਾਪੁ. ਸੰ. ਧਾਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਈਏ, ਅਜੇਹਾ ਕਰਮ. ਦੋਸ਼. ਗੁਨਾਹ. ਕੁਕਰਮ. "ਪਰਹਰਿ ਪਾਪੁ ਪਛਾਣੈ ਆਪ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਮਹਾਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦਸ ਮਹਾ ਪਾਪ ਲਿਖੇ ਹਨ:— ਹਿੰਸਾ, ਚੋਰੀ, ਪਰਇਸਤ੍ਰੀਗਮਨ, ਝੂਠ, ਕੌੜਾ ਬੋਲ, ਚੁਗਲੀ, ਵਾਇਦੇਖਿਲਾਫੀ, ਬੁਰਾ ਚਿਤਵਣਾ, ਬੇਰਹਮੀ, ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਫਲ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਨੀ.

ਮਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ੧੧ਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਦੇ ਸ਼ਲੋਕ ੫੪ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਮਹਾ ਪਾਪ ਲਿਖੇ ਹਨ—ਬ੍ਰਹਮਹਤ੍ਯਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ, ਚੋਰੀ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਭੋਗਣੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਪੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਤਕ ੨.

ਗੁਰੁਮਤ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾਰ ਤੋਂ ਵਿਮੁਖਤਾ, ਉੱਦਮ ਦਾ ਤਿਆਗ, ਅਤੇ ਦਿਲ ਦੁਖਾਉਣਾ, ਤਿੰਨ ਉਗ੍ਰ ਪਾਪ ਹਨ. ਰਹਿਤਨਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁੰਡਨ, ਵਿਭਚਾਰ, ਤਮਾਕੂ ਦਾ ਸੇਵਨ ਅਤੇ ਕੁੱਠਾ ਖਾਣਾ ਚਾਰ ਮਹਾ

ਪਾਪ ਹਨ.

ਬਾਈਬਲ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਪਾਪ ਲਿਖੇ ਹਨ—ਅਭਿਮਾਨ, ਵਿਭਚਾਰ, ਈਰਖਾ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਜੀਭਰਸ (ਪੇਟਦਾਸੀਆਂ ਹੋਣਾ) ਅਤੇ ਆਲਸ.[1] ਦੇਖੋ, ਸੱਤ ਕੁਕਰਮ.

੨ ਨੀਚ। ੩ ਅਮੰਗਲ। ੪ ਵਿ—ਪਾਪੀ.

ਪਾਪਹਰ, ਪਾਪਹਾ ਵਿ—ਪਾਪ ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ. ਪਾਪ ਵਿਨਾਸ਼ਕ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਮ.

ਪਾਪਖੰਡਨ. ਵਿ—ਪਾਪ ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ. "ਪਾਪਖੰਡਨ ਪ੍ਰਭੁ ਤੇਰੋ ਨਾਮ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੱਖ ਧਰਮ.

ਪਾਪਗਰਹ. ਸੰ. ਪਾਪਗ੍ਰਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜ੍ਯੋਤਿਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਰਜ, ਮੰਗਲ, ਸ਼ਨਿ, ਰਾਹੁ ਅਤੇ ਕੇਤੁ. ਅਥਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਬੁਧ. "ਪਾਪ ਗਰਹ ਦੁਇ ਰਾਹੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਪਾਪੀ ਗ੍ਰਹ ਅਤੇ ਕੇਤੁ ਰਾਹੁ.

ਪਾਪਗੇ. ਵਿ—ਪਾਪਗ੍ਰਸਿਤ. ਪਾਪ ਦੇ ਗਹੇ (ਗ੍ਰਸੇ) ਹੋਏ. "ਹਮ ਰਾਖਹੁ ਵਡ ਪਾਪਗੇ." (ਨਟ ਮ: ੪)

ਪਾਪਗ੍ਰਹ. ਦੇਖੋ, ਪਾਪਗਰਹ.

ਪਾਪਣ, ਪਾਪਣਿ ਵਿ—ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. "ਆਈ ਪਾਪਣਿ ਪੂਤਨਾ." (ਭਾਗੁ)

ਪਾਪਨਾਸਨੀਸ ਅਸਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਪਨਾਸ਼ਨੀ ਗੰਗਾ, ਉਸ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਰੁਣ, ਉਸ ਦਾ ਅਸਤ੍ਰ ਫਾਸੀ. ਪਾਸ਼. (ਸਨਾਮਾ)

ਪਾਪਨਾਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੇਸ਼੍ਯਾ। ੨ ਵਿਭਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਕੁਲਟਾ. ਦੇਖੋ, ਧਰਮਨਾਰੀ.

ਪਾਪਬਿਨਾਸਨੁ. ਵਿ—ਪਾਪ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਾਹਗੁਰੂ. ਪਾਪਬਿਨਾਸਨੁ ਸੇਵਿਆ. (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੫) ੩ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਨਾਮ.

ਪਾਪਰ. ਦੇਖੋ, ਪਾਪੜ.

ਪਾਪ ਰਤ. ਵਿ—ਪਾਪ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ. "ਪਾਪ ਰਤ ਕਰਤਾਰ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਪਾਪੜ. ਸੰ. ਪਪੰਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪਤਲੀ ਚਪਾਤੀ, ਜੋ ਮਾਂਹ ਮੂੰਗੀ ਆਦਿ ਦੀ ਕਰੜੀ ਪੀਠੀ ਤੋਂ ਵੇਲਕੇ ਤਿਆਰ ਕਰੀਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਿਰਚ ਮਸਾਲੇ ਮਿਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਕੋਲਿਆਂ ਦੇ ਸੇਕ ਨਾਲ ਰਾੜ੍ਹਕੇ ਜਾਂ ਘੀ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਤਲਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਪਾਪੜ ਖਾਣੇ ਮੇਦੇ ਲਈ ਹਾਨਿਕਾਰਕ ਹਨ.

ਪਾਪੜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਪ. ਦੋਸ. ਗੁਨਾਹ. "ਪਾਪੜਿਆ ਪਛਾੜ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਿੱਤ-ਪਾਪੜਾ.

ਪਾਪੜਿਆਂ. ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ. ਦੇਖੋ, ਪਾਪੜਾ.

ਪਾਪਾਕ੍ਰਾਂਤ. ਵਿ—ਪਾਪ-ਆਕ੍ਰਾਂਤ. ਪਾਪ ਨਾਲ ਦਬਾਇਆ ਹੋਇਆ. "ਪਾਪਾਕ੍ਰਾਂਤ ਧਰਾ ਭਈ." (ਕਲਕੀ) ਪਾਪਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਦਬਾਊ ਹੋ ਗਈ। ੨ ਪਾਪ ਕਰਕੇ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪਾਪਾਤਮਾ. ਸੰ. पापात्मन्. ਵਿ—ਦੁਸ਼੍ਟਾਤਮਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਸਦਾ ਪਾਪ ਵਿੱਚ ਰਹੇ. "ਹੇ ਜਨਮ ਮਰਣ ਮੂਲੰ ਅਹੰਕਾਰੰ ਪਾਪਾਤਮਾ!" (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਪਾਪਿ. ਪਾਪ ਕਰਕੇ. ਪਾਪ ਸੇ. "ਪਾਪਿ ਲਦੇ ਪਾਪੇ ਪਾਸਾਰਾ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਪਾਪਿਸਟ. ਸੰ. ਪਾਪਿਸ਼੍ਠ. ਵਿ—ਮਹਾ ਪਾਪੀ. ਜੋ ਸਦਾ ਪਾਪ ਕਰੇ. "ਤਿਨ ਕਾ ਦਰਸਨ ਕਾ ਕਰਹੁ ਪਾਪਿਸਟ ਹਤਿਆਰੀ." (ਵਾਰ ਸੋਰ ਮ: ੪) "ਮਿਲਤ ਸੰਗਿ ਪਾਪਿਸਟ ਤਨ ਹੋਏ ਦੁਰਗਾਦਿ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ਪਾਪੀ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਉੱਤਮ ਪਦਾਰਥ ਦੁਰਗੰਧ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ.

ਪਾਪੀ. ਸੰ. पापिन्. ਵਿ—ਪਾਪ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੋਸ਼ੀ. ਪਾਤਕੀ. ਅਘੀ. "ਪਾਪੀ ਹੀਐ ਮੈ ਕਾਮੁ ਬਸਾਇ." (ਬਸੰ ਮ: ੯)

ਪਾਪੇ. ਪਾਪ ਦਾ ਹੀ. "ਪਾਪੇ ਪਾਸਾਰਾ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੨ ਪਾਪ ਵਿੱਚ.

ਪਾਪੋਸ਼. ਫ਼ਾ پاپوش ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਗਿਲਾਫ. ਪੈਰੀਂ ਪਹਿਰਣ ਦੀ ਜੁੱਤੀ. ਪਨਹੀ.

ਪਾਬੰਦ. ਫ਼ਾ پابند ਵਿ—ਪਗਬੰਧਨ ਸਹਿਤ. ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਕਿਸੇ ਨਿਯਮ ਅਥਵਾ ਆਗ੍ਯਾ ਦੇ ਅਧੀਨ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ਼ੈਦੀ.

ਪਾਬੰਦੀ. ਫ਼ਾ پابندی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਧੀਨਤਾ. ਪਾਬੰਦ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਨਿਯਮ ਅਥਵਾ ਆਗ੍ਯਾ ਪਾਲਨ ਲਈ ਅਧੀਨਤਾ.

ਪਾਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਦ. ਪਾਂਵ. ਪੈਰ. ਚਰਣ. "ਤਰੇ ਤਾਪ ਧੂਮੰ ਕਰੈਂ ਪਾਮ ਉੱਚੰ." (ਦੱਤਾਵ) ਸਿਰ ਤਲੇ ਅੱਗ ਅਤੇ ਪੈਰ ਉੱਚੇ ਕਰਕੇ। ੨ ਪਾਮਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਉਂ ੨.

ਪਾਮਰ. ਸੰ. ਪਾ-ਮਰ. ਵਿ—ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜੋ ਮਾਰ ਦੇਵੇ। ੨ ਕਮੀਨਾ. ਪਾਜੀ. ਦੁਸ਼੍ਟ। "ਨਰ ਪਾਮਰ ਅਨਜਾਨ ਜੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਧਰਮ ਦਾ ਵੈਰੀ। ੪ ਪਾਮ (ਪਾਉਂ) ਰੋਗ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਉਂ ੨.

ਪਾਮਰਿ, ਪਾਮਰੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫਰਗਲ. ਸੰ. ਪ੍ਰਾਵ੍ਰਿਤ. ਸਰਦੀ ਸਮੇਂ ਪਹਿਰਨ ਦਾ ਵਡਾ ਚੋਲਾ. "ਸ਼੍ਯਾਮਸੇਤ ਨੀਲੀ ਲਾਲ ਜ਼ਰਦ ਸਬਜ਼ ਰੰਗ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੁਬਿੰਦ ਐਸੀ ਮੌਜ ਦੇਤ ਪਾਮਰੀ." (ਮੰਗਲ ਕਵਿ) ੨ ਸੰ. ਪਾਮ-ਅਰਿ. ਪਾਂਉਂ ਰੋਗ ਦੀ ਵੈਰਣ ਗੰਧਕ.

ਪਾਮਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਉਂ ੨.

ਪਾਮਾਲ. ਫ਼ਾ پامال ਵਿ—ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਮਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਪਦਦਲਿਤ। ੨ ਤਬਾਹ. ਬਰਬਾਦ.

[1] There are seven social sins in the world. They are:—

1. Politics without principles.
2. Wealth without work.
3. Pleasure without conscience.
4. Knowledge without character.
5. Commerce without morality.
6. Science without humanity.
7. Worship without sacrifice.

—Canon Donaldson, from the Crusader.

ਪਾਯ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਾਕੇ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ। ੨ ਫ਼ਾ پا ਸੰਗਯਾ—ਪੈਰ. ਪਾਦ. ਚਰਣ। ੩ ਸੰ. ਵਿ—ਪੀਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਪੀਣੇ ਲਾਇਕ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਜਲ.

ਪਾਯਉ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ. ਪਾਇਆ. "ਪਾਯਉ ਨਾਮ ਨਿਵਾਸ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਪਾਯਸ. ਸੰਗਯਾ—ਪਯ (ਦੁੱਧ) ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਪਦਾਰਥ। ੨ ਖੀਰ। ੩ ਖੋਆ.

ਪਾਯਹ. ਫ਼ਾ پایہ ਸੰਗਯਾ—ਪਾਵਾ. ਚੌਕੀ ਮੰਜੇ ਆਦਿ ਦਾ ਪੈਰ। ੨ ਖੰਭਾ. ਥਮਲਾ। ੩ ਪਦ. ਦਰਜਾ. ਪਦਵੀ। ੪ ਪੌੜੀ. ਸੀਢੀ.

ਪਾਯਕ. ਦੇਖੋ, ਪਾਇਕ.

ਪਾਯਤਖ਼ਤ. ਫ਼ਾ. ਪਾਯਹ-ਤਖ਼ਤ. ਰਾਜਧਾਨੀ. ਦਾਰੁਲਖ਼ਿਲਾਫ਼ਤ.

ਪਾਯਗਾਹ. ਦੇਖੋ, ਪਾਇਗਾਹ.

ਪਾਯਦਾਰ. ਫ਼ਾ پایدار ਵਿ—ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਮਜਬੂਤ. ਚਿਰਤੀਕ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ.

ਪਾਯਦਾਰੀ. ਫ਼ਾ پایداری ਸੰਗਯਾ—ਮਜਬੂਤੀ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ.

ਪਾਯਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਯਹ.

ਪਾਯਾਲ. ਦੇਖੋ, ਪਾਤਾਲ.

ਪਾਯਾਲਿਭਗਤ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਤਾਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਭਗਤ. ਪਾਤਾਲ ਨਿਵਾਸੀ ਭਗਤ, ਰਾਜਾ ਬਲਿ. "ਗੁਣ ਗਾਵਹਿ ਪਾਯਾਲਿਭਗਤ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ) ੨ ਸ਼ੇਸਨਾਗ.

ਪਾਯਿਕ. ਦੇਖੋ, ਪਾਇਕ.

ਪਾਯੀ. ਸੰ. ਧਾਯਿਨ੍. ਵਿ—ਪੀਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਈ.

ਪਾਯੁ. ਸੰ. ਰਕ੍ਸ਼ਕ. ਪਹਰੇ ਵਾਲਾ. ਚੌਕੀਦਾਰ। ੨ ਗੁਦਾ. ਮੂਲਦ੍ਵਾਰ.

ਪਾਯੰਦਾਜ. ਦੇਖੋ, ਪਾਅੰਦਾਜ਼.

ਪਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾੜ. ਸੰਨ੍ਹ. ਨਕ਼ਬ. "ਇਸ ਕੋ ਪਾਰ ਦਯੋ ਦਰਸਾਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰ. ਪਾਰ੍. ਧਾ—ਸਮਾਪਤ ਕਰਨਾ, ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਦੂਜਾ ਕਿਨਾਰਾ. ਪਰਲਾ ਕਿਨਾਰਾ. ਅਪਰ ਤਟ. "ਪਾਰ ਪਰੇ ਜਗਸਾਗਰ ਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਅੰਤ. ਹੱਦ. "ਪਾਰ ਨ ਪਾਇ ਸਕੈ ਪਦਮਾਪਤਿ." (ਅਕਾਲ) ੫ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ. ਦੂਜੀ ਵੱਲ। ੬ ਦੇਖੋ, ਪਾਰਿ. ਪਾੜਕੇ. "ਉਰ ਤੇ ਪਰਦਾ ਭੂਮ ਕੋ ਸਭ ਪਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੭ ਫ਼ਾ پار ਪਿਛਲਾ ਸਾਲ. ਵੀਤਿਆ ਵਰ੍ਹਾ। ੮ ਫ਼ਾ پارہ ਪਾਰਹ. ਖੰਡ ਟੁਕੜਾ. ਟੂਕ. "ਸਿਰ ਕਰਵਤ ਸਹਿ ਤਰੁ ਪਾਰ ਪਾਰ ਹੈ." (ਭਾਗੁ ਕ) ਪਾਰਹ ਪਾਰਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ੯ ਦੇਖੋ, ਪਾਰਨ. "ਜਿਸ ਕਾਸਟ ਨੋ ਪਾਰ ਬਧਾਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਪਾਲਕੇ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਪਾਰਸ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਫ਼ਾਰਸ ਦੇਸ਼. Persia. ਪਾਰਸ੍ਯ. ਫ਼ਾ پارس ਈਰਾਨ. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੇ ਲਹਿੰਦੇ ਵੱਲ ਸੇਂਟ੍ਰਲ ਏਸ਼ੀਆ ਦਾ ਦੇਸ਼, ਜੋ ਟਰਕੀ (Turkey) ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਕਰਕੇ ਘਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਰਕਬਾ ੬੨੮,੦੦੦ ਵਰਗ ਮੀਲ ਹੈ. ਆਬਾਦੀ ਇੱਕ ਕਰੋੜ (10 millions) ਅਨੁਮਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਰਾਜਧਾਨੀ Teheran ਹੈ. ਰਾਜ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਮੰਡਲੀ (ਮਜਲਿਸ) ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ. ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਾਮ ਰਿਜ਼ਾਖ਼ਾਨ ਪਹਲਵੀ ਹੈ, ਜੋ ੧੬ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੯੨੫ ਤੋਂ ਤਖ਼ਤ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼. ਇੱਕ ਕਲਪਿਤ ਪੱਥਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਛੂਹਣ ਤੋਂ ਲੋਹੇ ਦਾ ਸੋਨਾ ਹੋਣਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਸ੍ਪਰ੍ਸ਼ ਮਣਿ. Philosopher's stone. "ਲੋਹਾ ਹਿਰਨ ਹੋਵੈ ਸੰਗਿ ਪਾਰਸ." (ਕਾਨ ਮ: ੪) ੩ ਪਾਰਸਨਾਥ. (ਪਾਰ੍ਸ਼੍ਵਨਾਥ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਪਾਰਸ ਕਰ ਡੰਡੌਤ ਘਰ ਆਏ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਪਾਰਸਦ. ਦੇਖੋ, ਪਾਰਖਦ.

ਪਾਰਸਨਾਥ. ਸੰ. ਪਾਰ੍ਸ਼੍ਵਨਾਥ. ਇਕ੍ਸ਼੍ਵਾਕੁਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ ਅਸ਼੍ਵਸੇਨ ਵਾਰਾਣਸੀਪਤਿ ਦਾ, ਵਾਮਾ ਰਾਣੀ ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਪੁਤ੍ਰ. ਵਾਮਾਦੇਵੀ ਨੇ ਗਰਭ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਵਾਰ ਆਪਣੇ ਪਾਰ੍ਸ਼੍ਵ (ਕੋਲ) ਸਰਪ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਬਾਲਕ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਪੁਰ ਸਰਪ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਨਾਮ ਪਾਰ੍ਸ਼੍ਵਨਾਥ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕੁਸ਼ਸ੍ਥਾਨ ਦੇ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਸੇਨਜਿਤ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਵਡਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਅਤੇ ਉਦਾਰਾਤਮਾ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਜੀਵ ਹਿੰਸਾ ਤੋਂ ਗਿਲਾਨੀ ਹੋਣ ਪੁਰ ਇਹ ਜੈਨ ਧਰਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਅਰ ਤਪ ਦੇ ਬਲ ਨਾਲ ਤੇਈਹਵਾਂ ਤੀਰਥੰਕਰ ਬਣਿਆ. ਦੇਖੋ, ਤੀਰਥੰਕਰ.

ਪਾਰਸਨਾਥ ਦਾ ਜਨਮ ਪੋਹ ਬਦੀ ੧੦ ਅਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ਸਾਵਣ ਸੁਦੀ ਅਸ਼੍ਟਮੀ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਨ ਈਸਵੀ ਤੋਂ ੫੯੯ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਦਸ਼ਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਪਾਰਸਨਾਥ ਨੂੰ ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਨੇ ਦੱਤਾਤ੍ਰੇਯ ਦਾ ਮਤ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਮਤ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਚਲਾਇਆ. "ਪਾਰਸਨਾਥ ਬਡੋ ਰਣ ਪਾਰਜੋ. ਆਪਨ ਪ੍ਰਚੁਰ ਜਗਤ ਮਤ ਕੀਨਾ, ਦੇਵਦੱਤ ਕੋ ਟਾਰਜੋ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੨ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਹਜ਼ਾਰੀਬਾਗ ਜਿਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜੈਨ ਮੰਦਿਰ, ਜਿੱਥੇ ਪਾਰਸਨਾਥ ਨੇ, ਸ਼ਰੀਰ ਤਿਆਗਿਆ ਸੀ.

ਪਾਰਸ ਪਰਸਪਰਾ. (ਬਾਵਨ) ਗੁਰੂਰੂਪ ਪਾਰਸ ਛੁਹਕੇ ਪਰਸਪਰ ਪਾਰਸਭਾਵ ਕਰ ਦੇਂਦਾ ਹੈ. ਅਰਥਾਤ ਪਾਰਸ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਸੋਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪਾਰਸ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ, ਪਰ ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਤੁੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਪਾਰਸਭਾਗ. ਭਾਈ ਅੱਡਨਸ਼ਾਹ ਕ੍ਰਿਤ, ਇਮਾਮ ਗਜ਼ਾਲੀ ਦੀ "ਕੀਮੀਆ ਸਅ਼ਦਤ" ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਉਲਥਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਰਮਾਰਥ ਦੀ ਉੱਤਮ ਸਿਖ੍ਯਾ ਹੈ.

ਪਾਰਸਾ. ਫ਼ਾ پارسا ਵਿ—ਪਾਪ ਤੋਂ ਬਚਣ ਵਾਲਾ. ਪਰਹੇਜ਼ਗਾਰ. ਪਵਿਤ੍ਰਾਤਮਾ। ੨ ਜਿਤੇਂਦ੍ਰਿਯ.

ਪਾਰਸੀ. ਵਿ—ਪਾਰਸ (ਫ਼ਾਰਸ) ਦੇਸ਼ ਦਾ. ਸੰ. ਪਾਰਸੀਕ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਾਰਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਭਾਸਾ (ਬੋਲੀ-ਫਾਰਸੀ). ੩ ਪਾਰਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਸਨੀਕ।

੪ ਅਸੁਰਮਯ (ਜ਼ਰਦੁਸ਼੍ਤ ਅਥਵਾ ਜ਼ਰਦੁਸ੍ਤ) ਪੈਗ਼ੰਬਰ ਦਾ ਮਤ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਪਾਰਸੀਲੋਕ ਅਗਨਿਪੂਜਕ ਹਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦਿਰਾਂ

ਵਿੱਚ ਅਗਨੀ ਬੁਝਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ. ਅਗਨਿ ਨੂੰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਹ ਹੁੱਕਾ ਚੁਰਟ ਆਦਿਕ ਨਹੀਂ ਵਰਤਦੇ ਅਤੇ ਮੁਰਦੇ ਜਲਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ. ਲੋਥ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗਹਿਰੇ ਅਹਾਤੇ (ਦਖਮੇ) ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿੱਥੋਂ ਮਾਂਸਾਹਾਰੀ ਪੰਛੀ ਖਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਪਾਰਸੀਆਂ ਦਾ ਧਰਮ-ਪੁਸਤਕ ਜ਼ੰਦ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਟੀਕਾ ਸਹਿਤ ਨਾਮ "ਜ਼ੰਦਅਵਸ੍ਤਾ" ਹੈ. ਪਾਰਸੀ ਤਿੰਨ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ, ਮਨਸ਼ਨੀ, (ਉੱਤਮ ਸੰਕਲਪ) ਗਵਸ਼ਨੀ (ਉੱਤਮ ਵਾਣੀ), ਕੁਨਸ਼ਨੀ (ਉੱਤਮ ਕਰਣੀ), ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਕਾਰਣ ਮੰਨਦੇ ਹਨ.

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਾਰਸੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਨ ੭੩੫ ਵਿੱਚ ਖ਼ੁਰਾਸਾਨ ਤੋਂ ਆਕੇ ਸੰਜਾਨ (ਜਿਲਾ ਥਾਨਾ-ਇਲਾਕਾ ਬੰਬਈ) ਵਿੱਚ ਆਬਾਦ ਹੋਏ ਸਨ. ਹੁਣ ਇਹ ਜਾਤਿ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਵਿਚ ਵਡੀ ਨਿਪੁਣ ਹੈ.

ਪਾਰਸੁਤੀ. ਸੰ. ਪਰਿਸ੍ਰੁਤਿ. ਸੰਗਜਾ—ਉਸਤਤਿ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼.

ਪਾਰਸ੍ਵਨਾਥ. ਦੇਖੋ, ਪੋਾਰਸਨਾਥ.

ਪਾਰਹ. ਫ਼ਾ پارہ ਸੰਗਜਾ—ਖੰਡ. ਟੁਕੜਾ. ਭਾਗ. ਹਿੱਸਾ.

ਪਾਰਕ. ਵਿ—ਪਾਲਕ. ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਪਾਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਪਾਲਨ ਕੀਤਾ. ਪਾਲਿਤ. "ਲੈ ਪਾਰਕ ਕਰ ਪਾਲਿਓ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੫੭) ੩ ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਮਲਾਹ। ੪ ਉੱਧਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਹਾਜ। ੫ ਸੁਵਰਣ. ਸੋਨਾ। ੬ ਵਿ—ਪਾਰਕਰਤਾ.

ਪਾਰਖ. ਪਰਖ. ਪਰੀਖ੍ਯਾ. "ਪਾਰਖ ਕਰ ਲੀਜਹਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਾਰਖਦ. ਸੰ. ਪਾਸੰਦ. ਸੰਗਜਾ—ਜੋ (ਪਰਿਸਦ) ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠਦਾ ਹੈ. ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਵਾਲਾ. ਸਭਾਸਦ. ਦਰਬਾਰੀ। ੨ ਵਿਸਨੁ ਦੇ ਦਰਬਾਰੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ੧੭ ਨਾਮ ਨਾਭਾ ਜੀ ਨੇ ਭਗਤਮਾਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਿਖੇ ਹਨ—

ਵਿਸ਼੍ਵਕਸੇਨ ਜਯ ਵਿਜਯ ਪ੍ਰਬਲ ਬਲ ਮੰਗਲਕਾਰੀ,
ਨੰਦ ਸੁਨੰਦ ਸੁਭਦ੍ਰ ਭਦ੍ਰ ਜਗ ਆਮਯਹਾਰੀ,
ਚੰਡ ਪ੍ਰਚੰਡ ਵਿਨੀਤ ਕੁਮੁਦ ਕੁਮੁਦਾਕ੍ਸ਼ ਕ੍ਰਿਪਾਲਯ,
ਸ਼ੀਲ ਸੁਸ਼ੀਲ ਸੁਸੇਣ ਭਾਵ ਭਕ੍ਤਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਯ,
ਲਕ੍ਸ਼ਮੀਪਤਿ ਪ੍ਰੀਣਨ ਪ੍ਰਬੀਣ ਭਜਨਾਨੰਦ ਭਕ੍ਤਾਨਿਹਦ.
ਮੋ ਚਿੱਤ ਵ੍ਰਿੱਤਿ ਨਿਤ ਤਹਿੰ ਰਹੋ ਜਹਿੰ ਨਾਰਾਯਣ ਪਾਰਖਦ.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਖਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਠ ਮੁਖੀਏ ਹਨ—ਜਯ, ਵਿਜਯ, ਬਲ, ਸੁਬਲ, ਨੰਦ, ਸੁਨੰਦ, ਭਦ੍ਰ ਅਤੇ ਸੁਭਦ੍ਰ.

ਪਾਰਖਾ. ਸੰਗਜਾ—ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਾ. ਪਰਖ. ਇਮਤਹਾਨ. "ਨ੍ਰਿਪ ਕੋ ਖੋਜ ਪਾਰਖਾ ਧਰਤੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਿਖਾ.

ਪਾਰਖੀ, ਪਾਰਖੁ, ਪਾਰਖੂ ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਕ. ਪਰਖਣ ਵਾਲਾ. "ਪਾਰਖੀਆ ਥਾਵਹੁ ਲਇਓਨੁ ਪਰਖਾਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸਾਰ) "ਨਾਨਕ ਪਾਰਖੁ ਆਪਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) "ਅੰਧੇ ਕਾ ਨਾਉ ਪਾਰਖੂ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਪਾਰਗ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਾਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਪੂਰਾ ਗ੍ਯਾਤਾ. "ਵੇਦ ਪਾਰਗੇ ਵਿਪ੍ਰ ਸੁਕਰਮੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਾਰਗਰਾਮਨੋ, ਪਾਰਗਰਾਮੀ, ਪਾਰਗਾਮੀ, ਪਾਰਗਿਰਾਮੀ ਪਾਰਗਾਮਿਨ੍. ਵਿ—ਪਾਰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੋਂ ਤਰਕੇ ਲੰਘਣ ਵਾਲਾ. "ਗੁਰੁ ਬੋਹਿਥੁ ਪਾਰਗਰਾਮਨੋ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਜਿ ਕਮਾਵੈ ਸੁ ਪਾਰਗਰਮੀ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਤਾਰਣਤਰਣ ਪਾਰਗਾਮੀ." "ਪਾਹਣਨਾਵ ਨ ਪਾਰਗਿਰਾਮੀ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਪਾਰਚ, ਪਾਰਚਾ ਫ਼ਾ پارچہ ਸੰਗਜਾ—ਟੁਕੜਾ. ਖੰਡ। ੨ ਕਪੜਾ. ਵਸਤ੍ਰ. "ਮਿਥਿਆ ਮੋਹ ਬੰਧਹਿ ਨਿਤ ਪਾਰਚ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ਰੋਜ਼ ਕਮਰ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਹੈ.

ਪਾਰਜਾਤ, ਪਾਰਜਾਤੁ ਸੰ. ਪਾਰਿਜਾਤ. ਸੰਗਜਾ—ਪਾਰਿ (ਸਮੁੰਦਰ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਬਿਰਛ. ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੰਦਰ ਰਿੜਕਣ ਸਮੇਂ ਏਹ ਦਰਖਤ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ. ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ "ਸ਼ਚੀ" ਇਸ ਨੂੰ ਵਡਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੀ ਸੀ. ਜਦ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸ੍ਵਰਗਲੋਕ ਗਏ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਣੀ ਸਤ੍ਯਭਾਮਾ ਨੇ ਪਤਿ ਨੂੰ ਪਾਰਿਜਾਤ ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਲੈਜਾਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਘੋਰ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਇੰਦ੍ਰ ਹਾਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਪਾਰਿਜਾਤ ਸਤ੍ਯਭਾਮਾ ਦੇ ਵੇਹੜੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਕੇ ਲਾ ਦਿੱਤਾ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਬਿਰਛ ਆਪ ਹੀ ਇੰਦ੍ਰਲੋਕ ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਤਰੁ. "ਪਾਰਜਾਤੁ ਗੋਪੀ ਲੈ ਆਇਆ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਪਾਰਜਾਤ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ— "ਪਾਰਜਾਤੁ ਇਹ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਮੂੰਗਾ। ੩ ਤੂੰਬਾ। ੪ ਭਾਵ—ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ. "ਪਾਰਜਾਤੁ ਘਰਿ ਆਗਨਿ ਮੇਰੈ." (ਗੂਜ ਅ: ਮ: ੧)

ਪਾਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਵ੍ਰਤ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਭੋਜਨ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ੨ ਵ੍ਰਤ ਦੀ ਸਮਾਪਤਿ ਦਾ ਕਰਮ। ੩ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਰਜਾਉਣਾ। ੪ ਸਮਾਪਤਿ. ਖ਼ਾਤਿਮਾ। ੫ ਬੱਦਲ. ਮੇਘ। ੬ ਦੇਖੋ, ਪਾਰਣਾ। ੭ ਸੰ. ਪਾਰ੍ਣ. ਵਿ—ਪਰ੍ਣ (ਪੱਤੇ) ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪਾਰਣਾ. ਆਸਰਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਣਾ. "ਸਭਸੈ ਤੇਰਾ ਪਾਰਣਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) "ਮੀਤ ਹੀਤ ਧਨੁ ਨਹ ਪਾਰਣਾ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੨ ਪਾੜਨਾ. ਚੀਰਨਾ। ੩ ਪਾਲਣਾ. ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕਰਨਾ.

ਪਾਰਥ. ਸੰ. ਪਾਰ੍ਥ. ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਿਥਾ (ਕੁੰਤੀ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਰਜੁਨ. "ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪਾਰਥ ਉਚਾਲੈ ਨਹੀਂ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ਅਨ੍ਵਯ ਇਉਂ ਹੈ—

"ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਪੁਰਖ ਪਾਰਥ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਉਚਾਲੈ ਨਾਹੀ"

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਨਰ, ਅਰਜਨੁ ਵਾਂਙ ਜੰਗ ਤੋਂ ਉੱਚਾਲਿਤ (ਚਲਾਯਮਾਨ) ਨਹੀਂ ਹੋਂਦੇ।[1] ੨ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਅਤੇ ਭੀਮ ਭੀ ਪ੍ਰਿਥਾ (ਕੁੰਤੀ) ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਾਰ੍ਥ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਮ ਅਰਜੁਨ ਦਾ ਹੀ ਹੈ। ੩ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀਪਤਿ ਰਾਜਾ.

[1] ਇਸ ਥਾਂ ਪਰਮਾਰਥਿਕ ਜੰਗ ਦਾ ਜਿਕਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਹਸਕ੍ਰਿਤੀ ਸਲੋਕ ਮ: ੫, ਨੰ: ੨੯.

ਪਾਰਥਿਵ. ਸੰ. ਪਾਰ੍ਥਿਵ. ਵਿ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਰਾਜਾ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀਪਤਿ। ੩ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਭਾਂਡਾ। ੪ ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹ. ਭੌਮ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਇਹ ਸੰਗਯਾ ਹੈ.

ਪਾਰਥਿਵੀ. ਸੰ. ਪਾਰ੍ਥਿਵੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀਤਾ.

ਪਾਰਦ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਲੰਘ ਜਾਈਦਾ ਹੈ, ਪਾਰਾ. "ਮਨ ਮੁਖਕ ਬਿਲ ਬਾਸਨਾ ਪਕਰੈ ਕੌਨ ਉਪਾਯ? ਪਾਰਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰੇਮ ਪਗ ਪਜਾਵੇ ਹ੍ਵੈ ਥਿਰ ਜਾਯ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਪਾਰਾ ਪੀਕੇ ਚੂਹਾ ਅਚੰਚਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਭਾਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰੇ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਵੀਰਯ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਨਾਉਂ ਸ਼ਿਵਵੀਜ, ਰੁਦ੍ਰਜ ਆਦਿ ਹਨ. ਪਾਰਦ (ਪਾਰਾ) ਅਨੇਕ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਕੁਸ਼ਤੇ ਬਣਾਕੇ ਵੈਦ ਹਕੀਮ ਰੋਗਨਾਸ਼ ਅਤੇ ਬਲ ਦੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ. Hydrargyrum. ਅੰ. Mercury। ੨ ਵਿ—ਪਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਪਾਰ ਕਰਤਾ। ੩ ਫ਼ਾ ਸੰਗਯਾ—ਚਿੱਚੜ.

ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ. ਪਾਰਦਰ੍ਸ਼ਿਨ੍. ਵਿ—ਅਖੀਰ ਨਤੀਜਾ ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ. ਦੂਰੰਦੇਸ਼. ਚਤੁਰ. ਬੁੱਧਿਮਾਨ.

ਪਾਰਦਾ. ਪਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲੀ, ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. "ਪਾਰਦ ਬਰਨੀ ਪਾਰਦਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਾਰਦੋ. ਦੇਖੋ, ਪਾਰਦ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਦਾ. "ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਗੁਰ ਲਾਹਿ ਪਾਰਦੋ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਪਾਰਧੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਿਧਾਨ (ਓਟ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਕਾਰ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ. ਟੱਟੀ ਦੀ ਆਡ ਲੈਕੇ ਜੀਵ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਕਾਰੀ. "ਕਹੂੰ ਪਾਰਧੀ ਜਯੋਂ ਧਰੇ ਬਾਨ ਰਾਜੇ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ੂਦ੍ਰਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਔਸ਼ਨਸੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸ਼: ੩੬.

ਪਾਰਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਲਨ. ਪਰਵਰਿਸ਼. "ਅਬ ਲੌ ਤੁਮ ਪਾਰਨ ਕੀਨੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਰਣ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪਾਰਨਾ ੨. "ਸੋ ਕਾਗਦ ਅਬ ਪਾਰਨ ਕਰੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਾਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਾਲਣਾ. ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕਰਨਾ। ੨ ਪਾੜਨਾ. ਚੀਰਨਾ। ੩ ਉਤਪਾਟਨ ਕਰਨਾ. ਉਖੇੜਨਾ. "ਰੋਇ ਕਰ ਪੀਟ ਸਿਰ ਕੇਸ ਕੋ ਪਾਰਤੀ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ੪ ਪਾੜ ਦੇਣਾ. ਸੰਨ੍ਹ ਲਾਉਣੀ. "ਅਪਰ ਬਾਨ ਕੋ ਪਾਰਨ ਕਰੌਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਕੁਸ਼ਤੀ ਅਥਵਾ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਡੇਗਣਾ. "ਜਬ ਭੂਪ ਇਤੋ ਰਣ ਪਾਰਤ ਭਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੬ ਦੇਖੋ, ਪਾਰਣ.

ਪਾਰ ਪਰਾਨਾ. ਪਾਰ ਪਿਆ. ਪਾਰ ਹੋਇਆ। ੨ ਕ੍ਰਿ—ਪਾਰ ਪੈਣਾ.

ਪਾਰ ਪਾਰ. ਪਾਰਹ ਪਾਰਹ. ਟੂਕ ਟੂਕ. ਖੰਡ ਖੰਡ. ਦੇਖੋ, ਪਾਰ ੮.

ਪਾਰ ਬਸਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਰ ਵਸਾਉਣਾ.

ਪਾਰਬਤੀ. ਦੇਖੋ, ਪਾਰਵਤੀ। ੨ ਪਾਰ੍ਵਤੀਯ. ਪਹਾੜੀਆ. "ਪਾਰਬਤੀ ਪਰਮਦੇਸੀ ਪਛੇਲੇ." (ਦੱਤਾਵ)

ਪਾਰਬਤੀਸ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਰ੍ਵਤੀ-ਈਸ਼. ਪਾਰ੍ਵਤੀ ਦਾ ਪਤਿ, ਸ਼ਿਵ.

ਪਾਰਬਤੀਸ ਅਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਰ੍ਵਤੀਸ਼ (ਸ਼ਿਵ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਕਾਮ. "ਪਾਰਬਤੀਸ ਅਰਿ ਕੋ ਅਵਤਾਰਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੪੬) ਕਾਮ ਦਾ ਅਵਤਾਰ.

ਪਾਰਬਤੀਪਤਿ. ਦੇਖੋ, ਪਾਰਬਤੀਸ.

ਪਾਰਬਤੀਪਤਿ ਬੱਲਭਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਪਯਾਰੀ ਭੰਗ. "ਪਾਰਬਤੀਪਤਿ ਬੱਲਭਾ ਨਾਗਫੇਨ ਕੋ ਖਾਇ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ੨ ਉਮਾ. ਗਿਰਿਜਾ.

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਦੇਖੋ, ਪਰਬ੍ਰਹਮ. "ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਅਪਰੰਪਰ ਸੁਆਮੀ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਪਾਰਭਾ. ਪਾਰ ਭਇਆ. ਪਾਰ ਹੋਇਆ.

ਪਾਰਮਲੋ. ਵਿ—ਮਲੀਨਤਾ ਤੋਂ ਪਰੇ. ਸ਼ੁੱਧ. ਨਿਰਮਲ. "ਮਲੈ ਨ ਲਾਛੈ ਪਾਰਮਲੋ." (ਗੂਜ ਨਾਮਦੇਵ) ਦੇਖੋ, ਮਲੈ ੨.

ਪਾਰਮਾਰਥਿਕ. ਵਿ—ਪਾਰਮਾਰ੍ਥਿਕ. ਪਰਮਾਰ੍ਥ ਸੰਬੰਧੀ. ਪਰਲੋਕਸੁਖ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਵਾਸ੍ਤਵ (ਅਸਲ) ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਸਦਾ ਜਯੋਂ ਕਾ ਤਯੋਂ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ.

ਪਾਰਲਾ. ਵਿ—ਪਰਲੇ ਪਾਰ ਦਾ. ਹੱਦ (ਸੀਮਾ) ਦਾ. "ਪਾਰਲਾ ਉਰਾਰਲਾ ਨ ਤੇਰਾ ਅੰਤ ਮਿਲੇ ਜਰਾ." (ਸਲੋਹ)

ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ. ਅੰ. Parliament. ਸੰਗਯਾ—ਇੰਗਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕੌਮੀ ਅਤੇ ਕਨੂਨ ਘੜਨ ਵਾਲੀ ਸਭਾ. ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧੀਆਂ ਦੀ ਮਜਲਿਸ. ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੈਨਰੀ ਤੀਜੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਨ ੧੨੫੯ ਵਿੱਚ ਬੱਝਾ.

ਪਾਰਲੌਕਿਕ. ਵਿ—ਪਰਲੋਕ ਸੰਬੰਧੀ। ੨ ਦੂਸਰੇ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਪਾਰ ਵਸਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਹੱਦੋਂ ਪਰੇ ਵਾਹ ਲਾਉਣੀ. ਪੂਰਾ ਵਸ਼ ਲਾਉਣਾ. ਸਾਰਾ ਬਲ ਖਰਚਣਾ. "ਲੋਭੀ ਕਾ ਵੇਸਾਹੁ ਨ ਕੀਜੈ, ਜੇ ਕਾ ਪਾਰਵਸਾਇ." (ਸਵਾ ਮ: ੩)

ਪਾਰਵਣ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਾਰ੍ਵਣ. ਪਰ੍ਵ (ਤਯੋਹਾਰ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਕਰਮ, ਜੋ ਪਰ੍ਵ ਦੇ ਦਿਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ.

ਪਾਰਵਤੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਰ੍ਵਤੀ. ਹਿਮਾਲਯ ਪਰ੍ਵਤ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਉਮਾ, ਜੋ ਸ਼ਿਵ ਨੂੰ ਵਿਆਹੀ ਗਈ। ੨ ਨਿਘੰਟੁ ਅਨੁਸਾਰ ਨਦੀ, ਜੋ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਉਪਜਦੀ ਹੈ.

ਪਾਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਲਾ ਪਾਰ. ਅੰਤ. "ਜੋਗੀ ਖੋਜਤ ਹਾਰੇ, ਪਾਇਓ ਨਹਿ ਤਿਹ ਪਾਰਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੯) ੨ ਪਾਲਾ. ਸੀਤ. "ਪਾਰਾ ਪਰੈ ਜਗਤ ਅਧਿਕਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਵਿ—ਪਾਰ ਦਾ. "ਅੰਤ ਨ ਪਾਰਾ ਕੀਮਤਿ ਨਹੀ ਪਾਈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) ਤੇਰੇ ਪਾਰ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ। ੪ ਪਾਇਆ. "ਦੇਸ ਕਹੂੰ ਰਹੈ ਨ ਪਾਰਾ." (ਰਘੁਰਾਜ) ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਰਹਿਣਾ ਨਾ ਪਾਇਆ। ੫ ਪਾਰਦ. ਸੀਮਾਬ. "ਐਸੇ ਉਡੀ ਬਾਰਾ ਜੈਸੇ ਪਾਰਾ ਉਡ ਜਾਤ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਬਾਲਾ ਪਾਰੇ ਵਾਂਙ ਉਡ ਗਈ. ਦੇਖੋ, ਪਾਰਦ। ੬ ਫ਼ਾ ﭘﺎﺭﻩ ਪਾਰਹ. ਟੁਕੜਾ. ਖੰਡ। ੭ ਅਧ੍ਯਾਯ. ਬਾਬ.

ਪਾਰਾਇਣ, ਪਾਰਾਯਣ } ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮਾਪਤਿ. ਭੋਗ। ੨ ਸਮਾਂ ਬੰਨ੍ਹਕੇ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਅੰਤ ਤੀਕ ਕੀਤਾ ਪਾਠ. ਜਿਵੇਂ—

ਸਪਤਾਹ ਅਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਆਦਿ.

ਪਾਰਾਵਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਦੂਰ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਵਿਦੇਸ਼ੀ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਕਬੂਤਰ। ੪ ਬਾਂਦਰ। ੫ ਪਹਾੜ.

ਪਾਰਾਵਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਰਵਾਰ. ਪਰਲਾ ਅਤੇ ਉਰਲਾ ਕਿਨਾਰਾ. ਹੱਦ. ਸੀਮਾ. "ਨਾਨਕ ਅੰਤ ਨ ਜਾਪਨੀ ਹਰਿ ਤਾਕੇ ਪਾਰਾਵਾਰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਪਰਲੋਕ ਅਤੇ ਇਹ ਲੋਕ। ੩ ਸਮੁੰਦਰ. "ਪਾਰਾਵਾਰ ਲਗ ਫੈਲੀ ਜੀਤ ਸ਼ਮਸ਼ੇਰ ਕੀ." (ਕਵਿ ੫੨)

ਪਾਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ. "ਪਾਰਿ ਉਤਰਿਜਾਹਿ ਇਕ ਖਿਨਾ." (ਬਸੰ ਮ: ੩) ੨ ਪਾਲਕੇ. ਪਾਲਨ ਕਰਕੇ। ੩ ਪਾੜਕੇ. "ਪਰਮਾਨੰਦ ਤੇ ਪਾਰਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੁ) ਪਰਮਾਨੰਦ ਨਾਲੋਂ ਪਾੜਕੇ (ਵੱਖ ਕਰਕੇ)

ਪਾਰਿਓ, ਪਾਰਿਆ ਪਾਲਨ ਕੀਤਾ। ੨ ਪਾੜਿਆ। ੩ ਪੜਿਓ. ਪੜਾ. ਪਿਆ. "ਪਲੁ ਪਲੁ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਅੰਤਰੁ ਪਾਰਿਓ." (ਜੈਤ ਰਵਿਦਾਸ)

ਪਾਰਿਜਾਤ. ਦੇਖੋ, ਪਾਰਜਾਤ.

ਪਾਰਿਤੋਖਕ. ਪਾਰਿਤੋਸਿਕ. ਵਿ—ਪਰਿਤੋਸ਼ (ਆਨੰਦ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਵਸਤੁ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ. ਇਨਾਮ. ਭੇਟਾ. ਖ਼ਿਲਤ.

ਪਾਰਿਪਰਾਨ, ਪਾਰਿਪਰਾਨਾ ਪਾਰ ਹੋਇਆ. ਪਾਰ ਉਤਰਿਆ. "ਜਿਨਿ ਜਪਿਆ ਤੇ ਪਾਰਿਪਰਾਨ." (ਪ੍ਰਭਾ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੪) "ਸਿਮਰਤ ਪਾਰਿਪਰਾਨਾ." (ਧਨਾ ਅ: ਮ: ੫)

ਪਾਰਿ ਪਰੀਵਾਂ. ਪਾਰਪਵਾਂ. "ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਪਾਰਿ ਪਰੀਵਾਂ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਪਾਰੀ. ਪਾਲਨ ਕੀਤੀ. ਪਾਲੀ. "ਹੀਤੁ ਚੀਤੁ ਦੇ ਲੇ ਲੇ ਪਾਰੀ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫) "ਮਨਹੁ ਬੁਲਾਈ ਕਿਨ ਗੋ ਪਾਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਪਾਲੀ ਹੋਈ ਗਊ। ੨ ਪਾੜੀ. ਚੀਰੀ। ੩ ਉਖੇੜੀ. ਪੁੱਟੀ। ੪ ਵਾਰੀ. ਅਵਸਰ। ੫ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਮੁੰਦਰ। ੬ ਹਾਥੀ ਦੇ ਪੈਰ ਦੀ ਰੱਸੀ। ੭ ਫ਼ਾ. ਫਲ.

ਪਾਰੀਆ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ. ਪਾਇਆ. "ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰੀਆ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਪਾਰੀਅੰ. ਪੜੀਅੰ. ਪਿਆ. ਪੜਾ. "ਨ੍ਰਿਪੇਸ ਪਾਇ ਪਾਰੀਅੰ." (ਰਾਮਾਵ) ਪੈਰੀਂ ਪਿਆ.

ਪਾਰੁ. ਦੇਖੋ, ਪਾਰ. "ਪਾਰੁ ਕੈਸੇ ਪਾਇਬੋ ਰੇ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਸੰ. ਸੂਰਜ। ੩ ਅਗਨਿ.

ਪਾਰੁਖ. ਸੰ. ਪਾਰੁਸ਼੍ਯ. ਵਚਨ ਦਾ ਰੁੱਖਾਪਨ. ਕੌੜਾ ਬੋਲਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਗੁਰੁ ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ। ੩ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਬਾਗ। ੪ ਅਗਰ (ਅਗਰੁ).

ਪਾਰੈ. ਪਾਲੈ. ਪਾਲਦਾ ਹੈ. "ਜਿਉ ਜਾਨਹਿ ਤਿਉ ਪਾਰੈ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਪਾਰੋ. ਪਾਲਾ. ਸ਼ੀਤ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਰੋ ਭਾਈ। ੩ ਪਾਲਨ ਕਰੋ. ਪਾਲੋ.

ਪਾਰੋਸੀ. ਪ੍ਰਤਿਵਾਸੀ. ਪੜੋਸੀ. ਹਮਸਾਯਹ. "ਪਾਰੋਸੀ ਕੇ ਜੋ ਹੂਆ, ਤੂ ਅਪਨੇ ਭੀ ਜਾਨ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਪਾਰੋ ਪਰਮਹੰਸ, ਪਾਰੋ ਭਾਈ ਡੱਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਜੁਲਕਾ ਖਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਕੇ "ਪਰਮਹੰਸ" ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ. ਤੀਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਥਾਪਕੇ ਮੰਜੀ ਬਖ਼ਸ਼ੀ. ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਨਾਰਾਯਣਦਾਸ ਇਸੇ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਸੀ.

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੈਸਾਖੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਭਾਈ ਪਾਰੋ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਲੈ ਕੇ ਠਹਿਰਾਇਆ. ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੋਈ ਖ਼ਾਸ ਮੇਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ. "ਪਾਰੋ ਜੁਲਕਾ ਪਰਮਹੰਸ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਰਪਾਧਾਰੀ." (ਭਾਗੁ)

ਪਾਰੰਗਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਾਰ ਗਿਆ ਹੋਇਆ. ਪਾਰ ਪਹੁਚਿਆ. "ਨਾਨਕ ਸੋ ਪਾਰੰਗਤ ਹੋਇ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) ੨ ਪੂਰਾ ਵਿਦ੍ਵਾਨ. ਜਿਸ ਨੇ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਪਾਰ ਪਾਇਆ ਹੈ.

ਪਾਰੰਗਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਮਗਤਿ. ਮੋਕ. "ਪਾਰੰਗਤਿ ਦਾਨ ਪੜੀਵਦੈ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ਮੁਕਤਿਦਾਨ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰ ਤੋਂ ਪੈਂਦਾ (ਮਿਲਦਾ) ਹੈ। ੨ ਪਾਰ ਪਹੁਚਣਾ. ਪਾਰ ਪੁੱਜਣ ਤੋਂ ਭਾਵ.

ਪਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਪੱਲਾ. ਦਾਮਨ. "ਨਾਨਕ ਬਾਂਧਿਓ ਪਾਲ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) "ਜਗਤ ਉਧਾਰਨ ਸਾਧੁਪ੍ਰਭੁ ਤਿਨ ਲਾਗੋ ਪਾਲ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਨੌਕਾ ਦਾ ਬਾਦਬਾਨ. ਜਹਾਜ਼ ਦਾ ਉਹ ਵਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਹਵਾ ਦੇ ਰੁਖ ਤਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਚਾਲ ਤੇਜ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਉਧਰੇ ਭ੍ਰਮ ਮੋਹ ਸਾਗਰ ਲਗਿ ਸੰਤਨਾ ਪਗ ਪਾਲ." (ਕੇਦਾ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਅੰ. pall। ੩ ਪਲਨਾ. ਝੂਲਾ. "ਦਿਯੋ ਏਕ ਪਾਲੰ ਸੁਬਾਲੰ ਰਿਖੀਸੰ." (ਰਾਮਾਵ) ੪ ਪੱਤੇ ਫੂਸ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਪਕਾਉਣ ਲਈ ਫਲਾਂ ਨੂੰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸੰ. ਪੱਲ. "ਅੰਬ ਪਾਲ ਦਾ, ਖਰਬੂਜਾ ਡਾਲ ਦਾ।" (ਲੋਕੋ) ੫ ਛੋਟਾ ਤੰਬੂ। ੬ ਸ਼੍ਰੇਣੀ. ਕਤਾਰ। ੭ ਪਾਣੀ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹ. ਵੱਟ। ੮ ਸੰ. ਪਾਲ੍. ਧਾ—ਪਾਲਨ ਕਰਨਾ, ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨੀ। ੯ ਵਿ—ਪਾਲਕ. ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ. ਰਕ੍ਸ਼ਕ. "ਤੂ ਅਪਰੰਪਰ ਸਰਬ ਪਾਲ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) "ਜਿਉ ਰਾਖੈ ਮਹਤਾਰੀ ਬਾਲਕ ਕਉ ਤੈਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਲ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੧੦ ਇੱਕ ਜੱਟ ਗੋਤ। ੧੧ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਜਾਤਿ। ੧੨ ਇੱਕ ਰਾਜਵੰਸ਼, ਜਿਸ ਦੇ ੧੯ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਸਨ ੮੧੫ ਤੋਂ ੧੨੦੦ ਤਕ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਮਗਧ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਕੀਤਾ.

ਪਾਲਕ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਗ. ਚੂਕ. ਸੰ. ਪਾਲੰਕ. Spinach। ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਘੋੜੇ ਦਾ ਸਾਈਸ. ਘੁੜਵਾਲ। ੪ ਪਾਲਿਤ ਪੁਤ੍ਰ. ਦੱਤਕ ਪੁਤ੍ਰ. ਪਾਲਿਆ ਹੋਇਆ (ਗੋਦੀ ਲਿਆ) ਲੜਕਾ। ੫ ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ.

ਪਾਲਕਾ. ਸੰਬੋਧਨ. ਹੇ ਪਾਲਕ! ੨ ਪਾਲਨ ਕਰਤਾ. "ਬਹੁ ਪਰਕਾਰੀ ਪਾਲਕਾ!" (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਪਾਲਕੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪਲ੍ਯੰਕ (ਮੰਜੇ) ਪੁਰ ਛੱਤ ਪਾਕੇ ਬਣਾਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਡੋਲੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਹਾਰ ਕੰਨ੍ਹਿਆਂ ਪੁਰ ਚੁਕਦੇ ਹਨ. ਇਸੇ

ਤੋਂ ਪੁਰਤਗਾਲੀਆਂ (Portuguese) ਨੇ Palanquin ਸ਼ਬਦ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ. Litter.

ਪਾਲਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਵਰਿਸ਼. ਰਕ੍ਸ਼ਣ. "ਪਾਲਹਿ ਅਕਿਰਤਘਨਾ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) "ਪਾਲੇ ਬਾਲਕ ਵਾਂਗਿ" (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਹਿੰ. ਪਲਨਾ. ਝੂਲਾ. "ਬਾਲਕ ਪਾਲਨ ਪਉਢੀਅਲੇ." (ਰਾਮ ਨਾਮਦੇਵ)

ਪਾਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕਰਨਾ. ਰਕ੍ਸ਼ਾ ਕਰਨੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਲਨਾ. ਝੂਲਾ.

ਪਾਲਨੀਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਾਲਨ ਯੋਗਯ.

ਪਾਲੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਤਰਾਜ਼ੂ (ਤੱਕੜੀ) ਦਾ ਪੱਲਾ. ਛਾਬਾ.

ਪਾਲਾ. ਪਾਲਨ ਕੀਤਾ. ਪਾਲਿਆ. "ਮਾਤਗਰਭ ਮਹਿ ਤੁਮਹੀ ਪਾਲਾ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਪੱਲਾ. ਲੜ. "ਗੁਰ ਕਾ ਬਚਨੁ ਤਿਨਿ ਬਾਧਿਓ ਪਾਲਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੫) ੩ ਸੰ. ਪ੍ਰਾਲੇਯ. ਸੰਗਯਾ—ਹਿਮ. ਬਰਫ਼। ੪ ਸਰਦੀ. ਠੰਢ. "ਪਾਲਾ ਕਕਰੁ ਵਰਫ ਬਰਸੈ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੪) ਦੇਖੋ, ਪਾਲਾਕਕਰੁ.

ਪਾਲਾਕਕਰੁ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਾਲੇਯਕਰ੍ਕਰ. ਬਰਫ ਦਾ ਓਲਾ. ਗੜਾ. ਹਿਮਉਪਲ. "ਪਾਲਾਕਕਰੁ ਵਰਫ ਬਰਸੈ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੪)

ਪਾ ਲਾਗਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪੈਰ ਛੁਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਚਰਨ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਨੇ. "ਪਾ ਲਾਗਨ ਕਹੀਓ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਾਲਾਗਲ. ਦੇਖੋ, ਪੈਦਲ ੨.

ਪਾਲਾ ਤਾਊ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੀਤਜ੍ਵਰ. ਕਾਂਬੇ ਦਾ ਤਾਪ. Malarial fever. ਦੇਖੋ, ਤਾਪ (ੲ). ੨ ਪਾਲਾ ਅਤੇ ਤਾਪ (ਗਰਮੀ). ਸਰਦੀ ਗਰਮੀ. "ਪਾਲਾ ਤਾਊ ਕਛੂ ਨ ਬਿਆਪੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਣ ਗਾਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਪਾਲਾ ਅਤੇ ਤ੍ਰਾਊਨ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਾਊਨ.

ਪਾਲਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਾਲਨ ਕਰਕੇ. ਪਾਲਕੇ. "ਸੋ ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਮਰੀਐ ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਕਉ ਪਾਲਿ." (ਵਾਰ ਬਿਹਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੰਕ੍ਤਿ. ਕਤਾਰ। ੩ ਵੱਟ. ਬੰਧ. "ਸੁਕੇ ਸਰਵਰ ਪਾਲਿ ਬੰਧਾਵੈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੪ ਹੱਦ. ਸੀਮਾ। ੫ ਪੁਲ। ੬ ਪੜਦਾ. ਟੱਟੀ. "ਕੂੜੈ ਕੀ ਪਾਲਿ ਵਿਚਹੁ ਨਿਕਲੈ." (ਗਉ ਮ: ੩) "ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ?" (ਜਪੁ) ੭ ਤਲਵਾਰ ਦੀ ਧਾਰ। ੮ ਦਾੜ੍ਹੀ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੯ ਅੰਕ. ਚਿੰਨ੍ਹ. ਨਿਸ਼ਾਨ। ੧੦ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ ਭੀ ਪਾਲਿ ਹੈ. ਪਾਲਨ ਕਰ.

ਪਾਲਿਓ, ਪਾਲਿਆ } ਪਾਲਨ ਕੀਤਾ. ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕਰਿਆ.

ਪਾਲਿ ਸਮੁਹਾ. ਵਿ—ਪਾਲਿ (ਰੋਕ) ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਸੰਮੁਖ. "ਪਾਲਿ ਸਮੁਹਾ ਸਰਵਰੁ ਭਰਾ, ਪੀ ਨ ਸਕੈ ਕੋਈ ਨੀਰੁ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ਹਰਿਨਾਮ ਜਲ, ਅਤੇ ਹੌਮੈ ਦੀ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਵੱਟ। ੨ ਕੰਢੇ ਤੀਕ. ਲਬਾਲਬ.

ਪਾਲੀ. ਪਾਲਨ ਕੀਤੀ. "ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕਰਿ ਕਾਇਆ ਪਾਲੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੱਲੇ. ਲੜ. "ਲਾਵੈ ਆਪਨ ਪਾਲੀ." (ਧਨਾ ਮ: ੪) ਆਪਣੇ ਲੜ ਲਾਵੈ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਮਗਧ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਹੋਇਆ, ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੁਣ ਲੰਕਾ (Ceylon) ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਬੌੱਧ ਧਰਮ ਦੇ ਬਹੁਤ ਗ੍ਰੰਥ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ. ਪਾਲੀ ਦਾ ਕੋਸ਼ R.C. Childers ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਉੱਤਮ ਹੈ। ੪ ਸੰ. ਪਾਲਿਨ੍. ਵਿ—ਪਾਲਨ ਕਰਤਾ. ਪਰਵਰਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੫ ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਰਾਖਾ. ਚਰਵਾਹਾ। ੬ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦਾ ਇਕ ਨਗਰ ਜੋ ਜੋਧਪੁਰ ਅਤੇ ਉੱਜੈਨ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ. "ਪੁਰ ਪਾਲੀ ਮੇ ਬਸਤ ਦ੍ਵੈ ਗੁਰੁਕੇ ਸਿੱਖ ਸੁਜਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਾਲੀਟਿਕ੍ਸ. ਅੰ. Politics. ਰਾਜਸ਼ਾਸਨ ਵਿਦ੍ਯਾ. ਨੀਤਿਸ਼ਾਸਤ੍ਰ.

ਪਾਲੁ. ਸੰਗਯਾ—ਪਲੰਗ. ਸੇਜਾ. ਦੇਖੋ, ਕੁਰਮਾ.

ਪਾਲੂ. ਵਿ—ਪਾਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਪਾਲਿਤ. ਪਾਲਤੂ.

ਪਾਲੇ. ਪਾਲਦਾ ਹੈ. "ਪਾਲੇ ਬਾਲਕ ਵਾਗਿ ਦੇਕੈ ਆਪਿ ਕਰ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਰਾਮ ੨) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੱਲੇ (ਝੋਲੀ) ਵਿੱਚ.

ਪਾਲੈ. ਪਾਲਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਸੋ ਉਦਾਸੀ, ਜੋ ਪਾਲੈ ਉਦਾਸ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੧ ਮ:੮) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੱਲੇ. "ਨਾਮ ਧਨੁ ਜਿਸੁ ਜਨ ਕੈ ਪਾਲੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਪਾਲ੍ਯ. ਵਿ—ਪਾਲਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਪਰਵਰਿਸ਼ ਲਾਇਕ.

ਪਾਵ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਦ. ਪੈਰ. ਪਾਯ. "ਸਿਰੁ ਨਾਨਕ ਲੋਕਾ ਪਾਵ ਹੈ." (ਬਸੰ ਮ: ੧) ੨ ਸੇਰ ਆਦਿ ਦਾ ਚੌਥਾ ਭਾਗ. ਪਾਉ। ੩ ਸੰ. ਪਵਨਯੰਤ੍ਰ. ਹਵਾਈ ਵਾਜਾ ਅਥਵਾ ਕਲ.

ਪਾਵਉ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ. ਪਾਓ। ੨ ਪਾਵਉਂ. ਪਾਵਾਂ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂ. "ਪਾਵਉ ਦਾਨੁ ਸਦਾ ਦਰਸੁ ਪੇਖਾ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੫)

ਪਾਵਸ. ਸੰ. ਪਵਸੁ. ਆਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. "ਤਹ ਪਾਵਸ ਸਿੰਧੁ ਧੂਪ ਨਹੀ ਛਹੀਆ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਓਥੇ ਖੁਸ਼ਕੀ ਅਤੇ ਤਰੀ (ਅਥਵਾ ਉਚਾਣ ਅਤੇ ਨਿਵਾਣ), ਧੁੱਪ ਅਤੇ ਛਾਂਉਂ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਲੋਕ ਪਾਵਸ ਦਾ ਅਰਥ ਇੱਥੇ ਵਰਖਾਰੁੱਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਦੁਂਦ (ਦ੍ਵੰਦ੍ਵ) ਪਦਾਰਥ ਗਿਣੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸੁੰਨ ੯।

੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਾਵ੍ਰਿਸ਼—ਪ੍ਰਾਵ੍ਰਿਸ. ਵਰਖਾ (ਸਾਉਣ ਭਾਦੋਂ ਦੀ) ਰੁੱਤ. ਬਰਸਾਤ. "ਬਿਖੈ ਭਈ ਮਤਿ ਪਾਵਸਿ ਕਾਇਆ ਕਮਲੁ ਕੁਮਲਾਣਾ." (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ)

ਪਾਵਸਿ. ਪਾਵੇਗਾ। ੨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ. "ਜਾਕੈ ਨਾਮਿ ਸੁਨਿਐ ਜਮੁ ਛੋਡੈ, ਤਾਂਕੀ ਸਰਣਿ ਨ ਪਾਵਸਿ ਰੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ, ਪਾਵਸ ੨. "ਬਿਖੈ ਭਈ ਮਤਿ ਪਾਵਸਿ ਕਾਇਆ ਕਮਲੁ ਕੁਮਲਾਣਾ." (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ) ਬਰਸਾਤ ਵਿੱਚ ਕਮਲ ਕੁਮਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਪਾਵਸੁ. ਦੇਖੋ, ਪਾਵਸ.

ਪਾਵਹ, ਪਾਵਹਿ } ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ. "ਪੜਿ ਪੜਿ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨੁ." (ਜਪੁ)

ਪਾਵਹੀ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਧਾਰਦਾ. ਲਿਆਉਂਦਾ. "ਕਿਸ ਹੀ

ਚਿਤਿ ਨ ਪਾਵਹੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦਾ, ਭਾਵ—ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਰਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ.

ਪਾਵਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੇ, ਅਗਨਿ. ਅੱਗ. "ਜਿਹ ਪਾਵਕ ਸੁਰ ਨਰ ਹੈਂ ਜਾਰੇ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਆਂਚ। ੩ ਭਲਾਵੇ ਦਾ ਬਿਰਛ.

ਪਾਵਕਤੋਅ. ਸੰਗਯਾ—ਤੋਯ-ਅਗਨਿ. ਜਲਾਗ੍ਨੀ. ਬੜਵਾ ਅਗਨਿ. "ਪਾਵਕਤੋਅ ਅਸਾਧ ਘੋਰੰ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਪਾਵਕਬਾਣ. ਦੇਖੋ, ਅਗਨਿਬਾਣ. "ਪਾਵਕਬਾਣ ਬਹੇ ਨ ਜਲੇ ਹੈਂ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਪਾਵਕਬੇਖ. ਅਗਨਿਵੇਸ਼. ਅੱਗ ਦੀ ਸ਼ਕਲ. ਭਾਵ—ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਲਾਲ ਹੋਇਆ. "ਰਿਸ ਕੇ ਸੰਗ ਪਾਵਕ ਬੇਖ ਭਏ ਹੈਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪਾਵਕਮਣਿ. ਆਤਸ਼ੀ ਸ਼ੀਸ਼ਾ.

ਪਾਵਕੁ. ਦੇਖੋ, ਪਾਵਕ ੧. "ਪਾਣੀ ਪਾਵਕੁ ਤਿਨ ਹੀ ਕੀਆ." (ਸੋਪੁਰਖੁ)

ਪਾਵਟਾ, ਪਾਂਵਟਾ ਸੰਗਯਾ— ਪੈਰ ਅਟਕਾਇਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ, ਰਕਾਬ. ਪਾਂਵੜਾ। ੨ ਜੋੜਾ. ਜੁੱਤਾ। ੩ ਮਕਾਨ ਅੱਗੇ ਵਿਛਾਇਆ ਉਹ ਫ਼ਰਸ਼, ਜਿਸ ਪੁਰ ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ੍ਯ ਪਰਾਹੁਣਾ ਪੈਰ ਰੱਖਕੇ ਆਵੇ. ਪਾਂਵੜਾ. "ਬੀਥਿਨ ਮੇ ਪਾਂਵਟੇ ਪਰਤ ਜਾਤ." (ਰਘੁਨਾਥ)।

੪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜਾ ਨਾਹਨ ਤੋਂ ਕਿਆਰ ਦੂਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ ਲੈਕੇ ਸੰਮਤ ੧੭੪੨ ਵਿੱਚ ਜਮਨਾ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਕਿਲਾ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਪਾਂਵਟਾ ਰੱਖਿਆ. ਭੰਗਾਣੀ ਦਾ ਜੰਗ ਇਸ ਕਿਲੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:—

"ਪਾਵ ਟਿਕ੍ਯੋ ਸਤਗੁਰੂ ਕੋ ਆਨਦਪੁਰ ਤੇ ਆਇ।
ਨਾਮ ਧਰ੍ਯੋ ਇਸ ਪਾਂਵਟਾ ਸਭ ਦੇਸਨ ਪ੍ਰਗਟਾਇ॥"
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਭਾਗਵਤ ਦੇ ਦਸਮ ਸਕੰਧ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਭੀ ਪਾਵਟੇ ਰਹਿਣ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਯਥਾ—

"ਦਸਮ ਕਥਾ ਭਾਗੌਤ ਕੀ ਭਾਖਾ ਕਰੀ ਬਨਾਇ,
ਅਵਰ ਵਾਸਨਾ ਨਾਹਿ ਪ੍ਰਭੁ ਧਰਮਜੁੱਧ ਕੇ ਚਾਇ,
ਸਤ੍ਰੈ ਸੈ ਪੈਤਾਲਿ ਮੇ ਜਮੁਨਾ ਸੁਦਿ ਤਿਥਿ ਦੀਪ,
ਨਗਰ ਪਾਂਵਟਾ ਸੁਭ ਕਰਨ ਜਮੁਨਾ ਬਹੈ ਸਮੀਪ."
(ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ ੨੩੯੦)[1]

ਪਾਂਵਟੇ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਰਾਜਣ ਦੇ ਚਾਰ ਅਸਥਾਨ ਹੋਰ ਭੀ ਹਨ, ਪਰ ਵਡਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਇੱਕੋ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ੧੨੫ ਰੁਪਯੇ ਸਾਲਾਨਾ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ, ੧੧੧ ਰੁਪਯੇ ਰਿਆਸਤ ਨਾਹਨ ਤੋਂ, ੨੫ ਰੁਪਯੇ ਰਿਆਸਤ ਬੁੜੀਏ ਤੋਂ, ੧੮ ਰੁਪਯੇ ਨਾਭੇ ਤੋ, ੭੨ ਰੁਪਯੇ ਰਿਆਸਤ ਕਲਸੀਆ ਤੋਂ, ੧੦ ਰੁਪਯੇ ਸਰਦਾਰ ਭਰੋਲੀ ਤੋਂ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਚਾਰ ਸੌ ਪੱਚੀ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਰਿਆਸਤ ਨਾਹਨ ਵੱਲੋਂ ਮੁਆਫ ਹੈ. ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਅਸਥਾਨ ਰਿਆਸਤ ਨਾਹਨ, ਤਸੀਲ ਪਾਂਵਟਾ, ਥਾਣਾ ਮਾਜਰਾ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਗਾਧਰੀ ਤੋਂ ੩੦ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਨਾਹਨ ਤੋਂ ੨੬ ਮੀਲ ਹੈ.

[1]ਭਾਈ ਗਯਾਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਦਾ ਸਾਲ ੧੭੪੩ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ. ਜੰਗ ਪਿੱਛੋਂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਪਾਂਵਟੇ ਰਹਿਕੇ ਕੋਈ ਕਾਵ੍ਯਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਸਗੋਂ ਤੁਰਤ ਹੀ ਡੇਰਾ ਕੂਚ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ. ਭੰਗਾਣੀ ਦਾ ਜੰਗ ਸੰਮਤ ੧੭੪੬ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਪਾਵਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਾਪਣ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ. ਪਾਉਣਾ.

ਪਾਵਣਿਆ. ਵਿ—ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੩ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋਝੀ ਪਾਵਣਿਆ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਪਾਵਤ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ। ੨ ਪੈਂਦਾ. ਪੜਤਾ. "ਫੂਲਿ ਫੂਲਿ ਕਿਆ ਪਾਵਤ ਹੋ?" (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਪਾਂਵਦ. ਸੰਗਯਾ—ਪੈਰਾਂ ਵੱਲ ਦਾ ਬੰਧਨ. ਮੰਜੇ ਦੀ ਦਾਮਨ (ਦਾਉਣ). ੨ ਪਾਂਇੰਦ ਦਾ ਪਾਸਾ. "ਪਾਂਵਦ ਬੈਠ ਮੁਕਿਯਨ ਮਾਰੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੯੪)

ਪਾਵਨ ਅਥਵਾ ਪਾਵਨੁ. ਕ੍ਰਿ—ਪਾਉਣਾ. ਡਾਲਨਾ. "ਨਿਜ ਪਾਵਨ ਕੋ ਕਰੀਅਹਿ ਪਾਵਨ। ਜਿਸ ਤੇ ਹੋਇ ਸਦਨ ਮਮ ਪਾਵਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਆਪਣੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿੱਚ ਪਾਓ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ੨ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ. ਚਰਣਾਂ ਨੂੰ. ਦੇਖੋ, ਪਾਵ. "ਪੁਨ ਧੋਵਹਿ ਪਾਵਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ. ਪੈਰੋਂ ਸੇ. "ਪਾਵਨ ਧਾਵਨ ਸੁਆਮੀ ਸੁਖਪੰਥਾ." (ਕਾਨ ਮ: ੫) ੪ ਪੈਂਦਾ ਹੈ. ਪੜਤਾ ਹੈ. "ਕੋ ਰੋਵੈ, ਕੋ ਹਸਿ ਹਸਿ ਪਾਵਨੁ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੫ ਸੰ. ਪ੍ਰਪਂਨ—ਪ੍ਰਪੰਨ. ਵਿ—ਸ਼ਰਣਾਗਤ. ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ. "ਗੋਤਮ ਨਾਰਿ ਅਹਲਿਆ ਤਾਰੀ, ਪਾਵਨ ਕੇਤਕ ਤਾਰੀਅਲੇ." (ਮਾਲੀ ਨਾਮਦੇਵ) ੬ ਸੰ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਜਗਤ ਮੈ ਹਰਿ ਕੋ." (ਗਉ ਮ: ੯) ੭ ਪਵਿਤ੍ਰ. ਸ਼ੁੱਧ. "ਪਾਵਨ ਚਰਨ ਪਖਾਰਨ ਕਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੮ ਪੌਣਾਹਾਰੀ। ੯ ਸੰਗਯਾ—ਅਗਨਿ। ੧੦ ਜਲ। ੧੧ ਚੰਦਨ.

ਪਾਵਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਉਣਾ ਅਤੇ ਪਾਵਣਾ.

ਪਾਵਨੁ. ਦੇਖੋ, ਪਾਵਨ.

ਪਾਵ ਪਸਾਰਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਦ ਪ੍ਰਸਾਰਣ. ਪੈਰ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਪੈਰ ਜਮਾਉਣਾ. ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਇਸਥਿਤ ਮੰਨਣਾ। ੩ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ (ਕਬਜ਼ਾ) ਵਧਾਉਣਾ. "ਥਿਰ ਕੋਊ ਨਹੀ, ਕਾਇ ਪਸਾਰਹੁ ਪਾਵ?" (ਬਾਵਨ)

ਪਾਵਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਪਾ. ਪਉ. ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. "ਸਰਬ ਤੀਰਥ ਪਰ ਪਾਵਰ ਬਾਂਧਾ" (ਰਘੁਰਾਜ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਂਵਰਿ। ੩ ਪਾਮਰ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਪਾਵਰ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਹੇ ਮਨ ਮੋਹਨ ਸੁੰਦਰ ਸਾਵਰ। ਮੈ ਮਲੀਨ ਪਾਮਰ ਤੇ ਪਾਵਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਸੰ. ਪਾਵਰ.

ਨਰਦ ਅਥਵਾ ਡਾਲਣਾ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਚਿੰਨ੍ਹ (ਨਿਸ਼ਾਨ) ਲੱਗੇ ਹੋਣ. ਅਕ.

ਪਾਵਰਿ, ਪਾਂਵਰੀ ਸੰਗਜਾ—ਪਊਏ. ਖੜਾਊਂ. ਪਾਦੁਕਾ, ਜੋ ਪੈਰ ਵਿੱਚ ਧਾਰਣ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ.

ਪਾਵਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਉਲਾ.

ਪਾਵੜਾ, ਪਾਂਵੜਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਅੜਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਰਕਾਬ. ਦੇਖੋ, ਪਾਵਟਾ ੧. "ਸਹਜ ਕੈ ਪਾਵੜੈ ਪਗੁ ਧਰਿਲੀਜੈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਂਵਟਾ ੩.

ਪਾਵਾ. ਸੰਗਜਾ—ਮੰਜੇ ਚੌਕੀ ਆਦਿ ਦਾ ਪਾਦ. ਪਾਯਹ. "ਹੁਤੋ ਹੀਨ ਚੌਕੀ ਇਕ ਪਾਵਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ. "ਸਾਚੁ ਮਿਲੈ ਸੁਖ ਪਾਵਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੩ ਪਾਵਾਂ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾਂ.

ਪਾਵਾਧੇ, ਪਾਵਾਂਧੇ ਕਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. "ਪਾਵਾਂਧੇ ਪਾਚਾਧਿਆਂ." (ਭਾਗੁ)

ਪਾਵਾੜਾ. ਜੰਗ. ਦੇਖੋ, ਪਵਾੜਾ. "ਜਿਤਾ ਪਾਵਾੜਾ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਪਾਵਿਤ੍ਰ. ਸੰ. ਪਾਵਿਤ੍ਰ੍ਯ. ਸੰਗਜਾ—ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. "ਕਿ ਪਾਵਿਤ੍ਰ ਕਰਮੰ." (ਦੱਤਾਵ)

ਪਾਵੈ. ਪ੍ਰਾਪ੍ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੈਰੀਂ. ਚਰਨੀਂ. "ਲਗਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਪਾਵੈ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪਾਵੰਗ. ਦੇਖੋ, ਪਵੰਗ। ੨ ਪਵੰਗ (ਘੋੜੇ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ.

ਪਾੜ. ਸੰਗਜਾ—ਸੰਨ੍ਹ. ਨਕਬ. ਸੰਧਿ। ੨ ਵਿੱਥ. ਪਾਟ। ੩ ਪਾਰ। ੪ ਖੂਹ ਦੀ ਚਿਣਾਈ ਲਈ ਪੱਟਿਆ ਟੋਆ.

ਪਾੜਛਾ. ਪਯ (ਜਲ) ਰੱਛਕ. ਪਾਰਚਾ. ਕੂਏ ਪੁਰ ਰੱਖਿਆ ਉਹ ਪਾਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟਿੰਡਾਂ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਪਹਿਲਾਂ ਡਿਗਦਾ ਅਤੇ ਫੇਰ ਨਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁਚਦਾ ਹੈ। ੨ ਲੱਕੜ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਰੜੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਕੁਹਾੜੇ ਆਦਿ ਨਾਲ ਲਾਹਿਆ ਹੋਇਆ ਟੋਟਾ, ਜਿਵੇਂ—ਉਸ ਨੇ ਮਾਰ ਮਾਰਕੇ ਪਾੜਛੇ ਲਾਹ ਦਿੱਤੇ.

ਪਾੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਚੀਰਨਾ. ਫਾੜਨਾ। ੨ ਭਿੰਨ ਕਰਨਾ. ਜੁਦਾ ਕਰਨਾ। ੩ ਵਿਰੋਧ ਪਾਉਣਾ. ਸੰ. ਪਾਟਨ। ੪ ਖੋਹਣਾ. ਲੁੱਟਣਾ.

ਪਾੜ ਪੜੋਸਣਿ. ਪਾਟ ਪ੍ਰਤਿਵਾਸਿਨੀ (ਅਥਵਾ ਪਾਟ ਪ੍ਰਤਿਵੇਸ਼ਿਨੀ). ਦੂਜੇ ਮਹੱਲੇ ਜਾਂ ਉਸੇ ਮਹੱਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿੱਥ ਪੁਰ ਵਸਣ ਵਾਲੀ. "ਪਾੜ ਪੜੋਸਣਿ ਪੂਛਿਲੇ ਨਾਮਾ." (ਸੋਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਪਾੜਾ. ਸੰਗਜਾ—ਭੇਦ. ਵਿਰੋਧ। ੨ ਵਿੱਥ। ੩ ਦਰਿਆ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮੱਧ ਦੀ ਵਿੱਥ. ਪਾਟ.

ਪਾੜਿ. ਪਾੜਕੇ. "ਪਾੜਿ ਪਟੋਲਾ ਧਜ ਕਰੀ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਪਾੜੀਬਾਟ. ਸੰਗਜਾ—ਵਾਟਪਾਰ. ਰਾਹ ਖੋਹਣ ਵਾਲਾ. ਡਾਕੂ. "ਪੰਡਿਤ ਪਾੜੀਬਾਟ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਪਾੜ੍ਹਾ. ਸੰਗਜਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਮ੍ਰਿਗ, ਜੋ ਭੂਰੇ ਰੰਗ ਦਾ ਦੋ ਫੁੱਟ ਉੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. Hog-deer. L. Gervus porcinus. "ਕੇਤਕ ਪਾੜ੍ਹੇ ਸੂਕਰ ਮਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਪਾੜ੍ਹੇ ਦੇ ਮਾਸ ਵਿੱਚ ਸੁਫ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਵਿ—ਪੜ੍ਹਾਕੂ. ਪੜ੍ਹਨ (ਪਠਨ) ਵਾਲਾ.

ਪਿਉ. ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਿਯ. ਪਿਤਾ. "ਪਿਉ ਦੇ ਨਾਹਿ ਪਿਆਰ ਤੁੱਲਿ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਪਤਿ. ਸ੍ਵਾਮੀ. ਆਕ਼ਾ.

ਪਿਉਕਾ. ਸੰਗਜਾ—ਪਿਤਾ ਦਾ ਓਕਸ੍ (ਘਰ). ਪਿਤਾ ਗ੍ਰਿਹ. ਬਾਪ ਦਾ ਘਰ.

ਪਿਉਂਦ. ਫ਼ਾ پیوند ਪੈਵੰਦ. ਸੰ. ਪਿਬ੍ਦ. ਸੰਗਜਾ—ਜੋੜ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਇੱਕ ਬੂਟੇ ਦਾ ਦੂਜੇ ਦੀ ਸ਼ਾਖ ਪੁਰ ਛੱਲਾ ਅੱਖ ਆਦਿ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪੈਵਸ੍ਤਨ.

ਪਿਉਂਦੀ. ਵਿ—ਪੈਵੰਦੀ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੋੜ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ. Grafted.

ਪਿਊਸ, ਪਿਊਖ ਸੰ. ਪੀਯੂਸ਼. ਸੰਗਜਾ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪੀਣ ਯੋਗਯ ਪਦਾਰਥ. ਅਮ੍ਰਿਤ. ਸੁਧਾ. "ਹੁਤੀ ਜੁ ਪਿਆਸ ਪਿਊਸ ਪਿਵੰਨ ਕੀ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) "ਕਤ ਹੂ ਪਿਊਖ ਹ੍ਵੈਕੇ ਪੀਵਤ ਪਿਵਾਵਤ ਹੋ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਸੋਮਰਸ. ਇੱਕ ਬੂਟੀ ਦਾ ਨਸ਼ੀਲਾ ਰਸ, ਜਿਸ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਨਵੀਂ ਸੂਈ ਗਊ ਦਾ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਤੀਕ ਚੋਇਆ ਦੁੱਧ. Colostrum। ੪ ਦੁੱਧ ਦੀ ਮਲਾਈ.

ਪਿਓ. ਪਿਤਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿਉ. "ਕਾਢਿ ਖੜਗ ਕੋ ਪਿਓ ਰਿਸਾਇ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ)

ਪਿਅ. ਪ੍ਰਿਯ. ਪਤਿ. ਭਰਤਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੀਕੇ. ਪਾਨ ਕਰਕੇ.

ਪਿਅਰਵਾ. ਪੂ. ਸੰ. ਪ੍ਰਿਯਵਰ. ਵਿ—ਪਿਆਰਾ. "ਸਮਰ ਸ੍ਵਯੰਵਰ ਕਰਕੈ ਪਰਮ ਪਿਅਰਵਹਿ ਪਾਂਊ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੨ ਪੀਲੇ ਰੰਗਾ। ੩ ਸੰਗਜਾ—ਪਤਿ. ਭਰਤਾ.

ਪਿਅਰਾ. ਵਿ—ਪ੍ਰਿਯ. ਪਿਆਰਾ। ੨ ਪੀਤ. ਪੀਲਾ.

ਪਿਅਰਾਨੀ. ਪੀਲੀ ਹੋ ਗਈ। ੨ ਪ੍ਰਿਯ। ੩ ਪੀੜ ਸਹਿਤ ਹੋਈ.

ਪਿਆਉ. ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਪਾ. ਪਊ. ਉਹ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਪਾਣੀ ਪਿਆਇਆ ਜਾਵੇ.

ਪਿਆਇ. ਪਿਲਾਕੇ. ਪਾਨ ਕਰਾਕੇ.

ਪਿਆਸ. ਸੰ. ਪਿਪਾਸਾ. ਸੰਗਜਾ—ਪੀਣ ਦੀ ਇੱਛਾ. ਤ੍ਰਿਖਾ. "ਪਿਆਸ ਨ ਜਾਇ ਹੋਰਤੁ ਕਿਤੈ." (ਅਨੰਦੁ) ੨ ਰੁਚੀ. ਚਾਹ. "ਜਿਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਰਧਾ ਹਰਿਪਿਆਸ." (ਸੋਦਰੁ) ੩ ਵਿ—ਪਿਪਾਸੁ. ਪਿਆਸਾ. ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ. "ਫਿਰਤ ਪਿਆਸ ਜਿਉ ਜਲ ਬਿਨੁ ਮੀਨਾ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੫)

ਪਿਆਸਾ, ਪਿਆਸੀ ਵਿ—ਪਿਪਾਸਾ ਵਾਲਾ, ਵਾਲੀ. ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ. "ਦਰਸਨਪਿਆਸੀ ਦਿਨਸੁ ਰਾਤਿ." (ਜੈਤ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਪਿਆਵੇਗਾ. ਪਾਨ ਕਰਾਊ. "ਸੋ ਪੀਐ ਜਿਸੁ ਰਾਮੁ ਪਿਆਸੀ." (ਸਾਰ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੪)

ਪਿਆਕ, ਪਿਆਕੂ ਵਿ—ਪੀਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲਾ.

ਪਿਆਜ. ਦੇਖੋ, ਗਠਾ ਅਤੇ ਪਜਾਜ.

ਪਿਆਣ. ਦੇਖੋ, ਪਇਆਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਯਾਣ.

ਪਿਆਦਾ. ਫ਼ਾ پیادہ ਪਯਾਦਹ. ਸੰਗਯਾ—ਪੈਦਲ. ਸੰ. ਪਦਾਤਿ. ਪੈਦਲ ਸਿਪਾਹੀ। ੨ ਅਫੀਮੀਆਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਵਿੱਚ ਅਫ਼ੀਮ ਦਾ ਛੋਟਾ ਮਾਵਾ, ਜੋ ਮੁਕੱਰਰ ਵੇਲੇ ਦੀ ਅਫ਼ੀਮ ਖਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਖਾਧਾ ਜਾਵੇ. ਭਾਵ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਯਾਦੇ ਦੀ ਤਰਾਂ ਜਾਕੇ ਅਮਲ (ਨਸ਼ੇ) ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆਵੇ. ਅਫੀਮੀਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਪਿਆਦਾ ਦੌੜਾਉਣਾ" ਹੈ। ੩ ਸ਼ਤਰੰਜ ਦਾ ਛੋਟਾ ਮੋਹਰਾ.

ਪਿਆਦਾ ਦੌੜਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੇਖੋ, ਪਿਆਦਾ ੨.

ਪਿਆਨ. ਦੇਖੋ, ਪਯਾਨ.

ਪਿਆਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰੇਮ. ਮੁਹੱਬਤ. ਪਯਾਰ. ਪ੍ਰਿਯਤਾ.

ਪਿਆਰੜਾ, ਪਿਆਰਾ ਵਿ—ਪ੍ਰਿਯ. ਪ੍ਰਿਯਤਰ. ਪਯਾਰ ਵਾਲਾ. "ਜੇ ਕਰ ਗਹਹਿ ਪਿਆਰੜੇ!" (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫) "ਪਿਆਰੇ! ਤੂੰ ਮੇਰੋ ਸੁਖਦਾਤਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਪਯਾਰਾ। ੨ ਭਾਈ ਪਿਆਰਾ ਰੰਧਾਵਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਪਾਤ੍ਰ ਜਾਣਕੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਗਵਾਲੀਅਰ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਪਾਸ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੌਂਪੀ. ਇਸ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸੱਜਨ ਅਰਦਾਸੀਏ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਆਏ ਹਨ.

ਪਿਆਰਾ ਭਾਈ. ਦੇਖੋ, ਪਿਆਰਾ ੨.

ਪਿਆਰਿਹੁ, ਪਿਆਰਿਹੋ ਸੰਬੋਧਨ. ਪਿਆਰੇ ਲੋਕੋ! ਐ ਪ੍ਰਿਯ ਜਨੋ! "ਆਵਹੁ ਸਿਖ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੇ ਪਿਆਰਿਹੋ." (ਅਨੰਦੁ)

ਪਿਆਰੀ. ਵਿ—ਪ੍ਰਿਯਾ. ਪਿਆਰੀ ਲੱਗਣ ਵਾਲੀ. "ਸੰਗਤਿ ਸਾਧ ਪਿਆਰੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਯਤਾ. ਮੁਹੱਬਤ. "ਹਰਿ ਦੀਜੈ ਨਾਮ ਪਿਆਰੀ ਜੀਉ." (ਸੋਰ ਮ: ੧) ੩ ਪਿਆਰੇ ਦਾ. ਪ੍ਰਿਯ ਦਾ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤਰਸ ਪੀਵਹੁ ਪ੍ਰਭੁ ਪਿਆਰੀ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਪਿਆਰੇ. ਪਿਲਾਵੇ. ਪਾਨ ਕਰਾਵੇ। ੨ ਸੰਬੋਧਨ. ਹੇ ਪ੍ਰਿਯ! "ਪਿਆਰੇ, ਇਨਬਿਧਿ ਮਿਲਣੁ ਨ ਜਾਈ." (ਸੋਰ ਅ: ਮ: ੫) ੩ ਪਿਆਰਾ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ.

ਪਿਆਰੈ. ਪਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਪਾਨ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ. "ਤੁਝਹਿ ਪਿਆਰੈ ਦੂਧ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਪਿਆਰੋ. ਦੇਖੋ, ਪਿਆਰਾ. "ਮਿਲਤ ਪਿਆਰੋ ਪ੍ਰਾਨਨਾਥ ਕਵਨ ਭਗਤਿ ਤੇ?" (ਮਲਾ ਰਵਿਦਾਸ) ੨ ਪਿਲਾਓ. ਪਾਨ ਕਰਾਓ.

ਪਿਆਲ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਤਾਲ। ੨ ਪਯਾਲਾ. "ਸੁਰਤਿ ਪਿਆਲ ਸੁਧਾਰਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ੩ ਦੇਖੋ, ਪਿਆਲਣਾ.

ਪਿਆਲਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਿਲਾਨਾ. ਪਾਨ ਕਰਾਉਣਾ.

ਪਿਆਲਾ. ਫ਼ਾ پیالہ ਪਯਾਲਹ. ਸੰਗਯਾ—ਕਟੋਰਾ. ਪਾਤ੍ਰ. "ਇਹੁ ਪਿਰਮਪਿਆਲਾ ਖਸਮ ਕਾ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੨ ਤੋੜੇਦਾਰ ਅਤੇ ਪਥਰਕਲਾ ਬੰਦੂਕ ਦਾ, ਪਿਆਲੇ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ, ਉਹ ਅਸਥਾਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਾਰੂਦ ਰੱਖੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਤੋੜੇ ਦੀ ਅਗਨਿ ਅਥਵਾ ਪਥਰੀ ਦੇ ਚਿੰਗਾੜੇ ਤੋਂ ਮੱਚ ਉਠਦਾ ਹੈ. ਪਿਆਲੇ ਦੀ ਅੱਗ ਛੋਟੇ ਛੇਕ ਵਿੱਚਦੀਂ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿੱਚ ਪਹੁਚਦੀ ਹੈ। ੩ ਵਿ—ਪਿਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਪਾਨ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ. "ਪੰਜ ਪਿਆਲੇ ਪੰਜ ਪੀਰ, ਛਠਵਾਂ ਪੀਰ ਬੈਠਾ ਗੁਰੁਭਾਰੀ." (ਭਾਗੁ) ਅਮ੍ਰਿਤ ਪਿਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਗੁਰੂ.

ਪਿਆਲਾ ਚਰ ਜਾਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਬੰਦੂਕ ਦੇ ਪਿਆਲੇ ਦੀ ਬਾਰੂਦ ਦਾ ਬਿਨਾ ਕੋਠੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦਿੱਤੇ ਮੱਚ ਜਾਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿਆਲਾ ੨.

ਪਿਆਲਿ. ਪਾਤਾਲ ਮੇਂ। ੨ ਪਿਲਾਕੇ. ਪਾਨ ਕਰਾਕੇ.

ਪਿਈਣੀ. ਵਿ—ਪੈਨੀ. ਤਿੱਖੀ। ੨ ਬਾਰੀਕ. ਸੂਖਮ. "ਖੰਨਿਅਹੁ ਤਿਖੀ ਬਹੁਤ ਪਿਈਣੀ." (ਸੂਹੀ ਫਰੀਦ)

ਪਿਸ. ਸੰ. ਪਿਸ਼. ਧਾ—ਟੁਕੜੇ ਕਰਨਾ, ਚੀਰਨਾ, ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ। ੨ ਪਿਸ਼. ਧਾ—ਪੀਹਣਾ, ਚੂਰਨ ਕਰਨਾ.

ਪਿਸਟ. ਸੰ. ਪਿਸ੍ਟ. ਵਿ—ਪੀਠਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਪਿਸ੍ਟਿ. ਸੰਗਯਾ—ਪੀਠੀ. ਮਾਂਹ ਮੂੰਗੀ ਆਦਿ ਦੀ ਭਿੱਜੀ ਹੋਈ ਦਾਲ ਨੂੰ ਸਿਲ ਵੱਟੇ ਪੁਰ ਪੀਹਕੇ ਬਣਾਇਆ ਚੂਰਣ। ੩ ਪ੍ਰਿਸ੍ਠਿ. ਪਿੱਠ. ਪੀਠ. "ਕੋਈ ਧਰਤ ਜਾਇ ਲੈ ਪਿਸਟ ਪਾਨ." (ਦੱਤਾਵ) ਕੋਈ ਪਦਮਾਸਨ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੋਂ ਦੀ ਹੱਥ ਲੈ ਜਾਕੇ ਰਖਦਾ ਹੈ.

ਪਿਸਟਲ. ਅੰ. Pistol. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਸਤੌਲ. ਤਮੰਚਾ. ਇਟਲੀ ਦੇ Pistoja ਨਗਰ ਤੋਂ ਇਸ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੫੪੪ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. "ਜੰਬੂਆ ਪਿਸਟਲ ਹਥਨਾਲ ਜਬਰ." (ਸਲੋਹ)

ਪਿਸਟਿ. ਦੇਖੋ, ਪਿਸਟ ੨ ਅਤੇ ੩.

ਪਿਸਤਾ. ਵਿ—ਪਸੂਕੱਦਾ. ਮਧਰਾ. ਨਾਟਾ. "ਕੂਕਰ ਤੇ ਪਿਸਤਾ ਕਹਿੰ ਜਾਂਹੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਫ਼ਾ پستہ ਪਿਸ੍ਤਹ. Pistachio nut. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਮੇਵਾ, ਜੋ ਇਰਾਕ, ਖ਼ੁਰਾਸਾਨ, ਆਦਿ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਬਾਦਾਮ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਭੀ ਕਰੜੇ ਛਿੱਲ ਅੰਦਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਗਿਰੂ ਦਾ ਰੰਗ ਸਬਜ਼ੀ ਦੀ ਭਾਹ ਵਾਲਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਪਿਸ੍ਤਾ ਮਿਠਾਈਆਂ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਤਰ ਹੈ. "ਦਾਖ ਬਦਾਮ ਗਿਰੀ ਪਿਸਤਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਿਸਤਾਸਨੀ. ਦੇਖੋ, ਪਿਸਿਤਾਸਨੀ.

ਪਿਸਤਾਨ. ਸੰ. ਪਯਸ੍ਥਾਨ. ਫ਼ਾ پستان ਸੰਗਯਾ—ਚੂਚੀ. ਕੁਚ (ਸ੍ਤਨ) ਦੀ ਡੋਡੀ। ੨ ਥਣ. ਮੰਮਾ.

ਪਿਸਤੌਲ. ਦੇਖੋ, ਪਿਸਟਲ.

ਪਿਸਨ. ਸੰ. ਪਿਸ਼ੁਨ. ਸੰਗਯਾ—ਟੁਕੜੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ (ਪਾੜਨ ਵਾਲਾ) ਚੁਗਲ. ਦੇਖੋ, ਪਿਸ. "ਦੁਰਬਚਨ ਭੇਦ ਭਰਮੰ ਸਾਕਤ ਪਿਸਨੰ ਤ ਸੁਰਜਨਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ੨ ਨਾਰਦ। ੩ ਕਾਉਂ। ੪ ਚਿੱਚੜ. "ਪਿਸਨ ਪ੍ਰੀਤਿ ਜਿਉ ਰੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਪਿਸਨਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਸ਼ੁਨਤਾ. ਚੁਗਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਦੀ. "ਹਿੰਸਾ ਕੂਰ ਪਿਸਨਤਾ ਨਿੰਦਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਦੁਸ਼੍ਟਤਾ. ਨੀਚਤਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿਸਨ.

ਪਿਸਰ. ਫ਼ਾ پسر ਸੰਗਯਾ—ਪੁਤ੍ਰ. ਬੇਟਾ. "ਪਿਸਰ ਪਦਰ ਬਿਰਾਦਰਾ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧)

ਪਿਸਰਾਂ. ਫ਼ਾ. ਪਿਸਰ (ਪੁਤ੍ਰ) ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. ਬੇਟੇ.

ਪਿਸਵਾਜ. ਫ਼ਾ پشواز ਪੇਸ਼ਵਾਜ਼. ਸੰਗਯਾ—ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਗੌਨ।

੨ ਕੁੜਤੀ ਨਾਲ ਸੀਤਾ ਹੋਇਆ ਬਹੁਤ ਕਲੀਆਂ ਦਾ ਘੱਗਰਾ. ਇਹ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਨੱਚਣ ਵਾਲੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਪਹਿਰਾਵਾ ਹੈ.

ਪਿਸਾਇ. ਪਿਸਵਾਕੇ. ਪਿਹਾਕੇ.

ਪਿਸਾਈ. ਸੰਗਜਾ—ਪੀਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਪੀਹਣ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ.

ਪਿਸਾਚ. ਸੰਗਜਾ—ਜੋ ਪਿਸ਼ਿਤ (ਮਾਸ) ਅਚ (ਖਾਂਦਾ) ਹੈ. ਪਿਸ਼ਾਚ. ਮਾਂਸਾਹਾਰੀ ਜੀਵ। ੨ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜੋ ਯਕ੍ਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਘਟੀਆ ਹੈ. "ਕਈ ਕੋਟਿ ਜਖ ਕਿੰਨਰ ਪਿਸਾਚ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਭੂਤ. ਪ੍ਰੇਤ। ੪ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਪੁਰਾਤਨ ਕ਼ੌਮ.

ਪਿਸਾਚੀ. ਪਿਸਾਚ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ. ਰਾਖਸੀ. ਮਾਸ ਖਾਣ ਵਾਲੀ। ੨ ਪਿਸ਼ਾਚਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ. ਦੇਖੋ, ਪਿਸਾਚ ੪.

ਪਿਸਾਨ. ਸੰਗਜਾ—ਚੂਰਨ. ਆਟਾ. "ਪੱਬਯ ਪਿਸਾਨ ਹੁਇ." (ਕਲਕੀ) ਪਰਵਤ ਚੂਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਪਿਸਾਬ. ਦੇਖੋ, ਪੇਸ਼ਾਬ.

ਪਿਸਿਤ. ਸੰ. ਪਿਸ਼ਿਤ. ਸੰਗਜਾ—ਮਾਂਸ. ਗੋਸ਼੍ਤ.

ਪਿਸ਼ਿਤਾਸ਼ਨ. ਸੰਗਜਾ—ਪਿਸ਼ਿਤ (ਮਾਂਸ) ਅਸ਼ਨ (ਖਾਣ) ਵਾਲਾ, ਰਾਖਸ। ੨ ਮਾਂਸਾਹਾਰੀ ਜੀਵ.

ਪਿਸ਼ਿਤਾਸ਼ਨੀ. ਸੰਗਜਾ—ਰਾਖਸੀ, ਜੋ ਪਿਸ਼ਿਤ (ਮਾਂਸ) ਖਾਂਦੀ ਹੈ. "ਪਿਸਿਤਾਸਨੀ ਆਸ ਦੁਖਦਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਵਿ—ਮਾਂਸ ਖਾਣ ਵਾਲੀ.

ਪਿਸੁਨ, ਪਿਸੁਨਤਾ } ਦੇਖੋ, ਪਿਸਨ ਅਤੇ ਪਿਸਨਤਾ.

ਪਿਸ਼ੇਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਪਸ਼ੇਮਾਨ.

ਪਿਸ਼ੌਰ. ਦੇਖੋ, ਪੇਸ਼ਾਵਰ ੨.

ਪਿਸ਼ੰਗ. ਸੰ. ਪਿਸ਼ਙ੍ਗ—ਪਿਸ਼ਾਂਗ. ਸੰਗਜਾ—ਸੁਰਖੀ ਮਾਇਲ ਭੂਰਾ ਰੰਗ.

ਪਿੱਸੂ. ਸੰਗਜਾ—ਇੱਕ ਉਡਣ ਵਾਲਾ ਭੂਰਾ ਛੋਟਾ ਜੀਵ, ਜੋ ਕਟੂਏ ਮੱਛਰ ਵਾਂਗ ਲਹੂ ਪੀਂਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ ਕਰਕੇ ਨਮਦਾਰ ਅਤੇ ਠੰਢੇ ਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਕੈਕ. ਬਰਗ਼ੁਸ. Flea.

ਪਿੱਸੂ ਪੈਣੇ. ਕ੍ਰਿ—ਤਲਮੱਛੀ ਲਗਣੀ. ਬੇਚੈਨੀ ਹੋਣੀ. ਜਿਵੇਂ—ਪਿੱਸੂਆਂ ਦੇ ਕੱਟਣ ਤੋਂ ਤੜਫੀਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਵਜਾਕੁਲ ਹੋਣਾ.

ਪਿਸ੍ਟ. ਦੇਖੋ, ਪਿਸਟ.

ਪਿਸ੍ਟਪੇਸ਼ਣ. ਪੀਠੇ ਦਾ ਪੀਹਣਾ, ਭਾਵ—ਤਯ ਹੋਈ ਗੱਲ ਦੀ ਵ੍ਰਿਥਾ ਚਰਚਾ ਛੇੜਨੀ.

ਪਿਹਤ. ਦੇਖੋ, ਪਹਿਤੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਿਹਿਤ.

ਪਿਹਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ. ਛਿਪਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਕਾਵ੍ਯ ਦਾ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਗੁਪਤ ਗੱਲ ਅਥਵਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਗੁਪਤ ਕਰਮ ਨੂੰ ਮੁਖ ਤੋਂ ਕੁਝ ਨਾ ਆਖਕੇ, ਕਿਸੇ ਹਰਕਤ ਨਾਲ ਜਾਹਰ ਕਰਨਾ ਪਿਹਿਤਿ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਪਰ ਕੇ ਮਨ ਕੀ ਜਾਨ ਗਤਿ ਤਾਂਕੋ ਦੇਤ ਜਨਾਯ,
ਕਛੂ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰ ਕਹਿਤ ਹੈਂ ਪਿਹਿਤ ਤਾਹਿਂ ਕਵਿਰਾਯ.
(ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਭੂਸਣ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਪਿਖ ਮਸੰਦ ਬੈਠੇ ਸਭਾ ਕਲਗੀਧਰ ਹਸਦੀਨ,
ਅਰੁ ਤਿਨ ਓਰ ਨਿਹਾਰ ਧਨ ਖੀਸੇ ਡਾਰਨਕੀਨ.

ਮਸੰਦਾਂ ਦਾ ਗੁਪਤ ਕਰਮ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ.

ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਇ ਜਬ ਚਰਣਬੰਦਨਾ ਕੀਨ,
ਹਸ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਤੁਰਤ ਆਸਾ ਨਿਜ ਕਰ ਲੀਨ.

ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਚੋਬਦਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਭਾਈ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵੇਸ਼੍ਯਾ ਦੇ ਘਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਣੋ ਬਚਾਇਆ ਸੀ.

ਪਿਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਮਿੱਠਾ ਸ਼ਬਦ ਕਰੇ. "ਬੋਲਤ ਹੈਂ ਪਿਕ ਕੋਕਲ ਮੋਰ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੨ ਸੰਗਜਾ—ਕੋਕਿਲ. ਕੋਇਲ.

ਪਿਕਪ੍ਰਿਯ. ਸੰਗਜਾ—ਅੰਬ, ਜੋ ਕੋਕਿਲ ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ੨ ਵਸੰਤ ਦਾ ਸਮਾਂ. ਬਹਾਰ.

ਪਿਕਬਯਨੀ, ਪਿਕਬੈਨੀ, ਪਿਕਬੈਨੀ } ਵਿ—ਪਿਕ (ਕੋਇਲ) ਜੇਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਬਾਣੀ. ਕੋਕਿਲ ਜੇਹੇ ਮਿੱਠੇ ਵਾਕ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ. "ਰੂਪਰਾਸਿ ਸੁੰਦਰ ਪਿਕਬੈਨੀ." (ਰਾਮਾਵ)

ਪਿਕਾਬਰ, ਪਿਕਾਂਬਰ } ਫ਼ਾ پیغمبر ਪੈਗ਼ੰਬਰ. ਸੰਗਜਾ—ਪੈਗ਼ਾਮ (ਸੁਨੇਹਾ) ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਜੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸ ਲਿਆਵੇ. "ਪੀਰ ਪਿਕਾਬਰ ਸੇਖ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਪਿਕਾਂਬ੍ਰ, ਪਿਕੰਬਰ } ਦੇਖੋ, ਪਿਕਾਂਬਰ. "ਪੀਰ ਔ ਪਿਕਾਂਬ੍ਰ ਕੇਤੇ." (ਅਕਾਲ)

ਪਿਖਣ. ਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ਣ. ਦੇਖੋ, ਪੇਖਣ.

ਪਿਖਾਪਿਖੀ. ਸੰਗਜਾ—ਦੇਖਾਦੇਖੀ. ਇੱਕ ਨੂੰ ਕਰਦੇ ਦੇਖ ਕੇ ਆਪ ਭੀ ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਭੇਡਚਾਲ. "ਪਿਖਾਪਿਖੀ ਤਿਸ ਢਿਗ ਚਲ ਜਾਵੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਿਖਿ. ਪਿਖ (ਦੇਖ) ਕੇ. "ਪਿਖਿ ਦਰਸਨ ਗੁਰਸਿਖਹ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਪਿਖਿਜੈ, ਪਿਖੀਜੈ } ਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ਣ (ਦੇਖਣਾ) ਕਰਿੱਜੈ. ਦੇਖੀਏ. "ਨਯਣ ਗੁਰੁ ਅਮਰ ਪਿਖਿਜੈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਪਿਖੰਦੋ. ਦੇਖੋ, ਪੇਖੰਦੋ.

ਪਿੰਗ. ਸੰ. ਪਿਙ੍ਗ. ਵਿ—ਪਿਲੱਤਣ ਦੀ ਝਲਕ ਸਹਿਤ ਭੂਰਾ। ੨ ਭੂਰਾ ਅਤੇ ਲਾਲ. ਤਾਮੜਾ. "ਨਹੇ ਪਿੰਗ ਬਾਜੀ ਰਥੰ ਜੇਨ ਸੋਭੈਂ." (ਰਾਮਾਵ) ਨਹੇ (ਜੋਤੇ ਹੋਏ) ਪਿੰਗ ਘੜੇ ਜਿਸ ਦੇ ਰਥ ਨੂੰ ਸ਼ੋਭਦੇ ਹਨ. ੩ ਸੰਗਜਾ—ਝੋਟਾ. ਭੈਂਸਾ। ੪ ਚੂਹਾ। ੫ ਹੜਤਾਲ। ੬ ਵਿ—ਸੰ. ਪਙ੍ਗੁ.-ਪੰਗੁ. ਲੰਗੜਾ. ਲੰਙਾ. "ਪਿੰਗ ਗਿਰਨ ਚਢਜਾਇ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੭ ਦੇਖੋ, ਪੰਗੁ। ੮ ਦੇਖੋ, ਕਾਵ੍ਯ ਦੋਸ.

ਪਿੰਗਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਪੀਲਾ. ਪੀਤ। ੨ ਭੂਰਾ ਅਤੇ ਲਾਲ. ਤਾਮੜਾ। ੩ ਸੰਗਜਾ—ਇੱਕ ਮੁਨਿ, ਜੋ ਛੰਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਆਚਾਰਯ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਛੰਦਸੂਤ੍ਰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਨੇ ਰਚੇ ਹਨ. ਇਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਨ ਈਸਵੀ ਤੋਂ ਦੋ ਸੌ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ੪ ਪਿੰਗਲ ਮੁਨਿ ਦਾ

ਰਚਿਆ ਛੰਦਸ਼ਾਸਤ੍ਰ। ੫ ਬਾਂਦਰ। ੬ ਅਗਨਿ। ੭ ਪਿੱਤਲ ਧਾਤੁ। ੮ ਹੜਤਾਲ। ੯ ਉੱਲੂ. ਉਲੂਕ। ੧੦ ਖਸ. ਉਸ਼ੀਰ.

ਪਿੰਗਲਸਾਰ. ਦੇਖੋ, ਗਿਰਿਧਾਰੀਲਾਲ.

ਪਿੰਗਲ ਭਾਖਾ. ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਵ੍ਰਿਜ-ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪਿੰਗਲ ਭਾਸ਼ਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ.

ਪਿੰਗਲਾ. ਵਿ— ਲੰਙਾ. ਪੰਗੁ. ਪਾਦ ਰਹਿਤ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਗ ੬। ੨ ਦੇਖੋ, ਰਾਜਨੀਤਿ। ੩ ਸੰ. . ਹਠਜੋਗ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾੜੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ, ਜੋ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੂਰਯਨਾੜੀ ਭੀ ਹੈ. "ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਸੁਖਮਨ ਬੰਦੇ." (ਗਉ ਕਬੀਰ). ੪ ਲਕ੍ਸ਼ਮੀ। ੫ ਦੁਰਗਾ. "ਜਪੈ ਹਿੰਗੁਲਾ ਪਿੰਗਲਾ." (ਪਾਰਸਾਵ) (੬) ਇੱਕ ਵੇਸ਼੍ਯਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਥਾ ਭਾਗਵਤ ਦੇ ਗਿਆਰਵੇਂ ਸਕੰਧ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਇਉਂ ਹੈ—

ਵਿਦੇਹ ਨਗਰ (ਜਨਕਪੁਰੀ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੇਸ਼੍ਯਾ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਪਿੰਗਲਾ ਸੀ. ਉਸ ਨੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਇੱਕ ਧਨੀ ਸੁੰਦਰ ਜਵਾਨ ਦੇਖਿਆ ਅਰ ਕਾਮ ਨਾਲ ਵ੍ਯਾਕੁਲ ਹੋ ਉਠੀ, ਪਰ ਉਹ ਉਸ ਪਾਸ ਨਾ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬੇਚੈਨੀ ਵਿੱਚ ਵੀਤੀ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵੈਰਾਗ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੇ ਅਜੇਹਾ ਪ੍ਰੇਮ ਮੈਂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਵਿੱਚ ਲਾਉਂਦੀ, ਤਦ ਕੇਹਾ ਉੱਤਮ ਫਲ ਹੁੰਦਾ. ਇਸ ਪੁਰ ਉਹ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਸਿਮਰਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗਕੇ ਮੁਕ੍ਤਿ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪ੍ਤ ਹੋਈ. ਸਾਂਖ੍ਯ ਸੂਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਆਇਆ ਹੈ— "ਨਿਰਾਸ਼: ਸੁਖੀ ਪਿੰਗਲਾ ਵਤ੍." ਦੇਖੋ, ਗਨਕਾ। ੭ ਰਾਜਾ ਭਰਥਰਿ (ਹਰਿਭਰਤ੍ਰਿ) ਦੀ ਰਾਣੀ। ੮ ਟਾਹਲੀ. ਸ਼ੀਸ਼ਮ.

ਪਿੰਗਲਾਛੀ. ਵਿ—ਪਿੰਗਲ (ਭੂਰੀਆਂ) ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀ. ਪਿੰਗਲਾਕ੍ਸ਼ੀ.

ਪਿੰਗੜਾ. ਤਾਮੜਾ। ੨ ਦੁਰਗਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਗਲਾ ੫.

ਪਿੰਗਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਡੀ. ਭਵਾਨੀ. ਦੁਰਗਾ। ੨ ਹਲਦੀ। ੩ ਹਿੰਗ.

ਪਿੰਗਾਛ. ਸੰ. ਪਿੰਗਾਕ੍ਸ਼. ਵਿ—ਕਬਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਿਵ। ੩ ਇੱਕ ਦੈਤ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੁਰਗਾ ਨੇ ਮਾਰਿਆ. "ਬਿੜਾਲਾਛ ਮਾਰੇ ਸੁ ਪਿੰਗਾਛ ਧਾਏ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਪਿੰਗਾਛੀ. ਵਿ—ਪਿੰਗ (ਭੂਰੀਆਂ) ਅੱਖਾਂ ਵਾਲੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਰਗਾ.

ਪਿੰਗੀ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਪਿੰਗ (ਤਾਮੜਾ) ਰੰਗ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਗ ੨.

ਪਿੰਗੁ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਗ ੬ ਅਤੇ ਪੰਗੁ.

ਪਿੰਗੁਰੀਆ. ਵਿ—ਪਿੰਗੁਲਾ. ਪੰਗੁ. ਚਰਣ ਰਹਿਤ. "ਆਰਤ ਦੁਆਰਿ ਰਟਤ ਪਿੰਗੁਰੀਆ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਪਿੰਗੁਲ. ਵਿ—ਪੰਗੁ. ਪਾਦ ਰਹਿਤ. "ਪਾਵਹੁ ਤੇ ਪਿੰਗੁਲ ਭਇਆ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਿੰਗਲ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪਿੰਗਲਾ ੭. "ਜੋ ਕਛੁ ਪਿੰਗੁਲ ਕਹ੍ਯੋ ਮਾਨ ਸੋਈ ਲਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੦੯) ਜੋ ਪਿੰਗਲਾ ਨੇ ਆਖਿਆ.

ਪਿੰਗੁਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਗਲਾ ੩. "ਸੁਖਮਨਾ ਇੜਾ ਪਿੰਗੁਲਾ ਬੂਝੈ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਿੰਗਲਾ ੬. "ਅਜਾਮਲ ਪਿੰਗੁਲਾ ਲੁਭਤ." (ਕੇਦਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਪਿੰਗੁਲੀਆ. ਵਿ—ਪਿੰਗ ਵਰਣ ਵਾਲੀ. ਪਿੰਗਲ ਰੰਗ ਦੀ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਗ ਅਤੇ ਪਿੰਗਲ. "ਮਾਤਾ ਪਿੰਗੁਲੀਆ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਪਿਘਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰ-ਗਲਨ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਗਲਣਾ. ਸੇਕ ਨਾਲ ਕਰੜੇ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਪਾਣੀ ਵਾਂਙ ਪਤਲੇ ਹੋਣਾ। ੨ ਚਿੱਤ ਦ੍ਰਵਣਾ. ਰੀਝਣਾ.

ਪਿਚ. ਵਿ—ਪਿੱਲਾ. ਜੋ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਪੱਕਿਆ ਨਹੀਂ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਿਚੁ.

ਪਿਚਕ. ਦੇਖੋ, ਪਿਚਕਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੇਚਕ. "ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਜਗ ਰਵਿ ਦਿਪਤ ਖਲ ਪਿਚਕ ਨ ਜਾਨਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਉੱਲੂਆਂ ਨੇ ਸੂਰਜ ਨਾ ਜਾਣਿਆ.

ਪਿਚਕਣਾ, ਪਿਚਕਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਪਿੱਚ (ਦਬ) ਜਾਣਾ. ਸੰਕੋਚ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪ੍ਤ ਹੋਣਾ. ਸੁਕੜਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿੱਚ.

ਪਿਚਕਾਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਂਸ ਜਾਂ ਧਾਤੁ ਦੀ ਨਲਕੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਵਾਖਾਰਜੀ ਨਿਯਮ (suction) ਅਨੁਸਾਰ ਜਲ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਦਬਾਉ ਪੈਣ ਪੁਰ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ. "ਹਥਨਾਲ ਬੰਦੂਕ ਛੁਟੈ ਪਿਚਕਾਰੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪਿਚਵਯ. ਡਿੰਗ. ਕਪਾਸ. ਕਪਾਹ. ਦੇਖੋ, ਪਿਚੁ.

ਪਿਚੁ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੂੰ. ਤੂਲ। ੨ ਕੁਸ੍ਠ ਰੋਗ. ਕੋੜ੍ਹ। ੩ ਦੋ ਤੋਲਾ ਭਰ ਤੋਲ। ੪ ਭੈਰਵ. ਭੈਰੋਂ.

ਪਿਚੁਮਦੰ, ਪਿਚੁਮੰਦ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਚੁ (ਕੋੜ੍ਹ) ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਨਿੰਮ.

ਪਿੱਚ. ਸੰ. ਪਿਚ੍ਚ. ਕਤਰਨਾ, ਚੀਰਨਾ, ਦਬਾਉਂਣਾ.

ਪਿਛ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੀਛੇ. ਪਿੱਛੇ. "ਪਿਛ ਪਗ ਧਾਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਿੱਛ। ੩ ਸੰ. ਪਿਛ੍. ਧਾ—ਦਬਾਉਣਾ, ਨਿਚੋੜਨਾ.

ਪਿਛਉਡੀ. ਦੇਖੋ, ਪਿਛੰਉਡੀ। ੨ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਲਾਈ ਹੋਈ ਡੱਗੀ।

ਪਿਛਉਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਈੜੀ ਦੀ ਲਘੁ ਮਾਤ੍ਰਾ. ਸਿਆਰੀ ਿ.

ਪਿਛਹੁ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਿੱਛੋਂ. ਪੀਛੇ ਸੇ। ੨ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸਿਓਂ.

ਪਿਛਹੁ ਰਾਤੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ੍ਰੀ ਵਿੱਚ. ਰਾਤ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਭਾਗ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ). "ਪਿਛਹੁ ਰਾਤੀ ਸਦੜਾ ਨਾਮ ਖਸਮ ਕਾ ਲੇਹੁ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਪਿਛਲ. ਵਿ—ਪਿਛਲਾ. ਪਿਛਲੀ. "ਪਿਛਲ ਰਾਤਿ ਨ ਜਾਗਿਓਹਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਿੱਛਲ ੨-੩-੪.

ਪਿਛਲਗ. ਸੰ. ਪ੍ਰਿਸ੍ਠਾਨੁਗ. ਵਿ—ਪਿੱਛੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ. ਅਨੁਗਾਮੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਬਿਧਵਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਤਿ ਤੋਂ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਦੂਸਰੇ ਪਤਿ ਦੇ ਘਰ ਆਇਆ ਹੈ.

ਪਿਛਲਰਾਤਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਰਾਤ੍ਰੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੰਮ੍ਰਿਤਵੇਲਾ.

ਪਿਛਲਾ. ਵਿ—ਪਿੱਛੇ ਦਾ. ਪਿੱਛੇ ਦੀ. ਪਾਸ਼੍ਚਾਤ੍ਯ. "ਪਿਛਲੇ ਅਉਗੁਣ ਬਖਸਿਲਏ ਪ੍ਰਭੁ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਪਿਛਵਾਇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ. ਪਿਛਲੀ ਤਰਫ. "ਪਿਛਵਾਇ

ਹਟਜੋ ਇਕ ਪੈਰ ਨਹੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੁ)

ਪਿਛਵਾਰਲਾ, ਪਿਛਵਾਰਾ, ਪਿਛਵਾੜਾ ਸੰਗਯਾ—ਪਿਛਲਾ ਪਾਸਾ. "ਪੰਡੀਅਨ ਕਉ ਪਿਛਵਾਰਲਾ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਪਿਛਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਛਲਾ ਪਾਸਾ. ਪਿੱਠ। ੨ ਵੀਤਿਆ ਹੋਇਆ ਸਮਾਂ. "ਪਿਛਾ ਰਹਿਆ ਦੂਰਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੩ ਦੇਖੋ, ਪਿੱਛਾ ੩-੪-੫-੬.

ਪਿਛਾਰਾਤਿ. ਦੇਖੋ, ਪਛਾਰਾਤਿ ਅਤੇ ਪਿਛਲਰਾਤਿ.

ਪਿਛਾਰੀ, ਪਿਛਾੜੀ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ. ਪਿਛਲੀ ਓਰ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਘੋੜੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਬੰਧਨ. "ਚਰਨ ਪਿਛਾਰੀ ਤੁਰਤ ਛੁਰਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੁ)

ਪਿਛੂਆ. ਵਿ—ਪਿਛਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਿਛਵਾੜਾ. ਪਿਛਲਾ ਪਾਸਾ.

ਪਿਛੇ, ਪਿਛੇਰੇ, ਪਿਛੈ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਿੱਛੋਂ. ਪੀਛੇ ਸੇ. "ਪਿਛੈ ਪਤਲਿ ਸਦਿਹੁ ਕਾਵ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਮੋਏ ਪਿੱਛੋਂ ਪੱਤਲ ਮਣਸਦੇ ਅਤੇ ਕਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਹਨ. "ਤਨ ਬਿਨਸੇ ਪੁਨ ਰਹੋ ਪਿਛੇਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੁ) ੨ ਪਿਛਲੀ ਓਰ. ਪਿਛਲੀ

ਪਿਛੈਰੀ. ਵਿ—ਪਾਸ਼੍ਚਾਤ੍ਯ. ਪਿੱਛੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ. ਪਿੱਛੋਂ. "ਪਹਿਲਾ ਪੂਤ ਪਿਛੈਰੀ ਮਾਈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਪਹਿਲਾ ਪੂਤੁ.

ਪਿਛੋਂ, ਪਿਛੋਂਦੇ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੀਛੇ ਸੇ. ਬਾਦ ਅਜ਼ਾਂ. ਦੇਖੋ, ਪਹਿਲੋਂਦੇ.

ਪਿਛੋਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਛਲੀ ਓਰ. ਪਿਛਲਾ ਪਾਸਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਿੱਛੇ. "ਪੌਨ ਗੌਨ ਕੋ ਕਰਤ ਪਿਛੋਰੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੁ)

ਪਿਛੋਰਿਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸਿਆਰੀ. ਈੜੀ ਦੀ ਹ੍ਰਸ੍ਵ ਮਾਤ੍ਰਾ। ੨ ਓਢਨੀ. ਚਾਦਰ. "ਪੀਤ ਪਿਛੋਰਿਕਾ ਰਣਧੀਰ ਚਾਰੋਂ ਬੀਰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਪਿਛੌਰ. ਦੇਖੋ, ਪਿਛੋਰ.

ਪਿਛੌਰੀ. ਦੇਖੋ, ਪਿਛੋਰਿਕਾ ੨. "ਸਿਰ ਕੀ ਗਿਰਗੀ ਸੁ ਪਿਛੌਰੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪਿਛੰਉਡੀ. ਵਿ—ਘਟੀਆ. ਕਮ ਦਰਜੇ ਦੀ. ਤੁੱਛ. "ਤੇਰੀ ਪੈਜ ਪਿਛੰਉਡੀ ਹੋਇਲਾ." (ਆਸਾ ਨਾਮਦੇਵ)

ਪਿੱਛ. ਸੰ. ਪਿਚ੍ਛ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਨ ਨੂੰ ਨਿਚੋੜਕੇ ਕੱਢਿਆ ਰਸ. ਦੇਖੋ, ਪਿਛ ਧਾ। ੨ ਪਸ਼ੂ ਦੀ ਉਹ ਪੂਛ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਬਾਲ ਹੋਣ। ੩ ਮੋਰ ਦੀ ਪੂਛ। ੪ ਹਰੇਕ ਪੰਛੀ ਦੀ ਪੂਛ। ੪ ਮੋਰ ਦੀ ਚੋਟੀ. ਕਲਗੀ। ੫ ਦੇਖੋ, ਪਿੱਛਾ ੪.

ਪਿੱਛਲ. ਵਿ—ਪਿਛਲਾ। ੨ ਸੰ. ਚਿਕਣਾ. ਜਿਸ ਉੱਪਰੋਂ ਪੈਰ ਫਿਸਲ ਜਾਵੇ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਅਮਰਬੇਲ. ਅਕਾਸਬੇਲ। ੪ ਟਾਲ੍ਹੀ (ਸ਼ੀਸ਼ਮ) ਦਾ ਬਿਰਛ.

ਪਿੱਛਾ. ਵਿ—ਪਿਛਲਾ ਪਾਸਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਵੀਤਿਆ ਸਮਾਂ. ਭੂਤ ਕਾਲ। ੩ ਸੰ. ਪਿਚ੍ਛਾ. ਸੁਪਾਰੀ। ੪ ਟਾਲ੍ਹੀ (ਸ਼ੀਸ਼ਮ) ਦਾ ਬਿਰਛ.

ਪਿੱਛੋਂ. ਦੇਖੋ, ਪਿਛਹੁ.

ਪਿੰਜ. ਸੰ. ਪਿਞ੍ਜ. ਧਾ—ਚਮਕੀਲਾ ਕਰਨਾ, ਛੁਹਿਣਾ, ਛਣ ਛਣ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ, ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ, ਤਾੜਨਾ,[1] ਤਪਾਉਣਾ। ੨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗੱਡੀ ਆਦਿ ਦੇ ਪਹੀਏ ਨੂੰ ਭੀ ਪਿੰਜ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਪਿੰਜਣ, ਪਿੰਜਣਾ ਦੇਖੋ, ਪਿੰਜ, ਪਿੰਜਨ ਅਤੇ ਪਿੰਜਨਾ.

ਪਿੰਜਣੀ. ਪਿੰਜਣ ਦਾ ਧਨੁਖ। ੨ ਕਪਾਹ ਤਾੜਨ ਦੀ ਸੋਟੀ। ੩ ਪਿੰਡਿਕਾ. ਖੁੱਚ ਤੋਂ ਹੇਠ ਲੱਤ ਦਾ ਮਾਂਸਲ ਭਾਗ.

ਪਿੰਜਨ. ਸੰ. ਪਿਞ੍ਜਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪੀਂਜੇ ਦਾ ਉਹ ਧਨੁਖ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਰੂੰ ਨੂੰ ਤਾੜਦਾ ਹੈ. ਤਾੜਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਜ.

ਪਿੰਜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਰੂੰ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ. ਧਨੁਖੀ ਨਾਲ ਰੂੰ ਸਾਫ ਕਰਨੀ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਜ ਅਤੇ ਪਿੰਜਨ.

ਪਿੰਜਰ, ਪਿੰਜਰਾ ਸੰ. ਪਿਞ੍ਜਰ. ਵਿ—ਪੀਲਾ. ਜ਼ਰਦ। ੨ ਸੰ. ਪਞ੍ਜਰ-ਪੰਜਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੰਛੀ ਦੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਪਿੰਜਰਾ. "ਤੂੰ ਪਿੰਜਰੁ ਹਉ ਸੂਅਟਾ ਤੋਰ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੩ ਦੇਹ ਦਾ ਢਾਂਚਾ. ਹੱਡੀਆਂ ਦਾ ਕਰੰਗ (Skelton). "ਕਾਗਾ! ਚੂੰਡਿ ਨ ਪਿੰਜਰਾ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ੪ ਭਾਵ—ਦੇਹ. ਸ਼ਰੀਰ. "ਜਿਸ ਪਿੰਜਰ ਮੈ ਬਿਰਹਾ ਨਹੀ, ਸੋ ਪਿੰਜਰੁ ਲੈ ਜਾਰਿ." (ਮ: ੨ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਪਿੰਜਰਿ. ਪਿੰਜਰੇ ਵਿੱਚ. "ਪਿੰਜਰਿ ਪੰਖੀ ਬੰਧਿਆ ਕੋਇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੧ ਥਿਤੀ) ੨ ਦੇਹ ਵਿੱਚ.

ਪਿੰਜਰੁ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਜਰ.

ਪਿੰਜਾ. ਦੇਖੋ, ਪੇਂਜਾ। ੨ ਸੰ. ਪਿਞ੍ਜਾ. ਰੂੰ. ਤੂਲ। ੩ ਹਲਦੀ।

ਪਿੰਜਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਿੰਜਨ (ਤਾੜੇ) ਨਾਲ ਰੂੰ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਵਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਜ ਅਤੇ ਪਿੰਜਨ.

ਪਿੰਜੈ. ਪੀਜੈ. ਪਾਨ ਕਰੀਜੈ. "ਸਚੁ ਰਸਨਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪਿਜੈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਪਿੰਞ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਜ.

ਪਿੰਞਣੁ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਜਨ ਅਤੇ ਪਿੰਜਨਾ.

ਪਿੰਞਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਜਾਉਣਾ. "ਵੇਲਿ ਪਿੰਞਾਇ ਵੁਣਾਇਆ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਪਿਟ. ਸੰ. ਪਿਟ੍. ਧਾ—ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ, ਢੇਰ ਲਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿਟਣਾ.

ਪਿਟਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਟਾਰ. ਪਿਟਾਰੀ। ੨ ਫੋੜਾ। ੩ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਕਾਂਡ. ਬਾਬ. ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬੌਧ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਸੰਗਯਾ—ਪਿਟਾਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਹੋਈ. ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਜਿਲਦ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਤਦ ਖੁਲ੍ਹੇ ਪੱਤਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੋਥੀਆਂ ਪਿਟਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਪਿਟਕ.

ਪਿਟਣਾ, ਪਿਟਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ. ਪੀਟਨਾ। ੨ ਸਿਆਪਾ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿਟ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਝਗੜਾ. ਬਖੇੜਾ. ਕਲੇਸ਼। ੪ ਸਿਆਪਾ.

ਪਿਟਨਿ. ਪਿਟਦੀਆਂ ਹਨ. "ਗਲ੍ਹਾਂ ਪਿਟਨਿ ਸਿਰੁ ਖੋਹੇਨਿ." (ਸਵਾ ਮ: ੧)

---

[1] ਇਸੇ ਤੋਂ ਪਿੰਜਣਾ ਸ਼ਬਦ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਰੂੰ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ.

ਪਿਟਾਰ, ਪਿਟਾਰਾ, ਪਿਟਾਰੀ, ਪਿਟਿਆਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਟਕ. ਪਿਟਕਾ. ਬਾਂਸ ਬੈਤ ਆਦਿ ਦਾ ਸੰਦੂਕ ਡੱਬਾ ਆਦਿ.

ਪਿਟਿਹੁ. ਪਿਟਦੇ ਹੋ. "ਧੰਧਾ ਪਿਟਿਹੁ ਭਾਈ ਹੋ! ਤੁਮ ਕੂੜੁ ਕਮਾਵਹੁ." (ਆਸਾ ਮ: ਮ: ੧)

ਪਿਟੌਰਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿਟਾਰਾ.

ਪਿਠ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਠਿ. ਪ੍ਰਿਸ੍ਠ (ਪ੍ਰਿਸ਼੍ਟ)

ਪਿਠਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਧਾਣੀ। ੨ ਟੋਕਣੀ. ਵਲਟੋਹੀ. ਦੇਗ.

ਪਿਠਰੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਗਚੀ. ਵਲਟੋਹੀ.

ਪਿਠਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਿਸ੍ਠ. ਪੀਠ. ਪਿੱਠ. "ਅਹੰਕਾਰੀਆ ਨਿੰਦਕਾ ਪਿਠਿ ਦੇਇ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਪਿੱਠ. ਦੇਖੋ, ਪਿਠ.

ਪਿੱਠਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਿਸ੍ਠਭਾਗ. ਪਿੱਠ। ੨ ਪ੍ਰਤਿਛਾਯਾ. ਅਕਸ. "ਦਰਪਣ ਰੂਪ ਜਿਵੇਹੀ ਪਿੱਠਾ." (ਭਾਗੁ)

ਪਿਡ, ਪਿੰਡ. ਸੰ. ਪਿਣ੍ਡ੍. ਧਾ—ਢੇਰ ਕਰਨਾ, ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ, ਗੋਲਾ ਵੱਟਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਟੇ ਆਦਿ ਨੂੰ ਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਪਿੰਨਾ. ਗੋਲਾ। ੩ ਪਿਤਰਾਂ ਨਿਮਿੱਤ ਅਰਪੇ ਹੋਏ ਜੌਂ ਦੇ ਆਟੇ ਆਦਿ ਦੇ ਪਿੰਨ. "ਪਿੰਡੁ ਪਤਲਿ ਮੇਰੀ ਕੇਸਉ ਕਿਰਿਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੪ ਦੇਹ. ਸ਼ਰੀਰ. "ਮਿਲਿ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਪਿੰਡ ਕਮਾਇਆ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) "ਜਿਨਿ ਏ ਵਡੁ ਪਿਡ ਠਿਣਿਕਿਓਨੁ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ਦੇਖੋ, ਠਿਣਿਕਿਓਨੁ। ੫ ਗੋਲਾਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ। ੬ ਗ੍ਰਾਮ. ਗਾਂਵ. "ਹਉ ਹੋਆ ਮਾਹਰੁ ਪਿੰਡ ਦਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ) ਇੱਥੇ ਭਾਵ ਸ਼ਰੀਰ ਤੋਂ ਹੈ। ੭ ਢੇਰ. ਸਮੁਦਾਯ। ੮ ਭੋਜਨ. ਆਹਾਰ.

ਪਿੰਡ ਅਹੀਰਾਂ. ਅਹੀਰਾਂ (ਗਵਾਲਿਆਂ) ਦਾ ਪਿੰਡ. ਅਹੀਰ ਵਰਖਾ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਪਸ਼ੂ ਚਾਰਨ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਫੂਸ ਪੱਤੇ ਦੇ ਘਰ ਬਣਾਕੇ ਆਬਾਦੀ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ੨ ਭਾਵ—ਜਗਤ. ਸੰਸਾਰ। ੩ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਉੱਪਰਲੇ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਤੋਂ ਮਮਤਾ ਰਹਿਤ ਵਿਹੰਗਮਵ੍ਰਿੱਤਿ ਵਾਲੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਸਮਾਜ ਅਹੀਰਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਸਤਿਗੁਰ ਸਾਂਗ ਵਰੱਤਦਾ ਪਿੰਡ ਵਸਾਇਆ ਫੇਰ ਅਹੀਰਾਂ." (ਵਾਰ ੨੬)

ਪਿੰਡ ਪਰਾਇਣ, ਪਿੰਡ ਪਰਾਯਣ. ਵਿ—ਜੋ ਪਿੰਡ (ਦੇਹ) ਵਿੱਚ ਤਤਪਰ ਹੈ. ਦੇਹ ਆਸਕ੍ਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿੰਡ (ਸ਼ਰੀਰ) ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਯਣ (ਜੀਵਨਅਵਸਥਾ). ਜਿਸਮ ਅਤੇ ਜਾਨ. "ਸਾਕਤ ਕੀ ਓਹ ਪਿੰਡ ਪਰਾਇਣਿ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ)

ਪਿੰਡ ਬੰਨ੍ਹਣਾ. ਗ੍ਰਾਮ ਵਸਾਉਣਾ। ੨ ਪਿੰਨਾ ਵੱਟਣਾ.

ਪਿੰਡਰੀ. ਸੰ. ਪਿੰਡਿਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿੰਜਣੀ. ਪਿੰਨਣੀ. ਗੋਡੇ ਤੋਂ ਹੇਠ ਅਤੇ ਗਿੱਟੇ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦਾ ਲੱਤ ਦਾ ਮੋਟਾ ਪਿਛਲਾ ਭਾਗ. "ਕਰ ਪਰਸੇ ਪਿੰਡਰੀ ਜਬ ਦੇਖੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਿੰਡਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਰੀਰ. ਜਿਸਮ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਡ ੪. "ਬਹਿਨਿ ਜਿ ਪਿੰਡਾ ਧੋਇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਸੰ. ਪਿਣ੍ਡਾ. ਅਸਪਾਤ ਲੋਹਾ। ੩ ਹਲਦੀ। ੪ ਕਸਤੂਰੀ.

ਪਿੰਡੀ. ਵਿ—ਪਿੰਡ (ਸ਼ਰੀਰ) ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਅਚੇਤ ਪਿੰਡੀ। ੨ ਸੰ. ਪਿਣ੍ਡੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿੰਨੀ. ਛੋਟਾ ਗੋਲਾ। ੩ ਪਹੀਏ ਦੀ ਪਿੰਜਣੀ. ਨੇਮਿ। ੪ ਘੀਆ ਕੱਦੂ। ੫ ਯਗ੍ਯ ਅਥਵਾ ਧਰਮਮੰਦਿਰ ਦੀ ਵੇਦੀ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਬਲੀਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੬ ਸੂਤ ਦਾ ਪਿੰਨਾ। ੭ ਦੇਖੋ, ਪਿੰਡਰੀ। ੮ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਨਾਮ.

ਪਿੰਡੀਲਾਲ. ਦੇਖੋ, ਨੰਦਲਾਲ ੪.

ਪਿੰਡੁ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਡ.

ਪਿੰਡੇ. ਪਿੰਡ (ਸ਼ਰੀਰ) ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਬ੍ਰਹਮੰਡੇ.

ਪਿਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਤਾ. ਤਾਤ. ਬਾਪ. "ਪਿਤ ਸੁਤੋ ਸਗਲ ਕਾਲਤ੍ਰ ਮਾਤਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਿੱਤ. "ਕਾਢਿ ਕੁਠਾਰੁ ਪਿਤ ਬਾਤ ਹੰਤਾ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਪਿਤਪਾਰਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਰਥ (ਅਰਜੁਨ) ਦਾ ਪਿਤਾ, ਇੰਦ੍ਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪਿਤਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਤ੍ਰਿ. ਪਿਤਾ. ਪਦਰ. ਬਾਪ. "ਮਾਤਰ ਪਿਤਰ ਤਿਆਗਿਕੈ." (ਸਾਰ ਪੜਤਾਲ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਪਿਤ੍ਰ—ਪਿਤ੍ਰਿ. ਮੋਏ ਹੋਏ ਬਾਪ ਦਾਦਾ ਆਦਿ ਬਜ਼ੁਰਗ. "ਐਸੇ ਪਿਤਰ ਤੁਮਾਰੇ ਕਹੀਅਹਿ, ਆਪ ਨ ਕਹਿ ਆਨ ਲੇਹੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੩ ਵਡੇ ਵਡੇਰੇ. ਬਾਪ ਦਾਦਾ ਮਾਤਾ ਦਾਦੀ ਆਦਿ. "ਜੀਵਤ ਪਿਤਰ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਊ, ਮੂਏ ਸਰਾਧ ਕਰਾਹੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਪਿਤਰਕਰਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਤ੍ਰਿਕਰਮ. ਪਿਤਰਾਂ ਨਿਮਿੱਤ ਸ਼੍ਰਾਧ ਆਦਿ ਕਰਮ. "ਪਿਤਰਕਰਮ ਕਰ ਭਰਮ ਭੁਲਾਯਾ." (ਭਾਗੁ)

ਪਿਤਰਤੀਰਥ. ਦੇਖੋ, ਪਿਤ੍ਰਿਤੀਰਥ.

ਪਿਤਰਪੱਖ, ਪਿਤਰਪੱਛ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਤ੍ਰਿਪਕ੍ਸ਼. ਮਹਾਲਯ ਅੱਸੂ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਪੱਖ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪਕ੍ਸ਼ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਿਆਰਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਆਦਿ ਵਸ੍ਤੂ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿਤ੍ਰਿਲੋਕ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਪਿਤਰ ਇਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. "ਪਿਤਰਨ ਪੱਛ ਪਹੂਚਾ ਆਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦) ੨ ਪਿਤਾ ਦਾ ਕੁਲ. ਪਿਤਾ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀ.

ਪਿਤਰਰਾਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਤ੍ਰਿਰਾਜ. ਧਰਮਰਾਜ.

ਪਿਤਰਲੋਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਤ੍ਰਿਲੋਕ. ਪਿਤਰਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਲੋਕ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਪਿਤ੍ਰਿਲੋਕ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਪਿਤਰੀ. ਸੰ. ਪਿਤ੍ਰਿ. ਪਿਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਪਿਤਰ ੨। ੨ ਪਿਤਰਾਂ ਨੂੰ. ਪਿਤਰੀਂ. "ਘਰ ਮੁਹਿ ਪਿਤਰੀ ਦੇਇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਪਿਤਲ. ਦੇਖੋ, ਪਿੱਤਲ.

ਪਿਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰੇ[1], ਬਾਪ. ਪਿਤ੍ਰਿ. ਜਨਕ. "ਪਿਤਾ ਕਾ ਜਨਮ ਕਿਆ ਜਾਨੈ ਪੂਤੁ?" (ਸੁਖਮਨੀ)

ਪਿਤਾਜਾਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਾਪ ਦੀ ਜਾਤਿ. ਭਾਵ—ਪਿਤਾ ਰੂਪ.

[1]ਨਿਰੁਕ੍ਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ— "पिता पाता वा पालयिता वा." ੬/੨੯

"ਪਿਤਾਜਾਤਿ ਤਾ ਹੋਈਐ, ਗੁਰੁ ਤੁਠਾ ਕਰੈ ਪਸਾਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੪ ਵਣਜਾਰਾ) ਜਿਵੇਂ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਤਿ ਨਹੀਂ, ਤਿਵੇਂ ਵਰਨ ਜਾਤਿ ਦੇ ਅਭਿਮਾਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਣਾ, ਪਿਤਾਜਾਤਿ ਹੋਣਾ ਹੈ। ੨ ਗੁਰੂਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣਾ. ਗੁਰੂਪੁਤ੍ਰ ਹੋਣਾ.

ਪਿਤਾਨੁਜ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਤਾ ਦਾ ਅਨੁਜ (ਛੋਟਾ ਭਾਈ), ਚਾਚਾ. "ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਨੁਜ ਔਰ ਜਿ ਗਯਾਤੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਿਤਾਪੁਰਖੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਤਾ ਪਿਤਾਮਾ ਦੀ ਰੀਤਿ. ਕੁਲ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਮਰਯਾਦਾ.

ਪਿਤਾਪੂਤ. ਬ੍ਰਹਮ ਅਤੇ ਜੀਵ. "ਪਿਤਾ ਪੂਤ ਏਕੈ ਰੰਗਿ ਲੀਨੇ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਪਿਤਾਮਹ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਤਾ ਦਾ ਪਿਤਾ. ਦਾਦਾ। ੨ ਬ੍ਰਹਮਾ। ੩ ਭੀਸ਼ਮ.

ਪਿਤਾਮਹੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਦੀ.

ਪਿਤਾਮਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿਤਾਮਹ. "ਪਿਤ ਪਿਤਾਮਾ ਪਰਪਿਤਾਮਾ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਪਿਤੀਏਰ. ਵਿ—ਦਾਦਕ. ਪਿਤਾ ਸੰਬੰਧੀ. ਪਿਤਾ ਦੀ ਕੁਲ ਦੇ.

ਪਿਤੁ. ਦੇਖੋ, ਪਿਤ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਿੱਤ। ੩ ਸੰ. ਪਿਤੁ. ਸੰਗਯਾ—ਗਿਜਾ. ਅੰਨ. ਖਾਨ ਪਾਨ। ੪ ਪਿਸ਼ਿਤ (ਮਾਸ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਪਿਤੁ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਰਤੁ ਪਿਤੁ ਕੁਤਿਹੋ ਚਟਿਜਾਹੁ." (ਵਾਰ ਮਲਾ ਮ: ੧) ਪ੍ਰਜਾ ਦਾ ਰਕ੍ਤ ਅਤੇ ਪਿਸ਼ਿਤ, ਚਾਕਰਰੂਪ ਕੁੱਤੇ ਚੱਟਮ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਪਿੱਤ. ਸੰ. ਪਿਜ. صفرا ਸਫ਼ਰਾ. Bile. ਪਿੱਤ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਗਰਮੀ ਰੂਪ ਹੈ. ਇਹ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਰਖ੍ਯਾ, ਅਤੇ ਵਿਗੜਿਆ ਹੋਇਆ ਅਨੇਕ ਰੋਗ ਉਤਪੰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਪਿੱਤ ਪਤਲਾ (ਦ੍ਰਵ) ਪਦਾਰਥ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪੀਲਾ ਰੰਗ ਹੈ. ਇਹ ਸ਼ਰੀਰ ਤੋਂ ਮੈਲ ਅਤੇ ਲਹੂ ਦੀ ਜਹਿਰ ਖਾਰਜ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਵੈਦਕ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪਿੱਤ ਦੇ ਪੰਜ ਰੂਪ ਲਿਖੇ ਹਨ—

(ੳ) ਆਲੋਚਕ—ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਦੀ ਚਮਕ ਹੈ. ਇਹ ਰੂਪ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਦਾ ਹੈ.

(ਅ) ਰੰਜਕ—ਜਿਗਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਭੋਜਨ ਦਾ ਰਸ, ਜੋ ਲਹੂ ਬਣਨ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਉਸ ਦਾ ਖੂਨ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ. (ੲ) ਸਾਧਕ—ਹਿਰਦੇ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਬੁੱਧਿ, ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ.

(ਸ) ਪਾਚਕ—ਇਹ ਮੇਦੇ ਅਤੇ ਅੰਤੜੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਗਿਜਾ ਪਚਾਉਂਦਾ, ਮੈਲ ਖਾਰਿਜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਰਸ ਮਲ ਮੂਤ੍ਰ ਅਤੇ ਦੋਸਾਂ ਨੂੰ ਨਿਖੇੜਦਾ ਹੈ, ਜਠਰਾਗਨਿ ਦੇ ਬਲ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ.

(ਹ) ਭ੍ਰਾਜਕ—ਇਹ ਤੁਚਾ (ਖਲੜੀ) ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਅਤੇ ਚਮਕ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਪਿੱਤ ਦੇ ਵਿਗਾੜ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲ ਚਿੱਟੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨੇਤ੍ਰ ਲਾਲ ਪੀਲੇ, ਮੂਤ੍ਰ ਬਹੁਤ ਪੀਲਾ, ਮੂੰਹ ਦਾ ਸੁਆਦ ਖੱਟਾ, ਭਸ ਡਕਾਰ, ਕ੍ਰੋਧ, ਦਾਹ, ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਹਨੇਰਾ, ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਤਪਣਾ, ਬਦਬੂਦਾਰ ਪਸੀਨਾ ਆਉਣਾ ਆਦਿਕ ਚਾਲੀ ਰੋਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਪਿੱਤ ਦੇ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸਨਤਾਪ ਅਤੇ ਯਰਕਾਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਉਪਾਉ ਕਰਨੇ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹਨ।

ਸਾਧਾਰਣ ਇਲਾਜ ਹੈ ਕਿ ਅੰਤੜੀ ਦੀ ਸਫਾਈ ਕਰਨੀ, ਦੁੱਧ ਚਾਉਲ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥ ਖਾਣੇ ਪੀਣੇ, ਗੋਕੇ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਮਿਸ਼ਰੀ ਪਾਕੇ ਈਸਬਗੋਲ ਦਾ ਸਤ ਛੀ ਮਾਸ਼ੇ ਲੈਣਾ, ਚੰਦਨ ਅਨਾਰ ਆਦਿ ਦੇ ਸ਼ਰਬਤ ਵਰਤਣੇ, ਸਰਦ ਤਰ ਫਲ ਖਾਣੇ, ਨਿਰਮਲ ਸੀਤਲ ਜਲ ਨਾਲ ਸਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਵਟਣਾ ਮਲਕੇ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰਨੀ ਆਦਿ. "ਬਾਇ ਪਿੱਤ ਕਰ ਉਪਜਤ ਭਏ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

੨ ਪਿੱਤ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਨਾਲ ਗਰਮੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਤੁਚਾ ਤੇ ਨਿਕਲੀਆਂ ਬਰੀਕ ਫੁਨਸੀਆਂ ਭੀ "ਪਿੱਤ" ਆਖੀਦੀਆਂ ਹਨ. ਇਹ ਵਟਣੇ ਚੰਦਨ ਆਦਿ ਦੇ ਲੇਪ ਤੋਂ ਅਰ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲੇ ਸਬੂਣ ਨਾਲ ਸਨਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ੩ ਕ੍ਰੋਧ. ਤਾਮਸੀ ਸੁਭਾਉ.

ਪਿੱਤਜੁਰ, ਪਿੱਤਜ੍ਵਰ } ਦੇਖੋ, ਉਸਨਤਾਪ ਅਤੇ ਯਰਕ੍ਹਾਨ.

ਪਿੱਤਪਾਪੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿੱਤਦੋਸ ਨਾਸ਼ਕ ਪਪੰਟ. ਸ਼ਾਹਤਰਾ. L. Fumaria Officinalis. ਇਹ ਸਰਦੀ ਦੀ ਮੌਸਮ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਭ ਥਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਬੂਟਾ ਇੱਕ ਫੁਟ ਉੱਚਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਸਵਾਦ ਕੌੜਾ ਅਤੇ ਬਕਬਕਾ ਹੈ. ਲਾਲ ਫੁੱਲ ਵਾਲਾ ਨੀਲੇ ਫੁੱਲ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਜਾਦਾ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ. ਵੈਦਕ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਸਰਦ ਖੁਸ਼ਕ ਹੈ ਅਤੇ ਲਹੂ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੰਨਿਆ ਹੈ.

ਪਿੱਤਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਿੱਤ (ਸਫਰਾ) ਦੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਤਾ ਹੈ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੀਤਲ ਧਾਤੁ. ਦੇਖੋ, ਪੀਤਲੋਹ। ੩ ਹੜਤਾਲ। ੪ ਭੋਜਪਤ੍ਰ.

ਪਿੱਤਵਾਤ. ਪਿੱਤ (ਸਫਰਾ) ਅਤੇ ਵਾਤ (ਸੌਦਾ) ਮਿਲੇ ਹੋਏ. ਜਿਵੇਂ ਅੱਗ ਤੇ ਤੱਤਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਜਲ ਪਿੰਡੇ ਨੂੰ ਸਾੜਦਾ ਅਤੇ ਅੱਗ ਨੂੰ ਬੁਝਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਤਿਵੇਂ ਪਿੱਤ ਵਾਤ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਉਪਦ੍ਰਵਾਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਪਿੱਤ ਅਤੇ ਬਾਇ ੪.

ਪਿੱਤਾ. ਸੰ. ਪਿੱਤਾਸ਼ਯ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿੱਤ ਦੀ ਥੈਲੀ. ਇਹ ਜਿਗਰ ਦੇ ਹੇਠ ਪਿੱਛੇ ਵੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਭਾਵ—ਜਿਗਰ ਅਤੇ ਮਨ. "ਸਾਧੁਸੰਗਤਿ ਮਿਲ ਪੀੜਨ ਪਿੱਤਾ." (ਭਾਗੁ) ੩ ਦੇਖੋ, ਪਿੱਤ। ੪ ਕ੍ਰੋਧ। ੫ ਜੋਸ਼। ੬ ਹੌਸਲਾ.

ਪਿੱਤਾਸ਼ਯ. ਪਿੱਤ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. ਦੇਖੋ, ਪਿੱਤਾ ੧ ਅਤੇ ਜਿਗਰ.

ਪਿੱਤਾ ਪੀੜਨਾ, ਪਿੱਤਾ ਮਾਰਨਾ } ਜਿਗਰ (ਅਰਥਾਤ ਮਨ) ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ. ਭਾਵ—ਵਸ਼ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿੱਤਾ। ੨ ਤਾਮਸੀ ਸੁਭਾਉ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ.

ਪਿੱਤੀ. ਵਿ—ਪਿੱਤ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਪਿੱਤ (ਸਫ਼ਰਾ) ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਹੈ. "ਪਿੱਤੀ ਸਹਿਤ ਵਿਕਾਰਨ ਜੇ ਨਰ ਵਿਸਯ ਲਗੈ ਅਤਿਸਾਰ ਮਹਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਰਕਤਵਿਕਾਰ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਪੁਰ ਨਿਕਲੀ ਧਫੜੀ. ਰਕਤਪਿੱਤੀ.

ਪਿਤ੍ਰਿ. ਦੇਖੋ, ਪਿਤਰ ਅਤੇ ਪਿਤਾ.

ਪਿਤ੍ਰਿਤੀਰਥ. ਉਹ ਤੀਰਥ, ਜਿਸ ਤੇ ਜਾਕੇ ਪਿਤਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪਿੰਡਦਾਨ ਆਦਿ ਸ਼੍ਰੱਧਕ੍ਰਿਯਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ. ਮਤਸ੍ਯਪੁਰਾਣ ਦੇ ਸ਼੍ਰਾਧਕਲਪ ਦੇ ਬਾਈਹਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਗਯਾ ਕਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਯਾਗ ਆਦਿ ੨੨੨ ਪਿਤ੍ਰਿਤੀਰਥ ਲਿਖੇ ਹਨ.

ਪਿਤ੍ਰਿਮੇਧ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਤਾ ਦਾ ਦਾਹਕਰਮ. ਰਾਮਾਯਣ ਦੇ ਛੀਵੇਂ ਕਾਂਡ ਦੇ ਅ: ੧੧੪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਵਿਧੀ ਇਉਂ ਹੈ—ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਦੀ ਕੋਣ ਵਿੱਚ ਵੇਦੀ ਰਚਕੇ ਅਗਨਿ ਸ੍ਥਾਪਨ ਕਰਨੀ. ਉਸ ਪੁਰ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਰੀਰ ਰੱਖਕੇ ਘੀ ਦਹੀਂ ਪਾਉਣਾ. ਮੁਰਦੇ ਦੇ ਕੰਨ੍ਹੇ ਪੁਰ ਸਰੋਆ (ਘੀ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੜਛੀ), ਪੈਰਾਂ ਉੱਪਰ ਗੱਡਾ, ਜੰਘਾਂ ਤੇ ਉੱਖਲ ਅਤੇ ਮੂਸਲ ਰੱਖਣਾ, ਅਰ ਪਸੂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਕੇ ਦਾਹ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਨੀ। ੨ ਮੋਏ ਪਿਤਰ ਲਈ ਦਸ ਪਿੰਡ ਦਾ ਆਦਿ ਕਰਮ.

ਪਿਤ੍ਰਿਯਾਣ. ਦੇਖੋ, ਦੇਵਯਾਨ.

ਪਿਥੌਰਾ. ਇਹ ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਜ ਦਾ ਹੀ ਨਾਉਂ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਜ.

ਪਿਦਰ. ਦੇਖੋ, ਪਦਰ.

ਪਿੰਦਾਸ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ پنداشتن ਕ੍ਰਿ—ਪਛਾਣਨਾ. ਮਾਲੂਮ ਕਰਨਾ। ੨ ਮੰਨਣਾ. ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨਾ.

ਪਿੰਦਾਰ. ਫ਼ਾ پندار ਜਾਣ ਲੈ. ਸਮਝ ਲੈ। ੨ ਘਮੰਡ. ਅਹੰਕਾਰ.

ਪਿੱਦਾ, ਪਿੱਦੀ ਸੰ. ਪਿਦ੍ਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਕੱਦ ਦੀ ਚਿੜੀ.

ਪਿੰਧ, ਪਿੰਧਿ, ਪਿੰਧੀ ਸੰ. ਆਪਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਣੀ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ. ਗਡਵਾ. ਘੜਾ. ਟਿੰਡ. "ਪਿੰਧੀ ਮਹਿ ਸਾਗਰਾ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਟਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ.

ਪਿੰਨ. ਪਿੰਡ. ਪਿੰਨਾ.

ਪਿਨਹਾਂ. ਫ਼ਾ پنہاں ਵਿ—ਪੋਸ਼ੀਦਾ. ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪਿਨਣਾ, ਪਿੰਨਣਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿੰਡ-ਹਰਣ. ਪਿਤਰਾਂ ਨਿਮਿੱਤ ਮਣਸੇ ਪਿੰਡ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਲੈ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਭਾਵ—ਮੰਗਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨਾ. "ਪਿਨਣੇ ਦਰਿ ਕੇਤੜੇ." (ਸਵਾ ਮ: ੫) "ਜੱਟ ਪਿੰਨੇ ਤਾਂ ਕੰਧ ਥੀਂ ਘਿੰਨੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਜੇ ਜੱਟ ਮੰਗੇ ਤਦ ਕੰਧ ਤੋਂ ਭੀ ਲੈ ਲਵੇ.

ਪਿੰਨਣੁ. ਸਿੰਧੀ. ਕ੍ਰਿ—ਮੰਗਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਨਣਾ.

ਪਿਨੱਧ. ਸੰ. ਵਿ—ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਕਸਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪਿੰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਡ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਿੰਡੀ ੬.

ਪਿਨਾਕ. ਸੰ. ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਧਨੁਖ. ਸ਼ਿਵ ਦਾ ਧਨੁਖ। ੨ ਤ੍ਰਿਸੂਲ। ੩ ਗਰਦ ਦੀ ਵਰਖਾ. ਅਸਮਾਨੋਂ ਘੱਟਾ ਡਿਗਣਾ.

ਪਿਨਾਕਪਾਣਿ, ਪਿਨਾਕੀ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਨਾਕ ਨਾਮਕ ਧਨੁਖ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ. ਪਿਨਾਕਧਾਰੀ. (पिनाकिन्) ਸ਼ਿਵ. "ਪਿਨਾਕਪਾਣਿ ਤੇ ਹਨੇ." (ਰੁਦ੍ਰਾਵ)

ਪਿਨਾਕੀ ਅਰਿ ਧੁਜ ਨੇਤ੍ਰ ਅਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਨਾਕੀ (ਸ਼ਿਵ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਕਾਮ, ਉਸ ਦੀ ਧੁਜਾ ਵਿੱਚ ਵਿਰਾਜਣ ਵਾਲੀ ਮੱਛੀ, ਉਸ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਰਜੁਨ. (ਸਨਾਮਾ) ਦ੍ਰੋਪਦੀ ਵਰਣ ਸਮੇਂ ਅਰਜੁਨ ਨੇ ਮੱਛਯੰਤ੍ਰ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਸੀ.

ਪਿੰਨੀ. ਵਿ—ਪਿੰਜੀ ਹੋਈ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਜਣਾ। ੨ ਮੰਗੀ ਹੋਈ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਨਣਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੱਟਿਆ ਹੋਇਆ ਗੋਲਾ. ਪਿੰਡ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਡੀ ੬.

ਪਿਪਲ. ਸੰ. ਪਿੱਪਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੀਪਲ ਬਿਰਛ. ਅਸ਼੍ਵੱਥ. Ficus religiosa। ੨ ਜਲ.

ਪਿਪਲਪਤ੍ਰਾ, ਪਿਪਲਵਤ੍ਰਾ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿੱਪਲ ਦੇ ਪੱਤੇ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਗਹਿਣਾ. ਨੱਥ ਮੱਛਲੀ ਆਦਿ ਦਾ ਬੁਲਾਕ.

ਪਿਪਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਸਿਰਾ, ਜੋ ਪਿੱਪਲ ਪੱਤੇ ਦੀ ਨੋਕ ਜੇਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਖੜਗ ਦੀ ਨੋਕ. "ਪਿਪਲਾ ਖਗ ਅਗ੍ਰ ਸ਼ਰੀਰ ਛੁਹੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਿਪਲਾਦ. ਦੇਖੋ, ਪਿੱਪਲਾਦ.

ਪਿਪਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਰੁਣੀ. ਅੱਖ ਦੀ ਪਲਕ। ੨ ਛੋਟੇ ਪੱਤੇ ਦਾ ਪਿੱਪਲ. ਮਦੀਨ ਪਿੱਪਲ। ੩ ਸੰ. ਪਿੱਪਲੀ. ਮਘਪਿੱਪਲ. Piper Longum.

ਪਿਪਲੀ ਸਾਹਿਬ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਅੰਗ (੧੪).

ਪਿਪਾਸਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੀਣ ਦੀ ਆਸਾ (ਇੱਛਾ). ੨ ਤ੍ਰਿਖਾ. ਪਿਆਸ। ੩ ਲਾਲਚ. ਤਮਾ.

ਪਿਪਾਸੁ, ਪਿਪੀਸੁ ਵਿ—ਪੀਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ. ਪਿਆਸਾ.

ਪਿਪੀਲ, ਪਿਪੀਲਕ, ਪਿਪੀਲਕਾ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੀੜਾ. ਕੀੜੀ. ਚਿਉਂਟਾ. ਚਿਉਂਟੀ. ਦੇਖੋ, ਪਪਲੀਕਾ.

ਪਿੱਪਲ. ਦੇਖੋ, ਪਿਪਲ। ੨ ਨੰਗਾ. ਨਾਂਗਾ.

ਪਿੱਪਲਾਦ. ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜੋ ਅਥਰਵੇਦ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਖਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸਕੰਦ ਪੁਰਾਣ, ਨਾਗਰਖੰਡ, ਅਧ੍ਯਾਯ ੧੬੪.

ਪਿੱਪਲਾਯਨ. ਇੱਕ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਰਿਸ਼ਭਦੇਵ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਰਾਜਰਿਖਿ ਭਰਤ ਦਾ ਭਾਈ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਭਾਗਵਤ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ.

ਪਿਯ. ਪ੍ਰਿਯ. ਪਤਿ. ਪਿਆਰਾ.

ਪਿਯਤ. ਪੀਂਦੇ ਹੋਏ. ਪੀਂਦੇ. ਪਾਨਕਰਤ. "ਪਿਯਤ ਨ ਤ੍ਰਿਪਤੇ ਲੋਚਨ ਡੋਨੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਿਯਰਾ. ਵਿ—ਪੀਲਾ. ਜ਼ਰਦ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤਿ. ਪ੍ਰਿਯ। ੩ ਪੀੜਾ. ਦਰਦ.

ਪਿਯਰਾਤ. ਪੀੜਾ ਕਰਤ. ਪੀੜ ਦਿੰਦਾ. "ਖਟਕਤ ਹਿਯ ਕੇ ਮਾਂਝ ਸਦਾ ਪਿਯਰਾਤ ਹੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੪੯)

ਪਿਯਰਾਨੀ. ਪੀਲੀ ਹੋ ਗਈ. "ਪ੍ਰਾਚੀ ਪਿਯਰਾਨੀ ਚਾਰੁ ਚਟਿਕਾ ਚੁਹਾਨੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਪੀੜ ਸਹਿਤ ਹੋਈ. ਦੁਖਣ ਲੱਗੀ.

ਪਿਯਾ. ਪ੍ਰਿਯ. ਪਿਆਰਾ। ੨ ਪਤਿ. ਭਰਤਾ.

ਪਿਯਾਜ਼. ਫ਼ਾ پیاز ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਠਾ. ਗੰਢਾ. ਖ਼ਾ. ਰੁੱਪਾ. ਦੇਖੋ, ਗਠਾ

ਅਤੇ ਪਿਆਜ.

ਪਿਯੂ. ਪਿਤਾ. ਪਿਉ. "ਪਿਯੂ ਦਾਦੇ ਜੇਵਿਹਾ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਪਿਯੂਖ. ਦੇਖੋ, ਪਿਊਖ.

ਪਿਰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਿਯ. ਪਿਆਰਾ. "ਸੀਗਾਰੁ ਕਰੇ ਪਿਰ ਖਸਮੁ ਨ ਭਾਵੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਤਿ. ਭਰਤਾ. "ਪਿਰ ਬਿਨੁ ਕਿਆ ਤਿਸੁ ਧਨ ਸੀਗਾਰਾ?" (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੩ ਪਿੜ. ਅਖਾੜਾ. "ਮੱਲਹਿ ਕੀ ਪਿਰ ਸੋਭ ਧਰੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪਿਰਹੜੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਯਤਾ. ਪ੍ਰੀਤਿ. "ਕਰਿ ਸਾਂਈ ਸਿਉ ਪਿਰਹੜੀ." (ਸ. ਫਰੀਦ) "ਸੇਈ ਧੰਨੁ, ਜਿਨਾ ਪਿਰਹੜੀ ਸਚ ਸਿਉ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਪਿਰਘਾ. ਵਿ—ਪ੍ਰਿਯ-ਅਘੰਜ. ਪੂਜਣ ਯੋਗ੍ਯ ਪਿਆਰਾ. "ਭਜਿ ਰਾਮ ਨਾਮ ਅਤਿ ਪਿਰਘਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪)

ਪਿਰਥਮ. ਸੰ. ਪ੍ਰਥਮ. ਵਿ—ਪਹਿਲਾ.

ਪਿਰਥਮੀ, ਪਿਰਥਵੀ ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ (पृथिवी). ਫੈਲਣ ਵਾਲੀ. ਵਡੇ ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਵਾਲੀ ਜ਼ਮੀਨ. ਭੂਮਿ. "ਛਤ੍ਰੁ ਸਿੰਘਾਸਨੁਪਿਰਥਮੀ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਕਉ ਦੇ ਆਇਅਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਿਥੁ ੫.

ਪਿਰਥੀ ਮੱਲ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਿਥੀ ਮੱਲ.

ਪਿਰਮ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰੇਮ. "ਪਿਰਮ ਪਿਆਲਾ ਖਸਮ ਕਾ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੧ ਮ: ੩)

ਪਿਰਮਲੁ. ਸੁਗੰਧ. ਦੇਖੋ, ਪਰਮਲ. "ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਰਮਲੁ ਤਨਿ ਲਾਵਣਾ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੩) ੨ ਵਟਣਾ.

ਪਿਰਮੁ. ਦੇਖੋ, ਪਿਰਮ. "ਪਿਰਮੁ ਨ ਪਾਇਆ ਜਾਇ." (ਸੂ ਮ: ੩)

ਪਿਰਾ. ਸੰਬੋਧਨ. ਹੇ ਪ੍ਰਿਯ! ੨ ਹੇ ਪਤਿ. "ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਹਿ ਪਿਰਾ ਜੀਉ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੩)

ਪਿਰਾਹਨੁ. ਫ਼ਾ پیراہن ਪੈਰਾਹਨ. ਸੰਗਯਾ—ਚੋਲਾ. ਕੁੜਤਾ. "ਅਗਨਿ ਪਿਰਾਹਨੁ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ਭਾਵ—ਤਾਮਸੀ ਲਿਬਾਸ.

ਪਿਰਾਗ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਗ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਯਾਗ ੪. "ਧੂੜਿ ਪੁਨੀਤ ਸਾਧੂ ਲਖ ਕੋਟਿ ਪਿਰਾਗੇ." (ਵਾਰ ਗਉ ੨ ਮ: ੫)

ਪਿਰਾਗਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਗਾ.

ਪਿਰਾਗੁ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਯਾਗ ੪. "ਬੇਣੀ ਸੰਗਮੁ ਤਹਿ ਪਿਰਾਗੁ." (ਰਾਮ ਬੇਣੀ) ਇੜਾ ਪਿੰਗਲਾ ਸੁਖਮਨਾ ਦਾ ਤ੍ਰਿਬੇਣੀ ਸੰਗਮਰੂਪ ਪ੍ਰਯਾਗ.

ਪਿਰਾਣਾ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ। ੨ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਦਾ ਅਨਨ੍ਯ ਸੇਵਕ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਸਿੱਖ ਜੋ ਚੱਕ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜ਼ਿਲਾ ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲਾ ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਸੀ. ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਲਾਹੌਰ ਭਾਣਾ ਵਰਤਾਉਣ ਸਮੇਂ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਦਮ ਰਿਹਾ. ਛੇਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਗਵਾਲਿਯਰ ਰਹਿਣ ਵੇਲੇ ਇਹ ਤਨ ਮਨ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਪਿਰਾਣਾ ਅਨੇਕ ਵੈਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੋਯਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਯਾ. ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਜਮਾਦਾਰ ਦੀ ਹਵੇਲੀ ਪਾਸ ਖੋਸਲਿਆਂ ਦੀ ਗਲੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਦ੍ਯਮਾਨ ਹੈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਜੈਦ ਪਰਾਣਾ.

ਪਿਰਾਣਿ, ਪਿਰਾਣੁ ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਾਣੀ. ਜੀਵ. "ਥੈਂ ਭਾਵੈ ਦਰੁ ਲਹਸਿ ਪਿਰਾਣਿ." (ਮਲਾ ਅ: ਮ: ੧) ਸੰ. ਪ੍ਰਗ੍ਯਾਨ (प्रज्ञान). ਬੋਧ. ਸਮਝ. "ਪੂਰਬ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਰਾਣਿ ਲੈ ਮੋਟਉ ਠਾਕੁਰ ਮਾਣਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧) ੩ ਸੰ. ਪ੍ਰਯਾਣ. ਗਮਨ. ਜਾਣਾ. "ਰਕਤ ਬਿੰਦੁ ਕਾ ਇਹੁ ਤਨੋ ਅਗਨੀ ਪਾਸਿ ਪਿਰਾਣੁ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਪਿਰਾਤ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਯਾਤ। ੨ ਪੀੜਾ ਕਰਤ. ਪੀੜ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਪਿਰਾਤੀ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਤੀ। ੨ ਪ੍ਰਿਯ (ਪ੍ਯਾਰੇ) ਨਾਲ ਰਤ (ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ) ਹੋਈ.

ਪਿਰਾਨੀ. ਪ੍ਰਯਾਣ (ਗਮਨ) ਕਰ ਗਈ. ਚਲੀ ਗਈ। ੨ ਪੀੜਾ-ਆਨੀ. ਦੁਖਣ ਲੱਗੀ. "ਕਾਗ ਉਡਾਵਤ ਭੁਜਾ ਪਿਰਾਨੀ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਕਾਂਉ ਉਡਾਉਣਾ। ੩ ਪ੍ਰਿਯ-ਆਨੀ. "ਉਪਮਾਂ ਕਬਿ ਸ਼ਜਾਮ ਪਿਰਾਨੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਪਿਆਰੀ ਉਪਮਾਂ ਲਿਆਂਦੀ. ਉੱਤਮ ਉਪਮਾਂ ਫੁਰੀ.

ਪਿਰੀ. ਪ੍ਰਿਯ. ਪਿਆਰਾ। ੨ ਪਤਿ। ੩ ਪਿਆਰੇ ਦਾ. "ਅੰਤਰ ਪਿਰੀ ਪਿਆਰੁ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੪)

ਪਿਰੀਆ. ਪ੍ਰਿਯ. ਪਿਆਰਾ. "ਮੂ ਪਿਰੀਆ ਸਉ ਨੇਹੁ." (ਸਵਾ ਮ: ੪) ੨ ਪ੍ਰਿਯਾ. ਪਿਆਰੀ.

ਪਿਰੀਏ. ਹੇ ਪ੍ਰਿਯ! ਹੇ ਪਿਆਰੇ! "ਜਿਥੈ ਪਿਰੀਏ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੂ ਵੁਠਿਆ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਹੇ ਪ੍ਰਿਯਾ! ਹੇ ਪਿਆਰੀ!

ਪਿਰੰਨਿ ਪਿਆਰੇ ਕੰਨੀ. ਪਿਆਰੇ ਵੱਲ. "ਲਾਈ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਰੰਨਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧)

ਪਿਰੰਮ, ਪਿਰੰਮੁ ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰੇਮ. "ਜਿਸੁ ਲਾਗੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਿਰੰਮ ਕੀ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਯਾਮ। ੩ ਵਿ—ਪ੍ਰਿਯਤਮ. ਅਤਿ ਪਿਆਰਾ. "ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪਿਰੰਮੁ ਕਾ." (ਵਡ ਮ: ੫)

ਪਿਲਕਨ, ਪਿਲਖਨ ਸੰਗਯਾ—ਬੋਹੜ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇੱਕ ਬਿਰਛ. ਦੇਖੋ, ਪਲਾਖ ਅਤੇ ਪ੍ਲਕ੍ਸ਼। ੨ ਪਿਲਖਨ ਬਿਰਛ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦ੍ਵੀਪ. "ਤਰੁ ਪਿਲਖਨ ਤੇ ਨਾਮ ਸਦਾਇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪਿਲਚਣਾ, ਪਿਲਚਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਲਿਪਟਣਾ। ੨ ਤਤਪਰ ਹੋਣਾ. ਲੀਨ ਹੋਣਾ.

ਪਿਲਛੀ, ਪਿਲਜੀ ਸੰਗਯਾ—ਰੇਤਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਘਾਸ। ੨ ਤੂਤ ਦੀਆਂ ਛਟੀਆਂ ਜੇਹਾ ਇੱਕ ਬੂਟਾ, ਜੋ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਟੋਕਰੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ.

ਪਿਲਪਿਲਾ. ਵਿ—ਇਤਨਾ ਨਰਮ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੱਬਣ ਤੋਂ ਅੰਦਰ ਦਾ ਰਸ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗੇ. ਅੰਦਰੋਂ ਨਰਮ. "ਅੰਗ ਪਿਲਪਿਲ ਕਰੰਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪਿਲਾਉਣਾ, ਪਿਲਾਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਪਾਨ ਕਰਾਉਣਾ.

ਪਿਲੰਗ. ਦੇਖੋ, ਪਲੰਗ.

ਪਿਲੰਗੀਛਾਲ. ਵਿ—ਪਲੰਗ (ਚਿੱਤੇ) ਜੇਹੀ ਕੁਦਾੜੀ. "ਪਿਲੰਗੀਛਾਲਾਂ

ਪਾਈਆਂ." (ਕਲਕੀ)

ਪਿੱਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਬੱਚਾ। ੨ ਵਿ—ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਅਧਪੱਕਾ ਭਾਂਡਾ ਆਦਿ.

ਪਿਵ. ਸੰ. ਧਿਵ੍. ਧਾ—ਸਿੰਜਣਾ, ਗਿੱਲਾ ਕਰਨਾ, ਸੇਵਾ ਕਰਨਾ.

ਪਿਵੀਜੈ. ਪਾਨ ਕਰੀਜੈ. ਪੀਵੀਏ.

ਪਿਵੰਨਿ. ਪਾਨ ਕਰੰਨਿ. ਪੀਂਦੇ ਹਨ.

ਪਿੜ. ਸੰਗਯਾ—ਖਲਹਾਨ ਗਾਹੁਣ ਦੀ ਥਾਂ। ੨ ਅਖਾੜਾ. ਬਾਜੀ ਪਾਉਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ. "ਮਾਇਆ ਕਾਰਣਿ ਪਿੜਬੰਧਿ ਨਾਚੈ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਬਾਜ਼ੀ. ਖੇਡ. "ਬਿਨ ਨਾਵੈ ਪਿੜ ਕਾਚੀ." (ਵਡ ਅਲਾਹਣੀ ਮ: ੧) "ਆਪੇ ਪਾਸਾ ਆਪੇ ਸਾਰੀ, ਆਪੇ ਪਿੜਬਾਂਧੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੪ ਜੰਗਭੂਮਿ। ੫ ਜੰਗ. ਲੜਾਈ. "ਸੈ ਵਰਿਆਂ ਕੀ ਪਿੜ ਬਧੀ." (ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧) "ਏਕੁ ਵਿਸਾਰੇ ਤਾ ਪਿੜ ਹਾਰੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ਤੇਉਣ (ਤ੍ਰਿੰਜਣ) ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ ਭੀ ਪਿੜ ਸਦੀਦਾ ਹੈ.

ਪਿੜਾਈ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਟਕਾ. ਪਿਟਾਰੀ. "ਸਪੁ ਪਿੜਾਈ ਪਾਈਐ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਪੀੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਪੀੜਨ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ.

ਪਿੜਾਨੀ. ਪਿੜ-ਰਾਨੀ. ਜੰਗ ਦੀ ਦੇਵੀ. ਕਾਲੀ। ੨ ਮ੍ਰਿੜਾਨੀ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਕਈ ਅਜਾਣ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮ੍ਰਿੜ ੨ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿੜਾਨੀ.

ਪਿੜੁ. ਦੇਖੋ, ਪਿੜ.

ਪੀ. ਸੰ. ਧਾ—ਪੀਣਾ, ਫੁੱਲਣਾ, ਵਧਣਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੀਕੇ. ਪਾਨ ਕਰਕੇ. "ਪੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਿਆ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੩ ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਯ ਪਤੀ. "ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਨਾਨਕ ਪੀ ਕੀ ਰੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਪਤੀ ਦੀ ਕਥਾ ਸਾਧੁਸੰਗ ਦ੍ਵਾਰਾ। ੪ ਅਪਿ (ਪੁਨ:) ਬੋਧਕ ਭੀ ਪੀ ਸ਼ਬਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਭਾਗੁਰਿ ਰਿਖੀ ਦੇ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਵਿੱਚ ਅਪਿ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਪੀਉ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੀਕੇ. ਪਾਨ ਕਰਕੇ. "ਬਿਖੈ ਠਗਉਰੀ ਪੀਉ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਯ. ਪਤਿ. ਭਰਤਾ. "ਨਾ ਜਾਨਾ ਕਿਆ ਕਰਸੀ ਪੀਉ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ) "ਸਰਬ ਸੁਖਾਨਿਧਿ ਪੀਉ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੩ ਵਿ—ਪ੍ਰਿਯ. ਪਿਆਰਾ. "ਭਗਤ ਆਰਾਧਹਿਂ ਜਪਤੇ ਪੀਉ ਪੀਉ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੪ ਪੀਣ ਦਾ ਅਮਰ. ਪਾਨ ਕਰ. ਪੀ. "ਰਾਮ ਨਾਮ ਰਸ ਪੀਉ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਪੀਉਣ. ਕ੍ਰਿ—ਪਾਨ ਕਰਨਾ. ਪੀਣਾ.

ਪੀਊ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਤਾ. ਬਾਪ. "ਪੀਊ ਦਾਦੇ ਕਾ ਖੋਲਿ ਡਿਠਾ ਖਜਾਨਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਭਾਵ—ਗੁਰਬਾਣੀ ਰੂਪ ਖਜਾਨਾ। ੨ ਵਿ—ਪਿਤਾ ਦਾ. "ਮਾਊ ਪੀਊ ਕਿਰਤੁ ਗਵਾਇਨਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਮਾਂ ਬਾਪ ਦਾ ਕੀਤਾ (ਕ੍ਰਿਤ) ਖੋ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਭਾਵ ਕ੍ਰਿਤਘਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ੩ ਪਾਨ ਕਰੇਗਾ. ਪੀਏਗਾ.

ਪੀਊਖ. ਦੇਖੋ, ਪਿਊਖ ਅਤੇ ਪੀਯੂਸ.

ਪੀਓ. ਪਾਨ ਕਰੋ. "ਪੀਓ ਅੰਮ੍ਰਿਤਨਾਮੁ ਅਮੋਲਕ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਪਾਨ ਕੀਤਾ. ਪੀਤਾ. "ਪੀਓ ਮਦਰੋ ਧਨ ਮਤਵੰਤਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਪੀਓਈਐ. ਪੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਪਾਨ ਕਰੀਦਾ ਹੈ. "ਇਨ ਬਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਓਈਐ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਪੀਅ. ਸੰਗਯਾ—ਪਤਿ। ੨ ਵਿ—ਪ੍ਰਿਯ. ਪਿਆਰਾ। ੩ ਪੀਯੂਸ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਪਿਅ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਅਧਰਾ ਪੀਅ ਸੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਹੋਠ ਅਮ੍ਰਿਤ ਜਿਹੇ ਮਿੱਠੇ.

ਪੀਅਹਿ. ਪੀਵੇਂ. ਪਾਨ ਕਰੇਂ. "ਪੀਅਹਿ ਤ ਪਾਣੀ ਆਣੀ ਮੀਰਾ!" (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ਜੇ ਤੂੰ ਪਾਣੀ ਪੀਵੇਂ। ੨ ਪੀਅਹਿਂ. ਪੀਂਦੇ ਹਨ.

ਪੀਅਣ. ਕ੍ਰਿ—ਪੀਣਾ. ਪਾਨ ਕਰਨਾ. "ਖਾਣ ਪੀਅਣ ਕੀ ਧਾਤੁ." (ਵਾਰ ਮਾਝ ਮ: ੧)

ਪੀਅਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਨਦੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਜਲ ਪੀਤਾ ਜਾਵੇ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪੀਅਣੀਣ. ਸੰਗਯਾ—ਪੀਅਣੀ (ਨਦੀ) ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪੀਅਰ. ਵਿ—ਪੀਲਾ. "ਪੀਅਰ ਸਿਤ ਬਰਣ ਮੁਖ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਪੀਅਰਾ. ਪੀਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪੀਅਰ। ੨ ਪ੍ਰਿਯ. ਪਿਆਰਾ। ੩ ਪਤਿ. ਭਰਤਾ.

ਪੀਅਰੀ. ਵਿ—ਪੀਲੀ. ਪੀਤ. ਜ਼ਰਦ. "ਹਰਦੀ ਪੀਅਰੀ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਪੀਅਲਾ. ਵਿ—ਪੀਲਾ. ਜ਼ਰਦ. ਦੇਖੋ, ਬਗਾ ੩.

ਪੀਆ. ਸੰਗਯਾ—ਪਤਿ. ਭਰਤਾ। ੨ ਪ੍ਰਿਯਾ. ਪਿਆਰੀ। ੩ ਪੀਤਾ. ਪਾਨ ਕੀਤਾ.

ਪੀਆਲਿਆ. ਪਾਨ ਕਰਾਇਆ. "ਗੁਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਨਾਮੁ ਪੀਆਲਿਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਪੀਏਉ. ਪੀਂਦਾ ਹੈ. "ਜੇ ਪੂਰਬਿ ਹੋਵੈ ਲਿਖਿਆ, ਤਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਹਜਿ ਪੀਏਉ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਪੇਯ. ਪੀਣ ਯੋਗ੍ਯ.

ਪੀਸ. ਸੰਗਯਾ—ਪੀਹਣ. ਪੀਹਣ ਲਈ ਸਾਫ ਕੀਤਾ ਅੰਨ. ਪੇਸ਼੍ਯ. "ਪੀਸ ਜਿਮ ਪੀਸੇ ਗਏ ਦਾਨਵ ਅਪਾਰ ਜੰਗ." (ਸਲੋਹ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪੀਸਣਾ.

ਪੀਸਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪੀਹਣਾ. ਚੂਰਨ ਕਰਨਾ. ਸੰ. ਪਿਸ਼੍. ਧਾ—ਪੀਸਨਾ। ੨ ਸੰ. ਪੇਸ਼ਣ. ਪੀਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਪੀਸਉ ਚਰਨ ਪਖਾਰਿ ਆਪੁ ਤਿਆਗੀਐ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਪੀਸਣਿ. ਪੀਸਣ ਦਾ ਸਾਧਨ. ਚੱਕੀ. ਸੰ. ਪੇਸ਼ਣੀ. "ਪੀਸਣਿ ਪੀਸਾ ਪਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਪੀਸਣੁ. ਦੇਖੋ, ਪੀਸਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੀਸਣ ਯੋਗ੍ਯ ਅੰਨ. ਪੇਸ਼੍ਯ. "ਹਰਿਜਨ ਕੈ ਪੀਸਣੁ ਪੀਸਿ ਕਮਾਵਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ੩ ਪੀਹਣ ਦਾ ਵੱਟਾ, ਜੋ ਸਿਲਾ ਉੱਪਰ ਰੱਖੀ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਪੀਂਹਦਾ ਹੈ. "ਸਿਲਾ ਸੰਤੋਖ ਪੀਸਣੁ ਹਥਿ ਦਾਨੁ." (ਮਲਾ ਮ: ੧)

ਪੀਸਤ. ਪੀਂਹਦੇ ਹੋਏ. "ਪੀਸਤ ਪੀਸਤ ਚਾਬਿਆ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੨ ਪੇਸ਼ਣ ਕਰਦਾ (ਪੀਂਹਦਾ) ਹੈ.

ਪੀਸਨ / **ਪੀਸਨਾ** } ਦੇਖੋ, ਪੀਸਣਾ ਅਤੇ ਪੀਸਣੁ. "ਪੀਸਨ ਪੀਸਿ ਓਢਿ ਕਾਮਰੀ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਪੀਸਿ. ਪੀਸਕੇ. ਪੀਹਕੇ. ਦੇਖੋ, ਪੀਸਣਾ.

ਪੀਹਣ
ਪੀਹਣਾ } ਦੇਖੋ, ਪੀਸਣਾ ਅਤੇ ਪੀਸਣੁ.
ਪੀਹਣੁ

ਪੀਹਰ. ਸੰਗਗ੍ਯਾ—ਪਿਤ੍ਰਿਗ੍ਰਿਹ. ਪਿਤਾ ਦਾ ਘਰ. ਪੇਉਕਾ. "ਸਾਹੁਰ ਪੀਹਰ ਪੱਲਰੈ." (ਭਾਗੁ)

ਪੀਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਨ ਦੇ ਰਸ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਥੁੱਕ. ਸੰ. ਪ੍ਰਕਿਵ. "ਗਰੇ ਮੇ ਤੰਬੋਰ ਕੀ ਪੀਕ ਨਵੀਨੀ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਬਹੁਤ ਬਾਰੀਕ ਰਜ. ਧੂਲਿ। ੩ ਸਿੰਧੀ. ਇਸਥਿਤੀ. ਪੂਰਣ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ। ੪ ਪੀਤਾ. ਪਾਨ ਕੀਤਾ. "ਗਾਵਤ ਸੁਨਤ ਦੋਊ ਭਏ ਮੁਕਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਖਿਨੁ ਹਰਿ ਪੀਕ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੪) ੫ ਇੱਕ ਪਾਸਿਓਂ ਚੌੜੇ ਮੂੰਹ ਦੀ ਨਲਕੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਰਕ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ ਤੰਗ ਮੂੰਹ ਦੇ ਭਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਪਾਈਦੇ ਹਨ. Funnel.

ਪੀਕਦਾਨ
ਪੀਕਦਾਨੀ } ਸੰ. ਪ੍ਰਕਿਵਧਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੀਕ ਥੁੱਕਣ ਦਾ ਭਾਂਡਾ.

ਪੀਂਘ. ਸੰ. ਪ੍ਰੇਙ੍ਖਾ—ਪ੍ਰੇਂਖਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਝੂਲਾ. ਬਿਰਛ ਜਾਂ ਛੱਤ ਨਾਲ ਝੂਟਣ ਲਈ ਲਟਕਾਈ ਰੱਸੀ.

ਪੀਂਘਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪੀਂਘ ਝੂਟਣਾ. ਸੰ. ਪ੍ਰੇਂਖਣ. "ਟੁੱਟੀ ਪੀਂਘੈ ਪੀਂਘੀਐ ਪੈ ਟੋਏ ਮਰੀਐ." (ਭਾਗੁ)

ਪੀਚਨ. ਪਾਨ ਕਰੀਚਨ. ਪੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. "ਲਖ ਲਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਚਨ." (ਭਾਗੁ)

ਪੀਚੈ. ਪਾਨ ਕਰੀਜੈ. ਪੀਵੀਏ. "ਹਰਿਰਸ ਪੀਚੈ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੪)

ਪੀਛਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿੱਛਾ.

ਪੀਛੇ
ਪੀਛੈ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਿੱਛੋਂ। ੨ ਪਿੱਛੇ. "ਪੀਛੈ ਲਾਗਿਚਲੀ ਉਠਿ ਕਉਲਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਪੀਜਈ. ਪੀਣਾ ਚਾਹੀਏ। ੨ ਪਾਨ ਕਰੀਏ. ਪੀਵੀਏ. "ਨਾਮ ਸੰਸਾਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਜਈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਪੀਂਜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੇਂਜਾ. ਰੂੰ ਪਿੰਜਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਜ ਅਤੇ ਪਿੰਜਣਾ.

ਪੀਜੈ. ਪਾਨ ਕਰੀਜੈ. "ਤਤੁ ਨਿਜਘਰਿ ਬੈਠਿਆ ਪੀਜੈ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪)

ਪੀਂਝੂ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੇਂਝੂ. ਕਰੀਰ ਦਾ ਪੱਕਾ ਫਲ.

ਪੀਟਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਤਾੜਨਾ. ਕੁੱਟਣਾ. ਪਿੱਟਣਾ.

ਪੀਠ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਿਸ੍ਠ. ਪਿੱਠ. "ਪੀਠ ਰਿਪੁ ਕੋ ਨਹਿ ਦੀਨੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰ. ਚੌਕੀ. ਕੁਰਸੀ. ਮੂੜ੍ਹਾ. ਤਖਤ। ੩ ਮੰਤ੍ਰਸਿੱਧੀ ਵਾਸਤੇ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਅਸਥਾਨ। ੪ ਉਹ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਸਤੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਅੰਗ ਡਿਗੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਸਤੀ ੮.

ਪੀਠਸਥਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਜਿੱਥੇ ਸਤੀ ਦੇਵੀ ਦੇ ਅੰਗ ਡਿੱਗੇ. ਕਾਮਾਖ੍ਯਾ, ਜ੍ਵਾਲਾਮੁਖੀ, ਨੈਣਾਦੇਵੀ ਆਦਿ. ਦੇਖੋ, ਸਤੀ ੮.

ਪੀਠਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪੀਸਨਾ. ਪੇਸ਼ਣ. ਪੀਹਣਾ. ਚੂਰਨ ਕਰਨਾ.

ਪੀਠਾ. ਪੀਸਿਆ. ਪੇਸਣ ਕੀਤਾ. "ਜਿਨ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਪੀਠਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਪੀਠਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੀਹਕੇ। ੨ ਪਿੱਠ ਉੱਤੇ. "ਸੋਟਾ ਤੇਰੀ ਪਰੈ ਪੀਠਿ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਿਸ੍ਠ. ਪਿੱਠ.

ਪੀਠਿਕਾ. ਸੰ. ਪੀੜ੍ਹੀ। ੨ ਸਤੂਨ (ਥਮ੍ਹਲੇ) ਹੇਠ ਦੀ ਕੁਰਸੀ.

ਪੀਠੀ. ਸੰ. ਪਿਸ੍ਟੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਂਹ ਮੂੰਗੀ ਆਦਿ ਦੀ ਦਾਲ, ਭਿਉਂਕੇ ਸਿਲ ਵੱਟੇ ਨਾਲ ਰਗੜੀ ਹੋਈ.

ਪੀਠੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਿੱਠ ਉੱਤੇ. ਪਿੱਛੇ. "ਜਨਮ ਮਰਨ ਬਾਹੁਰਿ ਨਹੀ ਪੀਠੇ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੨ ਪੀਸੇ. ਚੂਰਨ ਕੀਤੇ. ਪੀਹੇ.

ਪੀਡਣ
ਪੀਡਨ } ਦੇਖੋ, ਪੀੜਨ.

ਪੀਡੀ. ਸਿੰਧੀ. ਵਿ—ਦ੍ਰਿਢ. ਮਜਬੂਤ. ਕਰੜੀ. "ਜੇ ਜਾਣਾ ਲੜੁ ਛਿਜਣਾ, ਪੀਡੀ ਪਾਈ ਗੰਢਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਦੇਖੋ, ਪੀੜਨ.

ਪੀਢਾ
ਪੀਢੀ } ਪੀਠ. ਪੀਠਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਪੀੜ੍ਹਾ ਅਤੇ ਪੀੜ੍ਹੀ.

ਪੀਣ. ਦੇਖੋ, ਪੀਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੀਨ ੨. "ਕ੍ਰੋਧ ਪੀਣ ਮਾਨੀਐ." (ਕਲਕੀ) ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪੀਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਾਨ ਕਰਨਾ.

ਪੀਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਪੀਲਾ. ਜ਼ਰਦ. "ਪੀਤ ਬਸਨ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੨ ਪੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਪਾਨ ਕੀਤਾ. "ਕਹੂੰ ਜੋਗਿਨੀ ਪੀਤ ਲੋਹੂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੦੨) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਰਤਾਲ. "ਪੀਤ ਪੀਤੰਬਰ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਧਣੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਹਰਤਾਲ ਜੇਹੇ ਪੀਲੇ ਵਸਤ੍ਰ। ੪ ਪੁਖਰਾਜ ਰਤਨ। ੫ ਪ੍ਰੀਤਿ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ—"ਪਾਸ ਸੀ ਪੀਤ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੯੦) ਫਾਹੀ ਜੇਹੀ ਪ੍ਰੀਤਿ.

ਪੀਤਜ੍ਵਰ. ਦੇਖੋ, ਉਸਨਤਾਪ ਅਤੇ ਯਰਕਾਨ.

ਪੀਤਮ. ਪ੍ਰੀਤਮ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਿਯਤਮ.

ਪੀਤਮਣਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਖਰਾਜ ਰਤਨ.

ਪੀਤਲ
ਪੀਤਲੋਹ } ਦੇਖੋ, ਪਿੱਤਲ ੨.

ਪੀਤਾ. ਪਾਨ ਕੀਤਾ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਲਦੀ। ੩ ਬਸੰਤੀ ਚਮੇਲੀ। ੪ ਪੀਲਾ ਕੇਲਾ। ੫ ਅਮਰਬੇਲ। ੬ ਵਿ—ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਵਾਲੀ.

ਪੀਤਾਬਧਿ. ਸੰ. ਪੀਤਾਬ੍ਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੀ ਲੀਤਾ ਹੈ ਅਬਧਿ (ਸਮੁੰਦਰ) ਜਿਸ ਨੇ, ਅਗਸ੍ਤ੍ਯ ਮੁਨਿ. ਦੇਖੋ, ਅਗਸਤ.

ਪੀਤਾਂਬਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ। ੨ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ, ਜੋ ਪੀਲੇ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਦੇ ਸਨ। ੩ ਕਰਤਾਰ। ੪ ਵਿ—ਪੀਲੇ ਵਸਤ੍ਰ ਵਾਲਾ.

ਪੀਤਿ. ਪ੍ਰੀਤਿ ਦੇ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਜਾਨੈ ਨ ਹਰਿ ਕੀ ਪੀਤਿ." (ਸਲੋਹ) ੨ ਸੰ. ਰਖ੍ਯਾ (ਰਕ੍ਸ਼ਾ). ੩ ਘੋੜਾ। ੪ ਗਤਿ. ਚਾਲ.

ਪੀਤੀ. ਪਾਨ ਕੀਤੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰੀਤਿ.

ਪੀਤੰਬਰ. ਦੇਖੋ, ਪੀਤਾਂਬਰ.

ਪੀਤੰਬਰ ਪੀਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੀਲੇ ਵਸਤ੍ਰ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ. ਕ੍ਰਿਸਨਦੇਵ. "ਜਹਾ ਬਸਹਿ ਪੀਤੰਬਰ ਪੀਰ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਸ੍ਵਾਮੀ ਰਾਮਾਨੰਦ.

ਪੀਤੰਬਰੁ. ਦੇਖੋ, ਪੀਤਾਂਬਰ ੩. "ਪੀਤੰਬਰੁ ਵਾਕੇ ਰਿਦੈ ਬਸੈ." (ਗੂਜ ਤਿਲੋਚਨ)

ਪੀਨ. ਸੰਗਯਾ—ਕਸੀ, ਕੁਹਾੜੇ ਦਾ ਉਹ ਛੇਕ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਸ੍ਤਾ ਠੋਕਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਮੋਟਾ. ਸਥੂਲ. "ਮਿਨ ਕਰ ਜਿਤੋ ਕਹ੍ਯੋ ਪਰਿਮਾਨ। ਤਿਤੋ ਰਾਖ ਕਰ ਪੀਨ ਮਹਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਵ੍ਰਿੱਧੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ. "ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਜੀ ਗੁਰੁ ਭਏ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਪੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਪੂਰਣ. "ਪੁੰਨ ਹੀਨ ਤਨ ਪਾਪਨ ਪੀਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੫ ਪਾਨੀਯ (ਜਲ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਪੀਨ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਮੀਨ ਹੀਨ ਬਿਨ ਪੀਨ." (ਚਕ੍ਰਧਰ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚਾਰੁ ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ)

ਪੀਨਸ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਲਕੀ. ਸੁਖਅਸਵਾਰੀ. ਸੰ. ਉਪਾਨਸ। ੨ ਸੰ. ਜੋ ਪੀਨ (ਮੋਟੇ) ਨੂੰ ਭੀ ਨਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਵੇ,[1] ਪੁਰਾਣੀ ਰੇਜ਼ਸ਼. ਇਸ ਤੋਂ ਨੱਕ ਦੀ ਸੁੰਘਣਸ਼ਕਤਿ ਜਾਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਜ਼ਲਾ. "ਪਾਂਡੁ ਰੋਗ ਪੀਨਸ ਕਟਿਦੇਸੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) "ਪੀਨਸ ਵਾਰੇ ਜੌ ਤਜ੍ਯੋ ਸ਼ੋਰਾ ਜਾਨ ਕਪੂਰ." (ਵ੍ਰਿੰਦ)

ਪੀਨਕ. ਫ਼ਾ پینک ਪੀਨਕੀ, ਅਥਵਾ ਪੀਨਗੀ. ਸੰਗਯਾ—ਟੂਲ. ਉਂਘ ਦਾ ਝੂਟਾ। ੨ ਖ਼ਾਸ ਕਰ ਕੇ ਅਫ਼ੀਮੀਆਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਦਾ ਹਿਲੋਰਾ.

ਪੀਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪੀਣਾ। ੨ ਮੋਟਾ.

ਪੀਪ. ਸੰਗਯਾ—ਪੂਯ. ਰਾਧ. ਪੱਕੇ ਜ਼ਖਮ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਮਵਾਦ. ਪਸ। ੨ ਪਿੱਪਲ ਬਿਰਛ. "ਸੰਗਤਿ ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਲਗਿ ਊਚੇ, ਜਿਉ ਪੀਪ ਪਲਾਸ ਖਾਇਲੀਜੈ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪) ਜਿਵੇਂ ਪਲਾਸ ਵਿੱਚ ਉਗਿਆ ਪਿੱਪਲ ਪਲਾਸ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਨੀਚ ਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਜਦ ਸਤਿਸੰਗ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਤਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹਸ੍ਤੀ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਟੀਪ ੫.

ਪੀਪਰ, ਪੀਪਲ } ਪਿੱਪਲ. ਅਸ਼੍ਵੱਥ. ਦੇਖੋ, ਪਿਪਲ.

ਪੀਪਾ. ਸੰਗਯਾ—ਢੋਲ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਕਾਠ ਅਥਵਾ ਧਾਤੁ ਦਾ ਬਰਤਨ. Cask।

੨ ਇੱਕ ਮਹਾਪੁਰਖ, ਜੋ ਗਗਰੌਨ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਸੀ.[2] ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੪੮੩ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਪੀਪਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦੁਰਗਾ ਦਾ ਭਗਤ ਸੀ ਫੇਰ ਰਾਮਾਨੰਦ ਜੀ ਦਾ ਚੇਲਾ ਹੋ ਕੇ ਵੈਰਾਗਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਸੀਤਾ ਸਮੇਤ ਘਰ ਤਿਆਗਕੇ ਦੇਸ਼ਾਟਨ ਕਰਕੇ ਅਵਸਥਾ ਵਿਤਾਈ. ਇਸ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. "ਪੀਪਾ ਪ੍ਰਣਵੈ ਪਰਮ ਤਤੁ ਹੈ." (ਧਨਾ ਪੀਪਾ)

ਪੀਪਾਨ, ਪੀਪਾਨਾ } ਸੰ. ਪ੍ਰਪਾਨ. ਪੀਣਾ. ਪਾਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਪ੍ਰਪਾਨ ਕੀਤਾ. ਪੀਤਾ. "ਨਾਮਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਪਾਨਾ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਪੀਜ. ਪ੍ਰਿਯ. ਪਿਆਰਾ। ੨ ਪਤਿ. ਭਰਤਾ। ੩ ਸੰ. ਧੀਯ੍. ਧਾ—ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣਾ, ਖ਼ੁਸ਼ ਕਰਨਾ.

ਪੀਯਰਾ. ਪ੍ਰਿਯ. ਪਿਆਰਾ। ੨ ਪੀਲਾ. ਜ਼ਰਦ.

ਪੀਯਰੀ. ਪੀਲੀ. ਜ਼ਰਦ. "ਪੀਯਰੀ ਪਰੀ ਨ ਕਿਸ ਦਿਸ ਹੇਰਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੀਯੂਸ, ਪੀਯੂਖ } ਸੰਗਯਾ—ਅੰਮ੍ਰਿਤ। ੨ ਦੁੱਧ. ਦੇਖੋ, ਪਿਊਸ.

ਪੀਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੀੜ. ਸੰ. ਪੀੜਾ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੈ ਤਾ ਉਤਰੈ ਪੀਰ." (ਆਸਾ ਮ: ੩) ੨ ਵਿਪੱਤਿ. ਵਿਪਦਾ. "ਨੰਗ ਭੁਖ ਕੀ ਪੀਰ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ੩ ਵਿ—ਪੀਲਾ. ਪੀਯਰਾ. ਪੀਤ. "ਬਦਨ ਬਰਨ ਹ੍ਵੈ ਆਵਤ ਪੀਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੀੜਕੇ. ਪੀਡਨ ਕਰਕੇ. "ਕੋਲੂ ਪੀਰ ਦੀਪ ਦਿਪਤ ਅੰਧਾਰ ਮੇ." (ਭਾਗੁਕ) ਕੋਲੂ ਪੀੜਕੇ ਤੇਲ ਕੱਢੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੀਵਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੫ ਫ਼ਾ پیر ਵਿ—ਬੁੱਢਾ. ਵ੍ਰਿੱਧ. ਕਮਜ਼ੋਰ. "ਹਮਜ਼ ਪੀਰ ਮੋਰੋ ਹਮਜ਼ ਪੀਲਤਨ." (ਜਫਰ) ੬ ਸੰਗਯਾ—ਬਜ਼ੁਰਗ। ੭ ਧਰਮ ਦਾ ਆਚਾਰਯ. ਗੁਰੂ. "ਪੀਰ ਪੈਕਾਬਰ ਅਉਲੀਏ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਪੀਰਜ਼ਾਦਾ. ਫ਼ਾ پیرزادہ ਸੰਗਯਾ—ਪੀਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. ਗੁਰਪੁਤ੍ਰ. ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ.

ਪੀਰਤਨੁ. ਸੰਗਯਾ—ਪੀਤਤ੍ਵ. ਪੀਲੱਤਣ. ਪੀਲਾਪਨ. "ਹਰਦੀ ਪੀਰਤਨੁ ਹਰੈ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਪੀਰਪਰਸ੍ਤ. ਫ਼ਾ پیرپرست ਵਿ—ਪੀਰਪੂਜਕ. ਗੁਰਭਕ੍ਤ.

ਪੀਰਪੰਜਾਲ. ਗੁਜਰਾਤ ਤੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਦੱਰਾ.

ਪੀਰਮੁਹੰਮਦ. ਦੇਖੋ, ਨੂਰਪੁਰ.

ਪੀਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪੀੜਾ. ਦਰਦ. "ਪੀਰਾ ਦੀ ਤਨ ਹਾਥ ਪ੍ਰਹਾਰੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਵਿ—ਪੀਲਾ ਜ਼ਰਦ. "ਬਦਨ ਬਰਨ ਹੁਇ ਆਵਤ ਪੀਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਪੀੜ੍ਹਾ.

ਪੀਰਾਨਪੀਰ. ਵਿ—ਪੀਰਾਂ ਦਾ ਪੀਰ. ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਗੁਰੂ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ.

ਪੀਰਿਤ. ਦੇਖੋ, ਪੀੜਿਤ.

ਪੀਰੀ. ਵਿ—ਪੀਲੀ. ਪੀਤ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੀਲਾਪਨ. ਜ਼ਰਦੀ. "ਪੀਰੀ ਪਰਰਹੀ ਮੁਖ ਪਰ ਜਾਂਕੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਪੀੜ੍ਹੀ. ਪੰਘੂੜਾ. ਪੀਠਿਕਾ. "ਯਾਹੀ ਚੜ੍ਹ ਪੀਰੀ ਪਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੩੪) ੪ ਪੀਰ ਦਾ ਕਰਮ. ਗੁਰਤਾ. "ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਧਾਰਨ ਕਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੀਰੂ. ਸਰਦਾਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਥਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਾਮ ਪੇਰੋਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਪੀਰੂ ਮਨਸੂਬੋ ਠਹਿਰਾਯੋ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਪੇਰੋਂ.

ਪੀਲ. ਫ਼ਾ پیل ਸੰਗਯਾ—ਹਾਥੀ. ਸੰ. ਪੀਲੁ. "ਪੀਲਰਾਜ ਫਿਰੇ ਕਹੂੰ ਰਣ." (ਚੰਡੀ ੨) ੨ ਸ਼ਤਰੰਜ ਦੀ ਖੇਡ ਦਾ ਇੱਕ ਮੋਹਰਾ.

ਪੀਲ ਅਫ਼ਗਨ. ਫ਼ਾ پیل افگن ਵਿ—ਹਾਥੀ ਨੂੰ ਡੇਗਣ (ਪਛਾੜਨ)

---

[1] ਪੀਨਿਸ੍ਥੂਲਮਪਿ ਸ੍ਯਤਿ ਨਾਸ਼ਯਤਿ.

[2] ਗਗਰੌਨ ਕੋਟੇ ਤੋਂ ੪੫ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਹੈ.

ਵਾਲਾ.

ਪੀਲਸੋਜ਼. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਤੀਲਸੋਜ਼.

ਪੀਲਕੁ. ਸੰਗਜਾ—ਪੀਲ (ਹਾਥੀ) ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਣ ਕਰਤਾ. ਹਥਵਾਨ. ਮਹਾਵਤ. "ਮਨੁ ਕੁੰਚਰੁ ਪੀਲਕੁ ਗੁਰੂ." (ਮ:੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧)

ਪੀਲਤਨ. ਫ਼ਾ پیلتن ਵਿ—ਹਾਥੀ ਜੇਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਰੁਸਤਮ ਪਹਿਲਵਾਨ.

ਪੀਲਪਾ, ਪੀਲਪਾਉ, ਪੀਲਪਾਵ ਫ਼ਾ پیلپا ਹਾਥੀ ਜੇਹਾ ਪੈਰ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਇੱਕ ਰੋਗ. ਦੇਖੋ, ਫੀਲਪਾਵ.

ਪੀਲ ਮਰਦਾਂ. ਫ਼ਾ پیلمرداں ਵਿ—ਬਹਾਦੁਰ ਆਦਮੀ. ਆਦਮੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਾਥੀ (ਬਲਵਾਨ ਅਤੇ ਕੱਦਾਵਰ)

ਪੀਲਰਾਜ. ਸੰਗਜਾ—ਗਜਰਾਜ. ਰਾਜੇ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਵਡਾ ਹਾਥੀ। ੨ ਐਰਾਵਤ. ਇੰਦ੍ਰ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਹਾਥੀ.

ਪੀਲਵਾਨ. ਸੰਗਜਾ—ਹਾਥੀਵਾਨ. ਹਾਥੀ ਹੱਕਣ ਵਾਲਾ. ਮਹਾਵਤ.

ਪੀਲਾ. ਵਿ—ਪੀਤ. ਜ਼ਰਦ.

ਪੀਲਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਾਨ ਕਰਾਉਣਾ. ਪਿਲਾਨਾ. ਪਿਆਂਉਣਾ.

ਪੀਲਾਵਾ. ਸੰਗਜਾ—ਸਾਕ਼ੀ. ਪਿਆਉਣ ਵਾਲਾ. "ਪੀਲਾਵਾ ਹੰਕਾਰ." (ਵਾਰ ਬਿਹਾ ਮਰਦਾਨਾ)

ਪੀਲੀ ਕੋਠੀ. ਪ੍ਰਯਾਗ ਵਿੱਚ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਅਖਾੜੇ. "ਧਰਮਧੁਜਾ" ਦਾ ਅਸਥਾਨ.

ਪੀਲੀਭੀਤ. ਯੂ.ਪੀ. ਰੁਹੇਲਖੰਡ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਜਿਲੇ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਸਥਾਨ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਖਨਊ-ਸੀਤਾਪੁਰ-ਬਰੇਲੀ ਲਾਈਨ ਪੁਰ ਹੈ.

ਪੀਲੁ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਹਾਥੀ। ੨ ਜਾਲ (ਬਣ) ਦਾ ਬਿਰਛ, ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਫਲ. (Careya arborea). ੩ ਫੁੱਲ। ੪ ਬਾਣ. ਤੀਰ। ੫ ਛੋਲਿਆਂ ਦਾ ਸਾਗ। ੬ ਕੀੜਾ, ਜੋ ਫਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੭ ਅਖਰੋਟ ਦਾ ਬਿਰਛ। ੮ ਹੱਥ ਦੀ ਹਥੇਲੀ.

ਪੀਲੂ. ਦੇਖੋ, ਪੀਲੁ ੨.

ਪੀਲੇਦਮਾਂ. ਫ਼ਾ پیلدماں ਵਿ—ਮਸ੍ਤ ਹਾਥੀ। ੨ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਹਾਥੀ.

ਪੀਲੋ. ਦੇਖੋ, ਕਾਨ੍ਹਾ ੨। ੨ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤਿ ਦੀ ਇੱਕ ਰਾਗਿਣੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੜਜ ਰਿਸ਼ਭ ਮੱਧਮ ਪੰਚਮ ਨਿਸ਼ਾਦ ਸ਼ੁੱਧ ਹਨ, ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਧੈਵਤ ਕੋਮਲ ਹਨ. ਗ੍ਰਹਸੁਰ ਰਿਸ਼ਭ, ਪੰਚਮ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਸ਼ੜਜ ਸੰਵਾਦੀ ਹੈ. ਧੈਵਤ ਦੁਰਬਲ ਹੋਕੇ ਲਗਦਾ ਹੈ. ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਰ ਹੈ.

ਆਰੋਹੀ—ਸ ਰ ਗਾ ਮ ਪ ਧਾ ਨ ਸ.

ਅਵਰੋਹੀ—ਸ ਨ ਧਾ ਪ ਮ ਗਾ ਰ ਸ.

ਪੀਵ. ਪਾਨ. ਪੀਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪੀ. "ਪੀਵਿਰਹੇ ਜਲ ਨਿਖੁਟਤ ਨਾਹੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਪਤਿ. ਭਰਤਾ. ਪਿਯ. ਪ੍ਰਿਯ. "ਮੋਸੋਂ ਆਇ ਜੈਸੇ ਤੁਮ ਪੀਵ ਪੀਵ ਕਹਜੋ, ਤੈਸੇ ਮੋਰੇ ਪ੍ਰਾਨਪਜਾਰੇ ਜੂ ਸੋਂ ਪਜਾਰੀ ਪਜਾਰੀ ਕਹੀਓ." (ਦੇਵ)

ਪੀਵਉ. ਪਾਨ ਕਰੋ. ਪੀਓ.

ਪੀਵਸਿ. ਪੀਂਦਾ. ਪਾਨ ਕਰਦਾ. "ਨਿਕਟਿ ਨੀਰੁ ਪਸੁ ਪੀਵਸਿ ਨ ਝਾਗਿ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਪੀਵੇਗਾ.

ਪੀਵਹੁ. ਪਾਨ ਕਰੋ. ਪੀਓ.

ਪੀਵਤ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਾਨ ਕਰਤ. ਪੀਂਦਾ। ੨ ਪੀਣਸਾਰ. "ਪੀਵਤ ਹੀ ਪਰਵਾਣ ਭਇਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਪੀਵਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਾਨ ਕਰਨਾ. ਪੀਣਾ. "ਪੀਵਨਾ ਜਿਤੁ ਮਨ ਅਘਾਵੈ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫)

ਪੀਵਾ. ਪੀਵਾਂ. ਪਾਨ ਕਰਾਂ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੀਵਾ." (ਮਾਝ ਮ:੫)

ਪੀੜ. ਸੰ. ਧੀੜ੍. ਧਾ—ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ, ਨਚੋੜੇ ਜਾਣਾ, ਦਬਾਉਣਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਪੀੜਾ. ਦੁੱਖ. "ਹਰਿਸੇਵਕ ਨਾਹੀ ਜਮਪੀੜ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੩ ਦੇਖੋ, ਪੀੜਨ। ੪ ਮਰੋੜ. ਖ਼ਮ. ਮੁਰਝਾਕੇ ਮੁੜਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਵੱਟ ਖਾਣਾ. "ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਰਹਿ ਸਿ ਸੂਕਹਿ ਨਾਹੀ, ਨਾਨਕ ਪੀੜ ਨ ਖਾਹਿ ਜੀਉ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ਮੁਰਝਾ ਕੇ ਵੱਟ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ.

ਪੀੜਨ. ਸ. ਪੀਡਨ. ਸੰਗਜਾ—ਦਬਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪੀੜ ੧। ੩ ਕਸਣਾ. ਘੁੱਟਣਾ। ੪ ਖੋਤੇ ਸ਼ੁਤਰ ਆਦਿ ਦਾ ਪਲਾਣਾ ਕਸਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪੀੜਿ ੨.

ਪੀੜਾ. ਸੰਗਜਾ—ਦੁੱਖ. ਕਲੇਸ਼. ਦਰਦ. "ਚਿੰਤਾਰੋਗ ਗਈ ਹਉਪੀੜਾ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਪੀੜਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੀੜਕੇ. ਦਬਾਕੇ. "ਦਰਿ ਲਏ ਲੇਖਾ ਪੀੜਿ ਛੁਟੈ ਨਾਨਕਾ ਜਿਉ ਤੇਲੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਕਸਕੇ. "ਪੀੜਿ ਪਲਾਨ ਬਘੰਬਰ ਲਾਹਜੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਪਲਾਣਾ ਪੀੜਕੇ ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਖੱਲ ਉੱਤੋਂ ਉਤਾਰ ਲਈ.

ਪੀੜਿਤ. ਵਿ—ਪੀੜਾ ਸਹਿਤ. ਦੁਖੀ। ੨ ਦਬਾਇਆ ਹੋਇਆ.

ਪੀੜੀ. ਪੀੜਨ ਕੀਤੀ. ਦਬਾਈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੀਡੀ। ੩ ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ. ਦੇਖੋ, ਪੀੜ੍ਹੀ ੨. "ਵਧੀ ਵੇਲਿ ਬਹੁ ਪੀੜੀ ਚਾਲੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪੀੜੇ. ਪੀੜਦਾ ਹੈ। ੨ ਪੀੜਨ ਕਰੇ। ੩ ਕਸੇ. ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ. ਜੋਤੇ. "ਖੇਮੇ ਛਤ੍ਰ ਸਰਾਇਚੇ ਦਿਸਨਿ ਰਥ ਪੀੜੇ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧)

ਪੀੜ੍ਹਾ. ਸੰਗਜਾ—ਪੀਠ. ਮੂੜ੍ਹਾ. ਛੋਟਾ ਮੰਜਾ. "ਪੀੜ੍ਹਾ ਸੁੰਦਰ ਸਦਨ ਡਸਾਵਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪੀੜ੍ਹੀ. ਸੰਗਜਾ—ਪੀਠਿਕਾ. ਛੋਟਾ ਪੀੜ੍ਹਾ। ੨ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ. ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ. "ਚੱਲੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸੋਢੀਆਂ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਪੀੜੀ ੩.

ਪੁੰ. ਸੰ. ਧੁਮ੍. ਪੁਰਖ (ਪੁਰੁਸ). ੨ ਪੁਲਿੰਗ.

ਪੁਆਤ. ਦੇਖੋ, ਪੁਆਧ। ੨ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਲੁਦਿਆਨਾ, ਤਸੀਲ ਸਮਰਾਲਾ, ਥਾਣਾ ਮਾਛੀਵਾੜਾ ਵਿੱਚ ਰੋਪੜ ਵਾਲੀ ਨਹਿਰ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਕੰਢੇ, ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੁਰਾਹੇ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਮੀਲ ਹੈ. ਚਮਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਆਉਂਦੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਇੱਥੇ ਚਰਨ ਪਾਏ ਸਨ, ਪਰ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ. ਪੁਆਤ ਵਿੱਚ ਮੁਸਲਮਾਨ

ਰੰਘੜ ਵਸਦੇ ਹਨ, ਕੁਝ ਸੈਣੀ ਹਨ.

ਪੁਆਧ. ਪਹਾੜ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਪਾਸ ਦਾ ਦੇਸ਼. ਦਾਮਨੇ ਕੋਹ। ੨ ਉਹ ਦੇਸ਼, ਜੋ ਖੂਹ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਿੰਜਿਆ ਜਾਵੇ। ੩ ਜਿਲੇ ਅੰਬਾਲੇ ਦੇ ਆਸ ਪਾਸ ਦਾ ਦੇਸ਼.

ਪੁਆਧੜਾ. ਵਿ—ਪੁਆਧ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ, ਤਸੀਲ ਫਿਲੌਰ, ਥਾਣਾ ਨੂਰਮਹਿਲ ਵਿੱਚ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਿਲਗਾ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚਰਨ ਪਾਏ ਹਨ. ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਧਰਮਸਾਲਾ ਹੈ. ਨਾਲ ਸੱਤ ਅੱਠ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ.

ਪੁਆਰ. ਰਾਜਪੂਤ ਜਾਤਿ. ਇਹ ਪ੍ਰਮਾਰ (ਪਰਮਾਰ) ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪਾਂਤਰ ਹੈ.

ਪੁਆੜਾ. ਦੇਖੋ, ਪਵਾੜਾ ੨ ਅਤੇ ੩.

ਪੁਐ / ਪੁਅੰਤ ਪਰੋਂਦਾ (ਗੁੰਥਨ ਕਰਦਾ) ਹੈ. ਗੁੰਦਦਾ ਹੈ. "ਪੁਐ ਰੁੰਡਮਾਲੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) "ਪੁਅੰਤ ਪਾਰਬਤੀ ਸਿਰੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਪੁਸ. ਦੇਖੋ, ਪੋਸਣ.

ਪੁੰਸ. ਸੰ. ਪੁੰਸ੍. ਪੁਰਖ (ਪੁਰੁਸ). ੨ ਆਤਮਾ.

ਪੁਸਕਰ. ਸੰ. ਪੁਸ੍ਕਰ. ਸੰਗਗਾ— ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਵਿੱਚ ਅਜਮੇਰ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਕੋਹ ਪੁਰ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ ਝੀਲ, ਜੋ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ ਹੈ. ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਥੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਯਗਯ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਪੁਸ਼ਕਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਹੈ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੱਖਣ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਇੱਥੇ ਪਧਾਰੇ ਸਨ. ਖਾਲਸੇ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਰੂਪ ਦੇਖਕੇ ਤੀਰਥਪੁਰੋਹਿਤ ਚੇਤਨ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ—

"ਸੰਗ ਆਪ ਕੇ ਕੇਸਨਧਾਰੀ,
ਕਯਾ ਇਨ ਕੀ ਦਿਹੁ ਜਾਤਿ ਉਚਾਰੀ?
ਸੁਨਕਰ ਗੁਰੁ ਫਰਮਾਵਨ ਕੀਆ,
ਭਯੋ ਖਾਲਸਾ ਜਗ ਮੇ ਤੀਆ,
ਹਿੰਦੂ ਤੁਰਕ ਦੁਹੁਨ ਤੇ ਨਯਾਰੋ,
ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਕੋ ਦਾਸ ਵਿਚਾਰੋ."

(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਤੀਰਥ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਜਿੱਥੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਗੋਬਿੰਦਘਾਟ" ਹੈ।

੨ ਪਾਣੀ. ਜਲ। ੩ ਨੀਲਾ ਕਮਲ। ੪ ਤਾਲ. ਤਲਾਉ। ੫ ਆਕਾਸ਼। ੬ ਸੱਤ ਦ੍ਵੀਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦ੍ਵੀਪ. "ਆਵਾ ਪੁਸਕਰ ਦੀਪ ਅਗਾਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)। ੭ ਪੁਸਕਰ ਦੀਪ ਦਾ ਇੱਕ ਪਰਵਤ। ੮ ਢੋਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਆਦਿ ਵਾਜਿਆਂ ਦਾ ਮੁਖ (ਮੂੰਹ)। ੯ ਸਰਪ। ੧੦ ਹਾਥੀ ਦੀ ਸੁੰਡ ਦਾ ਅਗਲਾ ਭਾਗ। ੧੧ ਤੁਰ੍ਹੀ. ਤੁਰਮ। ੧੨ ਤੀਰ. ਬਾਣ। ੧੩ ਯੁੱਧ. ਜੰਗ। ੧੪ ਬੱਦਲ. ਮੇਘ। ੧੫ ਸਾਰਸ ਪੰਛੀ। ੧੬ ਰਾਜਾ ਨਲ ਦਾ ਭਾਈ, ਜੋ ਜੂਆ ਖੇਡਣ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁਣ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਨਲ ੭। ੧੭ ਵਰੁਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ। ੧੮ ਭਰਤ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦਾ ਭਤੀਜਾ, ਜੋ ਗੰਧਾਰ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸੀ। ੧੯ ਦੇਖੋ, ਪੁਖਕਰ.

ਪੁਸਕਰਨਾਭ. ਪੁਸਕਰ (ਕਮਲ) ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਨਾਭਿ (ਧੁੰਨੀ) ਵਿੱਚ, ਵਿਸ਼ਨੁ। ੨ ਕਮਲ ਜੇਹੀ ਧੁੰਨੀ ਵਾਲਾ ਸ਼ਿਵ.

ਪੁਸਕਰਾਕ੍ਸ਼. ਕਮਲਨੇਤ੍ਰ, ਵਿਸ਼ਨੁ। ੨ ਵਿ—ਕੌਲ ਦੀ ਪੰਖੜੀ ਜੇਹੀ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ.

ਪੁੰਸਚਲੀ. ਸੰ. ਪੁੰਸ਼੍ਚਲੀ. ਸੰਗਗਾ—ਜੋ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖ (ਪਤਿ) ਪਾਸੋਂ ਹੋਰ ਪਾਸ ਜਾਵੇ. ਵਿਭਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੨ ਵੇਸ਼ਯਾ.

ਪੁਸਟ. ਦੇਖੋ, ਪੁਸ਼੍ਟ.

ਪੁਸਤ. ਸੰ. ਪੁਸ੍ਤ੍. ਧਾ—ਬੰਨ੍ਹਣਾ, ਕੱਠਾ ਕਰਨਾ। ੨ ਵਿ—ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਢਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਫ਼ਾ پُشت ਪੁਸ਼੍ਤ. ਸੰਗਗਾ—ਪਿੱਠ. ਪੀਠ. ਸੰ. ਪ੍ਰਿਸ਼੍ਠ। ੫ ਪੀੜ੍ਹੀ. ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ. "ਪੁਸਤਨ ਲਗੋਂ ਰਬਾਬੀ ਥੀਵੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੬ ਪੁਸ਼੍ਤਕ (ਦੁਲੱਤਾ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਹਤੇ ਕਸਾ ਬਹੁ ਪੁਸਤ ਨਿਕਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਬਹੁਤ ਕੋਰੜੇ ਮਾਰੇ, ਘੋੜੇ ਨੇ ਦੁਲੱਤੇ ਕੱਢੇ (ਚਲਾਏ).

ਪੁਸਤਕ. ਸੰ. ਪੁਸ੍ਤਕ. ਸੰਗਗਾ—ਪੋਥੀ. "ਪੁਸਤਕ ਪਾਠ ਬਿਆਕਰਨ ਵਖਾਣੈ." (ਭੈਰ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਪੁਸਤ ੨। ੨ ਫ਼ਾ پُشتک ਪੁਸ਼੍ਤਕ. ਦੁਲੱਤਾ। ੩ ਸਦਰੀ. ਬਾਸਕਟ। ੪ ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਗਧੇ ਦੇ ਪੈਰ ਦਾ ਇੱਕ ਰੋਗ.

ਪੁਸਤਕਾਗਾਰ / ਪੁਸਤਕਾਲਯ ਸੰਗਗਾ—ਪੁਸ੍ਤਕ-ਆਗਾਰ. ਪੁਸ੍ਤਕਆਲਯ. ਪੋਥੀਆਂ ਦੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਘਰ. ਕੁਤੁਬਖ਼ਾਨਾ. Library.

ਪੁਸਤਾ. ਫ਼ਾ پُشتہ ਪੁਸ਼੍ਤਹ. ਸੰਗਗਾ—ਟਿੱਲਾ. ਢੇਰ। ੨ ਮਕਾਨ ਦੀ ਕੰਧ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਲਈ ਉਸਾਰਿਆ ਬੰਧ.

ਪੁਸਤੀਨ. ਦੇਖੋ, ਪੋਸਤੀਨ. "ਗੁਰੁ ਊਪਰ ਥੀ ਤਬ ਪੁਸਤੀਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਕਾਨ੍ਹ ਤਬੈ ਪੁਸਤੀਨ ਹ੍ਵੈ ਆਪ ਉਤਾਰਡਰਯੋ ਸਭ ਗੋਪਿਨ ਜਾਡਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪੁਸਤੈਨੀ. ਫ਼ਾ پُشتینی ਪੁਸ਼੍ਤੈਨੀ. ਵਿ—ਜੋ ਕਈ ਪੁਸ਼੍ਤ (ਪੀੜ੍ਹੀ) ਤੋਂ ਚਲਾ ਆਵੇ. ਵੰਸ਼ ਪਰੰਪਰਾ ਤੋਂ. Hereditary.

ਪੁਸਪ. ਸੰ. ਪੁਸ਼੍ਪ. ਸੰਗਗਾ—ਫੁੱਲ। ੨ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਰਜ। ੩ ਵਿਕਾਸ਼. ਖਿੜਨ ਦਾ ਭਾਵ। ੪ ਲੌਂਗ. ਲਵੰਗ। ੫ ਕੁਬੇਰ ਦਾ ਵਿਮਾਨ ਪੁਸ਼੍ਪਕ। ੬ ਰਸੌਂਤ.

ਪੁਸਪਕ. ਸੰ. ਪੁਸ਼੍ਪਕ. ਸੰਗਗਾ—ਫੁੱਲ। ੨ ਜੜਾਊ ਕੜਾ। ੩ ਪਿੱਤਲ। ੪ ਕੌਡੀਆਲਾ ਸੱਪ. ਸ਼ੰਖ-ਚੂੜ। ੫ ਇੱਕ ਪਰਵਤ। ੬ ਕੁਬੇਰ ਦਾ ਵਿਮਾਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਰਾਮਾਯਣ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਕੁਬੇਰ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋਲੋਂ ਵਰ ਮੰਗਕੇ ਇਹ ਵਿਮਾਨ ਲਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਕੁਬੇਰ ਪਾਸੋਂ ਰਾਵਣ ਖੋਹ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਚਿਰ ਤਕ ਵਰਤਦਾ ਰਿਹਾ. ਜਦ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਰਾਵਣ ਨੂੰ ਮਾਰ ਲਿਆ, ਤਾਂ ਉਹ ਲਛਮਣ ਸੀਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੈਨਾ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾਕੇ ਆਕਾਸ਼ ਦੇ ਮਾਰਗ ਅਯੋਧਯਾ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਪੁਸ਼ਪਕ ਕੁਬੇਰ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਦੇ ਦਿੱਤਾ. ਇਸ ਵਿਮਾਨ ਦਾ ਨਾਮ "ਰਤਨਵਸ਼ੰਕ" ਭੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੁਹਪਕ.

ਪੁਸਪਕੇਤੁ / ਪੁਸਪਚਾਪ / ਪੁਸਪਧਨ੍ਵਾ ਸੰਗਗਾ—ਪੁਸ਼੍ਪਕੇਤੁ-ਪੁਸ਼੍ਪ ਧਨ੍ਵਨ. ਪੁਸ਼੍ਪਾਂ (ਫੁੱਲਾਂ) ਦਾ ਝੰਡਾ ਅਤੇ ਧਨੁਖ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਕਾਮ. ਮਨਮਥ. ਮਨੋਜ.

ਪੁਸਪਰਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੁੱਲ ਦੀ ਮਿਠਾਸ. ਮਕਰੰਦ.

ਪੁਸਪਵਾਣ. ਪੁਸ਼ਪ (ਫੁੱਲਾਂ) ਦਾ ਵਾਣ (ਤੀਰ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਕਾਮਦੇਵ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਸਾਯਕ.

ਪੁਸ਼ਪਿਤ. ਪੁਸ਼ਪ ਸਹਿਤ ਹੋਯਾ. ਫੁੱਲਿਆ. ਪ੍ਰਫੁੱਲਿਤ.

ਪੁਸਾਕ. ਦੇਖੋ, ਪੋਸ਼ਾਕ.

ਪੁਸ੍ਰ. ਸੰ. ਪੁਸ਼੍ਰ. ਵਿ—ਪਾਲਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਮੋਟਾ। ੩ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. ਮਜ਼ਬੂਤ। ੪ ਅਭਿਮਾਨੀ. "ਦੁਸਟ ਦੰਡਣ ਪੁਸ੍ਰਖੰਡਣ." (ਅਕਾਲ) ੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਸ਼ਨੁ.

ਪੁਸ੍ਰਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੋਸ਼ਣ (ਪਾਲਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਮੋਟਾਪਨ. ਮੁਟਿਆਈ। ੩ ਵ੍ਰਿੱਧਿ. ਤਰੱਕੀ। ੪ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ. ਮਜਬੂਤੀ। ੫ ਤਾਈਦ. ਕਿਸੇ ਬਾਤ ਦਾ ਸਮਰਥਨ. Corroboration । ੬ ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਇੱਕ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੭ ਇੱਕ ਯੋਗਿਨੀ.

ਪੁਸ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਪੁਸ੍ਰਿ। ੨ ਵਿ—ਪੁਸ਼੍ਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਪਾਲਣ ਵਾਲੀ. "ਪਰਮ ਈਸ੍ਰੂਰੀ ਪੁਸ੍ਰੀ" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੁਹਕਰ. ਦੇਖੋ, ਪੁਸਕਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੁਖਰਾਜ. "ਪੁਹਕਰ ਔ ਬਿਰਜੇ ਚੁਨਕੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਪੁਖਰਾਜ ਅਤੇ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ੇ ਚੁਣਕੇ। ੩ ਪੁਸ੍ਕਰ. ਨਲ ਰਾਜਾ ਦਾ ਭਾਈ. "ਧਰ ਪੁਹਕਰ ਕੋ ਰੂਪ ਤਹਾਂ ਕਲਿਯੁਗ ਗਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੫੭)

ਪੁਹਪ. ਸੰ. ਪੁਸ਼੍ਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੁੱਲ. "ਪੁਹਪ ਮਧਿ ਜਿਉ ਬਾਸੁ ਬਸਤੁ ਹੈ." (ਧਨਾ ਮ: ੯) ੨ ਪੁਸ਼੍ਪਕ ਵਿਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਪੁਸਪ ੫. "ਤਬੈ ਪੁਹਪ ਪੈਕੈ। ਚੜ੍ਹੇ ਜੁੱਧ ਜੈਕੈ." (ਰਾਮਾਵ)

ਪੁਹਪਕ. ਦੇਖੋ, ਪੁਸਪਕ ੬. "ਪੁਹਪਕ ਬਿਬਾਨ ਬੈਠੇ ਸੀਤਾ ਰਮਨ ਕਹਾਂ ਹੈ. " (ਰਾਮਾਵ)

ਪੁਹਪਧਨੁਖ, ਪੁਹਪਧੰਨਿਆ, ਪੁਹਪਧੰਨ੍ਹੀ } ਦੇਖੋ, ਪੁਸਪਧਨ੍ਵਾ. ਕਾਮ. ਮਨਮਥ। ੨ ਗ੍ਯਾਨਪ੍ਰਬੋਧ ਵਿੱਚ ਕਾਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਤਿ ਲਈ ਪੁਹਪਧੰਨਿਆ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਪੁਸ਼੍ਪਧਨ੍ਵੀ ਦੀ. "ਕਿਧੌਂ ਪੁਹਪਧੰਨਿਆ."

ਪੁਹਪਰਾਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਸ਼੍ਪਰਾਜ. ਫੁੱਲਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ. ਗੁਲਾਬ। ੨ ਕਮਲ। ੩ ਵਸੰਤ। ੪ ਕਾਮ। ੫ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਜੋ ਕੌਲ ਫੁੱਲ ਤੇ ਵਿਰਾਜਦਾ ਹੈ.

ਪੁਹਪਾਵਲਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਸ਼੍ਪਾਵਲਿ. ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ. ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ. ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਮਾਲਾ। ੨ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ.

ਪੁਹਮਿ, ਪੁਹਮੀ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੂਮਿ. ਪ੍ਰਹੁਮੀ. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. "ਪੁਹਮਿਪਾਤਕ ਬਿਨਾਸਹਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ)

ਪੁਹਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਜਲਯੰਤ੍ਰ ਅਤੇ ਫ਼ੁਹਾਰਾ.

ਪੁਕਰਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪੱਕਰਣਾ.

ਪੁਕਰੋਰੈ. ਉਪਕਾਰੀ ਸਿੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੱਕਰਣਾ. "ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮ ਅੰਤਿ ਪੁਕਰੋਰੈ." (ਕਾਨ ਮ: ੫)

ਪੁਕਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਕੋਸ਼. ਸੱਦ. ਗੁਹਾਰ. ਚਾਂਗ. "ਮਤ ਤੂੰ ਕਰਹਿ ਪੁਕਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੨ ਨਾਲਿਸ਼. ਫ਼ਰਿਆਦ. "ਅਬਜਨ ਊਪਰਿ ਕੋ ਨ ਪੁਕਾਰੈ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਪੁਕਾਰਣਿ. ਪੁਕਾਰਣ ਵਾਸਤੇ. "ਮੁਕਤਿ ਅਨੰਤ ਪੁਕਾਰਣਿ ਜਾਈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਬੇਅੰਤ ਮੁਕਤੀਆਂ ਹਾਕਾਂ ਮਾਰਦੀਆ ਹਨ, ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੋ.

ਪੁਕਾਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਕ੍ਰੋਸ਼ਨ. ਚਿੱਲਾਉਣਾ। ੨ ਸੱਦ ਮਾਰਨੀ. ਚਾਂਗ ਮਾਰਨੀ। ੩ ਫ਼ਰਿਆਦੀ ਹੋਣਾ.

ਪੁਕਾਰਿ. ਪੁਕਾਰਕੇ. ਢੰਡੋਰਾ ਦੇਕੇ. "ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਹਉ ਕਹਉ ਪੁਕਾਰਿ." (ਭੈਰਉ)

ਪੁਖ. ਸੰ. ਪੁਸ਼੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਪੁਸ਼੍ਰ ਕਰੇ. ਸਤਾਈ ਨਛਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਠਵਾਂ ਨਛਤ੍ਰ (ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ).

ਪੁੰਖ. ਸੰ. ਪੁਙ੍ਖ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੀਰ ਦਾ ਉਹ ਭਾਗ, ਜਿੱਥੇ ਪੰਖ (ਖੰਭ) ਜੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਬਾਗੜ ਦੇ ਪਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ.

ਪੁਖਕਰ. ਦੇਖੋ, ਪੁਸਕਰ. "ਪੁਖਕਰ ਭਰੇ ਪੁਖਕਰ ਪੁਖਕਰ ਜਸੇਂ, ਪੇਖ ਕਰ ਸਸੀਕਰ ਕਰੈ ਦੁਤਿ ਹੀਨ ਹੈ। ਪੁਖਕਰ ਹੀਨ ਦਿਨਕਰ ਕਰੈ ਛੀਨ।" (ਨਾਪ੍ਰ) ਪੁਸ੍ਕਰ (ਜਲ) ਨਾਲ ਪਰੇ ਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਵੇਂ ਕਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੀਆਂ ਕਿਰਨਾਂ ਦੇਖਕੇ ਸ਼ੋਭਾਹੀਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਜਲ ਸੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਦ ਸੂਰਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਕਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੁਸਕਰ.

ਪੁਖ਼ਤਾ. ਫ਼ਾ. پخته ਵਿ—ਪੱਕਾ। ੨ ਨਿਪੁਣ. ਗੁਣਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ। ੩ ਤਜਰਬੇਕਾਰ. ਪੁਖ਼ਤਾਕਾਰ.

ਪੁਖਤਾਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪੁਖਤਾ ੩.

ਪੁਖਰਾ. ਦੇਖੋ, ਪੁਖਰਾਜ। ੨ ਪੁਸ੍ਕਰ. ਤਲਾਉ. ਟੋਭਾ.

ਪੁਖਰਾਜ. ਸੰ. ਪੁਸ਼੍ਪਰਾਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਰਤਨ, ਜੋ ਨੌ ਰਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. Topaz.

ਪੁੰਖੀ, ਪੁੱਖੀ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁੰਖ ਵਾਲਾ, ਤੀਰ. ਦੇਖੋ, ਪੁੰਖ. "ਛੁਟੈ ਸ੍ਵਰਣਪੁੱਖੀ." (ਕਲਕੀ)

ਪੁਗਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਗਮਨ ਕਰਨਾ. ਪਹੁਚਣਾ. ਪੁੱਜਣਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਦਾ ਅਖੰਡ ਚੱਲੀ ਜਾਣਾ. ਬਿਨਾ ਵਿਘਨ ਨਿਭਣਾ.

ਪੁੰਗਵ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁੰ (ਨਰ) ਗਵ (ਬੈਲ). ਢੱਟਾ. ਸਾਂਡ। ੨ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸਣ ਹੋਕੇ ਉੱਤਮ (ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ) ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ- ਨਰ ਪੁੰਗਵ. ਪੁਰਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਤਮ.

ਪੁਗਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਨਿਬਾਹੁਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪੁਗਣਾ. "ਵੈਰ ਪੁਗਾਇ ਮਹਾਂ ਰਿਪੁ ਮਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੁੰਗੀਫਲ. ਦੇਖੋ, ਪੂਗਫਲ.

ਪੁਚਕਾਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅਨੁ—ਪੁਚ ਪੁਚ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ. ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ. ਬਾਲਕ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਹੋਠਾਂ ਤੋਂ ਪੁਚਕਾਰੀ ਮਾਰਨੀ.

ਪੁਚਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਹੁਚਾਨਾ.

ਪੁਚਾਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਗਿੱਲੇ ਵਸਤ੍ਰ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਪੋਚਣਾ। ੨ ਪੁਚ ਪੁਚ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਬੁਲਾਵਣਾ. ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਹੋਠਾਂ

ਤੋਂ ਚੁੰਮਣ ਦੀ ਧੁਨੀ ਕਰਨੀ. "ਜਿਉ ਕਾਪੁਰਖ ਪੁਚਾਰੈ ਨਾਰੀ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੩ ਝੂਠੀ ਵਡਿਆਈ ਅਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ਾਮਦ ਕਰਨੀ.

ਪੁਛ. ਸੰ. ਪ੍ਰਿੱਛਾ—ਪ੍ਰਿੱਛਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਵਾਲ. ਪ੍ਰਸ਼ਨ. "ਅਗੈ ਪੁਛ ਨ ਹੋਵਈ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਪੁੱਛ.

ਪੁੰਛ. ਸੰ. ਪੁਚ੍ਛ—ਪੁੱਛ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਛ. ਦੁਮ। ੨ ਕਿਸੇ ਵਸ੍ਤੁ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਭਾਗ. ਪਿੱਛਾ.

ਪੁਛਣਾ. ਸੰ. ਪ੍ਰਚ੍ਛ੍—ਪੁੱਛ. ਧਾ—ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ. ਪੂਛਨਾ. "ਪੁਛਹੁ ਜਾਇ ਸਿਆਣਿਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੧)

ਪੁਛਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੁੱਛਕੇ. "ਪੁਛਿ ਨ ਸਾਜੇ ਪੁਛਿ ਨਾ ਢਾਹੇ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧)

ਪੁੱਛ. ਦੇਖੋ, ਪੁਛ। ੨ ਪੂਛ. ਦੁਮ. ਦੇਖੋ, ਪੁੰਛ ੧. "ਪੁੱਛ ਸਟਕਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਪ੍ਰੋਕ੍ਸ਼ਣ (ਧੋਣ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਪੁੱਛ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਮੁਖੰ ਪੁੱਛਲਜੋ ਕੁੰਭਕਾਨੰ ਕਰੂਰੰ." (ਰਾਮਾਵ) ਕ੍ਰੋਧੀ ਕੁੰਭਕਾਨ ਨੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਧੋਲੀਤਾ.

ਪੁੱਛਕੰਟਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਛ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕੰਡਾ, ਠੂਹਾਂ. ਬਿੱਛੂ.

ਪੁੰਜ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਉੱਨਤੀ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਲਵੇ, ਢੇਰ. ਸਮੁਦਾਯ. ਰਾਸ਼ਿ. "ਅਘ ਪੁੰਜ ਤਰੰਗ ਨਿਵਾਰਨ ਕਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਪੁਜਣਾ, ਪੁਜਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਪਹੁਚਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪੁਗਣਾ। ੨ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣਾ. "ਪੁਜਿ ਦਿਵਸ ਆਏ ਲਿਖੇ ਮਾਏ." (ਜੈਤ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੩ ਤੁੱਲ ਹੋਣਾ. ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਾ. "ਰਸਨਾ ਉਚਰੈ ਗੁਣਵਤੀ ਕੋਇ ਨ ਪੁਜੈ ਦਾਨੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਪੁਜਹਿ ਨ ਰਤਨ ਕਰੋੜ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੪ ਪੂਜ੍ਯ ਹੋਣਾ। ੫ ਪੂਰਨ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪੁਜੈ.

ਪੁਜਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪੂਜਾ ਕਰਾਉਣਾ। ੨ ਪਹੁਚਾਉਣਾ। ੩ ਨਿਬਾਹਣਾ.

ਪੁਜਾਇਣ. ਵਿ—ਪੂਰਨ ਕਰਤਾ. "ਸਿਮਰ ਸੁਆਮੀ ਸਗਲ ਆਸ ਪੁਜਾਇਣ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਪੁਜਾਈ. ਪੂਜਨ ਕਰਾਈ। ੨ ਪੂਰਨ ਕੀਤੀ. "ਸਗਲ ਇਛ ਪੁਜਾਈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪੁਜਾਹਾ. ਵਿ—ਪਹੁਚਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਪੂਜਕ। ੩ ਪੁੰਜ (ਸਮੁਦਾਯ) ਹੀ. ਸਾਰੇ ਹੀ. "ਸਭਿ ਤੀਰਥ ਵਰਤ ਜਗ ਪੁੰਨ ਤੁਲਾਹਾ। ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਪੁਜਹਿ ਪੁਜਾਹਾ." (ਜੈਤ ਮ: ੪)

ਪੁਜਾਮੀ. ਵਿ—ਪੂਰਣ ਕਰਤਾ. "ਸਭ ਇਛ ਪੁਜਾਮੀ." (ਬਿਲਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਪੁਜਾਰਾ. ਵਿ—ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਪੂਜਕ। ੨ ਪੂਜਾ-ਅਰ੍ਹ (ਅਰ੍ਹ). ਪੂਜਾ ਯੋਗ੍ਯ.

ਪੁਜਾਰਿਆ. ਪੂਜਕ ਦੀ. ਉਪਾਸਕ ਦੀ. "ਪੂਰਨ ਇਛ ਪੁਜਾਰਿਆ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਪੁਜਾਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਜਾਕਾਰੀ. ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਪੁਜੇਹਾਂ. ਪੂਜਦਾ ਹਾਂ। ੨ ਪਹੁਚਦਾ ਹਾਂ.

ਪੁਜੈ. ਪਹੁਚਦਾ ਹੈ। ੨ ਪੂਰਨ ਹੋਵੈ. ਦੇਖੋ, ਪੁਜਣਾ ੫.

ਪੁਜੰਦੇ. ਪਹੁਚਦੇ. "ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਗੁਰਸਿਖ ਪੁਜੰਦੇ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਪੂਜਦੇ. ਉਪਾਸਦੇ। ੩ ਸੇਵਨ ਕਰਦੇ.

ਪੁਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁੱਠ. ਪਾਹ। ੨ ਸੰ. ਪੁਟ੍. ਧਾ—ਲਪੇਟਣਾ, ਢਕਣਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਢੱਕਣ. ਆਛਾਦਨ। ੪ ਡੂਨਾ. ਦੋਨਾ। ੫ ਕਟੋਰਾ. ਪਾਤ੍ਰ. "ਕਰਣ ਪੁਟਨ ਸੰਗਿ ਪੀਵਹਿ ਸੋੁਤੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੬ ਆਸਣ. ਵਿਛਾਉਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ. "ਬੈਸਹਿਂ ਪੁਟ ਪਟ ਬਿਮਲ ਬਿਛਾਏ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੬ ਖੀਸਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. ਪੁਟਕ ੩.

ਪੁਟਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਮਲ। ੨ ਉਂਜਲ. ਬੁੱਕ। ੩ ਖੀਸਾ. ਜੇਬ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Pocket.

ਪੁਟਿਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁੜੀ.

ਪੁੱਟਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਉਤਪਾਦਨ ਕਰਨਾ. ਉਖੇੜਨਾ। ੨ ਸੰ. ਪੁੱਟ੍. ਧਾ—ਛੋਟਾ ਹੋਣਾ, ਕਮ (ਘੱਟ) ਹੋਣਾ.

ਪੁਠਕੰਡਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਲਟੇ ਕੰਡਿਆਂ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਪੌਧਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਭਸਮ ਖਾਂਸੀ ਹਟਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੜ ਘੋਟਕੇ ਪਿਆਉਣ ਤੋਂ ਹੰਜੀਰਾਂ (ਗੰਡ-ਮਾਲ) ਰੋਗ ਦੂਰ ਹੋਂਦਾ ਹੈ. L. Amarantaceae.

ਪੁੱਠ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਹ. ਪੁਟ. ਪਾਣ। ੨ ਪ੍ਰਿਸ਼੍ਠ. ਪਿੱਠ। ੩ ਪਿਛਲਾ ਪਾਸਾ. ਸਿੱਧ ਤੋਂ ਉਲਟ.

ਪੁੱਠਾ. ਵਿ—ਉਲਟਾ ਵਿਪਰੀਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੋੜੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਭਾਗ, ਜੋ ਪਿਛਲੀ ਲੱਤਾਂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਪੁੱਠੇ ਬਡੇ ਪੁੱਛ ਸਟਕਾਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੁਡ. ਸੰ. ਪੁਡ੍. ਧਾ—ਢਕਣਾ (ਆਛਾਦਨ ਕਰਨਾ), ਪੀਹਣਾ, ਨਿਸ਼ਾਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਕਾਬ. "ਉਡਸ ਤੁਯੰ, ਪੁਡਸ ਤੁਯੰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ਤੂੰ ਉਡੁ (ਤਾਰਾ-ਨਛਤ੍ਰ) ਹੈਂ. ਤੂੰ ਆਕਾਸ਼ਰੂਪ ਹੈਂ.

ਪੁੰਡਰ. ਸੰ. ਪਾਂਡੁਰ. ਵਿ—ਪਿਲੱਤਣ ਦੀ ਝਲਕ ਨਾਲ ਚਿੱਟਾ। ੨ ਸਫ਼ੇਦ. ਚਿੱਟਾ. "ਪੁੰਡਰ ਕੇਸ ਕੁਸਮ ਤੇ ਧਉਲੇ." (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ) "ਕੇਸ ਪੁੰਡਰ ਜਬ ਹੁਏ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੧)

ਪੁੰਡਰਕ, ਪੁੰਡਰੀਕ ਸੰ. ਪੁਣ੍ਡਰੀਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਦਿੱਗਜ ਹਾਥੀ, ਜੋ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਵਿੱਚ ਹੈ। ੨ ਸ਼ੇਰ. ਸਿੰਘ। ੩ ਚਿੱਟਾ ਕਮਲ. "ਪਹਿਲ ਪੁਰੀਏ ਪੁੰਡਰਕ ਵਨਾ." (ਧਨਾ ਨਾਮਦੇਵ) ੪ ਰੇਸ਼ਮ ਦਾ ਕੀੜਾ। ੫ ਕਮੰਡਲੁ। ੬ ਚਿੱਟੀ ਗੁੱਦ ਵਾਲਾ (ਸਫ਼ੇਦਾ) ਅੰਬ। ੭ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹਾਥੀ। ੮ ਪੌਂਡਾ. ਗੰਨਾ। ੯ ਚੀਨੀ. ਖੰਡ। ੧੦ ਇੱਕ ਨਾਗ। ੧੧ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਸੱਪ। ੧੨ ਫੁਲਵਹਿਰੀ. ਸਫੇਦ ਕੋੜ੍ਹ। ੧੩ ਅਗਨਿ। ੧੪ ਤੀਰ। ੧੫ ਆਕਾਸ਼। ੧੬ ਚਿੱਟਾ ਰੰਗ.

ਪੁੰਡਰੀਕ ਨਾਦਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁੰਡਰੀਕ (ਸ਼ੇਰ) ਜੇਹਾ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੈਨਾ. ਸਿੰਘਨਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫੌਜ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪੁੰਡਰੀਕਾਕ੍ਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁੰਡਰੀਕ (ਕਮਲ) ਵਰਗੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ,

ਵਿਸ਼ਨੁ। ੨ ਵਿ—ਕਮਲ ਜੇਹੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦੇ ਨੇਤ੍ਰ ਕਮਲਦਲ ਤੁੱਲ ਹੋਣ.

ਪੁੰਡ੍ਰ. ਸੰ. ਪੁਣ੍ਡ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੋਂਡਾ. ਮੋਟਾ ਇੱਖ (ਕਮਾਦ). ੨ ਤਿਲਕ. ਟਿੱਕਾ. ਦੇਖੋ, ਊਰਧਪੁੰਡ੍ਰ। ੩ ਰਾਜਾ ਬਲਿ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਉਸੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਦੇਸ਼, ਜੋ ਬਿਹਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਭਾਗ ਹੈ.

ਪੁਣ. ਸੰ. ਪੁਣ੍. ਧਾ—ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਣਾ, ਵ੍ਰਿੱਧਿ (ਤਰੱਕੀ) ਕਰਨਾ, ਜਮਾ ਕਰਨਾ.

ਪੁਣਛ. ਰਿਆਸਤ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਇੱਕ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜਿੱਥੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੇਵਕ ਰਾਜਾ ਧਜਾਨ ਸਿੰਘ ਡੋਗਰੇ ਦੀ ਔਲਾਦ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਹੈ. ਪੁਣਛ ਦੀ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਉਚਾਈ ੩੩੦੦ ਫੁਟ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਧਜਾਨ ਸਿੰਘ ੨.

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਮਿਲ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਿੰਘ ਸਜਾਏ ਅਰ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਏ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਟੜਿਆਂ (ਭਾਈ ਪੰਜਾਬਸਿੰਘ ਜੀ, ਭਾਈ ਰੋਚਾਸਿੰਘ ਜੀ)[1] ਨੇ ਭੀ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਰੋਚਾਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਚਾਟੜੇ ਭਾਈ ਮੇਲਾਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੁਣਛ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵੱਲ ਤਿੰਨਕੁ ਮੀਲ ਨਗਾਲੀ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਡੇਰਾ ਬਣਾਕੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਾ ਕੰਮ ਅਰੰਭਿਆ ਅਤੇ ਵਡੀ ਸਫਲਤਾ ਹੋਈ.

ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕੋਟੇਹੜੀ ਪਿੰਡ (ਪੁਣਛਰਾਜ) ਅੰਦਰ ਫੱਗੁਣ ਸੰਮਤ ੧੯੪੦ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ੨੨ ਕੱਤਕ ਸੰਮਤ ੧੯੧੧ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਹੈ.

ਨਗਾਲੀ ਦੇ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਾਗੀਰ ਦਿੱਤੀ, ਫੇਰ ਅੱਠ ਪਿੰਡ ਰਾਜਾ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਰਪੇ.

ਇਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹੰਤ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ.

ਪੁਣਨਾ. ਸੰ. ਪੁਣ੍. ਧਾ—ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਣਾ, ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਣਾ, ਛਾਣਨਾ, ਸਾਫ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨ੍ਯਾਯ ਦਾ ਨਿਰਣਾ. ਇਨਸਾਫ ਕਰਨਾ. "ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਦਰਿ ਅਛਾ ਪੁਣੀਐ ਛੁਟਹੁਗੇ ਕਿਤੁ ਪਜਿ." (ਮ: ੧ ਬੰਨੋ) ੩ ਮਾਝੇ ਅਤੇ ਪੋਠੋਹਾਰ ਵਿੱਚ ਪੁਣਨਾ ਦਾ ਅਰਥ ਐਬਜੋਈ ਅਤੇ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢਣੀਆਂ ਭੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਣਨਾ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ. (ਲੋਕੋ)

ਪੁਣਾ. ਪੁਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਣ ੮ ਅਤੇ ਪਨ ੨.

ਪੁਣੇਦੇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਛਾਣਦੇ. "ਹਭੇ ਭਸੁ ਪੁਣੇਦੇ ਵਤਨਿ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫) ਸਾਰੇ ਖ਼ਾਕ ਛਾਣਦੇ ਪਏ ਫਿਰਨ.

ਪੁਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਤ੍ਰ. ਬੇਟਾ. ਸੁਤ. "ਪੁਤ ਭਾਈ ਭਾਤੀਜੇ ਰੋਵਹਿ." (ਵਡ ਅਲਾਹਣੀ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਨਰਕ. ਦੇਖੋ, ਪੁਤ੍ਰ.

ਪੁਤਹਾਰੀ. ਹਾਰੀ-ਪੁਤ੍ਰ. ਹਾਰੀ (ਮਨਭਾਵਨ) ਪੁਤ੍ਰ. ਮਨੋਹਰ ਸੰਤਾਨ. "ਜਿਨਿ ਦੀਏ ਭ੍ਰਾਤ ਪੁਤਹਾਰੀ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਪੁਤ੍ਰਹਾਰੀ (पुत्रहारिन्). ਖਿਲਾਵਾ. ਬੇਟੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਹਵਾਖੋਰੀ ਅਤੇ ਖਿਡਾਉਣ ਲਈ ਲੈਜਾਣ ਵਾਲਾ, ਦਾਇਆ.

ਪੁਤਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪੂਤਨਾ ੨.

ਪੁਤਰ. ਦੇਖੋ, ਪੁਤ੍ਰ.

ਪੁਤਰਾ, ਪੁਤਰੀ } ਸੰ. ਪੁੱਤਲ ਅਤੇ ਪੁੱਤਲਿਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੁੱਡੀ. ਪੁਤਲੀ। ੨ ਭਾਵ—ਸ਼ਰੀਰ. "ਮਾਟੀ ਕੋ ਪੁਤਰਾ ਕੈਸੇ ਨਚਤ ਹੈ!" (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) "ਪੰਚ ਤਤੁ ਕਰਿ ਪੁਤਰਾ ਕੀਨਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) "ਪੁਤਰੀ ਤੇਰੀ ਬਿਧਿਕਰਿ ਥਾਟੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਅੱਖ ਦੀ ਧੀਰੀ (pupil). "ਨੈਨਨ ਕੀ ਪੁਤਰੀ ਦੋਊ ਹਾਰੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪੁਤਰੇਲਾ. ਗੋਦੀ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਪੁਤ੍ਰ. ਪਾਲਿਤ ਪੁਤ੍ਰ.

ਪੁਤਲਾ, ਪੁਤਲੀ } ਦੇਖੋ, ਪੁਤਰਾ—ਪੁਤਰੀ.

ਪੁਤੀਂ. ਪੁੱਤੀਂ. ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਕਰਕੇ. ਪੁਤ੍ਰੋਂ ਸੇ. "ਪੁਤੀਂ ਗੰਢੁ ਪਵੈ ਸੰਸਾਰਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਪੁਤੁ, ਪੁੱਤ, ਪੁਤ੍ਰ } ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਪੁੰ ਨਾਮਕ ਨਰਕ ਤੋਂ ਬਚਾਵੇ, ਬੇਟਾ. ਸੁਤ. ਦੇਖੋ, ਵਿਸ਼ਨੁਪੁਰਾਣ ਅੰਸ਼ ੧ ਅ: ੧੩ ਅਤੇ ਮਨੁਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਅ: ੯ ਸ: ੧੩੮.[2] "ਪੁਤੁਕਲਤੁ ਕੁਟੰਬ ਹੈ." (ਸਵਾ ਮ: ੪) "ਪੁਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਬਿਲਾਸ ਬਨਿਤਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ. ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੨ ਪੁਤ੍ਰ ਦੀ ਕਲਤ੍ਰ (ਵਹੁਟੀ), ਨੂੰਹ. "ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਲੋਕ ਗ੍ਰਿਹ ਬਨਿਤਾ ਮਾਇਆ ਸਨਬੰਧੇਹੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਪੁਤ੍ਰਵੰਤੀ. ਵਿ—ਪੁਤ੍ਰਵਤੀ. ਬੇਟੇ ਵਾਲੀ. "ਪੁਤ੍ਰਵੰਤੀ ਸੀਲਵੰਤਿ ਸੁਹਾਗਣਿ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਪੁਤ੍ਰਾ. ਦੇਖੋ, ਪੁਤਰਾ.

ਪੁਤ੍ਰਿਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਤ੍ਰੀ. ਬੇਟੀ। ੨ ਹਿੰਦੂਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਲੜਕੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਇਹ ਵਚਨ ਲੈ ਲਵੇ ਕਿ ਜੋ ਕਨ੍ਯਾ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੋਊ ਉਹ ਨਾਨੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸਮਝਿਆ ਜਾਊ। ੩ ਪੁੱਤਲਿਕਾ. ਪੁਤਲੀ. "ਚਿਤ੍ਰ ਕੀ ਪੁਤ੍ਰਿਕਾ ਹੈ." (ਰਾਮਾਵ) "ਜਨੁਕ ਕਨਕ ਕੀ ਪੁਤ੍ਰਿਕਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੯੬)

ਪੁਤ੍ਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੇਟੀ. ਸੁਤਾ. "ਸਾਈ ਪੁਤ੍ਰੀ ਜਜਮਾਨ ਕੀ." (ਆਸਾ ਪਟੀ ਮ: ੩) ਪੁੱਤਲਿਕਾ. ਪੁਤਲੀ. "ਕਿ ਸੋਵਰਣ ਪੁਤ੍ਰੀ." (ਦੱਤਾਵ) ਮਾਨੋ ਸੋਨੇ ਦੀ ਪੁਤਲੀ ਹੈ। ੩ ਅੱਖ ਦੀ ਧੀਰੀ। ੪ ਪੁਤ੍ਰੀਂ. ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਨੇ. "ਪੁਤ੍ਰੀ ਕਉਲੁ ਨ ਪਾਲਿਓ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਪੁਦਗਲ. ਸੰ. ਪੁਦ੍‌ਗਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਮਾਣੁ। ੨ ਆਤਮਾ। ੩ ਬੌਧਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਹ. ਸ਼ਰੀਰ। ੪ ਜੈਨਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਪਰਸ਼, ਰਸ ਅਤੇ

---

[1] ਭਾਈ ਰੋਚਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਲੇ ਹਜਾਰੇ ਦੇ ਕੌਸਾ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ੧੭੮੫ ਵਿੱਚ ਜਨਮੇ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੋਠੋਹਾਰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਆਦਿਕ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ.

[2] "पुन्नाम्नो नरकाद् यस्मात् पितरं त्रायते सुतः, तस्मात् पुत्र प्रोक्तः"

ਵਰਣ (ਰੰਗ) ਵਾਲਾ ਜੜ੍ਹ ਪਦਾਰਥ.

ਪੁਦੀਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪੋਦੀਨਾ.

ਪੁਨ. ਸੰ. ਪੁਨ: (ਪੁਨਰ੍) ਵ੍ਯ—ਫੇਰ. ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ। ੨ ਉਪਰਾਂਤ. ਅਨੰਤਰ. "ਪੁਨ ਰਾਛਸ" ਕਾ ਕਾਟਾ ਸੀਸਾ. (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ੩ ਸੰ ਪੁਨ੍ਯ (ਪੁਣ੍ਯ). ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਮ. "ਸੰਤ ਜਨਾ ਸਿਉ ਸੰਗੁ ਪਾਈਐ ਵਡੈ ਪੁਨ." (ਵਾਰ ਜੈਤ) ੪ ਸੰ. ਪੁਨ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨਾ.

ਪੁੰਨ. ਸੰ. ਪੁਣ੍ਯ. ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰ. ਭਲਾ. ਨੇਕ. "ਹਰਿਰਸ ਚਾਖਿਆ ਸੇ ਪੁੰਨ ਪਰਾਣੀ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਕਰਮ. ਸੁਕ੍ਰਿਤ. "ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਸਭੁ ਬੇਦ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੩) ਪਾਪ ਤੋਂ ਭਾਵ—ਹਿੰਸਾ ਹੈ."

ਪੁਨਹ. ਦੇਖੋ, ਪੁਨ ੧. "ਪੁਨਹ ਪੁਨਹ ਨਮਸਕਾਰ. (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਪੁਨਹਚਰਣ, ਪੁਨਹਚਰਨ, ਪੁਨਹਚਾਰ } ਸੰ. ਪੁਰਸ਼੍ਚਰਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਉਪਾਉ ਸੋਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਜਪਪਾਠ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ. ਮੰਤ੍ਰਸਿੱਧੀ ਲਈ ਜਪ. ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਪੁਰਸ਼੍ਚਰਣ ਦੇ ਪੰਜ ਅੰਗ ਲਿਖੇ ਹਨ—ਜਪ, ਹੋਮ, ਤਰਪਣ, ਅਭਿਖੇਕ, ਬ੍ਰਾਹਮਣਭੋਜ. "ਅਨਿਕ ਪੁਨਹਚਰਨ ਕਰਤ ਨਹੀ ਤਰੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਮੰਤ੍ਰ ਤੰਤ੍ਰ ਅਉਖਧੁ ਪੁਨਹਚਾਰ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਉਧਰੰ ਨਾਮ ਪੁਨਹਚਾਰ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਪੁਨਹ ਪੁਨਹ. ਪੌਨ: ਪੁਨਿਕ. ਫਿਰ ਫਿਰ. ਬਾਰ ਬਾਰ. ਹਟਹਟਕੇ. ਦੇਖੋ, ਪੁਨਹ.

ਪੁਨਹਾ. ਇਸ ਛੰਦ ਦਾ ਨਾਮ "ਹਰਿਹਾਂ", "ਚਾਂਦ੍ਰਾਯਣ", "ਪਰਿਹਾਂ" ਅਤੇ "ਫੁਨਹਾ" ਭੀ ਹੈ। ਲੱਛਣ— ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ੨੧ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ੧੧ ਪੁਰ, ਜਗਣਾਂਤ, ਦੂਜਾ ੧੦ ਪੁਰ ਰਗਣਾਂਤ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਧਾਵਉ ਦਸਾ ਅਨੇਕ, ਪ੍ਰੇਮਪ੍ਰਭੁ ਕਾਰਣੇ,
ਪੰਚ ਸਤਾਵਹਿ ਦੂਤ, ਕਵਨਬਿਧਿ ਮਾਰਣੇ? ××

(ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫)

ਇਸ ਛੰਦ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਚਰਣ ਦੇ ਆਦਿ ਹੇ! ਹਰਹਾਂ! ਹੋ! ਫਰੀਦਾ! ਬਜੀਦਾ! ਆਦਿਕ ਸੰਬੋਧਨ ਅਤੇ ਨਾਮ ਕਵਿ ਦੀ ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਲਗਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਉਹ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੀ ਸੰਖ੍ਯਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

(ਅ) ਕਈ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜਗਣ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ, ਕੇਵਲ ਅੰਤ ਰਗਣ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ—

ਆਯਸ ਅਬ ਜੌ ਹੋਇ, ਗ੍ਰੰਥ ਤਉ ਮੈ ਰਚੋਂ,
ਰਤਨ ਪ੍ਰਮੁਦ ਕਰ ਬਚਨ, ਚੀਨ ਤਾਂ ਮੇ ਗਚੋਂ,
ਭਾਖਾ ਸੁਭ ਸਭ ਕਰਹੋਂ, ਧਰਹੋਂ ਕ੍ਰਿੱਤ ਮੈ,
ਅਦਭੁਤ ਕਥਾ ਅਪਾਰ, ਸਮਝ ਕਰ ਚਿੱਤ ਮੇਂ।

(ਚੰਡੀ ੧)

ਭਾਂਡਾ ਧੋਵੈ ਕਉਣ, ਜਿ ਕੱਚਾ ਸਾਜਿਆ,
ਧਾਤੂ ਪੰਜਿ ਰਲਾਇ, ਕੂੜਾ ਪਾਜਿਆ।××

(ਸਵਾ ਮ: ੧)

ਪੁੰਨਕ. ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਸ਼ਕਰ ਗੰਗ ਜਿਹ ਪੁੰਨਕ ਹੇਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੁਨਚ, ਪੁਨਛ } ਦੇਖੋ, ਪੁਣਛ.

ਪੁੰਨਦਾਨ. ਪੁਨ੍ਯ (ਪੁਣ੍ਯ) ਦਾਨ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਦਾਨ. ਉੱਤਮ ਦਾਨ. ਸੁਪਾਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਦਾਨ. "ਪੁੰਨਦਾਨ ਕਾ ਕਰੈ ਸਰੀਰ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਪੁੰਨ ਪਰਾਣੀ. ਪੁਨ੍ਯ (ਪਵਿਤ੍ਰ) ਜੀਵ. ਪਵਿਤ੍ਰਾਤਮਾ ਪ੍ਰਾਣੀ. "ਤੇ ਪੁੰਨ ਪਰਾਣੀ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਗੂਜ ੧)

ਪੁਨਰ. ਦੇਖੋ, ਪੁਨ ੧.

ਪੁਨਰਪਿ. ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੁਨ: ਅਪਿ. ਫਿਰ ਭੀ। ੨ ਫਿਰ ਕਦੀ. "ਪੁਨਰਪਿ ਜਨਮ ਨ ਆਹੀ." (ਗਉ ਮ: ੩) "ਪੁਨਰਪਿ ਗਰਭਿ ਨ ਪਾਵਨਾ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫)

ਪੁਨਰਭਵ. ਸੰ. ਪੁਨਰ੍ਭਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੇਰ ਜਨਮ. ਦੇਹ ਤ੍ਯਾਗ ਪਿੱਛੋਂ ਫੇਰ ਜਨਮ ਧਾਰਣ। ੨ ਨੌਂਹ. ਨਾਖ਼ੂਨ, ਜੋ ਕੱਟਣ ਪਿੱਛੋਂ ਫੇਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਪੁਨਰਭੂ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਖ (ਨਾਖ਼ੂਨ), ਜੋ ਕੱਟਣ ਪਿੱਛੋਂ ਫੇਰ ਜੰਮ ਪੈਂਦੇ ਹਨ. "ਦਿਪਹਿਂ ਪੁਨਰਭੂ ਮਾਨਿਕ ਜੈਸੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਤੀ ਨਾਲ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਵਿਆਹ ਹੋਵੇ। ੩ ਉਹ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਧਵਾ ਹੋਣ ਪੁਰ ਚਾਲ ਚਲਨ ਵਿਗੜ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਨੇਕ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਆਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ.[1] ਦੇਖੋ, ਪੌਨਰਭਵ.

ਪੁਨਰ ਵਿਵਾਹ. ਪਤਿ ਮਰਨ ਪੁਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਰਨ ਪੁਰ ਪਤਿ ਦਾ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਵਿਆਹ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਧਵਾ ਵਿਆਹ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਅਤੇ ਨਿਸੇਧ ਦੇ ਵਾਕ ਦੇਖੇ ਜਾਦੇ ਹਨ[2]

---

[1] ਦੇਖੋ, ਮਿਤਾਕ੍ਸ਼ਰਾ.

[2] नष्टे मृते प्रव्रजिते क्लीबे च पतिते पतौ। पञ्चस्वापत्सु नारीणां पतिरन्यो विधीयते॥ (ਪਾਰਾਸ਼ਰ ਅਤੇ ਨਾਰਦਸਿਮ੍ਰਿਤਿ)

ਪਤੀ ਗੁੰਮ ਹੋਣ ਤੋਂ, ਮਰਨ ਤੋਂ, ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ ਹੋਣ ਤੋਂ, ਨਪੁੰਸਕ ਹੋਣ ਤੋਂ, ਜਾਤਿ ਤੋਂ ਪਤਿਤ ਹੋਣ ਪੁਰ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਖ਼ਸਮ ਕਰਨਾ ਯੋਗ੍ਯ ਹੈ.

स्त्रीणामुद्वाह एकोवै वेदोक्त पावनो विधिः

(ਵ੍ਰਿਹਤ ਪਰਾਸ਼ਰ ਸੰਹਿਤਾ ਅ: ੪)

न विवाहविधावुक्तं विधावदेदनं पुनः

(ਮਨੁ ਅ: ੯, ਸ਼: ੬੫)

न द्वितीयश्च साध्वीनां कचिद्भर्त्तोपदिश्यते.

(ਮਨੁ ਅ: ੫, ਸ਼: ੧੬੨)

ਭਾਵ—ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੀ ਵਿਆਹ ਹੈ. ਵਿਆਹਵਿਧੀ ਵਿੱਚ ਵਿਧਵਾ ਦਾ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ. ਦੂਜਾ ਖ਼ਸਮ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਲਈ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ.

ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੇਖਕੇ ਸਿਆਣੇ ਆਦਮੀ ਇਸਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਅਰ ਬਹੁਤ ਜਾਤਾਂ ਵਿਧਵਾਵਿਆਹ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹਨ. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਪੁਨਰਵਿਆਹ ਦੀ ਪੂਰੀ ਆਗਯਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਪਰਸੰਯੋਗ.

ਪੁਨਰਾਗਮਨ, ਪੁਨਰਾਵਰਤ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੇਰ ਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਫਿਰ ਆਵਰ੍ਤੰ (ਮੁੜਨਾ). ੨ ਦੇਹ ਤ੍ਯਾਗਕੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਫੇਰ ਆਉਣਾ. ਪੁਨਰ ਜਨਮ. "ਪੁਨਰਾਵਰਤ ਨਹੀਂ ਜਿਤੁ ਹੋਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੁਨਰਾਵਰਤੀ. ਸੰ. ਪੁਨਰਾਵਰ੍ਤਿਨ੍. ਵਿ—ਫੇਰ ਮੁੜਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਪੁਨਰਜਨਮ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ.

ਪੁਨਰਾਵ੍ਰਿਤੀ. ਸੰ ਪੁਨਰਾਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫਿਰ ਮੁੜਕੇ ਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਕੰਮ ਨੂੰ ਫਿਰ ਦੁਹਰਾਉਣਾ। ੩ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਪਾਠ ਦਾ ਫੇਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ. ਪੁਨਹ ਪੁਨਹ ਅਭ੍ਯਾਸ ਕਰਨਾ। ੪ ਇੱਕ ਦੇਹ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਜੀ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਪੁਨਰੁਕਤ. ਸੰ. ਪੁਨਰੁਕ੍ਤ. ਪੁਨ: (ਫਿਰ) ਉਕ੍ਤ (ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ). ਦੁਬਾਰਾ ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ ਵਾਕ.

ਪੁਨਰੁਕਤ ਵਦਾਭਾਸ. ਪੁਨਰੁਕ੍ਤਿ-ਵਤ-ਆਭਾਸ. (ਪਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਨਰੁਕ੍ਤਿ ਦੀ ਝਲਕ). ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਲੰਕਾਰ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ ਕਿ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਪੁਨਰੁਕ੍ਤਿ ਭਾਸੇ, ਪਰ ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਪੁਨਰੁਕ੍ਤਿ ਨਾ ਹੋਵੇ.

ਭਾਸਤ ਹੈ ਪੁਨਰੁਕ੍ਤਿ ਸੋ, ਨਹਿ ਨਿਦਾਨ ਪੁਨਰੁਕ੍ਤਿ,
ਵਦਾਭਾਸ ਪੁਨਰੁਕ੍ਤ ਸੋ, ਭੂਸਣ ਵਰਣਤ ਯੁਕ੍ਤਿ.
(ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਭੂਸਣ)

ਉਦਾਹਰਣ—
ਚੰਗਾ ਨਾਉ ਰਖਾਇਕੈ ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ ਜਗਿ ਲੇਇ.
(ਜਪੁ)

ਇਸ ਥਾਂ ਕੀਰਤਿ ਦਾ ਅਰਥ ਚਰਚਾ ਅਰ ਸ਼ੁਹਰਤ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪੁਨਰੁਕ੍ਤਿ ਨਹੀਂ.

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ.
(ਅਨੰਦੁ)

ਇਸ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਪਦ ਕ੍ਸ਼ਣਭੰਗੁਰ ਬੋਧਕ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਨਾਪਾਇਦਾਰ ਅਰਥ ਰਖਦਾ ਹੈ. ਵਿਸ਼੍ਵ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਤਮਾਮ ਭੀ ਹੈ.

ਖਟੁਕਰਮ ਕੁਲ ਸੰਜੁਕਤੁ ਹੈ ਹਰਿਭਗਤ ਹਿਰਦੈ ਨਾਹਿ,
ਚਰਨਾਰਬਿੰਦ ਨ ਕਥਾ ਭਾਵੈ ਸੁਪਚ ਤੁਲਿ ਸਮਾਨਿ.
(ਕੇਦਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਇੱਥੇ ਸਮਾਨ ਪਦ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸ—ਉਸ ਨੂੰ, ਮਾਨ ਜਾਣੋ.

ਜਲਜ ਕਮਲ ਕਰ ਸੋਭਿਤ ਤਾਲ.

ਇਸ ਤੁਕ ਵਿੱਚ ਕਮਲ ਦਾ ਅਰਥ ਜਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪੁਨਰੁਕ੍ਤਿ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਉੱਪਰ ਲਿਖੇ ਸਭ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਨਰੁਕ੍ਤਿ ਦੀ ਝਲਕ ਭਾਸਦੀ ਹੈ.

ਪੁਨਰੁਕਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਨ: ਉਕ੍ਤਿ. ਕਹੇ ਹੋਏ ਵਾਕ ਨੂੰ ਫੇਰ ਕਹਿਣਾ. ਕਾਵ੍ਯ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇੱਕ ਦੋਸ ਹੈ.[1] ਦੇਖੋ, ਕਾਵ੍ਯਦੋਸ ੯.

ਪੁੰਨਵਾਨ. ਪੁਣ੍ਯਵਾਨ੍. ਵਿ—ਪੁਨ੍ਯ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਧਰਮਾਤਮਾ.

ਪੁੰਨੜੀ. ਪੂਰਣ ਹੋਈ. ਪੁੱਜੀ. "ਮੁਹਲਤਿ ਪੁੰਨੜੀਆ, ਕਿਤੁ ਕੂੜਿ ਲੋਭਾਇਆ?" (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਪੁੰਨਾਗ. ਸੰ. ਪੁਂਨਾਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਚੰਪਕ, ਜੋ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਕਿਨਾਰੇ ਬਹੁਤ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਤਰੀਆਂ ਪੁਨਾਂਗਕੇਸਰ ਸਦਦੇ ਹਨ. ਵੈਦ੍ਯਕ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਸਰਦ ਤਰ ਹੈ. ਤੁੰਗ. ਦੇਵਵੱਲਭ. L. rottleria tinctoria। ੨ ਜਾਯਫਲ। ੩ ਚਿੱਟਾ ਕਮਲ। ੪ ਵਿ—ਪੁਰਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ.

ਪੁਨਿ. ਵ੍ਯ—ਫੇਰ. ਦੋਬਾਰਾ. ਤਿਸ ਪਿੱਛੋਂ. "ਪੁਨਿ ਦੈਤਰਾਜ ਵਚ ਭਾਖੇ." (ਸਲੋਹ)

ਪੁੰਨਿਆ. ਪੂਰਣ ਹੋਇਆ. ਪੁੱਜਿਆ. "ਬਿਰਧ ਭਏ ਦਿਨ ਪੁੰਨਿਆ." (ਧਨਾ ਛੰਤ ਮ: ੧) ੨ ਪੁੰਨਾਂ ਕਰਕੇ. ਪੁੰਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ. "ਚਿਰ ਜੀਵਨ ਬਡ ਪੁੰਨਿਆ." (ਰਾਮ ਮ: ੫ ਬੰਨੋ) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਰ੍ਣਿਮਾ. ਪੂਰਨਮਾਸੀ.

ਪੁੰਨਿਆਤਮਾ. ਸੰ. ਪੁਣ੍ਯਾਤ੍ਮਨ੍. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਪਵਿਤ੍ਰਕਰਮ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਧਰਮਾਤਮਾ. "ਪ੍ਰਭੁ ਪੁੰਨਿਆਤਮੈ ਕੀਨੇ ਧਰਮਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੫)

ਪੁਨਿੰਦਾ. ਫ਼ਾ پناہندہ ਪਨਾਹੰਦਾ. ਵਿ—ਪਨਾਹ-ਦਿਹੰਦਾ. ਆਸਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਪਾਲਕ ਪੁਨਿੰਦਾ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਪੁਣਨ (ਛਾਣਨ) ਵਾਲਾ.

ਪੁਨੀ, ਪੁੰਨੀ ਪੂਰ੍ਣ ਹੋਈ. "ਮਿਟਿਗਈ ਚਿੰਤ, ਪੁਨੀ ਮਨਆਸਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਮੁਹਲਤਿ ਪੁੰਨੀ ਚਲਣਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੨ ਪੁੰਨਾਂ ਕਰਕੇ. "ਪਾਈਐ ਵਡ ਪੁਨੀ ਮੇਰੇ ਮਨਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਪੁਨ੍ਯਵਾਨ. "ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ." (ਜਪੁ)

ਪੁੰਨੀਆ. ਪੂਰਣ ਹੋਈ. "ਸਗਲ ਇਛਾ ਪੁੰਨੀਆ" (ਬਸੰ ਮ: ੫)

ਪੁਨੀਐ, ਪੁਨੀਹਾ ਪੂਰਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਇਛ ਪੁਨੀਐ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਪੁਨੀਤ, ਪੁੰਨੀਤ ਸੰ. ਪੁਨੀਤ. ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਪਵਿਤ੍ਰ. "ਸੁਣਤੇ ਪੁਨੀਤ ਕਹਤੇ ਪਵਿਤ." (ਅਨੰਦੁ) "ਪੇਖਤ ਹੀ ਪੁੰਨੀਤ ਹੋਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਪੁਨੁ. ਦੇਖੋ, ਪੁਨ ੧। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੁਨ ੩. "ਕਰਿ ਸਾਧੂ ਅੰਜੁਲੀ ਪੁਨੁ ਵਡਾ ਹੇ." (ਸੋਹਿਲਾ)

ਪੁੰਨੂ. ਸੂਰਜਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਇੱਕ ਜੱਟ ਗੋਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਪੱਨੂ ਅਤੇ ਪੰਨੂ। ੨ ਕੇਚਮਕਰਾਨ (ਸਿੰਧ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ, ਜੋ ਵੱਡੇ ਘਰਾਣੇ ਦਾ ਆਦਮੀ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸੱਸੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ. ਸੱਸੀ

[1] ਕਈ ਥਾਈਂ ਦੁਹਰਾਏ ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਪੁਨਰੁਕ੍ਤਿ ਦੋਸ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ. "ਹੰਸੈਂ ਕਸੈਂ ਆਮਸੈਂ ਭਯ ਵਹੁਰਦੀਨਤਾ ਉਕ੍ਤਿ। ਵਾਦੁਸਤਤਿ ਅਭ੍ਯਾਸ ਮੇਂ ਦੋਸ ਨਹੀਂ ਪੁਨਰੁਕ੍ਤਿ.

ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਘਰਾਣੇ ਦੀ ਸਮਝ ਕੇ ਪੁਨੂੰ ਦੇ ਭਾਈ ਪੁੰਨੂ ਨੂੰ ਲੈ ਆਏ, ਸੱਸੀ ਵਿਲਾਪ ਕਰਦੀ ਪਿੱਛੇ ਗਈ ਅਤੇ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਮਰ ਗਈ. ਦੇਖੋ, ਸੱਸੀ ੨.

ਪੁੰਨੇ. ਪੂਰਣ ਹੋਏ. ਵੀਤੇ. ਗੁਜ਼ਰੇ. "ਆਏ ਦੂਰ ਵ੍ਰਿੰਦ ਦਿਨ ਪੁੰਨੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੁਨਜ. ਸੰ. ਪੁਾਯ. ਸੰਗਯਾ—ਪਵਿਤ੍ਰਕਰਮ. ਸੁਕ੍ਰਿਤ। ੨ ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰ.

ਪੁਨਜਦਾਨ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਦਾਨ. ਉੱਤਮ ਦਾਨ. ਦੇਖੋ, ਪੁੰਨ ਦਾਨ.

ਪੁਨਜਾਤਮਾ. ਸੰ. ਪੁਾਯਾਤ੍ਮਨ੍. ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰ ਮਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਪੁਬ. ਪ੍ਰਾ. ਸੰ. ਪੂਰ੍ਵੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਹਿਲੇ. ਪੇਸ਼ਤਰ. "ਪੁਬ ਜਿਨਹੁ ਸੇਵਾ ਕਰੀਆ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੂਰ੍ਵ ਦਿਸ਼ਾ. ਦੇਖੋ, ਪੁਬਿ.

ਪੁਬਲੀ. ਵਿ—ਪੂਰ੍ਵ ਕਾਲ ਦੀ. ਪਹਿਲੀ. "ਪ੍ਰੀਤਿ ਪੁਬਲੀ ਨ ਹੁਟਹਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਪੁਬਿ. ਸੰਗਯਾ—ਪੂਰ੍ਵ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ. "ਪੁਬਿ ਅਰੁ ਪਸ੍ਚਮਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੩ ਕੇ) ਦੇਖੋ, ਉਤਰਿ.

ਪੁਮ, ਪੁਮਾਨ ਸੰ. ਪੁਮਸ੍ ਅਤੇ ਪੁਮਾਨ੍. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਰਖ. ਮਰਦ. ਨਰ. "ਨਾਮ ਜਪਾਇ ਪੁਮਾਨ ਉਧਾਰੈਂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪੁਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਲ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਸਲਾਤ। ੨ ਦੋ ਗਜ਼ ਦਾ ਮਾਪ. ਚਾਰ ਹੱਥ ਪ੍ਰਮਾਣ। ੩ ਪੁੜ. ਪੁਟ. "ਦੁਇ ਪੁਰ ਜੋਰਿ ਰਸਾਈ ਭਾਠੀ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) "ਦੂਹੂੰ ਪੁਰਨ ਮੇ ਆਇਕੈ ਸਾਬਤ ਗਯਾ ਨ ਕੋਇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੮੧) ੪ ਸੰ. ਨਗਰ. ਸ਼ਹਿਰ. "ਪੁਰ ਮਹਿ ਕਿਯੋ ਪਯਾਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੫ ਘਰ. ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਸਥਾਨ। ੬ ਅਟਾਰੀ। ੭ ਲੋਕ. ਭੁਵਨ। ੮ ਦੇਹ. ਸ਼ਰੀਰ। ੯ ਕਿਲਾ. ਦੁਰਗ। ੧੦ ਫ਼ਾ پُر ਵਿ—ਪੂਰ੍ਣ. ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ. "ਨਾਨਕ ਪੁਰ ਦਰ ਬੇਪਰਵਾਹ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੧੧ ਪੂਰਾ. ਮੁਕੰਮਲ। ੧੨ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਉੱਪਰ (ਊਪਰ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਪੁਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਘੋੜੇਪੁਰ ਚੜਿਆ.

ਪੁਰਇਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪਦਮਨਿ. ਭਮੂਲ. ਨੀਲੋਫ਼ਰ। ੨ ਚੌਪੱਤੀ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਵਿਨ. ਪੁਰਾਇਨਿ, ਅਤੇ ਪੁਰੈਨ.

ਪੁਰਈਆ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰਈਆ.

ਪੁਰਏ. ਪਰੋਏ. ਪ੍ਰੋਤੇ. ਵਿੰਨ੍ਹੇ. "ਪੁਰਏ ਇਨ ਸੀਂਗਨ ਸਾਥੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਸਿੰਗਾਂ ਨਾਲ ਵਿੰਨ੍ਹੇ.

ਪੁਰਸ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਖੁ। ੨ ਸੰ. ਪੁਰਸ੍. ਪੁਰ: ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਸੰਮੁਖ। ੨ ਪਹਿਲੇ. ਪਹਿਲਾਂ.

ਪੁਰਸਸ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਸਿਸ਼.

ਪੁਰਸ ਸਿੰਘ. ਸੰ. ਪੁਰੁਸ਼ ਸਿੰਹ. ਵਿ—ਪੁਰਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ ਮਨੁੱਖ। ੨ ਜਵਾਂਮਰਦ. ਸ਼ੂਰਵੀਰ.

ਪੁਰਸਕਾਰ. ਸੰ. ਪੁਰਸ੍ਕਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਗੇ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਆਦਰ. ਸਨਮਾਨ। ੩ ਉਪਹਾਰ. ਇਨਾਮ। ੪ ਸੰ. ਪੁਰੁਸ਼ਕਾਰ. ਉੱਦਮ. ਪੌਰਖ. ਪੁਰੁਸਾਰ੍ਥ.

ਪੁਰਸਰਾਤ, ਪੁਰਸਲਾਤ ਸੰਗਯਾ—ਪੁਲ-ਸਿਰਾਤ. ਨਰਕ (ਦੋਜ਼ਖ਼) ਦਾ ਸਿਰਾਤ ਨਾਮਕ ਪੁਲ. ਦੇਖੋ, ਸਿਰਾਤ ੨-੩. "ਪੁਰਸਲਾਤ ਕਾ ਪੰਥੁ ਦੁਹੇਲਾ." (ਸੂਹੀ ਰਵਿਦਾਸ) "ਵਾਲਹੁ ਨਿਕੀ ਪੁਰਸਲਾਤ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਪੁਰਸਾਈ. ਸੰ. ਪੁਰੁਸਤ੍ਵ. ਸੰਗਯਾ—ਮਰਦਾਨਗੀ. "ਖਸਮੈ ਸਾ ਪੁਰਸਾਈ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਸਾਪੁਰਸਾਈ. ੨ ਦੇਖੋ, ਪੁਰਸਿਸ਼.

ਪੁਰਸਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਵੰਸ਼ ਪਰੰਪਰਾ. ਪੀੜ੍ਹੀ. ਪੁਸ਼੍ਤ. "ਲੈਗੋ ਵੇ ਪੁਰਸਾਰਨ ਖੱਟ." (ਪਾਪੰਪ੍ਰ)

ਪੁਰਸਾਰਥ. ਸੰ. ਪੁਰੁਸਾਰ੍ਥ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਰੁਸ਼ (ਆਦਮੀ) ਦੇ ਉੱਦਮ ਦਾ ਵਿਸ਼ਯ, ਜਿਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ।[1] ਪੁਰਾਣੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ ਅਤੇ ਮੋਖ ਨੂੰ ਪੁਰੁਸਾਰ੍ਥ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ੨ ਪਰਾਕ੍ਰਮ. ਬਲ। ੩ ਉੱਦਮ.

ਪੁਰਸਾਵਾ. ਵਿ—ਪੁਰਖ ਦਾ. ਮਰਦਾਨਾ. "ਪੁਰਸਾਵਾ ਵੇਸ." (ਭਾਗੁ)

ਪੁਰਸਿਸ਼. ਫ਼ਾ پُرسِش ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਸ਼ਨ. ਪੁੱਛ ਗਿੱਛ.

ਪੁਰਸੀ. ਫ਼ਾ پُرسی ਤੂੰ ਪੁੱਛਦਾ ਹੈਂ. ਤੂੰ ਪੁੱਛੇਂ. ਤੂੰ ਪੁੱਛੇਂਗਾ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਸੀਦਨ.

ਪੁਰਸੀਸ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਸਿਸ਼.

ਪੁਰਸੀਦਨ. ਫ਼ਾ پُرسیدن ਕ੍ਰਿ—ਪੁੱਛਣਾ. ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ.

ਪੁਰਸੋਤਮ. ਸੰ. ਪੁਰੁਸ਼ੋੱਤਮ. ਵਿ—ਪੁਰਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉੱਤਮ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ। ੩ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ। ੪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਦਮੀ. ਮੁਖੀਆ। ੫ ਵਿਸ਼ਨੁ। ੬ ਜਗੰਨਾਥ.

ਪੁਰਸੋਤਮਪੁਰੀ. ਪੁਰੁਸ਼ੋੱਤਮ (ਜਗੰਨਾਥ) ਦੀ ਪੁਰੀ. ਜਗੰਨਾਥ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਪਾਸ ਜੋ ਆਬਾਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਸੰਗਯਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਣ ਸੰਖੇਪ ਨਾਮ ਪੁਰੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਜਗੰਨਾਥ ੨.

ਪੁਰਸ੍ਚਰਣ, ਪੁਰਹਰਚਣ ਦੇਖੋ, ਪੁਨਹਚਰਣ.

ਪੁਰਹੀਰਾਂ. ਦੇਖੋ, ਜਾਹਿਰਾਜਹੂਰ ੨.

ਪੁਰਹੂਤ. ਸੰ ਪੁਰੁਹੂਤ. ਸੰਗਯਾ—ਜਿਸ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨਾਮ ਹੋਣ. ਜੋ ਬਹੁਤ ਨਾਮਾਂ ਤੋਂ ਹੂਤ (ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇ). ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਵਰਾਜ.

ਪੁਰਖ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਖੁ। ੨ ਆਦਮੀ. ਮਨੁੱਖ। ੩ ਪਤਿ. ਭਰਤਾ. "ਕਵਨ ਪੁਰਖ ਕੀ ਜੋਈ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਪੁਰਖਈਆ. ਵਿ—ਪੌਰੁਸ਼ ਰਖੈਯਾ. ਪਰਾਕ੍ਰਮੀ. "ਹਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਸਤਿਗੁਰ ਸਤਿਪੁਰਖਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪)

ਪੁਰਖ ਜਾਤਿ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਖ ਜਾਤੀ.

ਪੁਰਖੱਤ. ਸੰ. ਪੁਰੁਸ਼ਤ੍ਵ. ਸੰਗਯਾ—ਮਰਦਾਨਗੀ. "ਲਖਹੋਂ ਤੁਮ ਤੇ ਪੁਰਖੱਤ ਰਹਯੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪੁਰਖਪਤਿ. ਵਿ—ਪੁਰੁਸਪਤਿ. ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਸਭ ਪੁਰਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਾਰ. "ਸਾਧੂ ਪੁਰਖੁ ਪੁਰਖਪਤਿ

[1] पुरुषैर षर्टयते पुरूषार्थः.

ਪਾਇਆ ਅਗਿਆਨੁ ਅੰਧੇਰੁ ਗਵਾਇਆ." (ਬਸੰ ਮ: ੪) ਦੇਖੋ, ਪੁਰਖੁ ੯.

ਪੁਰਖ ਪੁਰਾਨ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਾਣ ਪੁਰਖ.

ਪੁਰਖਪ੍ਰਾਣੀ. ਵਿ—ਪੁਰੁਸ਼ ਪ੍ਰਾਣੀ. ਬਹਾਦੁਰ ਆਦਮੀ. ਉਦਯੋਗੀ ਮਨੁੱਖ. "ਓਇ ਪੁਰਖਪ੍ਰਾਣੀ ਧੰਨ ਜਨ ਹਹਿ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਪੁਰਖ਼ਰਾਸ਼. ਫ਼ਾ پُرخراش ਵਿ—ਦੁਖਦਾਇਕ. ਦਿਲ ਨੂੰ ਛਿੱਲਣ ਵਾਲਾ.

ਪੁਰਖਾਰਥ / ਪੁਰਖਾਰਥੁ ਦੇਖੋ, ਪੁਰਸਾਰਥ. "ਨਾਨਕ ਕੈ ਮਨਿ ਇਹੁ ਪੁਰਖਾਰਥੁ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਪੁਰਖਿ. ਪੁਰਖ ਨੇ. "ਕਰਤੈਪੁਰਖਿ ਤਾਲੁ ਦਿਵਾਇਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ਕਰਤੈਪੁਰਖ (ਕਰਤਾਰ) ਨੇ.

ਪੁਰਖੁ. ਸੰ. ਪੁਰੁਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਮਨੁੱਖ. ਆਦਮੀ, ਜੋ ਪੁਰ (ਦੇਹ) ਵਿੱਚ ਸੌਂਦਾ (ਨਿਵਾਸ ਕਰਦਾ) ਹੈ. "ਨਾਰੀ ਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖੁ ਕਰਾਵੈ, ਪੁਰਖਨ ਤੇ ਜੋ ਨਾਰੀ." (ਸਾਰ ਕਬੀਰ)। ੨ ਪਤਿ. ਭਰਤਾ. "ਜਿਉ ਪੁਰਖੈ ਘਰਿ ਭਗਤੀ ਨਾਰਿ ਹੈ." (ਸਵਾ ਮ ੩)। ੩ ਪੂਰਣਰੂਪ ਕਰਤਾਰ. ਸਰਵਵ੍ਯਾਪੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ। "ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ." (ਜਪੁ)। ੪ ਜੀਵਾਤਮਾ। "ਪੁਰਖੈ ਪੁਰਖੁ ਮਿਲਿਆ ਗੁਰੁ ਪਾਇਆ." (ਸੋਰ ਮ ੪) ੫ ਸੂਰਜ। ੬ ਪਾਰਾ। ੭ ਨਰ. ਪੁਰੁਸ਼ਤ੍ਵ ਦੇ ਲੱਛਣਾਂ ਵਾਲਾ. "ਬਿਨੁ ਪਿਰ ਪੁਰਖੁ ਨ ਜਾਣਈ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੮ ਸਾਂਖ੍ਯਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਇੱਕ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਇੱਕ ਰਸ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਅਕਰਤਾ ਅਤੇ ਅਸੰਗ ਹੈ। ੯ ਰਿਗਵੇਦ ਅਨੁਸਾਰ ਈਸ਼੍ਵਰ, ਜੋ ਜਗਤਰਚਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਰਿਗਵੇਦ ਦੇ 'ਪੁਰੁਸ-ਸੂਕ੍ਤ' ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ੧੦੦੦ ਸਿਰ, ੧੦੦੦ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ੧੦੦੦ ਪੈਰ ਹਨ. ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੇ ਚੁਫੇਰੇ ਲਪੇਟਣ ਪੁਰ ਇਹ ੧੦ ਉਂਗਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ. ਇਸ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਛ ਅੱਗੋਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਸਭ ਪੁਰਖੁ ਹੀ ਹੈ. ਸਾਰੀ ਉਤਪੱਤੀ ਇਸ ਦਾ ੧/੪ ਭਾਗ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ੩/੪ ਭਾਗ ਉਹ ਚੀਜਾਂ ਹਨ, ਜੇਹੜੀਆਂ ਕਿ ਆਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਅਮਰ ਹਨ. ਜਦ ਇਹ ਪੁਰਖ ਖੜਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਏਸ ਦਾ ੧/੪ ਭਾਗ ਆਕਾਸ਼ ਤੋਂ ਭੀ ਉੱਪਰ ਲੰਘ ਗਿਆ. ਜਦ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ "ਪੁਰੁਸ ਯਗ੍ਯ" ਕੀਤਾ ਤਦ ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਦਾ ਘੀ, ਗ੍ਰੀਖਮ ਦੀਆਂ ਲੱਕੜਾਂ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਿਸ਼ਿਰ ਦਾ ਹਵਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਇਸ ਯਗ੍ਯ ਵਿੱਚੋਂ ਵੇਦ ਅਤੇ ਪਸ਼ੁ ਪੰਛੀ ਉਪਜੇ, ਜਦ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੇ ਪੁਰੁਸ ਦੀ ਵੰਡ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮੁਖ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਭੁਜਾ ਛਤ੍ਰੀ, ਪੱਟ ਵੈਸ਼੍ਯ ਅਤੇ ਪੈਰ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਬਣੇ. ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੂਰਜ, ਮੂੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਇੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਅਗਨਿ, ਸ੍ਵਾਸ ਵਿੱਚੋਂ ਵਾਯੂ, ਸਿਰ ਵਿੱਚੋਂ ਆਕਾਸ਼, ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਧਰਤੀ ਅਤੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚਾਰ ਦਿਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈਆਂ. "ਜਹ ਨਿਰਮਲ ਪੁਰਖੁ ਪੁਰਖਪਤਿ ਹੋਤਾ." (ਸੁਖਮਨੀ)। ੧੦ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਤਮ ਮਧ੍ਯਮ ਅਤੇ ਅਨ੍ਯਪੁਰਖ. Person. ਜੈਸੇ—"ਮੈ ਤੈਨੂ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਕਦੇ ਉਸ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਨਾ ਕਰੀਂ. "ਇਸ ਵਾਕ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਉੱਤਮ ਪੁਰਖੁ, first person ਹੈ, ਤੂੰ ਮੱਧਮ ਪੁਰਖ second person ਹੈ, ਉਹ ਅਨ੍ਯਪੁਰਖ third person ਹੈ। ੧੧ ਸ਼ਿਵ.

ਪੁਰਖੁ ਪ੍ਰਮਾਣੁ. ਪੁਰੁਸ਼ ਪ੍ਰਮਾਣ. ਆਦਮੀ ਮਾਨਿੰਦ। ੨ ਸੂਰਯ ਸਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਖੁ ੫। ੩ ਸ਼ਿਵ ਵਾਕਰ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਖੁ ੧੧। ੪ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੁਰਖੁ.

ਪੁਰਖੋਤਮ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਸੋਤਮ. "ਪੁਰਖੋਤਮ ਅਪਾਰ ਪਰੇ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਪੁਰਗਗਨ. ਦੇਖੋ, ਗਗਨਪੁਰਿ.

ਪੁਰਚੁਸਤ. پُرچُست ਵਿ—ਸਫੂਰਤੀ ਨਾਲ ਪੂਰਣ. "ਪੁਰਚੁਸਤ ਜਾਂ ਜਿਗਰ ਰਾ." (ਰਾਮਾਵ) ਮਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਚੇਤਨਸੱਤਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਚਸੁ.

ਪੁਰਜਨ. ਨਗਰ ਦੇ ਲੋਕ. ਨਾਗਰ.

ਪੁਰਜਾ. ਫ਼ਾ ਪੁਰਜ਼ਹ. ਸੰਗਯਾ—ਟੁਕੜਾ. ਖੰਡ. "ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ)

ਪੁਰਟ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜੋ ਅੱਗੇ ਅਟਨ ਕਰੇ. ਧਾਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ. ਸੋਨਾ. ਸਵਰਣ. "ਹੀਰੇ ਜਟਿਤ ਪੁਰਟ ਕੇ ਪਾਵੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੁਰਤਗਾਲ. پرتگال portugal. ਯੂਰਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਦੇਸ਼, ਜੋ ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਹੱਦ ਸਪੇਨ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਰਕਬਾ ੩੪੨੫੪ ਵਰਗਮੀਲ ਅਤੇ ਜਨਸੰਖ੍ਯਾ ਪੰਜਾਹ ਲੱਖ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੱਧ ਹੈ.

ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਸਨੀਕ (ਪੁਰਤਗਾਲੀ Portuguese) ਹੀ ਸਾਰੇ ਫਰੰਗੀਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਪੁੱਜੇ ਸਨ. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਮੀਨ ਤੇ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ Vascoda Gama ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਜਹਾਜ (San Gabriel) ੨੦ ਮਈ ਸਨ ੧੪੯੮ ਨੂੰ ਮਾਲਾਬਾਰ ਦੇ ਕਾਲੀਕਟ ਬੰਦਰ ਤੇ ਪੁੱਜਾ ਸੀ. ਸਨ ੧੫੧੦ ਵਿਚ ਪੁਰਤਗਾਲੀਆਂ ਨੇ ਗੋਆ ਮੱਲਿਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਜੋੜਿਆ.

ਪੁਰਤਗਾਲੀ. ਵਿ—ਪੁਰਤਗਾਲ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਪੁਰਤਗਾਲ ਦਾ ਵਸਨੀਕ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਤਗਾਲ.

ਪੁਰਧਨੀ. ਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰਿਯ ਜਾਤਿ. ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਗੋਤ.

ਪੁਰਬ. ਸੰ. ਪੂਰ੍ਵ. ਵਿ—ਪਹਿਲਾਂ। ੨ ਸੰ. ਧਰ੍ਵਨ੍. ਪਰ੍ਵ. ਸੰਗਯਾ—ਉਤਸਵ. ਤ੍ਯੋਹਾਰ. "ਭਾਇ ਭਗਤਿ ਗੁਰਪੁਰਬ ਕਰਿ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਯਾ." (ਭਾਗੁ) ੩ ਕਿਸੇ ਤੀਰਥ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਦਿਨ, ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਨਿਆ ਹੋਯਾ. "ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਤੀਰਥੀਂ ਤੀਰਥ ਪੁਰਬ ਸਭੈ ਫਿਰ ਦੇਖੇ." (ਭਾਗੁ) ੪ ਦੇਖੋ, ਪੁਰਬੁ ੩.

ਪੁਰਬਾਇਆ. ਪਰ੍ਵ-ਆਇਆ. "ਨਾਮੁ ਲੈਤ ਸਗਲ ਪੁਰਬਾਇਆ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ਸਾਰੇ ਪਰ੍ਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਗਈ. ਸਭ ਤੀਰਥ ਪਰ੍ਵਾਂ ਦੇ ਫਲ ਪਾਲਏ.

ਪੁਰਬਾਣਿਆ. ਵਿ—ਪਰ੍ਵ ਸੰਬੰਧੀ. ਪਰ੍ਵ ਦਾ. "ਨਾਵਣ ਪੁਰਬਾਣਿਆ." (ਵਾਰ ਮਲਾ ਮ: ੧)

ਪੁਰਬਿ. ਪੂਰ੍ਵ ਕਾਲ ਮੇਂ. ਪਹਿਲਾਂ. "ਜੇਹਾ ਪੁਰਬਿ ਕਿਨੈ ਬੋਇਆ."

(ਮ: ੪ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਪੁਰਬੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰ੍‍ਵ ਕਾਲ. ਪਰ੍‍ਵ ਦਾ ਸਮਾਂ. "ਪੁਰਬੀ ਨਾਵੈ." (ਬਸੰ ਮ: ੧)

ਪੁਰਬੁ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਬ। ੨ ਮਰਾ—ਪੂਰਣਤਾ। ੩ ਗੁਣ. ਸਿਫਤ. "ਏਕ ਪੁਰਬੁ ਮੈ ਤੇਰਾ ਦੇਖਿਆ, ਤੂ ਸਭਨਾ ਮਾਹਿ ਰਵੰਤਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੧)

ਪੁਰਮੁਖੀ. ਗ੍ਰਾਮਾਧ੍ਯਕ੍ਸ਼. ਪੰਚ. ਨੰਬਰਦਾਰ. ਚੌਧਰੀ.

ਪੁਰਯਸ਼੍ਰਕ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਿਸ਼੍ਰਕਾ.

ਪੁਰਵਨ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਇਨ। ੨ ਪੂਰਣ ਕਰਨਾ. "ਪੁਰਵਨ ਕੋ ਮਨਭਾਵਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਭਰਨਾ. ਅੱਟਣਾ.

ਪੁਰਵਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਰ੍‍ਵ ਦੀ ਵਾਯੁ ਪੁਰੇ ਦੀ ਹਵਾ। ੨ ਪੁਰ. ਪਿੰਡ. "ਬਾਂਧੇ ਦੁਇ ਪੁਰਵਾ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਪੁਰਵਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪੂਰ੍ਣ ਕਰਾਉਣਾ। ੨ ਭਰਵਾਉਣਾ. ਅਟਾਉਣਾ। ੩ ਪਰੋਣਾ (ਪ੍ਰੋਤ) ਕਰਾਉਣਾ. "ਮੁਕਤਾ ਪੰਕਤਿ ਸਰਸੁਤੀ ਗੁਰੁ ਜਸ ਗੁਨ-ਪਰਵਾਇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪੁਰਵਾਈ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਰ੍‍ਵ ਦੀ ਪਵਨ. ਪੁਰੇ ਦੀ ਹਵਾ। ੨ ਭਰਵਾਈ. ਪੂਰਣ ਕਰਾਈ। ੩ ਭਰਵਾਈ (ਅਟਵਾਈ) ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ.

ਪੁਰਵਾਸੀ. ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀ. ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਸ਼ਿੰਦੇ.

ਪੁਰਵਿਨ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਇਨ ਅਤੇ ਪੁਰਾਇਨਿ. "ਜੈਸੇ ਪੁਰਵਿਨ ਪਾਤ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ)

ਪੁਰਵੀ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਬੀ। ੨ ਪੂਰਣ ਹੋਈ. "ਮਨੋ ਪ੍ਰਤੀਖਤ ਪੁਰਵੀ ਚਾਹਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੁਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਰ੍‍ਵ ਦੀ ਵਾਯੁ। ੨ ਪੂਰ੍‍ਵ ਦਿਸ਼ਾ। ੩ ਪੁਰ. ਨਗਰ। ੪ ਸੰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਹਿਲਾਂ. ਪ੍ਰਥਮ. "ਖਾਨ ਪੁਰਾ ਹਰਿਨਾਮ ਉਚਾਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਭੋਜਨ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ। ੫ ਵਿ—ਪੁਰਾਣਾ. ਪਹਿਲਾ.

ਪੁਰਾਇਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਰਇਨ. ਚੌਪੱਤੀ. ਜਲ ਉੱਪਰ ਫੈਲਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਸਬਜ਼ੀ. "ਜਲ ਪੁਰਾਇਨਿ ਰਸ ਕਮਲ ਪਰੀਖ." (ਗਉ ਮ: ੧) ਜਲ ਉੱਪਰ ਚੌਪਤੀ ਅਤੇ ਰਸ (ਜਲ) ਵਿਚ ਕਮਲ ਤੁੱਲ ਨਿਰਲੇਪ.

ਪੁਰਾਈ. ਪੂਰ੍ਣ ਕੀਤੀ. "ਮਨ ਕੀ ਆਸ ਪੁਰਾਈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਵਡ) ੨ ਭਰਵਾਈ. ਪੂਰ੍ਣ ਕਰਵਾਈ.

ਪੁਰਾਣ. ਸੰ. ਵਿ—ਪੁਰਾਣਾ. ਪ੍ਰਾਚੀਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੁਦ੍ਰ. ਸ਼ਿਵ.। ੩ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ. "ਪੋਥੀ ਪੁਰਾਣ ਕਮਾਈਐ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

੪ ਰਿਖੀ ਵ੍ਯਾਸ ਅਥਵਾ ਉਸ ਦੇ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਦੇ ਰਚੇ ਹੋਏ ਇਤਿਹਾਸ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਠਾਰਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਚਾਰ ਲੱਖ ਹੈ, ਵਿਸ਼ਨੁ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣ ਦਾ ਲੱਛਣ ਇਹ ਕੀਤਾ ਹੈ—

"सर्गश्च प्रतिसर्गश्च वंशो मन्वन्तराणिच।
वंशानुचरितं चैव, पुराणं पञ्च लक्षणम्॥

ਜਗਤ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ, ਪ੍ਰਲੈ, ਦੇਵਤਾ ਅਤੇ ਪਿਤਰਾਂ ਦੀ ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ, ਮਨੁ ਦੇ ਰਾਜ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹਾਲ, ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ ਦੀ ਕਥਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੋਣ, ਉਹ ਪੁਰਾਣ ਹੈ.

ਪੁਰਾਣਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਠਾਰਾਂ ਹੈ, ਯਥਾ—

ਵਿਸ਼ਨੁ ਪੁਰਾਣ, ਪਦਮ, ਬ੍ਰਹ੍ਮ, ਸ਼ਿਵ, ਭਾਗਵਤ, ਨਾਰਦ, ਮਾਰਕੰਡੇਯ, ਅਗਨਿ, ਬ੍ਰਹ੍ਮਵੈਵਰਤ, ਲਿੰਗ, ਵਾਰਾਹ, ਸਕੰਦ, ਵਾਮਨ, ਕੂਰਮ, ਮਤਸ੍ਯ, ਗਰੁੜ, ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਅਤੇ ਭਵਿਸ਼੍ਯ ਪੁਰਾਣ.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਠਾਰਾਂ ਪੁਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਵੱਖ, ਅਠਾਰਾਂ ਉਪਪੁਰਾਣ ਭੀ ਹਨ—

ਸਨਤਕੁਮਾਰ ਪੁਰਾਣ, ਨਾਰਸਿੰਹ, ਨਾਰਦੀਯ, ਦੇਵੀ, ਭਾਗਵਤ, ਦੁਰਵਾਸਾ, ਕਪਿਲ, ਮਾਨਵ, ਔਸ਼ਨਸ, ਵਰੁਣ, ਕਾਲਿਕਾ, ਸ਼ਾਂਬ, ਨੰਦਾ, ਸੌਰ, ਪਾਰਾਸ਼ਰ, ਆਦਿਤ੍ਯ, ਮਾਹੇਸ਼੍ਵਰ, ਭਾਰ੍ਗਵ ਅਤੇ ਵਾਸ਼ਿਸ਼੍ਠ।[1]

੫ ਅਠਾਰਾਂ ਸੰਖ੍ਯਾ ਬੋਧਕ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਰਾਣ ਨਾਉਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥ ੧੮ ਹਨ.

ਪੁਰਾਣਪੁਰਖ. ਸੰ. ਪੁਰਾਣਪੁਰੁਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. ਸਰਵਵ੍ਯਾਪੀ ਅਨਾਦਿ ਵਾਹਗੁਰੂ. ਦੇਖੋ, ਪਉਰਾਤਨ। ੨ ਪੁਰਾਣਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਸ਼ਨੁ.

ਪੁਰਾਣਾ. ਵਿ—ਪ੍ਰਾਚੀਨ. ਪੂਰਵਕਾਲ ਦਾ। ੨ ਬੋੱਦਾ. ਕਮਜ਼ੋਰ. "ਹੋਇ ਪੁਰਾਣਾ ਸੁਟੀਐ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਸਚੁ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾ ਥੀਐ." (ਵਾਰ ਸਾਰ ਮ: ੩)

ਪੁਰਾਣੀ. ਪੁਰਾਣਾ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ। ੨ ਪੁਰਾਣਾਂ ਨੇ. "ਜਸੁ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣੀ ਗਇਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੩ ਪੁਰਾਣੋਂ ਮੇਂ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ. "ਮਾਸੁ ਪੁਰਾਣੀ ਮਾਸੁ ਕਤੇਬੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਪੁਰਾਣੁ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਾਣ.

ਪੁਰਾਤਨ. ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਾਚੀਨ. ਪੁਰਾਣਾ. "ਜੋ ਜੋ ਤਰਿਓ ਪੁਰਾਤਨ ਨਵਤਨ, ਭਗਤਿਭਾਇ ਹਰਿ ਦੇਵਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ.

ਪੁਰਾਧਿਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਰ-ਅਧਿਪ. ਨਗਰ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ.

ਪੁਰਾਨ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਾਣ ੧. "ਤਿਨ ਧੁਰਿ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗ ਪੁਰਾਨ ਜੀਉ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੨ ਦੇਖੋ, ਪੁਰਾਣ ੩-੪ ਅਤੇ ਸਹਸਾਕਿਰਤਾ.

ਪੁਰਾਨਪੁਰਖ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਾਣਪੁਰਖ. "ਪੁਰਖਪੁਰਾਨ ਸੇ ਪੁਰਾਨਨ ਮੇ ਗਾਈਅਤ." (ਹੰਸਰਾਮ)

ਪੁਰਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਾਣਾ.

ਪੁਰਾਬ. ਪੁਰ-ਆਬ. "ਪੁਰਾਬ ਖਾਮ ਕੂਜੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ਦੇਹਰੂਪ ਕੱਚਾ ਮਟਕਾ, ਪ੍ਰਾਣਰੂਪ ਆਬ (ਜਲ) ਨਾਲ ਪੁਰ (ਪੂਰਿਤ) ਹੈ.

ਪੁਰਾਰਾਤਿ, ਪੁਰਾਰਿ, ਪੁਰਾਰੀ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਰ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ਿਵ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰਿਪੁਰ ੨ ਅਤੇ ਤ੍ਰਿਪੁਰਾਰਿ. "ਜਪਹਿਂ ਨਾਮ ਜਿਂਹ ਸੰਤ ਪੁਰਾਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਸਨਤਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ. ਦੇਖੋ, ਸੰਤ ੫.

---
[1] ਕਈ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਫਰਕ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਉਪਪੁਰਾਣ.

ਪੁਰਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਰੀ. ਨਗਰੀ। ੨ ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਹ। ੩ ਨਦੀ.

ਪੁਰਿਸ੍ਟਕਾ. ਸੰ. ਪੁਰ੍ਯਸ਼੍ਟਕ—ਪੁਰ੍ਯੰਸ਼੍ਟਕ. ੧ ਪੰਜ ਤੱਤ, ੨ ਦਸ ਇੰਦ੍ਰਿਯ, ੩ ਮਨ, ੪ ਬੁੱਧਿ, ੫ ਵਾਸਨਾ, ੬ ਕਰਮ, ੭ ਪ੍ਰਾਣ ਅਤੇ ੮ ਅਵਿਦ੍ਯਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਠਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਪੁਰ੍ਯੰਸ਼੍ਟਕ ਹੈ. ਇਹ ਲਿੰਗਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮਾਂਤਰ ਹੈ.[1] "ਜੀਆਂ ਦੀ ਪਰਿਸ੍ਟਕਾ ਵਸਦੀ ਹੈ." (ਜਸਭਾਮ)

ਪੁਰਿੰਦਰ, **ਪੁਰਿੰਦ੍ਰ** } ਦੇਖੋ, ਪੁਰੰਦਰ.

ਪੁਰੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਅਤੇ ਧਨ ਸੰਪਦਾ ਵਿੱਚ ਵਧੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਨਗਰੀ. ਸ਼ਹਰ. "ਕਰੋ ਬਸਾਵਨ ਸੁੰਦਰ ਪੁਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

੨ ਭਾਵ—ਸ੍ਵਰਗ ਲੋਕ. ਦੇਵਪੁਰੀ. "ਪਾਤਾਲ ਪੁਰੀ ਜੈਕਾਰ ਧੁਨਿ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੧ ਕੇ) ਪਾਤਾਲ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼ ਲੋਕ ਵਿੱਚ ਜੈਕਾਰ ਧੁਨਿ। ੩ ਦਸ਼ ਭੇਦ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜਮਾਤ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਮ ਅੰਤ ਪੁਰੀ ਸ਼ਬਦ ਲਗਦਾ ਹੈ. "ਪੁਰ ਜਾਸ ਸਿੱਖ ਕੀਨੇ ਅਪਾਰ। ਪੁਰੀ ਨਾਮ ਤੌਨ ਜਾਨੋ ਵਿਚਾਰ." (ਦੱਤਾਵ) ਦੇਖੋ, ਦਸ ਨਾਮ ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ। ੪ ਪੁਰੁਸ਼ੋੱਤਮਪੁਰੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ, ਉੜੀਸੇ ਵਿੱਚ ਪੁਰੀ ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰੀ. ਦੇਖੋ, ਜਗੰਨਾਥ ੨। ੫ ਦੇਖੋ, ਪੁੜੀ. ਪੁਟਿਕਾ. "ਪੁਰੀ ਏਕ ਦੀਨੀ ਤਿਨ ਪਾਨੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੬ ਪਾਨਾਂ ਦੀ ਬੀੜੀ. ਗਿਲੌਰੀ. "ਪਾਨ ਖਾਇਕਰ ਪੁਰੀ ਬਨਾਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੬੬) ੭ ਪੂਰਣ ਹੋਈ. "ਨਾਹਿ ਪੁਰੀ ਮਨਭਾਵਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੮ ਪੂਰਿਤ ਹੋਈ. ਭਰੀ ਹੋਈ. "ਗੁਰੁਕੀਰਤਿ ਸੇ ਹੈ ਪੁਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੯ ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ ਜੋ ਛੀ ਜਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣੀਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਖਤ੍ਰੀ ਸ਼ਬਦ. "ਪੰਮੁ ਪੁਰੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਪਿਆਰਾ." (ਭਾਗੁ) ੧੦ ਅੰਤੜੀ. ਆਂਦ। ੧੧ ਦੇਹ. ਸ਼ਰੀਰ। ੧੨ ਨਦੀ.

ਪੁਰੀਆ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ, ਜੋ ਚੂਹੜ ਦਾ ਭਾਈ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਚੂਹੜ। ੨ ਪੁਰੀ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਪੁਰੀਆਂ. "ਪੁਰੀਆ ਖੰਡਾ ਸਿਰਿ ਕਰੇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) ੩ ਪੁੜੀਆ. ਪੁੜੀ. ਪੁਟਿਕਾ. "ਧੂਰਿ ਸਕੇਲਕੇ ਪੁਰੀਆ ਬਾਂਧੀ ਦੇਹ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੪ ਜੁਲਾਹੇ ਦੀ ਨਲਕੀ. "ਛੂਟੇ ਕੂੰਡੇ ਭੀਗੈ ਪੁਰੀਆ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਗਜ ਨਵ। ੫ ਵਿ—ਪੂਰੀ. ਮੁਕੰਮਲ. "ਪੁਰੀਆ ਏਕ ਤਨਾਈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਗਜ ਨਵ। ੬ ਸੰ. ਪੂਰ੍ਯ—ਪੂਰ੍ਯੰ. ਭਰਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਭਰਨੇ ਲਾਇਕ. "ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ." (ਜਪੁ) ਮੇਦਾ ਆਦਿਕ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਅੰਗ ਜੋ ਪੂਰਨ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ ਹਨ, ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਰਨ ਦਾ ਭਾਰ (ਜਿੰਮੇਵਾਰੀ) ਬੰਨ੍ਹ ਲਈਏ. ਭਾਵ—ਰੋਕ ਲਈਏ. ਦੇਖੋ, ਭੁਖਿਆ.

ਪੁਰੀਈ. ਪੁਰੀਓਂ ਮੇ. ਪੁਰੀਆਂ ਵਿੱਚ. "ਪੁਰੀਈ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਤਾੜੀ ਲਾਈ ਹੇ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਪੁਰੀਏ. ਦੇਖੋ, ਪਹਿਲ ਪੁਰੀਏ.

ਪੁਰੀਸਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਰ-ਈਸ਼੍ਵਰ. ਨਗਰਪਤਿ। ੨ ਸਾਰੇ ਪੁਰਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਰਤਾਰ.

ਪੁਰੀਖ. ਸੰ. ਪੁਰੀਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਸ੍ਟਾ. ਮਲ. ਗੰਦਗੀ. "ਮੂਤ੍ਰ ਪੁਰੀਖ ਦਾਸ ਲੇ ਉਚੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਫੋਗ, ਫੋਕੜ। ੩ ਜਲ. ਪਾਣੀ.

ਪੁਰੀਤਤ, **ਪੁਰੀਤਤੀ** } ਸੰ. ਪੁਰੀਤਤ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਪੁਰੀ (ਦੇਹ) ਨੂੰ ਤਣੇ (ਫੈਲਾਵੇ) ਅੰਤੜੀ. ਆਂਦ। ੨ ਇੱਕ ਸੂਖਮ ਨਾੜੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁਖੁਪਤੀ ਸਮੇਂ ਮਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ੩ ਦਿਲ ਦੀ ਬਾਰੀਕ ਝਿੱਲੀ (pericardium).

ਪੁਰੁ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰ ੧੧. "ਚਾਲੀਸੀ ਪੁਰੁ ਹੋਇ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪੁਰ ੧੦. "ਤੂ ਪੁਰੁ ਸਾਗਰ ਮਾਣਕ ਹੀਰ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਸੰ. ਦੇਵਲੋਕ। ੪ ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਹ। ੫ ਫੁੱਲ ਦਾ ਪਰਾਗ। ੬ ਚੰਦ੍ਰਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਸ਼ਰਮਿਸ੍ਠਾ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਯਯਾਤਿ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਹ ਪਿਤਾ ਦਾ ਵਡਾ ਭਗਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਰਾਜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਇਸੇ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੁਰੁ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕੌਰਵ ਵੰਸ਼ ਚੱਲਿਆ।

੭ ਜੇਹਲਮ ਅਤੇ ਚਨਾਬ ਦੇ ਮੱਧ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਇੱਕ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਸਨ B.C. ੩੨੬ ਵਿੱਚ ਸਿਕੰਦਰ ਨਾਲ ਜੇਹਲਮ ਪਾਸ ਲੜਿਆ ਅਤੇ ਹਾਰ ਖਾਧੀ. ਇਸ ਨੂੰ ਯੂਨਾਨੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ Porus ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਪੁਰੁਸ, **ਪੁਰੁਖ** } ਦੇਖੋ, ਪੁਰਖੁ.

ਪੁਰੁਖ (ਪੁਰੁਸ) ਜਾਤਿ. ਕਾਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪਦਮਿਨੀ ਚਿਤ੍ਰਿਨੀ ਸ਼ੰਖਿਨੀ ਅਤੇ ਹਸ੍ਤਿਨੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਜਾਤਿ ਵਾਂਙ ਪੁਰਖ (ਪੁਰੁਸ) ਦੇ ਚਾਰ ਭੇਦ—ਸ਼ਸ਼ਕ, ਮ੍ਰਿਗ, ਵ੍ਰਿਸ (ਵ੍ਰਿਸਭ) ਅਤੇ ਵਾਜੀ (ਤੁਰੰਗ).

(ੳ) ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਸੁਡੌਲ, ਨੇਤ੍ਰ ਮ੍ਰਿਗ ਜੇਹੇ, ਚੇਹਰਾ ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ, ਰੰਗ ਗੋਰਾ, ਚੌੜਾ ਮੱਥਾ, ਦੰਦ ਉੱਜਲ ਅਤੇ ਵਿਰਲੇ, ਕੇਸ਼ ਕੋਮਲ, ਨੱਕ ਤਿੱਖਾ ਅਤੇ ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਹਨ; ਜੋ ਚਤੁਰ, ਉੱਦਮੀ, ਧਰਮੀ, ਉਪਕਾਰੀ, ਭੋਗ ਦੀ ਘੱਟ ਇੱਛਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਸਤ੍ਯਵਕਤਾ ਹੈ, ਉਹ "ਸ਼ਸ਼ਕ" ਹੈ. ਇਸ ਨਾਲ ਪਦਮਿਨੀ ਜਾਤਿ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ.

(ਅ) ਸੁੰਦਰ, ਚਪਲ, ਮਿਹਨਤੀ, ਤੁਰਨ ਵਿੱਚ ਚਾਲਾਕ, ਹਾਸ੍ਯਰਸ ਨਾਚ ਗਾਯਨ ਅਤੇ ਦਿਖਾਵੇ (ਆਡੰਬਰ) ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਆਮਦਨ ਤੋਂ ਜਾਦਾ ਖਰਚ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਬਹੁਤ ਮਿਤ੍ਰ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ, "ਮ੍ਰਿਗ" ਪੁਰਖ ਹੈ. ਇਸ ਨਾਲ ਚਿਤ੍ਰਿਨੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਯੋਗ੍ਯ ਹੈ.

(ੲ) ਸਿਰ ਵਡਾ, ਨੇਤ੍ਰ ਔਸਤ ਦਰਜੇ ਦੇ, ਮੱਥਾ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ, ਵਾਲ ਮੋਟੇ ਅਤੇ ਰੁੱਖੇ, ਬਲਵਾਨ, ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਨਾ ਥੱਕਣ ਵਾਲਾ, ਨੱਕ ਚੌੜਾ, ਕੰਨਾਂ ਤੇ ਰੋਮ, ਦੰਦ ਸੰਘਣੇ, ਭੋਗ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲਾ "ਵ੍ਰਿਖਭ" ਪੁਰਖ ਹੈ. ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਖਿਨੀ ਜਾਤਿ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਮੇਲ ਹੈ.

(ਸ) ਵਾਜੀ (ਅਸ਼੍ਵ ਅਥਵਾ ਤੁਰੰਗ) ਪੁਰਖ ਉਹ ਹੈ, ਜੋ ਬਹੁਤ ਘਮੰਡੀ, ਲੜਾਕਾ, ਫਰੇਬੀ ਅਤੇ ਸ੍ਵਾਰਥੀ ਹੈ. ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਸੁਡੌਲ

---

[1] ਦੇਖੋ, ਸਨੰਦਨ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ—

भूतेन्द्रिय मनो बुद्धि वासना कर्म वायवः।
अविद्या चाष्टकं प्रोक्तं पुर्यष्टमृषि सत्तमैः॥

ਨਹੀਂ, ਅੰਗ ਮੋਟੇ ਰੋਮਾਂ ਨਾਲ ਢਕੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਕਾਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਧਨ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਵਚਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਹਠੀਆ, ਮਲੀਨ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਦਯਾ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਹੈ. ਇਸ ਨਾਲ "ਹਸਤਿਨੀ" ਜਾਤਿ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਠੀਕ ਹੈ.

ਪੁਰੁਖਡ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਖੱਤ.

ਪੁਰੁਖਮੇਧ. ਦੇਖੋ, ਨਰਮੇਧ.

ਪੁਰੂਰਵਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰੂਰਉ.

ਪੁਰੇਜਾ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਜਾ. "ਤੇਊ ਕਾਲ ਕੀਨੇ ਪੁਰੇਜੇ ਪੁਰੇਜੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਕੀਤੇ.

ਪੁਰੈਨ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰਇਨ ਅਤੇ ਪੁਰਾਇਨਿ. "ਜੈਸੇ ਪੁਰੈਨਪਾਤ ਰਹੈ ਜਲਸਮੀਪ". (ਬਿਲਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਪੁਰੋਹਿਤ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਗ੍ਯਾਦਿ ਧਾਰਮਿਕ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਆਗੂ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਪੁਰਖ. ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਆਦਿ ਕਰਮ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ. ਚਾਣਿਕ੍ਯ ਨੇ ਪੁਰੋਹਿਤ ਦਾ ਲੱਛਣ ਕੀਤਾ ਹੈ—

"वेद वेदाङ्ग तत्त्वज्ञो जप होम परायणः
आशीर्वाद वचो युक्त एव राजपुरोहितः"

ਪੁਰੋਗ, ਪੁਰੋਗਮ, ਪੁਰੋਗਾਮੀ } ਸੰ. ਪੁਰੋਗਾਮਿਨ੍. ਵਿ—ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੋਬਦਾਰ. ਚਪਰਾਸੀ। ੩ ਪ੍ਰਧਾਨ. ਮੁਖੀਆ. ਪੇਸ਼ਵਾ. ਆਗੂ। ੪ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਅੜਦਲੀ ਗਣ.

ਪੁਰੋਡਾਸ਼. ਸੰ. ਉਹ ਬਲਿ ਅਥਵਾ ਅੰਨ, ਜੋ ਯੱਗ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ੨ ਮਾਸ ਅੰਨ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ, ਜੋ ਹਵਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।[1] ੩ ਆਦਮੀ ਦੀ ਖੋਪਰੀ ਵਿੱਚ ਪਕਾਈ ਜੌਂ ਦੇ ਆਟੇ ਦੀ ਟਿੱਕੀ, ਜੋ ਯਗ੍ਯ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਹਵਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਰਪਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ੪ ਸੋਮਰਸ.

ਪੁਰੋਧਾ. ਸੰ. ਪੁਰੋਧਸ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਰੋਹਿਤ। ੨ ਪੁਰੋਹਿਤਾਈ.

ਪੁਰੰਜਨ. ਸੰ. ਪੁਰञ्जन. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰ (ਦੇਹ) ਰਚਦਾ ਹੈ, ਜੀਵਾਤਮਾ. ਜੀਵ. "ਪਿਰਮਪਿਆਲੇ ਸਾਦ ਪਰਮ ਪੁਰੰਜਨੋ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਭਾਗਵਤ ਸਕੰਧ ੪, ਅਧ੍ਯਾਯ ੨੫ ਤੋਂ ੨੯। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੁਰਜਨ। ੩ ਡਿੰਗ. ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ. ਸੰ. ਪਰੰਜਨ.

ਪੁਰੰਜਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਪੁਰ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੈਤਾਂ ਦੀ ਪੁਰੀ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਵਿਕੁਕ੍ਸ਼ੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਇੱਕ ਸੂਰਜ ਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ. ਵਿਸਨੁਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਭਾਗਵਤ ਵਿੱਚ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਦੈਤਾਂ ਤੋਂ ਹਾਰਕੇ ਦੇਵਤੇ ਵਿਸਨੁ ਪਾਸ ਪੁੱਜੇ ਅਤੇ ਸਹਾਇਤਾ ਮੰਗੀ, ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਪੁਰੰਜਯ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਕੇ ਦੈਤਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਾਂਗਾ.

ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨਕੇ ਪੁਰੰਜਯ ਜੰਗ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੂੰ ਬੈਲ ਬਣਾਕੇ ਉਸ ਤੇ ਅਸਵਾਰੀ ਕੀਤੀ ਅਰ ਦੈਤਾਂ ਨੂੰ ਵਡੀ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ. ਬੈਲ ਦੀ ਕਕੁਦ (ਢੱਟ) ਤੇ ਬੈਠਣ ਕਰਕੇ ਪੁਰੰਜਯ ਦਾ ਨਾਉਂ "ਕਕੁਤਸ੍ਥ" ਭੀ ਹੋਇਆ.

ਪੁਰੰਦਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਦੈਤਾਂ ਦੇ ਪੁਰ ਤੋੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇੰਦ੍ਰ. "ਪਾਇ ਵਿਜੈ ਕੋ ਅਧਿਕ ਪੁਰੰਦਰ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਵਿਸ਼ਨੁ। ੩ ਚੋਰ, ਜੋ ਨਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾੜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ੪ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਰਜੁਨ ਭੀ ਇੱਕ ਥਾਂ ਪੁਰੰਦਰ ਨਾਉਂ ਤੋਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਪੌਰੰਦਰ. ਪੁਰੰਦਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. "ਆਯਸ ਮਾਨ ਪੁਰੰਦਰ ਕੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪੁਰੰਦਰਚਾਪ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦ੍ਰਧਨੁਖ.

ਪੁਰੰਦਰੀ. ਸੰ. ਪੁਰੰਧ੍ਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤਿ ਪੁਤ੍ਰ ਕਨ੍ਯਾ ਆਦਿ ਨਾਲ ਪੂਰੀ (ਭਰੀ ਹੋਈ) ਇਸਤ੍ਰੀ. ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਰਾਜਕੁਆਰਿ ਪੁਰੰਦਰੀਏ." (ਰਾਮ ਨਾਮਦੇਵ) ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਲੈਣ ਆਈ ਰਾਜਕੁਮਾਰੀ ਦੀ ਪੁਰੰਧ੍ਰੀ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਵਿੱਚ ਵਿਧਵਾ ਅਤੇ ਸੰਤਾਨ ਰਹਿਤ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਣਵਾਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣੀ ਵਰਜਿਤ ਹੈ.

ਪੁਰੰਧ੍ਰੀ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰੰਦਰੀ.

ਪੁਲ. ਸੰ. ਪੁਲ੍. ਧਾ—ਉੱਚਾ ਹੋਣਾ, ਵਡਾ ਹੋਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਦੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਪਾਰ ਜਾਣ ਦਾ ਰਾਹ, ਜੋ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਪੁਲਸਤ, ਪੁਲਸਤ੍ਯ } ਸੰ. ਪੁਲਸ੍ਤ੍ਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸੱਤ ਰਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਹ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਵਿਸ਼੍ਰਵਾ ਦਾ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਕੁਵੇਰ ਤਥਾ ਰਾਵਣ ਦਾ ਦਾਦਾ ਸੀ. "ਅਗਸਤ ਪੁਲਸਤ ਬਸਿਸਟ ਤੇ ਆਦਿ, ਨ ਜਾਨਪਰੇ ਕਿਹ ਦੇਸ ਸਿਧਾਏ." (ਦੱਤਾਵ) ਇਸ ਦੀ ਬਣਾਈ ੨੯ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਭੀ ਹੈ.

ਪੁਲਸਰਾਤ, ਪੁਲਸਿਰਾਤ } ਦੇਖੋ, ਸਿਰਾਤ ੨-੩ ਅਤੇ ਪੁਰਸਲਾਤ. "ਤਾ ਬ ਆਸਾਨੀ ਬਿਗੁਜ਼ਰੀ ਪੁਲਸਰਾਤ." (ਦੀਗੋ)

ਪੁਲਹ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਰਿਖੀ, ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦਾ ਮਾਨਸ ਪੁਤ੍ਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਸੱਤ ਰਿਖੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਹੈ.

ਪੁਲਕ, ਪੁਲਕਾਵਲਿ } ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੋਮਾਂਚ. ਪ੍ਰੇਮ ਆਨੰਦ ਆਦਿ ਦੇ ਅਸਰ ਨਾਲ ਰੋਮਾਂ ਦਾ ਖੜੇ ਹੋਣਾ. "ਪੁਲਕਜੋ ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਮਨੂਆ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਭਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਪੁਲਕਾਵਲਿ ਹੋਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੁਲਕਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਰੋਮਾਂਚਿਤ. ਜਿਸ ਦੇ ਰੋਮ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ.

ਪੁਲਤ. ਸੰ. ਪ੍ਲੁਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੋੜੇ ਦੀ ਇੱਕ ਚਾਲ. ਪੋਈਆ। ੨ ਸ੍ਵਰ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਮਾਤ੍ਰਾ ਤਿੰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ. ਗੁਰੁ (ਦੀਰਘ) ਤੋਂ ਲੰਮਾ ਜਿਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਹੈ। ੩ ਵਿ—ਤਰਾਬੋਰ. "ਸ੍ਰੋਣਤ ਪੁਲਤ ਤਬੈ ਉਠ ਧਾਈ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ਲਹੂ ਵਿੱਚ ਲਿਬੜੀ ਹੋਈ. "ਪੁਲਤ ਵਿਲੋਚਨ ਜਲਕੇ ਸਾਥ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੁਲਨ. ਦੇਖੋ, ਪੁਲਿਨ.

ਪੁਲਾਉ. ਸੰ. ਪੁਲਾਕ. ਫ਼ਾ پلاؤ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੀ ਵਿੱਚ ਭੁੰਨੇ ਅਤੇ ਪਕਾਏ ਮਿੱਠੇ ਜਾਂ ਸਲੂਣੇ ਚਾਉਲਾਂ ਦਾ ਭੋਜਨ। ੨ ਘੀ ਭੁੰਨੇ ਮਾਸ ਵਿੱਚ ਰਿੱਧੇ ਚਾਉਲ.

---

[1] बभ्रुर्हि पुरोडाशा भक्षयाणां मृग पक्षिणाम्.

(ਮਨੁ, ਅ: ੫, ਸ਼: ੨੩)

ਪੁਲਾਕ. ਦੇਖੋ, ਪਲਾਕ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੁਲਾਉ.
ਪੁਲਾਦ. ਦੇਖੋ, ਫੌਲਾਦ.
ਪੁਲਾਵ. ਦੇਖੋ, ਪੁਲਾਉ.
ਪੁਲਾੜ. ਸੰਗਯਾ—ਪੋਲ. ਥੋਥ. ਸ਼ੂਨਯ. space. Vacuum.
ਪੁਲਿੰਗ, ਪੁੰਲਿੰਗ ਸੰ. ਪੁੰਲਿਙ੍ਗ. ਪੁਰੁਸ (ਪੁਰਖ) ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ (ਲਿੰਗ). ੨ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰਖ ਵਾਚਕ ਸ਼ਬਦ. Masculine gender.
ਪੁਲਿੰਦਾ. ਸੰਗਯਾ—ਕਪੜੇ ਕਾਗ਼ਜ ਆਦਿ ਦਾ ਲਪੇਟਿਆ ਹੋਇਆ ਗੱਠਾ. ਸੰ. ਪੂਲ। ੨ ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਨਦੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਗਮ ਤਪਤੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੩ ਬੁੰਦੇਲਖੰਡ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਹਿੱਸੇ ਅਤੇ ਜਿਲੇ ਸਾਗਰ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਮ.
ਪੁਲਿਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਦੀ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ। ੨ ਨਦੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾਲ ਰੇਤੇ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਵੱਟ। ੩ ਨਦੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਥਾਂ, ਜੋ ਜਲ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾਲ ਉੱਚਾ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ. "ਸੁੰਦਰ ਪੁਲਿਨ ਸਥਾਨ ਜਿਸੀ ਕੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)
ਪੁਲੋਮਨ. ਸੰ. ਪੁਲੋਸਨ੍. ਸੰਗਯਾ—ਇਹ ਇੰਦ੍ਰ ਦਾ ਸਹੁਰਾ ਸ਼ਚੀ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੀ. "ਸਕੁਨਿ ਪਲੋਮਨ ਅਤਿ ਬਲ ਜਾਂਕਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)
ਪੁਲੋਮਾ. ਵੈਸ਼੍ਵਾਨਰ ਦੈਤ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਭ੍ਰਿਗੁ ਰਿਖੀ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਚਯਵਨ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੁਲੋਮਨ.
ਪੁਲੰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਪੁਲਿੰਦਾ.
ਪੁੱਲੇ. ਪ੍ਲੁਤ ਕਰੇ. ਟਪਾਏ. ਪੇਲੇ. "ਕਿ ਪਾਵੰਗ ਪੁੱਲੇ." (ਪਾਰਸਾਵ) ਪਵੰਗ (ਘੋੜੇ) ਕੁਦਾਏ. ਦੇਖੋ, ਪੁਲਤ.
ਪੁੜ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਟ. ਪੜਦਾ। ੨ ਤਹਿ. ਸਿਤਾ (ਸਿਤਹ). ੩ ਚੱਕੀ ਦਾ ਹੇਠ ਉੱਪਰਲਾ ਪੱਥਰ. "ਦੁਇ ਪੁੜ ਚਕੀ ਜੋੜਿਕੈ ਪੀਸਣ ਆਇ ਬਹਿਠ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੪ ਹੇਠਲੇ ਅਤੇ ਉੱਪਰਲੇ ਲੋਕ. ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਆਸਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਪੁੜਿ.
ਪੁੜਪੁੜੀ. ਸੰਗਯਾ—ਕੰਨ ਅਤੇ ਮੱਥੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਥਾਂ. ਕਨਪਟੀ.
ਪੁੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਟ. ਆਵਰਣ. ਪੜਦਾ. ਕਾਗਜ ਪੱਤਾ ਆਦਿ ਲਪੇਟਕੇ ਸੰਪੁਟ ਆਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਤਬਲੇ ਦਾ ਚਰਮਪੁਟ। ੩ ਪਸ਼ੂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪੁਰ ਆਰ ਦੀ ਚੋਭ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਗੋਲ ਚਿੰਨ੍ਹ.
ਪੁੜਿ. ਪੁੜ ਅਥਵਾ ਪੁੜਾਂ ਨੂੰ. "ਦੁਇ ਪੁੜਿ ਜੋੜਿ ਵਿਛੋੜਿਅਨ." (ਵਡ ਅਲਾਹਣੀ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਪੁੜ ੪.
ਪੁੜੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਟਿਕਾ. ਛੋਟਾ ਪੁੜਾ. ਦੇਖੋ, ਪੁੜਾ ੧.
ਪੁੜੂ. ਦੇਖੋ, ਪੁੜ.
ਪੂ, ਪੂੰ ਦੇਖੋ, ਪੂਯ। ੨ ਸੰ. ਪੂ. ਧਾ—ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨਾ, ਸਾਫ ਕਰਨਾ, ਚਮਕਾਉਣਾ.
ਪੂਅਰ, ਪੂੰਅਰ ਸੰ. ਪੇਰੁ. ਸੰਗਯਾ—ਅਗਨਿ. "ਅੰਤਰਿ ਅਗਨਿ ਨ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਬੂਝੈ, ਬਾਹਰਿ ਪੂਅਰ ਤਾਪੈ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) "ਪੂੰਅਰ ਤਾਪ ਗੇਰੀ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਰਾਜਪੂਤ ਜਾਤਿ. ਦੇਖੋ, ਪੰਵਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਰ. "ਪੂਅਰ ਗਉੜ ਪਵਾਰ ਲੱਖ." (ਭਾਗੁ)
ਪੂਆਰੇ. ਫ਼ੱਵਾਰੇ. ਜਲਯੰਤ੍ਰ. "ਬਾਰ ਸਿਬਾਲ ਤੇ ਸੇਖ ਪੂਆਰੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਸਿਵਾਲ ਜੇਹੇ ਅਤੇ ਸ਼ਿਖਾ ਫ਼ੱਵਾਰੇ ਤੁੱਲ.
ਪੂਸ. ਸੰ. ਪੌਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ। ੨ ਸੰ. ਪੂਸ਼. ਸ਼ਹਤੂਤ ਦਾ ਬਿਰਛ.
ਪੂਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪੁਕਾਰ. "ਮਤ ਤੂ ਕਰਹਿ ਪੂਕਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)
ਪੂਕਾਰਨ. ਦੇਖੋ, ਪੁਕਾਰਨਾ. "ਪੂਕਾਰਨ ਕਉ ਜੋ ਉਦਮੁ ਕਰਤਾ ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸੁਰ ਤਾਕਉ ਮਾਰੈ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰਾਜਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਪੁਕਾਰਣ ਲਈ ਉੱਦਮ ਕਰਦਾ ਹੈ.
ਪੂਕਾਰੰਤਾ. ਪੁਕਾਰ ਕਰੰਤਾ. "ਪੂਕਾਰੰਤਾ ਅਜਾਣੰਤਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਆਪ ਸਮਝਦਾ ਨਹੀਂ.
ਪੂਖ. ਦੇਖੋ, ਪੁਖ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੋਖ.
ਪੂਖਨ. ਸੰ. ਪੁਸਨ (ਪੂਸ਼ਨ੍). ਸੰਗਯਾ—ਜੋ ਪੁਸਟ ਕਰੇ, ਸੂਰਜ. "ਪੂਖਨ ਪੁਨਹਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਭਯੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਵਿ—ਪੋਸਣ (ਪਾਲਣ) ਵਾਲਾ. "ਭ੍ਰਿਤਪੂਖਨ ਹੈ." (ਕਲਕੀ) ਦਾਸਾਂ ਦੇ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ.
ਪੂਖਾ. ਸੰ. ਪੂਸ਼ਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ। ੨ ਸੱਜੇ ਕੰਨ ਦੀ ਇੱਕ ਨਾੜੀ.
ਪੂਗ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਪਾਰੀ ਦਾ ਬਿਰਛ Areca Catechu (Betel-nut tree). ੨ ਸੁਪਾਰੀ. ਪੂਗਫਲ. ਛਾਲੀ. ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਸਾਫ ਕਰੀਏ ਉਹ ਪੂਗ ਹੈ. "ਗਨ ਪੂਗ ਨਾਲਿਯਰ ਸੋ ਚੜ੍ਹਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਸ਼ਹਤੂਤ ਦਾ ਫਲ। ੪ ਸਮੂਹ. ਸਮੁਦਾਯ. ਢੇਰ। ੫ ਪੰਚਾਇਤੀ ਸਭਾ.
ਪੂੰਗ. ਮੁਲ. ਸੰਗਯਾ—ਟਿੱਡ (ਆਹਣ) ਦਾ ਬੱਚਾ। ੨ ਮੱਛੀ ਦਾ ਬੱਚਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪੂਗ.
ਪੂਗਫਲ. ਸੰਗਯਾ—ਪੂਗ ਬਿਰਛ ਦਾ ਫਲ. ਸੁਪਾਰੀ. Areca nut. (betel-nut).
ਪੂੰਗਰਾ, ਪੂੰਗੜਾ ਪਯ ਗ੍ਰਾਹਕ. ਦੁੱਧ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਬੱਚਾ। ੨ ਪੁੰਗਾਤ੍ਰਜ. ਪੁਤ੍ਰ. ਬੇਟਾ. "ਕਬੀਰ ਪੂੰਗਰਾ ਰਾਮ ਅਲਹ ਕਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ) "ਨ ਹਉ ਤੇਰਾ ਪੂੰਗੜਾ ਨ ਤੂ ਮੇਰੀ ਮਾਇ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ) ੩ ਦੇਖੋ, ਪੁੰਗਵ ੨.
ਪੂਗੀ, ਪੂਗੀਫਲ ਦੇਖੋ, ਪੂਗ ਅਤੇ ਪੂਗਫਲ.
ਪੂਛ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਸ਼ਨ. ਸਵਾਲ. ਦੇਖੋ, ਪੁਛਣਾ. "ਨਾਨਕ ਬਖਸੇ ਪੂਛ ਨ ਹੋਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) "ਸਾਚੀ ਦਰਗਹਿ ਪੂਛ ਨ ਹੋਇ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਪੁੱਛ. ਦੁੰਮ. ਦੇਖੋ, ਪੁੰਛ.
ਪੂੰਛ. ਦੇਖੋ, ਪੁੰਛ। ੨ ਡਿੰਗ. ਸ਼ਕਤਿ. ਬਲ. ਸਮਰਥ.
ਪੂਛਟ, ਪੂੰਛਟ ਸੰਗਯਾ—ਪੁੱਛ. ਦੁੰਮ. ਪੂਛ. "ਤੇਰੀ ਪੂੰਛਟ ਊਪਰਿ ਝਮਕ ਬਾਲ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ)
ਪੂਛਣਾ, ਪੂਛਨਾ ਦੇਖੋ, ਪੁਛਣਾ. "ਪੂਛਉ ਬੇਦਪੜੰਤਿਆ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) "ਪੂਛਹੁ ਜਾਇ ਸਿਆਨਿਆਂ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੧)

ਪੂਛਲ. ਵਿ—ਪੁੱਛਲ. ਦੁੰਮ ਵਾਲਾ। ੨ ਵਡੀ ਦੁੰਮ ਵਾਲਾ.

ਪੂਛਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੁੱਛਕੇ. ਪੂਛਕਰ. "ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੂਛਿਦੇਖਿਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਇੱਥੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਵਾਹਗੁਰੂ (ਕਰਤਾਰ) ਹੈ. ਪ੍ਰਮਾਣ ਲਈ ਵੇਖੋ— "ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਮਿਲਿਆ ਸੋਈ ਜੀਉ." (ਸੋਰ ਮ: ੧)

ਪੂਜ. ਸੰ. ਧੂਜ੍. ਧਾ—ਪੂਜਾ ਕਰਨਾ, ਆਦਰ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੂਜਾ. "ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਪੂਜ ਨ ਹੋਇ." (ਗੂਜ ਮ: ੧) ੩ ਵਿ—ਪੂਜ੍ਯ. ਪੂਜਣ ਯੋਗ੍ਯ. "ਜਿਨ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਜਿਆ ਤਿਨ ਹਰਿ ਪੂਜ ਕਰਾਵਾ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) "ਸਰਬ ਪੂਜ ਚਰਨ ਗੁਰੁ ਸੇਉ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੫) ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੈਨ ਮਤ ਦਾ ਸਾਧੂ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੈਨੀ ਗ੍ਰਿਹਸਥੀ ਪੂਜ੍ਯ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ੫ ਦੇਖੋ, ਪੂਜਣਾ. "ਪੂਜ ਅਰਧ ਦਿਸਾਨ." (ਪ੍ਰਿਥੁਰਾਜ) ੬ ਫ਼ਾ ﭙﻮﺯ ਪੂਜ਼. ਪਸ਼ੂ ਦੀ ਥੁਥਨੀ. ਵਧੀ ਹੋਈ ਬੂਥੀ.

ਪੂਜਸਿ. ਪੂਜਦਾ ਹੈ. ਪੂਜਨ ਕਰਦਾ. "ਸਿਲ ਪੂਜਸਿ ਬਗੁਲਸਮਾਧੰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਪੁਜਦਾ. ਪਹੁਚਦਾ. ਤੁੱਲ ਹੁੰਦਾ. "ਪੂਜਸਿ ਨਾਹੀ ਹਰਿ ਹਰੇ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਅਮੋਲ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਪੂਜਹਿ. ਪੂਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਪੂਜਹਿਂ. ਪੂਜਦੇ ਹਨ. "ਨਿਰਜੀਉ ਪੂਜਹਿ ਮੜਾ ਸਰੇਵਹਿ." (ਮਲਾ ਮ: ੪) ੩ ਪੁਜਦਾ ਹੈ. ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ. ਤੁੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਪੂਜਹੁ. ਪੂਜਨ ਕਰੋ. "ਪੂਜਹੁ ਗੁਰ ਕੇ ਪੈਰ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਪੂਜਕ. ਵਿ—ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਜਾਰੀ.

ਪੂਜਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪੂਜਨ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪੂਜ ੧ ਅਤੇ ਖੋੜਸੋਪਚਾਰ। ੨ ਪੁੱਜਣਾ. ਪਹੁਚਣਾ। ੩ ਤੁੱਲ ਹੋਣਾ. ਬਰਾਬਰ ਹੋਣਾ। ੪ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ. "ਪੂਜਤ ਪਾਵ ਨ ਪੂਜਤ ਕਾਮਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੂਜਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਅਰਚਨ. "ਪੂਜਨ ਚਾਲੀ ਬ੍ਰਹਮਠਾਇ." (ਬਸੰ ਰਾਮਾਨੰਦ) ੨ ਸਾਮਰਥਨ. ਤਾਈਦ. ਪੁਸ਼੍ਟਿ. "ਇਸ ਬਾਕ ਕੋ ਪੂਜਨ ਕੀਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੂਜਨੀਕ, ਪੂਜਨੀਯ } ਵਿ—ਪੂਜਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਅਰ੍‍ਚਨ ਯੋਗ੍ਯ.

ਪੂਜਰੀ. ਵਿ—ਪੂਜ੍ਯਤਰ. ਅਤ੍ਯੰਤ ਪੂਜਣ ਯੋਗ੍ਯ. "ਗਾਵੈਂ ਕਾਨ ਪੂਜਰੀ." (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵ)

ਪੂਜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਜਨ (ਅਰ੍‍ਚਨ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸਨਮਾਨ. ਸੇਵਾ. "ਅਚੁਤ ਪੂਜਾ ਜੋਗ ਗੋਪਾਲ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਵ੍ਯੰਗ—ਤਾੜਨਾ. ਮਾਰ ਕੁਟਾਈ. "ਏਕ ਗਦਾ ਉਨ ਕਰ ਮੇ ਧਰੀ। ਸਭ ਭੂਪਨ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਰੀ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪੂਜਾਚਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਜਨ-ਆਚਾਰ. ਪੂਜਨਕ੍ਰਿਯਾ. "ਦੁਆਪਰਿ ਪੂਜਾਚਾਰ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ)

ਪੂਜਾਰਾ. ਵਿ—ਪੂਜਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਪੂਜਾਹੰ (ਪੂਜਾਰ੍ਹ). ਪੂਜਾ ਯੋਗ੍ਯ.

ਪੂਜਾਰਿਆ. ਪੂਜਨ ਕੀਤਾ. "ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਨਕ ਚਰਨ ਪੂਜਾਰਿਆ." (ਬਸੰ ਮ: ੫)

ਪੂਜਾਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਜਨ ਵਾਲਾ. ਪੁਜਾਰੀ. "ਕੋਟਿ ਪੂਜਾਰੀ ਕਰਤੇ ਪੂਜਾ." (ਭੈਰ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਵਿ—ਪੂਜਕ. "ਏਕ ਨਾਮ ਕੋ ਥੀਓ ਪੂਜਾਰੀ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੩ ਪੂਜਨ-ਅਹੰ (ਅਰ੍ਹ). ਪੂਜਣ ਯੋਗ੍ਯ. "ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਸੇਵਕ ਸਦਾ ਪੂਜਾਰੀ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਪੂਜਾਰੇ. ਪੂਜਨ ਕੀਤੇ. "ਈਹਾਂ ਊਹਾਂ ਚਰਨ ਪੂਜਾਰੇ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੫)

ਪੂਜਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੂਜਕੇ. ਪੂਜਨ ਕਰਕੇ. "ਬੁਤ ਪੂਜਿ ਪੂਜਿ ਹਿੰਦੂ ਮੂਏ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ)

ਪੂਜਿਤ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. ਅਰ੍‍ਚਿਤ.

ਪੂਜੀ. ਪੁੱਜੀ. ਪਹੁਚੀ। ੨ ਪੂਰੀ ਹੋਈ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖੋ, ਪੂੰਜੀ। ੪ ਘੋੜੇ ਦੇ ਪੂਜ਼ (ਮੂੰਹ) ਦਾ ਬੰਧਨ, ਜੋ ਨੱਕ ਉੱਪਰਦੀ ਹੋਕੇ ਗਲ ਹੇਠ ਆਉਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੂਜ ੬.

ਪੂੰਜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨਪੁੰਜ. ਰਾਸ਼ਿ. ਮੂੜੀ. Capital. "ਸਉਦੇ ਕਉ ਧਾਵੈ ਬਿਨ ਪੂੰਜੀ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਭਾਵ—ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ. "ਪੂੰਜੀ ਮਾਰ ਪਵੈ ਨਿਤ ਮੁਗਦਰ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧)

ਪੂਜੈ. ਪੂਜਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਤੁੱਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਪੁਜਦਾ ਹੈ. "ਰਾਮਨਾਮ ਸਰਿ ਅਵਰੁ ਨ ਪੂਜੈ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਖ਼ਤਮ ਹੋਵੇ. ਪੁੱਜੇ. "ਜਿਸ ਕੀ ਪੂਜੈ ਅਉਧ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫) ੪ ਪੂਰਣ ਹੋਵੇ. "ਤਾ ਕੀ ਆਸ ਨ ਪੂਜੈ ਕੋਇ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਪੂਜ੍ਯ. ਵਿ—ਪੂਜਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਸਨਮਾਨ ਯੋਗ੍ਯ.

ਪੂਜ੍ਯਪਾਦ. ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਰ ਪੂਜਣ ਯੋਗ੍ਯ ਹਨ.

ਪੂੰਛਣਾ, ਪੂੰਛਨਾ } ਸੰ. ਪ੍ਰੋਤ੍‍ਛਨ—ਪ੍ਰੋਂਛਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂੰਛਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਗਿੱਲੀ ਵਸਤੁ ਜਾਂ ਧੂੜ ਆਦਿ ਨੂੰ ਵਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਫੇਰਕੇ ਉਠਾਉਣਾ. ਸਾਫ ਕਰਨਾ.

ਪੂਟ. ਦੇਖੋ, ਪੱਟਣਾ. "ਪੂਟਲਯੋ ਨਗ ਕੋਪ ਹਥਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਪਹਾੜ ਪੁੱਟਕੇ ਹੱਥ ਪੁਰ ਰੱਖਿਆ.

ਪੂਠਾ, ਪੂਠੋ } ਉਲਟਾ. ਦੇਖੋ, ਪੁੱਠਾ ੧.

ਪੂਣ. ਦੇਖੋ, ਪੂਣੀ ੨.

ਪੂਣੀ. ਸੰ. ਪਤ੍ਰਿਜ—ਪੰਜਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੱਤਣ ਵਾਸਤੇ ਰੂੰ ਦੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਬੱਤੀ. ਤੂਲਨਾਲਿਕਾ। ੨ ਸੰ. ਧੂਣ. ਧਾ—ਏਕਤ੍ਰ ਕਰਨਾ, ਬਟੋਰਨਾ.

ਪੂਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਤ੍ਰ. "ਧੀਆ ਪੂਤ ਸੰਜੋਗੁ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) "ਕਾਹੇ ਪੂਤ ਝਗਰਤ ਹਉ ਸੰਗਿ ਬਾਪ." (ਸਾਰ ਮ: ੪) ੨ ਚੇਲਾ. ਨਾਦੀ ਪੁਤ੍ਰ. "ਗੋਰਖ ਪੂਤ ਲੁਹਾਰੀਪਾ ਬੋਲੈ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ੩ ਸੰ. ਵਿ—ਪਵਿਤ੍ਰ. "ਤਗੁ ਨ ਤੁਟਸਿ ਪੂਤ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੪ ਸਾਫ। ੫ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤ੍ਯ. ਸੱਚ। ੬ ਕੁਸ਼ਾ. ਦੱਭ। ੭ ਸ਼ੰਖ. ੮ ਪਲਾਸ਼. ਢੱਕ.

ਪੂਤਨਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੇਦੇ ਨੂੰ ਪੂਤ (ਪਵਿਤ੍ਰ) ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹਰੜ. ਹਰੀਤਕੀ। ੨ ਬਲਿ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਵਕਾਸੁਰ ਅਤੇ ਅਘਾਸੁਰ ਦੀ ਭੈਣ, ਜੋ ਕੰਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰੀ ਹੋਈ ਦਾਈ ਬਣਕੇ ਨੰਦ ਦੇ ਘਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਗਈ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਮੰਮਿਆਂ ਪੁਰ ਵਿਹੁ ਲਾਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਾਕੇ ਮਾਰਨ ਦੀ ਵਿਓਂਤ ਗੁੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਦੇਵ ਨੇ ਇਸ ਦਾ

ਲਹੂ ਚੂਸਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ. ਦੇਖੋ, ਭਾਗਵਤ ਸਕੰਧ ੧੦ ਅ: ੬. "ਆਈ ਪਾਪਣਿ ਪੂਤਨਾ ਦੁਹੀਂ ਥਣੀ ਵਿਹੁ ਲਾਇ ਵਹੇਲੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਜਾਂਕੋ ਮਨ ਪੂਤ ਨਾ ਲਖ਼ਜੋ ਗੁਰੁ ਸੁਪੂਤ ਨਾ ਜਿਸੀ ਕੋ ਪੀਰ ਪੂਤ ਨਾ ਸੰਘਾਰੀ ਸਮ ਪੂਤਨਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਪੂਤ (ਪਵਿਤ੍ਰ) ਨਹੀਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣਿਆ ਅਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁੱਤ ਦੀ ਪੀੜ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਤਨਾ ਵਾਂਙ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਮਾਰਿਆ।[1] ੩ ਦੇਖੋ, ਪੂਦਨਾ.

ਪੂਤਨਾਸੂਦਨ, **ਪੂਤਨਾਰਿ** ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਤਨਾ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕ੍ਰਿਸਨਦੇਵ.

ਪੂਤ ਮਨਾ. ਪਵਿਤ੍ਰ ਮਨ ਵਾਲੀ. ਜਿਸ ਦਾ ਦਿਲ ਸਾਫ਼ ਹੈ.

ਪੂਤਰਾ. ਪੁਤਲਾ. "ਮਾਟੀ ਕੇ ਹਮ ਪੂਤਰੇ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਪੂਤਰੀ. ਪੁਤਲੀ. ਪੁੱਤਲਿਕਾ। ੨ ਅੱਖ ਦੀ ਧੀਰੀ. "ਸੋ ਹਰਿ ਨੈਨਹੁ ਕੀ ਪੂਤਰੀ." (ਗੌਂਡ ਨਾਮਦੇਵ)

ਪੂਤਲਾ, **ਪੂਤਲੀ** ਦੇਖੋ, ਪੁਤਲਾ, ਪੁਤਲੀ.

ਪੂਤਾਤਮਾ. ਸੰ. ਪੂਤਾਤ੍ਮਨ੍. ਵਿ—ਪੂਤ (ਪਵਿਤ੍ਰ) ਮਨ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਦਿਲ ਪਾਕ ਹੈ.

ਪੂਤਿ. ਪੁਤ੍ਰ ਨੇ. "ਪੂਤਿ ਬਾਪੁ ਖੇਲਾਇਆ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਜੋਇ ਖਸਮੁ. "ਪੂਤਿ ਪਿਤਾ ਇਕੁ ਜਾਇਆ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ਜੀਵ ਨੇ ਗ੍ਯਾਨ ਪੁਤ੍ਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ. ਸ਼ੁੱਧੀ। ੩ ਦੁਰਗੰਧ. ਬਦਬੂ। ੪ ਮੁਸ਼ਕਬਿਲਾਈ.

ਪੂਤਿ ਪਿਤਾ ਇਕੁ ਜਾਇਆ. ਦੇਖੋ, ਪੂਤਿ.

ਪੂਤਿ ਬਾਪੁ ਖੇਲਾਇਆ. ਦੇਖੋ, ਜੋਇ ਖਸਮੁ.

ਪੂਤੀ. ਪੁਤ੍ਰੀ. ਬੇਟੀ. "ਸੋਹਾਗਨਿ ਕਿਰਪਨ ਕੀ ਪੂਤੀ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ਸੋਹਾਗਨਿ (ਮਾਇਆ) ਕ੍ਰਿਪਣ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭੋਗ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ.

ਪੂਤੁ. ਦੇਖੋ, ਪੁਤ੍ਰ.

ਪੂਦਨਾ. ਇੱਕ ਪੰਛੀ, ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵੱਲ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਰੰਗ ਭੂਰਾ, ਕੱਦ ਸੱਤ ਅੱਠ ਇੰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਪੁਰ ਆਲ੍ਹਣਾ ਬਣਾਕੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ "ਤੁਹੀ-ਤੁਹੀ" ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਨੁਕਰਣ ਹੈ. "ਪੂਦਨਾ ਸਦੀਵ ਤੁਹੀ ਤੁਹੀ ਉਚਰਤ ਹੈ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪੋਦੀਨਾ.

ਪੂਨਉ. ਦੇਖੋ, ਪੂਨਿਉ.

ਪੂਨਾ. ਬੰਬਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ. ਇੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਦੇੜ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਪਧਾਰੇ ਸਨ. ਇਹ ਬੰਬਈ ਤੋਂ ੧੧੯ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ੧੭੬, ੬੭੧ ਹੈ.

ਪੂਨਿਉ, **ਪੂਨਿਓ**, **ਪੂਨਿਆਂ** ਸੰ. ਪੂਰ੍ਣਿਮਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਰਨਮਾਸੀ. ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਪੱਖ ਦੀ ਪੰਦਰਵੀਂ ਤਿਥਿ. "ਪੂਨਿਉ ਪੂਰਾ ਚੰਦ ਅਕਾਸ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਕਬੀਰ) ਦੇਖੋ, ਰਾਕਾ.

[1] ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭੀ ਇਕ ਦਾਈ ਮੰਮਿਆਂ ਤੇ ਵਿਹੁ ਲਾ ਕੇ ਮਾਰਣ ਦੇ ਭਾਵ ਨਾਲ ਆਈ ਸੀ.

ਪੂਨੀ. ਦੇਖੋ, ਪੂਣੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੁਨੀ.

ਪੂਨੀਆਂ. ਇੱਕ ਜੱਟ ਜਾਤਿ (ਗੋਤ੍ਰ)

ਪੂਨੋ, **ਪੂਨਜੋ** ਦੇਖੋ, ਪੂਨਿਉ.

ਪੂਪ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂੜਾ. ਅਪੂਪ. ਮਾਲਪੂੜਾ ਪਕਵਾਨ. "ਪੂਪ ਪੂਰਿਕਾ ਬਹੁਰ ਤਿਹਾਵਲ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪੂਪਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਪ (ਪੂੜਿਆਂ) ਪੁਰ ਆਉਣ ਵਾਲਾ. ਜਿੱਥੇ ਪੂੜਾ ਪੱਕੇ, ਉਥੇ ਪਹੁਚਣ ਵਾਲਾ. ਪੇਟਦਾਸੀਆ[2]। ੨ ਮੰਗਤਾ.

ਪੂੰਬਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਬਹ. ਪੰਬਾ. ਰੂਈ ਦਾ ਫੰਬਾ, ਜੋ ਤਾੜੇ ਨਾਲ ਧੁਣਕਣ ਸਮੇਂ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਉਡਦਾ ਹੈ. "ਦਾਨਵ ਮਾਨ ਗਯੋ ਉਡ ਪੂੰਬੇ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਪੂਯ. ਸੰ. ਪੂਯ੍. ਧਾ—ਗੰਦਾ ਹੋਣਾ. ਸੜਨਾ, ਦੁਰਗੰਧਿਤ ਹੋਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੀਪ. ਪੂੰ. ਰਾਧ. ਪਸ.

ਪੂਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੌਕਾ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਮੁਸਾਫਿਰਾਂ ਦਾ ਟੋਲਾ. ਉਤਨੇ ਯਾਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਇੱਕ ਵਾਰ ਬੇੜੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਸਕਣ. "ਭੈ ਵਿਚਿ ਆਵਹਿ ਜਾਵਹਿ ਪੂਰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਭੂਮਿ. "ਪੂਰ ਫਟੀ ਛੁਟ ਧੂਰਜਟੀ ਜਟ." (ਕਲਕੀ) ਜ਼ਮੀਨ ਪਾਟ ਗਈ, ਸ਼ਿਵ ਦੀਆਂ ਜਟਾਂ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈਆਂ। ੩ ਪੂਰ੍ਣ. ਵਿ—ਪੂਰਾ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਪੂਰ ਗਿਆਨੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੪ ਵ੍ਯਾਪਕ. "ਜਲਿ ਥਲਿ ਪੂਰ ਸੋਇ." (ਜੈਤ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੫ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਉ। ੬ ਜ਼ਖ਼ਮ ਦਾ ਭਰਨਾ.

ਪੂਰਉ. ਵਿ—ਪੂਰਾ. ਪੂਰਣ. "ਪੂਰਉਪੁਰਖ ਰਿਦੈ ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਪੂਰਈਆ. ਪੂਰਦਾ ਹੈ. "ਰਖਿ ਰਖਿ ਚਰਣ ਹਰਿ ਤਾਲ ਪੂਰਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਵਿ—ਪੂਰ੍ਣ ਕਰੈਯਾ.

ਪੂਰਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਪੂਰਣ ਕਰਤਾ. ਭਰਣ ਪੋਖਣ ਕਰਤਾ. "ਸਗਲ ਪੂਰਕ ਪ੍ਰਭੁ ਧਨੀ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਿਥਮ ਅੰਗ. ਓਅੰ ਜਪ ਨਾਲ ਸ੍ਵਾਸ ਅੰਦਰ ਲੈਂ ਜਾਣੇ. "ਰੇਚਕ ਪੂਰਕ ਕੁੰਭ ਕਰੈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਪੂਰਕਰੰਮਾ. ਵਿ—ਪੂਰੇ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲਾ. ਖ਼ੁਸ਼ਨਸੀਬ. "ਸੋ ਪੂਰਕਰੰਮਾ ਨਾ ਛਿਨਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਪੂਰਕੁ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰਕ ੧. "ਜੈਸੀ ਭੂਖ ਤੈਸੀ ਕਾ ਪੂਰਕੁ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਪੂਰਕ ੩.

ਪੂਰਗਿਆਨ. ਵਿ—ਪੂਰਣ ਗ੍ਯਾਨ. "ਭਾਣੈ ਪੂਰ ਗਿਆਨਾ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਪੂਰਣ. ਸੰ. ਪੂਰ੍ਣ. ਧਾ—ਏਕਤ੍ਰ ਕਰਨਾ, ਢੇਰ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ। ੩ ਜਲ। ੪ ਵਿ—ਪੂਰਾ. ਮੁਕੰਮਲ। ੫ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਪੂਰਿਤ. "ਪੂਰਣ ਹੋਈ ਆਸ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ)

[2] "अपूपा यच्चेन्त यच्चेन्त यत्र वर्क्रा
शयकुली शब्द मात्रेण किंदुर योजनत्रयम्."
(ਸੁਭਾਸਿਤ ਰਤਨਾਕਰ)

ਪੂਰਣਕਾਮ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਮਨਾ ਪੂਰਣ ਹੋ ਗਈ ਹੈ.

ਪੂਰਣਦੇਇ. ਪੂਰਣਦੇਵ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ। ੨ ਪੂਰਣਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਭਰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰਣੁਦੇਇ.

ਪੂਰਣਾਵਤਾਰ. ਪੂਰ੍ਣ-ਅਵਤਾਰ. ਉਹ ਅਵਤਾਰ, ਜੋ ਸਾਰੀ ਕਲਾ ਕਰਕੇ ਪੂਰਣ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ.

ਪੂਰਣਿਮਾ. ਦੇਖੋ, ਪੂਨਿਉ.

ਪੂਰਣੁ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰਣ.

ਪੂਰਣੁ ਦੇਇ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰਣ ਦੇਇ ੨. "ਆਪੇ ਭਾਂਡੇ ਸਾਜਿਅਨੁ ਆਪੇ ਪੂਰਣੁ ਦੇਇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਪੂਰਣੋਪਮਾ. ਦੇਖੋ, ਉਪਮਾ.

ਪੂਰਤ. ਸੰ. ਪੂਰ੍ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਲਣ. ਪਰਵਰਿਸ਼। ੨ ਖੋਦਣ ਅਤੇ ਚਿਣਨ ਦਾ ਕੰਮ। ੩ ਤਾਲ ਖੂਹ ਆਦਿ ਦੇ ਰਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੪ ਵਿ—ਪੂਰਿਤ. ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪੂਰਤਿ. ਸੰ. ਪੂਰ੍ਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤਿ। ੨ ਪੂਰਣਤਾ। ੩ ਭਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪੂਰਨ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰਣ. "ਪੂਰਨ ਆਸ ਕਰੀ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਲਿਵਾਹਨਕੋਟ (ਸਿਆਲਕੋਟ) ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਰਾਜੇ ਸ਼ਾਲਿਵਾਹਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਰਸਾਲੂ ਦਾ ਭਾਈ, ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਇੱਛਾ ਤਿਆਗਕੇ ਯੋਗੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ. ਸਿਆਲਕੋਟ ਤੋਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਨ ਦਾ ਖੂਹ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਤੇਈ ਦੀ ਚਲਾਕੀ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਰ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਗੋਰਖਨਾਥ ਨੇ ਆਕੇ ਕੱਢਿਆ ਸੀ. ਗੋਰਖਨਾਥ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਟਿੱਬਾ ਭੀ ਖੂਹ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਹੈ. ਸੰਤਾਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵਾਲੀਆਂ ਅਨੇਕ ਜਾਤੀ ਦੀਆਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪੂਰਨ ਦੇ ਖੂਹ ਤੇ ਆਕੇ ਇਸਨਾਨ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ. ਏਥੋਂ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਜੋਗੀ ਹਨ. ਸ਼ਹਿਰ ਸਿਆਲਕੋਟ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ ਦਾ ਭੋਰਾ ਭੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੋਤਿਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਆਖੇ ਉਹ ਬਾਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ.

ਪੂਰਨਆਸਨੀ. ਆਸਾ ਪੂਰਕ. "ਪ੍ਰਭ ਪੂਰਨਆਸਨੀ, ਮੇਰੇ ਮਨਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਪੂਰ੍ਣ ਆਸਨ੍ਨ—ਪੂਰ੍ਣ ਆਸੰਨ. ਬਹੁਤ ਪਾਸ. ਹਾਜਰ ਹਜੂਰ.

ਪੂਰਨਕਾਮ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰਣਕਾਮ. "ਪੂਰਨਕਾਮ ਮਿਲੇ ਗੁਰਦੇਵ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਪੂਰਨ ਦਾ ਖੂਹ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰਨ ੨.

ਪੂਰਨਪਦ. ਪੂਰਣਪਦਵੀ. ਆਤਮਗ੍ਯਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਤੁਰੀਯ ਪਦ. "ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਪੂਰਨਪਦ ਪਾਇਆ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਪੂਰਨਪੁਰਖ. ਪੂਰ੍ਣਪੁਰੁਸ਼. ਸਰਵਵ੍ਯਾਪਕ ਕਰਤਾਰ. "ਪੂਰਨਪੁਰਖ ਅਚੁਤ ਅਬਿਨਾਸੀ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ.

ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਜੰਕ. ਪੂਰ੍ਣ-ਪਰ੍ਯੰਕ. ਭਾਰਯਾ (ਵਹੁਟੀ) ਸਹਿਤ ਸੇਜਾ. "ਕਹੂੰ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਜੰਕ." (ਅਕਾਲ)

ਪੂਰਨ ਭੋ. ਪੂਰਾ ਭਇਆ. ਦੇਖੋ, ਭੋ ੩.

ਪੂਰਨਮਾ, ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਦੇਖੋ, ਪੂਨਿਉ. "ਪੂਰਨਮਾ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭੁ ਏਕ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫)

ਪੂਰਨ ਰਾਜਜੋਗ. ਪੂਰ੍ਣ ਰਾਜ ਅਤੇ ਪੂਰ੍ਣ ਯੋਗ. ਵਿਹਾਰ ਅਤੇ ਪਰਮਾਰ੍ਥ ਵਿੱਚ ਕਮਾਲ. "ਪੂਰਾ ਤਪੁ ਪੂਰਨ ਰਾਜਜੋਗੁ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਰਾਜ ਜੋਗ.

ਪੂਰਨ ਵਾਕ. ਵਚਨ ਦੀ ਸਫਲਤਾ, ਜੋ ਵਾਕ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਪੂਰਣਤਾ. "ਜਨ ਕਾ ਕੀਨੋ ਪੂਰਨ ਵਾਕ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਗੁਰਵਾਕ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਮੀ ਨਹੀਂ। ੩ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਵਾਕ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਰਤਾ ਕਰਮ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸ਼ਬਦ ਹਨ.

ਪੂਰਬ. ਵਿ—ਪੂਰ੍ਵ—ਪੂਰਵ. ਪਹਿਲਾ. ਪ੍ਰਥਮ. "ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਮਿਲੇ ਸੰਜੋਗੀ." (ਜੈਤ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਰਵ ਦਿਸ਼ਾ।

ਪੂਰਬਕ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰਵਕ.

ਪੂਰਬਜ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰਵਜ.

ਪੂਰਬਜਨਮ. ਸੰ. ਪੂਰ੍ਵਜਨ੍ਮਨ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਰਤਮਾਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਜਨਮ. ਪਿਛਲਾ ਜਨਮ. "ਪੂਰਬਜਨਮ ਕੇ ਮਿਲੇ ਸੰਜੋਗੀ." (ਜੈਤ ਮ: ੫)

ਪੂਰਬਣਾ. ਪੂਰਣਿਮਾ. ਪੂਰਨਮਾਸੀ. ਦੇਖੋ, ਪੂਨਿਉ.

ਪੂਰਬਰੂਪ. ਪੂਰਵ (ਪਹਿਲਾ) ਰੂਪ. ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਕਲ। ੨ ਕਾਵ੍ਯ ਦਾ ਇੱਕ ਅਰਥਾਲੰਕਾਰ. ਸੰਗਤਿ ਦਾ ਗੁਣ ਲੈਕੇ ਤਿਆਗਣਾ ਅਰ ਪਹਿਲੇ ਜੇਹਾ ਹੀ ਰਹਿਣਾ, "ਪੂਰਬਰੂਪ" ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ.

ਪ੍ਰਥਮ ਸੰਗਗੁਣ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਫਿਰ ਧਾਰਤ ਨਿਜਰੰਗ. (ਰਾਮਚੰਦ੍ਰਭੂਸ਼ਣ) ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਤਨਾ ਕਾਲ ਸੰਗਤਿ ਰਹੇ ਉਤਨਾ ਚਿਰ ਉਸ ਦੇ ਗੁਣ ਧਾਰਣ ਕਰਨੇ ਅਰ ਸੰਗਤਿ ਤੋਂ ਅਲਗ ਹੋਕੇ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀਅਤ ਪੁਰ ਆਜਾਣਾ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਬਾਜੀਗਰਿ ਜੈਸੇ ਬਾਜੀ ਪਾਈ,
ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਭੇਖ ਦਿਖਲਾਈ,
ਸਾਂਗੁ ਉਤਾਰਿ ਥੰਮਿਓ ਪਾਸਾਰਾ,
ਤਬ ਏਕੋ ਏਕੰਕਾਰਾ, × × ×
ਬੀਜੁ ਬੀਜਿ ਦੇਖਿਓ ਬਹੁ ਪਰਕਾਰਾ,
ਫਲ ਪਾਕੇ ਤੇ ਏਕੰਕਾਰਾ.
(ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਕਬੀਰਾ ਧੂਰਿ ਸਕੇਲਿਕੈ ਪੁਰੀਆ ਬਾਂਧੀ ਦੇਹ,
ਦਿਵਸ ਚਾਰਿ ਕੋ ਪੇਖਨਾ ਅੰਤ ਖੇਹ ਕੀ ਖੇਹ.
(ਸ. ਕਬੀਰ)

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ,
ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ.
(ਜਾਪੁ)

ਫਟਕ ਮਨਿੰਦ ਹੁਤੀ ਮਤਿ ਕਾਚੀ,
ਢਿਗ ਸਤਸੰਗ ਰੰਗ ਸ਼ੁਭ ਰਾਚੀ,

ਵਿਛੁਰਯੋ ਜਬੈ ਤਥਾ ਰਹਿਗਇਊ,
ਯਥਾ ਪ੍ਰਿਥਮ ਮੂਰਖਮਤਿ ਭਇਊ.
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੂਰਬਲਾ. ਵਿ—ਪੂਰਵ ਕਾਲਿਕ. ਪਹਿਲੇ ਸਮੇਂ ਦਾ. "ਪੂਰਬਲਾ ਅੰਕੁਰ ਜਾਗਿਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਪਰਾ ਪੂਰਬਲਾ.

ਪੂਰਬਲੋ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰਬਲਾ. "ਪੂਰਬਲੋ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮ ਨ ਮਿਟੈ." (ਧਨਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ)

ਪੂਰਬਾਂਗ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰਵਾਂਗ.

ਪੂਰਬਾਣੀ / **ਪੂਰਬਾਣੈ** } ਦੇਖੋ, ਧੁਨੀ (ਕ)

ਪੂਰਬਾਪਰ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੂਵੰ-ਅਪਰ. ਪੂਰਵਾਪਰ. ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ। ੨ ਵਿ—ਅਗਲਾ ਅਤੇ ਪਿੱਛਲਾ। ੩ ਪੂਰਵ ਅਤੇ ਪਸ਼੍ਚਿਮ ਦਾ.

ਪੂਰਬਾਰਧ. ਪੂਵੰ-ਅਧੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਿਲਾ ਅੱਧਾ. ਉੱਤਰਾਧੰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਭਾਗ.

ਪੂਰਬਿ. ਪੂਰਵ ਕਾਲ ਵਿੱਚ। ੨ ਪੂਰਵ ਤੋਂ. "ਜੇ ਹੋਵੈ ਪੁਰਬਿ ਲਿਖਿਆ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਣਹ. ਪੂਰਵ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ. ਪੂਰਵ ਕਰਮਾਂ ਦੇ ਫਲ ਅਨੁਸਾਰ. "ਲਭਣੰ ਸਾਧ ਸੰਗੇਣ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਣਹ." (ਗਾਥਾ)

ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ. ਪੂਰਵ ਲਿਖਿਤ. ਪਹਿਲਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ. ਕਰਮਾਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਰਬਧਲੇਖ. "ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਪਾਇਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਪੂਰਬੀ. ਵਿ—ਪੂਰਵ ਦਿਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਰਵ ਦਾ ਵਸਨੀਕ. "ਪੂਰਬੀ ਨ ਪਾਰ ਪਾਵੈਂ." (ਅਕਾਲ) ੩ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤਿ ਦੀ ਇੱਕ ਰਾਗਿਣੀ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਧੈਵਤ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਰਿਸ਼ਭ ਧੈਵਤ ਕੋਮਲ, ਮੱਧਮ ਤੀਵ੍ਰ, ਸੜਜ ਗਾਂਧਾਰ ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਦ ਸ਼ੁੱਧ ਹਨ. ਅਵਰੋਹੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਭੀ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਵਾਦੀ ਗਾਂਧਾਰ ਅਤੇ ਧੈਵਤ ਸੰਵਾਦੀ ਹੈ. ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਦਿਨ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਰ ਹੈ.

ਆਰੋਹੀ—ਸ ਰਾ ਮੀ ਪ ਧਾ ਨ ਸ.

ਅਵਰੋਹੀ—ਸ ਨ ਧਾ ਪ ਮ ਗ ਰਾ ਸ.

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਗਉੜੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾਕੇ ਇਹ ਰਾਗਿਣੀ ਲਿਖੀ ਹੈ.

ਪੂਰਬੀਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਰਵ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ ਵਸਨੀਕ। ੨ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦਾ.

ਪੂਰਬੋਕਤ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰਵੋਕ੍ਤ.

ਪੂਰਭੰਡਾਰੀਆ. ਵਿ—ਪੂਰਣ ਭੰਡਾਰ ਵਾਲਾ. ਜਿਸ ਦਾ ਮਾਲਗੁਦਾਮ ਭਰਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. "ਹਰਿ ਪੂਰਭੰਡਾਰੀਆ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਪੂਰਵ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰਬ.

ਪੂਰਵਕ. ਸੰ. ਪੂਵੰਕ. ਵਿ—ਪਹਿਲਾ. ਪੂਵੰ ਕਾਲ ਦਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਡੇ ਵਡੇਰੇ. ਬਾਪ ਦਾਦਾ ਆਦਿ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨਾਲ. ਸਾਥ. ਸਹਿਤ. ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਵਿਚਾਰ ਪੂਰਵਕ ਉੱਤਰ ਦੇਣਾ, ਧ੍ਯਾਨ ਪੂਰਵਕ ਕਥਾ ਸੁਣਨਾ ਆਦਿ.

ਪੂਰਵਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਪੂਰਵ (ਪਹਿਲਾਂ) ਜਨਮਿਆ ਹੈ, ਵਡਾ ਭਾਈ। ੨ ਬਾਪ ਦਾਦਾ ਆਦਿ ਵਡੇਰੇ। ੩ ਵਿ—ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਜਨਮਿਆ ਹੋਵੇ.

ਪੂਰਵ ਪਕ / **ਪੂਰਵ ਪੱਖ** } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਹਨੇਰਾ ਪੱਖ। ੨ ਕਿਸੇ ਚਰਚਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੱਖ. ਪ੍ਰਸ਼ਨ. ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਪੁਰ ਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਠਾਈ ਬਾਤ. ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਥਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉੱਤਰ ਪੱਖ ਕਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਮੁੱਦਈ ਦਾ ਦਾਵਾ.

ਪੂਰਵਭਾਸੀ. ਸੰ. ਪੂਰ੍ਵਭਾਸ਼ਿਨ੍. ਵਿ—ਪਹਿਲਾਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ, ਭਾਵ—ਮਿਲਣ ਆਏ ਨੂੰ ਆਪ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਿਸ੍ਟਾਚਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਪੂਰਵ ਮੀਮਾਂਸਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਥਮ ਵਿਚਾਰ। ੨ ਕਰਮਕਾਂਡ ਸੰਬੰਧੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ. ਜੈਮਿਨਿ ਮੁਨਿ ਦਾ ਰਚਿਆ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਦਰਸ਼ਨ.

ਪੂਰਵਾਂਗ. ਸ਼ਰੀਰ (ਜਿਸਮ) ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੱਲ ਦਾ ਪਾਸਾ। ੨ ਰਾਗ ਦੇ ਆਲਾਪ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਿੱਸਾ। ੩ ਦਿਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਪਹਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਰਾਗ.

ਪੂਰਵਾਪਰ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰਬਾਪਰ.

ਪੂਰਵੋਕ੍ਤ. ਪੂਰਵ (ਪਹਿਲਾਂ) ਉਕ੍ਤ (ਕਹਿਆ). ਵਿ—ਪਹਿਲੇ ਕਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ.

ਪੂਰਾ. ਵਿ—ਪੂਰਣ. "ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੇ ਮਿਲੈ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲ ਦਾ ਕੀੜਾ. ਕੂਰਾ। ੩ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖ.

ਪੂਰਾਇਸਨਾਨੁ. ਪੂਰਣ ਸਨਾਨ. ਬਾਹਰ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਸਫਾਈ. ਤਨ ਅਤੇ ਮਨ ਦੀ ਨਿਰਮਲਤਾ. "ਪੂਰਾ ਮਾਰਗੁ ਪੂਰਾ ਇਸਨਾਨੁ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਪੂਰਾਈ. ਪੂਰਣ ਕਰਾਈ. ਭਰਵਾਈ। ੨ ਪੂਰਣ ਕੀਤੀ। ੩ ਪੂਰਣਤਾ.

ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ. ਪੂਰਣ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣਾ. ੨ ਮਰਣਾ. ਸਾਹ ਪੂਰੇ ਹੋਣੇ. "ਭਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭੁ ਸੰਗ ਬਖਾਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪੂਰਾ ਗੁਰ / **ਪੂਰਾ ਗੁਰੁ** } ਵਿ—ਪੂਰਣ ਗੁਰੂ. ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ ਅਤੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਧਰਮਉਪਦੇਸ਼ਕ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ. "ਪੂਰਾਗੁਰੁ ਅਖ੍ਯਉ ਜਾਕਾ ਮੰਤ੍ਰ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਪੂਰਾਨ. ਪੂਰਣ ਹੋਇਆ. ਵ੍ਯਾਪਕ. "ਕੀਟ ਹਸਤਿ ਸਗਲ ਪੂਰਾਨ." (ਗੋਂਡ ਮ: ੫)

ਪੂਰਾਪੁਰਖੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਰਣਪੁਰੁਸ਼. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ. "ਪੂਰਾਪੁਰਖੁ ਪਾਇਆ ਵਡਭਾਗੀ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੨ ਕਰਤਾਰ.

ਪੂਰਾਮਾਰਗੁ. ਵਿ—ਉਹ ਰਾਹ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੈਕੇ ਭੁਲੇਖਾ ਨਾ ਲੱਗੇ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੱਖ ਪੰਥ. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਦੱਸਿਆ ਰਾਹ. ਸਿੱਖਮਾਰਗ. "ਪੂਰਾਮਾਰਗੁ ਪੂਰਾ ਇਸਨਾਨੁ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਪੂਰਾ ਲੋਕੀਕ. ਪੂਰ੍ਣ ਲੌਕਿਕ. ਵਿ—ਪੂਰਣ ਪ੍ਰਸਿੱਧ. ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਦੁਨੀਆਵੀ ਵਿਹਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਣ. "ਪੂਰੀ ਸੋਭਾ ਪੂਰਾ ਲੋਕੀਕ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਪੂਰਾ ਵੇਸਾਹੁ. ਪੂਰਣ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ. ਪੂਰੀ ਸ਼੍ਰੱਧਾ। ੨ ਪੂਰਣ ਵਯਾਪਾਰ. ਪੂਰਾ ਵਣਿਜ. ਦੇਖੋ, ਬਿਸਾਹਨ ਅਤੇ ਵੇਸਾਹਨ.

ਪੂਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੂਰਣ ਕਰਕੇ. ਭਰਕੇ। ੨ ਵਿ—ਪੂਰਣ. ਸੰਪੂਰਣ. "ਸੁਖਵੰਤੀ ਸਾ ਨਾਰਿ ਸੋਭਾ ਪੂਰਿ ਬਣਾ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੩ ਵਯਾਪਕ. "ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮੈ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਪੂਰਿਅੜੀ. ਪੂਰਣ ਕੀਤੀ "ਨਾਨਕ ਪੂਰਿਅੜੀ ਮਨਆਸਾ." (ਗਉ ਮ: ੪)

ਪੂਰਿਆ. ਪੂਰਣ ਕੀਤਾ। ੨ ਵਯਾਪਿਆ। ੩ ਹਠਯੋਗ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਓਅੰਜਪ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਪੂਰਿਆ (ਭਰਿਆ). "ਨਾਦ ਸਤ ਪੂਰਿਆ." (ਮਾਰੂ ਜੈਦੇਵ)

ਪੂਰਿਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਪਲਾ. ਪੂਰੀ. ਘੀ ਵਿੱਚ ਤਲੀ ਹੋਈ ਰੋਟੀ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰੀ ੪ ਅਤੇ ਪੂਪ.

ਪੂਰਿਤ. ਵਿ—ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਤ੍ਰਿਪਤ.

ਪੂਰਿਨ. ਕਿਸੇ ਅਜਾਣ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਦੇ ੭੭੭ ਅੰਗ ਵਿੱਚ "ਧੂਰਿਨ" ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਧੂਰਿ (ਰਜ) ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ.

ਪੂਰੀ. ਪੂਰਣ ਕੀਤੀ. "ਪੂਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਮਨਸਾ ਮੇਰੇ ਰਾਮ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਪੂਰਣ. ਨ੍ਯੂਨਤਾ ਰਹਿਤ. "ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਕਰਾਮਾਤਿ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਸੱਲੀ. "ਭਨਤਿ ਨਾਨਕ ਮੇਰੀ ਪੂਰੀਪਰੀ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੪ ਘੀ ਵਿੱਚ ਤਲੀ ਰੋਟੀ. ਪੂਰਿਕਾ. ਪੂੜੀ. ਸੰ. ਪੂਪਲਾ। ੫ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਢੋਲ ਆਦਿ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੇ ਮੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਗੋਲ ਚਮੜਾ.

ਪੂਰੀਅਲੇ. ਪੂਰਣ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਵਯਾਪਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ. "ਸਪਤ ਲੋਕ ਸਾਮਾਨਿ ਪੂਰੀਅਲੇ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਸਮਾਨਭਾਵ ਕਰਕੇ ਪੂਰਣ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ.

ਪੂਰੀਨਾ. ਪੂਰਣ ਕਰਤਾ. ਭਰਨ ਵਾਲਾ. "ਨੀਚ ਤੇ ਊਚ, ਊਨ ਪੂਰੀਨਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਪੂਰੀਪੈਣੀ. ਕ੍ਰਿ—ਪੂਰਣਤਾ ਹੋਣੀ. ਕੰਮ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਨਾ. ਪੂਰੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋਣੀ. "ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਪੂਰੀਪਈ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੋਰ)

ਪੂਰੀ ਰਾਸਿ. ਉਹ ਰਾਸਿ (ਪੂੰਜੀ) ਜੋ ਕਦੇ ਨਾ ਘਟੇ. ਭਾਵ—ਸ਼ੁਭਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ.

ਪੂਰੁ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰ ੧. "ਦੁਬਿਧਾ ਡੋਬੇ ਪੂਰੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਪੂਰੇਵ. ਪੂਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਮਨਸਾ ਸਭ ਪੂਰੇਵ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਪੂਰੈ. ਪੂਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਭਰਦਾ ਹੈ। ੨ ਪੂਰਣ (ਪੂਰੇ) ਨੇ. "ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਕੀਤੀ ਪੂਰੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਪੂਰੋ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕ ਪਰੋਪਕਾਰੀ ਸਿੱਖ। ੨ ਵਿ—ਪੂਰਣ. ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਮੀ ਨਹੀਂ.

ਪੂਰੋਪੂਰਾ. ਵਿ—ਅਤਿ ਪੂਰਣ. ਆਕਾਸ਼ ਆਦਿ ਵਯਾਪਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਤੋਂ ਭੀ ਵਧਕੇ ਪੂਰਣ। ੨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤਰਾਂ ਦੀ ਨ੍ਯੂਨਤਾ ਨਹੀਂ. "ਪੂਰੋਪੂਰਾ ਆਖੀਐ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਪੂਲ, ਪੂਲਕ, ਪੂਲਾ ਸੰ. ਪੂਲ੍. ਧਾ—ਢੇਰ ਕਰਨਾ, ਬਟੋਰਨਾ (ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ). ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘਾਹ ਆਦਿ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਗੱਠਾ. ਮੁੱਠਾ. "ਕੇਸ ਜਲੇ ਜੈਸੇ ਘਾਸ ਕਾ ਪੂਲਾ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ੩ ਸੰ. ਪੂਲਜ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਥੋਥਾ ਦਾਣਾ. ਭਾਵ—ਅਸਾਰ ਕਰਮ. ਉਹ ਕਰਮ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਫਲ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀਂ. "ਹਰਿ ਕੇ ਭਜਨ ਬਿਨੁ ਬਿਰਥਾ ਪੂਲੁ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਪੂਲਾਦ. ਫ਼ਾ پولاد ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੌਲਾਦ. ਜੌਹਰਦਾਰ ਲੋਹਾ। ੨ ਤੂਰਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਿਲਵਾਨ। ੩ ਕੁਤਕਾ. ਮੁਤਹਿਰਾ. ਸਲੋਤਰ.

ਪੂਲੀ, ਪੂਲੁ ਦੇਖੋ, ਪੂਲ, ਪੂਲਾ.

ਪੂਲ੍ਹਾ. ਦੇਖੋ, ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ.

ਪੂੜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਪ. ਮਾਲਪੂੜਾ ਪਕਵਾਨ. ਮਿੱਠੇ ਨਾਲ ਗਾੜ੍ਹੇ ਘੁਲੇ ਹੋਏ ਆਟੇ ਦੀ ਘਿਉ ਜਾਂ ਤੇਲ ਵਿੱਚ ਤਲੀ ਹੋਈ ਨਰਮ ਰੋਟੀ.

ਪੂੜੀ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰੀ ੪.

ਪੇਉ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਤਾ. ਪਿਉ. ਬਾਪ। ੨ ਸੰ. ਪੇਯ. ਵਿ—ਪੀਣ ਯੋਗ੍ਯ. "ਏਹੁ ਮਹਾਰਸ ਪੇਉ ਰੇ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ੩ ਪਾਨ ਕਰ. ਪੀ. "ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪੇਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਪੇਉਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਤਾ ਓਕਸ੍. ਪਿਤਾਗ੍ਰਿਹ. ਬਾਪ ਦਾ ਘਰ। ੨ ਪਿਤਾ ਦਾ ਵੰਸ਼.

ਪੇਊਖ. ਦੇਖੋ, ਪਿਊਖ.

ਪੇਈਅੜਾ, ਪੇਈਆ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਤਾ ਦਾ ਘਰ. ਪਿਤਾ ਦਾ ਕੁਲ. ਭਾਵ—ਇਹ ਲੋਕ. "ਪੇਈਅੜੈ ਸਹੁ ਸੇਵਿ ਤੂੰ ਸਾਹੁਰੜੈ ਸੁਖਿ ਵਸੁ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) "ਨਿਤ ਨ ਪੇਈਆ ਹੋਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) "ਨਾਨਕ ਸੁਤੀ ਪੇਈਐ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਭਾਵ—ਇਸ ਲੋਕ ਵਿੱਚ.

ਪੇਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਸ਼. ਜ਼ੋਰ. ਬਲ. "ਪੂਰਬ ਕਰੇ ਉਪਾਯ ਜੋ ਕੋ ਪੇਸ ਨ ਜਾਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸੰ. ਪੇਸ਼. ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ. ਸਿੰਗਾਰ. "ਕੇਸ ਪੇਸ ਸੋਂ ਜੁਟ ਉਪਾਰਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੫੩) ੩ ਫ਼ਾ پیش ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਸੰਮੁਖ. ਅੱਗੇ. "ਯਕ ਅਰਜ ਗੁਫਤਮ ਪੇਸਿ ਤੋ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੧) ਪੇਸ਼ ਦੇ ਸੱਸੇ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਸਿਆਰੀ ਇਜ਼ਾਫ਼ਤ ਦੀ ਥਾਂ ਹੈ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁੜਤੇ ਆਦਿ ਵਸਤ੍ਰ ਦਾ ਅਗਲਾ ਭਾਗ। ੫ ਸੰ. ਪੇਥ੍. ਧਾ—ਮਸਲਣਾ, ਰਗੜਨਾ, ਯਤਨ ਕਰਨਾ.

ਪੇਸ਼ ਆਮਦ. ਫ਼ਾ پیش آمد ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆਇਆ.

ਪੇਸ਼ਕਸ਼. ਫ਼ਾ پیشکش ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋ ਪੇਸ਼ (ਸਾਮ੍ਹਣੇ) ਵਿਛਾਇਆ ਜਾਵੇ. ਖਿਲਤ, ਸੌਗਾਤ, ਤੋਹਫ਼ਾ ਅਤੇ ਧਨ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ.

ਪੇਸ਼ਕਬਜ. ਫ਼ਾ پیش قبض ਪੇਸ਼ਕ਼ਬਜ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਦਾ ਕਬਜਾ ਪੇਟੀ ਵਿੱਚ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੋਵੇ. ਕਰਦ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਸ਼ਸਤ੍ਰ.

ਪੇਸ਼ਕਾਰ. ਫ਼ਾ پیشکار ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਪੇਸ਼ (ਅੱਗੇ)

ਮਿਸਲ ਅਰਜੀ ਆਦਿ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮੁਨਸ਼ੀ. ਸਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ.

ਪੇਸ਼ਗਾਹ. ਫ਼ਾ پیشگاہ ਸੰਗਯਾ—ਘਰ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਦੀ ਥਾਂ. ਵੇੜ੍ਹਾ. ਸਹਨ। ੨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਦਰਗਾਹ.

ਪੇਸ਼ਗੀ. ਫ਼ਾ پیشگی ਸੰਗਯਾ—ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਦੇ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤੀ ਰਕਮ. ਅਗਾਊ ਦਿੱਤਾ ਧਨ.

ਪੇਸਣ. ਸੰ. ਪੀਹਣਾ. ਚੂਰਨ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪੇਸ ੫.

ਪੇਸਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਚੱਕੀ. ਪੀਹਣ ਦਾ ਯੰਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਪੇਸ ੫.

ਪੇਸ਼ਤਰ. ਫ਼ਾ پیشتر ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਹਿਲਾਂ. ਪੂਰਵ. ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ.

ਪੇਸ਼ਦਸ੍ਤੀ. ਫ਼ਾ پیشدستی ਸੰਗਯਾ—ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਜ਼ਯਾਦਤੀ. ਵਧੀਕੀ। ੩ ਦਿਲੇਰੀ.

ਪੇਸ਼ਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪੇਸ਼ਾ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲੀ, ਵੇਸ਼ਯਾ. (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੪੯) ੨ ਦੇਖੋ, ਪੇਸਣੀ.

ਪੇਸ਼ਬੰਦੀ. ਫ਼ਾ پیشبندی ਸੰਗਯਾ—ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਬਚਾਉ ਦੀ ਜੁਗਤਿ.

ਪੇਸ਼ਰਉ / **ਪੇਸ਼ਰੌ** } ਫ਼ਾ پیشرو ਸੰਗਯਾ—ਆਗੂ. ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ.

ਪੇਸ਼ਵਾ. ਫ਼ਾ ਸੰਗਯਾ—ਆਗੂ. ਪ੍ਰਧਾਨ. ਮੁਖੀਆ। ੨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤ੍ਰੀ. ਇਹ ਪਦਵੀ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਮਰਹਟਾਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਰਮਚਾਰੀ ਬਾਲਾ ਜੀ ਰਾਉ ਵਿਸ਼੍ਵਨਾਥ ਨੂੰ, ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਨੀਤਿ ਅਤੇ ਬਹਾਦੁਰੀ ਦਾ ਪੁੰਜ ਸੀ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ. ਇਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਬਾਜੀਰਾਉ (੧) ਸਨ ੧੭੨੦ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ਵਾ ਹੋਇਆ. ਪੇਸ਼ਵਾ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਪੂਨੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਦੀ ਰਾਜ ਰਿਹਾ. ਬਾਜੀਰਾਉ (੨) ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਨ ੧੮੧੮ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ. ਬਾਜੀਰਾਉ ਦੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ. ਇਸ ਦੀ ਮੌਤ ਸਨ ੧੮੫੨ ਵਿੱਚ ਹੋਈ. ਦੇਖੋ, ਨਾਨਾ ੫.

ਪੇਸ਼ਵਾਈ. ਫ਼ਾ پیشوائی ਸੰਗਯਾ—ਅਗਵਾਨੀ. ਕਿਸੇ ਮਾਨਯੋਗਯ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਕੇ ਲੈਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪੇਸ਼ਾ. ਫ਼ਾ پیشہ ਪੇਸ਼ਹ. ਸੰਗਯਾ—ਕਸਬ. ਕਿੱਤਾ. ਕਾਰਜ। ੨ ਜੀਵਿਕਾ ਦੀ ਕਿਰਤ। ੩ ਵਿਭਚਾਰ ਦੀ ਕਿਰਤ ਲਈ ਭੀ ਪੇਸ਼ਾ ਸ਼ਬਦ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਵਰਤ ਲੈਂਦੇ ਹਨ.

ਪੇਸ਼ਾਨੀ. ਫ਼ਾ پیشانی ਸੰਗਯਾ—ਮੱਥਾ. ਮਸ੍ਤਕ। ੨ ਅੱਗੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ.

ਪੇਸ਼ਾਬ. ਫ਼ਾ پیشاب ਸੰ—ਪ੍ਰਸ੍ਰਾਵ. ਸੰਗਯਾ—ਮੂਤ੍ਰ. ਮੂਤ. ਬੌਲ. ਅੰ. piss.

ਪੇਸ਼ਾਬ ਦਾਨ. ਸੰ. ਪ੍ਰਸ੍ਰਾਵ ਧਾਨ. ਅੰ. Piss-Pot.

ਪੇਸ਼ਾਵਰ. ਫ਼ਾ پیشور ਸੰਗਯਾ—ਪੇਸ਼ਾ (ਕਿੱਤਾ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਪੇਸ਼ਹਵਰ।

੨ ਪੱਛਮ ਉੱਤਰੀ ਸਰਹੱਦ ਪੁਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਗਰ ਪੇਸ਼ਾਵਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਪੁਰਸ਼ਪੁਰ ਅਥਵਾ ਪੁਰੁਸਵਰ ਹੈ. ਇਹ ਗੰਧਾਰ ਦੇਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ. ਇੱਥੇ ਸਨ ੧੨੦ ਤੋਂ ੧੬੨ ਤਕ ਕਨਿਸ਼ਕ ਨੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ. ਸਨ ੯੯੧ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੁਬਕਤਗੀਨ ਨੇ ਜੈਪਾਲ ਤੋਂ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਖੋਹ ਕੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਨ ੧੮੧੭ (੪ ਮੱਘਰ ਸੰਮਤ ੧੮੭੫) ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ, ਪਰ ੬ ਮਈ ਸਨ ੧੮੩੪ ਨੂੰ ਕੌਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖਰਾਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ ਅਰ ਬਾਲਾਹਿਸਾਰ ਕਿਲੇ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਸਲਤਨਤ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਝੁਲਾਕੇ ਨਾਮ 'ਸੁਮੇਰਗੜ੍ਹ' ਰੱਖਿਆ.

ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮੀ ਹੱਦ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਗਵਰਨਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਅਰ ਵਡੀ ਛਾਉਣੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ੬੩, ੮੯੪ ਹੈ. ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਲਹੌਰ ਤੋਂ ੨੯੯ ਅਤੇ ਬੰਬਈ ਤੋਂ ੧੫੯੪ ਮੀਲ ਹੈ.

ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਇਹ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ:—

(ੳ) ਮਹੱਲਾ ਆਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਇਮਾਰਤ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬਣਾਈ ਹੈ. ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਅਤੇ ਅਤੁੱਟ ਲੰਗਰ ਇੱਥੇ ਜਾਰੀ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਡਿਹੁਡੀ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇੱਕ ਖੂਹ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਜੋਗਨ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਆਮ ਲੋਕ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਅਨੇਕ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਸ ਦੇ ਜਲ ਨਾਲ ਰੋਗੀਆਂ ਦਾ ਇਸਨਾਨ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ.

(ਅ) ਭਾਈ ਬੀਬਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਕਰੀਮ ਪੁਰੇ ਮਹੱਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਬਣਵਾਈ ਹੈ. ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਦਾ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਭਾਈ ਬੀਬਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਭੇਜਿਆ ਸੀ.

(ੲ) ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰਾ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵ. ਮਹੱਲਾ ਗੰਜ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਹ ਥਾਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜਗਤ ਗੁਰੂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਨਿਸਤਾਰਾ ਕਰਨ ਆਏ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ.

(ਸ) ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦਾ ਸਥਾਨ. ਇਹ ਭੀ ਮਹੱਲਾ ਗੰਜ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਉਦਾਸੀ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਇੱਥੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਕੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਮੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਦੋਵੇਂ ਵੇਲੇ ਸਤਸੰਗ ਹੋਂਦਾ ਹੈ. ਪੰਜ ਜੋਤਾਂ (ਦੀਪਕ) ਅਖੰਡ ਜਗਦੀਆਂ ਹਨ.

(ਹ) ਕਿਲਾ ਬਾਲਾ ਹਸਾਰ ਪਾਸ ਸ਼ਹੀਦ ਬੁੰਗਾ, ਭਾਈ ਸੰਗੋ ਸਿੰਘ ਆਦਿਕ ਸੂਰਬੀਰ ਜੋ ਕੌਮੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸਥਾਨ ਹੈ.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਅਨੇਕਾਂ ਧਰਮ ਸਾਲਾਂ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਬਣਵਾਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਭਜਨ ਕੀਰਤਨ ਨਿੱਤ ਹੋਂਦਾ ਹੈ.

ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੱਜਨਾਂ ਦੇ ਘਰ ਗੁਰੂ ਵਸਤਾਂ ਭੀ ਦੱਸੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ—ਫ਼ਾਰਸੀ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜਿਸਤੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਦੇ ਦਸ੍ਤਖ਼ਤ ਆਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦਸ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ, ਇੱਕ ਕਟਾਰ, ਇੱਕ ਜੁੱਤੀ (ਜੋੜਾ), ਭਾਈ ਭਾਗ ਮੱਲ ਬਾਲ ਮੁਕੰਦ ਦੇ ਘਰ ਗਲੀ ਪੇਂਜਿਆਂ ਦੀ ਕਰੀਮ ਪੁਰੇ ਹਨ.

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦਾ ਰਬਾਬ ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਸਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਕੀਮ ਪਾਸ ਹੈ, ਜੋ ਦਬਗਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪਾਸ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ.

ਭਾਈ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰੁਦ੍ਵਾਰੇ ਸੱਤਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮੰਜਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਸਰਬੰਦ, ਅਤੇ ਜਾਮਾ ਹੈ.

ਗੰਜ ਵਿੱਚ ਮਾਈ ਬੁਤਕੀ ਦੇ ਘਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਜਾਮਾ ਅਤੇ ਚੀਰਾ ਅਰ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਬੋਹੜ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ਿਆ ਹੁਕਮ ਨਾਮਾ ਸੰਮਤ ੧੬੬੧ ਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਸੰਤ ਸਿੰਘ.

ਪੇਸ਼ਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਆਂਡਾ। ੨ ਮਾਸ ਦਾ ਟੁਕੜਾ. ਬੋਟੀ। ੩ ਗਰਭ ਦੀ ਝਿੱਲੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੱਚਾ ਲਿਪਟਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ੪ ਦੇਖੋ, ਪੇਸ ੩.

ਪੇਸਿ ਤੋ. ਤੇਰੇ ਅੱਗੇ. ਦੇਖੋ, ਪੇਸ ੩.

ਪੇਸ਼ੀ. ਦੇਖੋ, ਪੇਸ਼ਿ। ੨ ਫ਼ਾ پیشی ਹਾਕਿਮ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਸੰ. ਵਜ੍ਰ। ੪ ਮਾਹਾਂ ਦੀ ਦਾਲ। ੫ ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਮਿਆਨ। ੬ ਢੋਲ.

ਪੇਸ਼ੀਨ. ਫ਼ਾ پیشین ਵਿ—ਪ੍ਰਾਚੀਨ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਸਵੇਰ ਅਤੇ ਦੁਪਹਰ ਦੇ ਮੱਧ ਦਾ ਵੇਲਾ.

ਪੇਸ਼ੀਨਹ. ਫ਼ਾ پیشینہ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਹਿਲਾ. ਪੁਰਾਣਾ.

ਪੇਸ਼ੀਨਗੋਈ. ਫ਼ਾ پیشین گوئی ਸੰਗਯਾ—ਭਵਿਸ਼੍ਯ ਕਥਨ. ਅੱਗੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ.

ਪੇਹਜ. ਸੰ. ਪੇਯ. ਪੀਣ ਯੋਗ੍ਯ ਪਦਾਰਥ, ਦੁੱਧ ਆਦਿ.

ਪੇਹਨੁ. ਫ਼ਾ پیرہن ਪੈਰਾਹਨ. ਸੰਗਯਾ—ਜਾਮਾ. ਚੋਲਾ. "ਛਪਨ ਕੋਟਿ ਕਾ ਪੇਹਨੁ ਤੇਰਾ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਪੇਕਾ. ਦੇਖੋ, ਪੇਉਕਾ.

ਪੇਕਾਂਬਰ. ਦੇਖੋ, ਪੈਗੰਬਰ. "ਪੀਰ ਪੇਕਾਂਬਰ ਸਾਲਿਕ ਸਾਦਿਕ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਪੇਖਣੁ }
ਪੇਖਨ } ਸੰ. ਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ਣ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਅਵਲੋਕਨ. "ਪੇਖਨ ਕਉ ਨੇਤ੍ਰ, ਸੁਨਨ ਕਉ ਕਰਨਾ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਪੇਸਣ.

ਪੇਖਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ਣ. ਦੇਖਣਾ. ਨਿਹਾਰਨਾ. "ਪੇਖਿਓ ਲਾਲਨ ਪਾਟ ਬੀਚਿ ਖੋਏ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੨ ਵਿਚਾਰਨਾ. ਸੋਚਣਾ. "ਬਹੁ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਹੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਪੇਖੇ, ਸਰਬ ਢੰਢੋਲਿ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਸੰਗਯਾ—ਤਮਾਸ਼ਾ. ਖੇਲ. "ਜਿਉ ਸੁਪਨਾ ਅਰੁ ਪੇਖਨਾ ਐਸੇ ਜਗ ਕਉ ਜਾਨਿ." (ਸ: ਮ: ੯) ੪ ਨਜਾਰਾ. ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ.

ਪੇਖਾਗਿਓ. ਅਗ੍ਰ-ਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ਣ ਕੀਤਾ. ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖਿਆ। ੨ ਪ੍ਰਤੱਖ ਦੇਖਾਂ. "ਨਿਮਖ ਦਰਸ ਪੇਖਾਗਿਓ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਪੇਖਾਰਉ. ਦਿਖਾਵਾਂ. ਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ਣ ਕਰਾਵਾਂ. "ਕਹ ਪੇਖਾਰਉ ਹਉ ਕਰਿ ਚਤੁਰਾਈ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਪੇਖਾਰੀਆ. ਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ਣ ਕਰਤਾ. ਦ੍ਰਸ਼੍ਟਾ. ਦੇਖਣ ਵਾਲਾ.

ਪੇਖਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਦੇਖਕੇ. ਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ਣ ਕਰਕੇ. "ਪੇਖਿ ਦਰਸਨੁ ਨਾਨਕ ਬਿਗਸੇ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਪੇਖੁ. ਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ਣ ਕਰ. ਦੇਖ. "ਪੇਖੁ ਹਰਿਚੰਦਉਰੜੀ ਅਸਥਿਰੁ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੫)

ਪੇਖੈ. ਦੇਖਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੇਖਣੁ। ੨ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ, ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ. "ਸੁਖੀਏ ਕਉ ਪੇਖੈ ਸਭ ਸੁਖੀਆ, ਰੋਗੀ ਕੈ ਭਾਣੈ ਸਭ ਰੋਗੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਪੇਖੰਤ }
ਪੇਖੰਤੁ } ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੇਖਦੇ (ਦੇਖਦੇ). ਦੇਖਦੇ ਹੀ. ਦੇਖਣਸਾਰ. "ਮ੍ਰਿਗੀ ਪੇਖੰਤ ਬਧਕ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) "ਪੇਖੰਤੇ ਤਜਾਗੰ ਕਰੋਤਿ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਪੇਖੰਦੜਾ }
ਪੇਖੰਦੜੋ }
ਪੇਖੰਦੋ } ਵਿ—ਦੇਖਣ (ਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ਣ) ਵਾਲਾ. "ਪੇਖੰਦੜੋ ਕੀ ਭੁਲ ਤੁੰਮਾ ਦਿਸਮੁ ਸੋਹਣਾ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਪੇਚ. ਫ਼ਾ پیچ ਸੰਗਯਾ— ਘੁਮਾਉ. ਵਲ. ਵੱਟ। ੨ ਉਲਝਣ। ੩ ਛਲ. ਕਪਟ। ੪ ਪਗੜੀ ਕਮਰਬੰਦ ਆਦਿ ਦਾ ਲਪੇਟ.

ਪੇਚਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਲੂ. ਘੁਕ। ੨ ਹਾਥੀ ਦੀ ਪੂਛ। ੩ ਜੂੰ. ਯੂਕਾ। ੪ ਬੱਦਲ. ਮੇਘ। ੫ ਪਲੰਗ. ਚਾਰਪਾਈ। ੬ ਫ਼ਾ پیچک ਤਾਗੇ ਦੀ ਗੋਲੀ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਸੂਤ ਜਾਂ ਰੇਸ਼ਮ ਦੇ ਤੰਦ ਦਾ ਪੇਚ ਲਪੇਟਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਪੇਚਤਾਬ. ਫ਼ਾ پیچتاب ਸੰਗਯਾ—ਕ੍ਰੋਧ ਦੇ ਕਾਰਣ ਪੇਚ ਖਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਮਰੋੜੇ ਲੈਣੇ.

ਪੇਚਾ. ਫ਼ਾ پیچہ ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟੀ ਪਗੜੀ। ੨ ਦਸਤਾਰ. ਸਿਰ ਪੁਰ ਲਪੇਟਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ। ੩ ਸਿਰ ਦਾ ਇੱਕ ਭੂਸ਼ਣ। ੪ ਪਤੰਗ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀ ਦਾ, ਦੂਜੇ ਦੀ ਪਤੰਗਡੋਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਡੋਰ ਦਾ ਪਾਇਆ ਪੇਚ.

ਪੇਚਿਸ਼. ਫ਼ਾ پیچش ਸੰ. प्रवाहिका—ਪ੍ਰਵਾਹਿਕਾ ਅਥਵਾ मुरातिसार-ਮੁਰਰਾਤਿਸਾਰ. Dysentery. ਲੀਹ. ਇਸ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹਨ— ਮੈਲਾ ਪਾਣੀ ਦੁੱਧ ਪੀਣਾ, ਸੜੇ ਫਲ ਅੰਨ ਮਾਸ ਖਾਣੇ; ਖਾਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜਾਂ ਤੇ ਮੱਖੀਆਂ ਦਾ ਬੈਠਣਾ, ਬਹੁਤ ਖਾਣਾ, ਬਿਨਾ ਭੁੱਖ ਖਾਣਾ, ਮਲ ਨੂੰ ਰੋਕ ਰੱਖਣਾ, ਬਹੁਤ ਪਾਣੀ ਪੀਣਾ, ਤਿੱਖੇ ਗਰਮ ਪਦਾਰਥ ਖਾਣੇ ਪੀਣੇ ਆਦਿ.

ਇਸ ਦੇ ਲੱਛਣ ਹਨ— ਮਰੋੜ ਨਾਲ ਦਸਤ ਆਉਣੇ, ਅਣਪਚਿਆ ਅੰਨ ਆਉਂ ਨਾਲ ਖਾਰਿਜ ਹੋਣਾ, ਆਂਤ ਦਾ ਬੋਲਣਾ, ਅੰਤੜੀ ਤੋਂ ਲਹੂ ਆਉਣਾ, ਥੋੜਾ ਥੋੜਾ ਤਾਪ ਹੋਣਾ, ਕਦੇ ਕਬਜ ਹੋਣੀ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਪਸੀਨਾ ਆਉਣਾ ਆਦਿ. ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਜ ਹਨ—

(੧) ਥੋੜਾ ਇਰੰਡੀ ਦਾ ਤੇਲ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਪੀਣਾ.

(੨) ਬਿਲ ਦਾ ਗੁੱਦਾ ਉਬਾਲਕੇ ਚਾਇ ਵਾਂਙ ਪੀਣਾ.

(੩) ਕੁੜਾ ਛਾਲ, ਅਤੀਸ, ਮੋਥਾ, ਬਾਲਛੜ, ਲੋਧ, ਚੰਨਣ ਦਾ ਬੂਰ, ਬਹੇੜਾ, ਅਨਾਰਦਾਣਾ, ਪਲਾਹਜੜੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾੜ੍ਹਾ ਸ਼ਹਿਦ ਮਿਲਾਕੇ ਪੀਣਾ.

(੪) ਈਸਬਗੋਲ ਦਾ ਬੁਰਾਦਾ ਸ਼ਰਬਤ ਅੰਜਵਾਰ ਨਾਲ ਫੱਕਣਾ.

(੫) ਤੋਲਾ ਈਸਬਗੋਲ ਬਦਾਮਰੋਗਨ ਨਾਲ ਝੱਸਕੇ ਦੋ ਤੋਲੇ ਸ਼ਰਬਤ ਬਨਫ਼ਸ਼ਾ ਨਾਲ ਫੱਕਣੀ.

(੬) ਸੌਂਫ ਅਤੇ ਜੰਗਹਰੜਾਂ ਨੂੰ ਘੀ ਵਿੱਚ ਭੁੰਨਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰੀਕ ਪੀਹਕੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਖੰਡ ਮਿਲਾਕੇ ਸਵੇਰੇ ਅਤੇ ਸੰਝ ਛੀ ਛੀ ਮਾਸ਼ੇ ਦੀ

ਫੱਕੀ ਲੈਣੀ.

ਪੇਚੀਦਹ ਮਾਰ. ਫ਼ਾ. ਕੁੰਡਲੀਆ ਸੱਪ, ਕਰੁੰਡੀਆ ਸਰਪ, ਜੋ ਵੱਡਾ ਜ਼ਹਰੀਲਾ ਹੋਂਦਾ ਹੈ. "ਕਿ ਬਾਕੀ ਬਿਮਾਂਦਸ੍ਰ ਪੇਚੀਦਹ ਮਾਰ." (ਜ਼ਫ਼ਰ)

ਪੇਚੀਦਨ. ਫ਼ਾ پیچیدن ਕ੍ਰਿ—ਲਪੇਟਣਾ. ਵੱਟ ਦੇਣਾ. ਵੱਟ ਖਾਣਾ. ਲਿਪਟਣਾ.

ਪੇਚੀਦਾ. ਫ਼ਾ پیچیده ਵਿ—ਪੇਚਦਾਰ. ਉਲਝਾਉ ਵਾਲਾ.

ਪੇਛਣ, ਪੇਛਨ ਦੇਖੋ, ਪੇਖਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ਣ. "ਪ੍ਰਣਪੇਛਣ ਹੈ." (ਕਲਕੀ) ਪ੍ਰਤਿਗਜਾ ਵੱਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਨਿਗਾਹ. ਭਾਵ—ਪ੍ਰਣ ਪੂਰਣ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ ਧਿਆਨ ਜਿਸ ਨੂੰ.

ਪੇਂਜਾ. ਸੰਗਜਾ—ਰੂੰ ਪਿੰਜਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿੰਜ ਅਤੇ ਪਿੰਜਨਾ.

ਪੇਜ਼ੀਦਨ. ਫ਼ਾ پیزیدن ਕ੍ਰਿ—ਛਾਣਨਾ. ਪੁਣਨਾ.

ਪੇਂਜੂਖਾ. ਸੰ. ਪੇਞ੍ਜੂਸ਼ਾ. ਸੰਗਜਾ—ਕੰਨ ਦੀ ਮੋਮ. ਕਰਣਮਲ.

ਪੇਂਝੂ. ਸੰਗਜਾ—ਕਰੀਰ ਦਾ ਪੱਕਾ ਫਲ. ਪੀਂਝੂ.

ਪੇਞਾ. ਦੇਖੋ, ਪੇਂਜਾ ਅਤੇ ਪਿੰਜਨਾ.

ਪੇਟ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਚਪੇੜ. ਧੱਫਾ। ੨ ਸੰ. ਪੇਟਕ. ਪਿਟਾਰਾ. ਥੈਲਾ। ੩ ਉਦਰ. ਢਿੱਡ. ਪੇਟਕ (ਪਿਟਾਰ) ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੰਗਜਾ ਹੈ. "ਘਰ ਮੁਸਿ ਬਿਰਾਨੋ ਪੇਟ ਭਰੈ ਅਪਰਾਧੀ." (ਸਾਰ ਪਰਮਾਨੰਦ) "ਜਉ ਇਹ ਪੇਟ ਨ ਕਾਹੂੰ ਹੋਤਾ। ਰਾਉ ਰੰਕ ਕਾਹੂੰ ਕੋ ਕਹਿਤਾ?" (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) "ਕਹਿ ਰਹੀਮ ਯਾ ਪੇਟ ਸੋਂ ਕਯੋਂ ਨ ਭਯੋ ਤੂ ਪੀਠਿ, ਭੂਖੇ ਮਾਨ ਬਿਗਾਰ ਹੈਂ ਭਰੇ ਬਿਗਾਰੈਂ ਦੀਠਿ." (ਖ਼ਾਨਖ਼ਾਨਾ) ੪ ਗਰਭ. ਢਿੱਡ. ਹਮਲ.

ਪੇਟ ਛੁਟਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦਸਤ ਲੱਗਣੇ. "ਭੱਛਤ ਬਰੀ ਪੇਟ ਤਿੰਹ ਛੂਟਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੮੧) ਵੱਟੀ ਖਾਂਦੇ ਹੀ ਦਸਤ ਲੱਗੇ.

ਪੇਟ ਦਾਸੀਆ. ਪੇਟੂ. ਦੇਖੋ, ਪੇਟਾਰਥੀ.

ਪੇਟਲ. ਵਡੇ ਪੇਟ ਵਾਲਾ. ਢਿੱਡਲ. ਗੋਗੜ ਵਾਲਾ.

ਪੇਟਾ. ਸੰਗਜਾ—ਤਾਣੇ ਦੇ ਤਿਰਛੇ ਤੰਦ. "ਸੂਤ ਇੱਕ ਜਿਉ ਤਾਨਾ ਪੇਟਾ." (ਭਾਗੁ) ੨ ਮੱਧ ਭਾਗ. ਵਿਚਾਲਾ। ੩ ਤਫਸੀਲ. ਵਿਉਰਾ। ੪ ਘੇਰਾ। ੫ ਨਦੀ ਦਾ ਪਾਟ. ਦੋਹਾਂ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਵਿੱਥ.

ਪੇਟਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪਿਟਾਰਾ.

ਪੇਟਾਰਥੀ. ਪੇਟ ਭਰਨਾ ਹੀ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ. ਪੇਟਦਾਸੀਆ. ਖਾਊ. ਪੇਟੂ. glutton.

ਪੇਟਿਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਪੇਟੀ. ਪਿਟਾਰੀ. ਸੰਦੂਕਚੀ.

ਪੇਟੀ. ਸੰਗਜਾ—ਦੇਖੋ, ਪੇਟਿਕਾ। ੨ ਪੇਟ ਪੁਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਚੌੜਾ ਤਸਮਾ ਅਥਵਾ ਵਸਤ੍ਰ। ੩ ਛਾਤੀ ਅਤੇ ਪੇਟ ਦੇ ਮੱਧ ਦਾ ਅਸਥਾਨ। ੪ ਡਿੰਗ. ਰਸਦ. ਪੇਟ ਭਰਨ ਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ. ਸੀਧਾ.

ਪੇਟੂ. ਦੇਖੋ, ਪੇਟਾਰਥੀ.

ਪੇਠਾ. ਸੰਗਜਾ—ਵਡਾ ਕੱਦੂ. ਕੂਸ਼ਮਾਂਡ. Pumpkin. ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦੋ ਭੇਦ ਹਨ—ਇੱਕ ਅੰਦਰੋਂ ਪੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਲਵਾ ਕੱਦੂ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਦੂਜਾ ਅੰਦਰੋਂ ਚਿੱਟਾ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਵੜੀਆਂ ਅਤੇ ਪੇਠੇ ਦੀ ਮਿਠਾਈ ਬਣਦੀ ਹੈ.

ਪੇਡ. ਸੰਗਜਾ—ਬਿਰਛ, ਜੋ ਸ਼ਾਖਾ ਕਰਕੇ ਪਰਿ-ਵ੍ਰਿਤ (ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ) ਹੈ. "ਪੇਡ ਪਾਤ ਆਪਨ ਤੇ ਜਲੈ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਮੂਲ. ਮੁੱਢ. ਆਰੰਭ. "ਜੈਸੀ ਉਪਜੀ ਪੇਡ ਤੇ, ਜਉ ਤੈਸੀ ਨਿਬਹੈ ਓੜਿ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੩ ਦੇਖੋ, ਪੇਡਿ.

ਪੇਡ ਸੰਪਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸੰਪਤਾ ੨.

ਪੇਡ ਥਾਨਿ. ਸੰਗਜਾ—ਮੂਲ ਅਸਥਾਨ. ਜੜ. ਮੁੱਢ. "ਪਾਇਓ ਪੇਡ ਥਾਨਿਹਾਂ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਪੇਡਾ. ਦੇਖੋ, ਪੇਡ। ੨ ਬਿਰਛ ਦਾ ਧੜ. ਮੂਲਕਾਂਡ. "ਡਾਲਾ ਸਿਉ ਪੇਡਾ ਗਟਕਾਵਹਿ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਪੇਡਿ. ਮੂਲ ਤੋਂ. ਮੁੱਢੋਂ. ਆਦਿਕਾਲ ਸੇ. "ਪੇਡਿ ਲਗੀ ਹੈ, ਜੀਅੜਾ ਚਾਲਣਹਾਰੋ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਪੇਡੁ. ਦੇਖੋ, ਪੇਡ. "ਤੂੰ ਪੇਡੁ ਸਾਖ ਤੇਰੀ ਫੂਲੀ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਪੇਡੂ. ਸੰਗਜਾ—ਨਾਭੀ ਅਤੇ ਲਿੰਗ ਦੇ ਮੱਧ ਦਾ ਥਾਂ. ਦੇਖੋ, ਜੰਘਨ ੩.

ਪੇਂਡੂ. ਪਿੰਡ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਦਿਹਾਤੀ. ਗ੍ਰਾਮੀਨ.

ਪੇਤੀ. ਵਿ—ਪਿੱਤ (ਸਫਰਾ) ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਵਾਲਾ. ਪਿੱਤੀ ਸੁਭਾਉ ਵਾਲਾ. "ਜੇ ਸੁਭਾਉ ਤਨ ਪੇਤੀ ਹੋਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੇਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਪੀਣ ਯੋਗਜ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਪੀਣ ਯੋਗਯ ਪਦਾਰਥ ਦੁੱਧ ਸ਼ਰਬਤ ਆਦਿ.

ਪੇਯਾ. ਦੇਖੋ, ਪੇਈਆ.

ਪੇਯੂਖ. ਦੇਖੋ, ਪਿਊਖ.

ਪੇਰਣ, ਪੇਰਨ ਫ਼ਾ پیرن ਪੈਰਾਹਨ. ਚੋਲਾ. ਜਾਮਾ. ਲਿਬਾਸ. "ਇਕਨਾ ਪੇਰਣ ਸਿਰ ਖੁਰ ਪਾਟੇ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ਇਕਨਾਂ ਦੇ ਵਸਤ੍ਰ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੀਕ ਸਾਰੇ ਫਟ ਗਏ.

ਪੇਰੁ. ਸੰਗਜਾ—ਪੈਰ. ਚਰਨ. ਪਾਦ. "ਆਵਸੀ ਗਾਫਲ ਫਾਹੀ ਪੇਰੁ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫) "ਜਾਮਿ ਖਿਸੰਦੋ ਪੇਰੁ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) ੨ ਸੰ. ਸਮੁੰਦਰ। ੩ ਸੂਰਜ। ੪ ਅਗਨਿ। ੫ ਵਿ—ਰਛਕ. ਰਾਖਾ। ੬ ਪਿਆਸਾ. ਤ੍ਰਿਖਾਤੁਰ.

ਪੇਰੂ, ਪੇਰੋਂ General Pierre Perron. ਇਹ ਫ੍ਰੈਂਚ (ਫਰਾਂਸੀਸੀ) ਮਲਾਹ ਸੀ. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੭੮੦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਡਿਬੋਈਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੇਂਧੀਆ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਬਣਿਆ. ਜਨਰਲ ਲੇਕ ਨੇ ਸੇਂਧੀਆ ਦੀ ਫ਼ੌਜ ਨੂੰ, ਜੋ ਪੇਰੋਂ ਦੀ ਕਮਾਨ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਸਨ ੧੮੦੩ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਸ਼ਿਕਸ੍ਤ ਦਿੱਤੀ.

ਡਿਬੋਈਂ ਦੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਤੋਂ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਮਰਹੱਟਾ ਫੌਜ ਦਾ ਮੁਖੀ ਸਰਦਾਰ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਢਬਾਈ. ਸਰਦਾਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਪੀਰੂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੀਰੂ.

ਪੇਲ. ਸੰ. ਪੇਲ੍. ਧਾ—ਜਾਣਾ, ਚਲਣਾ, ਹਿੱਲਣਾ.

ਪੇਲਕ. ਵਿ—ਪੇਲਨ (ਧਕੇਲਨ) ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪੇਲਨ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਅੰਡਕੋਸ਼. ਫੋਤਾ.

ਪੇਲਨ. ਸੰਗਜਾ—ਹਿਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਧਕੇਲਨ. ਦੇਖੋ, ਪੇਲ ਧਾ.

"ਕਾਲੁ ਨ ਸਾਕੈ ਪੇਲ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੨ ਪ੍ਰੇਰਣਾ. "ਹਰਿ ਲਾਵਹੁ ਮਨੂਆ ਪੇਲਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੪) ੩ ਹਟਾਉਣਾ. ਰੱਦ ਕਰਨਾ. "ਪੇਲਿ ਦੇਹੁ ਤੌ ਸੁਮਤਿ ਪ੍ਰਬੀਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੪ ਪੀੜਨਾ. "ਕਾਚੀ ਸਰਸਉ ਪੇਲਿਕੈ ਨਾ ਖਲ ਭਈ ਨ ਤੇਲੁ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਪੇਲਿ. ਪੇਲ (ਪ੍ਰੇਰ) ਕੇ. ਧਕੇਲਕੇ। ੨ ਦਬਾਕੇ. ਪੀੜਕੇ. ਦੇਖੋ, ਪੇਲਨ.

ਪੇਵਕੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਉ ਦਾ ਘਰ. ਪਿਤਾਗ੍ਰਿਹ. "ਪੇਵਕੜੈ ਧਨ ਖਰੀ ਇਆਣੀ। ਤਿਸੁ ਸਹ ਕੀ ਮੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਣੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਪੇੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿੰਡ. ਪਿੰਨਾ। ੨ ਰੋਟੀ ਪਕਾਉਣ ਦਾ ਲੋਈਆ। ੩ ਦੁੱਧ ਦੇ ਖੋਏ ਦਾ ਪਿੰਡ. ਖੋਏ ਦੀ ਇੱਕ ਮਿਠਾਈ.

ਪੇੜੈ. ਪਿੰਡ (ਪਿੰਨੇ) ਵਿੱਚ. "ਪੇੜੈ ਪਈ ਕੁਮ੍ਹਿਆਰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਪੱਲੇ. ਪਾਤ੍ਰ ਵਿੱਚ. "ਜੇ ਫਿਰਿ ਮਿਠਾ ਪੇੜੈ ਪਾਇ." (ਵਾਰ ਸਾਰ ਮ: ੧)

ਪੈ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੈਕੇ. ਪੜਕੇ. "ਪੈ ਪਾਇ ਮਨਾਈ ਸੋਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੨ ਵ੍ਯ—ਪਰ. ਪਰੰਤੁ. ਲੇਕਿਨ. "ਡੂਬਾ ਥਾ, ਪੈ ਉਬਰਿਓ." (ਸ. ਕਬੀਰ) "ਸੇਜ ਏਕ, ਪੈ ਮਿਲਣ ਦੁਹੇਰਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੩ ਪਾਸ. ਸਮੀਪ. "ਭੇਜਜੋ ਤਬ ਤਾਂ ਪੈ ਇਕ ਦਾਸ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਉੱਪਰ. "ਚਢੇ ਅਸ੍ਵ ਪੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਧਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਪ੍ਰਤ੍ਯ—ਕਰਣ ਬੋਧਕ ਵਿਭਕ੍ਤਿ. ਤੋਂ. ਸੇ. "ਮੰਦਲ ਨ ਬਾਜੈ ਨਟ ਪੈ ਸੂਤਾ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ੬ ਸੰ. ਪਯਸ੍. ਸੰਗਯਾ—ਦੁੱਧ. "ਪੈ ਮੇ ਜਿਮ ਘ੍ਰਿਤ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੭ ਜਲ. ਪਾਣੀ. "ਕਈ ਕਰਤ ਸਾਕ ਪੈ ਪਤ੍ਰ ਭੱਛ." (ਅਕਾਲ) ੮ ਫ਼ਾ پے ਪੈਰ. ਚਰਨ. "ਮਕਾ ਮਿਹਰ ਰੋਜਾ ਪੈਖਾਕਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੯ ਪੱਠਾ. ਨਸ. "ਗਾਢੇ ਜੁਗ ਗੋਸ਼ੇ ਬਡੇ ਪੈ ਬਹੁ ਲਪਟਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਧਨੁਖ ਨੂੰ ਨਸਾਂ (ਪੱਠੇ) ਦੇ ਬੰਧਨ ਜਾਦਾ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਦਿੰਦੇ ਹਨ। ੧੦ ਖੋਜ. ਸੁਰਾਗ. ਪੈੜ। ੧੧ ਵਾਰ. ਦਫ਼ਹ। ੧੨ ਵ੍ਯ—ਵਾਸਤੇ. ਲਈ.

ਪੈਓਹਰ. ਸੰ. ਪਯੋਧਰ. ਪਯਸ੍ (ਦੁੱਧ) ਦੇ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਸ੍ਤਨ. ਥਣ. ਕੁਚ. ਮੰਮਾ.

ਪੈਓਹਰੀ. ਪਯੋਧਰੀ. ਵਿ—ਪਯੋਧਰਾਂ ਵਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਪੈਓਹਰ. "ਉਤੰਗੀ ਪੈਓਹਰੀ, ਗਹਿ ਰੀ ਗੰਭੀਰੀ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ਰੀ (ਹੇ) ਉਤੰਗ (ਉੱਚੇ) ਪਯੋਧਰਾਂ ਵਾਲੀ (ਨਵਯੌਵਨਾ), ਗੰਭੀਰਤਾ (ਨੰਮ੍ਰਤਾ) ਗਹਿ (ਗ੍ਰਹਣ ਕਰ). ਭਾਵ—ਜੋਬਨ ਦੇ ਮਾਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਕੜ.

ਪੈਅਸ. ਸੰ. ਪਯਸ੍. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਰਖ ਦਾ ਵੀਰਜ. ਮਣੀ. "ਪੈਅਸ ਤੁਯੰ, ਤ੍ਰੈਅਸ ਤੁਯੰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ਪੁਰਖ ਦਾ ਵੀਰਜ ਤੂੰ ਹੈਂ, ਉਸ ਦੇ ਧਾਰਣ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਤੂੰ ਹੈ. ਅਥਵਾ—ਵੀਰਜ ਅਤੇ ਰਿਤੁ ਤੂੰ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੈ ੬ ਅਤੇ ੭.

ਪੈਆਰੁ. ਪਿਆਰ. ਪ੍ਰੇਮ. ਮੁਹਬਤ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਤਾਲ। ੩ ਪਰਾਲੀ. ਪਲਾਲ. ਧਾਨਾਂ ਦਾ ਫੂਸ. "ਕਬਹੂ ਖਾਟ ਸੁਪੇਦੀ ਸੁਵਾਵੈ। ਕਬਹੂ ਭੂਮਿ ਪੈਆਰੁ ਨ ਪਾਵੈ." (ਭੈਰ ਨਾਮਦੇਵ)

ਪੈਅੰਪੈ. ਦੇਖੋ, ਪਇਅੰਪ ਅਤੇ ਪਇਅੰਪੈ.

ਪੈਸਕਾਰ. ਸੰ. ਪੁਰਸ੍ਕਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇਨਾਮ. ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼. "ਧੰਨੁ ਸੁ ਤੇਰਾ ਥਾਨੁ ਹੈ, ਸਚੁ ਤੇਰਾ ਪੈਸਕਾਰਿਆ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ੨ ਦੇਖੋ, ਪੇਸ਼ਕਾਰ। ੩ ਭਾਵ—ਗੁਰੂ. ਸੰਤ। ੪ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਦਾਖ਼ਿਲਾ "ਪੈਸਕਾਰ ਅੰਤਰ ਨਹਿ ਭਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੈਂਸਠ. ਪੰਚ ਸ਼ਸ੍ਟਿ. ਸੱਠ ਉੱਪਰ ਪੰਜ—੬੫.

ਪੈਸਨ. ਸੰ. ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨ. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਘੁਸਣਾ. ਪੈਠਣਾ.

ਪੈਸਨਿ. ਪੈਣਗੇ. ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਣਗੇ.

ਪੈਸਾ. ਸੰਗਯਾ—ਆਨੇ ਦਾ ਪਾਦ. ਰੁਪਯੇ ਦਾ ਚੌਸਠਵਾਂ ਹਿੱਸਾ. ਤਿੰਨ ਪਾਈ ਦਾ ਸਿੱਕਾ। ੨ ਭਾਵ—ਰੁਪਯਾ. ਮਾਲ. ਧਨ. ਜੈਸੇ—"ਉਸ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਪੈਸਾ ਹੈ." (ਲੋਕੋ) ੩ ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਸਿੱਕਾ. "ਤਿਉ ਕੰਚਨੁ ਅਰੁ ਪੈਸਾ." (ਗਉ ਮ: ੯) ਅਸ਼ਰਫ਼ੀ ਅਤੇ ਪੈਸਾ ਤੁੱਲ ਹੈ.

ਪੈਸ਼ਾਚ, ਪੈਸ਼ਾਚੀ ਸੰ. ਵਿ—ਪਿਸ਼ਾਚ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਪਿਸ਼ਾਚ ਦਾ. ਦੀ। ੨ ਪਿਸ਼ਾਚ ਭਾਸ਼ਾ.

ਪੈਸਿ. ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਕੇ. ਦਾਖ਼ਲ ਹੋਕੇ. "ਪੈਸਿ ਜੁ ਨੀਕਸਿ ਜਾਹਿ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਪੈਂਸੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪੰਜ ਸੌ ਤੰਦਾਂ (ਤਾਗਿਆਂ) ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ. ਜਿਸ ਦੀ ਤਾਣੀ ਵਿੱਚ ਸੂਤ ਦੀ ਪੰਜ ਸੌ ਤਾਰ ਹੋਵੇ. ਖੱਦਰ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇੱਕ ਵਸਤ੍ਰ.

ਪੈਸੀਲੇ. ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ. "ਪੈਸੀਲੇ ਗਗਨ ਮਝਾਰਂ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ਦਸ਼ਮਦ੍ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸਥਿਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ੨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ (ਦਾਖ਼ਿਲ) ਹੋਈਏ.

ਪੈਸੇਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪੰਸੇਰੀ. ਪੰਜ ਸੇਰ ਭਰ ਤੋਲ। ੨ ਪੰਜ ਸੇਰ ਤੋਲ ਦਾ ਵੱਟਾ.

ਪੈਹਨ. ਪਰਿਧਾਨ. ਪਹਿਰਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਿਰਾਹਨੁ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪਹਨ.

ਪੈਹਮਾਨ. ਫ਼ਾ پیمان ਸੰਗਯਾ—ਇਕਰਾਰ ਕਰਨਾ. ਅਹਦ. ਪ੍ਰਣ. ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ.

ਪੈਹੈ. ਪਾਵੇਗਾ. "ਤਿਨ ਕੋ ਕਸ੍ਟ ਨ ਦੇਖਨਪੈਹੈ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਦੁੱਖ ਦੇ ਖਣਾ ਨਹੀਂ ਪਊ.

ਪੈਕ. ਫ਼ਾ پیک ਸੰ. ਪਾਦਾਤਿਕ. ਸੰਗਯਾ—ਪੈਦਲ ਸਿਪਾਹੀ. "ਭੈ ਤਪ ਭਾਉ ਜੁ ਪੈਕ ਦਲ ਰਾਜਤ ਸਤਗੁਰੁ ਰਾਮ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਭੈ, ਤਪਸਾ, ਭਾਵ, ਇਹ ਪੈਦਲ ਸੈਨਾ ਹੈ.

ਪੈਕਰ. ਫ਼ਾ پیکر ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਕਲ. ਚਿਹਰਾ। ੨ ਸੰਚਾ (ਸੱਚਾ). ੩ ਦੇਖੋ, ਪੈਖੜ.

ਪੈਕੜ. ਦੇਖੋ, ਪੈਖੜ.

ਪੈਕਾਨ. ਫ਼ਾ پیکان ਸੰਗਯਾ—ਤੀਰ ਅਥਵਾ ਬਰਛੀ ਦਾ ਫਲ। ੨ ਤੀਰ। ੩ ਭੱਥਾ. ਤਰਕਸ਼.

ਪੈਕਾਨੈ. ਫ਼ਾ پیکانی ਪੈਕਾਨੀ. ਸੰਗਯਾ—ਮਾਣਿਕ. ਰਤਨ. "ਤਾਕਉ ਸੁਮਤਿ ਦੇਇ ਪੈਕਾਨੈ." (ਕਲਿ ਮ: ੪) ਰਤਨਰੂਪ ਸਿਖ੍ਯਾ. ਭਾਵ—ਅਮੋਲਕ ਸਿਖ੍ਯਾ.

ਪੈਕਾਬਰ, ਪੈਕਾਂਬਰ ਦੇਖੋ, ਪੈਗ਼ੰਬਰ. "ਪੀਰ ਪੈਕਾਬਰ ਅਉਲੀਏ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫) "ਪੀਰ ਪੈਕਾਂਬਰ ਸੇਖ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਪੈਕਾਮ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਖੋ, ਪੈਕਾਨ ੨. "ਪਿਰਮ ਪੈਕਾਮ ਨ ਨਿਕਲੈ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਤੀਰ ਲਗਿਆ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੈਗਾਮ.

ਪੈਕਾਮਰ. ਦੇਖੋ, ਪੈਗ਼ੰਬਰ. "ਪੀਰ ਪੈਕਾਮਰ ਸਾਲਿਕ ਸਾਦਿਕ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਪੈਕਾਰ, ਪੈਕਾਰੁ ਫ਼ਾ پیکار ਸੰਗਯਾ—ਇਰਾਦਾ. ਸੰਕਲਪ. ਖ਼ਿਆਲ. "ਨਿਰਮਲ ਸਾਚਿ ਰਤਾ ਪੈਕਾਰੁ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਜੰਗ. ਯੁੱਧ। ੩ ਪੈਰੋਕਾਰ ਦਾ ਸੰਖੇਪ, ਅਰਥਾਤ—ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਤਤਪਰ। ੪ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਟਕਸਾਲ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉਹ ਆਦਮੀ, ਜੋ ਸੁਨਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਆਹ ਖਰੀਦਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸੁਇਨਾ ਚਾਂਦੀ ਨਿਖਾਰਿਆ ਕਰਦਾ. ਨਿਆਰੀਆ.

ਪੈਕੰਬਰ. ਦੇਖੋ, ਪੈਗ਼ੰਬਰ.

ਪੈਖਰ, ਪੈਖਰੁ, ਪੈਖੜੁ ਸੰਗਯਾ—ਪੈਰ ਜਕੜਨ ਦਾ ਬੰਧਨ. ਉਹ ਬੰਧਨ, ਜੋ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ. "ਭਰਮ ਮੋਹ ਕਛੂ ਸੂਝਸਿ ਨਾਹੀ ਇਹ ਪੈਖਰ ਪਏ ਪੈਰਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਖਰ ਕਾ ਪੈਖਰੁ ਤਉ ਛੂਟੈ" (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਬੰਧਨ. "ਹਉਮੈ ਪੈਖੜੁ ਤੇਰੈ ਮਨੈ ਮਾਹਿ." (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਦੇਖੋ, ਪਾਖੜ.

ਪੈਖਾਕ, ਪੈਖਾਕੁ ਸੰਗਯਾ—ਪਾਖ਼ਾਕ. ਚਰਣਰਜ. ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਧੂੜਿ. "ਹੋਇ ਪੈਖਾਕ ਫਕੀਰ ਮੁਸਾਫਿਰੁ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਪੈਗ. ਸੰਗਯਾ—ਪਗ. ਡਿੰਘ. ਕਰਮ. "ਪੈਗ ਅਢਾਈ ਭੂਮਿ ਦੇ ਕਹੀ." (ਵਾਮਨਾਵ) "ਅਠਾਰਹਿ ਪੈਗ ਪੈ ਜਾਇ ਪਰਜੋ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪੈਗਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਯਗਲਿਤ. ਸ਼ਬਨਮ. ਓਸ. ਤ੍ਰੇਲ. "ਮੇਘ ਭੀ ਨਹੀਂ ਵਰਸਦੇ ਅਤੇ ਪੈਗਲਾ ਭੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ." (ਜਸਭਾਮ)

ਪੈਗਾਂਬਰ. ਦੇਖੋ, ਪੈਗ਼ੰਬਰ.

ਪੈਗ਼ਾਮ. ਫ਼ਾ پیغام ਸੰਗਯਾ—ਸੁਨੇਹਾ. ਸੰਦੇਸਾ.

ਪੈਗਾਮਰ. ਦੇਖੋ, ਪੈਗ਼ੰਬਰ.

ਪੈਗ਼ੰਬਰ. ਫ਼ਾ پیغمبر ਪੈਗ਼ਾਮ (ਸੁਨੇਹਾ) ਬਰ (ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਾ). ਜੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਸੰਦੇਸਾ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸ ਲਿਆਵੇ, ਐਸਾ ਧਰਮ ਦਾ ਆਚਾਰਯ. ਨਬੀ.

ਪੈਗੰਬਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪੈਗ਼ੰਬਰ ਦੀ ਪਦਵੀ। ੨ ਪੈਗ਼ੰਬਰ ਦਾ ਕੰਮ.

ਪੈਂਚ. ਸੰਗਯਾ—ਪੰਚ. ਪ੍ਰਧਾਨਪੁਰਖ। ੨ ਨੰਬਰਦਾਰ. ਚੌਧਰੀ.

ਪੈਜ. ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ. ਮਾਨ. ਇੱਜ਼ਤ. "ਜਨ ਕੀ ਪੈਜ ਸਵਾਰੀ ਆਪਿ." (ਗੂਜ ਮ: ੫) "ਜਨ ਕੀ ਪੈਜ ਬਢਾਈ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੯) ੨ ਨਾਮਵਰੀ. "ਅੰਦਰਹੁ ਝੂਠੇ, ਪੈਜ ਬਾਹਰਿ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਪ੍ਰਤਿਗਯਾ. ਪ੍ਰਣ. "ਪੁਨ ਤੇਰੇ ਵਾਕਨ ਕੋ ਧਿਕ ਧਿਕ, ਕਰਨ ਪੈਜ ਕੋ ਧਿਕ ਧਿਕ ਹੋਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਪਾਦਜ. ਪੈਰਾਂ ਤੋਂ ਜੰਮਿਆ ਸ਼ੂਦ੍ਰ। ੫ ਪੈ (ਦੁੱਧ) ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਮੱਖਣ। ੬ ਪੈ (ਜਲ) ਤੋਂ ਜਨਮਿਆ, ਕਮਲ.

ਪੈਜਨੀ, ਪੈਂਜਨੀ ਪਦਰੰਜਨੀ. ਨੂਪੁਰ. ਝਾਂਝਰ.

ਪੈਜਵਾਰ. ਵਿ—ਇੱਜ਼ਤ (ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ) ਵਾਲਾ। ੨ ਪ੍ਰਤਿਗਯਾਪਾਲਕ.

ਪੈਜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਜੰਗਲੀ ਚੈਰੀ. ਇਹ ਬਿਰਛ ਠੰਢੇ ਪਹਾੜਾਂ ਪੁਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗਲਾਸ ੩.

ਪੈਜ਼ਾਰ. ਫ਼ਾ پیزار ਸੰਗਯਾ—ਪਦਤ੍ਰਾਣ. ਜੁੱਤੀ.

ਪੈਝਣਾ, ਪੈਝਣੁ ਕ੍ਰਿ—ਪਰਿਧਾਨ ਕਰਨਾ. ਪਹਿਰਨਾ. ਓਢਣਾ। ੨ ਪਹਿਰਾਏ ਜਾਣਾ.

ਪੈਝੈ. ਪਰਿਧਾਨ ਕਰੀਜੈ. ਪਹਿਰੀਏ. "ਖਾਜੈ ਪੈਝੈ ਰਲੀ ਕਰੀਜੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੨ ਪਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇ. ਪਰਿਧਾਨ ਕਰਾਇਆ ਜਾਏ. "ਮਿਤੁ ਪੈਝੈ ਮਿਤੁ ਬਿਗਸੈ." (ਸਦੁ)

ਪੈਠ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਵੇਸ਼. ਦਖਲ। ੨ ਗਤਿ. ਗਮਯਤਾ. ਪਹੁਚ.

ਪੈਠਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਵਿਸ੍ਟ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਘੁਸਣਾ. ਧਸਣਾ. ਦਾਖ਼ਿਲ ਹੋਣਾ.

ਪੈਠਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪ੍ਰਵਿਸ੍ਟ ਹੋਕੇ. ਪੈਠਕੇ. ਦਾਖ਼ਿਲ ਹੋਕਰ.

ਪੈਠੀ. ਵਿ—ਪ੍ਰਵਿਸ੍ਟ. ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਈ. "ਸਰਪਨੀ ਨਿਰਮਲਜਲਿ ਪੈਠੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) ਸਰਪਨੀ ਮਾਇਆ, ਨਿਰਮਲਜਲ ਸ਼ੁੱਧ ਅੰਤਹਕਰਣ.

ਪੈਡ, ਪੈਂਡ ਸੰਗਯਾ—ਪਦ. ਪੈਰ. "ਪੈਡੇ ਪੈਂਡ ਨ ਪਾਵਤ ਭਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੭੩) ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੈਰ ਨਾ ਪਾਇਆ। ੨ ਕਰਮ. ਡਿੰਘ.

ਪੈਡਾ, ਪੈਂਡਾ ਸੰਗਯਾ—ਮਾਰਗ. ਪੰਧ. ਪਦ (ਪੈਰ) ਰੱਖੀਏ ਜਿਸ ਵਿੱਚ. "ਮਨੁ ਕਰਿ ਬੈਲੁ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਪੈਡਾ." (ਕੇਦਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਡਿੰਘ. ਕਰਮ. ਪਦ ਦ੍ਵਿ. ਦੋ ਵਾਰ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਜਿਤਨੀ ਲੰਬਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਡੇਢ ਗਜ਼ ਭਰ. "ਚਰਣ ਸਰਣ ਗੁਰੁ ਏਕ ਪੈਡਾ ਜਾਇ ਚਲ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਪੈਡੀ. ਦੇਖੋ, ਹਰਿਗੀਤਿਕਾ ਦਾ ਰੂਪ (ਅ).

ਪੈਡੁ. ਦੇਖੋ, ਪੈਡ.

ਪੈਂਡੇਖਾਂ. ਦੇਖੋ, ਪੈਂਦਾਖ਼ਾਨ.

ਪੈਡੇ ਬਿਨੁ ਬਾਟ. ਦੇਖੋ, ਜੋਇ ਖਸਮੁ.

ਪੈਡੈ. ਮਾਰਗ ਮੇਂ. ਰਾਹ ਵਿੱਚ. "ਜਿਹ ਪੈਡੈ ਲੂਟੀ ਪਨਿਹਾਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪੈਂਡੋਈ. ਸੰਗਯਾ—ਪੈਂਡੇ (ਮਾਰਗ) ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਰਾਹੀ. "ਕੋਈ ਪੈਂਡੋਈ ਹਮਾਰੀ ਓਰ ਆਵਤਾ ਹੈ." (ਜਸਭਾਮ)

ਪੈਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ। ੨ ਪੜਨਾ. ਲੇਟਣਾ। ੩ ਡਿਗਣਾ.

ਪੈਤਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਦਾਂਤਰ. ਪੈਰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਟੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਕਾਇਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੈਰਾਂ ਦਾ ਬਦਲਕੇ ਰੱਖਣਾ।

੨ ਹਿੰਦੂਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਰਸਮ. ਥਾਪੇ ਹੋਏ ਮੁਹੂਰਤ ਪੁਰ ਜੋ ਕੂਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਤਲਵਾਰ ਪਟਕਾ ਆਦਿ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਠੀਕ ਮੁਹੂਰਤ ਪੁਰ ਕਿਸੇ ਹੱਥ ਤੋਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਪੈਤਰਾ ਸੱਦੀਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ "ਪਦੇਤਰ"

ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਾਇਤਾ ੩.

ਪੈਤਾਲ. ਪੈਂਤਾਲੀਆ ਸਾਲ. "ਸਤ੍ਰਹਸੈ ਪੈਤਾਲ ਮੈ ਕੀਨੀ ਕਥਾ ਸੁਧਾਰ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਸੰਮਤ ਸਤਾਰਾ ਸੈ ਪੈਂਤਾਲੀਏ (੧੭੪੫) ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ.

ਪੈਂਤਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਪੰਤਾਲੀ.

ਪੈਂਤੀ. ਸੰ. ਪੰਚਤ੍ਰਿੰਸ਼ਤ. ਤੀਹ ਅਰ ਪੰਜ—੩੫। ੨ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਵਰਣਮਾਲਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰ ਹਨ.

ੳ	ਅ	ੲ	ਸ	ਹ
ਕ	ਖ	ਗ	ਘ	ਙ
ਚ	ਛ	ਜ	ਝ	ਞ
ਟ	ਠ	ਡ	ਢ	ਣ
ਤ	ਥ	ਦ	ਧ	ਨ
ਪ	ਫ	ਬ	ਭ	ਮ
ਯ	ਰ	ਲ	ਵ	ੜ.

ਪੈਤੀਸ. ਦੇਖੋ, ਪੈਂਤੀ ੧। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੀਸ ਇਕੁ ਅਰੁ ਪੰਜਿ.

ਪੈਂਤੀਸਅੱਖਰੀ. ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਵਰਣਮਾਲਾ। ੨ ਪੈਂਤੀਸ ਅੱਖਰਾਂ ਦੀ ਵਜ਼ਾਖਜ਼ਾਰੂਪ ਰਚਨਾ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੋਂ ਰਚੀ ਹੈ.[1]

ਓਅੰਕਾਰ ਸਰਬਪਰਕਾਸੀ,
ਆਤਮ ਸੁੱਧ ਅਕ੍ਰੈ ਅਵਿਨਾਸੀ,
ਈਸ ਜੀਵ ਮੇ ਭੇਦ ਨ ਜਾਨੋ,
ਸਾਧ ਚੋਰ ਸਭਿ ਬ੍ਰਹਮ ਪਛਾਨੋ,
ਹਸਤੀ ਚੀਟੀ ਤ੍ਰਿਣ ਲੌ ਆਦੰ,
ਏਕ ਅਖੰਡਿਤ ਵਸੈ ਅਨਾਦੰ। ×××[2]

੩ ਉਹ ਕਾਵ੍ਯ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਦਿ ਅਥਵਾ ਅੰਤ ਪੈਤੀਸ ਅੱਖਰ ਯਥਾਕ੍ਰਮ ਰੱਖੇ ਜਾਣ, ਜੈਸੇ—ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰ ਵਿੱਚ ਸਵੈਯੇ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਪੈਂਤੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਯਥਾ—

ਕੌਤਕ ਏਕ ਵਿਚਾਰ ਜਦੂਪਤਿ
ਸੂਰਤ ਏਕ ਧਰੀ ਗਿਰਿ ਬਾਂਕੀ, ×××
ਹੋਇਰਹੇ ਵਿਸਮੈ ਸਭ ਗੋਪ
ਸੁਨੀ ਹਰਿ ਕੇ ਮੁਖ ਤੇ ਜਬ ਸਾਖੀ ×××
ਔਰ ਗਈ ਸੁਧ ਭੂਲ ਸਭੋ
ਇਕ ਕਾਨ੍ਹਹਿੰ ਕੇ ਰਸ ਮੇ ਅਨੁਰਾਗੇ ×××
ਕਾਨ੍ਹ ਕਹੀ ਸਭ ਕੋ ਹਸ ਕੈ
ਮਿਲ ਧਾਮ ਚਲੋ ਜੋਊ ਹੈ ਹਰਤਾ ਅਘ ×××
ਭੂਸੁਤ ਸੋਂ ਲਰਕੈ ਜਿਨਹੂ
ਨਵਸਾਤ ਛਡਾਇ ਲਈ ਬਰਮੰਙਾ. ×××

ਗਜਾਨਪ੍ਰਬੋਧ ਵਿੱਚ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਪੈਂਤੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਯਥਾ—

ਕ੍ਰਿਪਾਸ੍ਤ੍ਰਾ ਕ੍ਰਿਪਾਰੰ। ਖਿਤਸ੍ਤ੍ਰਾ ਅਖੰਡੰ।
ਗਤਸ੍ਤ੍ਰਾ ਅਗੰਡੰ। ਘਤਸ੍ਤ੍ਰਾ ਘਰਾਨੰ।
ਙ੍ਰਿਅਸ੍ਤ੍ਰਾ ਙ੍ਰਿਹਾਲੰ॥ ××× ਆਦਿ.

ਪੈਤੀਸ ਨ ਖੀਣਉ. ਦੇਖੋ, ਤੀਸ ਇਕੁ ਅਰਿ ਪੰਜਿ.

ਪੈਤੀਹ. ਦੇਖੋ, ਪੈਂਤੀ ੧.

ਪੈਥਾਨ. ਦੇਖੋ, ਸਾਲਿਬਾਹਨ.

ਪੈਦਲ. ਸੰਗਜਾ—ਪਦਚਰ. ਪਾਦਾਤਿਕ. ਪਯਾਦਹ ਸਿਪਾਹੀ. Pedestrain। ੨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ. "ਪਾਲਾਗਲ" ਸ਼ਬਦ ਦੂਤ (ਹਰਕਾਰਾ) ਅਰਥ ਬੋਧਕ ਭੀ ਹੈ.

ਪੈਦਾ. ਫ਼ਾ پیدا ਵਿ—ਉਤਪੰਨ. ਜਨਮਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਹਾਸਿਲ. ਪ੍ਰਾਪਤ.

ਪੈਦਾਇਸ, ਪੈਦਾਇਸਿ ਫ਼ਾ پیدائش ਪੈਦਾਯਸ਼. ਸੰਗਜਾ—ਉੱਤਪਤੀ. ਰਚਨਾ. "ਆਸਮਾਨ ਜਿਮੀ ਦਰਖਤ ਆਬ ਪੈਦਾਇਸਿ ਖੁਦਾਇ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੫)

ਪੈਂਦਾਖ਼ਾਨ. پایندہ خان ਪਾਯੰਦਾਖ਼ਾਨ. ਇਹ ਫ਼ਤਹਖ਼ਾਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਆਲਮਪੁਰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਪਠਾਣ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਨਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਪਾਸ ਵਡੇਮੀਰ ਪਿੰਡ ਸਨ. ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੱਦਾਵਰ ਅਤੇ ਬਲਵਾਨ ਜਾਣਕੇ ਨੌਕਰ ਰੱਖਿਆ ਅਰ ਸ਼ਸਤ੍ਰਵਿਦ੍ਯਾ ਸਿਖਾਕੇ ਆਪਣੀ ਫੌਜ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਥਾਪਿਆ. ਪੈਂਦੇਖ਼ਾਨ ਆਪਣੇ ਦਾਮਾਦ ਆਸਮਾਨਖ਼ਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਸੰਮਤ ੧੬੯੧ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਉੱਪਰ ਸ਼ਾਹੀ ਸੈਨਾ ਚੜ੍ਹਾ ਲਿਆਇਆ. ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਰਣਖੇਤ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਇਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ. ਜਿਸ ਖੜਗ ਨਾਲ ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਦੋ ਖੰਡ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਹੁਣ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਛੀ ਸੇਰ ਪੱਕਾ ਹੈ।

੨ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੀ ਫੌਜ ਦਾ ਇੱਕ ਅਹੁਦੇਦਾਰ, ਜੋ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਖੜਗ ਨਾਲ ਮੋਇਆ.

ਪੈਦਾਯਸ਼. ਦੇਖੋ, ਪੈਦਾਇਸ.

ਪੈਦਾਵਾਰ. ਫ਼ਾ پیداوار ਸੰਗਜਾ—ਉਪਜ.

ਪੈਧਨ. ਸੰ. ਪਰਿਧਾਨ. ਸੰਗਜਾ—ਪਹਿਰਨਾ. ਓਢਣਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨ.

ਪੈਧਾ. ਵਿ—ਪਰਿਧ੍ਰਿਤ. ਪਹਿਰਿਆ. "ਤਿਨ ਕਾ ਖਾਧਾ ਪੈਧਾ ਮਾਇਆ ਸਭੁ ਪਵਿਤੁ ਹੈ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ)

ਪੈਧਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਰਿਧਾਨ ਕਰਕੇ. ਪਹਿਰਕੇ.

ਪੈਧੈ. ਪਰਿਧਾਨ ਕਰਨੇ ਸੇ. ਪਹਿਰਣ ਤੋਂ. "ਕਿਆ ਪੈਧੈ ਹੋਇ?" (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਪੈਨਣਾ, ਪੈਨਣੁ ਕ੍ਰਿ—ਪਰਿਧਾਨ ਕਰਨਾ. ਪਹਿਰਨਾ. ਓਢਣਾ. "ਪੈਨਣਾ ਰਖ ਪਤਿ ਪਰਮੇਸੁਰ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੫) "ਪੈਨਣੁ ਖਾਣਾ ਚੀਤਿ ਨ ਪਾਈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧)

[1] ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਸਿੱਖ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਵ੍ਰਤ ਰੱਖਕੇ ਪੈਂਤੀਸਅੱਖਰੀ ਦਾ ਪਾਠ ਖ਼ਾਸ ਖ਼ਾਸ ਗਿਣਤੀ ਦਾ, ਖ਼ਾਸ ਖ਼ਾਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵੱਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਰੀਤਿ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੈਂਤੀਸ ਅੱਖਰੀ ਦੇ ਅੰਤ ਕਿਸੇ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕ ਨੇ ਦੁਰਗਾ ਮੰਤ੍ਰ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪੈਂਤੀਸ ਅੱਖਰੀ ਦਾ ਦੁਰਗਾ ਮੰਤ੍ਰ ਸਹਿਤ ਤਾਵੀਜ਼ ਬਣਾ ਕੇ ਪਹਿਰਣ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਦੱਸਿਆ ਹੈ.

[2] ਇਹ ਰਚਨਾ ਆਪ ਹੀ ਦਸ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦੇ ਇਹ ਵਾਕ ਨਹੀਂ.

ਪੈਨਾ. ਵਿ—ਤਿੱਖਾ. ਤੇਜ਼. ਅਜਿਹਾ ਤਿੱਖਾ, ਜੋ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਜਾਵੇ.

ਪੈਨਾਇਆ. ਪਰਿਧਾਨ ਕਰਾਇਆ. ਪਹਿਰਾਇਆ। ੨ ਖ਼ਿਲਤ (ਸਰੋਪਾ) ਪਹਿਨਾਇਆ. "ਹਰਿ ਦਾਤੈ ਹਰਿਨਾਮੁ ਜਪਾਇਆ, ਨਾਨਕ ਪੈਨਾਇਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ)

ਪੈਨੀ. ਵਿ—ਤਿੱਖੀ. ਦੇਖੋ, ਪੈਨਾ. "ਪਰਨਾਰੀ ਸੋ ਨੇਹ ਛੁਰੀ ਪੈਨੀ ਕਰ ਜਾਨਹੁ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੧)

ਪੈਨ੍ਹਾਵਣੀ. ਸੰਗ਼ਾ—ਪਰਿਧਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ. ਪੋਸ਼ਾਕ.

ਪੈਨ੍ਹਾਵਣੁ. ਕ੍ਰਿ—ਪਰਿਧਾਨ ਕਰਾਉਣਾ. ਪਹਿਰਾਉਣਾ.

ਪੈਪੁਰਖਾ. ਪੂਰਵ ਪੁਰੁਸ਼. ਪਿਤ੍ਰਿਗਣ. ਵਡੇ ਵਡੇਰੇ. "ਦੈ ਜਲ, ਪੈਪੁਰਖਾ ਰਿਝਵਾਏ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪੈਮਾਂ ਸ਼ਿਕਨ. ਫ਼ਾ پیمان شکن ਵਿ—ਅ਼ਹਦ ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ. ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ਭੰਗ ਕਰਤਾ. ਬੇਵਫ਼ਾ.

ਪੈਮਾਨ. ਫ਼ਾ پیمان ਸੰਗ਼ਾ—ਵਚਨ. ਕੌਲ। ੨ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ. ਇਕਰਾਰ.

ਪੈਮਾਨਾ. ਫ਼ਾ پیمانہ ਸੰਗ਼ਾ—ਮਾਪਣ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ ਅਥਵਾ ਦੰਡ. ਉਹ ਵਸਤੁ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਮਿਣਿਆ ਜਾਵੇ.

ਪੈਮਾਯਸ਼. ਫ਼ਾ پیمایش ਸੰਗ਼ਾ—ਮਿਣਤੀ. ਮਾਪ.

ਪੈਮਾਲ. ਦੇਖੋ, ਪਾਮਾਲ.

ਪੈਮੂਦਹ. ਫ਼ਾ پیمودہ ਵਿ—ਮਿਣਿਆ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਪੈਮੂਦਨ.

ਪੈਮੂਦਨ. ਫ਼ਾ پیمودن ਕ੍ਰਿ—ਪੈਮਾਯਸ਼ (ਮਿਣਤੀ) ਕਰਨੀ. ਮਿਣਨਾ.

ਪੈਯਤ. ਪਾਈਦਾ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਂਦਾ. ਹਾਸਿਲ ਹੋਂਦਾ. ਦੇਖੋ, ਮਹੀਨਿਕ.

ਪੈਯਾ. ਪਿਆ. ਪੜਾ. "ਜਿਨਾ ਧੁਰੇ ਪੈਯਾ ਪਰਵਾਣਾ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੧ ਮ: ੧) ੨ ਪੜਨੇ (ਪੈਣ) ਵਾਲਾ.

ਪੈਰ. ਸੰਗ਼ਾ—ਪਦ. ਚਰਨ. "ਪੈਰ ਧੋਵਾਂ ਪਖਾ ਫੇਰਦਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੨ ਸ਼ੂਦ੍ਰ, ਜਿਸ ਦੀ ਚਰਣਾਂ ਤੋਂ ਉਤਪੱਤੀ ਮੰਨੀ ਹੈ. ਪਾਦਜ. "ਉਲਟਾ ਖੇਲ ਪਿਰੰਮ ਦਾ ਪੈਰਾਂ ਉੱਪਰ ਸੀਸ ਨਿਵਾਯਾ." (ਭਾਗੁ) ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸ਼ੂਦ੍ਰ ਅੱਗੇ ਝੁਕਾਇਆ। ੩ ਵਿ—ਪਰਲਾ. ਦੂਸਰਾ ਕਿਨਾਰਾ. "ਪਾਯੋ ਨ ਜਾਇ ਜਿਹ ਪੈਰ ਪਾਰ." (ਅਕਾਲ) ੪ ਵਿਸਤੀਰਣ. "ਪੈਰ ਪਰਾਗ ਰਹੀ ਹੈ ਬੈਸਾਖ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪੈਰਊਆ. ਵਿ—ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਪ੍ਲਵਨ ਕਰਤਾ. ਤਰਾਕੂ. ਨਦੀ ਨੂੰ ਤਰਕੇ ਪਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

ਪੈਰਕਾਰੀ. ਸੰਗ਼ਾ—ਪੌੜੀ. ਸੀਢੀ. "ਜੈਸੇ ਨਰ ਪੈਰ ਪੈਰਕਾਰੀ ਪੈ ਧਰਤ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪੈਰ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਇ ਕੁਹਾੜਾ ਮਾਰਨਾ.

ਪੈਰਨ, ਪੈਰਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਪਯ (ਜਲ) ਤਰਣ. ਪ੍ਲਵਨ ਕਰਨਾ. ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਤਰਨਾ. "ਪੈਰਨ ਪਾਰ ਨ ਪਾਵਹਿ ਬਾਹੂ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਪੈਰੇ ਸਮਰ ਸਮੁਦ੍ਰ ਬਹੁ ਮਹਾਰਥੀ ਬਲ ਧਾਮ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਜਿਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਯੁੱਧਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ ਤਰੇ ਹਨ, ਭਾਵ—ਜਿਸ ਨੇ ਅਨੇਕ ਜੰਗ ਫਤੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ੨ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ. ਪੈਠਣਾ.

ਪੈਰਵੀ. ਫ਼ਾ پیروی ਸੰਗ਼ਾ—ਅਨੁਸਰਣ. ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਰ ਪਿੱਛੇ ਤੁਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਆਗ੍ਯਾਪਾਲਨ.

ਪੈਰਾਹਨ. ਦੇਖੋ, ਪਿਰਾਹਨੁ.

ਪੈਰੀ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੈਰੀਂ. ਚਰਣਾਂ ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਪੈਰੀ ਚਲੈ, ਹਥੀ ਕਰਣਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਪੈਰੀ ਪਵਣਾ, ਪੈਰੀਂ ਪਵਣੁ, ਪੈਰੀਂ ਪੈਣਾ ਕ੍ਰਿ. ਪੈਰਾਂ ਉੱਪਰ ਡਿਗਣਾ. ਚਰਣਾਂ ਪੁਰ ਸਿਰ ਰੱਖਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣਾ. "ਜੋ ਦੀਸੈ ਗੁਰ ਸਿਖੜਾ ਤਿਸੁ ਨਿਵਿ ਨਿਵਿ ਲਾਗਉ ਪਾਇ ਜੀਉ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਗੁਣਵੰਤੀ) "ਪੈਰੀਂ ਪਵਣੁ ਨ ਛੋਡੀਐ ਕਲੀਕਾਲ ਰਹਿਰਾਸ ਕਰੇਹੀ." (ਭਾਗੁ) "ਪੈਰੀ ਪਵਣਾ ਜਗ ਵਰਤਾਯਾ." (ਭਾਗੁ) ਇਸ ਰੀਤਿ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਭਾਵ, ਅਭਿਮਾਨ ਤ੍ਯਾਗਕੇ ਨੰਮ੍ਰਤਾ ਧਾਰਣ ਤੋਂ ਹੈ. ਕਈ ਸਿੱਖ ਚਰਣ ਸਪਰਸ਼ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਤਰਕਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਹੌਮੈ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ. ਹਾਂ, ਉਸ ਸਿੱਖ ਦੇ ਚਰਨ ਪਰਸਣੇ ਯੋਗ੍ਯ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਪੁਜਾਉਣੇ ਚਾਹੇ ਅਰ ਆਪ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਚਰਣ ਛੁਹਣੇ ਅਪਮਾਨ ਸਮਝੇ.

ਪੈਰੀਵਾਜਾ. ਸੰਗ਼ਾ—ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਬੱਧਾ ਵਾਜਾ, ਘੁੰਗਰੂ. ਨੱਚਣ ਵਾਲੇ, ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਘੁੰਗਰੂ ਬੰਨ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੈ ਤਾਰ ਸਹਾਇਤਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਪੈਰੀਵਾਜਾ ਸਦਾ ਨਿਹਾਲ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਪੈਰੇ. ਦੇਖੋ, ਪੈਰਣ.

ਪੈਰੋ. ਫ਼ਾ پیرو ਵਿ—ਪਿੱਛੇ ਚੱਲਣ ਵਾਲਾ. ਅਨੁਚਰ.

ਪੈਰੋਕਾਰ. ਫ਼ਾ پیروکار ਵਿ—ਪੈਰਵੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਆਗ੍ਯਾਪਾਲਕ.

ਪੈਲ. ਵਿ—ਪਰਲਾ. ਦੂਸਰਾ. ਦੂਜੀ ਵੱਲ ਦਾ. "ਛੇਦਕੈ ਪੈਲ ਪਾਰੇ ਪਧਾਰਜੋ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਵਿੰਨ੍ਹਕੇ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਇਲ.

ਪੈਲਾਂ ਪਾਉਣੀਆਂ. ਜਿਵੇਂ ਮੋਰ ਖੰਭ ਫੈਲਾਕੇ ਨੱਚਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਹਰਕਤ ਕਰਨੀ। ੨ ਭਾਵ—ਮਿੰਨਤ ਅਤੇ ਖ਼ੁਸ਼ਾਮਦ ਕਰਨੀ.

ਪੈਲੀ. ਵਿ—ਪੱਲਵ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ, ਖੇਤੀ। ੨ ਦਾਣੇ ਮਿਣਨ ਦਾ ਭਾਂਡਾ. ਸੰ. ਪੱਲਿਕਾ.

ਪੈਵਸ੍ਤਨ. ਫ਼ਾ پیوستن ਕ੍ਰਿ—ਮਿਲਾਉਣਾ. ਮਿਲਣਾ. ਜੋੜਨਾ. ਗੱਠਣਾ.

ਪੈਵਸ੍ਤਾ. ਫ਼ਾ پیوستہ ਵਿ—ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਹਮੇਸ਼ਹ. ਨਿਤ੍ਯ.

ਪੈਵੰਦ. ਫ਼ਾ پیوند ਸੰਗ਼ਾ—ਜੋੜ. ਗੱਠ। ੨ ਮਿਲਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪਿਉਂਦ.

ਪੈੜ. ਸੰਗ਼ਾ—ਪਦਚਿੰਨ੍ਹ. ਪੈਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ. ਖੋਜ। ੨ ਖੂਹ ਦੇ ਪਾਸ ਉਹ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੋਂ ਦੀ ਜਲ ਖਿੱਚਣ ਵਾਲੇ ਪਸ਼ੂ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਪੈੜਾ. ਮੋਖਾ ਜਾਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੀ. ਇਹ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਦੇਵ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਭੀ ਹਾਜ਼ਿਰ ਰਿਹਾ. ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਜਨਮਸਾਖੀ ਦਾ ਲਿਖਾਰੀ ਇਸੇ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ।

੨ ਛੱਜਲ ਜਾਤਿ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਸੰਗਲਾਦੀਪ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਣਸੰਗਲੀ ਦੀ ਪੋਥੀ ਲਿਆਇਆ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਹਕੀਕਤ. ਰਾਹ ਮੁਕਾਮ।

੩ ਚੰਡਾਲੀਆ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦਾ ਅਨੰਨ ਸਿੱਖ. ਇਹ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਧਰਮਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦਾ ਰਿਹਾ।

੪ ਕਾਠੀ ਨਾਲ ਬੱਧਾ ਤਸਮਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਕਾਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਪੈਰ ਅੜਾਉਣ ਦਾ ਸਾਧਨ।

੫ ਹਿਸਾਬ ਦਾ ਕੋਠਾ. "ਬੂਝਜੋ ਪਢਯੋ ਕੈਸੇ ਪੈੜਾ?" (ਨਾਪ੍ਰ)

੬ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਇੱਕ ਰੋਗ. ਸੰ. ਪ੍ਰਦਰ—ਪ੍ਰਦਰ. کثرت الطمث ਕਸਰਤੁਲਤ਼ਮਸ. Menorrhagia. ਸੁਭਾਵ ਅਤੇ ਮੌਸਮ ਵਿਰੁੱਧ ਪਦਾਰਥ ਖਾਣ, ਜਾਦਾ ਘੋੜੇ ਆਦਿ ਦੀ ਅਸਵਾਰੀ ਕਰਨ, ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਵਰਤਣ, ਗਰਭ ਦੇ ਗਿਰਨ, ਅਤੀ ਮੈਥੁਨ ਕਰਨ, ਬਹੁਤ ਪੈਦਲ ਫਿਰਨ, ਬਹੁਤ ਭਾਰ ਚੁੱਕਣ, ਅਤਿ ਸ਼ੋਕ ਕਰਨ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਯੋਨਿ ਤੋਂ ਲਹੂ ਵਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਅਤੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਰਿਤੁਧਰਮ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਇਸ ਦਾ ਸਾਧਾਰਣ ਇਲਾਜ ਹੈ— ਸੰਚਰ ਲੂਣ, ਚਿੱਟਾ ਜੀਰਾ, ਮੁਲੱਠੀ, ਨੀਲੋਫਰ, ਸਮਾਨ ਪੀਸਕੇ ਸ਼ਹਿਦ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਚਾਉਲਾਂ ਦੇ ਧੋਣ ਨਾਲ ਪੀਣਾ, ਤ੍ਰਿਫਲਾ, ਸੁੰਢ, ਦੇਵਦਾਰੁ, ਹਲਦੀ, ਲੋਧ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾੜ੍ਹਾ ਸ਼ਹਿਦ ਮਿਲਾਕੇ ਪੀਣਾ. ਮੰਜੇ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਬਾਣ ਫੂਕਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਸਮਾਨ ਤੋਲ ਦੀ ਖੰਡ ਮਿਲਾਕੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਵੇਰ ਵੇਲੇ ਡੇਢ ਤੋਲਾ ਨਿੱਤ ਫੱਕਣਾ.

ਪੈੜੀ. ਦੇਖੋ, ਹਰਿਗੀਤਿਕਾ ਦਾ ਰੂਪ (ਅ).

ਪੋਇਆ. ਵਿ—ਪ੍ਰੋਤ. ਪਰੋਇਆ.

ਪੋਈ. ਪਰੋਈ. ਦੇਖੋ, ਪੋਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਾਪਤੀ. "ਸਤਸੰਗ ਪੋਈ ਹੈ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਪੋਈਆ. ਫ਼ਾ پویہ ਪੋਯਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘੋੜੇ ਦਾ ਹਲਕਾ ਲਾਰਾ. ਸੰ. ਪ੍ਲੁਤ. ਦੇਖੋ, ਪਵੰਗਮ। ੨ ਹਰਕਾਰਾ. ਚਰ. ਦੂਤ.

ਪੋਈਐ. ਪਰੋਈਏ। ੨ ਗਮਨ ਕਰੀਏ. ਚੱਲੀਏ. ਦੇਖੋ, ਪੋਈਦਨ. "ਚਰਨ ਪਰਦੱਖਨਾਕੈ ਪੋਈਐ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਪੋਈਦਨ. ਫ਼ਾ پوئیدن ਕ੍ਰਿ—ਦੌੜਨਾ. ਨੱਠਣਾ। ੨ ਢੂੰਡਣਾ. ਖੋਜਣਾ.

ਪੋਏ. ਪਰੋਏ. ਪਰੋਤੇ. "ਪੋਏ ਬਰਾ ਸੀਖ ਭਟਿਆਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਪੋਸ. ਫ਼ਾ پوش ਪੋਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਿਲਾਫ਼. ਉਛਾੜ. ਆਵਰਣ. "ਚਮਰਪੋਸ ਕਾ ਮੰਦਰ ਤੇਰਾ." (ਭੈਰ ਰਵਿਦਾਸ) ਚਰਮਪੋਸ਼ ਦਾ ਮੰਦਰ ਦੇਹ ਹੈ। ੨ ਕਵਚ. ਸੰਜੋ. ਜਿਰਹ। ੩ ਖੱਲ. ਤੁਚਾ. "ਸਿਰ ਪਗ ਸਗਲ ਪੋਸ ਉਤਰਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਸਿਰ ਤੋਂ ਪੈਰਾਂ ਤੀਕ ਦੀ ਸਾਰੀ ਖਲੜੀ ਉਤਰਵਾਕੇ। ੪ ਵਿ—ਢਕਣ ਵਾਲਾ. ਪਹਿਰਣ ਵਾਲਾ. ਐਸੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਸਰਪੋਸ਼, ਸਫੇਦਪੋਸ਼ ਆਦਿ। ੫ ਸੰ. ਪੋਸ਼. ਪੋਸਣ. ਪਾਲਨ. "ਪਾਲ ਪੋਸ ਕਰ ਤਾਹਿਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੫) ਦੇਖੋ, ਪੋਸਣ। ੬ ਪਸੋ ਪੇਸ਼ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਪੋਸ਼ ਸ਼ਬਦ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਚਪਰਾਸੀ ਕੋਚਮੈਨ ਆਦਿ ਰਾਹ ਵਿੱਚੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਕਰਨ ਲਈ ਬੋਲਦੇ ਹਨ.

ਪੋਸਸ. ਫ਼ਾ پوشش ਪੋਸ਼ਿਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੋਸ਼ਾਕ. "ਜਜੋਂ ਅਧਿਪਤਿ ਇਕ ਪੋਸਸ ਤਜਕੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪੋਸਣ. ਸੰ. ਪੋਸਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਲਨ. ਪਰਵਰਿਸ਼. (ਸੰ. ਪੁਸ਼੍. ਧਾ—ਪਾਲਨ ਕਰਨਾ). ੨ ਵ੍ਰਿੱਧਿ. ਬਢਤੀ। ੩ ਪੁਸ਼੍ਰਿ। ੪ ਸਹਾਇਤਾ.

ਪੋਸਤ. ਫ਼ਾ پوست ਪੋਸ੍ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛਿਲਕਾ। ੨ ਅਫੀਮ ਦੇ ਡੋਡੇ ਦਾ ਛਿੱਲ. ਦੇਖੋ, ਪੋਸਤ ਪੀਣਾ। ੩ ਤੁਚਾ. ਖੱਲ। ੪ ਅਫੀਮ ਦਾ ਬੂਟਾ.

ਪੋਸਤ ਪੀਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਅਫੀਮ ਦੇ ਡੋਡੇ ਦੀ ਛਿੱਲ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਭਿਉਂਕੇ ਅਤੇ ਮਲਕੇ ਪੀਣੀ. ਪੋਸਤ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਪੱਠੇ ਸੁਸਤ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਅਤੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਬਲ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ.[1]

ਪੋਸਤਿਯਾ, ਪੋਸਤੀ } ਪੋਸਤ ਪੀਣ ਵਾਲਾ. ਅਫੀਮ ਦੇ ਡੋਡੇ ਮਲਕੇ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਅਮਲੀ. ਪੋਸਤੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਆਲਸੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਪੋਸਤੀਂ, ਪੋਸਤੀਨ } ਫ਼ਾ پوستین ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੋਸ੍ਤ (ਖੱਲ) ਦੀ ਕੁੜਤੀ. ਚਮੜੇ ਦਾ ਕੋਟ. "ਕੁਹਨ ਪੋਸਤੀਂ ਤਨ ਧਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੧੭)

ਪੋਸਨ, ਪੋਸਨਾ } ਦੇਖੋ, ਪੋਸਣ.

ਪੋਸਾ. ਪੋਸਣ ਕੀਤਾ. ਤ੍ਰਿਪਤ ਕੀਤਾ. "ਸਤਗੁਰੁ ਕੋ ਅਚਾਯਕੈ ਪੋਸਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੋਸ਼ਾਕ. ਫ਼ਾ پوشاک ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਹਿਰਣ ਦੇ ਵਸਤ੍ਰ. ਪਹਿਨਾਵਾ. ਲਿਬਾਸ.

ਪੋਸ਼ਿਸ਼. ਦੇਖੋ, ਪੋਸਸ.

ਪੋਸ਼ੀਦਨ. ਫ਼ਾ پوشیدن ਕ੍ਰਿ—ਪਹਿਰਨਾ। ੨ ਛੁਪਾਉਣਾ. ਢਕਣਾ.

ਪੋਸ਼ੀਦਾ. ਫ਼ਾ پوشیدہ ਵਿ—ਗੁਪਤ. ਛਿਪਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪੋਸ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਾਲਨ (ਪਰਵਰਿਸ਼) ਯੋਗ੍ਯ.

ਪੋਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿਮ ਰਿਤੁ ਦਾ ਮਹੀਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪੋਖ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੋਹਣਾ.

ਪੋਹਣ. ਸੰ. ਪ੍ਰਵਹਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਵਾਰੀ. ਯਾਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੋਹਣ।

ਪੋਹਣਾ, ਪੋਹਨਾ } ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਵੇਸ਼. ਹੋਣਾ. ਘੁਸਣਾ। ੨ ਅਸਰ ਹੋਣਾ. "ਪੋਹਤ ਨਾਹੀ ਪੰਚ ਬਟਵਾਰੇ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) "ਸੁਣਿਐ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲੁ." (ਜਪੁ) "ਦੈਤ ਦੇਉ ਨ ਪੋਹੈ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੩ ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ. "ਤਿਸ ਨੋ ਪੋਹੇ ਕਵਣੁ ਜਿਸ ਵਲਿ ਨਿਰੰਕਾਰ." (ਵਾਰ ਗੂਜ ੨ ਮ: ੫)

ਪੋਹਲੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਡੋਡੀ. ਫੁੱਲ ਦਾ ਉੱਪਰ ਦਾ ਪੜਦਾ. "ਪੋਹਲੀਓਂ ਸਿਰ ਕੱਢਕੈ ਫੁੱਲ ਕੁਸੁੰਭ ਚਲੁੰਭ ਖਿਲਾਰੇ." (ਭਾਗੁ)

ਪੋਹੇ. ਪੂਰ. ਪਸ਼ੁ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੋਹਣਾ ੨ ਅਤੇ ੩.

ਪੋਹੰਤਿ. ਵਜਾਪਦਾ. ਅਸਰ ਕਰਦਾ. "ਨਹਿ ਪੋਹੰਤਿ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖਨਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਪੋਹਣਾ.

[1] ਬਰਨੀਅਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਗਲਰਾਜ ਸਮੇਂ ਕਈ ਅਮੀਰ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਕਾਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਕਮਨ ਪੋਸਤ ਪਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ. ਦਾਰਾਸ਼ਕੋਹ ਦੇ ਪੁੱਤ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਅੱਗੇ ਬਹੁਤ ਤਰਲੇ ਕੀਤੇ ਸਨ ਤਾਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਪੋਸਤ ਪੀਣ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ.

ਪੋਖ. ਸੰ. ਪੌਸ਼. ਪੁਸ਼ਯ ਨਛਤ੍ਰ ਵਾਲੀ ਪੂਰਣਮਾਸੀ ਜਿਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ. ਪੋਹ ਮਹੀਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੋਸ ੫.

ਪੋਖਕ. ਵਿ—ਪੋਸ਼ਕ. ਪੋਸਣ (ਪਾਲਣ) ਵਾਲਾ.

ਪੋਖਣ, ਪੋਖਨ ਦੇਖੋ, ਪੋਸਣ. "ਭਰਣ ਪੋਖਣ ਸੰਗਿ ਅਉਧ ਬਿਹਾਣੀ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫)

ਪੋਖਰ, ਪੋਖਰਾ ਸੰ. ਪੁਸ਼੍ਕਰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾਲ. ਟੋਭਾ. "ਊਖਰ ਪੋਖਰ ਸਭ ਭਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਪੋਖਰੁ ਨੀਰੁ ਵਿਰੋਲੀਐ ਮਾਖਨੁ ਨਹੀ ਰੀਸੈ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਪੋਖਰਿ. ਤਾਲ ਅਥਵਾ ਛਪੜੀ ਵਿੱਚ. "ਪੋਖਰਿ ਖੋਖਰਿ ਢੂਢਤੇ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਪੋਖਰੁ. ਦੇਖੋ, ਪੋਖਰ.

ਪੋਖਿ. ਪੌਸ਼ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਪੋਖ. "ਪੋਖਿ ਤੁਖਾਰੁ ਨ ਵਿਆਪਈ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ) ੨ ਪੋਸਣ ਕਰਕੇ. ਪਾਲਕੇ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸੋਮ ੧੧ ਅਤੇ ਪੋਖਿਓ.

ਪੋਖਿਓ, ਪੋਖਿਆ ਪੋਸਣ ਕੀਤਾ. ਪਾਲਿਆ. ਭਰਿਆ. ਪੂਰਿਆ. "ਕਰਿ ਪਰਪੰਚ ਉਦਰ ਨਿਜ ਪੋਖਿਓ." (ਸੋਰ ਮ: ੯)

ਪੋਖੁ. ਪੋਹ ਦਾ ਮਹੀਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪੋਖ. "ਪੋਖੁ ਸੋਹੰਦਾ ਸਰਬ ਸੁਖ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ)

ਪੋਖੈ. ਪੋਸਣ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਪੁਸ਼੍ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਸਰ ਭਰਿ ਸੋਖੈ ਭੀ ਭਰਿ ਪੋਖੈ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਪੋਗਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪੋਆ. ਸ਼ਗੂਫਾ. ਨਵਾਂ ਨਿਕਲਿਆ ਪੱਤਾ। ੨ ਤਰਕ. ਹੁੱਜਤ.

ਪੋਗੰਡ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੰਜ ਤੋਂ ਦਸ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਬੱਚਾ। ੨ ਵਿ—ਬਿਗੜੇ ਹੋਏ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲਾ.

ਪੋਚ. ਸੰਗਯਾ—ਲੇਪ. ਲਗਾਉ. "ਨਾ ਕਛੁ ਪੋਚ ਮਾਟੀ ਕੇ ਭਾਂਡੇ, ਨਾ ਕਛੁ ਪੋਚ ਕੁੰਭਾਰੈ." (ਪ੍ਰਭਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਦੰਭ. ਦਿਖਾਵਾ. "ਪਰਉਪਕਾਰ ਨਿਤ ਚਿਤਵਤੇ ਨਾਹੀ ਕਛੁ ਪੋਚ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੩ ਫ਼ਾ پوچ ਵਿ—ਤੁੱਛ. ਕਮੀਨਾ. ਨੀਚ. "ਮੇਰੀ ਸੰਗਤਿ ਪੋਚ ਸੋਚ ਦਿਨਰਾਤੀ." (ਗਉ ਰਵਿਦਾਸ) "ਮਾਨੁਖਾ ਅਵਤਾਰ ਦੁਰਲਭ ਤਿਹੀ ਸੰਗਤਿ ਪੋਚ." (ਆਸਾ ਰਵਿਦਾਸ)

ਪੋਚਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰੋਕ੍ਸ਼ਣ. ਪਾਣੀ ਛਿੜਕਣਾ। ੨ ਲੇਪਨ. ਲਿੱਪਣਾ.

ਪੋਚਨਹਾਰਾ, ਪੋਚਨਹਾਰੀ ਪੋਚਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਵਾਲੀ। ੨ ਭੱਠੀ ਪੁਰ ਚੜ੍ਹੇ ਬਰਤਨ ਨੂੰ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੋਚਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ. "ਸੁਖਮਨ ਪੋਚਨਹਾਰੀ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ਠੰਢਾ ਪੋਚਾ ਇਸ ਲਈ ਦੇਈਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਫ ਸੜ ਨਾ ਜਾਵੇ. ਦਸ਼ਮਦ੍ਵਾਰ ਪ੍ਰਾਣ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਸਮੇਂ ਜੋ ਗਰਮੀ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸੁਖਮਨਾ.

ਪੋਚਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪੋਚਾ ਦੇਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪੋਚਨ.

ਪੋਚਾ. ਸੰਗਯਾ—ਲੇਪਣ. ਦੇਖੋ, ਪੋਚਨ। ੨ ਲੇਪ. ਲਗਾਉ. "ਨਾ ਉਸ ਲੇਪੁ, ਨ ਹਮ ਕਉ ਪੋਚਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੩ ਭਾਫ ਠੰਢੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਰਕ ਕੱਢਣ ਵੇਲੇ ਬਰਤਨ ਨੂੰ ਠੰਢੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪੋਚਾ. "ਉਹੀ ਭਾਠੀ ਉਹੀ ਪੋਚਾ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਭਾਠੀ ਭਵਨੁ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਪੋਚਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪੋਚਾਰਣੁ. ਸਿੰਧੀ. ਕ੍ਰਿ—ਖ਼ਬਰਦਾਰੀ ਕਰਨੀ. ਨਿਗਹਬਾਨੀ ਕਰਨੀ. ਸੰਭਾਲ ਕਰਨੀ.

ਪੋਚਾਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੋਚਕੇ. ਮਾਂਜ ਕੂਚਕੇ. "ਰਖਹਿ ਪੋਚਾਰਿ ਮਾਟੀ ਕਾ ਭਾਂਡਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੫) ਭਾਵ ਦੇਹ ਤੋਂ ਹੈ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੋਚਾਰਣੁ.

ਪੋਂਛਨ. ਸੰ. ਪ੍ਰੋਞ੍ਛਨ-ਪ੍ਰੋਂਛਨ. ਪੂੰਝਣਾ.

ਪੋਜ਼ਸ਼. ਫ਼ਾ پوزش ਉਜ਼ਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਤੋਬਾ ਕਰਨਾ. ਖਿਮਾ ਮੰਗਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਪੋਟ, ਪੋਟਲਾ, ਪੋਟਲੀ ਸੰ. ਪੋਟਲ. ਸੰਗਯਾ—ਗਠੜੀ. ਪੋਟਲਿਕਾ. ਪੰਡ. "ਜਉ ਲਉ ਪੋਟ ਉਠਾਈ ਚਲਿਅਉ ਤਉ ਲਉ ਡਾਨ ਭਰੇ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਬੰਨਿ ਉਠਾਈ ਪੋਟਲੀ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਪੋਟਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਟ. ਪੜਦਾ. ਥੈਲੀ. ਪੇਟ ਦੀ ਥੈਲੀ. ਮੇਦਾ। ੨ ਅੰਗੁਲੀ ਦਾ ਸਿਰਾ. ਫੁੱਲ.

ਪੋਟੀ. ਪੋਟ (ਪੰਡ) ਢੋਣਵਾਲਾ. ਪਾਂਡੀ. "ਬੰਧ ਪੋਟ ਪੋਟੀ ਨ ਉਠਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੋਠੋਹਾਰ, ਪੋਠੋਵਾਰ ਸੰਗਯਾ—ਦਰਿਆ ਜੇਹਲਮ ਅਤੇ ਸਿੰਧ ਦੇ ਮੱਧ ਦਾ ਇਲਾਕਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਭਾਗ ਜਿਲਾ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਵਿੱਚ ਹੈ. "ਧੰਨੀ ਘੇਬ ਕਿ ਪੋਠੋਹਾਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੋਂਡਾ. ਸੰ. ਪੁੰਡ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਮੋਟਾ ਕਮਾਦ. ਪੌਨਾ.

ਪੋਣਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਣਨ ਦਾ ਰੁਮਾਲ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੁੱਧ ਸਰਦਾਈ ਆਦਿ ਛਾਣੀਦੇ ਹਨ। ੨ ਤਲਾਉ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪੜਦੇਦਾਰ ਸਨਾਨ ਦਾ ਥਾਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਛੋਟੇ ਛੇਕਾਂ ਵਿੱਚਦੀਂ ਝਰਕੇ ਪਾਣੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੁਣਨਾ.

ਪੋਤ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਸ਼ੂ ਪੰਛੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਬੱਚਾ। ੨ ਨਿਉਂ. ਬੁਨਿਆਦ। ੩ ਕਪੜਾ. ਵਸਤ੍ਰ। ੪ ਨੌਕਾ. ਜਹਾਜ. ਦੇਖੋ, ਪੋਤੁ। ੫ ਸੰ. ਪ੍ਰੋਤ. ਵਿ—ਪਰੋਇਆ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਪੋਤਿ। ੬ ਸੰਗਯਾ—ਪੇਟਾ. ਤਾਣੇ ਵਿੱਚ ਬੁਣੇ ਹੋਏ ਤੰਦ। ੭ ਪੋਧਾ। ੮ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੋਤਾ (ਪੌਤ੍ਰ) ਦੀ ਥਾਂ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਪੁਤ ਪੋਤੇ ਨਾਤੀ ਪੋਤ ਹੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਪੁਤ੍ਰ, ਪੋਤੇ, ਨੱਤੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੋਤੇ.

ਪੋਤਹ. ਦੇਖੋ, ਪੋਤਾ ੧.

ਪੋਤਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਗ। ੨ ਹਾਥੀ ਦਾ ਬੱਚਾ। ੩ ਪੰਛੀ ਦਾ ਬੱਚਾ. "ਪੋਤਕ ਕਪੋਤ ਸਾਰਕਾਨ ਤੇ ਸੁਹਾਯੋ ਹੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੋਤਤਟ. ਸੰ. ਜਹਾਜ ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ. ਬੰਦਰ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Port.

ਪੋਤਦਾਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪੋਤਹਦਾਰੀ. ਖ਼ਜ਼ਾਨਚੀਪੁਣਾ. ਭਾਵ—ਮੁਨੀਮੀ. "ਤਿਸ ਕੀ ਕਰਿ ਪੋਤਦਾਰੀ ਫਿਰਿ ਦੂਖ ਨ ਲਾਗੈ." (ਬਸੰ ਮ: ੫)

ਪੋਤਵਾਹ. ਸੰ. ਜਹਾਜ਼ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਨੌਕਾ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਕ. Pilot.

ਪੋਤੜਾ. ਸੰ. ਪ੍ਲੋਤ. ਸੰਗਯਾ—ਕਪੜਾ. ਚੀਥੜਾ. ਵਸਤ੍ਰ ਦਾ ਟੁਕੜਾ। ੨ ਪੋਤ-ਪਟ. ਪੋਤ (ਬਾਲਕ) ਦੇ ਹੇਠ ਵਿਛਾਉਣ ਦਾ ਪਟ (ਵਸਤ੍ਰ)

ਪੋਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਫ਼ਾ ‫پوته‬ ਪੋਤਹ. ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ. "ਦਇਆ ਕਾ ਪੋਤਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) "ਖੋਟੇ ਪੋਤੇ ਨ ਪਵਹਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ੨ ਸੰ. ਪੋਤ. ਜਹਾਜ. "ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪੋਤਾ ਕਰਮ ਪਸਾਉ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) ੩ ਸੰ. ਪੌਤ੍ਰ. ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ. "ਪਿਯੁ ਦਾਦੇ ਜੇਵੇਹਿਆ ਪੋਤਾ ਪਰਵਾਣੁ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩)

ਜੋ ਸ਼ਰਣਾਗਤ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ
ਭੌਜਲ ਤਾਰਨ ਕੋ ਪਦ ਪੋਤਾ,
ਵਾਕ ਬਲੀ ਸ਼ਿਕਰੇ ਸਮ ਜੋ ਹੁਇ
ਦੋਸ ਨਸੈਂ ਸਮੁਦਾਯ ਕਪੋਤਾ,
ਸੇਵਕ ਕੇ ਪ੍ਰਿਯ ਦੇਵਨਦੇਵ
ਅਭੇਵ ਸਦਾ ਗੁਨ ਗਜਾਨਹਿ ਪੋਤਾ,
ਸੋ ਅਬ ਜਾਹਰ ਰੂਪ ਅਨੂਪ
ਭਯੋ ਗੁਰੁ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਪੋਤਾ.

(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੋਤਾਲ, ਪੋਤਾਲੋ ਪਤਾਲੂ. ਫੋਤਾ. ਅੰਡਕੋਸ਼. (ਮ: ੧ ਬੰਨੋ)

ਪੋਤਿ. ਪੋਤੇ ਵਿੱਚ. ਵਸਤ੍ਰ ਦੇ ਪੇਟੇ ਵਿੱਚ. ਦੇਖੋ, ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਅਤੇ ਪੋਤ ੬। ੨ ਖਜਾਨੇ ਵਿੱਚ.

ਪੋਤੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪੌਤ੍ਰੀ. ਪੁਤ੍ਰ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ.

ਪੋਤੁ. ਸੰਗਯਾ—ਜਹਾਜ਼. ਦੇਖੋ, ਪੋਤ ੪. "ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪੋਤੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ." (ਬਿਹਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੨ ਦੇਖੋ, ਪੋਤੁਬੋਹਿਥ.

ਪੋਤੁਬੋਹਿਥ. ਸੰ. ਪ੍ਰਤੂਰ੍ਣ ਵਹਿਤ੍ਰ—ਪ੍ਰਤੂਰ੍ਣੰ ਵਹਿਤ੍ਰ. ਤੇਜ਼ ਚਾਲ ਵਾਲਾ ਜਹਾਜ਼. ਛੇਤੀ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਲਯਾਨ. "ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਪੋਤੁਬੋਹਿਥਾ, ਖੇਵਟੁ ਸਬਦੁ ਗੁਰੁ ਪਾਰਿਲੰਘਈਆ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪) ਹਰਿਨਾਮ ਤੇਜ਼ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ, ਖੇਵਟ (ਕੈਵਰਤ) ਗੁਰੁਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਸਾਰਸਾਗਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਪੋਤੇਦਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੋਤਹਦਾਰ. ਖ਼ਜ਼ਾਨਚੀ. "ਸਿਫਤ ਜਿਨਾ ਕਉ ਬਖਸੀਐ ਸੇਈ ਪੋਤੇਦਾਰ." (ਵਾਰ ਸਾਰ ਮ: ੨) ੨ ਜਹਾਜ਼ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪੋਤਵਾਹ.

ਪੋਤ੍ਰ, ਪੋਤ੍ਰਾ, ਪੋਤ੍ਰੀ ਦੇਖੋ, ਪੋਤਾ ਅਤੇ ਪੋਤੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੌਤ੍ਰ ਅਤੇ ਪੌਤ੍ਰੀ.

ਪੋਥ. ਵਿ—ਪ੍ਰੋਤ. ਪਰੋਤਾ. ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ। ੨ ਵਿਛਿਆ. ਫੈਲਿਆ. "ਲੋਥ ਪੋਥ ਭਈ ਮਹਾਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਵਡੀ ਪੋਥੀ. ਦੇਖੋ, ਪੋਥਾ.

ਪੋਥਾ. ਵਡਾ ਪੁਸ੍ਤਕ. ਆਕਾਰ ਵਿੱਚ ਵਡਾ ਗ੍ਰੰਥ. ਪੋਥ ਅਤੇ ਪੋਥਾ ਨਫ਼ਰਤ ਨਾਲ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਪੋਥੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਸ੍ਤਕ. ਕਿਤਾਬ. ਗ੍ਰੰਥ। ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ[1]. "ਪੋਥੀ ਪਰਮੇਸਰ ਕਾ ਥਾਨ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

[1] ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੀਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਤਤਕਰੇ ਵਿੱਚ "ਪੋਥੀ" ਸ਼ਬਦ ਸਾਡੇ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ.

ਪੋਦੀਨਾ. ਫ਼ਾ ‫پودینه‬ ਪੋਦੀਨਹ. ਸੰ. ਪੂਤਨੀ ਅਤੇ ਮਰੀਚ. ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਪੌਧਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਚਟਣੀ ਬਣਦੀ, ਤੇਲ ਅਤੇ ਅਰਕ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਗਰਮ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੈ. ਪੋਦੀਨਾ ਭੁੱਖ ਵਧਾਉਂਦਾ, ਹਿਚਕੀ ਹਟਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਪੇਸ਼ਾਬ ਅਤੇ ਪਸੀਨਾ ਕਢਦਾ ਹੈ. ਮੂਰਛਾ ਵਿੱਚ ਸੁੰਘਾਇਆ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ. ਇਹ ਅਜੀਰਣ ਨਾਸ਼ਕ ਅਤੇ ਵਮਨ ਆਦਿ ਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ. Menthus Arvensis.

ਪੋਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਰੋਣਾ। ੨ ਗੁੰਨ੍ਹਣਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪੋਂਡਾ.

ਪੋਪਲ. ਵਿ—ਥੋਥਾ. ਖਾਲੀ। ੨ ਕੰਗਾਲ. ਨਿਰਧਨ। ੩ ਫ਼ਾ ‫پوپل‬ ਪੂਪਲ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁਪਾਰੀ. ਅ—ਫ਼ੋਫ਼ਲ. ਸੰ. ਪੂਗਫਲ. ਦੇਖੋ, ਫੋਫਲ.

ਪੋਪਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਹਵਾਭਰੀ ਮਸ਼ਕ. ਸਨਾਈ. ਦੇਖੋ, ਭਰਨਾਲ। ੨ ਅਰੋੜਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ.

ਪੋਮਚਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਰਾਣਾ ਪਾਰਚਾ. ਪਾਟਿਆ ਹੋਇਆ ਕਪੜਾ. ਚੀਥੜਾ। ੨ ਪ੍ਰੋਂਛਨਚੈਲ. ਪੂੰਝਣ ਦਾ ਪਰਨਾ. ਝਾੜਨ.

ਪੋਯੋ. ਪਰੋਇਆ. ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ. "ਚੰਦੂ ਦੁਖ ਪੋਯੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੋਰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਂਗਲ ਦੀ ਗੱਠ। ੨ ਬਾਂਸ ਆਦਿ ਦੀ ਪੋਰੀ। ੩ ਬਾਂਸ ਦਾ ਲੰਮਾ ਥੋਥਾ ਡੰਡਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚਦੀਂ ਕਿਰਸਾਣ ਦਾਣੇ ਬੀਜਦਾ ਹੈ.

ਪੋਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਲੱਕੜ ਦਾ ਗੋਲ ਤੱਛਿਆ ਚੀਰਿਆ ਟੁਕੜਾ। ੨ ਬਿਰਛ ਦਾ ਧੜ.

ਪੋਰੀ. ਦੇਖੋ, ਪੋਰ ੧ ਅਤੇ ੨. "ਸੰਗ ਅੰਗੁਸ੍ਟ ਅੰਗੁਰਿਨ ਪੋਰੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਨਲਕੀ. ਪੋਲਰਾ. "ਕੰਚਨ ਪੋਰੀ ਸ੍ਰਿੰਗਨ ਪਾਏ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੋਲ. ਸੰਗਯਾ—ਥੋਥ. ਪੁਲਾੜ। ੨ ਖੋਖਲਾਪਨ। ੩ ਛਿਪਿਆ ਹੋਇਆ ਦੋਸ਼.

ਪੋਲਾ. ਵਿ—ਥੋਥਾ. ਖਾਲੀ.

ਪੋਲਾਦ. ਦੇਖੋ, ਪੂਲਾਦ ਅਤੇ ਫ਼ੌਲਾਦ.

ਪੋਲਿਟੀਕਲ. ਅੰ. Political. ਵਿ—ਰਾਜਨੀਤਿ ਸੰਬੰਧੀ. ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ (ਸਿਯਾਸਤ) ਮੁਤੱਲਿਕ. ਰਿਆਸਤੀ.

ਪੋਲੋ. Polo. ਚੌਗਾਨ. ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਖਿੱਦੋ ਖੂੰਡੀ ਦਾ ਖੇਡ. ਇਹ ਖੇਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਅਤੇ ਤੁਰਕਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖਿਆ ਹੈ. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਚੌਗਾਨ (ਪੋਲੋ) ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਖੇਲਾਰੀ ਕੁਤਬੁੱਦੀਨ ਐਬਕ ਸੀ. ਇਹ ਪੋਲੋ ਖੇਡਦਾ ਲਹੌਰ ਮੋਇਆ. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਤੋਂ General Sherar ਨੇ ਇਹ ਖੇਲ ਸਿੱਖਿਆ, ਜੋ ਸਨ ੧੮੬੯ ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਫੈਲਿਆ. ਇਸ ਖੇਲ੍ਹ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੈਚ Aldershot ਦੇ ਮਕਾਮ ਸਨ ੧੮੭੧ ਵਿੱਚ 10th Hissars ਅਤੇ 9th Lancers ਦੇ ਦਰਮਯਾਨ ਹੋਇਆ.

ਪੋਵਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰੋਣ ਅਤੇ ਗੁੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪੋੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨਾ. ਗੱਡਣਾ. ਚੁਭੋਣਾ. "ਪਾਵੇ ਵਿੱਚ ਸੁਈ ਪੋੜ ਆਵੇ." (ਭਗਤਾਵਲੀ)

ਪੌ. ਦੇਖੋ, ਪਉ.

ਪੌਸ੍ਰਨੀ. ਪੁਸ੍ਰਿ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਪੁਸ੍ਰਿ ਕਾਰਿਣੀ. "ਪਰਾ ਪੌਸ੍ਰਨੀ

ਪਾਰਬਤੀ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਪੌਖ. ਦੇਖੋ, ਪੋਖ.

ਪੌਗੰਡ. ਬਚਪਨ. ਪੰਜ ਤੋਂ ਦਸ਼ ਵਰ੍ਹੇ ਤੀਕ ਦੀ ਅਵਸਥਾ. ਦੇਖੋ, ਪੋਗੰਡ.

ਪੌਂਟਾ ਸਾਹਿਬ. ਦੇਖੋ, ਪਾਂਵਟਾ.

ਪੌਂਡਰੀਕ. ਦੇਖੋ, ਪਉਡਰੀਕ। ੨ ਸੰ. ਵਿ—ਪੁੰਡਰੀਕ (ਕਮਲ) ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਪੁੰਡਰੀਕ.

ਪੌਂਡ੍ਰ. ਵਿ—ਪੁੰਡ੍ਰ ਦੇਸ਼ ਦਾ. ਦੇਖੋ, ਪੁੰਡ੍ਰ ੩.

ਪੌਂਡ੍ਰਕ. ਦੇਖੋ, ਪਉਡਰੀਕ.

ਪੌਢਣਾ, **ਪੌਢਨਾ** } ਦੇਖੋ, ਪਉਢਨਾ.

ਪੌਣ. ਦੇਖੋ, ਪਉਣ.

ਪੌਣ ਵਾਉ. ਦੇਖੋ, ਪਵਣ ਵਾਉ.

ਪੌਤ੍ਰ, **ਪੌਤ੍ਰੀ** } ਪੁਤ੍ਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ. ਪੋਤਾ. ਪੋਤੀ.

ਪੌਦ. ਸੰਗਜਾ—ਪਨੀਰੀ. ਛੋਟੇ ਪੌਧਿਆਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ. ਦੇਖੋ, ਪੌਧ.

ਪੌਦਾ. ਸੰਗਜਾ—ਪੌਧਾ. ਬੂਟਾ.

ਪੌਧ, **ਪੌਧਾ** } ਸੰ. ਪੋਤ. ਦੇਖੋ, ਪੌਦ ਅਤੇ ਪੌਦਾ.

ਪੌਨ. ਦੇਖੋ, ਪਉਣ.

ਪੌਨਜ ਨੀਰਧਿ ਤਾਤ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਪੌਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਭੀਮ, ਨੀਰਧਿ (ਸਮੁੰਦਰ) ਦਾ ਬੇਟਾ ਚੰਦ. ਭਾਵ—ਭੀਮਚੰਦ. (ਗੁਵਿ ੧੦) ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੁਝਾਰਤ ਦੇ ਢੰਗ ਭੀਮਚੰਦ ਦਾ ਇਹ ਨਾਮ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਪੌਨਰ ਭਵ. ਸੰ. ਪੌਨਰਭਵ. ਪੁਨਰਭੂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ. ਪਤੀ ਦੀ ਛੱਡੀ ਹੋਈ ਅਥਵਾ ਵਿਧਵਾ ਜੋ ਦੂਜੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਔਲਾਦ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪੌਨਰ ਭਵ ਕਹਾਉਂਦੀ ਹੈ.[1] ਦੇਖੋ, ਪੁਨਰਭੂ ੩ ਅਤੇ ੪.

ਪੌਨਾਸਨ. ਪਵਨ-ਅਸ਼ਨ. ਪੌਣ ਦਾ ਆਹਾਰ। ੨ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣੋ ਰੋਕਕੇ ਅੰਦਰ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪੌਬਾਰਾ. ਚੌਪੜ ਦੇ ਤਿੰਨ ਡਾਲਣੇ ਸਿੱਟਣ ਤੋਂ ਜੇ ਦੋ ਡਾਲਣੇ ਛੀ ਛੀ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਤੀਜਾ ਇੱਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਾਲਾ ਪਵੇ, ਤਦ ਪੱਕੇ ਪੌਬਾਰਾਂ, ਜੇ ਇੱਕ ਡਾਲਣੇ ਦੇ ਛੀ, ਦੂਜੇ ਦੇ ਪੰਜ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਦਾ ਇੱਕ ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਵੇ, ਤਦ ਕੱਚੇ ਪੌਬਾਰਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ. ਪੌਬਾਰਾਂ ਪੈਣੇ ਬਾਜੀ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੈ. "ਚਲੇ ਤੇ ਜੀਤ ਜਗ ਬਾਜੀ, ਪੜੇ ਹੈਂ ਪੱਕੇ ਪੌਬਾਰਾਂ." (ਸਲੋਹ)

o o	o o	o o

o o	o o	o o

O

[1] या पत्या वा परित्यक्ता वा विधवा वा स्वयेच्छया। उत्पादयेत्पुनर्भूत्वा स पौनर्भव उच्यते॥ (ਮਨੁ ਅ: ੯, ਸ਼: ੧੭੫)

ਪੌਰ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਪੁਰ (ਨਗਰ) ਦਾ ਦ੍ਵਾਰ (ਦਰਵਾਜ਼ਾ). ੨ ਵਿ—ਪੁਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ. ਨਾਗਰ. ਸ਼ਹਰੀ। ੩ ਸੰਗਜਾ—ਸੁੰਮ. ਦੇਖੋ, ਪੌੜ. "ਅਵਨੀ ਖਜਤ ਪਰਤ ਜਬ ਪੌਰ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਮਰਾਠਾ ਗੋਤ੍ਰ.

ਪੌਰਕ. ਸੰ ਸ਼ਹਰ ਦੇ ਪਾਸ ਦਾ ਬਾਗ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Park.

ਪੌਰਖ. ਸੰ. ਪੌਰੁਸ. ਸੰਗਜਾ—ਪੁਰੁਸਤ੍ਵ. ਮਰਦਊ. ਮਰਦਾਨਗੀ। ੨ ਬਹਾਦੁਰੀ। ੩ ਉੱਦਮ।

ਪੌਰਾਣ. ਵਿ—ਪੁਰਾਣ ਦਾ. ਪੁਰਾਣ ਸੰਬੰਧੀ.

ਪੌਰਾਣਿਕ. ਵਿ—ਪੁਰਾਣਪਾਠੀ। ੨ ਪੁਰਾਣ ਦਾ. ਪੁਰਾਣ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਬੰਧ.

ਪੌਰੀ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਪੁਰ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦਾ ਰਖਵਾਲਾ. ਡਿਹੁਡੀ ਬਰਦਾਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੌੜੀ.

ਪੌਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪਉਲਾ.

ਪੌਲਾਦ. ਫ਼ਾ فولاد ਸੰਗਜਾ—ਫ਼ੌਲਾਦ. ਆਲਾ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜੌਹਰਦਾਰ ਲੋਹਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਉੱਤਮ ਤਲਵਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ.

ਪੌੜ. ਸੰਗਜਾ—ਘੋੜੇ ਦਾ ਪੈਰ. ਸੁੰਮ। ੨ ਚੌੜੀ ਪੌੜੀ. ਖੁਲ੍ਹਾ ਜ਼ੀਨਾ। ੩ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਹੁਢੀ ਅੱਗੇ ਬੈਠਣ ਦੀ ਚੌਕੀ, ਜੋ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਪੌੜਾ. ਖ਼ਾ. ਪੌੜੀ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਅੱਗੇ ਦਾ ਜ਼ੀਨਾ। ੨ ਤਲਾਉ ਦੀ ਪੌੜੀ। ੩ ਪਦਵੀ. ਰੁਤਬਾ. ਅਧਿਕਾਰ.

ਪੌੜੀ. ਸੰਗਜਾ—ਜ਼ੀਨਾ. ਸੀਢੀ। ੨ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਇੱਕ ਤਸੀਲ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ। ੩ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਦੇਖੋ, ਪਉੜੀ ੩.

ਪੰਸਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਪਨਸਾਰੀ.

ਪੰਸੇਰੀ. ਪੰਜ ਸੇਰ ਦਾ ਵੱਟਾ। ੨ ਪੰਜ ਸੇਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਵਸਤੁ.

ਪੰਕ. ਵਿ—ਪਾਨਕ. ਪੀਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਫੁੱਲ ਦਾ ਮਧੁ ਪੀਣ ਵਾਲਾ ਭੌਰਾ. "ਪੰਕਜ ਫਾਥੇ ਪੰਕ ਮਹਾ ਮਦ ਗੁੰਫਿਆ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫) ਮਹਾ ਮਦ ਵਿੱਚ ਗੁੰਫਿਤ (ਮੱਤੇ) ਭੌਰੇ ਪੰਕਜ ਵਿੱਚ ਫਾਥੇ। ੩ ਰਜ. ਧੂਲਿ. "ਤਿਨਕੀ ਪੰਕ ਪਾਈਐ ਵਡ ਭਾਗੀ." (ਮਾਲੀ ਮ: ੪) "ਤਿਨ ਕੀ ਪੰਕ ਹੋਵੈ ਜੇ ਨਾਨਕ." (ਗਉ ਮ: ੧) ੪ ਪੰਖ. ਖੰਭ. ਦੇਖੋ, ਪੰਕ੍ਹ ੨। ੫ ਪੰਕਜ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਉਰਧ ਪੰਕ ਲੈ ਸੁਧਾ ਕਰੈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਵਾਰ ੭) ੬ ਸੰ. ਪਙ੍ਕ. ਚਿੱਕੜ. ਗਾਰਾ. ਕੀਚ। ੭ ਲੇਪ। ੮ ਪਾਪ. ਗੁਨਾਹ. ਐਬ.

ਪੰਕਜ. ਵਿ—ਪੰਕ (ਚਿੱਕੜ) ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ। ੨ ਪੰਕ (ਪਾਪ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ੩ ਸੰਗਜਾ—ਪਾਪ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਦੁੱਖ. "ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕੂਈ, ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰਸ, ਪੰਜਕ ਅਤਿ ਤੀਖਣ ਮੋਹ ਕੀ ਫਾਸ." (ਗਉ ਮ: ੫) ਭ੍ਰਮਰੂਪ ਖੂਹੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾਰੂਪ ਰਸ (ਜਲ) ਮੋਹਰੂਪ ਵਿਨਾਸ਼ਕ ਫਾਸੀ ਤੋਂ ਅਤਿ ਦੁੱਖ ਹੈ। ੪ ਪੰਕ (ਚਿੱਕੜ) ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਪੰਕਜ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਪੰਕਜ ਮੋਹ ਨਿਘਰਤੁ ਹੈ ਪ੍ਰਾਨੀ." (ਕਾਨ ਅ: ਮ:

੪) ੫ ਸੰ. ਕਮਲ ਜੋ ਪੰਕ (ਗਾਰੇ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਪੰਕਜ ਫਾਥੇ ਪੰਕ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫) ੬ ਘੜਾ. ਕੁੰਭ। ੭ ਸਾਰਸ ਪੰਛੀ.

ਪੰਕਜਸੁਤ, **ਪੰਕਜਤਨਯ**, **ਪੰਕਜਪੂਤ** } ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਕਮਲ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਬ੍ਰਹਮਾ.

ਪੰਕਜਬਾਟਿਕਾ, **ਪੰਕਜਵਾਟਿਕਾ** } ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਕਮਲਾਂ ਦੀ ਵਾੜੀ। ੨ ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਇਹ "ਮੋਦਕ" ਛੰਦ ਦਾ ਹੀ ਨਾਮਾਂਤਰ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਚਾਰ ਭਗਣ, SII, SII, SII, SII.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸੈਨ ਜੁਝੇ ਨ੍ਰਿਪ ਭਜੇ ਅਤਿ ਆਕੁਲ,
ਧਾਵਤ ਭਜੇ ਸਮੂਹੇ ਅਤਿ ਵ੍ਯਾਕੁਲ,
ਸੰਨਧ ਹ੍ਵੈ ਚਿਤ ਮੇ ਅਤਿ ਕ੍ਰੁੱਧਿਤ,
ਆਵਤ ਭਜੇ ਰਿਸ ਕੈ ਕਰ ਯੁੱਧਿਤ. (ਕਲਕੀ)

(ਅ) ਛੰਦਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਕਜਵਾਟਿਕਾ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ, ਭ, ਨ, ਜ, ਜ, ਲ, SII, III, ISI, ISI, I. ਇਸਨੂੰ ਕੰਜਾਵਲਿ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਰਾਮ ਚਲਤ ਨ੍ਰਿਪ ਕੇ ਯੁਗ ਲੋਚਨ,
ਬਾਰਿ ਭਰਤ ਭਯ ਵਾਰਿੰਦ ਰੋਚਨ.×××

(ਰਾਮਚੰਦ੍ਰਿਕਾ)

ਪੰਕਜਾਸਨ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਪੰਕਜ-ਆਸਨ. ਕਮਲ ਪੁਰ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਸਣ, ਬ੍ਰਹਮਾ.

ਪੰਕਤੀ. ਦੇਖੋ, ਪੰਕ੍ਤਿ.

ਪੰਕਨਿਧਿ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਚਿੱਕੜ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ. ਸਮੁੰਦਰ.

ਪੰਕਰੁਹ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਪੰਕ (ਚਿੱਕੜ) ਤੋਂ ਰੁਹ (ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ), ਪੰਕਜ. ਕਮਲ। ੨ ਵਿ—ਗਾਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

ਪੰਕੁ. ਦੇਖੋ, ਪੰਕ। ੨ ਖੰਭ. ਪੰਖ. ਪਰ. ਦੇਖੋ, ਪੰਖ. "ਜਿਉ ਮੁਰਗਾਈ ਪੰਕੁ ਨ ਭੀਜੈ." (ਕਲਿ ਅ: ਮ: ੪)

ਪੰਕੇਰੁਹ. ਦੇਖੋ, ਪੰਕਰੁਹ.

ਪੰਕ੍ਤਿ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਸ਼੍ਰੇਣੀ. ਕਤਾਰ। ੨ ਸਤਰ। ੩ ਗੋਤ੍ਰ. ਕੁਲ. ਵੰਸ਼। ੪ ਦੇਖੋ, ਉਛਲਾ.

ਪੰਖ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਖੰਭ. ਪਰ. "ਪੰਖ ਤੁਟੇ ਫਾਹੀ ਪੜੀ." (ਓਅੰਕਾਰ) ੨ ਪੰਛੀ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਪੰਖ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. ਚਿੜੀ. ਬੁਲਬੁਲ. "ਫਰੀਦਾ, ਪੰਖ ਪਰਾਹੁਣੀ, ਦੁਨੀ ਸੁਹਾਵਾ ਬਾਗ." (ਸ. ਫਰੀਦ) ਭਾਵ ਰੂਹ ਤੋਂ ਹੈ.

ਪੰਖਣੂ, **ਪੰਖਣੂੰ** } ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਪੰਛੀ (ਪਕ੍ਸ਼ਿਨ੍) ਪੰਖਧਰ. "ਖੇਲਿ ਗਏ ਸੇ ਪੰਖਣੂੰ ਜੋ ਜੋ ਚੁਗਦੇ ਸਰ ਤਲਿ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਪਕ੍ਸ਼-ਅਨੁ. ਜਿਸ ਦਾ ਜੋੜਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਨਪੁੰਸਕ. "ਨਾਰਿ ਨਾ ਪੁਰਖੁ ਨ ਪੰਖਣੂ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਸੰ. ਪਕ੍ਸ਼੍ਣੁ—ਪਕ੍ਨੁ. ਪਕਾਉਣ (ਰਿੰਨ੍ਹਣ) ਵਾਲਾ. ਪਾਚਕ.

ਪੰਖਰੀ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਪੰਖੜੀ. ਪਾਂਖੁੜੀ. ਫੁੱਲ ਦਾ ਦਲ. "ਖਿਰਜੇ ਸਰੋਜ ਚਿੱਤ ਬਹੁ ਭਾਂਤੀ। ਇੱਛਾ ਪੰਖਰੀ ਜਿਂਹ ਬਿਗਸਾਤੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪੰਖਾ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਪਵਨ ਵਿੱਚ ਕੋਭ ਕਰਨ ਦਾ ਯੰਤ੍ਰ. ਪੱਖਾ. ਵ੍ਯਜਨ.

ਪੰਖਿ, **ਪੰਖੀ**, **ਪੰਖੀਅਲੋ**, **ਪੰਖੀਆ** } ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਪਕ੍ਸ਼ਿਨ੍. ਪੰਖਧਾਰੀ, ਪੰਛੀ. ਪਰੰਦ. ਪਰਾਂ (ਫੰਘਾਂ) ਨਾਲ ਉਡਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ. "ਬਿਰਖ ਬਸੇਰੋ ਪੰਖਿ ਕੋ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) "ਕਬੀਰ ਮਨ ਪੰਖੀ ਭਇਓ." (ਸਲੋਕ) "ਜਿਉ ਆਕਾਸੈ ਪੰਖੀਅਲੋ." (ਗੂਜ ਨਾਮਦੇਵ) ੨ ਤਿਤਲੀ. butterfly. "ਪੰਖੀ ਭਉਦੀਆ ਲੈਨਿ ਨ ਸਾਹ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)। ੩ ਭਾਵ—ਜੀਵਾਤਮਾ. "ਹਾਡ ਮਾਸ ਨਾੜੀ ਕੋ ਪਿੰਜਰੁ ਪੰਖੀ ਬਸੈ ਬਿਚਾਰਾ." (ਸੋਰ ਰਵਿਦਾਸ)

ਪੰਖੀ ਪੰਚ. ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨਇੰਦ੍ਰਿਯ. "ਤਰਵਰਿ ਪੰਖੀ ਪੰਚ." (ਓਅੰਕਾਰ)

ਪੰਖੀਰਾਇ, **ਪੰਖੀਰਾਜ** } ਵਿ—ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜਾ. "ਪੰਖੀਰਾਇ ਗਰੁੜ." (ਧਨਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ) ੨ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਗਰੁੜ.

ਪੰਖੁਰੀ, **ਪੰਖੁੜੀ** } ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਫੁੱਲ ਦੀ ਪੱਤੀ. ਦਲ. ਪਾਂਖੁਰੀ. "ਅਲਿ ਪੰਖੁਰੀ ਕਮਲ ਕਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੧੪)

ਪੰਖੇਰੂ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਪੰਖਧਰ. ਪੰਛੀ. ਪਰੰਦ. ਦੇਖੋ, ਦੁਇ ਪੰਖੇਰੂ.

ਪੰਗ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਪੰਕ. ਚਿੱਕੜ. ਦੇਖੋ, ਨਿਪੰਗ। ੨ ਸੰ. ਪਤੰਗ. ਭਮੱਕੜ. ਪਰਵਾਨਾ. ਪਤੰਗਾ। ੩ ਸੰ. ਪਙ੍ਗੁ—ਪੰਗੁ. ਵਿ—ਪਿੰਗਲਾ. ਲੰਙਾ. ਪਾਦਹੀਨ. "ਗੁਰਮੁਖ ਪੰਥੀ ਪੰਗ ਬਾਰਹਿ ਖੇਲਿਆ." (ਭਾਗੁ) ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਮਾਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਚੱਲਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਪਿੰਗਲਾ ਹੈ. "ਕੁਚ ਬੋਝਨ ਕਰ ਡਗਮਗਾਤ ਤ੍ਰਿਯ ਚਲ ਨ ਸਕਤ ਭੀ ਪੰਗ." (ਸਲੋਹ) ੪ ਦੇਖੋ, ਪੰਗਾ.

ਪੰਗਤ, **ਪੰਗਤਿ**, **ਪੰਗਤੀ** } ਦੇਖੋ, ਪੰਕ੍ਤਿ.

ਪੰਗਾ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਲੱਕੜ ਦਾ ਟੁਕੜਾ. ਖੁੰਘੀ. ਫ਼ਾ ਪੰਗ.

ਪੰਗਾ ਲੈਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਛੇੜਖਾਨੀ ਕਰਨੀ. ਦੇਖੋ, ਪੰਗਾ. "ਪਰਘਰ ਜਾਇ ਨ ਲਈਐ ਪੰਗਾ." (ਭਾਗੁ)

ਪੰਗੀ. ਡਿੰਗ. ਕੀਰਤਿ. ਨੇਕਨਾਮੀ.

ਪੰਗੁ. ਵਿ—ਪਿੰਗਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪੰਗ ੩. "ਮੇਰਾ ਚਿਤੁ ਨ ਚਲੈ ਮਨੁ ਭਇਓ ਪੰਗੁ." (ਬਸੰ ਰਾਮਾਨੰਦ) ਦੇਖੋ, ਮਨੁ ੭। ੨ ਦੇਖੋ, ਕਾਵ੍ਯ ਦੋਸ.

ਪੰਘੂਰਾ, **ਪੰਘੂੜਾ** } ਛੋਟਾ ਪਰ੍ਯੰਕ. ਛੋਟਾ ਮੰਜਾ.

ਪੰਙ, **ਪੰਙੁ** } ਦੇਖੋ, ਪੰਕ. "ਸਭ ਲਾਥੇ ਕਿਲ ਵਿਖ ਪੰਙੁ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪) ਚਿੱਕੜਰੂਪ ਪਾਪ ਲੱਥੇ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੰਗੁ.

ਪੰਚ[1]**.** ਸੰ. ਪਞ੍ਚ੍. ਧਾ—ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਰਨਾ, ਫੈਲਾਉਣਾ (ਪਸਾਰਨਾ). ੨ ਪਞ੍ਚਨ੍. ਵਿ—ਪਾਂਚ. ਚਾਰ ਉੱਪਰ ਇੱਕ—੫। ੩ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਪੰਜ ਅਥਵਾ ਜਾਦਾ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ। ੪ ਚੌਧਰੀ. ਨੰਬਰਦਾਰ, ਜੋ

[1] ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪੰਚ ਅਤੇ ਪੰਜ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਇੱਕੋ ਅਰਥ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਇਸ ਲਈ ਦਿਖਾਏ ਹਨ ਕਿ ਮੂਲ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਹਨ. ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਪੰਚ ਵਿੱਚ ਨਾ ਮਿਲੇ, ਉਹ ਪੰਜ ਵਿੱਚ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹੀਏ.

ਪੰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਰਦਾ ਹੈ. "ਮਿਲਿ ਪੰਚਹੁ ਨਹੀ ਸਹਸਾ ਚੁਕਾਇਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੫ ਸਾਧੁਜਨ. ਗੁਰਮੁਖ.[1] "ਪੰਚ ਮਿਲੇ ਸੁਖ ਪਾਇਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧) "ਪੰਚ ਪਰਵਾਨ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨੁ."[2] (ਜਪੁ) ੬ ਸਿੱਖਧਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਪਜਾਰੇ. ਰਹਿਣੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਪੰਜ ਗੁਰਸਿੱਖ.

"ਗੁਰਘਰ ਕੀ ਮਰਯਾਦਾ ਪੰਚਹੂੰ,
ਪੰਚਹੂੰ ਪਾਹੁਲ ਪੂਰਬ ਪੀਨ।
ਹੁਇ ਤਨਖਾਹੀ ਬਖਸ਼ਹਿਂ ਪੰਚਹੂੰ,
ਪਾਹੁਲ ਦੇਂ ਮਿਲ ਪੰਚ ਪ੍ਰਬੀਨ।
ਲਖਹੁ ਪੰਚ ਕੀ ਬਡ ਬਡਿਆਈ,
ਪੰਚ ਕਰਿਹਂ ਸੋ ਨਿਫਲ ਨ ਚੀਨ."

(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

੭ ਪੰਜ ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ. ਕਾਮਾਦਿ ਪੰਚ ਵਿਕਾਰ. "ਤਉ ਪੰਚ ਪ੍ਰਗਟ ਸੰਤਾਪੈ." (ਸ੍ਰੀ ਬੇਣੀ) "ਪੰਚ ਮਨਾਏ, ਪੰਚ ਰੁਸਾਏ, ਪੰਚ ਵਸਾਏ, ਪੰਚ ਗਵਾਏ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੫)

ਸਤ੍ਯ, ਸੰਤੋਖ, ਦਯਾ, ਧਰਮ ਅਤੇ ਧੀਰਯ ਮਨਾਏ; ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ ਅਤੇ ਅਹੰਕਾਰ ਰੁਸਾਏ; ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਗੁਣ ਛਿਮਾ ਆਦਿ ਵਸਾਏ; ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ ਗਵਾਏ। ੮ ਪਨਚ (ਧਨੁਖ) ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਯੰਚਾ (ਚਿੱਲੇ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਰਪੰਚ.

ਪੰਚ ਅਕਰ, **ਪੰਚ ਅਖਰ** ੧ਓਂ ਸਤਿਨਾਮੁ.[3] "ਪੰਚ ਅਖਰ ਉਪਕਾਰ ਨਾਮ ਸਮਾਲਿਆ." (ਭਾਗੁ)

ਪੰਚ ਅਗਨਿ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਜਾਰੈ. (ਰਤਨਮਾਲਾ ਬੰਨੋ) ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਹੰਕਾਰ ਦੇ ਸਾੜਨ ਲਈ, ਜਤ ਸ਼ਾਂਤਿ ਸੰਤੋਖ ਵਿਰਾਗ ਅਤੇ ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ ਰੂਪ ਪੰਜ ਅਗਨੀਆਂ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਮਚਾਵੇ.

ਪੰਚ ਅੰਗ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਾਂਗ.

ਪੰਚ ਅੰਨ. ਚਾਉਲ, ਮੂੰਗੀ, ਤਿਲ, ਜੌਂ, ਮਾਂਹ.

ਪੰਚ ਸਖੀ. ਵਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਹਟਕੇ ਸੁਮਾਰਗ ਪਈਆਂ ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨਇੰਦ੍ਰੀਆਂ. "ਪੰਚ ਸਖੀ ਮਿਲਿ ਮੰਗਲ ਗਾਇਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪੰਚ ਸਖੇ. ਪੰਚ ਪਜਾਰੇ. ਗੁਰਮਤ ਧਾਰੀ ਪੰਜ ਸਿੱਖ. "ਗੁਰਮਤਿ ਪੰਚ ਸਖੇ ਗੁਰਭਾਈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਪੰਚ ਸਨਾਨ. ਦੋ ਹੱਥ, ਦੋ ਪੈਰ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਧੋਣਾ. ਖ਼ਾ—ਪੰਜਸਨਾਨਾ। ੨ ਪਾਰਾਸ਼ਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਅ: ੧੨ ਸ਼: ੯-੧੦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪੰਜ ਸਨਾਨ ਹਨ—

ੳ. ਆਗਨੇਯ (ਭਸਮ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਰ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧੀ),

ਅ. ਵਾਰੁਣ (ਜਲ ਨਾਲ ਸਫਾਈ),

ੲ. ਬ੍ਰਹਮ (ਵੇਦਮੰਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ),

ਸ. ਵਾਯਵ੍ਯ (ਪੌਣ ਨਾਲ ਸ਼ੁੱਧੀ)

ਹ. ਦਿਵ੍ਯ (ਮੀਂਹ ਪੈਂਦੇ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਸਨਾਨ)

ਪੰਚ ਸਬਦ. ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਸ਼ਬਦ, ਉੱਤਮ ਸ਼ਬਦ. "ਪੰਚ ਸਬਦ ਤਹ ਪੂਰਨ ਨਾਦ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)[4] ੨ ਪੰਜ ਵਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ. ਪੰਜ ਵਾਜੇ ਇਹ ਹਨ—

ੳ. ਤਤ (ਤਤ੍) ਤਾਰ ਅਤੇ ਤੰਦ ਦੇ ਵਾਜੇ. ਸਿਤਾਰ ਰਬਾਬ ਆਦਿ.

ਅ. ਵ੍ਰਿਤ (ਵ੍ਰਤ) ਚੰਮ ਨਾਲ ਮੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਵਾਜੇ. ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਢੋਲਕ ਆਦਿ.

ੲ. ਘਨ. ਧਾਤੁ ਦੇ ਘੰਟਾ ਛੈਣੇ ਆਦਿ.

ਸ. ਨਾਦ. ਘੜਾ ਆਦਿ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਲਾੜ ਵਿੱਚੋਂ ਹੱਥ ਦੇ ਪ੍ਰਹਾਰ ਨਾਲ ਸੁਰ ਕੱਢੀਦਾ ਹੈ.

ਹ. ਸੁਖਿਰ (ਸੁਸ਼ਿਰ). ਫੂਕ ਨਾਲ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਾਜੇ. ਨਫੀਰੀ. ਮੁਰਲੀ ਆਦਿ. "ਤਤ ਬਿਤ ਘਨ ਸੁਖਰਸ ਸਭ ਬਾਜੈਂ। ਸੁਨ ਮਨ ਰਾਗਂ ਗੁਨਿਗਨ ਲਾਜੈਂ." (ਅਜਰਾਜ)

੩ ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਕਲਪੇ ਹੋਏ ਦਸਮ ਦ੍ਵਾਰ ਦੇ ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ—ਸੰਖ, ਮ੍ਰਿਦੰਗ, ਕਿੰਗੁਰੀ, ਮੁਰਲੀ ਅਤੇ ਵੀਣਾ ਦੀ ਧੁਨਿ।

੪ ਹਠਯੋਗਪ੍ਰਦੀਪਿਕਾ ਅਨੁਸਾਰ—ਭ੍ਰਮਰਗੁੰਜਾਰ, ਹਵਾ ਭਰੀ ਨਲਕੀ ਦੀ ਧੁਨਿ ਜੇਹਾ ਸ਼ਬਦ, ਘੰਟਾਧੁਨਿ, ਸਮੁਦ੍ਰਗਰਜਨ ਅਤੇ ਮੇਘ ਦੀ ਗਰਜ।

੫ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ—ਵੇਦਧ੍ਵਨਿ, ਬੰਦੀਜਨਧ੍ਵਨਿ, ਜਯਧ੍ਵਨਿ, ਸ਼ੰਖਧ੍ਵਨਿ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਧ੍ਵਨਿ।

੬ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਵਾਜਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ, ਜੋ ਰਾਜੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਵੱਜਣਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ—ਸਿੰਗ, ਡਫ, ਸ਼ੰਖ, ਭੇਰੀ ਅਤੇ ਜਯਘੰਟਾ.

ਪੰਚਸਬਦੀ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੇ ਸਦਾ ਅਖੰਡ ਪੰਜ ਸ਼ਬਦ ਵਜਦੇ ਹਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਭ੍ਯਾਸੀ, ਗੁਰਮੁਖ ਪੁਰਖ. "ਵੀਵਾਹੁ ਹੋਆ ਸੋਭ ਸੇਤੀ ਪੰਚਸਬਦੀ ਆਇਆ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਪੰਚ ਸਰ. ਪੰਜ ਸਰੋਵਰ. ਪਰਮ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪੰਜ ਤਾਲ—ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸੰਤੋਖਸਰ, ਰਾਮਸਰ, ਕੌਲਸਰ ਅਤੇ ਵਿਵੇਕਸਰ. ਦੇਖੋ, ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ। ੨ ਸੰ. ਪੰਚ ਸ਼ਰ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਸਾਯਕ.

ਪੰਚ ਸਾਖ. ਪੰਜ ਸ਼ਾਖਾ (ਉਂਗਲੀਆਂ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਹੱਥ.

ਪੰਚਸਾਯਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਮ ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਯਕ (ਤੀਰ)—ਦ੍ਰਵਣ, ਸ਼ੋਸ਼ਣ, ਤਾਪਨ, ਮੋਹਨ ਅਤੇ ਉਨਮਾਦਨ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਬਾਣ। ੨ ਪੰਜ ਤੀਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਕਾਮ. ਮਨਮਥ. ਅਨੰਗ. ਪੰਚਸ਼ਰ.

ਪੰਚ ਸਿਕਦਾਰ. ਪੰਜ ਸਿੱਕਹਦਾਰ. ਪੰਜ ਹੁਕੂਮਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਮਾਦਿ ਵਿਕਾਰ. "ਏਕੁ ਕੋਟੁ ਪੰਚ ਸਿਕਦਾਰਾ." (ਸੂਹੀ ਕਬੀਰ) ਕੋਟ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸ਼ਰੀਰ ਹੈ.

ਪੰਚ ਸ਼ਿਖ. ਕਪਿਲ ਰਿਖੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਖ੍ਯ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਆਚਾਰਯ, ਜੋ ਰਾਜਾ ਜਨਕ ਦਾ ਗੁਰੂ ਸੀ.

[1] ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਜਨ.

[2] ਦੇਖੋ, ਪੰਚਜਨ ੬ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

[3] ੧ਓਂ ਦੋ ਅੱਖਰ ਨਹੀਂ, ਜਿਵੇਂ ਵੇਦ ਵਿੱਚ ਓਂ ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਗੁਰਮਤ ਵਿੱਚ ੧ਓਂ ਇੱਕੋ ਅੱਖਰ ਹੈ.

[4] ਇਸ ਥਾਂ ਭਾਵ ਅਖੰਡ ਦਿਵ੍ਯ ਆਤਮਿਕ ਸੰਗੀਤ ਤੋਂ ਹੈ.

ਪੰਚ ਸਿੰਘ. ਕਾਮਾਦਿ ਹਿੰਸਕ ਵਿਕਾਰ. "ਪੰਚ ਸਿੰਘ ਰਾਖੇ ਪ੍ਰਭ ਮਾਰਿ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਪੰਚ ਸੂਰਬੀਰ. ਕਾਮਾਦਿ ਪੰਜ ਬਹਾਦੁਰ ਯੋਧਾ, ਜੋ ਸਭ ਨੂੰ ਜੈ ਕਰਦੇ ਹਨ. "ਜਿਨਿ ਮਿਲਿ ਮਾਰੇ ਪੰਚ ਸੂਰਬੀਰ ਐਸੋ ਕਉਨੁ ਬਲੀ ਰੇ?" (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪੰਚਸੈਲ. ਸੰ. ਪਞ੍ਚਸ਼ੈਲ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਮੇਰੁ ਦੇ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਇੱਕ ਪਰਵਤ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦਾ ਭੋਗ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸਭ ਤਰਾਂ ਦੇ ਭੋਗ ਵਿਲਾਸਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮਾਰਕੰਡੇਯ ਪੁਰਾਣ ਅ: ੫੫. "ਜੋ ਜੀਵਨਮਰਨਾ ਜਾਨੈ। ਸੋ ਪੰਚਸੈਲ ਸੁਖ ਮਾਨੈ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ) ਗੁਰਮਤ ਵਿੱਚ ਜੀਵਤਮਰਨਾ, ਪੰਚਸ਼ੈਲ ਸੁਖ ਹੈ.

ਪੰਚਸੰਗੀਤਾ. ਪੰਜ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦੇ ਗ੍ਯਾਤਾ. ਪੰਜ ਰਾਗੀ, ਭਾਵ—ਸ਼ਬਦ ਸਪਰਸ਼ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ਯ. "ਦਸ ਪਾਤਉ ਪੰਚ ਸੰਗੀਤਾ ਏਕੈ ਭੀਤਰਿ ਸਾਥੇ." (ਰਾਮ ਮ: ੫)

ਪੰਚਸੰਗੁ. ਪੰਜ ਕਾਮਾਦਿਕਾਂ ਦਾ ਸਾਥ। ੨ ਪੰਜ ਸਾਥ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸੰਗੀ. "ਪੰਚ ਸੰਗੁ ਗੁਰੁ ਤੇ ਛੁਟੇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਪੰਚ ਹਿੰਸਾ. ਹਿੰਦੂਧਰਮਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰਿਹਸਥੀ ਰੋਜ ਪੰਜ ਹਿੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਅਰਥਾਤ ਪੰਜ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਜੀਵ ਮਰਦੇ ਹਨ—ਉੱਖਲੀ ਵਿੱਚ ਅੰਨ ਕੁੱਟਣਾ, ਚੁਲ੍ਹਾ ਤਪਾਉਣਾ, ਚੱਕੀ ਪੀਹਣੀ, ਝਾੜੂ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਜਲ ਦਾ ਘੜਾ ਭਰਨਾ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਪ ਪੰਜ ਯਗ੍ਯ ਕਰਨ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਾਰਾਸ਼ਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਅ: ੨ ਸ਼: ੧੩, ੧੪, ੧੫. ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਯਗ੍ਯ.

ਪੰਚਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਜ ਦਾ ਸਮੂਹ. ਪੰਜ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ। ੨ ਪੰਜ ਨਛਤ੍ਰਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ—ਧਨਿਸ੍ਠਾ, ਸ਼ਤਭਿਖਾ, ਪੂਰਵਾਭਾਦ੍ਰਪਦ, ਉੱਤਰਾਭਾਦ੍ਰਪਦ ਅਤੇ ਰੇਵਤੀ, ਇਹ ਪੰਜ ਨਛਤ੍ਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨਵੇਂ ਕਾਰਜ ਦਾ ਕਰਨਾ ਫਲਿਤ ਜ੍ਯੋਤਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਵਰਜਿਤ ਹੈ.

ਪੰਚ ਕਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪੰਜ ਕਕਾਰ.

ਪੰਚਕਕਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਪੰਜਕਕਾਰੀ.

ਪੰਚਕਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਕ ੨.

ਪੰਚਕਲਿਆਣ, ਪੰਚਕਲਿਆਨ } ਪੰਜ ਕਲ੍ਯਾਣ (ਮੰਗਲ) ਕਾਰਕ ਚਿੰਨ੍ਹ। ੨ ਪੰਜ ਸ਼ੁਭ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਵਾਲਾ ਘੋੜਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜਪੂਤ ਬਹੁਤ ਉੱਤਮ ਜਾਣਦੇ ਹਨ. ਕੈਲਾ, ਤੇਲੀਆ ਕੁਮੈਤ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕੀ ਘੋੜਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਚਾਰੇ ਸੁੰਮ ਅਤੇ ਮੱਥਾ ਚਿੱਟਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਪੰਚ ਕਲਿਆਨ ਹੈ.

ਪੰਚ ਕਲੇਸ. ਦੇਖੋ, ਕਲੇਸ ੫.

ਪੰਚਕਲ੍ਯਾਣ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਕਲਿਆਨ.

ਪੰਚ ਕਵਰ, ਪੰਚ ਕਵਲ } ਪੰਚ ਕਵਲ (ਗ੍ਰਾਸ). ਪੰਜ ਬੁਰਕੀਆਂ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੀਆਂ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਣ ਵੇਲੇ ਪੰਜ ਬੁਰਕੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੱਢਕੇ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਏ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਬੁਰਕੀਆਂ ਦੇ ਅੰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ—ਕੁੱਤੇ, ਪਤਿਤ, ਕੋੜ੍ਹੀ, ਰੋਗੀ ਅਤੇ ਕਾਉਂ ਦਾ ਹੈ.

ਪੰਚਕਾਵਲੀ. ਦੇਖੋ, ਸਰਸੀ ਦਾ ਰੂਪ (ਅ).

ਪੰਚ ਕੇਦਾਰ. ਦੇਖੋ, ਕੇਦਾਰ ੩.

ਪੰਚ ਕੋਸ਼. ਪੰਜ ਪੜਦੇ. ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਅਨੁਸਾਰ ਆਤਮਾ ਦੇ ਪੰਜ ਆਵਰਣ—

ਅੰਨਮਯ ਕੋਸ਼, ਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ.
ਪ੍ਰਾਣਮਯ ਕੋਸ਼, ਪੰਜ ਕਰਮਇੰਦ੍ਰਿਯ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਣ.
ਮਨੋਮਯ ਕੋਸ਼, ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨਇੰਦ੍ਰਿਯ ਅਤੇ ਮਨ.
ਵਿਗ੍ਯਾਨਮਯ ਕੋਸ਼, ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨਇੰਦ੍ਰਿਯ ਸਹਿਤ ਬੁੱਧਿ,
ਆਨੰਦਮਯ ਕੋਸ਼, ਅਹੰਕਾਰਾਤਮਕ ਅਵਿਦ੍ਯਾ.

ਪੰਚ ਕ੍ਰਿਸਾਨਵਾ. ਪੰਚ ਕ੍ਰਿਸਿਕਾਰ. ਪੰਜ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ. ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨਇੰਦ੍ਰਿਯ. "ਪੰਚ ਕ੍ਰਿਸਾਨਵਾ ਭਾਗਿਗਏ, ਲੈ ਬਾਂਧਿਓ ਜੀਉ ਦਰਬਾਰੀ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ)

ਪੰਚ ਖਤੰਗ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਸਰ ੨ ਅਤੇ ਪੰਚ ਸਾਯਕ.

ਪੰਚ ਖਤੰਗ ਅਰਾਤੀ. ਪੰਜ ਤੀਰਾਂ ਵਾਲਾ ਕਾਮ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ਿਵ.

ਪੰਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ. ਪੰਜ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਦਰਬਾਰ। ੨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਜਥਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪੰਚਖੰਡ ੪.

ਪੰਚਖੰਡ. ਸਾਧੁਸਮਾਜ ਦਾ ਅਸਥਾਨ। ੨ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਮੰਡਲ। ੩ ਪੰਚਾਯਤ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਥਾਂ।

੪ ਪਟਿਆਲਾ ਰਾਜ ਦੀ ਨਜਾਮਤ ਸੁਨਾਮ ਤਸੀਲ ਧੂਰੀ ਵਿੱਚ ਭਸੌੜ ਪਿੰਡ ਦੇ ਪਾਸ ਇੱਕ ਅਸਥਾਨ. ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸੁਨਾਮ ਸੰਗਰੂਰ ਵੱਲੋਂ ਹਟਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਥਾਂ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ. ਇੱਥੇ "ਪੰਚ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ" ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਸਮਾਜ ਹੈ.

ਭਸੌੜ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਬਸਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਸੰਮਤ ੧੯੫੦ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਭਸੌੜ ਕਾਇਮ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਭਾਈ ਬਸਾਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਮੰਤ੍ਰੀ (ਸਕੱਤਰ) ਬਾਬੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ[1] ਜੀ ਥਾਪੇ ਗਏ. ਸੰਮਤ ੧੯੬੨ ਵਿੱਚ "ਪੰਚ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ" ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ.

ਪੰਚ ਗਵਾਏ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ੭.

ਪੰਚ ਗਵ੍ਯ. ਗਊ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਪੰਜ ਪਦਾਰਥ। ੨ ਗਊ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਤੋਂ ਉਪਜੀਆਂ ਪੰਜ ਵਸਤਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਕੇ ਬਣਾਇਆ ਇੱਕ ਪਦਾਰਥ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂਮਤ ਵਿੱਚ ਵਡਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਸੂਤਕ ਪਾਤਕ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ, ਪਤਿਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧੀ, ਕੂਏ ਤਾਲ ਆਦਿ ਦੇ ਅਪਵਿਤ੍ਰ ਜਲ ਦੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਇਸੇ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਿਧਿ ਇਹ ਹੈ—ਕਾਲੀ ਗਊ ਦਾ ਮੂਤ੍ਰ ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ, ਚਿੱਟੀ ਗਊ ਦਾ ਗੋਬਰ ਦੋ ਹਿੱਸੇ, ਕਪਿਲਾਂ ਗਾਂ ਦਾ ਘੀ ਚਾਰ ਹਿੱਸੇ, ਤਾਂਬੇਰੰਗੀ ਗਾਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਅੱਠ ਹਿੱਸੇ ਅਤੇ ਲਾਲ ਗਊ ਦਾ ਦਹੀਂ ਭੀ ਅੱਠ ਹਿੱਸੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਵਸਤਾਂ ਨੂੰ ਕੁਸ਼ਾ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਅਤੇ ਰਿੜਕ ਕੇ ਪੰਚਗਵ੍ਯ ਬਣਦਾ ਹੈ.

[1]ਬਾਬੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ੨੦ ਪੋਹ ਸੰਮਤ ੧੯੩੩ ਅਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ੧੪ ਭਾਦੋਂ ੧੯੯੦ (ਮੁਤਾਬਕ ੨੯ ਅਗਸਤ ੧੯੩੩) ਨੂੰ ਹੋਯਾ.

ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ ਮੂਤ੍ਰ ਵਿੱਚ, ਅਗਨਿ ਗੋਬਰ ਵਿੱਚ, ਪਵਨ ਦਹੀਂ ਵਿੱਚ, ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਘੀ ਵਿੱਚ ਵਸਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਾਰਾਸ਼ਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਅ: ੧੧, ਸ਼: ੨ ਤੋਂ ੪੦.

ਪੰਚ ਗੁਣ. ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਗੁਣ. ਆਕਾਸ਼ ਦਾ ਸ਼ਬਦ, ਪਵਨ ਦਾ ਸਪਰਸ਼, ਅਗਨਿ ਦਾ ਰੂਪ, ਜਲ ਦਾ ਰਸ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਗੰਧ। ੨ ਦੇਖੋ, ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਗੁਣ.

ਪੰਚ ਚਾਮਰ. ਦੇਖੋ, ਨਰਾਚ ੨.

ਪੰਚ ਚੇਲੇ. ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨਇੰਦ੍ਰਿਯ, ਜੋ ਚੇਲੇ ਵਾਂਙ ਆਗ੍ਯਾਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਣ. "ਪੰਚ ਚੇਲੇ ਵਸਿ ਕੀਜਹਿ, ਰਾਵਲ!" (ਗਉ ਮ: ੧)

ਪੰਚ ਚੋਰ. ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ ਜੋ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਚੁਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ. "ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਅੰਦਰਿ ਪੰਚ ਚੋਰ ਵਸਹਿ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭ ਮੋਹ ਅਹੰਕਾਰਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੩)

ਪੰਚ ਚੰਡਾਲ. ਕਾਮਾਦਿ ਪੰਜ ਤਾਮਸੀ ਵਿਕਾਰ. "ਪੰਚ ਚੰਡਾਲ ਨਾਲੇ ਲੈਆਇਆ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੫)

ਪੰਚਜਨ. ਸਾਧੁਜਨ. ਗੁਰਮੁਖ. "ਪੰਚਜਨਾ ਮਿਲਿ ਮੰਗਲ ਗਾਇਆ." (ਗਉ ਮ: ੫) ੨ ਕਾਮਾਦਿ. ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ. "ਪੰਚਜਨਾ ਗੁਰਿ ਵਸਿਗਤਿ ਆਣੇ." (ਸਾਰ ਮ: ੪) ੩ ਸੰ. ਪਞ੍ਚਜਨ. ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਤੋਂ ਉਪਜਿਆ ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਹ। ੪ ਮਨੁੱਖ. "ਪੰਚਜਨਾ ਸਿਉ ਬਾਤ ਬਤਊਆ." (ਰਾਮ ਨਾਮਦੇਵ) ੫ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ—ਮਨੁੱਖ, ਦੇਵਤਾ, ਦੈਤ, ਨਾਗ ਅਤੇ ਪਿਤਰ। ੬ ਨਿਰੁਕ੍ਤ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਰ ਵਰਣ ਅਤੇ ਚਾਂਡਾਲ.[1] ੭ ਇੱਕ ਦੈਤ, ਜਿਸ ਦੇ ਸ਼ੰਖ ਦਾ ਨਾਮ ਪਾਂਚਜਨ੍ਯ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਾਂਚਜਨ੍ਯ. "ਜਨਪੰਚ ਸੁਨਾਮਯ ਸੰਖ ਸੁਭੰ." (ਸਮੁਦ੍ਰਮਥਨ)

ਪੰਚਜਨੀ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਚਾਇਤ. ਪੰਚਸਭਾ. ਪੈਂਚਾਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ.

ਪੰਚਜਨੀਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੰਡ. ਮਸਖ਼ਰਾ। ੨ ਨਟ.

ਪੰਚਜਨ੍ਯ. ਦੇਖੋ, ਪਾਂਚਜਨ੍ਯ.

ਪੰਚ ਜਲ. ਖੂਹ, ਨਦੀ, ਤਾਲ, ਵਰਖਾ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰਾਜਤਿਲਕ ਸਮੇਂ ਰਾਜੇ ਲਈ ਇਸਨਾਨ ਕਰਨਾ ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੇ ਵਿਧਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ.

ਪੰਚ ਜੋਗੀ. ਪੰਜ ਸ਼ਾਕਤ. ਭੈਰਵੀਚਕ੍ਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਪੰਜ ਵਾਮਮਾਰਗੀ. "ਆਸਿ ਪਾਸਿ ਪੰਚ ਜੋਗੀਆ ਬੈਠੇ, ਬੀਚਿ ਨਕਟਦੇ ਰਾਨੀ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਪੰਚਜੰਨ. ਦੇਖੋ, ਪਾਂਚਜਨ੍ਯ.

ਪੰਚ ਤਸਕਰ. ਪੰਜ ਚੋਰ. ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨਇੰਦ੍ਰਿਯ. "ਪੰਚ ਤਸਕਰ ਧਾਵਤ ਰਾਖੇ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧) ੨ ਕਾਮਾਦਿ ਵਿਕਾਰ.

ਪੰਚ ਤਤੁ, ਪੰਚ ਤੱਤ, ਪੰਚ ਤਤ੍ਵ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਜਲ, ਪਵਨ, ਅਗਨਿ ਅਤੇ ਆਕਾਸ਼. "ਪੰਚ ਤਤ ਕਾ ਰਚਨ ਰਚਾਨਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਤਤ੍ਵ (ਸਾਰ) ਰੂਪ ਪੰਜ ਪਦਾਰਥ—

"ਮਦ੍ਯੰ ਮਾਂਸੰ ਤਥਾ ਮਤ੍ਸ੍ਯੋ ਮੁਦ੍ਰਾ ਮੈਥੁਨ ਮੇਵਚ।
ਪਞ੍ਚ ਤਤ੍ਵ ਮਿਦੰ ਪ੍ਰੋਕ੍ਤੰ ਦੇਵਿ ! ਨਿਰ੍ਵਾਣ ਹੇਤਵੇ॥"
(ਕੁਲਾਰਣਵਤੰਤ੍ਰ)

ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਮਕਾਰ.

ਪੰਚ ਤਨਮਾਤ੍ਰ. ਸਾਂਖ੍ਯਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਥੂਲ ਪੰਚ ਭੂਤਾਂ ਦਾ ਆਦਿ ਅਤੇ ਬਿਨਾ ਮਿਲਾਵਟ ਸੂਖਮਰੂਪ ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ ਅਤੇ ਗੰਧ. ਦੇਖੋ, ਤਨਮਾਤ੍ਰ.

ਪੰਚਤਪ. ਪੰਚਾਤਪ. ਚਾਰ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਧੂਣੀਆਂ ਅਤੇ ਪੰਜਵਾਂ ਸੂਰਜ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਤਪਾਉਣ ਰੂਪ ਕਰਮ, ਦੇਖੋ, ਹਾਰੀਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਅ: ੫, ਸ਼: ੭.

ਪੰਚਤਰੁ. ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਪੰਜ ਬਿਰਛ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਤਰੁ.

ਪੰਚ ਤੀਨਿ ਨਵ ਚਾਰਿ. (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੧) ਪੰਜ ਤਨਮਾਤ੍ਰਾ, ਤਿੰਨ ਗੁਣ, ਨੌ ਦ੍ਵਾਰ ਅਤੇ ਚਾਰ ਅੰਤਹਕਰਣ। ੨ ਪੰਜ ਤਤ੍ਵ, ਤਿੰਨ ਲੋਕ, ਨਵ ਖੰਡ, ਚਾਰ ਦਿਸ਼ਾ.

ਪੰਚਤੰਤ੍ਰ. ਵਿਸ਼ਨੁਸ਼ਰਮਾ ਨਾਮਕ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਦਾ ਈਸਵੀ ਤੀਜੀ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਰਚਿਆ ਮਨੋਹਰ ਨੀਤਿਸ਼ਾਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੰਜ ਖੰਡ ਹਨ—ਮਿਤ੍ਰਭੇਦ, ਮਿਤ੍ਰਸੰਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਕਾਕੋਲੂਕੀਯ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਉਂ ਅਤੇ ਉੱਲੂ ਦਾ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੈ) ਲਬਧਪ੍ਰਣਾਸ਼ ਅਤੇ ਅਪਰੀਕ੍ਸ਼ਿਤਕਾਰਕ.

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚੋਂ ਪੰਚਤੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੌਸ਼ੀਰਵਾਂ ਨੇ ਪਹਲਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਇਆ. ਸਨ ੭੫੦ ਵਿੱਚ ਅਬਦੁੱਲਾ ਨੇ ਅਰਬੀ ਵਿੱਚ ਤਰਜੁਮਾ ਕੀਤਾ. ਪੰਚਤੰਤ੍ਰ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਸਨ ੧੧੦੦ ਵਿੱਚ ਇਬਰਾਨੀ ਵਿੱਚ, ਸਨ ੧੨੫੧ ਵਿੱਚ ਸਪੇਨ ਭਾਸ਼ਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਨ ੧੪੮੦ ਵਿੱਚ ਲੈਟਿਨ ਅਰ ਸਨ ੧੫੭੦ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਛਪਿਆ. ਦੇਖੋ, ਅੱਬੁਲਫਜ਼ਲ. ਸੰਮਤ ੧੭੪੧ ਵਿੱਚ ਤਨਸੁਖ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਤਨਸੁਖ ੨.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕਵਿ ਬੁਧ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਚਤੰਤ੍ਰ ਦਾ ਤਰਜੁਮਾ ਵ੍ਰਿਜਭਾਸ਼ਾ ਮਿਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ੧੮੬੮ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਬੁਧਿਬਾਰਧਿ (ਬੁੱਧਿਵਾਰਧਿ) ਹੈ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਦੇ ਪੁਸ੍ਤਕਾਲਯ ਦੀ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਕਾਪੀ ਅਸੀਂ ਇੰਡੀਆ ਆਫਿਸ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਵੇਖੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਬੁੱਧਿਬਾਰਧਿ.

ਪੰਚਤ੍ਵ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਜ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਰਚਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਖਿੰਡਜਾਣ ਦਾ ਭਾਵ—ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ. ਦੇਹਪਾਤ.

ਪੰਚਦਕਾਰ. ਪੰਜ ਦੱਦੇ. "ਦੇਸ਼ ਦੁਰਗ ਦਲ ਦਰਬਰੁ ਦਾਨ। ਪੰਚਦਕਾਰੀ ਭੂਪ ਪ੍ਰਧਾਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੰਚਦਕਾਰੀ. ਪੰਜ ਦੱਦਿਆਂ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਦਕਾਰ.

ਪੰਚ ਦਾਸ. ਪੰਜ ਮਾਹੀਗੀਰ. ਪਾਂਚ ਫੰਧਕ। ੨ ਪੰਜ ਦਸ੍ਯੁ (ਡਾਕੂ). ਪੰਜ ਰਾਖਸ. "ਪੰਚ ਦਾਸ ਤੀਨਿ ਦੋਖੀ ਏਕ ਮਨ ਅਨਾਥ." (ਕੇਦਾ ਮ: ੫) ਭਾਵ—ਪੰਜ ਕਾਮਾਦਿ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਗੁਣ. ਦੇਖੋ, ਦਾਸ ੬.

ਪੰਚ ਦੂਤ. ਪੰਜ ਜਾਸੂਸ. ਭਾਵ—ਕਾਮਾਦਿ ਅਥਵਾ ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ. "ਪੰਚ ਦੂਤ ਤੁਧੁ ਵਸਿ ਕੀਤੇ." (ਅਨੰਦੁ) "ਪੰਚ ਦੂਤ ਸਬਦਿ

[1] ਦੇਖੋ, ਨਿਰੁਕ੍ਤ ੩-੮. ਸ੍ਵਾਮੀ ਹਰਿਪ੍ਰਸਾਦ ਜੀ ਨੇ ਜਪੁ-ਭਾਸ਼੍ਯ ਵਿੱਚ "ਪੰਚ ਪਰਵਾਨ" ਦਾ ਇਹੀ ਅਰਥ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ ਵਰਣ ਅਤੇ ਚਾਂਡਾਲ, ਪੰਜੇ ਪਰਵਾਨ ਹਨ.

ਪਚਾਵਣਿਆ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਪੰਚ ਦੇਵ
ਪੰਚ ਦੇਵਤਾ "ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਪੂਜਯ ਦੇਵਤਾ— ਸੂਰਜ, ਗਣੇਸ਼, ਦੁਰਗਾ, ਰੁਦ੍ਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਨੁ.

ਪੰਚ ਦੋਖ. ਪੰਜ ਦੋਸ. ਸ਼ਬਦ ਆਦਿ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ਯ. "ਇੰਦ੍ਰੀਜਿਤ ਪੰਚ ਦੋਖ ਤੇ ਰਹਤ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਪੰਚ ਦੋਖ ਅਰ ਅਹੰ ਰੋਗ ਇਹ ਤਨ ਤੇ ਸਗਲ ਦੂਰਿ ਕੀਨ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫)

ਪੰਚ ਧਾਤੁ
ਪੰਚ ਧਾਤੂ ਪੰਜ ਵਿਸ਼ਯ. ਦੇਖੋ, ਧਾਤੁ ੫ ਅਤੇ ਧਾਤੂ. "ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮਰਹਿ ਪੰਚ ਧਾਤੂ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਪੰਜ ਤੱਤ. "ਜਬ ਚੂਕੈ ਪੰਚ ਧਾਤੁ ਕੀ ਰਚਨਾ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ)

ਪੰਚਨਖ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਜ ਨੌਹਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵ. ਵਾਲਮੀਕ ਦੇ ਚੌਥੇ ਕਾਂਡ ਦੇ ਸਤਾਰਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਚਨਖ ਜੀਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਖਾਣ ਲਾਇਕ ਹਨ—ਗੈਂਡਾ, ਸੇਹ, ਗੋਹ, ਸਹਾ ਅਤੇ ਕੱਛੂ. ਮਨੁ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕੀਤੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਮਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਅ: ੫, ਸ਼: ੧੮.

ਪੰਚਨਦ. ਪੰਜ ਦਰਿਆ—ਸ਼ਤਦ੍ਰਵ. ਵਿਪਾਸ਼, ਐਰਾਵਤੀ, ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ ਅਤੇ ਵਿਤਸਤਾ (ਜੇਹਲਮ). ੨ ਪੰਜ ਨਦਾਂ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼. ਪੰਜਾਬ। ੩ ਸਿੰਧੁ ਦੇ ਸੰਗਮ ਤੋਂ ੪੪ ਮੀਲ ਉੱਪਰ ਵੱਲ ਇੱਕ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਤਦ੍ਰਵ, ਵਿਪਾਸ਼, ਰਾਵੀ (ਐਰਾਵਤੀ) ਚਨਾਬ (ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ) ਅਤੇ ਜੇਹਲਮ (ਵਿਤਸਤਾ) ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਪੰਚ ਪਹਰੂਆ. ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨਇੰਦ੍ਰਿਯ. "ਪੰਚ ਪਹਰੂਆ ਦਰ ਮਹਿ ਰਹਿਤੇ ਤਿਨ ਕਾ ਨਹਿ ਪਤੀਆਰਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਪੰਚ ਪਚੀਸ ਵਰਣ
ਪੰਚ ਪਚੀਸਾ ਜਾਪ ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਤੰਤ੍ਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦੇ ਪਾਠ ਦੀ ਜਪ-ਵਿਧੀ ਲਿਖੀ ਹੈ—"ਵਰਣ ਪੰਚ ਪਚੀਸ ਕੈ ਅਥਵਾ ਛੱਤੀ ਹੋਇ। ਜਪ ਹਜ਼ਾਰ ਸਮ ਵਰਣ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰੈ ਨਰ ਜੋਇ."

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਇਹ ਪੰਜ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਜਾਪ ਹੈ. ੴ ਇੱਕ ਅੱਖਰ ਹੈ. ੴ ਤੋਂ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਤੱਕ ਪਚੀਸ (ਪੰਝੀ) ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਜਾਪ ਹੈ.

੧ ਅਤੇ ਓ ਨੂੰ ਦੋ ਅੱਖਰ ਮੰਨਕੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੱਕ ਛੱਤੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਜਾਪ ਹੈ. ਪੰਜ ਅੱਖਰਾ ਮੰਤ੍ਰ ਪੰਜ ਹਜ਼ਾਰ, ਪਚੀਸ ਵਰਣ ਦਾ ਪਚੀਸ ਹਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਛੱਤੀ ਅੱਖਰਾਂ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਛੱਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਜਪੇ.

ਪੰਚਪਦਾ. ਪੰਚਪਾਦ. ਪੰਜ ਪਦਾਂ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ. ਦੇਖੋ, ਰਾਗ ਗੂਜਰੀ ਵਿੱਚ. "ਪ੍ਰਥਮੈ ਗਰਭ ਮਾਤਾ ਕੈ ਵਾਸਾ." ਸ਼ਬਦ.

ਪੰਚ ਪਨਿਹਾਰੀ. ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨਇੰਦ੍ਰੀਆਂ. ਦੇਖੋ, ਕੂਅਟਾ.

ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ
ਪੰਚ ਪਰਵਾਨ ਦੇਖੋ, ਪੰਚ। ੨ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੀਤੇ ਪੰਜ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣ—"ਸਤ੍ਯ ਔ ਸੰਤੋਖ ਦਯਾ ਧਰਮ ਅਰਥ ਮੇਲ, ਪੰਚ ਪਰਵਾਨ ਕੀਏ ਗੁਰਮਤ ਸਾਜ ਹੈਂ." (ਭਾਗੁ ਕ) ੩ ਮੁਖੀਆਂ ਦੀ ਮਜਲਿਸ. ਪੰਚਾਇਤ. "ਪੰਚ ਪਰਵਾਨ ਮੇ ਪ੍ਰਤਿਸਟਾ ਘਟਾਵਈ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਪੰਚ ਪਾਤਕ
ਪੰਚ ਪਾਪ ਪੰਜ ਮਹਾ ਪਾਪ—ਆਤਮਵੇੱਤਾ ਦਾ ਵਧ, ਸ਼ਰਾਬਖੋਰੀ, ਚੋਰੀ, ਵਿਭਚਾਰ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਤਘਨਤਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਚਾਰ ਕਿਲਵਿਖ ਅਤੇ ਮਹਾਪਾਪ ੨.

ਪੰਚ ਪਿਤਾ. ਜਨਮਦਾਤਾ ਬਾਪ, ਸਹੁਰਾ, ਰਾਜਾ, ਵਿਦ੍ਯਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ.

ਪੰਚ ਪੀਰੀਆ. ਸੁਲਤਾਨ, ਮੀਰਾਂ, ਗੁੱਗਾ, ਬੀਬੜੀਆਂ ਅਤੇ ਸੀਤਲਾ ਨੂੰ ਪੂਜਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਵਿਸ਼ਨੁ, ਸੂਰਜ, ਸ਼ਿਵ, ਗਣੇਸ਼ ਅਤੇ ਦੁਰਗਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ.

ਪੰਚ ਪੂਤ. ਪੰਜ ਤੱਤ. "ਪੰਚ ਪੂਤ ਜਣੇ ਇਕ ਮਾਇ." (ਗੋਂਡ ਮ: ੫) ੨ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ—ਬੇਟਾ, ਚੇਲਾ, ਜਵਾਈ, ਸੇਵਕ ਅਤੇ ਅਭ੍ਯਾਗਤ.

ਪੰਚ ਪੰਖੀ. ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨਇੰਦ੍ਰਿਯ. "ਪੰਖੀ ਪੰਚ ਉਡਰਿ ਨਹੀ ਧਾਵਹਿ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਪੰਚ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿੱਖੀ.

ਧੰਧੇ ਕੀ ਇਕ, ਦੇਖਾਦੇਖੀ,
ਹਿਰਸੀ ਤ੍ਰੈ, ਸਿਦਕੀ ਅਵਰੇਖੀ।
ਪੰਚਮ ਅਹੈ ਭਾਵ ਕੀ ਭਲੇ.
ਪ੍ਰਥਮਾ ਇਮ ਜਿਮ ਭਾਈ ਚਲੇ,
ਸਭਿ ਸਗੁਰੇ ਮੁਝ ਨਿਗੁਰਾ ਕਹੈਂ,
ਲੇ ਸਿੱਖੀ "ਧੰਧੇ" ਕੀ ਅਹੈ।
ਕੋਇਕ ਸਿੱਖ ਬਨ੍ਯੋ ਕਿਂਹ ਦੇਖਾ,
ਸਦਨ ਪਦਾਰਥ ਭਲੇ ਬਿਸ਼ੇਖਾ,
ਲੋਭ ਪਦਾਰਥ ਕੋ ਮਨ ਭਯੋ,
ਗੁਰੁ ਕੋ ਸਿੱਖ ਹੋਇ ਸੋ ਗਯੋ।
ਇਹ ਸਿੱਖੀ ਹੈ "ਦੇਖਾਦੇਖੀ",
ਰਹੀ ਪਦਾਰਥ ਚਾਹ ਵਿਸੇਖੀ,
ਤੀਜੀ "ਹਿਰਸੀ" ਸਿੱਖੀ ਜਾਨੋ,
ਬਹੁਤ ਜੁ ਕਰਹਿਂ, ਕਰਣ ਸੋ ਠਾਨੋ,
ਸੋਝੀ ਕੁਝ ਨ ਆਪ ਕੋ ਆਈ,
ਨਹੀਂ ਸੀਖ ਲੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਈ।
ਚਤੁਰਥ ਸਿੱਖੀ "ਸਿਦਕੀ" ਹੋਇ,
ਗੁਰੁ ਬਿਨ ਅਪਰ ਨ ਮਾਨਹਿ ਕੋਇ,
ਜੀਵਣ ਮਰਣ ਬਿਖੈ ਗੁਰੁ ਸ਼ਰਣੀ,
ਤਜਹਿ ਨ ਜਿਮ ਪ੍ਰਵਾਹ ਮੈ ਤਰਣੀ।
ਪੰਚਮ "ਸਿੱਖੀ ਭਾਵ" ਉਪਾਈ,
ਲਖ ਗੁਰੁਮਹਿਮਾ ਪਰ ਸ਼ਰਣਾਈ,
ਨਿਸ਼ ਦਿਨ ਗੁਰੁਮੂਰਤਿ ਉਰਧਾਰੀ,
ਕਰਹਿ ਭਾਵ ਸਭ ਸਿੱਖ ਮਝਾਰੀ।

(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੰਚ ਪ੍ਰਾਣ. ਅਸਥਾਨ ਭੇਦ ਕਰਕੇ ਸ੍ਵਾਸਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਭੇਦ—ਪ੍ਰਾਣ, ਅਪਾਨ, ਸਮਾਨ, ਵ੍ਯਾਨ ਅਤੇ ਉਦਾਨ. ਦੇਖੋ, ਦਸ ਪ੍ਰਾਣ.

ਪੰਚ ਬਜਿਤ੍ਰ. ਪੰਚ ਵਾਦਿਤ੍ਰ. ਪੰਜ ਵਾਜੇ. "ਪੰਚ ਬਜਿਤ੍ਰ ਕਰੇ ਸੰਤੋਖਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ.

ਪੰਚ ਬਟਵਾਰੇ. ਪੰਜ ਵਾਟਪਾਰ. ਪੰਜ ਡਾਕੂ. "ਪੰਚ ਬਟਵਾਰੇ, ਸੇ ਮੀਤ ਕਰਿ ਮਾਨਹਿ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਭਾਵ—ਗਜਾਨਇੰਦ੍ਰਿਯ.

ਪੰਚਬਟੀ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਵਟੀ.

ਪੰਚ ਬਾਣ. ਕਾਮ ਦੇ ਪੰਜ ਤੀਰ।[1] ੨ ਪੰਜ ਤੀਰਾਂ ਵਾਲਾ ਕਾਮ, ਦੇਖੋ, ਪੰਚਸਾਯਕ। ੩ ਕਾਮਾਦਿਕ ਪੰਜ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜ ਤੀਰ-ਯਤ, ਸ਼ਾਂਤਿ, ਸੰਤੋਖ, ਵੈਰਾਗ ਅਤੇ ਨਮ੍ਰਤਾ. "ਪੰਚ ਬਾਣ ਲੇ ਜਮ ਕਉ ਮਾਰੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੪ ਕਾਵ੍ਯ—ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਕਾਮ ਦੇ ਪੰਜ ਪੁਸ਼ਪਵਾਣ—ਪਦਮ, ਅਸ਼ੋਕ, ਸਿਰੀਸ਼, ਆਮ੍ਰ ਅਤੇ ਉਤਪਲ.

ਪੰਚ ਬਿਕਾਰ. ਕਾਮਾਦਿ ਪੰਜ. "ਪੰਚ ਬਿਕਾਰ ਮਨ ਮਹਿ ਬਸੇ." (ਥਿਤੀ ਗਉ ਮ: ੫)

ਪੰਚ ਬਿਖਾਦੀ. ਪੰਚ ਵਿਸ਼ਾਦੀ (विषादिन्). ਪੰਜ ਫਿਸਾਦੀ. ਉਪਦ੍ਰਵੀ. ਕਾਮਾਦਿ ਪੰਜ. "ਪੰਚ ਬਿਖਾਦੀ ਏਕ ਗਰੀਬਾ, ਰਾਖਹੁ ਰਾਖਨਹਾਰੇ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਪੰਚ ਬੈਲ. ਪੰਚ ਪ੍ਰਾਣ. "ਪੰਚ ਬੈਲ ਗਡੀਆ ਦੇਹ ਧਾਰੀ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) ੨ ਪੰਜ ਗਜਾਨਇੰਦ੍ਰਿਯ.

ਪੰਚ ਭਰਤਾਰੀ. ਪੰਜ ਪਤੀਆਂ ਵਾਲੀ ਦ੍ਰੌਪਦੀ.

ਪੰਚਭੂ, ਪੰਚਭੂਆਤਮਾ } पञ्च भूतात्मन्—ਪੰਚਭੂਤਾਤਮਾ. ਪੰਚ ਭੂਤਾਂ ਦੀ ਸੂਖਮ ਸਤ੍ਵ ਅੰਸ਼ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਅੰਤਹਕਰਣ. ਮਨ. "ਬਚਨ ਗੁਰ ਰਿਦਿ ਧਰਹੁ ਪੰਚਭੂ ਬਸਿ ਕਰਹੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) "ਪੰਚਭੂਆਤਮਾ ਵਸਿ ਕਰਹਿ, ਤਾ ਤੀਰਥਿ ਕਰਹਿ ਨਿਵਾਸ." (ਗੂਜ ਮ: ੩) ੨ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਖਿਮਾ ਆਦਿ ਪੰਜ ਗੁਣ. "ਪੰਚਭੂ ਟੋਪੀ." (ਸਿਧਗੋਸਟਿ) ਦੇਖੋ, ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਗੁਣ.

ਪੰਚ ਭੂਤ. ਪੰਜ ਤੱਤ। ੨ ਪੰਜ ਭੂਤਨੇ ਕਾਮਾਦਿ. "ਪੰਚਮੀ ਪੰਚ ਭੂਤ ਬੇਤਾਲਾ." (ਬਿਲਾ ਥਿਤੀ ਮ: ੧) "ਪੰਚ ਭੂਤ ਸਬਲ ਹੈ ਦੇਹੀ." (ਨਟ ਅ: ਮ: ੪)

ਪੰਚਭੂਤਾਤਮਾ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਭੂਆਤਮਾ.

ਪੰਚਭੂਨਾਇਕ. ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਕਰਤਾਰ. "ਪੰਚਭੂਨਾਇਕੋ ਆਪਿ ਸਿਰੰਦਾ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਪੰਚ ਭ੍ਰਮ. ਦੇਖੋ, ਭਰਮ ੫.

ਪੰਚਮ. ਸੰ. ਵਿ—ਪੰਜਵਾਂ. ਪਾਂਚਵਾਂ। ੨ ਸੁੰਦਰ। ੩ ਚਤੁਰ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਵਾਂ ਸੁਰ। ੫ ਨੀਚ ਜਾਤਿ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਛੂਹਣਾ ਹਿੰਦੂ ਪਾਪ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ੬ ਚਾਰ ਵਰਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੋਈ ਜਾਤਿ। ੭ ਮਾਰੂ ਠਾਟ ਦਾ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਣ ਰਾਗ. ਇਸ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਮੱਧਮ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਧ ਮੱਧਮ ਭੀ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਰਾਤ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਹਰੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੈ. ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥ ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਕਈ ਰਿਸ਼ਭ ਵਰਜਿਤ ਦੱਸਕੇ ਸ਼ਾੜਵ ਲਿਖਦੇ ਹਨ.

ਪੰਚ ਮਕਾਰ. ਪੰਜ ਮੰਮੇ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਤਤ੍ਵ। ੨ ਕਈ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੇ ਪੰਚ ਮਕਾਰ ਇਹ ਲਿਖੇ ਹਨ—ਮਦਿਰਾ, ਮਾਂਸ, ਮੈਥੁਨ, ਮਾਇਆ, ਮੁਦ੍ਰਾ.[2] ਦੇਖੋ, ਵਾਮਮਾਰਗ.

ਪੰਚ ਮਜਮੀ. ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਮਜਮੂਅ਼ਹ. ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਵਜੂਦ. ਪੰਜ ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਕ੍ਸ਼ਾਤ ਸ਼ਕਲ. "ਪੰਚ ਮਜਮੀ ਜੋ ਪੰਚਨ ਰਾਖੈ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਪੰਚ ਮਨਾਏ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ੭.

ਪੰਚ ਮਰਦ. ਪੰਜ ਪ੍ਰਬਲ ਯੋਧੇ, ਕਾਮਾਦਿ. "ਪੰਚ ਮਰਦ ਸਿਦਕ ਲੇ ਬਾਂਧਹੁ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ੨ ਪੰਜ ਸ਼ੂਰਵੀਰ ਪਯਾਰੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੀਸ ਅਰਪੇ.

ਪੰਚ ਮਾਤਾ. ਜਨਮ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਜਨਨੀ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਸੱਸ, ਰਾਜੇ ਦੀ ਰਾਣੀ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਚੁੰਘਾਉਣ ਵਾਲੀ ਦਾਈ.

ਪੰਚ ਮਾਰ. ਪੰਚਾਨਨ (ਸ਼ੇਰ) ਮਾਰਕ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਸ਼ੇਰ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਮਾਰਿ.

ਪੰਚ ਮਾਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੰਜ ਕਾਮਾਦਿ ਮਾਰਕੇ (ਜਿੱਤਕੇ). "ਪੰਚ ਮਾਰਿ ਸੁਖ ਪਾਇਆ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੧)

ਪੰਚਮਿ, ਪੰਚਮੀ } ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਚਾਨਣੇ ਅਤੇ ਹਨੇਰੇ ਪੱਖ ਦੀ ਪੰਜਵੀਂ ਤਿਥਿ. "ਪੰਚਮਿ ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ." (ਗਉ ਥਿਤੀ ਮ: ੫) "ਪੰਚਮੀ ਪੰਚ ਭੂਤ ਬੇਤਾਲ." (ਬਿਲਾ ਥਿਤੀ ਮ: ੧) ੨ ਦ੍ਰੌਪਦੀ। ੩ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪਾਦਾਨ ਕਾਰਕ.

ਪੰਚਮੁਖ. ਪੰਜ ਮੂੰਹਾਂ ਵਾਲਾ, ਸ਼ਿਵ[3]। ੨ ਸਿੰਘ. ਸ਼ੇਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਪੰਚ (ਵਿਸਤਾਰ) ਵਾਲਾ ਹੈ.

ਪੰਚ ਮੇਲ. ਦੇਖੋ, ਪੰਜ ਮੇਲ.

ਪੰਚ ਯਗ੍ਯ. ਗ੍ਰਿਹਸਥੀਆਂ ਲਈ ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਕੀਤੇ ਪੰਜ ਯਗ੍ਯ—

ਦੈਵ ਯਗ੍ਯ (ਦੇਵਤਾ ਪੂਜਨ ਅਤੇ ਹੋਮ).

ਭੂਤ ਯਗ੍ਯ (ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਬਲਿ ਦੇਣੀ ਅਤੇ ਪਾਲਣਾ).

ਪਿਤ੍ਰਿ ਯਗ੍ਯ (ਤਰਪਣ ਸ਼੍ਰਾੱਧ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ).

ਬ੍ਰਹਮ ਯਗ੍ਯ (ਵੇਦ ਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ).

ਨਰ ਯਗ੍ਯ (ਅਤਿਥਿ ਪੂਜਨ). ਦੇਖੋ, ਮਨੁ ਅ: ੩, ਸ਼: ੭੦ ਅਤੇ ਤੈਤਿਰੀਯ ਆਰੰਣਕ ੨, ੧੦.

ਅਤ੍ਰਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਦੇ ਸ਼: ੨੮ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਦੇ ਪੰਜ ਯਗ੍ਯ ਇਹ ਲਿਖੇ ਹਨ—

ਦੁਸ਼੍ਟਾਂ ਨੂੰ ਦਬਾਉਣਾ, ਉੱਤਮਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣਾ, ਨ੍ਯਾਯ ਅਨੁਸਾਰ ਧਨ ਜਮਾ ਕਰਨਾ, ਇਨਸਾਫ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪੱਖ ਪਾਤ ਨਾ ਕਰਨਾ, ਰਾਜ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨੀ.

ਪੰਚ ਰਤਨ. ਸੁਵਰਣ, ਹੀਰਾ, ਨੀਲਮ, ਲਾਲ ਅਤੇ ਮੋਤੀ। ੨ ਕਿਤਨਿਆਂ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ—ਸੋਨਾ, ਤਾਂਬਾ, ਚਾਂਦੀ, ਮੋਤੀ ਅਤੇ

[1] ਮੋਹਨ ਤਾਪਨ ਵਸ਼ਿਕਰਨ ਉਨਮਾਦਨ ਉੱਚਾਟ। ਪਾਂਚ ਬਾਣ ਮਨਮਥਨ ਕੇ ਗੇ ਬਿਰਹਨਿ ਤਨੁ ਕਾਟ॥" (ਹਨੂ) ਦੇਖੋ, ਪੰਚਸਾਯਕ.

[2] ਭੁੱਜੇ ਹੋਏ ਚਿੜਵੇ ਚਣੇ ਅਤੇ ਕਣਕ ਦਾ ਬੇਰੜਾ "ਮੁਦ੍ਰਾ" ਅਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਾਮਮਾਰਗੀਆਂ ਦਾ ਨੁਕਲ ਹੈ.

[3] ਸ਼ਿਵ ਦੇ ਪੰਜ ਮੂੰਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਹ ਲਿਖੇ ਹਨ—ਸਦਯੋਜਾਤ, ਵਾਸਦੇਵ, ਅਘੋਰ, ਤਤ੍ਪੁਰੁਸ਼, ਈਸ਼ਾਨ.

ਮੂੰਗਾ. ਮੋਏ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਪੰਜ ਰਤਨ ਪਾਉਣੇ ਹਿੰਦੂਮਤ ਵਿੱਚ ਉੱਤਮ ਕਰਮ ਹੈ। ੩ "ਤੁਲਸੀ ਯਾ ਸੰਸਾਰ ਮੇ ਪਾਂਚ ਰਤਨ ਹੈਂ ਸਾਰ। ਸਾਧੁ ਮਿਲਨ ਔ ਹਰਿਭਜਨ ਦਯਾ ਦਾਨ ਉਪਕਾਰ."

ਪੰਚਰਾਸੀ. ਵਿ—ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨਇੰਦ੍ਰਿਯ ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਸ (ਠੀਕ) ਕੀਤੇ ਹਨ. ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਮਾਰਗ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੰਦਾ. "ਜਾਂ ਪੰਚਰਾਸੀ, ਤਾਂ ਤੀਰਥਵਾਸੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੧)

ਪੰਚਰਾਤ੍ਰ. ਇੱਕ ਵੈਦਿਕ ਯਗ੍ਯ, ਜੋ ਪੰਜ ਰਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਵੈਸਨਵਧਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗ੍ਰੰਥ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਪੂਜਨ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ.[1]

ਅਭਿਗਮਨ (ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਲਿੱਪਣਾ, ਧੋਣਾ ਅਤੇ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਆਵਾਹਨ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ).

ਉਪਾਦਾਨ (ਸੁਗੰਧ ਧੂਪ ਫੁੱਲ ਆਦਿ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਜਮਾ ਕਰਨੀ).

ਇਜ੍ਯਾ (ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ).

ਸ੍ਵਾਧ੍ਯਾਯ (ਮਨਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮੰਤ੍ਰਜਪ).

ਯੋਗ (ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਧ੍ਯਾਨ).

ਪੰਚ ਰੁਸਾਏ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ੭.

ਪੰਚ ਲੋਕ. ਪ੍ਰਧਾਨ ਲੋਕ. ਚੌਧਰੀ. "ਪੰਚ ਲੋਕ ਸਭ ਹਸਣਿ ਲਗੇ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ੨ ਸਾਧੁਜਨ. "ਪੰਚ ਲੋਕ ਵਸਹਿ ਪਰਧਾਨਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧)

ਪੰਚ ਵਸਾਏ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ੭.

ਪੰਚਵਕਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਮੁਖ.

ਪੰਚਵਟੀ. ਪੰਜ ਬਿਰਛਾਂ ਵਾਲੀ ਥਾਂ. ਜਿੱਥੇ ਪੰਜ ਬੋਹੜ ਜਾਂ ਹੋਰ ਬਿਰਛ ਹੋਣ।

੨ ਗੋਦਾਵਰੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨਾਸਿਕ ਪਾਸ ਦੰਡਕ ਬਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੇ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਸੀਤਾ ਲਛਮਣ ਸਮੇਤ ਵਨਵਾਸ ਸਮੇਂ ਰਹੇ ਸਨ. ਪਿੱਪਲ, ਬਿੱਲ, ਬੜ, ਆਉਲਾ ਅਤੇ ਅਸ਼ੋਕ ਇਹ ਪੰਜ ਬਿਰਛ ਹੋਣ ਤੋਂ ਨਾਮ ਪੰਚਵਟੀ ਹੋਇਆ. ਰਾਮਾਯਣ ਦੇ ਟੀਕੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵਵਟ, ਸਿੱਧਵਟ, ਸਨਤ ਕੁਮਾਰਵਟ, ਬ੍ਰਹਮਵਟ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਿਵਟ ਇਹ ਪੰਜ ਵਟ (ਬੋਹੜ) ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਪੰਜਵਟੀ ਨਾਮ ਹੋਇਆ. "ਰਾਮ ਵਿਰਾਜਤ ਪੰਚਵਟੀ." (ਹਨੂ)

ਪੰਚਵਦਨ. ਸ਼ਿਵ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਮੁਖ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੰਚਾਨਨ.

ਪੰਚਵੱਲਭਾ. ਪੰਜ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਪਯਾਰੀ ਦ੍ਰੋਪਦੀ.

ਪੰਚਵਾਣ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਸਰ ੨, ਪੰਚਸਾਯਕ ਅਤੇ ਪੰਚ ਬਾਣ.

ਪੰਚ ਵਾਦਿਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਸਬਦ.

[1] ਰਾਤ੍ਰ ਦਾ ਅਰਥ ਗਿਆਨਵਾਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਮਿਲੇ, ਉਹ ਪੰਚਰਾਤ੍ਰ.

"रात्रञ्च ज्ञान वचन ज्ञानं पञ्च विधं स्मृतम्। तेनेदं पञ्चरात्रञ्च प्रवदन्ति मनीषिणः।"

(ਨਾਰਦ ਪੰਚ ਰਾਤ੍ਰ, ੧.੧.)

ਨਾਰਦਪੰਚਰਾਤ੍ਰ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ੨੫ ਪੰਚਰਾਤ੍ਰ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ.

ਪੰਚ ਵ੍ਰਿਕ. ਦੇਖੋ, ਸੁਰਤਰੁ.

ਪੰਚਾਇਣ, ਪੰਚਾਇਣੁ ਪੰਚਾਯਤਨ. ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ. ਪੰਜਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ। ੨ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ, ਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਹ। ੩ ਚਾਰ ਅੰਤਹਕਰਣ ਅਤੇ ਜੀਵਾਤਮਾ। ੪ ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨਇੰਦ੍ਰਿਯ. "ਤਸਕਰ ਮਾਰਿ ਵਸੀ ਪੰਚਾਇਣਿ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੧) ਕਾਮਾਦਿ ਚੋਰ ਮਾਰਕੇ ਵਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਸ਼ਬਦਾਦਿ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਸਮੂਹ। ੫ ਪੰਚਾਂ ਦੀ ਸਭਾ. ਪੰਚਾਇਤ. "ਰਾਜਾ ਤਖਤਿ ਟਿਕੈ ਗੁਣੀ ਭੈ ਪੰਚਾਇਣ ਰਤੁ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੧) ੬ ਪੰਜਵਾਂ ਆਯਣ (ਸਰੂਪ). "ਚਾਰੇ ਜਾਗੇ ਚਹੁ ਜੁਗੀ ਪੰਚਾਇਣੁ ਆਪੇ ਹੋਆ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ਦੇਖੋ, ਚਾਰੇ ਜਾਗੇ ਚਹੁ ਜੁਗੀ.

ਪੰਚਾਇਤ. ਪੰਚਾਯਤਨ. ਪੰਜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਸਮੂਹ.

ਪੰਚਾਇਤੀ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਾਯਤੀ.

ਪੰਚਾਇਤੀ ਅਖਾੜਾ. ਦੇਖੋ, ਅਖਾੜਾ ੫ ਦਾ (ੳ)

ਪੰਚਾਸਾ. ਦੇਖੋ, ਪਚਾਸਾ ਅਤੇ ਕੋਟਪੰਚਾਸਾ.

ਪੰਚਾਸ਼ਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਪਚਾਸਾ.

ਪੰਚਾਸੀ. ਦੇਖੋ, ਪਚਾਸੀ.

ਪੰਚਾਸ੍ਯ. ਪੰਜ ਹਨ ਆਸ੍ਯ (ਮੁਖ) ਜਿਸ ਦੇ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਾਨਨ.

ਪੰਚਾਹਰੁ. ਪੰਜ ਗ੍ਯਾਨਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਵੱਲ ਆਹਰਣ (ਲੈਜਾਣ) ਵਾਲਾ ਅੰਤਹਕਰਣ. "ਪੰਚਾਹਰੁ ਨਿਦਲਿਅਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਪੰਚਾਕਾਰੀ. ਵਿ—ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੰਤ੍ਰੀਸਭਾ. "ਆਪੇ ਰਾਜਨੁ ਪੰਚਾਕਾਰੀ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ੩ ਵਿ—ਪੰਚ-ਆਕਾਰੀ. ਪੰਜ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਪੰਚਦੇਵ ਰੂਪ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਦੇਵ.

ਪੰਚਾਂਗ. ਪੰਚ-ਅੰਗ. ਤਿਥਿਪਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤਿਥਿ, ਵਾਰ, ਨਛਤ੍ਰ, ਯੋਗ ਅਤੇ ਕਰਣ ਇਹ ਪੰਜ ਅੰਗ ਹੋਣ।

੨ ਇੱਕ ਧੂਪ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚੰਦਨ, ਅਗਰ, ਕਪੂਰ, ਕੇਸਰ ਅਤੇ ਗੁੱਗਲ ਹੋਵੇ।

੩ ਵੈਦ੍ਯਕ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਰਛ ਦੇ ਪੰਜ ਅੰਗ—ਜੜ, ਸ਼ਾਖਾ, ਪੱਤਾ, ਫੁੱਲ ਅਤੇ ਫਲ।

੪ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਵਿਧਾਨ ਕੀਤੇ ਪੰਜ ਅੰਗ—ਜਪ, ਹੋਮ, ਤਰਪਣ, ਅਭਿਸੇਕ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭੋਜਨ।

੫ ਨੀਤਿ ਦੇ ਪੰਜ ਅੰਗ—ਸਹਾਯ, ਸਾਧਨ ਦੇ ਉਪਾਯ, ਦੇਸ਼ ਕਾਲ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ, ਵਿਪਦਾ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਅਤੇ ਕਾਰਯਸਿੱਧਿ।

੬ ਕੱਛੂ, ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਜ ਅੰਗ (ਸਿਰ, ਚਾਰ ਪੈਰ) ਹਨ। ੭ ਸ਼ਰੀਰ (ਦੇਹ), ਹੱਥ, ਪੈਰ ਅਤੇ ਸਿਰ ਜਿਸ ਦੇ ਪੰਜ ਅੰਗ ਹਨ.

ਪੰਚਾਗਨਿ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਤਪ। ੨ ਵੇਦ ਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਅਗਨਿ ਦੇ ਪੰਜ ਭੇਦ-

(ੳ) ਅਨ੍ਵਾਹਾਰ੍ਯ ਪਚਨ (ਦਕ੍ਸ਼ਿਣਾਗ੍ਨਿ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਅਮਾਵਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰਾੱਧਕਰਮ ਕਰੀਦਾ ਹੈ. ਰਿਗਵੇਦ ਦੀ ਵਿਧਿ ਨਾਲ ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤੀ ਅਗਨਿ).

(ਅ) ਗਾਰ੍ਹੰਪਤਜ (ਗ੍ਰਿਹਸਥੀ ਦੇ ਅਗਨਿਹੋਤ੍ਰ ਆਦਿ ਨਿਤਜਕਰਮ ਅਤੇ ਯਗਜ਼ ਦੇ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਤਪਾਕੇ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਗਨਿ).

(ੲ) ਆਹਵਨੀਯ (ਗਾਰ੍ਹੰਪਤਜ ਅਗਨਿ ਵਿੱਚੋਂ ਮੰਤ੍ਰਵਿਧੀ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਯਗਜਮੰਡਪ ਦੇ ਪੂਰਵ ਵੱਲ ਅਸਥਾਪਨ ਕੀਤੀ ਅਗਨਿ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਹੁਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ).

(ਸ) ਆਵਸਥਜ (ਲੌਕਿਕਾਗ੍ਰਿ. ਘਰ ਦੇ ਭੋਜਨ ਆਦਿ ਪਕਾਉਣ ਦੀ ਅੱਗ).

(ਹ) ਸਭਜ (ਘਰ ਆਏ ਰਿਖੀ ਅਤੇ ਅਭਜਾਗਤਾਂ ਦੇ ਸੇਕਣ ਲਈ ਮਚਾਈ ਹੋਈ ਅਗਨਿ).

੩ ਵਿ—ਪੰਜ ਅਗਨੀਆ ਵਾਲਾ। ੪ ਪੰਜ ਅਗਨੀਆਂ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਪੰਚਾਂਗੁਲ. ਸੰ. ਇਰੰਡ. ਏਰੰਡ, ਜਿਸ ਦੇ ਪੱਤੇ ਹੱਥ ਦੇ ਪੰਜੇ ਜੇਹੇ ਹਨ.

ਪੰਚਾਂਗੁਲਾਂ. ਪੰਜ ਉਂਗਲਾਂ. "ਫੇਰ ਦਿਖਾਇ ਪੰਚਾਂਗੁਲਾਂ." (ਭਾਗੁ)

ਪੰਚਾਨਨ. ਪੰਜ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਆਨਨ (ਮੁਖ), ਸ਼ਿਵ। ੨ ਸ਼ੇਰ. ਪੰਚ (ਵਿਸ੍ਤਾਰ) ਵਾਲਾ ਹੈ ਆਨਨ (ਮੁਖ) ਜਿਸ ਦਾ. ਅਥਵਾ—ਚਾਰ ਪੰਜੇ ਅਤੇ ਮੂੰਹ, ਇਹ ਪੰਜ ਹਨ ਆਨਨ ਜਿਸ ਦੇ। ੩ ਇੱਕ ਛੰਦ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ੪੮ ਮਾਤ੍ਰਾ, ਬਾਰਾਂ ਬਾਰਾਂ ਮਾਤ੍ਰਾਂ ਪੁਰ ਚਾਰ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ, ਅੰਤ ਗੁਰੁ ਲਘੁ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਕਵਲਨੈਨ ਮਧੁਰ ਬੈਨ, ਕੋਟਿ ਸੈਨ ਸੰਗ ਸੋਭ,
ਕਹਿਤ ਮਾ ਜਸੋਦ ਜਿਸਹਿ, ਦਹੀ ਭਾਤ ਖਾਹਿ ਜੀਉ,
ਸੱਤਿ ਸਾਚੁ ਸ੍ਰੀਨਿਵਾਸ, ਆਦਿਪੁਰਖ ਸਦਾ ਤੁਹੀ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿ ਜੀਉ.
(ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਪੰਚਾਨਨ ਘੋਖਨਿ. ਪੰਚਾਨਨ (ਸ਼ੇਰ) ਜੇਹੀ ਘੋਸ਼ (ਧੁਨਿ) ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪੰਚਾਪਸਰ. ਪਞ੍ਚਾਪ੍ਸਰ. ਦੱਖਣ ਦਾ ਇੱਕ ਤਾਲ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਮਾਂਡਕਰਿੰ ਰਿਖਿ ਨੇ ਤਪ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਤਪ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜ ਅਪਸਰਾਂ ਭੇਜੀਆਂ. ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਬਨਵਾਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਤਾਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕੁਝ ਕਾਲ ਰਹੇ ਸਨ। ੨ ਪੰਪਾਸਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੰਪਾਸਰ.

ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ. ਪਞ੍ਚਾਮ੍ਰਤ. ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—"ਖਾਂਡ ਘ੍ਰਿਤ ਚੂਨ ਜਲ ਪਾਵਕ ਇਕਤ੍ਰ ਭਏ ਪੰਚ ਮਿਲ ਪ੍ਰਗਟ ਪੰਚਾਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਗਾਸ ਹੈ." ਸੌ ਸਾਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਵਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮੇਵਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ। ੨ ਸਿਮ੍ਰਿਤ੍ਰੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ—ਦੁੱਧ, ਦਹੀਂ, ਘੀ, ਖੰਡ ਅਤੇ ਸ਼ਹਦ. "ਜਿਹ ਮੁਖਿ ਪਾਚਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖਾਏ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੩ ਵੈਦਜਕ ਅਨੁਸਾਰ—ਗਿਲੋਯ, ਗੋਖਰੂ, ਮੁਸ਼ਲੀ, ਗੋਰਖਮੁੰਡੀ ਅਤੇ ਸ਼ਤਾਵਰੀ। ੪ ਦੇਖੋ, ਪਾਚਉ ੨.

ਪੰਚਾਯਤ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਾਇਤ.

ਪੰਚਾਯਤੀ. ਵਿ—ਪੰਚਾਯਤਨ ਦਾ. ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੰਚਜਨ ਦਾ ਹੈ ਸੰਬੰਧ ਜਿਸ ਨਾਲ. ਜੈਸੇ—ਪੰਚਾਯਤੀ ਅਖਾੜਾ.

ਪੰਚਾਯਤੀ ਅਖਾੜਾ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਾਇਤੀ ਅਖਾੜਾ.

ਪੰਚਾਲ. ਸੰ. ਪਞ੍ਚਾਲ. ਮਹਾਭਾਰਤ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਉਰਧ ਦੁਆਬ ਵੱਲ ਸੀ. ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਤੋਂ ਭੀ ਇਸ ਦੀ ਤਾਈਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਯਥਾ—"ਦੇਸ ਪੰਚਾਲ ਰਸਾਲ ਸਨਾਤਨ ਤੀਰਥ ਰਾਜ ਸੁਧਾਸਰ ਜਾਨਾ." ਕਈ ਆਖਦੇ ਹਨ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹਸਤਿਨਾਪੁਰ (ਮੇਰਟ ਦਾ ਜਿਲਾ) ਭੀ ਲਗਦਾ ਸੀ. ਮਨੂ ਪੰਚਾਲ ਦੇਸ ਕਨੌਜ ਪਾਸ ਦਸਦਾ ਹੈ. ਵਿਲਸਨ (Wilson) ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਦੇਹਲੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਚੰਬਲ ਨਦੀ ਤਕ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਪੰਚਾਲ ਹੈ. ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ਹੋ ਗਏ ਸਨ. ਉੱਤਰੀ ਪੰਚਾਲ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਪੰਚਾਲ. ਕਨਿੰਗਮ (Cunningham) ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰੀ ਪੰਚਾਲ ਰੁਹੇਲਖੰਡ ਸੀ ਅਤੇ ਦੱਖਣੀ ਪੰਚਾਲ ਗੰਗਾ ਜਮਨਾ ਦਾ ਦੁਆਬ ਸੀ. ਰੁਹੇਲਖੰਡ ਅਥਵਾ ਉੱਤਰੀ ਪੰਚਾਲ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ "ਅਹਿਛਤ੍ਰ" ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਖੰਡਰਾਤ ਰਾਮਨਗਰ ਦੇ ਪਾਸ ਹਨ, ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ "ਕਾਂਪਿਲਜ" ਪੁਰਾਣੀ ਗੰਗਾ ਦੇ ਪਾਸ ਬਦਾਉਂ ਅਤੇ ਫ਼ਰੁੱਖ਼ਾਬਾਦ ਦੇ ਮੱਧ ਸੀ.

ਵਿਸ਼ਨੁਪੁਰਾਣ ਅੰਸ਼ ੪ ਅ: ੧੯ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਭਰਤਵੰਸ਼ੀ ਰਾਜਾ ਹਰਯਸ਼੍ਵ ਦੇ ਪੰਜ ਪੁਤ੍ਰਾਂ (ਮੁਦਗਲ, ਸ੍ਰਿੰਜਯ, ਵ੍ਰਿਹਦਿਸੁ, ਪ੍ਰਵੀਰ, ਕਾਂਪਿਲਜ) ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੰਚਾਲ ਸੰਗਜਾ ਹੋਈ.

ਪੰਚਾਲਬਾਰਾ, ਪੰਚਾਲਬਾਰੀ, ਪੰਚਾਲਬਾਲਾ ਪੰਚਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਾਲਾ (ਕੰਨਜਾ) ਦ੍ਰੋਪਦੀ. "ਕਿ ਪੰਚਾਲਬਾਰੀ." (ਦੱਤਾਵ)

ਪੰਚਾਲਿ, ਪੰਚਾਲਿਕਾ, ਪੰਚਾਲੀ ਸੰ. ਪਾਂਚਾਲਿਕਾ ਅਤੇ ਪਾਂਚਾਲੀ. ਪੰਚਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਦ੍ਰੌਪਦੀ. ਪੰਚਾਲਪਤਿ ਦ੍ਰੁਪਦ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ. "ਪੰਚਾਲੀ ਕਉ ਰਾਜਸਭਾ ਮਹਿ ਰਾਮਨਾਮ ਸੁਧ ਆਈ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੯)

ਪੰਚਾਵਸਥਾ. ਉਮਰ ਦੇ ਪੰਜ ਭੇਦ. ਬਾਲਜ, ਕੌਮਾਰ, ਪੌਗੰਡ, ਯੁਵਾ ਅਤੇ ਵ੍ਰਿੱਧ.

ਪੰਚਾਵਯਵ. ਦੇਖੋ, ਖਟ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਅੰਗ ੨ ਦਾ ਖ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੰਚਾਂਗ ੩.

ਪੰਚੀ. ਵਿ—ਪੰਜ ਗੁਣਾ.

ਪੰਚੀਕਰਣ. ਵੇਦਾਂਤਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਵੰਡ. ਪੁਰਾਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਚੀਕਰਣ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਇੱਕ ਤੱਤ ਦੇ ਦੋ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਕੀਤੇ ਗਏ. ਇੱਕ ਹਿੱਸਾ ਸਾਬਤ ਰਿਹਾ ਅਰ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਦੇ ਚਾਰ ਟੁਕੜੇ ਬਣਾਏ ਗਏ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜ ਭਾਗ ਹੋਏ. ਫੇਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਗਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਭਾਗਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂਕਿ ਆਪੋ ਵਿੱਚੀ ਸਾਰੇ ਤੱਤ ਮਿਲਕੇ ਰਚਨਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੋਣ. "ਪੰਚੀਕਰਣ ਪੰਚ ਤਤੁ ਜੋਈ। ਅੰਤਹਕਰਣ ਉਪਾਏ ਸੋਈ ॥" (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ. ਵਿ—ਪੰਜ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਪੰਜੀਕਰਣ.

ਪੰਚੇ ਰੁੰਨੇ ਦੁਖ ਭਰੇ. (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਮਾਤਾ, ਪਿਤਾ, ਭ੍ਰਾਤਾ, ਇਸਤ੍ਰੀ, ਪੁਤ੍ਰ। ੨ ਪੰਜ ਗਜਾਨਇੰਦ੍ਰਿਯ.

ਪੰਛੀ. ਸੰਗਜਾ—ਪਕੀ (ਪਕ੍ਸ਼ਿਨ੍). ਪੰਖਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵ. ਪੰਖੇਰੂ.

ਪੰਜ[1]. ਫ਼ਾ ﭘﻨﺞ ਵਿ—ਪੰਚ. ਪਾਂਚ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਪੰਜ ਸੰਖਜਾ ਬੋਧਕ ਪਦਾਰਥ, ਜੈਸੇ—ਪੰਜ ਤੱਤ ਆਦਿ. "ਤੀਹ ਕਰਿ ਰਾਖੇ ਪੰਜ ਕਰ ਸਾਥੀ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧) ਇੱਥੇ ਤੀਸ ਰੋਜ਼ੇ ਅਤੇ ਪੰਜ ਨਮਾਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ.

ਪੰਜ ਐਬ. ਚੋਰੀ, ਵਿਭਚਾਰ, ਜੂਆ, ਸ਼ਰਾਬਖੋਰੀ ਅਤੇ ਝੂਠ। ੨ ਕਿਤਨਿਆਂ ਦੇ ਖ਼ਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਮਾਸ ਖਾਣਾ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ, ਜੂਆ ਖੇਡਣਾ, ਵਿਭਚਾਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਚੋਰੀ.

ਪੰਜ ਸਸਤ੍ਰ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਜ ਪਜਾਰੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿੱਤ ਪਹਿਰਦੇ ਸਨ—ਕ੍ਰਿਪਾਣ (ਖੜਗ), ਧਨੁਖ, ਬੰਦੂਕ, ਕਟਾਰ ਅਤੇ ਚਕ੍ਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਾਂਚ ਹਥਿਆਰ ਪੰਜ ਹਥਿਆਰ.

ਪੰਜ ਸਤਿ ਨਉ ਲਗਾ ਰਖਣ. (ਰਤਨਮਾਲਾ ਬੰਨੋ) ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦਾ ਅਭਜਾਸ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਜੋ ਪੰਜ ਸ੍ਵਾਸ, ਸੱਤ ਸ੍ਵਾਸ, ਨੌ ਸ੍ਵਾਸ ਸ਼ਨੇ ਸ਼ਨੇ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ੨ ਪੰਜ ਗੁਣ (ਸੰਤੋਖ, ਦਾਨ, ਦਯਾ, ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ, ਨਿੰਮ੍ਰਤਾ). ਸੱਤ (ਪੰਜ ਗਜਾਨਇੰਦ੍ਰੀਆ ਮਨ ਅਤੇ ਬੁਧਿ), ਨੌ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਜੋ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਣ ਲੱਗਾ ਹੈ.

ਪੰਜ ਸਨਾਨਾ. ਖ਼ਾ. ਦੇਖੋ, ਪੰਜ ਸਨਾਨ.

ਪੰਜ ਸਰੀਕ. ਕਾਮਾਦਿ ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ, ਜੋ ਦੇਹ ਰੂਪ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਾਕਤ ਦਸਦੇ ਹਨ—

"ਬੰਨਿ ਆਂਦੇ ਪੰਜ ਸਰੀਕ ਜੀਉ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ)

ਪੰਜ ਸੁਕਰਮ. "ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਨ ਅਰ ਨਿਵ ਚਲਣਾ। ਵੰਡ ਖਾਵਨਾ ਹਿਤ ਧਰ ਮਿਲਨਾ। ਧਰਮ ਕਿਰਤ ਤੇ ਕਰਨ ਅਹਾਰਾ। ਪੰਚਹੂੰ ਕਰਮ ਦੇਤ ਸੁਖ ਸਾਰਾ."[2] (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪੰਜ ਹਥਿਆਰ. ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਸ਼ਸਤ੍ਰ—ਕ੍ਰਿਪਾਣ, ਕਮਾਣ, ਬੰਦੂਕ, ਕਟਾਰ ਅਤੇ ਬਰਛਾ. ਦੇਖੋ, ਪਾਂਚ ਹਥਿਆਰ.

ਪੰਜ ਕਕਾਰ, ਪੰਜ ਕਕਾਰੀ, ਪੰਜ ਕੱਕੇ } ਖੰਡੇ ਦਾ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਵਾਲੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਧਰਮਚਿੰਨ੍ਹ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਕੱਕੇ ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ—ਕੇਸ, ਕ੍ਰਿਪਾਣ, ਕੱਛ, ਕੰਘਾ ਅਤੇ ਕੜਾ. ਦੇਖੋ, ਤ੍ਰੈਮੁਦ੍ਰਾ। ੨ ਪੰਜ ਕੱਕੇ ਜੋ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਜ ਕਕਾਰੀ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਪੰਜ ਕੱਪੜੇ. ਦੇਖੋ, ਪੰਜ ਵਸਤ੍ਰ.

ਪੰਜ ਕਲੇਸ. ਦੇਖੋ, ਕਲੇਸ ੫.

ਪੰਜ ਕਿਰਸਾਣ. ਪੰਜ ਕਾਮਾਦਿ ਵਿਕਾਰ, ਜੋ ਸ਼ਰੀਰ ਰੂਪ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਕਾਸ਼ਤਕਾਰ ਹਨ. "ਪੰਜ ਕਿਰਸਾਣ ਮੁਜੇਰੇ ਮਿਹਡਿਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ) ਮੇਰੇ ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਹਨ.

ਪੰਜ ਕੁਕਰਮ. ਝੂਠ, ਨਿੰਦਾ, ਚੁਗਲੀ, ਪਰਾਈ ਵਸਤੁ ਦਾ ਗ੍ਰਹਣ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਤਘਨਤਾ.

ਪੰਜ ਕੇਦਾਰ. ਦੇਖੋ, ਕੇਦਾਰ ੩ ਦਾ ਫੁਟ ਨੋਟ.

ਪੰਜ ਕੋਸ਼. ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਕੋਸ਼.

ਪੰਜਖਤੰਗ ਅਰਾਤੀ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਖਤੰਗ ਅਰਾਤੀ.

ਪੰਜੱਖਾ. ਖ਼ਾ. ਕਾਣਾ. ਲਖਨੇਤ੍ਰਾ.

ਪੰਜਗ੍ਰੰਥੀ. ਉਹ ਪੋਥੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ—ਜਪੁ, ਸੋਦਰੁ, ਸੋਹਿਲਾ, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਅਤੇ ਅਨੰਦੁ ਹੋਵੇ. ਹੁਣ ਸੁਖਮਨੀ ਆਦਿ ਕਈ ਬਾਣੀਆਂ ਪੰਜਗ੍ਰੰਥੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ੨ ਜਪੁ, ਜਾਪੁ, ਸਵੈਯੇ, ਰਹਿਰਾਸ ਅਤੇ ਸੋਹਿਲਾ ਜਿਸ ਪੋਥੀ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ। ੩ ਜਾਪੁ, ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ, ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ, ਗਜਾਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਅਤੇ ਤੇਤੀਹ ਸਵੈਯੇ ਜਿਸ ਪੋਥੀ ਵਿੱਚ ਹੋਣ.

ਪੰਜ ਜੱਗ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਯਗਜ.

ਪੰਜ ਜਥੇ. ਪੰਚ ਯੂਥ. ਪੰਜ ਟੋਲੇ. ਦੇਖੋ, ਤਰੁਣ ਦਲ.

ਪੰਜ ਠਗ. "ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਪੰਜ ਤਖਤ. ਅਕਾਲਬੁੰਗਾ, ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ, ਕੇਸਗੜ੍ਹ, ਅਬਿਚਲਨਗਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਜੂਰ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ.

ਪੰਜ ਦੱਦੇ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਦਕਾਰ.

ਪੰਜ ਧਾਮ. ਦੇਖੋ, ਧਾਮ ੪.

ਪੰਜ ਨਿਮਾਜਾਂ, ਪੰਜ ਨਿਵਾਜਾਂ } ਦੇਖੋ, ਨਮਾਜ਼. "ਪੰਜ ਨਿਵਾਜਾਂ ਵਖਤ ਪੰਜ, ਪੰਜਾਂ ਪੰਜੇ ਨਾਉ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਨੇ ਉੱਤਮ ਪੰਜ ਨਮਾਜਾਂ ਇਹ ਦੱਸੀਆਂ ਹਨ—ਸਤਜ, ਹਲਾਲਖ਼ੋਰੀ, ਖ਼ੈਰਾਤ, ਨੀਯਤ ਸਾਫ ਅਤੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਸਿਫ਼ਤ. "ਪਹਿਲਾ ਸਚੁ ਹਲਾਲੁ ਦੁਇ ਤੀਜਾ ਖੈਰ ਖੁਦਾਇ। ਚਉਥੀ ਨੀਅਤਿ ਰਾਸਿ ਮਨੁ ਪੰਜਵੀ ਸਿਫਤਿ ਸਨਾਇ ॥" (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਪੰਜ ਨੂਣ. ਦੇਖੋ, ਪੰਜ ਲੂਣ.

ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ, ਪੰਜ ਪਜਾਰੇ } ਗੁਰਘਰ ਵਿੱਚ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਪੰਜ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਚਲੀ ਆਈ ਹੈ, ਜੇਹਾਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਵਾਕ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. "ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ." (ਜਪੁ) "ਗੁਰਮਤਿ ਪੰਚ ਸਖੇ ਗੁਰਭਾਈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) "ਪੰਚ ਮਿਲੇ ਪਰਪੰਚ ਤਜ ××× ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਸੋਹਨਿ ਗੁਰਭਾਈ." (ਭਾਗੁ) "ਸਬਦ ਸੁਰਤ ਲਿਵ ਗੁਰੁ ਸਿਖ ਸੰਧਿ ਮਿਲੇ ਪੰਚ ਪਰਪੰਚ ਮਿਟੇ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨ ਹੈਂ" (ਭਾਗੁ ਕ) "ਗੁਰੁਘਰ ਕੀ ਮਰਜਾਦਾ ਪੰਚਹੁ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜ ਪਜਾਰੇ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ, ਕੇਵਲ ਥੋੜੇ ਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜੇਹਾ ਕਿ— ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਦੇ ਪੰਜ ਪਜਾਰੇ— ਬਿਧੀਚੰਦ, ਜੇਠਾ, ਲੰਗਾਹ, ਪਿਰਾਣਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਪੈੜਾ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਤਮਗਜਾਨੀ ਪੰਜ ਪਜਾਰੇ— ਦੀਵਾਨ ਮਤੀਦਾਸ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਿੱਤਾ, ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ, ਊਦਾ ਅਤੇ ਜੈਤਾ.

੨ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਭਾਈ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ,

---

[1]ਦੇਖੋ, "ਪੰਚ" ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

[2]ਲਾਲੂ ਬਾਲੂ ਅਤੇ ਹਰਿਦਾਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼.

ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ. ਇਹ ਪੰਜ ਮਹਾਪੁਰਖ "ਪਜਾਰੇ" ਇਸ ਲਈ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ੧ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੭੫੬ ਨੂੰ ਕੇਸ਼ਗੜ੍ਹ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਜਦ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਨੰਗੀ ਤਲਵਾਰ ਧੂਹਕੇ ਫਰਮਾਇਆ ਕਿ ਜੋ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਸਿੱਖ ਹੈ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਸੀਸ ਅਰਪਣ ਕਰੇ, ਕਯੋਂਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਤਦ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਨੇ ਸੀਸ ਅਰਪਣ ਕੀਤੇ. ਪਰਮਪਿਤਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾਕੇ "ਪਜਾਰਾ" ਕਹਿਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਅਰ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਕੇ ਖਾਲਸਾਪੰਥ ਦੀ ਨਿਉਂ ਰੱਖੀ.

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਗਯਾ ਸੀ ਕਿ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਜੋ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਤੇ, ਉਹ ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਇਆ ਕਰੇ. ਉਸ ਰੀਤਿ ਦੀ ਨਕਲ ਹੁਣ ਤੀਕ ਕੜਾਹਪ੍ਰਸਾਦ ਵਰਤਣ ਸਮੇਂ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਪਰੋਪਕਾਰੀ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਜੀਵਨ ਸਾਨੂੰ ਜਤਨ ਕਰਨ ਤੇ ਭੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਪੂਰੀ ਸੰਮਤੀ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਗ੍ਯਾਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹਿਤ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ— ਭਾਈ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗ੍ਯਾਨੀ "ਗੁਰਦੁਆਰੇਦਰਸ਼ਨ" ਵਿੱਚ ਇਉਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—

(੧) ਡੱਲਾ ਨਿਵਾਸੀ ਭਾਈ ਪਾਰੋ ਖਤ੍ਰੀ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿੱਚ ਸੁੱਧੇ ਦੇ ਘਰ ਮਾਈ ਦਿਆਲੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੭੧੮ ਭਾਦੋਂ ਪ੍ਰਵਿਸ਼੍ਟ ੧੧ ਨੂੰ ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਲਹੌਰ ਹੋਇਆ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੇਵਕ ਸੀ. ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਮਤ ੧੭੩੪ ਵਿੱਚ ਆਨੰਦਪੁਰ ਆਕੇ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ. ੧ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੭੫੬ ਨੂੰ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ.

ਸੰਮਤ ੧੭੬੫ ਅੱਸੂ ੧੧ ਨੂੰ ਅਬਿਚਲਨਗਰ ਪਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰੇ. ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮਾਤਾ ਸੁੰਦਰੀ ਜੀ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਰਿਹਾ, ਜਦ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਹੋਏ, ਤਦ ਉਹ ਭੀ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਆ ਗਿਆ. ਇਸ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਪੁਜਾਰੀ ਜਵਾਹਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ.

(੨) ਪਿੰਡ ਜਟਵਾੜਾ (ਜਿਲਾ ਸਹਾਰਨਪੁਰ) ਵਿੱਚ ਸੰਤਰਾਮ ਜੱਟ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਜੱਸੀ (ਜਾਂ ਸਾਵੋ) ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੭੨੪ ਕੱਤਕ ੭ ਨੂੰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ. ਸੰਮਤ ੧੭੩੫ ਵਿੱਚ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਏ. ਵੈਸਾਖੀ ਸੰਮਤ ੧੭੫੬ ਨੂੰ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜੇ. ੮ ਪੋਹ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਨੂੰ ਚਮਕੌਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਸਰਦਾਰ ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਕਲਸੀਆਂ ਦੇ ਰਸਾਲਦਾਰ ਰਹੇ ਹਨ.

(੩) ਨੰਗਲਸ਼ਹੀਦਾਂ (ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) ਵਿੱਚ ਤੁਲਸੀ (ਜਾਂ ਚਮਨਰਾਮ) ਨਾਈ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਬਿਸਨਦੇਈ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ੪ ਹਾੜ੍ਹ ਸੰਮਤ ੧੭੨੨ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ. ਸੰਮਤ ੧੭੩੮ ਵਿੱਚ ਆਨੰਦਪੁਰ ਆਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਰਹੇ. ਸੰਮਤ ੧੭੫੬ ਵਿੱਚ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜੇ. ੮ ਪੋਹ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਨੂੰ ਚਮਕੌਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਲੋਕ ਨੰਗਲਸ਼ਹੀਦਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸਦੇ ਹਨ.

(੪) ਪਿੰਡ ਸੰਗਤਪੁਰਾ (ਰਾਜ ਪਟਿਆਲਾ) ਵਿੱਚ ਜੋਤੀਰਾਮ ਝਿਉਰ ਦੇ ਘਰ ਮਾਈ ਰਾਮੋ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ੫ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੭੧੮ ਨੂੰ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਨਮੇ. ਸੰਮਤ ੧੭੩੫ ਵਿੱਚ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਸਰਣ ਆਏ. ਸੰਮਤ ੧੭੫੬ ਵਿੱਚ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜੇ. ੮ ਪੋਹ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਨੂੰ ਚਮਕੌਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਤਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ.

(੫) ਬੂੜੀਏ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਤੀਰਥਰਾਮ ਛੀਂਬੇ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਸੁਖਦੇਵੀ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ੨੨ ਜੇਠ ਸੰਮਤ ੧੭੩੩ ਨੂੰ ਮੁਹਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ. ਸੰਮਤ ੧੭੪੨ ਵਿੱਚ ਆਨੰਦਪੁਰ ਨਿਵਾਸ ਕੀਤਾ. ਵੈਸਾਖੀ ਸੰਮਤ ੧੭੫੬ ਨੂੰ ਸੀਸ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜੇ. ੮ ਪੋਹ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਨੂੰ ਚਮਕੌਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ. ਕਵਿਰਾਜ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰਤਾ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ.

ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨਚਰਿਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ—

(ੳ) ਲਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸੁੱਧੇ ਖਤ੍ਰੀ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਦਿਆਲੀ ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੭੨੬ ਵਿੱਚ ਦਯਾਰਾਮ ਜਨਮਿਆ. ਸੰਮਤ ੧੭੫੬ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਕੇ ਸਿੰਘ ਪਦ ਧਾਰਣ ਕੀਤਾ. ਸੰਮਤ ੧੭੬੫ ਵਿੱਚ ਆਪ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਗੋਦਾਵਰੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਅਬਿਚਲਨਗਰ ਹੋਇਆ. ਆਪ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਨ.

(ਅ) ਹਸਤਨਾਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਸੰਤਰਾਮ ਜੱਟ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਸਾਭੋ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੭੨੩ ਵਿੱਚ ਧਰਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ. ਸੰਮਤ ੧੭੫੬ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜੇ. ਸੰਮਤ ੧੭੬੫ ਵਿੱਚ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ.

(ੲ) ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਨਿਵਾਸੀ ਤੀਰਥਚੰਦ ਛੀਂਬੇ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਦੇਵਾਂਬਾਈ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੭੨੦ ਵਿੱਚ ਮੁਹਕਮਚੰਦ ਜੀ ਜਨਮੇ. ਸੰਮਤ ੧੭੫੬ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਕੇ ਖਾਲਸਾ ਸਜੇ. ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਵਿੱਚ ਚਮਕੌਰ ਦੇ ਧਰਮਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ.

(ਸ) ਬਿਦੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਚਮਨੇ ਨਾਈ ਦੇ ਘਰ ਸੋਨਾਬਾਈ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੭੧੯ ਵਿੱਚ ਸਾਹਿਬਚੰਦ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ. ਸੰਮਤ ੧੭੫੬ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਕੇ ਸਿੰਘ ਪਦ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ. ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਦੇ ਧਰਮਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਚਮਕੌਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੀ ਧਰਮਯੁੱਧਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ. ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਆਪ ਨੇ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਦਿਖਾਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਵਿਚਿਤ੍ਰਨਾਟਕ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ.

(ਹ) ਪੁਰੀ (ਜਗੰਨਾਥ) ਨਿਵਾਸੀ ਗੁਲਜਾਰੀ ਝੀਵਰ ਦੇ ਘਰ ਧੰਨੋ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੭੧੮ ਵਿੱਚ ਹਿੰਮਤ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ.

ਸੰਮਤ ੧੭੫੬ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਕਰਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜੇ. ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਦੇ ਧਰਮਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਚਮਕੌਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ[1]।

੩ ਉਹ ਪੰਜ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਗੜ੍ਹੀ ਛੱਡਣ ਸਮੇਂ ਗੁਰਤਾ ਅਰਪੀ— ਦਯਾ ਸਿੰਘ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ, ਮਾਨ ਸਿੰਘ, ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਤਸਿੰਘ.

ਪੰਜ ਪ੍ਰਸਾਦ. ਖ਼ਾਲਸਾ ਮਤ ਦੇ ਮੰਨੇ ਹੋਏ ਪੰਜ ਨੈਵੇਦਜ, ਜੋਅਕਾਲ ਨੂੰ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਵਰਤਾਉਣ ਯੋਗ ਹਨ—ਕੜਾਹਪ੍ਰਸਾਦ, ਪਤਾਸੇ, ਗੁੜ, ਫਲ ਅਤੇ ਮਖਾਣੇ (ਲਾਚੀਦਾਣਾ).

ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਭ੍ਰਮ. ਦੇਖੋ, ਭਰਮ ੫.

ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਭੋਜਨ. ਦੇਖੋ, ਭੋਜਨ.

ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ. ਜਪੁ, ਜਾਪੁ, ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਦੇ "ਸ੍ਰਾਵਗ" ਆਦਿ ੧੦ ਸਵੈਯੇ, ਰਹਿਰਾਸ ਅਤੇ ਸੋਹਲਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਤਯਨਿਯਮ ਖ਼ਾਲਸੇ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ੨ ਉੱਪਰ ਲਿਖੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਈਆਂ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—ਜਪੁ, ਜਾਪੁ, ਚੌਪਈ, ਸਵੈਯੇ, ਅਨੰਦੁ.

ਪੰਜਭੀਤਿ ਪੰਜ ਡਰ. ਪੰਜ ਭਯ—

ਪੰਜਭੀਤੀ "ਏਸੁ ਕਲੀਓਂ ਪੰਜਭੀਤੀਓਂ ਕਿਉਕਰਿ ਰਖਾਂ ਪਤਿ?"

(ੳ) ਜੇ ਬੋਲਾਂ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਬੜਬੜ ਕਰੇ ਬਹੁਤ,
(ਅ) ਚੁਪ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਇਤੁ ਘਟਿ ਨਾਹੀ ਮਤਿ,
(ੲ) ਜੇ ਬਹਿਰਹਾਂ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਬੈਠਾ ਸਥਰੁ ਘਤਿ,
(ਸ) ਉਠਿਜਾਈ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਛਾਰੁ ਗਇਆ ਸਿਰਿ ਘਤਿ,
(ਹ) ਜੇ ਕਰਿ ਨਿਵਾ ਤਾਂ ਆਖੀਐ ਡਰਦਾ ਕਰੈ ਭਗਤਿ.
(ਮ: ੧ ਬੰਨੋ)

ਪੰਜ ਭੂ, **ਪੰਜ ਭੂਤ** } ਦੇਖੋ, ਪੰਚਭੂ ਅਤੇ ਪੰਚ ਭੂਤ.

ਪੰਜਮ. ਫ਼ਾ پنجم ਵਿ—ਪੰਚਮ. ਪਾਂਚਵਾਂ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਮ.

ਪੰਜਮਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਮਾਰ। ੨ ਪੰਜ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ. "ਹੋਆ ਪੰਚਾਇਣ ਪੰਜਮਾਰ." (ਭਾਗੁ)

ਪੰਜ ਮੁਕਤੇ. ਜਾਤ ਪਾਤਿ ਦੇ ਬੰਧਨ ਤੋਂ ਛੁਟੇ ਧਰਮਵੀਰ ਪੰਜ ਸਿੰਘ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਪਯਾਰਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ੧ ਵੈਸਾਖ ਸੰਮਤ ੧੭੫੬ ਨੂੰ ਕਲਗੀਧਰ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ—ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ, ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ, ਈਸਰ ਸਿੰਘ, ਫਤੇ ਸਿੰਘ.

ਪੰਜ ਮੇਲ. ਪੰਜ ਸਮਾਜ. ਮੀਣੇ, ਮਸੰਦ, ਧੀਰਮੱਲੀਏ, ਰਾਮਰਈਏ, ਸਿਰਗੁੰਮ.[2] ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਰਹਿਤ ਵਿਰੁਧ ਹੈ, ਪਰ ਜਦ ਇਹ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲੈਣ, ਤਦ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦੇ ਪਯਾਰੇ ਗੁਰਭਾਈ ਹਨ.

ਪੰਜ ਯਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪੰਜ ਪਯਾਰੇ.

ਪੰਜ ਯਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਪਾਂਚਯਾਰੀ.

ਪੰਜਰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਹ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆ ਦਾ ਢਾਂਚਾ। ੨ ਪਿੰਜਰਾ. "ਸਾਗੜਦੀ ਸੰਜ ਪੰਜਰੇ." (ਰਾਮਾਵ) ਕਵਚਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਪੁਰ ਪਿੰਜਰੇ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ.

ਪੰਜ ਰਤਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਰਤਨ। ੨ ਖ਼ਾ. ਗਾਜਰ, ਮੂਲੀ, ਸ਼ਲਗਮ, ਬੈਂਗਣ ਅਤੇ ਕੱਦੂ ਪੰਜ ਮਿਲਾ ਕੇ ਰਿੱਧਾ ਸਲੂਣਾ.

ਪੰਜ ਲੂਣ. ਸਮੁੰਦਰੀ, ਸੌਂਚਰ, ਬਿੜ, ਸੇਂਧਾ ਅਤੇ ਸਾਂਭਰ.

ਪੰਜ ਵਸਤ੍ਰ. ਪੁਰਾਣੇ ਸਭਯ ਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਪੰਜ ਕਪੜੇ—ਦਸਤਾਰ, ਤਣੀਦਾਰ ਕੁੜਤੀ (ਅੰਗਾ), ਕੱਛ, ਕਮਰਕਸਾ ਅਤੇ ਹੱਥ ਮੂੰਹ ਸਾਫ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਫਾ। ੨ ਦੋ ਕੱਛਾਂ, ਦਸਤਾਰ, ਚਾਦਰਾ ਅਤੇ ਕੱਛ ਬਦਲਣ ਦਾ ਸਾਫਾ, ਇਹ ਪੰਜ ਵਸਤ੍ਰ ਭੀ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੰਘ ਗਿਣਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ.

ਪੰਜ ਵਖਤ. ਨਮਾਜ਼ ਦੇ ਪੰਜ ਵੇਲੇ. ਦੇਖੋ, ਨਮਾਜ਼. "ਕਬਹੀ ਚਲਿ ਨ ਆਇਆ ਪੰਜੇ ਵਖਤ ਮਸੀਤਿ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਪੰਜਵਾ, **ਪੰਜਵਾਂ** } ਵਿ—ਪੰਚਮ. ਪਾਂਚਵਾਂ. "ਪੰਜਵਾ ਪਾਇਆ ਘਿਰਤੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਖ਼ਾ. ਘੀ. ਘ੍ਰਿਤ. ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਨੰਬਰ ਪੰਜਵਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਰੂਢੀ ਨਾਮ ਕਲਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ੩ ਤਾਂਤ੍ਰਿਕਾਂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈਥੁਨ ਦਾ ਇਹ ਨਾਮ ਹੈ, ਕਯੋਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪੰਚ ਮਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਵੀਂ ਹੈ.

ਪੰਜ ਵਾਜੇ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚ ਸ਼ਬਦ.

ਪੰਜਾ. ਫ਼ਾ پنجہ ਸੰ. ਪੰਚਕ. ਸੰਗਯਾ—ਪੰਜ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ। ੨ ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਅਗਲਾ ਭਾਗ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਦਾ ਅੰਗੂਠਾ ਅਤੇ ਉਂਗਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ੩ ਹੱਥ ਦੀ ਹਥੇਲੀ, ਪੰਜ ਉਂਗਲਾਂ ਸਮੇਤ। ੪ ਦਸਤਾਨਾ. "ਪਹਿਰੇ ਪੰਜੰ." (ਰਾਮਾਵ)

੫ ਹੱਥ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਉਂਗਲਾਂ ਦਾ ਮੁਹਰ ਵਾਂਗ ਕਾਗਜ ਪੁਰ ਲਾਇਆ ਛਾਪਾ. ਇਸ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਹਜਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ. ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਉਹ ਲਿਖਤ ਹੇਠ ਪੰਜਾ ਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਆਦਿ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਹੋਣ ਪੁਰ ਭੀ ਕਾਗਜਾਂ ਪੁਰ ਪੰਜਾ ਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ. ਕਈ ਸਨਦਾਂ ਪੁਰ ਮਨਜੂਰ ਸ਼ਬਦ ਲਿਖਕੇ ਹੇਠ ਦਸ੍ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜਾ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਸਨ. ਕਰਨਲ ਟਾਡ ਨੇ ਰਾਜਸ੍ਥਾਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ੬ ਪੰਜੇ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਲੋਹੇ ਦਾ ਸ਼ਸਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਦੁਮਾਲੇ ਤੇ ਪਹਿਰਦੇ ਹਨ। ੭ ਦੇਖੋ, ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ.

ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਹਸਨ ਅਬਦਾਲ ਗ੍ਰਾਮ

[1] ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪੂਰਵ ਜਨਮ ਲਊ, ਧੰਨਾ, ਨਾਮਦੇਵ, ਸੈਣ ਜਰ ਫੰਧਕ ਕਲਪਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕੇਵਲ ਗੱਪ ਹੈ. ਕਵੀਆਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਲੱਗਿਆਂ ਇਹ ਧਯਾਨ ਭੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿ ਖਤ੍ਰੀ ਦਾ ਆਤਮਾ ਮੁੜ ਖਤ੍ਰੀ ਦੇਹ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਨਾਈ ਦਾ ਨਾਈ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ×××ਆਦਿ, ਕਿਸ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ. ਗੁਰੁ ਪਦ ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿਚ ਬਾਵਾ ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭੀ ਗੱਪ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕੀਤੀ ਹੈ—

ਦਯਾ ਸਿੰਘ ਅਵਤਾਰ ਲਊ ਕੋ ਧੰਨੇ ਕੋ ਲਖ ਧਰਮਾ।
ਨਾਮਦੇਵ ਮੁਹਕਮ ਹ੍ਵੈ ਜਨਮਯੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹਿਤ ਚਿਤ ਮਰਨਾ।
ਸਾਹਿਬ ਨਾਈਸੈਨ ਭਗਤ ਅਵਤਾਰ ਫੇਰ ਭੁਵਿ ਆਯੋ।
ਹਿੰਮਤ ਬੱਧਕ ਕੋ ਅਵਤਾਰੀ ਭਗਤ ਨਿਖਾਦ ਸੁ ਗਾਯੋ।

[2] ਦੇਖੋ, ਸਿਰਗੁੰਮ.

ਪਾਸ ਇੱਕ ਸਿਲਾ ਪੁਰ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੱਥ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ, ਜਿੱਥੇ ਹੁਣ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਪੰਜਾਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਜਲ ਦਾ ਚਸ਼ਮਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨਿਰਮਲ ਜਲ ਤਾਲ ਵਿੱਚ ਜਮਾ ਹੋਕੇ ਵਹਿੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਸੰਗਤਿ ਨੇ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਇੱਥੇ ੨੪ ਹਾੜ ਸੰਮਤ ੧੫੭੭ ਨੂੰ ਪਧਾਰੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਦਿਨ ਪੰਜਾ ਲੱਗਾ ਹੈ.

ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹਸਨਅਬਦਾਲ ਤੋਂ ਇਹ ਗੁਰਅਸਥਾਨ ਅੱਧ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੱਛਮ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲਵਾ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਵਾਈ. ਇਸ ਗੁਰੁਧਾਮ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਰਪੀ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਯਾ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਹੈ. ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਹੈ, ਪਨਚੱਕੀਆਂ ਦੀ ਭੀ ਆਮਦਨ ਹੈ. ੨੨ ਨਵੰਬਰ ੧੯੨੦ ਨੂੰ ਇਸ ਪਵਿਤ੍ਰ ਗੁਰਧਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਹੋਇਆ, ਹੁਣ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਦਾ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਾਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਆਰਾਮ, ਕਥਾ ਕੀਰਤਨ, ਹਾਸਪਟਿਲ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਚੰਗਾ ਇੰਤਜਾਮ ਹੈ. ਬਹੁਤ ਇਮਾਰਤ ਬਣ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਦਿਨੋ ਦਿਨ ਹੋਰ ਬਣਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ੧੪ ਅਕਤੂਬਰ ਸਨ ੧੯੩੨ ਨੂੰ ਪੰਜੇ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਭਾਰੀ ਇਕੱਠ ਹੋਯਾ, ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਹਰਿਮੰਦਿਰ ਦੀ ਨਵੀਂ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਬੁਨਿਆਦੀ ਪੱਥਰ ਟਿੱਕਾ ਸਾਹਿਬ ਯਾਦਵੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਰੱਖਿਆ. ਹੁਣ ਇਹ ਮਨੋਹਰ ਮੰਦਿਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਾਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵਿ ਗ੍ਵਾਲ ਨੇ ਪੰਜਾਸਾਹਿਬ ਬਾਬਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—

"ਪਵੰਤ ਪੈ ਪਾਨੀ ਕੀ ਜਲੂਸ ਕੋ ਜਗੈਯਾ ਪੀਰ[1]
ਵਾਂਕੀ ਕਰਾਮਾਤ ਖੈਂਚ ਦਾਬ ਕੋ ਸ਼ਿਕੰਜਾ ਹੈ,
ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਪਾਲਬੇ ਕੋ ਵਿਸ੍ਨੁ ਪਾਣਿਪਦਮ ਜੈਸੋ
ਦਾਰਿਦ ਦੁਖਨ ਕੋ ਤ੍ਰਿਸੂਲਿ ਸਮ ਗੰਜਾ ਹੈ,
ਗ੍ਵਾਲ ਕਵਿ ਅਰਜ ਕਰੈਯਨ ਕੀ ਪੂਰੈ ਗਜ਼ੇਂ
ਤੁਰਕਨ ਤੇਜ ਤੂਲ ਤੁੰਗਨ ਕੋ ਭੰਜਾ ਹੈ,
ਗਿਰਿ ਕੋ ਗਿਰਤ ਥਾਂਭਲਿਯੋ ਸੋ ਪ੍ਰਤੱਖ ਅਜੌਂ
ਦੇਖੋ ! ਸ੍ਵਛ ਐਸੋ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਕੋ ਪੰਜਾ ਹੈ.

੨ ਹੁਣ ਹਸਨਅਬਦਾਲ ਦਾ ਨਾਮ ਭੀ ਪੰਜਾਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਹਸਨਅਬਦਾਲ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ. ਹਸਨਅਬਦਾਲ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਤੋਂ ੨੯ ਮੀਲ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਹਸਨਅਬਦਾਲ.

ਪੰਜਾਂਗ. ਤਿਥਿ, ਵਾਰ, ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰ, ਯੋਗ ਅਤੇ ਕਰਣ, ਜੋ ਜ੍ਯੋਤਿਸ਼ ਦੇ ਅੰਗ ਹਨ। ੨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ ਪਤ੍ਰ. ਤਿਥਿ ਪਤ੍ਰ. ਜੰਤ੍ਰੀ। ੩ ਵੈਦਕ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਰਛ ਦੇ ਪੱਤ, ਫੁੱਲ, ਫਲ, ਛਿੱਲ ਅਤੇ ਜੜ ਇਹ ਪੰਜ ਅੰਗ.

ਪੰਜਾਂਗ ਪਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਤਿਥਿ ਪਤ੍ਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂਗ ੨.

[1]ਵਲੀ ਕੰਧਾਰੀ (ਹਸਨਅਬਦਾਲ)

ਪੰਜਾਂਗੁਲਾਂ. ਦੇਖੋ, ਪੰਚਾਂਗੁਲਾਂ.

ਪੰਜਾਬ. ਪੰਚ ਨਦ. ਪੰਜ-ਆਬ. ਪੰਜ ਜਲਧਾਰਾ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ—ਵਿਤਸ੍ਤਾ (ਜੇਹਲਮ), ਚੰਦ੍ਰਭਾਗਾ (ਚਨਾਬ), ਐਰਾਵਤੀ (ਰਾਵੀ), ਵਿਪਾਸ਼ (ਬਿਆਸ), ਸ਼ਤਦ੍ਰਵ (ਸਤਲੁਜ).

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ੩੪੦੦੦ ਪਿੰਡ, ੩੨ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਜਿਲੇ ਅਤੇ ੪੩ ਦੇਸੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਏ.ਜੀ.ਜੀ. (Agent to the Governor General) ਨਾਲ ਤੇਰਾਂ (ਪਟਿਆਲਾ, ਬਹਾਵਲਪੁਰ, ਜੀਂਦ, ਨਾਭਾ, ਕਪੂਰਥਲਾ, ਮੰਡੀ, ਸਰਮੌਰ, ਬਿਲਾਸਪੁਰ, ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਚੰਬਾ, ਸੁਕੇਤ ਅਤੇ ਲੁਹਾਰੂ) ਨੀਤਿਸੰਬੰਧ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ. ਅੰਬਾਲੇ ਦੇ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨਾਲ ਤਿੰਨ (ਪਟੌਦੀ, ਦੁਜਾਨਾ ਅਤੇ ਕਲਸੀਆ) ਸੰਬੰਧਿਤ ਹਨ. ਸੁਪਰਨਡੈਂਟ ਹਿਲ ਸਟੇਟਸ ਸਿਮਲਾ (Superintendent Hill States Simla) ਦੀ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਨਾਲ ਸਤਾਈ ਰਿਆਸਤਾਂ (ਬੁਸ਼ਹਿਰ, ਨਾਲਾਗੜ੍ਹ (ਅਥਵਾ ਹਿੰਡੂਰ), ਕਯੋਂਥਲ, ਬਾਘਲ, ਬਘਾਟ, ਜੁੱਬਲ, ਕੁਮ੍ਯਾਰਸੈਨ, ਭੱਜੀ, ਮੈਲੋਗ, ਬਲਸਨ, ਧਾਮੀ, ਕੁਠਾਰ, ਕੁਨਿਹਾਰ, ਮਾਂਗਲ, ਬਿਜਾ, ਦਾਰਕੋਟੀ, ਤਿਰੋਚ, ਸਾਂਗਰੀ, ਕਨੇਤੀ, ਡੈਲਠਾ, ਕੋਟੀ, ਥੇਓਗ, ਮਧਾਨ, ਘੁੰਡ, ਰਤੇਸ਼, ਹਾਂਵੀਗਢ ਅਤੇ ਢਾਡੀ) ਪੋਲਿਟਿਕਲ (Political) ਸੰਬੰਧ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ.

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੁੱਲ ਰਕਬਾ (area) ੧੩੬੯੦੫ ਵਰਗੀ ਮੀਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦਾ ੩੭੦੫੯ ਵਰਗ ਮੀਲ ਹੈ.

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੁੱਲ ਆਬਾਦੀ ੨੫੧੦੧੦੬੦ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੀ ੪,੪੧੬,੦੩੬ ਹੈ.

ਜਾਤਿ ਅਤੇ ਮਤ ਭੇਦ ਅਨੁਸਾਰ ਜਨਸੰਖ੍ਯਾ ਇਉਂ ਹੈ—
ਮੁਸਲਮਾਨ ੧੨,੯੫੫,੧੪੧.
ਹਿੰਦੂ ੯,੧੨੫,੨੦੨.
ਸਿੱਖ ੩,੧੧੦,੦੬੦.[2]
ਈਸਾਈ ੩੪੬,੨੫੯.
ਜੈਨੀ ੪੬,੦੧੯.
ਬੌਧ ੫,੯੧੮.
ਪਾਰਸੀ ੫੯੮.
ਯਹੂਦੀ ੩੬.

ਇਹ ਦੇਸ਼, ਸਿੱਖਰਾਜ ਦੇ ਛਿੰਨ ਭਿੰਨ ਹੋਣ ਪੁਰ ੨੯ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੪੯ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਕਬਜੇ ਆਇਆ. ਇਸ ਦਾ ਅਸਲ ਹਾਲ ਜਾਣਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, J.D. Cunningham ਦਾ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਮੇਜਰ Evans Bell ਕ੍ਰਿਤ Annexation of the Punjab.

[2]ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਹਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਕੇਸਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸ਼ੁਮਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਤਾਦਾਦ ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਬਹੁਤ ਜਾਦਾ ਹੈ.

ਪੰਜਾਬ ਕੌਰ. ਬਾਬਾ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਧਰਮਪਤਨੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਰਾਮਰਾਇ ਜੀ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪੁਰ ਮਸੰਦਾਂ ਤੋਂ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਚਾਹੀ ਸੀ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਦੇਹਰੇਦੂਨ ਪਹੁਚਕੇ ਇਸ ਦੇ ਘਰ ਦਾ ਸਭ ਯੋਗਜ ਇੰਤਜਾਮ ਕੀਤਾ. ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ੪ ਸੰਮਤ ੧੭੯੮ ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਸਮਾਧੀ ਦੇਹਰੇਦੂਨ ਵਿਦਜ਼ਮਾਨ ਹੈ.

ਪੰਜਾਬਾ. ਗੁਲਾਬੇ ਦਾ ਭਾਈ. ਦੇਖੋ, ਗੁਲਾਬਾ ਅਤੇ ਮਾਛੀਵਾੜਾ.

ਪੰਜਾਬੀ. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਸਨੀਕ। ੨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ੩ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ. ਪੰਜਾਬ ਦਾ, ਦੀ। ੪ ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ (ਲਿਖਤ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬੋਲੀ ਉੱਤਮ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਪੰਜਾਲੀ. ਪੰਜ ਅਰਲੀਆਂ ਦਾ ਯੰਤ੍ਰ, ਜੋ ਹਲ ਗੱਡਾ ਆਦਿ ਜੋਤਣ ਸਮੇਂ ਬੈਲਾਂ ਦੇ ਗਲ ਪਾਈਦਾ ਹੈ.

ਪੰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਮੇਸੁਰ. ਭਾਵ—ਪੰਜ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦੀ ਆਗਜਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ.

ਬਾਨਿ ਮੇ ਸ਼ਾਰਦ ਕਾਠ ਹੁਤਾਸ਼ਨ
ਤਾਰ ਕੇ ਯੰਤ੍ਰ ਮੇ ਰਾਗ ਕਲੋਲੈਂ,
ਸਾਧਨ ਮਾਹਿ ਜਥੋਂ ਸਿੱਧਿ ਬਸੈ
ਹਰਿ ਸਾਧੁਨ ਸੰਗਤਿ ਮੇ ਨਿਤ ਡੋਲੈਂ,
ਮੈਨ ਮੇ ਜੀਵ ਜਥੋਂ ਧੇਨੁ ਮੇ "ਅੰਮ੍ਰਿਤ"
ਤਥੋਂ ਦਧਿ ਮੇ ਘ੍ਰਿਤ ਪਾਇਯੇ ਛੋਲੈਂ,
ਫੂਲ ਮੇ ਗੰਧ ਮਹਾਨਦ ਕੰਚਨ
ਪੰਚਨ ਮੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਬੋਲੈਂ.

ਦੇਖੋ, ਪੰਚ.

ਪੰਜੀਹ. ਪੰਚ ਵਿੰਸ਼ਤਿ. ਪੰਝੀ, ਪੱਚੀ—੨੫.

ਪੰਜੀਹੇ. ਭਾਵ—ਰੁਪਯੇ. ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਪੱਚੀ ਪੱਚੀ ਦੀ ਢੇਰੀ ਲਾਕੇ ਰੁਪਯੇ ਗਿਣਨ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਸੀ. "ਜੇ ਪੰਜੀਹੇ ਹੋਂਦੇ ਹੈਨ, ਤਾਂ ਰੋਜਗਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ." (ਜਸਾ)

ਪੰਜੀਰੀ, ਪੰਜੀਰੁ ਘੀ ਵਿੱਚ ਆਟਾ ਭੁੰਨਕੇ ਖੰਡ ਅਤੇ ਜੀਰਕ (ਜੀਰਾ) ਮਿਲਾਕੇ ਬਣਾਇਆ ਇੱਕ ਖਾਣ ਵਾਲਾ ਪਦਾਰਥ. ਪੰਜੀਰੀ ਵਿੱਚ ਧਨੀਆ ਸੁੰਢ ਆਦਿ ਭੀ ਮਿਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਅਨੇਕ ਮੇਵੇ ਭੀ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਪੁਰਾਣਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਾਮ "ਪੰਚ ਜੀਰਕ" ਹੈ. ਜੀਰਾ ਸੌਂਫ ਆਦਿ ਪੰਜ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ. "ਕਰਿ ਪੰਜੀਰੁ ਖਵਾਇਓ ਚੋਰ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਪੰਜੇ ਐਬ ਸ਼ਰਈ. ਪੰਜ ਐਬ ਹੋਣ ਪੁਰ ਭੀ ਆਪਣੇ ਤਾਈਂ ਸ਼ਰਾ ਦਾ ਪਾਬੰਦ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪੰਜ ਐਬ.

ਪੰਜੇਬ. ਦੇਖੋ, ਪਾਜ਼ੇਬ.

ਪੰਜੋਖਰਾ. ਜਿਲਾ, ਤਸੀਲ, ਥਾਣਾ ਅੰਬਾਲਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਅੰਬਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਛੀ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਪੁਰ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਇੱਕ ਫਰਲਾਂਗ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਅੱਠਵੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸਨ ਸਾਹਿਬ ਜਦ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਇਸ ਥਾਂ ਵਿਰਾਜੇ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਲਾਲ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਗੀਤਾ ਦੇ ਅਰਥ ਪੁੱਛੇ. ਇਸ ਪੁਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇੱਕ ਮੂਰਖਰਾਜ ਛੱਜੂ ਛੀਵਰ ਤੋਂ ਗੀਤਾ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰੀ ਅਰਥ ਸੁਣਵਾਏ. ਸ਼ਕਤਿ ਦੇਖਕੇ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਭੀ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਧਾਰਣ ਕੀਤੀ.

"ਗਾਂਵ ਹੋ ਪੰਜੋਖਰਾ ਦਿੱਲੀ ਕੋ ਜਾਤੇ ਮਗ ਮਾਹਿ,
ਤਹਾਂ ਆਪ ਬੋਲੇ: 'ਆਜ ਈਹਾਂ ਟਿਕ ਰਹੀਏ',
ਨਾਮ ਸੁਨ ਆਇ ਏਕ ਪੰਡਿਤ ਉਚਾਰਯੋ
ਯਹ ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹੈ, ਤੋ ਗੀਤਾ ਅਰਥ ਕਹਯੋ ਚਹੀਏ,
ਗ੍ਵਾਲ ਕਵਿ ਕਹੈ ਛਜੁ ਝੀਵਰ ਤਹਾਂ ਕੋ ਹੁਤੋ
ਵਾਂਸੋ ਛਰੀ ਛ੍ਵਾਯ ਕਹਿਵਾਯੋ ਅਥੰ ਸਹੀਏ,
ਮਾਨ ਜਗ ਤਾਰਬੇ ਕੋ ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆਏ ਫਿਰ
ਐਸੇ ਗੁਰੁ ਹਰੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਹਰੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਹੀਏ."

(ਗੁਰੁ ਪਚਾਸਾ)

ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਸੁੰਦਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪਾਸ ਰਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਹਨ. ਦੋ ਸੌ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਸਿੱਖਰਾਜ ਸਮੇਂ ਦੀ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਪਹਿਲੀ ਫੱਗੁਣ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਪੰਜੌਰ. ਸੰ. ਪਞ੍ਚਪੁਰ-ਪੰਚਪੁਰ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ ਨਜ਼ਾਮਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਤਸੀਲ ਕੰਡਾਘਾਟ ਵਿੱਚ ਕਾਲਕਾ ਦੇ ਪਾਸ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿੱਥੇ ਫਿਰੋਜ਼ਸ਼ਾਹ ਤੁਗਲਕ ਦਾ ਉੱਚੇ ਨੀਵੇਂ ਦਰਜੇ ਰੱਖਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੁੰਦਰ ਬਾਗ ਹੈ.[1] ਇੱਥੇ ਧਾਰਾਤੀਰਥ ਪਾਸ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਜਿਸ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਣਵਾਈ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੮੮ ਵਿੱਘੇ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ੫੧ ਰੁਪਯੇ ਨਕਦ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਤੋਂ ਸਾਲਾਨਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ. ਪੁਜਾਰੀ ਉਦਾਸੀ ਹੈ. ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ੩ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.[2]

ਪੰਝੀ. ਪੰਚਵਿੰਸ਼ਤਿ. ਪਚੀਸ. ਵੀਹ ਅਤੇ ਪੰਜ—੨੫.

ਪੰਵ, ਪੰਵੁ ਪੰਚ. ਪ੍ਰਧਾਨ. "ਸਰਣਾਗਤਿ ਸਾਧੂ ਪੰਵੁ." (ਬਸੰ ਮ: ੪)

ਪੰਡ. ਸੰ. ਧਾਣ੍ਡ੍. ਧਾ—ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ, ਢੇਰ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਠੜੀ. ਪੋਟ. "ਤਿਹਾ ਗੁਣਾ ਕੀ ਪੰਡ ਉਤਾਰੈ." (ਮਲਾ ਮ: ੩) ੩ ਦੋ ਗਜ਼ ਚੌੜੇ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਗਜ ਲੰਮੇ ਵਸਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਜਿਤਨਾ ਨੀਰਾ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਉਤਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣ. ਤਿੰਨ ਮਣ ਕੱਚਾ ਬੋਝ (ਇੱਕ ਮਣ ਸਾਢੇ ਬਾਰਾਂ ਸੇਰ ਪੱਕਾ). ੩ ਸੰ. ਹੀਜੜਾ. ਨਪੁੰਸਕ। ੪ ਰਾਜਾ ਪਾਂਡੁ, ਜੋ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦਾ ਵਡੇਰਾ ਸੀ. "ਪੰਡ ਰਾਜ ਜਹਿਂ ਜੋਗ ਕਮਾਵਾ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

[1] ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਾਗ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦੇ ਵਡੇ ਅਮੀਰ ਅਹਿਲਕਾਰ ਫ਼ਿਦਾਈਖ਼ਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਗੀਰ ਅੰਦਰ ਸਨ ੧੦੭੧ ਹਿਜਰੀ ਵਿੱਚ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ.

[2] ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤਿਥਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੈ.

ਪੰਡਤ }
ਪੰਡਤਾਈ } ਦੇਖੋ, ਪੰਡਿਤ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤਾਈ.

ਪੰਡਰਪੁਰ ਅਥਵਾ **ਪੰਢਰਪੁਰ.** ਬੰਬਈ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਜਿਲਾ ਸ਼ੋਲਾਪੁਰ ਵਿੱਚ ਭੀਮਾ ਨਦੀ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜਿੱਥੇ ਵਿਠੋਵਾ[1] (ਵਿਸ਼ਨੁ) ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੰਦਿਰ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਨਾਮਦੇਵ.

ਪੰਡਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਗ੍ਯਾਨ. ਬੁੱਧਿ। ੨ ਵਿਚਾਰ। ੩ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਗ੍ਯਾਨ। ੪ ਸੰ. ਪੰਡਿਤ. ਵਿਦ੍ਵਾਨ. ਇਸੇ ਤੋਂ ਤੀਰਥਪੁਰੋਹਿਤਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਪੰਡਾ ਅਥਵਾ ਪਾਂਡਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ੫ ਪੰਡੁ (ਪੀਲੇ) ਲਈ ਭੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ— "ਪਿਖੇ ਭੀਰੁ ਪੰਡਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਕਾਯਰਾਂ ਦੇ ਪੀਲੇ ਮੂੰਹ.

ਪੰਡਾਵਤ }
ਪੰਡਿਤ } ਸੰ. ਵਿ—ਵਿਦ੍ਵਾਨ. ਗ੍ਯਾਨੀ. "ਬਿਨੁ ਬਿਦਿਆ ਕਹਾ ਕੋਈ ਪੰਡਿਤ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਦ੍ਯਾ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁਣ ਪੁਰਖ. "ਪੰਡਿਤ, ਦੇਖਹੁ ਰਿਦੈ ਬੀਚਾਰਿ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੩ ਵ੍ਯਾਸਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਦਾ ਲੇਖ ਹੈ—ਇਨ੍ਦ੍ਰਿਯਾਣਾਂ ਜਯੇ ਸ਼ੂਰੋ ਧਰ੍ਮੰ ਚਰਤਿ ਪਣ੍ਡਿਤਃ (ਅਧ੍ਯਾਯ ੪, ਸ਼ ੬੦) ਜੋ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਜਿੱਤਦਾ ਹੈ, ਧਰਮ ਆਚਰਣ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਡਿਤ ਹੈ. ਗੀਤਾ ਦੇ ਚੌਥੇ ਅਧ੍ਯਾਯ ਦੇ ਉਨੀਵੇਂ ਸ਼ਲੋਕ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ— "यस्य सर्वे समारम्भाः काम संकल्प बर्जिताः ज्ञानाग्नि दग्ध कर्माणं तमाहु पण्डितं बुधा।"

ਦੇਖੋ, ਪੰਡਿਤੁ.

ਪੰਡਿਤਾ. ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਵਿਦੁਸੀ.

ਪੰਡਿਤਾਈ. ਪੰਡਿਤਪਨ. ਪਾਂਡਿਤ੍ਯ. ਵਿਦ੍ਵੱਤਾ.

ਪੰਡਿਤੁ. ਦੇਖੋ, ਪੰਡਿਤ. "ਪੰਡਿਤੁ ਵੇਦ ਪੁਕਾਰਾ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਡਿਤ—"ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਜੋ ਮਨ ਪਰਬੋਧੈ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਤਤੁ ਪਛਾਣੈ ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਹੋਈ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਪੰਡਇਤ੍ਰ. ਪੰਡ ਸਿੱਟ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਜੋ ਤਿਹਾਂ ਗੁਣਾ ਕੀ ਪੰਡ ਉਤਾਰੈ." (ਮਲਾ ਮ: ੩)

ਪੰਡੀਆ. ਪੰਡਿਤ. ਪਾਂਡਾ. ਤੀਰਥਪੁਰੋਹਿਤ. "ਅਚਰਜ ਏਕੁ ਸੁਨਹੁ, ਰੇ ਪੰਡੀਆ!" (ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ)

ਪੰਡੁ. ਵਿ—ਪੀਲਾ. ਜ਼ਰਦ. "ਕਰ ਹੇਰ ਕੁਵੰਡਹਿਂ ਤੁੰਡਹਿ ਪੰਡੁ ਭਗੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਪੀਲਾ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਨੱਠੇ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰਾਜਾ ਪਾਂਡੁ. ਦੇਖੋ, ਪਾਂਡਵ ਅਤੇ ਪੰਡ ੪.

ਪੰਡੁਸੁਤ }
ਪੰਡੁਪੁਤ } ਦੇਖੋ, ਪਾਂਡਵ.
ਪੰਡੁਵੰਸ਼ }

ਪੰਡੈ. ਪੰਡ ਵਿੱਚ. ਪੋਟ ਮੇਂ. "ਸਾਗਰ ਪੰਡੈ ਪਾਇਆ." (ਬਸੰ ਮ: ੫) ਆਕਰਸਣਸ਼ਕਤਿ ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਗੋਲਾਕਾਰ ਕਰ ਰੱਖਿਆ ਹੈ.

ਪੰਡ੍ਵਨ. ਪਾਂਡਵਨ. "ਉਤੈ ਕਥਾ ਪੰਡ੍ਵਨ ਪੈ ਗਈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੩੨)

ਪੰਤ. ਦੇਖੋ, ਪੰਤਿ.

ਪੰਤਾਲੀ. ਪੰਚ ਚਤ੍ਵਾਰਿੰਸ਼ਤ. ਚਾਲੀ ਉੱਪਰ ਪੰਜ—੪੫.

[1]ਵਿਠਲ.

ਪੰਤਿ }
ਪੰਤੀ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੰਕ੍ਤਿ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ. ਕਤਾਰ. "ਬਗ ਪੰਤਿ ਲਸੈ ਜਨੁ ਦੰਤ ਗਟਾ." (ਚੰਡੀ ੧) "ਦੰਤਿ ਪੰਤੀ ਅਨੰਤੰ." (ਰਾਮਾਵ) ਹਾਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਨੰਤ ਕਤਾਰਾਂ. "ਲਸੈ ਦੰਤ ਪੰਤੰ." (ਪਾਰਸਾਵ) ਦੰਦਾਂ ਦੀ ਪੰਕ੍ਤਿ.

ਪੰਥ. ਸੰ. पन्थ्. ਧਾ—ਜਾਣਾ, ਫਿਰਨਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਾਰਗ. ਰਸਤਾ. (पन्थन्). "ਜੇ ਜੇ ਪੰਥ ਤਵਨ ਕੇ ਪਰੇ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੩ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਰਾਹ. ਧਰਮ. ਮਜਹਬ. "ਗੁਰਮੁਖ ਪੰਥ ਨਿਰੋਲ, ਨ ਰਲੈ ਰਲਾਈਐ." (ਭਾਗੁ) ੪ ਮਰਾ. ਮੰਤ੍ਰੀ. ਵਜੀਰ.

ਪੰਥਪ੍ਰਕਾਸ. ਪੰਥ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ, ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ ਭੜੀ ਨਿਵਾਸੀ ਨੇ ਰਚਿਆ. ਇਸ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਇਉਂ ਹੈ:—

ਸਰ ਡੇਵਿਡ ਆਕਟਰ ਲੋਨੀ (Sir David Ochterlony) ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰਕੇ ਕਪਤਾਨ ਮਰੇ (Captain Murray) ਨੇ ਜੋ ਖ਼ਾਲਸਾਪੰਥ ਦੇ ਹਾਲ ਸਰਦਾਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੮੯੬ ਵਿੱਚ ਲੁਦਿਆਨੇ ਦੇ ਮਕਾਮ ਲਿਖੇ, ਓਹੀ ਛੰਦਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਪੁਸ੍ਤਕ ਦੇ ਆਕਾਰ ਸੰਮਤ ੧੮੯੮[1] ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਰਦਾਰ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਮੀਰਾਂਕੋਟੀਏ ਭੰਗੂ ਦੇ ਪੋਤੇ, ਸਰਦਾਰ ਰਾਇ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਤਥਾ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਰੋੜੀਆ ਦੇ ਦੋਹਤੇ ਸਨ. ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੯੦੩ (ਸਨ ੧੮੪੬) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਲਾਦ ਹੁਣ ਲੁਦਿਆਨੇ ਦੀ ਤਸੀਲ ਸਮਰਾਲੇ ਵਿੱਚ ਭੜੀ ਪਿੰਡ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

੨ ਸਰਦਾਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪੰਥਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਛੰਦਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾ ਦੇਖਕੇ, ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨਿਵਾਸੀ ਗ੍ਯਾਨੀ ਗ੍ਯਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਗ ਹੋਰ ਮਿਲਾਕੇ ੧੯੨੪ ਵਿੱਚ ਨਵਾਂ ਪੰਥਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਚਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ੧੯੩੨ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਹੈ. ਕਵਿ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਹੌਰ ਨਿਵਾਸੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕਵਿਤਾ ਨਾਉਂ ਬਦਲਕੇ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ. ਐਤਿਹਾਸਿਕ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉੱਤਮ ਹੈ.

ਪੰਥਾ. ਮਾਰਗ. ਰਾਹ. ਦੇਖੋ, ਪੰਥ. "ਸਚ ਕਾ ਪੰਥਾ ਥਾਟਿਓ." (ਟੋਡੀ ਮ: ੫) ੨ ਪਹਾ-ਸਤੀ. ਮੋਏ ਪਤਿ ਨਾਲ ਸੜਨ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, "ਪੰਥਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾ ਜਾਣਈ ਭੂਲੀ ਫਿਰੈ ਗਵਾਰ." (ਸਵਾ ਮ: ੫) ਚਿਤਾ ਵਿੱਚ ਜਲਨਾ ਭੁੱਲ ਹੈ, ਵਿਰਹਿ ਦੀ ਚੋਟ ਮਰਨਾ ਸੱਚਾ ਸਤੀਪਨ ਹੈ.

ਪੰਥਿ. ਪੰਥ ਵਿੱਚ. "ਪੰਥਿ ਸੁਹੇਲੈ ਜਾਵਹੁ." (ਵਡ ਅਲਾਹਣੀ ਮ: ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਪੰਥੀ ਅਤੇ ਮਾਰਗਿ ਪੰਥਿ.

ਪੰਥੀ. पन्थिन्. ਰਾਹ ਜਾਣ ਵਾਲਾ, ਰਾਹੀ. "ਪੰਥੀ ਕਉ ਦੁਖ ਦੇਇ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਪੰਥੁ. ਦੇਖੋ, ਪੰਥ ੨. "ਪੰਥੁ ਨਿਹਾਰੈ ਕਾਮਨੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਸੰ. ਪਾਂਥ. ਰਾਹੀ. ਮੁਸਾਫਿਰ। ੩ ਕਿਸੇ ਮਜਹਬ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰਨ

[1]"ਬਿਕ੍ਰਮ ਬਸੁ ਗ੍ਰਹ ਅਹਿ ਸਸੀ ਬੀਤਤ ਭਏ ਸੁਸਾਲ। ਪਾਠਕ ਸ੍ਰੋਤੇ ਨਿੱਤ ਹੀ ਹੋਇੰ ਨਿਹਾਲ ਨਿਹਾਲ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)

ਵਾਲਾ. "ਮੰਨੈ ਮਗੁ ਨ ਚਲੈ ਪੰਥੁ." (ਜਪੁ) ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਅਨੇਕ ਮਜ਼ਹਬਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਤੁਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਭਾਵ—ਭੇਡਚਾਲੀਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ. ਉਸ ਦਾ ਕੇਵਲ "ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਸਨਬੰਧੁ" ਹੈ.

ਪੰਦ. ਉਪਦੇਸ਼. ਸਿਖ੍ਯਾ. ਦੇਖੋ, ਪੰਦਿ.

ਪੰਦਨਾਮਾ. ਨਸੀਹਤ ਨਾਮਾ. ਸਿਖ੍ਯਾ ਪਤ੍ਰ। ੨ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਸੁਬੁਕਤਿਗੀਨ ਦਾ ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮਹਮੂਦ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਸ਼ੁਭ ਉਪਦੇਸ਼.

ਪੰਦਰਸ. ਚੰਦ੍ਰਮਾਂ ਦੀ ਪੰਦਰਵੀਂ ਤਿਥਿ. ਅਮਾਵਸ ਅਤੇ ਪੂਰਨਮਾਸੀ. ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੂਰਨਮਾਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ੧੫ ਅੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਪੰਦਰਾਂ. ਪੰਚਦਸ਼. ਪੰਦ੍ਰਾਂ—੧੫.

ਪੰਦਿ. ਫ਼ਾ ﭘﻨﺪ ਪੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਪਦੇਸ਼. ਸਿਕ੍ਸ਼ਾ. ਨਸੀਹਤ. "ਨਾਨਕ ਅਗੈ ਉਤਮ ਸੇਈ ਜਿ ਪਾਪਾਂ ਪੰਦਿ ਨ ਦੇਹੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) ੨ ਨਿਯਮ. ਉਸੂਲ। ੩ ਰੀਤਿ. ਮਰਯਾਦਾ.

ਪੰਦੀ. ਵਿ—ਪੰਦ (ਸਿਖ੍ਯਾ) ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਪਦੇਸ਼ਕ. ਪ੍ਰਚਾਰਕ. "ਦੁਇ ਪੰਦੀ ਦੁਇ ਰਾਹ ਚਲਾਏ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) ਈਸ਼੍ਵਰਵਾਦੀ ਅਤੇ ਨਾਸ੍ਤਿਕ, ਅਥਵਾ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੇ ਉਪਾਸਕ.

ਪੰਦ੍ਰਹ, ਪੰਦ੍ਰਹਿ, ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਪੰਚਦਸ਼. ਪੰਦਰਾਂ. "ਪੰਦ੍ਰਹ ਥਿਤੀ ਤੈ ਸਤ ਵਾਰ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੩ ਵਾਰ ੭)

ਪੰਧ. ਮੂਲ—ਪੰਥ. ਮਾਰਗ. ਰਸ੍ਤਾ. "ਪਾਵ ਜੁਲਾਈ ਪੰਧ ਤਉ." (ਸੂਹੀ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਵਿੱਥ.

ਪੰਧ ਸਿਰ. ਮਾਰਗ ਦਾ ਸਿਰਾ. ਉਹ ਥਾਂ, ਜਿੱਥੋਂ ਰਸਤਾ ਅਲਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਰਾਹ ਦਾ ਮੁੱਢ.

ਪੰਧ ਸਿਰਿ. ਮਾਰਗ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੋਂ. ਦੇਖੋ, ਪੰਧ ਸਿਰ. "ਜਿਸਹਿ ਭੁਲਾਈ ਪੰਧ ਸਿਰਿ, ਤਿਸਹਿ ਦਿਖਾਵੈ ਕਉਣ?" (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧)

ਪੰਧਰਪੁਰ. ਦੇਖੋ, ਪੰਡਰਪੁਰ.

ਪੰਧਾਊ, ਪੰਧਾਆ, ਪੰਧਾਣੂ, ਪੰਧੀ ਪੰਧ (ਪਥ) ਜਾਣ ਵਾਲਾ. ਪਾਂਥ. ਰਾਹੀ. ਮੁਸਾਫਿਰ। ੨ ਭਾਵ—ਜੀਵਾਤਮਾ, ਜੋ ਚੌਰਾਸੀ ਦੇ ਚਕ੍ਰ ਵਿੱਚ ਫਿਰਦਾ ਹੈ. "ਇਸੁ ਪੰਧਾਣੂ ਘਰ ਘਣੇ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਪੰਧੀਆ. ਰਾਹੀ. ਪਾਂਥ. ਪੰਧ ਜਾਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਰਾਹ. ਮਾਰਗ. ਸੜਕ. "ਕਥੜੀਆ ਸੰਤਾਹ ਤੇ ਸੁਖਾਊ ਪੰਧੀਆ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਪੰਧੇਰ. ਦੇਖੋ, ਭੰਦੇਰ.

ਪੰਧੇਰੂ. ਪੰਧ (ਮਾਰਗ) ਜਾਣ ਵਾਲਾ, ਰਾਹੀ। ੨ ਭਾਵ—ਜੀਵਾਤਮਾ.

ਪੰਨ. ਸੰ. ਪੰਨ. ਵਿ—ਡਿਗਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨੀਵਾਂ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਚਲਣਾ.

ਪੰਨਗ. ਪੰਨਗ. ਪੱਨ-ਗ. ਜੋ ਮੂੰਹ ਡੇਗਕੇ ਚਲਦਾ ਹੈ. ਜੋ ਪੈਰਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ. ਸੱਪ. ਸਾਂਪ. "ਬਾਰਕ ਮਰਜੋ ਤ ਪੰਨਗ ਖਾਯਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਪਦਮਵ੍ਰਿਕ੍ਸ਼. ਸੁਪ੍ਰਭ. L. Prunus Padam.

ਪੰਨਗ ਦੈਤ. ਦੇਖੋ, ਅਘਾਸੁਰ.

ਪੰਨਗਾਰਿ. ਪੰਨਗ (ਸੱਪ) ਦਾ ਵੈਰੀ, ਗਰੁੜ। ੨ ਲਮਢੀਂਗ। ੩ ਨਿਉਲਾ। ੪ ਝਾਹਾ। ੫ ਮੋਰ.

ਪੰਨਗੀ. ਪੰਨਗ (ਸੱਪ) ਦੀ ਮਦੀਨ. ਸੱਪਣ. ਸਾਂਪਨੀ। ੨ ਨਾਗਕਨ੍ਯਾ.

ਪੰਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਤ੍ਰ. ਵਰਕ। ੨ ਵਹੀ ਦਾ ਪਤ੍ਰਾ। ੩ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ੇ ਦੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਇੱਕ ਰਤਨ. Emerald. "ਰਾਜਤ ਬੀਚ ਪੰਨਾ ਨਗ ਖਾਨਨ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ੪ ਜੁੱਤੀ ਦਾ ਪੰਜਾ. ਪੱਬ ਦਾ ਉੱਪਰਲਾ ਭਾਗ। ੫ ਸੇਂਟ੍ਰਲ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਬੁੰਦੇਲਾ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਰਿਆਸਤ। ੬ ਚਤੌੜਪਤਿ ਰਾਣਾ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦਾਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਦਾਸੀ ਪੁਤ੍ਰ ਬਲਬੀਰ ਤੋਂ (ਜੋ ਰਾਜ ਦੀ ਇੱਛਾ ਕਰਕੇ ਰਾਜਕੁਲ ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪ ਰਾਜਾ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ) ਬਾਲਕ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚੇ ਦੀ ਜਾਨ ਦਿੱਤੀ ਸੀ.

ਪੰਨਿਆ. ਦੇਖੋ, ਪੰਨਗਾ.

ਪੰਨੂ. ਇੱਕ ਜੱਟਜਾਤਿ, ਜੋ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪੱਨੂ. ਭਾਈ ਲਾਲਾ, ਜੋ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਤਲਵੰਡੀ ਤੋਂ ਜਨਮਪਤ੍ਰੀ ਲੈਣ ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਪਾਸ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸੇ ਗੋਤ੍ਰ ਦਾ ਸੀ. "ਲਾਲਾ ਪੰਨੂ ਸਿੱਖ ਸਦਾਯਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪੰਨੇ ਪਾਉਣਾ, ਪੰਨੈ ਪਾਉਣਾ ਕ੍ਰਿ—ਹਿਸਾਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਨਾ. ਰਜਿਸਟਰ ਪੁਰ ਚੜ੍ਹਾਣਾ. "ਤਿਨ੍ਹ ਕਾ ਆਖਿਆ ਆਪ ਸੁਣੇ ਜਿ ਲਇਅਨੁ ਪੰਨੈ ਪਾਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਲਾ) "ਮੇਲਿਅਨੁ ਸਤਿਗੁਰਿ ਪੰਨੈ ਪਾਇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ਭਾਵ—ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਨੰਨ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਫਰਦ ਵਿਚ ਲਿਖ ਲਿਆ ਹੈ.

ਪੰਨਗਾ. ਪੰਨਗਕਨ੍ਯਾ. ਨਾਗਕਨ੍ਯਾ. "ਕਹੂੰ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਕੀ ਪ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਕੀ ਰਿਸ੍ਰਿ ਪੰਨਗਾ." (ਅਕਾਲ) ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦੀ ਪ੍ਰਿਸ੍ਰਿ (ਪਾਤਾਲ) ਦੀ ਉੱਤਮ ਨਾਗਕਨ੍ਯਾ.

ਪੰਪਾ. ਇੱਕ ਨਦੀ, ਜੋ ਰਿਸ਼੍ਯਮੂਕ ਪਹਾੜ ਤੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਤੁੰਗਭਦ੍ਰਾ ਵਿੱਚ ਡਿਗਦੀ ਹੈ.

ਪੰਪਾਸਰ. ਪੰਪਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਦੀ ਇੱਕ ਝੀਲ, ਜਿਸ ਦੇ ਕੰਢੇ ਕੁਟੀ ਬਣਾਕੇ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸ਼ਵਰੀ (ਭੀਲਣੀ) ਰਿਹਾ ਕਰਦੀ ਸੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪੰਚਾਪਸਰ.

ਪੰਬਾ. ਦੇਖੋ, ਫੰਬਾ.

ਪੰਮਾ. ਰਾਜਾ ਭੀਮਚੰਦ ਕਹਲੂਰੀ ਦਾ ਪੁਰੋਹਿਤ ਪਰਮਾਨੰਦ, ਜੋ ਵਕਾਲਤ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਰਾਜਾ ਵੱਲੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਇਹ ਵਡਾ ਕਪਟੀ, ਝੂਠਾ ਅਤੇ ਸ੍ਵਾਰਥੀ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਖ਼ਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਰਾਜਾ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹੋਗਿਆ ਤਦ ਪੁਰੋਹਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੂ. ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਜੰਗਾਂ ਦਾ ਇਹੀ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕਾਰਣ ਸੀ. ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਅਨਾਦਰ

ਬੋਧਕ "ਪੰਮਾ" ਰੱਖ ਲਿਆ. ਇਸੇ ਤੋਂ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਾਤ੍ਰ ਨੂੰ ਪੰਮਾ ਆਖਣਾ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ੨ ਪਾਮਰ.

ਪੰਮ੍ਰ. ਪੁਰੀ ਗੋਤ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਯੋਧਾ ਸਿੱਖ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰੀ ੯.

ਪਯਾਸ. ਦੇਖੋ, ਪਿਆਸ.

ਪਯਾਜ਼. ਫ਼ਾ ﭘﻴﺎﺯ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਠਾ. ਰੁੱਪਾ. ਸੰ. ਪਲਾਂਡੁ. ਦੇਖੋ, ਗਠਾ.

ਪਯਾਦਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿਆਦਾ.

ਪਯਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪਿਆਰ.

ਪਯਾਰਾ. ਪ੍ਰਿਯ. ਪ੍ਰਿਯਤਾ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਮਿਤ੍ਰ.

ਜਾਨੈ ਰਾਗ ਰਾਗਿਨੀ ਕਬਿੱਤ ਰਸ ਦੋਹਾ ਛੰਦ
ਜਪ ਤਪ ਤੇਗ ਤਯਾਗ ਹੋਵੈ ਦ੍ਰਿਢ ਤਨ ਕਾ,
"ਮਹਬੂਬ" ਉਰਝ ਨ ਦੇਖ ਸਕੈ ਮਿਤ੍ਰਨ ਕੀ
ਚਿਤ੍ਰ ਹਰ ਭਾਂਤ ਮੇ ਰਿਝੈਯਾ ਨੁਕਤਨ ਕਾ,
ਜਾਂ ਸੇ ਜੋ ਕਬੂਲੈ ਸੋ ਨ ਭੂਲੈ, ਭੂਲੈ ਮਾਫ ਕਰੈ
ਸਾਫਦਿਲ ਆਕਿਲ ਖਿਲੈਯਾ ਹਰਫਨ ਕਾ,
ਨੇਕੀ ਸੇ ਨ ਨਯਾਰਾ ਰਹੈ ਬਦੀ ਸੇ ਕਿਨਾਰਾ ਗਹੈ
ਏਸਾ ਮਿਲੈ ਪਯਾਰਾ ਤੌ ਗੁਜਾਰਾ ਚਲੈ ਮਨ ਕਾ.

੨ ਪਯਾਲਹ. ਪਯਾਲਾ. "ਮਦਿਰਾ ਕੇ ਸੇ ਪਯਾਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੨੦) ਨੇਤ੍ਰ ਮਾਨੋ ਮਦਿਰਾ ਦੇ ਪਯਾਲੇ (ਜਾਮ) ਹਨ.

ਪਯਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪਿਆਲਾ.

ਪ੍ਰ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਇਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ—ਆਰੰਭ, ਗਤਿ, ਅਤਿ, ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ, ਆਦਿ ਅਰਥ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਪ੍ਰਚੰਡ. ਪ੍ਰਬੋਧ, ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਦਿ.

ਪ੍ਰਉਢ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੌਢ.

ਪ੍ਰਓਗ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਯੋਗ.

ਪ੍ਰਸ਼ਸ੍ਤ. ਪ੍ਰ-ਸ਼ਸ੍ਤ. ਵਿ—ਵਡਿਆਇਆ ਹੋਇਆ. ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ੨ ਉੱਤਮ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ.

ਪ੍ਰਸਕ੍ਤ. ਵਿ—ਲਗਿਆ ਹੋਇਆ ਜੋ ਨਿਰੰਤਰ ਜੁੜਿਆ ਰਹੇ। ੨ ਆਸਕ੍ਤ. ਆਸ਼ਕ.

ਪ੍ਰਸਥਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸਥਾਨ। ੨ ਪ੍ਰਸਥਾਨੀ (ਰਾਹੀ. ਮੁਸਾਫ਼ਿਰ) ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ. "ਚਹੁ ਦਿਸਿ ਕੇ ਪ੍ਰਸਥਨ ਪ੍ਰਸਥਾਨੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪ੍ਰਸਥਾਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸ੍ਥਾਨ. "ਸਨੇ ਸਨੇ ਪ੍ਰਸਥਾਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪ੍ਰਸਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ.

ਪ੍ਰਸਨੋਤਰ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸ਼੍ਨੋੱਤਰ.

ਪ੍ਰਸਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੈਲਾਉ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ। ੨ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ। ੩ ਯੁੱਧ. ਜੰਗ.

ਪ੍ਰਸਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਫੈਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ। ੩ ਉਤਪੱਤਿ। ੪ ਫੌਜ ਦਾ ਕੂਚ ਅਤੇ ਹੱਲਾ.

ਪ੍ਰਸਵ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਣਨਾ. ਪ੍ਰਸੂਤਿ। ੨ ਜਨਮ. ਉਤਪੱਤਿ। ੩ ਸੰਤਾਨ. ਔਲਾਦ। ੪ ਫਲ। ੫ ਵ੍ਰਿੱਧਿ. ਤਰੱਕੀ.

ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ਾਸਨ (ਹੁਕੂਮਤ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਹਾਕਿਮ. ਆਗ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੁਕੂਮਤ। ੨ ਆਗ੍ਯਾ ਦੇਣੀ. ਹੁਕਮ ਕਰਨਾ.

ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਠਹਿਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਕਾਇਮ. ਚੰਚਲਤਾ ਰਹਿਤ। ੨ ਸ਼ਾਂਤਮਨ.

ਪ੍ਰਸਾਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ੁਸ਼ੀ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. "ਉਰ ਹ੍ਵੈ ਪ੍ਰਸਾਦ ਤਤਕਾਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਸ੍ਵੱਛਤਾ. ਨਿਰਮਲਤਾ। ੩ ਅਰੋਗਤਾ। ੪ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਅਰਪਿਆ ਹੋਇਆ ਖਾਣ ਯੋਗ੍ਯ ਪਦਾਰਥ. ਨੈਵੇਦ੍ਯ. "ਜੇ ਓਹ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਾਵੈ." (ਗੌਂਡ ਰਵਿਦਾਸ) "ਵਰਤਾਇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਵਿਸਾਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੫ ਕਾਵ੍ਯ ਦਾ ਇੱਕ ਗੁਣ. ਪਦਾਂ ਦੀ ਜੜਤੀ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਅਰਥ ਦਾ ਸਪਸ੍ਟ ਹੋਣਾ। ੬ ਕ੍ਰਿਪਾ. ਅਨੁਗ੍ਰਹ। ੭ ਖ਼ਾ. ਭੋਜਨ. ਰਸੋਈ। ੮ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਸਾਦ.

ਪ੍ਰਸਾਦਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ. ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਸੇ. "ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਛਤੀਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਖਾਹਿ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਸਾਦਿਨ੍. ਵਿ—ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਕਰੀਮ. "ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ." (ਜਪੁ)

ਪ੍ਰਸਾਦੀ. ਰੋਟੀ। ੨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇੱਕ ਅਦਭੁਤ ਹਾਥੀ, ਜੋ ਆਸਾਮ ਦੇ ਰਾਜਾ ਰਤਨਰਾਇ ਨੇ ਅਰਪਿਆ ਸੀ. ਇਸ ਹਾਥੀ ਦੇ ਮੱਥੇ ਪੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦੀ (ਰੋਟੀ) ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਚਿੱਟਾ ਚੰਦ ਸੀ ਅਰ ਉਸੇ ਤੋਂ ਦੋ ਉਂਗਲ ਦੀ ਚੌੜੀ ਸਫੇਦ ਲੀਕ ਨਿਕਲਕੇ ਸੁੰਡ ਦੀ ਨੋਕ ਤਕ ਅਤੇ ਐਸੀ ਹੀ ਇੱਕ ਰੇਖਾ ਪਿੱਠ ਪੁਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਪੂਛ ਦੇ ਸਿਰੇ ਤੀਕ ਪਹੁਚੀ ਸੀ. ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਪੁਰ ਚੌਰ ਕਰਦਾ, ਗੰਗਾਸਾਗਰ ਨਾਲ ਚਰਨ ਧੁਆਕੇ ਰੁਮਾਲ ਨਾਲ ਸਾਫ ਕਰਦਾ, ਮਸਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚਲਦਾ ਅਤੇ ਚਲਾਏ ਹੋਏ ਤੀਰ ਚੁਣ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਸੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸਾਦਿ.

ਪ੍ਰਸਾਦੁ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਸਾਦ ੧ ਅਤੇ ੬. "ਕਰਿ ਪ੍ਰਸਾਦੁ ਗੁਰਦੇਵ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਪ੍ਰਸਾਧਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰ-ਸਾਧਨ. ਯਤਨ. ਉਪਾਉ। ੨ ਅਲੰਕਾਰ. ਸ਼੍ਰਿੰਗਾਰ. "ਵਿਸ੍ਵ ਪ੍ਰਸਾਧੰ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੩ ਵੇਸ. ਭੇਸ. ਭੇਖ.

ਪ੍ਰਸਾਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ.

ਪ੍ਰਸਾਰਿਣੀ. ਪਟਸਨ ਅਥਵਾ ਗੰਧਾਲੀ ਬੂਟੀ, ਜੋ ਗਰਮਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੈ. ਇਹ ਕਫ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਬਲਦਾਇਕ ਅਤੇ ਲਹੂ ਦੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ. Hesmideisnus-indicus.

ਪ੍ਰਸਾਰਿਣੀ ਤੇਲ. प्रसारिणी तैल. ਪ੍ਰਸਾਰਿਣੀ ਦਾ ਤੇਲ, ਜਿਸ ਦੇ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਜੁਗਤਿ ਇਹ ਹੈ—ਚਾਰ ਸੌ ਤੋਲਾ ਪ੍ਰਸਾਰਿਣੀ ਦਵਾਈ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦ੍ਰੋਣ (ਬੱਤੀ ਸੇਰ ਕੱਚੇ) ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਕਾੜ੍ਹੇ, ਜਦ ਚੌਥਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਣੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਉਤਾਰਕੇ ਛਾਣ ਲਵੇ. ਕਾੜ੍ਹੇ ਦੇ ਤੋਲ ਬਰਾਬਰ ਤੇਲ ਦਹੀਂ ਅਤੇ ਕਾਂਜੀ ਮਿਲਾਵੇ. ਤੇਲ ਤੋਂ ਚੌਗੁਣਾ ਗਊ ਦਾ ਦੁੱਧ ਪਾਵੇ. ਇਹ ਸਭ ਚੀਜਾਂ ਕੜਾਹੀ ਵਿੱਚ ਪਾਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੇਠ

ਲਿਖੀਆਂ ਦਵਾਈਆਂ ਦਾ ਨੁਗਦਾ ਬਣਾਕੇ ਸੁੱਟੇ—

ਮੁਲੱਠੀ, ਪਿੱਪਲਾ ਮੂਲ, ਚਿੱਤੇ ਦੀ ਛਿੱਲ, ਸੇਂਧਾ ਲੂਣ, ਬਚ, ਪ੍ਰਸਾਰਿਣੀ, ਦੇਵਦਾਰੂ, ਰਾਇਸਨ, ਗਜਪਿੱਪਲ, ਭਲਾਵੇ, ਸੌਂਫ, ਜਟਾਮਾਸੀ, ਇਹ ਬਾਰਾਂ ਦਵਾਈਆਂ ਇੱਕੋ ਤੋਲ ਦੀਆਂ, ਤੇਲ ਤੋਂ ਅੱਠਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਹੋਣ. ਜਦ ਤੇਲਮਾਤ੍ਰ ਪੱਕ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਛਾਣਕੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਪਾਵੇ. ਇਸ ਦੀ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵਾਤ ਅਤੇ ਕਫ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਝੋਲਾ, ਲਕਵਾ, ਧ੍ਰਣਖਵਾਉ ਆਦਿ ਰੋਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤੇਲ ਬਹੁਤ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹੈ.

ਪ੍ਰਸਿੱਖ. ਸੰ. ਪ੍ਰਸ਼ਿਸ਼੍ਯ. ਚੇਲੇ ਦਾ ਚੇਲਾ. ਪੜਸਿੱਖ.

ਪ੍ਰਸਿਜ. ਸੰ. ਪ੍ਰਸ੍ਵਿਦ. ਵਿ—ਰੀਝਿਆ. ਪਸੀਜਿਆ. "ਸਮਸਤੰ ਪ੍ਰਸਿੱਜੇ." (ਜਾਪੁ)

ਪ੍ਰਸਿੱਧ. ਸੰ. ਪ੍ਰਸਿਦ੍ਧ. ਵਿ—ਵਿਖ੍ਯਾਤ. ਮਸ਼ਹੂਰ। ੨ ਭੂਸ਼ਿਤ. ਸ਼ਿੰਗਾਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਦੇਖੋ, ਕੁਲਕ ਦਾ ਰੂਪ (ੲ).

ਪ੍ਰਸਿੱਧਿ, ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਸੰ. ਪ੍ਰਸਿਦ੍ਧਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਸ਼ਹੂਰੀ. ਖ੍ਯਾਤਿ.

ਪ੍ਰਸੀਜਨ, ਪ੍ਰਸੀਦਨ ਪ੍ਰਸ੍ਵੇਦ (ਪਸੀਨੇ) ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ। ੨ ਪ੍ਰਸਾਦਵਾਨ ਹੋਣਾ. ਰੀਝਣਾ. ਪਸੀਜਣਾ. "ਲੀਨੇ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਨੈਕ ਪ੍ਰਸੀਜੈ." (੩੩ ਸਵੈਯੇ) "ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੀਦੇ ਬਾਲੇ ਪਰ ਤਬ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪ੍ਰਸੀਨਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਸ੍ਵੇਦ. ਮੁੜ੍ਹਕਾ. ਪਸੀਨਾ। ੨ ਵਿ—ਪ੍ਰਸੰਨ. ਖ਼ੁਸ਼. "ਪ੍ਰਭੁ ਭਏ ਪ੍ਰਸੀਨਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਸੁਪ੍ਤ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸੁੱਤਾ ਹੋਇਆ. ਘੂਕ ਸੁੱਤਾ.

ਪ੍ਰਸੂਕ. ਵਿ—ਪ੍ਰ (ਬਹੁਤ) ਸੂੰਕਦੀ ਹੋਈ. ਸੀਟੀ ਵਾਂਙ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਧੁਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਪ੍ਰਸੂਕ ਗੋਰਿ ਖਰ ਸੀਸ ਕਾਨ." (ਗੁਵਿ ੧੦) ਗਧੇ ਦੇ ਸਿਰ ਅਤੇ ਕੰਨ ਉੱਪਰਦੀਂ ਗੋਲੀਆਂ ਸੂੰਕਦੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ.

ਪ੍ਰਸੂਤ. ਵਿ—ਉਤਪੰਨ. ਪੈਦਾ. ਜਾਤ. ਪ੍ਰਸਵ ਹੋਇਆ. ਸੂਇਆ.

ਪ੍ਰਸੂਤਾ. ਵਿ—ਸੂਈ ਹੋਈ. ਜਿਸ ਨੇ ਬੱਚਾ ਜਣਿਆ.

ਪ੍ਰਸੂਨ. ਵਿ—ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਉਤਪੰਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੁੱਲ। ੩ ਫਲ। ੪ ਪੁਤ੍ਰ. ਸੰਤਾਨ.

ਪ੍ਰਸੇਤ, ਪ੍ਰਸੇਦ ਸੰ. ਪ੍ਰਸ੍ਵੇਦ. ਪਸੀਨਾ. ਮੁੜ੍ਹਕਾ. "ਮਹਾਕਾਲ ਕੇ ਭਯੋ ਪ੍ਰਸੇਤਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਪ੍ਰਸੇਨ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਯਮੰਤਕ.

ਪ੍ਰਸੇਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਸ੍ਵੇਦ. ਪਸੀਨਾ. ਮੁੜ੍ਹਕਾ। ੨ ਵਿ—ਪ੍ਰਸ੍ਰਵ ਹੋਈ. ਟਪਕੀ. ਚੁਈ. ਰਸੀ. "ਨਖ ਪ੍ਰਸੇਵ ਜਾਂਚੈ ਸੁਰਸੁਰੀ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) ਜਿਸ ਦੇ ਨੌਹਾਂ ਤੋਂ ਗੰਗਾ ਟਪਕੀ ਹੈ।[1] ੩ ਸੰ. ਪ੍ਰਸੇਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੀਨ ਦਾ ਤੂੰਬਾ। ੪ ਥੈਲਾ.

ਪ੍ਰਸੋਖਣ. ਸੰ. ਪ੍ਰਸ਼ੋਸ਼ਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸੁਕਾਉਣਾ. ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਕਰਨਾ। ੨ ਸ੍ਯਾਹੀਚੱਟ (blotting-paper).

ਪ੍ਰਸੰਸਾ. ਪ੍ਰ-ਸ਼ੰਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ. ਉਸਤਤਿ. ਤਅ਼ਰੀਫ਼.

[1]ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਹ੍ਮਾ ਨੇ ਵਾਮਨ ਭਗਵਾਨ ਦੇ ਚਰਣ ਧੋਕੇ ਕਮੰਡਲੁ ਵਿਚ ਜੋ ਰੱਖੇ ਸਨ, ਉਹੀ ਗੰਗਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗੰਗਾ.

ਪ੍ਰਸੰਖ੍ਯਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੋੜ. ਮੀਜ਼ਾਨ। ੨ ਸ਼ੁਮਾਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਯਥਾਸੰਖ੍ਯ ੨.

ਪ੍ਰਸੰਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਥਾ. ਕਹਾਣੀ। ੨ ਸੰਬੰਧ. ਲਗਾਉ। ੩ ਲਗਨ. ਪ੍ਰੀਤਿ। ੪ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸੰਜੋਗ. ਮੈਥੁਨ। ੫ ਕਾਰਣ. ਸਬਬ.

ਪ੍ਰਸੰਨ. ਪ੍ਰਸਨ੍ਨ. ਵਿ—ਖ਼ੁਸ਼. ਆਨੰਦ ਸਹਿਤ। ੨ ਨਿਰਮਲ ਸ੍ਵੱਛ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਹਾਦੇਵ. ਸ਼ਿਵ.

ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖ਼ੁਸ਼ੀ. ਆਨੰਦ.

ਪ੍ਰਸੰਨਮੁਖ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਖਿੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਹੱਸਮੁਖ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ.

ਪ੍ਰਸ੍ਤਰ. ਦੇਖੋ, ਪਥਰ.

ਪ੍ਰਸ੍ਤਾਰ. ਸੰ. ਪ੍ਰ-ਸ੍ਤ੍ਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੈਲਾਉ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ। ੨ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਸੇਜਾ। ੩ ਛੰਦਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਫੈਲਾਉ ਕਰਕੇ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਅਰ ਨਵੇਂ ਕਲਪ ਲਈਦੇ ਹਨ। ੪ ਪੌੜੀ. ਸੀਢੀ। ੫ ਅਧਿਕਤਾ. ਵ੍ਰਿੱਧਿ. ਤਰੱਕੀ.

ਪ੍ਰਸ੍ਤਾਵ. ਸੰ. ਪ੍ਰ-ਸ੍ਤੁ. ਪ੍ਰ-ਸ੍ਰਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਿਲਚਸਪ ਬਾਤ। ੨ ਪ੍ਰਸੰਗ. ਜਿਕਰ. "ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਸ੍ਤਾਵ ਚਿਤਾਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਭੂਮਿਕਾ. ਦੀਬਾਚਾ. ਮੁਖਬੰਧ.

ਪ੍ਰਸ੍ਤਾਵਨਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨੂੰ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹੀ ਹੋਈ ਬਾਤ. ਤਮਹੀਦ। ੨ ਆਰੰਭ.

ਪ੍ਰਸ੍ਤੁਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦੀ ਉਸਤਤਿ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ੨ ਕਥਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਜਿਸ ਦੀ ਚਰਚਾ ਛੇੜੀ ਗਈ ਹੈ। ੩ ਉਪਸ੍ਥਿਤ. ਹਾਜਿਰ। ੪ ਤਿਆਰ.

ਪ੍ਰਸ੍ਤੁਤਾਂਕੁਰ. (ਵਰਤਮਾਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਬੀਜ ਰੂਪ ਵਾਕ) ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਉਲਾਂਭੇ ਨਾਲ ਗੂਢ ਭਾਵ ਵਾਲਾ ਕਥਨ "ਪ੍ਰਸ੍ਤੁਤਾਂਕੁਰ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਦੂਜੀ ਪ੍ਰਸ੍ਤੁਤਿ ਕੋ ਜਹਾਂ ਪ੍ਰਸ੍ਤੁਤਿ ਬੀਚ ਪ੍ਰਭਾਵ,
ਪ੍ਰਸ੍ਤੁਤਿਅੰਕੁਰ ਜਾਨੀਯੇ ਅਲੰਕਾਰ ਕਵਿਰਾਵ.
(ਰਾਮਚੰਦ੍ਰਭੂਸ਼ਣ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਤਵ ਗੁਨ ਕਹਾਂ ਜਗਤਗੁਰਾ, ਜਉ ਕਰਮ ਨ ਨਾਸੈ?
ਸਿੰਘਸਰਨ ਕਤ ਜਾਈਐ ਜਉ ਜੰਬੁਕ ਗ੍ਰਾਸੈ?
(ਬਿਲਾ ਸਧਨਾ)

ਕਯੋਂ ਮਿਸ਼ਰੀ ਕੋ ਤਜਾਗਕੈ ਚੋਰੀ ਕੋ ਗੁੜ ਖਾਤ?

ਅਰਥਾਤ ਸੁੰਦਰ ਧਰਮਪਤਨੀ ਨੂੰ ਤਜਾਗਕੇ ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਕੁਰੂਪਾ ਪਰਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਪਿੱਛੇ ਚੋਰੀਂ ਭਟਕਦਾ ਹੈਂ.

ਪ੍ਰਸ੍ਥ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਫ ਮੈਦਾਨ, ਜੋ ਪਹਾੜ ਦੇ ਸਿਰ ਪੁਰ ਹੋਵੇ। ੨ ਮੈਦਾਨ. ਸਮਭੂਮਿ। ੩ ਪਹਾੜ ਦਾ ਉੱਚਾ ਕਿਨਾਰਾ. "ਚਹੁ ਦਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਸ੍ਥਨ ਪ੍ਰਸ੍ਥਾਨੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੪ ਵਿਸ੍ਤਾਰ. ਫੈਲਾਉ। ੫ ਉਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਥਾਂ। ੬ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇ ਦਾ ਇੱਕ ਮਾਪ ਅਤੇ ਤੋਲ. ਅਠਤਾਲੀ

ਮੁੱਠੀ ਭਰ ਲੰਬਾਈ ਅਤੇ ਦੋ ਸੇਰ ਭਰ ਵਜ਼ਨ.

ਪ੍ਰਸਥਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਗਮਨ. ਕੂਚ. ਰਵਾਨਗੀ। ੨ ਪਾਇਤਾ. ਜੋਤਿਸ਼ੀ ਦੇ ਦੱਸੇ ਮੁਹੂਰਤ ਪੁਰ ਜੋ ਕੂਚ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਸਾਮਾਨ ਰਵਾਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਭੀ ਪ੍ਰਸਥਾਨ ਸੰਗਯਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪਾਇਤਾ ੩ ਅਤੇ ਪੈਤਰਾ ੨.

ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਸਵਾਲ. ਪੁੱਛ. ਜਿਗ੍ਯਾਸਾ. ਪੁਰਸਿਸ਼। ੨ ਅਥਰਵਵੇਦ ਦੀ ਇੱਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਛੀ ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ ਹਨ. ਇਸ ਦੇ ਕੁੱਲ ੬੭ ਮੰਤ੍ਰ ਹਨ.

ਪ੍ਰਸ਼੍ਨੋੱਤਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰ. ਸਵਾਲ ਅਤੇ ਜਵਾਬ। ੨ ਜਿਸ ਰਚਨਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਥਾਂ "ਪ੍ਰਸ਼੍ਨੋਤਰ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਕੋਊ ਬੂਝੈ ਬਾਤ ਕੋ ਕੋਊ ਉੱਤਰ ਦੇਤ,
ਪ੍ਰਸ਼ਨੋੱਤਰ ਤਾਂਕੋ ਕਹਿਤ ਭੂਸਣ ਸੁਕਵਿ ਸੁਚੇਤ.
(ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਭੂਸਣ)

ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਕੇਵਲ "ਉੱਤਰ" ਭੀ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਸੋਹਾਗਣੀ, ਤੁਸੀ ਰਾਵਿਆ ਕਿਨੀ ਗੁਣੀ?
ਸਹਜਿ ਸੰਤੋਖਿ ਸੀਗਾਰੀਆ, ਮਿਠਾ ਬੋਲਣੀ.
(ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਸਤਿਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ?
ਜਿਥੈ ਇਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ.×××
ਦੋਹਾਗਣੀ ਕਿਆ ਨੀਸਾਣੀਆ?
ਖਸਮਹੁ ਘੁਥੀਆ ਫਿਰਹਿ ਨਿਮਾਣੀਆ.
(ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧ ਜੋਗੀ ਅੰਦਰਿ)

ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ, ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰ ਕੈਸਾ?
ਕਨਕ ਕਟਕ ਜਲ ਤਰੰਗ ਜੈਸਾ.
(ਸ੍ਰੀ ਰਵਿਦਾਸ)

ਨਾਨਕ, ਸੋਹਾਗਣਿ ਕਾ ਕਿਆ ਚਿਹਨੁ ਹੈ?
ਅੰਦਰਿ ਸਚੁ, ਮੁਖੁ ਉਜਲਾ, ਖਸਮੈ ਮਾਹਿ ਸਮਾਹਿ.
(ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਆਹ ਹਨੂ! ਕਹਿ ਸ੍ਰੀ ਰਘੁਬੀਰ,
ਕਛੂ ਸੁਧ ਹੈ ਸਿਯ ਕੀ ਛਿਤਿ ਮਾਹੀ?
ਹੈ ਪ੍ਰਭੁ ਲੰਕ ਕਲੰਕ ਬਿਨਾ, ਸੁ
ਬਸੈ ਤਹਿਂ ਰਾਵਨਬਾਗ ਕਿ ਛਾਹੀ.
ਜੀਵਤ ਹੈ? ਕਹਿਬੇ ਕੁਇ ਨਾਥ
ਸੁ ਕਯੋਂ ਨ ਮਰੀ ਹਮ ਤੇ ਬਿਛੁਰਾਹੀ?
ਪ੍ਰਾਨ ਬਸੈ ਪਦ ਪੰਕਜ ਮੇ
ਯਮ ਆਵਤ ਹੈ, ਪਰ ਪਾਵਤ ਨਾਹੀ.
(ਹਨੂ)

(ਅ) ਦੇਖੋ, ਚਿਤ੍ਰ ਦਾ ਅੰਗ ੫.

ਪ੍ਰਸ੍ਰਵਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜਲ ਆਦਿ ਦਾ ਚੁਇਣਾ. ਟਪਕਣਾ। ੨ ਸੋਤਾ. ਚਸ਼ਮਾ. ਝਰਨਾ। ੩ ਪਸੀਨਾ. ਮੁੜ੍ਹਕਾ। ੪ ਦੁੱਧ, ਜੋ ਥਣਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੋਇਆ ਹੈ.

ਪ੍ਰਸ੍ਰਾਵ. ਸੰ. ਪ੍ਰ-ਸ੍ਰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਹਾਉ। ੨ ਪਾਣੀ ਦਾ ਵਹਾਉ. ਨਦੀ. ਨਾਲਾ। ੩ ਪਸੀਨਾ ਚੁਇਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੪ ਪੇਸ਼ਾਬ. ਮੂਤ੍ਰ.

ਪ੍ਰਸ੍ਵਾਸ. ਸ੍ਵਾਸ (ਦਮ) ਦਾ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਜਾਣਾ.

ਪ੍ਰਸ੍ਵੇਦ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਸੀਨਾ. ਮੁੜ੍ਹਕਾ.

ਪ੍ਰਹਸਤ, ਪ੍ਰਹਸ੍ਤ ਪ੍ਰਹਸਿਤ. ਵਿ—ਹਸਦਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਪ੍ਰਹਸ੍ਤ. ਲੰਮੇ ਹੱਥ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਥੱਪੜ. ਚਪੇੜ। ੪ ਰਾਵਣ ਦਾ ਇੱਕ ਮੰਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਸੈਨਾਨੀ, ਜੋ ਅਕੰਪਨ ਦਾ ਭਾਈ ਸੀ. "ਪ੍ਰਹਸਤ ਤੇ ਇਹ ਭਾਂਤ ਮੰਤ੍ਰ ਬਿਚਾਰਿਓ." (ਰਾਮਾਵ)

ਪ੍ਰਹਰਸ, ਪ੍ਰਹਰਖ ਸੰ. ਪ੍ਰਹਸ਼ੰ. ਸੰਗਯਾ—ਆਨੰਦ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ. ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ.

ਪ੍ਰਹਰਖਣ. ਸੰ. ਪ੍ਰਹਸ਼ੰਣ. ਸੰਗਯਾ—ਆਨੰਦ. ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. "ਪ੍ਰਸ੍ਰਿ ਪ੍ਰਹਰਖਣ ਦੁਸ੍ਰਿ ਮਥੇ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਮਨਵਾਂਛਿਤ ਤੋਂ ਜਾਦਾ ਪ੍ਰਾਪ੍ਰੀ ਹੋਣੀ, ਐਸਾ ਵਰਣਨ "ਪ੍ਰਹਰਸਣ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਜਹਿਂ ਇੱਛਾ ਤੇ ਫਲ ਅਧਿਕਾਈ,
ਕੋ ਪਾਵੈ, ਪਰਹਰਸਣ ਗਾਈ.
(ਗਰਬਗੰਜਨੀ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਅਜਾਮਲੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤਿ ਕੀਨੀ
ਕਰਿ ਨਾਰਾਇਣ ਬੋਲਾਰੇ,
ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਕੈ ਮਨਿ ਭਾਈ ਭਾਵਨੀ
ਜਮਕੰਕਰ ਮਾਰਿ ਬਿਦਾਰੇ.
(ਨਟ ਅ: ਮ: ੪)

ਡੱਲੇ ਨੇ ਮਾਂਗੀ ਜਬ ਬਰਖਾ,
ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਤਬ ਜਲ ਵਰਖਾ.
ਤਿਸੀ ਸਮੇ ਦੀਨੋ ਯਹਿ ਵਰ ਹੈ,
ਸਤਦ੍ਰਵ ਮਰੁਥਲ ਸੇਚਨ ਕਰ ਹੈ.

(ਅ) ਕਿਸੀ ਵਸਤੁ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਕੋਈ ਉਪਾਉ ਸੋਚਣਾ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਵਾਂਛਿਤ ਵਸਤੁ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਜਾਣੀ "ਪ੍ਰਹਰਸਣ" ਦਾ ਦੂਜਾ ਭੇਦ ਹੈ. "ਮਨ ਜਾਂਕੀ ਇੱਛਾ ਕਰੈ ਮਿਲੈ ਵਸਤੁ ਸੋ ਆਯ." (ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਭੂਸਣ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਧਨ ਉਪਜਾਵਨ ਕਾਰਨੇ ਚਿਤਵੈ ਅਨਿਕ ਉਪਾਯ,
ਅਕਸਮਾਤ ਨਿਉਂ ਖੋਦਤੇ ਦਬਯੋ ਖਜਾਨਾ ਪਾਯ.

ਪ੍ਰਹਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਖੋਹਣਾ. ਛੀਨਣਾ। ੨ ਪ੍ਰਹਾਰ. ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦਾ ਵਾਰ। ੩ ਸ਼ਸਤ੍ਰ। ੪ ਯੁੱਧ। ੫ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਦਾ ਪਰਦੇਦਾਰ ਰਥ ਝੰਪਾਨ ਆਦਿ.

ਪ੍ਰਹਰਤਾ. ਸੰ. ਪ੍ਰਹਰ੍ਤ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰਤਾ. "ਜਗਤ ਪ੍ਰਹਰਤਾ ਸਭ

ਜਗ ਭਰਤਾ." (ਗ਼ਜਾਨ) ੨ ਯੋਧਾ.

ਪ੍ਰਹਲਾਦ. ਸੰ. ਪ੍ਰਲ੍ਹਾਦ—ਪ੍ਰਲ੍ਹਾਦ. ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਹ੍ਲਾਦ—ਪ੍ਰਹ੍ਰਾਦ ਭੀ ਹੈ. ਹਿਰਨਜਕਸ਼ਿਪੁ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਬਲਿ ਦਾ ਪਿਤਾ. ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਹਿਰਨਜਕਸ਼ਿਪੁ ਨੇ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਕਰਕੇ ਸੁਰਗਲੋਕ ਇੰਦ੍ਰ ਕੋਲੋਂ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਛੋਟੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਹੀ ਵਿਸ਼ਨੁ ਦਾ ਉਪਾਸਕ ਬਣ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਦੈਤਾਂ ਦੇ ਅਸਤ੍ਰ ਸਰਪਾਂ ਦੇ ਡੰਗ, ਹਾਥੀਆ ਦੇ ਦੰਦ, ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਲਾਟਾਂ ਆਦਿਕ ਦਾ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਪੁਰ ਕੁਝ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ, ਅਰ ਹਿਰਨਜਕਸ਼ਿਪੁ ਨੂੰ ਦੰਡ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ਨੁ ਨੇ ਨਰਸਿੰਹ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ.

ਪਿਤਾ ਦੇ ਪਰਲੋਕ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਦੈਤਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਪਾਤਾਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਲੱਗਾ. ਪਦਮਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੰਦ੍ਰਪਦਵੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਨੁ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ. ਭਾਰਤ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਦਾ ਪਿਤਾ ਹਰਨਾਖਸ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. "ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਕਾ ਰਾਖਾ ਹੋਇ ਰਘੁਰਾਇਆ." (ਭੈਰ ਮ: ੩) "ਦੈਤਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਲਾਦ." (ਭੈਰ ਮ: ੩) "ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਭਗਤ ਲੀਨੋਵਤਾਰ." (ਨਰ ਸਿੰਘਾਵ) ੨ ਆਨੰਦ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ. "ਦੇਨ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਕੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ).

ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਸਿੰਘ. ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਦਾ ਕਰਤਾ ਇੱਕ ਸਿੰਘ. ਇਸ ਦੇ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਦਾ ਆਰੰਭ ਇਸ ਦੋਹੇ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ—"ਅਬਚਲਨਗਰ ਬੈਠੇ ਗੁਰੂ ਮਨ ਮਹਿ ਕੀਆ ਬਿਚਾਰ, ਬੋਲਿਆ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੂਰਤਿ ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ."

ਅਰ ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਬਣਨ ਦਾ ਸਾਲ ਦੱਸਿਆ ਹੈ—

"ਸੰਮਤ ਸਤ੍ਰਹਿ ਸੈ ਭਏ ਬਰਖ ਬਵੰਜਾ ਨਿਹਾਰ,
ਮਾਘ ਵਦੀ ਤਿਥਿ ਪੰਚਮੀ ਵੀਰ ਵਾਰ ਸੁਭ ਵਾਰ."

ਇਸਨੇ ਇਹ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਮਤ ੧੭੫੨ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਅਬਿਚਲ ਨਗਰ ਨਹੀਂ ਪਧਾਰੇ ਸਨ ਅਰ ਨਾ ਉਸ ਵੇਲੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸੀ.

ਇਸ ਰਹਿਤਨਾਮੇ ਦੇ ਵਾਕ ਇਹ ਹਨ:—

"ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਕੇ ਹੁਕਮ ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਚਲਾਯੋ ਪੰਥ,
ਸਭ ਸਿੱਖਨ ਕੋ ਹੁਕਮ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਾਨੀਓ ਗ੍ਰੰਥ."
ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਮਾਨੀਓ ਪ੍ਰਗਟ ਗੁਰੂ ਕੀ ਦੇਹ."×××

ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਹਲਾਦ.

ਪ੍ਰਹਾਸ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਟਹਾਸ. ਜ਼ੋਰ ਦਾ ਹਾਸਾ। ੨ ਸ਼ਿਵ। ੩ ਨਟ। ੪ ਭੰਡ. ਮਖੌਲੀਆ.

ਪ੍ਰਹਾਸਨ, ਪ੍ਰਹਾਸੀ ਸੰ. ਪ੍ਰਹਾਸਿਨ੍. ਵਿ—ਉੱਚਾ ਹੱਸਣ ਵਾਲਾ. ਅੱਟਹਾਸ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. "ਦਾਮਨੀ ਪ੍ਰਹਾਸਨ." (ਅਕਾਲ)

ਪ੍ਰਹਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਾਰ. ਆਘਾਤ. ਚੋਟ. ਸੱਟ.

ਪ੍ਰਹਾਰੀ. ਪ੍ਰਹਾਰਿਨ੍. ਵਿ—ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਆਦਿ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਵਿਨਾਸ਼ਕ.

ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਹਲਾਦ. "ਮਾਤਾ ਉਪਦੇਸੈ, ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਪਿਆਰੇ." (ਭੈਰ ਮ: ੩)

ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਹਲਾਦ ਸਿੰਘ.

ਪ੍ਰਹਿਲਾਦੁ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਹਲਾਦ. "ਪ੍ਰਹਿਲਾਦੁ ਕਹੈ, ਸੁਣਹੁ ਮੇਰੀ ਮਾਇ." (ਭੈਰ ਮ: ੩)

ਪ੍ਰਹੀਰੰਤ. ਪ੍ਰਹਾਰੰਤ. ਪ੍ਰਹਾਰ ਕਰੰਤ. "ਪ੍ਰਹੀਰੰਤ ਤੀਰੰ." (ਕਲਕੀ)

ਪ੍ਰਹੇਲਿਕਾ. ਪਹੇਲੀ. ਬੁਝਾਰਤ. ਅਦ੍ਰਿਸਕੂਟ. ਇਹ ਉਭਯਾਲੰਕਾਰ ਹੈ. ਅਰਥਪਹੇਲੀ ਦਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਦੇਖੋ, "ਚਿਤ੍ਰ" ਦੇ ਅੰਗ ੬ ਵਿੱਚ.

ਵਰਣਪ੍ਰਹੇਲਿਕਾ ਅਜਿਹੀ ਬੁਝਾਰਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਹੀ ਅੰਤਰਗਤ ਅੰਤਰਲਾਪਿਕਾ ਅਤੇ ਵਹਿਰਲਾਪਿਕਾ ਆਦਿਕ ਭੇਦ ਹਨ. ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਉਦਾਹਰਣ ਅੱਗੇ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਾਂ.

ਉਦਾਹਰਣ—

(ੳ) ਕਿਸ ਤੇ ਪਸ਼ੁ ਜਨੋਂ ਪੇਟ ਭਰ
ਲੇਟਤ ਹੋਇ ਨਿਸੰਗ?
ਬੁੱਧੀ ਵਿਦ੍ਯਾ ਵਿਦਾ ਕਰ
ਮਾਨ ਮ੍ਰਯਾਦਾ ਭੰਗ?
ਇਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ "ਭੰਗ" ਹੈ.

(ਅ) ਨਿਰਮਲ ਕੇ ਵਹ ਆਦਿ ਮੇ
ਰਹਿਤੋ ਬੀਚ ਬਿਹੰਗ,
ਜੰਗ ਅੰਤ ਮੇ ਪੇਖਿਯਤ
ਬੂਝ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਸੰਗ,
ਉੱਤਰ "ਨਿਹੰਗ"

(ੲ) ਸੰਭੁ ਕਹਾਂ ਬਿਖ ਧਰਤ?
ਜਨਮ ਦੁਰਲੱਭ ਕਵਨ ਕਹਿ?
ਪ੍ਰਜਾ ਭੂਪ ਕਹਿਂ ਦੇਤ?
ਦਾਨ ਮੇ ਚਹਤ ਕਵਨ ਨਹਿ?
ਕਾ ਕਰ ਸੋਭਤ ਬਾਮ?
ਦਯਾ ਨਹਿ ਕਾ ਪਰ ਚਹਿਯੇ?
ਮੰਗਲ ਮੇ ਧੁਨਿ ਕਵਨ?
ਕਵਨ ਪ੍ਰਭੁ ਪੂਜ ਜਿ ਲਹਿਯੇ?
ਕਵਨ ਗ੍ਯਾਨ ਵਿਗ੍ਯਾਨ ਦਾ?
ਵੇਦਿਵੰਸ਼ ਕੋ ਧਰਮਧੁਰ?
ਸਸਿਜਹਰੀ ਉੱਤਰ ਦਯੋ
"ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਅਭੇਵ ਗੁਰ."
(ਭਾਈ ਬੁਧ ਸਿੰਘ)

ਇਸ ਛੱਪਯ ਦੇ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ "ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਅਭੇਵ ਗੁਰ" ਵਾਕ੍ਯ ਵਿੱਚ ਯਥਾ ਕ੍ਰਮ ਇਉਂ ਹੈ— ਨਾਰ, ਨਰ, ਕਰ, ਦੇਰ, ਵਰ, ਅਰ, ਭੇਰ, ਵਰ, ਗੁਰ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਅਭੇਵ ਗੁਰ ਹੈ.

(ਸ) ਕੰਜ ਲਸੈ ਕਿਹ ਮੱਧ?
ਸੁਭਟ ਹਰਖਤ ਕਿਹ ਕੈ ਨਿਧ?
ਸਤ੍ਰ ਡਰੈ ਕਿਹ ਦੇਖ?
ਕੌਨ ਹਰਿਪ੍ਰਿਯਾ ਸਰਬ ਸਿਧ?
ਕੋ ਭੂਖਨ ਰਮਣੀਨ?
ਕਹਾਂ ਗਾਵਨ ਮਨਭਾਵਨ?
ਜੁਪਕਾਰ ਕੋ ਸਾਰ?
ਕੌਨ ਹਯ ਰਾਮ ਬਧਾਵਨ?
ਕਹਿਂ ਮੁਨਿ ਗ੍ਰਹਿ? ਕੋ ਸ਼ੁਭ ਜਨਮ ਜਗ?
ਜਗ ਕਿ ਭਾਖ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੁ ਕਵਿ?
ਦਸਸੀਸ ਹਰਨ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਕਰ
ਸੋਭਤ ਹੈ "ਸਰ ਨਬਲ ਛਬ"

(ਕਵਿ ਅਮ੍ਰਿਤਰਾਯ)

ਇਸ ਛੱਪਯ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ "ਸਰ ਨਬਲ ਛਬ" ਪਦ ਵਿੱਚ ਗਤਾਗਤ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਇਉਂ ਹੈ— ਸਰ, ਰਨ, ਬਲ, ਲਛ, ਛਬ, ਬਛ, ਛਲ, ਲਬ, ਬਨ, ਨਰ, ਰਸ ਅਤੇ ਸਰ ਨਬਲ ਛਬ.

(ਹ) ਮੋ ਮਦ ਕਾ ਛਰ ਲੋਹ ਦਗਾ ਮਲ
ਸੰਭ ਕਬੀ ਉਰ ਮਾਹਿ ਨ ਧਾਰੋ,
ਰਾਹ ਅਬੋ ਸਖਿ ਦੈ ਮਰ ਜੰਧਮ
ਮਾਵ ਸਦਾ ਉਰ ਤੇ ਨਹਿ ਟਾਰੋ,
ਸਾਗੁ ਭਵੇ ਸੁ ਸਪੰਚ ਇਨੀ ਤਰ
ਜੋ ਦਨ ਦਾ ਥਲ ਨੇਤ ਸੰਭਾਰੋ,
ਜੌ ਇਨ ਤੇ ਹਰਿ ਨਾਹਿ ਮਿਲੇ
ਤਬ ਜਾਮਨ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਬ ਤਿਹਾਰੋ.

(ਭਾਵਰਸਾਮ੍ਰਿਤ)

ਇਸ ਸਵੈਯੇ ਦੀ ਪਦਯੋਜਨਾ ਇਉਂ ਹੈ—
ਮੋਹ, ਮਦ, ਦਗਾ, ਕਾਮ, ਛਲ, ਰਸ
ਲੋਭ, ਕਬੀ ਉਰ ਮਾਹਿ ਨ ਧਾਰੋ,
ਰਾਮ, ਹਰ, ਅਜ, ਬੋਧ, ਸਮ, ਖਿਮਾ,
ਦੈਵ, ਸਦਾ ਉਰ ਤੇ ਨਹਿ ਟਾਰੋ,
ਸਾਂਤ, ਗੁਰ, ਭਜ, ਵੇਦ, ਸੁਨ, ਸਦ,
ਪੰਥ, ਚਲ, ਇਨੇ ਨੀਤ ਸੰਭਾਰੋ.

(ਕ) ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੋ ਪ੍ਰਿਯ ਕਵਨ?
ਜਨਮ ਉੱਤਮ ਕੋ ਕਹਿਯੇ?
ਨ੍ਰਿਪਹਿ ਪ੍ਰਜਾ ਕਯਾ ਦੇਤ?
ਮਾਨ ਕਾ ਕਰ ਜਗ ਲਹਿਯੇ?
ਕਵਨ ਨੇਤ੍ਰ ਕੋ ਵਿਸ਼ਯ ?
ਦੇਹ ਚੈਤਨ ਕਿਹਕਰ ਹੈ?
ਜਗਤਾਰਕ ਹੈ ਕਵਨ?
ਪਰਮਗੁਰ ਆਦਿ ਅਕਰ ਹੈ?

ਇਹ ਵਹਿਰਲਾਪਿਕਾ ਹੈ, ਉੱਤਰ ਇਉਂ ਹਨ:— ਨਾਹਿ, ਨਰ, ਕਰ, ਗੁਣ, ਰੂਪ, ਜੀਵ. ਅੰਤਿਮ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਜੋ ਹੈ ਕਿ ਜਗਤਾਰਕ ਪਰਮਗੁਰ ਕਵਨ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰ ਦੇ ਪਦਾਂ ਦਾ ਆਦਿ ਅੱਖਰ ਹੈ. ਆਦਿ ਦੇ ਅੱਖਰ ਲੈਣ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਬਣਦਾ ਹੈ. "ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਜੀ."

ਪ੍ਰਕਟ. ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਗਟ. ਜੋ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਵੇ. ਜਾਹਿਰ। ੨ ਸਪਸ਼੍ਟ. ਸਾਫ.

ਪ੍ਰਕਰਖਣ. ਸੰ. ਪ੍ਰ-ਕਸ਼ੰਣ. ਸੰਗਯਾ—ਅਧਿਕਤਾ। ੨ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਘਸੀਟਣਾ. "ਦੁਸਟ ਪ੍ਰਕਰਖਣ." (ਅਕਾਲ)

ਪ੍ਰਕਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਸੰਗ. ਕਥਾ। ੨ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਭਾਗ. ਬਾਬ। ੩ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨਾ. "ਜਗਤ ਪ੍ਰਕਰਣੰ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਪ੍ਰਕਾਸ. ਸੰ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਚਮਕ. ਤੇਜ. ਜ੍ਯੋਤਿ। ੨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਤਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹਮਾਰਾ ਭਯੋ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੩ ਧੁੱਪ. ਆਤਪ। ੪ ਪ੍ਰਸਿੱਧਿ। ੫ ਗ੍ਯਾਨ। ੬ ਪ੍ਰਹਾਸ. ਹਾਸੀ। ੭ ਕਾਂਸੀ ਧਾਤੁ। ੮ ਵਿਸ੍ਤਾਰ. ਫੈਲਾਉ। ੯ ਸ਼ਿਵ। ੧੦ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਕਾਂਡ. ਬਾਬ.

ਪ੍ਰਕਾਸੀ. प्रकाशिन्. ਵਿ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਕਾਂਡ. ਸੰ. प्रकाण्ड. ਸੰਗਯਾ—ਮੋਟਾ ਟਾਹਣਾ. "ਗਹੇ ਪ੍ਰਕਾਂਡ ਸਜੋਰ ਹਿਲਾਏ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਸ਼ਾਖ. ਟਹਣੀ। ੩ ਬਿਰਛ ਦਾ ਧੜ. ਪੋਰਾ। ੪ ਵਿ—ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਕਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤਰਹ. ਭਾਂਤਿ. "ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਓ ਬਖਯਾਨ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਭੇਦ. ਕਿਸਮ। ੩ ਸਮਾਨਤਾ. ਬਰਾਬਰੀ। ੪ ਸੰ. ਪ੍ਰਾਕਾਰ. ਕਿਲਾ. ਕੋਟ. "ਤੁਮ ਹੀ ਦੀਏ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰਾ, ਤੁਮ ਹੀ ਦੀਏ ਮਾਨ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਕੀਰਣ. ਸੰ. ਪ੍ਰਕੀਣੰ. ਵਿ—ਖਿੰਡਿਆ ਹੋਇਆ. ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਅਨੇਕ ਤਰਹਿ ਦਾ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਕਰਣ. ਅਧ੍ਯਾਯ। ੫ ਪਾਗਲ. ਸਿਰੜਾ। ੬ ਫੁਟਕਲ ਕਵਿਤਾ। ੭ ਚੌਰ. ਚਾਮਰ। ੮ ਵਿਸ੍ਤਾਰ। ੯ ਘੋੜਾ. ਤੁਰੰਗਮ.

ਪ੍ਰਕੀਰਤਿ. ਸੰ. प्रकीर्त्ति. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ। ੨ ਢੰਡੋਰਾ.

ਪ੍ਰਕੰਪ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਂਬਾ. ਜੋਰ ਨਾਲ ਕੰਬਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਹਲੂਣਾ. ਥਰਥਰਾਹਟ.

ਪ੍ਰਕੰਪਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕੰਬਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਹਵਾ. ਵਾਯੁ। ੩ ਰਾਵਣ ਦਾ ਇੱਕ ਮੰਤ੍ਰੀ.

ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤ. ਸੰ. प्रकृत ਵਿ—ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਪ੍ਰਕਰਣ (ਪ੍ਰਸੰਗ) ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ੩ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਕ਼ੁਦਰਤੀ. ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ.

ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ. ਸੰ. प्रकृति. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਵਭਾਵ. ਮਿਜਾਜ। ੨ ਤਾਸੀਰ। ੩ ਸਾਂਖ੍ਯਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸਮਤਾ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਜਗਤ ਦਾ ਮੂਲਰੂਪ ਬੀਜ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਰਿਣਾਮ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਹੈ.[1] ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਤੋਂ ਹੀ ਮਹੱਤਤ੍ਵ ਤਨਮਾਤ੍ਰ ਆਦਿ ਉਪਜਕੇ ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਵਾਲਾ ਜਗਤ ਬਣਦਾ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲੈ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੪ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਅੰਸ਼. ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਗੁਣ.

[1]ਦੇਖੋ, ਸਾਂਖ੍ਯ ਸਾਸਤ੍ਰ ੧-੬੧.

"ਏਕ ਏਕ ਤੱਤ ਤਾਂਕੀ ਪੰਚ ਹੈਂ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਭਈ,
ਲੋਭ ਮੋਹ ਅਹੰ ਦੁਖ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਭ ਜਾਨਿਯੇ,
ਬਲ ਕੋ ਕਰਨ ਅਰੁ ਧਾਵਨ ਪਸਾਰਨ
ਸੰਕੋਚ ਦੇਹ ਬਧੈ ਸੁ ਸਮੀਰ ਪਹਿਚਾਨਿਯੇ,
ਨੀਂਦ ਓਜ ਕਾਂਤਿ ਭੁਖ ਪਯਾਸ ਹੋਇ ਆਲਸ ਜੋ
ਅਗਨਿ ਕੇ ਤੱਤ ਕੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਏ ਪ੍ਰਮਾਨਿਯੇ,
ਰਕਤ ਪਸੀਨਾ ਪਿੱਤ ਕਫ ਬਿੰਦੁ ਨੀਰ ਹੂੰ ਕੀ
ਚਾਮ ਹਾਡ ਮਾਸ ਨਾੜੀ ਰੋਮ ਛਿਤਿ ਭਾਨਿਯੇ."

(ਨਾਪ੍ਰ)

੫ ਮਾਇਆ. "ਪਰਮਭੁਤੰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਪਰੰ" (ਗੁਜ ਜੈਦੇਵ) ੬ ਅਗ੍ਯਾਨ। ੭ ਪਰਮਾਤਮਾ।

੮ ਮਨੁ ਅਤੇ ਚਾਣਕ੍ਯ ਦੇ ਲੇਖ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਜ ਦੇ ਸੱਤ ਅੰਗ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਹਨ—ਸ੍ਵਾਮੀ (ਰਾਜਾ), ਮੰਤ੍ਰੀ, ਦੇਸ਼ (ਇਲਾਕਾ), ਦੁਰਗ (ਕਿਲਾ), ਖਜਾਨਾ, ਦੰਡ (ਚਤੁਰੰਗਿਨੀ ਫੌਜ), ਮਿਤ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਅ: ੯, ਸ਼: ੨੯੪.[1] ਦੇਖੋ, ਰਾਜੰਗ ਸ਼ਬਦ। ੯ ਸ਼ਕਤਿ. ਤਾਕਤ। ੧੦ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੂਲ. ਧਾਤੁ। ੧੧ ਭਗ. ਯੋਨਿ। ੧੨ ਲਿੰਗ.

ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਪਰ. ਵਿ—ਜੋ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੈ. ਸ਼ੁੱਧ ਬ੍ਰਹਮ. "ਪਰਮਦਭੁਤੰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਪਰੰ." (ਗੁਜ ਜੈ ਦੇਵ)

ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯੁਕ੍ਤਿ. ਤਰੀਕਾ। ੨ ਪ੍ਰਕਰਣ. ਪ੍ਰਸੰਗ. "ਕਹੂੰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾਸਿਕਾ[2] ਸਰਬ ਮੱਥਿੰ." (ਅਜੈ ਸਿੰਘ) ੩ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧ.

ਪ੍ਰਕਾਲਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਕਾਲਨ (ਧੋਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸਾਫ ਕਰਨਾ.

ਪ੍ਰਖਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਤਿੱਖਾ। ੨ ਪ੍ਰਚੰਡ. ਕ੍ਰੋਧੀ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੱਚਰ। ੪ ਕੁੱਤਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਪਾਖਰ.

ਪ੍ਰਖਰੇ. ਪ੍ਰਖਰ (ਖੱਚਰ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਖਰ ੩। ੨ ਪਾਖਰ ਸਹਿਤ ਸਜੇ ਹੋਏ. "ਪ੍ਰਖਰੇ ਪਾਵੰਗੰ." (ਰਾਮਾਵ) ਦੇਖੋ, ਪਾਖਰ.

ਪ੍ਰਖ੍ਯਾਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਬਹੁਤ ਖ੍ਯਾਤ (ਪ੍ਰਸਿੱਧ) ਹੈ. ਮਸ਼ਹੂਰ.

ਪ੍ਰਖ੍ਯਾਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਸਿੱਧਿ. ਮਸ਼ਹੂਰੀ.

ਪ੍ਰਗਟ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਕਟ. "ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਨੇ ਪ੍ਰਭ ਕਰਨੈਹਾਰੇ." (ਧਨਾ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਗਟਣਾ, ਪ੍ਰਗਟਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਪ੍ਰਕਟ (ਜਾਹਿਰ) ਹੋਣਾ. ਪ੍ਰਕਟਨ.

ਪ੍ਰਗਟੀਨਾ. ਵਿ—ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਇਆ. ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਇਆ। ੨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ. "ਜੈ ਜੈਕਾਰੁ ਜਗਤਿ ਪ੍ਰਗਟੀਨਾ." (ਬਿਲਾ ਮ; ੫)

ਪ੍ਰਗਟੁ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਕਟ. "ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੂੰ ਪ੍ਰਗਟੁ ਸੰਸਾਰਿ." (ਸੁਖਮਨੀ) "ਗੁਰ ਮਿਲਿਐ ਇਕੁ ਪ੍ਰਗਟੁ ਹੋਇ." (ਬਸੰ ਮ: ੪)

[1] ਸ਼ੁਕ੍ਰਨੀਤਿ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਸਿਰ, ਮੰਤ੍ਰੀ ਨੇਤ੍ਰ, ਮਿਤ੍ਰ ਕੰਨ, ਕੋਸ਼ ਮੁਖ, ਸੈਨਾ ਭੁਜਾ, ਦੁਰਗ ਹੱਥ, ਜਨਪਦ (ਦੇਸ਼) ਨੂੰ ਪੈਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਸੱਤ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਕਰਕੇ "ਸਪਤਾਂਗਰਾਜ੍ਯ" ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ.

[2] ਕਾਸ਼ਿਕਾ ਨਾਮਕ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਗ੍ਰੰਥ.

ਪ੍ਰਗਲਭ. ਸੰ. प्रगल्भ. ਵਿ—ਜੋ ਬਹੁਤ ਗਲ੍ਭ (ਉਤਸਾਹੀ) ਹੈ। ੨ ਚਤੁਰ। ੩ ਹਾਜਿਰਜਵਾਬ। ੪ ਨਿਰਭੈ. ਨਿਡਰ। ੫ ਗੰਭੀਰ.

ਪ੍ਰਗਾਸ, ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਕਾਸ. "ਘਟਿ ਘਟਿ ਮਉਲਿਆ ਆਤਮਪ੍ਰਗਾਸੁ." (ਬਸੰ ਕਬੀਰ) "ਗੁਰਸਬਦਿ ਪ੍ਰਗਾਸਿਆ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਪ੍ਰਗਾਝਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਗਾਝਾ.

ਪ੍ਰਗਾਢ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਗਾੜ੍ਹਾ. ਸੰਘਣਾ। ੨ ਅਤਿ ਕਠੋਰ. ਬਹੁਤ ਕਰੜਾ.

ਪ੍ਰਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਗ੍ਯਾ.

ਪ੍ਰਗਿੰਦਾ. ਪ੍ਰਜ਼ਾਗ੍ਰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਗ੍ਯਾਤਾ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ. "ਪਾਰਸੀ ਪ੍ਰਗਿੰਦਾ." (ਗ੍ਯਾਨ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਾਗੰਦਾ.

ਪ੍ਰਗ੍ਯ. प्रज्ञ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਚਤੁਰ. ਦਾਨਾ.

ਪ੍ਰਗ੍ਯਾ. ਸੰ. प्रज्ञा. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਾਣਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤਿ. ਬੁੱਧਿ. ਸਮਝ।[3] ੨ ਸਰਸ੍ਵਤੀ। ੩ ਵਿਵੇਕਸ਼ਕਤਿ. ਜ਼ਮੀਰ. Conscience.

ਪ੍ਰਗ੍ਯਾਚਕ੍ਸ਼ੁ. ਸੰ. प्रज्ञाचक्षुस. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੁੱਧਿਰੂਪ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ. ਭਾਵ—ਅੰਨ੍ਹਾ, ਜੋ ਬੁੱਧਿ ਨਾਲ ਹੀ ਸਭ ਪਦਾਰਥ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ੨ ਗ੍ਯਾਨਰੂਪ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਵਾਲਾ. ਪੂਰਣ ਵਿਦ੍ਵਾਨ। ੩ ਧ੍ਰਿਤਰਾਸ਼੍ਟ੍ਰ.

ਪ੍ਰਗ੍ਯਾਤ. प्रज्ञात. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਪ੍ਰਸਿੱਧ. ਮਸ਼ਹੂਰ.

ਪ੍ਰਗ੍ਯਾਨ. प्रज्ञान. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ. ਬਿਨਾ ਸੰਸੇ ਗ੍ਯਾਨ.

ਪ੍ਰਗ੍ਯਾਵੰਤ. ਵਿ—ਪ੍ਰਗ੍ਯਾ (ਤੀਖਣ ਬੁੱਧਿ) ਵਾਲਾ. ਹੋਸ਼ਿਆਰ.

ਪ੍ਰਘ. ਦੇਖੋ, ਪਰਘ. "ਤਬ ਹੀ ਕੁਪਿਓ ਇਨ ਪੈ ਧਰਤਾ ਪ੍ਰਘ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਪਰਿਘ (ਵਜ੍ਰ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਇੰਦ੍ਰ ਕੋਪਿਆ.

ਪ੍ਰਚਰਜਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਚਰਯਾ। ੨ ਦੇਖ ਭਾਲ. ਪੜਤਾਲ. "ਸ਼ੰਕਰ ਫਿਰਤ ਲਿਯੇ ਗਣ ਸੰਗਾ। ਭੂਤ ਪ੍ਰਚਰਜਾ ਹੇਤ ਉਮੰਗਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਚਰਯਾ.

ਪ੍ਰਚਰਯਾ. ਸੰ. प्रचर्या. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਰ੍ਯ. ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਪੈਰਵੀ। ੩ ਤਦਬੀਰ ਦਾ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ.

ਪ੍ਰਚਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਦੇ ਚਲਾਉਣ ਅਤੇ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਚਲਨ. ਰਿਵਾਜ। ੩ ਪ੍ਰਸਿੱਧਿ. ਸ਼ੁਹਰਤ.

ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਪ੍ਰਚਾਰਿਕਾ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਵਿਦ੍ਯਾ ਜਾਂ ਧਰਮ ਆਦਿ ਫੈਲਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਉਪਦੇਸ਼ਿਕਾ.

ਪ੍ਰਚੁਰ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਧਿਕ. ਬਹੁਤ. "ਆਪਨ ਪ੍ਰਚੁਰ ਜਗਤ ਮਤ ਕੀਨਾ." (ਪਾਰਸਾਵ) ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੁਰਾਉਣ ਵਾਲਾ, ਚੋਰ.

ਪ੍ਰਚੇਤਾ. ਸੰ. प्रचेतस्. ਵਿ—ਅੱਛੇ ਦਿਲ ਵਾਲਾ. ਨੇਕਦਿਲ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਪੁਰਾਣਾ ਰਿਖੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਜਾਪਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣਤੀ ਹੈ। ੩ ਵਰੁਣ ਦੇਵਤਾ. ਜਲਪਤਿ.

ਪ੍ਰਚੰਡ, ਪ੍ਰਚੰਡੁ प्रचण्ड. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਚੰਡ (ਤਿੱਖਾ). ੨ ਵਡਾ ਕ੍ਰੋਧੀ। ੩ ਪ੍ਰਤਾਪੀ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਗਨਿ. "ਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ਪ੍ਰਚੰਡੁ

[3] "सर्व जगत्प्रज्ञा पारमिता परायण मस्तु" (ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸੂਤ੍ਰ)

ਬਲਾਇਆ." (ਸ੍ਰੀ ਛੰਤ ਮ: ੪) ੫ ਸੂਰਜ. "ਕਰਿ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ਪ੍ਰਚੰਡ ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਅੰਧਕਾਰ ਬਿਨਾਸ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ:੫)

ਪ੍ਰਛ. ਸੰ. ਪ੍ਰਛ੍. ਧਾ—ਪੁੱਛਣਾ (ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ).

ਪ੍ਰਛਸਤੁਆ ਪ੍ਰਜਾਪੰ. (ਗਜਾਨ) ਪ੍ਰਛ (ਜਿਗਯਾਸਾ) ਤੋਂ ਤੂੰ ਪਯੰਪ੍ਰ (ਪ੍ਰਾਪਤ) ਹੈਂ.

ਪ੍ਰਛਿੰਨ. ਸੰ. ਪ੍ਰਛਨ੍ਨ—ਪ੍ਰਛੰਨ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਛਕਿਆ ਹੋਇਆ. ਗੁਪਤ. ਛਿਪਿਆ ਹੋਇਆ. "ਆਪ ਪ੍ਰਛਿੰਨ ਖੁਦਾਇ ਹੋਂ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਅਹੋਂ ਪ੍ਰਛਿੰਨ, ਨ ਪਰਹੁ ਲਖਾਇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਪ੍ਰ—ਛਿੰਨ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਕੱਟਿਆ ਹੋਇਆ. ਕੱਟਕੇ ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ.

ਪ੍ਰਛੇਦਨ. ਸੰ. ਪ੍ਰਚ੍ਛੇਦਨ. ਸੰਗਜਾ—ਕੱਟਣਾ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਵੱਢਣਾ। ੨ ਜੁਦਾ ਕਰਨਾ.

ਪ੍ਰਛੰਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਛਿੰਨ.

ਪ੍ਰੱਛਾਦਨ. ਸੰ. ਪ੍ਰਚ੍ਛਾਦਨ. ਸੰਗਜਾ—ਢਕਣ (ਛੁਪਾਉਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਚਾਦਰ. ਓਢਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ। ੩ ਅੱਖ ਦੀ ਪਲਕ.

ਪ੍ਰਜਲਪਨ. ਸੰ. ਪ੍ਰਜਲ੍ਪਨ. ਸੰਗਜਾ—ਬਹੁਤ ਜਲਪਨ (ਬੋਲਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਬਕਬਾਦ। ੨ ਬਾਤਚੀਤ. ਚਰਚਾ. ਦੇਖੋ, ਜਲਪ.

ਪ੍ਰਜਾ. ਸੰਗਜਾ—ਔਲਾਦ. ਸੰਤਾਨ। ੨ ਉਤਪੱਤਿ. ਪੈਦਾਇਸ਼। ੩ ਰੈਯਤ. ਕਿਸੇ ਰਾਜਾ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਉਹ ਲੋਕ, ਜੋ ਕਰ (ਮਹਿਸੂਲ) ਦਿੰਦੇ ਹਨ.

ਪ੍ਰਜਾਨਾਥ, ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ } ਸੰਗਜਾ—ਰੈਯਤ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਰਾਜਾ। ੨ ਸ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਕਰਤਾਰ। ੩ ਪਿਤਾ। ੪ ਪ੍ਰਜਾ ਦੇ ਰਚਣ ਵਾਲੇ ਦੇਵਤੇ ਅਤੇ ਰਿਖਿ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਆਨ੍ਹਿਕਤੰਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸ ਹੈ—ਮਰੀਚਿ, ਅਤ੍ਰਿ, ਅੰਗਿਰਾ, ਪੁਲਸਤ੍ਯ, ਪੁਲਹ, ਕ੍ਰਤੁ, ਪ੍ਰਚੇਤਾ, ਵਸ਼ਿਸ੍ਠ, ਭ੍ਰਿਗੁ, ਨਾਰਦ.

ਮਹਾਭਾਰਤ ਦੇ ਮੋਕ੍ਸ਼ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਇੱਕੀ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਲਿਖੇ ਹਨ:—

ਬ੍ਰਹਮਾ, ਸ੍ਥਾਣੁ, ਮਨੁ, ਦਕ੍ਸ਼, ਭ੍ਰਿਗੁ, ਧਰਮ, ਯਮਰਾਜ, ਮਰੀਚਿ, ਅੰਗਿਰਾ, ਅਤ੍ਰਿ, ਪੁਲਸਤ੍ਯ, ਪੁਲਹ, ਕ੍ਰਤੁ, ਵਸ਼ਿਸ੍ਠ, ਪਰਮੇਸ੍ਠੀ, ਵਿਵਸ੍ਵਤ, ਸੋਮ, ਕਰਦਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਅਰ੍ਵਾਕ ਅਤੇ ਕ੍ਰੀਤ। ੫ ਇੰਦ੍ਰ. ਦੇਵਰਾਜ।

੬ ਸੂਰਜ। ੭ ਅਗਨਿ। ੮ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਕੁਮ੍ਹਿਆਰ (ਕੁੰਭਕਾਰ) ਨੂੰ ਭੀ "ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ" ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਪ੍ਰਜਾਰਣ. ਸੰਗਜਾ—ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਭਸਮ ਕਰਨਾ.

ਪ੍ਰਜੁਗਤ. ਸੰ. ਪ੍ਰਯੁਕ੍ਤ. ਵਿ—ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ. ਲਗ੍ਨ. ਸੰਬੰਧਿਤ. "ਪ੍ਰਜੁਗਤ ਅਨੂਪ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਪ੍ਰਜੁਲ. ਪ੍ਰਜ੍ਵਲਿਤ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਜ੍ਵਾਲ ਘਣੰ ਪ੍ਰਜੁਲੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਪ੍ਰਜੇਸ, ਪ੍ਰਜੇਸ਼੍ਵਰ } ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਜਾ-ਈਸ਼. ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ। ੨ ਕਰਤਾਰ। ੩ ਰਾਜਾ.

ਪ੍ਰਜੋਗ, ਪ੍ਰਜੋਗੀ } ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗੀ.

ਪ੍ਰਜੰਸਨ. ਸੰ. ਪ੍ਰਜਾਸਨਿ. ਵਿ—ਸੰਤਾਨ ਦਾਇਕ. "ਪ੍ਰਜੰਸਨ, ਜਗਤ ਬਿੰਧੁਸਨ." (ਅਕਾਲ)

ਪ੍ਰਜੰਕ. ਸੰ. ਪਰ੍ਯੰਕ. ਸੰਗਜਾ—ਪਲੰਗ. ਮੰਜਾ. ਖਾਟ. ਦੇਖੋ, ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਜੰਕ.

ਪ੍ਰਜ੍ਵਲਨ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਜ੍ਵਲਨ (ਮੱਚਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪ੍ਰਜ੍ਵਲਿਤ. ਵਿ—ਪ੍ਰਚੰਡਤੇਜ ਨਾਲ ਮਚਦਾ ਹੋਇਆ. ਦਹਕਦਾ ਹੋਇਆ.

ਪ੍ਰਡੁੱਲ. ਵਿ—ਪ੍ਰਡੋਲਿਤ. ਵਿਚਰਦਾ. ਫਿਰਦਾ. "ਸੋਭਾ ਬਸੰਤ ਜਹਿ ਤਹਿ ਪ੍ਰਡੁੱਲ." (ਅਕਾਲ) ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਸ਼ੋਭਾ ਵਿਚਰਦੀ ਹੈ (ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ).

ਪ੍ਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਤਿਗਜਾ। ੨ ਕਸਮ. ਸੌਗੰਦ। ੩ ਵਿ—ਪੁਰਾਣਾ. ਪ੍ਰਾਚੀਨ.

ਪ੍ਰਣਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰ-ਨਤ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ. ਨੰਮ੍ਰ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ. ਦਾਸ। ੩ ਭਗਤ. ਉਪਾਸਕ.

ਪ੍ਰਣਤਪਾਲ. ਵਿ—ਦੀਨਰਬਕ। ੨ ਦਾਸਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਣਤ.

ਪ੍ਰਣਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਣਾਮ. ਨਮਸਕਾਰ। ੨ ਬੇਨਤੀ. ਵਿਨਯ. "ਪ੍ਰਣਤਿ ਹਮਾਰੀ ਮੀਤ, ਕਹਾ ਸੁਨਲੀਜਿਯੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੨)

ਪ੍ਰਣਮਨ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਝੁਕਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਪ੍ਰਣਾਮ. ਨਮਸਕਾਰ.

ਪ੍ਰਣਯ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ। ੨ ਪ੍ਰੇਮ। ੩ ਸ਼੍ਰੱਧਾ. ਭਰੋਸਾ। ੪ ਆਗ੍ਯ. ਪੇਸ਼ਵਾ। ੫ ਮੋਕ੍ਸ਼. ਨਿਰਵਾਣ.

ਪ੍ਰਣਵ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਜਿਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਬਹੁਤ ਸਤੁਤਿ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ. ਓਅੰ (ਤੋਂ) ਜੋ ਸਭ ਸੂਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਪੜ੍ਹੀਦਾ ਹੈ। ੨ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ।[1] ੩ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਣਮਨ. "ਪ੍ਰਣਵੋ ਆਦਿ ਏਕੰਕਾਰਾ." (ਅਕਾਲ)

ਪ੍ਰਣਵਤਿ. ਸੰ. ਪ੍ਰਣਯਵਨ੍ਤ. ਵਿ—ਸ਼੍ਰੱਧਾਵਾਨ. "ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੀ ਸਰਣਾ." (ਸੋਪੁਰਖੁ) ੨ ਪ੍ਰਨਮਤਿ. ਨਮਸਕਾਰ (ਪ੍ਰਣਾਮ) ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਪ੍ਰਣਵੈ. ਪ੍ਰਣਮਨ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਮਾ." (ਮਾਲੀ ਨਾਮਦੇਵ)

ਪ੍ਰਣਾਸਨ. ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਣਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਲੈ ਕਰਨਾ. "ਜਗਤ ਪ੍ਰਣਾਸੀ ਤੁਯ ਸਰਣੰ." (ਗਜਾਨ)

ਪ੍ਰਣਾਸੀ. ਵਿ—ਪ੍ਰਣਾਸ਼ਿਨ੍. ਸੰਘਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਵਿਨਾਸ਼ਕ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਣਾਸਨ.

ਪ੍ਰਣਾਮ. ਸੰਗਜਾ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਝੁਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਨਮਸਕਾਰ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਿਣਾਮ.

ਪ੍ਰਣਾਮ ਪਾਨ ਪੱਢੀਯੰ. (ਚੰਡੀ ੨) ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਅਤੇ ਹੱਥ ਜੋੜਕੇ ਸੂਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਿਆ.

ਪ੍ਰਣਾਮਵਾਦ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਣਾਮਵਾਦ.

ਪ੍ਰਣਾਮੀ. ਸੰ. ਪ੍ਰਣਾਮਿਨ੍. ਵਿ—ਪ੍ਰਣਾਮ (ਨਮਸਕਾਰ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਇੱਕ ਮਤ, ਜੋ ਦੇਵਚੰਦ੍ਰ ਨੇ ਚਲਾਇਆ ਹੈ. ਸੰਮਤ ੧੬੩੬ ਵਿੱਚ

[1] ਯੋਗ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪਤੰਜਲੀ ਦਾ ਸੂਤ੍ਰ ਹੈ—ਤਸ੍ਯ ਵਾਚਕ: ਪ੍ਰਣਵ. (੧-੨੭)

ਅਮਰਕੋਟ (ਸਿੰਧ) ਵਿੱਚ ਮਨੂਮਹਿਤਾ ਦੇ ਘਰ ਦੇਵਚੰਦ੍ਰ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਭੁਜ ਨਿਵਾਸੀ ਹਰਿਦਾਸ ਦਾ ਚੇਲਾ ਹੋਕੇ "ਪ੍ਰਣਾਮ-ਪ੍ਰਣਾਮ" ਸ਼ਬਦ ਜਪਣ ਲੱਗਾ. ਇਹ ਵੇਦ ਕੁਰਾਨ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਜਾਣਦਾ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮਭਾਵ ਨਾਲ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਸੀ. ਜਾਮਨਗਰ ਪੰਨਾ ਸਤਾਰਾ ਆਦਿ ਨਗਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਵਚੰਦ੍ਰ ਦੇ ਅਨੇਕ ਚੇਲੇ ਹੋ ਗਏ, ਜੋ "ਪ੍ਰਣਾਮੀ" ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਏ. ਇਹ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਪੂਜਾ ਆਰਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਕੇਸਰ ਦੀ ਬਿੰਦੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਵਚੰਦ੍ਰ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੭੫੧ ਵਿੱਚ ਪੰਨੇ ਹੋਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਸ ਦੀ ਸਮਾਧ ਹੈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪਰਿਣਾਮੀ.

ਪ੍ਰਣਾਲਿਕਾ, ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਣੀ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਨਾਲੀ। ੨ ਬੰਦੂਕ ਦੀ ਨਾਲੀ। ੩ ਰੀਤਿ. ਰਸਮ। ੪ ਢੰਗ. ਤਰੀਕਾ। ੫ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ. ਪੀੜ੍ਹੀ.

ਪ੍ਰਣਿਧਾਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਯਤਨ. ਕੋਸ਼ਿਸ਼। ੨ ਖ਼ਯਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਥਾਂ ਪੁਰ ਰੱਖਣਾ। ੩ ਸਮਾਧਿ। ੪ ਅਤਯੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਉਪਾਸਨਾ। ੫ ਅਰਪਣ.

ਪ੍ਰਣੀਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਰਚਿਆ ਹੋਇਆ. ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਸੁਧਾਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੪ ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪ੍ਰਣੋ. ਢੋਲ. ਤੰਬੂਰ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਣਵ. "ਪ੍ਰਣੋ ਸੰਖ ਭੇਰੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਪ੍ਰਤ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤਿ.

ਪ੍ਰਤਖ, ਪ੍ਰਤਖਿ, ਪ੍ਰਤਖ੍ਯ ਸੰ. ਪ੍ਰਤਯਕ੍ਸ਼. ਵਿ—ਅੱਖ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ . ਜਾਹਿਰ. ਪ੍ਰਕਟ. ਪਰਗਟ. "ਤੀਨਿ ਦੇਵ ਪ੍ਰਤਖਿ ਤੋਰਹਿ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ)

ਪ੍ਰਤਗਿਆ, ਪ੍ਰਤਗਯਾ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤਿਗਯਾ। ੨ ਸ਼੍ਰੱਧਾ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼੍ਚਾ. "ਰਾਮ ਸੰਗਿ ਨਾਮਦੇਵ ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਤਗਿਆ ਆਈ." (ਟੋਡੀ ਨਾਮਦੇਵ) ੩ ਪਰੀਖ੍ਯਾ. ਇਮਤਹਾਨ. "ਆਏ ਸਤਗੁਰੁ ਲੇਨ ਪ੍ਰਤਗਯਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪ੍ਰਤਛ, ਪ੍ਰਤਛਿ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤਖ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤਯਕ੍ਸ਼. "ਕੇਤਕ ਪ੍ਰਤਛ ਹੁਇ ਪਚਾਇ ਖਾਇਜਾਹਿੰਗੇ." (ਅਕਾਲ)

ਪ੍ਰਤਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਿਤਨਾ. "ਕੋਪ ਭਰੀ ਜਦਵੀ ਪ੍ਰਤਨਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ) ਯਾਦਵਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਿਤਨਾ (ਫ਼ੌਜ) ਕ੍ਰੋਧ ਭਰੀ.

ਪ੍ਰਤਨਾਂਤਕ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਤਨਾ (ਫ਼ੌਜ) ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ, ਫਾਸੀ. ਪਾਸ਼. (ਸਨਾਮਾ)

ਪ੍ਰਤਨਾਪਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਿਤਨਾ (ਫ਼ੌਜ) ਦਾ ਸਰਦਾਰ। ੨ ਰਾਜਾ (ਸਨਾਮਾ).

ਪ੍ਰਤਪਾਨੀ. ਸੰ. प्रतिपन्न—ਪ੍ਰਤਿਪੰਨ. ਵਿ—ਅਪਣਾਇਆ ਹੋਇਆ. ਆਪਣਾ ਕੀਤਾ. ਸ੍ਵੀਕ੍ਰਿਤ. "ਸਰਬ ਜੀਅ ਕੀਏ ਪ੍ਰਤਪਾਨੀ." (ਮਲਾ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਪ੍ਰਤ੍ਯੁਤਪੰਨ. ਫਿਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ੩ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਨ ਦਾ ਭੀ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤਪਾਨੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ.

ਪ੍ਰਤਮਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤਿਮਾ.

ਪ੍ਰਤਰਦਨ. ਸੰ. ਪ੍ਰਤਰ੍ਦਨ. ਸੰਗਯਾ—ਤਾੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਤਾੜਨਾ। ੨ ਤਾੜਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ। ੩ ਕਾਸ਼ੀ ਦਾ ਇੱਕ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਦਿਵੋਦਾਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਸ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮੰਦਾਲਸਾ ਵਡੀ ਪੰਡਿਤਾ ਅਤੇ ਕਰਨੀ ਵਾਲੀ ਸੀ। ੪ ਵਿਸ਼ਨੁ.

ਪ੍ਰਤਾਪ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਅਤਯੰਤ ਤਾਪ. ਉਗ੍ਰ ਤੇਜ। ੨ ਪ੍ਰਭਾਵ. ਇਕਬਾਲ। ੩ ਵੀਰਤਾ. ਬਹਾਦੁਰੀ। ੪ ਉਦਯਪੁਰਪਤਿ ਰਾਣਾ ਉਦਯ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਪੁਤ੍ਰ ਰਾਣਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਸਨ ੧੫੭੨ ਵਿੱਚ ਉਦਯਪੁਰ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਅਤੇ ਸਨ ੧੫੯੭ ਵਿਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਯਾ. ਇਹ ਸੱਚਾ ਦੇਸ਼ਭਗਤ, ਮਹਾਂਵੀਰ ਅਤੇ ਰਾਜਪੂਤ ਵੰਸ਼ ਦੀ ਲਾਜ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ੫ ਸੰਤਾਪ. ਜਲਨ. "ਪ੍ਰਭੁ ਕੋ ਬਿਰਹ ਪ੍ਰਤਾਪਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤਾਪ ੪। ੨ ਦੇਖੋ, ਨਾਭਾ ਅਤੇ ਫੂਲਵੰਸ਼.

ਪ੍ਰਤਾਪਵਾਨ. ਵਿ—ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲਾ. ਤੇਜਸ੍ਵੀ. ਇਕਬਾਲਮੰਦ.

ਪ੍ਰਤਾਪਿ. ਪ੍ਰਤਾਪ ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਸੰਤ ਪ੍ਰਤਾਪਿ ਭਰਮ ਸਭ ਨਾਸੇ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤਾਪੀ.

ਪ੍ਰਤਾਪੀ. ਵਿ—ਪ੍ਰਤਾਪਿਨ੍. ਪ੍ਰਤਾਪਵਾਨ.

ਪ੍ਰਤਾਪੁ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤਾਪ. "ਜਿਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਤਾਪੁ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਪ੍ਰਤਾਪੂ. ਇੱਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਖਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਕੇ ਗ੍ਯਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ.

ਪ੍ਰਤਾਰਕ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤਾਰਣ (ਠੱਗੀ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਠਗ. ਵੰਚਕ। ੨ ਪ੍ਰ-ਤਾਰਕ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਤਾਰਣ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਤਾਰਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਠੱਗੀ. ਵੰਚਣਾ. ਵੰਚਨ। ੨ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਤਾਰਣਾ.

ਪ੍ਰਤਿ. ਸੰ. ਵ੍ਯ—ਨੂੰ. ਕੋ. ਤਾਈਂ। ੨ ਵਿਰੁੱਧ. ਉਲਟ। ੩ ਫਿਰ. ਪੁਨਹ। ੪ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ। ੫ ਹਰ. ਹਰ ਇੱਕ. "ਪ੍ਰਤਿ ਵਾਸਰ ਸੈਨ ਵਧਾਵਤ ਹੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੬ ਸਮਾਨ. ਤੁੱਲ। ੭ ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ। ੮ ਓਰ. ਤਰਫ। ੯ ਸੰਗਯਾ—ਨਕਲ. ਕਾਪੀ (copy).

ਪ੍ਰਤਿਉੱਤਰ. ਸੰ. प्रत्युत्तर. ਸੰਗਯਾ—ਉੱਤਰ ਮਿਲਣ ਪੁਰ ਦਿੱਤਾ ਉੱਤਰ. ਜਵਾਬ ਦਾ ਜਵਾਬ.

ਪ੍ਰਤਿਉਪਕਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤ੍ਯੁਪਕਾਰ. ਉਪਕਾਰ ਦੇ ਬਦਲੇ ਭਲਿਆਈ.

ਪ੍ਰਤਿਅੰਗ. ਸੰ. प्रत्यङ्ग. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਗ ਦਾ ਛੋਟਾ ਅੰਗ. ਜਿਵੇਂ—ਹੱਥ ਅੰਗ ਹੈ, ਅੰਗੁਲਾਂ ਪ੍ਰਤ੍ਯੰਗ ਹਨ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਅੰਗ ਅੰਗ ਪ੍ਰਤਿ. ਹਰ ਇਕ ਅੰਗ. "ਬਾਹਨ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿਅੰਗ ਪ੍ਰਹਾਰਜੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪ੍ਰਤਿਸਟਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤਿਸ਼੍ਠਾ.

ਪ੍ਰਤਿਸੇਧ. ਸੰ. ਪ੍ਰਤਿਸ਼ੇਧ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਸ਼ੇਧ. ਵਰਜਨ. ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦੇ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਦਾ ਨਿਸ਼ੇਧ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਸੰਭਾਵਨਾ (ਅਟਕਲ) ਕਰਨੀ, "ਪ੍ਰਤਿਸੇਧ" ਅਲੰਕਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ.

"ਜਹਾਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਿਸੇਧ ਕਰ ਅਨ ਕੀਰਤਨ ਪਰਕਾਸ,

ਤਹਾਂ ਕਹਿਤ ਪ੍ਰਤਿਸੇਧ ਹੈ ਕਵਿਜਨ ਬੁੱਧਿਵਿਲਾਸ.
(ਲਲਿਤਲਲਾਮ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਜਿਨ੍ਹਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਨ ਸੇਵਿਓ,
ਸਬਦਿ ਨ ਕੀਤੋ ਵੀਚਾਰੁ,
ਓਇ ਮਾਣਸ ਜੂਨਿ ਨ ਆਖੀਅਨਿ,
ਪਸੂ ਢੋਰ ਗਾਵਾਰ. (ਸਵਾ ਮ: ੩)
ਗੁਨਖਾਨੀ ਗੁਨਬੈਨ ਉਚਾਰੇ,
ਨਹੀ ਪੰਕ ਸੇ ਭਰਿਓ ਭਾਰੇ,
ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਕਾ ਛਤ੍ਰ ਸੁ ਦੀਓ,
ਅਪਰ ਨ ਇਹ ਸਮ ਜਗ ਮੇ ਬੀਓ।
(ਨਾਪ੍ਰ)

(ਅ) ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦਾ ਨਿਸੇਧ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਹੋਰ ਥਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਰਨੀ, ਪ੍ਰਤਿਸੇਧ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਦੇਵਤਰੋਵਰ ਹੈ ਨ ਇਹੈ
ਹਰਿਰਾਇ ਗੁਰੂ ਕਰ ਦੇਵਤਰੋਵਰ,
ਸੋ ਸੁਰਧੇਨੁ ਨਹੀ ਮਨ ਜਾਨਿਯ,
ਸੇਵਗੁਰੂ ਸੁਰਧੇਨੁ ਲਹੈ ਨਰ,
ਹੈ ਨ ਚਿੰਤਾਮਣਿ ਬੂਝ ਜਿ ਦੇਖਿਯ,
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਕੇ ਨਖ ਚਿੰਤਮਣੀ ਬਰ,
ਸੋ ਨ ਸੁਧਾ ਮਧੁਰਾਇਤ ਕੋ ਧਰ,
ਗਜਾਨਗਿਰਾ ਗੁਰੁ ਕੀ ਮਧੁਰੀ ਤਰ.
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਥਾ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਠਹਿਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਠਹਿਰਾਉ। ੨ ਸਥਾਪਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਥਾਪਣਾ। ੩ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ। ੪ ਮਾਨ. ਇੱਜ਼ਤ. ਸਤਕਾਰ। ੫ ਯਗਜ ਆਦਿ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ। ੬ ਸਹਾਰਾ. ਆਸਰਾ.

ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਥਾਨ. ਪ੍ਰਯਾਗ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਮ। ੨ ਦੇਖੋ, ਸਾਲਿਬਾਹਨ.

ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਵਰ. ਸਰੰਗੀ, ਤਾਊਸ, ਸਿਤਾਰ ਆਦਿ ਵਾਜੇ ਦੀ ਤਰਬ ਦੀ ਧੁਨਿ। ੨ ਇੱਕ ਸਪਤਕ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੂਜੀ ਸਪਤਕ ਦਾ ਉਹੀ ਸੁਰ। ੩ ਗੂੰਜ. ਪ੍ਰਤਿਧ੍ਵਨਿ.

ਪ੍ਰਤਿਹਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਹਟਾਇਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਨਿਰਾਸ਼। ੪ ਡੇਗਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਆਘਾਤ. ਪ੍ਰਹਾਰ. ਸੱਟ। ੨ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਉੱਚਾਰਣ ਲਈ ਜੀਭ ਦਾ ਦੰਦਾਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣਾ। ੩ ਦ੍ਵਾਰਪਾਲ (ਦਰਵਾਨ), ਜੋ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਵੜਨੋ ਵਰਜਦਾ ਹੈ. "ਧਰਮਰਾਇ ਪਰੁਲੀ ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ." (ਮਲਾ ਨਾਮਦੇਵ) "ਧਰਮ ਕੋਟਿ ਜਾਕੈ ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ." (ਭੈਰ ਅ: ਕਬੀਰ) ੪ ਚੋਬਦਾਰ. ਨਕੀਬ. "ਛਪਨ ਕੋਟਿ ਜਾਕੈ ਪ੍ਰਤਿਹਾਰ." (ਭੈਰ ਅ: ਕਬੀਰ) ੫ ਬਾਜੀਗਰ.

ਪ੍ਰਤਿਹਿੰਸਾ. ਖ਼ੂਨ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹਿੰਸਾ.

ਪ੍ਰਤਿਕਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਤੀਕਾਰ. ਕਾਰਜ ਦੇ ਬਦਲੇ ਕਾਰਜ. ਬਦਲਾ. ਪਲਟਾ। ੨ ਇਲਾਜ.

ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ. ਖ਼ਿਲਾਫ਼. ਵਿਰੁੱਧ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਸ਼ਤ੍ਰੁ. ਵੈਰੀ. "ਜਾਸ ਵਿਲੋਕ ਦਬਤ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲੰ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪ੍ਰਤਿਗਜਾ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਦੇ ਕਰਨ ਅਥਵਾ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵਚਨ ਦੇਣਾ. ਪ੍ਰਣ ਕਰਨਾ। ੨ ਕਸਮ. ਸੌਗੰਦ।

੩ ਪ੍ਰਣ ਸਹਿਤ ਕਥਨ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਕਰਮ ਜਰੂਰ ਕਰਾਂਗਾ, ਅਥਵਾ ਜੇ ਐਸਾ ਨਾ ਕਰਾਂ, ਤਦ ਐਸਾ ਐਸਾ ××× ਸਿੱਧ ਹੋਵਾਂਗਾ. ਅਥਵਾ ਜੇ ਐਸਾ ਭੀ ਹੋਵੇ ਤਦ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ, ਇਤਜਾਦਿਕ ਵਰਣਨ ਜਿਸ ਕਾਵਜ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਉੱਥੇ "ਪ੍ਰਤਿਗਜ·" ਅਲੰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਪ੍ਰਣ ਅਥਵਾ ਸੌਗੰਦ ਕੋ ਵਰਣਨ ਰਚਨਾ ਮਾਹਿ,
ਰੂਪ ਪ੍ਰਤਿਗਜਾ ਕੋ ਇਹੀ ਕਹੈਂ ਕਾਵਜ ਅਵਗਾਹਿ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਯੌਂ ਸੁਨਕੈ ਬਤਿਯਾਂ ਤਿਹ ਕੀ
ਹਰਿ ਕੋਪ ਕਹ੍ਯੋ ਹਮ ਯੁੱਧ ਕਰੈਂਗੇ,
ਬਾਨ ਕਮਾਨ ਗਦਾ ਗਹਿਕੈ
ਦੁਊ ਭ੍ਰਾਤ ਸਬੈ ਅਰਿ ਸੈਨ ਹਰੈਂਗੇ,
ਸੂਰ ਸਿਵਾਦਿਕ ਤੇ ਨ ਭਜੈਂ
ਹਨਹੈਂ ਤੁਮ ਕੋ, ਨਹਿਂ ਜੁਝ ਮਰੈਂਗੇ,
ਮੇਰੁ ਹਲੈ ਸੁਕਹੈ ਨਿਧਿਵਾਰਿ
ਤਊ ਰਨ ਕੀ ਛਿਤਿ ਤੇ ਨ ਟਰੈਂਗੇ.
(ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪਸ਼੍ਚਿਮ ਸੂਰ ਚੜ੍ਹੈ ਕਬਹੂੰ
ਅਰੁ ਗੰਗ ਬਹੀ ਉਲਟੀ ਜਿਯ ਆਵੈ,
ਜੇਠ ਕੇ ਮਾਸ ਤੁਸਾਰ ਪਰੈ
ਬਨ ਔਰ ਬਸੰਤਸਮੀਰ ਜਰਾਵੈ,
ਲੋਕ ਹਲੈ ਧ੍ਰੂਅ ਕੋ ਜਲ ਕੋ ਥਲ ਹ੍ਵੈ
ਬਲ ਕੋ ਕਬ ਹ੍ਵੈ ਜਲ ਜਾਵੈ,
ਕੰਚਨ ਕੋ ਨਗ ਪੰਖਨ ਧਾਰ ਉਡੈ,
ਖੜਗੇਸ ਨ ਪੀਠ ਦਿਖਾਵੈ.
(ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਰਵਿ ਅਸ੍ਤ ਤੇ ਪੂਰਬ ਜਬੈ,
ਜੇ ਨ ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਤੋੜੋਂ ਤਬੈ,
ਤੌਂ ਨਿਜ ਪਿਤ ਤੇ ਜਨਮ੍ਯੋ ਨਾਹੀਂ,
ਮੁਖ ਨ ਦਿਖਾਵਹੁੰ ਰਾਜਨ ਮਾਹੀਂ. (ਗੁਪ੍ਰਸੂ).

੪ ਨਜਾਯ ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਵਯਵ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਵਾਕਜ.

ਪ੍ਰਤਿਗਜਾ ਪਾਲਨ. ਦੇਖੋ, ਬਚਨ ਪਾਲਨ.

ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਰਹ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਗ੍ਰਹਣ. ਸ੍ਵੀਕਾਰ. ਅੰਗੀਕਾਰ। ੨ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਪਾਨਿਗ੍ਰਹਣ. ਵਿਆਹ। ੪ ਦਾਨ ਦਾ ਲੈਣਾ.

ਦਾਨ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਨਾ। ੫ ਉਗਾਲਦਾਨ. ਪੀਕਦਾਨੀ.

ਪ੍ਰਤਿੰਚਾ. ਸੰ. ਪਤੰਚਿਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਧਨੁਖ ਦੀ ਡੋਰੀ. ਚਿੱਲਾ. ਜ਼ਿਹ.

ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹਰ ਰੋਜ. ਨਿਤ੍ਯ.

ਪ੍ਰਤਿਧੁਨਿ, ਪ੍ਰਤਿਧੁਨੀ, ਪ੍ਰਤਿਨਾਦ ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਧ੍ਵਨਿ. ਕਿਸੇ ਧ੍ਵਨਿ (ਆਵਾਜ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਗੂੰਜ. ਪ੍ਰਤਿ ਸ਼ਬਦ. echo. "ਗਿਰਿ ਗਿਰਿ ਸੋਂ ਪ੍ਰਤਿਧੁਨਿ ਉਠੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੁਲ੍ਯ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸਥਾਪਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ. ਕਾਯਮਮੁਕਾਮ। ੨ ਰਾਜਦੂਤ. Ambassador। ੩ ਪ੍ਰਤਿਮਾ। ੪ ਡਿੰਗ-ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ. ਅਕਸ.

ਪ੍ਰਤਿਪਕ੍ਸ਼, ਪ੍ਰਤਿਪੱਖ, ਪ੍ਰਤਿਪੱਛ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਤਰਫ਼. ਵਿਰੁੱਧ ਪੱਖ। ੨ ਵੈਰੀ. ਦੁਸ਼ਮਨ। ੩ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉੱਤਰਦਾਤਾ ਪੁਰਖ। ੪ ਬਰਾਬਰੀ. ਸਮਾਨਤਾ.

ਪ੍ਰਤਿਪੱਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਾਪਤਿ। ੨ ਗ੍ਯਾਨ। ੩ ਅਨੁਮਾਨ। ੪ ਦਾਨ। ੫ ਨਿਰਣਾ। ੬ ਆਦਰ। ੭ ਨਿਸ਼ਚਾ.

ਪ੍ਰਤਿਪਦਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਦੇ ਪੱਖ ਨੂੰ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਤਿਥਿ, ਪੜਵਾ. ਏਕਮ. "ਭਾਦੋਂ ਸੁਦੀ ਪ੍ਰਤਿਪਦਾ ਦਿਨ ਕੋ। ਗੁਰੁਤਾ ਦੀਨ ਤਿਲਕ ਅਰਜਨ ਕੋ॥" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪ੍ਰਤਿਪਲਘਾ, ਪ੍ਰਤਿਪਲੀਆ ਵਿ—ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਨ ਕਰਤਾ. "ਸਰਣਾਗਤਿ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਤਿਪਲਘਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) "ਜੀਅ ਜੰਤੂ ਸਗਲੇ ਪ੍ਰਤਿਪਲੀਆ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸਮਝਾਕੇ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਛੀ ਤਰਾਂ ਸਮਝਾਉਣਾ। ੨ ਪ੍ਰਮਾਣ. ਸਬੂਤ। ੩ ਦਾਨ। ੪ ਇਨਾਮ.

ਪ੍ਰਤਿਪਾਦ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਲਾਯਕ. ਸਮਝਾਉਣ ਯੋਗ੍ਯ। ੨ ਦੇਣ ਯੋਗ੍ਯ.

ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਕ. ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ. ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਤਿਪਾਰਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਰਵਰਿਸ਼. "ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੇ ਤੁਮਰੇ." (ਕਲਿ ਮ: ੪) "ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੈ ਬਾਪ ਜੈਸੇ ਮਾਈ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ. ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਸਰਬ ਜੀਆ ਕਾ ਹੈ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਲਣ ਪੋਖਣ ਕਰਤਾ। ੨ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਰਾਜਾ। ੪ ਕਰਤਾਰ.

ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. "ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ ਨਿਤ ਸਾਰ ਸਮਾਲੈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੩ ਨਿਰਵਾਹ. ਨਿਬਾਹੁਣ ਦਾ ਕਰਮ. ਜੈਸੇ—ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਨ.

ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ, ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਿ, ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ. "ਤੂ ਸਭਨਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ਜੀਉ." (ਮਾਝ ਮ: ੫) "ਵਿਸਾਰਿਆ ਜਗਤਪਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਿ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) "ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਹਰਿ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੀ." (ਭੈਰ ਮ: ੪).

ਪ੍ਰਤਿਪੰਨ. ਸੰ. ਪ੍ਰਤਿਪਨ੍ਨ. ਵਿ—ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਸਰਵ ਅੰਗਾਂ ਕਰਕੇ ਪੂਰਣ. "ਜਿਮ ਸਭ ਛਿਤਿ ਕੋ ਨ੍ਰਿਪ ਪ੍ਰਤਿਪੰਨ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਛਾਇਆ. ਅਕਸ. ਪੜਛਾਵਾਂ। ੨ ਚਿਤ੍ਰ. ਤਸਵੀਰ। ੩ ਦਰਪਣ. ਸ਼ੀਸ਼ਾ.

ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੁਕਾਵਟ. ਵਿਘਨ. "ਤਿੰਹ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ ਸੰਕਲਪ ਉਠਾਵਨ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਬੰਦੋਬਸ੍ਤ. ਪ੍ਰਬੰਧ.

ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਵ੍ਰਿਕ੍ਸ਼. ਦਰਖ਼ਤ.

ਪ੍ਰਤਿਭਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਸੂਰਮਾ. ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਯੋੱਧਾ। ੨ ਸ਼ਤ੍ਰੁ. ਵੈਰੀ.

ਪ੍ਰਤਿਭਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਨ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ੨ ਸੂਖਮ ਬੁੱਧਿ. ਨਵੀਨ ਕਲਪਨਾ ਅਤੇ ਯੁਕਤਿ ਸੋਚਣ ਵਾਲੀ ਸੂਖਮ ਸਮਝ[1]. intutitive faculty. ੩ ਚਮਕ. ਦੀਪ੍ਤਿ.

ਪ੍ਰਤਿਭਾਸ. ਚਮਕ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ੨ ਭ੍ਰਮ. ਧੋਖਾ.

ਪ੍ਰਤਿਭਿਗ੍ਯਾ. ਸੰ. ਪ੍ਰਤ੍ਯਭਿਜ੍ਞਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਰਵਗ੍ਯਾਨ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ ਫੇਰ ਮਨ ਵਿੱਚ ਉਪਜੇ. ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਗ੍ਯਾਨ। ੨ ਅਭੇਦਗ੍ਯਾਨ. ਜੀਵ ਈਸ਼੍ਵਰ ਦੇ ਇੱਕ ਜਾਣਨ ਦਾ ਗ੍ਯਾਨ.

ਪ੍ਰਤਿਭੂ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਮਾਨਤ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਜ਼ਾਮਿਨ। ੨ ਕਾਯਮਮੁਕਾਮ. ਪ੍ਰਤਿਨਿਧਿ। ੩ ਮੁਖ਼ਤਾਰ. ਵਕੀਲ. (proctor).

ਪ੍ਰਤਿਮਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦੇ ਸਮਾਨ ਬਣਾਈ ਸ਼ਕਲ. ਮੂਰਤਿ. ਤਸਵੀਰ। ੨ ਨਕਲ. ਕਾਪੀ। ੩ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ. ਛਾਇਆ.

ਪ੍ਰਤਿਮਾਸ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹਰ ਮਹੀਨੇ.

ਪ੍ਰਤਿਮਾਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ. ਪੜਛਾਂਵਾਂ. ਪਰਛਾਂਹੀ। ੨ ਸਮਾਨਤਾ. ਬਰਾਬਰੀ। ੩ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ. ਉਦਾਹਰਣ. "ਅਜੈ ਪ੍ਰਤਿਮਾਨ ਪ੍ਰਭਾਧਰ." (ਪਾਰਸਾਵ) "ਪ੍ਰਤਿਮਾਨ ਨ ਨਰ ਕਹੂੰ ਦੇਖਪਰੈ." (ਕਲਕੀ)

ਪ੍ਰਤਿਲੋਮ. ਵਿ—ਉਲਟਾ. ਵਿਪਰੀਤ। ੨ ਸੰਗੀਤ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਚੇ ਸੁਰ ਤੋਂ ਨੀਵੇਂ ਸੁਰ ਵੱਲ ਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸ੍ਵਰ ਦਾ ਅਵਰੋਹ। ੩ ਨੀਚ. ਕਮੀਨਾ. ਦੇਖੋ, ਦਸਅਠ ਵਰਨ। ੪ ਸੱਪ। ੫ ਕੁੱਤਾ.

ਪ੍ਰਤਿਲੋਮਜ. ਦੇਖੋ, ਦਸਅਠ ਵਰਨ.

ਪ੍ਰਤਿਵਸ੍ਤੂਪਮਾ. (ਅੱਡ ਅੱਡ ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਸਮਤਾ). ਉਪਮਾਨ ਅਤੇ ਉਪਮੇਯ ਵਾਕਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੀ ਸਾਧਾਰਣ ਧਰਮ, ਇੱਕੋ ਅਰਥ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ, ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਪਦਾਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ, "ਪ੍ਰਤਿਵਸ੍ਤੂਪਮਾ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਪਦ ਸਮੂਹ ਜੁਗ ਧਰਮ ਜਹਿਂ ਭਿੰਨ ਪਦਨ ਸੋਂ ਏਕ,
ਪਰਗਟ ਪ੍ਰਤਿਵਸ੍ਤੂਪਮਾ ਤਹਿਂ ਕਵਿ ਕਹਤ ਅਨੇਕ.
(ਲਲਿਤਲਲਾਮ)

[1] "ਪ੍ਰਜ੍ਞਾ ਨਵ ਨਵੋਨ੍ਮੇਯਂ ਸ਼ਾਲਿਨੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਮਤਾ." (ਰੁਦ੍ਰ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਲਸਤ ਸੂਰ ਮਧਜਾਨ ਜਯੋਂ,
ਤਯੋਂ ਦੀਪਤ ਗੁਰੁ ਸਭਾ ਮਹਿ.

ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਰੂਪ ਧਰਮ, ਲਸਤ ਅਤੇ ਦੀਪਤ ਸਮਾਨ ਅਰਥ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਕਥਨ ਕੀਤਾ.

ਪ੍ਰਤਿਵਾਦ. ਸੰਗਯਾ—ਕਿਸੇ ਬਾਤ ਅਥਵਾ ਸਿੱਧਾਂਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਹੀ ਹੋਈ ਬਾਤ. ਖੰਡਨ. ਤਰਦੀਦ। ੨ ਉੱਤਰ. ਜਵਾਬ.

ਪ੍ਰਤਿਵਾਦੀ. ਵਿ—प्रतिवादिन्. ਪ੍ਰਤਿਵਾਦ (ਖੰਡਨ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਪੱਖੀ. ਜੋ ਵਾਦੀ ਦੀ ਬਾਤ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਵੇ.

ਪ੍ਰਤੀ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤਿ.

ਪ੍ਰਤੀਕ. ਪ੍ਰਤਿ-ਇਕ. ਵਿ—ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ. ਵਿਰੁੱਧ। ੨ ਉਲਟਾ. ਜੋ ਹੇਠੋਂ ਉੱਪਰ ਨੂੰ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਪਤਾ. ਨਿਸ਼ਾਨ। ੪ ਅੰਗ। ੫ ਮੁਖ। ੬ ਰੂਪ. ਸੂਰਤ। ੭ ਪ੍ਰਤਿਮਾ. ਮੂਰਤਿ.

ਪ੍ਰਤੀਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤਿਕਾਰ.

ਪ੍ਰਤੀਕੋਪਾਸਨਾ. ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰਕੇ, ਅਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਰੂਪ ਜਾਣਕੇ ਹੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਕਿਸੇ ਮੂਰਤਿ ਅਥਵਾ ਵਸਤੂ ਵਿੱਚ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਕੇ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ.

ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਸ਼ਣ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਗੇ ਪਿੱਛੇ ਦੇਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਉਡੀਕਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਸ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਕ੍ਰਿਪਾਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟੀ.

ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਸ਼ਾ. ਅੱਖ ਨਾਲ ਟਕ ਲਾਕੇ ਉਡੀਕਣਾ. ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਰਾਹ ਤੱਕਣਾ। ੨ ਉਡੀਕ.

ਪ੍ਰਤੀਖਨ } ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਸ਼ਣ. "ਕਰਤ ਪ੍ਰਤੀਖਨ ਕੋ ਚਲ ਆਈ."
ਪ੍ਰਤੀਖਨਾ } (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) "ਸਭ ਪ੍ਰਤੀਖਨਾ ਤੇਰੀ ਧਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪ੍ਰਤੀਚੀ. ਸੰਗਯਾ—ਜੋ ਪ੍ਰਤਿ ਦਿਨ (ਹਰ ਰੋਜ਼) ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦੀ ਹੈ. ਪਸ਼੍ਚਿਮ ਦਿਸ਼ਾ. ਪੱਛਮ.

ਪ੍ਰਤੀਛਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤੀਕ੍ਸ਼ਣ.

ਪ੍ਰਤੀਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਸਿੱਧ. ਮਸ਼ਹੂਰ। ੨ ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਪ੍ਰਸੰਨ. ਖ਼ੁਸ਼.

ਪ੍ਰਤੀਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਗਯਾਨ. ਇਲਮ। ੨ ਯਕੀਨ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚਾ. "ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਹੀਐ ਆਈ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਕਥਾ ਮੇ ਨ ਕੰਥਾ ਮੇ ਨ ਤੀਰਥ ਕੇ ਪੰਥਾ ਮੇ ਨ
ਪੋਥੀ ਮੇ ਨ ਪਾਥ ਮੇ ਨ ਸਾਥ ਕੀ ਬਸੀਤ ਮੇ,
ਜਟਾ ਮੇ ਨ ਮੁੰਡਨ ਤਿਲਕ ਤਿਰਪੁੰਡਨ ਮੇ,
ਨਦੀ ਕੂਪ ਕੁੰਡਨ ਅਨ੍ਹਾਨ ਦਾਨ ਰੀਤ ਮੇ,
ਪਾਠ ਮਠ ਮੰਡਲ ਨ ਕੁੰਡਲ ਕਮੰਡਲ ਮੇ
ਮਾਯਾ ਦੇਹ ਮੇ ਨ ਦੇਵ ਦੇਹੁਰਾ ਮਸੀਤ ਮੇ,
ਆਪ ਹੀ ਅਪਾਰ ਪਾਰਾਵਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਪੂਰ ਰਹਯੋ
ਪਾਈਐ ਪ੍ਰਗਟ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਪ੍ਰਤੀਤਿ ਮੇ.

੩ ਪ੍ਰਸਿੱਧਿ। ੪ ਆਨੰਦ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ। ੫ ਆਦਰ. ਸਨਮਾਨ.

ਪ੍ਰਤੀਪ. ਸੰ. ਵਿ— ਉਲਟਾ. ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਆਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਫਲ।

੩ ਉਪਮਾਨ ਨੂੰ ਉਪਮੇਯ ਮੰਨਣਾ, ਅਰਥਾਤ ਉਪਮਾਨ ਵਿੱਚ ਉਪਮੇਯ ਦੀ ਕਲਪਣਾ ਕਰਨੀ, "ਪ੍ਰਤੀਪ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਜਹਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਉਪਮਾਨ ਕੋ ਕਰ ਵਰਣਤ ਉਪਮੇਯ,
ਤਹਿ ਪ੍ਰਤੀਪ ਭੂਸ਼ਣ ਕਹਿਤ ਭੂਸ਼ਣ ਕਵਿਤਾਪ੍ਰੇਯ.
(ਸ਼ਿਵਰਾਜਭੂਸ਼ਣ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਅਮਲ ਅਕਾਸ ਮਾਸ ਕਾਤਕ ਕੀ ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ ਹੈ
ਪ੍ਰਗਟ ਪ੍ਰਕਾਸੈ ਜੈਸੋ ਯਸ਼ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਕੋ.

ਕੀਰਤਿ ਉਪਮੇਯ ਹੈ, ਚਾਂਦਨੀ ਉਪਮਾਨ ਹੈ, ਪਰ ਇੱਥੇ ਯਸ਼ ਨੂੰ ਉਪਮਾਨ ਅਤੇ ਚਾਂਦਨੀ ਨੂੰ ਉਪਮੇਯ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀਪ ਹੈ.

(ਅ) ਉਪਮੇਯ ਦਾ ਉਪਮਾਨ ਕਰਕੇ ਨਿਰਾਦਰ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਪ ਦਾ ਦੂਜਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਕਹਾਂ ਕਰਤ ਅਤਿ ਗਰਬ ਤੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਕ੍ਰਿਪਾਨ?
ਨਹ ਤੋ ਸੇ ਘਟ ਕਾਲ ਅਰੁ ਅੰਤਕ ਪ੍ਰਲਯ ਕ੍ਰਿਸਾਨ.

ਇਸ ਥਾਂ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਉਪਮੇਯ ਦਾ, ਕਾਲ ਅਰ ਪ੍ਰਲਯਅਗਨਿ ਉਪਮਾਨ ਤੋਂ ਨਿਰਾਦਰ ਹੋਇਆ.

(ੲ) ਉਪਮਾਨ ਦਾ ਉਪਮੇਯ ਤੋਂ ਨਿਰਾਦਰ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਪ ਦਾ ਤੀਜਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸਤਗੁਰੁ ਕਾਮਨਾ ਕੇ ਪੂਰਨ ਕਰਨਹਾਰ
ਤਾਂਕੇ ਸਮ ਕਹਾਂ ਸੁਰਤਰੁ ਤੁੱਛ ਗਨਿਯੇ?

ਕਲਪਵ੍ਰਿਕ੍ਸ਼ ਉਪਮਾਨ ਦਾ, ਸਤਗੁਰੂ ਉਪਮੇਯ ਤੋਂ ਨਿਰਾਦਰ ਹੋਇਆ.

(ਸ) ਉਪਮਾਨ ਨੂੰ ਉਪਮੇਯ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘੱਟ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ, ਅਰਥਾਤ ਸਮਤਾ ਲਾਇਕ ਨਾ ਠਹਿਰਾਈਏ, ਤਦ ਪ੍ਰਤੀਪ ਦਾ ਚੌਥਾ ਰੂਪ ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਦੋਊ ਕਰ ਜੋਰਕਰ ਬੰਦਤ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ,
ਦੇਤ ਹੈਂ ਅਨੰਦ ਸੁਖਕੰਦ ਅਘਮੰਦ ਹੀ,
ਸਯਾਲ ਤੇ ਮ੍ਰਿਗਿੰਦ ਪਟਬੀਜਨੇ ਦਿਨਿੰਦ ਕਰੇ,
ਕੀਟ ਤੇ ਗਜਿੰਦ ਪੰਥ ਦਯੋ ਗਤਿਵੰਦ ਹੀ,
ਮਸ਼ਕ ਖਗਿੰਦ ਜਿਨ ਕਾਕ ਤੇ ਮਰਾਲ ਵ੍ਰਿੰਦ,
ਰੰਕ ਤੇ ਨਰਿੰਦ ਕਰੇ ਬੰਦਤ ਮੁਕੰਦ ਹੀ,
ਸੁੰਦਰ ਮੁਖਾਰਵਿੰਦ ਸੋਹਤ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ
ਹੀਨ ਜੇ ਕਲੰਕ ਤੋ ਸਮਾਨ ਹੋਤ ਚੰਦ ਹੀ
(ਨਾਪ੍ਰ)

(ਹ) ਉਪਮੇਯ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉਪਮਾਨ ਨੂੰ ਅਤਿ ਤੁੱਛ ਮੰਨਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸਮਤਾ ਦੇਣੀ ਅਯੋਗ ਠਹਿਰਾਈ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਪ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਰੂਪ

ਹੈ.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਪੁਖਕਰ ਭਰੇ ਪੁਖਕਰ ਪੁਖਕਰ ਜਜੋਂ,
ਪੇਖਕਰ ਸਸੀ ਕਰ ਕਰੈ ਦੁਤਿ ਹੀਨ ਹੈ,
ਪੁਖਕਰ ਹੀਨ ਦਿਨਕਰ ਕਰੈ ਛੀਨ ਤਿਸ,[1]
ਖਰਧਾਰੀ ਦੇਹ ਪਰ ਯਾਂਤੇ ਸੋ ਮਲੀਨ ਹੈ,
ਸੁਖਮਾ ਨਿਹਾਰ ਭੌਰ ਦਾਹਤ ਅਪਾਰ ਆਨ,
ਜਾਰਤ ਤੁਖਾਰ ਐਸੇ ਔਗੁਨ ਅਧੀਨ ਹੈ,
ਸਤਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ ਚਰਨ ਮੁਕਤਿ ਦੇਤ
ਉਪਮਾ ਕਮਲ ਕੀ ਨ ਬਨੈ ਵਿਧਿਹੀਨ ਹੈ.

(ਨਾਪ੍ਰ).

ਪ੍ਰਤੀਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਕਿਨਾਰਾ. ਤਟ. ਕੰਢਾ.

ਪ੍ਰਤੁਸ੍ਰ. ਵਿ—ਅਤਯੰਤ ਤੁਸ੍ਰ (ਪ੍ਰਸੰਨ) ਬਹੁਤ ਖ਼ੁਸ਼.

ਪ੍ਰਤੈ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ.

ਪ੍ਰਤੋਸ, ਪ੍ਰਤੋਖ ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤੋਸ਼. ਪਰਿਤੋਸ਼. ਪੂਰਣ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. ਸੰਤੋਖ.

ਪ੍ਰਤੋਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਹਰ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦਾ ਚੌੜਾ ਰਾਹ. "ਚਾਰ ਪ੍ਰਤੋਲੀ ਰਚੀਐ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੀ ਗਲੀ। ੩ ਸ਼ਹਰ ਵੱਲ ਦਾ ਕਿਲੇ ਦਾ ਦਰਵਾਜਾ.

ਪ੍ਰਤੰਗ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤ੍ਯੰਗ. "ਕਟਗੇ ਭਟ ਅੰਗ ਪ੍ਰਤੰਗਾ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪ੍ਰਤੰਚ, ਪ੍ਰਤੰਚਾ ਪਤੰਚਿਕਾ. ਧਨੁਖ ਦੀ ਡੋਰੀ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤਿੰਚਾ.

ਪ੍ਰਤ੍ਯਹ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪ੍ਰਤਿ-ਅਹ (ਅਹਨ੍). ਪ੍ਰਤਿ ਦਿਨ. ਹਰ ਰੋਜ਼. ਨਿਤ੍ਯ.

ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਿੱਛੇ. ਬਾਦ। ੨ ਪਸ਼੍ਚਿਮ.

ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ ਚੇਤਨ. ਸੰਗਯਾ—ਯੋਗਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ ਪੁਰਖ। ੨ ਅੰਤਰਾਤਮਾ. ਜੀਵਾਤਮਾ। ੩ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ.

ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍ਸ਼. ਪ੍ਰਤਿ-ਅਕ੍ਸ਼ਿ. ਜੋ ਅੱਖ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਹੋਵੇ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤਖ.

ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍ਸ਼ ਦਰਸ਼ਨ. ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਰ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦਰਸ਼ਨ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸੰਮੁਖ ਦੇਖਣਾ. ਦੇਖੋ, ਦਰਸ਼ਨ ੨ ਦਾ (ਸ).

ਪ੍ਰਤ੍ਯਨੀਕ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਰੋਧੀ. ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਵਿਘਨ।

੩ ਪ੍ਰਬਲ ਵੈਰੀ ਪੁਰ ਕੁਝ ਵਸ਼ ਨਾ ਚਲੇ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਪੱਖੀ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕਰਨਾ, ਪ੍ਰਤ੍ਯਨੀਕ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਜਹਿਂ ਜੋਰਾਵਰ ਸ਼ਤ੍ਰੁ ਕੇ ਪਕ੍ਸ਼ੀ ਪੈ ਕਰ ਜੋਰ,
ਪ੍ਰਤ੍ਯਨੀਕ ਤਾਂ ਸੋਂ ਕਹੈਂ ਭੂਸਣ ਬੁੱਧਿਅਮੋਰ.

(ਸ਼ਿਵਰਾਜਭੂਸ਼ਣ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਵਰਮੀ ਮਾਰੀ ਸਾਪੁ ਨ ਮਰਈ, ਨਾਮ ਨ ਸੁਣਈ ਡੋਰਾ.

(ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਤਵ ਬਲ ਇਹਾਂ ਨ ਪਰ ਸਕੇ ਬਰਵਾ ਹਨਾ ਰਿਸਾਇ,
ਸਾਲਨ ਰਸ ਜਿਮ ਬਾਨੀਓ ਰੋਰਨ ਖਾਤ ਬਨਾਇ.

(ਵਿਚਿਤ੍ਰ)

ਸੌਤਨ ਸੋਂ ਵਸ਼ ਨਾ ਚਲ੍ਯੋ ਰਮਾ ਵਿਚਾਰਨ ਕੀਨ,
ਕਵਿ ਕੋਵਿਦ ਹਿਯ ਧਰਮ ਜੇ ਤਿਨ ਕੋ ਦਾਰਿਦ ਦੀਨ.

(ਅਲੰਕਾਰਸਾਗਰਸੁਧਾ)

ਵਿਦ੍ਯਾ ਸੌਕਣ ਨਾਲ ਤਾਂ ਲਕ੍ਸ਼ਮੀ ਦਾ ਕੁਝ ਜੋਰ ਨਾ ਚੱਲਿਆ, ਪਰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਕਵਿ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ.

ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਸ਼੍ਵਾਸ. ਯਕੀਨ। ੨ ਪ੍ਰਮਾਣ. ਸਬੂਤ। ੩ ਵਿਚਾਰ। ੪ ਕਾਰਣ. ਹੇਤੁ. ਸਬਬ। ੫ ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ। ੬ ਜ਼ਰੂਰਤ। ੭ ਚਿੰਨ੍ਹ. ਨਿਸ਼ਾਨ। ੮ ਨਿਰਣਾ. ਫੈਸਲਾ। ੯ ਸੰਮਤਿ. ਰਾਇ। ੧੦ ਸਹਾਇਕ।

੧੧ ਛੰਦਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਭੇਦ ਅਤੇ ਗਿਣਤੀ ਜਾਣਨ ਦੀ ਰੀਤਿ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅੱਠ ਹੈ—ਪ੍ਰਸ੍ਤਾਰ, ਸੰਖ੍ਯਾ, ਸੂਚੀ, ਨਸ੍ਟ, ਉਦਿਸ੍ਟ, ਮੇਰੁ, ਪਤਾਕਾ ਅਤੇ ਮਰਕਟੀ।

੧੨ ਵ੍ਯਾਕਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਅੱਖਰ ਅਥਵਾ ਸ਼ਬਦ, ਜੋ ਮੂਲ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਲਗਕੇ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਗ੍ਯਾ ਤੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਅਥਵਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਣ ਤੋਂ ਸੰਗ੍ਯਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ. ਜੈਸੇ—ਸੀਤ ਦੇ ਅੰਤ ਲ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ਲੱਗਕੇ ਸੀਤਲ, ਮੂਰਖ ਦੇ ਅੰਤ ਤਾ ਲੱਗਕੇ ਮੂਰਖਤਾ ਆਦਿ.

ਪ੍ਰਤ੍ਯਵਾਯ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਪਾਪ, ਜੋ ਧਾਰਮਿਕ ਨਿਤ੍ਯਕਰਮ ਦੇ ਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੨ ਉਲਟ ਫੇਰ. ਭਾਰੀ ਪਰਿਵਰਤਨ.

ਪ੍ਰਤ੍ਯਾਹਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਰੋਕਕੇ ਪਿੱਛੇ ਮੋੜਨਾ। ੨ ਯੋਗ ਦੇ ਅੱਠ ਅੰਗਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਅੰਗ, ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਰੋਕਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨਾ. ਇੰਦ੍ਰਿਯਨਿਗ੍ਰਹ. Abstraction.

ਪ੍ਰਤ੍ਯਾਗਮਨ. ਪ੍ਰਤਿ—ਆਗਮਨ. ਫਿਰ (ਹਟਕੇ) ਆਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪੁਨਰਾਗਮਨ.

ਪ੍ਰਤ੍ਯੁਤ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਪਰੀਤਭਾਵ. ਉਲਟਾ ਖਿਆਲ। ੨ ਵ੍ਯ—ਬਲਕਿ. ਸਗੋਂ। ੩ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ. ਇਸ ਤੋਂ ਉਲਟ.

ਪ੍ਰਤ੍ਯੁੱਤਰ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤਿਉੱਤਰ.

ਪ੍ਰਤ੍ਯੂਹ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਘਨ. ਵਾਧਾ. ਰੁਕਾਵਟ. "ਭਯੋ ਨ ਕੋ ਪ੍ਰਤ੍ਯੂਹ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪ੍ਰਤ੍ਯੇਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਹਰ ਯਕ. ਹਰ ਏਕ.

ਪ੍ਰਤ੍ਯੰਗ. ਪ੍ਰਤਿ-ਅੰਗ. ਹਰੇਕ ਅੰਗ.

ਪ੍ਰਤ੍ਯੰਚ, ਪ੍ਰਤ੍ਯੰਚਾ ਸੰਗਯਾ—ਪਤੰਚਿਕਾ. ਧਨੁਖ ਦੀ ਡੋਰੀ. ਚਿੱਲਾ. ਜਿਹ.

ਪ੍ਰਥ. ਸੰ. ਪ੍ਰਥ੍. ਧਾ—ਫੈਲਾਉਣਾ (ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਕਰਨਾ), ਵਡਾ ਹੋਣਾ.

ਪ੍ਰਥਮ. ਵਿ—ਪਹਿਲਾ। ੨ ਮੁੱਖ. ਪ੍ਰਧਾਨ। ੩ ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠ. ਉੱਤਮ। ੪ ਕ੍ਰਿ.

[1] ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੁਕਾਂ ਦਾ ਅਰਥ ਪੁਖਕਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਦੇਖੋ.

ਵਿ—ਪਹਿਲੇ. "ਪ੍ਰਥਮ ਆਏ ਕੁਲਖੇਤਿ." (ਤੁਖਾ ਛੰਤ ਮ: ੪) ਪਹਿਲਾਂ ਕੁਰੁਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ ਪਹੁਚੇ.

ਪ੍ਰਥਮਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਹਿਲੀ ਵਿਭਕ੍ਤਿ. ਕਰਤਾ ਕਾਰਕ। ੨ ਏਕਮ ਤਿਥਿ। ੩ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਥਮਾ ਨਾਮ ਸ਼ਰਾਬ ਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਜਨ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀ ਵਸਤਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਹੈ.

ਪ੍ਰਥਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਰੀਤਿ. ਚਾਲ. ਰਿਵਾਜ। ੨ ਖ੍ਯਾਤਿ. ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ. ਮਸ਼ਹੂਰੀ.

ਪ੍ਰਥੀਸ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਿਥੀਸ.

ਪ੍ਰਦ. ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਦਾਤਾ. ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅੰਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਜਿਵੇਂ—ਸਿੱਧਿਪ੍ਰਦ, ਸੁਖਪ੍ਰਦ, ਮੋਕ੍ਸ਼ਪ੍ਰਦ ਆਦਿ.

ਪ੍ਰਦਕ੍ਸ਼ਿਣ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਦਕ੍ਸ਼ਿਣ (ਸੱਜੇ) ਰੱਖਕੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਫਿਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ. ਪਰਕੰਮਿਆ[1]. ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਵੀ ਦੀ ਇੱਕ, ਸੂਰਜ ਦੀ ੭, ਅਗਨਿ ਦੀ ੭, ਗਣੇਸ਼ ਦੀ ੩, ਵਿਸਨੁ ਦੀ ੪ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਦੀ ਅੱਧੀ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਹੈ. ਗੁਰਮਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਥਵਾ ਪੰਜ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਦੀ ਰੀਤਿ ਹੈ। ੨ ਵਿ—ਯੋਗ੍ਯ. ਸਮਰਥ. ਲਾਇਕ.

ਪ੍ਰਦਕ੍ਸ਼ਿਣਾ, ਪ੍ਰਦੱਖਨਾ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਦਕ੍ਸ਼ਿਣ.

ਪ੍ਰਦਗਧ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਦਗਧ (ਜਲਿਆ) ਹੋਇਆ.

ਪ੍ਰਦੱਛਨ, ਪ੍ਰਦੱਛਨਾ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਦਕ੍ਸ਼ਿਣ। ੨ ਵਿ—ਪ੍ਰਦਕ੍ਸ਼ਿਣਿਤ. ਜਿਸ ਦੀ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ. "ਸਾਧੁ ਪ੍ਰਦੱਛਨ." (ਅਕਾਲ) ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਦਕ੍ਸ਼ਿਣਿਤ.

ਪ੍ਰਦਰ. ਦੇਖੋ, ਪੈੜਾ ੬.

ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਦਰ੍‍ਸ਼ਨ. ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦਿਖਾਉਣਾ. ਪ੍ਰਕਟ ਕਰਨਾ. ਠਾਟਵਾਟ. ਆਡੰਬਰ.

ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ. ਸੰ. ਪ੍ਰਦਰ੍ਸ਼ਨੀ. ਦੇਖੋ, ਨੁਮਾਯਸ਼.

ਪ੍ਰਦਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਵਿਆਹ. ਸ਼ਾਦੀ। ੩ ਅੰਕੁਸ਼. ਹਾਥੀ ਹੱਕਣ ਦਾ ਕੁੰਡਾ.

ਪ੍ਰਦਾਯਕ. ਵਿ—ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਦਾਤਾ ਪੁਰਖ। ੩ ਕਰਤਾਰ.

ਪ੍ਰਦਿਸ੍ਟ. ਵਿ—ਦਿਖਾਇਆ ਹੋਇਆ. ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਤਾ.

ਪ੍ਰਦੀਪ. ਸੰਗਯਾ—ਰੌਸ਼ਨੀ ਕਰਨ ਦੀ ਵਸਤੁ. ਦੀਵਾ। ੨ ਰੌਸ਼ਨੀ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼.

ਪ੍ਰਦੀਪਨ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਚਮਕਾਉਣਾ.

ਪ੍ਰਦੁਮਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਦ੍ਯੁਮਨ.

ਪ੍ਰਦੇਸ, ਪ੍ਰਦੇਸੁ ਪਰ-ਦੇਸ਼. ਦੂਸਰਾ ਦੇਸ਼. ਵਿਦੇਸ਼। ੨ ਦੂਜਾ ਥਾਂ. "ਤਨ ਸੁਗੰਧ ਢੂਢੈ ਪ੍ਰਦੇਸ." (ਬਸੰ ਰਵਿਦਾਸ) ੩ ਸੰ. ਪ੍ਰਦੇਸ਼. ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੂਜਾ ਦੇਸ਼. ਜੈਸੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਦੁਆਬਾ, ਮਾਝਾ, ਮਾਲਵਾ ਆਦਿ। ੪ ਅੰਗ। ੫ ਅਸਥਾਨ। ੬ ਦੀਵਾਰ. ਕੰਧ। ੭ ਸੰਗਯਾ. ਨਾਮ.

ਪ੍ਰਦੇਸ੍ਟਾ. ਸੰ. ਪ੍ਰਦੇਸ਼੍ਟ੍ਰ. ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾਤਾ। ੩ ਵਿਚਾਰ ਕਰਤਾ.

ਪ੍ਰਦੋਸ, ਪ੍ਰਦੋਖ ਸੰ. ਪ੍ਰਦੋਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਭਾਰੀ ਦੋਸ (ਪਾਪ). ਵਡਾ ਗੁਨਾਹ। ੨ ਉਹ ਹਨੇਰਾ, ਜੋ ਸੰਧਿਆ ਵੇਲੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੩ ਸੰਧ੍ਯਾਕਾਲ. ਸੂਰਜ ਦੇ ਛਿਪਣ ਦਾ ਵੇਲਾ.

ਪ੍ਰਦੰਤ. ਦੇਖੋ, ਦਾੜ੍ਹਵੀ। ੨ ਪ੍ਰਦਾਤਾ (ਪ੍ਰਦਾਤ੍ਰ). ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੩ ਪ੍ਰਦੱਤ. ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ.

ਪ੍ਰਦ੍ਯੁਮਨ, ਪ੍ਰਦ੍ਯੁਮ੍ਨ ਵਿ—ਬਹੁਤ ਹੋਵੇ ਦ੍ਯੁਮ੍ਨ (ਬਲ) ਜਿਸ ਵਿੱਚ. ਮਹਾ ਬਲੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਕਾਮ. ਅਨੰਗ, ਜੋ ਬਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਜਿੱਤ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ੩ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਰੁਕਮਿਣੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਜਨਮਿਆ. ਜਦ ਇਹ ਛੀ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਹੋਇਆ, ਤਦ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਬਰ ਦੈਤ ਚੁਰਾਕੇ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਟ ਦਿੱਤਾ, ਉੱਥੇ ਇੱਕ ਮੱਛੀ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਗਲ ਗਈ. ਮਾਹੀਗੀਰ ਨੇ ਉਹ ਮੱਛੀ ਫੜ ਲਿਆਂਦੀ ਅਤੇ ਸੰਬਰ ਦੈਤ ਦੇ ਲੰਗਰਖਾਨੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ. ਜਦ ਮੱਛੀ ਦਾ ਪੇਟ ਚਾਕ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੁੰਦਰ ਬਾਲਕ ਨਿਕਲਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਬਰ ਦੀ ਦਾਸੀ ਮਾਯਾਵਤੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖਿਆ. ਨਾਰਦ ਰਿਖੀ ਨੇ ਮਾਯਾਵਤੀ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਬਾਲਕ ਕੌਣ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੋੱਲੀ ਨੇ ਬਾਲਕ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਰਖਵਾਲੀ ਕੀਤੀ. ਜਦ ਇਹ ਜੁਆਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਾਯਾਵਤੀ ਇਸ ਪੁਰ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਬਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ ਸੁਣਾਇਆ. ਇਸ ਪੁਰ ਪ੍ਰਦ੍ਯੁਮਨ ਨੇ ਸੰਬਰ ਨਾਲ ਘੋਰ ਯੁੱਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਰਕੇ ਮਾਯਾਵਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਉਡਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦ੍ਵਾਰਿਕਾ ਜਾ ਪੁੱਜਾ. ਹਰਿਵੰਸ਼ ਆਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਕਾਮਦੇਵ ਹੀ ਪ੍ਰਦ੍ਯੁਮਨ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਜਨਮਿਆ ਸੀ.

ਪ੍ਰਧਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਜੰਗ. ਲੜਾਈ. ਯੁੱਧ.

ਪ੍ਰਧਰਖਣ. ਸੰ. ਪ੍ਰਧਰ੍ਸ਼ਣ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਧਮਕਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦਬਾਉਣਾ. ਡਾਟਣਾ. ਤਾੜਨਾ. "ਦੁਸਟ ਪ੍ਰਧਰਖਣ." (ਅਕਾਲ)

ਪ੍ਰਧਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਸਾਂਖ੍ਯਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤ੍ਵ ਰਜ ਤਮ ਰੂਪ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ, ਜੋ ਜਗਤ ਦਾ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣ ਹੈ। ੨ ਈਸ਼੍ਵਰ. ਪਰਮਾਤਮਾ। ੩ ਰਾਜਾ ਦਾ ਵਜੀਰ। ੪ ਫੌਜ ਦਾ ਵਡਾ ਸਰਦਾਰ। ੫ ਪਟਿਆਲਾਪਤਿ ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਸਾਰੇ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਪਰਧਾਨ ੨। ੬ ਵਿ—ਮੁੱਖ. ਖਾਸ। ੭ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ. ਉੱਤਮ.

ਪ੍ਰਧਾਨਪੁਰਖੁ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਧਾਨਪੁਰੁਸ. ਸਭ ਤੋਂ ਸਿਰੋਮਣਿ ਪੁਰਖ। ੨ ਕਰਤਾਰ. "ਪ੍ਰਧਾਨਪੁਰਖੁ ਪ੍ਰਗਟੁ ਸਭ ਲੋਇ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਅਤੇ ਬ੍ਰਹਮ.

ਪ੍ਰਧਾਨਿਯ. ਵਿ—ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਵਾਲਾ. "ਸਦੈਵੰ ਪ੍ਰਧਾਨਿਯ." (ਜਾਪੁ) ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਧ੍ਯਾਨ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਚਾਰ. ਵਿਵੇਕ.

ਪ੍ਰਧਾਨੁ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਧਾਨ ੬. "ਸਗਲ ਪੁਰਖ ਮਹਿ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਧਾਨੁ."

[1] ਮੁਸਲਮਾਨ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਮੰਦਿਰ ਕਾਬੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਰੱਖਕੇ ਪ੍ਰਦਕ੍ਸ਼ਿਣਾ ਕਰਦੇ ਹਨ.

(ਸੁਖਮਨੀ)

ਪ੍ਰਧੀ. ਸੂਖਮ ਬੁੱਧਿ. ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਤਿ। ੨ ਹੱਛੀ ਸਮਝ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਧ੍ਵੰਸ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਨਾਸ਼. ਨਾਸ਼. ਤਬਾਹੀ.

ਪ੍ਰਧ੍ਵੰਸਕ. ਕ੍ਰਿ—ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਧ੍ਵੰਸਾਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਅਭਾਵ.

ਪ੍ਰਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਣ.

ਪ੍ਰਨਾਸਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਣਾਸਨ. "ਦਹਨ ਅਘ ਪਾਪ ਪ੍ਰਨਾਸਨ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ)

ਪ੍ਰਨਾਸਨਕਾਰੀ. ਵਿ—ਪ੍ਰਣਾਸ਼ (ਵਿਨਾਸ਼) ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਨਸ੍ਟਕਰਤਾ. "ਕੁਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਨਾਸਨਕਾਰੀ." (ਹਜਾਰੇ ੧੦)

ਪ੍ਰਨਾਰ. ਸੰ. ਪ੍ਰਣਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਪਨਾਲਾ. "ਚਤੁਰ ਕੋਸ ਬਨਾਯ ਕੁੰਡ, ਸਹਸ੍ਰ ਲਾਇ ਪ੍ਰਨਾਰ." (ਜਨਮੇਜਯ)

ਪ੍ਰਨਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਣਾਲੀ.

ਪ੍ਰਪੱਕ, ਪ੍ਰਪਕ੍ਵ ਵਿ—ਪਰਿਪਕ੍ਵ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਪੱਕਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਪ੍ਰਖ਼ਤਾ. ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. ਨਿਸ਼ਚਯ ਸਹਿਤ. "ਕਿਯੋ ਪ੍ਰਪੱਕ ਭੂਪ ਮਨ ਸੋਊ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪ੍ਰਪਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਦਾ ਥਾਉਂ. ਪਉ। ੨ ਖੂਹ. ਬਾਵਲੀ. "ਕਹਿ ਮਰਦਾਨਾ ਜਾਂਉਂ ਪ੍ਰਪਾ ਜਹਿਂ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪ੍ਰਪੁਲਤ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਪੁਲਤ.

ਪ੍ਰਪੰਚ. प्रपञ्च. ਦੇਖੋ, ਪਰਪੰਚ.

ਪ੍ਰਪੰਚੀ. प्रपञ्चिन्. ਵਿ—ਪ੍ਰਪੰਚ. (ਛਲ) ਰਚਣ ਵਾਲਾ. ਆਡੰਬਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਪੰਨ. ਸੰ. प्रपन्न. ਵਿ—ਪ੍ਰਾਪਤ. ਆਇਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸ਼ਰਣਾਗਤ.

ਪ੍ਰਫੁਲਿਤ, ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਸੰ. प्रफुल्ल. ਵਿ—ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਪ੍ਰਸੰਨ. ਖ਼ੁਸ਼.

ਪ੍ਰਬਰਖਣ. ਸੰ. प्रवर्षण. ਸੰਗਯਾ—ਮੀਂਹ ਵਰਸਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਵਰਖਾ. "ਸਰਧਾਰ ਪ੍ਰਬਰਖਣ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਕਿਸ਼੍ਕਿੰਧਾ ਪਾਸ ਇੱਕ ਪਹਾੜ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਕੁਝ ਕਾਲ ਠਹਿਰੇ ਸਨ.

ਪ੍ਰਬਲ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਬਲ ਵਾਲਾ. ਜ਼ੋਰਾਵਰ.

ਪ੍ਰਬਾਹ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਵਾਹ.

ਪ੍ਰਬਾਹਣ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਵਾਹਣ.

ਪ੍ਰਬਾਦ. ਸੰ. ਪ੍ਰਵਾਦ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਸਪਰ ਬਾਤ ਚੀਤ। ੨ ਸ਼ੁਹਰਤ. ਚਰਚਾ. "ਸੁਨ ਪ੍ਰਬਾਦ ਕੋ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਨਿੰਦਾ. ਬਦਨਾਮੀ.

ਪ੍ਰਬੀਨ. ਸੰ. ਪ੍ਰ-ਵੀਣ. ਪ੍ਰਵੀਣ. ਵਿ—ਜੋ ਵੀਣਾ ਨਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਗਾਵੇ. ਗਾਉਣ ਵਜਾਉਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਨਿਪੁਣ। ੨ ਚਤੁਰ. ਦਾਨਾ। ੩ ਨਿਪੁਣ. ਗੁਣ ਵਿੱਚ ਪੂਰਨ.

ਪ੍ਰਬੀਰ. ਵਿ—ਉੱਤਮ ਸੂਰਮਾ (ਪ੍ਰਵੀਰ). ਬਹਾਦੁਰ.

ਪ੍ਰਬੁੱਧ. ਸੰ. ਵਿ—ਜਾਗਿਆ ਹੋਇਆ. ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਗਿਆਨੀ. ਪੰਡਿਤ। ੩ ਪ੍ਰਫੁੱਲ. ਖਿੜਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪ੍ਰਬੇਸਟਨ. ਸੰ. ਪਰਿਵੇਸ਼੍ਟਨ. ਸੰਗਯਾ—ਘੇਰਨ (ਵਲਗਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਪ੍ਰਬੇਸਟਿਤ ਬਾਲਕ ਚਹੁੰ ਪਾਸਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪ੍ਰਬੋਧ. ਸੰਗਯਾ—ਜਾਗਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਪੂਰਣ ਗਿਆਨ। ੩ ਤਸੱਲੀ. ਦਿਲਾਸਾ.

ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦ੍ਰ ਨਾਟਕ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦ੍ਰੋਦਯ.

ਪ੍ਰਬੋਧ ਚੰਦ੍ਰੋਦਯ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਿਸ਼੍ਰ ਪੰਡਿਤ ਦਾ ਰਚਿਆ ਨਾਟਕ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੋਹ ਵਿਵੇਕ ਦਾ ਯੁੱਧ ਵਰਣਨ ਹੈ. ਚੇਦਿ ਦੇ ਚੰਦੇਲ ਰਾਜਪੂਤ ਕ੍ਰਿਤਵਰਮਾ ਦੀ ਆਗਯਾ ਨਾਲ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਨ ੧੦੪੯ ਤੋਂ ੧੧੦੦ ਤੀਕ ਰਾਜ ਕੀਤਾ, ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਸਨ ੧੦੬੫ ਵਿੱਚ ਕਵੀ ਨੇ ਬਣਾਇਆ ਹੈ. ਪੰਡਿਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਛੰਦਬੱਧ ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਸੰਮਤ ੧੮੪੯ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬੋਧਚੰਦ੍ਰ ਨਾਟਕ ਹੈ.

ਪ੍ਰਬੰਧ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਬੰਧਨ। ੨ ਰੱਸੀ. ਡੋਰੀ। ੩ ਇੰਤਜਾਮ. ਬੰਦੋਬਸ੍ਤ। ੪ ਪਰਸਪਰ ਸੰਬੰਧ। ੫ ਐਸੀ ਕਾਵ੍ਯਰਚਨਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਉੱਤਮ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਹੋਵੇ.

ਪ੍ਰਭ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਭੁ. "ਪ੍ਰਭ ਆਏ ਸਰਣਾ ਭਉ ਨਹੀ ਕਰਣਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਭਣ. ਡਿੰਗ. ਪਰਾਕ੍ਰਮ. ਬਲ। ੨ ਹਿੰਮਤ. ਉੱਦਮ.

ਪ੍ਰਭਣੀ. . ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਭੁ (ਰਾਜਾ) ਦੀ ਅਨੀਕਿਨੀ (ਸੈਨਾ). ਰਾਜਾ ਦੀ ਫ਼ੌਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪ੍ਰਭਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਭੁਤਾ. ਪ੍ਰਭੁਤ੍ਵ. ਵਡਾਈ. ਬਜ਼ੁਰਗੀ। ੨ ਸਾਹਿਬੀ. ਮਾਲਿਕਪਨ. "ਜੋਬਨੁ ਧਨੁ ਪ੍ਰਭਤਾ ਕੈ ਮਦ ਮੈ ਅਹਿਨਿਸਿ ਰਹੈ ਦਿਵਾਨਾ." (ਧਨਾ ਮ: ੯) ੩ ਹੁਕੂਮਤ.

ਪ੍ਰਭਰੰਗ, ਪ੍ਰਭਰੰਗੁ ਕਰਤਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰੇਮ. "ਮਹਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਸਾਧ ਕਾ ਸੰਗੁ। ਜਿਸ ਭੇਟਤ ਲਾਗੈ ਪ੍ਰਭ ਰੰਗੁ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਭਵ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਾਕ੍ਰਮ. ਬਲ। ੨ ਜਨਮ। ੩ ਸੰਸਾਰ. ਜਗਤ। ੪ ਵਿਸ਼ਨੁ.

ਪ੍ਰਭਵਣ, ਪ੍ਰਭਵਨੁ ਸੰ. ਪਰਿਭ੍ਰਮਣ. ਸੰਗਯਾ—ਘੁੰਮਣਾ. ਫਿਰਨਾ. "ਪ੍ਰਭਵਨੁ ਕਰੈ ਬੂਝੈ ਨਹਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ." (ਬਿਲਾ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਭਵਨ. ਉਤਪੱਤਿ। ੩ ਉਤਪੱਤਿ ਦਾ ਅਸਥਾਨ। ੪ ਮੂਲ. ਜੜ.

ਪ੍ਰਭਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੋਭਾ। ੨ ਚਮਕ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼। ੩ ਕੁਬੇਰ ਦੀ ਪੁਰੀ. ਅਲਕਾ। ੪ ਸੂਰਜ ਦੀ ਇੱਕ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੫ ਦੁਰਗਾ.

ਪ੍ਰਭਾਉ. ਸੰ. ਪ੍ਰਭਾਵ. ਸੰਗਯਾ—ਅਸਰ. "ਨਜਾਰੇ ਨਜਾਰੇ ਦੇਸਨ ਕੇ ਭੇਸ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਉ ਹੈ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਭਾਵ.

ਪ੍ਰਭਾਸ. ਸੰ. ਪ੍ਰ-ਭਾਸ. ਵਿ—ਪੂਰਣ ਪ੍ਰਭਾ ਸਹਿਤ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਮਾਨ. ਚਮਤਕਾਰੀ. "ਕਥਾਣ ਕੱਥੋਂ ਪ੍ਰਭਾਸ." (ਬ੍ਰਹਮਾਵ) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਜ੍ਯੋਤਿ। ੩ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਦ੍ਵਾਰਾਵਤੀ ਪਾਸ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਅਸਥਾਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਸੋਮਤੀਰਥ ਭੀ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਯਾਦਵਵੰਸ਼ ਦੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਸਹਿਤ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ. ਦੇਖੋ, ਸੋਮਨਾਥ ਅਤੇ ਪਰਭਾਸ। ੪ ਇੱਕ ਵਸੁ ਦੇਵਤਾ. ਦੇਖੋ, ਅਸਟ ਸਾਖੀ। ੫ ਸੰ. ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਾ. ਕਥਨ.

ਉਪਦੇਸ਼.

ਪ੍ਰਭਾਕਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਭਾ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼) ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਸੂਰਜ। ੨ ਚੰਦ੍ਰਮਾ। ੩ ਅਗਨਿ। ੪ ਸਮੁੰਦਰ.

ਪ੍ਰਭਾਕਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁਪਹਰ ਦਾ ਵੇਲਾ, ਜਦ ਸੂਰਜ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਹਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਪ੍ਰਭਾਕਾਲ ਮਾਨੋ ਸਭੈ ਰਸਮਿ ਭਾਨੰ." (ਪਾਰਸਾਵ)

ਪ੍ਰਭਾਕੀਟ. ਚਮਕਣ ਵਾਲਾ ਕੀੜਾ. ਜੁਗਨੂੰ. ਖਦਯੋਤ.

ਪ੍ਰਭਾਖਿਤ. ਵਿ—ਪ੍ਰਭਾਸਿਤ. ਕਥਨ ਕੀਤਾ. ਆਖਿਆ. ਭਾਖਣ (ਕਥਨ) ਕੀਤਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਵ੍ਯਾਖ੍ਯਾ. ਬਿਆਨ.

ਪ੍ਰਭਾਤ. ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਸਮਾਂ, ਜਦ ਪ੍ਰਭਾ (ਰੌਸ਼ਨੀ) ਉਗਦੀ ਹੈ. ਭੋਰ. ਤੜਕਾ. ਸਵੇਰਾ। ੨ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਰਾਗਿਣੀ ਨੂੰ ਰਾਗ ਮੰਨ ਕੇ ਕਈਆਂ ਨੇ ਪੁੱਲਿੰਗ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਭਾਤੀ ੨.

ਪ੍ਰਭਾਤੀ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਤਣ, ਜੋ ਸਵੇਰੇ ਉਠਕੇ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੨ ਇੱਕ ਰਾਗਿਣੀ, ਜੋ ਭੈਰਵ ਠਾਟ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤਿ ਦੀ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੜਜ ਗਾਂਧਾਰ ਮੱਧਮ ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਨਿਸਾਦ ਸ਼ੁੱਧ, ਰਿਸ਼ਭ ਅਤੇ ਧੈਵਤ ਕੋਮਲ ਹਨ. ਮੱਧਮ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਸੜਜ ਸੰਵਾਦੀ, ਗ੍ਰਹ ਸੁਰ ਮੱਧਮ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅਮ੍ਰਿਤਵੇਲਾ ਹੈ. ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤੀ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ.

ਆਰੋਹੀ—ਸ ਰਾ ਗ ਮ ਪ ਧਾ ਨ ਸ.

ਅਵਰੋਹੀ—ਸ ਨ ਧਾ ਪ ਮ ਗ ਰਾ ਸ.

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਦਾ ਤੀਹਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ.

ਪ੍ਰਭਾਧਰਨਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਬਿਜਲੀ.

ਪ੍ਰਭਾਮਨਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਜ.

ਪ੍ਰਭਾਵ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪ੍ਰਾਦੁਰਭਾਵ। ੨ ਸਮਰਥ. ਸ਼ਕਤਿ। ੩ ਅਸਰ। ੪ ਮਹਿਮਾ. ਮਹਾਤਮ। ੫ ਰੋਬ. ਦਬਦਬਾ। ੬ ਸੂਰਜ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਪ੍ਰਭਾ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ.

ਪ੍ਰਭਾਵਤੀ. ਸੰਗਯਾ—ਸੂਰਯ ਦੀ ਇੱਕ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੨ ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਰਾਗਿਣੀ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਭਾਤੀ ੨। ੩ ਵਿ—ਪ੍ਰਭਾ ਵਾਲੀ.

ਪ੍ਰਭਿ. ਪ੍ਰਭੁ ਨੇ. ਸ੍ਵਾਮੀ ਨੇ. "ਪ੍ਰਭਿ ਆਪੇ ਪੈਜ ਰਖਾਈ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਭੁ. ਪ੍ਰ-ਭੂ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਵਾਮੀ. ਮਾਲਿਕ. "ਪ੍ਰਭੁ ਅਪਨਾ ਸਦਾ ਧਿਆਇਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫) ੨ ਕਰਤਾਰ। ੩ ਪਾਰਾ। ੪ ਪਤਿ. ਭਰਤਾ.

ਪ੍ਰਭੁਸੰਤ. ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਦਾਸ. ਸ਼ਾਂਤਮਨ ਸਾਧੁ, ਜੋ ਕੇਵਲ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਉਪਾਸਕ ਹਨ.

ਪ੍ਰਭੁਗਤਿ. ਸੰ. ਪ੍ਰਭੂਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਉਤਪੱਤੀ। ੨ ਸ਼ਕਤਿ। ੩ ਅਧਿਕਤਾ. ਜ਼ਿਆਦਤੀ. "ਪ੍ਰਭੁਗਤਿ ਪ੍ਰਭਾ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ੪ ਸੰ. ਪ੍ਰਭੋਕ੍ਤ੍ਰ- ਪ੍ਰਭੋਕ੍ਤ੍ਰਿ. ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ। ੫ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਭੁਤਾ / **ਪ੍ਰਭੁਤ੍ਵ** } ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਭਤਾ.

ਪ੍ਰਭੁਲੋਗ. ਸ੍ਵਾਮੀ (ਕਰਤਾਰ) ਦੇ ਲੋਕ. ਸਾਧੁਜਨ.

ਪ੍ਰਭੂ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਭੁ. "ਪ੍ਰਭੂ ਹਮਾਰਾ ਸਾਰੇ ਸੁਆਰਥ." (ਭੈਰ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਭੂਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ੨ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ. ਉਤਪੰਨ। ੩ ਬਹੁਤ. ਅਧਿਕ.

ਪ੍ਰਭੂਤਿ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਉਤਪੱਤਿ. ਪੈਦਾਇਸ਼। ੨ ਸ਼ਕਤਿ. ਤਾਕਤ। ੩ ਅਧਿਕਤਾ.

ਪ੍ਰਭੇਦ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਭੇਦ. ਜੁਦਾਇਗੀ. ਵਿਭਿੰਨਤਾ। ੨ ਭੰਨਕੇ (ਭੇਦਨ ਕਰਕੇ) ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪ੍ਰਭੇਦਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿੰਨ੍ਹਣਾ. ਪਰੋਣਾ। ੨ ਪਾੜਨਾ. ਚੀਰਨਾ। ੩ ਅਲਗ ਕਰਨਾ.

ਪ੍ਰਬੋਇਓ. ਪ੍ਰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ. ਆਖਿਆ. "ਯੌਂ ਪ੍ਰਭੁ ਪ੍ਰਬੋਇਓ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪ੍ਰਭੋਗੀ. ਪ੍ਰਭੋਕ੍ਤ੍ਰਿ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਭੋਗਣ ਵਾਲਾ. "ਨਮਸ੍ਤੰ ਪ੍ਰਭੋਗੇ." (ਜਾਪੁ)

ਪ੍ਰਭੰਗੀ. ਸੰ. ਪ੍ਰਭਞ੍ਜਿਨ੍. ਵਿ—ਤੋੜਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਵਿਨਾਸ਼ਕ. ਨਾਸ਼ ਕਰਤਾ. "ਪ੍ਰਭੰਗੀ ਪ੍ਰਮਾਥੇ." (ਜਾਪੁ) ਪ੍ਰਮਾਥੀਆਂ (ਦੁਖਦਾਈਆਂ) ਨੂੰ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਭੰਜਨ. ਸੰ. ਪ੍ਰਭਞ੍ਜਨ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਤੋੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਪ੍ਰਚੰਡ ਹਨੇਰੀ। ੩ ਵਾਯੁ. ਹਵਾ, ਜੋ ਬਿਰਛਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਦੀ ਹੈ.

ਪ੍ਰਭੰਜਨਸੁਤ / **ਪ੍ਰਭੰਜਨਤਾਤ** / **ਪ੍ਰਭੰਜਨਨੰਦਨ** } ਪ੍ਰਭੰਜਨ (ਵਾਯੁ) ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹਨੂਮਾਨ। ੨ ਭੀਮਸੇਨ.

ਪ੍ਰਭੰਜਨਿ / **ਪ੍ਰਭੰਜਨੀ** } ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਭੰਜਨ ੩.

ਪ੍ਰਭੰਜਨੀ ਕੁਮਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਭੰਜਨਸੁਤ.

ਪ੍ਰਭ੍ਰਿਤਿ. ਸੰ. ਪ੍ਰਭ੍ਰਿਤਿ. ਵ੍ਯ—ਇਤ੍ਯਾਦਿ. ਵਗੈਰਹ.

ਪ੍ਰਮੱਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਮਤਵਾਲਾ. ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਚੂਰ। ੨ ਪਾਗਲ. ਸਿਰੜਾ.

ਪ੍ਰਮਥਨ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਰਿੜਕਣਾ। ੨ ਮਲਣਾ. ਚੂਰਣ ਕਰਨਾ। ੩ ਅਪਮਾਨ. ਹਤਕ.

ਪ੍ਰਮਦ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਮਤਵਾਲਾਪਨ। ੨ ਆਨੰਦ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ। ੩ ਧਤੂਰੇ ਦਾ ਫਲ। ੪ ਵਿ—ਮਤਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਮਦਾ. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਮਮਦ ਨਾਲ ਪੂਰਿਤ ਇਸਤ੍ਰੀ. ਨਵਯੌਵਨਾ.

ਪ੍ਰਮਦਾਹਰ. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਚੁਰਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਭਾਵ—ਵਿਭਚਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. Paramour.

ਪ੍ਰਮਦਾ ਬਨ. ਪ੍ਰਮਦਾ (ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ) ਦੇ ਵਿਚਰਣ ਦਾ ਵਨ (ਬਾਗ). ਜਨਾਨਖਾਨੇ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਬਾਗ.

ਪ੍ਰਮਰ. ਦੇਖੋ, ਪਰਮਾਰ ਅਤੇ ਰਾਜਪੂਤ.

ਪ੍ਰਮਰਦਨ. ਸੰ. ਪ੍ਰਮਰ੍‍ਦਨ. ਸੰਗਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਮਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦਲਣਾ। ੨ ਨਸ੍ਟ ਕਰਨਾ.

ਪ੍ਰਮਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ. ਸ਼ੁੱਧ ਗਿਆਨ. ਭ੍ਰਮ ਰਹਿਤ ਬੋਧ। ੨ ਨਿਉਂ. ਬੁਨਿਆਦ। ੩ ਮਾਪ. ਮਿਣਤੀ.

ਪ੍ਰਮਾਣ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰ-ਮਾਣ. ਤੋਲ. ਵਜ਼ਨ. ਦੇਖੋ, ਤੋਲ ੩। ੨ ਮਾਪ.

ਮਿਨਤੀ. ਦੇਖੋ, ਮਿਨਤੀ। ੩ ਕਾਰਣ. ਹੇਤੁ. ਸਬਬ। ੪ ਮਰਯਾਦਾ। ੫ ਗਿਆਨੇਂਦ੍ਰਿਯ। ੬ ਤਰਾਜ਼ੂ. ਤੁਲਾ। ੭ ਦੂਰੀ. ਫਾਸਿਲਾ। ੮ ਬ੍ਰਹਮ. ਕਰਤਾਰ। ੯ ਸਤ੍ਯਵਕਤਾ ਪੁਰਖ। ੧੦ ਪ੍ਰਾਮਾਣਿਕ ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ। ੧੧ ਪ੍ਰਮਾ (ਯਥਾਰਥ) ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਸਬੂਤ.

ਮਤਭੇਦ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਛੀ ਅਤੇ ਵੱਧ ਘੱਟ ਭੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਾਵ੍ਯਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੰਨੇ ਹਨ— ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍ਸ਼, ਅਨੁਮਾਨ, ਉਪਮਾਨ, ਸ਼ਬਦ, ਅਰਥਾਪੱਤਿ, ਅਨੁਪਲਬਧਿ, ਸੰਭਵ ਅਤੇ ਐਤਿਹ੍ਯ.

(ੳ) ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੇ ਸੰਯੋਗ ਨਾਲ ਨੇਤ੍ਰਾਦਿਕ ਗਿਆਨ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦ੍ਵਾਰਾ ਹੋਇਆ ਗਿਆਨ "ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍ਸ਼" ਹੈ.

ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਅਰੁ ਮਨ ਯੋ ਜਹਾਂ
ਵਿਸ਼ਯ ਆਪਨੋ ਪਾਇ,
ਗ੍ਯਾਨ ਕਰੇਂ ਪ੍ਰਤ੍ਯਕ੍ਸ਼ ਤਹਿਂ
ਕਹਿ ਗੁਲਾਬ ਕਵਿਰਾਇ.

(ਲਲਿਤ ਕੌਮੁਦੀ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਕੁਦਰਤਿ ਦਿਸੈ ਕੁਦਰਤਿ ਸੁਣੀਐ
ਕੁਦਰਤਿ ਭਉ ਸੁਖਸਾਰ,
ਕੁਦਰਤਿ ਪਾਤਾਲੀ ਆਕਾਸੀ
ਕੁਦਰਤਿ ਸਰਬ ਆਕਾਰ.

(ਵਾਰ ਆਸਾ ਮ : ੧)

ਜੈਸਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੁਣੀਦਾ ਤੈਸੋ ਹੀ ਮੈ ਡੀਠ.

(ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫)

ਸੰਤਨ ਕੀ ਸੁਣਿ ਸਾਚੀ ਸਾਖੀ,
ਸੋ ਬੋਲਹਿ ਜੋ ਪੇਖਹਿ ਆਖੀ.

(ਰਾਮ ਮ: ੫)

(ਅ) ਕਾਰਣ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਾਰਯ ਦਾ ਗਿਆਨ "ਅਨੁਮਾਨ" ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ.

ਕਾਰਣ ਕੇ ਜਾਨੇ ਜਹਾਂ ਕਾਰਯ ਜਾਨ੍ਯੋਜਾਇ,
ਹੈ ਅਨੁਮਾਨ ਅਲੰਕ੍ਰਿਤੀ ਕਵਿ ਗੁਲਾਬ ਕੇ ਭਾਇ.

(ਲਲਿਤ ਕੌਮੁਦੀ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਧੂਮ ਤੇ ਆਗ ਰਹੈ ਨ ਦੁਰੀ ਜਿਮ,
ਤ੍ਯੋਂ ਛਲ ਤੇ ਤੁਮ ਕੋ ਲਖਪਾਯੋ.

(ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

(ੲ) ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਜਾਣਕੇ ਉਸ ਦੇ ਤੁਲ੍ਯ ਕਿਸੇ ਅਣਦੇਖੀ ਵਸਤੂ ਨੂੰ ਜਾਣਨਾ "ਉਪਮਾਨ" ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ.

ਉਪਮਾ ਕੀ ਸਾਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯ ਤੇਂ ਬਿਨ ਦੇਖ੍ਯੋ ਉਪਮੇਯ,
ਜਾਨਪਰੈ ਉਪਮਾਨ ਸੋ ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ ਗੇਯ.

(ਲਲਿਤ ਕੌਮੁਦੀ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਗਾਂ ਜੇਹਾ ਰੋਝ, ਬਘਿਆੜ ਹੁੰਦਾ ਕੁੱਤੇ ਜੇਹਾ,
ਬਿੱਲੀ ਜਿਹਾ ਬਾਘ ਇੱਲ ਜੇਹਾ ਹੁੰਦਾ ਬਾਜ਼ ਹੈ.

(ਸ) ਧਰਮਗ੍ਰੰਥ ਅਥਵਾ ਲੋਕਪ੍ਰਮਾਣ ਵਾਕ੍ਯ "ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ" ਹੈ.

ਜਹਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਰ ਲੋਕ ਕੋ ਬਚਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਬਖਾਨ,
ਸੋਊ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਭਾਖਤ ਸੁਕਵਿ ਸੁਜਾਨ.

(ਲਲਿਤ ਕੌਮੁਦੀ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ,
ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ.

(ਜਪੁ)

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ, ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ,
ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ.

(ਜਪੁ)

ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਤਿ ਸਤਿ ਕਰਿ ਜਾਣਹੁ ਗੁਰਸਿਖਹੁ!
ਹਰਿ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਮੁਹਹੁ ਕਢਾਏ.

(ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

(ਹ) ਇੱਕ ਬਾਤ ਵ੍ਯਰਥ ਹੋਈ ਆਪਣੀ ਸਿੱਧੀ ਲਈ ਦੂਜੀ ਦੀ ਕਲਪਣਾ ਕਰਾਵੇ, ਇਹ "ਅਰਥਾਪੱਤਿ" ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ.

ਜਹਾਂ ਵ੍ਯਰਥ ਭੇ ਅਰਥ ਕੋ ਔਰ ਜੋਗ ਸੇ ਥਾਪ,
ਅਰਥਾਪੱਤਿ ਅਲੰਕ੍ਰਿਤੀ ਭਾਖਤ ਸੁਕਵਿ ਸਦਾਪ.

(ਲਲਿਤ ਕੌਮੁਦੀ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਸਾਹਿਬੁ ਜਿਸ ਕਾ ਨੰਗਾ ਭੁਖਾ ਹੋਵੈ,
ਤਿਸ ਦਾ ਨਫਰੁ ਕਿਥਹੁ ਰਜਿ ਖਾਏ?
ਜਿ ਸਾਹਿਬ ਕੈ ਘਰਿ ਵਥੁ ਹੋਵੈ ਸੁ ਨਫਰੈ ਹਥਿ ਆਵੈ,
ਅਣਹੋਂਦੀ ਕਿਥਹੁ ਪਾਏ?

(ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

(ਕ) ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦ੍ਵਾਰਾ ਜਿੱਥੇ ਵਸ੍ਤੁ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਹ "ਅਨੁਪਲਬਧਿ" ਹੈ.

ਜਾਨ ਪਰੈ ਨਹਿ ਵਸ੍ਤੁ ਕਛੁ ਅਨੁਪਲਬਧਿ ਹੈ ਸੋਯ.

(ਲਲਿਤ ਕੌਮੁਦੀ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਨਾਰਾਇਣ ਨਿੰਦਸਿ ਕਾਇ ਭੂਲੀ ਗਾਵਾਰੀ।
ਦੁਕ੍ਰਿਤੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਥਾਰੋ ਕਰਮੁ ਰੀ, ×××
ਪੂਰਬਲੋ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮੁ ਨ ਮਿਟੈ ਰੀ ਘਰਗੇਹਣਿ,
ਤਾਚੇ ਮੋਹਿ ਜਾਪੀਅਲੇ ਰਾਮ ਚੇ ਨਾਮੰ.

(ਧਨਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ)

ਸਾਤੋ ਅਕਾਸ ਸਾਤੋ ਪਤਾਰ,
ਬਿਥਰ੍ਯੋ ਅਦ੍ਰਿਸਟ ਜਿਹ ਕਰਮਜਾਰ.

(ਅਕਾਲ)

(ਖ) ਜਿਸ ਥਾਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦਾ ਹੋਣਾ ਮੁਮਕਿਨ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਵੇ

ਇਹ "ਸੰਭਵ" ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ.

ਜਹਿ ਸੰਭਵ ਹ੍ਵੈ ਵਸ੍ਤੁ ਕੋ, ਸੰਭਵ ਨਾਮ ਸੁ ਹੋਯ.
(ਲਲਿਤ ਕੌਮੁਦੀ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਚਾਰ ਜਨੇ ਚਾਰਹੂ ਦਿਸ਼ਾ ਤੇ ਚਾਰ ਕੋਨੇ ਗਹਿ,
ਮੇਰੁ ਕੋ ਹਲਾਯਕੈ ਉਖਾਰੈਂ, ਤੋ ਉਖਰਜਾਯ.
(ਠਾਕੁਰ ਕਵਿ)

(ਗ) ਜਿਸ ਕਥਨ ਦੇ ਵਕਤਾ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਪਰੰਪਰਾ ਗੱਲ ਚੱਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਏਹ "ਐਤਿਹਜ" ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ.

ਪਰੰਪਰਾ ਕਹਨਾਵਤ ਜੋਈ,
ਤਿੰਹ ਏਤਿਹਜ ਕਹਿਤ ਸਬਕੋਈ.
(ਗਰਬ ਗੰਜਨੀ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਭਗਤ ਹੇਤਿ ਮਾਰਿਓ ਹਰਨਾਖਸੁ
ਨਰਸਿੰਘ ਰੂਪ ਹੋਇ ਦੇਹ ਧਰਿਓ,
ਨਾਮਾ ਕਹੈ ਭਗਤਿ ਬਸਿ ਕੇਸਵ
ਅਜਹੂੰ ਬਲਿਕੇ ਦੁਆਰ ਖਰੋ.
(ਮਾਰੂ ਨਾਮਦੇਵ)

ਨ੍ਰਿਪਕੰਨਿਆ ਕੇ ਕਾਰਨੈ ਇਕ ਭਇਆ ਭੇਖਧਾਰੀ,
ਕਾਮਾਰਥੀ ਸੁਆਰਥੀ ਵਾਕੀ ਪੈਜ ਸਵਾਰੀ.
(ਬਿਲਾ ਸਧਨਾ)

੧੨ ਵਿ— ਤੁੱਲ. ਸਮਾਨ. "ਸਤਿਗੁਰੁ ਪ੍ਰਮਾਣੁ ਬਿਧ ਨੈ ਸਿਰਿਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਤੁਲ੍ਯ ਹੀ ਆਪ ਨੂੰ ਵਿਧਾਤਾ ਨੇ ਰਚਿਆ ਹੈ.

੧੩ ਵ੍ਯ—ਤੀਕ. ਤੋੜੀ. ਪਰਯੰਤ.

ਪ੍ਰਮਾਣਕਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਾ.

ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੁਰਖੁ, ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੁਰੁਸ਼ ਸੰ. ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੁਰੁਸ਼. ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ (ਵਾਦੀ ਪ੍ਰਤਿਵਾਦੀ) ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਆਦਮੀ. ਸਾਲਿਸ. Arbitrator. "ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੁਰਖੁ ਗੁਰੁ ਅਰਜੁਨੁ ਪਿਖਹੁ ਨਯਣ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ)

ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਾ ਇਸ ਛੰਦ ਦਾ ਨਾਮ "ਨਗਸ੍ਵਰੂਪਿਣੀ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ— ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਲਘੁ ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਅਠ ਅੱਖਰ, ਅਥਵਾ-ਜ, ਰ, ਲ, ਗ, ।S।, S।S, ।, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਨ ਦੇਵ ਦਾਨਵਾ ਨਰਾ। ਨ ਸਿੱਧ ਸਾਧਿਕਾ ਧਰਾ।
ਕਲਾ ਧਰੈ ਹਿਰੈ ਸੁਈ ॥×××
(ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਅਨੰਦਕੰਦ ਰੂਪ ਹੋ। ਬਲੰਦ ਭੂਪ ਭੂਪ ਹੋ।
ਨ ਆਦਿ ਅੰਤ ਤੋਹਿ ਕੋ। ਸਮਾਨ ਆਨ ਹੋਹਿ ਕੋ?
(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪ੍ਰਮਾਣੀਕ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ.

ਪ੍ਰਮਾਣੁ. ਦੇਖੋ, ਪਰਮਾਣੁ। ੨ ਪ੍ਰਮਾਣ. ਸਮਾਨ. ਮਾਨਿੰਦ. "ਗੁਰਿ ਰਾਮ ਦਾਸ ਅਰਜਨੁ ਵਰਯੁ ਪਾਰਸੁ ਪਰਸ ਪ੍ਰਮਾਣੁ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) "ਗੁਰ ਅਰਜੁਨੁ ਪੁਰਖੁ ਪ੍ਰਮਾਣੁ ਪਾਰਥਉ ਚਾਲੈ ਨਾਹੀ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੫ ਕੇ) ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਪੁਰਖੁ (ਵੀਰ), ਪਾਰਥ (ਅਰਜੁਨ) ਸਮਾਨ ਰਣ ਭੂਮਿ ਤੋਂ ਪੈਰ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ.

ਪ੍ਰਮਾਤਾ. ਸੰ. ਪ੍ਰਮਾਤ੍ਰੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਮਾਣ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਮੇਯ ਦੇ ਗ੍ਯਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਗਿਆਨ ਦਾ ਕਰਤਾ ਚੇਤਨ ਪੁਰਖ। ੩ ਵਿਸ਼ਯ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਵਿਸ਼ਯੀ. ਦ੍ਰਸ਼੍ਟਾ. ਸਾਖੀ.

ਪ੍ਰਮਾਥ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਥਨ ਦਾ ਭਾਵ. ਰਿੜਕਣਾ। ੨ ਕੁਚਲਣਾ. ਦਲਣਾ। ੩ ਦੁੱਖ ਦੇਣਾ। ੪ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ. "ਪਖੰਡੰ ਪ੍ਰਮਾਥੰ." (ਜਾਪੁ)

ਪ੍ਰਮਾਥੀ. ਸੰ. ਪ੍ਰਮਾਥਿਨ੍. ਵਿ—ਮਥਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਦੁਖਦਾਈ। ੩ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਭੰਗੀ.

ਪ੍ਰਮਾਦ. ਪ੍ਰ-ਮਾਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਸ਼ੇ ਦੀ ਖ਼ੁਮਾਰੀ। ੨ ਭੁੱਲ. ਖ਼ਤਾ। ੩ ਬੇਪਰਵਾਹੀ। ੪ ਪਾਗਲਪਨ.

ਪ੍ਰਮਾਦੀ. ਸੰ. ਪ੍ਰਮਾਦਿਨ੍. ਵਿ—ਨਸ਼ਈ। ੨ ਭੁੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਾਗਲ. ਸਿਰੜਾ.

ਪ੍ਰਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਣ.

ਪ੍ਰਮਾਨਿਕਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਾ.

ਪ੍ਰਮਿਤ. ਵਿ—ਮਿਣਿਆ ਹੋਇਆ. ਤੋਲਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਜਾਣਿਆ ਹੋਇਆ. ਸਮਝਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪ੍ਰਮਿਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਮਾਣ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ. ਪ੍ਰਮਾ। ੨ ਮਿਣਤੀ। ੩ ਤੋਲ.

ਪ੍ਰਮੁਦ. ਵਿ—ਆਨੰਦਿਤ. ਪ੍ਰਸੰਨ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਹਾਨ ਅਨੰਦ. "ਪ੍ਰਮੁਦ ਕਰਨ ਸਭ ਭੈਹਰਨ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਪ੍ਰਮੁਦਾ. ਵਿ—ਆਨੰਦ ਸਹਿਤ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੁਹਾਗਣ ਇਸਤ੍ਰੀ. "ਪ੍ਰਮੁਦਾ ਪ੍ਰਮੋਦ ਪਾਇ ਗਮਨੀ ਨਿਕੇਤ ਕੋ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਪ੍ਰਮੇਹ. جریان ਜਰੀਆਨ. Spermatorrhoea. ਇਸ ਰੋਗ ਦਾ ਲੱਛਣ ਹੈ—ਪੇਸ਼ਾਬ ਮਿਕਦਾਰ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਆਉਣਾ ਅਤੇ ਗੰਧਲਾ ਹੋਣਾ, ਧਾਤੁ ਗਿਰਨੀ ਆਦਿਕ. ਜੇ ਪ੍ਰਮੇਹ ਦਾ ਇਲਾਜ ਛੇਤੀ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਮਧੁ ਪ੍ਰਮੇਹ Diabetes ਹੋਣ ਦਾ ਡਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਪ੍ਰਮੇਹ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹਨ—ਬਹੁਤ ਬੈਠਕ, ਬਹੁਤ ਸੌਣਾ, ਬਹੁਤ ਦਹੀਂ ਖਾਣੀ, ਸ਼ੱਕਰ ਗੁੜ ਦਾ ਸੇਵਨ, ਅਤੀ ਮੈਥੁਨ, ਸ਼ਰਾਬ ਬਹੁਤੀ ਪੀਣੀ, ਚਟਣੀ ਅਚਾਰ ਖਾਣੇ, ਤਿੱਖੇ ਅਤੇ ਕਫ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲੇ ਭੋਜਨ ਕਰਨੇ ਆਦਿ.

ਪ੍ਰਮੇਹ ਦਾ ਸਾਧਾਰਣ ਇਲਾਜ ਹਨ—ਗਿਲੋ ਜਾਂ ਆਉਲਿਆਂ ਦਾ ਰਸ ਸ਼ਹਿਦ ਪਾਕੇ ਪੀਣਾ. ਸਿਲਾਜੀਤ ਅਥਵਾ ਕੁਸ਼ਤਾ ਫੌਲਾਦ ਸ਼ਹਿਦ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਕੇ ਚੱਟਣਾ. ਆਉਲੇ ਦੇ ਰਸ ਨਾਲ ਹਲਦੀ ਦਾ ਚੂਰਨ ਫੱਕਣਾ. ਇਮਲੀ ਦੇ ਬੀਜ ਭੁੰਨਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਿੱਲ ਲਾਹਕੇ ਬਰੀਕ ਕੁੱਟਕੇ, ਮਾਹਾਂ ਦੀ ਧੋਤੀ ਭੁੰਨੀ ਦਾਲ ਅਤੇ ਖੰਡ ਸਮਾਨ ਤੋਲ ਦੇ ਲੈਕੇ

ਸਭ ਦਾ ਚੂਰਣ ਕਰਕੇ ਨਿੱਤ ਬੱਕਰੀ ਦੇ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਡੇਢ ਤੋਲਾ ਫੱਕਣਾ. ਕਿੱਕਰ ਦੇ ਕੱਚੇ ਤੁੱਕੇ ਸੁਕੇ ਪੀਹਕੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਖੰਡ ਮਿਲਾਕੇ ਗਊ ਦੇ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਨਿੱਤ ਇੱਕ ਤੋਲਾ ਫੱਕੀ ਲੈਣੀ.

ਪ੍ਰਮੇਹ ਹੋਣ ਸਾਰ ਸਿਆਣੇ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਮੂਤ੍ਰ ਦੀ ਪਰੀਖ੍ਯਾ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੀਏ ਅਰ ਬਿਨਾ ਢਿੱਲ ਇਲਾਜ ਹੋਣਾ ਯੋਗ੍ਯ ਹੈ. "ਚਿਨਗ ਪ੍ਰਮੇਹ ਭਗਿੰਦ੍ਰ ਦੁਖੁਤ੍ਰਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਪ੍ਰਮੇਯ. ਵਿ—ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਯ ਹੋਵੇ। ੨ ਜਿਸ ਦਾ ਤੋਲ ਮਾਪ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਸਕੇ.

ਪ੍ਰਮੇਵ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮੇਯ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮੇਹ.

ਪ੍ਰਮੋਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਤ੍ਯੰਤ ਆਨੰਦ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ.

ਪ੍ਰਮੋਦਕ. ਵਿ—ਆਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. ਖ਼ੁਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੇਖੋ, ਕਕੁਭਾ। ੩ ਭੰਡ. ਮਸਖਰਾ. ਨਕਲੀਆ.

ਪ੍ਰਮੋਧ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਬੋਧ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੋਦ.

ਪ੍ਰਯਤਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਯਤ੍ਨ. ਪੂਰਾ ਯਤਨ. ਪੂਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼.

ਪ੍ਰਯਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰ੍ਯਾਯ.

ਪ੍ਰਯਾਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਤਨ. ਕੋਸ਼ਿਸ਼. "ਪ੍ਰਯਾਸ ਤੇ ਈਸ੍ਵਰ ਪਾਵੈਂ." (ਨਾਪ੍ਰ) "ਬਹੁ ਕੀਨ ਪ੍ਰਯਾਸ ਭਏ ਸਭ ਬਾਦ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪ੍ਰਯਾਗ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਿਸ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਯਗ੍ਯ ਹੋਵੇ, ਘੋੜਾ। ੨ ਉੱਤਮ ਯਗ੍ਯ। ੩ ਯਗ੍ਯ ਦਾ ਅਸਥਾਨ। ੪ ਯੂ. ਪੀ. ਵਿੱਚ ਗੰਗਾ ਜਮੁਨਾ ਦੇ ਸੰਗਮ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੀਰਥ, ਜਿੱਥੇ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਨਦੀ ਦਾ ਗੁਪਤ ਸੰਗਮ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦ ਸ਼ੰਖਾਸੁਰ ਪਾਸੋਂ ਵਿਸ਼ਨੁ ਨੇ ਵੇਦ ਵਾਪਿਸ ਲਿਆਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ, ਤਦ ਉਸ ਨੇ ਦਸ ਅਸ਼੍ਵਮੇਧ ਯਗ੍ਯ ਇੱਥੇ ਕੀਤੇ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਾਮ "ਪ੍ਰਯਾਗ" ਹੋ ਗਿਆ। ੫ ਪ੍ਰਯਾਗ ਤੀਰਥ ਤੋਂ ਸ਼ਹਰ ਦਾ ਨਾਮ ਭੀ ਪ੍ਰਯਾਗ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਹੁਣ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ.[1] ਪ੍ਰਯਾਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਕ੍ਸ਼ਯਵਟ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਡਿਗਕੇ ਮਰਨਾ ਹਿੰਦੂ ਮੁਕਤਿ ਦਾ ਸਾਧਨ ਜਾਣਦੇ ਸਨ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਇਹ ਬੋਹੜ ਕਟਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ.[2]

ਇਸ ਨਗਰ ਦੇ ਮਹੱਲਾ ਅਹਿਯਾਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ "ਪੱਕੀ ਸੰਗਤਿ" ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਅਖਾੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ.

"ਤਹੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹਮਾਰਾ ਭਯੋ." ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਦੇ ਇਸ ਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼, ਮਾਤਾ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਥਾਂ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ.

ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭੀ ਪਟਨੇ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਯਾਗ ਪਧਾਰੇ ਸਨ. ਪ੍ਰਯਾਗ ਲਹੌਰ ਤੋਂ ੬੯੭, ਕਲਕੱਤੇ ਤੋਂ ੫੬੦ ਅਤੇ ਬੰਬਈ ਤੋਂ ੮੪੪ ਮੀਲ ਹੈ. ਆਬਾਦੀ ੧੫੫, ੬੭੦ ਹੈ.

ਪ੍ਰਯਾਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਮਨ. ਕੂਚ. ਯਾਤ੍ਰਾ। ੨ ਯੁੱਧ ਲਈ ਚੜ੍ਹਾਈ। ੩ ਕਾਰਜ ਦਾ ਆਰੰਭ.

ਪ੍ਰਯਾਤ. ਵਿ—ਗਤ. ਗਿਆ. ਤੁਰਿਆ. "ਚਮੂ ਸੰਗ ਉਮਰਾਵ ਪ੍ਰਯਾਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਮੋਇਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਬਹੁਤ ਚਲਣ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਯਾਮ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਲੰਬਾਈ. ਦੀਰਘਤਾ। ੨ ਸੰਯਮ। ੩ ਮਹਿੰਗਾਈ.

ਪ੍ਰਯੁਕ੍ਤ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਜੋੜਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪ੍ਰਯੋਗ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਜੁੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਲਗਣਾ। ੨ ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਮੰਤ੍ਰ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ। ੩ ਨਾਟਕ ਦਾ ਖੇਡ। ੪ ਰੋਗੀ ਲਈ ਦਵਾਈ ਦੇਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਉਪਚਾਰ. ਇਲਾਜ। ੫ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ. ਮਿਸਾਲ। ੬ ਘੋੜਾ, ਜੋ ਰਥ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਜੋਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ੭ ਵਰਤਣਾ. ਇਸਤਅ਼ਮਾਲ.

ਪ੍ਰਯੋਗੀ. प्रयोगिन्. ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਯੋਗ.

ਪ੍ਰਯੋਘ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਯੋਗ. "ਸਰ ਓਘ ਪ੍ਰਯੋਗ ਚਲਾਵਹਿੰਗੇ." (ਕਲਕੀ) ਤੀਰਾਂ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਕੇ (ਚਿੱਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋੜਕੇ) ਚਲਾਵਹਿੰਗੇ। ੨ ਪਰਿਘ. "ਲੋਹ ਮੂਸਲ ਪ੍ਰਯੋਘੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਪਰਘ.

ਪ੍ਰਯੋਜਨ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਕਾਰਜ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚਿੱਤ ਦਾ ਲਗਾਉ ਹੋਵੇ. ਮਤਲਬ. ਗਰਜ.

ਪ੍ਰਯੰਕ. ਦੇਖੋ, ਪਰ੍ਯੰਕ.

ਪ੍ਰਯੰਤ. ਦੇਖੋ, ਪਰ੍ਯੰਤ.

ਪ੍ਰਲਯ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਲੀਨ ਹੋਣਾ. ਲੈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ। ੨ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਲਯ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਲੀਨ ਹੋਣਾ. ਵਿਸ਼ਨੁਪੁਰਾਣ ਦੇ ਅੰਸ਼ ੧ ਅ: ੭ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਹੈ ਕਿ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਨਿਤ੍ਯ ਮਰਨ ਦਾ ਨਾਮ ਨਿਤ੍ਯਪ੍ਰਲਯ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਸੌਣ ਪੁਰ ਨੈਮਿੱਤਿਕਪ੍ਰਲਯ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇ ਮਰਨ ਪੁਰ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤਕ ਪ੍ਰਲਯ, ਗ੍ਯਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਆਤਮ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋਣ ਤੋਂ ਆਤ੍ਯੰਤਿਕ ਪ੍ਰਲਯ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.[3] ਬਾਈਬਲ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਣ ਕਦੇ ਪ੍ਰਲਯ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ. ਦੇਖੋ, ਇੰਦ੍ਰਧਨੁਖ। ੩ ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਭਾਵ, ਅਰਥਾਤ ਕਿਸੇ ਵਸਤੂ ਵਿੱਚ ਤਦਰੂਪ ਹੋਣ ਤੋਂ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੋਕੇ ਮੂਰਛਾਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣਾ.

ਪ੍ਰਲਯ ਘਨ. ਪ੍ਰਲਯ ਕਾਲ ਦਾ ਬੱਦਲ, ਜੋ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੂਸਲਧਾਰ ਵਰਖਾ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਨੂੰ ਡੋਬ ਦਿੰਦਾ ਹੈ.

ਪ੍ਰਲਵ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹੱਛੀ ਤਰਾਂ ਕੱਟਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਕਰ ਦਨੁਜ ਪ੍ਰਲਵ ਸੰਤਨ ਉਧਾਰ." (ਰੁਦ੍ਰਾਵ) ੨ ਟੁਕੜਾ. ਧੱਜੀ.

ਪ੍ਰਲਾਪ. ਪ੍ਰ-ਲਪ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਕਬਾਦ. ਨਿਰਰਥਕ ਬੋਲਣਾ। ੨ ਕਥਨ। ੩ ਬੀਮਾਰੀ ਵਿੱਚ ਪਾਗਲਾਂ ਦੀ ਤਰਾਂ ਬੋਲਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. delirious speech.ਵਿਯੋਗਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਭੀ ਪ੍ਰਲਾਪ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਪ੍ਰਲੀਨ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਲੈ ਹੋਇਆ. ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ.

ਪ੍ਰਲੈ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਲਯ.

ਪ੍ਰਲੋਠਨ. ਦੇਖੋ, ਪਲੋਠਨ.

ਪ੍ਰਲੰਬ. ਸੰ. प्रलम्ब. ਵਿ—ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਲਟਕਦਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਲੰਮਾ।

---

[1] ਇਹ ਨਾਮ ਅਕਬਰ ਨੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ. ਮੁਗਲਰਾਜ ਵੇਲੇ ਪ੍ਰਯਾਗ ਸੂਬੇ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ. ਹੁਣ ਭੀ ਇਹ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਥਾਂ ਹੈ.

[2] ਕਿਲੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਅਖੈਵਟ ਦੱਸਕੇ ਪੰਡੇ ਹੁਣ ਭੀ ਪੂਜਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ.

[3] ਕੂਰਮ ਪੁਰਾਣ ਦੇ ੪੨ਵੇਂ ਅਧ੍ਯਾਯ ਵਿੱਚ ਭੀ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਲਯ ਲਿਖੀ ਹੈ—

"नित्यं नैमित्तिकं चैव प्राकृतात्यन्तिकौ तथा."

੩ ਢਿੱਲਾ. ਸੁਸਤ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਾਖਾ. ਟਾਹਣੀ। ੫ ਸੂਨ. ਕੁਚ। ੬ ਛਾਤੀ ਪੁਰ ਲਟਕਦਾ ਹੋਇਆ ਹਾਰ। ੭ ਭਾਗਵਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਦੈਤ, ਜੋ ਬਲਰਾਮ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨਾਲ ਗੋਪ (ਗਵਾਲੇ) ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਣਾਕੇ ਖੇਲਣ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਬਲਰਾਮ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਨੱਠਾ, ਅਰ ਬਲਰਾਮ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ. ਦੇਖੋ, ਭਾਗਵਤ ਸਕੰਧ ੧੦ ਅ: ੧੮.

"ਦੈਤ ਪ੍ਰਲੰਬ ਬਡੋ ਕਪਟੀ
ਤਬ ਬਾਲਕ ਰੂਪ ਧਰਯੋ ਨ ਜਨਾਯੋ।
ਕੰਧ ਚਢਾਯ ਹਲੀ ਕੋ ਉਡਯੋ
ਤਿਨ ਮੂਕਨ ਸੋਂ ਧਰ ਮਾਰ ਗਿਰਾਯੋ ॥"
(ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪ੍ਰਲੰਬਘਨ, ਪ੍ਰਲੰਬਾਰਿ ਪ੍ਰਲੰਬ ਦੈਤ ਦੇ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ, ਬਲਰਾਮ.

ਪ੍ਰਵਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚੌਰਾਹਾ. ਚੁਰਸਤਾ। ੨ ਉਦਰ. ਪੇਟ। ੩ ਢਲਵਾਨ. ਉਤਾਰ। ੪ ਵਿ—ਝੁਕਿਆ ਹੋਇਆ। ੫ ਨਮ੍ਰ. ਵਿਨੀਤ। ੬ ਉਦਾਰ। ੭ ਅਨੁਕੂਲ। ੮ ਆਸਕ੍ਤ. ਆਸ਼ਕ. "ਕਲਿ ਕੀਰਤਿਹਰਿ ਪ੍ਰਵਣੇ." (ਨਟ ਮ: ੪)

ਪ੍ਰਵਤਸਜਤ ਪਤਿਕਾ, ਪ੍ਰਵਤਸਜਤ ਪ੍ਰੇਯਸੀ ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਨਾਯਿਕਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਪਤਿ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹੋਵੇ.

ਪ੍ਰਵਰ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਔਲਾਦ. ਸੰਤਾਨ। ੩ ਅਗਰੁ ਦੀ ਲੱਕੜ.

ਪ੍ਰਵਰਤਕ. ਸੰ. ਪ੍ਰਵਰ੍ੱਤਕ. ਸੰਗਯਾ—ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੩ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਵਾਸ. ਸੰ. ਪ੍ਰ—ਵਸ. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਿਵਾਸ। ੨ ਵਿਦੇਸ਼. ਪਰਦੇਸ਼। ੩ ਸੰ. ਪਰਿਵਾਸ. ਰਹਾਇਸ਼. ਨਿਵਾਸ. "ਪ੍ਰਿਥੀਉਲ ਪ੍ਰਵਾਸ ਹੈ." (ਜਾਪੁ)

ਪ੍ਰਵਾਸਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਸ਼ਨਿਕਾਲਾ. ਨਗਰ ਅਥਵਾ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਜਲਾਵਤਨੀ.

ਪ੍ਰਵਾਹ. ਸੰ. ਪ੍ਰ—ਵਹ. ਸੰਗਯਾ—ਜਲ ਦਾ ਵਹਾਉ. ਪਾਣੀ ਦੀ ਗਤਿ। ੨ ਜਲ ਦੀ ਧਾਰਾ। ੩ ਕਾਰਜ ਦਾ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣਾ। ੪ ਹੱਛੀ ਸਵਾਰੀ. ਘੋੜਾ ਆਦਿ ਉੱਤਮ ਵਾਹਨ. "ਕੇਸਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹੇ." (ਅਕਾਲ) ਸ਼ੇਰ ਦੀ ਸਵਾਰੀ.

ਪ੍ਰਵਾਹਸਰਿ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਰੰਤਰ ਵਹਿਣ ਵਾਲੀ ਨਦੀ. ਅਖੰਡਧਾਰਾ. "ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਵਾਹਸਰਿ ਅਤੁਲ ਭੰਡਾਰ ਭਰਿ." (ਸਵੈਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਵਾਹਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਢੋਇਆ ਜਾਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਵਹਾਇਆ ਜਾਣਾ.

ਪ੍ਰਵਾਹੀ. ਸੰ. ਪ੍ਰਵਾਹਿਨ੍. ਵਿ—ਵਹਾਉ ਵਾਲਾ. ਵਹਿਣ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਵਾਣ. ਸੰਗਯਾ—ਮਨਜ਼ੂਰ. ਅੰਗੀਕਾਰ. ਕਬੂਲ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਣ.

ਪ੍ਰਵਾਦ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਬਾਦ.

ਪ੍ਰਵਾਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਮਾਨ. "ਅਤੁਲ ਪ੍ਰਵਾਨੇ." (ਅਕਾਲ) ਅਤੁਲ ਪ੍ਰਮਾਣੇ.

ਪ੍ਰਵਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਵਾਨਾ ੨-੩. ਦੇਖੋ, ਬਿਤਾਲੀ ੩.

ਪ੍ਰਵਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਵਾਰ.

ਪ੍ਰਵਾਲ. ਮੂੰਗਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਵਾਲ। ੨ ਡਿੰਗ. ਵੀਣਾ ਦੀ ਡੰਡੀ, ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਬੰਦ ਜੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ੩ ਪੜਵਾਲ. ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਪਲਕਾਂ ਦੇ ਰੋਮ, ਜੋ ਝੁਕਕੇ ਨੇਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਡੇਲੀ ਨੂੰ ਦੁਖ ਦੇਣ. ਅੱਖ ਵੱਲ ਪੜੇ ਹੋਏ ਪਲਕ ਦੇ ਵਾਲ. "ਧੁੰਧ ਜਾਲ ਪ੍ਰਵਾਲ ਖਾਂਸੀ." (ਸਲੋਹ) ਦੇਖੋ, ਪੜਵਾਲ.

ਪ੍ਰਵਾਲਬਿੰਦ੍ਰਮ. ਮੂੰਗੇ ਦਾ ਪਿੰਡ. ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਤਿ ਦੇ ਕੀੜੇ (Coeletenrata) ਦੀ ਰਚਨਾ. "ਲਾਲ ਜਾਲ ਪ੍ਰਵਾਲ ਬਿੰਦ੍ਰਮ." (ਪਾਰਸਾਵ) ਦੇਖੋ, ਵਿਦ੍ਰੁਮ.

ਪ੍ਰਵਿਸ੍ਟ. ਵਿ—ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋਇਆ. ਪੈਠਾ. ਘੁਸਿਆ ਹੋਇਆ.

ਪ੍ਰਵਿੱਧ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਪਰੋਇਆ ਹੋਇਆ.

ਪ੍ਰਵੀਣ, ਪ੍ਰਵੀਨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਬੀਨ.

ਪ੍ਰਵੇਸ਼, ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰ—ਵਿਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਅੰਦਰ ਨਿਵੇਸ਼ (ਦਖ਼ਲ). "ਸਤਿ ਤੇ ਜਨ, ਜਾਕੈ ਰਿਦੈ ਪ੍ਰਵੇਸ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੨ ਗਤਿ. ਪਹੁੰਚ. ਗਮਯਤਾ.

ਪ੍ਰਵੇਖ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਵੇਖ. "ਜੈਸੇ ਦੇਹ ਪ੍ਰਾਨ ਕੋ ਪ੍ਰਵੇਖ ਸਸਿ ਭਾਨੁ ਕੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪ੍ਰਵ੍ਰਜਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡਕੇ ਜੰਗਲ ਨੂੰ ਜਾਣਾ.

ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤ. ਸੰ. ਪ੍ਰਵ੍ਰਿੱਤ. ਵਿ—ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ. ਤਤਪਰ.

ਪ੍ਰਵ੍ਰਿੱਤਿ, ਪ੍ਰਵ੍ਰਿੱਤੀ ਸੰ. ਪ੍ਰਵ੍ਰਿੱਤਿ. ਸੰਗਯਾ— ਲਗਾਉ. ਮਨ ਦੀ ਲਗਨ। ੨ ਉਤਪੱਤਿ। ੩ ਪ੍ਰਵਾਹ. ਬਹਾਉ.

ਪ੍ਰਾ. ਧਾ—ਭਰਨਾ, ਅਧਿਕ ਕਰਨਾ। ੨ ਪ੍ਰ ਦਾ ਵ੍ਰਿੱਧੀ ਸਹਿਤ ਰੂਪ, ਜੋ ਯੌਗਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ— ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ—ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ, ਪ੍ਰਗਯਾ—ਪ੍ਰਾਗਯ, ਪ੍ਰਜਾਪਤ—ਪ੍ਰਾਜਾਪਤ, ਪ੍ਰਥਮ—ਪ੍ਰਾਥਮ ਆਦਿ.

ਪ੍ਰਾਇ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਯ.

ਪ੍ਰਾਸ. ਸੰ. ਪ੍ਰਾਸ਼. ਖਾਣਾ. ਨਿਗਲਣਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਭੋਜਨ। ੩ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ. ਬਹਸ ਮੁਬਾਹਸਾ. "ਨ ਤ੍ਰਾਸੰ ਨ ਪ੍ਰਾਸੰ." (ਅਕਾਲ) ੪ ਸੰ. ਪ੍ਰਾਸ. ਨੇਜਾ. ਭਾਲਾ. "ਪ੍ਰਾਸ ਸੋ ਪ੍ਰਾਤ, ਪਟਾ ਸੇ ਪਟੰਬਰ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੮੦)

ਪ੍ਰਾਸ਼ਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਚੱਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਖਾਣਾ. ਭੋਜਨ. "ਅਨੰਤ ਨਯਾਸ ਪ੍ਰਾਸਨੰ." (ਗਯਾਨ) ਅਨੇਕ ਭੋਜਨ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੩ ਸੰ. ਪ੍ਰਾਸਨ. ਸਿੱਟਣਾ. ਫੈਂਕਣਾ.

ਪ੍ਰਾਸਾਦ. ਸੰਗਯਾ—ਰਾਜਮੰਦਿਰ। ੨ ਦੇਵਤਾ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਡਾ ਮੰਦਿਰ.

ਪ੍ਰਾਸ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਸ੍ਰ.

ਪ੍ਰਾਹ. ਸੰ. ਕਹਿਆ. ਆਖਿਆ. "ਪਾਸ ਬਸਾਇਕੈ ਸਾਦਰ ਪ੍ਰਾਹੀ."

(ਨਾਪ੍ਰ) ਕੋਲ ਬੈਠਾਕੇ ਆਦਰ ਨਾਲ ਆਖੀ.

ਪ੍ਰਾਹੁਣਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਹੁਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਘੁਣ.

ਪ੍ਰਾਕ. ਸੰ. प्राक्. ਵਿ—ਪਹਿਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਰਵ। ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਹਿਲੇ. ਪਹਿਲਾਂ. "ਬਹੁ ਔਗੁਨ ਕੀਨੇ ਇਨ ਪ੍ਰਾਕ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪ੍ਰਾਕਾਗਮ } ਪ੍ਰਾਕ-ਆਗਮ. ਪ੍ਰਾਕ-ਆਗਾਮੀ. ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਣਾ.
ਪ੍ਰਾਕਾਗਾਮੀ } ਪਹਿਲੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ. ਸੰ. प्राकृत. ਵਿ—ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ. ਕੁਦਰਤੀ। ੨ ਸੰਸਾਰੀ. ਲੌਕਿਕ। ੩ ਸਾਧਾਰਣ. ਮਾਮੂਲੀ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਮੇਂ ਦੇ ਫੇਰ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਭਾਖਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਸ੍ਵਾਭਾਵਿਕ ਬਣੀ ਹੋਈ ਇੱਕ ਬੋਲੀ. ਇਹ ਅਸਲ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਭਾਸਾ ਹੈ, ਜੋ ਪੁਰਾਣੇ ਸਮੇਂ ਨਾਟਕਾਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ.

ਭਾਸਾ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜੇ, ਅਹਿਲਕਾਰ, ਪੰਡਿਤ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਗਵਾਰ ਅਰ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਦੇ ਲੋਕ ਜਦ ਪਰਸਪਰ ਬਾਤਚੀਤ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਤਦ ਇੱਕ ਮਿਸ਼੍ਰਿਤ ਭਾਸਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਬਣ ਗਈ.

ਭਾਵੇਂ ਹਿੰਦੀ ਉਰਦੂ ਬੰਗਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਆਦਿ ਸਭ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸਾ ਹਨ, ਪਰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਬੋਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਸੰਗ੍ਯਾ ਹੋਈ, ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਬੋਲਣ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਭਾਸਾ ਸੀ. ਇਸ ਵਿਚ ਜੈਨੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ.

ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤ ਵਿੱਚ—अ आ इ ई उ ऊ ए ओ ਇਹ ਅੱਠ ਸ੍ਵਰ ਅਤੇ क ख ग घ,
च छ ज झ,
ट ठ ड ढ ण,
त थ द ध,
प फ ब भ म,
य र ल व स ह ਇਹ ੨੯ ਵ੍ਯੰਜਨ ਹਨ.

ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ.

ਪ੍ਰਾਗ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਕ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਗ੍ਯ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਯਾਗ. "ਪ੍ਰਾਗ ਇਸਨਾਨੇ." (ਗੌਂਡ ਨਾਮਦੇਵ)

ਪ੍ਰਾਗਜੋਤਿ. ਜ੍ਯੋਤਿਸ-ਪ੍ਰਾਗ੍ਯ. ਜ੍ਯੋਤਿਸਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਉੱਤਮ ਗ੍ਯਾਤਾ. "ਦਿਜ ਪ੍ਰਾਗਜੋਤਿ ਬੁਲਾਇ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਪ੍ਰਾਗਜ੍ਯੋਤਿਸਪੁਰ. ਪ੍ਰਾਗਜ੍ਯੋਤਿਸ (ਕਾਮਰੂਪ) ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦਾ ਨਗਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਹੁਣ ਗੋਹਾਟੀ ਹੈ. ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਨਰਕਾਸੁਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸੀ. ਇਹ ਨਗਰ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਪੋਤ੍ਰੇ (ਕੁਸ਼ ਦੇ ਬੇਟੇ) ਅਮੂਰਤਰਾਜ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ.

ਪ੍ਰਾਗਭਾਵ. ਪ੍ਰਾਕ੍-ਅਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਅਭਾਵ.

ਪ੍ਰਾਗਾਰ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮਹਲ. ਆਲੀਸ਼ਾਨ ਮਕਾਨ.

ਪ੍ਰਾਗਿ. ਪ੍ਰਯਾਗ ਤੀਰਥ ਤੇ. "ਮਕਰ ਪ੍ਰਾਗਿ ਦਾਨੁ ਬਹੁ ਕੀਆ." (ਮਾਲੀ ਮ: ੪) ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਗ੍ਯ.

ਪ੍ਰਾਗ੍ਯ. ਸੰ. प्राज्ञ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਜਾਣਨ ਵਾਲਾ, ਗਿਆਨੀ. ਵਿਦ੍ਵਾਨ. ਪੰਡਿਤ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਇੱਕ ਪਰੀਖ੍ਯਾ (ਇਮਤਹਾਨ). ੩ ਜੀਵਾਤਮਾ। ੪ ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਦਾ ਵਡਾ ਭਾਈ। ੫ ਸੁਖੁਪਤਿ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਜੀਵਾਤਮਾ.

ਪ੍ਰਾਘੁਣ. ਸੰ. प्र-घुर्ण्. ਜੋ ਫਿਰਦਾ ਰਹੇ. ਵਿਚਰਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਾਹੁਣਾ. ਮਿਹਮਾਨ. ਅਤਿਥਿ.

ਪ੍ਰਾਚ. ਸੰ. प्राच्. ਪਹਿਲਾ ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਦੇਸ਼.

ਪ੍ਰਾਚੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੂਰਵ ਦਿਸ਼ਾ.

ਪ੍ਰਾਚੀਨ. ਵਿ—ਪੂਰਵ ਦਿਸ਼ਾ ਦਾ. ਪੂਰਬੀਆ। ੨ ਪੁਰਾਣਾ.

ਪ੍ਰਾਛਤ } ਦੇਖੋ, ਪਰਾਛਤ. "ਪ੍ਰਾਛਤ ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਬਿਨਾਸ." (ਰਾਮ
ਪ੍ਰਾਛਿਤ } ਅ: ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਾਜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਰਾਜਯ. ਹਾਰ. "ਚਿੰਤੰ ਪਾਗੜਦੰ ਪ੍ਰਾਜੀ." (ਰਾਮਾਵ) ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਹਾਰਨ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਹੋਈ.

ਪ੍ਰਾਣ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਾਸ. ਦਮ. "ਪ੍ਰਾਣ ਮਨ ਤਨ ਜੀਅ ਦਾਤਾ." (ਗਉ ਛੰਤ ਮ: ੫) ੨ ਵਿਦ੍ਵਾਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਣ ਦੇ ਦਸ ਭੇਦ ਮੰਨੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਦਸ ਪ੍ਰਾਣ। ੩ ਜੀਵਨ। ੪ ਮਨ. ਚਿੱਤ. "ਜਿਸ ਸੰਗਿ ਲਾਗੇ ਪ੍ਰਾਣ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫) ੫ ਬਲ. ਸ਼ਕਤਿ। ੬ ਬ੍ਰਹਮ. ਪਰਮਾਤਮਾ। ੭ ਘੀ. ਘ੍ਰਿਤ। ੮ ਸਮੇਂ (ਵੇਲੇ) ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਜਿਤਨੇ ਵਿੱਚ ਵੀਹ ਲਘੁ ਅਤੇ ਦਸ ਗੁਰੁ ਉੱਚਾਰਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣ. "ਦਸ ਗੁਰੁ ਸਮ ਇਕ ਪ੍ਰਾਣ ਹੈ, ਖਟ ਅਸੁ ਸਮ ਪਲ ਏਕ। ਸਾਠ ਪਲੋਂ ਕੀ ਇਕ ਘੜੀ, ਯਹ ਕਵਿ ਕਾਲ ਵਿਵੇਕ." (ਗਣ ਪ੍ਰਸ੍ਤਾਰ ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ) ਦੇਖੋ, ਕਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣ.

ਪ੍ਰਾਣਅਧਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੀਵਾਤਮਾ। ੨ ਪ੍ਰਾਣ ਜੇਹਾ ਪਿਆਰਾ. ਅਤਿ ਪ੍ਰਿਯ। ੩ ਪਤਿ. ਭਰਤਾ.

ਪ੍ਰਾਣਸਖਾ } ਪ੍ਰਾਣ ਜੇਹਾ ਪਿਆਰਾ ਮਿਤ੍ਰ। ੨ ਜੀਵਨਭਰ ਦਾ
ਪ੍ਰਾਣ ਸਖਾਈ } ਸੰਗੀ ਮਿਤ੍ਰ. ਜੋ ਅੰਤ ਤੋੜੀ ਪ੍ਰੇਮ ਨਿਬਾਹੇ, ਜਿਸ
ਪ੍ਰਾਣਸੁਖਦਾਈ } ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਸੁਖ ਨਾਲ ਵਿਤਾਈਏ. "ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਾਣ ਸਖਾਈ ਸਦਾ ਨਾਲਿ ਚਲੈ." (ਮਾਝ ਮ: ੪) "ਅਟਲ ਅਖੰਡ ਪ੍ਰਾਣ ਸੁਖਦਾਈ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਾਣਸੰਗਲੀ } ਸੰ. प्राण शृङ्खला—ਪ੍ਰਾਣ ਸ਼੍ਰਿੰਖਲਾ. ਹਠਯੋਗ
ਪ੍ਰਾਣਸੰਗੁਲੀ } ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਆਦਿ ਸਾਧਨ ਦੱਸਣ ਵਾਲੀ ੧੧੩ ਅਧ੍ਯਾਯ ਦੀ ਇੱਕ ਪੋਥੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਗੁਰੁਪ੍ਰਤਾਪਸੂਰਯ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਪੋਥੀ ਜਲਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ. ਇਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਜਗਤਗੁਰੂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ.[1] ਹੁਣ ਭੀ ਇਸੇ ਨਾਉਂ ਦੀ ਇੱਕ ਪੋਥੀ ਦੇਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ.

ਪ੍ਰਾਣਹਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਯਮ। ੨ ਠਗ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪ੍ਰਾਣਦ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਾਣ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ. (ਸਨਾਮਾ)
ਪ੍ਰਾਣਦੱਤ } ੨ ਖਾਲਸਾਧਰਮ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਜਲ. "ਪ੍ਰਾਣਦ ਤੁਮ
ਪ੍ਰਾਣਦਾਤਾ } ਕੋ ਗੁਰੁ ਦੀਨਾ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

[1] ਦੇਖੋ, ਗੁਪ੍ਰਸੂ ਰਾਸਿ ੩, ਅ: ੩੨.

ਪ੍ਰਾਣਨਾਥ, ਪ੍ਰਾਣਪਤਿ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜੀਵਾਤਮਾ। ੨ ਸ੍ਵਾਮੀ. ਭਰਤਾ. ਪਤਿ। ੩ ਕਰਤਾਰ. ਵਾਹਗੁਰੂ. "ਹੇ ਪ੍ਰਾਣਨਾਥ ਗੋਬਿੰਦਹ." (ਸਹਸ ਮ: ੫) ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ.

ਪ੍ਰਾਣ ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ. ਹਿੰਦੂਮਤ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਧਾਤੁ ਪੱਥਰ ਆਦਿ ਦੀ ਦੇਵਮੂਰਤਿ ਬਣਾਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣ ਆਰੋਪਣ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਪ੍ਰਾਣ-ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਮੂਰਤਿ ਪੂਜਾ ਯੋਗ੍ਯ ਸਮਝੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ.

ਪ੍ਰਾਣਪ੍ਰਿਯ. ਵਿ—ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਜੇਹਾ ਪਿਆਰਾ. ਪ੍ਰਿਯਤਮ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਰਤਾ. ਪਤਿ.

ਪ੍ਰਾਣਬਾਇ. ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੁ. ਦੇਖੋ, ਦਸ ਪ੍ਰਾਣ ਅਤੇ ਪੰਚ ਪ੍ਰਾਣ. ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੁ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਹਿਰਦੇ ਸਿਰ ਛਾਤੀ ਕੰਠ ਮੁਖ ਕੰਨ ਅਤੇ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਕਰਮ ਹਨ—ਥੁੱਕਣਾ, ਛਿੱਕਣਾ, ਡਕਾਰ ਲੈਣਾ, ਸਾਹ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ, ਅਹਾਰ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨਾ.

ਜਦ ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੁ, ਵਿਰੁੱਧ ਖਾਣ ਪੀਣ, ਭੁੱਖ ਤੇਹ ਸਹਾਰਣ, ਅਤੀ ਮੈਥੁਨ ਕਰਨ, ਉਨੀਂਦੇ ਰਹਿਣ, ਚਿੰਤਾ ਸ਼ੋਕ ਭੈ ਵਿੱਚ ਗਲਤਾਨ ਹੋਣ, ਜੁਲਾਬ ਆਦਿਕਾਂ ਦੇ ਵਿਗੜਨ ਕਰਕੇ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਸਿਰਦਰਦ, ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਪੀੜ, ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਅਕੜਾਉ, ਜੁਬਾਨ ਵਿਚ ਤੁਤਲਾਉ, ਦਮਕਸ਼ੀ, ਘੁਕੀ, ਕੰਠ ਦਾ ਰੁਕਣਾ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਰੋਗ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਪ੍ਰਾਣਵਾਯੁ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ—ਅਦਰਕ, ਲਸਨ ਆਦਿ ਦਾ ਸੇਵਨ, ਘਿਉ, ਬਦਾਮਰੋਗਨ, ਦੁੱਧ ਮੱਖਣ, ਮਾਸ ਦਾ ਸ਼ੋਰਵਾ, ਕੜਾਹ ਅੰਡੇ ਆਦਿ ਖਾਣੇ, ਪਸੀਨਾ ਕੱਢਣਾ, ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ. ਸਾਲਪਰਣੀ ਘੋਟ ਕੇ ਨੁਗਦਾ ਬਣਾਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਉਬਾਲਕੇ ਪੀਣਾ, ਅਥਵਾ ਅਸਗੰਧ ਬਹੇੜੇ ਦੀ ਛਿੱਲ ਦੋ ਦੋ ਮਾਸ਼ੇ ਪੀਹਕੇ ਬਰੋਬਰ ਦਾ ਗੁੜ ਮਿਲਾਕੇ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਵਾਰ ਦੁੱਧ ਨਾਲ ਖਾਣਾ, ਪ੍ਰਾਣਵਾਯੁ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ. "ਪ੍ਰਾਣਬਾਇ ਆਪਾਨਬਾਇ ਭਨ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਪ੍ਰਾਣਮੁਖ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਨਮੁਖ.

ਪ੍ਰਾਣਯਾਤ੍ਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਾਸਾਂ ਦਾ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ। ੨ ਉਹ ਵ੍ਯਾਪਾਰ, ਜਿਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਜਿੰਦਗੀ ਬਣੀ ਰਹੇ. ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਨਿਰਵਾਹ। ੩ ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਤਾਉਣੀ.

ਪ੍ਰਾਣਾਂਤਕ. ਵਿ—ਜਾਨ ਲੈਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਯਮ। ੩ ਠਗ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ. ਯੋਗ ਦਾ ਚੌਥਾ ਅੰਗ. ਯੋਗਸੂਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਸ੍ਵਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਦੀ ਚਾਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਸ਼ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਹੈ.[1] ਅਤ੍ਰਿ ਰਿਖੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣ ਰੋਕਕੇ—"ਓਅੰ ਭੂਰ੍ ਭੁਵ: ਸ੍ਵ:" ਸਹਿਤ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਦਾ ਜਪ ਕਰਨਾ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਹੈ.

ਪ੍ਰਾਣਿ, ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਿ—ਪ੍ਰਾਣਧਾਰੀ (ਪ੍ਰਾਣਿਨ). ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਣ ਹੋਣ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜੀਵ. ਜੰਤੁ। ੩ ਮਨੁੱਖ. "ਪ੍ਰਾਣੀ, ਤੂੰ ਆਇਆ ਲਾਹਾ ਲੈਣ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਾਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—(ਪ੍ਰਾਤਰ੍). ਪ੍ਰਭਾਤ. ਸਵੇਰਾ. "ਸੰਧਿਆ ਪ੍ਰਾਤ ਇਸਨਾਨ ਕਰਾਹੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰਾਤ ੧. "ਆਨਹੁ ਘਰ ਤੇ ਪ੍ਰਾਤ ਮਹਾਨਾ××× ਤਿਸ ਮੇ ਸਿੱਖਨ ਚਰਨ ਪਖਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਵਿ—ਪਰ੍‍ਯਾਪ੍ਤ (ਪ੍ਰਾਪ੍ਤ) ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਪ੍ਰਾਤ ਸ਼ਬਦ ਆਇਆ ਹੈ. "ਮਨੋ ਰਵਿ ਅਸ੍ਤ ਕੋ ਪ੍ਰਾਤ ਭਯੋ ਹੈ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਪ੍ਰਾਂਤ. ਸੰ. ਪ੍ਰਾਨ੍ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਾਸ਼ੀਆ। ੨ ਪਿਛਲੀ (ਅਖ਼ੀਰੀ) ਹੱਦ। ੩ ਇਲਾਕਾ. ਪਰਗਨਾ। ੪ ਨੋਕ. ਸਿਰਾ। ੫ ਦਿਸ਼ਾ. ਤਰਫ਼.

ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ, ਪ੍ਰਾਤਕਾਲ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਾਤ: ਕਾਲ. ਸੂਰਜ ਦੇ ਉਦਯ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਵੇਲਾ. ਭੋਰ. "ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ ਲਾਗਉ ਜਨਚਰਨੀ." (ਦੇਵ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਾਤਨਾਥ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਭਾਤ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸੂਰਜ.

ਪ੍ਰਾਤਮਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰਮਾਤਮਾ। ੨ ਸੰ. ਪਰਾਤ੍ਮਨ੍. ਪਰਾਤਮਾ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ। ੩ ਜੀਵਾਤਮਾ. "ਪ੍ਰਾਤਮਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਰੂਪ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਾਤਿਭਾਸਿਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਜੋ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਭ੍ਰਮ ਦੇ ਕਾਰਣ ਭਾਸੇ, ਜੈਸੇ ਰੱਸੀ ਵਿੱਚ ਸੱਪ.

ਪ੍ਰਾਦੁਰ੍. ਸੰ. ਪ੍ਰਾ-ਦੁਸ੍. ਦਰਵਾਜਿਓਂ ਬਾਹਰ. ਭਾਵ—ਸਾਮ੍ਹਣੇ. ਜਾਹਿਰ.

ਪ੍ਰਾਦੁਰ੍ ਭਾਵ. ਸੰ. ਪ੍ਰਾਦੁਰ੍ਭਾਵ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਜਾਹਿਰ ਹੋਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਉਤਪੱਤਿ.

ਪ੍ਰਾਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਣ। ੨ ਪ੍ਰਾਣੀ. ਜੀਵ. "ਪ੍ਰਾਨ ਤਰਨ ਕਾ ਇਹੈ ਸੁਆਉ." (ਸੁਖਮਨੀ) ੩ ਜੀਵਨ. ਜ਼ਿੰਦਗੀ. "ਕਰਹੁ ਪ੍ਰਾਨ ਨਿਜ ਕੋ ਕਲ੍ਯਾਨ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪ੍ਰਾਨਅਧਾਰ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਣਅਧਾਰ. "ਪ੍ਰਾਨਅਧਾਰ ਨਾਨਕ ਹਿਤ ਚੀਤ." (ਗੌਂਡ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਾਨਸਖਾ, ਪ੍ਰਾਨਸਖਾਈ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਣਸਖਾ. "ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮੁ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਾਨਸਖਾਈ." (ਸੋਦਰੁ)

ਪ੍ਰਾਨਸਾਇ, ਪ੍ਰਾਨਸਾਈ ਪ੍ਰਾਣਪਤਿ. ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ. "ਸੁਖਦਾਤਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰਾਨਸਾਇ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਾਨ ਗਤਿ. ਪ੍ਰਾਣੀ-ਗਤਿ. "ਸਿਮਰਤ ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਾਨ ਗਤਿ ਪਾਵੈ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ੨ ਪਰਮਗਤਿ. ਕੈਵਲ੍ਯ ਮੋਕ੍ਸ਼। ੩ ਪ੍ਰਾਣ (ਸ੍ਵਾਸ) ਦੀ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਜਾਣ ਦੀ ਚਾਲ.

ਪ੍ਰਾਨਨਾਥ, ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਣਪਤਿ. "ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਤਿਆਗਿ ਆਨ ਤੂ ਰਚਿਆ." (ਸੋਰ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰਾਨਪੂਜਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖਾਨ ਪਾਨ ਆਦਿ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਣ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣ। ੨ ਜੀਵਨ ਸਮਰਪਨ. ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭੇਟਾ ਕਰਨੀ. "ਸਤਗੁਰੁ ਸੇਵਾ ਭਾਇ ਪ੍ਰਾਨਪੂਜਾ ਕਰੈ ਸਿੱਖ." (ਭਾਗੁ ਕ)

ਪ੍ਰਾਨਮੁਖ. ਸੰ. ਪ੍ਰਾਣਮੁਸ਼੍—ਪ੍ਰਾਣਮੁਸ਼. ਦੇਖੋ, ਮੁਸ਼੍ ਧਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਾਣਹਰਤਾ. ਯਮਦੂਤ। ੨ ਜੱਲਾਦ. "ਠਗਦਿਸਟਿ ਬਗਲਿਵ ਲਾਗਾ। ਦੇਖਿ ਬੈਸਨੋ ਪ੍ਰਾਨਮੁਖ ਭਾਗਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਬੇਣੀ) ਪਾਖੰਡੀ ਘਾਤਕ ਵੈਸਨਵ ਨੂੰ ਦੇਖਕੇ, ਜੱਲਾਦ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਹੋਕੇ ਭੱਜ ਗਿਆ.

[1] श्वास प्रश्वासयोर्गति विच्छेदःप्राणायामः (ਯੋਗਦਰਸ਼ਨ ੨-੪੯)

ਪ੍ਰਾਨਿ, ਪ੍ਰਾਨੀ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਣੀ. "ਪ੍ਰਾਨੀ ਕਛੂ ਨ ਚੇਤਈ." (ਸ: ਮ: ੯)

ਪ੍ਰਾਪਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਾਪਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਾਪ੍ਤਿ. ਮਿਲਣਾ। ੨ ਪ੍ਰੇਰਣ.

ਪ੍ਰਾਪਣਿਕ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਦੁਕਾਨ. ਹੱਟ. ਜਿੱਥੋਂ ਸੌਦਾ ਮਿਲੇ। ੨ ਸੌਦਾ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਾਪਣੀਯ. ਵਿ—ਮਿਲਣ ਯੋਗ੍ਯ. ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਲਾਇਕ ਹੋਵੇ.

ਪ੍ਰਾਪਤ. ਪ੍ਰ-ਆਪ੍-ਕ੍ਤ. ਵਿ—ਪ੍ਰਾਪ੍ਤ. ਮਿਲਿਆ. ਹਾਸਿਲ. ਪਾਇਆ.

ਪ੍ਰਾਪਤਵ੍ਯ. ਵਿ—ਪ੍ਰਾਪ੍ਤਵ੍ਯ. ਪ੍ਰਾਪ੍ਤ ਹੋਣ ਯੋਗ੍ਯ.

ਪ੍ਰਾਪਤਿ, ਪ੍ਰਾਪਤੀ, ਪ੍ਰਾਪ੍ਤਿ ਸੰਗਯਾ—ਮਿਲਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਮਿਲਣਾ. ਹਾਸਿਲ ਹੋਣਾ। ੨ ਪਹੁੰਚ. ਗਮ੍ਯਤਾ. ਪ੍ਰਾਪ੍ਤਿ। ੩ ਲਾਭ. "ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪੋਤਾ ਕਰਮ ਪਸਾਉ." (ਰਾਮ ਮ: ੧) ੪ ਆਮਦਨ. ਆਯ। ੫ ਜਰਾਸੰਧ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਅਤੇ ਕੰਸ ਦੀ ਰਾਣੀ. ਦੇਖੋ, ਜਰਾਸੰਧ.

ਪ੍ਰਾਪ੍ਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਯੋਗ੍ਯ. ਪਾਉਣ ਲਾਇਕ.

ਪ੍ਰਾਬ੍ਰਿਤ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਾਵ੍ਰਿਤ.

ਪ੍ਰਾਮਾਣਿਕ. ਵਿ—ਜੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਤੋਂ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇ। ੨ ਮੰਨਣ ਯੋਗ੍ਯ। ੩ ਠੀਕ. ਸਤ੍ਯ. ਯਥਾਰਥ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਮੰਨਿਆ ਹੋਇਆ ਆਚਾਰਯ. ਵ੍ਯਾਪਾਰੀ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਆਦਿ. Authority and authoritative.

ਪ੍ਰਾਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਸਮਾਨ. ਤੁੱਲ. ਬਰਾਬਰ. "ਤਿਲ ਤਿਲ ਪ੍ਰਾਯ ਸਕਲ ਕਰਡਾਰੇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ. ਮੌਤ। ੩ ਅਵਸਥਾ. ਉਮਰ.

ਪ੍ਰਾਯ: ਸੰ. प्रायस्. ਵ੍ਯ—ਅਕਸਰ। ੨ ਲਗਪਗ. ਕਰੀਬ ਕਰੀਬ। ੩ ਅਧਿਕਤਾ ਨਾਲ.

ਪ੍ਰਾਯਸਚਿਤ. ਦੇਖੋ, ਪਰਾਛਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਛਤ.

ਪ੍ਰਾਯਣ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਥਾਂ ਜਾਣਾ। ੨ ਆਰੰਭ (ਸ਼ੁਰੂ) ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਕਰਮ। ੩ ਜੀਵਨ ਅਵਸਥਾ.

ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ. ਸੰ. ਪ੍ਰ-ਅਥੰਨ. ਪ੍ਰਾਥੰਨਾ. ਸੰਗਯਾ—ਬਹੁਤ ਚਾਹੁਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਮੰਗਣਾ। ੨ ਵਿਨਯ. ਬੇਨਤੀ.

ਪ੍ਰਾਰਥੀ. ਸੰ. प्रार्थिन्. ਵਿ—ਚਾਹੁਣ ਵਾਲਾ. ਮੰਗਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਬੇਨਤੀ (ਵਿਨਯ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰਾਰਬਧ. ਸੰ. ਪ੍ਰ-ਆ-ਰਭ੍. ਪ੍ਰਾਰਬ੍ਧ. ਸੰਗਯਾ—ਦੇਹ ਦੇ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਰਮ। ੨ ਭਾਗ੍ਯ. ਕਿਸਮਤ। ੩ ਵਿ—ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ.

ਪ੍ਰਾਰੰਭ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰ-ਆਰੰਭ. ਸ਼ੁਰੂ. ਆਦਿ.

ਪ੍ਰਾਰੰਭਣ. ਸੰਗਯਾ—ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ.

ਪ੍ਰਾਵ੍ਰਿਸ਼. ਦੇਖੋ, ਪਾਵਸ ੨.

ਪ੍ਰਾਵ੍ਰਿਤ. ਸੰ. प्रावृत. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਰੀਰ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਆਵ੍ਰਿਤ (ਢਕਣ) ਵਾਲਾ ਵਸਤ੍ਰ. ਜਾਮਾ. ਚੋਲਾ. "ਗਰ ਪ੍ਰਾਵ੍ਰਿਤ ਨੀਵ ਮਨੋਗ ਬਨਜੇ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਗਲ ਵਿੱਚ ਨੀਵਾਂ ਚੋਲਾ ਸੁੰਦਰ ਹੈ.

ਪ੍ਰਿ. ਸੰ. पृ. ਧਾ—ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨਾ, ਕਾਰਜ ਪਰਾਇਣ ਹੋਣਾ.

ਪ੍ਰਿਉ, ਪ੍ਰਿਅ ਸੰ. ਪ੍ਰਿਯ. ਵਿ—ਪ੍ਯਾਰਾ. "ਹੁਣ ਕਦਿ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਿਅ ਤੁਧ ਭਗਵੰਤਾ!" (ਮਾਝ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਤਿ. ਭਰਤਾ. "ਜਿਨਿ ਪ੍ਰਿਉ ਪਰਮੇਸਰੁ ਕਰਿ ਜਾਨਿਆ." (ਗਉ ਮ: ੫) "ਏਕੋ ਪ੍ਰਿਅ ਸਖੀਆ ਸਭ ਪ੍ਰਿਅ ਕੀ." (ਦੇਵ ਮ: ੪) ੩ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੇਯ.

ਪ੍ਰਿਆ. ਸੰ. ਪ੍ਰਿਯਾ. ਵਿ—ਪਿਆਰੀ। ੨ ਭਾਵ—ਲਕਮੀ. "ਪ੍ਰਿਆ ਸਹਿਤ ਕੰਠ ਮਾਲ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ) ੩ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਿਯਾ ੫.

ਪ੍ਰਿਸਟ, ਪ੍ਰਿਸ੍ਟ ਸੰ. पृष्ट. ਵਿ—ਪੁੱਛਿਆ ਹੋਇਆ. ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ੨ ਚਾਹਿਆ ਹੋਇਆ. ਮੰਗਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਿਸ੍ਠ.

ਪ੍ਰਿਸ੍ਟਿ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁੱਛਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸਵਾਲ। ੨ ਪਿਛਲਾ ਭਾਗ. ਪਿੱਠ.

ਪ੍ਰਿਸ੍ਠ. ਸੰਗਯਾ—ਪੀਠ. ਪਿੱਠ। ੨ ਪਤ੍ਰੇ ਦਾ ਪਾਸਾ. ਸਫ਼ਹ (page).

ਪ੍ਰਿਤਨਾ. ਸੰ. पृतना. ਸੰਗਯਾ—ਸੈਨਾ. ਫੌਜ। ੨ ਫੌਜ ਦੀ ਖ਼ਾਸ ਗਿਣਤੀ—ਹਾਥੀ ੨੪੩, ਰਥ ੨੪੩, ਘੁੜਸਵਾਰ ੭੨੯ ਅਤੇ ਪੈਦਲ ੧੨੧੫। ੩ ਸੰਗ੍ਰਾਮ. ਜੰਗ। ੪ ਮਨੁੱਖ. ਆਦਮੀ.

ਪ੍ਰਿਤਪਾਰਕ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ.

ਪ੍ਰਿਤਮਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤਿਮਾ.

ਪ੍ਰਿਤਮਾਨ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਤਿਮਾਨ. "ਪ੍ਰਿਤਮਾਨ ਨ ਨਰ ਕਹੂੰ ਦੇਖਪਰੈ." (ਕਲਕੀ) ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਆਦਮੀ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ.

ਪ੍ਰਿਤਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਤਿਮਾ. ਮੂਰਤਿ. "ਕਿ ਸੂਰਣੀ ਪ੍ਰਿਤਾ ਹੈ." (ਦੱਤਾਵ)

ਪ੍ਰਿਥ. ਸੰ. पृथ्. ਧਾ—ਫੈਲਣਾ, ਅਧਿਕ ਹੋਣਾ, ਪੋਸ਼ਣ (ਪਾਲਨ) ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਹਥੇਲੀ. ਕਰਤਲ.

ਪ੍ਰਿਥਕ. ਸੰ. पृथक्. ਵਿ—ਜੁਦਾ. ਭਿੰਨ. ਅਲਗ. "ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਹੌਂ ਭਾਖੌਂ ਸਭ ਹੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪ੍ਰਿਥਮ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਥਮ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਹਿਲਾਂ. "ਪ੍ਰਿਥਮ ਭਗੌਤੀ ਸਿਮਰਕੈ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਪ੍ਰਿਥਮਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਥਮਾ. "ਹਾੜ ਬਦੀ ਪ੍ਰਿਥਮਾ ਸੁਖਦਾਵਨ." (ਰਾਮਾਵ) ਹਾੜ੍ਹ ਦੇ ਹਨੇਰੇ ਪੱਖ ਦੀ ਏਕਮ.

ਪ੍ਰਿਥਮਿ, ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਸੰ. पृथिवी—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਫੈਲ ਜਾਣ ਵਾਲੀ, ਭੂਮਿ. ਧਰਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਿਥ. ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥੁ ਰਾਜਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਰਕ੍ਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਸੰਗਯਾ ਹੋਈ. "ਦਾੜਾ ਅਗ੍ਰੇ ਪ੍ਰਿਥਮਿ ਧਰਾਇਣ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) "ਅਪੁ ਤੇਜੁ ਬਾਇ ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਅਕਾਸਾ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਪ੍ਰਿਥਮੇ, ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਹਿਲੋਂ. "ਪ੍ਰਿਥਮੇ ਵਸਿਆ ਸਤ ਕਾ ਖੇੜਾ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) "ਖੰਡਾ ਪ੍ਰਿਥਮੈ ਸਾਜਿਕੈ." (ਚੰਡੀ ੩)

ਪ੍ਰਿਥਵੀ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਿਥਮੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ.

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਬਿੰਦ ਪੰਚਾਨਨ. (ਗੁਵਿ ੧੦) ਪ੍ਰਿਥਵੀ (ਗੋ) ਬਿੰਦ ਪੰਚਾਨਨ (ਸਿੰਘ). ਪਹੇਲੀ ਦੇ ਢੰਗ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਪ੍ਰਿਥਾ. ਖੇੜਾ ਜਾਤਿ ਦਾ ਖਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਕੇ ਪਰੋਪਕਾਰੀ ਅਤੇ ਆਤਮਗਜਾਨੀ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥਾ. ਕੁੰਤਿਭੋਜ ਦੀ ਕੰਨਜਾ ਕੁੰਤੀ, ਜੋ ਯੁਧਿਸ੍ਠਰ, ਭੀਮ ਅਤੇ ਅਰਜੁਨ ਦੀ ਮਾਤਾ ਸੀ। ੩ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਥਾ.

ਪ੍ਰਿਥਿ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਜ਼ਮੀਨ, ਜੋ ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਵਾਲੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਿਥ.

ਪ੍ਰਿਥਿਜ. ਸੰਗਜਾ—ਘਾਹ ਅਤੇ ਬਿਰਛ, ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਉਪਜੇ ਹਨ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪ੍ਰਿਥਿਜ ਚਰ ਅਰਿ ਅਰਿ. ਘਾਹ ਦੇ ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਨ ਬੰਦੂਕ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਜੋ ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਜ਼ਮੀਨ. ਭੂਮਿ. ਧਰਾ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਿਥਮੀ.

ਪ੍ਰਿਥਿਵੀਸ਼੍ਵਰ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀਨਾਥ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀਪਤਿ ਸੰਗਜਾ—ਭੂਪ. ਭੂਪਤਿ. ਰਾਜਾ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ। ੨ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ। ੩ ਕਰਤਾਰ.

ਪ੍ਰਿਥਿਵੀਪਾਲ

ਪ੍ਰਿਥਿਵੀਰਾਜ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਹਾਬੁੱਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਜ.

ਪ੍ਰਿਥੀ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਿਥਿ.

ਪ੍ਰਿਥੀਉਲ ਪ੍ਰਵਾਸ. (ਜਾਪੁ) ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਾਸ ਕਰਤਾ. ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਅੰਦਰ ਵਜਾਪਕ.

ਪ੍ਰਿਥੀਆ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ.

ਪ੍ਰਿਥੀਸ, ਪ੍ਰਿਥੀਸੁਰ ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਿਥਿਵੀਸ਼. ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਈਸ਼੍ਵਰ. ਰਾਜਾ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ। ੨ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ। ੩ ਕਰਤਾਰ. ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ. "ਪ੍ਰਿਥੀਸੈ." (ਜਾਪੁ)

ਪ੍ਰਿਥੀਚੰਦ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਵਡਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਸੰਮਤ ੧੬੧੫ ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੬੭੫ ਵਿੱਚ ਹੇਹਰ ਹੋਇਆ ਹੈ.[1] ਇਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਦੇ ਸੋਢੀ ਛੋਟੇ ਮੇਲ ਦੇ ਕਹੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਦੇਖੋ, ਮੀਣਾ ੨। ੨ ਡਢਵਾਲਾਂ ਦਾ ਪਹਾੜੀ ਸਰਦਾਰ, ਜੋ ਪਹਾੜੀ ਰਾਜਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਕੇ ਨਾਦੌਨ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਲੜਿਆ. ਦੇਖੋ, ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ ਅ: ੯.

ਪ੍ਰਿਥੀਜ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਿਥਿਜ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪ੍ਰਿਥੀਨਾਥ, ਪ੍ਰਿਥੀਪਤਿ, ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲਕ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਅਤੇ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ, ਰਾਜਾ. ਬਾਦਸ਼ਾਹ। ੨ ਕਰਤਾਰ.

ਪ੍ਰਿਥੀਮੱਲ. ਸਹਗਲ ਗੋਤ ਦਾ ਖਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਕੇ ਗੁਰਮੁਖ ਪਦਵੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਇਆ। ੨ ਭੱਲਾ ਜਾਤਿ ਦਾ ਖਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਕੇ ਜਾਤਿਅਭਿਮਾਨ ਦਾ ਤਿਆਗੀ ਹੋਇਆ। ੩ ਬੁਰਹਾਨਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ.

[1] ਛੇਵੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਗੁਰਵਿਲਾਸ ਵਿਚ ਜਨਮ ੭ ਅੱਸੂ ਸੰਮਤ ੧੬੦੫ ਦਾ ਅਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ੨੧ ਵੈਸਾਖ ੧੬੬੩ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਜ. ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀਰਾਜ. ਚੌਹਾਨ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਾ, ਜੋ ਕਮਲਾ ਦੇ ਗਰਭ ਤੋਂ ਸੋਮੇਸ਼੍ਵਰ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਅਜਮੇਰ ਦਿੱਲੀ ਆਦਿ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸੀ. ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਮਤ ੧੨੫੦ (ਸਨ ੧੧੯੨) ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਾਬੁੱਦੀਨ ਨੇ ਕਰਨਾਲ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤਕੇ ਹਿੰਦੂਰਾਜ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕੀਤੀ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ਹਾਬੁੱਦੀਨ ਮੁਹੰਮਦ ਗੌਰੀ. ਕਵਿ ਚੰਦ ਨੇ "ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਜਰਾਯਸੋ" ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਚੌਹਾਨ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਜਰਾਯਸੋ. ਦੇਖੋ, ਚੰਦ ੬ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਜ.

ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਟ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਬਿਰਛ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਰਾਜਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਟਨੀ. ਸੰਗਜਾ—ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਟ (ਬਿਰਛ) ਨੂੰ ਧਾਰਣ ਵਾਲੀ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ) ੨ ਪ੍ਰਿਥੀਰਾਟ (ਰਾਜਾ) ਦੀ ਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪ੍ਰਿਥੁ. ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥੁ. ਵਿ—ਚੌੜਾ। ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਵਾਲਾ. "ਪ੍ਰਿਥੁ ਨਿਤੰਬ ਜਿਨ ਕੀ ਛਬਿ ਕੋ ਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਵਡਾ. ਮਹਾਨ। ੩ ਚਤੁਰ. ਪ੍ਰਵੀਣ। ੪ ਅਗਣਿਤ. ਅਸੰਖਜ।

੫ ਸੰਗਜਾ—ਵੇਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਇੱਕ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਹਾਲ ਰਿਗਵੇਦ ਵਿੱਚ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ. ਪ੍ਰਿਥੁ ਇੱਕ ਵੇਦਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਭੀ ਹੈ. ਅਥਰਵ ਵੇਦ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁ ਵੈਵਸ੍ਵਤ ਇਸ ਦਾ ਵਡੇਰਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਇਸ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਸੀ. ਸ਼ਤਪਥ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਿਥੁ ਹੋਇਆ. ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥੁ ਵੇਣ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਅੰਗ ਦਾ ਪੋਤਾ ਸੀ ਅਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਧਰਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸੰਗਜਾ ਹੋਈ.

ਵਿਸ਼ਨੁ ਪੁਰਾਣ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਵੇਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਦਾ ਰਾਜਾ ਬਣਾਇਆ, ਪਰ ਉਹ ਵਡਾ ਅਧਰਮੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਪੂਜਾ ਹਵਨ ਆਦਿਕ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ. ਧਰਮ ਦੀ ਹਾਨਿ ਹੁੰਦੀ ਦੇਖਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਕੁਸ਼ਾ ਦੇ ਤੀਲੇ ਮਾਰ ਮਾਰਕੇ ਵੇਣ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ. ਜਦ ਕੋਈ ਰਾਜਾ ਨਾ ਰਿਹਾ, ਤਾਂ ਲੁੱਟ ਮਾਰ ਹੋਣ ਲੱਗੀ. ਇਸ ਪੁਰ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਏਕਤ੍ਰ ਹੋਕੇ ਮੋਏ ਹੋਏ ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੱਟ ਮਲਣਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਛੋਟੇ ਜੇਹੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਆਦਮੀ ਨਿਕਲਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੂੰਹ ਚੌੜਾ ਰੰਗ ਕਾਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ਕਲ ਭਿਆਨਕ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਨਿਸ਼ਾਦ ਜਾਤਿ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਈ ਫੇਰ ਰਿਖੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦਾ ਸੱਜਾ ਪੱਟ ਮਲਣਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਿਥੁ ਜਨਮਿਆ. ਇਹ ਬਾਲਕ ਅਗਨਿ ਸਮਾਨ ਚਮਕਦਾ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਨਾਲ ਸਭ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਅਤੇ ਵੇਣ ਨਰਕ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਕੇ ਸ੍ਵਰਗ ਵਿੱਚ ਜਾ ਪੁੱਜਾ. ਜਦ ਪ੍ਰਿਥੁ ਨੇ ਸਾਰਾ ਰਾਜ ਭਾਗ ਸਾਂਭਲਿਆ, ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਜੰਗਲਾਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਪਈ ਹੈ. ਇਸ ਨੇ ਜੰਗਲ ਸਾਫ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਮਾਣ ਨਾਲ ਪਰਵਤਾਂ ਨੂੰ ਧਕੇਲਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕੀਤਾ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਖੇਤੀ ਲਈ ਸਾਫ ਹੋਈ. "ਮਾਨੋ ਮਹਾ ਪ੍ਰਿਥੁ ਲੈਕੇ ਕਮਾਨ ਸੁ ਭੂਧਰ ਭੂਮਿ ਤੇ ਨਜਾਰੇ ਕਰੇ ਹੈਂ." (ਚੰਡੀ ੧) ੬ ਮਹਾਦੇਵ. ਸ਼ਿਵ। ੭ ਅਗਨਿ। ੮ ਵਿਸ਼ਨੁ.

ਪ੍ਰਿਥੁਲ. ਸੰ. ਵਿ—ਭਾਰੀ. ਵਡਾ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਸਹਿਤ. "ਪ੍ਰਿਥੁਲ ਨਿਤੰਬ

ਪੀਤ ਕਟਿ ਧੋਤੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਬਹੁਤ. ਅਧਿਕ.

ਪ੍ਰਿਥੂਦਕ } ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥੂਦਕ. ਸੰਗਯਾ—ਪਹੋਆ ਤੀਰਥ. ਸਰਸ੍ਵਤੀ
ਪ੍ਰਿਥੋਦਕ } ਨਦੀ ਦੇ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਤੀਰਥ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਪੁਰਾਣਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਿਥੁ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵੇਣ ਦੇ ਮਰਨ ਪੁਰ ਇਸ ਥਾਂ ਉਸ ਦੀ ਅੰਤਿਮਕ੍ਰਿਯਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ੧੨ ਦਿਨ ਅਭ੍ਯਾਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਦਕ (ਜਲ) ਪਿਆਇਆ. "ਜਹਾਂ ਪ੍ਰਿਥੋਦਕ ਤੀਰਥ ਹੇਰਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਦੇਖੋ, ਪਹੋਆ.

ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀ. ਸੰ. ਪ੍ਰਿਥੁਤ੍ਵ (ਵਿਸ੍ਤਾਰ) ਗੁਣ ਵਾਲੀ, ਜ਼ਮੀਨ. ਭੂਮਿ. ਧਰਾ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ.

ਪ੍ਰਿਮ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੇਮ. "ਹਰਿ ਲਾਗੈ ਪਿਆਰਾ ਪ੍ਰਿਮ ਕਾ." (ਸੋਰ ਮ: ੪)

ਪ੍ਰਿਯ. ਸੰ. ਵਿ—ਪਿਆਰਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਤਿ. ਭਰਤਾ। ੩ ਹਿਤ. ਭਲਾਈ। ੪ ਜਮਾਈ. ਦਾਮਾਦ। ੫ ਖੜਾਨਨ. ਕਾਰ੍ਤਿਕੇਯ.

ਪ੍ਰਿਯਤਮ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਯਾਰਾ. ਸਭ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਪ੍ਯਾਰਾ. ਪ੍ਰੀਤਮ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪਤਿ. ਭਰਤਾ। ੩ ਸੱਚਾ ਮਿਤ੍ਰ.

ਪ੍ਰਿਯਦਰਸਨ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਯਾਰਾ ਲੱਗੇ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਖਿਰਨੀ ਦਾ ਬਿਰਛ। ੩ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ.

ਪ੍ਰਿਯਦਰਸ਼ੀ. प्रियदर्शिन्. ਦੇਖੋ, ਅਸ਼ੋਕ ੬.

ਪ੍ਰਿਯਭਗਤਾ. ਪਤਿਵ੍ਰਤਾ. ਪਤਿਭਕ੍ਤਾ. "ਪ੍ਰਿਯਭਗਤਾ ਠਾਢੀ ਏਕੰਗੀ." (ਦੱਤਾਵ)

ਪ੍ਰਿਯਭਾਖੀ } प्रियभाषिन्—प्रियवादिन्. ਵਿ—ਪਿਆਰੇ
ਪ੍ਰਿਯਵਾਦੀ } ਵਚਨ ਕਹਿਣ ਵਾਲਾ. ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ.

ਪ੍ਰਿਯਾ. ਵਿ—ਪਿਆਰੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਭਾਰਯਾ. ਜੋਰੂ. ਵਹੁਟੀ। ੩ ਚਮੇਲੀ। ੪ ਇਲਾਯਚੀ। ੫ ਇੱਕ ਛੰਦ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਅਤ੍ਰੂਹਾ" ਅਤੇ "ਸੰਯੁਤਾ" ਭੀ ਹੈ. ਲੱਛਣ—ਚਾਰ ਚਰਣ, ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਸ, ਜ, ਜ, ਗ. IIS, ISI, ISI, S.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਦੁਖ ਦੁੰਦ ਹੈਂ ਸੁਖਕੰਦ ਜੀ।
ਨਹਿ ਬੰਦ ਹੈਂ ਜਗਬੰਦ ਜੀ।
ਨਹਿ ਬੇਦਬਾਕ ਪ੍ਰਮਾਨ ਹੈਂ।
ਮਤ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਬਖਾਨ ਹੈਂ ॥

(ਕਲਕੀ)

(ਅ) ਦੂਜਾ ਰੂਪ-ਪ੍ਰਤਿ ਚਰਣ ਇੱਕ ਰਗਣ—SIS.

ਉਦਾਹਰਣ—

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ। ਹੇ ਵਿਭੂ। ਪ੍ਰਾਨ ਤੂ। ਮਾਨ ਤੂ ॥

ਪ੍ਰਿਯਾਲ. ਇੱਕ ਬਿਰਛ, ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਚਿਰੌਂਜੀ ਮੇਵਾ ਹੈ. Buchanania Latifolia.

ਪ੍ਰੀ. ਸੰ. ਧਾ—ਪੂਰਣ ਕਰਨਾ, ਪਾਲਣਾ, ਦੇਣਾ, ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰੀਤਿ. ਪ੍ਰੇਮ। ੩ ਚਮਕ। ੪ ਇੱਛਾ। ੫ ਤ੍ਰਿਪਤਿ.

ਪ੍ਰੀਹਾ. ਸੰ. स्पृहा—ਸਿਪ੍ਰਹਾ. ਸੰਗਯਾ—ਇੱਛਾ. ਰੁਚੀ. ਚਾਹ. "ਕਛੁ ਦਰਬ ਨ ਪ੍ਰੀਹਾ ਮੇਰੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪ੍ਰੀਛਤ. ਦੇਖੋ, ਪਰਿਕ੍ਸ਼ਿਤ। ੨ ਦੇਖੋ, ਪਰੀਕ੍ਸ਼ਿਤ.

ਪ੍ਰੀਣਨ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਪਰੀਹਣਾ.

ਪ੍ਰੀਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰੀਤਿਯੁਕ੍ਤ। ੨ ਖ਼ੁਸ਼. ਪ੍ਰਸੰਨ.

ਪ੍ਰੀਤਮ. ਸੰ. ਪ੍ਰਿਯਤਮ. ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਿਆਰਾ. ਅਤ੍ਯੰਤ ਪ੍ਰਿਯ. "ਪ੍ਰੀਤਮ, ਜਾਨਿਲੇਹੁ ਮਨ ਮਾਹੀ." (ਸੋਰ ਮ: ੯) "ਪ੍ਰੀਤਮ ਮੋਹਿ ਲਾਗੈ ਨਾਉ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰੀਤਮਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰੀਤਮ (ਮਿਤ੍ਰ) ਦੀ ਅਨੀ (ਸੈਨਾ). ਮਿਤ੍ਰਸੈਨਾ. (ਸਨਾਮਾ)

ਪ੍ਰੀਤਮਦਾਸ. ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ, ਜੋ ਸੰਗਤਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸੰਮਤ ੧੮੨੦ ਵਿੱਚ ਚੇਲਾ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਨੂੰ "ਨਿਰਬਾਣ" ਪਦਵੀ ਅਤੇ ਵਿਭੂਤ (ਭਸਮ) ਦਾ ਗੋਲਾ ਮਹਾਤਮਾ ਬਨਖੰਡੀ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ. ਪ੍ਰੀਤਮਦਾਸ ਜਦ ਧਰਮਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਦੱਖਣ ਪਹੁੱਚਿਆ, ਤਦ ਦੀਵਾਨ ਚੰਦੂਲਾਲ ਦਾ ਚਾਚਾ ਨਾਨਕਚੰਦ ਇਸ ਦਾ ਸੇਵਕ ਹੋ ਗਿਆ. ਪ੍ਰੀਤਮਦਾਸ ਨੇ ਇੱਛਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤੀਰਥਾਂ ਪੁਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਪੰਥੀ ਸਾਧੂਆਂ ਦੇ ਖਾਨ ਪਾਨ ਦਾ ਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਏ. ਇਸ ਪੁਰ ਨਾਨਕਚੰਦ ਨੇ ਬਹੁਤ ਰੁਪਯਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਰੋਪਕਾਰੀ ਪ੍ਰੀਤਮਦਾਸ ਨੇ ਪ੍ਰਯਾਗ ਵਿੱਚ ਲਿਆਕੇ ਭੇਖ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਅਰ ਸੰਮਤ ੧੮੩੬ ਵਿੱਚ ਪੰਚਾਇਤੀ ਅਖਾੜਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ।

ਸੰਮਤ ੧੮੩੮ ਵਿੱਚ ਰਾਵੀ ਤੋਂ ਨਹਿਰ (ਹਸਲੀ) ਲਿਆਕੇ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਜਲ ਪਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰੀਤਮਦਾਸ ਅਤੇ ਸੰਗਤਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪਰਮ ਉੱਤਮ ਕੀਤੀ.[1]

ਪ੍ਰੀਤਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਸੰਮਤ ੧੮੦੯ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਦੇਹਾਂਤ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ੧੮੮੮ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਸੰਗੁਲਵਾਲਾ ਅਖਾੜਾ ਇਸ ਸੰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਸਥਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਾਨ. ਵਿ—ਪ੍ਰਾਣ ਜੇਹਾ ਪ੍ਰਿਯਤਮ। ੨ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਪਿਆਰਾ। ੩ ਪ੍ਰੀਤਮ-ਪਰਾਯਣ. ਪ੍ਰਿਯਤਮ ਵਿੱਚ ਤਨਮਯ. "ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਾਨ ਭਏ ਸੁਨਿ ਸਜਨੀ, ਦੂਤ ਮੁਏ ਬਿਖ ਖਾਈ." (ਸਾਰ ਅ: ਮ: ੧)

ਪ੍ਰੀਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਯਾਰ. ਪ੍ਰੇਮ. ਮੁਹੱਬਤ. "ਜਗਤ ਮੈ ਝੂਠੀ ਦੇਖੀ ਪ੍ਰੀਤਿ." (ਦੇਵ ਮ: ੯) ੨ ਤ੍ਰਿਪਤਿ। ੩ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ. "ਮੀਨੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਭਈ ਜਲਿ ਨਾਇ." (ਗਉ ਮ: ੪) ੪ ਕਾਮ ਦੀ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਰਤਿ ਦੀ ਸੌਕਣ ਹੈ.

ਪ੍ਰੀਤਿਕਰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰੀਤੀ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੀਤਿ.

ਪ੍ਰੀਧੇ. ਦੇਖੋ, ਪਰੀਧੇ. "ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਧੇ." (ਬਸੰ ਮ: ੪)

ਪ੍ਰੇ. ਸੰ. ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ, ਜਾਣਾ, ਰਵਾਨਾ ਹੋਣਾ.

[1] ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਜਲ ਸਰਕਾਰੀ ਨਹਰ ਤੋਂ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹਸਲੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ. ਹੁਣ ਸੰਗਤਿ ਨੇ ਸੀਮੈਂਟ ਨਾਲ ਪੱਕੀ ਅਤੇ ਛੱਤਵੀਂ ਹਸਲੀ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ.

ਪ੍ਰੇਉ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰਿਯ. "ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਾਵੈ ਸਰਬਪ੍ਰੇਉ." (ਬਸੰ ਮ: ੧)

ਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ਣ / **ਪ੍ਰੇਖਣ** ਸੰ. ਪ੍ਰੇਸ਼ਣ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰੇਰਨਾ। ੨ ਭੇਜਣਾ. ਸੰ. ਪ੍ਰੇਸ਼੍. ਧਾ—ਜਾਣਾ, ਭੇਜਣਾ। ੩ ਸੰ. ਪ੍ਰੇਕ੍ਸ਼ਣ. ਦੇਖਣਾ. (ਪ੍ਰ-ਈਕ੍ਸ਼ਣ).

ਪ੍ਰੇਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ. ਗਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਰਦਾ. ਮੋਇਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਾਣੀ। ੩ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਕਲਪਿਤ ਸ਼ਰੀਰ, ਜੋ ਮਰਣ ਪਿੱਛੋਂ ਜੀਵ ਨੂੰ ਪਿੰਡਦਾਨ ਆਦਿ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੪ ਨਰਕ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਜੀਵ। ੫ ਪਿਸ਼ਾਚਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਬਹੁਤ ਡਰਾਵਣੀ ਹੈ. ਭੂਤ. ਜਿੰਨ.

ਪ੍ਰੇਤਸ਼ਿਲਾ. ਗਯਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੱਥਰ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਮੋਏ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨਿਮਿੱਤ ਪਿੰਡਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਪ੍ਰੇਤਹਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਰਦਾ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲਾ, ਕਾਨ੍ਹੀ.

ਪ੍ਰੇਤਕਰਮ / **ਪ੍ਰੇਤਕ੍ਰਿਯਾ** ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਿੰਦੂਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਰਦੇ ਦਾ ਦਾਹ ਅਤੇ ਪਿੰਡਦਾਨ ਆਦਿ ਸਪਿੰਡੀ ਤਕ ਦਾ ਕਰਮ.

ਪ੍ਰੇਤਗੇਹ. ਮੁਰਦਿਆਂ ਦਾ ਗ੍ਰਿਹ (ਘਰ). ਸ਼ਮਸ਼ਾਨ ਭੂਮਿ। ੨ ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰੇਤਲੋਕ.

ਪ੍ਰੇਤਤਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰੇਤਤ੍ਵ. ਪ੍ਰੇਤਤਾ. ਪ੍ਰੇਤਪੁਣਾ. "ਹਰਿ ਬਿਸਰਤ ਤੇ ਪ੍ਰੇਤਤਹ." (ਵਾਰ ਜੈਤ)

ਪ੍ਰੇਤਨਾਥ / **ਪ੍ਰੇਤਪਤਿ** ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ, ਯਮਰਾਜ.

ਪ੍ਰੇਤਪਿੰਜਰ / **ਪ੍ਰੇਤਪਿੰਡ** ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਪੰਜਰ (ਢਾਂਚਾ). ਪ੍ਰੇਤਦੇਹ. ਪ੍ਰੇਤਸ਼ਰੀਰ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੇਤ. "ਪ੍ਰੇਤਪਿੰਜਰ ਮਹਿ ਕਾਸਟੁ ਭਇਆ." (ਰਾਮ ਅ:੧)

ਪ੍ਰੇਤਪੁਰ / **ਪ੍ਰੇਤਲੋਕ** ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼. ਯਮਪੁਰ. ਧਰਮਰਾਜ ਦੀ ਪੁਰੀ. "ਸੰਯਮਨੀ."

ਪ੍ਰੇਮ. ਸੰ. ਪ੍ਰੇਮਨ੍. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪਿਆਰ ਦਾ ਭਾਵ. ਸਨੇਹ. "ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਸਰ ਲਾਗੇ ਤਨ ਭੀਤਰਿ." (ਸੋਰ ਮ: ੪) "ਸਾਚ ਕਹੋਂ ਸੁਨਲੇਹੁ ਸਬੈ, ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਯੋ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਵਾਯੁ. ਪਵਨ.

ਪ੍ਰੇਮਸੁਮਾਰਗ. ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦਾ ਰਚਿਆ ਇੱਕ ਰਹਿਤਗ੍ਰੰਥ, ਜੋ ਵਾਰਤਿਕ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰੁਮਤਸੁਧਾਕਰ.

ਪ੍ਰੇਮਕੌਰ. ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾਪਤਿ ਦੀ, ਰਾਣੀ ਆਸ ਕੌਰ ਦੇ ਪੇਟੋਂ, ਛੋਟੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਸਰਦਾਰ ਖੜਗ ਸਿੰਘ ਰਈਸ ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਨਾਲ ਹੋਈ। ੨ ਸਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਲੱਧੇਵਾਲੇ (ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲਾ) ਦੇ ਨੰਬਰਦਾਰ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਮਹਾਰਾਜਕੁਮਾਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਨ ੧੯੨੨ ਵਿੱਚ ਹੋਈ. ਸਨ ੧੯੩੧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਕੌਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜਨਮਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਸੰਧਾਵਾਲੀਏ ਨੇ ੧੫ ਸਿਤੰਬਰ ਸਨ ੧੯੪੩ ਨੂੰ ਵਡੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕੀਤਾ.[1]

ਪ੍ਰੇਮਗਰਵਿਤਾ. ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਨਾਯਿਕਾ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਤਿ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਅਹੰਕਾਰ ਰਖਦੀ ਹੈ.

ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ. ਬਾਬਾ ਸੂਰਜ ਮੱਲ ਜੀ ਦਾ ਸਹੁਰਾ, ਜੋ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰ ਵਸਦਾ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਸੂਰਜ ਮੱਲ.

ਪ੍ਰੇਮ ਛਾਕੀ. ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਮਸਤ. "ਭਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਛਾਕੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪ੍ਰੇਮਜਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਜਲ, ਅੰਞੂ. ਅਸ਼੍ਰੁ। ੨ ਪਸੀਨਾ (ਮੁੜ੍ਹਕਾ), ਜੋ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਉਮੰਗ ਵਿੱਚ ਆਵੇ.

ਪ੍ਰੇਮਪਾਤ੍ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ। ੨ ਮਾਸ਼ੂਕ.

ਪ੍ਰੇਮਪਿਟਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਦੀਵਾਨਗੋਯਾ.

ਪ੍ਰੇਮਪੁਲਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰੇਮ ਦੇ ਕਾਰਣ ਰੋਮਾਂ ਦੇ ਖੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ, ਰੋਮਾਂਚ.

ਪ੍ਰੇਮਪੰਥ. ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਰਸਤਾ (ਰਾਹ).

ਅਤਿ ਛੀਨ ਮ੍ਰਿਨਾਲ ਕੀ ਤਾਰਹੁੰ ਤੇ
ਤਿਹ ਊਪਰਿ ਪਾਯ ਦੈ ਆਵਨੋ ਹੈ,
ਸੁਈ ਬੇਧ ਕੇ ਬੇਧ ਸੋ ਕੀਨ ਤਹਾਂ
ਪਰਤੀਤ ਕੋ ਟਾਂਡੋ ਲਦਾਵਨੋ ਹੈ,
ਕਵਿ "ਬੋਧ" ਅਨੀ ਘਨੀ ਨੇਜਊਂ ਕੀ
ਚਢ ਤਾਂਪੈ ਨ ਚਿੱਤ ਚਲਾਵਨੋ ਹੈ,
ਯਹ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਪੰਥ ਕਰਾਰ ਹੈ ਰੇ
ਤਲਵਾਰ ਕੀ ਧਾਰ ਪੈ ਧਾਵਨੋ ਹੈ.

ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤਿ. ਆਨੰਦ ਅਤੇ ਪਿਆਰ. "ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਦਾ ਧਿਆਈਐ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਪ੍ਰੇਮ ਫੁਲਵਾੜੀ. ਦੇਖੋ, ਦੀਵਾਨਗੋਯਾ.

ਪ੍ਰੇਮਭਗਤਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰੇਮ ਸਹਿਤ ਕੀਤੀ ਭਕ੍ਤਿ (ਉਪਾਸਨਾ). ੨ ਪ੍ਰੇਮਸੇਵਾ. "ਪ੍ਰੇਮਭਗਤਿ ਕਰਿ ਸਹਜਿ ਸਮਾਇ." (ਧਨਾ ਅ: ਮ: ੧)

ਪ੍ਰੇਮ ਵਿੱਚ ਨੇਮ ਨਹੀਂ. ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਨਿਯਮ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਨੀਰ ਬਿਨਾ ਮੀਨ ਦੁਖੀ ਕੀਰ ਬਿਨਾ ਸਿਸੁ ਜੈਸੇ
ਪੀਰ ਜਾਂਕੇ ਦਾਰੂ ਬਿਨ ਕੈਸੇ ਰਹ੍ਯੋਜਾਤ ਹੈ,
ਚਾਤਕ ਜਯੋਂ ਸ੍ਵਾਤਿਬੂੰਦ ਚੰਦ ਕੋ ਚਕੋਰ ਜੈਸੇ
ਚੰਦਨ ਕੀ ਚਾਹ ਕਰ ਫਣੀ ਅਕੁਲਾਤ ਹੈ,
ਅਧਨ ਜਯੋਂ ਧਨ ਚਾਹੈ ਕਾਮਿਨੀ ਕੋ ਕਾਮੀ ਚਾਹੈ
ਏਸੀ ਜਾਂਕੇ ਚਾਹ ਤਾਂਕੋ ਕਛੁ ਨ ਸੁਹਾਤ ਹੈ,
ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਏਸੋ ਪ੍ਰੇਮ ਤਹਾਂ ਨੇਮ ਕੈਸੋ?
"ਸੁੰਦਰ" ਕਹਿਤ ਯਹਿ ਪ੍ਰੇਮ ਹੀ ਕੀ ਬਾਤ ਹੈ.

ਪ੍ਰੇਮਾ. ਦੇਖੋ, ਮਥੋ ਮੁਰਾਰੀ। ੨ ਤਲਵੰਡੀ (ਜੋ ਗੋਇੰਦ ਵਾਲ ਪਾਸ ਹੈ ਉਸ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਖਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਲੰਗੜਾ ਸੀ. ਇਹ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਕੇ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਰੋਜ ਆਪਣੇ ਘਰੋਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਦਹੀਂ ਲੈਕੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਗੁਰੁਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਅਰੋਗ ਹੋ ਗਿਆ। ੩ ਦੇਖੋ, ਸਧਾਰ ੨। ੪ ਦੇਖੋ, ਜੰਬਾਰ ੨.

ਪ੍ਰੇਮੀ. ਵਿ—ਪ੍ਰੇਮਿਨ੍. ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਅਨੁਰਾਗੀ। ੨ ਆਸ਼ਕ.

[1] ਉਸੇ ਦਿਨ, ਜਦ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ.

ਆਸ਼ਿਕ.

ਪ੍ਰੇਯ. ਸੰ. ਪ੍ਰੇਯਸ੍. ਵਿ—ਅਤਿ ਪਿਆਰਾ.

ਪ੍ਰੇਯਸੀ. ਸੰ. ਵਿ—ਅਤਿ ਪਿਆਰੀ.

ਪ੍ਰੇਰ. ਸੰ. ਚਲਾਉਣਾ. ਧਕੇਲਣਾ.

ਪ੍ਰੇਰਕ. ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰੇਰਨ ਵਾਲਾ. ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਪ੍ਰੇਰਣਾ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਰਜ ਵਿੱਚ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਜਿਉ ਪ੍ਰੇਰੇ ਤਿਉ ਕਰਨਾ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੪) ੨ ਧਕੇਲਣਾ। ੩ ਭੜਕਾਉਣਾ. "ਉਰਝਿ ਰਹਿਓ ਇੰਦ੍ਰੀਰਸ ਪ੍ਰੇਰਿਓ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਪ੍ਰੈਸ. ਅੰ. Press. ਦੇਖੋ, ਛਾਪਾ ੩.

ਪ੍ਰੋਸਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰਵਾਸੀ. ਵਿਦੇਸ਼ ਗਿਆ। ੨ ਮੋਇਆ. ਗੁਜ਼ਰਿਆ.

ਪ੍ਰੋਸਿਤਪਤਿਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਨਾਯਿਕਾ, ਜੋ ਪਤਿ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਜਾਣ ਪੁਰ ਵਿਯੋਗ ਨਾਲ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ.

ਪ੍ਰੋਹਤ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰੋਹਿਤ.

ਪ੍ਰੋਕ੍ਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਪ੍ਰ-ਉਕ੍ਤ. ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਆਖਿਆ ਹੋਇਆ। ਬਖ਼ੂਬੀ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ। ੨ ਕਥਿਤ. ਕਿਹਾ ਹੋਇਆ.

ਪ੍ਰੋਕ੍ਸ਼. ਪ੍ਰ-ਉਕ੍ਸ਼. ਛਿੜਕਣਾ। ੨ ਪ੍ਰੋਕ੍ਸ਼ਣ. ਛਿੜਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਮੰਤ੍ਰਿਤਜਲ ਨਾਲ ਯਗ੍ਯ ਦੇ ਪਸ਼ੂ ਅਥਵਾ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਛਿੱਟਾ ਦੇਣਾ। ੪ ਦੇਖੋ, ਪਰੋਕ੍ਸ਼.

ਪ੍ਰੋਖ. ਸੰ. ਪਰੋਕ੍ਸ਼. ਵਿ—ਅੱਖ ਤੋਂ ਪਰੇ. ਗੁਪਤ. "ਦੀਨਾਨਾਥ ਪ੍ਰੋਖ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੋਕ੍ਸ਼.

ਪ੍ਰੋਖਿਤ, **ਪ੍ਰੋਖਿਤਪਤਿਕਾ** } ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੋਸਿਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਸਿਤਪਤਿਕਾ.

ਪ੍ਰੋਛ. ਸੰ. ਪ੍ਰੋਕ੍ਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਖ.

ਪ੍ਰੋਛਨ. ਸੰ. ਪ੍ਰੋਕ੍ਸ਼ਣ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਣੀ ਛਿੜਕਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਛਿੜਕਾਉ। ੨ ਯਗ੍ਯ ਵਿੱਚ ਜੀਵ ਦੀ ਬਲਿ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਪਸ਼ੂ ਪੁਰ ਪਾਣੀ ਛਿੜਕਣਾ। ੩ ਸੰ. ਪ੍ਰੋਂਛਨ. (ਪ੍ਰੋञ्छਨ). ਪੂੰਝਣਾ. ਪੋਂਛਨਾ. "ਪ੍ਰੋਛਤ ਭੇ ਦ੍ਰਿਗ ਨੀਰ ਬਹਾਏ." (ਗੁਵਿ ੬)

ਪ੍ਰੋਛਪਾਲ. ਪਰੋਕ੍ਸ਼ ਪਾਲਕ. "ਪ੍ਰੋਛ ਪਾਲੰ." (ਜਾਪੁ) ਦੇਖੋ, ਪਰੋਖ.

ਪ੍ਰੋਤ. ਸੰ. ਪ੍ਰ-ਉਤ. ਵਿ—ਪਰੋਤਾ ਹੋਇਆ. ਸੀੱਤਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਵਸਤ੍ਰ.

ਪ੍ਰੋਧਾ. ਪੁਰੋਹਿਤ. ਦੇਖੋ, ਪੁਰੋਧਾ. "ਸੁਭ ਗੁਨ ਸਭ ਇਸ ਮੇ ਕਹਿ ਪ੍ਰੋਧਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਪ੍ਰੌਢ. ਸੰ. ਪ੍ਰ-ਊਢ. ਵਿ—ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਵਧਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਪੱਕਾ ਆਦਮੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਜਵਾਨੀ ਢਲ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ੩ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. ਮਜਬੂਤ। ੪ ਗੰਭੀਰ। ੫ ਚਤੁਰ. ਨਿਪੁਣ.

ਪ੍ਰੌਢਤਾ, **ਪ੍ਰੌਢਤ੍ਵ** } ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰੌਢ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਦੇਖੋ, ਪ੍ਰੌਢ.

ਪ੍ਰੌਢਾ. ਸੰਗਯਾ—ਢਲਵੀਂ ਜਵਾਨੀ ਵਾਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ। ੨ ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਮਕਲਾ ਵਿੱਚ ਨਿਪੁਣ ਨਾਯਿਕਾ.

ਪ੍ਰੌਢਾ ਅਧੀਰਾ. ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਨਾਯਿਕਾ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਨਾਯਕ ਦੇ ਸ਼ਰੀਰ ਪੁਰ ਪਰਇਸਤ੍ਰੀ ਵਿਲਾਸ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇਖਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੋਪ ਦਿਖਾਵੇ, ਧੀਰਯ ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਦੇ ਭਾਵ ਲੁਕੋ ਨਾ ਸਕੇ.

ਪ੍ਰੌਢਾ ਧੀਰਾ. ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਨਾਯਿਕਾ, ਜੋ ਨਾਯਕ ਦੇ ਪਰਇਸਤ੍ਰੀਵਿਲਾਸ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇਖਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੋਪ ਨਾ ਕਰੇ, ਕਿੰਤੂ ਵ੍ਯੰਗ੍ਯ ਨਾਲ ਕੋਪ ਜਣਾਵੇ.

ਪ੍ਰੌਢਾ ਧੀਰਾਧੀਰਾ. ਕਾਵ੍ਯ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਨਾਯਿਕਾ, ਜੋ ਨਾਯਕ ਦੇ ਪਰਇਸਤ੍ਰੀਗਮਨ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇਖਕੇ ਕੁਝ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਪ੍ਰਗਟ ਭਾਵ ਜਣਾਵੇ ਅਰ ਕੁਝ ਵ੍ਯੰਗ ਨਾਲ ਕੋਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ.

ਪ੍ਰੌਢੋਕ੍ਤਿ. (ਅਧਿਕ ਉਕ੍ਤਿ) ਅਕਾਰਣ ਨੂੰ ਕਾਰਣ ਕਥਨ ਕਰਨਾ "ਪ੍ਰੌਢੋਕ੍ਤਿ" ਅਲੰਕਾਰ ਹੈ.

ਜਹਿ ਉਤਕਸੰ ਅਹੇਤੁ ਕੋ ਵਰਣਤ ਹੈਂ ਕਰ ਹੇਤੁ,
ਪ੍ਰੌਢੋਕ੍ਤੀ ਤਾਸੋਂ ਕਹਿਤ ਭੂਸਣ ਕਵਿਕੁਲਕੇਤੁ.
(ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਭੂਸਣ)

ਉਦਾਹਰਣ—

ਝੂਠੇ ਕੋ ਨਾਹੀ ਪਤਿ ਨਾਉਂ,
ਕਬਹੂ ਨ ਸੂਚਾ ਕਾਲਾ ਕਾਉ.
(ਬਿਲਾ ਥਿਤੀ ਮ: ੧)

ਕਾਲਾ ਕਾਉਂ ਹੀ ਅਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ.

ਪੋਖਰ ਨੀਰ ਵਿਰੋਲੀਐ ਮਾਖਨ ਨਹੀ ਰੀਸੈ.
(ਗਉ ਅ: ਮ: ੧)

ਜੇ ਖੂਹ ਦਾ ਪਾਣੀ ਰਿੜਕੀਏ ਤਦ ਭੀ ਮੱਖਣ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇਗਾ.

ਸਾਧੁਨ ਕੇ ਉੱਜਲ ਰਿਦਯ ਜਸੋਂ ਹਿਮ ਹਿਮਵਤ ਸ੍ਵੇਤ.

ਹਿਮਾਲੇ ਦੀ ਬਰਫ ਹੀ ਚਿੱਟੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਤੂੰ ਹੋਰ ਬਰਫ ਭੀ ਚਿੱਟੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ.

ਕਾਰੇ ਪਾਹਨ ਸਾਰਖੇ ਦੁਰਜਨ ਚਿੱਤ ਕਠੋਰ.
(ਅਲੰਕਾਰ ਸਾਗਰਸੁਧਾ)

ਭੂਰਾ ਪੱਥਰ ਭੀ ਨਰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਾਲਾ ਪੱਥਰ ਕਠੋਰਤਾ ਲਈ ਅਕਾਰਣ ਹੈ.

ਪ੍ਲਕ੍ਸ਼. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਲਖਨ. ਪਾਕਰ. Ficus Infectoria. ਦੇਖੋ, ਪਲਾਖ.

ਪ੍ਲਵ. ਸੰ. ਟਪੂਸੀ। ੨ ਗੋਤਾ. ਟੁੱਬੀ। ੩ ਤਰਣਾ. ਤਾਰੀ। ੪ ਟਪੂਸੀ ਮਾਰਕੇ ਤੁਰਨ ਵਾਲਾ ਜੀਵ। ੫ ਡੱਡੂ। ੬ ਬਾਂਦਰ। ੭ ਮੁਰਗਾ.

ਪ੍ਲਵਗ. ਵਿ—ਜੋ ਪ੍ਲਵ (ਟਪੂਸੀ) ਮਾਰਕੇ ਤੁਰੇ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਡੱਡੂ. ਮੇਂਡਕ.

ਪ੍ਲਵੰਗਮ. ਪ੍ਲਵ (ਟਪੂਸੀ) ਮਾਰਕੇ ਗਮਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਬਾਂਦਰ. ਲੰਗੂਰ. ਦੇਖੋ, ਪਲਵੰਗਮ.

ਪ੍ਲਾਵ. ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਗੋਤਾ. ਟੁੱਬੀ। ੨ ਸੰਪੂਰਣਤਾ.

ਪ੍ਲੀਹਾ. ਸੰ. ਪ੍ਲੀਹਨ੍. ਸੰਗਯਾ—ਤਿੱਲੀ। ੨ ਤਿੱਲੀ ਵਧ ਜਾਣ ਦਾ ਰੋਗ. ਦੇਖੋ, ਲਿੱਫ.

ਪ੍ਲੁਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਤਰਿਆ ਹੋਇਆ. ਨ੍ਹਾਤਾ ਹੋਇਆ। ੨ ਕੁੱਦਿਆ ਹੋਇਆ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਘੋੜੇ ਦੀ ਇੱਕ ਚਾਲ. ਪੋਈਆ। ੪ ਤਿੰਨ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਸ੍ਵਰ. ਦੀਰਘ ਤੋਂ ਭੀ ਜਿਸ ਦੀ ਲੰਮੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੈ।[1] ੫ ਟਪੂਸੀ. ਛਾਲ। ੬ ਤਿੰਨ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਤਾਲ। ੭ ਵੀਣਾ ਦੇ ਮਧ੍ਯਮ ਆਦਿ ਇੱਕ ਬੰਦ ਪੁਰ ਅੰਗੁਲੀ ਰੱਖਕੇ ਮੀਂਡ (ਖੈਂਚ) ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਵੱਧ ਸ੍ਵਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

---

[1] "ਲਘੁ ਇਕ ਮਾਤ੍ਰ ਦ੍ਵਿਮਾਤ੍ਰ ਗੁਰੁ, ਪ੍ਲੁਤ ਤ੍ਰੈ ਮਾਤ੍ਰ ਪਛਾਨ। ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰ ਵ੍ਯੰਜਨ ਲਖੋ, ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਬਖਾਨ." (ਗਣ ਪ੍ਰਸ੍ਤਾਰ ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ)

ਫ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦਾ ਸਤਾਈਹਵਾਂ ਅੱਖਰ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਅਸਥਾਨ ਹੋਠ ਹੈ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਫੱਫਾ, ਪ-ਬ-ਭ ਦੀ ਥਾਂ ਭੀ ਕਈ ਵਾਰ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਇਆ ਸੱਸਾ ਕਦੇ ਕਦੇ ਗਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਪਾਸ਼ ਦੀ ਥਾਂ ਫਾਸ, ਬੰਧ ਦੀ ਥਾਂ ਫੰਧ, ਦੰਭ ਦੀ ਥਾਂ ਡੰਫ ਅਤੇ ਸਫੁਰਣ ਦੀ ਥਾਂ ਫੁਰਣਾ ਆਦਿ। ੨ ਸੰ. ਸੰਗਜਾ—ਵਿਸ੍ਤਾਰ. ਫੈਲਾਉ। ੩ ਰੁੱਖਾ ਵਚਨ। ੪ ਫੁਕਾਰਾ. ਫੁਤਕਾਰ। ੫ ਅਵਾਸੀ (ਉਬਾਸੀ). ਜੰਭਾਈ। ੬ ਫਲ. ਨਤੀਜਾ। ੭ ਝੱਖੜ. ਅੰਧੇਰੀ.

ਫਉਜ. ਅ਼ فوج ਫ਼ੌਜ. ਸੰਗਜਾ—ਸੇਨਾ. ਲਸ਼ਕਰ. "ਮੁਹਕਮ ਫਉਜ ਹਠਲੀ ਰੇ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਦ੍ਰਿਢ ਹਠੀਲੀ ਫ਼ੌਜ.

ਫਉਤ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ੌਤ.

ਫਸਣਾ. ਸੰਗਜਾ—ਪਾਸ਼ (ਫਾਹੀ) ਵਿੱਚ ਪੈਣਾ. ਬੰਧਨ ਮੇਂ ਪੜਨਾ। ੨ ਅਟਕਣਾ. ਉਲਝਣਾ.

ਫਸਤ. ਦੇਖੋ, ਫਸਦ.

ਫਸਤਾ. ਸੰਗਜਾ—ਪਾਸ਼. ਫਾਹੀ. ਫੰਧਾ। ੨ ਝਗੜਾ. ਬਖੇੜਾ। ੩ ਸਿੰਧੀ. ਫਸਤੋ. ਵ੍ਰਿਥਾ ਬਕਬਾਦ.

ਫਸਤਾ ਵੱਢਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਫਾਹਾ ਕੱਟਣਾ. ਬੰਧਨ ਦੂਰ ਕਰਨਾ। ਝਗੜਾ ਮੁਕਾਉਣਾ. "ਇਸ ਮੀਏਂ ਸੁਲਤਾਨ ਦਾ ਫ਼ਸਤਾ ਦੇਵਾਂ ਵੱਢ." (ਭਾਈ ਦਿੱਤ ਸਿੰਘ)

ਫਸਦ. ਅ਼ فصد ਫਸਦ. ਸੰਗਜਾ—ਨਸ਼ਤਰ ਨਾਲ ਨਸ (ਨਾੜੀ) ਨੂੰ ਛੇਦਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦਾ ਵਿਕਾਰੀ ਲਹੂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. Phlebotomy.

ਫਸਨਾ. ਦੇਖੋ, ਫਸਣਾ.

ਫਸਲ / ਫਸਲਿ ਅ਼ فصل ਫ਼ਸਲ. ਸੰਗਜਾ—ਰੁੱਤ. ਮੌਸਮ। ੨ ਸਮਾਂ. ਵੇਲਾ। ੩ ਦੱਖਿਣਾਯਨ ਅਤੇ ਉੱਤਰਾਯਣ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਖੇਤੀ. ਹਾੜੀ (ਰੱਬੀ) ਅਤੇ ਸਾਉਣੀ (ਖ਼ਰੀਫ਼). "ਫਸਲਿ ਅਹਾੜੀ ਏਕੁ ਨਾਮੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੪ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਫਸਲ ਦੇ ਸਮੇ.

ਫਸਲੀ. ਵਿ—ਫ਼ਸਲ (ਰੁੱਤ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ. ਮੌਸਮੀ। ੨ ਸੰਗਜਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸੰਮਤ (ਸੰਵਤ) ਜਿਸ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਹਾੜ੍ਹੀ ਸਾਂਉਣੀ ਦੀ ਫਸਲ ਅਨੁਸਾਰ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਕਿਤਨਿਆਂ ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਨੇ ਸਨ ੯੬੩ ਹਿਜਰੀ (A.D. ੧੫੫੬) ਵਿੱਚ ਚਲਾਇਆ ਸੀ. ਇਹ ਜੁਲਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਫਸਲੀ ਬਟੇਰਾ. ਭਾਵ—ਸ੍ਵਾਰਥੀ. ਖ਼ੁਦਗਰਜ਼. ਜਿਵੇਂ ਫਸਲ ਦੇ ਮੌਕੇ ਬਟੇਰ ਦਾਣੇ ਚੁਗਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਆਪਣਾ ਮਤਲਬ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹੁਚਣ ਵਾਲਾ.

ਫਸਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਾਸ਼ (ਫਾਹੀ) ਵਿੱਚ ਫਾਹੁਣਾ। ੨ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ. ਵਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣਾ.

ਫਸਾਹਤ. ਅ਼ فصاحت ਫ਼ਸਾਹ਼ਤ. ਸਫਾਈ ਨਾਲ ਬੋਲਣਾ. ਖ਼ੁਸ਼ਗੋਈ. eloquence.

ਫ਼ਸਾਦ. ਅ. فساد ਸੰਗਜਾ—ਵਿਗਾੜ. ਵਿਕਾਰ. ਖ਼ਰਾਬੀ। ੨ ਉਪਦ੍ਰਵ. ਵਿਦ੍ਰੋਹ। ੩ ਝਗੜਾ.

ਫ਼ਸਾਦੀ. ਅ਼ فسادی ਵਿ—ਫ਼ਸਾਦ (ਉਪਦ੍ਰਵ) ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਝਗੜਾਲੂ. ਦੰਗਈ.

ਫ਼ਸਾਨਹ. ਫ਼ਾ فسانہ ਸੰਗਜਾ—ਕਹਾਣੀ. ਕਥਾ. ਕਿੱਸਾ। ੨ ਮਕਰ. ਫਰੇਬ. ਕਪਟ.

ਫ਼ਸੀਹ਼. ਅ਼ فصیح ਫ਼ਸੀਹ਼. ਵਿ—ਸਾਫ ਅਤੇ ਸਹੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ. Eloquent.

ਫਸੀਲ. ਅ਼ فصیل ਫ਼ਸੀਲ. ਸੰਗਜਾ—ਸ਼ਹਰਪਨਾਹ. ਨਗਰ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਰਖ੍ਯਾ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਕੋਟ.

ਫ਼ਹਮ. ਅ਼ فہم ਸੰਗਜਾ—ਗਿਆਨ. ਸਮਝ. ਵਿਚਾਰ. ਬੁੱਧਿ.

ਫ਼ਹਮਾਯਸ਼. ਫ਼ਾ فہمائش ਸੰਗਜਾ—ਸਿਖ੍ਯਾ. ਨਸੀਹਤ। ੨ ਹੁਕਮ. ਆਗ੍ਯਾ.

ਫ਼ਹਮੀਦਨ. ਫ਼ਾ فہمیدن ਕ੍ਰਿ—ਸਮਝਣਾ. ਵਿਚਾਰਨਾ.

ਫ਼ਹਮੀਦਾ. ਫ਼ਾ فہمیدہ ਫ਼ਹਮੀਦਹ. ਵਿ—ਸਮਝ ਵਾਲਾ. ਸਮਝਿਆ ਹੋਇਆ. ਬੁੱਧਿਮਾਨ.

ਫ਼ਹਮੀਦਾ ਏਮ. ਫ਼ਾ فہمیدہ ام ਅਸੀਂ ਸਮਝਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਹਮੀਦਨ.

ਫਹਰਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਲਹਰਨਾ. "ਧੁੰਮ ਧੁਜਾ ਫਹਰੰਤ ਸਦਾ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੪ ਕੇ)

ਫਹਰਾਉਣਾ / ਫਹਰਾਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਉਡਾਉਣਾ. ਫਹਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਵਾਉਣੀ. ਫਰਹਰਾ ਲਹਰਾਉਣਾ. "ਚਲੇ ਧੁਜਾ ਫਹਰਾਵਤ ਹੇ." (ਸਲੋਹ)

ਫਹਾ. ਸੰਗਜਾ—ਫੋਹਾ. ਰੂੰ ਅਥਵਾ ਵਸਤ੍ਰ ਦੀ ਟਾਕੀ, ਜੋ ਫੋੜੇ ਆਦਿ ਪੁਰ ਲਾਈ ਜਾਵੇ। ੨ ਫੰਬਾ.

ਫਹਿਮ. ਦੇਖੋ, ਫਹਮ.

ਫਹਿਰਾਉਣਾ. ਦੇਖੋ, ਫਹਰਾਉਣਾ.

ਫਹੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫਾਹੀ. ਪਾਸ਼. ਫਾਂਸੀ। ੨ ਵਿ—ਫਸਾਉਣ ਵਾਲੀ. "ਭੀੜੀ ਗਲੀ ਫਹੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ੩ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਫਾਂਹੁੰਦੀ. ਫਸਾਂਉਦੀ. "ਜਮ ਕੀ ਭੀਰ ਨ ਫਹੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਫਹੀਮ. ਅ਼ فہیم ਵਿ—ਫ਼ਹਮ (ਬੁੱਧਿ) ਵਾਲਾ. ਦਾਨਾ. ਗਿਆਨੀ. "ਕਿ ਪਰਮੰ ਫਹੀਮੈ." (ਜਾਪੁ)

ਫਹੋਰੀ. ਫਾਹੁੜੀ. "ਫਰੂਆ ਫਹੋਰੀ ਹਾਥ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਫਕ. ਸੰ. ਫਕ੍ਕ੍. ਧਾ—ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਜਾਣਾ, ਰੀਂਗਣਾ, ਚੋਰੀ ਕਰਨਾ, ਬਦਚਲਨੀ ਕਰਨੀ. ਦੇਖੋ, ਫਾਕੈ। ੨ ਅ਼ فک ਫ਼ੱਕ. ਛੱਡਣਾ। ੩ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਨਾ। ੪ ਹੇਠਲਾ ਅਤੇ ਉੱਪਰਲਾ ਜਬਾੜਾ। ੫ ਬੱਚੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਦਵਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੬ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਤੂੜੀ ਆਦਿ ਨੀਰੇ ਦੀ ਧੂੜ ਨੂੰ ਭੀ ਫੱਕ ਆਖਦੇ ਹਨ। ੭ ਫੱਕਣਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਦਾ ਅਮਰ। ੮ ਅ਼ਰਬੀ ਫ਼ੱਕ ਸ਼ਬਦ ਖੋਲ੍ਹਣਾ, ਪਾੜਨਾ, ਫਿੱਸਣਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਸ ਦਾ ਭਾਵਾਰਥ ਪੀਲਾ ਅਤੇ ਬਦਰੰਗ ਭੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—ਉਸ ਦਾ ਚੇਹਰਾ ਫ਼ੱਕ ਹੋ ਗਿਆ. (ਲੋਕੋ)

ਫਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਮੂੰਹ ਫੈਲਾਕੇ ਕਣ ਖਾਣਾ. ਦਾਣੇ ਆਦਿ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਫੱਕਾ ਮਾਰਨਾ.

ਫਕਤ. ਅ਼ فقط ਫ਼ਕ਼ਤ਼. ਵ੍ਯ—ਕੇਵਲ. ਸਿਰਫ. ਮਾਤ੍ਰ। ੨ ਬੱਸ. ਅਲੰ.

ਫਕਰ. ਅ਼ فقر ਫ਼ਕ਼ਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰਧਨਤਾ। ੨ ਫਕੀਰੀ. ਸੰਨ੍ਯਾਸ.

ਫਕਰਸਰ. ਦੇਖੋ, ਜੰਡ ਸਾਹਿਬ ੪.

ਫਕਰਦੇਸ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਾਧੁ ਸਮਾਗਮ. ਸੰਤਸਭਾ. "ਫਕਰਦੇਸ ਕਿਉਂ ਮਿਲੈ ਦਮੈ ਤੇ." (ਭਾਗੁ) ਦੰਮਾਂ (ਰੁਪਯਾਂ) ਨਾਲ ਸਾਧੁਸਮਾਗਮ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਫਕਰੁ. ਦੇਖੋ, ਫਕਰ ੨. "ਫਕਰੁ ਕਰੇ ਹੋਰ ਜਾਤਿ ਗਵਾਏ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) "ਕਰਿ ਫਕਰੁ ਦਾਇਮ." (ਤਿਲੰ ਕਬੀਰ)

ਫਕੜ ਅਥਵਾ ਫਕੜੁ. ਦੇਖੋ, ਫਕਰ। ੨ ਵਿ—ਫੋਕੜ. ਅਸਾਰ. ਫਲ ਰਹਿਤ. "ਫਕੜ ਜਾਤੀ ਫਕੜੁ ਨਾਉ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸ੍ਰੀ) ੩ ਕੁਕਰਮੀ. ਅਨਾਚਾਰੀ. ਦੇਖੋ, ਫਕ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁਬੋਲ. ਬਕਵਾਸ.

ਫਕੜਿ. ਫੋਕੜ ਵਿੱਚ. ਅਸਾਰ ਕਰਮ ਵਿੱਚ. "ਲੋਕਾ, ਮਤ ਕੋ ਫਕੜਿ ਪਾਇ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ਦੇਖੋ, ਫਕੜੀ.

ਫਕੜੀ. ਸਿੰਧੀ. ਫਕਿੜੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੰਡੀ. ਬਦਨਾਮੀ ਦੀ ਡੌਂਡੀ. "ਓਸੁ ਪਿਛੈ ਵਜੈ ਫਕੜੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਸੋਰ) ੨ ਵਿ—ਬਦਚਲਨ. ਕੁਕਰਮੀ. ਦੇਖੋ, ਫਕ ੧.

ਫਕੜੁ. ਦੇਖੋ, ਫਕਰ ੨. "ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲਫਕੜੁ ਸੰਸਾਰੁ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ਜੋ ਫੇਲ (ਅ਼ਮਲ) ਕਰਕੇ ਫਕੀਰ ਹਨ, ਉਹ ਵਿਰਲੇ ਹਨ। ੨ ਵਿ—ਫੋਕੜ. ਅਸਾਰ. "ਫਕੜੁ ਪਿਟੇ ਅੰਧੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਫਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਣੇ ਆਦਿ ਵਸਤੁ ਦਾ ਉਤਨਾ ਪ੍ਰਮਾਣ, ਜੋ ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ੨ ਫੱਕਣ ਦੀ ਵਸਤੁ. ਦੇਖੋ, ਫਕਣਾ। ੩ ਅ਼ فاقہ ਫ਼ਾਕ਼ਹ. ਫ਼ਾਕ਼ਾ. ਨਿਰਾਹਾਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ. "ਇਕਿ ਖਾਵਹਿ ਬਖਸ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ, ਇਕਨਾ ਫਕਾ ਪਾਇਆ ਜੀਉ." (ਗਉ ਮ: ੪)

ਫਕੀਰ. ਅ਼ فقیر ਫ਼ਕ਼ੀਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰਧਨ. ਕੰਗਾਲ. "ਜਿਨ ਕੈ ਪਲੈ ਧਨ ਵਸੈ ਤਿਨ ਕਾ ਨਾਉ ਫਕੀਰ"। (ਮ : ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੨ ਦਰਵੇਸ਼. ਸਾਧੁ. ਪੂਰਣ ਤਿਆਗੀ. "ਪੂਰੈ ਗੁਰਿ ਬਖਸਾਈਅਹਿ ਸਭਿ ਗੁਨਹ ਫਕੀਰੈ." (ਮਾਰੂ: ਅ: ਮ: ੧)

ਕਾਹੇ ਕੋ ਤੂ ਘਰ ਛੋਡਾ ਕਾਹੇ ਕੋ ਘਰਨਿ ਛੋਡੀ?
ਕਾਹੇ ਕੋ ਇੱਜਤ ਖੋਈ ਦੁਰਬੇਸ ਬਾਨੇ ਕੀ?
ਕਾਹੇ ਕੋ ਤੂ ਨੰਗਾ ਹੂਆ ਕਾਹੇ ਕੋ ਬਿਭੂਤਿ ਲਾਈ?
ਕਾਨੇ ਸੀਖ ਦਈ ਤੁਝੇ ਜੰਗਲ ਮੇ ਜਾਨੇ ਕੀ?
ਆਦਤ ਕੋ ਛੋੜਦੇਤਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਮਤ ਹੋਤਾ?
ਸੀਖ ਸੁਨ ਲੇਤਾ ਤੂ "ਚਤੁਰਸਿੰਘ" ਰਾਨੇ ਕੀ,
ਗੋਸ਼ਾ ਜਾਇ ਏਕ ਲੇਤਾ ਖਾਨੇ ਕੋ ਖੁਦਾਇ ਦੇਤਾ
ਜਾਤੀ ਮਿਟ ਚਿੰਤਾ ਰੇ ਫ਼ਕੀਰ ਖਾਨੇ ਦਾਨੇ ਕੀ।
ਜਲ ਹਿਮ ਮਾਹਿ ਦੇਖੀ ਆਗ ਕੀ ਲਪਟ ਕਹਾਂ?
ਸਾਧੁ ਕੇ ਕਪਟ ਕਹਾਂ ਭਯ ਕਹਾਂ ਬੀਰ ਕੇ?
ਖਲਨ ਕੇ ਗ੍ਯਾਨ ਚਿਤ ਚਪਲ ਕੇ ਧ੍ਯਾਨ ਕਹਾਂ?
ਆਤੁਰੀ ਸਿੰਘਾਨ ਕਹਾਂ ਬਚਨ ਅਧੀਰ ਕੇ?
"ਚੰਦਨ" ਕਹਿਤ ਧਨ ਕਾਜ ਲਾਜ ਛੋਡ ਹਿਯੇ?
ਲਾਲਚ ਸਮਾਤ ਕਹਾਂ ਕਾਂਹੂੰ ਮਤਿਧੀਰ ਕੇ?
ਮੂਢਤਾ ਮੇ ਰਸ ਕਹਾਂ ਸੂਮਤਾ ਮੇ ਜਸ ਕਹਾਂ?
ਜੋਗੀ ਬਾਮਬਸ ਕਹਾਂ ਫਿਕਰ ਫਕੀਰ ਕੇ?

ਫਕੀਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਰਧਨਤਾ. ਕੰਗਾਲੀ। ੨ ਦਰਵੇਸ਼ੀ. ਸਾਧੁਪਨ.

ਜਬ ਲੌ ਹੈ ਪਰਾ ਖ਼੍ਵਾਬ ਗਫਲ੍ਤ ਕਾ ਆਂਖੋਂ ਪਰ
ਲੱਜਤ ਤਭੀ ਲੌ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਔ ਵਜ਼ੀਰੀ ਹੈ,
ਕਿਸੀ ਵਕ੍ਤ ਚੌਂਕ ਜਾਵੈ ਭੂਲ ਪਰਦਾ ਉਠਾਵੈ
ਰੰਗ ਲਾਲ ਨਜ਼ਰਾਵੈ ਛੂਟੈ ਦਿਲਗੀਰੀ ਹੈ,
"ਜੈ" ਕਹੈ ਜਹਾਂਨ ਬੀਚ ਨਿਗਹਸ਼ਾਨ ਫੀਕੀ ਕਛੁ
ਭਾਵਤ ਨ ਨੀਕੀ ਧੁਨਿ ਨੌਬਤ ਨਫੀਰੀ ਹੈ,
ਆਪ ਹੂਆ ਮੀਰੀ ਤਬ ਪਸ਼ਮ ਅਮੀਰੀ ਗਨੈ
ਭਾਵੈ ਨਾ ਮੁਸਾਹਿਬੀ ਤੌ ਸਾਹਿਬੀ ਫਕੀਰੀ ਹੈ.
ਦੁਖਨ ਸੌਂ ਦੁਖਿ ਔਰ ਸੁਖਨ ਸੌਂ ਅਨੁਰਾਗ,
ਨਿੰਦਕ ਸੌਂ ਬੈਰ ਫਿਰ ਬੰਦਕ ਸੌਂ ਗੀਰੀ ਹੈ,
ਪੂਜਾ ਕੋ ਭਰਮ ਔ ਪੁਜਾਯਬੇ ਕੋ ਦੰਭ ਜੌਲੌ
ਪਾਯੇ ਤੇ ਅਨੰਦ ਅਨਪਾਯੇ ਦਿਲਗੀਰੀ ਹੈ,
ਜੀਵਨ ਕੀ ਆਸ਼ਾ ਅਰੁ ਮਰਣ ਫਿਕਰ ਜੌਲੌ
ਬਿਨ ਹਰਿਭਕ੍ਤਿ ਜਗ ਜਾਮਤ ਕੀ ਜੀਰੀ ਹੈ,
"ਅਕਰ ਅਨਨਜ਼" ਏਤੀ ਫਾਟੈ ਨ ਫਿਕਰ ਜੌਲੌ
ਤੌਲੌ ਫਜਿਹਤ[1] ਬਾਬਾ! ਫੁਰੈ ਨਾ ਫਕੀਰੀ ਹੈ.

ਫੱਕ. ਦੇਖੋ, ਫਕ.

[1] ਫ਼ਜੀਹਤ. ਖ਼ੁਆਰੀ.

ਫੱਕਿਕਾ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸਿੱਧਾਂਤ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਦਲੀਲ। ੨ ਅਯੋਗ ਵਿਹਾਰ। ੩ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ੀ। ੪ ਕਿਸੇ ਪੁਸ੍ਤਕ ਦੀ ਪੰਕ੍ਤੀ (ਸਤਰ).

ਫੱਕੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੱਕਣ ਦੀ ਵਸਤੁ. ਦੇਖੋ, ਫਕ ੫.

ਫ਼ੱਕੁੱਲਰਹਨ. ਅ਼ فک الرہن ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਹਿਣੇ ਰੱਖੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਫ਼ਖ਼ਰ. ਅ਼ فخر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਡਾਈ. ਮਾਨ। ੨ ਉੱਤਮਤਾ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠਤਾ.

ਫਗਵਾ. ਵ੍ਰਜ. ਫਾਗ. ਹੋਲੀ. ਦੇਖੋ, ਫਗੁਆ.

ਫਗਵਾੜਾ. ਰਿਆਸਤ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਡਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ, ਜੋ ਸ਼ਾਹੀ ਸੜਕ ਅਤੇ ਨਾਰਥ ਵੈਸਟ੍ਰਨ ਰੇਲਵੇ ਤੇ ਹੈ. ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ੬੨ ਮੀਲ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਦੋ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਹਨ:-

(੧) ਬਾਂਸਾਂ ਵਾਲੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਭੈਰੋ ਦੇ ਮੰਦਿਰ ਪਾਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੋਂ ਕੀਰਤਪੁਰ ਜਾਂਦੇ ਇੱਥੇ ਠਹਿਰੇ ਸਨ. ਛੋਟਾ ਜੇਹਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਾਜ਼ਾਰ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਉਦਾਸੀ ਹੈ.

(੨) ਸੁਖਚੈਨਆਣਾ. ਸ਼ਹਰ ਤੋਂ ਡੇਢ ਮੀਲ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੂਰਵ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਇੱਕੋ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਛੋਟਾ ਜੇਹਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪੱਕਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ੩ ਘਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਰਿਆਸਤ ਕਪੂਰਥਲੇ ਵੱਲੋਂ ਹੈ. ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਫਗਵਾੜਾ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਹੈ.

ਫ਼ਗ਼ਾਂ. ਫ਼ਾ فغاں ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼ੋਰ. ਰੌਲਾ। ੨ ਦੁਹਾਈ. ਫਰਿਆਦ। ੩ ਅਫ਼ਗ਼ਾਨ (ਪਠਾਨ) ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਫਗੁਆ. ਦੇਖੋ, ਫਗੂਆ.

ਫਗੁਣ } ਦੇਖੋ, ਫਲਗੁਣ.
ਫਗੁਨ

ਫਗੂਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੱਗੁਣ (ਫਾਲਗੁਨ) ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੋਰੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ. ਫਗਵਾ। ੨ ਹੋਰੀ ਦਾ ਗੀਤ.

ਫੱਗੂਵਾਲਾ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜਾਮਤ ਸੁਨਾਮ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਭਵਾਨੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਅੱਧ ਮੀਲ ਦੇ ਕ਼ਰੀਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗਬਹਾਦੁਰ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਕੇਵਲ ਕੱਚਾ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਪਾਸ ਇੱਕ ਪੱਕਾ ਰਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਹੈ. ਇੱਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਧੂਪ ਦੀਪ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਾਭੇ ਤੋਂ ੧੪ ਮੀਲ ਪੱਛਮ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਤੇ ਹੈ. ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ੧੧ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਹੈ.

ਫੱਗੋ. ਦੇਖੋ, ਚਚਾ ਫੱਗੋ.

ਫ਼ਜਰ. ਅ਼ فجر ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭੋਰ. ਤੜਕਾ. ਸਵੇਰਾ. ਪ੍ਰਾਤਹਕਾਲ.

ਫਜਲ. ਅ਼ فضل ਫ਼ਜ਼ਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕ੍ਰਿਪਾ. ਮਿਹਰਬਾਨੀ. "ਪਾਵੋਗੇ ਖੁਦਾ ਤੇ ਫਜਲ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਫ਼ਦਲ ਭੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਫਜਾ. ਅ਼ فضا ਫਜ਼ਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖੁਲ੍ਹਾ ਮੈਦਾਨ.

ਫਜਿਹਤ } ਅ਼ فضیحت ਫ਼ਜ਼ੀਹ਼ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁਰਦਸ਼ਾ. ਖ਼ੁਆਰੀ.
ਫਜੀਹਤ } ਦੇਖੋ, ਫਦੀਹਤਿ.

ਫਜੀਲਤ. ਅ਼ فضیلت ਫ਼ਜ਼ੀਲਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉੱਤਮਤਾ. ਸ਼੍ਰੇਸ੍ਠਤਾ। ੨ ਬਜ਼ੁਰਗੀ. ਵਡਿਆਈ.

ਫਜੀਲਤ ਮਆਬ. ਫ਼ਾ فضیلت مآب ਫ਼ਜ਼ੀਲਤ ਮਆਬ. ਵਿ—ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਦਾ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ। ੨ ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਦਾ ਰੁਖ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਤਰਫ਼.

ਫਜੂਲ. ਅ਼ فضول ਫ਼ੁਜ਼ੂਲ. ਵਿ—ਵ੍ਰਿਥਾ. ਨਿਰਰਥਕ। ੨ ਵਾਧੂ। ੩ ਬਕਵਾਸੀ। ੪ ਫ਼ੁਜ਼ੂਲ ਖ਼ਰਚ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਐਸੇ ਬਿਪ੍ਰ ਫਜੂਲ ਕੋ ਮੋਹਿ ਨ ਰਾਖਜੋਜਾਇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੬੧)

ਫਜੂਲਖਰਚ. ਫ਼ਾ فضول خرچ ਫ਼ਜ਼ੂਲਖ਼ਰਚ. ਵਿ—ਵ੍ਯਰਥ ਖ਼ਰਚ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ੨ ਵਿਤ ਤੋਂ ਵਧਕੇ ਖਰਚਣ ਵਾਲਾ (extravagant).

ਫਜੂਲੀ. ਫ਼ਾ فضولی ਫ਼ਜ਼ੂਲੀ. ਵਿ—ਬਕਬਾਦੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਨਿਕੰਮੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੩ ਫਜੂਲਖ਼ਰਚੀ. "ਅਬ ਛੋਰ ਫਜੂਲੀ ਕੋ ਹੋਹੁ ਸਿਆਨਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਫਟਕ. ਪੰਛੀ ਦਾ ਪੰਖਾਂ (ਖੰਭਾਂ) ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਫਟ ਫਟ ਸ਼ਬਦ. "ਪੰਛੀ ਫਟਕ ਸਕੈਂ ਨਹੀਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੮੨) ਭਾਵ—ਪੰਛੀ ਦੀ ਗੰਮਤਾ ਨਹੀਂ। ੨ ਸੰ. स्फटिक—ਸ੍ਫਟਿਕ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿੱਲੌਰ. "ਮੁਦ੍ਰਾ ਫਟਕ ਬਨਾਈ ਕਾਨ." (ਰਾਮ ਅ: ਮ: ੧) ੩ ਕੱਚ. ਕੰਚ.

ਫਟਕਰੀ } ਸੰ. ਸ੍ਫਟਿਕਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿੱਲੌਰ ਜੇਹੀ ਚਮਕਣ ਵਾਲੀ
ਫਟਕੜੀ } ਖਾਣਿ (ਖਨਿ) ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਇੱਕ ਵਸਤੁ, ਜੋ ਖਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਅਨੇਕ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਸਤ੍ਰ ਦੇ ਪਾਹ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚੀਜ ਹੈ. Alum. L. Alumen.

ਫਟਕਾਚਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਫਟਿਕ (ਬਿੱਲੌਰ) ਜੇਹਾ ਚਮਕੀਲਾ ਪਹਾੜ, ਕੈਲਾਸ. "ਫਟਕਾਚਲ ਸਿਵ ਕੇ ਸਹਿਤ ਬਹੁਰ ਬਿਰਾਜੀ ਜਾਇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੪੧)

ਫਟਣਾ } ਸੰ. स्फट्. ਧਾ—ਖਿੜਨਾ, ਪਾਟਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਫੁਟਨ.
ਫਟਨਾ } ਫਟਕੇ (ਪਾਟਕੇ) ਨਿਕਲਣਾ। ੩ ਪਾਟਣਾ.

ਫਟਾਕ. ਅਨੁ. ਪਛਾੜਨ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਧੁਨਿ. "ਫਟਾਕੈਂ ਗਜਾਨੈ." (ਗ੍ਯਾਨ)

ਫਟਿਕ. ਦੇਖੋ, ਫਟਕ.

ਫੱਟ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਘਾਉ. ਜ਼ਖ਼ਮ. ਚੀਰਾ। ੨ ਪਾਟ. ਨਦੀ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿੱਚ ਦੀ ਵਿੱਥ। ੩ ਲੱਕੜ ਦਾ ਤਖਤਾ.

ਫੱਟੜ. ਵਿ—ਜ਼ਖ਼ਮੀ. ਘਾਇਲ.

ਫੱਟੀ. ਫੱਟ (ਘਾਉ) ਪੁਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦੀ ਪੱਟੀ। ੨ ਕਮਾਣ ਦੀ ਮੁੱਠ ਅਤੇ ਗੋਸ਼ੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦਾ ਚੌੜਾ ਭਾਗ. "ਫੱਟੀ ਦ੍ਵੈ ਚੌਰੀ ਅਧਿਕ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਮੁਸ੍ਟਿ ਵਿਸਾਲਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਪੱਟੀ. ਤਖ਼ਤੀ.

ਫਣ. ਸੰ. फण्. ਧਾ—ਜਾਣਾ, ਕੁੱਦਣਾ, ਚਮਕਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਪ ਦਾ ਕੰਠ ਅਸਥਾਨ, ਜੋ ਹਵਾ ਨਾਲ ਫੁੱਲਕੇ ਚੌੜਾ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ. ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ. ਸੱਪ ਦਾ ਸਿਰ. ਭੋਗ (hood of a snake) ਕ੍ਸ਼ਫਚਹ.

ਫਣਧਰ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਫਣ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਸੱਪ. ਫਣੀਅਰ.

ਫਣਿ. ਦੇਖੋ, ਫਣੀ.

ਫਣਿੰਦ. ਦੇਖੋ, ਫਣੀਂਦ੍ਰ.

ਫਣਿੰਦਭੁਜ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਫਣੀਂਦ੍ਰ (ਵਡੇ ਸੱਪ) ਨੂੰ ਖਾਜਾਣ ਵਾਲਾ, ਗਰੁੜ. "ਸ੍ਰਿਅ ਜੱਛ ਗੰਧਰਬ ਫਣਿੰਦਭੁਜੰ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਸੱਪ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਲਮਢੀਂਗ ਮੋਰ ਆਦਿ.

ਫਣਿਮਣਿ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਸੱਪ ਦੇ ਸਿਰ ਹੋਣਵਾਲੀ ਮਣਿ. ਦੇਖੋ, ਫਨਿਮਨਿ.

ਫਣੀ. ਸੰ. ਫਣਿਨ੍. ਫਣ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਸਰਪ. ਫਣੀਅਰ. ਭੋਗੀ.

ਫਣੀਅਰ. ਦੇਖੋ, ਫਣਧਰ.

ਫਣੀਸ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਫਣੀਸ਼. ਵਡਾ ਸਰਪ। ੨ ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ, ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ। ੩ ਵਾਸੁਕਿ। ੪ ਦੇਖੋ, ਡਿਉਢਾ ਦਾ ਰੂਪ (ੲ).

ਫਣੀਂਦ੍ਰ, **ਫਣੀਰਾਜ**, **ਫਣੇਸ਼** } ਸੰਗਜ਼ਾ—ਸੱਪਾਂ ਦਾ ਰਾਜਾ ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ। ੨ ਵਾਸੁਕਿ ਨਾਗ। ੩ ਵਡਾ ਸੱਪ.

ਫਤਹ. ਅ਼ فتح ਫ਼ਤਹ਼. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਵਿਜਯ. ਜਿੱਤ. "ਦੇਗੋ ਤੇਗ਼ੋ ਫ਼ਤਹ ਨੁਸਰਤ ਬੇ ਦਰੰਗ।" ੨ ਸਫਲਤਾ. ਕਾਮਯਾਬੀ। ੩ ਖ਼ਾਲਸੇ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਮਿਲਣ ਸਮੇਂ ਸ਼ਿਸ਼੍ਰਾਚਾਰ ਦਾ ਵਾਕ. ਦੇਖੋ, ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ.

ਫ਼ਤਹ ਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਤੇ ਸਿੰਘ.

ਫ਼ਤਹ ਨਿਸ਼ਾਨ. ਫ਼ਤੇ ਦਾ ਝੰਡਾ. ਜਯ ਪਤਾਕਾ। ੨ ਫ਼ਤੇ ਦਾ ਨਗਾਰਾ.

ਫ਼ਤਵਾ. ਅ਼ فتویٰ ਸੰਗਜ਼ਾ—ਫੈਸਲਾ। ੨ ਧਰਮ ਦੇ ਆਚਾਰਯ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਵਜਵਸਥਾ.

ਫਤਿਹ. ਦੇਖੋ, ਫਤਹ. "ਫਤਿਹ ਭਈ ਮਨਿਜੀਤ." (ਬਾਵਨ)

ਫਤੀਲ. ਅ਼ فتیل ਫ਼ਤੀਲਹ. ਸੰਗਜ਼ਾ—ਬੱਤੀ. ਵੱਟੀ.

ਫ਼ਤੀਲਸੋਜ਼. ਫ਼ਾ فتیلسوز ਸੰਗਜ਼ਾ—ਦੀਵਟ. ਧਾਤੁ ਦੀ ਚੌਮੁਖੀ ਦੀਵਟ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਤੇਲ ਦਾ ਪਾਤ੍ਰ ਅਤੇ ਬੱਤੀਆਂ ਲਈ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਥਾਂ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਫਤੀਲਾ. ਦੇਖੋ, ਫਤੀਲ.

ਫਤੂਹ. ਫਤਹ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਫਤੂਹੀ. ਗੁੱਜਰਵਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਜੱਟ ਸਰਦਾਰ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਾਜ਼ ਦੇਣੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ. ਜਦ ਡੋਰਾ ਨਿਗਲਕੇ ਬਾਜ਼ ਮਰਣ ਵਾਲਾ ਹੋਗਿਆ, ਤਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਅਰਪਕੇ ਅਪਰਾਧ ਬਖ਼ਸ਼ਵਾਇਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ। ੨ ਅ਼ فتوحی ਫ਼ਤੂਹ਼ੀ. ਘੁੰਡੀ ਅਥਵਾ ਬਟਨਦਾਰ ਕੁੜਤੀ. ਜਾਗਟ. ਅੰ. Jacket.

ਫ਼ਤੂਰ. ਅ਼ فتور ਸੰਗਜ਼ਾ—ਵਿਕਾਰ. ਦੋਸ। ੨ ਉਪਦ੍ਰਵ. ਊਧਮ। ੩ ਵਿਘਨ। ੪ ਨੁਕਸਾਨ। ੫ ਸੁਸਤੀ. ਆਲਸ.

ਫਤੇ. ਦੇਖੋ, ਫਤਹ ਅਤੇ ਵਾਹਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹ.

ਫਤੇਸ਼ਾਹ. ਸ੍ਰੀਨਗਰ (ਗੜ੍ਹਵਾਲ) ਦਾ ਰਾਜਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਫਤੇਚੰਦ ਭੀ ਹੈ. ਇਸ ਨੇ ਕਹਲੂਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਭੀਮਚੰਦ ਦੇ ਆਖੇ ਲੱਗਕੇ ਅਕਾਰਣ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਪਾਂਵਟੇ ਪਾਸ ਭੰਗਾਣੀ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਜੰਗ ਕਰਕੇ ਹਾਰ ਖਾਧੀ. ਦੇਖੋ, ਵਿਚਿਤ੍ਰਨਾਟਕ ਅ: ੮. "ਫਤੇਸਾਹ ਕੋਪਾ ਤਬ ਰਾਜਾ। ਲੋਹ ਪਰਾ ਹਮ ਸੋਂ ਬਿਨ ਕਾਜਾ." ਦੇਖੋ, ਭੰਗਾਣੀ। ੨ ਦੇਖੋ, ਨੂਰ ਮਹਲ.

ਫਤੇਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਫਤੇਸਿੰਘ ਬਾਬਾ। ੨ ਜੀਂਦਪਤਿ ਰਾਜਾ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਪਿਤਾ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪਿੱਛੋਂ ਸਨ ੧੮੧੯ ਵਿੱਚ ਜੀਂਦ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ, ਅਰ ਤੇਈ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ੩ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੮੨੨ ਨੂੰ ਸੰਗਰੂਰ ਪਰਲੋਕ ਸਿਧਾਰਿਆ। ੩ ਦੇਖੋ, ਕਪੂਰਥਲਾ.

ਫਤੇਸਿੰਘ ਬਾਬਾ. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਫੱਗੁਣ ਸੁਦੀ ੭ ਸੰਮਤ ੧੭੫੫ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਤੋਂ ਆਨੰਦਪੁਰ ਜਨਮੇ. ੧੩ ਪੋਹ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਨੂੰ ਸੂਬਾ ਵਜ਼ੀਰਖਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਸਰਹਿੰਦ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ.[1] ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਰੀਰ ਬਾਬਾ ਫੂਲ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਰਾਮ ਸਿੰਘ[2] ਨੇ ਸਸਕਾਰਿਆ, ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੁਆਮਲਾ ਭਰਣ ਸਰਹਿੰਦ ਗਏ ਹੋਏ ਸਨ. ਦੇਖੋ, ਗੁਪ੍ਰਸੂ ਐਨ ੧ ਅ: ੨੯. ਦੇਖੋ, ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਫਤੇਗੜ੍ਹ.

ਫਤੇ ਕੁਮੈਤ. ਖ਼ਾ. ਕੁਤਕਾ. ਸਲੋਤਰ. ਮੋਟਾ ਸੋਟਾ.

ਫਤੇ ਕੌਰ. ਬਾਬਾ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾਪਤਿ ਦੀ ਰਾਣੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਈਆਂ ਨੇ ਭੁੱਲਕੇ "ਫੱਤੋ" ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਇਹ ਕਾਲੇ ਕੇ ਚੌਧਰੀ ਖਾਨੇ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ. ਇਹ ਖਾਲਸਾਦਲ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਵਰਤਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਪ ਕੀਤਾ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹਜਾਰਾਂ ਅਨਾਥਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦੀ ਸੀ. ਇਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੰਦੀ ਰਹੀ. ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੮੩੦ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

ਫਤੇਗੜ੍ਹ. ਉਹ ਪਵਿਤ੍ਰ ਗੁਰਧਾਮ, ਜਿੱਥੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਬਾਬਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਜੀ ੧੩ ਪੋਹ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ. ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ (ਬਾਬਾ ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ) ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੭੬੭ ਵਿੱਚ ਸਰਹਿੰਦ ਫਤੇ ਕਰਕੇ ਇੱਥੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਫਤੇਗੜ੍ਹ ਰੱਖਿਆ. ਮਹਾਰਾਜਾ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾਪਤੀ ਨੇ ਨਜਾਮਤ ਸਰਹਿੰਦ ਦਾ ਨਾਮ ਭੀ ਫਤੇਗੜ੍ਹ ਕ਼ਾਇਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ. ਫਤੇਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਰੋਪੜ ਸਰਹਿੰਦ ਰੇਲਵੇ ਲੈਨ ਦਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ, ਜੋ ਸਰਹਿੰਦ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਹੈ। ੨ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਇੱਕ ਕਿਲਾ, ਜੋ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਆਨੰਦਪੁਰ ੨। ੩ ਸਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲਵੇ ਦਾ ਬਣਾਇਆ ਸਰਹੱਦ ਤੇ ਜਮਰੋਦ ਦਾ ਕਿਲਾ. ਦੇਖੋ, ਹਰੀ ਸਿੰਘ ੨.

ਫਤੇਚੰਦ. ਦੇਖੋ, ਫਤੇਸ਼ਾਹ.

ਫਤੇ ਦਰਸ਼ਨ. ਦੇਖੋ, ਸੱਚੇ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਫਤੇ ਅਤੇ ਤੱਤ ਖਾਲਸਾ.

---

[1] ਦੇਖੋ, ਜੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਬਾਬਾ.

[2] ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਪਦਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਨਹੀਂ ਛਕਿਆ ਸੀ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਿਬ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਹੈ.

ਫਤੇਪੁਰਸਿੰਘਾਂ. ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਜਿਲਾ ਅੰਬਾਲਾ, ਤਸੀਲ ਰੋਪੜ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸੱਤਵੇਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ "ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ" ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ.

ਫੱਤਾ. ਕਨੇਚ ਪਿੰਡ ਨਿਵਾਸੀ ਇੱਕ ਜੱਟ. ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਮਾਛੀਵਾੜੇ ਤੋਂ ਚੱਲਕੇ ਕੁਝ ਘੜੀ ਇਸ ਪਾਸ ਵਿਸ਼੍ਰਾਮ ਕੀਤਾ ਅਰ ਫੱਤੇ ਤੋਂ ਸਵਾਰੀ ਲਈ ਘੋੜੀ ਮੰਗੀ. ਉਸ ਨੇ ਬਹਾਨਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਟਾਲ ਦਿੱਤਾ. ਘੋੜੀ ਅਰ ਫੱਤਾ ਸੱਪ ਦੇ ਡੰਗ ਨਾਲ ਉਸੇ ਦਿਨ ਮਰ ਗਏ। ੨ ਦੇਖੋ, ਚਤੌੜ.

ਫੱਤੂ ਸੰਮੂ. ਦੇਖੋ, ਟਾਲ੍ਹੀਆਂ ਫੱਤੂ ਸੰਮੂ ਕੀ.

ਫੱਤੇ ਨੰਗਲ. ਦੇਖੋ, ਬੁਰਜਸਾਹਿਬ.

ਫੱਤੇ ਭਿੰਡਰ. ਜਿਲਾ ਸਿਆਲਕੋਟ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਡਸਕਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਗੁੱਜਰਾਂਵਾਲਾ ਤੋਂ ੧੨ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਦਸ ਮੀਲ ਪੱਕੀ ਸੜਕ ਹੈ ਅੱਗੇ ਦੋ ਮੀਲ ਕੱਚਾ ਰਸਤਾ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਪਾਸ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਿਆਲਕੋਟ ਜਾਂਦੇ ਇੱਥੇ ਠਹਿਰੇ ਸਨ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਹੈ. ਨਿਰਜਲਾ ਏਕਾਦਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਫੱਤੋ. ਬਾਬਾ ਫੂਲ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਬੀਬੀ ਫੱਤੋ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਤਨ ਭਾਈ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਅਰ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਪੁਤ੍ਰ ਜਨਮਿਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਔਲਾਦ ਬੀਲ੍ਹੇਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰ ਹਨ। ੨ ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਰਾਣੀ ਫਤੇਕੌਰ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖੇ ਨਾਲ ਫੱਤੋ ਲਿਖਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਫਤੇਕੌਰ.

ਫਦਲ. ਦੇਖੋ, ਫਜਲ.

ਫਦੀਹਤ, ਫਦੀਹਤਿ ਅ਼ ਫ਼ਜੀਹ਼ਤ. ਸੰਗਯਾ—ਖੁਆਰੀ। ੨ ਬੁਰਿਆਈ। ੩ ਨਾ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੪ ਅ਼. ਫੁਜਾਲਤ. ਖਾਧੀ ਗਿਜਾ ਦਾ ਫੋਗ. ਗੰਦਗੀ. ਵਿਸ਼੍ਟਾ. "ਫੋਲਿ ਫਦੀਹਤਿ ਮੁਹਿ ਲੈਨਿ ਭੜਾਸਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਫਦੂਲ. ਦੇਖੋ, ਫਜੂਲ.

ਫਦੂਲੀ. ਦੇਖੋ, ਫਜੂਲੀ.

ਫਧ, ਫਧਾ, ਫਧਿ ਸੰਗਯਾ—ਬੰਧ. ਬੰਧਨ. ਫੰਧਾ. ਪਾਸ਼ਬੰਧ. "ਨ ਕਾਲਫਧਾ ਫਸ ਹੈਂ." (ਅਕਾਲ) "ਮਨ ਮਾਇਆ ਮੈ ਫਧਿ ਰਹਿਓ." (ਸ: ਮ: ੯) "ਦੁਰਮਤਿ ਸਿਉ ਨਾਨਕ ਫਧਿਓ." (ਸ: ਮ: ੯)

ਫਨ. ਦੇਖੋ, ਫਣ। ੨ ਅ਼ ਫ਼ਨ. ਸੰਗਯਾ—ਛਲ. ਧੋਖਾ। ੩ ਵਿਭੂਤੀ. ਧਨ ਸੰਪਦਾ. "ਹਿਤ ਲਾਗਿਓ ਸਭ ਫਨ ਕਾ." (ਸਾਰ ਕਬੀਰ) ੪ ਫ਼ਾ. ਗੁਣ. ਹੁਨਰ.

ਫਨਖਾਨਾ. ਸੰਗਯਾ—ਫ਼ਨ (ਛਲ) ਖ਼ਾਨਹ (ਘਰ). ਧੋਖੇ ਦਾ ਘਰ. "ਚੇਤਸਿ ਨਾਹੀ ਦੁਨੀਆ ਫਨਖਾਨੇ." (ਸੂਹੀ ਰਵਿਦਾਸ)

ਫਨਾ, ਫਨਾਇ, ਫਨਾਹ ਅ਼ ਫ਼ਨਾ. ਵਿ—ਵਿਨਸ਼੍ਵਰ. ਵਿਨਾਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. "ਚਸਮਦੀਦੰ ਫਨਾਇ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਆਤਮਾ ਵਿੱਚ ਲਯ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧਿ। ੩ ਮਿਟ ਜਾਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਫਨਿ. ਸੱਪ. ਦੇਖੋ, ਫਣੀ. "ਮੋਰ ਤੇ ਜਜੋਂ ਫਨਿ, ਤਜੋਂ ਸਕੁਚਾਨੇ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਫਨਿਜਾ. ਫਣੀ (ਨਾਗ) ਦੀ ਕਨ੍ਯਾ. ਨਾਗਪੁਤ੍ਰੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਫਨਿੰਦ, ਫਨਿੰਦ੍ਰ ਦੇਖੋ, ਫਣੀਂਦ੍ਰ.

ਫਨਿਮਨਿ. ਸੰਗਯਾ—ਨਾਗਮਣਿ. ਸੱਪ ਦੇ ਸਿਰ ਵਿੱਚੋਂ ਉਪਜਿਆ ਇੱਕ ਕਲਪਿਤ ਰਤਨ. "ਲੂਲੂ ਜਮੁਰਦ ਨੀਲ ਫਨਿਮਨਿ." (ਸਲੋਹ) ੨ ਫਣੀ (ਸੱਪਾਂ) ਦਾ ਮਣਿ (ਸਰਦਾਰ) ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ. ਫਣਿਪਤਿ.

ਫਨਿਯਾਰਾ. ਫਣ ਵਾਲਾ. ਫਣਧਰ. ਭੋਗੀ. ਫਣੀਅਰ.

ਫਨੀ. ਦੇਖੋ, ਫਣੀ.

ਫਨੀਦ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਫਣੀਂਦ੍ਰ.

ਫਨੂਸ. ਦੇਖੋ, ਫਾਨੂਸ. "ਜਨੁ ਦੀਪਕ ਮੱਧ ਫਨੂਸ ਕੀ ਥੈਲੀ." (ਚੰਡੀ ੧)

ਫਫੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਦੰਭ. ਫੰਦ. ਫਰੇਬ.

ਫਫੜੇ ਭਾਈਕੇ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜਾਮਤ ਬਰਨਾਲਾ, ਤਸੀਲ ਥਾਣਾ ਮਾਨਸਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਰੇਂਦ੍ਰਪੁਰੇ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਪੂਰਵ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਭਾਈ ਬਹਿਲੋ ਵੰਸ਼ੀ ਭਾਈ ਦਸੌਂਧਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੀਆਂ ਇਹ ਵਸਤਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਦੇਸ਼ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਖ਼ਸ਼ੀਆਂ ਸਨ—

(੧) ਇੱਕ ਪਜਾਮਾ ਕਕੜੈਲ (ਕੱਕੜ ਮ੍ਰਿਗ ਦੇ ਚੰਮ) ਦਾ.
(੨) ਦੋ ਅੰਗਰਖੇ (ਚੋਲੇ) ਬੂਟੀਦਾਰ ਕਪੜੇ ਦੇ.
(੩) ਇੱਕ ਮਲਮਲ ਦਾ ਰੁਮਾਲ.
(੪) ਇੱਕ ਸੋਨੇ ਦੀ ਮੁਹਰ (ਅਸ਼ਰਫੀ).
(੫) ਇੱਕ ਕਟਾਰ.

ਫਫਾ. ਪੰਜਾਬੀ ਵਰਣਮਾਲਾ ਦਾ ਸਤਾਈਹਵਾਂ ਅੱਖਰ. "ਫਫਾ, ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਤੂ ਆਇਆ." (ਬਾਵਨ) ੨ ਫ ਦਾ ਉਚਾਰਣ. ਫਕਾਰ.

ਫਫਾ ਕੁਟਨੀ. ਦੇਖੋ, ਫੁਫੀ ਕੁਟਨੀ.

ਫਫੋਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਰਸ੍ਫੋਟ. ਅੱਗ ਨਾਲ ਜਲਣ ਤੋਂ ਜਾਂ ਰਗੜ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਪਇਆ ਹੋਇਆ ਛਾਲਾ.

ਫਬ. ਦੇਖੋ, ਫਬਿ.

ਫਬਣਾ, ਫਬਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਛਬਿ (ਸ਼ੋਭਾ) ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ. ਪ੍ਰਭਾਵਾਨ ਹੋਣਾ. ਸਜਣਾ. "ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਦੀਓ ਹਰਿ ਨਾਮਾ, ਜੀਅ ਕਉ ਏਹਾ ਵਸਤੁ ਫਬੀ." (ਗੂਜ ਮ: ੫)

ਫਬਿ. ਸੰਗਯਾ—ਛਬਿ. ਸ਼ੋਭਾ.

ਫਬੀ. ਦੇਖੋ, ਫਬਣਾ.

ਫਯਾਜ, ਫੱਯਾਜ ਅ਼ ਫ਼ੱਯਾਜ਼. ਵਿ—ਫ਼ੈਜ਼ (ਲਾਭ) ਪੁਚਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਉਦਾਰ.

ਫੱਯਾਜੀ. ਅ਼ ਫ਼ੱਯਾਜ਼ੀ. ਸੰਗਯਾ—ਫ਼ੈਜ਼ ਦਾ ਭਾਵ. ਲਾਭ ਪੁਚਾਉਣਾ। ੨ ਉਦਾਰਤਾ.

ਫਰ. ਦੇਖੋ, ਫਲ. "ਆਕਾਸੇ ਫਰੁ ਫਰਿਆ." (ਰਾਮ ਕਬੀਰ) ਦਸ਼ਮਦ੍ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਦਾ ਫਲ ਫਲਿਆ. "ਪੁਤ੍ਰ ਪੌਤ੍ਰ ਤਿਨਕੇ ਨਹਿ ਫਰੈਂ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ੨ ਫ਼ਾ فر ਫ਼ਰ. ਪਰ. ਪੰਖ. "ਬਿਨ ਫਰ ਸਰ ਮਰੀਚਕੇ ਮਾਰਾ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੩ ਸ਼ਾਨਸ਼ੌਕਤ. ਦਬਦਬਾ। ੪ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਦੀ ਨੋਕ. ਤਲਵਾਰ ਦਾ ਪਿਪਲਾ. ਤੀਰ ਦੀ ਮੁਖੀ. "ਸ੍ਰੋਨ ਕੀ ਧਾਰ ਛੁਟੀ ਸੁ ਲਗੇ ਸਰ ਕੇ ਫਰ ਨੈ." (ਚੰਡੀ ੧) ੫ ਦੇਖੋ, ਫੜ.

ਫਰਊਨ. ਅ਼ فرعون ਫ਼ਿਰਊਨ. Pharaoh. ਮਿਸਰ ਦੇ ਅਨੇਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਇਸ ਨਾਮ ਦੇ ਹੋਏ ਹਨ. ਇਹ ਨਾਮ ਭੀ "ਜਨਕ" ਦੀ ਤਰਾਂ ਰਾਜਗੱਦੀ ਦੀ ਅੱਲ (ਉਪਾਧੀ) ਸੀ, ਪਰ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਫ਼ਿਰਊਨ ਉਹ ਹੈ, ਜੋ ਮੂਸਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਰ ਇਸਰਾਈਲ ਵੰਸ਼ ਉੱਪਰ (ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੂਸਾ ਭੀ ਸੀ), ਬਹੁਤ ਜ਼ੁਲਮ ਅਤੇ ਖ਼ੁਦਾਈ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਭਾਣੇ ਅੰਦਰ ਮਿਸਰੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪਲੇਗ ਪੈ ਗਈ. ਮੂਸਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਮਿਸਰ ਛੱਡਣ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਕੂਚ ਕੀਤਾ. ਜਦ ਕੁਝ ਦੂਰ ਮੂਸਾ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਫਿਰਊਨ ਨੇ ਫੌਜ ਲੈ ਕੇ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤਾ. ਮੂਸਾ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਸਮੇਤ ਰੱਤੇ ਸਾਗਰ (Red Sea) ਤੋਂ ਪਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰਊਨ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਲਸ਼ਕਰ ਸਮੇਤ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਗਰਕ ਹੋ ਗਿਆ. ਇਸ ਫਿਰਊਨ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਮ ਵਲੀਦ ਬਿਨ ਮੁਸਅ਼ਬ ਸੀ।[1] ੨ ਮਗਰਮੱਛ. ਘੜਿਆਲ. ਨਿਹੰਗ। ੩ ਵਿ—ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਵਾਲਾ। ੪ ਅਭਿਮਾਨੀ. ਅਹੰਕਾਰੀ.

ਫਰਸ. ਫ਼ਾ فرش ਫ਼ਰਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਵਿਛਾਈ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ. ਵਿਛਾਉਣਾ। ੨ ਅ਼ فرس ਫ਼ਰਸ. ਘੋੜਾ. "ਨ ਫੌਜੋ ਫਰਸ." (ਜਫਰ)

ਫਰਸਤਾਦਨ. ਫ਼ਾ فرستادن ਫ਼ਰਿਸਤਾਦਨ. ਕ੍ਰਿ—ਭੇਜਣਾ.

ਫਰਸਤਾਦਾ. ਫ਼ਾ فرستاده ਫ਼ਰਿਸਤਾਦਹ. ਵਿ—ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ. "ਖ਼ੁਦਾਇ ਦੇ ਫਰਸਤਾਦੇ ਆਏ ਹੈਨ." (ਜਸਭਾਮ)

ਫਰਸਾ. ਸੰਗਯਾ—ਪਰਸ਼ੁ. ਕੁਹਾੜਾ. ਤਬਰ.

ਫਰਸ਼ੀ. ਵਿ—ਫਰਸ਼ ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ.

ਫਰਹ. ਸੰਗਯਾ—ਫਰਹਰਹ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ, ਜੋ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਲਹਿਰਾਉਂਦਾ ਹੈ. "ਫਰਹ ਨਿਸ਼ਾਨੰ." (ਸੂਰਜਾਵ) ੨ ਅ਼ فرح ਫ਼ਰਹ਼. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ. ਆਨੰਦ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ.

ਫ਼ਰਹ਼ਤ. ਅ਼ فرحت ਸੰਗਯਾ—ਆਨੰਦ. ਖ਼ੁਸ਼ੀ. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ। ੨ ਚਿੱਤ ਦੀ ਉਮੰਗ.

ਫਰਹਰ. ਵਿ—ਫਰ (ਪਰ) ਵਾਲਾ. ਪੰਖਧਰ. "ਫਰਹਰ ਤੀਰੰ." (ਰਾਮਾਵ) ੨ ਦੇਖੋ, ਫਰਹਰਾ.

ਫਰਹਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਲਹਰਾਉਣ ਵਾਲਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ. ਧ੍ਵਜਪਟ. ਦੇਖੋ, ਨਿਸ਼ਾਨ.

ਫਰਹਾ. ਸੰਗਯਾ—ਫਲ੍ਹਾ. ਖਿੜਕ. ਫਾਟਕ. "ਫਰਹੇ ਮੁਹਕਮ ਗੁਰਗਿਆਨੁ ਬੀਚਾਰਿ." (ਆਸਾ ਅ: ਮ: ੫)

[1] ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੇ ਮੁਸਅਬ ਇਬਨ ਰੈਯਾਮ ਅਤੇ ਕ਼ੋਬੂਸ ਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਉਮਰ ੬੨੦ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੈ.

ਫਰਹਾਦ. ਦੇਖੋ, ਸ਼ੀਰੀਂ ੩.

ਫਰਹੀ. ਦੇਖੋ, ਫਰੀ.

ਫ਼ਰਹੰਗ. ਫ਼ਾ فرہنگ ਸੰਗਯਾ—ਬੁੱਧਿ। ੨ ਵਿਦ੍ਯਾ। ੩ ਅਦਬ। ੪ ਬਜ਼ੁਰਗੀ। ੫ ਕੋਸ਼. ਅਭਿਧਾਨ. Dictionary. Glossary.

ਫਰਕ. ਅ਼ فرق ਫ਼ਰਕ਼. ਸੰਗਯਾ—ਜੁਦਾਈ. ਭਿੰਨਤਾ। ੨ ਅੰਤਰਾ. ਵਿੱਥ। ੩ ਭੇਦ। ੪ ਨ੍ਯੂਨਤਾ. ਕਮੀ। ੫ ਸਿਰ ਦੀ ਖੋਪਰੀ. ਸਿਰ. "ਖਾਕੇ ਦਰਗਾਹੋ ਤੋ ਸਦ ਤਾਜ ਅਸ੍ਤ, ਬਹਰੇ ਫ਼ਰਕੇ ਮਾ." (ਦੀਗੋ)

ਫਰਕਸ. ਫ਼ਾ فرخش ਫ਼ਰਖ਼ਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਪੁੱਠਾ. ਘੋੜੇ ਖੱਚਰ ਆਦਿ ਦੀ ਪਿੱਠ ਦਾ ਪਿਛਲਾ ਭਾਗ.

ਫਰਕਣਾ, ਫਰਕਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਫੜਕਣਾ। ੨ ਕਿਸੇ ਅੰਗ ਦਾ ਪੱਠੇ ਦੀ ਹਰਕਤ ਨਾਲ ਫੁਰਣਾ (ਸਫੁਰਣ ਹੋਣਾ). ਦੇਖੋ, ਫੁਰਣ ੧.

ਫਰਕਾਬਾਦ. ਦੇਖੋ, ਫਰਰੁਖਾਬਾਦ. "ਕਾਸੀ ਆਦਿਕ ਫਰਕਾਬਾਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਫਰਕਾਵਨ. ਫਰਕਾਉਣਾ. "ਫਰਕਾਵਨ ਚਖ ਆਦਿ ਰਿਖੀ ਕੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਨੇਤ੍ਰ ਆਦਿ ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਨੂੰ ਫ਼ਰਕਾਉਣਾ, ਅਰਥਾਤ—ਚੇਸ਼ਟਾ ਕਰਾਉਣੀ.

ਫਰਕਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਫੌਰਨ. ਛੇਤੀ. ਫੜੱਕ ਦੇਕੇ. "ਜਬ ਦੇਖਿਓ ਬੇੜਾ ਜਰਜਰਾ ਤਬ ਉਤਰਿਪਰਿਓ ਹਉ ਫਰਕਿ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੨ ਵਿੱਥ ਤੇ.

ਫਰਕੁ. ਦੇਖੋ, ਫਰਕ. "ਆਪੇ ਫਰਕ ਕੀਤੋਨ ਘਟ ਅੰਤਰਿ." (ਮਾਝ ਅ: ਮ: ੩)

ਫ਼ਰਖ਼ਸ਼. ਦੇਖੋ, ਫਰਕਸ.

ਫ਼ਰਖ਼ੰਦਹ. ਫ਼ਾ فرخنده ਵਿ—ਮੁਬਾਰਕ। ੨ ਖ਼ੁਸ਼. ਪ੍ਰਸੰਨ.

ਫਰਗਲ. ਅ਼ فرغل ਫ਼ਰਗ਼ੁਲ. ਰੁੰਦਾਰ ਲੰਮਾ ਚੋਲਾ.

ਫਰਜ. ਅ਼ فرض ਫ਼ਰਜ਼. ਸੰਗਯਾ—ਕਰਤਵ੍ਯ. ਡ੍ਯੂਟੀ (Duty). ੨ ਧਾਰਮਿਕ ਕਰਮ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਰਨਾ ਜਰੂਰੀ ਹੈ। ੩ ਅਕਾਲੀ ਹੁਕਮ। ੪ ਬਖ਼ਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ। ੫ ਵੇਲਾ ਨਿਯਤ (ਮੁਕ਼ੱਰਿਰ) ਕਰਨਾ। ੬ ਅਟਕਲਣਾ. ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਕਰਨਾ.

ਫ਼ਰਜ਼ਾਨਗੀ. ਫ਼ਾ فرزانگی ਸੰਗਯਾ—ਦਾਨਾਈ. ਅਕਲਮੰਦੀ.

ਫਰਜੀ. ਅ਼ فرضی ਫ਼ਰਜ਼ੀ. ਵਿ—ਫ਼ਰਜੀ. ਵਿ—ਫ਼ਰਜ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ. ਕਲਪਿਤ. ਬਣਾਉਟੀ.

ਫਰਜੰਦ. ਫ਼ਾ فرزند ਫ਼ਰਜ਼ੰਦ. ਸੰਗਯਾ—ਪੁਤ੍ਰ. ਬੇਟਾ. "ਮਕਤਬ ਮਾਂਹਿ ਫਰਜੰਦ ਕੋ ਬਠਾਇਯੇ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਫਰਡਾ. ਸੰਗਯਾ—ਕਰਚਾ. ਖੇਤੀ ਕੱਟਣ ਵੇਲੇ ਜੋ ਟਾਂਡੇ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਉਪਰ ਖੜਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਫਰਡਾ ਲਗ ਜਵਾਰ ਕੋ ਮੋਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਫਰਦ. ਅ਼ فرد ਫ਼ਰਦ. ਸੰਗਯਾ—ਤਖ਼ਤਾ. ਫੱਟ। ੨ ਸੂਚੀ. ਫਹਿਰਿਸ੍ਤ. "ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕੂਰ ਹੂੰ ਕੀ ਵ੍ਰਿੱਧਤਾ ਫਰਦ ਕੀ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਇੱਕ ਪੁਰਖ. ਵ੍ਯਕ੍ਤਿ.

ਫ਼ਰਦਾ. ਫ਼ਾ فردا ਸੰਗਯਾ—ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਦਿਨ. ਕੱਲ.

ਫ਼ਰਦੌਸ. ਅ਼ فردوس ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ੍ਵਰਗ. ਵੈਕੁੰਠ. ਬਹਿਸ਼੍ਤ. ਇਸ ਦਾ ਉੱਚਾਰਣ ਫ਼ਿਰਦੌਸ ਭੀ ਸਹੀ ਹੈ.

ਫਰਦੌਸੀ ਅਥਵਾ ਫ਼ਿਰਦੌਸੀ. فردوسی ਗਜ਼ਨੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮਹਮੂਦ ਦੀ ਸਭਾ ਦਾ ਕਵਿ, ਜੋ ਤੂਸ ਨਿਵਾਸੀ ਸ਼ਰਫ਼ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਸ਼ੁੱਧ ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸਾ ਵਿੱਚ ੬੦੦੦੦ ਛੰਦਾਂ ਦਾ "ਸ਼ਾਹਨਾਮਾ" ਨਾਮਕ ਈਰਾਨ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਤੀਹ ਵਰ੍ਹੇ ਖ਼ਰਚਕੇ ਲਿਖਿਆ, ਜੋ ੨੫ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੦੧੦ ਨੂੰ ਸਮਾਪਤ ਹੋਇਆ. ਫਰਦੌਸੀ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਮ ਅੱਬੁਲਕ਼ਾਸਮਹ਼ਸਨ ابوالقاسم حسن ਸੀ.[1]

ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਛੰਦ ਪਿੱਛੇ ਮੁਹਰ (ਸ੍ਵਰਣਮੁਦ੍ਰਾ) ਦੇਣੀ ਕਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪੁਰ ਰਜਤਮੁਦ੍ਰਾ (ਰੁਪਯਾ) ਦੇਣ ਲੱਗਾ. ਕਵੀ ਲੈਣੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਨਗਰ "ਤੂਸ" (ਮਸ਼ਹਦ) ਨੂੰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਅਰ ਮਹਮੂਦ ਦਾ ਕਮੀਨਾਪਨ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ. ਅੰਤ ਨੂੰ ਮਹਮੂਦ ਨੇ ਪਛਤਾਕੇ ਕਵੀ ਨੂੰ ਸੱਠ ਹਜ਼ਾਰ ਮੁਹਰਾਂ ਭੇਜੀਆਂ, ਪਰ ਜਦ ਅਹਿਲਕਾਰ ਤੂਸ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਇੱਕ ਦਰਵਾਜੇ ਦਾਖ਼ਿਲ ਹੋਏ, ਤਾਂ ਦੂਸਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਉਸ ਦਾ ਜਨਾਜ਼ਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ. ਫ਼ਰਦੌਸੀ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਭੇਟਾ ਲੈਣੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਮਹਮੂਦ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨਕੇ ਫੇਰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਅਰ ਉਸ ਰਕਮ ਤੋਂ ਸ਼ਹਰ ਪਾਸ ਦਰਿਆ ਦਾ ਬੰਨ੍ਹ, ਘਾਟ ਅਤੇ ਇਕ ਸਰਾਇ ਬਣਵਾ ਦਿੱਤੀ. ਫ਼ਰਦੌਸੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਤੂਸ (ਮਸ਼ਹਦ) ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੦੨੦ ਦੇ ਕਰੀਬ ੮੧ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

ਜਫਰਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:— "ਚਿ ਖ਼ੁਸ਼ ਗੁਫ਼ਤ ਫ਼ਰਦੌਸੀਏ ਖ਼ੁਸ਼ਜ਼ੁਬਾਂ."

ਫਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਫੜਨਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਫਲਣਾ.

ਫਰਫਰਾਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਫੜ ਫੜ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ. ਤੜਫਣਾ. "ਫਰਫਰਾਤ ਭਾਜਨ ਇਤ ਉਤ ਕੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਪੰਛੀ ਦਾ ਖੰਭ ਫਟਕਾਰਨਾ.

ਫਰ ਫਰਿਆ. ਫਲ-ਫਲਿਆ. ਦੇਖੋ, ਫਰ ੧.

ਫਰਫੰਦ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛਲ. ਕਪਟ.

ਫ਼ਰਬਾ. ਫ਼ਾ فربہ ਵਿ—ਮੋਟਾ. ਸਥੂਲ। ੨ ਬਹੁਤ ਅਧਿਕ। ੩ ਭਾਰੀ.

ਫਰਮਾਂਹ. ਸਰੂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇੱਕ ਬਿਰਛ, ਜੋ ਗਰਮ ਦੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਲੱਕੜ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. Tamarix Dioiea.

ਫ਼ਰਮਾਨ. ਫ਼ਾ فرمان ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਗ੍ਯਾਪਤ੍ਰ. ਹੁਕਮਨਾਮਾ। ੨ ਆਗ੍ਯਾ. ਹੁਕਮ.

ਫ਼ਰਮਾਯਸ਼. ਫ਼ਾ فرمایش ਸੰਗ੍ਯਾ—ਆਗ੍ਯਾ. ਹੁਕਮ.

ਫ਼ਰਮੂਦ. ਫ਼ਾ فرمود ਫ਼ਰਮਾਇਆ. ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ.

ਫ਼ਰਮੂਦਨ. ਫ਼ਾ فرمودن ਕ੍ਰਿ—ਹੁਕਮ ਦੇਣਾ. ਆਗ੍ਯਾ ਕਰਨੀ.

ਫ਼ਰਮੋਸ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਰਾਮੋਸ਼.

ਫਰਯਾਦ. ਦੇਖੋ, ਫਰਿਆਦ.

[1]ਅੱਬੁਲ ਕ਼ਾਸਿਮ ਅਲ ਮਨਸੂਰ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ. ਫ਼ਰਦੌਸੀ ਸੰਗ੍ਯਾ ਦਾ ਕਾਰਣ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਵ੍ਯ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਸਭਾ ਫ਼ਰਦੌਸ (ਸ੍ਵਰਗ) ਬਣ ਜਾਵੇ.

ਫਰਰਾ. ਦੇਖੋ, ਫਰਹਰਾ.

ਫ਼ਰਰੁਖ਼ਸਿਯਰ. فرخ سیر ਇਹ ਅਜੀਮੁੱਸ਼ਾਨ ਦਾ ਪੁੱਤ, ਬਹਾਦਰਸ਼ਾਹ ਦਾ ਪੋਤਾ ਅਤੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਪੜੋਤਾ, ਬੰਗਾਲ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ ਸੀ. ਇਸਦਾ ਜਨਮ ੧੮ ਜੁਲਾਈ ਸਨ ੧੬੮੭ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਹੁਸੈਨ ਅਲੀ ਖ਼ਾਨ ਗਵਰਨਰ ਬਿਹਾਰ ਅਤੇ ਅਬਦੁੱਲਾਖ਼ਾਨ ਸੂਬਾ ਅਲਾਹਾਬਾਦ ਸੈਯਦ ਭਾਈਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਜਹਾਂਦਾਰਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਪੁਰ ਮਾਘ ਸੰਮਤ ੧੭੭੦ (੯ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੭੧੩) ਨੂੰ ਬੈਠਾ. ਇਸ ਨੇ ਜੋਧਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਨਾਲ ੧੭ ਦਸੰਬਰ ਸਨ ੧੭੧੫ ਨੂੰ ਸ਼ਾਦੀ ਕੀਤੀ ਸੀ. ਇਸ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੰਮਤ ੧੭੭੩ ਵਿੱਚ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦੁਰ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ. ਸੰਮਤ ੧੭੭੬ (੨੮ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੭੧੯) ਨੂੰ ਅਬਦੁੱਲਾਖ਼ਾਂ ਦੇ ਭਾਈ ਹੁਸੈਨਅਲੀ ਨੇ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਾਠੌਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਫ਼ਰਰੁੱਖਸਿਯਰ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕੀਤਾ.

ਦੇਖੋ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ.

ਫਰਰੁਖਾਬਾਦ. ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਜਿਲੇ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਆਗਰਾ ਡਿਵੀਜਨ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਹ ਨਵਾਬ ਮੁਹੰਮਦਖਾਨ ਨੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਫ਼ਰਰੁੱਖ਼ਸਿਯਰ ਦੇ ਨਾਮ ਪੁਰ ਸਨ ੧੭੧੪ ਵਿੱਚ ਵਸਾਇਆ ਹੈ.

ਫਰਲਾਂਗ. ਅੰ. Furlong. ਮੀਲ ਦਾ ਅੱਠਵਾਂ ਹਿੱਸਾ, ਅਥਵਾ ੨੨੦ ਗਜ਼ ਦੀ ਲੰਬਾਈ.

ਫਰਵਾਹੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੋ ਆਦਮੀ ਫੜਕੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਐਸੀ ਆਰੀ। ੨ ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਜਾਮਤ ਤਸੀਲ ਬਰਨਾਲਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਰਨਾਲੇ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਪਾਸ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਇੱਕ ਰਾਤ ਇੱਥੇ ਵਿਰਾਜੇ ਸਨ. ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ. ਰਿਆਸਤ ਪਟਿਆਲੇ ਵੱਲੋਂ ੩੫ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ੯੪ ਰੁਪਯੇ ਨਕਦ ਜਾਗੀਰ ਹੈ. ਪੁਜਾਰੀ ਸਿੰਘ ਹੈ. ਹੁਣ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਸੰਗਤਿ ਵਡਾ ਦਰਬਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿੱਚ ਹੈ.

ਫਰਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਥੰਮਨ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਸਿੱਖ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਮੰਦਿਰ ਭੀ ਮਾਲਵੇ ਵਿੱਚ ਯਾਤ੍ਰਾ ਦਾ ਅਸਥਾਨ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਥੰਮਨ ਸਿੰਘ.

ਫਰਾ. ਫਰਾਂਸ (France) ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਫਰਾ ਕੇ ਫਿਰੰਗੀ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਜਿਲਾ ਮੈਨਪੁਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਨਗਰ। ੩ ਦੇਖੋ, ਫਲ੍ਹਾ.

ਫਰਾਇ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੜਵਾਕੇ. ਚਿਰਵਾਕੇ. "ਕਾਨ ਫਰਾਇ ਹਿਰਾਏ ਟੂਕਾ." (ਪ੍ਰਭਾ ਅ: ਮ: ੫) ੨ ਪਕੜਵਾਕੇ. ਫੜਵਾਕੇ.

ਫਰਾਸ. فراش ਫ਼ੱਰਾਸ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫਰਸ਼ ਵਿਛਾਉਣ ਵਾਲਾ.

ਫਰਾਂਸ. France. ਫ਼੍ਰਾਂਸ. ਯੂਰਪ ਦੇ ਪੱਛਮ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦੇਸ਼, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੀ ਹੁਕੂਮਤ ਸੀ. ਤੀਜੇ ਨਪੋਲੀਅਨ

(Napoleon III) ਦੀ ਹੁਕੂਮਤ ੪ ਸਿਤੰਬਰ ੧੮੭੦ ਨੂੰ ਮਿਟਾਕੇ ਸਨ ੧੮੭੫ ਵਿੱਚ ਬਾਕਾਯਦਾ ਜਮਹੂਰੀ ਸਲਤਨਤ (Republic) ਕਾਯਮ ਹੋਈ. ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਰਿਆਸਤ ਬੈਲਜੀਅਮ ਅਤੇ ਇੰਗਲਿਸ਼ ਚੈਨਲ ਹੈ, ਪੱਛਮ ਵੱਲ ਇਟਲਾਂਟਕ ਮਹਾਸਾਗਰ, ਦੱਖਣ ਵੱਲ ਮੈਡਿਟ੍ਰੇਨੀਅਨ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈ, ਪੂਰਵ ਇਟਲੀ ਅਤੇ ਜਰਮਨੀ ਹੈ. ਰਾਜਧਾਨੀ ਪੈਰਿਸ (Paris) ਹੈ.

ਫ੍ਰਾਂਸ ਦਾ ਰਕਬਾ ੨੧੨, ੬੬੦ ਵਰਗ ਮੀਲ ਹੈ. ਜਨ ਸੰਖ੍ਯਾ ੩੯, ੨੦੯, ੭੬੬ ਹੈ. ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਏਸ਼ੀਆ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਜੋ ਫ੍ਰਾਂਸ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਰਕਬਾ ੫, ੧੨੦, ੦੦੦ ਅਤੇ ਆਬਾਦੀ, ੫੩, ੫੦੦, ੦੦੦ ਹੈ.

ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਹਿੰਦ ਨਾਲ ਸਨ ੧੬੬੪ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਤਜਾਰਤੀ ਕੰਪਨੀ "La Compagni des Indes" ਕਾਇਮ ਹੋਈ. ਇਸ ਨੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਜੋੜਕੇ ਦੱਖਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਇਲਾਕਾ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ. ਪਰ ਇਸ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵੱਲੋਂ ਇਤਨੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾ ਮਿਲੀ ਜਿਤਨੀ ਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੇ ਦਿੱਤੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕੰਪਨੀ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਨਹੀਂ ਵਧਾ ਸਕੀ.

ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਕੰਪਨੀ ਨੇ, ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਕਲਾਈਵ, ਵਾਰਨਹੇਸਟਿੰਗ ਅਤੇ ਵੈਲਜ਼ਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਫਰਾਸੀਸੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਹਾਨੀ ਪੁਚਾਈ. ਹੁਣ ਫਰਾਂਸ ਦੇ ਕਬਜੇ ਵਿੱਚ ਪਾਂਡੀਚਰੀ[1] ਚੰਦ੍ਰਨਗਰ ਆਦਿਕ ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀਆਂ ਹਨ.

ਫ਼ਰਾਸ਼ਖ਼ਾਨਾ. ਫ਼ਾ فراشخانہ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਉਹ ਮਕਾਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਸ਼ ਵਿਛਾਉਣ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਹੋਵੇ। ੨ ਫ਼ੱਰਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਘਰ.

ਫਰਾਂਸੀ. ਫਰਾਂਸ ਦਾ ਵਸਨੀਕ. French. "ਫਰਾਸੀ ਫਿਰੰਗੀ." (ਅਕਾਲ) ੨ ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਬੋਲੀ.

ਫਰਾਸੀਸ. ਫਰਾਂਸ ਦੇਸ਼. France. "ਫਰਾਸੀਸ ਕੇ ਦੁਰੰਗੀ." (ਅਕਾਲ) ਦੇਖੋ, ਫਰਾਂਸ। ੨ ਫ੍ਰੈਂਚ.

ਫਰਾਸੀਸੀ. ਵਿ—ਫ੍ਰਾਂਸ ਦਾ। ੨ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—French.

ਫ਼ਰਾਹਮ. ਫ਼ਾ فراہم ਵਿ—ਏਕਤ੍ਰ. ਕੱਠਾ. ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ.

ਫਰਾਹੂਨ. ਦੇਖੋ, ਫਰਊਨ। ੨ ਸਰਬਲੋਹ ਅਨੁਸਾਰ ਬ੍ਰਿਜਨਾਦ (ਵੀਰਯਨਾਦ) ਦਾਨਵ ਦਾ ਇੱਕ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤੇ ਸੈਨਾਨੀ.

ਫਰਾਕੀ. ਫ਼ਾ فراکی ਫ਼ਰਾਕ (ਪਿੱਠ) ਪੁਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਤਸਮਾ. ਘੋੜੇ ਦੀ ਕੰਬਲ ਅਥਵਾ ਗਰਦਨੀ ਉੱਪਰਦੀਂ ਕੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਤੰਗ.

ਫ਼ਰਾਖ਼. ਫ਼ਾ فراخ ਵਿ—ਖੁਲ੍ਹਾ. ਕੁਸ਼ਾਦਾ. ਮੋਕਲਾ.

ਫ਼ਰਾਖ਼ੀ. ਫ਼ਾ فراخی ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਚੌੜਾਈ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ। ੨ ਧਨ ਦੀ ਅਧਿਕਤਾ। ੩ ਦੇਖੋ, ਫਰਾਕੀ.

ਫ਼ਰਾਗ਼. ਅ਼ فراغ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਵੇਲ੍ਹ. ਫੁਰਸਤ. ਅਵਕਾਸ.

ਫ਼ਰਾਗ਼ਤ. ਅ਼ فراغت ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਛੁਟਕਾਰਾ. ਰਿਹਾਈ। ੨ ਵੇਲ੍ਹ. ਫੁਰਸਤ. "ਤਬੈ ਫਰਾਗਤ ਕੀ ਬਿਧਿ ਜੋਵੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਖ਼ੁਸ਼ਹਾਲੀ.

ਫ਼ਰਾਮੋਸ਼. ਫ਼ਾ فراموش ਵਿ—ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ. "ਹੋਸ਼ ਭਈ ਫਰਾਮੋਸ਼ ਸਭੈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਫ਼ਰਾਮੋਸ਼ੀਦਨ. ਫ਼ਾ فراموشیدن ਕ੍ਰਿ—ਭੁੱਲ ਜਾਣਾ. ਵਿਸਮਰਣ ਕਰਨਾ.

ਫ਼ਰਾਰ. ਅ਼ فرار ਵਿ—ਭੱਜਿਆ (ਨੱਠਾ) ਹੋਇਆ. ਜੋ ਦੌੜ ਗਿਆ ਹੈ। ੨ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਦੌੜਨ (ਨੱਠਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਫਰਾਲਾ. ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ, ਤਸੀਲ ਨਵਾਂਸ਼ਹਰ, ਥਾਣਾ ਬੰਗੇ ਦਾ ਪਿੰਡ, ਜੋ ਰੇਲਵੇਸਟੇਸ਼ਨ ਬੈਹਰਾਮ ਤੋਂ ਦੋ ਮੀਲ ਉੱਤਰ ਹੈ. ਇਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਰਕਾਰੀ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪਾਸ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜੇਹਾ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਾ ਹੈ. ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਰਤਾਰਪੁਰੋਂ ਕੀਰਤਪੁਰ ਜਾਂਦੇ ਇੱਥੇ ਠਹਿਰੇ ਹਨ. ਇਸ ਨਾਲ ੩-੪ ਘੁਮਾਉਂ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ. ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਪਾਸ ਹੀ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਿਰਮਲੇ ਪੁਜਾਰੀ ਦੇ ਮਕਾਨ ਹਨ, ਜਿੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਫਰਿਆ. ਫਲਿਆ. ਦੇਖੋ, ਫਰ ੧.

ਫਰਿਆਦ. ਫ਼ਾ فریاد ਫ਼ਰਯਾਦ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਪੁਕਾਰ. ਦੁੱਖ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ.

ਫਰਿਆਦੀ. ਵਿ—ਫਰਿਆਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਫਰਿਆਦ.

ਫਰਿਸਤ. ਦੇਖੋ, ਫਿਹਰਿਸ੍ਤ.

ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਹ, ਫਰਿਸਤਾ, ਫਰਿਸ਼ਤਾ ਫ਼ਾ فرشتہ ਫ਼ਰਿਸ਼੍ਤਹ. ਵਿ—ਭੇਜਿਆ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦਾ ਮੂਲ ਫ਼ਰਸ੍ਤਾਦਨ (ਭੇਜਣਾ) ਹੈ. ਸੀਨ ਦੇ ਥਾਂ ਸ਼ੀਨ ਹੋਗਿਆ ਹੈ। ੨ ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਵਕੀਲ. ਦੂਤ। ੩ ਤੋਹ਼ਫ਼ਾ. ਭੇਟਾ. ਉਪਹਾਰ।

੪ ਦੇਵਤਾ. Angel. ਅ਼ ملک ਮਲਕ. ਇਸਲਾਮ (اسلام) ਦੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਨੂਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ. ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਖ ਤੇਹ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀ ਅਰ ਵਡੀ ਸ਼ਕਤਿ ਰਖਦੇ ਹਨ. ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਈ ਥਾਂਈਂ ਸਵਾ ਲੱਖ, ਕਿਤੇ ਅੱਸੀ ਹਜ਼ਾਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ. ਕ਼ੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਮੁਖੀਏ ਲਿਖੇ ਹਨ—

(ੳ) ਜਿਬਰਾਈਲ (جبرائیل) ਜੋ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਪੈਗ਼ਾਮ ਪੈਗ਼ੰਬਰਾਂ ਕੋਲ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਸੇ ਮਲਕ ਨੇ ਮੁਹ਼ੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੁਰਾਨ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਆਯਤਾਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਪੁਰ ਲਿਆਕੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ. ਇਸ ਨੂੰ ਰੂਹੁਲਕੁਦਸ (Holy Ghost) ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

(ਅ) ਮੀਕਾਈਲ میکائیل ਜੋ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਰਿਜ਼ਕ ਪਹੁਚਾਂਉਂਦਾ ਅਤੇ ਵਰਖਾ ਕਰਦਾ ਹੈ.

(ੲ) ਇਸਰਾਫ਼ੀਲ اسرافیل ਇਹ ਪ੍ਰਲਯ ਦੇ ਵੇਲੇ ਤੁਰ੍ਹੀ ਨੂੰ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ. ਇਸ ਦੇ ਰਣਸਿੰਗੇ ਦੀ ਧੁਨਿ ਨਾਲ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਲਯ ਆਵੇਗੀ ਅਰ ਕਬਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੁਰਦੇ ਉਠਣਗੇ.

(ਸ) ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਅਥਵਾ ਅ਼ਜ਼ਰਾਈਲ عزرائیل ਇਹ ਮੌਤ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਹੈ. "ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਤਿਲ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ". (ਮ: ੫ ਗਉ ਵਾਰ ੧) ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮਲਕੁਲਮੌਤ ملک الموت ਭੀ ਹੈ. "ਮਲਕਲਮਉਤ ਜਾਂ ਆਵਸੀ ਸਭ ਦਰਵਾਜੇ ਭੰਨਿ". (ਸ: ਫਰੀਦ)

[1]Pondicherry ਫ੍ਰੈਂਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਨ ੧੬੭੪ ਵਿੱਚ ਆਬਾਦ ਕਰੀ ਹੈ.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ, ਕੁਰਾਨ ਵਿੱਚ ਦੋ ਹੋਰ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਕਿਰਾਮਨ ਕਾਤਿਬੀਨ كراماً كاتبين ਹਨ. ਇੱਕ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਸਜੇ ਹੱਥ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਲਿਖਣ ਲਈ, ਦੂਜਾ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਕੁਕਰਮ ਲਿਖਣ ਲਈ ਹਾਜ਼ਿਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਚਿਤ੍ਰਗੁਪਤ.

ਦੋ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ "ਮੁਨਕਰ" منکر "ਨਕੀਰ" نکیر ਕਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦਾ ਇਮਤਹਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ. ਅੱਠ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਸਿੰਘਾਸਨ ਉਠਾਕੇ ਰਖਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਮਾਲਿਕ مالک ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਮਾਤਹਿਤ ੧੯ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਨਰਕ ਦੇ ਰਾਖੇ ਹਨ. ਬਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ ਰਿਜਵਾਨ رضوان ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣਾਂ ਦਾ ਇੰਦ੍ਰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ।

੫ ਇੱਕ ਕਵੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਲ ਨਾਮ ਮੁਹੰਮਦ ਕ਼ਾਸਿਮ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ "ਅਸਤਰਾਬਾਦ" ਫ਼ਾਰਸ ਵਿੱਚ ਕਰੀਬ ਸਨ ੧੫੭੦ ਦੇ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਗ਼ੁਲਾਮਅ਼ਲੀ ਸੀ. ਮੁਹ਼ੰਮਦ ਕ਼ਾਸਿਮ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਤਵਾਰੀਖ਼, ਜੋ ਸਨ ੧੬੧੪ ਵਿੱਚ ਤਿਆਰ ਹੋਈ ਹੈ "ਫ਼ਰਿਸ਼੍ਤਾ" ਨਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ.[1] ਮੁਹ਼ੰਮਦ ਕ਼ਾਸਿਮ ਜਹਾਂਗੀਰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਭੀ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਰਿਹਾ ਹੈ। ੬ ਦੇਵਤਾ ਦੇ ਗੁਣ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਸਾਧੁ. ਦੇਖੋ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ ਸਿਫ਼ਤ.

ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ ਸਿਫ਼ਤ. ਫ਼ਾ فرشتہ صفت ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਾ ਸਿਫ਼ਤ. ਵਿ—ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਗੁਣ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਸਾਧੁ. ਗੁਰਮੁਖ.

ਫਰੀ. ਸੰ. ਫਲਕ. ਸੰਗਯਾ—ਛੋਟੀ ਢਾਲ, ਜੋ ਗਤਕਾ ਅਥਵਾ ਤਲਵਾਰ ਖੇਡਣ ਵੇਲੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਵਾਰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਰੱਖੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. "ਫਰੀ ਅਰੁ ਖੰਡਾ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧) ੨ ਦੇਖੋ, ਫੜੀ। ੩ ਫਲੀ. "ਹਲਾਹਲ ਫਰਫਰੀ." ਵਿਸ ਫਲ ਫਲੀ.

ਫ਼ਰੀਕ਼. ਅ਼ فریق ਸੰਗਯਾ—ਦੂਸਰੇ ਪੱਖ ਦਾ. ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਪ੍ਰਤਿਪਕੀ। ੨ ਤਰਫ਼ਦਾਰ.

ਫਰੀਦ. فرید ਫ਼ਰੀਦ. ਵਿ—ਅਦੁਤੀ. ਲਾਸਾਨੀ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਮਹਾਤਮਾ ਸੰਤ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਕਥਾ ਇਹ ਹੈ:—

ਸ਼ੇਖ਼ ਫ਼ਰੀਦ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸ਼ੇਖ਼ ਜਲਾਲੁੱਦੀਨ ਸੁਲੈਮਾਨ ਦੇ ਘਰ (ਜੋ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਦੂਜੇ ਖਲੀਫਾ ਉਮਰ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ), ਮਾਤਾ ਮਰਿਯਮ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਕੋਠੀਵਾਲ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ (ਜੋ ਹੁਣ ਚਾਵਲੀ ਮਸ਼ਾਯਖ਼ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ)। ਸੰਮਤ ੧੨੩੧ (ਸਨ ੧੧੭੩) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਆਪ ਖ਼੍ਵਾਜਾ ਕੁਤਬੁੱਦੀਨ ਬਖ਼ਤਯਾਰ ਕਾਕੀ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਹੋਏ. ਫਰੀਦ ਜੀ ਵੱਡੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ, ਮਹਾ ਤਿਆਗੀ, ਪਰਮ ਤਪਸ੍ਵੀ ਅਰ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਅਨੰਨ (ਅਨਨਯ) ਉਪਾਸਕ ਸਨ. ਆਪ ਨੇ ਅਜੋਧਨ ਵਿੱਚ (ਜੋ ਹੁਣ ਪਾਕਪਟਨ ਅਰਥਾਤ ਪਾਕਪੱਤਨ ਸੱਦੀਦਾ ਹੈ), ਰਹਾਇਸ਼ ਕੀਤੀ.

ਫ਼ਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼ਾਦੀ ਨਾਸਿਰੁੱਦੀਨ ਮਹ਼ਮੂਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਹਜ਼ਬਰਾ ਨਾਲ ਹੋਈ. ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਰਵੇਸ਼ੀ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਨਾਕੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥ ਰੱਖਿਆ. ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਨ. ਆਪ ਦੇ ਪੰਜ ਪੁਤ੍ਰ, ਤਿੰਨ ਪੁਤ੍ਰੀਆਂ ਉਪਜੀਆਂ. ਸੰਮਤ ੧੩੨੩ (ਸਨ ੧੨੬੬) ਵਿੱਚ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਪਾਕਪਟਨ ਹੋਇਆ[2] ਅਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਦੀ ਪੁਰ ਵਡਾ ਬੇਟਾ ਦੀਵਾਨ ਬਦਰੁੱਦੀਨ ਸੁਲੈਮਾਨ ਬੈਠਾ.

ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ ਇਉਂ ਹੈ:—

ਸ਼ੇਖ਼ ਜਮਾਲੁੱਦੀਨ
|
ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦੁੱਦੀਨ ਮਸ.ਊਦ ਸ਼ਕਰਗੰਜ
|
ਦੀਵਾਨ ਬਦਰੁੱਦੀਨ ਸੁਲੈਮਾਨ
|
ਖ਼੍ਵਾਜਾ ਦੀਵਾਨ ਪੀਰ ਅ਼ਲਾਉੱਦੀਨ (ਮੌਜੇ ਦਰਯਾ)
|
ਖ਼੍ਵਾਜਾ ਦੀਵਾਨ ਪੀਰ ਮੁਇਜ਼ੁੱਦੀਨ
|
ਖ਼੍ਵਾਜਾ ਦੀਵਾਨ ਪੀਰਫ਼ਜਲ
|
ਖ਼੍ਵਾਜਾ ਮੁਨੱਵਰਸ਼ਾਹ
|
ਦੀਵਾਨ ਪੀਰ ਬਹਾਉੱਦੀਨ (ਹਾਰੂੰ)
|
ਦੀਵਾਨ ਸ਼ੇਖ ਅਹ਼ਮਦਸ਼ਾਹ
|
ਦੀਵਾਨ ਪੀਰ ਅ਼ਤ਼ਾਉੱਲਾ
|
ਖ਼੍ਵਾਜਾ ਸ਼ੇਖ਼ ਮੁਹ਼ੰਮਦ
|
ਸ਼ੇਖਬ੍ਰਹਮ (ਇਬਰਾਹੀਮ)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਮੁਲਾਕਾਤ "ਸ਼ੇਖ਼ ਬ੍ਰਹਮ" (ਸ਼ੇਖ਼ ਇਬਰਾਹੀਮ ਜੀ) ਨਾਲ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਫਰੀਦ ਸਾਨੀ, ਬਲਰਾਜਾ, ਸਾਲਿਸ ਫਰੀਦ ਆਦਿਕ ਹਨ) ਦੋ ਵਾਰ ਹੋਈ. ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਿੱਚ ਭੀ ਸ਼ੇਖਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਨਾਮ ਆਉਂਦਾ ਹੈ.

"ਸ਼ੇਖ਼ ਫਰੀਦ ਪਟਨ ਹੈ ਜਹਿਂਵਾ,
ਸ਼ੇਖ਼ਬ੍ਰਹਮ ਤਬ ਬਸਈ ਤਹਿਂਵਾ,
ਤਿਹ ਕੇ ਮਿਲਨ ਹੇਤ ਗਤਿਦਾਈ
ਦੋਇ ਕੋਸ ਪਰ ਬੈਠੇ ਜਾਈ"।
(ਨਾਪ੍ਰ ਉੱਤਰਾ ਅ: ੩੩)

ਫਰੀਦਸਾਨੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੬੧੦ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ

[1]ਇਸ ਤਵਾਰੀਖ਼ ਦਾ ਨਾਮ "ਗੁਲਸ਼ਨੇ ਇਬਰਾਹੀਮੀ" ਅਤੇ "ਨੌਰਸਨਾਮਾ" ਭੀ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ Col. Briggs ਨੇ ਸਨ ੧੮੨੯ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤਰਜੁਮਾ ਕੀਤਾ ਹੈ.

[2]ਗੁਲਸ਼ਨੇ ਔਲੀਆ ਵਿੱਚ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ੧੨੦ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੩੫੦ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਨ. ਸ਼ੇਖ਼ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ. ੩ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਖ਼ਜ਼ਾਨਚੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਬਲਬਗੜ੍ਹ ਦੀ ਤਸੀਲ ਵਿੱਚ ਸਨ ੧੬੦੭ ਵਿੱਚ ਫਰੀਦਾਬਾਦ ਵਸਾਇਆ ਹੈ.

ਫਰੀਦਕੋਟ. "ਮੋਕਲ ਨਗਰ" ਰਾਜਾ ਮੋਕਲਦੇਵ ਨੇ ਵਿਕ੍ਰਮੀ ਤੇਰਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ, ਪਰ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਚਰਣ ਪਾਉਣ ਸਮੇਂ ਰਾਜੇ ਨੇ ਆਪਣਾ ਨਾਉਂ ਹਟਾਕੇ ਦਰਵੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਉਂ ਪੁਰ ਨਗਰ ਦਾ ਨਾਉਂ ਰੱਖਿਆ.[1] ਇਹ ਲਹੌਰੋਂ ੭੯ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੋਂ ੨੨ ਮੀਲ ਦੱਖਣ ਪੂਰਵ ਹੈ ਅਤੇ N.W.R. ਦਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ.

ਫਰੀਦਕੋਟ ਚਿਰ ਤੀਕ ਅਨੇਕ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਰਿਹਾ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਈਸਵੀ ਸੋਲਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤੇ ਬਰਾੜਵੰਸ਼ ਦਾ ਕਬਜਾ ਹੋਇਆ. ਹੁਣ ਇਹ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਿੱਖ ਰਿਆਸਤ ਹੈ. ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਖੇਪ ਕਥਾ ਇਹ ਹੈ—

ਜੈਸਲ ਭੱਟੀ ਰਾਜਪੂਤ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਬਰਾੜ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਪੁਰਖ ਹੋਇਆ. ਜਿਸ ਦੇ ਵਡੇ ਪੁਤ੍ਰ ਪੌੜ ਤੋਂ ਫੂਲਵੰਸ਼ ਦੀ ਸ਼ਾਖ ਤੁਰੀ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਦੁੱਲ ਤੋਂ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦਾ ਵੰਸ਼ ਚੱਲਿਆ. ਦੁੱਲ ਦੀ ਕੁਲ ਵਿੱਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਚੌਧਰੀ ਭੱਲਣ ਮਾਲਵੇ ਵਿੱਚ ਸਿਰਕਰਦਾ ਆਦਮੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਭੱਲਣ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੰਘਰ ਨੇ ਕਈ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ. ਜਿਸ ਦਾ ਅਕਬਰ ਨੂੰ ਸਦਾ ਧਿਆਨ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ. ਪਰ ਭੱਲਣ ਦਾ ਮਨਸੂਰ ਨਾਲ, ਜੋ ਸਰਸੇ ਵੱਲ ਦੇ ਪਰਗਨੇ ਦਾ ਮਾਲਗੁਜਾਰ ਚੌਧਰੀ ਸੀ, ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਬਾਬਤ ਝਗੜਾ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ. ਇਕ ਵਾਰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਕਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿੱਚ ਹਾਜਰ ਹੋਏ, ਤਾਂ ਮਨਸੂਰ ਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਸਰੋਪਾ ਮਿਲਿਆ. ਜਦ ਮਨਸੂਰ ਸਿਰ ਤੇ ਚੀਰਾ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲੱਗਾ, ਤਾਂ ਭੱਲਣ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੋਪਾ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ, ਮਨਸੂਰ ਦਾ ਅੱਧਾ ਚੀਰਾ ਪਾੜਕੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਿਆ. ਇਸ ਪੁਰ ਅਕਬਰ ਬਹੁਤ ਹੱਸਿਆ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਚੌਧਰ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵੰਡ ਦਿੱਤੇ.[2]

ਸਨ ੧੬੩੦ (ਸੰਮਤ ੧੬੮੮) ਵਿੱਚ ਜਦ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਾਲਵੇ ਆਏ, ਤਾਂ ਭੱਲਣ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਤਨ ਮਨ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਬਿਰਾਦਰੀ ਸਮੇਤ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ. ਭੱਲਣ ਦੇ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਦੇਹਾਂਤ ਪਿੱਛੋਂ ਸਨ ੧੬੪੩ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕਪੂਰਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੬੨੮ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਚੌਧਰੀ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ. ਕਪੂਰੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਉਂ ਤੇ ਸਨ ੧੬੬੧ ਵਿੱਚ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਪਿੰਡ ਵਸਾਇਆ. ਇਹ ਉਦਾਰ ਬਹਾਦੁਰ ਅਤੇ ਨਿਆਯਕਾਰੀ ਸੀ. ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰਹਿਣਾ ਲੋਕ ਬਹੁਤ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਸਨ.

[1]ਫਰੀਦ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦਗਾਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਥਾਂ ਹੁਣ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇੱਕ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਦੂਜਾ ਸ਼ਹਿਰ ਅੰਦਰ.

[2]ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਅਖਾਉਤ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ—

"ਭੱਲਣ ਚੀਰਾ ਪਾੜਿਆ ਅਕਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ."

ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਾਲਵੇ ਵੱਲ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧-੬੨ (ਸਨ ੧੭੦੩- ੪) ਵਿੱਚ ਆਏ, ਤਦ ਇਸ ਨੇ ਸਿਰੀਏਵਾਲੇ ਪਿੰਡ ਕਲਗੀਧਰ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਅਰ ਨਾਮ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਮੌਕੇ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਤਲਵਾਰ ਤੇ ਢਾਲ ਬਖ਼ਸ਼ੀ. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭੀ ਸਹਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸੀ, ਇਸੇ ਲਈ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਭੇਟਾ ਭੇਜਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ. ਇੱਕ ਵਾਰ ਇਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਘੋੜਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਲਈ ਘੱਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਬਾਬਤ ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ[3]—

"ਜੰਗਲ ਬਿਖੇ ਕਪੂਰਾ ਜਾਟ,
ਕੇਤਿਕ ਗ੍ਰਾਮਨ ਕੋ ਪਤਿ ਰਾਠ,
ਇਕ ਸੌ, ਇਕ ਹਜਾਰ[4] ਧਨ ਦੈਕੈ,
ਚੰਚਲ ਬਲੀ ਤੁਰੰਗਮ ਲੈਕੈ,
ਸੋ ਹਜੂਰ ਮੇ ਦਯੋ ਪੁਚਾਈ,
ਦੇਖਯੋ ਬਹੁ ਬਲ ਸੋਂ ਚਪਲਾਈ,
ਅਪਨੇ ਚਢਬੇ ਹੇਤ ਬੰਧਾਯੋ,
ਦਲਸਿੰਗਾਰ ਤਿੰਹ ਨਾਮ ਬਤਾਯੋ"।[5]

(ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਸਰਦਾਰ ਈਸਾਖ਼ਾਨ ਮੰਜ, ਜਿਸ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦਾ ਸੀ, ਮਨ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਵੈਰ ਰੱਖਦਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਵਾਰ ਮੌਕਾ ਪਾਕੇ ਧੋਖੇ ਨਾਲ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੜਕੇ ਉਸ ਨੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ. ਇਹ ਘਟਨਾ ਸਨ ੧੭੦੮ ਦੀ ਹੈ.

ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੇਟੇ ਸੁੱਖਾ, ਸੇਮਾ ਮੁਖੀਆ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਈਸਾਖ਼ਾਨ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਮਾਰਕੇ ਉਸ ਦਾ ਕਿਲਾ ਲੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਕੁਝ ਇਲਾਕਾ ਮੱਲਿਆ.

ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਪਿੱਛੋਂ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਸੇਮਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਦੋ ਵਰ੍ਹੇ ਚੌਧਰ ਕੀਤੀ. ਸਨ ੧੭੧੦ ਵਿੱਚ ਸੇਮੇ ਦੇ ਮਰਣ ਪੁਰ ਉਸ ਦਾ ਵਡਾ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਚੌਧਰੀ ਬਣਿਆ. ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ ਕਈ ਲਾਗੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਆਪਣੀ ਸਰਦਾਰੀ ਹੇਠ ਲੈ ਆਂਦੇ. ਸੁੱਖੇ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੭੩੧ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਜੋਧ, ਹਮੀਰ ਅਤੇ ਵੀਰ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਵੰਡ ਪਿੱਛੇ ਝਗੜਨ ਲੱਗੇ. ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਸਿੰਘ ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਵਿੱਚ ਪੈਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫਰੀਦਕੋਟ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਰਹੇ ਅਤੇ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਜੋਧ ਪਾਸ ਅਰ ਮਾੜੀਮੁਸਤਫਾ ਵੀਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ. ਖਾਲਸਾਦਲ ਨੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਤੇਹਾਂ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜਾਇਆ.

ਸਨ ੧੭੩੨ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਸੰਭਾਲਕੇ ਰਾਜਸੀ ਠਾਟ ਬਣਾ ਲਿਆ ਅਰ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਰੌਣਕ ਦਿੱਤੀ. ਜੋਧ

[3]ਇਹੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਗੁਰੁ ਵਿਲਾਸ ਦੇ ਅ: ੧੯ ਵਿੱਚ ਹੈ.

[4]ਗਿਆਰਾਂ ਸੌ ਰੁਪਯਾ.

[5]ਦੇਖੋ, ਦਲਸਿੰਗਾਰ ਸ਼ਬਦ.

ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਈ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰਕੇ ਪਟਿਆਲੇ ਨਾਲ ਝਗੜਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਹ ਸਨ ੧੭੫੭ ਵਿੱਚ ਜੰਗ ਅੰਦਰ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ.

ਸਨ ੧੭੮੨ ਵਿੱਚ ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਰਾਜ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਹੋਇਆ.[1] ਇਹ ਯੋਗ੍ਯ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨਹੀਂ ਸੀ. ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਹੁਕੂਮਤ ਤੋਂ ਕਿਨਾਰੇ ਕਰਕੇ ਸਰਦਾਰੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਲਈ. ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਲਾਇਕ ਅਤੇ ਨਿਰਭੈ ਯੋਧਾ ਸੀ.

ਸਨ ੧੮੦੪ ਵਿੱਚ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਤਾਇਆ ਦਲ ਸਿੰਘ ਰਾਤ ਨੂੰ ਛਾਪਾ ਮਾਰਕੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੇ ਆ ਪਿਆ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਰਿਆਸਤ ਤੇ ਕਬਜਾ ਕਰ ਲਿਆ. ਉਸ ਵੇਲੇ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬੇਟੇ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ, ਪਹਾੜ ਸਿੰਘ, ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਤਾਬ ਸਿੰਘ ਬਹੁਤ ਛੋਟੇ ਸਨ, ਜੋ ਮਸੀਂ ਜਾਨ ਬਚਾਕੇ ਨੱਸੇ. ਪਰ ਦਲ ਸਿੰਘ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਆਨੰਦ ਨਹੀਂ ਭੋਗ ਸਕਿਆ. ਨਾਬਾਲਗ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮੇ ਸਰਦਾਰ ਫੌਜਾ ਸਿੰਘ (ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਵਾਲੇ ਦੇ ਗਿੱਲ ਸਰਦਾਰ) ਨੇ ਕੁਝ ਫੌਜ ਲੈਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੇ ਛਾਪਾ ਆ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਦਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਕੇ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾਇਆ.

ਸਨ ੧੮੦੬-੭ ਵਿੱਚ ਦੀਵਾਨ ਮੁਹਕਮਚੰਦ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਰਨੈਲ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਆਇਆ ਅਤੇ ਸੱਤ ਹਜਾਰ ਰੁਪਯਾ ਖਿਰਾਜ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ. ੨੬ ਸਿਤੰਬਰ ਸਨ ੧੮੦੮ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੇ ਆਪਣਾ ਕਬਜਾ ਆ ਜਮਾਇਆ ਅਤੇ ਰਈਸ ਨੂੰ ਗੁਜਾਰੇ ਲਈ ਕੇਵਲ ਪੰਜ ਪਿੰਡ ਦਿੱਤੇ.

ਸਰਕਾਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਨੇ ਜਦ ਸਤਲੁਜ ਉਰਾਰਦੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਆਪਣੀ ਰਖ੍ਯਾ ਅੰਦਰ ਲਈਆਂ, ਤਦ ੩ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੮੦੯ ਨੂੰ ਫਰੀਦਕੋਟ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਦਿਵਾਇਆ ਗਿਆ.

੫ ਨਵੰਬਰ ਸਨ ੧੮੨੬ ਨੂੰ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਹਵਾਖੋਰੀ ਕਰਦਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਰ ਕਾਤਲਾਂ ਦਾ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ.

ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਪਿੱਛੋਂ ਉਸ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਅਤਰ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਚਾਰ ਵਰ੍ਹੇ ਦਾ ਸੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੮੨੭ ਵਿੱਚ ਹੋ ਗਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਰਾਜ ਦਾ ਮਾਲਿਕ ਪਹਾੜ ਸਿੰਘ ਬਣਿਆ. ਇਹ ਦਾਨੀ, ਸੂਰਵੀਰ ਅਤੇ ਵਡਾ ਚਤੁਰ ਸੀ. ਇਸ ਨੇ ਰਾਜ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਤਰੱਕੀ ਦਿੱਤੀ, ਕਈ ਨਵੇਂ ਪਿੰਡ ਆਬਾਦ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਖੂਹ ਲਗਵਾਏ.

ਸਨ ੧੮੪੫ ਦੇ ਸਿੱਖਜੰਗ ਸਮੇਂ ਪਹਾੜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਤੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ. ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਨ ੧੮੪੬ ਵਿੱਚ "ਰਾਜਾ" ਪਦਵੀ ਅਤੇ ਨਾਭੇ ਦੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚੋਂ ੩੫੬੧੨) ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਦਿੱਤਾ.

ਰਾਜਾ ਪਹਾੜ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੮੪੯ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਵਜੀਰ ਸਿੰਘ[2] ੨੧ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ. ਇਸ ਨੇ ਸਨ ੧੮੪੯ ਦੇ ਸਿੱਖਜੰਗ ਅਤੇ ਸਨ ੧੮੫੭ (ਸੰਮਤ ੧੯੧੪) ਦੇ ਗਦਰ ਵੇਲੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ "ਬੈਰਾੜਬੰਸ ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਬਹਾਦੁਰ" ਖ਼ਿਤਾਬ ਮਿਲਿਆ, ਸਲਾਮੀ ੧੧ ਤੋਪਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਖਿਲਤ ੧੧ ਪਾਰਚੇ ਦਾ ਹੋਇਆ. ੧੧ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੬੨ ਨੂੰ ਮੁਤਬੰਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਨਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ. ਰਾਜਾ ਵਜੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਜੂਰਸਾਹਿਬ ਜਾਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰਣ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਰਹਿਤ ਧਾਰਣ ਕੀਤੀ. ਕੁਰੁਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ ਦੇ ਥਾਨਤੀਰਥ ਤੇ ਅਪ੍ਰੈਲ ਸਨ ੧੮੭੪ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਵਜੀਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਰਿਆਸਤ ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਧ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਸਥਾਪਨ ਕਰਕੇ ਸਦਾਵ੍ਰਤ ਲਾਇਆ ਗਿਆ.

ਪਿਤਾ ਦੇ ਮਰਨ ਪੁਰ ਰਾਜਾ ਬਿਕ੍ਰਮ ਸਿੰਘ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਰਾਣੀ ਇੰਦਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਮਾਘ ਸੁਦੀ ੧੧ ਸੰਮਤ ੧੮੯੮ (ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੮੪੨) ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ, ੩੨ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੀ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਅਤੇ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ. ਦੂਜੇ ਅਫ਼ਗਾਨ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਅਰ "ਫ਼ਰਜ਼ੰਦੇ ਸਾਦਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਜਰਤੇ ਕੈਸਰੇ ਹਿੰਦ" ਖ਼ਿਤਾਬ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ.

ਰਾਜਾ ਬਿਕ੍ਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਗੁਣੀ ਗਯਾਨੀ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਟੀਕਾ ਭਾਈ ਬਦਨ ਸਿੰਘ ਗਯਾਨੀ ਤੋਂ ਲਿਖਵਾਇਆ, ਜੋ ਰਿਆਸਤ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਧਨ ਖ਼ਰਚਕੇ ਦੋ ਵਾਰ ਛਪਵਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ.

ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਲਈ ੭੫੦੦੦) ਅਤੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਬਿਜਲੀ ਲਾਉਣ ਲਈ ੨੫੦੦੦ ਰੁਪਯਾ ਅਰਪਨ ਕੀਤਾ.

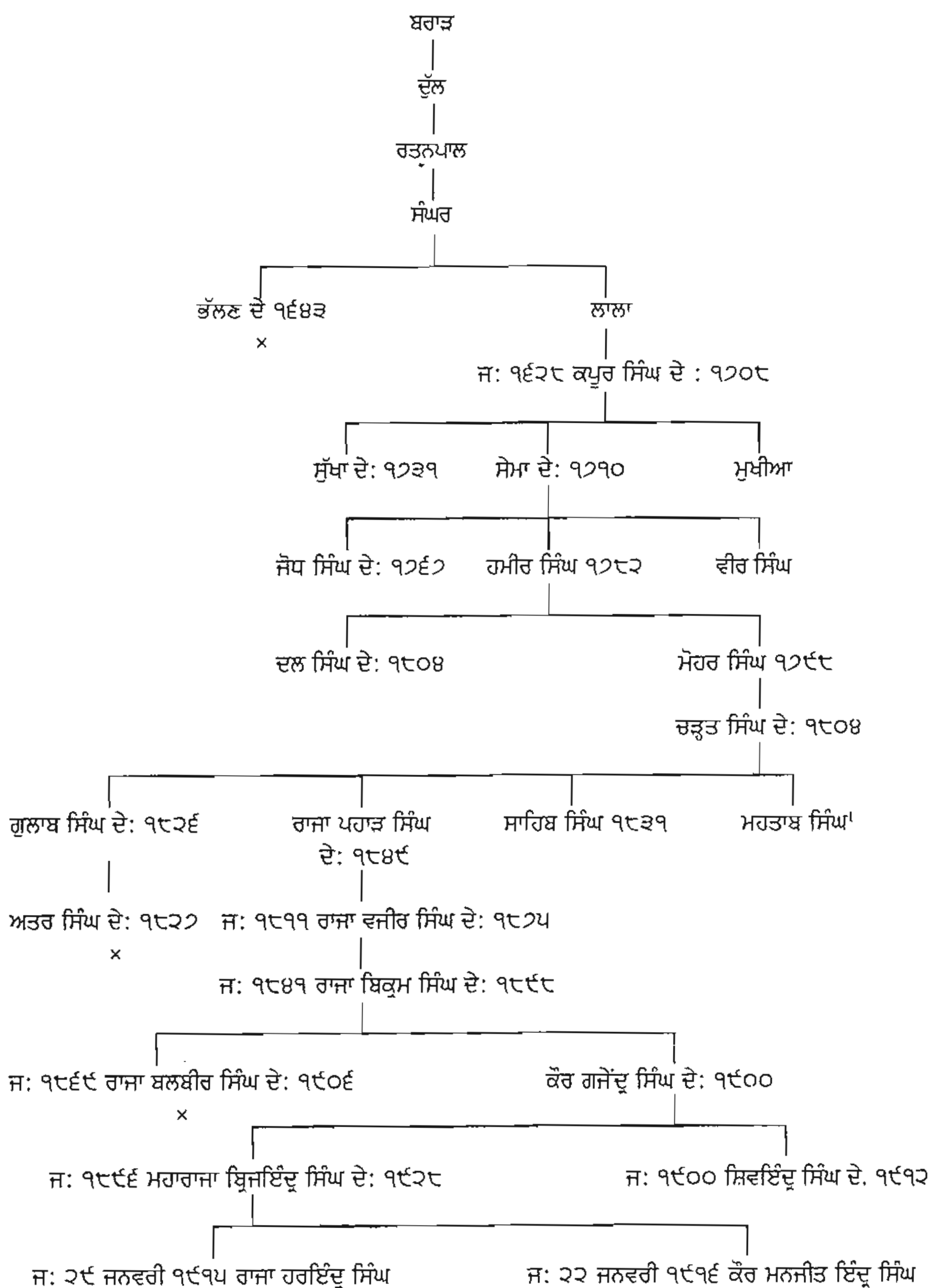
੮ ਅਗਸਤ ਸਨ ੧੮੯੮ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਬਿਕ੍ਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਇਆ।

ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਰਾਣੀ ਬਿਸਨ ਕੌਰ (ਬਖ਼ਸ਼ੀ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਚਾਹਲ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ) ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਭਾਦੋਂ ਬਦੀ ੮ ਸੋਮਵਾਰ ਸੰਮਤ ੧੯੨੬ (ਸਨ ੧੮੬੯) ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਸੀ, ੧੬ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੮੯੮ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠੇ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਕੱਦਾਵਰ ਅਤੇ ਮਿਲਣਸਾਰ ਸਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁੰਦਰ ਇਮਾਰਤਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਬਾਗ ਲਾਏ, ਪਰ ਸ਼ੋਕ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇ, ਸਨ ੧੯੦੬ ਵਿੱਚ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ. ਰਾਜਾ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸੰਤਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਕੌਰ ਗਜੇਂਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਬ੍ਰਿਜਇੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ਸਨ ੧੮੯੬ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਸੀ. ਸਨ ੧੯੦੬ ਵਿੱਚ ਮੁਤਬੰਨਾ ਕਰ ਲਿਆ. ਤਾਏ ਦਾ

[1] ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੭੯੮ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

[2] ਇਸ ਦੀ ਮਾਤਾ ਰਾਣੀ ਚੰਦਕੌਰ, ਦੀਨਾ ਨਿਵਾਸੀ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਸੀ.

ਰਿਆਸਤ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੀ ਵੰਸ਼ਾਵਲੀ ਇਹ ਹੈ:--

[1]ਮਹਤਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਮਹਮੁਆਣੇ ਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰ ਹਨ.

ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਬ੍ਰਿਜਇੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ੧੫ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੯੦੬ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠੇ.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਚੀਸਨ ਕਾਲਿਜ ਲਹੌਰ ਵਿੱਚ ਤਾਲੀਮ ਪਾਈ. ਸਨ ੧੯੧੪ ਦੇ ਮਹਾਨ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਧਨ ਅਤੇ ਰੰਗਰੂਟਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਬਹੁਤ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ. ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਸਫਰਮੈਨਾਂ (Sappers) ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਈਸਟ ਅਫਰੀਕ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵਰ੍ਹੇ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਬਹੁਤ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ੍ਯ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ. ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪਦਵੀ ਮਿਲੀ. ਸਨ ੧੯੨੨ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣਦੰਡ ਦੇਣ ਦੇ ਪੂਰੇ ਅਖਤਿਆਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ. ਇਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਬਹੁਤ ਚਤੁਰ, ਨੀਤਿਵੇੱਤਾ ਅਤੇ ਯੋਗ੍ਯ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸਨ. ਸ਼ੋਕ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਬਰਕਤ ਨਾ ਹੋਈ. ੨੨ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੯੨੯ ਨੂੰ ਅਕਾਲਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁ ਹੋਣ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮਹਾਨ ਸ਼ੋਕ ਹੋਇਆ.

ਮਹਾਰਾਜਾ ਬ੍ਰਿਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋਣ ਪੁਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਹਰਇੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ ੨੯ ਜਨਵਰੀ ਸਨ ੧੯੧੫ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਣੀ ਮਹਿੰਦਰਕੌਰ ਜੀ (ਸਰਦਾਰ ਜੀਵਨ ਸਿੰਘ ਰਈਸ ਸ਼ਾਹਜ਼ਾਦਪੁਰ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ) ਦੇ ਉਦਰੋਂ ਹੋਇਆ, ੨੩ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੯੨੯ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਤੇ ਵਿਰਾਜੇ.

ਇਹ ਹੋਨਹਾਰ ਰਾਜਾਸਾਹਿਬ, ਐਚੀਸਨ ਕਾਲਿਜ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਕੌਰ ਮਨਜੀਤਇੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਮੇਤ ਵਿਦ੍ਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ. ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ. ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ (ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ) ਸਰਦਾਰ ਬਹਾਦੁਰ ਸਰਦਾਰ ਇੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੀ. ਏ. ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਸਰਦਾਰ ਫਤੇ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਲਾਲਾ ਇੱਜ਼ਤ ਰਾਇ ਜੀ, ਸ਼ੇਖ ਅਲੀਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਦਾਰ ਗੁਰਦਯਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ[1] ਹਨ.

ਦਿਸੰਬਰ ੧੯੧੩ ਤੋਂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਨਾਲ ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਨੀਤਿਸੰਬੰਧ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਬਦਲਕੇ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਏਜੈਂਸੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ. ੧ ਨਵੰਬਰ ੧੯੨੧ ਤੋਂ ਏ. ਜੀ. ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟਸ ਨਾਲ ਹੈ.

ਰਿਆਸਤ ਦਾ ਨੰਬਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਤੇਰ੍ਹਵਾਂ ਹੈ.

ਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੂਰਾ ਖਿਤਾਬ ਹੈ- ਹਿਜ਼ ਹਾਈਨੈਸ (His Highness) ਫ਼ਰਜ਼ੰਦੇ ਸਆਦਤ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹਜ਼ਰਤੇ ਕ਼ੈਸਰੇ ਹਿੰਦ, ਬਰਾੜ ਬੰਸ ਰਾਜਾ ਹਰਇੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਬਹਾਦੁਰ ਰੂਲਰ (ruler) ਫਰੀਦਕੋਟ.

ਫਰੀਦਕੋਟ ਰਾਜ ਦਾ ਰਕਬਾ ੬੪੩ ਵਰਗ ਮੀਲ ਹੈ. ਸਨ ੧੯੨੧ ਦੀ ਮਰਦੁਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਨਸੰਖ੍ਯਾ ੧੫੦, ੬੬੧ ਹੈ. ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਕਰੀਬ ਅਠਾਰਾਂ ਲੱਖ ਦੀ ਹੈ. ਫੌਜ ੩੪੪, ਅਤੇ ਪੋਲੀਸ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੨੨੪ ਹੈ.

ਰਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਦਰ ਹਸਪਤਾਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵੀਹ ਬੀਮਾਰ ਰੱਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਜ਼ਨਾਨਾ ਹਸਪਤਾਲ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਾਰਾਂ ਬਿਸਤਰ ਹਨ ਉੱਤਮ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ. ਅਤੇ ਛਾਵਨੀ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਹਸਪਤਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅੱਠ ਬੀਮਾਰ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ. ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ ਹਨ.

[1]ਇਹ ਕੌਰ ਮਤਾਬਸਿੰਘ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਮਹਿਮੂਆਣੇ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਫੌਜੀ ਮੈਂਬਰ ਹਨ.

ਸਕੂਲ ੫੯ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ੧ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ੧ ਗਰਲ ਸਕੂਲ, ੨ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਬਾਕੀ ੫੫ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਹਨ.

ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਤੋਸ਼ੇਖਾਨੇ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਖੜਗ ਅਤੇ ਢਾਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਚੌਧਰੀ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ੇ ਸਨ.[2]

ਇੱਕ ਪਤ੍ਰਾ ਸਾਢੇ ਸੋਲਾਂ ਇੰਚ ਦਾ ਲੰਮਾ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ. ਇਸ ਦੀ ਲਿਖਤ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ.[3] ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਪਤ੍ਰਾ ਭੀ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਰਾਜ ਦੀ ਕਥਾ ਵਿੱਚੋਂ ੫੭੧੬ ਛੰਦ ਤੋਂ ੫੭੪੦ ਤਕ ਪਾਠ ਹੈ. ਨਮੂਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਪਾਠ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ- ਦੇਖਯੋ ਵਿਚਾਰ. ਰਾਜਾ ਅਪਾਰ. ਆਨਾਨ ਚਿੱਤ. ਪਰਮੰ ਪਵਿੱਤ. ੫੭੧੭।[4] ×××

ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ। ਸੌਂਦਰਜ ਭੂਪ। ਸੋਭਾ ਅਪਾਰ। ਸੋਭੇ ਸੁਧਾਰ। ੫੭੨੦ ।×××

ਫਰੀਦੀ. ਅਫਰੀਦੀ ਦਾ ਸੰਖੇਪ.

ਫਰੀਦੂੰ, **ਫਰੀਦੂੰ ਗਾਉ ਪਰਵਰ** ਫ਼ਾ فریدوں گاؤ پرور ਈਰਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜੋ ਜਮਸ਼ੇਦ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਾਂਗ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਆਬਤੀਨ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਸੀ. ਜ਼ੁਹਾਕ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਈਰਾਨ ਫਤੇ ਕਰਕੇ ਜਮਸ਼ੇਦ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਨੂੰ ਮਲੀਆਮੇਟ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਗ੍ਯਾ ਕੀਤੀ. ਇਸ ਪੁਰ ਫ਼ਰੀਦੂੰ ਦੀ ਮਾਈ ਆਪਣੇ ਪੁਤ੍ਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੂਰ ਚਲੀ ਗਈ ਅਰ ਉਸ ਜਗਾ ਇੱਕ ਗਵਾਲੇ ਦੀ ਗਊ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਇਹ ਨਾਉਂ ਪੈ ਗਿਆ. ਇਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਨ ੭੫੦ ਬੀ.ਸੀ. ਮੰਨਿਆ ਹੈ. ਦਸਮਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਅੱਠਵੀਂ ਹਕਾਯਤ ਵਿੱਚ ਫਰੀਦੂੰ ਦਾ ਨਾਮ ਆਇਆ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਬੈਤ ੪੩.

ਫਰੁ. ਫਲ. ਦੇਖੋ, ਫਰ ੧.

ਫਰੂ. ਵਿ—ਫਰ੍ਹ. ਫੜਨ ਵਾਲਾ. ਰੋਕਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਦਸੂਗੀਰ. "ਜਮਕਾਲੈ ਵਸਿ ਜਗੁ ਬਾਂਧਿਆ, ਤਿਸ ਦਾ ਫਰੂ ਨ ਕੋਇ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਵਡ) ੩ ਅ਼ فروع ਫ਼ੁਰੂਅ਼. ਫ਼ਰਅ਼ (ਸ਼ਾਖ-ਟਾਹਣੀ) ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਫਰੂਆ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਾਠ ਫਾੜਕੇ (ਖੋਦਕੇ) ਬਣਾਇਆ ਪਾਤ੍ਰ. ਕਠੌਤਾ. ਕਾਠ ਦਾ ਪਿਆਲਾ, ਜੋ ਫਕੀਰ ਮੰਗਣ ਸਮੇਂ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਰਖਦੇ ਹਨ. "ਫਰੂਆ ਬੀਚ ਡਾਰ ਕਰ ਦਯੋ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੩੯੮) ੨ ਫਾਹੁੜਾ. ਫਰਸਾ. ਧੂਈਂ ਦੀ ਹਾਖ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਫਾਹੁੜੀ. "ਲੈ ਫਰੂਆ ਤਿਹ ਸਾਮੁਹਿ ਧੂਪ ਜਗੈਹੈਂ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

[2]ਦੇਖੋ, ਕਪੂਰਾ ਸ਼ਬਦ.

[3]ਦੇਖੋ, ਗੁਰਮੁਖੀ ਸ਼ਬਦ.

[4]ਹੁਣ ਇਸ ਛੰਦ ਦਾ ਅੰਗ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ੪੪ਵਾਂ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ. ਪੁਰਾਣੇ ਲਿਖਾਰੀ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੰਤ ਤਕ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਾਰੀ ਰਖਦੇ ਸਨ. ਇਸ ਸਮੇਂ ਕ੍ਰਿਸਨਾਵਤਾਰ, ਕਲਕੀ ਅਵਤਾਰ ਸਸਤ੍ਰਨਾਮਮਾਲਾ ਆਦਿਕ ਦੇ ਅੰਗ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹਨ. ×××

ਫਰੀਦਕੋਟ ਪਤਿ ਰਾਜਾ ਹਰਇੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਫਰੇ. ਫੜੇ. ਪਕੜੇ। ੨ ਫੜ (ਪਕੜ) ਕੇ. "ਗੁਰੁ ਭੇਟੈ ਕਾਢੈ ਬਾਂਹ ਫਰੇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੫)

ਫਰੇਸਤਾ. ਦੇਖੋ, ਫਰਿਸਤਾ. "ਅਜਰਾਈਲੁ ਫਰੇਸਤਾ ਤਿਲੁ ਪੀੜੇ ਘਾਣੀ." (ਮ: ੫ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਫ਼ਰੇਫ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ فریفتن ਮੋਹ ਲੈਣਾ. ਦਿਲ ਚੁਰਾ ਲੈਣਾ. ਠਗਣਾ। ੨ ਠਗੇ ਜਾਣਾ. ਮੋਹਿਤ ਹੋਣਾ.

ਫ਼ਰੇਫ਼ਤਾ. ਫ਼ਾ. فریفتہ ਵਿ—ਮੋਹਿਤ. ਠਗਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਆਸ਼ਕ੍. ਆਸ਼ਕ.

ਫ਼ਰੇਬ. ਫ਼ਾ فریب ਸੰਗ੍ਯਾ—ਛਲ. ਕਪਟ। ੨ ਧੋਖਾ. ਜਾਲ.

ਫਰੇਬੀ. ਵਿ—ਫ਼ਰੇਬ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਛਲੀਆ. ਕਪਟੀ.

ਫਰੈਂ. ਫਲੈਂ. ਦੇਖੋ, ਫਰ ੧.

ਫਰੈਦੂੰ. ਦੇਖੋ, ਫਰੀਦੂੰ.

ਫਰੋ. ਦੇਖੋ, ਫਰੂ ੩। ੨ ਦੇਖੋ, ਫ਼ਿਰੋ। ੩ ਫਲੋ। ੪ ਫੜੋ.

ਫ਼ਰੋਸ਼. ਫ਼ਾ فروش ਵਿ—ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ. ਐਸੀ ਦਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ—ਮੇਵਾਫ਼ਰੋਸ਼. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਰੋਸ਼ੀਦਨ.

ਫਰੋਸ਼ਦ. ਫ਼ਾ فروشد ਵੇਚਦਾ ਹੈ. ਵੇਚੇ. ਵੇਚੇਗਾ.

ਫਰੋਸ਼ੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੇਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਵਪਾਰ. ਲੈਣ ਦੇਣ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਰੋਸ਼ੀਦਨ. "ਓਹੁ ਗਲਫਰੋਸੀ ਕਰੇ ਬਹੁਤੇਰੀ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧) ਭਾਵ—ਉਹ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਖੱਟਿਆ ਖਾਂਦਾ ਹੈ.

ਫ਼ਰੋਸ਼ੀਦਨ. ਫ਼ਾ فروشیدن ਕ੍ਰਿ—ਵੇਚਣਾ. ਫ਼ਰੋਖ਼ਤ ਕਰਨਾ.

ਫ਼ਰੋਖ਼ਤ. ਫ਼ਾ فروخت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵੇਚਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਵਿਕ੍ਰਯ। ੨ ਵਿ—ਵੇਚ ਦਿੱਤਾ.

ਫ਼ਰੋਖ਼ਤਨ. ਫ਼ਾ فروختن ਕ੍ਰਿ—ਵੇਚਣਾ. ਵਿਕ੍ਰਯਣ.

ਫ਼ਰੋਗ਼. ਫ਼ਾ فروغ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪ੍ਰਕਾਸ਼. ਚਮਤਕਾਰ. ਉਜਾਲਾ। ੨ ਰੌਣਕ.

ਫ਼ਰੋਗੁਜ਼ਾਸ਼੍ਤ. ਫ਼ਾ فروگزاشت ਫ਼ਰੋਗੁਜ਼ਾਸ਼੍ਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਮੁਆਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਛੱਡ ਦੇਣਾ। ੩ ਗਲਤੀ. ਭੁੱਲ.

ਫਰੋਜਾ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਾ.

ਫ਼ਰੋਜ਼ਾਂ. ਫ਼ਾ فروزان ਵਿ—ਚਮਕੀਲਾ. ਰੌਸ਼ਨ.

ਫਰੋਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਫਰੋਲਨਾ.

ਫਰੋਰੀ. ਫਰੋਲੀ. ਦੇਖੋ, ਫਰੋਲਨਾ. "ਪਗ ਸੋਂ ਰੇਤ ਫਰੋਰੀ ਜਬਹੀਂ." (ਨਾਪ੍ର)

ਫਰੋਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਰੇਤ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਮਿਲੀ ਵਸਤੁ ਨੂੰ ਏਧਰ ਓਧਰ ਹਿਲਾਕੇ ਟੋਲਣਾ। ੨ ਹੇਠ ਉੱਪਰ ਕਰਨਾ। ੩ ਟੋਲਨਾ. ਭਾਲਣਾ.

ਫਰੰਕ. ਦੇਖੋ, ਫਰਕਨਾ। ੨ ਫ੍ਰੈਂਕ. ਦੇਖੋ, ਫਿਰੰਗ.

ਫਰੰਗ
ਫਰੰਗੀ } ਦੇਖੋ, ਫਿਰੰਗ ਅਤੇ ਫਿਰੰਗੀ.

ਫਰ੍ਹੀ. ਦੇਖੋ, ਫਰੀ.

ਫਲ. ਸੰ. ਫਲ੍. ਧਾ—ਉਤਪੰਨ ਕਰਨਾ, ਫਲ ਦਾ ਉਪਜਣਾ, ਜਾਣਾ, ਤੋੜਨਾ, ਕਾਮਯਾਬ ਹੋਣਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਰਛ ਦਾ ਫਲ. "ਫਲ ਫਿਕੇ ਫੁਲ ਬਕਬਕੇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਕਰਮ ਦਾ ਨਤੀਜਾ. ਲਾਭ. "ਫਲ ਪਾਇਆ ਜਪਿ ਸਤਿਗੁਰੁ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ੪ ਸੰਤਾਨ. ਔਲਾਦ। ੫ ਨੇਜ਼ੇ ਅਰ ਤੀਰ ਦੀ ਮੁਖੀ। ੬ ਬਦਲਾ. ਪਲਟਾ। ੭ ਕਾਮਯਾਬੀ. ਕਾਰਯਸਿੱਧੀ.

ਫਲਅਦਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤੋਤਾ, ਜੋ ਫਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ.

ਫ਼ਲਸਫ਼ਹ. ਯੂ فلسفہ ਹਿਕਮਤ. ਮੰਤਕ. Philosophy.

ਫਲਕ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਤਖ਼ਤਾ. ਪੱਟੀ। ੨ ਪਤ੍ਰਾ. ਵਰਕ। ੩ ਹਥੇਲੀ. ਕਰਤਲ। ੪ ਫਲ. ਮੇਵਾ। ੫ ਨਤੀਜਾ. ਫਲ। ੬ ਲਾਭ। ੭ ਅ਼ فلک ਆਕਾਸ਼। ੮ ਸ੍ਵਰਗ. ਬਹਿਸ਼੍ਤ.

ਫਲਗੁ. ਫਲੇਗਾ। ੨ ਦੇਖੋ, ਫਲਗੁ.

ਫਲਗੁਣ. ਸੰ. ਫਾਲ੍ਗੁਨ. ਵਿ—ਲਾਲਰੰਗਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਅਰਜੁਨ. ਕੁੰਤੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਪੁਤ੍ਰ। ੩ ਫੱਗੁਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਰਣਮਾਸੀ ਨੂੰ ਚੰਦ੍ਰਮਾ, ਪੂਰਵਾਫਾਲਗੁਨੀ ਅਥਵਾ ਉੱਤਰਾ ਫਾਲਗੁਣੀ ਨਛਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਉਦੇ ਹੋਵੇ.

ਫਲਗੁਣਿ. ਫੱਗੁਣ ਵਿੱਚ. "ਫਲਗੁਣਿ ਨਿਤ ਸਲਾਹੀਐ." (ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ)

ਫਲਗੁਨ. ਫੱਗੁਣ. ਦੇਖੋ, ਫਲਗੁਣ.

ਫਲਗੁਨਿ. ਫੱਗੁਣ ਵਿੱਚ. "ਫਲਗੁਨਿ ਮਨਿ ਰਹਸੀ ਪ੍ਰੇਮੁ ਸੁਭਾਇਆ." (ਤੁਖਾ ਬਾਰਹਮਾਹਾ)

ਫਲਗੁ. ਸੰ. ਫਲ੍ਗੁ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਹਾਰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਇੱਕ ਨਦੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਗਯਾ ਤੀਰਥ ਹੈ. ਵਾਯੁਪੁਰਾਣ ਅਤੇ ਅਤ੍ਰਿ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਵਡਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ. ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਲੀਲਾਜਾਨ" ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ੨ ਇਸ ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਤੀਰਥ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਕੁਰੁਕ੍ਸ਼ੇਤ੍ਰ ਭੂਮਿ ਵਿੱਚ ਪਹੋਏ ਪਾਸ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਭੀ ਗਯਾ ਵਾਂਙ ਲੋਕ ਪਿਤਰਾਂ ਨਿਮਿੱਤ ਪਿੰਡਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ੩ ਗੁਲਾਲ. ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਚੂਰਣ, ਜੋ ਹੋਲੀ ਖੇਡਣ ਸਮੇਂ ਵਰਤੀਦਾ ਹੈ। ੪ ਵਿ—ਅਸਾਰ. ਤੱਤ ਤੋਂ ਖਾਲੀ। ੫ ਛੋਟਾ। ੬ ਵ੍ਯਰਥ. ਨਿਰਰਥਕ। ੭ ਸਾਧਾਰਣ. ਮਾਮੂਲੀ। ੮ ਲਾਲ. ਸੁਰਖ਼। ੯ ਕਮਜ਼ੋਰ.

ਫਲਘਾ. ਫਲ-ਅਘ. ਕੁਕਰਮਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ. "ਫਿਰਿ ਪਛੁਤਾਨੇ ਹਥ ਫਲਘਾ." (ਸੂਹੀ ਮ: ੪) ਜਦ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਫਲ ਹੱਥ ਲੱਗਾ (ਮਿਲਿਆ), ਤਦ ਪਛਤਾਏ.

ਫਲਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਫਲ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ. "ਫਲੀਅਹਿ ਫੁਲੀਅਹਿ ਬਪੁੜੇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਫਲਣੇ. ਫਲ ਲੈਣੇ ਦਾ ਸੰਖੇਪ. "ਜੋ ਸੇਵੈ ਸਭ ਫਲਣੇ." (ਨਟ ਮ: ੪) ੨ ਫਲ ਯੋਗ੍ਯ.

ਫਲਤਹ. ਸੰ. ਫਲਤः ਵ੍ਯ—ਨਤੀਜੇ ਤੋਂ। ੨ ਇਸਲਿਯੇ. ਇਸ ਵਾਸਤੇ.

ਫਲਦ. ਸੰ. ਵਿ—ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬਿਰਛ.

ਫਲਧ
ਫਲਧਰ } ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫਲ ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਬਿਰਛ। ੨ ਬਰਛਾ (ਨੇਜਾ) ਅਤੇ ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ) ਦੇਖੋ, ਫਲ ੫.

ਫਲਧਰ ਅਰਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫਲਧਾਰੀ (ਬਿਰਛ) ਦਾ ਵੈਰੀ ਹਾਥੀ।

੨ ਫਲ (ਮੁਖੀ) ਧਾਰਨ ਵਾਲਾ ਤੀਰ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਅਰਧਚੰਦ੍ਰ ਵਾਣ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਤੀਰ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ)

ਫਲਧਰ ਅਰਿਣੀ. ਸੰਗਯਾ—ਫਲਧਰ ਅਰਿ (ਹਾਥੀ) ਵਾਲੀ. ਉਹ ਫ਼ੌਜ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਾਥੀ ਹੋਣ. ਣੀ ਪ੍ਰਤ੍ਯਯ ਦਾ ਅਰਥ ਵਾਲੀ ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ)

ਫਲਨਾ. ਦੇਖੋ, ਫਲਣਾ.

ਫਲਨਿ. ਫਲਦੇਣ. "ਕਬੀਰ ਫਲ ਲਾਗੇ ਫਲਨਿ." (ਸ) ਫਲ ਦੇਣ ਲੱਗੇ. ਫਲਣ ਲੱਗੇ। ੨ ਸੰ. ਫਲਿਨ੍. ਸੰਗਯਾ—ਬਿਰਛ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਲ ਲਗਦੇ ਹਨ.

ਫਲਰਾਜ, ਫਲਰਾਜਨ ਸੰਗਯਾ—ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮਤੀਰਾ ਅਤੇ ਖਰਬੂਜਾ। ੨ ਕਈਆਂ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਬ.

ਫਲਰੁਹਾ. ਦੇਖੋ, ਫਲੇਰੁਹਾ.

ਫਲਾ. ਦੇਖੋ, ਫਲ੍ਹਾ। ੨ ਸੰ. ਜੰਡੀ ਦਾ ਬਿਰਛ. ਸ਼ਮੀ.

ਫਲਾਂ. ਅ਼ فلاں ਫ਼ੁਲਾਂ. ਵਿ—ਅਮੁਕ. ਕੋਈ ਇੱਕ। ੨ ਸਰਵ—ਕੋਈ.

ਫ਼ਲਾਸਫ਼ਹ. ਅ਼. فلاسفہ ਫ਼ੈਲਸੂਫ਼ ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. Philosophers.

ਫਲਾਸੀ. ਸੰ. ਫਲਾਸ਼ਿਨ੍. ਫਲਾਸ਼ੀ. ਫਲ ਖਾਣ ਵਾਲਾ. ਕੇਵਲ ਫਲ ਖਾਕੇ ਗੁਜਾਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਫਲਾਹਾਰੀ.

ਫਲਾਹਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਫਲ-ਆਹਾਰ. ਕੇਵਲ ਫਲ ਖਾਣਾ. ਫਲ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਭੋਜਨ ਦਾ ਤਿਆਗ.

ਫਲਾਹਾਰੀ. ਫਲਾਹਾਰਿਨ੍. ਵਿ—ਫਲਾਸ਼ੀ. ਫਲਾਂ ਦਾ ਆਹਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਫਲਾਂਗ, ਫਲਾਂਘ ਸੰਗਯਾ—ਪ੍ਲਵੰਘਨ. ਟਪੂਸੀ ਮਾਰਕੇ ਲੰਘਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਛਾਲ। ੨ ਫਰਲਾਂਗ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ.

ਫਲਾਦੇਸ਼. ਸੰਗਯਾ—ਕਿਸੇ ਬਾਤ ਦਾ ਫਲ ਕਹਿਣਾ. ਨਤੀਜਾ ਦੱਸਣਾ। ੨ ਜ੍ਯੋਤਿਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਗ੍ਰਹ ਆਦਿ ਦਾ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਫਲ ਕਹਿਣਾ.

ਫਲਾਧਿਆ. ਫਲ-ਲਾਧਿਆ. ਫਲ ਪਾਇਆ. "ਸਚੁ ਸਚਾ ਸੇਵਿ ਫਲਾਧਿਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਫਲਾਨਦ. ਫਲ-ਆਨੰਦ. "ਸਘਨ ਬਾਸ ਫਲਾਨਦ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) ਸੰਘਣਾ ਬਣ ਸੁਗੰਧ ਅਤੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਆਨੰਦ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈ.

ਫਲਾਨਾ. ਦੇਖੋ, ਫਲਾਂ.

ਫਲਿਸ. ਸੰਗਯਾ—ਫਲ-ਈਸ਼. ਬਿਰਛ. (ਸਨਾਮਾ)

ਫਲਿਤ. ਸੰ. ਵਿ—ਫਲਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਲਾਭ ਸਹਿਤ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਬਿਰਛ.

ਫਲੀ. ਸੰਗਯਾ—ਮਟਰ ਸਰਸੋਂ ਸੇਮ ਆਦਿ ਦੇ ਚਿਪਟੇ ਜਾਂ ਗੋਲ ਅਰ ਲੰਮੇ ਫਲ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੀਜ ਦੀ ਪੰਕ੍ਤਿ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ੨ ਸੰ. ਫਲਿਨ੍. ਵਿ—ਫਲ ਵਾਲਾ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਬਿਰਛ। ੪ ਦੇਖੋ, ਫਲ੍ਹੀ.

ਫਲੀਆਂ. ਖਤ੍ਰੀਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਜਾਤਿ. "ਫਲੀਆਂ ਖੋਖਰਾਇਣ ਅਵਗਾਹੀ." (ਭਾਗੁ)

ਫਲੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਪਲੀਤਾ ਅਤੇ ਫਤੀਲ.

ਫਲੀਭੂਤ. ਵਿ—ਲਾਭਦਾਇਕ. ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲਾ.

ਫਲੁ. ਦੇਖੋ, ਫਲ. "ਧਰਮ ਫੁਲੁ ਫਲੁ ਗਿਆਨੁ." (ਬਸੰ ਮ: ੧)

ਫਲੂਸ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ੁਲੂਸ.

ਫਲੂਹਾ. ਅ਼ فلوہ ਫ਼ੁਲੂਹ਼. ਸੰਗਯਾ—ਬਿਆਈ. ਖ਼ੁਸ਼ਕੀ ਸਰਦੀ ਦੇ ਕਾਰਣ ਹੱਥ ਪੈਰ ਦੀ ਤੁਚਾ ਵਿੱਚ ਆਈ ਤੇੜ। ੨ ਛਾਲਾ. "ਸਤਗੁਰੂ ਕੇ ਤਬ ਪਰੇ ਫਲੂਹੈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਫਲੇਰੁਹਾ. ਸੰ. ਦੇਖੋ, ਪਾਟਲ.

ਫਲੋਹਾਰ. ਦੇਖੋ, ਫਲਾਹਾਰ. "ਫਲੋਹਾਰ ਕੀਏ ਫਲੁ ਜਾਇ." (ਬਿਲਾ ਥਿਤੀ ਮ: ੧)

ਫਲੌਰ. ਦੇਖੋ, ਫਿਲੌਰ.

ਫਲੌਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁੱਲੀ ਹੋਈ ਕਚੌਰੀ. ਮੋਣਦਾਰ ਅਤੇ ਖਸਤਾ ਕਚੌਰੀ. ੨ ਦੇਖੋ, ਫਿਲੌਰੀ.

ਫਲੰਗ. ਦੇਖੋ, ਫਲਾਂਗ.

ਫਲ੍ਹਾ. ਸੰ. ਫਲਹਕ. ਸੰਗਯਾ—ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਪੁਰ ਲਾਇਆ ਤਖਤਾ ਖਿੜਕ ਆਦਿ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅੰਦਰ ਆਉਣਾ ਅਥਵਾ ਜਾਣਾ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇ। ੨ ਅਨਾਜ ਗਾਹੁਣ ਵੇਲੇ ਬਲਦਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਬੱਧਾ ਭਾਰੀ ਝਾਫਾ, ਜੋ ਕਣਕ ਜੌਂ ਆਦਿ ਦੀ ਨਾਲ ਨੂੰ ਤੋੜ ਮਰੋੜ ਸੁੱਟਦਾ ਹੈ.

ਫਲ੍ਹੀ. ਛੋਟਾ ਫਲ੍ਹਾ. ਦੇਖੋ, ਫਲ੍ਹਾ.

ਫਵਜ. ਦੇਖੋ, ਫੌਜ. "ਗਾਹ ਗਾਹ ਫਿਰੇ ਫਵਜਨ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਫੱਵਾਰਾ. ਦੇਖੋ, ਫੁਹਾਰਾ.

ਫੜ. ਸੰਗਯਾ—ਫਾੜਾ. ਤਖਤਾ. ਫੱਟ। ੨ ਸ਼ੇਖ਼ੀ. ਲਾਫ਼। ੩ ਜੂਏ ਦਾ ਦਾਉ। ੪ ਦੰਭ. ਪਾਖੰਡ. ਸੰ. ਸ੍ਫਰ। ੫ ਦੇਖੋ, ਫੜਨਾ.

ਫੜਕਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਫੜ ਫੜ ਕਰਨਾ. ਪੰਖਾਂ ਦਾ ਫੜ ਫੜ ਸ਼ਬਦ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਅੰ. flutter.

ਫੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਕੜਨਾ. ਪ੍ਰਗ੍ਰਹਣ.

ਫੜਫੋਟ. ਸਿੰਧੀ. ਸੰਗਯਾ—ਡਰ. ਖ਼ੌਫ਼। ੨ ਹਲਚਲ.

ਫੜਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਕੜਾਣਾ. ਪ੍ਰਗ੍ਰਹਣ ਕਰਾਉਣਾ. "ਲੜੁ ਆਪਿ ਫੜਾਏ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫)

ਫੜਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪਕੜਕੇ. ਫੜਕੇ.

ਫੜੀ. ਵਿ—ਪਾਖੰਡੀ. ਦੰਭੀ. ਦੇਖੋ, ਫੜ ੪। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਧਨੁਖ, ਜਿਸ ਦੀ ਚੌੜੀ ਫੜ (ਫੱਟੀ) ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਫੜ ੧. "ਫੜੀ ਬਲੰਦ ਮੰਗਾਇਓਸ ਫਰਮਾਇਸ ਕਰ ਮੁਲਤਾਨ ਕਉ." (ਚੰਡੀ ੩) ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਧਨੁਖ ਕਿਸੀ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਨ.

ਫੜੀਅਗੁ. ਪਕੜਿਆ ਜਾਊ. "ਹੋਂਦਾ ਫੜੀਅਗੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ਹੌਮੈ ਵਾਲਾ ਫੜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ.

ਫੜੁ. ਪਾਖੰਡ. ਦੰਭ. ਦੇਖੋ, ਫੜ ੪. "ਫੜੁ ਕਰਿ ਲੋਕਾ ਨੋ ਦਿਖਲਾਵਹਿ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ)

ਫ਼ਾ. ਫ਼ਾ ف ਸੰਗਯਾ—ਪਜਾਰੀ ਵਸਤੁ। ੨ ਵਿ—ਲੱਜਾਵਾਨ। ੩ ਸੰ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਸਫਲ ਬੋਲਣਾ। ੪ ਸੰਤਾਪ.

ਫਾਇਤਾ. ਦੇਖੋ, ਫਾਤੀਆ ੩. "ਨਮਾਜ ਦਰੂਦ ਨ ਫਾਇਤਾ." (ਮਗੋ)

ਫਾਲ. ਅ਼ فال ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ਕੁਨ। ੨ ਰਮਲ ਦਾ ਲਗਨ. "ਮੌਤ ਕੀ ਇਹ ਸਭ ਨਿਸ਼ਾਨੀ, ਫਾਲ ਐਸੀ ਆਵਸੀ." (ਸਲੋਹ)

ਫਾਲਸਾ. ਫ਼ਾ فالسہ ਸੰਗਯਾ—ਇੱਕ ਪੌਧਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਖਟਮਿਟੇ ਫਲ ਲਗਦੇ ਹਨ. ਸੰ. ਪਰੁਸ਼ਕ. ਇਸ ਦਾ ਸ਼ਰਬਤ ਪਿੱਤਰੋਗਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਭੁੱਖ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. Grewia Asiatica.

ਫਾਲਗੁਨ. ਸੰ. ਫਾਲ੍ਗੁਨ. ਫੱਗੁਣ ਦਾ ਮਹੀਨਾ। ੨ ਅਰਜੁਨ. ਦੇਖੋ, ਫਲਗੁਣ.

ਫਾਲਤੂ. ਵਿ—ਫ਼ਾਦਲ. ਫ਼ਾਜ਼ਲ. ਵਾਧੂ. ਜੋ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਚ ਰਹੇ। ੨ ਨਿਕੰਮਾ.

ਫਾਲਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਫਫੋਲਾ. ਛਾਲਾ. "ਪਾਇਨ ਪਰੇ ਫਾਲਰੇ ਘਨੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਫਾਲਾ. ਸੰ. ਫਾਲ. ਸੰਗਯਾ—ਹਲ ਦੀ ਚਉ ਅੱਗੇ ਲੱਗਾ ਲੋਹੇ ਦਾ ਤਿੱਖਾ ਫਲ ਜੋ ਵਾਹੁਣ ਸਮੇਂ ਜ਼ਮੀਨ ਪਾੜਦਾ ਹੈ.

ਫਾਲਿਆ. ਫੈਲਿਆ. "ਚੰਦਨ ਵਾਸ ਵਣਸਪਤਿ ਫਾਲਿਆ." (ਭਾਗੁ)

ਫ਼ਾਲਿਜ. ਅ فالج ਸੰਗਯਾ—ਅਰਧਾਂਗ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਦਾ ਰੋਗ. ਪਕ੍ਸ਼ਾਘਾਤ. ਦੇਖੋ, ਅਧਰੰਗ.

ਫਾਵਾ. ਫ਼ਾ ਫ਼ਾਵਾ ਵਿ—ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ। ੨ ਮਾਨ ਪ੍ਰਤਿਸ਼੍ਠਾ ਰਹਿਤ. ਅਪਮਾਨਿਤ. "ਫਾਵਾ ਹੁਇਕੈ ਉਠਿ ਘਰਿ ਆਇਆ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਫਾਵੀ. ਫਾਵਾ ਦਾ ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਿੰਗ. "ਫਾਵੀ ਹੋਈ ਭਾਲ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਰਾਮ ੧) ਦੇਖੋ, ਫਾਵਾ.

ਫਾੜ. ਸੰਗਯਾ—ਖੰਡ. ਟੁਕੜਾ. ਚੀਰਕੇ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਫਾੜਾ.

ਫਾੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਪਾੜਨਾ. ਚੀਰਨਾ। ੨ ਅਲਗ ਕਰਨਾ। ੩ ਫੋਟਕ ਪਾਉਂਣਾ.

ਫਾੜੀ. ਸੰਗਯਾ—ਟੁਕੜਾ. ਖੰਡ। ੨ ਫਲ ਦੀ ਫਾਂਕ.

ਫਿਆਜ. ਦੇਖੋ, ਫੈਯਾਜ.

ਫਿਸਕ. ਅ਼ فسخ ਫ਼ਸਖ਼. ਅ਼ਹਿਦਨਾਮਾ ਤੋੜਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਸੌਦਾ ਮੋੜਨਾ। ੩ ਅ਼ فسق ਫ਼ਿਸਕ਼. ਬਦੀ. ਬੁਰਾਈ. ਪਾਪ.

ਫਿਸਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਰਪਟਣਾ. ਚਿਕਣੇ ਥਾਉਂ ਪੈਰ ਨਾ ਜਮਣਾ. ਤਿਲ੍ਹਕਣਾ.

ਫਿਸਾਦ. ਦੇਖੋ, ਫਸਾਦ.

ਫਿੱਸਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਕਿਸੇ ਭਰੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਫੁੱਟ ਪੈਣਾ.

ਫ਼ਿਹਰਿਸ੍ਤ. ਅ਼ فہرست ਸੰਗਯਾ—ਸੂਚੀ. ਤਤਕਰਾ. ਵਸਤਾਂ ਦੀ ਤਫਸੀਲ (ਵੇਰਵਾ). List (table of contents)

ਫਿਕਨ. ਫ਼ਾ فگن ਵਿ-ਫੈਂਕਣ ਵਾਲਾ. ਇਹ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ—"ਹਿਰਾਸੁਲ ਫਿਕਨ ਹੈ." (ਜਾਪੁ) ਡਰ ਨੂੰ ਪਰੇ ਸਿੱਟਣ ਵਾਲਾ ਹੈ.

ਫਿਕਫਿਕਾ. ਵਿ—ਬਹੁਤ ਫਿੱਕਾ. ਅਤਿ ਬੇਸੁਆਦ। ੨ ਸ਼ੋਭਾਹੀਨ.

ਫਿਕਰ. ਅ਼ فکر ਸੰਗਯਾ—ਸੋਚ. ਚਿੰਤਾ. ਖਟਕਾ. "ਦਿਲ ਕਾ ਫਿਕਰ ਨ ਜਾਇ." (ਤਿਲੰ ਕਬੀਰ) ੨ ਧਿਆਨ. ਵਿਚਾਰ. ਚਿੰਤਨ.

ਫਿਕਰਨ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁਤਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਫੁਕਾਰਾ ਮਾਰਨਾ। ੨ ਗਿੱਦੜ ਦੀ ਧੁਨੀ. ਜੰਭਾਈ (ਅਵਾਸੀ) ਲੈਣ ਜੇਹੀ ਮੁਖ ਤੋਂ ਧੁਨੀ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਫਿਤਕਾਰ ੨. "ਰਣ ਫਿਕਰਤ ਜੰਬੁਕ ਫਿਰਹਿਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧)

ਫ਼ਿਕਰਮੰਦ / **ਫਿਕਰਵੰਦ** } ਫ਼ਾ فکرمند ਵਿ—ਚਿੰਤਾ ਵਾਲਾ. ਸੋਚ ਦਾ ਗ੍ਰਸਿਆ ਹੋਇਆ. "ਫਿਕਰਵੰਦ ਹ੍ਵੈ ਭਾਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ) ੨ ਧ੍ਯਾਨਪਰਾਇਣ.

ਫ਼ਿਕ਼ਰਾ. ਅ਼ فقرہ ਸੰਗਯਾ—ਪਦ. ਕਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ, ਜੋ ਪੂਰਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ. ਵਾਕ. Sentence.

੨ ਕੰਗਰੋੜ ਦੀ ਹੱਡੀ. ਗੰਢ.

ਫਿੰਕਰੀ. ਸੰ. ਫੇਰੁਕੀ. ਸੰਗਯਾ—ਗਿਦੜੀ. "ਫਿਕੰਤ ਫਿੰਕਰੀ ਫਿਰੰ." (ਰਾਮਾਵ)

ਫਿਕਰੀਆ. ਵਿ—ਫਿੱਕਾ. ਬੇਸੁਆਦ. "ਹਰਿਰਸ ਬਿਨ ਸਭ ਸੁਆਦ ਫਿਕਰੀਆ." (ਆਸਾ ਮ: ੫)

ਫਿਕਰੰਤ. ਫੁਤਕਾਰ ਕਰੰਤ. ਦੇਖੋ, ਫਿਕਰਨ ਅਤੇ ਫਿਤਕਾਰ ੨. "ਫਿਕਰੰਤ ਸ੍ਵਾਨ ਸ੍ਰਿਗਾਲ." (ਚੰਡੀ ੨)

ਫਿਕਾ. ਵਿ—ਫੀਕਾ. ਬੇਰਸ. ਬੇਸੁਆਦ. "ਫਲ ਫਿਕੇ ਫੁਲ ਬਕਬਕੇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਬਦਜ਼ਬਾਨ, ਜੋ ਮਿੱਠਾ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦਾ. "ਫਿਕਾ ਦਰਗਹਿ ਸੁਟੀਐ, ਮੁਹ ਥੁਕਾਂ ਫਿਕੇ ਪਾਹਿ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੩ ਕੌੜਾ. ਰੁੱਖਾ. "ਨਾਨਕ ਫਿਕੈ ਬੋਲਿਐ ਤਨੁ ਮਨੁ ਫਿਕਾ ਹੋਇ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੪ ਸ਼ੋਭਾਹੀਨ. "ਮਾਇਆ ਕਾ ਰੰਗ ਸਭੁ ਫਿਕਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫)

ਫਿਕੰਤ. ਫੁਤਕਾਰ ਕਰੰਤ. ਦੇਖੋ, ਫਿਕਰਨ, ਫਿੰਕਰੀ ਅਤੇ ਫਿਤਕਾਰ.

ਫਿਕੰਦਨ. ਫ਼ਾ فگندن ਕ੍ਰਿ—ਸਿੱਟਣਾ. ਗਿਰਾਉਣਾ. ਫੈਂਕਣਾ.

ਫਿਕੰਨ. ਦੇਖੋ, ਫਿਕਨ.

ਫਿੱਕ. ਸੰਗਯਾ—ਫਿੱਕਾਪਨ. ਰਸ ਦਾ ਨਾ ਹੋਣਾ। ੨ ਅਣਬਣ, ਕੁਰਸ.

ਫਿਕ੍ਰ. ਦੇਖੋ, ਫਿਕਰ.

ਫਿਕ੍ਰਣੀ. ਗਿਦੜੀ. ਦੇਖੋ, ਫਿੰਕਰੀ. "ਭਛੰਤ ਫਿਕ੍ਰਣੀ ਤਨੰ." (ਕਲਕੀ)

ਫ਼ਿਜ਼ਾ. ਫ਼ਾ فزا ਵਿ—ਵਧਾਉਣ (ਅਧਿਕ ਕਰਨ) ਵਾਲਾ. ਇਹ ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅੰਤ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ—ਦਿਲਫ਼ਿਜ਼ਾ (ਦਿਲ ਵਧਾਉਣ ਵਾਲਾ). ੨ ਦੇਖੋ, ਫ਼ਜ਼ਾ.

ਫਿਟ. ਵ੍ਯ—ਧਿੱਕਾਰ. ਲਾਨਤ। ੨ ਵਿ—ਨਿੰਦਾ ਯੋਗ੍ਯ। ੩ ਅਪਵਿਤ੍ਰ.

ਫਿਟਕ. ਸੰਗਯਾ—ਧਿਕਾਰ ਯੋਗ੍ਯ ਕਰਮ। ੨ ਖੋਟਾ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਵਾਦੀ. ਮੰਦ ਵ੍ਯਸਨ. "ਫਿਟਕ ਫਿਟਕਾ ਕੋੜੁ ਬਦੀਆਂ." (ਸਵਾ ਮ: ੩)

ਫਿਟਕਣਾ / **ਫਿਟਕਨਾ** } ਕ੍ਰਿ—ਧਿੱਕਾਰਨਾ. ਲਾਨਤ ਦੇਣਾ. "ਨਿੰਦਕ ਕਉ ਫਿਟਕੇ ਸੰਸਾਰ." (ਭੈਰ ਮ: ੫) "ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਿਆ ਫਿਟਕਿਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਫਿਟਕਾਰ. ਸੰ. ਫੇਟ੍ਕਾਰ. ਫਿਟਕ ਕਹਿਣ ਦੀ ਧੁਨੀ. ਧਿੱਕਾਰ.

ਲਾਨਤ.

ਫਿਟਕੀਨਗਰੀ } ਸ਼ਾਪਿਤ (ਸਰਾਫੀ ਹੋਈ) ਨਗਰੀ, ਸਰਹਿੰਦ.
ਫਿਟਕੀਪੁਰੀ } ਦੇਖੋ, ਗੁਰੁਮਾਰੀ.

ਫਿਟਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਧਿੱਕਾਰ ਕਹਿਣਾ. ਲਾਨਤ ਦੇਣੀ। ੨ ਕੁਸ਼੍ਰੀ ਹੋਣਾ। ੩ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋਕੇ ਕਿਸੇ ਵਸਤੁ ਦਾ ਸਰੂਪ ਵਿਗੜਨਾ. ਜਿਵੇਂ—ਦੁੱਧ ਦਾ ਫਿੱਟਣਾ। ੪ ਹੰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਮਿਜਾਜ ਦਾ ਵਿਗੜਨਾ, ਜਿਵੇਂ—ਉਹ ਬਹੁਤਾ ਧਨ ਅਤੇ ਮਾਨ ਪਾਕੇ ਫਿੱਟ ਗਿਆ ਹੈ.

ਫਿਟਾ } ਵਿ—ਫਿਟਕਾਰਿਆ. ਧਿੱਕਾਰਿਆ ਹੋਇਆ।
ਫਿੱਟਿਆ } ੨ ਅਪਮਾਨਿਤ. ਨਿਰਾਦਰ ਕੀਤਾ. "ਫਿਟਾ ਵਤੈ ਗਲਾ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਗੱਲਾ (ਟੋਲਾ) ਧਿੱਕਾਰਿਆ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ੩ ਨਿੰਦਾ ਯੋਗ੍ਯ. "ਨਾਨਕ ਮਨ ਕੇ ਕੰਮ, ਫਿਟਿਆ ਗਣਤ ਨ ਆਵਹੀ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ)

ਫਿਟੁ. ਦੇਖੋ, ਫਿਟ. "ਫਿਟੁ ਇਵੇਹਾ ਜੀਵਿਆ ਜਿਤੁ ਖਾਇ ਵਧਾਇਆ ਪੇਟੁ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) "ਤਿਸ ਨੋ ਫਿਟੁ ਫਿਟੁ ਕਹੈ ਸਭ ਸੰਸਾਰੁ." (ਮ: ੪ ਵਾਰ ਗਉ ੧)

ਫਿੰਡ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੰਦੁਕ. ਗੇਂਦ. ਖੁੱਦੋ. ਖਿੰਨੂ.

ਫਿੱਡਾ. ਵਿ—ਛਿੱਬਾ. ਬੈਠਵਾਂ। ੨ ਫਿੱਸਿਆ ਹੋਇਆ.

ਫਿਤਕਾਰ. ਸੰ. ਫੁਤ੍ਕਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੂੰਕਾਰ. ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਸਾਹ ਕੱਢਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਸੰ. ਫੇਤ੍ਕਾਰ—ਫੇਤਕਾਰ. ਬਘਿਆੜ ਗਿੱਦੜ ਕੁੱਤੇ ਆਦਿ ਦੇ ਬੋਲਣ ਦੀ ਧੁਨਿ.

ਫਿਤਕਾਰੀ. ਵਿ—ਫੁਕਾਰਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ. ਭੌਂਕਣ ਵਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਫਿਤਕਾਰ.

ਫਿਤਕਾਰੀ ਫੇਤ. ਸੌ ਸਾਖੀਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ— "ਪਹਿਲਾਂ ਆਵੈ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਫਿਤਕਾਰੀ ਫੇਤ." ਸੌ ਸਾਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿੰਘ ਇਸ ਦਾ ਅਰਥ ਕਲਪਦੇ ਹਨ—ਫਤੇ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ (ਵਿਜਯੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ) ਫ਼ਤੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ.

ਫ਼ਿਤਨ. ਅ਼ فتن ਫ਼ਿਤਨਾ ਦਾ ਬਹੁ ਵਚਨ.

ਫ਼ਿਤਨਾ. ਅ਼ فتنه ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਪਦ੍ਰਵ. ਝਗੜਾ. ਫਸਾਦ। ੨ ਕਲੇਸ਼. ਦੁੱਖ.

ਫ਼ਿਤ਼ਰਤ. ਅ਼ فطرت ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਨਾਈ। ੨ ਪੈਦਾਇਸ਼. ਉਤਪੱਤਿ। ੩ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁਭਾਉ। ੪ ਸਾਜਿਸ਼. intrigue.

ਫ਼ਿਦਵੀ. ਅ਼ فدوی ਵਿ—ਫ਼ਿਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ. ਜਾਨਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਸ੍ਵਾਮੀ ਦਾ ਭਗਤ. ਆਗ੍ਯਾਕਾਰੀ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦਾਸ. ਸੇਵਕ.

ਫ਼ਿਦਾ. ਅ਼ فدا ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਕੁਰਬਾਨੀ.

ਫਿਰ. ਵ੍ਯ—ਪੁਨ: ਦੋਬਾਰਾ. ਬਾਰ ਬਾਰ. ਬਹੁਰ.

ਫ਼ਿਰ਼ਊਨ. ਦੇਖੋ, ਫਰਊਨ

ਫਿਰਹੰਗ. ਦੇਖੋ, ਫਰਹੰਗ। ੨ ਦੇਖੋ, ਫਿਰੰਗ. "ਫਿਰਹੰਗ ਕੇ ਫਿਰੰਗਾ ਵਾਲੀ." (ਅਕਾਲ)

ਫਿਰਕਾ. ਅ਼ فرقه ਫ਼ਿਰਕ਼ਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗਰੋਹ. ਟੋਲੀ। ੨ ਪੰਥ। ੩ ਕ਼ੌਮ। ੪ ਜਾਤਿ.

ਫਿਰਣਸੀਹ. ਫੇਰੂ ਦਾ ਸਿੰਘ. "ਗੁਰੁਜਗਤ ਫਿਰਣਸੀਹ ਅੰਗਰਉ." (ਸਵੈਯੇ ਮ: ੨ ਕੇ) ਬਾਬਾ ਫੇਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸਿੰਘ-ਰੂਪ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ.

ਫਿਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਵਿਚਰਨਾ. ਫੇਰਾ ਪਾਉਣਾ. "ਹਉ ਫਿਰਉ ਦਿਵਾਨੀ ਆਵਲ ਬਾਵਲ." (ਦੇਵ ਮ: ੪) ੨ ਮੁੜਨਾ. ਹਟਣਾ। ੩ ਚੌਰਾਸੀ ਦੇ ਚਕ੍ਰ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਮਣਾ। ੪ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਖਹਰਾ ਗੋਤ ਦਾ ਜੱਟ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਕੇ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਹੋਇਆ। ੫ ਸੂਦ ਜਾਤਿ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ। ੬ ਬਹਲ ਗੋਤ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ.

ਫਿਰਤ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫਿਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਭ੍ਰਮਣ. "ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਫਿਰਤ ਕੀਤੀ." (ਲੋਕੋ) ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਫਿਰਦਾ. ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਦਾ. "ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭੁ ਆਇਆ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਫਿਰਤਉ. ਫਿਰਦਾ ਹੈ. "ਫਿਰਤਉ ਗਰਬ ਗੁਬਾਰਿ ਮਰਣੁ ਨਹ ਜਾਨਈ." (ਫੁਨਹੇ ਮ: ੫)

ਫਿਰਥਈ. ਫਿਰਦਾ ਹੈ. ਫਿਰਦੇ ਹਨ. "ਧਰਮੁ ਅਰਥੁ ਸਭੁ ਕਾਮੁ ਮੋਖੁ ਹੈ, ਜਨ ਪੀਛੇ ਲਗਿ ਫਿਰਥਈ." (ਕਲਿ ਮ: ੪)

ਫਿਰਦੌਸ } ਦੇਖੋ, ਫਰਦੌਸ ਅਤੇ ਫਰਦੌਸੀ.
ਫਿਰਦੌਸੀ }

ਫਿਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਫਿਰਣਾ.

ਫਿਰਨੀ. ਫ਼ਾ فرنی ਸੰਗ੍ਯਾ—ਦੁੱਧ ਚਾਉਲ ਖੰਡ ਪਕਾਕੇ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਇੱਕ ਖਾਜਾ। ੨ ਖ਼ਾ. ਚੱਕੀ, ਜੋ ਫਿਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ.

ਫਿਰਨੀ ਦੀ ਸਵਾਰੀ. ਖ਼ਾ. ਚੱਕੀ ਪੀਹਣੀ. ਚੱਕੀ ਫੇਰਕੇ ਆਟਾ ਪੀਹਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਫਿਰਾ. ਕਟਾਰਾ ਜਾਤਿ ਦਾ ਖਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਯੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਵਿਸ਼੍ਵਾਸੀ ਸੀ. ਇਹ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦੇਵ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋਕੇ ਸਤ੍ਯ ਦਾ ਖੋਜੀ ਹੋਇਆ.

ਫਿਰਾਉ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੇੜਾ. ਚਕ੍ਰ. ਘੁਮਾਉ। ੨ ਖ਼ਮ. ਵਿੰਗ। ੩ ਅ਼ فرع ਫ਼ਰਅ਼. ਚੋਟੀ. ਸਿਰ. "ਤਨੁ ਮਨੁ ਸਉਪੇ ਜੀਅ ਸਿਉ ਭਾਈ, ਲਏ ਹੁਕਮਿ ਫਿਰਾਉ." (ਸਵਾ ਮ: ੩) ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਸਿਰ ਪੁਰ ਲਵੇ.

ਫਿਰਾਈ. ਦੇਖੋ, ਭਿਰਾਈ ੨.

ਫਿਰਾਹਰ. ਫਿਰਣ ਦਾ ਆਹਰ. ਆਵਾਗੌਣ ਦਾ ਯਤਨ. "ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਸਭ ਫੇਰ ਫਿਰਾਹਰ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੨ ਮ: ੫)

ਫਿਰਾਹੁਨ. ਵਿ—ਫਿਰਣ ਵਾਲਾ. ਵਿਮੁਖ. "ਫਿਰਾਹੁਨ ਪ੍ਰਭੁ ਤੇ ਭਏ ਬਹੁ ਪਾਇ ਸਜਾਈ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੨ ਦੇਖੋ, ਫਰਊਨ.

ਫਿਰਾਕ. ਅ਼ فراق ਫ਼ਿਰਾਕ਼. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਿਛੋੜਾ. ਵਿਯੋਗ. ਜੁਦਾਈ. "ਜਾਲਿਮ ਫਿਰਾਕ ਦੀਨਾ." (ਰਾਮਾਵ)

ਫਿਰਾਤ. ਫਿਰਦਾ ਹੈ. ਭ੍ਰਮਤ.

ਫਿਰਾਦੀ. ਵਿ—ਫਰਿਆਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ. ਪੁਕਾਰੂ. ਦੇਖੋ, ਫਰਿਆਦ. "ਲਵਪੁਰ ਗਏ ਫਿਰਾਦੀ ਸਾਰੇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਫਿਰਾਮੀ. ਫਿਰਦਾ ਹੈ. ਭ੍ਰਮਦੇ ਹਨ. "ਨਿਤ ਗਰਬਿ ਫਿਰਾਮੀ." (ਵਾਰ ਮਾਰੂ ੨ ਮ: ੫)

ਫਿਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਫੇਰ. ਪੁਨਹ. ਮੁੜਕੇ. "ਫਿਰਿ ਹੋਇ ਨ ਫੇਰਾ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੩) "ਫਿਰਿ ਏਹ ਵੇਲਾ ਹਥਿ ਨ ਆਵੈ." (ਕਾਨ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਫਿਰਕੇ.

ਫਿਰ ਘਿਰਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਪੁਨ: ਮੁੜਕੇ. ਗੇੜਾ ਖਾਕੇ. "ਫਿਰਿ ਘਿਰਿ ਅਪੁਨੇ ਗ੍ਰਿਹ ਮਹਿ ਆਇਆ." (ਮਾਝ ਮ: ੫)

ਫਿਰੈ. ਫਿਰਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਫਿਰਣਾ। ੨ ਫੇਰੈ. ਮੋੜੇ. "ਫਿਰੈ ਆਯਸਾਣੰ." (ਵਿਚਿਤ੍ਰ) ਜੋ ਆਗਯਾ ਮੇਟੇ.

ਫਿਰੋ. ਫ਼ਾ ,ਂ ਵਿ—ਨੀਵਾਂ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਨੀਚੇ. ਹੇਠਾਂ.

ਫ਼ਿਰੋਜ਼. ਫ਼ਾ فیروز ਵਿ—ਵਿਜਯੀ. ਫ਼ਤਹਮੰਦ.

ਫਿਰੋਜ਼ ਸ਼ਹਰ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਸ਼ਾਹ ੨.

ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਸ਼ਾਹ. فیروزشاہ ਤੁਗਲਕ ਵੰਸ਼ੀ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਬਾਦਸ਼ਾਹ, ਜਿਸ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ੨੦ ਸਿਤੰਬਰ ਸਨ ੧੩੮੮ ਨੂੰ ਹੋਇਆ. ਦੇਖੋ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਨੰ: ੧੬।

੨ ਜਿਲਾ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੀ ਤਸੀਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਿੰਡ, ਜਿੱਥੇ ੨੧ ਦਿਸੰਬਰ ਸਨ ੧੮੪੫ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਅਕਾਰਣ ਜੰਗ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਨਾਲਾਇਕ ਸਿੱਖ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਕਰਤੂਤ ਤੋਂ ਜਿੱਤੀ ਹੋਈ ਬਾਜੀ ਹਾਰੀ, ਜੋ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੈ.[1] ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਫੇਰੂ ਸ਼ਹਿਰ, ਫੇਰੂਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਫੇਰੋਜ਼ਸ਼ਹਰ ਭੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ੩ ਦੇਖੋ, ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਰਾਜ ਨੰ: ੪.

[1]At this moment Sirdar Teja Singh, with some twenty-five or thirty thousand fresh troops, arrived from the camp at Ferozepore, and presented himself before the British force, which, tired and exhausted with its previous exertions, was unable to attack him, and would, in all likelihood, have been found unable to repel a vigorous assault from an army of fresh men, in overpowering numbers, like that led by him. The usual good fortune of the British prevailed however, and instead of seeing the Seik (Sikh) reserve advance to the attack, they had the satisfaction of beholding them turn back without firing a shot and follow their defeated comrades towards the Sutlej. The British force was thus left in undisputed possession of the field of Ferozeshuhur, with the entrenched camp of the Seiks and all their artillery.

Rajah Lall Singh, who was one of the first to flee from the fight, made his way to the camp of Runjoor Singh near Philloor, whence he hastened to Umritsir, where he secreted himself for some time.

(The Reigning family of Lahore by Major Carmichael Smyth. p. 175. 176)

The second wing of their army approached in battle-array, and the wearied and famished English saw before them a desparate and, perhaps, useless struggle. This reserve was commanded by Tej Singh; he had been urged by his zealous and sincere soldiery to fall upon the English at daybreak, but his object was to have the dreaded army of the Khalsa overcome and dispersed & he delayed until Lal Singh's force was everywhere put to flight, and until his opponents had gain ranged themselves round their colors. Even at the last moment he rather skirmished and made feints than led his men to a resolute attack and after a time he precipitately fled, leaving his subordinates without orders and without an object, at a moment when the artillery ammunition of the English had failed, when a portion of their force was retiring upon Feerozpoor, and when no exertions could have saved the remainder if the Sikhs had boldly pressed forward.

(History of the Sikhs by J.D. Cunningham. Chap 9th p. 308. 309)

"Happily for our Indian Empire, the treachery of Lal Singh on the following day was still more pronounced, and the victory which crowned our efforts was much more decisive. The enemy's camp was taken, their army was put to flight; a new army which came up under Tej Singh from Ferozepur and had not yet drawn a sword, hesitated for some inscrutable reason, to attack our worn out troops, who had not tasted food for thirty six hours and had fired away almost their last round of ammunition; and by the evening the whole Sikh force was in full retreat."

(Life of Lord J. Lawrence by R. Bosworth Smith, M.A., Vol. I, Page 186)

ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਹ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਹ.

ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ. ਫਿਰੋਜ਼ਸ਼ਾਹ ਤੁਗਲਕ ਨੇ ਇਹ ਨਾਮ ਸਰਹਿੰਦ ਦਾ ਰੱਖਿਆ ਸੀ। ੨ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਇੱਕ ਨਗਰ, ਜੋ ਲਹੌਰੋਂ ੫੭ ਮੀਲ ਹੈ. ਇਸ ਨਾਮ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਭੀ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਇਸ ਤੇ ਸਨ ੧੮੩੫ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਕਬਜਾ ਕੀਤਾ. ਇੱਥੇ ਸਿੱਖਰਾਜ ਦੀ ਹੱਦ ਸਮਝਕੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਛਾਉਣੀ

ਬਣਾਈ ਸੀ. ਸਨ ੧੮੯੭ ਵਿੱਚ ੩੬ ਸਿੱਖ ਪਲਟਨ ਦੇ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿਪਾਹੀ, ਜੋ ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਵਿੱਚ ਅਦੁਤੀ ਬਹਾਦੁਰੀ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਇੱਥੇ ਸੁੰਦਰ ਮੰਦਿਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਨ ੧੯੦੩ ਵਿੱਚ ਲਾਟ ਸਾਹਿਬ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ.

ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਾ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਹ.

ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਾਂ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਰੋਜ਼ਾਂ.

ਫ਼ਿਰੋਦ. ਫ਼ਾ فرود ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਹੇਠਾਂ. ਨੀਚੇ.

ਫ਼ਿਰੋਦ ਆਮਦ. ਫ਼ਾ فرودآمد ਹੇਠ ਆਇਆ. ਨੀਚੇ ਉਤਰਿਆ.

ਫਿਰੋਬੰਦ. ਫ਼ਾ فروبند ਬੰਦ ਕਰ ਲੈ. ਬੰਦ ਕਰ ਦੇ.

ਫਿਰੰਗ. ਅੰ. Frank. ਯੂਰਪ ਦਾ ਦੇਸ਼. ਫਿਰੰਗਿਸਤਾਨ. "ਕੋਟ ਕੋ ਕੂਦ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੋ ਫਾਂਧ ਫਿਰੰਗ ਮੇ ਆਨ ਪਰਜੋ ਅਭਿਮਾਨੀ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੧੨੫) ਫ੍ਰਾਂਕ (ਅਥਵਾ ਫ੍ਰੈਂਕ) ਨਾਮ ਦਾ ਇੱਕ ਜਰਮਨ ਜਥਾ ਸੀ, ਜੋ ਫ੍ਰਾਂਸ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਕਈ ਵਾਰ ਤੁਰਕਾਂ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਹੋਇਆ. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਰਕਾਂ ਨੇ ਯੂਰਪ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ "ਫਿਰੰਗੀ" (Franks) ਨਾਮ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਣਾ ਆਰੰਭਿਆ. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੁਰਤਗਾਲੀ ਆਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰੰਗੀ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਪੁਕਾਰਿਆ ਗਿਆ. ਫੇਰ ਜੋ ਫ੍ਰਾਂਸ ਜਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਆਇਆ, ਸਭ ਫਿਰੰਗੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਾਚ੍ਯ ਹੋਇਆ.

ਫਿਰੰਗ ਕੀ ਪੌਰੀ, ਫਿਰੰਗ ਕੀ ਪੌੜੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਜਦ ਫਰਾਂਸੀਸੀਆਂ ਅਤੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਆਕੇ ਕਈ ਤਰਾਂ ਦੇ ਤਮਾਸ਼ੇ ਵਿਖਾਏ, ਤਦ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਰੰਗਸ਼ਾਲਾ (ਤਮਾਸ਼ੇਗਾਹ) ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪੌੜੀ ਵੇਖੀ, ਜਿਸ ਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਹੇਠ ਉਤਰਦਾ ਅਤੇ ਉਤਰਨ ਵਾਲਾ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਅਚਰਜ ਵਸਤੁ ਤੋਂ ਹੈ.

"ਜਿਮ ਫਿਰੰਗ ਕੀ ਪੌਰੀ ਹੋਇ××ਲਖੈ ਜੁ ਚਢਤ ਜਾਤ ਮੈ ਊਚਾ। ਸੋ ਉਤਰਤ ਗਮਨਤ ਹੈ ਨੀਚਾ। ਜੋ ਜਾਨੈ ਮੈ ਗਮਨੋ ਨੀਚੇ। ਸੋ ਚਢ ਜਾਤ ਅਚਾਨਕ ਊਚੇ ॥" (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਫਿਰੰਗਤਾਲ. ਯੱਕਾ ਤਾਲ. ਫੌਜ ਅੱਗੇ ਵੱਜਣ ਵਾਲੇ ਬਾਜੇ ਦੇ ਤਾਲ ਤੋਂ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਨੇ ਨਾਮ ਫਿਰੰਗ ਤਾਲ ਥਾਪਲਿਆ. ਸਰਬਲੋਹ ਵਿੱਚ ਕਈ ਛੰਦਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਫਿਰੰਗਤਾਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

ਫਿਰੰਗਵਾਤ, ਫਿਰੰਗਾਮਯ ਆਤਸ਼ਕ (Syphilis) ਰੋਗ ਦਾ ਇੱਕ ਭੇਦ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਲਹੂ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋਂਦਾ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਦੇ ਜੋੜਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਜ ਅਤੇ ਪੀੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਬਾਦਫਿਰੰਗ.

ਫਿਰੰਗਾਵਾਲੀ, ਫਿਰੰਗੀ ਫਿਰੰਗ ਨਿਵਾਸੀ. "ਬੰਗ ਕੇ ਬੰਗਾਲੀ ਫਿਰਹੰਗ ਕੇ ਫਿਰੰਗਾਵਾਲੀ." (ਅਕਾਲ) ਦੇਖੋ, ਫਿਰੰਗ.

ਫਿਰੰਡਾ. ਕਰਚਾ. ਦੇਖੋ, ਫਰਡਾ. "ਇਕ ਕੇ ਦ੍ਰਿਗ ਸੋ ਲਗ੍ਯੋ ਫਿਰੰਡਾ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਫਿਰੰਤ. ਭ੍ਰਮੰਤ. "ਫਿਰੰਤ ਜੋਨਿ ਅਨੇਕ." (ਸਹਸ ਮ: ੫)

ਫਿਰੰਦਾ. ਫਿਰਦਾ. ਭ੍ਰਮਣ ਕਰਦਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਮੁਸਾਫਿਰ. "ਵਿਚਿ ਮਾਇਆ ਫਿਰਹ ਫਿਰੰਦੇ." (ਬਿਲਾ ਮ: ੪) ੩ ਰਾਗਵਿਦ੍ਯਾ ਦਾ ਇੱਕ ਪੂਰਣ ਪੰਡਿਤ, ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦੀ ਆਗ੍ਯਾ ਨਾਲ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਰਬਾਬ ਸਾਜ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ. ਦੇਖੋ, ਭੈਰੋਆਣਾ.

ਫਿਰਜਾ. ਦੇਖੋ, ਫਿਰਾ.

ਫਿਲਹਾਲ. ਅ فی الحال ਫ਼ੀ-ਅਲਹ਼ਾਲ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਇਸ ਵੇਲੇ. ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਮੇਂ. "ਦੁਨੀਆ ਚੀਜ ਫਿਲਹਾਲ." (ਤਿਲੰ ਮ: ੫) "ਦਿਲ ਮਹਿ ਜਾਣਹੁ ਸਭ ਫਿਲਹਾਲਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫) ਭਾਵ ਜੋ ਪਦਾਰਥ ਹੁਣ ਹਨ, ਇਹ ਸਦਾ ਕਾਲ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ.

ਫਿਲਹਾਲਾ. ਦੇਖੋ, ਫਿਲਹਾਲ.

ਫ਼ਿਲਫ਼ੌਰ. ਅ فی الفور ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਫੌਰਨ. ਛੇਤੀ. ਝਟਪਟ. ਤੁਰੰਤ.

ਫਿਲੌਰ. ਜਿਲਾ ਜਲੰਧਰ ਦੀ ਇੱਕ ਤਸੀਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਗਰ, ਜੋ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਕਿਨਾਰੇ ਹੈ. ਇਹ ਨਗਰ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਭਾਰੀ ਸਰਾਇ ਬਣਵਾਈ, ਜਿਸ ਦੀ ਥਾਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਜਬੂਤ ਕਿਲਾ ਰਚਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਸਕੂਲ ਹੈ, ਫਿਲੌਰ ਸਿੱਖਰਾਜ ਦੀ ਹੱਦ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇੱਥੇ ਸਿੱਖ ਫੌਜ ਦੀ ਛਾਉਣੀ ਸੀ. ਇਸਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਛਾਉਣੀ ਲੁਦਿਆਣੇ ਸੀ.

ਫਿਲੌਰੀ. ਵਿ—ਫਿਲੌਰ ਦਾ ਵਸਨੀਕ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਫੁੱਲੀ ਹੋਈ ਮੋਣਦਾਰ ਕਚੌਰੀ. ਦੇਖੋ, ਫਲੌਰੀ. "ਬੇਸਨ ਸਾਨਿ ਫਿਲੌਰੀ ਕਰੈਂ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਫਿੜਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਫੂਸ ਦਾ ਫਾਟਕ. ਕੱਖਾਂ ਕਾਨਿਆਂ ਦਾ ਕਪਾਟ.

ਫ਼ੀ. ਅ فی ਵ੍ਯ—ਹਰਇੱਕ. ਪ੍ਰਤ੍ਯੇਕ। ੨ ਦਰਮਯਾਨ. ਵਿੱਚ। ੩ ਉੱਪਰ.

ਫੀਕ. ਵਿ—ਫਿੱਕਾ. ਰਸਹੀਨ। ੨ ਸ਼ੋਭਾ ਰਹਿਤ। ੩ ਅਸਾਰ. ਫੋਗ. "ਤਿਨ ਸਭ ਕਾਰਜ ਫੀਕ." (ਪ੍ਰਭਾ ਮ: ੪)

ਫੀਕ ਫਿਕਾਨਾ, ਫੀਕ ਫੀਕਾਨਾ ਵਿ—ਫਿੱਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਫਿੱਕਾ. ਅਤਿ ਬੇਸੁਆਦ. "ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਸਭਿ ਫੀਕ ਫਿਕਾਨੇ." (ਕਾਨ ਅ: ਮ: ੪) ੨ ਅਤ੍ਯੰਤ ਸ਼ੋਭਾਹੀਨ.

ਫੀਕਾ. ਦੇਖੋ, ਫਿਕਾ ਅਤੇ ਫੀਕ. "ਆਨ ਰੰਗ ਫੀਕੇ ਸਭ ਮਾਇਆ." (ਗਉ ਮ: ੫)

ਫੀਟਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਧਿੱਕਾਰਨਾ. ਲਾਨਤ ਦੇਣਾ। ੨ ਵਿਕਾਰ ਨਾਲ ਵਸਤੁ ਦਾ ਵਿਗੜਕੇ ਕੁਰੂਪ ਹੋਣਾ। ੩ ਵਿਗੜਨਾ. ਖ਼ਰਾਬ ਹੋਣਾ. "ਕਾਜੁ ਨ ਫੀਟੈ ਕੋਇ." (ਓਅੰਕਾਰ) ਦੇਖੋ, ਫਿਟਣਾ.

ਫੀਤਾ. ਪੁਰਤ. ਸੰਗਯਾ—ਨਵਾਰ ਅਥਵਾ ਸੂਤ ਦੀ ਪਤਲੀ ਧੱਜੀ. Tape.

ਫੀਮ. ਦੇਖੋ, ਅਫੀਮ.

ਫੀਮੀ. ਅਫੀਮ ਖਾਣ ਵਾਲਾ, ਅਫੀਮੀ.

ਫੀਰ ਅਥਵਾ ਫੀਰੁ. ਸੰਗਯਾ—ਫੇਰਾ. ਗੇੜਾ. ਭ੍ਰਮਣ. ਚਕ੍ਰ. "ਜਨਮ ਮਰਣ ਕਾ ਦੁਖ ਗਇਆ, ਫਿਰਿ ਪਵੈ ਨ ਫੀਰੁ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਸੂਹੀ) ੨ ਫ਼ਾ فیر ਫ਼ੀਰ. ਸ਼ੋਕ. ਰੰਜ.

ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਸ਼ਾਹ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਸ਼ਾਹ.

ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਹ, ਫ਼ੀਰੋਜ਼ਾ ਫ਼ਾ فیروزہ ਸੰਗਯਾ—ਹਰੀ ਝਲਕ ਸਹਿਤ ਇੱਕ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਰਤਨ. ਸੰ. ਹਰਿਤਾਸ਼੍ਮ ਅਤੇ ਪੇਰੋਜ.

Turquoise.

ਫੀਲ. ਅ فیل ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੀਲ. ਹਸ੍ਤੀ. ਦੇਖੋ, ਫੀਲੁ.

ਫ਼ੀਲਖ਼ਾਨਾ. ਫ਼ਾ فیلخانہ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਾਥੀਆਂ ਦੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਘਰ. ਹਸ੍ਤਿਸ਼ਾਲਾ.

ਫੀਲਨਾਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭਾਰੀ ਤੋਪ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਥੀ ਖਿੱਚਣ.

ਫੀਲਪਾ, ਫੀਲਪਾਦ, ਫੀਲਪਾਵ ਸੰ. ਸ਼ਲੀਪਦ .ਇੱਕ ਰੋਗ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੈਰ ਹਾਥੀ ਦੇ ਪੈਰ ਜੇਹੇ ਭਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ. ਫ਼ਾ فیلپا, ਦਾਯਉਲਫ਼ੀਲ. ਪੀਲਪਾਦ. Elephantiasis "ਫੀਲਪਾਵ ਪੁਨ ਜਾਨੁ ਰੋਗਾ". (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਵਰਖਾ ਦੇ ਜਮਾ ਹੋਏ ਮੈਲੇ ਸੜੇ ਪਾਣੀ ਵਰਤਣ, ਸਲ੍ਹਾਬ ਵਾਲੇ ਠੰਢੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਫਿਰਨ, ਖਿਸਤਰੇ ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਲੇਟਣ, ਲਹੂ ਦੇ ਸੜ ਉੱਠਣ ਆਦਿਕ ਤੋਂ ਇਹ ਰੋਗ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. ਇੱਕ, ਕਦੇ ਦੋਵੇਂ ਲੱਤਾਂ ਭਾਰੀ, ਅਤੇ ਪੈਰ ਹਾਥੀ ਦੇ ਪੈਰ ਸਮਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ.

ਇਸ ਰੋਗ ਵਿੱਚ ਲੰਘਨ, ਪਸੀਨਾ, ਵਮਨ, ਜੁਲਾਬ, ਅਤੇ ਯੋਗਜ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਲਹੂ ਕੱਢਣਾ ਆਦਿਕ ਗੁਣਕਾਰੀ ਹਨ.

ਫੀਲਪਾਵ ਦੇ ਸਾਧਾਰਣ ਇਲਾਜ ਇਹ ਹਨ—

ਇਟਸਿਟ, ਹਰੜ, ਬਹੇੜਾ, ਆਉਲਾ, ਮਘਾਂ, ਸਮਾਨ ਲੈਕੇ ਚੂਰਨ ਕਰਨਾ. ਛੀ ਮਾਸ਼ੇ ਚੂਰਨ ਨਾਲ ਛੀ ਮਾਸ਼ੇ ਸ਼ਹਿਦ ਮਿਲਾਕੇ ਚੱਟਣਾ. ਧਤੂਰਾ ਇਰੰਡ ਸੰਭਾਲੂ, ਇਟਸਿਟ ਸੁਹਾਂਜਣਾ ਸਰ੍ਹੋਂ ਨੂੰ ਪੀਹਕੇ ਲੇਪ ਕਰਨਾ. ਨਿੰਮ ਦੇ ਪੱਤੇ, ਭੰਗ, ਅਕਾਸਬੇਲ ਰਗੜਕੇ ਲੱਤ ਅਤੇ ਪੈਰ ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਣੇ ਆਦਿ.

ਫ਼ੀਲਬਾਨ, ਫੀਲਵਾਨ ਫ਼ਾ فیلبان ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਾਥੀਵਾਨ. ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਹੱਕਣ ਅਤੇ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ.

ਫੀਲੀ. ਵਿ—ਫੀਲ (ਹਾਥੀ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਹਾਥੀਵਾਨ.

ਫੀਲੀ ਤੋਪ. ਦੇਖੋ, ਫੀਲਨਾਲ.

ਫੀਲੀਨਗਾਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਵਡੀ ਨੌਬਤ, ਜੋ ਹਾਥੀ ਪੁਰ ਰੱਖਕੇ ਬਜਾਈਜਾਵੇ. "ਫੀਲੀਨਗਾਰੇ ਬਜੈਕੈ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੫)

ਫੀਲੁ. ਹਾਥੀ ਦੇਖੋ, ਫੀਲ। ੨ ਆਸਾ ਰਾਗ ਵਿੱਚ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ-

੧ ਫੀਲੁ ਰਬਾਬੀ ਬਲਦੁ ਪਖਾਵਜ ਕਊਆ ਤਾਲ ਬਜਾਵੈ,
੨ ਪਹਿਰਿ ਚੋਲਨਾ ਗਦਹਾ ਨਾਚੈ ਭੈਸਾ ਭਗਤਿ ਕਰਾਵੈ,
੩ ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਕਕਰੀ ਆਬਰੇ ਪਕਾਏ,
੪ ਕਿਨੈ ਬੂਝਨਹਾਰੈ ਖਾਏ.
੫ ਬੈਠਿ ਸਿੰਘੁ ਘਰਿ ਪਾਨ ਲਗਾਵੈ, ਘੀਸ ਗਲਉਰੇ ਲਿਆਵੈ,
੫ ਘਰਿ ਘਰਿ ਮੁਸਰੀ ਮੰਗਲ ਗਾਵਹਿ, ਕਛੂਆ ਸੰਖੁ ਬਜਾਵੈ,
੭ ਬੰਸ ਕੋ ਪੂਤੁ ਬੀਆਹਨ ਚਲਿਆ ਸੁਇਨੇ ਮੰਡਪ ਛਾਏ,
੮ ਰੂਪਕੰਨਿਆ ਸੁੰਦਰਿ ਬੇਧੀ ਸਸੈ ਸਿੰਘ ਗੁਨ ਗਾਏ,
੯ ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਕੀਟੀ ਪਰਬਤੁ ਖਾਇਆ,
੧੦ ਕਛੂਆ ਕਹੈ ਅੰਗਾਰ ਭਿ ਲੋਰਉ ਲੂਕੀ ਸ਼ਬਦੁ ਸੁਨਾਇਆ. (੬)

ਭਾਵ—ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਅਸੰਭਵ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਕਰਤਾਰ ਵਿੱਚ ਮਾਯਿਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਅਸੱਤ ਹੈ। ਅਥਵਾ—

੧ ਹਾਥੀ (ਮਦਮੱਤ) ਰਬਾਬੀ ਹੈ, ਬੈਲ (ਪਸ਼ੁਭਾਵ ਵਾਲਾ) ਪਖਾਵਜੀ ਹੈ, ਕਾਂਉਂ (ਵਿਸ਼ਯਲੰਪਟ) ਤਾਲ ਬਜਾਉਂਦਾ ਹੈ. ਭਾਵ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਲੱਗੇ ਹਨ.

੨ ਗਧਾ (ਖਰਮਸ੍ਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੇਟਦਾਸੀਆ) ਭਗਤਿ ਦਾ ਲਿਬਾਸ ਪਹਿਰਕੇ ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭੈਂਸਾ (ਮਨ ਵਿੱਚ ਖੋਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ) ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ.

੩ ਕਰਤਾਰ ਨੇ ਅੱਕ ਦੀ ਕੁਕੜੀਆਂ ਤੋਂ ਅੰਬ ਪਕਾ ਦਿੱਤੇ। ਭਾਵ ਕੁਕਰਮ ਸੁਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤੇ.

੪ ਇਹ ਫਲ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰਵਾਨ ਨੇ ਖਾਧੇ ਹਨ.

੫ ਸਿੰਘ (ਹੰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਹਿੰਸਕ) ਘਰ ਬੈਠਕੇ ਆਏ ਗਏ ਦੀ ਖਾਤਿਰ ਲਈ ਪਾਨ ਤਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਘੀਸ (ਤਰਕਬੁੱਧਿ) ਗਿਲੌਰੀਆਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ.

੬ ਮੂਸਰੀ (ਚੂਹੀਆਂ- ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ) ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ (ਗੋਲਕਾਂ) ਅੰਦਰ ਮੰਗਲ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕੱਛੂ (ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਸੰਕੋਚਕੇ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪਾਖੰਡੀ) ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਢੰਡੋਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ.

੭ ਬੰਧ੍ਯਾ (ਮਾਇਆ)[1] ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਜੀਵ, ਮੋਕ੍ਸ਼ ਵਿਆਹੁਣ ਚੱਲਿਆ ਹੈ, ਸ਼ੁੱਧ ਅੰਤਹਕਰਣ ਸ੍ਵਰਣ- ਮੰਡਪ ਹੈ.

੮ ਸੁਰੂਪਾ ਕਨ੍ਯਾ ਮੁਕ੍ਤਿ, ਸਸਾ (ਨਿਰਬਲ) ਸਿੰਘ (ਬਲਵਾਨ) ਭਾਵ ਉਚ ਨੀਚ ਨੇ ਗੁਣ ਗਾਏ.

੯ ਕੀਟੀ (ਨੰਮ੍ਰਤਾ) ਪਰਬਤ (ਅਹੰਕਾਰ)

੧੦ ਕੱਛੂ ਅੰਗਾਰ (ਗ੍ਯਾਨ ਅਗਨਿ) ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਲੂਕੀ (ਗੁੱਤੀ- ਤਾਮਸੀ ਵ੍ਰਿੱਤਿ) ਨੇ ਪ੍ਰੇਮਭਰਿਆ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ.

ਫੀਲੁ ਰਬਾਬੀ. ਦੇਖੋ, ਫੀਲੁ ੨.

ਫੁਸਲਾਉਣਾ, ਫੁਸਲਾਨਾ ਕ੍ਰਿ—ਫਿਸਲਾਣਾ. ਥਾਉਂ ਤੋਂ ਹਿਲਾਉਣਾ। ੨ ਧ੍ਯਾਨ ਨੂੰ ਉਖੇੜਕੇ ਦੂਜੀ ਵੱਲ ਲਾਉਣਾ। ੩ ਪਰਚਾਉਣਾ। ੪ ਭੁਲਾਉਣਾ. ਭ੍ਰਮਾਉਣਾ. "ਜਿਂਹ ਤਿਂਹ ਬਿਧਿ ਭੂਪਹਿਂ ਫੁਸਲਾਇ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੪੦੪)

ਫ਼ੁਹ਼ਸ਼. ਅ فحش ਵਿ—ਅਸ਼ਲੀਲ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਲੱਜਾ (ਸ਼ਰਮ) ਹੋਵੇ। ੨ ਨਾ ਕਹਿਣ ਯੋਗ੍ਯ ਵਾਕ੍ਯ। ੩ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਬੇਹਯਾਈ. ਨਿਰਲੱਜਤਾ.

ਫੁਹਾਰਾ. ਅ فوارہ ਫ਼ੱਵਾਰਹ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਜਲਯੰਤ੍ਰ (fountain).

ਫੂੰਕ, ਫੂੰਕਰ, ਫੂੰਕਾਰ, ਫੂੰਕਾਰਾ ਸੰ. ਫੁਤ੍ਕਾਰ-ਫੂਤਕਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸੱਪ ਆਦਿ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਜਾਂ ਨੱਕ ਤੋਂ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਨਿਕਲੇ ਸ੍ਵਾਸ ਦੀ ਧੁਨਿ. "ਫੂੰਕ ਫਨੰ." ਅਤੇ "ਫਨੀਅਰ ਫੂੰਕਾਰਣ." (ਅਕਾਲ)

ਫ਼ੁਜ਼ਲਾ. ਅ فضلہ ਫ਼ੁਜ਼ਲਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੋਕੜ. ਫੋਗ। ੨ ਗੰਦਗੀ. ਵਿਸ੍ਟਾ, ਜੋ ਖਾਧੀ ਗਿਜ਼ਾ ਦਾ ਫੋਗ ਹੈ (faeces). ੩ ਵਿ—ਵਾਧੂ.

[1] ਦੇਖੋ, ਬੰਸ ੧੧.

ਫੁਜੂਲ. ਦੇਖੋ, ਫਜੂਲ.

ਫੁਟ. ਦੇਖੋ, ਫੁੱਟ। ੨ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮੋਟੀ ਕੱਕੜੀ ਜੋ ਖਰਬੂਜੇ ਜੇਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਰ ਪੱਕਣ ਪੁਰ ਫਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ੩ ਅੰ. foot. ਗਜ਼ ਦਾ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ. ਬਾਰਾਂ ਇੰਚ ਦਾ ਮਾਪ.

ਫੁਟਕਲ. ਵਿ—ਜਿਸ ਦਾ ਜੋੜਾ ਨਹੀਂ. ਵਾਧੂ। ੨ ਅਲਗ. ਜੁਦਾ.

ਫੁਟਾਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁੱਟਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਬੀਜ ਦਾ ਅੰਕੁਰ (ਅੰਗੂਰ) ਜਾਂ ਬਿਰਛ ਬੇਲ ਦੇ ਸ਼ਗੂਫੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ.

ਫੁੱਟ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁੱਟਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਵੈਰ. ਵਿਰੋਧ. ਫੂਟ। ੩ ਦੇਖੋ, ਫੁਟ.

ਫੁੱਟੀ. ਸੰਗਯਾ—ਕਪਾਹ ਦੇ ਟੀਂਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਫੁੱਟਕੇ ਨਿਕਲੀ ਹੋਈ ਕਪਾਹ ਦੀ ਲੜੀ। ੨ ਦਹੀਂ ਦਾ ਲੋਥੜਾ.

ਫੁੰਤਕਾਰ. ਦੇਖੋ, ਫੁਕਾਰਾ. "ਫਣੰ ਫਟੱਕੈ ਫੇਣਕਾ ਫੁੰਤਕਾਰੰ." (ਜਨਮੇਜਯ) ਸੱਪ ਸਿਰ ਪਟਕਦੇ ਝਗ ਸੁਟਦੇ ਫੁਕਾਰੇ ਮਾਰਦੇ ਹਨ.

ਫੁਦਕਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸ੍ਪੰਦਨ. ਉਛਲਣਾ. ਕੁੱਦਣਾ. ਟੱਪਣਾ.

ਫੁਨ, ਫੁਨਹ } ਦੇਖੋ, ਪੁਨ.

ਫੁਨਹਾ. ਦੇਖੋ, ਪੁਨਹਾ. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿੱਚ "ਫੁਨਹੇ ਮਹਲਾ ੫" ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਜੋ ਬਾਣੀ ਹੈ, ਸੋ ਪੁਨਹਾ ਛੰਦ ਹੈ, ਇਸੇ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਉਂ ਫੁਨਹਾ ਹੈ.

ਫੁਨਿ. ਵ੍ਯ—ਪੁਨ: ਫਿਰ. ਦੇਖੋ, ਪੁਨਹ. "ਫੁਨਿ ਗਰਭ ਨਾਹੀ ਬਸੰਤ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) "ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਫੁਨਿ." (ਗਉ ਮ: ੯)

ਫੁਫੜ. ਸੰਗਯਾ—ਭੂਆ ਦਾ ਪਤਿ. ਪਿਤਾ ਦੀ ਭੈਣ ਦਾ ਸ੍ਵਾਮੀ.

ਫੁਫੀ. ਸੰਗਯਾ—ਪਿਤਾ ਦੀ ਭੈਣ. ਭੂਆ. ਸੰ. ਪਿਤ੍ਰਿਸ੍ਵਸ੍ਰਿ. "ਫੁਫੀ ਨਾਨੀ ਮਾਸੀਆਂ." (ਮਾਰੂ ਅ: ਮ: ੧)

ਫੁਫੀ ਕੁਟਣੀ, ਫੁਫੀ ਕੁਟਨੀ } ਸੰਗਯਾ—ਭੂਆ ਬਣਕੇ ਕੁੱਟਣੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਭਾਵ—ਸਮੀਪੀ ਸਾਕ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਕੇ ਵਿਭਚਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ. ਫਫਾਕੁਟਨੀ.

ਫੁਫੇਰ, ਫੁਫੇਰਾ } ਵਿ—ਭੂਆ ਦਾ. ਫੁੱਫੀ ਦਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਭੂਆ ਦੀ ਸੰਤਾਨ.

ਫੁੰਮਣ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁੰਦਨਾ. ਫੁੱਲ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮ ਅਥਵਾ ਸੂਤ ਦਾ ਗੁੱਛਾ। ੨ ਸੂਤ ਦੀ ਕੂਚੀ. ਰਜੋਹਰਾ. "ਲਕੀ ਕਾਸੇ ਹਥੀ ਫੁੰਮਣ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ਢੁੰਡੀਏ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੁੰਮਣ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਰਜੋਹਣਾ (ਰਜੋਹਰਾ) ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਰੱਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਤੋਂ ਜੀਵ ਹਟਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹਿੰਸਾ ਦੋਸ ਤੋਂ ਬਚਾਉ ਹੋਵੇ.

ਫੁਰ. ਸੰਗਯਾ—ਪੰਛੀ ਦੇ ਉਡਣ ਸਮੇਂ ਪੰਖਾਂ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਧੁਨਿ। ੨ ਵਿ—ਸਤ੍ਯ. ਸੱਚਾ. "ਤੁਮਰੋ ਕਹਯੋ ਨ ਫੁਰ ਭਾ ਏਕੁ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਫੁਰਸ. ਫ਼ਾ. فرس ਫ਼ਾਰਸ ਦੇ ਵਸਨੀਕ. ਪਾਰਸੀ.

ਫੁਰਸਤ. ਅ਼. فرصت ਫ਼ੁਰਸਤ. ਸੰਗਯਾ—ਵੇਲ੍ਹ। ੨ ਸਮਾਂ. ਅਵਸਰ.

ਫੁਰਕਨਾ. ਦੇਖੋ, ਫਰਕਨਾ। ੨ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪਤਲਾ ਪਦਾਰਥ ਲੈਕੇ ਸ੍ਵਾਸ ਦੇ ਜੋਰ ਨਾਲ ਫੁਹਾਰ ਦੀ ਤਰਾਂ ਬਾਹਰ ਫੈਂਕਣਾ.

ਫੁਰਕਾ. ਦੇਖੋ, ਫੁਲਕਾ. "ਫੁਰਕੇ ਚਹੁੰ ਦਿਸ ਦਿਯੇ ਬਗਾਇ." (ਗੁਵਿ ੧੦)

ਫੁਰਕ਼ਾਨ. ਅ਼. فرقان ਸੰਗਯਾ—ਕ਼ੁਰਾਨ. ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਧਰਮਪੁਸ੍ਤਕ। ੨ ਕੁਰਾਨ ਦੀ ਪਚੀਹਵੀਂ ਸੂਰਤ। ੩ ਵਿਭਾਗ. ਖੰਡ. ਹਿੱਸਾ. ੪ ਫ਼ਤੇ. ਜਿੱਤ.

ਫੁਰਣ. ਵਾਤਦੋਸ਼ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਅੰਗ ਦੇ ਪੱਠੇ ਦਾ ਥਰਕਣਾ. "ਦੇਵੀ ਦੇਵ ਨ ਸੇਵਕਾ, ਤੰਤ ਨ ਮੰਤ ਨ ਫੁਰਣ ਵਿਚਾਰੇ." (ਭਾਗੁ) ਤੰਤ੍ਰਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਵਿੱਚ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਫੁਰਣ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਅਸ਼ੁਭ ਫਲ ਮੰਨੇ ਹਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਫੁਰਣਾ ੧.

ਫੁਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਣਾ. ਸਫੁਰਣ। ੨ ਫਲੀਭੂਤ ਹੋਣਾ. "ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਜਾ ਕਉ ਫੁਰੀ." (ਮਾਰੂ ਕਬੀਰ) ੩ ਸਤ੍ਯ ਹੋਣਾ। ੪ ਸੰਗਯਾ—ਸੰਕਲਪ. ਇਰਾਦਾ। ੫ ਦੇਖੋ, ਫੁਰਣ.

ਫੁਰਤਿ. ਦੇਖੋ, ਫੁਰਤੀ. "ਕਾਰ ਕਰਨ ਮੇ ਧਰਤੀ ਫੁਰਤਿ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

ਫੁਰਤੀ. ਸੰ. ਸ੍ਫੂਰ੍ਤਿ. ਸੰਗਯਾ—ਸ਼ੀਘ੍ਰਤਾ. ਤੇਜ਼ੀ। ੨ ਔਸਾਣ.

ਫੁਰਤੀਲਾ. ਵਿ—ਫੁਰਤੀ ਵਾਲਾ, ਜੋ ਸੁਸ੍ਤ ਨਹੀਂ.

ਫੁਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਫੁਰਣਾ। ੨ ਅੰਗ ਦਾ ਫਰਕਣਾ. ਦੇਖੋ, ਫੁਰਣ ੧.

ਫੁਰਮਾਉਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਫਰਮਾਨ ਦੇਣਾ. ਆਗਯਾ ਕਰਨੀ. ਦੇਖੋ, ਫਰਮਾਨ.

ਫੁਰਮਾਇਅੜੈ. ਫਰਮਾਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ. ਫਰਮਾਨੇ ਸੇ. "ਸਾਹੈ ਕੈ ਫੁਰਮਾਇਅੜੈ." (ਮਾਰੂ ਅੰਜੁਲੀ ਮ: ੫)

ਫੁਰਮਾਇਆ. ਫਰਮਾਨ ਕੀਤਾ. ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ. "ਸਤਿਗੁਰੂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਾਰੀ ਏਹ ਕਰੇਹੁ." (ਮ: ੩ ਵਾਰ ਬਿਹਾ)

ਫੁਰਮਾਇਸ, ਫੁਰਮਾਇਸਿ } ਦੇਖੋ, ਫਰਮਾਯਸ. "ਲਖਾਂ ਉਪਰਿ ਫੁਰਮਾਇਸਿ ਤੇਰੀ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) "ਬਹੁਤ ਕਰਹਿ ਫੁਰਮਾਇਸੀ, ਵਰਤਹਿ ਹੋਇ ਅਫਾਰ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫) ੨ ਸ਼ਿਫ਼ਾਰਿਸ਼. "ਬਾਰ ਬਾਰ ਸਿਖ ਦਾਸ ਮਸੰਦ। ਦਿਜ ਕੀ ਫੁਰਮਾਇਸ ਕਹਿਂ ਬ੍ਰਿੰਦ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ੩ ਯਾਚਨਾ. "ਸ੍ਰੀ ਕਰਤਾਰ ਉਦਾਰ ਮਹਾਂ, ਤਿਹ ਊਪਰਿ ਹੈ ਫੁਰਮਾਇਸ ਮੇਰੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਫੁਰਮਾਣ, ਫੁਰਮਾਣੁ, ਫੁਰਮਾਨ, ਫੁਰਮਾਨੁ } ਦੇਖੋ, ਫਰਮਾਨ. "ਅਮੁਲੁ ਕਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਫੁਰਮਾਣੁ." (ਜਪੁ) "ਫੁਰਮਾਨੁ ਤੇਰਾ ਸਿਰੈ ਊਪਰਿ." (ਗਉ ਕਬੀਰ)

ਫੁਰਮਾਯਸ. ਦੇਖੋ, ਫਰਮਾਯਸ.

ਫੁਰੜਾਗਾ, ਫੁਰੜਾਟਾ } ਸੰਗਯਾ—ਨੱਕ ਦੇ ਰਸਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸਾਹ ਦਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਫੁਰੜ ਸ਼ਬਦ ਹੋਵੇ. "ਮਾਰਤ ਨਾਸਨ ਸੌਂ ਫੁਰੜਾਗਾ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਫੁਰਾਇ. ਦੇਖੋ, ਫੋਰਨਾ. "ਬੁਤ ਦੇਹੁ ਫੁਰਾਇ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਬੁਤ ਫੁੜਵਾ (ਤੁੜਵਾ) ਦੇਓ। ੨ ਸਫੁਰਣ ਕਰਾਕੇ. ਦੇਖੋ, ਫੁਰਣਾ.

ਫੁਰੰਤ. ਫੁਰ (ਸਤ੍ਯ) ਹੋਵੰਤ। ੨ ਫੋਰੰਤ (ਫੋੜੰਤ). "ਕਿਸ ਕੇਰ

ਬਦਨ ਗੁਲਕਾ ਫੁਰੰਤ." (ਗੁਪ੍ਰਸੂ) ਕਿਸੇ ਦਾ ਮੂੰਹ ਗੋਲੀ ਭੰਨਦੀ ਹੈ.

ਫੁਲ. ਦੇਖੋ, ਫੁੱਲ। ੨ ਉਂਗਲਾਂ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ. ਪੋਟਾ। ੩ ਪੈਰਾਂ ਅਤੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਡੀਆਂ ਜੋ ਚਿਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁਗਕੇ ਹਿੰਦੂ ਗੰਗਾ ਆਦਿ ਤੀਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ. "ਹਰਿਕਥਾ ਪੜੀਐ ਹਰਿਨਾਮੁ ਸੁਣੀਐ, ਬੇਬਾਣ ਹਰਿਰੰਗ ਗੁਰੁ ਭਾਵਏ। ਪਿੰਡੁ ਪਤਲਿ ਕਿਰਿਆ ਦੀਵਾ ਫੁਲ ਹਰਿਸਰਿ ਪਾਵਏ." (ਸਦੁ) ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਵਿਮਾਨ, ਪਿੰਡ, ਪੱਤਲ, ਕ੍ਰਿਯਾ, ਦੀਪਕ, ਅਤੇ ਗੰਗਾ ਵਿੱਚ ਅਸਥੀਆਂ ਪਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਹਰਿਰੰਗ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਫੁਲਕਾ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁੱਲੀ ਹੋਈ ਪਤਲੀ ਰੋਟੀ (ਚਪਾਤੀ).

ਫੁਲਕਾਰੀ. ਸੰਗਯਾ—ਗੁਲਕਾਰੀ. ਕਸ਼ੀਦੇ ਨਾਲ ਜਿਸ ਵਸਤ੍ਰ ਪੁਰ ਫੁੱਲ ਕੱਢੇ ਹੋਏ ਹੋਣ. ਫੁਲਕਾਰੀ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਓਢਣ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ ਹੈ.

ਫੁਲਝੜੀ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਵਰਖਾ। ੨ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਅਗਨਿ ਦੇ ਫੁੱਲ ਡਿਗਦੇ ਹਨ.

ਫੁਲਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਫੁੱਲ ਵਾਂਙ ਖਿੜਨਾ. ਖ਼ੁਸ਼ ਹੋਣਾ। ੨ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੋਣਾ. ਦੇਖੋ, ਫੂਲਨਾ ੩.

ਫੁਲੱਥਾ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁਰਤੀਲਾ ਹੱਥ. ਪਟੇਬਾਜ਼ੀ. ਗਤਕੇਬਾਜੀ। ੨ ਗਤਕਾ.

ਫੁਲਨਾ. ਦੇਖੋ, ਫੁਲਣਾ.

ਫੁਲਬਹਰੀ. ਦੇਖੋ, ਸ੍ਵੇਤਕੁਸ੍ਠ.

ਫੁਲਵਤ. ਫੁਲਦਾ. ਅਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਆਫਰਦਾ. ਦੇਖੋ, ਫੁਲਣਾ. "ਫੁਲਵਤ ਦੇਹ ਅਇਆਨੇ." (ਕੇਦਾ ਕਬੀਰ) ੨ ਫੁੱਲ-ਵਤ. ਫੁੱਲ ਵਾਂਙ. ਫੁੱਲ ਤੁੱਲ.

ਫੁਲਵਾਈ, ਫੁਲਵਾਰੀ, ਫੁਲਵਾੜੀ } ਸੰਗਯਾ—ਫੁੱਲਵਾਟੀ. ਫੁੱਲਵਾਟਿਕਾ. ਪੁਸ਼ਪਾਂ ਦੀ ਵਾੜੀ। ੨ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ. ਫੁਲਝੜੀ. "ਬਰੂਦ ਕੇ ਝਾਰ ਮਤਾਬੀ ਛੁਟੈਂ ਫੁਲਵਾਈ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਫੁਲੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁੱਲ. ਪੁਸ਼ਪ. "ਪਹਿਲੈ ਪਹਿਰੈ ਫੁਲੜਾ." (ਸ. ਫਰੀਦ)

ਫੁਲਾਂ. ਦੇਖੋ, ਫੁਲਾਂ.

ਫੁਲਾਉ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁੱਲਣ ਦਾ ਭਾਵ। ੨ ਵਿਸ੍ਤਾਰ. ਫੈਲਾਉ। ੩ ਅਭਿਮਾਨ ਨਾਲ ਬਦਨ ਦੇ ਫੈਲਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ.

ਫੁਲਾਇਣ. ਸੰਗਯਾ—ਫੂਲਵੰਸ਼. ਬਾਬੇ ਫੂਲ ਦੀ ਔਲਾਦ. ਦੇਖੋ, ਫੂਲ ੪. "ਸਾਥ ਫੁਲਾਇਣ ਸਭ ਲੈ ਆਯੋ." (ਪ੍ਰਾਪੰਪ੍ਰ)

ਫੁਲਾਹੀ. ਸੰਗਯਾ—ਬਬੂਲ ਦੀ ਜਾਤਿ ਦਾ ਕੰਡੇਦਾਰ ਇੱਕ ਬਿਰਛ. ਫੁਲਾਈ. ਇਸ ਦੀ ਲੱਕੜ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. ਫੁਲਾਹੀ ਦੀ ਗੂੰਦ ਕਈ ਦਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਰਮ ਟਾਹਣੀ ਦੀ ਦਾਤਨ ਸੁੰਦਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. L. Acacia sengal ਅਥਵਾ modesta.

ਫੁਲਾਦ. ਦੇਖੋ, ਫੌਲਾਦ.

ਫੁਲਿੰਗ. ਚਿੰਗਾੜਾ. ਦੇਖੋ, ਵਿਸਫੁਲਿੰਗ.

ਫੁਲੀਠਾ. ਫੋਲ-ਡੀਠਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਛਾਲਾ. ਸੱਪ ਦੀ ਵਿਖਭਰੀ ਥੈਲੀ. "ਸਾਕਤ ਕਉ ਬਹੁ ਦੂਧੁ ਪੀਆਈਐ ਬਿਖੁ ਨਿਕਸੈ ਫੋਲਿ ਫੁਲੀਠਾ." (ਗਉ ਮ: ੪) ਦੇਖੋ, ਫੋਲਿ.

ਫੁਲੁ. ਦੇਖੋ, ਫੁੱਲ ੨. "ਧਰਮੁ ਫੁਲੁ ਫਲੁ ਗਿਆਨੁ." (ਬਸੰ ਮ: ੧)

ਫੁਲੂਸ. ਅ਼ فلوس ਫ਼ਲਸ (ਪੈਸੇ) ਦਾ ਬਹੁਵਚਨ. ਪੈਸੇ.

ਫੁਲੇਰਾ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁੱਲ ਵੇਚਣ ਵਾਲਾ. ਪੁਸ਼ਪ ਵਯਾਪਾਰੀ। ੨ ਬਾਗ ਤੋਂ ਫੁੱਲ ਹਰਣ (ਲੈਜਾਣ) ਵਾਲਾ.

ਫੁਲੇਲ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁੱਲ-ਤੇਲ. ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਵਾਲਾ ਤੇਲ.

ਫੁਲੌਰੀ. ਦੇਖੋ, ਫਲੌਰੀ ਤੇ ਫਿਲੌਰੀ.

ਫੁੱਲ. ਸੰ. ਫੁੱਲ੍. ਧਾ—ਖਿੜਨਾ, ਫੂਲਨਾ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਪੁਸ਼ਪ. ਕੁਸੁਮ. ਸੁਮਨ। ੩ ਉੱਨ ਦੇ ਗਾੜ੍ਹੇ ਵਸਤ੍ਰ ਵਿੱਚਦੀਂ ਟਪਕਾਇਆ ਹੋਇਆ ਅਫੀਮ ਦਾ ਰਸ. "ਪੀਤਾ ਫੁੱਲ ਇਆਣੀ ਘੂਮਨ ਸੂਰਮੇ." (ਚੰਡੀ ੩) ਜਿਵੇਂ ਇਆਣੇ (ਸੋਫੀ) ਫੁੱਲ ਪੀਕੇ ਝੂੰਮਦੇ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਯੋਧਾ ਘੂਮਨ। ੪ ਇਸਤ੍ਰੀ ਦੀ ਰਜ। ੫ ਰਿੜਕਣ ਸਮੇਂ ਝੱਗ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਮਠੇ ਦੇ ਸਿਰ ਪੁਰ ਆਇਆ ਮੱਖਣ। ੬ ਫੁੱਲ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਵਸਤੁ, ਜੈਸੇ ਢਾਲ ਦੇ ਫੁੱਲ. ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਪੁਰ ਫੁੱਲ ਆਕਾਰ ਦਾ ਗਹਿਣਾ. ਰੇਸ਼ਮ ਨਾਲ ਵਸਤ੍ਰ ਪੁਰ ਕੱਢਿਆ ਫੁੱਲ ਆਦਿ। ੭ ਦੀਵੇ ਦੀ ਬੱਤੀ ਦਾ ਅਗਲਾ ਹਿੱਸਾ, ਜੋ ਅੰਗਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ੮ ਚੱਪਣੀ ਨਾਲ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਦੀਵੇ ਦਾ ਕੱਜਲ। ੯ ਵਿ—ਹੌਲਾ. ਫੁੱਲ ਜੇਹਾ ਹਲਕਾ। ੧੦ ਡਿੰਗ. ਸੰਗਯਾ—ਹੈਰਾਨੀ. ਅਚਰਜ.

ਫੁੱਲ ਸਿਰ ਪਾਉਣੇ. ਦੇਖੋ, ਫੂਲ ਸਿਰ ਡਾਲਨਾ.

ਫੁੱਲ ਪਾਉਣੇ. ਮੁਰਦੇ ਦੇ ਕਪਾਲ ਛਾਤੀ ਅੰਗੁਲਾਂ ਦੇ ਹੱਡ, ਚਿਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁਣਕੇ ਕਿਸੇ ਨਦੀ ਆਦਿ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣੇ.

ਫੂਏ ਫਾਲ. ਵਿ—ਖਿੰਡੇ ਖੁੱਸੇ. "ਕੂਚ ਬਿਚਾਰੇ ਫੂਏ ਫਾਲ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) ਤਾਣੀ ਸਾਫ ਕਰਨ ਦੇ ਕੁੱਚ ਖਿੰਡੇ ਖੁੱਸੇ ਪਏ ਹਨ.

ਫੂਸ. ਸੰਗਯਾ—ਸੁੱਕਾ ਅਤੇ ਖਿੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਘਾਹ। ੨ ਕੂੜਾ.

ਫੂਸੀ. ਦੇਖੋ, ਨਫੂਸੀ.

ਫੂਹ. ਕ਼ਤਰਾ (drop). ੨ ਸਿੰਧੀ. ਜੁਆਨੀ ਅਤੇ ਧਨ ਦਾ ਮਦ.

ਫੂਹੜ. ਸੰਗਯਾ—ਚਟਾਈ. ਫੂਸ ਦਾ ਤੱਪੜ। ੨ ਸਿੰਧੀ. ਜ਼ਬਾਨ ਦਾ ਗੰਦਾ. ਖੋਟੇ ਬਚਨ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ.

ਫੂਹੜਿ. ਖੋਟੇ ਵਾਕ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ. ਦੇਖੋ, ਫੂਹੜ ੨ ਅਤੇ ਫੂੜਿ.

ਫੂਹੀ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁਹਾਰ. ਵਰਖਾ ਦੀ ਬਹੁਤ ਬਰੀਕ ਕਣੀ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਕ਼ਤਰੇ ਨਾਲ. ਤੁਬਕੇ ਦ੍ਵਾਰਾ. "ਫੂਹੀ ਫੂਹੀ ਤਲਾਉ ਭਰਦਾ ਹੈ." (ਲੋਕੋ) ੩ ਸੰਗਯਾ—ਰੂੰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਫੰਬਾ. ਪੰਬਹ.

ਫੂਕ. ਅਨੁ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਵਾਸ. ਪ੍ਰਾਣ ਵਾਯੁ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਫੂ ਸ਼ਬਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ. "ਨਿਕਸਿਆ ਫੂਕ, ਤ ਹੋਇ ਗਇਓ ਸੁਆਹਾ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) "ਫੂਕ ਕਢਾਏ ਢਹਿਪਵੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਸਾਰ) ੨ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਕੱਢੀ ਹੋਈ ਹਵਾ. "ਫੂਕ ਮਾਰ ਦੀਪਕ ਬਿਸਮਾਵੈ." (ਤਨਾਮਾ) ੩ ਦੇਖੋ, ਫੂਕਣਾ. "ਇਹੁ ਤਨ ਦੇਵੈ ਫੂਕ." (ਸ. ਕਬੀਰ) ੪ ਵਿ—ਸ਼ੋਭਾਹੀਨ. ਫਿੱਕਾ. "ਫੂਕ ਭਏ ਮੁਖ ਸੂਕ ਗਏ ਸਭ." (ਅਜਰਾਜ)

ਫੂਕਨ } ਕ੍ਰਿ—ਫੂਕ ਮਾਰਨੀ। ੨ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਕੇ ਫੂਕ ਮਾਰਨੀ. "ਕੰਨ
ਫੂਕਣਾ } ਵਿੱਚ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਫੂਕਣ." (ਜਸਭਾਮ) ੩ ਫੂਕ ਮਾਰਕੇ ਅੱਗ ਮਚਾਉਣੀ। ੪ ਜਲਾਣਾ. ਭਸਮ ਕਰਨਾ.

ਫੂਕਣੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੂਕ ਮਾਰਨ ਦੀ ਨਲਕੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੀਂ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹਵਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ. ਇਹ ਸੁਨਿਆਰੇ ਬਹੁਤ ਵਰਤਦੇ ਹਨ. ਚੁਲ੍ਹੇ ਅੱਗ ਮਚਾਉਣ ਲਈ ਭੀ ਇਹ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀ ਹੈ. Blow-pipe। ੨ ਅਹੰਕਾਰ ਨਾਲ ਫੁੰਕਾਰਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਸ਼ੇਖ਼ੀ. "ਸ਼ੇਖ਼ ਫੂਕਣੀ ਹਰਹਿਂ ਬਿਸੇਖੀ." (ਨਾਪ੍ਰ)

ਫੂਕਣੂ. ਡਿੰਗ. ਫੇਫੜਾ. ਦੇਖੋ, ਫੇਫੜਾ.

ਫੂੰਕਨੀ. ਦੇਖੋ, ਫੂਕਣੀ.

ਫੂੰਕਾਰਣਾ. ਫੁਤਕਾਰ ਕਰਨਾ. ਦੇਖੋ, ਫੁਕਾਰਾ.

ਫੂਕਿ. ਫੂਕ ਮਾਰਕੇ. "ਫੂਕਿ ਫੂਕਿ ਪਾਵਨ ਕਉ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪੈ ਧਰਤ ਹੈ." (ਅਕਾਲ) ਭਾਵ—ਸੂਖਮ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਕੇ। ੨ ਫੂਕ (ਜਲਾ) ਕੇ. ਭਸਮ ਕਰਕੇ.

ਫੂਕੈ. ਫੂਕ ਮਰਦਾ ਹੈ. ਫੁੰਕਾਰਦਾ ਹੈ. "ਡਕੈ ਫੂਕੈ ਖੇਹ ਉਡਾਵੈ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਲਾ) ੨ ਜਲਾਉਂਦਾ ਹੈ.

ਫੂਟ. ਦੇਖੋ, ਫੁਟ ਅਤੇ ਫੁੱਟ.

ਫੂਟਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਭੱਜਣਾ. ਫੁੱਟਣਾ. ਟੁੱਟਣਾ. "ਫੂਟੋ ਆਂਡਾ ਭਰਮ ਕਾ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫) ੨ ਅਲਗ ਹੋਣਾ। ੩ ਭੇਦਕੇ ਬਾਹਰ ਆਉਣਾ. ਜੈਸੇ ਅੰਕੁਰ (ਡੰਘੂਰ) ਫੁਟਣਾ। ੪ ਖਿੜਨਾ.

ਫੂਟਮਫੂਟ. ਚੂਰ ਚੂਰ. ਖੰਡ ਖੰਡ. "ਖਾਪਰ ਫੂਟਮਫੂਟ." (ਸ. ਕਬੀਰ)

ਫੂਟਿ. ਫੁੱਟਕੇ. "ਤੁਝਤੇ ਨਿਕਸੀ ਫੂਟਿ ਮਰਾ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੧)

ਫੂੰਦਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੁੱਲ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਰੇਸ਼ਮ ਜ਼ਰੀ ਆਦਿ ਦਾ ਗੁੱਛਾ. ਫੁੰਮਣ.

ਫੂਫੀ. ਭੂਆ. ਦੇਖੋ, ਫੁਫੀ. "ਫੂਫੀ ਬਚਨ ਚਿੱਤ ਹਰਿ ਧਰਜੋ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਫੂਲ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੁਸ਼ਪ. ਕੁਸੁਮ. ਦੇਖੋ, ਫੁੱਲ. "ਆਪੇ ਭਵਰਾ ਫੂਲ ਬੇਲਿ". (ਬਸੰ ਅ: ਮ: ੧) ੨ ਫੁੱਲ ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਭੂਸ਼ਣ. "ਸਗਲ ਆਭਰਣ ਸੋਭਾ ਕੰਠਿ ਫੂਲ". (ਆਸਾ ਮ: ੫)

੩ ਢਾਲ ਦੇ ਫੁੱਲ. "ਫੂਲਨ ਲਾਗ ਚਿਣਗ ਗਨ ਜਾਗਾ". (ਗੁਪ੍ਰਸੂ)

੪ ਬੈਰਾੜ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਰਤਨ ਬਾਬਾ ਫੂਲ, ਜੋ ਰੂਪਚੰਦ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਅੰਬੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੰਮਤ ੧੬੮੪ (ਸਨ ੧੬੨੭) ਵਿੱਚ ਜਨਮਿਆ, ਜਦਕਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੋਹਨ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਪੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਹਰਾਜ ਗ੍ਰਾਮ ਵਸਾਇਆ ਸੀ.

ਸੰਮਤ ੧੬੮੮ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂਸਰ ਦੇ ਜੰਗ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਿਵਾਨ ਵਿੱਚ ਬਾਲਕ ਫੂਲ ਆਪਣੇ ਚਾਚੇ ਕਾਲੇ ਨਾਲ ਹਾਜਿਰ ਹੋਇਆ, ਤਦ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਪੇਟ ਵਜਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਕਾਲੇ ਤੋਂ ਬਾਲਕ ਦੀ ਹਰਕਤ ਬਾਬਤ ਪੁੱਛਿਆ, ਤਾਂ ਅਰਜ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਇਸ ਦੀ ਮਾਈ ਗੁਜਰ ਗਈ ਹੈ, ਹਜੂਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣੇ ਪੇਟ ਪਾਲਣ ਲਈ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਅਰਜ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਇਸ ਪੁਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਰਮਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਬਾਲਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਲੱਖਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਭਰੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਰਾਜ ਭਾਗ ਭੋਗੇਗੀ.

ਸੰਮਤ ੧੭੦੩ ਵਿੱਚ ਜਦ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਮਾਲਵੇ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਦੇ ਮੇਹਰਾਜ ਪਧਾਰੇ, ਤਦ ਫੂਲ ਆਪਣੇ ਸੰਬੰਧੀਆਂ ਸਮੇਤ ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਹਾਜਿਰ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਨੰਮ੍ਰਤਾ ਅਤੇ ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਦੇਖਕੇ ਦਾਦਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਵਰਦਾਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਫਲ ਹੁਣ ਫੂਲਕੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਤਾਣ ਹਨ.[1]

ਫੂਲ ਦੇ ਦੋ ਵਿਆਹ ਹੋਏ— ਧਰਮਪਤਨੀ ਬਾਲੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰੱਘੂ[2] ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਰਾਮੀ[3] ਜਨਮੇ, ਅਰ ਰੱਜੀ ਤੋਂ ਚੰਨੂ, ਝੰਡੂ ਅਤੇ ਤਖ਼ਤਮੱਲ ਪੈਦਾ ਹੋਏ. ਬਾਬੇ ਫੂਲ ਦੀ ਔਲਾਦ ਪੁਰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਖਾਸ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਹੀ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ.

ਬਾਬਾ ਫੂਲ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੭੪੭ (ਸਨ ੧੬੯੦)[4] ਵਿੱਚ , ਬਹਾਦੁਰਪੁਰ[5] ਹੋਇਆ, ਸਸਕਾਰ ਫੂਲ ਨਗਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ. ਜਿੱਥੇ ਸਮਾਧ ਵਿਦਯਮਾਨ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ, ਮੇਹਰਾਜ ਅਤੇ ਫੂਲਵੰਸ਼.

੫ ਬਾਬਾ ਫੂਲ ਦਾ ਸੰਮਤ ੧੭੧੧ (ਸਨ ੧੬੫੩)[6] ਵਿੱਚ ਆਬਾਦ ਕੀਤਾ ਨਗਰ, ਜੋ ਰਾਜ ਨਾਭਾ ਵਿੱਚ ਹੈ. ਇਹ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਨਜਾਮਤ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਸਥਾਨ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਬਾਬਾ ਫੂਲ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਚੁਲ੍ਹੇ ਹਨ, ਜੋ ਫੂਲਵੰਸ਼ ਤੋਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਹਨ. ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਰਾਮਪੁਰਾ ਫੂਲ ਹੈ.

੬ ਦੇਖੋ, ਫੂਲਸਾਹਿਬ। ੭ ਦੇਖੋ, ਫੂਲਵੰਸ਼.

ਫੂਲਸ਼ਾਹ } ਇਹ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਖਤ੍ਰੀ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ ਗੋਇੰਦਸਾਹਿਬ ਦਾ
ਫੂਲਸਾਹਿਬ } ਛੋਟਾ ਭਾਈ ਸੀ. ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ ੧੬੨੦ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ. ਸੰਮਤ ੧੬੯੮ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਜੀ ਦਾ ਚੇਲਾ ਹੋਕੇ ਵਡਾ ਕਰਣੀ ਵਾਲਾ ਸੰਤ ਹੋਇਆ. ਇਹ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਧੁਏਂ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਹੈ. ਫੂਲਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਬਹਾਦੁਰਪੁਰ (ਜਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) ਸੰਮਤ ੧੭੩੦ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ.

---

[1] ਫੂਲ ਦੇ ਵਰਦਾਨ ਅਤੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੀ ਤਾਰੀਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇਤਨੀ ਗੜਬੜੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪਾਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸੋਧਣਾ ਵਡਾ ਕਠਿਨ ਹੈ. ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਇਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੋਧਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

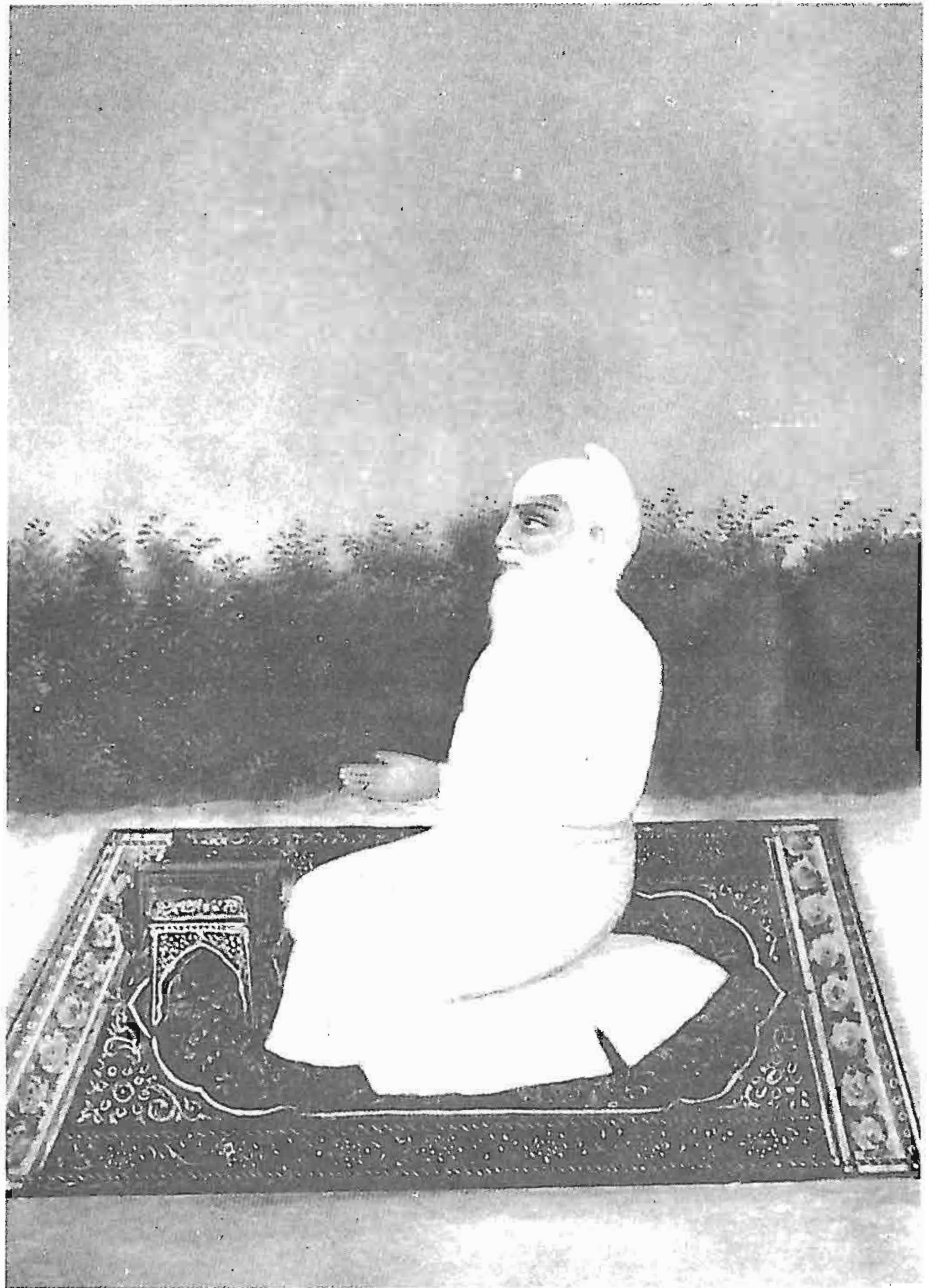
[2] ਰੱਘੂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਜਿਉਂਦਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਰਾਜ ਪਟਿਆਲੇ ਅੰਦਰ ਹਨ.

[3] ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਰਾਮੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਰਾਮਦਾਸ ਦੇ ਰਈਸ ਨਾਲ ਹੋਈ. ਬਾਬਾ ਫੂਲ ਨੇ ਦਾਜ ਵਿੱਚ ਬੁੱਗਰ ਪਿੰਡ ਦਿੱਤਾ. ਬੀਬੀ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹੁਣ ਬੁੱਗਰ (ਰਾਜ ਨਾਭਾ) ਵਿੱਚ ਆਬਾਦ ਹੈ.

[4] ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੇ ਭੁੱਲ ਨਾਲ ਸਨ ੧੬੫੨ ਲਿਖਿਆ ਹੈ.

[5] ਬਹਾਦੁਰਪੁਰ ਨਾਭੇ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਧਨੌਲੇ ਦੇ ਪਰਗਨੇ ਦਾ ਵਡਾ ਪਿੰਡ ਹੈ.

[6] ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਫੂਲ ਨਗਰ ਦੇ ਵਸਾਉਣ ਦਾ ਸਨ ੧੬੨੭ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਹੀ ਨਹੀਂ. ਇਹ ਸਨ ਬਾਬੇ ਫੂਲ ਦੇ ਜਨਮ ਦਾ ਹੈ.

ਬਾਬਾ ਫੂਲ

ਫੂਲ ਸਿਰ ਡਾਲਨਾ. ਵਯੰਗ. ਬੇਪਤੀ ਕਰਨੀ. ਇੱਜਤ ਉਤਾਰਨੀ. ਸਿਰ ਸੁਆਹ ਪਾਂਉਣੀ. "ਤੇਰੇ ਫੂਲ ਡਾਰ ਸਿਰ ਐਹੋਂ." (ਚਰਿਤ੍ਰ ੨੯੩) ੨ ਦੀਵੇ ਦਾ ਫੁੱਲ ਸਿਰ ਤੇ ਝਾੜਕੇ ਝਾਟਾ ਫੂਕਣਾ.

ਫੂਲ ਕੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ
ਫੂਲ ਕੀ ਮਿਸਲ } ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਰਾਂ ਮਿਸਲਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪਰਮ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਮਿਸਲ, ਜਿਸ ਦਾ ਮੁਖੀਆ ਬਾਬਾ ਫੂਲ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਮਿਸਲ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸਿੱਖ ਰਿਆਸਤਾਂ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਾਭਾ ਅਤੇ ਜੀਂਦ (ਸੰਗਰੂਰ) ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਯਾ ਫੂਲਕੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ (Phulkian States) ਹੈ. ਇਹ ਰਿਆਸਤਾਂ ਮਈ ਸਨ ੧੮੦੯ ਵਿੱਚ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਖਯਾ ਅੰਦਰ ਆਈਆਂ ਹਨ, ਅਰ ੫ ਮਈ ਸਨ ੧੮੬੦ ਦੀ ਸਨਦ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਤਬੰਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲਿਆ. ਜੇ ਬਿਨਾ ਔਲਾਦ ਅਤੇ ਮੁਤਬੰਨਾ ਕੀਤੇ ਕੋਈ ਰਈਸ ਗੁਜ਼ਰ ਜਾਵੇ, ਤਦ ਦੋ ਪੜੋਸੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੰਮਤੀ ਕਰਕੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਹੱਕਦਾਰ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ. ਉੱਪਰ ਦੱਸੀ ਸਨਦ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਣਦੰਡ ਦਾ ਪੂਰਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਆਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਬਰਤਾਨੀਆਂ ਦੀ ਮੁਦਾਖ਼ਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਫੂਲਵੰਸ਼.

ਫੂਲਜਈ. ਸੰ. ਫੁੱਲ-ਜਾਯਾ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁੱਲ ਦੀ ਮਾਂ. ਵੇਲ. ਵੱਲੀ. "ਨਾਮ ਤੇਰਾ ਆਧਾਰ ਮੇਰਾ, ਜਿਉ ਫੂਲਜਈ ਹੈ ਨਾਰਿ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਅਜੇਹਾ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਜੇਹਾ ਬੇਲ ਨੂੰ ਨਾਰ (ਪਾਣੀ) ਦਾ. ਨਾਰ—ਜਲ. ਨਾਰਿ—ਜਲ ਦਾ (ਪਾਣੀ ਦਾ).

ਫੂਲਦ. ਬਿਰਛ ਅਥਵਾ ਪੌਦਾ, ਜੋ ਫੁੱਲ ਦਿੰਦਾ ਹੈ.

ਫੂਲਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਫੁੱਲਣਾ. ਫੁੱਲ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ। ੨ ਖ਼ੁਸ਼ੀ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਖਿੜਨਾ। ੩ ਅਹੰਕਾਰ ਕਰਨਾ. "ਕਾਹੇ ਭਈਆ! ਫਿਰਤੌ ਫੂਲਿਆ ਫੂਲਿਆ." (ਸੋਰ ਕਬੀਰ)

ਫੂਲਮਾਲਾ ਰਾਮਾਯਣ. ਕਵਿ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਪਾਸ ਨਾਨੋਕੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕ ਕਵੀਆਂ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਚੁਣਕੇ ਰਾਮਕਥਾ ਦਾ ਅਜੇਹਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜੋੜਿਆ ਕਿ ਰਾਮਾਯਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਥਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ. ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਨਾਭਾਪਤਿ ਮਹਾਰਾਜਾ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕਵਿ ਜੀ ਨੇ ਰਚਿਆ ਹੈ. ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਅਹਿਲਕਾਰ ਅਤੇ ਕਵਿ ਸਨ. ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛਾਪ ਦਾਸ ਹੈ.

ਛੱਪਯ

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਿਕਟ ਨਗਰ ਨਾਨੋਕੇ ਗਨਿਜੈ,
ਤਾਸ ਨਗਰਪਤਿ ਪੂਤ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਭਨਿੱਜੈ,
ਅਮਿਤ ਕਵਿਤ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਚੀਨਕਰ ਪ੍ਰੇਮ ਕਵਿਨ ਸਨ,
ਕੀਨੇ ਇਕਠੇ ਸਹਸ ਕਿਤਕ ਅਤਿ ਉਕ੍ਤਿ ਯੁਕ੍ਤਿ ਗਨ,
ਸ਼ੁਭ ਰਾਮਚਰਿਤ ਚੁਨਿ ਤਿਨਹ ਤੇ
ਬਹੁ ਗ੍ਰੰਥਨ ਪਰਮਾਨ ਲਿਯ,
ਧਰ ਛਾਪ "ਦਾਸ ਨਿਜ ਨਾਮ ਕੀ
"ਫੂਲਮਾਲ" ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਕਿਯ.

ਦੋਹਾ

ਜੇਠ ਮਾਸ ਦ੍ਵਿਤਿਯਾ ਬਿਮਲ[1]
ਕਵਿ ਦਿਨ[2] ਸੁਖਦ ਰਸਾਲ,
ਪੂਰਨ ਭਯੋ ਗਰੰਥ ਯਹ
ਨਿਧਿ ਨਭ ਗ੍ਰਹ ਮਹਿ ਸਾਲ.[3]

ਫੂਲਰਾਜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਬ੍ਰਹਮਾ. ਕਮਲ ਦੇ ਫੁੱਲ ਪੁਰ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ. "ਕਹੂੰ ਫੂਲਰਾਜਾ ਹ੍ਵੈ ਬੈਠਾ." (ਚੌਪਈ) ੨ ਫੁੱਲਰਾਜ. ਗੁਲਾਬ। ੩ ਕਮਲ.

ਫੂਲਵੰਸ਼. ਬਾਬਾ ਫੂਲ ਦੀ ਕੁਲ. ਯਦੁਵੰਸ਼ੀ ਭੱਟੀ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜੈਸਲ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਯੋਧਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੨੧੩ ਵਿੱਚ ਜੈਸਲਮੇਰੁ ਨਗਰ ਵਸਾਇਆ, ਜੋ ਹੁਣ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ. ਜੈਸਲ ਦੇ ਪੁਤ੍ਰ ਹੇਮ ਤੋਂ (ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੇਮਹੇਲ ਅਤੇ ਭੀਮ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ) ਛੀਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਸਿੱਧੂ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਿੱਧੂ ਗੋਤ ਚੱਲਿਆ. ਸਿੱਧੂ ਤੋਂ ਨੌਮੀ ਪੀੜ੍ਹੀ ਬਰਾੜ ਹੋਇਆ. ਜਿਸ ਤੋਂ ਵੰਸ਼ ਦੀ ਬੈਰਾੜ ਸੰਗਯਾ ਹੋਈ. ਬਰਾੜ ਤੋਂ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਪਰਮਪ੍ਰਤਾਪੀ ਬਾਬਾ ਫੂਲ ਜਨਮਿਆ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਫੂਲਵੰਸ਼ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ. ਇਸ ਫੂਲ ਦਾ ਫਲਰੂਪ ਪਟਿਆਲਾ, ਨਾਭਾ ਅਤੇ ਜੀਂਦ (ਸੰਗਰੂਰ) ਤਿੰਨ ਰਿਆਸਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਤਾਣ ਹਨ.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਰਿਆਸਤਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ-ਭਦੌੜ, ਮਲੌਦ, ਪੱਖੋ, ਬੇਰ, ਰਾਮਪੁਰ, ਬਡਰੁੱਖਾਂ, ਜਿਉਂਦਾਂ, ਦਿਆਲਪੁਰਾ, ਰਾਮਪੁਰਾ, ਕੋਟਦੁੱਨਾ ਅਤੇ ਗੁਮਟੀ ਦੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰ, ਫੂਲਵੰਸ਼ ਦੇ ਛੋਟੇ ਰਈਸ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਬਤ ਫੂਲ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਜਰਿਆਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਮਲੂਮ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ.

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਦੌੜ, ਜਿਉਂਦਾਂ, ਰਾਮਪੁਰਾ ਅਤੇ ਕੋਟਦੁੱਨੇ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਰਾਜ ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਨ.

ਪੱਖੋ, ਬੇਰ, ਮਲੌਦ ਅਤੇ ਰਾਮਪੁਰ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਲੁਧਿਆਨੇ ਜਿਲੇ ਅੰਦਰ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ.

ਬਡਰੁੱਖਾਂ ਅਤੇ ਦਿਆਲਪੁਰੇ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਰਾਜ ਜੀਂਦ ਅੰਦਰ ਹਨ.

ਗੁਮਟੀ ਦੇ ਲੌਂਢਘਰੀਏ ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ.

---

[1]ਜੇਠ ਸੁਦੀ ੨.

[2]ਸ਼ੁਕ੍ਰਵਾਰ.

[3]ਨਿਧਿ (੯), ਨਭ (੦), ਗ੍ਰਹ (੯), ਮਹਿ (੧). ਸੰਮਤ ੧੯੦੯.

ਫੂਲਵੰਸ਼ ਦਾ ਬ੍ਰਿਛ (ਸ਼ਜਰਾ) ਇਹ ਹੈ:—

(ਨੰ: ੧)

ਜੈਸਲ (ਭੱਟੀ ਰਾਜਪੂਤ)
|
ਹੇਮ (ਭੀਮ) ਦੇ: ਸੰਮਤ ੧੨੬੫[1]
|
ਜੁੰਧਰ (ਜੋਧਰਾਯ)
|
ਬਟੇਰਾਯ
|
ਮੰਗਲਰਾਯ
|
ਆਨੰਦਰਾਯ
|
ਖੀਵਾ
|
ਸਿੱਧੂ[2]

- ਧਰ[3]
- ਬੂਰ
  - ਬੀਰ
    - ਸਤ੍ਰੁਹਾ (ਸਤਰਾਜ)
      - ਜਰਥ
        - ਮਹੀ
          - ਘੱਲਾ
            - ਮੇਹਰਾ
              - ਹੰਬੀਰ
                - ਬਰਾੜ[5]
      - ਲਕੰਬਾ
        - ਹਰੀ[4]

[1]ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਜਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਮਤ ਤੋਂ ਵਿਕ੍ਰਮੀ ਅਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਈਸਵੀ ਸਾਲ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ. ਅਰ ਜਿੱਥੇ ਸੰਮਤ ਜਾਂ ਸਨ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਕੇਵਲ ਅੰਗ ਹਨ, ਉਹ ਭੀ ਈਸਵੀ ਸਨ ਹੈ. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਮਾ ਦੇ ਹੇਠ × ਇਹ ਚਿੰਨ੍ਹ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ.

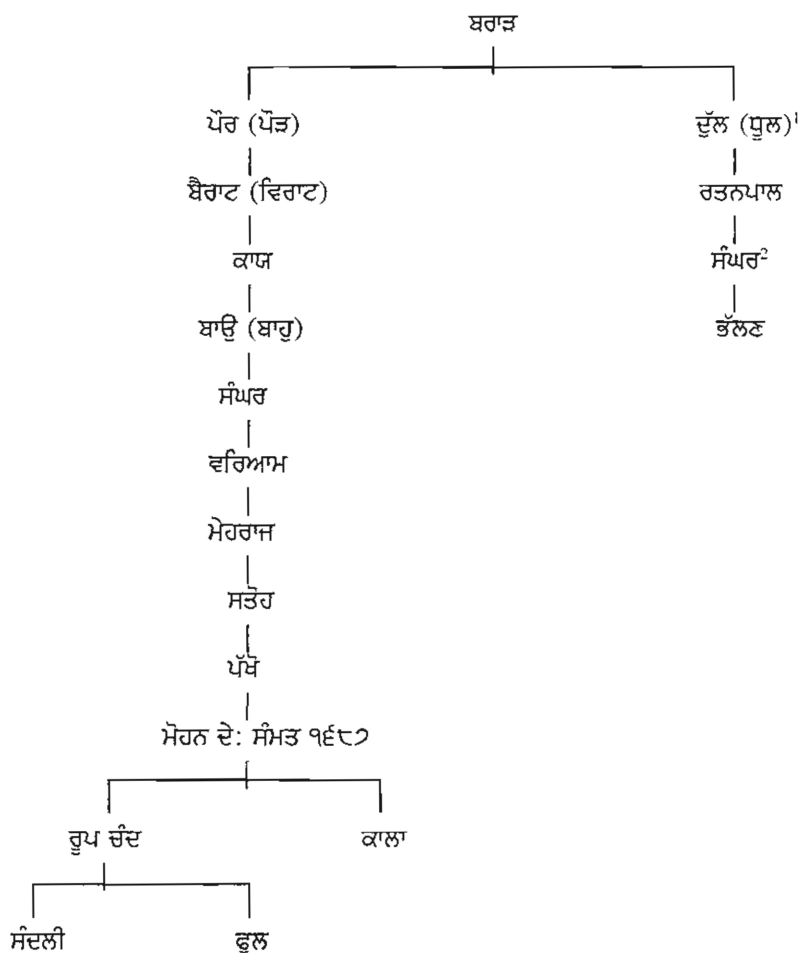
[2]ਇਸ ਤੋਂ "ਸਿੱਧੂ" ਗੋਤ (ਗੋਤ੍ਰ) ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ.

[3]ਇਹ ਕੈਥਲ ਝੁੰਬਾ ਅਰਨੌਲੀ ਅਤੇ ਸੁੱਧੂਵਾਲ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਦਾ ਵਡੇਰਾ ਹੈ. ਇਸੇ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਤਨ ਭਾਈ ਦੇਸੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੈਥਲ ਰਿਆਸਤ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ.

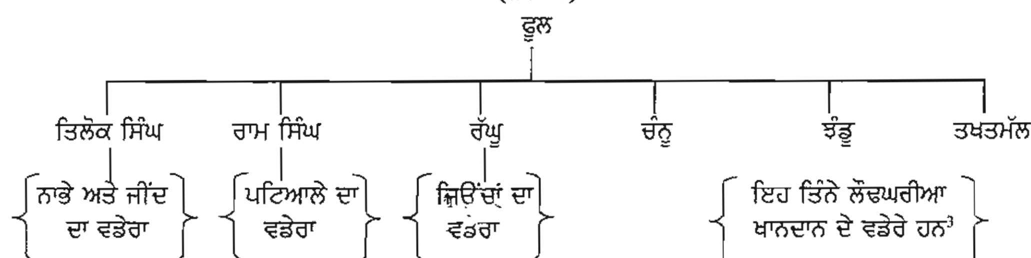
[4]ਇਹ ਅਟਾਰੀ ਦੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦਾ ਵਡੇਰਾ ਹੈ.

[5]ਇਸ ਤੋਂ ਕੁਲ ਦਾ ਨਾਮ ਬੈਰਾੜ ਹੋਇਆ.

(ਨੰ: ੨)

(ਨੰ: ੩)

[1] ਰਿਆਸਤ ਫਰੀਦਕੋਟ ਦਾ ਵਡੇਰਾ.

[2] ਦੇਖੋ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਸ਼ਬਦ.

[3] ਲੌਢਾ (ਛੋਟਾ) ਘਰ (ਮਹਲ) ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੰਤਾਨ ਦੀ ਸੰਗਜ਼ਾ ਲੌਢਘਰੀਏ ਹੋਈ, ਅਰਥਾਤ ਬਾਬਾ ਫੂਲ ਦੀ ਛੋਟੀ ਵਹੁਟੀ ਰੱਜੀ ਦੀ ਸੰਤਾਨ. ਲੌਢਘਰੀਏ ਰਿਆਸਤ ਨਾਭੇ ਵਿੱਚ ਗੁੰਮਟੀ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਹਨ. ਝੰਡੂ ਦੇ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਲੌਢਘਰੀਏ ਚੰਨੂ ਅਤੇ ਤਖਤ ਮੱਲ ਦੀ ਵੰਸ਼ ਹਨ.

(ਨੰ: ੪)

ਫੂਲ

ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ (ਨਾਭਾਵੰਸ਼ ਦਾ ਵਡੇਰਾ)[1]

ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਦੇ: ਸਨ ੧੭੫੪

ਸੂਰਤੀਆ ਸਿੰਘ ਦੇ: ੧੭੫੨

ਹਮੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ: ੧੭੮੩

ਜ: ੧੭੭੫ ਰਾਜਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ: ੧੮੪੦

ਜ: ੧੮੨੨ ਰਾਜਾ ਦੇਵੇਂਦ੍ਰਸਿੰਘ ਦੇ: ੧੮੬੫

ਜ: ੧੮੪੦ ਰਾਜਾ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੇ: ੧੮੬੩ ×

ਜ: ੧੮੪੨ ਰਾਜਾ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ: ੧੮੭੧ ×

ਰਾਜਾ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਰਾਜਾ ਭਗਵਾਨ ਸਿਘ ਦੇ ਔਲਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਬਡਰੁੱਖਾਂ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜੋ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ, ੧੦ ਅਗਸ੍ਤ ਸਨ ੧੮੭੧ ਨੂੰ ਨਾਭੇ ਦੇ ਰਾਜਾ ਥਾਪੇ ਗਏ.

ਜ: ੧੮੪੩ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ: ੨੫ ਦਿਸੰਬਰ ੧੯੧੧

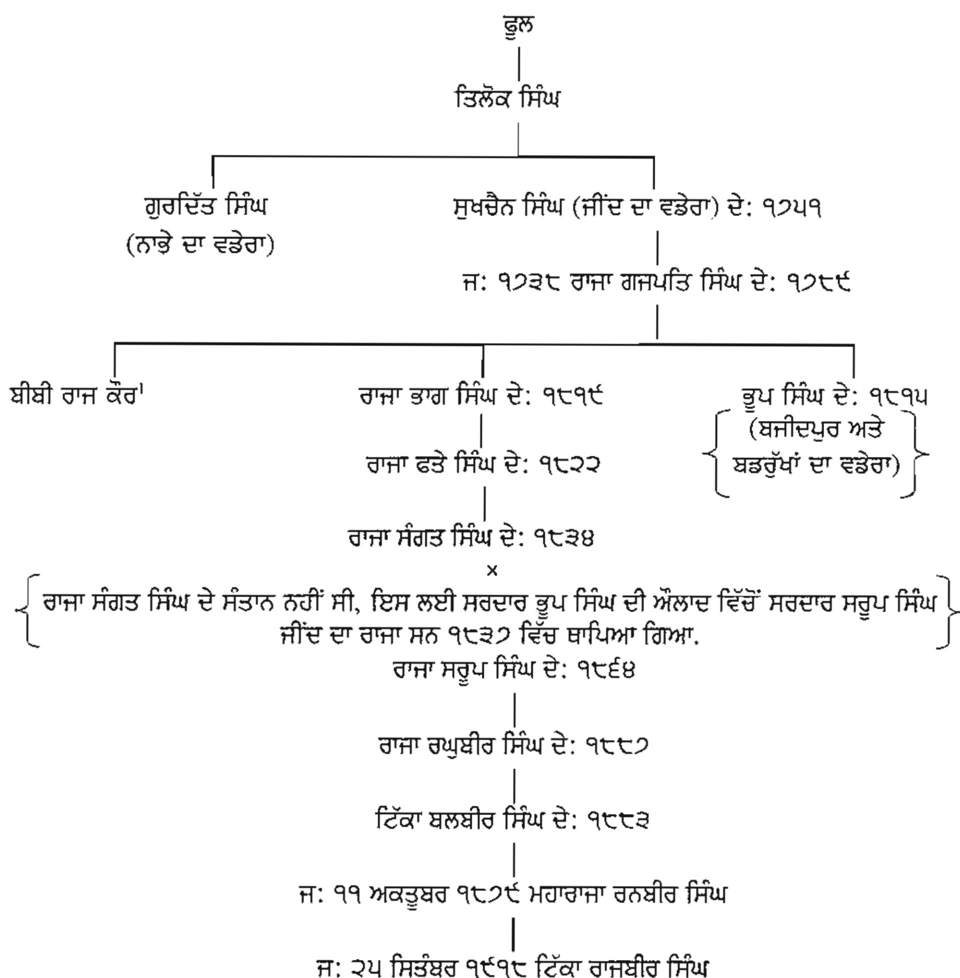
ਜ: ੪ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੮੩ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ (ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ)[2]

ਜ: ੨੧ ਸਿਤੰਬਰ ੧੯੧੯ ਮਹਾਰਾਜਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ[3]

[1]ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸਨ ੧੬੮੭ ਵਿੱਚ ਲਿੱਖਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਸਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬ੍ਰਿਕਮੀ ਸੰਮਤ ੧੭੪੪-੪੫ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ. ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੭੫੩ ਵਿੱਚ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਭੇਜਕੇ ਆਪਣੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸੱਦਿਆ ਸੀ. ਭਾਈ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦਾ ਸਰਹਿੰਦ ਸਸਕਾਰ ਸੰਮਤ ੧੭੬੧ ਵਿੱਚ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਰਾਮ ਸਿਘ ਦੀ ਹੱਥੀਂ ਹੋਣਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਰ ਸੰਮਤ ੧੭੬੩ ਵਿੱਚ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਦਮਦਮੇ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਿਰ ਸੀ. ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਥਾਤ ਸੰਮਤ ੧੭੭੧ (ਸਨ ੧੭੧੪) ਤੋਂ ਛੀ ਸੱਤ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਰ ਪੱਕੀ ਤਾਰੀਖ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ.

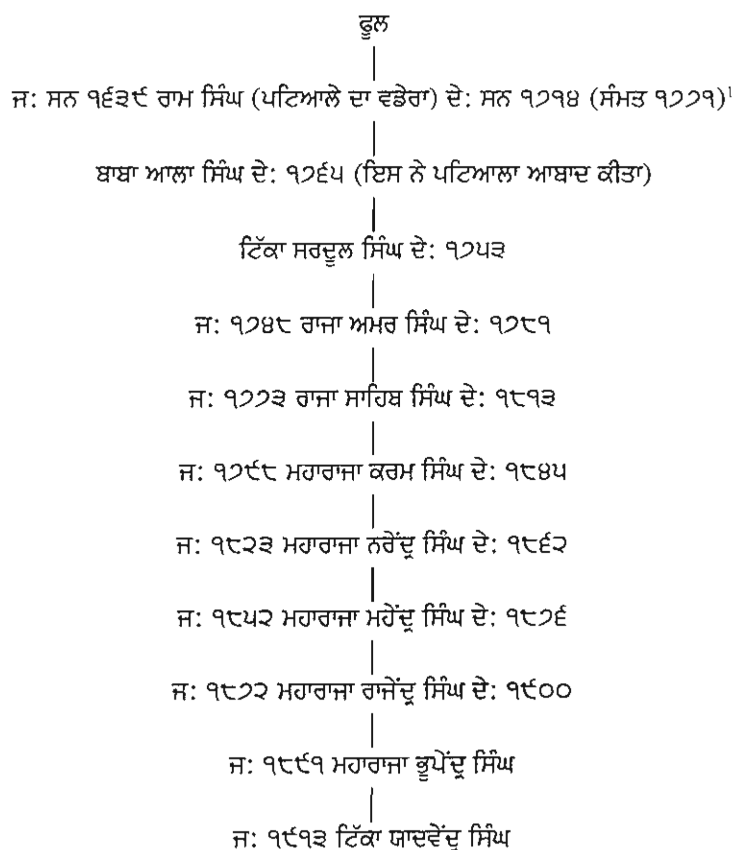
[2]ਦੇਖੋ, ਨਾਭਾ ਅਤੇ ਰਿਪੁਦਮਨ ਸਿੰਘ ਮਹਾਰਾਜਾ.

[3]੨੩ ਫਰਵਰੀ ਸਨ ੧੯੨੮ ਨੂੰ ਟਿੱਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭੇ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਥਾਪੇ ਗਏ. ਦੇਖੋ, ਨਾਭਾ.

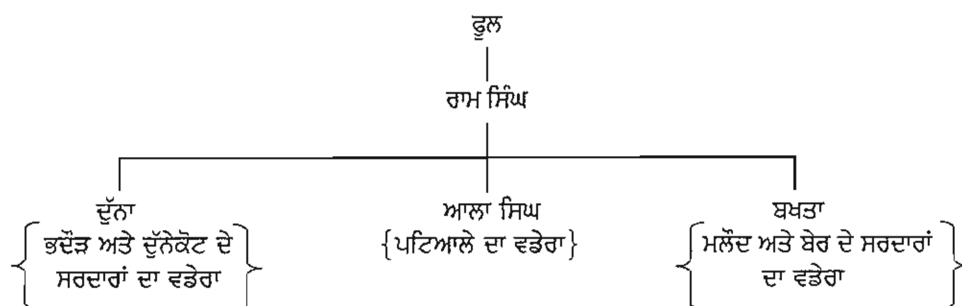

[1]ਇਹ ਸਰਦਾਰ ਮਹਾ ਸਿੰਘ ਸੁਕ੍ਰਚੱਕੀਏ ਨੂੰ ਸਨ ੧੭੭੪ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹੀ ਗਈ. ਇਸ ਦੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ.

(ਨੰ: ੬)

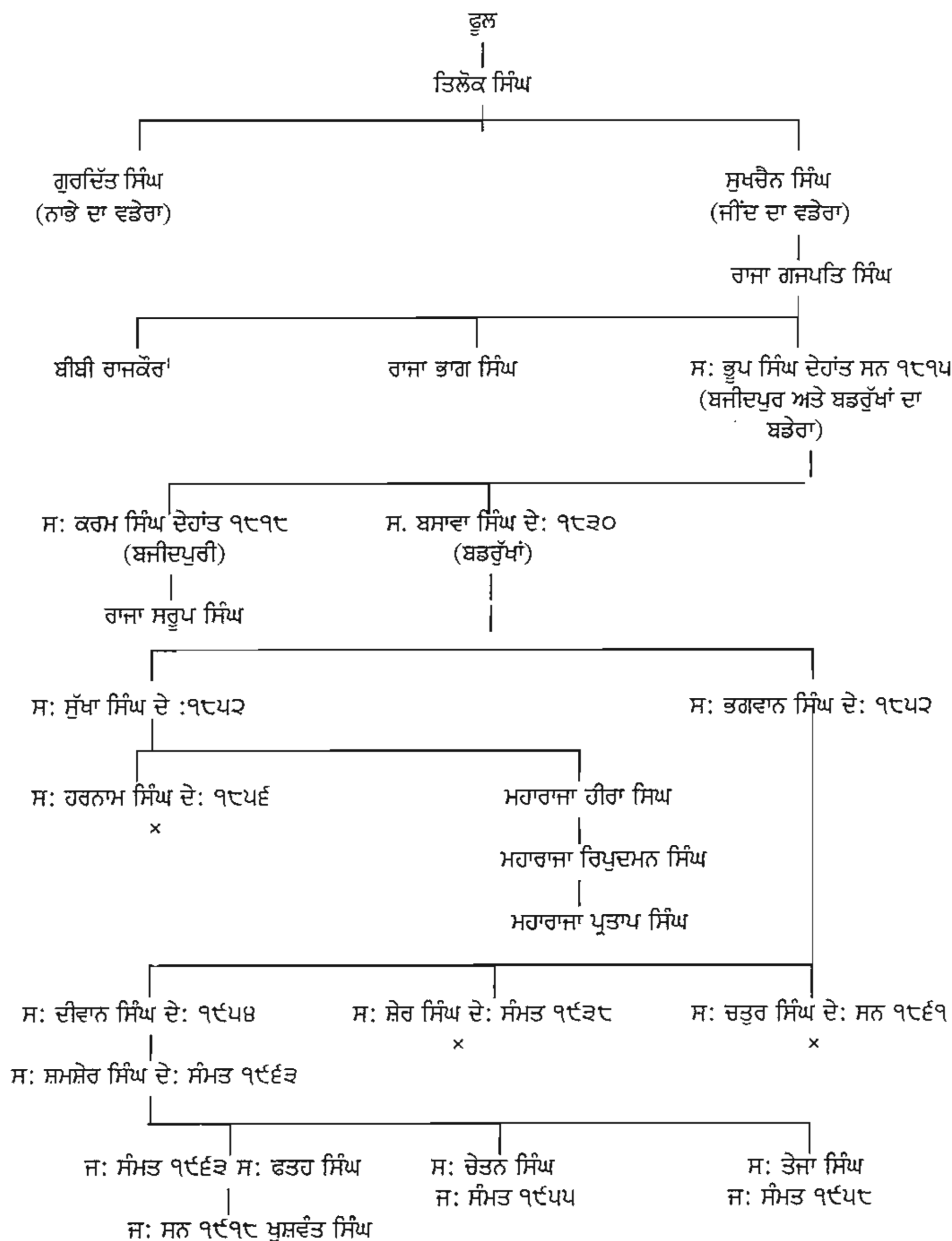

(ਨੰ: ੭)

[1]ਦੇਖੋ, ਸਜ਼ਰੇ ਚਾਰ ਵਿੱਚ ਤਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਨਾਉਂ ਤੇ ਫੁਟਨੋਟ.

(ਨੰ: ੮)

[1]ਦੇਖੋ, ਸਜ਼ਰੇ ੫ ਦਾ ਫੁਟਨੋਟ.

ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲੀ. ਬਾਂਗਰ ਦੇ ਸੀਹਾਂ ਪਿੰਡ ਨਿਵਾਸੀ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸੁਪੁਤ੍ਰ, ਜਿਸ ਦਾ ਜਨਮ ਕਰੀਬ ਸੰਮਤ ੧੮੧੮ ਦੇ ਹੋਇਆ. ਬਾਬਾ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ (ਨੈਣਾ ਸਿੰਘ) ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਮਿਸਲ ਦੇ ਰਤਨ ਰੂਪ ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਅਮ੍ਰਿਤ ਛਕਕੇ ਨਾਮ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ. ਇਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਅਕਾਲੀਬਾਗ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਸੁਗੰਧ ਭਰਿਆ ਫੁੱਲ ਸੀ. ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੁਭ ਗੁਣਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲੀਦਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਲਾਕੇ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੀ ਭਾਰੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ. ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਆਨੰਦਪੁਰ ਦਮਦਮੇ ਆਦਿਕ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਯਾਤ੍ਰਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਪਰ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਆਪ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਬੁਰਜ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਜਥੇ ਦੀ ਅਕਾਲੀਆਂ ਅਥਵਾ ਨਿਹੰਗਾਂ ਦੀ ਛਾਉਣੀ ਹੁਣ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ.[1]

ਅਕਾਲੀ ਜੀ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਨੇਕ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਕੇ ਵਿਜੈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ. ਖਾਲਸਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਨਿਧੜਕਤਾ ਅਜੇਹੀ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿਵਾਨ ਵਿੱਚ ਖੜਾ ਕਰਕੇ ਤਨਖਾਹ ਲਗਾਈ.

੧੪ ਮਾਰਚ ਸਨ ੧੮੨੩ (੧ ਚੇਤ ਸੰਮਤ ੧੮੭੯) ਨੂੰ ਸਰਹੱਦੀ ਗਾਜੀ ਅਤੇ ਮੁਲਖੈਯੇ ਦੀ "ਤਰਕੀ" ਨਾਮਕ ਜੰਗਭੂਮੀ ਦੀ ਭਾਰੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਖਾਲਸਾਦਲ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜੰਗ ਫਤੇ ਕਰਕੇ ਵਡੀ ਵੀਰਤਾ ਨਾਲ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ.[2] ਆਪ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦਗੰਜ ਲੁੰਡੇ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਨੁਸ਼ਹਿਰੇ (ਨੌਸ਼ਹਰ) ਤੋਂ ਚਾਰ ਮੀਲ ਪੂਰਵ ਵਿਦ੍ਯਮਾਨ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਅਨੇਕ ਅਕਾਲੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਰ ਲੰਗਰ ਲਈ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲਗਾਈ ਹੋਈ ਜਾਗੀਰ ਜਾਰੀ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਹਰ ਸਾਲ ਵੈਸਾਖੀ ਅਤੇ ਦਸ਼ਹਿਰੇ ਦਾ ਮੇਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਅਕਾਲੀ ਜੀ ਗ੍ਰਿਹਸਥੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹੁਣ ਤਰਨ- ਤਾਰਨ ਆਬਾਦ ਹੈ.

ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅੰਗੀਠੇ ਦੇ ਮਹੰਤ ਨੇ ਕੁਝ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਨ ੧੯੧੬ ਵਿੱਚ ਮਹੰਤ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਦਾਵਾ ਕੀਤਾ. ੧੮ ਜੁਲਾਈ ਸਨ ੧੯੧੮ ਨੂੰ ਮੁਕਦਮੇਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਮਹੰਤ ਹਟਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦਗੰਜ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ.

[1] ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਮਤ ੧੮੫੭ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਡੇਰਾ ਜਮਾਇਆ ਸੀ.

[2] The battle of Teree was won for Runjeet after all hope of victory had fled, by the bravery of Phoola Singh, so gallantly supported by his little troop of Akalees. The heroism of the Akalee chief won the applause of both Seik and Mussulman, and the tomb erected over his remains on the spot where he fell, although watched and attended by a party of Akalees, has become a place of pilgrimage for Hindoos and Mahometans alike. It stands at Naoshera on the Yusoofzie side of the Loonda or Cabul river. (The Reigning family of Lahore by Major Carmichael Smyth)

ਫੂਲਿ. ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਫੁੱਲਕੇ. ਦੇਖੋ, ਫੂਲਨਾ. "ਫੂਲਿ ਫੂਲਿ ਕਿਆ ਪਾਵਤ ਹੇ?" (ਬਿਲਾ ਮ: ੫) ੨ ਫੁੱਲ ਉੱਪਰ. ਫੁੱਲਾਂ ਪੁਰ. "ਭਵਰਾ ਫੂਲਿ ਭਵੰਤਿਆ." (ਆਸਾ ਛੰਤ ਮ: ੧)

ਫੂਲੰਤ. ਪ੍ਰਫੁੱਲ ਹੋਵੰਤ. ਖਿੜਦੇ ਹਨ। ੨ ਖ਼ੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ.

ਫੂੜਿ. ਵਿ—ਫੂਹੜੀ. ਦੇਖੋ, ਫੂਹੜ ੨. "ਬੋਲੈ ਕਉੜਾ ਜਿਹਬਾ ਕੀ ਫੂੜਿ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਜ਼ੁਬਾਨ ਦੀ ਗੰਦੀ.

ਫੇਹਰਿਸ੍ਤ. ਦੇਖੋ, ਫਿਹਰਿਸ੍ਤ.

ਫੇਂਕਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦੇਖੋ, ਫਿਕੰਦਨ ਅਤੇ ਫੈਂਕਣਾ.

ਫੇਟ } **ਫੇਂਟ** ਸੰਗ੍ਯਾ—ਪੇਟ ਦਾ ਘੇਰਾ. ਕਮਰ ਦਾ ਮੰਡਲ। ੨ ਕਮਰਬੰਦ. ਵੇਸ਼੍ਟਨ ਦਾ ਵਸਤ੍ਰ। ੩ ਠੋਕਰ. ਧੱਕਾ. "ਜਮ ਜੰਦਾਰੁ ਨ ਮਾਰੈ ਫੇਟੈ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੧) "ਕਛੁ ਨ ਲਾਗੈ ਫੇਟ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਫੇਟਾ. ਵਿ—ਟੇਢਾ. ਵਿੰਗਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਇੱਕ ਰੋਗ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੱਠੇ ਸੁਸਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ਼ਰੀਰ ਕੰਬਣ ਲਗਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਝੋਲਾ ੩। ੩ ਦੇਖੋ, ਫੇਂਟਾ ਅਤੇ ਫੈਂਟਾ.

ਫੇਂਟਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਕਮਰਬੰਦ. ਦੇਖੋ, ਫੈਂਟਾ.

ਫੇਟੀ. ਵਿ—ਟੇਢੀ. ਵਿੰਗੀ. "ਤੀਰ ਤੁਫੰਗੈਂ ਬਹੁਤ ਚਲਾਈ, ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੁ ਵਚ ਤੇ ਫੇਟੀ ਪਰਹੀਂ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਵੈਰੀਆਂ ਦੇ ਵਾਰ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਪੁਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ.

ਫੇਣ. ਦੇਖੋ, ਫੇਨ.

ਫੇਣੀ. ਦੇਖੋ, ਫੇਨੀ.

ਫੇਤ } **ਫੇਤਕਾਰ** ਸੰ. ਫੇਤ੍ਕਾਰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਫੁੰਕਾਰਾ। ੨ ਕੁੱਤੇ ਗਿੱਦੜ ਆਦਿ ਦਾ ਗੁਰੜਾਉਣਾ. ਘੁਰ ਘੁਰ ਸ਼ਬਦ ਕਰਨਾ.

ਫੇਨ. ਸੰ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਝੱਗ. ਜਲ ਦੁੱਧ ਪੁਰ ਆਈ ਰੂੰ ਜੇਹੀ ਨਰਮ ਵਸਤੁ. "ਜਲ ਤਰੰਗ ਅਰ ਫੇਨ ਬੁਦਬੁਦਾ ਜਲ ਤੇ ਭਿੰਨ ਨ ਹੋਈ." (ਆਸਾ ਨਾਮਦੇਵ)

੨ Sir Henry Fane. ਇਹ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਫੌਜਾਂ ਦਾ ਵਡਾ ਅਫਸਰ (ਜੰਗੀਲਾਟ) ਸੀ. ਸਨ ੧੮੩੭ ਦੇ ਮਾਰਚ ਵਿੱਚ ਕੌਰ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ, ਜੋ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਰਈਸ ਅਟਾਰੀ ਦੀ ਸੁਪੁਤ੍ਰੀ ਨਾਨਕੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਸ ਦੀ ਬਰਾਤ ਵਿੱਚ ਇਹ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਸੀ. ਦੇਖੋ, ਅਟਾਰੀ, ਨਾਨਕੀ ੩ ਅਤੇ ਨੌਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ.

ਫੇਨਨਿ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਝੱਗ ਵਾਲੀ ਨਦੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਫੇਨਨਿ ਜਾਚਰ ਸਤ੍ਰੁ ਅਰਿ. (ਸਨਾਮਾ) ਫੇਨਨਿ (ਨਦੀ) ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਘਾਹ, ਉਸ ਦੇ ਚਰਨ ਵਾਲਾ ਮ੍ਰਿਗ, ਉਸ ਦਾ ਵੈਰੀ ਸ਼ੇਰ, ਉਸ ਦੀ ਵੈਰਣ ਬੰਦੂਕ.

ਫੇਨਨਿਨੀ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਫੇਨੰਨਿ (ਨਦੀ) ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਫੇਨਪ. ਵਿ—ਝੱਗ ਪੀਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਉਹ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਜੋ ਗਾਂ ਚੋਣ ਸਮੇਂ ਚੁੰਘਦੇ ਵੱਛੇ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਡਿੱਗੀ ਝੱਗ ਮਾਤ੍ਰ ਪੀਕੇ ਨਿਰਵਾਹ ਕਰਦਾ ਹੈ.

ਫੇਨਲ. ਸੰ. ਫੇਨਿਲ. ਵਿ—ਝੱਗਦਾਰ. ਫੇਨ (ਝੱਗ) ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਰੀਠਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਝੱਗ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ. "ਫੇਨਲ ਕੋ ਤਰੁ ਤਹਿਂ ਹੁਤੋ." (ਨਾਪ੍ਰ) ਦੇਖੋ, ਰੀਠਾ.

ਫੇਨਿਲ. ਦੇਖੋ, ਫੇਨਲ.

ਫੇਨੀ. ਸੰ. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਭੋਜਨ, ਜੋ ਦੁੱਧ ਵਿੱਚ ਮਿਲਕੇ ਫੇਨ (ਝੱਗ) ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਫੇਫੜਾ. ਸੰ. ਫੁਫ੍ਫੁਸ—ਫੁੱਫੁਸ. ਅੰ. Lung. ਸੰਗਜ੍ਞਾ—ਸ਼ਰੀਰ ਅੰਦਰ ਥੈਲੀ ਅਤੇ ਸਪਾਂਜ (sponge) ਦੇ ਆਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਅੰਗ, ਜਿਸ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਨਾਲ ਜੀਵ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਨ. ਫੇਫੜਾ ਛਾਤੀ ਦੇ ਹੇਠ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀਂ ਫੈਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਫੇਰ. ਵ੍ਯ-ਪੁਨਹ. ਬਹੁਰ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੇੜਾ ਚਕ੍ਰ. "ਫੇਰ ਮਿਲੇ, ਪਰ ਫੇਰ ਨ ਆਏ." (ਦੱਤਾਵ) ਚੌਰਾਸੀ ਦੇ ਗੇੜੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਏ, ਪਰ ਮੁੜਕੇ ਉਸ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਪੁਨ: ਨ ਆਏ. "ਬਹੁਤੇ ਫੇਰ ਪਏ ਕਿਰਪਨ ਕਉ." (ਧਨਾ ਮ: ੩) "ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਫੇਰ ਨ ਪਵੈ." (ਸ੍ਰੀ ਅ: ਮ: ੩) ੩ ਦਾਉ. ਪੇਚ। ੪ ਦਾਖਿਲੇ ਤੋਂ ਵਾਪਿਸੀ. ਅੰਦਰ ਵੜਨੋਂ ਰੁਕਾਵਟ. "ਦਰਿ ਫੇਰ ਨ ਕੋਈ ਪਾਇਦਾ." (ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮ: ੫)

ਫੇਰਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਘੁਮਾਉਣਾ. ਗੇੜਾ ਦੇਣਾ। ੨ ਤੋਰਨਾ. ਚਲਾਉਣਾ। ੩ ਮੋੜਨਾ. ਵਾਪਿਸ ਕਰਨਾ। ੪ ਦੇਖੋ, ਫੇੜਨਾ। ੫ ਵਿਮੁਖ ਕਰਨਾ. "ਸਤਿਗੁਰ ਤੇ ਜੋ ਮੁਹ ਫੇਰਹਿ, ਮਥੇ ਤਿਨ ਕਾਲੇ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩)

ਫੇਰਾ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਗੇੜਾ. ਚਕ੍ਰ. ਘੁਮਾਉ. "ਸਚਾ ਬਖਸਿਲਏ ਫਿਰਿ ਹੋਇ ਨ ਫੇਰਾ." (ਵਡ ਛੰਤ ਮ: ੩) ਚੁਰਾਸੀ ਦਾ ਗੇੜਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ.

੨ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ. "ਫੇਰੇ ਤਤੁ ਦਿਵਾਏ." (ਸੂਹੀ ਛੰਤ ਮ: ੪)

੩ ਮੀਰਪੁਰ (ਇਲਾਕਾ ਜੰਮੂ) ਦਾ ਵਸਨੀਕ ਕਟਾਰਾ ਜਾਤਿ ਦਾ ਖਤ੍ਰੀ, ਜੋ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ ਚੇਲਾ ਸੀ. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਆਤਮਗ੍ਯਾਨੀ ਹੋਇਆ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੀ ਮੰਜੀ (ਗੱਦੀ) ਬਖਸ਼ੀ. ਇਸ ਨੇ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ.

ਫੇਰਾ ਭਾਈ. ਦੇਖੋ, ਫੇਰਾਂ ੩.

ਫੇਰਿ. ਵ੍ਯ—ਪੁਨ: ਦੋਬਾਰਾ. ਫਿਰ. "ਫੇਰਿ ਓਹ ਵੇਲਾ ਓਸੁ ਹਥਿ ਨ ਆਵੈ." (ਵਾਰ ਗਉ ਮ: ੪)

ਫੇਰਿਹਾਂ. ਫਿਰੇ ਹਾਂ. ਮੁੜੇ ਹਾਂ. "ਅਨ ਸਿਉ ਤੋਰਿ ਫੇਰਿਹਾਂ." (ਆਸਾ ਮ: ੫) ਅਨ੍ਯ (ਹੋਰ) ਨਾਲੋਂ ਤੋੜਕੇ ਹਟੇ ਹਾਂ. ਤੋੜ ਚੁਕੇ ਹਾਂ.

ਫੇਰੀ. ਸੰਗ੍ਯਾ—ਭ੍ਰਮਣ. ਚਕ੍ਰ ਮੰਡਲ ਨ੍ਰਿਤ੍ਯ. "ਬਾਜੇ ਬਿਨੁ ਨਹੀਂ ਲੀਜੈ ਫੇਰੀ." (ਗੌਂਡ ਕਬੀਰ) "ਭਉ ਫੇਰੀ ਹੋਵੈ ਮਨ ਚੀਤ." (ਆਸਾ ਮ: ੧) ੨ ਘੁੰਮਣ (ਚਕ੍ਰ ਲਾਉਣ) ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. "ਮਲ ਲਥੇ ਲੈਦੇ ਫੇਰੀਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੫ ਪੈਪਾਇ) ੩ ਭਿਖ੍ਯਾ ਮੰਗਣ ਲਈ ਫੇਰਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੪ ਪਰਿਕ੍ਰਮਾ. ਪਰਦੱਛਣਾ. "ਵਾਰੀ ਫੇਰੀ ਸਦਾ ਘੁਮਾਈ." (ਕੇਦਾ ਮ: ੫)

ਫੇਰੁ. ਦੇਖੋ, ਫੇਰ ੨. "ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਫੇਰੁ ਪਇਆ." (ਸ੍ਰੀ ਮ: ੩) ੨ ਸੰ. ਗਿੱਦੜ। ੩ ਬਾਬਾ ਫੇਰੂ. ਦੇਖੋ, ਫੇਰੂ.

ਫੇਰੁਆਣ. ਬਾਬਾ ਫੇਰੂ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਦੇਵ ਜੀ.

ਫੇਰੁਆਣਿ. ਬਾਬਾ ਫੇਰੂ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਦੇਵ ਨੇ. "ਫੇਰਿ ਵਸਾਇਆ ਫੇਰੁਆਣਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਖਾਡੂਰ." (ਵਾਰ ਰਾਮ ੩) ੨ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਨੂੰ.

ਫੇਰੂ. ਵਿ—ਫੇਰਾ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ. ਚਕ੍ਰ ਲਾਉਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਸੰਗ੍ਯਾ—ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਾਬਾ ਫੇਰੂ, ਜੋ ਪਿੰਡ ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਇ (ਨਾਗੇ ਦੀ ਸਰਾਇ) ਤਸੀਲ ਮੁਕਤਸਰ, ਜਿਲਾ ਫਿਰੋਜਪੁਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸਨ. ਇਹ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਹਾਕਿਮ ਦੇ ਖਜਾਨਚੀ ਸਨ. ਬਾਬਾ ਫੇਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦੇਹਾਂਤ ਸੰਮਤ ੧੫੮੩ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ।

੩ ਭਾਈ ਫੇਰੂ. ਅੰਬਮਾੜੀ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਉੱਪਲ ਖਤ੍ਰੀ ਬਿੰਨੇ ਦੇ ਘਰ ਸੰਮਤ ੧੬੯੭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ. ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਨਾਉਂ ਸੰਗਤ ਰੱਖਿਆ. ਸੰਮਤ ੧੭੧੩ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ. ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਉਂ ਫੇਰੂ ਰੱਖਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਪਾਰ ਲਈ ਫੇਰੀ ਪਾਉਂਦਾ ਭਾਈ ਭਗਤੂ ਦੀ ਮਾਰਫਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਣ ਆਇਆ ਸੀ. ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਨੱਕੇ ਦਾ ਮਸੰਦ ਥਾਪਿਆ. ਜਦ ਮਸੰਦਾਂ ਦੀ ਮੰਦ ਕਰਨੀ ਪੁਰ ਦਸ਼ਮੇਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ, ਤਦ ਫੇਰੂ ਨੂੰ ਭੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਫੜਕੇ ਹਜੂਰ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ. ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਆਪਣੀ ਦਾੜ੍ਹੀ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਫੜਕੇ ਵਡੀ ਨੰਮ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਹਾਜਰ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਪੁਰ ਕਲਗੀਧਰ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ "ਸੱਚੀ ਦਾੜ੍ਹੀ" ਅਤੇ "ਸੰਗਤਸਾਹਿਬ" ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਬਖਸ਼ਿਆ. ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਦੇ ਚੇਲੇ ਚਰਨ ਦਾਸ, ਚੂਖਾ, ਖਾਨਸ਼ਾਹ, ਬ੍ਰਿੰਦਾਬਨ ਅਤੇ ਪੋਤੇ ਚੇਲੇ ਮਾਲੀ ਜਗਤਾ ਅਤੇ ਭਗਤਾ ਆਦਿ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ. ਇਸ ਦੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਦੇ ਉਦਾਸੀ ਸਾਧੂ "ਸੰਗਤ ਸਾਹਿਬਕੇ" ਕਹਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਛੋਟਾ ਅਖਾੜਾ ਇਸੇ ਸ਼ਾਖ ਦਾ ਹੈ. ਦੇਖੋ, ਅਖਾੜਾ (ਅ).

ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਦਾ ਅਸਥਾਨ "ਡੇਰਾ ਭਾਈ ਫੇਰੂ" ਪਿੰਡ ਮੀਂਏ ਕੇ ਮੌੜ ਤਸੀਲ ਚੂਹਣੀਆਂ, ਜਿਲਾ ਲਹੌਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ, ਜੋ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਛਾਂਗਾ ਮਾਂਗਾ ਤੋਂ ੯ ਮੀਲ ਅਤੇ ਕੋਟ ਰਾਧਾਕਿਸਨ ਤੋਂ ਦਸ ਮੀਲ ਹੈ. ਇੱਥੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਦੀ ਟੋਪੀ ਅਤੇ ਗੋਦੜੀ ਹੈ. ਇਸ ਗੁਰਦ੍ਵਾਰੇ ਨਾਲ ਇੱਥੇ ਅਤੇ ਕਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ੧੧੦ ਮੁਰੱਬੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਜ਼ਮੀਨ ਅਤੇ ਪੰਜ ਹਜਾਰ ਸਾਲਾਨਾ ਜਾਗੀਰ ਹੈ.

ਫੇਰੂਸ਼ਹਰ, **ਫੇਰੂਸ਼ਾਹ** } ਦੇਖੋ, ਫਿਰੋਜਸ਼ਾਹ ੨.

ਫੇਰੂਸਿੰਘ. ਦੇਖੋ, ਪੁਣਛ.

ਫੇਰੂਸੁਤ
ਫੇਰੂਤਨਯ
ਫੇਰੂਤਨੈ } ਬਾਬਾ ਫੇਰੂ ਜੀ ਦੇ ਸੁਪੁਤ੍ਰ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਦੇਵ ਜੀ.
ਫੇਰੂਨੰਦਨ
ਫੇਰੂਪੁਤ੍ਰ

ਫੇਰੂ ਭਾਈ. ਦੇਖੋ, ਫੇਰੂ ੩.

ਫੇਰੋਂ. ਦੇਖੋ, ਫੇਰਾ। ੨ ਫੇੜਦੇ ਹੋਂ. ਦੇਖੋ, ਫੇੜਨਾ. "ਥੋਰੈ ਕਾਜ ਬੁਰੋ ਕਤ ਫੇਰੋ?" (ਕਾਨ ਮ: ੫) ਥੋੜੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਬੁਰਾ ਕਿਉਂ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹੋਂ.

ਫੇਰੋਜ਼ਸ਼ਹਰ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਸ਼ਾਹ ੨.

ਫੇਲ. ਅ਼ فعل ਫ਼ਿਅ਼ਲ. ਸੰਗਯਾ—ਕਰਮ. ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਅ਼ਮਲ. ਕਰਨੀ। ੩ ਅੰ. Fail. ਘਟਣ, ਮੁੱਕਣ ਅਤੇ ਚੁੱਕ ਜਾਣ ਦਾ ਭਾਵ.

ਫੇੜ. ਸੰਗਯਾ—ਬਦੀ. ਸ਼ਰਾਰਤ. "ਤਨਿ ਫਿਟੈ ਫੇੜ ਕਰੇਨਿ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) ੨ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ. ਐ਼ਮਾਲ. "ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਖ ਫੇੜ ਕਰਮ ਸੁਖ." (ਆਸਾ ਕਬੀਰ) "ਫੇੜੇ ਕਾ ਦੁਖੁ ਸਹੈ ਜੀਉ." (ਬਸੰ ਰਵਿਦਾਸ) ੩ ਹਾਨੀ. ਨੁਕਸਾਨ.

ਫੇੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਕਮਾਉਣਾ. ਕਰਮ ਦਾ ਕਰਨਾ. "ਪਰਧਨ ਦੋਖ ਕਿਛੁ ਪਾਪ ਨ ਫੇੜੇ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਬੁਰਾਈ ਕਮਾਉਣੀ. ਬੁਰਾ ਕਰਨਾ. "ਸਿਰ ਪੈਰੀ ਕਿਆ ਫੇੜਿਆ?" (ਸ. ਫਰੀਦ) ਤੇਰੇ ਅੰਗਾਂ ਨੇ ਕੀ ਬੁਰਾ ਕਮਾਇਆ ਹੈ?

ਫੈਸਲਾ. ਅ਼ فیصلہ ਫ਼ੈਸਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨਿਬੇੜਾ. ਵਿਵੇਕ. ਦੋ ਪੱਖਾਂ ਦੀ ਬਾਤ ਦਾ ਨਿਬਟੇਰਾ.

ਫੈਂਕਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਵਗਾਹੁਣਾ. ਸਿੱਟਣਾ. ਸੰ. ਕ੍ਸ਼ੇਪਣ. ਦੇਖੋ, ਫਿਕੰਦਨ.

ਫੈਜ. ਅ਼ فیض ਫ਼ੈਜ਼. ਸੰਗਯਾ—ਲਾਭ। ੨ ਫਲ. ਪਰਿਣਾਮ. ਨਤੀਜਾ.

ਫੈਜੀ. ਦੇਖੋ, ਅੱਬੁਲਫਜਲ.

ਫੈਜੁੱਲਾਪੁਰੀਆਂ ਦੀ ਮਿਸਲ. ਦੇਖੋ, ਸਿੰਘਪੁਰੀਏ.

ਫੈਂਟਾ. ਜਿਸ ਨਾਲ ਵੇਸ੍ਟਨ ਕਰੀਏ (ਲਪੇਟੀਏ). ਕਮਰਬੰਦ. ਦੇਖੋ, ਫੇਂਟਾ. "ਨਿਜ ਕਟਿ ਕੋ ਫੈਂਟਾ ਦਯੋ." (ਚੰਡੀ ੧) ੨ ਸਿਰ ਲਪੇਟਣ ਦਾ ਕਪੜਾ ਪੱਗ ਸਾਫਾ ਆਦਿ.

ਫ਼ੈਯਾਜ
ਫੈਯਾਜੀ } ਦੇਖੋ, ਫੱਯਾਜ ਅਤੇ ਫੱਯਾਜੀ.

ਫੈਲ. ਦੇਖੋ, ਫੇਲ. "ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲਫਕੜੁ ਸੰਸਾਰੁ." (ਸਵਾ ਮ: ੧) ਫ਼ਿਅ਼ਲ (ਕਰਣੀ) ਕਰਕੇ ਫਕੀਰ ਵਿਰਲੇ ਹਨ। ੨ ਦੇਖੋ, ਫੈਲਣਾ.

ਫੈਲਸੂਫ਼. ਯੂ فیلسوف ਹਕੀਮ. ਪੰਡਿਤ. ਤਤ੍ਵਵੇਤਾ. ਮੰਤਕੀ. philosopher.

ਫ਼ੈਲਕੂਸ. ਯੂ فیلقوس ਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ ਦਾ ਪਿਤਾ. ਦੇਖੋ, ਸਿਕੰਦਰ ੧.

ਫੈਲਣਾ
ਫੈਲਨਾ } ਕ੍ਰਿ—ਸ੍ਫਰ ਹੋਣਾ. ਪਸਰਨਾ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ ਸਹਿਤ ਹੋਣਾ.

ਫੈਲਫਕੜੁ. ਆਮਿਲ ਫ਼ਕ਼ੀਰ. ਦੇਖੋ, ਫੈਲ.

ਫੈਲਾਉ. ਸੰਗਯਾ—ਫੈਲਣ ਦਾ ਭਾਵ. ਵਿਸ੍ਤਾਰ. Expansion.

ਫੈਲੁ. ਸੰਗਯਾ—ਕਰਮ. ਕ੍ਰਿਯਾ. ਦੇਖੋ, ਫੇਲ. "ਕਰਮ ਧਰਮ ਸਭਿ ਹਉਮੈ ਫੈਲੁ." (ਰਾਮ ਮ: ੫) ਹਉਮੈ ਦੇ ਫ਼ਿਅ਼ਲ ਹਨ। ੨ ਫੈਲਾਉ. ਆਡੰਬਰ. "ਦੁਨੀਆ ਅੰਦਰਿ ਫੈਲੁ." (ਵਾਰ ਆਸਾ)

ਫੋਆ. ਸੰਗਯਾ—ਫੋਹਾ. ਫੰਭਾ. ਫਹਾ। ੨ ਭੇਦ. ਭਿੰਨਤਾ. "ਜਗ ਵਿੱਚ ਸਾਧੁ ਅਸਾਧੁ ਸੰਗ, ਸੰਗਸੁਭਾਇ ਜਾਇ ਫਲ ਫੋਆ." (ਭਾਗੁ) ਸਾਧੁ ਅਸਾਧੁ ਦੇ ਸੰਗ ਦੇ ਫਲ ਦਾ ਭੇਦ ਹੈ.

ਫੋਹਸ਼. ਦੇਖੋ, ਫੁਹਸ਼.

ਫੋਹਾ. ਦੇਖੋ, ਫਹਾ ਅਤੇ ਫੋਆ.

ਫੋਕ. ਵਿ—ਅਸਾਰ. ਫੋਗ. ਫ਼ੁਜ਼ਲਾ. "ਬਿਨ ਹਰਿਸਿਮਰਨ ਫੋਕ." (ਧਨਾ ਮ: ੫) ੨ ਸੰਗਯਾ—ਉਹ ਵਸਤੁ ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਹੈ. ਫੋਕੜ। ੩ ਤੀਰ ਦੀ ਬਾਗੜ. ਵਾਣ ਦਾ ਉਹ ਦੁਮੂਹਾਂ ਭਾਗ, ਜੋ ਚਿੱਲੇ ਵਿੱਚ ਜੋੜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. "ਬਾਨ ਹਨੇ ਸਬ ਫੋਕਨ ਲੌ ਗਡਗੇ ਤਨ ਮੇ." (ਕ੍ਰਿਸਨਾਵ)

ਫੋਕਟ
ਫੋਕੜ } ਵਿ—ਸਾਰ ਰਹਿਤ. ਥੋਥਾ. ਨਿ: ਸਾਰ. "ਸਭ ਫੋਕਟ ਨਿਹਚਉ ਕਰਮੰ." (ਵਾਰ ਆਸਾ) "ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਕਰਹਿ ਅਗਿਆਨੀ." (ਮਾਰੂ ਮ: ੫)

ਫੋਕਾ. ਵਿ—ਫਿੱਕਾ. ਰਸ ਬਿਨਾ। ੨ ਸਾਰ ਬਿਨਾ. ਫੋਗ.

ਫੋਕੀ. ਵਿ—ਫਿੱਕੀ. ਦੇਖੋ, ਫੋਕ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਤੀਰ, ਜੋ ਫੋਕ (ਬਾਗੜ) ਰਖਦਾ ਹੈ. (ਸਨਾਮਾ)

ਫੋਕੀ ਨੋਕੀ. ਸੰਗਯਾ—ਫੋਕੀ (ਤੀਰ) ਜੇਹੀ ਨੋਕ (ਚੁੰਜ) ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ, ਪੰਛੀ. (ਸਨਾਮਾ)

ਫੋਕੀ ਨੋਕੀ ਅੰਤਕ. ਸੰਗਯਾ—ਫੋਕੀ ਨੋਕੀ (ਪੰਛੀ) ਦਾ ਅੰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੀਰ. (ਸਨਾਮਾ)

ਫੋਗ. ਦੇਖੋ, ਫੋਕ. "ਭੀ ਸੋ ਫੋਗ ਸਮਾਲੀਐ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ)

ਫੋਟ. ਵ੍ਯ—ਧਿੱਕਾਰ. ਲਾਨਤ. ਫਿਟਕਾਰ। ੨ ਸੰਗਯਾ—ਫੁੱਟ. ਵਿਰੋਧ. ਨਾਚਾਕੀ.

ਫੋਟਕ. ਸੰਗਯਾ—ਫੁੱਟ. ਨਾਚਾਕੀ.

ਫੋਟਾ. ਸੰਗਯਾ—ਫੋਟਕ. ਨਾਚਾਕੀ. ਵਿਰੋਧ। ੨ ਭਿੰਨਤਾ. ਜੁਦਾਈ। ੩ ਘਾਟਾ. ਕਮੀ. "ਸੂਰਜ ਇੱਕ ਚੜ੍ਹੰਦਿਆ ਹੁਇ ਅਠਖੰਡ ਪਵੈ ਫਲ ਫੋਟਾ." (ਭਾਗੁ) ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਹਨੇਰਾ ਛਿੰਨ ਭਿੰਨ (ਅਠਖੰਡ) ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਵ੍ਰਿੱਧੀ (ਫਲ) ਵਿੱਚ ਘਾਟਾ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ.

ਫ਼ੋਤ੍ਹਾ. ਫ਼ਾ فوطہ ਸੰਗਯਾ—ਪਟਕਾ. ਕਮਰਬੰਦ। ੨ ਪਗੜੀ. ਦਸਤਾਰ। ੩ ਥੈਲੀ. ਬਟੂਆ। ੪ ਅੰਡਕੋਸ਼. ਖਾਯਾ. ਪਤਾਲੂ.

ਫੋਤੇਦਾਰ. ਫ਼ਾ فوطہدار ਫ਼ੋਤਹਦਾਰ. ਸੰਗਯਾ—ਖ਼ਜ਼ਾਨਚੀ. ਰੋਕੜੀਆ. "ਸੋਈ ਫੋਤੇਦਾਰ." (ਮਗੋ) ਦੇਖੋ, ਫੋਤਾ ੩.

ਫ਼ੋਫ਼ਲ. ਅ਼ فوفل ਸੰ. ਪੂਗਫਲ. ਸੁਪਾਰੀ ਦਾ ਫਲ. "ਚਿੱਤਮਿਤਾਲੇ ਫੋਫਲੇ." (ਭਾਗੁ) ਦੇਖੋ, ਪੋਪਲ ੩.

ਫੋਰ. ਸੰਗਯਾ—ਅੱਖ ਦਾ ਸ੍ਫੁਰਣ. ਨਿਮਖ. ਨਿਮੇਸ. ਅੱਖ ਝਪਕਣ

ਦਾ ਸਮਾਂ. "ਹਰਨ ਭਰਨ ਜਾਕਾ ਨੇਤ੍ਰਫੋਰ." (ਸੁਖਮਨੀ)

ਫੋਰਨ / **ਫੋਰਨਾ** ਕ੍ਰਿ—ਫੋੜਨਾ. ਤੋੜਨਾ. ਭੰਨਣਾ.

ਫੋਰਾ. ਦੇਖੋ, ਫੋਰ ੧। ੨ ਦੇਖੋ, ਫੋੜਾ.

ਫੋਰਿ. ਫੋੜਕੇ. ਤੋੜਕੇ. "ਫੋਰਿ ਭਰਮ ਕੀ ਰੇਖਾ." (ਸਾਰ ਮ: ੫)

ਫੋਰੀ. ਫੋੜੀ. ਭੰਨੀ. "ਜਿਉ ਗਾਗਰਿ ਜਲ ਫੋਰੀ." (ਸਾਰ ਮ: ੫) "ਅੰਤ ਕੀ ਬਾਰ ਗਗਰੀਆ ਫੋਰੀ." (ਗਉ ਕਬੀਰ) ੨ ਫਰੋਲੀ. ਦੇਖੋ, ਫਰੋਲਨਾ.

ਫੋਲਣਾ / **ਫੋਲਨਾ** ਕ੍ਰਿ—ਵਿਖੇਰਨਾ. ਖਿੰਡਾਉਣਾ। ੨ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣੀ. ਟੋਲਣਾ.

ਫੋਲਾ. ਸੰਗਯਾ—ਨੇਤ੍ਰ ਦਾ ਛਾਲਾ। ੨ ਨਜ਼ਰ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਝਿੱਲੀ.

ਫੋਲਿ. ਫਰੋਲਕੇ. "ਫੋਲਿ ਫਦੀਹਤਿ ਮੁਹਿ ਲੈਨਿ ਭੜਾਸਾਂ." (ਮ: ੧ ਵਾਰ ਮਾਝ) ੨ ਫੋਰਿ. ਤੋੜਕੇ. ਭੰਨਕੇ. "ਬਿਖੁ ਨਿਕਸੈ ਫੋਲਿ ਫੁਲੀਠਾ." (ਗਉ ਮ: ੪) ਜ਼ਹਿਰ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ ਫੋੜਕੇ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਫੁਲੀਠਾ (ਛਾਲਾ). ਦੇਖੋ, ਫੁਲੀਠਾ ੨.

ਫੋੜਨਾ. ਕ੍ਰਿ—ਸ੍ਫੋਟਨ. ਭੰਨਣਾ. ਤੋੜਨਾ.

ਫੋੜਾ. ਸੰਗਯਾ—ਸ੍ਫੋਟਕ. ਲਹੂ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਅਥਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੋਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰੀਰ ਪੁਰ ਹੋਇਆ ਸੋੱਜਾ ਅਤੇ ਵ੍ਰਣ. boil.

ਫੌਹ. ਸੰਗਯਾ—ਦਾਉ. ਪੇਚ। ੨ ਛਲ.

ਫੌਹ ਪੈਣਾ. ਕ੍ਰਿ—ਦਾਉ ਲੱਗਣਾ.

ਫ਼ੌਕ਼. ਅ਼ فوق ਸੰਗਯਾ—ਵਿਸ਼ੇਸਤਾ। ੨ ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਉੱਪਰ.

ਫ਼ੌਜ. ਅ਼ فوج ਸੰਗਯਾ—ਝੁੰਡ. ਜਥਾ. ਯੁਥ। ੨ ਸੇਨਾ (ਸੈਨਾ). ਲਸ਼ਕਰ. ਦੇਖੋ, ਸੇਨਾ ੨.

ਫ਼ੌਜਦਾਰ. ਫ਼ਾ فوجدار ਸੰਗਯਾ—ਸੈਨਾਪਤਿ. ਫੌਜ ਦਾ ਸਰਦਾਰ। ੨ ਮੁਗ਼ਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਵੇਲੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਅਹੁਦਾ, ਜੋ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਾਰੀ ਫ਼ੌਜ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ. ਹਰੇਕ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੂਬਹਦਾਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਫ਼ੌਜਦਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ.

ਫ਼ੌਜਦਾਰੀ. ਫ਼ਾ فوجداری ਸੰਗਯਾ—ਫੌਜ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ। ੨ ਲੜਾਈ. ਦੰਗਾ। ੩ ਹੁਕੂਮਤ. ਫੌਜ ਨਾਲ ਪ੍ਰਜਾ ਨੂੰ ਤਾੜਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ। ੪ ਫ਼ੌਜਦਾਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਅਤੇ ਪਦਵੀ. ਦੇਖੋ, ਫ਼ੌਜਦਾਰ ੨.

ਫੌਜੀ. ਵਿ—ਫ਼ੌਜ (ਲਸ਼ਕਰ) ਨਾਲ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਬੰਧ.

ਫ਼ੌਤ. ਅ਼ فوت ਵਿ—ਮੋਇਆ. ਨਸ੍ਟ। ੨ ਗੁੰਮ ਹੋਇਆ। ੩ ਸੰਗਯਾ—ਮਰਨਾ.

ਫ਼ੌਰਨ. ਅ਼ فوراً ਕ੍ਰਿ. ਵਿ—ਤੁਰੰਤ. ਛੇਤੀ. ਚਟਪਟ. ਝਟ.

ਫ਼ੌਲਾਦ. ਅ਼ فولاد ਪੂਲਾਦ ਦਾ ਅਰਬੀ ਰੂਪਾਂਤਰ. ਸੰਗਯਾ—ਜੌਹਰਦਾਰ ਕਰੜਾ ਲੋਹਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਬਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ੨ ਹਕੀਮ (ਵੈਦ੍ਯ) ਦਵਾਈਆਂ ਨਾਲ ਫੌਲਾਦ ਸੋਧਕੇ ਕਈ ਰੋਗਾਂ ਦੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਲ ਦੀ ਵ੍ਰਿੱਧੀ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਹਨ, ਅਰ ਸੋਧੇ ਹੋਏ ਫੌਲਾਦ ਦੀ ਦੋ ਸੰਗਯਾ ਹਨ—ਆਤਿਸ਼ੀ ਅਤੇ ਆਬੀ. ਦਵਾਈਆਂ ਦੀ ਪੁੱਠਾਂ ਦੇ ਕੇ ਅੱਗ ਦੀ ਆਂਚ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਆਤਿਸ਼ੀ, ਜੋ ਬੂਟੀਆਂ ਦੇ ਰਸ ਨਾਲ ਅੱਗ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬਿਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਆਬੀ. ਆਤਿਸ਼ੀ ਨਾਲੋਂ ਆਬੀ ਦੀ ਤਾਸੀਰ ਘੱਟ ਗਰਮ ਖ਼ੁਸ਼ਕ ਹੈ.

ਫੌਲਾਦੀ. ਵਿ—ਫ਼ੌਲਾਦ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ। ੨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ. ਮਜਬੂਤ। ੩ ਕਰੜਾ. ਸਖ਼ਤ.

ਫੰਕ. ਸੰਗਯਾ—ਫਾਂਕ. ਫਾੜੀ. "ਤਾਂ ਫਲ ਫੰਕ ਲਖੈ ਜਉ ਕੋਈ." (ਗਉ ਕਬੀਰ ਵਾਰ ੭) ਬ੍ਰਹਮਫਲ ਦੀ ਫਾਂਕ ਜੀਵਾਤਮਾ.

ਫੰਗ / **ਫੰਘ** ਸੰਗਯਾ—ਪਕ੍ਸ਼. ਪੰਖ. ਪਰ. ਖੰਭ.

ਫੰਦ. ਸੰਗਯਾ—ਪਾਸ਼. ਫੰਧਾ. ਬੰਧਨ। ੨ ਛਲ. ਫ਼ਰੇਬ.

ਫੰਦਕ. ਸੰਗਯਾ—ਫੰਧਕ. ਫਾਹੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ। ੨ ਜਾਲਸਾਜ਼.

ਫੰਦਾ. ਸੰਗਯਾ—ਬੰਧਨ. ਪਾਸ਼. "ਤਬ ਸਗਲੇ ਇਸੁ ਮੇਲਹਿ ਫੰਦਾ." (ਗਉ ਅ: ਮ: ੫)

ਫੰਧ. ਸੰਗਯਾ—ਬੰਧਨ. ਪਾਸ਼. "ਪਰਤ ਤਾਹਿ ਜਮਫੰਧ." (ਸ: ਮ: ੯)

ਫੰਧਕ. ਦੇਖੋ, ਫੰਦਕ। ੨ ਮਾਹੀਗੀਰ। ੩ ਸ਼ਿਕਾਰੀ, ਜੋ ਫੰਧਾ ਲਾਕੇ ਜੀਵ ਫਾਹੁੰਦਾ ਹੈ.

ਫੰਧਾ / **ਫੰਧੁ** ਸੰਗਯਾ—ਬੰਧਨ. ਪਾਸ਼. "ਜਉ ਆਇਪਰੈ ਜਮਫੰਧੁ." (ਬਾਵਨ)

ਫੰਨ. ਦੇਖੋ, ਫਨ ੨.

ਫੰਨੀ. ਵਿ—ਫਨ ਵਾਲਾ. ਵਾਲੀ। ੨ ਫਲ (ਫਲ) ਸਹਿਤ. "ਧ੍ਰਿਗੁ ਧ੍ਰਿਗੁ ਮਤਿ ਬੁਧਿ ਫੰਨੀ." (ਬਿਲਾ ਕਬੀਰ) ੩ ਦੇਖੋ, ਫਾਨੀ.

ਫੰਬਾ / **ਫੰਭਾ** ਫ਼ਾ. ਪੰਬਹ. ਰੂੰ. ਤੂਲ. ਰਾਈ। ੨ ਰੂੰ ਦਾ ਛੋਟਾ ਹਿੱਸਾ.

ਫ੍ਰਾਂਸ. ਦੇਖੋ, ਫਰਾਂਸ.

ਫ੍ਰਾਂਸੀਸੀ. ਦੇਖੋ, ਫਰਾਂਸੀ ਅਤੇ ਫਰਾਂਸੀਸੀ.